

21. YÜZYILDA
BÖLGESEL VE KÜRESEL AKTÖRLERİN
ORTA ASYA SİYASETİ

EDİTÖRLER

Çiğdem ŞAHİN – Turgay DÜĞEN

EĞİTİM
yayınevi

21. YÜZYILDA BÖLGESEL VE KÜRESEL AKTÖRLERİN ORTA ASYA SİYASETİ

Çiğdem ŞAHİN – Turgay DÜĞEN

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-94-2

1. Baskı, Eylül 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

21. YÜZYILDA BÖLGESEL VE KÜRESEL AKTÖRLERİN ORTA ASYA SİYASETİ

Çiğdem ŞAHİN – Turgay DÜĞEN

370 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-94-2

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok.

B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

incelenmiştir. Çin'in, kendisi için gerek jeopolitik konumu gerek enerji kaynakları itibarıyla oldukça önemli bölge olan Orta Asya'ya yönelik siyaseti, küresel etkisini genişletmek için geliştirdiği batı stratejisi, Kuşak-Yol Projesi ve özellikle ticaret ve enerji kaynaklarını çeşitlendirme politikası kapsamında incelenmiştir. Bölgeye ilgisi daha geç dönemde belirginleşen ancak bölge için ayrı bir strateji dahi oluşturan ***Avrupa Birliği'nin Orta Asya Siyaseti*** Çiğdem şahin tarafından kaleme alınmıştır. Bölümde öncelikle AB için Orta Asya'nın neresi olduğu ve hangi açılardan önemli olduğu tespit edilmiştir. AB'nin bölgeye yönelik siyaseti ilk Orta Asya strateji belgesinin 2007'de yayınlanması temel alınarak iki dönem dahilinde incelenmiş, siyasetin temel unsurları, bölgeye yönelik mali programlar, ticari ilişkiler üzerindeki sınırlı etki, özelde enerji konusu ve Orta Asya'da AB'nin nasıl algılandığı üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın Turgay Düğen tarafından yazılan ***21. Yüzyıl Orta Asya Siyasetlerinin Kesişimleri*** başlıklı sonuç bölümü ise, çalışmada yer verilen tüm aktörlerin Orta Asya'ya ilişkin siyasetlerinin kesişim ve farklılıkları hakkında genel bir değerlendirme içermektedir.

KAYNAKÇA

- Akiner, S. (2019). Conceptual geographies of Central Asia. S. Akiner, S. Tideman & J. Hay (Eds.), *Sustainable development in Central Asia* içinde (ss. 3-62). Routledge.
- Allison, R. (2008). Virtual regionalism, regional structures and regime security in Central Asia. *Central Asian Survey*, 27(2), 185-202.
- Amanov, ř. (2007). *ABD'nin Orta Asya politikaları*. Gökkuşbe.
- Aydın, M. (1996). Uluslararası ilişkilerde yaklaşım, teori ve analiz. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 51(01), 71-114.
- Aydın, M. (2001). Kafkasya ve Orta Asya'yla ilişkiler. B. Oran (Ed.), *Türk dış politikası cilt II: 1980-2001* içinde (ss. 366-439). İletişim Yayınları.
- Azizov, U. (2017). Regional integration in Central Asia: From knowing-that to knowing-how. *Journal of Eurasian Studies*, 8, 123-135.
- Baldwin, R. (1993, September). *A domino theory of regionalism* (Working paper series, 4465). National Bureau of Economic Research. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w4465/w4465.pdf
- Behr, T. & Jokela, J. (2011). *Regionalism and global governance: The emerging agenda* (Study & Research, 85). Notre Europe. https://institutdelors.eu/wp-content/uploads/2018/01/regionalism_globalgovernance_t.behr-j.jokela_ne_july2011_01.pdf
- Bobokulov, I. (2006) Central Asia: is there an alternative to regional integration?. *Central Asian Survey*, 25(1-2), 75-91.

- Bobokulov, I. (2009). Regional security mechanisms in Central Asia: Development trends. *Central Asia & the Caucasus*, 6, 7-18.
- Börzel, T. A. & Risse, T. (2016). Introduction: Framework of the handbook and conceptual clarifications. T. A. Börzel & T. Risse (Eds.), *The Oxford handbook of comparative regionalism* içinde (ss. 3-15). Oxford University Press.
- Buzan, B. (2012). How regions were made, and the legacies for world politics: an English School reconnaissance. T. V. Paul (Ed.), *International relations theory and regional transformation* içinde (ss. 22-46). Cambridge University Press.
- Buzan, B. & Waeber, O. (2003). *Regions and powers: The structure of international security*. Cambridge University Press.
- Cantori, L. J. & Spiegel, S. L. (1969). International regions: A comparative approach to five subordinate systems. *International Studies Quarterly*, 13(4), 361-380.
- Cantori, L. J. & Spiegel, S. L. (1970). The International relations of regions. *Polity*, 2(4), 397-425.
- Caspian Policy Center. (2018, March 16). *Presidents of Central Asia held consultative meeting*. <https://www.caspianpolicy.org/presidents-of-central-asia-held-consultative-meeting/>
- Chan, J. (2005, July 30). *Russia and China call for closure of US bases in Central Asia*. WSWS. <https://www.wsws.org/en/articles/2005/07/base-j30.html>
- Chufrin, G. (2001). Introduction. G. Chufrin (Ed.), *The security of the Caspian Sea region* içinde (ss. 1-8). Oxford University Press.
- Cornell, S. E. & Starr, S. F. (2018a). *Modernization and regional cooperation in Central Asia: A new spring?* Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program. <http://silkroadstudies.org/resources/1811CA-Regional.pdf>
- Cornell, S. E. & Starr, S. F. (2018b, December 4). *Regional cooperation in Central Asia: Relevance of world models*. Central Asia-Caucasus Analyst. <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13547-regional-cooperation-in-central-asia-relevance-of-world-models.html>
- Buranelli, F. C. (2014). The English School and regional international societies: Theoretical and methodological reflections. A. Karmazin et al. (Eds), *Regions in international society: The English School at the sub-global level* içinde (ss. 22-44). MUNI Press.
- Buranelli, F. C. (2021). Central Asian regionalism or Central Asian order? Some reflections. *Central Asian Affairs*, 8(1), 1-26.
- Çolakoğlu, S. (2004). Şanghay İşbirliği Örgütü'nün geleceği ve Çin. *Uluslararası İlişkiler*, 1(1), 173-197.

- Daly, J. C. K. (2016, May). *Rush to judgment: Western media and the 2005 Andijan violence* (Silk Road paper). Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program. <https://isdpc.eu/content/uploads/2016/06/2016-daly-rush-to-judgment-western-Media-and-the-2005-andijan-violence.pdf>
- Dedeoğlu, B. (2015). *Uluslararası ilişkilerde özel bir alan bölgesel bütünleşme: Kuramlar yaklaşım lar modeller*. Yeniüzyıl Yayınları.
- Delovarova, L., Davar, A., Asanov, S. & Kkeyva, F. (2013). Regionalism and regionalization in Central Asia. *International Journal of Humanities and Social Sciences*, 7(3), 778-781.
- Deutsche Welle. (2020, Kasım 15). *15 ülke arasında dünyanın en büyük serbest ticaret anlaşması*. <https://www.dw.com/tr/15-%C3%BCIke-aras%C4%B1nda-d%C3%BCnyan%C4%B1n-en-b%C3%BCy%C3%BCk-serbest-ticaret-anla%C5%9F-mas%C4%B1/a-55605833>
- Emerson, R. G. (2014). An art of the region: Towards a politics of regionness. *New Political Economy*, 19(4), 559-577.
- Erol, M. S. (2011). Küresel güç mücadelesinde Avrasya jeopolitiği ve Türk Avrasyası. M. S. Erol (Ed.), *Küresel güç mücadelesinde Avrasya'nın değişen jeopolitiği yeni büyük oyun içinde* (ss. 7-52). Barış Kitap.
- Erol, M. S. ve Şahin, M. (213). Bağımsızlıklarının 20. yılında Orta Asya ve Kafkasya'daki Türk cumhuriyetlerinin entegrasyon süreci (1991-2011). *Karadeniz Araştırmaları*, 37, 111-136.
- Eurasian Economic Commission. (2018). *Eurasian Economic Union facts and figures*. Library of Eurasian integration. http://www.eurasiancommission.org/ru/Documents/2797_1_EEK_%D0%A6%D0%98%D0%A4%D0%A0_%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB__sait_rasv.pdf
- European Parliament. (2020). *The von der Leyen Commission's priorities for 2019-2024*. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2020\)646148](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2020)646148)
- Gleason, G. (2001). Inter-state cooperation in Central Asia from the CIS to the Shanghai Forum. *Europe-Asia Studies*, 53(7), 1077-1095.
- Gubova, O. (2020). Comparative regionalism and the concept of cognitive regionness: The case of the Visegrad group. *Annals of the Ovidius University of Constanta*, 9, 107-130.
- Hettne, B. (1993). Neo-Mercantilism: The pursuit of regionness. *Cooperation and Conflict*, 28(3), 211-232.
- Hettne, B. (2005). Beyond the 'new' regionalism. *New Political Economy*, 10(4), 543-571.

- Hettne, B. & Söderbaum, F. (1998). The new regionalism approach. *Politeia*, 17(3), 6-22.
- Hettne, B. & Söderbaum, F. (2000). Theorising the rise of regionness. *New Political Economy*, 5(3), 457-472.
- Hettne, B. & Söderbaum, F. (2002). Theorising the rise of regionness. S. Breslin et al. (Eds.), *New regionalism in the global political economy* içinde (ss. 33-47). Routledge.
- Hettne, B., Söderbaum, F. & Stalgren, P. (2008). *The EU as a global actor in the South* (Report 8). Swedish Institute for European Policy Studies. <https://www.sieps.se/en/publications/2008/the-eu-as-a-global-actor-in-the-south-20088/Sieps-2008-8.pdf>
- Heywood, A. (2011). *Global politics*. Palgrave Macmillan.
- Hurrell, A. (1995). Regionalism in theoretical perspective. L. Fawcett and A. Hurrell (Eds.), *Regionalism in world politics: Regional organization and international order* içinde (ss. 37-73). Oxford University Press.
- IFAS Executive Committee. (2003). *10 years IFAS. Decisions and events*. https://www.preventionweb.net/files/1773_VL102306.pdf
- Iinuma, T. (2014). ASEAN and its regional integration from the perspective of 'regionness' (Departmental bulletin paper, 609). <http://www.senshu-u.ac.jp/~off1009/PDF/smr609.pdf>
- Karasar, H. A. (2002). *National identity and regional integration in Central Asia: Turkistan reunion* [yayınlanmamış doktora tezi]. Bilkent University.
- Karasar, H. A. (2014). Turkistan: A conceptual framework from the reference sources of the 20th century. *OAKA*, 9(18), 129-164.
- Katzenstein, P. J. (2005). *A world of regions: Asia and Europe in the American imperium*. Cornell University Press.
- Kembayev, Z. (2006). Legal aspects of regional integration in Central Asia. *ZAÖRV- Heidelberg Journal of International Law* 66, 967-983.
- Krapohl, S. & Vasileva-Dienes, A. (2020). The region that isn't: China, Russia and the failure of regional integration in Central Asia. *Asia Europe Journal*, 18, 347-366.
- Krasnopolsky, P. (2013). *Major powers and regionalism in Central Asia*. <http://web.isanet.org/Web/Conferences/GSCIS%20Singapore%202015/Archive/8e26eb-b3-f4a3-4a13-ac59-adb0ee445aa5.pdf>
- Libman, A. & Vinokurov, E. (2011) Is it really different? Patterns of regionalisation in post-Soviet Central Asia. *Post-Communist Economies*, 23(4), 469-492.
- Lubina, M. (2017). *Russia and China: A political marriage of convenience-stable and successful*. Barbara Budrich Publishers.

- Marat, E. (2010). *The military and state in Central Asia. From Red Army to independence*. Routledge.
- Marei, N. & Richard, Y. (2020). Global regionalization processes and (macro)-regional integration. In favor of generalization in geography. *Belgeo*, 4, 1-20.
- Matveeva, A. (2007). *The regionalist project in Central Asia: Unwilling playmates* (Working paper, 13). Crisis States Research Centre. <https://www.files.ethz.ch/isn/58067/wp13.2.pdf>
- Melvin, N. J. (2008). Introduction. N. J. Melvin (Ed.), *Engaging Central Asia: The European Union's new strategy in the heart of Eurasia* içinde (ss. 1-8). Centre for European Policy Studies.
- Moldashev, K. & Qoraboyev, I. (2018). From regional integration to soft institutionalism: What kind of regionalism for Central Asia? J. Nicharapova & S. Peyrouse (Eds.). *Integration processes and state interests in Eurasia* içinde (ss. 83-97). American University in Central Asia.
- Mominkulov, J. (2018, Mart 30). *Orta Asya'da yeni bir dönem başladı*. ANKASAM. <https://www.ankasam.org/orta-asyada-yeni-bir-donem-basladi/>
- Musiol, M. (2015). Specificity of contemporary Central Asian regionalism. *Roczniki Nauk Społecznych*, 7(43)(3), 125-137.
- Ndayi, Z. V. (2006). 'Theorising the rise of the regionness' by Bjorn Hettne and Fredrik Soderbaum. *Politikon*, 33(1), 113-124.
- Nursha, A. (2021, August 9). Central Asia moves towards greater regional cooperation after successful third consultative meeting. *The Astana Times*. <https://astanatimes.com/2021/08/central-asia-moves-towards-greater-regional-cooperation-after-successful-third-consultative-meeting/>
- Olcott, M. B. (1998). *Central Asia: Confronting independence*. The James A. Baker III Institute for Public Policy of Rice University. http://large.stanford.edu/publications/power/references/baker/studies/assets/docs/UnlockingtheAssets_CentralAsia_ConfrontingIndependence.pdf
- Oliveira, J. S. (2017). The place of the region in IR. *Contexto Internacional*, 39(1), 97-115.
- Özalp, O. N. (2011). Avrupa Birliği'nin Orta Asya politikası. *Civil Academy*, Kış, 15-38.
- Pehlivan Türk, B. (2014). Analiz düzeyi problemi. Ş. Kardeş ve A. Balcı (Eds.), *Uluslararası ilişkilere giriş* içinde (ss. 359-363). Küre Yayınları.
- Pomfret, R. (2009). Regional integration in Central Asia. *Economic Change and Restructuring*, 42, 47-68.
- Qoraboyev, I. (2010). From Central Asian regional integration to Eurasian integration space? The changing dynamics of Post-Soviet regionalism. Vinokurov, E. (Ed.), *Eurasian integration yearbook* içinde (ss. 206-232). Eurasian Development Bank.

- Rakhimov, M. (2010). Internal and external dynamics of regional cooperation in Central Asia. *Journal of Eurasian Studies*, 1, 95-101.
- Rakhimov, M. (2018). Complex regionalism in Central Asia: Local, regional, and global factors. *Cambridge Journal of Eurasian Studies*, 2: #J6Y3O7. <https://doi.org/10.22261/CJES.J6Y3O7>
- Rosset, D. & Svarin, D. (2014). The constraints of the past and the failure of Central Asian regionalism, 1991-2004. *Region: Regional Studies of Russia, Eastern Europe, and Central Asia*, 3, 245-266.
- Saraçlı, M. (2015). Rusya Federasyonu'nun yakın çevre politikasında dış Rusların yeri ve Kırım meselesi. *Karadeniz Araştırmaları*, 45, 69-88.
- Savaşan, Z. (2014). Ulus kavramının gelişimi, değişimi ve dönüşümü. A. B. Özcan ve Y. Çınar (Eds.), *Uluslararası ilişkilerin temel kavramları* içinde (ss. 11-42). Hükümdar Yayınları.
- Silvan, K. (2020, November). *Uzbekistan's new Central Asia policy the economic rationale and political implications of good neighbourliness* (Working paper, 120). Finnish Institute of International Affairs. https://www.fii.fi/wp-content/uploads/2020/11/wp120_uzbekistans-new-central-asia-policy.pdf
- Singer, J. D. (2006). Uluslararası ilişkilerde analiz düzeyi meselesi. *Uluslararası İlişkiler*, 3(11), 3-24. Söderbaum, F. (2004). *The political economy of regionalism: The case of Southern Africa*. Palgrave Macmillan.
- Söderbaum, F. (2012). Theories of regionalism. M. Beeson & R. Stubbs (Eds.), *Routledge handbook of Asian regionalism* içinde (ss. 11-21). Routledge.
- Söderbaum, F. (2013). Rethinking regions and regionalism. *Georgetown Journal of International Affairs*, 14(2), 9-18.
- Söderbaum, F. (2016a). Old, new, and comparative regionalism. T. A. Börzel & T. Risse (Eds.), *The Oxford handbook of comparative regionalism* içinde (ss. 16-37). Oxford University Press.
- Söderbaum, F. (2016b). *Rethinking regionalism*. Palgrave Macmillan.
- Söderbaum, F. & Taylor, I. (2003). Introduction: Understanding the dynamics of micro-regionalism in Southern Africa. F. Söderbaum and I. Taylor (Eds.), *Regionalism and uneven development in Southern Africa: the case of the Maputo Development Corridor* içinde (ss. 1-18). Ashgate.
- Spechler, M. (2001). Regional non-cooperation in Central Asia: A pathology. P. Hardouin, R. Weichhardt & P. Sutcliffe (Eds.), *Economic developments and reforms in cooperation partner countries: The interrelationship between regional economic cooperation, security and stability* içinde (ss. 267-274). NATO.
- Starr, S. F. (2008). In defense of greater Central Asia. *Politique étrangère*, 3, 1-14.

- Suyundikov, S. (2006). *Orta Asya entegrasyonu sorunları ve çözüm yolları* [yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Suyundikov, S. (2020, Mart 11). *Bağımsızlıklarının 30. yılına doğru Orta Asya cumhuriyetlerinin temel işbirliği*. 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü. <https://www.21yyte.org/tr/merkezler/bolgesel-arastirma-merkezleri/orta-asya-arastirmalari-merkezi/bagimsizliklarnin-30-yilina-dogru-orta-asya-cumhuriyetlerinin-temel-isbirligi>
- Swanström, N. (2004). The prospects for multilateral conflict prevention and regional cooperation in Central Asia. *Central Asian Survey*, 23(1), 41-53.
- Syroezhkin, K. (1999). The policy of Russia in Central Asia: A perspective from Kazakhstan. G. Chufrin (Ed.), *Russia and Asia. The emerging security agenda* içinde (ss. 100-109). Oxford University Press.
- Şahin, Ç. (2016). Uluslararası örgüt işlevleri açısından Türk Konseyi (Türk Keneşi). 13. *Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (ss. 1165-1174). Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Şahin, Ç. & Düğen, T. (2015). The European Union in Central Asia: A one-dimensional Strategy. *MANAS Journal of Social Studies*, 4(4), 52-65.
- The White House (1997). *A national security strategy for a new century*. <https://nssarchive.us/wp-content/uploads/2020/04/1997.pdf>
- Thomson, C. & Turkstra, A. (2019, November 29). *Uzbekistan hosts second consultative meeting of Central Asian leaders*. EIAS. <https://eias.org/op-ed/uzbekistan-hosts-second-consultative-meeting-of-central-asian-leaders/>
- Tolipov, F. (2002). *Regional integration in Central Asia: Theory and practice*. Central Asia and the Caucasus. https://www.ca-c.org/journal/2002/journal_eng/cac-02/10.tolen.shtml
- Tolipov, F. (2005). CACO merges with EEC: The third strike on Central Asia's independence. *Central Asia-Caucasus Analyst*, 6(20), 8-9.
- Tolipov, F. (2018, April 10). *New Central Asia but old great game? Ramifications of the consultative meeting in Astana*. Central Asia-Caucasus Analyst. <http://cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13506-new-central-asia-but-old-great-game?-ramifications-of-the-consultative-meeting-in-astana.html>
- Tolipov, F. (2019, July 2). *Central Asia: Delayed consultations, suspended integration*. Central Asia-Caucasus Analyst. <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13578-central-asia-delayed-consultations-suspended-integration.html>
- United Nations. (2020a). *Statistical yearbook 2020 (63rd issue)*. United Nations Publications.
- United Nations. (2020b). *International trade statistics yearbook 2019, vol. I: Trade by country*. United Nations Publications.

- United Nations. (2021a). *Country profile: Kazakhstan*. <http://data.un.org/en/iso/kz.html>
- United Nations. (2021b). *Country profile: Kyrgyzstan*. <http://data.un.org/en/iso/kg.html>
- United Nations. (2021c). *Country profile: Tajikistan*. <http://data.un.org/en/iso/tj.html>
- United Nations. (2021d). *Country profile: Turkmenistan*. <http://data.un.org/en/iso/tm.html>
- United Nations. (2021e). *Country profile: Uzbekistan*. <http://data.un.org/en/iso/uz.html>
- Ushakova, N. (2003). *Central Asian cooperation: Toward transformation*. Central Asia and the Caucasus. https://www.ca-c.org/journal/2003/journal_eng/cac-03/16.usa-eng.shtml
- Uslu, N. (2010). Orta Asya ülkeleri arasında işbirliği ve örgütlenme çabaları. T. Arı (Der.), Orta Asya ve Kafkasya içinde (ss. 229-260). MKM Yayıncılık.
- Vayrynen, R. (2003). Regionalism: Old and new. *International Studies Review*, 5, 25-51.
- Vinokurov, E. & Libman, A. (2017). *Re-evaluating regional organizations. Behind the smokescreen on official mandates*. Palgrave Macmillan.
- Yurdusev, N. (2007-2008). ‘Analiz seviyesi’ ve ‘analiz birimi’: Bir ayırım argümanı. *Uluslararası İlişkiler*, 4(16), 3- 19.
- Zakhirova, L. (2012). Is there a Central Asia? State visits and an empirical delineation of the region’s boundaries. *The Official Journal of the Southern Regional Science Association*, 42(1), 25-50.

mış ve Türkiye'nin Kafkasya ve Orta Asya'ya yeniden yönelmesini sağlamıştır. Böylece 2020'li yıllarda Türkiye'nin Orta Asya siyaseti, küresel ve bölgesel gelişmelerin yanında Türk dış politikasında ve iç siyasetinde yaşanan gelişmelerin de etkisiyle yeni bir döneme girmiştir.

KAYNAKÇA

- Abdülkerimov, B. (2020, Şubat 19). *Türkiye ile Özbekistan arasındaki stratejik ortaklık ilişkileri derinleşiyor*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiye-ile-ozbekistan-arasindaki-stratejik-ortaklik-iliskileri-derinlesiyor/1738072>
- Akartürk, Ş. (2017). Turkey's role in the Arap spring and the Syrian conflict. *Turkishh Policy Quarterly*, 15(4), 87-96.
- Akçalı, P. (2005). Bağımsızlıktan günümüze Türkiye-Tacikistan ilişkileri. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 2(5), 138-160
- Aksoy, M. (2019, Ağustos 17). Mankurtlaşma ve FETÖ: Kırgızistan–Türkiye ilişkileri. *Star*. <https://www.star.com.tr/acik-gorus/mankurtlastirma-ve-feto-kirgizistanturkiye-iliskileri-haber-1474763/>
- AljazeeraTürk (2015, Şubat 21). *Emniyetten 'FETÖ' tanımlaması*. <http://www.aljazeera.com.tr/haber/emniyetten-feto-tanimlamasi>
- Anadolu Ajansı (2016, Temmuz 26). *Kırgızistan FETÖ'nün en iyi organize olduğu ülkelerden biri*. <https://www.aa.com.tr/tr/15-temmuz-darbe-girisimi/kirgizistan-fetonun-en-iyi-organize-oldugu-ulkelerden-biri/615879>
- Anadolu Ajansı (2021, Haziran 9). *Kırgızistan Cumhurbaşkanı Caparov: Kırgızistan, Türkiye'nin uluslararası alanda öneminin artmasından memnuniyet duyuyor*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kirgizistan-cumhurbaskani-caparov-kirgizistan-turkiyenin-uluslararası-alanda-oneminin-artmasından-memnuniyet-duyuyor/2268626>
- Andican, A. (2009). *Osmanlı'dan günümüze Türkiye ve Orta Asya*. Doğan Kitap.
- Anes, G., Orazbekov, E., Gadeeva, A. & Baymen, H. (2003). *Narodı Kazahstana. Entsiklopedičeskiy Spravočnik*. Arıs.
- Ansechi, L. (2017). Turkmenistan's Neutrality in Post-Crimea Eurasia. M. Laruelle (Ed.), *Turkmenistan: Changes and stability under Berdimuhamedow* içinde (ss. 2-5). The George Washington University Press.
- Arslan, M. İ. (2019, Haziran 7). *Türkiye'den Kırgızistan'a müteakbil nota*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiyeden-kirgizistana-muteakbil-nota/1498748>
- Askeroğlu, S. (2021, Nisan 9). *İran'ın Orta Asya açılımı* (Haber analiz). İran Araştırmaları Merkezi. https://iramcenter.org/iranin-orta-asya-acilimi/?send_cookie_permissions=OK

- Aslan, Ö. (2020, Şubat 17). *Türkiye'nin Asya siyasetinin dönüşümü ve sınırları*. Perspektif. <https://www.perspektif.online/turkiyenin-asya-siyasetinin-donusumu-ve-sinirlari-2/>
- Atatürk Araştırma Merkezi. (2006). *Atatürk'ün söylev ve demeçleri*.
- Avdaliani, E. (2021, April 1). *Turkey's return to Central Asia*. RUSI. <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/turkey%E2%80%99s-return-central-asia>
- Aydın, M. (2003). Kafkasya ve Orta Asya ile ilişkiler. B. Oran (Ed.). *Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından bugüne olgular, belgeler, yorumlar Cilt II: 1980-2001* içinde (ss. 366-440). İletişim.
- Azattık. (2016, Temmuz 30). *Ministirlik: Kazakstandağı Kazak-Türk Litseyleri jumısın jalğastıra beredi*. <https://www.azattyq.org/a/27889702.html>
- Balcı, B. (2014, February 4). *The Gülen Movement and Turkish soft power*. Carnegie. <https://carnegieendowment.org/2014/02/04/g-len-movement-and-turkish-soft-power-pub-54430>
- Balım, Ç., Gürbüz, Y.E. (2012). O'zbekiston Respublikası: 'Özbek modeli'. A. Aydınğün & Ç. Balım (Ed.) *Bağımsızlıklarının yirminci yılında Orta Asya cumhuriyetleri Türk dilli halklar – Türkiye ile ilişkiler* içinde (ss. 221-311). Atatürk Kültür Merkezi.
- BBC Türkçe (2019). *Bariş Pınarı Harekâtı: Dünyadan tepkiler*. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-49991916>
- Bıçakçı, S. (2008). Andijon'da nima bo'ldi? Özbekistan'da terör, güvenlik ve demokrasi. *Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 1-22.
- Bilim-İnnovatsiya (2021). *Bilim-İnnovatsiya Halıkaralık Kogamdık Kori*. <https://bil.edu.kz/bilim-innovatsiya-qory-turaly/>
- Birer, İ. & Dokuzlar, B. (2007). Türkiye-Türkmenistan ilişkileri. M. Aydın (Ed.). *Türkiye'nin Avrasya Macerası 1989-2006* içinde (ss.325-343). Nobel Yayınları.
- Brewda, J. (1999). The neo-Ottoman trap for Turkey. *Executive Intelligence Review*, 26(36), 45-47.
- Brzezinski, Z. (2005). *Tercih, küresel hakimiyet mi, küresel liderlik mi?*. İnkılap Kitapevi.
- Buyar, C. (2021, Nisan 14). *Yükselen bir değer olarak Asya ve Türkiye'nin rolü* [Analiz]. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/yukselen-bir-deger-olarak-asya-ve-turkiye-nin-rolu/2208459>
- CNN (2001, November 6). *You are either with us or against us*. <https://edition.cnn.com/2001/US/11/06/gen.attack.on.terror/>
- CNNTÜRK (2013, Ağustos 26). *Bu değerli bir yalnızlıktır*. <https://www.cnnturk.com/2013/guncel/08/26/bu.degerli.bir.yalnizliktir/720899.0/index.html>

- Cordesman, A. H. (2020, August 24). *The greater Middle East: from the 'Arab spring' to the 'axis of failed states'* [Report]. CSIS. <https://www.csis.org/analysis/greater-middle-east-arab-spring-axis-failed-states>
- Cumhuriyet. (1991a, Mart 13). Özal, Gorbi'ye öğüt verdi, 1.
- Cumhuriyet. (1991b, Aralık 17). 'Türkileri tanıyoruz', 14.
- Cumhuriyet. (1991c, Aralık 17). Pantürkizm tehlike değil, 7.
- Cumhuriyet. (1991d, Aralık 16). Kazakistan lideri Nazarbayev: Modelimiz Türkiye, 7.
- Cumhuriyet. (1992a, Nisan 28). Denктаş'tan Demirel'e sitem, 17.
- Cumhuriyet. (1992b, Ekim 31). Türklük somut işbirliğine yetmedi, 11.
- Cumhuriyet. (1992c, Nisan 27). Demirel Orta Asya maratonunda, 16.
- Cumhuriyet. (1998, Ekim 30). Türkmen doğalgazına anlaşma; Bakû-Ceyhan'a 'iyi niyet beyanı', 4.
- Cumhuriyet. (2000a, Eylül 18). Sezer'in Orta Asya çıkarması, 7.
- Cumhuriyet. (2000b, Ekim 3). Özbekistan'la yeni süreç, 9.
- Cumhuriyet. (2000c, Ekim 18). Kerimov: Önderimiz Atatürk, 10.
- Cumhuriyet. (2000d, Ekim 17). Sezer'den Orta Asya atağı, 7.
- Cumhuriyet. (2014a, Kasım 25). Cemaate örgüt adı: "PDY/ PÖ". <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/cemaate-orgut-adi-pdy-po-149529>
- Cumhuriyet. (2014b, Şubat 10). 10 yıl aradan sonra Erdoğan-Kerimov görüşmesi. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/10-yil-aradan-sonra-erdogan-kerimov-gorusmesi-39661>
- Cumhuriyet. (2016a, Şubat 6). Nazarbayev: Rusya-Türkiye krizi bize büyük sorun oldu. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/nazarbayev-rusya-turkiye-krizi-bize-bu-yuk-sorun-oldu-476652>
- Cumhuriyet. (2016b, Ağustos 1). Atambayev'den olay yaratacak Fethullah Gülen ve darbe yanıtı: Çavuşoğlu o kadar akıllıysa.... <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/atambayevden-olay-yaratacak-fethullah-gulen-ve-darbe-yaniti-cavusoglu-o-kadar-akilliysa-577604>
- Cumhuriyet. (2021, Temmuz 16). En kara gece: 15 Temmuz-FETÖ'nün okulları hala etkin. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/en-kara-gece-15-temmuz-fetonun-okullari-hala-etkin-1852932>
- Çetin, Ş. & Yüzbaşıoğlu, N. (2021, Mart 29). *Bakan Çavuşoğlu: Tacikistan'ın bölgesel projelerde yer almasını güçlü şekilde destekliyoruz*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/bakan-cavusoglu-tacikistanin-bolgesel-projelerde-yer-almasi-guclu-sekilde-destekliyoruz/2191392>

- Çiftçi, D., Akyel, Y. & Özejder, İ. (2021). Public broadcasting in the Turkish World culture: Case of TRT Avaz. *Bilig*, 97, 55-77.
- Davutoğlu, A. (2004a). *Stratejik derinlik*. Küre yayınları.
- Davutoğlu, A. (2004b, Şubat 26). Türkiye merkez ülke olmalı. *Radikal*. <http://www.radikal.com.tr/yorum/turkiye-merkez-ulke-olmali-702116/>
- Davutoğlu, A. (2008). Turkey's foreign policy vision: An assesment of 2007. *Insight Turkey*, 10 (1), 77-96.
- Demir, Ş. (2017, Ekim 17). *Tacikistan Başmüftüsü: Tacikistan'da FETÖ bağlantılı kurumları kapattık*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tacikistan-basmuftusu-tacikistanda-feto-baglantili-kurumlari-kapattik/939824>
- Devlet, N. (2014). *Rusya Türklerinin millî mücadele tarihi 1905-1917*. Türk Tarih Kurumu.
- Dış Ekonomik İlişkiler Kurumu. (2021, Ocak 19). *DEİK, Yeniden Asya: 'Türkiye'nin Asya ülkeleri ile ticaretinin geliştirilmesinde yeni perspektifler' toplantısını gerçekleştirdi*. <https://www.deik.org.tr/basin-aciklamalari-deik-yeniden-asya-turkiye-nin-asya-ulkeleri-ile-ticaretinin-gelistirilmesinde-yeni-perspektifler-toplantisini-gerceklestirdi>
- Dışişleri Bakanlığı. (1991). *Dışişleri Bakanlığı 1990 tarihçesi*. Dışişleri Eğitim Merkezi.
- Dışişleri Bakanlığı. (2014). *Dışişleri Bakanı Davutoğlu Özbekistan'da*. https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-davutoglu-ozbekistan_da.tr.mfa
- Dışişleri Bakanlığı. (2021). *Türkiye-Kırgızistan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'nin III. Toplantısı ülkemizde gerçekleştirildi*. https://www.mfa.gov.tr/turkiye_kirgizistan-yuksek-duzeyli-stratejik-isbirligi-konseyi_nin-iii_toplantisi-ulkemizde-gerceklestirildi.tr.mfa
- Djalili, M.R. & Kellner, T. (2009). *Yeni Orta Asya jeopolitiği, SSCB'nin bitiminden 11 Eylül sonrasına*. Bilge Kültür Sanat.
- Düğün, A. (2006). *Nursultan Nazarbayev'in Avrasya misyonu*. Yeni Avrasya Yayınları.
- Dural, B. (2011). *Pratikten teoriye milliyetçi hareket*. Bilge Karınca Yayınevi.
- Düğün, T. (2011). *Davutoğlu dönemi Türkiye'nin Orta Asya politikası (2003-2011)* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Düğün, T. (2013, Kasım 12). *Avrasya Birliği'nde Türkiye olsun mu olmasın mı?*. 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü. <https://www.21yyte.org/tr/merkezler/bolgesel-arastirma-merkezleri/orta-asya-arastirmalari-merkezi/avrasya-birliginde-turkiye-olun-mu-olmasin-mi>
- Dündar, A.M. (2006). *Panislamizmden büyük Asyacılığa, Osmanlı İmparatorluğu, Japonya ve Orta Asya*. Ötügen Neşriyat.

- DW. (2005, Mayıs 14). *Özbekistan'da gerginlik turmanıyor*. <https://www.dw.com/tr/%C3%B6zbekistanda-gerginlik-t%C4%B1rman%C4%B1yor/a-2524911>.
- Egemen (2019, Ekim 16). *Intimaktastıktın jana kezeni*. <https://egemen.kz/article/211115-yntymaqstasyqtynh-dganha-kezenhi>
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı. (2021). *Petrol boru hatları*. <https://enerji.gov.tr/bilgi-merkezi-petrol-boru-hatlari>
- Erhan, Ç. (2004). ABD'nin Orta Asya politikaları ve 11 Eylül. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1(3), 123-149.
- Erhan, Ç. & Embel, E. (2015). Türk dış politikasında karar vericileri yönlendiren yapısal faktörler. *Bilgi*, 72, 154-170.
- Erol, M. S. (2001). Türkmenistan Devleti'nin dış politikasının temel sacayağı: Daimi tarafsızlık statüsü. *Avrasya Dosyası (Türkmenistan Özel Sayısı)*, 7(2), 124-142.
- Erpehlivan, A. H. (2021, Ağustos 12). *Türkiye Maarif Vakfı, Etiyopya'daki FETÖ'ye ait tüm okulları devraldı*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turkiye-maarif-vakfi-etiyopyadaki-fetoye-ait-tum-okullari-devraldi/2332242>
- Ertekin, O. (2003). Cumhuriyet döneminde Türkçülüğün çatallanan yolları. T. Bora (Ed.). *Modern Türkiye'de siyasi düşünce: Milliyetçilik* (Cilt 4) içinde (ss. 345-387). İletişim Yayınları.
- Euronews (2021, Temmuz 7). *İnsan Hakları İzleme Örgütü: İnandı'nın MİT operasyonu ile Türkiye'ye getirilmesi hukuka aykırı*. <https://tr.euronews.com/2021/07/07/insan-haklar-izleme-orgutu-inand-n-n-mit-operasyonu-ile-turkiye-ye-getirilmesi-hukuka-ayk-r>
- European Parliament (1999). *Helsinki European Council 10 and 11 December 1999, Presidency conclusions*. https://www.europarl.europa.eu/summits/hell1_en.htm
- European Parliament (2005). *Relevant information from 'Brussels European Council 16/17 December 2004 Presidency conclusions' on Turkey*. https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/fd/d-tr20050223_02/d-tr20050223_02en.pdf
- Fahim, K. (2020, November 29). Turkey's military campaign beyond its borders is powered by homemade armed drones. *The Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/turkey-drones-libya-nagorno-karabakh/2020/11/29/d8c-98b96-29de-11eb-9c21-3cc501d0981f_story.html
- Geray, H. (1992, Ekim 30). 'Ortak irade' zirvesi başlıyor. *Cumhuriyet*, 9.
- Gordon, P. & Taşpınar Ö. (2009). *Türkiye'yi kazanmak*. Timaş Yayınları.
- Güder, İ. (2018, Eylül 1). *Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Kırgızistan'a FETÖ çağrısı*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cumhurbaskani-erdogandan-kirgizistana-feto-cagrasi/1244174>

- Hale, H.E. (2009). Cause without a rebel: Kazakhstan's unionist nationalism in USSR and CIS. *Nationalities papers*, 37 (1), 1-32.
- Hürriyet. (1999, Kasım 27). Hoca, bu kez fena yakalandı. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/hoca-bu-kez-fena-yakalandi-39115780>.
- Hürriyet. (2001a, Eylül 28). ABD'ye destek için telefon diplomasisi. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/abdye-destek-icin-telefon-diplomasisi-38270855>
- Hürriyet. (2001b, 6 Aralık). Powell: Atatürk, Afganistan konusunda haklıydı. <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/powell-ataturk-afganistan-konusunda-hakliydi-41129>
- Hürriyet. (2003, Şubat 27). Sezer'den Arınç'a tezkereyi oylatma. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/sezer-den-arinc-a-tezkereyi-oylatma-130488>
- Hürriyet. (2011, Eylül 16). Türkiye bizimle aynı düşünüyor. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/turkiye-bizimle-ayni-dusunuyor-18743957>
- Jantekeev, M. (2021, Ekim 18). *Kazak-Türk litseylerinin ataui nelikten özgeretini belgiledi*. Tengrinews. <https://kaz.tengrinews.kz/science/kazak-turk-litseylerinn-ataui-nelikten-ozgeretn-belgl-boldyi-273723/>
- Kansu, I. (1992, Nisan 29). Başbakan Demirel Kırgızistan'da yeni hedef Avrasya. *Cumhuriyet*, 1.
- Kasapoğlu, C. (2021). *Hard fighting in the Caucasus: The Azerbaijani armed forces' combat performance and military strategy in the 2020 Nagorno-Karabakh war* (SAM papers, 18). Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı.
- Kazakistan Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği. (2013). *Kazakistan – Türkiye: Yüksek düzeyli stratejik işbirliği*.
- Kazakistan Respublikası Ulttıq Statistika Byurosı (2021). *2019 jıl basına jekelegen etnos-tardın Kazakistan Respublikası jane önirler halkının jalpı sanındağı ülesi*. http://stat.gov.kz/faces/wcnav_externalId/homeNumbersPopulation?lang=ru&_adf.ctrl-state=15pzscnhbl_4&_afLoop=8637097416782989#%40%3F_afLoop%-3D8637097416782989%26lang%3Dru%26_adf.ctrl-state%3Dd96rt1svv_4
- Kemaloğlu, İ. (2021, Mart 11). *Türkiye-Türk cumhuriyetleri ilişkilerinde yeni ufuklar* [Analiz]. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/turkiye-turk-cumhuriyetleri-iliskilerinde-yeni-ufuklar/2172181>.
- Khalid, A. (2007). The fascination of revolution: Central Asian intellectuals, 1917-1927. U. Tomohiko (Ed.). *Empire, Islam and politics in Central Eurasia* içinde (ss. 137-152). Slavic Research Center.
- Kırgız Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği. (2021). *Kırgızistan-Türkiye Ortak Bildirisi (Kırgızistan ve Türkiye: Birlikte 21.Yüzyıla)*. <https://mfa.gov.kg/uploads/content/336/a0c127b3-e774-3df6-ac62-a36614f52783.pdf>

- Kirişçi, K. (2013, August 15). *The rise and fall of Turkey as a model for Arab World*. Brookings. <https://www.brookings.edu/opinions/the-rise-and-fall-of-turkey-as-a-model-for-the-arab-world/>
- Milliyet. (2002, Mart 20). Irak'a saldırı uzak. 15.
- Milliyet. (2003a, Nisan 20). *Benzerleri daha önce de yayımlandı*. <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/benzerleri-daha-once-de-yayimlandi-5183193>
- Milliyet. (2003b, Aralık 20). *Kerimov: İslamı araç ediniyorlar*. <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/kerimov-islami-arac-ediniyorlar-5132318>
- Milliyet. (2005, Mayıs 24). *Türkiye'nin cipini yine kullanacağız*. <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/turkiyenin-cipini-yine-kullanacagiz-117155>
- Milliyet. (2009, Ekim 23). *'Aksakal' övgüsü*. <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/aksakal-ovgusu-1153662>
- Milliyet. (2016, Aralık 18). Cumhurbaşkanı Erdoğan Özbekistan'da. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-ozbekistanda-2347137>
- Milliyet. (2019, Ağustos 5). *Bakan Çavuşoğlu, 'Yeniden Asya' açılımını duyurdu: Bugün ilan ediyoruz*. <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/son-dakika-bakan-cavusoglundan-dogu-akdeniz-aciklamasi-6011594>
- Nahçıvan Anlaşması. (2009). *Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin Kurulmasına Dair Nahçıvan Anlaşması*. https://www.turkkon.org/assets/pdf/temel_belgeler/Nahcivan_Anlasmasi_Turkce_20140417_193951.pdf
- Nazarbayev, N. (1996). *Gasırlar togısında*. Öner.
- Nazarbayev, N. (2012). *Kritik on yıl*. Kazakistan Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği.
- NTV. (2000, Ekim 16). *Cumhurbaşkanı Sezer Özbekistan'da*. <http://arsiv.ntv.com.tr/news/37385.asp>
- NTV. (2011, Ekim 3). *NATO'dan PKK istihbaratı*. <https://www.ntv.com.tr/dunya/natodan-pkk-istihbarati,tp13-dQCkEymtYjtCgCGw>
- NTV. (2015, Aralık 24). *Rus savaş uçağı sınırı ihlal etti, Türk F-16'lar düşürdü*. https://www.ntv.com.tr/turkiye/rus-savas-ucagi-dusuruldu,_mp74HrTmEe3cc8qXBIqrA
- NTV. (2016, Ağustos 5). *Nazarbayev'den FETÖ okulları açıklaması*. <https://www.ntv.com.tr/dunya/nazarbayevden-feto-okullari-aciklamasi,SND6c0d55kCIJZb9fs0T-NQ>
- Oğuzlu, T. (2009). Türk dış politikasında Davutoğlu dönemi. *Ortadoğu Analiz*, 5(9), 43-50.
- Oliker, O. & Shlapak D.A. (2005). *U.S. Interest in Central Asia, policy priorities and military roles*. RAND Project Air Force.

- Orta Asya Araştırmaları Merkezi. (2018). *25 yıllık tecrübenin ardından Türk Keneşi bünyesindeki ülkelerde ortak eğitim ilişkileri ve iş birlikleri* (ORASAM rapor 3). Kırğızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları.
- Owen, E. (2016, September 12). *Turkey: effort to force closure of Gülen schools falling flat in Eurasia*. Eurasianet. <https://eurasianet.org/turkey-effort-force-closure-gulen-schools-falling-flat-eurasia>
- Özkan, F. (2003, Mayıs 24). Kazak Cumhurbaşkanı'nın tokadı. *Radikal*. <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/funda-ozkan/kazak-cumhurbaskaninin-tokadi-670800/>
- Özkan, G. (2007). Kalkınma yardımıyla öncelikler ve Türkiye-Türk cumhuriyetleri örneği. *Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları*, 2(4), 29-59.
- Panfilova, V. (2021, Mart 28). Turkmeniya pıtaetsiya ostahovit Turetskuyu ekspansiyu. *Nezavisimaya*. https://www.ng.ru/cis/2021-03-28/1_8113_turkmenistan.html
- Polat, S. & Abdükerimov, B. (2014, Temmuz 9). *Türkiye-Özbekistan ilişkilerinde yeni dönem*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiye-ozbekistan-iliskilerinde-yeni-donem/144188>
- Polis Akademisi. (2018). *Uluslararası bir tehdit olarak FETÖ* (Polis Akademisi II. Uluslararası Güvenlik Sempozyumu Raporu). Polis Akademisi Başkanlığı.
- Putz, C. (2016, July 25). *Turkish targeting of Gülen Movement reaches into Central Asia*. The Diplomat. <https://thediplomat.com/2016/07/turkish-targeting-of-gulen-movement-reaches-into-central-asia/>
- Rehimov, R. (2019, Ekim 15). *Türk Konseyinden Barış Pınarı Harekatı'na destek*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/baris-pinari-harekatı/turk-konseyinden-baris-pinari-harekatina-destek/1614508>
- Resmi Gazete. (1998, Temmuz 15). *Türkiye Cumhuriyeti ve Kırgız Cumhuriyeti arasında ebedi dostluk ve işbirliği anlaşması* (Karar sayısı, 98/11363), 23403, 19-29.
- Resmi Gazete. (2010, Ekim 5). *Türkiye Cumhuriyeti ile Kazakistan Cumhuriyeti arasında stratejik ortaklık anlaşması* (Karar sayısı, 2010/837), 27720. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/10/20101005-1.htm>
- Resmi Gazete. (2004, Ağustos 4). *Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti arasında uluslararası terörizmle mücadelede işbirliği anlaşması* (Karar sayısı, 2004/7658), 25543. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/08/20040804.htm#2>
- Robinson, K. (2020, December 3). *The Arab spring at ten years: what's the legacy of the uprising?*. The Council on Foreign Relations. <https://www.cfr.org/article/ara-b-spring-ten-years-whats-legacy-uprisings>
- Rumer, B. E. (1995). *Russian national security and foreign policy in transition*. RAND.

- Sabah. (2016a, Ekim 19). *Kazakistan yönetimi FETÖ okullarına el koydu*. <https://www.sabah.com.tr/gundem/2016/10/19/kazakistan-yonetimi-feto-okullarina-el-koydu>.
- Sabah. (2016b, Ağustos 26). *Gülen'in Türkiye imami Kırgızistan vatandaşı oldu*. <https://www.sabah.com.tr/gundem/2016/08/26/gulenin-turkiye-imami-kirgizistan-vatandas-oldu>
- Sabah. (2018, Eylül 1). *Başbakan Erdoğan Kırgızistan'da Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi toplantısını gerçekleştirdi*. <https://www.sabah.com.tr/video/turkiye/baskan-erdogan-kirgizistanda-yukse-duceyli-stratejik-isbirligi-konseyi-toplantisini-gerceklestirdi>
- Sayar Kızıılçalı, P. (2021, Temmuz 15). (2021). *Türkiye'nin ABD'ye güveni 15 Temmuz sonrası sarsıldı*. VOA. <https://www.amerikaninsesi.com/a/turkiyenin-abdye-guveni-15-temmuzdan-sonra-sarsildi/5967289.html>
- Somuncuoğlu, A. (2007). Bağımsızlık sonrası Kazakistan Cumhuriyeti'nde 'Türkiye' ve 'Türk' algısının geçirdiği değişim. *Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları*, 2(3), 41-71.
- Sputnik. (2015, Aralık 24). *Atambayev: Türkiye, Rusya'dan özür dilemeli*. <https://tr.sputniknews.com/20151224/kirgizistan-turkiye-rusya-atambayev-1019846987.html>
- Sürücü, C. (2007). Türkiye – Özbekistan ilişkilerinin üç evresi. M. Aydın (Ed.). *Türkiye'nin Avrasya Macerası 1989-2006 içinde* (ss.345-367). Nobel Yayınları.
- Şahin, Ç. (2016). Uluslararası örgüt işlevleri açısından Türk Konseyi (Türk Keneşi). 13. *Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi bildiriler kitabı içinde* (ss. 1165-1174). Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Şener, B. (2013, Eylül 24). *Dış politikada 'değerli yalnızlık'ya da 'yanlış hesabın Şam'dan dönmesi'*. 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü. <https://www.21yyte.org/tr/merkezler/islevsel-arastirma-merkezleri/milli-guvenlik-ve-dis-politika-arastirmalari-merkezi/dis-politikada-degerli-yalnizlik-ya-da-yanlis-hesabin-samdan-donmesi>
- Şener, N. (2020, Ekim 12). Türkiye'nin Orta Asya'da FETÖ ile mücadelesi. *Hürriyet*. <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/nedim-sener/turkiyenin-orta-asyada-feto-ile-mucadelesi-41633512>
- Tarhan, M. (2021, Şubat 23). *Türkiye-Azerbaycan-Türkmenistan Üçlü Dışişleri Bakanları 5. Toplantısı'nın ardından ortak bildiri imzalandı*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turkiye-azerbaycan-turkmenistan-uclu-disisleri-bakanlari-5-toplantisinin-ardindan-ortak-bildiri-imzalandi/2154829>
- T. C. Cumhurbaşkanlığı. (2000, Nisan 8). *Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel'in Türkçe Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları VI. Zirvesi'nde yaptıkları konuşma*. <https://tccb.gov.tr/konusmalari-suleyman-demirel/1718/4127/cumhurbaskani-sayin-suleyman-demirelin-turkce-konusan-ulkeler-devlet-baskanlari-vi-zirve-toplantisinde-yaptiklari-konusma>

- T. C. Cumhurbaşkanlığı. (2018, Nisan 30). *Türkiye ile Özbekistan arasındaki stratejik ortaklığımızı güçlendirecek adımlar attık*. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/92599/-turkiye-ile-ozbekistan-arasindaki-stratejik-ortakligi-mizi-guclendirecek-adimlari-attik->
- T. C. Cumhurbaşkanlığı. (2021, Haziran 9). *Kırgızistan'la maziden atıye uzanan kardeşlik bağlarımızı daha da güçlendirerek devam ettireceğiz*. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/128226/-kirgizistan-la-maziden-atiye-uzanan-kardeslik-baglarimizi-daha-da-guclendirerek-devam-ettirecegiz->
- T. C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2019, Mayıs 20). *Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türk Konseyi Genel Sekreteri Amreyev'i kabul etti*. <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskani-erdogan-turk-konseyi-genel-sekreteri-amreyevi-kabul-etti>.
- Terzioğlu, S.S. (2013). Uluslararası hukuk açısından Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 9(36), 45-72.
- The National Security Strategy of the U.S. (2002). The national security strategy of the United States of America. https://history.defense.gov/Portals/70/Documents/nss/nss2002.pdf?ver=oyVN99aEnrAWijAc_O5eiQ%3d%3d
- TRT. (2021). Tarihçe. <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx>
- TRT Avaz. (2021). *Hakkımızda*. <https://www.trtavaz.com.tr/hakkimizda>
- Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı. (2005). *Kalkınma yardımları raporu*.
- Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı. (2009). *Kalkınma yardımları raporu*.
- Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı. (2016). *Kalkınma yardımları raporu*.
- Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı. (2017). *Kalkınma yardımları raporu*.
- Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı. (2018). *Kalkınma yardımları raporu*.
- Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı. (2019). *Kalkınma yardımları raporu*.
- Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı. (2020). *Kalkınma yardımları raporu*.
- Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı. (2021). *Tarihçe*. <http://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222>
- Türk Keneşi. (2019a, Eylül 14). *Türk Konseyi Genel Sekreterinin Özbekistan Cumhuriyetinin Türk Konseyine üyeliğine ilişkin açıklaması*. https://www.turkkon.org/tr/haberler/turk-konseyi-genel-sekreterinin-ozbekistan-cumhuriyetinin-turk-konseyine-uyeligine-iliskin-aciklamasi_1880
- Türk Keneşi. (2019b, Mayıs 24). *Kazakistan Cumhuriyeti Kurucu Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev'e Türk Konseyi Ömür Boyu Onursal Başkanı unvanı verilmesi hakkında açıklama*. https://www.turkkon.org/tr/haberler/kazakistan-cumhuriyeti-kurucu-cumhurbaskani-sayin-nursultan-nazarbayev-turk-konseyi-omur-boyu-onursal-baskani-unvani-verilmesi-hakkinda-aciklama_1830

- Türk Keneşi. (2021a). *Zirveler*. <https://www.turkkon.org/tr/zirveler>
- Türk Keneşi. (2021b). *Organizasyon tarihçesi*. <https://www.turkkon.org/tr/organizasyon-tarihcesi>
- Türk Keneşi. (2021c). *İlişkili Kurumlar*. <https://www.turkkon.org/tr/iliskili-kurumlar>
- Türk Keneşi. (2021d). *Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Türkistan Gayriresmi Zirvesi Bildirisi*. https://www.turkkon.org/tr/haberler/turk-dili-konusan-ulkeler-is-birligi-konseyi-turkistan-gayriresmi-zirvesi-bildirisi_2220
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (1990, Aralık 15). *Tutanak Dergisi* (Dönem 18, Yasama Yılı 4, Cilt 53).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (1992, Mayıs 7). *Tutanak Dergisi*. Dönem 1, Yasama Yılı19, Cilt 10).
- Türkiye Maarif Vakfı. (2021a). *Türkiye Maarif Vakfı*. <https://turkiyemaarif.org/page/524-Turkiye-Maarif-Vakfi-12>
- Türkiye Maarif Vakfı. (2021b). *Dünyada Türkiye Maarif Vakfı*. <https://turkiyemaarif.org/page/42-DUNYADA-MAARIF-16>
- Ubiria, G. (2016). *Soviet nation-building in Central Asia, the making of Kazakh and Uzbek nations*. Routledge.
- Uluslararası Türk Akademisi. (2021). Akademi hakkında. <http://twesco.org/tr/%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D0%B8%D1%8F-%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8B/>
- Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı. (2021). *TÜRKSÖY hakkında*. <https://www.turksoy.org/tr/turksoy/about>
- Uzun, T. (2003). *Türk Milliyetçiliği ve MHP*. Ebabel Yayınları.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1983). *Osmanlı tarihi* (cilt 2). Türk Tarih Kurumu.
- Weitz, R. (2006). Towards a new Turkey-NATO partnership in Central Asia. *Turkish Policy Quarterly*, 5(2), 122-131.
- Winrow, G. M. (2001). Turkey and Central Asia. R. Allison & L. Jonson (Eds.), *Central Asian security* içinde (ss. 199-218). Brookings Institution Press.
- Worldbank. (2021). *World integrated trade solution*. <https://wits.worldbank.org/Default.aspx?lang=en>
- Yalçınkaya, A. (1997). *Sömürgecilik ve Panislamizm ışığında Türkistan 1856'dan günümüze*. Timaş Yayınları.
- Yenişafak. (2019, Mayıs 13). *Türkiye Büyükelçisi 'Teröristle aynı masaya oturmam' diyerek iftari terk etti*. <https://www.yenisafak.com/dunya/turkiye-buyukelcisi-teroristle-ayni-masaya-oturmam-diyerek-iftari-terk-etti-3470666>

- Yesevi, Ç. G. (2015, Kasım 27). *Rus uçağının düşürülmesinin ardından Türkiye-Rusya ilişkileri*. 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü. <https://21yyte.org/tr/merkezler/bolgesel-arastirma-merkezleri/orta-asya-arastirmalari-merkezi/rus-ucagin-in-dusurulmesi-nin-ardindan-turkiye-rusya-iliskileri>.
- Yetkin, M. (2016, Ağustos 8). Türk-Rus krizini bitiren gizli diplomasinin öyküsü. *Hürriyet*. <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/murat-yetkin/turk-rus-krizini-bitiren-gizli-diplomasinin-oykusu-40185705>
- Yıldırım, E. (2012). Türkmenistan: Aşiretten ulusa. A. Aydınğün & Ç. Balım (Ed.). *Bağımsızlıklarının yirminci yılında Orta Asya cumhuriyetleri Türk dilli halklar-Türkiye ile ilişkiler içinde* (ss. 397-481). Atatürk Kültür Merkezi.
- Yılmaz, A. N. & Kılıçoğlu, G. (2018). Türkiye'nin Orta Asya'daki yumuşak gücü ve kamu diplomasisi uygulamalarının analizi. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 119 (235), 141-184.
- Yunus Emre Enstitüsü. (2021). <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu>
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. (2019). *Türkiye Bursları 2019 yıllık raporu*.
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. (2020a). *T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı faaliyet raporu*.
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. (2020b). *Türkiye Bursları 2020 yıllık raporu*.
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. (2021). *2019-2023 stratejik plan (güncellenmiş versiyon)*.
- Yüzbaşıoğlu, N. (2021, Mayıs 14). *Yeniden Asya girişimi, Türkiye'nin Asya'yla ilişkilerini bütüncül şekilde güçlendirmeyi hedefliyor*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/yeniden-asya-girisimi-turkiyenin-asyayla-iliskilerini-butuncul-sekilde-guclendirmeyi-hedefliyor/2241155>
- Zorlu, K. (2016, Ağustos 13). Nazarbayev'in tarihi arabuluculuk hamlesinin bilinmeyenleri. *Yeniçağ*. <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/-389852h.htm>

2000'lerin ortalarından sonlarına kadar Rusya'nın hem jeopolitik hem de jeo-ekonomik rakibi ABD olmuştur. ABD'nin ilgisinin azalmasıyla Rusya kendi pozisyonunu koruyabilmiştir. 2010'lardan itibaren de Rusya'nın jeo-ekonomik rakibi olarak Çin öne çıkmaktadır. 2020'lerde ise benzeri bir rolü Türkiye üstlenmek istemektedir.

ABD'nin 2020'de başlatmış olduğu ve Eylül 2021'de tamamlanması beklenen Afganistan'dan tamamen çekilme süreci Rusya'nın güvenlik endişelerini tekrar artırmış ve olası tehditlere karşı Orta Asya ülkeleriyle güvenlik ve savunma alanlarında çeşitli anlaşmalar imzalamış, destek programları başlatmıştır. Önümüzdeki dönemde Rusya'nın bölgeye yönelik politikasının *güvenlikçi* yönü belirleyici olabilir. Rusya'nın Orta Asya politikasının temeli, bölgenin iç istikrarını sürdürme amacıyla Afganistan'dan kaynaklanabilecek güvenlik tehditlerine karşı bölge ülkeleriyle safları güçlendirmek olacaktır. Tacikistan, Kırgızistan ve belki de Türkmenistan gibi en fazla etkilenecek olan ülkelerin Rusya'ya yaklaşması görülebilir. Bölge ülkeleri de dış tehdide karşı kendi aralarındaki iş birliğini arttırabilirler. Kazakistan ve Özbekistan'ın bölgede istikrarın sağlanması için daha fazla öne çıkmaya başladığı söylenebilir. 1990'lı yıllar boyunca ve 2000'lerin başlarında olduğu gibi *ortak dış tehdit* ve buna karşı mücadele Rusya ile bölge ülkelerini bir araya getiren ve Rusya'nın etkisini arttıran temel faktör olabilir. Fakat aynı zamanda geçmişte de görüldüğü gibi bölge ülkeleri aynı şekilde dış tehdide karşı Rusya'nın dışındaki aktörlerle de yaklaşmanın yollarını arayabilirler. Tacikistan-İran yaklaşabilir, Kazakistan ve Kırgızistan'la Türkiye'nin askerî-tek-nik ilişkileri artabilir, Özbekistan ABD'yle daha yoğun çalışma sürecine girebilir. Bunun için hukukî altyapı mevcuttur. Çin de bölge ülkelerinin bazı ihtiyaçlarını karşılamak için girişimlerde bulunabilir. Daha önce de görüldüğü gibi Rusya da bu iş birliklerinde onay vermek durumunda kalır ve belki de bölge dışı aktörlerle de iş birliğine gidebilir. Orta Asya Rusya için vazgeçilemeyecek derecede önemli bir alandır. Aynı zamanda üzerinde hâkim güç olamayacağı derecede büyük ve çeşitli bir bölgedir.

KAYNAKÇA

- 24 KG. (2021, Mayıs 19). *Deputati parlamenta predlagayut peresmotret uçastiye Kirgizistana v ODKB*. https://24.kg/vlast/193509_deputatyi_parlamenta_predlagayut_peresmotret_uchastie_kyrgyzystana_vodkb/
- Akçabar. (2019, Eylül 3). *Za 14 let v Kirgizstane privileçeno \$63 mlrd investitsiy*. <https://www.akchabar.kg/ru/news/Za-14-let-v-Kyrgyzstane-privleçeno-63-mlrd/>
- Alekseyeva, N. (2018, Ekim 12). *Garantii bezopasnosti: Kak razvivaetsya voenno-tehničeskoye sotrudničestvo Rossii i Uzbekistana*. Russia Today. <https://russian.rt.com/ussr/article/563545-uzbekistan-odkb-voennoe-sotrudnichestvo>

- Alpatova, İ. (2021, Mart 15). Vostochnaya skazka. *Rossiyskaya Gazeta*. <https://rg.ru/2021/03/15/obem-vzaimnoj-torgovli-rossii-i-uzbekistana-vyros-na-156.html>.
- Barbaşın, A. (2012, Eylül 24). RF i SŞA delyat Srednuyu Aziyu. *Nezavisimaya Gazeta*. https://www.ng.ru/ideas/2012-09-24/9_asia.html
- Barsukov, Y. (2016, Kasım 15). *Kommersant. Turkmenskiy gaz podejdyot*. <https://www.kommersant.ru/doc/3143326>
- CAAN. (2021, Şubat 8). *Migratsionniye tendentsii v Rıssii-2020 god*. <https://www.ca-a-network.org/archives/21386>
- Çernyaevskiy, S. (2017). Rossiya i Tsentralnaya Aziya-problemi dvuhstoronnogo sotrudniçestva. A. Çeçevişnikov (Ed.), *Rossiya i Tsentralnaya Aziya:Noviye perspektivi* içinde (ss. 189-190.). MGIMO-Universitet.
- Çufrin, G. (2010). *Rossiya v Tsentralnoy Azii*. KISI.
- Elektronniy Fond. (1992, Ekim 9). *dogovor o durjbe, sotrudniçestve i vzaimnoy pomoşı mejdu Rossiyskoy Federatsiey i Respublikoy Kirgızstan*. <http://docs.cntd.ru/document/901728231?marker>
- Elektronniy Fond. (2000, Temmuz 27). *Deklaratsiya o veçnoy drujbe, soyuzniçestve i partnyorstve mejdu Rossiyskoy Federatsii i Kirgızskoy Respublikoy o*. <https://docs.cntd.ru/document/901770892>
- Elektronniy Fond. (2008, Temmuz 3). *Soglaşeniye mejdu RF i RT o peredaje v sobstvennost Rossii optiko-elektronnogo uzla hurek sistemi kontrolya kosmiçeskogo pronstranstva i poryadke ego funkcionirovanie*. <http://docs.cntd.ru/document/901915131>
- Elektronniy Fond. (2012, Haziran 7). *Dogovor o drujbe, sotrudniçestve i vzaimnoy pomoşı mejdu Rossiyskoy Federatsiey i Respublikoy Kazahstan*. <https://docs.cntd.ru/document/901764295#64U0IK>
- Ergeşbayev, U. (2009). Sovremennaya trudovaya migratsiya nasekeniya stran Tsentralnoy Azii v Rossiyu. *Noçniye Vedomosti*, 7(62), 74-81.
- Fedulova, N. (2010). Rossiya i strani Tsentralnoy Azii. *Rossiya i Musulmanskiy Mir*, 3, 88-105.
- Gavrilov, Y. (2012, Temmuz 2). Mojno vıyti. *Rossiyskaya Gazeta*. <https://rg.ru/2012/07/02/odkb.html>
- Gavrilov, Y. (2016, Ağustos 2). Raketi s Dostavkoy. *Rossiyskaya Gazeta*. <https://rg.ru/2016/08/02/rossiia-postavila-kazahstanu-obeshchannye-s-300.html>
- Grozın, A. (2019). Rossiysko-Kirgızskiye ekonomičeskiye otnoşeniya toplivno-energetičeskiy sektor ekonoiki Kirgızii. *Geoekonomika Energetiki, Spetsialty Vipusk*, 159-177.
- Hanbayan, A. (2020, Mart 29). Amerikanskaya morskaya pehota v stepyah Kazahstana. *Nezavisimaya Gazeta*. https://www.ng.ru/cis/2002-03-29/1_usa.html

- Hartiya Şanghayskoy Organizatsii Sotrudnçestva. (2001). <https://sco-russia2020.ru/images/17/25/172532.pdf>
- Himşiaşvilli, P. N. (2010, Haziran 14). *Vedomosti. mirotvortsı ODKB ne budur napravlenı v Kirgiziyu*. <https://www.vedomosti.ru/politics/articles/2010/06/15/mirotvorcy-odkb-ne-budut-napravleny-v-kyrgyziyu>
- İnterfax. (2020, Nisan 29). *Vlasti Tadjikistana zapretili grajdanam izpolzovat v familiyah Russkiye okonçaniya*. <https://www.interfax.ru/world/706622>
- İvanov, İ. (2019). *Rossiya i SŞA v Tsentralnoy Azii: Ograniçeniya i vozmojnosti sotrudniçestva*. RSMD.
- Kapital. (2020, Kasım 28). *Çto prodayot i pokupayet Kazahstan*. <https://kapital.kz/economic/91511/çto-prodayet-i-pokupayet-kazahstan.html>
- Kazantsev, A. (2008). *Bolşaya igra s neizvestnymi pravilami: Mirovaya politika i Tsentralnaya Aziya*. Naslediye Evrazii.
- Knyajeva, A. (2021, Mayıs 25). *Abiturienti iz Tsentralnoy Azii vse eşyo vibirayut buzi Rossii*. Ritm Evrazii. <https://www.ritmeurasia.org/news--2021-05-25--abiturienty-iz-centralnoj-azii-vse-chasche-vybirajut-vuzy-rossii-54767>
- Koloskov, F. (2021, Ocak 10). *Za obrazovaniem iz Kazahstana v Rossiyu. A iz Rossii v Kazahstan?* Ritm Evrazii. <https://www.ritmeurasia.org/news--2021-01-10--za-obrazovaniem-iz-kazahstana-v-rossiju.-a-iz-rossii-v-kazahstan-52694>
- Kommersant. (2012, Aralık 14). *Evolyutsiya vneşnepolitiçeskikh kontsepsii*. <https://www.kommersant.ru/doc/2089574>
- Kommersant. (2019, Temmuz 4). *Gazprom vozvraşayetsya v Turkmeniyor*. <https://www.kommersant.ru/doc/4019560>
- Kremlin. (2013, Kasım 11). *Dpgpvpr mejdu Rossiyskoy Federatsiey i Respublikoy Kazahstan o dobrososedstve i soyuzniçestve v XXI beke*. <http://www.kremlin.ru/supplement/1560>
- Kuzmin, V. (2007, Mayıs 14). *Gazonıy klyuç. Rossiyskaya Gazeta*. <https://rg.ru/2007/05/14/gazovyi.html>
- Kuzmin, V. (2009, Ocak 26). *Voztoçnyy vizit. Rossiyskaya Gazeta*. <https://rg.ru/2009/01/26/medvedev-karimov.html>
- Kuzmin, V. (2017, Kasım 2). *Kontraltı drujbı. Rossiyskaya Gazeta*. <https://rg.ru/2017/11/02/uf-i-uzbekistan-podpisali-dokumenty-po-rasshireniiu-sotrudnichestva.html>
- Kzantsev, A. (2012, Ocak 26). *Turkmeno-Rossiyskiye otnoşeniya v postsovetskiy period*. RSMD. <https://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/analytics/turkmeno-rossiyskie-otnosheniya-v-postsovetskiy-period/>

- Latuhina, K. (2021, Mayıs 24). Znat granitsı. *Rossiyskaya Gazeta*. <https://rg.ru/2021/05/24/prezidenty-rossii-i-kirgizii-proveli-peregovory-v-sochi.html>
- Laumulin, M. (2009). Stratejiçeskiye interesi Rossii v gosudarstvah Tsentralnou Azii na sovremennom etape. *Tsentralnaya Aziya i Kavkaz*, 3(63), 105-122.
- Lenta.Ru. (2020, Ekim 24). *Kirgiziya predlojila Rossii rassirit aviabazu kant*. <https://lenta.ru/news/2020/10/24/kant/>
- LezUz. (2005, Kasım 14). *Dogovor mejdu Respublikoy Uzbekistan i Rossiyskoy Federatsiyey o soyuzniçeskih otnoşenyah*. <https://lex.uz/docs/1345957>
- Malaşenko, A. (2013). İnteresı i şansı Rossii v Tsentralnoy Azii. *Pro et Contra, Yanvar-Fevral*, 21-34.
- Mesşeryakov, K. (2013). Rossiysko-Tadjikskiyey otnoşeniya v 1997-2005 godah: ot donorno-aktseptornogo haraktera k novim printsipam vzaimodeystviya, *Nauçno-tehnieskiye Vedomosti SPbGPU, Gumanitarnıye i Obşestvenniye Nauki*, Sayı 3(179), 2013, 154-164.
- Ministerstvo Ekonomiki i Torgovli Respubliki Tadjikistan. (2020). *Torgoviye partnyori Respubliki Tadjisintan*. <https://tajtrade.tj/menu/28?l=ru>
- Ministerstvo İnostrannıh Del Respubliki Tadjikistana. (2013, Mart 1). Otnoşeniya Tadjikistana s Rossiey. <https://mfa.tj/ru/main/view/142/otnosheniya-tadjikistana-s-rossiei>
- Ministerstvo İnostrannıh Del Rossiyskoy Federatsii. (1993, Mayıs 25). *Dogovor mejdu Rossiyskoy Federatsiyey i Respublikoy Yadjikistana o sotrudniçestve v voennoy oblasti*. https://www.mid.ru/foreign_policy/international_safety/disarmament/-/asset_publisher/rp0fiUBmANaH/content/id/608832
- Ministerstvo İnostrannıh Del Rossiyskoy Federatsii. (1994, Mart 2). *Dogovor mejdu Rossiyskoy Federatsiyey i Respublikoy Uzbekistan o sotrudniçestve v voennoy oblasti*. https://www.mid.ru/foreign_policy/international_safety/disarmament/-/asset_publisher/rp0fiUBmANaH/content/id/608784
- Muhametov, R. (2010). Tsentralnaya Aziya Vo vneşney politike Rossii. *İzvestiya Uralskogo Gosudarstvennogo Universiteta*, 3(80), 112-117.
- Muhin, V. (2010, Haziran 2014). Kirgizskoye eho Rosssiyskih manevrov. *Nezavisimaya Gazeta*. https://nvo.ng.ru/nvo/2010-06-24/1_kirgiz_echo.html
- Muhin, V. (2013, Ekim 7). KART-BLANİ. Moskva podderjit Rahmona v obmen na ayni. *Nezavisimaya Gazeta*. https://www.ng.ru/cis/2013-10-07/3_kartblansh.html
- Naumkin, V. & Zvyagelskaya, I.B. (2013). *İnteresı Rossii v Tsentralnoy Azii: Soderjaniye, perspektivi, ograniçeniye, Doklad No: 10*, RSMD, 21.
- Nezavisimaya Gazeta. (2000, Temmuz 11). *Kontseptsiya vneşney politiki Rossiyskoy Federatsii*. https://www.ng.ru/world/2000-07-11/1_concept.html

- Panfilova, V. (2003, Eylül 23). Rossiya zanovo osvayevaet Tsentralnuyu Aziyu. *Nezavisimaya Gazeta*. https://www.ng.ru/cis/2003-09-23/5_kirghizia.html?id_user=Y
- Panfilova, V. (2012, Temmuz 18). Rahmov jdyot političeskih garantiy. *Nezavisimaya Gazeta*. https://www.ng.ru/cis/2012-07-18/1_rahmon.html
- Panfilova, V. (2016, Haziran 9). Moskva gotova postavit aşhabadu orujiye. *Nezavisimaya Gazeta*. https://www.ng.ru/cis/2016-06-09/7_turkmenia.html
- Panfilova, V. (2021, Şubat 25). Moskva podderjit Bişkek. *Nezavisimaya Gazeta*. https://www.ng.ru/cis/2021-02-25/100_25022021_kyrgyzstan.html
- Paramonov, V. (2009). Vneşnyaya politika v Tsentralnoy Azii: Vzglyad İz Uzbekistana. *Tsentralnaya Aziya i Kavkaz*, 3(63), 123-137.
- Plogataryov, İ. (2005, Kasım 18). Taşkent vozvraşeaetsya v kolektivnyy dogorov. *Nezavisimaya Gazeta*. https://nvo.ng.ru/wars/2005-11-18/2_tashkent.html
- Posolstvo Rossiyskoy Federatsii v Respublike Tadjikistane. (2020a, Aralık). *Torgovo-ekonomičeskiye sotrudničestvo*. <https://dushanbe.mid.ru/gosprogramma-po-pereseleniu>
- Posolstvo Rossiyskoy Federatsii v Respublike Tadjikistane. (2020b). *Torgovo-ekonomičeskiye sotrudničestvo*. <https://dushanbe.mid.ru/gosprogramma-po-pereseleniu>
- Radio Azatlık. (2018, Aralık 26). *Rossiyskiye voenniye vozobnovili somestnuyu podgotovku s voennoslujasımi Turkmensitana*. <https://rus.azathabar.com/a/29677725.html>
- Reutov, A. & Karabekov, K. (2010, Haziran 17). *Kommersant. bezporyadke po planu*. <https://www.kommersant.ru/doc/1387360>
- Ria Novosti. (2005, Mayıs 15). *Lavrov: Sobitiya v Uzbekistane- Provokatsionnaya aksiya prestupnih grupp*. <https://ria.ru/20050515/40353940.html>
- Ria Novosti. (2009, Ocak 22). *Medved i Karimov obsudyat sotrudničestvo v energetike*. <https://ria.ru/20090122/159816631.html>
- Ria Novosti. (2015, Şubat 19). *Mirotvorçeskaya missiya na territorii bivşego SSSR*. <https://ria.ru/20150219/1048490549.html>
- Ria Novosti. (2016, Aralık 1). *Prezident Kirgizii sobralysya zakrit Rosssiyskuyu voennuyu bazu*. <https://ria.ru/20161201/1482575128.html>
- Ria Novosti. (2017, Mayıs 15). *Dogovor o kollektivnoy bezopasnosti*. <https://ria.ru/20170515/1494095535.html>
- Ria Novosti. (2019, Nisan 16). *Mejgusudarstvenniye otnoşeniya Rossii i Tadjikistana*. <https://ria.ru/20190416/1552705446.html>
- Ria Novosti. (2020a, Haziran 24). *Mejgosudarstvenniye otnoşeniya Rossii i Kazahstana*. <https://ria.ru/20200624/1573351605.html>

- Ria Novosti. (2020b, Haziran 26). *Mejgosudarstvenniye otnoşeniya Rossii i Tadjikistana*. <https://ria.ru/20200624/1573374484.html>
- Rossiyskaya Gazeta . (2021, Nisan 29). *Zaharova: Moskva izuçayet situaciyu na granitse Kirgizii i Tadjikistana*. <https://rg.ru/2021/04/29/zaharova-moskva-izuchaet-situaciiu-na-granice-kirgizii-i-tadzhikistana.html>
- Russian-Trade. (2018, Şubat 15). *Torgovlya mejdu Rossiey i Uzbekistanom v 2017 g.* <https://russian-trade.com/reports-and-reviews/2018-02/torgovlya-mezhdu-rossiey-i-uzbekistanom-v-2017-g/>
- Russian-Trade. (2020a, Şubat 13). *Torgovlya mejdu Rossiey i Uzbekistanom v 2019 g.* <https://russian-trade.com/reports-and-reviews/2020-02/torgovlya-mezhdu-rossiey-i-uzbekistanom-v-2019-g/>
- Russian-Trade. (2020b, Ağustos 13). *Torgovlya mejdu Rossiey i Turkmenistanom v 2020 g.* <https://russian-trade.com/reports-and-reviews/2020-08/vneshnyaya-torgovlya-rossii-s-turkmenistanom-v-1-polugodii-2020-g/>
- Russian-Trade. (2021, Şubat 12). *Torgovlya mejdu Rossiey i Uzbekistanom v 2020 g.* <https://russian-trade.com/reports-and-reviews/2021-02/torgovlya-mezhdu-rossiey-i-uzbekistanom-v-2020-g/>
- Sarkorova, A. (2021, Haziran 30). *ODKB obyaznyaet priçini vihoda Uzbekistana iz blokai*. BBC News. https://www.bbc.com/russian/international/2012/06/120629_uzbekistan_odkb_exit
- Sinitsina, İ. (2012). *Ekonomiçeskiye vzaimodeystviye Rossii i Stran Tsentralnoy Azii: Tendentsii i perspektivi*, 5. UCA. 10.
- Sodrujestva Nezavisimih Gosudarstv. (2018, Ekim 19). *Gosudarstvenny vizit prezidenta Rossiysloy Federatsii v Respubliku Uzbekistan*. <https://cis.minsk.by/news/10043/gosudarstvennyj-vizit-prezidenta-rossijskoj-federacii-v-respubliku-uzbekistan>
- Sputnik Tadjikistan. (2020, Temmuz 17). *V minobrazovaniya rasskazaki, skolko Tadjikskik studentov uçitsya za rubejom*. <https://tj.sputniknews.ru/20200717/tajiks-kie-studenty-zagranitsa-statistika-1031593520.html>
- Suharevskaya, O. (2020). *Russkiye v Tsentralnoy Azii: Problemi i perspektivi*. IAC. <https://ia-centr.ru/experts/olga-suharevskaya/russkie-v-tsentralnoy-azii-problemy-i-perspektivy/>
- Şustov, A. (2007, Kasım 21). *Skolko Russkih ostalos v Tsentealnoy Azii? (I)*. Centrasia.org. <https://centrasia.org/newsA.php?st=1195629000>
- Tass. (2018, Ağustos 15). *Rossiysko-Turkmenistanskiye otnoşeniye. Dosye*. <https://tass.ru/info/5458872>
- Tass. (2020, Kasım 9). *Putin podpisal zakon o ratifikatsii soglaşeniya s Turkmenistanom s sfere bezomastonsti*. <https://tass.ru/obschestvo/9950221>

- Tass. (2021a, Şubat 28). *Rossiysko-Kirgizskiye ekonomičeskiye otnoşeniya. Dosye*. <https://tass.ru/info/4056105>
- Tass. (2021b, Mart 30). *Rossiya i Turkmeniya za 2020 goda narastili tovarooborot boleye çem na tret*. <https://tass.ru/ekonomika/11032795>
- Tass. (2021c, Nisan 27). *U Rossii i Tadjikistana poyavitsya obedennyonnaya sistema protivovozduşnyoy oborony*. <https://tass.ru/armiya-i-opk/11251545>
- Tass. (2021d, Nisan 28). *Russiya i Uzbekistan podgotovili programu strategiçeskogo partnyorstva*. <https://tass.ru/armiya-i-opk/11260169>
- Tass. (2021e, Mayıs 26). *Putin podpisal zakon o ratifikatsii dogovora s Kazahstanom o voennom sotrudniçestve*. <https://tass.ru/politika/11477767>
- The Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020). *COVID-19 v stranah Tsentralnoy Azii: posledstviya i otvetnyep politiçeskiye meri*. OECD. <https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/central-asia/COVID-19-crisis-response-in-Central-Asia-Russian-updated.pdf>
- Tsigankov, A. (2008). *Vneşnyaya Politika Rossii: Ot Gorbaçyova do Putina*. Nauçnaya Kniga.
- Ustav Organizatsii Dogovora o Kollektivnoy Bezopasnosti. (2002, Ekim 7). https://odkb-csto.org/documents/documents/ustav_organizatsii_dogovora_o_kollektivnoy_bezopasnosti_/
- Vesti. (2021, Şubat 1). *Kazahstan voorujayetsya Rossiyskimi bukami*. <https://www.vesti.ru/article/2518061>
- Yurist. (1998, Temmuz 6). *Deklaratsiya mejdu Puspublikoy Kazahstan i Rossiyskoy Federatsii o veçnoy drujbe i soyuzniçestve, orientirovannom v XXI stoletije*. https://online.zakon.kz/m/Document/?doc_id=1009809
- Zakonodatelstvo Stran SNG. (1994, Ekim 21). *Dogovor mejdu Respublikoy Kazahstan i Rossiyskoy Federatsiey o sotrudniçestve v ohrane vneşnih granits*. http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=8540
- Ziyadullayev, N. (2018, Eylül 16). *Stram Tsentralnoy Azii na puti k integratsii. Nezavisimaya Gazeta*. https://www.ng.ru/courier/2018-09-16/11_7311_integrat.html

deki yeri sınırlıdır ve genelde düşük teknoloji ve emek yoğun birkaç sektörden oluşmaktadır. İran ve Orta Asya ülkelerinin ekonomik iş birliği için en elverişli sektörler lojistik, ulaştırma ve turizmdir. Bölge içi turizmden ziyade zengin Kuzey ülkelerinden gelecek yabancı turistlerin bu coğrafyada birden fazla ülkeyi paket turlar dâhilinde ziyaret edebileceği bir ortamın oluşabilmesi için her şeyden önce siyasi reformların hızla hayata geçirilmesi ve alt yapı yatırımlarına başlanması gerekecektir. Turizm ve diğer ekonomik alanlarda ikili ilişkilerin gelişimi bakımından hayati önemi sahip bir diğer konuda karşılıklı güvene dayalı ilişki biçimlerinin özümsemesi ve içselleştirilmesidir.

İran ve Orta Asya ülkelerinin siyasi ve ekonomik iş birliği alanlarını küresel sistemin şartları belirlemektedir. İran dış politikasının kurgusunda etkili olan iç unsurlar bir yandan küresel gerçeklikler karşısında pragmatik çözümlere yönelirken diğer yandan ideolojik kaynaklardan beslenen diğer iç unsurlar halen din eksenli bakış açısı ile faaliyetlerini sürdürmektedir. İran'ın ulusal ekonomisini güçlendirmesi, Orta Asya'da dâhil olmak üzere çevre ülkelerle iş birliği atmosferinin gelişimi için önce iç siyasi sorunlarını çözmesi çıkış noktası olarak düşünülebilir. Ancak bu reform ortamının kısa ve orta vadede gerçekleşebileceğine dair şimdilik pek bir umut görünmemektedir.

Orta Asya ülkeleri ise küresel ekonominin devleri olan Çin, Rusya, Güney Kore, ABD, Hindistan ve Avrupa Birliği gibi aktörlerin karmaşık çıkarları karşısında bir yandan bağımsızlıklarını pekiştirmek ve diğer yandan da milli menfaatlerini optimize etmek adına dengeli bir siyaset izlemektedir. Son tahlilde İran Orta Asya ilişkilerini belirleyen ve gelecekte de belirlemesi muhtemel olan ana eksen olarak Çin'in büyük alt yapı projeleri, dünya enerji piyasasının genel gidişatıyla beraber bölgesel güvenlik ile ilgili gelişmeler olarak görünmektedir.

KAYNAKÇA

- 24KG. (2020, December 22). *New sports complex opened in Osh City at the expense of Iran*. https://24.kg/english/177489_New_sports_complex_opened_in_Osh_city_at_the_expense_of_Iran/
- Akbarzadeh, S., & Barry, J. (2016). State identity in Iranian foreign policy. *British Journal of Middle Eastern Studies*, 43(4), 613-629.
- Al Jazeera. (2017, February 16). *Iran's regional media: Soft war policy*. <https://studies.aljazeera.net/en/reports/2017/02/role-irans-regional-media-soft-war-policy-170216114010915.html>
- Al Monitor. (2016, June 30). *Four heads of Iranian banks fired for high salaries*. <https://www.al-monitor.com/originals/2016/06/high-wages-iran-government-officials-banks-fired.html>

- Asia Plus News. (2016, July 8). *Activities of Iran charity's branch in Tajikistan suspended*. <https://asiaplustj.info/en/news/tajikistan/economic/20160708/activities-iran-charity-s-branch-tajikistan-suspended>
- Aslan, H. K. (2016). *İran'ın Orta Asya politikası: 1991-2016. Analiz, 4*, İRAM.
- Aslan, H. K. (2021). *İran'ın bölgesel nüfuz girişimlerinde yumuşak güç araçları. Orta-doğu Analiz, 103*, ORSAM.
- Aslan, H. K & Rashid, Y. (2020). *Jeoekonominin artan rolü: Çabahar ve Gwadar limanları arasındaki rekabet* (Rapor). İRAM.
- Barzegar, K. (2010). Iran's foreign policy strategy after Saddam. *The Washington Quarterly* 33(1), 173-189.
- Dudley, D. (2018, August 14). *Tehran tries to face down domestic critics Of Caspian Sea deal*. <https://www.forbes.com/sites/dominicdudley/2018/08/14/tehran-skeptics-of-caspian-sea-deal/?sh=5e2a287a50fc>
- Dünya Bankası. (2020). *Country: Iran*. <https://www.worldbank.org/en/country/iran>
- Efegil, E. & Stone, L. A. (2001). Iran's interests in Central Asia: a contemporary assessment. *Central Asian Survey, 20*(3), 353-365.
- Fars News Agency. (2016, February 21). *Ambassador: Iran, Uzbekistan expanding ties*.
- Flanagan, S. J. (2013). The Turkey–Russia–Iran nexus: Eurasian power dynamics, *The Washington Quarterly, 36*(1), 163-178.
- Herzig, E. (2004). Regionalism, Iran and Central Asia. *International Affairs, 80*(3), 503-517.
- Hunter, S. T. (2010). *Iran's foreign policy in the post-Soviet era: resisting the new international order*. ABC-CLIO.
- Hunter, S. T. (2014). *Iran divided: The historical roots of Iranian debates on identity, culture, and governance in the twenty-first century*. Rowman & Littlefield.
- Imam Khomeini International University. (2021). <http://www.ikiu.ac.ir/en/page-view.php?pid=441>
- International Iran Times. (2015, November 27). China proposes high speed rail link to Iran thru Stans.
- International Iran Times. (2016, May 13). Rohani says Iran so far gets \$ 3.418B investment.
- International Iran Times. (2016, June 17). Rohani wants Tehran airport to be world hub.
- International Monetary Fund, (2020). *World economic outlook database*. <https://www.imf.org/en/Publications/SPROLLs/world-economic-outlook-databases#-sort=%40imfdate%20descending>

- International Monetary Fund. (2021). *Islamic Republic of Iran. Country data*. <https://www.imf.org/en/Countries/IRN#countrydata>
- Islamic Republic News Agency. (2021, April 6). *Zarif, Kyrgyz president discuss issues of mutual interest*. <https://en.irna.ir/news/84286130/Zarif-Kyrgyz-president-discuss-issues-of-mutual-interest>
- Jerusalem Post. (2021, February 14). *IRGC-made militias the most dangerous of all Iran-backed groups – study*. <https://www.jpost.com/opinion/irgc-made-militias-as-the-most-dangerous-of-all-iran-backed-groups-study-658693>
- Katzman, K. (2016). *Iran: Politics, Gulf security, and US policy* (CRS Report RL32048). Congressional Research Service.
- Katzman, K. (2020). *Iran's foreign and defense policies* (CRS Report R44017). Congressional Research Service.
- Kavalski, E. (2019). The puzzle of India's Relations with "Central Eurasia", *Asian Security*, 15(3), 304-322.
- KazInform International News Agency. (2016, June 2). *Iran to resume crude oil swap with Kazakhstan and Azerbaijan*. https://www.inform.kz/en/iran-to-resume-crude-oil-swap-with-kazakhstan-azerbaijan_a2910098
- Kiani, D. (2014). Iran and Central Asia: A cultural perspective 1. *Iranian Review of Foreign Affairs* 4(1), 113-138.
- Lisnyansky, D. (2009). Tashayu (conversion to Shiism) in Central Asia and Russia. *Current Trends in Islamist Ideology*, 8, 108-117.
- Maleki, A. (2009). *Iran's regional foreign/energy policy*. OGEL 1. <https://www.ogel.org/article.asp?key=2859>
- Mastibekov, O. (2014). *Leadership and authority in Central Asia: The Ismaili community in Tajikistan*. Routledge.
- Menashri, D. (2007). Iran's regional policy: between radicalism and pragmatism. *Journal of International Affairs*, 60(2), 153-167.
- Mohaddes, K. Nugent, J.B.&Selim, H. (2019). *Institutions and macroeconomic policies in resource-rich Arab economies*. Oxford University Press.
- Mohaddes, K.&Pesaran, M. H. (2014). One hundred years of oil income and the Iranian economy: A curse or a blessing? P. Alizadeh&H. Hakimian (Eds.), *Iran and the global economy: Petro populism, Islam and economic sanctions* içinde. Routledge.
- National Council of Resistance of Iran. (2020, December 9). *Iran: U.S. designates an IRGC official and Iran's Al-Mustafa International University for spread of terrorism*. <https://www.ncr-iran.org/en/news/terrorism-a-fundamentalism/u-s-designates-an-irgc-official-and-university-in-yemen-for-spread-of-terrorism/>

- Nichol, J. (2014). *Central Asia: Regional developments and implications for US interests*. Congressional Research Service.
- O’Gorman, K. McLellan, L.R.& Baum, T. (2007). Tourism in Iran: Central control and indigeneity. R. Butler& T. Hinch (Eds), *Tourism and indigenous peoples: Issues and implications* içinde (ss. 251-265). Elsevier.
- ParsToday. (2016, April 11). *Kazakh President in Iran to hold talks, boost relations*. https://parstoday.com/en/news/iran-i8578-kazakh_president_in_iran_to_hold_talks_boost_relations
- ParsToday. (2020, December 27). *Iran MPs condemn US blacklisting of Al-Mustafa University*. https://parstoday.com/en/news/iran-i8578-kazakh_president_in_iran_to_hold_talks_boost_relations
- Peyrouse, S. (2009). Shiism in Central Asia: The religious, political, and geopolitical factors. *Central Asia and Caucasus Institute Analyst*, 11(10), 9-11.
- Peyrouse, S. (2014). Iran’s growing role in Central Asia? Geopolitical, economic and political profit and loss account. F. Al-Samadı & M. Chabkoun (Eds.), *Iran-US rapprochement Iran’s future role* içinde (ss. 94-103). AlJazeera Center for Studies.
- Peyrouse, S. (2016, May 15). Should the U.S. worry about tensions between Shiite and Sunni Muslims in central Asia?. *Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2016/05/15/should-the-u-s-worry-about-tensions-between-shiite-and-sunni-muslims-in-central-asia-heres-everything-you-need-to-know/>
- Peyrouse, S. & Ibraimov, S. (2010). Iran’s Central Asia temptations. *Current Trends in Islamist Ideology*, 10, 87-101.
- Ramazani, R. K. (2004). Ideology and pragmatism in Iran’s Foreign policy. *The Middle East Journal*, 58(4), 1-11.
- Rocca, N. M. (2017). Regional stability for national survival: Iran’s foreign policy towards the Southern Caucasus and Central Asia in the post-Soviet era. *International Relations and Diplomacy*, 5(9), 544-553.
- Rubin, M. (2013). *Deciphering Iranian decision making and strategy today*. American Enterprise Institute.
- Sadri, H.A. (2012) Iran and the Caucasus states in the 21st century: A study of foreign policy goals and means. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 14(3), 383-396.
- Salamey, I. (2015). Post-Arab spring: Changes and challenges. *Third World Quarterly*, 36(1), 111-129.

- Salehi-Isfahani, D. (2019, March 14). *Iran's economy 40 years after the Islamic Revolution*. Brookings Institution. <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2019/03/14/irans-economy-40-years-after-the-islamic-revolution/>
- Shahvar, S. (2020). Iran's global reach: The Islamic Republic of Iran's policy, involvement, and activity in Africa. *Digest of Middle East Studies*, 29(1), 53-75.
- Tehran Times (2016, December 23). Iran, Kyrgyzstan set 10-year roadmap for co-op. <https://www.tehrantimes.com/news/409390/Iran-Kyrgyzstan-set-10-year-roadmap-for-co-op>
- The Guardian. (2015, November 5). Afghan refugees in Iran being sent to fight and die for Assad in Syria. <https://www.theguardian.com/world/2015/nov/05/iran-recruits-afghan-refugees-fight-save-syrias-bashar-al-assad>
- The New York Times. (2019, December 9). Documents reveal U.S. officials misled public on war in Afghanistan. <https://www.nytimes.com/2019/12/09/world/asia/afghanistan-war-documents.html>
- The New York Times. (2021, March 27). China, with \$400 billion Iran deal, could deepen influence in Mideast. <https://www.nytimes.com/2021/03/27/world/middleeast/china-iran-deal.html>
- Trofimov, Y. (2016, May 12). With Iran-backed conversions, Shiites gain ground in Africa. *The Wall Street Journal*. <https://www.wsj.com/articles/with-iran-backed-conversions-shiites-gain-ground-in-africa-1463046768>
- Tuğlu, D. (2021). *Ekonomik yaptırımlar altında İran'in ekonomi politiği* [yayınlanmamış doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- UNESCO. (2020). *World heritage sites*. <https://whc.unesco.org/en/list/&order=country#alpha>
- United Nations Development Programme. (2020). *Human development report*. <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2020.pdf>
- U. S. Energy Information Administration. (2021). *International*. <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=TX>
- Vinson, M. (2012). Iranian soft power in Tajikistan: Beyond cultural and economic ties. *Eurasia Daily Monitor*, 9(52).
- Wastnidge, E. (2017). Central Asia in the Iranian geopolitical imagination. *Cambridge Journal of Eurasian Studies*, 1, #1YRJ04, <https://doi.org/10.22261/1YRJ04>
- Wastnidge, E. (2020). *Iran's Shia diplomacy: Religious identity and foreign policy in the Islamic Republic* (Geopolitics of Religious Soft Power policy brief, 3). Berkley Center For Religion, Peace & World Affairs/Brookings Institution.
- Weitz, R. (2021, June 09). *Tehran and Moscow: Alignment and divergence in the Caspian*. *The Middle East Institute*. <https://www.mei.edu/publications/tehran-and-moscow-alignment-and-divergence-caspian>

Hindistan'ın Orta Asya politikasına engel olarak bir başka örnek de Afganistan krizi üzerinden ele alınabilir. Öyle ki Pakistan'ın Orta Asya'ya geçişi engellediği bir durumda İran üzerinden deniz yoluyla bölgeye ulaşmanın tek alternatifi Afganistan ile sağlanan hava koridorudur. Ayrıca Afganistan Pakistan'a karşı Hindistan'ın bölgedeki en önde gelen müttefiklerinden biridir. Bu açıdan Afganistan siyasetine yatırım ve kurulacak iyi ilişkiler Hindistan için oldukça stratejik olarak değerlendirilmiştir. Ancak son günlerde yaşanan ABD'nin Afganistan'dan geri çekilişi sonrası Taliban'ın ülkeyi kısa sürede kontrolü altına alması hem Hindistan'ın bir müttefikini kaybetmesiyle hem de Orta Asya'ya giden bir opsiyonun daha Pakistan'ın kontrolüne geçmesiyle neticelenmiştir. Keşmir üzerinden geçiş izni vermeyen Pakistan'ın Afganistan'da da tüm yolları tıkayacağı tahmin edilmektedir. Nitekim Taliban da gelir gelmez ilk etapta Hindistan'ın ülkedeki yatırımlara devam edebileceğini söylemiş olsa da akabinde Hindistan ile tüm ithalat ve ihracat ilişkilerinin kesildiği duyurulmuştur. Dolayısıyla Hindistan'ın Orta Asya politikası önümüzdeki süreçte Afganistan'daki siyasal koşulların değişimiyle de birebir etkili bir şekilde gelişebilecektir.

KAYNAKÇA

- Ahamed, E. (2012, June 12). *India's 'Connect Central Asia' policy*. Keynote address by MOS Shri E. Ahamed at First India-Central Asia Dialogue. Ministry of External Affairs, Government of India. <https://www.mea.gov.in/Speeches-Statements.htm?dtl/19791/>
- Aminjonov, F. S. (2019). Central Asian regional economic cooperation program as driver of regional energy projects to promote energy security in the post-Soviet Central Asia. *Post-Soviet Issues*, 6(1), 53-64.
- Ashiq, P. (2021, June 19). Centre invites 14 J&K leaders to meet Narendra Modi on June 24. *The Hindu*. <https://www.thehindu.com/news/national/other-states/14-jk-leaders-invited-to-meet-with-pm-in-delhi-to-discuss-future-course/article34860139.ece>
- Bansal, A. (2021, February 9). *Continuity in India's ties with Central Asia*. Observer Research Foundation. <https://www.orfonline.org/expert-speak/continuity-india-ties-central-asia/>
- Chatterjee, S. (2018). International North South Transport Corridor (INSTC) connecting India Central-Asia, *International Journal of Research in Social Sciences*, 8(4), 601-616.
- Dale, S. F. (2018). *Babur: Timurid Prince and Mughal Emperor, 1483-1530*. Cambridge University Press.
- Dave, B. (2016). *Resetting India's engagement in Central Asia: From symbols to substance* [Policy report]. RSIS, Nanyang Technological University.

- De Haas, M. (2017). Relations of Central Asia with the Shanghai Cooperation Organization and the Collective Security Treaty Organization. *The Journal of Slavic Military Studies*, 30(1), 1-16.
- Germanovich, G. (2008). The Shanghai Cooperation Organization: A threat to American interests in Central Asia? *China & Eurasia Forum Quarterly*, 6(1), 19-38.
- Hughes, L. (2016, April 26). *Bypassing Pakistan: Afghanistan, India, Iran and Chabahar* [Strategic analysis paper]. Future Directions International. <https://www.futuredirections.org.au/wp-content/uploads/2016/04/Bypassing-Pakistan-Afghanistan-India-Iran-and-Chahbahar.pdf>
- India and Central Asian countries should examine viability of establishing air corridors: Jaishankar. (2020, February 6). *Deccan Herald*. <https://www.deccanherald.com/international/world-news-politics/india-and-central-asian-countries-should-examine-viability-of-establishing-air-corridors-jaishankar-802199.html>
- India, Kyrgyzstan Have Prepared 5 Year Roadmap to Increase Bilateral Trade: PM Modi (2019, June 14). *The Hindu BusinessLine*. <https://www.thehindubusinessline.com/news/world/india-kyrgyzstan-have-prepared-5-year-roadmap-to-increase-bilateral-trade-pm-modi/article27941079.ece>
- IT Park. (2019, November 29). *Indian IT companies choose Uzbekistan as a hub to extend cooperation with CIS countries*. <https://www.it-park.uz/en/itpark/news/indian-it-companies-choose-uzbekistan-as-a-hub-to-extend-cooperation-with-cis-countries>
- Joshi, M. (2011, November). *Turkmenistan-Afghanistan-Pakistan-India Pipeline possibility or pipe dream?* [Status note]. Gateway House: Indian Council on Global Relations. <https://www.gatewayhouse.in/wp-content/uploads/2011/11/TAPI.pdf>
- Junaid, A., Shah, F. & Mustafa G. (2021). Afghan peace process: Prospects and challenges. *Pakistan Social Sciences Review*, 5(I), 505-515.
- Kapur, A. (1972). Indo-Soviet treaty and the emerging Asian balance. *Asian Survey*, 12(6), 463-474.
- Kaura, V. (2017). India's aims in Central Asia and India-Afghanistan-Iran triangular relationship. *The Journal of Central Asian Studies*, XXIV, 23-41.
- Kaura, V. (2020). India's relations with China from the Doklam Crisis to the Galwan Tragedy. *India Quarterly*, 76(4), 501-518.
- Kawalski, E. (2010). India and Central Asia: The no influence of the "look north" policy. E. Kawalski (Ed.), *The new Central Asia: The regional impact of international actors* içinde (ss.239-260). World Scientific.
- Koparkar, R. (2019, December 24). "*Dustlik*": A step forward in India-Uzbekistan security partnership. Indian Council of World Affairs. https://www.icwa.in/show_content.php?lang=1&level=3&ls_id=4840&lid=3189

- Kothari, R. K. (2014). India's 'connect Central Asia policy': Emerging economic and security dimensions, *Sociology and Anthropology* 2(6), 239-245.
- Kumar, B. B. (2007). India and Central Asia: Links and interactions. J. N. Roy & B. B. Kumar (Eds.), *India and Central Asia classical to contemporary periods* içinde (ss. 3-33). Astha Bharati.
- Kumar, S. Y. S. (2013). India and the Shanghai Cooperation Organization: Issues and concerns. *International Journal of China Studies*, 4(3), 343-359.
- Kundu, N. D. (2009). Shanghai Cooperation Organisation: Significance for India. *Indian Foreign Affairs Journal*, 4(3), 91-101.
- Langa, M. (2019, January 15). Uzbekistan President to be chief guest at vibrant Gujarat Summit. *The Hindu*. <https://www.thehindu.com/news/national/uzbekistan-president-to-be-chief-guest-at-vibrant-gujarat-summit/article25998712.ece>
- Mann, P. (2016, 26 October). *India and Central Asia-Finding a way to one-another* (CAPS in focus,116/16). Centre for Air Power Studies. https://capsindia.org/files/documents/CAPS_Infocus_PM_02.1.pdf
- Menon R. & Rajiv S. (2019, December 1). *Realizing India's strategic interests in Central Asia*. Carnegie India. <https://carnegieindia.org/2019/12/01/realizing-india-s-strategic-interests-in-central-asia-pub-80576>
- Ministry of External Affairs. (2018, October 1). *India-Uzbekistan bilateral relations*. Government of India. https://www.mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/Uzbekistan_Updated_Bilateral_brief_feb_2020.pdf
- Mohan, R.C. (2013). India: Between 'strategic autonomy' and 'geopolitical opportunity'. *Asia Policy*, 15, 21-25.
- Muni S.D (2003). India and Central Asia: Towards a cooperative future. N. Joshi (Ed.), *Central Asia: The great game replayed an Indian perspective* içinde (ss. 97-141). New Century Publications.
- Parkes, A. (2019). Considered chaos: Revisiting Pakistan's 'strategic depth' in Afghanistan. *Strategic Analysis*, 43(4), 297-309.
- Peacock, A. C. S. & McClary, R. P. (2017). *Turkish history and culture in India: Identity, art and transregional connections*. Brill.
- Pradhan, R. (2015). Mapping India's look north policy: Why Central Asia matters. *IUP Journal of International Relations*, 9(4), 40-53.
- Pradhan, R. (2018). India's expanding interests in Central Asia: Policies, issues and challenges. *The Journal of Central Asian Studies*, XXV, 45-63.
- Pradhan, R. (2021). Central Asia's pipeline politics and India's energy quest. *Asia Europe Journal*, 19, 129-148.

- Pradhan, R., Zhiyenbayev, M. & Nanda Sa, S. (2019). Geopolitical and geoeconomic factors in India's Central Asia policy. *International Relations and International Law Journal*, 85(1), 103-114.
- Ramachandran, S. (2018, January 10). *Iran's Chabahar Port empowers India-Afghanistan trade at Pakistan's expense*. CACI Analyst. The Central Asia-Caucasus Institute. <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13492-irans-chabahar-port-empowers-india-afghanistan-trade-at-pakistans-expense.html>
- Roy, M. S. (2012). Iran: India's gateway to Central Asia. *Strategic Analysis*, 36(6), 957-975.
- Sahakyan, M. (2020, September 17). *Rebuilding interconnections: Russia, India and the International North-South Transport Corridor*. Asia Global Institute. <https://www.asiaglobalonline.hku.hk/rebuilding-interconnections-russia-india-and-international-north-south-transport-corridor>
- Sengupta, A. (2019). Connectivity as influence. India's policy in Central Asia in the era of the 'New Silk Road'. *Revista UNISCI / UNISCI Journal*, 49, 209-220.
- Sharma, R. (2009, January). *India in Central Asia-the Road ahead* (Special report, 63). Institute of Peace and Conflict Studies.
- Singh, H. (2015). Indo-Kazakhstan nuclear partnership agreement. *The Journal of Central Asian Studies*, XXII, 119-126.
- Stobdan, P. (2004). Central Asia and India's security. *Strategic Analysis*, 28(1), 54-83.
- Tan, S. S. (2020). Consigned to hedge: South-east Asia and America's 'free and open Indo-Pacific' strategy. *International Affairs*, 96(1), 131-148.
- Vinokurov, E. (2017). Eurasian Economic Union: Current state and preliminary results. *Russian Journal of Economics*, 3(1), 54-70.
- Vivekananda International Foundation. (2020, January). *India-Central Asia Relations*. Summary of Discussions, VIF Roundtable. <https://www.vifindia.org/sites/default/files/VIF-Roundtable-on-India-Central-Asia-Relations.pdf>
- Wani, A. (2020). *India and China in Central Asia: Understanding the new rivalry in the heart of Eurasia*. Observer Research Foundation.
- Weitz, R. (2004). Storm clouds over Central Asia: Revival of the Islamic Movement of Uzbekistan (IMU)? *Studies in Conflict and Terrorism*, 27(6), 505-530.
- Zhang, F. (2016). Challenge accepted: China's response to the US rebalance to the Asia-Pacific. *Security Challenges*, 12(3), 45-60.
- Zhaoli, W. (2020). India's connect Central Asia policy: Elements and outcomes. *China International Studies*, 80, 103-123.

sel etkide bir rakip gücün yokluğunun faaliyet alanını rahatlattığını ifade etmek mümkündür. Bu itibarla Rusya Federasyonu'nun etkinliği ve güvenlik sorunlarının 11 Eylül dönemindekine nazaran düşük seviyeli seyri ABD'nin bölgeye dönük etkisinin de düşük seviyeli olarak sürmesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Adler, E. (1997). Seizing the middle ground: Constructivism in world politics. *European Journal of International Relations*, 3(3), 319–363.
- Aljazeera (2005, November 22). *US vacates Uzbekistan military base*. <https://www.aljazeera.com/news/2005/11/22/us-vacates-uzbekistan-military-base>
- Bowyer, A. C. (2018). *Political reform in Mirziyoyev's Uzbekistan: Elections, political parties and civil society*. *Silk Road Paper*, Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program.
- Buzan, B. (1984). Economic structure and international security: The limits of the liberal case. *International Organization*, 38(4), 597–624.
- Carr, E. H. (2001). *The twenty years' crisis 1919-1939*. Harper Collins Publishers.
- Cox, R. W. (1981). Social forces, states and world orders: beyond international relations theory. *Millennium*, 10(2), 126-155.
- Cox, R. W. (1983). Gramsci, hegemony and international relations : An essay in method. *Millennium: Journal of International Studies*, 12(2), 162–175.
- Cox, R. W. (1987). *Production, power and world order: Social forces in the making of history*. Columbia University Press.
- Cox, R. W. (2004). Beyond empire and terror: Critical reflections on the political economy of world order. *New Political Economy*, 9(3), 307–323.
- Deutsch, K. W., Burrell, Sidney A., Kann, Robert A., Lee Jr., Maurice, Lichterman, Martin, Lindgren, Raymond E., Loewenheim, F. L.&V. W. R. W. (1957). *Political community and the North Atlantic area: International organization in the light of historical experience*. Princeton University Press.
- Gilpin, R. (1999). *War and change in world politics*. Cambridge University Press.
- Giragosian, R. (2004). The US military engagement in Central Asia and the Southern Caucasus: An overview. *The Journal of Slavic Military Studies*, 17(1), 43–77.
- Gökalp, Z. (2014). *Türkçülüğün esasları*. Ötüken Neşriyat.
- Hartman, J. W. (2016). *The May 2005 Andijan uprising: What we know*. *Silk Road Paper*, Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program.
- Keohane, R. O. (1998). International institutions: Can interdependence work? *Foreign Policy*, 110, 82–96.

- Keohane, R. O. (2005). *After hegemony: Cooperation and discord in the world political economy*. Princeton University Press.
- Keohane, R. O. & Martin, L. L. (1995). The promise of institutionalist theory. *International Security*, 20(1), 39-51.
- Keohane, R. O. & Nye, J. S. (1998). Power and Interdependence in the Information Age. *Foreign Affairs*, 77(5), 81-94.
- Kindelberger, C. P. (1969). *American business abroad: Six lectures on direct investment*. Yale University Press.
- Kindelberger, C. P. (1986). *The world in depression 1929-1939*. University of California Press.
- Kozyrev, A. (1995). Partnership or Cold Peace? *Foreign Policy*, 99, 3-14.
- Lejins, A. (1996). Latvian security challenges in 1996. *Security Dialogue*, 27(2), 228-230.
- Mearsheimer, J. J. (1990). Back to the future: Instability in Europe after the Cold War. *International Security*, 15(1), 5-56.
- Mearsheimer, J. J. (1994-1995). The false promise of international institutions. *International Security*, 19(3), 5-49.
- Mendelski, B. (2018). The Historiography of international relations: Martin Wight in fresh conversation with Duroselle and Morgenthau. *Contexto Internacional*, 40(2), 249-267.
- Morgenthau, H. J. (1946). *Scientific man versus power politics*. Chicago University Press.
- Morgenthau, H. J. (1954). *Politics among nations: The struggle for power and peace*. Alfred A. Knopf.
- Morgenthau, H. J. (1970). *Uluslararası politika: Güç ve barış mücadelesi*. Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları.
- Morgenthau, H. J. (1982). *In defense of national interest: A critical examination of American foreign policy*. University Press of America.
- Nye, J. S. (1990). Soft power. *Foreign Policy*, 80, 153-171.
- Nye, J. S. (2009). Get smart: Combining hard and soft power. *Foreign Affairs*, 88(4), 160-163.
- Pirinççi, F. (2008). Soğuk Savaş sonrasında ABD'nin Orta Asya politikası: Beklentiler ve gerçeklikler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(1), 207-235.
- Rumelili, B. (2015). Bölgeselcilik ve inşacılık: Kazanımlar ve vaatler. *Uluslararası İlişkiler*, 12(46), 168-185.
- Schatz, E. (2006). Access by accident: Legitimacy claims and democracy promotion in authoritarian Central Asia. *International Political Science Review*, 27(3), 263-284.

-
- Snidal, D. (1985). The limits of hegemonic stability theory. *International Organization*, 39(4), 579–614.
- Songstad, N. G. (2005). *The Republic of Uzbekistan: Parliamentary elections 2004. NORDEM Report 5*. The Norwegian Centre for Human Rights.
- Van Ham, P. (2005). Büyüme sancıları. *NATO Dergisi, Sonbahar*. <https://www.nato.int/docu/review/2005/issue3/turkish/analysis.html>
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of international politics*. Addison Wesley Publishing Company.
- Waltz, K. N. (2000). Structural realism after the Cold War. *International Security*, 25(1), 5–41.
- Waltz, K. N. (2001). *Man, the state and war: A theoretical analysis*. Columbia University Press.
- Wendt, A. (1992). Anarchy is what states make of it: The social construction of power politics. *International Organization*, 46(2), 391–425.
- Wendt A. & Barnett, M. (1993). Dependent state formation and Third World militarization. *International Studies*, 19(4), 321–347.
- Wishnick, E. (2002). *Growing U.S. security interests in Central Asia*. U.S. Army War College Strategic Studies Institute.
- Witt, D. (2011, June 11). *Kazakhstan's presidential election shows progress*. Huffpost. https://www.huffpost.com/entry/kazakhstans-presidential-_b_847612

Çin’le yakın ekonomik ilişkiler kurmuştur ve ilişkiler çok yönlü olarak gelişmeye devam etmektedir. Lakin Çin ile olan ekonomik, askeri, teknolojik vb. alanlardaki ilişkilerdeki gelişmeler daha çok Çin’in lehine ilerlemekte, bununla birlikte aralarındaki güç farkındaki uçurum daha da büyümeye devam etmektedir. Bağımsız Orta Asya cumhuriyetleri kısa vadeli olarak Çin’deki gelişmelerden ekonomik çıkar sağlayabilseler de bu kazanımların uzun vadede sürdürülebilirliği ve gelecekte bu kalabalık dev komşu karşısındaki konumlarının ne yönde ilerleyebileceği şu an için belirsizliğini koruyan bir husustur.

KAYNAKÇA

- Adnan, M. (2020, June 1). *Rise of anti-China public sentiments in Central Asia*. The Institute of Chinese Studies. <https://icsin.org/blogs/2020/06/01/rise-of-anti-china-public-sentiments-in-central-asia/>
- Aliyev, N. (2019, December 19). *China’s soft power in Central Asia*. The CACI Analyst. <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13599-chinas-soft-power-in-central-asia.html>
- Angang, H. (2016). *Çin Komünist Partisi Nasıl Yönetiliyor?* Çev: Daniyar Kassymov. Yeni İnsan Yayınevi.
- Balachandran, P. K. (2021, August 16). ‘Sinification’ of Religions in China: Roots, Functions and Dysfunctions. <https://ceylontoday.lk/news/roots-functions-and-dysfunctions>.
- Batsaikhan, U. ve Dabrowski, M. (2017). Central Asia-twenty-five years after the breakup of the USSR. *Russian Journal of Economics*, 3, 296–320.
- Bhutia, S. (2019, June 5). *The EU’s new Central Asia strategy: What does it mean for trade?* Eurasianet. <https://eurasianet.org/the-eus-new-central-asia-strategy-what-does-it-mean-for-trade>
- Bp. (2021). *Statistical review of world energy* (70th edition). <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2021-full-report.pdf>
- Brands, H. (2020, May). What does China really want? To dominate the World. *The Japan Times*. <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2020/05/22/commentary/world-commentary/china-really-want-dominate-world/>
- Brill Olcott, M. (2006). *Zhong guo shi zhongyakekao de liyi xiuguan zhe ma?* Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/2006/08/04/zh-pub-23752>
- Chang, G. G. (2019). China never was a superpower-And It won’t be one anytime soon. *Strategika*, 57, 3-5. https://www.hoover.org/sites/default/files/issues/resources/strategika_57_web.pdf

- Chang, G. G. (2020). December 20). *China has an imperial overstretch problem*. National Interest. <https://nationalinterest.org/feature/china-has-imperial-overstretch-problem-174849>
- Cong, W. (2017, May 2). Free trade zone links consumers in China, Kazakhstan. *Global Times*. <https://www.globaltimes.cn/content/1045034.shtml>
- Congress.gov. (1999). *Silk Road strategy act of 1999*. <https://www.congress.gov/bills/106/congress/senate/bills/579>.
- Corr, A. (2020). Defeating China: Five strategies. *Journal of Political Risk*, 8(4), 1-8.
- Dbpedia. (2021, 2 Eylül). *About: Sinicisation*. <https://dbpedia.org/page/Sinicization>.
- Democracy Digest. (2019, June 3). *Rule by fear: China's democracy movement faces new challenges*. <https://www.demdigest.org/rule-by-fear-chinas-democracy-movement-faces-new-challenges>
- Devonshire-Ellis, C. (2019, September 19). *Free trade zones on China's Belt & Road Initiative: The Eurasian land bridge*. Silk Road Briefing. <https://www.silkroadbriefing.com/news/2019/09/19/key-free-trade-zones-along-chinas-belt-road-initiative-eurasian-land-bridge/>
- Dieter, H. (2021). *First summit of the Anti-China coalition*. Stiftung Wissenschaft und Politik Publications. <https://www.swp-berlin.org/en/publication/first-summit-of-the-anti-china-coalition>
- Ergin, M. (2016). *Orhun Abideleri* (50. baskı), Boğaziçi Yayınları.
- Friedman, E. (2009). China: A threat to or threatened by democracy? *Dissent*, 56(1), 7-12.
- Fukuyama, F. (2016). *Tarihin sonu ve son insan* (6. baskı). Profil Kitap.
- Funaiole, P. M & Hart, B. (2021, March 5). *Understanding China's 2021 defense budget*. Center for Strategic and International Studies. <https://www.csis.org/analysis/understanding-chinas-2021-defense-budget>
- General Administration of Customs of the People's Republic of China. (2021). *Import and export data 1990-2021*. <http://english.customs.gov.cn/statics/report/preliminary.html>
- Güngör, G. (2020). *China's influence in Central Asian trade* (Analysis, 2020/17). AVİM. <https://avim.org.tr/en/Analiz/CHINA-S-INFLUENCE-IN-CENTRAL-ASIAN-TRADE>
- Huasheng, Z. (2014). Qian ping zhong e mei san da zhanlue zai zhong ya de gongchu. *Guoji GuanCha*, (1), 96-109.
- International Crisis Group. (2013, February 27). *Zhongguo de Zhongya Wenti* (Yazhou baogao 244). <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/chinas-central-asia-problem-chinese.pdf>.

- International Monetary Fund. (2021). *Country Profile and Key Indicators: GDP Current Prices*. <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPD@WEO/OEMDC/AD-VEC/WEOWORLD/KAZ>
- Karaca, R. K. (2008). *Güç olma stratejisi Çin*. IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Kasım, M. (2020a). Çin ve Amerika rekabetinde Orta Asya'nın konumu. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (46), 302-315.
- Kasım, M. (2020b). Orta Asya'nın ekonomik gelişimi: Kuşak ve Yol Girişimi'nin getirdiği fırsatlar ve zorluklar. *Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 55-73.
- Kasım, M. (2019). Engagement to rivalry: American relations with China since the end of the Cold War. *Journal of Social and Political Sciences*, 2(4), 906-916. DOI: 10.31014/aior.1991.02.04.129
- Kasım, M. (2021). Chinese oppressive policies towards the Muslims in East Turkistan. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 41(1), 62-77. DOI: 10.1080/13602004.2021.1894386
- Kumar Gupta, P. (2020, October 1). *China's debt trap in Central Asia*. VIF. <https://www.vifindia.org/article/2020/october/01/china-s-debt-trap-in-central-asia>.
- Lebrón, A. (2017, May 4). *China: A New Silk Road is launched to link the Far East with the West*. The Corner. <https://thecorner.eu/news-the-world/world-economy/china-new-silk-road-is-launched-to-link-the-far-east-with-the-west/63968/>
- Lingzhi, Z. (2021). Research on import and export trade based on China's FDI to Central Asian countries. *International Journal of Innovation and Economic Development*, 7(1), 7-15.
- Lizi, D. (2014). *San shi liu ji quanjian*. Guo Ji Chuben She.
- Macro, M. (2021, June 30). *China's Communist Party will struggle for legitimacy*. <https://www.livemint.com/opinion/columns/chinas-communist-party-will-struggle-for-legitimacy-11625068714305.html>.
- Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü. (2017). *Dünyada ve Türkiye'de nadir toprak elementleri* (Maden serisi, 5). Fizibilite Etütleri Daire Başkanlığı. https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgi-merkezi/maden-serisi/dunyada_ve_turkiyede_nadir_toprak_elementleri.pdf
- Maimaitiaili, K. (2018). Avrasya'da bölgesel istikrar ve iktisadi kalkınmadaki rolü açısından Şangay İşbirliği Örgütü. *Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 44-51.
- Mariani, B. (2013). *China's role and interests in Central Asia*. Saferworld. <https://www.saferworld.org.uk/downloads/pubdocs/chinas-role-and-interests-in-central-asia.pdf>.
- Meidan, M. (2019). *China's energy security at 70*. Oxford Institute for Energy Studies.

- Mudgil, B. (2020, July 2). Chinese land-grab hunger knows no limits. *The Taiwan Times*. <https://thetaitwanimes.com/chinese-land-grab-hunger-knows-no-limits-pt1/>.
- Navarro, P. (2016). *Crouching tiger: What China's militarism means for the World*. Prometheus Books.
- Navarro, P. & Autry, G. (2011). *Death by China*. Pierson Prentice Hall.
- Pannier, B. (2016, May 2). *Central Asian land and China*. Eurasianet. <https://eurasianet.org/central-asian-land-and-china>.
- Rolland, N. (2017). *China's Eurasian century?: Political and strategic implications of the Belt and Road Initiative*, The National Bureau of Asian Research.
- Rolland, N. (2020). *China's vision for a new world order: Implications for the United States*. The National Bureau of Asian Research.
- Roque, T. (2020, May 10). *China: A threat to western democracies*. <https://observador.pt/opiniaao/china-a-threat-to-western-democracies/>.
- Sectesco. (2019). *Bishkek declaration of the Shanghai Cooperation Organisation's Heads of State Council*. <http://eng.sectesco.org/documents/>.
- Standish, R. (2021, February 27). *How will Kyrgyzstan repay its huge debts to China?* Radio Free Europe. <https://www.rferl.org/a/how-will-kyrgyzstan-repay-its-huge-debts-to-china-31124848.htm>.
- Statista. (2021, March 3). *Rare earth mining-global distribution by country 2020*. <https://www.statista.com/statistics/270277/mining-of-rare-earths-by-country/>
- Tang, D. (2016). *China's investments in the Central asian republics*. US Department of Defense.
- Tao, Xu (1999). *Zhongya guojia anquan zhanlue quxiang yu zhongguo xibu anquan hu-anjing*. <https://blog.boxun.com/sixiang/991122/9911223.htm>
- Tata, S. (2017, January 14). *Deconstructing China's energy security strategy*. The Diplomat. <https://thediplomat.com/2017/01/deconstructing-chinas-energy-security-strategy/>.
- Tengxunwang. (2021, Ağustos 20). *Shā'é qīnzhàn de zhōngguó língtú bùnéng huīguī, jīnjīn shì yīnwèi tiáoyuē xiànzhì dǎozhì de ma?*. <https://new.qq.com/rain/a/20210820A089LY00>
- Thayer, B. & M. Friend, J. (2017). *The China threat & What the U.S. should do about it*. <https://thestrategybridge.org/the-bridge/2017/8/1/the-china-threat-what-the-us-should-do-about-it>.
- The World Bank Group. (2020). *Central Asia's horticulture sector-Capitalizing on new export opportunities in Chinese and Russian markets*.
- Tzu, S. (2016). *The art of war* (Trans. by L. Giles). Tuttle Publishing.

-
- Umarov, T. (2020, March 30). *China looms large in Central Asia*. Carnegie Moscow Center. <https://carnegie.ru/commentary/81402>.
- Umarov, T. (2021, January 29). *Dangerous liaisons: How China is taming Central Asia's elites*. Carnegie Moscow Center. <https://carnegie.ru/commentary/83756>
- Wugen, L. (2016). Xi Jinping yidai yilu zhanlu sixiang chu shen. *Gaoxiao Ma Kesi Zhuyi Lilun Yanjiu*, (1), 78-85.
- Xi, J. (2018). *Xin shidai zhongguo tece shehui zhuyi sixiang shisan jiang*. Quanguo Dahui Daibiao Baogao.
- Xinjiang Diqing Ziliao Ku. (2019). *Jin Day Xinjiang*. <http://www.xjtonglan.com/xjxd/lsg/2982.shtml>
- Ya Zhou, L. (2010). *Xi bu lun*. <https://www.rfi.fr/cn/20100809-刘亚洲中将军的西部论>
- Yergaliyeva, A. (2020, December 9). FDI to Central Asia reached 378.2 billion over past 13 years. *The Astana Times*. <https://astanatimes.com/2020/12/fdi-to-central-asia-reached-378-2-billion-over-past-13-years/>

2007 Stratejisi'nde Orta Asya'nın ağırlıklı olarak enerji arz güvenliğindeki önemine yapılan vurgu, son on yılda AB'nin en önemli i sorunlarından biri olan hidrokarbonlara ve bunların ithalatına (tarihsel olarak petrole) olan bağımlılığını azaltmak için başlattığı girişimlerle paralel olarak daha geri plana bırakılmış görünmektedir. AB günümüzde 2050 yılına kadar ilk iklim nötr kıta olmak ve sera gazı emisyonlarını sınırlamak hedefine (Yeşil Mutabakat) sahiptir. Zaten belli oranda petrol ürünleri ticareti hacmine sahip olduğu Kazakistan'dan daha fazla petrol ithal etmek AB'nin uzun vadeli bu amaçlarıyla uyumlu görünmemektedir. Bu noktada petrol ve doğal gaz ithalatında hala yüksek bağımlılığının olduğu Rusya'nın Orta Asya bölgesi üzerinde AB karşısında bir negatif davranışa yneltilmemesine dikkat edildiğini de düşünmek gereklidir. 2007'den itibaren Orta Asya'yı AB için enerji tedarikinde hala anlamlı kılan bir motivasyon, AB'nin gelecekte i talebinin artacağı beklenen ve petrole göre daha temiz bir hidrokarbon olan doğal gazı tedarik kaynaklarını çeşitlendirme kapsamında değerlendirdiği Trans-Hazar Gaz Boru Hattı'nın gerçekleştirilmesi ve bununla Güney Gaz Koridoru'nun doğu ayağının tamamlanmasıdır. Bu da Türkmenistan'a olan ilgiyi devreye sokmaktadır. Diğer Orta Asya lkeleriyle birlikte Türkmenistan'ın Çin'le artan yatırım ve enerji ilişkileri, Çin'in bölgede AB'den daha hızlı kabul gören girişimleri ve etkisi, kaçınılmaz olarak AB'yi Kuşak-Yol Projesi kapsamında iş birliği arayışlarına yöneltilmektedir. En azından Strateji dilinde, resmi düzeyde rekabeti değil iş birliğini vurgulayan söylemiyle bunu işaret etmektedir. Afganistan ise öylesine çok bölgeli bir kesişimin barut fiısıdır ki, AB'nin komşuları üzerinden güvenlik tehditlerinin geçişini engellemek üzere askeri olmasa da bölge-ötesi iş birliğine yönelik mali desteklerle harekete geçmemesi hata olacaktır. Bu yüzden 2019 Stratejisi'ne bu hususların yansıtılması, AB'nin dış politik ve ekonomik ilişki vizyonuyla uyumlu görülebilir.

Son olarak, AB'nin yeni strateji döneminde yumuşak güç unsurlarıyla kendini bölge ülkelerinde eğitim, kültürlerarası ilişkiler, kadın, sivil toplum diyalğu gibi alanlarda daha fazla göstermesi, bilinirliğini artırma yönünde eylemleri güçlendirmesi beklenmektedir. Bölgede etkin Rusya ve Çin karşısında kendine dair olumlu algının gerileme nedenlerini değerlendirmesi ve 2019 sonrası siyasetinde buna göre ayarlamalar yapması AB açısından bir gereklilik haline gelmiş görünmektedir.

KAYNAKÇA

- Akiner, A. (2010). Partnership not mentorship: Re-appraising the relationship between the EU and the Central Asian states. *China and Eurasia Forum Quarterly*, 8(4), 17-39.
- Altundağ, Z. (2016). Gemişten günümüze şanghai işbirliği rgt. *Avrasya Etdleri*, 49(1), 99-124.

- Arynov, Z. (2021). Opportunity and threat perceptions of the EU in Kazakhstan and Kyrgyzstan. *Central Asian Survey*. DOI: 10.1080/02634937.2021.1917516
- Bekenova K. & Collins, N. (2019). Knowing me, knowing you: Media portrayal of the EU in Kazakhstan. *Europe-Asia Studies*, 71(7), 1183-1204.
- Boonstra, J. (2014). *Is the EU downscaling political engagement in Central Asia?* (EUCAM commentary, 23). Foundation for International Relations and Foreign Dialogue. <https://eucentralasia.eu/is-the-eu-downscaling-political-engagement-in-central-asia/>
- Boonstra, J. (2015). *Reviewing the EU's approach to Central Asia* (EUCAM policy brief, 34). Foundation for International Relations and Foreign Dialogue. <https://www.files.ethz.ch/isn/189176/Reviewing%20the%20EU%E2%80%99s%20approach%20to%20Central%20Asi.pdf>
- Bossuyt, F. (2010). *The EU's 'transnational power over' Central Asia. Developing and applying a structurally integrative approach to the study of the EU's power over Central Asia* [unpublished doctoral thesis]. Aston University.
- Campbell, A., Lingen, J., Medow, A. & Plottka, J. (2015). *Synopsis of reviews of the EU and Central Asia: Strategy for a new partnership* (Policy paper on Eastern Europe and Central Asia, 5). IEP
- Commission of the European Communities. (2003a, March 11). *Wider Europe-neighbourhood: A new framework for relations with our Eastern and Southern neighbours*. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament COM(2003) 104 final.
- Commission of the European Communities. (2003b, July 1). *Paving the way for a new neighbourhood instrument*. Communication from the Commission COM(2003) 393 final.
- Commission of the European Communities. (2004, May 12). *European neighbourhood policy strategy paper*. Communication from the Commission COM(2004) 373 final.
- Commission of the European Communities. (2006a, December 4). *Strengthening The European Neighbourhood Policy*. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament COM(2006) 726 final.
- Commission of the European Communities. (2006b, March 8). *Green paper: A European strategy for sustainable, competitive and secure energy* COM(2006) 105 final.
- Commission of the European Communities. (2007, January 10). *An energy policy for Europe*. Communication from the Commission to the European Council and the European Parliament COM (2007) 1 final.
- Commission of the European Communities. (2008a, May 20). *Barcelona Process: Union for the Mediterranean*. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council COM(2008) 319 final.

- Commission of the European Communities. (2008b, December 3). *Eastern Partnership*. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council COM(2008) 823 final.
- Commission of the European Communities. (2008c, November 13). *Second Strategic Energy Review: An EU energy security and solidarity action plan*. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions COM(2008) 781 final.
- Council of the European Union. (2003, December 8). *A secure Europe in a better world: European security Strategy*. 15895/03.
- Council of the European Union. (2007, May 31). *The EU and Central Asia: Strategy for a new partnership*. Doc. No10113/07.
- Council of the European Union. (2010, June 28). *Joint progress report by the Council and the European Commission to the European Council on the implementation of the EU Central Asia strategy*. 11402/10.
- Council of the European Union. (2015, July 20). *Council conclusions on energy diplomacy*. Foreign Affairs Council 10995/15.
- Dinan, D. (2005). *Avrupa Birliği ansiklopedisi* (cilt II). Kitap Yayınevi.
- Dursun, S. (2011). *Avrupa Birliği'nin enerji politikası ve Türkiye*. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Dzhuraev, E. & Muratalieva, N. (2020). *The EU Strategy on Central Asia. To the successful implementation of the new Strategy*. The Friedrich-Ebert-Stiftung
- Efegil, E. (2008). Avrupa Birliği'nin Orta Asya politikasının analizi: Proje bazlı yaklaşımdan stratejik işbirliği anlayışına geçiş. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 16, 65-82.
- Erdoğan, M. M. (2011). *Türk Cumhuriyetleri'nin bağımsızlıklarının 20. yılında Avrupa Birliği'nin Orta Asya politikaları raporu*. Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi.
- EUR-Lex. (2020). *Partnership and Cooperation Agreements (PCAs): Russia, the Southern Caucasus and Central Asia*. Document 21999A0917(01). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:r17002>
- Euro-Med (2008, July 13). *Joint declaration of the Paris Summit for the Mediterranean*. https://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2015/10/ufm_paris_declaration1.pdf
- European Commission. (2002). *Strategy paper 2002-2006 & Indicative programme 2002-2004 for Central Asia*.
- European Commission. (2007a). *Regional Strategy Paper for Assistance to Central Asia for the period 2007-2013*.

- European Commission. (2007b). *Central Asia Indicative Programme (2007-2010)*.
- European Commission. (2008, June 24). *Joint progress report by the Council and the European Commission to the European Council on the implementation of the EU Central Asia strategy*.
- European Commission. (2010a, March 3). *Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. Communication from the Commission COM (2010)2020 final.
- European Commission. (2010b, November 17). *Energy infrastructure priorities for 2020 and beyond - A Blueprint for an integrated European energy network*. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions COM(2010) 677 final.
- European Commission. (2011a). *European Union-Central Asia development cooperation*. Publications Office of the European Union.
- European Commission. (2011b). *Central Asia DCI Indicative Programme (2011-2013)*.
- European Commission. (2011c, September 7). *On security of energy supply and international cooperation - The EU energy policy: Engaging with partners beyond our borders*. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions COM(2011) 539 final.
- European Commission. (2014, May 28). *European energy security strategy*. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council COM(2014) 330 final.
- European Commission. (2015, February 25). *Energy union package. A framework strategy for a resilient energy union with a forward-looking climate change policy* COM(2015) 80 final.
- European Commission. (2016, March 17). *EU to boost its focus on energy cooperation with partner countries in the Eastern Neighbourhood and Central Asia*. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/news_corner/news/2016/03/20160317_2_en
- European Commission. (2019a, May 15). *The EU and Central Asia: New opportunities for a stronger partnership*. JOIN(2019) 9 final.
- European Commission. (2019b, October 31). *Annex to Commission Delegated Regulation (EU) .../... amending Regulation (EU) No 347/2013 of the European Parliament and of the Council as regards the Union list of projects of common interest* C(2019) 7772 final.
- European Commission. (2020). *EU energy in figures, statistical pocketbook 2020*. Publications Office of the European Union.

- European Commission. (2021a). *Energy. Central Asia. Documents: Memorandums of Understanding*. https://ec.europa.eu/energy/topics/international-cooperation/key-partner-countries-and-regions/central-asia_en#documents
- European Commission. (2021b, May 20). *European Union, Trade in goods with Central Asia 5*. https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/region/details_central-asia-5_en.pdf
- European Commission. (2021c, June 2). *European Union, Trade in goods with Kazakhstan*. https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_kazakhstan_en.pdf
- European Commission. (2021d). *Project of common interest: 7.1.1 PCI fiche*. Gas pipeline to the EU from Turkmenistan and Azerbaijan, via Georgia and Turkey, currently known as the combination of Trans-Caspian Gas Pipeline (TCP), South-Caucasus Pipeline Future Expansion (SCPFX). https://ec.europa.eu/energy/maps/pci_fiches/PciFiche_7.1.1.pdf
- European Commission & HR. (2015, January 13). *Progress Report on the Implementation of the EU Central Asia Strategy*, Joint Staff Working Document, SWD(2015) 2 final.
- European Commission & HR. (2018, September 19). *Connecting Europe and Asia - Building blocks for an EU Strategy*. Joint Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee, the Committee of the Regions and the European Investment Bank JOIN(2018) 31 final.
- European External Action Service. (2021a). *Eastern Partnership, Russia & Central Asia*. https://eeas.europa.eu/regions/central-asia_en
- European External Action Service. (2021b). *Northern Dimension*. https://eeas.europa.eu/diplomatic-network/northern-dimension_en
- European External Action Service. (2021c). *Organisation chart of the EEAS*. https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/3602/organisation-chart-eeas_en
- European External Action Service. (2021d). *Delegation of the European Union to Kazakhstan*. https://eeas.europa.eu/delegations/kazakhstan_en
- European External Action Service. (2021e). *Delegation of the European Union to the Kyrgyz Republic*. https://eeas.europa.eu/delegations/kyrgyz-republic_en
- European External Action Service. (2021f). *Delegation of the European Union to Tajikistan*. https://eeas.europa.eu/delegations/tajikistan_en
- European External Action Service. (2021g). *Delegation of the European Union to Uzbekistan*. https://eeas.europa.eu/delegations/uzbekistan_en
- European External Action Service. (2021h). *Delegation of the European Union to Turkmenistan*. https://eeas.europa.eu/delegations/turkmenistan_en

- European External Action Service. (2021i). *Kyrgyz Republic and the EU*. https://eeas.europa.eu/regions/central-asia/1397/kyrgyz-republic-and-eu_en
- European External Action Service & European Commission (2014). *Multiannual Indicative Programme Regional Central Asia 2014-2020*.
- European External Action Service, European Commission & Council of the European Union. (2012). *Progress Report on the implementation of the EU Strategy for Central Asia. Implementation Review and outline for Future Orientations* (Doc. 11455/12).
- European Investment Bank. (2021). *The EU Investment Facility for Central Asia (IFCA)*. https://www.eib.org/en/projects/regions/central-asia/technical_assistance_and_grants/
- European Parliament. (2008). *An EU strategy for Central Asia*, European Parliament resolution of 20 February 2008 (2007/2102(INI)). https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-6-2008-0059_EN.pdf
- European Parliament. (2020). *Central Asia*. Fact sheets on the European Union–2020. https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_5.6.4.pdf
- European Parliament. (2021a). *Delegations, the Delegation to the EU-Kazakhstan, EU-Kyrgyzstan, EU-Tajikistan and EU-Uzbekistan Parliamentary Cooperation Committees and for relations with Turkmenistan and Mongolia (DCAS)*. <https://www.europarl.europa.eu/delegations/en/dcas/home>
- European Parliament. (2021b). *Understanding EU financing for external action* [In-depth analysis]. Members' Research Service. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/679101/EPRS_IDA\(2021\)679101_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/679101/EPRS_IDA(2021)679101_EN.pdf)
- European Union High Representative/Vice President. (2016). *Shared vision, common action: A stronger Europe. A global strategy for the EU's foreign and security policy*. https://eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf
- Eurostat. (2021). *EU trade since 1988 by HS2-4-6 and CN8*. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/newxtweb/setupdimselection.do>
- Foreign and Commonwealth Office. (2017). *Partnership and Cooperation Agreement establishing a partnership between the European Communities and their Member States, of the one part, and Turkmenistan, of the other part, Brussels, 25 May 1998*. APS Group.
- Grin, G. (2003). *The battle of the Single European Market: Achievements and economics 1945-2000*. Kegan Paul Limited.
- Gstöhl, S. (2015). The European Union's approach to the neighbours of its neighbours: From fragmentation to strategy? *Studia Diplomatica*, 68(1), 35-48.
- Hatipoğlu, E. (2008). Avrupa Birliği-Orta Asya ilişkilerinde yeni bir stratejiye doğru mu? *OAKA*, 3(5), 1-25.
- Hultquist, I. (2015). *Mapping of EU blending* (UTV working paper, 1). Sida.

- INOGATE. (2021). *About INAGATE, in brief*. <http://www.inogate.org/pages/1?lang=en>
- International Business Publications. (2017). *Kazakhstan diplomatic handbook. Volume 1: Strategic information and developments*. International Business Publications.
- Jarosiewicz, A. (2015). *The Southern Gas Corridor: The Azerbaijani-Turkish project becomes part of the game between Russia and the EU* (Point of view, 53). Ośrodek Studiów Wschodnich.
- Judt, T. (2009). *Savaş sonrası: 1945 sonrası Avrupa tarihi*. Yapı Kredi Yayınları.
- Korosteleva, E. & Bossuyt, F. (2019). *The EU and Central Asia: new opportunities or 'the same old song'?*. Dahrendorf Forum: Debating Europe. <https://www.dahrendorf-forum.eu/the-eu-and-central-asia-new-opportunities-or-the-same-old-song/>
- Laruelle, M. & McGlinchey, E. (2017). *Renewing EU and US Soft Power in Central Asia* (EUCAM commentary, 28). Center for European Security Studies.
- Laruelle, M. & Royce, D. (2020). No Great Game: Central Asia's public opinions on Russia, China, and the U.S. *Kennan Cable*, 56. Woodrow Wilson International Center for Scholars.
- Laumulin, M. (2019). *The EU's incomplete strategy for Central Asia*. Carnegie Europe. <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/80470>
- Light, M. (2007). *The evolution of EU policy towards its CIS neighbours* (Studies&analyses, 341). Center for Social and Economic Research-CASE.
- Lisbon European Council. (2000, March 23-24). *Presidency Conclusions*. https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00100-r1.en0.htm
- Melvin, N. J. (2007). *The European Union's strategic role in Central Asia* (Policy brief, 128). Center for European Policy Studies-CEPS.
- Melvin, N. J. (2008). Introduction. N. J. Melvin (Ed.), *Engaging Central Asia: The European Union's new strategy in the heart of Eurasia* içinde (ss. 1-8). Centre for European Policy Studies.
- Official Journal of the European Communities. (1990, March 15). *Agreement between the European Economic Community and the European Atomic Energy Community and the Union of Soviet Socialist Republics on trade and commercial and economic Cooperation*. L 68, 3-17.
- Official Journal of the European Communities. (1999a, July 28). *Partnership and Cooperation Agreement between the European Communities and their member states and the Republic of Kazakhstan*. L 196, 1-45.
- Official Journal of the European Communities. (1999b, July 28). *Partnership and Cooperation Agreement establishing a partnership between the European Communities and their member states, of the one part, and the Kyrgyz Republic, of the other part*. L 196, 46-89.

- Official Journal of the European Communities. (1999c, August 31). *Partnership and Cooperation Agreement establishing a partnership between the European Communities and their member states, of the one part, and the Republic of Uzbekistan, of the other part*. L 229, 1-52.
- Official Journal of the European Union. (2007, December 17). *Treaty of Lisbon Amending the Treaty on European Union and the Treaty Establishing the European Community*. C 306, 1-271.
- Official Journal of the European Union. (2009, December 29). *Partnership and Cooperation Agreement establishing a partnership between the European Communities and Their Member States, of the one part, and the Republic of Tajikistan, of the other part*. L 350, 1-51.
- Official Journal of the European Union. (2011, March 26). *Interim Agreement on trade and trade-related matters between the European Community, the European Coal and Steel Community and the European Atomic Energy Community, of the one part, and Turkmenistan of the other part*. L 80, 21-41.
- Official Journal of the European Union. (2015, April 16). *Council Decision (CFSP) 2015/598 of 15 April 2015 Appointing the European Union Special Representative for Central Asia*, L 99, 25-28.
- Official Journal of the European Union. (2016, February 4). *Enhanced Partnership and Cooperation Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and the Republic of Kazakhstan, of the other part*. L 29, 3-150.
- Official Journal of the European Union. (2017, March 14). *Cooperation agreement on partnership and development between the European Union and its Member States, of the one part, and the Islamic Republic of Afghanistan, of the other part*. L 67, 3-30.
- Official Journal of the European Union. (2020, February 25). *Information concerning the entry into force of the Enhanced Partnership and Cooperation Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and the Republic of Kazakhstan, of the other part*. L 51, 2.
- Ospanova, B., Sadri, H. A. & Yelmurzayeva, R. (2017). Assessing EU perception in Kazakhstan's mass media. *Journal of Eurasian Studies*, 8(1), 72-82.
- Özalp, O. N. (2011). Avrupa Birliği'nin Orta Asya politikası. *Civil Academy*, Kış, 15-38.
- Özdal, B. (2013). *Avrupa Birliği siyasi bir cüce, askeri bir solucan mı?* Dora Yayıncılık.
- Özdemir, H. (2012). *Avrupa mantığı: Avrupa bütünleşmesinin teori ve dinamikleri*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Peyrouse, S. (2014). *How does Central Asia view the EU?* (EUCAM working paper,18). FRIDE.
- Russel, M. (2019). *The EU's new Central Asia Strategy* (PE 633.162). European Parliamentary Research Service.

- Sahajpal, M. and Blockmans, S. (2019). *The new EU strategy on Central Asia: collateral benefit?* CEPS. <https://www.ceps.eu/the-new-eu-strategy-on-central-asia/>
- Shao, Y. (2008). *The EU's Central Asia policy and its implications for China* (Discussion paper, 9/2008). Deutsches Institut für Entwicklungspolitik.
- Stern, J. (2006). *The Russian-Ukrainian gas crisis of January 2006*. Oxford Institute for Energy Studies. <http://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2011/01/Jan2006-RussiaUkraineGasCrisis-JonathanStern.pdf>.
- Şahin, Ç. (2015). The EU and Central Asia: Regional dialogue for enhancing energy security. *1. Uluslararası Avrasya Enerji Sorunları Bildiri Tam Metni Kitabı* içinde (ss. 96-107). İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Yayınları.
- Şahin, Ç. (2016). Çin ve Avrupa Birliği'nin Yeni İpek Yolu girişimleri ve Orta Asya'ya yansımaları. *III Beynəlxalq Türk Dünyası Araşdırmaları Simpoziumunun Materialları Cild 3* içinde (ss. 53-58). Elm ve Tehsil.
- Şahin, Ç. (2020). AB, normatif güç ve demokrasi teşviki tartışmaları D. Saygın & S. Bardakçı Tosun (Eds.), *Avrupa Birliği ve demokrasi-Güncel gelişmeler kapsamında demokratik meşruiyet tartışmaları* içinde (ss. 401-448). Seçkin Yayınları.
- Şahin, Ç. & Düğen, T. (2015). The European Union in Central Asia: A one-dimensional Strategy. *MANAS Journal of Social Studies*, 4(4), 52-65.
- Transparency International. (2021). *Corruption Perceptions Index 2020*. <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl>
- Tulun, T. E. (2019, Temmuz 18). *AB'nin geç kalmış ve benmerkezci 2019 Orta Asya stratejisi* (2019/19). Avrasya İncelemeleri Merkezi. AB'NİN GEÇ KALMIŞ VE BENMERKEZCİ 2019 ORTA ASYA STRATEJİSİ (avim.org.tr)
- United Nations Comtrade. (2021). *International Trade in Goods and Services Based on UN Comtrade Data. Reporter: Kazakhstan*. <https://dit-trade-vis.azurewebsites.net/?reporter=398&type=C&year=1995&flow=2>
- Warkotsch, A. (2011). Introduction. A. Warkotsch (Ed.), *The European Union and Central Asia* içinde (ss. 1-8). Routledge.
- Yazgan, H. (2010). Normatif güç kavramı ve realpolitik arasında Avrupa Birliği'nin Orta Asya ülkeleri ile ilişkileri. *Çankaya University Journal of Humanities and Social Sciences*, 7(1), 143-162.
- Yesevi, Ç. G. (2013). Avrasya'da işbirliği ve bütünleşme sürecinde uluslararası örgütlerin rolü. *Uluslararası Strateji ve Güvenlik Çalışmaları Sempozyum Bildirileri Kitabı* içinde (ss. 251-270). İstanbul Aydın Üniversitesi Yayınları.
- Yunusov, K. (2018). The European Union's new Central Asia Strategy: Time for historical overview reflection and agenda setting for the future. *ANKASAM Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 103-128.

21. YÜZYILDA EĞİTİM SOSYOLOJİSİ YAKLAŞIMLARI

EDİTÖR

Dr. Öğr. Üyesi Burcu GEZER ŞEN

EĞİTİM
yayınevi

21. YÜZYILDA EĞİTİM SOSYOLOJİSİ YAKLAŞIMLARI

Dr. Öğr. Üyesi Burcu GEZER ŞEN

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-17-1

1. Baskı, Eylül 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

21. YÜZYILDA EĞİTİM SOSYOLOJİSİ YAKLAŞIMLARI

Dr. Öğr. Üyesi Burcu GEZER ŞEN

165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-17-1

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitaplarınız
kitapmatik.com.tr

Toplumun ihtiyaçları ve sosyal değişimler aile yapılarının değişmesini beraberinde getirmektedir. Farklı aile yapılarının oluşumu, farklı eğitim yaklaşımlarının geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Aile kavramını, aileleri ve ailenin güncel yapısını çözümlenmeyi amaçlayan araştırmalar gerçekleştirilmesi önem taşımaktadır. Güncel çalışmalar, toplumdaki değişimler karşısında ailelerin ve bireylerin nasıl davrandığını ele almak için aile yapılanmalarına dair yeni anlayışların geliştirilmesini kolaylaştırabilmektedir (Landim vd., 2020).

KAYNAKÇA

- Akkaya, S. (2021). Investigation of creative personality traits as predictors of 21st century skills and competences of prospective classroom teachers. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 6(14), 1936–1966. <https://doi.org/10.35826/ijoecc.466>
- Akkaya, S., Tan, Z., Kapıdere, M., & Şahin, S. (2021). Investigation of the Relationship between Parents' Awareness of Digital Parenting and the Effects of Digital Games on Their Children. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 889–917. <https://doi.org/10.17679/inuefd.905569>
- Allen, K. R., & Lavender-Stott, E. S. (2020). Preparing the Educators Who Teach About Families: Engaging Family Science in the University Setting. *Family Relations*, 69(3), 442–460. <https://doi.org/10.1111/fare.12421>
- Ballard, S. M. (2020). The Practice of Family Life Education: Toward an Implementation Framework. *Family Relations*, 69(3), 461–478. <https://doi.org/10.1111/fare.12443>
- Ballard, S. M., & Morris, M. L. (2003). The Family Life Education Needs of Midlife and Older Adults. *Family Relations*, 52(2), 129–136.
- Ballard, S. M., Tyndall, L. E., Baugh, E. J., Bumgarner Bergeson, C., & Littlewood, K. (2016). Framework for Best Practices in Family Life Education: A Case Example. *Family Relations*, 65(3), 393–406. <https://doi.org/10.1111/fare.12200>
- Darling, C. A., Cassidy, D., & Rehm, M. (2017). Family Life Education: Translational Family Science in Action. *Family Relations*, 66(4), 741–752. <https://doi.org/10.1111/fare.12286>
- Darling, C. A., Fleming, M. W., & Cassidy, D. (2009). Professionalization of Family Life Education: Defining the Field. *Family Relations*, 58, 330–345. <http://www.ncfr.org/>
- Darling, C. A., & Turkki, K. (2009). Global Family Concerns and the Role of Family Life Education: An Ecosystemic Analysis. *Family Relations*, 58, 14–27. <https://www.jstor.org/stable/20456833>
- Dermott, E., & Fowler, T. (2020). What is a family and why does it matter? *Social Sciences*, 9(5). <https://doi.org/10.3390/SOCSCI9050083>
- Dinh, H., Cooklin, A. R., Leach, L. S., Westrupp, E. M., Nicholson, J. M., & Strazdins, L. (2017). Parents' transitions into and out of work-family conflict and children's mental health: Longitudinal influence via family functioning. *Social Science and Medicine*, 194, 42–50. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2017.10.017>

- Drummet, A. R., Coleman, M., & Cable, S. (2003). Military Families under Stress: Implications for Family Life Education. *Family Relations*, 52(3), 279–287. <https://www.jstor.org/stable/3700279?seq=1&cid=pdf->
- Flecha, A. (2012). Family Education Improves Student's Academic Performance: Contributions from European Research. *Multidisciplinary Journal of Educational Research*, 2(3), 301–321. <https://doi.org/10.4471/remie.2012.16>
- Flecha, R. (2015). *Successful Educational Actions for Inclusion and Social Cohesion in Europe*. Springer. <http://www.springer.com/series/8914>
- Garcia, L. B., & Rios, O. (2014). Participation and family education in school: Successful educational actions. *Studies in the Education of Adults*, 46(2), 177–191. <https://doi.org/10.1080/02660830.2014.11661665>
- Hawkins, A. J., Clyde, T. L., Doty, J. L., & Avellar, S. (2020). Best Practices in Family Life Education Program Evaluation. *Family Relations*, 69(3), 479–496. <https://doi.org/10.1111/fare.12420>
- Kibria, N. (2006). Globalization and The Family. *International Journal of Sociology of the Family*, 137–139.
- Kilkelly, U. (2008). Children's Rights and the Family: Myth and Reality. *Studies: An Irish Quarterly Review*, 97(385), 7–18.
- Krihtova, T. M. (2019). Sociology of family and childhood in the work of James Bossard. *Sotsiologicheskiy Zhurnal*, 25(3), 84–98. <https://doi.org/10.19181/socjour.2019.25.3.6677>
- Landim, I., Banaco, R. A., & Borsa, J. C. (2020). What does family mean to you? Children's view on the concept of the family. *Avances En Psicología Latinoamericana*, 38(2), 1–15. <https://doi.org/10.12804/revistas.urosario.edu.co/apl/a.7178>
- Machado-Casas, M., & Ruiz, E. (2012). Globalized Students vs. Unglobalized Families: Limiting Family Participation in Education. *Association of Mexican American Educators Journal*, 6(2), 4–12. <https://www.researchgate.net/publication/275275024>
- Morris, A. S., Jespersen, J. E., Cosgrove, K. T., Ratliff, E. L., & Kerr, K. L. (2020). Parent Education: What We Know and Moving Forward for Greatest Impact. *Family Relations*, 69(3), 520–542. <https://doi.org/10.1111/fare.12442>
- Myers-Walls, J. A., Ballard, S. M., Darling, C. A., & Myers-Bowman, K. S. (2011). Reconceptualizing the Domain and Boundaries of Family Life Education. *Family Relations*, 60(4), 357–372. <https://about.jstor.org/terms>
- Naldini, M. (2017). The sociology of families. In *The Cambridge Handbook of Sociology* (Vol. 1). <https://doi.org/10.1017/9781316418376.029>
- Ndayambaje, E., Umwari, Y., & Yulia, A. (2020). The impact of family conflicts on children education. *International Journal of Pedagogy and Teacher Education*, 4(2), 105–118. <https://doi.org/10.20961/ijpte.v4i2.43123>
- Ökten, P. (2016). Parental Academic Support in Education. *International Journal of Educational Research Review*, 1(2), 18–24. www.ijere.com

- Rahmatova, D. N. (2019). The role of parents in the family in child education. *EurasianUnionScientists*, 7(69), 76–78. <https://doi.org/10.31618/esu.2413-9335.2019.7.69.517>
- Redding, S., Murphy, M., & Sheley, P. (2011). *Handbook on Family and Community Engagement*. www.families-schools.org
- Sarışık, S., & Sarışık, S. (2021). Examining the Factors Affecting Family Participation in Preschool Education: The Teachers' Views. *The Universal Academic Research Journal*, 3(2), 58–69.
- Uyanık Balat, G., Özdemir Beceren, B., & Adak Özdemir, A. (2011). The evaluation of parents' views related to helping pre-school children gain some universal values. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 15, 908–912. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.03.210>
- Visković, I., & Ljubetić, M. (2019). The expert opinion on quality of family functioning in Croatia. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*, 7(3). <https://doi.org/10.5937/IJCRSEE1903001V>
- Walsh, B. A., Mortensen, J. A., Edwards, A. L., & Cassidy, D. (2020). The Practice of Family Life Education Within Early Head Start Home Visiting. *Family Relations*, 69(2), 392–407. <https://doi.org/10.1111/fare.12392>
- Yu, L., & Wenjing, Z. (2021). Study on the Influencing Factors of Family Education Investment Difference. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 573, 94–98.

si ve çevresi) ile Akdeniz ile Ege Bölgelerinin kıyı kesimlerinin doğu kesimine göre eğitimdeki başarı bakımından daha iyi verilere sahip olduğu görülmektedir (TÜSİAD, 2008; Filiztekin, 2009; Dağdemir ve Acaroğlu, 2011, OECD, 2013; Yıldız, 2015).

Bölgelerin genel kalkınmışlık düzeyi ile benzer bir eğilim gösteren eğitim başarısı, gelişmiş bölgelerde daha yüksek eğitim puanları olarak karşımıza çıkmaktadır (OECD, 2013; UNESCO, 2019). Bunun yanında eğitimde bölgesel başarıların en temel belirleyicilerinden biri olarak, kırsal ve kentsel yerleşim birimlerinde yaşıyor olma durumu karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde kırsal ve kentsel bölgeler arasındaki genel kalkınmışlık düzeyinin eğitim başarısına da yansıdığı çok net olarak görülmektedir (Taş, vd. 2015). Özellikle kırsala özgü bir öğretim uygulaması olan birleştirilmiş sınıf uygulamasının, ilkokul düzeyinde akademik başarı olarak çok zayıf kaldığı ortaya çıkmıştır (Özdemir, vd. 2020; Erdem, 2018; Erdem, vd. 2005).

Diğer yandan ülkemizde iller bazında eğitim alanındaki bölgesel başarılar incelendiğinde; Tunceli ili paranteze alınır, ülkemizin genel gelişmişlik düzeyi ile eğitim başarısının iller bazında büyük orandan benzer bir eğilim gösterdiği söylenebilir (TÜİK, 2021; Çağlar, 2020; Özsanı ve Eren, 2018; Uysal, vd. 2017). Bölgesel başarılar bakımından bir diğer önemli bulgu ise; üniversitelere giriş sınavlarındaki başarının ilçeler bazında incelendiği Ataç (2017)'in çalışmasının sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu çalışmaya göre merkez ilçeler ve büyükşehir belediyelerinin bulunduğu illerin merkezi ilçelerinin eğitim alanında gösterdiği bölgesel başarılar, nüfus yoğunluğu daha az olan ve daha ücra ilçelere göre çok daha yüksektir.

KAYNAKÇA

- AIKENS, N., ve BARBARİN, O. (2008). "Socioeconomic Differences in Reading Trajectories: The Contribution of Family, Neighborhood and School Contexts", *Journal of Educational Psychology*; 100 (2): 235-251.
- AKYOL, B. (2020). "Pısa Sınavında Başarılı Olan Ülkelerde Singapur, Finlandiya ve Japonya Yetişkin Eğitiminin Örgütlenmesi ve Türkiye Karşılaştırması." *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24).
- ALTINIŞIK, İ., & PEKER, H. S. (2008). "Eğitim ve Gelir Dağılımı Eşitsizliği." *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2008(2), 101-118.
- ASLİ, D. (2015). "Sosyoekonomik Faktörlerin Eğitim Performansı Üzerine Etkisi: Pısa 2015 Türkiye Örneği." *Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 41-58.
- ATAÇ, E. (2017). "Türkiye'de eğitim eşitsizliğini okumak: İstatistikler ve coğrafi dağılımlar." *Eğitim ve Bilim*, 42(192).

- ATALAY, İ. (2004). “*Türkiye coğrafyası ve jeopolitiği.*” Meta basım.
- ATLAMA, S., & ÖZSOY, C. (2009). “Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitsizliği: Türkiye’nin karşılaştırmalı analizi.” *Uluslararası 7. Bilgi, Ekonomi Ve Yönetim Kongresi Bildirileri Kitabı* (s. 2-73). İstanbul: FSM-İstanbul.
- BAKIŞ, O., LEVENT, H., İNSEL, A., ve POLAT, S. (2009). “*Türkiye’de Eğitim Erişimin Belirleyicileri.*” İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi.
- BALL, S. J. (2010). “New class inequalities in education.” *International Journal of Sociology and Social Policy*, 30(3/4), 155-166. doi:10.1108/01443331011033346.
- BLANDEN, J. (2020). *Education and inequality*. S. Bradley , & C. Green içinde, *The Economics of Education* (s. 119). Londra: Academic Press.
- BM (2013). “*Millenium Development Goals Report*” 2013. New York: United Nations.
- BREEN, R., LUIJKX, R., MULLER, W., & POLLAK, R. (2009). “Long-term trends in educational inequality in Europe: class inequalities and gender differences”. *European Sociological Review*, 1-18.
- ÇAĞLAR, A. (2020). “İllerin Yaşam Kalitesi: Türkiye İstatistik Kurumu Verileriyle Veri Zarflama Analizi’ne Dayalı Bir Endeks.” *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(3), 875-902.
- ÇELİK, M., & ÖZKAN, Y. Ö. (2020). “PISA 2015 Matematik Alt Testinin Cinsiyet Ve Bölgelere Göre Değişen Madde Fonksiyonunun İncelenmesi.” *Journal Of Measurement And Evaluation İn Education And Psychology*, 11(3), 283-301.
- DAĞDEMİR, Ö., & ACAROĞLU, H. (2011). “Türkiye’de Bölgesel Gelir Dağılımının İller Düzeyinde Analizi: 1990-2006.” *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1, ss.39–56.
- DEMİR, Ö. Ö. (2020). “PISA Sonuçları Türkiye’deki Eğitim Eşitsizliği Hakkında Neler Söylüyor?” *Alanyazın Eğitim Bilimleri Eleştirel İnceleme Dergisi*.
- DİNÇER, M. A., & UYSAL KOLAŞIN, G. (2009). “*Türkiye’de öğrenci başarısında eşitsizliğin belirleyicileri.*” Sabancı Üniversitesi Eğitim Reformu Girişimi.
- DURMAN, Ö., & YAZGAN, Ş. (2020). “Sürdürülebilir Ekonomik Büyüme ve Nitelikli Emek: Türkiye’nin PISA Performansı Üzerine Bir Değerlendirme.” *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3(2), 123-133.
- ECHAZARRA, A., & RADİNGER, T. (2019). “*Learning in rural schools. OECD Education Working Papers,*” https://www.oecd-ilibrary.org/education/learning-in-rural-schools_8b1a5cb9-en adresinden erişildi.
- ERDEM, A., KAMACI, S., & AYDEMİR, T. (2005). “Birleştirilmiş sınıfları okutan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar: Denizli örneği.” *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 1(1-2), 3-13.
- ERDEM, E. (2018). “*Birleştirilmiş ve Müstakil Sınıflı İlkokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Öğrencilerin Sosyal Becerilerine İlişkin Görüşleri.*” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı. Elazığ.

- ERTÜRK, R. (2020). “İnsani Gelişim Endeksine Göre Farklı Gelişmişlik Düzeyinde Bulunan Ülkelerin PISA Sonuçlarının Karşılaştırılması.” *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 41-57.
- FERREIRA, F. H., & GIGNOUX, J. (2010). “Eğitimde fırsat eşitsizliği: Türkiye örneği.” TC Cumhuriyeti DPT ve Dünya Bankası Refah ve Sosyal Politika Analitik Çalışma Programı. Çalışma Raporu, 4.
- FİLİZTEKİN, A. (2009). “Türkiye’de bölgesel farklar.” *Yerel Kalkınmanın Yönetimi Uluslararası Konferansı*, İstanbul: İstanbul Politikalar Merkezi.
- FİLMER, D., ve PRITCHETT, L. (1999). “The Effect of Household Wealth on Educational Attainment: Evidence from 35 Countries Population and Development Review”; 25 (1): 85-120.
- GRANTHAM-MCGREGOR, S., CHEUNG, Y. B., CUETO, S., GLEWWE, P., RİCHTER, L., ve STRUPP, B. (2007). “Developmental Potential in the First 5 Years for Children in Developing Countries.” *Lancet*; 369 (9555): 60-70.
- HANUSHEK, E. A. (1991). “When school finance reform may not be good policy.” *Harv. J. on Legis.*, 28, 423.
- HEYNEMAN, S., VE LOXLEY, W. (1983). “The Distribution of Primary School Quality within High- and Low-Income Countries.” *Comparative Education Review*; 27 (1): 108-118.
- HİPPE, R., ARAÚJO, L., ve DİNİS DA COSTA , P. (2016). “Equity in education in Europe.” Luxembourg: European Comission.
- <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=168438> (Erişim tarihi: 11.04.2021)
- <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=168438> (Erişim tarihi: 15.05.2021).
- <https://factsmaps.com/pisa-2018-worldwide-ranking-average-score-of-mathematics-science-read> (Erişim tarihi: 08.04.2021)
- https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0nsani_Geli%C5%9Fme_Endeksi (Erişim tarihi: 04.04.2021).
- <https://www.birgun.net/haber/egitimde-bati-ve-dogu-makasi-acildi-314805> (Erişim Tarihi: 22.05.2021)
- <https://yaleglobal.yale.edu/content/pisa-results-can-mislead-policymakers-economist> (Erişim tarihi: 12.05.2021)
- İLHAN, S. (1989). “Jeopolitik duyarlılık.” Atatürk Kültür Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu.
- KELEŞ, S. S. (2020). “Seçilmiş OECD Ülkelerinde Eğitim Harcamaları ve 2018 PISA Performanslarının Karşılaştırılmalı Analizi.” *Maliye Çalışmaları Dergisi*, (63), 57-75.
- KLASEN, S. (2002). “Low schoolings for girls, slower growth for all? Cross-country evidence on the effect of gender inequality in education on economic development.” *The World Bank Review*, 16(3), 345-373.
- LAKES, R. D., & CARTER, P. A. (2011). “Neoliberalism and education: An introduction.” *Educational Studies*, 47(2), 107-110.

- MAHMUT, Ö, GENÇOĞLU, C., & EREN, S. (2021). "Türkiye'de Eğitimde Eşitsizlikleri Azaltmak İçin Uygulanan Politikalar." *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(2), 294-312.
- MCGIVNEY, E. J. & ORAL, I. (2014). "Türkiye eğitim sisteminde eşitlik ve akademik başarı araştırma raporu ve analizi." İstanbul. Sabancı Üniversitesi Yayınları
- MORGAN, P., FARKAS, G., HİLLEMEIER, M., ve MACZUGA, S. (2009). "Risk Factors for Learning-Related Behavior Problems at 24 Months of Age: Population-Based Estimates." *Journal of Abnormal Child Psychology*; (37): 401-413
- OECD. (2018). "Effective Teacher Policies: Insights from PISA." OECD Publishing: Paris. doi: 10.1787/9789264301603-en
- ÖZARİ, Ç., & EREN, Ö. (2018). "İllerin Yaşam Endeksi Göstergelerinin Çok Boyutlu Ölçekleme ve K-ortalama Kümeleme Yöntemi ile Analizi." *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 303-313.
- ÖZDEMİR, A. (2017). "Bütün öğrencilerin okulu Finlandiya okulları." *Journal of Research in Informal Environments*, 2(1), 59-91.
- ÖZDEMİR, M., OZDEMİR, O., & Metin, G. Ü. L. (2020). "Birleştirilmiş Sınıflı Okullarda Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Birleştirilmiş Sınıf Uygulamalarına İlişkin Görüşleri." *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6), 87-101.
- ÖZSOY, C. (2009). "Türkiye'de Eğitim ve İktisadi Büyüme Arasındaki İlişkinin Var Modeli İle Analizi." *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, 71-83.
- PISA, (2019). "Results, Combined executive summaries. Volume I, II, & III Paris, France." OECD.
- ROSTOW, WW (1971). "Politika ve Büyüme Aşamaları." Cambridge Books .
- SERBES, H., BEKTAŞ, N. B., & ÇETİNKAYA, Ö. (2020). "Türkiye'de Kamu Eğitim Harcamalarının PISA Göstergeleri Bağlamında Etkinliğinin Değerlendirilmesi." *International Journal Of Public Finance*, 5(1), 27-55.
- SMİTSA, J., & GÜNDÜZ HOŞGÖR, A. (2006). "Effects of family background characteristics on educational participation in Turkey." *International Journal of Educational Development*, 26, 545-560.
- SUNA, H. E., & ÖZER, M. (2021). "Türkiye'de Sosyoekonomik Düzey ve Okullar Arası Başarı Farklarının Akademik Başarı İle İlişkisi." *Journal Of Measurement And Evaluation İn Education And Psychology*, 12(1), 55-71.
- TANSEL, A. (2002). "Determinants of School Attainment of Boys and Girls in Turkey: Individual, Household and Community Factors." *Economics of Education Review*; 21 (5): 455-470.
- TAŞ, U. E., ARICI, Ö., ÖZARKAN, H. B., & ÖZGÜRLÜK, B. (2016). "PISA 2015 ulusal raporu." Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- TEZKAN, Y., & TAŞAR, M. M. (2002). "Dünden bugüne jeopolitik." Ülke Kitapları.
- THOMPSON, N. (2016). "Anti-discriminatory practice: Equality, diversity and social justice." Macmillan International Higher Education.

- TOMUL, E. (2009). "Measuring regional inequality of education in Turkey: an evaluation by Gini index." *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 949-952.
- TÜİK. (2021). "İllerde Yaşam Endeksi Hakkında Açıklamalar", http://www.tuik.gov.tr/HbGetir.do?id=24561&tb_id=4 (Erişim tarihi: 05.05.2021)
- TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI. (2019). "*On Birinci Kalkınma Planı*." Ankara.
- TÜSİAD, & TÖDER. (t.y.). "PISA 2012 Değerlendirmesi: Türkiye İçin Veriye Dayalı Eğitim Reformu Önerileri".
- UNDESA. (2018). "*World urbanization prospects: The 2018 revision*." <https://population.un.org/wup/CountryProfiles/> adresinden erişildi.
- UYSAI, F. N., ERSÖZ, T., & ERSÖZ, F. (2017). "Türkiye'deki İllerin Yaşam Endeksinin Çok Değişkenli İstatistik Yöntemlerle İncelenmesi." *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 9(1), 49-65.
- VAN DER BERG, S. (2010). "*Poverty and Education*". UNESCO: International Institute for Educational Planning.
- WALKER, J., PEARCE, C., BOE, K., ve LAWS, M. (2019). "*The power of education to fight inequality*." Oxford: OXFAM.
- WESSEL, T. (2000). "Bir refah devletinde sosyal kutuplaşma ve sosyoekonomik ayırım: Oslo örneği." *Şehir Çalışmaları*, 37 (11), 1947-1967.
- WİGGAN, G. (2007). "Race, school achievement, and educational inequality: toward a student-based inquiry perspective." *Review of Educational Research*, 77(3), 310-333. doi:10.3102/003465430303947.
- WORLD BANK GROUP. (2020). "Gini index (World Bank estimate). The World Bank:" <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI> adresinden alındı
- WORLD BANK HUMAN DEVELOPMENT DEPARTMENT. (2011). "*Improving the quality and equity of basic education in Turkey*." Washington: World Bank.
- YILDIZ, S. (2015). "*Türkiye'de eğitim ve toplumsal katmanlaşma ilişkisi*." (Doctoral dissertation, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

KAYNAKÇA

- AKAY, H. (2020). *Eğitim sosyolojisinde işlevselci ve çatışmacı yaklaşımların eğitimde fırsatların eşitliği ve tabakalaşma kavramına bakış açılarının karşılaştırmalı incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- AKYOL, Y. (2020). *II. Meşrutiyet Dönemi eğitim sosyolojisi öncülerinin karakter eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- ALTUNIŞIK, R., COŞKUN, R., BAYRAKTAROĞLU, S. VE YILDIRIM, E. (2007). “*Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*.” Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- ATAKAN, Ö. (2018). *Eğitim sosyolojisi açısından Ahmet Mithat Efendi'nin edebi eserlerinde toplum ve eğitim* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- AYAZ, M. F. (2015). “Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımının Öğrencilerin Fen Derslerindeki Akademik Başarılarına Etkisi: Bir Meta-Analiz Çalışması.” *Electronic Turkish Studies*, 10(3), 139-160.
- BAZELEY, P. (2006). “The contribution of computer software to integrating qualitative and quantitative data analyses.” *Research in the Schools*, 13(1), 64-74.
- BENGTSSON, M. (2016). “How to plan and perform a qualitative study using content analysis.” *NursingPlus Open*, 2, 8-14.
- BEYHAN, A. (2013). “Eğitim Örgütlerinde Eylem Araştırması.” *Journal of Computer and Education Research*, 1(2), 65-89.
- BOWEN, G. A. (2009). “Document analysis as a qualitative research method.” *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. s.27.
- BÜYÜKÖZTÜRK,Ş., KILIÇ ÇAKMAK, E., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş. ve DEMİREL, F. (2020). “*Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*.” Ankara: Pegem Akademi.
- CHRISTENSEN, L. B., JOHNSON, R. B. & TURNER, L. A. (2015). Araştırma Yaklaşımları ve Veri Toplama Yöntemleri. (Çev. BOYACI, A. VE BOZKUŞ, K.). A. AYPAY (Ed.), “*Araştırma Yöntemleri Desen ve Analiz*” içinde (s.400-434). Ankara: Anı Yayıncılık.
- CRESWELL, J. W. (2017). Nicel Yöntemler (Çev. M. BURSAL). S. B. DEMİR (Ed.). “*Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*” içinde (s.155-182). Ankara: Eğiten Kitap.
- CRESWELL, J. W. (2019). *Karma Yöntem Araştırmalarının Temel Özelliği* (Çev. S. ÇELİK). M. SÖZBİLİR (Çev. Ed.). “*Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş*” içinde (s. 1-9). Ankara: Pegem Akademi.
- CRESWELL, J. W. (2019). *Temel ve Gelişmiş Karma Yöntem Desenleri* (Çev. İ. H. ACAR). M. SÖZBİLİR (Çev. Ed.). “*Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş*” içinde (s. 35-51). Ankara: Pegem Akademi.
- CRESWELL, J. W., & CLARK, V. L. P. (2007). “*Designing and conducting mixed methods research*.” Sage publications.
- ÇOKLUK, Ö., YILMAZ, K., ve EBRU, O. (2011). “Nitel bir görüşme yöntemi: Odak grup görüşmesi.” *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 4(1), 95-107.

- ÇOLAK, N. (2006). *Eğitim sosyolojisi bakımından dershaneler ve eğitim: Üniversite sınavına hazırlanan lise son sınıf öğrencilerinin sosyo-kültürel durum analizleri; Bursa örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DİNÇER, S. (2014). *“Eğitim Bilimlerinde Uygulamalı Meta-Analiz” (1. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- ERBİL, G. (2019). *Türkiye’de eğitim sosyolojisi çalışmaları* (Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ERDEM, L. (1993). *The Difference between cooperative learning method and traditional method in terms of students academic achievement in educational sociology course at higher educational level*. (Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÜNEN, F. T. (2017). *Kahramanmaraş’ta boşanma olgusunun eğitim sosyolojisi açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- JOHNSON, R. B., ONWUEGBUZİE, A. J., & TURNER, L. A. (2007). “Toward a definition of mixed methods research.” *Journal of Mixed Methods Research*, 1(2), 112-133.
- KARAGÖZ, Y. (2019). *“SPSS AMOS META Uygulamalı Nitel- Nicel- Karma Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği” (2. Basım)*. Ankara: Nobel.
- KARASAR, N. (2016). *“Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar İlkeler Teknikler”*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- MERRİAM, S. B. (2018). *“Nitel Bir Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber” (Çev. Ed. S. TURAN)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- METİN, M. (2014). *Nitel Veri Toplama Araçları*. M. METİN (Ed.). *“Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri”* içinde (s. 161-214). Ankara: Pegem Akademi.
- ÖZDAMAR, K. (2017). *“Eğitim, Sağlık ve Davranış Bilimlerinde Ölçek ve Test Geliştirme Yapısal Eşitlik Modellemesi IBM SPSS, IBM AMOS ve MINITAB Uygulamalı”*. Eskişehir: Nisan Kitapevi.
- PATTON, M. Q. (2018). *Nitel Araştırmada Çeşitlilik, Kuramsal Yönelimler* (Çev. E. BUKOVA GÜZEL, H. DEMİRCİOĞLU). M. BÜTÜN ve S. B. DEMİR (Ed.). *“Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri”* içinde (s.75-138). Ankara: Pegem Akademi.
- SAYIM, F. (2021). *“Sosyal Bilimlerde Araştırma ve Tez Yazım Yöntemleri”*. Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- SÖNMEZ, V. ve ALACAPINAR, F. G. (2013). *“Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri”*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- SÖZBİLİR, M. (2014). *Nedensel karşılaştırmalı araştırma yöntemi*. M. METİN (Ed.). *“Kuramdan Uygulamaya Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri”* içinde (s.115-135). Ankara: Pegem Akademi.
- TAN, Ş. (2009). *“Öğretimde Ölçme Değerlendirme KPSS El Kitabı”*. Ankara: Pegem Akademi.
- TAVŞANCIL, E. (2018). *“Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi”*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- TEZBAŞARAN, A. (2008) “*Likert tipi ölçek hazırlama kılavuzu*,” (3. Baskı), E-kitap.
- Türk Dil Kurumu (2021) Güncel Türkçe Sözlük. <http://www.tdk.gov.tr> adresinden 14/05/2021 tarihinde erişilmiştir.
- YENİAY ÜSKÜPLÜ, Z. D. (2019). *Eğitim sosyolojisi açısından 21. yüzyıl becerileri - Türkiye’de çocuk üniversiteleri modeli* (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2016). “*Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*.” Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.

KAYNAKÇA

- Akkoyunlu, B. (1996). Bilgisayar okur-yazarlığı yeterlilikleri ile mevcut ders programlarının kaynaştırılmasının öğrenci başarı ve tutumlarına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 127-134.
- Allen, I. E., & Seaman, J. (2010). Class Differences: Online Education in the United States. *Sloan Consortium*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED529952.pdf>. Accessed 25 Oct 2018.
- Alonso S., Aznar I., Cáceres M.P, Trujillo J.M & Romero J.M. (2019). Systematic review of good teaching practices with ICT in Spanish higher education. Trends and challenges for sustainability. *Sustainability*, 11 (24) , s. 7150
- Avrupa Komisyonu,(2006), Avrupa Parlamentosu ve konseyinin 18 Aralık 2006 tarihli yaşam boyu öğrenme için temel yeterliliklere ilişkin tavsiyesi. Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, 394, s. 10 – 18.
- Balcı, M. (2008), *Harmanlanmış Öğrenme İle İlgili Öğrenci Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Casillas Martín, S., Cabezas González, M., & García Peñalvo, F. J. (2020). Digital competence of early childhood education teachers: attitude, knowledge and use of ICT. *European Journal of Teacher Education*, 43(2), 210–223.
- Driscoll, M. (2002). Blended learning: Let's get beyond the hype. *e-Learning*, 1(4), 1–4.
- Eunjo, O. H. (2006). *Current Practices İn Blended Instruction*. *Unpublished Doctoral Dissertation*, The University Of Tennessee, Knoxville.
- Fernández-Batanero, J. M., Montenegro-Rueda, M., Fernández-Cerero, J., & García-Martínez, I. (2020). Digital competences for teacher professional development. Systematic Review. *European Journal of Teacher Education*.
- Ferrari, A. (2012). *Digital competence in practice: An analysis of frameworks*. Publications Office of the European Union, Luxembourg 10.2791/82116.
- Ferrari, A. (2013). DIGCOMP: A framework for developing and understanding digital competence in Europe. <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC83167.pdf> . Accessed 15 February 2020.
- From, J. (2017). Pedagogical digital competence—between values, knowledge and skills. *Higher Education Studies*, 7(2), 43–50.
- Garrison, D.R. & Vaughan, N.D. (2008). *Blended learning in higher education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Graham, C. R. (2006). Blended Learning Systems. *The Handbook Of Blended Learning*, 3-21.
- Graham, C. R. (2017). Thematic patterns in international blended learning literature, research, practices, and terminology. *Online Learning*, 21(4), 337–361. <https://doi.org/10.24059/olj.v21i4.998>.
- Hague, C. & Payton S. (2010). *Digital literacy across the curriculum*, Futurelab, UK .
- Hall, H., & Davison, B. (2007). Social software as support in hybrid learning environments: The value of the blog as a tool for reflective learning and peer support. *Library & Information Science Research*, 29(2), 163–187.

- Hamilton, J., & Tee, S. (2010). Smart utilization of tertiary instructional modes. *Computers & Education*, 54(4), 1036–1053. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2009.10.009>.
- Hatlevik, O.E. & Christophersen, K.A. (2013). Digital competence at the beginning of upper secondary school: Identifying factors explaining digital inclusion. *Computers & Education*, 63, 240-247, 10.1016/j.compedu.2012.11.015.
- Heuberger, R. & Andrew, W. (2019), Synchronous delivery of online graduate education in clinical nutrition: an inquiry into student perceptions and preferences. *J Allied Health*, 48 (1), s. 61 - 66
- Howell, J. (2012). *Teaching with ICT: Digital pedagogies for collaboration and creativity*. Melbourne: Oxford University Press.
- Ilomaki, L., Paavola, S., Lakkala, M. & Kantosalo, A. (2016). Digital competence-an emergent boundary concept for policy and educational research. *Education and Information Technologies*, 21 (3), 655-679, 10.1007/s10639-014-9346-4.
- Instefjord E.J. (2014). Appropriation of digital competence in teacher education. *Nordic Journal of Digital Literacy*, 9 (4), 313-329.
- Kabakci Yurdakul, I., & Çoklar, A. N. (2014). Modeling preservice teachers' TPACK competencies based on ICT usage. *Journal of Computer Assisted Learning*, 30(4), 363–376. <https://doi.org/10.1111/jcal.12049>.
- Kivunja, C. (2013). Embedding digital pedagogy in pre-service higher education to better prepare teachers for the digital generation. *International Journal of Higher Education*, 2 (4), 131–142.
- Krumsvik, R. J. (2014). Teacher educators' digital competence. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 58(3), 269–280.
- Krumsvik, R.J, Jones, L. O., Ofstegaard, M., & Eikeland, OJ (2016). Upper secondary school teachers' digital competence: Analysed by demographic, personal and professional characteristics. *Nordic Journal of Digital Literacy*, 11 (3), 143-164.
- Maden, S., Banaz, E. & Maden, A. (2018), "Writing Habits of Turkish Teacher Candidates in Digital Environments", *Journal of Education and Training Research*, Cilt: 7 Sayı: 1, ss. 103-112.
- Maderick, J. A., Zhang, S., Hartley, K., & Marchand, G. (2016). Preservice teachers and self-assessing digital competence. *Journal of Educational Computing Research*, 54(3), 326–351. <https://doi.org/10.1177/0735633115620432>.
- Madsen, S.S., Thorvaldsen, S.& Archard, S. (2018), Teacher educators' perceptions of working with digital technologies, *Nordic Journal of Digital Literacy*, 13 pp. 177-196.
- Martínez-Caro, E. & Campuzano-Bolarín, F. (2011). Factors affecting students' satisfaction in engineering disciplines: Traditional vs. blended approaches. *European Journal of Engineering Education*, 36(5), 473–483.
- McKenzie, WA, Perini, E., Rohlf, V., Toukhsati, S., Conduit, R., & Sanson, G. (2013). A blended learning lecture delivery model for large and diverse undergraduate cohorts. *Computers in Education*, 64, 116-126.

- Means, B., Toyama, Y., Murphy, R., Bakia, M., & Jones, K. (2010). Evaluation of evidence-based practices in online learning: A meta-analysis and review of online learning studies. *Washington DC*: Retrieved from: <http://www2ed.gov/rschstat/eval/tech/evidence-based-practices/finalreport.pdf>.
- Oikawa, Y., Nakajima, K., Matsuba, R., Suzuki, K., Kita, T. & Nakano, H. (2013). *Designing a blended undergraduate general chemistry course using the ARCS model*. Aichi: Paper presented at the International Conference for Media in Education, Nihon Fukushi University.
- Osguthorpe, R. T., Graham, C. R. (2003). Blended Learning Systems: Definitions And Directions. *Quarterly Review Of Distance Education*, 4(3), 227–234.
- Öksüz, Y., Demir, E.G. ve İci, A. (2016), “Öğretmenlerin Dijital Okuryazarlık Kavramına İlişkin Metaforlarının İncelenmesi”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, No. 50, ss. 387-396.
- Paynton S. (2012). Dijital okuryazarlık geliştirme: Brifing kağıdı JISC .[http://www'denalindjisc.ac.uk/publications/brifingpapers/2012/developing-digital-literacies.aspx](http://www.denalindjisc.ac.uk/publications/brifingpapers/2012/developing-digital-literacies.aspx) Mart 2021'de erişildi
- Pettersson, F. (2018), On the issues of digital competence in educational contexts—a review of literature. *Education and Information Technologies*, 23 (3), 1005-1021.
- Redecker, C. (2017). *European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu*. JRC Working Papers JRC107466, Joint Research Centre (Seville site).
- Røkenes, F.M. & Krumsvik, R.J. (2014). Development of student teachers' digital competence in teacher education—a literature review. *Nordic Journal of Digital Literacy*, 9 (4), 250-280 doi=10.1.1.909.1191&rep=rep1&type=pdf.
- Sharpe, R., Benfield, G., Roberts, G. & Francis, R. (2006). The Undergraduate Experience Of Blended E-Learning: A Review Of Uk Literature And Practice Undertaken For The Higher Education Academy. 16.3.2015.
- Smarkola, C. (2008). Efficacy of a planned model: Belief that contribute to computer usage intentions of student teachers. *Computers in Human Behavior*, 24(3), 1196–1215. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2007.04.005>.
- Spante, M., Hashemi, S.S., Lundin, M. & Algers A. (2018). Digital competence and digital literacy in higher education research: Systematic review of concept use. *Information & Communications Technology in Education*, 5 (1),135-143.
- Staker, H., & Horn, M. B. (2012). Classifying K-12 blended learning. Innosight Institute.
- Taşkıran, A. (2017), “Dijital çağda yükseköğretim”, *AUAd*, Cilt 3, Sayı 1, ss. 96-109.
- Tømte, C.E. (2015). Educating teachers for the new millennium? *Nordic Journal of Digital Literacy*, 8 (1–2),138-154.
- Tsai, C.W., Shen, P.D. & Tsai, M.C. (2011). Developing an appropriate design of blended learning with web-enabled self-regulated learning to enhance students' learning and thoughts regarding online learning. *Behaviour & Information Technology*, 30(2), 261–271. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2010.514359>.

- Tusiime, W., Johannesen, M., & Gudmundsdottir, G. (2019). Developing teachers' digital competence: Approaches for art and design teacher educators in Uganda. *International Journal of Education and Development using ICT*, 15(1), 133–149.
- Valiathan, P. (2002). Designing A Blended Learning Solution. [Http://Www.Learningcircuits.Com/2002/Aug2002/valiathan.Html](http://Www.Learningcircuits.Com/2002/Aug2002/valiathan.Html)
- Vanderlinde, R., & van Braak, J. (2010). The e-capacity of primary schools: Development of a conceptual model and scale construction from a school improvement perspective. *Computers & Education*, 55, 541–553.
- Wastiau, P., Blamire, R., Kearney, C., Quittre, V., Van de Gaer, E., & Monseur, C. (2013). The use of ICT in education: A survey of schools in Europe. *European Journal of Education*, 48(1), 11–27.
- Watson, J. (2008). Blended Learning: The Convergence Of Online And Face-To-Face Education. Promising Practices In Online Learning. *North American Council For Online Learning*. [Http://Files.Eric.Ed.Gov/Fulltext/Ed509636.Pdf](http://Files.Eric.Ed.Gov/Fulltext/Ed509636.Pdf) Sayfasından Erişilmiştir.
- Yılmaz, K., & Horzum, M. B. (2005). Küreselleşme, bilgi teknolojileri ve üniversite. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(10), 103-121.
- Yılmaz, Ö. (2017). Fen öğretiminde harmanlanmış öğrenme: Genel kimya laboratuvarı uygulaması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3), 72–85. <https://doi.org/0.17556/erziefd.315041> .
- Zhang, Y., Zhang, H., & Seiler, M. J. (2014). Integrating lectures and experiments in the teaching of real estate investments a blended learning approach. *Journal of Real Estate Practice and Education*, 17(1), 31–52.

KAYNAKÇA

- AKYAY, N., “Türkiye’de Veba Salgınları ve Veba Hakkında Eski Yayınlar”, Mikrobiyoloji Bülteni, C.8, S. 2, (Nisan 1974), s.209-219.
- ARTVİNLİ, F. (2020). “Salgınların Tarihi: Toplumsal ve Siyasal Açından Kısa Bir Bakış.” *Yenen O.Ş. ve Badur S., Pandemi ve Covid-19 içinde ss (129-151). İstanbul: Ayrıntı.*
- CAN, H. B.(2020).” Olağanüstü Durumlarda Geliştirilen Sosyal Politikaların Dezavantajlı Gruplar Üzerindeki Etkisinin Sosyal Hizmet Perspektifinden Değerlendirilmesi: Covid-19 Pandemisi Türkiye Örneği.” *Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği*, Temmuz-2020, 47-63.
- ERDEMİR, F., UYSAL, G., AKMAN, A. ve ÇIRLAK, A. (2011). “Yeni ve Yeniden Tanımlanan Enfeksiyonlar ve Enfeksiyon Kontrolü II.” *21. Yüzyılda Yeniden Tanımlanan Enfeksiyonlar ve Enfeksiyon Kontrolü. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 27(1), 61-75.
- EROĞLU, Ş. (2018). “Dijital Yaşamda Mahremiyet (Gizlilik) Kavramı ve Kişisel Veriler: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Mahremiyet ve Kişisel Veri Algılarının Analizi.” *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 35(2), 130-153.
- EROL M. ve EROL A. (2020). “Koronavirüs Pandemisi Sürecinde Ebeveynleri Gözünden İlkokul Öğrencileri.” *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 529-551.
- ERTEN, P. (2019). “Dijital Bölünme.” *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi* , 5 (1) , 15-23.
- FERRARİ, A. (2012). “Digital Competence in Practice: An Analysis of Frameworks.” *Luxembourg: Publications Office of the European Union.*
- HARGİTTAİ, E. (2002). “Second-Level Digital Divide: Differences in People’s Online Skills”. *First Monday*, Cilt: 7, Sayı: 4, Nisan 2002, doi:10.5210/fm.v7i4.942.
- HAYS, J.N. (2005) “Epidemics and Pandemics: Their Impacts on Human History”. *California: ABC-CLIO.*
- HEWSON, K. (2013). “What size is your digital footprint?.” *Phi Delta Kappan*, 94(7), 14-17.
https://www.unicef.org/coronavirus/covid-19 adresinden 14.05.2021 tarihinde erişilmiştir
- KALAYCI, C . (2013). “Dijital Bölünme, Dijital Yoksulluk ve Uluslararası Ticaret.” Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi , 27 (3) , 145-162 .
- KARADUMAN, S . (2019). “Yeni Medya Okuryazarlığı: Yeni Beceriler/Olanaklar/Riskler.” *Erciyes İletişim Dergisi* , 6 (1) , 683-700 . DOI: 10.17680/erciyesiletisim.484193
- KARAKAŞ, M . (2020). “Covid-19 Salgınının Çok Boyutlu Sosyolojisi ve Yeni Normal Meselesi.” *İstanbul University Journal of Sociology* , 40 (1) , 541-573.
- KILIÇ O.(2020). “Tarihte Küresel Salgın Hastalıklar ve Toplum Hayatına Etkileri.” *Küresel Salgın Anatomisi: İnsan ve Toplumun Geleceği içinde (13-54)*. Ed. Şeker M.,Özer A. ve Korkut C. Türkiye Bilimler Akademisi: Ankara.
- MİCHELİ, M., MİCHELİ, M., LUTZ, C. ve BÜCHİ, M. (2018). “Digital footprints: an emerging dimension of digital inequality.” *Journal of Information, Communication and Ethics in Society*, 16(3). 242-251.

- MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI. (2020). “Bakan Selçuk, Koronavirüs’e Karşı Eğitim Alanında Alınan Tedbirleri Açıkladı”. <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-koronaviruse-karsi-egitim-malaninda-alinan-tedbirleri-acikladi/haber/20497/tr>, web adresinden 15.05.2021 tarihinde edinilmiştir.
- NİKİFORUK, A. (2013). “Mahşerin Dördüncü Atlısı.” *İstanbul: İletişim Yayınları*.
- ÖZER, M. ve SUNA, H. E. (2020). “Covid-19 Salgını ve Eğitim.” *Küresel toplumun anatomisi: İnsan ve toplumun geleceği içinde*, (171-192) Ed. ŞEKER M., ÖZER A. ve KORKUT C. Türkiye Bilimler Akademisi: Ankara.
- ÖZERBAŞ, M. ve KURALBAYEVA, A. (2018). “Türkiye ve Kazakistan Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi.” *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 16-25 . DOI: 10.21666/muefd.314761
- ÖZKOÇAK, V., KOÇ, F. ve GÜLTEKİN, T. (2020). “Pandemilere Antropolojik Bakış: Koronavirüs (Covid-19) Örneği.” *Electronic Turkish Studies*, 15(2).
- PARILDAR, H. (2020). “Tarihte bulaşıcı hastalık salgınları.” *Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi*, 30, 19-26.
- REİMERS, F. M., & SCHLEİCHER, A. (2020). “A framework to guide an education response to the COVID-19 Pandemic of 2020.” *OECD*.
- SAĞLIK BAKANLIĞI.(2021). “Covid-19 nedir? <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html> adresinden 2 Mayıs 2021 tarihinde erişildi.
- SARI, T., & NAYIR, F. (2020). “Pandemi Dönemi Eğitim: Sorunlar ve Fırsatlar.” *Electronic Turkish Studies*, 15(4).
- TELLİ, S. G., & ALTUN, D. (2020). “Koronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi.” *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
- TERÄS, M., SUORANTA, J., TERÄS, H., & CURCHER, M. (2020). “Post-Covid-19 Education and Education Technology ‘Solutionism’: a Seller’s Market.” *Postdigital Science and Education*, 1-16. <https://doi.org/10.1007/s42438-020-00164-x>
- TÜRK, A, AK BİNGÜL, B , AK, R . (2020). “Tarihsel Süreçte Yaşanan Pandemielerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri.” *Gaziantep University Journal of Social Sciences* , Vol 19 COVID-19 Special Issue , 612-632 . DOI: 10.21547/jss.766717
- UNESCO. (2020). “Startling Digital Divides in Distance Learning Emerge.” UNESCO. <https://en.unesco.org/news/startling-digital-divides-distance-learning-emerge> adresinden 14.05.2021 tarihinde erişilmiştir.
- UNESCO. (2021). “School Closures Caused by Coronavirus (Covid-19).” UNESCO. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse#durationschoolclosures> erişim adresinden 11.05.2021 tarihinde ulaşıldı.
- UNICEF. (2021). “Coronavirus Disease (COVID-19) Information Centre.” UNİCEF.
- UNICEF.(2020). “Framework For Reopening Schools.” UNICEF. <https://www.unicef.org/turkey/en/documents/framework-reopening-schools> adresinden 13.05.2021 tarihinde erişilmiştir.

- WHO. (2021a). “Severe Acute Respiratory Syndrome (SARS)”. https://www.who.int/health-topics/severe-acute-respiratory-syndrome#tab=tab_1 adresinden 13.05.2021 tarihinde erişildi.
- WHO. (2020). “Director-General’s Opening Remarks at The Media Briefing on COVID-19 - 11 March 2020.” World Health Organization. <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020> adresinden 2 Mayıs 2021 tarihinde erişildi.
- WHO. (2019). “*WHO MERS Global Summary and Assessment of Risk, July 2019* (No. WHO/MERS/RA/19.1). World Health Organization.
- WHO.(2021b). “WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard.” <https://covid19.who.int/> adresinden 13.05.2021 tarihinde erişilmiştir.
- WORLD BANK. (2020). “The COVID-Pandemic: Shocks to Education and Policy Responses.” <https://www.worldbank.org/en/topic/education/publication/the-covid19-pandemic-shocks-to-education-and-policy-responses> adresinden 10.05.2021 tarihinde erişilmiştir.
- YARIM, M. A. ve ÇELİK, S. (2020). “Endüstri 4.0 Çağında Öğrenci Gözüyle Öğretmenin Gerekliliği ve Rolü.” *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 76-92.
- YILDIZ, A., & VURAL, R. A. (2020). “Covid-19 Pandemisi ve Derinleşen Eğitim Eşitsizlikleri.” *TTB Covid-19 Pandemisi Altıncı Ay Değerlendirme Raporu (556-565)*.
- YILMAZ SOYLU, M , DEMİRÖZ, S , AKKOYUNLU, B . (2021). “Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Ayak İzi Farkındalıkları ve Yaşantılarının İncelenmesi .” *Journal of Computer and Education Research* , 9 (17) , 177-198 . DOI: 10.18009/jcer.838856
- YÖK.(2020). Basın açıklaması. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/YKS%20Ertelenmesi%20Basin%20Açıklaması.aspx> adresinden 15.05.2021 tarihinde erişilmiştir.
- YURDAKUL, İ. K., DÖNMEZ, O., YAMAN, F., & ODABAŞI, H. F.(2013). “Dijital Ebeveynlik ve Değişen Roller.” *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(4), 883-896.
- ZADROZNY, P., & KODALÍ, R. (2013). “Big Data and Splunk.” In *Big Data Analytics Using Splunk* (pp. 1-7). Apress, Berkeley, CA.

le kız çocukları başta olmak üzere tüm kademelerde okullaşma oranının artırılması gibi uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Bu uygulamalara rağmen nüfus eğitim düzeyimiz OECD ve AB ortalamalarının altında kalmaya devam etmekte, bölgeler ve okul türleri arasında farklılıklar artmakta, genç nüfusun işsizlik oranı düşmektedir. Bu nedenle eğitim ortamlarında niteliğin eşitlik çerçevesinde artırılması, öğretmen yetiştirme ve hizmet içi eğitimlerin niteliğinin artırılması, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması, eğitim ve istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi, bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkisinin artırılması, başta engelli ve kız çocukları olmak üzere tüm çocukların okula erişiminin sağlanması, sınıf mevcutlarının azaltılması gibi uygulamalarla eğitimde fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik hedefler belirlenmiştir (Onuncu Kalkınma Planı, 2013, s.30). Yukarıdaki bölümlerde verilerle de ifade edildiği gibi 2023 yılına az bir zaman kala Türkiye bu hedefleri gerçekleştirme bakımından maalesef yeterli düzeye ulaşamamıştır.

Özellikle 2019 yılında ortaya çıkan ve 2020 yılında küresel ölçekte bir salgın halini alan Covid-19 ile eğitimde fırsat eşitliğini sağlama çalışmaları yön değiştirmiş, pek çok ülkede uzaktan eğitim uygulamalarına geçilirken eğitime erişemeyen çocuklar bu dönemde de dezavantajlı durumda kalmıştır. 21. Yüzyılda, uzay çağını yaşadığımız şu dönemde tüm çocukların eğitime erişimini sağlayamamak büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla tüm dünyada bu amaca yönelik çalışmaların artırılması tüm eğitim paydaşlarının görevi olarak görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgül, A.E. (2019). "Eğitimde Fırsat Eşitliği-Cinsiyet Ayrımı Faktörü" Üzerine Bir Araştırma. *International Journal of Social And Humanities Sciences*, 3(1), 127-142.
- Ardakoç, İ. (2020). "Eğitimde Fırsat Eşitliği Sağlanmasında Okul Liderlerinin Rolü." *Alanyazın*, 1(1), 47-58.
- Aslankurt, B. (2013). Eğitimde Kuşaklararası Hareketlilik-Fırsat Eşitliğinde Türkiye Nerede. *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (tepa)*.
- Aylar, E. (2017). *Lise Öğrencilerinin Eğitimde Eşit(Siz)Liğe İlişkin Kavrayışlarının Çözümlemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E., & Şahin, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 368-397.
- Bayburtlu, Y. S. (2020). Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde öğretmen görüşlerine göre Türkçe eğitimi. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).
- Can, E. & Günbayı, İ. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde Eğitim Bilişim Ağı (Eba) Üzerinden Gerçekleştirilen Uzaktan Eğitim Uygulamasına İlişkin İlkokul Yönetici ve Öğretmenlerinin Görüşleri. *Asya Studies*, 5(16), 279-303.

- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *AUAd*, 6(3), 112-142.
- Bozkurt, A., & Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to CoronaVirus pandemic. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), i-vi.
- Candaş, A., Buğra, A., Yılmaz, V., Günseli, S., Çakar, B.Y. (2010). Türkiye’de Eşitsizlikler: Kalıcı Eşitsizliklere Genel Bir Bakış. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu.
- Coleman, J. S. (1983). Equality Of Opportunity And Equality Of Results, In: W. Letwin (Ed.), *Against Equality: Readings In Economic And Social Policy* (London, Macmillan), Pp. 189–198
- Çakın, M., Külekçi Akyavuz, E. (2020). The Covid-19 process and its reflection on education: An analysis on teachers’ opinions. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 165-186.
- Çelebi, N., Güner, H.K., G. T., & Korumaz, M. (2014). Neoliberal eğitim politikaları ve eğitimde fırsat eşitliği bağlamında uluslararası sınavların (PISA, TIMSS ve PIRLS) analizi. *Journal of History Culture and Art Research*, 3(3), 33-75.
- Çelik, R. (2017). Adalet, kapsayıcılık ve eğitimde hakkaniyetli fırsat eşitliği. *Fe Dergi*, 9(2), 16-29.
- Çeribaş, A. (2020). Sosyal Devlet Bağlamında Yüksek Öğrenim Kredi ve Burs İmkanlarının Eğitimde Fırsat Eşitliğini Sağlamadaki Rolü: Bursa İli Araştırması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Çilek, A., Uçan, A., & Ermiş, M. (2021). Pandemi Sürecinde Sınıf Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri. *Turan: Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 13(49), 308-323.
- Değirmencioglu, S. M., (2008). Türkiye’de Yüksek Öğretim Mezunları ve Eğitimde Fırsat Eşitliği. *Toplum ve Demokrasi*, 2(3), s. 47-66.
- Demirel, Ö. ve Kaya, Z. (2012). Eğitim ile ilgili temel kavramlar. (Eğitim Bilimine Giriş içinde). Ed: Özcan Demirel, Zeki Kaya. Ankara: pegem akademi yayıncılık. 7. baskı Doğan, S., & Koçak, E. (2020). EBA sistemi bağlamında uzaktan eğitim faaliyetleri üzerine bir inceleme. *Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(14), 110-124.
- Dolu, A. (2018). 2015 Pısa Sonuçları Aracılığıyla Türkiye’de Eğitimde Fırsat Eşitliğinin Matematiksel Analizi. *Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 23(3).
- Duryea, S., Galiani, S., Nopo, H., and Piras, C. (2007) “The Educational Gender Gap in Latin America and Caribbean”, Inter-American Development Bank Research Department Working Paper Series, no: 600.
- Ergün, H. (2019). Eğitimde Fırsat ve İmkân Eşitliğine Farklı Bir Bakış. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(03), 1-17.
- Ergün, M., Anık, B.M. (2020). Öğrenciler ve eğitime erişim. Eğitim İzleme Raporu 2020. Eğitim Reformu Girişimi.
- Fidan, M. (2020). Covid-19 Belirsizliğinde Eğitim: İlkokulda Zorunlu Uzaktan Eğitime İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 24-43.

- Gök, F. (2004). Eğitim Hakkı: Türkiye Gerçeği. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Gürbüztürk, O. (2021). Eğitimde eşitsizlikler: Eğitimde fırsat ve imkân eşitliği. (Eğitim Sosyolojisi içinde). Ed: Erdoğan köse, Salih Zeki Genç. Ankara: Pegem akademi yayıncılık.
- İnan, M & Demir, M. (2018). Eğitimde fırsat eşitliği ve kamu politikaları: Türkiye üzerine bir değerlendirme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 337-359.
- Kabapınar, Y., Kanyılmaz, B. M., Atik, U. & Koçhan, N. Ö. (2021) Öğretmen ve Velilerin Gözünden Öğrencilerin Uzaktan Eğitime Katılımlarının Öyküleri: “Uzaktan Eğitim mi, Uzakta Kalan Eğitim mi?”. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 79-98.
- Karaağaçlı, M. (2021). Salgında Ulusal Eğitimin Fırsat ve İmkan Eşitsizliğinde Tiranlaştırılıp Tanrılaştırılan Bilişim. *Eleştirel Pedagoji*, 68.
- Kılınç, M., Afacan, P., Uzunpınar, U. (2021). Pandemi Döneminde Uzaktan Eğitim İle İlkokul 1. Sınıflarda Eğitim Veren Öğretmenlerin Yaşadığı Sorunlar. Yayınlanmış Tam Metin, Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi- 5
- Lincoln, P. Z. (2015). Educational equality or educational equity, *Nueb Journal of Economics and Information Science*, 60 (1), 187- 203. (erişim tarihi: 10.12.2018).
- Metey, Y. A. (2009). *Fırsat eşitliği temelinde öğretmen atama politikaları-nesnel çözümleme/özel tanıklıklar*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Metin, M., Gürbey, S., & Çevik, A. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitime Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 66-89.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2019). PISA 2018 Türkiye Ön Raporu.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). Türkiye uzaktan eğitim istatistikleriyle dijital dünyanın listelerini zorladı. <http://meb.ai/frkHEN> adresinden erişildi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). Millî Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2021). EBA, 1.2 milyar tıklanma sayısı ile kendi rekorunu güncelledi. <https://www.meb.gov.tr/eba12milyartiklanmasayisiylakendirekorunuguncelledi/haber0862/tr> adresinden erişildi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2021). Güvenli okullaşma ve uzaktan eğitim projesi. OECD. (2016). Eğitim Bakış Raporu.
- Saygı, H. (2021). Covid-19 pandemi uzaktan eğitim sürecinde sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 7(2), 109-129.
- Sezgin, S., & Fırat, M. (2020). Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitime geçiş ve dijital uçurum tehlikesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 37-54.
- Şişman, M. (2007). Eğitim bilimine giriş. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şişman, Y. (2014). Engelliler Açısından Eşitlik, Ayrımcılık ve Eğitim Hakkı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 32.
- Tezcan, M. (2016). *Eğitim Sosyolojisi* (16. bs.), Anı Yayıncılık, Ankara.

- Türk Dil Kurumu. (2021). <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). <https://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm> adresinden erişilmiştir.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). Eğitim harcamaları istatistikleri.
- Polat, H., & Özcan, M.B. (2020). Türk Eğitim Sisteminde Fırsat ve İmkân Eşitliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *International Journal of Social Science Research*, 9(2), 198-213.
- Polat, S. (2009). *Türkiye'deki Eğitim Politikalarının Fırsat Eşitsizliği Üzerindeki Etkileri*. Yayınlanmamış DPT Uzmanlık Tezi.
- UNESCO. (2020). Startling digital divides in distance learning emerge. UNESCO. <https://en.unesco.org/news/startling-digital-divides-distance-learning-emerge> adresinden erişilmiştir.
- UNESCO. (2020). Dünyada 258 Milyon Okula Gidemiyor. <https://www.dw.com/tr/d%C3%BCnyada-258-milyon-%C3%A7ocuk-okulagidemiyor/a-53918699> adresinden erişilmiştir.

KAYNAKLAR

- ADLER-Baeder, Francesca , Kerpelman, Jennifer, L., Schramm, David. G., Higginbotham, Brian, & Paulk, Amber. (2007). The Impact of Relationship Education on Adolescents of Diverse Backgrounds. *Family Relations*, 56(3), 291-303.
- ADLER-Baeder, Francesca., & Higginbotham, Brian. (2004). Implications of Remarriage And Stepfamily Formation for Marriage Education. *Family Relations*, 53(5), 448-458.
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2021), Aile Danışmanlığı Hizmeti, <https://ailevecalisma.gov.tr/athgm/uygulamalar/aile-danismanligi-hizmeti/> adresinden erişildi.
- AVİSHAİ, Orit , Heath, Melanie, & Randles, Jennifer. (2012). Marriage Goes to School. *Contexts*, 11(3), 34-38.
- BOWERS, Jill, R., Mitchell, Elissa, T., Hardesty, Jennifer, L., & Hughes, Jr, Robert. (2011). A Review of Online Divorce Education Programs. *Family Court Review*, 49(4), 776-787.
- CARROLL, Jason. S., & Doherty, William. J. (2003). Evaluating the Effectiveness of Premarital Prevention Programs: A Meta-Analytic Review of Outcome Research. *Family relations*, 52(2), 105-118.
- CHALMERS, Jennifer. H. (2020). Online Marriage Education During COVID-19 Home Lockdown: A Multiple-Baseline Single-Case Experimental Design. *Interpersona: An International Journal on Personal Relationships*, 14(2), 150-168.
- DeMARİA, Rita. M. (2005). Distressed Couples And Marriage Education. *Family Relations*, 54(2), 242-253.
- DİON, M.Robin. (2005). Healthy Marriage Programs: Learning What Works. *The Future of Children*, 15(2), 139-156. Retrieved May 2, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/3556567>
- DOXSEE, Harry. (2004). Marriage Mentorship at a Distance. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 5(3).
- HAMAMCI, Zeynep., Buğa, Ahmet., & Duran, Şenol. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Yaşantısı İle İlgili Bilgi Kaynaklarının Ve Evlilik Öncesi Eğitim İhtiyaçlarının İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 26(26), 33-50.
- HOLLİST CS, Miller RB, Falceto OG, Fernandes CL. (2007). Marital satisfaction and depression: a replication of the Marital Discord Model in a Latino sample. *Fam Process*. Dec;46(4):485-98. doi: 10.1111/j.1545-5300.2007.00227.x. PMID: 18092581.
- İLHAN, Sare. T., & Işık, Şerife. (2019). Evliliğin İlk Yıllarında Evlilik Yaşamı Deneyimi ve Evliliğe İlişkin Algılar: Sorunlar, Zorluklar ve İhtiyaçlar. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(4), 1430-1448.
- JAKUBOWSKİ, Scott. F., Milne, Eric. P., Brunner, Heidi., & Miller, Richard. B. (2004). A Review of Empirically Supported Marital Enrichment Programs. *Family relations*, 53(5), 528-536.
- KALKAN, Melek., Hamamcı, Zeynep., & Yalçın, İlhan. (2015). Evlilik Öncesi Psikolojik Danışma. 2. Baskı, Ankara, Anı Yayıncılık.
- LARSON, Jeffry. H. (2004). Innovations İn Marriage Education: Introduction And Challenges. *Family Relations*, Vol. 53, No. 5, 421-424.

- MARKMAN, Howard. J., Rhoades, Galena. K., Stanley, Scott. M., Ragan, Erica. P., & Whitton, Sarah. W. (2010). The Premarital Communication Roots of Marital Distress and Divorce: The First Five Years of Marriage. *Journal of Family Psychology*, 24(3), 289.
- NAZLI, Scrap. (2016). Aile Danışmanlığı. 12. Baskı, Ankara, Anı Yayıncılık.
- NEUMANN, Angélica Paula., Wagner, Adriana & Remor, Eduardo (2018). Couple Relationship Education Program "Living as Partners": Evaluation of Effects on Marital Quality and Conflict. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, 31.
- OLTULUOĞLU, Hatice., & Kava.Funda. (2018). Evlilik Öncesi Danışmanlık Eğitiminin Hemşirelik Öğrencilerinin Eş Seçimiyle İlgili Görüşlerine Etkisi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 6(1), 77-84.
- ÖNER, Derya, Şengül. (2013). Evli Bireylerin Evlilik Çatışması, Çatışma Çözüm Stilleri Ve Evlilik Uyumlarının İncelenmesi (Doktora Tezi, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü).İzmir.
- ÖZGÜVEN, İbrahim Ethem.(2017). Evlilik Ve Aile Terapisi. 4. Basım, Ankara, Nobel Yayıncılık.
- RACHEL E. S. Barnacle & Douglas A. Abbott (2009) The Development and Evaluation of a Gottman-Based Premarital Education Program: A Pilot Study, *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 8:1, 64-82, DOI: 10.1080/15332690802626734
- SANDERS, Matthew. R., Halford, W. Kim., & Behrens, Brett. C. (1999). Parental Divorce And Premarital Couple Communication. *Journal of Family Psychology*, 13(1), 60.
- SOLMUŞ, Tarık (Ed.). (2010). Romantik İlişkiler, Evlilik Ve Ana-Baba-Çocuk İlişkileri. Ankara, Nobel .
- STANLEY, Scott. M., Amato, Paul. R., Johnson, Christine. A., & Markman, Howard. J. (2006). Premarital Education, Marital Quality, and Marital Stability: Findings From a Large, Random Household Survey. *Journal of Family Psychology*, 20(1), 117.
- TURA, Gülşah. (2020). Yapısal Aile Sistemleri Yaklaşımına Geliştirilen Evlilik Danışma Programının Çiftlerin Evlilik Uyumuna Etkisi Dayalı Olarak Geliştirilen Evlilik Danışma Programının Çiftlerin Evlilik Uyumuna Etkisi. *Journal of Social Sciences Institute/Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(19).
- TURNER, Joshua. J., Bradford, Kay., Schramm, David. G., Higginbotham, Brian. J., Kopystynska, Olena., & Ferguson, M. (2021). Online Divorce Education: Learning from Participants Who Want More. *Journal of Human Sciences and Extension*, 9(1), 66-83.
- TURNER, Joshua. J., Kopystynska, Olena., Schramm, David. G., ve Higginbotham, Brian. (2019). Is One Hour Enough? Evaluating Utah's Online Divorce Education Course Based on Course Length Satisfaction. *Journal of Divorce & Remarriage*, 60(7), 537-551.
- TÜİK (2020). 2020 Yılı Evlenme ve Boşanma İstatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2020-37211> adresinden erişildi.

aynı ülke içerisinde yer alan düşünce, kültür, geleneksel ve bölgesel farklılıkların eğitim üzerindeki etkisi azaltılarak fırsat eşitliği artırılabilir. Eğitim fırsatları ne kadar çok kişiye ulaştırılırsa toplumun refahı ve ülkenin kalkınması da bu oranda artacaktır (Aydın, 2019).

KAYNAKÇA

- ABDULKADİROĞLU, A. (2013). "School Choice". *The Handbook of Market Design*, 138-169.
- ALTUN ASLAN, E. (2020). "Toplumsal Statü ve Okul Seçimleri: Kültürel Sermaye Yatırımı Olarak Özel Okullar". *Alternatif Politika*, 12(2), 382-423.
- AYDIN, İ. (2015). *"Alternatif Okullar"*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- AYDIN, R. (2019). *Eğitimde Fırsat ve İmkân Eşitliği*. M.A. SÖZER (Ed.). *"Eğitim Sosyolojisi"* içinde (s.205-238). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- AYPAY, A. (2015). *"Eğitim Politikası"*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- AYSCUE, J., NELSON, A. H., MICKELSON, R. A., GİERSCH, J. ve BOTTİA, M. C. (2018). "Charters as a Driver of Resegregation". *Civil Rights Project-Proyecto Derechos Civiles*, 1-18.
- BANÍCKY, L.A. (2000). "Opportunity to Learn". *College of Human Resources, Education & Public Policy University of Delaware*, 7, 1-4.
- BAY, E. ve DÖŞ, B. (2021). Sosyal, Kültürel ve Ahlaki Bir Kurum Olarak Okul. E. KÖSE ve S. Z. GENÇ (Ed.). *"Eğitim Sosyolojisi"* içinde (s.189-208). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- BLACK, D. B. (2015). *School choice and florida's mckay scholarship program for students with disabilities: An analysis of parental satisfaction* (Doktora Tezi). Florida Atlantic University.
- BORÍCH, G.D. (2017). *Doğrudan Öğretim İçin Öğretim Stratejileri* (Çev. G. OCAK). M.B. ACAT (Çev. Ed.). *"Etkili Öğretim Yöntemleri Araştırma Temelli Uygulama"* içinde (s.252-283). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- BORÍCH, G.D. (2017). *Dolaylı Öğretime Yönelik Öğretim Stratejileri* (Çev. O. AKINOĞLU ve Y. BAYKIN). M.B. ACAT (Çev. Ed.). *"Etkili Öğretim Yöntemleri Araştırma Temelli Uygulama"* içinde (s.284-321). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- BORÍCH, G.D. (2017). *Etkili Öğretmen* (Çev. H. AYDIN ve T. BABACAN). M.B. ACAT (Çev. Ed.). *"Etkili Öğretim Yöntemleri Araştırma Temelli Uygulama"* içinde (s.2-35). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- CHENG, Y. C. (1996). *"School Effectiveness and School-Based Management: A Mechanism for Development"*. London: The Falmer Press.
- DAĞ, N. ve SÖZER, M.A. (2019). *Politik Eğitim*. M.A. SÖZER (Ed.). *"Eğitim Sosyolojisi"* içinde (s.195-204). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- DEMİREL, Ö. (2017). *"Öğretim İlke ve Yöntemleri Öğretme Sanatı"*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- DEMİREL, Ö. (2019). *"Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya"*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- DÜNDAR, H. (2013). *Hayat Bilgisi Dersi Kitapları*. S. ÖĞÜLMÜŞ (Ed.). “*Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen El Kitabı*” içinde (s.497-526). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- FLODEN, R.E. (2002). *The Measurement of Opportunity to Learn*. A. C. PORTER ve A. GAMORAN (Ed.). “*Methodological Advances in Cross-National Surveys of Educational Achievement*” içinde (s.231-266). Washington: National Academy Press.
- GÜRBÜZTÜRK, O. (2021). *Eğitimde Eşitsizlikler: Eğitimde Fırsat ve İmkân Eşitliği*. E. KÖSE ve S. Z. GENÇ (Ed.). “*Eğitim Sosyolojisi*” içinde (s.209-222). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- GÜRLER, M. (2020). “Devlet Okuluyla Özel Okul Arasındaki Farklar”. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 1(1), 1-6.
- HAERİNGER, G. ve KLİJN, F. (2007). “Constrained School Choice”. *Journal of Economic theory*, 144(5), 1921-1947.
- HESAPÇIOĞLU, M. ve NOHUTÇU, A. (1999). “Velilerin Özel Okul Tercihlerini Etkileyen Faktörler ve Özel Okulların Reklam Stratejileri”. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(11), 183-202.
- HORZUM, M.B. (2013). *Hayat Bilgisi Dersinde Kullanılan Öğrenme/Öğretme Strateji, Yöntem ve Teknikleri*. S. ÖĞÜLMÜŞ (Ed.). “*Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen El Kitabı*” içinde (s.129-200). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- HSİEH, C. (2000). *A study of parental characteristics and school choice* (Doktora Tezi). Western Michigan University.
- HURN, C.J. (2018). *Eğitime Yönelik Sosyolojik Yaklaşım* (Çev. A. KAYSILI ve A. SOYLU). M. SEVER (Çev. Ed.). “*Eğitim Sosyolojisi Okulun İmkân ve Sınırları*” içinde (s.1-46). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- İNAN, M. VE DEMİR, M.(2018). “Eğitimde Fırsat Eşitliği ve Kamu Politikaları: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme”. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 337-359.
- KANDEMİR, Y. (2015). *Devlet okulu öğretmenlerinin özel okullara ilişkin tutumlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KARABAĞ, G. (2013). *Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Materyalleri*. S. ÖĞÜLMÜŞ (Ed.). “*Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen El Kitabı*” içinde (s.479-496). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- KARACABEY, M. F. ve ÖZ, Y. (2019). *Eğitim, Okul ve Toplum*. M.A. SÖZER (Ed.). “*Eğitim Sosyolojisi*” içinde (s.151-174). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- KARDAŞ İŞLER, N. (2019). İlkokul sosyal bilgiler dersinde öğrenci başlatımları ve öğrenme fırsatları: bir konuşma çözümlemesi çalışması (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KESKİN, H. D. ve BİLGİN TURNA, G. (2010). “Ailelerin Devlet ya da Özel Okul Tercihlerini Etkileyen Faktörler (Rize Örneği)”. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 411-426.

- KROMMENDYK, M. (2007). *The association between school choice and school climate: comparing school climate in private religious, charter, and public schools* (Doktora Tezi). Western Michigan University.
- LEVİN, H.R. (2009). "An Economic Perspective on School Choice". M. BERENDS, M.G. SPRINGER, D. BALLOU ve H.J. WALBERG (Ed.). "Handbook of Research on School Choice" içinde (s.19-35). Routledge.
- NARTGÜN, Ş. ve KAYA, A.(2016). "Özel Okul Velilerinin Beklentileri Doğrultusunda Okul İmajı Oluşturma". *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 153-167.
- OLİVA, P.F. ve GORDON, W.R. (2018). Öğretim Stratejilerinin Seçimi ve Uygulanması (Çev. G. TAN ŞİŞMAN). K. GÜNDOĞDU (Çev. Ed.). "Program Geliştirme" içinde (s.375-414). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- ÖZBAŞ, M. (2019). *Sosyo-Kültürel Bir Sistem Olarak Okul*. N. AVCI ve Y. ERJEM (Ed.). "Eğitim Sosyolojisi" içinde (s.245-272). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- ÖZDEN, Ü. (2008). "Analitik Hiyerarşi Yöntemi ile İlkokul Seçimi". *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(1), 299-320.
- PETERSON, P.E. (2008). "School Vouchers in the United States: Productivity in the Public and Private Sectors". *Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*, 11(2), 253-267.
- PULAT, A. (2019). İlkokul velilerinin özel okul tercihlerine etki eden faktörlerin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- SENEMOĞLU, N. (2018). "Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya". Ankara: Anı Yayıncılık.
- SOLMAZ, A. (2007). Özel öğretim kurumlarında kurumsal kimliğin müşteri tercihlerine etkisi ve kültür dershaneleri üzerine bir uygulama (Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SÖNMEZ, V. (2009). *Eğitimin Tarihsel Temelleri*. V. SÖNMEZ (Ed.). "Eğitim Bilimine Giriş" içinde (s.25-60). Ankara: Anı Yayıncılık.
- ŞİŞMAN, M. (2020). "Eğitimde Mükemmellik Arayışı Etkili Okullar". Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- TATE, W. F. (2001). "Science Education as a Civil Right: Urban Schools and Opportunity-to-Learn Considerations". *Journal Of Research In Science Teaching*, 38(9), 1015-1028.
- TEZCAN, M. (1985). "Eğitim Sosyolojisi". Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- TÜRK DİL KURUMU (2021). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr> adresinden 22/05/2021 tarihinde erişilmiştir.
- UYGUN, S. (2003). "Türkiye'de Düünden Bugüne Özel Okullara Bir Bakış (Gelişim ve Etkileri)". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36(1), 107-120.
- YANIKLAR, C. (2019). *Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim*. N. AVCI ve Y. ERJEM (Ed.). "Eğitim Sosyolojisi" içinde (s.223-244). İstanbul: Lisans Yayıncılık.

Oyunda öğrencilerin performanslarını izleyerek değerlendirmeler yapmak, oyuncuların bir sonraki hamlelerinin sonuçlarının belirlenmesinde yol gösterici nitelikte olmaktadır (Kiryakova vd., 2014). Oyunlaştırma, başarı, rekabet, ödüller gibi oyun öğelerini alır ve bunları oyun dışı durumlara yerleştirir (Prince, 2013).

Geleneksel eğitimin aksine öğrencinin süreç içinde aktif olmasının temel alındığı günümüz çağdaş eğitim anlayışında, öğretmenlerin sıklıkla kullanmayı tercih ettiği yaklaşımlardan biri de oyunlaştırma yaklaşımıdır. Oyunlaştırma yaklaşımı, öğrencilere sadece süreç içinde motivasyon değil aynı zamanda problem çözme, işbirliği ve iletişim gibi önemli becerileri de pekiştirmektedir. Günümüz eğitim-öğretiminde temele alınan nokta öğrenme olduğu için, oyunlaştırma yaklaşımı ile; öğrenciyi sürece daha fazla dahil edecek, derse katılımını daha fazla artıracak, öğrencilerin daha fazla düşünmelerini ve daha kolay öğrenmelerini sağlamak amaçlanmaktadır (Dicheva vd., 2015; Yüksel ve Canlı, 2019).

KAYNAKÇA

- Ağyar, E. (2016). Oyunun gelişim alanlarına etkisi ve çeşitli örnekler H. G. Ogelman (Ed.), *Yaşamın ilk yıllarında oyun: oyuna çok yönlü bir bakış*. (2. Baskı, ss. 113-127). Pegem Akademi.
- Aksoy, B. A. & Çiftçi Dere, H. (2020). *Erken çocukluk döneminde oyun* (5. Baskı). Pegem Akademi.
- Ar, N. A. & Akgün, Ö. E., (2013). *Öğretim sistemlerinin değerlendirilmesi için oyunlaştırma ilkele-ri ölçeği*. III. Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresi Bildiriler Kitabı, 295-302.
- Aral, N., & Doğan Keskin, A. (2018). Ebeveyn bakış açısıyla 0-6 yaş döneminde teknolojik alet kullanımının incelenmesi. *Addicta The Turkish Journal on Addictions*, 5(2), 317-348.
- Ateş, F. (2019). *Geleneksel Kütahya çocuk oyunları ve halkbilimsel incelenmesi* (1. Baskı). Kömen Yayınları.
- Ayan, S. (2020). Oyunla renklendir hayatı. S. Ayan (Ed.), *Oyunun çocuk gelişimi üzerine etkisi* (4. Baskı). Vizetek Yayıncılık.
- Aydın, A. (2017). Oyun nedir, neden önemlidir, yararları nelerdir? A. Aydın (Ed.), *Özel eğitimde oyun ve müzik*. (1. Baskı, ss. 2-16). Pegem Akademi.
- Aykara, A. (2018). Çocukların sosyal becerilerinin geliştirilmesinde oyun. Öztürk, B. A. (Ed.), *Çocuk ve oyun hakkı*. (1. Baskı). Nika Yayınevi
- Balkaya, A. vd. (2019). *Geleneksel Kars çocuk oyunları* (1. Baskı). Fenomen Yayınları.
- Başal, A. H. (2017). *Geçmişten günümüze Türkiye'de geleneksel çocuk oyunları* (2. Baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Belet Boyacı, Ş. D., & Güner Özer, M. (2019). Öğrenmenin Geleceği 21. Yüzyıl Becerileri Perspektifiyle Türkçe Dersi Öğretim Programları. *Anadolu Journal Of Educational Sciences International*, 9(2), 708-738.
- Bener, S. S. (2016). *Antikçağda oyun ve oyuncaklar*. İstanbul: Kitap Yayınevi.

- Birant, K. U. (2014). *Öğrenci oryantasyonunda web portalı temelli oyunlaştırma önerisi*. XIX. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri, 91–98.
- Bozkurt, A., & Genç Kumtepe, E. (2014). *Oyunlaştırma, Oyun Felsefesi ve Eğitim: Gamification*. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, 14, 147–156.
- Cansoy, R. (2018). Uluslararası Çerçevelere Göre 21.Yüzyıl Becerileri ve Eğitim Sisteminde Kazandırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 3112–3134.
- Çakmak, A. (2016). Oyuncak ve oyun araç gereçleri.H. G. Ogelman (Ed.), *Yaşamın ilk yıllarında oyun: oyuna çok yönlü bir bakış*. (2. Baskı ss. 213-235). Pegem Akademi.
- Çakmak, V., & Aktan, E. (2016). Öğretmen Öğrenci İletişiminin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(56), 83–97.
- Çalışandemir, F. (2016). Oyunun önemi. H. G. Ogelman (Ed.), *Yaşamın ilk yıllarında oyun: oyuna çok yönlü bir bakış*. (2. Baskı, ss. 17-32). Pegem Akademi.
- Çeker, E., & Özdamlı, F. (2017). What “Gamification” is and what it’s not. *European Journal Of Contemporary Education*, 6(2).
- Çoban, B. (2006). *Okul Öncesi Eğitimde Eğitsel Oyunlar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Demir, N. (2019). *Anadolu’dan Türk çocuk oyunları*. H Yayınları.
- Deterding, S., Dixon, D., Khaled, R., & Nacke, L. (2011). *From game design elements to gamefulness: defining “gamification”*. In Proceedings of the 15th international academic MindTrek conference: Envisioning future media environments.
- Dicheva, D., Dichev, C., Agre, G., & Angelova, G. (2015). Gamification in Education: A Systematic Mapping Study. *Journal of Educational Technology & Society*, 18(3), 75–88.
- Ecirli, H. (2016). *Yaşamın ilk yıllarında oyun: oyuna çok yönlü bir bakış*. H. G. Ogelman (Ed.), Anne-baba-çocuk ve oyun (2. Baskı, ss. 295-315). Pegem Akademi.
- Erkal, L. A. (2008). *Unutturduğumuz çocuk oyunları*. Özyürek Yayınevi.
- Fernández-Luna, J. M., Huete, J. F., Rodríguez-Avila, H., and Rodríguez-Cano, J. C. (2014). *Enhancing Collaborative Search Systems Engagement through Gamification*. In Proceedings of the First International Workshop on Gamification for Information Retrieval, GamifIR ’14 (pp. 42–45), New York: Association for Computing Machinery.
- Gelen, İ. (2017). P21-program ve öğretimde 21. yüzyıl beceri çerçeveleri. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 15–29.
- Goehle, G. (2013). Gamification and web-based homework. *Primus*, 23(3), 234-246. Doi: 10.1080/10511970.2012.736451
- Göktepe Yıldız, S. (2020). Lise öğrencilerinin 21.yüzyıl becerilerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Ulakbilge Dergisi*, 8(51), 884–897.
- Hazar, Z., Hazar, M., & Altun, M. (2016). 6-14 yaş çocukların dijital oyun oynamalarına ilişkin ebeveyn görüşleri. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Dergisi*, 12, 40-67.
- İnan, M., & Dervent, F. (2016). Making a digital game active: examining the responses of students to the adapted active version. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 6(1), 113-132.

- İnanç, Yazgan, B., ve Atıcı, Kılıç, M., ve Bilgin, M. (2020). *Gelişim psikolojisi 1 bebeklik, çocukluk ve ergenlik*. Pegem Akademi.
- İşler, D. (2019). *Oyun ve oyuncak müzeleri: kültürel miras aktarımı ve eğitimi* (1. Baskı). Gece Akademi.
- Karayol, M. (2020). *Muş yöresine ait geleneksel oyunlar* (1. Baskı). Nobel Bilimsel Eserler.
- Kaya, D. (2011). *Çöm çöm çömbelek*. Kitabevi Yayınları.
- Kayhan, E., Altun, S., & Gürol, M. (2019). Sekizinci sınıf türkçe öğretim programı (2018)'nın 21. yüzyıl becerileri açısından değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 20–35.
- Kileci, M. (2018). *İşimiz gücümüz oyun* (3. Baskı). İş ve Yönetim Serisi.
- Kiryakova, G., Angelova, N., & Yordanova, L. (2014). *Gamification in education Related papers*. Actas de La 9a Conferencia Internacional de Educación y Ciencia de Los Balcanes., 1–6.
- Komasyon. (2014). *Pedagojik formasyon için gelişim psikolojisi*. Anı Yayıncılık.
- Kozikoglu, İ., & Altunova, N. (2018). Öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerine ilişkin öz-yeterlilik algılarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerini yordama gücü. *Journal of Higher Education and Science*, 8(3), 522–531.
- Kurt, Ş. H. (2015). *Farklı kültürlerde ebeveyn ve çocukların oyun algısına yönelik bir araştırma*. Çukurova Üniversitesi.
- Lee, J. J., & Hammer, J. (2011). Gamification in Education: What, How, Why Bother? *Academic Exchange Quarterly*, 15(2), 67–74.
- Ogelman, H. G. *Oyun türleri ve çeşitli örnekler* (2. Baskı, ss. 87-112). Pegem Akademi.
- Öngen, D. (1991). *Okul öncesi çağıdaki çocukların oyun konusundaki toplumsal-bilişsel davranış örüntüleri ile oyun materyalleri arasındaki ilişki*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdoğan, B. (2020). *Çocuk ve oyun* (7. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Özer, M. (2021). Oyunun gelişime katkıları. D. Yalman Polatlar (Ed.), *Erken çocuklukta oyun gelişimi ve eğitimi*. (1. Baskı, ss. 17-27). Pegem Akademi.
- Pehlivan, H. (2014). *Oyun ve öğrenme* (4. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Pelling, N. (2011). *The (short) prehistory of gamification*, <https://nanodome.wordpress.com/2011/08/09/the-short-prehistory-of-gamification>.
- Prince, J. D. (2013). Gamification. *Journal of Electronic Resources in Medical Libraries*, 10(3), 162-169.
- Sarı, A., & Altun, T. (2016). Oyunlaştırma yöntemi ile işlenen bilgisayar derslerinin etkililiğine. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 7(3), 553–577.
- Sezgin, S., Bozkurt, A., Yılmaz, E. A., & Linden, N. van der. (2018). Oyunlaştırma, eğitim ve kuramsal yaklaşımlar öğrenme süreçlerinde motivasyon, adanmışlık ve sürdürülebilirlik. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 45, 169–189.

- Stott, A., & Neustaedter, C. (2013). Analysis of Gamification in Education. *Carmster.Com*, 1–8.
- Su, C.-H., & Cheng, C.-H. (2015). A mobile gamification learning system for improving the learning motivation and achievements. *Journal of Computer Assisted Learning*, 31(3), 268–286.
- Şahin, Y. L., Karadağ, N., Bozkurt, A., Doğan, E., Kılınç, H., Uğur, S., Gümüş, S., Öztürk, A., & Güler, C. (2017). Uzaktan eğitimde oyunlaştırma kullanımı oyunlaştırılmış web tabanlı bir alıştırmaya uygulaması. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 8(4), 372–395.
- TDK Sözlük Anlamı. (2021). <https://sozluk.gov.tr/>
- Tuğluk, M. N., & Özkan, B. (2019). MEB 2013 okul öncesi eğitim programının 21. yüzyıl becerileri açısından analizi. *Temel Eğitim Dergisi / Journal of Primary Education*, 1(4), 29–38.
- Tunga, Y., & İnceoğlu, M. M. (2016). *Oyunlaştırma tasarımı*. 3. Uluslararası Eğitimde Yeni Yönelimler Konferansı, 267–279.
- Turak, T. E. (2019). *Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin oyun ile öğretim yeterliklerinin değerlendirilmesi*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Türkoğlu, H. (2016). *Geçmişten günümüze çocuk oyunları*. Akıl Fikir Yayınları.
- Uçak, S., & Erdem, H. H. (2020). Eğitimde yeni bir yön arayışı bağlamında “21. yüzyıl becerileri ve eğitim felsefesi.” *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 76–93.
- Xu, Y. (2011). *Literature review on web application gamification and analytics*. Honolulu, HI, 11-05.
- Yıldırım, İ., & Demir, S. (2014). Oyunlaştırma ve eğitim. *International Journal of Human Sciences*, 11(1), 655–670.
- Yılmaz, E. A. (2015). *Oyunlaştırma*. Abaküs Yayınları.
- Yılmaz, T. M. (2021). Cinsel gelişim. M. E. Deniz (Ed.), *Erken çocukluk döneminde gelişim* (10. Baskı, ss. 281–310). Pegem Akademi.
- Yüksel, H. S., & Canlı, S. (2019). Oyunlaştırma ve öğrenci katılımı lisans eğitiminde bir durum çalışması. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 92–109.
- Zeybek, G. (2019). Lise öğrencilerinin 21. yüzyıl öğrenme becerileri kullanım düzeylerinin belirlenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5(2), 142–156.

olan derslerde dünyadaki genel eğilimler dikkate alınarak ders adı, içeriği vb. açılardan standartlaşmaya gidilmiştir. Güncellenen programda öğretmenlik programlarına uygulama örneklerine dayalı seçmeli ders olarak *Sınıf İçi Öğrenmelerin Değerlendirilmesi* eklenmiştir. Nitelikli ders kitabı seçme ve kullanabilmeleri için öğretmen adaylarına dersin adının başına ilgili alanın adı getirilerek “... *Ders Kitabı İncelemesi*” dersi eklendiği görülmektedir. Lisans programlarındaki toplam kredilerin uluslararası standartlar da dikkate alınarak toplam ulusal krediler, 140-150 arasında yer almıştır (YÖK, 2018).

SONUÇ

Öğretmenlerin yaratıcılık, eleştirel düşünme, esneklik, girişimcilik, üretkenlik, problem çözme, medya okuryazarlığı, iletişim-işbirliği, bilgi-iletişim teknolojileri okur-yazarlığı, sorumluluk, liderlik vb. bilgi ve becerilerinde gelişmesi 21. yüzyıl becerileri çerçevesinden ele alındığında önem arz ettiği söylenebilir. Bu bilgi ve becerilerle donanımlı öğretmenlerin yetişebilmesinde öğretmen adaylarının bu becerileri geliştirecek ve mesleğe hazırlayacak nitelikte bir eğitim sürecinden geçmesi gerekmektedir. Buda aslında öğretici niteliğinin müfredat ile ilişkili olduğunu ve birbiri üzerinde önemli etkileri olduğunu göstermektedir. Bu süreçte öğretmen yetiştiren öğretim elemanlarının mesleki bilgi ve beceri açısından donanımlı olması da gereklidir. Çünkü öğretmenlerin sahip olması gereken bu nitelikler öğrencilerin akademik başarılarına katkı sağlarken aynı zamanda gelecekte sağlıklı bir toplumun şekillenmesini ve oluşmasını da sağlayacaktır. Bu noktadan hareketle öğretmenlik mesleğine verilen önemin her daim ön planda olması gereklidir.

KAYNAKÇA

- ABELL, Sandra K. (2008). “Twenty years later: Does pedagogical content knowledge remain a useful idea?”. *International journal of science education*, C.30, S.10, s.1405-1416.
- ANGELİ, Charoula ve Nicos Valanides (2009). “Epistemological and Methodological Issues for The Conceptualization, Development, and Assessment of ICT-TPCK: Advances in Technological Pedagogical Content Knowledge (TPCK)”, *Computers & Education*. C.52, s. 154-168.
- BARNETT, John and Derek Hodson (2001). “Pedagogical Context Knowledge: Toward A Fuller Understanding of What Good Science Teachers Know”, *Science Education*. C.85, S.4, s. 426-453
- BERRY, Amanda vd.(2008). “Revisiting The Roots of Pedagogical Content Knowledge”, *International Journal of Science Education*. C.30, S.10, s.1271-1279.
- BRANSFORD, John (2005). “Introduction”. In Linda Darling-Hammond and John Bransford (Eds.), “Preparing Teachers for A Changing World: What Teachers Should Learn and Be Able To Do”, s. 1-39. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

- CARLSEN, Williams. (1999). "Domains of teacher knowledge". In Julie Gess-Newsome, ve, Norman G. Lederman (Eds.), "Examining pedagogical content knowledge", s.133-144. Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Academic
- COCHRAN, Kathryn F. vd.(1993). "Pedagogical Content Knowing: An Integrative Model for Teacher Preparation", Journal of Teacher Education. C. 44, S.4, s. 263-272.
- COX, Suzy, ve Charles R. Graham (2009). "Using an Elaborated Model of The TPACK Framework to Analyze and Depict Teacher Knowledge", TechTrends. C.53, S.5, s.60-69.
- CRUICKSHANK, Donald R. vd. (1996). "Preparing America's teachers". Indiana: Phi Delta Kappa Educational Foundation.
- DARLİNG-HAMMOND, Linda (1997). "Doing What Matters Most: Investing in Quality Teaching". New York: The National Commission on Teaching and America's Future.
- DARLİNG-HAMMOND, Linda (2000). "Teacher Quality and Student Achievement", Education Policy Analysis Archives. C.8, S.1. s.1-44
- DARLİNG-HAMMOND, Linda (2006). "Powerful Teacher Education: Lessons From Exemplary Programs", California: Jossey-Bass: A Wiley Imprint.
- FERNANDEZ-BALBOA, Juan-Miguel and Jim Stiehl (1995). "The Generic Nature of Pedagogical Content Knowledge Among College Professors", Teaching and Teacher Education. C.11, S.3, s. 293-306.
- GESS-NEWSOME, Julie (1999). "Pedagogical Content Knowledge: An Introduction and Orientation", In Julie Gess-Newsome and Norman G. Lederman (Eds.), "Examining Pedagogical Content Knowledge: PCK and Science Education", s.3-17. Netherlands: Kluwer Academic Publisher.
- GESS-NEWSOME, Julie (2015). "A Model of Teacher Professional Knowledge and Skill Including PCK: Results of The Thinking From The PCK Summit". In Amanda Berry vd. (Eds.), "Re-Examining Pedagogical Content Knowledge in Science Education", s. 28-42. New York, NY: Routledge.
- GESS-NEWSOME, Julie and Norman G. Lederman (1999). "Examining Pedagogical Content Knowledge: The Construct and Its Implications for Science Education", Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Academic Publishers.
- GRAHAM, Charles R. vd. (2009). "TPACK Development in Science Teaching: Measuring The TPACK Confidence of Inservice Science Teachers", TechTrends. C.53, S.5, s. 70-79.
- GROSSMAN, Pamela Lynn (1990). "The Making of a Teacher: Teacher Knowledge and Teacher Education". New York: Teachers College Press.
- HATTİE, John (2012). "Visible learning for teachers: Maximizing impact on learning" Routledge.
- KARAKAYA, Didem. (2012). "Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Küresel Boyuttaki Çevresel Sorunlara İlişkin Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi ve Sınıf İçi Uygulamalarının Araştırılması". Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- KARAKAYA-CIRIT, Didem. (2016). "Farklı Sınıf Seviyelerindeki Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Yenilenebilir Enerji Konusunda Teknolojik Pedagojik Bağlam Bilgisi ve Öğelerinin Araştırılması". Doktora Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.

- KAYA, Osman Nafiz (2010). "Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisinin ve Sınıf İçi Öğretim Becerilerinin Araştırılması ve Geliştirilmesi", 109K541 nolu TÜBİTAK-SOBAG 1001 Projesi.
- KİND, Vanessa (2009). "Pedagogical Content Knowledge in Science Education: Perspectives and Potential for Progress", *Studies in Science Education*. C.45, S.2, s.169-204.
- KOEHLER, Matthew J. vd. (2007). "Tracing The Development of Teacher Knowledge in A Design Seminar: Integrating Content, Pedagogy, and Technology", *Computers and Education*. C.49, S.3, s.740-762
- KOEHLER, Matthew J. vd. (2013). "The Technological Pedagogical Content Knowledge Framework for Teachers and Teacher Educators". *ICT Integrated Teacher Education: A Resource Book*, s.2-7.
- KOEHLER, Matthew J., and Punya Mishra (2005). "What Happens When Teachers Design Educational Technology? The Development of Technological Pedagogical Content Knowledge", *Journal of Educational Computing Research*. C.32, S.2, s.131-152.
- KOEHLER, Matthew J., and Punya Mishra (2008). "Introducing TPCK. AACTE Committee on Innovation and Technology" (Ed.), *The Handbook of Technological Pedagogical Content Knowledge (TPCK) for Educators*. s. 3-29. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- LEDERMAN, Norman G. (1992). "Students and Teachers Conceptions of Nature of Science. A Review of The Research", *Journal of Research in Science Teaching*. C.29, S.4, s.331-359.
- LEDERMAN, Norman G. vd. (2002). "Views of Nature of Science Questionnaire (VNOS): Toward Valid and Meaningful Assessment of Learners' Conceptions of Nature of Science", *Journal of Research in Science Teaching*. C. 39, S.6, 497-521.
- LUMPE, Andrew T. (2007). "Application of Effective Schools and Teacher Quality Research to Science Teacher Education", *Journal of Science Teacher Education*. C.18, S.3, s. 345-348.
- MAGNUSSON, Shirley vd. (1999). "Nature, Sources and Development of Pedagogical Content Knowledge for Science Teaching". In Julie Gess-Newsome and Norman G. Lederman (Eds.), "Examining Pedagogical Content Knowledge" s. 95-132. Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Academic.
- MARKS, Rick (1990). "Pedagogical Content Knowledge: From A Mathematical Case to A Modified Conception", *Journal of Teacher Education*. C.41, S.3, s.3-11.
- MİSHRA, Punya and Matthew J. Koehler (2006). "Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge", *Teachers College Record*. C.108, S.6, s.1017-1054.
- MİSHRA, Punya vd. (2009). "The Song Remains The Same: Looking Back to The Future of Educational Technology", *TechTrends*. C.53, S.5, s.48-53.
- NİESS, Margaret L. (2005). "Preparing teachers to teach science and mathematics with technology: Developing a technology pedagogical content knowledge", *Teaching and Teacher Education*, C.21, S.5, s.509-523.
- NUANGCHALERM, Prasart (2011). "In-service science teachers' pedagogical content knowledge". *Studies in Sociology of Science*, C.2, S.2, s.33-37

- ÖZCAN, Mustafa (2012). "Okulda üniversite modelinde kavramsal çerçeve: Eylemdeki vizyon. [Conceptual Framework: Vision in Action in The Model of University Within School]." *Journal of teacher education and educators*. C. 1, S.1, s.107-132.
- PARK, Soonhye and Jee Kyung Suh (2015). "From Portraying Toward Assessing PCK: Drivers, Dilemmas, and Directions for Future Research". In Amanda Berry, vd.(Eds.), "Re-Examining Pedagogical Content Knowledge in Science Education" s. 104-119. New York, NY: Routledge
- ROWAN, Brian vd. (2002). "What Large-Scale, Survey Research Tells us About Teacher Effects on Student Achievement: Insights From The Prospectus Study of Elementary Schools", *Teachers College Record*. C.104, S.8, s.1525-1567.
- SANDERS, William L. (2000). "Value-Added Assessment From Student Achievement Data: Opportunities and Hurdles", *Journal of Personnel Evaluation in Education*. C.14, S.4, s.329-339.
- SHULMAN, Lee S. (1986). "Those Who Understand Knowledge Growth in Teaching", *Educational Researcher*. C.15, S.2, s. 4-14.
- SHULMAN, Lee S. (1987). "Knowledge and Teaching: Foundations of The New Reform", *Harvard Educational Review*. C.57, S.1, s.1-22.
- STENGEL, Barbara S. and Alan, R. Tom (1996). "Changes and Choices in Teaching Methods", in Frank B. Murray (ed.), "The Teacher Educator's Handbook: Building a Knowledge Base for The Preparation of Teachers", s. 593-619. A publication sponsored by the American Association of Colleges for Teacher Education. San Francisco: Jossey-Bass Pub.
- TEDMEM, (2014). 2014 Eğitim değerlendirme raporu. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- TOM, Alan R. and Linda Valli (1990). "Professional Knowledge for Teachers", in W. Robert Houston (Ed.), "Handbook of Research on Teacher Education: A Project of The Association of Teacher Educators". New York: MacMillan Pub. Com.
- VAN DRİEL, Jan H. vd. (2002). "The Development of Preservice Chemistry Teachers' Pedagogical Content Knowledge", *Science Education*. C.86, S.4, s.572-590.
- VOOGT, Joke vd.(2012). "Technological Pedagogical Content Knowledge – A Review of The Literatüre", *Journal of Computer Assisted Learning*. C.29, S.2, s.109-121
- VOTAW, Nikki L. (2008). "Impact of an Informal Learning Science Camp on Urban, Low Socioeconomic Status Middle School Students and Participating Teacher-Leaders", Unpublished doctoral dissertation, University of Louisville, Louisville, KY.
- YILDIRIM, Ali (2013). "Türkiye'de Öğretmen Eğitimi Araştırmaları: Yönelimler, Sorunlar ve Öncelikli Alanlar". *Eğitim ve Bilim*. C.38, S.169, 175-191.
- YÜKSEKÖĞRETİM KURULU [YÖK], (2007). Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme LisansProgramları.http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/journal_content/56_INSTAN-CE_rEHF8BIsfYRx/10279/498_75 adresinden 10.05.2016 tarihinde erişilmiştir.
- YÜKSEKÖĞRETİM KURULU [YÖK] (2018). Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/AA_Sunus_%20Onsoz_Uygulama_Yonergesi.pdf adresinden 20.03.2021 tarihinde alınmıştır.

çok önemli olan kavramlar daha kullanışlı ve anlamlı hale gelmektedir (Ediger, 1999). Böylece öğretimin içeriği öğrenenler için daha ilgi çekici öğrenme deneyimlerine dönüşür.

SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları vardır. Bu sınırlılıklardan ilki çalışmada seçilen dersle ilgilidir. Bu çalışmada seçilen ders içeriği Öğretim İlke ve Yöntemleri dersi ile sınırlıdır. Gelecekteki araştırmalarda Gagné modelinin üniversitedeki etkilerini belirlemeye yönelik olarak üniversitedeki farklı derslerde tekrarlanması önerilmektedir. İkinci olarak çalışma üniversite ikinci sınıftaki altmışaltı öğrenci ile sınırlıdır ve bu nedenle diğer eğitim seviyelerine genellenemez. Araştırmadan elde edilen sonuçların genellenebilirliğini artırmak için farklı eğitim seviyelerinde veya farklı ikinci sınıflarda deneysel çalışmalar yapılmalıdır. Üçüncü sınırlılık ise uygulama süreci ile ilgilidir. Bu çalışma her haftanın ders içeriğinin Gagné modelinin dokuz adıma göre planlanmasındaki zorluk nedeniyle altı hafta sürmüştür. Ancak derslerin planlanması için daha fazla zamana ihtiyaç duyulmuştur. Gelecekteki araştırmalar planlama için gerekli bu zaman sınırlılığını dikkate almalıdır. Diğer bir sınırlılık ise bu çalışmada kullanılan değişkenlerle ilgilidir. Bu çalışmada öğrencilerin akademik başarıları ve derse yönelik tutumları incelenmiştir. Gelecekteki araştırmalarda Gagné modelinin etkililiğini etkileyen faktörleri belirlemek için motivasyon, güdülenme ve hazırbulunuşluk gibi diğer değişkenler dikkate alınabilir. Son olarak bu çalışma veri toplamada kullanılan başarı testi ve tutum ölçeği ile sınırlıdır.

KAYNAKÇA

- BAŞ, Gökhan (2012). "Gagné'nin Öğretim Etkinlikleri Modelinin Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve İngilizce Dersine Yönelik Tutumlarına Etkileri". *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 433-457.
- BAŞTEMUR-KAYA, Ceren ve ÇAKIR, Hasan (2018). "Programlama Dili Öğretiminde Alice Programının Kullanım Sürecinin İncelenmesi". *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 187-206.
- BELFIELD, Jane (2010). "Using Gagné's Theory To Teach Chest X-Ray Interpretation". *The Clinical Teacher*, 7(1), 5-8.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener, KILIÇ-ÇAKMAK, Ebru, AKGÜN, Özcan Erkan., KARADENİZ, Şirin ve DEMİREL, Funda (2014). "*Bilimsel Araştırma Yöntemleri*". Pegem Akademi.
- CAN, Abdullah (2013). "*SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecince Nicel Veri Analizi*". Pegem Akademi.
- CHEUNG, Chi-Kim (2001). "The Use of Popular Culture As A Stimulus To Motivate Secondary Students' English Learning In Hong Kong". *ELT Journal*, 55(1), 55-61.

- CHRISTENSEN, Trudy K, & OSGUTHORPE, Russell T. (2004). "How Do Instructional Design Practitioners Make Instructional-Strategy Decisions?". *Performance Improvement Quarterly*, 17, 45–65.
- COHEN, Louis, MANION, Lawrence, & MORRISON, Keith (2005). "*Research Methods in Education*". Routledge Falmer.
- COHEN, J. (1988). "*Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*". Hillsdale, Lawrence Erlbaum Associates.
- ÇETİN, Ekmel, & SOLMAZ, Ebru (2020). "Gamifying The 9 Events Of Instruction With Different Interactive Response Systems: The Views Of Social Sciences Teacher Candidates". *Malaysian Online Journal of Educational Technology*, 8(2), 1-15.
- DERİN, Fatime Banu (2010). "*Matematik Öğretmenlerinin Bilgisayar Destekli Öğretim Uygulamalarına Yönelik Görüşleri (Akşehir Örneği)*". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- DEWAN, Isha & SOMANATHAN, Rohini (2007). "Poverty Targeting In Public Programs: A Comparison of Some Nonparametric Tests and Their Application to Indian Microfinance", *Working papers 154*, Centre for Development Economics, Delhi School of Economics.
- DONMUŞ-KAYA, Vildan ve AKPUNAR, Burhan (2019). "Öğretim Etkinlikleri Modeli'ne Dayalı Çevrimiçi Öğrenme Ortamının Öğrencilerin Çevrimiçi Öğrenme Ortamına Yönelik Tutumlarına Etkisi". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), 181-191.
- DONMUŞ-KAYA, Vildan (2018). "Öğretim Etkinlikleri Modeli'ne Dayalı Çevrimiçi Öğrenme Ortamının Öğrencilerin Akademik Başarılarına, Tutumlarına ve Öğrenmede Kalıcılığa Etkisi". Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- EDIGER, Marlow (1999). "Psychological Foundations in Teaching Mathematics". *To The Educational Resources Information Center (Eric) Opinion Papers*, 120.
- EŞGİ, Necmi ve ARSLAN, Ömer (2015). "Öğretim Tasarımı Üzerine Bir Söyleşi: Robert Gagné ve David Merrill". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(21), 561-589.
- FRAENKEL, Jack R. & WALLEN, Norman E. (1996). "How to Design and Evaluate Research In Education". New York: McGraw-Hill.
- GAGNÉ, Robert M., WAGER, Walter W., GOLAS, Katharine C., KELLER, John M. & RUSSELL, James D. (2005). "*Principles of Instructional Design*". Wadsworth.
- GAGNÉ, Robert M. (1988). "Mastery Learning And Instructional Design". *Performance Improvement Quarterly*, 1(1), 7-18.
- GAGNÉ, Robert M. (1985). "Instructional Technology: The Research Field". *Journal of Instructional Development*, 8(3), 7–14.
- GEDİK, Nuray (2019a). "Öğretim Tasarımı ve Öğretimde Mesaj Tasarımı: Kuramlar ve Uygulamalar" (ss: 223- 263) (Ed: Serkan ŞENDAĞ). Öğretim Teknolojileri Etkili ve Eğlenceli Öğrenme Deneyimi Rehberi. Nobel Yayıncılık.
- GEDİK, Nuray (2019b). "Öğretim Teknolojilerinde Kuramlar" (ss: 37- 70) (Ed: Serkan ŞENDAĞ). Öğretim Teknolojileri Etkili ve Eğlenceli Öğrenme Deneyimi Rehberi. Nobel Yayıncılık.

- GOKDEMİR, Ali, AKDEMİR, Omür., & VURAL, Omer Faruk (2015). "Using Gagné's Nine Events In Learning Management Systems". *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 10(1), 18-31.
- GÖKDEMİR, Ali (2009). "İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim Sistemi Geliştirilmesi: Öğrenme Modüllerinin Oluşturulmasında Robert Gagné'nin Öğrenme Adımlarının Kullanılması". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı, Zonguldak.
- GÜR-ERDOĞAN, Duygu (2011). "Öğretim İlke ve Yöntemleri Dersi Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi". *11th International Educational Technology Conference*, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- HASHİM, Yusup (1999). "Are Instructional Design Elements Being Used In Module Writing?". *British Journal of Educational Technology*, 30(4), 341-358.
- İLİE, Marian D. (2014). "An Adaption of Gagné's Instructional Model to Increase the Teaching Effectiveness in the Classroom: The Impact in Romanian Universities". *Education Techology Research Development*, 62, 767-794.
- KANE, Gregory J. (2006). "Employing Cognitivist Learning Theories as a Way to Provide Meaningful Musical Experiences Within an Instrumental Music Program". http://www.mrgreg-kane.net/folio/Site%20Map_files/psych_paper.pdf
- KARAAĞAÇLI, Mustafa ve ERDEN, Orhan (2008). "İnternet Destekli Uzaktan Eğitimde Dokuz Aşamalı Öğretim Durumunun Tasarımı". *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 1(2), 21-29.
- KARAATLI, Meltem (2010). "Verilerin Düzenlenmesi ve Gösterimi" (ss: 3- 47) (Ed: Şeref KALAYCI). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri (5. Baskı). Ankara, Asil Yayın Dağıtım.
- KARABAGSHİEW, A. (2003). "Gagné'nin Öğretim Tasarımına Uygun Hazırlanan Öğretim Yazılımının İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin İngilizce Dersindeki Akademik Başarıya Etkisi". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Anabilim Dalı, Ankara.
- KAUCHAK, Don & EGGEN, Paul (2008). "Introduction to Teaching: Becoming a Professional". Pearson Merrill Prentice Hall.
- KHADJOOI, Kayvan, ROSTAMÍ, Kamran, & ISHAQ, Sauid (2011). "How To Use Gagné's Model Of Instructional Design İn Teaching Psychomotor Skills". *Gastroenterology and Hepatology from bed to bench*, 4(3), 116.
- KİNZİE, Mable B. (2005). "Instructional Design Strategies For Health Behavior Change". *Patient education and counseling*, 56(1), 3-15.
- KİZİ, Djumanova B. O., & UGLİ, Makhmudov K. S. (2020). "Roles of Teachers In Education of The 21st Century". *Science and Education*, 1(3).
- KRUSE, Kevin (2009). "Gagné's Nine Events of Instruction: An Introduction". <https://psu.pb.unizin.org/app/uploads/sites/88/2018/06/Gagné-Nine-Events-of-Instruction.pdf>
- KRULL, Edgar, ORAS, Kaja, & PİKKSAAAR, Endrik (2010). "Promoting Student Teachers' Lesson Analysis And Observation Skills By Using Gagné's Model Of An Instructional Unit". *Journal of education for teaching*, 36(2), 197-210.

- KUTLU, Mahmut Oğuz, & MENZİ, Nihal (2013). "The Effect of Implementation of Internet-Based Teaching Model Considers Gagné's instructional Events Model in Information Technology Course for Primary (Elementary) Education to Academic Success and Retention". *International Journal of Humanities and Social Science*, 18(3).
- MCKINNEY, Beth (2012). "Exploring Interactive Whiteboard Use In The 4-6 Grade Classroom Using Gagné's Nine Events Of Instruction". The University of Alabama.
- MALMIVUORI, Marja-Liisa (2001). "The Dynamics of Affect, Cognition and Social Environment in the Regulation of Personal Learning Processes: The Case of Mathematics", Research Report, University. Helsinki University Press, Finland.
- MEI, Fatimah Suo Yan, RAMLI, Saipolbarin Bin, & ALHIRTANI, Nahla Ak (2015). "Application of Gagné's Nine Approaches to teach arabic language for non-native speakers: experimental study at Sultan Idris Education University Malaysia (UPSI)". *European Journal of Language and Literature*, 1(3), 32-37.
- MINER, Amy, MALLOW, Jennifer, THEEKE, Laurie, & BARNES, Emily (2015). "Using Gagné's 9 Events Of Instruction To Enhance Student Performance And Course Evaluations in Undergraduate Nursing Course". *Nurse Educator*, 40(3), 152- 154
- NEO, Tse-Kian, NEO, Mai, TEOH, Belinda, & YAP, Wei-Li (2010). "Using Multimedia And Gagne's Instructional Design To Enhance Teaching And Learning In A Student-Centered Environment: A Malaysian Experience.". *International Journal of Instructional Media*, 37(4).
- NGUSSA, Baraka Manjale (2014). "Gagné's Nine Events Of Instruction in Teaching-Learning Transaction: Evaluation Of Teaches By High School Students in Musoma-Tanzania". *International Journal of Education And Research*, 2(7),189- 206.
- OCAK, Mehmet Akif (2011). "*Tanımlar ve Temel Bilgiler*". (ss: 1- 28) (Ed: Mehmet Akif OCAK). Öğretim Tasarımı Kuramlar, Modeller ve Uygulamalar. Anı Yayıncılık.
- ORHAN-GÖKSÜN, Derya (2019). "21. YY. Becerileri Ediniminde Dijitalleşen Roller". (ss: 87-110) (Ed: Yalın Kılıç TÜREL). Öğretim Teknolojileri. Asos Yayınevi.
- ÖZKÖK, Ertan (2010). "Gagné'nin Öğretim Modeliyle Hazırlanan Öğretim Yazılımının İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Matematik Dersi Kareköklü Sayılar Konusundaki Akademik Başarısına ve Öğrenci Tutumlarına Etkisi". Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- PETTERSSON, Tove, POSTHOLM, May Britt, FLEM, Annlaug & GUDMUNSDOTTIR, Sigrun (2004). "The Classroom As A Stage And Teacher's Role". *Teaching and Teacher Education*, 20, 589-605. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2004.06.004>
- REIGELUTH, Charles M. (2016). "Instructional Theory And Technology For The New Paradigm Of Education". *Revista de Educación a Distancia (RED)*, 50.
- REİSER, Robert A. & DEMPSEY, John V. (2007). "Trends And Issues In Instructional Design And Technology". Pearson Education..
- SARSAR, Fırat ve CEYLAN, Beril (2017). "Öğretmen Adaylarının Duygusal Motivasyonel Geri Bildirim Mesajlarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi". *Ege Eğitim Teknolojileri Dergisi*, 1(2), 125-134.

- SENEMOGLU, Nuray (2007). “*Gelişim Öğrenme ve Öğretim, Kuramdan Uygulamaya*”. Gönül Yayıncılık.
- SLAVIN, Robert E. (2009). “*Educational Psychology: Theory and Practice*”. Pearson Education.
- SMITH, Patricia L., & RAGAN, Tillman J. (2000). “*Impact of R. M. Gagné’s work on instructional theory*”. (pp. 147–181) (Ed: R. C. RICHEY). The Legacy of Robert M. Gagné. Syracuse, NY: ERIC Clearinghouse on Information and Technology.
- SÖNMEZ, Veysel (2007). “*Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*”. Anı Yayıncılık.
- SPECTOR, J. Micheal (2000). “*Gagné’s Influence On Military Training Research And Development*”. (p. 211–227) (Ed: R. C. RICHEY). The Legacy of Robert M. Gagné. Syracuse, NY: ERIC Clearinghouse on Information and Technology.
- SÜNBUİL, Ali Murat, GÜNDÜZ, Şemseddin ve YILMAZ, Yakup (2002). “Gagné’nin Öğretim Etkinlikleri Modeli’ne Göre Hazırlanmış Bilgisayar Destekli Öğretim Uygulamasının Öğrencilerin Erişi Düzeylerine Etkisi”. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 379-404.
- ŞENDAĞ, Serkan ve YAKIN, İlker (2019). “*Materyal Tasarımı ve Öğretim Tasarımı*”. (ss: 141-166) (Ed: Yalın Kılıç TÜREL). Öğretim Teknolojileri. Asos Yayınevi.
- ŞENGÜL-BİRCAN, T. (2013). “*Animasyon Destekli Haritalarla Tarih Öğretiminin Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Mekân Algularına Etkisi*”. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- ŞİMŞEK, Ali (2009). “Öğretim Tasarımı”. Nobel Yayın Dağıtım.
- TABACHNICK, Barbara G., & FİDELL, Linda S. (2007). “*Using Multivariate Statistics*”. Pearson Education.
- TANYERİ, Tayfun (2004). “*Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Web Tabanlı Öğretime İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi*”. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- TAŞKIRAN, Cengiz ve ÇAKMAK, Zafer (2017). “Gagné’nin Öğretim Etkinlikleri Modeline Göre Hazırlanan Öğretim Yazılımının Sosyal Bilgiler Dersine Etkileri”. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 355-366.
- THALHEİMER, Will & COOK, Samantha (2002). “How To Calculate Effect Sizes From Published Research: A Simplified Methodology”. *Work-Learning Research*, 1, 1–9.
- THENG, Leow Fui, & MAİ, Neo (2009). “*Effect Of Incorporating Gagné’s Nine Instructional Events In The Context Of Multimedia-Mediated Student-Centred Learning: Study On Diploma Student Academic Performance And Attitudinal Feedback*”. Proceedings of the 2nd International Conference of Teaching and Learning (ICTL), INTI University College, Malaysia.
- TING, Lily (2014). “Study of Application of Gagné’s Nine Event of Instruction in The Teaching Public English in The Vocational College”. *Journal of Hubei University of Economics (Humanities and social Sciences)*, 11(8).

- TUCKMAN, Bruce & MONETTI, David (2011). “*Educational Psychology*”. Cengage Learning Asia Limited.
- TUTKUN, Ömer Faruk ve AKSOYALP, Yasemin (2010). “21. Yüzyılda Öğretmen Yetiştirme Eğitim Programının Boyutları”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 361-371.
- ULLAH, Hidayat, REHMAN, Atiq Ur & BİBİ, Saeeda (2015). “Gagné’s A Events Of Instruction -A Time Tested Way To Improve Teaching”. *Pak Armed Forces Med Journal*, 65(4), 535-539.
- UYSAL, Murat Paşa ve YALIN, Halil İbrahim (2012). “Öğretim Etkinlikleri Kuramı’na Göre Tasarlanan Öğretim Yazılımının Akademik Başarıya Etkisi”. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 185-204.
- YILMAZ, Hasan ve SÜN BÜL, Ali Murat (2006). “*Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*”. Çizgi Kitabevi.
- ZHU, Pinfan, & AMANT, Kirk (2010). “An Application Of Robert Gagné’s Nine Events Of Instruction To The Teaching Of Website Localization”. *Journal Of Technical Writing and Communication*, 40(3), 337-362.

Günümüz dijital çağında sosyal ağlar toplum içinde oldukça rağbet görmektedir. Paylaşım ve çok taraflı, etkileşimli bir ortam sağlayan sosyal ağlar öğrenci ve öğretmenlerin aynı dijital ortamları paylaşmalarını ve birbirlerini takip etmelerini kolaylaştırarak zaman ve mekandan bağımsız olarak iletişim kurmalarına imkan tanımaktadır. Bunun yanı sıra öğrenciler kendi bilgilerini sanal ortamda paylaşarak dijital kimlik oluşturma, öğrenme içeriklerini paylaşma ve geliştirme fırsatı ile birlikte ilgi alanları doğrultusunda istedikleri topluluklara ya da sosyal ağlara katılarak tartışma ve bilgi alışverişi yapabilmelerine imkan tanır.

Bu çerçeveden bakıldığında sosyal ağların öğrenme ve öğretme süreçlerinde kullanıldığı takdirde kontrolün tamamen bireyin kendisine aktarıldığı ve kişisel bir öğrenme sağlanabileceği öğrenme ortamları sunabilmektedir. Bundan dolayı sosyal ağların eğitim süreçlerinde kullanıldığında oldukça etkili olabileceğini göstermektedir (Mazman, 2009).

Çevrimiçi sosyal ağların eğitim-öğretim sürecinde kullanılması aşamasında asıl dikkate alınması gereken temel soru bu uygulamaların öğretimin hangi aşamasında kullanıldığında öğrencilerin başarısına olumlu yönde etki edeceğidir.

Çevrimiçi sosyal ağlar dikkatle seçildiğinde, uygun bir biçimde uygulandığında, çevrimiçi topluluklar aracılığıyla ve yenilikçi eğitim uygulamalarıyla birleştirildiğinde, öğrencilere içinde bulunduğumuz yüzyılda başarılı olmak için gerekli becerileri kazandırmaya ve onların küresel dünyada iletişim ve işbirlikçi yeteneklerini geliştirmeye yardımcı alacağından kuşkusuz bir şekilde bahsedebiliriz.

KAYNAKÇA

- Acar, A. S. ve Polonsky, M. (2007). Online Social Networks and Insights into Marketing Communications. *Journal of Internet Commerce*, 6: 55-72.
- Ajjan, H. and Hartshorne, R. (2008). Investigating Faculty Decisions to Adopt Web 2.0 Technologies: Theory and Empirical Tests. *The Internet and Higher Education*, 11: 71-80.
- Akar, E. (2010). Sanal Toplulukların Bir Türü Olarak Sosyal Ağ Siteleri-Bir Pazarlama İletişimi Kanalı Olarak İşleyişi. *Anadolu University Journal of Social Sciences*, 10: 107-122.
- Aksüt, M. Ateş, S. ve Balaban, S. (2012). Lise Öğrencilerinin Sosyal Paylaşım Sitelerine İlişkin Tutumları. XVI. Türkiye'de İnternet Konferansı, Uşak Üniversitesi, 1-3 Şubat, 63-68.
- Albion, P. (2008). Web 2.0 in Teachereducation: Twoimperativesforaction. *Computers in the Schools*, 25: 181-198.
- Alemdağ, E. (2013). Edmodo: Eğitsel bir çevrimiçi sosyal öğrenme ortamı. In İnetTr'13, XVIII. Türkiye'de İnternet Konferansı, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 9-11 Aralık, 71-77.
- Alper, A., (2012). Sosyal Ağlar. 1. Baskı, Pelikan Yayıncılık, Ankara.

- Al-Said, K. M. (2015). Students' Perceptions of Edmodo and Mobile Learning and Their Real Barriers towards Them. *Turkish Online Journal of Educational Technology-Tojet*, 14: 167-180.
- Aydın, A. F. (2015). Kurumsal İtibar Açısından Sosyal Medyaya İlişkin Bir Değerlendirme. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 1: 78-92
- Başer, A. (2014). Sosyal Medya Kullanıcılarının Kişilik Özellikleri, Kullanım ve Motivasyonlarının Sosyal Medya Reklamlarına Yönelik Genel Tutumları Üzerindeki Rolü: Facebook Üzerine Bir Uygulama. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Blake, B. P., Agarwal, N., Wigand, R. T. and Wood, J. D. (2010). Twitter Quo Vadis: Is Twitter Bitter or Are Tweets Sweet? In *Information Technology: New Generations (ITNG)*, Seventh International Conference, 12-14 Nisan, 1257-1260.
- Boyd, D. M. ve Ellison, N. B., (2007). Social network sites: Definition, History and Scholarship, *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230, <http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyd.ellison.html> adresinden 19.05.2012 tarihinde erişilmiştir. Akınoğlu, O. (2005). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Buss, A. and Strauss, N. (2009). *Online Communities Handbook: Building Your Business and Brand On the Web*. 1st Edition, New Riders, ABD.
- Çakır, H. and Tufan, S. (2016). Siyasal İletişim Sürecinde Sosyal Medya: Türkiye'de Siyasi Liderlerin Instagram Kullanım Pratikleri Üzerine Bir İnceleme. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30: 7-28.
- Çakır, R. ve Yükseltürk, E. (2010). Bilgi toplumu olma yolunda öğrenen organizasyonlar, bilgi yönetimi ve e-öğrenme üzerine teorik bir çözümleme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 501-512.
- Çetinkaya, A. ve Özdemir, Z. (2014). Sosyal Ağların Pazarlama Disiplinleri İçinde Kullanımı: Instagram Üzerine Bir İnceleme. *Dijital İletişim Etkisi Uluslararası Akademik Konferansı*, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul, 16-17 Ocak, 581-598.
- Dawley, L. (2009). Social Network Knowledge Construction: Emerging Virtual World Pedagogy. *On the Horizon*, 17: 109-121.
- Dedeoğlu, N. (2013). Sosyal Medya Bağımlılığı. (Erişim:01/01/2018), <https://nurdedeoglu.wordpress.com/2013/06/16/260/>
- Deperlioğlu, Ö. ve Köse, U. (2010). Web 2.0 Teknolojilerinin Eğitim Üzerindeki Etkileri ve Örnek Bir Öğrenme Yaşantısı. XII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, Muğla Üniversitesi, Muğla, 10 - 12 Şubat, 337-347.
- Dere, E., Yücel, Ü. A. ve Yalçınalp, S. (2016). İlköğretim Öğrencilerinin Eğitsel Bir Çevrimiçi Sosyal Öğrenme Ortamı Olan Edmodo'ya İlişkin Görüşleri. *Elementary Education Online*, 15: 804-819.
- Duffy, P. and Bruns, A. (2006). The Use of Blogs, Wikis and Rss in Education: A Conversation of Possibilities. *Proceedings Online Learning and Teaching Conference*, Barispane, 26 September, 31-38.

- Duffy, P. (2008). Engaging the YouTube Google-Eyed Generation: Strategies for Using Web 2.0 in Teaching and Learning. *Electronic Journal of E-learning*, 6: 119-130.
- Durak, G. ve Çankaya, S. (2014). Eğitimde Eğitsel Sosyal Ağ Sitelerinin Kullanımı: Edmodo Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 41: 309-314.
- Ellison, N. B., Lampe, C. ve Steinfield, C., (2007). The benefits of Facebook “friends:” Social capital and college students’ use of online social network sites, *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(4), article 1.
- Grant, N., (2008). On the usage of social networking software technologies in distance learning education, In K. McFerrin et al. (Eds.), *Proceedings of Society for Information Technology and Teacher Education, International Conference 2008 (3755-3759)*, Chesapeake, VA: AACE.
- Greenhow, C. (2009). Tapping the Wealth of Social Networks for Professional Development. *Learning and Leading with Technology*, 36: 10-11.
- Gülseçen, S., Gürsul, F., Bayrakdar, B., Çilengir, S. ve Canım, S. (2010). Yeni Nesil Mobil Öğrenme Aracı: Podcast. XII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, Muğla Üniversitesi, Muğla, 10-12 Şubat, 787-792.
- Hargreaves, A. (2002). Sustainability of Educational Change: The Role Of Social Geographies. *Journal of Educational Change*. 3 (3-4), 189-214.
- Holotescu, C. and Grosseck, G. (2010). Learning to Microblog and Microblogging to Learn. A Case Study on Learning Scenarios in a Microblogging Context. In *The 6th International Scientific Conference eLearning and Software for Education Bucharest, Romania*, 15-16 April, 365-374.
- Işık, A. H., Özkaraca, O. ve Güler, İ. (2011). Mobil Öğrenme ve Podcast. XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, İnönü Üniversitesi, Malatya, 2-4 Şubat, 861-866.
- Jham, B. C., Duraes, G. V., Strassler, H. E. and Sensi, L. G. (2008). Joining the podcast revolution. *Journal of Dental Education*, 72: 278-281.
- Jordan, T. (1999). *Cyberpower*. London: Routledge.
- Karaman, S., Yıldırım, S. ve Kaban, A. (2008). Öğrenme 2.0 Yaygınlaşıyor: Web 2.0 Uygulamalarının Eğitimde Kullanımına İlişkin Araştırmalar ve Sonuçları. XIII. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara, 22-23 Aralık, 35-40.
- Katz, S. and Earl, L., (2010). Learning About Networked Learning Communities. *School Effectiveness and School Improvement: Vol:21, No:1*, pp. 27-51.
- Keleş, E., & Demirel, P. (2011, September). Bir sosyal ağ olarak Facebook’un formal eğitimde kullanımı. In *5th International Computer & Instructional Technologies Symposium* (pp. 22-24).
- Kim, W., Jeong, O. R. and Lee, S. W. (2010). On Social Web sites. *Information Systems*, 35: 215-236.
- Kobak, K. ve Biçer, S. (2008). Facebook Sosyal Paylaşım Sitesinin Kullanım Nedenleri. In *8th International Education Technology Conference* (Vol. 568).
- Köseoğlu, Ö. (2012). Sosyal Ağ Sitesi Kullanıcılarının Motivasyonları: Facebook Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 7: 58-81.

- Mazman, S. G., (2009). Sosyal ağların benimsenme süreci ve eğitsel bağlamda kullanımı, Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Mccool, L. B. (2011). The Pedagogical Use of Twitter in the University Classroom. A thesis, Iowa State University, Ames, Iowa.
- McLoughlin, Catherine, Lee, J. W. Mark, (2007), "Social Software and Participatory Learning:
- Muijs, D., West, M., and Ainscow, M., (2010). Why Network? Theoretical Perspectives on Networking. *School Effectiveness and School Improvement: Vol:21, No:1*, pp. 5-26.
- Pedagogical Choices with Technology Affordances in the Web 2.0 Era", Nanyang Technological University, Singapore.
- Odabaşı, H. F., Mısırlı, Ö., Günüş, S., Timar, Z. Ş., Ersoy, M., Som, S. and Erol, O. (2012). Eğitim için yeni bir ortam: Twitter. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2: 89-103.
- Onat, F. and Alikılıç, A. (2008). Sosyal Ağ Sitelerinin Reklam ve Halkla İlişkiler Ortamları Olarak Değerlendirilmesi. *Journal of Yaşar University*, 3: 1111-1143.
- Özmen, F., Aküzüm, C. ve Sünkür, M. (2012). Sosyal Ağ Sitelerinin Eğitsel Ortamlardaki İşlevselliği. *Education Sciences*, 7: 496-506.
- Pempek, T.A., Yermolayeva, M.A. and Calvert, S.L. (2009). College students' social networking experiences on Facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30: 227-238.
- Philip, R. & Nicholls, J. (2009). Group blogs: Documenting collaborative drama processes. *Australasian Journal of Educational Technology*, 25(5), 683-699. <http://www.ascilite.org.au/ajet/ajet25/philip.html>
- Preeti, M. (2009). Use of Social Networking in a Linguistically and Culturally Rich India, *The International Information and Library Review*, 41: 129-136.
- Prensky, M. (2001). Digital natives digital immigrants. 09 Temmuz 2019 tarihinde <https://www.marcprensky.com/writing>.
- Schmucki, L. ve Meel, S., K.(2010). Social Networking in Education: Practices, Policies, and Realities Mayıs. 10, 2021 tarihinde <http://www.mmseducation.com/register2010/> adresinden alınmıştır.
- Selwyn, N. (2007). Screw Blackboard... Do It on Facebook!': An Investigation of Students' Educational use of Facebook. Poke 1.0. Facebook Social Research Symposium, University of London, UK, 15 November, 2-23.
- Selwyn, N. (2009). Faceworking: exploring students' education-related use of Facebook. *Learning Media And Technology*, 34(2), 157-174.
- Skiba, D.J. (2007). Emerging Technology Center: Nursing Education 2.0: YouTubeTM. *Nursing Education Perspectives*, 28 (2), 100-102.
- Stevenson, M. P. and LiU, M. (2010). Learning a Language with Web 2.0: Exploring the Use of Social Networking Features of Foreign Language Learning Websites. *Calico Journal*, 27: 233-259.

- Stieger, S. and Burger, C., (2010). Implicit And Explicit SelfEsteem in the Context of Internet Addiction. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, Cilt:13, Sayı:6, ss.681-688.
- Strathdee, R. (2007). School improvement, pre-service teacher education and the construction of social networks in New Zealand and England. *Journal of Education for Teaching*, 33(1), 19-33.
- Şener, G., (2009). Türkiye’de Facebook kullanımını araştırması, XIV. Türkiye’de İnternet Konferansı, 12-13 Aralık 2009, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Tanta, F. (2009). Eğitimde Drama Nedir. Öğretmen yetistirme lisans programında dramanın yeri (What is Drama in Education).
- Tektaş, N. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Ağları Kullanımlarına Yönelik Bir Araştırma. *Tarih Okulu Dergisi*, 17: 851-870.
- Toğay, A., Akdur, T. E., Yetişken, İ. C. ve Bilici, A. (2013). Eğitim Süreçlerinde Sosyal Ağların Kullanımı: Bir MYO deneyimi. *Akademik Bilişim Konferansı, Akdeniz Üniversitesi, Antalya*, 23-25 Ocak, 28-30.
- Türkmenoğlu, H. (2014). Teknoloji İle Sanat İlişkisi ve Bir Dijital Sanat Örneği Olarak Instagram. *Ulakbilge*, 2: 87-100.
- Uluçay, Ö. N. (2017). Görsel Tasarım Eğitiminde Sosyal Medyanın Kullanımı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 54: 372-379. dız, A. K. (2012). Sosyal Paylaşım Sitelerinin Dijital Yerlilerin Bilgi Edinme ve Mahremiyet Anlayışına Etkisi. *Bilgi Dünyası*, 13: 529-542.
- Weber, A. (2012). Considerations for Social Network Site (SNS) Use in Education. *International Journal of Digital Information and Wireless Communications (IJDIWC)*, 2: 306-321.

eşit imkanlara sahip olmaması, internet ve çeşitli teknolojik eğitimlere sahip olmama, teknolojinin aşırı kullanımından dolayı çeşitli hastalıklara sahip olma ve internet bağımlılığı gibi problemler çıkarılmaktadır.

Genel olarak incelendiğinde pandemi sürecinin uzaktan eğitim sürecinde ne gibi etkileri olduğu araştırılmış, bu etkilerin sonuçları ile pandemi sürecinin uzaktan eğitime olan etkisi kademeli olarak incelenmiş ve önümüzdeki eğitim-öğretim dönemlerinde uzaktan eğitimin hayatımızdaki yerinin nasıl olacağı irdelenmiştir.

KAYNAKÇA

- AKÇA, Güneş & AKGÜN Ergün (2020). İlkokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Yaşadığı Sıkıntılar. EJER Kongresi Bildiri Kitabı. s.407
- ASLAN, Recep (2020). “Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve Covid-19”, Ayrıntı Dergisi, C. 8, S. 85, s. 35-41.
- BALAMAN, Fatih TİRYAKİ, Hanbay (2021). “Corona Virüs (Covid-19) Nedeniyle Mecburi Yürütülen Uzaktan Eğitim Hakkında Öğretmen Görüşleri”, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi, C. 10, S. 1, s.52-84.
- BENNETT, Rebecca et al. (2020). “Beyond The Social: Cumulative Implications Of COVID-19 For First Nations University Students In Australia”, Social Sciences& Humanities Open, V. 2, I. 1, p. 4. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2020.100083>
- BOZKURT, Aras (2017). “Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını”, AUAd, C. 3, S. 2, s. 85-124.
- BROWN, John & ADLER, Richard (2008). “Minds On Fire: Open Education, The Long Tail, and Learning 2.0”, Educause Review, C. 43, S. 1, s. 17-32.
- BUDAK, Fatih & KORKMAZ, Şerif (2020). “Covid-19 Pandemi Sürecine Yönelik Genel Bir Değerlendirme: Türkiye Örneği”, Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi, C. 1, S. 1, s.62-79. <https://doi.org/10.35375/sayod.738657>
- CAN, Ertuğ (2020). “Coronavirüs (Covid-19) Pandemisi ve Pedagojik Yansımaları: Türkiye’de Açık ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları”, Açık öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, C. 6, S. 2, s. 11-53.
- CROXTO, Rebecca (2014). “The Role of Interactivity in Student Satisfaction and Persistence in Online Learning”, MERLOT Journal of Online Learning and Teaching, V. 10, I. 2, p. 314-325.
- DALY, Michael & ROBINSON, Eric (2020). “Psychological Distress and Adaptation to The COVID-19 Crisis in The United States”, Journal of Psychiatric Research, V. 136, I. 1, p. 603-609. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2020.10.035>
- DALY, Michael et al. (2020). “Longitudinal Changes in Mental Health And The COVID-19 Pandemic: Evidence From The UK Household Longitudinal Study”, Psychological Medicine, V. 1, I. 1, p. 603-609. <https://doi.org/10.31234/osf.io/qd5z7>

- DOWNES, Natalie. (2013). "The Challenges and Opportunities Experienced by Parent Supervisors in Primary School Distance Education", *Australian and International Journal of Rural Education*, V. 23, I. 2, p. 31- 41.
- DUBEY, Pushkar & PANDEY, Deepak (2020). "Distance Learning In Higher Education During Pandemic: Challenges and Opportunities", *The International Journal of Indian Psychology*, V. 8, I. 2, p. 45.
- DURAK, Gürhan vd. (2020). "Covid-19 Pandemi Döneminde Türkiye'deki Üniversitelerin Uzaktan Eğitim Sistemlerinin İncelenmesi", *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, C. 14, S. 1, s. 787-809. <https://doi.org/10.17522/balikesirnef.743080>
- ERGÜN, Mustafa (2015). *Eğitim Felsefesi*. Pegem Akademi, Ankara.
- ERSOY, Mustafa & KAVAKLIOĞLU, Orhan (2020). "Attitudes of Turkish Secondary School Teachers Towards Technology", *Research in Pedagogy*, V. 10, I. 2, p. 324-337.
- GALATZER, Levy et al. (2018). "Trajectories of Resilience And Dysfunction Following Potential Trauma: A Review and Statistical Evaluation", *Clin. Psychol. Rev.*, V. 63 I. 1, p. 41-55.
- GOKLER, Mehmet Enes & TURAN, Şenol (2020). "Covid-19 Pandemisi Sürecinde Problemleri Teknoloji Kullanımı", *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, C. 5, S. 1, s. 108-114. <https://doi.org/10.35232/estudamhsd.767526>
- GÜNER, Burak vd. (2020). "Veli Algısına Göre Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim Sürecinin Niteliği", *Konya: Palet Yayınları*.
- GÜVEN, Devrim (2015). "Profesyonel Bir Meslek Olarak Türkiye'de Öğretmenlik", *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, C. 27 S. 2, s. 13-21.
- HEGARTY, Cecilia (2006). "It's not an Exact Science: Teaching Entrepreneurship in Northern Ireland", (M. H, Ed.) *Education + Training: Special Issue on Entrepreneurship Education*, V. 48, I. 5, s. 322-335.
- HYO-JEONG, So (2010). "Towards Rigor of Online Interaction Research: Implication for Future Distance Learning Research", *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, V. 9, I. 2, p.1.
- JOHNSON, D., Scott & ARAGON, R., Steven (2003). "An Instructional Strategy Framework for Online Learning Environments", *New Directions for Adult & Continuing Education*. V. 2003, I. 100, s. 31-44. <https://doi.org/10.1002/ace.117>
- KARADAĞ, Engin & YÜCEL, Cemil (2020). "Yeni Tıp Koronavirüs Pandemisi Döneminde Üniversitelerde Uzaktan Eğitim: Lisans Öğrencileri Kapsamında Bir Değerlendirme Çalışması", *Yükseköğretim Dergisi*, C. 10, S. 2, s. 181-192.
- KAVUK, Elif & DEMİRTAŞ, Hasan (2021). "COVID-19 Pandemisi Sürecinde Öğretmenlerin Uzaktan Eğitimde Yaşadığı Zorluklar", *E-Uluslararası Pedagoji Dergisi*, C.1, S. 1, s.55-73.
- KAYA, Suat (2020). "Zorunlu Uzaktan Eğitimde Karşılaşılan Sorunlar: Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşleri". *EJER Congress 2020 Bildiri Özetleri Kitabı*. s.136

- KAZU, İbrahim Yaşar, vd. (2021). “Öğretmenlerin Koronavirüs Pandemisi Döneminde Verdikleri Uzaktan Eğitime İlişkin Metaforik Algıları”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 31, S.2 s. 701-715.
- KIM, Kyong-Jee & BONK, J., Curtis (2006). “The Future of Online Teaching and Learning in Higher Education”. *Educause Quarterly*.
- KUKIHARA, Hiroko et al. (2014). “Trauma, Depression, And Resilience of Earthquake/Tsunami/ Nuclear Disaster Survivors of Hirono, Fukushima, Japan”, *Psychiatr. Clin. Neurosci*, V. 68, I. 7, s. 524-533.
- KÜRTÜNCÜ, Meltem & KURT, Aylin. (2020). “Covid-19 Pandemisi Döneminde Hemşirelik Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Konusunda Yaşadıkları Sorunlar”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, C. 7, S. 5, s. 66-77.
- LANCEE William et al. (2008). “Prevalence of Psychiatric Disorders Among Toronto Hospital Workers One to Two Years After The SARS Outbreak”. *Psychiatr. Serv.*, V. 59, I. 1, s. 59, 91-95.
- MACKENZIE, S., John & SMITH, W., David (2020). COVID-19: “A Novel Zoonotic Disease Caused by a Coronavirus From China: What We Know and What We Don’t.”, *Microbiol. Aust.* V. 41 I. 1, p. 45-50. <https://doi.org/10.1071/MA20013>
- MATHEW, Ivy & ILOANYA, Jane “Open and Distance Learning: Benefits and Challenges of Technology Usage for Online Teaching and Learning in Africa”, *Commonwealth of Learning (COL) and Open University Malaysia (OUM)*. V. 1, I. 1, s. 2. <http://hdl.handle.net/11599/2543>
- MCGINTY, Rachel et al. (2020). “Psychological Distress and Loneliness Reported by US Adults in 2018 And April 2020”, *J. Am. Med. Assoc.*, V. 324, I. 1, p. 93–94.
- MOORE, Micheal & KEARSLEY, Greg (2012). “Distance Education: A Systems View of Online Learning”, New York: Cengage.
- ÖZOK, Halil İbrahim & TANHAN, Fuat (2020). “Pandemi ve Eğitim”, Ankara: Anı Yayıncılık. ISBN: 978-605-170-450-0.
- ÖZTÜRK, İrem vd. (2020). “Covid-19 Salgınının ve Karantinanın Psikolojik Etkileri”, *Electronic Turkish Studies*, C. 15, S. 4, s. 886.
- PERRI, Melissa et al. (2020). “COVID-19 and People Experiencing Homelessness: Challenges and Mitigation Strategies”, V. 192, I. 26, p.192. <https://doi.org/10.1503/cmaj.200834>
- PERRIN, Donald et al. (2010). “Technological Revolution in Education”, *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, V. 8 I. 10, p.101.
- RICHARDSON, Will (2009). “Blogs, Wikis, Podcasts, and Other Powerful Web Tools for Classrooms (2nd Ed)”, Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- TUNCER, Murat vd. (2021). “Investigation of Higher Education Students’ Learning Styles and Attitudes towards Mobile Learning According to Various Variables”. *International Journal of Social Sciences and Education Research*. V. 4, I. 3, p. 433.
- URL-1: <https://www.aa.com.tr/en/health/digital-detox-important-in-COVID-19-era-expert/1804327>. (Erişim tarihi: 10.05.2021).

- URL-2: UNESCO Türkiye Millî Komisyonu (E.T. 12.05.2021).
- URL-3: <https://www.bbc.com/turkce/live/haberler-turkiye-51849600> (E.T. 13.05.2021).
- URL-4 Naming the coronavirus disease (COVID-19) and the virus that causes it (who.int) (E.T. 15.05.2021).
- URL-5: Director-General's opening remarks at Member State Information Session on COVID-19 - 13 May 2021 (who.int) (E.T. 14.05.2021).
- URL-6: <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66935/genel-koronavirus-tablosu.html> (E.T. 14.05.2021).
- URL-7: <https://www.webtekno.com/meb-ogrencilere-dagitilan-tablet-sayisi-aciklandi-h105435.html> (E.T. 16.05.2021)
- URL-8: <http://oygm.meb.gov.tr/www/hizmetici-egitim-planlari/icerik/28> (E.T. 17.05.2021).
- URL-9: <http://dl.sps.northwestern.edu/blog/2015/09/using-technology-to-developstudents-critical-thinking-skills/> (E.T. 18.05.2021).
- URL-10: <https://quizizz.com/admin/reports> (E.T. 18.05.2021).
- URL-11: <http://yegitek.meb.gov.tr/www/sayilarla-uzaktan-egitim/icerik/3064> (E.T. 19.05.2021)
- URL-12: <https://www.bloomberght.com/kuresel-asi-gunlugu-2272325> (E.T. 25.05.2021)
- WELCH, Allatesha (2015). "The Role of Primary Students and Parents in Virtual Schools", *Distance Learning*, V. 12, I. 2, p. 33.
- YILDIRIM, Bekir (2021). "Preschool Education in Turkey During the Covid-19 Pandemic: A Phenomenological Study", *Early Childhood Education Journal*. V. 1, I. 1, p. 1.

KAYNAKÇA

- ALAZZAM, Manar vd. (2021). "Predictors of Depression and Anxiety Among Senior High School Students During COVID-19 Pandemic: The Context of Home Quarantine and Online Education", *The Journal of School Nursing*, p. 1-8, <https://doi.org/10.1177/1059840520988548>.
- AL SALMAN, Subreen vd. (2021). "School Off, Learning On: Identification of Preference and Challenges Among School Students Towards Distance Learning During COVID19 Outbreak". *International Journal of Lifelong Education*, p.1-19, DOI: 10.1080/02601370.2021.1874554.
- ALVER, Köksal (2005). "Okumanın Halleri: Okumanın Sosyolojisi Üzerine," *Sivil Toplum Düşünce ve Araştırma Dergisi*, 3 (12), s.51-59.
- ARSLAN, Erdem (2019). "Ortaokul Öğretmenlerinin ve Öğrencilerinin Eğitim Bilişim Ağı (EBA) Platformu Hakkındaki Görüşleri: Hatay İli Örneği". Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BAL, Erdem (2019). "Ortaokul Öğretmenlerinin ve Öğrencilerinin Eğitim Bilişim Ağı (EBA) Platformu Hakkındaki Görüşleri: Hatay İli Örneği". Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı.
- BAL, Mehmet Suat ve Nadire KARADEMİR (2013). "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi (TPAB) Konusunda Öz-Değerlendirme Seviyelerinin Belirlenmesi". *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(2), s. 15-32.
- BAYHAN, Vehbi (2015). "Türkiye’de Gençlik Sosyolojisi Çalışmaları". *Sosyoloji Konferansları*, No: 52:2, s. 355-390. DOI: 10.18368/IU/sk.66761.
- BOZKURT, Aras (2017). "Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını". *AUAd*, 3(2), s. 85-124.
- ÇAKIROĞLU, Süleyman vd. (2020). "Ruh Sağlığı ve Covid-19 Pandemisi: Dikkate Alınması Gereken Bir Konu; Uyum Bozukluğu ve Psikososyal Müdahaleler", *Türk Psikiyatri Dergisi*, s. 148-150.
- Dİ PİETRO, Giorgio vd. (2020). *The Likely Impact of COVID-19 on Education: Reflections Based on the Existing Literature and International Datasets*, EUR 30275 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, ISBN 978-92-76-19937-3, doi:10.2760/126686, JRC121071.
- ELCİL, Şifa ve Didem Sözen ŞAHİNER (2014). "Uzaktan Eğitimde İletişimsel Engeller". *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 6 (1), s. 21-33.
- GANESH, Gopala vd. (2015). "Are Face-to-Face Classes More Effective Than Online Classes? An Empirical Examination", *Marketing Education Review*, (25):2, p. 67-81, DOI: 10.1080/10528008.2015.1029851.
- GÖKMEN, Ömer Faruk vd. (2016). "Uzaktan Eğitimde Kuramlar, Değişimler ve Yeni Yönelimler". *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2 (3), s. 29-51.
- HANBAY TİRYAKİ, Sevil (2018). "Fatih Projesi Uygulanan Liselerdeki Öğretmenlerin Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi (TPAB) ve Eğitim Bilişim Ağı'nı Kullanmalarına Yönelik Özyeterlik Algılarının Düzeylerinin İncelenmesi". Yüksek Lisans Tezi. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalı.

- KAN, Ayşe Ülkü ve Emine Kübra FİDAN (2016). “Türk Dili Dersinin Uzaktan Eğitimle Yürütülmesine İlişkin Öğrenci Algıları”. *Turkish Journal of Educational Studies*. 3 (2), s. 23-45.
- KANG, Byeongwoo (2020). “How the COVID-19 Pandemic Is Reshaping the Education Service”. In *COVID-19 and the Future of the Service Industry Post-Pandemic: Insights and Resources*, (Eds. H. S. Han and J. Lee). Singapur: Springer, p. 15-37.
- KARAKAYA, Çiğdem (2013). “Fatih Projesi Kapsamında Pilot Okul Olarak Belirlenen Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Kimya Öğretmenlerinin Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi Yeterlikleri”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KARAKUŞ, İsmail ve Tuğba Yanpar YELKEN (2020). “Uzaktan Eğitim Alan Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Bulunuşluk ile İşlemsel Uzaklıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. *Kastamonu Education Journal*, 28(1), s. 171-185, doi:10.24106/kefdergi.3506.
- KOCATÜRK KAPUCU, Nurhayat ve Salih UŞUN (2020). “Üniversitelerde Ortak Zorunlu Derslerin Öğretiminde Uzaktan Eğitim Uygulamaları”. *AUAd*, 6(1), s. 8- 27.
- KOÇAK TUFAN, Zeliha ve Bircan KAYAASLAN (2020). “Crushing The Curve, The Role of National and International Institutions and Policy Makers in COVID-19 Pandemic”. *Turkish Journal of Medical Sciences* (50), s. 495-508.
- LEUNG, Philip ve Christina KEİNG (2003). “SARS Hits IT in Education: How We Lived Through It and What We Have Learned”. *Educational Research Journal (Hong Kong Educational Research Association)*, 18(2), p. 27-38.
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (MEB), 2020a, *Salgın Hastalık Dönemlerinde Psikolojik Sağlamlığımızı Korumak-Yetişkinler İçin Bilgilendirme Rehberi*, Ankara.
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, (MEB), 2020b, *Salgın Hastalık Dönemlerinde Psikolojik Sağlamlığımızı Korumak- Aileler İçin Çocuklara Yardım Rehberi*, Ankara.
- ÖZTÜRK, Ergün ve Mehmet Barış HORZUM (2011). “Teknolojik Pedagojik İçerik Bilgisi Ölçeği”nin Türkçeye Uyarlaması”. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (3), s. 255-278.
- ÖZYURT, Cevat (2017). *Eğitim Sosyolojisi Yazıları*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 1.Baskı.
- TELLİ YAMAMOTO, Gonca ve Deniz ALTUN (2020). “Coronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi”, *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, Nisan, Cilt 3, Sayı 1, s. 25-34.
- TU, Chih-Hsiung ve Marina MCISAAC (2002). “The Relationship of Social Presence and Interaction in Online Classes”. *The American Journal of Distance Education*, (16):3, p. 131-150, DOI: 10.1207/S15389286AJDE1603_2.
- URL-1: <https://pressbooks.bccampus.ca/tonybates/>, Bates, A.W (Tony). (t.y.) Dijital Çağda Öğretim. (Çev: Müge Adnan). Erişim Tarihi: 15.07.2020.
- URL-2: Şahinkaya vd. (2012). “Fatih Projesi Uygulama Sorunları ve Önerileri: Hatay İli Örneği”, 6th International Computer and Instructional Technologies Symposium, 4-6 October, Gaziantep, https://www.pegem.net/Akademi/sempozyumbildiri_detay.aspx?id=137205 Erişim Tarihi: 09.08.2020.

URL-3: TGSP (Türkiye Gençlik STK'ları Platformu). (2020). Covid-19 Pandemisinin Gençler Nezdinde Psiko-Sosyal ve Ekonomik Etkileri Araştırma Raporu, http://tgsp.org.tr/Uploads/Document/TGSP_Covid_19_Saha.pdf Erişim Tarihi: 22.08.2020.

URL-4: UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). (2020). COVID-19: 10 Recommendations to Plan Distance Learning Solutions, <https://en.unesco.org/news/covid-19-10-recommendations-plan-distance-learning-solutions>, 06.03.2020, Erişim Tarihi: 22.02.2021.

UŞUN, Salih (2006). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Nobel Yayınları.

YENAL, Ayşe Çiğdem (2009). *Uzaktan Eğitim*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

20. YY ÇOKSESİLİ
GELENEKSEL TÜRK MÜZİĞİNDE
STİL VE TEKNİK

Kutup Ata TUNCER

20. YY ÇOKSESİLİ GELENEKSEL TÜRK MÜZİĞİNDE STİL VE TEKNİK

Kutup Ata TUNCER

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-45-3

1. Baskı, Ocak 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

20. YY ÇOKSESİLİ GELENEKSEL TÜRK MÜZİĞİNDE STİL VE TEKNİK

Kutup Ata TUNCER

106 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-45-3

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKLAR

Kitaplar, Makaleler, Tezler ve Diğer Yayınlar

- Altinköprü, H. (2013). Hasan Ferit Alnar'ın kanun konçertosunda geleneksel Türk sanat müziği unsurları. *EÜ Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı Dergisi*, (3), 103-116.
- Albuz, A. (2020). Türk müziğinde çokseslilik yaklaşımlarına genel bir bakış. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, 6 (Özel Sayı), 374-398.
- Aracı, E. (2007). *Ahmet Adnan Saygun: Doğu-batı arası müzik köprüsü* (2. bs.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Araz, D. G. (2011). *Neo-modal akımda armoni anlayışı*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Aydemir, M. (2020). *Türk müziği makam rehberi* (3. bs.). İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Aydın, Y. (2003). *Türk Beşleri*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Büke, A. (2005). *Bach, yaşamı ve eserleri* (2. bs.). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Cangal, N. (2004). *Müzik formları*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Cangal, N. (2010). *Armoni* (5. bs.). Ankara: Arkadaş Yayınevi.

- Cope, D. (2001). *New directions in music*. Illinois: Waveland Press Inc.
- Çavuş, Ü. (2019). Ulvi Cemal Erkin'in "Köçekçe" senfonik eserinin trompet sololarının incelenmesi ve çalış teknikleri. *Balkan Müzik ve Sanat Dergisi*, 1(1), 55-69.
- Demirel, E. (2015). Çağdaş Türk bestecilerinde postmodern bir eğilim olarak yeniden yerellik. *NWSA-Education Sciences*, 10(2), 84-99.
- Devoto, M. (2017). Polifoni. *Encyclopedia Britannica*.
<https://www.britannica.com/art/polyphony-music>
- Doğan, Ö. ve Caferova, A. (2015). Necil Kazım Akses'in "minyatürler" adlı solo piyano eserinde izlenimcilik etkisi. *NWSA-Education Sciences*, 10(1), 45-74.
- Levent, N. (2009). *Çağdaş Türk müziğinde dörtlü armoni* (4. bs.). İzmir: Levent Müzikeyi.
- Özgür, Ü. (2001). Antik Yunan modlarından ortaçağ (kilise) modlarına. *G. Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (2), 169-178.
- Özkan, İ. (2017). *Türk musikisi nazariyatı ve usulleri* (16. bs.). İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Pamir, L. (1989). *Müzikte geniş soluklar*. İstanbul: Ada Yayınları.

- Sağlam, A. (2001). *Türk müziğinde çokseslilik uygulamaları ve İlerici armonisi*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Say, A. (2002). *Müzik ansiklopedisi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Sun, M. (2007). *Türk müziği makam dizileri* (2. bs.). Ankara: Sun Yayınevi.
- Şeref, S. (2021, Ocak 5). Türk Beşleri'nin profesör sanatçısı: Ahmet Adnan Saygun. *Anadolu Ajansı*. 7 Ocak 2021 tarihinde, <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/turk-beslerinin-profesor-sanatcisi-ahmet-adnan-saygun/2098720> adresinden erişildi.
- Yalçın, G. (2013). Dörtlü armoni sistemi uygulamalarını içeren armoni kitaplarının karşılaştırmalı analizi. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2(5), 219-234.
- Yavuzoğlu, N. (2012). *Caz müziğinde akor dizileri* (7. bs.). İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Yengi, M. R. (2017). Çağdaş modern Türk müziği bestecisi açısından Kemal İlerici'nin Türk müziği için “dörtlü armoni” yaklaşımının değerlendirilmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 741-749.
- Yöre, S. (2011). Çağdaş müzik: Bestecilik ana akımları, teknikleri ve başlıca besteciler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(3), 1-20.

MAHMUD NEDİM PAŞA
ÂYİNE VE HASBİHÂL
(BİR BABIALİ ELEŞTİRİSİ)

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Yakup KARATAŞ
Demet KARASU
M. Kerem KARASU

EĞİTİM
yayınevi

MAHMUD NEDİM PAŞA ÂYİNE VE HASBİHÂL (BİR BABIALİ ELEŞTİRİSİ)

Yakup KARATAŞ
Demet KARASU
M. Kerem KARASU

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)
Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)
Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi
Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-605-70169-0-4
1. Baskı, Ocak 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi
Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A
Selçuklu / KONYA
Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

Mahmud Nedim Paşa Âyine ve Hasbihâl (Bir Babialı Eleştirisi)
Yakup KARATAŞ
Demet KARASU
M. Kerem KARASU
106 s., 135x210 mm
Kaynakça var, dizin yok.
ISBN: 978-605-70169-0-4

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Eğitim Yayınevi

Konya Ofis: *Rampalı İş Merkezi Kat: 1 No: 121 Meram/KONYA*
Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: *Fevzi Çakmak mah. 10721 sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay/KONYA*
Kurumsal İrtibat No: 0533 151 50 42
Elektronik Posta: bilgi@egitimyayinevi.com

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)
Sadâret / Âmedî Kalemî Evrakı (A. AMD.)
65/19.

Sadâret / Divân Kalemî Evrakı (A. DVN.)
92/65, 95/59, 95/8, 96/8, 104/78, 123/45, 149/2.

Sadâret / Divân / Mühimme Evrakı (A. DVN.MHM.)
12/90, 13/88, 26/37.

Sadâret / Mektûbî / Mühimme Kalemî Evrakı (A. MKT.MHM.)
64/25, 272/57, 280/20, 385/57, 458/51, 462/87, 472/56, 468/51.

Sadâret / Mektûbî / Nezâret ve Devâir Evrakı (A. MKT.NZD.)
169/55, 174/3, 221/80.

Sadâret / Mektûbî / Umum Vilâyet Evrakı (A. MKT.UM..)
221/42, 251/54.

Hâriciye / Londra Sefareti (HR.SFR.3...)
148/50.

Satın Alınan Evrak / Ali Fuad Türkgeldi Evrakı (HSD.AFT)
3/60.

İrade / Dâhiliye (İ..DH..)
68/3368, 301/19077, 315/20319, 398/26332, 411/27242, 447/29582, 475/31926,
555/38629, 572/39877, 634/44091, 1295/101766, 674/46984, 723/50479,
877/69980.

İrade / Dosya Usulü (İ..DUİT.)
190/50.

İrade / Meclis-i Mahsus (İ..MMS.)
6/222, 19/827, 19/827, 34/1420, 53/2360.

İrade / Meclis-i Vâlâ (İ..MVL.)
549/24622.

İrade / İrade Şûrâ-yı Devlet (İ..ŞD..)
74/4365.

Meclis-i Vâlâ Defterleri (MVL.d..)
127.

Yıldız / Resmî Maruzat (Y..A...RES.)
51/21.

Yıldız / Esas Evrakı (Y..EE..)

24/52, 28/67, 31/28, 75/26, 75/60.

Yıldız / Arzuhal Jurnal (Y..PRK. AZJ.)

9/100.

Yıldız / Tahrirat-ı Ecnebiyye ve Mabeyn Mütercimliği (Y..PRK.TKM.)

5/75.

Sürelî Yayınlar**Salnâmeler ve Düstûrlar**

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1271, (M. 1855), 9. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1271.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1272, (M. 1856), 10. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1272.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1273, (M. 1857), 11. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1273.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1275, (M. 1859), 13. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1275.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1276, (M. 1860), 14. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1276.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1277, (M. 1861), 14. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1277.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1285, (M. 1868), 23. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1285.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1286, (M. 1869), 24. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1286.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1287, (M. 1870), 25. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1287.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1288, (M. 1871), 26. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1288.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1289, (M. 1872), 27. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1289.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1292, (M. 1875), 30. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1292, *Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye*, Sene 1293, (M. 1876), 31. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1293.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1297, (M. 1880), 35. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1297.

Düstûr, *Birinci Tertib*, C 1, Ankara Başvekâlet Matbaası, Ankara 1937.

Gazeteler

Basiret: no: 464, Cemâziyelahir 1288 (9 Eylül 1871).

Ceride-i Havadis: no: 2862, 25 Receb 1292 (27 Ağustos 1875), no: 2864, 27 Receb 1292 (29 Ağustos 1875), no: 3099, 11 Ca 1293 (4 Haziran 1876).

Takvim-i Vekayi: no: 1404, 25 Cemâziyelahir 1288 (11 Eylül 1871).

Tasvir-i Efkâr: no: 569, 21 Za 1284 (15 Mart 1868).

Tercüman-ı Hakikat: no: 403, 4 Za 1296 (20 Ekim 1879).

Vakit: no: 83, 26 B 1292 (28 Ağustos 1875), no: 219, 19 R 1293 (13 Mayıs 1876).

Kaynak Eserler ve İnceleme Eserler

Abdurrahman Şeref, *Tarih Musahabeleri*, Kapı Yayınları, İstanbul 2012.

Abu- Butrus, Manneh, “The Sultan And The Bureaucracy: The Anti-Tanzimat Concepts Of Grand Vizier Mahmud Nedim Paşa”, *International Journal of Middle East Studies*, C 22, S.3, Cambridge University Press, Ağustos 1990, s. 257-274.

Ahmed Cevdet Paşa, *Tezâkir 1-12*, Yayınlayan: Cavid Baysun, TTK, Ankara 1986.

-----, *Tezâkir 13-20*, Yayınlayan: Cavid Baysun, TTK, Ankara 1986.

-----, *Tezâkir 21-39*, Yayınlayan: Cavid Baysun, TTK, Ankara 1986.

-----, *Tezâkir 40-Tetimme*, Yayınlayan: Cavid Baysun, TTK, Ankara 1986.

-----, *Sultan Abdülhamid’e Arzlar (Ma’rûzât)*, Yayına Hazırlayan ve Sadeleştiren: Yusuf Halaçoğlu, Babiâli Kültür Yayıncılığı, İstanbul 2014.

Ahmed Lûtfi Efendi, *Vak’anüvis Ahmed Lûtfi Efendi Tarihi*, Çev: Yücel Demirel, C IV, Tarih Vakfı Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999.

-----, *Vak’anüvis Ahmed Lûtfi Efendi Tarihi*, Çev: Yücel Demirel, C VII, Tarih Vakfı Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999.

-----, *Vak’anüvis Ahmed Lûtfi Efendi Tarihi*, Yayına Hazırlayan M. Münir Aktepe, C. XI, TTK, Ankara 1989.

-----, *Vak’anüvis Ahmed Lûtfi Efendi Tarihi*, Yayına Hazırlayan M. Münir Aktepe, C XIII, TTK, Ankara 1990.

-----, *Vak’a-Nüvis Ahmed Lûtfi Efendi Tarihi*, C XIV, TTK, Ankara 1991.

-----, *Vak’a-Nüvis Ahmed Lûtfi Efendi Tarihi*, Yayına Hazırlayan: M. Münir Aktepe, C XV, TTK, Ankara 1993.

Aksun, Ziya Nur, *Osmanlı Tarihi*, C 4, Ötügen Neşriyat, İstanbul 1994.

Akşin, Sina, “Siyasal Tarih (1789-1908)”, *Türkiye Tarihi (Osmanlı Devleti 1600-1908)*, C III, Cem Yayınevi, İstanbul 2005.

- , *Jön Türkler ve İttihat ve Terakki*, İmge Kitabevi, Ankara 2014.
- Akyıldız, Ali, “Mahmud Nedim Paşa (1818-1883)”, *TDVİA*, C 27, TDV, İstanbul 2003, s. 374-376.
- , “ II. Abdülhamid’in Çalışma Sistemi, Yönetim Anlayışı ve Babîli’yle (Hükümet) İlişkileri, *Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme*, İletişim Yayınları, İstanbul 2012.
- , *Osmanlı Merkez Bürokrasisi (1836-1856)*, Timaş Yayınları İstanbul 2018.
- Ali Reşad, *Asr-ı Hâzır Tarihi*, Dersaadet – Kanaat Matbaası, 1330.
- Balcıoğlu, Mustafa-Balcı, Sezai, *Rothschildler ve Osmanlı İmparatorluğu*, Erguvanî Yayınevi, Ankara 2018.
- Bâsiretçi Ali Efendi, *İstanbul’da Yarım Asırlık Vekayi-i Mühimme*, haz. Nuri Sağlam, Kitabevi, İstanbul 1997.
- Bouquet, Olivier, *Sultanın Paşaları (1839-1909)*, Çeviren: Devrim Çetinkasap, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016.
- Çakır, Baki, “Kese”, *TDVİA*, C. Ek-2, TDV, İstanbul 2016, s. 42-43.
- Danışmend, İsmail Hâmi, *Osmanlı Devlet Erkânı*, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971.
- Davison, R. H., “Mahmud Nedim Pasha”, *Eİ*, Vol VI, Leiden 1991, p. 68-69.
- , *Osmanlı İmparatorluğunda Reform (1856-1876)*, Çeviren: Osman Akınhay, C II, Papirüs Yayınevi, İstanbul 1997.
- Demiroğlu, Hasan-Uyanık, Feyzullah, “Osmanlı ve Rus Kaynaklarına Göre General İgnatyev’in Sultan Abdülaziz Dönemi Faaliyetleri (1864-1876)”, *Sultan Abdülaziz ve Dönemi Sempozyumu (Bildiriler)*, C III, TTK, Ankara 2014, s. 183-204.
- Dönmez, Ahmet, *Osmanlı Devleti’nde İktidar Mücadelesi (1845-1858)*, Grafiğer Yayınları, Ankara 2019.
- Duman, Hasan, *Başlangıcından Harf Devrimine Kadar Osmanlı-Türk Süreli Yayınlar ve Gazeteler Bibliyografyası ve Toplu Kataloğu (1828-1928)*, C II, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara 2000.
- Ebuzziya Tevfik, *Yeni Osmanlılar Tarihi*, Türkçeye Uygulayan: Şemsettin Kutlu, Hürriyet Yayınları, İstanbul 1973.
- Elliot, Henry G., *Some Revolutions and Other Diplomatic Experiences*, London 1922.
- , İntihar mı, İmâte mi? Yahut Vak‘a-i Sultan Aziz, Kitapçı İlyas, İstanbul.
- Eraslan, Zeki, *Şûrâ-yı Devletten Danıştaya*, TTK, Ankara 2018.
- Fadeyeva, İ. L., “Novie Tendentsiy vı Politike Portı Naçala 70-h godov XIX v.”, *Turkologicheskij Sbornik 1978*, Moskova 1984, c. 224-235.

- Fatma Aliye, *Ahmed Cevdet Paşa ve Zamanı*, Bedir Yayınevi, İstanbul 1995.
- Findley, Carter V., “19. Yy.’da Osmanlı İmparatorluğu’nda Bürokratik Gelişme”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, C 1, İstanbul 1985, s. 259-262.
- , *Osmanlı İmparatorluğu’nda Bürokratik Reform (Babiâli, 1789-1922)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2014.
- Gencer, Ali İhsan, “Tanzimat Fermanı (1839)’dan 1876’ya Kadar Osmanlı İmparatorluğu”, *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, C 11, Çağ Yayınları, İstanbul 1993, s. 431-521.
- Georgeon, François, *Sultan Abdülhamid*, Çeviren: Ali Berktaş, İletişim Yayınları, İstanbul 2015.
- İnal, İbnülemin Mahmut Kemal, *Son Sadrazamlar I*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1982.
- Kapıcı, Özhan, *Osmanlı – Rus İlişkilerinde N.P. İgnatyev Dönemi ve Rusya’nın Osmanlı Siyaseti (1864-1877)*, Hacette Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Ankara 2013.
- Karal, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi (Islahat Fermanı Devri (1861-1876))*, C VII, TTK, Ankara 2003.
- , *Osmanlı Tarihi (Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri (1876-1907))*, C VIII, TTK, Ankara 2000.
- Karasu, Demet, *Mahmud Nedim Paşa (1818-1883)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Erzurum 2019.
- Karpat, Kemal H., *Türk Demokrasi Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2013.
- Karta, Nurullah, “Sultan Abdülaziz Dönemi Osmanlı Dış Borçları ve Osmanlı Bankası’nın Kuruluşu”, *Sultan Abdülaziz ve Dönemi Sempozyumu (Bildiriler)*, C II, TTK, Ankara 2014, s. 93-108.
- Kaya, Gökhan “Bürokratik Nüfûza Karşı Monarşik Egemenliği Yeniden Kurgulamak Üzerine Bir Girişim: Mahmud Nedim Paşa’nın Görüşlerinde Ahlâk ve Devlet İdaresi”, *OTAM*, S 38, Ankara 2015, s. 55-94.
- Koloğlu, Orhan, *Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Basın*, İletişim Yayınları, İstanbul 1992.
- , “Jurnal”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, C VII, İz Yayıncılık, İstanbul 1996, s. 60-67.
- Kürkçüoğlu, Mehmet Akif, *Mahmud Nedim Paşa Dîvânı İnceleme, Transkripsiyonlu Metin, Sözlük*, (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2004.
- Loftus, Lord Augustus, *The Diplomatic Reminiscences of Lord Augustus Loftus 1862-1879*, Vol II, London 1894.
- Mahmud Celaleddin Paşa, *Mir’ât-ı Hakikat (Târîhi Hakikatların Aynası)*, Hazırlayan: İsmet Miroğlu, C I-II-III, Berekât Yayınevi, İstanbul 1983.

- Mahmud Nedim Paşa, Âyine ve Hasbihâl, Karabet Matbaası, İstanbul 1327.
- , *Sadr-ı Esbak Mahmud Nedim Paşa'nın Üss-i İnkılaba Müdafanâmesi*, Millet Genel Kütüphanesi, A.E. Tarih, CD 905, İstanbul.
- , *Divân-ı Mahmud Nedim Paşa*, Millet Genel Kütüphanesi, Âli Emiri Tasnifi Manzum 435-439.
- , *Hikâye-i Melik Muzaffer*, Millet Genel Kütüphanesi, A.E. Roman, 262, İstanbul 1283.
- Mehmed Memduh, *Tanzimat'tan Meşrutiyete 1 (Mir'ât-i Şuûnât)*, Sadeleştiren: Hayati Develi, Nehir Yayınları, İstanbul 1990.
- Mehmed Süreyya, "Mahmud Nedim Paşa", *Sicill-i Osmani*, Yayına Hazırlayan: Nuri Akbayar, C III, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996.
- Midhat Paşa, *Mir'at-ı Hayret (Yıldız Mahkemesi ve Taif Zindanı)*, haz. Osman Selim Kocahanoğlu, Temel Yayınları İstanbul 1997.
- , *Tabsıra-i İbret (Hayatım İbret Olsun)*, haz. Osman Selim Kocahanoğlu, Temel Yayınları, İstanbul 1997.
- Mordtmann, Andreas David, *İstanbul ve Yeni Osmanlılar*, C I-II, Pera Yayıncılık, İstanbul 1999.
- Mutçalı, Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, İstanbul 2015.
- Oğuz, Ahmet, *Birinci Meşrutiyet (Kanûn-ı Esâsi ve Meclis-i Mebusan)*, Grafiker Yayınları, Ankara 2010.
- Okandan, Recai G., "Amme Hukukumuzda Tanzimat Devri", *Tanzimat*, C I, MEB Yay., İstanbul 1999.
- Ortaylı, İlber, *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, Alkım Yayınevi, İstanbul 2006.
- Önen, Nizam-Reyhan, Cenk, Mülkten Ülkeye (Türkiye'de Taşra İdaresinin Dönüşümü 1839-1929), İletişim Yayınları, İstanbul 2011.
- Özçelik, Özer, "1875 Moratoryumundan Düyun-ı Umumiye İdaresi'ne Osmanlı Ekonomisi", *Sultan II. Abdülhamid Sempozyumu (Bildiriler)*, C II, TTK, Ankara 2014, s. 7-38.
- Öztuna, Yılmaz, *Bir Darbenin Anatomisi*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1984.
- Pakalın, Mehmed Zeki, *Mahmud Nedim Paşa*, Ahmet Said Matbaası, İstanbul 1940.
- , *Maliye Teşkilâtı Tarihi (1442-1930)*, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1978.
- Pamuk, Şevket, Türkiye'nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014.
- Sadrazam Sait Paşa, *Anılar*, haz. Şemsaddin Kutlu, Hürriyet Yayınları, İstanbul 1977.
- Sami, Şemseddin, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2004.

- , *Kamusu'l-Âlam*, C. I, II, III, IV, Mihran Matbaası, İstanbul 1894.
- Sertoğlu, Midhat, *Osmanlı Tarih Lüğati*, Kurtuba Kitap, İstanbul 2015.
- Somel, Selçuk Akşin, *Osmanlı'da Eğitimin Modernleşmesi (1839-1908) İslâmlaşma, Otokrasi ve Disiplin*, İletişim Yayınları, İstanbul 2015.
- Son Vak'anüvis Abdurrahman Şeref Efendi Tarihi, II. Meşrutiyet Olayları (1908-1909)*, haz. Bayram Kodaman-Mehmet Ali Ünal, TTK, Ankara 1996.
- Sumner, B. H., "Ignatyev at Constantinople: II", *The Slavonic and East European Review*, Vol. 11, No. 33, London 1933, p. 556-571.
- Şentürk, Nazır, *Babîâlî ve Sadrazamları*, Doğan Kitap, İstanbul 2008.
- Tanör, Bülent, *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2007.
- Tektaş, Nazım, *Sadrâzamlar, Osmanlı'da İkinci Adam Saltanatı*, Çatı Kitapları, İstanbul 2002.
- Teplova, V., *Smutnoe Vremya i Drovtsoviyy Perevorot vi Konstantinopol, İzdanie Krunislava Gerutsa*, Sankt-Peterburg 1897.
- Turan, İlter, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Döneminde Öğrenci Siyasal Faaliyeti", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, S 29, İstanbul 2012, s. 171-191.
- Türkgeçdi, Ali Fuat, *Maruf Simalar*, Hazırlayanlar: Selçuk Akşin Somel-Mehmet Kalpaklı, TTK, Ankara 2013.
- Türkmen, Zekeriya, "Kuleli Vak'ası", *TDVİA*, C 26, TDV, İstanbul 2002, s. 356-357.
- Uçarol, Rifat, *Siyasi Tarih (1789-2014)*, Der Yayınları, İstanbul 2015.
- Uysal, Mustafa Ali, *Hüseyin Avni Paşa (1820-1876)*, TTK, Ankara 2015.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Midhat ve Rüştü Paşaların Tevkiplerine Dâir Vesikalar*, TTK, Ankara 1987.
- Ünal, Mehmet Ali, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul 2011.
- Varlık, Bülent, "Yerel Basının Öncüsü: Vilâyet Gazeteleri", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C 1, İletişim Yayınları, İstanbul 1985, s. 102.
- Yılmaz, Faruk, *Osmanlı Borçları Tarihi (Duyûn-u Umûmiye)*, Berikan Yayınevi, Ankara 2013.

WEB Kaynaklar

<http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/yordambt/yordam.php?aTumu=#>

<http://www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu/>

<https://sozluk.gov.tr>

NEGATİF ÖRGÜT PSİKOLOJİSİ

Editör
Dr. Öğr. Üyesi Mehtap ÖZTÜRK

EĞİTİM
yayınevi

NEGATİF ÖRGÜT PSİKOLOJİSİ

Editör: Dr. Öğr. Üyesi Mehtap ÖZTÜRK

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-605-74942-0-7

1. Baskı, Ocak 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A

Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

Negatif Örgüt Psikolojisi

Editör: Dr. Öğr. Üyesi Mehtap ÖZTÜRK

205 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-605-74942-0-7

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Eğitim Yayınevi

Rampalı İş Merkezi Kat: 1 No: 121

Tel: (0332) 351 92 85 • Meram/KONYA

Kurumsal İrtibat No: 0533 151 50 42

E-mail: bilgi@egitimyayinevi.com

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Allen, R. W., Madison, D. L., Porter, L. W., Renwick, P. A., & Mayes, B. T. (1979). Organizational politics: Tactics and characteristics of its actors. *California Management Review*, 22(1), 77-83.
- Ammeter, A. P., Douglas, C., Gardner, W. L., Hochwarter, W. A., & Ferris, G. R. (2002). Toward a political theory of leadership. *The Leadership Quarterly*, 13(6), 751-796.
- Baysinger, B. D. (1984). Domain maintenance as an objective of business political activity: An expanded typology. *Academy of Management Review*, 9(2), 248-258.
- Benson, J. K. (1975). The interorganizational network as a political economy. *Administrative Science Quarterly*, 20(2), 229-249.
- Buchanan, D. A., & Badham, R. J. (2008). *Power, politics, and organizational change: Winning the turf game*. New York: Sage Publication.
- Burns, T. (1961). Micropolitics: Mechanisms of institutional change. *Administrative Science Quarterly*, 257-281.
- Cropanzano, R., Howes, J. C., Grandey, A. A., & Toth, P. (1997). The relationship of organizational politics and support to work behaviors, attitudes, and stress. *Journal of Organizational Behavior*, 18(2), 159-180.
- Drory, A., & Romm, T. (1990). The definition of organizational politics: A review. *Human Relations*, 43(11), 1133-1154.
- DuBrin, A. J. (2009). *Political behavior in organizations*. New York: Sage Publication.
- Emerson, R. M. (1962). Power-dependence relations. *American Sociological Review*, 31-41.
- Farrell, D., & Petersen, J. C. (1982). Patterns of political behavior in organization. *Academy of Management Review*, 7(3), 403-412.
- Ferris, G. R., & Hochwarter, W. A. (2011). *Organizational politics*. In S. Zedeck (Ed.), *APA handbooks in psychology. APA handbook of industrial and organizational psychology*, Vol. 3., Maintaining, expanding, and contracting the organization (p. 435-459). American Psychological Association.
- Ferris, G. R., & Kacmar, K. M. (1992). Perceptions of organizational politics. *Journal of Management*, 18(1), 93-116.
- Ferris, G. R., & Treadway, D. C. (Eds.). (2012). *Politics in organizations: Theory and research considerations*. UK: Routledge.
- Gandz, J., & Murray, V. V. (1980). The experience of workplace politics. *Academy of Management Journal*, 23(2), 237-251.
- Getz, K. A. (1997). Research in corporate political action: Integration and assessment. *Business & Society*, 36(1), 32-72.
- Hochwarter, W. A. (2012). The positive side of organizational politics. Ferris, G.R., & Treadway, D.C. (Ed.), *Politics in Organizations: Theory and Research Considerations*, New York: Routledge, 27-65.
- İslamoğlu, G., & Börü, D. (2007). Politik davranış boyutları: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(14), 135-153.
- Jafariani, H., Mortazavi, S., Nazemi, S., & Bull, P. (2012). Political behavior in organizational context: nature, research and paradigm. *Management Science Letters*, 2(8), 2987-3000.
- Kacmar, K. M., & Baron, R. A. (1999). Organizational politics. *Research in Human Resources Management*, 1, 1-39.
- Kartalpe Behram, N. (2015). *Örgütsel politika ve etik olmayan davranış bildirimini*. İstanbul: Beta Yayınları.

- Kipnis, D., & Schmidt, S. M. (1985). The language of persuasion. *Psychology Today*, 4(1), 40-46.
- Kipnis, D., Schmidt, S. M., & Wilkinson, I. (1980). Intraorganizational influence tactics: Explorations in getting one's way. *Journal of Applied Psychology*, 65(4), 440-452.
- Kurchner-Hawkins, R., & Miller, R. (2006). Organizational politics: Building positive political strategies in turbulent times. In E. Vigoda-Gadot & A. Drory (Eds.), *Handbook of organizational politics*. Edward Elgar Publishing, 328-351.
- Laswell, L. (1936). *Politics: Who Gets What, When, How*. USA: Cleveland.
- Lucas, R. (1987). Political-cultural analysis of organizations. *Academy of Management Review*, 12(1), 144-156.
- Madison, D. L., Allen, R. W., Porter, L. W., Renwick, P. A., & Mayes, B. T. (1980). Organizational politics: An exploration of managers' perceptions. *Human Relations*, 33(2), 79-100.
- Mayes, B. T., & Allen, R. W. (1977). Toward a definition of organizational politics. *Academy of Management Review*, 2(4), 672-678.
- Mintzberg, H. (1985). The organization as political arena. *Journal of Management Studies*, 22(2), 133-154.
- Mohan Bursalı, Y., Kızıloğlu, M., & Bayrak Kk, S. (2018). *rgtsel yaşamda gç ve politika*. Gece Kitaplığı.
- Morgan, G. (1986). *Images of organization*. London: Sage Publication.
- Murray, V., & Gandz, J. (1980). Games executives play: Politics at work. *Business Horizons*, 23(6), 11-23.
- Pfeffer, J. (1981). *Power in organizations*. USA: Ballinger Pub Co.
- Pfeffer, J. (1992). Understanding power in organizations. *California Management Review*, 34(2), 29-50.
- Porter, L. W., Allen, R. W., & Angle, H. L. (2003). The politics of upward influence in organizations. *Organizational Influence Processes*, 2, 431-445.
- Rosen, C. C., Chang, C. H., Johnson, R. E., & Levy, P. E. (2009). Perceptions of the organizational context and psychological contract breach: Assessing competing perspectives. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 108(2), 202-217.
- Salorio, E. M., Boddewyn, J., & Dahan, N. (2005). Integrating business political behavior with economic and organizational strategies. *International Studies of Management & Organization*, 35(2), 28-55.
- Schein, V. E. (1977). Individual power and political behaviors in organizations: An inadequately explored reality. *Academy of Management Review*, 2(1), 64-72.
- Vigoda-Gadot, E. (2007). Leadership style, organizational politics, and employees' performance. *Personnel Review*, 36(5), 661-683.
- Vredenburg, D. J., & Maurer, J. G. (1984). A process framework of organizational politics. *Human Relations*, 37(1), 47-65.
- Zanzi, A., Arthur, M. B., & Shamir, B. (1991). The relationships between career concerns and political tactics in organizations. *Journal of Organizational Behavior*, 12(3), 219-233.

KAYNAKÇA

- Agwa, A. M. F. (2018). Workplace deviance behaviors. In S.D.Göker (Ed.) *Leadership*, London: Intech Open.
- Andersson, L. M., & Pearson, C. M. (1999). Tit for tat? The spiraling effect of incivility in the workplace. *Academy of Management Review*, 24(3), 452-471.
- Appelbaum, S. H., Deguire, K. J., & Lay, M. (2005). The relationship of ethical climate to deviant workplace behaviour. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 5(4), 43-56.
- Appelbaum, S. H., Iaconi, G. D., & Matousek, A. (2007). Positive and negative deviant workplace behaviors: causes, impacts, and solutions. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 7(5), 586 – 598.
- Appelbaum, S. H., Shapiro, B. T., & Molson, J. (2006). Diagnosis and remedies for deviant workplace behaviors. *Journal of American Academy of Business*, 9(2), 14-20.
- Aquino, K., Tripp, T. M., & Bies, R. J. (2001). How employees respond to personal offense: the effects of blame attribution, victim status, and offender status on revenge and reconciliation in the workplace. *Journal of Applied Psychology*, 86(1), 52-59.
- Arbak, Y., Şanlı, A. Y., & Çakar, U. (2004). İşyerinde sapkın davranış: Akademik personel üzerinde yerel bir tanım ve tipoloji çalışması. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 5-24.
- Baharom, M. N., Sharfuddin, M. D. K. B., & Iqbal, J. (2017). A systematic review on the deviant workplace behavior. *Review of Public Administration and Management*, 5(3), 1-8.
- Bazaraite, E. (2009). *Country cultural effects on deviant workplace behavior: Poland and France perspective*. Master's Dissertation, Kristianstad University College, Sweden.
- Bennett, R. J., & Robinson, S. L. (2000). Development of a measure of workplace deviance. *Journal of Applied Psychology*, 85(3), 349-360.
- Bennett, R. J., & Robinson, S. L. (2003). The past, present, and future of workplace deviance research. In J. Greenberg (Ed.), *Organizational behavior: The state of the science* (pp. 247–281). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Bennett, R. J., Marasi, S., & Locklear, L. (2018). Workplace deviance. In R.J. Aldag (Ed.), *Oxford Research Encyclopedia of Business and Management* (pp.1-27). USA: Oxford University Press.
- Bennett, R., & Marasi, S. (2015). Workplace deviance. In J.D. Wright (Ed.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (pp. 722–726), 2nd Edition, Vol. 25, Oxford: Elsevier.
- Bennett, R., & Stamper, C. L. (2001). Corporate citizenship and deviancy: A study of discretionary work behavior. *International Research in the Business Disciplines*, 3, 265-284.
- Best, J., & Luckenbill, D. F. (1982). *Organizing deviance*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bodankin, M., & Tziner, A. (2009). Constructive deviance, destructive deviance and personality: how do they interrelate?. *Amfiteatru Economic Journal*, 11(26), 549-564.
- Braje, N.I., Aleksić, A., & Jelavić, S.R. (2020). Blame it on individual or organization environment: what predicts workplace deviance more?. *Social Sciences*, 9(99), 1-12.
- Cohen, A. K. (1966). *Deviance and social control*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Das, T. K. (2005). Deceitful behaviors of alliance partners: potential and prevention. *Management Decision*. 43(5), 706-719.
- Deshpande, S. P., George, E., & Joseph, J. (2000). Ethical climates and managerial success in Russian organizations. *Journal of Business Ethics*, 23(2), 211-217.

- Dewangan, R., & Verghese, D.M. (2018). Predictors of workplace deviant behaviour. *International Journal of Academic Research and Development*, 3(2), 974-977.
- Dumazert, J. P., & Plane, J. M. (2012). Negative deviant behaviors in the workplace: Causes and impacts to co-workers and human relations. *Revue de Gestion des Ressources Humaines*, 4, 52-63.
- Edwards, M.S., & Greenberg, J. (2010). What is insidious workplace behavior? In J. Greenberg (Ed.), *Insidious Workplace Behavior* (pp.3-28), U.S.: Taylor & Francis.
- Everton, W. J., Jolton, J. A., & Mastrangelo, P. M. (2007). Be nice and fair or else: understanding reasons for employees' deviant behaviors. *Journal of Management Development*, 26(2), 117-131.
- Farooqui, M. R. (2012). Measuring organizational citizenship behavior (OCB) as a consequence of organizational climate (OC). *Asian Journal of Business Management*, 4(3), 294-302.
- Fleet, D.D.V., & Griffin, R.W. (2006). Dysfunctional organization culture: The role of leadership in motivating dysfunctional work behaviors. *Journal of Managerial Psychology*, 21(8), 698-708.
- Fox, S., & Spector, P. E. (1999). A model of work frustration-aggression. *Journal of Organizational Behavior*, 20(6), 915-931.
- Fritzsche, D. J. (2000). Ethical climates and the ethical dimension of decision making. *Journal of Business Ethics*, 24(2), 125-140.
- Galperin, B.L. (2002). *Determinants of deviance in the workplace: An empirical examination of Canada and Mexico*. Doctoral Dissertation, Concordia University, Montreal, Canada.
- Giacalone R. A., & Greenberg J. (1997). *Antisocial behavior in organizations*. London: SAGE Publications Ltd.
- Greenberg, L., & Barling, J. (1996). Employee theft. *Journal of Organizational Behavior*, 3, 49-64.
- Gruys, M. L., & Sackett, P. R. (2003). Investigating the dimensionality of counterproductive work behavior. *International Journal of Selection and Assessment*, 11(1), 30-42.
- Guay, R. P., Choi, D., Oh, I. S., Mitchell, M. S., Mount, M. K., & Shin, K. H. (2016). Why people harm the organization and its members: Relationships among personality, organizational commitment, and workplace deviance. *Human Performance*, 29(1), 1-15.
- Henle, C. A. (2005). Predicting workplace deviance from the interaction between organizational justice and personality. *Journal of Managerial Issues*, 17(2), 247-263.
- Hollinger, R. C., & Clark, J. P. (1982). Formal and informal social controls of employee deviance. *Sociological Quarterly*, 23(3), 333-343.
- Kidwell Jr, R. E., & Kochanowski, S. M. (2005). The morality of employee theft: Teaching about ethics and deviant behavior in the workplace. *Journal of Management Education*, 29(1), 135-152.
- Krischer, M. M., Penney, L. M., & Hunter, E. M. (2010). Can counterproductive work behaviors be productive? CWB as emotion-focused coping. *Journal of Occupational Health Psychology*, 15(2), 154-166.
- Kulas, J. T., McInnerney, J. E., DeMuth, R. F., & Jadwinski, V. (2007). Employee satisfaction and theft: Testing climate perceptions as a mediator. *The Journal of Psychology*, 141(4), 389-402.
- Kwok, C. K., Au, W. T., & Ho, J. M. (2005). Normative controls and self-reported counterproductive behaviors in the workplace in China. *Applied Psychology*, 54(4), 456-475.
- Lawrence, T. B., & Robinson, S. L. (2007). Ain't misbehavin': Workplace deviance as organizational resistance. *Journal of Management*, 33(3), 378-394.
- Liao, H., Joshi, A., & Chuang, A. (2004). Sticking out like a sore thumb: Employee dissimilarity and deviance at work. *Personnel Psychology*, 57(4), 969-1000.

- Mangione, T. W., & Quinn, R. P. (1975). Job satisfaction, counterproductive behavior, and drug use at work. *Journal of Applied Psychology, 60*(1), 114-116.
- Michel, J. S., & Bowling, N. A. (2013). Does dispositional aggression feed the narcissistic response? The role of narcissism and aggression in the prediction of job attitudes and counterproductive work behaviors. *Journal of Business and Psychology, 28*(1), 93-105.
- Michel, J. S., Newness, K., & Duniewicz, K. (2016). How abusive supervision affects workplace deviance: A moderated-mediation examination of aggressiveness and work-related negative affect. *Journal of Business and Psychology, 31*(1), 1-22.
- Mitchell, M. S., & Ambrose, M. L. (2007). Abusive supervision and workplace deviance and the moderating effects of negative reciprocity beliefs. *Journal of Applied Psychology, 92*(4), 1159-1168.
- Moberg, D. J. (1997). On employee vice. *Business Ethics Quarterly, 7*(4), 41-60.
- O'Fallon, M. J., & Butterfield, K. D. (2013). A review of the empirical ethical decision-making literature: 1996–2003. *Journal of Business Ethics, 59*, 375–413.
- O'Leary-Kelly, A. M., Griffin, R. W., & Glew, D. J. (1996). Organization-motivated aggression: A research framework. *Academy of Management Review, 21*(1), 225-253.
- Peterson, D.K. (2002). Deviant workplace behavior and the organization's ethical climate. *Journal of Business and Psychology, 17*(1), 47-61.
- Pletzer, J. L., Bentvelzen, M., Oostrom, J., & De Vries, R. (2018). Personality and workplace deviance: A meta-analysis. *Academy of Management Proceedings*, Briarcliff Manor, NY: Academy of Management.
- Rana, H. (2015). *Deviant workplace behaviour and organizational role stress in the corporate sector*. Doctoral dissertation, Guru Jambheshwar University of Science & Technology, Haryana, India.
- Robinson, S. L., & Bennett, R. J. (1995). A typology of deviant workplace behaviors: A multidimensional scaling study. *Academy of Management Journal, 38*(2), 555-572.
- Robinson, S. L., & Morrison, E. W. (1995). Organizational citizenship behavior: A psychological contract perspective. *Journal of Organizational Behavior, 16*(3), 289-298.
- Robinson, S. L., & O'Leary-Kelly, A. M. (1998). Monkey see, monkey do: The influence of work groups on the antisocial behavior of employees. *Academy of Management Journal, 41*(6), 658-672.
- Robinson, S.L., & Greenberg, J. (1998). Employees behaving badly: Dimensions, determinants, and dilemmas in the study of workplace deviance. In C.L. Cooper & D.M. Rousseau (Eds.), *Trends in Organizational Behavior* (pp.1-30), New York: John Wiley & Sons.
- Rogojan, P. T. (2009). *Deviant workplace behavior in organizations: Antecedents, influences and remedies*. Master's Dissertation, University Wein, Austria.
- Sackett, P. R. (2002). The structure of counterproductive work behaviors: Dimensionality and relationships with facets of job performance. *International Journal of Selection and Assessment, 10*(1-2), 5-11.
- Sayeed, R., & Nazir, A.N. (2019). Workplace deviance: A review of literature. *International Journal of Management, Technology and Engineering, 9*(1), 2119-2123.
- Shakir, K., & Siddiqui, S. (2014). The Impact of Work-Life Balance Policies on Deviant Workplace Behavior in Pakistan. *International Journal of Economics, Commerce and Management, 2*(6), 49-61.
- Sims, R. L. (2002). Ethical rule breaking by employees: A test of social bonding theory. *Journal of Business Ethics, 40*(2), 101-109.

- Skarlicki, D. P., & Folger, R. (1997). Retaliation in the workplace: The roles of distributive, procedural, and interactional justice. *Journal of Applied Psychology, 82*(3), 434.
- Spector, P. E., & Fox, S. (2005). The Stressor-Emotion Model of Counterproductive Work Behavior. In S. Fox & P. E. Spector (Eds.), *Counterproductive work behavior: Investigations of actors and targets* (p. 151–174). American Psychological Association.
- Sulsky, L., & Smith, C. S. (2005). *Work stress*. Belmont, CA: Thomson Wadsworth.
- Tepper, B. J., Duffy, M. K., Hoobler, J., & Ensley, M. D. (2004). Moderators of the relationship between coworkers' organizational citizenship behavior and fellow employees' attitudes. *The Journal of Applied Psychology, 89*(3), 455–465.
- Trevino, L. K., Butterfield, K. D., & McCabe, D. I. (1998). The ethical context in organizations: Influences on employee attitudes and behaviors. *Business Ethics Quarterly, 8*, 447-476.
- Vardi, Y., & Wiener, Y. (1996). Misbehavior in organizations: A motivational framework. *Organization Science, 7*(2), 151-165.
- Victor, B., & Cullen, J. (1987). A theory and measure of ethical climate in organizations. *Research In Corporate Social Performance and Policy, 9*, 51-71.
- Wheeler, H. N. (1976). Punishment theory and industrial discipline. *Industrial Relations: A Journal of Economy and Society, 15*(2), 235-243.
- Wimbush, J. C., & Shepard, J. M. (1994). Toward an understanding of ethical climate: Its relationship to ethical behavior and supervisory influence. *Journal of Business Ethics, 13*(8), 637-647.
- Yavuz, M., Özbilgin, M. F., & Kamaşak, R. (2020). Exploring the Interplay Between Deviance and Loneliness at Work. In *Analyzing Workplace Deviance in Modern Organizations* (pp. 48-65), IGI Global.
- Yıldız, B., Alpkan, L., Sezen, B., & Yıldız, H. (2015). A proposed conceptual model of destructive deviance: The mediator role of moral disengagement. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 207*, 414-423.

KAYNAKÇA

- Baron, R. A., & Neuman, J. H. (1996). Workplace violence and workplace aggression: Evidence on their relative frequency and potential causes. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, 22(3), 161-173.
- Bayram, N., Gürsakal, N., & Bilgel, N. (2009). Counterproductive work behavior among white-collar employees: A study from Turkey. *International Journal of Selection and Assessment*, 17(2), 180-188.
- Bibi, Z., Karim, J. & Din, S. (2013). Workplace incivility and counterproductive work behavior: Moderating role of emotional intelligence. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 28(2), 317-334.
- Bies, R. J., & Tripp, T. M. (1998). Revenge in organizations: The good, the bad, and the ugly. In *Dysfunctional behavior in organizations: Violent and deviant behavior* (pp. 49-67). US: Elsevier Science/JAI Press.
- Bok, C. J. (2016). *Hungry hungry coworker: The identification of lunch theft as a form of person-directed counterproductive work behavior*. Master's thesis, University of Houston, Texas.
- Bruursema, K., Kessler, S. R., & Spector, P. E. (2011). Bored employees misbehaving: The relationship between boredom and counterproductive work behaviour. *Work & Stress*, 25(2), 93-107.
- Carpenter, N. C., & Berry, C. M. (2017). Are counterproductive work behavior and withdrawal empirically distinct? A meta-analytic investigation. *Journal of Management*, 43(3), 834-863.
- Chen, P. Y., & Spector, P. E. (1992). Relationships of work stressors with aggression, withdrawal, theft and substance use: An exploratory study. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 65(3), 177-184.
- Chirumbolo, A. (2015). The impact of job insecurity on counterproductive work behaviors: The moderating role of honesty-humility personality trait. *The Journal of Psychology*, 149(6), 554-569.
- Cohen, A. (2016). Are they among us? A conceptual framework of the relationship between the dark triad personality and counterproductive work behaviors (CWBs). *Human Resource Management Review*, 26(1), 69-85.
- Crawshaw, L. (2009). Workplace bullying? Mobbing? Harassment? Distraction by a thousand definitions. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 61(3), 263-267.
- de Lara, P. Z. M., & Verano Tacoronte, D. (2007). Investigating the effects of procedural justice on workplace deviance. *International Journal of Manpower*, 28(8), 715-729.
- De Wolde, A., Groenendaal, J., Helsloot, I., & Schmidt, A. (2014). An Explorative Study on the Connection between Ethical Leadership, Prototypicality and Organizational Misbehavior in a Dutch Fire Service. *International Journal of Leadership Studies*, 8(2), 18-43.
- Demirel, Y., & Seçkin, Z. (2009). Tükenmişlik ve üretkenlik karşıtı davranışlar arasındaki ilişkinin kavramsal boyutu. *TİSK Akademi*, 4(8), 144-165.
- Doğan, S., & Kılıç, S. (2014). Üretkenlik karşıtı iş davranışlarının türleri, boyutları ve benzer kavramlarla ilişkilerine yönelik bir yazın incelemesi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32(2), 103-132.
- Ferguson, M., Carlson, D., Hunter, E. M., & Whitten, D. J. (2012). A two-study examination of work-family conflict, production deviance and gender. *Journal of Vocational Behavior*, 81(2), 245-258.
- Fettahloğlu, Ö. O., Bıyıkbeyi, T., Güler, B., & Demir, S. (2016). Duygusal emeğin üretkenlik karşıtı davranışa etkisi ve sosyal bağlılık ilişkisi: Çağrı merkezinde bir uygulama. *International Journal of Social Science*, 51, 421-434.

- Fox, S., Spector, P. E., & Miles, D. (2001). Counterproductive work behavior (CWB) in response to job stressors and organizational justice: Some mediator and moderator tests for autonomy and emotions. *Journal of Vocational Behavior, 59*(3), 291-309.
- Furnham, A., & Siegel, E. M. (2012). Reactions to organizational injustice: Counter work behaviors and the insider threat. In Kals, E. ve Maes, J. (Eds.), *Justice and Conflicts: Theoretical and Empirical Contributions* (pp. 199-217). Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg.
- Gruys, M. L. (1999). *The dimensionality of deviant employee behavior in the workplace*. Doctor of Philosophy, University of Minnesota, Minneapolis.
- Gruys, M. L., & Sackett, P. R. (2003). Investigating the dimensionality of counterproductive work behavior. *International Journal of Selection and Assessment, 11*(1), 30-42.
- Guo, X.W. (2012). Counterproductive work behaviors, Confucian values, and production deviance: The mediating effect of job satisfaction. *Social Behavior Personality: An International Journal, 40*(6), 1045-1056.
- Gültaş, İ., & Tüzüner, V. L. (2017). Verimlilik karşıtı iş davranışlarının beş faktör kişilik özellikleri ve bilişsel yetenek ile ilişkisi. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 46*(1), 47-61.
- Hanisch, K. A., & Hulin, C. L. (1990). Job attitudes and organizational withdrawal: An examination of retirement and other voluntary withdrawal behaviors. *Journal of Vocational Behavior, 37*(1), 60-78.
- Harrison, D. A., & Newman, D. A. (2012). Absence, lateness, turnover, and retirement: narrow and broad understandings of withdrawal and behavioral engagement. In Weiner, I. B. (Ed.), *Handbook of Psychology* (Second Edition, Vol. 12, pp. 262-291). New York: Wiley.
- Hitlan, R. T., & Noel, J. (2009). The influence of workplace exclusion and personality on counterproductive work behaviours: An interactionist perspective. *European Journal of Work and Organizational Psychology, 18*(4), 477-502.
- Hogan, J., & Hogan, R. (1989). How to measure employee reliability. *Journal of Applied Psychology, 74*(2), 273-279.
- Hollinger, R. C. (1986). Acts against the workplace: Social bonding and employee deviance. *Deviant Behavior, 7*(1), 53-75.
- Hollinger, R. C., & Clark, J. P. (1982a). Employee deviance: A response to the perceived quality of the work experience. *Work and Occupations, 9*(1), 97-114.
- Hollinger, R. C., & Clark, J. P. (1982b). Formal and informal social controls of employee deviance. *Sociological Quarterly, 23*(3), 333-343.
- Hollinger, R. C., & Clark, J. P. (1983). Deterrence in the workplace: Perceived certainty, perceived severity, and employee theft. *Social Forces, 62*(2), 398-418.
- Hunter, E. M., & Penney, L. M. (2014). The waiter spit in my soup! Antecedents of customer-directed counterproductive work behavior. *Human Performance, 27*(3), 262-281.
- Jensen, J. M., Opland, R. A. & Ryan, A. M. (2010). Psychological contracts and counterproductive work behaviors: Employee responses to transactional and relational breach. *Journal of Business and Psychology, 25*(4), 555-568.
- Jung, H.S., & Yoon, H.-H. (2012). The effects of culinary employees' stress coping styles on counterproductive work behaviors and turnover intention in a deluxe hotel. *Culinary Science and Hospitality Research, 18*(3), 32-45.
- Kessler, S. R. (2007). *The effects of organizational structure on faculty job performance, job satisfaction, and counterproductive work behavior*. Doctor of Philosophy, University of South Florida, Florida, US.

- Khan, S. I., Mahmood, A., Kanwal, S., & Latif, Y. (2015). How Perceived Supervisor Support Effects Workplace Deviance? Mediating Role of Perceived Organizational Support. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences*, 9(3), 940-967.
- Klotz, A. C., & Buckley, M. R. (2013). A historical perspective of counterproductive work behavior targeting the organization. *Journal of Management History*, 19(1), 114-132.
- Koçel, T. (2015). İşletme Yöneticiliği (16. Baskı ed.). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Koslowsky, M., Sagie, A., Krausz, M., & Singer, A. D. (1997). Correlates of employee lateness: Some theoretical considerations. *Journal of Applied Psychology*, 82(1), 79-88.
- Krischer, M. M., Penney, L. M., & Hunter, E. M. (2010). Can counterproductive work behaviors be productive? CWB as emotion-focused coping. *Journal of Occupational Health Psychology*, 15(2), 154-166.
- Lapointe, É., & Vandenberghe, C. (2015). Examination of the relationships between servant leadership, organizational commitment, and voice and antisocial behaviors. *Journal of Business Ethics*, 148, 1-17.
- Lau, V. C., Au, W. T., & Ho, J. M. (2003). A qualitative and quantitative review of antecedents of counterproductive behavior in organizations. *Journal of Business and Psychology*, 18(1), 73-99.
- Le Roy, J., Bastounis, M., & Poussard, J. M. (2012). Interactional justice and counterproductive work behaviors: The mediating role of negative emotions. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 40(8), 1341-1355.
- Mangione, T. W., & Quinn, R. P. (1975). Job satisfaction, counterproductive behavior, and drug use at work. *Journal of Applied Psychology*, 60(1), 114-116.
- Marcus, B., & Schuler, H. (2004). Antecedents of counterproductive behavior at work: A general perspective. *Journal of Applied Psychology*, 89(4), 647-660.
- Martinko, M. J., Gundlach, M. J., & Douglas, S. C. (2002). Toward an integrative theory of counterproductive workplace behavior: A causal reasoning perspective. *International Journal of Selection and Assessment*, 10(1-2), 36-50.
- Meglich-Sespico, P. A. (2006). *Perceived severity of interpersonal workplace harassment behaviors*. Doctor of Philosophy, Kent State University, Ohio.
- Mercado, B. K., Dilchert, S., Giordano, C., & Ones, D. S. (2018). Counterproductive work behaviors. In S. Ones, N. A., C. Viswesvaran, & H. K. Sinangil (Ed.), *The SAGE handbook of industrial, work & organizational psychology: Personnel psychology and employee performance* (2nd edition, Vol. 1, pp. 109-211): Sage Reference.
- Miles, D. E., Borman, W. E., Spector, P. E. & Fox, S. (2002). Building an integrative model of extra role work behaviors: A comparison of counterproductive work behavior with organizational citizenship behavior. *International Journal of Selection and Assessment*, 10(1-2), 51-57.
- Neuman, J. H., & Baron, R. A. (1998). Workplace violence and workplace aggression: Evidence concerning specific forms, potential causes, and preferred targets. *Journal of Management*, 24(3), 391-419.
- Öneş, D. S., & Dilchert, S. (2013). Counterproductive work behaviors: Concepts, measurement, and nomological network. In K. F. Geisinger, B. A. B., J. F. Carlson, J.-I. C. Hansen, N. R. Kuncel, S. P. Reise, & M. C. Rodriguez (Ed.), *APA handbook of testing and assessment in psychology, Vol. 1: Test theory and testing and assessment in industrial and organizational psychology*. (pp. 643-659). Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Öcel, H. (2009). *Çalışanların örgütsel vatandaşlık ve üretim karşıtı iş davranışlarının nedenlerine ilişkin bir model önerisi*. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Özkalp, E., Aydın, U., & Tekeli, S. (2012). Sapkın örgütsel davranışlar ve çalışma yaşamında yeni bir olgu: Sanal kaytarma (cyberloafing) ve iş ilişkilerine etkileri. *Çimento İşveren Sendikası Dergisi*, 26(2), 18-33.
- Özüren, Ü. (2017). *Tekstil işletmelerinde nepotizm uygulamalarına bağlı olarak üretkenlik karşıtı davranışlar ve sonuçları*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.
- Palmer, J. C., Komarraju, M., Carter, M. Z., & Karau, S. J. (2017). Angel on one shoulder: Can perceived organizational support moderate the relationship between the Dark Triad traits and counterproductive work behavior?. *Personality and Individual Differences*, 110, 31-37.
- Pearson, C. M., Andersson, L. M., & Porath, C. L. (2005). Workplace incivility. In Fox, S. ve Spector, P. E. (Eds.), *Counterproductive work behavior: Investigations of actors and targets* (pp. 177-200). Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Penney, L. M., & Spector, P. E. (2005). Job stress, incivility, and counterproductive work behavior (CWB): The moderating role of negative affectivity. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 26(7), 777-796.
- Pingel, R., Fay, D., & Urbach, T. (2019). A resources perspective on when and how proactive work behaviour leads to employee withdrawal. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 92(2), 410-435.
- Polatçı, S., & Özçalık, F. (2015). Çalışanların örgütsel adalet algıları ile üretkenlik karşıtı iş davranışları etkileşiminde pozitif ve negatif duygusallığın aracılık etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 215-234.
- Prochaska, J. O., Evers, K. E., Johnson, J. L., Castle, P. H., Prochaska, J. M., Sears, L. E., & Pope, J. E. (2011). The well-being assessment for productivity: a well-being approach to presenteeism. *Journal of Occupational and Environmental Medicine*, 53(7), 735-742.
- Rehman, U., & Shahnawaz, M. (2018). Machiavellianism, job autonomy, and counterproductive work behaviour among indian managers. *Journal of Work and Organizational Psychology*, 34(2), 83-88.
- Robinson, S. L., & Bennett, R. J. (1995). A typology of deviant workplace behaviors: A multidimensional scaling study. *Academy of Management Journal*, 38(2), 555-572.
- Roxana, A. C. (2013). Antecedents and mediators of employees' counterproductive work behavior and intentions to quit. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 84, 219-224.
- Sackett, P. R. (2002). The structure of counterproductive work behaviors: Dimensionality and relationships with facets of job performance. *International Journal of Selection and Assessment*, 10(1-2), 5-11.
- Seçer, H. Ş., & Seçer, B. (2007). Örgütlerde üretkenlik karşıtı iş davranışları: Belirleyicileri ve Önlenmesi. *TISK Akademi*, 2(4), 147-175.
- Serenko, A. (2020). Knowledge sabotage as an extreme form of counterproductive knowledge behavior: conceptualization, typology, and empirical demonstration. *Journal of Knowledge Management*, 23(7), 1260-1288.
- Sezici, E. (2015). Üretkenlik karşıtı iş davranışları üzerinde kişilik özelliklerinin rolü. *International Journal of Economic & Administrative Studies*, 7(14), 1-22.
- Sharkawi, S., Rahim, A. R. A., & AzuraDahalan, N. (2013). Relationship between person organization fit, psychological contract violation on counterproductive work behaviour. *International Journal of Business and Social Science*, 4(4), 173-183.
- Skarlicki, D. P. & Folger, R. (1997). Retaliation in the workplace: The roles of distributive, procedural, and interactional justice. *Journal of Applied Psychology*, 82(3), 434-443.

- Skarlicki, D. P., Van Jaarsveld, D. D., & Walker, D. D. (2008). Getting even for customer mistreatment: The role of moral identity in the relationship between customer interpersonal injustice and employee sabotage. *Journal of Applied Psychology, 93*(6), 1335-1347.
- Spector, P. E. (1975). Relationships of organizational frustration with reported behavioral reactions of employees. *Journal of Applied Psychology, 60*(5), 635-637.
- Spector, P. E. (1978). Organizational frustration: A model and review of the literature. *Personnel Psychology, 31*(4), 815-829.
- Spector, P. E. (2011). The relationship of personality to counterproductive work behavior (CWB): An integration of perspectives. *Human Resource Management Review, 21*(4), 342-352.
- Spector, P. E., & Fox, S. (2002). An emotion-centered model of voluntary work behavior: Some parallels between counterproductive work behavior and organizational citizenship behavior. *Human Resource Management Review, 12*(2), 269-292.
- Spector, P. E., & Fox, S. (2005). The Stressor-Emotion Model of Counterproductive Work Behavior. In Spector, S. F. P. E. (Ed.), *Counterproductive work behavior: Investigations of actors and targets*. (pp. 151-174). Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Spector, P. E., Fox, S., Penney, L. M., Bruursema, K., Goh, A., & Kessler, S. (2006). The dimensionality of counterproductivity: Are all counterproductive behaviors created equal? *Journal of Vocational Behavior, 68*(3), 446-460.
- Spector, P. E., & Zhou, Z. E. (2014). The moderating role of gender in relationships of stressors and personality with counterproductive work behavior. *Journal of Business and Psychology, 29*(4), 669-681.
- Şimşek, M. Ş., & Çelik, A. (2014). *Yönetim ve organizasyon* (16. Baskı ed.). Konya: Eğitim Kitabevi.
- Tziner, A., Fein, E. C., Kim, S.-K., Vasiliu, C., & Shkoler, O. (2020). Combining associations between emotional intelligence, work motivation, and organizational justice with counterproductive work behavior: A profile analysis via multidimensional scaling (PAMS) approach. *Frontiers in Psychology, 11*(851), 1-18.
- Wei, F., & Si, S. (2013). Tit for tat? Abusive supervision and counterproductive work behaviors: The moderating effects of locus of control and perceived mobility. *Asia Pacific Journal of Management, 30*(1), 281-296.
- Ying, L., & Cohen, A. (2018). Dark triad personalities and counterproductive work behaviors among physicians in China. *The International Journal of Health Planning and Management, 33*(4), 985-998.
- Zapf, D., & Einarsen, S. (2005). Mobbing at Work: Escalated Conflicts in Organizations. In S. Fox & P. E. Spector (Eds.), *Counterproductive work behavior: Investigations of actors and targets*. (pp. 237-270). Washington, DC, US: American Psychological Association.

KAYNAKÇA

- Abid, G., Khan, B., Rafiq, Z., & Ahmedi, A. (2015). Workplace incivility: Uncivil activities, antecedents, consequences; and level of incivility. *Science International (Lahore)*, 27(6), 6307-6312.
- Arnold, K. A., & Walsh, M. (2015). Customer incivility and employee well-being: Testing the moderating effects of meaning, perspective taking and transformational leadership. *An International Journal of Work, Health and Organisations*, 29(4), 362-378.
- Andersson, L. M., & Pearson, C. M. (1999). Tit for Tat? The spiraling effect of incivility in the workplace. *Academy of Management Review*, 24, 452-471.
- Arıcı, H. E. Araslı, H., & Namin, B. H. (2016). Do customer and coworker incivility moderate the effect of polychronicity on job performance? Evidence from Hotel Frontline employees in North Cyprus. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(2), 594-605.
- Blau, G., & Andersson, L. (2005). Testing a measure of instigated workplace incivility. *Journal of Occupational & Organizational Psychology*, 78(4), 595-614.
- Cortina, L. M., Kabat-Farr, D., Leskinen, E.A., Huerta, M., & Magley, V.J. (2013). Selective incivility as modern discrimination in organizations evidence and impact. *Journal of Management*, 39(6), 1579-1605.
- Cortina, L. M., Magley, V. J., Williams, J. H., & Langhout, R.D. (2001). Incivility in the workplace: Incidence and impact. *Journal of Occupational Health Psychology*, 6(1), 64-80.
- Demirsel, M.T., & Erat, L. (2019). Algılanan işyeri nezaketsizliğinin çalışan memnuniyeti üzerindeki etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Prof. Dr. Fuat Sezgin Özel Sayısı, 209-221.
- Erdaş, K. D. (2016). *Workplace incivility in the context of honor culture*. Doktora Tezi, Sabancı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hershcovis, M. S. (2011). Incivility, social undermining, bullying... oh my!: A call to reconcile constructs within workplace aggression research. *Journal of Organizational Behavior*, 32, 499-519.
- Holm, K., Torkelson, E., & Bäckström, M. (2015). Models of workplace incivility: The Relationships to instigated incivility and negative outcomes. *Hindawi Publishing Corporation BioMed Research International*, 2015, 1-10.
- Işıkay, Ç. (2018). İşyeri nezaketsizliği, tükenmişlik ve iş doyumunu ilişkisinde örgütsel adalet algısının aracılık rolü: Muğla ili kamu hastaneleri birliğinde görev yapan hemşireler üzerine bir araştırma. Doktora Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Işıkay, Ç. (2019). İşyeri nezaketsizliği ve olumsuz işyeri davranışları üzerine karşılaştırmalı bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(68), 1155-1163.
- Kumral, T., & Çetin, C. (2016). İşyeri nezaketsizliği üzerine bir yazın incelemesi. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 153-171.
- Laschinger, S.H.K., Leiter, M. Day, A., & Gilin, D. (2009). Workplace empowerment, incivility and burnout: impact on staff nurse recruitment and retention outcomes. *Journal of Nursing Management*, 17(3), 302-311.
- Leiter, M. (2013). *Analyzing and Theorizing the Dynamics of the Workplace Incivility Crisis*. New York: Springer.
- Leiter, M. P., Price, S. L., & Spence Laschinger, H. K. (2010). Generational differences in distress, attitudes and incivility among nurses. *Journal of Nursing Management*, 18(8), 970 - 980.
- Meier, L.L., & Semmer, N.K. (2012). Lack of reciprocity, narcissism, anger and instigated workplace incivility: a moderated mediation model. *European Journal of Work and Organizational*

- Psychology*, 22(4), 461-475.
- Montgomery, K., Kane, K., & Vance, C. M. (2004). Accounting for differences in norms of respect a study of assessments of incivility through the lenses of race and gender. *Group & Organization Management*, 29, 248-268.
- Pearson, C. M., Anderson, L. M., & Porath, C. L. (2000). Assessing and attacking workplace incivility. *Organizational Dynamics*, 29(2), 123-137.
- Pearson, C. M., Andersson, L. M., & Wegner, J. W. (2001). When workers flout convention: a study of workplace incivility. *Human Relations*, 54(11), 1387-1419.
- Pearson, C., & Porath, C. (2009). *The cost of bad behavior: How incivility is damaging your business and what to do about it*. New York: Penguin.
- Porath, C. L., & Pearson C. (2013). The Price of incivility. *Harvard Business Review*, 91(1-2), 115 - 121.
- Raaj, V. G., & Anju, E. N. (2019). Unseen incivility in workplace and its impact on work allied outcomes. *International Journal of Engineering and Advanced Technology*, 3(8), 80-85.
- Roter, A. B. (2018). *The Dark Side of the Workplace: Managing Incivility*, New York: Routledge.
- Schilpzand, P., Erez, A. & De Pater, I. E. (2016). Workplace incivility: A review of the literature and agenda for future research. *Journal of Organizational Behavior*, 37, 57 - 88.
- Sliter, M. T., Jex, S., Wolford, K., & McInnerney, J. (2010). How rude! Emotional labor as a mediator between customer incivility and employee outcomes. *Journal of Occupational Health Psychology*, 15(4), 468-481.
- Spence Laschinger, H. K., Leiter, M., Day, A., & Gilin, D. (2009). Workplace empowerment, incivility, and burnout: Impact on staff nurse recruitment and retention outcomes. *Journal of Nursing Management*, 17(3), 302 - 311.
- Tarraf, R.C. (2012). *Taking a closer look at workplace incivility: Dimensionality and source effects*. Yüksek Lisans Tezi, The University of Western Ontario, The School of Graduate and Postdoctoral Studies, Graduate Program in Psychology.
- Taştan, S. B. (2014). İşyeri nezaketsizliğini öngören örgütsel ve durumsal önceller ile çalışanların davranışsal sonuçları arasındaki ilişkinin ve sosyopsikolojik kaynakların rolünün incelenmesi: Sağlık kurumlarında yapılan bir araştırma. *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 16(3), 60-75.
- TDK (Türk Dil Kurumu) (Nisan 2020). Güncel Türkçe Sözlük: Nezaket, <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 14.04.2020.
- Totterdell, P., Hershcovis, S. M., & Niven, K. (2012). Can employees be emotionally drained by witnessing unpleasant interactions between coworkers? A diary study of induced emotion regulation. *Work and Stress*, 26, 112-129.
- Üstün, F., & Ersolak, Ş. (2020). Örgüt ikliminin işyeri nezaketsizliği üzerine etkisinde Makyavelist kişilik özelliklerinin düzenleyici rolü. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34(2), 433-460.
- Zia-ud-Din, M., Arif, A., & Shabbir M. A. (2017). The impact of workplace incivility on employee absenteeism and organization commitment. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 7(5), 205-221.

KAYNAKÇA

- Akın, M., Özdevecioğlu, M., & Ünlü, O. (2012). Örgütlerde intikam niyeti ve affetme eğiliminin çalışanların ruh sağlıkları ile ilişkisi. *Amme İdaresi Dergisi*, 45(1), 77-97.
- Ambrose, M. L., Seabright, M. A., & Schminke, M. (2002). Sabotage in the workplace: The role of organizational injustice. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 89(1), 947-965.
- Barber, L., Maltby, J., & Macaskill, A. (2005). Angry memories and thoughts of revenge: The relationship between forgiveness and anger rumination. *Personality and Individual Differences*, 39(2), 253-262.
- Bies, R. J., & Tripp, T. M. (2005). *The Study of Revenge in the Workplace: Conceptual, Ideological, and Empirical Issues*. In S. Fox & P. E. Spector (Eds.), *Counterproductive work behavior: Investigations of actors and targets* (p. 65-81). American Psychological Association.
- Bordia, P., Kiazad, K., Restubog, S. L. D., DiFonzo, N., Stenson, N., & Tang, R. L. (2014). Rumor as revenge in the workplace. *Group & Organization Management*, 39(4), 363-388.
- Bradfield, M., & Aquino, K. (1999). The effects of blame attributions and offender likableness on forgiveness and revenge in the workplace. *Journal of Management*, 25(5), 607-631.
- Büte, M., & Özveren, C. G. (2014). *Genç Akademisyenlerin dedikodu ve söylenti mekanizmasına ilişkin görüşleri*. 2. Örgütsel Davranış Kongresi Bildiriler Kitabı, Kayseri, 959-965.
- Coşar, A. M. (2011). İntikam: öznesi de nesnesi de mağdur bir duygu. *Acta Turcica*, 3(1/2), 302-309.
- Crino, M. D. (1994). Employee sabotage: A random or preventable phenomenon? *Journal of Managerial Issues*, 311-330.
- Çetin, O. I. (2015). *Kişilik özelliklerinin örgütsel intikam niyetine etkisinde örgüt iklimi ve bağlamsal performansın rolü*. Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Demirel, Y., & Seçkin, Z. (2009). Tükenmişlik ve Üretkenlik karşıtı davranışlar arasındaki ilişkinin kavramsal boyutu. *TİSK Akademi*, 4(8), 144-165.
- Eğinli, A. T., & Bitirim, S. (2008). Kurumsal başarının önündeki engel: Zehirli (toksik) iletişim. *Selçuk İletişim Dergisi*, 5(3), 124-140.
- Greenberg, J. (1997). The STEAL motive: Managing the social determinants of employee theft. In R. A. Giacalone & J. Greenberg (Eds.), *Antisocial Behavior in Organizations* (pp. 85-108), Sage Publications, Inc.
- Gruys, M. L., & Sackett, P. R. (2003). Investigating the dimensionality of counterproductive work behavior. *International Journal of Selection and Assessment*, 11(1), 30-42.
- Jones, D. A. (2009). Getting even with one's supervisor and one's organization: Relationships among types of injustice, desires for revenge, and counterproductive work behaviors. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 30(4), 525-542.
- Kakar, U. M. (2013). *Workplace gossip as a way of coping with occupational stress*. State University of New York, Albany.
- Karaca, M. (2007). *Organizasyonlarda saldırgan davranışlara maruz kalma ve mağdurların kişiliğiyle ilişkisi: Kayseri'de imalat sektöründe bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Kim, S. H., & Smith, R. H. (1993). Revenge and conflict escalation. *Negotiation Journal*, 9, 37-43.
- Koç Keskin, N. (2011). 17. Yüzyıl Osmanlı ve Amerikan Toplumlarında Zinanın İntikamı. *Acta Turcica*, 3(1/2), 162-172.

- Little, L. M., Simmons, B. L., & Nelson, D. L. (2007). Health among leaders: Positive and negative affect, engagement and burnout, forgiveness and revenge. *Journal of Management Studies*, 44(2), 243-260.
- Löwenheim, O., & Heimann, G. (2008). Revenge in international politics. *Security Studies*, 17(4), 685-724.
- McLean Parks, J. (1996). The fourth arm of justice: The art and science of revenge. OLIN-96-40, <https://ssrn.com/abstract=11340>.
- Moreno-Jiménez, B., Rodríguez-Muñoz, A., Pastor, J. C., Sanz-Vergel, A. I., & Garrosa, E. (2009). The moderating effects of psychological detachment and thoughts of revenge in workplace bullying. *Personality and Individual Differences*, 46(3), 359-364.
- Müezzinoğlu, M. (2019). Örgütsel intikamın örgütsel bağlılığa etkisi: Bir özel sektör işletmesinde araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Ogungbamila, B., & Udegbe, I. B. (2014). Gender differences in the effects of perception of organizational injustice on workplace reactivity. *Europe's Journal of Psychology*, 10(1), 150-167.
- Özdevecioğlu, M., & Aksoy, M. S. (2005). Organizasyonlarda Sabotaj: Türleri, Amaçları, Hedefleri ve Yönetimi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(1), 95-109.
- Spector, P. E., & Fox, S. (2002). An emotion-centered model of voluntary work behavior: Some parallels between counterproductive work behavior and organizational citizenship behavior. *Human Resource Management Review*, 12(2), 269-292.
- Stillwell, A. M., Baumeister, R. F., & Del Priore, R. E. (2008). We're all victims here: Toward a psychology of revenge. *Basic and Applied Social Psychology*, 30(3), 253-263.
- Şahin, S. (2017). Örgütlerde mağduriyet algılamasının intikam niyeti ve affetme üzerindeki etkisi: Bir uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Tatarlar, C. D., & Güneri Çangarlı, B. (2018). İntikam mı affetme mi? Örgütsel yaşamda çok bilinmeyenli bir denklem. *Ege Academic Review*, 18(4), 591-603.
- TDK. (2020). *Büyük Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını.
- Tripp, T. M., & Bies, R. J. (2010). "Righteous" anger and revenge in the workplace: The fantasies, the feuds, the forgiveness *International Handbook of Anger* (pp. 413-431): Springer.
- Tripp, T. M., Bies, R. J., & Aquino, K. (2007). A vigilante model of justice: Revenge, reconciliation, forgiveness, and avoidance. *Social Justice Research*, 20(1), 10-34.
- Usta, I., Karalar, S., & Demiralay, T. (2019). Örgütsel adalet algısı ve örgütlerde intikam niyeti arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik bir araştırma. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(2), 209-231.
- Yılmaz, Ö. D. (2014). Algılanan mağduriyetin affetme eğilimi ve intikam niyeti üzerindeki etkisi: Konaklama işletmeleri çalışanlarına yönelik bir araştırma. *AKÜ İİBF Dergisi*, XVI(1), 87-205.
- Yoshimura, S. (2007). Goals and emotional outcomes of revenge activities in interpersonal relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24(1), 87-98.

KAYNAKÇA

- Aeen, M. N., Zarei, R., & Matin, H. Z. (2014). Do the organizational rumors emphasize the influence of organizational silence over organizational commitment?. *Journal of Social Issues & Humanities*, 2(1), 88-93.
- Agba, A. M., Eteng, F. O., & Titus, T. C. (2017). Effect of workplace gossip on work-relations and organizational performance. *Kuwait Chapter of Arabian Journal of Business and Management Review*, 33(81), 1-12.
- Akduru, H. E., & Semerciöz, F. (2017). Kamu kurumlarında örgütsel dedikodu ve işyeri yalnızlığına dair bir araştırma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(5), 106-119.
- Allport, G. W., & Postman, L. (1946). An analysis of rumor. *Public Opinion Quarterly*, 10(4), 501-517.
- Artaç M. (2017). *Dedikodu ve söylentinin işletme verimliliğine etkisi üzerine mersin ilinde hemşireler üzerine bir uygulama*. Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Mersin.
- Atak, M. (2005). Örgütlerde resmi olmayan iletişimin yeri ve önemi. *Journal of Aeronautics and Space Technologies*, 2(2), 59-67.
- Bayramoğlu, G. (2019). Fısıltı gazetesinin yönetimi: Kamu ve özel sektör yöneticileri arasında karşılaştırmalı bir uygulama. *Yönetim ve Ekonomi*, 26(1), 181-199.
- Beersma, B., & Van Kleef, G. A. (2012). Why people gossip: An empirical analysis of social motives, antecedents, and consequences. *Journal of Applied Social Psychology*, 42(11), 2640-2670.
- Chua, S. V., & de la Cerna Uy, K. J. (2014). The psychological anatomy of gossip. *American Journal of Management*, 14(3), 64-69.
- Danış, M. S. (2015). *Dedikodunun Sosyolojisi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji AD, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- DiFonzo, N., & Bordia, P. (2007). Rumor, gossip and urban legends. *Diogenes*, 54(1), 19-35.
- DiFonzo, N., Bordia, P., & Rosnow, R. (1994). Reigning in rumors. *Organizational Dynamics*, 23, 47-62.
- Dilber, F. (2019). *Academic studies on social and education science*. Mehmet Dalkılıç (Ed.), Sosyal medyanın kurum içi iletişimdeki rolü: üniversite çalışanları üzerine bir araştırma. Ankara: Gece Akademi, 337-370.
- Emirza, E., İştahlı, S. B., ve İştahlı, Y. H. (2012). Sosyal medyanın çok katlı pazarlamada kullanımı ve iş tatmini üzerindeki etkileri. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 10(18), 20-32.
- Eroğlu, E. (2005). Yöneticilerin dedikodu ve söylentiye yönelik davranış biçimlerinin belirlenmesi Arfor Taşıma Hizmetleri AŞ'de bir uygulama. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 203-218.
- Eşkin Bacaksız, F., & Yıldırım, A. (2013). Dedikodu ve söylenti tutumu ölçeği'nin geliştirilmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16(1), 36-42.
- Fine, G. A., & Rosnow, R. L. (1978). Gossip, gossipers, gossiping. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 4(1), 161-168.
- Jelasy, M. (2011). Gossip. In *Self-Organising Software: From natural to artificial adaptation*. Di Marzo Serugendo, Giovanna, Gleizes, Marie-Pierre, Karageorgos, Anthony (Eds.) (pp. 139-162). Springer, Berlin, Heidelberg.
- Jelasy, M., & Babaoğlu, O. (2005). T-Man: gossip-based overlay topology management. In *International Workshop on Engineering Self-Organising Applications* (pp. 1-15). Springer, Berlin, Heidelberg.

- Kaplan M. & Turak Kaplan B. (2020). Örgütlerde dünyanın en eski medya pratiği: dedikodu ve söylenti. A.Bedük & M. Öztürk (Eds.), *Farklı Boyutları ile Örgütsel Davranış*, Ankara: Gazi Kitabevi, 83-101.
- Knapp, R. H. (1944). A psychology of rumor. *Public Opinion Quarterly*, 8(1), 22-37.
- Kong, M. (2018). Effect of perceived negative workplace gossip on employees' behaviors. *Frontiers in Psychology*, 9, 1-12.
- Leblebici, D.N., Yıldız, H.H. & Karasoy, A. (2009). Örgütsel yaşamda dedikodunun algılanışı ve araçsallığı. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(18), 561-574.
- Litman, J. A., & Pezzo, M. V. (2005). Individual differences in attitudes towards gossip. *Personality and Individual Differences*, 38(4), 963-980.
- McShane, Steven L. & Von Glinow, M. A. (2016). Takımlarda ve örgütlerde iletişim. *İçinde Örgütsel Davranış*, A. Günsel (Çev.), Ayşe Günsel, Serdar Bozkurt (Çeviri Edt.), 152-171.
- Mert, İ. S., Bekmezci, M., & Eroğlu, K. (2019). Gayri resmi iletişimin örgütsel bağlılık üzerindeki etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(1), 1-27.
- Michelson, G., Van Iterson, A., & Waddington, K. (2010). Gossip in organizations: Contexts, consequences, and controversies. *Group & Organization Management*, 35(4), 371-390.
- Noon, M., & Delbridge, R. (1993). News from behind my hand: Gossip in organizations. *Organization Studies*, 14 (1), 23-36.
- Omar, N. A. M., Azmi, N. J., & Sani, N. A. (2020). Is Whatsapp the future of workplace communication?: Investigating the use of Whatsapp in decision-making episodes. *Journal of Nusantara Studies (Jonus)*, 5(1), 414-442.
- Özşarlak, P. (2016). Örgütlerde dedikodu ve söylentilerin ortaya çıkış nedenleri, içerikleri ve etkilerine ilişkin çalışan algularının değerlendirilmesi ve bir uygulama örneği. Yaşar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Özveren, C. G., & Büte, M. (2019). Dedikodu mekanizmasının psikososyal öncülleri ve sonuçları: araştırma görevlileri üzerine nitel bir araştırma. *Journal of International Social Research*, 12(66), 1138-1145.
- Ribeiro, V. E., & Blakeley, J. A. (1995). The proactive management of rumor and gossip. *JONA: The Journal of Nursing Administration*, 25(6), 43-50.
- Robbins, S. P., & Judge, T. (2013). İletişim. *İçinde Örgütsel Davranış*, A. Yalçın (Çev.), İ. Erdem (Çev. Edt.), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 341-374.
- Seçkin, Ş. N. (2018). İşyerinde algılanan dedikodunun psikolojik rahatlık ve sorumluluk üstlenme davranışı üzerine etkisi. *Süleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 23(3), 973-986.
- Shaw, A. K., Tsvetkova, M., & Daneshvar, R. (2011). The effect of gossip on social networks. *Complexity*, 16(4), 39-47.
- Snell, B. (2016). İletişim Kurmak. *İçinde Management*, İ. Yaran Ögel (Çev.), S. Beşler & C. Erbil (Çev. Ed.), Ankara: Nobel Yayınları, 301-322.
- Solmaz, B. (2004). *Kurumsal söylenti ve dedikodu*. Nobel Basımevi: Konya.
- Solmaz, B. (2006). Söylenti ve dedikodu yönetimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 565-575.
- Şantaş, G., Akbolat, M. & Sağlam, H. (2019). Sağlık çalışanlarında örgütsel affetme ve örgütsel dedikodunun intikam niyeti üzerindeki etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 36, 131-148.
- Şengöz, A., & Eroğlu, E. (2017). Örgütlerde sosyal medya kullanımı: sosyal medya algıları, amaç-

- ları ve kullanım alışkanlıkları. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(1), 503-524.
- Tan, N., Yam, K. C., Zhang, P., & Brown, D. J. (2020). Are you gossiping about me? The costs and benefits of high workplace gossip prevalence. *Journal of Business and Psychology*, 1-18.
- Tekgöz, A. (2013). *Dedikodunun cinsiyeti: kadın kimliğinin yeniden inşasında dedikodunun rolü*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Elazığ.
- Timuroğlu, M. K., & Balkaya, E. (2017). The relationship between organizational communication and motivation: An application. *International Journal of Social Inquiry*, 9(2), 89-113.
- Türk Dil Kurumu (TDK), <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi:13.07.2020.
- Türkçe Sözlük (2013). Türk Dil Kurumu Yayınları, 4. Baskı, Ankara.
- Türkiye İnternet Kullanımı ve Sosyal Medya İstatistikleri-<https://dijilopedi.com/2020-turkiye-internet-kullanimi-ve-sosyal-medya-istatistikleri/> Erişim tarihi: 01.05.2020.
- Usta, M. E., Kaya, A., & Özyurt, D. (2018). Örgütsel dedikodu yönetimi. *Harran Maarif Dergisi*, 3(2), 1-13.
- Van Vuuren, L. J., De Gouveia, C. M., & Crafford, A. (2005). Towards A typology of gossip in the workplace. *SA Journal of Human Resource Management*, 3(2), 56-68.
- Waddington, K., & Fletcher, C. (2005). Gossip and emotion in nursing and health-care organizations. *Journal of Health, Organisation and Management*, 19(4-5), 378-394.
- Waddington, K. (2012). The management of gossip. In *Gossip and Organizations*, Taylor & Francis Group, New York, ProQuest Ebook Central, 118-137.
- Witteck, R., & Wielers, R. (1998). Gossip in organizations. *Computational & Mathematical Organization Theory*, 4(2), 189-204.
- Yalçınsoy, A. (2019). Örgütlerde dedikodu: nedenleri ve sonuçları. S.E. Dinçer, S. Sönmez, M. Bostancı, & E. Özçoban (Ed.). *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Araştırma ve Değerlendirmeler Haziran – Cilt 2*, Ankara: Gece Kitaplığı, 106-110.

KAYNAKÇA

- Aktay, S. (2019). *İş aile çatışması ile işkoliklik ve iş güvencesizliği arasındaki ilişki: teknoparkta çalışan mühendisler üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Altın, Ş., Hırlak, B., & Çiftçi, E.G. (2018). *Çalışanların iş güvencesizliği algılarının presenteizm düzeylerine etkilerinde iş stresinin aracılık rolü*. Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları 2018, 161-170.
- Ashford, S. J., Lee, C., & Bobko, P. (1989). Content, cause, and consequences of job insecurity: A theory-based measure and substantive test. *Academy of Management Journal*, 32(4), 803-829.
- Aslan, K. (2011). *Çalışanlarda iş güvencesizliği ve işini kaybetme kaygısının iş verimi ve iş üretkenliği üzerindeki etkilerinin incelenmesi: Bilişim sektöründe bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Atılğan, Ö. (2019). İş yaşamında farklı kuşaklardaki iş güvencesizliği ve iş-aile çatışması algısı. *İş ve İnsan Dergisi*, 6(1), 1-12.
- Azıklı, Ö. (2011). *Çalışanların örgüte bağlılıkları ve iş güvencesizliği algısı ile işten ayrılma niyeti arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Borg, I., & Elizur, D. (1992). Job Insecurity: correlates, moderators and measurement. *International Journal of Manpower*, 1(13), 13-26.
- Burgard, S. A., Brand, J. E., & House, J. S. (2007). Toward a better estimation of the effect of job loss on health. *Journal of Health and Social Behavior*, 48(4), 369-384.
- Çalışkan, N. (2019). *Konaklama işletmeleri çalışanlarının örgütsel değişim ve iş güvencesizliği algıları arasındaki ilişkide istihdam edilebilirliğin düzenleyici rolü*. Doktora Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Çelebi, İ. (2017). *İşletmelerde iş güvencesizliğinin tükenmişliğe ve performansa etkileri ve Adıyaman bölgesindeki işletmelerde bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Çiğdem, S. (2010). *İş güvencesizliği algısının stres düzeyine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Çolak, E. (2014). *İş güvencesizliği ve Türk üniversite sisteminde araştırma görevlilerinin belirsizlikle mücadele stratejileri*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dede, E. (2017). *İş güvencesizliği algısının ve örgütsel güven düzeyinin örgütsel vatandaşlık davranışı üzerindeki etkileri: Devlet ortaokulu ve özel ortaokul öğretmenleri üzerine bir araştırma*. Doktora Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dumlupınar, M. (2016). *İş görenlerin iş güvencesizliği algısı ile örgütsel güven düzeyleri ve bağlanma modelleri arasındaki ilişkilerin etkisi: Isparta özel öğretim sektöründe bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Esen, C.K. (2018). *İş güvencesizliği ve başa çıkma stratejilerinin çalışanların demografik özellikleri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Etyemez, S. (2016). *İş güvencesizliğinin işte var olamama sorununa etkisinde sürekli kaygının aracılık rolü: konaklama işletmelerinde bir araştırma*. Doktora Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Farzaneh, F., & Boyer, A. (2019). *Job insecurity, innovative employee behavior and outcome expectations*. <https://ssrn.com/abstract=3395005>.

- Gezegen, S. (2010). *İş güvencesizliği algısı ve örgütsel güven arasındaki ilişki: Bir mobilya işletmesinde alan araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Greenhalgh, L., & Rosenblatt, Z. (1984). Job insecurity: Toward conceptual clarity. *Academy of Management Review*, 9(3), 438-448.
- Günelan, M. (2019). İş güvencesizliğinin örgütsel algılar, ayrılma niyeti ve performansa etkileri üzerine bir literatür incelemesi. *International Review of Economics and Management*, 7(2), 105-122.
- Gürbüz, G.F. & Dede, E. (2016). Ortaokul öğretmenlerinin örgütsel güven ve iş güvencesizliği algıları arasındaki ilişki. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(2), 89-108.
- Huang, G. H., Niu, X., Lee, C., & Ashford, S. J. (2012). Differentiating cognitive and affective job insecurity: Antecedents and outcomes. *Journal of Organizational Behavior*, 33(6), 752-769.
- Ilkım Şimşek, N., & Derin, N. (2018). Algılanan İş güvencesizliği, iş tatmini ve birey-örgüt uyumu kavramları arasındaki ilişkiler. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(36), 238-254.
- Jacobson, D. (1987). A personological study of the job insecurity experience. *Social Behaviour*, 2(3), 143-155.
- Karacaoğlu, K. (2015). Çalışanların iş güvencesizliğinin işten ayrılma niyetleri üzerindeki etkisi: Alanya bölgesindeki beş yıldızlı otellerde bir araştırma. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 7(1), 13-21.
- Kaymaz, O. (2019). *Teknostres ve iş güvencesizliği ilişkisine yönelik bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Klandermans, B., & Van Vuuren, T. (1999). Job insecurity: Introduction. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 8(2), 145-153.
- Köse, E., Özkoç, A. G. & Bekci, İ. (2019). İş güvencesizliğinin işten ayrılma niyetine etkisi: muhasebe meslek mensuplarına yönelik bir araştırma. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 9(2), 396-409.
- Köse, S., & Baykal, B.(2018). İş Güvencesizliği algısı ve iş arama davranışı ilişkisi: İstanbul ve Kocaeli örneği. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 8(2), 215-228.
- Lee, C., Bobko, P., & Chen, Z. X. (2006). Investigation of the multidimensional model of job insecurity in China and the USA. *Applied Psychology*, 55(4), 512-540.
- Orçanlı, K., Bekmezci, M. & Fırat, M.Z. (2019). İş güvencesizliğinin iş performansına etkisinde örgütsel kimliğin aracılık etkisi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 12 (18. UİK Özel Sayısı), 74-100.
- Özdemir, Ş. (2019). Çalışanların iş güvencesizliğinin duygusal emek ve iç girişimcilik üzerine etkisi. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 185-196.
- Probst, T. M. (2002). The impact of job insecurity on employee work attitudes, job adaptation, and organizational withdrawal behaviors. A.P. Brief & J.P. Walsh (Eds.). *The Psychology of Work: Theoretically Based Empirical Research*, (pp.141-168), New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Richter, A., & Naswall, K. (2019). Job insecurity and trust: uncovering a mechanism linking job insecurity to well-being. *Work & Stress: An International Journal of Work, Health & Organizations*, 33(1), 22-40.
- Sadykova, G. (2016). İş Güvencesizliği ile işyeri prokrastinasyonu (erteleme alışkanlığı) ilişkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(30), 97-120.

- Selvi Yüce, Ü., & Sümer, N. (2018). İş güvencesizliğinin etkileri: temel yaklaşımlar ve olumsuz etkileri düzenleyici faktörler üzerine bir derleme. *İş ve İnsan Dergisi*, 5(1), 1-17.
- Shin, Y., Hur, W. M., Moon, T. W., & Lee, S. (2019). A motivational perspective on job insecurity: Relationships between job insecurity, intrinsic motivation, and performance and behavioral outcomes. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(10), 1-16.
- Sverke, M., & Hellgren, J. (2002). The nature of job insecurity: Understanding employment uncertainty on the brink of a new millennium. *Applied Psychology*, 51(1), 23-42.
- Ünlü, O.O. (2020). *Örgütlerde çalışan iş görenlerin iş güvencesizliği ve iş güvencesizliğinin demografik faktörler açısından analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Valibayova, G. (2018). *İş güvencesizliği algısının iş stresi ve iş performansına etkisi: araştırma görevlileri üzerine bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Van Wyk, M., & Pienaar, J. (2008). Towards a research agenda for job insecurity in South Africa. *Southern African Business Review*, 12(2), 49-86.
- Witte, H. D. (1999). Job insecurity and psychological well-being: Review of the literature and exploration of some unresolved issues. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 8(2), 155-177.

KAYNAKÇA

- Ackerman, D. S., & Gross, B. L. (2005). My instructor made me do it: Task characteristics of procrastination. *Journal of Marketing Education, 27*(1), 5–13.
- Alexander, E. S., & Onwuegbuzie, A. J. (2007). Academic procrastination and the role of hope as a coping strategy. *Personality and Individual Differences, 42*, 1301–1310.
- Amabile, T., & Kramer, S. (2011). *The Progress Principle: Using Small Wins to Ignite Joy, Engagement, and Creativity at Work*. Boston: Harvard Business Press.
- Arvey, R. D., Rotundo, M., Johnson, W., Zhang, Z., & McGue, M. (2006). The determinants of leadership role occupancy: Genetic and personality factors. *The Leadership Quarterly, 17*(1), 1–20.
- Aydemir, S. (2018). Çalışanlarda erteleme davranışı (işyeri prokrastinasyonu) gelişiminde zaman tuzaklarının etkisi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6*(6) 1031–1040.
- Baumeister, R. F., & Heatherton, T. F. (1996). Self-Regulation failure: An overview. *Psychological Inquiry, 7*(1), 1–15.
- Beswick, G., & Mann, L. (1994). State orientation and procrastination. In J. Kuhl & J. Beckmann (Eds.), *Volition and personality: Action versus state orientation* (pp. 391–396). Gottingen: Hogrefe & Huber.
- Blunt, A. K., & Pychyl, T. A. (2000). Task aversiveness and procrastination: a multidimensional approach to task aversiveness across stages of personal projects. *Personality and Individual Differences, 28*, 153–167.
- Blunt, A., & Pychyl, T. A. (2005). Project systems of procrastinators: A personal project-analytic and action control perspective. *Personality and Individual Differences, 38*(8), 1771–1780.
- Bond, M., & Feather, N. (1988). Some correlates of structure and purpose in the use of time. *Journal of Personality and Social Psychology, 55*, 321–329.
- Boysan, M., & Kiral, E. (2016). Associations between procrastination, personality, perfectionism, self-esteem and locus of control. *British Journal of Guidance and Counseling, 1*-13.
- Burka, J. B., & Yuen, L. M. (1983). *Procrastination: Why you do it, what to do about it*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Caruth, D., & Caruth, G. (2003). A company's number one killer: Procrastination. *Innovative Leaders, 12*(5), 577.
- Cerino, E. S., (2014). Relationships between academic motivation, self-efficacy and academic procrastination. *Psi Chi Journal of Psychological Research, 19*(4), 156-163.
- Choi, J. N., & Moran, S. V. (2009). Why not procrastinate? Development and validation of a new active procrastination scale. *Journal of Social Psychology, 149*(2), 195–211.
- Chowdhury, S. F., & Pychyl, T. A. (2018). A critique of the construct validity of active procrastination. *Personality and Individual Differences, 120*, 7–12.
- Chu, A. H. C., & Choi, J. N. (2005). Rethinking procrastination: positive effects of “Active” procrastination behavior on attitudes and performance. *Journal of Social Psychology, 14*, 245-264.
- Corkin, D., Yu, S., & Lindt, S. (2011). Comparing active delay and procrastination from a self-regulated learning perspective. *Learning and Individual Differences, 21*, 602–606.
- D'Abate, C. P. (2005). Working hard or hardly working: A study of individuals engaging in personal business on the job. *Human Relations, 58*(8), 1009–1032.
- D'Abate, C. P., & Eddy, E. R. (2007). Engaging in personal business on the job: Extending the presenteeism construct. *Human Resource Development Quarterly, 18*(3), 361–383.

- Davis, R. A., Flett, G. L., & Besser, A. (2002). Validation of a new scale for measuring problematic internet use: implications for pre-employment screening. *Cyberpsychology and Behavior*, 5(4), 331–345.
- Day, V., Mensink, D., & O’Sullivan, M. (2000). Patterns of academic procrastination. *Journal of College Reading and Learning*, 30, 120-134.
- Effert, B. R., & Ferrari, J. R. (1989). Decisional procrastination: Examining personality correlates. *Journal of Social Behavior and Personality*, 4(1), 151- 156.
- Elliot, R. (2002). *A Ten-Year Study of Procrastination Stability*. Master’s Thesis, University of Louisiana, Monroe.
- Ellis, A., & Knaus, W. J. (1977). *Overcoming Procrastination*. New York: Institute for Rational Living.
- Ferrari, J. (2001). Procrastination as self-regulation failure of performance: Effects of cognitive load, self-awareness, and time limits on ‘working best under pressure. *European Journal of Personality*, 15, 391–406.
- Ferrari, J. R. (1991). Procrastination and project creation: Choosing easy, nondiagnostic items to avoid self-relevant information. *Journal of Social Behavior and Personality*, 6, 619-628.
- Ferrari, J. R. (1992). Psychometric validation of two procrastination inventories for adults: Arousal and avoidance measures. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 14, 97-110.
- Ferrari, J. R., Doroszko, E., & Joseph, N. (2005). Exploring procrastination in corporate settings: sex, status and settings for arousal and avoidance types. *Individual Differences Research*, 3, 140–149.
- Ferrari, J.R. (2004). Trait procrastination in academic settings: An overview of students who engage in task delays. In H.C. Schouwenburg, C. H. Lay, T. A. Pychyl, & J. R. Ferrari (Eds.), *Counseling the procrastinator in academic settings* (p. 19–27). American Psychological Association.
- Game, A. M. (2007). Workplace boredom coping: Health, safety, and HR implications. *Personnel Review*, 36(5), 701–721.
- Gargari, R. B., Sabouri, H., & Norzad, F. (2011). Academic procrastination: The relationship between causal attribution styles and behavioral postponement. *Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences*, 5(2), 76-82.
- Garrett, K. R., & Danziger, J. N. (2008). On cyberslacking: Workplace status and personal internet use at work. *Cyberpsychology & Behavior*, 11, 287–292.
- Hammer, C. A., & Ferrari, J. R. (2002). Differential incidence of procrastination between blue- and white-collar workers. *Current Psychology: Developmental, Learning, Personality, Social*, 21, 333–338.
- Harriott, J., & Ferrari, J. R (1996). Prevalence of procrastination among samples of adults. *Psychological Reports*, 78, 611-616.
- Haycock, L., McCarthy, P., & Skay, C. (1998). Procrastination in college students: The role of self-efficacy and anxiety. *Journal of Counseling & Development*, 76, 317- 324.
- Howell, A. J., Watson, D. C., Powell, R. A., & Buro, K. (2006). Academic procrastination: The pattern and correlates of behavioural postponement. *Personality and Individual Differences*, 40, 1519–1530.
- Islas, M. S. (2018). *An exploration of the triadic model of procrastination: arousal, avoidant, and decisional procrastination in adults*. Doctoral dissertation, California State University.
- Janis, I. L., & Mann, L. (1977). *Decisionmaking: A psychological analysis of conflict, choice, and commitment*. New York: Free.
- Johnson, J. L., & Bloom, A. M. (1995). An analysis of the contribution of the five factors of personality to variance in academic procrastination. *Personality and Individual Differences*, 18(1), 127-133.

- Kim, E., & Seo, E. H. (2013). The relationship of flow and self-regulated learning to active procrastination. *Social Behavior & Personality: An International Journal*, 41, 1099–1113.
- Knaus, W. (2000). Procrastination, blame, and change. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15, 153–166.
- Kuhl, J., & Beckmann, J. (1994). *Volition and personality: Action versus state orientation*. Göttingen, Germany: Hogrefe.
- Kühnel, J., Bledow, R., & Feuerhahn, N. (2016). When do you procrastinate? Sleep quality and social sleep lag jointly predict self-regulatory failure at work. *Journal of Organizational Behavior*, 37(7), 983-1002.
- Lasane, T. P., & Jones, J. M. (2000). When socially induced temporal myopia interferes with academic goal-setting. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15(5), 75-86.
- Lonergan, I. M., & Maher, K. I. (2000). The Relationship Between Job Characteristics and Workplace Procrastination As Moderated by Locus of Control. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15, 213-224.
- Lonergan, J. (1998). *Locus of control as moderator of the relationship between job characteristics and procrastination at work*. Doctoral dissertation, California State University, Long Beach.
- McCown, W., & Johnson, J. (1989). Validation of an adult inventory of procrastination. Society for Personality Assessment, New York.
- McCown, W., Johnson, J., & Petzel, T. (1989). Procrastination, a Principal Components Analysis. *Personality and Individual Differences*, 10, 197–202.
- Nguyen, B., Steel, P., & Ferrari, J. R. (2013). Procrastination's impact in the workplace and the workplace's impact on procrastination. *International Journal of Selection and Assessment*, 21(4), 388-399.
- Onwuegbuzie, A. (2000). I'll begin my statistics assignment tomorrow: The relationship between statistics anxiety and academic procrastination. *Annual Meeting of the American Educational Research Association*, New Orleans, LA.
- Paulsen, R. (2015). Non-work at work: Resistance or what? *Organization*, 22, 351–367.
- Pfister, T.L (2002). *The effects of self-monitoring on academic procrastination, self-efficacy and achievement*. Doctoral Dissertation, The Florida State University.
- Pychyl, T. A., Lee, J. M., Thibodeau, R., & Blunt, A. (2000). Five Days of Emotion: An Experience Sampling Study of Undergraduate Student Procrastination. *Journal of Social Behavior and Personality*, 15(5), 239–254.
- Pychyl, T.A., & Flett, G.L., (2012). Procrastination and self-regulatory failure: An introduction to the special issue. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 30(4), 203–212.
- Rozental, A., & Carlbring, P. (2013). Internet-based cognitive behavior therapy for procrastination: Study protocol for a randomized controlled trial. *JMIR Research Protocols*, 2(2), 1-8.
- Sadykova, G. (2016). İş rolü belirsizliğinin işyerindeki erteleme alışkanlığı (prokrastinasyon) üzerine etkisi: hizmet sektörüne yönelik bir araştırma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(1), 87-112.
- Schouwenburg, H.C., & Groenewoud, J.T. (2001). Study motivation under social temptation: Effects of trait procrastination. *Personality and Individual Differences*, 30, 229-40.
- Senecal, C., & Guay, F. (2000). Procrastination in job-seeking: An analysis of motivational processes and feelings of hopelessness. In J. Ferrari and T. Pychyl (Ed.), *Procrastination: Current Issues and New Directions Special Issue*. *Journal of Social Behavior and Personality*, 2000, 15(5), 267-282.
- Silver, M., & Sabini, J. (1981). Procrastinating. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 11, 207–221.

- Sirois, F. M., Melia-Gordon, M. L., & Pychyl, T. A. (2003). "I'll look after my health, later": An investigation of procrastination and health. *Personality and Individual Differences, 35*(5), 1167–1184.
- Solomon, L. J., & Rothblum, E. D. (1984). Academic procrastination: Frequency and cognitive-behavioral correlates. *Journal of Counseling Psychology, 31*, 504–510.
- Steel, P. (2007). The nature of procrastination: A Meta-analytic and theoretical review of quintessential self-regulatory failure. *Psychological Bulletin, 133*, 65–94.
- Steel, P. (2010). Arousal, avoidant and decisional procrastinators: Do they exist. *Personality and Individual Differences, 48*, 926–934.
- Steel, P. (2011). *The Procrastination Equation*. Toronto, ON: Random House.
- Steel, P., Brothen, T., & Wambach, C. (2001). Procrastination and Personality, Performance, and Mood. *Personality and Individual Differences, 30*, 95–106.
- Taras, D., Steel, P., & Ponak, A. (2010). *Personality and time delay among arbitrators*. Philadelphia, PA: Labour Arbitration Conference.
- Thatcher, A., Wretschko, G., & Fridjhon, P. (2008). Online flow experiences, problematic internet use and internet procrastination. *Computers in Human Behavior, 24*(5), 2236–2254.
- Tice, D. M., Bratslavsky, E., & Baumeister, R. F. (2001). Emotional distress regulation takes precedence over impulse control: If you feel bad, do it!. *Journal of Personality and Social Psychology, 80*, 53–67.
- Tice, D.M., & Baumeister, R.F., (1997). Longitudinal study of procrastination, performance, stress, and health: the costs and benefits of dawdling. *Psychological Science, 8*(6), 454–458.
- Van Eerde, W. (2003). A meta-analytically derived nomological network of procrastination. *Personality and Individual Differences, 35*, 1401–1418.
- Vitak, J., Crouse, J., & La Rose, R. (2011). Personal internet use at work: understanding cyberslacking. *Computers in Human Behavior, 27*, 1751–1759.
- Vohs, K. D., & Baumeister, R. F. (2011). *Handbook of Self-Regulation: Research, Theory, and Applications*. Guilford Press.
- Weinstein, J., & Dobkin, C. (2002). *Plagiarism in US higher education: Estimating Internet plagiarism rates and testing a means of deterrence*. University of California, Berkeley.
- Wolters, C. (2003). Understanding Procrastination From A Self-Regulated Learning Perspective. *Journal of Educational Psychology, 95*, 179–187.
- Zhang, Y., & Fishbach, A. (2010). Counteracting Obstacles With Optimistic Predictions. *Journal of Experimental Psychology: General, 139*, 16–31.
- Zhou, M. (2019). The role of personality traits and need for cognition in active procrastination. *Acta Psychologica, 199*, 1–8.
- Zimmerman, B. J. (2000). *Attaining self-regulation: A social cognitive perspective*. In M. Boekaerts, P. R. Pintrich, & M. Zeidner (Eds.), *Handbook of self-regulation* (p. 13–39). Academic Press.

KAYNAKÇA

- Akduru, H. E., & Semerciöz, F. (2017). Kamu kurumlarında örgütsel dedikodu ve işyeri yalnızlığına dair bir araştırma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(13), 106-119.
- Amarat, M., Akbolat, M., Ünal, Ö., & Karakaya, B. G. (2019). The mediating role of work alienation in the effect of workplace loneliness on nurses' performance. *Journal of Nursing Management*, 27(3), 553-559.
- Arslan, A., Yener, S., & Schermer, J. A. (2020). Predicting workplace loneliness in the nursing profession. *Journal of Nursing Management*, 28(3), 710-717.
- Ay, F. A. (2015). İstismarcı yönetim, işyeri yalnızlığı ve örgütsel sinizm arasındaki ilişkiler: Sağlık çalışanlarına yönelik bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1116-1126.
- Ayazlar, G., & Güzel, B. (2013). The effect of loneliness in the workplace on organizational commitment. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 319 – 325.
- Aytaç, S. (2015). Loneliness as mediator between job satisfaction and intention to leave: A study on prison staff in Turkey. *Arabian Journal of Business and Management Review*, 5(6), 1-4.
- Aytaç, S., & Başol, O. (2018). Mediating role of loneliness and organizational conflict between work overload and turnover intention. *Congress of the International Ergonomics Association* (pp. 291-301). Springer.
- Bilgin, N. (2003). *Sosyal psikoloji sözlüğü: Kavramlar, yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Cacioppo, J. T., Hawkey, L. C., & Berntson, G. G. (2003). The anatomy of loneliness. *Current Directions in Psychological Science*, 71-74.
- Çetin, A., & Alacalar, A. (2016). İş yaşamında yalnızlığı yordamada kişilik özellikleri ile algılanan sosyal ve örgütsel desteğin rolü. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 193-216.
- Cigna (2020, Ağustos). Retrieved from <https://www.cigna.com/newsroom/news-releases/2020/cigna-takes-action-to-combat-the-rise-of-loneliness-and-improve-mental-wellness-in-america>
- Cindiloğlu, M., Polatçı, S., Özçalık, F., & Gültekin, Z. (2017). İşyeri yalnızlığının iş ve yaşam tatminine etkisi: Lider-Üye etkileşiminin aracılık rolü. *Ege Akademik Bakış*, 17(2), 191-200.
- Demirbaş, B., & Haşit, G. (2016). İş yerinde yalnızlık ve işten ayrılma niyetine etkisi: Akademisyenler üzerine bir uygulama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 137-158.
- Demirer, M. C. (2019). Demografik değişkenlerin işyeri yalnızlığına etkileri: Hizmet sektöründe bir araştırma. *Social Sciences*, 14(6), 2981-2998.
- DiTommaso, E., & Spinner, B. (1997). Social and emotional loneliness: A re-examination of Weiss' typology of loneliness. *Personality and Individual Differences*, 417-427.
- Ece, S., & Gültekin, S. (2019). Örgütlerdeki yalnız kalpler: Yalnız çalışanların sinik tutumları üzerinde algılanan yönetici desteğinin aracılık rolü. *Turkish Studies*, 14(2), 355-370.
- Ernst, J. M., & Cacioppo, J. T. (1999). Lonely hearts: Psychological perspectives on loneliness. *Applied & Preventive Psychology*, 1-22.
- Eroğlu, K., & Yılmaz, Ö. (2015). Etik liderlik davranışlarının algılanan örgüt iklimi üzerine etkisine yönelik bir uygulama: İş yaşamında yalnızlık duygusunun aracılık etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 280-308.
- Ertosun, Ö. G., & Erdil, O. (2012). The effects of loneliness on employees' commitment and intention to leave. *International Conference on Leadership, Technology and Innovation Management*, 469 – 476.
- Ghadi, M. Y. (2017). The impact of workplace spirituality on voluntary turnover intentions through loneliness in work. *Journal of Economic and Administrative Sciences*, 33(1), 81-110.

- Gierveld, J. d., Tilburg, T. G., & Dykstra, P. A. (2006). Loneliness and social isolation . In A. Vangelisti, & D. Perlman, *The Cambridge Handbook of Personal Relationships* (pp. 485-500). Cambridge: Cambridge handbook of personal relationships.
- Green, L. R., Richardson, D. S., Lago, T., & Schatten-Jones, E. C. (2001). Network correlates of social and emotional loneliness in young and older adults. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(3), 281-288.
- Jones, W. (1990). Loneliness and social exclusion. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9(2), 214-220.
- Karakaya, A., Büyükyılmaz, O., & Ay, F. A. (2015). İşyeri yalnızlığının işkoliklik üzerindeki etkisi: Kardemir A.Ş.'de bir araştırma. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 79-100.
- Kaymaz, K., Eroğlu, U., & Sayılar, Y. (2014). Effect of loneliness at work on the employees' intention to leave. "*İş, Güç*" *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 16(1), 38-53.
- Koçak, Ö. E., & Yener, S. (2019). Lidere güven algısının işyeri yalnızlığı üzerindeki etkisinde psikolojik rahatlık algısının aracı rolü. *Journal of Management & Economics*, 26(3), 937-954.
- Kraus, L. A., Davis, M. H., Bazzini, D., Church, M., & Kirchman, C. M. (1993). Personal and social influences on loneliness: The mediating effect of social provisions. *Social Psychology Quarterly*, 56(1), 37-53.
- Lam, L. W., & Lau, D. C. (2012). Feeling lonely at work: Investigating the consequences of unsatisfactory workplace relationships. *The International Journal of Human Resource Management*, 4265-4282.
- Maslow, A. (1987). *Motivation and personality*. New York: Harper&Row Publisher.
- Mercan, N., Oyur, E., Alamur, B., Gül, S., & Bengül, S. (2012). İşyeri yalnızlığı ve sosyal fobi arasındaki ilişkiye yönelik bir araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 213-226.
- Moens, E., Baert, S., Verhofstadt, E., & Ootegem, L. V. (2019). *Does loneliness lurk in temp work? Exploring the associations between temporary employment, loneliness at work and job satisfaction*. Bonn: IZA Institute of Labor Economics.
- Mohapatra, M., Madan, P., & Srivastava, S. (2020). Loneliness at work: Its consequences and role of moderators. *Global Business Review*, 1-18.
- Okamura, H., Tsuda, A., & Matsuishi, T. (2011). The relationship between perceived loneliness and cortisol awakening responses on work days and weekends. *Japanese Psychological Research*, 113-120.
- Özçelik, H., & Barsade, S. (2011). Work loneliness and employee performance. (pp. 1-6). Academy of Management Proceedings.
- Özmen, M. (2020). İşyerinde yalnızlığı etkileyen örgütsel güven unsurlarının cinsiyete göre değişimi: Havalimanı çalışanları üzerine bir araştırma. *İş ve İnsan Dergisi*, 7(1), 77-88.
- Promsri, C. (2018). Relationship between loneliness in the workplace and deviant work behaviors: Evidence from a Thai government bank. *Social Science and Humanities Journal*, 2(3), 352-357.
- Russell, D., Cutrona, C. E., Rose, J., & Yurko, K. (1984). Social and emotional loneliness: An examination of Weiss's typology of loneliness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46(6), 1313-1321.
- Santas, G., Işık, O., & Demir, A. (2016). The effect of loneliness at work; work stress on work alienation and work alienation on employees' performance in Turkish health care institution. *South Asian Journal of Management Sciences*, 10(2), 30-38.
- Sarpkaya, P. Y. (2014). The effects of principals' loneliness in the workplace on their self-performance. *Educational Research and Reviews*, 9(20), 967-974.

- Silman, F., & Dogan, T. (2013). Social intelligence as a predictor of loneliness. *Spanish Journal of Psychology*, 1-6.
- Tabancalı, E. (2016). The relationship between teachers' job satisfaction and loneliness at the workplace. *Eurasian Journal of Educational Research*, 263-280 .
- Wright, S. L. (2005). Organizational Climate, Social Support and Loneliness in the Workplace. *The effect of affect in organizational settings*. Emerald Group Publishing Limited, 123-142.
- Wright, S. L. (2015). Coping with loneliness. In A. Sha'ked, & A. Rokach, *Addressing Loneliness: Coping, Prevention and Clinical Interventions* (pp. 123-134). New York: Routledge.
- Wright, S. L., Burt, C. D., & Strongman, K. T. (2006). Loneliness in the workplace: Construct definition and scale development . *New Zealand Journal of Psychology*, 59-68.
- Yılmaz, E. (2011). An investigation of teachers' loneliness in the workplace in terms of human values they possess. *African Journal of Business Management*, 5(13), 5070-5075.

KAYNAKÇA

- Admon, R., Lubin, G., Stern, O., Rosenberg, K., Sela, L., Ben-Ami, H., & Hendler, T. (2009). Human vulnerability to stress depends on amygdala's predisposition and hippocampal plasticity. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 106(33), 14120-14125.
- Ahmed, A. S. (2007). Post-traumatic stress disorder, resilience and vulnerability. *Advances in Psychiatric Treatment*, 13(5), 369-375.
- Akdeniz, H. (2018). *Beden eğitimi öğretmenlerinin psikolojik kırılabilirlik ve öğrenilmiş güçsüzlük düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Sakarya.
- Arslan, G. (2019). *Psikoloji ve Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü öğrencilerinin erken dönem uyumsuz şemaları ile psikolojik kırılabilirlik/incinebilirlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aslan, D. & Keskin, C. (2015). "Kırılabilir" yaşlı kavramının halk sağlığı yönü. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 24(2), 73-78.
- Auerbach, R. P. (2013). Psychological vulnerability: An integrative approach. *Journal of Psychotherapy Integration*, 23(3), 205-206.
- Basım, H. N., & Çetin, F. (2011). Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(3), 79-94.
- Bayraktar, K. S. (2019). *Antrenörlerin sosyal iyi oluş düzeylerinin psikolojik kırılabilirliğe olan etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Biswas-Diener, R. (2011). *Positive psychology as social change*. Dordrecht, Netherlands: Springer.
- Bunker, K. A. (1997). The power of vulnerability in contemporary leadership. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 49(2), 122-136.
- Compton, W. C., & Hoffman, E. (2013). *Positive psychology*. USA: SAGE Publications.
- Conner, K. R., Duberstein, P. R., Conwell, Y., Seidlitz, L., & Caine, E. D. (2001). Psychological vulnerability to completed suicide: A review of empirical studies. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 31(4), 367-385.
- Demirci, İ., Ekşi, H., Ekşi, F. & Kaya, Ç. (2019). Character strengths and psychological vulnerability: The mediating role of resilience, *Current Psychology*, 1-11.
- Doyle, N., MacLachlan, M., Fraser, A., Stilz, R., Lismont, K., Cox, H., & McVeigh, J. (2016). Resilience and well-being amongst seafarers: cross-sectional study of crew across 51 ships. *International Archives of Occupational and Environmental Health*, 89(2), 199-209.
- Ekşi, H., Bikeç, M.S. & Ümmet, D. (2017). Öğretmen adaylarında kendini sansürleme, psikolojik kırılabilirlik ve koşullu öz değer. *Küreselleşen Dünyada Eğitim*, 439-450.
- Ekşi, H., Özkapu, D. E. & Ümmet, D. (2019). Üniversite öğrencilerinde psikolojik kırılabilirlikle öznel zindelik arasındaki ilişkide genel psikolojik sağlığın aracı rolü. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(5), 185-190.
- Elovainio, M., Kivimäki, M., & Helkama, K. (2001). Organizational justice evaluations, job control, and occupational strain. *Journal of Applied Psychology*, 86(3), 418-424.
- Elovainio, M., Kivimäki, M., Vahtera, J., Virtanen, M., & Keltikangas-Järvinen, L. (2003). Personality as a moderator in the relations between perceptions of organizational justice and sickness absence. *Journal of Vocational Behavior*, 63(3), 379-395.
- Eryılmaz, A. (2017). Pozitif psikoterapiler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 9(3), 346-362.

- Fung, A., Low, L., Ha, S. & Lee P. (2008). Psychological vulnerability and resilience in children and adolescents with thalassaemia major. *Hong Kong Journal of Paediatrics (New Series)*, 13, 239-252.
- Goldstein, S., & Brooks, R. B. (2013). Why study resilience?. S. Goldstein & R. B. Brooks (Eds.), *Handbook of resilience in children* (pp. 3-14), New York: Springer.
- Gürkan, U., Gültekin, N. & Sezer, H. (2018). Üniversite öğrencilerinin algıladıkları yalnızlık ve ebeveyn tutumlarının sosyal ve psikolojik kırılabilirlik üzerindeki etkisi. *ULEAD Annual Congress: ICRE*, 169-177.
- Hewitt, P. L., Flett, G. L., & Ediger, E. (1996). Perfectionism and depression: Longitudinal assessment of a specific vulnerability hypothesis. *Journal of Abnormal Psychology*, 105(2), 276.
- Ingram, R. E., & Price, J. M. (2010). Understanding psychopathology: The role of vulnerability, R. E. Ingram & J. M. Price, (Eds.). *Vulnerability to psychopathology: Risk across the lifespan* (pp. 3-17). New York: Guilford Press.
- Jackson, J. (2009). A psychological perspective on vulnerability in the fear of crime. *Psychology, Crime & Law*, 15(4), 365-390.
- Joiner Jr, T. E., & Schmidt, N. B. (1995). Dimensions of perfectionism, life stress, and depressed and anxious symptoms: Prospective support for diathesis-stress but not specific vulnerability among male undergraduates. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 14(2), 165-183.
- Kaplan, M. (2018). Kadın çalışanların psikolojik sermayelerinin iş yaşam dengesi üzerindeki etkisi Tarihi İşhanlarında bir araştırma. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(3), 29-36.
- Kiamanesh, P., Dieserud, G., Dyregrov, K., & Haavind, H. (2015). Maladaptive perfectionism: Understanding the psychological vulnerability to suicide in terms of developmental history. *OMEGA-Journal of Death and Dying*, 71(2), 126-145.
- Kivimäki, M., Vahtera, J., Koskenvuo, M., Uutela, A., & Pentti, J. (1998). Response of hostile individuals to stressful change in their working lives: Test of a psychosocial vulnerability model. *Psychological Medicine*, 28(4), 903-913.
- Kutlu, M. A. (2018). Borderline kişilik bozukluğu: Bir gözden geçirme. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 11-20.
- Lawton, M. P. (1980). Psychological vulnerability. *IRB: Ethics & Human Research*, 2(8), 5-7.
- Lee, G. A., & Scanlon, A. (2007). The use of the term 'vulnerability' in acute care: Why does it differ and what does it mean?. *Australian Journal of Advanced Nursing*, 24(3), 54-59.
- Lichtenberg, P. A., Stickney, L., & Paulson, D. (2013). Is psychological vulnerability related to the experience of fraud in older adults?. *Clinical Gerontologist*, 36(2), 132-146.
- Lourme, M. J. (2013). *Measuring psychological vulnerability: The specific case of informal dwellers in the shanty towns of Manila*. Psychology Division School of Social Sciences, Nottingham Trent University, UK.
- Luthans, F., Vogelgesang, G. R., & Lester, P. B. (2006). Developing the psychological capital of resiliency. *Human Resource Development Review*, 5(1), 25-44.
- Machado, T., Sathyanarayanan, V., Bhola, P., & Kamath, K. (2013). Psychological vulnerability, burnout, and coping among employees of a business process outsourcing organization. *Industrial Psychiatry Journal*, 22(1), 26-31.
- Masten, A. S., & Reed, M. G. J. (2002). Resilience in development. C. R. Snyder & S. J. Lopez (Eds.), *Handbook of positive psychology* (p. 74-88). New York: Oxford University Press.
- Muradi, B. A. B. H. (2017). *Yaşlılarda kırılabilirliği ölçmeye yönelik frail Ölçeği'nin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Ankara.

- Nogueira, M. J., Barros, L., & Sequeira, C. (2017). Psychometric properties of the psychological vulnerability scale in higher education students. *Journal of the American Psychiatric Nurses Association, 23*(3), 215-222.
- Sarıçalı, M., & Satıcı, S. A. (2017). Bilinçli farkındalık ile psikolojik kırılganlık ilişkisinde utangaçlığın aracı rolü. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10*(1), 655-670.
- Satıcı, S. A. (2016). Psychological vulnerability, resilience, and subjective well-being: The mediating role of hope. *Personality and Individual Differences, 102*, 68-73.
- Seligman, M. E. P. (2002). *Positive psychology, positive prevention, and positive therapy*. C. R. Snyder & S. J. Lopez (Eds.), *Handbook of positive psychology* (p. 3-9), New York: Oxford University Press.
- Sheldon, K. M., & King, L. (2001). Why positive psychology is necessary. *American Psychologist, 56*(3), 216-217.
- Sinclair, V. G., & Wallston, K. A. (1999). The development and validation of the Psychological Vulnerability Scale. *Cognitive Therapy and Research, 23*(2), 119-129.
- Steverink, N., Lindenberg, S., & Slaets, J. P. (2005). How to understand and improve older people's self-management of wellbeing. *European Journal of Ageing, 2*(4), 235-244.
- Swartz, J. R., Knodt, A. R., Radtke, S. R., & Hariri, A. R. (2015). A neural biomarker of psychological vulnerability to future life stress. *Neuron, 85*(3), 505-511.
- Taş, M. A., Akdemir, H., & Çiçek, H. (2019). Toksik duygu deneyimleri ve işten ayrılma niyeti ilişkisinde psikolojik kırılganlık düzenleyici etkisi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21*(2), 98-113.
- Tekinalp, B. E. & Terzi, Ş. I. (2015). *Eğitimde pozitif psikoloji uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Thoits, P. A. (1984). Explaining distributions of psychological vulnerability: Lack of social support in the face of life stress. *Social Forces, 63*(2), 453-481.
- Wright, M. O. D., Masten, A. S., & Narayan, A. J. (2013). Resilience processes in development: Four waves of research on positive adaptation in the context of adversity. S. Goldstein & R. B. Brooks (Eds.), *Handbook of resilience in children* (pp. 15-37). New York: Springer.
- Zubin, J., & Spring, B. (1977). Vulnerability: a new view of schizophrenia. *Journal of Abnormal Psychology, 86*(2), 103-126.

KAYNAKÇA

- Abele, S., & Diehl, M. (2008). Finding teammates who are not prone to sucker and free-rider effects: The protestant work ethic as a moderator of motivation losses in group performance. *Group Processes & Intergroup Relations*, 11(1), 39-54.
- Akgündüz, Y., & Eryılmaz, G. (2018). Does turnover intention mediate the effects of job insecurity and co-worker support on social loafing?. *International Journal of Hospitality Management*, 68, 41-49.
- Aronson, E., Wilson, T. D., & Akert, R. M. (2012). *Sosyal Psikoloji*. O. Gündüz (Çev.), İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Bilgin, N. (2007). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü; Kavramlar, Yaklaşımlar*. Ankara: Bağlam Yayınevi.
- Can, H., Aşan, Ö., & Aydın, E. M. (2006). *Örgütsel Davranış*. İstanbul: Arıkan Basım Yayım Dağıtım.
- Collin, C., Benson, N., Ginsburg, J., & Grand, V. L. (2012). *Psikoloji Kitabı*. E. Laşke (Çev.), İstanbul: Alfa Yayınları.
- Dobelli, R. (2013). *The Art of Thinking Clearly* (Cilt 50). New York: Harper Collins.
- Earley, C. P. (1989). Social loafing and collectivism: A comparison of the United States and the People's Republic of China. *Administrative Science Quarterly*, 34(4), 565-581.
- Ergeneli, A. (2006). *Örgüt ve İnsan*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Garbenya, W. K., Latane, B., & Wang, Y. E. (1983). Social loafing in cross-cultural perspective Chinese on Taiwan. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 14(3), 368-384.
- Griffith, T. L., Fichman, M., & Moreland, R. L. (1989). Social loafing and social facilitation: An empirical test of the cognitive-motivational model of performance. *Basic and Applied Social Psychology*, 10(3), 253-271.
- Guerin, B. (1999). Social behaviors as determined by different arrangements of social consequences: Social loafing, social facilitation, deindividuation, and a modified social loafing. *The Psychological Record*, 49(4), 565-577.
- Güçer, E., Pelit, E., Demirdağ, Ş. A., & Keleş, Y. (2017). The impact of social loafing on intention to leave: A study on hotels. *Journal of Business Research-Turk*, 9(2), 14-36.
- Harkins, S. G., & Jackson, J. M. (1985). The role of evaluation in eliminating social loafing. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 11(4), 457-465.
- Harkins, S. G., & Szymanski, K. (1989). Social loafing and group evaluation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(6), 934-941.
- Himmetoğlu, B., Ayduğ, D., & Terzi, C. (2018). Relationships between Political Behaviors of School Principals and Perceived Coworkers' Social Loafing among Teachers. *Eurasian Journal of Educational Research*, 76, 1-20.
- Hogg, M. (1997). *Grupta Bütünleşme*. A. M. Aktaş (Çev.), İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Hogg, M. A., & Vaughan, G. M. (2011). *Sosyal Psikoloji*. İ. Yıldız, & E. Çetin (Çev.), Ankara: Ütopya Yayınları.
- Hoon, H., & Tan, T. M. L. (2008). Organizational citizenship behavior and social loafing: The role of personality, motives, and contextual factors. *The Journal of Psychology*, 142(1), 89-108.
- Jackson, J. M., & Williams, K. D. (1985). Social loafing on difficult tasks: Working collectively can improve performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49(4), 937-942.
- Jahoda, G. (2011). *Sosyal Psikoloji Tarihi*. Ş. Başlı (Çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Jakson, J. M., & Harkins, S. G. (1985). Equity in effort: An explanation of the social loafing effect. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49(5), 1199-1206.

- Kağıtçıbaşı, Ç. (2006). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Karadal, H., & Saygın, M. (2013). An investigation of the relationship between social loafing and organizational citizenship behavior. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 99, 206-215.
- Karau, S. J., & Williams, K. D. (1993). Social Loafing: A Meta-Analytic Review and Theoretical Integration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65(4), 681-706.
- Keith, D. (1982). *İşletmelerde İnsan Davranışı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, İstanbul Basımevi.
- Latané, B. (1981). The psychology of social impact. *American Psychology*, 36(4), 343-356.
- Latané, B., Williams, K., & Harkins, S. (1979). Many hands make light the work: The causes and consequences of social loafing. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37(6), 822-832.
- Luo, Z., Qu, H., & Marnburg, E. (2013). Justice perceptions and drives of hotel employee social loafing behavior. *International Journal of Hospitality Management*, 33, 456-464.
- McShane, S. L., & Von Glinow, M. A. (2016). *Örgütsel Davranış*. A. Günsel & S. Bozkurt (Çev.), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Murphy, S. M., Wayne, S. J., Liden, R. C., & Erdoğan, B. (2003). Understanding social loafing: The role of justice perceptions and exchange relationships. *Human Relations*, 56(1), 61-84.
- Nicholson, A. (2012). *Perceptions of the peer evaluation system: Relation with social loafing behaviours*. Master Thesis, Montreal, Quebec, Canada: Concordia University.
- Peplau, L. A., & Sears, D. O. (2008). *Sosyal Psikoloji*. A. Dönmez (Çev.), Ankara: İmge.
- Pushpanathan, A., & Arockiam, F. K. (2019). Organizational politics between Colleague and Supervisors of IT and ITeS, and its impact on employee's turnover intention, social loafing and effect on self-esteem by Conceptualizing Stress as mediating variable. *Journal of the Gujarat Research Society*, 21(4), 177-182.
- Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2012). *Örgütsel Davranış*. İ. Erdem (Çev.), İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Sanna, L. J. (1992). Self-efficacy theory: Implications for social facilitation and social loafing. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(5), 774-786.
- Soysal, G. (2017). *Davranış Bilimleri*. M. Zincirkıran (Ed.), Bursa: Dora Basım-Yayın.
- Sözen, U. (1980). *Örgütlenme Kuramı: Karşılaştırmalı Bir İrdeleme*. Ankara: İlk-San Matbaası.
- Spector, P. E., & Fox, S. (2002). An emotion-centered model of voluntary work behavior Some parallels between counterproductive work behavior and organizational citizenship behavior. *Human Resource Management Review*, 12, 1-24.
- Szymanski, K., & Harkins, S. G. (1987). Social loafing and self-evaluation with a social standard. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(5), 891-897.
- Şarkaya, S. S., & Tanrıöğen, Z. M. (2019). A two-way perspective on social loafing and organizational cynicism. *Educational Research and Reviews*, 14(18), 678-687.
- Şeşen, H., Soran, S., & Caymaz, E. (2014). Dark side of organizational citizenship behavior (OCB): Testing a model between OCB, social loafing, and organizational commitment. *International Journal of Business and Social Science*, 5(5), 125-135.
- Taylor, S. E., Peplau, L. A., & Sears, D. O. (2012). *Sosyal Psikoloji*. A. Dönmez (Çev.), Ankara: İmge Kitabevi.
- Whiteoak, J. W. (2007). The relationship among group process perceptions, goal commitment and turnover intention in small committee groups. *Journal of Business and Psychology*, 22(1), 11-20.
- Zajonc, R. B. (1968). Attitudinal effects of mere exposure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 9(2), 1-27.

HİNDİ (HİNTÇE)

OKUMA-YAZMA KİTABI

Dr. Esra KÖKDEMİR

EĞİTİM
yayınevi

HİNDİ (HİNTÇE) OKUMA-YAZMA KİTABI

Dr. Esra KÖKDEMİR

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-23-1

1. Baskı, Ocak 2021

Baskı Cilt

Dizgi Ofset Matbaacılık

Matbaacılar Sit. 10451. Sk. No: 4 Karatay/KONYA

0 (332) 342 07 42

Matbaa Sertifika No: 48060

Kütüphane Kimlik Kartı

HİNDİ (HİNTÇE) OKUMA-YAZMA KİTABI

Dr. Esra KÖKDEMİR

144 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-23-1

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/ mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Eğitim Yayınevi

Konya Ofis: *Rampalı İş Merkezi Kat: 1 No: 121 Meram/KONYA*

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: *Fevzi Çakmak mah. 10721 sok. B Blok, No: 16/B,*

Safakent, Karatay/KONYA

Kurumsal İrtibat No: *0533 151 50 42*

Elektronik Posta: *bilgi@egitimyayinevi.com*

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Davut Şahbaz (2020a). Keşmir: Uygarlıktan Tutsaklığa. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Davut Şahbaz. "The Two Nations Theory and It's Role In The Establishment of Pakistan". Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi 7 (2020b): 207-232.
- H. Derya Can & Canan Erdemir (2015). *Hintçe Gezi ve Konuşma Rehberi*. Ankara: Delta Kültür Yayınevi.
- Kavita Kumar (2008). *Hindi "For Non-Speaking People"* New Delhi: Rupa. Co.
- Korhan Kaya & Sithalakshmi Kidambi (2013). *Hindî-Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- R.S. McGregor (2015). *Hindi-English Dictionary*. Oxford: Oxford University Press.
- Rupert Snell & Simon Weightman (2010). *Complete Hindi*. UK: McGraw- Hill Companies.
- Rupert Snell (2010). *Hindi Dictionary*. UK: McGraw- Hill Companies.
- Rupert Snell (2011). *Essential Hindi Dictionary*. UK: McGraw- Hill Companies.
- Rupert Snell (2014). *Get Started in Hindi*. UK: McGraw- Hill Companies
- Şyām Duā (2015). *Dādī Māñ Kī Kahāniyāñ*. Delhi: Tinī Toṭ Publikeşans.

COVID-19 SÜRECİNDE İLETİŞİMİN DEĞİŞEN YÜZÜ

Editörler:

Gülsüm ÇALIŞIR

Ersin DİKER

EĞİTİM
yayınevi

COVID-19 SÜRECİNDE İLETİŞİMİN DEĞİŞEN YÜZÜ

Editörler: Gülsüm ÇALIŞIR, Ersin DİKER

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-25-5

1. Baskı, Ocak 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A

Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

COVID-19 SÜRECİNDE İLETİŞİMİN DEĞİŞEN YÜZÜ

Editörler: Gülsüm ÇALIŞIR, Ersin DİKER

419 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-25-5

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Eğitim Yayınevi

Konya Ofis: *Rampalı İş Merkezi Kat: 1 No: 121 Meram/KONYA*

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: *Fevzi Çakmak mah. 10721 sok. B Blok, No: 16/B,*

Safakent, Karatay/KONYA

Kurumsal İrtibat No: *0533 151 50 42*

Elektronik Posta: *bilgi@egitimyayinevi.com*

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Akçi, Y. (2014). “Satın Alma Karar Süreci Modeli”. Tüketici Davranışları, Ed. Mustafa Paksoy ve Mehmet Kara, İstanbul: Lisans Yayıncılık, 47-63,
- Aksoy, C. (2020). Consumer Behaviour In Economic Downturn: A Qualitative Research During Covid-19 Pandemic, Master’s Thesis, Bahcesehir University, Graduate School Of Social Sciences, Master Of Business Administration, İstanbul
- Üçhisarlı, C. (2020). Corona Virüs Online Alışverişi Artırdı, <https://pazarlamasyon.com/corona-virus-online-alisverisi-artirdi/> (Erişim Tarihi: 06.11.2020)
- Aydın, B. ve Doğan, M. (2020). Yeni Koronavirüs (COVID-19) Pandemisinin Turistik Tüketici Davranışları ve Türkiye Turizmi Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi. *Pazarlama Teorisi ve Uygulamaları Dergisi*, 6 (1), 93-115.
- Tekin, İ. Ç. (2020). Pandemi Sürecinde Değişen Tüketici Davranışları. *Business & Management Studies: An International Journal*, 8 (2), 2331-2347.
- Baltacı, A. ve Akaydın, H. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecinin Tüketicilerin Gıda Ürünlerini Satın Alma Davranışları Üzerindeki Etkisi: Bir Literatür Taraması. *Yüksek İhtisas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1, 57-64.
- Bilge, F. A. ve Göksu, N. (2010). *Tüketici Davranışları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Blackwell, R. D., Miniard, P. W. and Engel, J. F. (2001). *Consumer Behavior*, Texas: Harcourt College Publishers, Ft. Worth
- Bocock, R. (1997). *Tüketim*, Çev: İrem Kutluk, Ankara: Dost Kitabevi
- Bocutoğlu, E., Berber, M. ve Çelik, K. (2000). İktisada Giriş, Trabzon: Akademi Yayınevi
- Bozkurt, İ. (2004). İletişim Odaklı Pazarlama: Tüketiciden Müşteri Yaratmak, İstanbul: MediaCat
- Chen, Y., Rajabifard, A., Sabri, S., Potts, K. E., Laylavi, F., Xie, Y. and Zhang, Y. (2020). A Discussion Of Irrational Stockpiling Behaviour During Crisis, *Journal Of Safety Science and Resilience*, Vol. 1, Issue 1, 57-58.
- Danışmaz, A. T. (2020). Covid-19 Salgınının Tüketicilerin Online Alışveriş Tercihine Etkisi, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 9 (2), 83-90.
- Dunlap, T., Wagner, D. and Scavo, F. (2020). Coronavirus Impact Index By Industry. <https://www.computereconomics.com/article.cfm?id=2788> (Erişim Tarihi: 11.11.2020)
- Durmaz, Y. (2011). *Tüketici Davranışı*, İstanbul: Detay Yayıncılık
- Duygun, A. (2020). COVID-19 Pandemisi Sırasında Tüketicilerin Yaşam Tarzlarının Değerlendirilmesi, *Econder Uluslararası Akademik Dergi*, 4 (1), 232-247.
- Embaye, G. A. (2004). An Investigation Into The Factors Influencing Consumer Perceptions Of The No Name Brand Food Items, Doctoral dissertation, Graduate School of Business, Faculty of Management Studies University of Kwazulu-Natal, Durban
- Ezzatirad, H. (2014). Ağızdan Ağıza Pazarlamanın Müşteri Satın Alma Karar Sürecine Etkisi: Ankara’daki Devlet Üniversitelerinin İktisadi Ve İdari Bilimler Fakülteleri Öğrencileri Arasında Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güngör, N. (2018). İletişim Kuramlar Yaklaşımlar, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Ipsen, C., Kirchner, K. and Hansen, J. P. (2020). Experiences Of Working From Home In Times Of Covid-19, European Survey – Working from home during Covid-19 Report 2020, Published by: DTU, Department of Management , Akademivej, Denmark.
- İslamoğlu, A. H. (2003). *Tüketici Davranışları*. İstanbul: Beta Yayınları.
- İslamoğlu, A. H. ve Altunışık, R. (2017). *Tüketici Davranışları*. İstanbul: Beta Basım Yayım.

- İslamoğlu, A. H. ve Altunışık, R. (2008). *Tüketici Davranışları*, İstanbul: Beta Yayınları.
- İslamoğlu, A. H. (1993). Değişik Otomobil Markalarına Sahip Tüketicilerin Kişilik Özellikleri Birbirinden Farklı mı?, *Pazarlama Dünyası*, Sayı. 40
- Karabulut, M. (1981). *Tüketici Davranışları: Pazarlama Yeniliklerinin Kabulü ve Yayılışı*. İstanbul: Minnetoğlu Yayınları.
- Karabulut, M. (1991). *Tüketici Davranışı*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları
- Kazımova, A. (2020). Data Driven Approaches In Marketing Communication And Its Effectiveness On Consumer Behavior, Master's Thesis, Bahçeşehir University, Graduate School Of Social Sciences, Master Of Business Administration, İstanbul
- Kiel, G. C. and Layton, L. A. (1981). Dimensions of Consumer Information Seeking Behavior, *Journal of Marketing Research*, 233-239.
- Koç, E. (2012). *Tüketici Davranışı Ve Pazarlama Stratejileri*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Kotler, P. and Armstrong, G. (2010). *Principles of Marketing*. UK: Pearson Education.
- Kotler, P. (1997). *Marketing: An Introduction*, USA: McGraw-Hill Companies.
- Long N, K. B.(2020). An Empirical Study About The Intention To Hoard Food During COVID-19 Pandemic. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 16, 1-12.
- Mehta, S., Saxena, T. and Purohit, N. (2020). The New Consumer Behaviour Paradigm amid Covid -19: Permanent or Transient, *Journal of Health Management*, 22 (2), 291-301.
- Mucuk, İ. (2006). *Pazarlama İlkeleri*, İstanbul: Türkmen Kitabevi
- Munthiu, M. C. (2009). The Buying Decision Process and Types of Buying Decision Behavior. *Sibiu Alma Mater University Journals. Series A. Economic Sciences*, 2 (4), 27-33.
- Naeem, M. (2020). Do Social Media Platforms Develop Consumer Panic Buying During The Fear Of Covid-19 Pandemic, *Journal of Retailing and Consumer Services*, Volume 58, <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2020.102226>
- Neger, M and Uddin, B. (2020). Factors Affecting Consumers' Internet Shopping Behavior During the COVID-19 Pandemic: Evidence From Bangladesh, *Chinese Business Review*, Mar. 2020, Vol. 19, No. 3, 91-104.
- Odabaşı, Y. ve Barış, G (2002). *Tüketici Davranışı*, İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Odabaşı, Y. (2009). *Tüketim Kültürü Yetinen Toplumdan Tüketen Topluma*, İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Odabaşı, Y. (1999). *Tüketim Kültürü*, İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Öztek, M. Y., Şengel, Ö. ve Akturan, U. (2008). *Tüketici Davranışı ve Ekmek Tüketim Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: Bigart Yayınları
- Öztrak, L. (2012). E-Pazarlama Etkinliklerinin Tüketici Davranışına Etkileri Ve Bir Uygulama, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Parlak, F. (2010). Sosyal Medya ve Tüketici Satın Alma Karar Sürecine Etkileri: Nitel Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı,
- Kotler, P. (2002). *Marketing Management Millenium Edition*, USA: Pearson Custom Publishing.
- Prasad, R. K. and Jha, M. K. (2014). Consumer Buying Decisions Models: A Descriptive Study. *International Journal of Innovation and Applied Studies*, 6 (3), 335-351.
- Ramya, N. and Ali, S. M. (2016). Factors affecting consumer buying behavior. *International Journal Of Applied Research*, 2 (10), 76-80.

- Robertson, T. and Kassarijan, H. (1991). *Handbook of Consumer Behaviour*. Prentice-Hall.
- Rogers, S. ve Pieters, L. (2020). Small Positive Signs In The Consumers' Dual-Front Crisis: The Road To Recovery May Be Opening, But Only Slowly, <https://www2.deloitte.com/>
- Satıcı, Ö. (1998). Tüketici Pazarları Ve Alıcı Davranışları Tüketici Satın Alma Davranışlarını Etkileyen Faktörler, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Ankara
- Savic, D. (2020). COVID-19 and Work from Home: Digital Transformation of the Workforce, *Grey Journal*, Volume 16, Number 2, 101-104.
- Schiffman, L. G. and Wisenblit, J. (2015). *Consumer Behavior. Global Edition*. Essex: Pearson Education UK.
- Sheth, J. (2020). Impact Of Covid-19 On Consumer Behavior: Will The Old Habits Return Or Die?, *Journal of Business Research*, Volume 117, 280-283.
- Silk, A. J. (2006). *What is Marketing? USA*: Harvard Business Press
- Solomon, M. R. (2006). *Consumer Behavior*, New Jersey: Prentice Hall
- Solomon, M. R. (2017). *Consumer Behavior, Buying, Having and Being*, 12th Edition, Pearson, England.
- Şen, T. ve Yengin, D. (2020). Kriz Dinjital Tüketimde Tüketici Satın Alma Davranışına Etkisi, *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1.
- Tek, Ö. B. (1990). *Pazarlama ilkeler ve Uygulamalar*. İstanbul: Ambalaj Matbaası
- Tekin, İ. Ç. (2020). Pandemi Sürecinde Değişen Tüketici Davranışları. *Business & Management Studies: An International Journal*, 8 (2), 2331-2347.
- Torlak, Ö. ve Altunışık, R. (2009). *Pazarlama Stratejileri, Yöneltil Bir Yaklaşım*, İstanbul: Beta Basım A. Ş.
- Turunç, Ö. ve Yetkin, D. G. (2020). Covid-19 Kaynaklı Pandemi Döneminde Tüketici Davranışları: Parekendeci Markalı Ürünler Üzerine Bir Araştırma. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (COVID-19 Special Issue), 457-471.
- Türkay, O. (1989). *Mikroiktisat Teorisi*, Cilt: I-II Bir Arada, Ankara: Turhan Kitapevi
- Türkbal, A. (1997). *Mikroiktisat*, İstanbul: Filiz Kitapevi
- Walters, C. G. (1978). *Consumer Behavior: Theory and Practice*. Homewood, IL: Richard D Irwin, Inc.
- Walters, C. G. and Gordon J. P. (1970). *Consumer Behavior An Integrated Framework*. Homewood, IL: Richard D Irwin, Inc.
- Wiedner, R., Croft, C. and McGiyem, G. (2020). Improvisation During A Crisis: Hidden Innovation In Healthcare Systems, Translating Research and Evidence.
- Yıldız, S. (2020). Covid 19 ile Değişen Tüketici Davranışları, <https://covid19.tabipacademy.com/2020/05/18/degisen-tuketici-davranislari/> (Erişim Tarihi: 20.10.2020).
- Yücel, N. (2014). "Tüketici ve Tüketici Davranışı". Tüketici Davranışları, Ed. Mustafa Paksoy ve Mehmet Kara, İstanbul: Lisans Yayıncılık, 11-24,
- Yükselen, C. (1999). *Temel Pazarlama Bilgileri*, Ankara: Adım Yayıncılık <https://www.bbc.com/news/business-52376022> (Erişim Tarihi: 05.11.2020)
- TDK. İnanç, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 06.11.2020)
- Kahraman, M. (2020). Kişisel Görüşme. 09.11.2020

KAYNAKÇA

- Agamben, G. (2020). Korku Kötü Bir Yol Göstericidir Çev. Onur Civelek. <https://www.ekdergi.com/korku-kotu-bir-yol-gostericidir> (Erişim Tarihi: 21.09.2020).
- Aydoğdu, İ. (24. 03. 2020). Ulrich Beck'in Risk Toplumu ve Koronavirüsü. <https://www.gazeteduvar.com.tr/forum/2020/03/24/ulrich-beckin-risk-toplumu-ve-korona-virusu> (Erişim Tarihi: 20.09.2020).
- Başterzi, A. D., Cesur, E., Güvenç, H. R., Taşdelen, R. Ve Yılmaz, T. (2020). "Covid-19 ve Damgalanma" *TTB Covid-19 Pandemisi 6. Ay Değerlendirme Raporu*, 415-424, https://www.ttb.org.tr/kutuphane/covid19-rapor_6.pdf. (Erişim Tarihi: 28.10.2020).
- Beck, U. (2014). *Risk Toplumu – Başka Bir Modernliğe Doğru*, Çev: K. Özdoğan ve B. Doğan, İstanbul: İthaki Yayınları.
- Bostan, S., Erdem, R., Öztürk, Y. E., Kılıç, T. ve Yılmaz, A. (2020). The Effect of COVID-19 Pandemic on the Turkish Society. *Electron J Gen Med*. 17 (6):em237.
- Chotiner, I. (2020, Nisan 15). "Pandemi Tarihi Nasıl Değiştirir?", Çev. Tuğçe Pulurluoğlu. <https://sosyalbilimler.org/pandemi-tarih>. (Erişim Tarihi: 20.09.2020).
- Çayır, F. (2020). *Pandemi Takip Uygulamaları Ve Kişisel Verilerin İzlenmesi Raporu*. Ankara: Alternatif Bilişim Derneği. <https://ekitap.alternatifbilisim.org/pdf/covid19-pandemi-takip-uygulamaları-raporu.pdf> (Erişim Tarihi: 20.11.2020).
- Çınarlı, İ. (2008a). *Sağlık İletişimi ve Medya*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Çınarlı, İ. (2008b). "Bilim ve Sağlık Haberciliği: Kamu Yararına Doğru, Ulaşılabilir ve Kullanılabilir Enformasyon İletimi ve Sorumluluklar". *Tüm Yönleriyle Medya ve İletişim*, Ed. Metin Işık ve Ayhan Erdem, Konya: Eğitim Kitabevi, 145-166.
- Demirer, T. (2020). Pandemiye Verilecek Yanıtları Toplum Bilimleri ile Bütünleştirmek. *TTB Covid-19 Pandemisi 6. Ay Değerlendirme Raporu*, 605-617. https://www.ttb.org.tr/kutuphane/covid19-rapor_6.pdf. (Erişim Tarihi: 28.10.2020).
- Diker, E. (2020). Kovid-19 Salgını Döneminde Sosyal Medya Kullanımı. <https://trtakademi.net/koronavirus-kategori/kovid-19-salgini-doneminde-sosyal-medya-kullanimi/> (Erişim Tarihi: 21.09.2020).
- Dirini, İ. ve Özsu, G. (2020). *Covid-19 Pandemi Sürecinde Sosyal Medyada Nefret Söylemi Raporu*. Ankara: Alternatif Bilişim Derneği. <https://ekitap.alternatifbilisim.org/pdf/covid19-pandemi-takip-uygulamaları-raporu.pdf> (Erişim Tarihi: 20.11.2020).
- Ekiz, T., İlman E. ve Dönmez E. (2020). Bireylerin Sağlık Anksiyetesi Düzeyleri İle Covid-19 Salgını Kontrol Algısının Karşılaştırılması, *Uluslararası Sağlık Yönetimi Ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 6 (1), 139-154.
- Furedi, F. (2001). *Korku Kültürü: Risk Almamanın Riskleri*, Çev. Barış Yıldırım, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (1990). *Modernliğin Sonuçları*, Çev. Ersin Kuşdil, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Global Web Index (2020). Coronavirus Research: Series 4, Media Consumption and Support, <https://www.globalwebindex.com/coronavirus> (Erişim tarihi: 24.09.2020).
- TRT Akademi (2020). *TRT Akademi İnfodemi Araştırması*. <https://trtakademi.net/wp-content/uploads/2020/08/TRT-Akademi-Infodemi-Arastirmasi-Raporu.pdf> (Erişim Tarihi: 28.10.2020).
- Habertürk (21. 03. 2020). "10 Günde 3 Milyon Kişi Takibe Aldı, Sahte Hesaplarına Bile Her Gün Bir Yenisi Eklendi!". <https://www.haberturk.com/fahrettin-koca-twitter-hesabi-10-gunde-3-milyonu-buldu-haberler-2620002-teknoloji>. (Erişim Tarihi: 28.10.2020).
- İçişleri Bakanlığı (03.04.2020). "Şehir Giriş/Çıkış Tedbirleri ve Yaş Sınırlaması", Genelge, <https://www.icisleri.gov.tr/sehir-giris-cikis-tebirleri-ve-yas-sinirlaması> (Erişim Tarihi: 13.09.2020).
- İnceoğlu, Y. (2020). "Covid-19 Pandemisi ve Medya", *TTB Covid-19 Pandemisi 6. Ay Değerlen-*

- dirme Raporu*. 632-643. https://www.ttb.org.tr/kutuphane/covid19-rapor_6.pdf. (Erişim Tarihi: 28.10.2020).
- Karabatanoğlu, S. (16 Nisan 2020). “Küresel Salgın Haber Tüketim Alışkanlıklarını Nasıl Değiştirdi?” <https://www.newslabturkey.org/kuresel-salgin-haber-tuketim-aliskanliklarini-nasil-degis-tirdi/> (Erişim Tarihi: 21.09.2020).
- Karataş, Z. (2020). COVID-19 Pandemisinin Toplumsal Etkileri, Değişim ve Güçlenme, *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-17.
- Keskin, F. (2020). “Salgın Hastalık ve İktidar”. *TTB Covid-19 Pandemisi 6. Ay Değerlendirme Raporu*, 655-662. https://www.ttb.org.tr/kutuphane/covid19-rapor_6.pdf. (Erişim Tarihi: 28.10.2020).
- Kwok, K. O., Li, K. K., Chan, H. H., Yi, Y. Y., Tang, A., Wei, W. I. et al. (2020). Community responses during the early phase of the COVID-19 Epidemic in Hong Kong: Risk perception, information exposure and preventive measures. *Emerging Infectious Diseases*, medRxiv doi: 10.3201/eid2607.200500.
- Luhmann, N. (1993). *Risk: A Sociological Theory*, New York: Walter de Gruyter.
- Newman, N., Fletcher, R., Schulz, A. Andı, S., and Nielsen, K. N. (2020). Reuters Institute Digital News Report 2020. https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2020-06/DNR_2020_FINAL.pdf. (Erişim Tarihi: 21.09.2020).
- Nielsen, K. N., Fletcher, R., Newman, N., J. Scott Brennen, J. B. and Howard P. N. (2020). Navigating the ‘Infodemic’: How People in Six Countries Access and Rate News and Information about Coronavirus. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/202004/Navigating%20the%20Coronavirus%20Infodemic%20FINAL.pdf>. (Erişim Tarihi: 21.09.2020).
- Pembecioğlu, N. (2020). “Salgın İletişimi-Dosya Röportaj”, *TRT Akademi Dergisi*, 5. Cilt 10. Sayı. 170-210. <https://trtakademi.net/koronavirus-kategori/salgin-yayinciligi/> (Erişim Tarihi: 28.10.2020).
- Sezgin, D. (2012). *Tıbbileştirilen Yaşam Bireyselleştirilen Sağlık*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sontag, S. (2005). *Metafor Olarak Hastalık AIDS ve Metaforları*, Çev. Osman Akınbay, İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Turner, B. S. (2011). *Tıbbi Güç ve Toplumsal Bilgi*, Çev. Ümit Tatlıcan, Bursa: Sentez Yayınları.
- Türkiye Psikiyatri Derneği (2020). Covid-19 ve Ruh Sağlığı. <https://www.psikiyatri.org.tr/menu/161/cov%20B1d-19-ve-ruh-sagligi/> (Erişim Tarihi: 20.10.2020).
- Ünüböl, H., Hızlı Sayar, G. ve Tarhan, N. (2020). *Türkiye Koronafobi ve Salgınla İlişkili Duygular Çalışması*. *Üsküdar Üniversitesi*, https://cdn.uskudar.edu.tr/uploads/files/2020/04/29/turkiye-koronafobi-haritasi_1.pdf (Erişim Tarihi: 20.10.2020).
- Wahl-Jorgensen, K. (2020). Emotions and The Media in the Time of the Coronavirus Pandemic. <https://affective-societies.de/2020/interviews-portraits/emotions-and-the-media-in-the-time-of-the-coronavirus-pandemic/>(Erişim Tarihi: 20.10.2020).
- WHO-World Health Organization (2020a), Coronavirus (COVID-19) Dashboard, <https://covid19.who.int/> (Erişim Tarihi 13.10.2020).
- WHO-World Health Organization (2020b). An Ad Hoc WHO Technical Consultation Managing the COVID-19 Infodemic: Call for Action, 7-8 April 2020. Geneva: World Health Organization; 2020. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, N. (2020). İstanbul’un Kolera ile Tanışması: 1831 Salgını. *Toplumsal Tarih*. Nisan 316, ss:62-67.
- Yılmaz, N. (2020). DSÖ: Gazeteciler Sağlık Sisteminin Doğal Bir Parçası. <https://teyit.org/dso-gazeteciler-saglik-sisteminin-dogal-bir-parcasi>. (Erişim Tarihi 20.10.2020).

KAYNAKÇA

- Bağbaşıoğlu, A. (2020), Koronavirüs Salgınının Uluslararası Örgütlerin Meşruiyeti ve Etkinliğine Yönelik Yansımaları: NATO Örneği, *Turkish Studies*, 15(4), 95-108. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.43926>. (Erişim Tarihi, 09.10.2020).
- Bull, H. (1977). *Anarchical Society: A Study of Order in International Politics*, Almanya: Palgrave-Springer.
- Dobbins, J. (2019). Is NATO Brain Dead? The Rand Blog, <https://www.rand.org/blog/2019/12/is-nato-brain-dead.html>, (Erişim Tarihi, 09.10.2020).
- Eralp, A. (2011). “Sistem” “Devlet ve Ötesi: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar, Der. Atilla Eralp, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erdağ, R. (2020). Koronavirüs Sonrası NATO’nun Geleceği, <https://www.setav.org/analiz-koronavirus-sonrasi-natonun-gelecegi/>, (Erişim Tarihi, 23.11.2020).
- Kılıçaslan, E. (2020). Siyasal İletişim Bağlamında Haberin “Tarafsızlığı” ve “Objektifliği” (New York Times ve China Daily Gazetelerinde “Koronavirüs” Haberlerinin Eleştirel Söylem Analizi), *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 9(3), 2448-2464, <https://doi.org/10.15869/itobiad.730989>, Erişim Tarihi, 12.10.2020:
- Koçak, Muhammet (2015), *Bölgesel Çatışmadan Küresel Krize, Doğu Ukrayna*, İstanbul: SETA.
- Marsheimer, John, J., (2014), Why the Ukraine Crisis is the West’s Fault” *Foreign Affairs* , Eylül –Ekim 2014. (Erişim Tarihi, 23.11.2020).
- https://www.un.org/Sites/Un2.Un.Org/Files/Sg_Report_Socio-Economic_Impact_Of_Covid19.Pdf. (Erişim Tarihi, 09.09.2020).
- <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/25/coronavirus-nature-is-sending-us-a-message-says-un-environment-chief#img-2>, (Erişim Tarihi, 09.09.2020).
- <https://www.avrupa.info.tr/tr/coronavirus-crisis/abnin-covid-19-koronavirus-hakkindaki-aciklamalari-10192>. (Erişim Tarihi, 10.09.2020).
- <https://setav.org/assets/uploads/2020/07/A324.pdf>. (Erişim Tarihi, 11.09.2020).
- <https://www.nato.int/cps/en/natohq/177273.htm>. (Erişim Tarihi, 08.10.2020).
- www.londonntd.org/about-us/the-rationale-for-the-lentdr/the-london-declaration, (Erişim Tarihi, 26.11.2020).
- <https://www.criturk.com/haber/koronavirus/cinde-16-yeni-covid-19-vakasi-169557> (Erişim Tarihi, 04.09.2020).
- <https://comprop.oii.ox.ac.uk/wp-content/uploads/sites/93/2019/09/CyberTroop-Report19.pdf>, (Erişim Tarihi, 04.09.2020).
- <https://www.graphika.com/reports/exposing-secondary-infektion>. (Erişim Tarihi, 07.10.2020).
- <https://www.thetimes.co.uk/article/beijings-wolf-warrior-diplomats>. (Erişim Tarihi, 08.10.2020).
- <https://aydinlik.com.tr/haber/savasci-kurt-diplomasisi>. (Erişim Tarihi, 08.10.2020).
- <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/countryfiles/china/news/article/communique-issued-by-m-jean-yves-le-drian-minister-for-europe-and-foreign>. (Erişim Tarihi, 08.10.2020).
- www.nato.int/covit19. (Erişim Tarihi, 10.10.2020).
- <https://www.nato.int/cps/en/natohq/177273.htm>. (Erişim Tarihi, 02.10.2020).

<https://www.hurriyet.com.tr/galeri-corona-virus-koronavirus-tamamen-ne-zaman-bitecek-dunya-saglik-orgutu-tarih-verdi-41517872/3>, (Erişim Tarihi, 12.10.2020).

<https://www.criturk.com/haber/koronavirus/cinin-covaxa-katilimina-basindan-yogun-ilgi-170658>. (Erişim Tarihi, 12.10.2020).

<https://www.nato.int/case.study>, (Erişim Tarihi, 08.10.2020).

https://www.un.org/Sites/Un2.Un.Org/Files/Sg_Report_SocionEconomic_Impact_Of_Covid19. (Erişim Tarihi, 09.10.2020).

<https://www.defenceturk.net/dunu-bugunu-ve-yarini-ile-nato-stratejik-konseptler>.(Erişim Tarihi, 26.11.2020).

KAYNAKÇA

- Bator, R.J. and Cialdini R. B. (2000). The Application of Persuasion Theory to the Development Of Effective Proenvironmental Public Service Announcements, *Journal of Social Issues*, Vol. 56, No.3, 527-541.
- Cheng, H., Kotler P. and Lee N. R. (2011). Social Marketing for Public Health: An Introduction, (Ed.Cheng, H., Kotler P., ve Lee N. R. Social Marketing for Public Health Global Trends and Success Stories), Jones and Bartlett Publishers.
- Dağtaş, B. (2003). *Reklamı Okumak*. Ankara: Ütopya
- Eser Z. ve Özdoğan, F.B. (2006). *Sosyal Pazarlama: Toplumun Refahı ve Kaliteli Yaşamı İçin*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kazmi, S.H.H and Batra, S.K. (2008). *Advertising and Sales Promotion*. New Delhi: Excel.
- Kotler, P. and Gerald Z. (1971). Social Marketing: An Approach to Planned Social Change, *Journal Of Marketing*, Vol. 35, 3-12.
- Lee, H.-S. and Seong, P. J.(2012). Cultural Orientation and The Persuasive Effects of Fear Appeals: The Case Of Anti-Smoking Public Service Announcements, *Journal of Medical Marketing*, 12 (2), 73–80.
- Lokhande, M.r A. (2002). Social Marketing, *Indian Journal of Marketing*, 16-19.
- Maibach E. W. (2003). Recreating Communities to support Active Living: A New Role for Social Marketing, *American Journal of Health Promotion*, September/October, Vol. 18, No. 1, 114-119.
- Murry, J. P Jr., Stam, A. and Lastovicka J. L. (1996). Paid- Versus Donated-Media Strategies for Public Service Announcement Campaigns, *Public Opinion Quarterly*, Vol. 60, 1-29.
- Nan, X. (2008). The Influence of Liking for a Public Service Announcement on Issue Attitude, *Communication Research*, Vol.35, Number 4, 503-528.
- Searles, K. (2010) Feeling Good and Doing Good for the Environment: The Use of Emotional Appeals in Pro- Environmental Public Service Announcements, *Applied Environmental Education and Communication*, 9:3, 173-184.
- Serrat, O. (2010). The Future of Social Marketing, Knowledge Solutions, www.adb.org/knowledgesolutions.
- Terskikh, M. V. (2016). Public Service Announcements and Their Influence Upon System of Values of Children (Research of Concept of “Family” Formation), *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 233, 133 – 138
- Walsh, D. C., Rudd, R.E., Moeykens ,B.A. and Moloney, T. W. (1993). Social Marketing for Public Health, *Health Affairs*, 104-119.
- White H. A. and Dillon, J. F. (2000) Knowled About Others’ Reaction to A Public Service Announcement.’ The Impact on Self Persuasion And Third –Person Perception, *J6MC Quarterly* Vol. T, No. 4, winter 2two, 788-803.
- Yıldız, Ö. E. ve Deneçli, C. (2011). Sosyal Sorumluluk Kampanyalarının İkna Sürecinde Sosyal İçerikli Reklamların Kullanımı: Bir Çözümleme Örneği, *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.1, S.1, 96-110.
- <http://www.psaresearch.com>, (Erişim Tarihi: 05.10.2020).
- <http://www.kab.net>, (Erişim Tarihi: 12.10.2020).
- <http://www.aspenecg.org/>, (Erişim Tarihi: 02.11.2020).
- <https://www.business2community.com/>, (Erişim Tarihi: 06.11.2020).
- <https://www-s3-live.kent.edu/>, (Erişim tarihi: 05.11.2020).
- <https://www.youtube.com/user/SaglikBakanligi/videos> (Erişim tarihi: 05.11.2020).
- <https://www.youtube.com/watch?v=qEFNYHtuXsQ> (Erişim tarihi: 02.11.2020).

KAYNAKÇA

- Balcı, A. (2013). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: Pegem Akademi.
- Botan, C. and Hazleton, V. (2006). "Public Relations in a New Age". Carl H. Botan and Vincent Hazleton (Eds), *Public Relations Theory II*, New York and London: Lawrence Erlbaum Associates. 1-18.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2020). "What is Covid-19?". <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19>, (Erişim Tarihi: 24.10.2020).
- Fawkes, J. (2004). "An Introduction To Financial Public Relations". Alison Theaker (Ed.), *The Public Relations Handbook*, London and New York: Routledge, 48-65.
- Geçikli, F. (2016). *Halkla İlişkiler ve İletişim*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Grunig, J. E. and Hunt, T. (1984). *Managing Public Relations*. Belmont (USA): Thomson, Wadsworth.
- Grunig, J. E. and Grunig L. S. (1989). Toward a Theory of The Public Relations Behavior of Organizations: Review of a Program of Research, *Journal of Public Relations Research*, 1 (1), 27-63.
- Kalender, A. (2012). "Kavram Olarak Halkla İlişkiler, Dünyada ve Türkiye’de Halkla İlişkilerin Tarihsel Gelişimi". Aydın Ziya Özgür (Ed.), *Halkla İlişkiler*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2-30.
- Nagy, M. (2005). "Two-way and One-way Communication". Robert Heath L. (Ed.), *Encyclopedia of Public Relations*, California: Sage Publications, 869-870.
- Neff, B. D. (1989). "The Coorientation Model and Consultant Roles". C. H. Botan and V. Hazleton Jr. (Eds.), *Public Relations Theory*, Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 243-265.
- Oliver, S. (2007). *Public Relations Strategy*. London: Kogan Page.
- Pallant, J. (2015). *SPSS Kullanma Klavuzu*. Çev: Sibel Balcı, Berat Ahi, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Pieccka, M. (2011). "Public Relations as Dialogic Expertise". *Journal of Communication Management*, 15 (2), 108-124.
- Sağlık Bakanlığı (2020). "Genel Koronavirüs Tablosu". Erişim (24.10.2020). <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66935/genel-koronavirus-tablosu.html>.
- Şimşek, A. S. (2014). "Anket ile Ölçek Arasındaki Farklar Nelerdir?". Erişim (24.20.2020). <http://www.alfaistatistik.com/>.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2019". Erişim (24.10.2020). [file:///C:/Users/HSAN~1/AppData/Local/Temp/Rar\\$Dla2980_42145/Haber_Bulteni.pdf](file:///C:/Users/HSAN~1/AppData/Local/Temp/Rar$Dla2980_42145/Haber_Bulteni.pdf)
- Topic, M. (2017). "Corporate Communication". Ralph Tench and Liz Yeomans (Eds.), *Exploring Public Relations: Global Strategic Communication*. Harlow (UK): Pearson Education Ltd, 492-592.
- Witmer, F. V. (2006). "Overcoming System and Culture Boundaries: Public Relations From a Structuration Perspective". Carl H. Botan and Vincent Hazleton (Eds), *Public Relations Theory II*, New York and London: Lawrence Erlbaum Associates, 1-18.
- Yükseköğretim Kurulu. (2020). "Pandemi Günlerinde Türk Yükseköğretimi". Erişim (24.10.2020). <https://covid19.yok.gov.tr/Sayfalar/HaberDuyuru/pandemi-gunlerinde-turk-yuksekogretimi.aspx>, (Erişim Tarihi: 24.10.2020).

KAYNAKÇA

Alpago, H. ve Alpago, D. O. (2020). Koronavirüs Salgınının Sosyoekonomik Sonuçları, *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 109.

Arabacı, H. ve Yücel, D. (2020). COVID-19 Pandemisinin Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Etkisi, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 9 (3), 196-208.

Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.

Baştürk, E. ve Eken, İ. (2020). COVID – 19 Sürecinde Telekomünikasyon Şirketlerinin Reklam Kampanyaları: Evde Kal Kampanyasının Göstergibilimsel Analizi, *Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi*, 3(2) 24-55.

Baysal, S. ve Aka, İ. Ç. (2013). Bir Pazarlama Stratejisi Olarak Mutluluk Temasının Markalar Tarafından Kullanılması: Mutluluk Temelli Pazarlama Üzerine Bir Araştırma, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 84-93.

CNN Türk. (2020). Corona Virüsü Haritası Türkiye ve Dünya Haritası Canlı, <https://www.cnnturk.com/corona-virusu-haberleri>, (Erişim Tarihi: 29.11.2020).

Fiske, J. (1996). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Çev: Süleyman İrvan, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Gürsözlü, S. (2006). Reklam Sektöründe İllüstrasyon ve Fotoğraf Kullanımının, Tasarım Çözümlerinde Gerekliliği ve Nedenleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Hürriyet. (2020). Türkiye ve Dünyada Koronavirüs Vaka ve Ölüm Sayısında Son durum: 31 Mayıs Koronavirüs Tablosu, <https://www.hurriyet.com.tr/galeri-turkiye-ve-dunyada-koronavirus-vaka-ve-olum-sayisinda-son-durum-31-mayis-korona-virus-coronavirus-tablosu-41528987/6>, (Erişim Tarihi: 04.06.2020).

Marketing Türkiye. (2020). Markaların Koronavirüs Paylaşımları, <https://www.marketingturkiye.com.tr/haberler/markalarin-koronavirus-paylasimlari/>, (Erişim Tarihi: 16.05.2020).

Mediacat (2020). 2020 Yarıyıl Reklam ve Medya Yatırımları Açıklandı <https://mediacat.com/2020-yariyil-reklam-ve-medya-yatirimlari-aciklandi/>, (Erişim Tarihi: 24.10.2020).

Okat Özdem, E. Ö. (2013). “Göstergibilimsel Analiz”. *Reklam Analizleri*, Ed. Işıl Aktuğlu, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açık Akademi Yayınları, 169-192.

Öztürk, G. (2020). Türkiye’de Corona Virüsün Reklam Sektörü Üzerindeki Etkileri ve Reklamın Geleceğine İlişkin Öngörüler, <http://88.255.149.215/xmlui/handle/11467/3451> (Erişim Tarihi: 24.10.2020).

Pazarlamasyon. (2020). Covid-19 Salgınında Tüketici Davranışları ve Marka Algısı Raporumuz Yayında, <https://pazarlamasyon.com/COVID-19-salgininda-tuketici-davranislari-ve-marka-algisi-raporumuz-yayinda/>, (Erişim Tarihi: 16.05.2020).

Solak, B. B. (2016). Televizyon Reklamlarında Mizah ve Mizahi Karakter Kullanımı: Banka Reklamlarına Yönelik Analiz, Yüksek Lisans Tezi, Antalya, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sullivan, L. (2008). *Hey, Whipple, Squeeze This a Guide to Creating Great Ads*, Hoboken: John Wiley & Sons, Inc.

T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (2020). Covid-19 (Sars-Cov-2 enfeksiyonu) Rehberi Bilim Kurulu Çalışması, <https://www.tjod.org/COVID-19-sars-cov-2-enfeksiyonu-rehberi-bilim-kurulu-calismasi-14-nisan-2020/>, (Erişim Tarihi: 12.05.2020).

Thinkwithgoogle. (2020). YouTube Ads Leaderboard #EvdeKal, <https://www.thinkwithgoogle.com/intl/tr-tr/pazarlama-stratejileri/video/youtube-ads-leaderboard-evdekal/>, (Erişim Tarihi: 03.06.2020).

Türk Tabipler Birliği. (2020). Covid-19 Pandemisi İki Aylık Değerlendirme Raporu, <https://www.ttb.org.tr/userfiles/files/covid19-rapor.pdf>, (Erişim Tarihi: 18.05.2020).

Visual Capitalist. (2020). The Covid-19 Impact on Advertising Spend, <https://www.visualcapitalist.com/the-covid-19-impact-on-advertising-spend/>, (Erişim Tarihi: 24.10.2020).

Yönet, E. (2005). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Anlayışında Son Dönemeç: Stratejik Sorumluluk, *Bahkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(13), 239-264.

KAYNAKÇA

- Adedoyin, O. B. and Soykan, E. (2020). COVID-19 Pandemic and Online Learning: The Challenges and Opportunities, *Interactive Learning Environments*, 1-13. (doi: 10.1080/10494820.2020.1813180).
- Adnan, M. and Anwar, K. (2020). Online Learning amid the COVID-19 Pandemic: Students' Perspectives, *Journal of Pedagogical Sociology and Psychology*, 2 (1), 45-51.
- Akbaş, U., Aydoğdu, Ş. ve Büyüköztürk, Ş. (2020). Farklı Ortamlarda Uygulanan Likert Tipi Ölçek ile Metrik Ölçeğin Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35 (1), 222-242.
- Allam, S. N. S., Hassan, M. S., Mohideen, R. S., Ramlan, A. F., and Kamal, R. M. (2020). Online Distance Learning Readiness During Covid-19 Outbreak Among Undergraduate Students, *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 10 (5), 642-657.
- Ali, A. and Ahmad, I. (2020). Key Factors for Determining Students' Satisfaction in Distance Learning Courses: A Study of Allama Iqbal Open University, *Contemporary Educational Technology*, 2 (2), 118-134.
- Almuraqab, N. A. S. (2020). Shall Universities at the UAE Continue Distance Learning After the COVID-19 Pandemic? Revealing Students' Perspective. *International Journal of Advanced Research in Engineering and Technology (IJARET)*, 11 (5), 226-233.
- Altuntaş, E. Y., Başaran, M., Özeke, B. ve Yılmaz, H. (2020). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Yükseköğretim Kurumlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Stratejilerine ve Öğrenme Deneyimlerine İlişkin Algı Düzeyleri, *Uluslararası Hakla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi*, 3 (2) 8-23.
- Arar, A. (1999). Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi, Uzaktan Eğitim Uygulama Modelleri ve Maliyetleri, *Uzaktan Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (ss. 25-28). Ankara: Baltat.
- Archambault, L. and Borup, J. (2020). Coming Together as a Research Community to Support Educators and Students in K-12 Online and Emergency Remote Settings, *Journal of Online Learning Research*, 6 (1), 1-3.
- Aristovnik, A., Keržič, D., Ravšelj, D., Tomažević, N. and Umek, L. (2020). Impacts of the COVID-19 Pandemic on Life of Higher Education Students: A Global Perspective, *Preprints*, (doi: 10.20944/preprints202008.0246.v2).
- Ateş, Ö. T. (2014). Yükseköğretimde Uzaktan Eğitimin Sayısal Verilerle Değerlendirilmesi, *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 22-40.
- Atıcı, B. (2006). "Uzaktan Eğitim", *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Hazırlama*, Ed. Mehmet Gürol, Ankara: Akış Yayınları, 215-228.
- Balaman, F. (2018). Web Tabanlı Uzaktan Eğitim ile Geleneksel Eğitimin İnternet Programcılığı 2 Dersi Kapsamında Karşılaştırılması, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7 (2), 1173-1200.
- Baloğlu, B. (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Bao, W. (2020). COVID-19 and Online Teaching in Higher Education: A Case Study of Peking University, *Human Behavior & Emerging Technologies*, 2, 113-115.
- Bardakçı, H., Özçelik, O. ve Kılıç, S. (2015). Cinsiyet ile Tüketici Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi ve Ampirik Bir Uygulama, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (40), 620-626.
- Baştürk, S. ve Taştepe, M. (2018). "Anketler". *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ed. Savaş Baştürk, Ankara: Vize Yayıncılık, 247-279.

- Bataineh, K. B., Atoum, S. M., Alsmadi, L. A., and Shikhali, M. (2021). A Silver Lining of Coronavirus: Jordanian Universities Turn to Distance Education, *International Journal of Information and Communication Technology Education*, 17 (2), 1-11.
- Bayram, M., Peker A. T., Aka, S. T., Vural, M. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Dersine Karşı Tutumlarının İncelenmesi, *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (3), 330-345.
- BBC News (2020). <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51614548> (Erişim Tarihi: 15.09.2020).
- Bozkurt, A., Jung, I., ... and Paskevicius, M. (2020). A Global Outlook to the Interruption of Education due to COVID-19 Pandemic: Navigating in a Time of Uncertainty and Crisis, *Asian Journal of Distance Education*, 15 (1), 1-126.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 3 (2), 85-124.
- Buluk, B. ve Eşitti, B. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Sürecinde Uzaktan Eğitimin Turizm Lisans Öğrencileri Tarafından Değerlendirilmesi, *Journal of Awareness*, 5 (3), 285-298.
- Cabı, E. ve Ersoy, H. (2017). Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim Uygulamalarının İncelenmesi: Türkiye Örneği, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7 (3), 419-429.
- Can, E. (2020). Koronavirüs (COVID-19) Pandemisi ve Pedagojik Yansımaları: Türkiye’de Açık ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları. *AUAd*, 6 (2), 11-53.
- Cevahir, E. (2020). *SPSS ile Nicel Veri Analizi Rehberi*, İstanbul: Kibe Yayınları No: 116.
- Clark, R. C. and Mayer, R. E. (2003). *E-learning and the Science of Instruction*. San Francisco: Pfeiffer.
- Çakmak, A. Ç. (2013). Uzaktan Eğitim Hizmetinin Öğrenciler Tarafından Değerlendirilmesi: Karabük Üniversitesi’nde Bir Uygulama, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, 12 (23), 263-287.
- Çalışkur, A. ve Demirhan, A. (2013). İçsel Güdülenme Envanteri Dilsel Eşdeğerlik, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (4), 52-74.
- Çıglık, H. ve Bayrak, M. (2015). Uzaktan Öğrenme ve Yapısalcı Yaklaşım, *IJODE*, 1 (1), 87-102.
- Çoban, S. (2012). Uzaktan ve Teknoloji Destekli Eğitimin Gelişimi, *XVI. Türkiye’de İnternet Konferansı*, 7-9 Kasım 2002, İstanbul.
- Daş, R. ve Varol, N. (2001). Günümüzde Uzaktan Eğitim Uygulamalarına Genel Bakış, Ulusal Bilişim-Multimedya Konferansı (53-62), Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Demir, E. (2014). Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39, 203-212.
- Demiray, U. ve İşman, A. (2001). History of Distance Education, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 90-108.
- Demuyakor, J. (2020). Coronavirus (COVID-19) and Online Learning in Higher Institutions of Education: A Survey of the Perceptions of Ghanaian International Students in China, *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 10 (3), 1-10.
- Dhawan, S. (2020). Online Learning: A Panacea in the Time of COVID-19 Crisis, *Journal of Educational Technology Systems*, 49 (1), 5-22.
- Dikmen, S. ve Bahçeci, F. (2020). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Yükseköğretim Kurumlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Stratejileri: Fırat Üniversitesi Örneği, *Turkish Journal of Educational Studies*, 7 (2), 78-98.
- Dilekçi, Ü. ve Nartgün, Ş. S. (2020). Öğretmenlerin Algıladıkları Uyumsal Performans Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması: Geçerlik-Güvenirlik ve Betimsel Analiz, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35 (2), 448-465.

- Dinçer, S. (2006). Bilgisayar Destekli Eğitim ve Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış, 4. *Bilgi Teknolojileri Akademik Bilişim Konferansı*, 9-11 Şubat 2006, Denizli.
- Dube, B. (2020). Rural Online Learning in the Context of COVID-19 in South Africa: Evoking an Inclusive Education Approach, *Multidisciplinary Journal of Educational Research*, 10 (2), 135-157.
- Duraku, Z. H. and Hoxha, L. (2020). The Impact of COVID-19 on Education and on the Well-being of Teachers, Parents, and Students: Challenges Related to Remote (Online) Learning and Opportunities for Advancing the Quality of Education, <https://www.researchgate.net/publication/341297812> (Erişim Tarihi: 26.07.2020).
- Edelhauser, E. and Lupu-Dima, L. (2020). Is Romania Prepared for eLearning during the COVID-19 Pandemic? *Sustainability*, 12 (13), 1-29.
- Eygü, H. ve Karaman, S. (2013). Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Memnuniyet Algıları Üzerine Bir Araştırma, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (1), 36-59.
- Hamid, F. S. and Yip, N. (2019). Comparing Service Quality in Public vs. Private Distance Education Institutions: Evidence Based on Malasia, *TOJDE*, 20 (1), 17-34.
- Holder, B. (2007). An Investigation of Hope, Academics, Environment, and Motivation as Predictors of Persistence in Higher Education Online Programs, *The Internet and Higher Education*, 10, 245-260.
- Holmberg, B. (1995). The Evolution of the Character and Practice of Distance Education, *Open Learning*, 10 (2), 47-53.
- Hürriyet (2020). Üniversitelilerden Uzaktan Eğitim Karnesi. <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/universitelilerden-koronavirus-surecindeki-egitim-icin-yok-ve-universitelere-karne-41488577>, (Erişim Tarihi: 24.08.2020).
- Irungu, M. B. (2016). Factors Influencing Learners' Satisfaction with Distance Learning: A Case of Bachelor of Education (Arts) University of Nairobi, Kenya. *A Research Project Report*, Kenya: University of Nairobi.
- İşıkdag, Ü., Cansız, S. ve Şahin, K. (2020). Sosyal Bilimler Araştırmacılarının İstatistik Paket Programlarına Karşı Tutumları, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28 (2), 662-672.
- İlhan, M. (2016). Araştırmacıların Nicel Veri Analizinde Karşılaştıkları Güçlüklerin İkili Karşılaştırmalar Yoluyla İncelenmesi, *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 7 (1), 73-84.
- İşman, A. (2011). *Uzaktan Eğitim*. 4. Baskı, Ankara: Pegem Yayınları.
- Jena, P. K. (2020). Impact of COVID-19 on Higher Education in India, *International Journal of Advanced Education and Research*, 5 (3), 77-81.
- Kaba, A. U., Güneş, A. ve Altıntaş, T. (2012). E-öğrenmede Destek Hizmetlerinin Öğrenen Memnuniyetine Etkisi, *Eğitim Teknolojileri Araştırma Dergisi*, 3 (2), 1-13.
- Kaçan, A. ve Gelen, İ. (2020). Türkiye'deki Uzaktan Eğitim Programlarına Bir Bakış, *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6 (1), 1-21.
- Kantoğlu, B., Torkul, O. ve Altunışık, R. (2013). E-öğrenmede Öğrenci Memnuniyetini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesine Yönelik Model Önerisi, *Business and Economics Research Journal*, 4 (1), 121-141.
- Karadağ, E. ve Yücel, C. (2020). Yeni Tip Koronavirüs Pandemisi Döneminde Üniversitelerde Uzaktan Eğitim: Lisans Öğrencileri Kapsamında Bir Değerlendirme Çalışması, *Yükseköğretim Dergisi*, 1-12. (doi:10.2399/yod.20.730688).
- Kaya, M. F. (2013). Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 28, 175-193.

- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kenar, İ. ve Balcı, M. (2013). Öğrencilerin Derslerde Teknoloji Ürünü Kullanımına Yönelik Tutumu: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (22), 249-262.
- Kentnor, H. E. (2015). Distance Education and the Evolution of Online Learning in the United States, *Curriculum and Teaching Dialogue*, 17 (1 & 2), 21-34.
- Keskin, M. ve Kaya, D. Ö. (2020). COVID-19 Sürecinde Öğrencilerin Web Tabanlı Uzaktan Eğitime Yönelik Geri Bildirimlerinin Değerlendirilmesi, *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 59-67.
- Kıralı, F. N. ve Alıcı, B. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Algısına İlişkin Görüşleri, *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 30, 55-83.
- Kırık, A. M. (2014). Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye'deki Durumu, *Marmara İletişim Dergisi*, 21, 73-94.
- Kiryokava, G. (2009). Review of Distance Education, *Trakia Journal of Sciences*, 7 (3), 29-34.
- Koç Başaran, Y. (2017). Sosyal Bilimlerde Örneklem Kuramı, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (47), 480-495.
- Koçoğlu, E., Ulu Kalın, Ö., Tekdal, D. ve Yiğen, V. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecinde Türkiye'deki Eğitime Bakış, *International Social Sciences Studies Journal*, 6 (65), 2956-2966.
- Korkmaz, Ö., Çakır, R. ve Tan, S. S. (2015). Öğrencilerin E-öğrenmeye Hazır Bulunuşluk ve Memnuniyet Düzeylerinin Akademik Başarıya Etkisi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (3), 219-241.
- Kumtepe, E. G., Toprak, E., Öztürk, A., Büyükköse, G. T., Kılınç, H. ve Menderis, İ. A. (2019). *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 5 (3), 41-80.
- Kuo, Y. C., Walker, A. E., Belland, B. R. and Schroder, K. E. (2013). A Predictive Study of Student Satisfaction in Online Education Programs, *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 14 (1), 16-39.
- Kurnaz, E. ve Serçemeli, M. (2020). COVID-19 Pandemi Döneminde Akademisyenlerin Uzaktan Eğitim ve Muhasebe Eğitimine Yönelik Bakış Açılıarı Üzerine Bir Araştırma, *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 2 (3), 262-288.
- Kurtuluş, K. (2010). *Araştırma Yöntemleri*, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Lamoree, D. and Aguirre, N. (2010). *Distance Learning Student Satisfaction Survey*, USA: Mt. San Antonio College.
- Metin, A. E., Karaman, A. ve Şaştım, Y. A. (2017). Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Sistemine Bakış Açısı ve Uzaktan Eğitim İngilizce Dersinin Verimliliğinin Değerlendirilmesi: Banaz Meslek Yüksekokulu, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2), 640-652.
- Moore, M. G. (1998). "Introduction to Distance Learning", *Distance Learners in Higher Education: Institutional Responses for Quality Outcomes*, Ed. Chare C. Gibson, Madison, WI: Atwood, 1-7.
- Murphy, M. A. P. (2020). COVID-19 and Emergency E-Learning: Consequences of the Securitization of Higher Education for Post-pandemic Pedagogy, *Contemporary Security Policy*, 41 (3), 492-505.
- Nenko, Y., Kybalna, N. and Snisarenko, Y. (2020). The COVID-19 Distance Learning: Insight from Ukrainian Students, *The Brazilian Scientific Journal of Rural Education*, 5, 1-19.
- OECD (2020). *A Framework to Guide an Education Response to the COVID-19 Pandemic of 2020*, Paris: OECD Publishing.

- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Güncel Durumu, *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi-InesJournal*, 2 (5), 376-394.
- Özer, B. (1990). Uzaktan Eğitim Sisteminin Evrensel Yapısı, *Kurgu Dergisi*, 8, 569-594.
- Özer, M. (2020). Educational Policy Actions by the Ministry of National Education in the Times of COVID-19, *Kastamonu Education Journal*, 28 (3), 1124-1129.
- Özturan, M., Egeli, B. ve Darcan, O. (2000). Türk Üniversitelerinde Bilgisayar Ağlarının Uzaktan Eğitim Aracı Olarak Kullanılmasına İlişkin Bir Araştırma, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 108-113.
- Papi, C. ve Büyükaslan, A. (2007). *Türkiye ve Fransa’daki Uzaktan Eğitimde Gelişmeler: Hangi Eğitim Hakkı*, Marsilya: Colloque Tice Mediterranee.
- Rapanta, C., Botturi, L., Goodyear, P., Guardia, L., and Koole, M. (2020). Online University Teaching During and After the Covid-19 Crisis: Refocusing Teacher Presence and Learning Activity, *Postdigital Science and Education*, 1-23.
- Sahu, P. (2020). Closure of Universities Due to Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): Impact on Education and Mental Health of Students and Academic Staff, *Cureus*, 12 (4), 1-6. (doi: 10.7759/cureus.7541).
- Schleicher, A. (2020). *The Impact of COVID-19 on Education-Insights from Education at a Glance*, France: OECD Development Center.
- Simonson M., Schlosser, C. and Orellana, A. (2011). Distance Education Research: A Review of the Literature. *Journal of Computing in Higher Education*, 23, 124-142.
- Simonson, M. and Seepersaud, D. J. (2019). *Distance Education: Definition and Glossary of Terms*, 4th Ed., Charlotte, NC: Information Age Publishing.
- Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M. and Zvacek, S. (2009). *Teaching and Learning at a Distance: Foundations of Distance Education*, 4th Ed. Boston: Allyn & Bacon.
- Tabachnick, B. G. and Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*, 6th Ed., Boston: Pearson.
- TRT Haber (2020). Türkiye’de İlk Koronavirüs Vakası Tespit Edildi. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/turkiyede-ilk-koronavirus-vakasi-tespit-edildi-466216.html>, (Erişim Tarihi: 28.08.2020).
- UN (2020). *Policy Brief: Education During COVID-19 and Beyond*, New York: United Nations.
- UNESCO (2020). Teacher Task Force Calls to Support 63 Million Teachers Touched by the COVID-19 Crisis. <https://en.unesco.org/news/teacher-task-force-calls-support-63-million-teachers-touched-covid-19->, (Erişim Tarihi: 21.08.2020).
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2013). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, 4. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Usta, A. (2019). Evreleri ile Bilimsel Araştırma Süreci ve Raporlaştırılması, *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 6 (13), 85-111.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan Eğitim*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Üstün, Ç. ve Özçiftçi, S. (2020). COVID-19 Pandemisinin Sosyal Yaşam ve Etik Düzlem Üzerine Etkileri: Bir Değerlendirme Çalışması, *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25 (1), 142-153.
- Varol, A. (2003). İlk Yerel Üniversite Televizyonu, *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1, 272-288.
- Waddingham, R. (2020). COVID-19: How Can We Support Each Other (and Ourselves)? *Psychosis*, 12 (2), 101-105.
- World Bank (2020). *Guidance Note on Education Systems’ Response to COVID-19*, Washington: World Bank.

- Yalman, M. (2013). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Bilgisayar Destekli Uzaktan Eğitim Sistemi (Moodle) Memnuniyet Düzeyleri, *Electronic Turkish Studies*, 8 (8), 1395-1406.
- Yamamoto, G. T. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi, *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 25-34.
- Yaşar, M. (2014). İstatistiğe Yönelik Tutum Ölçeği, Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36 (2), 59-75.
- Yener, S. (2018). Sosyal Bilimlerde Kuramın Rolü, *Social Sciences Research Journal*, 7 (3), 102-113.
- YÖK (2020). Basın Açıklaması. <https://covid19.yok.gov.tr/Documents/alinan-kararlar/03-uzaktan-egitime-iliskin-alinan-karar.pdf>, (Erişim Tarihi: 31.08.2020).
- YÖK (2020). Küresel Salgında Yeni Normalleşme Süreci. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2020/kuresel-salginda-yeni-normallesme-sureci-2020.pdf>, (Erişim Tarihi: 31.08.2020).
- YÖK (2020). Öğrenci Sayıları Özet Tablosu 2019-2020. <https://istatistik.yok.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.08.2020).

KAYNAKÇA

- Auerbach, Y. and Bloch-Elkon, Y. (2005). Media Framing and Foreign Policy: The Elite Press Vis-À-Vis US Policy in Bosnia, 1992-95. *Journal of Peace Research*, 42(1), 83-99.
- Ackland, R. (2013). *Web Social Science: Concepts, Data and Tools for Social Scientists in the Digital Age*. London: Sage Publications.
- Aydoğan, D. (2013). Türkiye’de Dijital Gazetecilik: Habertürk ve Hürriyet Gazeteleri Örneği. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC*, 3 (3), 19-31.
- Balcı, Ş. ve Bekiroğlu. O. (2012). İçerikten Anlama Giden Bir Tünel Olarak İçerik Çözümlemesi: 2011 Genel Seçimlerinde Ak Parti TV Reklamları Üzerine Bir Araştırma. İletişim Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri Yazılı Metin Çözümleme. Ed. Özlem Güllüoğlu. Ankara: Ütopya Yayınevi, 268-323.
- Bardoel, J. and Deuze, M. (2001). Network Journalism: Converging Competences of Media Professionals and Professionalism, *Australian Journalism Review*, 23(2), 91-103.
- Basch, C. H., Kecojevic, A. and Wagner, V. H. (2020). Coverage of the COVID-19 Pandemic in the Online Versions of Highly Circulated U.S. Daily Newspapers, *Journal of Community Health*, 45, 1089–1097.
- Baxter, L. A. and Babbie, E.R. (2004). *The Basics of Communication Research*. USA: Thompson and Wadsworth.
- Beck, U. (2011). *Risk Toplumu Başka Bir Modernliğe Doğru*. Çev. Kazım Özdoğan ve Bülent Doğan. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Boczkowski, P. J. (2004). *Digitizing the News: Innovation in Online Newspapers*. Cambridge: MIT Press.
- Boin, A., ‘t Hart, P., Stern, E. and Lessons, B. S. (2005). *The Politics of Crisis Management Public Leadership Under Pressure*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (2000). *Televizyon Üzerine*. İstanbul: Yapı Kredi yayınları.
- Brittanica (2020). British Newspapers. <https://www.britannica.com/topic/The-Sun>. (Erişim Tarihi: 15.10.2020).
- Bullock, H. E., Wyche, K. and Williams, W. R. (2001). Media Images of The Poor. *Journal of Social Issues*, 57(2): 229-246. doi: <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00210>.
- Büyüköztürk, Ş., Aygün, Ö. ve Kılıç Çakmak, E. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çapar, H. ve Çakmak, C. (2019). Halk Sağlığı Bilgi Kaynağı olarak Gazeteler: Sağlıkla ilgili Haberlerin Analizi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 6 (1): 18-26.
- Çetinkaya, A. (2018). İçerik Üretiminden Reklama Çevrimiçi Gazetecilik. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Chike Onwe, E., Chukwu, J., Nwamini, S. C., Nwankwo, S. U. and Elem, S. (2020). Analysis of Online Newspapers’ Framing Patterns of COVID-19 in Nigeria. *European Scientific Journal*, 16(22), 217-237.
- Coombs, W. T. (2010). Parameters for Crisis Communication, *The Handbook of Crisis Communication*, Ed. W. Timothy Coombs and Sherry J. Holladay, UK: Wiley Blackwell. 17-53.
- D’Angelo, P. (2002). News Framing as a Multiparadigmatic Research Program: A response to Entman. *Journal of Communication*, 52(4), 870–888. doi: 10.1093/joc/52.4.870.
- Deep Knowledge Group Covid-19 Countries Ranking Methodology <https://www.dkv.global/methodology?lightbox=dataItem-k8yxkxwvt>. (Erişim Tarihi: 11.09.2020)
- Deuze, M. (2003). The Web and Its Journalisms: Considering The Consequences of Different Ty-

- pes of News Media Online. *New Media & Society*, 5(2), 203–230.
- Deuze, M. (2004). What is Multimedia Journalism. *Journalism Studies*, 5(2), 139-152.
- Digital Age. 2017. Haber Tüketicisi 20 Mercek Altında. <https://digitalage.com.tr/haber-tuketici-si-2-0-mercek-altinda>. (Erişim Tarihi: 15.10.2020).
- Donohue, G. A. Tichenor, P. J. and Olien, C. N. (1975). Mass Media and The Knowledge Gap A Hypothesis Reconsidered. *Communication Research Journal*, 2 (1): 3-23.
- Entwistle V. (1995). Reporting Research in Medical Journals and Newspapers. *BMJ: British Medical Journal*, 310,(6984), 920-923.
- Finset, A., Bosworth, H., Botow, P., Gulbrandsen, P., Hulsman, R. L., Pieterse, A. H., Street, R., Tsohoetschel, R. and van Weert, J. (2020). Effective Health Communication - a Key Factor in Fighting the COVID-19 Pandemic. *Patient Educ Couns*, 103(5), 873–876.
- Freimuth, V., Linnan, H. W. and Potter, P. (2000). Communicating the Threat of Emerging Infections to the Public. *Emerging Infectious Diseases*, 6 (4), 337–347.
- Furedi, F. (2001). *Korku Kültürü. Riski Almamanın Riskleri*. Çev. Barış Yıldırım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gazete Tirajları (2020). <http://gazetetirajlari.com/HaftalikTirajlar.aspx>. (Erişim Tarihi: 15.10.2020).
- Gelfand, M. J., Raver, J. L., Nishii L. H. and Yamaguchi, S. (2011). Differences between Tight and Loose Cultures: A 33-Nation Study. *Science*, 332, 1100–1104.
- Gelfand, M. J. (2019). Universal and Culture-Specific Patterns of Tightness-Looseness across the 31 Chinese Provinces. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 116(14), 6522-6524.
- Gezgin, S. (2002). Geleneksel Basın ve İnternet Gazeteciliği, İnternet Çağında Gazetecilik, Ed. Serhan Yedig ve Haşim Akman, İstanbul: Metis Yayınları, 29-36.
- Giddens, A. (2000). Üçüncü Yol. Çev. Mehmet Özay, İstanbul: Birey yayıncılık.
- Golan, G. and Wanta, W. (2001). Second Level Agenda-Setting in the New Hampshire Primary: A Comparison of Coverage in Three Newspapers and Public Perceptions of Candidates, *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 78 (2), 247-259.
- Gülнар, M. (2017). Gündem Belirlemede Yeni Alanlar ve Yaklaşımlar. 1. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı, İstanbul, May 4-5. 469-477.
- Hester, J. B. and Gibson, R. (2003). The Economy and Second-Level Agenda Setting: A Time Series Analysis of Economic News and Public Opinion About The Economy. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 80(1), 73-90.
- Hofstede Institute. <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison/>. (Erişim Tarihi: 15.10.2020).
- Hofstede, G. H. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Hofstede, G. H. (2003). *Cultures and Organizations: Software Of The Mind, Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival*. U.K.: Profile Books.
- Hofstede, G.H. (2011). Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1). 1-26.
- Harrington, J. R., and Gelfand, M. J. (2014). Tightness–Looseness Across the 50 United States. *Proceedings of the National Academy of Sciences USA*, 111, 7990–7995.
- Hoşgör, D. G. (2014). İletişim ve Sağlık İletişimi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Huynh, T.L.D. (2020). Does Culture Matter Social Distancing under the COVID-19 Pandemic?. *Saf. Sci*, 130, 104872.

- Hürriyet (2018). Doğan Medyanın Demirörene Satış ve Devri Tamamlandı. <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/dogan-medyanin-demirorene-satis-ve-devri-tamamlandi-40839268>. (Erişim Tarihi: 15.10.2020).
- Ipsos (2020). Covid Watch. <https://www.ipsos.com/en-nl/webinar-understanding-coronavirus-crisis>. (Erişim Tarihi: 15.10.2020).
- Jensen, K. B. (2011). New Media, Old Methods, Internet Methodologies and the Online/Offline Divide. Çev. Yiğit Yavuz. *Medya ve İzleyici Bitmeyen Tartışma*. Ed. Şahinde Yavuz. Ankara: Vadi Yayınları, 55-83.
- Jesus, M. De. (2013) The Impact of Mass Media Health Communication on Health Decision Making and Medical Advice-Seeking Behavior of U.S. Hispanic Population, *Health Communication*, 28 (5), 525-529.
- Kline, K. N. (2003). Popular Media and Health: Images, Effects, and Institutions. *Handbook of Health Communication*. Ed. T. L. Thompson, A. M. Dorsey, K. I. Miller, & R. Parrott Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 557–581.
- Liu, B. F. and Horsley, J. S. (2007). The Government Communication Decision Wheel: Toward a Public Relations Model for the Public Sector. *Journal of Public Relations Research*, 19(4), 377–393.
- Liu, B. F. and Kim. S. (2011). How Organizations Framed the 2009 H1N1 Pandemic via Social and Traditional media: Implications for U.S. Health Communicators. *Public Relations Review*, 37: 233–244.
- McCombs, M. E. and Shaw, D. L. (1972). The Agenda Setting Function of the Mass Media. *Public Opinion Quarterly*, (36), 176-187.
- McCombs, M., E. (1997). Candidate Images in Spanish Elections: Second Level Agenda Setting Effects. *Journalism & Mass Communication Quarterly*. 74 (4), 703–717.
- McQuail, D. (2005). *Mass Communication Theory*. London: Sage Publications.
- Mutua, N.S. and Oloo Ong'ong'a, D. (2020). Online News Media Framing of COVID-19 Pandemic: Probing the Initial Phases of the Disease Outbreak in International Media. *European Journal of Interactive Multimedia and Education*, 1(2), 1-8.
- Neuman, W. R., Just, M., J. and Crigler, A. N. (1992). *Common Knowledge: News and the Construction of Political Meaning*. Chicago: University of Chicago Press.
- NewsWorks, (2020). The Sun. <https://www.newsworks.org.uk/the-sun>. (Erişim Tarihi: 05.11.2020).
- Nicola, M. Alsafi, Z., Sohrabi, C., Kerwan, A., Al-Jabir, A., Iosifidis, C., Agha, M. and Agha, R. (2020). The Socio-Economic Implications of the Coronavirus and COVID-19 Pandemic: A Review. *Elsevier Public Health Emergency Collection*, 78, 185–193.
- Nielsen, R. K. et al. 2020. Navigating the 'Infodemic': How People in Six Countries Access and Rate News and Information about Coronavirus, Oxford: Reuters Institute for the Study of Journalism. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/infodemic-how-people-six-countries-access-and-rate-news-and-information-about-coronavirus>. (Erişim Tarihi: 10.09.2020).
- O'Donohue, A., Hoffman, M. and Makovsky, A. (2020). Turkey's Changing Media Landscape. <https://www.americanprogress.org/issues/security/reports/2020/06/10/485976/turkeys-changing-media-landscape/> (Erişim Tarihi: 10.09.2020).
- Özkır, Y. (2013). Hürriyet Gazetesi'nin Kimliği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 45-70.
- Pavlik, J. V. (2001). *Journalism and New Media*, New York: Columbia University Press.
- Poole, K. (2016). Welcome to The Sun's new free website. Bolder, Bigger, Brighter. <https://www.thesun.co.uk/news/1202680/welcome-to-the-suns-new-free-website/> (Erişim Tarihi: 05.11.2020).

- Reuters, (2020). Digital News Report. https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2020-06/DNR_2020_FINAL.pdf. (Erişim Tarihi: 05.09.2020).
- Roy, A. (2020). The Pandemic is a Portal. *Financial Times*. <https://www.ft.com/content/10d8f5e8-74eb-11ea-95fe-fcd274e920ca>. (Erişim Tarihi: 05.11.2020).
- Schiavo, R. (2007). *Health Communication From Theory to Practice*. San Francisco: John Wiley.
- Seeger, M. W., Sellnow, T. L., & Ulmer, R. R. (2003). *Communication, Organization and Crisis*. West port, CT: Quorum.
- Severin, W. J. and Tankard, J. W. (2001). *Communication Theories: Origins, Methods and Uses in the Mass Media*. 5th Ed. San Francisco: Longman.
- Sharma, N., Nahak, F. M. and Kanojia, R. (2019). Identifying the Gaps of Health Communication Research: A Systematic Review, *Journal of Content Community & Communication Amity*, 10(5), 123-133.
- Shih, T. J., Wijaya, R. and Brossard, D. (2008). Media Coverage of Public Health Epidemics: Linking Framing and Issue Attention Cycle toward an Integrated Theory of Print News Coverage of Epidemics. *Mass Communication and Society*, 11(2): 141-160.
- Smith, M. (2017). How left or right-wing are the UK's newspapers?. *YouGov*. <https://yougov.co.uk/topics/politics/articles-reports/2017/03/07/how-left-or-right-wing-are-uks-newspapers-> (Erişim Tarihi: 14.10.2020).
- Tejedor, S., Cervi, L., Tusa, F., Portales, M. and Zabotina, M. (2020). Information on the COVID-19 Pandemic in Daily Newspapers' Front Pages: Case Study of Spain and Italy, *International Journal of Environmental Health Research*, 17(17), 1-16.
- The Sun (2020). About Us. <https://www.thesun.co.uk/about-us/> (Erişim Tarihi: 14.10.2020)
- Tichenor, P. J., Donohue, G. A. and Olien, C. N. (1970). Mass Media Flow and Differential Growth in Knowledge. *Public Opinion Quarterly*, 34: 159-170.
- TÜİK. (2019). Yazılı Medya İstatistikleri. 2018. <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do;jsessionid=2JZGpjbG2Cp2psGm4phdq8zfPnxvyTmYQPqlcF62N1Pn-4BpFGNM4!-943682604?id=30593>. (Erişim Tarihi: 13.08.2020).
- Ulmer, R. R., Sellnow, T. L. and Seeger, M. W. (2007b). *Effective Crisis Communication: Moving From Crisis To Opportunity*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Vergeer, M. and Hermans, L. (2008). Analysing Online Political Discussions: Methodological Considerations. *Javnost-the Public*, 15 (2): 37-56.
- Vraga, E. K. and Jacobsen, K. H. (2020). Strategies for Effective Health Communication during the Coronavirus Pandemic and *Future Emerging Infectious Disease Events*. Special Issue: Symposium on Coronavirus 2019: Social Determinants, Disparities, and Impacts, 12(3), 233-241.
- Web Site Informer (2020). <https://website.informer.com/hurriyet.com.tr>. (Erişim Tarihi: 13.11.2020).
- Weimann, G. and Brosius, H. (2016) A New Agenda for Agenda-Setting Research in the Digital Era. *Political Communication in the Online World: Theoretical Approaches and Research Designs*. Ed. Gerhard Vowe and Philip Henn. New York: Routledge. 26-44.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yanatma, S. (2017). Reuters Institute Digital News Report 2017 – Turkey Supplementary Report. <https://www.digitalnewsreport.org/publications/2017/turkey-digital-news-report/> (Erişim Tarihi: 13.11.2020).
- Yüksel, E. (2007). Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır?" *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7: 571- 586.

KAYNAKÇA

- Akkaş, İ. ve Uyanık, Z. (2016). Kadına Yönelik Şiddet, *Neveşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 6 (1), 32-42.
- Aşkın, E. Ö. ve Aşkın, U. (2017). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Yoksulluk İlişkisi: Aile İçi Şiddet Mağduru Kadınlar Üzerine Bir Araştırma, *Kapadokya Akademik Bakış Dergisi*, 1 (2), 16-37.
- Aydemir, S. R. (2005). Şiddet, *Mevzuat Dergisi*, 8 (91), <https://www.mevzuatdergisi.com/2005/07a/04.htm>, Erişim Tarihi: 18.08.2020.
- Bayer, A. (2013). Değişen Toplumsal Yapıda Aile, Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 4 (8), 101-129.
- Council of Europe, “Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence”, <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/home>, Erişim Tarihi: 30.10.2020.
- Cüceloğlu, D. (1997). *Yeniden İnsan İnsana*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çalışkan, N. ve Aslander, M. (2014). Aile İçi İletişim ve Siber Yaşam: Teorik Bir Çözümleme, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 263-277.
- Çamdereli, M. (2015). İletişime Giriş, İstanbul: Dem Yayınları.
- Danık, Ş. (2000). Aile İçinde Kadına Yönelen Şiddet, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 1 (10), 77-87.
- DeVito, J. A. (2009). *The Interpersonal Communication Book*, Boston, MA: Pearson Education.
- Dişsiz, M., ve Şahin, N. H. (2008). Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet, *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 1(1), 51-58.
- Dökmen, Ü. (1994). İletişim Çatışmaları ve Empati, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dursun, Ç., (2008), *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik*, Ankara: KSGM Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2011). İletişimi Anlamak, Ankara: Pozitif Yayıncılık.
- Erdoğan, İ. (1997). İletişim, Egemenlik ve Mücadeleye Giriş, Ankara: İmge Kitabevi.
- Fettah, A. ve Karakaş, Z. (2020). COVID-19 ve Hemoglobinopatiler, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Bilimlerinde İleri Araştırmalar Dergisi, 3 (1), 63-67.
- Gökdağ, R. (2016). *Kişilerarası İletişim İnsan İlişkilerinin Psikolojik Temelleri*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Güdekli, A. (2014). Kan Kusup Kızılıcık Şerbeti İçtim Diyen Kadınlar: Aile İçi Şiddet Üzerine Göstergebilimsel Bir Çalışma, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (8), 78-84.
- Güneri, S. (2017). “Aile İçi Şiddet Farkındalığı ve Önleme”, *3.Uluslararası Farklı Şiddet Boyutları ve Toplumsal Algı Kongresi*, 107-109.
- Hartley, P. (2010). *Kişilerarası İletişim*, Çev: Ülkü Doğanay vd., Ankara: İmge Kitabevi.
- Hepkul, A. (2002). Bir Sosyal Bilim Araştırma Yöntemi Olarak İçerik Analizi, *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 1-12.
- <https://biruni.tuik.gov.tr/kadinasiddetdagitim/kadin.zul> (Erişim Tarihi 16.08.2020).
- İbiloğlu, A.(2012). Aile İçi Şiddet, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 4 (2), 204-222.
- İnce, F. ve Evcil, F. Y. (2020). Covid-19’un Türkiye’deki İlk Üç Haftası, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11 (2), 236-241.
- İnci, Ü. H. (2013). Basında Yer Alan Namus Cinayetlerinin Sosyolojik Analizi, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 2 (3), 282-296.

- Kardam, F. ve Yüksel, İ. (2009). “Aile İçi Şiddet Algısı: Niteliksel Araştırma Sonuçları”, Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Ana Raporu, Ankara: Elma Teknik Basım Yayıncılık, 103-181.
- Keşkek, Ş. Ö. ve Erdoğan, H. (2020). COVID-19: Güncel Kısa Bir Derleme, *Journal of Acta Medica Alanya*, 4 (2), 197-202.
- Koçak, A. ve Arun, Ö. (2006). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu”, *Selçuk İletişim Dergisi*, 4 (3), 21-28.
- Oğan, H. ve Sercan, M. (2019). Şiddetle Başa Çıkmak, İstanbul: Türk Tabipleri Birliği Yayınları.
- Öğülmüş, Selahaddin (1991). İçerik Çözümlemesi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24 (1), 213-228.
- Özabacı, N. (2020). “Şiddet”. Çağımızın Çözüm Arayan Sorunu Şiddet, Ed. Nilüfer Özabacı, Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2-22.
- Özer, K. (2000). İletişimsizlik Becerisi, Ankara: Sistem Yayıncılık.
- Özkan, G. (2017). Kadına Yönelik Şiddet - Aile İçi Şiddet ve Konuya İlişkin Uluslararası Metinler Üzerine Bir İnceleme, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 533-564.
- Peltekoğlu, F. ve Tozlu, E. (2017). Medya Yansımaları Ekseninde Kadına Şiddet Sorunsalı ve Halkla İlişkiler, *Marmara İletişim Dergisi*, 28, 1-20.
- Polat, O. (2016). Şiddet, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22 (1), 15-34.
- Secondat, C. L. ve Montesquieu, B. (2014). *Kanunların Ruhu Üzerine*, Çev: Şevki Özbilen, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Seven, M. A. ve Engin, A. O. (2007). Türkiye’de Kadının Eğitimi Alanındaki Eşitsizlikler, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (1), 177-188.
- Taş, Y. (2017). *Kişilerarası İletişim*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Çarşamba Ticaret Borsası MYO Yayınları.
- TBMM, <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6284.html>, (Erişim Tarihi: 20.09.2020).
- T.C. İçişleri Bakanlığı (2020). Haberler – Genelgeler, <https://www.icisleri.gov.tr/haberler-yeni>, (Erişim tarihi: 23.08.2020).
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2020). <https://www.saglik.gov.tr/TR,64383/koronavirus-alacagimiz-tedbirlerden-guclu-degildir.html>, (Erişim Tarihi: 30.10.2020).
- Tunçer, A. S. ve Ödemiş, C. N. (2018). “Uygar Barbarlık Olarak Kadına Karşı Şiddet Olgusu”. Şiddet ve Sosyal Travmalar, Ed. Adem Solak, Ankara: Hegem Yayınları, 225-252.
- Uluocak, Ş. ve Gökulu, G. ve Bilir, O. ve Karacık, N. E. ve Özbay, D. (2014). *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadına Yönelik Şiddet*, Edirne: Paradigma Akademi.
- Uzbaş, A. (2018). “Kişilerarası İlişkiler ve İletişimde Güvengenlik”. *Kişilerarası İlişkiler ve Etkili İletişim*, Ed. Âlim Kaya, Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 174-194.
- World Health Organization (2014). World Report on Global Status Report on Violence Prevention 2014, https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en/, (Erişim Tarihi: 18.08.2020).
- World Health Organization (2002). Word Report on Violence and Health: Summary. Geneva 2002, https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_en.pdf?ua, (Erişim Tarihi: 20.08.2020).
- World Health Organization (2019). Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Situation Report – 72, https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200401-sit-rep-72-covid-19.pdf?sfvrsn=3dd8971b_2, (Erişim Tarihi: 23.08.2020).

KAYNAKÇA

- Bakır, A., Rose, G. M. and Shoham, A. (2006). Family Communication Patterns, *Journal of International Consumer Marketing*, 19:2, 75-95, DOI: 10.1300/J046v19n02_05.
- Bozkurt, V. (2015). *Değişen Dünyada Sosyoloji, Temeller, Kavramlar, Kurumlar*ç Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Çalışkan, N. ve Aslander, M. (2014). Aile İçi İletişim ve Siber Yaşam: Teorik Bir Çözümleme, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 15(2), 263-277.
- Franklin, K. (1991). A Family Like Any Other Family:” Alternative Methods of Defining Family Law, *New York University Review of Law & Social Change*, 18(4), 1027-1078.
- Giddens, A. (2011). *Sosyoloji Kısa Fakat Eleştirel Bir Giriş*. Çev: Ülgen Yıldız Battal Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Giddens, A. and Sutton, P. W. (2018). *Sosyolojide Temel Kavramlar*. Çev: Ali Esgin, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Girişimcilik Daire Başkanlığı, Kadın Girişimci Kurulları, <https://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Detay.php?rid=26062&lst=MansetListesi>, (Erişim Tarihi: 04.11.2020).
- Görgün Baran, A. (2004). Türkiye’de Aile İçi İletişim ve İlişkiler Üzerine Bir model Denemesi, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (1), 31-42.
- Kaplan, F. (2003). Toplumsal Konumu ve Bu Konumunun Değişimiyle Türk Sinemasında Kadın. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 2 (4), 149-173.
- Karabulut Temel, E. (2018). Statü-Rol Davranışı ve Sosyal Kurumlar, Tutar, H. (Ed.). *Davranış Bilimleri* içinde. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını. 1-25.
- La Coste, L. D., Ginter, E. J. and Whipple, G. (1987). Intrafamily Communication and Familial Environment, *Psychological Reports*, 61, 115-118.
- Newman, D. M. (2016). “*Sosyoloji Günlük Yaşamın Mimarisini Keşfetmek*”, 3. Baskı, Çev: Ali Arslan, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Saraç, S. (2013). Toplumsal Cinsiyet ve Kadın. “*Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları*” içinde, Lerzan Gültekin vd. (Ed.). Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları. 27-32.
- Saranlı, A. G. (2017). Eş zamanlı olmayan gelişimin üstün yetenekli çocuklardaki görünümü üzerine bir örnek olay çalışması. *Özel Eğitim Dergisi*, 18(1), 89.
- Şahin, S. ve Aral, N. (2012). Aile İçi İletişim. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1 (3) , 55-66, DOI: 10.1501/Asbd_0000000029.
- <https://courses.lumenlearning.com/culturalanthropology/chapter/types-of-families/>, (Erişim Tarihi: 25.10.2020).
- <https://sozluk.gov.tr>, (Erişim tarihi: 20.10.2020).
- <https://dictionary.cambridge.org/tr/sözlük/ingilizce-türkçe/family>, (Erişim tarihi: 20.10.2020).

KAYNAKÇA

- Arslan, Ş. (2014). Yerel Politikacıların Sosyal Medya Kullanımı: Büyükşehir Belediye Başkanlarının Günlük Sosyal Medya Kullanımlarının İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Bauman, Z. (2000). *Siyaset Arayışı*. Çev: Tuncay Birkan, İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Bauman, Z. (2009). *Akışkan Aşk*. Çev: Işık Ergüden, İstanbul: Versus Kitap.
- Berthon, P.R., Pitt, L.F., Plangger, K. ve Shapiro, D. (2012). Marketing Meets Web 2.0, Social Media, and Creative Consumers: Implications For International Marketing Strategy. *Business Horizons*. 55 (3). 261-271.
- Beck, U. (1992). *Risk Society: Towards a New Modernity*, London: Sage Publications.
- Burgaz, A. (2014). Halkla İlişkilerde Sosyal Medya Kullanımı ve Sosyal Medyada Pazarlama (Bize Tanıtım Halkla İlişkiler Ajansı Ve Sesli Harfler Dijital Reklam Ajansı Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Briciu, V. and Briciu, A. (2016), A Brief History Of Brands And The Evolution Of Place Branding, *Bulletin of the Transilvania University of Brasov, Series VII: Social Sciences, Law*, 9(58), 137-142.
- Chakraborty, I., Maity, P. (2020). COVID-19 Outbreak: Migration, Effects on Society, Global Environment and Prevention. *Science of the Total Environment*, 138882.
- Chernev, A. (2017). *Strategic Brand Management*, USA: Cerebellum Press.
- Coe, K., and Scacco, J. M. (2017). 'Content Analysis, Quantitative'. *The International Encyclopedia of Communication Research Methods*, Ed. Jörg Matthes, New Jersey: John Wiley & Sons, 1-11.
- Curran, K., Graham, S., and Temple, C.: (2011). Advertising on Facebook, *International Journal of E-Business Development (IJED)*, 1(1), 26-33.
- Çömlekçi, M. F. ve Başol, O. (2019). Sosyal Medya Haberlerine Güven ve Kullanıcı Teyit Alışkanlıkları Üzerine Bir İnceleme, *Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 30 Haziran, 58-59.
- Dias, P., Pessôa, C. and Andrade, J. G. (2020). Brand communication on Instagram during the COVID-19 pandemic: perceptions of users and brands. Communication presented at the IAMCR Tampere 2020 congress, 12 July 2020, Tampere.
- Digital 2020 July Global Statshot Report (2020). <https://wearesocial.com/blog/2020/07/more-than-half-of-the-people-on-earth-now-use-social-media> (Erişim Tarihi: 01.10.2020).
- Diker, E. (2020). Covid-19 Sürecinde Sosyal Medya Kullanımı, <https://trtakademi.net/koronavirus-kategori/kovid-19-salgini-doneminde-sosyal-medya-kullanimi/>, (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- Dondurucu, Z. B. ve Çetinkaya, A. (2020). Uluslararası Havayolları Şirketlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Instagram'da Marka İletişimi Stratejilerinin Analizi, *Turkish Studies*, 15(4), 325-356.
- Drucker, P. (2003). *Geleceğin Toplumunda Yönetim*. Zaman, Çev: Mehmet Zaman, İstanbul: Hayat Yayınları.
- Edelman (2020). The Edelman Trust Barometer Special Report: Brand Trust in 2020, <https://www.edelman.com/research/brand-trust-2020>, (Erişim Tarihi: 21.09.2020).
- Erkul, R. E. (2009). Sosyal Medya Araçlarının (Web 2.0) Kamu Hizmetleri ve Uygulamalarında Kullanılabilirliği, *Türkiye Bilişim Derneği Dergisi*, Sayı 116, Aralık 2009, 96-101.
- Güçdemir, Y. (2017). *Sosyal Medya Halkla İlişkiler, Reklam ve Pazarlama*, İstanbul: Derin Yayınları.

- Gülsoy, T. (2009). *Etkileşimli Medya ve Pazarlama Terimler Sözlüğü*, İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.
- Haafteen, R. (t.y.). Corporate Branding, <https://www.van-haafteen.nl/branding/corporate-branding/110-brand-communication>, Erişim Tarihi: (29.09.2020).
- İnaç, H. ve Yacan, İ. (2018). Ülkelerin Markalaşma Süreci ve Marka Kavramı, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi* 1(3), 317-331.
- İslamoğlu, H. A. ve Almaçık, Ü. (2019). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). İstanbul: Beta.
- İşlek, M. S. (2012). Sosyal Medyanın Tüketici Davranışlarına Etkileri: Türkiye'deki Sosyal Medya Kullanıcıları Üzerine Bir Araştırma, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Jakšić, Z., Ostreika, A., Jakšić, A., Stanevičienė, E. and Damaševičius, R. (2017). Brand Communication in Social Media: The Use Of Image Colours in Popular Posts, 40th International Convention on Information and Communication Technology, Electronics and Microelectronics (MIPRO), 22-26 May 2017, Opatija, Croatia.
- Jara, A. J., Parra, M. C., and Skarmeta, A. F. (2012). Marketing 4.0: A New Value Added to The Marketing Through The Internet Of Things, In Innovative Mobile and Internet Services in Ubiquitous Computing (IMIS), Sixth International Conference 4-6 July 2012, Palermo.
- Kaplan, A. M., and Haenlein, M. (2010). Users Of The World, Unite! The Challenges And Opportunities of Social Media, *Business Horizons*, 53(1), 59-68.
- Khan, S. and Muftu, O. (2007). The Hot History & Cold Future Of Brands, *Journal of Managerial Sciences*, 1(1), 75-87.
- Kelly, H. (2011). The Classical Definition of A Pandemic is Not Elusive. (Bulletin of the World Health Organization No. 89). doi: 10.2471/BLT.11.088815
- Kemp, S. (2020). Digital 2020: 3.8 Billion People Use Social Media. <https://wearesocial.com/blog/2020/01/digital-2020-3-8-billion-people-usesocial-media>, (Erişim Tarihi: 09.11.2020).
- Kırık, A.M. ve Özkoçak, V. (2020). Yeni Dünya Düzeni Bağlamında Sosyal Medya ve Yeni Koronavirüs (COVID-19) Pandemisi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 45, 133-154.
- Kietzmann, J. H., Hermkens, K., McCarthy, I. P., and Silvestre, B. S. (2011). Social Media? Get Serious! Understanding the Functional Building Blocks of Social Media, *Business Horizons*, 54(3), 241-251.
- Kitchen, P. J and Schultz, D. E. (2003). Integrated Corporate and Product Brand Communication. *Advances in Competitiveness Research*, 11(1), 66-86.
- Kotler P., Armstrong G., Saunders J, and Wong. V (1998). *Principles of Marketing* (2rd European Edition), New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Kotler, P. and Keller, K. (2007) *A Framework for Marketing Management* (3rd Edition), NJ: Prentice Hall.
- Kotler, P. ve Armstrong, G. (2012). *Principles of Marketing* (14th edition), New Jersey: Prentice Hall.
- Kotler, P., Kartajaya, H. and Setiawan, I. (2010). *Marketing 3.0: From Products to Customers to The Human Spirit*, USA: John Wiley & Sons, Inc.
- Kotler, P. and Caslione, J. A. (2010). *Kaos Yönetimi: Çalkantılar Çağında Yönetim ve Pazarlama. Dündar, Çev: Kıvanç Dündar*. İstanbul: Optimist Yayınları.
- Kwak, H., Lee, C., Hosung, P. and Moon, S. (2010). What is Twitter, a Social Network or a News Media?, International World Wide Web Conference Committee (IW3C2), North Carolina, USA.

- Leiva, Francisco M., Ríos, Montoro Francisco J. and Martinez, Teodoro L. (2006). Assessment of Interjudge Reliability in the Open-Ended Questions Coding Process, *International Journal of Methodology*, 40, 519–537
- Lerman K. (2007). Social Information Processing In Social News Aggregation, International Conference on Weblogs and Social Media (ICWSM-07).
- Mangold, W. G. and Faulds, D. J. (2009), Social Media: *The New Hybrid Element of The Promotion Mix*, *Business Horizons*, 52(4), 357- 365.
- Mchugh, Mary (2012). Interrater Reliability: The Kappa Statistic. *Biochemia Medica*, 22(3), 276-282.
- Mess (2020). COVID-19 Gündeminde Marka İletişimi Yapmak Raporu, <https://mess.org.tr/media/covid-iletisimi.pdf>, (Erişim Tarihi: 21.09.2020).
- Onat, F. (2010). Bir Halkla İlişkiler Uygulama Alanı Olarak Sosyal Medya Kullanımı: Sivil Toplum Örgütleri Üzerine Bir İnceleme, *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi*, 31, 103-122
- Öz, A. ve Arslan, B. (2019). Pazarlama 5.0: Nesnelere İnterneti Pazarlaması. *Journal of Strategic Research in Social Science*, 5 (1), 243-266.
- Özel, P. A.ve Sert, Y. N. (2015). *Dijital Halkla İlişkiler Kavram ve Araçları*, İstanbul: Derin Yayınları.
- Özoran Artan, B. (2020). Covid-19 Salgınında Markaların Twitter Kullanımları Üzerine Bir İnceleme, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı*, 429-458.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative Research and Evaluation Methods (4th. Ed)*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Pazarlamasyon Prime (2020). COVID-19 Salgınında Tüketici Davranışları ve Marka Algısı Raporu, <https://pazarlamasyon.com/wp-content/uploads/2019/01/COVID-19.pdf>, (Erişim Tarihi: 21.09.2020).
- Peltekoğlu, F. B. (2016). *Halkla İlişkiler Nedir?. İstanbul*: Beta Yayınları.
- Sağlam, F., M. (2019). Markanın Tarihi Ve Düünden Bugüne Marka Kavramı, <https://www.brandingturkiye.com/markanin-tarihi-ve-dunden-bugune-marka-kavrami/>, (Erişim Tarihi: 22.09.2020).
- Saymer, İ. (2008). *Sanal Ortamda Halkla İlişkiler*, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Schultz, Don E. and Barnes, Beth E. (1999). *Strategic Brand Communication Campaigns* (5th Ed.), USA: NTC Business Books.
- Sharma, N. (2013). Social Media and Brand Communication, https://www.academia.edu/3175319/Social_Media_and_Brand_Communication, (Erişim Tarihi: 15.08.2020).
- Şıgır, Ü. (2017). Gruplarda Bağlılık Ve Performans İlişkisi Üzerine Nitel Bir Çalışma, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi Özel Sayı*, 481-490.
- Taşkıran, Boztepe, H. (t.y.). Marka İletişimi Yönetimi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim. <http://auzeftkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/miyonetimi.pdf>, (Erişim Tarihi: 24.09.2020).
- Weng, Y. (2020). Analysis Of Prevention And Control Strategy Of Covid-19 Epidemic In China Based On The Concept Of' One Health": An Opinion Paper. *Acta Medica Mediterranea*, 36(2), 1167-1174.
- Wijaya, B.S ve Putri, D. M. (2013). Is Social Media Impact For University's Brand Image, *Jurnal Manajemen Teknologi*, 12(3), 278-297.

- Yayınoğlu, Y. (2006). Bütünleşik Marka İletişimi Temeller, Stratejiler, Uygulamalar ve T-Box Örneği, *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (5) , 125-155.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Özgen, Ö. ve Elmasoğlu, K. (2016). Sosyal Medya ve Marka İletişimi: Havayolu Şirketlerinin Twitter Kullanımına Yönelik Bir Araştırma, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 43, 181-202.
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/brand-communication>, (Erişim Tarihi: 29.09.2020).
- <https://wearesocial.com/blog/2020/04/digital-around-the-world-in-april-2020>, (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html> (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- <https://www.haberturk.com/fahrettin-koca-twitter-hesabi-10-gunde-3-milyonu-buldu-haberler-2620002-teknoloji> (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- <https://twitter.com/drFahrettinKoca>, (Erişim Tarihi: 15.09.2020).
- <https://twitter.com/VodafoneTR>, (12.10.2020).
- <https://twitter.com/Turkcell>, (Erişim Tarihi: 14.10.2020).
- <https://twitter.com/TurkTelekom>, (Erişim Tarihi: 16.10.2020).

KAYNAKÇA

- Aktan, E. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 405-421.
- Aktan, E. ve Koçyiğit, M. (2016). Sosyal Medya'nın Turizm Faaliyetlerindeki Rolü Üzerine Teorik Bir İnceleme, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, ICEBSS Özel Sayısı, 62-73.
- Aktürk, H. (2020). Yeni Koronavirüs Hastalığı Pandemisi Döneminde Online Yaşam ve Psikolojik Etkileri, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Aldemir, C. ve Avşar, N. M. (2020). Pandemi Döneminde Dijital Vatandaşlık Uygulamaları, 7(5), *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 148-169.
- Babacan, M. E. (2016). Sosyal Medya Kullanım Alanları ve Bağımlılık İlişkisi, *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 3(1), 7-28.
- Ball-Rokeach, S. J. and DeFleur, M. L. (1976). A Dependency Model of Mass-Media Effects, *Communication Research*, 3, 3-21.
- Buana, D. R. (2020). Analisis Perilaku Masyarakat Indonesia dalam Menghadapi Pandemi Virus Corona (Covid-19) dan Kiat Menjaga Kesejahteraan Jiwa. Salam: *Jurnal Sosial dan Budaya Syar-i*, 7(3), 217-226.
- Budak, F. ve Korkmaz, Ş. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecine Yönelik Genel Bir Değerlendirme: Türkiye Örneği, *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1), 62-79.
- Colella, G., Amatulli, C., and Martinez-Ruiz, M. P. (2019). Social Media Marketing and Luxury Consumption: A Literature. *International Journal of Marketing Studies*, 11(4), 30-52.
- Diker, E. ve Taşdelen, B. (2017). Sosyal Medya Olmasaydı Ne Olurdu? Sosyal Medya Bağımlısı Gençlerin Görüşlerine İlişkin Nitel Bir Araştırma, *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 17, 189-206.
- Erciyes, E. ve Genç M.Y. (2020). Covid-19 Salgınının Toplumsal Değişim ile Güvenlik Ortamında Etkisi ve Kolluğa Öneriler, *Güvenlik Bilimler Dergisi*, 9(1), 1-14.
- Kırık, A. M. ve Domaç, A. (2014). Sosyal Medya Üzerinden Televizyon Reyting Ölçümlerinin Analizi: Twitter Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (5), 414-430.
- Kırık, A. M. ve Özkoçak, V. (2020). Yeni Dünya Düzeni Bağlamında Sosyal Medya ve Yeni Koronavirüs (covid-19) Pandemisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7, 133-154.
- Koçyiğit, M. (2017). *Dijital Halkla İlişkiler ve Online Kurumsal İtibar Yönetimi*, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Mayfield, A. (2008). What is Social Media?. iCrossing eBook. https://www.icrossing.com/uk/sites/default/files_uk/insight_pdf_files/What%20is%20Social%20Media_iCrossing_ebook.pdf, (Erişim Tarihi:20.06.2020).
- Maviş, M. (2013). (A) *Sosyal Televizyon İzlemek: Sosyal Medya ve Yeni Nesil Reyting Ölçümleri*.
- Rubin, A. M. and Windahl, S. (1986). The Uses and Dependency Model of Mass Communication, *Critical Studies in Media Communication*, 3(2), 184-199.
- Üstün, Ç. ve Özçiftçi, S. (2020). COVID-19 Pandemisinin Sosyal Yaşam ve Etik Düzlem Üzerine Etkileri: Bir Değerlendirme Çalışması. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25(Special Issue on COVID 19), 142-153.
- Zafer, C. ve Vardarlıer, P. (2019). Medya ve Toplum, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22 (2), 355-361.
- <https://www.internetworldstats.com/stats4.html>, (Erişim tarihi: 20.06.2020).
- <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51614548>, (Erişim tarihi: 21.06.2020).
- <https://www.worldometers.info/coronavirus/>, (Erişim tarihi: 01.07.2020).

KAYNAKÇA

- Ak, Ö. (2020). Epidemiydi, Artık Pandemi! COVID-19 Salgını, *Bilim ve Teknik*, 629, 12-25.
- Alqurashi, S., Alhindi, A., and Alanazi, E. (2020). Large Arabic Twitter Dataset on COVID-19, *Computer Science*, 1-4.
- Alrazaq, A. A., Alhuwail, D., Househ, M., Hamdi, M. and Shah, Z. (2020). Top Concerns of Tweeters during the COVID-19 Pandemic: Infoveillance Study, *Journal of Medical Internet Research*, 22 (4), 1-9.
- Aslan, F. G. ve Altındış, M. (2016). Yeni Beliren Viruslarda Yönetim; Ebola ve MERS-CoV Deneyimi, *Ortadoğu Medical Journal*, 8 (2), 94-102.
- Avcı, C. (2020). Bir Mizah Virüsü Olarak Kovid-19: Ağ Toplumunda Siber Mizah Yaratmak, *Turkish Studies*, 15 (3), 1657-1684.
- Balcı, Y. ve Çetin, G. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecinin Türkiye’de İstihdama Etkileri ve Kamu Açısından Alınması Gereken Tedbirler, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı*, 19 (37), 40-58.
- Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğü, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9 (1), 23-28.
- BBC News (2020). <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51614548> (Erişim Tarihi: 19.07.2020).
- BBC News (2020). <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-52842399> (Erişim Tarihi: 19.07.2020).
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler ve Örnekler Çalışmalar*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bowler, G. M. (2010). Netnography: A Method Specifically Designed to Study Cultures and Communities Online, *The Qualitative Report*, 15 (5), 1270-1275.
- Boyd, D. (2010). “Social Network Sites as Networked Publics: Affordances, Dynamics, and Implications”. *Networked Self: Identity, Community, and Culture on Social Network Sites*, Ed. Zizi Papacharissi, New York: Routledge, 39-58.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (COVID-19) Pandemi Süreci ve Pandemi Sonrası Dünyada Eğitime Yönelik Değerlendirmeler: Yeni Normal ve Yeni Eğitim Paradigması, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 6 (3), 112-142.
- Braunsberger, K. and Buckler, B. (2009). Consumers on a Mission to Force a Change in Public Policy: A Qualitative Study of the Ongoing Canadian Seafood Boycott, *Business & Society Review*, 114 (4), 457-489.
- Bruns, A. and Bahnsch, M. (2009). *Social Media: Tools for User-Generated Content*, Australia: Smart Services.
- Büken, N. Ö. (2010). Pandemi İnfluenza ve Etik, *Hacettepe Tıp Dergisi*, 41, 62-68.
- Cahapay, M. B. (2020). Rethinking Education in the New Normal Post-COVID-19 Era: A Curriculum Studies Perspective. *Aquademia*, 4 (2), 1-5.
- Chan, N. L. and Guillet, B. D. (2011). Investigation of Social Media Marketing: How does the Hotel Industry in Hong Kong Perform in Marketing on Social Media Websites? *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 28, 345-368.
- Chen, E., Lerman, K. and Ferrara, E. (2020). Tracking Social Media Discourse About the COVID-19 Pandemic: Development of a Public Coronavirus Twitter Data Set, *JMIR Public Health and Surveillance*, 6 (2), 1-9.
- Cinelli, M., Quattrocchi, W., Galeazzi, A., Valensise, C. M., Brugnoli, E., Schmidt, A. L., Zola,

- P., Zollo, F., and Scala, A. (2020). The COVID-19 Social Media Infodemic, *Computer Science*, 1-18.
- COVID-19 ve Dijital İletişim Raporu (2020). <https://bigumigu.com/wp-content/uploads/2020/04/COVID19-Dijital-Etkileri-2020.04.06.pdf>, (Erişim Tarihi: 11.08.2020).
- Çakır, H. Ç. (2016). *Sosyal Medyada Kurumsal İtibar Yönetimi*, İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Çalışır, G. (2015). Kişilerarası İletişimde Kullanılan Bir Araç Olarak Sosyal Medya: Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma, *NWSA-Humanities*, 10 (3), 115-144.
- Çiftçioğlu, B. A. (2016). *Online İtibar Yönetimi*, Bursa: Dora Basım-Yayın Dağıtım.
- Dahan, G. S. ve Levi, E. (2012). Netnografya: Sosyal Mecralarda Tüketici Araştırmaları Üzerine Yeni Bir Metod, *e-GİFDER*, 3 (1), 33-54.
- Doorley, J. and Garcia, H. F. (2007). *Reputation Management: The Key to Successful Public Relations and Corporate Communication*, 2nd Ed., New York: Routledge.
- Duraisamy, B., Jayaseelan, R. and Kadeswara, S. (2020). Social Media Reigned by Information or Misinformation About COVID-19: A Phenomenological Study, *Social Sciences & Humanities Open*, 1-19.
- Dündar, N. (2020). Küresel Salgınların Makroekonomik Etkileri Üzerine Bir Araştırma, *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7 (52), 837-852.
- Edgerly, I. (2020). The New Normal: Trauma Informed International Practices During COVID-19, <https://www.e-ir.info/2020/05/02/the-new-normal-trauma-informed-international-practices-during-covid-19/> (Erişim Tarihi: 08.08.2020).
- Elgesem, D. (2002). What is Special About the Ethical Issues in Online Research? *Ethics & Information Society*, 4, 195-203.
- Erdemir, F., Uysal, G., Akman, A. ve Çırlak, A. (2011). Yeni ve Yeniden Tanımlanan Enfeksiyonlar ve Enfeksiyon Kontrolü II: 21. Yüzyılda Yeniden Tanımlanan Enfeksiyonlar ve Enfeksiyon Kontrolü, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 27 (1), 61-75.
- Eröz, S. ve Doğdubay, M. (2012). Turistik Ürün Tercihinde Sosyal Medyanın Rolü ve Etik İlişkisi, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 1 (27), 133-157.
- Green, J., Edgerton, J., Naftel, D., Shoub, K., and Cranmer, S. J. (2020). Elusive Consensus: Polarization in Elite Communication on the COVID-19, *Science Advances*, 6, 1-5.
- Gül, A. (2009). 19. Yüzyılda Erzincan Kazasında Salgın Hastalıklar (Kolera, Frengi, Çiçek ve Kızamık), *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 41, 239-270.
- Gündüz, F. M. ve Bal, N. (2020). Yeni Koronavirüs (Kovid-19) Pandemisiyle Mücadelede Türkiye Devletinin İzlediği Stratejik İletişim, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (35), 382-421.
- Hacımustafaoğlu, M. (2018). Enfeksiyon Hastalıkları Pratiğinde Salgın Tanımlanması, *Çocuk Enfeksiyon Dergisi*, 12 (4), 172-173.
- Hamilton, K. and Hewer, P. (2010). Tribal Mattering Spaces: Socialnetworking Sites, Celebrity Affiliations, and Tribal Innovations, *Journal of Marketing Management*, 26, 271-289.
- Hilliard, C. (2012). Social Media for Healthcare: A Content Analysis of MD Anderson's Facebook Presence and its Contribution to Cancer Support Systems, *The Elon Journal of Graduate Research in Communications*, 3 (1), 23-32.
- Hürriyet (2020). Koronavirüs Sürecinde Atılan Türkçe Tweet'ler Toplandı. <https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/koronavirus-surecinde-atilan-turkce-tweetler-toplandi-41565231> (Erişim Tarihi: 26.07.2020).

- Jahanbin, K. and Rahmanian, V. (2020). Using Twitter and Web News Mining to Predict COVID-19 Outbreak, *Asian Pacific Journal of Tropical Medicine*, 13, 1-4.
- Johns Hopkins University, (2020). <https://coronavirus.jhu.edu/map.html>, (Erişim Tarihi: 23.07.2020).
- Kahraman, M. (2016). *Sosyal Medya 101 2.0 Pazarlamacılar İçin Sosyal Medyaya Giriş*, İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Kaplan, A. M. and Haenlein, M. (2009). The Fairyland of Second Life: Virtual Social Worlds and How to Use Them, *Business Horizons*, 52, 563-572.
- Karatay, G., Çevik, Y., Baş, N. G., Karadağ, E. ve Dal, N. A. (2015). Ebola Epidemiyolojisi, Klinik Özellikleri ve Hemşirelik Bakımı, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 31 (3), 90-98.
- Kartal, N. ve Erigüç, G. (2018). Sağlık İletişiminde Bir Unsur Olarak Sosyal Medya: Bir Sosyal İçerik Platformundaki Sağlık Haberlerinin İncelenmesi, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-GİFDER)*, 6 (1), 569-587.
- Kırık, A. M. ve Özkoçak, V. (2020). Yeni Dünya Düzeni Bağlamında Sosyal Medya ve Yeni Koronavirüs (COVID-19) Pandemisi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (45), 133-154.
- Kırık, A. M., Var, S. A., Özkoçak, V. ve Darıcı, S. (2020). Pandemi Dönemlerinde İletişim ve Algı Yönetimi: Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) Örneği, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (104), 36-57.
- Kouzy, R., Jaoude, J. A., Kraitem, A., El Alam, M. B., Karam, B., Adib, E., Zarka, J., Traboulsi, C., Akl, E. W. and Baddour, K. (2020). Coronavirus Goes Viral: Quantifying the COVID-19 Misinformation Epidemic on Twitter, *Cureus*, 12 (3), 1-9.
- Kozinets, R. V. (1998). "On Netnography: Initial Reflections on Consumer Research Investigations of Cyberculture", *Advances in Consumer Research*, Eds. Joseph W. Alba & J. Wesley Hutchinson, Provo, UT: Association for Consumer Research, 366-371.
- Kozinets, R. V. (2002). The Field Behind the Screen: Using Netnography for Marketing Research in Online Communities, *Journal of Marketing Research*, 39, 61-72.
- Kwak, H., Lee, C., Park, H. and Moon, S. (2010). What is Twitter? A social network or a new media? *International World Wide Web Conference Committee (IW3C2)*, April 26-30, (pp. 591-600), USA: North Carolina.
- Langer, R. and BECKMAN, S. C. (2005). Sensitive Research Topics: Netnography Revisited, *Qualitative Market Research*, 8 (2), 189-203.
- MAXQDA (2020). <https://www.maxqda.com/help-mx20/welcome> (Erişim Tarihi: 14.08.2020).
- Medford, R. J., Saleh, S. N., Sumarsono, A., Perl, T. M. and Lehmann, C. U. (2020). An "Infodemic": Leveraging High-Volume Twitter Data to Understand Public Sentiment for the COVID-19 Outbreak, *Open Forum Infectious Diseases*, 7 (7), 1-19.
- Mendoza, R. U. (2020). COVID-19: Navigating Inclusive Recovery towards the New Normal, *SSRN*: <https://ssrn.com/abstract=3598116> (Erişim Tarihi: 14.08.2020).
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, Çev: Selahattin Turan, Ankara: Nobel Yayınları.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). *An Expanded Sourcebook: Qualitative Data Analysis*, 2nd Ed., Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Morse, J. M. (2016). *Mixed Method Design: Principles and Procedures*, New York: Routledge.
- Mourad, A., Srour, S., Harmanani, H., Jenainati, C. and Arafah, M. (2020). Critical Impact of Social Networks Infodemic on Defeating Coronavirus COVID-19 Pandemic: Twitter-Based Study and Research Directions, <https://arxiv.org/abs/2005.08820v1> (Erişim Tarihi: 14.08.2020).

- Nalcioğlu, Z. S. B. (2020). Folklorün Elektronik Bağlamı: İnternet, *Gazi Türkiyat*, 26, 187-205.
- Okmeydan, S. B. (2020). Üniversitelerin Sosyal Medya Kullanımı: İzmir'deki Devlet ve Vakıf Üniversitelerinin Karşılaştırmalı Analizi, *Beykoz Akademi Dergisi*, 8 (1), 73-96.
- Onat, F. (2014). *Dijital Çağda Halkla İlişkiler Yazarlığı*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özbölük, T. ve Dursun, Y. (2015). Pazarlama Araştırmalarında Paradigmatik Dönüşüm ve Etnografinin Dijitale Evrimi: Netnografi, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 46, 227-249.
- Özdemir, S. S. ve Doğanay, M. Z. (2019). Bir Mecra Olarak Sosyal Medyanın Reklam Hukuku Açısından İncelenmesi, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 7 (13), 295-337.
- Özkoçak, V., Çetli, E. ve Koç, F. (2020). Geçmişten Günümüze Pandemiye Genetik ve Antropogenetik Açısından Bakış, *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 6 (32), 1089-1095.
- Özoran, B. A. (2020). An Analysis of Twitter Usage of Brands in Covid-19 Pandemics. *Van Yüzüncü Yıl Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Salgın Hastalıklar Özel Sayı), 429-458.
- Panzac, D. (1997). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Veba (1700-1850)*, Çev: Serap Yılmaz, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Papageorgiou, A. T. (2020). The New Normal, *International Journal of Obstetrics and Gynaecology*, 127 (7), 779-780.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*, Çev: Mesut Bütün ve Selçuk B. Demir, Ankara: Pegem Akademi.
- Pennycook, G., McPhetres, J., Zhang, Y., Lu, J. G. and Rand, D. G. (2020). Fighting COVID-19 Misinformation on Social Media: Experimental Evidence for a Scalable Accuracy-Nudge Intervention, *Psychological Science*, 31 (7), 770-780.
- Pollett, S. and Rivers, C. (2020). Social Media and the New World of Scientific Communication during the COVID-19 Pandemic, *Clinical Infectious Diseases*, 1-11.
- Pragholapati, A. (2020). New Normal "Indonesia" After COVID-19 Pandemic, *PsyArXiv Preprints 10.31234/osf.io/7snqb* (Erişim Tarihi: 14.08.2020).
- Rahman, M., Nawaz, A., Li, X. J., Paul, K. C., Chong, P. H. J. (2020). Twitter and Census Data Analytics to Explore Socioeconomic Factors for Post-COVID-19 Reopening Sentiment, *MedRxiv*, 1-16.
- Rosenberg, H., Syed, S. and Rezaie, S. (2020). The Twitter Pandemic: The Critical Role of Twitter in the Dissemination of Medical Information and Misinformation during the COVID-19 Pandemic, *Commentary*, 1-4.
- Rufai, S. H. and Bunce, C. (2020). World leaders' Usage of Twitter in Response to the COVID-19 Pandemic: A Content Analysis, *Journal of Public Health*, 1-7.
- Sabah (2020). Normalleşme Süreci 2020. <https://www.sabah.com.tr/yasam/2020/05/26/son-dakika-normallesme-sureci-asama-asama-ortaya-cikiyor-bayramdan-sonra-normallesme-takvimi-ile-tarihleri-nasil-olacak> (Erişim Tarihi: 21.07.2020).
- Samuel, J., Nawaz, A., Mokhlesur, R., Esawi, E. and Samuel Y. (2020). COVID-19 Public Sentiment Insights and Machine Learning for Tweets Classification, *Information*, 11, 1-21.
- Sarıman, G. ve Mutaf, E. (2020). COVID-19 Sürecinde Twitter Mesajlarının Duygu Analizi, *Euroasia Journal of Mathematics, Engineering, Natural & Medical Sciences*, 7 (10), 137-148.
- Sharma, R., Ahuja, V. and Alavi, S. (2018). The Future Scope of Netnography and Social Network Analysis in the Field of Marketing, *Journal of Internet Commerce*, 1-20.
- Silva, L. E., Cohen, R. V., Rocha, J. L. L., Hassel, V. M. C. and von-Bahten, L. C. (2020). Elective

- Surgeries in the “New Normal” Post-COVID-19 Pandemic: To Test or do not Test? *Revista do Colégio Brasileiro de Cirurgiões (English)*, 47, 1-7.
- Silverman, D. (2018). *Nitel Verileri Yorumlama*, Çev: Erkan Dinç, Ankara: Pegem Akademi.
- Singh, L., Bansal, S., Bode, L., Budak, C., Chi, G., Kawintiranon, K., Padden, C., Vanarsdall, R., Vraga, E. and Wang, Y. (2020). A First Look at COVID-19 Information and Misinformation Sharing on Twitter, *Computer Science*, 1-24.
- Sotomayor, M. R. J., Moreno, C. G., and de Celis, E. S. P. (2020). Coronavirus, Ageism, and Twitter: An Evaluation of Tweets about Older Adults and COVID-19, *The American Geriatrics Society*, 1-5.
- Subölen, S. (2020). Covid 19 Pandemisi Sürecinde Stresle Baş Etme Yöntemi Olarak Sosyal Medyada Mizah Olgusu: cezmikalorifer ve saykodelipaylaşımlar İsimli Instagram Hesaplarının Analizi, *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 11 (42), 123-142.
- Sütcü, C. S. ve AYTEKİN, Ç. (2013). Sosyal Medyada Twitter Konuşma Diline İlişkin Bir Araştırma: Ortak Hashtag Kullanımı ile Kullanıcı Profili Arasındaki İlişki, *International Symposium on Language and Communication: Exploring Novelties Proceedings Book*, 17-19 Haziran, (ss. 1863-1876), İzmir: İzmir Üniversitesi.
- Şen, E. ve Batı, G. F. (2020). COVID-19 Pandemi Krizinin Yönetim ve Ekonomi Politik Üzerine Olası Etkileri, *Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 71- 84.
- Şen, F. N. (2014). “2014 Yerel Seçimlerine Doğru Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Sosyal Medya Kullanımlarına Yönelik Bir Araştırma: Belediye Başkanlarının Twitter Söylemsel Pratikleri”. *Yeni Medya Araştırmaları*, Ed. İdil Sayımer, Konya: Literatürk, 437-486.
- Takieddine, H. an f Tabbah, S. A. (2020). Coronavirus Pandemic: Coping with the Psychological Outcomes, Mental Changes, and the “New Normal” During and After COVID-19, *Open J Depress Anxiety*. 2, 7-19.
- Tasnim, S., Hossain, M. and Mazumder, H. (2020). Impact of Rumors and Misinformation on COVID-19 in Social Media, *Journal of Preventive Medicine & Public Health*, 53 (3), 171-174.
- Tekeli, İ. (2020). *Doğanın Bir Oyunu Olarak COVID-19*, Academia, https://www.academia.edu/44011901/Do%C4%9Fan%C4%B1n_Bir_Oyunu_Olarak_COV%C4%B0D_19 (Erişim Tarihi: 30.07.2020).
- TRT Haber (2020). Koronavirüsün Seyri Bundan Sonra Nasıl Olacak? <https://www.trthaber.com/haber/gundem/koronavirusun-seyri-bundan-sonra-nasil-olacak-481138.html> (Erişim Tarihi: 18.07.2020).
- TRT Haber (2020). Türkiye’nin 4 Aşamalı Normalleşme Planı. <https://www.trthaber.com/haber/koronavirus/turkiyenin-4-asamali-normallesme-plani-480114.html> (Erişim Tarihi: 21.07.2020).
- TÜBA (2020). *COVID-19 Küresel Salgın Değerlendirme Raporu*, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, TÜBA Raporları No: 34.
- Türk Dil Kurumu/TDK (2020). <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 19.07.2020).
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı (2020). Normal Hayata Dönüşü Kademe Kademe Başlatacağız. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/119206/-normal-hayata-donusu-kademe-kademe-baslatacagiz-> (Erişim Tarihi: 21.07.2020).
- Twitter (2020). twitter.com (Erişim Tarihi: 15.09.2020).
- Twitter (2020). twitter.com (Erişim Tarihi: 24.09.2020).
- Uysal, M. T. ve Eren, G. T. (2020). COVID-19 Salgın Sürecinde Sosyal Medyada Yaşlılara Yönelik Ayrımcılık: Twitter Örneği, *Turkish Studies*, 15 (4), 1147-1162.
- We are social (2020). Digital in 2020. <https://wearesocial.com/digital-2020> (Erişim Tarihi: 09.08.2020).

- WHO (2020). What is a pandemic? https://www.who.int/csr/disease/swineflu/frequently_asked_questions/pandemic/en/ (Erişim Tarihi: 26.07.2020).
- Xue, J., Chen, J., Hu, R., Chen, C., Zheng, C., Liu, X. and Zhu, T. (2020). Twitter Discussions and Emotions about COVID-19 Pandemic: A Machine Learning Approach, *Arxiv*, 1-29.
- Xun, J. and Reynolds, J. (2010). Applying Netnography to Market Research: The Case of the Online Forum, *Journal of Targeting, Measurement and Analysis for Marketing*, 18 (1), 17-31.
- Yaşar, K. K., Pehlivanoglu, F., Çiçek, G. ve Şengöz, G. (2011). 21. Yüzyılın İlk Pandemisi H1N1: Kesin Tanılı Hastaneye Yatırılan Olguların Değerlendirilmesi, *Fırat Tıp Dergisi*, 16 (3), 132-136.
- Yeşilyurt, Y. (2015). *İletişim Çalışmalarında Dijital Yaklaşımlar Twitter*, Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Yıldırım, A. (2014). Bir Halkla İlişkiler Aracı Olarak Twitter: T.C. Sağlık Bakanlığı Örnek İncelemesi, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-GİFDER)*, 2 (4), 234-253.
- Yıldız, İ. (2020). Sosyal Medya Salgını: Türkiye’de Korona’nın Mizahi Yönü, *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 6, 150-172.
- Yılmaz, Ö. (2017). 1847-1848 Kolera Salgını ve Osmanlı Coğrafyasındaki Etkileri, *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, 6 (1), 23-55.
- Yücel, G. (2020). “COVID-19, Yeni Normal ve Dijital Diplomasi”. *COVID-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar Yeni Trendler*, Ed. Ufuk Ulutaş, Ankara: T.C. Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi, 139-143.

KAYNAKÇA

- Al-Dmour, H., Masa'deh R., Salman, A., Abuhashesh M. and Al-Dmour, R. (2020). Influence of Social Media Platforms on Public Health Protection against the COVID-19 Pandemic via the Mediating Effects of Public Health Awareness and Behavioral Changes: Integrated Model, *Journal of Medical Internet Research*, 22 (8), 1-15.
- Allington, D., Duffy, B., Wessely, S., Dhavan, N. and Rubin, J. (2020). Health Protective Behaviour, Social Media Usage and Conspiracy Belief during the COVID-19 Public Health Emergency, *Psychological Medicine*, 1-7.
- Anand, S., Gupta, M., & Kwatra, S. (2013). Social Media and Effective Health Communication. *International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research*, 2 (8), 39-46.
- Apuke, O. D. and Omar, B. (2020). Fake News and COVID-19: Modelling the Predictors of Fake News Sharing Among Social Media Users, *Telematics and Informatics*, doi.org/10.1016/j.tele.2020.101475 (Erişim Tarihi: 14.09.2020).
- Aslan, R. (2020). Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve COVID-19, *Ayrıntı Dergisi/Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 8 (85), 35-41.
- Aydın, A. F. (2020). Post-truth Dönemde Sosyal Medyada Dezenformasyon: COVID-19 (Yeni Koronavirüs) Pandemi Süreci, *Asya Studies*, 4 (12), 76-90.
- Balkhair, A. A. (2020). COVID-19 Pandemic: A New Chapter in the History of Infectious Diseases, *Oman Medical Journal*, 35 (2), 1-3.
- Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlilik Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi. *DEUHFED*, 9 (1), 23-28.
- Boomsocial. (2020). Facebook'da En Fazla Takipçiye Sahip Sağlık Kuruluşları, <https://www.boomsocial.com/Facebook/UlkeSektor/turkey/saglik/saglik-kurumlari> (Erişim Tarihi: 16.07.2020).
- Brindha, M. D., Jayaseelan, R. and Kadeswara, S. (2020). Social Media Reigned by Information or Misinformation about COVID-19: A Phenomenological Study, *SSRN Electronic Journal*, 9 (3), 585-602.
- Chou, W. S., Hunt, Y. M., Beckjord, E. B., Moser, R. P. and Hesse, B. W. (2009). Social Media Use in the United States: Implications for Health Communication, *Journal of Medical Internet Research*, 11 (4), 1-12.
- Choudhury, P. S. (2011). Media in Development Communication, *Global Media Journal-Indian Edition*, 2 (2), 1-13.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B. and Turner, L. A. (2015). *Araştırma Yöntemleri Desen ve Analiz*, Çev: Ahmet Aypay, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Collado, Z. C., Basco, A. J., & Sison, A. A. (2020). Falling Victims to Online Disinformation among Young Filipino People: Is Human Mind to Blame? *Cognition, Brain, Behavior: An Interdisciplinary Journal*, 24 (2), 75-91.
- Çınar, F. ve Özkaya, B. (2020). Koronavirüs (COVID-19) Pandemisinin Medikal Turizm Faaliyetlerine Etkisi, *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 35-50.
- Çiçek, B. ve Işık, M. (2019). Sosyal Ağlarda CEO'ların Etkinliği: Twitter Örneği, *18. Uluslararası İşletmecilik Kongresi*, 2-4 Mayıs, 2019, Osmaniye, Türkiye.
- Çiftçi, T. (2017). Hizmet İçi Eğitim Bağlamında Yapılan İletişim Eğitimlerinde Alternatif Bir Yöntem Olarak Yeni Medya Platformlarından Blog Kullanımı, *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (2), 39-61.
- Çobaner, A. A. (2018). Bir Sağlık İletişimi Kampanyası Geliştirmek: Sağlık Bakanlığının Tütün Karşıtı Kampanyası Üzerine Bir Analiz, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (60), 808-823.

Depoux, A., Martin, S., Karafillakis, E., Preet, R., Smith, A. W. and Larson, H. (2020). The Pandemic of Social Media Panic Travels Faster than the COVID-19 Outbreak, *Journal of Travel Medicine*, 27 (3), 1-5.

Desmond, J. and Copeland, L. (2010). *Günümüz Hastasıyla İletişim*, Çev: E. Deniz Yamaç, Ankara: Eflatun.

Ecker, S., Sopory, P., Day, A., Wilkins, L., Padgett, D., Novak, J., . . . and Gamhewage, G. (2018). Health-Related Disaster Communication and Social Media: Mixed-Method Systematic Review, *Health Communication*, 33 (12), 1389-1400.

Erol, M. (2020). Koronavirüs Salgınında Kriz İletişimi, *SETA Analiz Raporu*, İstanbul: SETA Yayınları No: 316.

Feeley, T. and Chen, Y. (2013). "An Introduction to Health Communication". *Principles of Communication-Readings in Communication*, Ed. Brian Reynolds, New York: Hayden-McNeil, 1-14.

Finset, A., Bosworth, H. and Butow, P. (2020). Effective Health Communication-A Key Factor in Fighting the COVID-19 Pandemic, *Patient Education and Counseling*, 103, 873-876.

Gölbaşı, S. D. ve Metintaş, S. (2020). COVID-19 Pandemisi ve İnfodemi, *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 5 (COVID-19 Özel Sayısı), 126-137.

Griffis, H., Kilaru, A., Werner, R., Asch, D., Hershey, J., Hill, S. and Merchant, R. (2014). Use of Social Media across US Hospitals: Descriptive Analysis, *Journal of Medical Internet Research*, 16 (11), 1-11.

Huo, J., Desai, R., Hong, Y., Turner, K., Mainous, A. and Bian, J. (2019). Use of Social Media in Health Communication: Findings From the Health Information National Trends Survey 2013, 2014, and 2017. *Cancer Control* (26), 1-10.

Islam, A. N., Laato, S., Talukder, S. and Sutinen, E. (2020). Misinformation Sharing and Social Media Fatigue during COVID-19: An Affordance and Cognitive Load Perspective, *Technological Forecasting & Social Change*, 159, 1-14.

Kara, T. (2017). Instagram'ın Sağlık İletişimi Bağlamında Kullanımı: Özel Hastaneler Üzerine Bir İnceleme, *Global Media Journal TR Edition*, 7 (14), 7-22.

Karamouzian M. (2020). Effective Public Health Communication in the COVID19 Era, *International Journal of Preventive Medicine*, 11 (120), doi: 10.4103/ijpvm.IJPVM_247_20 (Erişim Tarihi: 14.09.2020).

Kawamoto, Y., Nishiyama, Y., Kobayashi, A., Sakaji, H. and Masuyama, S. (2016). Investigation and Construction of Dictionary for Analysis of Comments in a Video Sharing Site, *ICAICTA*, 16-19 August 2016, George Town-Malaysia.

Kay, J. M. (2007). Healthcare Marketing: What is Salient? *International Journal of Pharmaceutical and Healthcare Marketing*, 1 (3), 247-263.

Kırık, A. M., Var, S. A., Özkoçak, V. ve Darıcı, S. (2020). Pandemi Dönemlerinde İletişim ve Algı Yönetimi: Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) Örneği, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (104), 36-57.

Klenert, D., Funke, F., Mattauch, L. and O'Callaghan, B. (2020). Five Lessons from COVID19 for Advancing Climate Change Mitigation, *Environmental and Resource Economics*, 76, 751-778.

Kletter, M. (2020). Fighting the Infodemic-Disinformation is surging. So are new strategies to counter it, *SJL*, 38-41.

Koçak, A. ve Bulduklu, Y. (2010). Sağlık İletişimi: Yaşlıların Televizyonda Yayınlanan Sağlık Programlarını İzleme Motivasyonu, *Selçuk İletişim*, 6 (3), 5-17.

Koçoğlu, E. (2019). Sosyal Ağların Sosyal Bilgilerde Kullanılmasına İlişkin Öğretmen Algıları,

Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6 (3), 262-273.

Kolçak, A. ve Arun, Ö. (2006). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu, *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4 (3), 21-28.

Kordzadeh, N. and Young, D. K. (2015). Understanding How Hospitals Use Social Media: An Exploratory Study of Facebook Posts, *Twenty-First Americas Conference on Information Systems*, August 13-15 Puerto Rico.

Kreps, G. (1998). "The Pervasive Role of Information in Health and Health Care: Implications for Health Communication Policy". *Communication Yearbook 11*, Ed. James A. Anderson, C.A.: Sage Publication, 238-276.

Kuchler, T., Russel, D. and Stroebel, J. (2020). The Geographic Spread of COVID-19 Correlates with Structure of Social Networks as Measured by Facebook, *NBER Working Papers*, Cambridge, UK: National Bureau of Economic Research, Inc.

Metintaş, S. (2020). *COVID-19 Pandemisinin Yönetimi*, İstanbul: TÜSAD Yayınları.

Mheidly, N. and Fares, J. (2020). Leveraging Media and Health Communication Strategies to Overcome the COVID-19 Infodemic, *Journal of Public Health Policy*, 41, 1-11.

Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). *An Expanded Sourcebook Qualitative Data Analysis*, New York: Sage Publications.

Okmeydan, C. K. (2020). Sosyal Medyanın En Aktif Markaları: Diyalojik İletişim Teorisi Bağlamında Facebook Üzerine Bir Araştırma, *Erciyes İletişim Dergisi*, 7 (2), 1077-1099.

Okmeydan, S. B. (2017). *Sosyal Pazarlamanın Toplumsal Faydaya Dönüşümü: Dumansız Hava Sahası Kampanyası*, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, Yayın No. 47.

Okmeydan, S. B. (2018). Siyasal Halkla İlişkiler ve Siyasi Partilerin Sosyal Medya Kullanımı: 24 Haziran 2018 Seçimleri Üzerine Bir Araştırma, *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 30 (5), 4222-4240.

Okmeydan, S. B. (2020). Dijital Yayın Platformlarının Sosyal Medya Analizi: Netflix, BluTV ve PuhuTV YouTube Kanalı Örneği, *International Asian Congress on Contemporary Sciences-IV Proceedings Book*, 26-28 Haziran, 2020, Bakü, Azerbaycan.

Özkan, Ö. ve Kaya, Ş. Ş. (2015). Bilimsel Makalede "Sınırlılıklar" Neden ve Nasıl Yazılır? *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 14 (6), 495-505.

Öztürk, G. ve Öymen, G. (2013). Sağlık İletişiminde Sosyal Medya Kullanımının Stratejik Önemi: Türkiye'de Kalp Sağlığı ile İlgili Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar Üzerine Bir Değerlendirme, *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 3, 109-132.

Pank, H., Rodgers, S. and Stemmler J. (2013). Health Organizations' Use of Facebook for Health Advertising and Promotion, *Journal of Interactive Advertising*, 12 (1), 62-77.

Paul, G. (2011). Durham Hospital Radio, <http://dhradio.org.uk/wordpress/the-history-of-hospital-radio> (Erişim Tarihi: 08.11.2020).

Peyravi, M. and Marzaleh, M. (2020). The Double-Edged Sword of Iranian Social Media, *Prehospital and Disaster Medicine*, 35 (4), 468-469.

Purohit, N. and Mehta, S. (2020). Risk Communication Initiatives amid COVID-19 in India: Analyzing Message Effectiveness of Videos on National Television, *Journal of Health Management*, 22 (2), 262-280.

Qiu, W., Rutherford, S., Mao, A. and Chu, C. (2017). The Pandemic and Its Impacts, *Health, Culture and Society*, 9 (10), 3-11.

Quattrin, R., Filiputti, E. and Brusaferrro, S. (2015). Health Promotion Campaigns and Mass Media: Looking for Evidence, *Primary Health Care*, 5 (1), 1-7.

Raman, G., AlShebli, B., Wanick, M., Rahwan, T. and Peng, J. C. (2020). How Weaponizing Disinformation Can Bring Down a City's Power Grid, *Plos One*, 1-14.

Rao, H. R., Vemprala, N., Akello, P. and Valecha, R. (2020). Retweets of Officials' Alarming vs Reassuring Messages during the COVID-19 Pandemic: Implications for Crisis Management, *International Journal of Information Management*, 102-187.

Reddy, B.V. and Gupta, A. (2020). Importance of Effective Communication during COVID-19 Infodemic, *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 9, 3793-3796.

Robinson, R. (2020). The 7 Top Social Media Sites You Need to Care About in 2020, Adobe Spark, <https://spark.adobe.com/make/learn/top-social-media-sites>, (Erişim Tarihi: 20.09.2020).

Sahni, H. and Sharma, H. (2020). Role of Social Media during the COVID-19 Pandemic: Beneficial, Destructive or Reconstructive? *International Journal of Academic Medicine*, 6 (2), 70-75.

Salmon, C. and Poorisat, T. (2019). The Rise and Development of Public Health Communication, *Health Communication*, doi:<https://doi.org/10.1080/10410236.2019.1654180>

Schiavo, R. (2007). *Health Communication From Theory To Practice*, San Francisco: Jossey-Bass.

Sezgin, D. (2015). Sağlık İletişiminde Paradigma İhtiyacı: Disiplinlerarası İşbirliğine Çağrı, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 68 (3), 95-102.

Sönmez, S. ve İlgün, G. (2018). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Sağlık Hizmetleri Bağlamında İncelenmesi, *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (40), 375-399.

Stolow, J. A., Moses, L. M., Lederer, A. M. and Carter, R. (2020). How Fear Appeal Approaches in COVID-19 Health Communication May be Harming the Global Community, *Health Education & Behavior*, 47 (4), 531-535.

Szomsor, M., Kostkova, P. and Louis, C. (2011). Twitter Informatics: Tracking and Understanding Public Reaction during the 2009 Swine Flu Pandemic, *International Conferences on Web Intelligence and Intelligent Agent Technology*, 22-27 August, 2011, Lyon, France, 320-323.

Şengün, H. (2016). Sağlık Hizmetlerinde İletişim Yönetimi, *İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi*, 79 (1), 38-42.

Şenol, Y. ve Avcı, K. (2020). Salgın İletişiminde Sosyal Medyanın Kullanımı, *Journal of Health Sciences Medicine*, 3 (3), 340-348.

Tanyıldızı, N. İ. (2020). COVID-19 Salgını Sürecinde Sağlık İletişiminde Sosyal Medya, Ankara: İKSAD Yayınevi.

Tarasevich, S., Khalitova, L., Arceneaux, P., Myslik, B. and Kiouisis, S. (2019). Ethnic Nationalism and Gatekeeping in the European Media, *The Agenda Setting Journal*, 3 (1), 23-42.

Tasnim, S., Hossain, M. and Mazumder, H. (2020). Impact of Rumors and Misinformation on COVID-19 in Social Media, *Journal of Preventive Medicine & Public Health*, 53 (3), 171-174.

Tomic, Z., Lasic, D., and Tomic, T. (2010). Public Relations in Health Care, *Mater Socio Medicine*, 22 (1), 25-27.

Tufan, F. (2017). Sağlık İletişimi Kapsamında "Hastane Radyoculuğu: Whipps Cross Hospital Radio, *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 28, 184-198.

TÜBA (2020). *COVID-19 Küresel Salgın Değerlendirme Raporu*, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, TÜBA Raporları No: 34.

Tüzün, H., Demirköse, H., Özkan, S., Dikmen, A. U. ve İlhan, M. N. (2020). COVID-19 Pandemisi ve Risk İletişimi, *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, Özel Sayı, 1-8.

U.S. Department of Health and Human Services (2000). Healthy People, www.healthypeople.gov/2010/Document/pdf/Volumel/11HealthCom.pdf, (Erişim Tarihi: 12.09.2020).

Vraga, E. K. and Jacobsen, K. H. (2020). Strategies for Effective Health Communication during the Coronavirus Pandemic and Future Emerging Infectious Disease Events, *World Medical & Health Policy*, 12 (3), 233-241.

White, D. and Marsah, E. E. (2006). Content Analysis: A Flexible Methodology, *Library Trends*, 55 (1), 22-45.

WHO (2020). https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/transcripts/who-audio-emergencies-coronavirus-press-conference-full-and-final-11mar2020.pdf?sfvrsn=cb432bb3_2 (Erişim Tarihi: 14.09.2020).

WHO (2020). <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200415-sitrep-86-covid-19.pdf> (Erişim Tarihi: 14.09.2020).

WHO (2020). 1st WHO Infodemiology Conference, <https://www.who.int/news-room/events/detail/2020/06/30/default-calendar/1st-who-infodemiology-conference>, (Erişim Tarihi: 21.09.2020).

Yerlikaya, T. (2020). Koronavirüs ile Mücadelede Yeni Risk Alanı: İnfodemi, *SETA Perspektif*, 269, 1-4.

Zarocostas, J. (2020). How to Fight an Infodemic, *Lancet*, 395 (10225), 676-677.

Zhang, L., Li, H. and Chen, K. (2020). Effective Risk Communication for Public Health Emergency: Reflection on the COVID-19 (2019-nCoV) Outbreak in Wuhan, China, *Healthcare*, 8 (64), 1-14.

AHISKA BÖLGESİNDE TÜRKLERİN EĞİTİM TARİHİ

Gülnara GOCA MEMMEDLİ

EĞİTİM
yayınevi

AHISKA BÖLGESİNDE TÜRKLERİN EĞİTİM TARİHİ

Yazar: Gülnara GOCA MEMMEDLİ

Editör: Prof. Dr. Şüreddin MEMMEDLİ

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayinevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayinevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-33-0

1. Baskı, Şubat 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

AHISKA BÖLGESİNDE TÜRKLERİN EĞİTİM TARİHİ

Yazar: Gülnara GOCA MEMMEDLİ

141 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-33-0

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayinevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- “**Adıgün Kolhozcusu**” (1934–1944). “Адӱгүн Qolxozcusu” ადიგუნის კოლმეურნე (Adıgün tarımcısı). Adıgün ilçe gazetesi. Türkçe-Gürcüce. GMK SYA, 59, K580, F210, P20/1942, P66/1941, P90/1938, P115/1940
- “**Bağban**” (1933–1938). “Баџбан” (Bahçıvan). Aspinza ilçe gazetesi. Türkçe. GMK SYA
- “**Bizim Ahıska**” (2004–2019). Kültür dergisi, tüm sayıları. Ankara
- “**Dan Yıldızı**” (1926–1930). Edebi, ilmi, içtimai şekilli dergi. Türkçe. Tiflis. GMK SYA, 10, P42/1927, P45/1927, P46/1930, P48/1929, P54/1926, P55/1926; GMM DKA, 2976–2979
- “**Ganatleba**” (1918–1920). განათლება (eğitim), eğitim dergisi. Gürcüce. Tiflis. GMK SYA
- “**Genç Nesil**” (1939–1941). Gençler için dergi. Türkçe. Tiflis. GMK SYA, 5
- “**Gruziya**” (1918–1921). Грузия (Gürcistan), gazete. Rusça. Tiflis. GMK SYA, F
- “**Gürcüstan**” (1991–2019). Gazete. Azerbaycan Türkçesinde. Tiflis. GMK SYA, F
- “**Kavkaz**” (1847). Кавказъ (Kafkas), gazete. Rusça. Tiflis, sayı 51. GMK SYA
- “**Kızıl Bayrak**” (1938–1944). “Гызыл Байраг” “Gızıl Bayrag” წითელი დროშა (kırmızı bayrak), Ahıska ilçe gazetesi. Türkçe-Gürcüce. GMK SYA, 34, 121, F338, K583, P32/1944, P34/1942, P53/1943
- “**Kızıl Rençper**” (1933–1936). “Qызыл Ренçпер” (kırmızı tarımcı). Adıgün ilçe gazetesi. Türkçe. GMK SYA
- “**Kızıl Şafak**” (1926–1930). Çocuk dergisi. Türkçe. Tiflis. GMK SYA, 78, P43/1927, P43/1928, P47/1929, P52/1926, P59/1930; GMM DKA, 2327, 2518, 2532
- “**Kommunist**” (1930–1938). “Qomunist” (komünist). Ahıska ilçe gazetesi, Türkçe. GMK SYA, 89
- “**Komunisturi Ağzrdısatvis**” (1932–1944). კომუნისტური აღზრდისათვის (komünist eğitimi), dergi. Gürcüce. Tiflis. GMK SYA, F, K62
- “**Molla Nesreddin**” (1907). Mizah dergisi. Türkçe. Tiflis, sayı 24
- “**Sakartvelo**” (1918). საქართველო (Gürcistan), gazete. Gürcüce. Tiflis, sayı 102. GMK SYA, F, T, P
- “**Sosyalizm Kendi**” (1940–1944). “Sosializm Këndi” სოციალისტური სოფელი (sosyalizm köyü). Aspinza ilçe gazetesi. Türkçe-Gürcüce. GMK SYA, F1933, K405
- “**Sovet Gürcüstanı**” (1939–1944). Gürcistan Komünist Partisi gazetesi. Azerbaycan Türkçesinde. Tiflis. GMK SYA, P8/1942, T511
- “**Tiflisskie Vedomosti**” (1828, 1829). Тифлисскія Вѣдомости (Tiflis haberleri), gazete. Rusça. Tiflis, 1828/16, 1829/4. GMK SYA, F, T, P
- “**Vatan**” (1920). وطن, Tiflis neşri maarif cemiyeti mecmuası. Türkçe. Tiflis, sayılar 1, 2. GMK SYA, Nadir nüshalar, 2770, 1920/099
- “**Yeni Fikir**” (1922–1927). Güney Kafkas Merkez İcra Komitesi gazetesi. Türkçe. Arap harfleriyle. Tiflis. GMK SYA
- “**Yeni Kend**” (1927–1938). Gürcistan Komünist Partisi gazetesi. Azerbaycan Türkçesinde, Latin harfleriyle. Tiflis. GMK SYA, 2, F677, P58/1930
- “**Zarya Vostoka**” (1922–1944). Заря Востока (Şark Şafağı), gazete. Rusça. Tiflis. GMK SYA, T501
- Abbasoğlu**, Asif (1991). “Ahıska Türkleri sürgün folkloru”. Milli Folklor. Ankara, 9: 19–20
- Adıgünlü**, Şahismail (1998). Kara vagonlar. Şiirler ve poema. Bakü: Azərneşr
- Adıgünlü**, Şahismail (2008). Sen vatamı göreceksin. Bakü: Şirvanneşr

- Adıgünlü**, Şahismail (2011). Semender kuşu. Roman. Bakü: Şirvanneşr
- AEEA**, D13. Azərbaycan Elyazmaları Enstitüsü Arşivi, D13: 9989
- Agara**, İbrahim (2004). Ahıska Türkleri: insanlık dramı. İzmir: Karaca
- Ahıska Halk Şiirinden Seçmeler** (2017). Derleyenler Nilüfer Mutlu, Minara Aliyeva Çınar, Orhan Uravelli. Bursa: Öner
- Ahıska Masalları ve Hikâyeleri** (2010). Derleyen Mircevat Ahıskalı. Bursa: Emin
- Ahıska Türkleri** (2019). Uluslararası Türk Topulukları Bilgi Şöleni Bildiriler Kitabı. Bursa: Türk Ocakları
- Ahıskalı**, Adem (2014). “Eğitimde iz bırakmak”. Ahıska Vizyonu. Ankara, 211–225
- Ahıskalı**, Mircevat (1997). Ahıska tarihi ve bazı hatıralar. İstanbul
- Ahıskalı**, Mircevat (2008). Ahıska’dan hikâyeler. Bursa: Emin
- Ahıskalı**, Mircevat (2010). Gurbetten iniltiler. Bursa: Emin
- Ahıskalı**, Mircevat (2013). Nale. Ankara: Astana
- Akyüz**, Jülide (2008). “Göç yollarında: Kafkaslardan Anadolu’ya göç hareketleri”. Bilig. Ankara, 46: 37–56
- Albayrak**, Sadık (1984). Yürüyenler ve sürünenler. İstanbul
- Alım**, Mete (2006). Doğanay, Serkan ve Şimşek, Oğuz. “Ülkemize yönelik göçlere bir örnek: Ahıska Türkleri”. Doğu Coğrafya Dergisi. Erzurum, 15: 303–322
- Aliyeva Çınar**, Minara (2015). “Dil-tarih-kültür etkileşimi bağlamında Ahıska Türkleri ağzı”. Yeni Türkiye. Ankara, 78: 350–359
- Aliyeva Çınar**, Minara (2020). Ahıska bölgesindeki Gürcülerin konuştuğu Türk ağzı. Ankara: Astana
- Alizade**, Yolcu (1996). “Maarif fedaileri Mirza Rıza Bey ve Mirza Habib”. Halk Qezeti. Bakü, 242: 5
- Allahmanlı**, Mahmud (1998). Türk destan yaratıcılığı. Bakü: Ağrıdağ
- Alt Düzey Halk Okulu** (1919). Geçici programlar. Tiflis. GEKA, 375/1919
- Andronikov**, L. (1894). “Tiflis vilayeti Ahıska kazası Uravel polis sahasının tasviri. Rusya Coğrafya Cemiyeti Kafkas Şubesi Yazıları”. Андроников, Л. “Описание 3-го Уравельского полицейского участка Ахальцихского уезда Тифлисской губернии”. Записки Кавказского отдела Русского географического общества. Tiflis, 16. GMK SYA, 00511170
- Ansarov**, Alipaşa (1990). “Meshet Türklerin faciası”. Diderginler. Bakü: Gençlik
- Ansarov**, Alipaşa (1996). Ahıska Türkleri. Bakü: Azereşr
- Arslan**, Ali (1997). “Birinci Dünya Savaşı ve milli mücadele döneminde Ahıska Ahılkelek”. Kafkasya Araştırmaları. İstanbul, 3: 93–115
- Aslan**, Kıyas (1995). Ahıska Türkleri. Ankara: Ahıska Türkleri Derneği
- Âşık Şivğa** (2002). Hanı sazım, hanı senin tellerin. Hazırlayan Valeh Hacılar. Tiflis
- Aşırım**, Adil (1998). Ahıska Türkleri. Ankara: Yücel
- Avşar**, Zakir (1994). Tunçalp, Zafer. Ahıska Türkleri: sürgünde 50. yıl. Ankara: TBMM
- Aydınğün**, Ayşegül (2015). “Ahıska Türklerinin dünü, bugünü, yarını”. Yeni Türkiye. Ankara, 78: 223–233
- Bahtiyarlı**, Memmed Hüseyin (1990). Hatıralar. Daktilo yazısı. Kitap editörünün kişisel arşivi

- Bahtiyarlı**, Memmed Hüseyin (1991). “Yazar Rıza Şahveled hakkında”. “Gürcüstan”. Azərbaycan Türkçesinde. Tiflis, 110: 4
- Balci**, Sezai (2015). Küçük, Levent. Osmanlı bürokrasisinde Ahıskalı devlet adamları. İstanbul: Libra
- Bangert**, Yvonne (1998). “Rusya ve Gürcistan arasında sıkışmış bir halk: Mesketler”. Kafkasya Yazıları. İstanbul, 2/5: 129–132
- Barataşvili**, Klara (1994). Mesh Müslümanların Gürcü soy isimleri. Бараташвили, Клара. Грузинские фамилии Месхов Мусульман. Tiflis
- Barataşvili**, Latifşah (1988). Barataşvili, Klara. “Biz Meshleriz”. Literaturnaya Gruziya. Rusça. Tiflis. Бараташвили, Лятифшах, Бараташвили, Клара. “Мы Месхи”. Литературная Грузия. Tiflis, 8, 9, 10, 11
- Bayraktar**, Rasim (1999). Ahıska: 21. yüzyılda insanlık dramı. İstanbul: İhlas
- Bayraktar**, Rasim (2000). Ahıska Çıldır Beylerbeyliği. İstanbul: Yaşayan Kitaplar
- Bayraktar**, Rasim (2013). Eski Sovyetlerde Türk kimliği. Ankara: Berikan
- Bayram**, Seyfettin (2004). Stalin cehenneminde Ahıska Türkleri. Bursa
- Bayramov**, Nevruz (2009). Gürcistan’da Azərbaycan mekteplerinin tarihi (1921–1940). Tiflis: Stamba
- Beridze**, Merab (2005). Yer isimleri ve soyadları konuşuyorlar: Ahıskalı Türkler. ბერიძე, მერაბ, ტოპონიმები და გვარები მეტყველებენ, ახალციხელი თურქები. Ahaltsihe
- Beridze**, Merab (2006). Meshet’te Gürcülerin Müslümanlaşması ve soyadı değişikliği. ბერიძე, მერაბ. ქართველთა გამუსლიმება და გვარის შეცვლა მესხეთში. Tiflis
- Beridze**, Merab (2013). Müslüman Meshlerin kökenleri ve bugünü. ბერიძე, მერაბ. მაჰმადიანი მესხების ფესვები და დღევანდელიობა. Ahaltsihe: Üniversite
- Biray**, Nergis (2006). “Sürgünden Honaz’a Ahıska Türkleri”. Geçmişten Günümüze Denizli Dergisi. Denizli, 11: 54
- Bocoridze**, Giorgi (1992). Samshe Cavaheti gezisi (1932–1933). ბოჭორიძე, გიორგი. მოგზაურობა სამცხე ჯავახეთში. Tiflis: Metsniereba
- Bugay**, Nikolay (1994). Meshetli Türkler: rehabilitasyona doğru uzun yol. Бугай Н. Ф. Турки Месхетинцы: Долгий путь к реабилитации. Moskova: ROSS
- Buntürk**, Seyfeddin (2007). Rus Türk mücadelesinde Ahıska Türkleri. Ankara: Berikan
- Bursa’dan Ahıska Esintileri** (2011). Tertip Mircevat Ahıskalı, Minara Aliyeva. Bursa: Emin
- Canturia**, İ. M. (1956). Sovyet Gürcistan’ında halk eğitimi (1921–1951). ჭანტურია, ი. სახალხო განათლება საბჭოთა საქართველოში (1921–1951). Tiflis
- Cikia**, Sergi (1937). “Anadolu Türk dilinin Ahıska şivesinde bir morfolojik özellik hakkında”. Джикия С. “Об одном морфологическом явлении в Ахальцихском наречий Анатолийско турецкого языка”. Труды Тбилисского государственного университета. Tiflis, 6: 115–122
- Cikia**, Sergi (1971). “Türk dilinin Meshet ağzında ayların adları”. Джикия, С. С. “К названию месяцев в Месхетском диалекте турецкого языка”. Вопросы Тюркологии. Bakü: 116–122
- Çakırgözoğlu**, Niyazi (2005). “Ahıskalıların eğitim meseleleri”. Bizim Ahıska. Ankara, 4: 25–26
- Çavçavadze**, İlia (1941). “Osmanlı Gürcistan’ı”. Seçilmiş eserleri mecmuası, cilt 2. ჭავჭავაძე, ილია. “ოსმალის საქართველო”. რჩეული ნაწარმოებების კრებული. Tiflis, 309–312
- Çıldırılı**, Âşık Şenlik (2006). Divanı (hayatı, şiirleri, atışmaları ve hikâyeleri). Hazırlayanlar Berat Alptekin, M. Nizameddin Coşkun. Ankara: Semih Ofset

- Çınar, İkrām** (2015). Atabekler Yurdu: jeokültürel yaklaşım. İstanbul: İQ
- Çınar, İkrām** (2018). “Atabek Yurdu etnopedagojisi: Ahıska örneği”. *Turkish Studies*. Ankara, 13/4, 363–386. www.turkishstudies.net
- Çınar, İkrām** (2019). Etnopedagoji: Atabek Yurdu. İstanbul: Pegem Akademi
- Çınar, İkrām** (2020). “Educational results of an exile: The Ahıska Turks”. *International Online Journal of Education and Teaching IOJET*. Ankara, 7(4): 1603–1633
- Çırak, Vahit** (2013). Sökmeyen şafak. Bursa: Emin
- Çiçinadze, Zakaria** (1905). Samshe-Atabeylik. ჭოჭობაძე, ზაქარია. სამცხე-საათაბაგო. Tiflis
- Çitil, Rıdvan** (2013–2019). “Ahıskalı Ömer Faik Numanzade’nin matbuat hayatı”. *Bizim Ahıska*. Ankara, 31–55
- Çoban, Fatma** (2015). “Gürcistan’da etnik kimlik ve güvenlik algısı bağlamında Ahıskalı Türkler”. *Yeni Türkiye*. Ankara, 78: 433–441
- Çobanlı, Müşfik** (2000). Ziya’dan Çenlibel’e dek: Gürcistan’da Azerbaycan matbuatı. Bakü: Tahsil
- Dedem Korkut** (2015). *Kitabı Dedem Korkut Âlâ Lisâni Tâifei Oğuzân*, Dresden Nüshası. Çevri-yazı Yunus Zeyrek. Eskişehir
- Demiray, Erdinç** (2011). Ahıska Türkleri ağzı. Doktora tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi
- Demiray, Erdinç** (2012). “Anavatanlarından sekiz ülkeye dağıtılmış bir halk: Ahıska Türkleri”. *Turkish Studies*. Ankara, 7/3: 877–885
- Devrişeva, Fatima** (2006). Ahıska Türkleri (sözlü kültür bağlamında). Yüksek lisans tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi
- Durmuş, Mitat** (2017). “Ahıska Türklerinin manilerine yansıyan bireyin ontolojik güven alanlarının tahrip edilmesi ve vatan özlemi”. *Erzincan Üniversitesi Uluslararası Ahıska Türkleri Sempozyumu Bildirileri*, 1. Erzincan
- Ehmedli, Ateş** (2008). Kubadlı, Kadim. Ahıska Türk folkloru. Bakü: Nurlan
- Ehmedov, Hüseyin** (1985). 19. asır Azerbaycan mektebi. Bakü: Maarif
- Ekberov, Alizebun** (1968). Büyük dostluk sayfaları. Bakü: Azərneşr
- Elekberli, Eziz** (2009). Gurbet folkloru. Bakü: Nurlan
- Emingil, Hasan** (2007). Ağlama Hasan Dede. İstanbul
- Ercilasun, Ahmet Bican** (1989). “Meshet Türkleri hakkında”. *Türk Kültürü*. Ankara, 27/315: 5–6
- Erendor, Metin** (2020). Ahıska Türkleri: sürgünden soykırıma yüz yıllık dram. İstanbul: Kamer
- Ersöz, Serpil** (2013). “Ahıska’da iki büyük ağız grubu: Terekeme ve yerli Türk ağzı”. *TEKE Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*. Erzurum, 2/4: 105–115
- Etyemez, Ramazan** (2016). Ahıska Türkleri folkloru üzerine bir araştırma (Kazakistan Almatı bölgesi). Yüksek lisans tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi
- Gagua, Vladimer** (1982). Devrim öncesi Gürcistan’da ilköğretimin tarihine dair. Гагуа, Владимир. Очерки по истории начального образования в дореволюционной Грузии. Tiflis: Ganatleba
- Gaspıralı, İsmail** (2014). Seçilmiş eserleri, 3. cilt. İstanbul: Ötügen
- GMA EYTMA**, fon 284/1. Gürcistan SSC İşçiler, Köylüler ve Kızıl Ordular Millet Vekilleri Kurulları Merkez İcra Genel Kurulu (1922–1938), dosyalar 207, 636, 1083, 3322
- GMA EYTMA**, fon 300/1. Gürcistan SSC Eğitim Bakanlığı (1930–1944), dosyalar 126, 142, 515

- GMA EYTMA**, fon 300/8. Gürcistan SSC Eğitim Bakanlığı (1930–1944), dosyalar 17, 434, 504, 508, 511, 515, 532, 536, 537, 538, 342
- GMA SCBA**, fon 6. Ahıska ilçesi eğitim şubesi (1930–1944), dosyalar 2, 12, 13, 22a, 31, 44, 46, 114, 115, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168
- GMA SCBA**, fon 13. Ahıska İstatistik Bürosu (1921–1929), dosya 2
- GMA SCBA**, fon 16. Bogdanovka ilçesi eğitim şubesi (1937–1944), dosya 1
- GMA SCBA**, fon 41. Ahılkelek ilçe eğitim şubesi (1930–1944), dosya 1
- GMA SCBA**, fon 157. Ahıska Pedagoji Teknikumu (1931–1944), dosyalar 1, 14, 17, 22, 24, 25
- GMA SCBA**, fon 186. Ahıska kaza eğitim şubesi (1921–1930), dosya 1
- GMA SCBA**, fon 222. Aspinza Toloş okulu (1938–1944), dosya 5
- GMA SCBA**, fon 271. Aspinza ilçesi Toloş ortaokulu (1943–1944), dosya 1
- GMA SCBA**, fon 273. Aspinza ilçesi Hizabavra okulu (1937–1944), dosya 1
- GMA SCBA**, fon 275. Adıgün ilçesi eğitim şubesi (1937–1944), dosyalar 1, 43, 44, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 73, 74, 75, 78, 82, 83, 87, 97, 101, 103, 104, 107
- GMA SCBA**, fon 452. Ahıska erkek gimnaziyası (1910–1921), dosya 1
- GMA SCBA**, fon 1488. Ahıska üst düzey ilköğretim okulu (1831–1921), dosya 1
- GMA TMA**, fon 17. Tiflis gubernatoru özel kalem müdürlüğü (1860–1917), Ahıska kazası 1885 yılı durumu hakkında rapor, dosya 2289
- GMA TMA**, fon 281/1. Gürcistan İnkılâp Komitesi (1921), dosya 148
- GMA TMA**, fon 414/2. Tiflis guberniyası istatistik komitesi (1862–1919), Mescit mektepleri hakkında bilgiler, dosya 124
- GMA TMA**, fon 422/1. Kafkas Eğitim Dairesi Kayyumu özel kalem müdürlüğü (1849–1919), dosyalar 1208, 1373, 1901, 4707
- GMA TMA**, fon 422/2. Kafkas Eğitim Dairesi Kayyumu özel kalem müdürlüğü (1849–1919), dosyalar 396, 427
- GMA TMA**, fon 427. Tiflis guberniyası halk okulları (1873–1917), dosya 45
- GMA TMA**, fon 1935/1. Gürcistan Demokratik Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı (1918–1921), dosyalar 92, 745, 767, 773, 934, 1751
- Goca Memmedli**, Gülnara (2020). “Education history of Meskhetian (Ahiskaian) Turks: Tsarist Russia period”. *International Education Studies*. Canada, 14/1: 108–114
- Goca Memmedli**, Gülnara (2021). Gürcistan’da İslam din eğitimi. Ankara: Akademisyen
- Gocaeva**, Gülnara (2002). Gürcistan Azerbaycanlılarının tahsili tarihi: 100 yaşlı mektepler. Tiflis: Global Print
- Gocaeva**, Gülnara (2003). Gürcistan Demokratik Cumhuriyetinde Azerbaycanlıların tahsili (1818–1821). Doktora tezi. Bakü: Devlet Üniversitesi
- Gocaeva**, Gülnara (2009). “Yüz yıl önce Ahıska’da okullar”. *Bizim Ahıska*. Ankara, 14: 14–17
- Günay**, Nejla (2012). “Osmanlı’nın son döneminde Ahıska Türklerinin Anadolu’ya göç ve iskânı”. *Bilig*. Ankara, 61: 121–142
- Güney Kafkas Eyaleti** (1893). Güney Kafkas eyaleti nüfusu hakkında 1886 yılı aile listelerinden alınmış istatistik bilgiler. Свод статистических данных о населении Закавказского края, извлеченных из посемейных списков 1886 г. Tiflis. GMK SYA, R70.806/3, R5.546/4, R17.087.4

- Güney Kafkas Nüfusu** (1928). Halklar, ana dili, yaş, bilgililik. 1926 yılı genel ittifak nüfus sayımı, kısa uykûnlar. Население Закавказья, народность, родной язык, возраст, грамотность, Всесоюзная перепись населения 1926 года, краткие итоги. Tiflis. GMK SYA, R23.630/4, R52.847/4, R199.915/4
- Gürcistan Demokratik Cumhuriyeti** (1990). Hukuki belgeler mecmuası (1918–1921). საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამართლებრივი აქტების კრებული (1918–1921 წწ). Tiflis
- Gürcistan İstatistik Bilgileri** (1921). საქართველოს სტატისტიკური მთაბმე. Tiflis
- Gürcistan SSC’de Kültürel Kuruculuk** (1986). Belgeler ve Materyaller. Культурное строительство в Грузинской ССР, документы и материалы (1921–1932). Tiflis: Sabçota Sakartvelo
- Güzeloğlu**, Hanzade (2016). “Bitmeyen hasret Ahıska”. Belgü. Ardahan, 3: 7–15
- Haciev**, Abbas (1984). Tiflis Azərbaycan tiyatrosu. Bakü: Işık
- Haciev**, Abbas (2006). Tiflis Azərbaycan ve Adıgün Türk tiyatrosu. Bakü: Borçalı
- Hacılar**, Valeh (1991). Folklorumuzun ufukları. Bakü: Yazıcı
- Hacılar**, Valeh (2005). Gürcistan’da Türk halk edebiyatı ananeleri. Bakü: Seda
- Hacılar**, Valeh (2007). Türk dilli Gürcü, Yunan ve Aysori âşık şairleri. Bakü: Seda
- Hacılı**, Asif (1990). “Meshet Türklerinin folkloru”. Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi. İstanbul, 5
- Hacılı**, Asif (1992). Garibem bu vatanda: Ahıska Türklerinin etnik medeniyeti. Bakü: Gençlik
- Hacılı**, Asif (2001). Polatoğlu, Aydın. Ahıska Türk folkloru. Ankara: AKM
- Hacılı**, Asif (2009). Ahıska Türkleri vatan bilgisi. İstanbul: Ahıska Tanıtım Ajansı
- Hacılı**, Asif (2014a). Ahıska Türkleri: inanç dünyası. Bakü: Mütercim
- Hacılı**, Asif (2014b). Ahıska Türklerinin sürgün folkloru. Bakü: Mütercim
- Hacılı**, Asif (2014c). Ahıskalı Âşık Molla Mehemed Sefili. Bakü: Mütercim
- Halid**, Cabir (2004). Yurda dua etmedikçe. Şiirler. İstanbul
- Hasta Hasan** (2009). Hayatı, şiirlerinden seçmeler. Tertip Valeh Hacılar. Tiflis: Üniversal
- Hesenzade**, Mirza Hüseyin (1912). تمام الی فیبا. Temam elifba. Azərbaycan Milli Bilimler Akademisi Fuzuli Elyazmaları Enstitüsü. Bakü, dosya XII–342
- Hulufu**, Veli (2017). Gürcistan Ahıska Türklerinden Köroğlu destanı. Bakü: Tofiq
- İoseliani**, Platon (1950). “Aspinda savaşı”. Zarya Vostoka. Иоселиани, П. “Аспиндзская битва”. Заря Востока. Rusça. Tiflis, 98: 4
- İsmailzade**, Rizvan (2010). Gürcistan’da İslam abideleri. Marneuli: Ehli Beyt
- İvanidze**, Giorgi (2008). İvanidze, Manana. Meshet uğruna mücadele (1917–1921). ივანიდე გ., ივანიდე მ. ბრძოლა მესხეთისათვის (1917–1921). Tiflis: Meridiani
- İzzetoğlu**, Mürteza (1997). Ahıska Türkleri tarihi ve bazı hatıralar. İstanbul
- Kafkas Eğitim Dairesi** (1888–1903). Kafkas Eğitim Dairesi eğitim kurumlarının durumu hakkında rapor, Ek. Отчет о состоянии учебных заведений Кавказского учебного округа, Приложение. Tiflis GMK SYA, T984, T1891
- Kafkasyalı**, Ali (2013). Sürgündeki âşıklık geleneği: Orta Asya’ya sürülen Ahıska–Ahılkelek âşıklık geleneği ve âşıklar. Almatı
- Kalaycı**, Ünal (2020). Posof ve Ahıska araştırmaları. Ankara: İlbilge

- Kalkan**, Mustafa (1998). “Ahıska Türklerinin menşeyi ve tarihi gelişim seyirleri”. Bilig. Ankara, 7: 160–171
- Kamaloğlu**, Mahmud (2005). Derviş, Osman ve Karapapak, Şüreddin. Borçalı âşıkları. Bakü: Nurlan
- Karabekir**, Kazım (1960). İstiklal harbimiz. İstanbul
- Kaya**, Zülâl (2009). Kardaki ayak izleri (roman). Ankara: Berikan
- Kazımov**, İsmail (1999). Ahıska Türklerinin dili. Bakü: Elm
- Kazımov**, İsmail (2001). Ahıska toponimleri. Bakü: Nurlan
- Kazımov**, İsmail (2012). Ahıska Türkleri: dil, tarih ve folklor. Bakü: Elm ve Tahsil
- Kekelidze**, Miheil (1955). Gori Öğretmenlik Seminariyası. კველოძე, მიხეილ, გორის სამსწავლებლო სემინარიი. Tiflis
- Kemaloğlu**, Muhammet (2012). “Terekeme Karapapak Türkleri yerleşim alanları”. Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi. Erzurum, 1/3: 55–81
- Kemaloğlu**, Yahya (2015). Ömer Faik Numanzade’nin siyaset, din ve eğitime dair görüşleri. Yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi
- Keskin**, Serhat (2017). Gürsoy, Hazar Ege. “Sovyet ve Sovyet sonrası dönemde Ahıska Türklerinin karşılaştıkları insan hakları ihlalleri ve ayrımcılıklar”. Uluslararası Suçlar ve Tarih Uluslararası Hukuk ve Tarih Dergisi. Ankara, 18: 13–47
- Kırzioğlu**, M. Fahrettin (1953). “Ahıska destanlarından ikisi”. Türk Folklor Araştırmaları. Ankara, 4/48: 753–755
- Kırzioğlu**, M. Fahrettin (1966). “Ahıskalı 14 halk şairimizden birer parça”. Türk Kültürü. Ankara, 47: 84–98
- Kırzioğlu**, M. Fahrettin (1970). “Ahıska bölgesi ve Türklük”. Türk Kültürü, dergi. Ankara, 87: 35–38
- Kırzioğlu**, M. Fahrettin (1972). Karapapaklar. Erzurum: Türk Ocağı
- Kırzioğlu**, M. Fahrettin (1992). Yukarı Kür ve Çoruk boylarında Kıpçaklar. Ankara: TTK
- Kırzioğlu**, M. Fahrettin (1993). Osmanlıların Kafkas Ellerini fethi. Ankara: TTK
- Kojoridze**, Davit (1987). Samtshe-Cavaheti, geçmiş ve çağdaş evre. კოჯორიძე, დავით. სამცხე ჯავახეთი, წარსული და თანამედროვეობა. Tiflis
- Köçerli**, Feridun (1963). Seçilmiş eserleri. Bakü: Maarif
- Kukulov**, Tahircan (2014). Ahıska Türklerinin etnik medeniyeti. Bakü: Elm ve Tahsil
- Kurbanov**, Şamil (1990). “Meshet Türkleri”. Diderginler. Bakü: Gençlik
- Kurbanov**, Şamil (1991). “Ahıska Türkleri”. Azərbaycan Türk Kültür Dergisi. Ankara, 40/279: 11–16
- Kurbanov**, Şamil (1992). Ömer Faik Nemanzade. Bakü: Yazıcı
- Lomsadze**, Şota (1989). Meshler ve Meshetya. Ломсадзе, Шота, Месхи и Месхетия. Tiflis
- Lomsadze**, Şota (2013). Samtshe-Cavaheti. Ломсадзе, Шота. Самцхе Джавахети. Tiflis
- Lortkipanidze**, Vaja (1994). Samtshe-Cavaheti 19–20. yüzyıllarda (demografik gelişim problemleri). ლორთქიფანიძე, ვაჟა. სამცხე ჯავახეთი XIX–XX საუკუნეებში (დემოგრაფიული განვითარების პრობლემები). Tiflis
- Maisuradze**, İ. (1938). მასურაძე, ი. ახალციხის და ასპინძის რაიონების სოფლები Ahıska ve Aspinza ilçeleri köyleri. Samtshe-Cavaheti Tarih Müzesi Yazmalar Arşivi. Ahıska

- Marr**, Yuri (1937). Abastuman yöresinin Türk dili hakkında notlar. Mapp, Ю. Н. Заметки о турецком языке окрестностей Абастумани, 27–31. Moskova-Leningrad: Akademiya. <http://books.e-heritage.ru/book/10093609>
- Memmedli**, Şureddin (1997). Gürcistan halk artisti İbrahim İsfahanlı. Tiflis: Ziya
- Memmedli**, Şureddin (2004). Borçalı–Ahıska–Kars ortak edebi areali. Tiflis: Kolori
- Memmedli**, Şureddin (2009). “Ahıskalı Ömer Faik Nemanzade’nin edebi kişiliği ve bir makalesi”. Bizim Ahıska. Ankara, 13: 38–43
- Memmedli**, Şureddin (2012). Goca Memmedli, Gülnara. “Ahıskalı ilk kadın eğitimci Şefika Şeyhzade Efendizade”. Bizim Ahıska. Ankara, 27: 13–15
- Memmedli**, Şureddin (2015). Zeyrek, Yunus. “Sürgün öncesi Ahıska’da basın”. Ahıskalı Türklerin Hukuki ve Sosyal Sorunları Sempozyumu (Giresun Üniversitesi, Nisan 2014) Bildiri Metinleri, 407–419. Ankara: Astana
- Memmedli**, Şureddin (2018). Gürcistan’da Türk edebiyatı: başlangıç dönemi Erzurum: Fenomen
- Muhlisoglu**, Malik (2014). Biz Ahıskalı Türklerimiz: Ahıskalı Türklerin hukuki durumu. Мухлис Угли, Малик, Мы Турки из Ахальцихе: культура, традиции, воспоминания очевидцев. Rostov Don: Altair
- Natmeladze**, Makvala (2002). Gürcistan’da 20. yüzyılın 40’lı yıllarında demografik süreçler. ნათმელაძე, მაკვალა. დემოგრაფიული პროცესები საქართველოში XX საუკუნის 40-იან წლებში. Tiflis
- Nemanzade**, Ömer Faik (1983). Eserleri. Bakü: Yazıcı
- Nemanzade**, Ömer Faik (1985). Hatıralarım. Bakü: Gençlik
- Nemanzade**, Ömer Faik (1992). Seçilmiş eserleri. Bakü: Yazıcı
- Nemanzade**, Ömer Faik (2000). Kafkas’tan İstanbul’a hatıralar. İzmir: Akademi Kitapevi
- Nemanzade**, Ömer Faik (2006). Seçilmiş eserleri. Bakü: Şerq Qerb
- Nemanzade**, Ömer Faik (2014). Hatıralarım. Bakü: Xan
- Niyazov**, Ahmed (2001). “Ahıskalı din âlimleri”. Bizim Ahıska. Ankara, 3
- Niyazov**, Ahmed (2016). “Ahıska Ahmediye Kütüphanesi”. Medeniyet Sanat. İstanbul, 2/2: 27–46
- Oboladze**, Uşangi (1949). Sovet Gürcistan’ında ilköğretim. ობოლაძე, უშანგი. დაწყებითი განათლება სანჭოთა საქართველოში. Tiflis
- Oboladze**, Uşangi (1957). İnkılâp öncesi Gürcistan’da genel eğitim okulu tarihinden. Оболадзе, Ушанги. Очерки по истории общеобразовательной школы в дореволюционной Грузии. Tiflis
- Oboladze**, Uşangi (1972). Sovet Gürcistan’ında halk eğitimi. Оболадзе, Ушанги. Народное образование в Грузинской ССР. Tiflis: Ganatleba
- Osmanov**, Gurban (2001). Ahıska Türkleri (1908–1989). Yüksek lisans tezi. İzmir: Ege Üniversitesi
- Önal**, Ülkü (2008). Ahıska masalları ve hikâyeleri. Ankara: Meneviş
- Özcan**, Doğukan (2015). “Tinatin Nergis Bekadze’nin Ahıska-name şiirinde Ahıska ve Ahıskalılar”. Karadeniz. Ankara, 27: 182–209
- Paşaeve**, Emrulla (1997). Gürcistan’da 19. yüzyıl ile 20. yüzyıl başlarında Azerbaycan okulunun tarihinden. Пашаев, Амрулла. Очерки истории азербайджанской школы в Грузии в XIX – начале XX веков. Bakü: ADPU

- Paşaev**, Emrulla (2012). Bayramov, Nevruz ve Gocaeva, Gülnara. Gürcistan'da Azerbaycan mektepleri. Tiflis: Tbiliselebi
- Paşaeva**, Ganire (2016). Vatan kokusu. Bakü: Elm ve Tahsil
- Piriev**, Allahverdi (2007). Pirieva, Sevil. Türksüz kalan Ahıska. Bakü: Vektör
- Piriev**, Allahverdi (2017). Pirieva, Sevil. Atalardan kalan hazine: Ahıskalı Türklerin sosyal-medeni hayat tarihi. Ankara
- Pirieva**, Sevil (2003). Piriev, Allahverdi. Türk Dünyası ve ata yurdum Ahıska. Bakü: Tuna
- Pirieva**, Sevil (2005). Ahıska Türkleri Azerbaycan'da. Bakü
- Polatoğlu**, Aydın (1988). Ahıska Türk folkloru. Bakü: Çarşıoğlu
- Rafatov**, İsmail (1996). Meshetiya ve Meshler. Рафатов, Исмаил. Месхетия и Месхи. Бишкек: İlim
- Sasiev**, Nureddin (2010). Söndürülmüş ocaklar. Bakü
- Seyidov**, Fikret (1988). Gori Seminariyası ve mezunları. Bakü: Maarif
- Simonia**, Miheil (1952). Gürcistan Cumhuriyeti'nde orta pedagoji öğretim (1921–1931). სამუალო პედაგოგიური განათლება საქართველოს რესპუბლიკაში (1921–1931). Tiflis
- Stepanov**, İ. (1886). “Tiflis guberniyasının Ahıska şehrinde oyunlar”. Kafkas Yerleri ve Kavimlerinin Tasviri Materyaller Месмуası. Tiflis, bölüm 5: 209–229. Степанов И. “Игры в городе Ахальцихе Тифлисской губернии”. Сборник материалов для описания местностей и племень Кавказа СМОМПК. GMK SYA, R2/353.486/3
- Sultanov**, Şerif (1990). “O yılların ağır hafızası”. Sovet Gürcüstanı. Tiflis, 10: 3
- Sunel**, Fırat (2012). Salkım söğütlerin gölgesinde. İstanbul: Profil
- Süreyya**, Mehmed (1890). Sicill'i Osmanî Tezkire'i Meşâhir'i Osmaniye, 1308, cilt 1–4. İstanbul
- Sürgün Meshler** (2013). Geçmiş ve günümüz. დეპორტირებული მესხები, წარსული და დღევანდლობა. Tiflis
- Şahin**, Mustafa (2017). Akaltun, Yunus ve Orhan, Fatih. “Geçmişten günümüze Ahıska Türklerinin bilim ve bürokrasi alanında yetiştirdiği önemli şahsiyetler”. Uluslararası Ahıska Türkleri Sempozyumu (Erzincan, Mayıs 2017) Bildirileri. 2. cilt. Erzincan
- Şakirova**, Nigar (2016). “Ahıska Türklerinde kızların eğitimi”. Bizim Ahıska. Ankara, 42: 42
- Samil**, Ali (2012). Ahıskalı Hasta Hasan. Bakü: Elm ve Tahsil
- Taştemir**, Tekin (2005). Türkiye'nin Kafkasya politikasında Ahıska: sürgün halk ve Ahıskalılar. İstanbul: IQ
- Tiflis Guberniyası Bellek Kitabı** (1903, 1904). Памятная книжка по Тифлисской губернии 1902 за годъ. Tiflis
- Tiflis Guberniyası Halk Okulları Direktörü** (1878). 1877 yılı raporundan. Извлечение изъ отчета директора народныхъ училищъ Тифлисской губернии за 1877 годъ. Tiflis
- Tiflis Guberniyası İstatistik Bilgileri** (1887, 1903). Сводъ статистическихъ данныхъ по Тифлисской губернии. Tiflis
- Tiflis Guberniyası İstatistik Komitesi** (1886). Труды Тифлискаго губернскаго статистическаго комитета. Сведения за 1884 и 1885 гг. Tiflis
- Tiflis Guberniyası Tasviri Materyalleri** (1870, 1878). Сборникъ материаловъ для описания Тифлисской губернии. Tiflis. GMK SYA, R2/353.486/3

- Tosik Dinç**, Fadime (2015). Ahıska Türkleri (1800–1921). Doktora tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi
- Türki**, İbrahim (2007). Ahıska Türklerinin tarihi, edebiyatı ve âşıklarının kısa antolojisi. Şimkent
- Umarov Gozalişvili**, Halil (2018). Meshlerin faciası. Умаров Гозалишвили, Халил, Трагедия Месхов. Tiflis: Kavkaz Evi
- Uravelli**, Orhan (1992). “Ahıska Türkleri üzerine araştırmalar”. Türk Dünyası. Ankara, 1/1
- Uravelli**, Orhan (2001). Ahıska Türkleri ve bölgenin tarihi. Ahıskalılar Vakfı. İstanbul, 8–10
- Uravelli**, Orhan (2017). Ahıska’dan çıktım yola. İstanbul: Erkam
- Valehoğlu**, Fahri (2005). Karapapaklar ve 19. asır harp tarihi. Bakü: Seda
- Valehoğlu**, Fahri (2008). “Cavahet (Ahılkelek) Karapapakları”. Bizim Ahıska. Ankara, 9: 45–46
- Valehoğlu**, Fahri (2016). “Ahılkelek Karapapakları 19. asır ve 20. asrın evvelerinde: yaşam tarzı ve istatistik göstergeler”. Prof. Hacali Necefoğlu’na Armağan, 81–86. İzmir: Kanyılmaz
- Veyselöglü**, Ali Paşa (1999). Ahıska Türklerinin dramı. Ankara: Ocak
- Yakup**, Zelimhan (2013). Seçilmiş eserleri, 9. cilt. Bakü: Şerq Qerb
- Yılmaz**, Ayfer (2005). “Ahıska Türklerinin edebiyatına dair”. Bilge Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi. Ankara, 18
- Yılmaz**, Ayfer (2020). Türk romanında Ahıska Türkleri. Ankara: İlbilge
- Yunusov**, Arif (2000). Meshet Türkleri: iki kez sürgün halk. Юнусов, Ариф. Месхетинские турки: дважды депортированный народ. Bakü: Zaman
- Yüzbey**, İrade (2008). “Ahıskalı Türkler ve kültürleri”. Turkish Studies. Ankara, 3/7: 679–695. www.turkishstudies.net
- Zadonskiy**, Nikolay (1989). Kafkas duvarı ötesinde. Задонский, Николай. За стеной Кавказа. Moskova: Molodaya Gvardiya
- Zagurskiy**, L. (1873). “Ahıska kazası gezisi”. Rusya Coğrafya Cemiyeti Kafkas Şubesi Yazıları. Загурский, Л. “Поездка в Ахальцихский уезд”. Записки Кавказского отдела Русского географического общества, меснуа. Tiflis, 8. G.M.K.S.Y.A., 00511170
- Zamanov**, Abbas (1979). Amel dostları. Bakü: Yazıcı
- Zeyrek**, Yunus (2001). Ahıska bölgesi ve Ahıska Türkleri. Ankara: Pozitif
- Zeyrek**, Yunus (2006). Ahıska araştırmaları. Ankara: Kozan Ofset
- Zeyrek**, Yunus (2015). Ahıska gül idi gitti. Ankara: Gökçe Ofset
- http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/190956/1/Tifliskie_Vedomosti_1828_N16.pdf (erişim 10.01.2020)
- <http://posofca.sitemynet.com/about.html> (10.01.2020)
- <http://www.ahıska.org.tr> (10.01.2020)
- http://www.ahıska.org.tr/kitap_muhteviyat/ahıska%20bolgesi%20ve%20ahıska%20turkleri (10.01.2020)
- <http://www.ahıska.org.tr/meshurlarimiz.html> (10.01.2020)
- <http://www.ahıskalılar.org/portal/modules.php?name=koylerimiz> (10.01.2020)
- <http://www.ahıskapress.com/?p=8521> (10.01.2020)
- <http://www.ajansahıska.com/kategori/haber/5/akademik/> (10.01.2020)

<http://www.egitim.gen.tr/tr/> (10.01.2020)

<http://www.runivers.ru/gal/today.php?ID=63234> (10.01.2020)

<http://www.statistics.ge> (10.01.2020)

https://archival-services.gov.ge/fonds/get_data#home (10.01.2020)

<https://archival-services.gov.ge/fonds/welcome/aids/1/pg/10> (10.01.2020)

<https://islamansiklopedisi.org.tr/ahiska> (10.01.2020)

<https://www.aznews.tv/altaylardan-sehendimize-axiska-turkleri> (10.01.2020)

www.datub.eu (10.01.2020)

www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/pdf/29.07.2013 (10.01.2020)

Kaynaklar

- Apte, Vaman Shivaram, The Student's Guide to Sanskrit Composition, Chowkhamba Sanskrit Series Office, Chowkhamba Press, Vārānāsī, 2012.
- Bhandarkar, R. G., First Book of Sanskrit, Gopal Narayan and Co., Bombay, 1947.
- Bhandarkar, R. G., Second Book of Sanskrit, Karnatak Publishing House, Bombay, 1947.
- Bhat, S. R., Matriculation Sanskrit Grammar, Karnatak Publishing House, Bombay, 1949.
- Coulson, M., Sanskrit, An Introduction to the Classical Language, Teach Yourself Books, Hodder and Stoughton, Oxford, 1976.
- Çağdaş, K., Sanskrit Okuma Parçaları ve Sözlük, A.Ü. Basımevi, Ankara, 1969.
- Çağdaş, K., Devanāgarī Alfabeti ve Sanskrit-Türkçe Küçük Sözlük, A.Ü. Basımevi, Ankara, 1963.
- Gonda, J., Kurze Elementar-Grammatik Der Sanskrit-Sprache, Leiden, E.J. Brill, Holland, 1948.
- Hart, George L., A Rapid Sanskrit Method, Motilal Banarsidass Publishers, Delhi, 2000.
- İtil, Abidin, Sanskrit Klavuzu, A.Ü. Basımevi, Ankara, 1963.
- Kale, M. R., A Higher Sanskrit Grammar, Bombay, 1922.
- Kaya, Korhan, Hindistan'da Diller, İmge Kitabevi, Ankara, 2005.
- Killingley, Siew-Yue, Dermot, Sanskrit, Lincom Europa, München, 1995.
- Lanman, Charles Rockwell, A Sanskrit Reader, Motilal Banarsidass Publishers Private Limited, Delhi, 1996.
- Monier-Williams, M., A Practical Grammar of Sanskrit Language, Munshiram Manoharlal, New Delhi, 2009.
- Monier-Williams, M., Sanskrit-English Dictionary, Clarendon Press, Oxford, 1951.
- Racguru, D. K., A Manual of Sanskrit Grammar, Bombay, 1949.
- Sen, Sukumar, History and Pre-History of Sanskrit, Rabindra Bharati University, Kolkata, 2001.
- Stenzler, A. F., Elementarbuch Der Sanskrit-Sprache, (Grammatik, Text, Wörterbuch), München, 1908.
- Thumb, A., Handbuch Des Sanskrit, Carl Winter's Universitätsbuchhandlung, Heidelberg, 1905.
- Whitney, W. D., The Roots, Verb-Forms and Primary Derivatives of the Sanskrit Language, Leipzig, 1885.

ANALİTİK İSLAM FELSEFESİ

ANTHONY ROBERT BOOTH

TERCÜME EDENLER

DR. EMEL SÜNTER

DR. MİRPENÇ AKŞİT

EĞİTİM
yayınevi

ANALİTİK İSLAM FELSEFESİ

ANTHONY ROBERT BOOTH

Tercüme Edenler: Dr. Emel SÜNTER
Dr. Mirpenç AKŞİT

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 14824

ISBN: 978-625-44311-1-1

1. Baskı, Ekim 2020

Baskı Cilt

Dizgi Ofset Matbaacılık

Matbaacılar Sit. 10451. Sk. No: 4

Karatay/KONYA

Matbaa Sertifika No: 48060

Kütüphane Kimlik Kartı

Analitik İslam Felsefesi

Anthony Robert Booth

Tercüme Edenler: Dr. Emel SÜNTER

Dr. Mirpenç AKŞİT

224 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-44311-1-1

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Eğitim Yayınevi

Rampalı İş Merkezi Kat: 1 No: 121

Tel: (0332) 351 92 85 • Meram/KONYA

Kurumsal İrtibat No: 0533 151 50 42

E-mail: bilgi@egitimyayinevi.com

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Referanslar

Alıntı Yapılan Yunan Eserleri

Greek Works Cited

Aristotle

Categories – translated by J.L. Ackrill (1975) *Aristotle: Categories and De Interpretatione* (Clarendon Press).

De Anima – translated by Hugh Lawson-Tancred (1987) *De Anima (On the Soul)* (Penguin Classics).

Metaphysics – translated by Hugh Lawson-Tancred (1998) *Aristotle: The Metaphysics* (Penguin Classics).

Nicomachean Ethics – translated by Hugh Tredennick (2004) *Aristotle: The Nicomachean Ethics* (Penguin Classics).

On the Heavens – translated by W.K.C. Guthrie (1960) *Aristotle on the Heavens* (William Heinemann Medical Books).

Physics – translated by P.H. Wicksteed & F.M. Cornford (1989) *Aristotle: Physics Books I- IV* (Loeb Classical Library).

Posterior Analytics – translated by Hugh Tredennick & E.S. Forster (1989) (Loeb Classical Library).

Plato

Meno – translated by Adam Berensford (2005) *Plato: Protagoras and Meno* (Penguin Classics).

Phaedo – translated by David Gallop (2009) *Plato: Phaedo* (Oxford World's Classics).

Republic – translated by Desmond Lee (1974) *Plato: The Republic* (Penguin Classics).

Plotinus

Enneads – translated by Stephen Mackenna (1991) *Plotinus: The Enneads* (Penguin Classics).

Porphyry

Life – translated by Thomas Taylor (2016) *Select Works of Plotinus: Translated from the Greek with an Introduction Containing the Substance of Porphyry's Life of Plotinus* (Classic Reprint).

Alexander de Aphrodisias

De Anima – translated by Victor Caston (2014) *Alexander of Aphrodisias: On the Soul* (Bloomsbury's Ancient Commentators of Aristotle).

De Intellectu – translated by Robert B. Todd (1990) *Two Greek Aristotelian Commentators on the Intellect: The De Intellectu Attributed to Alexander de Aphrodisias and Themistius' Paraphrase* (Pontifical Institute: Medieval Sources in Translation).

Arabic Works Cited (Not in Translation)

Al-Farabi

Kitāb al-burhān: Al- 'Ajam, R. & Fakhry, M. (eds.) *Al-Mantiq 'inda al-Fārābī* vol. 4 (Dar el-Machreq 1986).

Risālah fī al- 'Aql: Bouyges, M.S.J. (ed.) *Alfarabi Risālah fī al- 'Aql* (1938).

Sarā 'it̄ al-yaqīn: Al- 'Ajam, R. & Fakhry, M. (eds.) *Al-Mantiq 'inda al-Fārābī* vol. 4 (Dar el-Machreq 1986).

Al-Ghazali

Faysal al-Tafriqa: Duniyā, S. (ed.) (Cairo: 1961).

Arabic Works Cited in English Translation

Al-Kindi

A Concise and Brief Statement About the Soul – translated by Peter Adamson & Peter E. Pormann (2012) *The Philosophical Works of al-Kindi* (Oxford University Press).

Discourse on the Soul – translated by Peter Adamson & Peter E. Pormann (2012) *The Philosophical Works of al-Kindi* (Oxford University Press).

Letter on the Method of How to Dispel Sorrows – translated by Peter Adamson & Peter E. Pormann (2012) *The Philosophical Works of al-Kindi* (Oxford University Press).

On First Philosophy – fī al-Falsafa al-Ūlā – Translated by Ivry, A.L. 1974: *Al-Kindi's Metaphysics* (SUNY Press).

On the Intellect – translated by Peter Adamson & Peter E. Pormann (2012) *The Philosophical Works of al-Kindi* (Oxford University Press).

That There Are Incorporeal Substances – translated by Peter Adamson & Peter E. Pormann (2012) *The Philosophical Works of al-Kindi* (Oxford University Press).

Al-Farabi

The Attainment of Happiness – Taḥṣīl al-sa'ādah (Translated by M. Mahdi 2001 *Alfarabi: Philosophy of Plato and Aristotle* (Cornell University Press).

The Perfect State – Mabādi' arā ahl al madīnat al-fādilah (Translated by Walzer, R. 1985: *On the Perfect State* (Oxford University Press).

The Philosophy of Aristotle – Falsafat Aristū tā līs (Translated by M. Mahdi 2001 *Alfarabi: Philosophy of Plato and Aristotle* (Cornell University Press).

The Political Regime – Al-Siyāsah al-Madanīyyah (Translated by Najjar, F.M. in R. Lerner and M. Mahdi (eds.) *Medieval Political Philosophy: A Sourcebook* (Free Press).

Avicenna

Autobiography – (Translated by D. Gutas 2014: *Avicenna and the Aristotelian Tradition* (Brill)).

The Healing (Metaphysics) – Al-Shifā (al-Ilāhiyyāt) (Translated by Marmura, M.E. 2008: *The Metaphysics of the Healing* (Brigham Young University Press).

The Healing (Psychology) – Al-Shifā (al-Nafs) (Translated by Rahman, F. 1959: *Being the Psychological Part of Kitāb al-Shifā* (Oxford University Press).

Averroes

Epitome of the Parvia Naturalia – Talḥīs al-ḥiss wa-l-maḥsūs (Translated by Blumberg, H. 1961: *Averroes' Epitome of the Parvia Naturalia* (Medieval Academy of America)).

Middle Commentary on Aristotle's Categories – Talkḥīs kitāb al-maḥsulāt (Translated by Butterworth, C.E. 1998: *Averroes' Middle Commentaries on Aristotle's Categories and De Interpretatione* (St Augustine's Press)).

The Decisive Treatise – Kīṭāb Faṣl al-Maqāl (Translated by Hourani, G. F. 1961: *Averroes: On the Harmony of Religion and Philosophy* (Gibb Memorial Trust)).

The Incoherence of the Incoherence – Tahafut al-tahāfut (Translated by Van Den Bergh, S. 1954: *Averroes' Tahafut al-Tahafut* (Gibb Memorial Trust)).

Al-Ghazali

Deliverance from Error – al-Munqidh min al-Dalāl (Translated by McCarthy, R. 1980: *Freedom & Fulfillment* (Twayne Publishers)).

Moderation in Belief – Al-iqtisād fī al- i' tiqād (Translated by Yaqub, A.M. 2013: *Al-Ghazali's Moderation in Belief* (Chicago University Press))

The Incoherence of the Philosophers – Tahāfut al-Falāsifa (Translated by Marmura, M.E. 1997: *Al-Ghazālī: Tahāfut al-Falāsifa* (Brigham Young University Press)).

Ibn Taymiyya

Against the Greek Logicians – Dar al-Ta'arud al- 'Aql wa-l-Naql (translated by W. Hallaq) (1993) (Oxford University Press) 1993.

Ibn Tufayl

Hayy Ibn Yaqzan – Hayy ibn Yaqzān translated by Lenn Goodman (2009) *Ibn Tufayl's*

Hayy Ibn Yaqzan: A Philosophical Tale (Chicago University Press).

Suhrawardi

Philosophy of Illumination – Hikmat al-Ishrāq (translated by John Walbridge & Hossein Ziai) (2000) *Suhrawardi: The Philosophy of Illumination* (Brigham Young).

Other Primary Sources

Descartes

Discourse on Method – translated by Donald A. Cress (1998) *Descartes: Discourse on Method & Meditations on First Philosophy* (Hackett).

Brentano

Psychology from an Empirical Standpoint – translated by A.C. Rancurello & D.B. Terrell in Linda McAllister (ed.) (2014) *Brentano: Psychology from an Empirical Standpoint* (Routledge).

Clifford

The Ethics of Belief – edited by T.J. Madigan (1999) *The Ethics of Belief and Other Essays* (Prometheus).

Hume

Dialogues Concerning Natural Religion – edited by Dorothy Coleman (2007) *Hume:*

Dialogues Concerning Natural Religion (Cambridge University Press).

Enquiry Concerning the Principles of Morals – edited by L.A. Selby-Bigge &

P.H. Nidditch (1975) *David Hume: Enquiries: Concerning Human Understanding and Concerning the Principles of Morals* (Open University Press).

James

Pragmatism – (2017) *William James: Pragmatism* (Jovian Press).

The Will to Believe – (2017) *The Will to Believe: William James* (Jovian Press).

Kierkegaard

Concluding Unscientific Postscript – edited by A. Hannay (2009) *Kierkegaard:*

Concluding Unscientific Postscript (Cambridge University Press).

Moore

Principia Ethica – (2017) *G.E. Moore: Principia Ethica* (Dover Books).

Nietzsche

On the Genealogy of Morals – translated by Michael A. Scarpitti (2013) *Nietzsche: On the Genealogy of Morals* (Penguin Classics).

Pascal

Penseés – translated by A.Krailsheimer (1995) *Blaise Pascal: Penseés* (Penguin Classics).

Russell

History of Western Philosophy – (2008) (Routledge).

Wittgenstein

On Certainty – translated by Denis Paul, edited by G.E.M. Anscombe & G.H. von Wright (1978)
Ludwig Wittgenstein: On Certainty (Blackwell).

Secondary Sources

Adamson, P. 2005. On Knowledge of Particulars. *Proceedings of the Aristotelian Society* 105 (3): 273–294.

———. 2007a. *Al-Kindī*. Oxford University Press.

———. 2007b. Knowledge of Universals and Particulars in the Baghdad School.

Documenti e Studi Sulla Tradizione Filosofica Medievale 18: 141–161.

———. 2016. *Philosophy in the Islamic World. A History of Philosophy Without Any Gaps*. Vol. 3. Oxford University Press.

Adamson, P. 2015. *Philosophy in the Islamic World: A Very Short Introduction*. Oxford University Press.

Aikin, S. 2014a. *Evidentialism and the Will to Believe*. Bloomsbury.

———. 2014b. Knowing Better, Cognitive Command, and Epistemic Infitism. In *Ad Infinitum: New Essays on Epistemological Infitism*, eds. John Turri and Peter Klein. Oxford University Press.

Al-Afgani. 1955. *The Refutation of the Materialists*. Cairo.

Al-Jabri, M. 1996. *Arab-Islamic Philosophy: A Contemporary Critique*, Middle East Monography Series. CMES.

Al-Jabri, M. 1999. *Arab-Islamic Philosophy: A Contemporary Critique*. Centre for Middle Eastern Studies, University of Texas at Austin.

Albertini, T. 2011. Ibn Rushd or Averroes? Of Double Names and Double Truth. In *After Appropriation: Explorations in Intercultural Philosophy and Religion*, ed. M. Joy. Calgary University Press.

Ali, Z. 2013. *Faith, Philosophy, and the Reflective Muslim*. Palgrave Macmillan.

Alston, W. 1989. The Deontological Conception of Epistemic Justification. In *Epistemic Justification: Essays in the Theory of Knowledge*. Cornell University Press.

Anscombe, G.E.M. 1957. *Intention*. Blackwell.

Antognazza, M.R. 2015. The Benefit to Philosophy of the Study of Its History. *British Journal for the History of Philosophy* 23 (1): 161–184.

Bakar, O. 1998. *Classification of Knowledge in Islam: A Study in Islamic Philosophies of Science*. Islamic Texts Society.

Bealer, G. 1996. A Priori Knowledge and the Scope of Philosophy. *Philosophical Studies* 81: 121–142.

Berker, S. 2013. Epistemic Teleology and the Unity of Propositions. *Philosophical Review* 122: 337–393.

Berman, L.V. 1961. The Political Interpretation of the Maxim: The Purpose of Philosophy Is the Imitation of God. *Studia Islamica* 15: 53–61.

Bishop, J. 2007. *Believing by Faith*. Oxford University Press.

- Black, D. 1996. Practical Wisdom, Moral Virtue, and Theoretical Knowledge: The Problem of the Autonomy of the Practical Realm in Arabic Philosophy. In *Moral and Political Philosophies in the Middle Ages*, ed. B.C. Bazan, E. Andujar, and L.G. Sbrocchi. Legas.
- . 2006. Knowledge (*'ilm*) and Certitude (*yaqīn*) in al-Fārābī's Epistemology. *Arabic Sciences and Philosophy* 16 (1): 11–46.
- Bonjour, L. 1985. *The Structure of Empirical Knowledge*. Harvard University Press.
- Bonjour, L. 1986. *Empirical Knowledge*. Rowman and Littlefield.
- Booth, A.R. 2008a. A New Argument for Pragmatism? *Philosophia: Philosophical Quarterly of Israel* 36 (2): 227–231.
- . 2008b. Deontology in Ethics and Epistemology. *Metaphilosophy* 39: 530–545.
- . 2012. All Things Considered Duties to Believe. *Synthese* 187 (2): 509–517.
- Booth, A.R., and Rik Peels. 2010. Why Responsible Belief Is Blameless Belief. *Journal of Philosophy* 107 (5): 257–265.
- Booth, A.R., and R. Peels. 2012. Why Responsible Belief Is Blameless Belief. *Journal of Philosophy* 107 (5): 257–265.
- . 2014. Epistemic Ought Is a Commensurable Ought. *European Journal of Philosophy* 22 (4): 529–539.
- . forthcoming-a. Belief Is Contingently Involuntary. *Ratio*.
- . forthcoming-b. Advice for Infallibilists: DIVORCE & RETREAT! *Synthese*.
- Booth, A.R., and D.P. Rowbottom. 2014. *Intuitions*. Oxford University Press.
- . 2014. Why Responsible Belief Is Permissible Belief. *Analytic Philosophy* 55 (1): 75–88.
- Brentano, F. 1874 [1995]. *Psychology from an Empirical Standpoint*. Routledge.
- Bronstein, D. 2016. *Aristotle on Knowledge and Learning: The Posterior Analytics*. Oxford University Press.
- Chisholm, R. 1957. *Perceiving: A Philosophical Study*. Cornell University Press.
- Clifford, W.K. 1877[1999]. The Ethics of Belief. In *The Ethics of Belief and Other Essays*, ed. T. Madigan. Prometheus.
- Clifford, W.K. 1887. The Ethics of Belief. *Contemporary Review*.
- Conway, D. 1984. 'It Would Have Happened Already': On One Argument for a First Cause. *Analysis* 44: 159–166.
- Davidson, H. 1992. *Alfarabi, Avicenna, and Averroes, on Intellect*. Oxford University Press.
- De Boer, T.J. 1967. *The History of Philosophy in Islam*. Trans. E.R. Jones. Islamic Philosophy Online.
- Deutsch, H. 1990. Real Possibility. *Noûs* 24 (5): 751–755.
- Dougherty, T., and Chris Tweedt. 2015. Religious Epistemology. *Philosophy Compass* 10 (8): 547–559.
- Douglas, A.X. 2015. *Spinoza & Dutch Cartesianism: Philosophy and Theology*. Oxford University Press.
- Edmonds, D., and J. Eidinow. 2001. *Wittgenstein's Poker*. Faber & Faber.
- Emilsson, E.K. 2017. *Plotinus*. Routledge.
- Endress, G. 1980. Review of *L'Intellect selon Kindī* by J. Jolivet (1971). *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 130: 422–435.

- Evans, C.S. 1998. *Faith Beyond Reason: A Kierkegaardian Account*. Edinburgh University Press.
- Fakhry, M. 2002. *Al-Fārābī: Founder of Islamic Neoplatonism*. Oneworld.
- . 2004. *A History of Islamic Philosophy*. Columbia University Press.
- Fantl, J., and M. McGrath. 2009. Advice for Fallibilists: Put Knowledge to Work. *Philosophical Studies* 142: 55–66.
- Feldman, R. 2000. The Ethics of Belief. *Philosophy and Phenomenological Research* 60: 667–695.
- Foley, R. 1993. *Working Without a Net: A Study in Egocentric Epistemology*. Oxford University Press.
- Frank, R. 1983. Moral Obligations in Classical Muslim Theology. *Journal of Religious Ethics* 11: 205–223.
- Frankfurt, H. 1971. Freedom of the Will and the Concept of a Person. *The Journal of Philosophy* 68 (1): 5–20.
- Galston, M. 1990. *Politics and Excellence: The Political Philosophy of Alfarabi*. Princeton University Press.
- . 1992. The Theoretical and Practical Dimensions of Happiness as Portrayed in the Political Treatises of Al-Farabi. In *The Political Aspects of Islamic Philosophy*, ed. C.E. Butterworth. Harvard University Press.
- Gettier, E. 1963. Is Knowledge Justified True Belief. *Analysis* 23 (6): 121–123.
- Geuss, R. 1981. *The Idea of a Critical Theory*. Cambridge University Press.
- Goldman, A. 2001. Experts: Which Ones Should You Trust? *Philosophy and Phenomenological Research* 63 (1): 85–110.
- Goldziher, I. 1889. *Muhammedanische Studien I*. Niemeyer.
- Griffel, F. 2004. Al-Ghazālī's Concept of Prophecy: The Introduction of Avicennan Psychology into Ash'arite Theology. *Arabic Sciences and Philosophy* 14: 101–144.
- . 2009. *Al-Ghazālī's Philosophical Theology*. Oxford University Press.
- . 2012. *Al-Ghazālī's Philosophical Theology*. Oxford University Press.
- . 2015. Al-Ghazālī at His Most Rationalist: The Universal Rule for Allegorically Interpreting Revelation. In *The Impact of al-Ghazālī: Papers on His 900th Anniversary*, ed. Georges Tamer. Brill.
- Gutas, D. 1998. *Greek Thought, Arabic Culture: The Graeco-Arabic Translation Movement in Baghdad and Early Society*. Routledge.
- Haack, S. 2001. The Ethics of Belief reconsidered. In *Knowledge, Truth, and Duty: Essays on Epistemic Justification, Responsibility and Virtue*, ed. M. Steup. Oxford University Press.
- Harris, S. 2004. *The End of Faith: Religion, Terror, and the Future of Reason*. Norton.
- Hasse, D.N. 2001. Avicenna on Abstraction. In *Aspects of Avicenna*, ed. Wisnovsky. Princeton University Press.
- Hawthorne, J., and J. Stanley. 2008. Knowledge and Action. *Journal of Philosophy* 105 (10): 571–590.
- Hawthorne, J., D. Rothschild, and L. Spectre. forthcoming. Belief Is Weak. *Philosophical Studies*.
- Hetherington, S. 2011. *How to Know: A Practicalist Conception of Knowledge*. Wiley.
- Hintikka, J. 1973. *Time and Necessity: Studies in Aristotle's Theory of Modality*. Oxford University Press.
- Hoerber, R.G. 1960. Plato's *Meno*. *Phronesis* 5: 78–102.
- Hume, D. 1779. Dialogues Concerning Natural Religion Original e-copy. <http://www.davidhume.org/texts/dnr.html>

- Hunter, D. 2011. Alienated Belief. *Dialectica* 65 (2): 221–240.
- Iqbal, M. 1974. *The Reconstruction of Religious Thought in Islam*. Kitab Bhavan.
- Irwin, T. 1977. *Plato's Moral Theory*. Oxford University Press.
- Jackson, F. 1986. What Mary Didn't Know. *Journal of Philosophy* 83: 291–295.
- Jonas, S. 2016. *Ineffability and Its Metaphysics*. Palgrave Macmillan.
- Jordan, J. 2006. *Pascal's Wager: Pragmatic Arguments and Belief in God*. Oxford University Press.
- Kahlidi, A.M. 2003. Al-Fārābī on the Democratic City. *British Journal for the History of Philosophy* 11 (3): 379–394.
- . 2006. Orientalisms in the Interpretation of Islamic Philosophy. *Radical Philosophy* 135: 25–33.
- Kallfelz, W. 2009. *Clifford Algebra*. VDM Verlag.
- Kant, I. 1785 [2005]. *Groundwork for the Metaphysics of Morals*. Routledge.
- Kelly, T. 2003. Epistemic Rationality as Instrumental Rationality: A Critique. *Philosophy and Phenomenological Research* 66: 612–640.
- Khatāb, S. 2006. *The Power of Sovereignty: The Political and Ideological Philosophy of Sayyid Qutb*. Routledge.
- Kripke, S. 1980. *Naming & Necessity*. Blackwell.
- Kuhn, S. 1972. Objectivity, Value Judgement, and Theory Choice. In *The Essential Tension*. Chicago University Press.
- Lameer, J. 2013. Avicenna's Concupiscence. *Arabic Sciences and Philosophy* 23: 277–289.
- Laudan, L. 1984. *Science and Values: The Aims of Science and Their Role in Scientific Debate*. University of California Press.
- Leaman, O. 1980. Ibn Rushd on Happiness and Philosophy. *Studia Islamica* 52: 167–181.
- . 1988. *Averroes and His Philosophy*. Curzon Press.
- . 2009. *Islamic Philosophy: An Introduction*. Polity Press.
- . 2016. *The Qur'an: A Philosophical Guide*. Bloomsbury.
- Lerner, B. 1974. Introduction. Trans. *Averroes on Plato's Republic*. Cornell University Press.
- Lewis, D. 1973. *Counterfactuals*. Blackwell.
- Lewis, D. 1996. Elusive Knowledge. *Australasian Journal of Philosophy* 74 (4): 549–567.
- Littlejohn, C. 2013. The Russellian Retreat. *Proceedings of the Aristotelian Society* 3 (3): 293–320.
- López-Farjeat, L.X. 2015. Al-Ghazālī on Knowledge (‘ilm) and Certainty (yaqīn) in al-Munqidh min ad-Ḍalāl and inal-Qistā s al-Mustaqīm. In *Islam and Rationality: The Impact of al-Ghazālī – Papers Collected on His 900th Anniversary*, ed. Georges Tamer. Brill.
- Lowe, J. 2014. Grasp of Essences vs. Intuitions: An Uneven Contest. In *Intuitions*, ed. Booth and Rowbottom. Oxford University Press.
- Marebon, J. 2007. Latin Averroism. In *Islamic Crosspollinations. Interactions in the Medieval Middle East*, ed. Anna Akasoy, James Montgomery, and Peter Porman. Gibbs Memorial Trust.
- Marmura, M.E. 1963. Avicenna's Psychological Proof of Prophecy. *Journal of Near Eastern Studies* 22 (1): 49–56.
- Marnissi, F. 2011. *Beyond the Veil*. Saqi Books.
- Matheson, D. 2005. Conflicting Experts and Dialectical Performance: Adjudication Heuristics for the Layperson. *Argumentation* 19: 145–158.

- Maurusic, B. 2013. Promising Against the Evidence. *Ethics* 123 (2): 292–317.
- McGinnis, J. 2010. *Avicenna*. Oxford University Press.
- Moore, G.E. 1903. *Principia Ethica*. Cambridge University Press.
- Morris, M. 2006. Akrasia in the Protagoras and the Republic. *Phronesis* 51 (3): 195–229.
- Najjar, F. 1958. Al-Fārābī on Political Science. *Muslim World* 48: 94–103.
- Nasr, S.H. 1998. Foreward. In *Classification of Knowledge in Islam*, ed. Osman Bakar. Islamic Texts Society.
- . 2006. *Islamic Philosophy from Its Origin to the Present: Philosophy in the Land of Prophecy*. SUNY.
- Netton, I. 1992. *Al-Fārābī and His School*. Curzon.
- O'Brien, M. 2015. *Heidegger, History & the Holocaust*. Bloomsbury.
- Peels, R. forthcoming. Believing at Will is Possible. *Australasian Journal of Philosophy*.
- Peels, R., and A.R. Booth. 2012. Epistemic Justification, Rights, and Permissibility. *Logos & Episteme* 3: 405–411.
- Peels, R., and A.R. Booth. 2014. Why Responsible Belief Is Permissible Belief. *Analytic Philosophy* 55 (1): 75–88.
- Philipse, H. 2012. *God in the Age of Science: A Critique of Religious Reason*. Oxford University Press.
- Pines, S. 1970. Philosophy. In *The Cambridge History of Islam*, ed. P.M. Holt, A.K.S. Lambton, and B. Lewis. Cambridge University Press.
- Plantinga, A. 2000. *Warranted Christian Belief*. Oxford University Press.
- Prichard, D. 2005. *Epistemic Luck*. Oxford University Press.
- Putnam, H. 1973. Meaning and Reference. *Journal of Philosophy* 70: 699–711. Qutb, S. 2006 [1964]. *Milestones*. Islamic Book Service.
- Rahman, F. 1958. *Prophecy in Islam: Philosophy and Orthodoxy*. Allen & Unwin.
- Rawls, J. 1971. *A Theory of Justice*. Harvard University Press.
- Reed, B. 2002. How to Think About Fallibilism. *Philosophical Studies* 107: 143–157.
- . 2007. The Long Road to Scepticism. *The Journal of Philosophy* 104: 236–262.
- . 2010. A Defence of Stable Invariantism. *Noûs* 44: 224–244.
- Reinach, A. 1911. On the Theory of Normative Judgement. Trans. Barry Smith 1982. *Parts and Moments: Studies in Logic and Formal Ontology*. Philosophia.
- Reisman, D.C. 2013. The Life and Times of Avicenna: Patronage and Learning in Medieval Islam. In *Interpreting Avicenna: Critical Essays*, ed. Adamson. Cambridge University Press.
- Reisner, A. 2009. The Possibility of Pragmatic Reasons for Belief and the Wrong Kind of Reasons Problem. *Philosophical Studies* 145 (2): 257–272.
- Rinard, S. forthcoming. No Exception for Belief. *Philosophy and Phenomenological Research*.
- Rosenthal, E.I.J. 1958. *Political Thought in Medieval Islam*. Cambridge University Press.
- Rosenthal, F. 2007. *Knowledge Triumphant: The Concept of Knowledge in Medieval Islam*. Brill.
- Rowett, C. forthcoming. Why the Philosopher Kings Will Believe the Noble Lie. *Oxford Studies in Ancient Philosophy*.
- Russell, B. 1912. In *The Problems of Philosophy*, ed. Skorupski. 2001 edn. Oxford University Press.
- Said, E. 1978. *Orientalism*. Penguin.

- Schaffer, J. 2010. The Least Discerning and Most Promiscuous Truthmaker. *Philosophical Quarterly* 60: 307–324.
- Schwitzgebel, E. 2002. A Phenomenal, Dispositionalist Account of Belief. *Noûs* 36: 249–275.
- Scott, D. 2006. *Plato's Meno*. Cambridge University Press.
- Seth, S. 2014. The Politics of Knowledge: Or, How to Stop Being Eurocentric. *History Compass* 12 (4): 311–320.
- Shah, N., and J.D. Velleman. 2005. Doxastic Deliberation. *Philosophical Review* 114: 497–534.
- Shah, N. 2006. A New Argument for Evidentialism. *Philosophical Quarterly* 56: 481–498.
- Shavit, U. 2017. *Scientific and Political Freedom in Islam*. Routledge
- Shehaan, T. 2014. *Making Sense of Heidegger: A Paradigm Shift*. Rowman and Littlefield.
- Sheehan, T. 2015. *Making Sense of Heidegger: A Paradigm Shift*. Rowman and Littlefield.
- Shields, C. 1999. *Order in Multiplicity: Homonymy in the Philosophy of Aristotle*. Oxford University Press.
- . 2013. *Aristotle*. 2nd edn. Routledge.
- Shoemaker, S. 2009. Self-Imitation and Higher-Order Belief. *Erkenntnis* 71: 35–51.
- Shukri, A. 1991. *Aristotelian Logic and the Arabic Language in Al Fārābī*. CUNY Press.
- Sinnott-Armstrong, W. 1999. Begging the Question. *Australasian Journal of Philosophy* 77 (2): 174–191.
- Smart, J.C.C., and B. Williams. 1973. *Utilitarianism: For and Against*. Cambridge University Press.
- Stalnaker, R. 1984. *Inquiry*. MIT Press.
- Stanley, J. 2016. *How Propaganda Works*. Princeton University Press.
- Strauss, L. 1958. *Thoughts on Machiavelli*. Chicago University Press.
- . 1959. How Fārābī Read Plato's *Laws*. In *What Is Political Philosophy? And Other Studies*. Free Press.
- Strohming, M., and Yli-Vakkuri. forthcoming. The Epistemology of Modality. *Philosophy Compass*.
- Swinburne, R. 1981. *Faith and Reason*. Oxford University Press.
- Talbi, M. 2006. Religious Liberty: A Muslim Perspective. In *New Voices of Islam: Rethinking Politics and Modernity: A Reader*, ed. M. Kamrava. I.B. Tauris.
- Taylor, R.C. 2000. 'Truth Does Not Contradict Truth': Averroes on the Unity of Truth. *Topoi* 19: 3–16.
- Thorpe, L. forthcoming. Sayyid Qutb and Aquinas: Liberalism, Natural Law, and the Philosophy of Jihad. *Heythrop Journal*.
- Turri, J. 2011. Believing for a Reason. *Erkenntnis* 74 (3): 383–397.
- Unger, P. 1975. *Ignorance: A Case for Scepticism*. Clarendon Press.
- Van den Bergh, S. 2008. Introduction. In *Averroes: Tahafut al Tahafut*. Gibb Memorial Trust.
- Walbridge, J. 2004. Suhrawardī and Illuminationism. In *The Cambridge Companion to Arabic Philosophy*, ed. Adamson and Taylor. Cambridge University Press.
- Walzer, R. 1962. *Greek into Arabic: Essays on Islamic Philosophy*. Oxford University Press.
- Watt, M. 1985. *Islamic Philosophy and Theology*. Edinburgh University Press.
- Watt, M. 1987. *Islamic Philosophy and Theology*. Edinburgh University Press.
- Weatherston, B. 2008. Deontology and Descartes' Demon. *Journal of Philosophy* 105:540–569.

- Williams, B. 1999. The Analogy of City and Soul in Plato's Republic. In *Plato*, ed. Gail Fine. Oxford University Press.
- Williamson, T. 2007. *The Philosophy of Philosophy*. Blackwell.
- Williamson, T. 2011. *The Philosophy of Philosophy*. Wiley Blackwell.
- . 2013. *Modal Logic as Metaphysics*. Oxford University Press.
- Williamson, T. 2015. *Modal Logic as Metaphysics*. Oxford University Press.
- Wolterstorff, N. 1996. *John Locke and the Ethics of Belief*. Cambridge University Press. Wright, C. 1991. Scepticism and Dreaming: Imploding the Demon. *Mind* 100: 87–116.
- Zagzebski, L. 2001. Recovering Understanding. In *Knowledge, Truth and Duty*, ed. M. Steup. Oxford University Press.
- . 2003. The Search for the Source of Epistemic Good. *Metaphilosophy* 34: 12–28.
- Zimmerman, M. 1996. *The Concept of Moral Obligation*. Cambridge University Press.

**ANALYSIS OF THE
STRUCTURAL EFFECTS OF
THE 2008 GLOBAL CRISIS ON
THE TURKEY ECONOMY**

Dr. Abdullah TOPCUOĞLU

EĞİTİM
yayınevi

ANALYSIS OF THE STRUCTURAL EFFECTS OF THE 2008 GLOBAL CRISIS ON THE TURKEY ECONOMY

Dr. Abdullah TOPCUOĞLU

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 14824

ISBN: 978-625-7915-24-3

1. Baskı, Mart 2020

Baskı Cilt

Sage Yayıncılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

Kazım Karabekir Cad. Uğurlu İş Merkezi No: 97/24

İskitler/Ankara

Matbaa Sertifika No: 14721

Kütüphane Kimlik Kartı

ANALYSIS OF THE STRUCTURAL EFFECTS OF THE 2008 GLOBAL CRISIS
ON THE TURKEY ECONOMY

Dr. Abdullah TOPCUOĞLU

82 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7915-24-3

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Eğitim Yayınevi

Rampalı İş Merkezi Kat: 1 No: 121

Tel: (0332) 351 92 85 • Meram/KONYA

E-mail: bilgi@egitimyayinevi.com

 kitapmatik

İnternetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

REFERENCES

- Afşar M. (2011). Küresel Kriz ve Türk Bankacılık Sektörüne Yansımaları. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 1-6.
- Alagöz, M., Erdoğan, S. and Topallı, N. (2008). Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Ekonomik Büyüme: Türkiye Deneyimi 1992-2007. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 79-89.
- Alp, E., Kök, R. and Başkol, M. O. (2017). Türkiye Ekonomisinde Sürükleyici Endüstri Analizi: 2002 – 2012 Karşılaştırması. *Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(16), 2017, 211-241.
- Altuntepe, N. (2009). 2008 Küresel Krizinin Ülkelerin İstihdam Yapısı Üzerine Etkilerinin Dinamik Bir Analizi. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 1(1), 129-145.
- Apak, S. and Aytaç, A. (2009). Küresel Krizler, Kronolojik Değerlendirme ve Analiz. İstanbul: Avcıol Basım.
- Attali, J. (2015). Kriz ve Sonrası: 2008 Krizinin Üzerinden Ufka Bakarken. İstanbul: Ekslibris Yayıncılık.
- Ayaş, N. (2017). Import Dependency Of Sectors And Major Determinants: An Input Output Analysis. *European Journal of Sustainable Development Research*, 2(1), 1-16.
- Aydın, L. (2012). Girdi-Çıktı Fiyat Modeli İle Artan Enerji Fiyatlarının Türkiye Ekonomisinin Endüstriyel Üretim Maliyetleri Üzerine Etkilerinin Analizi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 65-86.
- Aydoğuş, O. (2010). Girdi – Çıktı Modellerine Giriş. Ankara: Efil Yayınevi.
- Baumol, W. J. (2000). Leontief's Great Leap Forward: Beyond Quesnay, Marx and Von Bortkiewicz. *Economic Systems Research*, 12 (2), 141–152.
- Bayrak, M. ve O. C. Kanca (2013). 2008 Yılı Küresel Finans Krizinin Türkiye’de Bazı Makroekonomik Değişkenler Üzerine Etkisi ve Uygulanan Maliye Politikalarının Cevabı. 28. *Maliye Sempozyumu*, 22-26 Mayıs 2013, Antalya.
- Bekhet, H. A. (2011). Output, Income And Employment Multipliers In Malaysian Economy: Input-Output Approach. *International Business Research*, 4(1), 208-223.
- Berberoğlu, B. (2011). 2008 Global Krizinin Türkiye ve Avrupa Birliği’ndeki Etkilerinin Kümeleme Analizi İle İncelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 105-130.

- Bianco, K. (2008). *The Subprime Lending Criss*. Amsterdam: CCH.
- Bocutoğlu, E. (1990). *Endüstrilerarası İktisat, Teori Ve Türkiye Uygulamaları*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Basımevi.
- Boeri, T. and Guiso, L. (2007). The First Global Financial Crisis Of The 21st Century. pp. 37-39. (Edt: Felton, A. ve Reinhart, C.), *The Subprime Crisis: Greenspan's Legacy*. London: CEPR.
- Botric, V. (2013). Indetifying Key Sectors in Crotian Economy Based on Input-Output Tables. *EIZ Working Papers (EIZ-WP-1302)*, The Institute of Economics, Zagreb.
- Brenner, R. and Pröbsting, M. (2011). *Marksist Kriz Teorisi ve Kredi Krizi*, İstanbul: Yordam Kitap.
- Burrows, L. R. and Botha, A. P. (2013). Explaining The Changing Input-Output Multipliers In South Africa:1980-2010. *Biennial Conference of The Economic Society of South Africa*.
- Chen, W., Xu, D. and Liu, J. (2015). The Forest Resources Input-Output Model: An Application in China. *Ecological Indicators*, 51, 87-97.
- Chenery, H. B. ve Watanabe, T. (1958). International Comparisons of the Structure of Production. *Econometrica*. 26, 487-521.
- Chiu R., H. and Lin, Y., C. (2012). Applying Input-Output Model to Investigate The Inter-Industrial Linkage Of Transportation Industry in Taiwan. *Journal of Marine Science and Technology*, 20(2),173-186.
- Choi, S., Ji, H. ve Zhao, X. (2014). Identifying Key Sectors Using Regional Input-Output Model At Sub-National Level, *54th Congress of the European Regional Science Association: "Regional development & globalisation: Best practices"*, 26-29 August 2014, St. Petersburg, Russia, European Regional Science Association (ERSA), Louvain-la-Neuve.
- Corona, B., De La Rua, C., Guillermo, S. M. (2016). Socio-Economic And Environmental Effects Of Concentrated Solar Power In Spain: A Multiregional Input Output Analysis, *Solar Energy Materials & Solar Cells*, 156, 112-121.
- Cuihong, Y. and Jiansuo, P. (2007). Import Dependency Of Foreign Trade: A Case Of China. *The 16th International Conference on Input-Output Techniques*, Istanbul, Turkey. 26 July, 2007.
- Çondur F. and Evlimoğlu E. (2007). Türkiye'de Madencilik Sektörünün Girdi-Çıktı Analizi Yöntemiyle İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 25-41.
- Dasgupta, P. and Chakraborty, D. (2005). The Structure Of The Indian Economy. *15th International Input-Output Conference*. Beijing, China.

- Dooley, M. and Hutchison, M. (2009). Transmission of the U.S. subprime crisis to emerging markets: Evidence on the decoupling-recoupling hypothesis. *Journal of International Money and Finance*, 28, 1331-1349.
- Durmuş, M. (2011). Kapitalizmin Krizi Küresel Krizin Eleştirel Bir Çözümlemesi. İstanbul: Tan Kitabevi Yayınları.
- Eğilmez, M. (2014). Küresel Finans Krizi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Engin, C. and Göllüce, E. (2016). 2008 Küresel Finansal Krizi ve Türkiye Üzerine Yansımaları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 27 – 40.
- Erdönmez, P. A. (2008). Küresel Kriz Ve Ülkeler Tarafından Alınan Önlemler Kronolojisi. *Bankacılar Dergisi*, 68, 85-101.
- Ersungur, Ş. M. (1996). Erzurum Alt Bölgesi Girdi – Çıktı Analizi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ersungur, Ş. M. and Ekinci, E. D. (2015). Türkiye ve Doğu Asya Ülkeleri Arasındaki Dış Ticaret İlişkileri: Girdi – Çıktı Yöntemi İle Bir Analiz. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 29(4), 721-748.
- Ersungur, Ş. M. and Kızıltan, A. (2007). Türkiye Ekonomisinde İthalata Bağımlılığın Girdi-Çıktı Yöntemiyle Analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 267-278.
- Ersungur, Ş. M. and Kızıltan, A. (2008). Türkiye Ekonomisinde Sektörlerarası Yapısal Bağınlaşma- Girdi-Çıktı Yöntemiyle Bir Uygulama, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 17-31.
- Ersungur, Ş. M. and Kızıltan, A. (2012). Türkiye Ekonomisinde Sektörlerin İstihdama Etkileri: Girdi-Çıktı Yaklaşımıyla Bir Uygulama. *Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10. *Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu Özel Sayısı*, 25, 155-163.
- Ersungur, Ş. M., Boz, Ç. F. and Çınar, Ö. (2017). Türkiye İle BRICS Ülkeleri Arasındaki Dış Ticaret İlişkileri: Girdi-Çıktı Yöntemiyle Bir Analiz. *Business and Economics Research Journal*, 8(3), 395-412.
- Ersungur, Ş. M., Ekinci, D. E. and Takım, A. (2011). Türkiye Ekonomisinde İthalata Bağımlılıktaki Değişme: Girdi-Çıktı Yaklaşımıyla Bir Uygulama. *Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 10. *Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu Özel Sayısı*, 25, 1-11.
- Ertuğrul, C., İpek, E. and Çolak, O. (2010). Küresel Mali Krizin Türkiye Ekonomisine Etkileri. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8(13), 59-72.

- Farhauer, O. and Kröll, A. (2013). Standorttheorien. Wiesbaden: Springer Fachmedien.
- Feng, K. and Hubacek, K. (2015). A Multi-Region Input-Output Analysis Of Global Virtual Water Flows. in: M. Ruth (Ed.), *Handbook of Research Methods and Applications in Environmental Studies*, Edward Elgar Publishing Ltd.
- Foster, B. J. (2008). Neoliberalizm ve Kriz (Çev.: Barış Baysal, Çiğdem Çıdamlı, Deniz Şimşek ve Levent Aydeniz), İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Goodhart, C. A. E. (2008). The Background to the 2007 Financial Crisis. *SpringerVerlag Forum*, 331-346.
- Göktoğa, Z. G. and Akgül, Y. (2011). Türkiye Ekonomisinin Yapısal Analizi: 1998 ve 2002 Yılları Girdi-Çıktı Analizi Örneği. *Akademik Yaklaşım Dergisi*, 2(2), 110-128.
- Grealis, E., Hynes, S., O'Donoghue, C., Vega, A., Van Osch, S. ve Twomey, C. (2017). The Economic Impact Of Aquaculture Expansion: An Input-Output Approach. *Marine Policy*, 81, 29-36.
- Gül, E., Akpolat, A. G. and Kaya, R. (2018). 2008 Küresel Finansal Krizi Sonrası Türkiye'de Uygulanan Kamu Geliri Politikalarının İstihdam Oranları Üzerine Etkisi. *Bilgi*, 20(1), 15-37.
- Gül, Z. B. and Çakaloğlu, M. (2017). İnşaat Sektörünün Dinamikleri: Türkiye İçin 2000-2014 Girdi-Çıktı Analizi. *Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 36, 130-155.
- Güzel, S. (2009). 2008 Küresel Ekonomik Krizi ve IMF'nin Önerdiği Ekonomi Politikalarının Krizle Mücadeledeki Rolü. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(2), 55-69.
- Han, E., Tosunoğlu, T. and Özsoy, C. (2011). Türk İmalat Sanayinde Geri Ve İleri Bağlantılar: G-Ç Tablosuna Dayalı Yapısal Bir Çözümleme. *TİSK Akademi*, 6(11), 104-129.
- Hatıplı, M. (2011). Türkiye Ekonomisine Etkileriyle Küresel Finansal Kriz. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 191-214.
- Hayashi, M. (2004). Structural Changes in Indonesian Industry And Trade: An Input-Output Analysis. *The Developing Economies*, 43(1), 39-71. Doi: [10.1111/j.1746-1049.2005.tb00252.x](https://doi.org/10.1111/j.1746-1049.2005.tb00252.x)
- Hedlund, E. and Kahn, H. (2009). The Subprime Crisis. Gothenburg: Chalmers University of Technology.
- Heringa, P.W., Heide, C.M.V. and Heijman, W.J.M. (2013). The Economic Impact of Multifunctional Agriculture in Dutch Regions: An Input-Output

- Model. *NJAS, Wageningen Journal of Life Sciences*, 64-65, 59-66.
- Hevner, L. (2009). *The Perfect Portfolio*. New York: John Wiley And Sons.
- Hirschman, A. (1958). *The Strategy of Economic Development*. New Haven: Yale University Press.
- Isard, W. (1951). Interregional and Regional Input-Output Analysis: A Model of A Space-Economy. *The Review of Economics and Statistics*. *The MIT Pres.* 33(4), 318-328.
- Jahangard, E. and Keshtvarz, V. (2012). Identification of Key Sectors for Iran, South Korea and Turkey Economies: A Network Theory Approach. *Iranian Economic Review*, 16(32), 41-63.
- Kildow, J. T. and Mc Ilgorm, A. (2010). The Importance of Estimating the Contribution of the Oceans to National Economies. *Marine Policy*, 34, 367-374.
- Kooros, S. K. and Badeaux, L. M. (2007). Economic Development Planning Models: A Comparative Assessment. *International Research Journal of Finance and Economics*, 7, 120-139.
- Kucera, D. and Milberg, W. (2003). Deindustrialization and changes in manufacturing trade: factor content calculations for 1978-1995. *Review of World Economics, Springer*, 139(4), 601-624.
- Kula A, M. (2008). Supply-Use And Input-Output Tables, Backward And Forward Linkages Of The Turkish Economy. *16th Inforum World Conference in Northern Cyprus*, 01-05.
- Kurz, H. D. and Lager, C. (2000). Introduction: Input-Output Analysis And Classical Economic Theory. *Economic Systems Research*, 12(2), 139-140.
- Kutlu, H. A. and Demirci, N. S. (2011). Küresel Finansal Kriz (2007-?) Ortaya Çıkaran Nedenler, Krizin Etkileri, Krizden Kısmi Çıkış ve Mevcut Durum. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ekim Sayısı, 121-136.
- Küçükkiremitçi O. (2013). Türkiye ve Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Üretim Yapılarının Girdi-Çıktı Analizi Ve Benzeşme Testleri Yöntemiyle Karşılaştırılması. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Leontief, W. (1949). Structural Matrices of National Economics. *Econometrica*, 17. Supplement Report of the Washington Meeting, 273-282.
- Leontief, W. (1974). Structure of the World Economy. *American Economy Review*, 64, 823-834.
- Loschky, A. and Ritter, L. (2007). Import Content of Exports. *The 16th International Conference on Input-Output Techniques*. 26 Temmuz 2007,

İstanbul, Türkiye.

- Marconi, N., Rocha I. L. and Magacho, G. R. (2016). Sectoral Capabilities And Productive Structure: An Input-Output Analysis Of The Key Sectors Of Brazilian Economy. *Brazilian Journal Of Political Economy*, 36(3), 470-492. doi:10.1590/0101-31572016v36n03a02
- Matallah, K. E. (2007). A Multiplier and Linkage Analysis: Case of Algeria. *Journal of North Africa Economies* 1, 287–300.
- McLennan, W. (2006). Australian National Accounts: Introduction To Input-Output Multipliers. *Information paper*. No.5246.0, Canberra: Australian Bureau of Statistics.
- Miller, R. E. ve Blair, P.D. (2009). Input-Output Analysis: Foundations and Extensions, Second ed., Cambridge: Cambridge University Press.
- Mishkin, F. (2013). The Economics of Money, Banking and Financial Markets. United Kingdom: Pearson Education Limited.
- Morrissey, K. and O'Donoghue, C. (2013). The Role Of The Marine Sector In The Irish National Economy: An Input– Output Analysis. *Marine Policy*, 37, 230-238.
- Özdemir, A. and Mercan, M. (2012). Türkiye’de Enerji Sektöründe Yapısal Bağınlaşma: Girdi-Çıktı Analizi. *Business and Economics Research Journal*, 3(2), 111-133.
- Özdil T., Turdaliyeva A. and Ganiyev C. (2011). Girdi-Çıktı Analizi Yaklaşımıyla Kırgızistan Ekonomisinin İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10. *Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu Özel Sayısı*, 25, 353-371.
- Özdil, T. and Turdalieva, A. (2014). Girdi-Çıktı Analizi Yaklaşımıyla Türkiye ve Kazakistan Ekonomilerinin Karşılaştırılması. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 14(3), 383-398.
- Özyurt, H. (1982). Trabzon Alt Bölgesi Girdi – Çıktı Modeli ve Alt Bölge Planlamasında Kullanılması. Trabzon: K.T.Ü. Temel Bil. Fak., Yayınlanmamış Doçentlik Tezi.
- Özyurt, H. (2007). İktisadi Planlama. Trabzon: Derya Kitabevi.
- Paul, M. (2014). Import Intensity And its Impaction Exports, Output And Employment. *Institute For Studies in Industrial Development (ISID) Working Paper*, No: 167. <http://www.isid.org.in/pdf/WP167.pdf> (Erişim Tarihi: 11.12.2019).
- Polat, M. A. (2018). Küresel Finans Krizinin Nedenleri. *Al-Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 177-195.
- Qi, T., Zhou, L., Zhang, X. ve Ren, X. (2012). Regional Economic Output and

- Employment Impact of Coal-to-Liquids (CTL) Industry in China: An Input – Output Analysis. *Jornal of Energy*, 46, 259 – 263.
- Rasmussen, P. N. (1958). *Studies in Intersectorial Relations*. Amsterdam: North-Holland P.C.
- Reis, H. and Rua, A. (2009). An Input–Output Analysis: Linkages Versus Leakages. *International Economic Journal*. 23(4), 527–544.
- Robison, R.S. (2009). *Input-Output Guidebook: A Practical Guide For Regional Economic Impact Analysis*. Moscow: EMSI.
- Rua, C. and Lechon, Y. (2016). An Integrated Multi-Regional Input-Output (MRIO) Analysis Of Miscanthus Biomass Production In France: Socio-Economic And Climate Change Consequences. *Biomass And Bioenergy*, 94, 21-30.
- Selçuk, B. and Yılmaz, N. (2008). Küresel Finansal Sistemde Değişim ve Türkiye'ye Etkileri. *Uluslararası Finans Sempozyumu, Marmara Üniversitesi, İstanbul*.
- Sissoko, A. A. and Cruyce, B. V. D. (2009). Qualitative Employment Multipliers for the Belgian Environmental Industry. *Working Paper 13-9*, Federal Planning Bureau, Buressels.
- Soyak, A. (2013). *Ulusalardan Uluslar Üstüne, İktisadi Planlama ve Türkiye Deneyimi*. İstanbul: DER Yayınları.
- Stein, C. J. (2010). Securitization, Shadow Banking and Financial Fragility. *Dædalus Fall*, 41 – 51.
- Stillwell, L. C. (1999). *The Impact of Mining on the South African Economy*. Unpublished Ph.D. Thesis, Johannesburg: University of the Witwatersrand.
- Sun, Y. (2007). Adjusting Input-Output Models For Capacity Utilization In Service Industries. *Tourism Management*, 28, 1507-1517.
- Surugiu, C. (2009). The Economic Impact of Tourism: An Input – Output Analysis. *Romanian Journal of Economics*, 29 (2), 142 – 161.
- Tariyal, P. (2016). Industry Specific Multipliers To Identify Key Industries Of Indian Economy: An Application Of Input Output Analysis. *Global Journal Of Human-Social Science: E- Economics*, 16(4).
- Thirlwall, A. P. (2006). *Growth And Development With Special Reference To Developing Economies*. New York: Palgrave Macmillan.
- Timmer, M. P., Dietzenbacher, E., Los, B. Stehrer, R. and De Vries, G. J. (2015). An Illustrated User Guide To The World Input-Output Databases: The Case Of Global Automotive Production. *Review of International Economics*, 23, 575-605. DOI: 10.1111/roie.12178

- Topcuoğlu, A. (2020). Türkiye'nin G4 Ülkeleri İle Dış Ticaret İlişkilerinin Girdi-Çıktı Modeliyle Analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 117-136.
- Tounsi, S., Ezzahid, E. H., El Alaoui, A. and Nihou, A. (2013). Key Sectors in the Moroccan Economy: An Application of Input-Output Analysis. *Economics: The Open-Access, Open-Assessment EJournal*, 7(18). <http://dx.doi.org/10.5018/economics-ejournal.ja.2013-18>
- TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 (Erişim Tarihi: 27.01.2020).
- Ünal, A. and Kaya, H. (2009). Küresel Kriz ve Türkiye. İstanbul: Ekonomi ve Politika Araştırmaları Merkezi Yayını.
- World Bank, World Development Indicators, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators> (Erişim Tarihi: 27.02.2020).
- World Input-Output Database, National Input-Output Tables, <http://www.wiod.org/database/niots16> (Erişim Tarihi: 26.01.2020).
- Yılandı, V. (2008). Türkiye Ekonomisi İçin Kilit Sektörün Belirlenmesi - G-Ç Analizi Yaklaşımı. *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 58(2), 75-86.
- Yıldız, N. ve Akduğan, U. (2014). Girdi-Çıktı Tabloları İle Sektörler Arası İlişkilerin Analizi: Seçilmiş Ülke Örnekleri. *Akademik Bakış Dergisi*, 44.

M.Y.O

ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ VE TEKNİKLERİ

Editörler;

Prof. Dr. Zeki KAYA
Prof. Dr. Mehmet ŞAHİN

Yazarlar;

Prof. Dr. Zeki KAYA
Prof. Dr. Mehmet ŞAHİN
Prof. Dr. Şakir TAŞDEMİR
Prof. Dr. Sait AKBAŞLI
Doç. Dr. Mustafa ALTIN
Doç. Dr. Mustafa YAĞCI
Doç. Dr. Onur DOĞAN
Dr. Öğr. Gör. Arzu KAYIŞ
Dr. Öğr. Gör. Mahmut ÜNVER
Öğr. Gör. Yücel İSLAM
Öğr. Gör. Davut NACAR
Öğr. Gör. Nevruze SAYIN

Genişletilmiş

3. Baskı

EĞİTİM
yayınevi

ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ VE TEKNİKLERİ

Editörler: Prof. Dr. Zeki KAYA - Prof. Dr. Mehmet ŞAHİN

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-605-5176-31-0

3. Baskı, Ağustos 2021

Baskı Cilt

Dizgi Ofset Matbaacılık

Matbaacılar Sit. 10451. Sk. No: 4 Karatay/KONYA

0 (332) 342 07 42

Kütüphane Kimlik Kartı

Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri

Editörler: Prof. Dr. Zeki KAYA - Prof. Dr. Mehmet ŞAHİN

208 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-605-5176-31-0

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/ mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Eğitim Yayınevi

Rampalı İş Merkezi Kat: 1 No: 121

Tel: (0332) 351 92 85 • Meram/KONYA

Kurumsal İrtibat No: 0533 151 50 42

E-mail: bilgi@egitimyayinevi.com

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

Derman, S., Sayılı, S. (1990). Tebliğ Sunumunda Başarı ve Slaytın Önemi. Jeoloji Mühendisliği s. 37, 91-96, 1990.

Çalışkan, N., Yeşil, R. (2005). Eğitim sürecinde öğretmenin beden dili. G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 6 (1) 199–207.

Molcho, S., 2000, Beden Dili, (Çev: E. Tulin Batır), İstanbul: Gün Yayıncılık.

Baltaş, Z. ve Baltaş, A., 2000, Beden Dili, İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yüksel Tunç, Efsun, Etkili bir sunum için hangi görsel malzemelerden yararlanabiliriz?, <http://www.uzmantv.com/sunum-sirasinda-vucut-dilimizi-nasil-kullanalım>, (ET: 20.07.2011) .

Güllü, A, Sunu Yapma Teknikleri, <http://w3.gazi.edu.tr/~aligullu/syt.htm>, (ET: 21.07.2011)

Yüksel Tunç, Efsun, Etkili bir sunum için hangi görsel malzemelerden yararlanabiliriz?, <http://www.uzmantv.com/etkili-bir-sunum-icin-hangi-gorsel-malzemelerden-yararlanabiliriz>, (ET: 20.07.2011) .

Dersdestek, Dersdestek, <http://www.dersdestek.com>, (ET:20.07.2011).

Aksayan, S ve Cimete, G. (1999).Sözel ve Poster Bildirisi Hazırlama, Sunma ve Değerlendirilmesine İlişkin Bir Rehber. Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 1 (2).

Şahin N.N.: Sunum Teknikleri. İn: Tıp Eğitimcileri İçin Eğitim Becerileri, Özvarış S.B. (çev.ed), Hacettepe Halk Sağlığı Vakfı Yayını, Ankara, 1999, s:130-48.

Tokay, D. (2004). Etkili Sunum Teknikleri, S.Ü.

ÂŞIK ENSAR ŞAHBAZOĞLU

HAYATI SANATI ŞİİRLERİ

Editör: Prof. Dr. Kürşat ÖNCÜL

Abdullah ESMEZ

ÅŞIK ENSAR ÅAHBAZOĐLU HAYATI SANATI ÅİİRLERİ

Abdullah ESMEZ

Editör: Prof. Dr. Kürşat ÖNCÜL

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-18-7

1. Baskı, Mart 2021

Baskı Cilt

Dizgi Ofset Matbaacılık

Matbaacılar Sit. 10451. Sk. No: 4 Karatay/KONYA

Matbaa Sertifika No: 48060

Kütüphane Kimlik Kartı

ÅŞIK ENSAR ÅAHBAZOĐLU HAYATI SANATI ÅİİRLERİ

Prof. Dr. Kürşat ÖNCÜL

432 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-18-7

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- AÇA, Mehmet, (1998), *Kozı Körpeş-Bayan Sulu Destanı Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, II Cilt, Selçuk Ü. Sosyal Bilimler Ens., Konya.
- ALPTEKİN, Ali Berat, (1997), *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ALTINKAYNAK, Erdoğan, (1998), *Âşık Veysel Şahbazoğlu Hayatı Sanatı Şiirleri*, Ankara.
- ASLAN, Ensar, (1975), *Çıldırılı Âşık Şenlik Hayatı, Şiirleri ve Hikâyeleri*, Maya Akademi, Ankara.
- ASLAN, Ferhat, (2007), “Kars Yöresi Âşıklık Geleneğinin Usta–Çırak Geleneği Bakımından Değerlendirilmesi.” *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, S: XXXVI, İstanbul (2007). s.41-77
- ASSMANN, Jan, (2001), *Kültürel Bellek, Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*, (Çev: Ayşe Tekin), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- BAŞGÖZ, İlhan, (1966), “Halk Hikâyelerinde Rüya Motifi ve Şaman İnitasyon Ayinleri”, *Asian Folklore Studies*, C.XXVI-I
- BAŞGÖZ, İlhan, (2001), (Çeviren: Metin Ekici), *Milli Folklor, Sözlü Anlatımda Arasöz: Türk Hikâye Anlatıcılarının Şahsi Değerlendirmelerine Ait Bir Durum İncelemesi*, Sayı 50, Yaz, s. 86-104.
- BİRDOĞAN, Nejat, (1974), *Yazın Terimleri Sözlüğü*, Ankara.
- BORATAV, Pertev Naili, (1988), *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*, Adam Yayınları, Ankara.
- DURBİLMEZ, Bayram, (2006), “Somut Olmayan Kültür Mirası: Halk Hikâyeciliği ve Kars Yöresi Âşıkları”, *Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, (Hzl. M. Öcal Oğuz, Tuğba Saltık Özkan), Ankara: Gazi Üniversitesi THBMER Yayını, s.341-364
- ÇOBANOĞLU, Özkul, (2000), *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- DİLÇİN, Cem, (1983), *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara.
- DİZDAROĞLU, Hikmet, (1969), *Halk Şiirinde Türler*, TDK Yayınları, Ankara.
- DÜZGÜN, Dilaver, (1997), *Âşık Mevlüt İhsani*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum.
- ELÇİN, Şükrü (1986), *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara, Akçağ Yayınları.
- ERSOY, Ruhi. (2004) *Sözlü Kültür ve Sözlü Tarih İlişkisi Üzerine Bazı Notlar*, *Milli Folklor*, sayı:61. İstanbul. 102–110
- EKİZ, Osman Nuri, (1984), *Ansiklopedik Edebiyat Bilgileri Sözlüğü*, İstanbul.
- GOODY, Jack, (2009), “Sözlü Kültür”, *Milli Folklor. Milli Folklor*, Yıl 21, Sayı 83, s.129-130
- GÖKŞEN, Cengiz, (2011), *Dede Korkut Hikâyelerindeki Ozan Tipi Bağlamında Kars Âşıklık Geleneği*, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 6/4, p.149-161 , TURKEY
- GÜNAY, Umay, (1992), *Türkiye’de Âşık Tarz Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- GÜNAY, Turgut, (1973), “Doğu Anadolu Bölgesinde Âşık Tarzı Yedekli Koşmalar”, *Yıl : XI*, nr. 127, S. 571 *Türk Kültürü*,
- HEZİYEVA, Şerhiyye, (2010), *Kars Âşıklık Geleneği Ve Badeli Âşık*, A.Ü.Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, ERZURUM, s. 211-225.
- HOBSBAWM, Eric, *Haydutlar*, (1990), Çev. Fatma Taşkent, Logos Yayıncılık, İstanbul.
- KAFKASYALI, Ali, (1998), *Âşık Murat Çobanoğlu Hayatı-Sanatı-Eserleri*, Ankara.
- KAYA, Doğan, (1994), *Sivas’ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsati*, Sivas.
- KOTTAK, Conrad Phillip, (2001), *Antropoloji İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış*, Ütopya Yayınevi, Ankara

- KÖPRÜLÜ**, M. Fuad, (1962), Türk Saz Şairleri, Güven Basımevi, Ankara.
- KÖPRÜLÜ**, M. Fuad. (1989). Edebiyat Araştırmaları 1, Akçağ Yayınları, Ankara.
- OĞUZ**, M. Öcal, (1993), Türk Halk Şiirinde Tür ve Şekil Meselesi, Milli Folklor, S.19.
- OĞUZ**, Öcal, (2007a), Folklor Ve Kültürel Mekân, Millî Folklor, 2007, Yıl 19, Sayı 76, s.30-32.
- OĞUZ**, Öcal, (2007b), “Folklor: Ortak Bellek Veya Paylaşılan Deneyim”, Millî Folklor, 2007, Yıl 19, Sayı 74, s.5-8.
- OĞUZ**, M. Öcal, **EKİCİ**, Metin, **ÖZKAN**, Tuba, (2010) Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yayınları, Ankara.
- ONAY**, Ahmet Talat, (1996), Türk Halk Şiirinin Şekil ve Nevi, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ÖNCÜL**, Kürşat, (2011), Kars Bağlamında Âşık Tarzı Şiir Geleneğinin Sorgulanması, Turkish Studies, Volume 6/3 Yaz, s. 1117-1123.
- ÖNCÜL**, Kürşat, (2013), Kars Türkmenleri Folklor ve İnançları, Hakim Yayınları, Ankara.
- SAKAOĞLU**, Saim, (1989), “Türk Saz Şiiri”, Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı (Halk Şiiri) III, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- SOKOLOV**, Yuri M. Folklor: Tarih ve Kuram, (Çev. Yerke Özer), Ankara, 2009.
- THOMPSON**, Paul, (1999), Geçmişin Sesi: Sözlü Tarih, Çev. Ş. Layikel, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- TÜRKMEN**, Fikret, (1983), Tahir ile Zühre, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- TÜRKMEN**, Fikret, (1995), Âşık Garip Hikâyesi: Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ÜÇÜNCÜ**, Kemal, (2006), Anadolu ve Balkanların Fethi Sürecinde Türkmen Boylarının Hazar Ötesinden Taşdığı Sözlü Kültürün İşlevi, Türk Dünyası Araştırmaları.
- YARDIMCI**, Mehmet, (2002), Başlangıcından Günümüze Türk Halk Şiiri, Ürün Yayınları, Ankara.

AYLAK SINIFLARIN TEORİSİ

Aylak Sınıfların Dönüşümü ve
Medya Üzerinden İzlenmesi

Alim Alper CESUR

AYLAK SINIFLARIN TEORİSİ

Alim Alper CESUR

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-60-6

1. Baskı, Nisan 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

AYLAK SINIFLARIN TEORİSİ

Alim Alper CESUR

250 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-60-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Kaynakça

Kitaplar

- Alatlı, Alev (2010). Batıya Yön Veren Metinler IV: Moderniteye Doğru Kaotik Modern Dünya (1800-1970). İstanbul: İlke Eğitim ve Sağlık Vakfı.
- Amin, Samir (2006). Modernite, Demokrasi ve Din – Kültüralizmlerin Eleştirisi. Ankara: Özgür Üniversite Kitaplığı.
- Antmen, Ahu (2009). Sanatçılardan Yazılar ve Açıklamalarla 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Appleby, Joyce (2012). Amansız Devrim Kapitalizmin Tarihi, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Arık Bilal (2011). Kadife Karanlık 2 – Ayna Şövalyeleri. Ed: Barış Çoban. İstanbul: Su Yayınevi.
- Aries, Philippe, Georges Duby (2006). Özel Hayatın Tarihi 1 – Roma İmparatorluğundan 1000 Yılına. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (a).
- Aries, Philippe, Georges Duby (2006). Özel Hayatın Tarihi 2 – Feodal Avrupa'dan Rönesans'a. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (b).
- Aries, Philippe, Georges Duby (2006). Özel Hayatın Tarihi 4 – Fransız Devrimi'nden Büyük Savaş. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları 2006(c).
- Aries, Philippe, Georges Duby (2006). Özel Hayatın Tarihi 5 – Birinci Dünya Savaşı'ndan Günümüze. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (d).
- Aristoteles (1975). Politika, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Atan, Yaşar (2011). Akdeniz Mitolojyasından Efsaneler. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Barthes, Roland (1990). Yazı ve Yorum. İstanbul: Metis Yayınları.
- Baudelaire, Charles (2013). Modern Hayatın Ressamı. İstanbul: İletişim Yayınları
- Baudrillard, Jean (2003). Simülakrlar ve Simülasyon. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Baudrillard, Jean (2010). Nesnelere Sistemi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Bauman, Zygmunt (1999). Çalışma, Tüketicilik ve Yeni Yoksullar. İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Bauman, Zygmunt (2003). Yasa Koyucular ile Yorumcular. İstanbul: Metis Yayınları.
- Bauman, Zygmunt (2010). Sosyolojik Düşünmek. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Zygmunt (2011). Akışkan Modern Dünyadan 44 Mektup. İstanbul: Habitus Yayıncılık.
- Benevolo, Leonardo (1995). Avrupa Tarihinde Kentler, İstanbul: Afa Yayıncılık.
- Benjamin, Walter (2012). Son Bakışta Aşk. İstanbul: Metis Yayınları.
- Benjamin, Walter (2016) Pasajlar. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Berger, Arthur Asa (2014). Kültür Eleştirisi – Kültürel Kavramlara Giriş. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Berman, Marshall (2103). Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor. İstanbul: İletişim Yayınları
- Best, Steven, Douglas Kellner (2016). Postmodern Teori: Eleştirel Soruşturmalar. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bloch, Ernst (2012). Umut İlkesi – Cilt II. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Bloch, Marc (1983). Feodal Toplum. Ankara: Savaş Yayınları.
- Bourdieu, Pierre (1997). Televizyon Üzerine. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Bourdieu, Pierre ve Darbel, Alain (2011). *Sanat Sevdası – Avrupa Sanat Müzeleri ve Ziyaretçi Kitlesi*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Braudel, Fernand (1996). *Medeniyet ve Kapitalizm*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Brown, Bruce (1989). *Marks, Freud ve Gündelik Hayatın Eleştirisi*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Burke, Peter (2008). *Kültür Tarihi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Callinicos, Alex (2013). *Toplum Kuramı – Tarihsel Bir Bakış*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Cevizci, Ahmet (2018). *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Child, Gordon (2006). *Kendini Yaratan İnsan*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Coşkun, Ali (2005). *Din, Toplum ve Kültür*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Coşkun, Mustafa Kemal (2014). *Emekçileri Okumak*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Croix, G.E.M. de Ste. (2014). *Antik Yunan Dünyasında Sınıf Mücadelesi*. İstanbul: Yordam Kitap
- Cuche, Denys (2013). *Sosyal Bilimlerde Kültür Kavramı*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Çakır, Vedat ve Vesile Çakır (2010). *Televizyon Bağımlılığı*. Konya: Literatürk.
- Çelenk, Sevilay (2005). *Televizyon Temsil Kültür*. Ankara: Ütopya Yayınevi
- Çığ, Muazzez İlmiye (2005). *Kur'an İncil ve Tevrat'ın Sümer'deki Kökeni*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Danto, Arthur C. (2012). *Sıradan Olanın Başkalaşımı*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- de La Boetie, Etienne (2011). *Gönüllü Kulluk Üzerine Söylev*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Debord, Guy (1996). *Gösteri Toplumu*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Deighton, Hilary J. (t.y.) *Eski Roma Yaşantısında Bir Gün* İstanbul: Homer Kitabevi
- Dellaloğlu, Besim F. (2012) *Benjaminia: Dil, Tarih ve Coğrafya*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Dellaloğlu, Besim F. (2014). *Frankfurt Okulu'nda Sanat ve Toplum*. İstanbul: Say Yayınları.
- Dorfman, Ariel, Armand Mattelart. (1977). *Emperyalist Kültür Sanayii ve W. Disney*. Ankara: Gözlem Yayınları.
- Durning, Alan Thein (1998). *Ne Kadarı Yeterli? Tüketim Toplumu ve Dünyanın Geleceği*. Ankara: Tübitak-Tema Vakfı Yayınları.
- Eagleton, Terry (1996). *İdeoloji*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Eco, Umberto (2014). *Ortaçağ – Barbarlar Hıristiyanlar Müslümanlar*. İstanbul: Alfa Basım Yayım
- Engels, Friedrich (2005) *Ailenin Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*. Ankara: Sol Yayınları
- Erdoğan, İrfan (2012). *Pozitivist Metodoloji ve Ötesi: Araştırma Tasarımları, Niteliksel ve İstatistiksel Yöntemler*. Ankara: Erk Yayınları.
- Erdoğan, İrfan ve Alemdar, Korkmaz (2010). *Öteki Kuram*. İstanbul: Erk Yayınları
- Featherstone, Mike (2013). *Postmodernizm ve Tüketim Kültürü*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Febvre, Lucien (1995) *Uygarlık, Kapitalizm ve Kapitalistler*. İstanbul: İmge Kitabevi
- Fiske, John (2003). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Freeman, Charles (1996). *Mısır, Yunan ve Roma – Antik Akdeniz Uygarlıkları*. Ankara: Dost Kitabevi
- Frolov, Ivan (1991). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Cem Yayınevi
- Fukuyama, Francis (1993). *Tarihin Sonu ve Son İnsan*. İstanbul: Simavi Yayınları.

- Galeano, Eduardo (2006). Biz Hayır Diyoruz. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gay, Peter (2017). Modernizm: Sapkılığın Cazibesi – Baudelaire’den Beckett’e ve Ötesine. İstanbul: Everest Yayınları.
- Geuss, Raymond (2002). Eleştirel Teori – Habermas ve Frankfurt Okulu. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gibbon, Edward (1988). Roma İmparatorluğu’nun Gerileyiş ve Çöküş Tarihi I. İstanbul: Tuba Matbaacılık
- Giddens, Anthony (1999). İleri Toplamların Sınıf Yapısı. İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Giddens, Anthony (2010). Kapitalizm ve Modern Sosyal Teori. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Giddens, Antony (1992). Modernliğin Sonuçları. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ginzburg, Carlo (2011). Peynir ve Kurtlar – Bir 16. Yüzyıl Değirmencisinin Evreni. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gorki, Maksim (1980). Küçük Burjuva İdeolojisinin Eleştirisi. İstanbul: Ortam Yayınları.
- Gorz, Andre (1986). Elveda Proletarya, İstanbul: Afa Yayınları.
- Gorz, André (2007). İktisadi Aklın Eleştirisi. İstanbul Ayrıntı Yayınları.
- Gottdiener, Mark (2005). Postmodern Göstergeler – Maddi Kültürel ve Postmodern Yaşam Biçimleri. Ankara: İmge Kitabevi.
- Gramsci, Antonio (1967). Aydınlar ve Toplum. İstanbul: Çan Yayınları.
- Güldiken, Nevzat (2015). Çalışma Sosyolojisi, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Güneri Fırlar, F. Belma (2009). Televizyon Ve.... Ed: Bülent Küçükdoğan. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Habermas, Jurgen (2001). İletişimsel Eylem Kuramı. İstanbul: Kabalcı Yayınevi
- Habermas; Jurgen (2003). Kamusalığın Yapısal Dönüşümü. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Harman, Chris (2009). Halkların Dünya Tarihi. İstanbul: Yordam Kitap.
- Heidel, Alexander (2000). Enüma Eliş – Babil Yaratılış Destanı. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Hobsbawm, Eric J. (1996). Aşırılıklar Çağı. İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Hobsbawm, Eric J. (2003). Sanayi ve İmparatorluk. Ankara: Dost Kitabevi.
- Horkheimer, Max, Theodor W. Adorno (1995). Aydınlanmanın Diyalektiği. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Huberman, Leo (2009). Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla. İstanbul: İletişim Yayınları.
- İncil (1996). İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları.
- Jameson, Fredric (2009). Ütopya Denen Arzu. İstanbul: Metis Yayınları.
- Jameson, Fredric (2011). Postmodernizmin Kültürel Mantiği. İstanbul: Nirengi Kitap.
- Jay, Martin (2014). Diyalektik İmgelem – Frankfurt Okulu’nun Tarihi ve Çalışmaları – İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Jusdanis, Gregory (1998). Gecikmiş Modernlik ve Estetik Kültür. İstanbul: Metis Yayınları.
- Kellner, Douglas (2013). Medya Gösterisi. İstanbul: Açılım Kitap.
- Kıvılcımlı, Hikmet (t.y.). Genel Olarak Sosyal Sınıflar ve Partiler. Köxüz Yayınları
- Kıvılcımlı, Hikmet (t.y.). Tarih Devrim Sosyaliz Işığında: İlkel Sosyalizmden Kapitalizme Geçiş –

İngiltere. Köxüs Yayınları

- Kojeve, Alexandre (2001). Hegel Felsefesine Giriş. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Köse, Hüseyin (2012). Flanör Düşünce. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kramer, Samuel Noah (1999). Sümer Mitolojisi. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Kropotkin, P.A.(2007). Ekmeğin Fethi. İstanbul: Öteki Yayınevi.
- Kuczynski, Jurgen (1968). İşçi Sınıfı Tarihi. İstanbul: E Yayınları.
- Kumar, Krishan (2013). Sanayi Sonrası Toplumdan Postmodern Topluma Çağdaş Dünyanın Yeni Kuramları. Ankara: Dost Kitabevi.
- Laclau, Ernesto (1987). İdeoloji ve Politika. İstanbul: Belge Yayınları.
- Lafargue, Paul (2015). Tembellik Hakkı – 1848 Çalışma Hakkı'nın Çürütülmesi. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Lefebvre, Georges. (1972). Kapitalizm. İstanbul: Çan Yayınları.
- Lefebvre, Henri (2007). Modern Dünyada Gündelik Hayat. İstanbul: Metis Yayınları.
- Lefebvre, Henri (2012). Gündelik Hayatın Eleştirisi I. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Lefebvre, Henri (2013). Gündelik Hayatın Eleştirisi II: Gündelik Hayat Sosyolojisinin Temelleri. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Lefebvre, Henri (2015). Gündelik Hayatın Eleştirisi III: Moderniteden Modernizme Gündelik Hayatın Meta Felsefesi. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Lukacs, Georg (2004). Marksist İmgelem. İstanbul: Yeni Hayat Yayıncılık.
- Lukacs, György (1998) Tarih ve Sınıf Bilinci. İstanbul: Belge Yayıncılık.
- Liotard, J.F. (1997). Postmodern Durum – Bilgi Üzerine Bir Rapor. Ankara: Vadi Yayınları.
- Macfarlane, Alan (1993) Kapitalizm Kültürü. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Mandel, Ernst, George Novack (1975) Marksist Yabancılaşma Kuramı. Ankara: Yücel Yayınları.
- Marcuse, Herbert (1990). Tek Boyutlu İnsan. İstanbul: İdea Yayınları.
- Marcuse, Herbert (1991). Karşı Devrim ve Baş Kaldırı. İstanbul: Ara Yayıncılık.
- Marshall, Gordon (2005). Sosyoloji Sözlüğü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Marx, Karl (2004). Kapital III. Eriş Yayınları.
- Marx, Karl (2003) Kapital I. Eriş Yayınları.
- Marx, Karl (2013). 1844 El Yazmaları. İstanbul: Birikim Yayınları.
- Marx, Karl ve Friedrich Engels (2013). Alman İdeolojisi. İstanbul: Doğa Basın Yayın.
- McQuail, Denis, Sven Windahl (2010). İletişim Modelleri – Kitle İletişim Çalışmalarında. Ankara: İmge Kitabevi.
- Moore Jr, Barrington. (1989). Diktatörlüğün ve Demokrasinin Toplumsal Kökenleri – Çağdaş Dünyanın Yaratılmasında Soylunun ve Köylünün Rolü. Ankara: Verso Yayıncılık.
- Morgan, Lewis Henry (1986). Eski Toplum. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Murray, Bookchin (2014). Kentsiz Kentleşme – Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü. İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Mutlu, Erol (2005). Globalleşme, Popüler Kültür ve Medya. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Neuman, W. Lawrence (2017). Toplumsal Araştırma Yöntemleri – 2. Cilt. Ankara: Yayınodası.

- Norman, A. F. (2000). Antioch as a centre of Hellenic culture as observed by Libanius. Liverpool: Liverpool University Press.
- Oskay, Ünsal (2010). Yıkanmak İstemeyen Çocuklar Olalım. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Öncü, Ayşe ve Petra Weyland (2010). Mekan, Kültür, İktidar – Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özsoy, Aydan (2011). Televizyon ve İzleyici – Türkiye’de Dönüşen Televizyon Kültürü ve İzleyici. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Perry, Matt (2002). Marksizm ve Tarih. İstanbul: İletişim Yayınları
- Platon (2001). Devlet. İstanbul: Gün Yayıncılık.
- Plehanov, G. V.(1987). Sanat ve Toplumsal Hayat. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Politzer, Georges (2010). Felsefenin Temel İlkeleri. Ankara: Sol Yayınları.
- Postman, Neil (2018). Televizyon: Öldüren Eğlence. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Raymond, Aaron (1973). Sınıf Mücadelesi – Sanayi Cemiyeti Üzerine Yeni Dersler. Ankara: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Kültür Yayınları.
- Raymond, Aaron (1979). Aydınların Afyonu. İstanbul: Tur Yayınları.
- Ritzer, George (2000&2010). Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Rousseau, Jean Jacques (1987). Toplum Sözleşmesi. İstanbul: Adam Yayınları.
- Russell, Bertrand (2016). Aylaklığa Övgü. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Simmel, Georg (2013). Modern Kültürde Çatışma. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Sormunen, Eino (2011). Martin Luther: Kutsal İnanç Adamı. İstanbul: GDK Yayınları.
- Standing, Guy (2014). Prekarya Yeni Tehlikeli Sınıf. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Stiglitz, Joseph E. (2015). Eşitsizliğin Bedeli. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Strangleman, Tim ve Tracey Warren (2015). Çalışma ve Toplum – Sosyolojik Yaklaşımlar, Temalar ve Yöntemler. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Swain, Dan (2013). Yabancılaşma. İstanbul: Durak İstanbul.
- Şaylan, Gencay (2016). Postmodernizm. Ankara: İmge Kitabevi.
- Şenel, Alaeddin (1970). Eski Yunanda Eşitlik ve Eşitsizlik Üzerine. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Şenel, Alaeddin (1982). İlkel Topluluktan Uygur Topluma Geçiş Aşamasında Ekonomik Toplumsal, Düşünsel Yapıların Etkileşimi. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Şenel, Alaeddin (2006). İnsanlık Tarihi. Ankara: İmge Kitabevi.
- Şenel, Alaeddin (2006). Kemirgenlerden Sömürgenlere İnsanlık Tarihi. Ankara: İmge Kitabevi.
- Taylor, Charles (2014). Seküler Çağ. İstanbul:Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Tevrat (2008). İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları.
- Timur, Taner (2008). Habermas’ı Okumak. İstanbul: Yordam Kitap.
- Turner, Bryan (1997). Eşitlik. Ankara: Dost Kitabevi.
- Veblen, Thorstein Bunde (2005). Aylak Sınıfın Teorisi – Kurumların İktisadi İncelemesi. İstanbul: Babil Yayınları.
- Wallerstein, Immanuel (2006). Tarihsel Kapitalizm. İstanbul: Metis Yayınları.

- Weber, Max (1999). *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*. İstanbul: Ayraç Yayınevi.
- Weber, Max (2004). *Sosyoloji Yazıları*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Weber, Max (2012). *Ekonomi ve Toplum*. İstanbul: Yarın Yayınları.
- Williams, Raymond (1993). *Kültür*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Williams, Raymond (2003). *Televizyon, Teknoloji ve Kültürel Biçim*. Ankara: Dost Yayınları.
- Witheford, Nick Dyer (2004). *Siber-M@rx*. İstanbul: Aykırı Yayıncılık
- Wu, Chin-Tao (2005). *Kültürün Özelleştirilmesi – 1980’ler Sonrasında Şirketlerin Sanata Müdahalesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yaylagül, Levent (2010). *Kitle İletişim Kuramları – Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yazır, Elmalılı Hamdi (2012). *Kur’an-ı Kerim Yüce Meali*. İstanbul: Merve Yayınları.
- Yılmaz, Mehmet (2013). *Modernden Postmoderne Sanat*. Ankara: Ütopya yayınları.
- Zerzan, John (2013). *Gelecekteki İlkel*. İstanbul: Kaos Yayınları.
- Zizek, Slavoj (2011). *Ahir Zamanlarda Yaşarken*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Zizek, Slavoj (2011). *Kırılgan Temas*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Zolberg, Vera L. (2013). *Bir Sanat Sosyolojisi Oluşturmak*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Doktora Tezleri

- Deveci, Akın (2015). *Politik Aktörlerin Politik İletilerinde Kolektif Kimliğin Tasarımı Ve Araçsallaştırılması: Dtp-Bdp Politik Aktörlerinin İletilerinin İçerik Analizi*, Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi.
- Jensen, Pia Majbritt (2007). *Television Format Adaptation in a Trans-National Perspective: An Australian and Danish Case Study*, Doktora Tezi, Aarhus University, Danimarka.

Makaleler, Bildiriler ve Diğer Basılı Yayınlar

- Applebaum, Herbert (1997). *Cogito Dergisi – Çalışmak Yorar*, Sayı: 12. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Aydın, Hasan (2006). “Eleştirel Aklın Işığında Postmodernizm, Temel Dayanakları ve Eğitim Felsefesi. Eğitimde Politika Analizleri ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 27-48.
- Ceylan, Tuncay. (2011). *Toplumsal Sistem Analizinde Toplumsal Statü ve Rol*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı: 15 S: 89-104.
- Engizek, Nil ve Ahmet Şekerkaya (2014). *Lüks Markalar ve Taklitleri Arasındaki İlişkinin Teoriler Açısından Değerlendirilmesi*. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 23, Sayı 2, 301-316
- Erdoğan, İrfan (2009). *Televizyon Reklamlarında Gündelik Hayatın Temsili: Seks ve Çikolata*. Bilim ve Ütopya Sayı 179. Mayıs 2009.
- Güllüoğlu, Özlem (2012). *Bir Kitle İletişim Aracı Olarak Televizyonun Popüler Kültür Ürünlerini Benimsetme Ve Yayma İşlevi Üzerine Bir Değerlendirme*. Global Media Journal. Bahar 2012

- Sayısı, Cilt 2 - Sayı 4.
- Hira, İsmail, Mustafa Kemal Şan (2003). "Sanayi Sonrası Toplum Kuramları". II. Ulusal Bilgi-Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Hereke Kocaeli.
- Hürmeriç, Pelin, Ece Baban (2012). Simmel, Veblen, Sombart'ın Penceresinden Hedonik Tüketim: Ütopyada Negotium ve Otium. *Global Media Journal*: 4 s. 87-101.
- Iggers, Georg G. (2013). *Cogito Dergisi – Tarihyazıcılığı*, Sayı: 73. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- İnce, Murat (2017). Toplumsal Tabakalaşma ve Eşitsizlik. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. Sayı 19/1 S: 294-319.
- Karagöz, Emel (2016). Antropolojiden Medya Antropolojisine Geçişte Kavramsal Çerçeve. *Kocaeli: KOSBED*, 2016, 32. S: 15 – 34.
- Memduhoğlu, Hasan Basri (2007). "Post-fordist Üretim Örgütlenmeleri ve İşgörenler Üzerindeki Etkileri. *Üniversite ve Toplum*, Cilt 7, Sayı 4.
- Mutlu, Erol (2004). *Doğu Batı – Popüler Kültür* Sayı: 15. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Narin, Özgür. (2006). Sınıf Çözümlemelerinin Med Cezirleri, Marks, Weber ve Ötesi; https://www.academia.edu/1499520/S%C4%B1n%C4%B1f_%C3%87%C3%B6z%C3%BCmlerinin_Med_Cezirleri_Marks_Weber_ve_%C3%96tesi (8.5.2018).
- Netchitaïlova, Ekaterina (2016). Flaneur, Aylak ve Empatik İşçi, Çev. Filiz Aydoğan, TRT Akademi - Dijital Medya Sayısı, Cilt No: 1, Sayı: 2, Temmuz 2016, ISSN 2149-9446.
- Omay, Umut (2008). Boş Zamanın Manipülasyonu ve Çalışma, "İş, Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 3, Temmuz 2008.
- Öztuna, Barış (2016). "Postmodernizmin Çalışma Biçimlerine Etkisi." 2th International Congress on Economics and Business, Bosna Hersek: Saraybosna, 984-991.
- Saklı, Ali Rıza (2007). "Kapitalist Gelişim Sürecinde Fordizm ve Post-Fordizm <http://ses.org.tr/wp-content/uploads/fordizmpostfordizm.pdf> (23.01.2018).
- Senemoğlu, Olkan (2017). Tüketim, Tüketim Toplumu ve Tüketim Kültürü: Karşılaştırılmalı Bir Analiz. *İnsan&İnsan: Yıl:4 Sayı:12*. S: 66-86.
- Taşkaya, Merih (2009). "Kitle İletişim Araçlarında Kadın Bedeninin Nesneleştirilmesi: Ürün ve Marka Fetişizminde Cinsellik Kullanımı" *Toplumbilim: Beden Sosyolojisi Özel Sayısı*, Sayı: 24: 121-132, https://www.academia.edu/9930659/K%C4%B0TLE_%C4%B0LET-%C4%B0C5%9E%C4%B0M_ARA%C3%87LARINDA_KADIN_BEDEN%C4%B0N-%C4%B0N_NESNELE%C5%9E%C4%B0R%C4%B0LMES%C4%B0_%C3%9CR%C3%9CN_VE_MARKA_FET%C4%B0C5%9E%C4%B0ZM%C4%B0NDE_C%C4%B0NSEL-L%C4%B0K_KULLANIMI, (06.12.2017).
- Ulusoy, Hayriye (1988). *Sanayi Örgütü İşçileri ve İşe-Yabancılaşma*, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt: 32, Sayı:1.2, S: 77-84, Ankara, 1988, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1050/12672.pdf>
- Xenophon, *Memorabilia: Recollections of Socrates*, The University of Adelaide Press, 2014, Book III-XI, <https://ebooks.adelaide.edu.au/x/xenophon/x5me/>
- Yıldırım, Murat (2009). Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2.
- Yıldırım, Murat (2010). "Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi". *Uluslararası İnsan Bi-*

limleri Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 1: 703-719, <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/viewFile/803/511>

Elektronik Kaynakça

<http://psd.museum.upenn.edu/epsd1/nepsd-frame.html>

http://www.bulgari-istoria-2010.com/Rechnici/Sumerian_Dictionary.pdf

<http://www.christianitytoday.com/history/issues/issue-89/original-puritan-work-ethic.html>
(01.05.2017)

<http://www.etimolojiturkce.com/kelime/amel>

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58f4602e4c9320.50970948

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.585791965a97f2.89627844

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59b8fa7d34d800.68478471

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59b8fa7d34d800.68478471

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ae213564a1005.57812658

<http://www.universite-toplum.org/text.php?id=335>

<https://gizmodo.com/375227/david-beckham-gets-a-gold-ipod-touch>

https://www.academia.edu/6333561/Sanayi_Sonras%C4%B1_Toplum_Kuramlar%C4%B1

<https://www.etymonline.com/word/alienation>

Saklı, Ali Rıza, Kapitalist Gelişim Sürecinde Fordizm ve Post-Fordizm, <http://ses.org.tr/wp-content/uploads/fordizmpostfordizm.pdf>

BOZKIRDA İSLAM'IN KILICI

BERKE HAN

(1257-1266)

Doç. Dr. Yaşar BEDİRHAN

EĞİTİM
yayınevi

BOZKIRDA İSLAM'IN KILICI: BERKE HAN

Doç. Dr. Yaşar Bedirhan

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-44311-6-6

1. Baskı, Ocak 2021

Baskı Cilt

Dizgi Ofset Matbaacılık

Matbaacılar Sit. 10451. Sk. No: 4 Karatay/KONYA

0 (332) 342 07 42

Matbaa Sertifika No: 48060

Kütüphane Kimlik Kartı

BOZKIRDA İSLAM'IN KILICI BERKE HAN

Doç. Dr. Yaşar BEDİRHAN

236 s., 135x210 mm

Kaynakça var, izin yok.

ISBN: 978-625-44311-6-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Eğitim Yayınevi

Konya Ofis: Rampalı İş Merkezi Kat: 1 No: 121 Meram/KONYA

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Fevzi Çakmak mah. 10721 sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay/KONYA

Kurumsal İrtibat No: 0533 151 50 42

Elektronik Posta: bilgi@egitimyayinevi.com

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- ABDİLHAKİM, Burkhanadin Abdilkhâkim (2018), “Otrar Faciası ve Onun Orta Sirderya Havzasına Etkisi”, *Ahtamara I. Uluslararası Multidisipliner Çalışmalar Kongresi Tam Metin Kitabı*, 25-26 Ağustos 2018, Gevaş/VAN.
- ABU’L-FARAC, Gregory Abu’l-Farac, (Bar Hebraeus) (1999), *Abu’l Farac Tarihi*, C. II, (çev. Ömer Rıza Doğrul), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- ABU’L-FARAC, Gregory Abu’l-Farac, (Bar Hebraeus) (2011), *Târîhu Muhtasari’d-Düvel*, (çev. Ş. Yaltkaya), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Ahmed Bin Mahmud (1977), *Selçuknâme II*, (Hazırlayan. Erdoğan Merçil), Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul.
- AKKUŞ, Mustafa Akkuş (2011), **İlhanlıların Anadolu’daki Dini Siyaseti**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- AKKUŞ, Mustafa Akkuş (2016), “Altın Orda-İlhanlı İlişkilerinde Dinin Rolü”, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 11/11 Summer*, p. 1-12 DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/Turkish Studies.9899> ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY.
- AKSARAYÎ, Kerimüddin Mahmud Aksarayî (2000), *Müsameretü’l-Ahbar*, (Trc. Mürsel Öztürk), Ankara.
- AKTAN, Ali Aktan (1997), “Memlük-Haçlı Münasebetleri”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 106, İstanbul.
- ALGAR, Hamid Algar (1989), “Ahmed Teküder”, *DİA*. C. II, İstanbul.
- AMİTAİ-PREİSS, Reuven Amitai-Preiss (2004), *Mongol And Mamluks The Mamluk-Ilkhanid War 1260-1281*, Cambridge.
- Ankara.
- ARNOLD, T. W. Arnold (1971), *İntişar-ı İslam Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- AYALON, David Ayalon (1989), “Memlük Devletinde Kölelik Sistemi”, (çev: Samira Kortantamer), *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S. IV, ss. 221-227, İzmir.
- AYKUT, A. Aykut (1987), Batu Han’ın Rusya Seferi İle İlgili Ryazan’ın Batu Han Tarafından Yakılıp Yıkılması Hikâyesi, *A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C.31/S.1-2, ss. 1-23, Ankara.
- AYÖNÜ, Yusuf (2006), “Osmanlılardan Önce Rumeli’de Türkler (1305-1313)”, *Tarih İncelemeleri Dergisi Cilt/Volume XXI*, Sayı/Number 2 Aralık/Decemher, 17-33.
- BAL, Mehmet Suat Bal (2005), “Türkiye Selçukluları, Mısır Memlükleri ve Altın Orda Devleti’nin İlhanlılara Karşı Kurduğu İttifak”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 17, ss. 295-310, Konya.
- BALLOD, F. Ballod (1923), *Stary i Noviy Saray, Stolitsi Zolotoy Ordı*, Kazan.

- BARON, M. Baron. C. D'Ohsson (2006), *Moğol Tarihi*, (çev. Ekrem Kalan-Qiyas gükurov), IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- BARTHAOLD, V. V. Barthold, "Tacik", İA. C. XI, s. 616.
- BARTHOLD, V. V. Barthol (1990), *Moğol İstilasına Kadar Türkistan*, (Haz. H. Dursun Yıldız), TTK. Yayınevi, Ankara.
- BARTHOLD, V. V. Barthold (2010), *Orta Asya*, Selenge Yayınları, İstanbul.
- BARTHOLD, V. V. Barthold , "Derbend", İA. C. III, s. 532.
- BARTHOLD, V.V. Barthold (1944), "Batu", İA, II, İstanbul Maarif Matbası, İstanbul 1944, s. 351-353.
- BARTHOLD, V.V. Barthold (1967), "Saray", İA, X, ss. 206-207, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- BARTHOLD, V.V. Barthold (2004), *Orta Asya Türk Tarihi –Dersler-*, (yayına Haz. Hüseyin Dağ), Çağlar Yayınları, Ankara.
- BEDİRHAN, Yaşar Bedirhan (2016), "Selçuklu Türkiye'sinde Ticaret Yolları, Limanlar Ve Pazar Yerleri", *Electronic Turkish Studies* . Summer, Vol. 11 Issue 11, p13-28.
- BEDİRHAN, Yaşar Bedirhan (2016), "Türkiye Selçuklu Sultanlarının Milletlerarası Ticareti Geliştirmek İçin Yürüttüğü Faaliyetler ve İzlediği Politikalar", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal of International Social Research*, Cilt: 9 Sayı: 42 Volume: 9 Issue: 42 Şubat 2016 February, www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581.
- BEDİRHAN, Yaşar Bedirhan (2018), *İslam Öncesi Türk tarihi ve Kültürü*, Eğitim yayınevi 6. Baskı, Konya.
- BERDİYEYEV, Ekber N. Necef-Ahmet Anna Berdiyev (2003), *Hazar Ötesi Türkmenleri*, Kaknüs Tarih Yayınları, İstanbul.
- BEYANİ, Şirin Beyani (1375), *Din ve Devlet der İran-i Ahd-i Moğol*, III, Tahrân.
- BİROL, Nureddin Birol (1991), *İbn Battuta Çağında Deşt-i Kıpçak ve Türkistan*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara üniversitesi Sosyal Bilimler enstitüsü, Ankara.
- BOSTWORTH, Clifford Edmund Bostworth (2005), *Doğuştan Günümüze İslam Devletleri*, (Çev: Hande Canlı), I. Basım, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- BOYLE, J. Andrew Boyle (1977), "The Mongols and Europe", *The Mongol World Empire*, haz. Owen Lattimore, Variorum Reprints, London 1977.
- BOZAN, Oktay Bozan (2012), Celâleddin Harezmsâh'ın Ahlat'ı **Muhasarası** ve Yankıları", *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, cilt 14, sayı 2. Diyarbakır.
- BÜYÜKÇINAR, Ayşe Beyza Büyükçinar (2018), "Güney Kafkasya Üzerindeki Berke-Hülâgû **Mücadelesi**", *Sivilizasya*, Bakı Avrasya Üniversitesi Neşri, Cilt, 7 №: 4, Bakı, ss. 105-112

- CAFEROĞLU, Ahmet Caferoğlu (1983), *Türk Kavimleri*, Ankara.
- CAHEN, Claude Cahen (2000), *Osmanlılardan Önce Anadolu*, İstanbul.
- CAHUN, Leon Cahun (2006), *Asya Tarihine Giriş*, (Türkçesi, S. İnan Kaya), Seç Yayın Dağıtım, İstanbul.
- CÂMÎ, Abdurrahman Câmî (2011), *Evlîya Menkıbeleri*, (Haz. Süleyman Ulu- dağ- Mustafa Kara), İstanbul.
- CARPİNÎ, Johann de Plano Carpini (2000), *Moğol Tarihi ve Seyahatname 1245-1247*, (çev. Ergin Ayan), Derya Kitabevi Yayınları, Trabzon.
- CARPİNÎ, Plano Carpini (2018), *Moğolistan Seyahatnamesi*, (Tercüme ve notlar, Ergin Ayan), 2. Baskı, Kronik Yayınları, İstanbul.
- CEBECİOĞLU, Ethem Cebecioğlu (1994), “Güney Asya’da İslam’ın Yayılmasında Sufilerin Rolü”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 33 Sayı: 1 ss. 157-178.
- CLOT, Andre Clot (2005), *Kölelerin İmparatorluğu Memlûklerin Mısır’ı (1250-1517)*, (Çev: Turhan Ilgaz), Epsilon Yayınları, İstanbul.
- CURTIN, Jeremiah Curtin (1908), *The Mongols in Russia*, Little Brown And Company, Boston.
- CÜZCÂNÎ, Minhâcüddin Ebû Ömer Osman b. Sirâceddin. (1864). *Tabakât-ı Nâsiri*, C. II, W. Nassau Lees, Calcutta.
- CÜVEYNÎ, Atamelik Alaeddin bin Bahaeddin Muhammed bin Şemseddin Muhammed Cüveyni (2013), *Tarih-i Cihangüşa*, (çev. M. Öztürk), TTK. Yayınları, Ankara.
- CÜZCANÎ, Osman b. Muhammed Cüzcani (2015), *Tabakat-i Nasiri*, (çev: Erkan Göksü), Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- ÇAKMAK, Mehmet Ali Çakmak (2002), “Moğol İstilas ve Harezşahlar İmparatorluğu’nun Yıkılışı”, *Türkler*, c. IV, s. 907, Ankara.
- ÇEÇEN, Anıl Çeçen (2006), *Tarihte Türk Devletleri*, İstanbul.
- ÇEHOVİÇ, O. Çehoviç (1980), “Çerti Ekonomiçeskoy Jizni Maverannahra v Soçineniyah po Fikhu i Şurutu”, *Blijniyi i Sredniyi Vostok*, Moskva.
- ÇETİN, Osman Çetin (1992), “Sultan I. Alâeddin Keykubâd ve Selçuklu-Moğol Münasebetleri”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 4, Cilt: 4, Yıl: 4, ss. 109-115, Bursa.
- ÇOĞ, Mehmet Çoğ (2015), “Ortaçağ’da Kafkasya Havzasında Kıpçaklar”, *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, (19): 57-74.
- D’OHSSON, Abraham Canstantin D’Ohsson (2008), *Moğol Tarihi*, (Türkçesi, Bahadır Apaydın), Nesnel yayınları, İstanbul.
- DARİBAY, Muratbek Daribay (2011), *Otrar Bölgesi ve İslam Tarihindeki Öne- mi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

- De GUIGNES, Joseph De Guignes (2018), *Hunların, Türklerin, Moğolların ve Daha Sâir Batı Tatarlarının Tarih-i Umumisi*, (çev. Hüseyin Cahit Yalçın, yayına Haz. Erol Kılınç), Ötüken Yayınları İstanbul.
- DERİN, Derya Derin (2003), *Abdulğaffar Kırmî'nin Umdetü'l-Ahbâr'ına Göre Kırmî Tarihi*, Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- DEVLET, Nadir Devlet (1989), "Altın Orda", *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, C.IX, İstanbul.
- DEVLET, Nadir Devlet (1989), "İlhanlılar", *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, C.IX, İstanbul.
- DİYÂRBEKRÎ, Hüseyin b. Muhammed b. Hasan Diyârbekrî (2009), *Târîhu'l-Hâmis fi Ahvâli Enfesi Nefis II*, Dâru'l-Kübi'l-İlmiyye, Beyrut.
- DURAK, Neslihan Durak (2008), "Çingizli Hatunları I: Sorgaktani Beki", *Turkish Studies*, Vol. 3/1, s. 251-257.
- DURAK, Neslihan Durak (2014), "Moğolların İdil Ve Çevresindeki Faaliyetleri", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/4 Spring*, p. 401-411, ANKARA-TURKEY.
- DURMUŞOĞLU, Kurban Durmuşoğlu (2019), "Abaka Han Dönemi (1265-1282) İlhanlılar'da Dış Siyaset (Altın Orda, Çağatay ve Memlük Örneği)", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, TAED-65, ss. 221-244, Erzurum.
- Ebu'l Gazi Bahadır Han (2010), *Türk'ün Soy Ağacı*, (Çev. Doktor Rıza Nur, Sadeleştiren: Yunus Yiğit), İstanbul.
- EBÛ'L-FARAC, Gregory Ebû'l-Farac (Bar Hebraeus), (1987), *Abû'l-Farac Tarihi II*, (çev. Ö. Rıza Doğrul), TTK. Ankara.
- Ebu'l-Gazi Bahadır Han (1925), *Şecere-i Türk*, (Haz. Rıza Nur), Matba-i Amire, İstanbul.
- Ebu'l-Gazi Bahadır Han (1996), *Şecere-i Terakime*, (Haz. Z. K. Ölmez), Ankara.
- ECKMAN, Janos Eckman (1996), *Hârezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar*, (Yayına haz. Osman Fikri Sertkaya), Ankara.
- el-AYNÎ, Ebû Muhammed Bedreddin Mahmûd b. Ahmed (1987), *İkdu'l-Cuman fi Tarih-i Ehli'z-Zaman*, (Tas. Mahmud Muhammed Emin), Kahire.
- el-CEBERTÎ, Abdurrahman (tarihsiz), *Tarih-u Acaibü'l-Asr I*, Beyrut.
- el-Cüzcânî, Minhâc-ı Sirâc el-Cüzcânî (2016), *Tabakât-ı Nâsirî, Moğol İstilasına Dair Kayıtlar*, (Çev. Ve notlar; Mustafa Uyar), Ötüken Yayınları, İstanbul.
- el-FARUQÎ, İsmail R. al Faruqi and Lois Lamya' al Faruqi (1986), *The Cultural Atlas of Islam*, New York.

- el-GIRNÂTÎ, Ebu Hamid Muhammed el-Gırnâtî (2012), *Gırnâtî Seyahatnâme-si'nin XVI. Yüzyılda Yapılmış Bir Tercümesi, Tercüme-i Tuhfetü'l-Elbâb ve Nuhbetü'l-A'câb*, (Haz. Sadık Yazar), Okurkademi Yayınları, İstanbul.
- el-HACÎ, Hayâ Nâsır el-Hacî (1981), “*Devlet el-Memâlik ve Devlet Moğol el-Kıfçalı*”, Havliyyât Külliyyet el-Edeb, S. 2, Kuveyt.
- el-MESUDÎ, Ebu'l Hasan Ali b. Hüseyin el-Mesudî (2004), *Mürüc ez-Zeheb* (Altın Bozkırlar), (çev. D. Ahsen Batur), Selenge Yayınları, İstanbul.
- el-ÖMERÎ, Şehabeddin b. Fazlullah (2014), *Mesâlikü'l-Ebsâr, Türkler Hakkında Gördüklerim ve Duyduklarım*, (çev. D. Ahsen Batur), Selenge Yayınları, İstanbul.
- ERDEM, İlhan Erdem (2000), “Olçaytu Han'ın Ölümüne Kadar İlhanlılar'da Yaşanan Siyasal-Kültürel Gelişmeler ve Yakın-Doğu'ya Etkileri”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 20, Sayı: 31, Ankara.
- ERDEMİR, Hatice Palaz Erdemir (2003), *VI. Yüzyıl Bizans Kaynaklarına Göre Göktürk-Bizans İlişkileri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- ERKAYA, Mahmud Esad Erkaya (2015), “Seyfeddin el-Bâharzî'nin Şeyhi Necmeddin-i Kübrâ'ya Arz Ettiği Vâkıalar: Vekâyiü'l-halvet”, *ÇÜİFD*, Cilt:18, Sayı: 1, ss. 23-46. Adana.
- ez-ZEHEBÎ (1941), *Tarihü'l-İslâm, Altınordu Devleti Tarihine Dair Metinler*, (Haz. W. De. Tiesenhausen), Maarif Matbaası, İstanbul.
- FAHRETTİN, R. Fahrettin (2003), *Altın Orda ve Kazan Hanları*, (çev. İlyas Kamalov), Kaknüs Yayınları, İstanbul 2003.
- FAZİLOV, E. I. Fazılov (1973), “Kutb'un Hüsrev ü Şirin Yazmasında Bulunan Kayıtlar” (trc. Nazif Hoca), Azerbaycan Elimler Akademiyası, XXI, Bakı.
- FEDOROV-DAVIDOV, G. A. Fedorov-Davidov (1973), *Obşestvennyy Story Zolotoy Ordi*, İzdatelystvo Moskovskoğo Universiteta Yayınları, Moskova.
- GALSTYAN, A. G. Galstyan (2005), *Ermeni Kaynaklarına Göre Moğollar*, (Çev. İlyas Kamalov), Yeditepe Yayınevi, İstanbul.
- GEYİKOĞLU, Hasan Geyikoğlu (1996), “Harezşah Celaeddin Mengüberti'nin Şahsiyeti”, *Türk Kültürü*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Sayı: 396, Erzurum.
- GOLDEN, Peter B. Golden (2002), *Türk Halkları Tarihine Giriş*, (çev. Osman Karatay), Karam Yayınları, Ankara.
- GÖKALP, C. Gökalp (1973), *Altaylarda ve İç Moğolistan'da Kabileler*, Ankara.
- GÖKBEL, Ahmet Gökbel (2000), *Kıpçak Türkleri*, İstanbul.
- GÖKBULUT, Süleyman Gökbulut (2007), “Kübrevilğin Orta Asya ve Anadolu'daki Macerası Üzerine Bir İnceleme”, *Uluslararası Türk Dünyasının İslamiyete Katkısı Sempozyumu = International Symposium on the Contribution of Turkish World to Islam, 31 Mayıs - 1 Haziran*.

- GÖKBULUT, Süleyman Gökbulut (2009), *Necmeddin Kübrâ Ve Kübrevilik*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- GÖMEÇ, Saadettin Gömeç (1997), *Kök Türk Tarihi*, Türksoy Yayınları, Ankara.
- GÖMEÇ, Saadettin Gömeç (2015), *Uygur Türkleri Tarihi*, (5. Baskı), Ankara, s. 165-166.
- GÖMEÇ, Saadettin Gömeç (2018), “Çingiz-Nameleler Üzerine Bir İnceleme: Çingiz Han’ın Soyu ve Moğol Tarihinin İlk Devirleri”, *Belleten*, Cilt: LXXXII, Sayı: 294-Yıl: 2018, s. 407-781, Ankara.
- GPLDEN, Peter B. Golden (1996), “Kıpçak Kabilelerinin Menşesine Yeni Bir Bakış”, *Uluslararası Türk Dili Kongresi*, . 47-51, Ankara.
- GRİGOR, Aknerli Grigor (1964), *Moğol Tarihi*, (çev. H. D. Andreasyan), Osman Yalçın Matbaası, İstanbul.
- GRİGOR, Aknerli Grigor (2012), *Okçu Milletinin Tarihi*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul.
- GROUSSET, René Grousset (1999), *Bozkır İmparatorluğu*, (Çev. Reşat Uzman), İstanbul.
- GROUSSET, Rene Grousset (2011), *Stepler İmparatorluğu Attila, Cengiz Han, Timur*, (çev. Halil İnalçık), TTK. Yayınları, Ankara.
- GUMİLEV, L. N. Gumilev (2003), *Eski Ruslar ve Büyük Bozkır Halkları*, (Rusçadan Çev. D. Ahsen Batur), Selenge Yayınları, İstanbul.
- GUMİLEV, L. N. Gumilev (2006), *Eski Ruslar ve Büyük Bozkır Halkları I*, (Çev. Ahsen Batur), Selenge Yayınları, İstanbul.
- GÜÇLÜAY, Sezgin Güçlüay (2014), “Avrupa İle Türk-İslam Dünyası Arasında Hayat Damarı Olan Ticaret Yolları (IX-XIV. Yüzyıllar)”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **Sayı 33**, ss. 15-40, Muğla.
- GÜLENSOY, Tuncer Gülensoy (1982), *Türk Halk Bilimine Kaynak Olarak Moğolların Gizli Tarihi*, Ankara.
- GÜLER, Önder Güler (2013), *Altın Orda İmparatorluğu Dış İlişkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- GÜLER-ÇELİK, Önder Güler- Aydın Çelik (2012), “Altın Orda -Bizans **Münasebetleri (1261-1395)**”, *Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Dergisi*, Cilt: VIII, Sayı:1, Elazığ. ss. 161-172.
- GÜLER-ÇELİK, Önder Güler-Aydın Çelik (2015), “Altın Orda İmparatorluğu”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, C. 95, Sayı: 188, s. 142-143.
- GÜNALTAY, Şemseddin Günaltay (1991), *İslam Tarihinin Kaynakları*, İstanbul.
- GÜNDOĞDU, Abdullah Gündoğdu (2008), “Altın Orda Sahasında İslamlaşma ve Sonuçları”, *Volga-Ural Bölgesinde İslam medeniyeti İkinci Milletlerarası Sempozyum*, IRCICA (Proceedings of The Second International Symposium on Islamic Civilization in Volga- Ural region) Bildirileri, Kazan, Tataristan, 24-26 Haziran 2005, İstanbul.

- GÜNGÖR, Harun Güngör (2002), "Eski Türklerde Din ve Düşünce", *Türkler*, C. 3, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- GÜRÜN, Kamuran Gürün (1984), *Türkler ve Türk Devletler Tarihi*, Bilge Yayınları, İstanbul.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin Hacıeminoğlu (2000), *Kutb'un Husrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları/Edebiyat Dizisi, Ankara.
- HALPERİN, Charles Halperin (2007), "Russo-Tatar Relations in Mongol Context", (Edit. : Victor Spinei, George Bilavski) *Russian and Mongols Slavs and the Steppe in Medieval and Early Modern Russia*, Editura Academiei Romane, Bucureşti.
- HATALMIŞ, Ali Hatalmış (2014), "Tebliğ Bakımından Mevlana ve Moğollar", *III. Uluslararası Mesnevi Sempozyumu: Barış ve Dostluk Elçisi Mevlâna*, Konya.
- HAUSSİNG, Hans Wilhelm Haussig(2001), *İpek Yolu ve Orta Asya Kültür Tarihi*, (çev: M. Kayayerli), İstanbul.
- HEMEDANÎ, Reşidü'd-Din Fazlullah Hemedânî (1373), *Câmiü'l-Tevârih*, (Tahsis ve Tahşiye, Muhammed Ruşen, Mustafa Musevi), Tahrân.
- HEYD, W. Heyd (1995), *Yakın Doğu Ticaret Tarihi*, s.218;
- HINZ, Walther Hinz (1990), İslam'da Ölçü Sistemleri, (**Çeviren, Acar Sevim**), Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul.
- HİTTİ, P. K. Hitti (1989), *Siyasi ve Kültürel İslam Tarihi II*, (Çev. Salih Tuğ), Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Hive Hanı Ebu'l Gazi Bahadır Han (2010), *Türk'ün Soy Ağacı*, Çev. Doktor Rıza Nur, Sadeleştiren: Yunus Yiğit, İstanbul.
- HOLT, P. M. Holt (1995), *Early Mamluk Diplomacy (1260-1290)*, *Treaties of Baybars Qalawun With Christian Rulers*, Leiden-New York-Köln.
- HOLT, P. M. Holt (1999), *Haçlılar Çağı. XI. Yüzyıldan 1517'ye Yakındoğu*, İstanbul. İlyas Kamalov (2005), "Altın Orda-Bizans Münasebetleri (1261-1453), *Karadeniz Araştırmaları Balkan, Kafkas, Doğu Avrupa ve Anadolu İncelemeleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı: 4, 2, s. 3-20.
- İBN BATTUTA**, Şerafeddin Ebu Abdullah Muhammed Tancî (1333/1917), *Tuhfetü'n-nüzzâr fî Garaibi'l-emsâr ve Acaibi'l-esfâr. Seyahatnâme-i İbn Battuta (4039)*, (**Çeviren/Hazırlayan**: Çeviren: Mehmed Şerif Paşa), Matbaa-i Âmire, İstanbul.
- İBN BATTUTA Tancî (1991), *İbn Battuta Seyahatnamesinden Seçmeler*, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- İBN BATTUTA, Ebu Abdullah Muhammed İbn Battuta Tancî (2000), *İbn Battuta Seyahatnamesi*, (çeviri, inceleme ve notlar: A. Sait Aykut), C. I, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. İstanbul.

- İBN BİBÎ, Nâsırüddîn Hüseyin b. Muhammed b. Alî el-Ca'ferî er-Rugadî el-Münşî (1996), *el-Evâmîrü'l-Alâiye Fi'l-Umuril Alâiye I*, (Trc. M. Öztürk), Ankara.
- İBN FADLAN, Ahmed b. Fadlan b. Abbas b. Raşid b. Hammad (1995), *İbn Fadlan Seyahatnamesi*, (çev. Ramazan Şeşen), İstanbul.
- İBN HALDUN, Veliyy ed-Dîn Abdurrahman b. Muhammed el-Hadramî el-Magribî (1971), *Tarih İbn Haldun, Kitâb el-'İber ve Divân el-Mübedâ ve el-Haber fi Eyyâm el-'Arab ve el-'Acem ve el-Berber ve men asarahum min zev es-Sultân el-Ekber*, 7 Cild, Beyrut.
- İBN HALDUN, Veliyy ed-Dîn Abdurrahman b. Muhammed el-Hadramî el-Magribî (1990), *Mukaddime*, (Ter. Zakir Kadiri Ugan), İstanbul.
- İBN HAVKAL**, Ebü'l-Kâsım Muhammed b. Alî en-Nasîbî el-Bağdâdî (2014), *Suretü'l-Arz* (10. Asırda İslam Coğrafyası), (çev. Ramazan Şeşen), **Yeditepe Yayınevi**, İstanbul.
- İBN KESİR (1995), *el'Bidaye ve'n-Nihaye*, XIII, (çev. Mehmet Keskin), Çağrı Yayınları, İstanbul.
- İBN ŞEDDÂD (1941), *Baybars Târihi* (trc. Şerefeddin Yaltkaya), İstanbul.
- İBNİ BİBÎ (1996), *el-Evâmîrü'l-Alâiye Fi'l-Umûri'l-Alaiye II*, (çev. Mürsel Öztürk), Ankara.
- İBNÜ'L-ESİR, Ebü'l-Hasen İzzüddîn Alî b. Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî (1985), *el-Kâmil Fi'l-Tarih XII*, (çev. A. Ağırakça, A. Özyaydın vd), Bahar Yayınları, İstanbul.
- İbnü't-Tıktaka (2016), *El Fahrî (Devlet İdaresi, Halifeler, Vezirleri Tarihi, 632-1258)*, (çev. Ramazan Şeşen), Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.
- İbn Abdü'z-Zâhir (1960), *A Critical Edition of an Unknown Source Fort He Life al-Malik al-Zâhir Baibars, With İntroduction, Translation and Notes*, II, Haz.: Abdul Aziz al-Khowayter, (London University PhD Thesis), London.
- İKBAL, Abbas İkbâl (1364/1985), *Târîh-i Moğul*, Tahran.
- İNALCIK, Halil İnalçık (1983), "Han Ve Kabile Aristokrasisi: I. Sahib Giray Han Döneminde Kırım Hanlığı", *Emel*, 135 (Mart-Nisan), Kit-San Matbaası, İstanbul.
- İNAN, Abdülkadir İnan (1950), "Kutup'un Hüsrev ve Şirin'inden Örnekler", *TD*, XIV-XV, s. 5-28.
- İNAN, Abdülkadir İnan (1998), "Moğolların Gizli Tarihi", *Makaleler ve İncelemeler I*, Ankara.
- İNAN, Abdülkadir İnan (1998), *Makaleler ve İncelemeler I*, Ankara.
- İNGEÇ, Mustafa İngenç (2010), *Tarihimiz: Kaç Devlet Kurduk?*, Expres Yayıncılık, Kütahya.
- İPŞİRLİ, M. İpşirli (1995), "Elçi", İA. C. III, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- JAKSON, Peter Jakson (2005), *The Mongols And The West*, New York.

- KAFALI, Mustafa Kafalı (1970), “Cuçi Ulusu ve Ak-Orda (Altın-Orda), Gök-Orda Hanlıkları”, İstanbul *Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S. 24, İstanbul.
- KAFALI, Mustafa Kafalı (1976), *Altın Orda Hanlığının Kuruluş ve Yükseliş Devirleri*, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul.
- KAFALI, Mustafa Kafalı (1993), “Cengiz Han”, *DİA*, C.7, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- KAFALI, Mustafa Kafalı (2002), “Altın-Orda Hanlığı”, *Genel Türk Tarihi V*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- KAFALI, Mustafa Kafalı (2009), *Ötemiş Hacı 'ya Göre Cuçi Ulusu 'nun Tarihi*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- KAFESOĞLU, İbrahim Kafesoğlu (1992), *Harezmşahlar Devleti Tarihi*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- KALAN, Ekrem Kalan (2012), “Nümismatik Materyallere Göre İslamlaşma Sürecinde Altın Orda Hanlarının Kullandığı İsim Ve Unvanlar (1227-1357)”, *Karadeniz Araştırmaları*, Bahar, Sayı 33, 23-34.
- KALAN, Ekrem (2012), “Nümismatik Materyallere Göre İslamlaşma Sürecinde Altın Orda Hanlarının Kullandığı İsim ve Unvanlar (1227-1357)”, *Karadeniz Araştırmaları*, Bahar, Sayı 33, ss. 23-34.
- KALAN, Ekrem Kalan (2014), “XIII-XIV. Yüzyıllarda Kuzey İpek Yolu ve Altın Orda Hanları'nın Ticaret Politikaları”, *Avrasya Etüdüleri 45/ 2014-1, İpek Yolu Özel Sayısı*, ss. 43-62, TİKA, Ankara.
- KAMALOV, İlyas Kamalov (2002), “Altın Orda Devleti'nin Adı Üzerine”, *TDA*, Sayı: 141, İstanbul.
- KAMALOV, İlyas Kamalov (2002), “Moğol İstilas ve Anadolu Kültürüne Tesirleri”, *TDAD*, Sayı 140, s. 167-180, Ankara.
- KAMALOV, İlyas Kamalov (2003), *Moğolların Kafkasya Politikası*, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- KAMALOV, İlyas Kamalov (2008), *Altın Orda-Rus İlişkileri Ve Altın Orda'nın Rusya'ya Etkileri* (Altın Orda Devleti'nin Yıkılışı Ve Çarlık Rusyası'nın Kuruluş Sürecinde), Basılmamış Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- KAMALOV, İlyas Kamalov (2013), “Altın Orda Devleti”, *Doğu Avrupa Türk Tarihi*, Ed. Osman Karatay, Serkan Acar, İstanbul.
- KANAT, Cüneyt Kanat (2001), ”Baybars Zamanında Memlûk- İlhanlı **Münasebetler** (1260-1277)”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Cilt 16, Sayı: 1, ss. 31-45.
- KARDAŞ, Kadri Kardaş (2015), *Altınorda Devleti'nin Siyasi Tarihi (1241-1502)*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

- KAŞGARI, Kaşgarlı Mahmud (2017), *Divân-ü Lügât-it Türk*, (Haz. Fuat Bozkurt), Salon Klasikleri Dizisi, Salon Yayınları, Konya.
- KAYAOĞLU, Filiz (2006), *II. İzzeddin Keykavus ve Zamanı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- KAYMAZ, Nejat (2014), *Anadolu Selçuklu Sultanlarından II. Gıyâsü'd-Din Keyhüsrev ve Devri*, TTK. Yayınları, Ankara.
- KAZVİNÎ, Hamdullâh Müstevfi-i Kazvinî (1394), *Târih-i Güzide*, (nşr. Abdülhüseyn Nevaî), Emir-i Kebir, Tahran.
- KAZVİNÎ, Kadı Ahmed Gaffari Kazvinî (1343/1966), *Tarih-i Cihân-ârâ*, (Nşr. Hasan Nerakî), Tahran.
- KAZVİNÎ, Kadı Ahmed Takavi ve Asef Han Kazvinî (1382), *Târih-i Elfi*, VI, (haz. Gulamrıza Tabatabayi-i Mecd), Tahran.
- KEMALOĞLU, İlyas Kemaloğlu (2009), “*Saray*”, Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi, Ankara.
- KEMALOĞLU, İlyas Kemaloğlu (2015), “Altın Orda’nın Balkanlar Politikası”, *İdil-Ural Tarih Sempozyumu, Bildiriler*, C. I, s. 89-102, TTK. Yayınları, Ankara.
- KEMALOĞLU, İlyas Kemaloğlu (2015), *Altın Orda ve Rusya*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- KEMALOĞLU-ÖZYETKİN, A. Melek Özyetgin-İlyas Kemaloğlu (2017), *Altın Orda Hanlığına Ait Resmi Yazışmalar*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- KHELEJANİ, Ahmad Hesamipour Khelejani (2013), **İlhanlılar İle Altın Orda Devleti’nin Siyasi Ve Sosyal İlişkileri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- KIRIMÎ, Abdullah bin Rıdvan Osmânü’l-Kırmî (2016), *Tevârih-i Deşt-i Kıpçak*, (Yayına Haz. R. Selçuk Uysal), Post Yayınları, İstanbul.
- KIRZIOĞLU, Fahrettin Kırzioğlu (1992), *Yukarı-Kürve Çoruk Boyları’nda Kıpçaklar*, TTK. Yayınevi, Ankara.
- KİRAGOS, Genceli Kiragos (2018), *Moğol İstilası 1220-1265*, (Tercüme, Mahmut Kemal Bey, Günümüz Türkçesine Aktaran ve Notlandıran: Fuat Hacısalihoglu-İlhan Aslan), Post Yayınları, İstanbul.
- KİRAGOS, Müverrih Kiragos (2009), *Ermeni Müverrihlerine Göre Moğollar*, (Trc. G. Solmaz), Elips Yayınları, İstanbul.
- KİTAPÇI, Zekeriya (2005) *Kuzey Türk Kavimleri Arasında İslamiyet, Hazarlar Başkurtlar ve Bulgarlar*, Konya.
- KİTAPÇI, Zekeriya Kitapçı (2005), *Türk Moğol Boyları Arasında İslamiyet*, Yedikubbe Yayınları, Konya.
- KOCA, Salim Koca (2009), “Moğol İstilasına Karşı Sultan I. Alâeddin Keykubâd’ın Güvenlik Politikası”, *Gazi Türkiyat*, Güz 2009 / Sayı 5, ss. 187-216.

- KOÇ, Dinçer Koç (2010), “*Rus Kaynaklarına Göre İlk Müslüman Türk Devleti: İdil Bulgar Devleti*”, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İstanbul.
- KOÇYİĞİT, Tahsin Koçyiğit (2009), “İbn Battuta’nın Karadeniz Seyahati Üzerine Bazı Mülahazalar”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, IX, sayı: 4, 53-72.
- KONUKÇU, Enver Konukçu (1992), “Berke Han”, *DİA*, C. 5, s. 506-507, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- KOPRAMAN, K. Yaşar Koprman (1989), *Mısır Memlûkleri Tarihi Sultan al-Malik al-Mu’ayyad Şeyh al-Mahmûdî Devri* (1412-1421) Ankara.
- KOPRAMAN, K. Yaşar Koprman (1992), “Baybars I”, *DİA*. C. 5, s. 221-223.
- KOPRAMAN, Kâzım Yaşar Koprman (2012), “Mısır Memlûkleri (1250-1517)”, *Türkler V*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- KORKMAZ, Telli Korkmaz (2018), “Altın Orda Devleti’nin İslamlaşmasında Bilinmeyen Bir Şahsiyet: Ebu Bekir Kalender Aksarayi ve “Kalendername Adlı Eseri”, *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 5 (16) ss. 205-219.
- KÖPRÜLÜ, Fuat Köprülü (1984), *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 5. Baskı, Ankara.
- KÖPRÜLÜZADE, M. Fuad (1996), “Türk-Moğol Şamanizminin Tasavvufî İslâm Tarikatları Üzerindeki Tesiri”, (çev. Y. Doç. Dr. Ferhat Tamir), *bilig-1/Bahar*, s. 1-8,
- KÖSE, Bayram Arif Köse (2015), “Moğol İstilasının Güney Kafkasya Şehirleri Üzerinde İdarî ve İktisadî Etkileri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research* Cilt: 8 Sayı: 41 Volume: 8 Issue: 41 Aralık 2015 December 2015 www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581.
- KRAMAROVSKİ, Mark G. Kramarovski (2006), “Coçi”lerin İlk Dönemi: Asya’ya Avrupa Arasında Bir Kültürün Gelişimi”, *Cengiz Han ve Mirasçıları: Büyük Moğol İmparatorluğu*, ed. Samih Rifat, Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi, İstanbul.
- KUMKOV, B. Kumekov (2002), “Kıpçak Hanlığı”, *Türkler II*, s. 776-784, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- KUMRU, Nurdan Kumru (2016), *P. V. Golubovskiy ve Eseri: Peçenegi, Torki i Polovtsı Do Naşestviya Tatar: (Moğol İstilasına Kadar Peçenekler, Uzlar ve Kuman-Kıpçaklar* (Tercüme-Tahlil), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- KURAT, A. Nimet Kurat (1992), *IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri*, **Murat Kitabevi Yayınları**, Ankara.
- KURAT, Akdes Nimet Kurat (1999), *Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917’ye Kadar*, Türk Tarih Kurumu, 4. Baskı, Ankara.

- KUSHENOV, Ganizhamal Kushenova (2006), *Ögedey Kaan Devrinde Türkistan ve Maverainnehir* (1229-1241), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- KUŞÇU, Ayşe Dudu Kuşçu (2002), “İlhanlı Devleti'nin Kuruluşu ve Memlûklerle İlk Teması”, *Türkler VIII*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- KUŞÇU, Ayşe Dudu Kuşçu (2017), “Moğol İşgaline Karşı İstiklâl Hareketlerinin Sembolik Sultanı II. İzzeddin Keykâvus”, *Cappadocia Journal Of History And Social Sciences*, Vol. 9- October-2017, ss. 90-102.
- LEMERLE, Paul Lemerle (1994), *Bizans Tarihi*, (Çev: Galip Üstün), İletişim Yayınları, İstanbul. s. 117-119.
- LEVÇENKO, M. V. Levçenko (1999), *Kuruluşundan Yıkılışına Kadar Bizans Tarihi*, (Çev. Maide Selen), İstanbul.
- LİGETİ, L. Ligeti (1986), *Bilinmeyen İç Asya*, (Macarcadan çev. Sadrettin Karatay), TTK. Basımevi, Ankara.
- MARSHALL, Robert Marshall (1996), *Doğudan Yükselen Güç-Moğollar*, (Çev. Füsün Doruker), Sabah Kitapları, İstanbul.
- MERCANİ, Şehabeddin Mercanî (2008), *Müstefâdü'l-Ahbâr fî Ahvâl-i Kazan ve BulgarKazan ve Bulgar'daki Durum Hakkında Faydalanılan Haberler*, (çev. Mustafa Kalkan), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- MERÇİL, Erdoğan Merçil (2017), *Müslüman Türk Devletleri Tarihi*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.
- MES'UDÎ, Ebu'l Hasan Ali b.Hüseyin (1417/1997), *Murucu'z Zeheb ve Meâdinî'l-Cevher II*, (thk. Said Muhammed el-Lehhâm), Beyrut.
- MİNORSKY, V. Minorsky (1937), *Hudûd Al-Âlam*, London.
- MİNORSKY, V. Minorsky (1958), *A History of Sharwan and Darband in the 10th – 11th Centures*, Cambridge.
- MÎRHÂND (1332), *Ravzâtü's-safâ V*, Leknev.
- Moğolların Gizli Tarihi (1948)*, *Monghol-un Niuçça Topça'an*, (terc. Ahmet Temir) Ankara.
- MOLDABAYEVA, Dâna Moldabayeva (2005), “Sır Derya” Havzasının Türk Tarihindeki Yeri ve Önemi”, *bilig*, Güz / sayı 35, ss. 1-16.
- MORGAN, David Morgan (2005), *The Mongols*, Cornwall.
- MOSES, Kalankatlı Moses (2006), *Alban Tarihi, Son Hunlar/ Hazarlar/ Ermeniler/Terekemeler*, (Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine çeviren Yusuf Gedikli, Rusça ve İngilizce Nüshalarını Karşılaştırarak Azerbaycan Türkçesine Çeviren Ziya Bünyadov), Selenge Yayınları, İstanbul.
- MÜNECCİMBAŞI Ahmed Bin Lütfullah (2001), *Câmiu'd-Düvel, Selçuklular Tarihi II, Anadolu Selçukluları ve Beylikler*, (Yayımlayan. Ali Öngül), Akademi Kitabevi, İzmir.

- MÜSTEVFÎ, Hamdullah-i Müstevfi (1339), *Târih-i Güzide* (nşr. Abdülhüseyn-i Nevâî), Tahran.
- NATANZÎ, Mu'in-al-din Natanzi (1956), *Muntakhab-al-Tavârikh-i Mu'inî*, Publies Per Jean Aubin, Tahran.
- NESEVÎ, Muhammed Nesevi (1934), *Celeddîn Harizimşah*, (Çev. Necib Asım), MEB, İstanbul.
- NEVAYÎ, Ali Şir (1996), *Nesayimü'l-Mahabbe min Şemayimi'l-Fütüvve*, (Haz. Kemal ERASLAN), Türk Dil Kurumu Yayınevi, Ankara.
- NİCOL, Donald M. Nicol (1999), *Bizans'ın Son Yüzyılları* (1261-1453), (Çev: Bilge Umar), İstanbul.
- NÜVEYRÎ, Şehabeddin Ahmed b. Abdülvehhab b. Muhammed Nüveyri (2004), *Nihayetü'l-Ereb fi Finuni'l-Edeb I*, (Müfid Kamiha), Daru'l-Kutu-bi'l-İlmiyye, Beyrut.
- OCAK, Ahmet Yaşar Ocak (2002), *Sarı Saltık Popüler İslam'ın Balkanlar'daki Destanı Öncüsü*, TTK Yayınları, Ankara.
- OKTAY, Hasan Oktay (2007), *Ermeni Kaynaklarında Türkler ve Moğollar*, Selenge Yayınları, İstanbul.
- ORKUN, Hüseyin N. Orkun (1986), *Eski Türk Yazıtları*, Ankara.
- OSTROGORSKY, George Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi* (Çev. Fikret Işıltan), Ankara.
- ÖGEL, Bahaeddin Ögel (1988), *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*,
- ÖGEL, Bahaeddin Ögel (1988), *Türk Tarihinin Gelişme Çağları*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul.
- Ötemiş Hacı (2009), *Çengiz-nâme*, haz. İlyas Kamalov, TTK. Ankara.
- ÖZBEK, Süleyman Özbek (2012), "Yakın Doğu Türk-İslam Tarihinin Akışını Değiştiren Bir Meydan Savaşı: Ayn – Calud", *Türkler*, Yeni Türkiye Yayınları, C. V, s. 217-227, Ankara.
- ÖZCAN, Altay Tayfun Özcan (2012), "Chronica Maiora'da Moğol İmajı", *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Tarih İncelemeleri Dergisi*, Cilt 27, S. 2, Aralık, İzmir.
- ÖZCAN, Altay Tayfun Özcan (2017), *Moğol-Rus İlişkileri* (1223-1341), TTK, Ankara. Cihan Yalvar (2018), "Deşt-İ Kıpçak'ta Moğol Hâkimiyeti ve Kuman-Kıpçaklar", *Yeditepe Üniversitesi Tarih Bölümü Araştırma Dergisi*, e-ISSN: 2564-7687 Cilt 2 – Sayı 1..
- ÖZDAL, A. Nurullah Özdal (2016), *Ortaçağ Ekonomisi ve Müslüman Tüccarlar* (X-XIV. Yüzyıllar), Selenge Yayınları, İstanbul.
- ÖZDAŞLI, Esmâ Özdaşlı (2016), "Alban Kültür Mirası Üzerine İnşa Edilmiş Tarih: Ermenilerin Hristiyanlığı Kabul Etmiş "İlk Devlet" Oldukları Miti Üzerine Bir Araştırma", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.21, S.2, s.557-566.

- ÖZDEMİR, H. Ahmet Özdemir (2005), *Moğol İstilası Cengiz ve Hülâgü Dönemleri*, İz Yayıncılık, İstanbul.
- ÖZDEMİR, H. Ahmet Özdemir (2006), “Müsta’sım-Billâh”, *DİA.*, C.32, s. 126-127;
- ÖZDEMİR, Mehmet Nadir Özdemir (2011), ““Sakâlibe” Unsuru ve İslâm Dünyasına Girişi - İslam Kaynaklarına Göre”, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 11 Sayı 1 Ocak-Haziran, ss. 89-107, Adana.
- ÖZEL, Ayberk Sinan Özel (2017), *Hazar Devletinden Altın-Orda Devletinin Sonuna Kadar İdil-Yayık Bölgesindeki Türk Şehirciliği (VIII.Yy.’dan XIII.Yy.’a Kadar)*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Bitirme Tezi, İstanbul.
- ÖZGÜDENLİ, O. Zeki Özgüdenli (2005), “Moğollar”, *DİA.* C. XXX, s. 225, İstanbul.
- ÖZGÜDENLİ, Osman G. Özgüdenli (2006), “Ortaçağda İran: Zaman ve Mekân”, *Ortaçağ Türk-İran Araştırmaları*, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- ÖZGÜDENLİ, Osman G. Özgüdenli (2009), *Moğol İnanında Gelenek ve Değişim Gazan Han ve Reformları (1295-1304)*, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- ÖZGÜDENLİ, Osman Gazi Özgüdenli (2007), “Ogeday Han”, *DİA.* C. 34, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- ÖZTUNA, Yılmaz Öztuna (1996), *İslam Devletleri I*, TTK. Yayınları, Ankara.
- PACHYMERES, George Pachymeres (2009), *Bizanslı Gözüyle Türkler*, (Çeviren, İlcan Bihter Barlas), İstanbul.
- PAŞAOĞLU, Derya Derin Paşaoğlu (2003), *Abdülğaffar Kırımı’nin Umdet’ül-Ahbar’ına (Umdet’üt-Tevarih) Göre Kırım Tarihi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- PAŞAOĞLU, Derya Derin Paşaoğlu (2014), “Altın Orda ve Kırım Sahasında Bozkır Aristokrasisinin Güçlü Temsilcileri: Emir Rektemür ve Şirin Mirzalar”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt 33 , Sayı 56, Sayfalar 147 – 190.
- PAŞAOĞLU, Derya Derin Paşaoğlu (2016), “Altın Orda Hanlığı’nda Hanlık Makamı”, *Türk Devlet Yönetimi Geleneği*, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları: 199, *Kongreler Dizisi*: 31, Bişkek.
- PAŞAOĞLU, Derya Derin Paşaoğlu (2016), “Altın Orda Hanlığı’nda Hanlık Makamı”, *Türk Devlet Yönetimi Geleneği*, Editörler; Cengiz Buyar, Mehmet Kıldıroğlu, Muratbek Kocabekov, Bişkek.
- PAŞAOĞLU, Derya Derin Paşaoğlu, “Altın Orda ve Kırım Sahasında Bozkır Aristokrasisinin Güçlü Temsilcileri: Emir Bektemür ve Şirin Mirzalar”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt 33, Sayı 56, s. 150-151.
- PEACOCK, A. C. S. Peacock (2010), “Kırım’a Karşı Selçuklu Seferi ve Aladdin Keykubad’ın Hâkimiyetinin İlk Yıllarındaki Genişleme Politikası”, (Çev. Dr. Murat Keçiş - Ali Mıynat), *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 47 Cilt: 29, ss. 243-265.

- PEGLOTTI, Francesco Balducci Pegolotti (1936), *La Pratica Della Mercatura*, (Ed. by A. Evans), Cambridge: MA: Medieval Academy of America; Massachusetts, pp. 21-23.
- PETRUSHEVSKİY, I. P. Petrushevskiy (1968), "The Socio-Economic Condition of Iran Under the Il-Khans", *Cambridge History of Iran. The Saljuq and Mongol Periods*, Ed. by J.A. Boyle, (Vol. V), Cambridge at the University Press.
- POLO, Marco Polo (1985), *Marco Polo'nun Geziler Kitabı*, (çev. Ömer Güngören), Yol Yayınları, İstanbul.
- PREİSS, Reuven Amitai Preiss (1995), *Mongols and Mamluks. The Mamluk-Ikhanid War (1260-1281)*, Cambridge.
- RADLOFF, W. W. Radloff (1956), *Sibiryadan II*, (çev. Ahmet Temir), Maarif Basımevi, İstanbul.
- RASONYI, L. Rasonyi (1988), *Tarihte Türklük*, 2. Baskı, Türk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- RASOVSKİY, D. A. Rasovskiy (2004), "Kumanlar, "Kuman Topraklarının" Sınırları", (Terc. Mualla Uydu Yücel), *İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, Sayı: 40, s. 165-169, İstanbul.
- RÜKNEDDİN, Rükneddin Baybars El-Mansûri El-Baybars Ed-Devâda (1437), *Zübdetü'l-Fikre fi Tarihi'l-Hicre*, el-Mektebetü'l-Asriyye, Medine.
- REŞİDÜDDİN b. Fazlullah el-Vezir b. İmadüdevle Ebü'l-Hayr Muvaffiküdevle et-Tabib (1373), *Câmiü'l-Tevârih I-IV*, (Tashih ve Teşhiye, Muhammed Ruşen- Mustafa Mevsuy), Tahran.
- RİCHARD, Jean Richard (1967), "La Conversion de Berke et les Debuts de l'Islamisation de la Horde d'Or", *Revue des Etudes Islamiques*. xxxv, 173-178.
- RİCHARD, Jean Richard (1999), "Berke Han'ın İslam'a Girişi ve Altın Orda Hanlığında İslamiyet'in Yayılışı", (trc. Abdülkadir Yuvalı), *Türk Kültürü I*, Sayı: 306.
- RORLİCH, Azade-Ayşe Rorlich (2000), *Volga Tatarları-Yüzyılları Aşan Kimlik*, (çev. Mehmet Süreyya Er), İletişim Yayınları, İstanbul.
- ROUX, J. P. Roux (2002), *Türklerin ve Moğolların Eski Dini*, (A. Kazancıgil), Kabalıcı Yayınları, İstanbul.
- ROUX, Jean Paul Roux (2001), *Moğol İmparatorluğu Tarihi*, çev. Aykut Kazancıgil, Ayşe Bereket, Kabalıcı Yayınları, İstanbul.
- RUBRUK, Wilhelm Von Rubruk (2019), *Moğolların Büyük Hanı'na Seyahat*, (Trc. ve notlar, Ergin Ayan), Kronik Yayınları, İstanbul.
- SARAY, Mehmet Saray (1989), "Altın Orda Hanlığı", *DİA*. C. II, İstanbul.
- SCHAMİLOĞLU, Uli Schamiloğlu (2010), "Altın Orda", *Türkler* 8, (Çev. Bülent Keneş), Yeni Türkiye Yayınları, (Ed: Hasan Celal Güzel vd.), Ankara.

- SCHURMANN, H. F. Schurmann (1956), "Mongolian Tributary Practices of the Thirteenth Century", *Harvard Journal of Asiatic Studies*, Vol.19, N. 3,4, USA.
- SCHUYLER, E. Schuyler (1966), *Turkistan*, London.
- SEMERKANDÎ, Abdürr'ezzak Semerkandi (1383), *Matla-i Sadeyn ve Mecma-i Bahreyn*, Cild-i dovvom, defter-i dovvom : 851-875 hicri kameri = Matla-i Sadayn wa Majma-i Bahrayn. Vol. 2, part 2 / ehtemam Abdül-Hüseyn Neva-yi, Pejuheşkâh-ı Ulum-ı İnsani ve Mütalaat-ı Ferhengi, Tehran.
- SEVİM-MERÇİL, Ali Sevim-Erdoğan Merçil (1995), *Selçuklu Devleti Tarihi*, Ankara 1995.
- SEVİN, V. (2001), *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, Ankara.
- SEYİDANLIOĞLU, Mehmet Seyidanlıoğlu (2009), "Eski Türklerde Devlet Meclisi 'Toy' Üzerine Düşünceler", *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, cilt: 28, Sayı: 45, s. 7.
- SINOR, Denis Sinor (1999), "The Mongols in The West", *Journal of Asian History*, Vol. 33/ No. 1, ss. 1-44.
- SOBERNHEİM, M. Sobernheim (1972), "İlhanlılar", *İslam Ansiklopedisi*, C. 7, İstanbul.
- SOLMAZ, Sefer Solmaz (2018), *İbn Fazlan Seyahatnâmesi'ne Göre İdil Bulgarları*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya.
- SPULER, Bertold Spuler (2011), *İran Moğolları Siyaset, İdare ve Kültür İlhanlılar Devri*, (çev. Cemal Köprülü), TTK. Yayınları Ankara.
- STRANGE, Guy Le Strange (2015), *Doğu Hilafetinin Memleketleri (Mezopotamya, İran ve Orta Asya)*, (Terc. AdnanEskikurt, Cengiz Tomar), Yedi Tepe Yayınları, İstanbul.
- SUBAŞI, Ömer Subaşı (2015), *Gürcü-Moğol İlişkisi- Güney Kafkasya 1220-1346-*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- SUBKÎ, Ahdulvahab b. Takiyyüddin Subki (1324), *et-Tabakatu's-Şafi'iyyetü'l-Kübra V*, Mısır.
- SULTİ, Rüstem (1998), *Edigey Destanı*, Türksöy Yayınları, Ankara.
- SÜMER, Faruk Sümer (1958), "X. Yüzyılda Oğuzlar", *DTCF. Dergisi*, XVI/3-4, s. 150, Ankara.
- SÜMER, Faruk Sümer (1970), "Anadolu'da Moğollar", *Selçuklu Araştırmaları Dergisi I*, ss. 1-147, Ankara.
- SÜMER, Faruk Sümer (1985), *Yabanlu Pazarı - Selçuklular Devrinde Milletlerarası Büyük Bir Fuar*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.
- SÜMER, Faruk Sümer (1988), "Abaka", *DİA*. C. I, İstanbul.
- SÜMER, Faruk Sümer (1999), *Türk Devletleri Tarihinde Şahıs Adları*, TDAV, İstanbul.

- ŞAHİN, Hanifi Şahin (2015), “Câmiu't-Tevârih'e Göre Gâzân Hân'ın Müslümanlığı ve Bunun İlhanlı Toplumuna Yansımaları”, *bilig*, Bahar / Sayı 73, ss. 207-230.
- ŞAHİN, Mustafa Şahin (2014), “Habibü's-Sîyer'e Göre Türkiye Selçukluları”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Sayı: 54, (1) ss.21-40.
- ŞÂMÎ, Nizamüddin Şâmî (1987), *Zafernâme*, çev. Necati Lugal, TTK, Ankara.
- ŞEBÂNKÂREÎ, Muhammed b. Ali b. Muhammed b. Huseyn b. Ebûbekr-i Şebankâreî (1363), *Mecmau'l-Ensâb-ı Şebankâreî*, (Yayına Hazırlayan: Mir Haşim Muhaddis), Tahran.
- ŞEBÂNKÂREÎ, Muhammed bin Ali bin Muhammed Şebânkâreî (1363), *Mecma' u'l-ensab fi't-tevârih*, (tas. Mir Haşim Muhdis), İntişarat-i Emir-i Kebir, Tahran.
- ŞEŞEN, Ramazan Şeşen(1998), *İslam Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- TANERİ, Aydın Taneri (1993), *Harezmsahlr*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- TAŞAĞIL, Ahmet Taşağıl (2008), “İpek Yolunun Tarihi Temelleri”, *Dünden Bu Yana İpek Yolu Beklentiler ve Gerçekler*, (Yayına Haz. Emel Kefeli, Ahmet Taşağıl, N. Sarıahmetoğlu Karagül, Ö. Deniz Yılmaz), Ötüken Yayınları, İstanbul.
- TAŞAĞIL, Ahmet Taşağıl (2016), “Çengiz Öncesi Türkler ve Moğollar”, *Asya'nın Sekiz Asrı Çengizoğulları*, (Yayına Hazırlayanlar, Hayrunnisa Alan İlyas Kemaloğlu), Ötüken Yayınları, İstanbul.
- TAŞAĞIL, Ahmet Taşağıl (2018), *Türk Model Devleti Gök Türkler*, Bilge-Kültür Sanat Yayınları, 3. Baskı İstanbul.
- TAVKUL, Ufuk Tavkul (2007), *Kafkasya Gerçeği*, İstanbul.
- TEKİN, Rahmi Tekin (2000), *Ahlat Tarihi*, OSAV Yayınları, İstanbul.
- TEKİNDAĞ, Şehabeddin Tekindağ (1961), Berkuk Devrinde Memlûk Sultanlığı, İstanbul. İsmail Yiğit (1991), “Memlûkler”, *Siyasî, Dini, Kültürel, Sosyal İslâm Tarihi*, Cilt: 7, İstanbul.
- TELLİOĞLU, İbrahim Tellioglu (2012), “Ortaçağ Ermeni Kaynaklarının Türk Tarihi Açısından Önemi”, *Tarih Uğrunda Bir Ömür: Enver Konukçu Armağanı*, Ed. İbrahim Ethem Atnur, ss. 103-128 Ankara.
- TEMİR, Ahmet Temir (1976), “Türk-Moğol İmparatorluğu ve Devamı”, *Türk Dünyası El Kitabı*, C. III, Ankara.
- TEMİR, Ahmet Temir (2002), “Moğol (Veya Türk-Moğol) Hanlığı”, *Türkler C. VIII*, s. 256-264, Ankara.
- TEREŞENKO, A. Tereşenko (1854), “Okonçatelynoye İssledovaniya Mestnosti Saraya s Oçerkom Sledov Deştikıpçakskoğo Tsarstva”, *Zapiski Akademiyi Nauk*, S. 2, Moskova.

- TIESENHAUSEN, W. De Tiesenhausen (1942), *Altın Orda Devleti Tarihine Ait Metinler*, Hazırlayan, (Türkçeye çev. İsmail Hakkı İzmirli), İstanbul Maarif Matbaası, İstanbul.
- TİÇİT, Fatma Akkuş Yiğit (2016), “İktidar ve İzdivaç: Memlûk-Altın Orda-İlhanlı Üçgeninde Siyasi Evlilikler”, *Karadeniz Araştırmaları*, Bahar, Sayı 49, ss.103-120.
- TİMURİ, İbrahim Timuri (1377), *İmparatori-i Moğol ve İran*, Tahran.
- TOGAN, A. Zeki Velid Togan (1945), *Türkili Haritası ve Ona Ait İzahlar*, Alâeddin Kıral Basımevi, İstanbul.
- TOGAN, A. Zeki Velidî Togan (1941), *Moğollar, Çingiz ve Türkler*, İstanbul.
- TOGAN, A. Zeki Velidi Togan (1985), *Umumi Türk tarihine Giriş*, Enderun Yayınları, İstanbul.
- TOGAN, İsenbike Togan (2002), “Moğollar”, *Türkler*, VIII, s. 389, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- TURAL, Murat Tural (2017), “Hülâgû Han’ın Bağdat’ı İstilası (1258) ve Tahribeye Teşvik Meselesi”, *Tarih Okulu Dergisi (TOD) Journal of History School (JOHS) Haziran, June, Yıl 10, Sayı XXX, ss. 21-50. Year 10, Issue XXX, pp. 21-50. DOI No: [http:// dx. doi. org/ 10.14225/ Joh1097](http://dx.doi.org/10.14225/Joh1097).*
- TURAN, Osman Turan (1941), “Çingiz Han Adı Hakkında”, *Bellekten*, V/19-20, TTK. Ankara, s. 262-263.
- TURAN, Osman Turan (2014), *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- TURAN, Şerafettin Turan (1990), *Türk-İtalyan İlişkileri*, İstanbul.
- TÜRKER- ÜKTEN, Öztürk Türker-S. Serkan Ükten (2014), “Haçlılar, Moğollar ve Ortadoğu’da Haçlı – Moğol Münasebetleri”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 54, I, ss. 319-344, Ankara.
- ULUDAĞ, Süleyman Uludağ (1991), “Bâharzî, Seyfeddin”, *TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, IV, 474; İstanbul.
- UYDU, Mualla Uydu (2007), *İlk Rus Yıllıkları’nda Türkler*, TTK. Yayınevi, Ankara.
- UYUMAZ, Emine Uyumaz (2003), *Sultan I. Alaeddin Keykubad Devri Türkiye Selçuklu Devleti Siyasî Tarihi*, TTK. Basımevi, Ankara.
- UZUNÇARŞILI (1988), İ. Hakkı, *Osmanlı Devlet Teşkilatına Medhal*, Ankara.
- VARDAN, “Türk Fütühat Tarihi”, (Türkçe trc. H. D. Andreasyan), *Tarih Semineri Dergisi*, 1973, s. 27-48.
- VASARY, I. Vasary (2009), “The Jochid Realm: The Western Steppe and Eastern Europe”, *The Cambridge History of Inner Asia The Chinggisid Age*, Cambridge.
- VASSAF, Abdullah bin Fadlullah eş-Şirazi Vassaf (1338), *Tarih-i Vassaf*, (Nşr. M. İsfahanî), Tahran.

- VERNADSKY, G. Vernadsky (2009), *Rusya Tarihi*, (Nşr. D. Mızrak, E. Ç. Mızrak), İstanbul.
- VERNADSKY, George Vernadsky (2007), *Moğollar ve Ruslar*, (çev. E. Bengi Özbilen), Selenge Yayınları, İstanbul.
- VLADİMİRTSOV, Boris Y. Vladimirtsov (1950), *Cengiz Han*, (trc. H. Ali Ediz), İstanbul. Manghol-un Niuça Topça'an (1995), *Moğolların Gizli Tarihi*, (çev.. A. Temir), TTK. Ankara.
- VLADİMİRTSOV, Boris Yakovleviç Vladimirtsov (1995), *Moğolların İctimai Teşkilâtı*, (çev. Abdülkadir İnan), Ankara.
- WEİERS, Mikhail Weiers (2007), "Rusya'daki Altın Orda", *Cengiz Han ve Mirasçıları Büyük Moğol İmparatorluğu*, Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi Yayınları, İstanbul.
- WİTTEK, Paul, "Yazijioglu 'Ali on the Christian Turks of Dobruca", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, XIV, s.639-668.
- WRİGGİNS, S. H. Wriggins (1996), *Xuan Zang: A Buddhist Pilgrim on the Silk Road*, Colorado: Westview Press.
- YAKUBOVSKİY, A.Yu. Yakubovskiy (2000), *Altın Orda ve Çöküşü*, (Çev: Haşan Eren), 2.Baskı, TTK, Ankara.
- YALTIRIK, Mehmet Berk Yaltrık (2014), *Moğolların Deşt-İ Kıpçak Seferleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- YAZICI, Nesimi Yazıcı (2002), *İlk Türk-İslam Devletleri Tarihi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- YİĞİT, İsmail Yiğit (2008), *Memlûklar (1250-1517)*, Kayihan Yayınları, İstanbul.
- YİNANÇ, Mükrimin Halil Yınanç, "Celâleddin Harezmsah", İA, III, 49-53.
- YOLSEVER, Umut Yolsever (2018), "Moğolların Avrupa Seferleri", ESOĞÜTD. Cilt: 1, S: 1, Kasım, s. 64-77.
- YOLSEVER, Umut Yolsever (2019), *Altın Orda Devleti'nin Dış Politikası: Batu Han Dönemi (1242-1255)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- YOLSEVER-ÖZCAN, Kemal Özcan-Umut Yolsever (2018), "Moğollar Tarafından 1237-1240 Yılları Arasında İtaat Altına Alınan Rus Knezlikleri", İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7 (5), ss. 84-100.
- el-YÜNİNİ, Kutbeddin Musa b. Muhammed (1955), *Zeylû Mir'at el-zaman*, C. II, Dairetü'l-Maarifü'l-Osmaniyye, Haydarabad.
- YUVALI, Abdulkadir Yuvalı (1990), "XIII. Yüzyıl Karadeniz Ticareti", **İkinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri**, Samsun.
- YUVALI, Abdülkadir Yuvalı (1993), "Kuruluş Döneminde Altınorda-İlhanlı, İlişkileri", *Altınorda Devletini'nin, 750. Kuruluşu Sempozyumu*, Tataristan-Kazan, Rusya, 9-10 Ağustos 1993, vol.2, pp.5-9.

- YUVALI, Abdülkadir Yuvalı (1994), *İlhanlılar Tarihi I. Kuruluş Devri*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri.
- YUVALI, Abdülkadir Yuvalı (2000), “İlhanlılar”, *DİA*, C.22, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- YUVALI, Abdülkadir Yuvalı, “Hülâgû”, *DİA*, Cilt 18, ss. 473-475.
- YÜCEL, Kemal Yücel (1987), *Saltuk-nâme’de Tarihi, Dini ve Efsanevi Unsurlar*, Ankara.
- Abdulkadir Yuvalı (1985), “XIII. Yüzyılda Önyasya’daki Siyasî Bloklaşma”, *Türk Kültürü Dergisi*, Cilt: 22, Sayı: 262, ss. 111-120.
- ZAJACZKOVVSKİ, A. Zajaczkovski (1960), “Kutb’un Hüsrev ü Şirin Adlı Eseri Hakkında”, *VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler* Ankara.
- ZEHEBÎ, Ebu Abdullah Şemsüddin Muhammed b. Ahmed Zehebî (1982-1988), *Siyeru a’lâmi’n-nübelâ*, C. XXIII, (Haz. Şu’ayb el-Amaût), Beyrut Müessesetü’r-Risâle.
- ZEKİYEYEV, Mirfatih Z. Zekiyev (2006), *Türklerin ve Tatarların Kökeni*, Selenge Yayınları, İstanbul.
- ZERDABLİ, I. B. Zerdabli (2004), *The History of Azerbaijan: From Ancient Times to Present Day*, Rossendale Book, London.

BESLENME, DİYET VE SAĞLIK

**Sağlık Bilimleri ile Beslenme ve Diyetetik
Bölümleri için Beslenme, Diyet ve Sağlık İlişkisi,
Yaşam Döngüsünde Beslenme İçerikleri**

Editör

Dr. Öğr. Üyesi Gizem KÖSE

BESLENME, DİYET VE SAĞLIK

Sağlık Bilimleri ile Beslenme ve Diyetetik Bölümleri için Beslenme, Diyet ve Sağlık İlişkisi, Yaşam Döngüsünde Beslenme İçerikleri

Editör: Dr. Öğr. Üyesi Gizem KÖSE

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-10-1

1. Baskı, Eylül 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

Beslenme, Diyet ve Sağlık

Sağlık Bilimleri ile Beslenme ve Diyetetik Bölümleri için Beslenme, Diyet ve Sağlık İlişkisi, Yaşam Döngüsünde Beslenme İçerikleri

Editör: Dr. Öğr. Üyesi Gizem KÖSE

464 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-10-1

Kitap içerisindeki bölümlerin sorumluluğu ilgili bölüm yazarına aittir.

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

YAYINEVİ

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Bölüm Kaynakları

1. Coelho, A. I., Berry, G. T., & Rubio-Gozalbo, M. E. (2015). Galactose metabolism and health. *Current Opinion in Clinical Nutrition and Metabolic Care*, 18(4), 422–427.
2. Cummings, J. H., & Stephen, A. M. (2007). Carbohydrate terminology and classification. *European Journal of Clinical Nutrition*, 61, S5–S18.
3. Gropper, S. S., & Smith, J. L. (2013). *Advanced Nutrition and Human Metabolism*. Wadsworth Cengage Learning (6th ed.).
4. Nelson, D. L., Cox, M. M. (2008). *Lehninger Principles of Biochemistry*. W.H. Freeman and Company (5th ed.).
5. Mann, J., Cummings, J. H., Englyst, H. N., Key, T., Liu, S., Riccardi, G., Summerbell, C., Uauy, R., van Dam, R. M., Venn, B., Vorster, H. H., & Wiseman, M. (2007). FAO/WHO Scientific Update on carbohydrates in human nutrition: Conclusions. *European Journal of Clinical Nutrition*, 61, S132–S137.
6. Mergenthaler, P., Lindauer, U., Dienel, G. A., & Meisel, A. (2013). Sugar for the brain: The role of glucose in physiological and pathological brain function. *Trends in Neurosciences*, 36(10), 587–597.
7. Qi, X., & Tester, R. F. (2019). Fructose, galactose and glucose – In health and disease. In *Clinical Nutrition ESPEN*, 33, 18–28.
8. Qi, X., & Tester, R. F. (2020). Lactose, Maltose, and Sucrose in Health and Disease. *Molecular Nutrition and Food Research*, 64(8), 1–9.
9. Rice, T., Zannini, E., K. Arendt, E., & Coffey, A. (2020). A review of polyols–biotechnological production, food applications, regulation, labeling and health effects. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 60(12), 2034–2051.
10. Richards, A. B., Krakowka, S., Dexter, L. B., Schmid, H., Wolterbeek, A. P. M., Waalkens-Berendsen, D. H., Shigoyuki, A., & Kurimoto, M. (2002). Trehalose: A review of properties, history of use and human tolerance, and results of multiple safety studies. *Food and Chemical Toxicology*, 40(7), 871–898.
11. EFSA (European Food Safety Authority) (2010). *Scientific Opinion on Dietary Reference Values for carbohydrates and dietary fibre*. EFSA Journal, 8(3), 1–77.
12. Seung, D. (2020). Amylose in starch: towards an understanding of biosynthesis, structure and function. *New Phytologist*, 228(5), 1490–1504.
13. FAO (Food and Agriculture Organization) (1998). *Carbohydrates in Human Nutrition. Report of a Joint FAO/WHO Expert Consultation (FAO Food and Nutrition Paper-66)*. Rome:Food and Agriculture Organization.
14. Baysal, A. (2015). *Beslenme*. Hatiboğlu Yayınları (16. Bas.).
15. Bhagavan, N.H. & Ha, C.E. (2011). *Essentials of Medical Biochemistry*. Academic Press (1st ed.).
16. McGuire, M. & Beerman, K.A. (2011). *Nutritional Sciences: From Fundamentals to Food*. Wadsworth Cengage Learning (2nd ed.).

17. Whitney, E. & Rolfes, S.R. (2019). *Understanding Nutrition*. Cengage Learning (15th ed.).
18. Grdl, F. (Ed.). (2015). *Tıbbi Biyokimya*. Nobel Tıp Kitabevleri (1.Bas.).
19. Baynes, J.W. & Dominiczak, M.H. (ed.). (2014). *Medical Biochemistry*. Saunders (4th ed.).
20. Institute of Medicine. (2005). *Dietary reference intakes for energy, carbohydrate, fiber, fat, fatty acids, cholesterol, protein, and amino acids*. Washington, DC: The National Academies Press.
21. Görmüş, U., Ergen, H. A., Zeybek . (ev. Ed.). (2018). *Bir Bakışta Metabolizma: Metabolizma Atlası*. İstanbul Tıp Kitabevleri (4. Bas.).
22. T.C. Sağlık Bakanlığı, Türk Halk Sağlığı Kurumu. Türkiye Beslenme Rehberi (TÜBER) 2016. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı, Türk Halk Sağlığı Kurumu.
23. Gibney, M. J., Lanham-New, S. A., Cassidy, A., Vorster, H. H. (Ed.). (2009). *Introduction to Human Nutrition*. Wiley-Blackwell.

Bölüm Kaynakları

1. Baysal, A. (2020). *Beslenme*. Hatipoğlu Yayınları (20. Baskı)
2. Gropper SS, Smith JL, Carr TP. (2018). *Advanced Nutrition and Human Metabolism*. Wadsworth Cengage Learning (7. Baskı)
3. Gülden P, Nevin Ş, Murat B. (2015) *Türkiye Beslenme Rehberi*. (2. Baskı)
4. Harvey R, Ferrier D. (2011). *Lippincott's Illustrated Reviews: Biochemistry*. (5. Baskı)
5. EFSA Panel on Dietetic Products, Nutrition and Allergies (NDA) (2012). *Scientific Opinion on Dietary Reference Values for protein*. EFSA J. 10(2):1-66.
6. Institute of Medicine. (2005). *Dietary Reference Intakes for Energy, Carbohydrate, Fiber, Fat, Fatty Acids, Cholesterol, Protein, and Amino Acids*. Washington, DC: The National Academies Press.
7. Whitney E, Rady RS. (2019). *Understanding Nutrition*. Cengage Learning (15. Baskı)

Bölüm Kaynakları

1. Bender, D. A., & Cunningham, S. M. (2021). Introduction to nutrition and metabolism. CRC Press.
2. Berdanier C. D., Berdanier L. A. (2015). Advanced nutrition: Macronutrients, Micronutrients and Metabolism, Second Edition.
3. Geissler, C., & Powers, H. J. (Eds.). (2017). Human nutrition. Oxford University Press.
4. Gropper, S. S., & Smith, J. L. (2012). Advanced nutrition and human metabolism. Cengage Learning.
5. Lanham-New, S. A., Hill, T. R., Gallagher, A. M., & Vorster, H. H. (Eds.). (2019). Introduction to human nutrition. John Wiley & Sons.
6. Lupton, J. R., Brooks, J. A., Butte, N. F., Caballero, B., Flatt, J. P., & Fried, S. K. (2002). Dietary reference intakes for energy, carbohydrate, fiber, fat, fatty acids, cholesterol, protein, and amino acids. National Academy Press: Washington, DC, USA, 5, 589-768.
7. Schmidhuber, J., Sur, P., Fay, K., Huntley, B., Salama, J., Lee, A., ... & Afshin, A. (2018). The Global Nutrient Database: availability of macronutrients and micronutrients in 195 countries from 1980 to 2013. *The Lancet Planetary Health*, 2(8), e353-e368.
8. Vance, D. E., & Vance, J. E. (Eds.). (2002). Biochemistry of lipids, lipoproteins and membranes. Elsevier, 4th Edition.
9. Vannice, G., & Rasmussen, H. (2014). Position of the academy of nutrition and dietetics: dietary fatty acids for healthy adults. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*, 114(1), 136-153.
10. Whitney, E., & Rolfes, S. R. (2018). Understanding nutrition. Cengage Learning.

Bölüm Kaynakları

1. Akçam, M., & Dereci, S. (2019). D vitamin Emiliminde Probiyotiklerin Önemi. Klinik Tıp Pediatri Dergisi. 11(6): 280-283.
2. Akkoyun, H., Bayramoğlu, M., Ekin, S., & Çelebi, F. (2014). D Vitamini ve Metabolizma İçin Önemi. Atatürk Üniversitesi Veteriner Bilimleri Dergisi. 9(3): 213-219.
3. Altın A., Atalay H., Bilal T. (2017). Bir Antioksidan Olarak E vitamini. Balıkesir Sağlık Bil Derg Cilt:6 Sayı:3
4. Alpert PT. (2017). The Role of Vitamins and Minerals on the Immune System. Home Health Care Management & Practise. 29(3):199-202.
5. Bailey, R. L., Looker, A. C., Lu, Z., Fan, R., Eicher-Miller, H. A., Fakhouri, T. H., Mills, J. L., ve ark. (2015). B-vitamin status and bone mineral density and risk of lumbar osteoporosis in older females in the United States. The American journal of clinical nutrition, 102(3), 687-694.
6. Baysal A. Beslenme, 19. Baskı, Hatipoğlu yayınları, Ankara, 2019.
7. Beveridge LA, Khan F, Struthers AD, Armitage J, Barchetta I, Bressendorff I, et al. (2018). Effect of vitamin D supplementation on markers of vascular function: a systematic review and individual participant meta-analysis. J Am Heart Assoc. 7(11):e008273.
8. Derrick Lonsdale, Kanıtı Dayalı Tamamlayıcı Alternat Med. 2006 Mart; 3 (1) : 49–59.
9. Dihingia A, Ozah D, Borah T, Kalita J, Manna P. (2020). Gamma-glutamyl-carboxylated Gas6 mediates positive role of vitamin K on lowering hyperglycemia in type 2 diabetes. Ann N Y Acad Sci. 1462(1):104-17.
10. Enneman, A. W., Swart, K. M., van Wijngaarden, J. P., van Dijk, S. C., Ham, A. C., Brouwer-Brolsma, E. M., van Meurs, J., ve ark. (2015). Effect of vitamin B12 and folic acid supplementation on bone mineral density and quantitative ultrasound parameters in older people with an elevated plasma homocysteine level: B-PROOF, a randomized controlled trial. Calcified tissue international, 96(5), 401-409.
11. F. P., Anta.: Clinical Dietetics and Nutrition, Oxford University Press, London, New York, 147, 1974.
12. Fidan F., Alkan B., & Tosun A. (2014). Çağın pandemisi: D vitamini eksikliği ve yetersizliği. Türk Osteoporoz Dergisi. 2014;20: 71-4
13. Fukuwatari T, Shibata K. (2013). Nutritional aspect of tryptophan metabolism. Int J Tryptophan Res. 3;6(1):3-8
14. Halder M, Petsophonsakul P, Akbulut AC, Pavlic A, Bohan F, Anderson E, Maresz K, Kramann R, Schurgers L. (2019) Vitamin K: Double bonds beyond coagulation insights into differences between vitamin K1 and K2 in health and disease. Int J Mol Sci. 20(4):896.
15. Hatun, Ş., Bereket, A., Çalikoğlu, A., & Özkan, B. (2003). Günümüzde D vitamini yetersizliği ve Nutrisyonel Rikets. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi. 46:224-241.

17. Holick, M.F. (2007). Vitamin D deficiency. *N Engl J Med*, 357, 266-81.
18. İriş C., Çınar M. (2019). Antioksidan Vitaminler ve Ağır Metal Toksisitesi Üzerine Etkileri. *Bulletin of Veterinary Pharmacology and Toxicology Association*. 10 (3): 135-151.
19. Jennifer C Kerns, Jean L Gutierrez Beslenmedeki Gelişmeler, *Cilt 8, Sayı 2, Mart 2017, Sayfa 395–397*
20. Karamzad N, Maleki V, Carson-Chahhoud K, Azizi S, Sahebkar A, Gargari BP. (2020). A systematic review on the mechanisms of vitamin K effects on the complications of diabetes and pre-diabetes. *Biofactors*. 46(1):21-37.
21. Lee GY., Han SN. (2018). The Role of Vitamin E in Immunity. *Nutrients*. 10:(1614):1-18.
22. Mikkelsen K, Stojanovska L, Prakash M, Apostolopoulos V. (2017). The effects of vitamin B on the immune/cytokine network and their involvement in depression. *Maturitas*. 96: 58- 71.
23. Oldham MA, Ivkovic A. (2012). Pellagrous encephalopathy presenting as alcohol withdrawal delirium: a case series and literature review. *Addict Sci Clin Pract* 7:12
24. Parra M, Stahl S, Hellmann H. (2018). Vitamin B6 and its role in cell metabolism and physiology. *Cells*. 7(7): 84.
25. Pradeep Attaluri BS, Austin Castillo BS, Hawa Edriss MD, Kenneth Nugent MD. (2018). *Amerikan Tıp Bilimleri Dergisi*. 356(4):382-390
26. Ross, CA. (2010). Vitamin A. In: Coates PM, Betz JM, Blackman MR, et al., eds. *Encyclopedia of Dietary Supplements*, 2nd ed. London and New York: Informa Healthcare, 778-91.
27. Salari, P., Abdollahi, M., Heshmat, R., Meybodi, H. A., & Razi, F. (2014). Effect of folic acid on bone metabolism: a randomized double blind clinical trial in postmenopausal osteoporotic women. *Daru*, 22(1), 62.
28. Salih MA, Murshid WR, Seidahmed MZ. (2014). Classification, clinical features, and genetics of neural tube defects. *Saudi Med J*. 35:5-14.
29. Sezer Ö., Ergüven M., Özer I. ve Sağlam ZA. (2013). Obez çocuklarda serum B12 vitamini seviyelerinin normal populasyon ile karşılaştırılması. *Euras J Fam Med*, 2(2), 65-69.
30. Sweetman, L. (2010). Pantothenic acid. In: Coates PM, Betz JM, Blackman MR, et al., eds. *Encyclopedia of Dietary Supplements*, 2nd ed. London and New York: Informa Healthcare, 604-11.
31. Zemplemeni J., Suttie JW., Gregory JF., Stover PJ. (ed). *Handbook of Vitamins*. 5 Edition. CRC Press. London 2014.

Bölüm Kaynakları

1. Abrams, Steven A. "Calcium supplementation during childhood: long-term effects on bone mineralization." *Nutrition reviews* vol. 63,7 (2005): 251-5
2. Acar N., Kalsiyum Mineralinin Obezite Üzerine Etkisi, Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2013.
3. Aktunay G, "İyot Yetersizliği Hastalıkları ve Tuzun İyotlanması Programı". *STED*;12; 462-464,2000.
4. Avery JC, Hoffmann PR. Selenium, Selenoproteins, and Immunity. *Nutrients* 2018, 10(9), 1203.
5. Baj J, Fliieger W, Teresiński G, Buszewicz G, Sitarz E, Forma A, Karakuła K, Maciejewski R. Magnesium, Calcium, Potassium, Sodium, Phosphorus, Selenium, Zinc, and Chromium Levels in Alcohol Use Disorder: A Review. *J Clin Med* 2020, 9(6), 1901.
6. Baysal, A., Kalsiyum, Beslenme Kitabı, Hatiboğlu Yayıncılık, 18. Baskı, Ankara, 2018: 117-124
7. Burtis A.C. Ashwood R.E. Tietz Fundamentals of Clinical Chemistry. Çeviri Prof. Dr. Aslan D. Klinik Kimyada Temel İlkeler. Ankara. Plame Yayıncılık. 2003: 804.
8. Calvo MS, Uribarri J. The Regulatory Aspects of Phosphorus Intake: Dietary Guidelines and Labeling. In: Uribarri J, Calvo MS, eds. *Dietary Phosphorus: Health, Nutrition, and Regulatory Aspects*. Boca Raton, Florida: CRC Press; 2018:249-66.
9. Challa J, Emir MA, Uppaluri KR. DASH Diet To Stop Hypertension. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2021 Jan. 2021 May 19.
10. Chang, V.C., Cotterchio, M., Khoo, E., Iron intake, body iron status and risk of breast cancer: a systematic review and meta-analysis, *BMC cancer*, 19(1), 543, 2019.
11. Chen P, Bornhorst J, Aschner M. Manganese metabolism in humans. *Front Biosci (Landmark Ed)* 2018;23:1655-79. [PubMed abstract]
12. Chhabra, S. ve Ramessur, K. Hypomagnesemia and its implications in Type 2 Diabetes Mellitus- A ReviewArticle. (2012). *Webmed Central Diabetes*, 3(12), WMC003878 .
13. Das KK, Das SN, Dhundasi SA. Nickel: its adverse health effects and oxidative stress. *Ind J Med Res*. 2008; 128:412–25.
14. Del Gobbo, L.C., Imamura, F., Wu, J.H., de OliveiraOtto, M.C., Chiuve, S.E. ve Mozaffarian, D. (2013).Circulating and dietary magnesium and risk of cardiovascular disease: a systematic reviewand meta-analysis of prospective studies. *Am J ClinNutr*, 98 (1), 160-173.
15. Drobna Z, Walton FS, Paul DS, et al. Metabolism of arsenic in human liver: the role of membrane transporters. *Arch Toxicol*. 2010; 84:3–16.
16. Emila, S. ve Swaminathan, S. (2013). Role of Magnesium in Health and Disease. *World Journal of Science and Technology*, 3(4):43-54.
17. FAO/WHO. (2002). *Human Vitamin and Mineral Requirements*. Rome: FAO.
18. Food and Nutrition Board. *Dietary Reference Intakes for Vitamin A, Vitamin K, Arsenic, Boron, Chromium, Copper, Iodine, Iron, Manganese, Molybdenum, Nickel, Silicon, Vanadium, and Zinc*. Washington, DC: National Academy Press. 2001 pp. 502–53.
19. Gropper, S., & Smith, J. (2012). *Advanced nutrition and human metabolism*. Cengage Learning.
20. Hancı V., Özbilgin Ş., Kalsiyum Dengesi Bozuklukları: Hipokalsemi-hiperkalsemi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, İzmir, Yoğun Bakım Dergisi*, 2018: 12(1):43-58

21. Heaney RP. Phosphorus. In: Erdman JW, Macdonald IA, Zeisel SH, eds. Present Knowledge in Nutrition. 10th ed. Washington, DC: Wiley-Blackwell; 2012:447-58.
22. Jahnen-Dechent, W. ve Ketteler, M. (2012). Magnesiumbasics. *ClinicalKidneyJournal*, 5 (1), i3-i14.
23. Kafına, M.D., Paw, B.H., Intracellular iron and heme trafficking and metabolism in developing erythroblasts. *Metallomics : integrated biometal science*, 9(9), 1193–1203, 2017.
24. Lanham-New, Susan A. “Importance of calcium, vitamin D and vitamin K for osteoporosis prevention and treatment.” *The Proceedings of the Nutrition Society* vol. 67,2 (2008): 163-76
25. Mahan K., Krause’s Food and The Nutrition Care Process.Edition 13. Elsevier, USA, 2012: s:117
26. Rakıcıoğlu N., Kalsiyum, D Vitamini ve Osteoporoz, Hacettepe Üniversitesi-Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara, 2018
27. Rayman MP, Winther KH, Pastor-Barriuso R, Cold F, Thvilum M, Stranges S, Guallar E, Cold S. Effect of long-term selenium supplementation on mortality: Results from a multiple-dose, randomised controlled trial. *Free Radic Biol Med* 2018 Nov 1;127:46-54.
28. Rosique-Esteban N, Guasch-Ferré M, Hernández-Alonso P. Dietary magnesium and cardiovascular disease: a review with emphasis in epidemiological studies. *Nutrients*. 2018;10:pii: E168
29. Rude K.R. Gruber E.H. Magnesium Deficiency and Osteoporozis: Animal and Human Observations. *Journal of Nutritional Biochemistry* 2004; 15: 710–716.
30. Rude, R. K. Magnesium. (2014). Ross, A.C., Caballero, B., Cousins, R.J., Tucker, K.L. ve Ziegler, T.R (Ed.). *Modern Nutrition in HealthandDisease* (s.159-175). China: Lippincott Williams &Wilkins.
31. Stone MS, Martyn L, Weaver CM. Potassium intake, bioavailability, hypertension, and glucose control. *Nutrients* 2016;8. [PubMed abstract]
32. Theobald H. E., *Dietary Calcium and Health*, British Nutrition Foundation, London, UK, 2005: 30: 237–277,
33. Trautvetter U, Ditscheid B, Jahreis G, Gleis M. Habitual intakes, food sources and excretions of phosphorus and calcium in three German study collectives. *Nutrients* 2018;10. [PubMed abstract]
34. Türkiye’de Nefroloji, Diyaliz ve TransplantasyonRegistry 2015. Ankara: Türk Nefroloji Derneği; 2016.
35. Türkmen A.Potasyum metabolizması.Türkiye Klinikleri J Nephrol-Special Topics 2014;7:16-9. [5]Baysal A. Beslenme (Baysal A, ed). 10.baskı. Ankara. Hatiboğlu Yayınevi, 2004.
11. Ward, K A et al. “Calcium supplementation and weight bearing physical activity--do they have a combined effect on the bone density of pre-pubertal children?.” *Bone* vol. 41,4 (2007): 496-504.
36. Weaver CM. Potassium and health. *Adv Nutr* 2013;4:368S-77S. [PubMed abstract]
37. WHO Global Database on Iodine Deficiency: iodine status worldwide. Erişim:(<http://www3.who.int/whosis/micronutrient/iodine>). Erişim tarihi: 31/05/2021
38. World Health Organization (WHO).WHO recommendations on antenatal care for a positive pregnancy experience. 2017
39. World Health Organization. (2005). Vitamin and mineral requirements in human nutrition, 2nd ed. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/42716>.

Bölüm Kaynakları

1. Bayram, SS. (2020). Gebelik ve Emziliklik Döneminde Beslenme. Şanlıer, N.(Ed.), Vakalarla Öğreniyorum: Çocuk Hastalıklarında Tıbbi Beslenme Tedavisi -1, ss:74-108. Ankara:Hedef CS Basın Yayın.
2. Baysal A. (2019). Beslenme. 20.Baskı ss: 450-65. Ankara.: Hatipoğlu Yayınevi.
3. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2019). 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, Temel Bulgular. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye.
4. Harrisin, C.L., Brown, W.J., Hayman, M., Moran, L.J. and Redman L.M.(2016). The role of physical activity in preconception pregnancy and postpartum health. *Semin Repord Med.* 34(2): e28-e37.
5. United Nations Children Fund (UNİCEF). <https://www.unicef.org/> (Erişim Tarihi: 22/06/2021).
6. World Health Organization (WHO). <https://www.who.int/elena/en/> (Erişim Tarihi: 20/06/2021)
7. American Pregnancy Association. <https://americanpregnancy.org/> (Erişim Tarihi: 30/05/2021).
8. Insel, P,M. Turner R,E. Ross, D. (2004). Nutrition. Second Edition. pp:570-608. Jones and Bartlett Publishers.Sudbury, MA.
9. Köksal, G. (2018). Gebelikte Beslenme. Selimoğlu, M. (Ed). Sağlıkta ve Hastalıkta Çocuk Beslenmesi. ss: 3-11. Ankara: Ankara Nobel Tıp Kitap Evleri.
10. Mahan K. L. ve Raymond J.L.(2016). Krause's Food & the Nutrition Care Process. pp: 239-300. Elsevier. 14th Edition.
11. Okan Bakır B, Biçer A, H. (2018).Klinik Beslenme için Temel Cep Kitabı.ss:45-80. İkinci Baskı. Nobel Tıp Kitapevleri.
12. Selimoğlu, A. (2018). Tamamlayıcı Beslenme. Selimoğlu, A,(Ed). Sağlıkta ve Hastalıkta Çocuk Beslenmesi. ss.59-70. Ankara: Ankara Nobel Tıp Kitabevleri.
13. Stephenson, J., Heslehurst, N., Hall, J., Schoenaker, A.J.M., Hutchinson, J. et al.(2018). Before the beginning: nutrition and lifestyle in the preconception perion and its importance for future health. *Lancet.* 391(10132):1830-41.
14. Türkiye Endokrin ve Metabolizma Derneği. Diabetes Mellitus ve Komplikasyonlarının Tanı, Tedavi ve İzlem Kılavuzu (2020). 14. Baskı. ss: 199-206. ISBN 978-605-4011-40-7.
15. Victora, C,G, Bahl, R, Barros, J,D, França V,A, Horton ,S. et.al.(2016). Breastfeeding in the 21st century: epidemiology, mechanisms, and lifelong effect.*The Lancet.*387(10017), pp:475-90.

Bölüm Kaynakları

1. Agostoni, C., Decsi, T., Fewtrell, M., Goulet, O., Kolacek, S., Koletzko, B., ... & ESPGHAN Committee on Nutrition. (2008). Complementary feeding: a commentary by the ESPGHAN Committee on Nutrition. *Journal of pediatric gastroenterology and nutrition*, 46(1), 99-110.
2. American Academy of Pediatrics. (1998). American Academy of Pediatrics. Committee on Nutrition. Cholesterol in childhood. *Pediatrics*, 101(1 Pt 1), 141-147.
3. BAKANLIĞI, T. S., & GENEL, T. S. H. TÜRKİYE'DE OKUL ÇAĞI ÇOCUKLARINDA (6-10 YAŞ GRUBU) BÜYÜMENİN İZLENMESİ (TOÇBİ) PROJESİ ARAŞTIRMA RAPORU.
4. Black, M. M., & Hurley, K. M. (2017). Responsive feeding: Strategies to promote healthy mealtime interactions. In *Complementary feeding: building the foundations for a healthy life* (Vol. 87, pp. 153-165). Karger Publishers.
5. Christian, P., Mullany, L. C., Hurley, K. M., Katz, J., & Black, R. E. (2015, August). Nutrition and maternal, neonatal, and child health. In *Seminars in perinatology* (Vol. 39, No. 5, pp. 361-372). WB Saunders.
6. ÇATAKLI, T., Semra, İ. Ç. Ö. Z., & BİLGE, Y. D. (2015). Annelerin kabızlık hakkındaki bilgi ve tutumları. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 9(2), 119-123.
7. Dev, D. A., McBride, B. A., Fiese, B. H., Jones, B. L., & Cho, on behalf of the STRONG Kids Research Team, H. (2013). Risk factors for overweight/obesity in preschool children: an ecological approach. *Childhood obesity*, 9(5), 399-408.
8. Devocioğlu, E., & Gökçay, G. (2012). Tamamlayıcı beslenme. *Çocuk Dergisi*, 12(4), 159-163.
9. Karaağaoğlu, N. ve Şanlıer, N. (2019). Anne-Çocuk Beslenmesi (1.baskı) Çankaya, Ankara.
10. Meyers, L. D., Hellwig, J. P., & Otten, J. J. (Eds.). (2006). *Dietary reference intakes: the essential guide to nutrient requirements*. National Academies Press.
11. Özdemir, N. (2015). Çocuklarda tanıdan tedaviye demir eksikliği anemisi. *Türk Pediatri Arşivi*, 50(1), 11-19.
12. Ramos-Peralonso, M. J. (2014). European food safety authority (EFSA) scientific opinion on dietary reference values for iodine. *EFSA J*, 12, 1-57.
13. Ryder JR, Jacobs DR, Sinaiko AR, Kornblum AP, Steinberger, J. Longitudinal changes in weight status from childhood and adolescence to adulthood. *J Pediatr* 2019; 214: 187-192.
14. Sağlık Bakanlığı. Beslenme Dostu Okul Programı. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/okul-sagligi/beslenme-dostu-okullar-program%C4%B1.html> adresinden elde edilmiştir.
15. Sağlık Bakanlığı. Demir Gibi Türkiye Projesi. <https://www.saglik.gov.tr/TR,11068/demir-gibi-turkiye-projesi--genelgesi-2004--21.html> adresinden elde edilmiştir.
16. Sağlık Bakanlığı. Yetişkinler ve Çocuklar içi Şeker Tüketimi. <https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/saglikli-beslenme-hareketli-hayat-db/Yayinlar/rehberler/Yetiskinler-ve-Cocuklar-da-Seker-Tuketimi-Rehberi.pdf> adresinden elde edilmiştir.

17. Table, M. (2005). Dietary reference intakes for energy, carbohydrate, fiber, fat, fatty acids, cholesterol, protein, and amino acids (Vol. 5, pp. 589-768). National Academy Press: Washington, DC, USA.
18. Toprak, K., & Samur, G. (2019). İştahsız çocuk ve beslenme tedavisi yaklaşımları. *Güncel Pediatri*, 17(2), 314-324.
19. Türkiye Beslenme Rehberi (TÜBER) 2015. T.C. Sağlık Bakanlığı. 1. Baskı. Ankara: Kayhan Ajans; 2016. p.68-71
20. Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması (TBSA) 2010. Beslenme durumu ve alışkanlıklarının değerlendirilmesi sonuç raporu. T.C. Sağlık Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü. T.C. Sağlık Bakanlığı Yayın no:931, Ankara, 2014.
21. Türkiye Halk Kurumu. Bebeklerde D vitamini Yetersizliğinin Önlenmesi ve Kemik Sağlığının Geliştirilmesi Programı. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/cocukergen-bp-liste/d-vitamini-eksikli%C4%9Fi-%C3%B6nleme-ve-kontrol-program%C4%B1.html> adresinden elde edilmiştir.
22. United Nations University, & World Health Organization. (2004). Human Energy Requirements: Report of a Joint FAO/WHO/UNU Expert Consultation: Rome, 17-24 October 2001 (Vol. 1). Food & Agriculture Org.
23. Yılmaz, S. K., & Özel, H. G. (2016). Okul çağı çocuklarında obeziteyle ilişkili etmenlerin değerlendirilmesi. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 44(2), 90-96

Bölüm Kaynakları

1. Aaseth, J., Ellefsen, S., Alehagen, U., SundfØr, T. M., & Alexander, J. (2021). Diets and drugs for weight loss and health in obesity—An update. *Biomedicine & Pharmacotherapy*, *140*, 111789.
2. Atas, U., Erin, N., Tazegul, G., Elpek, G. O., & Yildirim, B. (2021). Changes in ghrelin, substance P and vasoactive intestinal peptide levels in the gastroduodenal mucosa of patients with morbid obesity. *Neuropeptides*, 102164.
3. Batury, V. L., Walton, E., Tam, F., Wronski, M. L., Buchholz, V., Frieling, H., & Ehrlich, S. (2020). DNA methylation of ghrelin and leptin receptors in underweight and recovered patients with anorexia nervosa. *Journal of Psychiatric Research*, *131*, 271-278.
4. Bhagavathula, A. S., Clark, C. C., Rahmani, J., & Chattu, V. K. (2021, January). Impact of Body Mass Index on the Development of Inflammatory Bowel Disease: A Systematic Review and Dose-Response Analysis of 15.6 Million Participants. In *Healthcare* (Vol. 9, No. 1, p. 35). Multidisciplinary Digital Publishing Institute.
5. Brunani, A., Perna, S., Soranna, D., Rondanelli, M., Zambon, A., Bertoli, S., ... & Canello, R. (2021). Body composition assessment using bioelectrical impedance analysis (BIA) in a wide cohort of patients affected with mild to severe obesity. *Clinical Nutrition*.
6. Fahim, S. M., Chowdhury, M. A. B., & Alam, S. (2020). Non-alcoholic fatty liver disease (NAFLD) among underweight adults. *Clinical Nutrition ESPEN*, *38*, 80-85.
7. Gujral, U. P., Mohan, V., Pradeepa, R., Deepa, M., Anjana, R. M., & Narayan, K. M. (2018). Ethnic differences in the prevalence of diabetes in underweight and normal weight individuals: The CARRS and NHANES studies. *Diabetes research and clinical practice*, *146*, 34-40.
8. Hossain, M. M., Islam, M. R., Sarkar, A. S. R., Khan, M. M. A., & Taneepanichskul, S. (2018). Prevalence and determinants risk factors of underweight and overweight among women in Bangladesh. *Obesity Medicine*, *11*, 1-5.
9. Khatibi, N., Setayesh, L., Yarizade, H., Mirzababaei, A., Sajadi, F., & Mirzaei, K. (2021). Interactions between Dietary patterns with the Age of onset of obesity and body composition among obese and overweight female: A cross-sectional study. *Clinical Nutrition ESPEN*.
10. Liébana-García, R., Olivares, M., Bullich-Vilarrubias, C., López-Almela, I., Romani-Pérez, M., & Sanz, Y. (2021). The gut microbiota as a versatile immunomodulator in obesity and associated metabolic disorders. *Best Practice & Research Clinical Endocrinology & Metabolism*, 101542.
11. Lim, J., & Park, H. S. (2018). Trends in the prevalence of underweight, obesity, abdominal obesity and their related lifestyle factors in Korean young adults, 1998–2012. *Obesity research & clinical practice*, *12*(4), 358-364.
12. Lorem, G. F., Schirmer, H., & Emaus, N. (2017). What is the impact of underweight on self-reported health trajectories and mortality rates: a cohort study. *Health and quality of life outcomes*, *15*(1), 1-14.
13. Miklishanskaya, S. V., Solomasova, L. V., & Mazur, N. A. (2021). Types of obesity and their prognostic value. *Obesity Medicine*, 100350.

14. Nankam, P. A. N., & Blüher, M. (2021). Retinol-binding protein 4 in obesity and metabolic dysfunctions. *Molecular and Cellular Endocrinology*, 111312.
15. Rodrigues, G. D., Fiorelli, E. M., Furlan, L., Montano, N., & Tobaldini, E. (2021). Obesity and sleep disturbances: The “chicken or the egg” question. *European Journal of Internal Medicine*.
16. Rudasill, S. E., Dillon, D., Karunungan, K., Mardock, A. L., Hadaya, J., Sanaiha, Y., ... & Benharash, P. (2021). The obesity paradox: Underweight patients are at the greatest risk of mortality after cholecystectomy. *Surgery*.
17. Ruffner, M. A., & Sullivan, K. E. (2018). Complications associated with underweight primary immunodeficiency patients: prevalence and associations within the USIDNET registry. *Journal of clinical immunology*, 38(3), 283-293.
18. Schwinger, C., Chandyo, R. K., Ulak, M., Hysing, M., Shrestha, M., Ranjitkar, S., & Strand, T. A. (2020). Prevalence of underweight, overweight and obesity in adults in Bhaktapur, Nepal in 2015-2017. *Frontiers in nutrition*, 7, 171.
19. Semin, İ. (2014). Obezite fizyolojisi. *Archives of Clinical Toxicology*, 1, 2-7.
20. Tang, A. M., Chung, M., Dong, K. R., Bahwere, P., Bose, K., Chakraborty, R., ... & Maa-louf-Manasseh, Z. (2020). Determining a global mid-upper arm circumference cut-off to assess underweight in adults (men and non-pregnant women). *Public Health Nutrition*, 23(17), 3104-3113.
21. Tang, C., Kong, L., Shan, M., Lu, Z., & Lu, Y. (2021). Protective and ameliorating effects of probiotics against diet-induced obesity: a review. *Food Research International*, 110490.
22. Tiwari, A. M., Ade, V., & Patle, P. M. (2020). Prevalence of Sthoulya (obesity) and Karshya (underweight) in medical students with special reference to body mass index: An observational study. *Journal of Indian System of Medicine*, 8(1), 35.
23. TÜİK verileri (2021, 06, 11) Türkiye kanser insidansları. Erişim: <https://data.tuik.gov.tr/Bul-ten/Index?p=Turkiye-Saglik-Arastirmasi-2019-33661#:~:text=Obez%20bireylerin%20oran%-C4%B1%20%21%2C1,y%C4%B1%C4%B1nda%20%21%2C1%20oldu>.
24. Türkiye Beslenme Rehberi 2015 (TÜBER) (2019). TC Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. 2. Baskı. Yayın No: 1031. Ankara.
25. Viana, M. V., Tavares, A. L., Gross, L. A., Tonietto, T. A., Costa, V. L., Moraes, R. B., ... & Viana, L. V. (2020). Nutritional therapy and outcomes in underweight critically ill patients. *Clinical Nutrition*, 39(3), 935-941.
26. Wan, Y., Yuan, J., Li, J., Li, H., Yin, K., Wang, F., & Li, D. (2020). Overweight and underweight status are linked to specific gut microbiota and intestinal tricarboxylic acid cycle intermedia-tes. *Clinical Nutrition*, 39(10), 3189-3198.
27. Weir, C. B., & Jan, A. (2020). BMI Classification percentile and cut off Points.[Updated 2020 Jul 10]. *StatPearls [Internet]. Treasure Island, FL: StatPearls Publishing*.
28. WHO (2021, 06, 11). https://www.who.int/health-topics/obesity#tab=tab_1.
29. Yaman, M. (2014). Obezitede diyet tedavisi. *Archives of Clinical Toxicology*, 1, 8-12.

Bölüm Kaynakları

1. Academy of Nutrition and Dietetics. (2015). Nutrition Terminology Reference Manuel (eN-CPT): Dietetics Language for Nutrition Care. Retrieved from <http://ncpt.webauthor.com>
2. Burke, L.M. (2015). Dietary assessment methods for the athlete: Pros and Cons of different methods. *Sports Science Exchange*, 28(150), 1–6
3. Driskell, J.A., & Wolinsky, I. (Eds.). (2010). *Nutritional assessment of athletes* (2nd ed.). CRC Press
4. Galloway, S. D., Lott, M. J., & Toulouse, L. C. (2014). Preexercise carbohydrate feeding and high-intensity exercise capacity: effects of timing of intake and carbohydrate concentration. *International journal of sport nutrition and exercise metabolism*, 24(3), 258–266. <https://doi.org/10.1123/ijsnem.2013-0119>
5. Jäger, R., Kerksick, C. M., Campbell, B. I., Cribb, P. J., Wells, S. D., Skwiat, T. M., Purpura, M., Ziegenfuss, T. N., Ferrando, A. A., Arent, S. M., Smith-Ryan, A. E., Stout, J. R., Arciero, P. J., Ormsbee, M. J., Taylor, L. W., Wilborn, C. D., Kalman, D. S., Kreider, R. B., Willoughby, D. S., Hoffman, J. R., ... Antonio, J. (2017). International Society of Sports Nutrition Position Stand: protein and exercise. *Journal of the International Society of Sports Nutrition*, 14, 20. <https://doi.org/10.1186/s12970-017-0177-8>.
6. Jentjens, R., & Jeukendrup, A. (2003). Determinants of post-exercise glycogen synthesis during short-term recovery. *Sports medicine (Auckland, N.Z.)*, 33(2), 117–144. <https://doi.org/10.2165/00007256-200333020-00004>.
7. Jeukendrup A. E. (2004). Carbohydrate intake during exercise and performance. *Nutrition (Burbank, Los Angeles County, Calif.)*, 20(7-8), 669–677. <https://doi.org/10.1016/j.nut.2004.04.017>
8. Kerksick, C. M., Arent, S., Schoenfeld, B. J., Stout, J. R., Campbell, B., Wilborn, C. D., Taylor, L., Kalman, D., Smith-Ryan, A. E., Kreider, R. B., Willoughby, D., Arciero, P. J., VanDusseldorp, T. A., Ormsbee, M. J., Wildman, R., Greenwood, M., Ziegenfuss, T. N., Aragon, A. A., & Antonio, J. (2017). International society of sports nutrition position stand: nutrient timing. *Journal of the International Society of Sports Nutrition*, 14, 33. <https://doi.org/10.1186/s12970-017-0189-4>
9. Kerksick, C. M., Wilborn, C. D., Roberts, M. D., Smith-Ryan, A., Kleiner, S. M., Jäger, R., Collins, R., Cooke, M., Davis, J. N., Galvan, E., Greenwood, M., Lowery, L. M., Wildman, R., Antonio, J., & Kreider, R. B. (2018). ISSN exercise & sports nutrition review update: research & recommendations. *Journal of the International Society of Sports Nutrition*, 15(1), 38. <https://doi.org/10.1186/s12970-018-0242-y>
10. Lee, R.D., & Nieman, D.C. (2013). *Nutritional assessment* (6th ed.). New York, NY: McGraw Hill
11. Logue, D. M., Madigan, S. M., Melin, A., Delahunt, E., Heinen, M., Donnell, S. M., & Corish, C. A. (2020). Low Energy Availability in Athletes 2020: An Updated Narrative Review of

- Prevalence, Risk, Within-Day Energy Balance, Knowledge, and Impact on Sports Performance. *Nutrients*, 12(3), 835. <https://doi.org/10.3390/nu12030835>.
12. Logue, D., Madigan, S. M., Delahunt, E., Heinen, M., Mc Donnell, S. J., & Corish, C. A. (2018). Low Energy Availability in Athletes: A Review of Prevalence, Dietary Patterns, Physiological Health, and Sports Performance. *Sports medicine (Auckland, N.Z.)*, 48(1), 73–96. <https://doi.org/10.1007/s40279-017-0790-3>
  13. Marquet, L. A., Hausswirth, C., Molle, O., Hawley, J. A., Burke, L. M., Tiollier, E., & Brisswalter, J. (2016). Periodization of Carbohydrate Intake: Short-Term Effect on Performance. *Nutrients*, 8(12), 755. <https://doi.org/10.3390/nu8120755>
  14. McLellan, T. M., Pasiakos, S. M., & Lieberman, H. R. (2014). Effects of protein in combination with carbohydrate supplements on acute or repeat endurance exercise performance: a systematic review. *Sports medicine (Auckland, N.Z.)*, 44(4), 535–550. <https://doi.org/10.1007/s40279-013-0133-y>
  15. Melin, A. K., Heikura, I. A., Tenforde, A., & Mountjoy, M. (2019). Energy Availability in Athletics: Health, Performance, and Physique. *International journal of sport nutrition and exercise metabolism*, 29(2), 152–164. <https://doi.org/10.1123/ijsnem.2018-0201>
  16. Pöschmüller, M., Schwingshackl, L., Colombani, P. C., & Hoffmann, G. (2016). A systematic review and meta-analysis of carbohydrate benefits associated with randomized controlled competition-based performance trials. *Journal of the International Society of Sports Nutrition*, 13, 27. <https://doi.org/10.1186/s12970-016-0139-6>
  17. Schoenfeld, B. J., Aragon, A. A., & Krieger, J. W. (2013). The effect of protein timing on muscle strength and hypertrophy: a meta-analysis. *Journal of the International Society of Sports Nutrition*, 10(1), 53. <https://doi.org/10.1186/1550-2783-10-53>.
  18. Thomas, D. T., Erdman, K. A., & Burke, L. M. (2016). American College of Sports Medicine Joint Position Statement. Nutrition and Athletic Performance. *Medicine and science in sports and exercise*, 48(3), 543–568. <https://doi.org/10.1249/MSS.0000000000000852>

Bölüm Kaynakları

1. Agnoli, C., Baroni, L., Bertini, I., Ciappellano, S., Fabbri, A., Papa, M., ... & Sieri, S. (2017). Position paper on vegetarian diets from the working group of the Italian Society of Human Nutrition. *Nutrition, Metabolism and Cardiovascular Diseases*, 27(12), 1037-1052.
2. Al-Ma'aitah, A., & Tayyem, R. F. (2020). Vegetarian Diet: Health Implications and Nutrients' Adequacy.
3. American Dietetic Association. (2003). Position of the American Dietetic Association and Dietitians of Canada: vegetarian diets. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*, 103(6), 748.
4. Appleby, P., Roddam, A., Allen, N., & Key, T. (2007). Comparative fracture risk in vegetarians and nonvegetarians in EPIC-Oxford. *European journal of clinical nutrition*, 61(12), 1400-1406.
5. Attaye, I., Pinto-Sietsma, S. J., Herrema, H., & Nieuwdorp, M. (2020). A crucial role for diet in the relationship between gut microbiota and cardiometabolic disease. *Annual review of medicine*, 71, 149-161.
6. Bingham, S. A., Day, N. E., Luben, R., Ferrari, P., Slimani, N., Norat, T., ... & Riboli, E. (2003). Dietary fibre in food and protection against colorectal cancer in the European Prospective Investigation into Cancer and Nutrition (EPIC): an observational study. *The lancet*, 361(9368), 1496-1501.
7. Craig, W. J. (2009). Health effects of vegan diets. *The American journal of clinical nutrition*, 89(5), 1627S-1633S.
8. Ferrara, P., Sandullo, F., Di Ruscio, F., Franceschini, G., Peronti, B., Blasi, V., ... & Ruggiero, A. (2020). The impact of lacto-ovo-/lacto-vegetarian and vegan diets during pregnancy on the birth anthropometric parameters of the newborn. *The Journal of Maternal-Fetal & Neonatal Medicine*, 33(23), 3900-3906.
9. Fewtrell, M., Bronsky, J., Campoy, C., Domellöf, M., Embleton, N., Mis, N. F., ... & Molgaard, C. (2017). Complementary feeding: a position paper by the European Society for Paediatric Gastroenterology, Hepatology, and Nutrition (ESPGHAN) Committee on Nutrition. *Journal of pediatric gastroenterology and nutrition*, 64(1), 119-132.
10. Huang, T., Yang, B., Zheng, J., Li, G., Wahlqvist, M. L., & Li, D. (2012). Cardiovascular disease mortality and cancer incidence in vegetarians: a meta-analysis and systematic review. *Annals of nutrition and metabolism*, 60(4), 233-240.
11. Mangels, A. R. (2014). Bone nutrients for vegetarians. *The American journal of clinical nutrition*, 100(suppl_1), 469S-475S.
12. Mason, D. M., Mullins, J. T. (2016). Vegetarian 101: History, Health and Tips. University of Kentucky, College of Agriculture, Food and Environment, Cooperative Extension Service. FN-AP.041.

13. Melina, V., Craig, W., & Levin, S. (2016). Position of the Academy of Nutrition and Dietetics: vegetarian diets. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*, 116(12), 1970-1980.
14. Najjar, R. S., & Feresin, R. G. (2019). Plant-based diets in the reduction of body fat: physiological effects and biochemical insights. *Nutrients*, 11(11), 2712.
15. Olfert, M. D., & Wattick, R. A. (2018). Vegetarian diets and the risk of diabetes. *Current diabetes reports*, 18(11), 1-6.
16. Sakkas, H., Bozidis, P., Touzios, C., Kolios, D., Athanasiou, G., Athanasopoulou, E., ... & Gartzonika, C. (2020). Nutritional Status and the Influence of the Vegan Diet on the Gut Microbiota and Human Health. *Medicina*, 56(2), 88.
17. Satija, A., & Hu, F. B. (2018). Plant-based diets and cardiovascular health. *Trends in cardiovascular medicine*, 28(7), 437-441.
18. Saunders, A. V., Davis, B. C., & Garg, M. L. (2013). Omega-3 polyunsaturated fatty acids and vegetarian diets. *Medical journal of Australia*, 199, S22-S26.
19. Silva, S. C. G., Pinho, J. P., Borges, C., Santos, C. T., Santos, A., Graça, P. (2015). Guidelines for a Healthy Vegetarian Diet. National Programme for the Promotion of Healthy Eating, Lisbon, ISBN 978-972-675-228-8.
20. Singh, R. K., Chang, H. W., Yan, D. I., Lee, K. M., Ucmak, D., Wong, K., ... & Liao, W. (2017). Influence of diet on the gut microbiome and implications for human health. *Journal of translational medicine*, 15(1), 1-17.
21. Skorek, P., Glibowski, P., & Banach, K. (2019). Nutrition of vegetarians in Poland-a review of research. *Roczniki Państwowego Zakładu Higieny*, 70(3).
22. Slavin, J. (2013). Fiber and prebiotics: mechanisms and health benefits. *Nutrients*, 5(4), 1417-1435.
23. Tantamango-Bartley, Y., Jaceldo-Siegl, K., Fan, J., & Fraser, G. (2013). Vegetarian diets and the incidence of cancer in a low-risk population. *Cancer Epidemiology and Prevention Biomarkers*, 22(2), 286-294.
24. Tomova, A., Bukovsky, I., Rembert, E., Yonas, W., Alwarith, J., Barnard, N. D., & Kahleova, H. (2019). The effects of vegetarian and vegan diets on gut microbiota. *Frontiers in nutrition*, 6, 47.
25. Türkiye Beslenme Rehberi TÜBER 2015, T.C. Sağlık Bakanlığı Yayın No: 1031 , Ankara 2016.

Bölüm Kaynakları

1. Adeva, M. M., & Souto, G. (2011). Diet-induced metabolic acidosis. *Clinical nutrition (Edinburgh, Scotland)*, 30(4), 416–421. <https://doi.org/10.1016/j.clnu.2011.03.008>
2. Akesson, A., Andersen, L. F., Kristjánsdóttir, A. G., Roos, E., Trolle, E., Voutilainen, E., & Wirfält, E. (2013). Health effects associated with foods characteristic of the Nordic diet: a systematic literature review. *Food & nutrition research*, 57, 10.3402/fnr.v57i0.22790. <https://doi.org/10.3402/fnr.v57i0.22790>
3. Akpınar, Ş., & Akbulut, G. (2019). Aralıklı Açlık Diyetlerinin Ağırlık Denetimi ve Sağlık Çıktıları Üzerindeki Etkisi. *SDU Journal of Health Science Institute/SDÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(2).
4. Akter, S., Eguchi, M., Kurotani, K., Kochi, T., Pham, N. M., Ito, R., Kuwahara, K., Tsuruoka, H., Mizoue, T., Kabe, I., & Nanri, A. (2015). High dietary acid load is associated with increased prevalence of hypertension: the Furukawa Nutrition and Health Study. *Nutrition (Burbank, Los Angeles County, Calif.)*, 31(2), 298–303. <https://doi.org/10.1016/j.nut.2014.07.007>
5. Astrup, A., Meinert Larsen, T., & Harper, A. (2004). Atkins and other low-carbohydrate diets: hoax or an effective tool for weight loss?. *Lancet (London, England)*, 364(9437), 897–899. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(04\)16986-9](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(04)16986-9)
6. Bakaloudi, D. R., Chrysoula, L., Kotzakioulafi, E., Theodoridis, X., & Chourdakis, M. (2021). Impact of the Level of Adherence to Mediterranean Diet on the Parameters of Metabolic Syndrome: A Systematic Review and Meta-Analysis of Observational Studies. *Nutrients*, 13(5), 1514. <https://doi.org/10.3390/nu13051514>
7. Barber, T. M., Hanson, P., Kabisch, S., Pfeiffer, A., & Weickert, M. O. (2021). The Low-Carbohydrate Diet: Short-Term Metabolic Efficacy Versus Longer-Term Limitations. *Nutrients*, 13(4), 1187. <https://doi.org/10.3390/nu13041187>
8. Berild, A., Holven, K. B., & Ulven, S. M. (2017). Recommended Nordic diet and risk markers for cardiovascular disease. *Anbefalt nordisk kosthold og risikomarkører for hjerte- og karsykdom. Tidsskrift for den Norske lægeforening : tidsskrift for praktisk medicin, ny række*, 137(10), 721–726. <https://doi.org/10.4045/tidsskr.16.0243>
9. Brouns F. (2018). Overweight and diabetes prevention: is a low-carbohydrate-high-fat diet recommendable?. *European journal of nutrition*, 57(4), 1301–1312. <https://doi.org/10.1007/s00394-018-1636-y>
10. Chen, S. W., Chen, Z. H., Liang, Y. H., Wang, P., & Peng, J. W. (2019). Elevated hypertension risk associated with higher dietary acid load: A systematic review and meta-analysis. *Clinical nutrition ESPEN*, 33, 171–177. <https://doi.org/10.1016/j.clnesp.2019.05.020>
11. Cuenca-Sánchez, M., Navas-Carrillo, D., & Orenes-Piñero, E. (2015). Controversies surrounding high-protein diet intake: satiating effect and kidney and bone health. *Advances in nutrition (Bethesda, Md.)*, 6(3), 260–266. <https://doi.org/10.3945/an.114.007716>
12. D’Innocenzo, S., Biagi, C., & Lanari, M. (2019). Obesity and the Mediterranean Diet: A Review of Evidence of the Role and Sustainability of the Mediterranean Diet. *Nutrients*, 11(6), 1306. <https://doi.org/10.3390/nu11061306>

13. Daneshzad, E., Haghghatdoost, F., & Azadbakht, L. (2019). Dietary acid load and cardiometabolic risk factors: a systematic review and meta-analysis of observational studies. *Public health nutrition*, 22(15), 2823–2834. <https://doi.org/10.1017/S1368980019001125>
14. Delimaris I. (2013). Adverse Effects Associated with Protein Intake above the Recommended Dietary Allowance for Adults. *ISRN nutrition*, 2013, 126929. <https://doi.org/10.5402/2013/126929>
15. Demir, H. (2017). Yüksek Proteinli Diyetlerin Metabolizma Üzerine Etkisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2), 61-66.
16. Di Liberto, D., Carlisi, D., D'Anneo, A., Emanuele, S., Giuliano, M., De Blasio, A., Calvaruso, G., & Lauricella, M. (2020). Gluten Free Diet for the Management of Non Celiac Diseases: The Two Sides of the Coin. *Healthcare (Basel, Switzerland)*, 8(4), 400. <https://doi.org/10.3390/healthcare8040400>
17. Diez-Sampedro, A., Olenick, M., Maltseva, T., & Flowers, M. (2019). A Gluten-Free Diet, Not an Appropriate Choice without a Medical Diagnosis. *Journal of nutrition and metabolism*, 2019, 2438934. <https://doi.org/10.1155/2019/2438934>
18. Fenton, T. R., & Fenton, C. J. (2016). Evidence does not support the alkaline diet. *Osteoporosis international : a journal established as result of cooperation between the European Foundation for Osteoporosis and the National Osteoporosis Foundation of the USA*, 27(7), 2387–2388. <https://doi.org/10.1007/s00198-016-3504-z>
19. Freire R. (2020). Scientific evidence of diets for weight loss: Different macronutrient composition, intermittent fasting, and popular diets. *Nutrition (Burbank, Los Angeles County, Calif.)*, 69, 110549. <https://doi.org/10.1016/j.nut.2019.07.001>
20. Ganesan, K., Habboush, Y., & Sultan, S. (2018). Intermittent Fasting: The Choice for a Healthier Lifestyle. *Cureus*, 10(7), e2947. <https://doi.org/10.7759/cureus.2947>
21. Haupt-Jorgensen, M., Holm, L. J., Josefsen, K., & Buschard, K. (2018). Possible Prevention of Diabetes with a Gluten-Free Diet. *Nutrients*, 10(11), 1746. <https://doi.org/10.3390/nu10111746>
22. Hidalgo-Mora, J. J., García-Vigara, A., Sánchez-Sánchez, M. L., García-Pérez, M. Á., Tarín, J., & Cano, A. (2020). The Mediterranean diet: A historical perspective on food for health. *Maturitas*, 132, 65–69. <https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2019.12.002>
23. Hoddy, K. K., Marlatt, K. L., Çetinkaya, H., & Ravussin, E. (2020). Intermittent Fasting and Metabolic Health: From Religious Fast to Time-Restricted Feeding. *Obesity*, 28, S29-S37.
24. Krznarić, Ž., Vranešić Bender, D., & Meštrović, T. (2019). The Mediterranean diet and its association with selected gut bacteria. *Current opinion in clinical nutrition and metabolic care*, 22(5), 401–406. <https://doi.org/10.1097/MCO.0000000000000587>
25. Kumru, B., & Dai, A. (2019). Dirençli Epilepsi Tedavisinde Modifiye Atkins Diyeti Uygulamas: Olgu Sunumu. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 47(3), 109-113.
26. Lee, K. W., & Shin, D. (2020). Positive association between dietary acid load and future insulin resistance risk: findings from the Korean Genome and Epidemiology Study. *Nutrition journal*, 19(1), 137. <https://doi.org/10.1186/s12937-020-00653-6>

27. Lerner, A., O'Bryan, T., & Matthias, T. (2019). Navigating the Gluten-Free Boom: The Dark Side of Gluten Free Diet. *Frontiers in pediatrics*, 7, 414. <https://doi.org/10.3389/fped.2019.00414>
28. Lerner, B. A., Green, P., & Lebowitz, B. (2019). Going Against the Grains: Gluten-Free Diets in Patients Without Celiac Disease-Worthwhile or Not?. *Digestive diseases and sciences*, 64(7), 1740–1747. <https://doi.org/10.1007/s10620-019-05663-x>
29. Moon, J., & Koh, G. (2020). Clinical Evidence and Mechanisms of High-Protein Diet-Induced Weight Loss. *Journal of obesity & metabolic syndrome*, 29(3), 166–173. <https://doi.org/10.7570/jomes20028>
30. Mazzocchi, A., Leone, L., Agostoni, C., & Pali-Schöll, I. (2019). The Secrets of the Mediterranean Diet. Does [Only] Olive Oil Matter?. *Nutrients*, 11(12), 2941. <https://doi.org/10.3390/nu11122941>
31. Mentella, M. C., Scaldaferrì, F., Ricci, C., Gasbarrini, A., & Miggiano, G. (2019). Cancer and Mediterranean Diet: A Review. *Nutrients*, 11(9), 2059. <https://doi.org/10.3390/nu11092059>
32. Merra, G., Noce, A., Marrone, G., Cintoni, M., Tarsitano, M. G., Capacci, A., & De Lorenzo, A. (2020). Influence of Mediterranean Diet on Human Gut Microbiota. *Nutrients*, 13(1), 7. <https://doi.org/10.3390/nu13010007>
33. Minzer, S., Estruch, R., & Casas, R. (2020). Wine Intake in the Framework of a Mediterranean Diet and Chronic Non-Communicable Diseases: A Short Literature Review of the Last 5 Years. *Molecules (Basel, Switzerland)*, 25(21), 5045. <https://doi.org/10.3390/molecules25215045>
34. Naghshi, S., Sadeghi, O., Willett, W. C., & Esmailzadeh, A. (2020). Dietary intake of total, animal, and plant proteins and risk of all cause, cardiovascular, and cancer mortality: systematic review and dose-response meta-analysis of prospective cohort studies. *BMJ (Clinical research ed.)*, 370, m2412. <https://doi.org/10.1136/bmj.m2412>
35. Navruz, S., & Tek, N. A. (2014). Yüksek proteinli diyet akımlarının vücut ağırlığının korunması ve sağlık üzerine kısa ve uzun dönemli etkileri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(1), 656-673.
36. Nowosad, K., & Sujka, M. (2021). Effect of Various Types of Intermittent Fasting (IF) on Weight Loss and Improvement of Diabetic Parameters in Human. *Current nutrition reports*, 10(2), 146–154. <https://doi.org/10.1007/s13668-021-00353-5>
37. Ostrowska, J., Janiszewska, J., & Szostak-Węgierek, D. (2020). Dietary acid load and cardio-metabolic risk factors—a narrative review. *Nutrients*, 12(11), 3419.
38. Passey C. (2017). Reducing the Dietary Acid Load: How a More Alkaline Diet Benefits Patients With Chronic Kidney Disease. *Journal of renal nutrition : the official journal of the Council on Renal Nutrition of the National Kidney Foundation*, 27(3), 151–160. <https://doi.org/10.1053/j.jrn.2016.11.006>
39. Patterson, R. E., & Sears, D. D. (2017). Metabolic Effects of Intermittent Fasting. *Annual review of nutrition*, 37, 371–393. <https://doi.org/10.1146/annurev-nutr-071816-064634>
40. Poupin, N., Calvez, J., Lassale, C., Chesneau, C., & Tomé, D. (2012). Impact of the diet on net endogenous acid production and acid-base balance. *Clinical nutrition (Edinburgh, Scotland)*, 31(3), 313–321. <https://doi.org/10.1016/j.clnu.2012.01.006>

41. Ramezani-Jolfaie, N., Mohammadi, M., & Salehi-Abargouei, A. (2019). The effect of healthy Nordic diet on cardio-metabolic markers: a systematic review and meta-analysis of randomized controlled clinical trials. *European journal of nutrition*, 58(6), 2159–2174. <https://doi.org/10.1007/s00394-018-1804-0>
42. Robey, I. F. (2012). Examining the relationship between diet-induced acidosis and cancer. *Nutrition & metabolism*, 9(1), 1-11. <https://doi.org/10.1186/1743-7075-9-72>
43. Rodrigues Neto Angéloco, L., Arces de Souza, G. C., Almeida Romão, E., & Garcia Chiarello, P. (2018). Alkaline Diet and Metabolic Acidosis: Practical Approaches to the Nutritional Management of Chronic Kidney Disease. *Journal of renal nutrition : the official journal of the Council on Renal Nutrition of the National Kidney Foundation*, 28(3), 215–220. <https://doi.org/10.1053/j.jrn.2017.10.006>
44. Rynders, C. A., Thomas, E. A., Zaman, A., Pan, Z., Catenacci, V. A., & Melanson, E. L. (2019). Effectiveness of Intermittent Fasting and Time-Restricted Feeding Compared to Continuous Energy Restriction for Weight Loss. *Nutrients*, 11(10), 2442. <https://doi.org/10.3390/nu11102442>
45. Schwalfenberg G. K. (2012). The alkaline diet: is there evidence that an alkaline pH diet benefits health?. *Journal of environmental and public health*, 2012, 727630. <https://doi.org/10.1155/2012/727630>
46. Schwingshackl, L., Morze, J., & Hoffmann, G. (2020). Mediterranean diet and health status: Active ingredients and pharmacological mechanisms. *British journal of pharmacology*, 177(6), 1241–1257. <https://doi.org/10.1111/bph.14778>
47. Serra-Majem, L., Román-Viñas, B., Sanchez-Villegas, A., Guasch-Ferré, M., Corella, D., & La Vecchia, C. (2019). Benefits of the Mediterranean diet: Epidemiological and molecular aspects. *Molecular aspects of medicine*, 67, 1–55. <https://doi.org/10.1016/j.mam.2019.06.001>
48. Tuttolomondo, A., Simonetta, I., Daidone, M., Mogavero, A., Ortello, A., & Pinto, A. (2019). Metabolic and Vascular Effect of the Mediterranean Diet. *International journal of molecular sciences*, 20(19), 4716. <https://doi.org/10.3390/ijms20194716>
49. Ventriglio, A., Sancassiani, F., Contu, M. P., Latorre, M., Di Slavatore, M., Fornaro, M., & Bhugra, D. (2020). Mediterranean Diet and its Benefits on Health and Mental Health: A Literature Review. *Clinical practice and epidemiology in mental health : CP & EMH*, 16(Suppl-1), 156–164. <https://doi.org/10.2174/1745017902016010156>
50. Williams, R. S., Kozan, P., & Samocha-Bonet, D. (2016). The role of dietary acid load and mild metabolic acidosis in insulin resistance in humans. *Biochimie*, 124, 171–177. <https://doi.org/10.1016/j.biochi.2015.09.012>
51. Zimorovat, A., Mohammadi, M., Ramezani-Jolfaie, N., & Salehi-Abargouei, A. (2020). The healthy Nordic diet for blood glucose control: a systematic review and meta-analysis of randomized controlled clinical trials. *Acta diabetologica*, 57(1), 1–12. <https://doi.org/10.1007/s00592-019-01369-8>

Bölüm Kaynakları

1. Anastasiou, K., Miller, M., & Dickinson, K. (2019). The relationship between food label use and dietary intake in adults: A systematic review. *Appetite*, 138(March), 280–291. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2019.03.025>
2. Bele, B., Norderhaug, A., & Sickel, H. (2018). Localized agri-food systems and biodiversity. *Agriculture (Switzerland)*, 8(2). <https://doi.org/10.3390/agriculture8020022>
3. Boon, H., & Bozinovski, N. (2019). A Systematic Narrative Review of the Evidence for Labeling of Natural Health Products and Dietary Supplements. *Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 25(8), 777–788. <https://doi.org/10.1089/acm.2018.0533>
4. Brown, K. A., Harris, F., Potter, C., & Knai, C. (2020). The future of environmental sustainability labelling on food products. *The Lancet Planetary Health*, 4(4), e137–e138. [https://doi.org/10.1016/S2542-5196\(20\)30074-7](https://doi.org/10.1016/S2542-5196(20)30074-7)
5. Cilla, A., López-García, G., Blanco-Morales, V., Barberá, R., & Alegría, A. (2020). Labeling and nutritional education. In *Agri-Food Industry Strategies for Healthy Diets and Sustainability*. INC. <https://doi.org/10.1016/b978-0-12-817226-1.00008-4>
6. Curtis, P. A. (2013). Guide to US Food Laws and Regulations. In *Guide to US Food Laws and Regulations*. <https://doi.org/10.1002/9781118227763>
7. Fonseca, L. G., Bertolin, M. N. T., Gubert, M. B., & da Silva, E. F. (2019). Effects of a nutritional intervention using pictorial representations for promoting knowledge and practices of healthy eating among Brazilian adolescents. *PLoS ONE*, 14(3), 1–12. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0213277>
8. Gezmen-Karadağ, M., & Türközü, D. (2018). Consumers' Opinions and Use of Food Labels, Nutrition, and Health Claims: Results from Turkey. *Journal of Food Products Marketing*, 24(3), 280–296. <https://doi.org/10.1080/10454446.2017.1266558>
9. International Food Information Council (IFIC) and U.S. Food and Drug Administration (FDA). (2010). *Overview of Food Ingredients, Additives & Colors*. U.S. Food and Drug Administration. <https://www.fda.gov/food/food-ingredients-packaging/overview-food-ingredients-additives-colors> Erişim Tarihi: 03/07/2021
10. Johnson, C. N., Balmford, A., Brook, B. W., Buettel, J. C., Galetti, M., Guangchun, L., & Wilmshurst, J. M. (2017). Biodiversity losses and conservation responses in the Anthropocene. *Science (New York, N.Y.)*, 356(6335), 270–275.
11. Post, R. E., Mainous, A. G., Diaz, V. A., Matheson, E. M., & Everett, C. J. (2010). Use of the Nutrition Facts Label in Chronic Disease Management: Results from the National Health and Nutrition Examination Survey. *Journal of the American Dietetic Association*, 110(4), 628–632. <https://doi.org/10.1016/j.jada.2009.12.015>
12. Republic of Turkey Ministry of Agriculture and Forestry. (2017). *Organik Tarım Ulusal Eylem Planı*.

13. T.C. Sağlık Bakanlığı. Türkiye Beslenme Rehberi TUBER 2015. *T.C. Sağlık Bakanlığı Yayın No: 1031* (2015).
14. Tarım ve Orman Bakanlığı. *Türk Gıda Kodeksi Gıda Etiketleme ve Tüketicileri Bilgilendirme Yönetmeliği. Resmi Gazete.*
15. Tarım ve Orman Bakanlığı. (2010a, August 18). Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik. *Resmi Gazete.*
16. Tarım ve Orman Bakanlığı. (2010b, December 7). İyi Tarım Uygulamaları Hakkında Yönetmelik. *Resmi Gazete.*
17. Tarım ve Orman Bakanlığı. (2013, June 30). Türk Gıda Kodeksi Gıda Katkı Maddeleri Yönetmeliği. *Resmi Gazete.*
18. Tarım ve Orman Bakanlığı. (2017, November 24). Türk Gıda Kodeksi Yumurta Tebliği (2014/55)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ. *Resmi Gazete.*
19. Türk Patent ve Marka Kurumu. (2017, December 29). Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı Amblem Yönetmeliği. *Resmi Gazete.*
20. Von Koerber, K., Bader, N., & Leitzmann, C. (2017). Wholesome Nutrition: An example for a sustainable diet. *Proceedings of the Nutrition Society, 76*(1), 34–41. <https://doi.org/10.1017/S0029665116000616>
21. World Health Organization. (2018). *Food additives*. WHO. <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/food-additives> Erişim Tarihi: 03/07/2021
22. Yadrick, M. M. (2017). Food and Nutrient Delivery: Diet Guidelines, Nutrient Standards, and Cultural Competence. In L. K. Mahan & J. L. Raymond (Eds.), *Krause's Food and Nutrition Process* (14th ed., pp. 173–190). Elsevier.
23. Yörük, N. G., & Danyer, E. (2016). Gıda Katkı Maddeleri Genel Bilgiler ve Tanımlar. *J Food Hyg Technol-Special Topics, 2*(2).
24. Yurttagül, M., & Ayaz, A. (2008). *Katkı Maddeleri: Yanlışlar ve Doğrular*. T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Beslenme ve Fiziksel Aktiviteler Daire Başkanlığı.
25. Zikeli, S., Rembiałkowska, E., Załęcka, A., & Badowski, M. (2014). Organic Farming and Organic Food Quality: Prospects and Limitations. In W. B. Campbell & S. López-Ortiz (Eds.), *Sustainable food production includes human and environmental health* (Vol. 3, Issue 01, pp. 85–88). Springer Publishing Company. <https://doi.org/10.5860/choice.52-0267>

BİLİŞİM SİSTEMLERİNİN VE TEKNOLOJİLERİNİN MUHASEBE VE FİNANSAL RAPORLAMA UYGULAMALARINA ETKİSİ

Uzm. Ertuğrul Sinan KIZMAZ

Editör: Prof. Dr. Mahmut YARDIMCIOĞLU

EĞİTİM
yayınevi

BİLİŞİM SİSTEMLERİNİN VE TEKNOLOJİLERİNİN MUHASEBE VE FİNANSAL RAPORLAMA UYGULAMALARINA ETKİSİ

Uzm. Ertuğrul Sinan KIZMAZ

Editör: Prof. Dr. Mahmut YARDIMCIOĞLU

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-32-3

1. Baskı, Ocak 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A

Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

BİLİŞİM SİSTEMLERİNİN VE TEKNOLOJİLERİNİN

MUHASEBE VE FİNANSAL RAPORLAMA UYGULAMALARINA ETKİSİ

Uzm. Ertuğrul Sinan KIZMAZ

Editör: Prof. Dr. Mahmut YARDIMCIOĞLU

123 s., 165x240 mm

Kaynakça var, izin yok.

ISBN: 978-625-7316-32-3

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKLAR

- AKDOĞAN, N., 2007. "Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının Uygulanma Süreci: Sorunlar, Çözüm Önerileri", İSMMM Mali Çözüm Dergisi, (80) ss. 101-118.
- ALKAN, B., Ş., 2018. "Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve ve Kavramsal Çerçeve Projesi", Mali Çözüm Dergisi, (28), ss.107-134.
- ALPAY, E., E., 2017 "Finansal Raporlamada Standardizasyon Ve Muhasebe Meslek Mensuplarının Öğrenme Süreçlerinin Psikolojik Temelleri", Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- AÖF (Açık Öğretim Fakültesi), 2014. Genel Muhasebe - I, Eskişehir, 3. Baskı, 198s.
- ARMAĞAN, A. C., 2012. "Bilişim Sektöründe Emegın Statüsü: Türkiye’de Bilişim Çalışanlarının Vasıfları Üzerine Bir Araştırma", Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ATABAY, E., 2011. "Osmanlı’dan Günümüze Muhasebenin Gelişiminde Hukukun Yeri: Mevcut Hukuk Fakültelerinde Muhasebe Derslerinin Önemi", Akademik Bakış Dergisi, (25) ISSN:1694-528X, ss. 1-14.
- ATABEY, N., A., vd. 2006. Genel Muhasebe Dönem Sonu İşlemleri, Atlas Kitabevi, 8. Baskı, Konya. 680s.
- AY, M., 2007. "Bilişim Teknolojilerinin Muhasebe Denetiminde Kullanılması Ve Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bağımsız Denetim Firmalarında Bilişim Teknolojilerinin Kullanım Düzeyi Üzerine Bir Araştırma", Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- AYDOĞAN, E., 2007. "Uluslararası Muhasebe Standartları Uyumlaştırması ve Ülkelerin Uyumlaştırma Derecelerine İlişkin Bir Uygulama", Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon. (yayınlanmamış).
- AYSAN, M., 1996. "Türkiye’de Muhasebe Mesleğinin Gelişimi", Mali Çözüm Dergisi, (37), ss. 7-15.
- BAŞPINAR, A., 2005. "Türkiye’de ve Dünyada Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Genel Bir Bakış", Maliye Dergisi, (148), ss. 42-57.
- BAYRAK, A., 2014. "İşletmelerde Bilişim Teknolojileri Kullanımı ve Etkilerine İlişkin Telekomünikasyon Sektöründe Bir Firma Uygulaması", Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Ankara.
- BİTLİSLİ, F., 2014. "Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarının Finansal Tablolar ve Analiz Sonuçları Üzerine Etkileri: Bir Uygulama", Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- BOSTANCI, S., 2002. "Küreselleşen Muhasebede Standartlaşma ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu", Mali Çözüm Dergisi, (59), 71-80.
- BULUN, M., 2001. "Bilişim Teknolojileri Yönetimi ve Sağlık Kuruluşlarında Yönetimde Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- BÜYÜKMİRZA, K., 2019. Maliyet ve Yönetim Muhasebesi, Gazi Kitabevi, Ankara. 885s.
- BYCLB, 2021. <https://www.byclb.com/genel/E-Ogrenme/MaliyetMuhasebesi/5.htm> (19.01.2021).
- ÇALIŞ, N., 2013. "Muhasebe Standartları ile Vergi Usul Kanunu Düzenlemeleri Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

- ÇARIKÇI., O., 2018. “Kayıtlar İle Defterlerin Elektronik Ortamda Tutulmasının (Defter- Beyan Sistemi) Mali Müşavirler Tarafından Değerlendirilmesi”, Muhasebe ve Denetime 18 (55), Eylül 2018, ISSN:1307-6639, ss. 119-140.
- ÇELİK, O., 2017. Lisanslama Sınavları Çalışma Notları Muhasebe Ve Finansal Raporlama, Sermaye Piyasası Yayınları, Ankara. 273s.
- ÇİĞİR, İ., 2009. “Bilişim Suçlarının Sosyo-Kültürel Seviyelere Göre Algı Analizi”, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara (yayınlanmamış).
- ÇİFTÇİ, Y., ve ERSERİM, A., 2008. “Muhasebe Standartlarında Uluslararası Uyumlaştırma Çalışmaları ve Türkiye’deki Durumun İncelenmesi”, Uluslararası Sermeye Hareketleri ve Gelişmekte Olan Piyasalar Sempozyumu, Bandırma.
- DEMİRBAĞ, T., 2017. “Muhasebe Meslek Mensuplarının Türkiye Muhasebe Ve Finansal Raporlama Standartları’na Bakış Açılarının Değerlendirilmesi Üzerine Ampirik Araştırma: Adana ve Van İlleri Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- DOĞAN, M., 2007. Kurumsal Yönetim, Siyasal Kitabevi, Ankara. 162s.
- DURUN, G., D., vd. 2019. “Mesleğin Dijitalleşmesi: Muhasebe 4.0.”, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6 (6), ISSN:2148-9963 ss. 263-271.
- ELİTAŞ, C., vd. 2011. “Muhasebe Meslek Mensupları Perspektifinden Türkiye Muhasebe Standartları”, UFRS Dünyası Dergisi, Eylül-2011 Sayısı, ss. 1-14.
- ERDÖL, M., 2017. “Türkiye Muhasebe Ve Finansal Raporlama Standartlarının Kurumsal Yönetim Anlayışı Kapsamında İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- FIRAT, A., B., 2008. “Finansal Raporlama Sürecindeki Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- GİB (Gelir İdaresi Başkanlığı), 2020. <https://www.defterbeyan.gov.tr/tr/dbs> (01.11.2020).
- GİB (Gelir İdaresi Başkanlığı), 2021. <https://www.hazirbeyan.gov.tr/tr/hbs> (01.01.2021).
- GİB (Gelir İdaresi Başkanlığı), 2021. <https://ebeyanname.gib.gov.tr/index.html> (02.01.2021)
- GHASEMI, M., vd. 2011. “The Impact of Information Technology (IT) on Modern Accounting Systems”, Procedia - Social and Behavioral Sciences (28), ss. 112- 116.
- GÖKÇEN, G., ve ÖZDEMİR, M., 2016. “Türkiye’de Muhasebe Uygulamalarından E- Defter ve E-Fatura Uygulaması”, Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 12 (46), ISSN:1300-0845, ss. 137-154.
- GÖNEN, S., ve UĞURLUEL, G., 2007. “Türkiye’de Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) Uygulamalarına Geçişte Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” Vergi Dünyası Dergisi, (316), ss. 62-88.
- IBM (International Business Machines), 2019. <https://www.ibm.com/tr-tr/supply-chain/edi-electronic-data-interchange> (10.12.2019).
- İNCE, M., ve OKTAL, E., 2006. «Bilginin Bir Stratejik Güç Olarak Önemi ve Örgütlerde Bilgi Yönetimi”, Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF Dergisi, 9 (10), ss. 16-29.
- İTÜ (İstanbul Teknik Üniversitesi), 2020. [https://bidb.itu.edu.tr/seyir-defteri/blog/2013/09/07/internet-\(i%C3%A7-a%C4%9F\)-ve-extranet-\(d%C4%B1%C5%9F-a%C4%9F\)](https://bidb.itu.edu.tr/seyir-defteri/blog/2013/09/07/internet-(i%C3%A7-a%C4%9F)-ve-extranet-(d%C4%B1%C5%9F-a%C4%9F)) (02.01.2020).
- KALAY, F., 2009. “Bilişim Teknolojilerinin İş Stresi ve Doyumu Üzerindeki Etkileri: Kuram ve Türk Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- KARAGÖZ, M., C., 2019. “Bilişim Sistemini Engelleme, Bozma, Verileri Yok Etme veya Değiş-tirme Suçu (TCK M. 244)”, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- KAYA, BENSGHİR, T., 1996. Bilgi Teknolojileri ve Örgütsel Değişim, Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, 1. Baskı, Yayın No:274, Ankara. 385s.
- KOCAMAZ, H., 2012. “Uluslararası Muhasebe Standartlarının Dünyada ve Türkiye’de Oluşum ve Gelişim Süreci”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi, (2), ss. 113-114.
- KÖSE, E., 2019. “Finansal Raporlama Standartlarının Muhasebe Kalitesi Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama”, Doktora Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- KULAK, A., 2019. “Muhasebe’de E-Dönüşüm”, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- KURTCEBE, E., ve UTKU, M., 2020. “Muhasebe Ve Vergi Uygulamalarında E- Dönüşüm: 509 Nolu V.U.K. Genel Tebliğinin Ticari Hayata Etkileri” Ekonomi Maliye İşletme Dergisi 3 (1), ss. 75-84.
- LIM, F., 2013. “Impact of Information Technology on Accounting Systems”, Asia- Pacific Journal of Multimedia Services Convergent with Art, Humanities, and Sociology, 3, (2), ss. 93-10.
- MUHASEBE DERSLERİ, 2020. <https://www.muhasebedersleri.com/muhasebenin-tarihi.html> (15.04.2020).
- MUHASEBETR, 2020. <http://www.muhasebettr.com/yazarlarimiz/erdogan/008/> (15.04.2020).
- NADIZHA, A., 2019. “E-Dönüşüm Kapsamında E-Fatura ve E-Defter Uygulamaları Üzerine Bir İnceleme” Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- OTLU, F., 2012. Şirketler Muhasebesi, İSMMM Yayınları Malatya. 368s.
- ÖZ, E., ve ÇEVİKCAN, F., 2010. “Vergi Kanunlarıyla Getirilen Düzenlemelerin Muhasebe Uygulamasına Etkisi”, Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 2 (1) ss. 115- 128.
- ÖZYILMAZ, A., F., 2014. “Bilişim Sistemleri, Sağlıkta Bilişim Sistemleri ve Performans”, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- PAKDEMİR, R., 2005. “Finansal Raporlamada Terminoloji Birliği”, İSMMM Mali Çözüm Dergisi, (72), ss. 21-29.
- SARIGÜL, H., 2012. “Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletmelerde Muhasebe ve Finansal Raporlama Uygulamalarının Basel I-II-III Kriterlerine Uygunluğunun Ölçülmesi: Bir Araştırma”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- SAVUN, A., 2014. “Stoklar ve Maddi Duran Varlıklara İlişkin Muhasebe Standartlarının İşletmelerce Açıklanan Muhasebe Bilgi Düzeyine Etkisi; Türkiye’deki İşletmeler Üzerine Bir Uygulama”, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana. (yayımlanmamış).
- SEVİLENGÜL, O., 2001. Genel Muhasebe, 10.Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara. 811s.
- SEVİLENGÜL, O., 2000. Genel Muhasebe, 9. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.748s.
- ŞANLI, N., 2002. “Global Muhasebe Standartları”, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, Mali Çözüm Dergisi, Sayı 60, ss.1-4.
- ŞENOL, H., 2005. “Ulusal ve Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Varlıkların Değerlemesi: SM ve SMMM’lerin Uygulama Düzeylerinin Tespitine Yönelik Bir Araştırma”, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta. (yayımlanmamış).

- TANAKA, G., 2013. "The Influence of Cultural, Legal, Economic and Financial Historical and Political Factors on the Accounting System: Peruvian Case", *Studies in Business and Accounting*, (7), ss. 25-45.
- TAVUKÇUOĞLU, C., 2004. *Bilişim Terimleri Sözlüğü, Asil Yayınları, Ankara*. 676s.
- TDK (Türk Dil Kurumu), 2019. <http://tdk.gov.tr/?s=bilgi/> (19.12.2019).
- TDK (Türk Dil Kurumu), 2020. <https://sozluk.gov.tr/> (19.01.2020).
- TEKBAŞ, İ., 2018. "Dijitalleşmenin Muhasebe Mesleğine ve Meslek Mensuplarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma ve Yeni Bir Kavram Önerisi: Mali Mühendislik", *Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.
- TEKTÜFEKÇİ, F., 2013. "Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmelerin Muhasebe Uygulamalarına Etkisi: E-Muhasebe", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5 (2), ISSN: 1309-8012 (Online), ss. 89-102.
- TEKTÜFEKÇİ, F., 2017. "E-Dönüşüm Sürecinde E-Muhasebe Uygulamaları: Türkiye Örneği", *Bilgi Ekonomisi ve Yönetim Dergisi*, 12 (1), ss. 79-88.
- TORAMANOĞLU, N., A., 2016. "Şirket Topluğunda Konsolidasyon: Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları Açısından Değerlendirilmesi", *Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.
- UÇAK, N., Ö., 2010. "Bilgi: Çok Yüzlü Bir Kavram", *Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 24 (4), ss. 705-722.
- UÇAR, M., 1992. "Bilgi İşlem ve Muhasebe", *Mali Çözüm Dergisi*, (13), ss.12-20.
- UÇMA, T., 2005. "Türk Muhasebe Hukuku'nu Oluşturan Düzenlemeler ve Türkiye'de Uluslararası Muhasebe Standartlarına Uyum Çalışmaları", *Mevzuat Dergisi*, 8 (89), ISSN: 1306-0767, ss. 5-11.
- USTA, H., 2007. "Muhasebe Mesleği İle İlgili Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye'deki Düzenlemeler İle Karşılaştırılması", *Yüksek Lisans Tezi, Ankara Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara*. (yayınlanmamış).
- UYSAL, T., 2017. "Türkiye Muhasebe Ve Finansal Raporlama Standartları Konusunda Üniversite Öğrencilerinin Bilgi ve Algı Düzeylerinin Ölçülmesi: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Örneği", *Yüksek Lisans Tezi, Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik*.
- ÜSTÜNDAĞ, S., 2000. "Muhasebe Standartları Oluşturulması Süreci", *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (1), ss. 31-55.
- YALKIN, Y., K., 2001. *Genel Muhasebe İlkeler Uygulamalar, Turhan Kitabevi, 12. Baskı, Ankara*. 816s.
- YILDIRIM, A., 2013. "Ülkemizde Elektronik Fatura", *Vergi Dünyası Dergisi*, (386) ss. 115-150.
- ZENUNI, B., vd. 2016. "Impact of information technology in the accounting profession", <https://www.researchgate.net/publication/294890069>, (10.12.2020).

CONTEMPORARY BUSINESS TECHNIQUES

EDITORS

Prof. Dr. Mustafa Fedai ÇAVUŞ

Assoc. Prof. Dr. Ayşe GÖKÇEN KAPUSUZ

1st Edition

EĞİTİM
yayınevi

CONTEMPORARY BUSINESS TECHNIQUES

Prof. Dr. Mustafa Fedai ÇAVUŞ
Assoc. Prof. Dr. Ayşe GÖKÇEN KAPUSUZ

General Publishing Director: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)
General Publishing Coordinator: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Page Design: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Cover Design: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Publisher Certificate Number: 47830

ISBN: 978-625-7405-54-6

First Edition: August 2021

Printing Binding:

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi
Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA
Matbaa Sertifika No: 48120

Library ID Card:

CONTEMPORARY BUSINESS TECHNIQUES

Prof. Dr. Mustafa Fedai ÇAVUŞ

Assoc. Prof. Dr. Ayşe GÖKÇEN KAPUSUZ

165x240 mm

References, no index

ISBN: 978-625-7405-54-6

Copyright © The first edition of this books publishing rights in Turkey belong to all kinds of Eğitim Publishing House. All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored or distributed in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying or any recording system without written permission from the publisher and its authors according to the provisions of Law No. 5846.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

The pictures on the chapters' home pages were taken and edited by İsmail Kapusuz within the knowledge of the editors.

REFERENCES

- BABIŃSKA, D. (2020), Corporate Social Responsibility in Time of Pandemic, *Humanitas University's Research Papers, Management*, DOI: 10.5604/01.3001.0014.8037
- BEH, L.S. & LIN, W.L. (2021), Impact of COVID-19 on ASEAN Tourism Industry, *Journal of Asian Public Policy*, DOI: 10.1080/17516234.2020.1871180
- BHADURI, S.N., & SELARKA, E. (2016), Corporate Social Responsibility Around The World-An Overview Of Theoretical Framework, And Evolution. In *Corporate Governance And Corporate Social Responsibility Of Indian Companies, CSR, Sustainability, Ethics & Governance*, DOI 10.1007/978-981-10-0925-9_2 pp. 11-32
- BOWEN, H.R. (1953), *Social Responsibilities Of The Businessman*, New York: Harper & Row.
- BOWEN, H.R., & GOND, J.P. (2013), *Social Responsibilities of the Businessman*, University of Iowa Press
- CAMILLERI, M.A. (2017), Corporate Social Responsibility: Theoretical Underpinnings and Conceptual Developments, IDOWU, S.O., & VERTIGANS, S., In *Stages of Corporate Social Responsibility, CSR, Sustainability, Ethics & Governance*, DOI 10.1007/978-3-319-43536-7_5
- CAMILLERI, M.A. (2017), The Corporate Social Responsibility Notion, In *Corporate Sustainability, Social Responsibility and Environmental Management* (pp. 3-26), Cham, Switzerland: Springer Nature.
- CARROLL, A.B. (1979), Three-Dimensional Conceptual Model of Corporate Performance, *The Academy of Management Review*, 4(4): 497-505.
- CARROLL, A.B. (1991), The Pyramid Of Corporate Social Responsibility: Toward The Moral Management Of Organizational Stakeholders, *Business Horizons*, 34: 39-48.
- CARROLL, A.B. (1999), Corporate Social Responsibility, Evolution of a Definitional Construct, *Business & Society*, 38(3): 268-295.
- CRANE, A., & MATTEN, D. (2021), COVID-19 and the Future of CSR Research, *Journal of Management Studies*, 58(1): 280-284, DOI:10.1111/joms.12642
- DAVIS, K. (1960), Can Business Afford to Ignore Social Responsibilities?“, *California Management Review*, 2: 70-76.
- DONALDSON J., & FAFALIOU, I. (2003), Business Ethics, Corporate Social Responsibility And Corporate Governance: A Review And Summary Critique, *European Research Studies*, VI(1-2): 90-110.
- DRUCKER, P.F. (1954), *The Practice of Management*, Collins, New York, NY, (reprinted in 2006).
- EETLS, R., & WALTON, C.C. (1961), *Conceptual Foundations of Business*, Homewood: Richard D. Irwin
- EPSTEIN, M.J., & ROY, M.J. (2001), Sustainability In Action: Identifying And Measuring The Key Sustainable Drivers, *Long Range Planning*, 34(5): 585-604.
- FELDMAN, P.M., & VASQUEZ-PARRAGA, A.Z. (2013), Consumer Social Responses To CSR Initiatives Versus Corporate Abilities, *Journal of Consumer Marketing*, 30: 100 – 111.
- FREDERICK, W.C. (2006), *Corporation, Be Good! The Story of Corporate Social Responsibility*, Dogear Publishing, Indianapolis.

FREDERICK, W.C. (2008), Corporate Social Responsibility: Deep Roots, Flourishing Growth, Promising Future, CRANE, A., MCWILLIAMS, A., MATTEN, D., MOON, J., & SIEGEL, D., In *The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility*, Oxford University Press.

GLOBAL INTEGRITY REPORT, Ernst and Young, 2020.

HE, H., & HARRIS, L. (2020), The Impact of Covid-19 Pandemic on Corporate Social Responsibility and Marketing Philosophy, *Journal of Business Research*, DOI: 10.1016/j.jbusres.2020.05.030

LEE, S. (2020), Corporate Social Responsibility and COVID-19: Research Implications, *Tourism Economics*, 1–7, DOI: 10.1177/1354816620978136

LIN Y.C., PADLIANSYAH, R., & LIN, T.C. (2020), The Relationship And Development Trend Of Corporate Social Responsibility (CSR) Literature, Utilizing Bibliographic Coupling Analysis And Social Network Analysis, *Management Decision*, 58(4): 601-624.

MAHMUD, A., DING, D., & HASAN, M. (2021), *Corporate Social Responsibility: Business Responses to Coronavirus (COVID-19) Pandemic*, SAGE Open, 1-17.

MANUEL, T., & HERRON, T.L. (2020), Ethical Perspective of Business CSR and The COVID-19 Pandemic, *Society and Business Review*, DOI: 10.1108/SBR-06-2020-0086

MCQUEEN, F. (2020), *The Evolution of Organizational Ethics Initiatives and the Case for Corporate Codes of Conduct*, Senior Honors Theses.

MOURA-LEITE, R.C., & PADGETT, R.C. (2011), Historical Background Of Corporate Social Responsibility, *Social Responsibility*, 7(4): 528–539

PETKEVICIENE, M.S. (2015), CSR Reasons, Practices And Impact To Corporate Reputation, *20th International Scientific Conference Economics and Management (ICEM-2015)*.

PETRY, E.S., & TIETZ, F. (1992), Can Ethics Officers improve office ethics?, *Business & Society Review*, Summer, 92(82): 21-25.

PLANKEN, B. (2013), *Cross-Cultural Attitudes to CSR. Encyclopedia of Corporate Social Responsibility*, 643–647. DOI:10.1007/978-3-642-28036-8_595

POLONSKY, M., & JEVONS, C. (2009), Global Branding And Strategic CSR: An Overview Of Three Types Of Complexity, *International Marketing Review*, 26: 327-347.

SAHATJIAN, Z., & MACDOUGALL, A. (2016), *Ethics Scandals in Organizations*, The SAGE Encyclopedia of Industrial and Organizational Psychology, 2nd Edition, Ethics Scandals in Organizations, DOI: 10.4135/9781483386874.n148

SCHWARTZ, M.S., & CARROLL, A.B. (2003), Corporate Social Responsibility: A Three-Domain Approach, *Business Ethics Quarterly*, 13(4): 503–530

SROKA, W., & LÖRINCZY, M. (2015), The Perception of Ethics in Business: Analysis of Research Results, *Procedia Economics and Finance*, 156-163.

WINDSOR, D. (2001), The Future of Corporate Social Responsibility, *The International Journal of Organizational Analysis*, 9(3): 225-256, <http://dx.doi.org/10.1108/eb028934>

REFERENCES

- ABELL, D.F. (2006), The Future Of Strategy Is Leadership, *Journal of Business Research*, 59(3): 310-314.
- AMIR, A.M., AUZAIR, S.M., & ISMAIL, Z. (2014), Integrated Performance Measurement System In Small And Medium Enterprises: The Role Of Leadership And Decision-Making Style, *Asian Journal Of Accounting And Governance*, 5: 47-56.
- ANNING-DORSON, T. (2021), Organizational Culture And Leadership As Antecedents To Organizational Flexibility: Implications For SME Competitiveness, *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies*, 165.
- ARDI, A., DJATI, S.P., BERNARTO, I., SUDIBJO, N., YULIANEU, A., NANDA, H.A., & NANDA, K.A. (2020), The Relationship Between Digital Transformational Leadership Styles and Knowledge-Based Empowering Interaction for Increasing Organisational Innovativeness, *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 11(3): 259-277.
- ATTIANY, M.S. (2014), Competitive Advantage Through Benchmarking: Field Study Of Industrial Companies Listed In Amman Stock Exchange, *Journal Of Business Studies Quarterly*, 5(4): 41.
- AYUB, S.H., Abd MANAF, N., & HAMZAH, M.R. (2014), Leadership: Communicating Strategically In The 21st Century, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 155: 502-506.
- AZHAR, A., IKRAM, S., RASHID, S., & SAQIB, S. (2013), The Role Of Leadership In Strategy Formulation And Implementation, *International Journal Of Management & Organizational Studies*, 1(2): 32-38.
- BALMER, J.M., MUKHERJEE, A., GREYSER, S.A., JENSTER, P., VALLASTER, C., & DE CHERNATONY, L. (2006), Internal Brand Building And Structuration: The Role Of Leadership, *European Journal Of Marketing*, 761-784.
- BENDER, B.E. (2002), Benchmarking As An Administrative Tool For Institutional Leaders, *New Directions For Higher Education*, 118: 113-120.
- BESS, K.D., PERKINS, D.D., & MCCOWN, D.L. (2010), Testing A Measure Of Organizational Learning Capacity And Readiness For Transformational Change In Human Services, *Journal Of Prevention & Intervention In The Community*, 39(1): 35-49.
- BLANCHARD, K. (2018), *Leading at a Higher Level: Blanchard On Leadership And Creating High Performing Organizations*, FT Press. 3(3): 42-57.
- BROCK, J.K.U., & VON WANGENHEIM, F. (2019), Demystifying AI: What digital transformation leaders can teach you about realistic artificial intelligence, *California Management Review*, 61(4): 110-134.
- CARMEI, A., GELBARD, R., & REITER-PALMON, R. (2013), Leadership, Creative Problem-Solving Capacity, And Creative Performance: The Importance Of Knowledge Sharing, *Human Resource Management*, 52(1): 95-121.
- CHEN, L.Y., & BARNES, F.B. (2006), Leadership Behaviors And Knowledge Sharing In Professional Service Firms Engaged In Strategic Alliances, *Journal Of Applied Management And Entrepreneurship*, 11(2): 51.
- CLARKE, N., & HIGGS, M. (2016), How Strategic Focus Relates To The Delivery Of Leadership Training And Development, *Human Resource Management*, 55(4): 541-565.
- CUSUMANO, M.A., & GAWER, A. (2002), The Elements Of Platform Leadership, *MIT Sloan Management Review*, 43(3): 51.

DIRANI, K.M., ABADI, M., ALIZADEH, A., BARHATE, B., GARZA, R. C., GUNASEKARA, N., ... & MAJZUN, Z. (2020), Leadership Competencies And The Essential Role Of Human Resource Development In Times Of Crisis: A Response To Covid-19 Pandemic, *Human Resource Development International*, 23(4): 380-394.

DUMAS, C., & BEINECKE, R.H. (2018), Change Leadership In The 21st Century, *Journal of Organizational Change Management*. 31(4): 867-876.

EBERLIN, R.J., & TATUM, B.C. (2008), Making Just Decisions: Organizational Justice, Decision Making, And Leadership, *Management Decision*, 310-329.

EDWARDS, G., & GILL, R. (2012), Transformational Leadership Across Hierarchical Levels In UK Manufacturing Organizations, *Leadership & Organization Development Journal*, 25-50.

ERDOGAN, B., LIDEN, R.C., & KRAIMER, M.L. (2006), Justice And Leader-Member Exchange: The Moderating Role Of Organizational Culture, *Academy Of Management Journal*, 49(2): 395-406.

FAIRHOLM, M.R. (2009), Leadership and Organizational Strategy, *Innovation Journal*, 14(1): 2-17.

FERNANDEZ, S., & RAINEY, H.G. (2017), Managing Successful Organizational Change In The Public Sector. In *Debating Public Administration*, Routledge, 7-26.

GIBERSON, T.R., RESICK, C.J., DICKSON, M.W., MITCHELSON, J.K., RANDALL, K.R., & CLARK, M.A. (2009), Leadership And Organizational Culture: Linking CEO Characteristics To Cultural Values, *Journal of Business and Psychology*, 24(2): 123-137.

GUMUSLUOĞLU, L., & ILSEV, A. (2009), Transformational Leadership And Organizational Innovation: The Roles Of Internal And External Support For Innovation, *Journal Of Product Innovation Management*, 26(3): 264-277.

HARRIS, A., & LAKOMSKI, G. (2008), Functionally Adequate But Causally Idle: W (H) Ither Distributed Leadership?, *Journal of Educational Administration*, 159-171.

HERMAN, R.D. (2016), Executive Leadership. *The Jossey-Bass Handbook Of Nonprofit Leadership And Management*, 167-187.

ISMAIL, A., MOHAMED, H.A.B., SULAIMAN, A.Z., MOHAMAD, M.H., & YUSUF, M.H. (2011), An Empirical Study Of The Relationship Between Transformational Leadership, Empowerment And Organizational Commitment, *Business And Economics Research Journal*, 2(1): 89.

KAZMI, S.A.Z., & NAARANOJA, M. (2015), Cultivating Strategic Thinking In Organizational Leaders By Designing Supportive Work Environment!, *Procedia-Social And Behavioral Sciences*, 181: 43-52.

LEE, Y., TAO, W., LI, J.Y.Q., & SUN, R. (2020), Enhancing Employees' Knowledge Sharing Through Diversity-Oriented Leadership And Strategic Internal Communication During The COVID-19 Outbreak, *Journal of Knowledge Management*, 534-543.

LUNENBURG, F.C. (2011), Understanding Organizational Culture: A Key Leadership Asset. In *National Forum Of Educational Administration And Supervision Journal*, 29(4): 1-12.

MAAK, T., PLESS, N.M., & VOEGTLIN, C. (2016), Business Statesman Or Shareholder Advocate? CEO Responsible Leadership Styles And The Micro-Foundations Of Political CSR. *Journal of Management Studies*, 53(3): 463-493.

MEN, L.R. (2014), Why Leadership Matters To Internal Communication: Linking Transformational Leadership, Symmetrical Communication, And Employee Outcomes, *Journal Of Public Relations Research*, 26(3): 256-279.

MEN, L.R., & STACKS, D. (2014), The Effects Of Authentic Leadership On Strategic Internal Communication And Employee-Organization Relationships, *Journal Of Public Relations Research*, 26(4): 301-324.

MEN, L.R., & JIANG, H. (2016). Cultivating Quality Employee-Organization Relationships: The Interplay Among Organizational Leadership, Culture, And Communication, *International Journal Of Strategic Communication*, 10(5): 462-479.

MENON, T., & PFEFFER, J. (2003), Valuing Internal vs. External Knowledge: Explaining The Preference For Outsiders, *Management Science*, 49(4): 497-513.

MOKHBER, M., KHAIRUZZAMAN, W., & VAKILBASHI, A. (2018), Leadership and Innovation: The Moderator Role Of Organization Support For Innovative Behaviors, *Journal Of Management & Organization*, 24(1): 108-128.

MUMFORD, T.V., CAMPION, M.A., & MORGESON, F.P. (2007), The Leadership Skills Strataplex: Leadership Skill Requirements Across Organizational Levels, *The Leadership Quarterly*, 18(2): 154-166.

NAUMAN, S., KHAN, A.M., & EHSAN, N. (2010), Patterns Of Empowerment And Leadership Style In Project Environment. *International Journal Of Project Management*, 28(7): 638-649.

PARMENTER, D. (2015), *Key Performance Indicators: Developing, Implementing, And Using Winning KPIs*. John Wiley & Sons. 3(3): 101-149.

POWLEY, E.H., & TAYLOR, S.N. (2014). Pedagogical Approaches To Develop Critical Thinking And Crisis Leadership. *Journal of Management Education*, 38(4): 560-585.

RODRIGUEZ-CAMPOS, L. (2007), Establishing a Unified Vision in Collaborative Evaluations, *International Journal of Learning*, 13(11): 143-148.

SARIN, S., & O'CONNOR, G.C. (2009), First Among Equals: The Effect Of Team Leader Characteristics On The Internal Dynamics Of Cross-Functional Product Development Teams, *Journal Of Product Innovation Management*, 26(2): 188-205.

SCHOEMAKER, P.J., HEATON, S., & TEECE, D. (2018), Innovation, Dynamic Capabilities, And Leadership, *California Management Review*, 61(1): 15-42.

SIMS, R.R. (2000), Changing An Organization's Culture Under New Leadership, *Journal Of Business Ethics*, 25(1), 65-78.

SONG, Y. (2009), The Leadership Effectiveness In The Process Of Planned Organizational Change, *Public Organization Review*, 9(3): 199-212.

STEFAN, T., & NAZAROV, A.D. (2020), Challenges And Competencies Of Leadership In Covid-19 Pandemic. In *Research Technologies Of Pandemic Coronavirus Impact (RTCOV 2020)*, Atlantis Press, 518-524.

WALTERS, R.C., & SIROTIK, T. (2011), Assessing The Effect Of Project Based Learning On Leadership Abilities And Communication Skills. In *47th ASC Annual International Conference Proceedings*, 1-8.

WRIGHT, C., STURDY, A., & WYLIE, N. (2012), Management Innovation Through Standardization: Consultants As Standardizers Of Organizational Practice, *Research Policy*, 41(3): 652-662.

YUKL, G., & LEPSINGER, R. (2004). *Flexible Leadership: Creating Value By Balancing Multiple Challenges And Choices* (Vol. 223). John Wiley & Sons, 99-113.

ZACCARO, S.J., & BANKS, D.J. (2001), Leadership, Vision, And Organizational Effectiveness. *The Nature Of Organizational Leadership: Understanding The Performance Imperatives Confronting Today's Leaders*, 181-218.

ZHANG, Y., & WEI, F. (2021), Smes' Charismatic Leadership, Product Life Cycle, Environmental Performance, And Financial Performance: A Mediated Moderation Model. *Journal Of Cleaner Production*, 127-147.

REFERENCES

- AHOY, C. (2009), *Customer-Driven Operations Aligning Quality Tools and Business Processes for Customer Excellence*. New York: McGraw-Hill.
- ANDERSON, J.C., JAIN, D.C. & CHINTAGUNTA, P.K. (1992), Customer Value Assessment in Business Markets: *Journal of Business-to-Business Marketing*, 1(1): 3–29. doi:10.1300/J033v01n01_02
- ARMSTRONG, G., ADAM, S., DENIZE, S., VOLKOV, M. & KOTLER, P. (2018), *Principles of Marketing 7e* (13th Edition). Melbourne: Pearson Australia.
- ARMSTRONG, G., KOTLER, P., TRİFTS, V. & BUCHWİTZ, L.A. (2017), *Marketing an Introduction* (6th Edition). Toronto: Pearson.
- BOLTON, M. (2004), Customer Centric Business Processing. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 53(1): 44–51. doi:10.1108/17410400410509950
- BRASSINGTON, F. & PETTITT, S. (2010), *Principles of Marketing* (4th Edition). London: Prentice Hall.
- BROWN, L.R. & BROWN, C.L. (2014), *The Customer Culture Imperative: A Leader's Guide to Driving Superior Performance*. McGraw-Hill Education.
- CHARAN, R. (2007), *What the Customer Wants You to Know: How Everybody Needs to Think Differently About Sales*. London: Penguin Group.
- CLOW, K.E. & BAACK, D. (2010), *Marketing Management A Customer-Oriented Approach*. New York: SAGE Publications.
- CRASK, M., FOX, R.J. & STOUT, R.G. (1994), *Marketing Research: Principles and Applications*. New Jersey: Prentice Hall.
- DACKO, S.G. (2008), *The Advanced Dictionary of Marketing*. New York: Oxford University Press.
- DOLNICAR, S., GRÜN, B. & LEISCH, F. (2018), *Market Segmentation Analysis*. Springer. doi:10.1007/978-981-10-8818-6_2
- DRUCKER, P.F. (1993), *The Practice Of Management*. HarperCollins. doi:10.4324/9781315270548-23
- GALBRAITH, J.R. (2005), *Designing the Customer-Centric Organization*. San Francisco: Jossey-Bass.
- GATIGNON, H. & XUEREB, J.M. (1997), Strategic orientation of the firm and new product performance. *Journal of Marketing Research*, 34(1), 77–90. doi:10.2307/3152066
- GBADAMOSI, A., BATHGATE, I.K. & NWANKWO, S. (2013), *Principles of Marketing A Value-Based Approach*. England: Palgrave Macmillan.
- GREEN, M.C. & KEEGAN, W.J. (2020). *Global Marketing* (10th Edition). London: Pearson.
- GRONROOS, C. (1984), Internal marketing – Theory and Practice. In *The American Marketing Association 3rd Conference on Services Marketing, Services Marketing in a Changing Environment Vol. III*. (pp. 41–47). Chicago: American Marketing Association.
- GUNTHER, R.E. (2009), Peter Drucker—The Grandfather of Marketing: An Interview with Dr. Philip Kotler. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 37(1): 17–19. doi:10.1007/s11747-008-0105-1

HEMEL, C. & RADEMAKERS, M.F. (2016), Building Customer-centric Organizations: Shaping Factors and Barriers. *Journal of Creating Value*, 2(2): 211–230. doi:10.1177/2394964316647822

KENTON, W. (2021), Customer. *Business Essentials*. <https://www.investopedia.com/terms/c/customer.asp> (20.05.2021).

KERIN, R.A., HARTLEY, S.W. & RUDELIUS, W. (2013), *Marketing The Core* (5th Edition). New York: McGraw-Hill.

KOTLER, P. (2000), *Marketing Management , Millenium Edition*. Boston: Prentice Hall. doi:10.1016/0024-6301(90)90145-T

KOTLER, P. (2003), *Marketing Insights from A to Z. Journal of Chemical Information and Modeling* (C. 53). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

KOTLER, P. & ARMSTRONG, G. (2008), *Principles of Marketing* (12th Edition). London: Pearson Education Limited.

KOTLER, P., ARMSTRONG, G., HARRIS, L.C. & HE, H. (2020), *Principles of Marketing* (8th Edition). Harlow: Pearson Education Limited.

KOTLER, P., ARMSTRONG, G., SAUNDERS, J. & WONG, V. (1999), *Principles of Marketing* (2nd Edition). London: Prentice Hall Europe.

KOTLER, P. & KELLER, K.L. (2012), *Marketing Management* (14th Edition). Boston: Prentice Hall.

LAMB, C.W., HAIR, J.F. & MCDANIEL, C. (2018), *MKTG. Principles of Marketing* (11th Edition). Boston: Cengage Learning.

LAMB, C.W., HAIR, J.F., MCDANIEL, C. & SHEARER, J. (2019), *MKTG Principles Of Marketing* (4th Edition). Toronto: Nelson Education Ltd.

MOTHERSBAUGH, D.L., HAWKINS, D.I. & KLEISER, S.B. (2020), *Consumer Behavior: Building Marketing Strategy* (14th Edition). New York: McGraw-Hill. doi:10.2307/1251656

MUKERJEE, K. (2013), Customer-oriented Organizations: A Framework for Innovation. *Journal of Business Strategy*, 34(3): 49–56. doi:10.1108/JBS-Jun-2012-0013

NICKELS, W.G. (1978), *Marketing Principles*. London: Prentice-Hall.

PARNIANGTONG, S. (2017), *Competitive Advantage of Customer Centricity*. Singapore: Springer. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edebk&AN=1609199&site=eds-live> (21.05.2021).

PEARCE, D.W. (1982), *The MIT Dictionary of Modern Economics* (4th. ed.). Great Britain: MIT Press. doi:10.2307/477675

PERVEZ, A. (2009), *Get Your Black Belt in Marketing: 81 Power Moves to Outperform, Outmaneuver, and Outsmart the Competition*. New York: Morgan James Publishing.

RUSSELL, E. (2010), *The Fundamentals of Marketing. Choice Reviews Online* (C. 47). Switzerland: AVA Publishing. doi:10.5860/choice.47-5122

SHEENA, J. (2019), How to Become a Customer-Centric Business in 7 Steps. *Sales Management*. <https://fitsmallbusiness.com/customer-centric-business/> adresinden erişildi.

SHETH, J.N., SISODIA, R.S. & SHARMA, A. (2000), The Antecedents and Consequences of Customer-Centric Marketing. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 28(1): 55–56. <file:///C:/Users/Helena/Desktop/cita??es/cluster 4/sheth el al 2000.pdf> (22.05.2021).

SOLOMON, M.R., MARSHALL, G.W. & STUART, E.W. (2018), *Marketing, Real people, Real choices* (9th Edition). USA.: Pearson.

SRIKANTH, A. (2021), How To Become a Customer-Centric Business (Strategy + Tips). <https://freshdesk.com/customer-engagement/customer-centric-company-blog/#3> (22.05.2021).

THOMPSON, R.G. (2014), *Hooked On Customers: The Five Habits of Legendary Customer-Centric Companies*. Customer Think.

TSENG, M.M. & PILLER, F.T. (2003), Heading Towards Customer Centric Enterprises. M.M. TSENG and F.T. PILLER, In *The Customer Centric Enterprise* (p. 1–527). Berlin: Springer Verlag. doi:10.1007/978-3-642-55460-5

WILLIAMS, D.S. (2014), *Connected CRM: Implementing a Data-Driven, Customer-Centric Business Strategy*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

WILMSHURST, J. & MACAY, A. (2002), *Fundamentals and Practice of Marketing* (4th Edition). Oxford: Butterworth-Heinemann.

REFERENCES

- ALTUNISIK, R., OZDEMIR, S., & TORLAK, O. (2001), *Modern Pazarlama, DeğişimYayıncılık*.
- BATZER, E. (2019), *Marketing Strategies and Distribution Channels for Foreign Companies in Japan*. Routledge.
- CAN, A. (2010), *Reklam Stratejilerinin Yeni Ürün Performansına Etkisi*, Master Thesis, Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.
- DEGER, A. (2010), *Yeni Bir Ürün Geliştirmede Ve Ürünün Tanıtılmasında Uygulanan Stratejiler Ve İlaç Sektöründe Bir Uygulama*, Master Thesis, İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- DIXON, D.F. (1990), Marketing As Production: The Development Of A Concept, *Journal of The Academy Of Marketing Science*, 18(4): 337-343.
- ELIASHBERG, J., & STEINBERG, R. (1987), Marketing-Production Decisions In An Industrial Channel Of Distribution, *Management Science*, 33(8): 981-1000.
- ELIASHBERG, J., & STEINBERG, R. (1993), Marketing-production joint decision-making. *Handbooks in Operations Research And Management Science*, 5: 827-880.
- ERDOGAN, B.Z. & EROGLU, E. (2012), *Pazarlama Yönetimi*, Anadolu Üniversitesi.
- EROGLU, A.H. (2005), *Endüstriyel İşletmelerde Dağıtım Kanalları Seçimi Ve Dizaynı*, Asil Yayın Dağıtım.
- GALKIN, A. (2015), Distribution Channels Management in Different Regions, *Management*, 1(2): 92-96.
- GEZER, F. (2014), *Yeni Ürün Geliştirme Projelerinde, Fonksiyonel Çeşitlilik, Takım Zekası Ve Performans*, Master Thesis, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- GUMUS, S. (2013), *Pazarlamada Markalaşma Stratejileri*. Hiperlink Eğit. İlet. Yay. San. Tic. Ve Ltd. Sti..
- KOTLER, P., & ARMSTRONG, G. (2001), *Principles of Marketing*, Prentice Hall International, Inc.
- KOTZAB, H. (1999), Improving Supply Chain Performance by Efficient Customer Response? A Critical Comparison of Existing ECR Approaches, *Journal of Business and Industrial Marketing*, 14(5/6): 364-377.
- KOYUNCU, E. (2011), *Yeni Ürün Geliştirme Projelerinde Çoklu Faaliyet Çakıştırmalı Durum İçin Çizelgeleme*, Doctoral Dissertation, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- KUMAR, K.R., Loomba, A.P., & Hadjinicola, G.C. (2000), Marketing–Production Coordination In Channels Of Distribution. *European Journal of Operational Research*, 126(1): 189-217.
- LEI, S.S.I., NICOLAU, J.L., & WANG, D. (2019), The Impact Of Distribution Channels On Budget Hotel Performance, *International Journal of Hospitality Management*, 81: 141-149.
- MARIYONO, J., WASKITO, J., KUNTARININGSIH, A., GUNISTIYO, G., & SUMARNO, S. (2019), Distribution Channels Of Vegetable Industry In Indonesia: Impact On Business Performance. *International Journal of Productivity and Performance Management*.
- MENTZER, J.T., STANK, T.P., & ESPER, T.L. (2008), Supply Chain Management And Its Relationship To Logistics, Marketing, Production, And Operations Management, *Journal of Business Logistics*, 29(1): 31-46.

- MUCUK, I. (2004), *Pazarlama İlkeleri*, Türkmen Kitabevi: İstanbul .
- MUCUK, I. (2010), *Pazarlama İlkeleri Ve Yönetimi İçin Örnek Olaylar*; Türkmen Kitabevi: İstanbul, 417s.
- SCHEGG, R., STANGL, B., FUX, M., & INVERSINI, A. (2013), Distribution Channel Sand Management In The Swiss Hotel Sector. In *Information And Communication Technologies In Tourism*, pp. 554-565. Springer, Berlin, Heidelberg.
- SUER, I., (2000), *Pazarlama Yönetiminde Sayısal Modeller Yoluyla Karar Verme*, Gazi Üniversitesi: Ankara.
- SUMER, S.I., & ESER, Z. (2006), Pazarlama Karması Elemanlarının Evrimi, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1): 165-186.
- TATLIDIL, R., & Oktav, M. (1992), *Pazarlama Yönetimi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- TEK, B.O. (1997), *Pazarlama İlkeleri: Global Yönetimsel Yaklaşım Türkiye Uygulamaları*, İzmir.
- TENEKECİOĞLU, B. (2007), *Pazarlama Yönetimi* (No. 1478). Anadolu Üniversitesi.

REFERENCES

- AAMODT, M.G. (2016), *Industrial/Organizational Psychology: An Applied Approach* (8th Edition). MA: Cengage Learning.
- ABELE, A.E. & VOLMER, J. (2011), Dual-career Couples: Specific Challenges for Work-life Integration. (Eds. S. Kaiser, M.J. Ringlstetter, D.R. Eikhof, & M. Pina e Cunha) *Creating Balance?* (pp. 173–189). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-642-16199-5_10.
- AKCAKANAT, T. (2009), İnsan Kaynakları Yönetiminde Performans Değerlendirme: Isparta İl Emniyet Müdürlüğü'nde Bir Uygulama, Master Thesis, Süleyman Demirel University, Isparta.
- ALI, M., AHMAD, Z. & IQBAL, J. (2012), Human Resource Planning: A Key to Internal and External Fit. *African Journal of Business Management*, 6(27): 7938-7941.
- AL-QUDAH, M.K.M., OSMAN, A., ABHALIM, M.S., & AL-SHATANAWI, H.A. (2014), The Effect of Human Resources Planning and Training and Development on Organizational Performance in the Government Sector in Jordan, *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 4(4): 79-85.
- ANYIM, F.C., IKEMEFUNA, C.O. & SHADARE, A.O. (2011), Internal Versus External Staffing in Nigeria: Cost-Benefit Implications, *Journal of Management and Strategy*, 2(4):35-42.
- ARA, K. & AKBAR, A. (2016), A Study of Impact of Moonlighting Practices on Job Satisfaction of the University Teachers, *Bulletin of Education and Research*, 38(1): 101-116.
- ARGUE, M. (2015), *The Importance of the Strategic Recruitment and Selection Process on Meeting an Organizations Objectives*. Master of Business Administration, Dublin Business School.
- ARMSTRONG, M. (2006), *A Handbook of Human Resource Management Practice*, (10th Edition), Kogan Page, London.
- ARNOLD, J., & RANDALL, R. (2010), *Work Psychology: Understanding Human Behavior in the Workplace* (5th Edition). Italy: Pearson Education Limited.
- BREAUGH, J.A. (2009), *Recruiting and Attracting Talent: A Guide to Understanding and Managing the Recruitment Process*. Alexandria, VA: SHRM Foundation.
- CAPKO, J. (2003), Five Steps to a Performance Evaluation System, *Family Practice Management*. 43-48.
- CECH, M., YAO W., SAMOLEJOVA, A., LI, J. & WICHER P. (2016), Human Resource management in Chinese manufacturing companies, *Perspectives in Science*, 7: 6-9.
- CONNELLY, C.E., FIESELER, C., ČERNEC, M., GIESSNER, S.R., & WONG, S.I. (2021), Working in the digitized economy: HRM theory & Practice. *Human Resource Management Review*. 31: 1-7.
- DEADRICK, D.L., & Stone, D.L. (2014), Human Resource Management: Past, Present and Future. *Human Resource Management Review*, 24(3): 193-195.
- DEMİR, V. (2009), *Performans Değerlendirme Sistemi ve Bir Örnek Şirket İncelemesi*, Master Thesis, Ankara University, Ankara.
- ECE, S. (2018), İnsan Kaynakları Seçme ve Yerleştirme Stratejileri, ÖZDAŞLI, K.; DEMİR, C.; TIRE, O. ARVAS, İ.S. & ODABAŞ, U.K. In *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Alanında Yenilikçi Yaklaşımlar*, Cilt 1. 593-608. Gece Akademi, Ankara.
- GUNEY, S. (2019), *İnsan Kaynakları Yönetimi*, (3rd Edition), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

JEHANZEB, K. & BASHIR, N.A. (2013), Training and Development Program and its Benefits to Employee and Organization: A Conceptual Study, *European Journal of Business and Management*, 5(2): 243-252.

ORUCU, E., KILIC, R., & KILIC, T. (2007), Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller: Balıkesir İli Örneği, *Yönetim ve Ekonomi*, 14(2): 117-135.

OZGEN, H. & YALÇIN, A. (2018), *İnsan Kaynakları Yönetimi Stratejik Bir Yaklaşım*, (4th Edition), Akademisyen Kitapevi, Ankara.

ROBBINS, S.P. & JUDGE, T.A. (2018), *Essentials of Organizational Behavior* (14th Edition). Harlow: Pearson.

RUBERY, J. (2015). Change at Work: Feminisation, Flexibilisation, Fragmentation and Financialisation. *Employee Relations*, 37(6): 633-644.

TUBEY, R., ROTICH, K.J., & KURGAT, A. (2015), Evolution and Development of Human Resource Management: A Contemporary Perspective. *European Journal of Business and Management*. 7(9): 139-149.

SAMWEL, J.O. (2018). Human Resource Planning as an Important Practice to Anticipate Future Human Resource Requirements of the Organization – Literature review. *International Journal of Research in Business Studies and Management*, 5(3): 24-30.

VINEETH, G. (2017), The Role of Human Resource Planning, SKRIPAK, S. J. & POFF, R., In *Fundamentals of Business*, (2020), (3rd Edition), Blacksburg, VA: VT Publishing.

STOREY, J. (1995), *Human Resource Management: A Critical Text*, London: Routledge.

SUTANTO, E.M. (2000), Forecasting: The Key to Successful Human Resource Management, *Jurnal Manajemen & Kewirausahaan*, 2(1): 1-8.

SIMSEK, M.S. & OGE, H.S. (2015), *İnsan Kaynakları Yönetimi*, (6th Edition), Konya, Eğitim Yayınevi.

VAN DIJK, D. & SCHODL, M.M., (2015), Performance Appraisal and Evaluation, WRIGHT, J.D., *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, (2nd Edition), Vol 17. Oxford: Elsevier. pp. 716–721.

VINEETH, G. (2017), The Role of Human Resource Planning in The Human Resource Network. *International Journal of Creative Research Thoughts*, 23.

WOLNIAK, R. (2018), Methods of Recruitment and Selection of Employees on the Example of the Automotive Industry. *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Seria Organizacja i Zarządzanie*, 128: 475-483.

YANG, W., Niven, K. & Johnson, S. (2019), Career Plateau: A Review of 40 Years of Research. *Journal of Vocational Behavior*, 286-302. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2018.11.005>.

REFERENCES

- AKAR, E., & KAYAHAN, C. (2007), *Elektronik Ticaret ve Elektronik İş Uygulamalar-Modeler –Stratejiler*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- AKYAZI, A. (2018), Dijitalleşen Ticaret: Yaşlı Dostu E-Ticaret Siteleri Üzerine Bir Araştırma, *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 8(4): 602-614.
- АЗРИЛЯН А.Н. (2008), Большой экономический словарь, Институт новой экономики, С. 856.
- CANPOLAT, O. (2001), *E-Ticaret ve Türkiye'deki Gelişmeler*, T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü Yay, Ankara.
- DICLE, E., et al. (2019), *E-Ticaretin Gelişimi, Sınırların Aşılması ve Yeni Normlar*, İstanbul: Deloitte Digital-TUSIAD.
- DIKKAYA, M., & AYTEKIN, I. (2018), Küresel E-Ticaret ve Türkiye, *JEBPIR*, 4(1-2): 66-88.
- DYIKANOV, K., & BAYNAL, K. (2021), Dijital Çağda Global Markalar ve Kırgızistan'daki Start-up'lar İçin Öneriler, *Yönetim Araştırmaları/Mühendislik Uygulamaları Sempozyumu*. İstanbul.
- ELIBOL, H., & KESICI, B. (2004), Çağdaş İşletmecilik Açısından Elektronik Ticaret, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0(11): 303-329.
- GLOVER, S.M., et al. (2002), *E-Business: Principles and Strategies for Accountants*, New Jersey: Prentice-Hall.
- ГОЛДОВСКИЙ, Игорь (2001), Безопасность платежей в Интернете, Санкт-Петербург: Издательский Дом Питер.
- GRANDON, E.E., & PEARSON, M.J. (2004), Electronic Commerce Adoption: An Empirical Study of Small and Medium US Businesses, *Information and Management*, 42(1): 197– 216.
- HASANAT, M.W., et al. (2020), The Impact of Coronavirus (Covid-19) on E-Business in Malaysia, *Asian Journal of Multidisciplinary Studies*, 3(1): 85-90.
- JONES, K., & LEONARD, L. (2016), Applying the Multidimensional Ethics Scale, C2C E-Commerce, *Issues in Information Systems*, 17(1): 26-36.
- КУБКИНА, Юлия .С. (2012), Электронная коммерция: Роль, понятия, направления развития, *Terra Economicis*, 2: 53-57.
- KUNESOVA, H., & EGER, L. (2017), Evaluation And Comparison Of B2B E-Commerce Intensity In EU Member States, *Ekonomie a Management*, 20(4): 151-167.
- KUTZ, M. (2016), *Introduction To E-Commerce: Combining Business And Information Technology*, London: Bookboon.
- LAUDON, K.C., & TRAVER, C.G. (2017), *E-Commerce: Business, Technology, Society*, Boston: Pearson.
- MACGREGOR, R., & VRAZALIC, L. (2005), Role of Small Business Strategic Alliances in the Perception of Benefits and Disadvantages of E-Commerce Adoption in SMEs, KHOSROW-POUR, M., In *Advanced Topics in Electronic Commerce*, Hershey: Idea Group Publishing.
- MANVI, S.S., & VANKATARAM, P. (2005), An Intelligent Product-Information Presentation in E-commerce, *Electronic Commerce Research and Applications*, 4(3): 220–239.

MINAZ, A., & CETINKAYA BOZKURT, O. (2017), Üniversite Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeylerinin Ve Kullanım Amaçlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Me-hmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21): 268-286.

MOHTARAMZADEH, M., et al. (2017), B2B E-Commerce Adoption in Iranian Manufacturing Companies: Analyzing the Moderating Role of Organizational Culture, *International Journal of Human-Computer Interaction*, 34(7): 1-20.

MUCUK, I. (2001), *Pazarlama İlkeleri*, İstanbul: Türkmen Kitabevi.

MOU, J., et al. (2019), Bibliometric and Visualized Analysis of Research on Major ECommerce Journals Using Citespace, *Journal of Electronic Commerce Research*, 20(4): 219-237.

ПАРИЩЕНЦЕВ, А.А., и ШИМУК, А. (2000), Проблема и перспективы развития электронных магазинов. Маркетинг в России и за рубежом, 1(3): 85.

SATAR, N.S.M. (2019), Customer Value Proposition for E-Commerce: A Case Study Approach, *International Journal of Advanced Computer Science and Applications*, 10(2): 454- 458.

TAHER, G. (2021), E-Commerce: Advantages and Limitations, *International Journal of Academic Research in Accounting Finance and Management Sciences*, 11(1): 153-165.

TOPRAK, N.G. (2014), B2B E-Ticaret'in Tam Rekabet Piyasası Çerçevesinde Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği, *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(1): 69.

TURBAN, E., et al. (2002), *Electronic Commerce 2002: A Managerial Perspective*, USA: Prentice Hall.

TURBAN, E., et al. (2015), *Electronic Commerce: A Managerial And Social Networks Perspective*, Switzerland: Springer.

UNCTAD (United Nations Conferences on Trade Development) (2021), *Estimates Of Global E-Commerce 2019 And Preliminary Assessment Of Covid-19 Impact On Online Retail 2020*. Retrieved from: https://unctad.org/system/files/official-document/tn_unctad_ict4d18_en.pdf (Data of access: 17.05.2021).

WBA (World Benchmarking Alliance) (2020), *Digital Inclusion Benchmark Synthesis Report*. Retrieved from: <https://www.worldbenchmarkingalliance.org/research/synthesis-report-digital-inclusion-benchmark-2020/> (Data of access: 17.05.2021).

YILMAZ, T.O., & BAYRAM, O. (2020), COVID-19 Pandemi Döneminde Türkiye'de E-Ticaret Ve E-Ihracat, *Kayseri Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2): 37-54.

YUKCU, S., & GONEN, S. (2009), Türkiye'de Elektronik Ticaretin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Uygulama Önerileri, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(2): 1-13.

Internet Sources

URL-1: www.inet-tr.org.tr/inetconf9/bildiri/89.pdf (27.04.2021).

URL-2: www.internetworldstats.com/stats.htm (10.04.2021).

URL-3: www.brandfinance.com (20.04.2021).

URL-4: www.cisco.com/c/en_au/about/who-is-head.htm (18.04.2021).

URL-5: www.interbrand.com/best-global-brands/cisco/ (19.04.2021).

URL-6: www.activities.alibaba.com/alibaba/following-about-alibaba (20.04.2021).

URL-7: www.ebayinc.com/company (20.04.2021).

URL-8: www.interbrand.com/best-global-brands/ebay/ (20.04.2021).

- URL-9: www.statista.com/statistics/448892 (29.04.2021).
- URL-10: www.statista.com/topics/2495/b2bmarketing/ (19.04.2021).
- URL-11: <https://www.statista.com/statistics/452236> (20.04.2021).
- URL-12: www.investopedia.com/terms/c/ctoc.asp (04.05.2021).
- URL-13: www.internetworldstats.com/emarketing.htm (05.05.2021).
- URL-14: www.datareportal.com/global-digital-overview (10.05.2021).
- URL-15: www.mto.org.tr/uploads/Mto/contentFile_720_693354771d8253590.pdf (08.05.2021).
- URL-16: <https://www.ibm.com/tr-tr/topics/edi-electronic-data-interchange> (08.05.2021).
- URL-17: www.ecommerceguide.com/guides/ecommerce-payment-stats (08.05.2021).
- URL-18: www.statista.com/statistics/276445 (15.04.2021).
- URL-19: www.merchantsavvy.co.uk/mobile-payment-stats-trends/ (10.05.2021).
- URL-20: www.bigcommerce.com/blog/ecommerce-website-security/ (14.05.2021).
- URL-21: www.localveri.com.tr/blog/e-ticaret-2/koronavirusun-etkileri-her-alanda-dijitallesme/ (10.05.2021).
- URL-22: www.global-e-commerce-adoption-and-growth-continues-at-breakneck-levels/ (14.05.2021).
- URL-23: www.ipc.be/sector-data/e-commerce/articles/global-e-commerce-trends. (15.05.2021).
- URL-24: www.ticimax.com/blog/corona-virusun-covid-19-e-ticarete-etkisi-nedir (17.05.2021).
- URL-25: www.washingtonpost.com/technology/2020/11/27/amazon-shipping-competitive-threat/ (17.05.2021).
- URL-26: <https://www.digitalsilk.com/challenges-of-ecommerce>. (17.05.2021).

REFERENCES

- AKATAY, A. (2003), Örgütlerde Zaman Yönetimi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10: 281-300.
- AKCINAR, S. (2014), Örgütsel Zaman Yönetimi ve Etkin Zaman Kullanımı, Master Thesis, İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ATASEVER, M. (2017), Sanal Örgütlerde, Örgüt Kültürünü Etkileyen Unsurların, Geleneksel Örgüt Yapısından Farklılıkları ve Sanal Örgütlerde Bir Uygulama, *Doğu Anadolu Sosyal Bilimlerde Eğilimler Dergisi*, 1(1): 63-75.
- CAGLAR, M. (2009), *Dünya ve Türkiye’de Yeni Ekonominin Etkileri ve Eleştirileri*, Master Thesis, Karaman: Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi.
- CLAESSENS, B.J.C., et al. (2007), A Review of The Time Management Literature, *Personnel Review*, 36(2): 255-276.
- DEMIREL, E.T., & RAMAZANOGLU, F. (2005), Yöneticiler Açısından Etkin Zaman Yönetimi Tekniklerinin Değerlendirilmesi, *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, s. 30-35.
- EROGLU, F., & BAYRAK, S. (1994), Örgüt Faaliyetleri Açısından Zaman Yönetimi, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 10(3-4): 255-270.
- GUCLU, N. (2001), Zaman Yönetimi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 25(25): 87-106.
- GURBUZ, M., AYDIN, A., AYDIN, H. (2012), Zaman Kavramı ve Yönetimi, *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi/KSU Journal of Social Sciences*, 9(2): 1-20.
- KARADAG, K. (2013), Zaman Yönetimi ve Yöneticiler, *İdarecinin Sesi Dergisi*, 155(1): 99-103.
- KARUPPUSAMI, G., & GANDHINATHAN, R. (2006) Pareto Analysis of Critical Success Factors of Total Quality Management, *The TQM Magazine*, 18(4): 372-385.
- KLEFSJO, B. et al. (2001), Six Sigma Seen As A Methodology For Total Quality Management, *Measuring Business Excellence*, 5(1): 31-35.
- KOÇEL, Tamer (2015). İşletme Yöneticiliği, 16th Edition, İstanbul: Beta Basım.
- KUCUKALTAN, D., et al. (2013), Etkili Zaman Yönetimi Uygulamalarında Yöneticileri Engelleyen Zaman Tuzakları: Edirne İl Merkezindeki Tekstil Fabrikalarında Görev Yapan Yöneticiler Üzerinde Bir Araştırma, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 1: 65-73.
- LAKEIN, A., & LEAKE, P. (1973), *How to Get Control of Your Time and Your Life*, New York: New American Library.
- ORUCU, E. et al. (2007), Farklı Sektörlerde Faaliyetlerini Sürdüren İşletmelerde Zaman Yönetimi Üzerine Ampirik Bir Araştırma: Bursa İli Örneği, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20): 9-31.
- OZDEMIR, A. (2006), *Farklı Örgüt Kültürü Olan İşletmelerde Zaman Yönetimi Üzerine Ampirik Bir Araştırma: Bursa İli Örneği*, Master Thesis, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.
- OZER, M.A. (2012), Çalışma Hayatında Zaman Tuzakları ve Zamanı Etkin Yönetmek, *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 1(2): 44-75.
- SAHIN, D.C. (2015), *Verimli Örgüt Yönetimi İçin Zaman Yönetimi: Bir Özel Hastane Örneği*, Master Thesis, Ankara: Atılım Üniversitesi.

SEVİM KILIC, S. (2015), *Zaman Yönetimi ve Zamanı Etkin Kullanma (Rize Aile Hekimliği Çalışanları Örneği)*, Master Thesis, İstanbul: Beykent Üniversitesi.

TDK (2021). <https://sozluk.gov.tr/> (E.T: 22.05.2021).

TURENGUL, M. (2005), Üretim ve Hizmet İşletmeleri Açısından Yönetim ve Organizasyon Yaklaşımlarına Toplu Bir Bakış (Klasik-Neoklasik-Modern-Neomodern Yaklaşımlar), *Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, S. 9, s. 107-120.

URL-1: <https://kilavuzu.com> (E.T.: 18.05.2021).

URL-2: www.liderlikokulu.com.tr (E.T.: 20.05.2021).

URL-3: www.projeyonetimi.com (E.T.: 20.05.2021).

URL-4: <https://slideplayer.biz.tr> (E.T.: 22.05.2021).

VATAN, F., & ALTUG OZSOY, S. (2002), Zaman Yönetimi, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 18(1-3): 89-103.

YILMAZ, V. (2020), Üst Düzey Yöneticilerde Etkin Zaman Yönetimi: Fırat Üniversitesi Örneği, Master Thesis, Elazığ: Fırat Üniversitesi.

REFERENCES

- ACIBOZLAR, O. (2006), *Yönetici Hemşirelerin Karar Verme Stratejileri ve Yaratıcılık Düzeyleri*, Unpublished Master's Thesis, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- AKGEMCİ, T. (2015), *Stratejik Yönetim*, 4th Edition, Ankara: Gazi Kitabevi.
- AMASON, A.C. (1996), Distinguishing The Effects Of Functional And Dysfunctional Conflict On Strategic Decision Making: Resolving A Paradox For Top Management Teams, *Academy Of Management Journal*, 39(1): 123-148.
- APILIOGULLARI, L. (2020), Yalın Altı Sigma ve Endüstri 4.0 Entegrasyonu ile Kalite İyileştirme Vaka Çalışması, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(5): 1497-1504.
- ARSLAN, S. (2021), Bulaşıcı Hastalıklarda Yönetim ve Yasal Boyut, KARATAY, G., & BAS GURARSLAN, N., In *Bulaşıcı Hastalıklar Epidemiyolojisi, Yönetimi ve Bakımı*, Adana: Çukurova Nobel Kitabevi.
- AYDIN, B. (2020), *Altı Şapkalı Düşünme Tekniğinin Ortaokul Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Okuma Becerilerini Geliştirmelerine Etkisi*, Unpublished Doctoral Dissertation, Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- AYDOĞAN, E., & AKGEMCİ, T. (2016), İnsan Kaynakları Yönetiminde Performans Değerlendirme, SIMSEK, M.S., CELIK, A., & AKATAY, A., In *İnsan Kaynakları Yönetimi*, Konya: Eğitim Yayınevi.
- BAKAN, I., & BUYUKBESE, T. (2005), Katılımcı Karar Verme: Çalışanlar Hangi Düzeyde Kararlara Katılmak İsterler?, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2): 23-47.
- BAŞAR, A.B. (1998), İşletmelerin Stratejik Planlama ve Karar Alma Sürecinde Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri ve Önemi: TUSAŞ Motor Sanayi A.Ş. Uygulaması, Unpublished Master's Thesis, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- CAN AYAZ, H., & SEMERCI, N. (2007), Altı Şapkalı Düşünme Tekniğinin İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi, *Eğitim ve Bilim*, 32(145): 39-52.
- CALIK, T., SEZGİN, F., & CALIK, C. (2019), *Yönetimde Problem Çözme Teknikleri*, 3th Edition, Ankara: Pegem Akademi
- ÇAM, S., & TUMKAYA, S. (2007), Kişilerarası Problem Çözme Envanteri'nin (KPÇE) Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 28(3): 95-111.
- CAYDERE, O., & KAYA, B. (2021), İlköğretim Öğrencilerinin Sanatsal Yaratıcılıklarının Geliştirilmesinde Beyin Fırtınası Tekniğinin Etkisi, *İdil*, 78: 326-337.
- CETIN, F., BASIM, N., & KARATAŞ, M. (2011), Çalışanların Problem Çözme Becerilerinde Örgütsel Adalet Algısı ve İş Tatmininin Rolü, *Yönetim ve Ekonomi*, 18(1): 71-85.
- CURUK, S.A. (2007), *İşletmelerde Karar Verme Sürecinin Etkinliği Bakımından Yönetim Bilgi Sistemlerinin Rolü: Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma*, Unpublished Master's Thesis, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- D' ZURİLLA T.J., & NEZU A.M. (2007), *Problem Solving Therapy: A Positive Approach To Clinical Intervention*, 3rd Edition, Springer Publishing Company.

ERTAN, K.Z. (2011), Örgüt Metaforlarında Liderlik: Kavramsal Bir Çözümleme, *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 135-158.

GILIC, F., CELIKTEN, M., CELIKTEN, Y., & YILDIRIM, A. (2019), Karar Verme Süreci, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2): 581-592.

GOKCEARSLAN CIFCI, E., & GONEN, E. (2011), Sosyal Hizmet Uygulamalarında Etik Karar Verme Süreci, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(2): 149-160 .

GOKER, A.Z., & UCOK, T. (2006), Aile İşletmeleri ve Karar Verme Süreci, Köklü Aile İşletmelerinde Bir Uygulama, 2. *Aile İşletmeleri Kongresi*, İstanbul Kültür Üniversitesi.

HEPPNER, P.P., & BAKER, C.E. (1997), Applications of the Problem Solving Inventory, *Measurement & Evaluation in Counseling & Development*, 29(4): 229-313.

KAHVECI, N. (2018), Süreç İyileştirmede Problem Çözme Teknikleri, *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 5(3): 192-200.

KESKIN, U. (2017), Performans Değerlendirme Hatalarının Adler Ekolü Açısından İncelenmesi, *Kesit Akademi Dergisi*, 9: 18-35.

KIVRAK, E. (2001), *Karar Vermede Çok Kriterli Yaklaşım Ve Analitik Hiyerarşi Yöntemi*, Unpublished Master's Thesis, Ankara: Başkent Üniversitesi

KOCABAS, C., & SAVAS, A.F. (2019), Sanayide Enerji Maliyetlerinin Azaltılması, *EN-SCON'19 – Spring, International Congress of Energy, Economy and Security*.

KOCEL, T. (2011), İşletme Yöneticiliği, 13th Edition, Beta Yayın: İstanbul.

KOZAK, M., & COSAR, Y. (2009), Üniversite Adaylarının ÖSYS Tercihlerinde Kullandıkları Karar Verme Stratejileri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 59(59): 399-420.

KOSE, E. (2019), Karar Verme Tarzları ile Sorun Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin Araştırılması, *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(4): 49-60.

NALBANT, I. (2013), *Yöneticilerin Problem Çözme Becerilerinde İş Doyumunun Ve Algılanan Örgütsel Desteğin Rolü*, Unpublished Master's Thesis, İstanbul, Harp Akademileri.

ONCUL, B. (2013), İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme Becerilerine İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri, Unpublished Master's Thesis, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

OZCAN, K. (1999), *Yöneticilerde Karar Verme ile Kaygı İlişkileri*, Unpublished Master's Thesis, İstanbul: Marmara Üniversitesi

OZCAN, S. (2001), İstatistiksel Proses Kontrol Tekniklerinden Pareto Analizi Ve Çimento Sanayiinde Bir Uygulama, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(2): 151-174.

PAPATYA, G., & UYGUR, M.N. (2019), Factors Affecting Strategic Decision Making: A Research İn International Transportation Sector Enterprises, *KAUJEASF*, 10(19): 338-358.

PHILLIPS, S.D., PAZIENZA, N.J., & FERIN, H.H. (1984), Decision Making Styles and Problem Solving Appraisal, *Journal of Conseling Psychology*, 31(4): 497-502.

SAGIR, C. (2006), *Karar Verme Sürecini Etkileyen Faktörler ve Karar Verme Sürecinde Etiğin Önemi: Uygulamalı Bir Araştırma*, Unpublished Master's Thesis, Edirne: Trakya Üniversitesi.

SARIKAYA, M., & ATILLA, G. (2018), Hekimlerde Duygusal Zekânın Karar Verme Stilleri Üzerine Etkisi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(4): 1351-1369.

SCHUNK, D.H. (2004), *Learning Theories: An Educational Perspective*, New York, Ny, England: Macmillan Publishing Co, Inc.

- SEVINC, A. (2014), Problem Çözme Teknikleri, HARMANCI, F.M., GOZUBENLI, M., & ALAC, A.E., In *Güvenlik Sektöründe İnsan İlişkileri*, Ankara, Nobel Yayınevi.
- SIM R.R. (2007), *Managing Organizational Behavior*, Information Age Publishing, Charlotte.
- SIMSEK, M.S., CELIK, A., & AKGEMCI, T. (2015), *Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış*, 9th Edition, Konya: Eğitim Yayınevi.
- SIMSEK, M.S., & CELIK, A (2014), *Yönetim ve Organizasyon*, 16th Edition, Konya, Eğitim Yayınevi.
- TASDELEN, A. (2001), Öğretmen Adaylarının Bazı Psiko Sosyal Değişkenlere Göre Karar Verme Stilleri, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(10): 40-52.
- TURK DUL KURUMU (2021), www.sozluk.gov.tr, Erişim Tarihi: 09.05.2021.
- TEKELI KIRICI, E. (2020), *Mükemmeliyetçiliğin Problem Çözme Becerisine Etkisinde Duygusal Zekânın Aracı Rolü: Turist Rehberlerine Yönelik Bir Uygulama*, Doctoral Dissertation, Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- TEKIN, M. (2008), *Sayısal Yöntemler*, Ankara: Nobel Kitap.
- TEKIN, O.A. (2009), *Yönetimde Karar Verme: Batı Antalya Bölgesinde Bulunan Beş Yıldızlı Otel İşletmelerindeki Çeşitli Departman Yöneticilerinin Karar Verme Stilleri Tespit Etmeye Yönelik Uygulamalı Bir Araştırma*, Unpublished Master's Thesis, Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- TUNCER, P. (2013), Örgütlerde Performans Değerlendirme ve Motivasyon, *Sayıstay Dergisi*, 88: 87-108.
- TURNUKLU, E.B., & YESILDERE, S. (2005), Problem, Problem Çözme ve Eleştirel Düşünme, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3): 107-123.
- USTABASI, B. (2019), *Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencilerinde Kişilerarası İlişki İle Danışmanlık Öz-Yeterliliği ve Problem Çözme Becerisi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*, Unpublished Master's Thesis, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi.
- UYGUR, M.N. (2016), İşletmelerde Stratejik Karar Verme Süreci Ve Başarısını Etkileyen Temel Faktörler: Mersin İli Merkezli Uluslararası Taşımacılık Sektörü İşletmelerinde Bir Araştırma, Master's Thesis, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- UNNU AYYILDIZ, N.A., CAPRAZ, B., KELGOKMEN ILIC, D., & KESKEN, J. (2017), Stratejik Karar Verme Sürecinde Rasyonelliğin Sınırlarını Bir Aile İşletmesi Örneği Üzerinden İncelemek, *Sobider, Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(12): 55-80.
- WIJNGAARDEN, J.D.H., SCHOLTEN, G.R.M., & WIJK, K.P. (2012), Strategic Analysis For Health Care Organizations: The Suitability Of The SWOT-Analysis, *International Journal of Health Planning and Management*, 27: 34-49.
- YILDIZ, K. (2012), İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Karar Verme Stilleri, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(24): 104-133.

REFERENCES

- ADAM, C., et al. (2018), Digitalization in Manufacturing - Employees: Do You Want to Work There?, *20th Congress of the International Ergonomics Association*, Florence, pp. 267-275.
- AGARWAL, H. & AGARWAL, R. (2017), First Industrial Revolution and Second Industrial Revolution: Technological Differences and the Differences in Banking and Financing of the Firms, *Saudi Journal of Humanities and Social Sciences*, 11: 1062-1066.
- AKBEN, I. (2017), 3 Dimensionel Printing And Its Impact on the Supply Chain, *International Journal of Academic Value Studies (Javstudies)*, 3(10): 20-35.
- ALÇIN, S. (2016), A New Theme For Production: Industry 4.0", *Journal of Life Economics*, 3(2): 19-30.
- ANDRÉ, J. C. (2019), *Industry 4.0: Paradoxes and Conflicts*. New York: John Wiley & Sons.
- BALOG, M., et al. (2019), *Experimental Analysis of Properties and Possibilities of Application RFID Tags in Real Conditions, Industry 4.0: Trends in Management of Intelligent Manufacturing Systems*. (eds. Lucia Knapčiková and Micheal Balog). Switzerland: Springer, Cham.
- BANGER, G. (2016). *Endüstri 4.0 ve Akıllı İşletme*, Ankara: Dorlion Yayınları.
- BANGER, G. (2018), *Endüstri 4.0 Uygulama ve Dönüşüm Rehberi*, Ankara: Dorlion Yayınları.
- BARRETO, L., et al. (2017), Industry 4.0 Implications in Logistics: An Overview, *Procedia Manufacturing*, 13: 1245–1252.
- BAUERNHANSL, T. (2014), Die Vierte Industrielle Revolution. Der Weg in Ein Wertschaffendes Produktionsparadigma", *Industrie 4.0*, BIRGIT V.H., et al., In *Produktion, Automatisierung und Logistik*, Wiesbaden: Springer.
- CARVALHO, R.M.C. (2017), *Industry 4.0 - Is Portugal Prepared for the Future?*, Master Thesis. School of Technology and Management of the Polytechnic Institute of Leiria.
- CELIKTAS, M.S., et al. (2016), Endüstriyel Devrimin Son Sürümünde Mühendisliğin Yol Haritası, *Endüstri ve Mühendislik*, 56(662): 24-34.
- DENGİZ, O. (2017), Endüstri 4.0: Üretimde Kavram ve Algı Devrimi, *Makina Tasarım ve İmalat Dergisi*, 15(1): 38-45.
- DOMBROWSI, U. & TOBIAS W. (2014), Mental Strain as Field of Action in the 4th Industrial Revolution, *Procedia CIRP*, 17: 100-105.
- EROL, S. et al. (2016), Tangible Industry 4.0: A Scenario-Based Approach to Learning for the Future of Production, *Procedia CIRP*, 54: 13-18.
- FALLER, C. & DOROTHEE, F. (2015), Industry 4.0 Learning Factory for Regional SMEs, *Procedia CIRP*, 32: 88-91.
- GAUB, H. (2016), Customization of Mass-Produced Parts by Combining Injection Molding and Additive Manufacturing with Industry 4.0 Technologies, *Reinforced Plastics*, 60(6): 401-404.
- GIURGIUA, A.M., et al. (2016), Technological Development - a Tool for Social and Economic Impact of the Chamber of Commerce and Industry of Mures County, *Procedia Technology*, 22: 1092-1099.
- GORCUN, O.F. (2016), *Dördüncü Endüstri Devrimi: Endüstri 4.0*. İstanbul: Beta Basım Yayıncılık.

- HWANG, G. (2019), Challenges for Innovative Hrd in Era of the 4th Industrial Revolution, *Asian Journal of Innovation and Policy*, 8(2): 288-301.
- KAGERMANN, H., et al. (2013), Recommendations for implementing the strategic initiative INDUSTRY 4.0: Final report of the industrie 4.0 working group. *National Academy of Science and Engineering*. Acceslink:<https://www.din.de/blob/76902/e8cac883f42bf28536e7e8165993f1fd/recommendations-for-implementing-industry-4-0-data.pdf> (22.04.2021).
- KOC, T.C. & TEKER, S. (2019), Industrial Revolutions and Its Effects on Quality of Life, *PressAcademia Procedia*, 9(1): 304-311.
- KRAVCHENKO, A. & KYZYMENKO, I. (2019), The Fourth Industrial Revolution: New Paradigm of Society Development or Posthumanist Manifesto, *Philosophy and Cosmology*, 22: 120-128.
- KOSELEVA, N. & ROPAITE, G. (2017), Big Data in Building Energy Efficiency: Understanding of Big Data and Main Challenges, *Procedia Engineering*, 172: 544-549.
- LAUDANTE, E. (2017), Industry 4.0, Innovation and Design: A New Approach for Ergonomic Analysis in Manufacturing System, *The Design Journal*, 20(1): 2724-2734.
- LU, Y. (2017), Industry 4.0: A Survey On Technologies, Applications and Open Research Issues, *Journal of Industrial Information Integration*, 6: 1-10.
- LUTHRA, S. & MANGLA, S.K. (2018), Evaluating Challenges to Industry 4.0 Initiatives for Supply Chainsustainability in Emerging Economies, *Process Safety and Environmental Protection*, 117: 168-179
- MELL, P. & GRANCE, T. (2011), *The NIST Definition of Cloud Computing*. Gaithersburg: NIST Special Publication.
- MENDLING, J., et al. (2017), Challenges of Smart Business Process Management: An Introduction to the Special Issue, *Decision Support Systems*, 100: 1-5.
- MOHAJAN, H.K. (2019), The First Industrial Revolution: Creation of a New Global Human Era, *Journal of Social Sciences and Humanities*, 5(4): 377-387.
- MONOSTORI, L., et al. (2016), Cyber-Physical Systems in Manufacturing, *CIRP Annals*, 65(2): 621-641.
- MORRAR, R., et al. (2017), The Fourth Industrial Revolution (Industry 4.0): A Social Innovation Perspective, *Technology Innovation Management Review*, 7(11): 12-22.
- MOON, Y. & SEOL, S. (2017), Evaluation of the Theory of the 4th Industrial Revolution”, *Asian Journal of Innovation and Policy*, 6(3): 245-261.
- MOEUF, A., et al. (2017), The Industrial Management of Smes in the Era of Industry 4.0, *International Journal of Production Research*, 56(3): 1118-1136.
- MRUGALSKA, B. & WYRWICKA, M.K. (2017), Towards Lean Production in Industry 4.0, *Procedia Engineering*, 182: 466- 473.
- NAYYAR, A. & AKSHI, K. (2020). *A Roadmap to Industry 4.0: Smart Production, Sharp Business and Sustainable Development*. Switzerland: Springer.
- NEUGEBAUER, R., et al. (2016), Industrie 4.0 - From the Perspective of Applied Research, *Procedia CIRP*, 57: 2-7.
- NDUNG’U, N.S. & SIGNÉ, L. (2020), The Fourth Industrial Revolution and Digitization will Transform Africa into a Global Powerhouse, Capturing the Fourth Industrial Revolution: *A Regional and National Agenda*. pp.1-14.

OESTERREICH, T. D. & TEUTEBERG, F. (2016), Understanding the Implications of Digitisation and Automation in the Context of Industry 4.0: A Triangulation Approach and Elements of a Research Agenda for the Construction Industry, *Computer in Industry*, 83: 121-139.

OUSSOUS, A., et al. (2018), Big Data Technologies: A Survey, *Journal of King Saud University- Computer and Information Sciences*, 30(4): 431-448.

PESSÔA, M.V.P. & JAUREGUI-BECKER, J.M. (2020), Smart Design Engineering: A Literature Review of the Impact of the 4th Industrial Revolution on Product Design and Development, *Research in Engineering Design*, 31(15): 1-21.

POSADA, J., et al. (2015), Visual Computing as a Key Enabling Technology for Industrie 4.0 and Industrial Internet, *IEEE Computer Graphics and Applications*, 35(2): 26-40

PRAUSE, M. & WEIGAND, J. (2016). Industry 4.0 and Object Oriented Development: Incremental and Architectural Change, *Journal of Technology Management and Innovation*, 11(2): 104-110.

QIN, J., et al. (2016), A Categorical Framework of Manufacturing for Industry 4.0 and Beyond, *Procedia CIRP*, 52: 173-178.

RIFKIN, J. (2008), The Third Industrial Revolution. *Engineering & Technology*, 3(7): 26-27.

RÜßMANN, M., et al. (2015), Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries, *Boston Consulting Group*, 9(1): 54-89.

SANDERS, A., et al. (2016), Industry 4.0 Implies Lean Manufacturing: Research Activities in Industry 4.0 Function as Enablers for Lean Manufacturing, *Journal of Industrial Engineering and Management*, 9(3): 811-833.

SCHMIDT, R., et al. (2015), Industry 4.0 - Potentials for Creating Smart Products: Empirical Research results, WITOLD A. (eds). In *Business Information Systems*, Springer International Publishing, pp. 16-27.

SCHUMACHER, A., et al. (2016). A Maturity Model for Assessing Industry 4.0 Readiness and Maturity of Manufacturing Enterprises, *Procedia CIRP*, 52: 161-166.

SHAHRABI, A., et al. (2015), The Dimensions of Technostress Among Academic Librarians of Universities Medical Sciences in Mazandaran Province, *International Journal of Biology, Pharmacy and Allied Sciences*, 4(11): 516-531.

SMITH, B. (2019), The Third Industrial Revolution: Policymaking for the Internet, *Science and Technology Law Review*, 3: 1-45.

STOCK, T. & SELIGER, G. (2016), Opportunities of Sustainable Manufacturing in Industry 4.0, *Procedia CIRP*, 40: 536-541.

SUNG, T.K. (2018), Industry 4.0: A Korea Perspective, *Technological Forecasting and Social Change*, 132: 40-45.

THAMES, L. & SCHAEFER, D. (2016), Software-Defined Cloud Manufacturing for Industry 4.0, *Procedia CIRP*, 52: 12-17.

THOMSON, J.R. (2015), The Second Industrial Revolution - A Brief History of Computing, THOMSON, J.R., In *High Integrity Systems and Safety Management in Hazardous Industries*, USA: Butterworth-Heinemann, pp. 127-136.

TORTORELLA, G., et al. (2018), The Mediating Effect of Employees' Involvement on the Relationship Between Industry 4.0 and Operational Performance Improvement, *Total Quality Management & Business Excellence*, 32(1-2): 119-133.

TUNZELMANN, N.V. (2003), Historical Coevolution of Governance and Technology in the Industrial Revolutions, *Structural Change and Economic Dynamics*, 14(4): 365-384.

WANG, Y., et al. (2017), Industry 4.0: A Way From Mass Customization to Mass Personalization Production, *Advances in Manufacturing*, 5: 311- 320.

WITKOWSKI, K. (2017), Internet of Things, Big Data, Industry 4.0 - Innovative Solutions in Logistics and Supply Chains Management, *Procedia Engineering*, 182: 763-769.

XU, L.D., et al. (2018), Industry 4.0: State of the Art and Future Trends, *International Journal of Production Research*, 56(8): 2941-2962.

ZHONG, R.Y., et al. (2017), Intelligent Manufacturing in the Context of Industry 4.0: A Review, *Engineering*, 3(5): 616-630.

REFERENCES

- BARRON, M., & BARRON, A. (2019), *Project Management*, Creative Commons (Online).
- BRANDON, D. (2006), *Project Management for Modern Information Systems*, Hershey, PA: IRM Press.
- ČULO, K., & SKENDROVIĆ, V. (2010), Communication Management is Critical for Project Success, *Informatologia*, 43(3): 228-235.
- DARNALL, R., & PRESTON, J. (2012), *Project Management: From Simple to Complex*, Boston, MA: FlatWorld.
- DEMIREL, K. (2014), *Proje Yönetimi El Kitabı*, Master Thesis, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.
- DOBSON, M. (2015), *Successful Project Management - How to Complete Projects on Time, on Budget and on Target*. American Management Association (Online).
- DUMRAK, J., BAROUDI, B., & HADJINICOLAOU, N. (2017), Exploring the Association Between Project Management Knowledge Areas and Sustainable Outcomes, *Procedia Engineering*, 182: 157-164.
- FAPOHUNDA, J.A., & CHILESHE, N. (2013), Facilitators Towards Enhancement of Site Manager's Performance on Construction Resource Utilisation, *6th Annual SACQSP Research Conference on Green Vision 20/20*. Cape Town, s. 67-77.
- FRAME, D. (2003), *Managing Projects in Organizations*, 3rd Edition, San Francisco, CA: Josey-Bass.
- HARTMAN, F., & ASHRAFI, R. (2004), Development of the SMART Project Planning Framework, *International Journal of Project Management*, 22: 499-510.
- HEAGNEY, J. (2016), *Fundamentals of Project Management*, 5th Edition, New York, NY: American Management Association.
- JAINENDRAKUMAR, T.D. (2015), Project Integration Management - The Knowledge Area Exclusively for the Project Manager, *PM World Journal*, 4(3): 1-12.
- JAINENDRAKUMAR, T.D. (2015), Project Scope Management in PMBOK Made Easy, *PM World Journal*, 4(4): 1-10.
- KERZNER, H. (2001), *Project Management - A Systems Approach to Planning, Scheduling, and Controlling*. New York, NY: John Wiley & Sons Inc.
- LUTHRA, A., & DAHIYA, R. (2015). Effective Leadership is all About Communicating Effectively: Connecting Leadership and Communication, *International Journal of Management & Business Studies*, 5(3): 43-48.
- MAHMOUDI, A., BAGHERPOUR, M., & JAVED, S.A. (2019), Grey Earned Value Management: Theory and Applications, *IEEE Transactions on Engineering Management*, (In press), s. 1-19.
- MAHMOUDI, A., JAVED, S.A., LIU, S., & DENG, X. (2019), Distinguishing Coefficient Driven Sensitivity Analysis of GRA Model for Intelligent Decisions: Application in Project Management, *Technological and Economic Development of Economy*, 26(3): 621-641.
- MARION, J. (2018), *Project Management: A Common Sense Guide to the PMBOK, Part One - Framework and Schedule*, New York, NY: Momentum Press.
- PINTO, J. (2019), *Project Management - Achieving Competitive Advantage*, London: Pearson Education.

Project Management Institute. (2017). *A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK Guide)*, 6th Edition, Newton Square, PA: Project Management Institute.

RAJKUMAR, S. (2010), *Art of Communication in Project Management*, Washington, DC: Project Management Institute.

SEDLMAYER, M. (2017), 10 Key Arguments Why Project Management Continues to Grow, *PM World Journal*, 6(1): 1-11.

SMIT, M. (2019), Should Additional Project Management Knowledge Areas and Related Project Management Processes Be Considered for Inclusion in the PMBOK Guide Seventh Edition?, *PM World Journal*, 8(9): 1-6.

SONMEZ, E. (2007), *Neden Proje Yönetimi?*, Master Thesis, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.

SUVACI, E. (2013), Proje Yönetiminde Bilgi Alanları, DURUCASU, H., In *Proje Yönetimi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

URL-1: <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=5150> (07.06.2021)

URL-2: <https://www.pmi.org/-/media/pmi/documents/public/pdf/white-papers/value-of-project-management.pdf> (31.05.2021)

UYSAL, O. (2019), Proje Yönetimi Bilgi Alanları ile Özgün bir Projenin Geliştirilmesi: E-Okuma Takvimi, *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1): 293-313.

WATT, A. (2014), *Project Management*. Victoria, BC: BCcampus.

YONG, J., & ZHIGANG, Z. (2011), The Project Schedule Management Model Based on the Program Evaluation and Review Technique and Bayesian Networks, *IEEE International Conference on Automation and Logistics*. Chongqing, s. 379-383.

YOUNG, T. (1998), *Daha İyi Nasıl – Proje Yönetimi*. (trans. Ali Çimen). İstanbul: Timaş Yayınları

REFERENCES

- ADAMS, R., BESSANT, J., & PHELPS, R. (2006), Innovation Management Measurement: A Review, *International Journal of Management Reviews*, 8(1): 21-47.
- AKKOYUN, B. (2015), *Teknoloji Yönetiminin Başarısında Örgütsel Yapı ve İnsan Kaynakları Yönetimi Unsurlarının Etkisi Üzerine Bir Araştırma*, Master Thesis, Malatya: İnönü Üniversitesi.
- AKOLAŞ, D.A. (2009), Teknoloji Yönetimi ve Teknoloji Yönetim Süreci, *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2): 203-218.
- ARI, E.S. (2021), Süper Akıllı Toplum: Toplum 5.0, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1): 455-479.
- BELLAMY, A., BECKER, P., & KUWIK, P. (2003) Developing a Technology Management Curriculum from The Perspective of Strategic Intent, *Journal of Technology Studies*, 29(2): 103-109.
- BETZ, F. (2013), *Teknolojik Yenilik Yönetimi* (trans. Pınar GURAN), Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları.
- BULBUL, T. (2012), Okullarda Yenilik Yönetimi Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1): 157-175.
- CALP, M.H., & DOĞAN, A. (2015), Technology Management Process and Encountered Problems in Organizations, *Conf. on Advances in Management, Economics and Social Science*. Italy. 128-131.
- CETINDAMAR, D., PHALL, R., & PROBERT, D. (2017), *Teknoloji Yönetimi Faaliyetleri ve Araçları*, (trans. Ayşegül CETİN), Ankara: Efil Yayınevi.
- DEMIRCI, E., UZKURT, C., ISIK, N., ALUFTEKIN, N., GOKTEPE, H., & AKDEVE, E. (2014), *Yenilik Yönetimi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- DOGANCILI, O.S. (2018), İşletmelerde Yenilik Yönetimi: Dünyanın En Yenilikçi 50 Şirketi Üzerine Bir Araştırma, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(2): 49-69.
- GREGORY, M.J., (1995), Technology Management: A Process Approach, *Proceedings of the Institute of Mechanical Engineers*, 209(5): 347-356.
- GUDANOWSKA, A.E. (2017). Modern Research Trends within Technology Management in the Light of Selected Publications, *7th International Conference on Engineering, Project, and Production Management, Procedia Engineering*, 182: 247-254.
- OSLO KILAVUZU (2005), *Yenilik Verilerinin Toplanması Ve Yorumlanması İçin İlkeler*, 3rd Edition, Ankara: TÜBİTAK.
- PAVITT, K. (1999), *Technology, Management and Systems of Innovation*, Edward Elgar Publishing.
- PHAAL, R., FARRUKH, C.J. P., & PROBERT, D.R. (2001), Technology Management Process Assessment: A Case Study. *International Journal of Operations & Production Management*, 21(8): 1116-1132.
- SKILBECK, J.N., & CRUICKSHANK, C.M. (1997), A Framework For Evaluating Technology Management Process, In *Innovation in Technology Management, The Key to Global Leadership, PICMET'97*, s.138-142.
- TASKIN, E. (2014), İşletmelerde Yenilik Yönetiminin Önemi, *Politik Ekonomik Durum*, 202:7.

TEKİN, M., & GORAL, R. (2010), İşletmelerde Stratejik Teknoloji Yönetimi Ve Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğü İlişkisinin Belirlenmesi Ve Otomotiv Yan Sanayi İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 10(19): 292-320.

UNSAL, E. (2009), Dinamik Bir Yetenek Olarak Teknoloji Yönetimi: Teknoloji Yönetimi Yeneği, *Savunma Bilimleri Dergisi*, 8(2): 167-189.

YILDIRIM, O.U., ONER, M.A., & BASOGLU, A.N. (2001), Technology Processes Management Capability Profiles Of Machine Manufacturers in Turkey, *Management of Engineering and Technology, PICMET '01. Portland International Conference on*, 1: 455-465.

REFERENCES

- AKBABA, S. (2012), *Psikolojik Danışma ve Sınıf Ortamlarında Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- ARAS, M. (2021), *Problems of Knowledge Management: Seeing The Dark Side!, Dark Side of Digital Organizations*. (Ed. İ. Öztürk). Berlin: Peter Lang.
- ARGOTE, L. (2005), Reflections on Two Views of Managing Learning and Knowledge in Organizations, *Journal of Management Inquiry*, 1(14): 43-38.
- ARIKAN, S. (1999), Öğrenen Örgütlerde Liderliğin Rolü ve Önemi, *H. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2): 17-34.
- BARUTCUGIL, I. (2002), *Bilgi Yönetimi*. İstanbul: Kariyer Yayıncılık.
- BAKAN, I. & KARAYILAN YUCEL D. (2018), Öğrenen Organizasyonlar, BAKAN, I., In *Çağdaş Yönetim Yaklaşımları*, İstanbul: Beta Yayınları.
- BHATT, G.D. (2001), Knowledge Management in Organizations: Examining The Interaction Between Technologies, Techniques, and People, *Journal of Knowledge Management*, 5(1): 68-75.
- CELEP, C. & CETIN, B. (2003), *Bilgi Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- CAGLAR, I. (2013), *Küresel Normlu Çağdaş Değişim Yönetimi Aracı Olarak Örgüt Geliştirme*, Ankara: Nobel Yayıncılık
- DIXON, N.M. (1999). *The Organizational Learning Cycle*, Hampshire: Gower Publishing.
- EASTERBY-SMITH, M. & LYLES, M.A. (2011), The Evolving Field of Organizational Learning and Knowledge Management, EASTERBY-SMITH, M. & LYLES, M.A., In *The Blackwell Handbook of Organizational Learning and Knowledge Management*, Malden, MA: Blackwell Publishing.
- GORELICK, C. (2005), Organizational Learning vs. The Learning Organization: A Conversation With A Practitioner, *The Learning Organization*, 12(4): 383–388.
- GUNEY, S. (2007), Öğrenen Örgütlerde Liderliğin Rolü ve Önemi, GUNEY, S., In *Yönetim ve Örgüt*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KALKAN, V.D. (2006), Örgütsel Öğrenme ve Bilgi Yönetimi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(16): 22-36.
- KOC, U. (2009), Örgütsel Öğrenme: Tanımı, Yakın Terimler Arasındaki Kavramsal Ayrımlar ve Davranışsal Yaklaşım, *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 11(1): 151-165.
- KOCEL, T. (2007). İşletme Yöneticiliği. İstanbul: Arıkan Basım Yayım.
- KING, W.R. (2009), Knowledge Management and Organizational Learning, KING, W.R., In *Knowledge Management and Organizational Learning*, New York: Springer
- NONAKA, I. & TAKEUCHI, H. (1995), *The Knowledge-Creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation*. Oxford: Oxford University Press.
- NONAKA, I. & TAKEUCHI, H. (1996), A Theory of Organizational Knowledge Creation, *IJTM*, 11(7/8): 833-845.
- LEE, C.C. & YANG, J. (2000), Knowledge Value Chain, *Journal of Management Development*, 19(9): 783-793.
- ODABAS, H. (2006), *Bilgi Yönetimi*, Ankara:Referans Yayıncılık.

SENGE, P., et al. (1994), *The Fifth Discipline The Art And Practice Of The Learning Organization*. New York: Currency Doubleday.

ORTENBLAD, A. (2001), On Differences Between Organizational Learning and Learning Organization, *The Learning Organization*, 8(3): 125-133.

TAN, F.Z. (2014), Öğrenme, Örgütlerde Öğrenme, Öğrenen Organizasyonlar Terimlerinin Tanımı ve Kavramsal Ayırımı, *Business & Management Studies: An International Journal*, 2(2): 188-217.

TIWANA, A. (2003), *Bilginin Yönetimi*. (trans. Elif Özsayar). İstanbul: Dışbank Kitapları.

TSANG, E.W.K. (1997), Organizational Learning and the Learning Organization: A Dichotomy between Descriptive and Prescriptive Research, *Human Relations*, 50(1): 73-89.

YAZICI, S. (2001), Öğrenen Organizasyonlar. İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım.

YANG, C. & CHEN L.C. (2009), On Using Organizational Knowledge Capabilities to Assist Organizational Learning, KING, W.R., In *Knowledge Management and Organizational Learning*, New York: Springer

YIGIT, S. & OZYER, K. (2012), Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğü Kaynağı Olarak Bilgi, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 11(21): 333-360.

REFERENCES

- ADA, N. (2013), Örgütlerde Çatışma Nedenleri ve Çözüm Önerileri: Bir Literatür Çalışması, *International Journal of Social Science*, 6(1).
- AKCA, C. & ERİĞÜÇ, G. (2007), Hastane Çalışanlarının Yöneticileri ve Çalışma Arkadaşları İle Yaşadıkları Çatışma Nedenlerine Yönelik Bir Araştırma, *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 9(2): 126-153.
- AKIN, M. (2008), Örgütlerde Çatışma, Mahmut Özdevecioğlu, Himmet Karadal, In Örgütsel Davranışta Seçme Konular. Ankara: İlke Yayınevi
- AKKİRMAN, A.D. (1998), Etkin Çatışma Yönetimi ve Müdahale Stratejileri, *Dumlupınar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2): 1-11.
- ARITZETA, A. et al. (2005), Team Role Preference and Conflict Management Styles, *The International Journal of Conflict Management*, 16(2): 157-182.
- BAYSAL, C. & TEKARSLAN, E. (1996), İşletmeciler İçin Davranış Bilimleri, İstanbul: Avcıyol Basın Yayın.
- CAN, H. (2005), *Organizasyon ve Yönetim*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- ÇAKICI, O. (2003), *Kültürler Arası Farklılaşmanın Müzakere Sürecine Etkileri: NATO Ülkeleri Arasında Bir Uygulama*, Master Thesis. Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.
- ÇETİN, C. (2007), *Müzakere Teknikleri İlke, Süreç, Uygulama*, (2nd Edition). İstanbul: Beta Basım Dağıtım.
- DEMİRPOLAT, M. (2008), *Müzakere ve Müzakere Teknikleri: Orta Kademe Yöneticilerin Müzakere Stilleri Üzerine Bir Araştırma*, Master Thesis. İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- DÖKMEN, Ü. (1999), İletişim Çatışmaları ve Empati, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- ELMA, C. (1998), İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Çatışmayı Yönetme Yeterlilikleri, Unpublished Doctoral Dissertation. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- ERTÜRK, M. (2013), İşletmelerde Yönetim ve Organizasyon (7th Edition). İstanbul: Beta Yayınevi.
- FAİRMAN, M. & CLARK, E. (1983), Commonsense Strategies for Managing Conflicts, *National Association of Secondary School Principals Bulletin*, 67(9): 93-102.
- FOLGER, J. et al. (2013), Çatışma Yönetimi: İlişkiler, Gruplar ve Kuruluşlar İçin Stratejiler. (trans. Füsün Akkoyun) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- FULLER, G. (1991), *Negotiator's Handbook. Englewoold Cliffs*. New Jersey: Prentice Hall.
- HAMPTON, D. et al. (1982), *Organizational Behavior and the Practice of Management*, Illinois: Scott Foresman Company.
- HILTROP, J.M. & UDALL, S. (1995), *The Essence of Negotiation*, London: Prentice Hall.
- IVSHIN, E. (2001), The Study of The Meaning of Work, Emotional Intelligence and Conflict Styles in the Workplace in the 21st Century, *Dissertation Abstracts International*, 62(2): 1127.
- IPEK, C. et al. (2003), Örgütsel Çatışma ve Çatışma Yönetiminde Uygulanabilecek Örgüt Geliştirme Araçları. Ankara: Anı Yayıncılık.
- KARATAS, S. (2007), Afyonkarahisar İli Merkez İlköğretim Okullarında Görev Yapan Sınıf ve Branş Öğretmenlerinin Kurum İçi Çatışmaları Yönetim Biçimine İlişkin Görüşleri, Üniversite ve

Toplum, Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi, 7(2).

KARIP, E. (2010), *Çatışma Yönetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

KECECIOĞLU, T. (1999), Örgütlerde Çatışma ve Yönetimi, *Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası Dergisi*, s.106.

KOCEL, T. (2007). İşletme Yöneticiliği. Yönetim ve Organizasyon, Organizasyonlarda Davranış, Klasik-Modern-Çağdaş ve Güncel Yaklaşımlar. İstanbul: Arıkan Basım Yayım Dağıtım.

KOCEL, T. (2011). İşletme Yöneticiliği (13th Edition). İstanbul: Beta Yayınları.

LUECKE, R. & PATTERSON, J. (2008), *How to Become a Better Negotiator*, AMACOM Div American Mgmt Assn.

MCFARLIN, D. & SWEENEY, P. (2006), *International Management*. Boston: Houghton Mifflin Company.

MCSHANE, S. & VON GLINOW, M. (2016), Örgütsel Davranış (trans. Ayşe Günsel, Serdar Bozkurt). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık

MESCON, M. et al. (1988), *Management* (3rd Edition). New York: Harper and Row. Publishers.

NAHAVANDI, A. et al. (2014), *Organizational Behavior*, USA: Sage Publications.

NELSON, M. (1995), Interpersonal Team Leadership Skills, *Hospital Material Management Quarterly*, 16(4): 53-63.

OZALP, I. (1989), Örgütlerde Çatışma, *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1): 81-114.

OZARALLI, N. (2015), Müzakere Sürecine Bakış: Türk Yöneticileriyle Nitel Bir Çalışma, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 11(24): 135-154.

OZEL, E. (2008), *Farklı Kültürlerden Yöneticilerin Müzakere Tarzlarının Karşılaştırılması (Türk ve Amerikan Yöneticilerinin Karşılaştırılması)*, Master Thesis, İstanbul: Marmara Üniversitesi.

OZGAN, H. (2006), İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Çatışma Yönetimi Stratejilerinin İncelenmesi, Doctoral Dissertation, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi.

OZKALP, E. & KIREL, C. (2001), Örgütsel Davranış. *Anadolu Üniversitesi, Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayını* No: 149.

PERDUE, B. et al. (1986), Negotiation Styles of Industrial Buyers, *Industrial Marketing Management*, 15: 171–176.

PRUITT, D. & CARNEVALE, P. (1993), *Negotiation in Social Conflict*. Thomson Brooks/Cole, Publishing Co.

RAHIM, M.A. et al. (2002), A Model of Emotional Intelligence and Conflict Management Strategies: A Study in Seven Countries, *The International Journal of Organizational Analysis*, 10(4): 302-326.

ROBBINS, P.S. (2001), *Organizational Behavior*, New Jersey: Prentice Hall Inc

ROBBINS, S. & OZTURK, S.A. (1994), Örgütsel Davranışın Temelleri. Eskişehir: Etam A.Ş. Basım Yayım.

ROLLINSON, D., et al. (1998), *Organizational Behavior and Analysis and Integrated Approach*. Essex: Addison Wesley Longman.

SARPKAYA, R. (2002). "Eğitim Örgütlerinde Çatışma Yönetimi ve Bir Örnek Olay". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 31(31): 414-429.

SCHERMERHORN, R.J. et al. (2010). *Organizational Behavior* (11th Edition). New York: John Wiley & Sons.

SCHOENFIELD, K.M. & SCHOENFIELD, M.R. (1991), *36-Hour Negotiating Course*. New York: McGraw-Hill Company.

SIGRI, U. & VAROGLU, A.K. (2018), *Müzakere ve Arabuluculuk*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

STONER, J. & FREEMEN, E. (1989), *Management*. New York: Prentice Hall.

SIRIN, E.F. (2008), *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Yöneticilerinin Liderlik Stilleri ve Çatışma Yönetim Stratejilerinin İncelenmesi*, Doctoral Dissertation, Ankara: Gazi Üniversitesi.

TEKIN, A.S. (2008), *Türk Emniyet Teşkilatında Müzakere ve Arabuluculuk*, Master Thesis, Ankara: Polis Akademisi.

TENGİLİMOĞLU, D. (1991), Kişilerarası Çatışma ve Çatışmayı Teşhis Modelleri, *Amme İdaresi Dergisi*, 24(2): 123-144.

TJOSVOLD, D. (1991), *The Conflict-Positive Organization-Stimulate Diversity and Create Unity*. Newyork: Addison-Wesley Publishing Company.

TOPALOĞLU, C. & AVCI, U. (2008), Çatışma, Nedenleri ve Yönetimi: Otel İşletmelerinde Yönetici Bakış Açısıyla Bir İnceleme, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2).

UCAN, M.Y. (2008), *Müzakere Yönetimi ve Bir Model Denemesi*, Doctoral Dissertation, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.

WALL, J. & CALLISTER, R. (1995), Conflict and its Management, *Journal of Management*, 21(3): 515-558.

WILSON, D. & ROSENFELD, R. (1990), *Organizational Behavior Management*. New York: McGraw Hill, s.139-140.

ZHU, T. (2013), *Conflict Management Between Employees from Different Departments: Contribution of Organizational Identification and Controversy*, Master Thesis, Hong Kong: Lingnan University.

REFERENCES

- ABDURRAHMAN, N.H. (2018), The Effect Of Interpersonal Communication Skills And Work Motivation On Performance Of Marketing Employee. *International Journal Of Engineering & Technology*, 7(2.29): 190-195.
- AIYEWALEHINMI, E.O. (2013), Factor Analysis Of Communication In The Construction Industry. *The International Journal Of Engineering And Science*, 2(10): 49-57.
- ALLEN, G.S., ATNER, R.F. & PLUNKETT, W.R. (2007), *Management*, SouthWestern Publication: Cincinnati, OH.
- AUBERT, B., HOOPER, V., & SCHNEPEL, A. (2013), Revisiting The Role Of Communication Quality In Erp Project Success. *American Journal of Business*, 28(1): 64-85.
- AWAD, T.A., & ALHASHEMI, S.E. (2012), Assessing The Effect Of Interpersonal Communications On Employees' Commitment And Satisfaction. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*,
- BAKER, K.A. (2007), *Organizational communication*. Management Benchmark Study
- BEVAN, R., & BAILEY, J. (1991), *Lesley's Handbook of Public Relations and Communication*
- BUCĂȚA, G., & RIZESCU, A. M. (2017), The Role Of Communication In Enhancing Work Effectiveness Of An Organization. *Land Forces Academy Review*, 22(1): 49-57.
- BREWSTER, C., SPARROW, P. & VERNON, G. (2007), *International Human Resource Management*, London: Chartered Institute of Personnel and Development.
- CARVALHO, M.M. (2008), Communication Issues In Projects Management, In *PIC-MET'08-2008 Portland International Conference on Management of Engineering & Technology* 1280-1284.
- CUTLIP, S.M. (1962), *Effective Public Relations*. Pearson Education India.
- DAMNJANOVIĆ, P., SUŠA, B., SKUNCA, D., MILENKOVIĆ, S. & RISTIĆ, Đ. (2012). *Menadžment Ljudskih Resursa*, Beograd: Etnostil.
- DISTERER, G. (2001.), Individual and Social Barriers to Knowledge Transfer, In *Proceedings Of the 34th Annual Hawaii International Conference on System sciences*, 7.
- FOLLAND, R.O. (1983), Project Management Communications, *Journal of Professional Issues in Engineering* 109, (1):39-44.
- HARGIE, O., DICKSON, D., & TOURISH, D. (1999), *Communication In Management*, Gower Publishing, Ltd.
- HIROKAWA, R.Y., & SALAZAR, A.J. (1999), *Task-Group Communication And Decision-Making Performance*. In L.R. Frey (Ed.), *The Handbook Of Group Communication Theory & Research*, (p. 167-191), Thousand Oaks, CA: Sage.
- KELVIN-ILOAFU, L.E. (2016), The Role Of Effective Communication In Strategic Management Of Organizations, *International Journal of Humanities and Social Science*, 6(12): 93-99.
- KLIEM, R. L.(2007), *Effective Communications For Project Management*: CRC Press. Auerbach Publications.
- LARKIN, T.J., & S. LARKIN. (1994), *Communicating Change – How to Win Employee Support for New Business Directions*. New York: McGraw-Hill, Inc.
- LEKOVIĆ, B., & BERBER, N. (2014), The Relationship Between Communication Practice And Organizational Performances In Organizations From Europe, *Industrija*, 42(3): 101-114.

- LUTHRA, A., & DAHIYA, R. (2015), Effective Leadership Is All About Communicating Effectively: Connecting Leadership And Communication, *International Journal of Management & Business Studies*, 5(3): 43-48.
- MERSHAM, G., & SKINNER, C. (2005), *New Insight into Business and Organizational Communication*. Sundown: Heinemann Publishers.
- MINTZBERG, H. (1973), *The Nature Of Managerial Work*. New York: Harper and Row.
- MICHELMAN, B. (2009), Effective Communication: The Key To Career Success And Great Leadership, *Journal Of Healthcare Protection Management: Publication Of The International Association For Hospital Security*, 25(1): 9-13.
- MORGAN, B.S., & SCHIEMANN, W.A. (1983), Why Internal Communication Is Failing, *Public Relations Journal*, 39(3): 15-17.
- MUSCALU, E., TODERICIU, R., & FRATICIU, L. (2013), Efficient Organizational Communication-A Key To Success, *Studies In Business And Economics*, 8(2): 74-78.
- NIRAULA, G.P. (2012), Communication In Business Organizations. *Academic Voices, A Multidisciplinary Journal*, 2: 23-27.
- OLDHAM, G.R. (1980), *Work Redesign* Reading, MA:Addision-Wesley
- PRINCIPLES OF MANAGEMENT. Communication Management: Lumen. Retrieved from: <https://courses.lumenlearning.com/wm-principlesofmanagement/chapter/communication-in-the-management-function/>
- RIEGE, A. (2005), Three-Dozen Knowledge-Sharing Barriers Managers Must Consider, *Journal of Knowledge Management*, 9(3): 18-35.
- ROURKE, J.S. (2001), *Management Communication*. 1st Edition. Prentice Hall.
- TALEB, H., et al. (2017), An Overview of Project Communication Management in Construction Industry Projects, *Journal of Management, Economics, and Industrial Organization*. 1(1), 1-8.
- TARISZKA, S.E. (2012), Organizational Internal Communication As A Means Of Improving Efficiency, *European Scientific Journal*, 8(15). *Technology*, 7(2.29): 190-195.
- TERZIĆ, E. (2018), *The Significance Of Vertical And Horizontal Communication For Business Effectiveness In Sports Organisations*. Faculty of Education, University of Travnik. Sport Science.
- WILSON, D.O. (1992), Diagonal Communication Links Within Organizations. *The Journal of Business Communication*. 29(2): 129-143.
- YATE, M. (2009), *Hiring The Best: A Manager's Guide To Effective Interviewing And Recruiting*, Cincinnati, OH: F & W Media.
- ZEQIRI, I. (2018), *Bazat e Menaxhimit*. South Eastern European University. ISBN 978-608-248-020-6
- ZERFASS, A., & Volk, S. C. (2020), *Communication Management*. Oxford University Press.
- ZERFASS, A., & HUCK, S. (2007), Innovation, Communication, And Leadership: New Developments in Strategic Communication. *International Journal of Strategic Communication*, 1(2): 107-122.

REFERENCES

AGUINIS, H. (2009), An Expanded View of Performance Management, SMITHER, J.W. & LONDON, M., In *Performance Management: Putting Research Into Action*, San Francisco: Jossey-Bass.

AGUINIS, H. (2013), *Performance Management*. Boston, MA: Pearson.

AGUINIS, H. & PIERCE, C.A. (2008), Enhancing The Relevance of Organizational Behavior by Embracing Performance Management Research, *Journal of Organizational Behavior*, 29(1): 139-145.

AKYOL, E.M. (2011), *Türkiye’de Performans Yönetiminde Yetkinliklerin Rolü*, Doctoral Dissertation, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

AL-BDAREEN, R. (2020), The Impact of The Administrative Empowerment On The Employees’ Performance Management Process, *International Journal of Asian Social Science*, 10(4): 193-206.

ARMSTRONG, M. (1999), *Personnel Management Practice*. London: Kogan Page.

ARMSTRONG, M. (2009), *Armstrong’s Handbook of Performance Management: An Evidence Based Guide to Delivering High Performance*. Kogan Page Publishers.

ARMSTRONG, M. & A. Baron (2005), *Managing Performance: Performance Management in Action*. London: Chartered Institute of Personnel and Development.

BARUTCUGIL, I. (2004). *Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi*. İstanbul: Kariyer Yayınları.

BUCHNER, T.W. (2007), Performance Management Theory: A Look From The Performer’s Perspective With Implications for HRD, *Human Resource Development International*, 10(1): 59-73.

BUDWORTH, M.H. & MANN, S.L. (2011), Performance Management: Where Do We Go From Here?, *Human Resource Management Review*, 21(2): 81-84.

BULUT, Z.A. (2004), İşletmelerde Performans Değerlendirme Çalışmaları ve Uygulanan Yöntemler, *Mevzuat Dergisi*, 79, <https://www.mevzuatdergisi.com/>, (03.03.2021).

CALIK, T. (2003), *Performans Yönetimi*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

CETİN, S. & INAN, I.E. (2019), Performans Yönetimi, CETİN, S., SADYKOVA, G., & YILDIRIM, S.S., In *Çağdaş Yönetim Yaklaşımları*, Ankara: Gazi Kitabevi.

CHAUKE, M.W. (2009), *The Impact of The Performance Management System (PMS) On Service Delivery In Mokopane Reginal Hospital Limpopo Province*, Doctoral Dissertation, University of Limpopo.

CIMEN, F. (2009), *Performans Yönetimi ve Hizmet Sektöründe Bir Alan Çalışması*, Master Thesis, Ankara: Atılım Üniversitesi.

COLLI, L.A. (2013), *The Performance Management System of The Department of Economic Development and Tourism (Western Cape)*, Doctoral Dissertation, Cape Peninsula University of Technology.

COSTELLO, S.J. (1994). *Effective Performance Management*, Burr Ridge, IL: Business One/Irwin/Mirror Press.

DEN HARTOG, D.N., et al. (2004), Performance Management: A Model and Research Agenda, *Applied Psychology*, 53(4): 556-569.

DENISI, A.S. & MURPHY, K.R. (2017), Performance Appraisal and Performance Management: 100 Years of Progress?, *Journal of Applied Psychology*, 102(3): 421-433.

EDİZ, P. (2004), *Türkiye’de Kamu Kuruluşlarında Performans Yönetimi ve Bütçede Uygulama Projesi*, Master Thesis, Ankara: Gazi Üniversitesi.

FERECOV, R. (2011), İnsan Kaynakları Yönetiminde Performans Değerleme ve Uygulama, *Bakü: Qafqaz Üniversitesi Yayınları*.

GASS, G.L. & PRINCE, C. (1993), Family of Measures: A Tool for Continuous Improvement, CHRISTOPHER, W.F., & THOR, C.G., In *Handbook for Productivity Measurement and Improvement*, Portland: Productivity Press.

GEDAMU, W. (2016), *Assessment of Employees’ Performance Management Practice At Self Help Africa Ethiopia Office*, Doctoral Dissertation. St. Mary’s University.

GRUMAN, J.A. & SAKS, A.M. (2011), Performance Management and Employee Engagement, *Human Resource Management Review*, 21(2): 123-136.

GUNER, M.F. (2008), Bir Stratejik Yönetim Modeli Olarak Balanced Scorecard, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1): 247-265.

HELVACI, M.A. (2002), Performans Yönetim Sürecinde Performans Değerlendirmenin Önemi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1-2): 155-169.

ISIGICOK, E. (2008), Performans Ölçümü, Yönetimi ve İstatistiksel Analizi, *Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, 7: 1-23.

KAPLAN, R.S., & NORTON, D.P. (1992), The Balanced Scorecard – Measures That Drive Performance, *Harvard Business Review*, 70(1): 71–99.

KAPLAN, R.S., & NORTON, D.P. (1996), Linking The Balanced Scorecard to Strategy, *California Management Review*, 39(1): 53–79.

KELLY, D. (2012), *The Effectiveness of Performance Management in the Retail Industry in Ireland*, Doctoral Dissertation. Dublin, National College of Ireland.

KINICKI, A.J., et al. (2013), Development and Validation of the Performance Management Behavior Questionnaire, *Personnel Psychology*, 66(1): 1-45.

KRISHNAN, S.K. (2013), 7 Elements of Effective Performance Management, <file:///C:/Users/Hakem/Downloads/7elementsofeffectiveperformancemanagement.pdf>, (03.03.2021).

KUGU, T.D., & KIRLI, M. (2013), İşletme Performansının Değerlendirilmesinde Bir Yenilikçi Yönetim Muhasebesi Aracı Olarak Balanced Scorecard Uygulaması, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(2): 301-318.

LEECH, C. (2007), *Managing Performance: Learning Made Simple*. Amsterdam: Elsevier/ Butterworth Heinemann.

MARKOS, S. & SRIDEVI, M.S. (2010), Employee Engagement: The Key to Improving Performance, *International Journal of Business and Management*, 5(12): 89-96.

MAZLUM, A.R. (2017), Determining of Key Performance Indicators in Business, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi*, 1(2): 1-13.

McMAHON, G. (2013), *Performance Management in Human Resource Management*, CARBERY, R., & CROSS, C. (eds.). Palgrave Macmillan.

NANKERVIS, A.R. & COMPTON, R.L. (2006), Performance Management: Theory in Practice?, *Asia Pacific Journal of Human Resources*, 44(1): 83-101.

- OLVE, N.G. & SJOSTRAND, A. (2006), *Balanced Scorecard*. Chichester: Capstone.
- ÖZKAYA, S. (2013), *Performans Yönetimi ve Kamu Sektöründe Performans Yönetimi*, Master Thesis, İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- PARMENTER, D. (2015), *Key Performance Indicators: Developing, Implementing and Using Winning Kpis*, (3rd Edition), Hoboken, NJ: John Wiley.
- PESSL, S. (2016), *The Performance Management Process: Influences of the Perceived Accuracy and Fairness on Employees' Engagement in Austrian Consulting Companies*, Master Thesis, Sweden: Linnaeus University.
- PULAKOS, E.D. (2004), *Performance Management: A Roadmap for Developing, Implementing and Evaluating Performance Management Systems*. Alexandria, VA: SHRM Foundation.
- PULAKOS, E.D. (2009), *Performance Management: A New Approach for Driving Business Results*, John Wiley and Sons.
- SADULLAH, O., et al. (2015), *İnsan Kaynakları Yönetimi*. (7th Edition), İstanbul: Beta Basım.
- SIMSEK, M.S., & OGE, H.S. (2015), *İnsan Kaynakları Yönetimi*, (6th Edition), Konya: Eğitim Yayınevi.
- SOUPATA, L. (2005), Engaging Employees in Company Success: The UPS Approach To A Winning Team, *Human Resource Management*, 44(1): 95-98.
- SYSTEMS UNION (2006), *Performance Management Whitepaper*. Hampshire: Systems Union Holdings Ltd.
- THE JOHANNESBURG METROPOLITAN COUNCIL (2005), *Integrated Development Plan 2004/2005*. Johannesburg: Government Printer.
- TORRINGTON, D., et al. (2008), *Human Resource Management*, (7th Edition), Essex: Pearson Education Limited.
- UYSAL, S. (2015), Performans Yönetimi Sisteminin Tanımı, Tarihçesi, Amaç ve Temel Unsurlarına Genel Bir Bakış, *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 5(2): 32-39.
- VELIMIROVIC, D., et al. (2011), Role and Importance of Key Performance Indicators Measurement, *Serbian Journal of Management*, 6(1): 63-72.
- WARREN, J. (2011), *Key Performance Indicators (KPI)–Definition and Action*, London: ATI.
- WERTHER, W. & DAVIS, K. (1993), *Human Resources and Personnel Management*. New Caledonia: McGraw - Hill, Inc.

REFERENCES

- ADAMS, G.A., & JEX, S.M. (1999), Relationships Between Time Management, Control, Work–Family Conflict, And Strain, *Journal of Occupational Health Psychology*, 1: 72–77.
- AGOLLA, J.E., & ONGORI, H. (2009), An Assessment Of Academic Stress Among Undergraduate Students: The Case of University of Botswana, *Educational Research and Review*, 4(2): 63-70,
- AJAYI, M.P., & ABIMBOLA, O.H. (2013), Job Satisfaction, Organizational Stress And Employee Performance: A Study of NAPIMS, *Ife Psychologia: An International Journal*, 21(2):75-82.
- AKCAKANAT, T. (2019), Hava Trafik Kontrolörlerinde Algılanan İş Stresinin İşten Ayrılma Niyeti Üzerine Etkisinde İş Tatmini ve Öznel Yorgunluk Algısının Rolü, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(4): 901-920.
- AKGEMCI, T. (2001), Örgütlerde Stres ve Yönetimi, *İktisadi ve idari Bilimler Dergisi*, 15(1): 301-309.
- AKMAN, S. (2004), Stresin Nedenleri ve Açıklayıcı Kuramlar, *Türk Psikoloji Bülteni*, 3435: 40-55.
- AKOVA, O., & KERİM, I. (2008), Otel İşletmelerinde Stres Yönetimi: İstanbul'daki Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Araştırma, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1): 17- 44.
- AKTAS, A., & AKTAS, R. (1992), İş Stresi, *Verimlilik Dergisi*, Ankara: MPM Yayını. s.1156.
- ALBREHCT, K. (1988), Gerilim ve Yönetici, (trans. TOSUN, K., et al.), İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayını, No: 197, İstanbul.
- ANBAZHAGAN, A., et al. (2013), Work Stress Of Hotel Industry Employees In Puducherry, *Asia Pacific Journal of Marketing & Management Review*, 2(5): 85-101.
- ARICAN, K. (2011), Örgütsel Stres Kaynakları: Kavramsal Bir Çözümleme: Teori Ve Uygulama, *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 2: 55-76
- ARSLAN, I. (2018), Bilinçli Farkındalık, Depresyon Düzeyleri Ve Algılanan Stres Arasındaki İlişki, *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2): 73-86.
- AUST, B., & DUCKI, A. (2004), Comprehensive Health Promotion Interventions At The Workplace: Experiences With Health Circles in Germany, *Journal of Occupational Health Psychology*, 9: 258-270.
- AYDIN, S. (2004), Örgütsel Stres Yönetimi, *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3): 49-74.
- AYDIN, I. (2008), *İş Yaşamında Stres*, Ankara: Pegem Akademi
- AYTAC, S. (2009), İş Stresi Yönetimi El Kitabı İş Stresi: Oluşumu, Nedenleri, Başa Çıkma Yolları, Yönetimi, *Uludağ Üniversitesi İİBF*, s.1-34.
- AZZONE, V., et al. (2009), Workplace Stress, Organizational Factors And EAP Utilization, *Journal of Workplace Behavioral Health*, 24: 344-356.
- BALTAS, Z. (2004), *Verimli İş Hayatının Sırrı: Stres*, İstanbul: Remzi Kitabevi
- BARUTCUGIL, I. (2000), *Organizasyonlarda Duyguların Yönetimi*, İstanbul: Kariyer Yay.
- BAUER, C.L., et al. (2010), Alleviating Distress During Antepartum Hospitalization: A Randomized Controlled Trial Of Music And Recreation Therapy, *J Womens Health*, 19: 523-31.

BIRNIE, K., et al. (2010), Exploring Self-Compassion And Empathy In The Context Of Mindfulness-Based Stress Reduction (MBSR), *Stress & Health*, 26: 359–371.

BISHOP, S.R., et al. (2004), Mindfulness: A Proposed Operational Definition, *Clinical Psychology: Science And Practice*, 11(3): 230-241.

BITMIS, G., et al. (2013), Psikolojik Dayanıklılığın Tükenmişlik Üzerine Etkisi: Örgütsel Özdeşleşmenin Aracılık Rolü, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2): 27-40.

BOZGEYIKLI, H. (2012), Endüstri Ve Örgüt Psikolojisinin Kapsamı Ve Tarihi Gelişimi, IZGAR, H., In *Endüstri Ve Örgüt Psikolojisi*, Konya: Eğitim Yayınevi.

CAMPBELL, J.M. (1983), Ambient Stressors, *Environment and Behavior*, 15(3): 355-380.

CARMODY, J., et al. (2009), An Empirical Study Of The Mechanisms Of Mindfulness In A Mindfulness-Based Stress Reduction Program, *Journal of Clinical Psychology*, 65(6): 613-626.

CHANNUWONG, S. (2009), Strategies For Reducing Stress Among Managers: An Integrated Physical And Spiritual Approach, *International Journal of Management*, 26(2): 334-341.

CONNOR, P.E., & WORLEY, C.H. (1991), Managing Organizational Stres, *Business Quarterly*, 56(1): 61-63.

CRANWELL-WARD, J., & ABBEY, A. (2005), *Organizational Stres*, New York: Palgrave Macmillan.

CANKAYA, M. (2020), Hastane Çalışanlarındaki İş Stresinin İşten Ayrılma Niyeti Üzerindeki Etkisi, *Business & Management Studies: An International Journal*, 1: 121-143.

CETIN, F., et al. (2013), Örgütsel Psikolojik Sermayenin Tükenmişlik Sürecine Etkileri: Kamu Sektöründe Bir Araştırma, *Anadolu University Journal of Social Sciences*, 13(3): 95-107.

COKUK, B. (2018), Örgütsel Stres Düzeyinin Ölçümü Ve Demografik Değişkenlerle İlişkisi: Bir Kamu Organizasyonu Örneği, *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 9(2): 59-83.

DENİZ, M., et al. (2017), Bilinçli Farkındalık ile Psikolojik İyi Oluş İlişkisinde Duygusal Zekânın Aracılık Rolü, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7(47): 17-31.

DRAPER J., et al. (2004), NHS Cadet Schemes: Student Experience, Commitment, Job Satisfaction And Job Stress, *Nurse Educ Today*, 24: 219-28.

DULGEROGLU, I., & BASOL, O. (2017), İş Stresi Ve Çalışma Yaşamı Kalitesi Algısının Yansımaları: Satış Temsilcileri Üzerine Bir Araştırma, *Business and Economics Research Journal*, 8(2): 293-304.

EBADI, H. (2020), Bütünleşik Anksiyete Stres Ölçeği Ölçek Geliştirme Çalışması, *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences*, 6(1): 89.

EKINCI, H., & EKICI, S. (2003), İşletmelerde Örgütsel Stres Yönetim Stratejisi Olarak Sosyal Desteğin Rolüne İlişkin Görgül Bir Araştırma, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1): 109-120.

EMIROGLU, B.D., et al. (2015), The Relationship Between Turnover Intention And Demographic Factors in Hotel Businesses: A Study At Five Star Hotels in Istanbul, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 207: 385-397.

ERDOGAN, P., & AK, M. (2021), Örgütsel Stres ve İş Tatminine Arasında Psikolojik Dayanıklılığın Aracı Rolü: Akademisyenler Üzerine Bir Araştırma, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2): 433-442.

ERDOGAN, P., & IRAZ, R. (2019), *Örgütsel Vatandaşlık, Örgütsel Sinizm Ve Tükenmişliğe Pozitif Psikolojik Sermaye Etkisi*, Konya: Eğitim Yayınevi.

ERGENELI, A. (2017), *Örgütsel Davranış Örgüt Ve Birey*, Ankara: Nobel Yayınevi

ERSAN, E., et al. (2013), Sağlık Çalışanlarının İş Doyumu Ve Algılanan İş Stresi İle Aralarındaki İlişkinin İncelenmesi, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14: 115-121.

EVANS, G., & COHEN, S. (1987), *Environmental Stress*, *Handbook of Environmental Psychology*, STOKOLS, D., & ALTMAN, I. (eds.), New York: John Wiley & Sons.

FELDMAN, G., et al. (2010), Differential Effects Of Mindful Breathing, Progressive Muscle Relaxation, And Loving-Kindness Meditation On Decentering And Negative Reactions To Repetitive Thoughts, *Behavior Research and Therapy*, 48: 1002-1012.

FRENCH, J., & CAPLAN, R. (1970), Psychosocial Factors in Coronary Heart Disease, *Industrial Medical Surgery*, 39: 383-397.

GOK, S. (2009), Çalışma Yaşamının Önemli Bir Sorunu: Örgütsel Stres, *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(2): 429-448.

GREESON, J., et al. (2015), An Adapted, Four-Week Mind-Body Skills Group For Medical Students: Reducing Stress, Increasing Mindfulness, And Enhancing Self-Care, *Explore*, 11(3): 186-192.

GUCLU, N. (2001), Stres Yönetimi, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21: 91-109.

GULLUOGLU, O. (2012). Yerel Televizyon Çalışanlarının Örgütsel Stres Faktörleri: Kayseri İlinde Bir Araştırma, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 43: 77-104.

GUMUSTEKİN, G.E., & OZTEMI, A.B. (2004), Örgütsel Stres Yönetimi ve Uçucu Personel Üzerinde Bir Uygulama, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23: 61-85.

HANG-YUE, N., et al. (2005), Work Role Stressors and Turnover Intentions: A Study of Professional Clergy in Hong Kong, *Int. J. of Human Resource Management*, 16(11): 2133–2146.

HEANEY, C., et al. (1993), Industrial Relations, Worksite Stress Reduction, And Employee Well-Being: A Participatory Action Research Investigation, *Journal of Organizational Behavior*, 14(5): 495–510.

HEWITT, P.L., & GORDON L.F. (2002), *Perfectionism And Stress Processes In Psychopathology*. *Perfectionism: Theory, research, and treatment*, GORDON L.F. & HEWITT P.L. (eds.). American Psychological Association.

HOLLON, C.J., & CHESSER, R.J. (1976), The Relationship Of Personal Influence Dissonance To Job Tension, Satisfaction And Involvement. *Academy Of Management Journal*, 19(2): 308-314.

HOLMAN, D., & CAROLYN A. (2016), Can Job Redesign Interventions Influence A Broad Range Of Employee Outcomes By Changing Multiple Job Characteristics?, A Quasi-Experimental Study, *Journal of Occupational Health Psychology*, 3: 284-295.

HOLMAN, D., et al. (2018), *Stress Management Interventions: Improving Subjective Psychological Well-Being In The Workplace*, *Handbook Of Well-Being*, DIENER, E., OISHI, S., & TAY, L., (eds.). Salt Lake City, UT: DEF Publishers.

HON, A., et al. (2013), Overcoming Work-Related Stress and Promoting Employee Creativity in Hotel Industry: The Role of Task Feedback From Supervisor, *International Journal of Hospitality Management*, 33: 416–424.

ISMAIL, H.N., & GALI, N. (2017), Relationships Among Performance Appraisal Satisfaction, Work-Family Conflict and Job Stress, *Journal of Management ve Organization*, 23(3): 356-372.

JACKSON, M., et al., (2014), *Evaluating The Role Of Hans Selye in The Modern History Of Stresin*, Rochester: University of Rochester Press.

JUDGE, T.A., & COLQUITT, J.A. (2004), Organizational Justice and Stress: The mediating Role of Work– Family Conflict. *Journal of Applied Psychology*, 89(3): 395-404.

KABAT-ZINN, J. (2005), *Full Catastrophe Living: Using the Wisdom of Your Body and Mind to Face Stress, Pain, and Illness*, 3rd Edition, New York, Bantam Dell

KARAHAN, A., et al., (2007), Hizmet Sektöründeki İşletmelerin Örgüt İçi Stres kaynakları: Afyon İl Merkezindeki Hastanelerde Çalışan Cerrahi Hemşirelerinin Stres kaynaklarının Belirlenmesi, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(1): 27-44.

KAYNAK, T. (1995), *Organizasyonel Davranış ve Yönlendirme*. İstanbul: Alfa Basım

LAMONTAGNE, A.D., et al., (2007), A Systematic Review Of The Job-Stress İntervention Evaluation Literature 1990-2005, *International Journal of Occupational Environmental Health*, 13(3): 268-280.

LAZARUS, R.S., & FOLKMAN, S. (1984), *Stress, Appraisal And Coping*. New York: Springer Publishing Company.

LE FEVRE, M., et al. (2006), Eustress, Distress And Their İnterpretation In Primary And Secondary Occupational Stress Management Interventions Which Way First, *Journal of Managerial Psychology*, 21(6): 547-565.

MACAN, T., et al. (1990), College Students' Time Management: Correlations With Academic Performance And Stress, *Journal of Educational Psychology*, 82(4): 760-768.

MACK, K., & RHINEBERGER, D.G. (2019), The Influence of Work-Family Conflict On Job Stress Among Two Groups of Community Corrections Staff, *Journal of Crime and Justice*, 3: 350-363.

MALACH-PINES, A., & GIORA KEINAN, G. (2007), Stress and Burnout In Israeli Police Officers During A Palestinian Uprising (Intifada), *International Journal Of Stress Management*, 14(2): 160.

MANSOUR, S., & TREMMBLAY, D.G. (2016), Work–Family Conflict/Family–Work Conflict, Job Stress, Burnout and Intention to Leave in the Hotel Industry in Quebec (Canada): Moderating Role of Need for Family Friendly Practices As Resource Passageway, *The International Journal of Human Resource Management*, 29(16): 2399-2430.

MICHIE, S. (2002), Causes and Management of Stress at Work, *Occupational and Environmental Medicine*, 59(1): 68.

MILLER, J.J., et al. (1995), Three-Year Follow-Up And Clinical İmlications Of A Mindfulness Meditation-Based Stress Reduction Intervention In The Treatment Of Anxiety Disorders, *General Hospital Psychiatry*, 17(3): 192-200.

NETEMEYER, R., et al. (2004), A Cross-National Model of Job-Related Outcomes of Work Role and Family Role Variables: A Retail Sales Context, *Journal of the Academy of Marketing Science*, 32(1): 49-60.

OCAK, M., & GULER, M. (2017), Psikolojik Sermayenin Tükenmişlik Üzerine Etkisi: Görgül Bir Araştırma, *Erciyes Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 49: 117-134.

OKUTAN, M., & TENGİLİMOĞLU, D. (2002), İş Ortamında Stres ve Stresle Başa Çıkma Yöntemleri: Bir Alan Uygulaması, *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(3): 1-33.

ORNEK, A.S., & AYDIN, S. (2008), *Kriz ve Stres Yönetimi*, Ankara: Detay Yayıncılık.

OZEL, Y., & BAY KARABULUT, A. (2018), Günlük Yaşam Ve Stres Yönetimi, *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 48-56.

OZMUTAF, M., & MIZRAHI, R. (2017), SMMM ve Diğer Muhasebe Çalışanları Kapsamında, İş Stresinin İş Performansına Etkisi: İzmir İlinde Bir Araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 8(18): 1-12.

PARKER, D.F., & DECOTIIS, T.A. (1983) Organizational Determinants of Job Stress, *Organizational Behavior and Human Performance*, 32(2): 160-177.

PEETERS, M.A.G., & RUTTE, C.G. (2005), Time Management Behavior As A Moderator For The Job Demand-Control Interaction, *Journal of Occupational Health Psychology*, 10(1): 64-75.

PEHLIVAN, I. (1991), Örgütsel Stres Kaynakları Ve Verimlilik, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24(2): 791-802.

QUICK, J.C., et al. (1997), *Preventive Stress Management In Organizations*, American Psychological Association.

RAGEB, M.A., et al. (2013), Organizational Commitment, Job Satisfaction and Job Performance as a Mediator Between Role Stressors and Turnover Intentions A Study from an Egyptian Cultural Perspective, *International Journal of Business and Economic Development*, 1(1): 34-54.

RANDALL, R., et al. (2009), The Development Of Five Scales To Measure Employees' Appraisals Of Organizational-Level Stress Management Interventions, *Work & Stress*, 23(1): 1-23.

ROBBINS, S.P., & JUDGE, T.B. (2012). *Örgütsel Davranış- Organizational Behavior* (trans. İnci Erdem) İstanbul: Nobel.

RICKARD, G., et al. (2012), Organisational Intervention to Reduce Occupational Stress and Turnover in Hospital Nurses in the Northern Territory, *Australia. Collegian*, 19: 211-221.

SABUNCUOĞLU, Z., & TUZ, M. (2001), *Örgütsel Psikoloji*. Bursa: Ezgi Kitabevi

SARICALI, M., & SATICI, S.A. (2017), Bilinçli Farkındalık ile Psikolojik Kırılganlık İl-işkisinde Utangaçlığın Aracı Rolü, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1): 655-670.

SCHAFFER, W. (1987), *Stress Management For Wellness*, Mc.Graw Hill, New York.

SELYE, H. (1974), *Stress Without Distress*, New Jersey: The New American Library

SEMPLE, R.J. (2010), Does Mindfulness Meditation Enhance Attention? A Randomized Controlled Trial, *Mindfulness*, 1(2): 121-130.

SHAPIRO, S.L., et al. (2005), Mindfulness-Based Stress Reduction For Health Care Professionals: Results From A Randomized Trial, *International Journal of Stress Management*, 12(2): 164-176.

SHAPIRO, S.L., et al. (2007), Teaching Self-Care To Caregivers: Effects Of Mindfulness-Based Stress Reduction On The Mental Health Of Therapists In Training, *Training And Education In Professional Psychology*, 1(2): 105-115.

SILAH, M. (2001), *Çalışma Psikolojisi*. Ankara: Selim Kitabevi.

- SIMSEK, M.S., et al. (2020), *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*, Konya: Eğitim Yay.
- SIMSEK, M.S., et al. (2019), *Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış*, 10th Edition, Konya: Eğitim Yay.
- SOYSAL, A. (2009), Farklı Sektörlerde çalışan İşgörenlerde Örgütsel Stres Kaynakları: Kahramanmaraş ve Gaziantep'te Bir Araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2): 333-359.
- STEERS, R.M. (1991), *Introduction To Organization Behaviour*. USA: Harper Collinpub
- STEIN, F. (2001), Occupational Stress, Relaxation Therapies, Exercise And Biofeedback, *Work*, 17(3): 235-245.
- TALCOVSKY, A.M., & LANG, A.J. (2017), Meditation-Based Approaches In The Treatment of PTSD, *PTSD Research Quarterly*, 28(2):1050-1835.
- TAS, A., & OZKARA, Z.U. (2020), İş Stresinin Algılanan Yönetici Desteği ile İşten Ayrılma Niyeti Arasındaki İlişkide Üstlendiği Rol, *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(21): 475-504.
- TENGİLİMOĞLU, D., & TUTAR, H. (2007), *Zaman Yönetimi*. Ankara: Seçkin Yay.
- TORRINGTON, D., & HALL, L. (1987), *Personnel Management; A New Approach*, New Jersey: Prentice Hall- Englewood Cliffs
- TORUN, A. (1997), *Stres ve Tükenmişlik Endüstri ve Örgüt Psikolojisi*, Ankara: Kalder Kalite Derneği Yay.
- TUTAR, H. (2004), *Kriz ve Stres Yönetimi*, Ankara: Seçkin Yay.
- TYSON P.D., et al., (2002), Coping with Organizational Stress Among Hospital Nurses İn Southern Ontario, *International Journal of Nursing Studies*, 39(4): 453-459.
- URGAN, S., & SEVİM, S. (2019), *Uluslararası Sağlık Kuruluşlarında, Sosyal Sermaye ve Pozitif Psikolojik Sermaye Etkileşiminde Kültürel Zekâ*, Konya: Eğitim Yay.
- ULEV, E. (2014), Üniversite Öğrencilerinde Bilinçli Farkındalık Düzeyi ile Stresle Başa Çıkma Tarzının Depresyon, Kaygı ve Stres Belirtileriyle İlişkisi, Master Thesis, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- WRIGHT, B.E., & DAVIS, B.S. (2004), Job Satisfaction in The Pubic Sector: The Role of The Work Environment, *American Review of Public Administration*, 33: 1-73.
- YAGMUR, T., & TURKMEN, S.N. (2017), Ruhsal Hastalığı Olan Hastalara Bakım Veren Aile Üyelerinde Algılanan Stres Ve Psikolojik Dayanıklılık, *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(1): 542-548.
- YATES, J. (1989). *Gerilim Altındaki Yönetici*. İstanbul: İlgı Yay.
- YESİLTAS, M.D., & EKİCİ, E. (2017), İş Akış Deneyiminin Kişilik Özellikleri ve İş Stresi ile İlişkisi: Akademik Personel Üzerine Bir Araştırma, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 26(1): 1-11.
- YESİLTAS, M.D., & AYAZ, E. (2019), İş Stresi ve Rol Belirsizliğinin Presenteizm (İşte Var Olamama) Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesi, *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18. *ÜİK Özel Sayısı*, s. 741-771.
- YILMAZ, A., & ASLAN, S. (2002), Örgütsel Zaman Yönetimi, *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(1): 25-46.

YILMAZ, A., EKICI, S. (2006), Örgütsel Yaşamda Kamu Çalışanlarının Örgütsel Stres Kaynakları Üzerine Bir Araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(2): 31-58.

YILMAZ, Z., & MURAT, M. (2008), İlköğretim Okulu Yöneticilerinin İş Doyumları İle Örgütsel Stres Kaynakları Arasındaki İlişki, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2): 203-222.

YILMAZER, A. (2019), Stres ve Stres Yönetimi, YILMAZER, A., In *Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütsel Davranış*, Ankara: Detay Yay.

ZAPF, D., et al. (2010), Emotion Work as a Source of Stress: The Concept and Development of an Instrument, *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 8(3): 371-400.

ZENCİRKIRAN, M., & KESER, A. (2018), Örgütsel Davranış, Değerlemesi ve Yönetimi, Bursa: Dora Basım Yay.

REFERENCES

- ALSALEH, S., & HARON, H. (2016), The Most Important Functional and Non-Functional Requirements of Knowledge Sharing System at Public Academic Institutions: A Case Study. *Lecture Notes on Software Engineering*, 4(2):157.
- BECKER, J., ROSEMAN, M., & VON UTHMANN, C. (2000), Guidelines of Business Process Modeling. In *Business process management* (pp. 30-49). Springer, Berlin, Heidelberg.
- BECKER, J., ROSEMAN, M., INDULSKA, M., & GREEN, P. (2009), Business Process Modeling-A Comparative Analysis, *Journal of the association for information systems*, 10(4): 1.
- DESS, G.G., LUMPKIN, G.T., & EISNER, A.B. (1997), *Strategic Management-Text and Cases*, USA: McGraw-Hill. p.78-80.
- GEROGIANNIS, V.C., & IPSILANDIS, P.G. (2007), Multi Objective Analysis for Timeboxing Models of Software Development. In *ICSOFT (ISDM/EHST/DC)* (pp. 145-153).
- GUPTA, J.M., SAXENA, A. & MEHVISH, V.A. (2013) "Optimization of Productivity by Work Force Management through Ergonomics and Standardization of Process Activities using M.O.S.T Analysis-A Case Study." *Global Journal of Research in Engineering* Vol 13, No 6-A Pg. 10
- GUREL, E., & TAT, M. (2017), SWOT Analysis: A Theoretical Review. *Journal of International Social Research*, 10(51): 25.
- HAMMER, M., & CHAMPY, J. (1995), *Reengineering the Corporation*. Pg.92-102 Nicholas Brealey Publishing Ltd, London.
- HARMON, P. (2007), *Business Process Change*, 2nd Edition, Pg. 38-46 Morgan Kaufmann, Burlington, MA.
- JALOTE, P., PALIT, A., KURIEN, P., & PEETHAMBER, V.T. (2004), Timeboxing: A Process Model For Iterative Software Development. *Journal of Systems and Software*, 70(1-2): 117-127.
- KAPLAN, R.S., & NORTON, D.P. (1996), *The Balanced Business Scorecard*, Pg.234 Harvard Business School Press, Boston
- KERWIN, R. (1983), Brainstorming As A Flexible Management Tool. *Personnel Journal*, 2(3): 8.
- KIM, C.H., WESTON, R.H., HODGSON, A., & LEE, K.H. (2003), The Complementary Use Of IDEF And UML Modelling Approaches. *Computers in Industry*, 50(1): 35-56.
- KING, R.K. (2004), Enhancing SWOT Analysis Using Triz and the Bipolar Conflict Graph: A Case Study on the Microsoft Corporation, *The TRIZ Journal*, pp.7-9.
- KOCH, A.J. (2000), SWOT Does Not Need to be Recalled: It Needs to be Enhanced, *Swinburne University of Technology School of Business*, 1: 1-14.
- LEIGH, D. (2009), SWOT Analysis, *Handbook of Improving Performance in the Workplace*, 1(3): 115-140.
- LIST, B., & KORHERR, B. (2005, October). A uml 2 profile for business process modelling. In *International Conference On Conceptual Modeling* (pp. 85-96). Springer: Berlin, Heidelberg.
- LIU, L., & YU, E. (2004), Designing Information Systems In Social Context: A Goal And Scenario Modelling Approach. *Information Systems*, 29(2): 187-203.
- MAHALANK, S.N., MALAGUND, K.B., & BANAKAR, R.M. (2016), Non-Functional Requirement Analysis in IoT Based Smart Traffic Management System, *International Conference on Computing Communication Control and automation (ICCUBEA)* (pp. 1-6). IEEE.

MOHAMMAD, A., & DILEEPAN, P. (2016), A SWOT Analysis Of Big Data, *The Journal of Education for Business*, 91: 1-6 DOI: 10.1080/08832323.2016.1181045.

MULLER, G. (2009), System and Context Modeling: The Role Of Time-Boxing And Multi-View Iteration, In *Systems Research Forum*, World Scientific Publishing Company, 3(2): 139-152.

NANDONDE, F.A. (2019), A PESTLE analysis of International Retailing in the East African Community, *Global Business and Organizational Excellence*, 38(4): 54-61.

PAHL, N., & RICHTER, A. (2009), *SWOT Analysis-Idea, Methodology and A Practical Approach*, Germany: Grin Verlag, p.4-5.

PERERA, R. (2017). *The PESTLE Analysis*. Nerdynaut.

PRADHAN, P., & MAHAPATRA, H.B. (2010), Modified Timeboxing Process Model For Proper Utilization Of Resources, *International Conference on Computer and Communication Technology (IC CCT)*

RUTH, S. (2004), Business Process Modelling: Review and Framework, *International Journal Of Production Economics*, 90(2): 129-149, ISSN 0925-5273.

TAN, J., CHUA, W.L., CHOW, C.K., CHONG, M.C., & CHEW, B.C. (2012), PESTLE Analysis on Toyota Hybrid Vehicles. *Academia Edu Conference Papers*, 8(2): 12.

WILSON, C. (2013), Brainstorming and Beyond: A User-Centered Design Method. *Newnes*. (pp. 580-582). IEEE.

ZHANG, X.L., CHI, C.H., DING, C., & WONG, R.K. (2013), Non-Functional Requirement Analysis and Recommendation For Software Services. *IEEE 20th International Conference on Web Services* (pp. 555-562). IEEE.

COVID-19

PANDEMİ PSİKOLOJİSİ

EDİTÖR

Dr. Öğr. Üyesi Deniz ŞARLAK

EĞİTİM
yayınevi

COVID-19 PANDEMİ PSİKOLOJİSİ

Editör: Dr. Öğr. Üyesi Deniz ŞARLAK

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-91-0

1. Baskı, Nisan 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

Covid-19 Pandemi Psikolojisi

Editör: Dr. Öğr. Üyesi Deniz ŞARLAK

156 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-91-0

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Kaynakça

- ARDA, B. Ve Aciduman, A. (2010) Türk'ün hınlı'le İlk İmtihanı: 1918-19 influenza Pandemisinin Ülkemizdeki Görünümü, *Klinik Gelişim*, 23/3: 28-35.
- ARTVİNLİ, F. (2020) A Physician's Encounter with Epidemics: Courage vis-à-vis Ignorance, *Infectious Diseases and Clinical Microbiology*, 2: 108-120.
- BAKAR, C. (2017) Kırk Yedi Yıl Sonra Yeniden Bir Salgının Hikâyesi: 1970 Sagmalcılar Kolera Salgınından Günümüze Dersler, *Turkish Journal of Public Health*, 15/3: 245-269.
- ÇİPA, H. E. (1995) McNeill'in 'Salgınlar ve Halklar'ı Üzerine Düşünceleri, *Toplumsal Tarih*, 22:17-22.
- FİDAN, G. (2020) 1938 Çin Kolera Salgınında Türkiye'den Gönderilen Aşılarda ve Çin Basınındaki Yansımaları, *Toplumsal Tarih*, 318: 50-52.
<https://www.medicalpark.com.tr/ispanyol-gribi/hg-2471>
- GÖREGENLİ, Melek (2021). Salgının İnsanı ve Mekanı, *MedyaScope*.
- KÜRKÇÜOĞLU, F. (2020) İspanyol Gribinden Beri 100 Yıldır Değişmeyen Anlayışımız: "Bize Bir Şey Olmaz!", 23 Mart 2020, K24.
- LİTTLE, L.K. (Ed.) (2007) *Plague and the End of Antiquity: The Pandemic of 541-750*. Cambridge University Press.
- NİKİFORUK, A. (2018) *Mağşerin Dördüncü Atlısı: Salgın ve Bulaşıcı Hastalıklar Tarihi*. Çev. Selahattin Erkanlı, 9. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- ODRÍOZOLA-GONZÁLEZ, P., Planchuelo-Gómez, Á., Irurtia-Muñiz, M. J., & de Luis-García, R. (2020). Psychological symptoms of the outbreak of the COVID-19 crisis and confinement in the population of Spain.
- PECKHAM, R. (2020) COVID-19 and the Anti-lessons of History, *The Lancet*, 395(10227), 14 Mart 2020.
- ROSSİ, R., Soccı, V., Talevi, D., Mensi, S., Niolu, C., Pacitti, F., Di Marco, A., Rossi, A., Siracusano, A., & Di Lorenzo, G. (2020). COVID-19 pandemic and lockdown measures impact on mental health among the general population in Italy. An N= 18147 web-based survey. medRxiv.
- SHULTZ, J. M., Neria, Y., Allen, A., & Espinel, Z. (2013). Psychological impacts of natural disasters. *Encyclopedia of Natural Hazards*. Ed.: Bobrowski, P. New York: Springer.
- VARLIK, N. (2018). Osmanlılarda Veba Salgınları, *Toplumsal Tarih*, 296: 30-36.

- WANG, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C. S., ve Ho, R. C. (2020). Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease (COVID-19) epidemic among the general population in China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(5), 1729. <https://doi.org/10.3390/ijerph17051729>
- Wissenschaft im Dialog. (2020) Wissenschaftsbarometer Corona Spezial, 15 Nisan 2020, <https://tinyurl.com/wisd1g>
- YEŞİLDAĞ, M., Reyhanlıoğlu E. (2020). Salgın Psikolojisi. Destek Yayınları

yararlı olabilmektedir (Roemer vd., 2008). Ayrıca Covid-19 enfeksiyonu riskini azaltmak için etkili davranışlar üzerine gerçekleştirilen psikoeğitimler de, bireylerin risk değerlendirmelerini değiştirerek ve kontrol duygusunu artırarak endişeyi azaltabilir (Tull vd., 2020). Özellikle belirsizliğe tahammülsüzlüğü hedefleyen bilişsel-davranışsal müdahaleler (Hebert ve Dugas, 2019 ; Ladouceur vd., 2000), hem bu stresli ve bitiş çizgisi belli olmayan süreçte hem de gelecekteki sağlık kaygısı riskini azaltmada yararlı olabilir. Arkadaşlardan, öğretmenlerden ve aile üyelerinden gelen güçlü sosyal destek de pandemi sürecindeki belirsizliğe ilişkin toleransı artırmada ve ruh sağlığı sorunlarını hafifletmede etkili olabilmektedir (Zhuo vd., 2021).

5. Sonuç

Pandemiler doğası gereği belirsiz süreçler olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple de ruh sağlığı açısından esnek politikalar gerekmektedir. Geçmişte yaşanan pandemilerden deneyimler elde edilse de, gelecekteki bir diğer pandeminin öncelerle benzerlik göstermesi her zaman beklenen bir durum olmamaktadır. Gelecekteki pandemilerin etkili bir şekilde kontrol altına alınabilmesi için yerel, ulusal ve uluslararası gözetimin, koordinasyonun ve kaynak planlamasının iyileştirilmesine ilişkin sürekli çabalara ihtiyaç bulunmaktadır. Vaka ve ölümlerdeki aşırı artışlar tüm dünyada çok fazla acıya neden olmasına rağmen, bu dönemde bazı önemli olumlu gelişmeler de yaşanmıştır. Bunun en bariz örneği Pfizer-BioNTech ve Moderna'nın iki aşı üretmedeki eşi görülmemiş hızıdır (Wilensky, 2021). Tüm bunlar dikkate alındığında milyonlarca insanın ölümüne yol açan pandemilerin yıkıcı etkilerini azaltmada koruyucu halk sağlığı önlemlerinin ve hizmetlerinin önemini bir kez daha gün yüzüne çıkarmıştır.

Kaynakça

ALZUETA, Elisabet, vd.(2021). How the COVID-19 pandemic has chan-

- ged our lives: A study of psychological correlates across 59 countries. *Journal of Clinical Psychology*, 77(3), 556-570.
- BERENBAUM, H., Bredemeier, K., & Thompson, R. J. (2008). Intolerance of uncertainty: Exploring its dimensionality and associations with need for cognitive closure, psychopathology, and personality. *Journal of Anxiety Disorders*, 22(1), 117-125.
- BO, H. X., Li, W., Yang, Y., Wang, Y., Zhang, Q., Cheung, T., et al. (2020). Posttraumatic stress symptoms and attitude toward crisismental health services among clinically stable patients with COVID-19 in China. *Psychological Medicine*, 27,1-7
- BOELEN, P. A., & Reijntjes, A. (2009). Intolerance of uncertainty and social anxiety. *Journal of Anxiety Disorders*, 23(1), 130-135.
- BOELEN, P. A., Vrinssen, I., & van Tulder, F. (2010). Intolerance of uncertainty in adolescents: Correlations with worry, social anxiety, and depression. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 198(3), 194-200.
- BRAILOVSKAIA, J., Cosci, F., Mansueto, G., Miragall, M., Herrero, R., Baños, R. M., ... & Margraf, J. (2021). The association between depression symptoms, psychological burden caused by Covid-19 and physical activity: An investigation in Germany, Italy, Russia, and Spain. *Psychiatry Research*, 295, 113596.
- BUHR, K., & Dugas, M. J. (2009). The role of fear of anxiety and intolerance of uncertainty in worry: An experimental manipulation. *Behaviour Research and Therapy*, 47(3), 215-223.
- BUHR, K., & Dugas, M. J. (2002). The intolerance of uncertainty scale: Psychometric properties of the English version. *Behaviour Research and Therapy*, 40(8), 931-945.
- CAO, B., Wang, Y., Wen, D., Liu, W., Wang, J., Fan, G., et al. (2020). Atrial of lopinavir-ritonavir in adults hospitalized with severe Covid-19. *New England Journal of Medicine*, 382(19), 1787-1799.
- CARLETON, R. N., Sharpe, D., & Asmundson, G. J. (2007). Anxiety sensitivity and intolerance of uncertainty: Requisites of the fundamental fears?. *Behaviour research and therapy*, 45(10), 2307-2316.
- CARLETON, R. N., Norton, M. P. J., & Asmundson, G. J. (2007). Fearing the unknown: A short version of the Intolerance of Uncertainty Scale. *Journal of Anxiety Disorders*, 21(1), 105-117.
- CARLETON, R. N., Collimore, K. C., & Asmundson, G. J. (2010). "It's not just the judgements—It's that I don't know": Intolerance of uncertainty as a predictor of social anxiety. *Journal of Anxiety Disorders*, 24(2), 189-195
- CARLETON, R. N., Fetzner, M. G., Hackl, J. L., & McEvoy, P. (2013).

- Intolerance of uncertainty as a contributor to fear and avoidance symptoms of panic attacks. *Cognitive behaviour therapy*, 42(4), 328-341.
- CARLETON, R. N., Duranceau, S., Freeston, M. H., Boelen, P. A., McCabe, R. E., & Antony, M. M. (2014). "But it might be a heart attack": intolerance of uncertainty and panic disorder symptoms. *Journal of Anxiety Disorders*, 28(5), 463-470.
- CONG, D. D. (2021). The impact of fear and anxiety of Covid-19 on life satisfaction: Psychological distress and sleep disturbance as mediators. *Personality and Individual Differences*, 110869.
- DONG, L., & Bouey, J. (2020). Public mental health crisis during COVID-19 pandemic, China. *Emerging Infectious Diseases*, 26(7), 1
- Duan, L., & Zhu, G. (2020). Psychological interventions for people affected by the COVID-19 epidemic. *The Lancet Psychiatry*, 7(4), 300-302.
- DUGAS, M. J., & Ladouceur, R. (2000). Treatment of GAD: Targeting intolerance of uncertainty in two types of worry. *Behavior modification*, 24(5), 635-657.
- FERGUS, T. A., & Valentiner, D. P. (2011). Intolerance of uncertainty moderates the relationship between catastrophic health appraisals and health anxiety. *Cognitive Therapy and Research*, 35(6), 560-565.
- FERGUS, T. A., & Bardeen, J. R. (2013). Anxiety sensitivity and intolerance of uncertainty: Evidence of incremental specificity in relation to health anxiety. *Personality and Individual Differences*, 55(6), 640-644.
- FERGUS, T. A. (2013). Cyberchondria and intolerance of uncertainty: examining when individuals experience health anxiety in response to Internet searches for medical information. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 16(10), 735-739.
- FERGUS, T., & Rowatt, W. (2014). Examining a Purported Association Between Attachment to God and Scrupulosity. *Psychology of Religion and Spirituality*, 6(3), 230-236.
- FREESTON, M. H., Rhéaume, J., Letarte, H., Dugas, M. J., & Ladouceur, R. (1994). Why do people worry?. *Personality and Individual Differences*, 17(6), 791-802.
- GAO, J., Tian, Z., & Yang, X. (2020). Breakthrough: Chloroquine phosphate has shown apparent efficacy in treatment of COVID-19 associated pneumonia in clinical studies. *Bioscience Trends*, 14(1), 72.
- GENTES, E. L., & Ruscio, A. M. (2011). A meta-analysis of the relation of intolerance of uncertainty to symptoms of generalized anxiety disorder, major depressive disorder, and obsessive-compulsive disorder. *Clinical Psychology Review*, 31(6), 923-933

- GRAYSON, J. (2010). OCD and Intolerance of Uncertainty: Treatment Issues. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 24(1), 3-15.
- HEBERT, E. A., & Dugas, M. J. (2019). Behavioral experiments for intolerance of uncertainty: challenging the unknown in the treatment of generalized anxiety disorder. *Cognitive and Behavioral Practice*, 26(2), 421-436.
- HEYDAYATİ, M., Dugas, M. J., Buhr, K., & Francis, K. (2003,). The relationship between intolerance of uncertainty and the interpretation of ambiguous and unambiguous information. In *Poster presented at the Annual Convention of the Association for Advancement of Behaviour Therapy*, Boston, MA.
- HORESH, D., & Brown, A. D. (2020). Traumatic stress in the age of COVID-19: A call to close critical gaps and adapt to new realities. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 12(4), 331-335.
- HUANG, C., Wang, Y., Li, X., Ren, L., Zhao, J., Hu, Y., et al. (2020). Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China. *The Lancet*, 395(10223), 497-506.
- HULL, H. F. (2005). SARS control and psychological effects of quarantine, Toronto, Canada. *Emerging infectious diseases*, 11(2), 354.
- JACOBY, R. J., Fabricant, L. E., Leonard, R. C., Riemann, B. C., & Abramowitz, J. S. (2013). Just to be certain: Confirming the factor structure of the Intolerance of Uncertainty Scale in patients with obsessive-compulsive disorder. *Journal of Anxiety Disorders*, 27(5), 535-542.
- KHAN, S., Siddique, R., Li, H., Ali, A., Shereen, M. A., Bashir, N., & Xue, M. (2020). Impact of coronavirus outbreak on psychological health. *Journal of Global Health*, 10(1), 1-6.
- KHAWAJA, N., & McMahon, J. (2011). The relationship of meta-worry and intolerance of uncertainty with pathological worry, anxiety, and depression. *Behaviour Change*, 28(4), 165-180.
- KONSTANTELLOU, A., & Reynolds, M. (2010). Intolerance of uncertainty and metacognitions in a non-clinical sample with problematic and normal eating attitudes. *Eating Behaviors*, 11(3), 193-196.
- LADOUCEUR, R., Dugas, M., Freeston, M., Léger, E., Gagnon, F., & Thibodeau, N. (2000). Efficacy of a Cognitive-Behavioral Treatment for Generalized Anxiety Disorder: Evaluation in a Controlled Clinical Trial. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68(6), 957-964.
- LIAO, K. Y. H., & Wei, M. (2011). Intolerance of uncertainty, depression, and anxiety: The moderating and mediating roles of rumination. *Journal of clinical psychology*, 67(12), 1220-1239

- LIAO, Y. H., Fan, B. F., Zhang, H. M., Guo, L., Lee, Y., Wang, W. X., & McIntyre, R. S. (2021). The impact of COVID-19 on subthreshold depressive symptoms: a longitudinal study. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, *30*, e20-e20.
- LIE, S. A., Wong, S. W., Wong, L. T., Wong, T. G. L., & Chong, S. Y. (2020). Practical considerations for performing regional anesthesia: lessons learned from the COVID-19 pandemic. *Canadian Journal of Anesthesia*, *67*(7), 885-892.
- Lind, C., & Boschen, M. J. (2009). Intolerance of uncertainty mediates the relationship between responsibility beliefs and compulsive checking. *Journal of Anxiety Disorders*, *23*(8), 1047-1052.
- MAHONEY, A. E., & McEvoy, P. M. (2012). A Transdiagnostic Examination of Intolerance of Uncertainty Across Anxiety and Depressive Disorders. *Cognitive Behaviour Therapy*, *41*(3), 212-222.
- MEETEN, F., Dash, S. R., Scarlet, A. L. S., & Davey, G. C. L. (2012). Investigating the effect of intolerance of uncertainty on catastrophic worrying and mood. *Behaviour Research and Therapy*, *50*(11), 690-698.
- MIRANDA, R., Fontes, M., & Marroquín, B. (2008). Cognitive content-specificity in future expectancies: Role of hopelessness and intolerance of uncertainty in depression and GAD symptoms. *Behaviour Research and Therapy*, *46*(10), 1151-1159.
- NELSON, B. D., Shankman, S. A., & Proudfit, G. H. (2014). Intolerance of uncertainty mediates reduced reward anticipation in major depressive disorder. *Journal of Affective Disorders*, *158*, 108-113.
- NELSON, B., & Kaminsky, D. B. (2020). COVID-19's multipronged attack on mental health: Months of uncertainty and threats to health, social, and financial security have contributed to intense anxiety, depression, posttraumatic stress disorder, and even suicide. Here, in part 2 of a 2-part series, we investigate the pandemic's growing mental health toll on the general public and efforts to address it. *Cancer Cytopathology*, *128* (9), 597-598.
- NI, L., Ye, F., Cheng, M. L., Feng, Y., Deng, Y. Q., Zhao, H., & Dong, C. (2020). Detection of SARS-CoV-2-specific humoral and cellular immunity in COVID-19 convalescent individuals. *Immunity*, *52*(6), 971-977.
- OGLESBY, M. E., Boffa, J. W., Short, N. A., Raines, A. M., & Schmidt, N. B. (2016). Intolerance of uncertainty as a predictor of post-traumatic stress symptoms following a traumatic event. *Journal of Anxiety Disorders*, *41*, 82-87.
- OTIS, J. D., Keane, T. M., & Kerns, R. D. (2003). An examination of the

- relationship between chronic pain and post-traumatic stress disorder. *Journal of Rehabilitation Research and Development*, 40(5), 397-406.
- OZAYKAN, E. (2020). Aile hekimliği polikliniklerine başvuran adolesanların COVID-19 pandemi Sürecinde internet bağımlılığı ve yaşam kalitesi. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ümraniye Eğitim Ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı. Tıpta Uzmanlık Tezi.
- PFEFFERBAUM, B., & North, C. S. (2020). Mental health and the Covid-19 pandemic. *New England Journal of Medicine*, 383(6), 510-512.
- RAJKUMAR, R. P. (2020). COVID-19 and mental health: A review of the existing literature. *Asian journal of psychiatry*, 52, 102066.
- RAMIZ, L., Contrand, B., Castro, M. Y. R., Dupuy, M., Lu, L., Sztal-Kutas, C., & Lagarde, E. (2021). A longitudinal study of mental health before and during COVID-19 lockdown in the French population. *Globalization and Health*, 17(1), 1-16.
- RETTIE, H., & Daniels, J. (2020). Coping and tolerance of uncertainty: Predictors and mediators of mental health during the COVID-19 pandemic. *American Psychologist*. <https://doi.org/10.1037/amp0000710>
- ROEMER, L., Orsillo, S. M., & Salters-Pedneault, K. (2008). Efficacy of an Acceptance-Based Behavior Therapy for Generalized Anxiety Disorder: Evaluation in a Randomized Controlled Trial. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 76(6), 1083-1089.
- ROY, D., Tripathy, S., Kar, S. K., Sharma, N., Verma, S. K., & Kaushal, V. (2020). Study of knowledge, attitude, anxiety & perceived mental healthcare need in Indian population during COVID-19 pandemic. *Asian Journal of Psychiatry*, 51, 102083.
- SERAFINI, G., Parmigiani, B., Amerio, A., Aguglia, A., Sher, L., & Amore, M. (2020). The psychological impact of COVID-19 on the mental health in the general population. *QJM: An International Journal of Medicine*, 113(8), 531-537.
- SHEVLIN, M., McBride, O., Murphy, J., Miller, J. G., Hartman, T. K., Levita, L., & Bentall, R. P. (2020). Anxiety, depression, traumatic stress and COVID-19-related anxiety in the UK general population during the COVID-19 pandemic. *BJPsych Open*, 6(6), 125.
- SHEVLIN, M., McBride, O., Murphy, J., Miller, J. G., Hartman, T. K., Levita, L., ... & Bentall, R. P. (2020). Anxiety, depression, traumatic stress and COVID-19-related anxiety in the UK general population during the COVID-19 pandemic. *BJPsych Open*, 6(6), 1-9.
- SMITH, B. M., Twohy, A. J., & Smith, G. S. (2020). Psychological inflexibility and intolerance of uncertainty moderate the relationship between

- social isolation and mental health outcomes during COVID-19. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 18, 162-174.
- State University of New York-Institute for Disaster Mental Health (SUN-Y-IDMH). (2020). *COVID-19: managing stress in this anxious time*. <https://newpaltz.edu/media/idmh/covid19/IDMH%20COVID19%20Community%20Stress%20Management%20Tip%20Sheet%202020%20Final.pdf0>
- TANG, S., Xiang, M., Cheung, T., & Xiang, Y. T. (2021). Mental health and its correlates among children and adolescents during COVID-19 school closure: The importance of parent-child discussion. *Journal of Affective Disorders*, 279, 353-360. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.10.016>
- TEALE SAPACH, M. J., Carleton, R. N., Mulvogue, M. K., Weeks, J. W., & Heimberg, R. G. (2015). Cognitive constructs and social anxiety disorder: Beyond fearing negative evaluation. *Cognitive Behaviour Therapy*, 44(1), 63-73.
- TOLIN, D. F., Abramowitz, J. S., Brigidi, B. D., & Foa, E. B. (2003). Intolerance of uncertainty in obsessive-compulsive disorder. *Journal of Anxiety Disorders*, 17(2), 233-242.
- TORALES, J., O'Higgins, M., Castaldelli-Maia, J. M., & Ventriglio, A. (2020). The outbreak of COVID-19 coronavirus and its impact on global mental health. *International Journal of Social Psychiatry*, 66(4), 317-320.
- TULL, M. T., Barbano, A. C., Scamaldo, K. M., Richmond, J. R., Edmonds, K. A., Rose, J. P., & Gratz, K. L. (2020). The prospective influence of COVID-19 affective risk assessments and intolerance of uncertainty on later dimensions of health anxiety. *Journal of Anxiety Disorders*, 75, 102290.
- United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). (2020). *UNESCO rallies international organizations, civil society and private sector partners in a broad Coalition to ensure*. Retrieved September 21, 2020, from <https://en.unesco.org/news/unesco-rallies-international-organizations-civil-society-and-private-sector-partners-broad>
- VALIENTE, C., Contreras, A., Peinado, V., Trucharte, A., Martínez, A. P., & Vázquez, C. (2021). Psychological adjustment in Spain during the COVID-19 pandemic: Positive and negative mental health outcomes in the general population. *The Spanish Journal of Psychology*, 24.
- VINDEGAARD, N., & Benros, M. E. (2020). COVID-19 pandemic and mental health consequences: Systematic review of the current evidence. *Brain, Behavior, and Immunity*, 89, 531-542.
- YANG, G. S., Wang, J., & Wang, J. X. (2020). The psychological impact

- of COVID-19 on chinese individuals. *Yonsei Medical Journal*, 61(5), 438-440.
- YOOK, K., Kim, K. H., Suh, S. Y., & Lee, K. S. (2010). Intolerance of uncertainty, worry, and rumination in major depressive disorder and generalized anxiety disorder. *Journal of Anxiety Disorders*, 24(6), 623-628.
- ZHUO, L., Wu, Q., Le, H., Li, H., Zheng, L., Ma, G., & Tao, H. (2021). COVID-19-related intolerance of uncertainty and mental health among back-to-school students in Wuhan: The Moderation Effect of Social Support. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(3), 981-992.
- ZLOMKE, K. R., & Jeter, K. M. (2014). Stress and worry: examining intolerance of uncertainty's moderating effect. *Anxiety, Stress & Coping*, 27(2), 202-215.
- WANG, Y., Shi, L., Que, J., Lu, Q., Liu, L., Lu, Z., ... & Shi, J. (2021). The impact of quarantine on mental health status among general population in China during the COVID-19 pandemic. *Molecular Psychiatry*, 1-10.
- WHITE, R. G., & Gumley, A. I. (2009). Postpsychotic posttraumatic stress disorder: associations with fear of recurrence and intolerance of uncertainty. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 197(11), 841-849
- World Health Organization. (2020a). UN Policy Brief on COVID-19 and the need for action on mental health. Retrieved July 31, 2020, From <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/events-as-they-happen>
- World Health Organization. (2020b). *Mental health and COVID-19*. Retrieved May 14, 2020, from, <https://www.who.int/news/item/14-05-2020-substantial-investment-needed-to-avert-mental-health-crisis>
- World Health Organization. (2021a). *WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard*. Retrieved March 31, 2021, from <https://covid19.who.int/>
- World Health Organization. (2021b). *Mental health & COVID-19*. Retrieved March 31, 2021, from, <https://www.who.int/teams/mental-health-and-substance-use/covid-19>

Kaynakça

- AYDEMİR, Ömer vd. (2013). Reliability and Validity of the Turkish Version of the Health Anxiety Inventory. *Noro Psikiyatr Ars*, C.50, S.4, s.325-331.
- ABDELGHANI, Mohamed vd. (2021). Post-traumatic stress symptoms among an Egyptian sample of post-remission COVID-19 survivors: prevalence and sociodemographic and clinical correlates. *Middle East Curr Psychiatry*, C.28, S.1, 20, s.1-8.
- BANERJEE, Debanjan (2020). The other side of COVID-19: Impact on obsessive compulsive disorder (OCD) and hoarding, *Psychiatry Res*, C.288, 112966.
- BRIER N (2008). Grief following miscarriage: a comprehensive review of the literature. *J Womens Health (Larchmt)*. C.17, S.3, s.451-464.
- BIRRELL, Jane vd. (2011). Toward a definition of intolerance of uncertainty: A review of factor analytical studies of the Intolerance of Uncertainty Scale. *Clinical Psychology Review*, C.31, S.7, s.1198-1208.
- BOBEVSKI, Irene vd. (2016). Health anxiety and its relationship to disability and service use: Findings from a large epidemiological survey. *Psychosomatic Medicine*, C.78, S.1, s.13-21.
- BOYRAZ, Güler vd. (2020). COVID-19 and traumatic stress: The role of perceived vulnerability, COVID-19-related worries, and social isolation. *Journal of Anxiety Disorders*, C.76, 102307.
- BROOKS, Samantha K vd. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence, *Lancet*, C.395, S.10227, s.912-920.
- CHENG, S. K vd. (2004). Psychological distress and negative appraisals in survivors of severe acute respiratory syndrome (SARS), *Psychological Medicine*. C.34, s.1187-1195.
- DANTZER, Robert vd. (2008). From inflammation to sickness and depression: When the immune system subjugates the brain. *Nature Reviews Neuroscience*, C.9, S.1, s.46-56.
- DANTZER, Robert. (2009). Cytokine, sickness behavior, and depression. *Immunology and Allergy Clinics of North America*, C.29, S.2, 247-264.
- De CONİNCK, David vd. (2020). Perceived vulnerability to disease and attitudes towards public health measures: COVID-19 in Flanders, Belgium. *Pers Individ Dif*, C.166:110220.
- DİREK TECİRLİ, Neşe vd. (2020). Isolation, Quarantine, Social Distancing and Mental Health, *The Bulletin of Legal Medicine*, C.25, Special Issue, s.32-38.
- DUNCAN, Lesley A. ve Mark Schaller (2009). Prejudicial attitudes toward older adults may be exaggerated when people feel vulnerable to infec-

- tious disease: Evidence and implications. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, C.9, S.1, s.97-115.
- DUNCAN, Lesley A, vd. (2009). Perceived vulnerability to disease: Development and validation of a 15 -item self-report instrument. *Personality and Individual Differences*, C.47, S.6, s.541-546.
- FAN, Changyu vd. (2021). Trauma Exposure and the PTSD symptoms of College Teachers During the Peak of the COVID-19 Outbreak. Article in Press.
- FERGUS, Thomas A vd. (2015). Examining the specific facets of distress tolerance that are relevant to health anxiety. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, C.29, S.1, s.32-44
- GALEA Sandro vd. (2020). The Mental Health Consequences of COVID-19 and Physical Distancing: The Need for Prevention and Early Intervention. *JAMA Intern Med.*, C.180, S.6, s.817-818.
- GENTES Emily ve Ayelet Meron Ruscio (2011). A meta-analysis of the relation of intolerance of uncertainty to symptoms of generalized anxiety disorder, major depressive disorder, and obsessive-compulsive disorder, *Clinical Psychology Review*, C.31, S.6, s.923-933.
- GERST-EMERSON, Kerstin ve Jayani Jayawardhana (2015). Loneliness as a public health issue: the impact of loneliness on health care utilization among older adults. *Am J Public Health*, C.105, S.5, s.1013-1019.
- GILLES, Ingrid vd. (2011). Trust in medical organizations predicts pandemic (H1N1) 2009 vaccination behavior and perceived efficacy of protection measures in the Swiss public. *European Journal of Epidemiology*, C.26, S.3, s.203-210.
- GOODWIN, Robin vd. (2009). Initial psychological reactions to swine flu. *International Journal of Behavioral Medicine*, C.18, S.s.88-92.
- HEDMAN, Erik vd. (2016). Health anxiety in a disease-avoidance framework: Investigation of anxiety, disgust and disease perception in response to sickness cues. *Journal of Abnormal Psychology*, C.125, S.7, s.868-878.
- HUANG Chaolin, vd. (2020). Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China, *The Lancet*. C.395, S.10223, s.497-506.
- KEMPTHORNE, JohnMark C ve John A. Terrizzi (2021). The behavioral immune system and conservatism as predictors of disease-avoidant attitudes during the COVID-19 pandemic. *Pers Individ Dif*, C.178: 110857.
- KIECOLT-GLASER, Janice K.. (2009). Psychoneuroimmunology: Psychology's gateway to the biomedical future. *Perspectives on Psycho-*

- logical Science, C.4, S.4, s.367-369.
- KUNZ Roland ve Markus Minder (2020). COVID-19 pandemic: palliative care for elderly and frail patients at home and in residential and nursing homes. *Swiss Med Wkly* Mar 24;150:w20235.
- LEİ, Lei vd. (2020). Comparison of Prevalence and Associated Factors of Anxiety and Depression Among People Affected by versus People Unaffected by Quarantine During the COVID-19 Epidemic in Southwestern China, *Med Sci Monit*, C.26, e924609, s.1-12.
- McEVOY Peter M. ve Alison E. J. Mahoney (2013). Intolerance of uncertainty and negative metacognitive beliefs as transdiagnostic mediators of repetitive negative thinking in a clinical sample with anxiety disorders, *Journal of Anxiety Disorders*, C.27, S.2, s.216-224.
- NORRIS, Alyssa L ve David K. Marcus (2014). Cognition in health anxiety and hypochondriasis: Recent advances. *Current Psychiatry Reviews*, C.10, S.1, s.44-49.
- OZER, Emily J vd. (2003). Predictors of posttraumatic stress disorder and symptoms in adults: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, C.129, S.1, s.52-73.
- ÖZDİN, Selçuk ve Şükriye Bayrak Özdin (2020). Levels and predictors of anxiety, depression and health anxiety during COVID-19 pandemic in Turkish society: The importance of gender, *Int J Soc Psychiatry*. C.66, S.5, s.504-511.
- PALUSZEK, Michelle M, vd. (2021). Effects of anxiety sensitivity, disgust, and intolerance of uncertainty on the COVID stress syndrome: a longitudinal assessment of transdiagnostic constructs and the behavioural immune system. *Cogn Behav Ther*, online ahead of print, Feb 12, s.1-13.
- PERALTA-RAMÍREZ, Maria I vd. (2004). The effects of daily stress and stressful life events on the clinical symptomatology of patients with lupus erythematosus. *Psychosom Med*, C.66, S.5, s.788-794.
- RECTOR Neil A, vd. (2007). Szacun-Shimizu K, Leybman M. Anxiety sensitivity within the anxiety disorders: disorder-specific sensitivities and depression comorbidity. *Behav Res Ther*, C.45, S.8, s.1967-1975.
- SANTINI, Ziggi Ivan vd. (2020). Social disconnectedness, perceived isolation, and symptoms of depression and anxiety among older Americans (NSHAP): a longitudinal mediation analysis. *Lancet Public Health*., Jan;C.5, S.1, s.e62- e70.
- SANTOS-RUIZ, Ana vd. (2021). Effect of COVID-19 confinement on the mental status of patients with systemic lupus erythematosus. *Med Clin (Engl Ed)*, C.156, S.8, s.379-385.. SCHALLER, Mark, Justin H. Park. (2011). The behavioral immune system (and why it matters). *Current Directions in Psychological Science*, C.20, S.2, s.99- 103.

- TAHA, Sheena vd. (2014). Intolerance of uncertainty, appraisals, coping, and anxiety: The case of the 2009 H1N1 pandemic, *British Journal of Health Psychology*, C.19, S.3, s.592-605.
- TAYLOR S (2019). *The Psychology of Pandemics: Preparing for the Next Global Outbreak of Infectious Disease*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- TAYLOR, Steven vd. (2005). Current directions in the treatment of hypochondriasis. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, C.19,S.3, s.285-304.19.
- TAYLOR, Steven., vd. (2005). Current directions in the treatment of hypochondriasis. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, C.19,S.3, s.285-304.
- QIU, Jianyin vd. (2020). A nationwide survey of psychological distress among Chinese people in the COVID-19 epidemic: implications and policy recommendations, *Gen Psychiatr*, C.33, S.2, e100213.
- WANG, Cuiyan vd. (2020). Immediate Psychological Responses and Associated Factors during the Initial Stage of the 2019 Coronavirus Disease (COVID-19) Epidemic among the General Population in China, *Int J Environ Res Public Health*, C.17, S.5, 1729.
- WANG, Cuiyan vd. (2020). Immediate Psychological Responses and Associated Factors during the Initial Stage of the 2019 Coronavirus Disease (COVID-19) Epidemic among the General Population in China. *Int J Environ Res Public Health*, C.17, S.5, s.1-25.
- WARREN, Ann Marie, vd. (2021). Anxiety sensitivity, COVID-19 fear, and mental health: results from a United States population sample. *Anxiety sensitivity, COVID-19 fear, and mental health: results from a United States population sample. Cogn Behav Ther*, online ahead of print, Feb 17, s.1-13.
- WHEATON, Michael G. vd. (2012). Psychological predictors of anxiety in response to the H1N1 (swine flu) pandemic. *Cognitive Therapy and Research*, C.36, S.3, s.210-218.
- WU, Zunyou, Jennifer M. McGoogan (2020). Characteristics of and Important Lessons From the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Outbreak in China: Summary of a Report of 72 314 Cases From the Chinese Center for Disease Control and Prevention, *JAMA*. C.323, S.13, s.1239-1242.
- XIAO, Han vd. (2020). Social Capital and Sleep Quality in Individuals Who Self-Isolated for 14 Days During the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Outbreak in January 2020 in China, *Med Sci Monit*, C.26, s.e923921-1–e923921-8.
- ZHOU, Fei vd. (2020). Clinical course and risk factors for mortality of adult inpatients with COVID-19 in Wuhan, China: a retrospective cohort study. *Lancet*, C.395, S.10229, s.1054-1062

Kaynakça

- AHMED, M. Z., Ahmed, O., Aibao, Z., Hanbin, S., Siyu, L., & Ahmad, A. (2020). Epidemic of COVID-19 in China and associated psychological problems. *Asian journal of psychiatry*, 51, 102092.
- AHMET, T., & Atıcı, F. Z. (2020). Dünyada ve Türkiye’de Pandemilerle Mücadele: Risk ve Kriz Yönetimi Bağlamında Bir Değerlendirme. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 5(2), 329-362.
- AKTÜRK, H. (2020). Yeni koronavirüs hastalığı pandemisi döneminde online yaşam ve psikolojik etkileri. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1-25.
- ALPAY, A. (2020). COVID-19 Aşılı: Tünelin Ucundaki Işık. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 29(Özel Sayı), 94-100.
- BEKAROĞLU, E. ve Yılmaz, T. (2020). COVID-19 ve psikolojik etkileri: Klinik psikoloji perspektifinden bir derleme. *Nesne Dergisi*, 8(18), 573-584. DOI: 10.7816/nesne-08-18-14
- BOYD, D. (2008). American Teen Sociality in NetworkedPublics. Unpublished Doctoral Thesis, University of Berkeley.
- BUKHARİ, W. (2020). Role of Social Media in COVID-19 Pandemic. *Int J Front Sci*, 4(2). 59-60.
- BÜYÜKŞENER, E. (2009). Türkiye’de sosyal ağların yeri ve sosyal medyaya bakış. *XIV. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri*, 12-13.
- CULLEN, W., Gulati, G., & Kelly, B. D. (2020). Mental health in the Covid-19 pandemic. *QJM: An International Journal of Medicine*, 113(5), 311-312.
- ÇERÇİ, Ü. Ö., Canöz, N., & Canöz, K. (2020). Covid-19 Krizi Döneminde Bilgilendirme Aracı Olarak Sosyal Medya Kullanımı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (44), 184-198.
- ÇETİN, C., & Anuk, Ö. (2020). COVID-19 pandemi sürecinde yalnızlık ve psikolojik dayanıklılık: Bir kamu üniversitesi öğrencileri örnelemi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 170-189.
- ÇOBANER, A. A. (2021) Covid-19 Sürecinde Değişen Sağlık/Risk Algısı ve Medya Tüketim Pratikleri.
- DUBEY, S., Biswas, P., Ghosh, R., Chatterjee, S., Dubey, M. J., Chatterjee, S., ... & Lavie, C. J. (2020). Psychosocial impact of COVID-19. *Diabetes & Metabolic Syndrome: Clinical Research & Reviews*, 14(5), 779-788.
- DEMİRAY, E. K. D., & Çeviker, S. A. (2020). Aşı ve Toplumsal Korunma. *Journal of Biotechnology and Strategic Health Research*, 4, 37-44.

- EMİRAL, E., Çevik, Z. A., & Gülümser, Ş. (2020). COVID-19 pandemisi ve intihar. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 5, 138-147.
- GALEA, S., Merchant, R. M., & Lurie, N. (2020). The mental health consequences of COVID-19 and physical distancing: the need for prevention and early intervention. *JAMA internal medicine*, 180(6), 817-818.
- GAO, J., Zheng, P., Jia, Y., Chen, H., Mao, Y., Chen, S., & Dai, J. (2020). Mental health problems and social media exposure during COVID-19 outbreak. *Plos one*, 15(4), e0231924.
- GEÇER, E. (2020). Salgın Hastalıklar, Kültürel Psikoloji ve Politika: Yerel Bir Yaklaşım. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 29(3), 550-567.
- GÜLASLAN, T. (2018). Kamu Yönetiminde Sosyal Medya Kullanımı Ve Yönetimi: Temel İlkeler Ve Öneriler. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- GÜLİZ, U., & Yarcı, A. (2017). Sosyal Medya Kültürü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (52), 88-102.
- GÜMÜŞ, N. (2018). Sosyal Medyanın Kamu Kurumları Tarafından Kamusal Pazarlama Aracı Olarak Kullanılması: 81 İl Valiliği Üzerinde Bir Araştırma. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(4), 189-212.
- HATUN, O., Dicle, A. N., & Demirci, İ. (2020). Koronavirüs Salgınının Psikolojik Yansımaları ve Salgınla Başa Çıkma. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).
- HE, Z., Chen, J., Pan, K., Yue, Y., Cheung, T., Yuan, Y., ... & Xiang, Y. T. (2020). The development of the 'COVID-19 Psychological Resilience Model' and its efficacy during the COVID-19 pandemic in China. *International Journal of Biological Sciences*, 16(15), 2828.
- HOC AOĞLU Ç, Erdoğan A. COVID-19 ve intihar. Coşar B, editör. Psikiyatri ve COVID-19. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2020. p.35-42.
- JUNG, S. J., & Jun, J. Y. (2020). Mental health and psychological intervention amid COVID-19 outbreak: perspectives from South Korea. *Yonsei medical journal*, 61(4), 271.
- KARATAŞ, Z. (2020). Covid-19 Pandemisinin toplumsal etkileri, değişim ve güçlenme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 3-17.
- KASAOĞLU, F. (2020). COVID-19 Salgını Sürecinde Kaygı ile Maneviyat, Psikolojik Sağlık ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).
- KİRMAN, F. (2020). Sosyal Medyada Salgın Psikolojisi: Algı, Etki ve Başa Çıkma. *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*, 2020(2), 11-44.

- KLOMEK, A. B. (2020). Suicide prevention during the COVID-19 outbreak. *The lancet psychiatry*, 7(5), 390.
- LIU, S., Yang, L., Zhang, C., Xiang, Y. T., Liu, Z., Hu, S., & Zhang, B. (2020). Online mental health services in China during the COVID-19 outbreak. *The Lancet Psychiatry*, 7(4), e17-e18.
- LI, W., Yang, Y., Liu, Z. H., Zhao, Y. J., Zhang, Q., Zhang, L., ... & Xiang, Y. T. (2020). Progression of mental health services during the COVID-19 outbreak in China. *International journal of biological sciences*, 16(10), 1732.
- NIEDERKROTENTHALER, T., Gunnell, D., Arensman, E., Pirkis, J., Appleby, L., Hawton, K., & International COVID-19 Suicide Prevention Research Collaboration. (2020). Suicide research, prevention, and COVID-19.
- ÖNGEL, V., Tatlı, H. S., & Bozkurt, G. (2020). Küresel Krizlerde Kişilik Özelliklerine Göre Sosyal Medya Algısı: COVID-19 Örneği. *Turkish Studies*, 15, 4.
- ÖZDEMİR, S. S., Özdemir, M., Polat, E., & Aksoy, R. (2014). Sosyal Medya Kavramı ve Sosyal Ağ Sitelerinde Yer Alan Online Reklam Uygulamalarının İncelenmesi. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 4(4), 58-64.
- ÖZTÜRK, Ş. (2015). Sosyal Medyada Etik Sorunlar. 9 (1), 287-311. doi: 10.18094/si.57598
- PHAM-SCOTTEZ, A., Silva, J., Barruel, D., Masson, V. D.-L., Yon, L., Trebalag, A.-K., & Gourevitch, R. (2020). *Patient flow in the largest French psychiatric emergency centre in the context of the COVID-19 pandemic. Psychiatry Research*, 291, 113205. doi:10.1016/j.psychres.2020.113205
- RAJKUMAR, R. P. (2020). COVID-19 and mental health: A review of the existing literature. *Asian journal of psychiatry*, 52, 102066.
- RIBEIRO, E., Sampaio, A., Gonçalves, M. M., Taveira, M. D. C., Cunha, J., Maia, Á., ... & Soares, T. (2020). Telephone-based psychological crisis intervention: the Portuguese experience with COVID-19. *Counselling Psychology Quarterly*, 1-15.
- SARMAN, A., Tuncay, S., & Sarman, E. COVID-19 Pandemi Sürecinde Medyanın 3-18 Yaş Arasındaki Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Psikolojik Etkisinin Önlenmesi. *Van Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(Supplement), 11-17.
- SAMUR, S. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinde Ankara'daki Devlet Üniversitelerinin Instagram Kullanımları Üzerine Nicel Bir Araştırma. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6), 436-457.

- SHAH, K., Bedi, S., Onyeaka, H., Singh, R., & Chaudhari, G. (2020). The role of psychological first aid to support public mental health in the covid-19 pandemic. *Cureus, 12*(6).
- SOKLARİDİS, S., Lin, E., Lalani, Y., Rodak, T., & Sockalingam, S. (2020). Mental health interventions and supports during COVID-19 and other medical pandemics: A rapid systematic review of the evidence. *General hospital psychiatry, 66*, 133-146.
- STANTON, R., To, Q. G., Khalesi, S., Williams, S. L., Alley, S. J., Thwaite, T. L., Fenning, A.S & Vandelanotte, C. (2020). Depression, anxiety and stress during COVID-19: associations with changes in physical activity, sleep, tobacco and alcohol use in Australian adults. *International journal of environmental research and public health, 17*(11), 4065.
- SUBÖLEN, S. (2020). Covid 19 Pandemisi Sürecinde Stresle Baş Etme Yöntemi Olarak Sosyal Medyada Mizah Olgusu: cezmiKalorifer ve saykodelipaylasimlarr İsimli Instagram Hesaplarının Analizi. *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, 11*(42), 123-142.
- TALEVİ, D., Socci, V., Carai, M., Carnaghi, G., Faleri, S., Trebbi, E., ... & Pacitti, F. (2020). Mental health outcomes of the COVID-19 pandemic. *Rivista di psichiatria, 55*(3), 137-144.
- TÖNBÜL, Ö. (2020). Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrası 20-60 yaş arası bireylerin psikolojik dayanıklılıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Humanistic Perspective, 2*(2), 159-174.
- YAN, B., Zhang, X., Wu, L., Zhu, H., & Chen, B. (2020). Why do countries respond differently to COVID-19? A comparative study of Sweden, China, France, and Japan. *The American Review of Public Administration, 50*(6-7), 762-769.
- ZHOU, X. (2020). Psychological crisis interventions in Sichuan Province during the 2019 novel coronavirus outbreak. *Psychiatry Research, 286*, 112895.
- ZGUEB, Y., Bourgou, S., Neffeti, A., Amamou, B., Masmoudi, J., Chebbi, H., ... & Bouasker, A. (2020). Psychological crisis intervention response to the COVID 19 pandemic: A Tunisian centralised Protocol. *Psychiatry research, 289*, 113042.
- WIEDERHOLD, B. K. (2020). Using social media to our advantage: alleviating anxiety during a pandemic. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 23*(4), 197-198.
- URL-1: <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html>
(E.T.: 20.7.20)
- URL-2: https://www.who.int/health-topics/infodemic#tab=tab_1
- URL-3: <https://psikiyatri.org.tr/menu/161/cov%C4%B1d-19-ve-ruh-sagli-gi>

Kaynakça:

- AKBULUT, Y. (2013). Çocuk ve Ergenlerde Bilgisayar ve İnternet Kullanımının Gelişimsel Sonuçları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 53-68.
- ANLAYIŞLI, C. ve Serin, N. B. (2019). Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Depresyon. Ankara: Dorlion Yayınları.
- ARAL, N.,vd. (2002). Okul Öncesi Eğitim ve Okul Öncesi Eğitim Programı. İstanbul: YAPA Yayınları.
- AYDIN, B. (2005). Çocuk ve Ergen Psikolojisi. İstanbul: Atlas Yayınları.
- AYDOĞMUŞ, K., vd (1992). Ana -Baba Okulu. İstanbul: Remzi Yayınları.
- BAŞARAN, İ. E. (2011). Ana Babanın Eğitimi El Kitabı. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- BOLAT, G. Ü. (2018). DSM-5'te Yeni Bir Tanı:İnternette Oyun Oynama Bozukluğu, Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu, Depresyon, Anksiyete Semptomları ve Aile İşlevi ile İlişkisi. Retrieved from: Examining 0-6 Year Olds' Use of Technological Devices from Parents' Points of View* (addicta.com.tr)
- CİRHİNLİOĞLU, F. G. (2001). Çocuk Ruh Sağlığı ve Gelişimi. Ankara: Nobel Yayınları.
- EHRENREICH, S. E. and Underwood, M. K. (2016). Adolescents' Internalizing Symptoms as Predictors of the Content of Their Facebook Communication and Responses Received From Peers. *Translational Issues in Psychological Science* 2(3), 227-237. doi:10.1037/tps0000077
- EGMOND, F. A. (2007). Übermäßiger Medienkonsum von Kindern und Jugendlichen: Risiken für Psyche und Körper. *Dtsch Arztebl*, 104(38). Retrieved from: Examining 0-6 Year Olds' Use of Technological Devices from Parents' Points of View* (addicta.com.tr)
- ERIKSON, H. E. (2018). İnsanın 8 Evresi. İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- FEGERT, J. M., Vitiello, B., Plener, P. L., Clemens, V. (2020). Challenges and burden of the Coronavirus 2019 (COVID-19) pandemic for child and adolescent mental health: a narrative review to highlight clinical and research needs in the acute phase and the long return to normality. *Child and adolescent psychiatry and mental health*, 14, 1-11.
- FEINDEL, H. (2019). İnternet Bağımlılığı, Bağımlılar ve Aileleri için El Kitabı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- GÜLAY, H. ve Akman, B. (2009). Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- HOLMES EA, O'Connor RC, Perry VH, Tracey I, Wessely S, Arseneault L, et al. Multidisciplinary research priorities for the COVID-19 pande-

- mic: a call for action for mental health science. 2020.
- KILBEY, E. (2019). *Çocuğunuz Dijital Dünyanın Esiri Olmasın*. İstanbul: Paloma Yayıncılık.
- KO CH, YEN CF, YEN JY, YANG MJJP, *Neurosciences C. Psychosocial impact among the public of the severe acute respiratory syndrome epidemic in Taiwan*. 2006;60(4):397-403.
- KÖROĞLU, E. (Çev.). (2014). *DSM-5 Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı*, Ankara: Hyb Yayıncılık.
- LAM, L. T., Peng, Z. W., Mai, J. C. and Jing, J. (2009). Factors Associated With Internet Addiction Among Adolescents. *Cyberpsychology & Behavior*, 12(5), 551-555.
- LIU JJ, Bao Y, Huang X, Shi J, Lu LJTL, Health A. Mental health considerations for children quarantined because of COVID-19. 2020;4(5):347-9.
- ÖZERK, H. (2019). *Bilinçli Ebeveynlik*. İstanbul: Kriter Yayınları.
- ÖGEL, K. (2014). *Bağımlı Aileleri İçin Rehber Kitap*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- SAMPASA-Kanyinga, H., Chaput, J. P. and Hamilton, H. A. (2019). Social media use, school connectedness, and academic performance among adolescents. *The journal of primary prevention*, 40(2), 189-211. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10935-019-00543-6.pdf>
- SEMERCİ, B. (2007). *Ergen Ruh Sağlığı*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- TAHA SA, Matheson K, Anisman HJS, health. H1N1 was not all that scary: Uncertainty and stressor appraisals predict anxiety related to a coming viral threat. 2014;30(2):149-57.
- TSITSIKA, A., Critselis, E., Louizou, A., Janikian, M., Freskou, A., Marangou, E. and Kafetzis, D. A. (2011). Determinants of Internet addiction among adolescents: a case-control study. *The Scientific World Journal*, 11, 866-874. <https://downloads.hindawi.com/journals/tswj/2011/749252.pdf>
- TUNCER, N. (2000). Çocuk ve İnternet Kullanımı. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(2), 205-212.
- UNESCO. Global monitoring of school closures caused by COVID-19: UNESCO; 2020 [Available from: www.unesco.org/covid19/educationresponse].
- JIAO WY, Wang LN, Liu J, Fang SF, Jiao FY, Pettoello-Mantovani M, et al. Behavioral and Emotional Disorders in Children during the COVID-19 Epidemic. *J Pediatr*. 2020;221:264-6.e1.
- XIANG M, Zhang Z, Kuwahara K. Impact of COVID-19 pandemic on

children and adolescents' lifestyle behavior larger than expected. *Prog Cardiovasc Dis.* 2020:S0033-620(20)30096-7.

XIE X, Xue Q, Zhou Y, Zhu K, Liu Q, Zhang J, et al. Mental Health Status Among Children in Home Confinement During the Coronavirus Disease 2019 Outbreak in Hubei Province, China. *Jama Pediatrics.* 2020.

YAVUZER, H. (2008). *Çocuğunuzun İlk 6 Yılı. Remzi Kitabevi. İstanbul.*

YILMAZ, N. (1999). *Anaokulu Öğretmeninin Rehber Kitabı. İstanbul: YAPA Yayınları.*

Kaynakça

1. Alayarian, A. (2007). *Trauma, resilience, and creativity*. In A. Alayarian (Ed.), *Resilience, suffering and creativity: The work of the Refugee Therapy Centre* (p. 1–13). Karnac Books
2. Armstrong, A. R., Galligan, R. F., & Critchley, C. R. (2011). Emotional intelligence and psychological resilience to negative life events. *Personality and Individual Differences, 51*(3), 331-336.
3. Bayat, F., & Cicioğlu, M. N. (2008). Türklere cenaze törenleri bağlamında mevlid okuma geleneği. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10*(19), 147-155.
4. Battista, J., & Almond, R. (1973). The development of meaning in life. *Psychiatry, 36*(4), 409-427
5. Bayati, A., Abbasi, P., Ziapour, A., Parvane, E., & Dehghan, F. (2017). Effectiveness of Acceptance and Commitment Therapy on death anxiety and death obsession in the elderly. *World Family Medicine Journal: Incorporating the Middle East Journal of Family Medicine, 99*(5588), 1-7.
6. Bildik, T. (2013). Ölüm, kayıp, yas ve patolojik yas. *Ege Tıp Dergisi, 52*(4), 223-229.
7. Bilge, Y., & Bilge, Y. (2020). Koronavirüs salgını ve sosyal izolasyonun psikolojik semptomlar üzerindeki etkilerinin psikolojik sağlamlık ve stresle baş etme tarzları açısından incelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi, 23*. 38-49.
8. Borkovec, T. D., Alcaine, O. M., & Behar, E. (2004). *Avoidance Theory of Worry and Generalized Anxiety Disorder*. In R. G. Heimberg, C. L. Turk, & D. S. Mennin (Eds.), *Generalized anxiety disorder: Advances in research and practice* (p. 77–108). The Guilford Press.
9. Borkovec, T. D., Ray, W. J., & Stober, J. (1998). Worry: A cognitive phenomenon intimately linked to affective, physiological, and interpersonal behavioral processes. *Cognitive Therapy and Research, 22*(6), 561-576.
10. Bulut, M. B., & Yıldız, M. (2017). Ölüm kaygısı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler. *Turkish Studies (Elektronik), 12*(13), 659-676.
11. Coşkun, E. (2019). *Duygusal zekâ ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün stresle başa çıkma tarzlarına etkisinin incelenmesi* (yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
12. Çatak, P. D., & Ögel, K. (2010). Farkındalık temelli terapiler ve terapötik süreçler. *Klinik Psikiyatri, 13*(1), 85-91.
13. Çelebi, V., & İnal, A. (2020). Covid-19 Pandemisini Felsefî Açından De-

- ğerlendirmek ve Anlamak. *Electronic Turkish Studies*, 15(6). 298-320.
14. Çelik, F., & Gündüz, N. (2000). Covid 19 pandemisinde yas. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23(1), 99-102.
  15. Çelik, G. (2017). Logoterapi: temel bileşenleri ve terapi teknikleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(2), 70-97.
  16. Çınar, İ. (2014). Ölüm kaygısı ve gösterişçi tüketim eğilimi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 89-104.
  17. Çubuk, B. (2020). Covid-19 ile gelen kayıp nesne, yas ve depresyon. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(21), 90-99.
  18. Demir, A., & Çiftçi, F. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinde Egzesiz Lise Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 18(3), 169-179.
  19. Dugas, M. J., Buhr, K., & Ladouceur, R. (2004). *The Role of Intolerance of Uncertainty in Etiology and Maintenance*. In R. G. Heimberg, C. L. Turk, & D. S. Mennin (Eds.), *Generalized anxiety disorder: Advances in research and practice* (p. 143–163). The Guilford Press.
  20. Dugas, M. J., Freeston, M. H., & Ladouceur, R. (1997). Intolerance of uncertainty and problem orientation in worry. *Cognitive therapy and research*, 21(6), 593-606.
  21. Ekinci, M., Okanlı, A., & Gözüağca, D. (2005). Mevsimsel Depresyonlar ve Başetme Yolları. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(1), 109-112.
  22. Enez, Ö. Patolojik Yas Terapilerinin Etkinliği: Sistematik Derleme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(4), 441-463.
  23. Erciş, A., Kotan, G., & Bahar, T. (2016). Ölüm Kaygısının Tüketici Tutumları Üzerindeki Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), 107-134.
  24. Erden, S., & Eminoğlu, Z. (2020). Bilişsel Davranışçı Temelli Psiko-Eğitim Programının Psikolojik Dayanıklılık ve Duygu Düzenleme Üzerindeki Etkisi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(21), 555-582.
  25. Erikson, E. (2014). İnsanın 8 evresi (G. Akkaya, Çev.) İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
  26. Firestone, R. W. (1993). Individual defenses against death anxiety. *Death Studies*, 17(6), 497-515.
  27. Fletcher, D., & Sarkar, M. (2013). Psychological resilience. *European psychologist*, 18(1), 12-23.
  28. Freud, S. (2017). Yas ve Melankoli (A. Aydın, Çev.). *Ayrıntı Dergi* (22).

<https://ayrintidergi.com.tr/yas-ve-melankoli/>

29. Fortner, V., Robert A. Neimeyer, B. (1999). Death anxiety in older adults: a quantitative review. *Death Studies*, 23(5), 387-411.
30. Furnham, A. (1994). A content, correlational and factor analytic study of four tolerance of ambiguity questionnaires. *Personality and Individual Differences*, 16(3), 403-410.
31. Gizir, C. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 113-128.
32. Greenberg, J., Solomon, S., Pyszczynski, T., Rosenblatt, A., Burling, J., Lyon, D., & Simon, L. (1992). Assessing the terror management analysis of self-esteem: Converging evidence of an anxiety-buffering function. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(6), 913-922.
33. Gross, J. J. (1998). Antecedent-and response-focused emotion regulation: divergent consequences for experience, expression, and physiology. *Journal of personality and social psychology*, 74(1), 224.
34. Hatun, O., Dicle, A. N., & Demirci, İ. (2020). Koronavirüs Salgınının Psikolojik Yansımaları ve Salgınla Başa Çıkma. *Electronic Turkish Studies*, 15(4). 534-551
35. Jenkins, A. (2005). Creativity and resilience in the African American experience. *The Humanistic Psychologist*, 33(1), 25-32.
36. Kandemir, F. (2020). Bazı Demografik Değişkenler Bağlamında Covid-19 Pandemi Neslinin Dindarlık ve Ölüm Kaygısı İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Araştırma. *Tokat İlmîyat Dergisi*, 8(1), 99-129.
37. Karabulutlu, E. Y., Yılmaz, S., & Yurttaş, A. (2011). Öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 75-79.
38. Kıran, E. (2020). Prominent Issues About the Social Impacts of Covid 19. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (COVID-19 Special Issue), 752-766.
39. King, L. A. (2001). The hard road to the good life: The happy, mature person. *Journal of Humanistic Psychology*, 41, 51-73.
40. Kumpfer, K. L. (2002). Factors and processes contributing to resilience. In *Resilience and development* (pp. 179-224). Springer, Boston, MA.
41. Kübler-Ross, E. (1972). On Death and Dying. *JAMA: The Journal of the American Medical Association*, 221(2), 174.
42. Leader, D. (2018). *Depresyon yas ve melankoli* (A. Göçmen, Çev.) İstanbul: Encore Yayınları.

43. MacLeod, A. K., & Conway, C. (2005). Well-being and the anticipation of future positive experiences: The role of income, social networks, and planning ability. *Cognition & emotion*, 19(3), 357-374.
44. Mathews, A. (1990). Why worry? The cognitive function of anxiety. *Behaviour research and therapy*, 28(6), 455-468.
45. Menzies, R. E., & Menzies, R. G. (2020). Death anxiety in the time of COVID-19: theoretical explanations and clinical implications. *The Cognitive Behaviour Therapist*, 13, 1-24.
46. Menzies, R. E., Sharpe, L., & Dar-Nimrod, I. (2019). The relationship between death anxiety and severity of mental illnesses. *British Journal of Clinical Psychology*, 58(4), 452-467.
47. Ölçücü, B., Vatansever, Ş., Özcan, G., Çelik, A., & Paktaş, Y. (2015). Üniversite öğrencilerinde fiziksel aktivite düzeyi ile depresyon ve anksiyete ilişkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015(4), 294-303
48. Özkan, I. Ş. I. K., Özarslan, A., & Bekler, F. (2015). Üniversite öğrencilerinde fiziksel aktivite uyku kalitesi ve depresyon ilişkisi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(9), 65-73.
49. Öztürk, M.O. (2016). *Psikanaliz ve Psikoterapi*. Ankara:Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları.
50. Öztürk, Z., Karakuş, G., & Tamam, L. (2011). Yaşlı bireylerde ölüm kaygısı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 37-43.
51. Reuther, E. T., Davis III, T. E., Rudy, B. M., Jenkins, W. S., Whiting, S. E., & May, A. C. (2013). Intolerance of uncertainty as a mediator of the relationship between perfectionism and obsessive-compulsive symptom severity. *Depression and Anxiety*, 30(8), 773-777.
52. Said, S., Toprak, Y., & Gökmen, A. (2020). COVID-19 Sürecinde Gençlerde Hayatın Anlamına Yönelik Değişim ve Dönüşümler. *İlahiyat Akademisi*, (12), 217-256.
53. Salecl, R. (2018). *Kayı Üzerine* (3.Baskı) (B.E Aksoy, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları (Orijinal çalışma basım tarihi 2004).
54. Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, cognition and personality*, 9(3), 185-211.
55. Seyrek, Ö. D., & Ersanlı, K. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Yaşamın Anlamı ile Psikolojik Esneklik Arasındaki İlişki . *Electronic Turkish Studies*, 12(4). 144-158
56. Smith, B. M., Twohy, A. J., & Smith, G. S. (2020). Psychological inflexibility and intolerance of uncertainty moderate the relationship between social isolation and mental health outcomes during COVID-19. *Journal*

- of Contextual Behavioral Science*, 18, 162-174.
57. Sungur, M. Z., (2020). *Belirsizlikle Barışmak Kaygı ve Endişeyi Yönetmek Korona Günlükleri* (7. Baskı). İstanbul: Büyükada Yayıncılık.
  58. Torges, C. M., Stewart, A. J., & Duncan, L. E. (2008). Achieving ego integrity: Personality development in late midlife. *Journal of Research in Personality*, 42(4), 1004-1019.
  59. Tural, E. (2020). Covid-19 Pandemi Dönemi Ev Karantinasında Fiziksel Aktivite Düzeyinin Yaşam Kalitesine Etkisi. *Van Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(Supplement), 18-26.
  60. Yılmaz, A. E. (2014). Endişe ve ruminasyonun kaygı ve depresyon belirtileri üzerindeki rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi* (25), 1-7.
  61. Zara, A. (2018). Kolektif travma döngüsü: Kolektif travmalarda uzlaşma, bağışlama ve onarıcı adaletin iyileştirici rolü. *Klinik Psikiyatri*, 21, 301-311.
  62. Zizek, Slavoj (2020). “Koronavirüsü, Kapitalizme ‘Kill-Bill-vari’ Bir Darbedir, Komünizmin Yeniden İcat Edilmesine Yol Açabilir”. Çev: Öznur Karakaş; Koray Kırmızısakal. *Terrabayt Dijital Dergi (Şubat Sayısı)*: 1. <https://terrabayt.com/dusunce/zizek-koronavirusu-kapitalizme-kill-bill-vari-bir-darbedir-komunizmin-yeniden-icat-edilmesi-yol-acabilir/> [18.03.2021].
  63. Zika, S., & Chamberlain, K. (1992). On the relation between meaning in life and psychological well-being. *British journal of psychology*, 83(1), 133-145.
  64. Wong, P. T. (2012). From logotherapy to meaning-centered counseling and therapy. *The human quest for meaning: Theories, research, and applications*, 2, 619-647.
  65. Wong, P. T. (2012). Toward a dual-systems model of what makes life worth living. *The human quest for meaning: Theories, research, and applications*, 2, 3-22.

Kaynakça

AMMERMAN, B. A., Burke, T. A., Jacobucci, R., & McClure, K. (2020). Preliminary Investigation of the Association Between COVID-19 and Suicidal Thoughts and Behaviors in the U.S. PsyArXiv. <https://doi.org/10.31234/OSF.IO/68DJP> (APA) Amerikan Psikiyatri Birliği. (2015). Mental bozuklukların tanıs ve sayımsal el kitabı, Dördüncü Baskı (DSMV) Trauma- and Stressor-Related Disorders (Çev. Ed.: E. Köroğlu). Ankara Hekimler Yayın Birliği, Ankara

AKER, T. (2012). Temel sağlık hizmetlerinde ruhsal travmaya yaklaşım. Ankara.

BANERJEE, D. D. (2020). Psychological preparedness for the COVID-19 pandemic, perspectives from India. *Psychiatry Research*, 288(April). <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112999>

BECK, A. T. (1976). *Cognitive Theory and The Emotional Disorders*. International Universities Press.

BECK, CT. (2011). "Secondary traumatic stress in nurses: A systematic review". *Archives of Psychiatric Nursing*, 25 (1): 1-10

BRIDE BR, Margaret M, Yegidis B, Figley CR. Development and validation of the Secondary Traumatic Stress Scale. *Research on Social Work Practice* 2004; 14:27-35.

BRIERE, J., Elliott, D.M., 2000. Prevalence, characteristics and long-term sequelae of natural disaster exposure in the general population. *Journal of Traumatic Stress*, 13, s. 661-679.

BROOKS, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence. *The Lancet*, 912–920. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30460-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30460-8)

BROWN, R., & Gerbarg, P. (2012). *The Healing Power of the Breath: Simple Techniques to Reduce Stress and*.

BRUNS, D. P., Kraguljac, N. V., & Bruns, T. R. (2020). COVID-19: Facts, Cultural Considerations, and Risk of Stigmatization. *Journal of Transcultural Nursing*, 104365962091772. <https://doi.org/10.1177/1043659620917724>

CAKIR, G., & Erdur-baker, O. (2012). Hizmet verenler için stres tepkileri , travma sonrası gelişim, stres yönetimi ve öz bakım. In *Psikososyal Uygulamalar Katılımcı Kitabı* (Issue January).

CLOUD, H., & Townsend, J. (2009). Sınırlar (Çevirman: Erdem Boz (ed.)). Koridor yayıncılık.

COMERCHERO, V. (2015). Vicarious trauma: Risk factors, symptoms

and coping strategies. *The School Psychologist*, 69 (1). <http://apadivision16.org/wpcontent/uploads/2015/12/TSP-Vol.-69-No.-1.pdf>

CONVERSANO, C., Marchi, L., & Miniati, M. (2020). Perspective article Psychological distress among healthcare.

ÇAKMAK, H. Er, RA. Öz, YC. Aker, AT. (2010). “Kocaeli ili 112 acil yardım birimlerinde çalışan personelin Marmara depreminden etkilenme ve olası afetlere hazırlık durumlarının saptanması”. *Akademik Acil Tıp Dergisi*, 2: 83-88.

DESCILO, T., Vedamurtachar, A., Gerbarg, P. L., Nagaraja, D., Gangadhar, B. N., Damodaran, B., Adelson, B., Braslow, L. H., Marcus, S., & Brown, R. P. (2010). Effects of a yoga breath intervention alone and in combination with an exposure therapy for post-traumatic stress disorder and depression in survivors of the 2004 South-East Asia tsunami. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 121(4), 289–300. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0447.2009.01466.x>

ELLEPOLA, A., & Rajapakse, R. P. S. . (2020). Foreseeable psychological impact of COVID 19 in Sri Lanka (Issue April). <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.26156.21120>

EVREN, C., Dalbudak, E., Aydemir, Ö., Köroğlu, E., Evren, B., Özen, S., & Coşkun, K. S. (2016). Psychometric properties of the Turkish PTSD-short scale in a sample of undergraduate students. *Bulletin of Clinical Psychopharmacology*, 26(3), 294-302. doi: 10.5455/bcp.20151205113132

FRANZBLAU, S. H., Echevarria, S., Smith, M., & Van Cantfort, T. E. (2008). A preliminary investigation of the effects of giving testimony and learning yogic breathing techniques on battered women’s feelings of depression. *Journal of Interpersonal Violence*, 23(12), 1800–1808. <https://doi.org/10.1177/0886260508314329>

GERMER C. K. (2018) Öz Şefkatli Farkındalık Tahrip Eidici Duygularla Başa Çıkabilme, Çevirmen: Handan Ünlü Haktanır, Diyojen yayıncılık,

GREENBERG, N., Docherty, M., Gnanapragasam, S., & Wessely, S. (2020). Managing mental health challenges faced by healthcare workers during COVID-19 pandemic. *The BMJ*, 368(March), 1–4. <https://doi.org/10.1136/bmj.m1211>

HOLMES, E. A., O’Connor, R. C., Perry, V. H., Tracey, I., Wessely, S., Arseneault, L., Ballard, C., Christensen, H., Cohen Silver, R., Everall, I., Ford, T., John, A., Kabir, T., King, K., Madan, I., Michie, S., Przybylski, A. K., Shafran, R., Sweeney, A., ... Bullmore, E. (2020). Multidisciplinary research priorities for the COVID-19 pandemic: a call for action for mental health science. *The Lancet. Psychiatry*, 0366(20), 1–14. [https://doi.org/10.1016/S2058-5387\(20\)30309-1](https://doi.org/10.1016/S2058-5387(20)30309-1)

org/10.1016/S2215-0366(20)30168-1

HUANG, Y., & Zhao, N. (2020). Generalized anxiety disorder, depressive symptoms and sleep quality during COVID-19 epidemic in China: a web-based cross-sectional survey. *Med Rxiv*, 288 (April), 2020.02.19.20025395. <https://doi.org/10.1101/2020.02.19.20025395>

KARTAL, M. (2018). Nefes Teknikleri. Sistem Yayıncılık.

LIU, J. J., Bao, Y., Huang, X., Shi, J., & Lu, L. (2020). Mental health considerations for children quarantined because of COVID-19. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 0(0). [https://doi.org/10.1016/s2352-4642\(20\)30096-1](https://doi.org/10.1016/s2352-4642(20)30096-1)

MARTIN, M. M., & Rubin, R. B. (1995). A new measure of cognitive flexibility. *Psychological Reports*, 76, 623-626.

McKILLUP, S. (2012). *Statistics explained: An introductory guide for life scientists* (Second edition). United States: Cambridge University Press.

MONICA, S., & Corporation, R. (2020). *Public Mental Health Crisis during COVID-19 Pandemic , China References*. 26(7).

NISSLY, J. A., Mor Barak, M. E., & Levin, A. (2005). Stress, social support, and workers' intention to leave their jobs in public child welfare. *Administration in Social Work*, 29, 79-100. https://doi.org/10.1300J147v29n01_06

RONEN, T., & Freeman, A. (2007). *Cognitive behavior therapy in clinical social work practice*. Springer Pub. Co.

QIU, J., Shen, B., Zhao, M., Wang, Z., Xie, B., & Xu, Y. (2020). A nationwide survey of psychological distress among Chinese people in the COVID-19 epidemic: Implications and policy recommendations. *General Psychiatry*, 33(2), 19-21. <https://doi.org/10.1136/gpsych-2020-100213>

SHANAFELT, T., Ripp, J., & Trockel, M. (2020). Understanding and Addressing Sources of Anxiety among Health Care Professionals during the COVID-19 Pandemic. *JAMA - Journal of the American Medical Association*, 323(21), 2133-2134. <https://doi.org/10.1001/jama.2020.5893>

SÜTÇİGİL, L., & Aslan, S. (2012). Travma Sonrası Stres Bozukluğunda Prolonged Exposure Terapisi. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi 1(2012)*, 1, 98-104.

STUART, S., & Robertson, M. (2013). *Kişilerarası ilişkiler psikoterapisi klinisyen kılavuzu*. Yerküre Tanıtım ve Yayıncılık.

TABACHNICK, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (Sixth edition). United States: Pearson Education

TOPALIDOU, A., Thomson, G., & Downe, S. (2020). COVID-19 and maternal mental health: Are we getting the balance right? *MedRxiv*,

2020.03.30.20047969. <https://doi.org/10.1101/2020.03.30.20047969>

TORALES, J., O'Higgins, M., Castaldelli-Maia, J. M., & Ventriglio, A. (2020). The outbreak of COVID-19 coronavirus and its impact on global mental health. *International Journal of Social Psychiatry*, 002076402091521. <https://doi.org/10.1177/0020764020915212>

ULISA12 (2020). Kovid-19 (Koronavirüs) Salgınının Ekonomik Etkileri. https://aybu.edu.tr/yulisa/contents/files/ULI%CC%87SA12_Kovid_19_Ekonomik_Etkiler.pdf [Erişim tarihi 21/04/2020]

XIANG, Y. T., Yang, Y., Li, W., Zhang, L., Zhang, Q., Cheung, T., & Ng, C. H. (2020). Timely mental health care for the 2019 novel coronavirus outbreak is urgently needed. In *The Lancet Psychiatry* (Vol. 7, Issue 3, pp. 228–229). Elsevier Ltd. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(20\)30046-8](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30046-8)

XU, Y., Shao, Y., & Huang, J. (2020). Mental health services in Shanghai during the COVID-19 outbreak. *Forensic Science International: Mind and Law*, 1, 100022. <https://doi.org/10.1016/j.fsimpl.2020.100022>

YILDIRIM G, Kıdak L B, Yurdabakan İ. İkincil Travmatik Stres Ölçeği: Bir uyarılama çalışması, *Anadolu Psikiyatri Derg* 2018; 19(1):45-51.

ZHOU, X. (2020). Psychological crisis interventions in Sichuan Province during the 2019 novel coronavirus outbreak. *Psychiatry Research*, 286(February), 112895. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112895>

COVID-19 SÜRECİNDE İLETİŞİMİN DEĞİŞEN YÜZÜ

Editörler:

Gülsüm ÇALIŞIR

Ersin DİKER

EĞİTİM
yayınevi

COVID-19 SÜRECİNDE İLETİŞİMİN DEĞİŞEN YÜZÜ

Editörler: Gülsüm ÇALIŞIR, Ersin DİKER

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-25-5

1. Baskı, Ocak 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A

Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

COVID-19 SÜRECİNDE İLETİŞİMİN DEĞİŞEN YÜZÜ

Editörler: Gülsüm ÇALIŞIR, Ersin DİKER

419 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-25-5

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Eğitim Yayınevi

Konya Ofis: *Rampalı İş Merkezi Kat: 1 No: 121 Meram/KONYA*

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: *Fevzi Çakmak mah. 10721 sok. B Blok, No: 16/B,*

Safakent, Karatay/KONYA

Kurumsal İrtibat No: *0533 151 50 42*

Elektronik Posta: *bilgi@egitimyayinevi.com*

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Akçi, Y. (2014). "Satın Alma Karar Süreci Modeli". Tüketici Davranışları, Ed. Mustafa Paksoy ve Mehmet Kara, İstanbul: Lisans Yayıncılık, 47-63,
- Aksoy, C. (2020). Consumer Behaviour In Economic Downturn: A Qualitative Research During Covid-19 Pandemic, Master's Thesis, Bahcesehir University, Graduate School Of Social Sciences, Master Of Business Administration, İstanbul
- Üçhisarlı, C. (2020). Corona Virüs Online Alışverişi Artırdı, <https://pazarlamasyon.com/corona-virus-online-alisverisi-artirdi/> (Erişim Tarihi: 06.11.2020)
- Aydın, B. ve Doğan, M. (2020). Yeni Koronavirüs (COVID-19) Pandemisinin Turistik Tüketici Davranışları ve Türkiye Turizmi Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi. *Pazarlama Teorisi ve Uygulamaları Dergisi*, 6 (1), 93-115.
- Tekin, İ. Ç. (2020). Pandemi Sürecinde Değişen Tüketici Davranışları. *Business & Management Studies: An International Journal*, 8 (2), 2331-2347.
- Baltacı, A. ve Akaydın, H. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecinin Tüketicilerin Gıda Ürünlerini Satın Alma Davranışları Üzerindeki Etkisi: Bir Literatür Taraması. *Yüksek İhtisas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1, 57-64.
- Bilge, F. A. ve Göksu, N. (2010). *Tüketici Davranışları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Blackwell, R. D., Miniard, P. W. and Engel, J. F. (2001). *Consumer Behavior*, Texas: Harcourt College Publishers, Ft. Worth
- Bocock, R. (1997). *Tüketim*, Çev: İrem Kutluk, Ankara: Dost Kitabevi
- Bocutoğlu, E., Berber, M. ve Çelik, K. (2000). İktisada Giriş, Trabzon: Akademi Yayınevi
- Bozkurt, İ. (2004). İletişim Odaklı Pazarlama: Tüketiciden Müşteri Yaratmak, İstanbul: MediaCat
- Chen, Y., Rajabifard, A., Sabri, S., Potts, K. E., Laylavi, F., Xie, Y. and Zhang, Y. (2020). A Discussion Of Irrational Stockpiling Behaviour During Crisis, *Journal Of Safety Science and Resilience*, Vol. 1, Issue 1, 57-58.
- Danışmaz, A. T. (2020). Covid-19 Salgınının Tüketicilerin Online Alışveriş Tercihine Etkisi, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 9 (2), 83-90.
- Dunlap, T., Wagner, D. and Scavo, F. (2020). Coronavirus Impact Index By Industry. <https://www.computereconomics.com/article.cfm?id=2788> (Erişim Tarihi: 11.11.2020)
- Durmaz, Y. (2011). *Tüketici Davranışı*, İstanbul: Detay Yayıncılık
- Duygun, A. (2020). COVID-19 Pandemisi Sırasında Tüketicilerin Yaşam Tarzlarının Değerlendirilmesi, *Econder Uluslararası Akademik Dergi*, 4 (1), 232-247.
- Embaye, G. A. (2004). An Investigation Into The Factors Influencing Consumer Perceptions Of The No Name Brand Food Items, Doctoral dissertation, Graduate School of Business, Faculty of Management Studies University of Kwazulu-Natal, Durban
- Ezzatirad, H. (2014). Ağızdan Ağıza Pazarlamanın Müşteri Satın Alma Karar Sürecine Etkisi: Ankara'daki Devlet Üniversitelerinin İktisadi Ve İdari Bilimler Fakülteleri Öğrencileri Arasında Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güngör, N. (2018). İletişim Kuramlar Yaklaşımlar, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Ipsen, C., Kirchner, K. and Hansen, J. P. (2020). Experiences Of Working From Home In Times Of Covid-19, European Survey – Working from home during Covid-19 Report 2020, Published by: DTU, Department of Management , Akademivej, Denmark.
- İslamoğlu, A. H. (2003). *Tüketici Davranışları*. İstanbul: Beta Yayınları.
- İslamoğlu, A. H. ve Altunışık, R. (2017). *Tüketici Davranışları*. İstanbul: Beta Basım Yayım.

- İslamoğlu, A. H. ve Altunışık, R. (2008). *Tüketici Davranışları*, İstanbul: Beta Yayınları.
- İslamoğlu, A. H. (1993). Değişik Otomobil Markalarına Sahip Tüketicilerin Kişilik Özellikleri Birbirinden Farklı mı?, *Pazarlama Dünyası*, Sayı. 40
- Karabulut, M. (1981). *Tüketici Davranışları: Pazarlama Yeniliklerinin Kabulü ve Yayılışı*. İstanbul: Minnetoğlu Yayınları.
- Karabulut, M. (1991). *Tüketici Davranışı*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları
- Kazımova, A. (2020). Data Driven Approaches In Marketing Communication And Its Effectiveness On Consumer Behavior, Master's Thesis, Bahçeşehir University, Graduate School Of Social Sciences, Master Of Business Administration, İstanbul
- Kiel, G. C. and Layton, L. A. (1981). Dimensions of Consumer Information Seeking Behavior, *Journal of Marketing Research*, 233-239.
- Koç, E. (2012). *Tüketici Davranışı Ve Pazarlama Stratejileri*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Kotler, P. and Armstrong, G. (2010). *Principles of Marketing*. UK: Pearson Education.
- Kotler, P. (1997). *Marketing: An Introduction*, USA: McGraw-Hill Companies.
- Long N, K. B.(2020). An Empirical Study About The Intention To Hoard Food During COVID-19 Pandemic. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 16, 1-12.
- Mehta, S., Saxena, T. and Purohit, N. (2020). The New Consumer Behaviour Paradigm amid Covid -19: Permanent or Transient, *Journal of Health Management*, 22 (2), 291-301.
- Mucuk, İ. (2006). *Pazarlama İlkeleri*, İstanbul: Türkmen Kitabevi
- Munthiu, M. C. (2009). The Buying Decision Process and Types of Buying Decision Behavior. *Sibiu Alma Mater University Journals. Series A. Economic Sciences*, 2 (4), 27-33.
- Naeem, M. (2020). Do Social Media Platforms Develop Consumer Panic Buying During The Fear Of Covid-19 Pandemic, *Journal of Retailing and Consumer Services*, Volume 58, <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2020.102226>
- Neger, M and Uddin, B. (2020). Factors Affecting Consumers' Internet Shopping Behavior During the COVID-19 Pandemic: Evidence From Bangladesh, *Chinese Business Review*, Mar. 2020, Vol. 19, No. 3, 91-104.
- Odabaşı, Y. ve Barış, G (2002). *Tüketici Davranışı*, İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Odabaşı, Y. (2009). *Tüketim Kültürü Yetinen Toplumdan Tüketen Topluma*, İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Odabaşı, Y. (1999). *Tüketim Kültürü*, İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Öztek, M. Y., Şengel, Ö. ve Akturan, U. (2008). *Tüketici Davranışı ve Ekmek Tüketim Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: Bigart Yayınları
- Öztrak, L. (2012). E-Pazarlama Etkinliklerinin Tüketici Davranışına Etkileri Ve Bir Uygulama, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Parlak, F. (2010). Sosyal Medya ve Tüketici Satın Alma Karar Sürecine Etkileri: Nitel Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı,
- Kotler, P. (2002). *Marketing Management Millenium Edition*, USA: Pearson Custom Publishing.
- Prasad, R. K. and Jha, M. K. (2014). Consumer Buying Decisions Models: A Descriptive Study. *International Journal of Innovation and Applied Studies*, 6 (3), 335-351.
- Ramya, N. and Ali, S. M. (2016). Factors affecting consumer buying behavior. *International Journal Of Applied Research*, 2 (10), 76-80.

- Robertson, T. and Kassarijan, H. (1991). *Handbook of Consumer Behaviour*. Prentice-Hall.
- Rogers, S. ve Pieters, L. (2020). Small Positive Signs In The Consumers' Dual-Front Crisis: The Road To Recovery May Be Opening, But Only Slowly, <https://www2.deloitte.com/>
- Satıcı, Ö. (1998). Tüketici Pazarları Ve Alıcı Davranışları Tüketici Satın Alma Davranışlarını Etkileyen Faktörler, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Ankara
- Savic, D. (2020). COVID-19 and Work from Home: Digital Transformation of the Workforce, *Grey Journal*, Volume 16, Number 2, 101-104.
- Schiffman, L. G. and Wisenblit, J. (2015). *Consumer Behavior. Global Edition*. Essex: Pearson Education UK.
- Sheth, J. (2020). Impact Of Covid-19 On Consumer Behavior: Will The Old Habits Return Or Die?, *Journal of Business Research*, Volume 117, 280-283.
- Silk, A. J. (2006). *What is Marketing? USA*: Harvard Business Press
- Solomon, M. R. (2006). *Consumer Behavior*, New Jersey: Prentice Hall
- Solomon, M. R. (2017). *Consumer Behavior, Buying, Having and Being*, 12th Edition, Pearson, England.
- Şen, T. ve Yengin, D. (2020). Kriz Dinjital Tüketimde Tüketici Satın Alma Davranışına Etkisi, *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1.
- Tek, Ö. B. (1990). *Pazarlama ilkeler ve Uygulamalar*. İstanbul: Ambalaj Matbaası
- Tekin, İ. Ç. (2020). Pandemi Sürecinde Değişen Tüketici Davranışları. *Business & Management Studies: An International Journal*, 8 (2), 2331-2347.
- Torlak, Ö. ve Altunışık, R. (2009). *Pazarlama Stratejileri, Yöneltil Bir Yaklaşım*, İstanbul: Beta Basım A. Ş.
- Turunç, Ö. ve Yetkin, D. G. (2020). Covid-19 Kaynaklı Pandemi Döneminde Tüketici Davranışları: Parekendeci Markalı Ürünler Üzerine Bir Araştırma. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (COVID-19 Special Issue), 457-471.
- Türkay, O. (1989). *Mikroiktisat Teorisi*, Cilt: I-II Bir Arada, Ankara: Turhan Kitapevi
- Türkbal, A. (1997). *Mikroiktisat*, İstanbul: Filiz Kitapevi
- Walters, C. G. (1978). *Consumer Behavior: Theory and Practice*. Homewood, IL: Richard D Irwin, Inc.
- Walters, C. G. and Gordon J. P. (1970). *Consumer Behavior An Integrated Framework*. Homewood, IL: Richard D Irwin, Inc.
- Wiedner, R., Croft, C. and McGiyem, G. (2020). Improvisation During A Crisis: Hidden Innovation In Healthcare Systems, Translating Research and Evidence.
- Yıldız, S. (2020). Covid 19 ile Değişen Tüketici Davranışları, <https://covid19.tabipacademy.com/2020/05/18/degisen-tuketici-davranislari/> (Erişim Tarihi: 20.10.2020).
- Yücel, N. (2014). "Tüketici ve Tüketici Davranışı". Tüketici Davranışları, Ed. Mustafa Paksoy ve Mehmet Kara, İstanbul: Lisans Yayıncılık, 11-24,
- Yükselen, C. (1999). *Temel Pazarlama Bilgileri*, Ankara: Adım Yayıncılık <https://www.bbc.com/news/business-52376022> (Erişim Tarihi: 05.11.2020)
- TDK. İnanç, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 06.11.2020)
- Kahraman, M. (2020). Kişisel Görüşme. 09.11.2020

KAYNAKÇA

- Agamben, G. (2020). Korku Kötü Bir Yol Göstericidir Çev. Onur Civelek. <https://www.ekdergi.com/korku-kotu-bir-yol-gostericidir> (Erişim Tarihi: 21.09.2020).
- Aydoğdu, İ. (24. 03. 2020). Ulrich Beck'in Risk Toplumu ve Koronavirüsü. <https://www.gazeteduvar.com.tr/forum/2020/03/24/ulrich-beckin-risk-toplumu-ve-korona-virusu> (Erişim Tarihi: 20.09.2020).
- Başterzi, A. D., Cesur, E., Güvenç, H. R., Taşdelen, R. Ve Yılmaz, T. (2020). "Covid-19 ve Damgalanma" *TTB Covid-19 Pandemisi 6. Ay Değerlendirme Raporu*, 415-424, https://www.ttb.org.tr/kutuphane/covid19-rapor_6.pdf. (Erişim Tarihi: 28.10.2020).
- Beck, U. (2014). *Risk Toplumu – Başka Bir Modernliğe Doğru*, Çev: K. Özdoğan ve B. Doğan, İstanbul: İthaki Yayınları.
- Bostan, S., Erdem, R., Öztürk, Y. E., Kılıç, T. ve Yılmaz, A. (2020). The Effect of COVID-19 Pandemic on the Turkish Society. *Electron J Gen Med*. 17 (6):em237.
- Chotiner, I. (2020, Nisan 15). "Pandemi Tarihi Nasıl Değiştirir?", Çev. Tuğçe Pulurluoğlu. <https://sosyalbilimler.org/pandemi-tarih>. (Erişim Tarihi: 20.09.2020).
- Çayır, F. (2020). *Pandemi Takip Uygulamaları Ve Kişisel Verilerin İzlenmesi Raporu*. Ankara: Alternatif Bilişim Derneği. <https://ekitap.alternatifbilisim.org/pdf/covid19-pandemi-takip-uygulamaları-raporu.pdf> (Erişim Tarihi: 20.11.2020).
- Çınarlı, İ. (2008a). *Sağlık İletişimi ve Medya*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Çınarlı, İ. (2008b). "Bilim ve Sağlık Haberciliği: Kamu Yararına Doğru, Ulaşılabilir ve Kullanılabilir Enformasyon İletimi ve Sorumluluklar". *Tüm Yönleriyle Medya ve İletişim*, Ed. Metin Işık ve Ayhan Erdem, Konya: Eğitim Kitabevi, 145-166.
- Demirer, T. (2020). Pandemiye Verilecek Yanıtları Toplum Bilimleri ile Bütünleştirmek. *TTB Covid-19 Pandemisi 6. Ay Değerlendirme Raporu*, 605-617. https://www.ttb.org.tr/kutuphane/covid19-rapor_6.pdf. (Erişim Tarihi: 28.10.2020).
- Diker, E. (2020). Kovid-19 Salgını Döneminde Sosyal Medya Kullanımı. <https://trtakademi.net/koronavirus-kategori/kovid-19-salgini-doneminde-sosyal-medya-kullanimi/> (Erişim Tarihi: 21.09.2020).
- Dirini, İ. ve Özsu, G. (2020). *Covid-19 Pandemi Sürecinde Sosyal Medyada Nefret Söylemi Raporu*. Ankara: Alternatif Bilişim Derneği. <https://ekitap.alternatifbilisim.org/pdf/covid19-pandemi-takip-uygulamaları-raporu.pdf> (Erişim Tarihi: 20.11.2020).
- Ekiz, T., İlman E. ve Dönmez E. (2020). Bireylerin Sağlık Anksiyetesi Düzeyleri İle Covid-19 Salgını Kontrol Algısının Karşılaştırılması, *Uluslararası Sağlık Yönetimi Ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 6 (1), 139-154.
- Furedi, F. (2001). *Korku Kültürü: Risk Almamanın Riskleri*, Çev. Barış Yıldırım, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (1990). *Modernliğin Sonuçları*, Çev. Ersin Kuşdil, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Global Web Index (2020). Coronavirus Research: Series 4, Media Consumption and Support, <https://www.globalwebindex.com/coronavirus> (Erişim tarihi: 24.09.2020).
- TRT Akademi (2020). *TRT Akademi İnfodemi Araştırması*. <https://trtakademi.net/wp-content/uploads/2020/08/TRT-Akademi-Infodemi-Arastirmasi-Raporu.pdf> (Erişim Tarihi: 28.10.2020).
- Habertürk (21. 03. 2020). "10 Günde 3 Milyon Kişi Takibe Aldı, Sahte Hesaplarına Bile Her Gün Bir Yenisi Eklendi!". <https://www.haberturk.com/fahrettin-koca-twitter-hesabi-10-gunde-3-milyonu-buldu-haberler-2620002-teknoloji>. (Erişim Tarihi: 28.10.2020).
- İçişleri Bakanlığı (03.04.2020). "Şehir Giriş/Çıkış Tedbirleri ve Yaş Sınırlaması", Genelge, <https://www.icisleri.gov.tr/sehir-giris-cikis-tebirleri-ve-yas-sinirlaması> (Erişim Tarihi: 13.09.2020).
- İnceoğlu, Y. (2020). "Covid-19 Pandemisi ve Medya", *TTB Covid-19 Pandemisi 6. Ay Değerlen-*

- dirme Raporu*. 632-643. https://www.ttb.org.tr/kutuphane/covid19-rapor_6.pdf. (Erişim Tarihi: 28.10.2020).
- Karabatanoğlu, S. (16 Nisan 2020). “Küresel Salgın Haber Tüketim Alışkanlıklarını Nasıl Değiştirdi?” <https://www.newslabturkey.org/kuresel-salgin-haber-tuketim-aliskanliklarini-nasil-degis-tirdi/> (Erişim Tarihi: 21.09.2020).
- Karataş, Z. (2020). COVID-19 Pandemisinin Toplumsal Etkileri, Değişim ve Güçlenme, *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-17.
- Keskin, F. (2020). “Salgın Hastalık ve İktidar”. *TTB Covid-19 Pandemisi 6. Ay Değerlendirme Raporu*, 655-662. https://www.ttb.org.tr/kutuphane/covid19-rapor_6.pdf. (Erişim Tarihi: 28.10.2020).
- Kwok, K. O., Li, K. K., Chan, H. H., Yi, Y. Y., Tang, A., Wei, W. I. et al. (2020). Community responses during the early phase of the COVID-19 Epidemic in Hong Kong: Risk perception, information exposure and preventive measures. *Emerging Infectious Diseases*, medRxiv doi: 10.3201/eid2607.200500.
- Luhmann, N. (1993). *Risk: A Sociological Theory*, New York: Walter de Gruyter.
- Newman, N., Fletcher, R., Schulz, A. Andı, S., and Nielsen, K. N. (2020). Reuters Institute Digital News Report 2020. https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2020-06/DNR_2020_FINAL.pdf. (Erişim Tarihi: 21.09.2020).
- Nielsen, K. N., Fletcher, R., Newman, N., J. Scott Brennen, J. B. and Howard P. N. (2020). Navigating the ‘Infodemic’: How People in Six Countries Access and Rate News and Information about Coronavirus. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/202004/Navigating%20the%20Coronavirus%20Infodemic%20FINAL.pdf>. (Erişim Tarihi: 21.09.2020).
- Pembecioğlu, N. (2020). “Salgın İletişimi-Dosya Röportaj”, *TRT Akademi Dergisi*, 5. Cilt 10. Sayı. 170-210. <https://trtakademi.net/koronavirus-kategori/salgin-yayinciligi/> (Erişim Tarihi: 28.10.2020).
- Sezgin, D. (2012). *Tıbbileştirilen Yaşam Bireyselleştirilen Sağlık*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sontag, S. (2005). *Metafor Olarak Hastalık AIDS ve Metaforları*, Çev. Osman Akınbay, İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Turner, B. S. (2011). *Tıbbi Güç ve Toplumsal Bilgi*, Çev. Ümit Tatlıcan, Bursa: Sentez Yayınları.
- Türkiye Psikiyatri Derneği (2020). Covid-19 ve Ruh Sağlığı. <https://www.psikiyatri.org.tr/menu/161/cov%4%B1d-19-ve-ruh-sagliği/> (Erişim Tarihi: 20.10.2020).
- Ünüböl, H., Hızlı Sayar, G. ve Tarhan, N. (2020). *Türkiye Koronafobi ve Salgınla İlişkili Duygular Çalışması*. *Üsküdar Üniversitesi*, https://cdn.uskudar.edu.tr/uploads/files/2020/04/29/turkiye-koronafobi-haritasi_1.pdf (Erişim Tarihi: 20.10.2020).
- Wahl-Jorgensen, K. (2020). Emotions and The Media in the Time of the Coronavirus Pandemic. <https://affective-societies.de/2020/interviews-portraits/emotions-and-the-media-in-the-time-of-the-coronavirus-pandemic/>(Erişim Tarihi: 20.10.2020).
- WHO-World Health Organization (2020a), Coronavirus (COVID-19) Dashboard, <https://covid19.who.int/> (Erişim Tarihi 13.10.2020).
- WHO-World Health Organization (2020b). An Ad Hoc WHO Technical Consultation Managing the COVID-19 Infodemic: Call for Action, 7-8 April 2020. Geneva: World Health Organization; 2020. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, N. (2020). İstanbul’un Kolera ile Tanışması: 1831 Salgını. *Toplumsal Tarih*. Nisan 316, ss:62-67.
- Yılmaz, N. (2020). DSÖ: Gazeteciler Sağlık Sisteminin Doğal Bir Parçası. <https://teyit.org/dso-gazeteciler-saglik-sisteminin-dogal-bir-parcasi>. (Erişim Tarihi 20.10.2020).

KAYNAKÇA

- Bağbaşıoğlu, A. (2020), Koronavirüs Salgınının Uluslararası Örgütlerin Meşruiyeti ve Etkinliğine Yönelik Yansımaları: NATO Örneği, *Turkish Studies*, 15(4), 95-108. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.43926>. (Erişim Tarihi, 09.10.2020).
- Bull, H. (1977). *Anarchical Society: A Study of Order in International Politics*, Almanya: Palgrave-Springer.
- Dobbins, J. (2019). Is NATO Brain Dead? The Rand Blog, <https://www.rand.org/blog/2019/12/is-nato-brain-dead.html>, (Erişim Tarihi, 09.10.2020).
- Eralp, A. (2011). “Sistem” “Devlet ve Ötesi: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar, Der. Atilla Eralp, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erdağ, R. (2020). Koronavirüs Sonrası NATO’nun Geleceği, <https://www.setav.org/analiz-koronavirus-sonrasi-natonun-gelecegi/>, (Erişim Tarihi, 23.11.2020).
- Kılıçaslan, E. (2020). Siyasal İletişim Bağlamında Haberin “Tarafsızlığı” ve “Objektifliği” (New York Times ve China Daily Gazetelerinde “Koronavirüs” Haberlerinin Eleştirel Söylem Analizi), *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 9(3), 2448-2464, <https://doi.org/10.15869/itobiad.730989>, Erişim Tarihi, 12.10.2020:
- Koçak, Muhammet (2015), *Bölgesel Çatışmadan Küresel Krize, Doğu Ukrayna*, İstanbul: SETA.
- Marsheimer, John, J., (2014), Why the Ukraine Crisis is the West’s Fault” *Foreign Affairs* , Eylül –Ekim 2014. (Erişim Tarihi, 23.11.2020).
- https://www.un.org/Sites/Un2.Un.Org/Files/Sg_Report_Socio-Economic_Impact_Of_Covid19.Pdf. (Erişim Tarihi, 09.09.2020).
- <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/25/coronavirus-nature-is-sending-us-a-message-says-un-environment-chief#img-2>, (Erişim Tarihi, 09.09.2020).
- <https://www.avrupa.info.tr/tr/coronavirus-crisis/abnin-covid-19-koronavirus-hakkindaki-aciklamalari-10192>. (Erişim Tarihi, 10.09.2020).
- <https://setav.org/assets/uploads/2020/07/A324.pdf>. (Erişim Tarihi, 11.09.2020).
- <https://www.nato.int/cps/en/natohq/177273.htm>. (Erişim Tarihi, 08.10.2020).
- www.londonntd.org/about-us/the-rationale-for-the-lentdr/the-london-declaration, (Erişim Tarihi, 26.11.2020).
- <https://www.criturk.com/haber/koronavirus/cinde-16-yeni-covid-19-vakasi-169557> (Erişim Tarihi, 04.09.2020).
- <https://comprop.oii.ox.ac.uk/wp-content/uploads/sites/93/2019/09/CyberTroop-Report19.pdf>, (Erişim Tarihi, 04.09.2020).
- <https://www.graphika.com/reports/exposing-secondary-infektion>. (Erişim Tarihi, 07.10.2020).
- <https://www.thetimes.co.uk/article/beijings-wolf-warrior-diplomats>. (Erişim Tarihi, 08.10.2020).
- <https://aydinlik.com.tr/haber/savasci-kurt-diplomasisi>. (Erişim Tarihi, 08.10.2020).
- <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/countryfiles/china/news/article/communique-issued-by-m-jean-yves-le-drian-minister-for-europe-and-foreign>. (Erişim Tarihi, 08.10.2020).
- www.nato.int/covit19. (Erişim Tarihi, 10.10.2020).
- <https://www.nato.int/cps/en/natohq/177273.htm>. (Erişim Tarihi, 02.10.2020).

<https://www.hurriyet.com.tr/galeri-corona-virus-koronavirus-tamamen-ne-zaman-bitecek-dunya-saglik-orgutu-tarih-verdi-41517872/3>, (Erişim Tarihi, 12.10.2020).

<https://www.criturk.com/haber/koronavirus/cinin-covaxa-katilimina-basindan-yogun-ilgi-170658>. (Erişim Tarihi, 12.10.2020).

<https://www.nato.int/case.study>, (Erişim Tarihi, 08.10.2020).

https://www.un.org/Sites/Un2.Un.Org/Files/Sg_Report_SocionEconomic_Impact_Of_Covid19. (Erişim Tarihi, 09.10.2020).

<https://www.defenceturk.net/dunu-bugunu-ve-yarini-ile-nato-stratejik-konseptler>.(Erişim Tarihi, 26.11.2020).

KAYNAKÇA

- Bator, R.J. and Cialdini R. B. (2000). The Application of Persuasion Theory to the Development Of Effective Proenvironmental Public Service Announcements, *Journal of Social Issues*, Vol. 56, No.3, 527-541.
- Cheng, H., Kotler P. and Lee N. R. (2011). Social Marketing for Public Health: An Introduction, (Ed.Cheng, H., Kotler P., ve Lee N. R. Social Marketing for Public Health Global Trends and Success Stories), Jones and Bartlett Publishers.
- Dağtaş, B. (2003). *Reklamı Okumak*. Ankara: Ütopya
- Eser Z. ve Özdoğan, F.B. (2006). *Sosyal Pazarlama: Toplumun Refahı ve Kaliteli Yaşamı İçin*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kazmi, S.H.H and Batra, S.K. (2008). *Advertising and Sales Promotion*. New Delhi: Excel.
- Kotler, P. and Gerald Z. (1971). Social Marketing: An Approach to Planned Social Change, *Journal Of Marketing*, Vol. 35, 3-12.
- Lee, H.-S. and Seong, P. J.(2012). Cultural Orientation and The Persuasive Effects of Fear Appeals: The Case Of Anti-Smoking Public Service Announcements, *Journal of Medical Marketing*, 12 (2), 73–80.
- Lokhande, M.r A. (2002). Social Marketing, *Indian Journal of Marketing*, 16-19.
- Maibach E. W. (2003). Recreating Communities to support Active Living: A New Role for Social Marketing, *American Journal of Health Promotion*, September/October, Vol. 18, No. 1, 114-119.
- Murry, J. P Jr., Stam, A. and Lastovicka J. L. (1996). Paid- Versus Donated-Media Strategies for Public Service Announcement Campaigns, *Public Opinion Quarterly*, Vol. 60, 1-29.
- Nan, X. (2008). The Influence of Liking for a Public Service Announcement on Issue Attitude, *Communication Research*, Vol.35, Number 4, 503-528.
- Searles, K. (2010) Feeling Good and Doing Good for the Environment: The Use of Emotional Appeals in Pro- Environmental Public Service Announcements, *Applied Environmental Education and Communication*, 9:3, 173-184.
- Serrat, O. (2010). The Future of Social Marketing, Knowledge Solutions, www.adb.org/knowledgesolutions.
- Terskikh, M. V. (2016). Public Service Announcements and Their Influence Upon System of Values of Children (Research of Concept of “Family” Formation), *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 233, 133 – 138
- Walsh, D. C., Rudd, R.E., Moeykens ,B.A. and Moloney, T. W. (1993). Social Marketing for Public Health, *Health Affairs*, 104-119.
- White H. A. and Dillon, J. F. (2000) Knowled About Others’ Reaction to A Public Service Announcement.’ The Impact on Self Persuasion And Third –Person Perception, *J6MC Quarterly* Vol. T, No. 4, winter 2two, 788-803.
- Yıldız, Ö. E. ve Deneçli, C. (2011). Sosyal Sorumluluk Kampanyalarının İkna Sürecinde Sosyal İçerikli Reklamların Kullanımı: Bir Çözümleme Örneği, *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.1, S.1, 96-110.
- <http://www.psaresearch.com>, (Erişim Tarihi: 05.10.2020).
- <http://www.kab.net>, (Erişim Tarihi: 12.10.2020).
- <http://www.aspenecg.org/>, (Erişim Tarihi: 02.11.2020).
- <https://www.business2community.com/>, (Erişim Tarihi: 06.11.2020).
- <https://www-s3-live.kent.edu/>, (Erişim tarihi: 05.11.2020).
- <https://www.youtube.com/user/SaglikBakanligi/videos> (Erişim tarihi: 05.11.2020).
- <https://www.youtube.com/watch?v=qEFNYHtuXsQ> (Erişim tarihi: 02.11.2020).

KAYNAKÇA

- Balcı, A. (2013). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: Pegem Akademi.
- Botan, C. and Hazleton, V. (2006). "Public Relations in a New Age". Carl H. Botan and Vincent Hazleton (Eds), *Public Relations Theory II*, New York and London: Lawrence Erlbaum Associates. 1-18.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2020). "What is Covid-19?". <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19>, (Erişim Tarihi: 24.10.2020).
- Fawkes, J. (2004). "An Introduction To Financial Public Relations". Alison Theaker (Ed.), *The Public Relations Handbook*, London and New York: Routledge, 48-65.
- Geçikli, F. (2016). *Halkla İlişkiler ve İletişim*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Grunig, J. E. and Hunt, T. (1984). *Managing Public Relations*. Belmont (USA): Thomson, Wadsworth.
- Grunig, J. E. and Grunig L. S. (1989). Toward a Theory of The Public Relations Behavior of Organizations: Review of a Program of Research, *Journal of Public Relations Research*, 1 (1), 27-63.
- Kalender, A. (2012). "Kavram Olarak Halkla İlişkiler, Dünyada ve Türkiye’de Halkla İlişkilerin Tarihsel Gelişimi". Aydın Ziya Özgür (Ed.), *Halkla İlişkiler*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2-30.
- Nagy, M. (2005). "Two-way and One-way Communication". Robert Heath L. (Ed.), *Encyclopedia of Public Relations*, California: Sage Publications, 869-870.
- Neff, B. D. (1989). "The Coorientation Model and Consultant Roles". C. H. Botan and V. Hazleton Jr. (Eds.), *Public Relations Theory*, Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 243-265.
- Oliver, S. (2007). *Public Relations Strategy*. London: Kogan Page.
- Pallant, J. (2015). *SPSS Kullanma Klavuzu*. Çev: Sibel Balcı, Berat Ahi, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Pieczka, M. (2011). "Public Relations as Dialogic Expertise". *Journal of Communication Management*, 15 (2), 108-124.
- Sağlık Bakanlığı (2020). "Genel Koronavirüs Tablosu". Erişim (24.10.2020). <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66935/genel-koronavirus-tablosu.html>.
- Şimşek, A. S. (2014). "Anket ile Ölçek Arasındaki Farklar Nelerdir?". Erişim (24.20.2020). <http://www.alfaistatistik.com/>.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2019". Erişim (24.10.2020). [file:///C:/Users/HSAN~1/AppData/Local/Temp/Rar\\$Dla2980_42145/Haber_Bulteni.pdf](file:///C:/Users/HSAN~1/AppData/Local/Temp/Rar$Dla2980_42145/Haber_Bulteni.pdf)
- Topic, M. (2017). "Corporate Communication". Ralph Tench and Liz Yeomans (Eds.), *Exploring Public Relations: Global Strategic Communication*. Harlow (UK): Pearson Education Ltd, 492-592.
- Witmer, F. V. (2006). "Overcoming System and Culture Boundaries: Public Relations From a Structuration Perspective". Carl H. Botan and Vincent Hazleton (Eds), *Public Relations Theory II*, New York and London: Lawrence Erlbaum Associates, 1-18.
- Yükseköğretim Kurulu. (2020). "Pandemi Günlerinde Türk Yükseköğretimi". Erişim (24.10.2020). <https://covid19.yok.gov.tr/Sayfalar/HaberDuyuru/pandemi-gunlerinde-turk-yuksekogretimi.aspx>, (Erişim Tarihi: 24.10.2020).

KAYNAKÇA

- Alpago, H. ve Alpago, D. O. (2020). Koronavirüs Salgınının Sosyoekonomik Sonuçları, *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 109.
- Arabacı, H. ve Yücel, D. (2020). COVID-19 Pandemisinin Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Etkisi, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 9 (3), 196-208.
- Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Baştürk, E. ve Eken, İ. (2020). COVID – 19 Sürecinde Telekomünikasyon Şirketlerinin Reklam Kampanyaları: Evde Kal Kampanyasının Göstergibilimsel Analizi, *Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi*, 3(2) 24-55.
- Baysal, S. ve Aka, İ. Ç. (2013). Bir Pazarlama Stratejisi Olarak Mutluluk Temasının Markalar Tarafından Kullanılması: Mutluluk Temelli Pazarlama Üzerine Bir Araştırma, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 84-93.
- CNN Türk. (2020). Corona Virüsü Haritası Türkiye ve Dünya Haritası Canlı, <https://www.cnnturk.com/corona-virusu-haberleri>, (Erişim Tarihi: 29.11.2020).
- Fiske, J. (1996). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Çev: Süleyman İrvan, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gürsözlü, S. (2006). Reklam Sektöründe İllüstrasyon ve Fotoğraf Kullanımının, Tasarım Çözümlerinde Gerekliliği ve Nedenleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Hürriyet. (2020). Türkiye ve Dünyada Koronavirüs Vaka ve Ölüm Sayısında Son durum: 31 Mayıs Koronavirüs Tablosu, <https://www.hurriyet.com.tr/galeri-turkiye-ve-dunyada-koronavirus-vaka-ve-olum-sayisinda-son-durum-31-mayis-korona-virus-coronavirus-tablosu-41528987/6>, (Erişim Tarihi: 04.06.2020).
- Marketing Türkiye. (2020). Markaların Koronavirüs Paylaşımları, <https://www.marketingturkiye.com.tr/haberler/markalarin-koronavirus-paylasimlari/>, (Erişim Tarihi: 16.05.2020).
- Mediacat (2020). 2020 Yarıyıl Reklam ve Medya Yatırımları Açıklandı <https://mediacat.com/2020-yariyil-reklam-ve-medya-yatirimlari-aciklandi/>, (Erişim Tarihi: 24.10.2020).
- Okat Özdem, E. Ö. (2013). “Göstergibilimsel Analiz”. *Reklam Analizleri*, Ed. Işıl Aktuğlu, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açık Akademi Yayınları, 169-192.
- Öztürk, G. (2020). Türkiye’de Corona Virüsün Reklam Sektörü Üzerindeki Etkileri ve Reklamın Geleceğine İlişkin Öngörüler, <http://88.255.149.215/xmlui/handle/11467/3451> (Erişim Tarihi: 24.10.2020).
- Pazarlamasyon. (2020). Covid-19 Salgınında Tüketici Davranışları ve Marka Algısı Raporumuz Yayında, <https://pazarlamasyon.com/COVID-19-salgininda-tuketici-davranislari-ve-marka-algisi-raporumuz-yayinda/>, (Erişim Tarihi: 16.05.2020).
- Solak, B. B. (2016). Televizyon Reklamlarında Mizah ve Mizahi Karakter Kullanımı: Banka Reklamlarına Yönelik Analiz, Yüksek Lisans Tezi, Antalya, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sullivan, L. (2008). *Hey, Whipple, Squeeze This a Guide to Creating Great Ads*, Hoboken: John Wiley & Sons, Inc.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (2020). Covid-19 (Sars-Cov-2 enfeksiyonu) Rehberi Bilim Kurulu Çalışması, <https://www.tjod.org/COVID-19-sars-cov-2-enfeksiyonu-rehberi-bilim-kurulu-calismasi-14-nisan-2020/>, (Erişim Tarihi: 12.05.2020).

Thinkwithgoogle. (2020). YouTube Ads Leaderboard #EvdeKal, <https://www.thinkwithgoogle.com/intl/tr-tr/pazarlama-stratejileri/video/youtube-ads-leaderboard-evdekal/>, (Erişim Tarihi: 03.06.2020).

Türk Tabipler Birliği. (2020). Covid-19 Pandemisi İki Aylık Değerlendirme Raporu, <https://www.ttb.org.tr/userfiles/files/covid19-rapor.pdf>, (Erişim Tarihi: 18.05.2020).

Visual Capitalist. (2020). The Covid-19 Impact on Advertising Spend, <https://www.visualcapitalist.com/the-covid-19-impact-on-advertising-spend/>, (Erişim Tarihi: 24.10.2020).

Yönet, E. (2005). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Anlayışında Son Dönemeç: Stratejik Sorumluluk, *Bahkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(13), 239-264.

KAYNAKÇA

- Adedoyin, O. B. and Soykan, E. (2020). COVID-19 Pandemic and Online Learning: The Challenges and Opportunities, *Interactive Learning Environments*, 1-13. (doi: 10.1080/10494820.2020.1813180).
- Adnan, M. and Anwar, K. (2020). Online Learning amid the COVID-19 Pandemic: Students' Perspectives, *Journal of Pedagogical Sociology and Psychology*, 2 (1), 45-51.
- Akbaş, U., Aydoğdu, Ş. ve Büyüköztürk, Ş. (2020). Farklı Ortamlarda Uygulanan Likert Tipi Ölçek ile Metrik Ölçeğin Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35 (1), 222-242.
- Allam, S. N. S., Hassan, M. S., Mohideen, R. S., Ramlan, A. F., and Kamal, R. M. (2020). Online Distance Learning Readiness During Covid-19 Outbreak Among Undergraduate Students, *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 10 (5), 642-657.
- Ali, A. and Ahmad, I. (2020). Key Factors for Determining Students' Satisfaction in Distance Learning Courses: A Study of Allama Iqbal Open University, *Contemporary Educational Technology*, 2 (2), 118-134.
- Almuraqab, N. A. S. (2020). Shall Universities at the UAE Continue Distance Learning After the COVID-19 Pandemic? Revealing Students' Perspective. *International Journal of Advanced Research in Engineering and Technology (IJARET)*, 11 (5), 226-233.
- Altuntaş, E. Y., Başaran, M., Özeke, B. ve Yılmaz, H. (2020). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Yükseköğretim Kurumlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Stratejilerine ve Öğrenme Deneyimlerine İlişkin Algı Düzeyleri, *Uluslararası Hakla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi*, 3 (2) 8-23.
- Arar, A. (1999). Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi, Uzaktan Eğitim Uygulama Modelleri ve Maliyetleri, *Uzaktan Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (ss. 25-28). Ankara: Baltat.
- Archambault, L. and Borup, J. (2020). Coming Together as a Research Community to Support Educators and Students in K-12 Online and Emergency Remote Settings, *Journal of Online Learning Research*, 6 (1), 1-3.
- Aristovnik, A., Keržič, D., Ravšelj, D., Tomaževič, N. and Umek, L. (2020). Impacts of the COVID-19 Pandemic on Life of Higher Education Students: A Global Perspective, *Preprints*, (doi: 10.20944/preprints202008.0246.v2).
- Ateş, Ö. T. (2014). Yükseköğretimde Uzaktan Eğitimin Sayısal Verilerle Değerlendirilmesi, *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 22-40.
- Atıcı, B. (2006). "Uzaktan Eğitim", *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Hazırlama*, Ed. Mehmet Gürol, Ankara: Akış Yayınları, 215-228.
- Balaman, F. (2018). Web Tabanlı Uzaktan Eğitim ile Geleneksel Eğitimin İnternet Programcılığı 2 Dersi Kapsamında Karşılaştırılması, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7 (2), 1173-1200.
- Baloğlu, B. (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Bao, W. (2020). COVID-19 and Online Teaching in Higher Education: A Case Study of Peking University, *Human Behavior & Emerging Technologies*, 2, 113-115.
- Bardakçı, H., Özçelik, O. ve Kılıç, S. (2015). Cinsiyet ile Tüketici Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi ve Ampirik Bir Uygulama, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (40), 620-626.
- Baştürk, S. ve Taştepe, M. (2018). "Anketler". *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ed. Savaş Baştürk, Ankara: Vize Yayıncılık, 247-279.

- Bataineh, K. B., Atoum, S. M., Alsmadi, L. A., and Shikhali, M. (2021). A Silver Lining of Coronavirus: Jordanian Universities Turn to Distance Education, *International Journal of Information and Communication Technology Education*, 17 (2), 1-11.
- Bayram, M., Peker A. T., Aka, S. T., Vural, M. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Dersine Karşı Tutumlarının İncelenmesi, *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (3), 330-345.
- BBC News (2020). <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51614548> (Erişim Tarihi: 15.09.2020).
- Bozkurt, A., Jung, I., ... and Paskevicius, M. (2020). A Global Outlook to the Interruption of Education due to COVID-19 Pandemic: Navigating in a Time of Uncertainty and Crisis, *Asian Journal of Distance Education*, 15 (1), 1-126.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 3 (2), 85-124.
- Buluk, B. ve Eşitti, B. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Sürecinde Uzaktan Eğitimin Turizm Lisans Öğrencileri Tarafından Değerlendirilmesi, *Journal of Awareness*, 5 (3), 285-298.
- Cabı, E. ve Ersoy, H. (2017). Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim Uygulamalarının İncelenmesi: Türkiye Örneği, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7 (3), 419-429.
- Can, E. (2020). Koronavirüs (COVID-19) Pandemisi ve Pedagojik Yansımaları: Türkiye’de Açık ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları. *AUAd*, 6 (2), 11-53.
- Cevahir, E. (2020). *SPSS ile Nicel Veri Analizi Rehberi*, İstanbul: Kibe Yayınları No: 116.
- Clark, R. C. and Mayer, R. E. (2003). *E-learning and the Science of Instruction*. San Francisco: Pfeiffer.
- Çakmak, A. Ç. (2013). Uzaktan Eğitim Hizmetinin Öğrenciler Tarafından Değerlendirilmesi: Karabük Üniversitesi’nde Bir Uygulama, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, 12 (23), 263-287.
- Çalışkur, A. ve Demirhan, A. (2013). İçsel Güdülenme Envanteri Dilsel Eşdeğerlik, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (4), 52-74.
- Çıglık, H. ve Bayrak, M. (2015). Uzaktan Öğrenme ve Yapısalcı Yaklaşım, *IJODE*, 1 (1), 87-102.
- Çoban, S. (2012). Uzaktan ve Teknoloji Destekli Eğitimin Gelişimi, *XVI. Türkiye’de İnternet Konferansı*, 7-9 Kasım 2002, İstanbul.
- Daş, R. ve Varol, N. (2001). Günümüzde Uzaktan Eğitim Uygulamalarına Genel Bakış, Ulusal Bilişim-Multimedya Konferansı (53-62), Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Demir, E. (2014). Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39, 203-212.
- Demiray, U. ve İşman, A. (2001). History of Distance Education, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 90-108.
- Demuyakor, J. (2020). Coronavirus (COVID-19) and Online Learning in Higher Institutions of Education: A Survey of the Perceptions of Ghanaian International Students in China, *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 10 (3), 1-10.
- Dhawan, S. (2020). Online Learning: A Panacea in the Time of COVID-19 Crisis, *Journal of Educational Technology Systems*, 49 (1), 5-22.
- Dikmen, S. ve Bahçeci, F. (2020). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Yükseköğretim Kurumlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Stratejileri: Fırat Üniversitesi Örneği, *Turkish Journal of Educational Studies*, 7 (2), 78-98.
- Dilekçi, Ü. ve Nartgün, Ş. S. (2020). Öğretmenlerin Algıladıkları Uyumsal Performans Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması: Geçerlik-Güvenirlik ve Betimsel Analiz, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35 (2), 448-465.

- Dinçer, S. (2006). Bilgisayar Destekli Eğitim ve Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış, 4. *Bilgi Teknolojileri Akademik Bilişim Konferansı*, 9-11 Şubat 2006, Denizli.
- Dube, B. (2020). Rural Online Learning in the Context of COVID-19 in South Africa: Evoking an Inclusive Education Approach, *Multidisciplinary Journal of Educational Research*, 10 (2), 135-157.
- Duraku, Z. H. and Hoxha, L. (2020). The Impact of COVID-19 on Education and on the Well-being of Teachers, Parents, and Students: Challenges Related to Remote (Online) Learning and Opportunities for Advancing the Quality of Education, <https://www.researchgate.net/publication/341297812> (Erişim Tarihi: 26.07.2020).
- Edelhauser, E. and Lupu-Dima, L. (2020). Is Romania Prepared for eLearning during the COVID-19 Pandemic? *Sustainability*, 12 (13), 1-29.
- Eygü, H. ve Karaman, S. (2013). Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Memnuniyet Algıları Üzerine Bir Araştırma, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (1), 36-59.
- Hamid, F. S. and Yip, N. (2019). Comparing Service Quality in Public vs. Private Distance Education Institutions: Evidence Based on Malasia, *TOJDE*, 20 (1), 17-34.
- Holder, B. (2007). An Investigation of Hope, Academics, Environment, and Motivation as Predictors of Persistence in Higher Education Online Programs, *The Internet and Higher Education*, 10, 245-260.
- Holmberg, B. (1995). The Evolution of the Character and Practice of Distance Education, *Open Learning*, 10 (2), 47-53.
- Hürriyet (2020). Üniversitelilerden Uzaktan Eğitim Karnesi. <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/universitelilerden-koronavirus-surecindeki-egitim-icin-yok-ve-universitelere-karne-41488577>, (Erişim Tarihi: 24.08.2020).
- Irungu, M. B. (2016). Factors Influencing Learners' Satisfaction with Distance Learning: A Case of Bachelor of Education (Arts) University of Nairobi, Kenya. *A Research Project Report*, Kenya: University of Nairobi.
- İşıkdag, Ü., Cansız, S. ve Şahin, K. (2020). Sosyal Bilimler Araştırmacılarının İstatistik Paket Programlarına Karşı Tutumları, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28 (2), 662-672.
- İlhan, M. (2016). Araştırmacıların Nicel Veri Analizinde Karşılaştıkları Güçlüklerin İkili Karşılaştırmalar Yoluyla İncelenmesi, *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 7 (1), 73-84.
- İşman, A. (2011). *Uzaktan Eğitim*. 4. Baskı, Ankara: Pegem Yayınları.
- Jena, P. K. (2020). Impact of COVID-19 on Higher Education in India, *International Journal of Advanced Education and Research*, 5 (3), 77-81.
- Kaba, A. U., Güneş, A. ve Altıntaş, T. (2012). E-öğrenmede Destek Hizmetlerinin Öğrenen Memnuniyetine Etkisi, *Eğitim Teknolojileri Araştırma Dergisi*, 3 (2), 1-13.
- Kaçan, A. ve Gelen, İ. (2020). Türkiye'deki Uzaktan Eğitim Programlarına Bir Bakış, *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6 (1), 1-21.
- Kantoğlu, B., Torkul, O. ve Altunışık, R. (2013). E-öğrenmede Öğrenci Memnuniyetini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesine Yönelik Model Önerisi, *Business and Economics Research Journal*, 4 (1), 121-141.
- Karadağ, E. ve Yücel, C. (2020). Yeni Tip Koronavirüs Pandemisi Döneminde Üniversitelerde Uzaktan Eğitim: Lisans Öğrencileri Kapsamında Bir Değerlendirme Çalışması, *Yükseköğretim Dergisi*, 1-12. (doi:10.2399/yod.20.730688).
- Kaya, M. F. (2013). Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 28, 175-193.

- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kenar, İ. ve Balcı, M. (2013). Öğrencilerin Derslerde Teknoloji Ürünü Kullanımına Yönelik Tutumu: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (22), 249-262.
- Kentnor, H. E. (2015). Distance Education and the Evolution of Online Learning in the United States, *Curriculum and Teaching Dialogue*, 17 (1 & 2), 21-34.
- Keskin, M. ve Kaya, D. Ö. (2020). COVID-19 Sürecinde Öğrencilerin Web Tabanlı Uzaktan Eğitime Yönelik Geri Bildirimlerinin Değerlendirilmesi, *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 59-67.
- Kıralı, F. N. ve Alcı, B. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Algısına İlişkin Görüşleri, *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 30, 55-83.
- Kırık, A. M. (2014). Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye'deki Durumu, *Marmara İletişim Dergisi*, 21, 73-94.
- Kiryokava, G. (2009). Review of Distance Education, *Trakia Journal of Sciences*, 7 (3), 29-34.
- Koç Başaran, Y. (2017). Sosyal Bilimlerde Örneklem Kuramı, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (47), 480-495.
- Koçoğlu, E., Ulu Kalın, Ö., Tekdal, D. ve Yiğen, V. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecinde Türkiye'deki Eğitime Bakış, *International Social Sciences Studies Journal*, 6 (65), 2956-2966.
- Korkmaz, Ö., Çakır, R. ve Tan, S. S. (2015). Öğrencilerin E-öğrenmeye Hazır Bulunuşluk ve Memnuniyet Düzeylerinin Akademik Başarıya Etkisi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (3), 219-241.
- Kumtepe, E. G., Toprak, E., Öztürk, A., Büyükköse, G. T., Kılınç, H. ve Menderis, İ. A. (2019). *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 5 (3), 41-80.
- Kuo, Y. C., Walker, A. E., Belland, B. R. and Schroder, K. E. (2013). A Predictive Study of Student Satisfaction in Online Education Programs, *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 14 (1), 16-39.
- Kurnaz, E. ve Serçemeli, M. (2020). COVID-19 Pandemi Döneminde Akademisyenlerin Uzaktan Eğitim ve Muhasebe Eğitimine Yönelik Bakış Açılıarı Üzerine Bir Araştırma, *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 2 (3), 262-288.
- Kurtuluş, K. (2010). *Araştırma Yöntemleri*, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Lamoree, D. and Aguirre, N. (2010). *Distance Learning Student Satisfaction Survey*, USA: Mt. San Antonio College.
- Metin, A. E., Karaman, A. ve Şaştım, Y. A. (2017). Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Sistemine Bakış Açısı ve Uzaktan Eğitim İngilizce Dersinin Verimliliğinin Değerlendirilmesi: Banaz Meslek Yüksekokulu, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2), 640-652.
- Moore, M. G. (1998). "Introduction to Distance Learning", *Distance Learners in Higher Education: Institutional Responses for Quality Outcomes*, Ed. Chare C. Gibson, Madison, WI: Atwood, 1-7.
- Murphy, M. A. P. (2020). COVID-19 and Emergency E-Learning: Consequences of the Securitization of Higher Education for Post-pandemic Pedagogy, *Contemporary Security Policy*, 41 (3), 492-505.
- Nenko, Y., Kybalna, N. and Snisarenko, Y. (2020). The COVID-19 Distance Learning: Insight from Ukrainian Students, *The Brazilian Scientific Journal of Rural Education*, 5, 1-19.
- OECD (2020). *A Framework to Guide an Education Response to the COVID-19 Pandemic of 2020*, Paris: OECD Publishing.

- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Güncel Durumu, *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi-InesJournal*, 2 (5), 376-394.
- Özer, B. (1990). Uzaktan Eğitim Sisteminin Evrensel Yapısı, *Kurgu Dergisi*, 8, 569-594.
- Özer, M. (2020). Educational Policy Actions by the Ministry of National Education in the Times of COVID-19, *Kastamonu Education Journal*, 28 (3), 1124-1129.
- Özturan, M., Egeli, B. ve Darcan, O. (2000). Türk Üniversitelerinde Bilgisayar Ağlarının Uzaktan Eğitim Aracı Olarak Kullanılmasına İlişkin Bir Araştırma, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 108-113.
- Papi, C. ve Büyükaslan, A. (2007). *Türkiye ve Fransa’daki Uzaktan Eğitimde Gelişmeler: Hangi Eğitim Hakkı*, Marsilya: Colloque Tice Mediterranee.
- Rapanta, C., Botturi, L., Goodyear, P., Guardia, L., and Koole, M. (2020). Online University Teaching During and After the Covid-19 Crisis: Refocusing Teacher Presence and Learning Activity, *Postdigital Science and Education*, 1-23.
- Sahu, P. (2020). Closure of Universities Due to Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): Impact on Education and Mental Health of Students and Academic Staff, *Cureus*, 12 (4), 1-6. (doi: 10.7759/cureus.7541).
- Schleicher, A. (2020). *The Impact of COVID-19 on Education-Insights from Education at a Glance*, France: OECD Development Center.
- Simonson M., Schlosser, C. and Orellana, A. (2011). Distance Education Research: A Review of the Literature. *Journal of Computing in Higher Education*, 23, 124-142.
- Simonson, M. and Seepersaud, D. J. (2019). *Distance Education: Definition and Glossary of Terms*, 4th Ed., Charlotte, NC: Information Age Publishing.
- Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M. and Zvacek, S. (2009). *Teaching and Learning at a Distance: Foundations of Distance Education*, 4th Ed. Boston: Allyn & Bacon.
- Tabachnick, B. G. and Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*, 6th Ed., Boston: Pearson.
- TRT Haber (2020). Türkiye’de İlk Koronavirüs Vakası Tespit Edildi. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/turkiyede-ilk-koronavirus-vakasi-tespit-edildi-466216.html>, (Erişim Tarihi: 28.08.2020).
- UN (2020). *Policy Brief: Education During COVID-19 and Beyond*, New York: United Nations.
- UNESCO (2020). Teacher Task Force Calls to Support 63 Million Teachers Touched by the COVID-19 Crisis. <https://en.unesco.org/news/teacher-task-force-calls-support-63-million-teachers-touched-covid-19->, (Erişim Tarihi: 21.08.2020).
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2013). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, 4. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Usta, A. (2019). Evreleri ile Bilimsel Araştırma Süreci ve Raporlaştırılması, *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 6 (13), 85-111.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan Eğitim*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Üstün, Ç. ve Özçiftçi, S. (2020). COVID-19 Pandemisinin Sosyal Yaşam ve Etik Düzlem Üzerine Etkileri: Bir Değerlendirme Çalışması, *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25 (1), 142-153.
- Varol, A. (2003). İlk Yerel Üniversite Televizyonu, *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1, 272-288.
- Waddingham, R. (2020). COVID-19: How Can We Support Each Other (and Ourselves)? *Psychosis*, 12 (2), 101-105.
- World Bank (2020). *Guidance Note on Education Systems’ Response to COVID-19*, Washington: World Bank.

- Yalman, M. (2013). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Bilgisayar Destekli Uzaktan Eğitim Sistemi (Moodle) Memnuniyet Düzeyleri, *Electronic Turkish Studies*, 8 (8), 1395-1406.
- Yamamoto, G. T. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi, *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 25-34.
- Yaşar, M. (2014). İstatistiğe Yönelik Tutum Ölçeği, Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36 (2), 59-75.
- Yener, S. (2018). Sosyal Bilimlerde Kuramın Rolü, *Social Sciences Research Journal*, 7 (3), 102-113.
- YÖK (2020). Basın Açıklaması. <https://covid19.yok.gov.tr/Documents/alinan-kararlar/03-uzaktan-egitime-iliskin-alinan-karar.pdf>, (Erişim Tarihi: 31.08.2020).
- YÖK (2020). Küresel Salgında Yeni Normalleşme Süreci. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2020/kuresel-salginda-yeni-normallesme-sureci-2020.pdf>, (Erişim Tarihi: 31.08.2020).
- YÖK (2020). Öğrenci Sayıları Özet Tablosu 2019-2020. <https://istatistik.yok.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 31.08.2020).

KAYNAKÇA

- Auerbach, Y. and Bloch-Elkon, Y. (2005). Media Framing and Foreign Policy: The Elite Press Vis-À-Vis US Policy in Bosnia, 1992-95. *Journal of Peace Research*, 42(1), 83-99.
- Ackland, R. (2013). *Web Social Science: Concepts, Data and Tools for Social Scientists in the Digital Age*. London: Sage Publications.
- Aydoğan, D. (2013). Türkiye’de Dijital Gazetecilik: Habertürk ve Hürriyet Gazeteleri Örneği. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC*, 3 (3), 19-31.
- Balcı, Ş. ve Bekiroğlu. O. (2012). İçerikten Anlama Giden Bir Tünel Olarak İçerik Çözümlemesi: 2011 Genel Seçimlerinde Ak Parti TV Reklamları Üzerine Bir Araştırma. İletişim Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri Yazılı Metin Çözümleme. Ed. Özlem Güllüoğlu. Ankara: Ütopya Yayınevi, 268-323.
- Bardoel, J. and Deuze, M. (2001). Network Journalism: Converging Competences of Media Professionals and Professionalism, *Australian Journalism Review*, 23(2), 91-103.
- Basch, C. H., Kecojevic, A. and Wagner, V. H. (2020). Coverage of the COVID-19 Pandemic in the Online Versions of Highly Circulated U.S. Daily Newspapers, *Journal of Community Health*, 45, 1089–1097.
- Baxter, L. A. and Babbie, E.R. (2004). *The Basics of Communication Research*. USA: Thompson and Wadsworth.
- Beck, U. (2011). *Risk Toplumu Başka Bir Modernliğe Doğru*. Çev. Kazım Özdoğan ve Bülent Doğan. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Boczkowski, P. J. (2004). *Digitizing the News: Innovation in Online Newspapers*. Cambridge: MIT Press.
- Boin, A., ‘t Hart, P., Stern, E. and Lessons, B. S. (2005). *The Politics of Crisis Management Public Leadership Under Pressure*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (2000). *Televizyon Üzerine*. İstanbul: Yapı Kredi yayınları.
- Brittanica (2020). British Newspapers. <https://www.britannica.com/topic/The-Sun>. (Erişim Tarihi: 15.10.2020).
- Bullock, H. E., Wyche, K. and Williams, W. R. (2001). Media Images of The Poor. *Journal of Social Issues*, 57(2): 229-246. doi: <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00210>.
- Büyüköztürk, Ş., Aygün, Ö. ve Kılıç Çakmak, E. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çapar, H. ve Çakmak, C. (2019). Halk Sağlığı Bilgi Kaynağı olarak Gazeteler: Sağlıkla ilgili Haberlerin Analizi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 6 (1): 18-26.
- Çetinkaya, A. (2018). İçerik Üretiminden Reklama Çevrimiçi Gazetecilik. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Chike Onwe, E., Chukwu, J., Nwamini, S. C., Nwankwo, S. U. and Elem, S. (2020). Analysis of Online Newspapers’ Framing Patterns of COVID-19 in Nigeria. *European Scientific Journal*, 16(22), 217-237.
- Coombs, W. T. (2010). Parameters for Crisis Communication, *The Handbook of Crisis Communication*, Ed. W. Timothy Coombs and Sherry J. Holladay, UK: Wiley Blackwell. 17-53.
- D’Angelo, P. (2002). News Framing as a Multiparadigmatic Research Program: A response to Entman. *Journal of Communication*, 52(4), 870–888. doi: 10.1093/joc/52.4.870.
- Deep Knowledge Group Covid-19 Countries Ranking Methodology <https://www.dkv.global/methodology?lightbox=dataItem-k8yxkxwvt>. (Erişim Tarihi: 11.09.2020)
- Deuze, M. (2003). The Web and Its Journalisms: Considering The Consequences of Different Ty-

- pes of News Media Online. *New Media & Society*, 5(2), 203–230.
- Deuze, M. (2004). What is Multimedia Journalism. *Journalism Studies*, 5(2), 139-152.
- Digital Age. 2017. Haber Tüketicisi 20 Mercek Altında. <https://digitalage.com.tr/haber-tuketici-si-2-0-mercek-altinda>. (Erişim Tarihi: 15.10.2020).
- Donohue, G. A. Tichenor, P. J. and Olien, C. N. (1975). Mass Media and The Knowledge Gap A Hypothesis Reconsidered. *Communication Research Journal*, 2 (1): 3-23.
- Entwistle V. (1995). Reporting Research in Medical Journals and Newspapers. *BMJ: British Medical Journal*, 310,(6984), 920-923.
- Finset, A., Bosworth, H., Botow, P., Gulbrandsen, P., Hulsman, R. L., Pieterse, A. H., Street, R., Tschoetschel, R. and van Weert, J. (2020). Effective Health Communication - a Key Factor in Fighting the COVID-19 Pandemic. *Patient Educ Couns*, 103(5), 873–876.
- Freimuth, V., Linnan, H. W. and Potter, P. (2000). Communicating the Threat of Emerging Infections to the Public. *Emerging Infectious Diseases*, 6 (4), 337–347.
- Furedi, F. (2001). *Korku Kültürü. Riski Almamanın Riskleri*. Çev. Barış Yıldırım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gazete Tirajları (2020). <http://gazetetirajlari.com/HaftalikTirajlar.aspx>. (Erişim Tarihi: 15.10.2020).
- Gelfand, M. J., Raver, J. L., Nishii L. H. and Yamaguchi, S. (2011). Differences between Tight and Loose Cultures: A 33-Nation Study. *Science*, 332, 1100–1104.
- Gelfand, M. J. (2019). Universal and Culture-Specific Patterns of Tightness-Looseness across the 31 Chinese Provinces. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 116(14), 6522-6524.
- Gezgin, S. (2002). Geleneksel Basın ve İnternet Gazeteciliği, İnternet Çağında Gazetecilik, Ed. Serhan Yedig ve Haşim Akman, İstanbul: Metis Yayınları, 29-36.
- Giddens, A. (2000). Üçüncü Yol. Çev. Mehmet Özay, İstanbul: Birey yayıncılık.
- Golan, G. and Wanta, W. (2001). Second Level Agenda-Setting in the New Hampshire Primary: A Comparison of Coverage in Three Newspapers and Public Perceptions of Candidates, *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 78 (2), 247-259.
- Gülнар, M. (2017). Gündem Belirlemede Yeni Alanlar ve Yaklaşımlar. 1. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı, İstanbul, May 4-5. 469-477.
- Hester, J. B. and Gibson, R. (2003). The Economy and Second-Level Agenda Setting: A Time Series Analysis of Economic News and Public Opinion About The Economy. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 80(1), 73-90.
- Hofstede Institute. <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison/>. (Erişim Tarihi: 15.10.2020).
- Hofstede, G. H. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Hofstede, G. H. (2003). *Cultures and Organizations: Software Of The Mind, Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival*. U.K.: Profile Books.
- Hofstede, G.H. (2011). Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1). 1-26.
- Harrington, J. R., and Gelfand, M. J. (2014). Tightness–Looseness Across the 50 United States. *Proceedings of the National Academy of Sciences USA*, 111, 7990–7995.
- Hoşgör, D. G. (2014). İletişim ve Sağlık İletişimi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Huynh, T.L.D. (2020). Does Culture Matter Social Distancing under the COVID-19 Pandemic?. *Saf. Sci*, 130, 104872.

- Hürriyet (2018). Doğan Medyanın Demirörene Satış ve Devri Tamamlandı. <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/dogan-medyanin-demirorene-satis-ve-devri-tamamlandi-40839268>. (Erişim Tarihi: 15.10.2020).
- Ipsos (2020). Covid Watch. <https://www.ipsos.com/en-nl/webinar-understanding-coronavirus-crisis>. (Erişim Tarihi: 15.10.2020).
- Jensen, K. B. (2011). New Media, Old Methods, Internet Methodologies and the Online/Offline Divide. Çev. Yiğit Yavuz. *Medya ve İzleyici Bitmeyen Tartışma*. Ed. Şahinde Yavuz. Ankara: Vadi Yayınları, 55-83.
- Jesus, M. De. (2013) The Impact of Mass Media Health Communication on Health Decision Making and Medical Advice-Seeking Behavior of U.S. Hispanic Population, *Health Communication*, 28 (5), 525-529.
- Kline, K. N. (2003). Popular Media and Health: Images, Effects, and Institutions. *Handbook of Health Communication*. Ed. T. L. Thompson, A. M. Dorsey, K. I. Miller, & R. Parrott Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 557–581.
- Liu, B. F. and Horsley, J. S. (2007). The Government Communication Decision Wheel: Toward a Public Relations Model for the Public Sector. *Journal of Public Relations Research*, 19(4), 377–393.
- Liu, B. F. and Kim. S. (2011). How Organizations Framed the 2009 H1N1 Pandemic via Social and Traditional media: Implications for U.S. Health Communicators. *Public Relations Review*, 37: 233–244.
- McCombs, M. E. and Shaw, D. L. (1972). The Agenda Setting Function of the Mass Media. *Public Opinion Quarterly*, (36), 176-187.
- McCombs, M., E. (1997). Candidate Images in Spanish Elections: Second Level Agenda Setting Effects. *Journalism & Mass Communication Quarterly*. 74 (4), 703–717.
- McQuail, D. (2005). *Mass Communication Theory*. London: Sage Publications.
- Mutua, N.S. and Oloo Ong'ong'a, D. (2020). Online News Media Framing of COVID-19 Pandemic: Probing the Initial Phases of the Disease Outbreak in International Media. *European Journal of Interactive Multimedia and Education*, 1(2), 1-8.
- Neuman, W. R., Just, M., J. and Crigler, A. N. (1992). *Common Knowledge: News and the Construction of Political Meaning*. Chicago: University of Chicago Press.
- NewsWorks, (2020). The Sun. <https://www.newsworks.org.uk/the-sun>. (Erişim Tarihi: 05.11.2020).
- Nicola, M. Alsafi, Z., Sohrabi, C., Kerwan, A., Al-Jabir, A., Iosifidis, C., Agha, M. and Agha, R. (2020). The Socio-Economic Implications of the Coronavirus and COVID-19 Pandemic: A Review. *Elsevier Public Health Emergency Collection*, 78, 185–193.
- Nielsen, R. K. et al. 2020. Navigating the ‘Infodemic’: How People in Six Countries Access and Rate News and Information about Coronavirus, Oxford: Reuters Institute for the Study of Journalism. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/infodemic-how-people-six-countries-access-and-rate-news-and-information-about-coronavirus>. (Erişim Tarihi: 10.09.2020).
- O’Donohue, A., Hoffman, M. and Makovsky, A. (2020). Turkey’s Changing Media Landscape. <https://www.americanprogress.org/issues/security/reports/2020/06/10/485976/turkeys-changing-media-landscape/> (Erişim Tarihi: 10.09.2020).
- Özkır, Y. (2013). Hürriyet Gazetesi’nin Kimliği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 45-70.
- Pavlik, J. V. (2001). *Journalism and New Media*, New York: Columbia University Press.
- Poole, K. (2016). Welcome to The Sun’s new free website. Bolder, Bigger, Brighter. <https://www.thesun.co.uk/news/1202680/welcome-to-the-suns-new-free-website/> (Erişim Tarihi: 05.11.2020).

- Reuters, (2020). Digital News Report. https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2020-06/DNR_2020_FINAL.pdf. (Erişim Tarihi: 05.09.2020).
- Roy, A. (2020). The Pandemic is a Portal. *Financial Times*. <https://www.ft.com/content/10d8f5e8-74eb-11ea-95fe-fcd274e920ca>. (Erişim Tarihi: 05.11.2020).
- Schiavo, R. (2007). *Health Communication From Theory to Practice*. San Francisco: John Wiley.
- Seeger, M. W., Sellnow, T. L., & Ulmer, R. R. (2003). *Communication, Organization and Crisis*. West port, CT: Quorum.
- Severin, W. J. and Tankard, J. W. (2001). *Communication Theories: Origins, Methods and Uses in the Mass Media*. 5th Ed. San Francisco: Longman.
- Sharma, N., Nahak, F. M. and Kanojia, R. (2019). Identifying the Gaps of Health Communication Research: A Systematic Review, *Journal of Content Community & Communication Amity*, 10(5), 123-133.
- Shih, T. J., Wijaya, R. and Brossard, D. (2008). Media Coverage of Public Health Epidemics: Linking Framing and Issue Attention Cycle toward an Integrated Theory of Print News Coverage of Epidemics. *Mass Communication and Society*, 11(2): 141-160.
- Smith, M. (2017). How left or right-wing are the UK's newspapers?. *YouGov*. <https://yougov.co.uk/topics/politics/articles-reports/2017/03/07/how-left-or-right-wing-are-uks-newspapers-> (Erişim Tarihi: 14.10.2020).
- Tejedor, S., Cervi, L., Tusa, F., Portales, M. and Zabotina, M. (2020). Information on the COVID-19 Pandemic in Daily Newspapers' Front Pages: Case Study of Spain and Italy, *International Journal of Environmental Health Research*, 17(17), 1-16.
- The Sun (2020). About Us. <https://www.thesun.co.uk/about-us/> (Erişim Tarihi: 14.10.2020)
- Tichenor, P. J., Donohue, G. A. and Olien, C. N. (1970). Mass Media Flow and Differential Growth in Knowledge. *Public Opinion Quarterly*, 34: 159-170.
- TÜİK. (2019). Yazılı Medya İstatistikleri. 2018. <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do;jsessionid=2JZGpjbG2Cp2psGm4phdq8zfPnxvyTmYQPqlcF62N1Pn-4BpFGNM4!-943682604?id=30593>. (Erişim Tarihi: 13.08.2020).
- Ulmer, R. R., Sellnow, T. L. and Seeger, M. W. (2007b). *Effective Crisis Communication: Moving From Crisis To Opportunity*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Vergeer, M. and Hermans, L. (2008). Analysing Online Political Discussions: Methodological Considerations. *Javnost-the Public*, 15 (2): 37-56.
- Vraga, E. K. and Jacobsen, K. H. (2020). Strategies for Effective Health Communication during the Coronavirus Pandemic and *Future Emerging Infectious Disease Events*. Special Issue: Symposium on Coronavirus 2019: Social Determinants, Disparities, and Impacts, 12(3), 233-241.
- Web Site Informer (2020). <https://website.informer.com/hurriyet.com.tr>. (Erişim Tarihi: 13.11.2020).
- Weimann, G. and Brosius, H. (2016) A New Agenda for Agenda-Setting Research in the Digital Era. *Political Communication in the Online World: Theoretical Approaches and Research Designs*. Ed. Gerhard Vowe and Philip Henn. New York: Routledge. 26-44.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yanatma, S. (2017). Reuters Institute Digital News Report 2017 – Turkey Supplementary Report. <https://www.digitalnewsreport.org/publications/2017/turkey-digital-news-report/> (Erişim Tarihi: 13.11.2020).
- Yüksel, E. (2007). Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır?" *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7: 571- 586.

KAYNAKÇA

- Akkaş, İ. ve Uyanık, Z. (2016). Kadına Yönelik Şiddet, *Neveşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 6 (1), 32-42.
- Aşkın, E. Ö. ve Aşkın, U. (2017). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Yoksulluk İlişkisi: Aile İçi Şiddet Mağduru Kadınlar Üzerine Bir Araştırma, *Kapadokya Akademik Bakış Dergisi*, 1 (2), 16-37.
- Aydemir, S. R. (2005). Şiddet, *Mevzuat Dergisi*, 8 (91), <https://www.mevzuatdergisi.com/2005/07a/04.htm>, Erişim Tarihi: 18.08.2020.
- Bayer, A. (2013). Değişen Toplumsal Yapıda Aile, Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 4 (8), 101-129.
- Council of Europe, “Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence”, <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/home>, Erişim Tarihi: 30.10.2020.
- Cüceloğlu, D. (1997). *Yeniden İnsan İnsana*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çalışkan, N. ve Aslander, M. (2014). Aile İçi İletişim ve Siber Yaşam: Teorik Bir Çözümleme, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 263-277.
- Çamdereli, M. (2015). İletişime Giriş, İstanbul: Dem Yayınları.
- Danık, Ş. (2000). Aile İçinde Kadına Yönelen Şiddet, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 1 (10), 77-87.
- DeVito, J. A. (2009). *The Interpersonal Communication Book*, Boston, MA: Pearson Education.
- Dişsiz, M., ve Şahin, N. H. (2008). Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet, *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 1(1), 51-58.
- Dökmen, Ü. (1994). İletişim Çatışmaları ve Empati, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dursun, Ç., (2008), *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik*, Ankara: KSGM Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2011). İletişimi Anlamak, Ankara: Pozitif Yayıncılık.
- Erdoğan, İ. (1997). İletişim, Egemenlik ve Mücadeleye Giriş, Ankara: İmge Kitabevi.
- Fettah, A. ve Karakaş, Z. (2020). COVID-19 ve Hemoglobinopatiler, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Bilimlerinde İleri Araştırmalar Dergisi, 3 (1), 63-67.
- Gökdağ, R. (2016). *Kişilerarası İletişim İnsan İlişkilerinin Psikolojik Temelleri*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Güdekli, A. (2014). Kan Kusup Kızılıcık Şerbeti İçtim Diyen Kadınlar: Aile İçi Şiddet Üzerine Göstergebilimsel Bir Çalışma, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (8), 78-84.
- Güneri, S. (2017). “Aile İçi Şiddet Farkındalığı ve Önleme”, *3.Uluslararası Farklı Şiddet Boyutları ve Toplumsal Algı Kongresi*, 107-109.
- Hartley, P. (2010). *Kişilerarası İletişim*, Çev: Ülkü Doğanay vd., Ankara: İmge Kitabevi.
- Hepkul, A. (2002). Bir Sosyal Bilim Araştırma Yöntemi Olarak İçerik Analizi, *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 1-12.
- <https://biruni.tuik.gov.tr/kadinasiddetdagitim/kadin.zul> (Erişim Tarihi 16.08.2020).
- İbiloğlu, A.(2012). Aile İçi Şiddet, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 4 (2), 204-222.
- İnce, F. ve Evcil, F. Y. (2020). Covid-19’un Türkiye’deki İlk Üç Haftası, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11 (2), 236-241.
- İnci, Ü. H. (2013). Basında Yer Alan Namus Cinayetlerinin Sosyolojik Analizi, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 2 (3), 282-296.

- Kardam, F. ve Yüksel, İ. (2009). “Aile İçi Şiddet Algısı: Niteliksel Araştırma Sonuçları”, Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Ana Raporu, Ankara: Elma Teknik Basım Yayıncılık, 103-181.
- Keşkek, Ş. Ö. ve Erdoğan, H. (2020). COVID-19: Güncel Kısa Bir Derleme, *Journal of Acta Medica Alanya*, 4 (2), 197-202.
- Koçak, A. ve Arun, Ö. (2006). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu”, *Selçuk İletişim Dergisi*, 4 (3), 21-28.
- Oğan, H. ve Sercan, M. (2019). Şiddetle Başa Çıkmak, İstanbul: Türk Tabipleri Birliği Yayınları.
- Öğülmüş, Selahaddin (1991). İçerik Çözümlemesi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24 (1), 213-228.
- Özabacı, N. (2020). “Şiddet”. Çağımızın Çözüm Arayan Sorunu Şiddet, Ed. Nilüfer Özabacı, Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2-22.
- Özer, K. (2000). İletişimsizlik Becerisi, Ankara: Sistem Yayıncılık.
- Özkan, G. (2017). Kadına Yönelik Şiddet - Aile İçi Şiddet ve Konuya İlişkin Uluslararası Metinler Üzerine Bir İnceleme, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 533-564.
- Peltekoğlu, F. ve Tozlu, E. (2017). Medya Yansımaları Ekseninde Kadına Şiddet Sorunsalı ve Halkla İlişkiler, *Marmara İletişim Dergisi*, 28, 1-20.
- Polat, O. (2016). Şiddet, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22 (1), 15-34.
- Secondat, C. L. ve Montesquieu, B. (2014). *Kanunların Ruhu Üzerine*, Çev: Şevki Özbilen, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Seven, M. A. ve Engin, A. O. (2007). Türkiye’de Kadının Eğitimi Alanındaki Eşitsizlikler, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (1), 177-188.
- Taş, Y. (2017). *Kişilerarası İletişim*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Çarşamba Ticaret Borsası MYO Yayınları.
- TBMM, <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6284.html>, (Erişim Tarihi: 20.09.2020).
- T.C. İçişleri Bakanlığı (2020). Haberler – Genelgeler, <https://www.icisleri.gov.tr/haberler-yeni>, (Erişim tarihi: 23.08.2020).
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2020). <https://www.saglik.gov.tr/TR,64383/koronavirus-alacagimiz-tedbirlerden-guclu-degildir.html>, (Erişim Tarihi: 30.10.2020).
- Tunçer, A. S. ve Ödemiş, C. N. (2018). “Uygar Barbarlık Olarak Kadına Karşı Şiddet Olgusu”. Şiddet ve Sosyal Travmalar, Ed. Adem Solak, Ankara: Hegem Yayınları, 225-252.
- Uluocak, Ş. ve Gökulu, G. ve Bilir, O. ve Karacık, N. E. ve Özbay, D. (2014). *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadına Yönelik Şiddet*, Edirne: Paradigma Akademi.
- Uzbaş, A. (2018). “Kişilerarası İlişkiler ve İletişimde Güvengenlik”. *Kişilerarası İlişkiler ve Etkili İletişim*, Ed. Âlim Kaya, Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 174-194.
- World Health Organization (2014). World Report on Global Status Report on Violence Prevention 2014, https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en/, (Erişim Tarihi: 18.08.2020).
- World Health Organization (2002). Word Report on Violence and Health: Summary. Geneva 2002, https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_en.pdf?ua, (Erişim Tarihi: 20.08.2020).
- World Health Organization (2019). Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Situation Report – 72, https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200401-sit-rep-72-covid-19.pdf?sfvrsn=3dd8971b_2, (Erişim Tarihi: 23.08.2020).

KAYNAKÇA

- Bakır, A., Rose, G. M. and Shoham, A. (2006). Family Communication Patterns, *Journal of International Consumer Marketing*, 19:2, 75-95, DOI: 10.1300/J046v19n02_05.
- Bozkurt, V. (2015). *Değişen Dünyada Sosyoloji, Temeller, Kavramlar, Kurumlar*ç Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Çalışkan, N. ve Aslander, M. (2014). Aile İçi İletişim ve Siber Yaşam: Teorik Bir Çözümleme, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 15(2), 263-277.
- Franklin, K. (1991). A Family Like Any Other Family:” Alternative Methods of Defining Family Law, *New York University Review of Law & Social Change*, 18(4), 1027-1078.
- Giddens, A. (2011). *Sosyoloji Kısa Fakat Eleştirel Bir Giriş*. Çev: Ülgen Yıldız Battal Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Giddens, A. and Sutton, P. W. (2018). *Sosyolojide Temel Kavramlar*. Çev: Ali Esgin, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Girişimcilik Daire Başkanlığı, Kadın Girişimci Kurulları, <https://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Detay.php?rid=26062&lst=MansetListesi>, (Erişim Tarihi: 04.11.2020).
- Görgün Baran, A. (2004). Türkiye’de Aile İçi İletişim ve İlişkiler Üzerine Bir model Denemesi, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (1), 31-42.
- Kaplan, F. (2003). Toplumsal Konumu ve Bu Konumunun Değişimiyle Türk Sinemasında Kadın. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 2 (4), 149-173.
- Karabulut Temel, E. (2018). Statü-Rol Davranışı ve Sosyal Kurumlar, Tutar, H. (Ed.). *Davranış Bilimleri* içinde. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını. 1-25.
- La Coste, L. D., Ginter, E. J. and Whipple, G. (1987). Intrafamily Communication and Familial Environment, *Psychological Reports*, 61, 115-118.
- Newman, D. M. (2016). “*Sosyoloji Günlük Yaşamın Mimarisini Keşfetmek*”, 3. Baskı, Çev: Ali Arslan, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Saraç, S. (2013). Toplumsal Cinsiyet ve Kadın. “*Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları*” içinde, Lerzan Gültekin vd. (Ed.). Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları. 27-32.
- Saranlı, A. G. (2017). Eş zamanlı olmayan gelişimin üstün yetenekli çocuklardaki görünümü üzerine bir örnek olay çalışması. *Özel Eğitim Dergisi*, 18(1), 89.
- Şahin, S. ve Aral, N. (2012). Aile İçi İletişim. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1 (3) , 55-66, DOI: 10.1501/Asbd_0000000029.
- <https://courses.lumenlearning.com/culturalanthropology/chapter/types-of-families/>, (Erişim Tarihi: 25.10.2020).
- <https://sozluk.gov.tr>, (Erişim tarihi: 20.10.2020).
- <https://dictionary.cambridge.org/tr/sözlük/ingilizce-türkçe/family>, (Erişim tarihi: 20.10.2020).

KAYNAKÇA

- Arslan, Ş. (2014). Yerel Politikacıların Sosyal Medya Kullanımı: Büyükşehir Belediye Başkanlarının Günlük Sosyal Medya Kullanımlarının İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Bauman, Z. (2000). *Siyaset Arayışı*. Çev: Tuncay Birkan, İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Bauman, Z. (2009). *Akışkan Aşk*. Çev: Işık Ergüden, İstanbul: Versus Kitap.
- Berthon, P.R., Pitt, L.F., Plangger, K. ve Shapiro, D. (2012). Marketing Meets Web 2.0, Social Media, and Creative Consumers: Implications For International Marketing Strategy. *Business Horizons*. 55 (3). 261-271.
- Beck, U. (1992). *Risk Society: Towards a New Modernity*, London: Sage Publications.
- Burgaz, A. (2014). Halkla İlişkilerde Sosyal Medya Kullanımı ve Sosyal Medyada Pazarlama (Bize Tanıtım Halkla İlişkiler Ajansı Ve Sesli Harfler Dijital Reklam Ajansı Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Briciu, V. and Briciu, A. (2016), A Brief History Of Brands And The Evolution Of Place Branding, *Bulletin of the Transilvania University of Brasov, Series VII: Social Sciences, Law*, 9(58), 137-142.
- Chakraborty, I., Maity, P. (2020). COVID-19 Outbreak: Migration, Effects on Society, Global Environment and Prevention. *Science of the Total Environment*, 138882.
- Chernev, A. (2017). *Strategic Brand Management*, USA: Cerebellum Press.
- Coe, K., and Scacco, J. M. (2017). 'Content Analysis, Quantitative'. *The International Encyclopedia of Communication Research Methods*, Ed. Jörg Matthes, New Jersey: John Wiley & Sons, 1-11.
- Curran, K., Graham, S., and Temple, C.: (2011). Advertising on Facebook, *International Journal of E-Business Development (IJED)*, 1(1), 26-33.
- Çömlekçi, M. F. ve Başol, O. (2019). Sosyal Medya Haberlerine Güven ve Kullanıcı Teyit Alışkanlıkları Üzerine Bir İnceleme, *Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 30 Haziran, 58-59.
- Dias, P., Pessôa, C. and Andrade, J. G. (2020). Brand communication on Instagram during the COVID-19 pandemic: perceptions of users and brands. Communication presented at the IAMCR Tampere 2020 congress, 12 July 2020, Tampere.
- Digital 2020 July Global Statshot Report (2020). <https://wearesocial.com/blog/2020/07/more-than-half-of-the-people-on-earth-now-use-social-media> (Erişim Tarihi: 01.10.2020).
- Diker, E. (2020). Covid-19 Sürecinde Sosyal Medya Kullanımı, <https://trtakademi.net/koronavirus-kategori/kovid-19-salgini-doneminde-sosyal-medya-kullanimi/>, (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- Dondurucu, Z. B. ve Çetinkaya, A. (2020). Uluslararası Havayolları Şirketlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Instagram'da Marka İletişimi Stratejilerinin Analizi, *Turkish Studies*, 15(4), 325-356.
- Drucker, P. (2003). *Geleceğin Toplumunda Yönetim*. Zaman, Çev: Mehmet Zaman, İstanbul: Hayat Yayınları.
- Edelman (2020). The Edelman Trust Barometer Special Report: Brand Trust in 2020, <https://www.edelman.com/research/brand-trust-2020>, (Erişim Tarihi: 21.09.2020).
- Erkul, R. E. (2009). Sosyal Medya Araçlarının (Web 2.0) Kamu Hizmetleri ve Uygulamalarında Kullanılabilirliği, *Türkiye Bilişim Derneği Dergisi*, Sayı 116, Aralık 2009, 96-101.
- Güçdemir, Y. (2017). *Sosyal Medya Halkla İlişkiler, Reklam ve Pazarlama*, İstanbul: Derin Yayınları.

- Gülsoy, T. (2009). *Etkileşimli Medya ve Pazarlama Terimler Sözlüğü*, İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.
- Haafthen, R. (t.y.). Corporate Branding, <https://www.van-haafthen.nl/branding/corporate-branding/110-brand-communication>, Erişim Tarihi: (29.09.2020).
- İnaç, H. ve Yacan, İ. (2018). Ülkelerin Markalaşma Süreci ve Marka Kavramı, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi* 1(3), 317-331.
- İslamoğlu, H. A. ve Almaçık, Ü. (2019). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). İstanbul: Beta.
- İşlek, M. S. (2012). Sosyal Medyanın Tüketici Davranışlarına Etkileri: Türkiye'deki Sosyal Medya Kullanıcıları Üzerine Bir Araştırma, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Jakšić, Z., Ostreika, A., Jakšić, A., Stanevičienė, E. and Damaševičius, R. (2017). Brand Communication in Social Media: The Use Of Image Colours in Popular Posts, 40th International Convention on Information and Communication Technology, Electronics and Microelectronics (MIPRO), 22-26 May 2017, Opatija, Croatia.
- Jara, A. J., Parra, M. C., and Skarmeta, A. F. (2012). Marketing 4.0: A New Value Added to The Marketing Through The Internet Of Things, In Innovative Mobile and Internet Services in Ubiquitous Computing (IMIS), Sixth International Conference 4-6 July 2012, Palermo.
- Kaplan, A. M., and Haenlein, M. (2010). Users Of The World, Unite! The Challenges And Opportunities of Social Media, *Business Horizons*, 53(1), 59-68.
- Khan, S. and Muftu, O. (2007). The Hot History & Cold Future Of Brands, *Journal of Managerial Sciences*, 1(1), 75-87.
- Kelly, H. (2011). The Classical Definition of A Pandemic is Not Elusive. (Bulletin of the World Health Organization No. 89). doi: 10.2471/BLT.11.088815
- Kemp, S. (2020). Digital 2020: 3.8 Billion People Use Social Media. <https://wearesocial.com/blog/2020/01/digital-2020-3-8-billion-people-usesocial-media>, (Erişim Tarihi: 09.11.2020).
- Kırık, A.M. ve Özkoçak, V. (2020). Yeni Dünya Düzeni Bağlamında Sosyal Medya ve Yeni Koronavirüs (COVID-19) Pandemisi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 45, 133-154.
- Kietzmann, J. H., Hermkens, K., McCarthy, I. P., and Silvestre, B. S. (2011). Social Media? Get Serious! Understanding the Functional Building Blocks of Social Media, *Business Horizons*, 54(3), 241-251.
- Kitchen, P. J and Schultz, D. E. (2003). Integrated Corporate and Product Brand Communication. *Advances in Competitiveness Research*, 11(1), 66-86.
- Kotler P., Armstrong G., Saunders J, and Wong. V (1998). *Principles of Marketing* (2rd European Edition), New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Kotler, P. and Keller, K. (2007) *A Framework for Marketing Management* (3rd Edition), NJ: Prentice Hall.
- Kotler, P. ve Armstrong, G. (2012). *Principles of Marketing* (14th edition), New Jersey: Prentice Hall.
- Kotler, P., Kartajaya, H. and Setiawan, I. (2010). *Marketing 3.0: From Products to Customers to The Human Spirit*, USA: John Wiley & Sons, Inc.
- Kotler, P. and Caslione, J. A. (2010). *Kaos Yönetimi: Çalkantılar Çağında Yönetim ve Pazarlama. Dündar, Çev: Kıvanç Dündar*. İstanbul: Optimist Yayınları.
- Kwak, H., Lee, C., Hosung, P. and Moon, S. (2010). What is Twitter, a Social Network or a News Media?, International World Wide Web Conference Committee (IW3C2), North Carolina, USA.

- Leiva, Francisco M., Ríos, Montoro Francisco J. and Martinez, Teodoro L. (2006). Assessment of Interjudge Reliability in the Open-Ended Questions Coding Process, *International Journal of Methodology*, 40, 519–537
- Lerman K. (2007). Social Information Processing In Social News Aggregation, International Conference on Weblogs and Social Media (ICWSM-07).
- Mangold, W. G. and Faulds, D. J. (2009), Social Media: *The New Hybrid Element of The Promotion Mix*, *Business Horizons*, 52(4), 357- 365.
- Mchugh, Mary (2012). Interrater Reliability: The Kappa Statistic. *Biochemia Medica*, 22(3), 276-282.
- Mess (2020). COVID-19 Gündeminde Marka İletişimi Yapmak Raporu, <https://mess.org.tr/media/covid-iletisimi.pdf>, (Erişim Tarihi: 21.09.2020).
- Onat, F. (2010). Bir Halkla İlişkiler Uygulama Alanı Olarak Sosyal Medya Kullanımı: Sivil Toplum Örgütleri Üzerine Bir İnceleme, *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi*, 31, 103-122
- Öz, A. ve Arslan, B. (2019). Pazarlama 5.0: Nesnelerin İnterneti Pazarlaması. *Journal of Strategic Research in Social Science*, 5 (1), 243-266.
- Özel, P. A.ve Sert, Y. N. (2015). *Dijital Halkla İlişkiler Kavram ve Araçları*, İstanbul: Derin Yayınları.
- Özoran Artan, B. (2020). Covid-19 Salgınında Markaların Twitter Kullanımları Üzerine Bir İnceleme, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı*, 429-458.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative Research and Evaluation Methods (4th. Ed)*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Pazarlamasyon Prime (2020). COVID-19 Salgınında Tüketici Davranışları ve Marka Algısı Raporu, <https://pazarlamasyon.com/wp-content/uploads/2019/01/COVID-19.pdf>, (Erişim Tarihi: 21.09.2020).
- Peltekoglu, F. B. (2016). *Halkla İlişkiler Nedir?. İstanbul*: Beta Yayınları.
- Sağlam, F., M. (2019). Markanın Tarihi Ve Dünden Bugüne Marka Kavramı, <https://www.brandingturkiye.com/markanin-tarihi-ve-dunden-bugune-marka-kavrami/>, (Erişim Tarihi: 22.09.2020).
- Saymer, İ. (2008). *Sanal Ortamda Halkla İlişkiler*, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Schultz, Don E. and Barnes, Beth E. (1999). *Strategic Brand Communication Campaigns* (5th Ed.), USA: NTC Business Books.
- Sharma, N. (2013). Social Media and Brand Communication, https://www.academia.edu/3175319/Social_Media_and_Brand_Communication, (Erişim Tarihi: 15.08.2020).
- Şıgri, Ü. (2017). Gruplarda Bağlılık Ve Performans İlişkisi Üzerine Nitel Bir Çalışma, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi Özel Sayı*, 481-490.
- Taşkıran, Boztepe, H. (t.y.). Marka İletişimi Yönetimi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim. <http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/miyonetimi.pdf>, (Erişim Tarihi: 24.09.2020).
- Weng, Y. (2020). Analysis Of Prevention And Control Strategy Of Covid-19 Epidemic In China Based On The Concept Of' One Health": An Opinion Paper. *Acta Medica Mediterranea*, 36(2), 1167-1174.
- Wijaya, B.S ve Putri, D. M. (2013). Is Social Media Impact For University's Brand Image, *Jurnal Manajemen Teknologi*, 12(3), 278-297.

- Yayınoğlu, Y. (2006). Bütünleşik Marka İletişimi Temeller, Stratejiler, Uygulamalar ve T-Box Örneği, *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (5) , 125-155.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Özgen, Ö. ve Elmasoğlu, K. (2016). Sosyal Medya ve Marka İletişimi: Havayolu Şirketlerinin Twitter Kullanımına Yönelik Bir Araştırma, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 43, 181-202.
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/brand-communication>, (Erişim Tarihi: 29.09.2020).
- <https://wearesocial.com/blog/2020/04/digital-around-the-world-in-april-2020>, (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html> (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- <https://www.haberturk.com/fahrettin-koca-twitter-hesabi-10-gunde-3-milyonu-buldu-haberler-2620002-teknoloji> (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
- <https://twitter.com/drFahrettinkoca>, (Erişim Tarihi: 15.09.2020).
- <https://twitter.com/VodafoneTR>, (12.10.2020).
- <https://twitter.com/Turkcell>, (Erişim Tarihi: 14.10.2020).
- <https://twitter.com/TurkTelekom>, (Erişim Tarihi: 16.10.2020).

KAYNAKÇA

- Aktan, E. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 405-421.
- Aktan, E. ve Koçyiğit, M. (2016). Sosyal Medya'nın Turizm Faaliyetlerindeki Rolü Üzerine Teorik Bir İnceleme, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, ICEBSS Özel Sayısı, 62-73.
- Aktürk, H. (2020). Yeni Koronavirüs Hastalığı Pandemisi Döneminde Online Yaşam ve Psikolojik Etkileri, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Aldemir, C. ve Avşar, N. M. (2020). Pandemi Döneminde Dijital Vatandaşlık Uygulamaları, 7(5), *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 148-169.
- Babacan, M. E. (2016). Sosyal Medya Kullanım Alanları ve Bağımlılık İlişkisi, *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 3(1), 7-28.
- Ball-Rokeach, S. J. and DeFleur, M. L. (1976). A Dependency Model of Mass-Media Effects, *Communication Research*, 3, 3-21.
- Buana, D. R. (2020). Analisis Perilaku Masyarakat Indonesia dalam Menghadapi Pandemi Virus Corona (Covid-19) dan Kiat Menjaga Kesejahteraan Jiwa. Salam: *Jurnal Sosial dan Budaya Syar-i*, 7(3), 217-226.
- Budak, F. ve Korkmaz, Ş. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecine Yönelik Genel Bir Değerlendirme: Türkiye Örneği, *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1), 62-79.
- Colella, G., Amatulli, C., and Martinez-Ruiz, M. P. (2019). Social Media Marketing and Luxury Consumption: A Literature. *International Journal of Marketing Studies*, 11(4), 30-52.
- Diker, E. ve Taşdelen, B. (2017). Sosyal Medya Olmasaydı Ne Olurdu? Sosyal Medya Bağımlısı Gençlerin Görüşlerine İlişkin Nitel Bir Araştırma, *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 17, 189-206.
- Erciyes, E. ve Genç M.Y. (2020). Covid-19 Salgınının Toplumsal Değişim ile Güvenlik Ortamında Etkisi ve Kolluğa Öneriler, *Güvenlik Bilimler Dergisi*, 9(1), 1-14.
- Kırık, A. M. ve Domaç, A. (2014). Sosyal Medya Üzerinden Televizyon Reyting Ölçümlerinin Analizi: Twitter Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (5), 414-430.
- Kırık, A. M. ve Özkoçak, V. (2020). Yeni Dünya Düzeni Bağlamında Sosyal Medya ve Yeni Koronavirüs (covid-19) Pandemisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7, 133-154.
- Koçyiğit, M. (2017). *Dijital Halkla İlişkiler ve Online Kurumsal İtibar Yönetimi*, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Mayfield, A. (2008). What is Social Media?. iCrossing eBook. https://www.icrossing.com/uk/sites/default/files_uk/insight_pdf_files/What%20is%20Social%20Media_iCrossing_ebook.pdf, (Erişim Tarihi:20.06.2020).
- Maviş, M. (2013). (A) *Sosyal Televizyon İzlemek: Sosyal Medya ve Yeni Nesil Reyting Ölçümleri*.
- Rubin, A. M. and Windahl, S. (1986). The Uses and Dependency Model of Mass Communication, *Critical Studies in Media Communication*, 3(2), 184-199.
- Üstün, Ç. ve Özçiftçi, S. (2020). COVID-19 Pandemisinin Sosyal Yaşam ve Etik Düzlem Üzerine Etkileri: Bir Değerlendirme Çalışması. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25(Special Issue on COVID 19), 142-153.
- Zafer, C. ve Vardarlıer, P. (2019). Medya ve Toplum, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22 (2), 355-361.
- <https://www.internetworldstats.com/stats4.html>, (Erişim tarihi: 20.06.2020).
- <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51614548>, (Erişim tarihi: 21.06.2020).
- <https://www.worldometers.info/coronavirus/>, (Erişim tarihi: 01.07.2020).

KAYNAKÇA

- Ak, Ö. (2020). Epidemiydi, Artık Pandemi! COVID-19 Salgını, *Bilim ve Teknik*, 629, 12-25.
- Alqurashi, S., Alhindi, A., and Alanazi, E. (2020). Large Arabic Twitter Dataset on COVID-19, *Computer Science*, 1-4.
- Alrazaq, A. A., Alhuwail, D., Househ, M., Hamdi, M. and Shah, Z. (2020). Top Concerns of Tweeters during the COVID-19 Pandemic: Infoveillance Study, *Journal of Medical Internet Research*, 22 (4), 1-9.
- Aslan, F. G. ve Altındış, M. (2016). Yeni Beliren Viruslarda Yönetim; Ebola ve MERS-CoV Deneyimi, *Ortadoğu Medical Journal*, 8 (2), 94-102.
- Avcı, C. (2020). Bir Mizah Virüsü Olarak Kovid-19: Ağ Toplumunda Siber Mizah Yaratmak, *Turkish Studies*, 15 (3), 1657-1684.
- Balcı, Y. ve Çetin, G. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecinin Türkiye’de İstihdama Etkileri ve Kamu Açısından Alınması Gereken Tedbirler, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı*, 19 (37), 40-58.
- Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğü, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9 (1), 23-28.
- BBC News (2020). <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51614548> (Erişim Tarihi: 19.07.2020).
- BBC News (2020). <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-52842399> (Erişim Tarihi: 19.07.2020).
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler ve Örnekler Çalışmalar*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bowler, G. M. (2010). Netnography: A Method Specifically Designed to Study Cultures and Communities Online, *The Qualitative Report*, 15 (5), 1270-1275.
- Boyd, D. (2010). “Social Network Sites as Networked Publics: Affordances, Dynamics, and Implications”. *Networked Self: Identity, Community, and Culture on Social Network Sites*, Ed. Zizi Papacharissi, New York: Routledge, 39-58.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (COVID-19) Pandemi Süreci ve Pandemi Sonrası Dünyada Eğitime Yönelik Değerlendirmeler: Yeni Normal ve Yeni Eğitim Paradigması, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 6 (3), 112-142.
- Braunsberger, K. and Buckler, B. (2009). Consumers on a Mission to Force a Change in Public Policy: A Qualitative Study of the Ongoing Canadian Seafood Boycott, *Business & Society Review*, 114 (4), 457-489.
- Bruns, A. and Bahnsch, M. (2009). *Social Media: Tools for User-Generated Content*, Australia: Smart Services.
- Büken, N. Ö. (2010). Pandemi İnfluenza ve Etik, *Hacettepe Tıp Dergisi*, 41, 62-68.
- Cahapay, M. B. (2020). Rethinking Education in the New Normal Post-COVID-19 Era: A Curriculum Studies Perspective. *Aquademia*, 4 (2), 1-5.
- Chan, N. L. and Guillet, B. D. (2011). Investigation of Social Media Marketing: How does the Hotel Industry in Hong Kong Perform in Marketing on Social Media Websites? *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 28, 345-368.
- Chen, E., Lerman, K. and Ferrara, E. (2020). Tracking Social Media Discourse About the COVID-19 Pandemic: Development of a Public Coronavirus Twitter Data Set, *JMIR Public Health and Surveillance*, 6 (2), 1-9.
- Cinelli, M., Quattrocchi, W., Galeazzi, A., Valensise, C. M., Brugnoli, E., Schmidt, A. L., Zola,

- P., Zollo, F., and Scala, A. (2020). The COVID-19 Social Media Infodemic, *Computer Science*, 1-18.
- COVID-19 ve Dijital İletişim Raporu (2020). <https://bigumigu.com/wp-content/uploads/2020/04/COVID19-Dijital-Etkileri-2020.04.06.pdf>, (Erişim Tarihi: 11.08.2020).
- Çakır, H. Ç. (2016). *Sosyal Medyada Kurumsal İtibar Yönetimi*, İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Çalışır, G. (2015). Kişilerarası İletişimde Kullanılan Bir Araç Olarak Sosyal Medya: Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma, *NWSA-Humanities*, 10 (3), 115-144.
- Çiftçioğlu, B. A. (2016). *Online İtibar Yönetimi*, Bursa: Dora Basım-Yayın Dağıtım.
- Dahan, G. S. ve Levi, E. (2012). Netnografya: Sosyal Mecralarda Tüketici Araştırmaları Üzerine Yeni Bir Metod, *e-GİFDER*, 3 (1), 33-54.
- Doorley, J. and Garcia, H. F. (2007). *Reputation Management: The Key to Successful Public Relations and Corporate Communication*, 2nd Ed., New York: Routledge.
- Duraisamy, B., Jayaseelan, R. and Kadeswara, S. (2020). Social Media Reigned by Information or Misinformation About COVID-19: A Phenomenological Study, *Social Sciences & Humanities Open*, 1-19.
- Dündar, N. (2020). Küresel Salgınların Makroekonomik Etkileri Üzerine Bir Araştırma, *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7 (52), 837-852.
- Edgerly, I. (2020). The New Normal: Trauma Informed International Practices During COVID-19, <https://www.e-ir.info/2020/05/02/the-new-normal-trauma-informed-international-practices-during-covid-19/> (Erişim Tarihi: 08.08.2020).
- Elgesem, D. (2002). What is Special About the Ethical Issues in Online Research? *Ethics & Information Society*, 4, 195-203.
- Erdemir, F., Uysal, G., Akman, A. ve Çırlak, A. (2011). Yeni ve Yeniden Tanımlanan Enfeksiyonlar ve Enfeksiyon Kontrolü II: 21. Yüzyılda Yeniden Tanımlanan Enfeksiyonlar ve Enfeksiyon Kontrolü, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 27 (1), 61-75.
- Eröz, S. ve Doğdubay, M. (2012). Turistik Ürün Tercihinde Sosyal Medyanın Rolü ve Etik İlişkisi, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 1 (27), 133-157.
- Green, J., Edgerton, J., Naftel, D., Shoub, K., and Cranmer, S. J. (2020). Elusive Consensus: Polarization in Elite Communication on the COVID-19, *Science Advances*, 6, 1-5.
- Gül, A. (2009). 19. Yüzyılda Erzincan Kazasında Salgın Hastalıklar (Kolera, Frengi, Çiçek ve Kızamık), *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 41, 239-270.
- Gündüz, F. M. ve Bal, N. (2020). Yeni Koronavirüs (Kovid-19) Pandemisiyle Mücadelede Türkiye Devletinin İzlediği Stratejik İletişim, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (35), 382-421.
- Hacımustafaoğlu, M. (2018). Enfeksiyon Hastalıkları Pratiğinde Salgın Tanımlanması, *Çocuk Enfeksiyon Dergisi*, 12 (4), 172-173.
- Hamilton, K. and Hewer, P. (2010). Tribal Mattering Spaces: Socialnetworking Sites, Celebrity Affiliations, and Tribal Innovations, *Journal of Marketing Management*, 26, 271-289.
- Hilliard, C. (2012). Social Media for Healthcare: A Content Analysis of MD Anderson's Facebook Presence and its Contribution to Cancer Support Systems, *The Elon Journal of Graduate Research in Communications*, 3 (1), 23-32.
- Hürriyet (2020). Koronavirüs Sürecinde Atılan Türkçe Tweet'ler Toplandı. <https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/koronavirus-surecinde-atilan-turkce-tweetler-toplandi-41565231> (Erişim Tarihi: 26.07.2020).

- Jahanbin, K. and Rahmanian, V. (2020). Using Twitter and Web News Mining to Predict COVID-19 Outbreak, *Asian Pacific Journal of Tropical Medicine*, 13, 1-4.
- Johns Hopkins University, (2020). <https://coronavirus.jhu.edu/map.html>, (Erişim Tarihi: 23.07.2020).
- Kahraman, M. (2016). *Sosyal Medya 101 2.0 Pazarlamacılar İçin Sosyal Medyaya Giriş*, İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Kaplan, A. M. and Haenlein, M. (2009). The Fairyland of Second Life: Virtual Social Worlds and How to Use Them, *Business Horizons*, 52, 563-572.
- Karatay, G., Çevik, Y., Baş, N. G., Karadağ, E. ve Dal, N. A. (2015). Ebola Epidemiyolojisi, Klinik Özellikleri ve Hemşirelik Bakımı, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 31 (3), 90-98.
- Kartal, N. ve Erigüç, G. (2018). Sağlık İletişiminde Bir Unsur Olarak Sosyal Medya: Bir Sosyal İçerik Platformundaki Sağlık Haberlerinin İncelenmesi, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-GİFDER)*, 6 (1), 569-587.
- Kırık, A. M. ve Özkoçak, V. (2020). Yeni Dünya Düzeni Bağlamında Sosyal Medya ve Yeni Koronavirüs (COVID-19) Pandemisi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (45), 133-154.
- Kırık, A. M., Var, S. A., Özkoçak, V. ve Darıcı, S. (2020). Pandemi Dönemlerinde İletişim ve Algı Yönetimi: Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) Örneği, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (104), 36-57.
- Kouzy, R., Jaoude, J. A., Kraitem, A., El Alam, M. B., Karam, B., Adib, E., Zarka, J., Traboulsi, C., Akl, E. W. and Baddour, K. (2020). Coronavirus Goes Viral: Quantifying the COVID-19 Misinformation Epidemic on Twitter, *Cureus*, 12 (3), 1-9.
- Kozinets, R. V. (1998). "On Netnography: Initial Reflections on Consumer Research Investigations of Cyberculture", *Advances in Consumer Research*, Eds. Joseph W. Alba & J. Wesley Hutchinson, Provo, UT: Association for Consumer Research, 366-371.
- Kozinets, R. V. (2002). The Field Behind the Screen: Using Netnography for Marketing Research in Online Communities, *Journal of Marketing Research*, 39, 61-72.
- Kwak, H., Lee, C., Park, H. and Moon, S. (2010). What is Twitter? A social network or a new media? *International World Wide Web Conference Committee (IW3C2)*, April 26-30, (pp. 591-600), USA: North Carolina.
- Langer, R. and BECKMAN, S. C. (2005). Sensitive Research Topics: Netnography Revisited, *Qualitative Market Research*, 8 (2), 189-203.
- MAXQDA (2020). <https://www.maxqda.com/help-mx20/welcome> (Erişim Tarihi: 14.08.2020).
- Medford, R. J., Saleh, S. N., Sumarsono, A., Perl, T. M. and Lehmann, C. U. (2020). An "Infodemic": Leveraging High-Volume Twitter Data to Understand Public Sentiment for the COVID-19 Outbreak, *Open Forum Infectious Diseases*, 7 (7), 1-19.
- Mendoza, R. U. (2020). COVID-19: Navigating Inclusive Recovery towards the New Normal, *SSRN*: <https://ssrn.com/abstract=3598116> (Erişim Tarihi: 14.08.2020).
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, Çev: Selahattin Turan, Ankara: Nobel Yayınları.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). *An Expanded Sourcebook: Qualitative Data Analysis*, 2nd Ed., Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Morse, J. M. (2016). *Mixed Method Design: Principles and Procedures*, New York: Routledge.
- Mourad, A., Srour, S., Harmanani, H., Jenainati, C. and Arafah, M. (2020). Critical Impact of Social Networks Infodemic on Defeating Coronavirus COVID-19 Pandemic: Twitter-Based Study and Research Directions, <https://arxiv.org/abs/2005.08820v1> (Erişim Tarihi: 14.08.2020).

- Nalcıoğlu, Z. S. B. (2020). Folklorün Elektronik Bağlamı: İnternet, *Gazi Türkiyat*, 26, 187-205.
- Okmeydan, S. B. (2020). Üniversitelerin Sosyal Medya Kullanımı: İzmir'deki Devlet ve Vakıf Üniversitelerinin Karşılaştırmalı Analizi, *Beykoz Akademi Dergisi*, 8 (1), 73-96.
- Onat, F. (2014). *Dijital Çağda Halkla İlişkiler Yazarlığı*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özbölük, T. ve Dursun, Y. (2015). Pazarlama Araştırmalarında Paradigmat Dönüşüm ve Etnografinin Dijitale Evrimi: Netnografi, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 46, 227-249.
- Özdemir, S. S. ve Doğanay, M. Z. (2019). Bir Mecra Olarak Sosyal Medyanın Reklam Hukuku Açısından İncelenmesi, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 7 (13), 295-337.
- Özkoçak, V., Çetli, E. ve Koç, F. (2020). Geçmişten Günümüze Pandemiye Genetik ve Antropogenetik Açısından Bakış, *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 6 (32), 1089-1095.
- Özoran, B. A. (2020). An Analysis of Twitter Usage of Brands in Covid-19 Pandemics. *Van Yüzüncü Yıl Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Salgın Hastalıklar Özel Sayı), 429-458.
- Panzac, D. (1997). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Veba (1700-1850)*, Çev: Serap Yılmaz, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Papageorgiou, A. T. (2020). The New Normal, *International Journal of Obstetrics and Gynaecology*, 127 (7), 779-780.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*, Çev: Mesut Bütün ve Selçuk B. Demir, Ankara: Pegem Akademi.
- Pennycook, G., McPhetres, J., Zhang, Y., Lu, J. G. and Rand, D. G. (2020). Fighting COVID-19 Misinformation on Social Media: Experimental Evidence for a Scalable Accuracy-Nudge Intervention, *Psychological Science*, 31 (7), 770-780.
- Pollett, S. and Rivers, C. (2020). Social Media and the New World of Scientific Communication during the COVID-19 Pandemic, *Clinical Infectious Diseases*, 1-11.
- Pragholapati, A. (2020). New Normal "Indonesia" After COVID-19 Pandemic, *PsyArXiv Preprints 10.31234/osf.io/7snqb* (Erişim Tarihi: 14.08.2020).
- Rahman, M., Nawaz, A., Li, X. J., Paul, K. C., Chong, P. H. J. (2020). Twitter and Census Data Analytics to Explore Socioeconomic Factors for Post-COVID-19 Reopening Sentiment, *MedRxiv*, 1-16.
- Rosenberg, H., Syed, S. and Rezaie, S. (2020). The Twitter Pandemic: The Critical Role of Twitter in the Dissemination of Medical Information and Misinformation during the COVID-19 Pandemic, *Commentary*, 1-4.
- Rufai, S. H. and Bunce, C. (2020). World leaders' Usage of Twitter in Response to the COVID-19 Pandemic: A Content Analysis, *Journal of Public Health*, 1-7.
- Sabah (2020). Normalleşme Süreci 2020. <https://www.sabah.com.tr/yasam/2020/05/26/son-dakika-normallesme-sureci-asama-asama-ortaya-cikiyor-bayramdan-sonra-normallesme-takvimi-ile-tarihleri-nasil-olacak> (Erişim Tarihi: 21.07.2020).
- Samuel, J., Nawaz, A., Mokhlesur, R., Esawi, E. and Samuel Y. (2020). COVID-19 Public Sentiment Insights and Machine Learning for Tweets Classification, *Information*, 11, 1-21.
- Sarıman, G. ve Mutaf, E. (2020). COVID-19 Sürecinde Twitter Mesajlarının Duygu Analizi, *Euroasia Journal of Mathematics, Engineering, Natural & Medical Sciences*, 7 (10), 137-148.
- Sharma, R., Ahuja, V. and Alavi, S. (2018). The Future Scope of Netnography and Social Network Analysis in the Field of Marketing, *Journal of Internet Commerce*, 1-20.
- Silva, L. E., Cohen, R. V., Rocha, J. L. L., Hassel, V. M. C. and von-Bahten, L. C. (2020). Elective

- Surgeries in the “New Normal” Post-COVID-19 Pandemic: To Test or do not Test? *Revista do Colégio Brasileiro de Cirurgiões (English)*, 47, 1-7.
- Silverman, D. (2018). *Nitel Verileri Yorumlama*, Çev: Erkan Dinç, Ankara: Pegem Akademi.
- Singh, L., Bansal, S., Bode, L., Budak, C., Chi, G., Kawintiranon, K., Padden, C., Vanarsdall, R., Vraga, E. and Wang, Y. (2020). A First Look at COVID-19 Information and Misinformation Sharing on Twitter, *Computer Science*, 1-24.
- Sotomayor, M. R. J., Moreno, C. G., and de Celis, E. S. P. (2020). Coronavirus, Ageism, and Twitter: An Evaluation of Tweets about Older Adults and COVID-19, *The American Geriatrics Society*, 1-5.
- Subölen, S. (2020). Covid 19 Pandemisi Sürecinde Stresle Baş Etme Yöntemi Olarak Sosyal Medyada Mizah Olgusu: cezmikalorifer ve saykodelipaylaşımlar İsimli Instagram Hesaplarının Analizi, *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 11 (42), 123-142.
- Sütcü, C. S. ve AYTEKİN, Ç. (2013). Sosyal Medyada Twitter Konuşma Diline İlişkin Bir Araştırma: Ortak Hashtag Kullanımı ile Kullanıcı Profili Arasındaki İlişki, *International Symposium on Language and Communication: Exploring Novelities Proceedings Book*, 17-19 Haziran, (ss. 1863-1876), İzmir: İzmir Üniversitesi.
- Şen, E. ve Batı, G. F. (2020). COVID-19 Pandemik Krizinin Yönetim ve Ekonomi Politik Üzerine Olası Etkileri, *Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 71- 84.
- Şen, F. N. (2014). “2014 Yerel Seçimlerine Doğru Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Sosyal Medya Kullanımlarına Yönelik Bir Araştırma: Belediye Başkanlarının Twitter Söylemsel Pratikleri”. *Yeni Medya Araştırmaları*, Ed. İdil Sayımer, Konya: Literatürk, 437-486.
- Takieddine, H. an f Tabbah, S. A. (2020). Coronavirus Pandemic: Coping with the Psychological Outcomes, Mental Changes, and the “New Normal” During and After COVID-19, *Open J Depress Anxiety*. 2, 7-19.
- Tasnim, S., Hossain, M. and Mazumder, H. (2020). Impact of Rumors and Misinformation on COVID-19 in Social Media, *Journal of Preventive Medicine & Public Health*, 53 (3), 171-174.
- Tekeli, İ. (2020). *Doğanın Bir Oyunu Olarak COVID-19*, Academia, https://www.academia.edu/44011901/Do%C4%9Fan%C4%B1n_Bir_Oyunu_Olarak_COV%C4%B0D_19 (Erişim Tarihi: 30.07.2020).
- TRT Haber (2020). Koronavirüsün Seyri Bundan Sonra Nasıl Olacak? <https://www.trthaber.com/haber/gundem/koronavirusun-seyri-bundan-sonra-nasil-olacak-481138.html> (Erişim Tarihi: 18.07.2020).
- TRT Haber (2020). Türkiye’nin 4 Aşamalı Normalleşme Planı. <https://www.trthaber.com/haber/koronavirus/turkiyenin-4-asamali-normallesme-plani-480114.html> (Erişim Tarihi: 21.07.2020).
- TÜBA (2020). *COVID-19 Küresel Salgın Değerlendirme Raporu*, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, TÜBA Raporları No: 34.
- Türk Dil Kurumu/TDK (2020). <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 19.07.2020).
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı (2020). Normal Hayata Dönüşü Kademe Kademe Başlatacağız. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/119206/-normal-hayata-donusu-kademe-kademe-baslatacagiz-> (Erişim Tarihi: 21.07.2020).
- Twitter (2020). twitter.com (Erişim Tarihi: 15.09.2020).
- Twitter (2020). twitter.com (Erişim Tarihi: 24.09.2020).
- Uysal, M. T. ve Eren, G. T. (2020). COVID-19 Salgın Sürecinde Sosyal Medyada Yaşlılara Yönelik Ayrımcılık: Twitter Örneği, *Turkish Studies*, 15 (4), 1147-1162.
- We are social (2020). Digital in 2020. <https://wearesocial.com/digital-2020> (Erişim Tarihi: 09.08.2020).

- WHO (2020). What is a pandemic? https://www.who.int/csr/disease/swineflu/frequently_asked_questions/pandemic/en/ (Erişim Tarihi: 26.07.2020).
- Xue, J., Chen, J., Hu, R., Chen, C., Zheng, C., Liu, X. and Zhu, T. (2020). Twitter Discussions and Emotions about COVID-19 Pandemic: A Machine Learning Approach, *Arxiv*, 1-29.
- Xun, J. and Reynolds, J. (2010). Applying Netnography to Market Research: The Case of the Online Forum, *Journal of Targeting, Measurement and Analysis for Marketing*, 18 (1), 17-31.
- Yaşar, K. K., Pehlivanoglu, F., Çiçek, G. ve Şengöz, G. (2011). 21. Yüzyılın İlk Pandemisi H1N1: Kesin Tanılı Hastaneye Yatırılan Olguların Değerlendirilmesi, *Fırat Tıp Dergisi*, 16 (3), 132-136.
- Yeşilyurt, Y. (2015). *İletişim Çalışmalarında Dijital Yaklaşımlar Twitter*, Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Yıldırım, A. (2014). Bir Halkla İlişkiler Aracı Olarak Twitter: T.C. Sağlık Bakanlığı Örnek İncelemesi, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-GİFDER)*, 2 (4), 234-253.
- Yıldız, İ. (2020). Sosyal Medya Salgını: Türkiye’de Korona’nın Mizahi Yönü, *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 6, 150-172.
- Yılmaz, Ö. (2017). 1847-1848 Kolera Salgını ve Osmanlı Coğrafyasındaki Etkileri, *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, 6 (1), 23-55.
- Yücel, G. (2020). “COVID-19, Yeni Normal ve Dijital Diplomasi”. *COVID-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar Yeni Trendler*, Ed. Ufuk Ulutaş, Ankara: T.C. Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi, 139-143.

KAYNAKÇA

- Al-Dmour, H., Masa'deh R., Salman, A., Abuhashesh M. and Al-Dmour, R. (2020). Influence of Social Media Platforms on Public Health Protection against the COVID-19 Pandemic via the Mediating Effects of Public Health Awareness and Behavioral Changes: Integrated Model, *Journal of Medical Internet Research*, 22 (8), 1-15.
- Allington, D., Duffy, B., Wessely, S., Dhavan, N. and Rubin, J. (2020). Health Protective Behaviour, Social Media Usage and Conspiracy Belief during the COVID-19 Public Health Emergency, *Psychological Medicine*, 1-7.
- Anand, S., Gupta, M., & Kwatra, S. (2013). Social Media and Effective Health Communication. *International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research*, 2 (8), 39-46.
- Apuke, O. D. and Omar, B. (2020). Fake News and COVID-19: Modelling the Predictors of Fake News Sharing Among Social Media Users, *Telematics and Informatics*, doi.org/10.1016/j.tele.2020.101475 (Erişim Tarihi: 14.09.2020).
- Aslan, R. (2020). Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve COVID-19, *Ayrıntı Dergisi/Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 8 (85), 35-41.
- Aydın, A. F. (2020). Post-truth Dönemde Sosyal Medyada Dezenformasyon: COVID-19 (Yeni Koronavirüs) Pandemi Süreci, *Asya Studies*, 4 (12), 76-90.
- Balkhair, A. A. (2020). COVID-19 Pandemic: A New Chapter in the History of Infectious Diseases, *Oman Medical Journal*, 35 (2), 1-3.
- Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlilik Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi. *DEUHFED*, 9 (1), 23-28.
- Boomsocial. (2020). Facebook'da En Fazla Takipçiye Sahip Sağlık Kuruluşları, <https://www.boomsocial.com/Facebook/UlkeSektor/turkey/saglik/saglik-kurumlari> (Erişim Tarihi: 16.07.2020).
- Brindha, M. D., Jayaseelan, R. and Kadeswara, S. (2020). Social Media Reigned by Information or Misinformation about COVID-19: A Phenomenological Study, *SSRN Electronic Journal*, 9 (3), 585-602.
- Chou, W. S., Hunt, Y. M., Beckjord, E. B., Moser, R. P. and Hesse, B. W. (2009). Social Media Use in the United States: Implications for Health Communication, *Journal of Medical Internet Research*, 11 (4), 1-12.
- Choudhury, P. S. (2011). Media in Development Communication, *Global Media Journal-Indian Edition*, 2 (2), 1-13.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B. and Turner, L. A. (2015). *Araştırma Yöntemleri Desen ve Analiz*, Çev: Ahmet Aypay, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Collado, Z. C., Basco, A. J., & Sison, A. A. (2020). Falling Victims to Online Disinformation among Young Filipino People: Is Human Mind to Blame? *Cognition, Brain, Behavior: An Interdisciplinary Journal*, 24 (2), 75-91.
- Çınar, F. ve Özkaya, B. (2020). Koronavirüs (COVID-19) Pandemisinin Medikal Turizm Faaliyetlerine Etkisi, *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 35-50.
- Çiçek, B. ve Işık, M. (2019). Sosyal Ağlarda CEO'ların Etkinliği: Twitter Örneği, *18. Uluslararası İşletmecilik Kongresi*, 2-4 Mayıs, 2019, Osmaniye, Türkiye.
- Çiftçi, T. (2017). Hizmet İçi Eğitim Bağlamında Yapılan İletişim Eğitimlerinde Alternatif Bir Yöntem Olarak Yeni Medya Platformlarından Blog Kullanımı, *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (2), 39-61.
- Çobaner, A. A. (2018). Bir Sağlık İletişimi Kampanyası Geliştirmek: Sağlık Bakanlığının Tütün Karşıtı Kampanyası Üzerine Bir Analiz, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (60), 808-823.

Depoux, A., Martin, S., Karafillakis, E., Preet, R., Smith, A. W. and Larson, H. (2020). The Pandemic of Social Media Panic Travels Faster than the COVID-19 Outbreak, *Journal of Travel Medicine*, 27 (3), 1-5.

Desmond, J. and Copeland, L. (2010). *Günümüz Hastasıyla İletişim*, Çev: E. Deniz Yamaç, Ankara: Eflatun.

Ecker, S., Sopory, P., Day, A., Wilkins, L., Padgett, D., Novak, J., . . . and Gamhewage, G. (2018). Health-Related Disaster Communication and Social Media: Mixed-Method Systematic Review, *Health Communication*, 33 (12), 1389-1400.

Erol, M. (2020). Koronavirüs Salgınında Kriz İletişimi, *SETA Analiz Raporu*, İstanbul: SETA Yayınları No: 316.

Feeley, T. and Chen, Y. (2013). "An Introduction to Health Communication". *Principles of Communication-Readings in Communication*, Ed. Brian Reynolds, New York: Hayden-McNeil, 1-14.

Finset, A., Bosworth, H. and Butow, P. (2020). Effective Health Communication-A Key Factor in Fighting the COVID-19 Pandemic, *Patient Education and Counseling*, 103, 873-876.

Gölbaşı, S. D. ve Metintaş, S. (2020). COVID-19 Pandemisi ve İnfodemi, *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 5 (COVID-19 Özel Sayısı), 126-137.

Griffis, H., Kilaru, A., Werner, R., Asch, D., Hershey, J., Hill, S. and Merchant, R. (2014). Use of Social Media across US Hospitals: Descriptive Analysis, *Journal of Medical Internet Research*, 16 (11), 1-11.

Huo, J., Desai, R., Hong, Y., Turner, K., Mainous, A. and Bian, J. (2019). Use of Social Media in Health Communication: Findings From the Health Information National Trends Survey 2013, 2014, and 2017. *Cancer Control* (26), 1-10.

Islam, A. N., Laato, S., Talukder, S. and Sutinen, E. (2020). Misinformation Sharing and Social Media Fatigue during COVID-19: An Affordance and Cognitive Load Perspective, *Technological Forecasting & Social Change*, 159, 1-14.

Kara, T. (2017). Instagram'ın Sağlık İletişimi Bağlamında Kullanımı: Özel Hastaneler Üzerine Bir İnceleme, *Global Media Journal TR Edition*, 7 (14), 7-22.

Karamouzian M. (2020). Effective Public Health Communication in the COVID19 Era, *International Journal of Preventive Medicine*, 11 (120), doi: 10.4103/ijpvm.IJPVM_247_20 (Erişim Tarihi: 14.09.2020).

Kawamoto, Y., Nishiyama, Y., Kobayashi, A., Sakaji, H. and Masuyama, S. (2016). Investigation and Construction of Dictionary for Analysis of Comments in a Video Sharing Site, *ICAICTA*, 16-19 August 2016, George Town-Malaysia.

Kay, J. M. (2007). Healthcare Marketing: What is Salient? *International Journal of Pharmaceutical and Healthcare Marketing*, 1 (3), 247-263.

Kırık, A. M., Var, S. A., Özkoçak, V. ve Darıcı, S. (2020). Pandemi Dönemlerinde İletişim ve Algı Yönetimi: Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) Örneği, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (104), 36-57.

Klenert, D., Funke, F., Mattauch, L. and O'Callaghan, B. (2020). Five Lessons from COVID19 for Advancing Climate Change Mitigation, *Environmental and Resource Economics*, 76, 751-778.

Kletter, M. (2020). Fighting the Infodemic-Disinformation is surging. So are new strategies to counter it, *SJL*, 38-41.

Koçak, A. ve Bulduklu, Y. (2010). Sağlık İletişimi: Yaşlıların Televizyonda Yayınlanan Sağlık Programlarını İzleme Motivasyonu, *Selçuk İletişim*, 6 (3), 5-17.

Koçoğlu, E. (2019). Sosyal Ağların Sosyal Bilgilerde Kullanılmasına İlişkin Öğretmen Algıları,

Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6 (3), 262-273.

Kolçak, A. ve Arun, Ö. (2006). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu, *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4 (3), 21-28.

Kordzadeh, N. and Young, D. K. (2015). Understanding How Hospitals Use Social Media: An Exploratory Study of Facebook Posts, *Twenty-First Americas Conference on Information Systems*, August 13-15 Puerto Rico.

Kreps, G. (1998). "The Pervasive Role of Information in Health and Health Care: Implications for Health Communication Policy". *Communication Yearbook 11*, Ed. James A. Anderson, C.A.: Sage Publication, 238-276.

Kuchler, T., Russel, D. and Stroebel, J. (2020). The Geographic Spread of COVID-19 Correlates with Structure of Social Networks as Measured by Facebook, *NBER Working Papers*, Cambridge, UK: National Bureau of Economic Research, Inc.

Metintaş, S. (2020). *COVID-19 Pandemisinin Yönetimi*, İstanbul: TÜSAD Yayınları.

Mheidly, N. and Fares, J. (2020). Leveraging Media and Health Communication Strategies to Overcome the COVID-19 Infodemic, *Journal of Public Health Policy*, 41, 1-11.

Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). *An Expanded Sourcebook Qualitative Data Analysis*, New York: Sage Publications.

Okmeydan, C. K. (2020). Sosyal Medyanın En Aktif Markaları: Diyalojik İletişim Teorisi Bağlamında Facebook Üzerine Bir Araştırma, *Erciyes İletişim Dergisi*, 7 (2), 1077-1099.

Okmeydan, S. B. (2017). *Sosyal Pazarlamanın Toplumsal Faydaya Dönüşümü: Dumansız Hava Sahası Kampanyası*, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, Yayın No. 47.

Okmeydan, S. B. (2018). Siyasal Halkla İlişkiler ve Siyasi Partilerin Sosyal Medya Kullanımı: 24 Haziran 2018 Seçimleri Üzerine Bir Araştırma, *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 30 (5), 4222-4240.

Okmeydan, S. B. (2020). Dijital Yayın Platformlarının Sosyal Medya Analizi: Netflix, BluTV ve PuhuTV YouTube Kanalı Örneği, *International Asian Congress on Contemporary Sciences-IV Proceedings Book*, 26-28 Haziran, 2020, Bakü, Azerbaycan.

Özkan, Ö. ve Kaya, Ş. Ş. (2015). Bilimsel Makalede "Sınırlılıklar" Neden ve Nasıl Yazılır? *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 14 (6), 495-505.

Öztürk, G. ve Öymen, G. (2013). Sağlık İletişiminde Sosyal Medya Kullanımının Stratejik Önemi: Türkiye'de Kalp Sağlığı ile İlgili Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar Üzerine Bir Değerlendirme, *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 3, 109-132.

Pank, H., Rodgers, S. and Stemmler J. (2013). Health Organizations' Use of Facebook for Health Advertising and Promotion, *Journal of Interactive Advertising*, 12 (1), 62-77.

Paul, G. (2011). Durham Hospital Radio, <http://dhradio.org.uk/wordpress/the-history-of-hospital-radio> (Erişim Tarihi: 08.11.2020).

Peyravi, M. and Marzaleh, M. (2020). The Double-Edged Sword of Iranian Social Media, *Prehospital and Disaster Medicine*, 35 (4), 468-469.

Purohit, N. and Mehta, S. (2020). Risk Communication Initiatives amid COVID-19 in India: Analyzing Message Effectiveness of Videos on National Television, *Journal of Health Management*, 22 (2), 262-280.

Qiu, W., Rutherford, S., Mao, A. and Chu, C. (2017). The Pandemic and Its Impacts, *Health, Culture and Society*, 9 (10), 3-11.

Quattrin, R., Filiputti, E. and Brusaferrro, S. (2015). Health Promotion Campaigns and Mass Media: Looking for Evidence, *Primary Health Care*, 5 (1), 1-7.

Raman, G., AlShebli, B., Wanick, M., Rahwan, T. and Peng, J. C. (2020). How Weaponizing Disinformation Can Bring Down a City's Power Grid, *Plos One*, 1-14.

Rao, H. R., Vemprala, N., Akello, P. and Valecha, R. (2020). Retweets of Officials' Alarming vs Reassuring Messages during the COVID-19 Pandemic: Implications for Crisis Management, *International Journal of Information Management*, 102-187.

Reddy, B.V. and Gupta, A. (2020). Importance of Effective Communication during COVID-19 Infodemic, *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 9, 3793-3796.

Robinson, R. (2020). The 7 Top Social Media Sites You Need to Care About in 2020, Adobe Spark, <https://spark.adobe.com/make/learn/top-social-media-sites>, (Erişim Tarihi: 20.09.2020).

Sahni, H. and Sharma, H. (2020). Role of Social Media during the COVID-19 Pandemic: Beneficial, Destructive or Reconstructive? *International Journal of Academic Medicine*, 6 (2), 70-75.

Salmon, C. and Poorisat, T. (2019). The Rise and Development of Public Health Communication, *Health Communication*, doi:<https://doi.org/10.1080/10410236.2019.1654180>

Schiavo, R. (2007). *Health Communication From Theory To Practice*, San Francisco: Jossey-Bass.

Sezgin, D. (2015). Sağlık İletişiminde Paradigma İhtiyacı: Disiplinlerarası İşbirliğine Çağrı, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 68 (3), 95-102.

Sönmez, S. ve İlgün, G. (2018). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Sağlık Hizmetleri Bağlamında İncelenmesi, *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (40), 375-399.

Stolow, J. A., Moses, L. M., Lederer, A. M. and Carter, R. (2020). How Fear Appeal Approaches in COVID-19 Health Communication May be Harming the Global Community, *Health Education & Behavior*, 47 (4), 531-535.

Szomsor, M., Kostkova, P. and Louis, C. (2011). Twitter Informatics: Tracking and Understanding Public Reaction during the 2009 Swine Flu Pandemic, *International Conferences on Web Intelligence and Intelligent Agent Technology*, 22-27 August, 2011, Lyon, France, 320-323.

Şengün, H. (2016). Sağlık Hizmetlerinde İletişim Yönetimi, *İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi*, 79 (1), 38-42.

Şenol, Y. ve Avcı, K. (2020). Salgın İletişiminde Sosyal Medyanın Kullanımı, *Journal of Health Sciences Medicine*, 3 (3), 340-348.

Tanyıldızı, N. İ. (2020). COVID-19 Salgını Sürecinde Sağlık İletişiminde Sosyal Medya, Ankara: İKSAD Yayınevi.

Tarasevich, S., Khalitova, L., Arceneaux, P., Myslik, B. and Kiouisis, S. (2019). Ethnic Nationalism and Gatekeeping in the European Media, *The Agenda Setting Journal*, 3 (1), 23-42.

Tasnim, S., Hossain, M. and Mazumder, H. (2020). Impact of Rumors and Misinformation on COVID-19 in Social Media, *Journal of Preventive Medicine & Public Health*, 53 (3), 171-174.

Tomic, Z., Lasic, D., and Tomic, T. (2010). Public Relations in Health Care, *Mater Socio Medicine*, 22 (1), 25-27.

Tufan, F. (2017). Sağlık İletişimi Kapsamında "Hastane Radyoculuğu: Whipps Cross Hospital Radio, *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 28, 184-198.

TÜBA (2020). *COVID-19 Küresel Salgın Değerlendirme Raporu*, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, TÜBA Raporları No: 34.

Tüzün, H., Demirköse, H., Özkan, S., Dikmen, A. U. ve İlhan, M. N. (2020). COVID-19 Pandemisi ve Risk İletişimi, *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, Özel Sayı, 1-8.

U.S. Department of Health and Human Services (2000). Healthy People, www.healthypeople.gov/2010/Document/pdf/Volumel/11HealthCom.pdf, (Erişim Tarihi: 12.09.2020).

Vraga, E. K. and Jacobsen, K. H. (2020). Strategies for Effective Health Communication during the Coronavirus Pandemic and Future Emerging Infectious Disease Events, *World Medical & Health Policy*, 12 (3), 233-241.

White, D. and Marsah, E. E. (2006). Content Analysis: A Flexible Methodology, *Library Trends*, 55 (1), 22-45.

WHO (2020). https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/transcripts/who-audio-emergencies-coronavirus-press-conference-full-and-final-11mar2020.pdf?sfvrsn=cb432bb3_2 (Erişim Tarihi: 14.09.2020).

WHO (2020). <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200415-sitrep-86-covid-19.pdf> (Erişim Tarihi: 14.09.2020).

WHO (2020). 1st WHO Infodemiology Conference, <https://www.who.int/news-room/events/detail/2020/06/30/default-calendar/1st-who-infodemiology-conference>, (Erişim Tarihi: 21.09.2020).

Yerlikaya, T. (2020). Koronavirüs ile Mücadelede Yeni Risk Alanı: İnfodemi, *SETA Perspektif*, 269, 1-4.

Zarocostas, J. (2020). How to Fight an Infodemic, *Lancet*, 395 (10225), 676-677.

Zhang, L., Li, H. and Chen, K. (2020). Effective Risk Communication for Public Health Emergency: Reflection on the COVID-19 (2019-nCoV) Outbreak in Wuhan, China, *Healthcare*, 8 (64), 1-14.

DEĞERLERLE YÖNETİM

Dr. Tahsin GEÇKİL

EĞİTİM
yayınevi

DEĞERLERLE YÖNETİM

Dr. Tahsin GEÇKİL

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-29-3

1. Baskı, Ocak 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

DEĞERLERLE YÖNETİM

Dr. Tahsin GEÇKİL

206 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-29-3

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok.
No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKLAR

- AbdulAbaass, M., & Mohammed, N.J. (2017). The Role of Organizational Values in Commitment of Employees. *International Journal of Science and Research*, 6(12): 519-526. DOI: 10.21275/8121701
- Ahn, J.S., & Reeve, J. (2020). Developmental Pathways of Preadolescents' Intrinsic and Extrinsic Values: The Role of Basic Psychological Needs Satisfaction. *European Journal of Personality*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1002/per.2274>
- Akbaş, O. (2004). Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçların İlköğretim II. Kademesindeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı. Ankara
- Akbaş, T.T. (2011). Algılanan Kişi-Örgüt Uyumunun Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Üzerindeki Etkisi. *Göğül Bir Araştırma. Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(1):54-81.
- Akhan-Çağırtekin, G. & Aküzüm, C. (2020). Organizational Values: Development, Validity and Reliability Study. *Journal of Computer and Education Research*, 8 (16): 672-687. DOI: 10.18009/jcer.744593
- Allport, G.W. (1955). *Becoming Basic Considerations for a Psychology of Personality*. Yale University Press. London.
- Allport, G.W., Vernon, P.E., & Lindzey, G. (1960). *Study of Values*. Houghton Mifflin.
- Anderson, C. (1997). Values-Based Management. *Academy of Management Executive*, 11(4): 25-46.
- Argandoña, A. (2002). *Fostering Values in Organizations*. IESE Working Paper No. D/483, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=458885>
- Asan, T., Doğan, A., & Ekşi, H. (2013). Bireysel Değerler Envanteri'nin Dilsel Eşdeğerlik Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Marmara University Atatürk Education Faculty Journal of Educational Sciences*, 27 (27):15-38.
- Baulcomb, S.J. (2003). Management of Change through Force Field Analysis. *Journal of Nursing Management*, 11: 275-280.
- Berson, Y., Oreg S. & Dvir T. (2008). CEO Values, Organizational Culture and Firm Outcomes. *Journal of Organizational Behavior*, 29:615-633.
- Bilsky, W., Niemann, F., Schmitz, J., & Rose, I. (2005). Value Structure at an Early Age: Cross-Cultural Replications. In *Facet Theory: Design,*

- analysis and applications. Proceedings of the 10th International Facet Theory Conference in Rome (s. 241-248). Prague, Czech Republic: Agentura Action M.
- Blanchard, K. ve O'Connor, M. (1998). Değerlerle Yönetim. Çeviren: Kader AY, Epsilon Yayıncılık, İstanbul.
- Bolat, Y. (2013). Bir Değer Ölçme Aracı: Çok Boyutlu Sosyal Değerler Ölçeği. *Turkish Journal of Education*, 2(4): 13-27.
- Bourne, H., & Jenkins, M. (2013). Organizational Values: A Dynamic Perspective. *Organization Studies*, 34 (4): 495-514.
- Bubeck, M., & Bilsky, W. (2004). Value Structure at an Early Age. *Swiss Journal of Psychology / Schweizerische Zeitschrift für Psychologie / Revue Suisse de Psychologie*, 63(1): 31-41. <https://doi.org/10.1024/1421-0185.63.1.31>
- Byrtek, G.J., & Dickerson, M. (2013). Actualizing organizational core values: Putting theory into practice. *Business Management Dynamics*, 3(2): 7-25.
- Cantez, E. (1984). Türkiye'de Kullanılan Bazı Testlerin Uygulamalarından Elde Edilen Sonuçlar: Eysenck Şahsiyet Testi İle Değerlerin Tetkiki Tesiti. *Tecrübi Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 14: 53-62.
- Cesur, S., Bayad, A., Yılmaz, O. & Tepe, B. (2018). Bir Değerler Skalasının Geliştirilmesi ve Bu Skalanın Politik ve Dini Yönelimle İlişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(66): 401-420.
- Chandrakumara, A. (2007). Does HRM Fit Matter to Citizenship and Task Performance, Employee Relations? *Emerald Group Publishing Limited*, 29 (6): 511-539.
- Chandrakumara, A. (2011). Value of Values for Practicing Managers and Leaders. *Problems and Perspectives in Management*, 9 (2): 80-88.
- Colenso, M. (2000). *Kaizen Strategies for Successful Organizational Change. Evolution and Revolution in the Organization*. 1st ed. Pearson Education; p. 192. ISBN-10: 0273639854
- Collins, J., & Porras, JI. (1994). *Built to Last: Successful Habits of Visionary Companies (Good to Great)*. HarperBusiness Essentials. New York.
- Consiglio, C., Cenciotti, R., Borgogni, L., Alessandri, G., & Schwartz, S. H. (2017). The WVal: A new measure of work values. *Journal of Career Assessment*, 25(3): 405-422. <https://doi.org/10.1177/1069072716639691>

- Çalışkan, H., & Karademir, Ç. (2014). Değer Yönelimleri Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(28): 47-68.
- Çalışkur, A., Demirhan, A., & Bozkurt, S. (2012). Değerlerin Belirli Meslek Alanları ve Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(1): 219-236.
- Çalışkur, A., & Aslan, A.E. (2013). Rokeach Değerler Envanteri Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(29): 81-105.
- Çelikkaya, T., & Seyhan, O. (2016). Değerlerin Kazanılmasındaki Etkili Faktörler (Öğrenci Görüşleri). *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(306): 167-191.
- Dayal I. (1989). HRD in Indian Organizations: Current Perspectives and Future Issues. *Vikalpa*, 14(4):9-16. DOI: 10.1177/0256090919890403
- De Clercq, S., Fontaine, J.R., & Anseel, F. (2008). In search of a Comprehensive Value Model for Assessing Supplementary Person-Organization Fit. *J Psychol*, 142(3):277-302. doi: 10.3200/JRPL.142.3.277-302.
- Demirbaş Meydan, Ş., & Kaya, N. (2018). Ebelerin Profesyonel Değerler Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(2): 129-138.
- Demirtaş, Z. (2018). The Relationships between Organizational Values, Job Satisfaction, Organizational Silence and Affective Commitment. *European Journal of Education Studies*, 4(11): 108-125.
- Demirutku, K. (2007). Parenting Styles, Internalization of Values, and The Self-Concept. A Thesis Submitted to the Graduate School of Social Sciences of Middle East Technical University. (Supervisor Prof. Dr. Nebi Sümer). Ankara.
- Demirutku, K., & Sümer N. (2010). Temel Değerlerin Ölçümü: Portre Değerler Anketinin Türkçe Uyarlaması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13 (25): 17-25.
- Demirutku, K., & Tekinay, S. (2016). Beşeri Değerler ile Devamsızlık Tutumları ve Gereçekleri Arasındaki İlişkiler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3):505-519.
- Demirutku, K. (2019). Beşerî Değerler: Kuramlar, Görgül Çalışmalar ve Değer Eğitimi Önerileri. A. F. Ersoy ve P. Ünüvar (Der.), *Karakter ve Değerler Eğitimi* (s. 51-84) içinde. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Dempsey, P., & Dukes, W.F. (2011). Judging Complex Value Stimuli: An Examination and Revision of Morris's Paths of Life. *Educational and Psychological Measurement*, 26(4):871-882.
- Dilmaç, B., Arıca, O.T., & Cesur, S. (2014). A Validity and Reliability Study on the Development of the Values Scale in Turkey. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 14 (5): 1-11.
- Dilmaç, B., Kulaksızoğlu, A., & Ekşi, H. (2007). An Examination of the Humane Values Education Program on a Group of Science High School Students. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 7: 1221-1261.
- Dolan, S.L., Garcia, S., & Richley, B. (2006). *Managing By Values. A Corporate Guide to Living, Being Alive, and Making a Living in the 21st Century*. Palgrave MacMillian, New York.
- Dolan, S.L. (2011) *Coaching by values: A guide to success in the life of business and the business of life*. Iuniverse. Bloomington, Indiana.
- Döring, A. K., Blauensteiner, A., Aryus, K., Drögekamp, K., & Bilsky, W. (2010). Assessing Values at an Early Age: The Picture-Based Value Survey for Children (PBVS-C). *Journal of Personality Assessment*, 92(5): 439-448.
- Drucker, P.F. (2001). *Management Challenges for the 21st Century*. 1st Ed. New York: Harper Business; p. 224. ISBN-10: 0887309992
- Dündar, S., Ekşi, H., & Yıldız, A. (2008). Aksiyon Değerler Ölçeği Dilsel Eşdeğerlik Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15): 89-110.
- Dünya Kültür Haritası. <http://worldvaluessurvey.org/wvs.jsp> Son Erişim: 18.01.2021.
- Erkutlu, H., & Chafra, J. (2016). Value Congruence and Commitment to Change in Healthcare Organizations. *Journal of Advances in Management Research*, 13(3):316-333. DOI: 10.1108/JAMR-11-2015-0078
- Esmer, Y. (2012). *Türkiye Değerler Atlası 2012 Değişimin Kültürel Sınırları*, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları. İstanbul.
- Eurostat Yearbook (2012). *Population 2*. https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5761209/CH_02_2012-EN.PDF.pdf/07b9ad18-5b9b-4f8b-831d-5d8801abcdfa?t=1414777350000
- Ferguson, J., & Milliman, J. (2008). Creating Effective Core Organizational Values: A Spiritual Leadership Approach. [Article]. *International Journal of Public Administration*, 31(4): 439-459. doi: 10.1080/01900690701590835

- Fichter, J. (2011), *Sosyoloji Nedir. Çeviren: Nilgün Çelebi*, 10. Baskı. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Fiol, C.M., Pratt, M.G., & O'Connor, E.J. (2009). Managing Intractable Identity Conflicts. *Academy of Management Review*, 34: 32–55.
- Fries, S., Schmid, S., Dietz, F., & et al. (2005). Conflicting values and their impact on learning. *Eur J Psychol Educ* 20: 259–273 <https://doi.org/10.1007/BF03173556>
- Frolov İ. (1991). *Felsefe Sözlüğü*. (Çeviren: Aziz Çalışlar). Doğan Ofset. İstanbul.
- Geçkil, E., Ege, E., Akın, B., & Göz F. (2012). Turkish Version of the Revised Nursing Professional Values Scale: Validity and Reliability Assessment. *Japan Journal of Nursing Science*; 9:195–200.
- Genç, N. (2005). *Yönetim ve Organizasyon*. 2. Baskı. Seçkin Yayıncılık. Ankara
- Gill, R. (2003). Change Management or Change Leadership? *Journal of Change Management*, 3(4):307-3018.
- Gökçe, F. (2005). Bir Değişim Aracı Olarak Güç Alanı Analizi Tekniği ve Eğitimsel Değişimin Yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 43: 327-354.
- Gökkaya, H. (2019). Bireysel Değerler ve Örgüt Kültürünün Bireysel Yaratıcılık Üzerindeki Etkileri. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Danışman H. Gündüz Çekmecelioğlu. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kocaeli*.
- Gorenak, M., & Ferjan, M. (2015). The Influence of Organizational Values on Competencies of Managers. *Business Administration and Management*, 18(1): 67-83. DOI: 10.15240/tul/001/2015-1-006
- Güdü Demirbulat, Ö., & Bozok, D. (2015). Öğretim Elemanlarının Öğrencilere İlişkin Değer Tercihlerinin Rokeach Değerler Envanterine Göre İncelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(1): 271-284.
- Gündüz, Y., & Coşkun, Z.S. (2012). Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1): 111-131.
- Güney, S. (2004). *Açıklamalı Yönetim Organizasyon ve Örgütsel Davranış Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Güngör, E. (2000). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları

- Hannah, S.T., Schaubroeck, J.M., & Peng, A.C. (2016). Transforming Followers' Value Internalization and Role Self-Efficacy: Dual Processes Promoting Performance and Peer Norm-Enforcement. *Journal of Applied Psychology*, 101(2):252–266. <https://doi.org/10.1037/apl0000038>
- Henderson, M., & Thomson, D. (2003). *Values at Work: the Invisible Threads between People, Performance and Profit*, Harper Collins Publishers, Auckland.
- Higs, M., & Lichtenstein, S. (2010). Exploring the “Jingle Fallacy” A Study of Personality and Values. *Journal of General Management*, 36(1):43-65.
- Hofstede, G. (1991). *Culture and Organization: Software of the Mind*, London: McGraw-Hill.
- Hofstede, G., Neuijen, B., Ohayv, D. D., & Sanders, G. (1990). Measuring Organizational Cultures: A Qualitative And Quantitative Study Across Twenty Cases. *Administrative Science Quarterly*, 35(2): 286. doi:10.2307/2393392
- Horley, J. (2012). Personnel Construct Theory and Human Values. *Journal of Human Values*, 18(2), 161-171.
- Huang, M.P., Cheng, B.S., & Chou, L-F. (2005). Fitting in Organizational Values: The Mediating Role of Person-Organization Fit between CEO Charismatic Leadership and Employee Outcomes. *International Journal of Manpower*, 26(1 SPEC. ISS.): 35-49. <https://doi.org/10.1108/01437720510587262>
- Hurt, F. (1998). *Implementing Great New Ideas Through the Use of Force-Field Analysis*. Direct Marketing, Garden City. 61, 54-57.
- Hustedde, R., & Scorre, M. (1995). *Force-field analysis: incorporating critical thinking in goal setting*. Community Development Society. Milwaukee.
- Husu ve Tirri (2007). Developing whole school pedagogical values—A Case of Going through the Ethos of “Good Schooling” Teaching and Teacher Education 23: 390–401.
- İlaslan, E., Geçkil, E., Kol, E., & Erkul, M. (2021). Examination of the professional values of the nurses and the associated factors. *Perspect Psychiatr Care*, 57: 56-65. <https://doi.org/10.1111/ppc.12524>
- Inglehart, R. & Welzel, C. (2005). *Modernization, Cultural Change, and Democracy: The Human Development Sequence*. Cambridge University Press.

- Kağıtçıbaşı, Ç. (2019). Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi Kültürel Psikolojide Kuram ve Uygulamalar. 5. Baskı. Koç Üniversitesi Yayınları. İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Autonomy and Relatedness in Cultural Context: Implications for Self and Family. *Journal of Cross-cultural Psychology*, 36(4), 403-422.
- Kahle, L. R. (1983) *Social Values and Social Change: Adaptation to Life in America*. New York: Praeger
- Kapıkıran, N.A, & Gündoğan A. (2016). Çocuk Değerlerinin Ölçülmesi: Portre Değerler Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması. *Ege Eğitim Dergisi*, 2 (17): 620 – 639.
- Karakurum, M. (2005). The Effects of Person-Organization Fit on Employee Job Satisfaction, Performance and Organizational Commitment in a Turkish Public Organization. *Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (Danışman Prof. Dr. Reyhan BİLBİÇ)*. Ankara.
- Keskin, Y. (2016). Değer Sınıflaması Üzerine Aksiyonel Bir Deneme. *Turkish Studies*, 11(3): 1485-1510.
- Kerns, C.D. (2017). Managing Leader Core Values at Work A Practice Oriented Approach. *Journal of Leadership, Accountability and Ethics*, 14(1): 11-21.
- Kerns, C.D. & Ko, K. (2014). Managerial Leadership Competencies: A Practice-Oriented Action Role Framework. *International Leadership Journal*, 6(1): 82-99.
- Kerns, C.D., & Ko, K. (2010). Exploring happiness and performance at work. *Journal of Organizational Leadership and Business*, 1(4): 68-81.
- Kılıç, M. (2010). Stratejik Yönetim Sürecinde Değerler, Vizyon ve Misyon Kavramları Arasındaki İlişki. *Sosyoekonomi*, 2: 82-92.
- Koç, N. (2013). Annelerin Kişisel Değerleri ile Beş-Altı Yaş Çocuklarının Değer Kazanımları Arasındaki İlişkiler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Bursa.
- Koçel, T. (1999). *İşletme Yöneticiliği*. 7. Baskı. Beta Yayınevi. İstanbul.
- Kozan, M. K. & Ergin, C. (1999). The influence of intra-cultural value differences on conflict management practices. *International Journal of Conflict Management*, 10, 249- 267.
- Kouzes, J. M. and B. Z. Posner (2007). *Leadership challenge*. San Francisco, John Wiley & Sons

- Kuçuradi, İ. (2002). Etik. Metaksan Anonim Şti., Ankara.
- Kuşdil, E., & Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). Türk Öğretmenlerin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45): 59-80.
- Lencioni, P.M. (2002). Organizational Structure. Make Your Values Mean Something. <https://hbr.org/2002/07/make-your-values-mean-something>
- Lan, G., Okechuku, C., Zhang, H. & et al. (2013). Impact of Job Satisfaction and Personal Values on the Work Orientation of Chinese Accounting Practitioners. *J Bus Ethics*, 112: 627–640 <https://doi.org/10.1007/s10551-012-1562-5>
- Lin, J.W., Shen, P.F., & Hsu, Y.S. (2015). Effects of Employees' Work Values and Organizational Management on Corporate Performance for Chinese and Taiwanese Construction Enterprises. *Sustainability*, 7: 16836–16848; doi:10.3390/su71215852
- Longenecker, P.D. (2013). The positive impact of individual core values. *Journal of Business Ethics*, 115: 429-434.
- Lyons, S. T., Higgins, C. A., & Duxbury, L. (2010). Work Values: Development of a New Three-Dimensional Structure Based on Confirmatory Smallest Space Analysis. *Journal of Organizational Behavior*, 31: 969–1002.
- Malbašić, Ivan, Carlos Rey, & Vojko Potočan. (2015). Balanced Organizational Values: From Theory to Practice. *Journal of Business Ethics*, 130 (2): 437–46.
- Malbašić I, Posarić N. (2017). A Comparison of the Organizational Values of the World's Largest Companies with the Organizational Values of Large Croatian Companies: A Balanced Approach. *Management International Conference*. Venice, Italy. 24-27 May. 2017.
- Morris, C.V. (1956). *Varieties of Human Value*. Chicago: University of Chicago Press, 1956.
- Morris, C., & Jones, L.V. (1955). Value Scales and Dimensions. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 51: 523-535.
- Mueller, R.A. (2014). A General Model of Organizational Values in Educational Administration. *Educational Management Administration & Leadership* 42 (5): 640–56.
- Mueller, F., Harvey, C., & Howorth, C. (2003). The Contestation of Archetypes: Negotiating Scripts in a UK Hospital Trust Board. *Journal of Management Studies*, 40: 1971–1995.

- Oles, P.K., & Hermans, H.J.M. (2010). Allport-Vernon Study of Values. The Corsini Encyclopedia of Psychology. <https://doi.org/10.1002/9780470479216.corpsy0038>
- Oliveria, A.F., & Tamayo, A. (2004). Inventário de Perfis de Valores Organizacionais. R.Adm., São Paulo, 39(2): 129-140.
- O'Reilly, C.A., Chatman, J., & Caldwell, D.F. (1991). People and Organizational Culture: A Profile Comparison Approach to Assessing Person-Organization Fit. *Academy of Management Journal*, 34(3): 487–516. <https://doi.org/10.2307/256404>
- Özkan, S. (2010). *İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Örgütsel Bağlılığı ve İş Değerleri* (Yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Peterson, C., & Seligman, M.E.P. (2004). *Character Strengths and Virtues: A Handbook and Classification*. American Psychological Association; Oxford University Press.
- Porto, J.B., & Ferreira, M.C. (2017). A Scale of Organizational Values Framed on Schwartz's Theory of Cultural Values. *Psicologia: Teoria e Pesquisa*. 32 (esp): 1-10.
- Posner, B. Z. (2010). Values and the American Manager: A Three-Decade Perspective. *Journal of Business Ethics*, 91: 457–465.
- Robbins, S.P. (1994). *Örgütsel Davranışın Temelleri*. Çev. Sevgi Ayşe Öztürk, Etam A.Ş., Eskişehir.
- Robbins, S.P. & Judge, T.A. (2013). *Örgütsel Davranış* (Çev. Ed. İnci Erdem). 14. Basımdan Çeviri. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. NY: Free Press.
- Rokeach, M. (1979). *Understanding Human Values Individual and Societal*. Collier Macmillan Publishers, London.
- Rokeach, M. (1979). From Individual to Institutional Values: With Special Reference to the Values of Science. In M. Rokeach (Ed.), *Understanding Human Values: Individual and Societal* (pp. 47-70). New York: The Free Press.
- Roy, A. (2003). *Factor Analysis and Initial Validation of the Personal Values Inventory*, Unpublished Doctoral Dissertation, Tennessee State University, Ann Arbor.
- Santos, L.S., Leal, F.G., Serafim, M.C., & Moraes, M.C.B. (2018). *Values and Public Administration: A Discussion On Rationality And Parent-*

- hetical Attitude. *Ram. Revista de Administração Mackenzie*, 19(3), eRAMG170136. Epub July 19, 2018. <https://doi.org/10.1590/1678-6971/eramg170136>
- Sargut, S. (2010). *Kültürler Arası Farklılaşma ve Yönetim*. 3. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- Schein, E.H. (1991). *Organizational Culture and Leadership A Dynamic View*. Jossey Bass, San Francisco.
- Schwartz, S.H. (1992). Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25: 1-65.
- Schwartz, S.H. (1994). Are There Universal Aspects in the Structure and Contents of Human Values? *Journal of Social Issues*, 50(4): 19-45.
- Schwartz, S.H. (1999). A Theory of Cultural Values and Some Implication for Work. *Applied Psychology: An International Review*, 48: 23-47.
- Schwartz, S.H., Melech, G., Lehmann, A., Burgess, S., Harris, M. & Owens, V. (2001). Extending the cross-cultural validity of the theory of basic human values with a different method of measurement. *Journal of CrossCultural Psychology*, 32: 519-542.
- Schwartz, S. H. (2005). Basic Human Values: Their Content and Structure across Countries. In A. Tamayo & J. B. Porto (Eds.), *Valores e Comportamento nas Organizações [Values and Behavior in Organizations]* pp. 21-55. Petrópolis, Brazil: Vozes.
- Schwartz, S. H. (2012). An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1):1-20. <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1116>
- Schwartz, S.H., Cieciuch, J., Vecchione, M., Davidov, E., Fischer, R., Beierlein, C., Ramos, A., Verkasalo, M., Lönnqvist, J.E., Demirutku, K., Dirilen-Gumus, O., & Konty, M. (2012). Refining the Theory of Basic Individual Values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 103(4):663-688.
- Soyer, A., Kabak, Ö., & Asan, U. (2007). A Fuzzy Approach to Value and Culture Assessment and an Application. *International Journal of Approximate Reasoning*. 44:182-196.
- Sousa, J.M., & Porto, J.B. (2015). Happiness at Work: Organizational Values and Person-Organization Fit Impact. *Paidéia (Ribeirão Preto)*, 26(61): 2011-220.
- Terzi, A. R. (2000). *Örgüt Kültürü*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

- TDK (2011). Türkçe Sözlük. Haz: Şükrü Haluk Akalın. 11. Baskı. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Tombul, E., & Çelik, K. (2014). Öğretmen Eğitsel Değerler Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlik Analizi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 36: 215-227.
- Treadwell, P., Ackroyd, P., & O'Reilly, A. (2006). Value Based Leadership and Management – Creation, Permeation and Visibility: A Critical Analysis of Value Development in a Leading New UK University. <https://www.oecd.org/site/imhe2006bis/37245010.pdf>. Last accessed: 21.06.2020
- Tunca, N., & Sağlam, M. (2013). İlköğretim Öğretmenlerine Yönelik Mesleki Değerler Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi. 3(1): 139-164.
- Türkkahraman, M. (2014). Social Values and Value Education. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 116:633-638.
- Uyguç N. (2003). Cinsiyet, Bireysel Değerler ve Meslek Seçimi. D.E.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi, 18(1):93-103.
- Uygun, S. & Engin, G. (2014). Temel Demokratik değerler Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. Electronic Turkish Studies, 9(5), 2021-2031.
- Ülgen, H. ve Mirze, K. (2013). İşletmelerde Stratejik Yönetim. 7. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Ültanır, G. (2003). Eğitim ve Kültür İlişkisi Eğitimde Kültürün Hangi Boyutlarının Genç Kuşaklara Aktarılacağı Kaygısı. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23 (3): 291-309.
- Vurgun, L. & Öztop, S. (2011). Yönetim ve Örgüt Kültüründe Değerlerin Önemi. S.D.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(3): 217-230.
- Vveinhardt, J. (2017). Introductory Chapter: Congruence of Personal and Organizational Values-How to Deal With? In J. Vveinhardt (Ed.), Congruence of Personal and Organizational Values. London: Intech Open, pp. 1-11. doi:10.5772/intechopen.72213 [<https://www.intechopen.com/books/congruence-of-personal-and-organizational-values/introductory-chapter-congruence-of-personal-and-organizational-values-how-to-deal-with->]
- Vveinhardt, J., Gulbovaite, E., & Streimikiene, D. (2016), Values Congruence from the Executives' Viewpoint: Value-Based Practices, Economics and Sociology, 9(2): 248-265. DOI: 10.14254/2071-789X.2016/9-2/17

- Weis, D. & Schank, M. J. (2009). Development and Psycho- Metric Evaluation of the Revised Nurses Professional Values Scale (NPVS-R). *Journal of Measurement*, 17: 221–231.
- Yahyagil, M . (2005). Birey ve Organizasyon Uyumu ve Çalışanların İş Tutumlarına Etkisi. *Öneri Dergisi*, 6 (24): 137-149 . DOI: 10.14783/maruoneri.680782
- Yalçın, Ö. (2016). Sosyal Değer Yöneliminin Bileşenleri: Bir **Ölçek** Geliştirme Çalışması. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 4(8): 245-267. doi: 10.7816/nesne-04-08-05.
- Yazıcı, M. (2014). Değerler ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1): 209-223.
- Yılmaz, K. (2019). Eğitim Yönetiminde Değerler. 4. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, K. (2010). Değerlerle yönetim. İçinde H. B. Memduhoğlu & K. Yılmaz (Ed.). *Yönetimde yeni yaklaşımlar* (ss. 229–242). Ankara: Pegem Akademi.

DEZENFORMASYON ÇAĞI

Dr. Selman Selim AKYÜZ

EĞİTİM
yayınevi

DEZENFORMASYON ÇAĞI

Editör: Dr. Selman Selim AKYÜZ

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-06-5

1. Baskı, Nisan 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

Dezenformasyon ağı

Editör: Dr. Selman Selim AKYÜZ

214 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-06-5

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Kaynakça

- Akyüz, S. S. (2020). Yanlış Bilgi Salgını: COVID-19 Salgını Döneminde Türkiye’de Dolaylı Giren Sahte Haberler. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (34) , 422-444 .
- Bostancı M. (2019). Manipülasyon, Dezenformasyon ve Propaganda Politikalarına Yönelik Farkındalık Oluşturabilmede Eleştirel Medya Okuryazarlığının Yeri ve Önemi, M.Bostancı (Edi.), içinde: Medya Okuryazarlığı (ss. 67-90) İstanbul: Nobel Yay.
- Burkard, R. (2002). *Kommunikationswissenschaft: Grundlagen und Problemfelder*, 4. Afl., Wien: Böhou.
- Clausse, R. (1962). *Publikum und Information: Entwurf einer ereignisbezogenen Soziologie des Nachrichtenswesens*, Opladen: Westdeutscher Verlag.
- Çınarlı, A. (2014). “Döngü Uzmanları (Spin Doctors), Medyatik Yalan ve Kamu Manipülasyonu”, *Galatasaray Üniversitesi İleti-ş-im Dergisi*, 1 (1), http://dergipark.gov.tr/gsuilet/issue/7378/96594_165-174.
- Diesbach, V. (1977). *Völkerrechtliche Garantien der Presse und Informationsfreiheit*, Heidelberg: Rechtswissenschaften Fak.
- Gedikli, A. (2020). “Karşılaştırmalı Hukukta İnternet Ortamındaki Asılsız Bilgi Paylaşımlarının Önlenmesi”. *Bilişim Hukuku Dergisi* 2 (2020): 221-257
- Hagen, L. M. (1995). *Informationsqualität von Nachrichten: Messmethoden und ihre Anwendung auf die Dienste von Nachrichtenagenturen*, Opladen: Westdeutscher.
- Hahne, P. (1985). *Die Macht der Manipulation: Über Menschen, Medien und Meinungsmacher*, Stuttgart: Hanssler.
- Patzelt, W. J. (2001). *Einführung in die Politikwissenschaft*, 4. überarb. Afl., Passau: Wissenschaftsverlag.
- Rettberg, J.ürgen (2001). “Völkerrecht-Recht für Völker?: Frieden als Kriegeziel im Kosova Krieg”, *Praxis Geschichte*, 14/4: 44-47.
- Rigel, N. (2000). **İleti Tasarımında Haber**; İstanbul: Der Yay.
- Seiffert, H. (1970). *Information über die Information*, München: C.H. Beck.
- Siegfried, S.W. (1994). “Mediengattungen, Berichterstattungsmuster, Darstellungformen, in K. Merten, S. J. Schmidt, S. (Hrsg.), *Die Wirklichkeit der Medien*, Opladen: Westdeutscher.
- Steinbuch, K. (1989). *Die desinformierte Gesellschaft: für eine zweite Aufklärung*, Herford: Busse.

- Temir, E . (2020). Deepfake: New Era in The Age of Disinformation & End of Reliable Journalism . Selçuk İletişim , 13 (2) , 1009-1024 . <https://dergipark.org.tr/tr/pub/josc/issue/55089/685338>
- Tokgöz, O. (2000). *Temel Gazetecilik*, Ankara: İmge.
- Utma, S . (2018). Dijital Çağda Medyanın Psikolojik Gücü: Algı Yönetimi Perspektifinden Kuramsal Bir Değerlendirme. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2903-2913. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisosbil/issue/42067/510493>
- Wiegerling, K. (1998), *Medienethik*, Stuttgart: Metzler.
- Yayla, A . (2020). Totaliterizm ve Dezenformasyon. Liberal Düşünce Dergisi , 25 (98) , 125-146. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1428825>
- Yoloğlu, N. (2017). Küresel Medya ve İletişim Anlayışında Aktüel Enformasyondan Dezenformasyona Yöneliş. Middle Black Sea Journal of Communication Studies, 2(1), 8-15.

Kaynakça

- Aksu, O. (2018). İsyân ve umut ağları internet çağında toplumsal hareketler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 4(13), 153-159.
- Akyüz, S. S. (2020). Yanlış Bilgi Salgını: COVID-19 Salgını Döneminde Türkiye’de Dolaşıma Giren Sahte Haberler. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*(34), 422-444.
- Akyüz, S. S., Kazaz, M., & Gülnar, B. (2021, Ocak). İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Sahte/Yalan Haberlerle İlgili Görüşlerine Yönelik Be-timleyici Bir Çalışma. *Selçuk İletişim*, 14(1), 216 - 239.
- Alcott, H., & Gentzkow, M. (2017). Social media and fake news in the 2016 election. *Journal of Economic Perspectives*, 31(2), 211-236.
- Al-Heeti, A. (2018). *Fake news on WhatsApp provokes lynchings in India*. Ocak 2021 tarihinde CNet: <https://www.cnet.com/news/whatsapp-rumors-reportedly-led-to-lynchings-in-india/> adresinden alındı
- Alyanak, Ç. M., & Orkan, S. (2021, Şubat 2). *İçişleri Bakanı Soylu: Gözaltına alınanlardan 79’u DHKP/C, TKP-ML dahil olmak üzere terör örgütü üyesi*. Şubat 2021 tarihinde Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/icisleri-bakani-soylu-gozaltina-alinanlardan-79u-dhkp-c-tkp-ml-dahil-olmak-uzere-terror-orgutu-uyesi/2131729> adresinden alındı
- Atila, H., & Bodur, Ü. M. (2018). Ulusal ve Ulusötesi Toplumsal Hareketler ve Yeni Bilgi ve İletişim Teknolojileri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 73(3), 787-809.
- Aytaş, M. (2021). İletişim teknolojileri üzerinde mekanın sonu ve nesneni dönüşümü. A. E. Dingin içinde, *Sosyal Medya 2, Eleştirel Bakış: Şiddetten Bağımlılığa, Ayrımcılıktan Popüler Kültüre* (s. 75-96). Konya: Literatürk.
- Büyükaşar, M. (2019). Haber ve doğruluk ilişkisi: “Yalan haber” ve haber doğrulama pratikleri. Yayınlanmamış doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başaçek, C., Özgür, E., Yılmaz, N., & Türkkan Seçil. (2021, Şubat 3). *‘Aşağıdan’ ya da ‘aşağı bak’ın ötesinde: Arka planlarıyla Boğaziçi iddiaları*. Şubat 2021 tarihinde Teyit: <https://teyit.org/dosya-asagidan-ya-da-asagi-bakin-otesinde-arka-planlariyla-bogazici-iddialari> adresinden alındı
- Baron, L. F. (2012). More than a Facebook revolution: Social Movements and Social Media in the Egyptian Arab Spring. *Journal of International Review of Information Ethics (IRIE)*(18), 84-92.
- Bozlak, H. H. (2021, Şubat 5). *Boğaziçi Protestoları, Yalanlar, Yanlışlar*. Şubat 2021 tarihinde Doğruluğu Ne?: <https://dogrulugune.org/bogazici-protestolari-yanlanlar-yanlislar/> adresinden alındı

- Boğaziçi Dayanışma. (2021, Şubat). *Boğaziçi Dayanışma*. Şubat 2021 tarihinde Twitter: <https://twitter.com/boundayanisma/status/1358467773412876293?s=20> adresinden alındı
- Collins, B. (2020). Farklı platformlarda aktörleri takip etmek. C. Silverman içinde, *Dezenformasyon ve Medya Manipülasyonu üzerine Doğrulama El Kitabı* (Teyit, Çev., s. 145-150). European Journalism Center.
- Çavuş, G. (2017). *WhatsApp'ın ciddi sonuçlar doğuran internet söylentileriyle başı belada*. Kasım 2020 tarihinde Teyit: <https://teyit.org/whatsappin-ciddi-sonuclar-doguran-internet-soylentileriyle-basi-belada> adresinden alındı
- Dias, N. (2017). *The Era of Whatsapp Propaganda Is Upon Us*. Kasım 2020 tarihinde Foreign Policy: <https://foreignpolicy.com/2017/08/17/the-era-of-whatsapp-propaganda-is-upon-us/> adresinden alındı
- Ergen, Y., & Aydeniz, H. (2020). Yeni toplumsal hareketler ve yeni medya ilişkisi ekseninde futbol taraftar gruplarının siyasal mobilizasyonu. *İNİF E- Dergi*, 5(1), 88-109.
- Güler, B. (2020). *İran'da sahte içkiden ölenlerin sayısı 800'e yaklaştı*. Aralık 2020 tarihinde Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/iranda-sahte-ickiden-olenlerin-sayisi-800e-yaklasti/1822904> adresinden alındı
- Gündoğan, B. (2021, Şubat 2). *CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu: Gençlerin gece yarısı operasyonu ile gözaltına alınması kabul edilemez*. Şubat 2021 tarihinde Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/politika/chp-genel-baskani-kilicdaroglu-genclerin-gece-yarisi-operasyonuyla-gozaltina-alinmasi-kabul-edilemez/2130621> adresinden alındı
- Gelfert, A. (2018). Fake News: A Definition. . *Informal Logic*, 38(1), 84-117.
- Giampaglia, G. L., & Menczer, F. (2018). *Misinformation and biases infect social media, both intentionally and accidentally*. Mayıs 19, 2020 tarihinde The Conversation: <https://theconversation.com/misinformation-and-biases-infect-social-media-both-intentionally-and-accidentally-97148> adresinden alındı
- Işık, G. (2013). Yeni toplumsal hareketler ve sanal gerçeklik boyutunda Gezi Parkı Eylemleri. *Selçuk İletişim*, 8(1), 19-33.
- Kazaz, M., & Akyüz, S. S. (2019). *Sahte Haber*. Konya: Literatürk.
- Keyes, R. (2019). *Hakikat ötesi çağ: Günümüz dünyasında yalancılık ve aldatma*. İzmir: Deli Dolu.
- Lopes, A. R. (2014, 1 2014). The Impact of Social Media on Social Movements: The New Opportunity and Mobilizing Structure. *Journal of Political Research*, 1-23.

- Mundt, M., Karen, R., & Charla, M. B. (2018, October-December). Scaling Social Movements Through Social Media: The Case of Black Lives Matter. *Social Media + Society*, 1-14.
- Nguyen, T. (2021). *Right-wing extremist chatter spreads on new platforms as threat of political violence ramps up*. Ocak 2021 tarihinde Politico: <https://www.politico.com/news/2021/01/12/right-wing-extremist-social-media-458387> adresinden alındı
- Pomerantsev, P. (2019). *How fake news conquered the world?* Haziran 14, 2020 tarihinde vox.com: <https://www.vox.com/world/2019/10/24/20908223/trump-russia-fake-news-propaganda-peter-pomerantsev> adresinden alındı
- Reuters Institute. (2018). *Reuters Digital News Report 2018*. Oxford University.
- Saf, H. H. (2021). Askıda hakikat: Sosyal medyada siyasal toplumsallaşma ve Post Truth'un yeri. A. E. Dingin içinde, *Sosyal Medya 2, Eleştirel Bakış: Şiddetten bağımlılığa, ayrımcılıktan popüler kültüre* (s. 119-146). Kony: Literatürk.
- Shirky, C. (2011). The Political Power of Social Media: Technology, the Public Sphere, and Political Change. *Foreign Affairs*, 90(1), 28-41.
- Silverman, C. (2020). Dezenformasyon ve medya manipülasyonunu araştırmak. C. Silverman içinde, *Dezenformasyon ve medya manipülasyonu üzerine doğrulama el kitabı* (s. 4-8). European Journalism Center-Teyit.
- Şen, D. (2021, Şubat 15). *Boğaziçililer Anlatıyor (10)-Clubhouse taktiler*. Şubat 2021 tarihinde Bianet: <https://bianet.org/bianet/egitim/239253-ogrencilerin-mucadelesi-siyaset-ustu> adresinden alındı
- Townsend, M. (2021, Şubat 14). *How far right uses video games and tech to lure and radicalise teenage recruits*. Şubat 2021 tarihinde The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2021/feb/14/how-far-right-uses-video-games-tech-lure-radicalise-teenage-recruits-white-supremacists> adresinden alındı
- Törnberg, P. (2018). Echo chambers and viral misinformation: Modeling fake news as complex contagion. *PLoS ONE*, 13(9), 1-21.
- Ünker, P. (2021, Şubat). *Clubhouse'da düşünce özgürlüğü: Biri bizi dinliyor mu?* Şubat 2021 tarihinde Deutsche Welle: <https://www.dw.com/tr/clubhouseda-d%C3%BC%C5%9F%C3%BCnce-%C3%B6zg%C3%BCrl%C3%BC%C4%9F%C3%BC-biri-bizi-dinliyor-mu/a-56460941> adresinden alındı
- Vosoughi, S., Roy, D., & Aral, S. (2018). The spread of true and false news online. (359), 1146-1151.

- Wardle, C. (2020). Bilgi düzensizliği çağı. C. Silverman içinde, *Dezenformasyon ve Medya Manipülasyonu Üzerine Doğrulama El Kitabı* (s. 9-15). European Journalism Center-Teyit.
- Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017). *Information Disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making*. Council of Europe report DGI.
- Wild, J., & Godart, C. (2020). Bot, cyborg ve yapay hareketliliği saptamak. C. Silverman içinde, *Dezenformasyon ve Medya Manipülasyonu üzerine Doğrulama El Kitabı*. European Journalism Center-Teyit.
- Yeğen, C. (2014). Bir dijital aktivizm biçimi olarak Slaktivizm: Change.org örneği. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 84-108.
- İnternet
- bbc.com/turkce. (2021, Şubat 2). *Boğaziçi Üniversitesi protestoları: Öğrenciler ve akademisyenler neden tepkili, bu noktaya nasıl geldi?* Şubat 2021 tarihinde BBC Türkçe: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-55905202> adresinden alındı
- cumhuriyet.com.tr. (2021, Şubat 6). *Avrupa'da Boğaziçi'ne destek eylemleri*. Şubat 2021 tarihinde Cumhuriyet Gazetesi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/avrupada-bogazicine-destek-eylemeleri-1811823> adresinden alındı
- facebook.com/bogazicibuddy. (2021). *Boğaziçi Buddy*. Şubat 2021 tarihinde Facebook: <https://www.facebook.com/groups/bogazicibuddy> adresinden alındı
- mediatoolkit.com. (2021, Şubat 19). *Monitor online mentions of your brand in real-time*. Şubat 2021 tarihinde Mediatoolkit: https://www.mediatoollkit.com/?campaign={Branded_Keywords}&keyword=mediatoolkit&matchtype=e&device=c&gclid=CjwKCAiAg8OBbA8E-iwAlKw3kjl_Uj23IXpC15QXuYpg7rW4gldrlHUY17G-ydhJueOpTi-5VfNQUVhoCwd0QAvD_BwE adresinden alındı
- medium.com/bogazicindeneleroluyor. (2021, Şubat). *Boğaziçi'nde neler oluyor?* Şubat 2021 tarihinde Medium: <https://medium.com/@bogazicindeneleroluyor/bo%C4%9Fazi%C3%A7inde-neler-oluyor-538ff-624f85a> adresinden alındı
- socialbearing.com. (2021, Şubat). *#BogaziciDireniyor için Twitter araması ve analizi*. Şubat 2021 tarihinde Social Bearing: <https://socialbearing.com/search/general/%23BogaziciDireniyor> adresinden alındı
- telegram.org/direnbogazici. (2021, Şubat). *Boğaziçi Direniyor*. Şubat 2021 tarihinde Telegram: <https://web.telegram.org/#/im?p=@direnbogazici> adresinden alındı

- telegram.org/ebabilharekati. (2021, Şubat). <https://web.telegram.org/#/im?p=@ebabilharekati>. Şubat 2021 tarihinde Telegram: <https://web.telegram.org/#/im?p=@ebabilharekati> adresinden alındı
- trackmyhashtag.com. (2021, Şubat 20). *Twitter Analytics for #Boğaziçi-Ablukada*. Şubat 2021 tarihinde Track My Hashtag: https://www.trackmyhashtag.com/preview/overview?_token=5hynDm0xwKyxy8fy-6K4RTsBxZmeaffrGPnOzjKCC&req_url=https%3A%2F%2Fwww.trackmyhashtag.com%2Fdashboard&report_type=dashboard&search_keyword=%23Bo%2C4%29Fazi%2C3%A7iAblukada adresinden alındı
- twitter.com/bisakboun. (2021, Şubat). *BİSAK açıklama*. Şubat 2021 tarihinde Twitter: <https://twitter.com/bisakboun/status/1355936771863941124?s=20> adresinden alındı
- twitter.com/MargrietNetel. (2019). *The one who tell the first lie on #twitter wins*. Şubat 2021 tarihinde Twitter: <https://twitter.com/MargrietNetel/status/1177663689488523269?s=20> adresinden alındı
- twitter.com/sarimsaksosuu. (2021, Şubat). *Zarzu Boğaziçi Direniyor*. Şubat 2021 tarihinde Twitter: <https://twitter.com/sarimsaksosuu/status/1358478385916370945?s=20> adresinden alındı
- twitter.com/yoltv. (2021, Şubat 1). *“Aşağı bak, toplu gezmek yok!”*. Şubat 2021 tarihinde Yol TV: <https://twitter.com/YoITV/status/1356242284132651008> adresinden alındı

Kaynakça

- Atton, Chris ve Wickenden, Emma. (2005). "Sourcing Routines and Representations in Alternative Journalism: A Case Study Approach", *Journalism Studies*, C. 6, S. 3, s. 347-359.
- Chan, Ying. (2014). "Journalism and Digital Times: Between Wider Reach and Sloppy Reporting", *Digital Journalism: Making News, Breaking News*. (eds. M. Dragomir ve M. Thompson). New York: Open Society Foundations.
- Clerwall, Christer. (2014). "Enter The Robot Journalist: Users' Perceptions of Automated Content", *Journalism Practice*, C. 8, S. 5, s. 519-531.
- Cooke, Nicole A. (2017). "Posttruth, Truthiness, and Alternative Facts: Information Behavior and Critical Information Consumption for A New Age", *The Library Quarterly*, C. 87, S. 3, s. 211-221.
- Curran, James. (2011). *Media and Democracy*. Londra ve New York: Routledge.
- Çaba, Deniz. (2019). «Sosyal Medya Çağında Gazetecilik ve İnovasyon: Twitter'da Gazetecilik Pratikleri Üzerine Bir Analiz», *Ankara Üniversitesi İLEF Dergisi*, C. 6, S. 1, s. 95-120.
- Derakhshan, Hossein ve Wardle, Claire. (2017). "Information Disorder: Definitions", *Understanding and Adressing the Disinformation Ecosystem*. Pennsylvania: Annenberg School for Communication.
- Dörr, Konstantin Nicholas ve Hollnbuchner, Katharina. (2016). "Ethical Challenges of Algorithmic Journalism", *Digital Journalism*, C. 5, S. 4, 404-419.
- Ercan, Eren Ekin. (2021). "İnternetin Gazetecilik ve Haber Kültürüne Etkileri: Gazetecilerin Konuya Dair Yaklaşımları", *Disiplinlerarası Yaklaşımla Sosyal Medya 2: Gazetecilikten Halkla İlişkilere, İnsan Kaynaklarından Sağlık İletişimine*. (ed. Ali Emre Dingin). Konya: Literatürk Academia.
- Fletcher, Richard ve Nielsen, Rasmus. (2017). "People Don't Trust New Media - And This is Key to The Misinformation Debate", *Understanding and Adressing the Disinformation Ecosystem*. Pennsylvania: Annenberg School for Communication.
- Flick, Dallas. (2017). "Combatting Fake News: Alternatives to Limiting Social Media Misinformation and Rehabilitating Quality Journalism", *SMU Sci. & Tech L. Rev.* S. 20, s. 375-405.
- Hermida, Alfred. (2010). "Twittering the News: The Emergence of Ambient Journalism", *Journalism Practice*, C. 4, S.3, s. 297-308.

- Hermida, Alfred. (2012). "Tweets and Truth: Journalism as A Dicipline of Collaborative Verifications", *Journalism Practice*, C. 6, S. 5-6, s. 659-668.
- Kim, Daewon ve Kim, Seongcheol. (2018). "Newspaper Journalists' Attitudes Towards Robot Journalism", *Telematics and Informatics*, C. 35, S. 2, s. 340-357.
- Jenkins, Henry. (2006). *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. New York: New York University Press
- Lasorsa, Dominic L., Lewis, Seth C., Holton, Avery E. (2012). "Normalizing Twitter: Journalism Practice in An Emerging Communication Space", *Journalism Studies*, C. 13, S. 1. s. 19-36.
- Lewis, Rebecca ve Marwick, Alice. (2017). "Taking the Red Pill: Ideological Motivations for Spreading Online Disinformation", *Understanding and Adressing the Disinformation Ecosystem*. Pennsylvania: Annenberg School for Communication.
- Linden, Carl-Gustav. (2012). "Algorithms for Journalism: The Future of News Work", *The Journal of Media Innovations*, C. 4, S. 1, s. 60-76.
- Montal, Tal ve Reich, Zvi. (2016). "I Robot. You, Journalist. Who is The Author? Authorship Bylines and Full Disclosure in Automated Journalism", *Digital Journalism*, C. 5, S. 7, s. 829-849.
- Narin, Bilge. (2017). "Uzman Görüşleri Bağlamında Haber Üretiminde Otomatikleşme: Robot Gazetecilik", *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, S. 27, s. 79-108.
- Pickard, Victor. (2019). "Misinformation Society", *Antidemocracy in America: Truth, Power, and The Republic at Risk*. (eds. Eric Klinenberg, Caitlin Zaloom, Sharon Marcus). Columbia University Press.
- Silsüpür, S. (2018). Bilgi bozukluğunu anlamak için kavramlar. <https://teyit.org/bilgi-bozuklugunu-anlamak-icin-kavramlar>, Erişim tarihi: 12.03.2021.
- Uskali, Turo ve Kuutti, Heikki. (2015). "Models and Streams of Data Journalism", *The Journal of Media Innovations*, C. 2, S. 1, s. 77-88.
- Wagner, Maria Celeste ve Boczkowski, Pablo J. (2019). "The Reception of Fake News: The Interpretations and Practices that Shape the Consumption of Percieved Misinformation", *Digital Journalism*, C. 7, S. 7, s. 1-16.
- Wardle, Claire ve Derakhsan, Hossein. (2017). *Information Disorder: Toward and Interdisciplinary Framework for Research and Policy Making*. Strasbourg: Council of Europe.
- Wardle, Claire. (2020). "Journalism and the New Media Ecosystem:

Responsibilities and Challenges”, Fake News: Understanding Media and Misinformation in the Digital Age. (eds. Melissa Zimdars ve Kembrew McLeod). Londra: The MIT Press.

Weber, Wibke. (2018). “Data Stories: Rethinking Journalistic Storytelling in the Context of Data Journalism”, Studies in Communication Sciences, C. 18, S. 1, s. 191-206.

Westlund, Oscar ve Hermida, Alfred. (2020). “Data Journalism and Misinformation”, Handbook on Media Misinformation and Populism. (eds. Howard Tumber ve Silvio Waisbord). London: Routledge.

<https://teyit.org/bilgi-bozuklugunu-anlamak-icin-kavramlar> (Erişim tarihi: 12.03.2021)

Kaynakça

- Aksöz, C. (2019). Sosyal Medyada Narsisizm ve Linç Kültürü. Maltepe Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi
- Akyüz, S. S. (2017). Düşman Medya Kavramı Çerçevesinde Türkiye’de Siyasi Eğilimler ve Kitle İletişim Araçları Kullanıcılarının Tarafsızlık Algısı. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Aloğlu, E. (2018). Sosyolojik Perspektiften Linç ve Toplumsal Şiddet Sarımsal. Sosyoloji Dergisi. 38. 219-230.
- Arslan, Z. (2009). Seta Analiz, Başörtüsü Ak Parti ve Laiklik, Anayasa Mahkemesinden İki Karar Bir Gerekçe. Sayı: 2. <http://file.setav.org/Files/Pdf/basortusu-ak-parti-ve-laiklik.pdf> Erişim Tarihi: 11.04.2021.
- Aydın, A. F. (2020). Post-Truth Dönemde Sosyal Medyada Dezenformasyon: Covid-19 (Yeni Koronavirüs) Pandemi Süreci. Asya Studies-Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar. 4 (12). 76-90.
- Bailey, A. K. ve Snedker, K. A. (2004). Lynching and Religion in the American South, 1900 – 1930. American Sociological Association. https://convention2.allacademic.com/one/www/research/index.php?click_key=1#search_top. Erişim Tarihi: 27.12.2020.
- Bailey, A. K. ve Snedker, K. A. (2011). Practicing What They Preach? Lynching and Religion in the American South, 1890–1929. American Journal of Sociology. 117 (3). 844-887.
- Bora, T. (2016). *Türkiye’nin Linç Rejimi*. Ed.: Onay, A. ve Ünüvar, K. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bostancı, N. (2011), Siyaset ve Medya: Alacakaranlığın İki Atlısı, İstanbul: Özgür.
- Christakis, N. A. ve Fowler, J. H. (2012). *Sosyal Ağların Şaşırtan Gücü ve Yaşantımızı Biçimlendiren Etkisi*. (çev.: Yüksel, D.). İstanbul:Varlık Yayınları
- Çelik, H , Ekşi, H . (2013). Söylem Analizi . Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi. 27 (27). 99-117. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaeabd/issue/365/2517> Erişim Tarihi: 29.03.2021
- Durna, T. ve Kubilay, Ç. (2010). Söylem kuramları ve eleştirel söylem çözümlemeleri, Medyadan Söylemler, Tezcan Durna (Der). İstanbul: Libra Kitapçılık, 47-84.
- Düzgün, A. Ü. ve Özkan, K. (2017). Toplumsal Şiddet Eylemi Olarak Linç. Güvenlik Çalışmaları Dergisi. 19 (3). 44-56.
- Giampaglia, G. L., ve Menczer, F. (2018). *Misinformation and biases infect social media, both intentionally and accidentally*. The Conversation.

- Göka, Ş. (2011). Medya, Siyaset ve Zihnime Yansımalar. Ankara: Birleşik.
- Gözler, K. (2007). Hukukun Siyasetle İmtihanı: Kim Sınıfta Kaldı?, Türkiye Günlüğü, Sayı 89, Yaz 2007, s.5-16.
- Greenwood, D. (2014). Three Reasons Why We Shouldn't Confuse Selfies with Vanity, Selfies Tell Us More About Social Norms, Motivations, and Anxieties Than Vanity. <https://www.psychologytoday.com/us/blog/mirror-mirror/201409/three-reasons-why-we-shouldnt-confuse-selfies-va>. Erişim Tarihi: 02.01.2021
- Gürsel, F. A. (2014). Türkiye’de Sosyal Bir Olgu Olarak Linç’in Medyadaki Temsili Üzerine Eleştirel Bir İnceleme. Ege Üniversitesi Yüksel Lisans Tezi.
- Hoffer, E. (1980). Kesin İnançlılar Kitle Hareketlerinin Anatomisi. İstanbul: Tur Yayınları.
- Horzum, I. (2020). Grup İletişimi Temelinde Önyargı, Açık Sadakati, Kutuplarda Düşünmek, Ayrımcılık ve Sosyal Medyada Linç: Fazıl Say Örneği. Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi. 4 (4). 324-342.
- Kocabay Şener, N. (2018). Doğruluk Kontrol Merkezi” ve “Yalan Haber” Kavramlarına İlişkin İçeriklerin Medyada Yansımalarının Araştırılması. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi. 355-373.
- Küçükdoğru, S. (2020). Modern Soykırım İle Linç Kültürü Arasında Kalan Suriyeli Sığınmacıların Suç Olgusuna Karşı Duruşları: Batman Örneği. The Journal of Social Science. 4 (8). 562-592.
- Newman, N., Fletcher, R., Kalogeropoulos, Levy, D. A. L. ve Nielsen, R. K. (2018). Reuters Institute Digital News Report 2018. Reuters Institute & University of Oxford. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/digital-news-report-2018.pdf> Erişim Tarihi: 12.04.2021.
- Okur, A. (2020). Güzellik Algısı Üzerinden Sosyal Medyada Linç Kavramı: Armine Harutyunyan Örneği. Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi. 5(10): 119-140.
- Özgür, A. (2007). Türkiye’de Linç Olgusu: Farklı Gurupların Linç Ve Toplumsal Şiddet Konusundaki Düşünceleri. Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Parlak, İ. ve Yıldırım, Y. (2014). Medya Aracılığıyla Siyasal Sınırlar Üretmek: Köşe Yazılarında CHP-AKP Karşıtlığı, Bursa: Dora.
- Pew Research Center (2021). The State of Online Harassment. <https://www.pewresearch.org/internet/2021/01/13/the-state-of-online-harassment/> Erişim Tarihi: 12.04.2021
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/fil-vakasi> Erişim Tarihi: 15.04.2021
- Sultan, A. (2011). Filistin Partisi medyası ve ulusal proje üzerindeki etkisi,

Orta Doğu çalışmaları programı, Edebiyat ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Lisansüstü çalışmalar, Gazze El-Ezher Üniversitesi, Gazze, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Şevkli, S. (2011). Bir Ulusalçı Nasıl Düşünür?, İstanbul: Ufuk.

Therborn, G. (2008). İktidarın İdeolojisi, İdeolojinin İktidarı, (Çeviren: İrfan Cüre), Ankara: Dipnot.

Turan, H. (2017). Sosyal Medya'da Şiddet: Sağduyunun Yitiminde Başkalık ve Kendilik Deneyimleri. Marmara İletişim Dergisi. 27. 121-133.

Yılmaz, S. H. (2013). Siyasal Nefret Söylemi ve Medya: Haberdan Söyleme Kısa Bir Yolculuk, Konya: Literatürk.

Wasserman, I. M. (1998). Media Rhetoric And Images of Lynching in The Nineteenth and Twentieth Centuries. Michigan Sociological Review. 12. 68-94.

İnternet ve Sosyal Medya Paylaşımları

İsimsizler Hareketi Telegram Kanalı, t.me/İsimsizlerHareketi

Ebabil Harekatı Telegram Kanalı, t.me/ebabilharekati

<https://twitter.com/aykuterdogdu> Erişim Tarihi: 05.04.2021

<https://www.birgun.net/haber/kayseri-ulkucaklari-il-baskani-bahceli-terafindan-gorevden-alindi-300394> Erişim Tarihi: 09.04.2021

<https://twitter.com/misvakdergi> Erişim Tarihi: 05.04.2021

<https://www.sabah.com.tr/gundem/2020/05/17/isimsizler-hareketi-adi-altinda-provokasyon-yapan-grubun-lideri-taylan-kulacoglu-ayvalik-ta-gozaltina-alindi> Erişim Tarihi: 05.04.2021

<https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/chp-sevda-noyanin-olum-listesini-meclise-tasidi-5811859/> Erişim Tarihi: 07.04.2021

<https://twitter.com/t24comtr/status/1258854783680684034> Erişim Tarihi: 07.04.2021

<https://twitter.com/fatihtezcan/status/1317803653214986241> Erişim Tarihi: 07.04.2021

<https://twitter.com/barisatay/status/1357031181498351617?s=09> Erişim Tarihi: 10.04.2021

<https://twitter.com/bbcturkce/status/1357040971280744454?s=19> Erişim Tarihi: 10.04.2021

<https://www.sabah.com.tr/gundem/2021/02/03/basortumu-duzeltmeme-izinin-vermediler-ters-kelepce-vurdular-demisti-egm-bogazici-yalani-goruntuler-ile-curuttu> Erişim Tarihi: 11.04.2021.

<https://www.sabah.com.tr/gundem/2021/03/18/sosyal-medyadan-imamog-luna-tepki-yagdi-beni-bul-etiketi-acildi> Erişim Tarihi: 11.04.2021.

<https://www.gercekgundem.com/siyaset/234574/akp-medya-tanitim-baskanindan-skandal-tweet-basiniza-tas-yagmadigina-sukredin> Erişim Tarihi: 11.04.2021.

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/Tutanak_B_SD.birlesim_baslangic_yazici?P4=23514&P5=H&page1=2&page2=2 Erişim Tarihi: 11.04.2021.

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-46920463> Erişim Tarihi: 14.04.2021.

<https://www.sabah.com.tr/gundem/2020/07/01/bakan-berat-albayrak-ve-esra-albayrakin-1-gunluk-bebeklerini-bile-hedef-aldilar-alcak-paylasima-gozalti> Erişim Tarihi: 14.04.2021.

<https://www.sabah.com.tr/aktuel/2012/11/23/o-maskenin-hikayesi> Erişim Tarihi: 15.04.2021.

Kaynakça

- Çınarlı, A. (2004). Döngü Uzmanları (Spin Doctors), Medyatik Yalan ve Kamu Manipülasyonu . *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*(1), 165-174.
- Alford, M. (2009). A Propaganda Model for Hollywood. *University of Bath Westminster Papers in Communication and Culture*, 6(2), 144-156.
- Edgiş, A. (2016). El Aksa Medya Ağı'nın Performansını Değerlendirmek İçin Dengeli Puan Kartı Ne kadar Uygulanabilir? Kudüs: El-Aksa Üniversitesi ile İşletme ve Politika Enstitüsü Ortak Programı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Fallis, D. (2015). What is disinformation? *Library Trends*, 63(3), 401-426.
- Giesen, R. (2003). *Nazi Propaganda Films: A History and Filmography*. USA-North Carolina: McFarland.
- Hüseyin, R. (2018). *IŞİD'den Hamas'a Tehdit Videosu*. Nisan 2021 tarihinde Amerikanın Sesi (VOA): <https://www.amerikaninsesi.com/a/isid-den-hamas-a-tehdit-videosu-ewd/4195089.html> adresinden alındı
- Humaid, A. (2021). Filistin Uydu Kanallarının Arap Öğrencilerin Filistin'in Bölünmesine Yönelik Eğilimlerini Şekillendirmede Etkisi. Konuya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Ünal, R., & Taylan, A. (2017). Sağlık iletişiminde yalan haber-yanlış enformasyon sorunu ve doğrulama platformları. *Atatürk İletişim Dergisi*(14), 81-100.
- Levesque, J. (2013). *Beyaz Perdede Propaganda: Hollywood ve CIA*. Mart 2014 tarihinde <http://www.globalresearch.ca/screen-propaganda-hollywood-and-the-cia/5324589> adresinden alındı
- Reeves, N. (1997). Cinema, spectatorship and propaganda: 'Battle of the Somme' (1916) and its contemporary audience. *Historical Journal of Film, Radio and Television*, 17(1), 5-28.
- Romerstein, H. (2009). Counterpropaganda: We can't win without it. J. M. Waller içinde, *Strategic Influence: Public Diplomacy, Counterpropaganda and Political Warfare*. Crossbow Press.
- Saka, H. (2020). *İsrail Filistin'in acısıyla eğleniyor*. Mart 2021 tarihinde Yenişafak: <https://www.yenisafak.com/dunya/israil-filistin-in-acisiyla-egleniyor-3522437> adresinden alındı
- Seraslan, M., & Özgür, Ö. (2011). Sinemada 'Dünyayı Kurtarmak': Türk Sinemasında Dünyayı Kurtaran Adam ve Oğlu. *Selçuk İletişim*, 6(4), 32-47.
- Uğra, H. (2016). *Fawda dizisi: Araplaşan Siyonist televizyona çıkıyor*. .

- Mart 2021 tarihinde Babelwad: <https://www.babelwad.com/ar/faw-da-series>. adresinden alındı
- Vanlıoğlu, M. (2018). Siber Propaganda ve Dezenformasyon: Kitle Kaynaklı Troll Birimleri . *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 206-235.
- Walsh, D. (2001). *Hollywood Enlists in Bush's War Drive*. Ocak 2014 tarihinde World Socialist Website: <http://www.wsws.org/en/articles/2001/11/holl-n19.html> adresinden alındı
- Yılmaz, Y. K. (2007). Propaganda Aracı Olarak Sinema: 1990 Sonrası Amerikan Filmlerinde Propagandanın Kullanımı Üzerine Bir Çalışma . Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Yayla, A. (2020). Totaliterizm ve Dezenformasyon. *Liberal Düşünce Dergisi*, 25(98), 125-146.

Kaynaklar

- Akyüz, S. S. (2018). Düşman medya: Türkiye’de siyasi kutuplaşma ve seçmenlerin medya tercihleri. Literatürk Yayınları: Konya.
- Aziz, A. (2008). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri. Ankara: Nobel
- Bennet, L. (2000). Politik İllüzyon ve Medya, İstanbul: Nehir.
- Bilgiç, A. ve Akyüz, S.S. (2020). Türkiye’de Covid-19 Pandemisi Döneminde Sağlık Bakanı Fahrettin Koca’nın Sosyal Medya Kullanımı: Twitter Paylaşımları İçerik Analizi,
- Birsen, Haluk (2013) Değişim Aracı Olarak Yeni Medya, Dijital İletişim ve Yeni Medya, Mesude Canan Öztürk (der.), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Bostancı, N. (2011), Siyaset ve Medya: Alacakaranlığın İki Atlısı, İstanbul: Özgür.
- Çoban, M. (2009), Egemen Söylemin Yeniden Üretilmesinde Haber Çerçeveleme: Kanal D ve STV Örneği, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, Konya.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2020). 1st WHO Infodemiology Conference. Ekim 2020 tarihinde World Health Organization: <https://www.who.int/news-room/events/detail/2020/06/30/default-calendar/1st-who-infodemiology-conference> adresinden alındı.
- Kazaz, M. (2013). Geleneksel Habercilikten İnternet Haberciliğine Geçiş Sürecinde Spor Basını. Selçuk İletişim, 4(4), 220-229.
- Kazaz, M. & Akyüz, S. S. (2019). *Sahte Haber*. Konya: Literatürk.
- Kazaz, M. ve Gülnar, B. (2014). Ideological Framing in Television News: The Case of “Settlement Process”, International Science Conference-2014, Vol: 8, No: 4, Italy, 442-449.
- Kuşay, Z. (2010), Sosyal Medyanın Gücü ve Uygulama Örnekleri, İstanbul: Alfa
- Mavnacıoğlu, K. (2009). İnternette kullanıcıların oluşturduğu ve dağıttığı içeriklerin etik açıdan incelenmesi: Sosyal medya örnekleri. Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve Etik Sempozyumu, 07-09 Ekim 2009, Elazığ.
- Oğuz, C. (2019) Postmodern Sansür: Haberin Çerçevelemesi ve 2019 İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçim Sonuçlarına Gazetelerin Yaklaşımı. Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi, 2(2), 22-39.
- Öztürk, Ş. (2015). Sosyal medyada etik sorunlar. Selçuk İletişim, 9(1), 287-311.

- Saraç, D. Ç. (2018). Domuz gribi haberlerinde çerçeveleme: Hürriyet gazetesi örneği framing in swine flu news: Hürriyet newspaper example. *Global Media Journal TR Edition*, 8 (16). 161-185.
- Sarıkaya, T. (2020). Çerçeveleme Kuramı Bağlamında Türkiye'nin Suriyeli Göçmenlere Avrupa Sınırlarını Açmasının Gazetelere Yansımaları: Sabah ve Cumhuriyet Gazetesi Örnekleri. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 12, 402-414.
- Şahin, Y. (2017). Michel Foucault'da Söylem Analizi . Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD), 3(6), 119-135.
- Tokgöz, O. (2015). İletişim kuramlarına anlam vermek. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Yengin, D. (2012) Dijital Oyunlarda Şiddet. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Yüksel E. ve Gürcan, H. İ. (2005). Haber Toplama ve Yazma. Konya: Tablet.

İnternet kaynakları

Birgün Gazetesi

- https://twitter.com/BirGun_Gazetesi/status/1250730654884651009?s=20
- https://twitter.com/BirGun_Gazetesi/status/1255799051662045184?s=20
- https://twitter.com/BirGun_Gazetesi/status/1255404726105104395?s=20
- https://twitter.com/BirGun_Gazetesi/status/1255799051662045184?s=20
- https://twitter.com/BirGun_Gazetesi/status/1255404726105104395?s=20
- https://twitter.com/BirGun_Gazetesi/status/1256110737682059264
- https://twitter.com/BirGun_Gazetesi/status/1256873181362696192?s=20

Cumhuriyet Gazetesi

- <https://twitter.com/cumhuriyetgzt/status/1257672366664097792?s=20>
- <https://twitter.com/cumhuriyetgzt/status/1255194334510661638?s=20>
- <https://twitter.com/cumhuriyetgzt/status/1258501932768993291>
- <https://twitter.com/cumhuriyetgzt/status/1258452945508630528?s=20>

Hürriyet Gazetesi

- <https://twitter.com/Hurriyet/status/1248515055861161984>
- <https://twitter.com/Hurriyet/status/1255569948447068162?s=20>
- <https://twitter.com/Hurriyet/status/1255883045426642945>
- <https://twitter.com/Hurriyet/status/1258757015821787139>

Sabah Gazetesi

- <https://twitter.com/Sabah/status/1255635634078781440>
- <https://twitter.com/Sabah/status/1248141564293132288?s=20>

<https://twitter.com/Sabah/status/1256554796837933056?s=20>

<https://twitter.com/Sabah/status/1245255507474100226?s=20>

<https://twitter.com/Sabah/status/1251840120837332992>

<https://twitter.com/Sabah/status/1258279459507130370>

Sözcü Gazetesi

<https://twitter.com/gazetesozcu/status/1257228630977019910?s=20>

<https://twitter.com/gazetesozcu/status/1256451693019049984?s=20>

<https://twitter.com/gazetesozcu/status/1248313793605664768?s=20>

<https://twitter.com/gazetesozcu/status/1252212778582056960>

T 24

<https://twitter.com/t24comtr/status/1257526787116015618?s=20>

<https://twitter.com/t24comtr/status/1256594425410699270?s=20>

<https://twitter.com/t24comtr/status/1255377452714594304?s=20>

Yeni Şafak Gazetesi

<https://twitter.com/yenisafak/status/1256460145745432577?s=20>

<https://twitter.com/yenisafak/status/1255568720119975936?s=20>

<https://twitter.com/yenisafak/status/1255792799074734083?s=20>

<https://twitter.com/yenisafak/status/1254976759998578695?s=20>

<https://twitter.com/yenisafak/status/1257214807096385536?s=20>

Yeni Akit Gazetesi

<https://twitter.com/yeniakit/status/1251750038994407424?s=20>

<https://twitter.com/yeniakit/status/1254629128625704961?s=20>

<https://twitter.com/yeniakit/status/1257188289368465408?s=20>

<https://twitter.com/yeniakit/status/1255149712635645962>

<https://twitter.com/yeniakit/status/1253952293470384129>

Kaynakça

- Çakmak, F. (2020), “Medyada Dezenformasyon Sorunsalı Ve Manipülasyonun Gücü: İdeoloji Ve Söylem Açısından Seçim Haberlerinin Siyasal İletişimdeki Rolü”, Selçuk İletişim Dergisi, Cilt.12, Sayı: (2), ss. 1127-1154
- Çetin, B. N. (2014), “Propaganda Olgusu Ve Propagandanın Amerikanlaşması”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 24, Sayı: 2, ss: 239-265, ELAZIĞ
- Çınarlı, İ. (2004), “Döngü Uzmanları (Spin Doctors), Medyatik Yalan Ve Kamu Manipülasyonu”, Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi, ss.169-170
- Çivi, E. (2001) , “Rekabet Gücü: Literatür Araştırması”, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim Ve Ekonomi Dergisi, Cilt.8, Sayı:2, ss.20-21
- Çömlekçi, M. F. (2019), “Sosyal Medyada Dezenformasyon Ve Haber Doğrulama Platformlarının Pratikleri”, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (E-Gifder) Cilt: 7, Uluslararası Türk Dünyası Basın Sempozyumu Özel Sayısı, ss. 1549-1563
- Çömlekçi, M. F. (2020), “Kamu Diplomasisinin Genişleyen Repertuarı: Medya Okuryazarlığı ve Doğruluk Kontrol Platformları”, Akdeniz İletişim Fakültesi Dergisi, ss.2017
- Doğan, E. (2017), “Rekabet Stratejileri Perspektifinden Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğü”, Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt.15, Sayı: Ek Sayı Aralık, ss.165-167
- Erkan, G. ve Ayhan, A. (2018), “Siyasal İletişimde Dezenformasyon Ve Sosyal Medya: Bir Doğrulama Platformu Olarak Teyit.Org”, Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (Akil) Sayı: Kasım (30), ss. 201-223
- Erkiş, İ. U. ve Summak, M. E. (2011), “Propaganda Ve Dış Politika” Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi, Cilt:14, Sayı:(1-2), ss. 294-303.
- Gökmenoğlu, M. ve Akal, M., Vd. (2021), “Ulusal Rekabet Gücünü Belirleyen Faktörler Üzerine Değerlendirmeler” Rekabet Dergisi, Cilt.13, Sayı:4, ss. 3-43
- Karaaslan, A. Ve Tuncer, G. (2010), “Uluslararası Rekabet Gücünün Artırılmasında Temel Devlet Politikaları”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:26, ss. 25-41
- Kırdemir, B. (2020), “Türkiye’nin Dezenformasyon Ekosistemi Genel Bakış”, Türkiye’de Dijital Medya Ekosistemi: Aktörler, Menfaatler Ve Politikalar Projesi, Edam, Siber Politikalar Ve Dijital Demokrasi Dergisi, Sayı:4, ss. 1-5

- Konak, N. (2011), “Ekonomik Küreselleşme Ve Ulus-Devlet: Kuramsal Yaklaşımlar”, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, C.28, Sayı:1, ss.151
- Kumral, N. (2008), “Bölgesel Rekabet Gücünü Artırmaya Yönelik Politikalar”, Ege University Working Papers in Economics, No: 08 / 02, ss.3-8
- Özcan, M. (2018), “Öznenin Ölümü: Post-Truth Çağında Güvenlik Ve Türkiye”, İHH İnsani Yardım Araştırma Merkezi Araştırmaları No: Ocak-2018-55
- Saygın, E. Ve Yamak, T. (2017), “Küresel Sistemde Devletlerarası Ekonomik Rekabetin Belirleyicileri: Körfez Ülkeleri İçin Bir İnceleme”, Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi ISSN: 2147-7523, E-ISSN: 2630-5631, Cilt: 5, Sayı: 1, ss. 13-48
- Şağbanşua, L. (2006) , “Strateji, Rekabet Ve Rekabet Gücü İlişkileri” , Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi ISSN:1694 – 528x, Sayı: 9, ss.1-9
- Söylemez, A. (2001), “Yeni Ekonomi, Rekabet Ve Rekabet Politikaları”, Ekonomik Yaklaşım Dergisi, s.1-3
- Tokathoğlu, İ. (1999), “İktisadi Analizde Rekabet Kavramının Gelişimi”, Ekonomik Yaklaşım Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 33, S.6-7
- Toprak, N. (2015), “İnternet Gazeteciliğinde Haber Etiği, Mis-enformasyon Ve Dezenformasyon”, Yayınlanmamış Yls, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon
- Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/>,(E.T: 11.04.2021).
- Yayla, A. (2020), “Totalitarizm Ve Dezenformasyon”, Liberal Düşünce Dergisi, Yıl: 25, Sayı: 98, Bahar 2020, ss.125-146.
- Yavuz, A. (2020) , “Bilgi Kirliliği Ve Bireysel Sorumluluk: Salgın Dene-yimimiz” , Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt. 2, Sayı: 22 –Güz, ss.204-2007
- Yoloğlu, N. (2017), “Küresel Medya Ve İletişim Anlayışında Aktüel Enfor-masyondan Dezenformasyona Yöneliş”, On Dokuz Mayıs Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Cilt:2, Sayı.1, ss. 11-12

Kaynakça

- Akyüz, S. S. & Kazaz, M. (2019). *Sahte Haber*. Konya: Literatürk Academia Yayınları.
- Atasoy, İ. & Ormanlı, O. (2019). *Teknoloji ve Siber Güvenlik: Dijital Toplumun Geleceği*. İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, 11(4): 399-409.
- Baloğlu, Ç., (2006). İfade Özgürlüğü. Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli.
- Bahçe, A. (2015). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Çerçevesinde İfade Özgürlüğü*. Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Balkin, J. M. (2004). *Digital Speech and Democratic Culture: A Theory of Freedom of Expression for the Information Society*. 79 (1), 1-55.
- Barak, A. (2018). *Sosyal Medya Kullanım Motivasyonları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma: Facebook, Twitter, Instagram Örneği*. Akdeniz Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi. Antalya.
- Barbrook, R. & Cameron, A. (1995). *The Californian Ideology*. Mute. 1(3).
- Bulunmaz, B. (2016). *Gelişen Teknolojiyle Birlikte Değişen Pazarlama Yöntemleri ve Dijital Pazarlama*. TRT Akademi Dergisi, 1(2): 348-365.
- Can, N. (2009). *Şiddetin İdeolojik Yüzü ya da Faşizmin Korunan Baltası*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13 (1): 1-10.
- Coe, P. (2015). *The Social Media Paradox: an Intersection With Freedom of Expression and Criminal Law*. Bilgi ve İletişim Teknolojileri Hukuku, 24 (1), 16-40.
- Çamak, S. (2015). *Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarına Göre İfade Özgürlüğünün Sınırlandırılması*, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2015, 1067-1090.
- Çelikbaş, H. (2021). *Twitter'dan MHP Genel Başkanı Bahçeli'nin Boğaziçi Üniversitesi paylaşımlarına kısıtlama*. Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/twitterdan-mhp-genel-baskani-bahcelinin-bogazici-universitesi-paylasimlarina-kisiltama/2134207> Erişim tarihi: 14.3.2021
- Çobanoğlu, Y. (2019). *Değişen Kamusal İlişkinin Yeni "Siyaset Yapma" Mekânı Olarak Sosyal Medya - (Politik Kimlikler ile Kamusal Haklar İlişkisi Bağlamında Twitter Örneği)*. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 10 (17): 696-737.
- Demircan, K. (2017). *İnternet Parçalanıyor ve Splinternet Geliyor*. <https://khosann.com/internet-parcalaniyor-ve-splinternet-geliyor/>. Erişim tarihi: 12.03.2021.
- Eraslan, L. (2020). *Sosyal Medya ve Algı Yönetimi*. İstanbul: Anı Yayınları.

- Erdem, T. (2006). *Feodaliteden Küreselleşmeye*. Ankara: Lotus Yayınevi.
- Fielitz, M. & Marcks, H. (2019). *Digital Fascism: Challenges for the Open Society in Times of Social Media*. Institute for Peace Research and Security Policy at the University of Hamburg, Germany, 1-25.
- Fukuyama, F. & York, J. C. (2021). *Was Twitter Right To Have Booted Trump?* <https://www.pairagraph.com/dialogue/4124f75013da40038c4cbff5ebdaaa51/1>. Erişim tarihi: 12.03.2021.
- Greenwald, G. (2020). *My Resignation From The Intercept*, <https://greenwald.substack.com/p/my-resignation-from-the-intercept>, Erişim tarihi: 14.3.2021.
- Gürbüz, G. (2014). *Sosyal Medya Ve Demokrasi İlişkisi: Türkiye’de Sosyal Medyanın Katılımcı Demokrasiye Etkisi Üzerine Bir Alan Araştırması*. Atatürk Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum.
- Hern, A. (2021). *Google Threatens to Leave Australia – But Its Poker Face is Slipping*. <https://www.theguardian.com/technology/2021/jan/22/google-threatens-leave-australia-but-poker-face-slipping>. Erişim tarihi: 12.03.2021.
- Hintz, A. (2016). *Restricting Digital Sites of Dissent: Commercial Social Media and Free Expression*. Eleştirel Söylem Çalışmaları, 13, 325–340.
- Iordachi, C. (2010). *Karşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları*. Çev. İ. Ilgar. İstanbul: İletişim Yayınları.
- İşık, H. (2021). *Twitter Cumhuriyetinden(!) yaptırım*, Doğru Haber: <https://dogruhaber.com.tr/haber/732762-twitter-cumhuriyetinden-yaptirim/>, Erişim tarihi: 14.3.2021.
- Kabakçı, F. (2021). Çin hükümeti: Kovid-19 konusunda ülkede yasaklı olan Facebook ve Twitter’ı kullanmak Çin’in de hakkı. Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cin-hukumeti-kovid-19-konusunda-ulkede-yasakli-olan-facebook-ve-twitteri-kullanmak-cinin-de-hakki> Erişim tarihi: 14.3.2021.
- Kaplan, E. ve Altaş, M. (2020). *Cumhurbaşkanı Erdoğan: Dijital faşizme karşı hep birlikte mücadele etmeliyiz*. Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cumhurbaskani-erdogan-dijital-fasizme-karsi-hep-birlikte-mucadele-etmeliyiz/2056481> Erişim tarihi: 14.3.2021
- Karayaka, Y. (2018). *İfade Özgürlüğünün En Yeni İhlali: Wikipedia’ya Erişim Engeli*. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 9 (2), 103-124.
- Özer, E. ve Yılmaz, E. (2019). *İfade Özgürlüğü Bağlamında Sosyal Medyanın Olanakları ve Sınırlulukları*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12 (64), 773-794.

- Özmkas, U. & Yıldırım, K. (2016) *Faşist İdeolojinin Materyalist Örüntüleri: Sınıf, Sermaye ve Savaş*. Praksis Dergisi (40): 67-83.
- Sabancı, A. A. (2021). *Kaliforniya İdeolojisini Anlamak*. <https://www.newslabturkey.org/kaliforniya-ideolojisini-anlamak/>. Erişim tarihi: 12.03.2021.
- Schauer, F. (2002). *İfade Özgürlüğü: Felsefi Bir İnceleme*. Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu.
- Sobacı, M. ve Köseoğlu, Ö. (2016). *Ombudsman ve Sosyal Medya: Kamu Denetçiliği Kurumu'nun Twitter Kullanımına İlişkin Ampirik Bir Analiz*. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 71(1): 103-124.
- Şen, A, Şen, Y. (2015). *Sosyal Medya, İletişim Hakkı ve İfade Özgürlüğü Üzerine Bir Değerlendirme*. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17 (2), 122-136.
- Şener, N. (2020). *Amerika'nın Sosyal Operasyon Medyası*. <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/nedim-sener/amerikanin-sosyal-operasyon-medyasi-41655490> Erişim tarihi: 07.03.2021.
- Yayla, A., (2008). *İfade Hürriyeti Nedir ve Niçin Gereklidir*. Dergipark, Liberal Düşünce, 159-175.
- Yeğen, C. (2013). *Demokratik ve Yeni Bir Kamusal Alan Olarak Sosyal Medya*. Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2): 119-135.

İnternet

- Euro News, *Twitter, 'şiddeti kışkırtma riskinden' dolayı Trump'ın hesabını kalıcı olarak engelledi*. <https://tr.euronews.com/2021/01/09/twitter-siddeti-kiskirtma-riskinden-dolay-trump-in-hesabini-kalici-olarak-askiya-aldi>, Erişim tarihi: 15.3.2021
- Internet Health Report 2020*. <https://2020.internethealthreport.org/spotlights/transparency-real-change-how/>. Erişim tarihi: 12.03.2021.
- TRT World, *New Indian Social Media Rules Threaten Freedom of Expression*. <https://www.trtworld.com/asia/new-indian-social-media-rules-threaten-freedom-of-expression-44560>. Erişim tarihi: 11.03.2021.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 26.02.2021.
- LGBT içerikli Twitter paylaşımları. Erişim tarihi: 14.3.2021
<https://twitter.com/obabeylik/status/1356614009726844935?s=20>
<https://twitter.com/Nebakionlazirto/status/1357398506076573697?s=20>
<https://twitter.com/suledesouza2/status/1370842606800867336?s=20>

DİJİTAL ÇAĞDA ALT KÜLTÜR OKUMALARI

EDİTÖR

Dr. Öğr. Üyesi Serkan BİÇER

EĞİTİM
yayınevi

DİJİTAL ÇAĞDA ALT KÜLTÜR OKUMALARI

Dr. Öğr. Üyesi Serkan BİÇER

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-84-3

1. Baskı, Eylül 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

DİJİTAL ÇAĞDA ALT KÜLTÜR OKUMALARI

Dr. Öğr. Üyesi Serkan BİÇER

275 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-84-3

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/ mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Bald, O. (2016). Identity Formation in Postmodern Consumption Cultures : An Example of Rocker Subcultures. *International Journal of Media Culture and Literature*, 2(3), 81–102.
- Bauman, Z. (2004). *Identity: Conversations with Benedetto Vecchi*, Cambridge: Polity Press.
- Bauman, Z. (2013). Postmodernlik ve Hoşnutsuzlukları. İsmail Türkmen. (çev.).İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bennett, A. (1999). Subcultures or Neo-Tribes? Rethinking the Relationship between Youth, Style, and Musical Taste, *Sociology* 33 (3): 599–617.
- Bennett, Andy ve Kahn-Harris, K. (2004). *After Subculture: Critical Studies in Comtemporary Youth Culture*. New York: Palgrave MacMillan.
- Bennett, A. (2011). The Post-Subcultural Turn: Some Reflections 10 Years on. *Journal of Youth Studies*, 5(5), 493-506. DOI: 10.1080/13676261.2011.559216.
- Blackman, S. (2014). Subculture Theory: An Historical and Contemporary Assessment of the Concept for Understanding Deviance. *Deviant Behavior*, 35(6), 496–512. <https://doi.org/10.1080/01639625.2013.859049>
- Chaney, D. (1999). Yaşam Tarzları. Dost Kitabevi Yayınları.
- Clarke, J., Hall, S., Jefferson, T. ve Roberts, B. (1993). *Subcultures, Cultures and Class. A theoretical Overview*. S. Hall ve T. Jefferson (Ed.). Resistance Through Rituals: Youth Subcultures in Post-War Britain (s. 9-74). London: Routledge.
- Clarke, G. (2007). *Defending Ski-jumpers: A Critique of Theories of Youth Sub-cultures*. A. Gray, J. Campbell, M. Erickson, S. Hanson ve H. Wood (Ed.). In CCCS Selected Working Papers (Vol:2) (ss.230-255). London: Routledge.
- Cohen, A., K. (1955). *A General Theory of Subcultures*. K. Gelder (Ed.). The Subcultures Reader (2005) (s. 50-59). London: Routledge.
- Cohen, P. (1972). *Subcultural Conflict and Working Class Community*. K. Gelder (Ed.). The Subcultures Reader (2005) (s. 86-93). London: Routledge.

- Çerezcioglu, A. B. (2014). Popüler Müzik Ve Gençlik Kültürü. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* , 182 (182) , 11-26 . <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsadergisi/issue/21492/230387>
- Doğan, İ. (2019). Bir Alt Kültür Olarak Ankara Yüksel Caddesi Gençliği. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)* , 26 (1) , 107-129 . DOI: 10.1501/Egifak_0000000502
- Featherstone, M. (2013). Postmodernizm ve Tüketim Kültürü. Mehmet Küçük. (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fiske, J. (2012). *Popüler Kültürü Anlamak*, S. İrvan (çev.) İstanbul, Parşömen Yayınları.
- Fuchs, C. (2016). *Sosyal medya: eleştirel bir giriş*. Ankara: Notabene Yayınları.
- Gladwell, M. (2010). Small change: why the revolution will not be tweeted. *The New Yorker*, *October* (4), 42–49. <https://www.newyorker.com/magazine/2010/10/04/small-change-malcolm-gladwell>
- Goffman, E. (2009). *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu*, Çev. Barış Cezar. Ankara: Metis Yayınları.
- Hall, S. (1999a). “İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulanın Geri Dönüşü.” *Medya, İktidar, İdeoloji*. M. Küçük (der.) içinde. Ankara: Bilim ve Sanat. 77-127
- Hall, S. (1999b). *Kültür, Medya ve İdeolojik Etki*.”*Medya, İktidar, İdeoloji*. M. Küçük (der.) içinde. Ankara: Ark. 199-245.
- Hall, S. ve Jefferson, T. (2006). *Resistance Through Rituals: Youth Subcultures in Post-war Britain*, London: Routledge
- Hebdige, D. (2019). *Alt Kültür: Tarzın Anlamı*. Çev. Sinan Nişancı. İstanbul: Babil Yayınları.
- Hesmondhalgh, D. (2005). *Subcultures, Scenes or Tribes? None of the Above*, *Journal of Youth Studies*, 8:1, 21-40, DOI: 10.1080/13676260500063652
- Kaymas, S. (2012). Egemene direniş olarak alt kültürü okumak: Alt kültür örüntüsü olarak Ankaralı şarkıcıları anlamlandırmaya dair bir deneme. *YDÜ Sosyal Bilimler Dergisi* , 5 (2), 177-211.
- McArthur, J., A. (2009). Digital Subculture. *Journal of Communication*

Inquiry. doi:10.1177/0196859908325676

Miles, S. (2000) *Youth lifestyles in a changing world*. Buckingham, UK: Open University Press.

Muggleton, D. (2002). *Inside Subculture: The Postmodern Meaning of Style*. Oxford: Berg.

Muggleton, D. ve Weinzierl, R. (2003). *The Post-subcultures Reader*. Oxford: Berg.

Özyurt, M. (2019). Çaycuma Bisiklet Topluluğu'nun Bir Altkültür Örneği Olarak İncelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Ana-bilim Dalı, Kültürel Çalışmalar ve Medya ABD.

Park, Robert E. (1915) 'The City: Suggestions for the Investigation of Human Behavior in the City Environment', *American Journal of Sociology* 20(5): 577-612.

Postman, N. (2010). *Televizyon: Öldüren eğlence: Gösteri çağında kamusal söylem*. (O. Akinhay, Çev.). Ayrıntı Yayınları

Roberts, D. (2015). Modified People: Indicators of a Body Modification Subculture in a Post-Subculture World. *Sociology*, 49(6), 1096–1112. doi:10.1177/0038038514554672

Şahin, M. (2007). Sanayi Toplumundan Sanayi Sonrası Topluma Farklılaşan Gençlik Hallerinin Sosyolojik Görünümü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 157-177. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/gopsbad/issue/48546/616328>

Torkelson, J. (2010). Life After (Straightedge) Subculture. *Qual Sociol*, 33, 257-274. DOI 10.1007/s11133-010-9153-1

Williams, P., J. (2011). *Subcultural Theory: Traditions and Concepts*. Cambridge: Polity Press.

Wheaton, B. (2007). After sport culture: Rethinking sport and post-subcultural theory. *Journal of Sport and Social Issues*, 31(3), 283–307. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1177/0193723507301049>

Wolfgang, M., ve Ferracuti, F. (2002). The Subculture of Violence: Towards and Integrated Theory in Criminology. Tavistock

Yaylagül L. (2021). *Kitle İletişim Kuramları*. Ankara: Dipnot Yayınları.

Yavuz Ş. (2015). *A Passionate Mood Of Masculinity: "modified Tofaş" Youth.Masculinities: A Journal of Identity and Culture*, 4, 70-104.

İnternet Kaynakları

Gill, J. (2017). The death of subculture part 5: the role of the media and the internet. Plus: generational conflict and body modification. Erişim adresi: <https://www.further.co.uk/blog/the-death-of-subculture-part-5-the-role-of-the-media-and-the-internet-plus-generational-conflict-and-body-modification/> (Erişim Tar: 25 Mayıs 2021)

Han, B. C. (2019). *Hiper Kültür, Zaman ve Mekân Algısını Tehdit Ediyor*. <https://www.cins.com.tr/2019/11/byung-chul-han-hiper-kultur-zaman-ve-mekan-algisini-tehdit-ediyor/> (Erişim Tar: 5 Haziran 2021)

Petridis, A. (2014). *Youth subcultures: what are they now?* <https://www.theguardian.com/culture/2014/mar/20/youth-subcultures-where-have-they-gone> (Erişim Tar: 25 Haz 2021)

Turnau, T. (2014). *Postmodernism and the Question of Identity*, <http://www.bethinking.org/human-life/postmodernism-andthe-question-of-identity>. (Erişim Tar: 10 Temmuz 2021)

KAYNAKÇA

- Abercrombie, N. (1988). *Class, Structure and Knowledge* (3. Baskı, Sayı 1966). Penguin Group.
- Akşit, B. (2012). *Türkiye’de Dindarlık*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Altınıyıldız, N. (2013). İmparatorlukla Cumhuriyet Arasındaki Eşikte Siyaset ve Mimarlık: Eskiye Muhafaza/Yeniye İnşa. A. Çiğdem (ed.). *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce “Muhafazakarlık” içinde* (s. 736). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Atikkan, Z. (2011). *Blogdan al haberi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ayata, S. (2020. 1. Eylül). Genç kesimde modernlik ve laiklik, dindarlık ve muhafazakarlığın önüne geçti; muhafazakar alanda İslamcılık gerilerken milliyetçilik öne çıkıyor. T24. Erişim adresi: <https://t24.com.tr/>
- Bayram, K. A. (2015). *Siyasi İdeolojiler*. Ankara: Liberte Yayın Grubu.
- Beneton, P. (2016). *Muhafazakarlık*. Cüneyt Akalın. (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bennett, A. (2011). The post-subcultural turn: Some reflections 10 years on. *Journal of Youth Studies*. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1080/13676261.2011.559216>
- Bora, T. (2015). *Türk Sağının Üç Hali Milliyetçilik, Muhafazakarlık, İslamcılık*. İstanbul: Birikim Yayınları.
- Brake, M. (2003). *Comparative youth culture The Sociology of Youth Cultures and Youth Subcultures in America, Britain and Canada*. Routledge. Erişim adresi: <http://library.lol/main/67DB9722CA-17E65803923E78D399C413>.
- Corte, U. (2012). *Subcultures and small groups*. PhD Proposal, 1, 98. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>
- Çayır, K. (2013). “İslamcı Bir Sivil Toplum Örgütü: Gökkuşuğu İstanbul Kadın Platformu”. *İslamın Kamusal Yüzleri. N. Göle (Yay. haz.)*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Demirci, K. (2015). Gösterileşen Şehir, Çağırın Yaşam Tarzları ve Gizlenen Sınıfsal Farklılık. *kültürveiletişim*, 35, 80–105. Erişim adresi: <https://www.academia.edu>.

- Dijk, V. J. (2018). Ağ Toplumu. Özlem Sakin. (çev.). İstanbul: Kafka.
- Dubiel, H. (2013). Yeni Muhafazakarlık Nedir? Erol Özbek. (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Eagleton, T. (2019). Kültür. Berrak Göçer. (çev.). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Ekinci, Y. (2016). Yeni-Muhafazakarlığa Karşı Devrimci Muhafazakarlık. A. Çağlar Deniz (Yay. haz.). *Öteki Muhafazakarlık*. Ankara: Phoenix.
- Erkilet, A. (2012). Mahremiyetin Dönüşümü: Değer, Taklit ve Gösteriş Tüketimi Bağlamında “İslami” Moda Dergileri. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 27–40. Erişim adresi: <http://bireyve-toplumdergisi.com>
- Ewen, S. (2001). Captains of Consciousness. Advertising and the Social Roots of the Consumer Culture [25th Anniversary Edition-Basic-Books, 2001] (25. Baskı). Erişim tarihi: <http://library.lol/main/377CFF95CAF40EA1E6C32B8C36CA54C2>.
- Fuchs, C. (2016). Sosyal Medya, Eleştirel Bir Giriş. İlker Kalaycı & Diyar Saraçoğlu. (çev.). Ankara: NotaBene Yayınları.
- Göle, N. (2012). Seküler ve Dinsel: Aşınan Sınırlar. İstanbul: Metis Yayınları.
- Göle, N. (2013). *İslamın Yeni Kamusal Yüzleri*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gürbilek, N. (2016). Vitrinde Yaşamak “1980’lerin Kültürel İklimi.” İstanbul: Metis Yayınları.
- Hall, S., Jefferson, T. & Clarke, J., & Roberts, B. (2003). Subcultures, Cultures and Class: A Theoretical Overview. İçinde Resistance through rituals : youth subcultures in post-war Britain. S. Hall & T. Jefferson. (Yay. Haz.). Erişim adresi: <http://library.lol/main/CBB-34F928AEE3FDA232668C140B94B6A>
- Hall, S. (2014). İdeoloji ve İletişim Kuramı. Süleyman İrvan (Der.). Medya Kültür Siyaset içinde. Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- Hebdige, D. (2019). Altkültür: Tarzın Anlamı. Sinan Nişancı ve İsmat Gülseçgin. (yay. haz.). İstanbul: Urzeni Yayınevi.

- Heywood, A. (2015). *Siyasi İdeolojiler*. Ahmet Kemal Bayram, Özgür Tüfekçi, Hüsamettin İnanç, Şeyma Akın, Buğra Kalkan (Çev.). Ankara: Adres Yayınları.
- Hodkinson, P. (2016). Youth cultures and the rest of life: subcultures, post-subcultures and beyond. *Journal of Youth Studies*. 5, 629-645. <https://doi.org/10.1080/13676261.2015.1098778>.
- Gasset, J. O. (2010). *Kitlelerin Ayaklanması*. Neyyire Gül Işık. (çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>
- İsmail, S. (2004). *Being Muslim : Islam , Islamism and*. Cambridge University Press. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.2004.00138.x>
- Jeanniere, A. (1992). *Modernite Nedir? Birikim Dergisi*. 40. 79-80
- Jenks, C. (2005). *Altkültür*. Nihal Demirkol (çev). İstanbul: Ayrıntı yayınları. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>
- Kırlı, D. (2016). “Kadim”in Restitüsyonu ve “Kutsal”ın Restorasyonu. A. Çağlar Deniz. (Yay. haz.), *Öteki Muhafazakarlık içinde*. Ankara: Phoenix.
- Lovink, G. (2017). *Sosyal Medyanın Dipsiz Kuyusu*. Deniz Esen.(çev.). İstanbul: Otonom Yayıncılık.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Osman Akınhay & Deniz Kömürçü. (Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat.
- McArthur, J. A. (2009). Digital Subculture. *Journal of Communication Inquiry*, 33(1), 58–70. erişim adresi: <https://doi.org/10.1177/0196859908325676>
- Muggleton, D. (2002). *Inside Subculture*. Ney Work: Oxford. Erişim adresi: https://is.muni.cz/el/phil/jaro2016/IM090/um/muggleton_Post-modern_meaning_of_style.pdf.
- Neyzi, L. (2005). The Construction of “Youth” in Public Discourse in Turkey A Generational Approach. B. Jorgen Simonsen (Ed.). ss. 107-115. Aarhus University Press. Erişim adresi: <http://library.lol/main/D695FFA379DF204E3A1B9DE388A634AC>.
- Nisbet, R. (2014). *Muhafazakarlık “Düş ve Gerçek”*. Kudret Bülbül ve M. Fatih Serenli. (Çev.). Ankara: Kadim Yayınları.

- Özipek, B. B. (2017). Muhafazakarlık Akıl, Toplum, Siyaset, Ankara: Liberte Yayın Grubu.
- Palabıyık, A. (2011). Bourdieu, Pierre Habitus, Sosyolojisinde “ Sermaye, “ Ve “, “ Üzerine, Alan “. 61–62, 121–141. Erişim adresi: <http://www.libertedownload.com>.
- Robards, B. ve Bennett, A. (2011). Mytribe: Post-subcultural manifestations of belonging on social network sites. *Sociology*, 45(2), 303–317. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1177/0038038510394025>
- Robins, K. (2013). *İmaj*. Nurçay Türkoğlu. (Çev.). İstanbul. Ayrıntı Yayınları.
- Rocamora, A. (2011). Personal fashion blogs: Screens and mirrors in digital self-portraits. *Fashion Theory - Journal of Dress Body and Culture*, 15(4), 407–424. Erişim adresi: <https://sci-hub.do/10.2752/175174111X13115179149794> .
- Sarıbay, Y. A. (2014). Postmodernite Sivil Toplum ve İslam. İstanbul. Sentez.
- Sim, M. A. (2017). Unveiling The Secret Stories: Conservative Female Blogosphere in Turkey. *Galatasaray Üniversitesi İleti-ş-im Dergisi*, 26, 39–39. Erişim adresi: <https://doi.org/10.16878/gsuilet.324191>
- Şahin, M. C. (2007). Sanayi Toplumundan Sanayi Sonrası Topluma Farklılaşan Gençlik Hallerinin Sosyolojik Görünümü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi.*, 2, 157–177. Erişim adresi: <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423881538.pdf>
- Torkelson, J. (2016). ©*LIFE AFTER SUBCULTURE* [New Jersey Eyalet Üniversitesi]. Erişim adresi: <https://rucore.libraries.rutgers.edu>
- Twenge, M. J. (2013). Ben Nesli. Esra Öztürk. (Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Wheaton, B. (2007). After sport culture: Rethinking sport and post-subcultural theory. *Journal of Sport and Social Issues*, 31(3), 283–307. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1177/0193723507301049>
- Williams, J. P. (2006). Authentic Identities. Straightedge Subculture, Music, and the Internet. *Journal of Contemporary Ethnography*. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1177/0891241605285100>

- Williams, J. P. (2018). Subculture's Not Dead! Checking the Pulse of Subculture Studies through a Review of 'Subcultures, Popular Music and Political Change' and 'Youth Cultures and Subcultures: Australian Perspectives'. *Young*, 27(1), 89–105. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1177/1103308818761271>
- Yaman, M. Ö. (2012). Gençlerin Toplumsal Davranış ve Yönelimleri: İstanbul'da "Apaçi" Altkültür Grupları Üzerine Nitel Bir Çalışma. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Doktora Tezi).
- Yaman, M. Ö. (2013). Türkiye'de Gençlik Sosyolojisi Çalışmalarına Dair Bibliyografik Bir Değerlendirme. *Alternatif Politika*. 5 (2). 114-138. Erişim adresi: <http://alternatifpolitika.com/site/dosyalar/arsiv/14-Eylul-2013/1omermiracyaman.pdf>
- Yeşil Topuklar. (2015, Ekim 20). Yeni Şafak. Erişim adresi: <https://www.yenisafak.com/hayat/yesil-topuklar>
- Yıldırım, Ali; Şimşek, H. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yücedağ, İ. ve Çetin, A. (2015). Politik Aktör Olarak 1960' lar Türkiye Gençliği ve Toplumsal Profili. *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*. 7(1). 1-15. Erişim adresi: <https://www.esarkiyat.com/blank-2>
- Yücel, H. ve Lüküslü, D. (2013). 2000'li Yıllar Üzerinden Gençliği Okumak. Demet Lüküslü ve Hakan Yücel (Der.). *Gençlik Halleri 2000 'li Yıllar Türkiye'sinde Genç Olmak içinde*. (s. 9-24) Ankara: Efil Yayınevi.

KAYNAKÇA

- Adams, M. and Raisborough, J. (2008). What can sociology say about Fair Trade?: Class, reflexivity and ethical consumption. *Sociology*, 42(6), 1165–1182. doi:10.1177/0038038508096939
- Adorno, T. W. ve Horkheimer, M. (2014). *Aydınlanmanın diyalektiği*. İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Akarçay, E. (2014). Kah kahvehane kah cafe: küreselleşen eskişehir’de kahve tüketimi üzerine kuramsal bir giriş. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 2, 181–202.
- Akkaya, Ö. Ö. (2019). *Küreselleşme sürecinde sosyalleşme aracı olarak 3. dalga kahveciler ve tasarım kültürü*. (Yüksek Lisans Tezi), Erişim adresi: <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/8720>
- Aral, H. (2018). *Bir alt kültür olarak graffiti ve sokak sanatının hakim kültürlerle iletişimi: Atina örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aslan, H. (2014). Bireyin popüler multimedya bağlantılarında, estetik tüketim ve estetik kültürlenme. *The Journal of International Social Research*, 7(34), 594–607.
- Ayöz, S. (2018). *Coffee is the new wine: an ethnographic study of third wave coffee in Ankara*. (Doktora Tezi) Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=8nZ6DprZTxy-jarQpndb_9Q&no=54BYYMR-ILPDKrYwyO10bQ
- Ayan, G. (2016). *Tüketim kültürü bağlamında kimlik inşasının sosyal medyada kullanımı: Instagram örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi. Ankara.
- Başlar, G. (2013). *Yeni medyanın gelişimi ve dijitalleşen kapitalizm. XV. Akademik Bilişim Konferansında sunulan bildiri*. Akdeniz Üniversitesi, Antalya, Erişim adresi: <https://ab.org.tr/ab13/kitap/eski/247.pdf>
- Steven, B. and Kellner D. (2001). *The postmodern adventure*. New York and London: Guilford Press and Routledge.
- Biçer S. ve Ertan T. (2017). Arafta kalan gençlik: arsız bela hayranları üzerine etnografik bir çalışma. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri*

Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi, 25(3). 96-119. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/kurgu/issue/59640>

- Bilge, E. (2010). *Evliya Çelebi'den hareketle kahvehanelerden cafelere dönüşüm*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Birol, M. ve Bakır, Z. N. (2019). Instagram fenomenlerinin paylaşımları üzerinden gösterebilimsel bir inceleme. *The Journal of International Scientific Researches*. 4(2), 195–221.
- Boaventura, P. S. M., Abdalla, C. C., Araujo, C. L., & Arakelian, J. S. (2018). Value co-creation in the specialty coffee value chain: the third-wave coffee movement. *Revista de Administração de Empresas*, 58(3), 254-266.
- Çelik, A. (2020). *Tüketim toplumunda dijitalleşen gösteri ve gösterişçilik alanı olarak instagram*. (Yüksek Lisans Tezi) Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Wvj7J7WF-kO77NGlvZQ9RVQ&no=IAzmS2S57mGcc71ybF1YPQ>
- Jenks, C. (2007). *Alt kültür: toplumsalın parçalanışı*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Clark, M. and Melancon, J. (2013). The influence of social media investment on relational outcomes: a relationship marketing perspective. *International Journal of Marketing Studies*, 5(4). doi:10.5539/ijms.v5n4p132
- Değerli, A. ve Değerli, B. (2019). Aydınlanma çağının içeceği kahveden postmodern dönemin küresel tüketim aktörü kahveye bir yolculuk: Londra örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 239–269. doi:10.19145/e-gifder.434752
- Dinçer İ. F., Gedik S. ve Güzel, Ö. S. (2016). New approach in gastronomy: third wave coffee. *Journal of International Social Research*, 9(45), 811–811. doi:10.17719/jisr.20164520657
- Fischer, E. F. (2019). Quality and inequality: creating value worlds with third wave coffee. *Socio-Economic Review*, 0(0), 1–21. doi:10.1093/ser/mwz044
- Fuchs, C. (2016). *Sosyal medya: eleştirel bir giriş*. Ankara: Notabene Yayınları.
- Garrett, D. (2004). Youth cultures and and subcultures. Roche, J., Tucker

- S., Flynn, R. Thomson, R. (Ed.), *Youth in Society* içinde (ss. 145–153). London: Sage Publications.
- Gladwell, M. (2010). Small change: why the revolution will not be tweeted. *The New Yorker*, October (4), 42–49. <https://www.newyorker.com/magazine/2010/10/04/small-change-malcolm-gladwell>
- Gürsoy, D. (2005). *Sohbetin bahanesi kahve*. İstanbul: Oğlak Yayıncılık.
- Hämäläinen, M. (2018). *Better coffee ? the intertwining of ethics and quality in the third-wave coffee subculture*. (Yüksek Lisans Tezi, Helsinki Üniversitesi) Erişim adresi: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/296483/Hamalainen_Mirja_Pro_gradu_2018.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Haviland, W. A. (2008). *Kültürel antropoloji*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Hebidge, D. (2004). *Alt kültür: tarzın anlamı*. İstanbul: Babil Yayınları. doi:10.1017/CBO9781107415324.004
- Tıgılı, İ. T. (2019). *Neo subcultures in the network society: the case of RKOT on Instagram*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Doğan, İ. (1994). Bir alt kültür olarak yüksel caddesi gençliği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 26(1), 107–129.
- Kabaş, B. (2012). *Karşı-kültürlerin popülerleşmesi sürecinde gençlik alt kültürlerinin rolü*. (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Kjeldgaard, D., Hemetsberg, A., Pichler, L., Luomola, H., Mastrangelo, D., Östberg, J. & Pecoraro, M. (2011). Revisiting the euroconsumer: transnational history of european coffee consumption. *Association for Consumer Research*. 9, 367–372. Erişim adresi: <http://www.acrwebsite.org/volumes/1007111/eacr/vol9/E-09http://www.copyright.com/>
- Kurt, A. (2016). Tüketim toplumunda kusursuzlaş (tır) ma ayinlerinin kurbanı olarak beden. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4), 1301-1319.
- Lin, E. Y. (2012). Starbucks as the third place: glimpses into Taiwan's consumer culture and lifestyles. *Journal of International Consumer Marketing*, 24(1–2), 119–128. doi:10.1080/08961530.2012.650142

- Manzo, J. (2015). "Third-wave" coffeehouses as venues for sociality: On encounters between employees and customers. *Qualitative Report*, 20(6), 746–761.
- Özdemir, M. E. (2019). *Gündelik yaşamda nesnelere gösterge değeri üzerinden değişen tüketim alışkanlıkları: instagram örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Özmen, Ş. Y. (2011). *Çevre iletişimi: çevre haberlerinin yapısal analizi ve okuyucu farkındalığı*. (Doktora Tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Ritzer, G. (2016). *Toplumun McDonaldlaşması*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Rose, G. (2014). On the relation between "visual research methods" and contemporary visual culture. *Sociological Review*, 62(1), 24–46. doi:10.1111/1467-954X.12109
- Sarup, M. (1993). *An introductory guide to post-structuralism and postmodernism*. England: Harvester Wheatsheaf.
- Standage, T. (2019). *Altı bardakta dünya tarihi*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Stevensen, N. (2008). *Medya kültürleri, sosyal teori ve kitle iletişimi*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Tofler, A. (1980). *The third wave*. New York: Bantam Books.
- Tolga, B. (2018). *Bunchum*. İstanbul: Librum Kitap.
- Torz, J. and Macatonia, S. (2016). *Real fresh coffee: how to source, roast, grind and brew your own perfect cup*. Londra: Pavilion.
- Tüzün, A. (2018). *Tüketicilerin butik kahve dükkanlarını tercih etme nedenleri: ankara ilinde bir araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi) Erişim adresi: <http://earsiv.batman.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12402/1890/512207.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Uluç, G. ve Yarcı, A. (2017). Sosyal medya kültürü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (52), 88–102.
- Ward, S. D. (2015). *Kafeist manifesto*. İstanbul: Altıkırkbeş Yayınevi.
- Yaman, Ö. M. (2010). Gençlerin toplumsal davranış ve yönelimleri: İstanbul'da "apaçi" alt kültür grupları üzerine nitel bir çalışma. (Dok-

tora Tezi). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

İNTERNET KAYNAKLARI:

Espresso Bazlı Kahve Çeşitleri. (2019, 24 Nisan). Espressonun 7 hali [Blog] Erişim adresi: <https://www.kahve.com/blog/icerik/espressonun-7-hali>

Can, F. (t.y.). Spotify genel kullanıcı sayısını açıkladı. Erişim adresi: <https://hwp.com.tr/spotify-toplam-kullanici-sayisini-acikladi-127982>

CNN Türk. (t.y.). İstanbul'da dünyanın ilk "Breaking Bad" temalı kafesi. Erişim adresi: <https://www.cnnturk.com/haber/turkiye/istanbul-da-breaking-bad-temali-kafe>

Coffee Department Instagram Hesabı. (2020-a, 3 Temmuz). Erişim adresi: <https://www.instagram.com/p/CCK4GxWgOu4/>

Coffee Department Instagram Hesabı. (2020-b, 3 Haziran). Erişim adresi: <https://www.instagram.com/p/CA-EFRNngpkM/>

Cup of Joy Instagram Hesabı. (2020, 12 Haziran.). Erişim adresi: www.instagram.com/p/CBU0UMTg38D/

Çakır, Seda, Z. (2017). Kahvenin gerçek hatırı "üçüncü nesil kahve ve adil ticaret". Erişim adresi: <http://www.galaksidebirgun.com/kahvenin-gercek-hatiri-ucuncu-nesil-kahve-ve-adil-ticaret/>

Ekşi Şeyler. (2018, 05 Ekim). Bir, iki, üç derken günümüze kadar uzanan kahve dalgası akımlarının kısa tarihleri. Erişim adresi: <https://seyler.eksisozluk.com/bir-iki-uc-derken-gunumuze-kadar-uzanan-kahve-dalgasi-akimlarinin-kisa-tarihleri>

Gökdağ, R. (2019). Londra'nın kahvehaneleri modern dünyayı şekillendiren mekanlardı. Erişim adresi: <https://www.kahve.com/londra-nin-kahvehaneleri-23834/>

Gill, J. (2017, 24 Kasım). The death of subculture part 5: the role of the media and the internet. Plus: generational conflict and body modification. Erişim adresi: <https://www.further.co.uk/blog/the-death-of-subculture-part-5-the-role-of-the-media-and-the-internet-plus-generational-conflict-and-body-modification/>

GZT (2017). Ticarete yeni düzen : adil ticaret. Erişim adresi: <https://www.gzt.com/jurnalist/ticarete-yeni-duzen-adil-ticaret-fairtra->

de-2596711

- Kahve.com (t.y.). Dünya genelinde 2.25 milyar fincan kahve içiyoruz. Erişim adresi: <https://www.kahve.com/dunya-genelinde-gunde-225-milyar-fincan-kahve-iciyoruz-23137/#:~:text=Kahvenin dünyada en çok tercih,milyar fincan kahve içildiğini vurguladı.>
- Kronotrop Instagram Hesabı. (2019, 2 Aralık). Erişim adresi: <https://www.instagram.com/p/B5kialGFWDf/>
- Kronotrop Instagram Hesabı. (2020, 13 Ocak). Erişim adresi: <https://www.instagram.com/p/B7Qq26sjNCl/>
- Kronotrop Web Sitesi. (t.y.). Sürdürülebilir kahve hakkında. Erişim adresi: <https://www.kronotrop.com.tr/tr/kahve-hakkinda>
- Maryam, M. (2020, 16 Şubat). 10 Instagram stats every marketer should know in 2020. [Blog Yazısı]. Erişim adresi: <https://www.oberlo.com/blog/instagram-stats-every-marketer-should-know%0D>
- Morozov, E. (2009). The brave new world of slactivism. Erişim adresi: <https://foreignpolicy.com/2009/05/19/the-brave-new-world-of-slactivism/>
- Milör, V. (2015). Üçüncü dalga kahve akımı ve Türkiye. Erişim adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/vedat-milor/ucuncu-dalga-kahve-akimi-ve-turkiye-40010949>
- Murat, N. (2015). Starbucks hakkında daha önce duymadığımız 10 ilginç gerçek. Erişim adresi: <https://pazarlamasyon.com/starbucks-hakkinda-daha-once-duymadiginiz-10-ilginc-gercek/>
- Petra Roasting Co. (t.y.). Yaklaşımımız. Erişim adresi: <https://www.petra-coffee.com/pages/yaklasimimiz-1>
- Petra Roasting Co. Instagram Hesabı. (2020, 1 Şubat). Erişim adresi: <https://www.instagram.com/p/B8BXcDwIELW/>
- Saçılık, İ. (2016). Üçüncü dalga kahve ve öncesi. [Blog Yazısı]. Erişim adresi: <https://www.1001kahve.com/kahve-blog-yazi/ucuncu-dalga-kahve>
- Specialty Coffee Association. (t.y.). Erişim adresi: <http://www.scaturkey.com/>
- Üçhisarlı, C. (2017), Üçüncü dalga kahve anlayışının yansımaları. Erişim

adresi: <https://pazarlamasyon.com/ucuncu-dalga-kahve-anlayisinin-yansimalari/>

Walters Coffee Roastery. (t.y.) Hikayemiz. Erişim adresi: <https://walterscoffee.com/sayfa/hikayemiz/2>

Wikipedia. (t.y.). Erişim adresi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Spotify>

Yeni İş Fikirleri. (2017). Starbucks'ın başarı öyküsü. Erişim adresi: <http://www.yeniisfikirleri.net/starbucksin-basari-oykusu/>

KAYNAKÇA

- Ahmed, S. I. (2019). *Memes : in Trending Issues*. University of Chittagong, Department of Communication and Journalism.Thesis, Banglades.
- Aktaş, Y. (2012). *Mizah Dergilerinde Gençlik Alt Kültürlerinin Temsili: Uykusuz Dergisi*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Gazetecilik Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Aral, H. (2018). *Bir Alt Kültür Olarak Grafiti & Sokak Sanatının Hakim Kültürle İletişimi: Atina Örneği*. Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Barthes, R. (1997). *Göstergebilimsel Serüven*. Sema Rifat (Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Baudrillard, J. (2005). *Tüketim Toplumu*. Ferda Keskin-Nilgün Tural (Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bircan, U. (2015). Roland Barthes ve Göstergebilim. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 26(2), 17–41.
- Bruns, G. L. (2014). Simon Critchley : On Humour. *Journal of the British Society for Phenomenology*, 34(1), 109–101. <https://doi.org/10.1080/00071773.2003.11007405>
- Cantek, L. (2002). *Türkiye’de Çizgi Roman*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Chen, C. (2012). The Creation and Meaning of Internet Memes in4chan: Populer Internet Culture in the Age of Online Digital Reproduction. *Habitus*, 6(19).
- Çömez Polat, F., ve Kaya, E. (2017). Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü e-Dergi*, 1(1), 38–48.
- Crowe, N. ve Hoskins, K. (2019). Researching Transgression: Ana as a Youth Subculture in the Age of Digital Ethnography. *Societies Journal Mdpi*, 9(3), 1–12.
- Demirel, G. (2016). Duvardan Dijital’e Evrilen Mizah. *Genç Akademisyenler Kültür Kongresi, Somut Olmayan Kültürel Miras ve Mizah*, 190–201.

- Dennett, D. C. (1990). Memes and the Exploitation of Imagination. *Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 48(2), 127–135.
- Dinç, M. (2019). *Kemal Sunal Filmlerinde Folklor ve Mizah*. İstanbul: Hi-perlink Yayınları.
- Doğanay, Ü., ve Çoban Keneş, H. (2016). Yazılı Basında Suriyeli “Mülteciler”: Ayrımcı Söylemlerin Rasyonel ve Duygusal Gerekçelerinin İnşası. *Mülkiye Dergisi*, 40(1), 143–184.
- Drakett, J., Bridgette, R., Day, K., Milnes, K., (2018). Old jokes, new media -online sexism and constructions of gender in internet memes. *Feminism and Psychology*, 28(1), 109–127. <https://doi.org/10.1177/0959353517727560>
- Driessen, H. (2004). *Jokes and Joking*, In. J. B. Smeler, P.B. Baltes (Ed.), *International Encyclopedia of The Social And Behavioral Sciences*. Amsterdam, Newyork: Elsevier Science.
- Efe, F. Y. (2020). *Siyahi İletişimde Mizahın Kullanımı: Capsler*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hakla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Erdoğan, İ. (2014). *Medya Teori ve Araştırmaları*. Ankara: Erk Yayınları.
- Escarpit, R. (2016). *Mizah*. Mehmet Yalçın (Çev.) Ankara: İmge Yayınları.
- Featherstone, M. (2013). *Postmodernizm ve Tüketim Kültürü*. Mehmet Küçük (Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fiske, J. (2017). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Süleyman İrvan (Çev.) Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- Fırat, T. E. (2018). *Postmodern Çağda Temsil Krizi ve Mizahın Dönüşümü: Siyasal Caps Kültürünün Analizi*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Erzurum.
- Fırat, T. E. (2019). Postmodern Bağlamda Parodi , İroni ve Absürd’ ün Zayıf Örneğinde Yeniden Üretimine İlişkin Bir İçerik Analizi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(2), 426–438.
- Göçer, B. (2017). *Sosyal Medyada Yeni Görsel Dil: Capsler*. Gazi Üniversitesi Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- Güneri, C. (2008). *Sanat Alanı olarak Mizah: Sanat, Mizah, Karikatür İlişkisi ve Türkiye'den Üç Örnek*. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Malatya.
- Güngör, N. (2018). *İletişim Kuramlar Yaklaşımlar*. Ankara: Sıyasal Kitabevi.
- Hebdige, D. (2004). *Alt Kültür Tarzın Anlamı*. Sinan Nişancı (Çev.) İstanbul: Babil Yayınları.
- Hirsch, G. (2017). Humor appreciation in the digital era. *Elsevier Journal*, 197, 1–18. Tarihinde adresinden erişildi <http://dx.doi.org/10.1016/j.lingua.2017.06.016>
- Howe, N., E. (2002). The Origin Of Humor. *Medical Hypotheses*, 59(3), 252–254.
- İlteş Gülşen, M. (2019). Türkiye'de Yaşayan Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Vergi Adaleti Üzerindeki Etkileri. *Uluslararası Afro-Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 184–195.
- Jenkins, H. (2006). *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. Newyork: NYU Press.
- Jenks, C. (2007). *Alt kültür Toplumsalın Parçalanışı*. Nihal Demirkol (Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- John, C. (2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (M. Bütün ve D. Selçuk Beşir, Ed.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Karataş, Ş., ve Binark, M. (2016). Yeni Medyada Yaratıcı Kültür: Troller ve Ürünleri 'Caps'ler. *TRT Akademi*, 1(2), 426–448. Tarihinde adresinden erişildi <https://dergipark.org.tr/en/pub/trta/issue/23620/252128>
- Keçe, C. (2019). *Medyada Siyasi Mizahın Dönüşümü: Sosyal Medyada Yer Alan Capsler Üzerine Bir Analiz*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Kırık, A. M., ve Saltık, R. (2017). Sosyal Medyanın Dijital Mizahı: İnternet Meme / Caps. *Atatürk İletişim Dergisi*, 2, 99–118.
- Kızıltepe, F. (2019). *Çevrimiçi Trol Davranış Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Trol Davranışlarına Yönelik Farkındalığın İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Tek-

- nolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Koestler, A. (1997). *Mizah Yaratma Eylemi*. Sevinç Kabakçıoğlu- Özcan Kabakçıoğlu (Çev.) İstanbul: İris Yayınları.
- Konyar, H. (2010). Popüler Kültürde Hegemonik Anlamaların Üretilmesinde Gençlik Altkültürlerinin Önemi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 55–75.
- Kullar, U., ve İnci, S. (2015). *İnci Caps Kutsal Mizah Kırbacı*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Kuş, O. (2016a). Dijital Nefret Söylemini Anlamak: Suriyeli Mülteci Krizi Örnek Olayı Bağlamında Bbc World Service Facebook Sayfasına Gelen Yorumların Metin Madenciliği Tekniği İle Analizi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (2), 97–121. <https://doi.org/10.17064/iuifd.289373>
- Listiyaningsih, F., Rukmini, D., ve Sutopo, D. (2020). Digital Literacy via Readers' Responses towards Humor Presented in 9GAG Memes, *English Education Journal*, 10(2), 214–224.
- Martin, R. A. (1998). Approaches to the sense of humor: A historical review. *The sense of humor: Explorations of a personality characteristic*, (1972), 15–60.
- Milner, R. M. (2013). Pop Polyvocality: Internet Memes, Public Participation, and the Occupy Wall Street Movement. *International Journal of Communication*, 7, 2357–2390.
- Mutlu, P., Mısırlı, Y., Kahveci, M., Akyol, E., Erol, E., Gümüşcan, İ., Salman, C. (2018). Suriyeli Göçmen İşçilerin İstanbul Ölçeğinde Tekstil Sektörü Emek Piyasasına Eklemlenmeleri ve Etkileri. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 1, 69–92.
- Ölçekci, H. (2016). Türkiye’de Milliyetçi Mizah Örneği: Çaylak Dergisi. *Humanities Sciences*, 11(3), 172–188.
- Oluk Ersümer, A. (2014). *Bir Alt Kültür Olarak Sinemada Kara Mizah*. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Sinema-Tv Anasanat Dalı Doktora Tezi, İzmir.
- Öngören, F. (1998). *Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı ve Hicvi*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Özdemir, E. (2017). Suriyeli Mülteciler Krizinin Türkiye’ye Etkileri. *An-*

- kasam Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 114–140.
- Pruitt, R. (2015). *#BlackHumor: Cultural Exchange And Critique on Black Twitter*. Saint Louis University.
- Rençber, H., ve Arklan, Ü. (2018). Alternatif Medyada Farklı Bir Boyut: 4Chan.OrgÖrneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 9(22), 75–100.
- Rigel, N., Batuş, G., Yücedoğan, G., ve Çoban, B. (2005). *Kadife Karanlık 21. Yüzyıl İletişim Çağını Aydınlatan Kuramcılar*. İstanbul: Su Yayınevi.
- Shifman, L. (2007). Humor in the Age of Digital Reproduction: Continuity and Change in Internet-Based Comic Texts. *International Journal of Communication*, 1, 187–209.
- Shifman, L. (2012). An anatomy of a youtube meme. *New Media and Society*, 14(2), 187–203. <https://doi.org/10.1177/1461444811412160>
- Shifman, L. (2013). Memes in a digital world: Reconciling with a conceptual troublemaker. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 18(3), 362–377. <https://doi.org/10.1111/jcc4.12013>
- Sim, S. (2006). *Postmodern Düşüncenin Eleştirel Sözlüğü*. Ankara: Ebabil Yayınevi.
- Sipahioğlu, A. (1999). *Türk Grafik Mizahı 1923-1980*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Tabakçı, N. (2008). *Kültürlerarası İletişim Sürecinde Alt Kültürde Kimliğin Oluşumu (Türkiye'deki Karaçay Topluluğu Örneği)*. Selçuk Üniversitesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Araştırma Yöntemleri Bilim Dalı Doktora Tezi, Konya.
- Uzun, A. (2015). Günümüzün Sosyal ve Ekonomik Sorunu Olan Suriyelilerin Mülteci ve Ekonomi Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi, *Ankara Barosu Dergisi*, 1, 107-120.
- Warty, A. (2020). Perpetuating Misogyny and Patriarchy on Social Media through Memes. *Our Heritage*, 68(1), 1391–1398.
- Weber, A. (2009). *Nefret Söylemi El Kitabı*. Strazburg: Avrupa Konseyi Yayınları.

- Yanık, A. (2017). Sosyal Medyada Yükselen Nefret Söyleminin Temelleri. *Global Media Journal TR Edition*, 8(15), 364–383.
- Yardımcı, İ. (2010). Mizah Kavramı ve Sanattaki Yeri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 1–41.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yumrukuz, Ö. (2016). Jean Baudrillard’ın Simülasyon Kuramı Çerçevesinde Survivor Programı. *TRT Akademi 1(1)*, 88-111.
- Zinkanell, A. A. (2020). *Not sure if Funny Text I Want to Read or Elaborate Academic Diploma Thesis : Internet Memes as a Postmodern Communicative Medium*. Karl Franzens Universität Graz.

İnternet Kaynakları

- Şekil 1. <https://incicaps.com/incicaps/status/684381398870786048>, Erişim Tarihi: 18. 06. 2020
- Şekil 2. <https://incicaps.com/e/1269484>, Erişim Tarihi: 18. 06. 2020
- Şekil 3. <http://incicaps.com.tr/w/suriyeliler-uzayda/>, Erişim Tarihi: 18. 06. 2020
- Şekil 4. <http://www.incisozluk.com.tr/w/suriyeli-sempatizyan-vergi-dairesi>, Erişim Tarihi: 18. 06. 2020
- Şekil 5. <https://incicaps.com/incicaps/status/768754824427016192>, Erişim Tarihi: 18. 06. 2020
- Şekil 6. <https://incicaps.com/incicaps/status/740827697484599296>, Erişim Tarihi: 18. 06. 2020
- Milliyet.com. (2016). Florya Plajındaki Suriyeliler Sosyal Medyada Tartışma Yarattı. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/florya-plajindaki-suriyeliler-sosyal-medyada-tartisma-yaratti-2274668>, Erişim Tarihi: 15. 07. 2020

KAYNAKÇA

- Adorno, T. (2011). *Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Adorno, T. Horkheimer, M. (2010). *Aydınlanmanın Diyalektiği*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Akova, S. (2020). Kültürlerarası İletişim Bağlamında Ötekileştirme Olgusunun Dijital Taşyıcılığına Dair Netflix Dijital Televizyonu Üzerinden Bir Bakış: 13 Commandments (13 Emir) Dizisi Üzerinden Göstergibilimsel Analizi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi-International Journal of Society Researches*, 4479-4516.
- Aral, H. (2018). *Bir Alt kültür Olarak Grafiti & Sokak Sanatının Hâkim Kültürle İletişimi: Atina Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi) Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arpacı, M. (2016). Modernitenin Eşiğinde Toplumsal Cinsiyet Rejimi: Pastoral İktidar, Beden Politikaları ve Evlilik. *Doğu Batı Dergisi* sayı 63, 131-147.
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunları Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 231-274.
- Bauman, Z. (2010). *Sosyolojik Düşünmek*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2014). *Yasa Koyucuları ile Yorumcular*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Bayhan, V. (2016). *Beden Sosyolojisi ve Toplumsal Cinsiyet*. *Doğu Batı Dergisi* sayı 63, 147-165.
- Butler, J. (2019). *Cinsiyet Belası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Çam, Ş. (2008). *Medya Çalışmalarında İdeoloji Epistemolojik ve Metodolojik Sorunlar*. Ankara: De Ki Basım Yayın Ltd. Şti.
- Demir, Ö. & Acar, M. (1993). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Demiral, A. (2017). *Biyoiktidar Bağlamında: Toplumsal Cinsiyet, Queer Teori ve Sanatsal Yansımaları*. (Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu) Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Direk, Z. (2012). *Queer Kuram ve Cinsiyet Farklılığı*. *Cinsiyet Muamması*

- Türkiye’de Queer Kültür ve Muhalefet (Yayına hazırlayanlar: Cüneyt Çakırlar & Serkan Delice). İstanbul: Metis Yayınları.
- Doğan, İ. (1993). Bir Alt kültür Örneği Olarak Ankara Yüksel Caddesi Örneği. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi cilt 26 sayı 1, 107-129.
- Dökmen, Z.Y. (2015). Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Eliot, T. S. (1987). Kültür Üzerine Düşünceler. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Foucault, M. (2013). Cinselliğin Tarihi. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. & Sutton P.W. (2014). Sosyolojide Temel Kavramlar. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Giddens, A. (2000).
- Gökbel, Ç. (2018). Bir Popüler Kültür Masalı: Narcos Dizisine Eleştirel Bir Bakış. Süleyman Demirel Üniversitesi Dergisi, 62-86.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2018). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Güvenç, B. (1979). İnsan ve Kültür. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Hançerlioğlu O. (1993). Felsefe Ansiklopedisi Kavramlar ve Akımlar cilt-3. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Hebdige, D. (2004). Alt kültür Tarzın Anlamı. İstanbul: Babil yayınları.
- İmançer, Ç.E. (2018). Queer Teorinin İzinde Avrupalı Bir Türk: Ferzan Özpetek ve Sineması. (Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Jenks, C. (2007). Alt kültür Toplumsalın Parçalanışı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kabaş, B. (2012). Karşı-Kültürlerin Popülerleşmesi Sürecinde Gençlik Alt kültürlerinin Rolü. (Doktora Tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaplan, Elif. (2012). İdeolojik Göstergeler ve Anlam Aktarımı Bağlamında “Cennetin Krallığı” Filminin Çözümlemesi. (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Karaman, E. (2017). Roland Barthes ve Charles Sanders Peirce'in Göstergebilimsel Yaklaşımlarının Karşılaştırılması. İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi 34,25-36.
- Kırık, A. M. (2017). Yeni Medya Aracılığıyla Değişen İletişim Süreci: Sosyal Paylaşım Ağlarında Gençlerin Konumu. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Bilimleri Elektronik Dergisi, 230-261.
- Kızılcıkelik, S. (2013). Frankfurt Okulu. Ankara: Anı Yayınları.
- Meleke, C.N. (2016). Türkiye Sineması'nda LGBTİ bireylerinin Temsili ve Nefret Söylemi. (Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özlem, D. (2008). Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Raymond, W. (1993). Kültür. Ankara: İmge Kitapevi.
- Sancar, S. (1997). İdeolojinin Serüveni Yanlış bilinç ve Hegemonyadan Söyleme. Ankara: İmge Kitapevi.
- Sarı, Ü. & Sancaklı, P. (2020). Küyerelleşmenin Dijital Platformların İçerik Tanıtımına Etkisi: Netflix Örneği. Erciyes İletişim Dergisi cilt 7, 243-260.
- Şeker, H. (2015). Popüler Türk Sinemasında Hegomonik Erkeklik ve Eşcinsellik. (Yüksek Lisans Tezi) Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Tomlinson, J. (1999). Kültürel Emperyalizm. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Yaman, Ö. M. (2012). Gençlerin Toplumsal Davranış ve Yönelimleri: İstanbul'da "Apaçi" Alt kültür Grupları Üzerine Nitel Bir Çalışma. (Doktora Tezi) Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

İnternet Kaynakları

<https://www.netflix.com/tr/>

*Dijital Çağda
Öğretim Teknolojileri ile
Türkçe Eğitimi*

AHMET BENZER

EğİTİM
yayınevi

DİJİTAL ÇAĞDA ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ İLE TÜRKÇE EĞİTİMİ

Ahmet BENZER

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-14-0

4. Baskı, Ağustos 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

DİJİTAL ÇAĞDA ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ İLE TÜRKÇE EĞİTİMİ

Ahmet BENZER

432 s., 148x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-14-0

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Kaynakça

<http://www.discoveryeducation.com/free-puzzlemaker/> Erişim tarihi: 05.01.2019

[http://www.kadinyazilimci.com/wireframe-nedir-uygulama-
alanlarinelerdir/](http://www.kadinyazilimci.com/wireframe-nedir-uygulama-
alanlarinelerdir/) Erişim tarihi: 25.03.2017

[https://forum.donanimhaber.com/teaser-ve-trailer-in-
farkinedir--60353989](https://forum.donanimhaber.com/teaser-ve-trailer-in-
farkinedir--60353989) Erişim tarihi: 25.03.2017

<https://coggle.it/> Erişim tarihi: 05.01.2019

<https://www.mindomo.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019

<https://www.spiderscribe.net/> Erişim tarihi: 05.01.2019

<https://www.mindmeister.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019

<https://www.hpreveal.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019

<https://tr.padlet.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019

<https://www.tes.com/lessons> Erişim tarihi: 05.01.2019

<https://en.linoit.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019

<https://wordart.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019

<https://www.canva.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019

<https://www.makebeliefscomix.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019

[https://www.storyboardthat.com/tr/blog/e/öğretmek-esl-ile-
storyboardlar#:~:text=Storyboard%20That%2C%20herkesin%20
storyboard%20veya,için%20ücretsiz%20deneme%20sürümünü%20
kullanabilirsiniz.](https://www.storyboardthat.com/tr/blog/e/öğretmek-esl-ile-
storyboardlar#:~:text=Storyboard%20That%2C%20herkesin%20
storyboard%20veya,için%20ücretsiz%20deneme%20sürümünü%20
kullanabilirsiniz.) Erişim tarihi: 13.02.2021

<https://www.pixton.com/tr/> Erişim tarihi: 05.01.2019

<https://www.storyjumper.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019

<https://storybird.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019

<https://www.joomag.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019

<https://evernote.com/intl/tr/> Erişim tarihi: 05.01.2019

<https://trello.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019

<https://www.blogger.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019

<https://www.tumblr.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019
<https://quizizz.com/> Erişim tarihi: 18.02.2021
<https://kahoot.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019
<https://get.plickers.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019
<https://prezi.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019
<https://www.powtoon.com/home/?> Erişim tarihi: 05.01.2019
<https://app.edmodo.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019
<https://www.emaze.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019
<https://www.easel.ly/> Erişim tarihi: 05.01.2019
<https://www.visme.co/> Erişim tarihi: 05.01.2019
<https://piktochart.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019
<https://venngage.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019
<https://www.edmodo.com/?language=tr> Erişim tarihi: 05.01.2019
<https://www.classdojo.com/tr-tr/> Erişim tarihi: 05.01.2019
<https://www.remind.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019
<https://www.beyazpano.com/> Erişim tarihi: 05.01.2019
<http://www.karekod.org/> Erişim tarihi: 05.01.2019

DİJİTAL DÜNYADA HALKLA İLİŞKİLERİN DÖNÜŞÜMÜ

EDİTÖR

Dr. Yeliz KUŞAY

EĞİTİM
yayınevi

DİJİTAL DÜNYADA HALKLA İLİŞKİLERİN DÖNÜŞÜMÜ

Editör: Dr. Yeliz KUŞAY

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-44-6

1. Baskı, Şubat 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

DİJİTAL DÜNYADA HALKLA İLİŞKİLERİN DÖNÜŞÜMÜ

Editör: Dr. Yeliz KUŞAY

472 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-44-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Kaynakça

Kitaplar

- Grunig, J. E. ve Grunig, L. A (2005). Halkla İlişkiler ve İletişim Modelleri, içinde Grunig, J. E. Halkla İlişkiler ve İletişim Yönetiminde Mükemmellik, 308-315, İstanbul: Rota Yayınları.
- Güçdemir, Y. (2010). Sanal Ortamda Halkla İlişkiler Bir Halkla İlişkiler Perspektifi, İstanbul: Derin Yayınları.
- Okay, A ve Okay, A. (2001). Halkla İlişkiler Kavram, Strateji ve Uygulamaları, İstanbul: Der Yayınları.
- Özgen, E. (2019). Paydaş Yönetimi ve İletişim (edt.) Çisil sohodol Bir ve İdil karademirlidağ Suher, Kurumsal İletişim, 95-120, İstanbul: The Kitap.
- Özgül Kılanç. R. (2014). Halkla İlişkiler Ve Etkinlik Yönetimi, İstanbul: Kriter Yayınları.

Makaleler

- Avery, E., Lariscy, R. & Sweetser, K. D. (2010). Social media and shared – ordivergent- uses? A coorientation analysis of Public relations practitioners and journalists. International Journal of Strategic Communication, 4(3), 189-205.
- Kılınç, Ö., & Bayçu, S. (2018). Halkla İlişkiler Uygulayıcıları ve Gazeteciler Arasındaki İlişki: Uygulayıcılar Üzerine Bir Araştırma. Global Media Journal: Turkish Edition, 8(16), 240–255.
- Yengin, D. (2015). Yeni Medyanın Olanakları: Semantik Web, The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC January 2015 Volume 5 Issue 1. s: 44-53.

İnternet Kaynakları

- Anderson, P. (2007). What is Web 2.0? Ideas, Technologies, And Implications For Education, 18 Aralık 2020 tarihinde <http://www.jisc.ac.uk/media/documents/techwatch/tsw0701b.pdf> adresine erişildi.
- Commpro.biz (t.y.). 15 Digital Skills Every PR & Marketing Pro Should Master (Online Learning), Erişim adresi: <https://www.commpro.biz/15-digital-skills-every-pr-marketing-pro-should-master/>, 20.07.2020.
- Disual Digital Visuals. (t.y.). Kurumsal Medya Hesaplarının Yönetilmesinde Dikkat Edilmesi Gerekenler, Erişim adresi: (<http://www.disual.net/index.php/tr/hakkimizda/bizden-haberler/11-haberler/480-kurumsal-sosyal-medya-hesaplarinin-yonetilmesinde-dikkat-edilmesi-gerekenler>), 22.07.2020.

Natro Blog. (2016, Kasım 17). Twitter 'da Etkileşimi Arttırmanın 10 Yolu, 22 Temmuz 2020 tarihinde <https://www.natro.com/blog/twitter-da-etkilesimi-arttirmanin-10-yolu-2/> adresine erişildi.

O'Reilly, T. (2005, Eylül 30). "What Is Web 2.0". 22 Aralık 2020 tarihinde <https://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html> adresine erişildi.

Kaynakça

Kitaplar

- Aristoteles, P. (2000). *Politika* (Çev: Mete Tunçay). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bookchin, M. (1996). *The third revolution: popular movements in the revolutionary era* (Vol. 2). A&C Black.
- Castells, M., & Cardoso, G. (2005). *The network society: From knowledge to policy*. Washington, DC: Center for Transatlantic Relations, Paul H. Nitze School of Advanced International Studies, Johns Hopkins University.
- Dolgun, U. (2005). *Enformasyon toplumundan gözetim toplumuna: 21. Yüzyılda gözetim, toplumsal denetim ve iktidar ilişkileri*. Ankara: Ekin Kitabevi.
- Erdem, B. (2012). *İktisadi düşünceler tarihi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 2617.
- Ersoy, A. (2008). *İktisadi teoriler ve düşünceler tarihi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- İlkin, A. (1973). *Endüstrileşme. Ak İktisat Ansiklopedisi*, 2, 815.
- Lehy, T. T. (2017). *Fijital (phygital) dünyanın psikolojik motifleri*. İstanbul: Brandmap.
- Locke, J. (2002). *Sivil toplumda devlet-uygar yönetim üzerine ikinci inceleme* (çev. S. Taşçı & H. Akman). İstanbul: Metropol Yayınları.
- Locke, J. (2004). *İnsan anlığı üzerine bir deneme* (çev: V. Hacıkadiroğlu), İstanbul: Kabcacı Yayınevi.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü* (Çev. O. Akınhay ve D. Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Marx, K., & Engels, F. (2011). *Manifesto of the communist party*. Ankara: Sol Yayınları.
- Mcluhan, M. (1964), *Understanding media: the extensions of man*. New York: New American Library.
- More, T. (1997). *Ütopya* (çev. S. Eyüboğlu ve V. Günyol). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Platon (2000). *Devlet*. (çev. S. Eyüboğlu ve M.A. Cimcoz). İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- Rousseau, J. J. (2010). *İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Kaynağı*. (çev: R. N. İleri), İstanbul: Say Yayınları.
- Smith, A. (1997). *Ulusların Zenginliği*, (çev: A. Yunus, M. Bakırcı) (2.Baskı). İstanbul: Alan Yayıncılık.

Timisi, N. (2005). Sanalın gerçekliği: İnternetin kimlik ve topluluk alanlarına girişi. *İnternet, Toplum Kültür içinde (der. Mutlu Binark ve Barış Kılıçbay)*. Ankara: Epos Yayınları.

Toffler, A. (1981). *The third wave*. New York: Morrow.

Hakemli Dergiler

Aktan, C. C. (2015). Mülkiyet hakları felsefesi. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 7.

Aktan, C., & Tunç, M. (1998). Bilgi toplumunun doğuşu ve gelişimi. *Yeni Türkiye Dergisi*, 28.

Aytun, C. (2008). Enformasyon toplumu ve Türkiye üzerine bir değerlendirmeye. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2).

Bozkurt, V. (2003). “Bilgi Toplumu” nun getirdikleri ve Türkiye. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 5(2).

Castells, M. (2008). The new public sphere: Global civil society, communication networks, and global governance. *The ANNALS of the american academy of Political and Social Science*, 616 (1), 78-93.

Dalkılıç, İ. (1998). İbn-i Haldun’un mülkiyet anlayışı. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 25, 71–91.

Dinler, E., & Çalışkan, Z. (2019). Mülkiyetin tarihsel gelişimi üzerine bir deneme. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (77), 421-452.

Etgü, M. A. (2008). Marxist mülkiyet yaklaşımı. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, vol.12, 113-133.

Hepp, A., Hjarvard, S., & Lundby, K. (2015). Mediatization: theorizing the interplay between media, culture and society. *Media, culture & society*, 37(2), 314-324.

Kılıç, R. ve Demirçelik, M. (2011). Mülkiyet kavramının tarihsel gelişim sürecinde ortaçağ ve reform hareketi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 181–190.

Köse, N., & Yengin, D. (2018). Dijital pazarlamadan fijital pazarlamaya geçiş örneği olarak artırılmış gerçeklik ve sanal gerçeklik uygulamalarının pazarlama üzerindeki katkılarının incelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 10(1), 77-111.

Menou, M. (2001). The global digital divide; beyond hICTeria. In *Aslib Proceedings: new information perspectives* (Vol. 53, No. 4, pp. 112-114). Emerald Group Publishing Limited.

Özlem, A. (2015). *Dijital yaşamın dijital özne (l) leri: herkes ya da hiç kimse*. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 249-266.

- Torun, İ. (2003). Endüstri toplumunun oluşmasında etkili olan iktisadi ve sina-i faktörler. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, (4-1), 181-197.
- Yazıcı, S. (2001). Dijital markalar yaratmak. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (23-24), 279-287.

Kaynakça

Kitaplar

- Brown, D., & Hayes, N. (2008). *Influencer marketing*. Routledge.
- Cornelissen, J. P. (2008). Corporate communication. *The International Encyclopedia of Communication*. Sage Publication, USA
- Delo, C. (2013). Instagram Is Now Publishing a New Ad Almost Every Day GE, Lexus, Levi's and Ben & Jerry's Are the Latest Advertisers. *Advertising Age Journal*, 26.
- Harro-Loit, H. (2019). Feedback and Feedforward as a Dialogic Communication in the Learning Environment. In *The Essence of Academic Performance*. IntechOpen.
- Solmaz, Başak (2004). Kurumsal Söylenti ve Dedikodu: Türkiye'deki İşletmelerde Bir Uygulama. Konya: Tablet Kitabevi.
- Stubb, C., Nyström, A. G., & Colliander, J. (2019). Influencer marketing. *Journal of Communication Management*.
- Theaker, Alison (2006). Halkla İlişkilerin El Kitabı. (Çev: Murat Yaz). İstanbul: Mediacat.

Makaleler

- Argenti, P. A. (2006). How technology has influenced the field of corporate communication. *Journal of business and technical communication*, 20(3), 357-370.
- Balmer, John M.T., "Corporate Communication and Corporate Marketing: Laura Illia: Their Nature, Histories, Differences and Similarities," *Corporate Communications: An International Journals*, C. XVII, No:4, 2012, 415-433
- Lawson-Borders, G., & Kirk, R. (2005). Blogs in campaign communication. *American Behavioral Scientist*, 49(4), 548-559.
- Bonsón, E., Bednarova, M., & Escobar-Rodríguez, T. (2014). Corporate YouTube practices of Eurozone companies. *Online Information Review*. S.484-501
- Bromley, D. B. (2000). Psychological aspects of corporate identity, image and reputation. *Corporate reputation review*, 3(3), 240-252.
- Cho, S., & Huh, J. (2010). Content analysis of corporate blogs as a relationship management tool. *Corporate Communications: An International Journal*, 15(1), 30-48
- Cox, J. L., Martinez, E. R., & Quinlan, K. B. (2008). Blogs and the corporation: managing the risk, reaping the benefits. *Journal of Business Strategy*. 29 (3), 4-12

- Champoux, V., Durgee, J., & McGlynn, L. (2012). Corporate Facebook pages: when “fans” attack. *Journal of Business Strategy*, 22-30
- Djafarova, E., & Rushworth, C. (2017). Exploring the credibility of online celebrities’ Instagram profiles in influencing the purchase decisions of young female users. *Computers in Human Behavior*, 68, 1-7.
- Emeksiz, G. İ., & Şimşek, A. (2018). İşletmelerin Facebook Sayfalarında Kullandıkları Kurumsal İletişim Stratejileri ve Tüketicilerin Bu Sayfaları Takip Etme Güdüleri. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (29), 185-205.
- Enke, N., & Borchers, N. S. (2019). Social media influencers in strategic communication: A conceptual framework for strategic social media influencer communication. *International Journal of Strategic Communication*, 13(4), 261-277.
- Fleck, M., Kirchoff, L., Meckel, M., & Stanoevska-Slabeva, K. (2007). Applications of blogs in corporate communication. *Studies in Communication Sciences*, 7(2).
- Glucksman, M. (2017). The rise of social media influencer marketing on lifestyle branding: A case study of Lucie Fink. *Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*, 8(2), 77-87.
- Gomez, L. M., & Soto, I. (2011). Social media as a strategic tool for corporate communication. *Revista internacional de relaciones públicas*, 1(2), 157-174.
- Gökler, K., & Atılım, O. (2020) Üniversitelerin Kurumsal İletişim Aracı Olarak Instagram Kullanımı: Vakıf Üniversitelerinin Instagram Sayfaları Üzerine Betimsel Bir İçerik Analizi. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, (35), 311-337.
- Gürbüz, S. (2018). Kurumsal İmaj Oluşturmada Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetleri: İzlenin Yönetimi Taktiklerinin Youtube Videolarında Kullanımı. *Konya Sanat*, (1), 28-41.
- Hakan, Ü. N., & Türkal, İ. Kurumsal İletişim Bağlamında Yükseköğretim Kurumlarının Sosyal Medya Kullanımları: Üniversitelerin Youtube Kanallarını Kullanımları Üzerine Bir İnceleme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(Özel Sayı 3), 2811-2833.
- Keskin, S., & Tanyıldızı, N. İ. (2016). Kurumsal iletişimde sosyal medya kullanımı: Türkiye’deki GSM operatörlerinin Facebook performansları üzerine bir inceleme. *Intermedia International e-Journal ISSN: 2149-3669*, 2(3), 460-480.
- Kılıç, N. P. (2016) Artırılmış gerçeklik uygulamalarının halkla ilişkiler açısından olanak ve sınırlılıkları., *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 87-118

- Kırcova, İ., Pınarbaşı, F., & Köse, Ş. G. (2020). Understanding Ephemeral Social Media Through Instagram Stories: A Marketing Perspective. *Business & Management Studies: An International Journal*, 8(2), 2173-2192.
- Kocabaş, İ. (2016). Özel Kuruluşların Halkla İlişkiler Aracı olarak Sosyal Medya Kullanımı: Arçelik ve Bosch Markalarının Kurumsal Facebook ve Twitter Hesaplarının Kullanımı Üzerine Çalışma, *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 9(2), 69-91.
- Köse, N., & Yengin, D. (2018). Dijital Pazarlamadan Fijital Pazarlamaya Geçiş Örneği Olarak Artırılmış Gerçeklik ve Sanal Gerçeklik Uygulamalarının Pazarlama Üzerindeki Katkılarının İncelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 10(1), 77-111.
- Kusumasondjaja, S. (2019). Exploring the role of visual aesthetics and presentation modality in luxury fashion brand communication on Instagram. *Journal of Fashion Marketing and Management*. Vol. (24) No. 1, pp. 15-31. <https://doi.org/10.1108/JFMM-02-2019-0019>
- Lipińska, M. (2018). Corporate Communication in Social Media with the Use of LinkedIn. *Social Communication*, 4(s1), 23-29.
- Lyon, T. P., & Montgomery, A. W. (2013). Tweetjacked: The impact of social media on corporate greenwash. *Journal of business ethics*, 118(4), 747-757.
- Mert, Y. L. (2018). Dijital Pazarlama Ekseninde Influencer Marketing Uygulamaları. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 1299-1328.
- Hawabhay, B. B., Abratt, R., & Peters, M. (2009). The role of corporate communications in developing a corporate brand image and reputation in Mauritius. *Corporate reputation review*, 12(1), 3-20.
- Özdava, B., & Vural, Z. B. A. (2018). Kurumsal Blogların Kurumsal Markalara Etkisi. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 78-97.
- Pitt, L. F., Parent, M., Steyn, P. G., Berthon, P., & Money, A. (2011). The social media release as a corporate communication tool for bloggers. *IEEE Transactions on Professional Communication*, 54(2), 122-132.
- Vázquez-Herrero, J., Direito-Rebollal, S., & López-García, X. (2019). Ephemeral journalism: News distribution through Instagram stories. *Social Media+ Society*, 5(4), 2056305119888657.
- Sayılganoğlu, S. (2018). Kurumsal İletişim Bağlamında Belediyelerde Kurumsal Twitter Hesabı Kullanımı. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 389-406.

- Steyn, Benita (2003). From Strategy to Corporate Communication Strategy: A Conceptualization. *Journal of Communication Management*, VIII, No: 2, 168-183.7
- Şardağı, E. (2017). Sosyal Medyada Kurumsal Kimlik: Türkiye'deki Vakıf ve Derneklerin Twitter Kullanımının Değerlendirmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3), 337-362.
- Saltık Yaman, E. (2018). Ürün Yerleştirmede Yeni Bir Alan: influencer marketing sosyal medyada influencer annelerin takipçileri tarafından değerlendirilmesine yönelik bir araştırma. 2. *Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı: Eğlence ve Ürün Yerleştirme*, (s. 268-279). İstanbul.
- Yeniçktı, N. T. (2016). Halkla ilişkiler aracı olarak Instagram: Sosyal medya kullanan 50 şirket üzerine bir araştırma. 92-115
- Yu, S. C., & Chen, H. R. (2020, December). Ephemeral but Influential? The Correlation between Facebook Stories Usage, Addiction, Narcissism, and Positive Affect. In *Healthcare* (Vol. 8, No. 4, p. 435)
- Van Zoonen, W., Bartels, J., van Prooijen, A. M., & Schouten, A. P. (2018). Explaining online ambassadorship behaviors on Facebook and LinkedIn. *Computers in Human Behavior*, 87, 354-362.
- Wen, J., & Song, B. (2017). Corporate ethical branding on YouTube: CSR communication strategies and brand anthropomorphism. *Journal of Interactive Advertising*, 17(1), 28-40.

İnternet Kaynakları

- Bayrak, H. (2020). 2020 Türkiye İnternet Kullanımı ve Sosyal Medya İstatistikleri. 04.12.2020 tarihinde <https://dijilopedi.com/2020-turkiye-internet-kullanimi-ve-sosyal-medya-istatistikleri/> adresinden erişildi.
- Beaulac, H. (2019) 12.12.2020 tarihinde <https://www.acquisio.com/blog/agency/the-future-of-ephemeral-content-on-social-media/> adresinden erişildi.
- Constine, J. (2019). Facebook Stories Have 500 Million Daily Users. TechCrunch, 08.12.2020 tarihinde <https://techcrunch.com/2019/04/24/facebook-stories-500-million> adresinden erişildi.
- <https://buffer.com/state-of-remote-work-2019> adresinden 06.12.2020 tarihinde erişildi.
- <https://www.globalwebindex.com/-ab-variant-25dd8a0c-1b9f-400c-9dbb-f1074f3fb634> adresinde 05.12.2020 tarihinde erişildi.
- <https://www.interaction-design.org/literature/topics/design-thinking>, 14.12.2020 tarihinde erişildi.

<https://www.renderforest.com/blog/video-marketing-statistics> 12.12.2020 tarihinde erişildi.

Tjepkema, L. (2020). Top 5 Social Media Predictions for 2019, 05.12.2020 tarihinde <https://emarsys.com/learn/blog/top-5-social-media-predictions-2019/> adresinden erişildi.

West, G. (2012). Blippar creates “We Got Your Back Obama” augmented reality blipp, 15.12.2020 tarihinde <https://www.thedrum.com/news/2012/10/03/blippar-create-we-got-your-back-obama-augmented-reality-blipp> adresinden erişildi.

Kaynakça

Kitap

- Elden, M., Yeygel, S.(2006). Kurumsal Reklamın Anlattıkları. İstanbul: Beta Yayınları.
- Okay, A. (1999). Kurum Kimliği. Ankara: MediaCat Yayınları.
- Okay A. (2013). Kurum Kimliği. İstanbul: Derin Yayınları.
- Peltekoğlu, B.F.(2012). Halkla İlişkiler Nedir. İstanbul: Beta Yayınları.

Dergi

- Abdullah, Z., Shahrina, N., Abdul Aziz, Y., (2013). Building A Unique On-line Corporate Identity, *Marketing Intelligence & Planning*, 31(5), s. 451-471, <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/MIP-04-2013-0057/full/htmladresinden> elde edildi.
- Devereux, L., Melewar, T.C., Foroudi, P., (2017). Corporate Identity and Social Media: Existence and Extension of the Organization, *Journal of International Studies of Management & Organization*, 47(2), s. 110-134, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00208825.2017.1256161?scroll=top&needAccess=trueadresinden> elde edildi.
- Flint, D.J., Signori, P., Golicic, S.L., (2018), Corporate Identity Congruence: A Meanings-Based Analysis, *Journal of Business Research*, 86(May,2018), s. 68-82, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0148296318300523> adresinden elde edildi.
- Glanfield, K., Sounders, J., Evanschitzky, H., Rudd, J.M. (2017). Corporate Identity at the Stakeholder Group Level, *Journal of International Studies of Management & Organization*, 47(2), s. 135-158, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00208825.2017.1256164> adresinden elde edildi.
- Kılıç , T., (2015). Kurum Kültürü: Bir Kamu Kuruluşunda Mevcut ve Arzulanan Kurum Kültürü Üzerine Bir Araştırma, *Toros Üniversitesi, İİS-BFSBD*, 2 (4), <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/270054> adresinden elde edildi.
- Salman, G., Eroğlu, E., (2017). Sosyal Medyada Kurum Kimliği Yönetimi; Türkiye'nin 500 Büyük Şirketi Üzerine Bir Araştırma, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5,(1) , <https://pdfs.semanticscholar.org/d03d/7cce706f1494c340734415a33c328fb69d37.pdf> adresinden elde edildi.
- Simoes, C., Sebastini, R., (2017). The Nature of Relationship Between Corporate Identity and Corporate Sustainability: Evidence from The Retail Industry, *Business ethics Quarterly*, 27(3), s.

423-453. <https://www.cambridge.org/core/journals/business-ethics-quarterly/article/nature-of-the-relationship-between-corporate-identity-and-corporate-sustainability-evidence-from-the-retail-industry/CC719F351FA22F9722536E320E80F6DB> adresinden elde edildi

Ülker Kaya, F. B., (2006). Kurum Kimliği ve Kurumsal Tasarım, *Tasarım+Kuram* 3(4), s. 27-37. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tasarimkuram/issue/22531/240785> adresinden elde edildi

Kaynakça

Kitaplar

- Akbayır, Z., Balta Peltekoğlu, F. (2020). Public relations between reality and hyperreality. Babacan H. (Ed.). *Academic Studies in Social, Human and Administrative Sciences*. İçinde (ss. 233-250). İstanbul: Gece Kitaplığı.
- Balta Peltekoğlu, F. (2018). *Halkla İlişkiler Nedir?* (10.basım). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Brodock, K., Joyce, M. Zaeck, T. (2009). Digital activism survey: report 2009. *DigiActive Research Series:Digiactive*, July.
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Boston: Pitman.
- Grunig, J. E., Hunt, T. (1984). *Managing Public Relations*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Grunig, L. (2005). Eylemcilik: Örgütlerin Etkinliğini nasıl Sınırlıyor ve Mükemmel halkla İlişkiler departmanları nasıl karşılık vermeli?, J. Grunig (Ed.), *Halkla İlişkiler ve İletişim Yönetiminde Mükemmellik*. İçinde (ss. 527-556). (Çev., Özsayar, E.). İstanbul: Rota Yay.
- Ihlen Ø., Verhoeven, P. (2009). Conclusions on the domain, context, concepts, issues, and empirical avenues of public relations, Ihlen, Ø., Van Ruler, B. and Fredriksson, M. (Ed), *Public Relations and Social Theory: Key Figures and Concepts*. İçinde (323–340). New York: Routledge.
- Kotler, P., Lee, N. (2017). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk*. (Çev., Kaçamak, S.). İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Özgen, E. (2017). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projeleri*. İstanbul: Profil Kitap.
- Smith, M. F., Ferguson, D. P. (2010). Activism 2.0. Heath, R. (Ed.), *Handbook of Public Relations*, İçinde (395-408), California: The Sage.
- Waymer, D. (2009). Activist public relations and the paradox of the positive: A case study of Frederick Douglass’“Fourth of July Address”. *Rhetorical and critical approaches to public relations II*. İçinde (207-227), Routledge.

Makaleler

- Arklan, Ü., Kartal, N. Z. (2019). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Ve Aktivism: İlişkisel Düzlemde Epistemolojik Bir Yönelim. *Vizyoner Dergisi*, 10 (23), 25-39.

- Balta Peltekoğlu, F., Demir Askeroğlu, E. (2020, Eylül). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projelerinin Dijital İletişimi: HeForShe Türkiye Twitter Sosyal Ağ Analizi. *XIV. IBANESS İktisat, İşletme ve Yönetim Bilimleri Kongreler Serisi*, Plovdiv / Bulgaristan.
- Brashers, D.E., Haas, S.M., Neidig, J L., Rintamaki, L.S. (2002). "Social activism, self-advocacy and coping with HIV illness". *Journal of Social and Personal Relationships*, 19 (1), 113-133.
- Briscoe, F., Gupta, A. (2016). Briscoe, F., & Gupta, A. (2016). social activism in and around organizations. *The Academy of Management Annals*, 10 (1), 671-727, DOI: 10.1080/19416520.2016.1153261.
- Ciszek, E. L. (2016). Digital activism: how social media and dissensus inform theory and practice. *Public Relations Review*, 42 (2), 314-321.
- Coombs, W. T. (1998). The Internet as potential equalizer: New leverage for confronting social irresponsibility. *Public relations review*, 24(3), 289-303.
- Coombs, W.T., Holladay S.J. (2012a). Privileging an activist vs. a corporate view of public relations history in the U.S., *Public Relations Review* 38(3): 347-353.
- Coombs, W. T., Holladay, S. J. (2012b). Fringe public relations: How activism moves critical PR toward the mainstream. *Public Relations Review*, 38(5), 880-887.
- Doh, J. P., Guay, T. R. (2006). Corporate social responsibility, public policy and NGO activism in Europe and the United States: an institutional-stakeholder perspective. *Journal of Management Studies*, 43(1), 47-73.
- Dozier, D.M., Lauzen, M.M. (2000). Liberating the intellectual domain from the practice: Public relations, activism and the role of the scholar. *Journal of Public Relations Research*, 12(1), 3-22.
- Grunig, J. E. (1978). Defining publics in public relations: The case of a suburban hospital. *Journalism Quarterly*, 55(1), 109-124.
- Gürel, E , Nazlı, A . (2019). Dijital aktivizm: Change.org kampanyaları üzerine bir analiz . *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (4), 187-206 . Doi: 10.18037/Ausbd.668642.
- Hazleton, V., Jr., Long, L. W. (1988). Concepts for public relations education, research, and practice: A communication point of view. *Central States Speech Journal*, 39, 77-87.
- Holthausen, D., Voto R., (2002).Resistance From the Margins: The Postmodern Public Relations Practitioner as Organizational Activist. *Journal of Public Relations Research*, 14 (1), 57-84.
- Illia, L. (2003). Passage to cyberactivism: How dynamics of activism change. *Journal of Public Affairs: An International Journal*, 3(4), 326-337.

- Jones, T. M. (1995). Instrumental stakeholder theory: A synthesis of ethics and economics. *Academy of Management Review*, 20, 404-437.
- Joyce, M. (2011). The 7 activist uses of digital tech: the case of popular resistance in egypt. *NonViolent Conflict*. Webinar. April 12.
- Juris, J. S., Pleyers, G. H. (2009). Alteractivism: emerging cultures of participation among young global justice activists. *Journal of Youth Studies*, 12 (1), 57-75.
- Karlberg, M. (1996). Remembering the publics in public relations research: From theoretical to operational symmetry. *Journal of Public Relations Research*, 8, 263-278.
- Kaun, A., Uldam, J. (2018). Digital activism: after the hype. *New Media & Society*, 20(6), 2099-2106.
- McWilliams, A., Seigel, D. S., Wright, P. M. (2006). Corporate social responsibility: Strategic implications. *Journal of Management Studies*, 43, 1-18.
- Mora, F. A. (2014). Emergent digital activism: The generational/technological connection. *The Journal of Community Informatics*, 10 (1), 1-19.
- Özel, A. P. (2015). Çevresel aktivizm, halkla ilişkiler ve yeşil aklama üzerine kuramsal bir bakış., *Selçuk İletişim*, 8 (4), 73-89.
- Page, K. G., Hazleton, V. (1999, May). An empirical analysis of factors influencing public relation strategy usage and effectiveness. *The Public Relations Division Meeting*. International Communication Association. San Francisco.
- Plowman, K. D. (1998). Power in conflict for public relations. *Journal of Public Relations Research*, 10(4), 237-261.
- Spar, D. L., & La Mure, L. T. (2003). The power of activism: Assessing the impact of NGOs on global business. *California Management Review*, 45(3), 78-101.
- Stolz, V. (1983). "Conflict PR" in the formation of public opinion. *Public Relations Quarterly*, 38(2), 28-31.
- Taylor, M., Kent, M. L., White, W. J. (2001). How activist organizations are using the Internet to build relationships. *Public Relations Review*, 27 (3), 263-284.
- Toledano, M. (2016). Advocating for reconciliation: Public relations, activism, advocacy and dialogue. *Public Relations Inquiry*, 5(3), 277-294.
- Van Laer, J. (2010). Activists online and offline: The internet as an information channel for protest demonstrations. *Mobilization: An International Quarterly*, 15(3), 347-366.

- Werder, K. P. (2006). Responding to activism: An experimental analysis of public relations strategy influence on attributes of publics. *Journal of Public Relations Research*, 18 (4), 335-356.
- Yeygel Çakır, S. (2017). Sosyal medyada dijital aktivist hareketler üzerine kuramsal bir inceleme. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5 (2), 753-783.

İnternet Kaynakları

- URL. 1. Ateş Böcekleri (2020), 11.01.2021, <http://atesbocekleri.info>
- URL. 2. BBC (2020), 13.12.2020, The subtle ways that 'clicktivism' shapes the world <https://www.bbc.com/future/article/20200915-the-subtle-ways-that-clicktivism-shapes-the-world>
- URL. 3. Cambridge Dictionary (2020), 31.11.2020, <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/activism>
- URL. 4. CMO Society, (2018). Daha aktivist daha tercih edilir, 08.01.2021 <https://cmsociety.net/daha-aktivist-daha-tercih-edilir/>
- URL. 5. Demetrius, K. (2008). Activist Public Relations. The International Encyclopedia of Communication, 05.12.2020, <https://doi.org/10.1002/9781405186407.wbieca076>
- URL. 6. Medium (2018). Digital Advocacy: The good, the bad and the UGLY, 13.12.2020, <https://medium.com/policy/digital-advocacy-the-good-the-bad-and-the-ugly-f861791030c9#:~:text=Digital%20advocacy%20is%20the%20use,effort%20to%20influence%20public%20perception>
- URL. 7. Oxford Dictionary (2020), 31.11.2020, <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/activism>
- URL 8. Stanford University, (2020). What is Hacktivism?, 15.12.2020, <https://cs.stanford.edu/people/eroberts/cs181/projects/2010-11/Hacktivism/what.html>
- URL. 9. TDK, (2020), 31.11.2020, <https://sozluk.gov.tr/>
- URL. 10. The Body Shop (2020). Daima hayvan deneylerine karşı (2020), 02.01.2020, <https://www.thebodyshop.com.tr/blog/post/hayvan-deneylerine-karsi>
- URL. 11. The Body Shop (2020), 06.01.2021, <https://www.thebodyshop.com.tr/>
- URL. 12. The Body Shop Facebook Sayfası (2020), 06.01.2021, <https://www.facebook.com/TheBodyShopTurkiye>
- URL.13. The Body Shop Instagram Sayfası (2020), 06.01.2021, <https://www.instagram.com/thebodyshoptr/>

- URL. 14. Unilever Instagram Sayfası (2020), 08.01.2021, <https://www.instagram.com/unileverturkey/>
- URL. 15. Unilever, (2016), How #UNSTEREOTYPE aims to change the way we see gender, 08.01.2021, <https://www.unilever.com/news/news-and-features/Feature-article/2016/how-unstereotype-aims-to-change-the-way-we-see-gender.html>

Kaynakça

- Aktan, C.C.; Börü, D. (2007). "Kurumsal Sosyal Sorumluluk", Aktan C.C. (Edi.), Kurumsal Sosyal Sorumluluk, İşletmeler ve Sosyal Sorumluluk. İstanbul: İGİAD Yayınları.
- Ceritoğlu, A.B. (2011). Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve İşletmelerin Çevre Bilinci Eksenindeki Uygulamalarının Tüketici Satınalma Davranışı ve Kurum İmajı Algısına Etkisi, İstanbul: Yalın Yayıncılık.
- Commision of the European Communities, (2001). A Concept Whereby Companies Integrate Social and Environmental Concerns in Their Business Operations.
- Demirtaş, M. (2015) Kurumsal Sosyal Sorumluluk Çalışmalarında Sosyal Medya Kullanımı, İstanbul: Derin Yayınları.
- Dilmen, N. (2007). İnternet Günlükleri-Bloglar ve Gazeteciliğe Yansımaları. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2936> adresinden elde edildi.
- Korkmaz, S. (2009). İşletmelerin Sosyal Sorumlulukları, Kocaeli: Umutepe Yayınları.
- Paksoy F. (2015, Kasım). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Ne Değildir? Brandmap Dergisi.
- Paksoy F. (2015, Nisan). Kurumsal Sosyal Sorumluluk İletişimi Sinsi Bir Pazarlama Hilesi midir? Brandmap Dergisi.
- Sığın, İ. (2020). Dijital Yeni Dünya, İstanbul: Motto Yayınları.
- Yamak, S. (2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramının Gelişimi, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- İnternet Kaynakları
- Tekin, E. (2018) Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetlerinde Sosyal Medyanın Rolü: GSM Firmaları Örneği. DOI: 10.21180/kuiibf.2018136757 adresinden elde edildi.
- <http://turkiyevodafonevakfi.org.tr/projeler/dijital-benim-isim/>, Erişim Tarihi: 15.12.2020.
- <https://www.saglikliadimlarprojesi.org/tr/saglikli-adimlar-oykuleri>, Erişim Tarihi: 15.12.2020.
- <https://www.facebook.com/groups/DijitalBenim%C4%B0sim>, Erişim Tarihi: 15.12.2020.

Kaynakça

Kitaplar

- Becerikli Yıldırım, Sema (2013). "Kamu Yönetiminde Halkla İlişkilerin Kazancı", M. A. Ymanoğlu, & P.Özdemir, "Halkla İlişkilerin Kazancı Geçmiş Eğilimler", Yeni Yönelimler", (179-186), De Ki Basım Yayın,
- Bekiroğlu, O.&Balcı, Ş (2014). "Kriz İletişiminde Sosyal Medya," , M.Akdağ & Ü. Arıkan(edt), "KrizYönetimi İletişimsel Temelde Çözüm Odaklı Stratejik Yaklaşımlar"(151-181), Konya: LiteraTürk Yayıncılık
- Çınarlı, İnci (2016) "Kriz İletişimi" , İstanbul: Beta Basım
- Eken, M (1994). "Kamu Yönetiminde Gizlilik Geleneği ve Açıklığa ihtiyacı", Amme İdaresi Dergisi, 27 (2), 25-54
- Güçdemir, Yeşim (2017). "Sosyal Medya Halkla İlişkiler, Reklam ve Pazarlama", İstanbul: Der Kitabevi.
- Gülslan, Taylan (2018). Kamu Yönetiminde Sosyal Medya Kullanımı ve Yönetimi, Ankara: Nobel Yayınları.
- Kazancı Metin (2019). Kamuda ve Özel Kuruluşlarda Halkla İlişkiler, 12.Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi
- Kılınç, Barış (2017). Kamusal Halkla İlişkiler, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Manavcıoğlu, K. (2015). Kurumsal İletişim Sosyal Medya Yönetimi: Kurumsal Blog Odaklı Yaklaşım, İstanbul: Beta Yayın
- Saymer, İdil (2008). "Sanal Ortamda Halkla İlişkiler", İstanbul: Beta Basım
- Scott M. Cutlip, Allen .H. Center ve Glen.M. Broom (1999), "Effective Public Relations",Publisher:Prentice Hall;Subsequent edition.
- Peltekoğlu Balta Filiz (2016). "Halkla İlişkiler Nedir?," 7. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları,
- Yalçındağ, Selçuk (1996). Belediyelerimiz ve Halkla İlişkiler, T.O.D.A.İ.E. Yayınları,
- Yaylagül, Levent (2019). Sosyal Medyanın Ekonomik Politigi, T.Livberber &S.Tiryaki, ,(edt), "Sosyal Medya Çalışmaları Kuram, Söylem, Pratik"(11-38), Konya: Litaratürk Yayınları,

İnternet Kaynakları

- URL.1. Uzman Videoları, Sosyal Medya Videoları, Kamu Spotları, 20.12.2020 <https://covid19.saglik.gov.tr/>
- URL.2. Facebook ve Sağlık Bakanlığından Coronavirüs için İşbirliği", 25.12.2020 www.digitalage.com.tr

URL.3. Sağlık Bakanlığı, 01.012021, <https://sggm.saglik.gov.tr/TR-49468/dunya-ruh-sagligi-gunu-2018.html>

URL.4. Facebook, 17.12.2020, www.facebook.com

URL.5. Fahrettin Koca Twiter, 20.12.2020, <http://twitter.com/drfaqhrettin-koca>,

URL.6. İnstgram, 19.12.2020, www.instagram.com/drfaqhrettinkoca

URL.7. Sağlık Bakanlığı, 19.12.2020, <http://covid19.saglik.gov.tr,2020>).

URL.8.Sağlık Bakanlığı, 23.12.2020, <https://sggm.saglik.gov.tr/TR-13138/akilci-antibiyotik-kullanimi->

URL.9. Fahrettin Koca Instagram Hesabı, 15.12.2020, <https://twitter.com/drfaqhrettinkoca/status/>, 15.12.2020.

Kaynakça

Kitaplar

- Allen, J (2002), *The Business of Event Planning*, Canada, John Wiley & Sons Canada Ltd.
- Bowdin, G (2003), *Events Management Resource Guide*, UK, LTSN, http://www.heacademy.ac.uk/assets/hlst/documents/resource_guides/events_management_resource_guide.pdf, 02. 04. 2014.
- Davis, A (2004), *Mastering Public Relations*, New York, Palgrave Macmillan.
- Garih, Ü (2005), *Pazarlama-Tanıtım-Halkla İlişkiler*, İstanbul, Hayat Yayınları.
- Goldblatt, J (2002), *Special Events 21. Century Global Event Management*, 3rd Edition, New York, John Waley & Sons, Inc.
- Goldblatt, J. ve Nelson, K. S (2001), *The International Dictionary of Event Management*, New York, John Wiley & Sons, Inc.
- Grunig, J. E ve Hunt, T (1984), *Managing Public Relations*, USA, Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Grunig, J. E. ve Grunig, L. A (2005), *Halkla İlişkiler ve İletişim Modelleri*, içinde Grunig, J. E. *Halkla İlişkiler ve İletişim Yönetiminde Mükemmellik*, 308-315, İstanbul, Rota Yayınları.
- Guth, D. W ve Marsh, C (2005), *Adventures İn Public Relations*, USA, Pearson Education, Inc
- Habermas, J (2001), *İletişimsel Eylem Kuramı*, İstanbul, Kabcacı Yayınevi.
- Kılanç. R.Ö (2014), *Halkla İlişkiler ve Etkinlik Yönetimi*, Kriter Yay.
- Maigret, E (2012), *Medya ve İletişim Sosyolojisi*, H. Yücel (çev.), İstanbul, İletişim Yayınları.
- Peltekoğlu, F. B (2014), *Halkla İlişkiler Nedir?*, 8. Baskı, İstanbul, Beta.
- Smith, P (2007), *Kültürel Kuram*, İstanbul, Babil Yayınları.
- Weber, M (2011), *Toplumsal ve Ekonomik Örgütlenme Kuramı*, Ö. Ozan-kaya (çev.), İstanbul, Cem Yayınevi.

İnternet

- URL.1. TRT Haber (08.01.2021), <https://www.trthaber.com/haber/gundem/belediyeler-81-ilde-724-esasina-gore-hizmet-verecek-407587.html>
- URL.2. T.C. Cumhurbaşkanlığı, SBB (08.01.2021), <https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/YerelYonetimlerOzelIlhtisasKomisyonu-Raporu.pdf> s.9

- URL.3. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Hizmetler (08.01.2021), <https://www.ibb.istanbul/SitePage/Index/118>
- URL.4. İBB (08.01.2021), <https://www.ibb.istanbul/SitePage/Index/124>
- URL.5. İBB, Şehir Tiyatroları, (08.01.2021), <https://sehirtiyatrolari.ibb.istanbul/>
- URL.6. İBB, Atölyeler (08.01.2021), https://www.youtube.com/watch?v=vW14PXU_W6c&list=PLfIpOY-yr0hjg5J5LwedbfzB8fj_vMD8f
- URL.7. İBB, Tiyatro Oyunu, Fotoğrafçı (08.01.2012) https://www.youtube.com/watch?v=EAoRdM1d_Ls&list=PLfIpOYyr0hjGEFnmw4S-f7PTegWCJqMil&index=1
- URL.8. İBB, Atatürk Kitaplığı (08.01.2021), <http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/ataturkkitapligi/index.php>
- URL.9. İBB, Kültür İstanbul (08.01.2021), <https://kultur.istanbul/etkinlikler/>
- URL.10. İBB. Medya A.Ş. (08.01.2021), <https://www.medya.istanbul/index.html#hizmetlerimiz>
- URL.11. İBB, Orkestralar Müdürlüğü (08.01.2021), <https://www.ibborkestralar.com/oda.html>
- URL.12. İBB, Bülbülüm Altın Kafeste (08.01.2021), <https://www.youtube.com/watch?v=cURocrYhres>.

Kaynakça

- Aktaş, C. (2007). Yeni Medyanın Geleneksel Medya ile Karşılaştırılması, Erol, G. (Ed.). Medya Üzerine Çalışmalar. İçinde (pp. 107-120). İstanbul: Beta Basım.
- Aktaş, C. (2007). Bir İletişim Aracı Olarak İnternetin Topluma Etkileri, Erol, G. (Ed.). Medya Üzerine Çalışmalar. İçinde (pp. 121-130). İstanbul: Beta Basım.
- Aronson, E., Wilson, T. D. ve Akert, R. M. (2012) Sosyal Psikoloji. (Çev., Gündüz, O.) İstanbul: KaknüsYayınları.
- Baban, E. (2012). Mc Luchan ve Baudrillard'ın Penceresinden Sosyal Medya Etkisi: İfadenin Esareti, Gözetlenen Toplum ve Kayıp Kimlik Sendromu, Kara, T. ve Özgen, E. (Ed.). Sosyal Medya Akademi. İçinde (pp. 57-79). İstanbul: Beta Basım.
- Demir, M. (2013). Modası Olan Bir Aksesuar Olarak Görülen Cep Telefonları Üzerine Bir İnceleme. Demir, M. (Ed.). Yeni Medya Üzerine. İçinde (109-136). İstanbul: Literatürk.
- Demir, S. T. (2016). Dijital Aşklar: Sanallık ve Gerçeklik Arasında Bedenin, Mekânın ve İletişimin Tasarımı, Durdu, E. (Ed.). TRT Akademi, Dijital Medya. İçinde (pp. 508-527). Ankara: TRT Akademi.
- Dilmen, N. E. (2012). Sosyal Paylaşım Ağlarının Reklam ve Pazarlama Disiplinleri İçerisinde Kullanımı, Kara, T. ve Özgen, E. (Ed.). Sosyal Medya Akademi. İçinde (pp. 129-154). İstanbul: Beta Basım.
- Durmuş, B., Yurtkoru, E. S., Uslu, Y. ve Kılıç, B. (2010). Facebook'tayız Sosyal Paylaşım Ağlarının Bireyler ve İşletmelere Yönelik İncelemesi: Facebook Üzerine Bir Araştırma, 2. Basım, İstanbul: Beta Basım.
- Erdoğan, İ. Ve Alemdar, K. (2005). Öteki Kuram, Ankara: Erk yayıncılık.
- Girgin, A. (2008). Gazeteciliğin Temel İlkeleri, İstanbul: Der Yayınevi.
- Gündüz, U. ve Pembecioğlu, N. (2013). Bilgi Kaynağı Olarak Sosyal Ağlar e Sosyal Medya. Demir, M. (Ed.). Yeni Medya Üzerine. İçinde (pp. 311-339). İstanbul: Literatürk.
- Kara, T. (2015). Sahte Düşler: Benliğin Araçsallaşması ve Sosyalleşme Yanılgısı, Kara, T. ve Özgen, E. (Ed.). Ağdaki Şüphe. İçinde (pp. 59-80). İstanbul: Beta Basım.
- Koçyiğit, M. (2017). Dijital Halkla İlişkiler, Konya: Eğitim yayınevi.
- Kuşay, Y. ve Kılıç Taran, B. (2015). Halkın Yeni Afyonu Sosyal Medyada "Gündem Belirleme" ve Gündem Belirlemeye Eleştirel Bir Bakış, Kara, T. ve Özgen, E. (Ed.). Ağdaki Şüphe. İçinde (pp. 191-226). İstanbul: Beta Basım.
- Maigret, E. (2014). Medya ve İletişim Sosyolojisi, (Çev., Yücel, H.) 4.

Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

Özgen, E. (2015). Dijital Gözetimin Gölgesinde İtibarın İnşaası, Kara, T. ve Özgen, E. (Ed.). Ağdaki Şüpheler. İçinde (pp. 229-248). İstanbul: Beta Basım.

Peltekoğlu Balta, F. (2012). Sosyal Medya Sosyal Değişim, Kara, T. ve Özgen, E. (Ed.). Sosyala Medya Akademi. İçinde (pp. 3-8). İstanbul: Beta Basım.

Usluata, A. (t.y.). İletişim, İstanbul: İletişim yayınları.

Ülger, B. Ve Ülger, G. (2015). Kültürel Küreselleşme ve Sosyal Medya: Arkadaşlık Unsuru Açısından Bir Değerlendirme, Kara, T. ve Özgen, E. (Ed.). Ağdaki Şüpheler. İçinde (pp. 29-58). İstanbul: Beta Basım.

Varlı, K. (2013). Dijital Tutulma Pazarlama İletişimi ve İnsan, 2. Basım, İstanbul: Kapital Medya.

İnternet Kaynakçası:

URL.1. TRT Radyoları, 15.12.2020, <http://radyo.trt.net.tr/AnaSayfa.aspx>

URL.2. TRT Radyoları, TRT Radyo 1, 15.12.2020, https://twitter.com/TRTRadyo1?ref_src=twsrc%5Egoogle%7Ctwcamp%5Eserp%7Ctwgr%5Eauthor

URL.3. TRT Radyoları, TRT FM, 15.12.2020, https://twitter.com/TRTFM?ref_src=twsrc%5Egoogle%7Ctwcamp%5Eserp%7Ctwgr%5Eauthor

URL.4. TRT Radyoları, TRT Radyo 3, 15.12.2020, https://twitter.com/TRTRadyo3?ref_src=twsrc%5Egoogle%7Ctwcamp%5Eserp%7Ctwgr%5Eauthor

URL.5. TRT Radyoları, TRT Radyo Nağme, 15.12.2020, <https://twitter.com/trtnagme>

URL.6. Kadıköy Belediyesi, 15.12.2020, <https://www.kadikoy.bel.tr/>

URL.7. Kadıköy Belediyesi, 15.12.2020, <https://www.facebook.com/kadikoybelediye>

URL.8. Kadıköy Belediyesi, 15.12.2020, https://twitter.com/kadikoybelediye?ref_src=twsrc%5Egoogle%7Ctwcamp%5Eserp%7Ctwgr%5Eauthor

Kaynakça

Kitaplar

- Aydemir, E. (2019). Kamu Diplomasisi: Ülkeler, Avrupa Birliği, Kurumlar, Uygulamalar. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Barston, R.P. (2013). Modern Diplomacy. (4th Edition). New York: Routledge.
- Binark, M (2019). Kültürel Diplomasi ve Kore Dalgası “Hallyu”: Güney Kore’de Sinema Endüstrisi, K-Dramalar ve K-Pop. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bjola, C. & Jian, L. (2015). Analysis Of The Digital Diplomatic Strategies Of The EU, U.S. And Japan In China. C. Bjola & M. Holmes (Eds.). Digital Diplomacy: Theory And Practice. London & New York: Routledge.
- Ceyhan, A. İ. (2018). Siyasal İletişimde Kamu Diplomasisi. Amkara: Akademisyen Kitabevi.
- Cull, N. J. (2009). Public Diplomacy: Lesson From The Past. Los Angeles: Figueroa Press.
- Ekşi, M. (2016). Türk Dış Politikasında Diplomasinin Yeni İletişimsel Boyutları ve Mekânizmaları: Dijital Diplomasi. Cankurtaran, B. S. (Ed.). Uluslararası İlişkilere Disiplinlerarası Bir Yaklaşım: Uluslararası İletişim Perspektifi İçinde. 75-92. İstanbul: Röle Akademik Yayıncılık.
- Hamilton, K. & Langhorne, R. (1995). The Practice Of Diplomacy: Its Evolution, Theory And Administration. (First Edition). London: Routledge.
- Hocking, B. (2005). Rethinking The ‘New’ Public Diplomacy. J. Melissen (Ed.). The New Public Diplomacy: Soft Power In International Relations İçinde (pp.28-43). New York: Palgrave Macmillan.
- Hocking, B. Melissen, J. (2015). Diplomacy In The Digital Age. Netherlands: Netherlands Institute of International Relations Clingendael.
- Hocking, B., Melissen, J. (2016). Diplomacy And Digital Distruption. W. Hofmeister & J. Melissen (Eds.). Rethinking International Institutions: Diplomacy And Impact On Emerging World Order İçinde. (pp.13-24) Netherlands: Clingendael Institute Of International Relations.
- Holmes, M. (2013). What Is e-Diplomacy? 7th European Consortium For Political Research General Conference In Bordeaux, France.
- Kurt, G. (2018). Dijital Diplomasi. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Melissen, J. (2005). The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice. J. Melissen (Ed.). The New Public Diplomacy: Soft Power In International Relations İçinde (pp.3-27). New York: Palgrave Macmillan.
- Nairn, Tom (2011). The Enchanted Glass: Britain and Its Monarchy. Lon-

don: Verso.

- Riordan, S. (2005). Dialogue – Based Public Diplomacy: A New Foreign Policy Paradigm? J. Melissen (Ed.). *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations* İçinde (pp. 180-195). New York: Palgrave Macmillan
- Satow E. (1917). *A Guide To Diplomatic Practice* (First Edition). London: Longmans.
- Schneider, C. P. (2005). Culture Communicates: US diplomacy That Works.? J. Melissen (Ed.). *The New Public Diplomacy: Soft Power In International Relations* İçinde (pp. 147- 168). New York: Palgrave Macmillan.
- Singh, J. (2010). *Global Cultural Policies And Power*. J. Singh (Ed.). *International Cultural Policies And Power* İçinde (pp.1-15). London:Palgrave Macmillan.
- Snow, N. (2020). *Public Diplomacy*. International Studies Association and Oxford University Press USA. doi:10.1093/acrefore/9780190846626.013.518.
- Tuch, H. N. (1990). *Communication In the World: U.S. Public Diplomacy Overseas*. New York: Palgrave Macmillan. doi.org/10.1007/978-1-349-60512-5_1
- Viotti, P. R., Kauppi, M. V. (2013). *International Relations And World Politics*. (Fifth Edition). USA: Pearson.
- Yıldırım, G. (2015). *Kültürel Diplomasi Ekseninde Uluslararası Halkla İlişkiler Perspektifinden Kamu Diplomasisi*, İstanbul: Beta Yayıncılık.

Makaleler

- Bjola, C. (2017). Trends And Counter-Trends In Digital Diplomacy. Working Paper Project “Diplomacy In the 21st Century”, No18. 3-7.
- Bjola, C., Cassidy, J. & Manor, I. (2019). Public Diplomacy In The Digital Age. *The Hague Journal of Diplomacy*, 14, 83-101. doi: 10.1163/1871191X-14011032
- Cummings, M. C. (2009). *Culturel Diplomacy And The United States Government: A Survey*. American for The Arts. <https://www.americans-forthearts.org/by-program/reports-and-data/legislation-policy/naappd/cultural-diplomacy-and-the-united-states-government-a-survey> Adresinden Elde Edildi.
- Duncombe, C. (2017). Twitter And Transformative Diplomacy: Social Media And Iran-US Relations. *International Affairs*, 93 (3), 544-562. doi:10.1093/ia/iix048

- Fırcınoğulları, E. (2016). Sosyal Bilimler ve Hermeneutik Üzerine Kısa Bir Değerlendirme. *Sosyoloji Dergisi*, 33, 37-48.
- Gilboa, E. (2008). Searching For A Theory Of Public Diplomacy. *The Annals Of The American Academy Of Political And Social Science*, 616, 55-77.
- Nye, J. S. (1990). Soft Power. *Foreign Policy*, 80, 153-171.
- Nye, J. S. (2008). Public Diplomacy And Soft Power. *The Annals of the American Academy*, 616, 94-109.
- Nye, J. S. (2009). Get Smart: Combining Hard and Soft Power. Council For Foreign Relations. 88 (4), 160-163.
- Paschalidis, G. (2009). Exporting National Culture: Histories of Cultural Institutes Abroad. *International Journal of Cultural Policy*. 15 (3), 275-289. doi: 10.1080/10286630902811148
- Rashica, V. (2018). The Benefits and Risks of Digital Diplomacy. *SEEU Review*, 13 (1), 75-89. doi: 10.2478/seeur-2018-0008.
- Ross, C. (2003). Pillars Of Public diplomacy: Grappling With International Public Opinion. *Harvard International Review*. 25 (2). 22-27.
- Szondi, G. (2008). Public Diplomacy And Nation Branding: Conceptual Similarities And Differences. *Discussion Papers In Diplomacy*. No 112. Netherlands: Netherlands Institute Of International Relations 'Clingendael'.
- Yağmurlu, A. (2019). Dijital Diplomasi: Kamu Diplomasisi Çerçevesinden Avrupa Birliği Üye Ülkeleri ve Türkiye Dışişleri Bakanlıkları İnternet Uygulamaları. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7 (2), 1267- 1295.
- Zamorano, M.M. (2016). Reframing Cultural Diplomacy: The Instrumentalization Of Culture Under The Soft Power Theory. *Culture Unbound Journal Of Current Cultural Research*. 8, 166-186. doi: 10.3384/cu.2000.1525.1608165.

İnternet Kaynakları

The Commonwealth Our History. Erişim Adresi: <https://thecommonwealth.org/about-us/history> Erişim Tarihi: 16 Aralık 2020.

Kaynakça

Kitaplar

- Grunig, J. E. & Repper, C. F. (1992). Strategic Management, Publics and Issues. J. Grunig (Ed.), *Excellence in Public Relations and Communication Management*. İçinde (117-150).
- Güneş, M. ve Güneş, H. (2003). *Türkiye’de Eğitim Politikaları ve Sivil Toplum*. Ankara: Anı.
- Habermas, J. (2003). Kamusallığın Yapısal Dönüşümü. (10. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Heath, L. R. (1997). *Strategic Issues Management*. California: Thousand Oaks.
- Karayel Bilbil, E. (2015) *Halkla İlişkiler Perspektifinden Sivil Toplum*. İstanbul: Pales Yayınları.
- Moss, D., Vercic, D. & Warnaby, G. (2002). *Perspectives on Public Relations Research*. New York: Routledge Taylor ve Francis Group.
- Okay, A. ve Okay, A. (2012). *Halkla İlişkiler*. (5. Baskı). İstanbul: Der Yayınları.
- Regester, M. & J. Larkin. (2005). *Risk Issues and Crisis Management*. (3. Baskı). Londra: Kogan Page.

Sürelî Yayınlar

- Ansoff, H. I. (1980). Strategic Issue Management. *Strategic Management Journal*. 1(2), 131-148. doi: 10.1002/smj.4250010204
- Bridges, A. J. (2004). Corporate Issues Campaigns: Six Theoretical Approaches. *Communication Theory*. 14(1), 51-77. doi: 10.1111/j.1468-2885.2004.tb00303.x
- Downs, A. (1972). Up and Down with Ecology: The “Issue-Attention Cycle”. *The Public Interest*. 28, 38-50. <https://www.thepublicinterest.com/>
- Emini, F. (2013). Sivil Toplum Kuruluşlarının Politika Belirleme Sürecindeki Rolü: TÜSİAD Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*. 36, 43-56. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe>
- Gümüş, A. (2014). Demokrasilerde Sivil Toplum ve Devlet-Sivil Toplum İlişkisinde Karşılaşılabilecek Sorunlar. *Gazi Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi*. 18(3), 529-572. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd>
- Hainsworth, B. (1990). The Distribution of Advantages and Disadvantages. *Public Relations Review*. 16(1), 33-39. doi: 10.1016/S0363-8111(05)80035-9

- Jones, L. B. ve W. H. Chase. (1979). Managing Public Policy Issues. *Public Relations Review*. 5(2), 3-23. doi: 10.1016/S0363-8111(80)80020-8
- Sethi, S. P. (1979). A Conceptual Framework for Environmental Analysis of Social Issues and Evaluation of Business Response Patterns. *Academy of Management Review*. 4(1), 63-74. doi: 10.5465/amr.1979.4289184
- Sohodol Bir, Ç. (2006). Konu Yönetimi Sürecinde İletişim ve Halkla İlişkiler. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 25, 17-29. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifd/issue/22864>
- Tosun, G. (2001). Türkiye’de Devlet-Sivil Toplum İlişkisi Bağlamında Demokrasinin Pekışmesinin Önündeki Engellere İlişkin Kuramsal ve Pratik Bir Yaklaşım. *Ege Akademik Bakış Dergisi*. 1(1), 224-243. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eab>
- Yankın, B. F. (2019). Dijital Dönüşün Sürecinde Çalışma Yaşamı. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergisi*. 7(2), 1-38. <https://dergipark.org.tr/en/pub/trakyaibf>
- Yıldırım, M. (2003). Sivil Toplum ve Devlet. *Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*. 27(2), 226-242. <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/>
- Watricks, L. S. ve J. F. Mahon. (1994). Toward a Substantive Definition of the Corporate Issues Construct. *Business & Society*. 33(3), 309-310. doi: 10.1177/000765039403300304
- Wilson, L. J. (1990). Corporate Issues Management: An International View. *Public Relations Review*. 16(1), 40-51. doi: 10.1016/S0363-8111(05)80036-0
- Xu, J., S., Zhao, T., Teng, A. E., Abdalla, W. Zhu, L. Xie vd. (2020). Systematic Comparison of Two Animal-to-Human Transmitted Human Coronaviruses: SARS-Cov-2 and SARS-Cov. *Viruses*. 12(2), 244. doi: 10.3390/v12020244
- Zhu, N., D., Zhang, W., Wang, X., Li, B., Yang, J., Song vd. (2020). A Novel Coronavirus from Patients with Pneumonia in China, 2019. *The New England Journal of Medicine*. 382(8), 727-733. doi: 10.1056/NEJMoa2001017

Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri

- Akay, H. (2012). *Sivil Toplum Kuruluşlarının Yönetim Anlayışındaki Değişime Etkileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman, Türkiye.
- Karadağ, E. (2017). *Sosyal Hizmetler Disiplini ve Sivil Toplum İlişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.

İnternet Kaynakları

- Çaha, Ö., A. Çaylak ve H. Tutar. (2013). TRA2 Bölgesi: Sivil Toplum Kuruluşları Profili Araştırması. Kars: Serka Ajansı. <https://www.serka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/55ba930f4b08681a4f8f5ad8b315b743.pdf>. Erişim Tarihi: 5.12.2020.
- Çelik, N. (2013, Nisan). Demokrasi Sivil Toplum İlişkisi. <https://sahipki-ranb.wordpress.com/2013/04/30/demokrasi-sivil-toplum-iliskisi/> Erişim Tarihi: 7.12.2020.
- Keyman, E. F. (2004). Avrupa’da ve Türkiye’de Sivil Toplum. Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları. <http://www.academia.edu/download/32605890/avrupadaveturkiyedesivil-toplum.doc>. Erişim Tarihi: 7.12.2020.
- Şahin, B. Sosyal Sözleşme Teorileri 3: Jean Jacques Rousseau. Türkiye Bilimler Akademisi. Açık Ders Malzemeleri Projesi. Siyasal Düşünceler Tarihi 2. 7. Ders. <https://acikders.tuba.gov.tr/pluginfile.php/1356/course/section/637/7.Hafta%20-%20Sosyal%20S%C3%B6zleşme%20Teorileri%20III%3B%20Jean%20Jacques%20Rousseau.pdf> Erişim Tarihi: 7.12.2020.
- World Health Organisation - <https://www.who.int/dg/speeches/detail>, Erişim Tarihi: 6.12.2020
- World Health Organisation - <https://covid19.who.int/>, Erişim Tarihi: 6.12.2020
- T.C. Sağlık Bakanlığı - <https://covid19.saglik.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 6.12.2020
- Öğretmen Ağı - <https://www.ogretmenagi.org/tanis>, Erişim Tarihi: 7.12.2020
- Öğretmen Ağı - <https://www.ogretmenagi.org/tanis>, Erişim Tarihi: 7.12.2020
- Öğretmen Ağı - https://www.ogretmenagi.org/ogretmen_agi_araclari, Erişim Tarihi: 7.12.2020
- Öğretmen Ağı - https://www.ogretmenagi.org/gecmis_etkinlikler, Erişim Tarihi: 8.12.2020
- Öğretmen Ağı - <https://www.ogretmenagi.org/yayinlarimiz>, Erişim Tarihi: 8.12.2020

Kaynakça

Kitaplar

- Aaker, D. (2020). İmza hikâyeler yaratmak. İlham veren ve ikna eden iletişim nasıl kurulur?. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Kitapları.
- Budak G. & Budak G. (2014). İmaj mühendisliği vizyonundan halkla ilişkiler. Ankara: Nobel.
- Gottschall, J. (2019). Hikâye Anlatan Hayvan. Hikâyeler Bizi Nasıl İnsan Kılar. (Çev. Yazıcıoğlu, D.). İstanbul: Sola Unitas.
- Jenkins, H. (2016). Cesur yeni medya. Teknolojiler ve hayran kültürü. (Çev. Yeğencil, N.). İstanbul: İletişim.
- Koçyiğit, M. (2017). Dijital Halkla İlişkiler ve online kurumsal itibar yönetimi. Konya: Eğitim.
- Moran, B. (2017). Edebiyat Kuramları Ve Eleştirisi. İstanbul: İletişim.
- Okay, A. & Okay A. (2007). Halkla ilişkiler: Kavram, strateji ve uygulamaları. İstanbul: Der Yay.
- Ong, J. W. (1999). Sözlü ve yazılı kültür. Sözüün teknolojileşmesi. (Çev. Banon, S.P.). İstanbul: Metis.
- Peltekoğlu, F. B. (2016). Halkla ilişkiler üzerine düşünmek. Peltekoğlu, F. B. (Ed.), İletişimin gücü, Kurumsaldan Küresele Halkla İlişkiler (İçinde s.369-384). İstanbul: Beta.
- Ramsden, A. & Hollingsworth, S. (2020). Hikâye Anlatma Sanatı. (Çev. Bucak, A.). İstanbul: İletişim
- Sanders, B. (1999). Öküzün A'sı. Elektronik çağda yazılı kültürün çöküşü ve şiddetin yükselişi. (Çev. Tahir, Ş.). İstanbul: Ayrıntı.
- Storr, W. (2020). Hikâye anlatıcılığının bilimi. (Çev. Güçlü, E. F.). İstanbul: Timaş.

Makaleler

- Allagui, I. & Breslow, H. (2016). Social media for public relations: Lessons from four effective cases. *Public relations review*. (42), 20-30. DOI: 10.1016/j.rubrev.2015.12.001.
- Bal, D. & Onay, A. (2018 Ekim). Yeni medya ve dijital hikâye anlatıcılığının geleceği. Sözel Bildiri. 16th International Symposium Communication in the Millenium, Eskişehir.
- Coombs, W. T. & Holladay, S. J. (2018). Innovation in public relations theory and practice. A transmedia narrative transportation (TNT) approach. *Journal of communication management*. 22(4), 382-396. DOI: 10.1108/JCOM.12.2017.01.45.

- Çokluk, N. & Ökmen, Y. E. (2020). Sözlü kültürden dijital kültüre hikâye anlatımı: Youtuberlar üzerine kültürel bir çözümleme. *Selçuk İletişim Dergisi*. 13(3), 1114-1148. DOI:10.18094/JOSC.776286.
- Irwin, O. S. (2014). Embodied being: Examining tool use in digital storytelling. *Journal for critical organizing inquiry*. 12(2), 39-49.
- İnceelli, A. (2005). Dijital hikâye anlatımının bileşenleri. *The Turkish online journal of educational technology- TOJET*. 4(3), 132-142
- Kent, L. M. (2015). The power of storytelling in public relations: Introducing the 20 master plots. *Public Relations Review*. (41), 480-489. DOI: 10.1016/j.rubrev.2015.05.011.
- Özşenler, D. (2019). Dijital hikâye anlatımı: İçerik üreticilerinin Youtube videoları üzerinden bir analiz. *Turkish studies information Technologies and applied sciences*. 14(4), 587-616. DOI: 10.29228/TurkishStudies.39563.

İnternet Kaynakları

- Çocuklar Eşit Bir Yarına Uyansın Diye Odeabank'tan Eşit Masallar, https://www.youtube.com/watch?v=xC_JWLGtbaM&ab_channel=Odeabank, Erişim Tarihi: 14.12.2020
- Finish- Kuşlar Geri Dönüyor, https://www.youtube.com/watch?v=1t1Dr-RZh66M&ab_channel=FelisOdulleri, Erişim Tarihi: 02.01.2021
- Finish Su Endeksi Kullanılabilir Su Miktarını Gösteriyor, <https://www.bloomberght.com/finish-su-endeksi-kullanilabilir-su-miktarini-gosteriyor-2265599>, Erişim Tarihi: 18.12.2020
- Kız Kardeşim, <https://kizkardesim.net/hakkimizda>, Erişim Tarihi: 18.12.2020
- Kurumsal sosyal sorumluluk: TOMS'dan dersler. <https://tur.routestofinance.com/lessons-in-corporate-social-responsibility-from-toms-shoes>, Erişim Tarihi: 15.12.2020
- Kuyucuk'un Gerçek Sakinleri Dönüyor, <https://www.thebrandage.com/kuyucukun-gercek-sakinleri-geri-doenuyor-10256>, Erişim Tarihi: 02.01.2021
- Masal kahramanları artık daha eşit, <https://m.bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/235677-masal-kahramanlari-artik-daha-esit>, Erişim Tarihi: 13.12.2020
- Most Reliable Hashtag Tracking Tool, <https://tp.socialert.net/login#analytics/391444/trialcreate/initindex>, Erişim Tarihi: 24.12.2020
- Nestle, İyi Beslen, İyi Yaşa, Neyin Peşindeyiz?, <https://www.nestle.com.tr/csv/neyin-pesindeyiz>, Erişim Tarihi: 20.12.2020

Odeabank, <https://www.instagram.com/odeabank/?hl=tr>, Erişim Tarihi: 14.12.2020

Odeabank'tan Çocuklara Eşit Masallar, <https://mediacat.com/odeabank-tan-cocuklara-esit-masallar/>, Erişim Tarihi: 15.12.2020

Odeabank Eşit Masallar, Eşit Bir Yarına Uyansın Çocuklar, <https://www.odeabank.com.tr/esit-masallar>, Erişim Tarihi: 13.12.2020

Opet, Kadının Gücü Projesi, <https://www.opet.com.tr/Kadin-Gucu>, Erişim Tarihi: 13.12.2020

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Aydın, S. (1998). *Kimlik Sorunu Ulusalçılık Türk Kimliği*. Ankara: Öteki Matbaası.
- Davis, G., Chun, R., Silva, R. V. da ve Roper, S. (2003). *Corporate Reputation and Competitiveness*. London: Routledge.
- Dayanç Kıyat, G.B. (2014). *The Key of Reputation*. Deutschland: Lambert Academic Publishing, ISBN:978-3659-54587-0.
- Fombrun, C. J. (1996). *Reputation Realizing Value From The Corporate Image*. Boston: Harvard Business School Press.
- Fombrun, C. J. and Riel, C. (2004). *Fame and Fortune: How Successful Companies Reputations*. New York: Financial Times.
- Larkin, J. (2003). *Strategic Reputation Risk Management*. New York: Palgrave Macmillan.
- Okay, A.(2005). *Kurum Kimliği*. 5. Baskı, İstanbul: Mediacat Kitapları.
- Olins, W. (1990). *Corporate Identity; Making Business Strategy Visible Through Design*. London: Harvard Business School Press.
- Pelsmacker, P. De, Geuens M., Bergh, Van den J. (2001). *Marketing Communications*, London: Financial Times.
- Sekaran, U. (1992). *Reserch Methods for Business: A Skill Building Approach*. UK: JohnWiley and Sons.
- Twenge, J.M. (2013). *Ben Nesli*.4. Baskı, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Makaleler

- Chun, R. (2005). Corporate Reputation: Meaning and Measurement. *International Journal of Management Reviews*,7(2), 91-109.
- Davis G. ve Miles L. (1998). Reputation Management: Theory Versus Practice. *Corporate Reputation Review*, 2(1), 16-27.
- Dayanç Kıyat, G.B. (2015). Türkiye’de Gıda Sektöründe Kurum Kimliği ve Kriz İletişimi Yönetimi Üzerine Bir Araştırma. *Öneri Dergisi*, 11(43), 251, Doi: 10.14783/od. V11i43.5000070110.
- Dayanç Kıyat, G.B. (2017). The Relationship Between Reputation Quotient and Perceived Quality of Brands in Turkey’s Mobile Communication Sector. *İstanbul University Faculty of Communication Journal*, 53, 31-64., Doi: 10.17064/iuifd.372587.
- Dayanç Kıyat, G.B. Bilbil, E.K.ve Sütçü, C. S. (2013). Türkiye’de Telekomünikasyon Sektöründe Kurumsal İtibar Katsayısı ve Marka Sadakati Üzerine Bir Araştırma. *Öneri dergisi*, 10(39), 163-175.

- Dayanç Kıyat, G.B. ve Şimşek, H. (2018). Algılanan Kurumsal İtibarı Satın Alma Niyeti Üzerine Etkisi: Mercedes-Chanel Örneği. *Verimlilik Dergisi*, 3, 199-234.
- Dewanti, P. ve Indrajit, R.E. (2018). The Effect of XYZ Generation Characteristics to E-Commerce C-to-C: A Review. *Ikraith-Informatika*, 2(2), 56-60.
- Fombrun, C. J., Gardberg, N. A. and Sever, J.M. (2000). The Reputation Quotient: A Multi – Stakeholder Measure of Corporate Reputation. *The Journal of Brand Management*. 7(4), 241–255.
- Kyles, D. (2005). Managing Your Multigenerational Workforce. *Strategic Finance*, 87(6), 53-56.
- Loroz, P.S ve Helgeson, J. G. (2013). Boomers and their Babies: An Exploratory Study Comparing Psychological Profiles and Advertising Appeal Effectiveness Across Two Generations. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 21(3), 289–306. DOI: 10.2753/MTP1069-6679210304.
- Schwaiger, M.,(2004). Components and Parameters of Corporate Reputation; an Emprirical Study. *Schwalenbach Business Review*, 56(1) , 46-71.
- Taşdelen, B. ve Özkan, Ş.(2019). X, Y VE Z Kuşaklarının Instagram ve Facebook Aracılığıyla Oluşturdukları İmaj. *Atatürk İletişim Dergisi*, 18, 57-86.
- Teke, A. ve Şimşek, H. (2020). Emniyet Yönetim Sistemi Uygulamalarının Kurumsal İmaj Üzerindeki Etkileri: Uçuş Eğitim Organizasyonlarında Bir Araştırma. *Journal of Aviation*, 4(1), 45-60.
- Williams, C. K. ve Page, A. R. (2011). Marketing to The Generations. *Journal of Behavioral Studies in Business*, 3(1), 37-53.

Sürelî Yayınlar

- Cansen, E. (2010) Marka Mı, Kurum İtibarı Mı Hangisi Daha Önemlidir. (9.10.2010) *Hürriyet Gazetesi*.

İnternet Kaynakları

- Okay, A. (2005). “Kurumsal İletişim ve Kurum Kimliği” Rüveyde Akyürek, (Ed) Kurumsal İletişim Yönetimi, içinde. (Elektronik Versiyon) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, ss.3-22 http://www.google.com/books?hl=tr&lr=&id=hwcgAGJeDc0C&oi=fnd&pg=PR9&dq=R%-C3%BCveyde+Aky%C3%BCrek,+Kurumsal+%C4%B0leti%C5%-9Fim+Y%C3%B6netimi&ots=5qi3lWivjl&sig=ToOU4JPF1kGZJ_4F-6zIYVTCi3JQ#v=onepage&q&f=false (24.12. 2020).

- Queen, M.M. (2011). Making Sense of Gen Y. *Ict Summit Eurasia- Bilişim Zirvesi 2011*, <https://www.youtube.com/watch?v=IVX4CmhYy14>. (12.12.2020)
- Sefer, L (2018). İnternette yemek siparişine dikkat! <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/sefer-levent/internette-yemek-siparisine-dikkat-40896411>. (9.12.2020)

Kaynakça

Kitaplar

- Asna, A. (1998). Public Relations, İstanbul: Der Yayınları
- Kodak, D. (2019). Postmodern Tüketim Pratiklerinde Influencer Pazarlama Girişimleri, Ülger, G. (Ed). *Postmodern Pazarlama*, içinde (s.60-75). İstanbul: Papatya Yayıncılık

Makaleler

- Balta Peltekoğlu, F , Demir Askeroğlu, E . (2019). Dijital Halkla İlişkiler: Fenomenler Dijital Marka Elçisi Olabilir Mi?. *Selçuk İletişim* , 12 (2) , 1044-1067 . DOI: 10.18094/josc.596295
- Burucuoğlu, M , Erdoğan Yazar, E . (2019).YouTube’da Fenomen Performanslarının ölçülmesi Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Business in The Digital Age* , 2 (2) , 69-78 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jobda/issue/51540/581731>
- Gräve, J.-F. (2019). What KPIs Are Key? Evaluating Performance Metrics for Social Media Influencers. *Social Media + Society*. <https://doi.org/10.1177/2056305119865475>
- Martínez-López,J. Anaya-Sánchez, R. ,Giordano, M. F, Lopez-Lopez,D. (2020). Behind influencer marketing: key marketing decisions and their effects on followers’ responses, *Journal of Marketing Management*, 36:7-8, 579-607,)
- Özudoğru, Şakir (2014). “Bir Web 2.0Uygulaması Olarak Bloglar: Blogların Dinamikleri ve Blog Alemi”, *The Turkish Online Journal of Design, Art andCommunication - TOJDAC* January 4, (1), 36-50.
- Ruess, P. Reiff, M, (2020), “Word of Mouth” or “Money Talks”, *Zeitschrift für Kommunikation und Markenmanagement*, 66 (4), 47-53
- Santiago, J.K. Castelo, I.M.(2020). Digital influencers: An exploratory study of influencer marketing campaign process on instagram, *Online Journal of Applied Knowledge Management* A Publication of the International Institute for Applied Knowledge Management, 8(2), 31-52

İnternet Kaynakları

- 2021’de Pazarlama Bütçeleri Artacak, <https://pazarlamasyon.com/2021de-influencer-pazarlamasi-butceleri-artacak/> Erişim Tarihi:05.01.2021
- Ay Her Şey Çok Güzel, Her Şey Şahane, Yılılıyor Bebeğim, <https://www.sabah.com.tr/pazar/2019/08/04/ay-her-sey-guzel-her-sey-sahane-yiki-liyor-bebegim> Erişim Tarihi: 27.12.2020
- Creatorden 2019 Genel Bakış, <http://creatorden.com/wp-content/uploa->

- ds/2020/01/2019-CreatorDen-Report-4.pdf Erişim Tarihi: 26.12.2020
- Essential KPIs for Your Influencer Marketing Campaign, <https://digital-marketinginstitute.com/blog/5-essential-kpis-for-your-influencer-marketingcampaign#:~:text=There%20are%20many%20KPIs%20that,t,raffic%2C%20audience%20growth%20and%20engagement> Erişim Tarihi: 03.01.2021
- Hype Auditor, <https://hypeauditor.com/> Erişim Tarihi:05.01.2021
- Influencer Marketing Hataları, <https://www.eticaret.com/blog/influencer-marketing-hatalari-2-bolum/> Erişim Tarihi: 03.01.2021
- Influencer Marketing Hub 2019, <https://influencermarketinghub.com/influencer-marketing-2019-benchmark-report/> Erişim Tarihi: 05.01.2021
- Influencer Marketing'in Satışa Etkisi, <https://digitalage.com.tr/influencer-marketingin-satisa-etkisi/> Erişim Tarihi: 04.01.2021
- Influencer Marketingin Önemine Dair 6 İstatistik, <https://www.pazarlama30.com/influencer-marketingin-onemine-dair-6-istatistik/> Erişim tarihi:01.01.2021
- Influencer Ne Demek?, <https://www.webtekno.com/influencer-ne-demek-h91000.html>) Erişim Tarihi:30.12.2020
- Influencer Pazarlamada Markalar Neden Başarısız Oluyor?, <https://creatorden.com/influencer-pazarlamada-markalar-neden-basarisiz-oluyor/> Erişim Tarihi: 27.12.2020
- Influencer Tiers For The Influencer Marketing Industry, <https://mediakix.com/influencer-marketing-resources/influencer-tiers/> Erişim Tarihi: 04.01.2021
- Influencer Türleri Nelerdir, <https://ajansara.com/influencer-nedir-turleri-nelerdir/> Erişim Tarihi: 30.12.2020
- Internet World Stats, <https://www.internetworldstats.com/europa2.htm#tr> Erişim Tarihi:01.01.2021
- Podcast Seslendirmenin Yükselişi, <http://www.broadcasterinfo.net/ContentDetails-2649-podcast-seslendirmenin-yukselisi> Erişim Tarihi:01.01.2021
- Türkiye'de Influencer Marketing-Reklama Boğulmuş Bloglar, <https://www.brandingturkiye.com/turkiyede-influencer-marketing-reklama-bogulmus-bloglar/> Erişim Tarihi: 05.01.2021
- Türkiyede Influencer Marketing, Reklama Boğulmuş Bloglar, <https://www.brandingturkiye.com/turkiyede-influencer-marketing-reklama-bogulmus-bloglar/> Erişim Tarihi: 28.12.2020
- Türkiye'de sosyal medya ne kadar ve nasıl kullanılıyor?, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-53259275> Erişim Tarihi: 03.01.2021

Under The Influence: Social Ads & Influencer Marketing Combine For Your Best ROI, <https://www.business2community.com/marketing/influence-social-ads-influencer-marketing-combine-best-roi-01763296>
Erişim Tarihi: 02.01.2021

Wikipedia/ Enes Batur, https://tr.wikipedia.org/wiki/Enes_Batur Erişim Tarihi: 04.01.2021

Yeni Kanaat Önderleri Sosyal Medya Fenomenleri, <https://www.brandingturkiye.com/yeni-kanaat-onderleri-sosyal-medya-fenomenleri/> Erişim Tarihi:02.01.2021

Kaynakça

Kitaplar

- Aziz, A. (2008). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri. Ankara: Nobel.
- Bateman, C. (1998). *Halkla İlişkiler Araştırmaları*. (Çev. Çamlı, İ.). İstanbul: Rota.
- Beier, M., & Früh, S. (2019). Social Media Teams of Hospitals as Mediators in Digital Health Ecosystems. Song, Y., vd. (Eds.) *Collaborative Innovation Networks. Studies on Entrepreneurship, Structural Change and Industrial Dynamics*. İçinde (pp. 115-124). Springer, Cham.
- Cole, R. T. (1997). Harmonizing the healthcare message. C. L. Caywood (Ed.), *The handbook of strategic public relations and integrated communications*. İçinde (pp. 435- 452). New York: McGraw- Hill,
- Çetinkaya, A. (2020) Çevrimiçi gazetecilikte arama motoru optimizasyonu "Google odaklı gazetecilik". Yetkin Cılızoğlu, G. & Çetinkaya, A. (Ed.), *Ağ toplumunda iletişim pratikleri*, İçinde (233-260). Konya: Literatürk.
- Schiavo R. (2014). Health communication in the new media age: what has changed and what should not change. R. Schiavo (Ed.), *Health communication: from theory to practice*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Schiavo, R. (2007). Health Communication From Theory to Practice. San Francisco: John Wiley.
- Seçim. H. (1994). Hastanelerde Halkla İlişkiler, T.C Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 765, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, No:388, Eskişehir.
- Smith, A. (2012). What has google ever done for PR?. Waddington, S. (Ed.), Share this. *The social media handbook for PR professionals*. UK: ohn Wiley & Sons Ltd.
- Tengilimoğlu, D. & Öztürk, Y. (2004). İşletmelerde Halkla İlişkiler. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tengilimoğlu, D. (2001). Sağlık Kuruluşlarında Halkla İlişkiler. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Thomas, R. H. (2006). Health Communication. U.S.A: Springer
- Thornburg, R. (2011). Producing online news: Digital skills, stronger stories. Washington, DC: CQ Press.

Makaleler

- Abroms, L. C., vd. (2019). Toward a common agenda for the public and private sectors to advance digital health communication, *American Journal of Public Health* 109 (2). 221-223.

- Atay, Ç., vd. (2010). Arama motoru optimizasyonu. Akademik Bilişim'10 - XII. *Akademik Bilişim Konferansı Bildiriler Kitabı*, 10 - 12 Şubat 2010 Muğla Üniversitesi. 381-386.
- Ayhan, B. & Canöz, K. (2006). Hastaların Hastane Tercihinde Etkili Olan Halkla İlişkiler Faaliyetleri, II. Ulusal Halkla İlişkiler Sempozyumu, Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi: 71-90. 27-28 Nisan 2006.
- Bach, M. P. vd. (2019). Hospital websites: From the information repository to interactive channel, *Procedia Computer Science*, 164, 64–71
- Chen, C. H. (2011). Marketing religion online: The lds church's seo efforts. *Journal of Media & Religion*, 10, 185–205.
- De la Torre B. vd. (2014). "Quality and innovation in nursing Web pages over the period 2010–2012." *Enfermeria Global* 13(3): 197-210.
- Dick, M. (2011). Search engine optimisation in UK news production. *Journalism Practice*, 5, 462–77.
- Duman, K. (2018). Arama motorları ve internet haberciliğine etkileri: Türk internet haber medyası örneği. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 11(1), 257-287.
- Evans. M. P. (2007). Analysing Google rankings through search engine optimization data. *Internet Research*. 17 (1). 21 – 37.
- Fabregas, S. M. & Kreps, G. L. (1999). Bioethics committees: A health communication approach. *Puerto Rico Health Sciences Journal*, 18 (1), 31 – 37.
- Finset, A., vd. (2020). Effective Health Communication - a Key Factor in Fighting the COVID-19 Pandemic. *Patient Educ Couns*, 103 (5), 873–876.
- Ho, L. H. vd. (2010). *The application of search engine optimization for internet marketing: An example of the motel websites*. 2010 The 2nd International Conference on Computer and Automation Engineering (ICCAE).
- Hochberg, I., Allon, R., & Yom-Tov, E. (2020). Assessment of the frequency of online searches for symptoms before diagnosis: Analysis of archival data. *Journal of Medical Internet Research*, 22 (3), e15065.
- Hu, Y. (2015). Health communication research in the digital age: A systematic review. *Journal of Communication in Healthcare*, 8 (4), 260-288.
- Kordzadeh, N., & Young, D. (2015). fkor. In Proceedings of the 21'st Americas Conference on Information Systems (AMCIS), Puerto Rico. 1-10.
- Kreps, G. L. (2003). Trends and direktions in health communication research, *Medien & Kommunikations-wissenschaft* , 51 (3–4), 353 – 365 .

- Kreps, G. L., Arora, N. K. & Nelson, D. E. (2003). Consumer provider communication research: Directions for development. *Patient Education and Counseling*, 50, 1 – 2.
- Kumar, P. R. & Singh, A. K. (2009). A comparative study of page ranking algorithms for information retrieval. *International Journal of Electrical and Computer Engineering*, Waset.
- Kumar, P. R., Singh, A. K., & Mohan, A. (2013). Efficient methodologies to optimize website for link structure based search engines. Proceedings of the International Conference on Green Computing, Communication and Conservation of Energy.719-724.
- Lammers, J. C. & Geist, P. (1997). The transformation of caring in the light and shadow of “managed care.” *Health Communication*, 9 (1), 45 – 60.
- Law MR, Mintzes B, Morgan SG. (2011). The sources and popularity of online drug information: an analysis of top search engine results and web page views. *Ann Pharmacother*. 45(3), 350–356. doi: 10.1345/aph.1P572.
- Liu, X., vd. (2011). The quality and characteristics of leading general hospitals’ websites in China. *Journal of Medical Systems*,35 (6), 1553-1562.
- Lorien C. Abrams, J. P. Allegrante, M. E A., Gold, R.S. Riley, W.T. Smyser, J. (2019). Toward a Common Agenda for the Public and Private Sectors to Advance Digital Health Communication. *American Journal of Public Health*, 109 (2), 221-223.
- McClelland, S. S. (2011). Searching for the missing link. *Intermedia*. 39. 8–11.
- Moghavvemi, S., vd. (2017) Connecting with prospective medical tourists on-line: A crosssectional analysis of private hospital websites promoting medical tourism in India, Malaysia and Thailand. *Tourism Management*, 58, 154- 163.
- Nanah, A. & Bayoumi, A. B. (2020). The pros and cons of digital health communication tools in neurosurgery: a systematic review of literature. *Neurosurgical Review*. 43, 835–846
- Öztürk G. ve Öymen, G. (2013). Sağlık iletişiminde sosyal medya kullanımının stratejik önemi: Türkiye’de kalp sağlığı ile ilgili kâr amacı gütmeyen kuruluşlar üzerine bir değerlendirme, Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi, 3, 109-132.
- Rowley, J. (2000). Product search in e-shopping: A Review and research propositions. *Journal of Consumer Marketing*, 17 (1), 20-35.
- Salarvand, S.vd. (2016). Quality of public hospitals websites: A cross-sectional analytical study in iran. *Acta Informatica Medica* 24 (2), 130–133.

- Sharf, B. F. (1997). The present and future of health communication scholarship: Overlooked opportunities. *Health Communication*, 11 (2), 195 – 199.
- Vraga, E. K., & Jacobsen, K. H. (2020). Strategies for Effective Health Communication during the Coronavirus Pandemic and Future Emerging Infectious Disease Events. *Special Issue: Symposium on Coronavirus 2019: Social Determinants, Disparities and Impacts*, 12 (3), 233-241.
- Wang, F., Li, Y., & Zhang, Y. (2011). An empirical study on the search engine optimization technique and its outcomes. 2nd International Conference on Artificial Intelligence, Management Science and Electronic Commerce (AIMSEC). IEEE. 2767-2770.
- Wong, C. A vd. (2016). How US children's hospitals use social media: A mixed methods study. *In Healthcare*, 4 (1), 15-21.
- Xiaolin, M., & Yonghe, W. (2005). Study on search engine optimization. *Journal of Information*, 24. 119–121.
- Yudasubrata, A. T. W., Damanik, R. O. P., Hidayanto, A. N., & Budi, N. F. A. (2019). Search engine optimization (seo) approach in studying information demand and supply: Methodology of geo-targeted keywords with case study of hospital websites in Jakarta, *International Conference on Advanced Computer Science and information Systems (ICACSIS)*, Bali, Indonesia, 519-524, doi: 10.1109/ICACSIS47736.2019.8979776.
- Yurdakul N. B., Çoşkun, G. & Öksüz, B. (2007). Hastanelerde halkla ilişkiler: İzmir ili özel hastaneler örnekleminde halkla ilişkiler birimlerinin yapı-işlev ve uygulamalarına yönelik bir araştırma. *Eskişehir Osman-gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2(1), 31-46.
- Zhu, N., Zhang, D., Wang, W., Li, X., Yang, B., Song, J., (2020). China Novel Coronavirus Investigating and Research Team. A Novel Coronavirus from Patients with Pneumonia in.

Yüksel Lisans ve Doktora Tezleri

- Arslan, B. (2015). *Hastane Yönetiminde Liderlik ve İş Doyumu*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hoşgör, D. G. (2014). *İletişim ve Sağlık İletişimi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

İnternet Kaynakları

- Acıbadem (2020). Kurumsal Bilgiler. <https://www.acıbadem.com.tr/kurumsal-bilgiler/> adresinden temin edildi.

- Calvo-Calvo, M. Á. (2014). Quality and characteristics of websites of large Spanish hospitals. *Revista española de Documentación Científica*, 37 (1), 032. <http://redc.revistas.csic.es/index.php/redc/article/view/835/1068> adresinden temin edildi.
- Clement, J. "Global market share of search engines 2010-2020". <https://www.statista.com/statistics/216573/worldwide> adresinden temin edildi.
- Eysenbach, G. (2001) What is e-health? *J Med Internet Res* 3:E20. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1761894/> adresinden temin edildi.
- Fox S. (2005). Health information online. Washington, DC: Pew Internet & American Life Project; <http://www.pewinternet.org/Reports/2005/Health> adresinden temin edilmiştir.
- Google Trends, (2020). 2020 Yılı Arama Trendleri. <https://trends.google.com/trends/?geo=US> adresinden temin edildi.
- Hoell, C. (2013). SEO vs PPC. What's the difference? (Çevrimiçi) <http://www.mycommerce.com/blog/item/156> adresinden temin edildi.
- Huerta, T.R. vd. (2014). Hospital website rankings in the United States: expanding benchmarks and standards for effective consumer engagement. *J Med Internet Research*, 16 (2), e64. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/24568892/> adresinden temin edildi.
- Karataş, E. (2020). On-Page SEO (Site İçi SEO) ve Off-Page SEO (Site Dışı SEO) <https://www.seolog.com.tr/site-ici-seo-ve-site-disi-seo/> adresinden temin edildi.
- Klaasen, A. (2008). What's the Difference between SEO and SEM?, *Advertising Age* 79. <https://adage.com/article/digital/difference-seo-sem/125716> adresinden temin edildi.
- Levine, R. (2012). Why SEO is Crucial to Your Success. <http://www.actionwebsiteandseo.com/blog.html> adresinden temin edildi.
- Medical Park (2020). "Hakkımızda", <https://www.medicalpark.com.tr/hakkimizda/c-1> adresinden temin edildi.
- Pmlive (2020). The use of search engines in health (2014). http://www.pmlive.com/pharma_news/ adresinden temin edilmiştir.
- Statcounter (2020). How quality backlinks can dramatically improve your organic rankings. <https://statcounter.com/learning-center/seo/backlinks/> adresinden temin edildi.
- Statcounter (2020). On-page optimization tips for boosting your rankings and delighting your visitors in 2020. <https://statcounter.com/learning-center/seo/on-page-optimization/> adresinden temin edildi.

- Statcounter (2020). Search Engine Market Share. <https://gs.statcounter.com/search-engine-market-share> adresinden temin edildi.
- Statista, (2020) “Worldwide desktop market share of leading search engines from January 2010 to October 2020”. <https://www.statista.com/statistics/216573> adresinden temin edildi.
- Usher, N. (2010). What impact is seo having on journalists? Reports from the field. Nieman Journalism Lab. <http://www.niemanlab.org/2010/09> adresinden temin edilmiştir.
- WHO, (2020, Aralık). Responding to community spread of COVID-19: Interim guidance. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/331421> adresinden temin edildi.
- WHO, (2020, Aralık). Subject in Focus: Developing trans-disciplinary science: infodemiology, the science behind infodemic management: WHO <https://www.who.int/docs/default-source/coronavirus> adresinden temin edildi.

DİJİTAL EĞİTİM

Editör
Prof. Dr. Onur Köksal

EĞİTİM
yayınevi

DİJİTAL EĞİTİM

Editör: Prof. Dr. Onur Köksal

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-55-3

1. Baskı, Ağustos 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

Dijital Eğitim

Editör: Prof. Dr. Onur Köksal

206 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-55-3

Kitap içerisindeki bölümlerin sorumluluğu ilgili bölüm yazarına aittir.

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir.

Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine

göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/

mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz,

yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B,

Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Kaynakça

- Ağaoğlu, E., İmer, G. & Kurubacak, G. (2002). A case study of organizing distance education: Anadolu University, Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE, 3(1), 45-51
- Amaral, A., & Magalhães, A. (2009). Between institutional competition and the search for equality of opportunities: access of mature students. Higher Education Policy, 22, 505-521
- Arık, B.M. (2020a). Türkiye’de koronavirüsün eğitime etkileri-I. <https://www.egitimreformugirisimi.org/turkiyede-koronavirusun-egitime-etkileri/#more-12515>, web adresinden 29 Nisan 2021 tarihinde edinilmiştir.
- Arık, B.M. (2020b). Türkiye’de koronavirüsün eğitime etkileri-II, Uzaktan eğitim nasıl olacak ve bu süreçte neler dikkate alınmalı?, <https://www.egitimreformugirisimi.org/turkiyede-koronavirusun-egitime-etkileri-ii-uzaktan-egitim-nasil-olacak-ve-bu-surecte-nelerdikkate-alinmalı/>, web adresinden 29 Nisan 2021 tarihinde edinilmiştir.
- Arslan, Ö. (2018). “Çevrimiçi Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Programları Terk Etme Nedenlerinin İncelenmesi”, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara
- Aydın, C. H. (2019). Uzaktan Eğitimin Geleceğine İlişkin Eğilimler. Elektrik Mühendisliği Dergisi.
- Cabı, E. ve Ersoy, H. (2017). “Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim Uygulamalarının İncelenmesi: Türkiye Örneği”, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi. 7(3), 419-429.
- Demirel Ö. (2007) Eğitimde Program Geliştirme (10.Baskı). Ankara, Türkiye: Pegem Yayıncılık,
- Dina, H. (1994). Distance Education: Is Interactivity Compromised? , Opinion Papers, C.XXXIII, s. 9
- Doğan S. Koçak E. (2020). EBA Sistemi Bağlamında Uzaktan Eğitim Faaliyetleri Üzerine Bir İnceleme. Journal of Economics and Social Research. Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi ISSN: 2148-1407/ e-ISSN: 2651-3250
- Erfidan, A. (2019). “Derslerin Uzaktan Eğitim Yoluyla Verilmesiyle İlgili Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşleri: Balıkesir Üniversitesi Örneği”, Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Balıkesir
- Gök, B. (2017). “Üniversitelerde Uzaktan Eğitim Programlarının Hizmet Kalitesi ve Etkinliğinin Değerlendirilmesi”, Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, Yönetim Bilişim Sistemleri Ana-bilim Dalı, (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara
- <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/coronavirus-education-global-covid19-online-digital-learning/> adresinden 17 Nisan 2021 tarihinde alınmıştır.
- <http://gorunumgazetesi.net/guncel/turkiyede-uzaktan-egitim-25-milyon-ogrenci-etkilendi-internete-erisimi-oranlari-ise-sorun-yaratiyor> adresinden 17 Nisan 2021 tarihinde alınmıştır.
- İşman, A. (2005) Uzaktan Eğitim, Öğreti Yayıncılık, Manisa
- Keskin, M., ve Kaya, D. (2020). COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 5(2). 59-67
- Köksal, O. (2013). Anahtar Sözcük Yöntemi ve Sözlüğü-İngilizce Kelimeler İçin. Konya: Eğitim Yayınevi.

- Köksal, O., Atalay, B. (2019). Öğretim İlke ve Yöntemleri. Konya: Eğitim Yayınevi- Genişletilmiş 4. Baskı. ISBN: 978-605-5176-88-4
- Litwin, E. (2001) Distance Education in Portuguese. Ed. Artmed, Porto Alegre
- Mohi, M. (2021) Is learning online as effective? <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/coronavirus-education-global-covid19-online-digital-learning/> adresinden 15 Nisan 2021 tarihinde edinilmiştir.
- Muirhead, W. D. (2000). Online education in schools. International Journal of Educational Management, 14(7). 315-324.
- Oliveira, M. M. S., Penedo, A. S. T. and Pereira, S. V. (2018). Distance education: advantages and disadvantages of the point of view of education and society. Dialogia, São Paulo, n. 29, p. 139-152, mai./ago. DOI: 10.5585/Dialogia.n29.7661
- Özcan, S. (2019). “Uzaktan Eğitim Veren Kurumlarda Öğretim Elemanlarının Çevrimiçi Öğre-time Bağlılığının İncelenmesi” Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara
- Resim-1 (<https://www.eschoolnews.com/2019/02/27/6-tips-teachers-collaborative-learning/>)
- Resim-2 (<https://www.absurdizi.com/bir-film-bir-roportaj-egitimde-firsat-esitsizligi/>)
- Resim-3 (<https://www.dw.com/tr/korona-mutasyonlar%C4%B1-k%C4%B1s%C4%B1tlamalarda-gev%C5%9Feme-riskli-mi/a-56578209>)
- Resim-4 Teknoloji Bağımlılığı (<https://yourteenmag.com/technology/technology-addiction>)
- Resim- 5 (<https://www.weforum.org/agenda/2020/04/coronavirus-education-global-covid19-online-digital-learning/>)
- Resim-6 (<http://gorunumgazetesi.net/guncel/turkiyede-uzaktan-egitim-25-milyon-ogrenci-etkilen-di-internete-erisimi-oranlari-ise-sorun-yaratiyor>)
- Resim- 7 (<https://www.dreamstime.com/children-distance-education-concept-kids-online-learning-distance-education-concept-kids-online-learning-child-using-computer-image184630427>)
- Resim- 8 <https://istatistik.yok.gov.tr/>
- Schrum, L. & Berenfeld, B. (1997). Teaching and learning in the information age: A guide to educational telecommunications. Needham Heights, Massachusetts: Allyn & Bacon.
- Salman, U.A. (2020a). Türkiye’de koronavirüsün eğitime etkileri-III, Uzaktan eğitimin ilk iki haftası nasıl geçti?. <https://www.egitimreformugirisimi.org/turkiyede-koronavirusunegitime-etkileri-iii-uzaktan-egitimin-ilk-iki-haftasi-nasil-gecti/>, web adresinden 29 Nisan 2021 tarihinde edinilmiştir.
- Salman, U.A. (2020b). Türkiye’de koronavirüsün eğitime etkileri-V, Dijital uçurumu öğrenciler anlatıyor. <https://www.egitimreformugirisimi.org/turkiyede-koronavirusunegitime-etkisi-v-dijital-ucurumu-ogrenciler-anlatiyor/>, web adresinden 29 Nisan 2021 tarihinde edinilmiştir.
- Valentine, D. (2002). Distance learning: Promises, problems, and possibilities. Online Journal of Distance Learning Administration, 5(3), 1–11.

Kaynaklar

- Attwell, J. (2005). From research and development to mobile learning: Tools for education and training providers and their learners. In *4th World Conference on m-Learning* (pp. 1-6).
- Attwell, G. (2007). E-Learning and sustainability: report for european commission learning folders project.
- Al-Bahadili, H., Issa, G., & Abuhamdeh, M. (2011). A hierarchical framework for evaluating success factors of m-learning. *Criterion, 1*, C1.
- Alzaza, N. S., & Yaakub, A. R. (2011). Students' awareness and requirements of mobile learning services in the higher education environment. *American Journal of Economics and Business Administration, 3*(1), 95.
- Ally, M., & Tsinakos, A. (2014). Perspectives on Open and Distance Learning: Increasing Access through Mobile Learning.
- Aragon, S. R. (2003). Creating social presence in online environments. *New directions for adult and continuing education, 2003*(100), 57-68.
- Abu-Al-Aish, A., & Loque, S. (2013). Factors influencing students' acceptance of m-learning: An investigation in higher education. *The International Review of Research in Open and Distance Learning, 14*(5).
- Berge, Z. L., & Kearsley, G. (2003). The sustainability of distance training: Follow-up to case studies. *The Technology Source*.
- Bhalalusesa, R. P., & Arshad, M. R. M. (2013). Possibilities and challenges of deploying effective learning materials in mobile learning.
- Brown, S. (2004). Assessment for learning. *Learning and teaching in higher education, 1*(1), 81-89.
- Bates, A. W., & Poole, G. (2003). *Effective Teaching with Technology in Higher Education: Foundations for Success*. Jossey-Bass, an Imprint of Wiley. 10475 Crosspoint Blvd, Indianapolis, IN 46256.
- Chen, H., Ling, L., Ma, Y., Wen, Y., Gao, X., Gu, X., 2020. Suggestions for Chinese university freshmen based on adaptability analysis and sustainable development education. *Sustainability, 12*, 1371.
- Casany, M. J., Alier, M., & Barcelo, M. (2012, October). Integration of M-learning and LMS: A sustainability approach. In *Computers in Education (SIIE), 2012 International Symposium on* (pp. 1-6). IEEE.
- Caudill, J. G. (2007). The growth of m-learning and the growth of mobile computing: Parallel developments. *The International Review of Research in Open and Distance Learning, 8*(2).
- Chong, J. L., Chong, A. Y. L., Ooi, K. B., & Lin, B. (2011). An empirical analysis of the adoption of m-learning in Malaysia. *International Journal of Mobile Communications, 9*(1), 1-18.

- Cochrane, T., Bateman, R., Clifflin, P., Henderson, I., & Holloway, S. (2009). Mobilizing learning: Mobile Web 2.0 scenarios in tertiary education.
- Cobcroft, R. (2006). Literature Review into Mobile Learning in the University Context. Retrieved October 3, 2008.
- Conole, G. (2004). E-learning: The hype and the reality. *Journal of Interactive Media in Education*, 11.
- Chokri, B. (2012). Factors influencing the adoption of the e-learning technology in teaching and learning by students of a university class. *European Scientific Journal*, 8(28).
- Clarke, A., Lewis, D., Cole, I., & Ringrose, L. (2005). A strategic approach to developing e-learning capability for healthcare. *Health Information & Libraries Journal*, 22(s2), 33-41.
- Conole, G. (2004). E-learning: The hype and the reality. *Journal of Interactive Media in Education*, 11.
- Gaytan, J., & McEwen, B. C. (2007). Effective online instructional and assessment strategies. *The American Journal of Distance Education*, 21(3), 117-132.
- Georgiev, T., Georgieva, E., & Trajkovski, G. (2006, June). Transitioning from e- Learning to m-Learning: Present Issues and Future Challenges. In *SNPD* (pp. 349-353)
- Grohmann, C. H. (2004). Morphometric analysis in Geographic Information Systems: applications of free software GRASS and R. *Computers & Geosciences*, 30:1055–1067
- GSMA (2012). Safeguarding, security and privacy in Mobile Education. GSMA Connected Living Programme: mEducation. Retrieved from <http://www.gsma.com/connectedliving/wp-content/uploads/2012/04/gsmasafeguardingsecurityandprivacyinmobileeducationwhitepaper.pdf>.
- Franzoni, A. L., & Assar, S. (2009). Student Learning Styles Adaptation Method Based on Teaching Strategies and Electronic Media. *Educational Technology & Society*, 12 (4), 15-29.
- Granic, A., & Cukusic, M. (2011). Usability Testing and Expert Inspections Complemented by Educational Evaluation: A Case Study of an e-Learning Platform. *Educational Technology & Society*, 14(2), 107-123.
- Graff, M. (2003). Cognitive style and attitudes towards using online learning and assessment methods. *Electronic Journal of e-learning*, 1(1), 21-28.
- Handal, B., MacNish, J., & Petocz, P. (2013). Adopting mobile learning in tertiary environments: instructional, curricular and organizational matters. *Education Sciences*, 3(4), 359-374.
- Intratat, C. (2001). The self-access projects. In Watson Todd, R. (ed.) *Task-based Learning & Curriculum Innovation*. Bangkok: King Mongkut's University of Technology Thonburi.
- Igwe, D. O. (2012). The Roles of ICT Development in Open and Distance Education: Achievements, Prospects and Challenges. *African Journal of Teacher Education*, 2(2).

- Iahad, N., Dafoulas, G. A., Milankovic-Atkinson, M., & Murphy, A. (2004, August). E-learning in developing countries: suggesting a methodology for enabling computer-aided assessment. In *Advanced Learning Technologies, 2004. Proceedings. IEEE International Conference on* (pp. 983-987). IEEE.
- Jan, P. T., Lu, H. P., & Chou, T. C. (2012). The Adoption of e-Learning: An Institutional Theory Perspective. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 11(3), 326-343.
- James, P. T. (2008, December). The 5 th Wave Challenges and Opportunities for Mobile-learning in Thailand. In *Fifth International Conference on eLearning for Knowledge-Based Society*.
- Korsakienė, R., Breivytė, I., Wamboye, E., 2011. Sustainable development and human development index. *J. Secur. Sustain. Issues*. 1, 103–112.
- Kearney, M., Schuck, S., Burden, K., & Aubusson, P. (2012). Viewing mobile learning from a pedagogical perspective. *Research in Learning Technology*, 20(1).
- Kioupi, V., Voulvoulis, N., 2019. Education for sustainable development: A systemic framework for connecting the SDGs to educational outcomes. *Sustainability* 11, 6104.
- Ktoridou, D., & Eteokleous, N. (2005). Adaptive m-learning: technological and pedagogical aspects to be considered in Cyprus tertiary education. *Recent Research Developments in Learning Technologies. Formatex, Badajoz, Spain*, 676-683.
- Kukkonen, H. O., & Kurkela, V. Developing successful mobile applications. 2003 May 19 Presented at: International Conference on Computer Science and Technology (IASTED), 50--54.
- Kukulska-Hulme, A. (2007). Mobile usability in educational contexts: what have we learnt? *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 8(2).
- Kukkonen, H. O., & Kurkela, V. Developing successful mobile applications. 2003 May 19 Presented at: International Conference on Computer Science and Technology (IASTED), 50--54.
- Khan, B. H. (Ed.). (2001). *Web-based training*. Educational Technology.
- Lally, V., Sharples, M., Tracy, F., Bertram, N., & Masters, S. (2012). Researching the ethical dimensions of mobile, ubiquitous and immersive technology enhanced learning (MUITEL): a thematic review and dialogue. *Interactive Learning Environments*, 20(3), 217-238.
- Lewin, K.M., 2019. The sustainable development goals for education: Commonwealth perspectives and opportunities. *The Round Table* 108 (4), 367–382.
- Lu, X., & Viehland, D. (2008). Factors influencing the adoption of mobile learning. *ACIS 2008 Proceedings*, 56.
- Liu, Y. (2008). An adoption model for mobile learning. In *Proceedings of the IADIS International Conference e-Commerce*.
- Lowenthal, P. R. (2009). Social presence. *Encyclopedia of distance and online learning*, 2, 129-136.

- Merisotis, J. P., & Phipps, R. A. (2000). Quality on the line: Benchmarks for success in internet-based distance education. *The Institute for Higher Education Policy*, 1-45.
- Maniar, N., Bennett, E., Hand, S., & Allan, G. (2008). The effect of mobile phone screen size on video based learning. *Journal of Software*, 3(4), 51-61.
- Mekuria, F. (2009). Mobile Broadband Technology & Services: Sustainability Factors.
- Michael, E.M., 2020. Geography education for sustainable development. *Geogr. Sustain.* 1 (1), 88–92.
- Mostakhdeem-Hosseini, A. (2009). Analysis of Pedagogical Considerations of M- Learning in Smart Devices. *iJIM*, 3(4), 33-34.
- Mason, R. O. (1986). Four ethical issues of the information age. *Mis Quarterly*, 10(1), 5-12.
- Marshall, S., & Mitchell, G. (2002). An e-learning maturity model. In *Proceedings of the 19th Annual Conference of the Australian Society for Computers in Learning in Tertiary Education, Auckland, New Zealand*.
- Nenadic, A., Krajnovic, A., & Jasic, D. (2012). Proposal of the Financial Plan for the Implementation of the Educational Activities Supported by the Contemporary Technologies in High-Education Institution. *China-USA Business Review*, 1578.
- Papanikolaou, K., & Mavromoustakos, S. (2006, February). Critical Success Factors for the Development of Mobile Learning Applications. In *EuroIMSA* (pp. 19- 24).
- Park, Y. (2011). A pedagogical framework for mobile learning: Categorizing educational applications of mobile technologies into four types. *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 12(2), 78-102
- Pea, R. D., & Maldonado, H. (2006). WILD for learning: Interacting through new computing devices anytime, anywhere. *The Cambridge handbook of the learning sciences*, 852-886.
- Preece, J. (2000). *Online Communities-Designing Usability, Supporting Sociability*. 2000.
- Papanikolaou, K., & Mavromoustakos, S. (2006, February). Critical Success Factors for the Development of Mobile Learning Applications. In *EuroIMSA* (pp. 19- 24).
- Robles, M., & Braathen, S. (2002). Online assessment techniques. *Delta Pi Epsilon Journal*, 44(1), 39-49.
- Sun, P. C., Tsai, R. J., Finger, G., Chen, Y. Y., & Yeh, D. (2008). What drives a successful e-Learning? An empirical investigation of the critical factors influencing learner satisfaction. *Computers & Education*, 50(4), 1183-1202.
- Stansfield, M., Connolly, T., Cartelli, A., Jimoyiannis, A., Magalhaes, H., & Maillet, K. (2009). The Identification of Key Issues in the Development of Sustainable e-Learning and Virtual Campus Initiatives. *Electronic Journal of e-Learning*, 7(2), 155-164.

- Sanches, R. A., Hueros, A. D., & Ordaz, M. G. (2013). E-learning and the University of Huelva: a study of WebCT and the technological acceptance model. *Campus-Wide Information Systems*, 30(2), 135-160.
- Saccol, A. I. C. Z., Schlemmer, E., Barbosa, J. L., Reinhard, N., & Sarmento, C. (2009). M-learning adoption in Brazil. *The Evolution of Mobile Teaching and Learning*, 103-118.
- Shudong, W., & Higgins, M. (2005, November). Limitations of mobile phone learning. In *Wireless and Mobile Technologies in Education, 2005. WMTE 2005. IEEE International Workshop on* (pp. 3-pp). IEEE.
- Sun, P. C., Tsai, R. J., Finger, G., Chen, Y. Y., & Yeh, D. (2008). What drives a successful e-Learning? An empirical investigation of the critical factors influencing learner satisfaction. *Computers & Education*, 50(4), 1183-1202.
- Sorebo, O., Halvari, H., Gulli, V. F., & Kristiansen, R. (2009). The role of selfdetermination theory in explaining teachers' motivation to continue to use e- learning technology. *Computers & Education*, 53(4), 1177-1187.
- Sfenrianto, Z. A. H., & Suhartanto, H. (2011). The Influence Factors of Inherent Structure in e-Learning Process. *International Journal of Education, E- business, e-Management and e-learning*.
- Stansfield, M., Connolly, T., Cartelli, A., Jimoyiannis, A., Magalhves, H., & Maillet, K. (2009). The Identification of Key Issues in the Development of Sustainable e-Learning and Virtual Campus Initiatives. *Electronic Journal of e-Learning*, 7(2), 155-164.
- Ting, R. L. (2005, July). Mobile learning: current trend and future challenges. In *Advanced Learning Technologies, 2005. ICALT 2005. Fifth IEEE International Conference on* (pp. 603-607). IEEE.
- Timpone, C. J. (2012). *An investigation of educational technology sustainability factors in New Jersey elementary schools and their alignment with the 2008 New Jersey School Technology Survey*. Seton Hall University.
- Trentin, G. (2007). A Multidimensional Approach to E-Learning Sustainability. *Educational Technology*, 47(5), 36-40.
- Traxler, J. (2007). Defining, Discussing and Evaluating Mobile Learning: The moving finger writes and having writ.... *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 8(2).
- Terras, M. M., & Ramsay, J. (2012). The five central psychological challenges facing effective mobile learning. *British Journal of Educational Technology*, 43(5), 820-832.
- Traxler, J., & Bridges, N. (2005). Mobile learning-the ethical and legal challenges. *Mobile learning anytime everywhere*, 203.
- UN General Assembly, 2015. Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development. United Nations, New York.

- Van Poeck, K., Vandenabeele, J., 2012. Learning from sustainable development: Education in the light of public issues. *Environ. Educ. Res.* 18, 541–552.
- Villaverde, J. E., Godoy, D., & Amandi, A. (2006). Learning styles' recognition in e- learning environments with feed-forward neural networks. *Journal of Computer Assisted Learning*, 22(3), 197-206.
- Wright. (2011). Ethical and Safe ICT Practices. Retrieved from <http://mrwrights.blogspot.com.au/2011/04/teaching-internet-safety-in- classroom.html>
- Wishart, J. (2009). Ethical considerations in implementing mobile learning in the workplace. *International Journal of Mobile and Blended Learning (IJMBL)*, 1(2), 76-92.
- Wang, Y. S., Wang, H. Y., & Shee, D. Y. (2007). Measuring e-learning systems success in an organizational context: Scale development and validation. *Computers in Human Behavior*, 23(4), 1792-1808.
- Wingkvist, A. (2009). Understanding Scalability and Sustainability in Mobile Learning: A Systems Development Framework.
- Zurita, G. & Nussbaum, M. (2004). A Constructivist Mobile Learning Environment Supported by a Wireless Handheld Network. *Journal of Computer Assisted Learning*, 20(4), 235-243. Wiley. Retrieved January 22, 2021 from <https://www.learntechlib.org/p/98627/>.

Kaynaklar

- Huerta, E., Ryan, T. and Igbaria, M. (2003). A comprehensive web-based learning framework: toward theoretical diversity. In A. Aggarwal (Ed.), *Web-Based Education: Learning from Experiences* (pp. 24-35). Hershey, PA: Information System.
- Hrastinski, S. (2008). Asynchronous and synchronous e-learning, *Educause Quarterly*, 31(4).
- Patton, B. A. (2008). Synchronous meetings: A way to put personality in an online class. *TOJDE*, 9(4).
- Pektekin, P. (2013). Web tabanlı uzaktan eğitimde teknoloji kabulünün eğitim becerisi üzerindeki rolü: Türk üniversitelerinde akademisyenler üzerine bir araştırma. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
- Oral, B. (2009). *Uzaktan eğitim*. Ö.Demirel ve E.Altun (Ed.). Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı. Ankara: Pegem A. Yayıncılık.171-205.
- Özdil, B. ve Çelik, A. (2000). İnternete dayalı uzaktan eğitim. *Akademik Bilişim Konferansları*, 10 - 11 Şubat 2000, Isparta, Turkey.
- Novitzki, J., E. (2009). Necessities for effective asynchronous learning. Rogers,P.,G. Berg, J. Boettcher, C. Howard, L. Justice and K. Schenk (Ed.). *Encyclopedia of Distance Learning* içinde. Second Edition. Hershey: IGI Global, 2009, 1468-1474.
- Aslan, Ö. (2006). Öğrenmenin yeni yolu: E-öğrenme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (2), 121-131.
- Zhang, D. & Nunamaker, J. F. (2003). Powering e-learning in the new millennium: An overview of e-learning and enabling technology". *Information Systems Frontiers*, 5 (2), 207-218.
- Arkorful, V. & Abaidoo, N. (2014). The role of e-learning, the advantages and disadvantages of its adoption in higher education. *International Journal of Education and Research*, 2 (12), 397-410.
- Nedeva, V., Dimova, E., & Dineva, S. (2010). Overcome disadvantages of e-learning for training English as foreign language. *University of Bucharest and University of Medicine and Pharmacy Targu-Mures*, 275-281.
- Doğan, Ş. (2013). Öğretim elemanlarının e-öğrenme sistemine yönelik hazırbulunuşluk düzeylerinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Darren, C. (2014). Learning styles and satisfaction in distance education. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 15(4), 112-129.
- Brusilovsky, P. & Millán, E. (2007). User models for adaptive hypermedia and adaptive educational systems, in: P. Brusilovsky, A. Kobsa, & W. Nejdl (Eds.), *The adaptive web* (pp. 3-53). Springer Berlin Heidelberg.

- Haznedar, Ö. (2012). *Üniversite öğrencilerinin bilgi ve iletişim teknolojileri becerilerinin ve e-öğrenmeye yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri ABD, İzmir.
- Karaoğlan Yılmaz, F.G. (2014). E-öğrenme ortamlarında yansıtıcı düşünme etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarısına, sosyal buradalığına ve güdülenmesine etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Rosen, A. (2009). *E-Learning 2.0: proven practices and emerging technologies to achieve real results*. Amacom, New York, USA.
- Taş, G. (2012). Yönetici eğitiminde e-öğrenme yöntemi: bir elektronik işletmesinde araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Yılmaz, K. ve Horzum, M. B. (2005). Küreselleşme, bilgi teknolojileri ve üniversite. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(10), 103-121.
- Işık, A.H., Karacı, A., Özkaraca, O., ve Biroğul, S. (2010). Web tabanlı eş zamanlı (senkron) uzaktan eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı analizi. *12. Akademik Bilişim Konferansı* 10 - 12 Şubat 2010.
- Nedeva, V. & Dimova, E. (2010). Some advantages of e-learning in English language training. *Trakia Journal of Sciences*, 8 (3), 21-28.
- Falowo, R.O. (2007). Factors impeding implementation of web-based distance learning. *Association for the Advancement of Computing In Education Journal (AACE)* 15(3), 315-338.
- Akkuş, İ. ve Acar, S. (2017). Eş zamanlı öğrenme ortamlarında karşılaşılan teknik sorunların öğretici ve öğrenen üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik bir araştırma. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 18(3), 363-376.
- Bezhovski, Z. & Poorani, S. (2016). The evolution of e-learning and new trends. *Information and Knowledge Management*, 6 (3), 50-57.
- Garrison, D. R. & Anderson, T. (2003). *E-learning in the 21st century: A framework for research and practice*. London: Routledge Falmer.
- Soomro, K. A., Kale, U., Curtis, R., Akcaoglu, M., & Bernstein, M. (2018). Development of an instrument to measure Faculty's information and communication technology Access (FICTA). *Education and Information Technologies*, 23(1), 253-269.
- Çakır H. ve Yalçın N., (2006). İnternet ve intranet'e dayalı sanal dersane sistemi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, , 14(1), 101-112
- Wang Y. (2004). Supporting synchronous distance language learning with desktop video conferencing. *Language Learning & Technology*, 8(3), 90-121.
- Ally, M. (2004), Foundations of educational theory for online learning. *Theory and practice of online learning*, 2, 15-44.

- Gülbahar, Y. (2009). *E-öğrenme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Khan, B. H. (2005). *Managing e-learning: Design, delivery, implementation and evaluation*. Hershey: Information Science Publishing.
- Bose, K. (2003). An e-learning experience - a written analysis based on my experience in an e-learning pilot project. *Campus-Wide Information Systems*, 20(5), 193–199.
- Gotschall M. (2000). E-learning strategies for executive education and corporate training. *Fortune*141(10), 5–59.
- Liu, Y. & Wang, H. (2009). A comparative study on e-learning technologies and products: from the East to the West. *Systems Research & Behavioral Science*, 26(2), 191–209.
- Rossi, P. G. (2009). Learning environment with artificial intelligence elements. *Journal of e-learning and knowledge society*, 5(1), 67-75.
- Oblinger, D. G., & Hawkins, B. L. (2005). The myth about E-learning. *Educause review*, 40(4), 14–15.
- Demir, M. (2013). *Eğitim Fakültesi öğrencilerinin e-öğrenme araçlarını kabul düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hung, M. L., Chou, C., Chen, C. H. & Own, Z. Y. (2010). Learner readiness for online learning: scale development and student perceptions. *Computers & Education*, 55(3), 1080–1090.
- Luo, N., Zhang, M. & Qi, D. (2017). Effects of different interactions on students' sense of community in e-learning environment. *Computers & Education*, 115, 153-160.
- Demirel, F. (2019). John Dewey ve İsmail Hakkı Tonguç'un düşüncelerine göre insan doğasının eğitimle ilişkilendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 52(3), 967-987.
- Tunç, B. (2012). Eğitimin tarihsel gelişimi ve 21. Yüzyılda eğitim biliminde yönelimler. H. B. Memduhoğlu ve K. Yılmaz (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* (4. Baskı) içinde. (173-196. ss.). Ankara: Pegem Akademi.
- Webster, J. (1997). Teaching effectiveness in technology-mediated distance learning. *Academy of Management Journal*, 40(6), 1282-1309.
- LaRose, R., Gregg J. & Eastin M. (1998). Audiographic telecourses for the Web: an experiment. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 4(2).
- Gunawardena, C. N. & McIsaac, M. S. (2004). Distance education. Handbook of research on educational communications and technology (ED: D. H. Jonassen). Mahwah: Erlbaum.
- Nalbant, B. (2006). *Elektronik öğrenmenin işletmelerde kullanımı ve çalışanların elektronik öğrenmeye karşı tutumlarının belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Babuçoğlu, B. (2006). *İnternet destekli olarak sunulan muhasebe uygulamaları dersinde öğrenci memnuniyetinin ölçülmesi: Özel İnci Anadoluh Açıköğretim kursunda bir uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünsal, H. (2004). Web destekli eğitim, elektronik öğrenme ve web destekli öğretim programlarındaki çeşitli ders modelleri, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (3), s. 375-388.
- Cebeci, Z. (2004). *Türkiye’de e-öğrenim sorular, sorunlar ve bazı öneriler*. Akademik Bilişim Konferansı, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Ersoy, A. (2000). Bilgi toplumu olma sürecindeki Türkiye: ilköğretimde bilgisayar kullanımı yoluyla Bilgisayar okuryazarlığı kazandırılması ve internet. *Bilişim Teknolojileri Işığında Eğitim Konferansı*. 15-17 Mayıs 2000.
- Gökdaş İ. ve Kayri M. (2006). E-öğrenme ve Türkiye açısından sorunlar, çözüm önerileri. *Yüztüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2).

Kaynakça

- Acar, Ç. (2015). *Anne ve babaların ilkokul, ortaokul ve lise öğrencisi çocukları ile kendilerinin dijital okuryazarlıklarına ilişkin görüşleri*. Yüksel Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akdağ, M., Yılmaz, B. Ş., Özhan, U., & Şan, İ. (2014). Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (İnönü Üniversitesi Örneği). *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 73-96.
- Akkoyunlu, B. (1998). Bilgisayar ve eğitimde kullanılması. *Çağdaş Eğitimde Yeni Teknolojiler*, 3(4), 5.
- Alkalai, Y. E. & Hamburger, Y. A. (2004). Experiments in digital literacy. *Cyberpsychology & Behavior*, 7(4), 421-429. 3.05.2021 tarihinde <https://www.liebertpub.com> adresinden erişilmiştir.
- Altun, A. (2005). *Gelişen teknolojiler ve yeni okuryazarlıklar*. Ankara: Anı Yayınları.
- Altun, A. (2008). Türkiye’de medya okuryazarlığı, *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, (16), 30-34.
- Altun, A.(2010). Kanada’daki medya okuryazarlığı eğitimi üzerine bir değerlendirme. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10(2), 42-57.
- American Library Association (1989). *Presidential Committee on Information Literacy: final report*. Chicago: ALA. 3.05.2021 tarihinde <http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential> adresinden erişilmiştir.
- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 9-26.
- Atılğan, O. (2003). Bilgi iletişim teknolojilerinde sayısal uçurum. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(1), 37-42.
- Aufderheide, P. (1993). “Media Literacy: A Report of The National Leadership Conference on Media Literacy.” Washington, DC, Aspen Institute. 3.05.2021 tarihinde <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED365294.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Aydın, F. & Silik, Y. (2018). Teknoloji okuryazarlığı tarihsel bir betimleme. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi (IHEAD)*, 3(2), 107-126.
- Bacon, L., & MacKinnon, L. (2016). *Lifelong digital skills development, current picture and future challenges*. Greenwich: University of Greenwich.
- Bennet, S., Maton, K. & Kervin, L. (2008). The ‘digital natives’ debate: A critical review of the evidence, *British Journal of Educational Technology*, 39 (5), 775–786.
- Bilgiç, G. H., Duman, D. & Seferoğlu, S. S. (2011). *Dijital yerlilerin özellikleri ve çevrim içi ortamların tasarlanmasındaki etkileri*. III. Akademik Bilişim Konferansı’nda sunulmuş bildiri, İnönü Üniversitesi, Malatya.

- Binark, M. (2015). Yeni Medya Çalışmaları Özel Sayısı Hakkında: Neden?, *folklor/edebiyat*, 21 (83), 9-18.
- Binark, M. & Bek, M.G. (2007). *Eleştirel medya okuryazarlığı: Kuramsal yaklaşımlar ve uygulamalar*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Bybee, R.W. (2010). What is STEM education?. *Science*, 329(5995), 996-996.
- Chen Wenhong & Wellman Barry (2003). Charting Digital Divides: Comparing Socioeconomic, Gender, Life Stage, and Rural-Urban Internet Access and Use in Eight Countries, Ed. William Dutton, Brian Kahin, Ramon O'Callaghan ve Andrew Wyckoff, *Cambridge MA: MIT Press*.
- Çubukçu, A. & Bayzan, Ş. (2013). Türkiye'de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 148-174.
- Debbağ, M. & Fidan, M. (2019). Bilişim teknolojileri ve yazılım dersi öğretim programının teknoloji okuryazarlığı boyutları açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 50(2), 22-50.
- Doyle, C. S. (1994). *Information literacy in an information society: A concept for the information age*. Syracuse, ERIC Clearinghouse on Information & Technology Syracuse University Syracuse: New York. 3.05.2021 tarihinde <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED372763.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Duran, E. & Ertan-Özen, N. (2018). Türkçe derslerinde dijital okuryazarlık. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(2), 31- 46.
- Elçi, A. C. (2015). *Bilişim teknolojileri ve yazılım dersi öğretim programına yönelik öğrenci görüşlerinin dijital vatandaşlık bağlamında incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Eshet-Alkalai, Y. (2004). Digital Literacy: A Conceptual Framework For Survival Skills in The Digital Era. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 139(1), 93-106.. 3.05.2021 tarihinde https://www.openu.ac.il/personal_sites/download/Digital-literacy2004-JEMH.pdf adresinden erişilmiştir.
- Gilster, P. (1997). *Digital literacy*. New York: Wiley Computer Pub.
- Görmez, E. (2016). Öğretmen adaylarının “dijital vatandaşlık ve alt boyutları” hakkındaki görüşleri (Bir durum çalışması). *Turkish Studies*, 11(21), 125-144.
- Gül, G. (2007). Okuryazarlık sürecinde aile katılımının rolü, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi*, 8 (1), 17-30.
- Gürbüz, T., & Yıldırım, S., & Özden, M.Y. (1999) *Öğretmen adaylarının online ve geleneksel bilgisayar okuryazarlığı derslerinde bilgisayara karşı tutumlarının karşılaştırılması: Bir durum çalışması*. Birinci Uluslararası eğitimde Bilişim Teknolojileri sunulmuş bildiri, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

- Heinich, R. (1995). The proper study of instructional technology. G. J. Anglin içinde, *Instructional technology*. Libraries Unlimited Inc.
- Horton, F.W. (2008). *Understanding Information Literacy: A Primer*. Paris: UNESCO. 04.05.2021 tarihinde <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001570/157020e.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Huerta E. & Sandoval-Almazan R. (2007). Digital Literacy: Problems Faced by Telecenter Users in Mexico, *Information Technology for Development*, 13 (2), 217–232.
- ITEA (International Technology Education Association). (2007). *Standards for technological literacy: Content for the study of technology* (3rd ed.). Reston, VA: Author
- Kalaycı, C. (2013). Dijital bölünme, dijital yoksulluk ve uluslararası ticaret. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(3), 145-162.
- Karakuyu, A. (2017). Ön lisans öğrencilerinin internet kullanım amaçları. *The Journal of Social Science*, 18(4), 474-480.
- Karaman, M. K. (2016). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri ve eleştirel düşünme eğilimleri üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(1), 326- 350.
- Karlı, M. D. & Gündüz, H. B. (2002). *Fırsat eşitliği açısından dijital bölünme ve Türkiye'deki durumu*. 3.05.2021 tarihinde <http://hdl.handle.net/11129/2484> adresinden erişilmiştir.
- Kaya, E. (2020). *Toplumsal eşitsizlik ve dijital okuryazarlık: lise öğrencileri üzerine bir alan araştırması*. Yüksel Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Keniston, K. (2003). *The Four Digital Divides*, (Ed. Kenneth Keniston ve Deepak Kumar), Sage Publishers, 1-34.
- Kinzer, C. K. (2010). Considering Literacy and Policy in the Context of Digital Environments. *Language Arts*, 88, (1), 51-61.
- Köksal, O., Türkoğlu, H. S., Beyhan, Ö. (2014). Okuduğunu Anlama Kazanımının Türkçe Dersi Başarısına Etkisinin İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 16(2) ISSN: 1302-4191.
- Kurbanoğlu, S. S. (2010). Bilgi okuryazarlığı: kavramsal bir analiz. *Türk Kütüphaneciliği* 24(4), 723-747. 6.05.2021 tarihinde <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/dosyalar/2253-4361-1-PB.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Kurt, A.A. (2010). Okuryazarlıkta dönüşümler. H.F.Odabaşı, (Ed.), *Bilgi Ve İletişim Teknolojileri Işığında Dönüşümler* içinde (ss.81-118). Eskişehir: Nobel Yayınları.
- Kurtoğlu, M. (2009). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğretim-öğrenme sürecine entegrasyonu hakkındaki görüşlerinin yeniliğin yayılımı kuramı temelinde incelenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi. Adana.

- Kurudayıoğlu, M. & Tüzel, S. (2010). 21. Yüzyıl okuryazarlık türleri değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 15(28), 283-298.
- Küçüktamer, T. & Yardıbi, N. (2017). Yapılandırmacı öğretim bağlamında bir örnek ders inceleme-si: Coursera platformunda sanat ve etkinlik. *International Journal of Innovative Research in Education*, 4(3), 170-178.
- Leu, D. J. & Kinzer, C. K. (2000). The convergence of literacy instruction with networked techno-logies for information and communication. *Reading Research Quarterly*, 35(1), 108-127.
- Martin, A. (2005). Digeulit – A European Framework For Digital Literacy: A Progress Report. *Journal of e-Literacy*, 2(2), 130-136.
- Martin, A., & Grudziecki, J. (2006). DigEuLit: Concepts and tools for digital litera-cy development. *Innovation in Teaching and Learning in Information and Computer Sciences*, 5, 249-267. 1.05.2021 tarihinde <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.11120/ital.2006.05040249> adresinden erişilmiştir.
- MEB, (2018a). *Ortaöğretim matematik dersi (9, 10, 11 ve 12. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. 2.05.2021 tarihinde <http://mufredat.meb.gov.tr/Program-Detay.aspx?PID=343> adresinden erişilmiştir.
- MEB, (2018b). 2023 Eğitim Vizyonu. Milli Eğitim Bakanlığı. 7.05.2021 tarihinde http://2023viz-yonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf adresinden erişilmiştir.
- Mossberger, K., Tolbert, C. J., & McNeal, R. S. (2007). *Digital citizenship: The Internet, society, and participation*. Cambridge, MA: MIT Press. 3.05.2021 tarihinde <https://firstmonday.org/article/view/2131/1942> adresinden erişilmiştir.
- Nelson K., Courier, M. & Joseph, W. (2011). Teaching Tip An Investigation of Digital Literacy Needs of Students, *Journal of Information Systems Education*, 22(2), 95-109.
- Ng, W. (2012) Can we teach digital natives digital literacy? *Computers & Education*, 59, 1065-1078.
- O'Brien, M. & Rugen, L. (2001). *Teaching literacy in the Turning Points School. Turning Points: Transforming middle schools*. Boston, MA: Center for Collaborative Education.
- Odabaşı, F. (2000). *Toplumsal etkiler ve teknoloji okuryazarlığı BTIE 2000 bilişim teknolojileri ışığında eğitim konferansı bildiriler kitabı*. Ankara: Meteksan.
- Onursoy, S. (2018). Üniversite gençliğinin dijital okuryazarlık düzeyleri: Anadolu Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 989-1013.
- Orhan, F. ve Akkoyunlu, B. (2003). Eğitici Bilgisayar Formatör (Master) Öğretmenlerin Profilleri ve Uygulamada Karşılaştıkları Güçlüklere İlişkin Görüşleri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2003), 90-100.
- Önür, N. (2007). Dijital bölünme ve gençlik: bilgi toplumunun sınırlarında erişilen toplumsallık [Ülgen Oskay'a Armağan Özel Sayısı]. *Sosyoloji Dergisi*. 17(1), 195-233.

- Öztürk, M. (2015). *Ortaokul öğrencilerinin dijital vatandaşlık düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Palfrey, J. & Gasser, U. (2008). *Born digital: Understanding the first generation of digital natives*. New York: Basic Books.
- Prensky, M. (2001). *Digital natives, digital immigrants*. 3.05.2021 tarihinde <http://www.marcprensky.com> adresinden erişilmiştir.
- Polat, C. & Odabaş, H. (2008). *Bilgi toplumunda yaşam boyu öğrenmenin anahtarı: bilgi okuryazarlığı*. Küreselleşme, Demokratikleşme ve Türkiye Uluslararası Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Potter W. J. (2016). *Media Literacy*, (8. Baskı). California: SAGE.
- Ribble, M. (2006). *Implementing digital citizenship in schools: the research, development and validation of a technology leader's guide*. Doktora Tezi, Kansas State University, Kansas.
- Ribble, M. ve Bailey, G. (2007). *Digital citizenship in schools*. Washington, DC: International Society for Technology in Education.
- Shackelford, R. (2007). *Technological literacy: A new basic for inclusion in the university's core curriculum*. University College Cork, Ireland.
- Skophammer, R. & Reed, P. A. (2014). Technological literacy courses in pre-service teacher education. *The Journal of Technology Studies*, 40(2), 68–81.
- Starr, L. (2012, March 31). Encouraging teacher technology use. *Education World*. 138 03.05.2021 tarihinde http://www.educationworld.com/a_tech/tech159.shtml adresinden erişilmiştir.
- Şenel, A. & Gençoğlu, S. (2003). Küreselleşen dünyada teknoloji eğitimi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(12), s.45-65.
- TDK (2021). *Türk Dil Kurumu*. 03.05.2021 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.
- The Royal Society. (2012). *Shut down or restart? The way forward for computing in UK schools*. Manchester: Royal Academy of Engineering. 03.05.2021 tarihinde <https://royalsociety.org/-/media/education/computing-in-schools/2012-01-12-computing-in-schools.pdf> adresinden erişilmiştir.
- YÖK (2019), “YÖK’ün “Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi”nde İmzalar Atıldı”, 02.01.2021 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/agri-dijital-donusum-tanitim-toplantisi.aspx> adresinden erişilmiştir.
- YÖK (2020), “Yeni YÖK’ün Hayata Geçirdiği Yeni Projeler ve Düzenlemeler 03.05.2021 tarihinde ”<https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/yeni-yok-2020-yili-proje-ve-duzenlemeleri.aspx> adresinden erişilmiştir.

- Uyar, A. & Karakuyu, A. (2019). Üniversite öğrencilerinin derste teknoloji kullanımına yönelik eğilimleri ve mobil öğrenmeye karşı tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Route Educational and Social Science Journal*, 6(11), 961-970.
- Van Dijk J. (2006). Digital divide research, achievements and shortcomings, *Poetics*, 34, 221-235.
- Yılmaz, B. (1989). Okuryazarlık ve okuma alışkanlığı üzerine. *Türk Kütüphaneciliği*, 3(1), 48-53.
- Zurkowski, P. G. (1974). *The Information Service Environment: Relationships and Priorities. (Report ED 100391)*. Washington DC: National Commission on Libraries and Information Science.
- We Are Social & Hootsuite (2021). 2021 Dünya İnternet, Sosyal Medya ve Mobil Kullanım İstatistikleri. 31.05.2021 tarihinde <https://wearesocial.com/digital-2021> adresinden erişilmiştir.

Kaynakça

- AKTULUN, Ö. U., & ELMAS, R. (2019). *21. yüzyıl okul öncesi öğretmenleri için sosyal medya araçları: Muhtemel faydalar*. Temel Eğitim, 1(4), 6-20.
- Alkali, Y. E., & Amichai-Hamburger, Y. (2004). *Experiments in digital literacy*. CyberPsychology & Behavior, 7(4), 421-429.
- Aufderheide, P. (1993). *Media Literacy. A Report of the National Leadership Conference on Media Literacy*. Aspen Institute, Communications and Society Program, 1755 Massachusetts Avenue, NW, Suite 501, Washington, DC 20036..
- Belshaw, D. A. (2012). *What is 'digital literacy: a pragmatic investigation* (Doctoral dissertation, Durham University).
- Çubukcu, A., & Bayzan, Ş. (2013). *Türkiye'de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri*. Middle Eastern & African Journal of Educational Research, 5, 148-174.
- Durukan, E. (2011). *İlköğretim 6. sınıfta bilgisayar destekli dil bilgisi öğretiminin başarı ve tutuma etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Gilster, P., & Gilster, P. (1997). *Digital literacy*. New York: Wiley Computer Pub..
- Güneş, F. (1994). *OKUR-YAZARLIK KAVRAMI VE DÜZEYLERİ*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 27(2), 499-507.
- Gürcan, H. İ. (2013). *İnternette Medya Okuryazarlığı Yaklaşımı. (İnternette Medya Okuryazarlığı Yaklaşımı - PDF Ücretsiz indirin (docplayer.biz.tr; 28 Mayıs 2021 tarihinde erişilmiştir.)*
- Hamutoğlu, N. B., Güngören, Ö. C., Uyanık, G. K., & Erdoğan, D. G. (2017). *Dijital okuryazarlık ölçeği: Türkçe'ye uyarlama çalışması*. Ege Eğitim Dergisi, 18(1), 408-429.
- Hague, C., & Payton, S. (2011). *Digital literacy across the curriculum*. Curriculum Leadership, 9(10).
- Heinich, R., Molenda, M., & Russell, J. D. (1989). *Instructional media and the new technologies of instruction*. Macmillan.
- Hockly, N. (2012). *Digital literacies*. ELT journal, 66(1), 108-112.
- International Technology Education Association (ITEA/ITEEA) (2000/2002/2007). *Standards for technological literacy: Content for the study of technology*. Reston, Va: Author.
- Kardeş, S. (2020). *Digital literacy in early childhood*, Inonu University Journal of the Faculty of Education, 21(2), 827-839. DOI: 10.17679/inuefd.665327.
- Kaya, E. (2020). *TOPLUMSAL EŞİTSİZLİK VE DİJİTAL OKURYAZARLIK: LİSE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- KOZAN, M., & ÖZEK, M. B. (2019). *BÖTE BÖLÜMÜ ÖĞRETMEN ADAYLARININ DİJİTAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ VE SİBER ZORBALIĞA İLİŞKİN DUYARLILIKLARININ İNCELENMESİ*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 29(1), 107-120.
- KARDEŞ, S. *Erken Çocukluk Döneminde Dijital Okuryazarlık*. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(2), 827-839.
- Lachs, V. (2013). *Making Multimedia in the Classroom: A Teachers' Guide*. Routledge.
- Leu, D. J., Kinzer, C. K., Coiro, J., Castek, J., & Henry, L. A. (2018). *New literacies: A dual-level theory of the changing nature of literacy, instruction, and assessment*. In *Theoretical models and processes of literacy* (pp. 319-346). Routledge.
- Martin, A. (2008). *Digital Literacy and the Digital Society*. C. Lankshear, M. Knobel (Ed.), *Digital Literacies: Concepts, Policies and Practices* içinde (s.151- 174). New York: Peter Lang.
- Ng, W. (2012). *Can we teach digital natives digital literacy*. *Computers & education*, 59(3), 1065-1078.
- Pool, C. R. (1997). *A New Digital Literacy a Conversation with Paul Gilster*. *Educational Leadership*, 55(3), 6-11
- Sağiroğlu, Ş., Bülbül, H. İ., Kılıç, A., & Küçükali, M. (2020). *DIJİTAL OKURYAZARLIK*.
- United States. Department of Labor. Secretary's Commission on Achieving Necessary Skills. (1991). *What work requires of schools: A SCANS report for America 2000*. Secretary's Commission on Achieving Necessary Skills, US Department of Labor.
- Türkoğlu, S. (2013). *Ergenlerin Problemleri İnternet Kullanımları İle Siber Zorbalık Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ahmet UYAR, Akın KARAKUYU.(2019).ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DERSTE TEKNOLOJİ KULLANIMINA YÖNELİK EĞİLİMLERİ VE MOBİL ÖĞRENMEYE KARŞI TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ. *Route Education and Social Science Journal*
- Yamaç, A. (2019). "Dijital Okuma ve Yazma Uygulamalarının İlkokul Düzeyinde Kullanımına Yönelik Sınıf Öğretmeni Adaylarının Algıları", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (1): 1-25.

Kaynakça

- Alexander, B. (2006). Web 2.0: A new wave of innovation for teaching and learning? *EDUCAUSE Review*, 41(2), 32-44.
- Bachman, L. F. (2004). *Statistical analyses for language assessment book*. Cambridge: Cambridge University.
- Chiou, Y. (2011). Perceived usefulness, perceive ease of use, computer attitude, and using experience of Web 2.0 applications as predictors of intent to use Web 2.0 by preservice teachers for teaching. Unpublished Doctoral Dissertation, Ohio University, Ohio.
- Çelik, T. (2019). *Bilinçli Sosyal Medya Kullanımı için Paydaşlarla El Ele*. Ankara: Pegem Akademi.
- David, J. C. (2010). New friend request: The relationship between Web 2.0 and higher education.
- Elmas, R., & Geban, O. (2012). Web 2.0 tools for 21st century teachers. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(1), 243-254.
- Girne Amerikan Üniversitesi. (2021). Erişim Tarihi : 25.04.2021
<https://elearning.gau.edu.tr/course/view.php?id=2960>
- Horzum, M. B. (2010). Öğretmenlerin web 2.0 araçlarından haberdarlığı, kullanım sıklıkları ve amaçlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 603-634.
- McLoughlin, C. & Lee, M. J. W. (2007). Social software and participatory learning: Pedagogical choices with technology affordances in the Web 2.0 era. 24th Annual Conference of the Australasian Society for Computers in Learning in Tertiary Education, Singapore, Singapur Kongresine sunulmuş bildiri.
- Karaca, F. ve Aktaş, N. (2019). Ortaöğretim Kurumu Öğretmenlerinin Web 2.0 Uygulamaları İçin Haberdarlıklarının, Yeterlilik Düzeylerinin, Kullanım Sıklıklarının ve Eğitsel Amaçlı Kullanım Biçimlerinin İncelenmesi, *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (2) 212-230.
- Thompson, J. (2007). Is education 1.0 ready for web 2.0 students?. *Innovate: Journal of Online Education*, 3(4), No: 5.

Kaynakça

- Abazaoğlu, İ. (2014). Dünyada öğretmen yetiştirme programları ve öğretmenlere yönelik mesleki gelişim uygulamaları, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9(5) 1-46
- Akandere, O. ve Yılmaz, N. (2017). Köy enstitülerine alınacak talebe hakkında maarif vekâletince yayınlanan 18 ağustos 1941 tarihli genelge'nin esasları ve uygulanması. *Atatürk Dergisi*, 6(2), 1-17. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/atauniad/issue/33284/370517>
- Akkoyunlu, B. (2002). "Öğretmenlerin İnternet Kullanımı ve Bu Konudaki Öğretmen Görüşleri", Hacettepe Üniversitesi, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 1-8, Ankara
- Balaman, F., ve Hanbay Tiryaki, S. (2021). Corona virüs (Covid-19) nedeniyle mecburi yürütülen uzaktan eğitim hakkında öğretmen görüşleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 52-84.
- Bayburtlu, Y. Z. (2020). Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde öğretmen görüşlerine göre Türkçe eğitimi, *Electronic Turkish Studies*. 15(4), 131-151.
- Bümen, N., Ateş, A., Çakar, E., Ural, G. ve Acar, V., (2012). Türkiye bağlamında öğretmenlerin mesleki gelişimi: sorunlar ve öneriler . *Milli Eğitim Dergisi*, 42 (194) , 31-50. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/milliegitim/issue/36174/406732>
- Büyükcın, Y. (2008), İlköğretim Okullarındaki Hizmetiçi Eğitim Seminerlerinin Öğretmenlere Yararlılığı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye'de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları . *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/auad/issue/55662/761354>
- Can, T. (2003), Bolu orta öğretim okulları yöneticilerinin teknolojik liderlik yeterlilikleri, *The Turkish Online Journal of Educational Technology* – TOJET ISSN: 1303-6521 2 (3)
- Demirtaş, T. Z. (2008) *İlköğretim Okulları Öğretmenlerinin Hizmet içi Eğitim ihtiyaçları ile kurum içi iletişim algıları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Gedikoğlu, T. (2005). Avrupa Birliği sürecinde Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 66-80.
- Gökdere, M. ve Çepni, S. (2004). Üstün yetenekli öğrencilerin fen bilgisi öğretmenlerinin hizmetiçi ihtiyaçlarının değerlendirilmesine yönelik bir çalışma: bilim sanat merkezi örnekleme. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (2), 1-14
- Günbayı, İ. ve Taşdöğen, B. (2012) "İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitim Programları Üzerine Görüşleri: Bir Durum Çalışması", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 1(3), 87-117.
- https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_03/03134336_2020_YYIY_Ydare_Faaliyet_Raporu.pdf

- İlğan, A . (2013). Öğretmenler için etkili mesleki gelişim faaliyetleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Number: (14) 41-56. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/usaksosbil/issue/21642/232634>
- Karagöz, B. (2003) *Ortaöğretim (genel lise) Resim-iş Öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığınca Düzenlenen Hizmet içi Eğitim Faaliyetlerine Katılım Durumları ve Eğitim ihtiyaçlarını Karşılama Konusundaki Görüşlerinin incelenmesi ve Değerlendirilmesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Karakuş, N., Ucuzsatar, N., Karacaoğlu, M. Ö., Esendemir, N., Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19) 220-241. DOI: 10.29000/rumelide.752297.
- Kasapoğlu, H. (2016). Öğretmen adaylarının Türk eğitim sistemine ilişkin algılarının metaforlar yoluyla analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 22(1), 59-80.
- Kaya, B (2017), *Sınıf öğretmenlerinin eğitimde teknoloji kullanımına ilişkin tutum düzeyi ile mesleğe yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Kocasarac, H (2003), Bilgisayarların Öğretim Alanında Kullanımına İlişkin Öğretmen Yeterlilikleri. *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET* ISSN: 1303-6521 2 (3)
- Köksal, O. ve Atalay B. (2106) *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Eğitim Yayınevi 2. Baskı Konya
- MEB (2017), Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri, *Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü*. Ankara
- MEB (2018), Hayat bilgisi dersi öğretim programı (İlkokul 1, 2 ve 3. Sınıflar). Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. Ankara
- Milli Eğitim Temel Kanunu, “1739 Sayılı Kanun”, Resmi Gazete, 14574, 1973, 24 Haziran.
- Örücü, D. (2014). Öğretmen adaylarının okul, okul yönetimi ve Türk eğitim sistemine yönelik metaforik algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 20(3), 327-358.
- Özçiftçi, M. (2014). *Sınıf öğretmenlerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile eğitim teknolojisi standartlarına yönelik özyeterliliklerinin ilişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Özdemir, S. (2016). Öğretmen niteliğinin bir göstergesi olarak sürekli mesleki gelişim. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 233-244. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/gebd/issue/35206/390664>
- Öztürk, A . (2005). Türkiye’de Dijital Eşitsizlik: TÜBİTAK-BİLTEN Anketleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (24), 111-132. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erciyesiibd/issue/5881/77819>

- Paydar, S, Doğan, A. (2019). Öğretmen Adaylarının Açık ve Uzaktan Öğrenme Ortamlarına Yönelik Görüşleri. *Eğitim ve Teknoloji*, 1(2), 154-162. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/egitek/issue/50136/650237>
- Pehlivan, İ (1997). Örgütsel ve bireysel gelişme aracı olarak hizmetiçi eğitim”, *Amme İdaresi Dergisi* (30)4, 105-120
- Taşlıbeyaz, E., Karaman, S. ve Göktaş, Y. (2014). Öğretmenlerin Uzaktan Hizmet İçi Eğitim Deneyimlerinin İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(1), 139-160. DOI: 10.12984/eed.19099
- Taymaz, H (1981). Hizmetiçi Eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları*, Ankara: Sevinç Matbaası
- Uçar, R. (2005) İlköğretim Okullarında Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin MEB Hizmetiçi Eğitim Uygulamalarına İlişkin Görüşleri(Van ili Örneği), Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van
- Ulaş, A., H. ve Ozan, C. (2010). Sınıf öğretmenlerinin eğitim teknolojileri açısından yeterlilik düzeyi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 63-78
- Uştu, H., Taş, A.M. ve Sever, B. (2016). Öğretmenlerin mesleki gelişime yönelik algılarına ilişkin nitel bir araştırma. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi*, 1, 15-23.

Kaynakça

- Bobyliiev, D. Y., & Vihrova, E. V. (2021, March). Problems and prospects of distance learning in teaching fundamental subjects to future Mathematics teachers. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 1840, No. 1, p. 012002). IOP Publishing.
- Burdette, P. J., Greer, D. L., & Woods, K. L. (2013). K-12 Online Learning and Students with Disabilities: Perspectives from State Special Education Directors. *Journal of asynchronous learning networks*, 17(3), 65-72.
- Cartledge, G., & Milburn, J. F. (1978). The case for teaching social skills in the classroom: A review. *Review of Educational Research*, 48(1), 133-156.
- Christenson, S. L. (2004). The family-school partnership: An opportunity to promote the learning competence of all students. *School Psychology Review*, 33(1), 83.
- Çetin, Ş., & Ercan, T. (2021) Otizme Sahip Ergen Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Deneyimlerinin Ebeveyn Aracılığı ile İncelenmesi. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 105-121.
- Desforges, C., & Abouchar, A. (2003). The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievement and adjustment: A literature review (Vol. 433). Nottingham: DfES publications.
- Epstein, J. L. (1995). School/family/community partnerships. *Phi delta kappan*, 76(9), 701.
- Evans, M. P. (2013). Educating preservice teachers for family, school, and community engagement. *Teaching Education*, 24(2), 123-133.
- Fayden, T. (2005). *How Children Learn: Getting Beyond the Deficit Myth*. New York: Pragidm Publisher.
- Friend, M., & Cook, L. (2007). *Interactions: Collaboration skills for school professionals* (5th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Hamilton, L. S., Kaufman, J. H., & Diliberti, M. (2020). Teaching and Leading Through a Pandemic: Key Findings from the American Educator Panels Spring 2020 COVID-19 Surveys.
- Henderson, A. T., & Mapp, K. L. (2002). A New Wave of Evidence: The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement. Annual Synthesis 2002. *National Center for Family and Community Connections with Schools*
- Jeynes, W. H. (2007). The relationship between parental involvement and urban secondary school student academic achievement: A meta-analysis. *Urban education*, 42(1), 82-110
- Jurriens, E. (2017). *Digital Indonesia*. Singapore: ISEAS Publishing.
- Kiesler, S. (2002). *Distrubuted work*. London: The Mit Press.
- Kmietowicz, Z. (2020). Rules on isolation rooms for suspected covid-19 cases in GP surgeries to be relaxed, *BMJ*, 368(2020).

- Köksal, O., Dilci, T., Koç, M. (2013). Çocuklarda Görülen Sosyal Problemlerin Akademik Başarıya Etkisi Üzerine Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (8), 873-883, DOI: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5440>.
- Lee, S., Yoo, S., & Bak, S. (2003). Characteristics of friendships between children with and without mild disabilities. *Education and training in developmental disabilities*, 157-166.
- Lentell, H. (2004). The importance of the tutor in open and distance learning. In *Rethinking learner support in distance education* (pp. 76-88). Routledge.
- McMahon, D., & Walker, Z. (2014). Universal Design for Learning Features and Tools on iPads and Other iOS Devices. *Journal of Special Education Technology*, 29(2), 39-49.
- Metin, A., & Çetinkaya, A. (2020). According to Cognitive Model Possible Effects of Coronavirus Pandemic on Human Psychology.
- Olnes, L. (2008). Special Projects for Special People: Students with Disabilities Serve Others through Service-Learning Projects. *Teaching Exceptional Children Plus*, 5(2), n2.
- Özer, M (2020). Educational Policy Actions by the Ministry of National Education in the times of COVID-19 Pandemic in Turkey. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(3), 1124-1129.
- Öztürk, M. E. (2017). IDEA and Family Involvement. *International Journal of Educational Research Review*, 2(1), 21-27.
- Pineda, V. S., & Corburn, J. (2020). Disability, Urban Health Equity, and the Coronavirus Pandemic: Promoting Cities for All. *Journal of Urban Health*, 1-6.
- Rice, M. F., & Carter Jr, R. A. (2015). "When We Talk about Compliance, It's Because We Lived It": Online Educators' Roles in Supporting Students with Disabilities. *Online Learning*, 19(5), 18-36.
- Rivera, J. H. (2017). The blended learning environment: A viable alternative for special needs students. *Journal of Education and Training Studies*, 5(2), 79-84.
- Rose, D. H., & Meyer, A. (2006). *A practical reader in universal design for learning*. Cambridge, MA: Harvard Education Press.
- Rose, R. M., & Blomeyer, R. L. (2007). Access and equity in online classes and virtual schools. North American Council for Online Learning.
- Sugai, G., & Horner, R. R. (2006). A promising approach for expanding and sustaining school-wide positive Behavior support. *School Psychology Review*, 35(2), 245-259.
- Sun, L., Tang, Y., & Zuo, W. (2020). Coronavirus pushes education online. *Nature Materials*, 19(6), 687-687.
- Uludag, A. (2008). Elementary preservice teachers' opinions about parental involvement in elementary children's education. *Teaching and Teacher Education*, 24(3), 807-817.

- UNESCO. (2020). How are countries addressing the Covid-19 challenges in education? A snapshot of policy measures. Global Education Monitoring Reports. France: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
- Vitelli, E. M. (2015). Universal design for learning: Are we teaching it to preservice general education teachers?. *Journal of Special Education Technology*, 30(3), 166-178.
- Xiao, C. (2020). A novel approach of consultation on 2019 novel coronavirus (COVID-19)- related psychological and mental problems: structured letter therapy. *Psychiatry investigation*, 17(2), 175.

Kaynaklar

- Akyüz, E. (2021). Türkçe Öğretimi Açısından Çocuk Edebiyatı. *Türkçe Öğretimine Genel Bir Bakış El Kitabı içinde*. (Editörler: F. Temizyürek ve T. Türkben). Ankara: Pegem Akademi. (ss. 415-435).
- Aşkın, O. (2016). Okul Öncesi Eğitimde Dijital Çocuk Kitabı Uygulamalarının Görsel İletişim Sorunları ve Uygulama Önerisi, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bozkurt Yükçü, Ş., İzoğlu Tok, A. ve Bencik Kangal S. (2019). Çocuk Edebiyatının Geldiği Son Nokta: Okul öncesi Dönem Resimli e-kitaplara Gelişimsel Bir Bakış, *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 3 (1), 139-164.
- Breitenbach, A. (2021). Digitale lehre in zeiten von Covid-19: Risiken und chancen, *PeDocs*, <http://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0111-pedocs-212740>, Erişim Tarihi: 20.05.2021.
- Canlı, S. (2020). Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Taşınması Gereken Özellikler. *Çocuk Edebiyatı-Okuma Kültürünün Temelleri içinde*. (Editörler: S. Karagül ve E. Şen). Ankara: Nobel Yayınları. (ss. 109-156).
- Canlı, S. (2015). Türkçe Ders Kitaplarına Seçilecek Metinlerin Belirlenmesinde Çocuğa Görelik İlkesi, *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 1, (1), s. 98-123.
- Ersöz Karakulakoğlu, S. (2020). *Dijital Toplum: Kavram, Kuram ve Yöntem*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ersan, M. (2014). Tablet Ortamında Resimli Çocuk Kitapları; Etkileşimli Bir Resimli Çocuk Kitabı Uygulaması Tasarımı, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- İnan Kaya, G. (2021). Dijital Çağda Çocuk Yetiştirme ve Eğitim: Değişen Roller, *İnsan ve İnsan Dergisi*, 8, (27), 83-100.
- Jong, M. T., Bus, A. T. (2004). The efficacy of electronic books in fostering kindergarten children's emergent story understanding, *Reading Research Quarterly*, 39, (4), 378-393.
- Lukens, R. J., Smith, J. J. ve Coffel, C. M. (2018). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*. (Çev. Cenk Pamay), İstanbul: Erdem Yayınları.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: TUDEM.
- Sever, S. (2019). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. (3. Baskı). İzmir: TUDEM.
- Songur, A. (2019). Tüketim Kültürü, Dijital Kültür ve Dijital Ebeveynlik. *Dijital Nesillerin Teknoloji Bağımlılığı içinde*. (Editörler: H. H. Aygül ve E. Eke). Ankara: Nobel Yayınları. (ss. 1-26.)
- Temizyürek, F. (2014). Çocuk Kitabı Hazırlamadaki Görevlerimiz Üzerine. *Türk Dili Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*, 107(756), 244-245.
- Türk Dil Kurumu (TDK) (2021). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 10.01.2021

Kaynakça

- Adalı, E. (2012). Doğal dil işleme. *Türkiye Bilişim Vakfı Bilgisayar Bilimleri ve Mühendisliği Dergisi*, 5(2).
- Anderson, D. R., & Pempek, T. A. (2005). Television and very young children. *American Behavioral Scientist*, 48(5), 505–522. doi: 10.1177/0002764204271506
- Bax, S. (2003). CALL – past, present and future. *System*, 31(1), 13-28. doi: 10.1016/S0346-251X(02)00071-4
- Chang, M. M., & Hung, H. T. (2019). Effects of technology-enhanced language learning on second language acquisition: A meta-analysis. *Educational Technology & Society*, 22(4), 1–17.
- Chinnery, G. M. (2006). Emerging Technologies - Going to the MALL: Mobile assisted language learnings. *Language Learning and Technology*, 10(1), 9-16.
- Cunningham, D. (1998). 25 years of technology in language teaching: A personal experience. *Babel: Journal of the Australian Federation of Modern Language Teachers' Associations*, 33(1), 4-7, 35.
- Gamper, J., & Knapp, J. (2002). A review of intelligent CALL systems. *Computer Assisted Language Learning*, 15(4), 329-342.
- Ghasemi, B., Hashemi, M., & Bardine, S. H. (2011). The capabilities of computers for language learning. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 28, 58-62. doi:10.1016/j.sbspro.2011.11.012
- Huang, Y. M., Huang, Y. M., Huang, S. H., & Lin, Y. T. (2012). A ubiquitous English vocabulary learning system: Evidence of active/passive attitudes vs. usefulness/ease-of-use. *Computers and Education*, 58, 273-282.
- Jeschke, S., & Heinze, U. (2014). Higher Education 4.0-Trends and Future Perspectives for Teaching and Learning Responsive Open Learning Environments View Project, (Mart). Doi: 10.13140/RG.2.1.1509.0002
- Karakuyu A. & Uyar A. (2019). Ön lisans öğrencilerinin mobil öğrenme tutumlarının düzeyi ve bazı değişkenlerce incelenmesi. *Route Educational and Social Science Journal*, 6(42), 101-110.
- Kühhirt, M., & Klein, M. (2020). Parental education, television exposure, and children's early cognitive, language and behavioral development. *Social Science Research*, 86, 1-14, doi: 10.1016/j.ssresearch.2019.102391
- Levy, M. (1997). *Computer-Assisted Language Learning: Context and Conceptualization*. New York: Oxford University Press
- Melkonyan, A., & Matevosyan, A. (2020). Technology-assisted foreign language learning (TALL) in the digital age. In SHS Web of Conferences (Vol. 88). EDP Sciences.
- Remizantseva, K., & Ablyazov, T. (2019). Generation Z and digital tools in teaching foreign languages. Atlantis Highlights in Computer Sciences, Vol. 1. *International Conference on Digital Transformation in Logistics and Infrastructure (ICDTLI 2019)*, 346-352.

- Şendağ, S., Gedik, N., Caner, M., & Toker, S. (2019). Mobil Destekli Dil Öğrenmede Podcast Kullanımı: Öğretici Merkezli Yoğun Dinleme ve Mobil Kapsamlı Dinleme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1-27. doi: 10.17860/mersinefd.455649
- Tanimura, M., Okuma, K., & Kyishima, K. (2007). Television viewing, reduced parental utterance and delayed speech development in infants and young children. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 161(6), 618–619. doi: 10.1001/archpedi.161.6.618-b
- Uyar A. & Karakuyu A. (2019). Üniversite öğrencilerinin derste teknoloji kullanımına yönelik eğilimleri ve mobil öğrenmeye karşı tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Route Educational and Social Science Journal*, 6(45), 960-970.
- Viberg, O., & Grönlund, Å. (2012). Mobile assisted language learning: A literature review. In *11th World Conference on Mobile and Contextual Learning*.
- Vulchanova M., Baggio G., Cangelosi A., & Smith L. (2017) Editorial: Language development in the digital age. *Frontiers in Human Neuroscience*, 11(447). doi: 10.3389/fnhum.2017.00447
- Wang, Y., & Sun, C. (2001). Internet-based real time language education: Towards a fourth generation distance education. *CALICO Journal*, 18(3), 539-561.
- Warschauer, M. (2000). CALL for the 21st Century. *IATEFL and ESADE Conference*, 2 Temmuz 2000, Barcelona, İspanya.
- Warschauer, M., Healey, D. (1998). Computers and language learning: an overview. *Language Teaching*, 31, 57–71.
- Yaman, İ. & Ekmekçi, E. (2016). A shift from CALL to MALL?. *Participatory Educational Research (PER), Special Issue 2016-IV*, 25-32.
- Zimmerman, F. J., & Christakis, D. A. (2005). Children’s television viewing and cognitive outcomes: a longitudinal analysis of national data. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 159(7), 619-625.. doi: 10.1001/archpedi.159.7.619

Kaynakça

- Abbasova, M., & Mammadova, N. (2019). The role of digital technology in English language teaching in Azerbaijan. *International Journal of English Linguistics*, 9(2), 364-372.
- Abou Afach, S., Kiwan, E., & Semaan, C. (2018). How to enhance awareness on bullying for Special Needs Students using “Edpuzzle” a web 2.0 tool. *International Journal of Educational Research Review*, 3(1), 1-7.
- Adebanjo, D., & Michaelides, R. (2010). Analysis of Web 2.0 enabled e-clusters: A case study. *Technovation*, 30(4), 238-248.
- Ajjan, H., & Hartshorne, R. (2008). Investigating faculty decisions to adopt Web 2.0 technologies: Theory and empirical tests. *The internet and higher education*, 11(2), 71-80.
- Akçayır, M., & Akçayır, G. (2016). Yabancı dil öğretiminde artırılmış gerçeklik uygulamalarının kelime öğrenimine ve kalıcılığa etkisi. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 331-345.
- Al-Hadithy, T., & Ali, S. (2018). Gamification in learning English for academic purposes: Designing assessment for language using Kahoot with UAE undergraduate law students. In Proceedings of 110th IASTEM International Conference, Toronto, Canada
- Alizadeh, M. (2019). Virtual reality in the language classroom: Theory and practice. *CALL-EJ*, 20(3), 21-30.
- Al-Kathiri, F. (2015). Beyond the classroom walls: edmodo in saudi secondary school efl instruction, attitudes and challenges. *English Language Teaching*, 8(1), 189-204.
- Al Mukhallafi, T. R. (2020). Using artificial intelligence for developing english language teaching/ learning: an analytical study from university students' perspective. *International Journal of English Linguistics*, 10(6), 40-53.
- Alshumaimeri, Y. A. (2008). Perceptions and attitudes toward using CALL in English classrooms among Saudi secondary EFL teachers. *The JALT Call Journal*, 44(2), 29-66.
- Alsmari, N. A. (2019). Fostering EFL students' paragraph writing using edmodo. *English Language Teaching*, 12(10), 44-54.
- Altun, A. (2005). Eğitimde internet uygulamaları. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Al-Qallaf-C. L. & Al-Mutairi, A. S. (2016). "Digital literacy and digital content supports learning: the impact of blogs on teaching english as a foreign language". *The Electronic Library* 34(3): 522-547.
- Amaliah, A. (2020). Implementation of edpuzzle to improve students' analytical thinking skill in narrative text. *Prosodi*, 14(1), 35-44.
- Amiryousefi, M. (2017). The incorporation of flipped learning into conventional classes to enhance EFL learners' L2 speaking, L2 listening, and engagement. *Innovation in Language Learning and Teaching*, 1-15.

- Anjaniputra, A. G., & Salsabila, V. A. (2018). The merits of Quizlet for vocabulary learning at tertiary level. *Indonesian EFL Journal*, 4(2), 1-11.
- Arif, F. K. M. & Noah, J. B. & Affendi, F. R. & Yunus, M. M. (2020). Paddle your way into writing: Integrating padlet for ESL learners. *International Journal of Scientific & Technology Research*, 9(3), 5407-5410.
- Algraini, F. N. A. (2014). The effect of using padlet on enhancing EFL writing performance. (Master thesis) Al-Imam Muhammad Ibn Saud Islamic University.
- Arslan, R. Ş., & Şahin-Kızıl, A. (2010). How can the use of blog software facilitate the writing process of English language learners? *Computer Assisted Language Learning*, 23(3), 183-197.
- Arslan, A., Armağan, E., Sözcü, Ö. F., & Berksoy, İ. (2016). Yabancı dil öğretiminde 3 boyutlu sanal gerçeklik. <http://inet-tr.org.tr/inetconf20/bildiri/88.pdf>.
- Aydin, Z., & Yıldız, S. (2014). Use of wikis to promote collaborative EFL writing. *Language Learning & Technology*, 18(1), 160-180.
- Ayçiçek, B., & Yanpar Yelken, T. (2018). The effect of flipped classroom model on students' classroom engagement in teaching English. *International Journal of Instruction*, 11(2), 385-398.
- Ayçiçek, B., & Karafil, B. (2021). Exploring perspectives of secondary school teachers on technology integration in education during pandemic. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 157-168. <https://doi.org/10.18506/anemon.821577>
- Balasubramanian, K., Jaykumar, V., & Fukey, L. N. (2014). A study on “student preference towards the use of Edmodo as learning platform to create responsible learning environment.” *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 144, 416 – 422.
- Barnes-Hawkins, C. L. (2016). English Language Learners' Perspectives of the Communicative Language Approach. (Doktora tezi). Walden University
- Başal, A. (2015). The implementation of a flipped classroom in foreign language teaching. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 16(4), 28-37.
- Beatty, K. (2010). Teaching and researching: Computer-assisted language learning (2nd ed.). Great Britain: Pearson Education Limited.
- Bergmann, J. & Sams, A. (2012). Flip your classroom: Reach every student in every class every day. Washington: International Society for Technology in Education.
- Buzzetto-More, N. (2015). Student attitudes towards the integration of YouTube in online, hybrid, and web-assisted courses: An examination of the impact of course modality on perception. *Journal of Online Learning and Teaching*, 11(1), 55.
- Campbell, A. P. (2003). Weblogs for use with ESL classes. *The Internet TESL Journal*, 9(2). Retrieved April 24, 2021, from <http://iteslj.org/Techniques/CampbellWeblogs.html>
- Chang, C. W., Pearman, C., & Farha, N. (2012). Second language acquisition: Implications of Web 2.0 and beyond. *Critical Questions in Education*, 3(2), 52-64.

- Chatfield, T. B. (2009). *The complete guide to wikis: how to set up, use, and benefit from wikis for teachers, business professionals, families, and friends*. Florida: Atlantic Publishing Group.
- Chen Hsieh, J.S., Wu, W.C.V., & Marek, M.W. (2017). Using the flipped classroom to enhance EFL learning. *Computer Assisted Language Learning*, 30(1-2), 1-21.
- Chen, C. J., Lau, S. Y., & Teh, C. S. (2015). A feasible group testing framework for producing usable virtual reality learning applications. *Virtual Reality*, 19(2), 129-144.
- Chien, C. W. (2015). Analysis the effectiveness of three online vocabulary flashcard websites on L2 learners' level of lexical knowledge. *English Language Teaching*, 8(5), 111-121.
- Chisega-Negrilă, A. M. (2013). Education in Web 3.0. *JADLET Journal of Advanced Distributed Learning Technology*, 1(1), 50-59.
- Chong, D. (2000). The Practical Considerations of the Internet in the EFL Classroom. *Multimedia-Assisted Language Learning*, 3(2), 9-35.
- Cohen, S. & Brugar, K. (2013). I want that... flipping the classroom. *Middle Ground*, 16(4), 12-13.
- Crook, C. (2008). *Web 2.0 Technologies for Learning: The Current Landscape Opportunities, Challenges and Tensions*, Coventry, UK: Becta.
- Çakır, R., Solak, E., & Tan, S. S. (2015). Artırılmış gerçeklik teknolojisi ile İngilizce kelime öğretiminin öğrenci performansına etkisi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 45-58.
- Çavaş, B., Çavaş P.H. ve Can, B.T. (2004). Eğitimde sanal gerçeklik. *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET*, 3(4), 110-116.
- Çeçen, G. (2020). Tertiary level efl students' perceptions regarding the use of edmodo, quizlet, and canva within technology acceptance model (tam) (master thesis), İhsan Doğramacı Bilkent University, Ankara.
- Çibik, B. (2017). The effects of flipped classroom model on learner autonomy, (Unpublished master's thesis). Muğla Sıtkı Koçman University Department of Foreign Languages Teacher Education, Muğla.
- Daşkın, Z. (2017). a study of faculty members' and instructors' awareness, routines and use of web 2.0 tools in foreign language teaching. (unpublished master thesis), Hacettepe University, Graduate School of Educational Sciences.
- De Berg, A. (2016). Students as producers and collaborators: exploring the use of padlets and videos in MFL teaching. In C. Gorla, O. Spencer & S. Stollhans (Eds.) *Innovative language teaching and learning at university: enhancing participation and collaboration*, (pp.59-64). Dublin Research-publishing.net <http://dx.doi.org/10.14705/rpnet.2016.000405>
- Dizon, G. (2016). Quizlet in the EFL classroom: Enhancing academic vocabulary acquisition of Japanese university students. *Teaching English with Technology*, 16(2), 40-56.

- Driscoll III, T. F., & Petty, K. A. (2017). Student-driven education with flipped learning and 20-time. In *Flipped Instruction: Breakthroughs in Research and Practice* (pp. 372-389). IGI Global.
- Dobrova, V.V., Labzina, P.G. (2016). Virtual reality in teaching foreign languages. *Vestnik of Samara State Technical University. Psychological and Pedagogical Sciences*, (4), 13-20.
- Downes, S. (2009). Blogs in learning. *Staff Training and Research Institute of Distance Education (STRIDE)*, 5(1), 1-6.
- Duan, Y., Edwards, J. S., & Dwivedi, Y. K. (2019). Artificial intelligence for decision making in the era of Big Data—evolution, challenges, and research agenda. *International Journal of Information Management*, 48, 63–71.
- Duffy, P., & Bruns, A. (2006). The use of blogs, wikis and RSS in education: A conversation of possibilities. In *Learning on the Move: Proceedings of the Online Learning and Teaching Conference 2006* (pp. 31-38). Queensland University of Technology.
- Ekmekci, E. (2017). The flipped writing classroom in Turkish EFL context: A comparative study on a new model. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 18(2), 151–167.
- Erişti, S. D., Şişman, E. ve Yıldırım, Y. (2008). İlköğretim branş öğretmenlerinin Web destekli öğretim ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 7(2), 384-400.
- Fauzi, A. (2017). The effect of Edmodo on students' writing skill in recount text. *International Journal of Pedagogy and Teacher Education*, 1(2), 73-79.
- Ferdig, R. E. (2007). Examining social software in teacher education. *Journal of Technology and Teacher Education*, 15(1), 5-10.
- Fiester, H. & Green, Tt. 2016. Student use of backchannels. *TechTrends*, 60(4), 404-408.
- Foster, H. (2009). Building learner-generated vocabulary logs with Quizlet. *The Language Teacher*, 33(12), 23-25.
- Foust, T. (2012). Special guest article: A tip of the hat to the flip of the class. *Illinois Music Educator*, 73(2), 100.
- Fuchs, B. (2014). The writing is on the wall: using Padlet for whole-class engagement. *Loex Quarterly*, 40(4), 7-9.
- Gay, E., & Sofyan, N. (2017). The effectiveness of using Edmodo in enhancing students' outcomes in advance writing course of the fifth semester at FIP-UMMU. *Journal of English Education*, 2(1), 1-11.
- Grant, S. (2016). Peer review process completion rates and subsequent student perceptions within completely online versus blended modes of study. *System*, 62(1), 93-101.
- Greenhow, C., Robelia, B., & Hughes, J. E. (2009). Learning, teaching, and scholarship in a digital age: Web 2.0 and classroom research: What path should we take now? *Educational researcher*, 38(4), 246-259.

- Grgurovic, M. (2011). Blended learning in an ESL class: A case study. *Calico Journal*, 29(1), 100-117.
- Gorąca-Sawczyk, G. (2013). Using blogs for foreign language teaching and learning. *Glottodidactica. An International Journal of Applied Linguistics*, 40(2), 87-99.
- Habul-Šabanović, I. (2015). Using blogs to promote student interaction and learning in EFL classes. *Epiphany. Journal of Transdisciplinary Studies*, 8(2), 9-22.
- Hamilton, V. R. (2018). Blended learning and second language acquisition in the classroom. (Unpublished Master thesis), University of Northern Iowa.
- Haris, M., Yunus, M. M., & Badusah, J. H. (2017). The effectiveness of using Padlet in ESL classroom. *International Journal of Advanced Research*, 5(2), 783-788.
- Hubbard, P., & Levy, M. (2016). Theory in computer-assisted language learning research and practice. *The Routledge handbook of language learning and technology*, 24-38.
- Hockly, N., & Dudeney, G. (2018). Current and future digital trends in ELT. *Relc Journal*, 49(2), 164-178.
- Holden, C. L., & Sykes, J. M. (2011). Leveraging mobile games for place-based language learning. *International Journal of Game-Based Learning (IJGBL)*, 1(2), 1-18.
- Hsu, C. L., & Park, H. W. (2011). Sociology of hyperlink networks of Web 1.0, Web 2.0, and Twitter: A case study of South Korea. *Social science computer review*, 29(3), 354-368.
- Hwang, G. J. (2014). Definition, framework, and research issues of smart learning environments-a context-aware ubiquitous learning perspective. *Hwang Smart Learning Environments*, 1(1), 1-4.
- Hwang, G. J., Xie, H., Wah, B. W., & Gašević, D. (2020). Vision, challenges, roles and research issues of Artificial Intelligence in Education. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, (1). <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2020.100001>.
- İlhan, V., & Aydın, H. (2019). Okul topluluğu üyelerinin internet ve mobil iletişim teknolojileri ile etkileşimin olası riskleri üzerine düşünceleri. *The Journal of International Social Research*, 12(64), 755-772.
- İyitoğlu, O. (2018). Ters yüz sınıf modelinin İngilizceyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin akademik başarıları, tutumları ve öz yeterlik inançları üzerindeki etkisi: Bir karma yöntem çalışması, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kahn, E. (2007). Building fires: Raising achievement through class discussion. *English Journal*, 96(4), 16-18.
- Karaca, C. (2016). Öğretim teknolojilerinde güncel bir yaklaşım: Ters yüz öğrenme. Ö. Demirel & S. Dinçer (Ed.), Eğitim bilimlerinde yenilikler ve nitelik arayışı içinde (1161-1172.ss.). Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara. <http://dx.doi.org/10.14527/9786053183563.071>.

- Karaman, S., Yıldırım, S., & Kaban, A. (2008). Öğrenme 2.0 yaygınlaşıyor: Web 2.0 uygulamalarının eğitimde kullanımına ilişkin araştırmalar ve sonuçları. *XIII. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri*, 35-40.
- Khany, R. & Boghayeri, M. (2013). Implementing Web 2.0 tools in language pedagogy: An Iranian EFL teacher’s attitude. *Proceedings of the Global Summit on Education*, 151-159.
- Kern, R. (2006). Perspectives on technology in learning and teaching languages. *TESOL Quarterly*, 40(1), 183-210.
- Graham, K. (2015). TechMatters: Getting into Kahoot!(s): Exploring a game-based learning system to enhance student learning. *Loex Quarterly*, 42(3), 1-7.
- Kaya, D. (2018). Matematik öğretiminde ters yüz öğrenme modelinin ortaokul öğrencilerin derse katılımına etkisi. *Sakarya University Journal of Education*, 8(4), 232-249.
- Kaur, P., & Naderajan, R. (2019). Kahoot! In the English language classroom. *South East Asia Journal of Contemporary Business, Economics and Law*, 20(6), 49-54.
- Kim, W.(2007). Towards a definition and methodology for blended learning. In J, Fong & F.L.Wang (Eds.), *The proceedings of workshop on blended learning* (pp.1-8). United Kingdom: City University of Hong Kong.
- Kim, K. J., Bonk, C. J., & Oh, E. (2008). The present and future state of blended learning in workplace learning setting in the United States. *Performance Improvement*, 47(8), 5-16.
- Kongchan, C. (2013). How Edmodo and Google Docs can change traditional classrooms. In *The European Conference on Language Learning* (pp. 629-637).
- Korte, W. B., & Hüsing, T. (2006). Benchmarking access and use of ICT in European schools 2006. *Empirica, Ges. für Kommunikations-und Technologieforschung*.
- Köksal, O., Yıldırım, T., Özdemir, O. (2013). The Reflection of the Educational Policies of the European Union to Turkish Education System in Terms of Turkey-Eu Integration. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 16(11), 1599-1605, ISSN 1990-9233. DOI: 10.5829/idosi.mejsr.2013.16.11.12054 (ISI).
- Kudrick, Y, Lahn, L.C. & Morch, A.I. (2009). Technology-enhanced workplace learning: blended learning in insurance company. Paper presented at 17th International Conference on Computers in Education. Hong Kong: Asia-Pacific Society for Computers in Education.
- Kuteeva, M. (2011). Wikis and academic writing: Changing the writer-reader relationship. *English for Specific Purposes*, 30(1), 45-57.
- Kutlutürk, L., & Akbayrak, E. H. (2013). Akademik araştırmalarda Web 2.0 etkisi. *ÜNAK 2013 Konferansı*, 91.
- Lan, Y. J., Fang, W. C., Hsiao, I. Y., & Chen, N. S. (2018). Real body versus 3D avatar: the effects of different embodied learning types on EFL listening comprehension. *Educational Technology Research and Development*, 66(3), 709-731.

- Lathuiliere, S., Masse, B., Mesejo, P., & Horaud, R. (2019). Neural network-based reinforcement learning for audio-visual gaze control in human-robot interaction. *Pattern Recognition Letters*, 118, 61–71.
- Lee, H. C., & Wang, P. L. (2013). Discussing the factors contributing to students' involvement in an EFL collaborative wiki project. *ReCALL: the Journal of EUROCALL*, 25(2), 233-249.
- Leuf, B., & Cunningham, W. (2001). *The Wiki way: Quick collaboration on the Web*. Upper Saddle River: Addison-Wesley Professional. <https://dl.acm.org/doi/abs/10.5555/375211>
- Liu, T. Y. ve Chu, Y. L. (2010). Using ubiquitous games in an English listening and speaking course: Impact on learning outcomes and motivation. *Computers & Education*, 55(2), 630-643.
- Lloyd, A., Rogerson, S., & Stead, G. (2017). Imagining the potential for using virtual reality technologies in language learning. M. Carrier, R. M. Damerow, K. M. Bailey (Eds.) In *Digital language learning and teaching: Research, theory, and practice*, (pp. 222-235, Routledge, New York.
- Lotze, N. (2016). *Chatbots: eine linguistische Analyse*. Peter Lang International Academic Publishers, Bern.
- Loup, G., Serna, A., Iksal, S., & George, S. (2016, September). Immersion and persistence: Improving learners' engagement in authentic learning situations. In *European conference on technology enhanced learning* (pp. 410-415). Springer, Cham.
- Mason, R., & Rennie, F. (2007). Using Web 2.0 for learning in the community. *The Internet and Higher Education*, 10(3), 196-203.
- Medina, E. G. L., & Hurtado, C. P. R. (2017). Kahoot! A digital tool for learning vocabulary in a language classroom. *Revista Publicando*, 4(12 (1)), 441-449.
- Mindel, J. L., & Verma, S. (2006). Wikis for teaching and learning. *Communications of the Association for Information Systems*, 18(1), 1, doi: 10.17705/1CAIS.01801.
- Miranda, P., Isaias, P., & Costa, C. J. (2014). E-Learning and web generations: Towards Web 3.0 and E-Learning 3.0. *International Proceedings of Economics Development and Research*, 81, 92-103.
- Mokhtar, F. A., & Dzakiria, H. (2015). Illuminating the potential of Edmodo as an interactive virtual learning platform for English language learning and teaching. *Malaysian journal of distance education*. 17(1), 83–98
- Monalisa, M., & Ardi, H. (2013). Using “edmodo” educational social network in teaching English for high school students. *Journal of English Language Teaching*, 2(1), 220-225.
- Manowong, S. (2017). Incorporating online tools to promote English reading for EFL learners: An action research study. *Pasaa Paritat Journal*, 32, 98-124
- Mollaei, F., & Riasati, M. J. (2013). Teachers' perceptions of using technology in teaching EFL. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 2(1), 13-22.

- Mroz, A. (2015). The Development of Second Language Critical Thinking in a Virtual Language Learning Environment: A Process-Oriented Mixed-Method Study. *Calico Journal*, 32(3), 528-553.
- Motteram, G (Ed). (2013). Innovations in learning technologies for English language teaching. British Council, London.
- Naqvi, S., & Al Mahrooqi, R. (2016). ICT and language learning: A case study on student created digital video projects. *Journal of Cases on Information Technology (JCIT)*, 18(1), 49-64.
- Neltner, H. (2015). Using Canva and Powtoon to promote your library program. *School Librarian's Workshop*, 35(5), 24-25.
- Ogata, H., Li, M., Hou, B., Uosaki, N., El-Bishouty, M. M., & Yano, Y. (2011). SCROLL: Supporting to share and reuse ubiquitous learning log in the context of language learning. *Research and Practice in Technology Enhanced Learning*, 6(2), 69-82.
- Overmyer, J. (2012, September). Flipped classrooms 101. *Principal*, 46-47.
- Özerbaş, M. A., & Mart, Ö. A. (2017). Pre-service English teachers opinions and utilization levels on the use of Web 2.0. *Ahi Evran University Kırşehir education Faculty Journal*, 18(3), 1152-1167.
- Özgür, H. (2020). Web 2.0 Teknolojileri, *Rumeli Köprüsü*, 1, 34-45.
- Parmaxi, A. (2020). Virtual reality in language learning: A systematic review and implications for research and practice. *Interactive Learning Environments*, 1-13.
- Pehlivan, H. (2006). İlköğretim sınıf öğretmenleri adaylarının sanat eğitiminde internet sitesi oluşturmaları ve görüşleri. *İlköğretim Online*, 5(2), 35-47.
- Phi, T. T., Thor, V. Đ., Thành, N. L. H., Khanh, H. Đ. P., & Khanh, P. T. (2016). Application of Quizlet.com to teaching and learning business English vocabulary at the University of Economics Ho Chi Minh City. In C. Intaraprasert (Ed.), *Proceedings of the First International Conference on Language Development: ICLD 2016* (pp. 230-238). Ho Chi Minh City, Vietnam: Ton Duc Thang University.
- Pinkman, K. (2005). Using blogs in the foreign language classroom: Encouraging learner independence. *The JALT CALL Journal*, 1(1), 12 - 24.
- Richardson, W. (2010). Blogs, wikis, podcasts, and other powerful web tools for classrooms. California: Corwin Press.
- Putri, N. S. (2019). Kahoot Application in English Language Teaching (ELT) Context: An Alternative Learning Strategy. *ELSYA: Journal of English Language Studies*, 1(1), 11-15.
- Radwan, Z. M. (2017). *Artificial Intelligence and its impact on development*. ASBAR Council. Retrieved April 3, 2021, from <http://multaqaasbar.com/index.php>

- Reinders, H., Lakarncua, O., & Pegrum, M. (2014). A trade-off in learning: Mobile augmented reality for language learning. In M. Thomas & H. Reinders (Eds.), *Contemporary task-based language teaching in Asia* (pp. 244–256). London: Bloomsbury
- Rosen, D., & Stewart, C. (2015). Blended learning for the adult education classroom. *Essential Education*. Retrieved from: <http://app.essentialed.com/resources/blended-learning-teachers-guide-web.pdf>.
- Saran, M., Seferoğlu, G., and Çağıltay, K., (2012). Mobile language learning: contribution of multimedia messages via mobile phones in consolidating vocabulary. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 21, 181-190
- Seaman, G. & Gaines, N. (2013). Leveraging digital learning systems to flip classroom instruction. *Modern Teacher Quarterly*, 1(1), 25-27.
- Shih, Y. C. (2015). A virtual walk through London: Culture learning through a cultural immersion experience. *Computer Assisted Language Learning*, 28(5), 407-428.
- Şahin Kızıl, A. (2015). Investigating the Impact of Wikis on Writing Performance of EFL Students, *Language and Communication Research around the Globe: Exploring Untested Ideas* (Ed: H. Öz), New York, Untested Ideas Research Center.
- Taşkıran, A, Koral, E, Bozkurt, A (2015) Artırılmış Gerçeklik Uygulamasının Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılması. Akademik Bilişim Kongresi 2015. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir. (s. 462-467).
- Taskiran, A. (2018). The effect of augmented reality games on English as foreign language motivation. *E-Learning and Digital Media*, 16(2), 122-135.
- Timms, M. J. (2016). Letting artificial intelligence in education out of the box: educational cobots and smart classrooms. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 26(2), 701-712.
- Thongmak, M. (2013). Social network system in classroom: antecedents of Edmodo© adoption. *Journal of E-learning and Higher Education*, 2013(1), 1-15.
- Trajtemberg, C., & Yiakoumetti, A. (2011). Weblogs: A tool for EFL interaction, expression, and self-evaluation. *ELT Journal*, 65(4), 437-445.
- Turan, Z., & Akdag-Cimen, B. (2020). Flipped classroom in English language teaching: a systematic review. *Computer Assisted Language Learning*, 33(5-6), 590-606.
- Türker, M. S., & Genç, A. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde blogların öğretim amaçlı kullanımı üzerine öğrenci ve öğretmen görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (39), 251-266.
- Wahyuni, E., & Thohiriyah. (2018). Infographic: Avoiding monotony in presenting teaching materials. *Proceedings of 2nd English Language Learning and Literature International Conference (ELLiC)*, 2, 280-283

- Walker, M. A., Stent, A., Mairesse, F., & Prasad, R. (2007). Individual and domain adaptation in sentence planning for dialogue. *Journal of Artificial Intelligence Research*, 30, 413-456.
- Wang, S., & Vásquez, C. (2012). Web 2. 0 and Second Language Learning: What Does the Research Tell Us? *CALICO Journal*, 29(3), 412-430.
- Wang, Y. (2014). Using wikis to facilitate interaction and collaboration among EFL learners: A social constructivist approach to language teaching. *System*, 42, 383-390.
- Warschauer, M., & Grimes, D. (2007). Audience, authorship, and artifact: The emergent semiotics of Web 2.0. *Annual Review of Applied Linguistics*, 27, 1- 23.
- Wright, B. A. (2016). Transforming vocabulary learning with Quizlet. *Transformation in language education. Tokyo: JALT*, 436-440.
- Watson, J. (2008). Blending learning: The evolution of online and face-to-face education from 2008-2015. North American Council for Online Learning. Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED509636.pdf>.
- Wertz, J., & Saine, P. (2014). Using digital technology to complement close reading of complex texts. *New England Reading Association Journal*, 50(1), 78-82
- Wood, M. (2016). Padlet: A graffiti wall for today's agriculture teacher. *The Agricultural Education Magazine*, 88(6), 20-22.
- Yeh, Y. L., & Lan, Y. J. (2018). Fostering student autonomy in English learning through creations in a 3D virtual world. *Educational Technology Research and Development*, 66(3), 693-708.
- Yeşilorman, M., & Koç, F. (2014). Bilgi toplumunun teknolojik temelleri üzerine eleştirel bir bakış. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 117-133.
- Yundayani, A., Susilawati, S., & Chairunnisa, C. (2019). Investigating the effect of Canva on students' writing skills. *English Review: Journal of English Education*, 7(2), 169-176
- Yürük, N. (2019). Edutainment: Using Kahoot! As a review activity in foreign language classrooms. *Journal of Educational Technology and Online Learning*, 2(2), 89-101.
- Zengin, Ö., & Aksu, M. (2017). A review study on the integration of technology into foreign language education in Turkey. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 50(2), 79-104.
- Zhi, Q., & Su, M. (2015, October). Enhance collaborative learning by visualizing process of knowledge building with Padlet. In *2015 international conference of educational innovation through technology (eitt)* (pp. 221-225). IEEE.

DİJİTAL MEDYANIN TOPLUMSAL DİNAMİKLERİ

EDİTÖRLER

Ayşegül Elif ÇAYCI / Berk ÇAYCI

EĞİTİM
yayınevi

DİJİTAL MEDYANIN TOPLUMSAL DİNAMİKLERİ

Ayşegül Elif Çaycı / Berk Çaycı

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-87-4

1. Baskı, Eylül 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

Dijital Medyanın Toplumsal Dinamikleri

Ayşegül Elif Çaycı / Berk Çaycı

205 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-87-4

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre yolla yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/meکانık yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

tedbirlerin en önemli aktörü olarak konumlandırılmıştır. Yerleşik alışkanlıkları baştan sona değiştirmeye zorlayan salgın süreci, birey ve toplumun teknoloji baskısına maruz kalmasıyla birlikte dijital bir salgına/pandemiye *dönüşmüştür*. Salgın sürecinde insanlar modern hayatın hız sarmalından bir nebze olsa kurtulmuşken, dijital dünyanın sanal sarmalına mahkûm kalmıştır. Böylece bireyin kendini ve dünyayı deneyimlemesi baştan sona değişmiş, başta sosyal medya platformları olmak üzere dijital teknolojiler tarafından şekillendirilmiştir. Bu süreci ‘yeni normal’ şeklinde ifade eden yaklaşım tarzının salgın sonrası için nasıl bir yaklaşım belirleyeceği ise muammadır. Çünkü salgından sonra yeni normaller artık normalleşmiş olarak toplum ve birey tarafından kabullenilmiş olacaktır.

Böylece modernleşmenin merkeze aldığı insan akli teknolojik gelişmelerle birlikte yerini belli insanların kontrol edebileceği bir sistem olarak yapay zekaya bırakmış, bilgi çağı dijital çağa, bilgi toplumu ise dijital topluma dönüşmüş olacaktır. 21. yüzyılın başında belli bir ivmede gerçekleşen bu dönüşüm Covid-19 salgınının getirdiği kırılmayla devrim boyutuna taşınmıştır.

Bu yönüyle insanlık iki salgınla mücadele etmekte, COVID-19 salgınının sonuçları kısa vadede, dijital salgının etkilerinin ise uzun vadede ortaya çıkacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Arıkan, Erdal (2020). Küresel Salgın Sonrası Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmeler ve Yapay Zeka, *Küresel Salgının Anatomisi: İnsan ve Toplumun Geleceği*, Ankara: TÜBA Yayınları.
- Aronowitz, Robert (2019). *Risk Tıbbı: Korkuyu ve Belirsizliği Tedavi Etme Arayışımız*, çev. Z. Alpar, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Artvinli, Fatih (2020). Salgınların Tarihine Toplumsal ve Ruhsal Açından Bir Bakış, erişim 8 Kasım 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=OfeYJboNMgA>
- Avcı, Nabi (2020). İnternet Çağında Birey, Aile ve Toplum, *Bilişim Teknolojileri ve İletişim: Birey ve Toplum Güvenliği*, Ankara: TÜBA Yayınları.
- Babacan, Mehmet Emin (2020). Covid-19 Sonrası Teknoloji ve İnsanın Durumu, Küresel Salgının Anatomisi: İnsan ve Toplumun Geleceği, Ankara: TÜBA Yayınları.
- Baudrillard, Jean (2014). *Baştan Çıkarma Üzerine* (4. Baskı), çev. A. Sönmezay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Beck, Ulrich (2011). *Risk Toplumu: Başka Bir Modernliğe Doğru*, çev. K. Özdoğan ve B. Doğan, İstanbul: İthaki Yayınları.
- Covid-19, 5G'ye Olan Yatırım İhtiyacını Artırdı* KPMP, erişim 18 Kasım 2020, <https://home.kpmg/tr/tr/home/medya/press-releases/2020/05/covid19-5gye-olan-yatirim-ihtiyacini-artirdi.html>
- Crawford, Dorothy H (2019). *Ölümcül Yakınlıklar*, çev. G. Koca, İstanbul: Metis Yayınları.

- Çalış, Ayten (2020). COVID-19'un İnsanlığı Yüzleştirdiği Temel Soru: Kurgusal Dünyaya Tam Bir Teslimiyet mi, Etik Düzleme Dönüşüm mü?, *COVID-19: Küresel Salgının Siyasî, Sosyal ve Ekonomik Yansımaları*, İstanbul: TASAV Yayınları.
- Çiçek, Hasan (2020), Geleceği Öne Almak ve Pandemi Gelecek. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı.
- Dartnell, Lewis (2016). *Uygarlığı Yeniden Nasıl Kurarız?*, çev. Ö. Bircan, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Datta, Ayona (2020). Self(ie)-governance: Technologies of Intimate Surveillance in India Under COVID-19, *Dialogues in Human Geography*, 10/2.
- Durant, Will ve Durant, Ariel (2001). *Tarihten Alınacak Dersler*, çev. N. Muallimoğlu, İstanbul: Avcıol Basım Yayım.
- Erden, Levent (2020). "Dünyanın Kutupları Oynadı, Değişim Hızlı ve Yakın", *TRT Akademi*, 6/10.
- Fauacult, Michael (2012). *İktidarın Gözü* (3. Baskı), çev. Işık Ergüden, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Figuroa, Caroline A. ve Aguilera, Adrian (2020). The Need for a Mental Health Technology Revolution in the COVID-19 Pandemic, *Frontiers in Psychiatry*, 11.
- Furedi, Frank (2001). *Korku Kültürü: Risk Almanın Riskleri*. Çev. B. Yıldırım, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Galeano, Eduardo (2020). *Tepetaklak: Tersine Dünya Okulu* (4. Baskı), çev. B. Kale, İstanbul: Sel Yayınları.
- Garfın, Dana Rose (2020). Technology as a Coping Tool During the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Pandemic: Implications and Recommendations, *Stress and Health*, 36/4.
- Giddens, Anthony (2008). *Sosyoloji*. çev. C. Güzel, İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Goldschmidt, Karen (2020). The COVID-19 Pandemic: Technology use to Support the Wellbeing of Children, *Journal of Pediatric Nursing*, 53.
- González-Padilla, Daniel A. ve Tortolero-Blanco, Leonardo (2020). Social Media Influence in the COVID-19 Pandemic, *Int Braz J Urol*, 46.
- Güven, Seda (2020). "Yeni Koronavirüs Hastalığının Toplumsal Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme", *TRT Akademi*, 6/10.
- Homeros (2008). *İlyada* (24. Baskı). çev., A. Erhat, ve A. Kadir. İstanbul: Can Yayınları.
- İlkılıç, İlhan (2020). COVID-19 Sürecinde Etik Sorun Alanları. *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*, 56.
- İnce, Celal (2020). "Afetler Çağı, Afetlerin Yapısal Dönüşümü ve COVID-19", *Turkish Studies*, 15/4.
- İstek, Emrah (2017). "Avrupa'da Veba Salgını ve Salgında Din Faktörü (Viyana Örneği)", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 36/62.
- Joy, Bill (2020). *Why the Future Doesn't Need Us*. wired.com, erişim 19 Kasım 2020, <https://www.wired.com/2000/04/joy-2/>

- Kaku, Michio (2015). *Zihnin Geleceği* (2. Baskı), çev. E. Kumral, Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Klein, Naomi (2020) *Naomi Klein: Teknoloji Devleri Koronavirüs Salgınından Nasıl Kâr Etmeyi Planlıyor?* medyascope.tv, erişim 25 Aralık 2020, <https://medyascope.tv/2020/05/15/naomi-klein-teknoloji-devleri-koronavirus-salginindan-nasil-kar-etmeyi-planliyor-yeni/>
- König, R., Uphues, S., Vogt, V., Kolany-Raiser, B. (2020). The Tracked Society: Interdisciplinary Approaches on Online Tracking, *New Media-Society*, 22/11.
- McLuhan, Marshall (2014). *Gutenberg Galaksisi - Tipografik İnsanın Oluşumu* (3. Baskı), çev. G. Ç. Güven, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Nikiforuk, Andrew (2007). *Mahşerin Dördüncü Atlısı: Salgın ve Bulaşıcı Hastalıklar*, çev., S. Erkamli. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Polat, Rabia Karakaya (2020). *Salgın, Devlet ve Teknoloji*, Cumhuriyet, erişim 08 Kasım 2020, <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/olaylar-ve-gorusler/salgin-devlet-ve-teknoloji-1730366>
- Ponting, Clive (2008). *Dünyanın Yeşil Tarihi* (2. Baskı), çev. Ayşe Başçı, İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayınları.
- Ritzer, George (2011). *Küresel Dünya*, çev. M. Pekdemir, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ritzer, George (2014). *Toplumun McDonalddlaştırılması* (3. Baskı), çev. Ş. S. Kaya, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Saydam, Ali (2020). İnternet Dönüştürüyor, Ama Neye?, *Bilişim Teknolojileri ve İletişim: Birey ve Toplum Güvenliği*, Ankara: TÜBA Yayınları.
- Searle, Adam ve Turnbull, Jonathan (2020). Resurgent Natures? More-than-human Perspectives on COVID-19, *Dialogues in Human Geography*, 10/2.
- Shelton, Taylor (2020). A Post-Truth Pandemic? *Big Data & Society*.
- Slade, Laura (2020). *The Agents of Transformation Report 2020: COVID-19 Special Edition*, appdynamics.com, erişim 12 Aralık 2020, <https://www.appdynamics.com/blog/news/agents-of-transformation-report-2020/>
- Sontag, Susan (2005). *Bir Metafor Olarak Hastalık - AIDS ve Metaforları*, çev. O. Akınhay. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Stephens, Monica (2020). A Geospatial Infodemic: Mapping Twitter Conspiracy Theories of COVID-19, *Dialogues in Human Geography*.
- Sun-Dong, Yang (2020). “Kamu Yayıncılığının Değeri Yeniden Anlaşıldı”, *TRT Akademi*, 6/10.
- Şeker, Muzaffer (2020). Bireysel ve Toplumsal Güvenlik: İletişim Hakkı ve İfade Özgürlüğü, *Bilişim Teknolojileri ve İletişim: Birey ve Toplum Güvenliği*, Ankara: TÜBA Yayınları.
- Şeker, Selim (2018). *5G Nesnelere İnterneti ve Sağlığımız*. İstanbul: Hayykitap.
- Taylor, Steven (2019). *The Psychology: Preparing for the Next Global Outbreak of Infections Disease*. UK: Cambridge Scholars Publishing.

Wachowski, Lana ve Wachowski, Lily (1999). *The Matrix*.

Whitelaw, S., Mamas, M. A., Topol, E., Spall, H. G. (2020). Applications of Digital Technology in COVID-19 Pandemic Planning and Response. *Lancet Digital Health*.

Yücel, Gökhan (2020). “Pandemi Sonrası Dönemde 3D: Devlet, Diplomasi ve Dijitalleşme”, *TRT Akademi*, 6/10.

Zwart, Hub (2020). Science and Suspicion: Maxim Gorky’s Children of the Sun as a Critical Mirror in Times of COVID-19, *Law, Culture and the Humanities*, 1/16.

“2020’nin Parlayan Yıldızı Sosyal Medya Oldu”, TRT Haber, erişim 10 Ocak 2021, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/2020nin-parlayan-yildizi-sosyal-medya-oldu-541711.html>

kiyet ilişkileri çerçevesinde ortaya çıkan sınıf ayrımlarının sosyal medya ortamlarında daha belirgin bir şekilde görünür hâle getirildiği söylenebilir. Bu durumda kendini sosyal medya ortamlarında yer alan diğer kullanıcıların yaşam şartlarıyla kıyaslamaya başlayan birey, gerçek manada çatışmacı bir yaklaşımla karşı taraftaki bireylerin mahrem alanlarını sınırsız bir şekilde ihlal edebilmektedir. Sosyal medya ortamları bu bağlamda kişilerin birbirleriyle iletişim kurma biçimlerini de değiştirmiştir. Marx'ın çatışma kuramında toplumsal değişimi olumlu anlamda sağlayabilmek için öne sürdüğü, bireylerin bir grup içerisinde yer alarak ezilen, sömürülen sınıfın sesi olması, böylelikle var olan düzeni değiştirerek yeni bir düzenin itici gücü olması yargısı sosyal medya ortamlarında farklı bir şekilde işlemektedir. Toplumsal değişim de aslında bireylerin sosyal medyayı kullanım biçimlerine bağlı olarak Marx'ın öngördüğü topluma faydalı olacak olumlu değişimlerle gerçekleşmemektedir. Bütün bunlar neticesinde de sosyal medya ortamlarındaki iletişim kurma biçimleri Huxley'in, "sevdiğimiz şeyler bizi yıkıma götürecektir" sözünü Marx'ın toplumsal değişim için öngördüklerinin aksine doğrulamaktadır. İnsanların icat ettikleri, toplumu ilerletmek, değiştirmek yerine insanların iletişim kur-a-mayan bireyler olarak yeniden icat edilmesi ve toplumun değişerek iletişim kurma becerileri bakımından gerilemekte olduğu sonucunu doğurmuştur. Sonuç olarak, Marx'ın çatışma kuramı çerçevesinde toplumsal değişim, günümüz iletişim kurma biçimleriyle özünden sıyrılarak çok farklı bir eksene doğru kaymaktadır.

Son söz; Marx'ın yapmış olduğu sınıf ayrımından biri olan, "kendisi için"de, bir sınıfın ortak çıkarlar çerçevesinde birleşmesi ve ortak durum fikri aktarılabilmesi için sınıf bilinciyle hareket edebileceği iletişim ve ilişki fırsatlarının var olması gerekir. Ancak bireyler sosyal medya ortamlarını daha çok başkalarının ne yaptığını sürekli olarak izleme -ki bu durum fomo hastalığı olarak nitelendirilir- arzusuyla kullanılmaktadırlar. Günümüzde akıllı telefonlarla kurulan iletişimden kopma, mahrum kalma korkusunda olan nomofobi sendromunu yaşayan bireylerin sanal ortamda hatta gerçek hayatında ne kadar sağlıklı bir iletişim(!) kurabileceği konusu da ayrıca incelenmesi gereken bir çalışma alanıdır.

KAYNAKÇA

- APALI, Y. (2016). Toplumsal Değişme Bağlamında Bilginin Değişimi ve Dönüşümü, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(17), 395-405.
- AYDEMİR, A. (2020). *Toplumsal Hareketler ve Sosyal Medya*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- BİLGİN, V. (2009). Değişim Sorunları, T. ERDEM içinde, *Feodaliteden Küreselleşmeye Temel Kavram ve Süreçler*. Ankara: Lotus Yayınevi.
- CHEVIRON, N. T. (2014). *Küresel İletişim*. İstanbul: Ekslibris Yayıncılık.

- DIJK, T. A. V. (2000). New(s) Racism: A Discourse Analytical Approach, S. COTTLE içinde, *Ethnic Minorities and the Media*. Milton Keynes: Open University Press.
- EROL, N. (2011). Toplumsal Değişme ve Eğitim: “Temel İlişkiler, Çelişkiler, Tartışmalar”, *Akademik Bakış*, 5,(9), 109-122.
- ERTÜRK, Y. D. (2010). *Davranış Bilimleri*. İstanbul: Kutup Yıldızı Yayınları.
- GIDDENS, A. (2000). *Sosyoloji*. (yay. haz. Hüseyin Özel ve Cemal Güzel). Ankara: Ayraç Yayınevi.
- KARABABA KAYALIGİL, P. (2020). *Sosyolojiye Giriş*. 24 Haziran 2021 tarihinde http://acikerisim.gelisim.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11363/1832/03.Hafta_Sunum_%28sosy-tr%29_pkarababa.pdf?sequence=1&isAllowed=y adresinden alındı.
- KILIÇ, T. A. (2020). Nefret ve Şiddet Söylemi ile Ötekileştirme, C. ANIK içinde, *Dijital Medyanın Ekonomi Politikası*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- KOÇAK, H. (2016). Teknoloji ve Toplumsal Değişme, *Dergi Ayrıntı*, (44), 35-43.
- KOPH, S. (2020). Participation and deliberative discourse on social media-Wikipedia talk pages as transnational public spheres?, *Critical Discourse Studies*, 1-15.
- KORPI, W. ve SHALEV, M. (1979). Strikes, Industrial Relations and Class Conflict in Capitalist Societies. *The British Journal of Sociology*, 30(2), 164-187.
- LEAT, D. (2005). *Theories of Social Changes*. The International Network on Strategic Philanthropy.
- MARX, K. (1997). *Kapital - Ekonomi Politikasının Eleştirisi Sermayenin Dolaşımı*, II.Cilt, (çev. Alaattin Bilgi). Ankara: Sol Yayınları.
- ODABAŞ, Z. Y. (2012). Toplumsal Değişme Sürecinde Kentleşme ve Nüfus, Ç KIREL ve Z. SUNGUR içinde, *Davranış Bilimleri-I*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- STRASSER, H. ve RANDALL, S. C. (1974). *Introduction to Theories of Social Change*. London: Routledge Kegan & Paul.
- SUNAR, L. (2015). *Değişim Sosyolojisi*. İstanbul: AUZEF.
- SUNAR, L. (2016). *Toplumsal Değişimi Açıklayan Klasik Sosyolojik Teoriler -Aydınlanma Düşüncesinden Marx'a-* 30 Haziran 2021 tarihinde <https://silo.tips/download/toplumsal-dem-aiklayan> adresinden alındı.
- SUNAR, L. (2018). *Değişim Sosyolojisi: Kavramlar, Kuramlar ve Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- ZENCİRKIRAN, M. (2017). *Sosyoloji*. Bursa: DORA: Basım-Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

Sosyal medyanın gündelik yaşamımızdaki bir diğer izdüşümü eğlence, ve tüketim alanlarındadır. Bireyler, çoğunlukla eğlenmek, müzik dinlemek, film/video izlemek için sosyal medya platformlarını kullanmaktadır. COVID-19 pandemisinde sokağa çıkma kısıtlamaları ve kapanma önlemleri nedeniyle kalabalık ortamda yapılan eğlence etkinliklerinin pandemi süresince yapılamaması nedeniyle konser ve tiyatro etkinlikleri sosyal medya platformlarında veya etkinliğin internet sitelerinde gerçekleştirilmiş, müzeler kapılarını çevrimiçi olarak ziyaretçilere açmışlardır. Yine tüm bu etkinliklerin duyuruları sosyal medya platformları üzerinden yapılmış, izleyiciler/dinleyiciler birbirleriyle etkinlik hakkında bilgi alışverişi yapmışlardır. Çevrimiçi tüketimi gelişmesine ve yaygınlaşmasına da imkân sağlayan bu durum büyük bir boşluğu doldurmak amacını taşımaktadır. Başlangıcı pandemiden çok önceye dayanan çevrimiçi tüketim de yine pandemi döneminde hız kazanmıştır. Gündelik yaşam rutininin ihtiyaçları olan gıda, tekstil, elektronik eşya, mobilya gibi ürünler çok çeşitli internet sitelerinden satılmakta, bu ürünlerin reklamları sosyal medya platformları sayesinde geniş kitlelere ulaşmaktadır.

Sosyal medya kullanımıyla ilişkisel olan bir diğer konu da romantik ilişkilere dir. Sosyal medya platformlarının toplumsal etkileşimi dijital ortamda artırırken, romantik ilişkilerin de dijitalleşmesine imkân sağlamıştır. Bireyler arasında sosyal medya platformlarıyla çevrimiçi olarak başlayan flört kimi zaman yüz yüze flörite dönüşürken kimi zaman da çevrimiçi devam etmektedir. Çevrimiçi flört uygulamaları özellikle genç nesil arasında giderek yaygınlaşmış ve sosyal medya adeta romantik ilişkilerin alanı haline gelmiştir. Bir başka deyişle, teknolojinin toplum yaşamına ve romantik ilişkilere entegre oluşu romantik ilişkilerin de çehresini değiştirmiştir. Dolayısıyla sosyal medyada romantik ilişkiler, ya da diğer tanımıyla çevrimiçi flört yirmi birinci yüzyılın romantik ilişkilerin doğasını dönüştürmüştür.

Sonuç olarak, sosyal medya, dönüşen küresel ve dijital toplumun ve dijital dönüşümün önemli bir aktörüdür. Teknolojik gelişmeler sosyal medyanın da gelişmesine ve çeşitlenmesine imkân sağladıkça, sosyal medya toplumsal yaşama daha da entegre olacaktır. Küresel dünyada, toplumlar için dijital dönüşüm kaçınılmazdır. Dolayısıyla sosyal medyanın gündelik yaşamdaki yeri de yıllar geçtikçe daha da genişleyecektir.

KAYNAKÇA

- Abbasi, Irum Saeed (2019). "Social Media Addiction In Romantic Relationships: Does User's Age Influence Vulnerability To Social Media Infidelity?", *Personality and Individual Differences*, Sayı: 139, ss. 277-280.
- Akın, Nisa, Mayatürk Akyol, Evrim ve Sürgevil Dalkılıç, Olca (2021). "Akademik Yayınlar Işığında Toplum 5.0 Kavramına İlişkin Bir Değerlendirme", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 35 Sayı: 2, ss. 577-593. <https://doi.org/10.16951/atauniiib.792750>

- Alikılıç, Aşman Özlem, Alikılıç İnan ve Özer Asuman (2019). “Dijital Romantizm: Y Kuşağının Romantik İlişkilerinde Sosyal Medyanın Rolü Üzerine Bir Araştırma”, Erciyes İletişim Dergisi, Sayı: 1, ss. 57-80.
- Arikewuyo Abdulgaffar Olawale, Lasisi Taiwo Temitope., Abdulbaqi Saudat Salah, Omoloso Aisha Imam, ve Arikewuyo Halima Oluwaseyi (2020). “Evaluating The Use Of Social Media In Escalating Conflicts In Romantic Relationships”, Journal of Public Affairs, e2331. <https://doi.org/10.1002/pa.2331>
- Aydoğan, Betül (2020). “Konum Temelli Çevrimiçi Tanışma Uygulamalarını Kadınların Flört Deneyimleri Açısından Düşünmek: Tinder ve Happn”, Moment Dergi, Cilt: 7 Sayı: 2, ss. 287-313. <https://doi.org/10.17572/mj2020.2.287313>
- Becker, Mark, Alzahabi, Reem ve Hopwood, Christopher (2013). “Media Multitasking Is Associated With Symptoms Of Depression And Social Anxiety”, Cyberpsychology, Behavior and Social Networking, Cilt: 16, Sayı: 2, ss. 132-135.
- Belk, Russell W. ve Llamas, Rosa (Ed.) (2013). The Routledge Companion to Digital Consumption. New York, London: Routledge.
- Brewer, Marilynn, ve Gardner, Wendi (1996). “Who Is This “We”? Levels Of Collective Identity And Self Representations”, Journal of Personality and Social Psychology, Cilt:71, Sayı: 1, ss. 83-93.
- Bryndin, Evgeniy (2018). “System Synergetic Formation Of Society 5.0 For Development Of Vital Spaces On Basis Of Ecological Economic And Social Programs, Annals Of Ecology And Environmental Science, Sayı: 2, ss. 12-19.
- Castells, Manuel (2000). “Materials For An Exploratory Theory Of The Network Society”, British Journal of Sociology, Cilt: 51, Sayı:1, ss. 5-24.
- Castells, Manuel (2005). Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür: Ağ Toplumunun Yükselişi (1. Cilt), Çev: Ebru Kılıç, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castells, Manuel (2006). Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür: Kimliğin Gücü (2. Cilt), Çev: Ebru Kılıç, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castells, Manuel (2007). Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür: Bin Yılın Sonu (3. Cilt), Çev: Ebru Kılıç, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castells, Manuel (2009). Communication Power. New York: Oxford University Press.
- Castells, Manuel (2013). İsyen ve Umut Ağları: İnternet Çağında Toplumsal Hareketler, Çev: Ebru Kılıç, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Chambers, Deborah (2013). Social Media and Personal Relationships: Online Intimacies and Networked Friendships. New York: Palgrave MacMillan.
- Cross, Susan E. (2009). “Relational Self-Construal: Past and Future”, Social and Personality Psychology Compass, Cilt: 3, Sayı: 6, ss. 949-961.
- Deguchi, Atsushi, Hirai, Chiaki, Matsuoka, Hideyuki, Nakano, Taku, Oshima, Kohei, Tai, Mitsu-haru, ve Tani, Shigeyuki (2020). “What is Society 5.0?”, Society 5.0, ss. 1-23. https://doi.org/10.1007/978-981-15-2989-4_1

- De Mul, Jos (2005). "The Game Of Life: Narrative And Ludic Identity Formation In Computer Games", *Handbook of Computer Game Studies*, Ed: Joost Raessens ve Jeffrey Goldstein, Cambridge, MA: MIT Press, ss. 251-266.
- De Lenne, Orpha, Wittevronghel, Laurens, Vandenbosch, Laura ve Eggermont, Steven (2018). "Romantic Relationship Commitment And The Threat Of Alternatives On Social Media", *Personal Relationships*, Cilt: 26, ss. 680-693. <https://doi.org/10.1111/per.12299>.
- Effing Robin, van Hillegersberg Jos ve Huibers Teo (2011). "Social Media And Political Participation: Are Facebook, Twitter And Youtube Democratizing Our Political Systems?". *Electronic Participation. ePart 2011. Lecture Notes in Computer Science*, Ed: Efthimios Tambouris, Ann Macintosh ve Hans de Bruijn, Vol 6847. Berlin, Heidelberg: Springer, ss. 25-35.
- Fuchs, Christian (2014). *Social Media: A Critical Introduction*. London: Sage.
- Fuchs, Christian ve Sandoval, Marisol (Ed.) (2014). *Critique, Social Media And The Information Society*. New York, London: Routledge.
- Fukuyama, Mayumi (2018). "Society 5.0: Aiming For A New Human-Centered Society" *Japan Spotlight*, Cilt: 1, ss. 47-50.
- Gil de Zúñiga, Homero (2012). "Modeling The Process Of Political Participation In The EU", *European Identity & Culture: Narratives of Transnational Belonging*, Ed: Rebecca Friedman ve Marcus Thiel, Ashgate: New York, ss. 75-95.
- Harayama, Yuko (2017). "Society 5.0: Aiming For A New Human-Centered Society. Japan's Science And Technology Policies For Addressing Global Social Challenges. Interviewed By Mayumi Fukuyama", *Hitachi Review*, Sayı: 66, ss. 8-13. http://www.hitachi.com/rev/archiv-ve/2017/r2017_06/pdf/p08-13_TRENDS.pdf
- Hills, Peter, ve Argyle, Michael (2001). "Emotional Stability As A Major Dimension Of Happiness", *Personality And Individual Differences*. Cilt:31, Sayı: 8, ss. 1357-1364.
- Hofkirchner, Wolfgang (2013). "Emergent Information. A Unified Theory Of Information Framework". Singapore: World Scientific.
- Iqbal (2021). *Tinder Revenue And Usage Statistics (2020)*. *Business of Apps*. <https://www.businessofapps.com/data/tinder-statistics/> (12 Mayıs 2021).
- Japon Ekonomik Organizasyonlar Federasyonu [Keidanren]. (2016). "Toward Realization Of The New Economy And Society. Reform Of The Economy And Society By The Deepening Of "Society 5.0"", Keidanren, Tokyo.
- Jenkins, Henry (2008). *Convergence Culture*. New York: New York University Press.
- Kadar, Manuela, Moise, Ioan Achim, ve Colomba, Carlo (2014). "Innovation Management In The Globalized Digital Society", *Procedia-Social And Behavioral Sciences*, Sayı:143, ss. 1083-1089.
- Kidd, Dustin ve McIntosh, Keith (2016). "Social Media And Social Movements", *Sociology Compass*, Cilt: 10, Sayı: 9, ss. 785-794.
- Kietzmann, Jan H., Hermkens, Kristopher, McCarthy Ian P. ve Silvestre, Bruno S. (2011). "Social Media? Get Serious! Understanding The Functional Building Blocks Of Social Media". *Business Horizons*, Cilt: 54, Sayı: 3, ss. 241-251. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2011.01.005>.

- Lupton, Deborah (2014). *Digital Sociology*, New York: Routledge.
- McAfee, Andrew ve Brynjolfsson, Erik (2017). *Machine, Platform, Crowd: Harnessing Our Digital Future*, New York: WW Norton & Company.
- Newman, Andrew (2015). "Online Consumption", *Wiley Encyclopedia Of Management Volume 9, Marketing*, Ed: Nick Lee ve Andrew Farrell, John Wiley & Sons, Ltd, ss. 236. <https://doi.org/10.1002/9781118785317.weom090547>
- O'Reilly, Tim (2005). What is web 2.0? www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html?page=1 (10 Mayıs 2021).
- Park, Chung Hoon, ve Kim, Young Gul (2008). "Identifying Key Factors Affecting Consumer Purchase Behavior In An Online Shopping Context", *International Journal of Retail & Distribution Management*, Cilt: 31, Sayı: 1, ss. 16-29.
- Seargeant, Philip ve Tagg, Caroline (2014). "Introduction", *The Language Of Social Media: Identity And Community On The Internet*, Ed: Philip Seargeant ve Caroline Tagg, London: Palgrave MacMillan, ss. 1-22.
- Shah, Dhavan V., Cho, Jaeho, Eveland, William, P. ve Kwak Nojin (2005). "Information And Expression In A Digital Age: Modeling Internet Effects On Civic Participation", *Communication Research*, Cilt: 32, Sayı: 5, ss. 531-565. <https://doi.org/10.1177/0093650205279209>
- Smith, Aaron ve Duggan, Maeve (2013). *Online Dating & Relationship*. Washington, DC: Pew Research Center.
- Tredinnick, Luke (2008). *Digital Information Culture: The Individual and Society In the Digital Age*. Oxford: Chandos Publishing.
- Uusiautti, Satu, ve Määttä, Kaarina (2017). "Will Social Media Strengthen Or Threaten Romantic Love?" *Journal of Social Sciences (COES&RJ-JSS)*, Cilt: 6, Sayı:4, ss. 709-725. <https://doi.org/10.25255/jss.2017.6.4.709.725>.
- Van Dijk, Jan AGM (1999). "The One-Dimensional Network Society of Manuel Castells", *New Media & Society*. Cilt: 1, Sayı:1, ss. 127-138.
- Van Dijk, Jan AGM (2006). *The Network Society: Social Aspects of New Media*. London: Sage Publications.
- Verba, Sidney ve Nie, Norman (1972). *Participation In America: Political Democracy And Social Equality*. New York, NY: Harper & Row.
- Whitty, Monica, ve Gavin, Jeff (2001). "Age/Sex/Location: Uncovering The Social Cues In The Development Of Online Relationships", *CyberPsychology & Behavior*, Cilt: 4, Sayı: 5, ss. 623-630.
- Zhao, Pan, Yaobin Lu, Bin Wang ve Patrick Y.K. Chau (2017). "Who Do You Think You Are? Common And Differential Effects Of Social Self-Identity On Social Media Usage", *Journal Of Management Information Systems*, Cilt: 34, Sayı: 1, ss. 71-101. <https://doi.org/10.1080/07421222.2017.1296747>

ye uğratmaktadır. Bu sebeple sharenting olgusuna yönelik toplumsal bir bilinç inşa edilmesi için sadece günümüz ebeveynlerinin değil, geleceğin anne ve baba adayları olan tüm gençlerin erken yaşta eğitilerek sharenting olgusuna yönelik toplumsal bilincin inşa edilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda çocuğun bakımını ve sorumluluğunu üstlenen aile içindeki tüm bireyler ve öğretmenler de bu süreçte bilgilendirilmelidir (Aslan & Durmuş, 2020, s. 149). Ebeveynler çocukları adına sosyal medya hesapları oluşturmamalı ve buralardan çocuklarıyla ilgili paylaşımlarda bulunmamalıdır. Dahası ebeveynler, kullandığı platformların gizlilik ayarları ve sözleşmeleriyle ilgili bilgi sahibi olmalıdırlar. Eğer çocukların sosyal medya hesapları varsa, ebeveynler çocuklarıyla ilgili bir paylaşım yaptıklarında çocuklarını içerikte etiketlemelilerdir. Bu sayede çocuklar ebeveynlerinin paylaştıkları içeriklerden kısa süre içerisinde haberdar olacaklardır. Böylece çocuklar, hoşlarına gitmeyen bir paylaşım ile karşılaşılırsa ebeveynlerinden kaldırılmasını talep edebileceklerdir (Ünlü, 2020, s. 120). Toplu mesajlaşma uygulamalarında oluşturulan sohbet gruplarında da çocuğun mahremiyetini ihlal edecek türde yazı, fotoğraf ve video gönderilerinden ebeveynlerin uzak durması gerekmektedir. Son olarak ebeveynlerin dijital ortamlarda çocuk istismarına yönelik hesapları ve paylaşımları tespit ettiğinde ilgili birimlere şikayetlerini en kısa süre içerisinde bildirmeleri büyük önem taşımaktadır.

Bundan sonraki çalışmalarda yaşça büyük çocukların sosyal medyada kendileri hakkında geçmiş yıllarda ebeveynleri tarafından paylaşılmış içeriklerle ilgili düşünceleriyle aile ve çevreleriyle yaşadıkları olumsuz deneyimlerin analiz edildiği çalışmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Özaslan, H., Akduman, G. G., & Aydoğan, Y. (2018). Siber Güvenlik: Sosyal Paylaşım Sitelerinde Aile Mahremiyetine İlişkin Bir İnceleme. Uluslararası IV. Çocuk Gelişimi Kongresi: 50 Yılda Çocuk Gelişiminin İz Bırakan Yolculuğu (s. 184-194). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Ahmed, A. A.-A. (2014). Self-Presentation Strategies among Users of Social Networking Sites. *International Journal of Interactive Communication Systems and Technologies*, 4(2), 64-78.
- Ammari, T., Kumar, P., Lampe, C., & Schoenebeck, S. (2015). Managing Children's Online Identities: How Parents Decide what to Disclose about their Children Online. *The ACM Conference on Human Factors in Computing Systems*, 18-23 April. Seoul, Korea.
- Aslan, S., & Durmuş, E. (2020). Okul öncesi dönemde güncel bir ebeveyn davranışı: Sharenting. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, 135-151.
- Ayhan, H., & Öztürk, E. (2021). Dijital Dünyada Ebeveyn Olmanın Görünürde Normal Bir Yansıması Olarak Paylaşan Ebeveynlik (Sharenting): Geleneksel Bir Derleme. *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi* 18(2), 165-177.

- Baştemur, S., Borucu, D. H., & Bulut, S. (2021). Ebeveynlerin Çocuklarının Fotoğrafını Sosyal Medyada Paylaşmasının (Sharenting) Psikolojik Sonuçları: Bir Sharenting Olgu İncelemesi. *Turk J Child Adolesc Ment Health* 28(2), 166-173.
- BBC. (2019, Şubat 12). Sharenting: Holly Willoughby and Robbie Williams against the idea. <https://www.bbc.co.uk/newsround/47199356> adresinden alındı
- Blum-Ross, A., & Livingstone, S. (2017). Sharenting: parent blogging and the boundaries of the digital self. *Popular Communication*, 15(2), 110-125.
- Brosch, A. (2016). When the Child is Born into the Internet: Sharenting as a Growing Trend among Parents on Facebook. *The New Educational Review*, Vol. 43, 225-235.
- Bunn, A. (2021). bs_bs_bannerModern Law ReviewDOI: 10.1111/1468-2230.12590Unwanted Distribution of Children's Images and theRight to Development. *The Modern Law Review* 84(2) , 334-370.
- Chalklen, C., & Anderson, H. (2017). Mothering on Facebook: Exploring the Privacy/Openness Paradox. *Social Media + Society*, 1-10.
- Collins. (2013, Ağustos 08). Sharenting. <https://www.collinsdictionary.com/submission/11762/Sharenting> adresinden alındı
- Croucher, S. M. (2011). Social Networking and Cultural Adaptation: A Theoretical Model. *Journal of International and Intercultural Communication*, 4:4, 259-264.
- Damkjaer, M. S. (2018). Sharenting = Good Parenting? Four Parental Approaches to Sharenting on Facebook . *The International Clearinghouse on Children, Youth and Media at NORDICOM*, 209-218.
- Davidson-Wall, N. (2018). "Mum, seriously!": Sharenting the new social trend with no opt-out. *Debating Communities and Social Networks 2018 OUA Conference*.
- Davis, M. M. (2015). Parents on Social Media: Likes and Dislikes of Sharenting. *C.S. Mott Children's Hospital. University of Michigan System*. 23 (2).
- Donovan, S. (2020). 'Sharenting': The Forgotten Children of the GDPR. *Peace Human Rights Governance*, 4(1), 35-59.
- Duggan, M., Lenhart, A., Lampe, C., & Ellison, N. B. (2015, Temmuz 16). Parents and Social Media. *PEW RESEARCH center*: <https://www.pewresearch.org/internet/2015/07/16/parents-and-social-media/> adresinden alındı
- Erişir, R. M., & Erişir, D. (2018). Yeni Medya ve Çocuk: Instagram Özelinde "Sharenting" ("Paylaşanabalık") Örneği. *Deniz Erişir*, 50-64.
- Erk, M. A., & Fırat, S. (2020). Web 3.0'da Çocukların Sanal Mahremiyetine Adli Bir Bakış. *Adli Tıp Bülteni*, 25(1), 44-50.
- Haley, K. (2020). Sharenting and the (Potential) Right to Be Forgotten. *Indiana Law Journal* volume 95, Issue 3, 1005-1020.
- Hasanah, F. F. (2019). Sharenting In The Perspective of Islamic Education. *International Journal on Islamic Educational Research (SKIJIER)*, vol. 3, No. 2, 42-50.

- Hassan, M., Saha, A., Saba, N., Tuhin, R. A., & Das, A. K. (2019). Impact of Social Media on Socialization of University Students (A study on East West University's Undergraduate Students). 2nd International Conference on Applied Information Technology and Innovation (ICAITI) , (s. 173-178).
- Ünlü, D. G. (2020). Whose Information Should Be Shared With Whom?: Parents' Awareness Of Children's Digital Privacy In Turkey. *Media Literacy and Academic Research | Vol. 3, No. 2*, 109-124.
- Jin, S. V., Muqaddam, A., & Ryu, E. (2019). Instafamous and social media influencer marketing. *Marketing Intelligence & Planning*, 567-579.
- Jorge, A., Marôpo, L., Coelho, A. M., & Novello, L. (2021). Mummy influencers and professional sharenting. *European Journal of Cultural Studies*.
- Kopecky, K., Sztokowski, R., Aznar-Díaz, I., & Romero-Rodríguez, J.-M. (2020). The phenomenon of sharenting and its risks in the online environment. Experiences from Czech Republic and Spain. *Children and Youth Services Review* 110, 1-6.
- Kopuz, T., Aslan, A., & Toksoy, S. E. (2021). Factors Affecting Parents' Share on Social Media about Their Children. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 50(1), 276-292.
- Korajlija, A. (2020). An Unfair Game of Virtual Hide-and-Go-Seek: The Passive Collection of Children's Information Online. *Canadian Journal of Children's Rights*, 1-24.
- Kumar, P., & Schoenebeck, S. (2015). The Modern Day Baby Book: Enacting Good Mothering and Stewarding Privacy on Facebook. *Proceedings of the 18th ACM Conference on Computer Supported Cooperative Work & Social Computing*, (s. 1302-1312).
- Latipah, E., Kistoro, H. C., Hasanah, F. F., & Putranta, H. (2020). Elaborating Motive and Psychological Impact of Sharenting in Millennial Parents. *Universal Journal of Educational Research* 8(10), 4807-4817.
- Leaver, T., & Highfiled, T. (2018). 'Visualising the ends of identity: pre-birth and post-death on Instagram'. *Information, Communication & Society*, 21(1), 30-45.
- Levy, E. (2017, Kasım). Parenting in the Digital Age: how are we doing? Parent Zone: <https://parentzone.org.uk/sites/default/files/Parenting%20in%20the%20Digital%20Age%20conference%20report.pdf> adresinden alındı
- M.Kaplan, A., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons* Volume 53, Issue 1, 59-68.
- Macmillian . (2015, Nisan 30). Macmillian Dictionary: <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/sharenting> adresinden alındı
- McDaniel, B. T., Coyne, S., & Holmes, E. K. (2012). New mothers and media use: Associations between blogging, social networking, and maternal well-being. *Maternal and Child Health Journal*, 16(7) , 1509-1517.
- NOMINET. (2015, Mayıs 26). Today's children will feature in almost 1,000 online photos by the time they reach age five. <https://www.nominet.uk/todays-children-will-feature-in-almost-1000-online-photos-by-the-time-they-reach-age-five/> adresinden alındı

- Nottingham, E. (2020). 'DAD! CUT THAT PART OUT!' Children's rights to privacy in the age of 'generation tagged': sharenting, digital kidnapping and the child micro-celebrity. J. Murray, B. B. Swadener, & K. Smith içinde, *The Routledge International Handbook of Young Children's Rights* (s. 183-191). Routledge.
- Ocakoğlu, F. T. (2021, Mayıs 20-21). Ebeveynliğin Değişik Yüzleri – “Social Moms” ve “Social Dads”. <https://www.cocukergen2020.com/gorseller/files/30-CocukErgen-BildiriKitabi.pdf> adresinden alındı
- Ouvrein, G., & Verswijvel, K. (2019). Sharenting: Parental adoration or public humiliation? A focus group study T on adolescents' experiences with sharenting against the background of their own impression management. *Children and Youth Services Review* Volume 99, 319-327 .
- Pempek, T. A., Yermolayeva, Y. A., & Calvert, S. L. (2009). College students' social networking experiences on Facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology* Volume 30, Issue 3, 227-238.
- Pew Research Center. (2020, Temmuz 28). Parenting Children in The Age of Screens. <https://www.pewresearch.org/internet/2020/07/28/parents-attitudes-and-experiences-related-to-digital-technology/> adresinden alındı
- Plunkett, L. A. (2019). Sharenthood: Why We Should Think Before We Talk About Our Kids Online . Strong Ideas .
- Sharenting During Covid-19 Pandemic: Yay or Nay . (2021). *International Journal of Law, Government and Communication* Volume 6, Issue 22, 159-167.
- Siibak, A., & Traks, K. (2019). The dark sides of sharenting. *Catalan Journal of Communication & Cultural Studies* Volume 11 Number 1, 115-121.
- Slonje, R., & Smith, P. K. (2008). Cyberbullying: another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology* , 147-149.
- Steinberg, S. B. (2017). Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media. *Emory Law Journal*, 66, 839-883.
- Twingate. (2020, Mayıs 18). Posting Your Kids on Social Media. <https://www.twingate.com/research/posting-your-kids-on-social-media-exploring-sentiment-and-parents-putting-their-childrens-photos-online> adresinden alındı
- Verswijvel, K., Walrave, M., Hardiesa, & Heirman, W. (2019). Sharenting, is it a good or a bad thing? Understanding how adolescents think and feel about sharenting on social network sites. *Children and Youth Services Review* 104, 1-10.
- Wagner, A., & Gasche, i. A. (2018). Sharenting: Making Decisions about Other's Privacy on Social Networking Sites. Publications of Darmstadt Technical University, Institute for Business Studies (BWL) 90477, Darmstadt Technical University, Department of Business Administration, Economics and Law, Institute for Business Studies (BWL)., 977-988.

medya platformlarındaki mizah anlayışının yer yer orantısız olduğunu da belirtmek gerekmektedir. Ayrıca caps'ler ya da montelerin dezenformasyona hizmet etmek adına yapıldığı ve yayıldığı zamanlar da yok değildir. Yine de özellikle popüler sosyal medya platformlarından Instagram üzerindeki hesapları aracılığı ile çevrimiçi mizah yapan ve toplumsal birçok duruma/tespite dikkat çeken hesapların varlığı önem arz etmektedir. Bu çalışmada da bunlardan biri olan *Mizah3geni* adlı hesap incelenmiş ve çevrimiçi mizahın seyri ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Çalışmada görülmüştür ki *Mizah3geni* yaptığı montelerde yazılı kodlara, dilsel iletilere yer vermemiş, mesajını görsel olarak vermiştir. Bu durum, salt görsel odaklı bir mizahın yapılabildiği sonucuna ulaşılmasını mümkün kılmaktadır. Öyle ki yeni medya teknolojilerindeki gelişmelerin düzenlenebilir, yorumlanabilir olarak görsel'i mizah için efektif bir argüman haline getirdiği gözlenmiştir. Montelerde toplumsal aktörler, siyasetçiler ve ünlü kimseleri kullanan hesap, ülke gündemindeki tartışmalı konulara bazı önemli tablolara/eserlere monteler yaparak sanat aracılı bir şekilde yaklaşmıştır. Bu tarz montelerde sıkça Yeşilçam karakterlerinin ya da başat eserlerin kullanıldığı da bu noktada eklenmeli. *Mizah3geni* hızla değişen gündeme ayak uydurma çabası içerisinde güncel çalışmalar yapmakta, bu yaklaşımı toplumsal hassasiyetlere karşı mizah dolaşımı bir duyarlılığı göstermektedir. Benzer pratiklerde bulunan başka hesaplar da bulunmaktadır, ancak *Mizah3geni*'nin montelediği eserin orijinal sahibini de belirterek, etik ve sınırları olan bir mizah anlayışını benimsediği anlaşılmaktadır. Hesabın gündeme ilişkin tespitler yaparak toplumsal dikkati, mizahi argümanlar kullanarak görsel şekilde çekmeye çalıştığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Aspestrand Bjerke, T. & Ronnes, N. (2017). The Fine Line between Funny and Offensive Humour in a Total Institution An Ethnographic Study of Joking Relationships among Army Soldiers, Published/ publié in *Res Militaris* (<http://resmilitaris.net>), vol.7, n°2.
- Barthes, R. (2016). *Göstergebilimsel Serüven*, 8. Baskı, Çev. Mehmet Rifat & Sema Rifat, Cogito 12, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Barthes, R. (2013). *Göstergeler İmparatorluğu*, 3. Baskı, Çev. Tahsin Yücel, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bennett, W. L. (2003) "New Media Power: The Internet and Global Activism", in N. Couldry and J. Curran (eds.) *Contesting Media Power*, New York: Rowman and Littlefield.
- Börzsei, L. K. (2013). Makes a Meme Instead: A Concise History of Internet Memes, Available at: https://works.bepress.com/linda_borzsei/2/.
- Couldry, N. (2000). *THE PLACE OF MEDIA POWER Pilgrims and witnesses of the media age*, First published 2000 by Routledge 11 New Fetter Lane, London EC4P 4EE.

- Davis, J. L., Love, T. P., Killen, G. (2018). "Seriously funny: The political work of humor on social media". *new media & society*, 20(10), pp.1-19.
- Dynel, M. (2009). "Beyond a Joke: Types of Conversational Humour", *Language and Linguistics Compass*, 3(10), DOI: 1284–1299, 10.1111/j.1749-818x.2009.00152.x.
- Ermida, I. & Chovanec, J. (2012). Humour, Language and the Media, *Language and Humour in the Media*, Edited by Jan Chovanec and Isabel Ermida, Cambridge Scholars Publishing.
- Friedlander, J. & Riedy, C. (2015). The Meme is the Message: Engaging the Social Media Audience in a Meat Reduction Advocacy Campaign, Presented at Bridging Divides: Spaces of Scholarship and Practice in Environmental Communication The Conference on Communication and Environment, Boulder, Colorado, June 11-14, 2015.
- Handayani, F., Ratna Sari, S. D. S., & Respati, W. (2016). The Use of Meme as a Representation of Public Opinion in Social Media: A Case Study of Meme About Bekasi In Path And Twitter, *Humaniora* 7(3), 333-339. DOI:10.21512/humaniora.v7i3.3587
- Hoffman, D. L. & Novak, T. P. (2012). Why Do People Use Social Media? Empirical Findings and a New Theoretical Framework for Social Media Goal Pursuit (January 17, 2012).
- Kenny, K. & Euchler, G. (2007). *Working Paper Series, 25/2007, "Some good clean fun": humour in an advertising agency*, Judge Business School, University of Cambridge.
- Keyes, R. (2017). *HAKİKAT SONRASI ÇAĞ Günümüz Dünyasında Yalancılık ve Aldatma*, 2. Baskı, Çev. Deniz Özçetin, Delidolu Tudem Yayın Grubu.
- Khandelwal, A., Swami, S., Akhtar, S.S. & Shrivastava, M. (2018). Humor Detection in English-Hindi Code-Mixed Social Media Content: Corpus and Baseline System, Proceedings of the Eleventh International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2018).
- Kırık, A. M. & Saltık, R. (2017). "Sosyal Medyanın Dijital Mizahı: İnternet Meme/Caps", *Atatürk İletişim Dergisi*, 12, ss. 99-118.
- Kraidy, M. M. (2017). Convergence and Disjuncture in Global Digital Culture, *International Journal of Communication*, 11, 3808-3814.
- Kulkarni, A. (2017). Internet meme and Political Discourse: *A study on the impact of internet meme as a tool in communicating political satire*, Journal of Content, Community & Communication Amity School of Communication, Vol. 6 Year 3, June - 2017 [ISSN: 2395-7514 (Print)] Amity University, Madhya Pradesh [ISSN: 2456-9011 (Online)].
- Kümpel, A.S., Karnowski, V. & Keyling, T. (2015). "News Sharing in Social Media: A Review of Current Research on News Sharing Users, Content, and Networks", *Social Media + Society*, July-December 2015, 1(2), pp. 1–14.
- Kwak, H., Lee, C., Park, H. & Moon, S. (2010). What is Twitter, a Social Network or a News Media?, WWW 2010 • Full Paper April 26-30 • Raleigh • NC • USA. (WWW '10: Proceedings of the 19th international conference on World wide web). pp. 591-600.
- Livingstone, S. & Bovill, M. (1999). Young people, new media: report of the research project Children Young People and the Changing Media Environment. Research report, Department of Media and Commun Livingstone, S. & Bovill, M. (1999)ications, London School of Economics and Political Science, London, UK.

- Martens, B., Aguiar, L., Gomez-Herrera, E. & Mueller-Langer. (2018). The digital transformation of news media and the rise of disinformation and fake news, *JRC Digital Economy Working Paper* 2018-02, April 2018.
- McDool, E., Powell, P., Roberts, J. & Taylor, K. (2016). Social Media Use and Children's Wellbeing, *IZA Institute of Labor of Economics*, IZA DP No. 10412.
- McLuhan, M. (1964). CHAPTER 1 The Medium is the Message, *From Understanding Media: The Extensions of Man* by Marshall McLuhan, pp.3-7, London and New York.
- Meyer, J. C. (2000). "Humor as a Double-Edged Sword: Four Functions of Humor in Communication", *Communication Theory*, Ten: Three, pp. 310-331.
- Murthy, D., Gross, A. & McGarry, M. (2016). "Visual Social Media and Big Data Interpreting Instagram Images Posted on Twitter", *DCS | Digital Culture and Society*, Vol. 2, Issue 2, pp. 113-133. DOI 10.14361/dcs-2016-0208
- Neuendorfa, K. A. & Skalskia, P. D., Jeffresa, L. W. & Atkin, D. (2014). "Senses of humor, media use, and opinions about the treatment of marginalized groups", *International Journal of Intercultural Relations*, 42, 65-76.
- Nouwens, D. (2017). Content marketing on social media Investigating the impact of humoristic social media content and the influence of gender on attitudes, and online consumer engagement, Master's Thesis, Communication and Information Sciences Specialization: Business communication and Digital Media Faculty of Humanities Tilburg University, Tilburg, February 2017.
- Robinson, D. T. & Smith-Lovin, L. (2001). "Getting A Laugh: Gender, Status, and Humor in Task Discussions, The University of North Carolina Press", *Social Forces*, 80(1):123-158.
- Romero, E. J. & Cruthirds, K. W. (2006). "The Use of Humor in the Workplace", *The Academy of Management Perspectives*, 20 (2), pp. 58-69.
- Seiffert-Brockmann, J., Diehl, T. & Dobusch, L. (2017). "Memes as games: The evolution of a digital discourse online", *new media & society*, 20(8), pp. 2862-2879. <https://doi.org/10.1177/1461444817735334>
- Sen, A. (2012). Humour Analysis and Qualitative Research, social researchUpdate, 63, pp1-4. Retrieved from <https://sru.soc.surrey.ac.uk/SRU63.pdf>
- Shifrin, D., Brown, A., Hill, D., Jana, L. & Flinn, S. K. (2015). Children, Adolescents, and Media on the AAP Agenda for Children, Growing Up Digital: Media Research Symposium, American Academy of Pediatrics, Oct. 1, 2015.
- Townsend, L. & Wallace, C. (2016). Social Media Research: A Guide to Ethics. University of Aberdeen. Online. Available: www.gla.ac.uk/media/media_487729_en.pdf.
- Uzelac, A. (2008). How to understand digital culture: Digital culture - a resource for a knowledge society?, in *Digital Culture: The Changing Dynamics*, pp. 7-24, Edited by Aleksandra Uzelac & Biserka Cvjetičanin, Institute for International Relations, Zagreb, 2008.
- Van Dijk, T. A. (1996). Power and the News Media, in David Paletz (Ed.) *Political Communication in Action: States, Institutions, Movements, Audiences*, pp. 9-36, New Jersey: Hampton Press.

- Vasile Szabo, L. (2014). The Future of Communication: from New Media to Postmedia, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 163, pp.36-43.
- Vivitsou, M. (2018). Digital storytelling in teaching and research, This is a pre-print version of the paper submitted to: A. Tatnall & J. Multisilta (Eds.), *Encyclopedia of Education & Information Technologies*, Springer, Retrieved form https://www.researchgate.net/publication/322677351_Digital_storytelling_in_teaching_research
- Vivona, B. D. (2014). "To laugh or not to laugh": Understandings of the appropriateness of humour and joking in the workplace, *European Journal of Humour Research*, 2(1), p.1-18.
- Yegen, C. (2015). "Online Bir Mizah Platformu Olarak Püfiterem İnternet Sitesi ve Yalan Haber Servisi Ajans News Üzerinden Haber, Gerçeklik ve Mizah İlişkisi", *The Turkish Online Journal Of Design, Art and Communication (TOJDAC)*, 2015, 5, 13-25.
- Yılmaz, Ç. (2017). "İnternet-Ortamlı Mem Çalışmaları: Uluslararası Alanyazına Bir Bakış ve Türkiye'deki Olanaklar", *Global Media Journal TR Edition*, 8(15), 182-207.
- Warren, C. & McGraw, A. P. (2015, December 21). "Differentiating What is Humorous from What is Not", *Journal of Personality and Social Psychology*, Advance online publication, 110(3), pp.407-430. <http://dx.doi.org/10.1037/pspi0000041>.
- Weitz, E. (2017). "Editorial: Humour and social media", *European Journal of Humour Research* 4(4), pp.1-4.

vatandaşlığın bir ön koşulu olarak değerlendirilmesi mümkün olmaktadır. Ayrıca alan yazında ön plana çıkan dijital vatandaşlığın eğitim süreçleriyle edinilebilecek bilgi ve becerileri içerdiğine yönelik vurgu da (İşman ve Güngören, 2014; Jones ve Mitchell, 2016; Ribble ve Bailey, 2004; Xu vd., 2019), dijital vatandaşlık ile dijital okuryazarlık arasındaki bağlantıya dikkat çekmektedir.

Dijitalleşen toplumda dijital vatandaş olmanın en temel gerekliliklerden ve ön koşullarından biri dijital okuryazar olma durumudur. Dijital okuryazarlığın kökeni bilgisayar okuryazarlığına dayansa ve ayrıca bilgi ile medya okuryazarlığıyla bağlantılı biçimde değerlendirilse de bunlardan çok daha gelişkin becerilere işaret ettiği görülmektedir. Açıklama, tanımlama, değerlendirme, yorumlama, analiz etme, sentez yapma, iletişimi gerçekleştirme, etki değerlendirmesi vb. gibi becerileri gerektiren çok boyutlu bir süreç olarak dijital okuryazarlık; dijital vatandaşlık açısından da gündeme geldiği gibi, sürekli değişen ve gelişen teknolojilere göre bu becerilerin geliştirilmesini gerekli kılmaktadır.

Yukarıda aktarılan tüm bu bilgilerden hareketle dijital topluma uyum sağlamış, dijital teknolojileri etkin ve uygun biçimde kullanan dijital vatandaşların dijital okuryazarlık becerisine sahip olması gerektiği ve aynı zamanda dijital okuryazarlığın dijital vatandaşlığın bir ön koşulu ve temel bir gerekliliği olarak ele alınabileceği söylenebilmektedir.

KAYNAKÇA

- ALBERTA (2012). *Digital Citizenship Policy Development Guide*, Edmonton: Alberta Education School Technology Branch.
- ALEXANDER, B., ADAMS, B. S., CUMMINS, M. ve HALL GIESINGER, C. (2017). *Digital Literacy in Higher Education*, Part II: An NMC Horizon Project Strategic Brief, Volume 3.4, Austin, Texas: The New Media Consortium.
- BAWDEN, D. (2008). Origins and Concepts of Digital Literacy, C. Lankshear ve M. Knobel içinde, *Digital Literacy Concepts, Policies and Practices* (17-32), Frankfurt: Peter Lang Publishing.
- BUCKINGHAM, D. (2016). Defining Digital Literacy What Do Young People Need to Know About Digital Media?, *Nordic Journal of Digital Literacy*, November, 21-34.
- CHOI, M. (2016). A Concept Analysis of Digital Citizenship for Democratic Citizenship Education in the Internet Age, *Theory & Research in Social Education*, 44(4), 565-607.
- CHOI, M., GLASSMAN, M. ve CRISTOL, D. (2017). What It Means to Be A Citizen in the Internet Age: Development of a Reliable and Valid Digital Citizenship Scale, *Computers & Education*, 107, 100-112.
- ÇUBUKÇU, A. ve BAYZAN, Ş. (2013). Türkiye’de Dijital Vatandaşlık Algısı ve Bu Algıyı İnternetin Bilinçli, Güvenli ve Etkin Kullanımı ile Artırma Yöntemleri, *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 148-174.

- DUFVA, T. ve DUFVA, M. (2019). Grasping the Future of the Digital Society, *Futures*, 107, 17-28.
- DURAN, E. ve ÖZEN, N. E. (2019). Türkçe Derslerinde Dijital Okuryazarlık, *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(2), 31-46.
- ESHET-ALKALAI, Y. (2004). Digital Literacy: A Conceptual Framework for Survival Skills in the Digital Era, *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 13(1), 93-106.
- ESHET-ALKALAI, Y. (2012). Thinking in the Digital Era: A Revised Model for Digital Literacy, *Issues in Informing Science and Information Technology*, 9, 267-276.
- FRAU-MEIGS, D., O'NEILL, B., SORIANI, A. ve TOME, V. (2017). *Digital Citizenship Education Overview and New Perspectives*, Strasbourg: Council of Europe.
- GILSTER, P. (1997). *Digital Literacy*, New York: John Wiley & Sons.
- İMER, G. ve KAYA, M. (2020). Literature Review on Digital Citizenship in Turkey, *International Education Studies*, 13(8), 6-15.
- İŞMAN, A. ve GÜNGÖREN, Ö. C. (2014). Digital Citizenship, *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 13(1), 73-77.
- JONES, L. M. ve MITCHELL, K. J. (2016). Defining and Measuring Youth Digital Citizenship, *New Media & Society*, 18(9), 2063-2079.
- KOZAN, M. ve BULUT ÖZEK, M. (2019). BÖTE Bölümü Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ve Siber Zorbaya İlişkin Duyarlılıklarının İncelenmesi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), 107-120.
- KUŞ, Z., GÜNEŞ, E., BAŞARMAK, U. ve YAKAR, H. (2017). Development of a Digital Citizenship Scale for Youth: A Validity and Reliability Study, *Journal of Computer and Education Research*, 5(10), 298-316.
- MARTIN, A. (2008). Digital Literacy and the Digital Society, . Lankshear ve M. Knobel içinde, *Digital Literacy Concepts, Policies and Practices* (151-176), Frankfurt: Peter Lang Publishing.
- MORAES, J. A. D. ve ANDRADE, E. B. D. (2015). Who are the Citizens of Digital Citizenship?,
- MOSSBERGER, K. (2009). Toward Digital Citizenship: Addressing Inequality in the Information Age, A. Chadwick ve P. N. Howard içinde, *Routledge Handbook of Internet Politics* (s. 173-185), London: Routledge.
- MOSSBERGER, K., TOLBERT, C. T. ve McNEAL, R. S. (2007). *Digital Citizenship: The Internet, Society, and Participation*, The MIT Press.
- NG, W. (2012). Can We Teach Digital Natives Digital Literacy?, *Computers & Education*, 59, 1065-1078.
- ÖZERBAŞ, M. A. ve KURALBAYEVA, A. (2018). Türkiye ve Kazakistan Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi, *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 16-25.
- PANGRAZIO, L. ve SEFTON-GREEN, J. (2021). Digital Rights, Digital Citizenship and Digital Literacy: What's the Difference?, *Journal of New Approaches in Educational Research*, 10(1), 15-27.

- RIBBLE, M. S. (2008). Passport to Digital Citizenship, *Learning & Leading with Technology*, December/January, 2008-09, 14-17.
- RIBBLE, M. S. (2012). *Digital Citizenship in Schools*, 3rd edition, Eugene: International Society for Technology in Education.
- RIBBLE, M. S. ve BAILEY, G. D. (2004). Digital Citizenship Focus Questions For Implementation, *Learning & Leading with Technology*, October 2004, 12-15.
- RIBBLE, M. S., BAILEY, G. D. ve ROSS, T. W. (2004). Digital Citizenship, *Learning & Leading with Technology*, September 2004, 7-12.
- RIBBLE, M. S. ve MILLER, T. N. (2013). Educational Leadership in an Online World: Connecting Students to Technology Responsibly, Safely, and Ethically, *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 17(1), 137-145.
- SEARSON, M., HANCOCK, M., SOHEIL, N. ve SHEPHERD, G. (2015). Digital Citizenship within Global Contexts, *Education and Information Technologies*, 20, 729-741.
- SECKER, J. (2018). The Trouble with Terminology: Rehabilitating and Rethinking Digital Literacy, K. Reedy ve J. Parker içinde, *Digital Literacy Unpacked* (s. 3-16), London: Facet Publishing.
- SEZGİN, A. A. ve KARABACAK, Z. İ. (2020). Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm ve Dijital Okuryazarlık Dersine Yönelik Betimsel Bir Analiz, *Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi E-Kurgu*, 28(1), 17-30.
- TÜRK DİL KURUMU SÖZLÜĞÜ, <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 18.07.1986)
- WALTON, G. (2016). Digital Literacy (DL): Establishing the Boundaries and Identifying the Partners, *New Review of Academic Librarianship*, 22(1), 1-4.
- XU, S., YANG, H. H., MACLEOD, J. ve ZHU, S. (2019). Interpersonal Communication Competence and Digital Citizenship Among Pre-service Teachers in China's Teacher Preparation Programs, *Journal of Moral Education*, 48(2), 179-198.
- ZAKLASNIK, M. ve PUTNOVA, A. (2019). Digital Society-Opportunity or Threat? Case Studies of Japan and The Czech Republic, *Acta Universitatis Agriculturae Et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 67(4), 1085-1095.

iletişim ağları üzerinden yürütülen caydırıcı ileti ve faaliyetler sıralanabilir. Ayrıca iletişim teknolojisinin teknik yönetimini elinde tutan rejimin eylemcilerin kimliklerinin tespiti ve eylemciler üzerinde baskı kurması da süreci etkisiz kılan bir diğer faktördür.

Rejimin çeşitli kısıtlamalarına rağmen yoğun katılımlar ile devam eden Yeşil Hareket, sosyal ağların toplumsal hareketler üzerindeki tetikleyici gücünü gözler önüne sererken, otoriter rejimler açısından ise ciddi bir tehdit olarak daha görünür hale gelmiştir. İran Yeşil Hareketi'nin ardından İran rejimi sosyal medyanın gücünü net bir biçimde görmüş ve sosyal medyada etkin olmak için ayrı bir bütçe ve ekip oluşturmuştur. Ayrıca araştırma geliştirmeye yönelik de ciddi bir planlama ortaya konulmuştur.

KAYNAKÇA

- ADDIS, C. L. (2009). *Iran's 2009 Presidential Elections*. Washington: Congressional Research Service.
- BEKHSI, K. (Yöneten). (2009). *Terore Haqiqet* [Sinema Filmi].
- CASTELLS, M. (2008). *Kimliğin Gücü / Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- CASTELLS, M. (2012). *İsyan ve Umut Ağları: İnternet Çağında Toplumsal Hareketler*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- CASTELLS, M. (2013). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür/Ağ Toplumunun Yükselişi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- C-SPAN. (2019, Haziran 19). *Ayatollah Khamenei at Friday Prayers in Iran*. c-span.org: <https://www.c-span.org/video/?287161-1/ayatollah-khamenei-friday-prayers-iran> adresinden alındı
- DABASHI, H. (2011). *The Green Movement in Iran*. New Brunswick: Transaction Publishers.
- GÜRAKAR, H. T. (2012). Bir Toplumsal Hareketin Anatomisi: İran Yeşil Hareketi. B. Adıbelli içinde, *Doğu-Batı Yol Ayrımında İran - İdeoloji, Devlet ve Dış Politika*. İstanbul: Bilim & Gönül Yayınevi.
- HOSEYNİ, H., MOQEDDEMFER, H. R., & GEMBERPOUR, M. (2014). Vakaviye Nekhsh ve Karkerde Shebekehaye İctumaiye Mecazi Der Hevadise İntikhabate Sale 1388 Cumhuriye İslamiye İran. *Fesnameye İlmi Pejoesheye Afaqe Emniyet*.
- INITATIVE, O. (2021, Haziran 8). *Internet Filtering in Iran*. opennet.net: http://opennet.net/sites/opennet.net/files/ONI_Iran_2009.pdf. adresinden alındı
- INSTITUTE, P. (2009, Haziran 25). *Iran and the "Twitter Revolution"*. journalism.org: <http://www.journalism.org/2009/06/25/iran-and-twitter-revolution/> adresinden alındı
- INTERNATIONAL, A. (2009). *Iran: Election Contested, Repression Compounded*. London: Amnesty International Publications.

- KEDİVER, M. (2014). *Nedaye Sebz Revayeti Ez Combeshe Sebz Merdome İran (1388-1393)*,. kadivar.com. <http://kadivar.com>. adresinden alındı
- KETABCHI, K., ASADPOUR, M., & TABATABAEI, S. A. (2011). Mutual influence of twitter and postelection events of Iranian presidential election. *8th Conference on Applications of Social Network Analysis* (s. 40-56). Elsevier.
- KHASTU, R., HADDADY, M., & ESLAMKHAH, A. (2017). Nekhshe İnternet Der Furukesh Kerdene Combeshhaye İctumai . *Feslnamaeye Ulume Khaberi*, 73-107.
- MICHAELSEN, M. (2011). *Election Fallout*. Berlin: Fredrich-Ebert-Stiftung.
- MOROZOV, E. (2009, 6 17). *Iran Elections: A Twitter Revolution?* washingtonpost.com: <https://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/discussion/2009/06/17/DI2009061702232.html> adresinden alındı
- RENCBERAN, D. (2009). *Cenge Nerm*. Tahran: Sahile Endishane.
- SABITI, E. H. (2010). *Ruzshomare Heshd Mah Neberde Mugaddes*. Tahran: Merkeze Esnade Engelabe Eslami.
- TAYLOR, M. (2009, Haziran 15). *Twitterers protest CNN's coverage in Iran*. Wall Street Journal Online: <http://blogs.wsj.com/digits/2009/06/15/twitterers-protest-cnnfail-on-iran-coverage> adresinden alındı
- ZEITOONS. (2019, Haziran 9). "*Eknun Combeshe Sebz (Bazkhaniye Tehliliye Beyanihaye Mir Hossein Mosevi)*". zeitoons.com: <https://www.zeitoons.com/wp-content/uploads/2019/12/اکنون-جنبش-سبز-صفحه-به-صفحه.pdf>) adresinden alındı
- 2009 Presidential Election. (2021, Haziran 10). Iran Data Portal: <https://irandataportal.syr.edu/2009-presidential-election> adresinden alındı

Aynı zamanda “SVoD Platform Kullanım Sürelerinin Gelire Göre Anova Testi Sonuçlarında” ise alt- orta ve üst düzey gelir grupları arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bu doğrultuda Netflix ve BluTV kullanım ve doyum motivasyonlarının yaş ve cinsiyet açısından da anlamlı bir farklılık oluşturmadığı, bireylerin içerikleri izlerken yaşı ve cinsiyeti fark etmeksizin benzer motivasyonları ulaştıkları bilgisine de ulaşılmıştır. Netflix ve BluTV, kullanım ve doyum motivasyonları ile hesap durumu arasında da sosyalleşme ve zaman geçirme at boyutu açısından anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Netflix ve BluTV kullanım ve doyum motivasyonlarının kullanım süresi açısından anlamlı bir fark oluşturup ya da oluşturmadığıyla alakalı ANOVA sonuçlarına göre; “sosyalleşme ve zaman geçirme”, “içerik”, “öğrenme ve bilgilenme”, “eğlence” gibi 4 temel motivasyonla kullanım süresi arasında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Bu kapsamda ücretli abonelik sistemine dayanan bu tarz platformlar izleyici davranışları ve alışkanlıklarını değiştirmektedir. Özellikle izleyiciler istedikleri zaman istedikleri yerde akıllı telefon gibi küçük ekranlar vasıtasıyla bireysel izlemeyi tercih etmektedirler. Ayrıca yayınlanan içeriklerin görüntü kalitesinin yüksek olması reklamsız olması ve sansürlü olması da bir diğer tercih sebebidir. Bu kapsamda da ileri de SVoD platformlarla alakalı yapılacak çalışmaların hem nicel hem de nitel yöntemlerle yapılması literatüre farklı bir boyut kazandıracaktır.

KAYNAKÇA

- ABELMAN, R. (1997). Religious “Television Uses and Gratifications”, *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 31(3), 293-307.
- ANG, I. (1990). *The Nature of the Audience. Questioning the Media: A Critical Introduction*, London: Sage Publications.
- ARAL, A., G. (2018). *A New Audience Experience: Revisiting Uses and Gratifications Approach in the Framework of Subscription Video-on-Demand Platforms*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- BİLİCİLER, G. (2018). *Sosyal Medya Kullanımını Yönlendiren Motivasyonel Etkenler: Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Çerçevesinden Sosyal Medya Kullanıcıları Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- BİRSEN, Ö. (2005). *Çok Seçenekli Medya Ortamında Kitle İletişim Araçlarının Tüketim ve Seçim Biçimi (Eskişehir Örneğinde Bir İzler Kitle Araştırması)*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayınlanmış Doktora Tezi, Eskişehir, 2005.
- CHALABY, J. (2016). *Television and globalization: The TV content global value chain*, *Journal of Communication*, 66 35-59.
- CONWAY J. C., VE RUBİN A. M. (1991). Psychological Predictions of Television Viewing Motivation, *Communication Research*, 18(4), 443-463.

- ERKEK, R. (2019). *Yeni medya teknolojilerinin film endüstrisine etkileri: Netflix örneği*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- FİSKE, J. (2003). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (Çev): Süleyman İrvan, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- GÖNCÜ, S. (2018). Kullanımlar ve Doymular Yaklaşımı Çerçevesinde Y Kuşağının WhatsApp Kullanımı Üzerine Bir İnceleme, *TRT Akademi* 6, 1-24.
- GÜLNAR, B. VE BALCI, Ş. (2011). *Yeni Medya ve Kültürleşen Toplum*, Literatürk Yayınları: Konya
- GÜRMERİÇ, C. (2019). *Behavioral Changes of the Audience By the Algorithmic Recommendation Systems Inside Video-on-Demand Platforms, Considering the Example of Netflix*, Yüksek Lisans Tezi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Ankara.
- ITANİ R. (2018). *Üniversite Öğrencilerinin Türk Dizilerini İzleme Alışkanlıklarının ve Motivasyonlarının Demografik Değişkenler Bağlamında İncelenmesi: Lübnan Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri
- KARA, T. (2016). Gençler Neden Snapchat Kullanıyor Kullanımlar ve Doymular Yaklaşımı Üzerinden Bir Araştırma, *Intermedia International e-Journal*, 5(3)
- KOÇAK, A. (2001). *Televizyon İzleyici Davranışları Televizyon İzleyicilerinin Tercihleri ve Doymuları Üzerine Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya,
- Lİ, N., S. (2013). *Gratifications obtined from television shows on Internet TV and conventional*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Iowa State University, Ames, 2013.
- LİEVROUW L. A. (2019). New Media, Mediation and Communication Study, *Information, Communication & Society*, 12(3), 303-325.
- LOTZ, A. (2016). The paradigmatic evolution of US television and the emergence of internet-distributed television, *Icono* 14, 122-142
- LUO, X. (2002). Uses and gratifications theory and e-consumer behaviors: a structural equation modeling study. *Journal of Interactive Advertising* 2(2), 34-41.
- MUTLU, E., (1991). *Televizyon ve Toplum*, TRT Yay: Ankara.
- O'DONOHUE S.(1994). "Advertising Uses and Gratifications", *European Journal of Marketing*, 28(8/9), 52-75.
- ÖZARSLAN, H. VE NİSAN, F. (2011). Kullanımlar ve Doymular Perspektifinden Televizyon İzleme Alışkanlıkları ve Motivasyonları: Gümüşhane Örneği, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* (1). 23-43.
- PAPACHARİSSİ, Z. (2009). "Uses and Gratifications", An Integrated Approach to Communication Theory and Research içinde, editörler W. Stacks, Micheal B. Salwen. New York: Routledge.
- RUGGİERO T. E.(2000). Uses and Gratifications Theory in The 21st Century, *Mass Communication&Society*, 3(1), 2000, 3-37.

- SEVERİN, W. J. VE TANKARD, J. W. (1994). *İletişim Kuramları: Kökenleri, Yöntemleri ve Kitle İletişim Araçlarında Kullanımları*. (Çev): Ali Atıf Bir ve Serdar Sever, Eskişehir: Kibele Sanat Merkezi.
- SHAO, G. (2009). Understanding the Appeal of User-Generated Media: A Uses and Gratification Perspective. *Internet Research*. 19 (1), 7-25
- SPANGLER, T. (2016). Netflix caused 50% of US TV viewing drop in 2015, Erişim Tarihi: 09.10.2019 <https://variety.com/2016/digital/news/netflix-tv-ratings-decline-2015-1201721672/>
- SRİVASTAVA, H. O. (2002). *Interactive TV Technology and Markets*. Norwood: Artech House,
- ŞAHİN, Y. (2018). *Yeni İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya Canlı Yayın Araçlarının Kullanım Alışkanlıkları ve Motivasyonları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Uşak,
- TURHANLI, N. (2019). *From Television To Internet: Convergence In Television Series In Turkey*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.
- ÜÇER N. (2016). Kullanımlar Ve Doyumlar Yaklaşımı Bağlamında Gençlerin Sosyal Media Kullanımına Yönelik Niteliksel Bir Araştırma”, *Global Media Journal* (12).
- YAYLAGÜL L. (2010). *Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*, Dipnot Yayınları: Ankara
- YÜNCÜOĞLU, B. (2019). *Dijital Platformların Pazarlanmasında Sosyal Medya Stratejileri: Netflix Türkiye Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul,
- ZOLKEPLİ, I. A., VE KAMALRULZAMAN, Y. (2011). Understanding social media adoption: the role of perceived media needs & technology characteristics. *Asia-Pacific Business Research Conference Proceedings*, Malaysia, 1-12.

İnternet Kaynakları

- Global Television Demand Report, (2020) <https://insights.parrotanalytics.com/hubfs/Resources/whitepapers/Parrot%20Analytics%20-%20The%20Global%20TV%20Demand%20Report%202018.pdf> (Erişim Tarihi 9 Ağustos 2020)
- Svod, Avod, Tvod (2020). How to Pick a Monetization Model for Your VOD, <https://www.uscreen.tv/video-business-school/svod-tvod-avod-monetization-models/> (Erişim Tarihi: 16 Eylül 2020)

Instagram ise bu kitleyi oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu durum da kullanıcı olsun küçük işletme olsun birer gönüllü olduğunun altını çizmektedir. Fuchs'un belirttiği gibi, dijital ortamda kendisinin birer meta olarak kullanıldığını fark etmeyen dijital emekçilerin, yani kullanıcıların tamamen sömürüye açık oldukları bir hal ortadadır (Salamov, 2020:697).

@HoloStics ve benzemez.kimsesana üzerinden inceleme yapıldığında, küçük işletme kurmanın kolay olduğu ama rekabet ortamında tutunmanın ve başarıyı sürdürmenin zor olduğu gözlemlenmiştir. Büyük kitleye ulaşmanın reklam vermeye ve çeşitli stratejilere bağlı olduğu çıkarımı yapılmış ve büyük bütçesi olan işletmelerin küçük bütçelilere göre daha büyük kitleye ulaşabildiği anlaşılmıştır. Aynı emek verilse bile, büyük bütçelinin avantajlı olması emek sömürsünü göstermektedir. Kullanıcı emeği kapsamında kullanıcıların sömürüldüğü bir işleyiş söz konusudur.

Ayrıca sosyal medya bir özgürlük ortamı olarak nitelendirilse de, sosyal medyayı kullanmama özgürlüğü altında aslında bir mecburiyet olduğu düşünülmektedir. Dijital ortama geçişin tercihen değil bir zorunluluk olması Pandemi sürecinde daha belirgin hale gelmiştir. Küçük işletmelerin, küçük sermayeyle sosyal medyada varlık göstermesinin bir diğer sonucu da, büyük işletmelerin toptan üretimi ve aynı kalitede ürünü daha ucuza satabilmesi ve bunu reklam bütçesinin daha büyük olmasıyla, çok büyük kitlelere duyurabilmesi rekabeti büyük işletmelerin avantajına çevirmektedir. Dolayısıyla küçük işletmeler tercih edilebilirlik açısından bir alternatif oluşturmakta çok güç bir alanda kaldıkları gibi, sunabildikleri şartlarla aslında kitleleri rakiplerine doğru itmekten kendilerini alamamaktadırlar. Bu gözlemler ışığında emek ve gönüllülük tekrar ve tekrar düşünülmesi gereken husustur.

KAYNAKÇA

- Alkhowaiter, W. (2016). *The Power of Instagram in Building Small Businesses. In Conference on e-Business, e-Services and e-Society*, ss. 59-64.
- Aydın, B. (2016). *Sosyal Medyada Restoran İmajı: Tripadvisor Örneği*, Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi, 1(1): 13-30.
- Aydoğan, F., Kırık, A. M. (2012). *Alternatif Medya Olarak Yeni Medya*, Akdeniz İletişim Dergisi, 18, 59-67.
- Bulut, E. (2012). *Pazarlama İletişiminde Yeni Yaklaşımlar Kapsamında Sosyal Medya Uygulamaları ve Etkili Kampanya Örnekleri*, Doctoral dissertation, İstanbul Kültür Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/Sanat ve Tasarım Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Duman, K., Özdoğru, G. (2018). *Dijital Emek ve Kullanıcı İçeriğinin Metalaşması: Katılımcı Sözlük Yazarları Üzerine İnceleme*, Erciyes İletişim Dergisi, 5(4), 75-99.

- Erdoğan E. İ. (2015). *Sosyal Medyada Ticaret: Instagram Üzerinde Satış, Çevrimiçi Satış Bugünden Geleceğe Bir Potansiyel İçinde*, Mehtap Sümersan Köktürk (Ed.) ve Emine Çobanoğlu (Ed.), Taşkın Dirhesan, İstanbul: Nobel kitabevi.
- Fuchs, Christian. (2015). *Dijital Emek ve Karl Marx*, Ankara: NotaBene Yayınları.
- Gilanlıoğlu, E., Öze, N. (2020). *Dijital Tüketim Kültürünün Hegemonyası ve Serbest Zaman*, Yeni Medya Elektronik Dergisi, 4(3), 185-202.
- Harris, L., Rae, A. (2009). *Social Networks: The Future of Marketing for Small Business*, *Journal of business strategy*.
- Huws, Ursula. (2018). *Küresel Dijital Ekonomide Emek*, İstanbul: Yordam Kitap.
- Keskin, S., Baş, M. (2015). *Sosyal Medyanın Tüketici Davranışları Üzerine Etkisinin Belirlenmesi*, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(3), 51-69.
- Kırık, M. A. (2017). *Yeni Medya Aracılığıyla Değişen İletişim Süreci: Sosyal Paylaşım Ağlarında Gençlerin Konumu*, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 5(1), 230-261.
- Kırık, M. A., Özkoçak, V. (2020). *Yeni Dünya Düzeni Bağlamında Sosyal Medya Ve Yeni Koronavirüs (Covid-19) Pandemisi*, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(45), 133-154
- Kırık, M. A., Yazıcı, N. (2017). *Instagram Örneği Üzerinden Sosyal Medyada Hikaye Anlatıcılığı*, Erciyes İletişim Dergisi, 5(2), 82-99
- Mandviwalla, M., Flanagan, R. (2021). *Small Business Digital Transformation in the Context of The Pandemic*, *European Journal of Information Systems*, 1(17),359-375
- Metin, İ., Uygurtürk, H. (2019). *Marka Kimliği, Marka Kişiliği, Marka İmajı ve Marka Konumlandırma Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerle Yönelik Bir İnceleme*, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(1), 224-240.
- Özdemir, S. S., Özdemir, M., Polat, E., Aksoy, R. (2014). *Sosyal Medya Kavramı ve Sosyal Ağ Sitelerinde Yer Alan Online Reklam Uygulamalarının İncelenmesi*, Ejoboc (Electronic Journal of Vocational Colleges), 4(4), 58-64.
- Özeltürkay, E. Y., Bozyiğit, S., Gülmez, M. (2017). *Instagram'dan Alışveriş Yapan Tüketicilerin Satın Alma Davranışları: Keşifsel Bir Çalışma*, Öneri Dergisi, 12(48), 175-198.
- Salamov, N. (2020). *Akademik Araştırmalar Sempozyumu 6-7 Mart 2020 Ankara, Türkiye (Tam Metin Bildiri Kitabı)*.
- Ünlü, G.D., Zeybek, B. (2020). *Sosyal Medya Fenomeni ve Marka İşbirliği: İşbirliği Paylaşımlarına İlişkin Instagram Kullanıcı Yorumları Üzerinden Bir Değerlendirme*, AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, 11(41), 72-95.
- Yeniçikti, N. T. (2016). *Halkla İlişkiler Aracı Olarak Instagram: Sosyal Medya Kullanan 50 Şirket Üzerine Bir Araştırma*, Selçuk İletişim, 9(2), 92-115.
- Yılmazsoy, B. (2019). *Sosyal Ağların Pazarlama Üzerindeki Etkileri: Instagram Örneği*, Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(1), 49-58.
- Yuva, N., Şahin, A., Yağcı, M. İ. (2021), *Instagram Etkileyicileri Takipçilerinin Satın Alma Davranışını Nasıl Etkiliyor?*, 25.Pazarlama Kongresi

- Zeren, D., Gökdağlı, N. (2019). *Sürdürülebilirlikle İlgili Pazarlama İletişim Aracı Olarak Instagram: En Değerli 25 Marka Üzerine Bir Araştırma*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 28(3), 91 - 108.
- Vural, Z., Bat, M. (2010). *Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma*, Journal of Yasar University, 20(5), 3348-3382
- We Are Social 6 Eylül 2021 tarihinde <https://wearesocial.com/digital-2021> adresinden erişildi.
- Web_1 (02.09.2021), Obtaineudaimonia, <https://www.obtaineudaimonia.com/how-instagram-started> (Erişim Tarihi: 02.09.2021)
- Web_2 (06.09.2021) Searchcio, <https://searchcio.techtarget.com/definition/Instagram> (Erişim Tarihi: 06.09.2021) Web_3 (05.09.2021) Teori ve Eylem, https://teoriveeylem.net/2017/04/dijital-emek-tartismalari/#_ftn19 (Erişim Tarihi: 05.09.2021)
- Web_4 (06.09.2021) Google Dijital Atölye, https://learndigital.withgoogle.com/dijitalatolye?ds_kid=43700039200176109&gclid=CjwKCAjwpMOIBhBAEiwAy5M6YKgCPtKzal3wnqPA6cfMxJ3X5BHKWQrtvT3cbk4F8fwDk9EoV8dLXhoCKoYQAvD_BwE&gclsrc=aw.ds (Erişim Tarihi: 06.09.2021)
- Web_5 (09.09.2021) Youtube <https://www.youtube.com/watch?v=kb95KGOUZ48> (Erişim tarihi: 09.09.2021)
- Web_6 (09.09.2021) Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=5wzeHk05RVQ> (Erişim tarihi: 09.09.2021)
- Web_7 (07.09.2021) Asq, <https://asq.org/quality-resources/small-business> Erişim tarihi: 07.09.2021)
- Web_8 (07.09.2021) İdeasoft, <https://www.ideasoft.com.tr/blog/> Erişim tarihi: 07.09.2021)
- Web_9 (08.09.2021) Gardrops, <https://www.gardrops.com/pages/kazancinin-hepsi-senin> (Erişim tarihi: 08.09.2021)
- Web_10 (08.09.2021) Shopier, <https://www.shopier.com/> (Erişim tarihi: 08.09.2021)
- Web_11 (08.09.2021) Brandastic, <https://brandastic.com/blog/what-is-tiktok-and-why-is-it-so-popular/> (Erişim tarihi: 08.09.2021)
- Web_12 (09.09.2021) Instagram, https://www.instagram.com/holosticks_/ (Erişim tarihi: 09.09.2021)
- Web_13 (09.09.2021) Instagram, <https://www.instagram.com/benzemez.kimsesana/> (Erişim tarihi: 09.09.2021)

Sonuç olarak, bu çalışma ile dijital kimlikler ve ilişkili iletişim teknolojilerinin dijital kimlikler üzerinde nasıl bir etki yarattığı ele alınmakta, dijital kimlik uygulamaları incelenmektedir. Araştırma sonucunda blockchain (blok zinciri) teknolojisinin dijital kimlik yönetim sistemlerinde verilerin güvenle depolanması, saklanması, bireylerin özgürce dijital kimlik profillerinin sahipliğini yapabilmeleri, yeni bilgiler ekleyerek sistemin güncellenmesi gibi birçok online işlemi gerçekleştiren güvenli, saldırılara karşı korumalı olarak faaliyette bulunmasına destek verdiği görülmüştür. Biyometrik teknolojileri ile elde edilen kişisel bilgilerin dijital kimlik profillerinin oluşturulmasında ve doğrulanmasında kullanıldığı ve her yıl bu ihtiyacın artacağı gözlenmiştir. Yapay zeka teknolojilerinin ise online ortamlardaki bireylerin gerçek kişiliklerinin ve kimliklerinin tespit edilmesi, kişisel verilerin korunması noktasında fayda sağladığı görülmüştür. Özetlemek gerekirse, dijital kimlik ile biyometrik teknolojiler, yapay zeka ve blockchain (blok zinciri) teknolojileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Belirtilen iletişim teknolojilerinin dijital kimlikler üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Bu araştırmanın dijital kimlik, dijital iletişim, dijital kimlik uygulamaları, yapay zeka, yeni iletişim teknolojileri, biyometrik teknolojileri ve blockchain (blok zinciri), konularında alana katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Adjei, K.J., Adams, S., Mensah, K.I, Tobbin, P.E ve Odei-Appiah, S. (2020). Digital Identity Management on Social Media: Exploring the Factors That Influence Personal Information Disclosure on Social Media, *Sustainability*, V.12, doi: 10.3390/su12239994.
- Alahmad, R. ve Robert, L. (2020). Artificial Intelligence (AI) and IT identity: Antecedents Identification with AI Applications, *Americas Conference on Information Systems*, pp.1-10.
- ARBİS. (2021). 30 Haziran 2021 tarihinde <https://arbis.tubitak.gov.tr/> adresinden alındı.
- Beduschi, A. (2019). Digital identity: Contemporary challenges for data protection, privacy and non-discrimination rights, *Big Data&Society*, pp.1-6.
- Buccafurri, F., Lax, G., Russo, A. ve Zunino, G. (2018). Integrating Digital Identity and Blockchain, *Springer Nature Switzerland*, pp.568-585, doi: https://doi.org/10.1007/978-3-030-02610-3_32.
- Dijital Türkiye Portalı (2021).08 Temmuz 2021 tarihinde <https://cbddo.gov.tr/sss/dijital-turkiye/> adresinden alındı.
- Gao. (2020). Science & Tech Spotlight: Deepfakes, Science, Technology Assessment and Analytics.
- Hayat Eve Sığar. (2021). 29 Haziran 2021 tarihinde <https://hayatevesigar.saglik.gov.tr/HES.pdf> adresinden alındı.
- Hippman, S., Klingner, R. ve Leis, M. (2019). Digitization-Areas of Application and Research Objectives. R. Neugebauer içinde, *Digital Transformation* (s. 9-18). Springer.

- Islam, M. ve Kundu, S. (2020). IoT Security, Privacy and Trust in Home Sharing Economy via Blockchain. A. D. Kim-Kwang Raymond Choo içinde, *Blockchain Cybersecurity, Trust and Privacy*, pp. 33-50.
- İçişleri Bakanlığı. (2021). 3'ü 1 Yerde Projesi, 29 Haziran 2021 tarihinde <https://www.icisleri.gov.tr/3-bir-yerde-projesi> adresinden alındı.
- İsteteknoloji.com.tr. (2020). Dijital teknolojiler seyahatlerin geleceğini şekillendirecek, 15 Temmuz 2021 tarihinde <https://www.isteteknoloji.com.tr/haber/2020/05/20/dijital-teknolojiler-seyahatlerin-gelecegini-sekillendirecek/> adresinden alındı.
- Jaiswal, S., Bhadauria, S.S. ve Jadon, S.R. (2011). Biometris: Case Study, *Journal of Global Research in Computer Science*, 2 (2), 19-49.
- Karimov, T. ve Mahmudova, S. (2015). The Role of Biometric Technology in Information Security, *International Research Journal of Engineering and Technology (IRJET)*, 2 (3), 1509-1513.
- Kassem, J.A, Sayees, S., Marco-Gisbert, H., Pervez, Z. ve Dahal, K. (2019). DNS-IdM: A Blockchain Identity Management System to Secure Personal Data Sharing in a Network, *Applied Sciences*, 9, 2953.
- Kavut, S. (2018). Goffman'ın Benlik Sunumu Kuramı Bağlamında Sosyal Medyada Kimlik İnşası: Instagram Üzerine Bir Araştırma, Nosyon: *Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, 1 (1), 1-12.
- Kavut, S. (2020). Kimliğin Dönüşümü: Dijital Kimlikler, *Selçuk İletişim Dergisi*, 13 (2), 987-1008.
- Kavut, S. (2021a). Digital Identities in the context of Blockchain and Artificial Intelligence. *Selçuk İletişim Dergisi*, 14(2), 529-548.
- Kavut, S. (2021b). Eleştirel Söylem Analizi Bağlamında Haber Sitelerinde Dijital Kimlik Başlıklı Haberlerin Analizi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 7 (1), Yaz, 127- 138.
- Kavut, S. (2021c). *Kişilerarası İletişim Bağlamında Dijital Kimlik Algısı ve İzlenim Yönetimi Üzerine Bir Araştırma*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Liu, Y., He, D., Obaidat, S.M., Fellow of IEEE, Kumar, N., Khan, K.M and Raymond Choo, K.K. (2020). Blockchain-based identity management systems: A review, *Journal of Network and Computer Applications*, V.166.
- Marwala, T. ve Xing, B. (2018). Blockchain and Artificial Intelligence, <https://arxiv.org/ftp/arxiv/papers/1802/1802.04451.pdf>.
- Milliyet. (2021). Artık Binaların da Kimliği Olcak, 29 Haziran 2021 tarihinde <https://www.milliyet.com.tr/emlak/mimarlik/artik-binalarin-da-kimligi-olacak-bina-kimlik-sistemi-basladi-6492926> adresinden alındı.
- ORCID.(2021). 29 Haziran 2021 tarihinde <https://orcid.org/> adresinden alındı.
- PWC. (2019). *Digital Identity- Your key to Unlock The Digital Transformation*. 3 Temmuz 2021 tarihinde <https://www.pwc.ch/en/publications/2019/digital-identity-whitepaper-web.pdf> adresinden alındı

- Raconteur. (2021). Digital Identity Report, Independent Publication By, 08.02.2021 Report.
- Raman, M. ve Anjana, V. (t.y.). Impact of Blockchain on Digital Identity, *TCS Bancs Research Journal*. pp.10-15.
- Thales Group. (2021). *Biometrics: definition, use cases and latest news*, 11 Temmuz 2021 tarihinde <https://www.thalesgroup.com/en/markets/digital-identity-and-security/government/inspired/biometrics> adresinden alındı.
- Wang, S.P.P ve Yanushkevich, S.N. (2007). Biometric Technologies and Applications, AIAP'07: Proceedings of the 25th conference on Proceedings of the 25th IASTED International Multi-Conference: artificial intelligence and applications, February 2007, 226–231.
- We Are Social (2021). *Digital 2021 Report*, 09 Temmuz 2021 tarihinde <https://wearesocial.com/digital-2021> adresinden alındı.
- Yang, X. ve Li, W. (2020). A zero-knowledge-proof-based digital identity management scheme in blockchain, *Computers&Security*;99, doi: <https://doi.org/10.1016/j.cose.2020.102050>.
- Yeni Mesaj. (2021). *Kedi köpek sahipleri artık dijital kimlik çıkarmak zorunda*, 11 Temmuz 2021 tarihinde <https://www.yenimesaj.com.tr/kedi-kopek-sahipleri-artik-dijital-kimlik-cikarmak-zorunda-H1398508.htm> adresinden alındı.

KAYNAKÇA

- Cavanagh, S. (1997). Content Analysis: Concepts, Methods and Applications. *Nurse Researcher*, 4, 5-16.
- DeCarvalho, L. J. & Fox, N. B. (2016). Extended "Visiting Hours". Deconstructing Identity in Netflix's Promotional Campaigns for Orange is the New Black. *Television & New Media*, 17(6), 504-519.
- Dimitrova, B. (2019). Instagram As a Mirror of Brand Identities: A Qualitative Analysis of Netflix Communication Strategy on Instagram in the United States. Master's Thesis. Erasmus School of History, Culture and Communication. Erasmus University Rotterdam.
- Ding, C. (2017). The Power of the "like" Button: The Impact of Social Media on Box Office. *Decision Support Systems*, 94, 77-84. doi:10.1016/j.dss.2016.11.002
- Ferguson, D. A. (2016). Reaching a Moving Target: How Local TV Stations are Using Digital Tools to Connect with Generation C. *International Journal on Media Management*, 18 (3-4), 141-161. doi:10.1080/14241277.2016.1245191
- Fernández-Gómez, E. & Martín-Quevedo, J. (2018). Connecting with Audiences in New Markets: Netflix's Twitter Strategy in Spain. *Journal of Media Business Studies*, 15 (2), 127-146, doi: 10.1080/16522354.2018.148171
- Flick, U. (2007). *Designing Qualitative Research*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore: SAGE Publications.
- Giglietto, F. & Selva, D. (2014). Second Screen and Participation: A Content Analysis on a Full Season Dataset of Tweets. *Journal of Communication*, 64, 260-277. doi: 10.1111/jcom.12085
- Gong, S. (2017). Tweeting As a Marketing Tool: A Field Experiment in the TV Industry. *Journal of Marketing Research*, 54 (6), 833-850. doi:10.1509/jmr.14.0348
- Highfield, T. & Leaver, T. (2015). A Methodology for Mapping Instagram Hashtags. *First Monday*, 20 (1). <https://doi.org/10.5210/fm.v20i1.5563>
- Jenner, M. (2018). *Netflix and the Re-invention of Television*. Cambridge, UK: Palgrave Macmillan.
- Julien, H. (2012). Content Analysis. İçinde L. M. Given (Editör), *The SAGE Encyclopedia of Qualitative Research* Volumes 1 & 2(ss. 121-122). Thousand Oaks: SAGE Publications. doi:10.4135/9781412963909
- Kaplan, A. M. & Haenlein, M. (2010). Users of the World, Unite! Challenges and Opportunities of Social Media. *Business Horizons*, (53), 59-68.
- Kartal, B. (2021). Netflix, Türkiye'deki Güncel Abone Sayısını Açıkladı <https://www.webtekno.com/netflix-turkiye-guncel-abone-sayisi-2021-h107231.html> (E.T.: 02.07.2021).
- Leaver, T., Highfield, T. & Abidin, C. (2020). *Instagram Visual Social Media Cultures*. Cambridge: Polity Press.
- Lee, E., Lee, J. A., Moon, J. H. & Sung, Y. (2015). Pictures Speak Louder Than Words: Motivations for Using Instagram. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 18 (9), 552-556. doi: 10.1089/cyber.2015.0157

- Lim, J. S., Hwang, Y., Kim, S. & Biocca, F. A. (2015). How Social Media Engagement Leads to Sports Channel Loyalty: Mediating Roles of Social Presence and Channel Commitment. *Computers in Human Behavior*, 46, 158-167.
- Lobato, R. (2019). *Netflix Nations The Geography of Digital Distribution*. New York University Press.
- Lotz, A. D. (2014). *The Television Will Be Revolutionized*. New York & London: New York University Press.
- Lotz, A. D. (2016). The Paradigmatic Evolution of U.S. Television and the Emergence of Internet-Distributed Television, *Icono 14*, 14 (2), 122-142. doi: 10.7195/ri14.v14i1.993
- Martín-Quevedo, J., Fernández-Gómez, E. & Segado-Boj, F. (2019). How to Engage with Younger Users on Instagram: A Comparative Analysis of HBO and Netflix in the Spanish and US Markets. *International Journal on Media Management*, 1-21. doi:10.1080/14241277.2019.1585355
- Nanda, M. Pattnaik, C. & Lu, Q. S. (2018). Innovation in Social Media Strategy for Movie Success. *Management Decision*, 56 (1), 233-251. doi:10.1108/MD-04-2017-0429
- Neuman, L. W., (2011). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. Boston: Pearson.
- Oh, C., Roumani, Y., Nwankpa, J. K. & Hu, H. (2017). Beyond Likes and Tweets: Consumer Engagement Behavior and Movie Box Office in Social Media. *Information & Management*, 54 (1), 25-37.
- Patrutiu-Baltes, L. (2016). The Impact of Digitalization on Business Communication. *SEA: Practical 65 Application of Science*, 4 (2), 319-325.
- Roller M. R. & Lavrakas P. J. (2015). *Applied Qualitative Research Design: A Total Quality Framework Approach*. New York: Guilford Press.
- Rubin, A. & Babbie, E. (2014). *Research Methods for Social Work*. Brooks/Cole: Belmont.
- Sing, S. & Diamo, S. (2017). *Sosyal Medya Pazarlaması*. (Çev. Başdaş, A. V.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Stefanone, M. A., Lackaff, D. & Rosen, D. (2010). The Relationship Between Traditional Mass Media and "Social Media": Reality Television as a Model for Social Network Site Behavior. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 54 (3), 508-525.
- Spigel, L. (2004). "Introduction." İçinde L. Spigel and J. Olsson (Editör), *Television after TV: Essays on a Medium in Transition*. Durham: Duke University Press.
- Treem, J. W., Dailey, S. L., Pierce, C. S. & Biff, D. (2016). What We Are Talking About When We Talk About Social Media: A Framework For Study. *Sociology Compass*, 10 (9), 768-784. doi:10.1111/soc4.12404
- Tryon, C. (2015). TV Got Better: Netflix's Original Programming Strategies and Binge Viewing. *Media Industries Journal*, 2 (2), 104-116.
- Van Es, K. (2015). Social TV and the Participation Dilemma in NBC's the Voice. *Television & New Media*, 17 (2), 108-123.

- Wang, Y. (2016). How Do Television Networks Use Twitter? Exploring the Relationship Between Twitter Use and Television Ratings. *Southern Communication Journal*, 81 (3), 125-135. doi:10.1080/1041794X.2015.1116593
- Wimmer, D. D. & Dominick, J. R. (2000). *Mass Media Research: An Introduction*. Belmont: Wadsworth Publishing Company.
- Yegen, C. & Yanık, H. (2015). Yeni Medya ile Değişen Tüketim Anlayışı: Kadınların Instagram Üzerinden Alışveriş Pratiği. İçinde T. Kara ve E. Özgen (Editörler), Ağdaki Şüphe Bir Sosyal Medya Eleştirisi. İstanbul: Beta Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

DİNAMİK YETENEKLER
REKABET AVANTAJI
ve
ÇEVRESEL TÜRBÜLANS

Dr. Mehmet KAPLAN

EĞİTİM
yayınevi

DİNAMİK YETENEKLER REKABET AVANTAJI VE ÇEVRESEL TÜRBÜLANS

Dr. Mehmet KAPLAN

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-82-8

1. Baskı, Mart 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

DİNAMİK YETENEKLER REKABET AVANTAJI ve ÇEVRESEL TÜRBÜLANS

Dr. Mehmet KAPLAN

104 s., 165x240 mm

Kaynakça var, izin yok.

ISBN: 978-625-7316-82-8

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok.
No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Aaker, David A. (1989). Managing assets and skills: The key to a sustainable competitive advantage. *California Management Review*, 31, 2, 91- 106.
- Acar, Durmuş (2005). *Küresel Rekabette Maliyet Yönetimi ve Yaklaşımları Tekstil Sektörü ile İlgili Bir Araştırma*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Açıkgöz, Atif (2015). Teknolojik türbülans, karar verme süreçleri ve ürün geliştirme performansı. *Institute of Business Administration-Management Journal/İsletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 26(79), 57-82.
- Acquaah, Moses and Yasai-Ardekani, Masoud (2008). Does the implementation of a combination competitive strategy yield incremental performance benefits? A new perspective from a transition economy in subsaharan africa. *Journal of Business Research*, 61, 346-354.
- Adeniran, Tejumade V. and Johnston, Kevin A. (2012). Investigating the dynamic capabilities and competitive advantage of South African SMEs. *African Journal of Business Management*, 6(11), 4088-4099.
- Akdemir, Ali (2016). *Örgütlerde Stratejik Yönetim*. İstanbul: Orion Yayınları.
- Akgemci, Tahir (2008). *Stratejik Yönetim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akgemci, Tahir (2013). *Stratejik Yönetim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akgemci, Tahir (2019). *Stratejik Yönetim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Aktan, Coşkun C. ve Vural İstiklal Y. (2004). *Rekabet Gücü ve Rekabet Stratejileri*. Ankara: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Yayınları.
- Aktaş, Cihan (2003). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Rekabet Politikası: Bir Çerçeve Çalışması*. (Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi Yayın No: 0114). Ankara.
- Aktaş, Mert ve Şener, İрге (2012). “Koşul Bağımlılık Kuramı”. (Derleyenler. H. Cenk Sözen ve H. Nejat Basım). *Örgüt Kuramları*. (s. 91-116). İstanbul: Beta Yayınları.
- Ali, Zeeshan, Badir, Yuosre F. Dost, Mir, and Afsar, Bilal (2016). The dynamics of expert and team intuition in NPD projects: The role of environmental turbulence and expert power. *The Journal of High Technology Management Research*, 27(1), 10-20.
- Allen, Richard S. and Helms, Marilyn M. (2006). Linking strategic practices and organizational performance to porter’s generic strategies. *Business Process Management Journal*, 12, 4, 433-454.
- Ambrosini, V. and Altintas, G. (2019). Dynamic managerial capabilities. *Oxford Research Encyclopedia of Business and Management*, (Jun), 1-18.
- Ambrosini, Véronique, Bowman, Cliff and Collier, Nardine (2009). Dynamic capabilities: An exploration of how firms renew their resource base. *British Journal of Management*, 20 (1), 9-24.
- Amid, Raphael and Schoemaker, Paul J. H. (1993). Strategic assets and organizational rents. *Strategic Management Journal*, 14(1), 33-46.
- Arend, Richard J. and Bromiley, Philip (2009). Assessing the dynamic capabilities view: spare change, everyone?. *Strategic Organization*. 7(1), 75-90.
- Argyris, Chris and Schon, Donald A. (1978). *Organisational Learning: A Theory Of Action Perspective*. New York: Addison-Wesley.
- Bağış, Mehmet ve Hızıroğlu, Mahmut (2018). *Stratejik Yönetim’in Kaynaklara Dayalı Yaklaşımı Ekonomik, Sosyolojik, Psikolojik Temeller*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Barca, Mehmet (2003). *Economic Foundations of Strategic Management*. Gower Publishing Ltd.
- Barca, Mehmet (2005). Stratejik yönetim düşüncesinin evrimi: bilimsel bir disiplinin oluşum hikayesi. *Journal of Management Research/Yonetim Arastirmalari Dergisi*, 5(1): 7-38.
- Barney, Jay (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17 (1), 99-120.
- Barney, Jay B. (1995). Looking inside for competitive advantage. *Academy of Management Executive*. 9 (4), 49-61.
- Barreto, Ilídio (2010). Dynamic capabilities: A review of past research and an agenda for the future. *Journal of Management*, 36 (1), 256-280.
- Barutçugil, İsmet (2013). *Stratejik Yönetim 101*. İstanbul: Kariyer Yayıncılık.
- Bayramoğlu, Gökben (2007). Kaynak Tabanlı Yönetim Modelinin Rekabetçi Üstünlükler Açısından İncelenmesi ve Ford Otosan, Tusaş, Graham ve Toprak Seramik İşletmelerinde Niteliksel Bir Araştırma. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Beal, Reginald M. (2000). Competing effectively: environmental scanning, competitive strategy, and organizational performance in small manufacturing firms. *Journal of Small Business Management*, January, 27-47.
- Becker, Howard S. (2017). *Sosyal Bilimcilerin Yazma Çilesi: Yazının Sosyal Organizasyon Kuramı*. İstanbul: Heretik Yayıncılık.
- Berber, Aykut (2017). Yönetimde Kavramsal Çerçeve Belirleme ve Nitel Araştırma Yöntemleri. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 71-73.
- Bono, Edward D. (1996). *Rekabetüstü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bontis, Nick (1998). Intellectual capital: an exploratory study that develops measures and models. *Management Decision*. 36(2): 63-76.
- Bontis, Nick, William, Chua Chong K. and Richardson, Stanley (2000). Intellectual capital and business performance in Malaysian industries. *Journal of Intellectual Capital*. 1(1): 85-100
- Bozkurt, Rüştü (1999). *Kendine Ayna Tutan Yönetici*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Budak, Gönül ve Yeralıoğlu, Kaan (1993). *Ayakkabı Sektörünün İhracata Yönlendirilmesi İzmir Ayakkabı Sektörü Prototip Atölye Geliştirme Modeli*. İzmir: İzmir Ticaret Odası.
- Burns, Robert (1994). Capability is where the action is. *Logistics Information Management*, 7 (5), 58-60.
- Burns, Tom and Stalker, George M. (1961). *The Management of Innovation*. Tavistock, London.
- Calantone, Roger, Garcia, Rosanna, and Dröge, Cornelia (2003). The effects of environmental turbulence on new product development strategy planning. *Journal of Product Innovation Management*, 20(2), 90-103.
- Campbell, Andrew and Sommers, Luchs Kathleen (2002). *Temel Yetenek Tabanlı Strateji*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Can, Emel (2013). Turizm destinasyonlarında sürdürülebilir turizmin sürdürülebilir rekabet açısından değerlendirilmesi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*. 4: 23-40.
- Can, Halil (1991). *Organizasyon ve Yönetim*. Ankara: Adım Yayıncılık.
- Çelik, Adnan (2010). *Toplam Kalite Yönetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

- Çelik, Adnan, Kaplan, Mehmet ve Kaplan Turak, Berna (2018). A general evaluation of theory of organizational ecology. *The Journal of Academic Social Science*, 6(74), 583–594.
- Chakravarthy, Balaji S. (1982). Adaptation: A promising metaphor for strategic management. *Academy of Management Review*, 7 (1), 35-44.
- Chandler, Alfred D. (1962). *Strategy and Structure: Chapters in the History of the American Industrial Enterprise*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Chen, Chun Liang M. and Jaw, Yi-long (2009). Building global dynamic capabilities through innovation: A case study of Taiwan's cultural organizations, *Journal of Engineering and Technology Management*, 26 (4), 247-263.
- Child, John (1997). Strategic choice in the analysis of action, structure, organizations and environment: retrospect and prospect. *Organization Studies*, 18 (1), 43-76.
- Choe, Kwangseek, Booth, David and Hu, Michael (1997). Production competence and its impact on business performance. *Journal of Manufacturing Systems*, 16, 6, 409-421.
- Choi, Taehyon (2015). Environmental turbulence, density, and learning strategies: when does organizational adaptation matter?. *Computational and Mathematical Organization Theory*, 21(4), 437-460.
- Christensen, Larry B., Johnson, R. Burke ve Turner, L. A. (2015). *Araştırma Yöntemleri Desen ve Analiz*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Chung, Tuck S. and Low, Angie (2017). The impact of investor impatience and environmental turbulence on myopic marketing management and stock performance. *International Journal of Research in Marketing*, 34(3), 660-677.
- Cohen, W., Levinthal, D. (1989). Innovation and learning: The two faces of R&D. *Economic Journal*, 99 (397), 569-596.
- Cohen, Wesley M. and Levinthal, Daniel A. (1990). Absorptive capacity: a new perspective on learning and innovation. *Administrative Science Quarterly*, 35 (1), 128-152.
- Çolak, Mustafa (2006). Şirket Birleşmeleri ve Rekabete Etkileri. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Collis, David J. (1994). Research note: how valuable are organizational capabilities?. *Strategic management journal*, 15(S1), 143-152.
- Coşkun, R. (2016). *Stratejik Yönetim Kuram ve Uygulama (Ders Notları)*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Creswell, John (2013). *Araştırma Deseni*. İstanbul: Eğiten Kitap.
- Daft, Richard L. (1991). *Management*. USA: The Dryden Pres International Edition.
- Daft, Richard L. (2000). *Management*. USA: The Dryden Press.
- Danneels, Erwin (2008). Organizational antecedents of second-order competences, *Strategic Management Journal*, 29 (5), 519–543.
- Day S. George (1994). The capabilities of market-driven organisations. *Journal of Marketing*. 58 Eylül, 37-52.
- Dess, Gregory G. ve Robinson Richard B. (1984). Measuring organizational performance in the absence of objective measures: the case of the privately-held firm and conglomerate business unit. *Strategic Management Journal*. 5(3), 265-273.

- DiMaggio, Paul J. ve Powell, Walter W. (1983). The Iron Cage Revisited Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review*, 48 (2), 147-160.
- Diñçer, Ömer (1998). Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası. İstanbul: Beta Yayınları.
- Doğaka Ayakkabıcılık Sektör Raporu. 2014.
- Doğan, İ. Özlem. (2000). Kalite uygulamalarının işletmelerin rekabet gücü üzerine etkisi. *D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1).
- Donaldson, Lex (2001). *The Contingency Theory of Organizations*, Sage, London.
- Doyle, Peter (2003). *Değer Temelli Pazarlama*. İstanbul: Mediacat Kitapları.
- Duncan, Robert B. (1972). Characteristics of organizational environment and perceived environmental uncertainty. *Administrative Science Quarterly*, 17 (3), 313-327.
- Dunning, John H. (1988). Eclectic paradigm of international production. *Journal of International Business Studies*. 19(1), 1-31.
- Ebrahimi, Pejman and Mirbargkar, Seyed M. (2017). Green entrepreneurship and green innovation for SME development in market turbulence. *Eurasian Business Review*, 7(2), 203-228.
- Eisenhardt, Kathleen M. and Brown, Shona L. (1999). Patching. *Harvard business review*, 77(3), 72-73.
- Eisenhardt, Kathleen M. and Martin, Jeffrey A. (2000). Dynamic capabilities: what are they?. *Strategic Management Journal*, 21 (10-11), 1105-1121.
- Ekonomi Bakanlığı Ayakkabı Sektör Raporu. 2016. Ankara.
- Emery, Fred and Trist, Eric (1965), The casual texture of organizational environments, *Human Relations*, 18, 21-31.
- Engelen, Aandreas, Schmidt, Susanne and Buchsteiner, Michael (2015). The simultaneous influence of national culture and market turbulence on entrepreneurial orientation: A nine-country study. *Journal of International Management*, 21(1), 18-30.
- Englehardt, Charles S. and Simmons, Peter R. (2002). Organizational flexibility for a changing world. *Leadership Organization Development Journal*, 23(3/4), 113-121.
- Eren, Erol (1997). *İşletmelerde Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*. İstanbul: Der Yayınları.
- Eren, Erol (2000). *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Eryılmaz, Mehmet (2016). Bir araştırmacının naçizane gözlemleri: İlgili dergilerin editör ve hakemleri stratejik yönetim alanı yazarlarından ne beklerler?. *Turkish Journal of Management*, 1(1), 9-22.
- Fırlar, Güneri B. ve Çolakoğlu, Bengü E. (2009). Sürdürülebilir rekabet avantajı yakalamada kurumsal sosyal sorumluluk kampanyaları ve planlama sürecinin önemi. *Marmara İletişim Dergisi*, 14, 93-107.
- Flatten, Tessa C., Engelen, Andreas, Zahra, Shaker and A., Brettel, Malte (2011). A measure of absorptive capacity: Scale development and validation. *European Management Journal*, 29 (2), 98-116.
- Foss, Nicolai J. (2000). *Equilibrium vs. evolution in the resource-based perspective*, London: Routledge.
- Foss, Nicolai J. (2011). Invited editorial: Why micro-foundations for resource-based theory are needed and what they may look like. *Journal of Management*, 37 (5), 1413-1428.

- Fred, R. David, Abbas, Ali J. and Al-Alli, Abdulrahman (2011). *Strategic Management: Concepts and Cases with Mymanagementlab Access Code Card*. Pearson Education Limited.
- Fredrickson, James W. (1990). Perspectives on Strategic Management. (Ed. Henry Mintzberg). *Strategy Formation: Scholls of Thought*, Newyork.
- Galunic, Charles and Eisenhardt, Kathleen M. (2001). Architectural innovation and modular corporate forms. *Academy of Management journal*, 44(6), 1229-1249.
- Galunic, Charles and Rodan, Simon (1998). Resource recombinations in the firm: Knowledge structures and the potential for Schumpeterian innovation. *Strategic management journal*, 19(12), 1193-1201.
- Garcia-Murillo, M. and Annabi, Hala (2002). Customer Knowledge Management. *The Journal of the Operational Research Society*, 53 (8), 875-884.
- Gatignon, Hubert, Tushman, Michael, Smith, Wendy and Anderson, Philip (2002). A structural approach to assessing innovation: Construct development of innovation locus, type, and characteristics. *Management Science*, 48 (9), 1103-1122.
- Genç, Ömer. (2005). *Türkiye Kalkınma Bankası A. Ş. Ayakkabı Sektör Araştırması*. Ankara: Türkiye Kalkınma Bankası A. Ş. Yayınları.
- Gençtürk, Esra, Kandemir, Destan, Koç, Özlem. T. ve Demirci, Işıl C. (2010), Rekabet avantajı kuramının tanımlanması ve ölçülmesi. *Öneri Dergisi*, 9(34), 13-25.
- Gibson, Cristina B. and Brikshaw, Julian (2004). The antecedents, consequences, and mediating role of organizational ambidexterity. *Academy of Management Journal*, 47 (2), 209-226.
- Göral, Ramazan (2009). Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğü Sağlamak İçin Stratejik Teknoloji Yönetimi ve Otomotiv Yan Sanayi Firmaları Üzerine Bir Araştırma. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Konya.
- Grant, Robert M. (1991). The resource-based theory of competitive advantage: implications for strategy formulation. *California Management Review*, 33 (3), 114-135.
- Grant, Robert M. and Jordan, Judith (2014). *Stratejinin Temelleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Grewal, Rajdeep and Tansuhaj, Patriya (2001). Building Organizational capabilities for managing economic crisis: The role of Market orientation and strategic flexibility. *Journal of Marketing*, 65(2), 67-80.
- Hafeez, Khalid, Zhang, Yanbing, and Malak, Naila (2002). Core competence for sustainable competitive advantage: A structured methodology for identifying core competence. *IEEE Transactions on Engineering Management*, 49 (1), 28-35.
- Hair, Joseph F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. ve Tatham, R. L. (1998). *Multivariate data analysis*, 5(39), pp. 207-219. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Hamel, Gary and Prahalad, Coimbatore K. (1996). *Geleceği Kazanmak*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Hançerlioğlu, Orhan (1995). *Ekonomi Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hannan, Michael T. and Freeman, John (1977). The population ecology of organizations. *American Journal of Sociology*, 82 (5), 929-964.
- Hansen, Morten T. and Birkinshaw, Julian (2007). The innovation value chain. *Harvard Business Review*, June.
- Harrell, Bruce, O'Reilly, Charles and Tushman, Michael L. (2007). Dynamic capabilities at IBM: Driving strategy into action. *California Management Review*, 49 (4), 21-43.

- Helfat, Constance E. and Raubitschek, Ruth S. (2018). Dynamic and integrative capabilities for profiting from innovation in digital platform-based ecosystems. *Research Policy*, 47 (8), 1391-1399.
- Helfat, Constance E. ve Peteraf, Margeret A. (2003). The dynamic resource-based view: Capability lifecycles. *Strategic Management Journal*, 24(10), 997-1010.
- Helfat, Constance E., Finkelstein, Sydney, Mitchell, Will, Peteraf, Margeret, Singh, Harbir, Teece, David, and Winter, Sidney G. (2007). *Dynamic Capabilities: Understanding Strategic Change in Organizations*, Blackwell: Oxford, U.K.
- Helvacıoğlu, Nuray (2007). Çok Uluslu İşletmelerde Rekabet Avantajı Sağlamanın Bir Aracı Olarak Kültürel Farklılıkların Yönetimi. Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE. Afyon.
- Hitt, Michael A. (1998). Twenty-First-century organizations: business firms, business schools and the academy. *The Academy of Management Review*, 23(2), 218-224.
- Hitt, Michael A., Ireland, Duane and Hoskisson, Robert (1999). *Strategic Management: Competitiveness and Globalization*, South-Western College Publishing.
- Hitt, Michael A., Keats, Barbara W. and De Marie, Samuel M. (1998). Navigating in the new competitive landscape: building strategic flexibility and competitive advantage in the 21st century. *The Academy of Management Executive*, 12(4), 2242.
- Hollnagel, Erik and Woods, David D. (2006). Epilogue: Resilience Engineering Precepts. In: Hollnagel, Erik, Woods, David D. and Leveson, Nancy (Ed.), *Resilience Engineering-Concepts and Precepts*. Ashgate Publishing Company, 347-358.
- Hooley, Graham, James, Lynch, Jobber, David (1992). Generic marketing strategies. *International Journal of Research in Marketing*, 9 (1), 75-89.
- Hrebiniak, Lawrence G. and Joyce, William F. (1985). Organizational adaptation: Strategic choice and environmental determinism, *Administrative Science Quarterly*, 30 (3), 336-349.
- Hung, Kuang Peng and Chou, Christine (2013). The impact of open innovation on firm performance: The moderating effects of internal R&D and environmental turbulence. *Technovation*, 33(10-11), 368-380.
- Hurley, Robert, F. and Hult, Thomas G. (1998). Innovation, market orientation, and organizational learning: An integration and empirical examination. *Journal of Marketing*, 62(3), 42-54.
- İmre, H. Meryem (2016). Tarihsel gelişim içerisinde insan, moda, ayakkabı ilişkisi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 2 (Special Issue 1), 189-204.
- İslamoğlu, A. H. ve Alnıaçık, Ü. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Jantunen, Ari, Ellonen, Hanna K. and Johansson, Anette (2012). Beyond appearances– Do dynamic capabilities of innovative firms actually differ? *European Management Journal*, 30(2), 141-155.
- Jantunen, Ari, Puumalainen, Kaisu, Saarenketo, Sami and Kylaheiko, Kalevi (2005). Entrepreneurial orientation, dynamic capabilities and international performance. *Journal of International Entrepreneurship*, 3(3), 223-243.
- Javalgi, Rajshekhar G., Whipple, Thomas, Ghosh, Amit and Young, Robert (2005). Market orientation, strategic flexibility and performance: implications for services providers. *The Journal of Services Marketing*, 19 (4), 212-221.

- Javidan, Mansour (1998). Core competence: what does it mean in practice?, *Long Range Planning*, 31 (1), 60-71.
- Jaworski, Bernard J. ve Kohli, Ajay K. (1993). Market orientation: antecedents and consequences. *Journal of Marketing*, 57(3), 53-70.
- Jiao, Hao, Alon, Ilan, Koo, Chun K. and Cui, Yu (2013). When should organizational change be implemented? The moderating effect of environmental dynamism between dynamic capabilities and new venture performance. *Journal of Engineering and Technology Management*, 30 (2), 188-205.
- Jobe, L. A. (1999). Innovation and The Boundaries of the Firm. A Dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of PhD. University of Washington.
- Julian, Craig C. (2018). The theoretical underpinnings of government policy, turbulence and performance in the service sector: a conceptual framework. *Journal of Financial Services Marketing*, 23(1), 1-11.
- Kaplan, Mehmet ve Kaplan, Turak, Berna (2018). Strateji okullarından çevre okulu anlamı kapsamı ve katkıları bağlamında bir değerlendirme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(77), 447-459.
- Karri, Ranjan, V.N. (2001). Strategic Flexibility and Firm Performance. A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of The Requirements For The Degree of Phd. Washington State University, College of Business and Economics.
- Kay, John (1993). The structure of strategy. *Business Strategy Review*. Summer, 4(2), 17-37.
- Kaya, Ozan (2011). Sürdürülebilir rekabet avantajı ve yavaş işletmecilik: karşılaştırmalı bir araştırma. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi SBE, Çanakkale.
- Kayacaklı, T. ve Özman, Z. S. (1999). *Macaristan ve Çek Cumhuriyeti Ayakkabı İhracat Pazar Araştırması*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Kayacaklı, T. ve Özman, Z. S. (2000). *Polonya Ayakkabı İhracat Pazar Araştırması*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Kayalı, Cevdet A. ve Albayrak, M. (2009). *Manisa İli'nde Ayakkabı İmalat Sanayiinde FAaliyet Gösteren İşletmelerin Finansal Sorunlarına Yönelik Bir Araştırma ve Çözüm Önerileri*. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Yayınları.
- Keats, Barbara W. and Hitt, Michael A. (1988). A casual model of linkages among environmental dimensions, macro organizational characteristics and performance. *Academy of Management Journal*, 31(3), 570-598.
- Keskin, Halit ve Mavuş, Ayşenur (2019). Pazar çalkantısı ve teknolojik öğrenme ilişkisi. Uluslararası Marmara Fen ve Sosyal Bilimler Kongresi (Bahar) 2019 Bildiriler Kitabı (Sosyal Bilimler). 26-28 Nisan, Kocaeli, 846-850.
- Klein, Jeremy (2001, July). A critique of competitive advantage. In Critical Management Studies Conference, Manchester.
- Kline, Paul (1994). *An easy guide to factor analysis*. New York: Routledge.
- Koçel, Tamer (2003). *İşletme Yöneticiliği*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Koçel, Tamer (2010). *İşletme Yöneticiliği*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Koçel, Tamer (2017). Yönetim ve Organizasyonda Metodoloji ve Güncel Kavramlar. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 3-8.

- Koçel, Tamer (2018). *İşletme Yöneticiliği*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Kogut, Bruce and Zander, Udo. (1996). What firms do? Coordination, identity, and learning. *Organization science*, 7(5), 502-518.
- Konya Ayakkabı Rekabet Edebilirlik ve Küme Raporu. 2017.
- Konya Ayakkabı Sanayicileri Derneği Sektör Raporları.
- Konya Ayakkabıcılar Odası Sektör Raporları.
- Konya Ticaret Odası ve Mevlana Kalkınma Ajansı Konya ABİGEM, (2016), 7-13.
- Kor, Yasemin and Mesko, Andrea (2013). Dynamic managerial capabilities: Configuration and orchestration of top executives' capabilities and the firm's dominant logic. *Strategic Management Journal*, 34 (2), 233-244.
- Korine, Harry and Gomez, Pierre Y. (2002). The leap to globalization: creating new value from business without borders. *John Wiley & Sons*.
- Korkmaz, Murat, Baykara, Serhan ve Akman, Göksel (2012). İşletmelerde sürdürülebilir rekabet üstünlüğü için pazarlama ve satış stratejilerinin geliştirilmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 28, 1-16.
- Kotler, Philip and Caslione, John A. (2010). *Kaos Yönetimi Çalkantılar Çağında Yönetim ve Pazarlama*. İstanbul: Optimist Yayınları.
- Kuyucak, Ferhan ve Şengür, Yusuf (2009). Değer zinciri analizi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2009 (1), 132-147.
- Lane, Peter J., Koka, Balaji R. and Pathak, Seemantini (2006). The reification of absorptive capacity: A critical review and rejuvenation of the construct. *Academy of Management Review*, 31 (4), 833-863.
- Lavie, Dovev (2006). Capability reconfiguration: an analysis of incumbent responses to technological change. *Academy of Management Review*, 31 (1), 153-174.
- Lawrence, Paul and Lorsch, Jay (1967), *Organization and Environment: Managing Differentiation and Integration*, Harvard University Graduate School of Business Administration, Division of Research, Boston.
- Lawson, Benn and Samson, Danny (2001). Developing innovation capability in organizations: A dynamic capabilities approach. *International Journal of Innovation Management*, 5 (3), 377-400.
- Leblebici, Doğan N. (2004). Örgüt-Çevre ilişkisinde yeni perspektif arayışı: dinamik örgütsel çevre ve örgütsel doku. *H. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 285-307.
- Lenox, Michael and King, Andrew (2004). Prospects for developing absorptive capacity through internal information provision. *Strategic Management Journal*, 25 (4), 331-345.
- Li, Da-yuan and Liu, Juan (2012). Dynamic capabilities, environmental dynamism, and competitive advantage: Evidence from China. *Journal of Business Research*, 65 (8), 1-7.
- Li, Da-Yuan and Liu, Juan (2014). Dynamic capabilities, environmental dynamism, and competitive advantage: Evidence from China. *Journal of Business Research*, 67 (1), 2793-2799.
- Lichtenthaler, Ulrich (2012). The performance implications of dynamic capabilities: the case of product innovation. *Journal of Product Innovation Management*.
- Lin, Yini and Wu, Lei-Yu (2014). Exploring the role of dynamic capabilities in firm performance under the resource-based view framework. *Journal of Business Research*, 67 (3), 407-413.

- Lopez, Salvador V. (2005). Competitive advantage and strategy formulation -The key role of dynamic capabilities, *Management Decision*, 43 (5), 661-669.
- Ma, Cuiping, Liu, Hefu, Gu, Jibao and Dou, Junsheng (2018). How entrepreneurs' Zhong-yong thinking improves new venture performance. *Chinese Management Studies*, 12 (2), 323-345.
- Ma, Hao (1999). Creation and preemption for competitive advantage. *Management Decision*, 37 (3), 259-266.
- Makadok, Richard (2001). Towards a synthesis of the resource-based and dynamic-capability views of rent creation, *Strategic Management Journal*, 22 (5), 387-401.
- Mansour, Hafez, Holmes, Kirsten, Butler, Bella, and Ananthram, Subramaniam (2019). Developing dynamic capabilities to survive a crisis: Tourism organizations' responses to continued turbulence in Libya. *International Journal of Tourism Research*, 21(4), 493-503.
- Maranville, Steven (2011). The art of strategic management: a case-based exercise. *Journal of Management Education*, 35 (6), 782-807.
- Mason, Roger B. (2007). The external environment's effect on management and strategy. *Management Decision*, 45 (1), 10-28.
- McGrath, Rita G. (2013). *Rekabet Avantajının Sonu*. İstanbul: Optimist Yayınları.
- McKee, Daryl O., Varadarajan, Rajan, and Pride, William M. (1989). Strategic adaptability and firm performance: A market-contingent perspective. *Journal of Marketing*, 53 (3), 21-35.
- Miles, Raymond E. And Snow, Charles C. (1978). *Organizational Strategy, Structure and Process*. New York: McGraw-Hill.
- Miller, Danny (1987). The structural and environmental correlates of business strategy. *Strategic Management Journal*, 8 (1), 55-76.
- Miller, Danny and Friesen, Peter H. (1983). Strategy-making and Environment: The Thrid Link. *Strategic Management Journal*, 4 (3), 221-236.
- Mintzberg, Henry (2014). *Örgütler ve Yapıları*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Mirze, Kadri (2014). *İşletmelerde Stratejik Planlama El Kitabı*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Murphy, Gregory, Trailer, Jeff and Hill, Robert (1996). Measuring organizational performance in entrepreneurship. *Journal of Business Research*, 36 (1), 15-23.
- Ngo, Liem V. and O'Cass, Aron (2009). Creating value offerings via operant resource-based capabilities. *Industrial Marketing Management*, 38 (1), 45-59.
- Niosi, Jorge (2012). Innovation and development through imitation: In praise of imitation. Presented to the meeting of the International Schumpeter Society.
- Nordtvedt, Liliana P., Mukherjee, Debmalya, and Kedia, Ben L. (2015). Cross-border learning, technological turbulence and firm performance. *Management International Review*, 55(1), 23-51.
- Oke, Adegoke (2007). Innovation types and innovation management practices in service companies. *International Journal of Operations & Production Management*, 27 (6), 564-587.
- Okhuysen, Gerardo and Eisenhardt, Kathleen (2002). Integrating knowledge in groups: How formal interventions enable flexibility. *Organization Science*, 13 (4), 370-386.
- Okka, Osman (1996). Türk Ayakkabı Sanayii ve Konya Ayakkabı Sanayinin Rehabilitasyonu. 2. *Ulusal Ayakkabı ve Yan Sanayi Sempozyumu Bildirileri Kitabı*. (20-21 Eylül). Konya: Konya Ticaret Odası Yayınları, 7-13.

- Oktemgil, Mehmet and Greenley, Gordon (1997) Consequences of high and low adaptive capability in UK companies. *European Journal of Marketing*, 31 (7), 445-466.
- Orhon, Orhan (2012). Firma Dinamik Yeteneklerinin Rekabet Gücüne Katkısının Kaos Teorisi Bakış Açısı Altında Analizi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Özbağ, Gönül K. (2016). Rekabet avantajı yaratmada iki temel yaklaşım; kaynak tabanlı ve endüstri tabanlı yönetim modeli. *Yeni Türkiye*, 88, 888-889.
- Özgen, Hüseyin, Öztürk, Azim ve Yalçın, Azmi (2004). *Temel İşletmecilik Bilgisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Özsağır, Arif (2016). *Yenilik Ekonomisi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Pablo, Amy, Reay, Trish, Dewald, James and Casebeer, Ann (2007). Identifying, enabling and managing dynamic capabilities in the public sector, *Journal of Management Studies*, 44 (5), 687-708.
- Pagell, Mark and Krause, Daniell (2004). Re-exploring the Relationship Between Flexibility and the External Environment. *Journal of Operations Management*. 21, 629-649.
- Paladino, Aangela (2008). Analyzing the effects of market and resource orientations on innovative outcomes in times of turbulence. *Journal of Product Innovation Management*, 25(6), 577-592.
- Papatya, Gürcan (2015). *Temel işletmecilik bilgisi teorik düzenlemeler, Entelektüel Birikim ve Notlar*. Isparta: Beyazıt Kitabevi Yayınları.
- Papatya, Gürcan (2019). İşletme stratejik yönetim alan bilgisi inşasında öncü kişi biyografileri: yeniden okuma ve yeniden yazma uygulaması. *Süleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 24 (4), 871-900.
- Papatya, Gürcan ve Hazır, Köksal (1999). İşletmelerin stratejik vizyonu: gerçeğe dönüştürme manevraları ve eylem planları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (4), 143-166.
- Papatya, Gürcan, Papatya, Nurhan ve Hamşioğlu, A. Buğra (2019). İşletme Rekabetinde Stratejik Esneklik, Çevresel Türbülans, İşletme Yetenekleri ve Performans Arasındaki İlişki: Ankara İlindeki Dört-Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11 (3), 1163-1673.
- Papatya, Gürcan, Papatya, Nurhan ve Hamşioğlu, Buğra (2018). Stratejik Esneklik, Çevresel Türbülans, İşletme Yetenekleri ve Performans İlişkisi: Ankara İlinde Faaliyet Gösteren Dört ve Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Araştırılması. Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 721-728.
- Papatya, Nurhan (2003). *Sürdürülebilir Rekabetçi Üstünlük Sağlamada Stratejik Yönetim ve Pazarlama Odağı Kaynak Tabanlılık Görüşü Kavramsal ve Kuramsal Yaklaşım*. Ankara: Nobel Yayın.
- Papatya, Nurhan (2007). *Sürdürülebilir Rekabetçi Üstünlük Sağlamada Stratejik Yönetim ve Pazarlama Odağı Kaynak Tabanlı Görüş Kavramsal ve Kuramsal Yaklaşım*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Pavlou, Paul A. and El Sawy, Omar (2010). The “third hand”: IT-enabled competitive advantage in turbulence through improvisational capabilities. *Information systems research*, 21 (3), 443-471.
- Pavlou, Paul A. and Sawy, Omar (2004). Understanding the black box of dynamic capabilities: a missing link to the strategic role of IT in turbulent environments, *Management Science*, Working Paper.

- Pavlou, Paul A. and Sawy, Omar (2006). The nature and role of dynamic capabilities: Conceptualization and measurement. *Information Systems Research*, 17 (3), 198-227.
- Pavlou, Paul A. and Sawy, Omar (2011). Understanding the elusive black box of dynamic capabilities. *Decision Sciences*, 42 (1), 239-273.
- Pearce John, Robinson, Richard and Hill McGraw (2015). *Stratejik Yönetim Geliştirme Uygulama ve Kontrol*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Pennings, Johannes M. (1975), The relevance of the structural contingency model of organizational effectiveness. *Administrative Science Quarterly*, 20, 393-410.
- Penrose, Edith T. (1959). *The Theory of Growth of the Firm*. New York: Wiley.
- Peteraf, Margaret, Stefano, Giada., and Verona, Gianmario. (2013). The elephant in the room of dynamic capabilities: Bringing two diverging conversations together. *Strategic Management Journal*, 34 (12), 1389-1410.
- Pettus, Michael, Kor, Yasemin Y. and Mahoney, Joseph T. (2009). A theory of change in turbulent environments: the sequencing of dynamic capabilities following industry deregulation. *International Journal of Strategic Change Management*, 1 (3), 186-211.
- Pfeffer, Jeffrey and Salancik, Gerald (1978), *The External Control of Organizations: A Resource Dependence Perspective*, Harper and Row, New York.
- Porter, Michael (1979). *How competitive forces shape strategy*. Harvard Business Review. March-April, 137-156.
- Porter, Michael (1985). *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. The Free Press. New York.
- Porter, Michael (2000). *Rekabet Stratejisi Sektör ve Rakip Analizi Teknikleri*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Porter, Michael (2010). *Rekabet Üzerine*. İstanbul: Optimist.
- Powell, Thomas C. (1992). Research notes and communications strategic planning as competitive advantage. *Strategic Management Journal*, 13 (7), 551-558.
- Quinn, Robert W. and Dutton, Jane. E. (2005). Coordination as energy-in-conversation. *Academy of Management Review*, 30 (1), 36-57.
- Rekabet Kurumu Niçin Rekabet*. (2002). Ankara: Rekabet Kurumu Yayınları.
- Ricardo, David (2018). *Siyasal İktisadın ve Vergilendirmenin İlkeleri*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Rindova, Violina and Kotha, Suresh (2001). Continuous 'morphing': competing through dynamic capabilities, form and function. *Academy of Management Journal*, 44, 1263-1278.
- Robinson, Richard and Pearce, John (1988). Planned patterns of strateic behavior and their relationship to business-unit performance. *Strategic Management Journal*, 9, 43-60.
- Robson, Colin (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri Gerçek Dünya Araştırması*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Romijn Henny and Albaladejo, Manuel (2002). Determinants of innovation capability in small electronics and software firms in southeast England. *Research Policy*, 31 (7), 1053-1067.
- Sabine B. Reddy (2006). Strategic flexibility and information technology properties: competitive advantage and asset specificity. *Advances in Competitiveness Research*, 14 (1), 16.

- Sainidis, Eustathios and Robson, Andrew (2016). Environmental turbulence: impact on UK SMEs' manufacturing priorities. *Management Research Review*, 39 (10), 1239-1264.
- Sartori, Giovanni (2004). *Görmenin İktidarı Home Videns: Gören İnsan*. İstanbul: Karakutu Yayınları.
- Sarvan, Fulya, Arıcı Durmuş E, Özen, Janset, Özdemir, Bahattin Tarcan İ. Ebru, (2003). On stratejik yönetim okulu: Biçimleşme okulunun bütünleştirici çerçevesi. *Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 6, 73-122.
- Schermelleh-Engel, Karin, Moosbrugger, H. ve Müller, Hans (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of psychological research online*, 8 (2), 23-74.
- Schilke, Oliver (2014). On the contingent value of dynamic capabilities for competitive advantage: The nonlinear moderating effect of environmental dynamism. *Strategic Management Journal*, 35 (2), 179-203.
- Schindehutte, Minet and Morris, Michael (2001). Understanding strategic adaptation in small firms. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 7 (3), 84-107.
- Schreyögg Georg and Kliesch-Eberl Martina (2007). How dynamic can organizational capabilities be? Towards a dual-process model of capability dynamization, *Strategic Management Journal*, 28 (9), 913-933.
- Schumpeter, Joseph A. (1950). *Capitalism, Socialism, and Democracy*. New York: Harper and Row.
- Schwab, K. (2016). *Sanayi Devrimi*. İstanbul: Optimist Yayınları.
- Selznick, Philip (1957). *Leadership and Administration*. New York: Harper&Row.
- Şen, Mesut (2007). *Ayakkabı ile İlgili Kelimeler Üzerine*. *Ayakkabı* (Edi. Emine Gürsoy Naskali). İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Şimşek, Mehmet Ş. ve Çelik, Adnan (2017). *Yönetim ve Organizasyon*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Sinkula, James M. (1994). Market information processing and organizational learning. *Journal of Marketing*, 58 (1), 35-45.
- Slater, Stanley and Narver, John (1994). Does competitive environment moderate the market orientation-performance relationship?. *Journal of marketing*, 58 (1), 46-55.
- Smart, Carolyne and Vertinsky, Ian (1984). Strategy and the Environment: A Study of Corporate Responses to Crises. *Strategic Management Journal*, 5 (3), 199-213.
- Smith, Adam (2006). *Milletlerin Zenginliği*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Spanos Yiannis and Lioukas Spyros (2001). An Examination into the Causal Logic of Rent Generation: Contrasting Porter's Competitive Strategy Framework and the Resource-Based Perspective. *Strategic Management Journal*, 22, 907-934.
- Staber, Udo and Sydow, Jörg (2002). Organizational adaptive capacity: A structuration perspective. *Journal of Management Inquiry*, 11 (4), 408-424.
- Stoneman, Paul (2010). *Soft Innovation: Economics, Product Aesthetics, and The Creative Industries*. Oxford University Press: New York.
- Suarez, Fernando and Oliva, Rogelio (2005). Environmental change and organizational transformation" *Industrial and Corporate Change*. 14 (6), 1017-1041.
- Subramaniam, Mohan and Youndt, Mark A. (2005). The influence of intellectual capital on the types of innovative capabilities. *Academy of Management Journal*, 48 (3), 450-463.

- Sun, Wenbin and Govind, Rahul (2017). Product market diversification and market emphasis. *European Journal of Marketing*, 51 (7-8), 1308-1331.
- Swamidass, Paul and Newell, William (1987). Manufacturing strategy, environmental uncertainty and performance: a path analytic model. *Management Science*, 33 (4), 509-524.
- Tanyılmaz, Kurtar, Erten, Ayşe N. (2001). Dünyada ve Türkiye’de Otomotiv Sektörü. *Metal Sendikası Yayını*.
- Teece, David and Pisano, Gary (1994). The dynamic capabilities of firms: an introduction, *Industrial and Corporate Change*, 3 (3), 537-556.
- Teece, David J. (2007) Explicating dynamic capabilities: the nature and microfoundations of (sustainable) enterprise performance, *Strategic Management Journal*, 28 (13), 1319-1350.
- Teece, David J. (2018). Business models and dynamic capabilities. *Long Range Planning*, 51 (1), 40-49.
- Teece, David J., Pisano, Gary and Shuen, Amy (1997). Dynamic capabilities and strategic management. *Strategic Management Journal*, 18(7), 509-533.
- Thompson, James (1967), *Organization in Action*, McGraw Hill.
- Todd, Patricia (2006). An Empirical Investigation of Entrepreneurial Orientation, Internationalization and Performance of Small and Medium-Sized Enterprises. Submitted for defense as partial requirements for the degree of Doctor of Business Administration at the Cleveland State University. May, 2006.
- Tokatlıoğlu, İbrahim (1999). İktisadi analizde rekabet kavramının gelişimi. *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*. 10 (33).
- Trott, Paul, Maddocks, Tom and Wheeler, Colin (2009). Core competencies for diversifying: case study of a small business. *Strategic Change*, 18 (1-2), 27-43.
- Tsai, Wenpin (2001). Knowledge transfer in intraorganizational networks: Effects of network position and absorptive capacity on business unit innovation and performance. *The Academy of Management Journal*, 44 (5), 996-1004.
- Tucker, Ledyard R. ve Lewis, Charles (1973). A reliability coefficient for maximum likelihood factor analysis. *Psychometrika*, 38 (1), 1-10.
- Türkkan, Erdal (2001). *Rekabet Teorisi ve Endüstri İktisadı*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Tzu, Sun (2000). *Savaş Sanatı*. İstanbul: Anahtar Kitaplar.
- Ülgen, Hayri ve Mirze, Kadri (2004). *İşletmelerde Stratejik Yönetim*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Ulhøi, John P. (2012). Modes and orders of market entry: revisiting innovation and imitation strategies. *Technology Analysis and Strategic Management*, 24 (1), 37-50.
- Vorhies, Douglas W. and Harker, Michael (2000). The capabilities and performance advantages of market-driven firms: An empirical investigation. *Australian journal of management*, 25 (2), 145-171.
- Walters, David and Jones Peter (2001). Value and value chains in healthcare: A quality management perspective. *The TQM Magazine*, 13 (5), 319-333.
- Wang, Catherine and Ahmed, Pervaiz (2007). Dynamic capabilities: A review and research agenda. *International Journal of Management Reviews*, 9 (1), 31-51.
- Weick, Karl E. and Roberts, Karlene H. (1993). Collective mind and organizational reliability: The case of flight operations on an aircraft carrier deck. *Administrative Science Quarterly*, 38 (4), 357-381.

- Wilden, Ralf and Gudergan, Siegfried P. (2015). The impact of dynamic capabilities on operational marketing and technological capabilities: investigating the role of environmental turbulence. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 43 (2), 181-199.
- Winter, Sidney (2003). Understanding dynamic capabilities, *Strategic Management Journal*, 24 (10), 991-995.
- Worthington, Ian and Britton, Chris (2006). *The Business Environment*, Prentice Hall.
- Wright, Peter, Kroll, Mark J. and Parnell, John A. (1998). *Strategic Management: Concepts and Cases*, Prentice Hall.
- Xiao, Y., Wang, Z., Yin, R. ve Xiong, L. (2008). How to operationalize dynamic capabilities: a perspective of resource management processes, *Proceedings of the 2008 IEEE ICMIT*, 582-587.
- Yamin, Shamid, Gunasekaran, A. ve Mavondo., Felix T. (1999). Relationship between generic strategies, competitive advantage and organizational performance: An empirical analysis. *Technovation*, 19, 507-518.
- Yaşlıoğlu, Muhsin M. (2018). *Rekabet Avantajı ve Strateji Yöneticinin El Kitabı*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Yeşil, Salih (2013). *Küreselleşme ve Değişen Çevre Dinamikleri Işığında Yeni Yönetim Yaklaşımlarından Seçme Konular*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yorgancılar, Fatma N., (2010). Sürdürülebilir Rekabet Anlayışı Olarak Yenilik Yeteneği, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Zaheer, Akbar and Bell, Geoffrey G. (2005). Benefiting from network position: Firm capabilities, structural holes, and performance. *Strategic Management Journal*, 25 (9), 809-825.
- Zahra Shaker A. and George Gerard (2002). Absorptive capacity: A review, reconceptualization, and extension. *Academy of Management Review*, 27 (2), 185-203.
- Zahra, Shaker A., Sapienza Harry J. and Davidsson, Per (2006). Entrepreneurship and dynamic capabilities: a review, model and research agenda, *Journal of Management Studies*, 43 (4), 917-955.
- Zhang, Michael (2006). Is support for strategic flexibility, environmental dynamism and firm performance. *Journal of Managerial Issues*, 18 (1), 84– 103.
- Zhou, Kevin. Z. and Li, Caroline, B. (2010). How strategic orientations influence the building of dynamic capability in emerging economies. *Journal of Business Research*, 63 (3), 224-231.
- Zirek, Sevim ve Özcömert, Mert (2003). *Ayakkabı Sektör Araştırması*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Zollo, Maurizio and Winter, Sidney (2002). Deliberate learning and the evolution of dynamic capabilities, *Organization Science*, 13 (3), 339-351.
- Zott, Christoph (2003). Dynamic capabilities and the emergence of intra-industry differential firm performance: insights from a simulation study, *Strategic Management Journal*, 24 (2), 97-125.

DİNLERDE AİLE

Editörler

Süleyman Turan - Asife Ünal

EĞİTİM
yayınevi

DİNLERDE AİLE

Editörler: Süleyman TURAN - Asife ÜNAL

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-8468-06-9

1. Baskı, Kasım 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

DİNLERDE AİLE

Editörler: Süleyman TURAN - Asife ÜNAL

368 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-8468-06-9

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok.
No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B,
Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

ve topluma hâkim olma arzusu, yukarıda bahsettiğimiz belli bir aile tipolojisinin idealize ve tek gerçeklik olarak sunulması problemiyle özdeşleşmektedir. Aileler bu açıdan politik bir durumun nesnesi haline gelebilmektedir. Ancak Türkiye'nin içinde bulunduğu anomik şartlarda aileler, şu an sadece bireyselliğin ve tüketimin hazzına kendini bırakmış bir tavrı benimsemiş gözükmektedir.

Kaynakça

- Ayata, Sencer. “Yeni Orta Sınıf ve Uydu Kent Yaşamı”. *Kültür Fragmanları Türkiye’de Gündelik Hayat*. ed. Deniz Kandiyoti - Ayşe Saktanber. 37-56. İstanbul: Metis Yayınları, 3. Basım, 2012.
- Aydın, Mustafa. *Sistemantik Din Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap, 2014.
- Aydın, Mustafa. “Din ve Kamusal Alan”. *Din Sosyolojisi*. ed. Mustafa Tekin – Kadir Canatan. 203-228. Ankara: Bilimsel Araştırma Yayınları, 2020.
- Aysan, Mehmet Fatih. “Türkiye’de Demografik Değişim ve Aile Yapıları”. *Toplumsal Değişim Sempozyumu*. 305-321. İstanbul: TDS, 2016.
- Belk, Russell W. “Metaphoric Relationships with Pets”. *Society & Animals* 4/2 (1996), 121-145.
- Bottomore, Tom B. *Toplumbilim*. çev. Ünsal Oskay. Ankara: Doğan Yayınevi, 1977.
- Canatan, Kadir. “Din ve Yaşam Akışı”. *Din Sosyolojisi*. ed. Mustafa Tekin - Kadir Canatan. 203-228. Ankara: Bilimsel Araştırma Yayınları, 2020.
- Doğancı, Kamil - Kocakuşak, Fulya. “Eski Roma Ailesinde ‘Pater Familias’ ve ‘Patria Potestas’ Kavramları”. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 27/2 (2014), 233-250.
- Dönmezer, Sulhi. *Sosyoloji*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 10. Baskı, 1990.
- Dönmezer, Sulhi. *Toplumbilim*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 11. Baskı, 1994.
- Freud, Sigmund. *Totem ve Tabu*. çev. Niyazi Berkes. I. Cumhuriyet Dünya Klasikleri, 1998.
- Freyer, Hans. *Sosyolojiye Giriş*. çev. Nermin Abadan. Ankara: Sevinç Matbaası, 2. Baskı, 1963.
- Furseth, Inger - Repstad, Pal. *Din Sosyolojisine Giriş Klasik ve Çağdaş Kuramlar*. çev. İhsan Çapcıoğlu - Halil Aydınalp. Ankara: Birleşik, 2011.
- Giddens, Anthony. *Sosyoloji*. haz. Cemal Güzel. Ankara: Ayraç Yayınları, 2005.
- Giddens, Anthony - Sutton, Philip W. *Sosyolojide Temel Kavramlar*. çev. Ali Esgin. Ankara: Phoenix Yayınevi, 3. Baskı, 2018.
- Giddens, Anthony. *Sosyoloji Başlangıç Okumaları*. çev. Günseli Altaylar. İstanbul: Say Yayınları, 7. Baskı, 2019.
- Ginsborg, Paul. *Gündelik Hayat Politikaları*. çev. Muhsin Önal Mengüşoğlu. İstanbul: Açılım Kitap, 2010.
- Gökçen, Ahmet. “Hayvanlar Sosyolojisinin Neresinde”. *Sosyoloji Divanı* 7/14 (2019), 11-34.
- Günay, Ünver. *Din Sosyolojisi*. İstanbul: İnsan Yayınları, 3. Baskı, 2000.
- Habermas, Jürgen. *Kamusal Yaşamın Yapısal Dönüşümü*. çev. Tanıl Bora -Mithat Sancar. İstanbul: İletişim Yayınları, 10. Baskı, 2012.
- Haviland, William A. vd. *Kültürel Antropoloji*. çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2008.
- İbn Haldun. *Mukaddime*. haz. Süleyman Uludağ. I. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2. Baskı, 1991.
- Kehrer, Günter. “Din Sosyolojisi”. çev. M. Emin Köktaş. *Din Sosyolojisi*. der. Yasin Aktay - M. Emin Köktaş. 17-118. Ankara: Vadi Yayınları, 2. Basım, 1998.
- Kemerlioğlu, Eyüp. *Toplumsal Tabakalaşma ve Hareketlilik*. İzmir: Saray Kitabevleri, 1996.
- Kirman, Mehmet Ali. *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2004.
- Kottak, Conrad Phillip. *Antropoloji İnsan Çeşitliliğinin Önemi*. çev. Derya Atamtürk vd. Ankara: De ki Basım Yayım Ltd., 16. Baskı, 2016.

- Kurt, Abdurrahman. *Din Sosyolojisi*. Ankara: Sentez Yayıncılık, 17. Baskı, 2018.
- Köseihal, Nurettin Şâzi. *Sosyoloji Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 7. Basım, 2002.
- Lavende, Robert H. - Schultz, Emily A. *Kültürel Antropoloji*. çev. Dilek İşler - Onur Hayırlı. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2. Baskı, 2019.
- Macionis, John J. *Sosyoloji* çev. ed. Vildan Akan. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 13. Basım, 2012.
- Marshall, Gordon. *Sosyoloji Sözlüğü*. çev. Osman Akınhay - Derya Kömürcü. Ankara: Bilim ve Sanat, 2005.
- Nanda, Serena - Warms, Richard L. *Cultural Anthropology*. Belmont, CA: Wadsworth/Thomson, 8. Baskı, 2004.
- Nasr, Seyyid Hüseyin. *İslam İdealler ve Gerçekler*. çev. Ahmet Özel. İstanbul: İz Yayınları, 1996.
- Nasr, Seyyid Hüseyin. *İslam'ın Kalbi*. çev. Ahmet Demirhan. İstanbul: Gelenek Yayınları, 2002.
- Ortaylı, İlber. *Osmanlı Toplumunda Aile*. İstanbul: Pan Yayıncılık, 2006.
- Ozankaya, Özer. *Toplumbilime Giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 3. Basım, 1976.
- Pritchard, Edward Evans. *İlkelerde Din*. çev. Hüsen Portakal. Ankara: Öteki Yayınevi, 2. Basım, 1999.
- Sezen, Lütfi. "Türkiye'de Evlenme Biçimleri", *TAED*. 27 (2005), 185-195.
- Scupin, Raymond. "İslam". *Religion and Culture An Anthropological Focus*. ed. Raymond Scupin. 395-420. New Jersey: Prentice Hall, 2000.
- Sennett, Richard. *Kamusal İnsanın Çöküşü*. çev. Serpil Durak - Abdullah Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 3. Basım, 2010.
- Subaşı, Necdet. *Din Sosyolojisi*. İstanbul: DEM Yayınları, 2014.
- Timur, Serim. *Türkiye'de Aile Yapısı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 1972.
- Turan, Süleyman (ed.). *Engellilik ve Dinler*. İstanbul: Okur Akademi, 2020.
- Turan, Süleyman (ed.). *Kutsal ve Hayvan*. Ankara: Nobel, 2020.
- Weber, Max. *Sosyoloji Yazıları*. çev. Taha Parla. İstanbul: İletişim Yayınları, 8. Baskı, 2006.
- Worsley, Peter (ed.). *The New Introducing Sociology*. Aylesbury, Bucks: Penguin Books, 3. Baskı, 1987.
- Yücel, Erdem. *Yaradılıştan Günümüze Cinselliğin Tarihi*. İstanbul: Puslu Yayıncılık, 2015.

Kaynakça

- Ahroni, Reuben (ed.). *Annual Review*. Department of Judaic and Near Eastern Languages and Literatures, The Ohio State University, 7, 1983.
- Aiken, Lisa. *To Be A Jewish Woman*. New Jersey: Jason Aronson Inc., 1993.
- Alalu, Suzan vd. *Yahudilikte Kavram ve Değerler*. İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın, 2001.
- Alon, Gedaliah. *The Jews in Their Land in the Talmudic Age*. çev. Gershon Levi. Cambridge: Harvard University Press, 1989.
- Amram, David Werner. *The Jewish Law of Divorce*. Boston: Herman, 1968.
- Aşur, es-Seyyid Muhammed. *Merkezü'l-Mer'e fi'ş-Şer'iatı'l-Yahûdiyye*. Kâhire: Hırrîc-u Külliyyeti't-Ticâra.
- Atkinson, Clarissa W. vd. *Immaculate and Powerful: The Female in Sacred Image and Social Reality*. Boston: Beacon Press, 1985.
- Aydın, Mehmet. *Din Fenomeni*. Konya: Din Bilimleri Yayınları, 1993.
- Baron, S. W. *A Social and Religious History of the Jews*. Philadelphia: Jewish Publication Society, 1958.
- Baron, S. W. *The Jewish Community*. Philadelphia: Jewish Publication Society, 1942.
- Basic Jewish Encyclopedia*. Hartford: Hartmore House, 1965.
- Besalel, Yusuf. *Yahudilik Ansiklopedisi*. I-III. İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın, 2001.
- Bettany, G. T. *Encyclopedia of World Religions*. London: Brocken Books, 1980.
- Bolin, Charles (ed.). *Studies in Jewish Bibliography History and Literature*. New York: Ktav Publishing House Inc., 1971.
- Bouquet, A. C. *Comparative Religion*. Baltimore: Penguin Books, 1958.
- Bouquet, A. C. *Sacred Books of the World: A Companion Source Book to Comparative Religion*. London: Penguin Books, 1959.
- Brandon, S. G. F. (ed.). *A Dictionary of Comparative Religion*. New York: Charles Scribner's Sons, 1970.
- Brayer, Menachem M. *The Jewish Woman in Rabbinic Literature: A Psychosocial Perspective*. New Jersey: Ktav Publishing House Inc., 1986.
- Buttrick, George Arthur (ed.). *The Interpreters's Bible*. New York: Abingdon Press, 1939.
- Charlesworth, Max - Robert, Ingpen. *Religious Worlds*. Melbourne: Hill of Content Publishing Company Pty. Ltd., 1985.
- Chigier, M. *Husband and Wife in İsraili Law*. Jerusalem: Harry Fischel Publications, 1985.
- Cohen, Jeremy. *Be Fertile and Increase*. New York: Cornell University Press, 1992.
- Cross, F. L- Livingstone, E. A. (ed.). *The Oxford Dictionary of the Christian Church*. London: Oxford University Press, 1985.
- David, Warner Amram. *The Jewish Law of Divorce in the Bible and Talmud*. New York: Hermon, 1968.
- De Gruchy, John W. – Prozesky, Martin (ed.). *A Southern African Guide to World Religions*. Claremont: David Philip Publishers Ltd, 1991.
- Dictionary of Theology* New York: The Crossroad Publishing Company, 1985.
- Drucker, Malka. *Celebrating Life Jewish Rites of Passage*. New York: Holiday House, 1984.
- Eliade, Mircea (ed). *The Encyclopedia of Religions*, London: Macmillan, 1987
- Epstein, Isidora (ed.). *The Babylonian Talmud*. London: The Soncino Press, 1938.
- Evans, Alan S.- Moynes, Riley E.- Martinello, Larry, *What Man Believes: A Study of the World's Great Faiths*. New York: McGraw-Hill Ryerson Limited, 1973.
- Falk, Ze'ev. *Divorce Action by the Wife in the Middle Ages*. Jerusalem: Hebrew University, 1973.
- Falk, Zew F. *Petition for Divorce by the Woman in Israeli Law*. Jerusalem: Institute for Research in Legislation and Equality of Justice, 1973.

- Feldblum, S. Meyer. *Talmudic Law in Literature*. New York: Yeshiva University, 1969.
- Feldman, David M. *Marital Relations, Birth Control and Abortion in Jewish Law*. New York: New York University Press, 1975.
- Finkelstein, Louis (ed.). *The Jews: Their History, Culture, and Religion*. Philadelphia: 1949.
- Freid, Jacob (ed.). *Jews and Divorce*. New York: Ktav Publishing House, 1968.
- Geffen, M (ed.). *Divorce in Jewish law. Celebration and Renewal: Rites of Passage in Judaism*. Philadelphia: Jewish Publication Society, 1993.
- Gordis, Robert. "Marriage, Birth Control, Divorce". *Jewish Heritage*, Fall 10/42-47. 1967.
- Greenberg, Blu. *On Women and Judaism: A View from Tradition*. Philadelphia: The Jewish Publication Society of America, 1996.
- Greenberg, S. "And He Writes Her a Bill of Divorcement". *Conservative Judaism*. 1970.
- Gündüz, Şinasi. *Din ve İnanç Sözlüğü*. Ankara: Vadi Yayınları, 1998.
- Hert, H (ed.). *On Marriage, Divorce and the Position of Women in Judaism*. London: Oxford University Press, 1951.
- Hertzberg, A. *Judaism*, ed. George Braziller. New York: 1962.
- Hinnells, John R. (ed.). *Dictionary of Religions*. New York: Penquin Books, 1987.
- Israel: The Embattled Land, Jewish and Palestinian Women Talk About Their Lives*. London: Pandora, 1988.
- Jewish Woman in Jewish Law*. New York: Yeshiva University Press, 1978.
- Jonnson, Harry M. *Sociology: A Systematic Introduction*. London: Routledge & Kegan Paul Ltd., 1968.
- Kaplan, Aryeh, *Made in Heaven, A Jewish Wedding Guide*. Jerusalem: Moznaim Publishing Corporation, 1983.
- Kaufmann, Francine - Eisenberg, Josy. "Yahudi Kaynaklarına Göre Yahudilik". çev. Mehmet Aydın. *Din Fenomeni*. 89-129. Konya: Din Bilimleri Yayınları, 1993.
- Kennel, William F., "Eski Musevi Ailesi". çev. Hakkı Şah Yasdıman. İzmir: DEÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi. 9 (1995), 475-501.
- Kitabı Mukaddes*. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, 1988.
- Kreamer, David (ed.). *The Jewish Family*. Oxford: Oxford University Press, 1989.
- Kreamer, David (ed.). *The Jewish Family, Metaphor and Memory*. New York: Oxford University Press, 1989.
- Laffey, Alice L. *An Introduction to the Old Testament*. Philadelphia: Fortress Press, 1988.
- Landman, Isaac (ed.). *The Universal Jewish Encyclopedia*. New York: Universal Jewish Encyclopedia Co. Inc., 1948.
- Lewittes, M. *Principles and Development of Jewish Law*. New York: Bloch Publishing Co., 1987.
- Lewittes, Mendell. *Jewish Marriage: Rabbinic Law, Legend and Custom*. New Jersey: Jason Aronson Inc., 1994.
- Lockyer, Herbert. *The Women of the Bible: The Life and Times of All the Women of the Bible*. Michigan: Zondervan Publishing House, 1970.
- Mandelkern's Concordance*. Jerusalem: Schocken Press, 1952.
- Manor, D. "A Brief History of Levirate Marriage as it Relates to the Bible". *Restoration Quarterly* 27 (1984),129-142.
- Margoliot, M. (ed.). *Encyclopedia of Talmudic Sages*. Tel Aviv: Joshua Chachik Publishing House, 1968.
- Meiselman, Moshe. *Jewish Woman in Jewish Law*. New York: Yeshiva University Press, 1978.
- Midrash Rabbah*. London: Soncino Press, 1939.
- Moses Maimonides. *Guide to the Perplexed*. çev. M. Friedlander. New York: Hebrew Publishing Co.
- Murphy, John. *The Origins and History of Religions*. Manchester University Press, 1949.

- Noss, John, B. *Man's Religious, "Judaism: Encounter with One God in Nature and the Social Process"*. London: The Macmillan Company, 1969.
- Patai, Raphael. *Family, Love and The Bible*. London: Macgibbon & Ree, 1960.
- Plaskov, Judith. *Standing Again at Sinai: Judaism a Feminist Perspective*. New York: Harpersan Francisco, 1990.
- Rahner, Karl (ed.). *Encyclopedia of Theology*. New York: Crossroad, 1986.
- Riskin, Shlomo. *Women and Jewish Divorce: The Rebellious Wife, the Agunah and the Right of Women to Initiate Divorce in Jewish Law -A Halakhic Solution-*. New York: KTAV Publishing House, 1989.
- Rosenthal, Gilbert S.- Yoseloff, Thomas (ed.). *The Jewish Family in a Changing World*. London: 1971.
- Rosmarin, T. Weiss "There is a Panacea For the Agunah". *The Jewish Week*, May 20, 1983.
- Routtenberg, Lilly S. – Seldin, Rut R. *The Jewish Wedding Book: A Practical Guide to the Traditions and Social Customs of the Jewish Wedding*. New York: Schocken Books, 1967.
- Sa'd'üd-Dîn, Leylâ Hasan. *Edyânü'n-Mukârene*. Ürdün: Dâru'l-Fikr, 1985.
- Schlesinger, Benjamin (ed.). *The Jewish Family: A Survey and Annotatated Bibliography*. Toronto: Universite of Toronto Press, 1970.
- Schneid, Hayyim(ed.). *Family*. Jerusalem: Keter Books, 1973.
- Schwartz, Leo W. (ed.). *Great Ages and Ideas of the Jewish People*. New York: Modern Library, 1956.
- Sigal, Phillip. "The Rabbis and Divorce", *The Jewish Spectator*. 19-22, October 1961.
- Talmud Bavli*. Vilna: Romm Family Publications, 1908.
- Talmud Yerushalmi*. New York: Bamberg Venice edition, Ma'aseh Roke'ah Publishers.
- Ta-Shema, Yisrael, *Minhag*. Jerusalem: Magnes Press, 1992.
- The Bible: The Torah*. Philadelphia: Jewish Publication Society, 1962.
- The Jerusalem Talmud: A Translation and Commentary*. Hendrickson Publishers, 2008.
- The Jewish Encyclopedia*. New York: Funk and Wagnalls Co., 1951.
- The Mishnah*. Giriş ve Kısa Açıklama Notlarıyla İbrance'den İngilizce'ye çev. Herbert Danby. London: Oxford University Press, 1972.
- The New Combined Bible Dictionary & Concordance*. London: Marshall-Pickering, 1990.
- The New English Bible: With the Apocrypha*. Cambridge: Cambridge University Press, 1970.
- The Zohar*. London: Soncino Press, 1978.
- Tolan, Barlas. *Toplum Bilimlerine Giriş: Sosyoloji ve Sosyal Psikoloji*. Ankara: Savaş Yayınları, 1983.
- Turan, Süleyman. "Eşcinsellik ve Yahudilik". *Sınırlarda Dolaşmak: Dinlerin Eşcinselliğe Bakışı*. ed. Süleyman Turan. 95-133. İstanbul: Okur Akademi, 2020.
- Turner, Edith - Frese, Pamela R. (ed.). *The Encyclopedia of Religion*. New York: Macmillan Publishing House, 1987.
- Vâfi, Ali Abdu'l-Vâhid. *el-Yahûdiyye ve'l-Yahûd Bahsün fî Diyâneti'l-Yahûdi ve Târîhihim ve Nizâmihimi'l-İçtimâi ve'l-Iktisâdi*. Kahire: Nehdâtu Mısır.
- Wegner, J. R. "The Status of Women in Jewish and Islamic Marriage and Divorce Law". *Harvard Women's Law Journal*, 5, 1982.
- Yasdıman, Hakkı Şah. *Yahudi Kutsal Metinleri Işığında Kadının Evlilikteki Yeri*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2000.

uygulanan fiili beraberlikler konusu 1999-2000 yıllarında Vatikan bünyesinde bir dizi toplantıda tartışılmış ve 26 Temmuz 2006'da Cardinal Alfonso López Trujillo başkanlığında yayınlanan dökümanlarla evliliğin toplumun temeli olduğu ve korunması gerektiği, fiili beraberliğin evliliğin yerini alamayacağı deklare edilmiştir.¹⁵⁶

Diğer Hıristiyan kiliselerde de benzer çabalar görülmektedir. Örneğin Amerika Ortodoks Kiliseleri ortak bir bildiri yayınlamış; giderek daha sekülerleşen dünyada evlilik ve aileye ilişkin geleneksel İncil anlayışının daha fazla ihmal edilme eğiliminin olduğunu, insan özgürlüğünün yanlış anlaşıldığını, sonuçta herkesin görebileceği biçimde ailenin dağıldığını, yasallaştırılmış kürtaj ile milyonlarca doğmamış çocuğun öldürüldüğünü, yozlaşmış cinsel davranışların yaygınlaştığını ve toplumun ahlaki temellerinin çöküyor olduğunu vurgulayarak mensuplarını yeniden evlilik ve aile sevgisini yaşamaya çağırmıştır.¹⁵⁷

Kaynakça

- Aydın, Fuat. *Pavlus Hıristiyanlığına Giriş*. Ankara: Eskiyeeni Yayınları, 2011.
- Batuk, Cengiz (ed.). *Pavlus 'u Düşünmek*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2006.
- Browne, Wm. Hardcastle. "The Law of Marriage and Divorce". *The Yale Law Journal* 11/7 (Mayıs 1902), 340-353.
- Catechism of the Catholic Church (CCC)*. Erişim 4 Mayıs 2021. http://www.vatican.va/archive/ccc_css/archive/catechism/p2s2c3a7.htm
- Cayre, Fulbert. *Kilise Babaları'nın Tarihi ve Doktrinleri*. çev. Mehmet Aydın. Konya: Literatürk Akademia, 2021.
- Code of Canon Law (CIC)*. Erişim 4 Mayıs 2021. https://www.vatican.va/archive/cod-iuris-canonici/eng/documents/cic_lib4-cann998-1165_en.html#TITLE_VII.
- Code of Canons of Eastern Churches (CCEO)*. Erişim 5 Mayıs 2021. <http://www.jgray.org/codes/cceo90eng.html>
- Çoban, Bekir Zakir. "Eşcinsellik ve Hıristiyanlık". *Sınırlarda Dolaşmak: Dinlerin Eşcinselliğe Bakışı*. ed. Süleyman Turan. 115-143. İstanbul: Okur Akademi, 2018.
- Deming, Will. *Paul on Marriage and Celibacy: The Hellenistic Background of 1 Corinthians*. Grands Rapids / Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 2. Baskı. 2004.
- Descuffi, Giuseppe. *Hıristiyan Dini*. İzmir 1963.
- Descuffi, Joseph. *Dini Ayin Kitabı*. İzmir 1961.
- "Early Church Fathers". Erişim 10 Mayıs 2021. <https://www.ccel.org/fathers.html>
- "Familiaris Consortio". Erişim 12 Mayıs 2021. https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/apost_exhortations/documents/hf_jp-ii_exh_19811122_familiaris-consortio.html
- "Family, Marriage and De Facto Unions", *Pontifical Council for the Family*. Erişim 12 Mayıs 2021. https://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/family/documents/rc_pc_family_doc_20001109_de-facto-unions_en.html.
- Foley, W.M. "Marriage (Christian)". *Encyclopedia of Religion and Ethics*. ed. James Hasting. 12 Cilt. Edinburg: T&T Clark, 1915.
- Gage, Matilda Joslyn. *Women Church and State*. Chicago: Charles H Kerr- Company, 1893.
- "Gaudium et Spes" (GS). Erişim 4 Mayıs 2021. https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651207_gaudium-et-spes_en.html

156 "Family, Marriage and De Facto Unions", *Pontifical Council for the Family* (Erişim 12 Mayıs 2021).

157 "On Marriage" (Erişim 10 Mayıs 2021).

- Grelot, Pierre. *Man and Wife in Scripture*. London 1964.
- Gündüz, Şinasi. *Pavlus Hıristiyanlığın Mimarı*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 3. Baskı, 2011.
- Hıristiyan İnancı: Kutsal Kitaplara, Kilise Babaları ve Belgelerine Göre Açıklanan Hıristiyan Gerçekleri*. çev. Leyla Albeti. der. P. Xavier Jacop - P. Luigi Iannitto - Nilay Hıdıroğlu. İstanbul 1994.
- Hunter, David G. *Marriage, Celibacy and Heresy in Ancient Christianity*. New York: Oxford University Press, 2007.
- Iannitto, Luigi. *Hıristiyan Dininin Esasları*. İstanbul 1982.
- Iannitto, Luigi. *Hıristiyan Gençlerin El Kitabı*. İstanbul 1989.
- “Istruzione sullo scioglimento del matrimonio in favore della fede”. Erişim 12 Mayıs 2021. http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19731206_solutione-matrimonii_it.html
- Katar, Mehmet. *Mesih İsa'nın Son Gün Azizleri Mormonlar*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2017.
- Kilise Tarihi. Erişim 7 Mayıs 2021. <http://www.meryemana.net/book/index.php?td=16&book=33&site=2340>
- Kutsal Kitap: Tevrat, Zebur, İncil*. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi- Yeni Yaşam Yayınları, 2009.
- Küng, Hans. *Women in Christianity*. İng. çev. John Bowden. Norfolk: Continuum, 2005.
- “Lettera riguardante l'indissolubilità del matrimonio”. Erişim 13 Mayıs 2021. http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19730411_indissolubilitate-matrimonii_it.html
- “Lumen Gentium”. Erişim 8 Mayıs 2021. https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19641121_lumen-gentium_en.html
- Luther, Martin. “The Estate of Marriage”. Erişim 10 Mayıs 2021. <https://pages.uoregon.edu/dluebke/Reformations441/LutherMarriage.htm>
- “Marriageable Age”. Erişim 8 Mayıs 2021. https://en.wikipedia.org/wiki/Marriageable_age#Catholicism
- Melanchthon, Philipp. *The Apology of the Augsburg Confession: Article XXIII. Of the Marriage of Priests*. Erişim 7 Mayıs 2021. <https://bookofconcord.org/apology-of-the-augsburg-confession/article-xxiii/>
- Melanchthon, Philipp. *The Augsburg Confession: Article XXIII. Of the Marriage of Priests*. Erişim 7 Mayıs 2021. <https://bookofconcord.org/augsburg-confession/article-xxiii/>
- “Norme di procedura per lo scioglimento del matrimonio in favore della fede”. Erişim 12 Mayıs 2021. http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19731206_dissolutionis-vinculi_it.html
- “Norme per istituire il processo per lo scioglimento del vincolo matrimoniale in favore della fede”. Erişim 12 Mayıs 2021. http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20010430_favor-fidei_it.html
- Nuss, X. A. A. *Dua Kitabı*, Ankara 1975.
- “On Marriage”. Erişim 12 Mayıs 2021. <https://www.oca.org/holy-synod/encyclicals/on-marriage>
- “Orthodox Christian Holy Matrimony or Crowning” Erişim 16 Mayıs 2021. <http://orthodox.net/articles/matrimony.html>
- “Orthodox Faith”. Erişim 5 Mayıs 2021. <https://www.oca.org/orthodoxy/the-orthodox-faith/worship/the-sacraments/marriage>
- “Persona Humana”. Erişim 12 Mayıs 2021. https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19751229_persona-humana_en.html
- “Preparation for the Sacrament of Marriage”, *Pontifical Council for the Family*. Erişim 12 Mayıs 2021. https://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/family/documents/rc_pc_family_doc_13051996_preparation-for-marriage_en.html

- Schaff, Philip (ed.). *Ante-Nicene Fathers II*. Grand Rapids: Christian Classics Ethereal Library, 1885.
- Schaff, Philip. *The Creeds of Christendom: History of the Creeds*. New York: 2007.
- Schwarz, Andreas B. *Aile Hukuku*, çev. Bülent Davran. İstanbul 1946.
- St. Augustine: Anti-Pelagian Writings, “On Marriage and Concupiscence” Book I-II, *Nicene and Post Nicene Father, I/IV*, ed. Philip Schaff, New York: Christian Classics Ethereal Library, 1887.
- “The Father of the Church”. Erişim 10 Mayıs 2021. <https://www.newadvent.org/fathers/>
- The Priest's Prayer Book*. Los Angeles-California: Holy Trinity Romanian Orthodox Church, 2003. Erişim 14 Mayıs 2021. <http://biserica.org/Publicatii/ServiceBook/Enter/index.html>
- Thurian, Max. *Marriage and Celibacy*, London: SCM Press 1959.
- Turan, Süleyman, *Misyonerliğin Kurucusu Pavlus*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006.
- UN Special Representative of the Secretary-General on Violence Against Children, “Sexual Violence”. Erişim 20 Ağustos 2021. <https://violenceagainstchildren.un.org/content/sexual-violence>
- UNICEF, “Sexual Violence Against Children”. Erişim 21 Ağustos 2021. <https://www.unicef.org/protection/sexual-violence-against-children>
- Ünal, Asife. *Yahudilikte Hıristiyanlıkta ve İslam'da Evlilik*. Ankara: Kültür Bakanlığı, 1998.
- WHO, “Responding to children and adolescents who have been sexually abused”. Erişim 21 Ağustos 2021. <https://www.who.int/reproductivehealth/publications/violence/clinical-response-csa/en/>

yapmaktadır.¹⁵¹ Ancak gelişmeler yapılan çalışmaların, alınan tedbirlerin yeterli olmadığını göstermektedir. Bütün bunlar üzerinde daha kapsamlı ve çok yönlü araştırmalar yapılmalı; ailenin korunmasına yönelik atılacak her adım, başta kadın ve çocuklar olmak üzere bütün aile fertlerinin her anlamda korunmasını, sağlık, huzur ve güvenini öncelemelidir. Bunun yanında her ferdin bireysel mutluluğunu ve kendini gerçekleştirme çabasını ailesinin mutluluğu ile harmanlamaya gayret ederek kendi ailesine sahip çıkmaya çalışması, alınacak tedbirlerin başarı şansını artıracaktır. İnsan hakları konusunda gelinen noktadan hiçbir taviz vermeksizin ailenin huzur ve mutluluk içinde yaşanabilir sıcak yuva özelliğini yeniden kazanması, insanlığın geleceğine de umut olacaktır.

Kaynakça

- Ali, Kecia. *Cinsel Ahlak ve İslam: Kur'an, Hadis ve Hukuk Üzerine Feminist Düşünceler*. çev. Adnan Bülent Baloğlu. İstanbul: İletişim Yayınları, 2015.
- Ansay, Sabri Şakir. *Hukuk Tarihinde İslam Hukuku*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 3. Basım, 1958.
- Ateş, Ali Osman. *Hadis Temelli Kalıp Yargılarda Kadın*. İstanbul: Beyan Yayınları, 2. Baskı, 2006.
- Bilmen, Ömer Nasuhi. *Hukuku İslâmiyye ve Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu*. İstanbul, Tarihsiz.
- Buharî, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail. *Sahihu'l-Buharî*. 8 Cilt. İstanbul 1981.
- Cin, Halil. *İslâm ve Osmanlı Hukukunda Evlenme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1974.
- Dalgın, Nihat. *İslam Hukukuna Göre Müslüman Gayr-ı Müslim Evliliği*. Samsun: Etüt Yayınları, 2005.
- Dârimî, Ebu Muhammed Abdullah et-Temimi. *Sünen-i Darimî*. 2 Cilt. Darül-lhyai's-Sünnetü'n-Nebeviyye, Tarihsiz.
- Ebû Dâvûd Süleyman İbn'l Es'eb. *Sünen-i Ebû Dâvûd*. 4 Cilt. Mısır 1950.
- Elmalılı, M. Hamdi Yazır. *Hak Dini Kur'an Dili*. 9 Cilt. İstanbul: Şura-Çelik Yayınları, 1993.
- Fazlur Rahman, *İslâm*. çev. Mehmet Dağ-Mehmet Aydın. Ankara: Selçuk Yayınları, 2. Basım, 1992.
- Hamidullah, Muhammed. *İslâmiyet ve Hıristiyanlık*. çev. İhsan Süreyya Sırma. İstanbul 1984.
- İbn Mace el-Kazvinî, Ebu Abdullah Muhammed b. Yezid. *Sünen*. 2 Cilt. Daru İhyai'l-Kütübü'l-Arabiyye, 1952.
- İbnü'l Cevzî, Ebu'l Ferec. *Ahkâmu'n-Nisa*. Kahire 1984.
- Jaeschke, Gotthard. "Türk Hukukunda Evlenme Akdinin Şekli". *Aile Yazıları-IV*. 20-23. Ankara: TC. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1991.
- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı 2021-2025*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021.
- Köse, Saffet. "İslam Hukukunda Velayet". *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 2 (2003), 101-116.
- Köse, Saffet. "Toplumsal Meşruiyet Açısından Nikahta Aleniyet ve Türkiye'de İmam Nikahı Uygulaması". *Dinlerde Nikah*. 471-501. İstanbul: İslami İlimler Araştırma Vakfı, 2012.
- Kramer, Stephanie "Polygamy is Rare Around the World and Mostly Confined to a Few Regions" Erişim 30 Mayıs 2021. <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2020/12/07/polygamy-is-rare-around-the-world-and-mostly-confined-to-a-few-regions/>

151 Bu konularda yapılan çalışmalara ilgili kurumların web sayfalarından ulaşmak mümkündür. Örnek olarak Türkiye'nin bu konularla ilgili bağlı bulunduğu sözleşmeler ve diğer mevzuat için bkz. <https://www.aile.gov.tr/ksgm/mevzuat/>
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nun aile konulu çalışmalarından bazıları için bkz. <https://www.aile.gov.tr/yayinlar/raporlar/aile-ve-toplum/>
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planları ve İzleme Raporları için bkz. <https://www.aile.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/izleme-ve-degerlendirme-raporlari/>
Diyaret İşleri Başkanlığı'nın bu konulara ilişkin çalışmaları için bkz. <https://din Hizmetleri.diyaret.gov.tr/sayfa/380>

- Mevsilî el-Hanefî, Abdullah b. Mahmud b. Mevdud. *el-İhtiyar li Ta'lili'l- Muhtar*. İstanbul: Pamuk Yayınları, 1989.
- Münavî, Muhammedü'l-Med'u bi-Abdirrauf. *Feyzul-Kadir: Şerhi Camiu's-Sagir*. Mısır 1938.
- Müslim, Ebu'l Hüseyin b.Haccac el-Kuşeyrî. *Sahihu Müslim bi Şerhi'n-Nevevî*. 18 Cilt. Beyrut 1929.
- Nesâî, Ebu Abdurrahman Ahmet. *Sünen-i Nesâî*. 8 Cilt. Mısır, Tarihsiz.
- Okumuş, Namık Kemal. “Eşcinsellik ve İslam”. *Sınırlarda Dolaşmak: Dinlerin Eşcinselliğe Bakışı*. ed. Süleyman Turan. 145-184. İstanbul: Okur Akademi, 2018.
- Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnâmesi*. haz. Orhan Çeker. Konya: Mehir Vakfı Yayınları, 3. Basım, 2016.
- Özsoy, Ömer. “Çağdaş Kur'an(lar) Üretimi Üzerine–Karı Dövme Olgusu Bağlamında Nisa 34 Örneği”. *İslâmiyât* 5/1 (2002), 111-124.
- Öztürk, Mustafa. *Cahiliyeden İslamiyet'e Kadın*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 3. Baskı, 2005.
- Sarmış, İbrahim. *Rivayet Kültürü ve Olumsuz Kadın Algısı*. İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2. Basım, 2011.
- Şelebi, Ahmet, *Mukarenetü'l Edyan el-İslam*. Kahire 1989.
- TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu. *Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Rapor*. Ankara: TBMM, 2010.
- Tebrizi, Veliyüddin Muhammed b. Abdillâh el-Hatip. *Mişkatü'l-Mesabih*. Peterburg 1899.
- Telkenaroğlu, M. Rahmi. “Ensest ve İslam Hukukundaki İzdüşümü”. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 31 (2011), 115-144.
- Tirmizî, Ebu İsa Muhammed b. İsa b. Sevre. *Camiu's-Sahih (Sünen-i Tirmizî)*. 5 Cilt. Beyrut 1958.
- Tiryakioğlu, Bilgin. *Milletlerarası Özel Hukukta Çocuklara İlişkin Kurallar*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1991.
- Tiryakioğlu, Bilgin. *Çocukların Korunmasına İlişkin Milletlerarası Sözleşmeler ve Türk Hukuku*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1991.
- Tucker, Judith E. *İslam Hukukunda Kadın, Aile ve Toplumsal Cinsiyet*. çev. Zeynep Esra Koca. İstanbul: Açılım Kitap, 2015.
- Tuksal, Hidayet Şefkatli. *Kadın Karşıtı Söylemin İslam Geleneğindeki İzdüşümleri*. Ankara: Kitabiyât, 2. Baskı, 2001.
- Türkiye'de Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evlilikler- 1993-2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları Veri Analizi*. haz. A. Banu Ergöçmen vd. Ankara: Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), 2020.
- Türkiye 2008 Nüfus ve Sağlık Araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2009.
- Türkiye 2013 Nüfus ve Sağlık Araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014.
- Türkiye 2013 Nüfus ve Sağlık Araştırması İleri Analiz Çalışması*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015.
- Türkiye 2018 Nüfus ve Sağlık Araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2019.
- Türkiye 2018 Nüfus ve Sağlık Araştırması İleri Analiz Çalışması: Türkiye'de ve Suriyeli Sığınmacılarda Anne Çocuk Sağlığı Hizmetlerinin Kullanımı ve Riskli Gebelikler*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2021.
- Ünal, Asife. “Kadına Yönelik Şiddetin Dini Temeli Üzerine Bir Analiz”. *Din ve Şiddet: Tarihi, Dini, Siyasi, Kültürel, Sosyo-Psikolojik Boyutlarıyla*, ed. Faruk Sancar. 325-344. Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, 2016.
- Ünal, Asife. *Yahudilikte, Hıristiyanlıkta ve İslâm'da Evlilik*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1998.
- Wedud-Muhsin, Amine. *Kur'an ve Kadın*. çev. Nazife Şişman. İstanbul: İz Yayıncılık, 3. Baskı, 2005.

Kaynakça

- Âferin, Mihribân. *Yezîšn*. Tahran: Neşr-i Fraveher, 1393.
- Âyînnâme-i Ahvâl-i Şâhsiye-i Zertoştîyân-ı İran (İranlı Zerdüştilerin Kişisel Durumlarıyla İlgili Yönetmelik). Tahran: İntişârât-ı Fraveher, 2007.
- Axelrod, Paul. "Cultural and Historical Factors in the Population Decline of the Parsis of India". *Population Studies* 44/3 (1990), 401-419. <https://www.jstor.org/stable/2174460>
- Boyce, Mary. "Diyanet-i Zertoştî". çev. Vehmen Feridun. *Diyanet-i Zertoştî der Dûrân-ı Mutehhir*. Tahran: Neşr-i Sâlis, 2007.
- Cihânyan, Erdeşîr. *Heft Nuştâr*. Yezd: Mâhnam-ı Hûgt, 1982.
- Erdeşîr, Âzergüşasp. *Merasim-i Mezhebi ü Âdab-ı Zertoştîyân*. Tahran: Sazmân-ı İntişârât-ı Fraveher, 1994.
- Hamidullah, Muhammed. *İslâm Peygamberi*. çev. Salih Tuğ. 2 Cilt. İstanbul: İrfan Yayınları, 1995.
- Hîrbud, Şehriyâr. *Peyvend-i Mihriğân*. Tahran: İntişârât-ı Baki-yi Elitr, Tarihsiz.
- Hurşîdyan, Erdeşîr. *Cihanbîni-yi Eşû Zertoşt*. Tahran: İntişârât-ı Fraveher, 2008.
- *Dehiş-i Ferhengî yâ Lork-ı Mînuyi*. Tahran: Neşr-i Fraveher, 2014.
- *Pâsoh bî Porseşhâ-yî Din-i Zertoştîyân*. Tahran: İntişârât-ı Fraveher, 2008.
- *Zibaşînâsi-yi Reng der Âyînhâ-yî İran-ı Bastân*. Tahran: Şirket-i Çâp-ı Hevâcî, 2015.
- Kaderdân, Mihrdâd. *Costarî der Âyîn-i Zertoşt*. Şiraz: İntişârât-ı Rahşîd, I., 2007.
- Kâtrak, Hîrbed Cemşîd Kâvus. *Zenâşuyî der İran-ı Bastân*. çev. Rustem Şehzâdî. Tahran: İntişârât-ı Encümen-i Zertoştîyân-Tahran, 1963.
- Menücehrpûr, Menücehr. *Bidânim ü Serbilind Başîm*. Tahran: İntişârât-ı Fraveher, 4. Basım, 2011.
- Nîknâm, Kurûş. *Âyîn-i İhtiyâr*. Tahran: İntişârât-ı Tis, 3. Basım, 2009.
- *ez Nûrûz tâ Nûrûz*. Tahran: İntişârât-ı Fraveher, 2013.
- Ramazanhâni, Sîdîkî. *Ferheng-i Zertoştîyân-ı Yezd*. Yezd: Subhân-ı Nur, 2008.
- Rızî, Haşîm. *Rahnumâ-yî Din-i Zertoştî*. Tahran: Sazmân-ı İntişârât-ı Fraveher, 1973.
- Rivetna, Roshan. "The Zarathushti World a 2012 Demographic Picture". New York, 2012.
- Sa'lebî, Ebû İshâk Ahmed b. Muhammed b. İbrâhîm en-Nisâbüri. *el-Keşf ve 'l-beyân 'an tefsîri 'l-Kur'ân*. Saudi Arabistan: Daru'l-Tefsîr, 2015.
- Shroff, Zubin C.- Castro, Marcia C. "The Potential Impact of Inter-marriage on the Population Decline of the Parsis of Mumbai, India". *Scholarly Journals* 25/17 (2011), 545-564. <https://www.proquest.com/docview/913582804/abstract/146E7B037B7E40EDPQ/9?accountid=86207>
- Sular, Mehmet Emin. *Modern İran'da Zerdüştiler*. Ankara: Eskiyeşi, 2019.
- Şehzâdî, Mihrengîz. *Mîz, Hevân, Sofrî*. Tahran: Sazmân-ı Zenân-ı Zertoştî, 2007.
- Şehzâdî, Rustem. "Makam-ı Zen der Avesta". *Zindîgi-yi ü Endîşe-i Zertoşt*. ed. Ali Dehbâşî. Tahran: Neşr-i Şahâb1391, 4. Basım, 2012.
- *Mecmû'a-ı Sohenrânihâ-yî Mōbed-i Mōbedân Rustem Şehzâdî*. thk. Mihrengîz Şehzâd. Tahran: Sazmân-ı Çâp-ı Hevâcî, 2001.
- *Vajenâme-i Pâzend*. Tahran: İntişârât-ı Fraveher, 2007.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî el-Bağdâdî. *Câmi'u'l-beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'ân*. Beyrut: Muessesetu'r-Risale, 2000.
- Ulvi, Hidayetullah. *Zen dr İran-ı Bastân*. Tahran: İntişârât-ı Hîrmend, 1997.
- Vahidî, Hüseyin. *Şîmâht-ı Zertoşt*. Tahran: Neşr-i İlm, 3. Basım, 2012.
- Ahura Matrimonial*. Erişim 03 Nisan 2021. <https://www.facebook.com/hormaz.master>
- Amordadnews*. Erişim 22 Temmuz 2011. <http://www.Amordadnews.com/neveshtehNamyesh.aspx?Nid=4758>,
- Berasad*. Erişim 04 Mayıs 2014. <http://www.berasad.com/fa/content/view/12393/>
- Bombay*. Erişim 05 Nisan 2021. <https://www.irancaonline.org/articles/bombay-persian-communities-of>
- Mehrnews*. Erişim 14 Nisan 2021. <https://www.mehrnews.com/news/>
- Parsi Communities i. early History*. Erişim 04 Nisan 2021. <https://www.irancaonline.org/articles/parsi-communities-i-early-history>
- The Parsi Marriage and Divorce Act, 1936*. Erişim 04 Nisan 2021. https://www.indiacode.nic.in/bitstream/123456789/2476/1/a1936____3.pdf
- Zoroastrians*. Erişim 12 Nisan 2021. <https://zoroastrians.net/2015/10/21/zoroastrian-wedding-customs/>

tamamen terk edecek ve mutlaka sert zemin üzerinde uyuyacaktır. Sürekli ibadet ve taat üzere olması, sürekli oruç tutması, saçlarını her zaman kazıtması, parfüm ve takı kullanmaması ondan beklenen başlıca davranışlardır.

Onların hayatını daha da karartan başka bir inanış ise, onların uğursuz ve lanetli kabul edilmeleridir. Bundan ötürü onların bayramlara ve çocuklarının bile olsa düğünlere iştirak etmeleri yasaktır. Kısacası bu zavallı insanlar, Hint toplumundan çok fazla destek bulamamış; kendi evlerinde yaşamaya devam ettiklerinde köle gibi çalışmaya; ayrı bir mekânda yaşamaya zorlandıklarında ise, çok zor ekonomik ve sosyal şartlarda yaşamaya mahkûm edilmişlerdir. En kötüsü de kayıtsız şartsız teslim oldukları dinin ve kutsal metinlerin bu rezil ve zelil yaşam için delil olarak kullanılmasıdır.

Sonuç

Hindulara göre aile, ilk olarak hem mevcut kozmolojik yapının devamı hem de toplumsal ve bireysel huzurun teminatıdır. Gita'da (I/43-44), ocakların sönmesi ve ailelerin yok olması kıyametin habercisi kabul edilir. Onların yok olmasıyla dinin ve geleneksel değerlerin ortadan kalkacağı ve böylece insanların tarifi imkânsız sonsuz acılar yaşayacaklarından söz edilir.

Aynı şekilde mevcut sistemin devamı açısından büyük önem arz eden kurban törenlerinin icrası da aile ile mümkündür. Çünkü bekâr veya dulların bu törenleri icra yetkisi olmadığı gibi eşlerden sadece birinin olması bile yeterli görülmez. Kurban törenleri ve ilişkili diğer domestik törenlerin bu din içerisindeki önemi göz önüne alındığında, Hindular için aile kurumu yoksa din de yoktur demek mümkündür. Kısacası din ve aile, var oluş ve devamlılıkları için birbirine sıkı sıkıya bağlı sosyal kurumlardır.

Öte yandan Hindu aile kurumu, diğer pek çok kültürde olduğu gibi ataerkil bir yapı arz eder. Dolayısıyla ailede kararların alınması ve uygulanmasından büyük oranda erkekler sorumludur, kadınlar sadece alınan kararları uygularlar. Ayrıca evlilik şartları, eşlerde aranan özellikler, miras ve dulların durumu gibi aile hukukunu ilgilendiren pek çok konunun kast sistemiyle yakından ilişkili olduğu dikkati çeker. Örneğin brahmin kastına mensup erkeklerin dört, kşatriyaların üç, vaisyaların iki kadınla evlenmelerine izin verilirken, sudralar ise sadece bir kadınla evlenebilir (Baudhayana, 1.8.16.1-89). Benzer şekilde farklı kasta mensup kadınlarla evlenmiş bir brahmin ölünce, bu eşlerinden olan oğullarına miras eşit şekilde dağıtılmaz. Brahmin kastına mensup eşinden doğan oğluna mirasın onda dördü (4/10) verilirken, diğerlerine sırasıyla onda üç (3/10), onda iki (2/10) ve onda bir (1/10) hisse verilir. Kızlara ise hangi kasta mensup olursa olsunlar mirastan pay verilmez (Manu, IX/151-152).

Son olarak, yukarıda ifade edildiği gibi, cehalet ve yoksulluğun esiri olmuş Hint toplumunda bu kuralların harfiyen uygulandığını söylemek de mümkün değildir. Unutmayalım ki karnını doyuracak para ve aklını kullanacak bilgidan mahrum

toplulukların bilinçli bir tavır ve davranış sergilemeleri söz konusu değildir. Fakat toplumsal baskılar veya dinî/siyasi liderlerin yönlendirmeleri sonucu da olsa din, onların hayatlarını olumlu veya olumsuz yönde etkilemeyi ve şekillendirmeyi sürdürmektedir. Onun için zikredilen bu hususların tamamen modası geçmiş düşünceler ve uygulamalar olduğu da söylenemez.

Kaynakça

A- Kutsal Metinler

Dharmasutras: The Law Codes of Apastamba, Gautama, Baudhayana, and Vasistha. çev. ve ed. Patrick Olivelle. Motilal Banarsidass Pub., 2000.

Hymns of the Atharva-Veda. çev. Maurice Bloomfield. Oxford: Clarendon Press, 1887, SBE, vol. XLII. *Kamasutra.* çev. ve ed. Wendy Doniger and Sudhir Kakar. Oxford University Press, 2003.

The Hymns of the Rigveda. çev. Ralph T.H. Griffith. Delhi: Motilal Banarsidass Pub, 1973.

The Institutes of Vishnu. çev. Julius Jolly. Oxford: Clarendon Press, 1880, SBE, vol. VII.

The Laws of Manu. çev. G. Bühler. Oxford: Clarendon Press, 1886, SBE, vol. XVV.

The Laws of Manu. çev. Wendy Doniger and Brian K. Smith. Harmondsworth: Penguin Books, 1991.

The Satapatha-Brahmana. çev. Julius Eggeling. (I-V), Oxford: Clarendon Press, 1882-1900, SBE, vol. XII, XXVI, XLI, XLIII, XLIV.

The Thirteen Principal Upanishads. çev. Robert Ernest Hume. London: Oxford University Press, 1921.

B- Diğer Eserler

Altekar, A. S. *The Position of Women in Hindu Civilization.* Delhi: Motilal Banarsidass Pub., 2005.

Arslan, Hammet. "Manu Kanunnamesi'nde Evlilik". *Milel ve Nihal.* 10/1 (2013): 91-129.

Courtright, Paul B. "Hinduism". *Sex, Marriage, and Family in World Religions.* ed. Don S. Browning, M. Christian Gren, John Witte Jr. New York: Columbia University Press, 2006.

Doniger, Wendy. *The Hindus: An Alternative History.* New Delhi: Penguin, 2009.

el-Biruni, Ebu Reyhan. *Alberuni's India (I-II).* ed. Edward Sachou. New Delhi 1964.

Fisher, Mary Pat. *Women in Religion.* London: Pearson Longman, 2007.

Harman, William P. *The Sacred Marriage of a Hindu Goddess.* Delhi: Motilal Banarsidass, 1992.

Hopkins, Thomas J. *The Hindu Religious Tradition.* California: Wadsworth Pub., 1971.

Kane, P. V. *History of Dharmasastra: Ancient and Medieval Religious and Civil Law.* Vol. II, Part I. Bhandarkar Oriental Research Institute, Pune, 1997.

Keith, A. Berriedale. "Marriage (Hindu)". *Encyclopaedia of Religion and Ethics.* ed. James Hastings. vol. VIII. Edinburgh: T. & T. Clark, 1916.

Madan, T. N. "The Householder Tradition in Hindu Society". *The Blackwell Companion to Hinduism.* ed. Gavin Flood. Blackwell Pub., UK, 2003.

Mandelbaum, David G. "The Family in India". *Southwestern Journal of Antropology* Summer, 4/2 (Summer-1948): 123-139.

Olivelle, Patrick. "The Renouncer Tradition". *The Blackwell Companion to Hinduism.* ed. Gavin Flood. 271-286. Blackwell Pub., UK, 2003.

Pandey, Rajbali. *Hindu Samskaras: Socio-Religious Study of the Hindu Sacraments.* Delhi: Motilal Banarsidass, 1976.

Rocher, Ludo. "The Dharmasastras". *The Blackwell Companion to Hinduism.* ed. Gavin Flood. Blackwell Pub., UK, 2003.

Sarma, Bhaiyaram. *The Vivaha: The Hindu Marriage Samskaras.* Tr. R. C. Prasad. New Delhi: Motilal Banarsidass Publ., 1995.

Sharma, Arvind. "Marriage in the Hindu Religious Tradition". *Journal of Ecumenical Studies* 1985, 22 (1).

Sonawat, Reeta. "Understanding Families in India: A Reflection of Societal Changes". *Psicologia: Teoria e Pesquisa* 17/2 (Mai-Ago 2001): 177-186.

Kaynakça

- Arslan, Hammet. *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayatı*. İzmir: Tibyan Yayınları, 2015.
- Bunnag, Jane. *Buddhist Monk, Buddhist Layman: A Study of Urban Monastic Organization in Central Thailand*. Cambridge: Cambridge University Press, 1973.
- Clarke, Shayne. "Family Matters in Indian Monastic Buddhism". *PhD Dissertation*. Los Angeles: The University California, 2006.
- Clarke, Shayne. "Monks Who Have Sex: Parajika Penance in Indian Buddhist Monasticisms". *Journal of Indian Philosophy* 37 (2009), 1-43.
- Cogan, Gina. "Serving the Emperor by Serving the Buddha: Imperial Buddhist Monks and Nuns as Abbots, Abbesses, and Adoptees in Early Modern Japan". *Family in Buddhism*. Ed. Liz Wilson. 21-42. New York: State University of New York Press, 2013.
- Cohen, Richard. "Kinsmen of the Son: Sakyabhikṣus and the Institutionalization of the Bodhisattva Ideal". *History of Religions* 40/ 1 (2000), 1-31.
- Cole, Alan. "Buddhism". *Sex, Marriage, and Family in World Religions*. Ed. by Don S. Browning, M. Christian Green & John Witte Jr. 299-300. New York: Columbia University Press, 2006.
- Cole, Alan, "Homestyle Vinaya and Docile Boys in Medieval China", içinde *Positions: East Asia Cultures Critique*. 27-31. Durham: Duke University Press, 1998.
- Cole, Alan. "The Passion of Mulian's Mother: Narrative Blood and Maternal Sacrifices in Chinese Buddhism". *Family in Buddhism*. Ed. Liz Wilson. 119-146. New York: State University of New York Press, 2013.
- Cole, Alan. *Mothers and Sons in Chinese Buddhism*. California: Stanford University Press, 1998.
- Cole, Alan. *Text as Father: Paternal Seductions in Early Mahayana Buddhist Literature*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 2005.
- Digha Nikaya*, T. W. Rhys Davids and J. E. Carpenter (Eds.). 3 vols. London: Pali Text Society, 1889-1910.
- Digha-nikaya: Dialogues of the Buddha*, (I-III), Trans. by, T. W. Rhys Davids and C. A. F. Rhys Davids. Delhi: Motilal Banarsidass, 2007.
- Evers, Hans-Dieter. "Kinship and Property Rights in a Buddhist Monastery in Central Ceylon". *American Anthropologist* 69 (1967), 703-710.
- Evers, Hans-Dieter. "Monastic Landlordism in Ceylon: A Traditional System in a Modern Setting". *Journal of Asian Studies* 28/4 (1969), 685-992.
- Gombrich, Richard. "Temporary Ordination in Sri Lanka", *Journal of the International Association of Buddhist Studies* 7/2 (1984), 41-65.
- Gray, David. "The Tantric Family Romance: Sex and the Construction of Social Identity in Tantric Buddhist Ritual". *Family in Buddhism*. ed. Liz Wilson. 43-66. New York: State University of New York Press, 2013.
- Green, Phillip. "Runaway Brides: Buddhist Women and Tensions Surrounding Marital Expectations in the Avadanasataka". *Family in Buddhism*. Ed. Liz Wilson. 237-252. New York: State University of New York Press, 2013.
- Gross, R. M. "The Householder and the World- Renunciant: Two Modes of Sexual Expression in Buddhism". *Journal of Ecumenical Studies* 22/1 (1985), 81-96.
- Gross, R. M. *Soaring and Settling: Buddhist Perspectives on Contemporary Social and Religious Issues*. New York: Continuum, 1998.
- Holmes-Tagchungdarpa, Amy. "Bone and Heart Sons: Biological and Imagined Kin in the Creation of Family Lineage in Tibetan Buddhism". *Family in Buddhism*. Ed. Liz Wilson. 67-88. New York: State University of New York Press, 2013.
- Horner, I. B. *Women Under Primitive Buddhism*. London: George Routledge and Sons, 1930.

- Johnson, David. "Mulian Rescues His Mother". *Sources of Chinese Tradition: From 1600 Through the Twentieth Century II*. ed Wm. Theodore DeBary. 93-104. New York: Columbia University Press, 2000.
- Meeks, Lori. "The Priesthood as a Family Trade: Reconsidering Monastic Marriage in Premodern Japan". *Family in Buddhism*. Ed. Liz Wilson. 253-276. New York: State University of New York Press, 2013.
- Nishiyama, H. "Marriage and Family Life in Soto Zen Buddhism". *Dialogue and Alliance* 9 (1995), 49-53.
- Obeyesekere, Ranjini. "Yasodhara in the Buddhist Imagination: Three Portraits Spanning the Centuries". *Family in Buddhism*. Ed. Liz Wilson. 189-204. New York: State University of New York Press, 2013.
- Parrinder, Geoffrey. *Dünya Dinlerinde Cinsel Ahlak*. Çev. Niran Elçi. İstanbul: Say Yayınları, 2003.
- Reader, Ian. "Images in Soto Zen: Buddhism as a Religion of the Family in Contemporary Japan". *Scottish Journal of Religious Studies* 10(1989), 5-21.
- Samuels, Jeffrey. "Families Matter: Ambiguous Attitudes toward Child Ordination in Contemporary Sri Lanka". *Family in Buddhism*. Ed. Liz Wilson. 89-116. New York: State University of New York Press, 2013.
- Santideva. *The Bodhicaryavatara*. çev. Kate Crosby -Andrew Skilton. Oxford: Oxford University Press, 1998.
- Schobert, F. Matthew Jr. & Scott W. Taylor. "Buddhism". *International Encyclopedia of Marriage and Family*. Ed. James J. Ponzetti Jr- Thomson-Gale, 1/176-181. New York: Macmillan Library Reference, 1995.
- Schopen, Gregory. "Filial Piety and the Monk in the Practice of Indian Buddhism: A Question of 'Sinicization' Viewed from the Other Side". *Bones, Stones, and Buddhist Monks: Collected Papers on the Archaeology, Epigraphy, and Texts of Monastic Buddhism in India*. 62-65. Honolulu: University of Hawaii Press, 1997.
- Schopen, Gregory. "Monastic Law Meets the Real World: A Monk's Continuing Right to Inherit Family Property in Classical India". *History of Religions* 35 (1995), 101-123.
- Spiro, Melford E. *Buddhism and Society: A Great Tradition and Its Burmese Vicissitudes*. New York: Harper & Row, 1971.
- Strong, John S. "A Family Quest: The Buddha, Yasodhara, and Rahula in the Malasarvastivada Vinaya". *Sacred Biography in the Buddhist Traditions of South and Southeast Asia*. Ed. Juliane Schober. 113-128., Honolulu: University of Hawai'i Press 1997.
- Strong, John S. *The Legend of King Asoka: A Study and Translation of the Asokavadana*. Princeton: Princeton University Press, 1983.
- Sutta Nipata*. Trans. K. R. Norman, *The Group of Discourses (Sutta-nipata)*, Vol. 2: Revised Translation and Introduction and Notes, Oxford: Pali Text Society, 1995.
- Swearer, Donald. *The Buddhist World of Southeast Asia*. Press, Albany: State University of New York, 1995.
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Japon Dinleri". *Dünya Dinleri*. Ed. Şinasi Gündüz. 262-282. İstanbul: Milet-Nihal, 2019.
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Tarihsel Süreç İçerisinde Japon Budizmi: Genel Bir Bakış". *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 1(2016), 42-64.
- Teiser, Stephen. *The Ghost Festival in Medieval China*. Princeton: Princeton University Press, 1988.
- The Jataka or Stories of The Buddha's Former Births*. (I-III). çev. Robert Chalmers, W. H. D. Rouse, H. T. Francis and R. A. Neil. Cambridge: Cambridge University Press, 1895.
- The Jataka*. Çev. R. Chalmers. *The Jataka or Stories of the Buddha's Former Births*, 6 vols., London: Pali Text Society, 1895-1907, (reprinted in 3 vols., 1973).

- The Mahavastu*. çev. J. J. Jones, (3 vols.). *Sacred Books of the Buddhists*. Luzac & Co., London, 1949-1956.
- The Sutta-Nipata: A Collection of Discourses*, Trans. V. Fausböll, SBE, Vol. X, Part II, Ed. F. Max Müller. Oxford: Clarendon Press, 1881.
- Waley, Arthur. "Mu Lien Rescues His Mother from Hell". *Ballads and Stories from Tun-Huang*. Çev. Arthur Waley, Allen and unwin. 216-235. London: Routledge, 1960.
- Walshe, Maurice. *The Long Discourses of the Buddha: A Translation of the Digha Nikaya*. Boston: Wisdom, 1995.
- Wilson, Liz. "Introduction: Family and the Construction of Religious Communities". *Family in Buddhism*. Ed. Liz Wilson. 1-2. New York: State University of New York Press, 2013.
- Wilson, Liz. "Mother as Character Coach: Maternal Agency in the Birth of Sīvali". *Family in Buddhism*. Ed. Liz Wilson. 169-186. New York: State University of New York Press, 2013.
- Yitik, Ali İhsan. *Hint Dinleri*. İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, 2005.

Kaynakça

- Arslan, Hammet. “Eşcinsellik ve Caynizm”. *Sınırlarda Dolaşmak: Dinlerin Eşcinselliğe Bakışı*. ed. Süleyman Turan. 239-252. İstanbul: Okur Akademi, 2018.
- Arslan, Hammet. “Hint Dinlerinde Ahimsa Öğretisi: Hiçbir Canlıyı İncitme!”. *Çevre ve Din Uluslararası Sempozyumu Bildiri Metinleri*. 1/71-84. İstanbul: Yalın Yayıncılık, 2008.
- Arslan, Hammet. *Hint Dinlerinde Bir Arınma ve Aydınlanma Yolu Olarak Yoga*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013.
- Arslan, Hammet. “Manu Kanunnamesi’nde Evlilik”. *Milel ve Nihal: İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi* 10/1 (2013), 91-129.
- Babb, Lawrence A. “The Great Choice: Worldly Values in a Jain Ritual Culture”. *History of Religions* 34/1 (Ağustos 1994), 15-38.
- Banks, Marcus J. “Defining Division: An Historical Overview of Jain Social Organization”. *Modern Asian Studies* 20/3 (1986), 447-460.
- Banks, Marcus. “Caste, Sect And Property: Relations in the Jain Community of Jamnagar, Gujarat”. *The Cambridge Journal of Anthropology* 9/3 (1984), 34-49.
- Basham, A. L. “Jainism”. *The Concise Encyclopedia of Living Faiths*. ed. R. C. Zaehner. London: Hutchinson, 1977.
- Battal, Emine – Turan, Süleyman. “Caynizm’de Hayvanlar”. *Kutsal ve Hayvan*. ed. Süleyman Turan. 385-406. Ankara: Nobel Akademik, 2020.
- Buehler, Johann Georg. *On the Indian Sect of the Jainas*. Montana: Kessinger Publishing, 2010.
- Dabalus, Irene. “Celibacy: Religious”. *Routledge International Encyclopedia of Women: Global Women’s Issues and Knowledge*. ed. Cheris Kramarae - Dale Spender. New York: Routledge, 2000.
- Deo, S. B. *Jaina Monastic Jurisprudence*. Banaras: Jaina Cultural Research Center, 1960.
- Dundas, Paul. “Jainism”. *Encyclopedia of Religion*. ed. Lindsay Jones. 7/ 4764-4772. USA: Thomson Gale, 2005.
- Dundas, Paul. *The Jains*. London – New York: Routledge, 2002.
- Eck, Diana L. “The Religious Gift: Hindu, Buddhist, and Jain Perspectives on Dana”. *Social Research* 80/2 (2013), 359-379.
- Eliade, Mircea. *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi*. çev. Ali Berktay. II. İstanbul: Kabalcı, 2000.
- Flügel, Peter. “A Short History Of Jaina Law”. *International Journal of Jaina Studies* 3/4 (2007), 1-15.
- Folkert, Kendal. *Scripture and Community: Collected Essays on the Jains*. Atlanta: Scholars Press, 1993.
- Glasesnapp, Helmuth von. *Jainism: An Indian Religion of Salvation*. çev. Shridhar B. Shrotri. Delhi: Motilal Banarsidass, 1999.
- Gopalan, S. *Outlines of Jainism*. New Delhi: Wiley Eastern Private Ltd., 1973.
- Granoff, Phyllis. “The Householder as Shaman Jain Biographies of Temple Builders”. *East and West* 42/2-4 (Kasım 1992), 301-317.
- “How to Raise a Jain Child”, Erişim 20 Eylül 2021. https://cdn.ymaws.com/www.jaina.org/resource/resmgr/jwol_how_to_raise_a_jain_chi.pdf
- Humphrey, Caroline - James Laidlaw. *The Archetype Actions of Ritual - A Theory of Ritual Illustrated by the Jain Rite of Worship*. Oxford: Oxford University Press, 1994.
- Jacobi, Herman. “Jainism”. *Encyclopedia of Religion and Ethics*. ed. James Hastings. 7/465-474. New York: Scribner, 1912.
- Jain, Kailash Chand. *Lord Mahavira and His Times*. Delhi: Motilal Banarsidass, 1991.
- Jain, Kamta Prasad. *Lord Mahavira and Some Other Teachers of His Time*. Delhi: Jain Mittra Mandal, 1927.
- Jain, Prakash. *Jains in India and Abroad: A Sociological Introduction*. Delhi: International School for Jain Studies, 2011.

- Jain, Vijay K. *Acharya Amritchandra's Purushartha Siddhyupaya: Realization of the Pure Self, With Hindi and English Translation*. Vikalp Printers, 2012.
- Jaina, K. P. "Marriage in Jaina Literature". *Indian Historical Quarterly* 4, 146-152.
- Jaini, Padmanabh S. "Jina Rsabha as an Avatar of Visnu". *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* 40/2 (1977).
- Jaini, Padmanabh S. *Gender and Salvation: Jaina Debates on the Spiritual Liberation of Women*. California, University of California Press, 1991.
- Jaini, Padmanabh S. *The Jaina Path of Purification*. Delhi: Motilal Banarsidass, 2001.
- Juergensmeyer, Mark. *The Oxford Handbook of Global Religions*. Oxford University Press, 2011.
- Kapadia, K. M. *Marriage and Family in India*. Bombay, 1966.
- Keith, Arthur Berriedale. "Mahavira and the Buddha". *Bulletin of the School of Oriental Studies* 6/4 (1932).
- Kelting, M. Whitney. *Singing to the Jinas: Jain Laywomen, Mandal Singing, and the Negotiations of Jain Devotion*. New York: Oxford University Press, 2001.
- Kelting, M. Whitney. "Good Wives, Family Protectors: Writing Jain Laywomen's Memorials". *Journal of the American Academy of Religion* 71/3 (Eylül 2003), 637-657.
- Kelting, M. Whitney. *Heroic Wives Rituals, Stories and the Virtues of Jain Wifehood*. Oxford University Press, 2009.
- Laslett, Peter. *Household and Family in Past Time*. ed. Peter Laslett - Richard Wall. Cambridge: Cambridge University Press, 1972.
- Latthe, Anna Babaji. *An Introduction to Jainism*. Jain Mittra Mandal, 1964.
- Melton, J. Gordon - Martin Baumann (ed). *Religions of the World: A Comprehensive Encyclopedia of Beliefs and Practices*. ABC-CLIO, 2010.
- Mugambi, J. N. K. *A Comparative Study of Religions*. University of Nairobi Press, 2010.
- Parrinder, Geoffrey. *Dünya Dinlerinde Cinsel Ahlak*. çev. Niran Elçi. İstanbul: Say Yayınları, 2003.
- Rabuzzi, Kathryn Allen. "Family". *Encyclopedia of Religion*. ed. Lindsay Jones. 5/2981-2987. USA: Thomson Gale, 2005.
- Rankin, Aidan. *The Jain Path: Ancient Wisdom for the West*. Winchester: O Books, 2006.
- Sangave, Vilas S. *Jaina Community: A Social Survey*. Bombay: Popular Prakashan, 1980.
- Schubring, Walther. *The Doctrine of the Jainas*. Delhi: Motilal Banarsidass, 1995.
- Sethi, Manisha. "Chastity and desire: representing women in Jainism". *South Asian History and Culture* 1:1 (2009), 42-59.
- Shah, Natubhai. *Jainism: The World of Conquerors*. I. Motilal Banarsidass, 2004.
- Shah, Pravin K. *Five Great Vows (Maha-vratas) of Jainism*. Harvard University Literature Center, 2011.
- Shah, Umakant P. *Jaina-Rupa-Mandala (Jaina Iconography)*. New Delhi: Abhinav Pub., 1987.
- Skoog, Kim. "Jainism". *Encyclopedia of Love in World Religions*. ed. Yudit K. Greenberg. 335-337. California: ABC-CLIO, 2008.
- Stuart, Mari Jyväsjarvi. "Male Guardians of Women's Virtue: A Dharmaśāstric Theme and Its Jain Variations". *Journal of the American Oriental Society*. 133/1 (Ocak-Mart 2013), 35-56.
- Tatia, Nathmal - M. N. Kumar. *Aspects of Jaina Monasticism*. Rajasthan: Jain vishva Bharati, 1981.
- Titze, Kurt. *Jainism: A Pictorial Guide to the Religion of Non-Violence*. Delhi: Motilal Banarsidass, 2001.
- Vallely, Anne. *Guardians of the Transcendent: An Ethnography of a Jain Ascetic Community*. University of Toronto Press, 2003.
- Westermack, E. *Short History of Juman Marriage*. London, 1921.

- Wiley, Kristi. "Ahimsa and Compassion in Jainism". *Studies in Jaina History and Culture: Disputes and Dialogues*. ed. P. Flügel. London: Routledge, 2006.
- Wiley, Kristi. *The A to Z of Jainism*. Scarecrow, 2009.
- Yitik, Ali İhsan. *Hint Dinleri*. İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, 2005.
- Zykov, Anton. "Samañ Śreṇi: Migration, Social Movement and Religious Change". *Orientalia Suecana* 69 (2020), 68–82.

Sonuç

Sihizm, gayri meşru ilişkileri ve aşırılığa kaçan münzevi hayat tarzını reddederek aileyi merkeze alan bir yaşam modeli önerir. Hem sağlıklı bir neslin devamında hem de ahlaklı toplum yapısının inşasında ailenin ve özellikle de kadının üstlendiği role vurgu yapar. Sihizm'e göre aile, kişinin maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayarak huzura erdiği güvenli bir limandır. Kadın ve erkeğin değer bulduğu, zayıf ve güçlü yönlerin farkına varıldığı, dinî ve kültürel kimliğin korunup nakledildiği çok yönlü bir okuldur. Evlilik akdine sadakat göstererek burada zihnen ve ruhen kendini olgunlaştırabilen birey, dinî metinlerde ve guruların söylemlerinde ısrarla vurgulanan kutsal hedefe ulaşma yolunda önemli merteye kat eder. Aşkın Varlık'ı derinden hissederek yaşamın bütün safahatını buna göre tanzim eder. Dolayısıyla aile müessesesi, dünyevi ve uhrevi saadete ulaşma sürecinde bireye önemli kazanımlar sağlar.

Kaynakça

- Ahluwalia, J. S. *The Doctrine and Dynamics of Sikhism*. Patiala: Publication Bureau, 2001.
- Anand Karaj: *The Sikh Marriage*. ed. Inni Kaur. State of the Panth Report 2, 2018.
- Arslan, Hammet. "Eşcinsellik ve Sihizm". *Sınırlarda Dolaşmak: Dinlerin Eşcinselliğe Bakışı*. ed. Süleyman Turan. 251-276. İstanbul: Okur Akademi, 2018.
- el-Bîrûnî, Ebû Reyhân Muhammed b. Ahmed. *Tahkîkumâ lil-Hind min Makûletin Makbûletin fi'l Akl ev Merzûle*. thk. Arif Ahmed Abd'il Meani. Dâru'l-arab, 2015.
- El- Bîrûnî, *Tahkîku mâ li'l-Hind*. çev. K. Burslan. haz. Ali İhsan Yitik. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2015.
- Dilgeer, Harjinder. *Dictionary of Sikh Philosophy*. Waremme: Sikh University Press, 2005.
- Dilgeer, Harjinder. *Sikh kaun hai*. 2007.
- Gandhi, Dharam V. "The Sikh Marriage Bill". 2016.
- Granth Prem Sumarag: Khalsai Civan*. ed. Randhir Singh. Jalandhar: New Book Company, 2000.
- "Laavan (Anand Karaj)", Erişim 22 Nisan 2021. <https://www.searchgurbani.com/baanis/laavan-anand-karaj>
- Joshi, L. M. "Kam". *Concise Encyclopedia of Sikhism*. ed. H. Singh. Patiala, 2013.
- Kameṭi, Prabadhak. *Sikkha Rahita Maryada*. Amritsar, 1950.
- Kapoor, Sukhbir Singh. *Dasam Granth*. New Delhi: Hemkunt Publishers, 2009.
- Khokar, K. S. *Anand Marriage: Development and History*. Global Sikh Studies, 2005.
- Kumar, B. S. "Guru Granth Sahib and the Vedas". *Guru Granth Sahib Among The Scriptures of the World*. ed. D. Singh. Patiala, 2004.
- Kutlutürk, Cemil. *Hint Düşüncesinde İslam Algısı*. İstanbul: Dergah Yayınları, 2019.
- Mansukhani, R. C. *Encyclopaedia of Sikh Religion and Culture*. New Delhi: Vikas Publishing House, 1996.
- Matringe, Denis. "Sin and Expiation in Sikh Texts and Contexts: From the Nanak Panth to the Khalsa". *Sins and Sinners*. ed. P. Granoff-K. Shinohara. 31-56. Leiden: Brill, 2012.
- McLeod, W. H. *Textual Sources for the Study of Sikhism*. University of Chicago Press, 1990.
- McLeod, W. H. *Sikhs of the Khalsa: A History of the Khalsa Rahit*. New Delhi: Oxford University Press, 2003.

- Singh, Arvinder. "Sikhism & The Crisis of Modernity - Extramarital Relationships". *International Journal of Advanced Research*, 3:1 (2015): 987-990.
- Singh, Ganda. "Character of the Sikhs as Seen by Qazi Noor Mohammad". *PP&P*, 15, (1981): 425-427.
- Singh, Gurdeep- Kaur, Arshdeep. "Laavan: Four Stages of Spiritual Sphere (Sikh Marriage Ceremony)", 2016.
- Singh, Jagraj. *A Complete Guide to Sikhism*. Unistar Books, 2009.
- Sing, Sangat. *The Sikhs in History: A Millenium Study with New Afterwords*. New Delhi: Oscar Publications, 2001.
- Singh, Tarlochan. *The Turban and the Sword of the Sikhs*. Gravesend: Sikh Missionary Society, 1977.
- Singh, Teja. *The Sikh Religion: An Outline of its Doctrines*. Amritsar, 1989.
- Talwar, K. S. "The Anand Marriage Act". *The Panjab Past and Present*. ed. Ganda Singh. Patiala, 1968.
- "The Sikh Institutions: Family" Erişim 20 Nisan 2021. <https://www.allaboutsikhs.com/sikh-way-of-life/sikh-institutions/the-sikh-institutions-family/>
- Wani, Aasif Rashid. "Role and Status of Women in Sikh Religion through Sri Guru Nanak Perspectives". *Electronic Research Journal of Literature*, 1 (2019): 13-19.
- Williams, M. Monier. *A Sanskrit-English Dictionary*. Varanasi: Indica Books, 2008.

Kaynakça

- Cho, Haejoang. "Male Dominance and Mother Power: The Two Sides of Confucian Patriarchy in Korea". *Confucianism and the Family*. ed. Walter H. Slote - George A. De Vos. 187-207. Albany: State University of New York Press, 1998.
- Cultural Atlas. "Chinese Culture: Family". Erişim 29.09.2021. <https://culturalatlas.sbs.com.au/chinese-culture/chinese-culture-family>.
- Darsan, Miles Menander. *The Ethics of Confucius*. Erişim 27 Eylül 2021. <https://www.sacred-texts.com/cfu/eoc/eoc09.htm>.
- Ebrey, Patricia. "Confucianism". *Sex, Marriage and Family in World Religions*. ed. Don S. Browning vd. 367-450. New York: Columbia University Press, 2006.
- Jiang, Xinyan. "Confucianism, Women and Social Contexts". *Journal of Chinese Philosophy* 36/2 (2009), 228-242. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6253.2009.01516.x>
- Kuo, Eddie C. "Confucianism and the Chinese Family in Singapore: Continuities and Changes". *Confucianism and the Family*. ed. Walter H. Slote - George A. DeVos. New York: State University of New York Press, 1998.
- Leonard, George J. "Confucius and the Confucian Family System". Erişim 26 Eylül 2021. <http://www.georgeleonard.com/articles/confucius-and-the-confucian-family-system.htm>.
- Lee, Kwang Kyu. "Confucian Tradition in the Contemporary Korean Family". *Confucianism and the Family*. ed. Walter H. Slote - George A. DeVos. New York: State University of New York Press, 1998.
- Özkan, Cuma. "Çin Dinleri". *Dünya Dinleri*. ed. Şinasi Gündüz. 234-259. İstanbul: Milet Nihal Yayınları, 2019.
- Parrinder, Geoffrey. *Sexual Morality in the World's Religions*. Oxford: Oneworld Publications, 2003.
- Slote, Walter H. "Psychocultural Dynamics within the Confucian Family". *Confucianism and the Family*. ed. Walter H. Slote -George A. De Vos. 37-52. Albany: State University of New York Press, 1998.
- Stefon, Matt. "Junzi". Erişim 15 Eylül 2021. <https://www.britannica.com/topic/junzi>.
- Tu, Wei-Ming. "Probing the "Three Bonds" and "Five Relationships" in Confucian Humanism". *Confucianism and the Family*, ed. Walter H. Slote - George A. De Vos. 121-136. Albany: State University of New York Press, 1998.
- Turan, Süleyman - Battal, Emine. *Dünya Dinlerinde Kutsal Metinler*. Ankara: STS Yayınları, 2. Baskı, 2018.
- Ünal, Asife. *Kutsal Metinlerine Göre Çin Dinlerinde Kadın*. Ankara: Gece Kitaplığı, 2017.
- Wee, Cecilia. "Hsun Tzu on Family and Familial Relations". *Asian Philosophy* 17/2 (2007), 127-139. <https://doi.org/10.1080/09552360701444995>.
- Yang, Sungeun - Rosenblatt, Paul C. "Confucian Family Values and Childless Couples in South Korea". *Journal of Family Issues* 29/5 (Mayıs 2008).
- Yi, Fuxian. "The Rise and Fall of Confucian Family Values". *Institute for Family Studies*. Erişim 29 Eylül 2021. <https://ifstudies.org/blog/the-rise-and-fall-of-confucian-family-values>.
- Zheng, Ruiwen, "The Relationships between Confucian Family Values and Attitudes toward Divorce in Mainland China: An Exploratory Study" (2016). *Dissertations - ALL*. 611. <https://surface.syr.edu/etd/611>.
- Zhu, Rui. "What if the Father Commits a Crime?". *Journal of the History of Ideas* 63/1 (2002), 1- 12. <https://doi.org/10.2307/3654255>.

Kaynakça

- Baldrian-Hussein, Farzeen. "Yin and Yang". *The Encyclopedia of Taoism*. ed. Fabrizio Pregadio. 1164-1166. USA: Routledge, 2008.
- Baxter, William H. "Situating the Language of the Lao-tzu: The Probable Date of the Tao-te-ching". *Lao-tzu and the Tao-te-ching*. ed. Livia Kohn-Michael Lafargue. 231-53. Albany: State University of New York Press, 1998.
- Birrell, Anne M. *Chinese Mythology: An Introduction*. Baltimore: The John Hopkins University Press, 1999.
- Bokenkamp, Stephen R. *Early Daoist Scriptures*. Berkeley: University of California Press, 1997.
- Boltz, Judith M. "Daozang and Subsidiary Compilations". *The Encyclopedia of Taoism*. ed. Fabrizio Pregadio. USA: Routledge, 2008.
- Boltz, Judith M. "Taoism: Taoist Literature". *The Encyclopedia of Religion*. ed. Lindsay Jones. New York and London: Macmillian, 2005.
- Chan, Alan K. L. "The Daodejing and Its Tradition". *Daoism Handbook*. ed. Livia Kohn. 1-29. Leiden: Brill, 2000.
- Chan, Wing-tsit. *The Way of Lao Tzu*. Indianapolis: Bobbs-Merrill, 1963.
- Csikszentmihalyi, Mark. "Han Cosmology and Mantic Practices". *Daoism Handbook*. ed. Livia Kohn. 53-73. Leiden: Brill, 2000.
- Despeux, Catherine. "Women in Daoism". *Daoism Handbook*. ed. Livia Kohn. 384-412. Leiden: Brill, 2000.
- Fidan, Giray. *Zhuangzi Metinleri*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2020.
- Giles, Herbert A. *Chuang Tzu: Taoist Philosopher and Chinese Mystic*. London: George Allen & Unwin, 1889.
- Hartz, Paula R. *World Religions: Daoism*, Third Edition. New York: Chelsea House Publishers, 2009.
- Hendrischke, Barbara. "Early Daoist Movements". *Daoism Handbook*. ed. Livia Kohn. 134-164. Leiden: Brill, 2000.
- Hendrischke, Barbara. *The Scripture on Great Peace: The Taiping jing and the Beginnings of Daoism*. Berkeley: University of California Press, 2006.
- Hendrischke, Barbara-Benjamin Penny. "The 180 Precepts Spoken by Lord Lao: A Translation and Textual Study". *Taoist Resources* 6/2 (1996), 17-29.
- Izutsu, Toshihiko. *Sufism and Taoism: A Comparative Study of Key Philosophical Concepts*. Berkeley: University of California Press, 1983.
- Kobayashi, Masayoshi. "The Celestial Masters Under the Eastern Jin and Liu-Song Dynasties". *Taoist Resources* 3/2 (1992), 17-45.
- Kobayashi, Masayoshi. *Rikuchō Dōkyō shi kenkyū*. Tokyo: Sōbunsha, 1990.
- Kohn, Livia. *Cosmos and Community: The Ethical Dimension of Daoism*. Cambridge: Three Pines Press, 2004.
- Kohn, Livia. *The Taoist Experience: An Anthology*. Albany: State University of New York Press, 1993.
- Legge, James. "The Texts of Taoism". *Sacred Books of the East*. ed. Max Müller. New York: Dover, 1891.
- Mair, Victor. "Zhuangzi and Its Impact". *Daoism Handbook*. ed. Livia Kohn. 30-52. Leiden: Brill, 2000.
- Miller, James. *Daoism: A Beginners Guide*. Oxford: Oneworld Publication, 2008.
- Nickerson, Peter. "The Southern Celestial Masters". *Daoism Handbook*. ed. Livia Kohn. 256-282. Leiden: Brill, 2000.
- Özbek, Sonya. *Tao Te Ching*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2020.
- Penny, Benjamin. "Buddhism and Daoism in The 180 Precepts Spoken by Lord Lao". *Taoist Resources* 6/2 (1996), 1-16.

- Penny, Benjamin. "Jie". *The Encyclopedia of Taoism*. ed. Fabrizio Pregadio. 546-548. USA: Routledge, 2008.
- Pregadio, Fabrizio. "Elixirs and Alchemy". *Daoism Handbook*. ed. Livia Kohn. 165-196. Leiden: Brill, 2000.
- Robinet, Isabelle. "Shangqing - Highest Clarity". *Daoism Handbook*. ed. Livia Kohn. 196-224. Leiden: Brill, 2000.
- Toshiaki, Yamada. "The Lingbao School". *Daoism Handbook*. ed. Livia Kohn. 225-255. Leiden: Brill, 2000.
- Turan, Süleyman & Battal, Emine. *Dünya Dinlerinde Kutsal Metinler*. Ankara: STS Yayınları, 2018.
- Wawrytko, Sandra A. "Eşcinsellik ve Çin - Japon Dinleri". çev. İbrahim Emre Şamlıoğlu. *Sınırlarda Dolaşmak: Dinlerin Eşcinselliğe Bakışı*. ed. Süleyman Turan. İstanbul: Okur Akademi, 2018.
- Wile, Douglas. *Art of Bedchamber: The Chinese Sexology Classics Including Women's Solo Meditation Texts*. Albany: State University of New York Press, 1992.

Türk kültür tarihinde aile düzeninin siyasi hayattaki yansıması ise kendisini “kağan”da gösterir. Türk kağanının Türk milleti üzerindeki hak ve ödevleri bir aile reisinin, aile fertlerine karşı olan hak ve ödevlerinden farklı değildir. Kağan milletini koruyup gözetmek ve beslemekle, halkı da ona karşı itaat etmekle yükümlüdür. Türkler tarihin erken devirlerinde bugünkü modern hukukun kadın ve çocuklara tanıdığı haklara benzeyen haklar tanımıştır. Çağdaşları olan diğer toplumlarda kadın ve çocuklar mal gibi alınıp satılırken özellikle babanın, kadın ve çocuklar üzerinde her türlü tasarrufa sahip olduğu bilinirken yine bu dönemlerde, Türk aile düzeninde her bir üyeye birtakım hak ve mesuliyetler tanınmış olması takdire şayandır.

Kaynakça

- Akmataliyev, Amantur Seydaliyev. *Kırgızdın Köönörböş Döölöttörü*. Bişkek: 2000.
- Aslan, Namık. “Türklerde Aile Anlayışı ve Çocuk”. *Türk Dünyası Araştırmaları*. 121/219, (Mart - Nisan 2019), 457-466.
- Başar, Hayati. *Eski Türklerde Aile*. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- Can, Yücel - Aslan, Funda. “Geçmişten Günümüze Türk Aile Yapısı”. *Sosyal Bilimler Dergisi* 4/11, (Haziran 2017), 87-101.
- Cebeci, Dilaver. *Tanzimat ve Türk Ailesi*. İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları, 2009.
- Çandarlıoğlu, Gülçin. *İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 2003.
- Demirci, Hikmet. “Kazak Ailesinde Kültürel ve Mitolojik Kavramlar: Otağ, Ocak, Şanıraq, Dastarhan”. *Turkish Studies Historical Analysis*. 14/4 (2019), 821-832.
- Dıngıl, Fatma Aysel. *İslam Öncesi Türk Kültüründe Kutsallık İzafe Edilen Maddi Unsurlar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- Diykanbayeva, Mayramgül. *Kırgızlarda Atalar Kültü*. Konya: Kömen Yayınları, 2016.
- Doğan, İsmail. “Türk Aile Yapısının Sosyolojik Temelleri: Kökler ve Modern Zamanlar”. *Altay Toplulukları Aile ve Aile Değerleri*. ed. İlhan Şahin - Fahri Solak - Güljanat K. Ercilasun - M. Bilal Çelik - Aymira Taşbaş - Erhan Taşbaş. İstanbul: 2019.
- Donuk, Abdülkadir. “Eski Türk Aile ve Vasıfları”. *Türk Yurdu* 9/16 (1988).
- Donuk, Abdülkadir. “Çeşitli Topluluklarda ve Eski Türklerde Aile”. *Aile Yazıları I – Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç*. ed. Beylü Dikeçligil-Ahmet Çiğdem. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1990.
- Düzenli, Furkan. *Gelecekteki Türk Ailesindeki Dönüşümün Sosyal Politikaya Etkisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Ekici, Metin - Öger, Âdem. “Türklerde Ocak Kültü ve Bu Kültürün Alevilik İnançına Yansımaları”. *2. Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevilik ve Bektaşilik Bilgi Şöleni Bildiri Kitabı*. ed. Filiz Kılıç-Tuncay Bülbül. Ankara: 2007.
- Erdem, Hüsamettin. “Türk Ahlâkı”. *Türkler*. ed. Hasan Celal Güzel- Kemal Çiçek - Salim Koca. 5/569-582. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2014.
- Ergin, Muharrem *Orhun Abideleri*, 9. Baskı. İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1983.
- Ergin, Muharrem. *Orhun Abideleri*. 47. Baskı. İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 2013.
- Erkul, Ali. “Eski Türklerde Evlenme Gelenekleri”. *Türkler*. ed. Hasan Celal Güzel - Kemal Çiçek - Salim Koca. 3/58-67. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002.
- Erkul, Ali. “Eski Türklerde Aile”. *Türkler*. ed. Hasan Celal Güzel - Kemal Çiçek - Salim Koca. 3/97-107. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002.
- Eroğlu, Ahmet Hikmet. *Türk Halk İnançlarına Giriş*. Ankara: Aziz Andaç Yayınları, 2006.

- Eroz, Mehmet. *Türk Ailesi*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1977.
- Esin, Emel. *İslamiyet'ten Önceki Türk Kültür Tarihi ve İslam'a Giriş. II*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Matbaası, 1978.
- Freyer, Hans. *İçtimai Nazariyeler Tarihi*. çev. Tahir Çağatay. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1968.
- Gökçalp, Ziya. *Türk Ahlakı*. İstanbul: 1992.
- Gökçalp, Ziya. *Türk Medeniyeti Tarihi*. haz. Kazım Yaşar Koprıman- İsmail Aka. İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1976.
- Gökçalp, Ziya. *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Kum Saati Yayınları, 2001.
- Gökçe, Birsın. "Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme". *Aile Yazıları-1*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1991.
- Gökyay, Orhan Şaik. *Dede Korkut Hikayeleri*. İstanbul: Kabcacı Yayınevi, 2006.
- Gömeç, Saadetin. "Türk Ailesine Genel Bir Bakış". *Aile Yazıları-7*. ed. Saim Sakaoğlu - Mehmet Aça - Pervin Ergun. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayınları, 2015.
- Gömeç, Saadetin. *Türk Kültürünün Ana Hatları*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2006.
- Gumilev, Lev Nikolayeviç. *Eski Türkler*. 7. Baskı. İstanbul: Selenge, 2011.
- Güler, Ali. "İlk Yazılı Türkçe Metinlerde Aile ve Unsurları". *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi-1*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1992.
- Günay, Ünver – Güngör, Harun. *Başlangıçtan Günümüze Türklerin Dini Tarihi*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2007.
- Güner, Umut. "Dünden Bugüne Aile". *Diyanet Aylık Dergi* 347 (Kasım 2019).
- Güngör, Harun. "İslam Öncesi Türklerde Din ve İnanışlar". *Anadolu'da Aleviliğin Dünü Bugünü*. ed. Halil İbrahim Bulut. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları, 2010.
- İnan, Abdülkadir. "Türk Düşünlerinde Exogamie İzleri". *Makaleler ve İncelemeler*. 2. Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1987.
- İnan, Abdülkadir. *Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1995.
- İrmiş, Ayşe. "Eski Türklerde Kadın ve Toplumdaki Yeri". *Türk Yurdu* 14/87 (Kasım 1994).
- İsmail, Zeyneş, *Kazak Türkleri*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002.
- Kabaklı Çimen, Latife. *Türk Töresinde Kadın ve Aile*. İstanbul: IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık, 2008.
- Kafesoğlu, İbrahim. *Eski Türk Dini*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1980.
- Kafesoğlu, İbrahim. *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Ötügen Yayınları, 1997.
- Kaplan, Mehmet. *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1985.
- Kaşgarlı Mahmud. *Divanü Lugat-it-Türk*. I-IV. çev. Besim Atalay. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2006.
- Koca, Salim. "Eski Türklerde Sosyal ve Ekonomik Hayat". *Türkler*. ed. Hasan Celal Güzel - Kemal Çiçek - Salim Koca. 3/15-37. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002.
- Küçük, Abdurrahman- Tümer, Günay- Küçük, Mehmet Alpaslan. *Dinler Tarihi*. Ankara: Berikan Yayınları, 2009.
- Mandaloğlu, Mehmet. "İslamiyetten Önce Türklerde Aile Hukuku". *Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 33 (Konya 2013).
- Onay, İbrahim. "Eski Türk Toplumunda Aile Düzeni ve Bunun Dini, Siyasi Hayata Yansımaları". *The Journal of Academic Social Science Studies* 5/6 (2012), 347-357.
- Ögel, Bahaeddin. *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*. 3. Baskı. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 1988.
- Ögel, Bahaeddin. *Türk Mitolojisi (Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar)*. I. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2010.
- Ögel, Bahaeddin, *Türk Kültür Tarihine Giriş*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1988.

- Öğüt Eker, Gülin. “Yazılı Kaynaklarda Türk Ailesi”. *Erdem İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi* 13/37 (2001).
- Önal, Sema. “Altay Türklerinde Ata Kültü, Aile ve Tarih Bilinci”. *Altay Toplulukları Aile ve Aile Değerleri*. ed. İlhan Şahin - Fahri Solak- Güljanat K. Ercilasun - M. Bilal Çelik -Aymira Taşbaş - Erhan Taşbaş. İstanbul: 2019.
- Polat, Kemal. “Geleneksel Türk Dini İnançları”. *Dinler Tarihi I-II*. ed. Mustafa Alıcı - Süleyman Turan. 79-106. İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2018.
- Polat, Kemal. “Kırgız Kültürü ve Dini Hayatında Yer-Su İnancının İzleri”. *Uluslararası Türklük Bilgisi Sempozyumu Bildiriler*: 2/837-848. Erzurum: 2007.
- Polat, Kemal. “Millî Bütünlüğümüzün Kaynakları: Türkistan’dan Anadolu’ya Gelenek ve İnanışlarımız”. *Yeni Türkiye Dergisi* 9/53 (Temmuz-Ağustos 2013), 1056-1068.
- Poroy, Akif. “Türk Ailesi Çözülüyor”. *Türk Yurdu* 96/233 (Ocak 2007).
- Rasonyi, Laszlo. *Tarihte Türklük*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1993.
- Sarı, Çağhan. “İslamiyet Öncesi Türklerde Evlilik Geleneği Hakkında”. Erişim 23 Mayıs 2021 <https://bilimdili.com/arkeotarih/tarih-tarih/islamiyet-onesi-turklerde-evlilik-gelenegi-hakkinda/>
- Sevinç, Nejdet. *Eski Türklerde Kadın ve Aile Hukuku*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 1987.
- Şahin, Haşim. “Ocak”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/ 316-317. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Şentürk, Ünal. “Türk Aile Tarihi”. *Aile Yazıları-7*. ed. Saim Sakaoğlu, Mehmet Aça, Pervin Ergun. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayınları, 2015.
- Tanyu, Hikmet. *Türklerde Taşla İlgili İnançlar*. Ankara: Elips Yayınları, 2007.
- Toros Kurtoğlu, Yasemin. *Eski Orta-Asya Türk Devletleri’nde Aile Hukuku*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Türkdoğan, Orhan. “Türk Ailesinin Genel Yapısı”. *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi-I*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1992.
- Türköne, Mualla. *Eski Türk Toplumunda Cinsiyet Kültürü*. Ankara: Ark Yayınları, 1995.
- Ülken, Hilmi Ziya. *Sosyoloji Sözlüğü*. İstanbul: 1969.
- Velihanov, Çohan. “Tengri (Bog)”. *Sabrane Saçineniy, vı Piyatı Tomah*. I. Alma-Ata: 1984.
- Yaşar Ekici, Fatma. “Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü ve Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi”. *International Journal of Social Science*. 30 (Winter 2014), 209-224.
- Yılmaz, Ayfer. “Türk Kültüründe Kadın”. *Milli Folklor*. 16/61 (2004).
- Yörükân, Yusuf Ziya. *Müslümanlıktan Evvel Türk Dinleri Şamanizm*. Ankara: Yol Yayınları, 2005.

bir çocuk psikiyatristinin, Waco çatışması sırasında Branch Davidian yerleşkesinden çıkarılan çocuklara yönelttiği babalarının kim olduğu şeklindeki soruya öncelikle hareketin lideri David Koresh'in ismini zikrederek cevap vermeye başlamaları da buna işaret etmektedir.⁵⁴ Fakat YDH'lerin çocukların zihninde ortaya çıkan bu kavram kargaşasıyla çok da ilgilendiği söylenemez. Zira söz konusu oluşumlar biyolojik aileler arasındaki bağların güçlendirilmesini değil, grup bütünlüğünün ve bağlılığının tesis edilmesini hedeflemektedir.

Sonuç

Kendilerini alternatif aile birlikleri olarak tanıtan YDH'lerde aile bağları, grup bütünlüğünün önünde tehdit olarak görüldüğü için yok edilmeye çalışılmakta ve bu bağlamda genellikle üyeler aile ve arkadaş çevrelerinden koparılmaktadır. Bu süreçte etkin rol üstelenen liderler kendi otoritelerine meydan okuma ihtimali bulunan bu tür bağların oluşmasını engellemek için büyük bir titizlikle çalışmaktadır. Neticede yaşananların aile yapıları üzerinde ciddi anlamda olumsuz etkiler meydana getirdiği görülmektedir.

YDH'lerin tesis etmiş olduğu bu yeni aile modeli sadece liderlerin otoritesini güçlendirme işlevi görmemekte, aynı zamanda toplum içerisinde taraftar bulmalarını da kolaylaştırmaktadır. Bilindiği üzere modern toplumlarda, bireyselleşmenin yükselişe geçmesi ile birlikte aile yapılanması zayıflama sürecine girmiştir. Ailenin zayıflaması ile ortaya çıkan boşluk, YDH'ler tarafından insanları etkileme noktasında bir fırsata dönüştürülmüştür. Bu doğrultuda aile görünümüne bürünen bu hareketler, ihtiyaç duydukları ailevi ilgi ve sıcaklığı onlara sunmak suretiyle çoğu zaman muhataplarının ilgilerini çekmeyi başarmaktadır. YDH'lerin sunmuş olduğu bu yoğun ilgi doğal olarak bireylere kendilerini özel hissettirmekte ve kişiler bu hissi kaybetmemek uğruna sadık taraftarlar haline gelebilmektedir. Nitekim hem bazı hareketlerin üyeleri üzerinde yapılan alan araştırmaları hem de YDH'lerden kopan eski müritlerin yaptıkları açıklamalar bu noktayı açıkça gözler önüne sermektedir.

Kaynakça

- Albayrak, Kadir. "Rastafarilik". *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*, ed. Süleyman Turan - Emine Battal, 423-427. İstanbul: Okur Akademi Yayınları, 2020.
- Aliyev, Abdulali. "Cao Dai". *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*. ed. Süleyman Turan - Emine Battal. 116-118. İstanbul: Okur Akademi Yayınları, 2020.
- Arslan, Hammet. "Brahma Kumaris". *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*. ed. Süleyman Turan - Emine Battal. 103-105. İstanbul: Okur Akademi Yayınları, 2020.
- Ayella, Marybeth. *Insane therapy: Portrait of a Psychotherapy Cult*. Philadelphia: Temple University Press, 1998.
- Balch, Robert W. "The Love Family: Its Formative Years". *Sects, Cults and Spiritual Communities: A Sociological Analysis*. ed. William W. Zellner - Marc Petrowski. 63-94. London, Westport: Praeger, 1998.
- Battal, Emine. *Kıyametin Gölgesinde: Yeni Dini Hareketler ve Şiddet*. İstanbul: Okur Akademi Yayınları, 2019.
- Bektaş, Rumeysa. "Lev Tahor". *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*. ed. Süleyman Turan - Emine Battal. 318-321. İstanbul: Okur Akademi Yayınları, 2020.
- Bryık, Mustafa. *Küresel Bir Din Projesi Olarak Moonculuk*. İstanbul: Birey Yayıncılık, 2002.
- Chancellor, James. "A Family for the Twenty-first Century". *Controversial New Religions*. ed. James R. Lewis - Jasper A. Petersen. 19-42. New York: Oxford University Press, 2014.

54 Whitsett - Kent, "Cults and Families", 492.

- Chryssides, George D. *Exploring New Religions*. London: Continuum, 2001.
- Chryssides, George D. "Bilimsel Yaratışçılık: Rael Tarikatı Hakkında Bir Araştırma". *Ufo Dinleri*. ed. Christopher Partridge. çev. Güneş Tokcan. 61-78. İstanbul: Harmoni Yayınevi, 2008.
- Eşmeli, İsmet. "Kutsal Kalp Kilisesi". *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*. ed. Süleyman Turan - Emine Battal. 308-310. İstanbul: Okur Akademi Yayınları, 2020.
- "Flirty Fishing". Erişim 20 Mayıs 2021. https://www.xfamily.org/index.php/Flirty_Fishing
- Fondakowski, Leigh. *Stories from Jonestown*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2013.
- Gordon, James S. "A Letter From Poona, November, 1989". *The Rajneesh Papers: Studies in a New Religious Movement*. eds. Susan J. Palmer - Arvind Sharma. 137-154. Delhi: Mutilal Banarsidass Publishers, 1993.
- Güç, Ahmet. *Satanizm*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2002.
- Günay, Nasuh. "Şeytana Tapmada Modern Yol Satanizm". *Araştırmalar: İnsan Bilimleri Araştırmaları Dergisi 2* (1992): 111-128.
- Hoffman, Bill. – Burke, C. *Heaven's Gate: Cult Suicide in San Diego*. New York: Harper Paperbacks, 1997.
- Katar, Mehmet. *Mesih İsa'nın Son Gün Azizleri Mormonlar*. Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2017.
- Marciano, Teresa Donati. "Families and Cults". *Cults and the Family*. eds. Florence Kaslow – Marvin B. Sussman. 101-117. New York: The Haworth Press, 1982.
- Mills, Jeannie. *Six Years With God: Life Inside Rev. Jim Jones's Peoples Temple*. New York: A & W Publishers, 1979.
- Özkan, Ali Rafet. *Kıyamet Tarikatları: Yeni Dini Hareketler*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006.
- Palmer, Susan J. "Rael's Angels: The First Five Years of a Secret Order". *Sexuality and New Religious Movements*. ed. Henrik Bogdan – James R. Lewis. 181-211. New York: Palgrave Macmillian, 2014.
- Pike, Sarah M. *New Age and Neopagan Religions in America*. New York: Columbia University Press, 2004
- Pike, S. M. "Gender in New Religions". *Teaching New Religious Movements*. ed. David G. Bromley. 211-230. Oxford: Oxford University Press, 2007.
- Puttick, Elizabeth. "Sahaja Yoga". *New Religions-A Guide: New Religious Movements, Sects, and Alternative Spiritualities*. ed. Christopher Partridge. 200-201. New York: Oxford University Press, 2004.
- Ramsay, Tamasin. "Brahma Kumaris". Erişim 11 Mayıs 2021. <https://wrlrdrels.org/2020/03/07/brama-kumaris/>
- Robbins, Thomas – Anthony, Dick. "Cults, Culture and Community". *Cults and the Family*. eds. Florence Kaslow – Marvin B. Sussman. 57-79. New York: The Haworth Press, 1982.
- Snow, Robert L. *Deadly Cults: The Crimes of True Believers*. Westport: Praeger, 2003.
- Storr, Anthony. *Öteki Peygamberler*. çev. Aslı Day. İstanbul: Okuyan Us Yayınları, 2001.
- Toptaş, Mahmut. "Johane Masowe'un Apostolik Kilisesi". *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*. ed. Süleyman Turan - Emine Battal. 273-276. İstanbul: Okur Akademi Yayınları, 2020.
- Turan, Süleyman. "Yeni Dini Hareketlerde Kadın". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. 16/1 (2019): 123-145.
- Turan, Süleyman. "Bedenin Din Namına İstismarı: Tanrı'nın (Yaramaz) Çocukları ve "Flörtle Balık Avlama". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. 19/1 (2019): 9-52.
- Turan, Şeyma. "Sevgi Ailesi". *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*. ed. Süleyman Turan - Emine Battal. 473-475. İstanbul: Okur Akademi Yayınları, 2020.
- Uzun, Sema Nur. "Kutsal Musa Dağı Ailesi". *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*. ed. Süleyman Turan - Emine Battal. 314-316. İstanbul: Okur Akademi Yayınları, 2020.
- Van Zandt, D. E. *Living in the Children of God*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1991.
- Voorhees, Amy Black. "Christian Science". *Homosexuality and Religion – An Encyclopedia*. ed. Jeffrey S. Siker. 80-88. London: Greenwood Press, 2007.
- Walliss, John. *Apocalyptic Trajectories: Millenarianism and Violence in Contemporary World*. Oxford: Peter Lang, 2004.
- Wessinger, Catherine. *How the Millennium Comes Violently: From Jonestown to Heaven's Gate*. New York: Seven Bridges Press, 2000, 63.
- Whitsett, Doni - Kent, Stephen A. "Cults and Families". *Families in Society: The Journal of Contemporary Human Services*. 84/4 (2003): 491-502.
- Williams, Miriam. *Kutsal Fahişeler: Tanrı'nın Çocukları Tarikatında Fahişelikle Geçen On Beş Yılım*. İstanbul: Varlık Yayınları, 2004.
- Writer, Staff. "Race and Women in Rastafari". Erişim 12 Mayıs 2021. https://jamaicans.com/race_women/
- Yıldız, Arzu. "Synanon Kilisesi". *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi*. ed. Süleyman Turan - Emine Battal. 506-508. İstanbul: Okur Akademi Yayınları, 2020.

EĞİTİM BİLİMLERİ
ALANINDA ULUSLARARASI
ARAŞTIRMALAR

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Fatma TAŞKIN EKİCİ
Doç. Dr Feryal BEYKAL ORHUN

EĞİTİM BİLİMLERİ ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR

Editörler: Doç. Dr. Fatma Taşkın Ekici, Doç. Dr. Feryal Berkal Orhun

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayinevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayinevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-37-8

1. Baskı, Ocak 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

EĞİTİM BİLİMLERİ ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR

Editörler: Doç. Dr. Fatma Taşkın Ekici, Doç. Dr. Feryal Berkal Orhun

283 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-37-8

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayinevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/meکانik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayinevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok.
No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

Değerlendirme Aşaması: Öğrenciler güneş sistemi hologramlarını hazırladıktan sonra hologram videolarını ve araştırma sonuçlarını diğer gruplarla paylaşmalıdırlar. Bu sayede tüm gruplar birbirlerinin hologramlarını inceleyebilmektedirler. Hologramlarını hazırlayan grupların tasarımları “Hologram Değerlendirme Rubriği” (Şekil 6) gibi araçlar aracılığıyla değerlendirilmelidir.

Hologram Piramidinin Hazırlanması
<ul style="list-style-type: none">
• Tamamen doğru (10 puan)
• Kısmen doğru (5 puan)
• Hazırlanmamış (0 puan)
• Eğer piramit hazırlanmamışsa rubriğin diğer aşamaları puanlanmamalıdır.
Hologramın Hazırlanması
<ul style="list-style-type: none">
• Power Point'te siyah arka plan (5 puan)
• Görsellerin yerleştirilmesi (5 puan)
• Video formatında kayıt (5 puan)
Holografik Görüntü
<ul style="list-style-type: none">
• Holografik görüntünün oluşması (10 puan)
• Holografik görüntünün oluşmaması (0 puan)

Şekil 6. Hologram değerlendirme rubriği

Kaynakça

- Beers, S. Z. (t.y.). 21st Century Skills: Preparing Students For Their Future. https://cosee.umaine.edu/files/coseeos/21st_century_skills.pdf (09.01.2021).
- Bybee, R. W. (2013). *The case for STEM education: Challenges and opportunities*. Arlington, Virginia: NSTA Press.
- Eguchi, A. & Uribe, L. (2017, March). Robotics to promote STEM learning: Educational robotics unit for 4th grade science. In *2017 IEEE Integrated STEM Education Conference (ISEC)* (pp. 186-194). IEEE.
- Ergün, M. (2015). *Eğitim felsefesi* (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Dugger, W. E. (2010, Aralık). *Evolution of STEM in the United States*. 6th Biennial International Conference on Technology Education Research'da sunulmuş bildiri, Avusturalya.
- Günüç, S. (2017). *Eğitimde teknoloji entegrasyonunun kuramsal temelleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Honey, M., Pearson, G. & Schweingruber, H. (Eds.) (2014). *STEM integration in K-12 education: Status, prospects, and an agenda for research*. Washington, D.C.:The National Academies Press.
- ISTE (2015). 8 classroom uses for holographic technology. <https://www.iste.org/explore/ISTE-blog/8-classroom-uses-for-holographic-technology> (22/01/2021).
- Keefe, D. F., & Laidlaw, D. H. (2013, July). Virtual reality data visualization for team-based STEAM education: Tools, methods, and lessons learned. In *International Conference on Virtual, Augmented and Mixed Reality* (pp. 179-187). Springer, Berlin, Heidelberg.
- Mataric, M. J., Koenig, N. P. & Feil-Seifer, D. (2007, March). Materials for Enabling Hands-On Robotics and STEM Education. In *AAAI spring symposium: Semantic scientific knowledge integration* (pp. 99-102).
- MEB (2016). STEM Eğitimi Raporu. Ankara. http://yegitek.meb.gov.tr/stem_egitimi_raporu.pdf (09.01.2021).
- MEB (2018a). Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı. Ankara.
- MEB (2018b). Matematik Dersi Öğretim Programı. Ankara.
- MEB (2018c). Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Öğretim Programı. Ankara.
- MEB (2018d). Teknoloji ve Tasarım Dersi Öğretim Programı. Ankara.
- P21 (2016). Framework for 21st century learning. http://www.p21.org/storage/documents/docs/P21_framework_0816.pdf (17/06/2017).
- Pehlivan, K. & Uluyol, Ç. (2019). STEM ve eğitimde uygulama örneklerinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23(3).
- Roslan, R. K., & Ahmad, A. (2017). 3D Spatial Visualisation Skills Training Application for School Students Using Hologram Pyramid. *JOIV: International Journal on Informatics Visualization*, 1(4), 170-174.
- Stergiopoulou, M., Karatrantou, A. & Panagiotakopoulos, C. (2016, November). Educational robotics and STEM education in primary education: a pilot study using the H&S electronic systems platform. In *International Conference EduRobotics 2016* (pp. 88-103). Springer, Cham.
- Türk, H. (2020). Fen eğitiminde yenilikçi teknoloji uygulamaları: Dijital hologram örneği (*Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*). *Eskişehir Osman-gazi Üniversitesi, Eskişehir*.
- Türk, S., Türk, H. & Seçkin Kapucu, M. (2020). Fen eğitiminde holografik uygulamalar. Munise Seçkin Kapucu (Ed.), *Fen eğitiminde zenginleş-*

tirilmiş materyal üretiminde yenilikçi yaklaşımlar içinde (s. 139-153).
Ankara: Pegem Akademi.

Vilorio, D. (2014). STEM 101: Intro to tomorrow's jobs. *Occupational Outlook Quarterly*, 58(1), 2-12.

Yıldırım, B., Sahin-Topalcengiz, E., Arikan, G. & Timur, S. (2020). Using virtual reality in the classroom: Reflections of STEM teachers on the use of teaching and learning tools. *Journal of Education in Science, Environment and Health (JESEH)*, 6(3), 231-245.

<https://solarsystem.nasa.gov/> (22.01.2021)

*Etkinlikteki güneş sistemi görüntüsü <https://pixabay.com/tr/> sitesinden alınmıştır.

Dipnot

Bu yayın, Prof. Dr. Aysel Temelli danışmanlığında Banuçiçek Özdemir tarafından hazırlanan “Sinir Sistemi Konusunun Öğretilmesinde Kullanılan Yansıtıcı Düşünme Stratejilerinin Öğrencilerin Başarılarına, Tutumlarına ve Bilgilerinin Kalıcılığına Etkisi “ başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

KAYNAKÇA

- Alp, S. ve Taşkın, Ş, Ç. (2008). Eğitimde Yansıtıcı Düşünmenin Önemi ve Yansıtıcı Düşünmeyi Geliştirme. *Milli Eğitim Dergisi*, 178, 311-320.
- Bayhan, P. ve Saranlı, A.G. (2010). Vygotsky'nin Kuramına Dayanan Kendine Yönelik Konuşma Davranışının Okul Öncesindeki Dönemdeki Gelişimi ve Uygulamalarda Kullanımı. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (3), 819-834.
- Bayrak, F. ve Usluel, Y. K. (2011). Ağ günlük uygulamasının yansıtıcı düşünme becerisi üzerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 40, 93-104.
- Bölükbaşı, F. (15-16 Nisan 2004). Yansıtıcı Öğretim İle Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, *Dünyada Türkçe Sempozyumu 6* da sunulmuş bildiri, Ankara.
- Çatalkaya, R. (2005). Bazı Bireysel Farklılıkların Kavram Haritası Yapma Başarısına Etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Demiralp, D. (2010). İlköğretim birinci kademe programlarının öğrencilerin yansıtıcı düşüncelerini geliştirmeye etkisine yönelik öğretmen görüşleri (Elazığ örneği). *Yüksek Lisans Tezi*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Demirel, Ö. (2007). Öğretme Sanatı: Öğretimde Planlama ve Değerlendirme. (11. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dinçer, K. (2002). Felsefe. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Dolapçioğlu, S. D. (2007). Sınıf Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Dewey, J. (1993). *How We Think: A Restatement Of The Relation Of Reflective Thinking To The Educative Process*. Boston: D.C. Heath and Company.

- Erginel-Şanal, S. (2006). Developing reflective teachers: A study on perception and improvement of reflection in pre-service teacher education. Yayınlanmamış Doktora tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ergüven, S. (2011). Öğretmenlerin yansıtıcı düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Ersözlü, Z. N. (2008). Yansıtıcı düşünmeyi geliştirici etkinliklerin ilköğretim beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersindeki akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi. Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Güney, K. (2008). Mikro-Yansıtıcı Öğretim Yönteminin Öğretmen Adaylarının Sunu Performansı ve Yansıtıcı Düşünmesine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- İnönü, Y. (2006). Tarih öğretmenlerinin yansıtıcı öğretmen özelliklerine sahiplik düzeyi Van örneği. Yüksek Lisans Tezi. Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Kaptan, F. (1998). Fen Öğretiminde Kavram Haritası Yönteminin Kullanılması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14, 95-99.
- Karadağ, M. (2010). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme düzeylerinin incelenmesi (Şanlıurfa ili örneği). Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kember, D., Leung, Doris Y. P., Jones, A., Loke, A. Y., McKay, J., Sinclair, Ki., Tse, H., Webb, C., Wong, F. K. Y., Wong, M. (2000). Development of a Questionnaire to Measure the Level of Reflective Thinking. Assessment & Evaluation in Higher Education, 25, 380-395.
- Kızılkaya, G. ve Aşkar, P. (2009). Problem çözmeye yönelik düşünme becerisi ölçeğinin geliştirilmesi. Eğitim ve Bilim, 34, 82-92.
- Korthagen, A. J. F., Kessels, J., Koster, B., Lagerwerf, B., Wubbels, T. (2001). Linking Practice and Theory: The Pedagogy of Realistic Teacher Education. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kozan, S. (2007). Yansıtıcı Düşünme Becerisinin Kaynak Tarama ve Rapor Yazma Derslerindeki Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- MEB (2007). Okul temelli mesleki gelişim kılavuzu. <http://otmg.meb.gov.tr/Otmg.html> adresinden 26 Mart 2020 tarihinde edinilmiştir.

- Resmi Gazete (1973). 1739 sayılı milli eğitim temel kanunu. 24 Haziran, 14574, 1-5.
- Semerci, Ç. ve Duman, B. (2008). Öğrencilerin Sınava İlişkin Yansıtma Çalışmalarının Etkileri: Bir Olgu bilim Araştırması. I. Ulusal Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Kongresi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Seçim, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Temel Kavramlar. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri.
- Stevens, D. D. & Cooper, J. E. (2009). Journal Keeping: How to Use Reflective Journals For Effective Teaching and Learning Professional Insight & Positive Change. Virginia: Stylus Publishing.
- Tok, Ş. (2008a). Yansıtıcı düşünmeyi geliştirici etkinliklerin öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına, performanslarına ve yansıtmalarına etkisi. Eğitim ve Bilim Dergisi 33(149), 104-117.
- Tok, Ş. (2008b). Fen bilgisi dersinde yansıtıcı düşünme etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarılarına ve fen bilgisi dersine yönelik tutumlarına etkisi. İlköğretim Online, 7(3), 557-568, [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr/vol7say3/v7s3m2.pdf> 1 Kasım 2020 tarihinde alınmıştır.
- Ünver, G. (2003). Yansıtıcı Düşünme. Birinci Basım. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Wilson, J. ve Jan, W. L. (1993). Thinking for themselves developing strategies for reflective learning. Australia: Eleanor Curtain Publishing.
- Yorulmaz, M. (2006). İlköğretim kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünmeye ilişkin görüş ve uygulamalarının değerlendirilmesi(Diyarbakır ili örneği). Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

İNTERNET ADRESLERİ

- Url-1, 2020. <http://www.google.com.tr/imgres?start=180&um=1&sa=N&hl=tr&tbm=isch& tbnid=gpXFSPWn-IRJ1M:&imgrefurl=http://www.belgeci.com/sinir-sistemi.html&docid=rH1qFm5tpJ8NmM&imgurl=http://www.belgeci.com/images/beyin14.png&w=376&h=244&ei=z1B1UteOB8nQtAb9xIG4AQ&zoom=1&iact=hc&vpx=2&vpy=273&dur=312&hovh=181&hovw=279&tx=136&ty=71&page=8&tbnh=137&tbnw=211&ndsp=14&ved=1t:429,r:80,s:100,i:244>. Erişim Tarihi: 04.03.2020.
- Url-2, 2020. <https://www.derscalisiyorum.com.tr/biyoloji-konu-anlatimi/insanda-sinir-sistemi.html>. Erişim Tarihi: 20.10.2020.

KAYNAKÇA

- Atak, H. (2011). Kimlik Gelişimi Ve Kimlik Biçimlenmesi: Kuramsal Bir Değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3:163-213
- Gökçe, M., (2007). *Koro müziğinin toplumsal işlevleri açısından Türkiye korolar şenliğinin kazandırıcıları üzerine genel bir değerlendirme*. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi (ICANAS'38) 10-15 Eylül 2007, Ankara. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığı, 1.1, s.325-352
- Kaptan, S. (1993). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*, Rehber Yayınevi
- Kaynak, T. (2018). Çoksesli Koro Eğitiminin Çocukların Sosyal Gelişimlerine Olan Etkileri Hakkında Ebeveyn Görüşleri. *Sosyal Bilimler-Eğitim Bilimleri, Ekev Akademi Dergisi*, 74, s.341
- Öz, B. N. (2001). İnsanın Kültürel Gelişiminde Müzik Eğitiminin Önemi, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 101-106
- Sun, M. Seyrek, H. (1993). *Okulöncesi Eğitiminde Müzik*. Müzik Eserleri Yayınları.
- Şanal, A. M. (2011). Çoksesli Koroda Şarkı Söylenimin Psikolojik ve Fizyolojik Etkileri. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu
- Tez, İ. Aydın-uygun, M. (2016). Ortaokul Öğrencilerinin Müzik Dersi ve Müzik Öğretmenine İlişkin Algılarının Metaforik Analizi, *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimler Dergisi*, 6 (2), 415-453
- Uçan, A. (1997). *Müzik Eğitimi/Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Umuzdaş, S., ve Levent, A., (2012), Müzik Öğretmenlerinin İlköğretim Müzik Dersi İşleyişine Yönelik Görüşleri, *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2012, 9 (1), 56- 73
- Yazıcı, D. (2017). Müziğin İnsan Beyni Üzerindeki Etkisi, *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (1), 101-102
- Yazıcı, T. (2012). İlköğretim Müzik Dersinin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunların, Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi (Trabzon İli Örneği), *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 21, Sayı 1, 2012, Sayfa 185-200
- Yıldırım, A. Şimşek H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayınları.

KAYNAKÇA

- Ahmad, C., & Rao, S. (2013). Applying communicative approach in teaching English as a foreign language: a case study of Pakistan. *Porta Linguarum*, 20, 187-203.
- Breshneh, A. H. (2014). Communicative language teaching: Characteristics and principles. *International Journal of Language Learning and Applied Linguistics World*, 6(4), 436-445.
- Brown, H. D. (2006). *Principles of language learning and teaching*. USA: Plarson Longman.
- CaoBahrani, T., & Sim, T. (2011). The role of audiovisual mass media news in language learning. *English Language Teaching*, 4(2), 260-266.
- Coşkun, V., Derince, M. Ş., & Uçarlar, N. (2010). *Dil yarısı: Türkiye’de eğitimde ana dilinin kullanılmaması sorunu ve Kürt öğrencilerin deneyimleri*. Diyarbakır: DİSA.
- Efrizal, D. (2012). Improving students’ speaking through communicative language teaching method at Mts Ja-alhaq, Sentot Ali Basa Islamic Boarding school of Bengkulu, Indonesia. *International Journal of Humanities and Social Science*, 2(20), 127-134.
- ESL Information Gap Communication Activities*. (2020). 12 11, 2020 tarihinde https://bogglesworldesl.com/information_gap.htm adresinden alındı
- Finocchiaro, M., & Brurnfit, C. (1983). *The functional notional approach: From theory to practice*. New York: Oxford University Press.
- Holliday, D. C. (2000). *The development of Jigsaw IV in a secondary social studies classroom*. 03 30, 2020 tarihinde ERIC: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED447045.pdf> adresinden alındı
- Hymes, D. (2001). On communicative competence. A. Durandi içinde, *Linguistic anthropology* (s. 53-73). Oxford: Blackwell.
- Jaramillo, A. P. (2016). *Students’ perceptions towards teachers’ use of information gap activities as a way to promote meaningful spoken language use in the EFL ninth classroom at Alicia Loza Meneses High School (ALMHS)*. Cuenca, Azuay: Universidad de Cuenca.
- Khan, M. (2016). EFL teachers’ perceptions on the usefulness of communicative language teaching (CLT). *International Journal of Interdisciplinary Research and Innovations*, 4(3), 5-11.
- Koşan, Y. (2015). *Okul öncesi eğitimin iki dilli çocukların okula hazırbulunuşluk etkisinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Krashen, S. (2009). *Principles and practice in second language acquisition*. London: Pergamon.

- Martínez Azorín, M. J., & Martínez, J. M. (1992). Approaches, methods and techniques! in second language teaching: From past to present. A. Herrero içinde, *TOSSAL revista interdepartamental de investigación educativa* (s. 49-59). Alicante: Escuela de Magisterio. Universidad de Alicante.
- Molina, G. T., Pérez Cañado, M. L., & Agulló, G. L. (2006). *Current approaches and teaching methods. Bilingual programmes*. 03 29, 2020 tarihinde https://pdfs.semanticscholar.org/610a/9c9de3f886b7f17c0c946ef7e9e782e67318.pdf?_ga=2.112654212.1410100201.1585647137-375884568.1584122236 adresinden alındı
- Morrow, C. K. (2018). Communicative language testing. T. Liontas içinde, *In the TESOL encyclopedia of English language teaching* (s. 1-7). International Association and M. DelliCarpini.
- Namaziandost, E., Hashemifardnia, A., & Shafiee, S. (2019). The impact of opinion-gap, reasoning-gap, and information-gap tasks on EFL learners' speaking fluency. *Cogent Social Sciences*, 5(1), 1-16.
- Nanthaboot, P. (2012). *Using communicative activities to develop English speaking ability of Matthayomsuksa three students*. Bangkok: Srinakharinwirot University.
- Nhan, T. T. (2020). Using information gap activities in promoting speaking skills for elementary level students at Dong Nai Technology University: Students' perspectives. *American Journal of Sciences and Engineering Research*, 3(2), 85-94.
- Onotere, A. C. (2019). An evaluation of the communicative approach to language acquisition and language education. *International Journal of Education, Learning and Development*, 7(6), 1-9.
- Ortiz-Neira, R. (2019). The impact of information gap activities on young EFL learners' oral fluency. *Profile: Issues in Teachers' Professional Development*, 21(2), 113-125.
- Owen, E. A., & Razali, A. (2018). The effect of communicative activities on Libyan secondary school students' speaking performance in Malaysia. *International Journal of Instruction*, 11(4), 45-60.
- Richards, J. C. (2006). *Communicative language teaching today*. New York: Cambridge University Press.
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2001). *Approaches and methods in language teaching. A description and analysis*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Savignon, S. (1972). *Communicative competence: An experiment in foreign language teaching*. Philadelphia: Center for Curriculum Development.

- Schiffrin, D. (1996). Interactional sociolinguistics. S. McKay, & N. & Hornberger içinde, *Sociolinguistics and language teaching* (s. 307-328). Cambridge: Cambridge University.
- Schumann, J. H. (1986). Research acculturation model for second language acquisition. *Journal of Multilingual and multicultural development*, 7(5), 379-392.
- Sekiziyivu, S., & Mugimu, C. B. (2017). Communicative language teaching strategies for German as a foreign language in Uganda. *Journal of Language Teaching and Research*, 8(1), 8-18.
- Siddiqui, O. (2016). *Ineffectiveness of the communicative language teaching approach in language Acquisition in an Arab non-native speaker context*. Cidde: King Abdulaziz University.
- Sipra, M. A. (2013). Contribution of bilingualism in language teaching. *English Language Teaching*, 6(1), 56-66.
- Toro, V., Minuche, G. C., Tapia, E., & Paredes, F. (2019). The use of the communicative language teaching approach to improve students' oral skills. *English Language Teaching*, 12(1), 110-118.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). Resmi Gazete Kanun No.: 2709 Kabul Tarihi: 7.11.1982.
- Uğur, N. (2017). *Anadili eğitim dilinden farklı olan öğrenci ve velilerin yaşadıkları sorunların çözülmesi (Diyarbakır ili örneği) (Yayımlanmamış doktora tezi)*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi.
- Weir, C. J. (1990). *Communicative language testing*. Hemel Hempstead: Prentice Hal.
- Wu, W. (2008). Misunderstandings of communicative language teaching. *English Language Teaching*, 1(1), 50-53.
- Yasin, B., Aziz, Z. A., & Jannah, R. (2017). Communicative language teaching (CLT) for teaching speaking. *English Education Journal*, 8(3), 322-337.
- Yiğit, V. (2009). *Ses temelli cümle yöntemi ile ilkokuma yazma öğretim sürecinde karşılaşılan güçlükler ve bu güçlüklerle baş etme stratejilerinin belirlenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)*. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, F., & Şekerci, H. (2016). Ana dil sorunsalı: Sınıf öğretmenlerinin deneyimlerine göre ilkököl öğrencilerinin yaşadıkları sorunlar. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - ENAD*, 4(1), 47-63.
- Zardini, M. C., & Barnabe, F. L. (2013). How to improve the speaking skills through the communicative approach. *Diálogos Pertinentes – Revista Científica de Letras*, 9(2), 27-43.
- Zhu, D. (2012). Using games to improve students' communicative ability. *Journal of Language Teaching and Research*, 3(4), 801-805.

KAYNAK

- Altın, R. (2013). Güney Kore Eğitim Sistemi Hakkında Kısa Bilgiler. <http://urn.meb.gov.tr/ulkelerpdf/KORE.pdf> sitesinden edinildi.
- Altın, R. (2013). İngiltere Eğitim Sistemi Hakkında Kısa Bilgiler <http://urn.meb.gov.tr/ulkelerpdf/INGILTERE.pdf>. Sitesinden edinildi.
- Altınışık, İ. & Peker, S. H. (2012). Eğitimin Ekonomik Kalkınmaya Etkisi. *Sosyo-Teknik Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 2/4, 1-13
- Cerit Berber, N. Ve Güzel, H. (2017). Finlandiya, Hong Kong, Kore, Singapur ve Türkiye Fen Öğretim Programlarının Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi. *International Journal of Social Science*, Number: 63 , p. 15-37, Winter II 2017.
- Cho, K. İ. (1997). *Güney Kore ile Türkiye eğitim sisteminin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Çepni, S. Ve Çil, E. (2013). *Fen ve teknoloji programı: ilköğretim 1. Ve 2. Kademe öğretmen el kitabı*. Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara.
- Demirel, Ö., (2007). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde program geliştirme, kuramdan uygulamaya*. Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara.
- Department for Education. (2013). Science programmes of study: key stages 1 and 2. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/425618/PRIMARY_national_curriculum_-_Science.pdf sitesinden edinilmiştir.
- Department for Education. (2014). The national curriculum in England Key stages 3 and 4 framework document. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/381754/SECONDARY_national_curriculum.pdf sitesinden edinilmiştir.
- Gültekin, M. (2014). Dünyada ve Türkiye’de İlköğretim Programlarındaki Yönelimler. *İlköğretim Online*, 13(3), 726-745, 2014. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>
- MEB (2016). TIMSS 2015 Ulusal Matematik ve Fen Bilimleri Ön Raporu 4. Ve 8. Sınıflar, (TIMSS Türkiye Resmi Web Sitesi <http://timss.meb.gov.tr> adresinden edinilmiştir)
- MEB (2018). Fen Bilimleri Dersi Programı (İlkokul ve Ortaokul 3., 4., 5., 6., 7. Ve 8. Sınıflar). (<http://mufredat.meb.gov.tr> adresinden edinilmiştir)
- MEB (2019). PISA 2018 Türkiye Ön Raporu (PISA Türkiye Resmi Web Sitesi. <http://pisa.meb.gov.tr> adresinde edinilmiştir).

- MEB (2020). TIMSS 2019 Türkiye Ön Raporu (TIMSS Türkiye Resmi Web Sitesi <http://timss.meb.gov.tr> adresinden edinilmiştir)
- Ministry of Education and Human Resources and Development Korea. (2007). Science Curriculum. <http://ncic.kice.re.kr/english.kri.org.in-ventoryList.do#> sitesinden edinilmiştir.
- Obalı, H. (2009). *Türkiye ve İngiltere fen ve teknoloji dersi öğretim programlarının karşılaştırılması üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya.
- Öztürk, N. (2005). İktisadi kalkınmada eğitimin rolü. *Sosyoekonomi, Ocak-Haziran, 2005-1*.
- Polat, M., Gönen, E., Parlak, B., Yıldırım, A. Ve Özgürlük, B. (2016). Timss 2015 Uluak Matematik ve fen bilimleri ön raporu: 4. Ve 8. Sınıflar. http://timss.meb.gov.tr/wp-content/uploads/Timss_2015_ulusal_fen_mat_raporu.pdf sitesinden edinilmiştir.
- Saylık, A. (2015). İngiltere eğitim sistemi üzerine bir inceleme: Amaç, yapı ve süreç bakımından Türkiye eğitim sistemi ile karşılaştırılması. *Route Educational and Social Science Journal. Volume 2(2), April 2015*
- Turgut, Y. (2009). Verilerin kaydedilmesi, analizi, yorumlanması: Nicel ve nitel. A. Tanrıoğen, (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri*, 3. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.

KAYNAK

- Amus, G. (2013). *Doğada Öğreniyorum*. <http://www.dogadaogreniyorum.org>
- Anonim (2009). Başka Bir Okul Mümkün Derneği. <http://www.baskabirolkulumumkun.net>
- Anonim (2018). *Mersin Büyükşehir Belediyesi*. <https://www.mersin.bel.tr/haber/turkiye-nin-en-buyuk-ve-kapsamli-ormanokulu-tarsus-ta-acildi#>
- Anonim, (2020), *Orman okulları*, www.dogadakiokul.com
- Arlı, A. (2010). Habitat II Tartışmaları ve İstanbul'da Toplumsal Dönüşüm, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 8, Sayı 16, 2010, 367-388.
- Atasoy, E. (2006). Çevre için eğitim: *Çocuk doğa etkileşimi*. Ezgi Kitabevi.
- Binbaşoğlu, C., (2000). *Okulda Ders Dışı Etkinlikler: MEB Öğretmen Kitapları Dizisi*. Milli Eğitim Basımevi.
- Bozdoğan, A. E. (2008). Fen bilgisi öğretmen adaylarının bilim merkezlerini fen öğretimi açısından değerlendirmesi: Feza Gürsey Bilim Merkezi örneği. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 19-41.
- Bozdoğan, A. E. (2016). Okul dışı çevrelere eğitim amaçlı gezi düzenleyebilme öz-yeterlik inancı ölçeğinin geliştirilmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 9(1), 111-129.
- Braund, M., ve Reiss, M., (2006)., "Towards a More Authentic Science Curriculum: The Contribution of Out-of-school learning", *International Journal of Science Education*, 28(12): 1373-1388.
- Clark, J. ve Martin, C. (2016). *Anarşi, Coğrafya, Modernite: Elisee Reclus'nün Seçilmiş Yazıları*, çev. Osman Yener- Murat Devres, Can Yayınları.
- Dilek, Ömer, (2019), *Orman okulu uygulamalarının çocukların gelişimine yönelik katkısının değerlendirilmesi*. Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, Kastamonu.
- Eroğlu, Sümevra Büşra, (2018), İstanbul'da bir devlet *Anaokulu'ndaki orman okulu programının incelenmesi*, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, İstanbul.
- Forest School Association (2012). *History of Forest School*. <http://www.forestschoollassociation.org/history-of-forest-school/>
- Forest School Association (2016). *What is Forest School?*. <https://www.forestschoollassociation.org/what-is-forest-school/>
- Forest School Association. (2011). *Principles and criteria for good practice*. <https://www.forestschoollassociation.org/full-principles-and-criteria-for-goodpractice>
- BBOM Derneği (2015). *Orman Okulu Nedir?* <http://ogretmenkoyu.baskabirolkulumumkun.org/orman-okulu-nedir/>

- Kanat, Tuğçe, (2020), *Orman okulu uygulamalarının okul öncesi dönem çocukları üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, Çanakkale.
- Koyuncu, Merve, (2019), *Okul öncesi eğitimde alternatif yaklaşım: Orman okullarında öğretmen, veli ve yönetici görüşlerinin incelenmesi*, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, Ankara.
- Laçın-Şimşek, C. (2011). *Okul dışı öğrenme ortamları ve fen eğitimi*. C. Laçın-Şimşek (Ed.), *Fen öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Lakin, L. (2006). Science beyond the classroom. *Journal of Biological Education*, 40(2), 89-90.
- MEB. (2019), *Orman Okulu Projesi*, www.tarsus.meb.gov.tr.
- O'Brien, L., & Murray, R. (2007). Forest school and its impacts on young children: Case studies in Britain. *Urban Forestry & Urban Greening*, 6(4), 249-265.
- Onur, B. (2016). *Çocuk çevre doğa: Çevre ve yurttaşlık eğitimi*. İmge Kitabevi.
- Orman ve Doğa Okulları (2014). *Forest and Nature School in Canada: A Head, Heart*,
- Hands Approach to Outdoor Learning. (2014). "What is Forest and Nature School?" (<https://www.discoverychild.on.ca/wp-content/uploads/2019/06/FSC-Guide-1.pdf>)
- Salmi, H. S. (1993). *Science centre education: motivation and learning in informal education* (Published Doctoral Dissertation), University of Helsinki, Finland.
- Sönmez, Derya, (2020). *Türkiye’de Orman Okulu Yaklaşımı İle Tezlerin İncelenmesi Türkiye’de Orman Okulu Yaklaşımı İle İlgili Tezlerin İncelenmesi*. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, <http://busbed.bingol.edu.tr>, Yıl 10, Sayı 2
- Temiz, B. K. (2001). *Lise 1. sınıfta fizik dersi programının öğrencilerin bilimsel süreç becerilerini geliştirmeye uygunluğunun incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yağbasan, R., & Gülçiçek, Ç. (2003). Fen öğretiminde kavram yanılgılarının karakteristiklerinin tanımlanması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(13), 102-120.
- Zembat, R. (2005). *Okul öncesi eğitimde nitelik*. A. Oktay, & Ö. Polat Unutkan (Ed.) içinde, *Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular* (s. 25-44). Morpa Yayınları

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K. Ü. (2003). *Aktif öğrenme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Akpınar, B. (2010). Yapılandırmacı yaklaşımda öğretmen, öğrencinin ve velinin rolü. *Eğitim-Bir-Sen Dergisi*, 6, 16-20.
- Alkan, İ. ve Bayrı, N. (2017). Fen öğrenmeye yönelik motivasyon ile fen başarısı arasındaki ilişki üzerine bir meta analiz çalışması. *Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 865-874.
- Atalay, N. (2015). *Fen bilimleri dersinde öğrencilerin öğrenme ve yenilenme becerilerinin gelişiminde yavaş geçişli animasyon (Slowmation) uygulaması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Atay, A. D. (2014). *Ortaokul öğrencilerinin fen öğrenmeye yönelik motivasyon düzeylerinin ve üstbilişsel farkındalıklarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Brown, J., Murcia, K. & Hackling, M. (2013). Yavaş geçişli animasyon: A multimodal strategy for engaging children with primary science. *Teaching Science*, 59(4), 14-20.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları (2. Baskı)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Chen, A. (2001). A theoretical conceptualization for motivation research in physicaleducation: An İntegrated Perspective. *Quest*, 53, 35-58.
- Çamloğlu, N. (2014). *Yavaş geçişli animasyon tekniğinin öğrencilerin akademik başarılarına, motivasyonlarına ve akademik özyeterliliklerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Çepni, S. ve Çil, E. (2009). *Fen ve teknoloji programı ilköğretim 1. ve 2. kademe öğretmen kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Chin, C. (1995). Interpreters' perceptions about the goals of the science museum in Taiwan. The Annual Meeting Of The National Association For Research In Science Teaching. April 22-25, San Francisco.
- Çınar, O., Tayfur, E. ve Tayfur, M. (2006). İlköğretim okulu öğretmen ve yöneticilerinin yapılandırmacı eğitim yaklaşımı ve program hakkındaki görüşleri. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11, 47-64.
- Daşdemir, İ. ve Doymuş, K. (2012). Fen ve teknoloji dersinde animasyon kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına, öğrenilen bilgilerin kalıcılığına ve bilimsel süreç becerilerine etkisi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2, 3.

- Dede, Y. ve Yaman, S. (2008). Fen öğrenmeye yönelik motivasyon ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)*, 2, 19-37.
- Ekici, E. ve Ekici, F. (2011). Fen eğitiminde bilişim teknolojilerinden faydalanmanın yeni ve etkili bir yolu: yavaş geçişli animasyonlar. *Elementary Education Online*, 10(2)
- Güven Yıldırım, E. ve Köklükaya, A. N. (2016). İlk ve ortaokul öğrencilerinin fen konularına yönelik ilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 1-22.
- Hager, C. (2013). *Modeling DNA structure and processes through animation and kinesthetic visualizations*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Michigan State University, United States.
- Hand, B. & Treagust, D. F. (1991). Student achievement and science curriculum development using a constructivist framework. *School Science and Mathematics*, 91(4), 172-176.
- Hannu, S. (1993). *Science centre education. Motivation and learning in informal education*. Helsinki University Department of Teacher Education, Finland. (Unpublished Doctoral Dissertation).
- Hoban, G. (2005). From claymation to slowmation: A teaching procedure to develop students' science understandings. *Teaching Science: Australian Science Teachers Journal*, 51(2), 26-30.
- Hoban, G. & Ferry, B. (2006). *Teaching science concepts in higher education classes with slow motion animation (yavaş geçişli animasyon)*. Association for the Advancement of Computing in Education. VA, USA.
- Hoban, G. (2007). Using slowmation to engage preservice elementary teachers in understanding science content knowledge. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 7(2), 1-9.
- Hoban, G. (2009). *Facilitating learner-generated animations with slowmation*. In L. Lockyer, S. Bennett, S. Agostino & B. Harper (Eds.) *Handbook of research on learning design and learning objects: issues, applications, and Technologies* (s. 313-330). Hershey, PA: IGI Global
- Hoban, G., McDonald, D. C., Ferry, B. & Hoban, S. (2009). *Simplifying animation with slowmation. to encourage preservice teachers' science learning and teaching*. EDMEDIA World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications.
- İşman, A., Baytekin, Ç., Balkan, F., Horzum, B. ve Kıyıcı, M. (2002). Fen bilgisi eğitimi ve yapısalcı yaklaşım. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 1, 1.
- Kaptan, F. (1999). *Fen Bilgisi Öğretimi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

- Kervin, K. (2007). Exploring the use of slow motion animation (slowmation) as a teaching strategy to develop year 4 students' understandings of equivalent fractions. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 7(2), 100-106.
- Laçın Şimşek, C. ve Nuhoglu, H (2009). Fen konularına yönelik geçerli ve güvenilir bir ilgi ölçeği geliştirme. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 28-41.
- Lou, S. J., Shih, R. C., Tseng, K. H., Diez, C. R. ve Tsai, H. Y. (2010). How to promote knowledge transfer through a problem-based learning internet platform for vocational high school students. *European Journal of Engineering Education*, 35(5), 539-551.
- Nokelainen, P. & Ruohotie, P. (2000). *Modern modeling of student motivation and selfregulated learning*, Annual Meeting of the American Educational Research Assoc., New Orleans, USA.
- Oğuz, A. (2004). Bilgi çağında yüksek öğretim programı. *Milli Eğitim Dergisi*, 164. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/164/oguz.htm
- Prensky, M. (2001a). *Digital Natives, Digital Immigrants, On the Horizon*, MCB University Press, 9(5) <https://www.marcprensky.com/writing>
- Prensky, M. (2001b). *Digital natives, digital immigrants*, Part II: Do They Really Think Differently? *On the Horizon* 9/6:1-6. <https://www.marcprensky.com/writing>
- Uşun, S. (2000). *Dünyada ve Türkiye'de bilgisayar destekli öğretim*. Pegem A Yayıncılık.
- Uzuner, Ö. N. ve Çakır, R. (2019). Yavaş geçişli animasyon tekniğinin öğrencilerin başarıları, bilimsel düşünme becerileri ve hedef yönelimleri üzerine etkisi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 2, 323-34.
- Vygotsky, L S. (1978). *Educational implications*. In: M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner & E. Soubberman (Eds.), *Mind in society: The development of higher psychological processes* (pp. 79-153). Cambridge: Harvard University Press.
- Wang, Y., Lin, H. & Luarn, P. (2006). Predicting consumer intention to use mobile service. *Info Systems Journal*, 16, 157-179.
- Yaman, S. ve Öner, F. (2006). İlköğretim öğrencilerinin fen bilgisi dersine bakış açılarını belirlemeye yönelik bir araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 1, 339-346
- Yumuşak, A. (2002). Fen Bilgisi Eğitiminde Bilgisayar Destekli Çalışmanın Faydaları; Demirci (Manisa)'De Bir Örnek M.Ü. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16, 197-204

KAYNAKÇA

- Amutio, A., & Smith, J. C. (2008). Stress and irrational beliefs in college students. *Ansiedad y Estrés, 14*(2-3), 21-220.
- Bedel, A. (2014). Coping strategies as the predictor of irrational beliefs among adolescents. *Eğitim ve Bilim, 39*, 237-246.
- Çekiç, A., Kaya, İ., & Buğa, A. (2019). Anne babaların akılcı olmayan inançları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 27*(2), 567-575.
- Çivitci, A. (2006). Ergenlerde mantıkdışı inançlar:Sosyodemografik değişkenlere. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19*(19), 7-17.
- Dryden, W., & Ellis, A. (1988). Rational-emotive therapy. K. S. Dobson içinde, *The therapies* (s. 214-236). London: Hutchinson.
- Ellis, A. (1973). *Humanistic psychotherapy the rational-emotive approach*. New York: The Julian Press.
- Ellis, A. (1979). A note on the treatment of agoraphobics with cognitive. *Behaviour Research and Therapy, 17*(2), 162-164.
- Ellis, A. (1993). Reflection on rational-emotive therapy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 61*(2), 199-201.
- Güler, D., & Çakır, G. (2013). Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısını yordayan değişkenlerin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4*(39), 82-94.
- Jones, R. (1969). A factored measure of Ellis's irrational belief system with personality and maladjustment correlates. *Unpublished doctoral dissertation, Texas Technological College, Texas-USA*.
- Karabacak, A., & Çiftçi, M. (2016). Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları ile romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları, 36*(2), 25-43.
- Kaya, D. (2017). Developing the irrational beliefs in mathematics scale. (IBIMS): A validity and reliability study. *International Electronic Journal of Elementary Education, 9*(3), 627-644.
- Kaya, D. (2018). Yedinci sınıf öğrencilerinin matematiğe yönelik akılcı olmayan inanç düzeylerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7*(1), 193-216.
- Pehlivan, H., & Köseoğlu, P. (2011). Ankara fen lisesi öğrencilerinin matematik dersine yönelik tutumları ile akademik benlik tasarımları. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 31*, 153-167.

- Uygur, S. S. (2018). Lise öğrencilerinde problem çözme becerilerinin akılcı olmayan inanç düzeyi ve karar verme stillerine göre yordanması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 1014-1026.
- Yaşar, M. (2014). İstatistiğe yönelik tutum ölçeği :Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 59-75.
- Yıldırım, A., Hacıhasanoğlu, R., Karakurt, P., & Türkleş, S. (2011). Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri ve etkileyen faktörler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergii*, 8(1), 1303-5134.

KAYNAKÇA

- Altınkurt, L. (2005). Türkiye’de sanat eğitiminin gelişimi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 12,1.
- Artut, K. (2001). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri* (1.baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Buyurgan, S. ve Mercin, L. (2005). *Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları*. V. Özsoy (Ed.). Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.
- Çevik, O. Yiğit, S. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin profillerinin belirlenmesi. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi* Mayıs, Cilt: 33 No:1 s, 89-106.
- Erzincan, G. (2011). *Güzel sanatlar ve spor liseleri resim bölümü öğrenci profilinin saptanmasına yönelik bir inceleme*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Genç, H. (2015). *Gazi üniversitesi gazi eğitim fakültesi güzel sanatlar eğitimi bölümü resim-iş eğitimi ana bilim dalı öğrenci profilinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İssi, D. A. (2008). *Gazi üniversitesi gazi eğitim fakültesi güzel sanatlar eğitimi bölümü müzik öğretmenliği ana bilim dalı öğrenci profili*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Önal, G. F. (2012). Müzik bölümünde okuyan öğrencilerin aile profilleri ve meslek tercihlerinde ailenin rolü: Kırıkkale üniversitesi güzel sanatlar fakültesi örneği. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2), 27-43.
- Özdamar, N, (2015). *Coğrafya ve coğrafya öğretmenliği lisans öğrencilerinin profilleri*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özsoy, V (2007). *Görsel sanatlar eğitimi*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Pamukkale Üniversitesi (pau.edu.tr), (2019, Nisan 12), <http://www.pau.edu.tr/egitim>, sayfasından erişilmiştir.
- Şayli, V. (2008). *Gazi eğitim fakültesi resim-iş eğitimi anabilim dalı yetenek sınavlarını kazanan birinci sınıf öğrencilerinin profili*. Yüksek lisans tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tunalı, İsmail. (1979). Sanatta eğitim sorunu üzerine. *Sanat Çevresi Dergisi*, 136,46-49.
- Yerli, S. (2019). *Pamukkale üniversitesi eğitim fakültesi güzel sanatlar eğitimi (resim-iş eğitimi abd ve müzik eğitimi abd) bölümü öğrencilerinin profilleri ve geleceğe yönelik beklentileri*. Yüksek lisans Tezi. Paü Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

KAYNAKÇA

- Akar, İ. (2010). *İlköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik gereksinimlerinin ebeveynlerin ve öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Akca, E. (2020). *Üstün zekalı tanısı için başvuran ebeveynlerde mükemmeliyetçilik ve kaygı düzeyinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Çaç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Akgül, S. ve Nuhoglu, H. (2020). Üstün yetenekli öğrencilerin matematik kaygısı ve mükemmeliyetçilik düzeylerinin incelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 34(2), 299–312.
- Aksoy, Ö. (2014). Üstün zekalı ve normal öğrencilerin algılanan akademik öz-yeterliklerinin karşılaştırılması. *Üstün Zekalılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 1(1), 1–6.
- Altun, F. (2015). *Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçları, psikolojik danışma yaşantıları ve rehber öğretmenlerin üstün yeteneklilerle ilgili yeterlik düzeyleri* (Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Altun, F. ve Yazıcı, H. (2018a). Türkiye'deki üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(2), 355–378.
- Altun, F. ve Yazıcı, H. (2018b). Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik danışma yaşantıları: Ölçek uyarlama ve kesitsel tarama çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 47(1), 173–200.
- Altun, F. ve Yazıcı, H. (2020). Rehber öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilere sunulan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili görüşleri. *Mavi Atlas*, 8(1), 81–106.
- Avşaroğlu, S. ve Okutan, H. (2018). Zihin engelli çocuğu olan ailelerin yaşam doyumları, iyimserlik ve psikolojik belirti düzeylerinin incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 59–76.
- Ayas, M. A. ve Kirişçi, N. (2020). Özel yeteneklilerin özellikleri ve tanılanması. İçinde M.A. Melekoğlu ve U. Sak (Edt.), *Öğrenme güçlüğü ve özel yetenek*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aydın, O. ve Konyalıoğlu, P. (2011). 18-21 yaş grubu bireylerin genel zekâ düzeyleri ile psikolojik semptom düzeyleri arasındaki ilişki. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi*, 1(1), 77–103.
- Bahtiyar, M. ve Şahin, F. (2017). Üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik gereksinimi. *Journal of Educational Studies*, 4(2), 140–154.

- Bakar, A. Y. A. (2016). Counseling and guidance for Malaysian gifted students: A conceptual framework. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 4(1), 21–29.
- Baykoç Dönmez, N. (2012). Üstün yetenekli çocuklar. İçinde E. N. Metin (Edt.), *Özel gereksinimli çocuklar*. İstanbul: Maya Yayıncılık.
- Beer, J. (1991). Depression, general anxiety, test anxiety, and rigidity of gifted junior high and high school children. *Psychological Reports*, 69(3), 1128–1130.
- Belur, A. (2014). *BİLSEM'e kayıt hakkı kazanan ve kazanamayan öğrencilerin anne/babalarının rehberlik gereksinimlerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Bildiren, A. (2018). *Üstün yetenekli çocuklar*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Callard-Szulgit, R. S. (2010). *Parenting and teaching the gifted*. Maryland: R&L Education.
- Çetin, A. ve Ünsal, S. (2020). Özel yetenekli öğrenciyi anlamak: Bir durum çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21(1), 123–148.
- Chan, D. W. (2003). Assessing adjustment problems of gifted students in Hong Kong: The development of the student adjustment problems inventory. *Gifted Child Quarterly*, 47(2), 107–117.
- Chen, C. P., & Wong, J. (2013). Career counseling for gifted students. *Australian Journal of Career Development*, 22(3), 121–129.
- Chun, A. H. C., & Choi, J. N. (2005). Rethinking procrastination: Positive effects of “active” procrastination behavior on attitudes and performance. *The Journal of Social Psychology*, 145, 245–264.
- Çitil, M. ve Ataman, Y. (2018). İlköğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin davranışsal özelliklerinin eğitim ortamlarına yansımaları ve ortaya çıkabilecek sorunlar. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(1), 185–231.
- Cross, T. L., Cassady, J. C., & Miller, K. A. (2006). Suicide ideation and personality characteristics among gifted adolescents. *Gifted Child Quarterly*, 50(4), 295–306.
- Dağlıoğlu, H. E. (2010). Üstün yetenekli çocukların eğitiminde öğretmen yeterlikleri ve özellikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 40(186), 72–83.
- Davis, G., & Rimm, (2004). *Education of the gifted and talented*. Pearson Education.
- Deniz, M.E. (2018). Kişisel rehberlik. M. E. Deniz ve A. Erözkan (Edt.), *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Dixson, D. D., Worrell, F. C., Olszewski-Kubilius, P., & Subotnik, R. F. (2016). Beyond perceived ability: The contribution of psychosocial factors to academic performance. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1377(1), 67–77.
- Eker, A. (2020). *Özel yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin mesleki yeterliklerini artırmaya yönelik geliştirilen öğretmen eğitimi programının etkililiği* (Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Gardner, H. E. (1999). *Intelligence reframed: Multiple intelligences for the 21st century*. Basic Books.
- Goetz, T., Preckel, F., Zeidner, M., & Schleyer, E. (2008). Big fish in big ponds: A multilevel analysis of test anxiety and achievement in special gifted classes. *Anxiety, Stress, ve Coping*, 21(2), 185–198.
- Guignard, J. H., Jacquet, A. Y., & Lubart, T. I. (2012). Perfectionism and anxiety: a paradox in intellectual giftedness? *PLoS One*, 7(7), e41043.
- Hamarta, E. (2018). Eğitsel rehberlik. İçinde M.E Deniz ve A. Erözkan (Edt.), *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Hansen, J. B., & Toso: J. (2007). Gifted dropouts: Personality, family, social, and school factors. *Gifted Child Today*, 30(4), 30–41.
- Hayes, M. L., & Sloat, R. S. (1989). Gifted students at risk for suicide. *Roeper Review*, 12(2), 102–107.
- Kanlı, E. (2011). Üstün zekâli ve normal ergenlerin mükemmeliyetçilik, depresyon ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 33, 103–121.
- Karataş, Z. ve Tagay, Ö. (2019). Yaratıcı drama temelli sınav kaygısı ile başetme çalışmasının özel/üstün yetenekli öğrencilerin sınav kaygısına etkisi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 97–107.
- Kirişçi, N. ve Sak, U. (2020). Özel yetenek tanımı, sınıflamaları ve kuramları. İçinde M.A. Melekoğlu ve U. Sak (Edt.), *Öğrenme güçlüğü ve özel yetenek*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kuzgun, Y. (2011). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Leana-Tascılar, M. Z., Özyaprak, M., Güçyeter., Kanli, E. ve Camci-Erdogan: (2014). Üstün zekalı ve yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçiliğin değerlendirilmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 31-45.
- Leana-Taşcılar, M. Z. (2018). *Özel yetenekli çocukların psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Marland, P. (1972). *Education of the gifted and talented (Report to the Subcommittee on Education, Committee on Labor and Public Welfare, US Senate)*. Government Printing Office.
- Mash, E. J., & Barkley, R. A. (2014). *Child psychopathology*. Guilford Publications.
- McCoach, D. B., & Siegle, D. (2003). Factors that differentiate underachieving gifted students from high-achieving gifted students. *Gifted Child Quarterly*, 47(2), 144–154.
- MEB (2017). *Beni anlayın: Özel yetenekli çocuğum var*. Ankara: MEB. Erişim adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_03/07143702_Aile_EYitim_KYlavuzu.pdf
- Neumeister, K. L. S., Williams, K. K., & Cross, T. L. (2007). Perfectionism in gifted high-school students: Responses to academic challenge. *Roeper Review*, 29(5), 11–18.
- Oğurlu, Ü. ve Yaman, Y. (2010). Üstün zekâlı/yetenekli çocuklar ve iletişim. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28), 213–223.
- Öpengin, E. (2020). Özel yeteneklilerin sosyal, duygusal ve akademik gelişimi. İçinde M. A. Melekoğlu ve U. Sak (Edt.), *Öğrenme güçlüğü ve özel yetenek*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özcan, D. ve Kaya, F. A. (2017). Üstün zekalı olan ve olmayan öğrencilerin başarı odaklı motivasyonlarının belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(6), 2357–2368.
- Özdemir-Kemahlı, P., Kemahlı, Ş. B. ve Ekşi, H. (2018). Özel yetenekli tanısı almaya aday olmak: Ebeveynlerin öğrenci tanılama sürecini aile içi psiko-sosyal deneyimler üzerinden değerlendirmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 59–83.
- Öztabak, M. Ü. (2018). Özel/üstün yetenekli çocukların ailelerine yönelik rehberlik ve psikolojik danışmanlık. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori Ve Uygulama*, 9(17), 79–106.
- Özyaprak, M. ve Deringöl, Y. (2013). Üstün zekalı olan ve olmayan çocukların depresyon puanlarının karşılaştırılması. *HAYEF Journal of Education*, 10(1), 143–154.
- Pajares, F. (1996). Self-efficacy beliefs in academic settings. *Review of Educational Research*, 66(4), 543–578.
- Peterson, J. S. (2006). Addressing counseling needs of gifted students. *Professional School Counseling*, 10(1), 43–51.
- Reis, M., & McCoach, D. B. (2000). The underachievement of gifted students: What do we know and where do we go? *Gifted Child Quarterly*, 44(3), 152–170.

- Renzulli, J. S. (2005). The three-ring conception of giftedness: A developmental model for promoting creative productivity. İçinde R. J. Sternberg ve J. E. Davidson (Edt.), *Conceptions of giftedness*. Cambridge University Press.
- Sak, U. (2012). *Üstün zekalılar özellikleri, tanılanmaları, eğitimleri*. Ankara: Vize Akademi Yayıncılık.
- Sak, U. (2019). Üstün zekalı öğrenciler. İçinde H. İ. Diken (Edt.), *Özel eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Saraçoğlu, S., Yıldırım, K.Ş. ve Bektaş, O. (2019). Üstün yetenekli öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrencilerin fen öz-yeterliklerinin sınıf düzeyine göre incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 1625–1640.
- Saranlı, A. G. (2017). Eş zamanlı olmayan gelişimin üstün yetenekli çocuklardaki görünümü üzerine bir örnek olay çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(1), 89–108.
- Saranlı, A. G. ve Metin, N. (2012). Üstün yetenekli çocuklarda gözlenen sosyal-duygusal sorunlar. *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 45(1), 139–163.
- Sarıay, A. (2019). *Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde bilim ve sanat merkezlerinin rolü: Öğretmen ve veli görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Savi Çakar, F. (2018). *Önleyici psikolojik danışma kuram ve uygulamaları*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sevgili Koçak, S. ve Kan, A. (2019). Sosyal duygusal beceri, arkadaşlık niteliği ve yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi: Özel yetenekli öğrenciler üzerine bir araştırma. *Turkish Studies*, 14(7), 3939–3952.
- Siegle, D., McCoach, D. B., & Roberts, A. (2017). Why I believe I achieve determines whether I achieve. *High Ability Studies*, 28(1), 59–72.
- Speirs-Neumeister, K. L., Adams, C. M., Pierce, R. L., Cassady, J. C., & Dixon, F. A. (2007). Fourth-grade teachers' perceptions of giftedness: Implications for identifying and serving diverse gifted students. *Journal for the Education of the Gifted*, 30(4), 479–499.
- Sternberg, R. J., & Zhang, L. F. (1995). What do we mean by giftedness? A pentagonal implicit theory. *Gifted Child Quarterly*, 39(2), 88–94.
- Sürtücü, M., Konaş, H. ve Bacanlı, F. (2015). Üstün yetenekli ilköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimi. *Electronic Turkish Studies*, 10(15), 801–820.

- Swiatek, M. A., & Dorr, R. M. (1998). Revision of the Social Coping Questionnaire: Replication and extension of previous findings. *Journal of Secondary Gifted Education, 10*(1), 252–259.
- Tanık Önal, N. (2019). Üstün zekalı çocukların tanılanmaları. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8*(2), 1591–1602.
- Tannenbaum, A. J. (1983). *Gifted children: Psychological and educational perspectives*. Macmillan.
- Taylor, C. W. (1985). Cultivating multiple creative talents in students. *Journal for the Education of the Gifted, 8*(3), 187–198.
- Terman, L. M. (1939). The gifted student and his academic environment. *School ve Society, 49*, 65–73.
- Topçu, S. ve Leana-Taşçılar, M. Z. (2018). The role of motivation and self-esteem in the academic achievement of Turkish gifted students. *Gifted Education International, 34*(1), 3–18.
- Uyanık, S. (2010). *Üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik, yalnızlık ve kendine saygı düzeyinin sınav kaygısı üzerindeki etkileri* (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Wang, C. W., & Neihart, M. (2015). Academic self-concept and academic self-efficacy: Self-beliefs enable academic achievement of twice-exceptional students. *Roeper Review, 37*(2), 63–73.
- Webb, J. T., Gore, J. L., & Amend, E. R. (2007). *A parent's guide to gifted children*. Great Potential Press, Inc.
- Yaman, Y., ve Oğurlu, Ü. (2014). Üstün yetenekli öğrencilerde beklenmedik düşük akademik başarı. *HAYEF Journal of Education, 11*(2), 1–21.
- Yeşilyaprak, B. (2020). *21.yüzyılda eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yılmaz, D. (2015). *Üstün yetenekliler için psikolojik danışma ve rehberlik uygulamaları*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yılmaz, S. ve Tortop, H. S. (2018a). Üstün yetenekli öğrencilerde beklenmedik başarısızlık olgusunun farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi, 220*, 9–30.
- Yılmaz, S. ve Tortop, H. S. (2018b). Üstün zekalı öğrencilerde beklenmedik başarısızlık. *Üstün Zekalı Eğitim ve Yaratıcılık Dergisi, 5*(2), 1–9.
- Zeidner, M., & Schleyer, E. J. (1999). Test anxiety in intellectually gifted school students. *Anxiety, Stress and Coping, 12*(2), 163–189.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ö. (2007). Yaratıcı Drama (Okulöncesinde Drama ve İlköğretimde Drama) Derslerine İlişkin Tutum Ölçeği Geliştirilmesi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1 (2), 5-12.
- Akyüzlür, F. (2004). İzmir İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Müzik Becerilerini geliştirmede Dramanın Etkisi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği Programı Doktora tezi
- Beller, H. (2015). *Between the Poles of Mickey Mousing and Counterpoint*. Audiovisuology: A Reader, Vol.1: Compendium, Vol.2: Essays, 536-553.
- Blusteine, E. (2000). *The Ways Children Learn Music*. GIA Publications.
- Can, A., & Esen, H. (2008). Kısa Filmde Ritm. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 153-165.
- Cmrečak, J. (2018). *Development of Animation in Disney's Short Films and How it Affected His First Two Feature-length Films*. Zadar University, Hrvatska.
- Erol, M. (2004). Çocuk Gelişiminde Müziğin Önemi. Erken Çocukluk Eğitiminde Sanat Sempozyumu, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 301-307
- Fanning, J. (2015). *The Disney Book: A Celebration of the World of Disney*. Published by DK, US.
- Goldmark, D., & Taylor, Y. (2002). *The Cartoon Music Book*. A Cappella Books, USA.
- Gordon, E. (2003). *A Music Learning Theory For Newborn and Young Children*. GIA Publications, Chicago.
- Hodeir, A. (2016). *Müzikte Türler ve Biçimler* (4 ed.) (İ. Usmanbaş, Trans.). Pan Yayıncılık.
- İmik, Ü. (2011). Çizgi Film Müziklerinin Yapısal Olarak İncelenmesi ve Değerlendirilmesi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anabilim Dalı Müzik Bilimleri ve Teknolojisi Bilim Dalı Doktora Tezi
- Karkın, M., & İmik, Ü. (2013). Sosyo-Kültürel Yönüyle Çizgi Film Müziği. *Sanat Dergisi*, 24 (0), 1-16
- Kılıç, I. (2012). *Okul Öncesinde Müzik Eğitimi*. Pegem Akademi Yayınları.
- Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 15, 170-189.
- Morgül, M. (2006). İlk Çocuklukta Müzik Nasıl Öğretilir. Kök Yayıncılık, Ankara.

- Ong, W. J. (2003). *Sözlü ve Yazılı Kültür*. (Çev. Sema Postacıoğlu Banon) Metis Yayınları.
- Oruç, C., & Tecim, E., & Özyürek, H. (2011). Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Kişilik Gelişiminde Rol Modellik ve Çizgi Filmler. *EKEV Akademi Dergisi*, 48 (15), 281-297
- Öztürk, A. (2011). Okul Öncesi Eğitimde Müzik. Morpa Yayınları, İstanbul.
- Sun, M., & Seyrek, H. (1993). *Okul Öncesi Müzik Eğitiminde Müzik*. Mey Müzik Eserleri Yayınları.
- Temel, Z. F. & Kurtulmuş, Z. & Kaynak, K. B. (2016). Bilişim Gelişim Eğitim Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Dikkat Algı ve Bellek Gelişimine Etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36 (1), 25-49
- Temizyürek, F., & Acar, Ü. (2014). Çizgi Filmlerdeki Subliminal Mesajların Çocuklar Üzerindeki Etkisi. *Cumhuriyet International Journal Of Education*, 3 (3), 25-39.
- Watts, S. (1997). *The Magic Kingdom: Walt Disney and the American Way of Life*. University of Missouri Press: USA
- Webster, J. L. (2009). *The Music of Harry Potter: Continuity and Change in The First Five Films*. University of Oregon.
- Woods, G. D. (1987). Movement and General Music: Perfect Partners. *Music Educators Journal*, 74 (3), 35-42.
- <https://mubi.com/lists/silly-symphonies>
- <https://d23.com/a-to-z/flowers-and-trees-film/>
- https://en.wikipedia.org/wiki/The_Old_Mill
- https://fr.wikipedia.org/wiki/Silly_Symphonies
- http://www.gamestudies.org/0401/whalen/#_cdn7
- <https://silentfilm.org/silly-symphonies-1929-1935/>
- https://disney.fandom.com/wiki/Just_Dogs
- https://disney.fandom.com/wiki/Silly_Symphonies
- https://disney.fandom.com/wiki/The_Goddess_of_Spring
- [https://disney.fandom.com/wiki/The_Ugly_Duckling_\(1939\)](https://disney.fandom.com/wiki/The_Ugly_Duckling_(1939))
- <https://ohmy.disney.com/insider/2016/05/19/silly-symphonies/>
- <https://prezi.com/fyjf0hbxib0b/walt-disney-silly-symphonies/>
- <http://www.silentfilm.org/archive/silly-symphonies-19291935>
- <http://www.ilsollazzo.com/c/disney/scheda/Winter>
- <http://www.ilsollazzo.com/c/disney/scheda/FlowersAndTrees>
- <http://www.ilsollazzo.com/c/disney/scheda/EgyptianMelodies>

<http://www.ilsollazzo.com/c/disney/scheda/FunnyLittleBunnies>
<https://www.skwigly.co.uk/disneys-silly-symphonies-marathon-film-list/>
<http://www.skwigly.co.uk/disneys-silly-symphonies-marathon-film-list/>
<https://letterboxd.com/michaelj/list/walt-disneys-silly-symphonies/detail/>
<https://music.allpurposeguru.com/2010/08/carl-stalling-cartoon-music-pioneer/>
https://www.bcdb.com/cartoons/Walt_Disney_Studios/Shorts/Silly_Symphonies/
<https://insidethemagic.net/2018/01/walt-disneys-silly-symphonies-year-one-1929/>
<https://www.csmonitor.com/Books/Book-Reviews/2016/0711/Walt-Disney-s-Silly-Symphonies-Volume-1-looks-behind-the-scenes>

**EĞİTİM BİLİMLERİ
ALANINDA ULUSLARARASI
ARAŞTIRMALAR
-III-**

EDİTÖR

Doç. Dr. Semra KIRANLI GÜNGÖR

EĞİTİM
yayınevi

EĞİTİM BİLİMLERİ ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR -III-

Editör: Doç. Dr. Semra KIRANLI GÜNGÖR

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-71-2

1. Baskı, Mart 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

Eğitim Bilimleri Alanında Uluslararası Araştırmalar -III-

Editör: Doç. Dr. Semra KIRANLI GÜNGÖR

278 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-71-2

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/meکانık yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Kaynakça

- BAKİOĞLU, Ayşen ve Mehmet Özcan, (2014). “Çin (Şanghay) Eğitim Sistemi”, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi (s.1-42). (ed. Ayşen Bakioğlu). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- BAKİOĞLU, Ayşen ve Resul Baltacı (2017). Çin’de Eğitim. Ankara. Nobel Akademik Yayıncılık.
- BALTACI, Resul (2017). “Şangay’ın (Çin) PISA Başarısını Sağlayan Unsurlara İlişkin Türk Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi”. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- COŞKUN, Başak ve Mustafa Çelikten (2020). “Çin Halk Cumhuriyeti Eğitim Sistemi”, OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, C. 15, S. 24, s. 2982-3011. <https://doi.org/10.26466/opus.669104>
- DURAN, Volkan ve Güliz Kaymakçı (2019). “Çin’de Eğitim Programlarının Tarihsel Temelleri: Bir Derleme Çalışması”. The Book of Full Texts (Ed. Mehtap Dinçer ve Zhuldyz Saklı). International Black Sea Coastline Countries Symposium, 4, May 5-6, Black Sea Network For Intercultural Communications (BIC) Giresun University, KARASAM Strategic Research and Application Center.
- ERDEM, Mustafa (2007). “Türk Eğitim Sistemi”, Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri (s. 1-33). (ed. Ali Balcı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- ERGÜN, Mustafa (1985). Karşılaştırmalı Eğitim. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü. www.egitim.aku.edu.tr/kegitim.pdf (E.T.: 01.05.2020).
- GÖNÜLAÇAR, Şener (2016). Türkiye’de Öğretmen İmajı ve İtibarı Üzerine Bir İnceleme. Ankara. https://www.academia.edu/20607351/T%C3%BCrkiye_de_%C3%96%C4%9Fretmen_%C4%B0maj%C4%B1_ve_%C4%B0tibar%C4%B1_%C3%9Czerine_Bir_%C4%B0nceleme (E.T.: 02.05.2020).
- INGERSOLL, Richard M. (2007). A Comparative Study of Teacher Preparation and Qualifications in Six Nations. CPRE Research Reports. https://repository.upenn.edu/cpre_researchreports/47 (E.T.: 29.04.2020).
- JOHNSON, Lauri Jorunn Moller, Stephen L. Jacobson and Kam Cheung Wong (2008). “Cross-National Comparisons in The International Successful School Principalship Project: The Unites States, Norway and China”, Scandinavian Journal of Educational Research, C.52, S. 4, s.407-422.
- KAN, Qian (2015). A Brief İntroduction to The Chinese Education System. <https://www.open.edu/openlearn/education/brief-introduction-the-chinese-education-system>. (E.T.: 01.05.2020)

- KATITAŞ, Sevdâ, Başak Coşkun ve Merve Turpçu (2019). “Seçilmiş Bazı Ülkelerin Denetim Sistemlerinin Karşılaştırılması ve Türk Eğitim Sistemi İçin Bir Model Önerisi”, *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, C. 6, S. 48, s. 4681-4696.
- NEUMAN, W. Lawrence (2017). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri* (çev. Sedef Özge.). Ankara: Yayın Odası.
- Polat, Murat ve İ. Bakır Arabacı (2012). “Türkiye’de Eğitim Fakültelerine Öğrenci Alım Ölçütlerini Yeniden Düşünmek: Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S.3, s.77- 83.
- SEZGİN, M. Fatih (2008). “Türk ve Çin Eğitim ve Öğretim Sistemleri Üzerine Bir Karşılaştırma”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- STANFORD, Eleanor (2001). “China”. *Countries and Their Cultures Volume 1*. (pp.466-483). (Ed. Melvin Ember and C.R. Ember). New York: Macmillan Reference USA.
- TANRISEVDİ, Filiz ve Bilgen Kırıl (2018). “Çin ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması”, *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, C.5, S.3, s.223-240.
- UNESCO (2011). *World Data on Education (7th Edition)*. (IBE/2011/CP/WDE/II) Geneva: UNESCO/International Bureau of Education.
- URL-1: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=CN> (E.T.: 01.05.2020).
- URL-2: <https://www.loc.gov/law/help/constitutional-right-to-an-education/china.php> (E.T.: 01.05.2020)
- URL-3: <https://www.oecd.org/china/Education-in-China-a-snapshot.pdf> (E.T.: 29.04.2020).
- URL-4: http://en.moe.gov.cn/Resources/Statistics/edu_stat2017/national/ (E.T.: 29.04.2020).
- URL-5: http://www.moe.edu.cn/english/basic_b.htm (E.T.: 29.04.2020).
- URL-6: <https://www.varkeyfoundation.org/media/4790/gts-index-9-11-2018.pdf> (E.T.: 28.05.2020).
- URL-7: <https://www.tuik.gov.tr> (E.T.: 28.05.2020).
- URL-8: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> (E.T.: 14.05.2020).
- YILDIRIM, Ali ve Hasan Şimşek (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YU, Kai, Andrea Lynn Stith, Li Liu and Huizhong Chen (2012) “Tertiary Education at a Glance: China.” *Global Perspectives on Higher Education*. Volume 45. (Ed. Philip G. Altbach). AW Rotterdam, The Netherlands: Sense Publishers.

Kaynakça

- ADIGÜZEL, Abdullah ve Halil Karadaş (2013). Ortaöğretim Öğrencilerinin Okula İlişkin Tutumlarının Devamsızlık ve Okul Başarıları Arasındaki İlişki. *YYU Journal of Education Faculty*, 10 (1), 49-66.
- AL-NOFAİE, Haifa (2020). Saudi University Students' perceptions towards Virtual Education During Covid-19 Pandemic: A case Study of Language Learning via Blackboard. *Arab World English Journal*, 11 (3) 4-20. DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awj/vol11no3.1>
- AYDIN, İnyet (2012). Alternatif Okullar. Ankara: Pegem Akademi.
- BOZAVLI, Ebubekir (2021). Is Foreign Language Teaching Possible Without School? Distance Learning Experiences of Foreign Language Students at Ataturk University During the Covid-19 Pandemic. *Arab World English Journal*, 12 (1) DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/vol12no1>.
- BOZKURT, Aras (2017). Türkiye'de uzaktan eğitimin dünü, bugünü, yarını. *AUad*, 3(2), 85-124.
- CHARİSSİ, Athina vd. (2020). Impact of the covid-19 disruption on university students' perceptions and behavior. *European Journal of Education Studies*. 7(11). DOI: 10.46827/ejes.v7i11.3348
- DANİEL, Sir John (2020). Education and The Covid-19 Pandemic. *Prospects*: 49, 91–96 <https://doi.org/10.1007/s11125-020-09464-3>.
- DHAWAN, Shivangi. (2020). Online Learning: A Panacea in the Time of Covid-19 Crisis. *Journal of Educational Technology Systems*. 49(1), 5-22. DOI: 10.1177/0047239520934018.
- ERDOĞAN, Kübra (2020). Foreign Language Education During Covid- 19 Pandemic: An Evaluation From the Perspectives of Preparatory Class Students. *Milli Eğitim*, 49 (1), 1079-1090.
- FANSURY, Andi Hamzah vd. (2020). Digital Content For Millennial Generations: Teaching The English Foreign Language Learner On Covid-19 Pandemic. *Journal of Southwest Jiaotong University*, 55 (3). DOI: 10.35741/issn.0258-2724.55.3.40
- FU, Haifeng (2020). Implementing online ELT in the time of crisis: ordeal or opportunity? *ELT Journal* 74(3), 354-348. Doi:10.1093/elt/ccaa030.
- GATTO, John Taylor (2018). Eğitim: Bir Kitle İmha Silahı, Zorunlu Eğitimin Karanlık Dünyasında Bir Yolculuk. (Weapons of Mass Instruction: A Schoolteacher's Journey Through the Dark World of Compulsory Schooling) (Çev. Mehmet Ali Özkan) İstanbul: Edam Yayınları.
- GIORDAN, Andre (1998). *Apprendre*. Paris: Editions Belin.
- GIORDAN, Andre (2002). *Une autre école pour nos enfants?* Paris: De-

lagrave.

- GODWİN-JONES, Robert (2019). In a World of SMART Technology, Why Learn Another Language? *Educational Technology & Society*. Tome: 22(2). Pp: 4-13.
- HARRIS, Alma ve Janet H. Chrispeels (2009). *Improving Schools and Educational Systems. International Perspectives*. New York: Routledge.
- HİDAYATI, Dian ve Wiyono Aji Saputra (2020). Implementation of Online Learning during the Covid-19 Epidemic in Indonesia: Assessment of Higher Education Students' Use of and Implementation of Online Learning Technology. *Universal Journal of Educational Research*, Vol. 8, No. 10, pp. 4514-4519. DOI: 10.13189/ujer.2020.081019
- ILLICH, Ivan (2018). *Okulsuz Toplum. (Deschooling Society)*. (Çev. Mehmet Özey). İstanbul: Şule Yayınları.
- İŞMAN, Aytekin (2011). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.
- KENTNOR, Hope (2015). Distance Education and The evolution of online learning in the United States. *Curriculum and Teaching Dialogue*. 17 (1) 2. United States of America: IAP.
- LONGHURST, Georga vd. (2020). Strength, Weakness, Opportunity, Threat (SWOT) Analysis of the Adaptations to Anatomical Education in the United Kingdom and Republic of Ireland in Response to the Covid-19 Pandemic. *Anatomical Sciences Education*. 13:298-308.
- MAİCAN, Maria-Anca ve Elena Cocorada (2020). Online Foreign Language Learning in Higher Education and Its Correlates during the Covid-19 Pandemic. *Sustainability*, 13 (781).
- MCALEAVY, Tony vd. (2016). *Rapid School Improvement*. England: Education Development Trust.
- NGUYEN, Khang vd. (2020). Opportunities for education during the Covid-19 pandemic. *American Academy of Dermatology*. 1:21-2, 2666-3287. <https://doi.org/10.1016/j.jdin.2020.04.003>
- OECD (2017), *Education at a Glance 2017: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2017-en>.
- REİMER, Everett (1971). *School is dead. An essay on Alternatives in Education*. Penguin.
- SORMAN, Guy (1989). *Les vrais penseurs de notre temps*. France: Fayard.
- STUKALO, Natalia ve Anastasia Simakhova (2020). Covid- 19 İmpact on Ukrainian Higher Education. *Universal Journal of Educational Research* 8 (8): 3673-3678. DOI:10.13189/ujer.2020.080846.
- ŞİŞMAN, Mehmet (2007). *Eğitimde Demokrasi ve Sosyal Adalet: Türkiye Eğitim Sisteminin Değişmeyen Miti*. Ankara: Türk Eğitim Sisteminde

Yeni Paradigma Arayışları Sempozyumu Bildiri Kitabı. Pozitif Matbaacılık.

TERAS, Marko vd. (2020). Post-Covid-19 Education and Education Technology “Solutionism”: a Seller’s Market. *Postdigital Science and Education*. 2:863-878. <https://doi.org/10.1007/s42438-020-00164-x>.

TÖREMEN, Fatih (2011). *Öğrenen Okul*. Ankara: Nobel Yayınları.

UNESCO-Iesalc (April 9, 2020). *Covid-19 and higher education: Today and tomorrow, Impact analysis, policy responses and recommendations*.

İnternet Kaynağı

URL-1: <https://www.egitimreformugirisimi.org/10-soruda-unesco-kuresel-egitim-izleme-raporu-2020/>

Kaynakça

- AKSOY, Erdem (2013). “A:B:D (New York), Finlandiya, Singapur ve Türkiye’de Öğretmen Eğitimindeki Dönüşümler (2000-2010)”. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- APAYDIN, Çiğdem (2015). “Singapur Eğitim Sistemi”, Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri. (ed. Ali Balcı). Ankara: Pegem Akademi.
- AYDIN, Rafet, Osman Canavar ve Arif Akın (2018). “Öğretmenlerin, Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmenliğin Toplumsal Statüsüne İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi”, 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, C.7, S.21, s. 965-990.
- AYNAL Songül (2012). Karşılaştırmalı Eğitim Yansımaları. Ankara: Pegem Akademi.
- BAKİOĞLU, Ayşen ve Gültekin Göçmen (2014). “Singapur Eğitim Sistemi”, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi. (ed. Ayşen Bakioğlu). Ankara: Nobel Akademik.
- ERDEM, Mustafa (2007). “Türk Eğitim Sistemi”, Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri. (ed. Ali Balcı). Ankara: Pegem A.
- HOŞGÖRÜR, Vural ve Nuray Taştan (2006). “Eğitimin İşlevleri”, Eğitim Bilimine Giriş (ed. Özcan Demirel ve Zeki Kaya). Ankara: Pegem A.
- İNCEBACAK BAL, Belgin ve Erdoğan Başar. (2014). “Finlandiya, Almanya, Singapur ve Türkiye’nin Eğitim Sistemleri Açısından Kademeler Arası Geçiş Sistemlerinin Karşılaştırılması”, Çukurova Üniversitesi Türkoloji, C. 3, s. 1-24.
- ORAKÇI, Şenol (2015). “Şangay, Hong Kong, Singapur, Japonya ve Güney Kore’nin Öğretmen Yetiştirme Sistemleri’nin İncelenmesi”, Asya Öğretim Dergisi, C. 3, S.2, s. 26-43. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aji/issue/38889/454208>
- ÖZEY, Ramazan (2008). Asya Coğrafyası. İstanbul: Akif.
- ŞİŞMAN, Mehmet (2006). Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: Pegem A.
- TAŞDEMİR, Mehmet (2015). “Öğretmen Adaylarının Türk Eğitim Sistemi Üzerine Algıladıkları Sorunlar”, Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, C. 10, S. 7, s. 881-898.
- TÜRKOĞLU, Adil (1999). Karşılaştırmalı Eğitim. Adana: Çukurova Üniversitesi.
- URL-1: https://ticaret.gov.tr/data/5f18060313b87621bc9514f1/Singapur_%C3%9Clike_Profilu_072020.pdf (E.T.: 19.02.2020)
- URL-2: https://www.moe.gov.sg/-/media/files/about_us/overview_of_singapore_

- education_system.pdf?la=en&hash=06AFC12085D9647AC26DF9A4A-3599A0FBC1A6364 (E.T.: 19.02. 2020).
- URL-3: <https://www.moe.gov.sg/education-in-sg/desired-outcomes> (E.T.: 19.02.2020).
- URL-4: <https://www.moe.gov.sg/about-us/our-mission-and-vision> (E.T.: 20.03.2020)
- URL-5:https://www.nie.edu.sg/docs/default-source/te21_docs/te21-online-version--updated.pdf?sfvrsn=2 (E.T.: 29.04.2020).
- URL-6: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264118539-en> (E.T.: 29.04.2020).
- URL-7: <https://www.moe.gov.sg> (E.T.: 20.03.2020).
- URL-8: <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (E.T.: 27.03.2020).
- URL-9: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> (E.T.: 29.04.2020).
- URL-10: http://personel.meb.gov.tr/upload/Kimler_ogretmen_olur.pdf (E.T.: 23.03.2020).
- URL-11: https://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/12Yil_Soru_Cevaplar.pdf (E.T.: 29.04.2020).
- ÜLTANIR, Gürcan (2000). Karşılaştırmalı Eğitim Bilimi. Kuram ve Teknikler. Ankara: Eylül Kitap.
- YAZICIOĞLU, Özlem (2017). “Türkiye, Singapur ve Kazakistan Fen Bilimleri Öğretim Programlarının Karşılaştırılması”. Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu: .Kastamonu Üniversitesi.
- YILDIRIM, Ali ve Hasan Şimşek (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin.
- YILDIRIM, Cengiz ve Adil Türkoğlu (2018). “Karşılaştırmalı Eğitim Yanımları”, Adnan Menderes University, Journal of Instiute of Social Sciences, C. 5, S. 1, s. 31-45.

Kaynakça

- 21st century skills (2021, March 13). In Wikipedia. [https://en.wikipedia.org/wiki/21st_century_skills#Partnership_for_21st_Century_Skills_\(P21\)](https://en.wikipedia.org/wiki/21st_century_skills#Partnership_for_21st_Century_Skills_(P21))
- Angeles, J. (2019, May 28). Education statistics around the globe. *Skillstalk*. <https://www.upskilled.edu.au/skillstalk/education-statistics-around-the-globe>
- Bülbül, S. (1988). Dünya eğitim bunalımı ve eğitimin finansmanı sorunu. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 21(1), 393-408. DOI: 10.1501/Egifak_0000000995
- Cedefop (2012). Briefing note - Preventing skill obsolescence. https://www.cedefop.europa.eu/files/9070_en.pdf
- Celep, C. (2003). *Halk eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ceylan, R. ve Akçay, B. (2020). Bilgi ve iletişim teknolojileri (bit) okuryazarlığı. (4. Baskı). (A. D. Öğretir Özçelik ve M. N. Tuğluk, Ed.). *Eğitimde ve Endüstride 21. Yüzyıl Becerileri* içinde (ss.79-94). Ankara: Pegem Akademi.
- Duman, A. (2007). *Yetişkinler Eğitimi*. (Genişletilmiş 2. Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Freire, P. (2014). *Ezilenlerin pedagojisi*. (D. Hattatoğlu ve E. Özbek, çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Geray, C. (2002). *Halk eğitimi*. (Güçelleştirilmiş 3. Bası). Ankara: İmaj Yayınevi.
- Günay, D. ve Şişman, B. (2020). Bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı. (4. Baskı). (A. D. Öğretir Özçelik ve M. N. Tuğluk, Ed.). *Eğitimde ve Endüstride 21. Yüzyıl Becerileri* içinde (ss.257-276). Ankara: Pegem Akademi.
- Hopper, S. (2019, December 24). What Higher Education Needs to Stop from Becoming Obsolete. *Thestevenpost*. <https://theevenpost.medium.com/what-higher-education-needs-to-stop-from-becoming-obsolete-28dcd6f8da96>
- Jarvis, P. (2004). *Adult education and lifelong learning: Theory and practice*. London: RoutledgeFalmer.
- Karabıyık, İ. (2015). Türkiye’de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 32 (1), 231-260. <https://dergipark.org.tr/en/pub/muiibd/issue/495/4492>
- Khan, S. (2016). *Dünya okulu: Eğitimi yeniden düşünmek*. (Çev. C. Akas). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Khan Academy. (2021, February 13). In Wikipedia. <https://tr.wikipedia.org/>

[wiki/Khan_Academy](#)

- Knowles, M. S. (1980). *The modern practice of adult education: From pedagogy to andragogy*. Cambridge, The Adult Education Company.
- Knowles, M. S. (1996). Yetişkin öğrenenler gözardı edilen bir kesim. (Çev. S. Ayhan). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- List of countries by literacy rate. (2021, February13). In Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_literacy_rate
- Lowe, J. (1985). *Dünyada yetişkin eğitime toplu bakış*. (Çev. T. Oğuzkan). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- International Institute for Applied Systems Analysis-IIASA (2012). *Education, population growth, and human well-being*. <https://iiasa.ac.at/web/home/research/researchPrograms/WorldPopulation/Research/ForecastsProjections/DemographyGlobalHumanCapital/Education.en.html> adresinden erişildi.
- Marshall McLuhan (2021, February 13). In Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Marshall_McLuhan
- Maslow's hierarchy of needs (2021, February 13). In Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Maslow%27s_hierarchy_of_needs
- Okçabol, R. (2006). *Halk eğitimi (Yetişkin eğitimi)*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- OECD (1977). *Learning opportunities for adult: General report cilt 1*, Paris.
- Onur, B. (2006). *Gelişim psikolojisi yetişkinlik, yaşlılık, ölüm*. (7. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Overstreet, H. A. (1949). *The mature mind*. W. W. Norton.
- Öğretir Özçelik, A. D. (2020). İnovasyon, yaratıcılık ve yenilenme. (4. Baskı). (A. D. Öğretir Özçelik ve M. N. Tuğluk, Ed.). *Eğitimde ve Endüstride 21. Yüzyıl Becerileri* içinde (ss.1-28). Ankara: Pegem Akademi.
- Öğretir Özçelik, A. D. ve Eke, K. (2020). 21. yüzyıl öğretmenlerinde sosyal beceriler. (4. Baskı). (A. D. Öğretir Özçelik ve M. N. Tuğluk, Ed.). *Eğitimde ve Endüstride 21. Yüzyıl Becerileri* içinde (ss.231-256). Ankara: Pegem Akademi.
- Partnership for 21st Century Skills (2019). Framework for 21st century learning definitions. http://static.battelleforkids.org/documents/p21/P21_Framework_DefinitionsBfK.pdf adresinden erişildi.
- Ritchie, H. ve Roser, M. (2019). *Age structure*. <https://ourworldindata.org/age-structure> adresinden erişildi.
- Sennett, R. (2008). *Karakter aşınması yeni kapitalizmde işin kişilik üzerindeki etkileri*. (3. Basım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Sevinç, G., Kantar Davran, M. ve Sevinç, M. R. (2018). Türkiye’de kırdan kente göç ve göçün aile üzerindeki etkileri. İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi, 3(6), 70-82.
- Spurgeon, P. (2018). 10 Reasons why you should keep learning. <https://www.stonebridge.uk.com/blog/education-teaching-and-coaching/adult-education>
- UNESCO (1960). Second world conference on adult education. Montreal, 22-31 August, 1960. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000064542>
- UNESCO (1972). Third international conference on adult education. Final report. Tokyo, 25 July-7 August 1972. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000001761>
- UNESCO Institute for Statistics (UIS) (2017). *Literacy Rates Continue to Rise from One Generation to the Next*. http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/fs45-literacy-rates-continue-rise-generation-to-next-en-2017_0.pdf

Görsel Kaynakça

- Resim 1. https://en.wikipedia.org/wiki/21st_century_skills#/media/File:Framework_for_21st_Century_Learning.svg Erişim Tarihi: 03.03.2021

Kaynakça

- Akçay-Özcan, D., & Kıran, B. (2016). Ergenlerin bilişsel esneklik düzeyleri ile özyeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 1 (1), 1-8.
- Akkuş Çutuk, Z. (2020). Relationship between multidimensional perfectionism and cognitive flexibility in university students. *Journal of Human Sciences*, 17(4), 1263-1274.
- Aktepe, R. (2019). Lise öğrencilerinin bilişsel esnekliklerinin cinsiyetlerine ve mizah tarzlarına göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(6), 2631-2640.
- Alparslan-Kardeş, G. (2016). Davranış-mekân uyumu: Bilişsel esneklik düzeyleri farklı öğrencilere göre, okul ortamında olanaklılıkların (affordances) incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Altunkol, F. (2011). Üniversite öğrencilerinin bilişsel esneklikleri ile algılanan stres düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1988). Structural equation modeling in practice: A review and recommended two-step approach. *Psychological Bulletin*, 103(3), 411-423.
- Asıcı, E. ve İkiz, F. (2015). Mutluluğa giden bir yol: Bilişsel esneklik. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (35), 191-211.
- Bacanlı, H. (1990). Kendini ayarlama becerisinin çeşitli değişkenlerle ilişkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Beatty, M. J., Valencic, K. M., Rudd, J. E., & Dobos, J. A. (1999). A “dark side”; of communication avoidance: Indirect interpersonal aggressiveness. *International Journal of Phytoremediation*, 16(2), 103-109.
- Bernardo, A.B.I. & Presbitero, A. (2018). Cognitive flexibility and cultural intelligence: Exploring the cognitive aspects of effective functioning in culturally diverse contexts. *International Journal of Intercultural Relations*, 66, 12-21.
- Bilgiç, R., & Bilgin, M. (2016). Ergenlerin cinsiyet ve öğrenim kademesi düzeylerine göre bilişsel esneklik düzeyleri ile karar stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 39-55.
- Bilgin, M., (2009). Bilişsel esnekliği yordayan bazı değişkenler. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(36), 142-157.
- Buğa, A., Özkamalı, E., Altunkol, F. & Çekiç, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin bilişsel esneklik düzeylerine göre sosyal problem çözme

- tarzlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 48-58.
- Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with amos*. New York: Routledge.
- Canas, J. J. (2006). Cognitive flexibility. Erişim adresi: <https://pdfs.semanticscholar.org/9a41/bdaf74a12dd6990580ca33ed50678628d1a5.pdf>
- Chesebro, J. L., & Martin, M. M. (2003). The relationship between conversational sensitivity, cognitive flexibility, and verbal aggressiveness and indirect interpersonal aggressiveness. *Communication Research Reports*, 20, 143-150.
- Çuhadaroğlu, A. (2011). Bilişsel esnekliğin yordayıcıları. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Demirel, Y., & Özhan-Elbaş, N. (2019). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin kendini ayarlama düzeyleri ile mental iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi*, 2(3), 118-129.
- Epstein, R.M.; Siegel, D.J. & Silberman, J. (2008). Self-monitoring in clinical practice: A challenge for medical educators. *Journal of Continuing Education in the Health Professions*, 28(1), 5–13.
- Finney, S. J., & DiStefano, C. (2006). Non-normal and categorical data in structural equation modeling. In Hancock, G. R., & Mueller R. O. (Eds.), *Structural equation modeling: A second course*, (pp. 269–314). Information Age Publishing, U.S.A.
- Gangestad, S.W. & Snyder, M. (2000). Self-monitoring: Appraisal and reappraisal, *Psychological Bulletin*, 126(4), 530-555.
- George, D. & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.
- Hu, S., Zhong, Z., Zhang, J. & Zheng, X. (2018). Cognitive flexibility and advice network centrality: The moderating role of self-monitoring. *Frontiers in Psychology*, 9,1947.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cut off criteria for fit indexes in covariance structural analysis: conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 55-65.
- Huck, S. W. (2012). *Reading statistics and research* (6th ed). Boston: Pearson.
- Ionescu, T. (2012). Exploring the nature of cognitive flexibility. *New Ideas in Psychology*, 30(2), 190–200.
- Johnco, C., Wuthrich, V. M., & Rapee, R. M. (2013). The role of cogni-

- tive flexibility in cognitive restructuring skill acquisition among older adults. *Journal of Anxiety Disorders*, 27, 576-584.
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Guilford Publications.
- Marcoulides, G., & Schumacher, R. (2001). *New developments and techniques in structural equation modeling*. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Martin, M. M. & Rubin, R. B. (1995). A new measure of cognitive flexibility. *Psychological Reports*, 76, 623-626.
- Martin, M. M. & Anderson, C. M. (1998). The Cognitive Flexibility Scale: Three validity studies. *Communication Reports*, 11, 1-9.
- Maydeu-Olivares, A., Shi, D., & Rosseel, Y. (2018). Assessing fit in structural equation models: A monte-carlo evaluation of RMSEA versus SRMR confidence intervals and tests of close Fit. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 25(3), 389-402.
- Özalp-Türetgen, İ. & Cesur, S. (2006). Gözden Geçirilmiş Kendini Ayarlama Ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 9(17), 8-11.
- Schermelleh-Engel, K. & Moosbrugger, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods Of Psychological Research Online*, 8 (2), 23-74.
- Schumacher, R. & Lomax, R. (2004). *A Beginner's Guide To Structural Equation Modelling*. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Snyder, M. (1974). Self-monitoring of expressive behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 30(4), 526-537.
- Umur, Z. & Demirtaş, H. (2016). Aday öğretmenlerin örgütsel sosyalleşmeleri ile kendini ayarlama becerileri arasındaki ilişki. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24 (1), 163-182.
- Weston, R., & Gore, P. A. (2006). A brief guide to structural equation modeling. *The Counseling Psychologist*, 34(5), 719-751.
- Yazar, M.S. & Meterelliyoğlu, K.Ş. (2019). Examination of relationship between depressive symptoms, cognitive flexibility and hopelessness in non-clinic population. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 155-163.
- Yıldırım, K., & Bozdoğan, E. (2009). Öğretmen adaylarının kendini ayarlama psikolojilerinin belirlenmesine yönelik bir durum çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 129-134.

Kaynakça

- BORSBOOM, Denny, MELLENBERGH, Gidon. & HEERDEN, Jaap Van. (2004). "The Concept of Validity", *Psychological Review*, C. 111, S.4, s.1061-71
- BRAINE, Martin & O'BRIEN David (1991). "A Theory of if: A Lexical Entry, Reasoning Program, and Pragmatic Principles", *Psychological Review*, C.98, s.182-203.
- DICKSTEIN, Luois (1981). "Conversion and Possibility in Syllogistic Reasoning". *Bulletin of the Psychonomic Society*, C.18, s. 229-232.
- GEURTS, Benjamin (2003). "Reasoning with Quantifiers. Forthcoming in *Cognition*", Cambridge, Mass: MIT.
- HANSON, William (1997). "The Concept of Logical Consequence". *The Philosophical Review*, C. 106, s.365-409.
- HARTRY, Field (2009). "What is the Normative Role of Logic?, *Proceedings of the Aristotelian Society*", Supplement, C. 83, s.251-68.
- MCGEE, Vann (1996). "Logical Operations", *Journal of Philosophical Logic*, C. 25, s. 567-80.
- MOSTOWSKI, Andrzej (1957). "On a Generalization of Quantifiers", *Fundamenta Mathematicae*, C.44, s. 12-36.
- PATTERSON, Douglas & BEANEY, Michael. (2012). "Alfred Tarski: Philosophy of Language and Logic". Cambridge, Mass: MIT.
- RAY, Greg (1996). "Logical Consequence: A defense of Tarski", *Journal of Philosophical Logic*, C. 25, s. 617-677.
- RİPS, Lance (1994). "The Psychology of Proof: Deductive Reasoning in Human Thinking". Cambridge, Mass: MIT.
- SHAPIRO, Lionel (2010). "Deflating Logical Consequence", *Philos. Q.* C. 61, s. 320-342.
- SHER, Gila (1996). "Did Tarski Commit Tarski's Fallacy?" *The Journal of Symbolic Logic*, C. 61, s. 653-686.
- SMİTH, Edward, LANGSTON, Christopher. & NİSBETT, Richard (1992). "The Case for Rules in Reasoning", *Cognitive Science*, C. 16, s. 1-40.
- TARSKI, Alfred (1936). "On the Concept of Logical Consequence. In: *Logic, Semantics, Metamathematics*". New York: Oxford University. (Pp. 409-420).
- TARSKI, Alfred (1940). "Introduction to Logic and to the Methodology of Deductive Sciences, (1st edn)", New York: Oxford University.

- TARSKİ, Alfred (1983). "Logic, Semantics, Metamathematics, (2nd. Edn), John Corcoran (ed.), translations by J. H. Woodger". Indianapolis: Hackett Publishing Company
- TARSKİ, Alfred (1986). "What are Logical Notions", *History and Philosophy of Logic*, C. 7, s. 143-154.
- TARSKİ, Alfred (2002). "On the Concept of Following Logically", *History and Philosophy of Logic* C. 23, S. 3, s. 155-196.
- ZUCKER, Jeffery I. & TRAGESSER, Robert (1978). "The Adequacy Problem for Inferential Logic", *Journal of Philosophical Logic*, C. 7, s. 501-516.

Kaynakça

- ADIGÜZEL, Büşra (2012). “İnovasyon ve İnovasyon Yönetimi: Steve Jobs Örneği”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- ADIGÜZEL, Duygu Çağ (2016). “Sınıf Öğretmenlerinin Yaratıcı Düşünme Becerileri İle Öğretmen Davranışlarının Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme Becerilerinin Gelişimine Katkısı Arasındaki İlişki”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- AKYÜZ, Kadir Cemil, Tarık Gedik, İlker Akyüz ve İbrahim Yıldırım (2006). “Rize İlinde Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Yeteneklerinin İncelenmesi”, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C. 20, S.1, s.233-246. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atauniibd/issue/2689/35357>
- AYDIN, Salih ve Bünyamin Er (2015). “Meslek Lisesi Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerini Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması”, Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, C.1, S.2, s.87-105. <https://doi.org/10.20979/ueyd.182898>
- ÇELLEK, Tülay (2002). “Yaratıcılık ve Eğitim Sistemimizdeki Boyutu”, Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi C. 2, S.1, s.2-4.
- DİLEK, Ayşe Nur (2013). “Sosyo-kültürel Özelliklerin Yaratıcı Düşünmeye Etkisi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- DURAN, Cengiz ve Metin Saraçoğlu (2009). “Yeniliğin Yaratıcılıkla Olan İlişkisi ve Yeniliği Geliştirme Süreci”, Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi C. 16, S.1, s. 57-71.
- ERDOĞAN, Tolga ve Bilge Gök (2011). “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yaratıcı Düşünme Düzeyleri Ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C.44, S.2, s. 29-51. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000001223
- ESMER, Yusuf (2019). “Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Profillerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.12, S. 65, s.1041-1051.
- İNOMER. (2020). İnovasyonun Tanımı. Yeni ve farklı bir sonuç, innovatus. Inomer Türkiye. <https://inomer.org/economic-growth/innovasyon-2> (E.T.: 15.12.2020)
- İBİCİOĞLU, Hasan, Kürşat Özdaşlı ve Ali Murat Alparslan (2009). “Girişimci Özellikler ve Girişimcilik Türü Tercihi Üzerinde Ebeveyn Etkisi: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Araştırması” Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, C.12, S.1-2, s.521-538.

- <https://dergipark.org.tr/tr/pub/selcuksbmyd/issue/11300/135156>
- KARASAR, Niyazi (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. 23. bs. Ankara: Nobel Yayınları.
- LUBART, Todd I. (1994). "Creativity", Thinking and Problem Solving-Handbook of Perception and Cognition (pp. 289-318) (ed. J. Robert Sternberg). USA: Academic Press.
- ÖZDEN, Yüksel (2013). Eğitimde Yeni Değerler. Ankara: Pegem Akademi.
- PARLAK, Kemalettin (2013). "Girişimci Kişilik Özelliklerine Sahip Olmak İle Kendini ve Başkalarını Tanıma (İçsel ve Sosyal) Zekâları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.3, s.55-64.
- SEVİNÇ, Yusuf Sezer ve Nihat Uyangör (2020). "İnovatif düşünme Becerileri Meslek Liseleri Öğrencilerine Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması", Turkish Studies - Education, C.15, S.5, s.3669-3690. <https://dx.doi.org/10.47423/TurkishStudies.46222>
- STARKO, Alane Jordan (2001). Creativity in the Classroom Schools of Cruous Delight. 2nd ed. London: Lawrence Erlbaum Associates.
- TÜKEL, Yalçın, Davut Atılğan, Abdullah Sencer Temel (2020). "Spor Liseleri Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri (Konya İli Örneği)", Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, C.14, S.3, s.450-464 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bsd/issue/57953/779742>
- YELKİKALAN, Nazan, A. Fulya Karakaş, Y. Tansoy Yıldırım, Melike Altun, Nurgül Keleş Tayşir, Berna Burcu Yılmaz, Gülgün Erkan, Ebru Enginkaya, Yener Pazarcık, Bilge Yelkenci ve Erdal Aydın (2013). Girişimcilik. İstanbul: Beta Yayınları.
- YILDIRIM, Ramazan (2003). Yaratıcılık ve Yenilik. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Kaynakça

- AKYÜZ E.T., GÜNDÜZ, K.A. (2018). “ Meslek Yüksekokullarında okuyan öğrencilerin matematik dersine yaklaşımlarının öğrenci görüşleri bakımından değerlendirilmesi”, Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik araştırmalar Dergisi, C.16, s.12-23.
- BAYKUL, Y. (1987). “Matematik ve Fen Eğitimi Yönünden Okullarımızdaki Durum”, Hacettepe Üniv. Eğitim Fak. Dergisi, C.2, s.154-168.
- BAYKUL, Y. (1994). “ İlköğretim Okullarında Matematik Öğretimine Bir Bakış. İlköğretim Okullarında Matematik Öğretimi ve Sorunları”. Ankara: T.E.D. Yayınları
- ERSOY, Y. (2003) “Teknoloji Destekli Matematik Eğitimi-1: Gelişmeler, Politikalar ve Stratejiler”, İlköğretim Online, C.2.1, s.18-27.
- KARASAR, N. (2009), “Bilimsel Araştırma Yöntemi”, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KAYA, Y. vd. (2013). “ Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Matematik Başarısını Etkileyen Faktörler: Öğrenci Görüşleri Bakımından”, *Electronic Journal of Vocational Colleges*, C.3.3, s.62-68.
- MEB (2018). “PISA 2018 Türkiye Ön Raporu Raporu, Ankara”, URL-1: http://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/03105347_PISA_2018_Turkiye_On_Raporu.pdf . (E.T.: 12 .11. 2020).
- MEB (2018). “Matematik dersi öğretim programı”, URL-2: <https://ttkb.meb.gov.tr>, (E.T.: 12.11.2020).
- MEB (2019). “Liselere Geçiş Sınavına (LGS) ilişkin değerlendirme raporu”, URL-3 :http://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_06/24094730_2019_Ortaogretim_Kurumlarına_Iliskin_Merkezi_Sinav.pdf, (E.T.: 12.11.2020).
- ÖCALAN, T. (2004), “İlköğretimde Matematik Öğretimi”, Ankara: Yeryüzü Yayınevi.
- ÖSYM (2018), YKS Değerlendirme Raporu, Ankara, URL-4: <https://doku-man.osym.gov.tr/pdfdokuman>, (E.T.: 12.11.2020).
- ÖSYM (2019). “YKS Değerlendirme Raporu” URL-5: <https://www.osym.gov.tr/TR,16919/2019-yks-degerlendirme-raporu.html>, (E.T.: 12.11.2020).
- ÖSYM, (2020). YKS Değerlendirme Raporu, Ankara, URL-6: <https://www.osym.gov.tr/TR,20698/2020-yks-degerlendirme-raporu.html>, (E.T.: 12.11.2020).

- PEKER, M. ve MİRASYEDİOĞLU, Ş. (2003). “Lise 2. Sınıf Öğrencilerinin Matematik Dersine Yönelik Tutumları ve Başarıları Arasındaki İlişki”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 2.14), s.157-166.
- SOYLU, Y. ve BAŞIBÜYÜK, K. (2013).” Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Matematiksel Kavramları Algılama Düzeyleri”, *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 14.2, s.479-502.
- ŞANLI KULA, K. ve GÜNDEN, E. (2017). “Meslek Yüksekokulu öğrencileri ve matematik kaygısı”, *Electronic Journal of Vocational Colleges*, s.29-40.
- TAŞDEMİR, C. (2013). “Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin matematik kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi”, *Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, C.2.2, s.154-162.
- TEKTAŞ, M. (2010).“ Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Matematik Tutumları ve Bireysel Farklılıklarının İncelenmesi”, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, C.10.19,s. 241 – 250.
- TUNÇ, A. (2005).” Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçişin Değerlendirilmesi”, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C..(2, s.75-81.
- TURANLU, N. vd. (2008). “Matematik alan derslerine yönelik tutum ölçeği geliştirilmesi”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.34, s.254-262.

Kaynakça

- Aydın, M., Özcan, İ.(2019). Başarı Sırası Sınırlamasının Fen Bilgisi Öğretmenliği Lisans Programı Kontenjanlarına Etkisi ve Adayların Programı Tercih Etme Nedenlerinin İncelenmesi. *Fen Matematik Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Dergisi*, 2(1), 46-59.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik. *Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara*.
- Baysan, S., Ercan, B., Öztürk, A. (2011). Türkiye’de öğretmen yetiştirmede istihdam sorunu: Sosyal bilgiler öğretmenliği örneği. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 131-154.
- Demirtaş, Z. & Kılıç, Y. (2016) Lise Öğretmenlerinin Örgütsel Adalet ve İş Doyumu Algıları Arasındaki İlişki Düzeyleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 259-267.
- Gökçe, A. T. (2014). Atanamama nedeniyle farklı bir mesleğe yönelen işsiz aday öğretmenler üzerine bir çalışma. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 191-208.
- Güzeller, C., & Kelecioğlu, H. (2006). Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme Sınavının Sınıflama Geçerliliği Üzerine Bir Çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(30), 140-148.
- ÖSYM. (2016). 2016 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu.
- ÖSYM. (2017). 2017 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu.
- ÖSYM. (2018). 2018 Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu.
- ÖSYM. (2019). 2019 Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu.
- ÖSYM. (2020a). 2020 Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu.
- ÖSYM. (2020b). 2020 YKS Değerlendirme Raporu. Değerlendirme Raporları Serisi No: 17. Ankara.
- Özsoy, O. (2005). *İktisatçılar ve işletmeciler için istatistik*. Siyasal Kitabevi.
- Öztürk, E. (2006). Varyans analizi. *İçinde: Ş. Kalaycı (Ed.), SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Ankara: Asil Yayın Dağıtım*.
- Şahin, İ. (2011). Öğretmen adaylarının öğretmen istihdamı ve mesleki geleceklerine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(3), 1167-1184.

- Tuncer, M. (2016). Pedagojik formasyon eğitimi sertifika programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının araştırılması. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5 (10), 101-115.
- Yavuz, S., & Karabulut, T. (2020). Üniversitelerin Tıp Fakültelerinin Başarı Sıralaması: ÖSYM Yerleştirme Taban Puanı ve TUS Puanı Ortak Etkisi. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 49-58.
- YÖK (2019). Yükseköğretim Kurulu 2019 Yılı Yükseköğretim Kurumları Sınavı Yerleştirme Sonuçları Raporu. https://www.yok.gov.tr/Haber-Belgeleri/Haber%20%C4%B0%C3%A7erisindeki%20Belgeler/Dosyalar/2019/yks_2019_sonuc_raporu.pdf 12 Mart 2021 tarihinde erişildi.
- YÖKATLAS(2020).Yükseköğretim Program Atlası. <https://yokatlas.yok.gov.tr/netler-tablo.php?b=20420>
- Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (2021). Fakülteler ve Bölümler hakkında genel bilgiler. Erişim adresi: <https://istatistik.yok.gov.tr/>

mede yeterli fırsat verilmelidir.

Kaynakça

- ARSLAN, M. ve ÖZTÜRK, A. (2001). "Özel Dershanelerin Üniversite Sınavına İlk Girişte Kazanamayan Öğrencilere ÖSS'deki Puan Getirisi". Eğitim Araştırmaları, C.5, s.15-20.
- ASLAN, M. (2006). "Eğitim Sisteminin Kapanmayan Yarası Yüksek Öğretime Geçiş", URL-1: http://sbe.erciyes.edu.tr/dergi/sayi_16/05_aslan.pdf . (E.T: 02.03.2021).
- BAŞTÜRK, S. ve DOĞAN, S. (2010). "Üniversite öğrencilerinin perspektifinden özel dershanelerdeki matematik eğitimi", M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, s. 32, s.45-63.
- CENK, E. (2005). "Öğrencilerin Özel Dershanelere Gitme Nedenleri İle Özel Dershanelerde Aldıkları Eğitime İlişkin Görüşleri", Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 110s.
- DİKİCİ, R., IŞIK, C. (2001). "Özel Dershanelerin Matematik Öğretimindeki Yeri" Kastamonu Eğitim Dergisi, C. 157.1, S.
- DOĞAN, S. (2010). "Özel dershanelerdeki matematik eğitiminin niteliği ve öğrenci yaklaşımlarının incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- DUMAN, T. (1984). "Özel Dershaneler ve İşlevleri" Yüksek Lisans Tezi. Ankara: s. 13-22.
- DİRLİKLİ, M. Ve FURKAN, H. (2013). "Özel Dershanelerin Öğrencilerin Matematik Başarılarına Etkisinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi", Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE, C. 2.2, s.78-92.
- GÜL, S. (2009). "Üniversiteye Hazırlık Dershanelerinin Seçiminde Etkili Olan Faktörlerin Araştırılması", Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KAPLAN, P. (2006) "ÖSS Kendi Sektörünü Yarattı, Dershaneler, Sabah Gazetesi, 22 Ağustos 2006, s. 20.
- KIRBAÇ, M. (2004). "Öğrencilerin Özel Dershanelerdeki Fizik Dersi Başarıları İle Öğrenci Seçme Sınavındaki Fizik Dersi Başarıları Arasındaki İlişki", Yüksek Lisans Tezi. Anakar: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 134 s. 62-68.
- KÖSE, M. R. (1999). "Üniversiteye Giriş ve Liselerimiz ", Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. S.51, Sayı 15.
- MORGİL, İ. vd. (2001) . "Üniversiteye Giriş Sınavında Özel Dershaneler ve ÖZ-DE-BİR Tarafından Uygulanan ÖSS Deneme Sınavlarının Öğrenci Başarısına Katkısının Ölçülmesi", Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C.97.19.

- MORGİL, İ. vd. (2001). (2001). Özel Dershanelerin Üniversiteye Girişte Öğrenci Başarısına Etkileri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21, 89-96.
- OKUR, M.(2002).”Özel Dershanelerin ortaöğretim düzeyinde bilişsel öğrenmeleri açısından cebir öğretimindeki yeri, Erzurum, C. 1.9, s.13-28.
- ÖNER, G. (2007). “Özel Dershanelerin İlköğretim Matematik Öğretimindeki Yeri Ve Önemi” Yüksek Lisans TeziEskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- ÖZGÜVEN, E. (1977). “Özel dershanelerin Üniversiteye Girişe Etkileri”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, c.4, s.1- 30.
- ÖZER, H. ve DEMİR, A. (2006).” Öğrenci Seçme Sınavı’na Hazırlanan Öğrencilerin Başarılarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi (Oltu Anadolu Lisesi Öğrencileri İçin Bir Uygulama)”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.11.1, s. 261-274.
- ÖZKAYA, N. (1992). “Türkiye’de Ve Dünyada Özel Öğretim Kurumlarının Eğitimdeki Yeri”. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- ŞAHİN, N. (2007). “ Personel Güçlendirmenin İş Tatmini ve Örgütsel Bağlılık Üzerine Etkisi: Dört ve Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Uygulama”, Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TURAN, İ. ve ALAZ, A. (2007). “ Özel dershanelerde coğrafya öğretiminin öğrenci görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi” Kastamonu Eğitim Dergisi, c. 15.1, s.279-292.
- YENİLMEZ, K. ve DUMAN, A. (2008). “ İlköğretimde matematik başarısını etkileyen faktörlere ilişkin öğrenci görüşleri” Sosyal Bilimler Dergisi, s. 19, s. 252-268.
- YERLİ, M. (1994).” Özel Öğretim Kurumları Mevzuatı-II”, S.362, Ankara: Özel Dershaneler Birliği Derneği.
- YEŞİLYURT, S. (2008). “Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanan Öğrencilerin Dershaneleri Tercih Etme Sebepleri ve Dershanelerdeki Biyoloji Öğretiminin Durumu Üzerine Bir Çalışma”. Türk Fen Eğitimi Dergisi, C.5. 2, s. 95- 109.
- YİĞİT, N. ve AKDENİZ, A.R. (2001). “Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme” Dersinin Değerlendirilmesi. Yeni Binyılın Başında Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu, M.Ü. Eğitim Fakültesi, 7-8 Eylül, İstanbul.

Kaynakça

- Alacacı, C., & Erbaş, A. K. (2010). Unpacking the inequality among Turkish schools: Findings from PISA 2006. *International Journal of Educational Development*, 30(2), 182-192.
- Altinyelken, H. K. (2013). The demand for private tutoring in Turkey. *In private tutoring across the Mediterranean* (pp. 187-204). Sense Publishers.
- Atila, M., & Özekten, Ö. (2015). Temel eğitimden ortaöğretime geçiş sınavı: Fen bilimleri öğretmenleri ne düşünüyor? *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), 124-140.
- Aurini, J., & Davies, S. (2004). The transformation of private tutoring: Education in a franchise form. *Canadian Journal of Sociology/Cahiers canadiens de sociologie*, 419-438.
- Bacanlı, H., & Dombaycı, M. A. (2013). *Kapatılma veya dönüştürülme ayırımında dershaneler*. Ankara: Ankara Sıyasal ve Ekonomik Araştırmalar Mekezi (ASEM).
- Baker, D. P., Akiba, M., LeTendre, G. K., & Wiseman, A. W. (2001). Worldwide shadow education: Outside-school learning, institutional quality of schooling, and cross-national mathematics achievement. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 23, 1-17.
- Baker, D., & LeTendre, G. K. (2005). *National differences, global similarities: World culture and the future of schooling*. Stanford University Press.
- Bray, M. (1999). *The shadow education system: Private tutoring and its implications for planners* (Fundamentals of Educational Planning 61). Paris: UNESCO International Institute for Educational Planning (IIEP).
- Bray, M. (2009). *Confronting the shadow education system: What government policies for what private tutoring?* Paris: UNESCO International Institute for Educational Planning (IIEP).
- Bray, M. (2011). *The challenge of shadow education: Private tutoring and its implications for policy makers in the European Union*. Brussels: European Commission.
- Bray, M. (2003). *Adverse effects of private supplementary tutoring: dimensions, implications, and government responses*. Paris: Ethics and Corruption in Education series, IIEP-UNESCO.
- Bray, M., & Kwo, O. (2014). *Regulating private tutoring for public good policy options for supplementary education in Asia*. Comparative Education Research Centre (CERC) No.10 Hong Kong, China.

- Bray, M., & Lykins, C. (2012). *Shadow education: Private supplementary tutoring and its implications for policy makers in Asia*. Mandaluyong City: Asian Development Bank, and Hong Kong: Comparative Education Research Centre, The University of Hong Kong.
- Bray, M., Zhan, S., Lykins, C., Wang, D., & Kwo, O. (2014). Differentiated demand for private supplementary tutoring: Patterns and implications in Hong Kong secondary education. *Economics of Education Review*, 38, 24-37.
- Bray, M., Kwo, O., & Jokić, B. (Eds.). (2016). *Researching private supplementary tutoring: Methodological lessons from diverse cultures* (Vol. 32). Hong Kong: Comparative Education Research Center
- Brehm, W., Silova, I., & Tuot, M. (2012). *The public-private education system in Cambodia: The impact and implications of complementary tutoring*. Budapest: Open Society Foundations.
- Buchmann, C. (2002). Getting ahead in Kenya: Social capital, shadow education, and achievement. *Research in Sociology of Education*, 13, 135-161.
- Buchmann, C., Condrón, D. J., & Roscigno, V. J. (2010). Shadow education, American style: Test preparation, the SAT and college enrollment. *Social Forces*, 89(2), 435-462.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). Sınavlar üzerine düşünceler. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 345-356.
- Carter, G., & Norwood, K. S. (1997). The relationship between teacher and student beliefs about mathematics. *School Science and Mathematics*, 97(2), 62-67.
- Choi, J. (2012). *Unequal access to shadow education and its impacts on academic outcomes: Evidence from Korea*. Spring 2012 meeting of ISA RC, 28, 10-13.
- Dang, H. A., & Rogers, F. H. (2008). *How to interpret the growing phenomenon of private tutoring: Human capital deepening, inequality increasing, or waste of resources?* (World Bank Policy Research Working Paper 4530). Retrieved from <http://ssrn.com/abstract=1098628>
- Davies, S. (2004). School choice by default? Understanding the demand for private tutoring in Canada. *American Journal of Education*, 110(3), 233-255.
- Dawson, W. (2010). Private tutoring and mass schooling in East Asia: Reflections of inequality in Japan, South Korea, and Cambodia. *Asia Pacific education review*, 11(1), 14-24.
- Domingue, B., & Briggs, D. C. (2009). Using linear regression and propensity score matching to estimate the effect of coaching on the SAT. *Mul-*

- tipten Linear Regression Viewpoints*, 35(1), 12–29.
- Entrich, S. R. (2014): Effects of investments in out-of-school education in Germany and Japan. *Contemporary Japan* 26(1), 71–102.
- Entrich, S. R. (2015): The decision for shadow education in Japan: Students' choice or parents' pressure? *Social Science Japan Journal* 18(2), 193–216.
- Erkin, E. (2002). İlköğretimde düşünme becerilerinin geliştirilmesi. *M.U. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16, 61-70.
- Foondun, R. A. (1992). *Private tuition in Mauritius: The mad-race for a place in a "five star" secondary school* (Monograph no. 8). Paris, France: International Institute for Educational Planning-Unesco.
- Guill, K., & Bos, W. (2014). Effectiveness of private tutoring in mathematics with regard to subjective and objective indicators of academic achievement: Evidence from a German secondary school sample. *Journal for educational research online*, 6(1), 34.
- Gündüz, M. (2003). *Postmodern toplumdaki yeni bir öğrenme yöntemi: Özel ders verme* (Tutoring). Keith Topping'ten Çeviri. *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36(1-2), 175-188.
- Gündüz, M. (2006). Okulsuz eğitim uygulamasına ilişkin yeni yaklaşımlar: Tutoring örneği'nin eleştirisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 172.
- Heyneman, S. P. (2011). Private tutoring and social cohesion. *Peabody Journal of Education*, 86(2), 183–188.
- Https 1, (2021), 657 sayılı Kanuna tabii öğretmen özel ders verebilir mi? <https://mebbis.oidb.net/node/478>, adresinden 20.03.2021 tarihinde alınmıştır.
- Kim, S., & Lee, J. H. (2010). Private tutoring and demand for education in South Korea. *Economic Development and Cultural Change*, 58(2), 259–296.
- Klemm, K., & Hollenbach Biele, N. (2016). *Nachhilfeunterricht in Deutschland: Ausmaß-Wirkung-Kosten*. Report on behalf of the Bertelsmann Stiftung.
- Kore Ulusal İstatistik Ofisi. (2008). 2007 survey report on private tutoring costs and scale in Korea. (in Korean).
- Köprülü, F.(2013).Özel dershanelerin eğitim sistemi içindeki yeri, sosyoekonomik değerleri, geleceği.http://www.ozdebir.org.tr/files/20140121142008_79cf13dcc0e89062adc0234a9d1c362c.pdf 20.03.2021 tarihinde alınmıştır.
- Kösterelioğlu, İ. (2015). Private courses in education or education in private courses? *International Online Journal of Educational Sciences*. (7)1.

- Kwok, P. (2010). Demand intensity, market parameters and policy responses towards demand and supply of private supplementary tutoring in China. *Asia Pacific Education Review*, 11(1), 49–58.
- Lee, C. J., Park, H. J., & Lee, H. S. (2009). Shadow education systems. In G. Sykes, B. Schneider, & D. N. Plank (Eds.), *Handbook of education policy research* (pp. 901–919). New York, NY: Routledge.
- Lee, J. Y. (2013). *Private tutoring and its impact on students' academic achievement, formal schooling, and educational inequality in Korea* [Unpublished doctoral dissertation], Columbia University.
- Leven, I., Quenzel, G., & Hurrelmann, K. (2010). Familie, Schule, Freizeit: Kontinuitäten im Wandel. In D. H. Shell (Hrsg.), *Jugend 2010- Eine pragmatische Generation behauptet sich* (pp. 53–128). Frankfurt: Fischer Taschenbuch.
- Liu, J. (2012). Does cram schooling matter? Who goes to cram schools? Evidence from Taiwan. *International Journal of Educational Development*, 32(1), 46–52.
- Mori, I., & Baker, D. (2010). The origin of universal shadow education: What the supplemental education phenomenon tells us about the post-modern institution of education. *Asia Pacific Education Review*, 11(1), 36-48.
- Nagac, K., & Guc, Y. (2015). An analysis of education policy towards private tutoring centers in Turkey. *Journal of Applied Economics & Business Research*, 5(3), 161-170.
- Ngare, P. (2007). Extra tuition costs burden on parents. *Daily Nation*, (8), 1-3.
- Ono, H. (2007). Does examination hell pay off? A cost–benefit analysis of “ronin” and college education in Japan. *Economics of Education Review*, 26(3), 271-284.
- Özer-Özkan, Y., & Güvendir, M. A. (2018). Merkezi sınavların öğretmenler üzerindeki öğretimsel ve duyuşsal etkilerini belirlemeye yönelik öğretmen ölçeğinin geliştirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 189-204.
- Öztürk, H. (2018). FETÖ Üzerine Bir Analiz. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 175-191.
- Saracaloğlu, A. S., Gündoğdu, K., Başara, Baydilek, N., & Uça, S. (2014). Türkiye, Güney Kore ve Japonya’ da dershanecilik sisteminin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırma Enstitüsü Dergisi*, (51), 417-433.
- Schneider, T. (2004). *Nachhilfe als Strategie zur Verwirklichung von Bildungszielen. Eine empirische Untersuchung mit Daten des Sozioöko-*

- nomischen Panels (SOEP)* (No. 447). DIW Discussion Papers. Shen, B. F., & Du, X. L. (2009). Educational expenditure of urban families: A case study. *Theory and Practice of Education* [in Chinese], 29(4), 21–25.
- Shen, H. (2008). An investigation on factors influencing private supplementary tutoring at the level of compulsory education. *Economics of Education Research*, 6(3), 1–10.
- Silova, I., Budiene, V., & Bray, M. (Eds.) (2006). *Education in the hidden market place: Monitoring of supplementary education*. New York, USA: Open Society Institute.
- Soojeung, L., & Shouse, R.C. (2011). Impact of Prestige Orientation on Shadow Education in South Korea. *Sociology of Education* 84(3): 212–224.
- Southgate, D. E. (2009). *Determinants of shadow education: A cross-national analysis*. [Unpublished doctoral dissertation]. The Ohio State University
- Stevenson, D. L., & Baker, D. P. (1992). Shadow education and allocation in formal schooling: Transition to university in Japan. *The American Journal of Sociology*, 97(6), 1639–1657.
- Şad, S. N., & Şahiner, Y. K. (2016). Temel eğitimden ortaöğretime geçiş (TEOG) sistemine ilişkin öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri. *Elementary Education Online*, 15(1).
- Tansel, A. (2002). Determinants of school attainment of boys and girls in Turkey: individual, household and community factors. *Economics of education review*, 21(5), 455–470.
- Tansel, A. (2013). *Türkiye’de özel dershaneler: Yeni gelişmeler ve dershanelerin geleceği*. Koç Üniversitesi-TÜSİAD Ekonomik Araştırma Forumu Çalışma Raporu Serisi, Çalışma Raporu, 1319.
- Tansel, A., & Bircan-Bodur, F. (2004). *Private tutoring expenditures in Turkey*. Discussion paper 2004/13, Turkish Economic Association. <http://www.tek.org.tr/dosyalar/A-TANSEL-MAY-04.pdf> adresinden 20.03.2021 tarihinde alınmıştır.
- Tansel, A., & Bircan Bodur, F. (2005). *Effect of private tutoring on university entrance examination performance in Turkey*. (May 2005). IZA Discussion Paper No. 1609, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=721925>
- Tansel, A., & Bircan Bodur, F. (2008). *Private supplementary tutoring in Turkey recent evidence on its various aspects*. Available at SSRN 1122804.
- Tansel, A., & Bircan Bodur, F. (2006). Demand for education in Turkey: A

- tobit analysis of private tutoring expenditures. *Economics of education review*, 25(3), 303-313.
- TED (Türk Eğitim Derneği), (2010). *Ortaöğretime ve yükseköğretime geçiş sistemi özet raporu*. Ankara: TED.
- Türkan, A., & Çeliköz, N. (2016). Ortaöğretim öğrencilerine yönelik özel ders eğilim ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(2), 398-410.
- Yerebasmaz, Y. (2011). 657 sayılı devlet memurları kanunu'nun 28. maddesine göre memurların ticaret ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağının kapsamı ve değerlendirilmesi. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 69(1-2), 1177-1198.
- Yılmaz, K., & Altınkurt, Y. (2011). Öğretmen adaylarının eleştirel pedagoji ile ilgili görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 195-213.
- Yoldaş, S. (2016). *Temel eğitimden ortaöğretime geçiş sistemi (TEOG) fen sınavı hakkında öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Zhan, S., Bray, M., Wang, D., Lykins, C., & Kwo, O. (2013). The effectiveness of private tutoring: Students' perceptions in comparison with mainstream schooling in Hong Kong. *Asia Pacific Education Review*, 14(1), 495-509.
- Zhang W., & Bray M. (2016) Shadow education. In: Guo S., Guo Y. (eds) *Spotlight on China. Spotlight on China*. SensePublishers, Rotterdam.
- Zhang, Y., & Liu, J. (2016). The effectiveness of private tutoring in China with a focus on class-size. *International Journal of Educational Development*, 46, 35-42.
- Quirke, L., & Davies, S. (2002). The new entrepreneurship in higher education: The impact of tuition increases at an Ontario University. *Canadian Journal of Higher Education*, 32(3), 85-109.

**EĞİTİM BİLİMLERİ
ALANINDA ULUSLARARASI
ARAŞTIRMALAR VI**

EDİTÖR

Doç. Dr. Semra KIRANLI GÜNGÖR

EĞİTİM
yayınevi

EĞİTİM BİLİMLERİ ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR VI

Doç. Dr. Semra KIRANLI GÜNGÖR

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayinevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayinevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-83-6

1. Baskı, Eylül 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. Inciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

EĞİTİM BİLİMLERİ ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR VI

Doç. Dr. Semra KIRANLI GÜNGÖR

370 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-83-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayinevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/meکانik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayinevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- AKAN, D. ve Yalçın S. (2015). “Okul Yöneticilerinin Liderlik Stilleri ile Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, C. 6, S. 11, s.123-150.
- ANTONAKİS, J., Avolio B. J. ve Sivasubramaniam N. (2003). “Context and Leadership: An Examination of the Nine-Factor Full-Range Leadership Theory Using the Multifactor Leadership Questionnaire”, *The Leadership Quarterly*, Vol. 14, No. 3, pp.261-295. [https://doi.org/10.1016/S1048-9843\(03\)00030-4](https://doi.org/10.1016/S1048-9843(03)00030-4)
- AVOLIO, B. J. ve Bass B. M. (1995). “Individual Consideration Viewed at Multiple Levels of Analysis: A Multi-Level Framework for Examining the Diffusion of Transformational Leadership”, *The Leadership Quarterly*, Vol. 6, No. 2, pp.199-218. [https://doi.org/10.1016/1048-9843\(95\)90035-7](https://doi.org/10.1016/1048-9843(95)90035-7)
- AYDIN, M. (2014). “*Eğitim Yönetimi*”. Ankara: Gazi Kitabevi.
- BASS, B. M. (1985). “Leadership: Good, Better, Best”, *Organizational Dynamics*, Vol. 13, No. 3, pp.26-40. [https://doi.org/10.1016/0090-2616\(85\)90028-2](https://doi.org/10.1016/0090-2616(85)90028-2)
- BASS, B. M., Waldman D. A., Avolio B. J. ve Bebb M. (1987). “Transformational Leadership and the Falling Dominoes Effect”, *Group & Organization Management*, Vol. 12, No. 1, pp.73-87. <https://doi.org/10.1177%2F105960118701200106>
- BASS, B. M. ve Avolio B. J. (1990). “Developing Transformational Leadership: 1992 and Beyond”, *Journal of European Industrial Training*, Vol. 14 No. 5, pp.20-27. <http://dx.doi.org/10.1108/03090599010135122>
- BASS, B. M. ve Avolio B. J. (1993). “Transformational Leadership and Organizational Culture”, *Public Administration Quarterly*, Vol. 17, No. 1, s. 112-121. <http://www.jstor.org/stable/40862298>
- BASS, B. M. ve Avolio B. J. (1994). *Improving Organizational Effectiveness Through Transformational Leadership*. London: Sage.
- BASS, B. M. ve Avolio B. J. (1995). “*MLQ Multifactor Leadership Questionnaire*”. Redwood City, Ca: Mind Garden.
- BASS, B. M. (1999). “Two Decades of Research and Development in Transformational Leadership”. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, Vol.8, No.1, pp.9-32. <https://doi.org/10.1080/135943299398410>
- BASS, B. M., Avolio B. J., Jung D. I. ve Berson Y. (2003). “Predicting Unit Performance by Assessing Transformational and Transactional Leadership”, *Journal of Applied Psychology*, Vol. 88, No. 2, pp.207-218. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.88.2.207>
- BAX, L., Yu L., Ikeda N. ve Moons K. G. (2007). “A Systematic Comparison of Software Dedicated to Meta-Analysis of Causal Studies”, *BMC Medical Research Methodology*, Vol. 7, No. 1, pp.1-9.
- BURNS, J. M. (1979). “Two Excerpts from Leadership”, *Educational Leadership*, Vol. 36, No. 6, pp.380- 400.

- BYCIO, P., Hackett R. D. ve Allen J. S. (1995). "Further Assesments of Bass'(1985) Conceptualization of Transactional and Transformational Leadership", *Journal of Applied Psychology*, Vol. 80, No. 4, pp.468-478. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0021-9010.80.4.468>
- CELEP, C. (2014). "Eğitim Yöneticisinin Liderlik Davranışı". Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- CEMALOĞLU, N. (2009). "Okul Yöneticilerinin Liderlik Stilllerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 5, S.1, s.73-114.
- COOPER, H., Hedges L. ve Valentine J. (2009). "*The Handbook of Research Synthesis and Meta-Analysis (Second Edition)*". New York: Russel Sage Foundation.
- COOPER, H. (2017). "*Research Synthesis and Meta-Analysis: A Step-By-Step Approach (Fifth Edition)*". London: Sage Publications.
- ÇAKINBERK, A. ve Demirel E. T. (2010). "Örgütsel Bağlılığın Belirleyicisi Olarak Liderlik: Sağlık Çalışanları Örneği", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 24, s.103-119.
- DİNÇER, S. (2014). "Eğitim Bilimlerinde Uygulamalı Meta Analiz". Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- DOĞAN, S. (2016). "Çağdaş Liderlik Yaklaşımları", Eğitim Yönetiminde Liderlik: Teori Araştırma ve Uygulama (s. 97-180). (ed. Nezahat Güçlü). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- ERGİN, D. (2008). "Okul Yönetiminde Duygusal Zeka ve Dönüşümsel Liderliğe İlişkin Öğretmen Algıları". Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.
- FİTZ-GİBBON, C. T. (1985). "The Implications of Meta-Analysis for Educational Research", *British Educational Research Journal*, Vol. 11, No. 1, pp.45-49.
- GLASS, G. V. (1976). "Primary, Secondary, and Meta-Analysis of Research", *Educational Researcher*, Vol. 5, No.10, pp.3-8. Doi:10.2307/1174772
- GURBETOĞLU, A. ve Yüce B. G. (2019). "Okulöncesi Eğitim Kurumu Yöneticilerinin Liderlik Stilleri ile Öğretmenlerin İş Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Temel Eğitim*, C. 1, S. 2, s.6-19.
- HİNKİN, T. R. ve Schriesheim C. A. (2008). "A Theoretical and Empirical Examination of The Transactional and Non-Leadership Dimensions of The Multifactor Leadership Questionnaire (MLQ)", *The Leadership Quarterly*, Vol. 19, No. 5, pp.501-513. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2008.07.001>
- HOY, W. K. ve Miskel C. G. (2010). "Eğitim Yönetimi: Teori, Araştırma ve Uygulama" (Çev. Ed. Selahattin Turan). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- IZGAR, H. (2005). "Eğitim Liderliği", Öğretmenin Dünyası Odunpazarı Belediyesi Yayınları (s. 23-36). (ed: Ali Murat Sünbül). Ankara: Mikro Yayıncılık. <https://docplayer.biz.tr/635775-ogretmenin-dunyasi-odunpazarı-belediyesi-yayinlari-10-egitim-dizisi-3.html>. (E.T.: 10.08.2021)
- JUDGE, T. A. ve Piccolo R. F. (2004). "Transformational and Transactional Leadership: A Meta-Analytic Test of Their Relative Validity", *Journal of Applied Psychology*, Vol. 89, No. 5, pp.755-768. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.89.5.755>

- KAVRAYICI, C. (2019). “Okul Müdürlerinin Liderlik Stillерinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 3, S. 2, s.116-131. <https://doi.org/10.34056/aujef.518248>
- LAN, T., Chang I., Ma T., Zhang L. ve Chuang K. (2019). “Influences of Transformational Leadership, Transactional Leadership, and Patriarchal Leadership on Job Satisfaction of Cram School Faculty Members”, *Sustainability*, Vol. 11, No. 12, pp.1-13. <https://doi.org/10.3390/su11123465>
- NORMAND, S. T. (1999). “Meta-Analysis: Formulating, Evaluating, Combining, and Reporting”, *Statistics in Medicine*, Vol. 18, No. 3, pp.321-359.
- ÖZDEMİR, M. (2018). “Eğitim Yönetimi: Alanın Temelleri ve Çağdaş Yönelimler”. Ankara: Anı Yayıncılık.
- ÖZGENEL, M. ve Aktaş A. (2020). “Okul Müdürlerinin Liderlik Stillерinin Öğretmen Performansına Etkisi”, *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, C. 3, S. 2, s.1-18.
- ÖZGENEL, M. ve Hıdıroğlu A. (2019). “Liderlik Stillерine Göre Ortaya Çıkan Bir Tutum: Örgütsel Sinizm”, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 20, S. 2, s. 1003-1043.
- ROSENTHAL, R. ve DiMatteo M. R. (2001). “Meta-Analysis: Recent Developments in Quantitative Methods for Literature Reviews”. *Annual Review of Psychology*, Vol. 52, No. 1, pp.59-82.
- SAĞIR, M. (2013). “Okul Liderliği”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi (s. 183-216). (Ed. Niyazi Can). Ankara: Pegem Akademi.
- SÁNCHEZ-MECA, J. ve Marín-Martínez F. (2010). “Meta-Analysis in Psychological Research”, *International Journal of Psychological Research*, Vol. 3, No. 1, pp.150-162.
- SCHRIESHEIM, C. A., Wu J. B. ve Scandura T. A. (2009). “A Meso Measure? Examination of The Levels of Analysis of The Multifactor Leadership Questionnaire (MLQ)”, *The Leadership Quarterly*, Vol. 20, No. 4, pp.604-616. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2009.04.005>
- ŞAHİN, S. (2005). “İlköğretim Okulu Müdürlerinin Dönüşümcü ve Sürdürümcü Liderlik Stilleri (İzmir İli Örneği)”, *Eğitim ve Bilim*, C. 30, S. 135, s. 39-49.
- ŞİŞMAN, M. (2014). “Öğretim Liderliği”. Ankara: Pegem Akademi.
- TANRIVERDİ, H. ve Paşaoğlu S. (2014). “Dönüşümcü Liderlik Örgütsel Adalet ve İş Tatmini Arasındaki İlişkileri Belirlemeye Yönelik Okul Öncesi Öğretmenleri Üzerinde Bir Araştırma”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 13, S. 50, s.274-293.
- TEJEDA, M. J., Scandura T. A. ve Pillai R. (2001). “The MLQ Revisited: Psychometric Properties and Recommendations”, *The Leadership Quarterly*, Vol. 12, No. 1, pp.31-52. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/s1048-9843\(01\)00063-7](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/s1048-9843(01)00063-7)
- TONG, G. ve Guo G. (2019). “Meta-Analysis in Sociological Research: Power and Heterogeneity”, *Sociological Methods & Research*, pp.1-39.

- YAVUZ, E. (2009). “İşgörenlerin Dönüşümcü Liderlik ve Örgütsel Bağlılık ile İlgili Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma”, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S. 2, s.51-69.
- YILMAZ, K. (2020). “Dönüşümcü Liderlik”, *Liderlik Kuram Araştırma Uygulama* (s. 157-188). (ed. Kürşat Yılmaz). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- YUKL, G. (2018). “*Örgütlerde Liderlik*” (Çev. Ed. Şahin Çetin ve Resul Baltacı). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Orhan OĞUZ ve Prof. Dr. Yılmaz BÜYÜKERŞEN'in akademik liderlikleri süresince astlarını ve üstlerini etkileme yeteneklerinin üniversite yönetiminde önemli olduğu sonucunun Leithwood ve Jantzi (2000)'nin çalışmalarıyla örtüştüğü görülmektedir.

Bu çalışmada, akademik liderlikleriyle iyi birer örnek olan Prof. Dr. Orhan OĞUZ ve Prof. Dr. Yılmaz BÜYÜKERŞEN'in akademik liderlikleri detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu nedenle, bu araştırmanın üniversitelerde görev yapmakta olan akademisyenler açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Belirli yeterlik ve yeteneklere sahip akademik liderlerin hem kendi üniversitelerinin hem de şehirlerinin çehresini nasıl değiştirdiklerine ve eğitim alanında hizmete adanmış olarak geçen hayatlarına şahit olmak açısından da bu araştırma önemlidir. Ayrıca, akademik lider yetiştirilmesi sürecinde bu çalışmada kullanılan Scott vd. (2008: 18)'nde yer alan "Akademik Liderlik Yetenekleri Çerçevesi"nin dikkate alınarak bir eğitim programı hazırlanmasının uygun olacağına inanılmaktadır. Bu sayede, daha nitelikli akademik liderler yetiştirilebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ANDE, T. A. (2009). "Academic Leadership Experiences of Foreign-born African Immigrants in American Institutions of Higher Education". Doctoral Dissertation. Indiana: Indiana State University.
- AYDIN, M. (2014). "Eğitim Yönetimi". Ankara: Gazi Kitabevi.
- BLACK, S. A. (2015). "Qualities of Effective Leadership in Higher Education". *Open Journal of Leadership*, Vol. 4, No.2, pp.54-66.
- BÜYÜKERŞEN, Y. ve Taşcı, C. N. (2009). "Yılmaz Büyükerşen: Zamanı Durduran Saat". İstanbul: Doğan Kitap.
- CORBIN, J. ve Strauss, A. (2008). "Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory". Thousand Oaks: Sage.
- CRESWELL, J. W. (2017). "Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları". (çev. S. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- EREN, E. (1991). "Yönetim ve Organizasyon". İstanbul: İşletme İktisadı Enstitüsü Yayınları.
- FLORES Jr, F. C. (1993). "Academic Leadership in Advancement Activities: A Dimension of the Dean's Role in American Higher Education". Doctoral Dissertation. California: The Claremont Graduate School.
- GMELCH, W. H. ve Buller, J. L. (2015). "Building Academic Leadership Capacity: A Guide to Best Practices". San Francisco, CA: John Wiley - Sons Inc.
- İBİCİOĞLU, H. vd. (2009). "Liderlik Davranışı ve Toplumsal Norm İlişkisi: Ampirik Bir Çalışma". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 14, S.2, s.1-23.

- KARSANTIK, İ. (2016). “Yönetici Akademisyenlerin Akademik Liderlik Algısı Üzerine Bir İnceleme”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- KUŞÇU, M. (2019). Yükseköğretimde Liderlik. İçinde H. ARSLAN (Editör), “Yükseköğretimin Yönetimi”. (51-77). Ankara: Anı Yayıncılık.
- LEITHWOOD, K. ve Jantzi, D. (2000). “The Effects of Transformational Leadership on Organizational Conditions and Student Engagement with School”. *Journal of Educational Administration*, Vol. 38, No.2, pp. 112-129.
- OĞUZ, O. (2004). “80 Yıl Cumhuriyet’e Yaşıt Bir Hayat”. İstanbul: Doğan Kitapçılık.
- RAMSDEN, P. (1998). “Learning to Lead in Higher Education”. London: Routledge, <https://off-campus.anadolu.edu.tr:2364/lib/anadolu/reader.action?docID=169801> (E.T.: 05.09.2021).
- SCOTT, G. vd. (2008). “Learning Leaders in Times of Change: Academic Leadership Capabilities for Australian Higher Education”. University of Western Sydney and Australian Council for Educational Research. https://research.acer.edu.au/higher_education/3/ (E.T.: 16.08.2021).
- SIDDIQUE, A. vd. (2011). “Impact of Academic Leadership on Faculty’s Motivation and Organizational Effectiveness in Higher Education System”. *International Journal of Business and Social Science*, Vol. 2, No.8, pp.184-191.

yönelik inançlarını inceleyen araştırma sonuçları, ergenlerin toplumla paralel bir şekilde ruhsal hastalıklara yönelik önyargılarının ve sosyal mesafelerinin yüksek olduğunu göstermektedir (Arslantaş, Çalık Koyak ve Sarı, 2019; Oban ve Küçük, 2011). Buna karşın sağlık alanında eğitim alan üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalara bakıldığında ise öğrencilerin ruhsal hastalıklara yönelik olarak orta düzeyde ve olumlu inançlara sahip olduğu görülmektedir. (Bozkurt ve Top, 2009; Çıtak ve ark., 2010; Özmen, Özmen, Taşkın ve Demet, 2003). Hastalık konusunda alınan eğitimin ruhsal hastalıklara yönelik inancı ve sosyal mesafeyi olumlu etkileyen bir etmen olduğu bilinmektedir (Çam Yıldırım ve Gürkan, 2006). Dolayısıyla sağlık alanında temel eğitim alan sağlık meslek lise öğrencilerinin ruhsal hastalığa yönelik olumlu inançlarının olması, mezuniyet sonrasında sağlık hizmeti sunacakları bireylere yönelik önyargıdan uzak olmaları ve hastalarla yakın sosyal mesafe kurabilmeleri yönünde bir görüş verebilir.

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında, araştırmaya katılan sağlık meslek lisesi öğrencilerinin ruhsal hastalıklara yönelik inançlarının olumlu olduğu ve ruhsal hastalığı olan bireylerle sosyal mesafelerinin yakın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak öğrencilerinin ruhsal hastalıklara yönelik inançlarının ve sosyal mesafelerini cinsiyetlerinden, şimdiye kadar ruhsal destek alma durumlarından, ruhsal hastalıklara ilişkin bilgi sahibi olma durumlarından ve ruhsal hastalığı olan bireye hizmet vermek isteme durumlarından etkilendiği belirlenmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayanarak,

- Geleceğin sağlık personellerini yetiştiren sağlık meslek liselerinin, öğrencilerin ruhsal hastalığı olan bireylere hizmet sunma eğilimlerini arttırmak ve sunacakları hizmette önyargıdan uzak, olumlu bakış açısını desteklemek yönünde hedefler geliştirmeleri,
- Teorik derslerde ruhsal hastalıklara yönelik olumsuz inançların gelişmesini önleyecek konuların fazlaca yer alması,
- Son sınıf öğrencilerinin de araştırmaya katılarak ruhsal hastalıklara yönelik inançların ve sosyal mesafelerinin, uygulamaya giden öğrencilerde hangi düzeyde olduğuna bakılması,
- Örneklem sayısının artırılarak çalışmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

Akdede, B. B. K., Alptekin, K., Topkaya, Ş. Ö., Belkiz, B., Nazli, E., Özsin, E., Piri, Ö. ve Saraç, E. (2004). Gençlerde şizofreniyi damgalama düzeyi. *Yeni Symposium: Psikiyatri, Nöroloji ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 42(3), 113–117.

- Arkan, B., Bademli, K. ve Çetinkaya Duman, Z. (2011). Sağlık çalışanlarının ruhsal hastalıklara yönelik tutumları: son 10 yılda Türkiye’de yapılan çalışmalar. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 214–231.
- Aslantaş, H., Çalık Koyak, H. ve Sarı, E. (2019). Lise öğrencilerinin ruhsal hastalıklara yönelik inanç ve sosyal mesafelerini etkileyen faktörler. *Çukurova Medical Journal*, 44(4), 1272-1283. <https://doi.org/10.17826/cumj.516968>
- Avcil, C., Bulut, H. ve Sayar, G. (2016). Psikiyatrik hastalıklar ve damgalama. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 175-202. <https://doi.org/10.32739/uskudarsbd.2.2.4>
- Bağ, B. ve Ekinci, M. (2005). Sağlık personelinin ruhsal sorunları olan bireylere yönelik tutumlarının araştırılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(11), 107-127.
- Bhurga, D. (1989). Attitudes toward mental illness. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 80(1), 1-12. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0447.1989.tb01293.x>
- Bilge, A. ve Çam, O. (2008). Ruhsal hastalığa yönelik inançlar ölçeğinin geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9, 91-96.
- Bostancı, N. (2000). Psikiyatri ve psikiyatri dışı kliniklerde çalışan hemşirelerin ruh sağlığı bozuk olan bireylere ilişkin görüşlerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi. Retrieved from <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Bostancı, N. ve Aştı, N. (2004). Evaluation of nurses’ attitudes and behaviors toward individuals with mental disorders. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 17(2), 87-93.
- Chiles, C., Stefanovics, E. ve Rosenheck, R. (2017). Attitudes of students at a US medical school toward mental illness and its causes. *Academic Psychiatry*, 41(3), 320-325.
- Çam, O. ve Arabacı, L. B. (2014). Bölge psikiyatri hastanelerinde çalışan hemşirelerin ruhsal hastalıklara yönelik inançları ve etkileyen faktörler. *Türkiye Klinikleri*, 6(1), 13-25.
- Çam-Yıldırım, S. ve Gürkan, A. (2006). Ruhsal hastalıklarda damga ve hemşirelik. Hemşirelik Forumu, Eylül- Ekim, Kasım-Aralık Birleştirilmiş İki Sayı 2006; 20–6.
- Çıtak, E. A., Budak, E., Kaya, Ö., Öz, Ş., Şahin, S., Taran, N. ve Türker, E. (2010). Başkent Üniversitesi’nde öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin ruhsal hastalıklara karşı inançlarının belirlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 17(2), 68-73.
- Corrigan, P. W., Edwards, A. B., Green, A., Diwan, S. L. & Penn, D. L. (2001). Prejudice, social distance, and familiarity with mental illness. *Schizophrenia Bulletin*, 27(2), 119–225. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.schbul.a006868>
- Dal, Ü., Güleriyüz, İ. O., Ülker, E. ve Demiray, T. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin ruhsal hastalıklara yönelik inançları. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 1(2), 14-18.
- Dickerson, F. B., Sommerville, J., Origoni, A. E., Ringel, N. B. & Parente, F. (2002). Experiences of stigma among outpatients with schizophrenia. *Schizophrenia Bulletin*, 28(1), 143-155. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.schbul.a006917>
- Doğan, S. (1992). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin ruh hastaları ve hastalıklara karşı tutumlarının değerlendirilmesi. *III. Ulusal Hemşirelik Kongresi*, Sivas, 783-787.

- Doğan, O., Kılıçkap, Z., Çelik, G. ve Çorapçıoğlu, A. (1994). Psikiyatri stajının tıp fakültesi öğrencilerinin ruh hastalarına karşı tutumlarına etkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 16, 206-210.
- Haghighat, R. (2001). A unitary theory of stigmatisation: pursuit of self-interest and routes to destigmatisation. *The British Journal of Psychiatry*, 178(3), 207-215. <https://doi.org/10.1192/bjp.178.3.207>
- Hirai, M. ve Clum, G. A. (2000). Development, reliability, and validity of the beliefs toward mental illness scale. *Journal of Psychopathology & Behavioral Assessment*, 22(3), 221-236. <https://doi.org/10.1023/A:1007548432472>
- Jorm, A. F. ve Wright, A. (2008). Influences on young people's stigmatising attitudes towards peers with mental disorders: national survey of young Australians and their parents. *The British Journal of Psychiatry*, 192(2), 144-149. <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.107.039404>
- Kara, N. (2015). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin ruhsal hastalıklara yönelik inançları ve ruhsal hastalıklara yönelik teorik eğitimin etkileri. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 2, 69-77.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara, Turkey: Nobel Yayınları.
- Kassam, A., Glozier, N., Leese, M., Loughran, J. ve Thornicroft, G. (2011). A controlled trial of mental illness related stigma training for medical students. *BMC Medical Education*, 11(51), 1-10. <http://dx.doi.org/10.11575/PRISM/33791>
- Kuş Saillard, E. (2010). Psychiatrist views on stigmatization toward people with mental illness and recommendations. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(1), 14-24.
- Link, B. G., Struening, E. L., Rahav, M., Phelan, J. C. ve Nuttbrock, L. (1997). On stigma and its consequences: evidence from a longitudinal study of men with dual diagnoses of mental illness and substance abuse. *Journal of Health and Social Behavior*, 38(2), 177-190. <https://doi.org/10.2307/2955424>
- MEB, (2019). Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. Erişim: https://ogm.meb.gov.tr/meb_ays_dosyalar/2019_09/13111232_YONETMELYK.pdf
- Morrison, M., DeMan, A. F. ve Drumheller, A. (1993). Correlates of socially restrictive and authoritarian attitudes toward mental patients in university students. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 21(4), 333-338. <https://doi.org/2224/sbp.1993.21.4.333>
- Oban, G. ve Küçük, L. (2011). Ergenlerde ruhsal hastalıklara yönelik damgalamayı etkileyen etmenler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(1), 31-39.
- Özmen, E. ve Taşkın, E. O. (2007). Ruhsal hastalıklara yönelik tutumların ruh sağlığı hizmetlerine etkisi. In E. O. Taşkın (Ed.), *Stigma Ruhsal Hastalıklara Yönelik Tutumlar ve Damgalama* (pp. 193-208). İzmir: Meta Press.
- Öztürk, O. ve Uluşahin, A. (2015). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*. Ankara: Nobel Tıp Kitabevi.
- Öztürk, A., Kaçan Softa, H. ve Karaahmetoğlu Ulaş, G. (2015). Kastamonu Üniversitesinde öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin ruhsal hastalıklara karşı inançları ve psikiyatri hemşireliği dersinin etkisi. *Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 4, 146-166.

- Özmen, E., Özmen, D., Taşkın, E. O. ve Demet, M. M. (2003). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin depresyona yönelik tutumları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 4(2), 87-97.
- Özyiğit, E. Ş, Savaş, H. A., Ersoy, M. A., Yüce S., Tutkun, H. ve Sertbaş, G. (2004). Attitudes of nurses and nursing school students toward schizophrenic patients. *Yeni Sempozyum*, 42, 105-112.
- Sabancıoğulları, S. ve Doğan S. (2011). Psikiyatri hastalarında içselleştirilmiş damgalanma ve etkileyen faktörler. 20. *Anadolu Psikiyatri Günleri Özet Kitabı*, s.112.
- Sağduyu, A., Aker, T., Özmen, E., Uğuz, Ş., Ögel, K. ve Tamar, D. (2003). Şizofrenisi olan hastaların yakınlarının şizofreniye yönelik tutumları. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 14(3), 203-212.
- Sağduyu, A., Aker, T., Özmen, E., Ögel, K. ve Tamar, D. (2001). Halkın şizofreniye bakışı ve yaklaşımı üzerine bir epidemiyolojik araştırma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(2), 99-110.
- Savrun, B. M., Arkan, K., Uysal, O., Cetin, G., Poyraz, B. C., Aksoy, C. ve Bayar, M. R. (2007). Gender effect on attitudes towards the mentally ill: a survey of Turkish university students. *The Israel Journal of Psychiatry and Related Sciences*, 44(1), 57-61.
- Simmons, B. ve Nelson, D. (2001). Eustress at work: the relationship between hope and health in hospital nurses. *Health Care Management Review*, 26(4), 7-18.
- Tarım, H. Ş. ve Yılmaz, M. (2018). Sağlık alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin ruhsal bozukluklara yönelik inançlarının sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2), 134-146. <https://doi.org/10.26559/mer-sinsbd.344852>
- Taşkın, E. O. (2004). Damgalama, ayrımcılık ve ruhsal hastalık. *3P (Psikoloji, Psikiyatri,Psikofarmakoloji) Dergisi*, 12(3), 5-12.
- Taşkın, E. O., Şen, F. S., Aydemir, Ö., Özmen, E. ve İçelli, İ. (2002). Türkiye’de kırsal bir bölgede yaşayan halkın şizofreniye ilişkin tutumları. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(3), 205-214.
- Tümer, A., Örs Hebcan, S. ve Akpınar, H. (2019). Yetişkinlerin ruhsal hastalığa/hastalara yönelik tutumları. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(6), 139-147. <https://doi.org/10.31461/ybpd.590704>
- Üçok, A. (1999). Şizofreni: damga, mitler ve gerçekler. *Psikiyatri Dünyası*, 3(3), 67-71.
- Ünal, S., Hisar, F., Çelik, B. ve Özgüven, Z. (2010). Üniversite öğrencilerinin ruhsal hastalığa yönelik inançları. *Düşünen Adam*, 23, 145-150.
- Yener Özcan, F. (2019). Avukatların ruhsal hastalıklara yönelik inançları ve damgalama eğilimleri. Yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi. Konya. Retrieved from <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Yıldız, M., Önder, M. E., Tural, Ü., Balta, H. İ. ve Koçalım, N. (2003). Birinci basamak sağlık hizmetlerinde çalışan pratisyen hekimlerin psikotik bozukluklar ve tedavisine yönelik tutumları. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 14, 106-115.

KAYNAKÇA

- Andronicéanu, A. Ristea ve B. Uda, M. M. (2015). Leadership Competencies for Project Based School Management Success, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 182, 232-238,
- Bakay, M. E., Kalem G. ve Slavik, M. (2010). *Project Based School Management Training Modules for Managers and Other Managerial Staff*. İzmir: Can Matbaa.
- Blackman, R. (2003). *Project Cycle Management*. Teddington, UK: Tearfund.
- European Commission (2004). Project Cycle Management Guidelines, <https://iwlearn.net/documents/28641>, (E.T.: 11.09.2021).
- Gareis, R. (2001). Competences in the Project-Oriented Organization, <https://www.pmi.org/learning/library/competencies-project-oriented-organization-8522>, (E.T.: 14.09.2021).
- Gareis, R., Huemann, M. (2000). Competences in Project-Oriented Organization, <https://www.pmi.org/learning/library/competencies-project-oriented-organization-8522>, (E.T.: 16.09.2021).
- Garel, G. (2013). A History of Project Management Models: From Pre-models to the Standard Models, *International Journal of Project Management*, 31(5), 663-669.
- Menichetti, L. (2017). Educational Leadership and e-leadership. Between Projects and Digital Skills. *Form@re - Open Journal Per La Formazione in Rete*, 17(2), 178-199.
- Microsoft Office (2019). History of Project Management, <https://support.office.com/en-us/article/history-of-project-management-a2e0b717-094b-4d1e-878a-fcd0978891cd>, (E.T.: 11.08.2021).
- Project Management Institute (2000). *A Guide to the Project Management Body of Knowledge*. Pennsylvania: Project Management Institute Inc.
- Ringhofer, L., & Kohlweg, K. (2019). Has the Theory of Change Established Itself as the Better Alternative to the Logical Framework Approach in Development Cooperation Programmes? *Progress in Development Studies*, 19(2), 112-122.
- Sanghera, P. (2006). *PMP in depth: Project Management Professional Study Guide for PMP Exam*. Boston, USA: Course Technology Inc.
- Seymour, T. ve Hussein, S. (2014). The History of Project Management, *International Journal of Management & Information Systems*, 18(4), 233-240.
- Hoskins, S. (2012). Calculating Risk: A Guide to Project Management for History Professionals, *History News*, 67(4), 1-8. <https://www.jstor.org/stable/26453349>
- Turner, R.J. (2009). *Handbook of Project-based Management, Leading Strategic Change in Organisations*. London: The McGraw-Hill Companies, Inc.
- Yentürk, N., Aksakoğlu, Y. (2006). *Proje Yönetimi I: Proje Teklifi Yazma, İzleme ve Değerlendirme*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

KAYNAKÇA

- AÇIKALIN, A. (1994). “Çağdaş Örgütlerde İnsan Kaynağının Personel Yönetimi”. Ankara: PE-GEM Yayınları.
- ADA, Ş., AKAN, D., AYIK, A., YILDIRIM, İ. ve YALÇIN, S. (2013). “Öğretmenlerin motivasyon etkenleri”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (3), s.151-166.
- AKBABA, S. (2006). “Eğitimde Motivasyon”. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, s.343-361.
- AKMAN, Y. (2017). “Öğretmenlerin Algılarına Göre İş Motivasyonu Ve Örgütsel Özdeşleşme Arasındaki İlişki”. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), s.71-88.
- AKPOLAT, M., ve IŞIK, O. (2012). “Sağlık çalışanlarının duygusal zekâ düzeylerinin motivasyonlarına etkisi”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(1), s.109-123.
- ALTOK, T. (2009). “Çalışanların Motivasyonunu Etkileyen Faktörlere İlişkin Hizmet Ve İmalat İşletmelerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma”. Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- AŞIKOĞLU, M. (1996). “*Motivasyon*”. İstanbul: Üniversite Kitabevi.
- AYDIN, A. H. (2011). “*Yönetim Bilimi*”. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- BAŞARAN, İ. E. (1998). “*Eğitim Yönetimi*”. Ankara: Gül yayınevi.
- BAŞARAN, İ. E. (2000). “*Örgütsel Davranış*”. Ankara: Feryal Matbaası.
- BURSALIOĞLU, Z. (2013). “*Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*”. Ankara: Pegem Akademi.
- BÜYÜKSES, T. (2010). “*Öğretmenin İş Ortamındaki Motivasyonunu Etkileyen Etmenler*”. Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- CENKSEVEN, F. ve SARI, M. (2009). “Öğretmenlerde Özne İyi Olmanın Yordayıcıları Olarak Okul Yaşam Kalitesi Ve Tükenmişlik”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(3), s.1223-1236.
- ÇİCEK-SAĞLAM, A. (2007). “*Eğitim Örgütlerinde Kuramdan Uygulamaya Güdüleme*”. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- DEMİRCİ, İ. (2017). “Huzurlu Ve Mutlu Yaşamın Değerler Ve Karakter Güçleri Bağlamında Karma Bir Araştırmayla İncelenmesi”. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- ERTÜRK, R. (2016). “Öğretmenlerin İş Motivasyonları”. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 2(3), s.1-15.
- ERTÜRK, R. ve AYDIN, B. (2016). “Öğretmenlerin İş Motivasyonları İle Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişki”. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9, s.147-173.
- ERTÜRK, R. ve AYDIN, B. (2017). “Öğretmenlerin İş Motivasyonunu Artıran Ve Olumsuz Etkileyen Durumların İncelenmesi”. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 58, s.562-583.
- GAGNÉ, M., FOREST, J., GILBERT, M., AUBÉ, C., MORİN, E. ve ANGELA, M. (2010). “The Motivation at Work Scale: Validation Evidence in Two Languages”. *Educational and Psychological Measurement*, 70(4), pp.628-646

- GENÇ, N. (2005). *Yönetim ve Organizasyon*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- GOODRİDGE, D. (2006). "Relationships Between Transformational and Transactional Leadership with The Motivation of Subordinates". *Master's Thesis*. Canada: Concordia Üniversitesi.
- GÜRGEN, H. (1997). "Örgütlerde İletişim Kalitesi". İstanbul: Der Yayınları.
- HARRİS, E. (1992). "A Principaland and The Evolution of A School Culture: A Case Study". *Planning and Changing*, 1(23), pp.29-44.
- HARZİNG, A.W. ve VAN RUYSEVELDT, J. (1995). "International Human Resource Management". London: Sage Publications.
- JOO, B. K., ve LİM, T. (2009). "The Effects Of Organizational Learning Culture, Perceived Job Complexity, And Proactive Personality On Organizational Commitment And İntrinsic Motivation". *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 16 (1), pp.48-60.
- KARAGÖZ, M. (2010). "İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Öğretmenleri Motive Etme Becerileri". Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- KİRKMAN, B. L., & ROSEN, B. (1999). "Beyond Self-Management: Antecedents and Consequences of Team Empowerment". *Academy of Management Journal*, 42, pp.58-74.
- KÜÇÜK, F. (2007). "Çalışanlarının İşe Güdülenmesinde Herzberg'in Motivasyon-Hijyen Faktörlerinin Önemi: Belediye Çalışanlarına Yönelik Bir Uygulama". *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 44 (511), s.75-94.
- LATHAM, G. G. ve PİNDER, C. C. (2005). "Work Motivation Theory and Research at the Dawn of the Twenty-First Century". *Annual Review of Psychology*, 1 (56), pp.485-516.
- LEONARD, N. H., BEAUVAİS, L. L. ve SCHOLL, R. W. (1999). "Work Motivation: The Incorporation of Self-Concept-Based Processes". *Human Relations*, 52 (8), pp.969-998.
- LUNENBURG, F. C. ve ORNSTEİN, A. C. (1996). "Educational Administration". California: Wadsworth Publishing Company.
- MOTTAZ, J. C. (1985). "The Relative Importance of Intrinsic And Extrinsic Rewards as Determinants of Wok Satisfaction". *The Sociological Quarterly*, 3 (26), pp.365-385.
- MURPHY, P. K. ve ALEXANDER, P. A. (2000). "A Motivated Exploration of Motivation Terminology". *Contemporary Education Psychology*, 25 (1), pp.3-53.
- ÖRÜCÜ, E. ve KAMBUR, A. (2008). "Örgütsel-Yönetmel Motivasyon Faktörlerinin Çalışanların Performans Ve Verimliliğine Etkilerini İncelemeye Yönelik Ampirik Bir Çalışma: Hizmet Ve Endüstri İşletmesi Örneği". *Yönetim ve Ekonomi*, 15 (1), s.85-97.
- ÖZTÜRK, E. ve UZUNKOL, E. (2013). "İlkokul Öğretmeni Motivasyon Ölçeğinin Psikometrik Özellikleri". *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9 (4), s.421-435.
- PİNDER, C. C. (2014). "Work Motivation in Organizational Behavior". New York: Psychology Press.
- RECEPOĞLU, E. (2013). "Öğretmenlerin İş Motivasyonlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi". *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), s.575-588.
- ROBBİNS, P. S., DECENZO, A. D. ve COULTER, M. (2013). "Yönetimin Esasları. (Çev. Edt. A. Öğüt)". Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- SARI, M. (2007). "Demokratik Değerlerin Kazanımı Sürecinde Örtük Program: Düşük Ve Yüksek Okul Yaşam Kalitesine Sahip İki İlköğretim Okulunda Nitel Çalışma". Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi.
- STEERS, M. R., MOWDAY, T. R. ve SHAPIRO, D. L. (2004). "The Future of Work Motivation Theory". *Academy of Management Review*, 3 (29), pp.379-387.
- STEERS, R. M. ve PORTER, L. W. (1991). "*Motivation and Work Behavior*". New York: McGraw-Hill.
- ŞİŞMAN, M. (2003). "*Öğretmenlik Mesleğine Giriş*". Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- TERZİ, A. R. ve KURT, T. (2005). "İlköğretim Okulu Müdürlerinin Yöneticilik Davranışlarının Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılığına Etkisi". *Milli Eğitim Dergisi*, 166 (33), s.98-111.
- THOONEN, E. J., SLEEGERS, P. C., OORT, F. J., PEETSMA, T. D. ve GEÏJSEL, F. P. (2011). "How to Improve Teaching Practices: The Role of Teacher Motivation, Organizational Factors, and Leadership Practices". *Educational Administration Quarterly*, 47 (3), pp.496-536.
- UZUN, T. ve AYIK, A. (2016). "Öğretmen Görüşlerine Göre Okul Müdürlerinin Sözsüz İletişim Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi: Bir Öncü Çalışma". *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 43, s.150-167.
- UZUN, T., AYIK, A. ve ÖZDEM, G. (2019). "Okullarda Örgütsel İletişim İle Öğretmenlerin İş Motivasyonları Arasındaki İlişkiler". *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi (UEAD)*, 3 (1), s.26-40.
- UZUN, T., ÖZDEM, G. ve KARA, E. (2018). "Öğretmenlerin İletişim Becerileri İle Öğrencilerin Derse İlgileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi". *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (3), s.622-636.
- WIERSMA, U. J. (1992). "The Effects of Extrinsic Rewards in Intrinsic Motivation: A Meta-Analysis". *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 65 (2), pp.101-114
- YAVUZ, E., KOÇ, H. ve TOPALOĞLU, M. (2008). "Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılığının Bazı Temel Faktörler Açısından Analizi". *Kamu-İş*, 9 (4).
- YAZICI, H. (2009). "Öğretmenlik Mesleği, Motivasyon Kaynakları Ve Temel Tutumlar: Kuramsal Bir Bakış". *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (1), s.33-46.
- YILMAZ, A. ve CEYLAN, Ç. B. (2011). "İlköğretim Okul Yöneticilerinin Liderlik Davranış Düzeyleri İle Öğretmenlerin İş Doyumu İlişkisi". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17 (2), s.277-394.

KAYNAKÇA

- Adams, J. F. (1995). *Ergenliği Anlamak*, (Y.H.: Bekir Onur), İmge Kitabevi, Ankara.
- Ahioğlu Lindberg, E. (2011). Piaget ve Ergenlikte Bilişsel Gelişim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (1) , 1-10
- Akdağ, M. & Yıldız, H. (2011). Primary First Grade Teachers' Views About Developing Students' Literacy Skills Proficiency . *Journal of Theoretical Educational Science* , 4 (1) , 50-70 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akukeg/issue/29342/313992>
- Akdemir D., ve Çuhadaroğlu Çetin, F. (2008). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Bölümüne Başvuran Ergenlerin Klinik Özellikleri. *Türk J Child Adolescent Mental Health*; 15:5-14. 2008
- Akgün, Ü., ve Uz Baş, A. (2020). Lise Öğrencilerinde Psikolojik Sağlamlığın Yordayıcıları Olarak Güvengenlik ve Mizah Tarzları. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (3) , 217-231).
- Arıbaş, S., ve Güven, M (2000). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Psiko-Sosyal Sorunları. Gençlik Dönemi ve Eğitimi*. Tartışmalı İلمي Toplantı, 11- 13 Aralık 1998, İstanbul: Ensar Neşriyat, ss. 153-179).
- Arslan, E., ve Teze, S. (2016). Bağlanma kuramı. İçinde, N. Sargın, S. Avşaroğlu & A. Ünal(Ed.), *Eğitim ve Psikolojiden Yansımalar*, (ss.71-90). Konya: Çizgi Kitabevi
- Arslan, G. (2015). Ergenlerde Psikolojik Sağlamlık: Bireysel Koruyucu Faktörlerin Rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (44) , 73-82.
- Aslan, S., ve Güven, M. (2015). *Benlik gelişimi sürecinde ayrışma bireyleşme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Atabek, E. (2002). *Erken büyüyen çocuklar. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi*.
- Atak, H. (2011). Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: Kuramsal bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1), 163-2013.
- Aydoğdu, F., ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 569-585
- Aypay, A. (2011). İlköğretim II. kademe öğrencileri için okul tükenmişliği ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(2), 511-527).
- Aypay, A., Durmuş, E., Aybek Eren, C. (2016). Akran Zorbalığı, Okul Tükenmişliği ve Ebeveyn İzlemesi Arasındaki İlişki, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Ankara, 43, 1389 1396.
- Bacanlı, F. & Kuzgun, Y. (2005b). *Lise öğrencileri için mesleki olgunluk ölçeği el kitabı*. (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bartholomew, K., ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four-Category Model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-24.
- Bedir, D. (2008). *Erken Çocukluk Döneminde Çatışma Çözme Becerisi Hakkında Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi ve Çatışma Çözme Beceri Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi,
- Bellici, N. (2015). Ortaokul Öğrencilerinde Okula Bağlanmanın Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15.

- Berk, L. (2013). *Bebekler ve Çocuklar: Doğum Öncesinden Orta Çocukluğa*. (Çev. Ed. Nesrin Işıkoğlu Erdoğan), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bilgin, A. (2008). *Okullarda şiddeti önlemede bir yöntem çatışma çözme*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Bowlby, J. (2012). *Bağlanma*. (Çeviren: Tuğrul Veli Soylu), Pinhan Yay., İstanbul.
- Broder, M. S. (2001). *The Art of Staying Together*. New York: Academic Press.
- Corman, L. (1996). *Psikanaliz Açısından Çocuk Eğitimi*, (Çev: H. Portakal), Cem Yayınevi, 2. Basım, İstanbul
- Çakşak, A. (2018). Ergenlerde Cinsel Eğitim, Journal of Institute of Economic Development And Social Researches, 4 (11) , 498-504.
- Çam, O. & Keskin, G. (2007). Bağlanma sürecinin ergen açısından değerlendirilmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* , 23 (2) , 159-172 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eghemsire/issue/49599/635612>
- Çokdolu, N. (2013). *Karakter eğitimi programının ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin çatışma çözmeve saldırganlık düzeylerine etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Dede, F. (2015). *Lise öğrencilerinin çatışma çözme yaklaşımlarının Bağlanma stilleri ve bazı değişkenler açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Adana, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Deniz, M. E. (2006). Ergenlerde Bağlanma Stilleri ile Çocukluk İstismarları ve Suçluluk-Utanç Arasındaki İlişki, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Ankara, 22, 89-99.
- Derin, G. (2018). *Kuşaklararası Eksende Psicotarih Temelli Çocuk Yetiştirme Stillерinin Travma,- Bağlanma ve Dissosiyasyon Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Durak Batıgün, A. (2005). Türkiye’de ergenlik dönemi araştırmaları: Konu ve yazar dizini (1980-2004). *Türk Psikologlar Derneği Yayınları*, No. 30, Ankara. Detamat.
- Engin, A. (2010). *Örgütlerde Çatışmanın Yönetimi Ve Bir Kamu İktisadi Teşebbüsünde Uygulama*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ercan, H. (2015). Ergenler için arkadaşına bağlanma ölçeğinin psikometrik özellikleri ve uyarlama çalışması. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 38, 227-240.
- Erdoğan, İ. (2002). *İletişimi Anlamak*. Ankara: Erk Yayıncılık.
- Erdoğan, T. ve Gök, B. (2008). Türkçenin Ana Dili Olarak Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Öneriler. Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu’nda sunulmuş bildiri, Doğu Akdeniz Üniversitesi.
- Ergül, H. (2008). *Müzakere (problem çözme) ve arabuluculuk eğitim programının ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin çatışma çözüm becerileri, atılganlık becerileri ile saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Gander, M. J., ve Gardiner H. W. (2001). *Çocuk ve Ergen Gelişimi* (Yayıma Hazırlayan: Prof. Dr. Bekir Onur): İmge Kitabevi, Ankara, s: 214-233,

- Gültekin, F., ve Arıcıoğlu, A. (2017). Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve sosyal bağlılık ilişkisi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 373-384.
- Günaydın, B., ve Yöndem, Z. D. (2007). Ergenlerin akran bağlılığının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *AİBÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 141-153.
- Günçe, G. (1973). *Çocukta Zihin Gelişimi: Piaget Kuramına Toplu Bakış*. Ankara: Baylan Matbaası.
- Gündoğdu, R. (2010). 9. sınıf öğrencilerinin çatışma çözme, öfke ve saldırganlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 257-276.
- Güneri Yöyen, E., Azaklı, A., Üney., ve R. Demirci, O. (2017). Ergenlerin Kişilik Özelliklerinin Problem Çözme Becerisi Üzerine Etkisi. *Doğu Anadolu Sosyal Bilimlerde Eğilimler Dergisi*, 1 (1) , 75-93.
- Güneş, A. (2014). *Güvenli bağlanma*. Timaş Yayınları, İstanbul.
- Gürüz, D., ve Temel Eğinli, A. (2012). *Kişilerarası İletişim*. 3. Baskı, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Güzel, H. M. (2010). *Yüksek Öğretim Kurumlarında Örgütsel Çatışma ve Yönetimi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Hamarta, E. (2002). *Bağlanma Teorisi ve Yetişkin İlişkilerinde Bağlanma, Eğitime Yeni Bakışlar-I*, (Ed.) A.M. Sünbül. Ankara: Mikro.
- Hamarta, E. (2004). *Üniversite Öğrencilerinin Yakın İlişkilerindeki Bazı Değişkenlerin (Benlik Saygısı, Depresyon ve Saplantılı Düşünme) Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Hasta, D., ve Güler, M. E. (2013). Saldırganlık: Kişilerarası İlişki Tarzları ve Empati Açısından Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Sosyal Bilimler Dergisi 77 Enstitüsü Dergisi*, 4 (1).
- Hayali Emir, S. (2014). *Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin bağlanma stilleri ile stresle başa çıkma biçimleri, kendilik algıları ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Hesapçıoğlu, S. T. Aktepe, E., Göker, Z. Kandil, S. T. (2010). "Konversiyon Bozukluğu Tanısı Kanan Çocuk Ve Ergenlerin Sosyodemografik, Klinik Özellikleri Ve Eş Tanıları" *New/Yeni Symposium Journal, Temmuz Cilt 48, Sayı 3, Ss. 184-191*
- Hesapçıoğlu Tural, S., Bilgier, S., ve Kandil, S. (2013). Ergenlikte Tekrarlayıcı Suç İşleme, Alprazolam ve Diğer Madde Bağımlılıkları Birlikteliği. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi*.
- Hinde, R. A. (1989). *Towards Understanding Relationships*. New York: Academic Press.
- Karadağ, E., ve Tosun, Ü. (2014). Çatışma Eylem Stilleri Ölçeği (ÇESÖ): Türkçe'ye Uyarlanması Dil Geçerliliği ve Ön Psikometrik İncelemesi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 34-1, 45-69.
- Karakaş, N. M., ve Dağlı Şahin, F. (2019). Bebeklerde bağlanmanın önemi ve etkileyen etmenler, *Türk Pediatri Arşivi*; 54(2):76-81)
- Karakaya, E., ve Öztop, D. B. (2013). Kaygı Bozukluğu Olan Çocuk ve Ergenlerde Bilişsel Davranışçı Terapi. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 10 - 24.

- Karataş, Z. (2008). Lise Öğrencilerinde Öfke ve Saldırganlık. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (3), s. 277-294.
- Karip, E. (2013). *Çatışma yönetimi*. (5. Baskı) Ankara: Pegem Akademi.
- Kartal, H. (2008). Çocuk ve aileyi desteklemeye yönelik ev ziyaretlerine dayalı erken müdahale programları ve programların etkileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41, 1-28).
- Kaygısız, E. (2020). Şiddetin E-Hali: Siber Zorbalık. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi, *TİHEK Akademik Dergisi / Şiddetin Önlenmesi Özel Sayısı*, 161-174.
- Kesebir, S., Kavzoğlu-Özdoğan, S., ve Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve Psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2):321-342.
- Keskin, G., ve Çam, M. O. (2009). Ergenlik ve Bağlanma Süreci: Ruh Sağlığı Açısından Literatürün Gözden Geçirilmesi, *Yeni Symposium Dergisi*, İstanbul, 2, 52-59.
- Kınık, E. (2000). Adolesan Dönemde Fiziksel Büyüme ve Cinsel Gelişme. *Katkı Pediatri Dergisi Adolesan Sayısı*, 21(6): 720-740.
- Kırimer, F., Sümer, N. ve Akça, E. (2014). Orta Çocuklukta Anneye Kaygılı ve Kaçınan Bağlanma: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II – Orta Çocukluk Dönemi Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17, 45-57).
- Kocayörük, E. (2009). Anne-baba ve akran bağlanmasının ergenlerin uyum düzeylerini yordama gücü. *Journal of Educational Sciences & Practices*, 8(15)
- Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri . *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 1 (17) , 231-238 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/erusosbilder/issue/23750/253040>
- Koçel, T. (2001). *İşletme Yöneticiliği*, İstanbul: Beta Basım, 8. Baskı.
- Korkmaz, Prof. Dr. Ramazan (2008), Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzleklere, Grafiker Yayınları, 226 s. Ankara.
- Korkut Owen, F., Demirbaş-Çelik, N., ve Doğan, T. (2018). Yaş, Cinsiyet ve Yaşam Doyumlarına Göre Ortaöğretim Öğrencilerinde İyilik Hali, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, Vol. 7, No. 1.
- Korkut, F. (2002). Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 177-184.
- Koruklu, N. (1998). Arabuluculuk eğitiminin ilköğretim düzeyindeki bir grup öğrencinin çatışma çözme davranışlarına etkisinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kulaksızoğlu, A. (2015). *Ergenlik psikolojisi*. 19. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kuruoğlu, A. Ç. (2007). *Ergenlik dönemi*. Aysev AS, Taner YI (ed). *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları*. İstanbul: Golden Print,:189-206.
- Kuzgun, Y. (1972). Ana-Baba Tutumlarının Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi. (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara

- Küçüküran A. G., ve Keleş, S. (2017). *Sosyal Duygusal Gelişim*. Ed. A. Köksal-Akyol, *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim I*: Ankara.
- Leary, T. (1957). *Interpersonal diagnosis of personality*. New York: The Ronald Press Company.
- Lopez Muuss, R. (1990). Adolescent behavior and society. Fourth edition. In: McGraw-Hill Publishis Company.
- Mayhew, C., (2006). *Kimlik Çözülmesi (Dissociation) Bozukluğunda Düzensiz Bağlanma Sorunu: Kendilik Psikolojisinden Öznelerarası Sistemleri Perspektifi*, <http://www.icgoru.com/content/view/155/36/lang,/>.
- Morsünbül, Ü. (2013). Benlik kurgularının ergenlerin yaşam doyumunu ve depresyon düzeylerine olan etkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 16, 18-26.
- Muuss, R.E. (1990). Problems in Growing Up in Rolf E. Muuss (eds). *Adolescent Behavior and Society*. Forth edition. McGraw-Hill Publishing Company, New York
- Oktan, V., ve Şahin, M. (2010). Kız Ergenlerde Beden İmajı İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*,7(2).
- Orvin, G. H. (1997). *Ergenlik*, (Çev. A. Güran), HYB Yayıncılık, Ankara,
- Özcan, C., ve Öğülmüş, S. (2010). Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan çocuklara bilişsel yaklaşıma dayalı kişiler arası sorun çözme eğitiminin katkıları. *TAF Prev Med Bull*, 9(4), 391-398.
- Özen, D. Ş. (2003). Ergenlerde ebeveyne bağlanma tarzının sosyal cinsiyet rolü ve arkadaşına bağlanma tarzı üzerindeki etkisi. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi*, 11(4),303-309.
- Özgüngör, S., ve Kapıkıran A. N. (2011). Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeklerinin Türk Kültürüne Uygunluğunun Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: Ön Bulgular. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 114 - 126.
- Özkalp, E., ve Kirel, Ç. (2011). Örgütsel Davranış, Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları. Yayın No:149
- Öztürk, E. (2003). *Travma kökenli dissosiyatif bozukluk vakalarının ailelerinde çocukluk çağı travmalarının sıklığı*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul.
- Öztürk, E., Türel F. İ., ve Oğur, E. (2020). *Psikotarih ve bağlanma kuramı*. Öztürk E, editör. Psiko-tarih. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri. p.63-71.
- Özyazıcıoğlu, N., ve Polat, S. (2005). 12 Aylık Çocuğu Olan Annelerin Çocuk Bakımına İlişkin Başvurdukları Geleneksel Uygulamalar. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 8(1).
- Özyürek, A. (2015). Okuln öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ile anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi* , 45 (206) , 106-120 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/milliegitim/issue/36144/406112>
- Özyürek, A., ve Basar, G. (2021). Ergenlerde Ahlaki Olgunluk, Aile Aidiyeti ve Ergen-Ebeveyn İlişkilerinin İncelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10 (1), 247-265).

- Parens, H. (2014). *İçimizdeki anne*, Çevirmen: Meltem Kamer Yayınevi: Psikoterapi Enstitüsü, İstanbul.
- Patrick, J. H., & Strough, J. (2004). Everyday Problem Solving: Experience, Strategies, and Behavioral Intentions. *Journal of Adult Development*, 11(1), 9–18. <https://doi.org/10.1023/B:JA-DE.0000012523.31728.f7>
- Perşembe, E. (2000). *Genç-Aile İlişkilerinde Uyumun Sağlanmasında Dinin Fonksiyonel Rolü Üzerine, Gençlik Dönem ve Eğitimi, Tartışmalı İlim Toplantısı*, 11-13 Aralık 1998 İstanbul: Ensar Neşriyat. ss. 259-277.
- Plutchik, R. (1997). *The circumplex as a general model of the structure of emotions and personality*. Plutchik, R. ve Conte, R. H. (Eds.), *Circumplex models of personality and emotions*. USA: American Psychological Association Press.
- Polat, Ü. (2013). *Geç ergenlerin yaklaşımacı/kaçınmacı benlik düzenleme odakları ile ebeveynlerine bağlanma ve onlardan ayrışma-bireyleşme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Ruppert, F. (2011). *Travma, Bağlanma ve Aile Konstelasyonları*, (Çeviren: Fatma Zengin) (1. Basım) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Rusbult, C. E., Verette, J., Whitney, G. A., Slovik, L. F., & Lipkus, I. (1991). Accommodation processes in close relationships: Theory and preliminary empirical evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 53-78 .
- Savi, F., & Akboy, R. (2010). The relationship between behavioral problems of primary school students in pre-adolescence period and family functionings. *International Journal Of Education Research Teacher Education*, 1(1), 28-41)
- Sayar, K., ve Olcay, T. (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji, *Düşünen Adam*; 19(1):24-39).
- Senemoğlu, N. (1997). Gelişim. Öğrenme ve Öğretim (Kuramdan Uygulamaya). Ankara: Ertem Matbaacılık.
- Siyez, D. M., ve Aysan, F. (2007). Ergenlerde Görülen Problem Davranışların Psiko-Sosyal Risk Faktörleri Ve Koruyucu Faktörler Açısından Yordanması, *Dokuz Eylül Üniv. Eğitim Fak. Dergisi*, Sayı: Xx (1) Ss. 145-171).
- Soygüt, G. (2004). Bir Düzeltici Bağlanma İlişkisi Olarak Psikoterapi: Psikoterapi Süreçlerinde Bağlanma ve Terapötik İttifak. *Türk Psikoloji Yazıları*. 7 (13) 63-77.
- Soysal, A. Ş., ve İşeri, E. (2010). *Bebeklerde Bağlanmanın Gelişimi ve Belirlenmesi/ Değerlendirilmesi*. (Editör: Tarık Solmuş). Bağlanma, Evlilik ve Aile Psikolojisi Türkiye Bağlanma El Kitabı. İstanbul: Sitem Yayıncılık, 26-34.
- Soysal, A., Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., Şenol, S. (2005). Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8:88-99.
- Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1–22.
- Sümer, N., Lajunen, T. ve Özkan, T. (2005). Big fi ve personality traits as the distal predictors of road accident involvement. *G. Underwood*, (Ed.), *Traffic and transport psychology içinde*. Elsevier Ltd.

- Şahin, N. H., Batıgün A. D. ve Koç, V. (2011). Kişilerarası tarz, kendilik algısı, öfke ve depresyon. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(1), 17-25.
- Şener, S., ve Karacan E. (1999). *Anne-bebek-çocuk etkileşiminde olumlu ve olumsuz özellikler*: İçinde: Ekşi A, Editör. Ben Hasta Değilim - Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal yönü. Ankara: Nobel Tıp Kitapevi; s.35-44.
- Şengönül, T. (2017). Negative Effects of Media on Children and Youth' Socialization Process: A Study on Violent and Aggressive Behaviors . *Cukurova University Faculty of Education Journal* , 46 (2) , 368-398 . DOI: 10.14812/cuefd.346149
- Şenol, S. (2007). *Çocuk ve Ergenlerde Anksiyete Bozuklukları. Psikiyatri Temel Kitabı*. Editör: E Köroğlu. Hekimler Yayın Birliği, Ankara, s.889-897.
- Talu, E., ve Elmas, İ. (2020). Ergenlerde Akran Zorbalığını Konu Alan “Klass” Adlı Filmin Ekolojik Sistemler Kuramı Açısından İncelenmesi . *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 1 (2) , 99-123).
- Taner Derman, M. & Başal, H. A. (2013). Okulöncesi Çocuklarında Gözlenen Davranış Problemleri ile Ailelerinin Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki . *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 2 (1) , 115-144 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/amauefd/issue/1728/21177>
- Tanış, Z. (2014). *Yetişkinlerde bağlanma stilleri ve öfke tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taştan, N. (2004). *Çatışma çözme ve akran arabuluculuğu eğitim programlarının ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin çatışma çözme ve akran arabuluculuğu becerilerine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi.
- Topçu, A. E., ve Dönmez, A. (2015). Bir grup süreci olarak akran zorbalığı: katılımcı rollerinin cinsiyet ve sosyal statü açısından incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(75), 1-17.
- Turgut, Ö. (2015). *Ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin, önemli yaşam olayları, algılanan sosyal destek ve okul bağlılığı açısından incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uludağlı, P., ve Sayıl, F. M. (2009). Orta ve ileri ergenlik döneminde risk alma davranışı: Ebeveyn ve akranların rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(23), 14 - 27.
- Uysal, Z. (2006). *Çatışma çözme eğitimi programının ortaöğretim dokuzuncu sınıf düzeyindeki öğrencilerin çatışma çözme becerilerine etkisi*, Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Wright, D. E. (1999). *Personal Relationships: An Interdisciplinary Approach*. California: Mayfield Publishing.
- Yavuzer, H. (1998). *Çocuk ve Suç*. (9.Basım) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yedilioğlu, E. (2017). *Yetişkinlerde bağlanma stillerinin depresyon, kaygı, travma ve romantik ilişkilerle ilişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü / Klinik Psikoloji, İstanbul.
- Yeşilyaprak, B. (2004). PDR Alanında Çalışanlar için Etik Kurallar. Ankara:PDR DER

- Yıldırım, P. K., Yıldırım, E., Otrar, M. ve Şirin, A. (2015). Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile benlik kurgusu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 42, 87-107. <https://dx.doi.org/10.15285/ebd.58203>
- Yörükoğlu, A. (1985). *Gençlik Çağı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Yörükoğlu, A. (2004). *Gençlik çağı ruh sağlığı ve ruhsal sorunlar*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (2012). *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Kitabevi
- Yörükoğlu, Atalay, 1990, *Gençlik Çağı*, Özgür Yayıncılık, İstanbul.

liderliğinde ancak bireylerin katkısıyla sağlanabilir. Bir şehrin dijital çağa ayak uydurması, sürdürülebilir enerji kaynaklarından yararlanması, dış ekonomilere bağımlılığın azalması bireylerin eğitim düzeyi ile doğrudan ilişkilidir. Özetle, dünyanın gündemindeki sürdürülebilir kalkınmanın anahtarını yaşam boyu öğrenme yaklaşımını benimsemiş şehirlerin elinde tuttuğu söylenebilir.

Yaşam boyu öğrenme politikalarına ilişkin çalışmalar uzun süredir devam ediyor olsa da bir şehrin tamamının öğrenme ortamına dönüştürülmesi fikri çok yenidir. Yaşam içinde öğrenme, bilgiyi yaşam içinde kullanma ve yaşam içinde paylaşma alanları sunan öğrenen şehirlerin tasarımı çok paydaşlı ve yüksek maliyetli oldukları için uzun bir süreçtir. Bireylerin şehrin, şehrin de bireylerin ihtiyaçlarını karşıladığı, devamlılığı birey, yerel ve genel yapının ahengine dayalı olan bu karmaşık yapıların planlanma, uygulama ve değerlendirme süreçlerine ilişkin çok az sayıda araştırma bulunmaktadır. Öğrenen şehirlerin bireyler ve toplum üzerindeki kısa ve uzun vadeli etkilerini anlaşılmasına yönelik çalışmaların yapılmasına ve alan yazınının zenginleştirilmesine ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

- Albertson, K. (2020). Are we ready for smarter cities? *ISE Magazine* s: 26- 32 Erişim adresi: <https://www.iise.org/ISEmagazine/>
- Herzberg, F. (2017). *Motivation to work*. Routledge.
- Khalifa E. (2019). Smart cities: Opportunities, challenges, and security threats. *Journal of Strategic Innovation and Sustainability*. Vol. 14(3).
- Law, K. H., & Lynch, J. P. (2019). Smart city: Technologies and challenges. *IT Professional*, 21(6), 46-51.
- Mark, J. (2014). The ancient city. *Ancient History Encyclopedia*. Erişim Adresi: <https://www.ancient.eu/city/>
- Marsick, V. J., & Watkins, K. E. (2001). Informal and incidental learning. *New directions for adult and continuing education*, 2001(89), 25-34.
- Marsick, V. J., & Volpe, M. (1999). The nature and need for informal learning. *Advances in developing human resources*, 1(3), 1-9.
- Merriam, S. B., & Bierema, L. L. (2013). *Adult learning: Linking theory and practice*. John Wiley & Sons.
- Miser, R. (2011). Yaşamboyu öğrenmenin bir bileşeni: İnfomal öğrenme. *Yeniden İmece*. 29/ Ocak, 2011. 44-47.
- Németh, B. (2019). Learning cities participatory-focus community development in adult and lifelong education. *SISYPHUS Sisyphus Journal of Education*. Vol.7 Issue 02 s.09-23. <https://doi.org/10.25749/sis.17702>

- Longworth, N. (2001). Changing Perceptions, Changing Cities, Changing Economies A historical review of the development of learning cities and learning regions. Erişim Adresi: <https://www.thersa.org/globalassets/pdfs/city-growth-commission/evidence/learning-cities-and-regions-historical-review.pdf>
- Longworth, N. (2003). *Lifelong learning in action: Transforming education in the 21st century*. Routledge.
- Longworth, N. (2006). Learning city dimensions. *Pascal Associate*.
- OECD- (The Organisation for Economic Co-operation and Development). (2015). The future of education and skills education 2030. Erişim Adresi: [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf)
- Osborne, M., Kearns, P. ve Yang, J. (2013). Learning cities: Developing inclusive, prosperous and sustainable urban communities. *International Review of Education*. 59:409–423. DOI 10.1007/s11159-013-9384.
- Schugrensky, D. (2000). The forms of informal learning: Towards a conceptualization of the field. Erişim Adresi: <https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/2733/2/19formsinformal.pdf>
- Töre, Ö. (2020). 3 Turkish cities join UNESCO global network of learning cities. Erişim adresi: <https://ftnnews.com/news-from-turkey/40346-3-turkish-cities-join-unesco-global-network-of-learning-cities>
- UNESCO- (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). (2015a). Unlocking the Potential of Urban Communities Case Studies of Twelve Learning Cities, UNESCO Institute for Lifelong Learning
- UNESCO- (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). Mexico City Statement on Sustainable Learning Cities (2015b). Erişim Adresi: <http://www.uil.unesco.org/fileadmin/keydocuments/LifelongLearning/learning-cities/en-mexico-city-statement-on-sustainable-learning-cities.pdf>
- UNESCO- (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). (2017). Learning Cities and the SDGs: A Guide to Action. Erişim Adresi: file:///C:/Users/Pc_/Downloads/260442eng.pdf
- UNESCO- (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). (2019). Smart Cities, UNESDOC Digital Library. Erişim adresi: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000367762>
- UNESCO- (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). (2020). The UNESCO Global Network of Learning Cities welcomes 54 new member cities from 27 countries. Erişim Adresi: <https://uil.unesco.org/lifelong-learning/learning-cities/unesco-global-network-learning-cities-welcomes-54-new-member>
- UNESCO- (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). (2021). UNESCO Global Network of Learning Cities. Erişim Adresi: <https://uil.unesco.org/lifelong-learning/learning-cities>

UNESCO Öğrenen Şehirler Küresel Ağına üye olmaya hak kazanan bazı şehirlerin çalışmalarına yönelik resmi internet adresleri:

<https://www.eskisehir.bel.tr/ebb.php#>

<http://www.eskischirkulturenvanteri.gov.tr>

<http://www.komek.org.tr>

<https://www.konya.bel.tr>

<https://www.hatay.bel.tr/hizmetler/>

genel olarak dil edinmesinde hem de yabancı dil öğrenmesinde destekleyici olmaktadır. Fakat bu farkındalığın ortaya çıkması için çocukların desteklenmeye ihtiyacı vardır. İki dilli olduğu kabul edilmeyen ve buna göre bir eğitim sürecinden geçirilmeyen çocuklardan başarı beklenmemelidir (Schroeder, 2009).

İki dillilik hakkında anlatılan bütün avantajların dezavantaja dönüşmemesi için bireyin ilk öğrendiği dil yani ana dilini iyi öğrenmesine bağlıdır. Ana dilini iyi öğrenmeden öğrenilen ikinci ve ya üçüncü dillerle birey dil karmaşası yaşayabilir. Bunun için birden çok dil öğrenmenin temel koşulu ana dil eğitiminden sonra bir başka dilin öğretilmesidir.

KAYNAKÇA

- Ağca, H. (1999). *Yazılı Anlatım*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Akarsu, B (1998). *Wilhelm Von Humboldt'da Dil –Kültür Bağlantısı*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Aksan, D. (1977), *Her Yönüyle Dil*, Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (1994), Ana Dili, Ankara, *Dil Dergisi/ Doğan Aksan Özel Sayısı*, S.16, Tömer Yayınları.
- Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Türk Dil Yayınları: 439, 5. Baskı, Ankara, , s. 55.
- Akyol, H. (2006). *Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık. S. 109-110.
- Akyol, H. (2008). *Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara Kök Yayıncılık: II. Baskı.. S. 99
- Amed Tigris, *Anadili Eğitimi ve Birden Fazla Resmi Dil*, Apec Yayınları, Stockholm, 2009, s. 27-28. 150
- Asrağ, A. C. (2009). İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinin Anadil Öğrenim Problemleri ve Sınıf İklimine Etkisi: Türkçe Konuşma Problemi Şanlıurfa İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Konya, Selçuk Üniversitesi.
- Ayan Ceyhan, M. ve Koçbaş, D. (2009). *Çift dillilik ve Eğitim*. İstanbul: Sabancı Üniversitesi, Eğitim Reformu Girişimi [ERG].
- Ayan Ceyhan, M. (2011) Eğitimde Çok dillilik ve Ayrımcılık: Sosyolojik, Eğitimsel, Dilbilimsel Perspektifler, İstanbul, Bilgi Üniversitesi, Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Birimi (seçbir) www.secbir.com
- Aydın, İ. Seçkin (2013). International Periodical For The Languages, Literature and *History of Turkish or Turkic* Volume 8/9 Summer. Ankara.
- Baker, C. (1998). *Encyclopedia of Bilingualism and Bilingual Education*. Clevedon, UK: Multilingual Matters Press.
- Baykal, M. (2000), “Dil Kirlenmesi” *Evrensel Kültür*, Sayı:103, Temmuz 2000
- Behrens, L., Rosen, L. J. (1997). *Writing and Reading Across the Curriculum*. New York : Longman.

- Bloomfield, L. (1933) *Language*, New York: HOLT.
- Breton, R. *Dünya Dilleri Atlası*, çev: Orçun Türkay, NTV Yayınları, İstanbul, 2007, s. 44.
- Cangızbay, K. (2007). *Hiçkimsenin Cumhuriyeti*, Ütopya Yayınevi, 2. Baskı, Ankara, s. 49.
- Chomsky, N. (2009). *Bilgi Sorunları ve Dil: Managua Dersleri* (çev. Veysel Kılıç). İstanbul: BGST Yayınları.
- Cook, V. (2009) “*Multilingual Universal Grammar as the Norm*”, *Third language acquisition and Universal Grammar*, (der.) Yan-kit Ingrid Leung, Multilingual Matters, Clevedon, s. 55-70.
- Cummins, J. (2003). Bilingual Children’s Mother Tongue: Why is it important for education? *Sprogforum*, Cilt 7, Sayı 19, 15-20.
- Çavuşoğlu, A. (2006), “Ana Dili, Edinimi, Önemi Ve Geliştirilmesi” *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11:1 (2006), SS.37–46
- Çoban, S. (2004) Kültürlerarası İletişim, Dil ve Yabancı Dil Olarak Türkçe, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Çotuksöken, B. (2002). *Felsefe: Özne-Söylem*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Dağabakan, F. Ö, Dağabakan, D. (2007). Dil ve Çocukta Dil Gelişim Kuramları. <http://www.anaokullu.com/aa-belge/okul-onesi-makale-dil-gelisimi.pdf>.
- Demirel, Ö. (1999), İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi, Ankara: Milli Eğitim Yayınevi.
- Deniz, K. (2003). *Yazılı Anlatım Becerileri Bakımından Köy ve Kent Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Durumu*, TÜBAR-XIII
- Derince, M. Ş., (2012). Önce Anadili Analiz Raporları 1, Ana Dili Temelli Çokdilli ve Çokdillilektli Dinamik Eğitim: Kürt Öğrencilerin Eğitiminde Kullanılabilecek Modeller. İstanbul: DİSA Yayınları.
- Erdil, Z. (2012). Hollanda’da Yaşayan İki Dilli ve Türkiye’de Yaşayan Tek Dilli Türk Çocukların Dil Özelliklerinin Sohbet ve Öyküleme Dil Örneği Bağlamlarında Karşılaştırılması. Doktora Tezi. Ankar, Hacettepe Üniversitesi.
- Ergenç, İ (1994), *Yurtdışındaki Çocukların Anadili Sorunu, Dil Bilim Araştırmaları*, Ankara: Hitit Yayınevi, s.61–70.
- Fishman, J. A. (1991), *Reversing Language Shift: Theoretical and Empirical Foundations of Assistance To Threatened Languages*, Great Britain: Multilingual Matters Ltd.
- Gencan, T.N (2007) *Dilbilgisi*, Tekağaç Yayınları, Ankara, , s. 25.
- Göçer, A.(2014), *Yazma Eğitimi*, Ankara, Pegem Yayınları, I.Baskı, S.8.
- Gök, F. Eğitim Hakkı Bağlamında Ana Dilinde Eğitim. Ana dilde Eğitim Sempozyumu-2’de sunulan bildiri. Ankara. 2009, 30-31 Mayıs.
- Groot, A. “İki dillilik başarıda öncü rol oynuyor “ Amsterdam, Vrije Universiteit (Serbest Üniversite) de düzenlenen ‘İki Dillilik’ Sempozyumunda, (2013).
- Güneş, F. (2013). *Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller*. Pegem Akademi Yayınları, I Baskı Ankara. S. 157.

- Heugh, K., (2006). *Eğitim Yoluyla Toplumsal Adalet Eğitim*, Sen Yayınları / Şubat 2013 / Ankara
- İzdeş, M. (2011). İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerine Verilen Yazma Eğitiminin Öğrencilerin Hikâye Yazma Becerisine Etkisi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara, Gazi Üniversitesi.
- Kaplan, M. (2002). *Kültür ve Dil*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Martinet, A. (1985), İşlevsel Genel Dilbilim, Birey ve Toplum Yayınları, Ankara.
- Kaya, İ., Aydın, H., (2013). *Türkiyede Anadilde Eğitim Sorunu: Zorluklar, Deneyimler ve İki Dilli Eğitim Modeli Önerileri.*: UKAM Yayınları, İstanbul.
- Kavcar, C. (1988) *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Kilimci, A. (1998) *Ana Dilinde Çocuk Olmak*, Türkçe ve Yazın Eğitimi, Ankara. s. 340.
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*, “Dil”, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 43.
- Köksal, K. (1999). Okuma Yazmanın Öğretimi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Köksal, A. (2000), “Yabancı Dille Öğretim”, Öğretmen Dünyası Yayınları, Ankara.
- Lindholm-Leary, K. (2001). *Dual Language Education. Clevedon: Multilingual Matters Press.*
- Mackey, W. (1970), “*Bilingualism as a World Problem*”, Montreal, Harvest House.
- Maltepe, S. (2006), Yaratıcı Yazma Yaklaşımı Açısından Türkçe Derslerindeki Yazma Süreçlerinin ve Ürünlerinin Değerlendirilmesi, adlı doktora tezi, Ankara
- Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2005). İlköğretim Türkçe Dersi Programı, 1-5. Sınıflar İçin. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- Özdemir, E. (1973). *Dil ve Yazar*. Ankara: TDK.
- Özdemir, E. (2002). *Eleştirel Okuma*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özkan, R. (2004), /Toplumsal Birlik Açısından Dilin Önemi, *Cumhuriyet ve Dil*, İstanbul, Milli Eğitim, Sayı:160
- Özkara, Y. (2014). Temel Eğitime Başlayan İki ve Tek Dilli Çocukların Türkçe Sözcük Dağarcığının Karşılaştırılması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı: 25, s. 265-277
- Özbay, M. (2008), *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri-I*, Ankara, Öncü Basımevi, II. Baskı
- Özbay, M. (2007). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M. (2005). Bilim ve Kültür Aktarıcısı Olarak Yazı. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (2), 67-74.
- Pulat, T., (2003) “*Anadil Yönünden Çeşitlilik Arzeden Toplumlarda Çokdilliliğin Yönetişi*”, Avrupa Birliği Sürecinde Dil Hakları, Ed: Ebru Uzpeder, İstanbul, Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayını, s. 21.
- Radikal gazetesinin 19.11.2009 tarihli sayısında, Christoph Schroeder.

- Sarı, M.(200). İki Dilli Çocukların Çözümleme Yöntemiyle Okuma – Yazma Öğrenirken Karşılaştıkları Güçlükler. Yüksek Lisans Tezi. Adana, Çukurova Üniversitesi
- Sever, S. (2004), *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Swain, M. ve Johnson, R. K. (1997). *Eğitim Yoluyla Toplumsal Adalet*, Eğitim Sen Yayınları / Şubat 2013 / Ankara
- Temizkan, M. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Bilgilendirici Metinlerde Düşünceyi Geliştirme Yollarını Kullanma Durumları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi*. Sayı: 3
- Tulu, Y. (2009). Ana Dili Türkçe Olan Ve Ana Dili Türkçe Olmayan (İki Dilli) 4–7 Yaş Çocukların Dil Düzeylerine Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. YÖK Tez Merkezi. Ankara.
- Türkçe Sözlük, (2005). Türk Dil Kurumu Yayınları, 10. Baskı, Ankara, , s. 526.
- Türkoğlu, A. (1998), *Karşılaştırmalı Eğitim*, Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.
- Yağmur, K. (2007), İkidilli Çocukların Dil Becerilerinin Ölçümü ve Eşik Kuramı Ankara, Ankara Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Araştırma ve Uygulama Merkezi Tömer Y., *Dil Dergisi*, Sayı: 135
- Yaman, B. (2007), Yaygın Eğitim Yoluyla İki Dilli ve Çok Kültürlü (İDÇK) Ortamlardaki Çocuklara Türkçe Öğretimine İlişkin Yöntem ve Teknikler (Göçler ve İki Dillilik)
- Yazıcı, Z. Ve Temel, Z. F. (2011). İkidilli ve Tek Dilli Çocuklarda Dil Gelişimi Okuma Olgunluğu İlişkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı 22.
- Yıldız, C. (2003). *Ana Dili Öğretiminde Çağdaş Yaklaşımlar Ve Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayınları.

of English in Turkey can be said to have affected language teachers and learners negatively since 1950s because English-centric thinking in Turkey has led world languages such as Chinese, Arabic, Kurdish, Hausa, Korean and Piraha to be out of the stage and be forgotten.

PEDAGOGICAL IMPLICATIONS

Since English has been the most overwhelmingly dominant second language in Turkey since 1997 in particular, English language teaching and other English-related departments including English linguistics and general linguistics should shift from teaching world Englishes to establishing departments of world languages so that linguistic human rights can be protected. Equal rights should be implemented to other national and international languages. Scholars in English-related departments can address linguistic human rights by adopting a radically critical perspective. Neoliberal and neocolonial aims of English can be criticized and deconstructed in the context of Turkey. Turkey can be rided of English medium education and English-based language education. Instead, world language-based education should be adopted. This aim can be achieved only with practices of direct and radical democracy in education. Future second language teachers should be also allowed to be involved in each process of language planning and preparation of language policies, curriculum and syllabus. A multicultural and pluralistic perspective needs to be adopted. Turkey should develop new language policies by fostering critical thinking skills in language teaching. By doing so, a multi-model by integrating national and international cultural practices and languages can be advanced.

REFERENCES

- AKSIT, N. (2007). Educational reform in Turkey. *International Journal of Educational Development*, 27(2), 129-137.
- ALTAN, M. Z. (2006). Preparation of foreign language teachers in Turkey: A challenge for the 21st century. *Dil Dergisi*, (134), 49-54.
- ARIK, B. T., & ARIK, E. (2014). The role and status of English in Turkish higher education: English is the language of instruction in around 20% of the programs in Turkish universities. *English Today*, 30(4), 5-10.
- ATAY, D. (2005). Reflections on the cultural dimension of language teaching. *Language and Intercultural Communication*, 5(3-4), 222-236.
- BALCI, S. (2008). Osmanlı Devleti'nde Modernleşme Girişimlerine Bir Örnek: Lisan Mektebi [An example for modernization attempts in the Ottoman Empire: The school of language]. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, 27(44), 77-98.

- BOYACIOĞLU, F. (2015). The historical development of the foreign language education in Ottoman Empire. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 174, 651-657.
- CHO, J. (2017). *English language ideologies in Korea: Interpreting the past and present* (Vol. 23). NY: Springer.
- ÇELEBI, M. D. (2006). Türkiye’de anadili eğitimi ve yabancı dil öğretimi [Mother tongue education and foreign language teaching in Turkey]. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(21), 285-307.
- ÇELEBI, H. (2019). *Mapping the web of foreign language teaching and teacher education*. In D. Macedo (Ed.), *Decolonizing foreign language education* (pp.241-263). NY: Routledge
- ÇOLAK, Y. (2004). Language policy and official ideology in early republican Turkey. *Middle Eastern Studies*, 40(6), 67-91.
- DANACIOĞLU, E. (2000). Osmanlı İmparatorluğunda Amerikan board okulları ve Ermeniler [American board schools and Armenians in the Ottoman Empire]. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 3 (9), 131-145
- DEMİRÜREK, M. (2013). An evaluation on the teaching of the French language as the foreign language in Turkey (1891-1928). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 28(1), 130-140.
- DINKELMAN, T. (1999). Critical reflection in a social studies methods semester. *Theory & Research in Social Education*, 27(3), 329-357.
- DOĞANÇAY-AKTUNA, S. (1998). The spread of English in Turkey and its current sociolinguistic profile. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 19(1), 24-39.
- DOĞANÇAY AKTUNA, S., and KIZILTEPE, Z. (2005). English in Turkey. *World Englishes*, 24(2), 253-265.
- ENEVER, J. (2012). Current policy issues in early foreign language learning. *CEPS Journal*, 2(3), 9-26.
- ERRINGTON, J. (2001). Colonial linguistics. *Annual Review of Anthropology*, 30(1), 19-39.
- ERRINGTON, J. (2007). *Linguistics in a colonial world: A story of language, meaning, and power*. Malden, MA: John Wiley & Sons.
- GIROUX, H. A. (1985). Teachers as transformative intellectuals. *Social Education*, 49(5), 376-79.
- HAZNEDAR, B. (2004). Türkiye’de yabancı dil öğretimi: İlköğretim yabancı dil programı [Foreign language teaching in Turkey : The curriculum of foreign language in primary schools]. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 21(2), 15-29.
- HICKSON, H. (2011). Critical reflection: Reflecting on learning to be reflective. *Reflective Practice*, 12(6), 829-839.
- HISMANOĞLU, M. (2012). The impact of globalization and information technology on language education policy in Turkey. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 31, 629-633.
- KIRKGÖZ, Y. (2009). Globalization and English language policy in Turkey. *Educational Policy*, 23(5), 663-684.

- KIRKGÖZ, Y. (2017). *English education policy in Turkey. In English Language Education Policy in the Middle East and North Africa* (pp. 235-256). Springer, Cham.
- KÜÇÜKOĞLU, B. (2013). The history of foreign language policies in Turkey. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 70, 1090-1094.
- MARDIN, Ş. (1973). Center-periphery relations: A key to Turkish politics?. *Daedalus*, 169-190.
- MARDIN, S. (2000). *The genesis of young Ottoman thought: A study in the modernization of Turkish political ideas*. Syracuse University Press : NY
- ÖZKAN, E. S., KARATAŞ, İ. H., and GÜLŞEN, C. (2016). Türkiye’de 2003-2013 yılları arasında uygulanan yabancı dil eğitimi politikalarının analizi[The analysis of foreign language policies implemented between 2012 and 2013 in Turkey]. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 245-254.
- PENNYCOOK, A. (2002). *English and the discourses of colonialism*. London: Routledge.
- PHILLIPSON, R. (2011). *The EU and languages: diversity in what unity? In A. L. Kjør & S. Adamo (Eds.), Linguistic diversity and European democracy* (pp. 57-74). Farnham: Ashgate.
- PHILLIPSON, R. (2017). Myths and realities of global English. *Language Policy*, 16(3), 313-331.
- SARICOBAN, G. (2012). Foreign language education policies in Turkey. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 2643-2648.
- SKUTNABB-KANGAS, T. (2000). *Linguistic genocide in education – or worldwide diversity and human rights?* Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- SKUTNABB-KANGAS, T. and PHILLIPSON, R. (2010). *The global politics of language: markets, maintenance, marginalization or murder*. In Coupland, N. (Ed.), *The Handbook of Language and Globalization* (pp. 77-100). Malden, MA and Oxford: Wiley-Blackwell.
- TAMIMI SA’D, S. H. (2017). Foreign language learning and identity reconstruction: learners’ understanding of the Intersections of the self, the other and power. *CEPS Journal*, 7(4), 13-36
- VAN WOERKOM, M. (2010). Critical reflection as a rationalistic ideal. *Adult Education Quarterly*, 60(4), 339-356.
- ZOK, D. (2010). Turkey’s language revolution and the status of English today. *The English Languages: History, Diaspora, Culture*, 1(1), 1-14.

KAYNAKÇA

- AKDEMİR, Ö. (2011). “Yükseköğretimimizde Uzaktan Eğitim”. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C. 1, S.2, s.69-71.
- AKSOY, H. (2018). “Uzaktan Eğitimde Merkezi Sınav Sistemi”. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.
- ALKAN, C. (1996). “Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi”. Türkiye 1. Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu (12-15 Kasım 1996) Bildiriler, MEB, FRTEM, Ankara.
- AYKAÇ, N. (2015). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Genel Tarihçesi ve Bu Alanda Kullanılan Yöntemler”. *Turkish Studies- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 10, S.3, s.161-174.
- BALCI, T. ve DARANCIK, Y. (2017). “*Schriften zur Sprache und Litaratur*”. (Ed. Balcı, T., Holzapfel, O. & Serindağ, E.). Bursa: Ijopek Publication.
- BAŞÖREN, M. T. (2015). “Drama Öğretim Tekniğinin Yabancı Dil Kelime Öğretimine ve Öğrencilerin Kelime Öğrenmeye Yönelik Tutumlarına Etkisi”. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- BAYTAR, Y. Ş. (2016). “Belli Başlı Dil Öğretim Metotları ve Bunların Arap Dili Öğretimi Açısından Eleştirel Değerlendirmesi”. *EKEV Akademi Dergisi*, C. 20, S.67, s.315-337.
- BOWER, B. L., ve HARDY, K. P. (2004). “From correspondence to cyberspace: Changes and challenges in distance education”. *New directions for community colleges*, Vol. 2004, No.128, pp.5-12.
- BOZ, A. (2019). “Öğretmen Adaylarının Teknoloji Kabullenme ve Kullanımı Bağlamında Uzaktan Eğitim Algılarının İncelenmesi”. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- CURABAY, Ş. ve DEMİRAY, E. (2002). “20. Kuruluş Yılında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi ve Açıköğretim Fakültesi Eğitim Televizyonu (ETV)”. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- ÇAM, M. (2019). “İngilizce Öğretmenlerinin Kullandıkları Öğretim Yöntemlerinin ve Teknopedagojik Eğitim Yeterliklerinin İncelenmesi”. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.
- DARANCIK, Y. (2008). “İkinci Yabancı Dil Öğretiminde Alternatif Yöntemlerin Almanca Edebi Metinlerle Uygulanması”. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi.
- DEMİR, E. (2015). “Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.39, s.203-212.
- DEMİRAL, S., ve KAYA, M. (2015). “Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri: Fransızca Öğretimi Çerçevesinde Bir İnceleme”. *Turkish Studies- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 10, S.3, s.331-342.
- DEMİREL, Ö. (2008). “*Yabancı Dil Öğretimi*” (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- DEMİREL, Ö. (2010). “*Yabancı Dil Öğretimi*”. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- DEMİREL, Ö. (2012). “*Yabancı Dil Öğretimi*”. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- DEMİRCAN, Ö. (2013). “*Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*” (5. Baskı). İstanbul: Der Yayınları.
- EKREN, G. (2014). “Türkiye’de Uzaktan Eğitim Yönetiminde Liderlik Anlayışı”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- GÖÇEN, G. (2020). “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yöntem”. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, C. 18, s.23-48.
- GÖK, B. (2017). “Üniversitelerde Uzaktan Eğitim Programlarının Hizmet Kalitesi ve Etkinliğinin Değerlendirilmesi”. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- GÖMLEKSİZ, M. (2000). “Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler ve Yöntem Sorunu”. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 5, S.1, s.253-264.
- GÜNEŞ, F. (2014). “Dil Öğretim Yaklaşımları ve Türkçe Öğretimindeki Uygulamalar”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 123-148.
- GÜNEY, M. A. (2014). “Yabancı Dil Öğretimi ve Düünden Bugüne Türkiye’de Arapça Öğretimi”. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (KTÜİFD)*, C. 1, S.1, s.193-201.
- İNCİRCİ ÖÇALAN, A. (2007). “Yabancı Dil Öğretmenlerinin Çoklu Zekâ Düzeyleri ile Kullandıkları Yabancı Dil Öğretim Yöntemlerinin İlişkisi”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.
- KARAKUŞ, N., UCUZSATAR, N., KARACAOĞLU, M., ESENDEMİR, N., ve BAYRAKTAR, D. (2020). “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri”. *Rumeli-DE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, C. 19, s.220-241.
- KAYA, Z. (2002). “*Uzaktan Eğitim*”. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- KESKİN, M., ve ÖZER KAYA, D. (2020). “COVID-19 Sürecinde Öğrencilerin Web Tabanlı Uzaktan Eğitime Yönelik Geri Bildirimlerinin Değerlendirilmesi”. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 5, S.2, s.59-67.
- KIRIK, A. (2016). “Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’deki Durumu”. *Marmara İletişim Dergisi*, C. 21, s.73-94.
- KIRMIZI, B. (2012). “Almanca Derslerinde Altı Şapkalı Drama Tekniğinin Öğrencilerin Başarısına Etkisi”. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 10, s.265-290.
- KOCABEY, H. (2019). “İmam-hatip Liselerinde Arapça Konuşma Öğretimi (Tespit ve Değerlendirme)”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- KURNAZ, A. D. (2006). “Sakarya Anadolu Lisesi I. Sınıf Öğrencilerinin Yabancı Dil Öğretimine İlişkin Faktörler”. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- MEB. (2015). “Mesleki Çalışmalar İngilizce Dersi Tebliğleri”. Ankara, Millî Eğitim Bakanlığı. Erişim adresi <http://tebligeler.meb.gov.tr/index.php/tuemsayilar/finish/86-2018/5288-2726-nisan-2021> (erişim tarihi: 04.04.2021)
- MEMİŞ, M. R., & ERDEM, M. D. (2013). “Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler”. *Turkish Studies*, C. 8, S.9, s.297-318.

- MSHVİDOBADZE, T. ve GOGOLADZE, T. (2012). "About Web-Based Distance Learning". *International Journal of Distributed and Parallel Systems (IJDPSS)*, Vol. 3, No.3, pp.133-143.
- SEL, F. (2018). "İnönü Üniversitesi Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Çevrimiçi Öğrenci Bağlılık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi". Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- UĞRAŞ DİKMEN, A., KINA, M., ÖZKAN, S. ve İLHAN, M. (2020). "COVID-19 Epidemiyolojisi: Pandemiden Ne Öğrendik". *Journal of Biotechnology and Strategic Health Research, COVID-19 Special Issue*, pp.29-36.
- ÜLKÜ, S. (2018). "İlkokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumları". Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- YAVUZ, R. (2016). "Eğitim Fakültesi 1. Sınıf Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Tutumları ile İngilizce Dersine İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki". Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- YORULMAZ, M. (2009). "Göreve Dayalı Öğretim Yönteminin Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dinleme Becerisinde Kullanılmasının Avantajları". Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi.
- YÜCEL, E. (2009). "Günlük İletişimde Dil-Davranış İlişkisi". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.21, s.515-518.

Diğer iki seviyede olduğu gibi bu seviyede de EAQUALS Yabancı Dil Öğretmeni Eğitimi ve Gelişimi Çerçevesi (EAQUALS TD Framework, 2016), dört başlık altında bilgi ve becerileri sıralamaktadır. Diğer iki çerçeveden farklı olarak, öğrencilerin dil öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik yöntemler tasarlama, öğrencileri ve paydaşları eğitim programı içeriği konusunda bilgilendirme konuları yer almaktadır. Her şeyden önemlisi, okul müfredatını ve ders programını Avrupa Ortak Diller Çerçevesine veya diğer genel kabul görmüş seviyelere uygun şekilde ilişkilendirmek ve okulda kullanılacak yeni ders programları tasarlama da bu çerçevede ele alınan konular arasında yer almaktadır. Öğrenme hedeflerini farklılaştırma, eleştirel bir biçimde öğretim yaklaşım ve stratejilerini değerlendirme, seçme ve kullanma, otantik materyalleri öğrencinin ihtiyacına göre uyarılama, etkinlik geliştirme ve öğrenen özerkliğini geliştirme ve sınıf dışında çalışma etkinlikleri geliştirme konuları diğer çerçevelerde yer almayan beceriler olarak göze çarpmaktadır.

Bulgulardan elde edilen sonucu özetlemek gerekirse, her üç çerçeve yabancı dil öğretmenlerinin planlama konusunda sahip olması gereken yeterlilikleri sunmayı amaçlamakta, ancak en ayrıntılı ve kapsamlı bilgiyi EAQUALS Yabancı Dil Öğretmeni Eğitimi ve Gelişimi Çerçevesi (EAQUALS TD Framework, 2016) sunmaktadır. Dolayısıyla, bu çerçevenin genelde yabancı dil öğretmeni özelde ise Almanca öğretmenlerinin planlama yeterliliklerini belirlemede daha uygun bir çerçeve olduğu anlaşılmaktadır. Yabancı dil öğretiminde planlama ve yabancı dil öğretmenlerinin planlama yeterliliklerini inceleyecek olan çalışmalarda da EAQUALS Yabancı Dil Öğretmeni Eğitimi ve Gelişimi Çerçevesinde (EAQUALS TD Framework, 2016) belirtilen göstergelerin kullanılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- BIMMEL, P., KAST, B. ve NEUNER, G. (2011), “*Deutschunterricht Planen. Neu. Fernstudienreihe 18*”. München: Langenscheidt.
- BLÖMEKE, S., GUSTAFSSON, J.-E. ve SHAVELSON, R. J. (2015). “Beyond Dichotomies: Competence Viewed as a Continuum”. *Zeitschrift für Psychologie*, Vol. 223, No. 1, pp.3-13
- EUROPEAN PROFILING GRID (2013). “European Profiling Grid”, <https://www.eaquals.org/resources/european-profiling-grid-booklet/> (E. T.: 12.01.2020).
- MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI (2003). “Eğitim ve Öğretim Çalışmalarının Planlı Yürütülmesine İlişkin Yönerge”. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/284.pdf> (E T.: 12.01.2020).
- NORTH, B. (2009). “A Profiling Grid for Language Teaching Professionals”, <http://oxfordcentar.com/megafon/wpcontent/uploads/2016/04/profiling-grid-for-languageteachingprofessionals.pdf> (E. T.: 12.01.2020).

THE EAQUALS FRAMEWORK FOR LANGUAGE TEACHER TRAINING AND DEVELOPMENT (EAQUALS TD Framework) (2016). “The EAQUALS Framework for Language Teacher Training and Development”, <https://www.eaquals.org/our-expertise/teacherdevelopment/the-eaquals-framework-for-teacher-training-anddevelopment/> (E. T.: 21.02.2020).

TÜRK DİL KURUMU (2020). <https://sozluk.gov.tr/> (E.T.: 14.04.2020).

GOLLWITZER, P. M. (1996). “*The Psychology of Action: Linking Cognition and Motivation to Behavior*”. US: The Guilford Press.

WICKE, R. E. (2010). “Unterrichtsplanung”. In: H. – J. Krumm, C. Fandrych, B. Hufeisen ve C. Riemer (Editörler), *Deutsch als Fremdsprache. Ein Internationales Handbuch, Band 2* (S. 933 – 940). Berlin New York: de Gruyter Mouton.

learning through inquiry and exploration of ideas. Thus, children learn that their opinions are valuable and the ideas of other children are also valuable. With Philosophy for Children, they come to realize that they don't have to be right, they gain confidence in learning and expressing themselves by asking question, discussing the answers with friends.

REFERENCES

- Akkocaoğlu Çayır, N. (2015). Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi Üzerine Nitel bir Araştırma. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Akkocaoğlu Çayır, N. (2021). *İlkokul İçin Uygulama Örnekleriyle Öğretmenler İçin Çocuklarla Felsefe (P4C) Rehberi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Alkın- Şahin, S. ve Tunca, N. (2015). Felsefe ve Eleştirel Düşünme. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 192-206.
- Arslan, A. (2012). *Felsefeye Giriş*. Ankara: Adres Yayınları.
- Aytaç, K. (2012). *Avrupa Eğitim Tarihi*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Bacanlı, H. (2002). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bakır, K. (2020). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Boyacı, N. P., Karadağ, F. ve Gülenç, K. (2018). Çocuklar İçin Felsefe / Çocuklarla Felsefe: Felsefi Metotlar, Uygulamalar ve Amaçlar. *Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, ss.145-173.
- Cassidy, C. (2007). *Thinking Children*, London: Continuum.
- Cassidy, C., Christie, D. (2013). Philosophy with Children: Talking, Thinking and Learning Together. *Early Child Development and Care*, 183(8): 1072-1083.
- Cevzici, A. (2010). *Felsefeye giriş*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Corazza, G. E. ve Agnoli, S. (2016). On The Path Towards The Science Of Creative Thinking. In G. E. Corazza, & S. Agnoli (Eds.), *Multidisciplinary Contributions To The Science Of Creative Thinking* (pp. 3–20). Singapore: Springer.
- Conlan, L. (2013). *Why philosophy for children? Teaching Geography*. Spring.
- Çayır, N. ve Akkoyunlu, B. (2015). Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI)* Volume 7, Issue 2, April 2016: 97-133.
- Çotuksöken, B. (2016). Düşünme Eğitimi Yeniden. <http://www.hurriyet.com.tr/dusunme-egitimi-yeniden-40243698>.
- Çotuksöken, B ve Tepe H. (2018). *Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Seminer Dizisi.
- Daniel, M., Auriac, E. (2011). Philosophy, Critical Thinking and Philosophy for Children. *Educational Philosophy and Theory*, 43(5): 415-435.

- Daniel, M. F., Gagnon M. ve Pettier J. C. (2015). Philosophy For Children And The Developmental Process Of Dialogical Critical Thinking in Groups Of Preschool Children. J. A. Sutterby (Ed.), *Early Education in a Global Context* (ss. 159-181). UK: Emerald Group Publishing.
- Davidson, N. ve Kroll, D. L. (1991). An Overview Of Research On Cooperative Learning Related To Mathematics. *Journal for Research in Mathematics Education*, 22(5), 362-365.
- Demirtaş, V. Y., Karadağ, F. ve Gülenç, K. (2018). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Felsefi Sorgulama Süreçlerinde Oluşturdukları Soruların Düzeyi ve Verdikleri Cevapların Niteliği. *International Online Journal of Educational Sciences*, 10 (2), 277-294.
- Dinçer, K. (2010). *Kısaca Felsefe*. Ankara: Pharmakon Yayınları.
- Direk, N. (2002). *Küçük Prens Üzerine Düşünmek*. İstanbul: Pan.
- Direk, N. (2008). *Filozof Çocuk*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Direk, N. (2011). Neden Çocuklar İçin Felsefe. *Özne Felsefe Dergisi*, 14, 231-237.
- Direk, N. (2014). Türkiye’de “Çocuklar İçin Felsefe” nin Kurumsallaşması. G. U. Betül Çotuksöken (Ed.) içinde, *Çağın Olayları Arasında* (s. 64-72). İstanbul: Tarihçi Kitabevi.
- Eflatun (2005). *Sokrates’in Savunması*. T. Aktürel (Çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erdoğan, P. (2018). Çocuklarla Felsefe Yaklaşımının Düşünsel, Tarihi ve Sosyal Temelleri Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Farahani, M. F. (2014). The Study On Challenges Of Teaching Philosophy For Children. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 2141-2145.
- Fisher, A. (2011). *Critical Thinking: an Introduction*. Cambridge University Press.
- Florea, N. M., ve Hurjui, E. (2015). Critical Thinking İn Elementary School Children. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 180, 565-572.
- Fox, J. E. ve Schirmacher, R. (2014). Çocuklarda Sanat Ve Yaratıcılığın Gelişimi. N. Aral & G. Duman, (Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ghaedi, Y., Mahdian, M., Fomani, F.K. (2015). Boyutlarını Belirlemek Okul Öncesi Çocuklarda Felsefenin Çocuklara Uygulanması Sırasında Yaratıcı Düşünme (P4c) Programı: Yönlendirilmiş İçerik Analizi. *Amerikan Dergisi Eğitimsel araştırma*, 3(5): 547-551.
- Gökberk, M. (2007). *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gönül, L. (2013). *Çocuklar için Atatürk ile Felsefe*. Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Gregory, M. (2007). Philosophy For Children: Where Are We Now? S. Naji and R. Hashim (Ed.), *History, Theory and Practice of Philosophy for Children International Perspectives* (ss. 207-221). London and Newyork: Routledge.
- Gregory, M. (2011). Philosophy For Children And Its Critics: A Mendham Dialogue. *Jornoul of Philosophy of Education*, 45(2), 199-219.
- Güneş, F. (2012). Öğrencilerin Düşünme Becerilerini Geliştirme. *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, XXXII, 127-146.

- Gür, Ç. (2011). Çocuklar için Felsefe. *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications* (s. 1312-1318). Antalya: Siyasal Kitabevi.
- Haller, C. R., Gallagher, V. J., Weldon, T. L., & Felder, R. M. (2000). Dynamics Of Peer Education in Cooperative Learning Workgroups. *Journal of Engineering Education*, 89(3), 285-293.
- Haynes, J. (2002). *Children As Philosophers Learning Through Enquiry and Dialogue In The Primary Classroom*. Londra: Taylor ve Francis Group.
- Hösle, V. (2004). *Ölü Filozoflar Kahvesi*. Ç. Tanyeri (Çev.). İstanbul: Arion Yayınevi.
- Jackson, T. E. (2013). Home Grown. *Educational Perspectives* (44), s. 3-7.
- Kale, N. (1994). Felsefe Öğretimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 27 (1), 113-120.
- Karadağ, F., Demirtaş, V. Y., Yıldız, T. (2017). Development of Critical Thinking Scale through Philosophical Inquiry for Children 5-6 Years Old. *International Online Journal of Educational Sciences*, 9(4).
- Karakaya, Z. (2006). Çocuk Felsefesi ve Çocuk Eğitimi. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 6(1), 23-37.
- Karakaya, Z. (2006). Günümüz Çocuk Edebiyatından Seçilmiş Çocuk Felsefesi Örnekleri. *Türko- loji Dergisi* (2), 21-39.
- Kaya, B. (2020). *Felsefe Tarihi*. İstanbul.
- Kefeli, İ. ve Kara, U. (2008). Çocukta Felsefi Ve Eleştirel Düşünmenin Gelişimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 339-357. doi: 10.1501/Egifak\ 0000000193
- Kristine, S. ve Suzanne, K. (2001). *Early Childhood Development and Its Variations*. United States of America: Lawrence Erlbaum Associates
- Küçükkaragöz, H. (2016). Bilişsel Gelişim ve Dil gelişimi. B. Yeşilyaprak (Ed.) içinde, *Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretim* (s. 91-100). Ankara: Pegem Akademi.
- Küyel, M. T. (1976). *Türkiye 'de Cumhuriyet Döneminde Felsefe Eylemi*. Ankara.
- Leong, T.C. (2005) What is caring thinking? Teaching caring thinking: Vision, clarifications, justifications and applications, Eric Lau Raffles Girls' School (Secondary), Retrieved September 10, 2010 from <http://conference.nie.edu.sg/paper/Converted%20Pdf/ab00553.pdf>
- Lipman, M., Sharp, M. A. ve Oscanyan, F.S. (1980). *Philosophy for children*. Philadelphia, PA: Temple University Press.
- Lipman, M. (1995). Caring as thinking. *Inquiry: Critical Thinking Across the Disciplines*, 15(1), 1-13.
- Lipman, M. (2003). *Thinking in Education*. UK: Cambridge University Press.
- Lewis, A. ve Smith, D. (1993). Defining higher order thinking. *Theory into Practice*, 32(3), 131-137.
- Lone, J. M. (2020). *Filozof çocuk*. İstanbul: Solo Unitas.
- Marashi, S. (2008). Teaching Philosophy To Children: A New Experience In Iran. *Analytic Teaching*, 27(1), 12-15.

- Matthews, G. B. (2000). *Çocukluk Felsefesi*. E. Çakmak (çev.). İstanbul: Gendaş Kültür Yayınları.
- Matthews, G. B. (2005). Children, Irony and Philosophy. *Theory and Research in Education* (3), 81-95.
- Mengüşoğlu, T. (2003). *Felsefeye Giriş*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Mccall, C. C. (2008). Three Methods of Philosophical Dialogue: Differences and Similarities between Nelson's Socratic Method, Lipman's P4C Method, McCall's CoPI Method. [www.prs.heacademy.ac.uk/projects/elearning/McCall.ppt].
- Mccall, C. C. (2017). *Düşünmeyi Dönüştürmek*. K. Gülenç, & N. P. Boyacı (Çev.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Millett, S. ve Tapper, A., (2012). Benefits Of Collaborative Philosophical Inquiry İn Schools. *Educational Philosophy and Theory*, 44(5), pp.546-567.
- Murphy, P. K., Rowe, M. L., Ramani, G. ve Silverman, R. (2014). Promoting Critical-Analytic Thinking İn Children And Adolescents At Home and in School. *Educational Psychology Review*, 26(4), 561-578.
- Mutlu, E. ve Aktan, E. (2011). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Düşünme Eğitimi İle İlgili Tutumlarının İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(4), 799-830.
- Nagel, T. (2004). *Her şey ne anlama geliyor? Felsefeye küçük bir giriş*. H. Gündoğdu (Çev.). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Naseri, S., Gorjian Z., Ebrahimi, M. R. ve Niakan, M. (2017). Critical Thinking İn P4c (Philosophy For Children) Educators: An İntervention Study. *International Journal of Scientific Study*, 5(7),108-113.
- Nosich, G. M. (2016). *Eleştirel Düşünme Ve Disiplinler Arası Eleştirel Düşünme Rehberi*. B. Aybek (Çev.), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Okur, M. (2008). Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi Programının Altı Yaş Grubu Çocuklarının, Atılgnalık, İşbirliği Ve Kendini Kontrol Sosyal Becerileri Üzerindeki Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Paul, R., Elder, L. (2013). *Kritik Düşünce. Yaşamınızın ve Öğrenmenizin Sorumluluğunu Üstlenmek İçin Araçlar*. E. Aslan, G. Sart (Çev.). Anakara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Philosophy: Chritical Thinking (t.y.). 16 Haziran 2021 tarihinde [http://www. Educationscotland.gov.uk](http://www.Educationscotland.gov.uk) adresinden alınmıştır.
- Rapaport, W. J. (2006). *Philosophy For Children and Other People*.
- Russell, B. (2005). *Sorgulayan Denemeler*. N. Arık (Çev.) Ankara: Tübitak Yayınları.
- Saeed, N. (2003). Interview by M. Lipman. *Philosophy for children*.
- Sare, E., Luik, P. ve Tuliviste, T. (2016). Improving Pre-Schoolers' Reasoning Skills Using The Philosophy For Children Programme. *Trames: A Journal of the Humanities & Social Sciences*, 20 (70/65), 3, 273–295. doi: 10.3176/tr.2016.3.03
- Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Slavin, R. E. (1980). Cooperative Learning. *Review of educational research*, 50(2), 315- 342.
- Smith, R. (2011). The Play Of Socratic Dialogue. *Journoul of Philosophy of Education*, 45 (2), 221-233.
- Sormaz Ögüt, F. (2019). Felsefi Düşünmenin Önemi Ve Çocuklar İçin Felsefe / The Importance Of Philosophical Thinking And Philosophy For Children. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Stanley, S., ve Bowkett, S. (2004). *Developing Philosophical Thinking in The Classroom*. London: Network Educational Press Limited.
- Sucuoğlu, H. (2003). İşbirlikli Öğrenmenin Öğrencilerin Yükleme, Edim Ve Strateji Kullanımları Üzerindeki Etkileri Ve İşbirlikli Öğrenme Gruplarındaki Etkileşim Örüntüleri. Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Taş, I. (2017). Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi Programı'nın 48-72 aylık çocukların zihin kuramı ve yaratıcılıklarına etkisi. Doktora tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Timuçin, A., & Hiperlink (Firm). (2009). *Felsefeye giriş*: Vol. 2.baskı. İstanbul.
- Timuçin, A. (2017). *Gençler İçin Felsefe Tarihi*. İstanbul.
- Trickey, S. ve Topping, K. J. (2004). 'Philosophy For Children': A Systematic Review. *Research Papers in Education*, 19(3), 365-380.
- Topdemir, H. G. (2008). *Felsefe*. Ankara: PegemA.
- Topdemir, A. H. (2009). Felsefe nedir? Bilgi nedir? *Türk Kütüphaneciliği*. 23 (1), 119 133.
- Uluçınar, U. (2018). Öğrencilere Öznel Düşünme Becerilerini Kazandırmaya Yönelik Duyuş Temelli Bir Eğitim Programının Geliştirilmesi. Doktora tezi. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- UNESCO. (2007). *Philosophy A School Of Freedom Teaching Philosophy And Learning To Philosophize: Status And Prospects*. Paris.
- Vansielegem, N. ve Kennedy, D. (2011). What Is Philosophy For Children, What is Philosophy With Children- After Matthew Lipman? *Journal of Philosophy of Education*, 171-182.
- Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in Society The Development Of Higher Psychological Procesess*. M. Cole, V, John-Steiner, S. Scribner & E. Souberman (Ed.). England: Harvard University Press.
- Vygotsky, L.S. (1998). *Düşünce ve Dil*. S. Koray (Çev.) İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Wartenberg, T. E. (2009). *Big Ideas For Little Kids: Teaching Philosophy Through Children's Literature*. United States of America: Rowman & Littlefield Publishers
- Watson, S. B. (1992). The Essential Elements Of Cooperative Learning. *The American Biology Teacher*: 84-86.
- White, D. A. (2020). *Çocuklar İçin Felsefe*. Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Yazıcı, S. (2016). *Felsefeye Giriş*. Yeni İnsan Yayınevi.
- Yüceer, D. (2020). Erken Çocukluk Döneminde Düşünme ve Felsefe Eğitimi: Çocuklar Sorguluyor. Doktora tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Günümüzde pek çok Avrupa ülkesinde okullarda uygulanmakta olan Çocuklar için Felsefe (P4C) yaklaşımı ülkemizde henüz yeni yeni keşfedilmekte, yaklaşıma ilişkin her geçen gün yeni araştırmalar yapılmaktadır. Sistemin odak parçası okullarda ve hatta okul öncesi eğitimiye kadar her kademedeki okullarda Çocuklar için Felsefe (P4C) yaklaşımının uygulama olanağının yaratılması, programlarda yerini alması yanı sıra öğretmenlerin yaklaşımı öğrenebileceklerini eğitimlerin düzenlenmesi, öğrencilerin pek çok konuda gelişimlerini sağlanabileceği ve etkili çıktılar alınabileceği bir çalışma olacaktır. Neden sınıflarda Çocuklar için Felsefe (P4C) uygulamaları yapmalıyız sorusunun cevabı oldukça açıktır ve araştırmalarda gelişimsel olarak hangi alanlarda gelişimi desteklediği açıklanmıştır. Örneğin Worley'e göre yaklaşım, çocukların düşünme becerilerini geliştirmenin yanı sıra okuma-yazma ve matematik gibi temel becerilerin gelişimine de katkı sağlıyor. Bu yüzden Worley felsefi soruşturmanın öğrencilere temel bir beceri olarak öğretilmesi gerektiğini savunan görüşler ifade etmektedir (Worley, 2009). Örneğin Miller (2013), İngilizce sınıfında felsefenin bir öğretim yaklaşımı olarak kullanılmasına yönelik öğrencilerin bakış açılarını ve bu süreçteki deneyimlerinin anlamını tespit etmek amacıyla yazdığı doktora tezinde, 13 lise öğrencisi ile çalışılmış, çocuklarla felsefe yaklaşımına ilişkin etkinlikler uygulanmıştır ve süreç sonunda öğrencilerin bilmeye ilişkin algılarının değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. İlgili alanyazında çocuklar için Felsefe yaklaşımının uygulandığı ve öğrencilerde çeşitli alanlarda gelişmelerin ortaya çıkarıldığı çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Arabzadeh, 2016; Cleary, 2011; Penell, 2012).

Öte yandan en temel bağlamda düşünüldüğünde felsefe kavramlarla ve akıl yürütme becerisi ile de ilgilidir (Brighouse, 2009). P4C çocuklara ve yetişkinlere üzerinde tartışılan kavramları analiz etme, değerlendirme ve akıl yürütme bağlantılarını verir bu bağlantılar aslında bizim dünyayı, kendimizi ve kişisel ilişkileri anlamlandırmamızı sağlar. Akıl yürütme, analiz, sentez becerileri bugün uluslararası sınavlarda hedeflediğimiz başarıyı yakalamamızda da son derece etkili olabilecek becerilerdir (Mcconney, Oliver, Woods-Mcconney, Schibeci ve Maor, 2014). Tüm bu nedenler ve daha fazlası göz önünde bulundurulduğunda P4C yaklaşımı, son derece etkili ve ivedilikle okullarımızda yaygınlaştırılması gereken bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- AKKOCAOĞLU-ÇAYIR, N. (2015). Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi Üzerine Nitel Bir Araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- AKKOCAOĞLU ÇAYIR, N., ve Akkoyunlu, B. (2016). Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 7 (2), 97-133.

- ARABZADEH, S.A. (2016). Investigating The Effectiveness Of Program Philosophy To Increase Children's Intelligence İn Tehran. *IJBPAS*, 5 (1), 40-46.
- AYDIN, M.Z. (2001). Aktif Öğretim Yöntemlerinden Buldurma (Sokrates) Yöntemi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 55-80.
- BİRNBACHER D. ve Diğerleri. (2006) *Sokratik Konuşma Tarih- Kuram- Uygulama*. Yücesoy Sabir (ed. Çev.).İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 125. 1. Baskı.
- BRİGHOUSE, H. (2009). The role of philosophical thinking in teaching controversial issues. In M. Hand & C. Winstanley (Eds.), *Philosophy in Schools* (pp. 61 – 77). London: Continuum.
- CEVİZCİ, A. (1994). *Sokratik Diyaloglarda Yöntem*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- CLEARY, J. (2011). *The Role Of Philosophy For Children's Community Of Philosophical Inquiry In Critical Media Literacy*. Unpublished Doctoral Dissertation. Montclair State University, ABD.
- CORBİN, J. ve Strauss, A. (2008). *Basics Of Qualitative Research: Techniques And Procedures For Developing Grounded Theory*. Thousand Oaks: Sage.
- ÇOTUKSÖKEN, B. (2000). *Felsefî söylem nedir?* İstanbul: İnkılâp Kitabevi
- DANİEL, M.F., ve Auriac, E. (2011). Philosophy, critical thinking and philosophy for children, *Educational Philosophy and Theory* içinde, 415-435.
- DİREK, N. (2002). *Küçük Prens Üzerine Düşünmek*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- ERDOĞAN, P. (2018). Çocuklarla Felsefe Yaklaşımının Düşünsel, Tarihi Ve Sosyal Temellerine Bir İnceleme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- FİŞHER, N., ve Happe, F. (2005). A Training Study Of Theory Of Mind And Exucutive Function İn Children With Autistic Spectrum Disorders. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 35 (6), 757-771.
- FİŞHER, R. (2013). *Sokratik sorular*. (Çev. Ediz Dikmelik). <https://cocuklarlafelsefe.com/wp-content/uploads/2018/09/sokratik-sorular-ediz-dikmelik.pdf> adresinden erişildi.
- GOLDİNG, C. (2007). Pragmatism, Constructivism And Socratic Objectivity: The Pragmatist Epistemicaim Of Philosophy For Children. In *36th Annual PESA Conference: Creativity, Enterprise and Policy*, December, 6-9. Wellington.
- HAYNES, J. (2008). *Children As Philosophers Learning Through Enquiry And Dialogue in The Primary Classroom*. USA: Routledge Taylor and Francis Group.
- İLHAN-TUNÇ, A. (2017). Çocuklarla Felsefe. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 2 (4), 71-90.
- KARAKAYA, Z. (2006) Çocuk Felsefesi ve Çocuk Eğitimi. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 6 (1), 1-15.
- KARASU, F.Z. (2018). İlkokul Çocuklarıyla Felsefe Yapmak Üzerine Nitel Bir Çalışma: Dördüncü sınıf örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- KAZANCI, O. (1989). Öğretimde Eleştirici Düşünme Ve Öğretimi. Ankara: Kazancı Kitap.

- LENG L. (2020). The Role Of Philosophical Inquiry In Helping Students Engage In Learning. *Frontiers in Psychology*, 24(11), 449-460. DOI: 10.3389/fpsyg.2020.00449.
- LİNDSEY, E.W., & Colwell, M.J. (2003). Preschoolers' Emotional Competence: Links To Pretend and Physical Play. *Child Study Journal*, 33 (1), 39-52.
- LİPMAN, M., Sharp, M.A., Oscanyan, F.S. (1980). *Philosophy In The Classroom*. Philadelphia: Temple University Press.
- LİPMAN, M. (2003). *Thinking in Education*. New York: Cambridge University.
- MARASHİ, S. (2008). Teaching Philosophy To Children: A new experience in İnan. *Analytic Teaching*, 27 (1), 12-15.
- MCCALL, C.C. (2017). *Düşünmeyi Dönüştürmek*. (Çev. Kurtul Gülenç ve Nihal P. Boyacı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- MCCARTY, M. (2006). *Little Big Minds*. London: Penguin Grup.
- MCCONNEY, A., Oliver, M.C., Woods-Mcconney, A., Schibeci, R. & Dorit, M. (2006). Inquiry, engagement, and literacy in science: A retrospective, cross-national analysis using PISA. *Science Education*, 20, 1-18. DOI 10.1002/sc.21135.
- MİLLER, C. (2013). *Philosophy Goes To High School: An inquiry into the philosopher's pedagogy*. Unpublished doctoral dissertation. University of Hawaii, Hawaii.
- MİLLETT, S., ve Tapper, A. (2011). Benefits of collaborative philosophical inquiry in schools. *Education Philosophy Theory*, 44, 546-567. DOI: 10.1111/j.1469-5812.2010.00727.x.
- MUTLU, E. & Aktan, E. (2011). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Düşünme Eğitimi İle İlgili Tutumlarının İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9 (4), 799-830.
- OKUR, M. (2008). *Çocuklar İçin Felsefe Eğitim Programının Altı Yaş Grubu Çocuklarının, Atılganlık, İşbirliği Ve Kendini Kontrol Sosyal Becerileri Üzerindeki Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- ORD, W. (2014). *Thinking Education Limited Resources*. Çevrim-içi: <http://thinkingeducation.co.uk/files/sumo-questions.pdf> adresinden 19 Temmuz 2021 tarihinde erişilmiştir.
- OTHMAN, M. (2005). *Critical Thinking And Reading Skills: A Comparative Study Of The Reader Response And Philosophy For Children Program Approaches* (PhD Dissertation). International Islamic University Malaysia, Gombak.
- ÖĞÜT, F. (2019). *Felsefi Düşünmenin Önemi Ve Çocuklar İçin Felsefe*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ÖZKAN, B. (2020). Çocuklar İçin Felsefe Neden Önemlidir? *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 4 (1), 49-61.
- PENELL, C. (2012). *Epistemic beliefs underpinning discourse within a critical literacy intervention: A multi-case study*. Unpublished Doctoral Dissertation. Cardinal Stritch University, ABD.
- TAŞ, I. (2017). *Çocuklar için felsefe eğitimi programının 48-72 aylık çocukların zihin kuramı ve yaratıcılıklarına etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.

- SASSEVILLE, M. (2017). Showing That Children Can Do Philosophy. Naji ve R. Hashim (Eds.). *History, Theory and Practice of Philosophy for Children: International Perspectives* içinde. New York: Routledge
- SHAKOUR-PREECE, A. & Juperi, A. (2014). Philosophical Inquiry in the Malaysian Educational System-Reality or Fantasy? *Analytic Teaching and Philosophical Praxis*, 35 (1), 26-38.
- ŞAVŞET, S. (2016). *Sorgulama tabanlı eklektik okul öncesi eğitim etkinliklerinin etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- TÜRKSOY, N. (2020), Çocuklar İçin Felsefe (P4c) Eğitiminin Ortaokul Öğrencilerinin Bilimsel Sorgulamaya Yönelik Görüşlerine Ve Eleştirel Düşünme Becerilerine Katkısı: Bir Karma Yöntem Araştırması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Antalya.
- UNESCO. (2007). Philosophy a School of freedom. Teaching philosophy and learning to philosophize: status and prospects. *Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu Sosyal ve Beşeri Bilimler Sektör 7*, Paris, Fransa
- VANSİEGEM, N. (2005). Philosophy For Children As The Wind Of Thinking. *Journal of Philosophy of Education*, 29 (1), 19-35.
- WACH, E. (2013). *Learning About Qualitative Document Analysis*. <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/2989/PP%20InBrief%201%093%20QDA%20FINAL2.pdf?sequence=4> adresinden erişilmiştir.
- WARTENBERG, T. (2009). *Big Ideas For Little Kids*. United Kingdom: Rowman and Littlefield Education.
- WILLIAMS, S. (2016). A brief history of P4C, especially in the UK. <https://p4c.com/wp-content/uploads/2016/07/History-of-P4C.pdf> adresinden erişilmiştir.
- WORLEY, P. (2009). Philosophy İn Philosophy İn Schools. *Think*, 8 (23), 63-75.

REFERENCES

- Aktepe, İ., & Tolan, Ö. (2020). Bilinçli farkındalık: Güncel bir gözden geçirme. *Current Approaches in Psychiatry*, 12(4), 534-561.
- Arias, A. J., Steinberg, K., Banga, A., & Trestman, R. L. (2006). Systematic review of the efficacy of meditation techniques as treatments for medical illness. *Journal of Alternative & Complementary Medicine*, 12(8), 817-832.
- Atalay, Z. (2018). *Mindfulness şimdi ve burada*. İstanbul: Psikonet Publications.
- Baer, R. A. (2003). Mindfulness training as a clinical intervention: A conceptual and empirical review. *Clinical psychology: Science and practice*, 10(2), 125-143.
- Berk, L. E. (2013). Çocuk gelişimi. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Bıyıklı, C., Işık, P. R., & Deniz, D. (2019). Bilinçli farkındalık ve dikkat eğitiminin öğrencilerin dikkat gelişimlerine etkisi. *Uludağ University Faculty of Education*, 33(1), 1-35.
- Crooks, C. V., Bax, K., Delaney, A., Kim, H., & Shokoohi, M. (2020). Impact of mindUP among young children: Improvements in behavioral problems, adaptive skills, and executive functioning. *Mindfulness*, 11(10), 2433-2444.
- Çollak, N. (2018). *Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik 8 haftalık mindfulness (bilinçli farkındalık) programı ve programın çocuklar üzerindeki etkileri* (Unpublished master's thesis). Bahçeşehir University, Institute of Education Sciences, İstanbul.
- Davidson, R. J., Kabat-Zinn, J., Schumacher, J., Rosenkranz, M., Muller, D., Santorelli, S. F., ... & Sheridan, J. F. (2003). Alterations in brain and immune function produced by mindfulness meditation. *Psychosomatic Medicine*, 65(4), 564-570.
- Demir, V. (2017). Bilinçli farkındalık temelli bilişsel terapi programının üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerine etkisi. *OPUS-International Journal of Society Research*, 7(12), 98-118.
- Emerson, L. M., Rowse, G., & Sills, J. (2017). Developing a mindfulness-based program for infant schools: Feasibility, acceptability, and initial effects. *Journal of Research in Childhood Education*, 31(4), 465-477.
- Flook, L., Goldberg, S. B., Pinger, L., & Davidson, R. J. (2015). Promoting prosocial behavior and self-regulatory skills in preschool children through a mindfulness-based Kindness Curriculum. *Developmental Psychology*, 51(1), 44.
- Flook, L., Smalley, S. L., Kitil, M. J., Galla, B. M., Kaiser-Greenland, S., Locke, J., ... & Kasari, C. (2010). Effects of mindful awareness practices on executive functions in elementary school children. *Journal Of Applied School Psychology*. 26, 70-95.
- Fox, K. C., Nijeboer, S., Dixon, M. L., Floman, J. L., Ellamil, M., Rumak, S. P., ... & Christoff, K. (2014). Is meditation associated with altered brain structure? A systematic review and meta-analysis of morphometric neuroimaging in meditation practitioners. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 43, 48-73.
- Good, D. J., Lyddy, C. J., Glomb, T. M., Bono, J. E., Brown, K. W., Duffy, M. K., ... & Lazar, S. W. (2016). Contemplating mindfulness at work: An integrative review. *Journal of Management*, 42(1), 114-142.

- Goodman, A., Joshi, H., Nasim, B., & Tyler, C. (2015). Social and emotional skills in childhood and their long-term effects on adult life. *London: Institute of Education.*
- Gotink, R. A., Vernooij, M. W., Ikram, M. A., Niessen, W. J., Krestin, G. P., Hofman, A., ... & Hunink, M. M. (2018). Meditation and yoga practice are associated with smaller right amygdala volume: the Rotterdam study. *Brain Imaging and Behavior, 12*(6), 1631-1639.
- Grossman, P., Niemann, L., Schmidt, S., & Walach, H. (2004). Mindfulness-based stress reduction and health benefits: A meta-analysis. *Journal Of Psychosomatic Research, 57*(1), 35-43.
- Hölzel, B. K., Lazar, S. W., Gard, T., Schuman-Olivier, Z., Vago, D. R., & Ott, U. (2011). How does mindfulness meditation work? Proposing mechanisms of action from a conceptual and neural perspective. *Perspectives on psychological science, 6*(6), 537-559.
- Jones, D. E., Greenberg, M., & Crowley, M. (2015). Early social-emotional functioning and public health: The relationship between kindergarten social competence and future wellness. *American journal of public health, 105*(11), 2283-2290.
- Kabat-Zinn, J. (1990). *Full catastrophe living: Using the wisdom of your body and mind to face stress, pain and illness.* Delta.
- Kabat-Zinn, J. (1996). Mindfulness meditation: What it is, what it isn't, and its role in health care and medicine. Y. Haruki et al. (Ed.) *Comparative and psychological study on meditation,* 161-170.
- Kabat-Zinn, J. (2003). Mindfulness-based interventions in context: past, present, and future. *Clinical Psychology: Science And Practice, 10*(2), 144-156.
- Kang, C., & Whittingham, K. (2010). Mindfulness: A dialogue between Buddhism and clinical psychology. *Mindfulness, 1*(3), 161-173.
- Kim, E., Jackman, M. M., Jo, S., Oh, J., Ko, S., McPherson, C. L., Hwang, Y., & Singh, N. N. (2020). Effectiveness of the mindfulness-based OpenMind-Korea (OM-K) preschool program. *Mindfulness, 11*(4), 1062–1072. <https://doi.org/10.1007/s12671-020-01337-2>.
- Kocaoğlu, M. (2017). *Bilinçli farkındalık temelli beceri programının obsesif kompulsif belirtilerdeki psikolojik ve üst-bilişsel süreçlere etkileri* (Unpublished master's thesis). Bahçeşehir University, İstanbul.
- Lutz, A., Dunne, J. D., Davidson, R. J. (2007). Meditation and the neuroscience of consciousness: An introduction. In P. D. Zelazo, M. Moscovitch, & E. Thompson (Ed.). *The Cambridge handbook of consciousness* (pp. 499–551). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511816789.020>
- McCabe, L. A., Rebello-Britto, P., Hernandez, M., & Brooks-Gunn, J. (2004). Games children play: Observing young children's self-regulation across laboratory, home, and school Settings. In R. DelCarmen-Wiggins & A. Carter (Ed.). *Handbook of infant, toddler, and preschool mental health assessment* (pp. 491–521). Oxford University Press.
- Meiklejohn, J., Phillips, C., Freedman, M. L., Griffin, M. L., Biegel, G., Roach, A., ... & Saltzman, A. (2012). Integrating mindfulness training into K-12 education: Fostering the resilience of teachers and students. *Mindfulness, 3*(4), 291-307.

- Metis Associates. (2011). Building inner resilience in teachers and their students: results of the inner resilience pilot program. Available at Inner Resilience Program. Retrieved from http://innerresilience.org/documents/IRP_Pilot_Program_Results_AERA2011_updated_6.9.pdf
- Metz, S. M., Frank, J. L., Reibel, D., Cantrell, T., Sanders, R., Broderick, P. C. (2013). The effectiveness of the Learning to BREATHE program on adolescent emotion regulation. *Research in Human Development, 10*(3), 252–272. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15427609.2013.818488>
- MiSP (Mindfulness in Schools Project). (2021). About Us. Retrieved from <https://mindfulnessinschools.org/about/>
- Modinos, G., Ormel, J., & Aleman, A. (2010). Individual differences in dispositional mindfulness and brain activity involved in reappraisal of emotion. *Social Cognitive and Affective Neuroscience, 5*(4), 369-377.
- Moreno-Gómez, A., & Cejudo, J. (2019). Effectiveness of a mindfulnessbased social-emotional learning program on psychosocial adjustment and neuropsychological maturity in kindergarten children. *Mindfulness, 10*(1), 111–121. <https://doi.org/10.1007/s12671-018-0956-6>.
- Nisbet, M. C. (2017). The Mindfulness Movement: How a Buddhist Practice Evolved Into a Scientific Approach to Life. *Skeptical Inquirer, 41*(3), 24-26.
- Önoğlu-Yıldırım, E. (2019). *Bilinçli farkındalık temelli yoga müdahale programının anaokulu çağı çocuklarının öz-düzenleme becerisi üzerine etkisi* (Unpublished master's thesis). Bilkent University, Ankara.
- Saltzman, A., & Goldin, P. (2008). Mindfulness-based stress reduction for school-age children. In L. A. Greco & S. C. Hayes (Ed.), *Acceptance and mindfulness treatments for children and adolescents: A practitioner's guide* (pp. 139–161). New Harbinger Publications.
- Schultz, P. P., Ryan, R. M., Niemiec, C. P., Legate, N., & Williams, G. C. (2015). Mindfulness, work climate, and psychological need satisfaction in employee well-being. *Mindfulness, 6*(5), 971-985.
- Thierry, K. L. (2019). Efficacy of the settle your glitter curriculum: Impact on kindergarten, first, and second grade students. *Unpublished manuscript. Momentous Institute.*
- Thierry, K. L., Bryant, H. L., Nobles, S. S., & Norris, K. S. (2016). Two-year impact of a mindfulness-based program on preschoolers' self-regulation and academic performance. *Early Education and Development, 27*(6), 805-821.
- Thierry, K. L., Vincent, R. L., Bryant, H. L., Kinder, M. B., & Wise, C. L. (2018). A self-oriented mindfulness-based curriculum improves prekindergarten students' executive functions. *Mindfulness, 9*(5), 1443-1456.
- van de Weijer-Bergsma, E., Langenberg, G., Brandsma, R., Oort, F. J., & Bögels, S. M. (2014). The effectiveness of a school-based mindfulness training as a program to prevent stress in elementary school children. *Mindfulness, 5*(3), 238-248
- Viglas, M., & Perlman, M. (2018). Effects of a mindfulness-based program on young children's self-regulation, prosocial behavior and hyperactivity. *Journal of Child and Family Studies, 27*(4), 1150-1161.

- Wheeler, M. S., Arnkoff, D. B., & Glass, C. R. (2017). The neuroscience of mindfulness: How mindfulness alters the brain and facilitates emotion regulation. *Mindfulness*, 8(6), 1471-1487.
- Witek-Janusek, L., Albuquerque, K., Chroniak, K. R., Chroniak, C., Durazo-Arvizu, R., & Mathews, H. L. (2008). Effect of mindfulness based stress reduction on immune function, quality of life and coping in women newly diagnosed with early stage breast cancer. *Brain, Behavior, and Immunity*, 22(6), 969-981.
- Yadav, M. (2019). Happiness Curriculum. State Council of Educational Research and Training. Retrieved from NewDelhi.http://www.edudel.nic.in/welcome_folder/happiness/HappinessCurriculumFramework_2019.pdf
- Zeidan, F., Johnson, S. K., Diamond, B. J., David, Z., & Goolkasian, P. (2010). Mindfulness meditation improves cognition: Evidence of brief mental training. *Consciousness and Cognition*, 19, 597-605.
- Zelazo, P. D., & Lyons, K. E. (2012). The potential benefits of mindfulness training in early childhood: A developmental social cognitive neuroscience perspective. *Child Development Perspectives*, 6(2), 154-160.

SONUÇ

Dış mekan öğrenme ortamlarındaki bitkiler arasında, çocuklar ve keşfetmeye meraklı yetişkinler için ilgi çekici ve heyecan verici pek çok deneyim saklanmaktadır. Günümüzde çocuklar kadar yetişkinlerin de bu bölümde adı geçen ya da bir dere kenarında fark edilmeyi bekleyen çoğu bitkinin görüntüsüne, dokusuna, kokusuna, tadına ve sesine yabancı olduğu görülmektedir. Birçok insan çeşitli bitkileri, sebze ve meyveleri alışveriş merkezlerindeki sebze meyve reyonunda ya da pazarlarda görmektedirler. Çocuklar ise çeşitli bitkileri, sebze ve meyveleri gerçek bahçeler yerine tablet ya da akıllı telefonlarda yetiştirmektedirler. Kentsel nüfusun artması, açık ve yeşil alanların azalması sonucunda ortaya çıkan dikey bahçeler, yaşayan duvarlar ise yeni yeni keşfedilmekte ve okullar için lüks olarak görülmektedir. Öte yandan erken çocukluk döneminde çocukların gelişimi için eşsiz fırsatlar sunabilecek duyu bahçeleri ise pek çok öğretmen tarafından yeterince bilinmemektedir. Yüzyüze kalınan çeşitli doğal felaketler çevresel farkındalığın oluşması, ekolojik çevrenin korunması ve sürdürülmesinin önemli olduğunu göstermektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarının gerek kurumları bünyesinde gerekse eğitim öğretim programlarında yapacakları çeşitli düzenlemeler ile çocukların tekrar doğayla bağlantı kurmaları için aracı olacaklardır. Geleceğin insanını yetiştirmek gibi bir misyonu olan okul öncesi eğitim kurumları çevresel farkındalığa sahip, bu konuda sorumluluk alabilen doğaya, canlılara saygı duyan yetişkinler olmasını sağlayacak adımlar atabileceklerdir.

Bu bölümde Okul öncesinde dış mekan eğitim ortamları, bitkiler perspektifinden incelenmiş; bitkilerin, erken çocukluk dönemi deneyimlerinin bir parçası olması için uygulama örneklerine de yer verilmiştir. Bölümün, bu alanda çalışan, çocukları dış mekan eğitim ortamlarıyla buluşturmaya ve çocukların merakına ortak olmaya hazır olan öğretmenler için yol gösterici olması amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Akbayrak, N. ve Kuru-Turaşlı, N. (2017) Oyun Temelli Çevre Etkinliklerinin Okul Öncesi Çocukların Çevresel Farkındalıklarına Etkisinin İncelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 239-258
- Ata, S. (2016). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Dış Mekânda Oyun Uygulamaları ve Çocukların Dış Mekânda Oyun Oynamalarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi). Yüksek Lisans Tezi. Ankara, Hacettepe Üniversitesi.
- Borgen, L., & Guldahl, A. S. (2010). Great-Granny's Garden: A Living Archive And A Sensory Garden. *Biodiversity and Conservation*, 20(2), 441-449.
- Csányi, S. (2018). *Developing Social Interactions Through Outdoor Education In Multicultural Preschool Settings*. Thesis Project. Sweden, Linköping University.

- Çelik, A., Ender, E. & Zencirkıran, M. (2015). Dikey Bahçe ve Türkiye’deki Uygulamaları. *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*, 8 (1): 67-70.
- Çıkma, M. (2019). Okul Öncesi Eğitim Kurumları Açık Alan Düzenlemelerinin İncelenmesi (Zonguldak İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Bolu, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Dillon, J., Morris, M., O’Donnell, L., Reid, A., Rickinson, M. & Scott, W. (2005). Engaging and Learning with the Outdoors – The Final Report of the Outdoor Classroom in a Rural Context Action Research Project Final Report: NFER. <https://www.nfer.ac.uk/engaging-and-learning-with-the-outdoors-the-final-report-of-the-outdoor-classroom-in-a-rural-context-action-research-project/>(E.T.: 17.04.2021).
- Ereli, E. (2001). Türkiye’deki İlköğretim Okul Bahçelerinde Peyzaj Planlama ve Tasarım İlkelerinin Saptanması. Yüksek Lisans Tezi. Ankara, Ankara Üniversitesi.
- Fjortoft, I., & Sageie, J. (2000). The natural environment as a playground for children: Landscape description and analysis of a natural landscape. *Landscape and Urban Planning*, 48(1-2), 83-97.
- Fjortoft, I. (2001). The Natural Environment As A Playground For Children. *Early Childhood Education Journal*, 29 (2), 111-117.
- Gonzalez, M. T., & Kirkevold, M. (2013). Benefits of Sensory Garden and Horticultural Activities in Dementia Care: A Modified Scoping Review. *Journal of Clinical Nursing*, 23(19-20), 2698-2715.
- Göktuğ, T.H. (2006). Huzurevleri, Çocuk Yetiştirme Yurtları ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Dış Mekan Tasarım Yeterliliği Ve Erzurum Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum, Atatürk Üniversitesi.
- Grahn, P., Martensson, F., Linblad, B., Nilsson, P., & Ekeman, A. (1997). Outdoors At Day-Care. *City and Country*, 145, 20-27.
- Greenman, J. (2005). Places for Childhood in the 21st Century, *Environments*, Places for Childhood in the 21st Century: A Conceptual Framework. By Jim Greenman. Beyond the Journal, May 2005. National Association for the Education of Young Children. (gapitc.org)(E.T.: 15.04.2021).
- Hofferth, S. L. (2008). American children’s outdoor and indoor leisure time. In E. Goodenough (Ed.), *A place for play. A companion volume to the Michigan television film “Where do the children play?”* (pp. 41-44). The National Institute for Play.
- Hussein, H. (2010). Using the Sensory Garden as a Tool to Enhance the Educational Development and Social Interaction of Children With Special Needs. *Support for Learning*, 25(1), 25-31.
- Karasolak, K. (2009). Mimari Özellikleri Farklı İlköğretim Okullarındaki Öğrenci ve Öğretmenlerin Okullarının Bina ve Bahçeleri Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Adana, Çukurova Üniversitesi.
- Kessler, C. (2018). *Arka bahçe etkinlikleri*. (çev.S. Sarı). İstanbul: Tohum Yayıncılık.
- Kucks, A., & Hughes, H. (2019). Creating A Sensory Garden For Early Years Learners: Participatory Designing For Student Wellbeing. *School Spaces for Student Wellbeing and Learning*, 221-238.

- Linzmayr, C. D., Halpenny, E. A., & Walker, G. J. (2013). A Multidimensional Investigation into Children's Optimal Experiences with Nature. *Landscape Research*, 39(5), 481–501.
- Little, H., & Wyver, S. (2008). Outdoor play: Does avoiding the risks reduce the benefits? Australian Journal of Early Childhood, 33(2), 33–40.
- Louv, R. (2005). Last Child in the Woods: Saving Our Children From Nature-Deficit Disorder." *A Journal of Leisure Studies and Recreation Education*, 21(1), 136–137.
- Lozano Lopez, P. (2018). *The Pedagogy of Emotions : Exploring Emotional Education in a Swedish Nature-Based Preschool: Building Affective Bonds with Nature*. Master Thesis. Sweden, Linköpings Universitet, Department of Behavioural Sciences and Learning.
- MEB (2016a). Hobi Bahçeleri, http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Hobi%20Bah%C3%A7eleri.pdf(E.T.: 29.04.2021).
- MEB (2016b). Yer Örtücü Bitkiler, http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Yer%20%C3%96rt%C3%BCc%C3%BC%20Bitkiler.pdf(E.T.: 16.05.2021).
- MEB (2016c). Dikey Bahçeler, http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Dikey%20Bah%C3%A7eler.pdf(E.T.: 11.06.2021).
- Montessori, M. (2016). *Çocuğun Keşfi*. (çev. O. Gündüz). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Monti, F., Farné, R., Crudeli, F., Agostni, F., Mnelli, M., & Ceclani, A. (2017). The role of Outdoor Education in child development in Italian nursery schools. *Early Child Development and Care*, 1–16.
- Nedovic, S., & Morrissey, A.-M. (2013). Calm Active and Focused: Children's Responses To An Organic Outdoor Learning Environment. *Learning Environments Research*, 16 (2), 281–295.
- Nikraveş R.&Tabaeyan, S.M. (2016). Sensory Garden Design Solutions in Child Friendly Environments (Case Study: The Children of the City Of Isfahan, North West-District in Pre-Elementary and Elementary Schools. <https://ejournal.um.edu.my/index.php/jdbe/article/view/5367>(E.T.: 01.06.2021).
- Norðdahl, K., & Enarsdóttir, J. (2014). Children's Views and Preferences Regarding Their Outdoor Environment. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 15(2), 152–167.
- Önder, S. & Gülgün, B. (2000). Gürültü Kirliliği ve Alınması Gereken Önlemler: Bitkisel Gürültü Perdeleri. *Ziraat Mühendisliği*, 355, 54-60.
- Önder, S. (2012). Gürültüyü Engellemek İçin Bitkilerin Kullanımı. *Plant Peyzaj ve Süs Bitkiciliği Dergisi*, GÜRÜLTÜYÜ ENGELLEMEK İÇİN BİTKİLERİN KULLANIMI - Plant Dergisi (E.T.: 09.07.2021).
- Özgen, Y. (1997). Eğitim Kurumlarındaki Oyun Çağı Çocuklarının Bahçe Donatıları ve Araçları Üzerinde Bir Araştırma. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 47(1), 30-50.
- Özgen, Y. ve Aytuğ, A. (1992). Kullanıcı Eğilimleri Açısından Çocuk Oyun Alanları ve Araçları Üzerine Bir İnceleme. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 42(2), 98-118.

- Özkubat, S. (2013). Okul Öncesi Kurumlarında Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi ve Donanım. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 58-66.
- Setenay Yar, Z. (2019). Zihinsel ve Ruhsal Engelli Bireylere Yönelik Hortikültürel Terapi Bahçeleri: İzmir-Seferihisar Kumrular Konakları Özel Bakım Merkezi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Bartın, Bartın Üniversitesi.
- Söderback, I., Söderström, M., & Schäländer, E. (2004). Horticultural Therapy: The “Healing Garden” and Gardening in Rehabilitation Measures at Danderyd Hospital Rehabilitation Clinic, Sweden. *Pediatric Rehabilitation*, 7(4), 245–26.
- Souter Brown, G. (2020). Towards Well-Being: What Are the Effects of The Sensory Garden on ‘Apparently Well’ People and Could It Be a Viable Self-Help Tool For Staff and Students on Campus? Doktora Tezi. New Zealand, Auckland University.
- Souter Brown, G., Hincson, E., Duncan, S. (2021). Effects of a Sensory Garden on Workplace Wellbeing: A Randomised Control Trial. *Landscape and Urban Planning*, 207, 1- 10.
- Şensoy, N. (2017). Sensory Garden Design for Individuals with Autism Spectrum Disorder. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 7 (15), 115- 128.
- Taylor, A. F., Wiley, A., Kuo, F. E., & Sullivan, W. C. (1998). Growing Up in the Inner City: Green Spaces As Places To Grow. *Environment and Behaviour*, 30(1), 3–27.
- Taylor, A. F., Kuo, F. E., & Sullivan, W. C. (2002). Views of Nature and Selfdiscipline: Evidence From Inner City Children. *J. Environ. Psychol*, 22, 49–63.
- Türkan, E. (2009). Balıkesir Kenti Çocuk Oyun Alanlarının İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Konya, Selçuk Üniversitesi.
- URL-1: [https://ukoutdoors.org.uk/\(E.T.: 01.05.2021\)](https://ukoutdoors.org.uk/(E.T.: 01.05.2021)).
- URL-2: [https://www.bertschi.org/gardens \(E.T.: 18.07.2021\)](https://www.bertschi.org/gardens (E.T.: 18.07.2021)).
- URL-3: [https://www.eco-schools.org.uk/\(E.T.: 21.05.2021\)](https://www.eco-schools.org.uk/(E.T.: 21.05.2021)).
- URL-4: [https://gardenforlifeblog.wordpress.com/2018/11/16/edible-green-walls/ \(E.T.: 29.05.2021\)](https://gardenforlifeblog.wordpress.com/2018/11/16/edible-green-walls/ (E.T.: 29.05.2021)).
- URL-5: [https://www.sensorytrust.org.uk/resources/guidance/sensory-gardens-design-guide\(E.T.: 10.06.2021\)](https://www.sensorytrust.org.uk/resources/guidance/sensory-gardens-design-guide(E.T.: 10.06.2021)).
- URL-6: [https://www.betterhealth.vic.gov.au/health/healthyliving/gardens-for-the-senses\(E.T.: 05.06.2021\)](https://www.betterhealth.vic.gov.au/health/healthyliving/gardens-for-the-senses(E.T.: 05.06.2021)).
- Ünlü N. (2016). Botanik Bahçeleri Planlama ve Tasarım İlkeleri; Süleyman Demirel Üniversitesi Botanik Bahçesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Wagenfeld, A., Sotelo, M., & Kamp, D. (2019). Designing an Impactful Sensory Garden for Children and Youth With Autism Spectrum Disorder. *Children, Youth and Environments*, 29 (1), 137-152.
- Van den Berg, A. E., Wesselius, J. E., Maas, J., & Tanja-Dijkstra, K. (2016). Green Walls for a Restorative Classroom Environment: A Controlled Evaluation Study. *Environment and Behavior*, 49, 1–39.

formans test sonuçlarına göre ise Crescendo-Decrescendo performansı ve genel klarnet performansında dönem sonu lehine gelişme olduğu ortaya çıkmıştır. Solunum fonksiyonlarında hiçbir değişim olmaksızın, klarnet performanslarında bir değişimi gözlemlemek bizlere solunum fonksiyonları klarnet çalma performansı arasında bir ilişkinin olmadığı sonucunu gösterebilirdi. Ancak FVC, FEV, MVV gibi parametrelerdeki gelişim ve değişim bizlere bu parametrelerin klarnet çalmada da performansın gelişim göstermesi sebebiyle solunum fonksiyonları ile klarnet çalma performansı arasında ilişkilerin olduğunu göstermektedir. Korelasyonlara bakıldığında ise PEF parametresinin klarnet performansı ile ilişkisi ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

- Büyüköztürk, Ş. (2011). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Ankara: Pegem Akademi.
- Karasar, N. (2005) Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım S:81.
- Lawson, C. (1995). The Cambridge Companion to the Clarinet. Cambridge: Cambridge University Press.
- Oğuzülgen, İ.K. (2013). Solunum Fonksiyon Testi Uygulamaları. Türk Kardiyoloji Derneği Arşivi Cilt:41 Sayı:6.
- Pino, D. (1980). The Clarinet and Clarinet Playing. Newyork: Dover Publications.
- Sagdeo, M.M., Khuje, P.D. (2012) Pulmonary Functions in Trained and Untrained Wind Instrument Blowers. People's Journal of Scientific Research Volume:5 Issue:2.

olarak anlamak daha doğru olacaktır. Bu bağlamda teknoloji, aynı güzel sanatlar gibi insan varoluşunun bitişik bir uzantısıdır. Öte yandan, insanın özelliklerinin homininlerden başlamak üzere kendi bulduğu ya da geliştirdiği teknolojilerden etkilenerek evrildiği göz önünde bulundurulduğunda, teknoloji yaratma sığasının insanın dönüştürücü bir özelliği olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, insan, doğal özelliği olan bir sığanın sonucu olarak kendi yarattığı teknolojilerden etkilenerek doğal özellikleri değiştirebilen bir canlı türüdür.

KAYNAKÇA

- Adler, J. (2013). Why fire makes us human. *Smithsonian Magazine*. <https://www.smithsonianmag.com/science-nature/why-fire-makes-us-human-72989884/>
- Agazzi, E. (2017). The truth of theories and scientific realism. In E. Agazzi (Eds), *Varieties of scientific realism* (pp. 49-68). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-51608-0_3
- Allsop, J. (2019). Technology and the future of the courts. *Brief*, 46(7), 32-38. <https://www.fedcourt.gov.au/digital-law-library/judges-speeches/chief-justice-allsop/allsop-cj-20190326>
- Atabek, O. (2020). Development and validation of digital writing scale for preservice teachers. *Novitas-ROYAL (Research on Youth and Language)*, 14(2), 119-139.
- Baker, M. (2016). VSTEM: Visualizing science, technology, engineering and mathematics. In G. Chamblee & L. Langub (Eds.), *Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference* (pp. 1801-1806). Savannah, GA, United States: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE). <https://www.learn-techlib.org/p/171936/>
- Baten, J., & van Zanden, J. L. (2008). Book production and the onset of modern economic growth. *Journal of Economic Growth*, 13(3), 217-235. <https://doi.org/10.1007/s10887-008-9031-9>
- Briggs, A., & Burke, P. (2009). *A social history of the media: From Gutenberg to the Internet*. Polity.
- Brosnan, M. J. (1999). Modeling technophobia: A case for word processing. *Computers in Human Behavior*, 15(2), 105-121. [https://doi.org/10.1016/S0747-5632\(98\)00020-X](https://doi.org/10.1016/S0747-5632(98)00020-X)
- Brosnan, M. J. (2002). *Technophobia: The psychological impact of information technology*. Routledge.
- Brown, K. S., Marean, C. W., Herries, A. I., Jacobs, Z., Tribolo, C., Braun, D., Roberts, D. L., Meyer, M. C., & Bernatchez, J. (2009). Fire as an engineering tool of early modern humans. *Science*, 325(5942), 859-862. <https://doi.org/10.1126/science.1175028>
- Callaway, E. (2017). Oldest Homo sapiens fossil claim rewrites our species' history. *Nature News*. <https://doi.org/10.1038/nature.2017.22114>
- Cambridge Dictionary. (n.d.). Technology. In Cambridge Dictionary. Retrieved September 9, 2021, from <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/technology>
- Carroll, L. S. L. (2017). A comprehensive definition of technology from an ethological perspective. *Social Sciences*, 6(4), 126. <https://doi.org/10.3390/socsci6040126>

- Casey, M., Crane, J., Gensler, G., Johnson, S., & Narula, N. (2018). *The impact of blockchain technology on finance: A catalyst for change*. International Center for Monetary and Banking Studies. <https://www.cimb.ch/uploads/1/1/5/4/115414161/geneva21.pdf>
- Cloete, A. L. (2017). Technology and education: Challenges and opportunities. *HTS: Theological Studies*, 73(3), 1-7. <https://doi.org/10.4102/hts.v73i4.4589>
- Corrie, K. L. (2015). The International Criminal Court: Using technology in network diplomacy. In C. Bjola & M. Holmes (Eds.), *Digital diplomacy* (pp. 159-177). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315730844>
- Çalışkan, Ö. (2016). Technophile individual in society: Examples from cinema to technium. *Intermedia International E-journal*, 3(4), 96-105. <https://dergipark.org.tr/en/pub/intermedia/issue/33912/375360>
- Di Giacomo, D., Ranieri, J., D'Amico, M., Guerra, F., & Passafiume, D. (2019). Psychological barriers to digital living in older adults: Computer anxiety as predictive mechanism for technophobia. *Behavioral Sciences*, 9(9), 96. <https://doi.org/10.3390/bs9090096>
- Diana, J. (2008). An informative reflection on motivation, technology and the non-major english language classroom. *Journal of Nagoya Gakuin University Language and Culture*, 19(2), 67-70. <http://doi.org/10.15012/00000551>
- Dintoe, S. S. (2019). Technology innovation diffusion at the University of Botswana: A comparative literature survey. *International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology*, 15(1), 255-282. <http://ijedict.dec.uwi.edu/viewarticle.php?id=2537>
- Dittmar, J. E. (2011). Information technology and economic change: The impact of the printing press. *The Quarterly Journal of Economics*, 126(3), 1133-1172. <https://doi.org/10.1093/qje/qjr035>
- Dunbar, R. I. M., & Gowlett, J. A. J. (2014). Fireside chat: The impact of fire on hominin socioecology. In R. I. M. Dunbar, C. Gamble, & J. A. J. Gowlett (Eds.), *Lucy to language: The benchmark papers* (pp. 277-296). Oxford University Press.
- Eisenstein, E. L. (1980). *The printing press as an agent of change (Vol. 1)*. Cambridge University Press.
- Enard, W., Przeworski, M., Fisher, S. E., Lai, C. S., Wiebe, V., Kitano, T., & Pääbo, S. (2002). Molecular evolution of FOXP2, a gene involved in speech and language. *Nature*, 418(6900), 869-872. <https://doi.org/10.1038/nature01025>
- Fang, J., & Xiong, W. (2020). *Impact of digital technology and internet to film industry*. IOP Conference Series: Materials Science and Engineering (Vol. 768, No. 7, p. 072112). IOP Publishing. <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1757-899X/768/7/072112/meta>
- Ferris, S. P. (2002). Writing electronically: The effects of computers on traditional writing. *Journal of Electronic Publishing*, 8(1). <https://doi.org/10.3998/3336451.0008.104>
- Flinn, M. V., Geary, D. C., & Ward, C. V. (2005). Ecological dominance, social competition, and coalitionary arms races: Why humans evolved extraordinary intelligence. *Evolution and Human Behavior*, 26(1), 10-46. <https://doi.org/10.1016/j.evolhumbehav.2004.08.005>

- Galbraith, J. K. (2015). *The new industrial state*. Princeton University Press.
- Gowlett, J. A., & Wrangham, R. W. (2013). Earliest fire in Africa: Towards the convergence of archaeological evidence and the cooking hypothesis. *Azania: Archaeological Research in Africa*, 48(1), 5-30. <https://doi.org/10.1080/0067270X.2012.756754>
- Gowlett J. A. (2016). The discovery of fire by humans: A long and convoluted process. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological sciences*, 371(1696), 20150164. <https://doi.org/10.1098/rstb.2015.0164>
- Henshilwood, C. S., & Marean, C. W. (2003). The origin of modern human behavior: critique of the models and their test implications. *Current Anthropology*, 44(5), 627-651. <https://doi.org/10.1086/377665>
- Hilbert, M. (2020). Digital technology and social change: The digital transformation of society from a historical perspective. *Dialogues in Clinical Neuroscience*, 22(2), 189. <https://doi.org/10.31887/DCNS.2020.22.2/mhilbert>
- Inyang, J., & Ijiomah, C. O. (2012). A historical look at the quandary over the task and definition of philosophy. *American Journal of Social Issues and Humanities*, 2(2), 73-77.
- Janzen, D. (2008). An informative reflection on motivation, technology and the non-major English language classroom. *Journal of Language and Culture*, 19(2), 67-70.
- Jepsen, R. M., Østergaard, D., & Dieckmann, P. (2015). Development of instruments for assessment of individuals' and teams' non-technical skills in healthcare: A critical review. *Cognition, Technology & Work*, 17(1), 63-77. <https://doi.org/10.1007/s10111-014-0306-y>
- Kenning, M. M. (2007). *ICT and language learning*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9780230591325>
- Klein, R. G. (1995). Anatomy, behavior, and modern human origins. *Journal of World Prehistory*, 9(2), 167-198. <https://doi.org/10.1007/BF02221838>
- Ko, K. H. (2016). Origins of human intelligence: The chain of tool-making and brain evolution. *Anthropological Notebooks*, 22(1), 5-22. <http://ojs.westeuropa.cloudapp.azure.com/Notebooks/article/view/147>
- Krimmer, R. (2016). Constitutional constraints for the use of information and communication technologies in elections. *Electoral Expert Review*, Forthcoming. <https://ssrn.com/abstract=2763639>
- Krishna-Hensel, S. F. (2010). Technology and international relations. In *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.319>
- Lai, C. S., Fisher, S. E., Hurst, J. A., Vargha-Khadem, F., & Monaco, A. P. (2001). A forkhead-domain gene is mutated in a severe speech and language disorder. *Nature*, 413(6855), 519-523. <https://doi.org/10.1038/35097076>
- Larsson, M. (2014). Self-generated sounds of locomotion and ventilation and the evolution of human rhythmic abilities. *Animal Cognition*, 17(1), 1-14. <https://doi.org/10.1007/s10071-013-0678-z>

- Larsson, M. (2015). Tool-use-associated sound in the evolution of language. *Animal Cognition*, 18(5), 993-1005. <https://doi.org/10.1007/s10071-015-0885-x>
- Levy, M. (2020). *A novel framework for data center risk assessment* [Paper presentation]. 2020 11th IEEE Annual Ubiquitous Computing, Electronics & Mobile Communication Conference (UEMCON) (pp. 0148-0154). IEEE. <https://doi.org/10.1109/UEMCON51285.2020.9298072>
- Li, X. (n.d.). *Complexity theory - the holy grail of 21st century*. Lane Department of CSEE, West Virginia University. <https://archive.is/20130815234045/http://www.csee.wvu.edu/~xin/complexity.html#selection-11.0-11.17>
- Linker, J. A. (2003). *Aesthetics in an expanded field: Towards a performative model of art, experience and knowledge* (Publication No. 305309930) [Doctoral dissertation, The Pennsylvania State University]. ProQuest Dissertations and Theses database. <https://www.proquest.com/dissertations-theses/aesthetics-expanded-field-towards-performative/docview/305309930/se-2?accountid=15340>
- MacDermot, K. D., Bonora, E., Sykes, N., Coupe, A. M., Lai, C. S., Vernes, S. C., ... & Fisher, S. E. (2005). Identification of FOXP2 truncation as a novel cause of developmental speech and language deficits. *The American Journal of Human Genetics*, 76(6), 1074-1080. <https://doi.org/10.1086/430841>
- Marcinek, A. P. (2014). *The 1: 1 roadmap: Setting the course for innovation in education*. Corwin Press.
- Merriam-Webster. (n.d.). Technology. In Merriam-Webster.com dictionary. Retrieved September 9, 2021, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/technology>
- Miller, G. (2011). *The mating mind: How sexual choice shaped the evolution of human nature*. Anchor.
- Miller, K. (2013). Archaeologists find earliest evidence of humans cooking with fire. *Discover Magazine*.
- Mokyr J., & Aghion P. (2005). Long-term economic growth and the history of technology. In P. Aghion & S. N. Durlauf (Eds.), *Handbook of economic growth* (pp. 1113-1174). Elsevier.
- Moodie, G. (2014). Gutenberg's effects on universities. *History of Education*, 43(4), 450-467. <https://doi.org/10.1080/0046760X.2014.930186>
- Newkirk, W. L. (1989). Evaluating computer solutions to occupational health problems. *Journal of Ambulatory Care Marketing*, 3(1), 75-84. https://doi.org/10.1300/J273v03n01_10
- Orr, D. W. (2002). *The nature of design: Ecology, culture, and human intention*. Oxford: Oxford University Press.
- Orton, J. W. (2009). *Semiconductors and the information revolution: Magic crystals that made IT happen*. Academic Press.
- Osho, G. S. (2008). How technology is breaking traditional barriers in the banking industry: Evidence from financial management perspective. *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences*, 11(3), 15-21.

- Perseus Digital Library. (n.d.a). τεχνολογία [tekhnologiā]. In *Perseus Digital Library*. <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0057:entry=tecnologi/a>
- Perseus Digital Library. (n.d.b). τεχνολόγος [tekhnologos]. In *Perseus Digital Library*. <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.04.0057%3Aentry%3Dtex-no%2Flogos>
- Pickrell, J. (2005). Human ‘dental chaos’ linked to evolution of cooking. *New Scientist*. <https://www.newscientist.com/article/dn7035-human-dental-chaos-linked-to-evolution-of-cooking/>
- Roebroeks, W., & Villa, P. (2011). On the earliest evidence for habitual use of fire in Europe. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108(13), 5209-5214. <https://doi.org/10.1073/pnas.1018116108>
- Rosenthal-Pubul, A. S. (2018). *The theoretic life - A classical ideal and its modern fate*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-02281-5>
- Sahoo, S., Millar, R. J., Yamashita, T., & Cummins, P. A. (2020). Problem-solving in technology-rich environments and cancer screening in later life. *European Journal of Cancer Prevention*, 29(5), 474-480. <https://doi.org/10.1097/CEJ.0000000000000570>
- Savage, G. T., & Ford, E. W. (2008). *Patient safety and health care management*. Emerald Group Publishing.
- Schatzberg, E. (2018). Why is there no discipline of technology in the social sciences? *Artefact: Techniques, Histoire et Sciences Humaines*, 8, 193-213. <https://doi.org/10.4000/artefact.2150>
- Stern, B. Z., & Goverover, Y. (2018). Everyday technology use for men with multiple sclerosis: An occupational perspective. *British Journal Of Occupational Therapy*, 81(12), 709-716. <https://doi.org/10.1177%2F0308022618777985>
- Stiegler, B. (1998). *Technics and time: The fault of Epimetheus* (Vol. 1). Stanford University Press.
- Tattersall, I. (2009). Human origins: Out of Africa. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 106(38), 16018-16021. <https://doi.org/10.1073/pnas.0903207106>
- Thesaurus Linguae Graecae. (n.d.a). τεχνολογία [tekhnologiā]. In *Thesaurus Linguae Graecae Digital Library*. University of California. <http://stephanus.tlg.uci.edu/ljsj/#eid=106652>
- Thesaurus Linguae Graecae. (n.d.b). τεχνολόγος [tekhnologos]. In *Thesaurus Linguae Graecae Digital Library*. University of California. <http://stephanus.tlg.uci.edu/ljsj/#eid=106653>
- van Zanden, J. L. (2009). *The long road to the industrial revolution: the European economy in a global perspective, 1000-1800* (Vol. 1). Brill.
- Vance, C. A., Carlson, E., Lively, H. M., & Mastracchio Jr, N. J. (2013). Embracing technology in education: Considering options and outcomes. *The CPA Journal*, 83(1), 13-14.
- Viegas, J. (2005). Homo erectus ate crunchy food. *ABC Science, News in Science*. <https://www.abc.net.au/science/articles/2005/11/22/1514032.htm>
- Weiss, C. (2005). Science, technology and international relations. *Technology in Society*, 27(3), 295-313. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2005.04.004>

- Wu, J., Thorne-Large, J., & Zhang, P. (2021). Safety first: The risk of over-reliance on technology in navigation. *Journal of Transportation Safety & Security*, 1-28. <https://doi.org/10.1080/19439962.2021.1909681>
- Yin, S. (2016). Smoke, fire and human evolution. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2016/08/09/science/fire-smoke-evolution-tuberculosis.html>
- λογία. (2021). *Wiktionary, The Free Dictionary*. Retrieved September 10, 2021 from <https://en.wiktionary.org/wiki/-λογία>
- λογος. (2021). *Wiktionary, The Free Dictionary*. Retrieved September 10, 2021 from <https://en.wiktionary.org/wiki/λογος>
- τέχνη. (2021). *Wiktionary, The Free Dictionary*. Retrieved September 10, 2021 from <https://en.wiktionary.org/wiki/τέχνη>
- τεχνολόγος. (2021). *Wiktionary, The Free Dictionary*. Retrieved September 10, 2021 from <https://en.wiktionary.org/wiki/τεχνολόγος>

- 1 the situations in which the foreign language will be used, including the topics which will be dealt with;
- 2 the language activities in which the learner will engage;
- 3 the language functions which the learner will fulfil;
- 4 what the learner will be able to do with respect to each topic;
- 5 the general notions which the learner will be able to handle;
- 6 the specific (topic-related) notions which the learner will be able to handle;
- 7 the language forms which the learner will be able to use;
- 8 the degree of skill with which the learner will be able to perform

This is also summarized in Harmer's (2001) multi-syllabus design, Nunan's (2001) integrated approach to syllabus design and Murphy's (2013) eclectic framework in syllabus design. They suggest the combination of different situations, topics, lexis, grammar, language skills and tasks for a language course in order to create diversity. Therefore, in the study conducted by Aysu (2019) an eclectic syllabus was suggested, which includes both necessary situations and functions for tourism program. Since the needs analysis results showed that both situations and functions are of great importance for tourism students and they should be integrated into syllabus design.

REFERENCES

- Aysu, S. (2019). *Designing an ESP curriculum for tourism and hotel management program at a vocational school: A case study of Şarköy vocational school*. Unpublished PhD Dissertation, Eskişehir: Anadolu University, School of Education.
- Basturkmen, H. (2010). *Developing courses in English for specific purposes*. New York: Palgrave Macmillan.
- Breen, M.P. (2001). Syllabus design. In R. Carter and D. Nunan (Eds.), *The Cambridge guide to teaching English to speakers of other languages* (pp. 151- 159). Cambridge: Cambridge University Press.
- Dudley-Evans, T., & St John, M. J. (1998). *Developments in English for specific purpose: A multi-disciplinary approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dudley-Evans, T. (1998). An overview of ESP in the 1990s. Aizuwakamatsu City, Japan: The Japan Conference on English for Specific Purposes Proceedings. (ERIC Document Reproduction Service No: ED424775).
- Graves, K. (1996). *Teachers as course developers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Harmer, J. (2001). *The practice of English language teaching*. Harlow: Pearson Education Limited.

- Hedge, T. (2000). *Teaching and learning in the language classroom*. Oxford: Oxford University Press.
- Hinkel, E. (2010). Integrating the four skills: current and historical perspectives. In R. B. Kaplan (Ed.), *Oxford Handbook in Applied Linguistics* (pp. 110-126). Oxford: Oxford University Press.
- Hutchinson, T., & Waters, A. (1987). *English for specific purposes: A learning-centered approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hymes, D.H. (1972). On communicative competence. In J.B. Pride and J. Holmes (Eds.), *Sociolinguistics. Selected Readings* (pp.269-293). Harmondsworth: Penguin.
- Kennedy, C.& Bolitho, R. (1984). *English for specific purposes*. London: Macmillan.
- Kim, D. (2008). *English for occupational purposes: One language?.* London: Continuum Books.
- Kosar, L., & Lazovic, M. (2013). Learning of foreign languages at college of hotel management in the context of knowledge application in practice. *Quaestus Multidisciplinary Research Journal, 1 (2)*, 85-97.
- Lai, H.T. (2017). What English language teachers should know about ESP. *Language in India, 17 (6)*, 197-205.
- Leslie, D., & Russell, H. (2006). The importance of foreign language skills in the tourism sector: A comparative study of student perceptions in the UK and continental Europe. *Tourism Management, 27*, 1397-11407.
- Luka, I. (2007). Development of students' English for special purposes competence in tourism studies at tertiary level. *Polish Journal of Applied Psychology, 5*, 1-18.
- Magennis, S. (2002). An ESP program for students of tourism. In T. Orr (Ed.), *English for Specific Purposes* (pp. 57-69). Arlington: Kirby Lithographic Company.
- Murphy, R. S. (2013). Critical review of five major L2 syllabus designs. *Center of Fundamental Education (Kiban Center) Kiyo, Journal of the University of Kitakyushu, 15*, 169-221.
- Nunan, D. (1988). *Syllabus design*. Oxford: Oxford University Press.
- Nunan, D. (2001). Syllabus design. In M. Celce-Murcia (Ed.), *Teaching English as a second or foreign language* (pp. 55-65). London: Heinle&Heinle.
- Orr, T. (2002). The nature of English for specific purposes. In T. Orr (Ed.), *English for Specific Purposes* (pp. 1-6). Arlington: Kirby Lithographic Company
- Otilia-Simion, M. (2012). The importance of teaching English in the field of tourism in universities. *Annals of the 'Constantin Brancuși' University of Targu Jiu, Economy Series, 2*, 152-154.
- Richards, J. C. (2001). *Curriculum development in language teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schleppegrell, M.,& Bowman, B. (1986). *ESP: Teaching English for specific purposes*. Washington, DC: Center for Applied Linguistics.
- Ur, P. (2009). *A course in language teaching: Practice and theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wilkins, D. A. (1977). *Notional syllabuses: A taxonomy and its relevance to foreign language curriculum development*. Oxford: Oxford University Press.

zeyi ve sosyoekonomik durumundan daha fazla olumlu etkiye sahip olduğu ve daha önemli olduğu kanıtlanmıştır (Bogenschneider vd., 2004).

Ebeveyn katılımı, çocukların eğitiminde güvenli ve istikrarlı bir ortamın sağlanmasını, entelektüel teşviki, sağlıklı ebeveyn-çocuk ilişkisini, yapıcı sosyal ve eğitimsel değerlerin aşılmasını, iyi modellerin benimsenmesini, bireysel potansiyelin geliştirilmesini, iyi vatandaşlık becerilerinin geliştirilmesini, evde iyi ebeveynliği mümkün kılması, bilgi paylaşmak için okulla sağlıklı iletişimi ve bilgi alışverişini, okul etkinliklerine etkin şekilde katılımı desteklemektedir. Çocukların eğitimine ebeveyn katılımının düzeyleri üzerine yapılan araştırmaların, etkinin olumlu olduğuna ve süreçlerin iyi anlaşıldığına dair uzun süredir var olan görüşü doğruladığını vurgulamakta fayda vardır (Desforges & Abouchaar, 2003).

KAYNAKÇA

- Allen, K. R., & Lavender-Stott, E. S. (2020). Preparing the Educators Who Teach About Families: Engaging Family Science in the University Setting. *Family Relations*, 69(3), 442–460. <https://doi.org/10.1111/fare.12421>
- Ballard, S. M. (2020). The Practice of Family Life Education: Toward an Implementation Framework. *Family Relations*, 69(3), 461–478. <https://doi.org/10.1111/fare.12443>
- Bogenschneider, K., Gross, B., & Johnson, C. (2004). *Why Is Family Involvement in Education Important?* <http://www>.
- Darling, C. A., Cassidy, D., & Rehm, M. (2017). Family Life Education: Translational Family Science in Action. *Family Relations*, 66(4), 741–752. <https://doi.org/10.1111/fare.12286>
- Darling, C. A., & Turkki, K. (2009). Global Family Concerns and the Role of Family Life Education: An Ecosystemic Analysis. *Family Relations*, 58, 14–27. <https://www.jstor.org/stable/20456833>
- Davis-Kean, P. E. (2005). The influence of parent education and family income on child achievement: The indirect role of parental expectations and the home environment. *Journal of Family Psychology*, 19(2), 294–304. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.19.2.294>
- Desforges, C., & Abouchaar, A. (2003). *The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievement and adjustment : A literature review*. Queen's Printer.
- Durišić, M., & Bunijevac, M. (2017). *Parental Involvement as a Important Factor for Successful Education* (Vol. 7).
- El Nokali, N. E., Bachman, H. J., & Votruba-Drzal, E. (2010). Parent involvement and children's academic and social development in elementary school. *Child Development*, 81(3), 1–28. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2010.01447.x>
- Fasina, B., & Fagbeminiyi, F. (2011). The Role of Parents in Early Childhood Education: A Case Study of Ikeja, Lagos State, Nigeria. *Global Journal of Human Social Science*, 11(2), 42–52.

- Flecha, A. (2012). Family Education Improves Student's Academic Performance: Contributions from European Research. *Multidisciplinary Journal of Educational Research*, 2(3), 301–321. <https://doi.org/10.4471/remie.2012.16>
- Flecha, R. (2015). *Successful Educational Actions for Inclusion and Social Cohesion in Europe*. Springer. <http://www.springer.com/series/8914>
- Garcia, L. B., & Ríos, O. (2014). Participation and family education in school: Successful educational actions. *Studies in the Education of Adults*, 46(2), 177–191. <https://doi.org/10.1080/02660830.2014.11661665>
- Kilkelly, U. (2008). Children's Rights and the Family: Myth and Reality. *Studies: An Irish Quarterly Review*, 97(385), 7–18.
- Krihtova, T. M. (2019). Sociology of family and childhood in the work of James Bossard. *Sotsiologicheskij Zhurnal*, 25(3), 84–98. <https://doi.org/10.19181/socjour.2019.25.3.6677>
- Kutash, K., Garraza, L. G., Ferron, J. M., Duchnowski, A. J., Walrath, C., & Green, A. L. (2012). The Relationship Between Family Education and Support Services and Parent and Child Outcomes Over Time. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 20(10), 1–13. <https://doi.org/10.1177/1063426612451329>
- Li, Z., & Qiu, Z. (2018). How does family background affect children's educational achievement? Evidence from Contemporary China. *Journal of Chinese Sociology*, 5(13), 1–21. <https://doi.org/10.1186/s40711-018-0083-8>
- Machado-Casas, M., & Ruiz, E. (2012). Globalized Students vs. Unglobalized Families: Limiting Family Participation in Education. *Association of Mexican American Educators Journal*, 6(2), 4–12. <https://www.researchgate.net/publication/275275024>
- Morris, A. S., Jespersen, J. E., Cosgrove, K. T., Ratliff, E. L., & Kerr, K. L. (2020). Parent Education: What We Know and Moving Forward for Greatest Impact. *Family Relations*, 69(3), 520–542. <https://doi.org/10.1111/fare.12442>
- Myers-Walls, J. A., Ballard, S. M., Darling, C. A., & Myers-Bowman, K. S. (2011). Reconceptualizing the Domain and Boundaries of Family Life Education. *Family Relations*, 60(4), 357–372. <https://about.jstor.org/terms>
- Naldini, M. (2017). The sociology of families. In *The Cambridge Handbook of Sociology* (Vol. 1). <https://doi.org/10.1017/9781316418376.029>
- Naomee, I. (2013). Role of families on early childhood development and education: Dhaka city perspective. *The International Journal of Social Sciences*, 11(1), 158–169.
- Ndayambaje, E., Umwari, Y., & Yulia, A. (2020). The impact of family conflicts on children education. *International Journal of Pedagogy and Teacher Education*, 4(2), 105–118. <https://doi.org/10.20961/ijpte.v4i2.43123>
- Ökten, P. (2016). Parental Academic Support in Education. *International Journal of Educational Research Review*, 1(2), 18–24. www.ijere.com
- Prokosz, M., & Zajdel, K. (2014). Teaching children by their parents, that is the home education. *Pedagogika Rodziny*, 4(1), 23–30.

- Rahmatova, D. N. (2019). The role of parents in the family in child education. *EurasianUnionScientists*, 7(69), 76–78. <https://doi.org/10.31618/esu.2413-9335.2019.7.69.517>
- Redding, S., Murphy, M., & Sheley, P. (2011). *Handbook on Family and Community Engagement*. www.families-schools.org
- Sapungan, G. M., & Sapungan, R. M. (2014). Parental Involvement in Child's Education: Importance, Barriers and Benefits. *Asian Journal of Management Sciences & Education*, 3(2), 42–48.
- Sarışık, S., & Sarışık, S. (2021). Examining the Factors Affecting Family Participation in Preschool Education: The Teachers' Views. *The Universal Academic Research Journal*, 3(2), 58–69.
- Stanikzai, R. (2013). *Parental Involvement in Children's Education*. Karlstads Universitet.
- Uyanık Balat, G., Özdemir Beceren, B., & Adak Özdemir, A. (2011). The evaluation of parents' views related to helping pre-school children gain some universal values. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 15, 908–912. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.03.210>
- Visković, I., & Ljubetić, M. (2019). The expert opinion on quality of family functioning in Croatia. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*, 7(3). <https://doi.org/10.5937/IJCRSEE1903001V>
- Williams, M. E., Pittman, P., & Zang, L. (2013). *The Early Childhood Family Engagement Framework*.
- Yu, L., & Wenjing, Z. (2021). Study on the Influencing Factors of Family Education Investment Difference. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 573, 94–98.

BIBLIOGRAPHIE

- Baldan, B.(2017). Lisans Öğrencilerinin Öz Düzenlemeli Öğrenme Becerisi Düzeyleri Ve Yükseköğretim Programlarının Öz Düzenlemeli Öğrenme Becerisini Geliştirmedeki Rolü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Programı, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, (Danışman: Prof. Dr. Meral GÜVEN).
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Barbot, M.J. (2000). *Les auto-apprentissages*. Paris : CLE International.
- Boekaerts, M. (2002). Bringing about change in the classroom: strengths and weakness of the self-regulated learning approach. *Learning and Instruction*, 12, 589-604.
- Boekaerts, M., & Corno, L. (2005). Self-Regulation in the Classroom: A Perspective on Assessment and Intervention. *Applied Psychology: An International Review*, 54(2), 199–231. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2005.00205.x>.
- Carré, P. (2019). Albert Bandura et la théorie sociocognitive. Dans : *Philippe Carré éd., Psychologies pour la formation (pp. 191-206)*. Paris: Dunod. <https://doi.org/10.3917/dunod.carre.2019.02.0191>» Consulté le 01.12.2020
- Cheng, E. C. K. (2011). The role of self-regulated learning in enhancing learning performance. *The International Journal of Research and Review*, 6(1), 1-16.
- Cuq. J.P (dir). (2003). *Dictionnaire de didactique du français langue étrangère et seconde*. Paris : CLE International.
- Çiçek, T. (2018). Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrencilerinin Öz-Düzenleme Becerileri Ve Öğrenme- de Güdülenme Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi (TURKSOSBİLDER)* Cilt 03, Sayı 01, 2018, 26-54
- Eken, M. (2017). Üniversite Hazırlık Sınıf Öğrencileri ve Özel Dil Okulu Öğrencilerinin Yabancı Dil Öğrenme Stratejileri ve Öz Düzenleme Becerileri. Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Aydın. (Doç. Dr. Kerim GÜNDOĞDU)
- Erdemci, H. (2019). Öğrenme analitiklerinin öğrenenlerin öz düzenlemeli öğrenmelerine etkisinin incelenmesi. Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, Trabzon , (Danışman: Prof. Dr. Hasan KARAL)
- Eryılmaz, A. & Mammadov, M. (2017). Zimmerman'ın Modeli Temelinde Öz Düzenlemeli Öğrenme Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(10), 79-93.
- Evin Gencil, İ. & Erdoğan, Ö. & Aydın, Ö. (2014) Öğretmen Adaylarının Öz düzenleyici Öğrenme Stratejilerini Kullanma Düzeylerinin İncelenmesi, *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi* Cilt: 4, Sayı: 8; 69-84.
- Güven, Z. Z.(2017) Yabancı Dil Öğreniminde Öz Düzenlemeli Öğrenme Stratejilerinin Kullanımı:Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Social Science Studies*, Cilt 5, Sayı IV : 873-888.
- İğci, G. & Özdemir, O. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Öz Düzenleme Becerileri Ve Derse Yönelik Tutumlarının Akademik Başarıları İle İlişkisi. *Küreselleşen Dünyada Eğitim, Pegem Akademi. Ankara.* (pp.185-198).

- Jacob, T. L. (2018). Les classes inversées en premier cycle universitaire : de la motivation initiale à l'autorégulation de l'apprentissage. Thèse de doctorat. Université de Strasbourg.
- Karasar, N. (2015). *Araştırmalarda rapor hazırlama (19. Baskı)*. Ankara : Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ömür, M., & Çubukçu, F. (2017). Investigating the relationship between foreign language learners' use of self-regulation strategies and their level of motivation. *International Journal of Contemporary Educational Studies (IntJCES)*, 3(2), 18-33.
- Ozcelik, N., (2015). Üniversitede Fransızcanın İkinci Yabancı Dil Olarak Öğretimi/Öğreniminde Öğrenen Özerkliği *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi-Hacettepe University Journal Of Education*, 30, (3), ss.102-115.
- Öztürk, M & Çakıroğlu, Ü. (2018). Relationships Between Students' Self-regulated Learning Skills and Academic Achievements in a Flipped EFL Classroom, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 19(2), 21-35. DOI: 10.17679/inuefd.298059.
- Pintrich, P. R., (2000). The role of orientation in self-regulated learning. In M., Boekaerts ve P.R.,Pintrich (Eds.), *Handbook of Self-Regulation*, 13-39, San Diego, CA: Academic Pres.
- Rondier, M. « A. Bandura. Auto-efficacité. Le sentiment d'efficacité personnelle », L'orientation scolaire et professionnelle [En ligne], 33/3 | 2004, mis en ligne le 28 septembre 2009, consulté le 21 septembre 2020. URL : <http://journals.openedition.org/osp/741> ; DOI : <https://doi.org/10.4000/osp.741>.
- Schunk D. & Ertmer P. (2000). « Self-regulation and academic learning. Self-efficacy enhancing interventions ». In M. Boekaerts, P. Pintrich & M. Zeidner (dir.), *Handbook of self-regulation*. San Diego : Academic Press, p. 631-649.
- Turan, S. (2009). Probleme dayalı öğrenmeye ilişkin tutumlar, öğrenme becerileri ve başarı arasındaki ilişkiler. Yayımlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi/Sosyal bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Vardar, A. & Arsal, Z. (2014). Öz düzenleme stratejileri öğretiminin öğrencilerin ingilizce başarılarına ve tutumlarına etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(3), 32-52.
- Yüce, E. (2019). Self-Regulated Learning Perceptions of Foreign Language Learners: A Cross-Sectional Study. *Novitas-ROYAL (Research on Youth and Language)*, 13(1), 36-46.
- Zimmerman Barry J., (2000). "Attaining Self-Regulation A Social Cognitive Perspective", (ed. Monique Boekaerts, Paul R. Pintrich ve Moshe Zeidner), *Handbook of Self-Regulation*, Elsevier Academic Press, United States of America.
- Zimmerman, B. J. (2001). Theories of self--regulated learning and academic achievement: An overview and analysis. In B. J. Zimmerman, D. H. Schunk, (Eds.), *Self--regulated learning and academic achievement* (pp. 1---39). New York: Lawrence Erlbaum Associates.

EĞİTİMCI-PİYANİST
PİYANİST- EĞİTİMCI
MİTHAT FENMEN

Özgün COŐKUNER

EĞİTİM
yayınevi

EĞİTİMCİ-PİYANİST PİYANİST- EĞİTİMCİ MİTHAT FENMEN

Özgün COŐKUNER

Editör: Doç. Dr. Sonat Coőkuner

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-59-0

1. Baskı, Mart 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

EĞİTİMCİ-PİYANİST PİYANİST- EĞİTİMCİ MİTHAT FENMEN

Özgün COŐKUNER

Editör: Doç. Dr. Sonat Coőkuner

200 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-59-0

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

BİTİRİRKEN

Virtüöz piyanist, usta korrepetitör, araştırmacı bir yayıncı, başarılı bir yönetici, yenilikçi bir anlayışa sahip besteci, sanat hayatına kazandırdığı onlarca başarılı öğrenci yetiştiren usta bir eğitimci...Bütün bu alanlarda etkin olmak, hakkını vererek iş yapabilmek için şüphesiz birden fazla ömür gereklidir. Üstelik 66 yıllık çok da uzun olmayan bir zaman diliminde...

Mithat Fenmen'in efsane konserleri, başarılı eğitimcilik kariyeri, yöneticiliği, besteciliği ve araştırmacılığı aslında her biri ayrı ayrı çalışma gerektiren konulardır. Fenmen, müzik sanatının yalnızca icracılık tarafını değil, bütün yönlerini tanımak ve tanıtmak gerekliliğine inanmış ve çabaları bu yönde olan aydın bir insandı. Hayatı boyunca edindiği bilgi havuzunun son damlasını bile ülkesine faydalı olmak adına kullanmayı ilke edinmiş, döneminin büyük bir müzik, sanat adamıydı. Yaptıklarıyla ve yapmadıklarıyla, döneminin şartlarında yaptığı ilklerle dünyanın en başta gelen eğitimcilerinden olmuştu.

Bestecilik bakımından adından söz ettirmemişse de özellikle oda müziği alanında alışılmamış çalgıların bir arada kullanması ve yenilik arayışı içinde olduğu ve üflemeli çalgıların kullanımındaki yaratıcılığı göze çarpmaktadır. Bestecilikteki bu çizgisini devam ettirebilseydi şayet, Fenmen'in özel bir besteci kimliği kazanacağını söylemek çok da zor olmazdı.

Bu kitabı, Fenmen'in bu güne kadar yalnız eğitimcilik ve piyanistliğiyle değil, aktif olduğu tüm yönleriyle bilinmesi ve değerlendirilmesi gerektiği inancıyla hazırladım. Bundan sonraki süreçte Fenmen'in adının yaşamasına dair atılacak adımlar, onun bütün yönleriyle ele alınmasıyla daha nitelikli olacaktır. Mithat Fenmen'in kitaplarının yeniden basımları gerçekleştirilerek meslekî müzik eğitimi kurumlarında müfredata alınması, dergilerinin müzikseverlerle buluşması, genç icracılar ve sanat kurumları tarafından eserlerinin seslendirilmesi ve tanıtılması, tozlu arşivlerde kalan Fenmen'in kayıtlarının yayınlanarak dinleyicilere ulaşması ve Fenmen'in adının yaşayacağı çeşitli etkinliklerin gerçekleşmesi, gelecekte ülkemizin sanat ve müzik eğitimi camialarından beklentim.

KİŞİ ADLARI DİZİNİ

Altan, Saadet İkesus (1916-2007). Avrupa’da oynamış ilk Türk kadın sanatçı. Türkiye’de operanın ilk sanatçılarından ve kurucularından. İlk şan pedagogu, ilk kadın opera yönetmeni. Ankara radyosunda şan dersleri vererek pek çok öğrenci yetiştirmiş, ADOB’da öğretmenlik yapmıştır. Yabancı dillerden Türkçe’ye onlarca opera çevirisi yapmış, Ankara radyosunda “opera saati” adlı programı hazırlamıştır.

Bartok, Bela (1881-1945). Macar besteci, piyanist ve Doğu Avrupa Halk Müziği derlemecisi. 1907’de Budapeşte Krallık Müzik Akademisini bitirerek aynı yerde piyano öğretmenliği yapmıştır. Derleme çalışmalarıyla ölümüne dek ilgilenen Bartok, bu kapsamda Türkiye’de de çalışmalar yapmıştır. 20. yy’ın en önemli bestecileri arasında olan Bartok’un eserleri dünyanın önemli sanat merkezlerinde sık sık seslendirilmektedir.

Biret, İdil (1941-). Devlet sanatçısı, piyanist. Yedi yaşındayken çıkarılan “Harika Çocuk Kanunu” ile Paris’e eğitime gönderildi. Mithat Fenmen, Wilhelm Kempff, Alfred Cortot ve Nadia Boulanger ile çalışan İdil Biret, 15 yaşında Paris Ulusal Konservatuarından mezun olmuş ve dünyanın çeşitli sanat merkezlerinde konserler vermeye başlamıştır. Brahms, Chopin ve Rachmaninoff’un piyano için tüm eserlerini kaydeden Biret, Liszt’in yaptığı Beethoven’in senfonilerinin piyano için düzenlemelerini de kayda alan dünyada tek piyanisttir. Günümüzde çağımızın en önde gelen usta piyanistlerinden olan İdil Biret, gelmiş geçmiş dünya çapında repertuarı en geniş sayılı piyanistler arasındadır.

Bolanger, Nadia (1887-1982). Dönemin ünlü Fransız pedagogu ve bestecisi. Paris’teki Ecole Normale de Musique’de armoni, kompozisyon ve kontrpuan gibi derslerin öğretmenliğini yaptı. Gabriel Faure’nin öğrencisi oldu. 1913’te büyük Roma ödülünü kazanan ilk kadın besteci oldu. Dünya çapında başarı kazanmış Türk müzisyenler Mithat Fenmen, İdil Biret, Gülsin Onay gibi isimler Boulanger’in öğrencileri olmuşlardır.

Casadesus, Robert (1899-1972). 20. yy’ın büyük Fransız piyanistlerinden. Fransız bestecilerden oluşan repertuarının zenginliğiyle bilinir.

Chopin, Frederic (1810-1849). Polonyalı romantik dönem bestecisi ve piyanist. Neredeyse tüm eserlerini piyano için bestelemiştir. Son derece duygusal ve melodik olan eserlerinden en bilinenleri polonezler, mazurkalar, valsler, noktürnler ve baladlardır. Eserlerinde şarkı söyler bir üslup öne çıkmakla beraber teknik zorluklar hâkimdir. Hayatının son yıllarını vatan hasreti çekerek Paris’te geçiren Chopin, verem hastalığından dolayı hayatını kaybetmiştir. Piyanonun şairi olarak bilinir.

Erduran, Ayla (1934-). Devlet sanatçısı, kemancı. Beş yaşında kemana başladı ve ilk derslerini Karl Berger’den aldı. 1945 yılında Paris’e giderek ulusal konservatuarda eğitim gördü. 1951’de birincilikle mezun oldu. Sonraki yıllarda Amerika’da Zino Francescatti, Rusya’da David Oistrakh ile çalıştı. Bir dönem İsviçre’de yaşadı ve hocalığı yaptı. CSO ile solist olarak turnelere katıldı. Almanya, Belçika, Finlandiya, Yunanistan, Romanya, Bulgaristan, Tunus, Portekiz, Suriye, Lübnan gibi ülkelerde konserler verdi. Türk bestecilerinin eserlerinin seslendirmeye oldukça önem vermiştir.

Erkin, Ferhunde (1909-2007). İlk Türk kadın konser piyanisti ve piyano öğretmeni. “Türk Beşleri” besteci grubunun üyelerinden Ulvi Cemal Erkin’in eşi. 1928’de Al-

manya'ya giderek orada eğitim almıştır. 1931'de MMM'de piyano eğitimcisi olarak görev yapmaya başladı. 22 piyano konçertosunun Türkiye'de ilk seslendirilişini yapmış, bunula birlikte pek çok yabancı ve Türk piyano eserinin ilk seslendirmesini de gerçekleştirmiştir. Öğrencileri arasında, Hüseyin Sermet, Nevit Kodallı ve Nimet Karatekin gibi önemli isimler bulunan Ferhunde Erkin, Türkiye'de klâsik müziğin yaygınlaşmasında önemli katkılarda bulunmuştur.

Fenmen, Nermin (1956-). Mithat Fenmen'in kızı, Bilkent Üniversitesi emekli öğretim üyesi ve orienteering sporcusu.

Gazimihal, Mahmut Ragıp (1900-1961). Müzik eğitimcisi, müzikolog ve müzik yazarı. İstanbul'da başladığı Türk müziği, keman ve armoni derslerinin ardından Almanya ve Fransa'da eğitimine devam etti. MMM keman öğretmenliği yaptı. Sonra ADK kurulunca orada müzik tarihi ve Opera tarihi dersleri verdi. Halk müziği derleme çalışmalarına katıldı. Yerli ve yabancı gazete ve dergilerde yüzlerce makaleleri yayımlandı. Türk müzik yaşantısında oldukça önemli yere sahip kitaplar yazmıştır.

Haas, Joseph (1879-1960) Alman geç romantik dönem bestecisi ve müzik öğretmeni. Ünlü Alman besteci Max Reger ile 1904'de tanışmış, daha sonra da onun izinden gitmiştir. Çağdaş müziğin yayılması için oldukça çaba göstermiştir.

Heifetz, Jascha (1901-1987). Rus asıllı Amerika'lı kemancı. Müzik derslerine dört yaşında başladı, Mendessohn keman konçertosunu çalarak verdiği ilk konserinde yedi yaşındaydı. 1917'de New York'a gitti ve A.B.D vatandaşı oldu. Dünyanın en büyük kemancıları içinde yer alan Heifetz başka çalgılar için yazılmış pek çok besteyi kemana uyarlamıştır.

Kan, Suna (1936-). 1948'de çıkarılan "Harika Çocuk Kanunu" ile yurtdışına gönderilen Suna Kan, Paris Konservatuarı'nda eğitim gördü ve bu okuldan 1952 yılında mezun oldu. Türkiye'nin en önemli keman virtüözlerinden olan Suna Kan, uluslararası pek çok yarışmada dereceler kazanmıştır. CSO ile solist sanatçı olarak pek çok konser veren Kan, Ferhunde Erkin ve Gülay Uğurata ile keman-piyano ikilisi olarak yurdun pek çok yerinden konserler vermiştir. 1971 yılında devlet sanatçısı ünvanı verilen Suna Kan, Necil Kâzım Akses'in keman konçertosunun ilk çalınışını gerçekleştirmiştir.

Oehring, Karl (-) Eski ADOB koro şefi.

Praetorius, Ernst (1880-1946). Alman müzik tarihçisi, öğretmen ve orkestra şefi. 1909-12 arası Köln Operası'nda korrepetitörlük ve orkestra şefliği yaptı. Sonraki yıllarda Almanya'da çeşitli operalarda görev yapan Praetorius, 1935 yılında Ankara'ya gelerek hayatının sonuna kadar CSO'nun müzik direktörlüğünü yapmıştır.

Rey, Cemal Reşid (1904-1985). Besteci, piyanist ve orkestra şefi. "Türk Beşleri" besteci grubunun üyelerinden. Paris'te Raoul Laparra, Defosse, Gabriel Faure ve Marguerite Long ile çalıştı. 1934 yılında İstanbul Şehir Orkestrası'nın temelini atarak bir yaylı sazlar topluluğu kurdu. Onuncu Yıl Marşı, Lüküs Hayat opereti, en tanınmış eserleri arasında olan Rey, operalar, operetler, piyano parçaları, orkestra eserleri, şan, koro, oda müziği ve sahne müziği alanlarında eserler bestelemiştir.

Rubinstein, Arthur (1887-1982). 20.yy'ın büyük piyanistleri içinde yer alan Polonyalı piyanist. Özellikle Chopin yorumlarıyla öne çıkmaktadır. 1946'da ABD vatandaşı oldu.

Sarisözen, Muzaffer (1899-1963). Sivas doğumlu Türk Halk Müziği sanatçısı ve derlemecisi. 1938’de ADK folklor arşivi şefliğine getirildi. Türkiye’nin pek çok yöresinde Ankara’da oluşturulan derleme ekibiyle beraber binlerce öykü ve türkü derledi. Bu derlemeler notaya alınarak TRT’de arşivlenmiştir.

Saygun, Ahmet Adnan (1907-1991). “Türk Beşleri” besteci grubunun üyelerinden. İzmir’de doğdu. İsmail Zühtü ile solfej çalıştı. Sonraları piyano öğrendi, armoni çalıştı. 1928 yılında müzik eğitimi için Paris’e gitti ve orada kontrpuan, orkestrasyon ve füg çalıştı. Kompozisyon hocası ünlü besteci Vincent d’Indy idi. 1931 yılında Ankara’ya döndü ve MMM’de öğretmenliğe başladı. CSO şeflik görevinde de bulunan Saygun en önemli Türk bestecileri arasındadır ve çeşitli formlarda çok sayıda besteleri bulunmaktadır.

Sun, Muammer (1932-). Besteci, müzik eğitimcisi ve müzik yazarı. 1953’te ADK’ye girerek Saygun’un öğrencisi oldu. Ankara, İzmir, İstanbul konservatuvarlarında öğretmenlik yaptı. 1968’de çocuk ve gençlik koroları yönetmeliğini hazırladı. HÜADK’dan 1999’da emekli olan besteci, 2004’de Sun Yayınevi’ni kurdu. Koro, oda müziği ve eğitim müzikleri alanında besteleri olan Sun, bunların yanında çok sayıda, film, televizyon ve tiyatro müzikleri bestelemiştir.

Şimşek, Hikmet (1924-2001). Orkestra şefi. ADK’da Alnar, Zuckmayer ve Saygun ile çalıştı. 1959 yılından itibaren uzun yıllar CSO’da şeflik görevinde bulundu ve beraberinde ADK’de öğretmenlik yaptı. 15 yıl süreyle TRT’de “Pazar Konserleri” adlı bir program hazırladı. 1981’de devlet sanatçısı ünvanı verildi. İzmir, Bursa ve Çukurova Devlet Senfoni Orkestralarının kuruculuğunu yapan Şimşek, yurtdışı ve yurtiçinde yaptığı yüzlerce konser, açıklamalı radyo ve televizyon konserleriyle klâsik müziğin Türkiye’de tanınmasında büyük rol oynamıştır.

Uçan, Ali (1941-). GÜGEF Müzik Eğitimi Anabilim Dalı emekli öğretim üyesi. İlkokulun ardından İvriz Köy Enstitüsüne girdi. Orada genel müzik eğitimi ve keman dersleri gördü. 1956-59 yılları arasında İstanbul İlk Öğretmen Okulu Müzik Semineri’ne gitti. Orada Ekrem Zeki Ün ile keman çalıştı. Müzik semineri döneminin ardından Ankara’da Gazi Eğitim Enstitüsüne girdi. Öğrenciliği boyunca hem müzik eğitimciliği hem de keman sanatçılığı alanında verimli yıllar geçirdi. Mezun olunca DAAD bursuyla Almanya’ya gönderilerek Köln Devlet Müzik Yüksek Okulu’nda öğrenime başladı. Buradaki öğrenimini tamamlayarak 1965 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü’nde öğretmen olarak göreve başladı. Kemancı olarak oda müziği, solo ve orkestralı konserler verdi. Müzik bilimi alanında son derece yetkin olan Uçan, Türkiye’nin en önde gelen müzik eğitimcilerindendir ve alanında yazdığı kitaplar, makaleler, bilimsel çalışmalar vs. mevcuttur. Bunların dışında keman için akademik besteleri vardır.

Yetişen, Rıza (1916-1993). İzmir Bölge Sanat Okulu’ndan mezun oldu. 1936 yılında Ankara Bölge Sanat Okulu’nda öğretmenlik yaptı. 1937-1954 yılları arasında ADK folklor arşivinde teknisyen olarak çalıştı. Halk türkülerini derlemek amacıyla Türkiye genelinde yapılan çalışmalara katıldı. 1971’de emekli oldu.

KAYNAKÇA

- Ali, F. (1994). *Dünyadan ve Türkiye'den Müzisyen Portreleri*. İstanbul:Cem Kitabevi.
- Altınay, F. (2004). *Cumhuriyet Döneminde Türk Halk Müziği*. İzmir: Balçova Kaymakamlığı.
- Çıkgıl, N. (1997). *Ankara'da Dans*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Çimen, G. "Musiki Muallim Mektebi'nden Günümüze Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Piyano Eğitimi", *1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi*, SDÜ, Isparta, 7-10 Nisan 2004.
- Davran, Y. (1997). *Şarkı Söyleme Sanatında Eşliğin Önemi ve Yeri*. Ankara: Devlet Tiyatroları Vakfı Yayınları.
- Fenmen, M. (1947). *Piyanistin Kitabı*. Ankara: Akba Kitabevi.
- Fenmen, M. (1952). *Müzik Görüşleri*. (Haziran)Ankara: Doğu Matbaası.
- Fenmen, M. (1953). *Kolay Nota Okuma Kitabı*. Ankara: Müzik Görüşleri Yayını.
- Fenmen, R. (1996). Refik Fenmen. *Bilim ve Teknik Dergisi*, Sayı. 338, 70.
- Kodak, E, Demirbatır. R. E. (2008). Cumhuriyet Döneminde Yetişen Solist Piyanistlerimizin Piyano Eğitimi Üzerine Görüşlerine İlişkin Bir Araştırma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 11, 91-109.
- İlyasoğlu, E. (2002). *Ayla'yı Dinler Misiniz?*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Karakelle, S. (Ed.). (2013). *Piyano Öğretimde Pedagojik Yaklaşımlar*. (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Oralalp, F. (1996). *Bilim Teknik Dergisi*. Ocak Sayısı.
- Otten, J. (2012). *Piyanist, Besteci, Dünya Yurttaş Fazıl Say*. (1). (İ. Aka. Çev.). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Öz, S. (2003). *Çağdaş Bilge: Seniye Fenmen*. İstanbul: Bileşim Yayınları.
- Özmenteş, G. (1999). *Mithat Fenmen Yaşamı, Sanatçılığı, Eğitimciliği ve Çoksesli Türk Sanat Müziği'ndeki Yeri*. (Yayınlanmamış YL Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Say, A. (Ed.) (1991). *Müzikçinin El Kitabı*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Say, A. (1992). *Müzik Ansiklopedisi*. Ankara: Başkent Yayınevi.
- Say, A. (1993). Mithat Fenmen Devlet Sanatçısı. *Mavi Nota Dergisi*, Sayı. 5, 7-10.
- Say, F. (1999). *Uçak Notları*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Say, F. (2017). *Akılla Bir Konuşmam Oldu*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Sun, M. (1969). *Türkiye'nin Kültür-Müzik-Tiyatro Sorunları*. Ankara: Kültür Yayınları.
- Uçan, A. (2012). *Eduard Zuckmayer ve Cumhuriyet Müzik Eğitimi*. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları.
- Xardel, D. (2007). *Dünya Sahnelerinde Bir Türk Piyanisti İdil Biret*. (1). (Ü. Birkan. Çev.). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Yöre, S. (2017). *Mavi Anadolu*, İstanbul: Artikus Reklam.

TEŞEKKÜR

Bu kitabı hazırlama sürecinde yardımlarını benden esirgemeyen Prof. Dr. Uğur Türkmen'e, paylaştığı değerli bilgilerinden dolayı Dr. Öğretim Üyesi Bertan Rona'ya ve yardımlarından dolayı Bilkent Üniversitesi emekli öğretim üyesi Dr. Nermin Fenmen'e ve aileme teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, desteklerinden dolayı Çorum Ticaret ve Sanayi Odası'na teşekkür ederim.

EĞİTİMCİLER VE EBEVEYNLER İÇİN KRİZ ZAMANLARINDA EĞİTİM

Editör

Doç. Dr. Yelkin DİKER COŞKUN

Yazarlar

Prof. Dr. Nilüfer ÖZABACI

Dr. Öğr. Üyesi B. Çağla GARİPAĞAOĞLU

Dr. Gökşen ÜÇÜNCÜ

Dr. Öğr. Üyesi Öykü DULUN

Dr. Öğr. Üyesi Berke KIRIKKANAT

Dr. Öğr. Üyesi Serdar KÖRÜK

Uzm. Psk. Danışman Sedef KANAT

Uzman Psk. Danışman Onur GÜZEL

Uzm. Psk. Danışman Burcu DOK

EĞİTİM

yayınevi

EĞİTİMCİLER VE EBEVEYNLER İÇİN KRİZ ZAMANLARINDA EĞİTİM

Editör: Doç. Dr. Yelkin Diker Coşkun

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-74-4

1. Baskı, Eylül 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

Eğitimciler ve Ebeveynler İçin Kriz Zamanlarında Eğitim

Editör: Doç. Dr. Yelkin Diker Coşkun

200 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-74-4

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Kaynakça

- Aguilera, D. C. (1998). *Crisis intervention: Theory and methodology* (8th ed.). St. Louis, MO: Mosby.
- Aguiller, D. C. ve Messick, J. M. (1974) *Crisis Intervention Theory and methodology*. (2nd ed.) St. Lours MO Mosby (Akt. Mavili Aktaş, A., *Kriz Dergisi*, (2003). 11 (3): 37-44).
- Aktaş, A. M., (2003) *Kriz Durumlarında Sosyal Hizmet Müdahalesi. Kriz Dergisi, 11(3): 37-44*
- Baldwin, B. A. (1978). A Paradigm For The Classification Of Emotional Crises: Implications For Crisis İntervention. *American Journal of Orthopsychiatry, 48*, 538–551.
- Berkun, O.E. Oral A. Ergin G.N., Azizoğlu, S. Krize Müdahale ve Yas Olgusu: Olgu Sunumu, 1993:Kriz Dergisi,1(2).
- Brewin, C. R., Andrews, B., & Valentine, J. D. (2000). Meta-analysis of risk factors for posttraumatic stress disorder in trauma-exposed adults. *Journal of consulting and clinical psychology, 68(5)*, 748.
- Caplan, G. (1961). *An Approach To Community Mental Health*. New York: Grune & Stratton.
- Caplan, G., (1964). *Principles of Preventive Psychiatry*. New York: Basic Books.
- Ceyhun, B., Ergin, G., ve Duran, A. (1993). Krize müdahale merkezine başvurularda yaşam olaylarının değerlendirilmesi. *Kriz Dergisi, 1(2)*.
- Çaplan, C. (1984). *Principles of Preventive Psychiatry*. Basic Books: N.Y.
- Donovan, H. (1995). The P.L.A.C.E. Crisis Intervention Model: Emotional First-Aid.Guides - Non-Classroom. <http://nj8bs2kt8z.cs.serialsolutions.com/resultFrameset.jsp>
- Erbay, E. (2004) *Sosyal Hizmette Kriz Müdahalesi. Toplum ve Sosyal Hizmet,15 (1)*.
- Gilliland, B., & James, R. (1997). *Crisis intervention strategies*. Scarborough: Brooks/Cole Publishing Co.
- Golan, N. (1978). *Treatment in crisis situations*. New York: Free Press.

- Golan, N., (1987) Crisis Intervention (In) Encyclopedia of Social Work (Vol, 1, pp.360-372) Silver Spring MD. NASW Press (Akt. Mavili Aktaş, A., Kriz Dergisi, 11 (3): 43)
- Kanel, K. (2003). A guide to crisis intervention (2nd ed.). Fullerton, CA: Brooks/Cole.
- Kılıç, C. (2001) Psychological Responses to earthquakes in Turkey: assessment and treatment. Presentation in 7th European Conference on Traumatic Stress (ESTSS), Edinburgh.
- Kline, M., Schonfeld, D.J., ve Lichtenstein, R.L. (1995). Benefits and challenges of school-based crisis response teams. *Journal of School Health*, 65 (7), 245–249.
- Lazarus, R. S., ve Folkman, S. (1984) Stress, Appraisal and Coping New York Springer.
- Lindemann, E. (1942). Symptomatology and management of acute grief. *American Journal of Psy-chiatry*, 101, 141–148.
- Moos, R. H., ve Schaefer, J. A. (1986). Life transitions and crises: A conceptual overview. In R. H. Moos., ve J. A. Schaefer (Eds.), Coping with life crises: An integrated approach (pp. 3–28). New York: Plenum.
- Moos, R., ve Billings, A. (1984). Conceptualizing and measuring coping resources and processes. In L. Goldberger & S. Breznitz (Eds.), Handbook of stress: Theoretical and clinical aspects (pp. 109–145). New York: Macmillan.
- Oberholzer, D.J. (1983). The crisis identification and intervention, S A. Med., 64: 249-251.
- Okun, B. F., (1997) Understanding Diverse Families What Practitioners Need To Know New York, Guilford (Akt. Mavili Aktaş, A., (2003). *Kriz Dergisi*, 11(3): 37-44.
- Özden, A., (1993). Krize Müdahalenin Psikiyatrideki Yeri. *Kriz Dergisi*, 1(3):158-165.
- Payne, M. (2005). Modern Social Work Theory, (third ed.) Chicago: Lyceum Books (aktaran Erbay, E. (2004). Toplum ve Sosyal Hizmet,15 (1)

- Poland, S. (2000, October) Crisis Intervention: Topic of concern for school psychologists around the world. *Communique*, 29(2), p. 2.
- Rapoport, L. (1965). The state of crisis: Some theoretical considerations. In H. J. Parad (Ed). Crisis intervention: Selected readings. New York Family Service Association of America.
- Ross-Reynolds, G., ve Hardy, B. S. (1985). Crisis counseling for disparate adolescent sexual dilemmas: Pregnancy and homosexuality. *School Psychology Review*, 14, 300–312.
- Sayıl, I. (1992). Olağanüstü Koşullarda Krize Müdahalenin Yeri ve Önemi. *Kriz Dergisi*, 1 (1), 4-7. DOI: 10.1501/Kriz_0000000006
- Sayıl, I. (1992). Olağanüstü Koşullarda Krize Müdahalenin Yeri ve Önemi. *Kriz Dergisi*, 1 (1), 4-7. DOI: 10.1501/Kriz_0000000006
- Smith, L. L. (1990). Crisis intervention: Theory and practice. In J. E. Mezrich ve B. Zimmer (Eds.), *Emergency psychiatry* (pp. 305–331). Madison, CT: International University Press.
- Sonneck, G. (1985). Krisenintervention und Suizidverhütung. Facultas Verlag: Wien.
- Sifneos, P.E. (1973). The prevalence of alexithymic characteristics in psychosomatic patients. *Psychotherapy and psychosomatics*, 22(2-6), 255-262.
- Sifneos, P. E. (1975). Problems of psychotherapy of patients with alexithymic characteristics and physical disease. *Psychotherapy and psychosomatics*, 26(2), 65-70.
- Trawick-Swith, J., (2013). Early Childhood Development. (Çeviren: Berrin Akman). Ankara. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Young, M. A. (1998). *The community crisis response team training manual* (2nd ed.). Washington, DC: National Organization for Victim Assistance.

de en garantili yol itibarlı olmaktır. Kurumların sorumluluk anlayışı ile, etik, dürüst, güvenilir, şeffaf davranması, hesap verebilir olması ve bu konuyu bir halkla ilişkiler gibi değil de bir varoluş nedeni olarak görmesi kriz yönetiminin altın kuralıdır (Aksoy, 2016). Yani büyük ölçüde, kriz yönetiminin başarılı olması itibar yönetiminizin etkinliğine bağlıdır.

Kaynakça

- Aksoy, T. (2009). *Stratejide sezgilere yer var mı?* <https://www.temelaksoy.com/stratejide-sezgilere-yer-var-mi/>
- Aksoy, T. (2016). *İtibarlı görünmenin en garantili yolu itibarlı olmaktır.* <https://www.temelaksoy.com/itibarli-gorunmenin-en-garantili-yolu-itari-barli-olmaktır/>
- Arthur, B. (2011). *Teknolojinin doğası: Nedir? Nasıl evrilir?* Optimist.
- Çakırer, M. A. (2014). *Bolvadin nasıl zenginleşir?* <https://docplayer.biz.tr/24591744-Bolvadin-nasil-zenginlesir.html>
- Demirtaş, H. (2000). Kriz yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 353 - 373.
- Gürsakal, N. (2001). *Yeni bilim*. Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 3(1), <http://www.isguc.org/?p=article&id=110&cilt=3&sayi=1&yil=200>
- Hamel, G. (1996). Strategy as revolution. Harvard Business Review. July – August Edition
- Hamel, G., & Prahalad, C. K. (1996). *Competing for the future*. Boston, Mass: Harvard Business School Press. <https://www.ideasoft.com.tr/kriz-iletisimi-ve-yonetimi/>
- Moigne, J. L. (1995). *On theorising the complexity of economic systems*, Journal of Socio- Economics, 24(3). doi:10.1016/1053-5357(95)90019-5
- Oypan, S. (2020). *Kriz iletişimi ve yönetimi nasıl yapılmalı?* İdeasoft. <https://www.ideasoft.com.tr/kriz-iletisimi-ve-yonetimi/>

Prigogine, İ. *Kesinliklerin sonu*. İzdüşüm.

Sayın, N. (2008). *Ortaöğretim Kurumlarında Kriz Yönetimi Stratejisinin İncelenmesi (İstanbul İli Örneği)*.Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Tucker, W. (1996). Complex Questions: The New Science of Spontaneous Order, *Reason*, 27(8), 34-38.

Tuzcuoğlu, S. (2017). *Nur topu gibi bir kriziniz oldu*. <https://www.selcuk-tuzcuoglu.com/nur-topu-gibi-bir-kriziniz-oldu/>

Waldrop, M.M. (1997). *Karmaşıklık Düzen ve Kaosun Eşiğinde Beliren Bilim*. Henkel, İstanbul.

Kaynakça

- Aksoy, H. H. ve Aksoy, N. (2003). Okullarda krize müdahale planlaması. *Ankara University Journall of Faculty of Educational Sciences*, 36(1), 37-49.
- Albez, C., Sezer, Ş. Akan, D. & Ada, Ş. (2014). İlköğretim okullarında zümre öğretmenler kurulu çalışmalarının etkililiği üzerine bir inceleme. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 7, 4-19.
- Anderson, A. (2006), Standards Put to the Test: Implementing the INEE Minimum Standards for Education in Emergencies Chronic Crisis and Early Reconstruction, Humanitarian Practice Network, London, available at: http://s3.amazonaws.com/inee-assets/resources/doc_1_83_networkpaper057.pdf
- Aslan, R. (2020). Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve COVID-19. *Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 8 (85), 36-42.
- Asunakutlu, T., Safran, B. ve Tosun, E. (2003). Kriz yönetimi üzerine bir araştırma, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 141-163.
- Atlıhan, M. A. (2019). *Göçmen Öğrencilerin Okul Örgütüne Uyumunda Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Rollerini*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Balcı, A. (2020). COVID-19 özelinde salgınların eğitime etkileri. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 3(3), 75-85.
- Baytiyeh, H. (2018). Online learning during post-earthquake school closures. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 27 (2), 215-227.
- Burgess, S., & Sievertsen, H. H. (2020). Schools, skills, and learning: The impact of COVID-19 on education. CEPR Policy Portal. <https://voxeu.org/article/impact-covid-19-education>. Adresinden 20.05.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Boston Consulting Group. (2014). *Teachers know best: Teachers' views on professional development*. Seattle, WA: Bill & Melinda Gates Foundation.

- Can, E., Nikolayidis, U. (2020). Okul yönetimine katılım: rehber öğretmenler üzerine bir araştırma. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(6), 1787-1806
- Çobanoğlu, N. (2020). Ethics of individual, professional, social, scientific and politic is questioned by covid-19 pandemi. *Anatolian Clinic the Journal of Medical Sciences*, 25 (1), 36-42.
- Day, C., Stobart, G., Sammons, P., Kington, A., ve Gu, Q. (2007). *Teachers matter: Connecting lives, work and effectiveness*. Berkshire, UK: Open University Press.
- ERG. (2019). Öğrenciler ve eğitime erişim: eğitim izleme raporu. Erişim: https://www.egitimreformugirisimi.org/wpcontent/uploads/2010/01/EIR_E%C4%9Fitimin_Y_%C3%B6netisimi_ve_Finansman%C4%B1.pdf 2 Mayıs 2020 tarihinde erişilmiştir
- Gezer, Y. (2020). Kriz yönetim becerilerine (kriz öncesi, dönemi ve sonrası) ilişkin okul müdürlerinin sergiledikleri davranışlar. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(4), 282-298.
- Gök, R. (2013). Kaynaştırma Eğitimi öğrencisi Bulunan İlkokul Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları Zorluklar ve Bu Zorluklarla Başa Çıkma Yöntemleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya
- Göksoy, S. ve Yenipınar, Ş. (2015). Öğretmenlerin okul zümre öğretmenler kurullarına ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 205, 26-43.
- GİGM (2017). 2016 Türkiye Göç Raporu, Ankara: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- GİGM. (2019). Geçici Koruma. Erişim: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> 24.05.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Hargreaves, A. ve Dawe, R. (1990). Paths of professional development: Contrived collegiality, collaborative culture, and the case of peer coaching. *Teaching and Teacher Education*, 6 (3), 227-241.
- Hargreaves, A., Shirley, D., Wangia, S., Bacon, C., & D'Angelo, M. (2018). *Leading from the middle: Spreading learning, well-being, and identity*

- across Ontario*. Toronto, Canada: Council of Ontario Directors of Education.
- Hargreaves, A. & O Connor, M.T. (2018). Solidarity with solidity: the case for collaborative professionalism. *Phi Delta Kappan*, 100 (1), 20-24.
- Hornyak, A. (2020). A book review: Schleifer, D., Rinehart, C., & Yanisch, T. (2017). *Teacher collaboration in perspective. A guide to research*. San Francisco: Public Agenda . *Hungarian Educational Research Journal*, 10 (1), 95-96.
- International Organization for Migration. (2020). World migration report. www.iom.int/wmr adresinden 25.05.2020 tarihinde erişilmiştir.
- İli, K. (2020). Göçmenlerle İlgili Eğitim Politikaları: Türkiye ve Almanya Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Karakaya, F., Adıgüzel, M., Üçüncü, G., Çimen, O. ve Yılmaz, M. (2021). Teachers' views towards the effects of covid-19 pandemic in the education process in Turkey. *Participatory Educational Research*, 8 (2), 17-30.
- Leana, C.R. (2011, Fall). The missing link in school reform. *Stanford Social Innovation Review*, 30-35.
- Little, J.W. (1990). The persistence of privacy: Autonomy and initiative in teachers' professional relations. *Teachers College Record*, 91 (4), 509-536.
- Nichols, T. (2017). *The death of expertise: The campaign against established knowledge and why it matters*. New York, NY: Oxford University Press.
- MEB (2001) Yönlendirme Açısından İlköğretimde Rehberlik Hizmetlerinin İncelenmesi. Ankara: Millî Eğitim Basımevi
- MEB (2012). İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Ankara: MEB Yayınları.
- Organization for Economic Cooperation and Development (OECD). (2014). *TALIS 2013 results: An international perspective on teaching and learning*, Paris: OECD Publishing.

- Organization for Economic Cooperation and Development (OECD). (2019). *PISA 2018 results (volume 1): what students know and can do*. Paris: OECD Publishing.
- Organization for Economic Cooperation and Development (OECD). (2020). *COVID-19 pandemisine karşı eğitimde atılabilecek adımlara rehberlik edecek bir çerçeve*.
- Öcal, A. (2007). İlköğretim okullarında deprem hazırlıkları: Kırıkkale ili örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 1-12.
- Özmen- Kılıç, Z. & Kabapınar, Y. (2019). Sınıf öğretmenleri ve okul psikolojik danışmanları birbirlerini nasıl algılamaktadır? *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9 (53), 482-521.
- Öztürk, M.K. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının deprem deneyimleri üzerine bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 308-319.
- Sahlberg, P. (2021). Does the pandemic help us make education more equitable? *Educational Research for Policy and Practice*, 20, 11-18.
- Save the Children (2014), *No Child Left Behind, Education in Crisis in the Asia-Pacific Region* Victoria, Save the Children, Victoria.
- Save the Children (2015), "Half of all school attacks in Syria", available at: www.savethechildren.org.uk/2015-09/half-all-school-attacks-syria-0 (accessed May 10, 2016).
- Save the Children (2017), "1.8 Million children out of school as South Asia floods put education at risk", Save the Children, Victoria, available at: www.savethechildren.org.uk/news/media-centre/press-releases/children-out-of-school-as-south-asia-floods-put-education-at-risk (accessed July 5, 2017).
- TDK (2021) Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük.
- The World Bank Report Education (May, 2020). The COVID-19 Pandemic: Shocks to education and policy responses. Retrieved from <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/33696/148198.pdf?sequence=4&isAllowed=y>.

- Turner, E. O., & Mangual Figueroa, A. (2019). Immigration Policy and Education in Lived Reality: A Framework for Researchers and Educators. *Educational Researcher*, 48(8), 549–557.
- Tunga, Y., Engin, G. ve Çağıltay, K. (2020). Türkiye’deki Suriyeli çocukların eğitiminde karşılaşılan sorunlar üzerine bir alanyazın taraması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 317-333.
- Türkoğlu, E.M. & Aypay, A. (2015). Özel okul öğretmenlerinin öğretmen hesap verebilirliğine dair düşünceleri. *Eğitimde Politika Analizi Dergisi*, 4(1), 7-32.
- Ulutaş, S. (2010). *Kriz yönetimi ve dönüşümcü liderlik*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Vatan, F. & Salur, D. (2010). Yönetici hemşirelerin hastanelerdeki deprem afet planları konusundaki görüşlerinin incelenmesi. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 3(1), 32-44.

lıklarını kullanabilecekleri, onları meraklandıran ve akranlarıyla pozitif ilişki kurabilecekleri etkinlikler planlamaktır. Öğrenciler tekrarlayan, onlara seçim şansı sunulmayan ve üzerine fazla düşünme gerektirmeyen etkinliklerden haz duymadıkları müddetçe kalıcı öğrenmeyi teşvik etmek mümkün olmayacaktır.

Kriz zamanlarında bile öğrenci merkezli eğitim modelini uygulamak için gönüllü olduğumuzda, internet üzerinden çeşitli ortamlara ulaşım biraz daha kolay bir yol olabilir ve öğrenme sınıf duvarlarıyla sınırlı kalmayacağı için öğrencinin kendi seçimlerini takip ederek ilgi alanlarıyla şekillendirilen öğretim yöntemleriyle buluşturularak sürdürülebilir bir gelecek için ihtiyaç duyulan bilgi ve becerileri birlikte kazanılması mümkündür.

Kaynakça

- CAST. (2021). Universal Design for Learning. Retrieved June 28, 2021 from <https://www.cast.org/impact/universal-design-for-learning-udl>
- Darvasi, P. (n. d.). Making Online Curriculum Accessible to Support SEL. Mahatma Gandhi Institute of Education for Peace and Sustainable Development. Retrieved June 28, 2021, from <https://mgiep.unesco.org/article/making-online-curriculum-accessible-to-support-sel>
- Dede, C. (2010). Comparing frameworks for 21st century skills. In 21st Century Skills: Rethinking How Students Learn; Bellanca, J., Brandt, R., Eds.; Solution Tree Press: Bloomington, IN, USA, 2010; pp. 51–76.
- ECW. (2021). Covid-19 Education Response: Education cannot wait and partners reach over 9 million vulnerable children and youth. Education Cannot Wait. Retrieved June 28, 2021, from <https://www.educationcannotwait.org/tag/covid19/>

- Ehlers, U.D., & Kellermann, S. A. (2019). Future Skills – the future of learning and higher education. Results of the International Future Skills Delphi Survey. Karlsruhe.
- Foucrier, T., & Wiek, A. (2019). A Process-Oriented Framework of Competencies for Sustainability Entrepreneurship. *Sustainability*. 11(24): 7250.
- Goodwin, J. (2020). Learning through play: how schools can educate students through technology. Retrieved from <https://www.weforum.org/agenda/2020/01/technology-education-edtech-play-learning/>
- Gonzalez-Salamanca, J. C., Agudelo, O. L., & Salinas, J. (2020). Key competences, education for sustainable development and strategies for the development of 21st century skills. A systematic literature review. *Sustainability*. 12:10366. doi:10.3390/su122410366
- IBO. (2015). Approaches to learning. Retrieved June 28, 2021, from https://xmltwo.ibo.org/publications/DP/Group0/d_0_dpatl_gui_1502_1/static/dpatl/guide-apr-to-learn.html
- IBO. (2021). About the IB. Retrieved June 28, 2021, from <https://www.ibo.org/about-the-ib/>
- Letellier, R. (2018). Making STEM education relevant in the fourth industrial revolution. Retrieved June 28, 2021, from <https://rmresults.com/blog/making-stem-education-relevant-in-the-fourth-industrial-revolution>
- OECD. (2019). OECD Skills Outlook: Thriving in a Digital World. OECD Publishing: Paris, France, 2019. Retrieved June 28, 2021, from <https://www.oecd.org/skills/launch-of-2019-skills-outlook-thriving-in-a-digital-world-paris-may-2019.htm>
- OECD. (2019, May 10). What the fourth industrial revolution could mean for education and jobs. Retrieved from <https://oecdedtoday.com/what-the-fourth-industrial-revolution-could-mean-for-education-and-jobs/>
- P21. (2019). Framework for 21st Century Learning. Retrieved June 28, 2021, from http://static.battelleforkids.org/documents/p21/P21_Framework_Brief.pdf

- Preston, A. R., & Eichenbaum, H. (2013). Interplay of hippocampus and prefrontal cortex in memory. *Current biology: CB*, 23(17), R764–R773. <https://doi.org/10.1016/j.cub.2013.05.041>
- Ramge, T., & Schowochow, J. (2018). *The global economy as you've never seen it: 99 ingenious infographics that put it all together*. New York: The Experiment.
- Samans, R. (2019). Globalisation 4.0 shaping a new global architecture in the age of the fourth industrial revolution: A call for engagement. World Economic Forum report. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_Globalization_4.0_Call_for_Engagement.pdf
- Steffen, W., Hughes, L., Dean, A., & Rice, M. (2018). *Climate Change and Drought*. Climate Council of Australia. Retrieved from <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/coronavirus-education-global-covid19-online-digital-learning/>
- UNICEF. (2021, June 25). *New global tracker to measure pandemic's impact on education worldwide*. <https://www.unicef.org/press-releases/new-global-tracker-measure-pandemics-impact-education-worldwide>.
- WIPO. (2019). *Technology Trends: Artificial Intelligence*. Geneva, Switzerland. Retrieved from https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1055.pdf
- WWF. (2019). *Statement from WWF-Australia on Australia's bushfire emergency*. Retrieved from <https://www.wwf.org.au/news/news/2019/statement-from-wwf-australia-on-australia-s-bushfire-emergency#gs.q9o69m>

Kaynakça

- Aguilera, D. C. (1998). *Crisis Intervention: Theory and Methodology*. (8th ed.). St. Lois, MO: Mosby.
- Akcan, G. (2018). Travmanın psikolojik bileşenleri – post travmatik stres bozukluğu. *Turaz Akademi*, 47-53.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (5. Baskı). Washington, DC: American Psychiatric Association.
- Arıciöğlü, A. & Tagay, Ö. (2008). Okullarda ruh sağlığı hizmetleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 1(2), 76-83.
- Berg, J., Osher, D., Moroney, D., & Yoder, N. (2017). *The Intersection of School Climate and Social and Emotional Development*. Washington, D.C.: Author.
- Büyükkaragöz, S. Ş. (1986). Okulda ruh sağlığı. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(2), 345-355.
- Caplan, G. (1961). *An Approach to Community Mental Health*. New York, NY: Grune & Stratton.
- Cavaiola, A. A. & Colford, J. E. (2018). *Crisis Intervention: A Practical Guide*. USA: Sage.
- Cole, S. F., O'Brien, J. G., Gadd, M. G., Ristucca, J., Wallace, D. L., & Gregory, M. (2005). *Helping Traumatized Children Learn: Supportive School Environments for Children Traumatized by Family Violence*. Boston, MA: Massachusetts Advocates for Children.
- Dulmus, C. N., & Hilarski, C. (2003). When stress constitutes trauma and trauma constitutes crisis: The stress-trauma-crisis continuum. *Brief Treatment and Crisis Intervention*, 3(1), 27-35.
- Echterling, L. G., Presbury, J. H., & McKee, J. E. (2005). *Crisis Intervention: Promoting Resilience and Resolution in Troubled Times*. New York: Springer.
- Erol, N., Kılıç, C., Ulusoy, M., Keçeci, M., & Şimşek, Z. (1998). *Türkiye ruh sağlığı profili raporu*. Ankara: T. C. Sağlık Bakanlığı Temel

Sağlık Hizmetler Genel Müdürlüğü. Erişim adresi: <https://doczz.biz.tr/doc/51570/t%C3%BCrkiye-ruh-sa%C4%9Flu%C4%B1%C4%9F%-C4%B1-profilu-raporu>

- Esin, İ. S., & Dursun, O. B. (2014). Okullarda görülen sorun davranışlar ve okul ruh sağlığı uygulamaları: Bir gözden geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi*, 4(1), 1-9.
- Evans, S. W., Stephan, S. H., & Sugai, G. (2014). Advancing research in school mental health: Introduction of a special issue on key issues in research. *School Mental Health*, 6, 63–67.
- Everly, G. S. (2003). Early psychological intervention: A word of caution. *International Journal of Emergency Mental Health*, 5(4), 179-184.
- Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., Koss, M. P., & Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4), 245-258.
- Folkman, S. (1984). Personal control and stress and coping processes: A theoretical analysis. *Journal of Personality & Social Psychology*, 46(4), 839-852.
- Galderisi, S., Heinz, A., Kastrup, M., Beezhold, J., & Sartorius, N. (2015). Toward a new definition of mental health. *World Psychiatry*, 14(2), 231-233.
- Gördür, H. E. (2020). Halk sağlığında ruh sağlığının yeri. G. Çörüş (Ed.), *Bireyden Topluma Ruh Sağlığı* içinde (s.35-69). Ankara: Nobel.
- Greenstone, J. L., & Levinton, S. C. (2002). *Elements of Crisis Intervention: Crisis and How to Respond Them*. CA: Brook/Cole.
- Gündüz, B. (2014). Öğrenci kişilik hizmetleri ve rehberlik. M.E. Deniz & A. Erözkan (Ed.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* içinde (ss. 1-26). (7.baskı). Ankara: Maya Akademi.
- Harden, B. J., Parra, L. J., & Duncan, A. D. (2018). The influence of trauma exposure on children's outcomes. In C. C. Panlilio (Ed.), *Trauma Infor-*

- med Schools: Integrating Child Maltreatment Prevention, Detection, and Intervention* (pp. 33-52), Switzerland: Springer.
- Herman, J. L. (2019). *Travma ve İyileşme*. 6. Baskı. Çev: Tamer Tosun. İstanbul: Literatür Yayınları.
- İkiz, E. (2018). Ruh sağlığına genel bakış, uyum ve uyumsuzluk. F. S. Çakar (Ed.), *Yaşam Dönemleri ve Uyum Sorunları* içinde (s. 1 – 23). Ankara: Pegem.
- James, R. K., & Gilliland, B. E. (2013). *Crisis Intervention Strategies* (7th ed.). Pacific Grove, CA: Brooks/ Cole.
- Jane-Llopis, E., Barry, M., Hosman, C., & Patel, V. (2005). Mental health promotion works: A review. *IUHPE-Promotion & Education Supplement*, 2, 9-25.
- Kanel, K. (2018). *A Guide to Crisis Intervention*. (6th ed.). USA: Cengage Learning.
- Kararımk, Ö. (2020). Okullarda kriz danışmanlığı. Ş. Işık (Ed.), *Okullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik* içinde (ss. 305-336), Ankara: Pegem.
- Keyes, C. L. M., Shmotkin, D., & Ryff, C. D. (2002). Optimizing well-being: The empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 1007-1022, doi:10.1037//0022-3514.82.6.1007.
- Kılıç, Y. (2006). *Okulda Ruh Sağlığı*. (5. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kist-Kline, G. E. & Quantz, R. A. (1998). Understanding a school-based mental health program: Creating a caring environment. *Journal for a Just and Caring Education*, 4(3), 307-322.
- Lang, J. M., Campbell, K., & Vanderploeg, J. J. (2015). *Advancing Trauma-Informed Systems For Children*. Farmington, CT: Child Health and Development Institute.
- Lazarus, A. A. (1992). Multimodal therapy: Technical eclecticism with minimal integration. In J.C. Norcross & M.R. Goldfried (Eds.), *Handbook of Psychotherapy Integration* (pp. 231-263). New York: Basic Books.

- Luthar, S. S., & Mendes, S. H. (2020). Trauma-informed schools: Supporting educators as they support the children. *International Journal of School & Educational Psychology*, 8(2), 147-157.
- Marans, S., & Adelman, A. (1997). Experiencing violence in a developmental context. In J. D. Osofsky (Ed.), *Children in a Violent Society* (pp. 202-222). New York: The Guilford Press.
- Maya Vakfi (2019). *Travmaya duyarlı okul programı*. Erişim adresi: <https://mayavakfi.org/travmaya-duyarli-okul-programi/>
- Maynard, B. R., Farina, A., Dell, N. A., & Kelly, M. S. (2019). Effects of trauma-informed approaches in schools: A systematic review. *Campbell Systematic Reviews*, 15(1-2), 1-18.
- McConnico, N., Boynton-Jarrett, R., Bailey, C., & Nandi, M. (2016). A framework for trauma-sensitive schools: Infusing trauma-informed practices into early childhood education systems. *Zero to Three*, 36(5), 36-44.
- Myer, R. A. (2001). *Assessment for Crisis Intervention: A Triage Assessment Model*. CA: Brooks/Cole.
- Public Counsel. (2017). *Fix School Discipline: Toolkit for Community*. CA: Author.
- Roberts, A. R., & Corcoran, J. (2000). Crisis intervention practices in social work. In P. Meares & C. Garvin (Eds.), *The Handbook of Social Work Direct Practice* (pp. 327-348). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Roberts, R., Attkisson, C., & Rosenblatt, A. (1998). Prevalence of psychopathology among children and adolescents. *American Journal of Psychiatry*, 155, 715-726.
- Ruzek, J. I., Brymer, M. J., Jacobs, A.K., Layne, C. M., Vernberg, E. M., & Watson, P. J. (2007). Psychological first aid. *Journal of Mental Health Counseling*, 29, 17-49.
- Ryff, C. D., & Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69 (4), 719-727.

- Sandoval, J. (2002). *Handbook of Crisis Counseling, Intervention and Prevention in the Schools*. London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Sandoval, J., Scott, A. N., & Padilla, I. (2009). Crisis counseling: An overview. *Psychology in the Schools*, 46(3), 246-256.
- Sandoval, J. (2013). *Crisis Counseling, Intervention, and Prevention in the Schools*. (3rd. Ed.). NY: Routledge.
- Substance Abuse and Mental Health Services Administration (SAMHSA). (2014). *SAMHSA's Concept of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach*. (HHS Publication No. (SMA) 14-4884). Rockville, MD: Substance Abuse and Mental Health Services Administration.
- Şimşek, M. K. (2021). Eğitim ortamlarında sık karşılaşılan ruhsal problemler ve okul sürecine yansımaları. İ. Seçer ve Z. Topal (Ed.), *Okul Ruh Sağlığı Sorunları: Önleme ve Müdahale Stratejileri* içinde (s. 5-56). Ankara: Vizetek.
- Slaikau, K. A. (1990). *Crisis Intervention: A Handbook For Practice and Research* (2nd ed.) Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Tanacioğlu, B. (2020). Çocuk ve ergenlerde kriz değerlendirmesi ve vaka formülasyonu. Ö. Erdur-Baker & T. Doğan (Ed), *Kriz Danışmanlığı* içinde (ss.71-105). (4.Baskı). Ankara: Pegem.
- T. C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2019). Psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetleri yönergesi. *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, 82(2739), 205-224. Erişim adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_04/11165830_psikososyal_koruma_Ynleme_krize_mYdahale_hizmetleri_yYnergesi.pdf
- T. C. Sağlık Bakanlığı (2011). *T.C. Sağlık Bakanlığı Ulusal ruh sağlığı eylem planı (2011-2023)*. (Sağlık Bakanlığı Yayın No. 847). Ankara: Sağlık Bakanlığı. Erişim adresi: <https://khgmsehirhastaneleridb.saglik.gov.tr/Eklenti/30333/0/ulusal-ruh-sagligi-eylem-planipdf.pdf>
- T. C. Sağlık Bakanlığı, Türkiye Halk Sağlığı Kurumu (2013) *Türkiye Kronik hastalıklar ve risk faktörleri çalışması*. (Sağlık Bakanlığı Yayın No: 909) Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı kurumu

- Kronik Hastalıklar, Yaşlı Sağlığı ve Özürlüler Daire Başkanlığı. Erişim adresi: <https://sbu.saglik.gov.tr/ekutuphane/kitaplar/khrfat.pdf>
- Terr, L. C. (1991). Childhood traumas: An outline and overview. *The American Journal of Psychiatry*, 148(1), 10-20.
- Wiger, D. E., Harowski, K. J., Kaufman, A. S., & Kaufman, N. L. (2003). *Essentials of Crisis Counseling and Intervention*. New Jersey: Wiley.
- World Health Organization. (2013). *Investing in mental health: evidence for action*. World Health Organization. Erişim adresi: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/87232>
- World Health Organization. (2017). *Depression and other common mental disorders: global health estimates*. World Health Organization. Erişim adresi: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/254610>.
- Vanderbleek, L. M. (2004). Engaging families in school-based mental health treatment. *Journal of Mental Health Counseling*, 26(3), 211-212.
- Yeşilyaprak, B. (2006). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. (14.Baskı). Ankara: Nobel.
- Zara, A. (2011). Krizler ve travmalar. A. Zara (Ed.), *Yaşadıkça içinde* (s.91-121) Ankara: İmge Yayınevi.
- Zubenko, W. N. (2002). Developmental issues in stress and crisis. In W. N. Zubenko & J. A. Capozzoli (Eds), *Children and Disasters: A Practical Guide to Healing and Recovery* (pp. 85-100), New York: Oxford University Press.

sinde daha fazla birlikte zaman geçirmekte, daha fazla birlikte yemek yemekte ve aktivite yapmakta, birbirlerinin hayatını daha çok kontrol etmekte ve birbirlerinin hayatları hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaktadır.

Vaka Örneği 5 Analiz

Serkan'ın uyuşturucu madde kullanması ve bunun ortaya çıkması Yılmaz ailesinin günlük normlarını ve kurallarını etkilemiştir. Vaka incelendiğinde daha çok bireysel bağlamda vakit geçiren aile üyelerinin artık birlikte zaman geçirmeye daha fazla öncelik verdiği (yemek yeme ve ortak aktivite yapma) ve birbirlerinin hayatını daha fazla kontrol ettiği görülmektedir. Özellikle Fatih beyin de akşam evde olmasıyla bu vakitte evde olmak ve akşam yemeğinin birlikte yenmesi bir norm haline dönüşmüştür. Serkan'ın dışardayken ailesine bilgi vermesi onun açısından eklenen yeni bir kural durumundadır.

Kaynakça

- Alper, M. (2003). *Lets' talk: Sharing our thoughts and feelings during times of crisis*. New York: Chelsea House Publishers.
- Byles, J., Byrne, C., Boyle, M. H., & Offord, D. R. (1988). Ontario child health Study: reliability and validity of the general functioning subscale of the McMaster Family Assessment Device. *Family Process*, 27(1), 97-104.
- Catherall, D. R. (1998). Treating traumatized families. In C. R. Figley (Ed.), *Burnout in families: The systemic cost of caring* (pp. 187-215). New York: CRC Press.
- Catherall, D.R. (Ed.). (2004). *Handbook of stress, trauma, and the family*. New York: Brunner Routledge.
- Ceyhan, K. E. (2018). *Anne baba ergen ilişkileri ile aile işlevleri arasındaki ilişkinin okul sosyal hizmeti açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış

- doktora tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ekici, S. (2019). *Evde sağlık hastalarına bakan hasta yakınlarının aile işlevlerinin değerlendirilmesi* (Tıpta uzmanlık tezi). Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Figley, C. R. (1989). *Helping traumatized families*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Kabacoff, R. I., Miller, I. W., Bishop, D. S., Epstein, N. B., & Keitner, G. I. (1990). A psychometric study of the McMaster Family Assessment Device in psychiatric, medical, and nonclinical samples. *Journal of Family Psychology*, 3(4), 431-439.
- Miller, I. W., Ryan, C. E., Keitner, G. I., Bishop, D. S., & Epstein, N. B. (2000). The McMaster approach to families: Theory, assessment, treatment and research. *Journal of Family Therapy*, 22(2), 168-189.
- Özbesler, C. (2001). *Çocukluk çağı lösemileri ve sosyal destek sistemlerinin aile işlevlerine etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Savi, F. (2008). *12-15 yaş arası ilköğretim öğrencilerinin davranış sorunları ile aile işlevleri ve anne-baba kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

gereksinimli öğrencinin tıbbi bakım gereksinimi aksatılmadan ve göz ardı edilmeden sürdürülmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır (Özcan, 2005). Bu süreçte eğer varsa, eğitim ortamında görev alan sağlık personeli ile koordine olunmalı, krize müdahale programında ilgili bölümlere dahil edilmeli, eğer eğitim ortamında sağlık personeli bulunmuyorsa özel gereksinimli bireyin tıbbi ihtiyacının ve tıbbi bakım gereksiniminin bu süreçte kimler tarafından karşılanacağına planlanması kriz öncesinde krize müdahale programı içerisinde gerçekleştirilmelidir.

Özetle özel gereksinimli bireylere yönelik krize müdahale programları oluştururken özel eğitimin temel ilkeleri, yasa ve yönetmelikler, çeşitli kuramlar, özel gereksinimli bireyin tanısı ve bu tanı doğrultusundaki ihtiyaçları, ebeveynlerin tutumu ve bilgi seviyeleri, çevresel faktörler gibi birçok değişken program hazırlanırken göz önünde bulundurulmalıdır. Tüm bu dinamiklerin incelenmesinin ardından müdahale yönü daha net olarak saptanabilecek ve bu sayede krize müdahale programı özel gereksinimli öğrencileri kriz sürecinde okulu terk, devamsızlık, krizin travmatik etkileri gibi durumlardan koruyacaktır (Brymer ve ark, 2012).

Kaynakça

- Akçamete, G., Büyükkarakaya, H. S., Bayraklı, H., ve Yıldırım, E. S. (2012). Eğitim politikalarının yansımaları: genel ve özel eğitim. *Journal of Educational Sciences & Practices*, 11(22).
- Akkök, F. (1997). Farklı özelliği olan çocuk anne babalarının yaşadıkları. *Türk Psikologlar Derneği, Ankara*.
- Ataman, A (1997). Özel eğitim. (Ed: Leyla Küçükahmet) *Eğitim bilime giriş*. Ankara: Gazi Kitabevi.

- Bronfenbrenner, U. (1992). *Ecological systems theory*. Jessica Kingsley Publishers.
- Brymer, M., Jacobs, A., Layne, C., Pynoos, R., Ruzek, J., Steinberg, A., ... ve Watson, P. National Child Traumatic Stress Network, & National Center for PTSD.(2006). *Psychological first aid: Field operations guide*.
- Cavkaytar, A. (2010). *Özel eğitimde aile eğitimi ve rehberliği*. Ankara: Maya Akademi.
- Cimsir, E., ve Hunt, B. (2018). Students with disabilities: Practical information for school counselors in Turkey. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 40(2), 122-132.
- Çakın, A. (2008). Yasa yapma süreci ve sosyal kontrol şeffaflık ve katılım. *Yasama Dergisi*, (9), 3-19.
- Diken, İ. H. (Ed.). (2014). *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. Pegem Akademi.
- Erdur-Baker, Ö., ve Doğan, T. (2019). *Kriz danışmanlığı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Eripek, S. (2005). Özel Eğitim. S. Eripek (Ed.). Özel gereksinimi olan çocuklar ve özel eğitim. *Anadolu Üniversitesi Yayınları*. (1-14).
- Fıfıloğlu, A., ve Fıfıloğlu, H. (1997). İşitme engelli birey ile değişim sürecindeki ailelerin karşılaştıkları sorunlar. Farklılıkla yaşamak: aile ve toplumun farklı gereksinimleri olan bireylerle birlikteliği içinde (23-35), *Türk Psikologlar Derneği Yayınları*.
- Girgin, G., ve Baysal, A. (2005). Zihinsel engelli öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin mesleki. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(18), 1-10.
- Gökmen, Fatma (2007), "Türkiye'de özürli haklarının gelişimi", *Özveri Dergisi* 4(2), 1085- 1106. T.C. Başbakanlık Özürli İdaresi Başkanlığı.
- İnan, S., Peker, G. C., Tekiner, S., Ak, F., & Dağlı, Z. (2013). Engellilik, Türkiye'de engellilerin durumu ve sağlık hizmet sunumuna bir bakış. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 12(6).

- Kahveci, G. (2017). İlköğretim seviyesinde özel eğitim ilişkili psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri. *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counselling (TIJSEG)* ISSN: 1300-7432, 6(2).
- Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği: http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_08/14231603_Rehberlik_ve_Psikolojik_DanYYma_Hizmetleri_YonetmeliYi_2.pdf adresinden alındı
- Millî Eğitim Bakanlığı, *Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*: http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111011_ozel_egitim_kanun_hukmunda_kararname.pdf adresinden alındı
- Millî Eğitim Bakanlığı, *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*: http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_06/24163215_ozel_eYitim_yonetmeliYi_son_hali.pdf adresinden alındı
- Mynatt, B., & Gibbons, M. (2011). Preparing students with disabilities for their future careers. *Vistas*, 8, 1-7.
- Petcu, S. D., Yell, M. L., Cholewicki, J. M., & Plotner, A. J. (2014). Issues of policy and law in transition services: implications for special education leaders. *Journal of Special Education Leadership*, 27(2).
- Psikososyal Koruma, Önleme Ve Krize Müdahale Hizmetleri Yönergesi, *Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, 206 Nisan 2019 – 2739. http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_04/11165830_psikososyal_koruma_Ynleme_krize_mYdahale_hizmetleri_yYnergesi.pdf adresinden alındı
- Sarı, E., ve Sarı, B. (2020). Kriz zamanlarında eğitim yönetimi: Covid-19 örneği. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 3(2), 49-63.
- Seyhan, B., ve Akduman, G. (2015). Ulusal yasalar ve yönetmelikler ile uluslararası sözleşmeler açısından engelli çocukların eğitim hakkı. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*.

2. a. Bir markettesiniz ve bir kadın hızla yanınızdan geçerken size çarptı ve yuvarlanmanıza sebep olarak kapıdan çıktı.

Duygu:.....

b. Birkaç dakika içinde birinden az önce size çarpan kadının çocuğunun az önce ambulansla hastaneye kaldırıldığını öğrendiniz.

Duygu:.....

Kaynakça

- Gauthamadas, U. (Ed.). (2005). Disaster psychological response: Handbook for community counselor trainers. Academy for Disaster Management Education Planning. http://www.preventionweb.net/files/7708_DisasterPSChandbook.pdf
- Hansen, P. (2009). Psychosocial Interventions. Reference Centre for Psychosocial Support. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Denmark.
- IFRC, (2009). International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, Community Based Psychosocial Support, Participant's Book Denmark: IFRC
- Mağden Ç., Ademhan Ç., Şavur E., Yeniokatan İ., Kılıç M., Gözden M., Çavuşçulu M., Akman P., Tomas S. A. ve Yüksel S. (2008). Türk Kızılayı Afetlerde Psikososyal Destek Uygulama Rehberi. Ankara:Yorum Basın Yayın Sanayi Ltd. Şti.
- Öztan, N. (2012). 'Afetlerde Psikososyal Yaklaşımlar', Psikososyal Uygulamalar Eğitimi, Ed. Gözden, M., Öztan, N. Aker, T. APHB Yayını, Ankara Ofis Ostim.
- Ruzek, J. I., Brymer, M. J., Jacobs, A. K., Layne, C. M., Vernberg, E. M., ve Watson, P. J. (2007). Psychological first aid. *Journal of Mental Health Counseling*, 29(1), 17-49.

DESTİNASYON PAZARLAMA ARACI OLARAK GASTRONOMİ TURİZMİ

EDİTÖRLER

PROF. DR. ABDULLAH KARAMAN

DR. SİMGE ŞALVARCI

DR. ÖĞR. ÜYESİ F. KÜBRA AYLAN

DESTİNASYON PAZARLAMA ARACI OLARAK GASTRONOMİ TURİZMİ

Editörler

Prof. Dr. Abdullah KARAMAN

Dr. Simgе ŞALVARCI

Dr. Öğr. Üyesi F. Kübra AYLAN

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-24-8

1. Baskı, Ocak 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A

Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

DESTİNASYON PAZARLAMA ARACI OLARAK GASTRONOMİ TURİZMİ

Prof. Dr. Abdullah KARAMAN, Dr. Simgе ŞALVARCI, Dr. Öğr. Üyesi F. Kübra AYLAN

322 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-24-8

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/meکانik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Kaynakça

- Akdağ, G. & Akmaz, A. (2019). İpek Yolu Kervansaraylarının Turizme Kazandırılmasına Yönelik Bir Yaklaşım: Konya Örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, ss. 78, 279-294.
- Akoğlan Kozak, M. & Bahçe, S. (2011). *Özel ilgi turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Akşehir Kaymakamlığı, (2020). <http://www.aksehir.gov.tr/yamac-parasutu1> adresinden 15.10.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Albayrak, A. (2013). *Alternatif turizm*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ardıç Yetiş, Ş. & Çullu Kaygısız, N. (2017). *İpek Yolu Turizm Projesi Kapsamında Kapadokya'da Yer Alan Kervansaraylar*. Journal of Social and Humanities Sciences Research, 4(4), ss. 522-527, <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.83>.
- Ardıç Yetiş, Ş. (2015). Kapadokya Yemek Kültürü ve Mustafapaşa Beldesi (Sinassos) Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3(2), ss. 12-19.
- Ardıç Yetiş, Ş. (2013). *Termal Otel Misafirlerinin Dinlenme Deneyimleri İle Gelecekteki Davranış Eğilimleri Arasındaki İlişkiler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aksaray Üniversitesi, Aksaray, Türkiye.
- Aymankuy, Y. (2010). *Kongre turizmi ve fuar organizasyonları*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Batu, A. (2016). Kültür ve Gastronomi Turizmi Bakımından Konya. *The Journal of Academic Social Science*, 4(30), ss. 20-38.
- Baytok, A., Pelit, E. & Soybalı, H. H. (2017). Alternatif Turizm mi Turizmde Çeşitlilik Mi? Kavramsal Bir Değerlendirme. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, ss. 1-14.
- Batman, O. & Eraslan, İ.H. (2007). *Spor turizmi*. Melih Bulu & Hakkı Eraslan (Ed.), Sürdürülebilir rekabet avantajı elde etmede turizm sektörü: sektörel stratejiler ve uygulamalar içinde (ss. 197-220). İstanbul: Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu Derneği (URAK) Yayınları.
- Belber, G. & Kül Avan, S. (2019). *Spor turizmi*. Şule Aydın & Duygu Eren (Ed.), *Alternatif turizm* içinde (ss. 127-142). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Beyşehir Kaymakamlığı, (2020). <http://www.beysehir.gov.tr/dag-ve-doga-yuruyusu> adresinden 16.10.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Boz, M. (2019). Importance of Alternative Tourism Marketing in the Development of Tourism: Antalya Case. *Journal of Turkish Tourism Research*, 3(4), ss. 977-994.
- Bucak, T. & Özkaya, E. (2013). Çanakkale İlinin Termal Turizm Potansiyeli. *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), ss. 7-23.
- Büyüksalvarcı, A., Şapçılar, C. M., Altınışık, İ. & Şimşek, Ç. (2017). Turizm Öğrencilerinin İnanç Turizmine Yönelik Bakış Açılı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 14, ss. 42-61.
- Dursun, M. & Ardıç Yetiş, Ş. (2019). Etkinlik turizmi. Şule Aydın & Duygu Eren (Ed.), *Alternatif turizm* içinde (ss. 167-184). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Eşitti, B. & Kınır, S. (2015). Konya İli Örneğinde Kalkınma ve İnanç Turizmi. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(12), ss. 175-190.
- Garda, B., Kurnaz, A. & Avcı, H. (2016). Konya İli'nin Kongre Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, ss. 172-185.
- Hacıoğlu, N. & Avcıkurt, C. (2008). *Turistik ürün çeşitlendirmesi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Halıcı, N. (2008). Tandır Değil Fırın Kebabı. *Konyalife Dergisi*, ss. 17, 118.
- İlhan, İ. (2019). *Alternatif turizm*. Şule Aydın & Duygu Eren (Ed.), Alternatif turizm içinde (ss. 19-48). Ankara: Detay Yayıncılık

- Kaynak, İ. H. & Karabulut, T. (2016). İnanç Turizmi Bağlamında Kentsel Turizm ve Kültürel Turizm: Konya Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), ss. 185-191.
- Kızıllırmak, İ., Kaya, F. Yıldız, S. & Kurtulay, Z. (2016, Nisan). *Yerel Paydaşların Bakış Açısıyla Erzincan ili Ekoturizm Alanlarının Değerlendirilmesi*, I. Ulusal Alternatif Turizm Kongresi Bildiri Kitabı, 07-09 Nisan 2016 Erzincan, ss. 205-216.
- Koçan, N. ve Çorbacı, Ö. (2015). Tarihi Çevreleri Koruma Sürecinde Yeni Yaklaşımlar: Kongre Turizmi, Safranbolu Çarşısı Örneğinde Bir Araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(2), ss. 31-36.
- Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2020a). Çatalhöyük Broşürü, (2020a). https://www.konyakultur.gov.tr/images/uploads/files/Catalhoyuk_Brosuru.pdf adresinden 17.10.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2020b). https://konyakultur.gov.tr/images/uploads/files/SEKTOR_RAPORU.pdf adresinden 18.10.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2020c). https://www.konyakultur.gov.tr/index.php?route=modules/towns&town_id=30 adresinden 20.10.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2020d). https://www.konyakultur.gov.tr/index.php?route=pages/pages&page_id=17 adresinden 21.10.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Kozak, N., Kozak, M. & Kozak Akoğlan, M. (2001). *Genel turizm-ilkeler- kavramlar*. Ankara, Detay Yayıncılık.
- Kökşen, B. (2020). Alahan Manastırı'nın İnanç Turizmi Açısından Değerlendirilmesi. *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(1), ss. 73-83.
- Kunduracı, O. (2017). Konya-Alanya Güzergâhındaki Selçuklu Kervansaraylarının Eşrefoğlu Beyliği'ne Sunduğu Katkıları. *Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, 6, ss. 181-208.
- Maç, N. (2020, Ekim, 15). Alternatif Turizm Potansiyeli ve Konya. Konya Ticaret Odası Etüd-Araştırma Servisi. http://www.kto.org.tr/d/file/alternatif_turizm_rapor.pdf adresinden erişilmiştir.
- Marangoz M. & Karadağ L. (2017). Sürdürülebilir Turizm Açısından Alternatif Turizmin Önemi: Marmaris Örneği. *Turizm Akademik Dergisi*, 4 (2), ss. 29-40.
- Milliyet, (2020). <https://www.milliyet.com.tr/egitim/konya-haritasi-konya-ilceleri-nelerdir-konya-ilinin-nufusu-kactir-kac-ilcesi-vardir-6310005> adresinden 07.10.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Oktay, K., İşlek, E. & Yaşar, U. (2016). Kastamonu'da Doğa Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 9(2), ss. 47-54
- Sandıkçı, M. & Özgen, Ü. (2013). Afyonkarahisar İlinin Termal Turizm Açısından SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(3), ss. 51-79.
- Sarı, Y. (2017). Bir Alternatif Turizm Çeşidi Olarak "Tefekkür Turizmi" Üzerine Kavramsal Bir Çalışma. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), ss. 56-62.
- Siner, G. & Torun, N. (2019). Sağlık Turizminde Termal Turizm Ve Spa-Wellness Turizminin Yeri ve Önemi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 40(8), ss. 517-533.
- Şahin Güzel, G. & Ünver, G. (2015). Destinasyon Pazarlama Aracı Olarak "Gastronomi Turizmi":İstanbul'un Gastronomi Turizmi Potansiyeli Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3(2), ss. 63-73.
- Tapur, T. (2009). Konya İlinde Kültür ve İnanç Turizmi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), ss. 473-492.
- Taş, B. (2012). Afyonkarahisar İlinde Termal Turizmin Gelişimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Dergisi*, 26, ss. 139-152.

- Tekin, Ö.(2017). Ekoturizm Açısından Konya İli Doğa Yürüyüşü Rotaları Üzerine Bir Araştırma. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(3), ss. 377-400.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK), (2020). <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> adresinden 07.10.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2020). https://www.kuzka.gov.tr/dosya/turizm_stratejisi_2023.pdf adresinden 23.10.2020 tarihinden erişilmiştir.
- Türk Patent ve Marka Kurumu, (2020). <https://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/geographicalRegisteredList/> adresinden 20.10.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Uluslan, Y. & Batman, O. (2010). Alternatif Turizm Çeşitlerinin Konya Turizmine Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, ss. 243-260.
- UNWTO, (2020a). <https://www.unwto.org/europe/event/8th-unwto-silk-road-task-force-meeting> adresinden 20.10.2020 tarihinde erişilmiştir.
- UNWTO, (2020b). <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284418701>, adresinden 20.10.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Zengin, B., Öztürk, E. & Salha, H. (2014). Amasya İlinin Alternatif Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 6, ss. 1-22.

Kaynakça

- Akçadağ, M., & Bozkurt, T. A. (2019). Fast-Food Ürünlerinin Tercih Edilme Nedenlerinin Tespiti: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Journal of Life Economics*, 6(4), 449-462. doi:10.15637/jlecon.6.028
- Aksoy, M., & Üner, E. H. (2016). Rafine Mutfağın Doğuşu ve Rafine Mutfağı Şekillendiren Yenilikçi Mutfak Akımlarının Yiyecek İçecek İşletmelerine Etkileri. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6), 1-17.
- Aydoğan, A., Okay, E. Ö., & Köse, Z. C. (2016). Destinasyon Tercihinde Gastronomi Turizmi'nin Önemi: Bozcaada Örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 120-132.
- Balıkçioğlu, A. (2020). *Tematik Restoranlar*. <https://www.iyikigormusum.com/tematik-restoranlar> E. Tarihi: 28.11.2020.
- Batu, A. (2017). Moleküler Gastronomi Bakış Açısıyla Gıdaların Tat ve Aroma Algıları. *İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Aydın Gastronomi Dergisi*, 1(1), 25-36.
- Bekar, A., & Dönmez, F. G. (2004). Temalı Restoranlar ve Temalı-Etnik Restoran Ayrımı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(35), 797-803.
- Bilir, Z. (2020). *Gastronomide Yeni Bir Pazarlama Alanı: Nörogastromi*. www.turizmgunlugu.com: <https://www.turizmgunlugu.com/2020/05/23/gastronomide-yeni-bir-pazarlama-alani-norogastromi/> E. Tarihi: 23.05.2020.
- Blank, F. (2003). Gastronomy. S. H. Katz, & W. W. Weaver içinde, *Enclopedia of Food and Culture*. New York: Scriber.
- Bucak, T., & Aracı, Ü. E. (2016). Türkiye'de Gastronomi Turizmi Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(30), 203-216.
- Cöner, A. (2017). Gıda Bağımlılığı ve Obezite. *Apelasyon Tarım-Gastronomi-Turizm-Sağlık-Kültür-Yaşam*(48). www.apelasyon.com. E. Tarihi: 02.12.2020.
- Çelen, O., & Tuna, M. (2018). Türkiye'deki Gurmelerin Instagram Hesaplarının İçerik Analizi Yöntemiyle İncelenmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(3), 411-436. doi:10.21325/jotags.2018.264
- Doğan, Ö. (2015). *Yemeğin Bilimle Buluşmuş Hali: Moleküler Gastronomi*. www.yemek.com: <https://www.yemek.com/molekuler-gastronomi/> E. Tarihi: 05.12.2020.
- Ekerim, F., & Tanrısever, C. (2020). Türkiye Gastronomi Festivalleri ve Haritalandırılması. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(3), 2277-2297. doi:10.21325/jotags.2020.660
- Erdem, B., & Akyürek, S. (2017). Yeni Bir Mutfak Akımı: Yaşayan Mutfaklar. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(2), 103-126.
- Fox, R. (2007). Reinventing the Gastronomic Identity of Croatian Tourist Destinations. *International Journal of Hospitality Management*, 26(3), 546-559. doi:10.1016/j.ijhm.2006.03.001
- Gastronomikworld. (2020). *Avangart Mutfak*. www.gastronomikworld.wordpress.com: <https://gastronomikworld.wordpress.com/avangart-mutfak/> E. Tarihi: 05.12.2020.
- Gök, İ. (2019). *Moleküler Mutfağa Giriş*. www.kisikates.com.tr: <https://www.kisikates.com.tr/blog/molekuler-mutfaga-giris-569> E. Tarihi: 05.12.2020.
- Gülen, M. (2017). Gastronomi Turizm Potansiyeli ve Geliştirilmesi Kapsamında Afyonkarahisar İlinin Değerlendirilmesi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 31-42.
- Hall, C. M., & Sharples, L. (2003). The consumption of experience or the experience of consumption? An introduction to. C. M. Hall, L. Sharples, R. Mitchell, N. Macionis, & B. Cambourne içinde, *Food Tourism Around The World* (s. 1-24). Elsevier Ltd. All rights reserved.

- doi:10.1016/B978-0-7506-5503-3.50004-X
- Hall, K. (2012). The New Community Rules: Marketing on the Social Web. *Journal of Applied Communications*, 96(2). doi:10.4148/1051-0834.1141
- Haven-Tang, C., & Jones, E. (2005). Using Local Food and Drink to Differentiate Tourism Destinations Through a Sense of Place. *Journal of Culinary Science&Technology*, 4(4), 69-86. doi:10.1300/J385v04n04_07
- Hudson, M. (2020). *What Is Social Media? Definition and Examples of Social Media*. www.thebalancesmb.com: <https://www.thebalancesmb.com/what-is-social-media-2890301#types-of-social-media> E. Tarihi: 17.06.2020.
- Kırbaç, K. (2020). *Dünyadaki ve Türkiye'deki Tematik Restoran Örnekleri*. www.turizmgunlugu.com: <https://www.turizmgunlugu.com/2020/10/31/en-iyi-tematik-restoranlar/> E. Tarihi: 27.11.2020.
- Kırım, A. (2005). *Dünyanın En Gözde Yemek Akımı Avangard Mutfak*. www.hurriyet.com.tr: <https://www.hurriyet.com.tr/dunyanin-en-gozde-yemek-akimi-avangard-mutfak-322911> E. Tarihi: 04.12.2020.
- Kivela, J., & Crotts, C. J. (2006). Tourism and Gastronomy: Gastronomy's Influence on How Tourists Experience a Destination. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 30(3), 354-377. doi:10.1177/1096348006286797
- Kurgun, H. (2017). Nörogastromoni. H. Kurgun içinde, *Gastronomi Trendleri Milenyum ve Ötesi* (s. 33-58). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Oypan, S. (2020). *Kitle iletişim araçları nelerdir ve şirketler bunları nasıl kullanabilir?* www.ideasoft.com: <https://www.ideasoft.com.tr/kitle-iletisim-araclari-nelerdir/> E. Tarihi: 02.12.2020.
- Özer, Ç., Akulut, M. B., & Çevik, A. (2015). Temalı Restoranlar, Uluslararası Örnekler ve Türkiye'de uygulanabilirliği. *I. Eurasia International Tourism Congress: Current Issues, Trends and Indicators* (s. 341-349). Konya: Aybil Yayınları.
- Özkan, B. (2017). *Gastronomi turizmi nedir? İşte Türkiye'de gastronomi turizmi*. www.sozcu.com.tr: <https://www.sozcu.com.tr/2017/ekonomi/turkiyede-gastronomi-turizmi-2120620/> E. Tarihi: 02.12.2020.
- Palabıyık, S. (2020). *Nörogastromoni Duyular ve Yemek*. www.brandingturkiye.com: <https://www.brandingturkiye.com/norogastromoni-duyular-ve-yemek/> E. Tarihi: 05.12.2020.
- Rao, H., Monin, P., & Durand, R. (2003). Institutional Change in Toque Ville: Nouvelle Cuisine as an Identity Movement in French Gastronomy. *American Journal of Sociology*, 108(4), 795-843. doi:10.1086/367917
- Sağır, G. (2017). Küreselleşmeden Geleneksele Dönüşte Slow food ve Cittaslow Hareketi. *The Journal of Social Science*, 1(2), 50-59. doi:10.30520/tjsosci.360200
- Sarıoğlan, M. (2014). Fusion Cuisine Education and Its Relation With Molecular Gastronomy Education (Comparative Course Content Analysis). *International Journal on New Trends in Education and Their Implications*, 5(3), 64-70.
- Schneider, S. (2008). Good, Clean, Fair: The Rhetoric of the Slow Food Movement. *College English*, 70(4), 383-402. doi:10.2307/25472277
- Selwood, J. (2003). The lure of food: Food as an attraction in destination marketing in Manitoba, Canada. C. M. Hall, L. Sharples, & B. Cambourne içinde, *Food Tourism Around The World* (s. 178-191). Elsevier Ltd. All rights reserved. doi:10.1016/B978-0-7506-5503-3.50013-0
- Semiz, T., & Bora, B. (2020). *Sosyal Medya*. www.stb.org.tr: <https://www.stb.org.tr/Dosyalar/Aras-tirmalar/sosyal-medya.pdf> E. Tarihi: 16.12.2020.
- Serçeoğlu, N., Boztoprak, F., & Tırak, L. (2016). Gastronomi Turizmi İle Şehir Markalaşması İliş-

- kisi: Atatürk Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4(2), 94-114.
- Şahan, H., & Çınar, V. (2004). Kitle İletişim Araçlarının Spor Kamuoyu üzerine Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(12), 313-321.
- Şişman, M. (2018). *Gurme nedir? Gurme kime denir?* www.milliyet.com.tr: <https://www.milliyet.com.tr/gurme-nedir--gurme-kime-denir--molatik-1183/> E. Tarihi: 02.12.2020.
- Tarçın, A., Yıldırım, G., & Kılınc, C. Ç. (2019). Osmanlı Mutfağının Füzyon Mutfağı Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 6(43), 3045-3053. doi:10.26450/jshsr.1461
- Trihas, N., Kyriakaki, A., & Zagkotsi, S. (2015). Local Cuisine and Agricultural Products As a Means of Enhancing Tourists' Gastronomic Experiences in Greece. *I. International Conference on Experiential Tourism*, (s. 1-8). Santorini/Greece.
- Tuç, Z., & Özkanlı, O. (2017). Yeme-içme Kültürünün Sosyal Medya Aracılığıyla Yeniden Üretimi Üzerine Bir Araştırma: Gaziantep İli Örneği. *Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi*, 10(2), 216-234.
- Türk Patent ve Marka Kurumu*. (2020). turkpatent.gov.tr: <https://www.turkpatent.gov.tr/TURKPA-TENT/commonContent/CAbout> E. Tarihi: 05.12.2020.
- Uçan, S. (2020). *Gastronomi Üzerine Okuyabileceğiniz 8 Kitap*. <https://blog.obilet.com/gastronomi-uzerine-okuyabileceginiz-8-kitap/> E. Tarihi: 02.12.2020.
- Uğur, S., & Kırpar, S. (2017). 3. *Turizm Şûrası "Gastronomi Turizmi Komisyonu"*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Yalçın, B. (2015). Nasıl Gastronomi Şehri Olunur? *I. Eurasia International Tourism Congress: Current Issues, Trends and Indicators (EITOC-2015)* (s. 588-594). Konya: Aybil Yayınları.
- Yazıcıoğlu, İ., & Aydın, A. (2018). Yeşil Restoran Uygulamaları Üzerine Nitel Bir Araştırma: İstanbul Örneği. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*(1), 55-79.
- Yemek.com. (2015). *Füzyon Mutfağı 101: Nedir, Bize Ne Derecede Uygundur?* www.yemek.com: <https://yemek.com/fuzyon-mutfagi-nedir/> E. Tarihi: 29.11.2020.
- Yıldız, M., & Yılmaz, M. (2020). Gastronomi Alanındaki Trendlere Bir Bakış. *Sivas İnterdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*(5), 19-35.

Kaynakça

- Çelebi, E. (1999). *Evllya Çelebi Seyahatnamesi*, Haz. S. Ali Kahraman, Y. Dağlı, İstanbul, III, 18.
- Dikilitaş, Y. (2003). *Konya evleri ve İnsanları*, Yeni ipek yolu dergisi Konya Kitabı VI,
- Doğan, M.S. (2018). *Öteki Konya*, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Erdemir, Y. (2016). *Obruk*, Doğu Ofset Baskı, Konya
- Erdoğan, A. (2001). *Gez Dünyayı Gör Konya'yı*, Yapı Kredi yayınları, İstanbul.
- Gümüş, H & Koçak F. (2010). *Konya İl Merkezi Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri*, Ekopi Dijital Baskı, Konya.
- Günel, N. (vali). (1998). *Cumhuriyetin 75. Yılında Konya*, Altunarı ofset, Konya
- Halıcı, N. (2005). *Konya Yemek Kültürü ve Konya Yemekleri*, Rumi Yayınları, 2005.
- Keleş, M. (2001). *Konya'nın Tadı, Sazı, Sözü*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Meriç, Ü, Sözen, E, Özsoy, O, Bulaç, A, Şen, M, Göksu, M.T, Gebel, S & Demirağ, D. (2006). *Konya'da Hayat Tarzı*, Konya Büyükşehir Belediyesi, Konya.
- Runciman, S. (1989). *Haçlı Seferler Tarihi*, Çev. Fikret İŞILTAN, Ankara, 1989, I.
- Odabaşı, A.S. (1998). *20. Yüzyıl Başlarında Konya'nın Görünümü*, Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Konya.
- Odabaşı, A.S. (1999). *Geçmişten Günümüze Konya Kültürü*, Selçuklu Belediyesi Yayınları, Selçuklu/Konya, Sayfa 81-92
- Odabaşı, A.S. (2001). *Konya Mutfak Kültürü*. Konya Ticaret Odası Kültür ve Eğitim Yayınları, 28. Konya.
- Önder, M. (1962). *Mevlana Şehri Konya*, Konya.
- Özkafa, A. (2010). *Gonya Kitabı*. Memleket yayınevi, Konya.
- Özönder, H. (2015). *Su, Yeşil ve Tarih Kucağı Meram*, Dilaver Güre ve Bekir Şahin (Ed.), Meram Kitabı, Konya: Ocak Grafik.
- Seçim, Y & Şen, A. (2018). *Konya Mutfak Kültürü Üzerine Nitel Bir Araştırma*, Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science, Yıl: 5, Sayı: 32, Aralık 2018, s. 552-560
- Seçim, Y & Kaya, M. (2018). *Sosyal Bilimler Araştırmaları 1*, Münir Yıldırım, Mehmet Sarıoğlan (Ed), Ankara, Akademisyen Yayınevi.
- Seçim, Y. (2019). *Konya Mutfak Kültürü ve Yemekleri*, Literatür Academia Yayınevi, Konya.
- Şen, H. (2013). *Konya Pilavı Yemek Sırası*, Konya Aktüel Dergisi, 05/16.
- Yardımcı, S. (2012). *Geleneksel Konya Mutfağı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- <http://www.selcuklu.gov.tr/ilcemiz> (2020.11.9) adresinden elde edildi.

Kaynakça

- Akman, E. (2019). Konya-Ereğli İlçesindeki Geleneksel Sivil Mimari Örneklerinin Plan Özellikleri Yönünden İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Allı, H. İ. (2019). Konya Ereğli İlçesi'nin Gelişimi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Anık, H. (2019). Göç Olgusunun Sosyal ve Dinsel Yaşama Etkisi - Konya Ereğli Örneği-. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çevik, F. T. (2019). Ereğli (Konya) Yöresinde Yetişen Makromantarların Belirlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Demir Türkdoğan, K. (2020). *Tutmaç Çorbası Tarifi*. Kevserinmutfağı: <https://www.kevserinmutfagi.com/> adresinden alındı
- Doğan, S. (2020). *Herakliyüs'den günümüze uzanan şehir Ereğli....* sinandogangeziyor: sinandogangeziyor.wordpress.com adresinden alındı
- Erdoğan, A. (2017). Ereğli ve Yöresi Dokumaları. *Yükseklisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdoğan, H. A. (2016). *Gıllam Böreği (Konya/Ereğli)*. <https://www.nefisyemektarifleri.com/>: <https://www.nefisyemektarifleri.com/> adresinden alındı
- Ereğli Belediyesi. (2020, 10 15). Ereğli Belediyesi, *Ereğli Tarihi*: <http://www.eregli.bel.tr/> adresinden alındı
- Ereğli Metro. (2020). *Ereğli'ye Özgü Yemekler*. ereglimetro.com: <https://www.ereglimetro.com.tr/eregliye-ozgu-yemekler-35602h.htm> adresinden alındı
- Gümüş, T. (2018). *Ereğli Akgöl Foto Galeri*. Ereğli Haberleri: www.ereglihaberleri.com adresinden alındı
- <http://www.turkiyenintarihieserleri.com/>. (2020). *Konya Ereğli Ulu Camii*. <http://www.turkiyenintarihieserleri.com/> adresinden alındı
- <https://yemek.com/siyah-havuc/>. (2020). *Siyah Havuç*. [yemek.com](https://yemek.com/siyah-havuc/): <https://yemek.com/siyah-havuc/> adresinden alındı
- İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2020). *Domalan Yemeği-Karaman*. Türkiye Kültür Portalı: <https://www.kulturportali.gov.tr/> adresinden alındı
- Işık, N. (2019). *Anadolunun Bulgurlu Yemekleri*. İstanbul: Duru Bulgur.
- Kan, M., Gülçubuk, B., Kan, A., & Küçükçongar, M. (2010). Coğrafi İşaret Olarak Karaman Divle Tulum Peyniri. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15-23.
- Memleket. (2017). *Ereğli Ulu Camii*. [memleket.com.tr](http://www.memleket.com.tr): www.memleket.com.tr/ adresinden alındı
- mistikalem. (2019). *Tapışlama Tarifi*. [mistikalem](http://www.mistikalem.com): <http://www.mistikalem.com/> adresinden alındı
- Nar, H., Kılıç, G., & Baş, B. (2009). *Geçmişten Günümüze Ereğli*. Dizgi Ofset.
- otelleri.net. (2020). *Ereğli'nin Yöresel Yemekleri*. [otelleri.net](https://otelleri.net/ereglinin-yoresel-yemekleri.htm): <https://otelleri.net/ereglinin-yoresel-yemekleri.htm> adresinden alındı
- ozyilmazlaryoresel.com. (2020). *Özyılmazlar Yöresel*. ozyilmazlaryoresel.com: ozyilmazlaryoresel.com adresinden alındı
- Özbilgiç, O. (2010). <http://www.agaclar.net/>. <http://www.agaclar.net/>: <http://www.agaclar.net/> adresinden alındı
- Restora Türk. (2020). *İvriz Kaya Anıtı*. <http://www.restoraturk.com/>: <http://www.restoraturk.com/> adresinden alındı

- Sarıhan, A. (2019). Konya- Ereğli Müzesi'nde Bulunan Anadolu Selçuklu Dönemi Sikkeleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Şehrin Meşhuru. (2020). *Divle Obruk Peyniri*. Şehrin Meşhuru: <https://www.sehrinmeshuru.com/divle-obruk-kufu-keci-peyniri.html#> adresinden alındı
- Talas, M. (2005). Tarihi Süreçte Türk Beslenme Kültürü ve Mehmet Eröz'e Göre Türk Yemekleri. *TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ*, 273-283.
- Tekdemir, N. (2011). Konya İli Ereğli İlçesinde Beyaz Kiraz (*Prunus Avium L.*) Yetiştiren Üreticilerin Sosyo-Ekonomik Nitelikleri Üzerine Bir Araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Türk Patent. (2020, 10 20). *Türk Patent ve Marka Kurumu*. Türk Patent: <https://www.ci.gov.tr/cografi-isaretler/detay/38129> adresinden alındı
- Yaylapazarı. (2020). *Ereğli Deri Tulum Koyun/Keçi Peyniri*. Yaylapazarı: <http://www.konyadogalgida.com/> adresinden alındı
- Yılan, A. (2020). Konya İli Ereğli İlçesi Tarım Arazilerinde Kapitalizasyon Faiz Oranlarının Belirlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, M. (2019). Konya İli Ereğli ve Karapınar İlçelerinde Siyah Havuç Üretimi Yapan Tarım İşletmelerinin Mekanizasyon Özelliklerinin ve Sorunlarının Belirlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- yoreselurunlerdunyasi.com. (2020). *Yöresel Ürünler Dünyası*. yoreselurunlerdunyasi.com: yoreselurunlerdunyasi.com adresinden alındı

Kaynakça

- Akkor, M., Ö. (2012). Selçuklu Mutfağı. İstanbul: Alfa
- Akkor, M., Ö. (2016). Ömür Akkor ile Komili Lezzet Seyahatnamesi. İstanbul: Ana Gıda.
- Akurgal, E. (2001). The Hattian and Hittite Civilizations. Ankara: Republic of Turkey Ministry of Culture.
- Alçay, A., Yalçın S., Bostan, K. ve Dincel, E.(2015). Orta Asya'dan Anadolu'ya kurutulmuş gıdalar, ABMYO Dergisi, 40, ss.83-93.
- Alperen, B. B. (2001). Beyşehir ve Tarihi. Konya: Büyük Sistem Dershanesi Matbaası.
- Arslan, M. (2018). Hellenistik Dönem'de Konya'da Ticaret. Konya Kitabı XVI. I. (Editörler: Abdulkadir Buluş, Caner Arabacı). Konya: Konya Ticaret Odası Yayınları, 91-110.
- Arslan, M. (2004). Beyşehir Yöresi Yer Adları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Projesi. S.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Halkla İlişkiler Bilim Dalı.
- Asouti, E. (2006). Beyond the Pre-Pottery Neolithic B interaction sphere. *Journal of World Prehistory*, December 2006, Vol. 20, No. 2/4, pp.87-126.
- Beckman, G. (2002). *The Religion of the Hittites*, Across the Anatolian Plateau: Readings in the Archaeology of Ancient Turkey, (Ed: David C. Hopkins), Boston: American Schools of Oriental Research, pp.133-143.
- Beer, S., Edwards, J., Fernandes, C., and Sampaio, F. (2002). 12 Regional food cultures: integral to the rural tourism product?. *Tourism and gastronomy*, 207.
- Biricik, A. (1982). Beyşehir Gölü Havzasının Strüktürel ve Jeomorfolojik Etüdü. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Boita, M., Anghelina, A., and Costi, B. (2014). Gastronomic Tourism Management Revitalizer Factor Of The Tourism Offer. *Annals-Economy Series*, pp.398-401.
- Bordaz, J. (1973). Current Research in the Neolithic of South Central Turkey: Suberde, Erbaba and Their Chronological Implications. *American Journal of Archaeology*, Jul., 1973, Vol. 77, No. 3, pp. 282-288.
- Bozdağ, A., Ince, I., Bozdağ, A., Hatır, M. E., Tosunlar, M. B., and Korkanc, M. (2020). An assessment of deterioration in cultural heritage: the unique case of Eflatunpınar Hittite Water Monument in Konya, Turkey. *Bulletin of Engineering Geology and the Environment*, 79(3), pp.1185-1197.
- Collins, B. J. (2007). *The Hittites and Their World*, Atlanta: Society of Biblical Literature.
- Derleme Sözlüğü (1993). Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü. (2. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Efe, İ. (2012). *Eşrefoğlu. Eşrefoğlu Camii ve Külliyesi*. Konya: Dokuz yayınları.
- Erdemir, Y. (1999). *Beyşehir Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii ve Külliyesi*. Beyşehir: Beyşehir Vakfı Yayınları.
- Erdoğru, M., A. (2004). Beyşehir Sancağının 1584 Tarihli Nüfus Sayımı (Beyşehir, Seydişehir, Bozkır). İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Faültesi Yayınları.
- Göçmen, D., Gürbüz O ve Şahin İ. (2003). Hazır tarhanalar üzerine bir araştırma. *Gıda dergisi*, 28(1), ss.13-18.
- Güney, E. (2004). *Türkiye Coğrafyası* (2. Baskı). İstanbul: Çağatay Kitabevi.
- Güngör, S. (2003). Beyşehir İlçesi Ve Yakın Çevresi Turizm Ve Rekreasyon Kullanımına Yönelik Peyzaj Potansiyelinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

- Hacıgökmen, M., A. (2006). Moğollar ve Eşrefoğulları Münasebetleri. I. Beyşehir ve Yöresi Sempozyumu Bildiriler Kitabı, ss. 360-364.
- İzbrak, R. (1971). Hidrografya, Akarsular ve Göller. Ankara: Harita Genel Müdürlüğü Matbaası.
- İzbrak, R. (1984). Türkiye. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Kaya, M., A. (2006). Roma İmparatorluk Döneminde Beyşehir ve Çevresi. T.C Selçuk Üniversitesi Beyşehir Meslek Yüksekokulu. I. Uluslararası Beyşehir ve Yöresi Sempozyumu. 11-13 Mayıs 2006. Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi, ss.365-370.
- Kaya, M., A. (2007). Cillanicus Tractus. A Re-Interpretation of Its Location. Arkeoloji ve Sanat Dergisi, 124, pp.45-50.
- Kinnamos, J. (1976). Deeds of John and Manuel Comnenus. (Translated by: Charles M. Brand). New York: Columbia University Press.
- Kivela, J. and Crotts, J. C. (2006). Tourism and gastronomy: Gastronomy's influence on how tourists experience a destination. Journal of hospitality & tourism research, 30(3), pp.354-377.
- Koçu, N. (2014). Tarihi Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nde Geleneksel Yapı Malzemeleri ve Onarım Çalışmalarının Değerlendirilmesi. Artium, 2(1).
- Konyalı, İ., H. (1991). *Abideleri ve Kitabeleriyle Beyşehir Tarihi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- Mak, A.H., Lumbers, M. and Eves, A. (2012), "Globalisation and food consumption in tourism", Annals of Tourism Research, Vol. 39 No. 1, pp. 171-196.
- McMahon, G. (2002). The History of the Hittites. Across the Anatolian Plateau. Readings in the Archaeology of Ancient Turkey. (Edited by: David C. Hopkins). Boston: American Schools of Oriental Research, pp.59-75.
- Mellaart, J. (1962). The late bronze age monuments of Eflatun Pınar and Fasıllar near Beyşehir. Anatolian Studies, pp.111-117.
- Miller, J. L. (2013). *Royal Hittite Instructions and Related Administrative Texts*. Atlanta: Society of Biblical Literature.
- Murat, L. (2012). The water cults in Hittites. Tarih Araştırmaları Dergisi, 31(51), ss.125–158.
- Nixon, L. (2004). Chronologies of desire and the uses of monuments: Eflatunpınar to Çatalhöyük and beyond. In: Shankland D (ed) Archeology, anthropology and heritage in the Balkans and Anatolia: the life and times of F. W. Hasluck, vol II, The Isis Press, İstanbul, pp.1878–1920.
- Önder, S., Güngör, S. ve Polat, A. T. (2006). Ekoturizm: Beyşehir Gölü Ve Yakın Çevresi Örneğinde Değerlendirilmesi. Birinci Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu Bildiriler Kitabı. 11-13 Mayıs. Beyşehir/Konya: Selçuk Üniversitesi Matbaası, ss.675-685.
- Pektaş, Ü. G. Ö. E., Kahraman, C., ve Alkan, G. (2018). Türkiye'de Coğrafi İşaretler Ve İhracat Pazarlaması Açısından Değerlendirilmesi. Eastern Geographical Review, 23(39).
- Perkins, D., Jr. (1973). The Beginnings of Animal Domestication in the near East. *American Journal of Archaeology*, Jul., 1973, Vol. 77, No. 3, pp.279-282.
- Santich, B. (2004). The study of gastronomy and its relevance to hospitality education and training. International Journal of Hospitality Management, 23, pp.15-24.
- Solmaz, Y. ve Altınar, D., G. (2018). Türk Mutfak Kültürü ve Beslenme Alışkanlıkları Üzerine bir Değerlendirme. Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi. Cilt.1, Sayı. 3, ss.108-124.
- Sormaz, Ü., Onur, N., Güneş, H. F. ve Nizamlıoğlu, H. F. (2019). Türk mutfağı geleneksel ürünlerinde yöresel farklılıklar: Tarhana örneği. Aydın Gastronomy, 3(1), ss.1-9.
- Strabon (2012). Geographika. Antik Anadolu Coğrafyası. Kitap: XII-XIII-XIV. (Çeviren: Adnan Pekman). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

- Şahinkaya, M. (2014). 1844 Tarihli Nüfus Defterlerine Göre Beyşehir Kazası, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Şimşekli, N. ve Doğan, İ. S. (2015). Geleneksel ve fonksiyonel ürün olarak Maraş tarhanası. Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 5(4), ss.33-40.
- Tekin, Ö. F. (2018), Türkiye’de Büyükşehir Yönetimi ve 6360 Sayılı Yasanın Getirdiği Değişim: Konya örneği, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 55.
- Tekin, Y. (2017). Tarih Boyunca Beyşehir ve Eşrefoğulları Beyliği, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İzmir.
- Üçüncü, B., K. ve Muşmal, H. (2014). Tarihi Süreçte Beyşehir Gölü ve Adalarında Hayat. Konya: Palet.
- Ünal, A. (2002). The Power of Narrative in Hittite Literature, Across the Anatolian Plateau: Readings in the Archaeology of Ancient Turkey, (Ed: David C. Hopkins), Boston: American Schools of Oriental Research, pp. 99 121.

Elektronik Kaynaklar

- <https://www.beysehir.bel.tr/> (Erişim tarihi: 03.11.2020).
- <http://beysehirkaraburunplaji.com/> (Erişim tarihi: 08.11.2020).
- <http://www.beysehir.gov.tr/beysehir-golu> (Erişim tarihi: 12.11.2020).
- <https://www.konyahaber42.com/beysehir-de-seker-fasulye-ureticisi-patentine-kavustu-82848> (Erişim tarihi: 18.11.2020).

Kaynak Kişiler

- Adem Esen: 1971 doğumlu. Beyşehir’de yaşıyor. Görüşme Tarihi: 19 Kasım 2020
- Bahtiyar Akol: 1960 doğumlu. Beyşehir’de yaşıyor. Görüşme Tarihi: 22 Kasım 2020
- Erol Dana: 1970 doğumlu. Beyşehir’de yaşıyor. Görüşme Tarihi: 08 Kasım 2020
- İbrahim Sarı: 1971 doğumlu. Huğlu’da yaşıyor. Görüşme Tarihi: 09 Ekim 2020
- Yahya Atik: 1967 doğumlu. Beyşehir’de yaşıyor. Görüşme Tarihi: 11 Ekim 2020

Kaynakça

- Aksoy, M. ve Çetin, K. (2018). Çatalhöyük Mutfak Yapıları ve Araç-Gereçlerinin 21. Yüzyıl Mutfak Kültürüne. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, ss.125-141.
- Altaş, B. (2018). Kutlama ve Armağanlarca Kuşatılan Annelik: Dış Buğdayı, Baby Shower ve Annelik Eksenindeki Diğer Ritüeller. *Mediterranean Journal of Humanitie*, 8 (2), ss.1-31.
- Aslan, Z., Güneren, E. ve Çoban, G. (2014). Destinasyon markalaşma sürecinde yöresel mutfağın rolü: Nevşehir örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 2 (4), ss.3-13.
- Aşık N., A. (2018). Turistlerin Yerel Mutfak Tüketim Değeri Boyutlarının Destinasyona Yönelik Olumlu Tutum, Tavsiye Etme ve Tekrar Ziyaret Etme Niyetine Etkisi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, ss. 548- 562.
- Atalay, S. ve Hastorf, C., A. (2006). Food, Meals, and Daily Activities: Food Habitus At Neolithic Çatalhöyük. *American Antiquity*, ss. 283-319.
- Boyraz, N. ve Baştaş, K., K. (2005). Konya İlinde Kavun Solgunluk Hastalığının Yaygınlığı ve İzole Edilen Fusarium Türlerinin Patojeniteleri. *Selcuk Journal of Agriculture and Food Sciences*, ss.19 (37), 100-105.
- Büyüksalvarcı, A., Şapıcılar, M., C. ve Yılmaz, G. (2016). Yöresel Yemeklerin Turizm İşletmelerinde Kullanılma Durumu: Konya Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, ss.165, 181.
- Çapar, G. ve Yenipınar, U. (2016). Somut olmayan kültürel miras kaynağı olarak yöresel yiyeceklerin turizm. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, ss.100-115.
- Çerikan, F., U. (2019). Türk Ailesinde Sofra Adabı, Denizli Örneği ve İşlevselliği. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 8 (1), ss. 481-511.
- Çetinsöz, B., C. ve Polat, A., S. (2018). Sürdürülebilir Gastronomi Turizmi Bağlamında Yerel Yemeklerin Mikro Ölçekte Hazırlanış Farklılıkları: Batırık Üzerine Bir Araştırma. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2 (Ek1), ss.60-77.
- Çumra Belediyesi. (2020a). <http://www.cumra.bel.tr/Icerik/ilcemiz&.html> erişim tarihi: 15 Ekim 2020
- Çumra Belediyesi. (2020b). http://www.cumra.gov.tr/mahalli-idareler_erisim_tarihi erişim tarihi: 21 Ekim 2020
- Dalagan, S. (2019). Çalışan Kadınlarda Yöresel Mutfak Eğitiminin Yöresel Yemek Tüketim Alışkanlıkları, Tutumları ve Bilgi Düzeylerine Etkisi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- Demirel, H. ve Karabina, S. (2019). Kırıkkale Yeme İçme Kültürü ve Değişimi Üzerine Bir Alan Araştırması. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, ss.950, 967.
- Duramaz, S. (2012). Türkiye’de Karapara ileMücadelede Mali Kurumların Rolü. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, Türkiye.
- Düring, B., S. (2001). Social dimensions in the architecture of Neolithic Çatalhöyük. *Anatolian Studies*, ss.1-18.
- Erkoyuncu, N. (2006). Konya İli Çumra ve Karapınar İlçelerinde Türkmen Yemekleri ve Yemek Kültürü Üzerine Bir Araştırma (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye
- Güldemir, O. ve Işık, N. (2011). Nevşehir Mutfak Kültürü ve Yemekleri. *Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu*, 6, ss. 16-19.
- Gürkan, A. (2015) Neolitik Dönemde Kentlerin Oluşum Sürecinde Simgesel Düşüncenin Etkisinin Göbekli Tepe ve Çatalhöyük Örnekleri Üzerinden İncelenmesi. <https://www.kisa.link/Oh5a> Erişim Tarihi: 14 Kasım 2020.

- Hodder, I. (2006). *Çatalhöyük, The Leopard's Tale: Revealing The Mysteries of Turkey's Ancient Town*. Thames & Hudson.
- <https://www.mevka.org.tr/Yukleme/Uploads/DsyHGgmdb1230201925346PM.pdf> erişim tarihi: 12 Kasım 2020
- Kahraman, C., Güneş, İ. ve Kahraman, N. (2017). 1989 Göçü Sonrası Bulgaristan Göçmenlerinin Yemek Kültüründeki Değişim. *Göç Dergisi*, 4 (2), ss.227-245.
- Karakayaçlı, Z., Oğuz, C. ve Reis, S. (2016). Konya İli Çumra İlçesindeki Tarım Arazilerinin Değerlerini Etkileyen Faktörlerin Farklı Yaklaşımlarla Analizi. *Turkish Journal of Agricultural Economics*, 22(2), ss.17-28
- Konya Tarım İl Müdürlüğü. (2020). <http://www.konyadayatirim.gov.tr/images/dosya/%C3%87UMRA.pdf> erişim tarihi: 21 Ekim 2020
- Mevlana Kalkınma Ajansı İlçe Raporu,(2020)
- Öztürk, B., Y. ve Akkız, C. (2014). Apa Baraj Gölü Çumra-Konya'nın Su Kalitesi ve PCA Analizine Göre Değerlendirilmesi. *Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma*, 7 (2), ss.136-147.
- Sarıışık, M. ve Özbay, G. (2015). Gastronomi Turizmi Üzerine Bir Literatür İncelemesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 26 (2), ss. 264-278.
- Şahin, G., G. ve Ünver, G. (2015). Destinasyon Pazarlama Aracı Olarak Gastronomi Turizmi: İstanbul'un Gastronomi Turizmi Potansiyeli Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3 (2), ss. 63-73.
- Şule, Ç. Ö. L., ve Sormaz, Ü. (2015), Konya'da Geçiş Dönemlerinde Yapılan Yöresel Mutfak Uygulamaları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4 (4). ss. 1729-1736
- Tapur, T. ve Tuncer, B. (2012). Çumra ilçesinde kırsal yerleşmeler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (27), ss.277-295.
- TUİK . (2020). <https://cip.tuik.gov.tr/> 21 Ekim 2020
- Tulukcu, E. ve Çağla, H. (2005). Çumra Tarımı ve Arazi Toplulaştırması. *Selçuk-Teknik Dergisi*, 4 (1), 1-19.
- Tuncer, B. (2011). Çumra (Konya) İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- Türkay, O., Aydın, Ü. ve Taşar, O. (2011). Motivasyonel ve Yapısal Etkenler Altında Duygusal Emeğin İşe Bağlılığa Etkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 7 (14), ss. 201-222.
- Türker, M., Z. (1997). Tarihi ve Sosyolojik Yönleriyle Çumra Yörükleri, Konya: Uğur Ofset Matbaacılık.
- Yavaş, G. (2016). İç Anadolu Bölgesi Ağızlarında Ev, Mutfak, Tarım ve Hayvancılık Terimleri Sözlüğü (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Yurday, Y., İ. ve Kingir, S. (2019). *İç Anadolu bölgesi mutfağı*. Mehmet Sarıışık ve Gülçin Özbay (Ed.). *Ulusal gastronomi ve Türk mutfağı* içinde ss.373-450. Ankara: Detay Yayıncılık.

Kaynakça

Arslan, E. (2017). Seydişehir Kazasında İlköğretim Kurumları 1876-1940. Anka Basım Yayın.

Ayaz, A. (2003). Seydişehir Tarihi. Konya, Seydişehir: Dizgi Ofset Matbaacılık.

Değerli, A. (2013). Seydişehir, Fiziki ve Sosyaekonomik Yapısı (1305-1920) (Sebat Ofset b.). Konya: Çizgi Kitabevi .

<https://konyakultur.gov.tr>. (2020, 10 23). 10 23, 2020 tarihinde Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü: https://konyakultur.gov.tr/index.php?route=modules/towns&town_id=35 adresinden alındı

Konya Büyükşehir Belediyesi. (2015). *Konya Ansiklopedisi* (Cilt 8). Konya, Karatay: Erman Ofset.

Koyuncu, S. (1994). İdealimizdeki T.C. Seydişehir Vilayeti. *İdealimizdeki T.C. Seydişehir Vilayeti*, 45,46.

Önder, M. (1986). *Seydişehir Tarihi*. Konya, Seydişehir: Seydişehir Belediyesi Yayınları.

Seydişehir Belediyesi (2020, 10 21). 10 23, 2020 tarihinde www.seydisehir.bel.tr adresinden alındı

Termal Turizmde Bizde Varız. (2020, 08). *Küpenin İncisi Seydişehir*(17), 12,13. 10 23, 2020 tarihinde alındı

Yıldız, Ş. (2012). *Seydişehirli Hacı Abdullah Efendi (1807-1903)*. KONYA: Aybil Yayınevi.

Kaynak Kişiler

Kaynak Kişi-1: Hulusi PEKŞENARSLAN, 50 yaşlarında, okuryazar, leblebi üreticisi esnaf, Seydişehir nüfusuna kayıtlı.

Kaynak Kişi -2: Meryem KOYUNCUOĞLU, 65 yaşlarında, okuryazar, ev kadını, Seydişehir nüfusuna kayıtlı.

Kaynak Kişi -3: Ayşe KARAARSLAN, 81 yaşlarında, okuryazar, ev kadını, Seydişehir nüfusuna kayıtlı.

Kaynak Kişi -4: Ayşe EKEN, 40 yaşlarında, okuryazar, ev kadını, Seydişehir nüfusuna kayıtlı.

Kaynak Kişi -5: Fatmana YILDIZ, 68 yaşlarında, okuryazar, ev kadını, Seydişehir nüfusuna kayıtlı.

Kaynak Kişi -6: Feride ÖZDEMİR, 74 yaşlarında, okuryazar, ev kadını, Seydişehir nüfusuna kayıtlı.

Kaynak Kişi -7: Gülseren TEKİN, 58 yaşlarında, okuryazar, ev kadını, Seydişehir nüfusuna kayıtlı.

Kaynak Kişi -8: Safinaz EKEN, 68 yaşlarında, okuryazar, ev kadını, Seydişehir nüfusuna kayıtlı.

Kaynak Kişi -9: Safinaz EKEN, 68 yaşlarında, okuryazar, ev kadını, Seydişehir nüfusuna kayıtlı.

Kaynak Kişi -10: Behiye HARMANCI, 50 yaşlarında, okuryazar, ev kadını, Seydişehir nüfusuna kayıtlı.

Kaynak Kişi -11: Safinaz EKEN, 68 yaşlarında, okuryazar, ev kadını, Seydişehir nüfusuna kayıtlı.

Kaynakça

- Işık, A. (2006). *Konya Mutfak Kültürü ve Konya Yemekleri*. Konya: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Işık, N., Kılıçarslan, A., Güldemir, O., Önay Derin, D. ve Barı, N. (2017). İlgin Mutfak Kültürü ve Yemekleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 38, ss.86-94.
- Koz, M. S. (2002). *Yemek Kitabı*. İstanbul: Kitabevi.
- Konya Turizm Envanteri. Konya: İl Özel İdare Müdürlüğü.
- Odabaşı, A. S. (2001). *Konya Mutfak Kültürü*. Konya: Ticaret Odası ve Eğitim Yayınları No:26.

Online Kaynaklar

- Arkeolojik haber. (2020, Ekim 18). *Yalburt Anıtı: Yalburt Hitit Su Anıtı*. <https://www.arkeolojikhaber.com/haber-yalburt-aniti-yalburt-hitit-su-aniti-22912/> adresinden elde edildi.
- Çobanoğlu, A.V. (2020, Ekim 10). *Lala Mustafa Paşa Külliyesi*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/lala-mustafa-pasa-kulliyesi--konya> adresinden elde edildi.
- Efsane tarifler. (2020, Ekim 23). *Sazan Balığı Kızartması Tarifi*. <https://www.efsanetarifler.com/tarif/sazan-baligi-kizartmasi-tarifi> adresinden elde edildi.
- Gonya sufrası. (2020, Ekim 24). *Güveç*. <https://www.gonyasufrasi.com/konya-yemekleri/yemekler/guvec.html> adresinden elde edildi.
- Haber kaos. (2020, Ekim 17). *Konya: Sungurbey Türbesi*. <http://haberkaos.com/konya-sungurbey-turbesi/> adresinden elde edildi.
- Halk etli ekmek. (2020, Ekim 23). *Küflü Peynirli Börek*. <https://www.halketliekmek.com/kufly-peynirli-borek/> adresinden elde edildi.
- Hakimiyet. (2020, Ekim 11). *Konya İlgin'da doğa yürüyüşü gerçekleştirildi*. <http://www.hakimiyet.com/konya-ilginda-doga-yuruyusu-gerceklestirildi-1266738h.htm> adresinden elde edildi.
- Hakimiyet. (2020, Ekim 16). *Konya İlgin Çausçu Gölü temizleniyor*. <http://www.hakimiyet.com/konya-ilgin-cavuscu-golu-temizleniyor-1271614h.htm> adresinden elde edildi.
- İnternet haber. (2020, Ekim 21.) *Konya'da yat geber yemeği*. <https://www.internethaber.com/konyadan-yat-geber-yemegi-43431h.htm> adresinden elde edildi.
- İlgin Araştırmaları. (2020, Ekim 17). *İlgin Argıthanı Argıt Köprüsü*. <http://ilginarastirmalari.blogspot.com/2013/04/ilgn-argthan-argt-koprusu.html> adresinden elde edildi.
- Konya Büyükşehir Belediyesi. (2020, 03 Kasım). *Sac Aras*. <http://konya.com.tr/portfolio-item/sacarasi/> adresinden elde edildi.
- Kültür envanteri. (2020, Ekim 18). Redif Taburu Merkez Konağı. <https://kulturenvanteri.com/yer/redif-taburu-merkez-konagi/#16.7/38.277879/31.907173> adresinde elde edildi.
- Lezzetler. (2020, Ekim 21). <https://lezzetler.com/sakala-carpan-corbasi-afyonkarahisar-vt7268> adresinden elde edildi.
- Merhaba Haber. (2020, Ekim 8). *Kaplıcalar şifa saçıyor*. <https://www.merhabahaber.com/kaplicalar-sifa-saciyor-159963h.htm> adresinden elde edildi.
- Milliyet. (2020, Ekim 18). *Bağdat Demiryolu'nun 147 yıllık öyküsü...*. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/bagdat-demiryolunun-147-yillik-oykusu-5155604> adresinden elde edildi.
- Mevlana Kalkınma Ajansı. (2020, Ekim 11). *İlgin İlçe Raporu 2019*. <http://www.konyadayatirim.com>

- gov.tr/images/dosya/ILGIN.pdf adresinden elde edildi.
- Nefis yemekler tarifi. (2020, Ekim 18). <https://www.nefisyemektarifleri.com/konya-yoresi-tarhana-corbasi/> adresinden elde edildi.
- Nefis yemek tarifi. (2020, Ekim 21). *Konya usulü topalak yemeği*. <https://www.nefisyemektarifleri.com/konya-usulu-topalak-yemegi/> adresinden elde edildi.
- Nefis yemek tarifi. (2020, Ekim 21). *Konya Otrutması*. <https://www.nefisyemektarifleri.com/konya-oturtmasi/> adresinden elde edildi.
- Nefis yemek tarifleri. (2020, Ekim 23). Ev Yapımı (Konya Fırın Böreği) <https://www.nefisyemektarifleri.com/ev-yapimi-konya-firin-boregi/> adresinden elde edildi.
- Nevzat, E. (2020, Ekim 18). *Ovmaç çorbasi Konya yöresi*. <https://www.mutfaksanati.net/ovmac-corbasi-konya-yoresi/> adresinden elde edildi.
- Sabah. (2020, Ekim 27). *Kuru Çiçek Bamya çorbasi Tarifi*. <https://www.sabah.com.tr/sofra/tarifler/corbalar/kuru-cicek-bamya-corbasi> adresinden elde edildi.
- Sabah. (2020, 03 Kasım). *Yemek Tarifleri Et Yemekleri*. <https://www.sabah.com.tr/yemek-tarifleri/et-yemekleri/2019/01/09/sakala-carpan-corbasi-tarifi> adresinden elde edildi.
- Tarif sandığı. (2020, Ekim 24). *Konya Sac Kavurma Tarifi*. <http://www.tarifsandigi.com/tarifler/konya-sac-kavurma-tarifi/> adresinden elde edildi.
- T.C. Ilgın Kaymaklığı. (2020, Ekim 8). *İçemiz Ilgın'ın Tarihçesi*. <http://www.ilgin.gov.tr/ice-miz-ilginin-tarihcesi> adresinden elde edildi.
- Wikipedia. (2020, Ekim 16). *Çavuşçu Gölü*. https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87avu%C5%9F%C3%A7u_G%C3%B6l%C3%BC adresinden elde edildi.

Kaynakça

- Aydoğdu, A., Okay Özkaya, E. ve Köse, C. Z. (2016). Destinasyon Tercihinde Gastronomi Turizminin Önemi: Bozcaada Örneği, *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(2): 120-132.
- Bahar, O. ve Kozak, M. (2012). *Turizm ve Rekabet*, Ankara: Detay Yayın.
- Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination of the future. *Tourism management*, 21(1), 97-116.
- Chaney, S. ve Ryan, C. (2012). Analyzing the evolution of Singapore's World Gourmet Summit: An example of gastronomic tourism. *International Journal of Hospitality Management*, 31(2), 309-318.
- Cleave, E. P. (2014). *Economic Development in the Contemporary Global Environment: The Role of Place Branding as a Tool of Local Economic Development in Ontario, Canada*, Electronic Thesis and Dissertation Repository. Paper 2065.
- Çağlı, I. B. (2012). *Türkiye'de Yerel Kültürün Turizm Odaklı Kalkınmadaki Rolü: Gastronomi Turizm Örneği*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Çalışkan, O. (2013). Destinasyon Rekabetçiliği ve Seyahat Motivasyonu Bakımından Gastronomik Kimlik, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 1 (2): 39-51.
- Çevik, S. ve Saçılık, M. (2011, Kasım). *Destinasyonun Rekabet Avantajı Elde Etmesinde Gastronomi Turizminin Rolü: Erdek Örneği*, 12. Ulusal Turizm Kongresi 30 Kasım – 4 Aralık 2011, Akçakoca
- Demir, Ş. (2010). Çekici Faktörlerin Destinasyon Seçimine Etkisi: Dalyan Örneği, *Ege Akademik Bakış*, 10 (3), 1041-1054.
- Deniz, T. ve Atışman, E. (2017). Kayseri İlinin Gastronomi Turizmine Yönelik Bir SWOT Analizi Çalışması, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1 (3): 56- 65.
- Draskovic, S. (2016, Ocak). *Gastronomy and Tourism Destination Competitiveness*, Singidunum International Tourism Conference-Sitcon, Belgrad/Sırbistan, s.150-154
- Eryılmaz, B. ve Zengin, B. (2011). *Destinasyon Pazarlamasında Web Sitelerinin Rolü ve Önemi*, X. Geleneksel Turizm Paneli.
- Filippi, M. ve Triboulet, P. (2005). Traditional Products and Industrialization Processes: The Coherence of Geographical Indications, *Workshop 1 Food System: Food Quality and Safety for Sustainable Rural Development*, 69-84.
- Fyall, A., Callod, C. ve Edwards, B. (2002). Relationship Marketing The Challenge for Destinations, *Annals of Tourism Research*, 30(3), 644–659.
- Güçer, E., Hassan, A. ve Pelit, E. (2013). Destinasyon Pazarlamasında Belediye Web Sayfalarının Önemi: Türkiye'deki Büyükşehir Belediyelerinde Bir İnceleme, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (8): 47-62.
- Gülen, M. (2017). Gastronomi Turizm Potansiyeli ve Geliştirilmesi Kapsamında Afyonkarahisar İlinin Değerlendirilmesi, *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1 (1): 31-42.
- Güllü, K. (2018). Destinasyon Tanıtımında Yerel Yönetimlerin Rolü: Belediyelerin Web Siteleri Üzerine Bir Araştırma, *Reforma*, 3: 38-51.
- Haugland, S. A., Ness, H., Grønseth, B. O. ve Aarstad, J. (2011). Development of tourism destinations: An integrated multilevel perspective. *Annals of tourism research*, 38(1), 268-290.
- Hornig, J.S. ve (Simon) Tsai, C. T. (2009). Government websites for promoting East Asian culinary tourism: A crossnational analysis, *Tourism Management*, 31(1), 74-85 .
- Kazancı Başaran, Z. ve Can C. (2015, Mayıs). *Destinasyon Rekabetinde Gastronomi Turizminin önemi: Rize Örneği*, I. Eurasia International Tourism Congress: Current Issues, Trends and Indicators, 5-7 Mayıs, 672-682.

- Kivela, J. ve Crotts, J. C. (2005). Gastronomy Tourism: A meaningful Travel Market Segment, *Journal of Culinary Science & Technology*, 4(2/3), 39–55.
- Kocaman, S. (2012). *Destinasyon Yönetimi Kapsamında Marka Kimliğine Etki Eden Faktörlerin Marka İmajına Etkisi: Alanya Örneği*. Akdeniz Üniversitesi, SBE, Antalya.
- Kozak, M. (2002). Destination benchmarking. *Annals of Tourism Research*, 29(2), 497-519.
- Kozak, N., Kozak, M. A. ve Kozak M. (2011). *Genel Turizm: İlkeler-Kavramlar*, Ankara: Detay Yayın.
- Özdemir, G. (2008). *Destinasyon Pazarlaması*, Ankara: Detay Yayın.
- Reviron, S., Thevenod, E. M. ve Benni, N. E. (2009). Geographical Indications: Creation and Distribution of Economic Value in Developing Countries; NCCR Trade Regulation, *Swiss National Centre of Competence in Research*. Working Paper 2009/14.
- Richards, G. (2002). Gastronomy: An Essential Ingredient in Tourism Production and Consumption?, In: Hjalager A.M. & Richards, G. (Eds.), *Tourism and gastronomy* (pp. 3-20) London: Routledge.
- Rinaldi, C. (2017). Food and Gastronomy for Sustainable Place Development: A Multidisciplinary Analysis of Different Theoretical Approaches, *Sustainability*, 9 (1748): 1-25.
- Ritchie, R. ve Ritchie, J. (2002). A Framework for An Industry Supported Destination Marketing Information System, *Tourism Management*, 23, 439–454.
- Sarışık, M. (2017). *Gastronomi Bilimi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Serçek, S. ve Serçek Özaltaş, G. (2015). Serbest Zaman Etkinlikleri Olarak Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Etkinliklere Katılmaları ve Sosyalleşmeleri Arasındaki İlişki, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 51: 1-21.
- Serçek, S., ve Hassan, A. (2016). Turizmde Destinasyon Markalaşması ve Diyarbakır Örneği. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 13(1), 6-27.
- Şahin Güzel, G. ve Ünver, G. (2015). Destinasyon Pazarlama Aracı Olarak Gastronomi Turizmi: İstanbul'un Gastronomi Turizmi Potansiyeli Üzerine Bir Araştırma, *JOTAGS*, 3/2: 63-73.
- Türkey, O. (2014). *Destinasyon Yönetimi: Yönetim Bilimi Bakış Açısıyla Yaklaşımlar ve Araçlar*, Ankara: Detay Yayın.
- Yazıcı, T. ve Ekinci, K. (2017, Mayıs). *Yavaş Şehirlerin Kurumsal Web Sitesi Kullanımı Üzerine Bir İnceleme: Cittaslow Türkiye Belediyeleri Web Sitesi Ana Sayfalarının Karşılaştırılması*, 1st International Conference on New Trends in Communication, 4-7 Mayıs, İstanbul.
- Zhang L. ve Zhao, S. X. (2009). City Branding and the Olympic Effect: A Case Study of Beijing. *Cities*, 26(2009), 245–254.

Elektronik Kaynaklar

- <http://tescihanbeyli.tripod.com> (Erişim Tarihi: 24.11.20).
- <http://www.cihanbeyli.biz> (Erişim Tarihi: 24.11.20).
- <http://basbayraktar.com> (Erişim Tarihi: 24.11.20).
- <http://www.konya.gov.tr> (Erişim Tarihi: 24.11.20).
- <http://www.cihanbeyli.gov.tr> (Erişim Tarihi: 24.11.20).
- <https://www.zomato.com/tr/konya/cihanbeyli-restoranlar> (Erişim Tarihi: 30.12.20).

Kaynak Kişiler

Ramazan Akkurt: Cihanbeyli'de yaşıyor. Görüşme Tarihi: 27 Kasım 2020.

Kaynakça

- Akat, Ö. (2000). *Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği* (3. Baskı). Bursa: Ekin Kitabevi.
- Anonim, (2009). Konya Turizm Platformu. <http://www.tourismkonya.org/kon.htm>. adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 27.04.2009.
- Anonim, (2017). Geleneksel Kulu Yemekleri, Kulu Belediyesi, 2017.
- Anonim, (2018). Kulu Manşet Haber.
- Anonim, (2020a). <http://www.kulu.gov.tr/kulu> adresinden elde edildi. Erişim tarihi: 03.11.2020.
- Anonim, (2020b). Kulu İlçe Nüfus Müdürlüğü, İletişim tarihi: 16.11.2020.
- Anonim, (2020c). Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, https://www.konyakultur.gov.tr/index.php?route=modules/towns&town_id=33 adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 20.11.2020.
- Anonim, (2020d). Kulu İlçe Raporu, 2019. <http://www.konyadayatirim.gov.tr/images/dosya/KULU.pdf> adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 30.11.2020.
- Ana Britannica (1989). Kulu. *Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi*, 14, 51. İstanbul: Ana Yayıncılık
- Arslan, A & Arslan, G. (2019). *Dünden Bugüne Konya'da Göçün Sosyolojik Analizi*. Alaattin Aköz, Doğan Yörük, Haşim Karpuz (Ed.), *Konya Kitabı XVII. I. Cilt. Geçmişten Günümüze Göçler*. Konya, 2019.
- Asan, Yasin. Yaş, 28. Kulu Merkez, İletişim Tarihi: 23.10.2020.
- Aytekin, H. (1973). *Cumhuriyetin 50. Yılında Konya. 1973 İl Yıllığı*. Konya: Yeni Kitap Basımevi.
- Balkış, M. (2011). *Lise Öğrencilerinin Beslenme Alışkanlıkları, Probiyotik Süt Ürünleri Tüketim Sıklıkları ve Bilgilerinin Belirlenmesi: Kulu Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Ana Bilim Dalı, Beslenme Eğitimi Bilim Dalı, Konya, Türkiye.
- İzırbak, R. (1974). Kulu. *Türk Ansiklopedisi*, XXII, 342. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Konya Ansiklopedisi, (2018). Cilt 6, 177-188. Konya.
- Küpelî Baş, Ayşe. Yaş, 42. Tuzyaka Mahallesi, Kulu, Konya. İletişim Tarihi: 24.10.2020.
- Küçükçongar, M., Kan, M. & Özdemir, F. (2014). Doğrudan Ekim Yönteminin Buğday Tarımında Kullanımı ve Çiftçi Görüşlerinin Belirlenmesi: Konya İli Örneği. *Bahri Dağdaş Bitkisel Araştırma Dergisi*, (1-2): 26-35.
- Ordulu, Hüseyin. Yaş, 42. Kulu Merkez, İletişim Tarihi: 10.11.2020.
- Öcal, Zeynep. Yaş, 44. Kulu Merkez, İletişim Tarihi: 27.11.2020.
- Yılmaz, Ö. (2011). Konya Ovası ve Çevresinin İklim Özelliklerinin Tahıl Tarımına Etkileri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 101-126.
- Yılmaz, E. & Güllüoğınar, F. (2019). *Cihanbeyli ve Kulu'dan Avrupa'ya Göçlerin Sosyolojik ve Tarihsel Analizi: Kuşaklar Üzerinden Bir Değerlendirme*. Alaattin Aköz, Doğan Yörük, Haşim Karpuz (Ed.), *Konya Kitabı XVII. I. Cilt. Geçmişten Günümüze Göçler*. Konya, 2019.
- Samancı, A. (2000). *Kulular Kuzeyde De Ölürler*. Stockholm: Författares Bokmaskin.
- Sönmez, D. (2004). *Eski Çağlardan Günümüze Kulu*. Konya: Dizgi Ofset Matbaacılık.
- TUİK, (2019). Türkiye İstatistik Kurumu.
- Uluslan, Y. & Batman, O. (2010). Alternatif Turizm Çeşitlerinin Konya Turizmine Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23.
- Ünver, F. (2018). *Geleneksel Kulu Mutfağı*, Konya.
- Yener, Cengiz. Yaş, 54. Kulu Merkez, İletişim Tarihi: 16.11.2020.
- Yıldız, Ahmet. Yaş, 66. Kulu Merkez, İletişim Tarihi: 28.11.2020.

Kaynakça

- Akgöz, E. (2017). Sürdürülebilir Turizmin Kırsal Alanların Kalkınmasına Etkisi ve Sonsuz Şükran Köyü Örneği, 1. Uluslararası Sürdürülebilir Turizm Kongresi, 23-25 Kasım, Kastamonu
- Derbent Belediyesi. (2020). www.derbent.bel.tr erişim tarihi:01.11.2020
- Derbent Kaymakamlığı. (2020). www.derbent.gov.tr erişim tarihi:24.10.2020
- Derebucak Belediyesi. (2020). www.derebucak.bel.tr erişim tarihi:30.10.2020
- Derebucak Kaymakamlığı. (2020). www.derebucak.gov.tr erişim tarihi:24.10.2020
- Gümüş M., Sezgin, M. (2014). TR52-13-TD03/06 Konya Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ile Turizm Merkezlerinin Belirlenmesi Araştırması, MEVKA, Konya
<http://www.bizimkonya.com/huyukresimleri.html>, erişim tarihi:25.10.2020
<http://www.durakkoyu42.com/?pnum=5&pt=YEMEKLER%C4%B0M%C4%B0Zerişim> tarihi:25.11.2020
<http://www.konyadayatirim.gov.tr/images/dosya/DERBENT.pdf>, Erişim tarihi:25.10.2020
<http://www.konyadayatirim.gov.tr/images/dosya/DEREBUCAK.pdf>, erişim tarihi:25.11.2020
<http://www.konyadayatirim.gov.tr/images/dosya/H%C3%9CY%C3%9CK.pdf>erişim tarihi:25.10.2020
<http://www.konyadayatirim.gov.tr/images/dosya/H%C3%9CY%C3%9CK.pdf>,erişimtarihi:25.11.2020
<https://www.gezi-yorum.net/konya-huyuk/erişim> tarihi:25.10.2020
https://www.konyakultur.gov.tr/index.php?route=modules/towns&town_id=21erişim tarihi:25.10.2020
https://www.konyakultur.gov.tr/index.php?route=modules/towns&town_id=22 erişim tarihi:25.10.2020
- Hüyük Belediyesi. (2020). www.huyuk.bel.tr erişim tarihi: 16.10.2020
- Hüyük Kaymakamlığı. (2020). www.huyuk.gov.tr erişim tarihi 24.10.2020
- Kızılkaya, R. (2008). Türk Modernleşmesinin Taşrada Basına Yansıması (Hüyük Örneği), Selçuk Üniversitesi, S.B.E., Gazetecilik A.D. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Konya
- Konya Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2020). https://konyakultur.gov.tr/index.php?route=modules/towns&town_id=29 erişim tarihi 25.10.2020
- KOP BÖLGESİ TURİZM MASTER PLANI (AKSARAY-KARAMAN-KONYA-NİĞDE)
- Küçük, M. (2013). Çamlık Kasabası Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi İçin Çözüm Önerileri, Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, ISSN:1307-1149. E-ISSN:2146-0086
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2020). <https://tanitma.ktb.gov.tr/TR-92073/konya.html> erişim tarihi 28.10.2020
- Maç, N. (2006). Alternatif Turizm Potansiyeli ve Konya, Konya Ticaret Odası Etüt-Araştırma Servisi, Mevlana Kalkınma Ajansı İlçe Raporu (2020). <https://www.mevka.org.tr/Yukleme/Uploads/DsyQnJdSz1230201924120PM.pdf> erişim tarihi: 15.11.2020
- Mevlana Kalkınma Ajansı. Derbent İlçe Merkezi, Kent Meydanı, Bağlı Caddelerin ve Sokakların Cephe Düzenleme Raporu
- Öcal Tülay ve Özcan Fuat, (2013). “Çamlık Mağaraları ve Turizm Potansiyeli”, Marmara Coğrafya Dergisi Sayı: 28 Temmuz, ISSN:1303-2429, İstanbul
- Tatar, N. (2018). Kırsal Alanda Kadınların Girişimcilik Algıları: Konya İli Derbent İlçesi Örneği, S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Konya
- Tunç, P. (1997). Konya Derbent- Küçük Muhsine- Başarakavak Halıları, Selçuk Üniversitesi SBE, El Dokumaları ve Örgüleri Eğitimi A.D., Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Konya.
- Uygun, H. (2008). Konya İlinin Termal Turizm Potansiyeli, S.Ü.S.B.E., Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi A.D., Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Konya

Kaynakça

- Aydın, G. (2006). *Karapınar (Konya) İlçesinin Coğrafi Etüdü*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- Bahar, H. (2000). *Araştırmacı Öğretmen İbrahim Gündüz'ün Kişiliği; Karapınar Çevresi Eskiçağ Araştırmaları*. Karapınar Sempozyumu, s:147-163, Konya.
- Bağcı, Y. (1993). *Konya-Karapınar Bölgesinin Flora ve Vejetasyonu*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- Erkoyuncu, N. (2006). *Konya İli Çumra ve Karapınar İlçelerinde Türkmen Yemekleri ve Yemek Kültürü Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- Gurmepark (2020). <https://www.gurmepark.com.tr/karapınar-koyun-yogurdu-2kg> Erişim Tarihi: 25.11.2020.
- Gündüz, İ. (1980). *Bütün Yönleriyle Karapınar*, Kuzucular Ofset, Konya 1980.
- Karapınar Kaymakamlığı (2020, Ekim 17). <http://www.karapınar.gov.tr/meke-golu> adresinden elde edildi.
- Kahraman, A.G., Sevimli, Y. ve Sönmezdağ, A. S. (2018). “Sındırgı'nın Özel Gün Yemekleri”, Arslan, F. vd. (Ed.), Güncel Araştırmalar Işığında Sındırgı Bildiriler Kitabı, s. 217-228, İzmir: Ege Üniversitesi Rektörlüğü Basımevi Müdürlüğü, ISBN: 978-605-338-242-3
- Konya Turizm Envanteri (2000). Konya Valiliği/ İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Konya Turizm Envanteri, 2000.
- Konya İl Kültür Turizm Müdürlüğü (2020, Kasım 3). https://www.konyakultur.gov.tr/index.php?route=modules/towns&town_id=32. adresinden elde edildi.
- Konya Valiliği (2020, Kasım 3). <http://www.konya.gov.tr/karapınar> adresinden elde edildi.
- Konya Belediyesi (2020, Kasım 3). <http://kudeb.konya.bel.tr/kudeb/2016/05/27/alaaddin-tepesi-i-i-kilicarslan-kosku-calistayi/> adresinden elde edildi.
- Konya Yeni Gün (2019, Ocak 10). <http://www.konyayenigun.com/mutfak/hirtlak-tursu-tesisiprojesi-kabul-edildi-h196569.html> adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 19.11.2020.
- Milliyet (2017, Mart 14). <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/konya/karapınarda-kavurga-kulturu-yasatiliyor-11904943>. Erişim Tarihi: 20.11.2020
- Polat, A. T. (2006). *Karapınar İlçesi Ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kullanımları Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- Şavk, Ülkü Ç. - Koç, Yunus - Türkyılmaz, Fatma (2007), Yaşayan Eski Türk İnançları Bilgi Şöleni: Bildiriler, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara, s. v-3-4.
- TGRT Haber (2017, Ağustos 8). <https://www.tgrthaber.com.tr/gundem/karapınara-bal-ormani-projesi-190742> adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 15.11.2020.
- Türk Patent (2020). <https://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/geographicalRegisteredList/> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 18.11.2020.
- Yakıcı, A. (2011). Konya Ovasında Yaşayan Türkmenlerde Modern Teknolojiden Geleneksele Dönüşün Adı: Bastırık. Milli Folklor Dergisi, sayı 91. s. 157-163.
- Yaman, C. (2009). *Konya İli Karapınar İlçesi'nin Tarihi, Sosyal Ve Kültürel Yapısı*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Niğde üniversitesi, Niğde, Türkiye.

Kişi Kaynakları

K1: Rabia DANIŞ- Karapınar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Başkanı Eşi

K2: Fırat DANIŞ- Karapınar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Başkanı

Kaynakça

- Aydın, A. (2007). *Kadınhanı (Konya) İlçesi'nin Beşeri Ve Ekonomik Coğrafyası*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- Erik, U., Pekerşen, Y. (2018). Konya İlinin Coğrafi İşaretli Gastronomik Ürünlerinin Bölge Turizminin Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi. *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*. 2018 Vol:5 Issue:31 pp:4866-4877.
- Kadınhanı Belediyesi, 2020. (Belediye arşivinden görüşülerek elde edildi.)
- Keser, O. (2015). *Tarihi, Sosyal ve Kültürel Yönleriyle Kadınhanı*. Konya: Ocak Grafik Matbaacılık,
- Mandal, M. (2018). *Türkiye'de Sürdürülebilir Gastronomi Turizminin Gelişmesinde Mutfak Şeflerinin Rolü*. Yüksek Lisans Tezi. Atılım Üniversitesi. Ankara, Türkiye.
- Öztürk, B. (2019). *Kadınhanı Merkez Ve Köylerindeki Kültür Varlıkları*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- Sarıköse, Barış (2018). "Kadınhanı ve Çevresinin İdari Yapısı", *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S I: 32-47.
- Seçim, Y. (2018) Yöresel Bir Ürün Olan Konya Etli kmeği ve Genel Özellikleri Hakkında Nitel Bir Çalışma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* 6/4 (2018), 197-209
- Şahin, G. , Ünver, G (2015). Destinasyon Pazarlama Aracı Olarak "Gastronomi Turizmi": İstanbul'un Gastronomi Turizmi Potansiyeli Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* 3/2 (2015) 63-73.
- Tekin, Ö. (2014). *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Kapsamında Konya'da Ekoturizm Rotaları*. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- Temiz, T. (2019). *Konya Örneğinde Coğrafi İşaretli Ürünlerin Gastronomi Turizmi Açısından Önemi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- Torun, Y. (2017). *Nüfus Sayımlarına Göre Saidili Kazası (1834-1838-1843/1844)*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- ### İNTERNET KAYNAKLARI
- Gezi-yorum.net (2020, Kasım 11). Gezi Yorumları. www.gezi-yorum.net/konya-kadinhaniaadresinden elde edildi.
- Kadınhanı Belediyesi. (2020, Kasım 5). Kadınhanı Belediyesi Tarihçesi. www.kadinhani.bel.tr/kurumsal/kadinhani-belediyesi-tarihcesiadresinden elde edildi.
- Kadınhanı web sitesi (2020, Kasım 5). Tarihi Yerleri. www.kadinhanimiz.tr.gg/tarihi-yerleri.htm adresinden elde edildi.
- Mevlana Kalkınma Ajansı (2020, Aralık 17). Kadınhanı İlçe Raporu. <https://www.mevka.org.tr/Yukleme/Uploads/Dsy4pEvNf1230201925246PM.pdf> adresinden elde edildi.
- T.C. Kadınhanı Kaymakamlığı (2020, Kasım 5.) Raziye Hatun Kervansarayı. www.kadinhani.gov.tr/raziye-hatun-kervansarayiadresinden elde edildi.
- T.C. Konya Valiliği (2020, Kasım 5). Kadınhanı. www.konya.gov.tr/kadinhaniaadresinden elde edildi.
- Ürün Tescil Belgesi. (2020, Kasım 3). Ürün Tescil Belgesi. (www.ci.gov.tr/Files/GeographicalSigns/171.pdf) adresinden elde edildi.
- Vikipedi (2020, Kasım 20). Kadınhanı. tr.wikipedia.org/wiki/Kad%C4%B1nhan%C4%B1 adresinden elde edildi.

Kaynakça

- Akçadoğan, E. & Aliağaoğlu, A. (2019). Bozkır (Konya) İlçesinde Tahin Üretimi: Özellikler ve Sorunlar. *Doğu Coğrafya Dergisi*: Haziran-2019, Yıl:24, Sayı: 41: 1-14.
- Algan Özkök, G., Şen, A., Aktaş, N. (2017). *Local and Traditional Bulgur Salad: Batırık*. VI.Ulusal II. Uluslararası Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu. Gaziantep, Türkiye.
- Bahar, H. (1996). İsauro Bölgesinin Antik Çağdaki Yerleşim Merkezleri. *İstanbul Üniversitesi Anadolu Araştırmaları Dergisi*, XIV:51. İstanbul.
- Bayrak, E. (2019). *Fermente ederek saklama.. Türk mutfağı*. Nevin Şanlıer & Metin Saip Sürücüoğlu (Ed.), (ss.450-467). Ankara: Hedef.
- Baysal, A., Merdol, T.K., Sacır, H., Taşçı, N.C., Başoğlu, S. (1993). *Türk mutfağından örnekler*. Kültür Bakanlığı Tanıtma Eserleri Dizisi/56. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.
- Baysal, A. (2004). *Beslenme*. (10.baskı). Ankara: Hatipoğlu.
- Bilgili, R. (2018a). Kıtılıkla gelen lezzet kükürtlü ekmek. 13 Ekim, (ss.6), Pusula Gazetesi,
- Çetık, A.R. (1985). *İç Anadolunun vejetasyonu ve ekolojisi*, Konya.
- Çölbay, Ş. & Sormaz, Ü. (2015). Konya'da Geçiş Dönemlerinde Yapılan Yöresel Mutfak Uygulamaları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı: 4/4: 1729-1736, Türkiye.
- Demirci, M. & Şimşek, O. (1997). *Süt işleme teknolojisi*. İstanbul: Hasad.
- Doğanay, H. (2007). *Ekonomik coğrafya, ziraat coğrafyası*, İstanbul: Aktif.
- Erdoğan, M.A. (1992). Karaman Vilâyetinin İdari Taksimatı, Osmanlı Araştırmaları, *The Journal of Otoman Studies* XII, ss.425-430.
- Eröz, M. (1991). *Yörükler*, İstanbul.
- Ertan, F. (1954). *Taşkent'in doğuşu*, (ss.64), Konya.
- Gezginç, Y., & Köksalan, E. (2012). *Kahramanmaraş Parmak Peynirinden İzole Edilen Lactobacillus plantarum'ların PCR Tekniğı ile Belirlenmesi*. III. Geleneksel Gıdalar Sempozyumu, 10-12 Mayıs, Konya.
- Güngör, Ö. (2006). Neolatal Buzağılar ve Kolostrum. *Kafkas Üniv. Vet. Fak. Derg.* 12 (1): 103-108.
- Halıcı, N. (1979). *Geleneksel düğün yemekleri*, (ss.53), Karatay/Konya: Konya Kültür ve Turizm Vakfı.
- Işık, N. (2019). *Pilavlar: Türk mutfağı*. Nevin Şanlıer & Metin Saip Sürücüoğlu. (Ed.), (ss.327) (1. Baskı), Ankara: Hedef.
- Karaca, O.B. (2016). Geleneksel Peynirlerimizin Gastronomi Turizmindeki Önemi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* 4/2 (2016): 17-39.
- Komisyon (1956). *Veciz sözler*, Yeni Türk Ansiklopedisi-VIII, (ss.7), Ankara.
- Küçükdağ, Y. (1989), *Lâle Devri'nde Konya*, (Yayınlanmamış doktora tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Madenci, A.B., Yetimoğlu, S., Güneş, E. Sormaz, Ü. (2018). *Konya mutfağı kültürü*. Ümit Sormaz. (Ed.), 34, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Kültür Yayınları.
- Milliyet Türkiye İller Ansiklopedisi (1982). "Sivas", 2. cilt, fasikül:24, (ss.385), İstanbul: Milliyet.
- Oğuz, Z. (2015). *Konya'nın kırk gezilecek yeri: Taşkent, Hadim, Bozkır*: 248, Konya'nın 40'ları serisi:2, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Özcan, M. (1993), *Susam, Susam Yağı ve Tahinde Fiziksel-Kimyasal analizler ve Yağ Asitleri Bileşiminin Belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Özkan, N. (2010). *Bozkır İlçe Merkezinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya.

- Pedersen, RE., Paulrud, CO., Trucker, WB. (2000). Influence of Bovine Antiserum (Bo-Bac 2x) Injection on Colostral Immunglobulin G Absorbtion in Neonatal Dairy Calves *J. Dairy Sci*, 83, 2829-2833.
- Sakaoğlu, S. (1984). *İnsan Adlarından Kaynaklanan Yer Adlarımız*. Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, 11-13 Eylül, Ankara.
- Seçer, A. (2016), “Türkiye’de Susam Üretim ve Dış Ticaretinde Gelişmeler, Çukurova”, Tarım Gıda Bil. Der., 31, 27-36. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Cilt: 6 Sayı: 28.
- Seçim, Y. & Kaya, M. (2019). Konya düğünlerinde oynanan oyunlar ve düğün yemekleri. Sosyal Bilimler Araştırmaları I, Münir Yıldırım & Mehmet Sarioğlan (Ed.), Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Sormaz, Ü. (2019). Hamur işleri ve börekler. Türk mutfağı. Nevin Şanlıer & Metin Saip Sürücüoğlu. (Ed.), (ss.365), (1. Baskı), Ankara: Hedef.
- Sümer, F. (1995). Bozkır Tarihi Hakkında Bilgiler, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 102, s.9-12.
- Şafakcı, H. (2013). Tarihi Süreçte Bir Yerleşim Yerinin İsimleri: Konya-Bozkır Örneği. Şahin, G. (2014), Türkiye’de Üretimi Azalan Önemli Bir Yağ Bitkisi Susam, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 404-433.
- Şahin, G. (2014), Türkiye’de Üretimi Azalan Önemli Bir Yağ Bitkisi Susam, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 404-433.
- Tosun, B. (2001). Tarihte Bozkır ve Çevresi Yelbeği. İstanbul:Eren.
- Tosun, B. (2003). Tarihte Bozkır ve Çevresi Taşbaşı. İstanbul:Eren.
- Türk Ansiklopedisi (1956). Bozkır, VIII, (ss.7-8), Ankara.
- Türkay, O. & Genç, K. (2019). Gastronomi bilimi: Gastronomi turizmi. Mehmet Saruışık. (Ed.), (ss.224-226), Ankara: Detay.
- Tuş, M. (2007). Sosyal ve ekonomik açıdan Konya. (Birinci Baskı), Konya:Tablet.
- Ülker, A.U. (2003). Kültür diliyle Bozkır, 1. Sayı, Kültür Dizisi, Konya: Bozkır Çevresi ve Köyleri Yardımlaşma ve Kültür Derneği.
- Ünsal, A. (2001). Nimet geldi ekine (Türkiye ekmeklerinin öyküsü). İstanbul.

Fotoğraflar:

- Algan Özkök, G. (2020a). Tahin. Kişisel Arşiv.
- Algan Özkök, G. (2020b). Tahin helvası. Kişisel Arşiv.
- Algan Özkök, G. (2020c). Çetnevîr tepsisi. Kişisel Arşiv.
- Algan Özkök, G. (2018d). Tuluk, Kişisel Arşiv.
- Algan Özkök, G. (2018e). Keçi tulum peyniri. Kişisel Arşiv.
- Altay ve Bilgili (2012). Süzek ile sütün süzdürülmesi. Kişisel Arşiv.
- Bilgili, R. (2019). Et kurutma. Kişisel Arşiv.
- Bilgili, R. (2018a). Aşağı Hadim Camii. Kişisel Arşiv.
- Bilgili, R. (2018b). Göksu Yer Köprü Şelalesi. Kişisel Arşiv.
- Bilgili, R. (2018c). Buğdayın el değirmeni ile öğütülmesi, Kişisel Arşiv.
- Bilgili, R. (2018d). Keçimen üzümü, Kişisel Arşiv.
- Bilgili, R. (2018e). Pekmez yapımı, Kişisel Arşiv.
- Bilgili, R. (2018f). Boz armutların dövülmesi Kişisel Arşiv.
- Bilgili, R. (2018g). Hamurun yoğurulması Kişisel Arşiv.

- Bilgili, R. (2018h). Kükürtlü yufka Kişisel Arşiv.
- Bilgili, R. (2018ı). Kükürtlü bazlama Kişisel Arşiv.
- Bilgili, R. (2018i). Gerez Tarhanası Kişisel Arşiv.
- Bilgili, R. (2018j). Bandırma yapma. Kişisel Arşiv.
- Bilgili, R. (2018k). Hevenk asma. Kişisel Arşiv
- Bilgili, R. (2018L). Çetnevir eğlencesi. Kişisel Arşiv.
- Bilgili, M. (2020a). Külçe tatlısının pişirilmesi. Kişisel Arşiv.
- Bilgili, M. (2020b). Külçe tatlısı. Kişisel Arşiv.

Elektronik Kaynaklar:

- Anonim (2020). Taşkent'te Zaman Topluluğu, Facebook.
<https://www.facebook.com/groups/387175118116786/permalink/1852905338210416>. Adresinden elde edildi.
- Osman Kalaycı (2020). Bozkır tahin dünyası tahin değirmeni: Yukarı, Fevzi Paşa Cd. No:104, 42630 Bozkır/Konya <https://www.youtube.com/watch?v=2tQ9NW1--T4>. Adresinden elde edildi.
- <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/bu-mahallede-bayram-damda-basliyor>. Adresinden elde edildi.
- <http://bozkir.bel.tr/joom/index.php/component/content/article/84-bozkir/100-bozkir-lezzetleri>. Adresinden elde edildi.
- <https://www.mevka.org.tr/Yukleme/Uploads/DsyDD9qJm513201914513PM.pdf>. Adresinden elde edildi.
- <https://www.konyakultur.gov,2020.Bozkirtahini>.
- <http://www.bozkir.bel.tr/joom/dosyalar/tanitimkitap2018.pdf>, Adresinden elde edildi. <https://www.bozkir.bel.tr/joom/index.php/basin-odasi/tum-haberler/397-tarihi-selcuklu-koprusu-restore-ediliyor>. Adresinden elde edildi.
- <https://www.konyakultur.gov.tr/Taşkent>, Adresinden elde edildi. <http://www.bozkir.gov.tr/bozkir-yaylaları>
- <http://bozkir.bel.tr/joom/index.php>, Zengibar Kalesi- Selçuklu Üç Gözlü Köprü- Adresinden elde edildi.

**GELENEKSELDEN
DİJİTALE SİYASAL İLETİŞİM
ÇALIŐMALARİ**

EDİTÖR

Aslı AYDEMİR

EĞİTİM
yayınevi

GELENEKSELDEN DİJİTALE SİYASAL İLETİŞİM ÇALIŞMALARI

Aslı AYDEMİR

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-91-1

1. Baskı, Eylül 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

GELENEKSELDEN DİJİTALE SİYASAL İLETİŞİM ÇALIŞMALARI

Aslı AYDEMİR

233 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-91-1

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre yolla yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

ro, 2017). Böyle bir temel üzerinde finansal akışlar ve algoritmik ekosistemler teknik olarak birleştirilmektedir. Lins Ribeiro bu birleşmeyi “yem ekonomisi” kavramıyla tasvir etmektedir. Bu kavram, internet tabanlı hizmet ve ürün sağlayan şirketlere bunun karşılığında son derece kişisel bilgilerin sunulmasını, değiş tokuşunu açığa çıkarmaktadır (García Canclini, 2021).

DEĞERLENDİRME

Güçlü olumsuz argümanlara rağmen algoritmalarından fayda sağlamanın yöntemleri araştırılmalıdır. Bazılarının “algoritmalar aktif ve insancıl hâle getirildiği takdirde insanlar için bir fırsata dönüşebilir” beklentisine yanıt vermek için temel hak ve özgürlükleri dikkate alan, insan merkezli ve değer odaklı bir algoritmik sistem tasarımı üzerinde durulabilir. Böyle bir çaba algoritmaları yalnızca tasarımsal olarak değil işlem süreçleri olarak da geliştirmelidir. Dahası böyle bir durumda algoritmaların içinde tasarlandığı programların bireysel eylemin ve rekabetin yüceltildiği yeni liberalizmin bir uzantısı oldukları da göz ardı edilmemelidir.

Bir başka unsur, uygulama alanına bağlı olarak algoritmik sistemlerin etkilerinin toplumun bütünüyle ilgili olabileceğidir. Algoritmalar kamusal müzakereler, kamu hizmetlerinin etkinliği, rekabet, çalışmanın geleceği gibi konularda destek sunabilir. Ancak bu destek için algoritmik sistemlerin düzenlenmesinde, bu sistemlerin dayandığı karar kalıplarının ayrımcı ve adaletsiz kararlara yol açan herhangi bir sistematik ön yargı sergilememesi gerekmektedir.

Son olarak verileri veya algoritmaları doğrulamak neredeyse olanaksızdır. Bu, algoritmik denetimin genişlediği birçok alan için geçerlidir. Bu konuda yapılan çalışmalarda, “algoritmalara kamusal erişim onların yok edilmesiyle aynı anlama gelecektir” argümanı ortaya koyulmaktadır. Bu konuda algoritmik sistemlerin güvenilir bir etik ve yasal değerlendirmesi yapılmalıdır. Böyle bir değerlendirme için algoritmaların kapsamı, işlevselliği, veri temeli ve veri değerlendirmesi hakkında yeterli bilginin mevcut olması gerekmektedir. Şeffaflık sağlandığında ancak bir sistemin meşru bir amaç izleyip izlemediği denetlenebilmektedir.

KAYNAKÇA

- AMoor, Lousie ve Volha Piotukh (2016). *Algorithmic Life: Calculative Devices in the Age of Big Data*. London: Routledge.
- BEER, David (2017). “The Social Power of Algorithms”, *Information, Communication & Society*, C. 20, s. 1-13.
- CHENEY-LIPPOLD, John (2011). “A New Algorithmic Identity: Soft Biopolitics and the Modulation of Control”, *Theory, Culture & Society*, C.28, s. 164-181.
- DAUM, Timo (2019). *Glaskugel der künstlichen Intelligenz*, Rosa-Luxemburg-Stiftung.

- FLORIDI, Luciano (2015). Die 4. Revolution. Wie die Infosphäre unser Leben verändert, Berlin: Suhrkamp Verlag.
- GARCÍA CANCLINI, Néstor (2021). Demokratie im digitalen Kapitalismus, transcript.
- HOFMANN, Jeanette vd. (2019), Politik in der Digitalen Gesellschaft, transcript.
- Automating Society Report 2020, (2021). <https://algorithmwatch.org/de>. (E.T.: 25.07.2021).
- KAR, Resa Mohabbet vd. (2018). (Un)berechenbar? Algorithmen und Automatisierung in Staat und Gesellschaft. Berlin: Fraunhofer-Institut für Offene Kommunikationssysteme FOKUS, Kompetenzzentrum, Öffentliche IT (ÖFIT).
- KONIG Pascal D. (2020). “Dissecting the Algorithmic Leviathan: On the Socio-Political Anatomy of Algorithmic Governance”. *Philosophy & Technology*, C. 33, s. 467-485.
- LENZEN, Manuele (2018). “Mitgefangen, mitgegangen”, <https://www.faz.net> (E.T.: 09.01.2018)
- MAGER, Astrid (2012). “Algorithmic Ideology How Capitalist Society Shapes Search Engines Information”, *Communication & Society*, C. 15, s. 769-787.
- O’NEIL, Cathy (2016). Angriff der Algorithmen. Wie sie Wahlen manipulieren, Berufschancen zerstören und unsere Gesundheit gefährden, Carl Hanser Verlag.
- PAPAKYRIAKOPOULOS, Orestis vd. (2020). “Political Communication on Social Media: A Tale of Hyperactive Users and Bias in Recommender Systems”. *Online Social Networks and Media*, C. 15, s. 1-15.
- PASQUALE, Frank (2015). Die Black Box Knacken, <https://www.zeitschrift-luxemburg.de/die-black-box-knacken> (E.T.: 05.08.2021).
- PETERS, Benjamin (2018). “Vorsicht vor der Theorie Der Verschwörungstheorie!”, *zfm, Zeitschrift für Medienwissenschaft* 19, C. 10, s. 21-28.
- SEYFERT, Robert ve Jonathan Roberge (2017). Algorithmenkulturen. Über die rechnerische Konstruktion der Wirklichkeit, transcript.
- SHINTARO, Miyazaki (2017). ”Algorithmische Ökosysteme. Neoliberale Kopplungen und ihre Pathogenese von 1960 bis heute”. In: Robert Seyfert, Jonathan Roberge (Edit.). Algorithmenkulturen. Über die rechnerische Konstruktion der Wirklichkeit. Bielefeld: transcript , s. 173-187.
- SMITH, Gavin JD (2020). “The Politics of Algorithmic Governance in The Black Box City”, *BIG DATA & SOCIETY* (AUG 2020), C. 7, s. 1-9.
- STALDER, Felix (2017). “Algorithmen, Die Wir Brauchen”, Standpunkte 1.
- STARK, Birgit ve Daniel Stegmann, (2020). Are Algorithms a Threat to Democracy? The Rise of Intermediaries: A Challenge for Public Discourse. Published as part of Governing Platforms, Algorithm Watch.
- URICCHIO, William (2011). “The Algorithmic Turn: Photosynth, Augmented Reality and the Changing Implications of the Image”, *Visual Studies*, C. 26, s. 25-35.
- URL-1: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/de/ip_21_1682 (E.T.: 05.08.2021).
- URL-2: www.rosalux.de/veranstaltung/es_detail/GRIE6/die-kuenstliche-intelligenz-des-kapitals (E.T.: 07.08.2021).

farklılaştıkça, teknoloji geliştikçe, siyasal iletişimin içeriği, aktörleri, kullanılan yöntem ve teknikler de farklılık göstermiştir. Yönetenlerin yönetilenlerle ilişkilerinde kullandıkları mesajlar, bunların içeriği, bu iletişimi gerçekleştirmek için kullanılan ikna yöntemleri de değişmiştir (Aziz, 2007: 1-2). Bu açıdan ikna, başkalarının düşüncelerini ve davranışlarını değiştirmek yolunda atılması gereken ilk adımdır. İkna sadece bir konuyu rasyonel hâle getirme meselesi değildir; bilgi ve düşünceleri insanî temel duyguları cezbetmek, bir düşünceyi, bir yaklaşımı ve bir çözümü başkalarına cazip hâle getirmek için sunma işidir. Günümüzde görsel ve yazılı medya mecralarında ikna edici metinler yaratmak ve bu metinlerin analizi konusunda retorikğin önemi büyüktür.

Retorik, iknayı oluşturmayı hedefleyen söylemin temelini oluşturan dil ustalığıdır. Retorik, özellikle siyaset konusundaki dil bilimsel incelemelerde toparlayıcı bir öneme sahiptir. Siyasal iletişim sürecinde retorikğin önemi, dilin yapısı ve işlevinden ileri gelmektedir. Siyaset dili, halkın duyu ve düşüncelerine ulaşarak onları istendik yönde ikna etmeyi amaçlamaktadır. Bu dil, hem görsel hem de sözlü olabilir. Sembol, işaret, mimik, hareket, görüntü, renk ve giyim gibi unsurlar da siyaset dilinin birer görsel aracıdır. Siyasal iletişim kampanyalarında retorik etkili şekilde kullanılırsa, görseller de seçmen kitlesinin üzerinde anlam kazanmaktadır. Bu çalışma siyasal iletişimi, ikna konusunda önemli bir yaklaşım olan Aristo'nun retorik penceresinden incelemiştir.

Tutum değişiminin önemli bir tarzı olarak ikna, tutumu değiştirilmek istenen kişiyi zorlamak veya manipüle etmek yerine çeşitli akıl yürütmelerle ve kanıt-lama yoluyla inandırmayı içerir. Bu kanıtlar Aristo'nun retorik bileşenlerindeki ethos, pathos ve logosdur. Ethos hedef kitleyi iknacının güvenilirliği da karakteri ile ikna etmeyi amaçlayan etik bir kanıt, pathos, öfke, korku ya da sempati yaratarak hedef kitleyi ikna etmeyi amaçlayan duygusal bir kanıt; logos ise hedef kitleyi mantık ya da akıl kullanımıyla ikna etmeyi amaçlayan bilgisel bir kanıttır. Bu kavramlar geçerliliğini ve dolayısıyla önemini günümüzde de hâlâ sürdürmektedir.

KAYNAKÇA

- ANIK, Cengiz (2000). Siyasal İkna, Ankara: Vadi Yayınları.
- ARISTOTELES (2013). Retorik (7.baskı), (çev.) Mehmet H. Doğan İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- ARKONAÇ, Sibel A. (2008). Sosyal Psikolojide İnsanları Anlamak Deneysel ve Eleştirel Yaklaşımlar. Ankara: Nobel Yayınları.
- AZİZ, Aysel. (2007). Siyasal İletişim. Genişletilmiş 2. Basım. Ankara: Nobel Yayınları.
- BAŞARIR, Murat (2016). "Retorik İkna Bileşenlerinin Siyasi Liderlerce Kullanımı: İktidar ve Ana Muhalefet Liderinin TBMM Grup Konuşmaları Üzerine Bir Analiz", Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi. 4(2). ss.703-724.

- BETTINGHAUS, Erwin P. ve Michael J. Cody (1987) *Persuasive Communication*, Fourth Edition, Miami: Holt, Rinehart & Winston Inc.
- BOCHERS, Timothy (2013). *Persuasion in the media age*. Long Grove, Illinois: Waveland Press.
- ÇOBANOĞLU, Şaban (2007). *Suskunluk Sarmalı ve Siyasal İletişim*. İstanbul: Fide Yayınları.
- DÜRÜŞKEN, Çiğdem (1995). *Antik Çağda Doğan Bir Eğitim Sistemi: Rhetorica – Roma’da Rhetorica Eğitimi*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- EAGLY, Alice H. ve Shelly Chaiken (1984). *Cognitive theories of persuasion*. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 17, pp. 267-359). Orlando, FL: Academic Press.
- GREEN JR, Sandy Edward (2004). “A rhetorical theory of diffusion”. *Academy of Management Review*, 29(4), pp.653-669.
- JOHNSON-CARTEE, Karen. S. ve Gary A. Copeland (2004). *Strategic Political Communication: Rethinking Social Influence, Persuasion, and Propaganda*. Lanham, Md: Rowman & Littlefield Publishers.
- KALENDER, Ahmet. (2005). *Siyasal İletişim Seçmenler ve İkna Stratejileri*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Lilleker, Darren G. (2013). *Siyasal İletişim Temel Kavramlar*, (Çev: Tolga Sağlam), İstanbul: Timaş Yayınları.
- MEYER, Michael (2009). *Retorik*. Ankara: Dost Kitabevi – Kültür Kitaplığı.
- MUTLU, Erol. (1994). *İletişim Sözlüğü*. Ankara: Ark Yayınevi.
- O’KEEFE, Daniel J. (2002). *Persuasion Theory&Research*, Second Edition, Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- ÖRS, Birsen (2016). *19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler* (4.baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- ÖZERKAN, Şengül A. (2001). *Medya Dil İletişim*. İstanbul: Martı Yayınları.
- RİGEL, Nurdoğan. (2000). *Rüya Körleşmesi*. İstanbul: Der Yayınları.
- ROGER C. Aden (1994). *The Enthymeme as Postmodern Argument Form: Condensed, Mediated Argument Then and Now*, *Argumentation & Advocacy*, 31, 54-63.
- SÖNMEZ, Aykar (2008). “Batı Retoriğinin Genel Terimleri Üzerine Bir Araştırma”, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- THEODORAKUPULOSVAS, Vassilis Theodor (2004). *Attika Retoriğe Giriş*. Çev. Sema Sandalcı. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- YÜKSEL, Ahmet Haluk (1994). *İkna Edici İletişim*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, No:94.
- YÜKSEL, Ahmet Haluk vd. (2013). *İkna Edici İletişim*. Mine Oyman (edit), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Açık öğretim Fakültesi Yayınları, No:1479.
- ZEYBEK, Burcu. (2016). *Siyasal Reklam İkna ve Retorik*. İstanbul: Beta Yayınları.

fazla saha araştırmasına ihtiyaç duyulduğunu söylemek olanaklıdır. Ayrıca çevrimiçi radikal ideolojik söylemin farklı sosyal ağların yapısına bağlı olarak nasıl yapılandırıldığı, dağıtıldığı, kullanıcılarla nasıl etkileşime geçildiğinin ve yine bu söylemler aracılığıyla radikal ideolojinin kendi kahramanlarını nasıl yarattığının da hem mecra özelinde hem de mecralar arasında karşılaştırmalı olarak incelenmesinin, söz konusu tavşan deliği, algoritma ve dijital radikal ideolojik söylem arasındaki ilişkinin açıklanabilmesi bakımından oldukça önem taşıyacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- AGOSTO, Denise E. ve Sandra Hughes-Hassell (2006a). "Toward a Model of the Everyday Life Information Needs of Urban Teenagers, Part1: Theoretical Model". *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, C.57, s.1394-1403.
- AGOSTO, Denise E. ve Sandra Hughes-Hassell (2006b)." Toward a Model of the Everyday Life Information Needs of Urban Teenagers, Part 2: Empirical Model". *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, C.57, s.1418-1426.
- BECK, Colin J. (2015). "Radicals, Ravolutionaries, and Terrorists". Cambridge, UK: Polity Press.
- BRIGHT, Jonathan (2017). "Explaining the Emergence of Political Fragmentation on Social Media: The Role of Ideology and Extremism". *Journal of Computer-Mediated Communication*, C.23, s.17-33.
- BRYANT, Lauren V. (2020). "The YouTube Algorithm and the Alt-right Filter Bubble". *Open Information Science*, C.4, s.85-90.
- BUCHER, Taina (2012). "Want to Be on the Top? Algorithmic Power and the Threat of Invisibility on Facebook". *New Media & Society*, C.14, s.1164-1180.
- CARTER, Pelham ve Katherine Kondor (2020). "Researching the Radical Right: Making Use of the Digital Space and Its Challenges". *Digital Extremisms: Readings in Violence, Radicalisation and Extremism in the Online Space*. (Ed. Littler, Mark & Lee, Benjamin). s.223-252, Palgrave Macmillan, Cham.
- CHO, Jaeho vd. (2020). "Do Search Algorithms Endanger Democracy? An Experimental Investigation of Algorithm Effects on Political Polarization". *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, C.64, S.2, s.150-172.
- CONWAY, Maura (2012). "From al-Zarqawi to al-Awlaki: The Emergence of the Internet as a New Form of Violent Radikal Milieu". *Combating Terrorism Exchange*, C.2, s.12-22.
- CONWAY, Maura ve Lisa McInerney (2008). "Jihadi Video and Auto-radicalisation: Evidence from an Exploratory YouTube Study". *Proceedings of the 1st European Conference on Intelligence and Security Informatics*, s.108-118, Esbjerg, Denmark: EuroISI'08, Springer-Verlag.
- DEL VICARIO, Michela vd. (2016). "The Spreading of Misinformation Online". *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, C.113, s.554-559.
- DAVIDSON, James vd. (2010). "The YouTube Video Recommendation System". *Proceedings of*

- the 4th ACM Conference on Recommender System, s.293-296. New York, NY: ACM.
- DRESANG, Eliza T. (2005). "The Information-seeking Behavior of Youth in the Digital Environment". *Library Trends*, C.54, S.2, s.178-196.
- EDWARDS, Charlie ve Luke Gribbon, (2013). "Pathways to Voilent Extremism in the Digital Era". *RUSI Journal*, C.158, s.40-47.
- FADDOUL, Marc vd. (2020). "A Longitudinal Analysis of YouTube's Promotion of Conspiracy Videos". *ArXiv Preprint*, 2003.03318. Erişim tarihi: 14.08.2021. <https://bit.ly/2VOTp2y>
- FIGUEIREDO, Flavio vd. (2011). "The Tube Over Time: Characterizing Popularity Growth of YouTube Videos". *Proceedings of the 4th ACM International Conference on Web Search and Data Mining (WSDM'11)*, s.745-754. New York, NY.
- FILIPPOVA, Katja ve Keith B. Hall (2011). "Improved Video Categorization from Text Metadata and User Comments". *Proceedings of the 34th International ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval (SIGIR'11)*, s.835-842. New York, NY: ACM.
- FLAXMAN, Seth vd. (2016). "Filter Bubbles, Echo Chambers, and Online News Consumption". *Public Opinion Quarterly*, C.80, s.298-320.
- GILLESPIE, Tarleton (2010). "The Politics of 'Platforms'". *New Media & Society*, C.12, s.347-364.
- GILLESPIE, Tarleton (2014). "The Relevance of Algorithms". *Media Technologies: Essays on Communication, Materiality, and Society*. (Ed. Gillespie, Tarleton, Boczkowski, Pablo ve Foot, Kirsten). Cambridge, MA: MIT Press.
- HESS, Amanda (2017). "How to Escape Your Political Bubble for a Clearer View". *The New York Times*. Erişim tarihi: 15.08.2021. <https://nyti.ms/3iLp0dX>
- ITO, Mizuko vd. (2010). "Hanging Out, Messing Around, and Geeking Out: Kids Living and Learning with New Media". Cambridge, MA.: MIT Press.
- KUŞ, Oğuz (2021). "COVID-19 ve Algoritmik Yanlılık: Küresel Bir Sağlık Krizinin Gölgesinde Algoritmik Yanlılığı Tartışmak". *Communication and Technology Congress (CTC 2021)*, s.669-676.
- LANGLOIS, Ganaele ve Greg Elmer (2013). "The Research Politics of Social Media Platforms". *Culture Machine*, C.14, s.1-17.
- LEDWICH, Mark ve Anna Zaitsev (2020). "Algorithmic Extremism: Examining Youtube's Rabbit Hole of Radicalization". *First Monday*. Erişim tarihi: 12.08.2021. <https://bit.ly/2XmBYqq>
- McKELVEY, Fenwick (2014). "Algorithmic Media Need Algorithmic Methods: Why Publics Matter". *Canadian Journal of Communication*, C.39, s.597-613.
- MIHELJ, Sabrina ve Cesar Jimenez-Martinez (2021). "Digital Nationalism: Understanding the Role of Digital Media in the Rise of 'New' Nationalism". *Nations and Nationalism*, C.27, S.2, s.331-346.
- MURO, Diego (2016). "What Does Radicalisation Look Like? Four Visualisations of Socialization into Violent Extremism". *Notes Internacionals CIDOB*.

- O'CALLAGHAN, Derek vd. (2015). "Down the (White) Rabbit Hole: The Extreme Right and Online Recommender Systems". *Social Science Computer Review*, C.33, S.4, s.459-478.
- PIERRE, Joseph M. (2020). "Mistrust and Misinformation: A Two-component, Socio-epistemic Model of Belief in Conspiracy Theories". *Journal of Social and Political Psychology*, C.8, S.2, s.617-641.
- PIERRE, Joseph M. (2019). "Integrating Non-psychiatric Models of Delusion-like Beliefs into Forensic Assessment". *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, C.47, s.171-179.
- RADULESCU, Bogdan-George (2020). "The "Electronic Jihad": How Social Media are Used for Disseminating Terrorist Propaganda". *ME DOK: Média-Történet-Kommunikáció*, C.15, S.3, s.89-97.
- ROTH, Camille vd. (2020). "Tubes and Bubbles Topological Confinement of YouTube Recommendations". *PLOS ONE*, C.15, S.4, e0231700.
- RÖCHERT, Daniel (2020). "The Homogeneity of Right-wing Populist and Radical Content in YouTube Recommendations". *Proceedings of International Conference on Social Media and Society*, s.245-254.
- SAGEMAN, Marc (2008). "Leaderless Jihad: Terror Networks in the Twenty-first Century". Philadelphia: University of Philadelphia Press.
- SMITH, Tara C. ve Dorit R. Reiss (2020). "Digging the Rabbit Hole, COVID-19 Edition: Anti-vaccine Themes and the Discourse around COVID-19". *Microbes and Infection*, C.22, s.608-610.
- SCACCO, Joshua M. ve Ashley Muddiman (2020). "Curiosity Effect: Information Seeking in the Contemporary News Environment". *New Media & Society*, C.22, S.3, s.429-448.
- SCRIVENS, Ryan ve Amarnath Amarasingam, (2020). "Haters Gonna 'Like': Exploring Canadian Far-right Extremism on Facebook". *Digital Extremisms: Readings in Violence, Radicalisation and Extremism in the Online Space*. (Ed. LITTER, MARK ve LEE, BENJAMIN). s.63-89. Palgrave Macmillan, Cham.
- WHITTAKER, Joe vd. (2021). "Recommender Systems and the Amplification of Extremist Content". *Internet Policy Review*, C.10, S.2, s.1-29.
- WUNDERLICH, Annelise (2019). "YouTube Algorithms: How to Avoid the Rabbit Hole". Erişim tarihi: 12.08.2021. <https://bit.ly/3jIwlu8>
- TANG, Lu vd. (2021). "Down the Rabbit Hole" of Vaccine Misinformation on YouTube: Network Exposure Study". *Journal of Medical Internet Research*, C.23, S.1, e23262.
- ZHOU, Renjie vd. (2010). "The Impact of YouTube Recommendation System on Video Views". *Proceedings of the 10th ACM SIGCOMM Conference on Internet Measurement*, s.404-410.

rin, hedef kitleler ile olan siyasal iletişimlerini daha hızlı, daha ekonomik, daha pratik, daha teknolojik olması bakımından yeni medya olarak ifade edilen sosyal medya ve dijital iletişim araçlarını tercih ettikleri görülmektedir. Siyasi partiler için hedef kitlelere daha hızlı ulaşma açısından resmi web sitelerinde yer alan dijital halkla ilişkiler olarak değerlendirilen kurumsal kimlik, tanıtım, duyurular, haberler, yayınlar vb. uygulamaların oldukça önemli olduğu ifade edilebilir. Siyasi partiler; eğitim, hukuk, sağlık, ekonomi, çevre, siyaset, teknoloji, turizm, yönetim, siyasi rekabet, politika vb. hemen hemen toplumun bütün kesimlerini ilgilendiren konulardaki görüşlerini, yorumlarını, eleştirilerini, faaliyetlerini resmi web sitelerinde yer alan “dijital halkla ilişkiler uygulamaları” olarak değerlendirdiğimiz “yayınlar” üzerinden kamuoyu ile dijital ortamda gerçekleştirmektedirler. Bu yönüyle, resmi web sitelerinde “yayınlar” bölümünde yer alan “dijital halkla ilişkiler uygulamaları” (kitap, dergi vb.)’nın siyasal partiler açısından oldukça önemli bir siyasal iletişim aracı olduğu söylenebilir. Nitekim siyasi partilerin; yukarıda örnekleri verilen ve bir siyasal iletişim aracı olarak değerlendirilen dijital halkla ilişkiler uygulaması olarak resmi web sitelerinde yer alan “yayınlar” bölümünde, toplumun genelini ilgilendiren güncel konulara yer verdiği görülmüştür.

KAYNAKÇA

- BALTA PELTEKOĞLU, Filiz ve Emel Demir Askeroğlu (2019). “Dijital Halkla İlişkiler: Fenomenler Dijital Marka Elçisi Olabilir Mi?”, Selçuk İletişim, C. 12, S. 2, s. 1044-1067.
- BİTİRİM OKMEYDAN, Selin (2018). “Siyasal Halkla İlişkiler ve Siyasi Partilerin Sosyal Medya Kullanımı: 24 Haziran 2018 Seçimleri Üzerine Bir Araştırma”, Journal of Social And Humanities Sciences Research, C. 5, S. 30, s. 4222-4240.
- CANÖZ, Kadir (2008). “Kamuda Halkla İlişkilerin Yeni Yüzü: Bilgi Edinme Yasası”, Selçuk İletişim, C. 5, S. 3, s. 141-152.
- CHOMSKY, Noam, (2012). Medya Gerçeği. (Çev. Abdullah Yılmaz ve Osman Akinhay). İstanbul: Everest Yayınları.
- DEMİR, Mine İnanç (2018). “Siyasal İletişim: Kavramsal Bir Derleme”, International Journal of Art. Culture & Communication, C. 1, S. 1., s.79-104.
- ERSÖZ, Betül ve Mehmet Özmen (2020). “Dijitalleşme ve Bilişim Teknolojilerinin Çalışanlar Üzerindeki Etkileri”, AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, C. 11, S. 42, s.170-179.
- IŞIK, Metin, (2014). “İşleyiş Açısından İletişim ve İletişimin Temel Öğeleri”, İletişim ve Etik. (ed. Metin Işık). Konya: Eğitim Kitabevi.
- İRVAN, Süleyman, (2014). Medya Kültür Siyaset. (Der. Süleyman İrvan). Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- KIRIK, Ali Murat (2017). “Yeni Medya Aracılığıyla Değişen İletişim Süreci: Sosyal Paylaşım Ağlarında Gençlerin Konumu”, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, C. 5, S. 1, s. 230-261.

- MAIGRET, Eric (2014). *Medya ve İletişim Sosyolojisi*. (Çev.Halime Yücel). İstanbul: İletişim Yayınları.
- MERT, Yener Lütfü (2018). “Dijital Halkla İlişkiler Araçlarının Yayıncılık Sektöründe Kullanımına Yönelik Bir Araştırma, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 11, S. 58, s. 724-737.
- MUTLU, Erol (2012). *İletişim Sözlüğü*. Ankara: Sofos Yayınları.
- OKUR ÇAKICI , Fatma ve Gülsüm Çalışır (2016). “Siyasal Partilerin İnternet Kaynaklı Halkla İlişkiler ve Siyasal İletişim Faaliyetlerine Yönelik Bir Araştırma”, Turkish Studies, C. 11, S. 2, s. 951-964.
- SÜLLÜ, Zübeyde (2010). “Siyasi Halkla İlişkiler Sürecinde Hesabı Verilebilirlik”, Selçuk İletişim, C. 6, S. 3, s. 216-228.
- TEMİZEL, Handan (2008). “Kamuoyu Kuramları ve Kamuoyu Oluşumunda Kitle İletişim Araçları”, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi. C.8, S.15, s.126-146.
- UYGUN, Serdar Vural (2018). “Türk Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler Kavramının Konumu: Anlayış, Uygulama ve Karşılaştırma”, Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, C. 1, S. 3, s. 20-36.
- YAĞMURLU, Aslı (2007). “Bilgi Edinme Kanunu ve Halkla İlişkiler”, Amme İdaresi Dergisi, C. 40, S. 4, s. 63-79.
- URL-1: <https://www.akparti.org.tr> (E.T.: 19.06.2021).
- URL-2: https://www.mhp.org.tr/htmldocs/medya/mhp_yayinlari/mhp_yayinlar.html (E.T.: 19.06.2021).
- URL-3: <https://milletdergisi.chp.org.tr> (E.T.: 20.06.2021).
- URL-4: <https://milletdergisi.chp.org.tr> (E.T.: 20.06.2021).
- URL-5: <https://www.akparti.org.tr> (E.T.: 20.06.2021).
- URL-6: https://www.mhp.org.tr/htmldocs/medya/mhp_yayinlari/mhp_yayinlar.html (E.T.: 20.06.2021).

sine imkân tanınması bakımından önemlidir. Yine sunulan haberler nicelik olarak yetersiz olsa da nitelikleri bakımından içerikleri (Türkiye’den çıkış yapamayan mülteciler için bilgilendirme, tam kapanma döneminde iş ve işlemlerin nasıl yapılacağı hakkında bilgilendirme, ikamet izni başvurusunda bulunanların randevu tarihleri değişikliği hakkında bilgilendire vb.) mültecileri bilgilendirme noktasında tatmin edici ve yol göstericidir.

Mülteci Destek Derneği 21 paylaşım ile en fazla bilgilendirme yapan kuruluştur. Hem nicelik olarak hem de nitelik olarak pandemi döneminde mülteciler için bir kılavuz özelliğindedir. Bilgilendirmelerin web sitesinin ana sayfasında kolay erişilebilir bir yerde olması, mülteciler için bilgiye rahat erişim imkânı sunmaktadır. Aynı zamanda görsellerle desteklenen içerikler mültecilerin anlayabilmesini kolaylaştıracak yalınlıkta sunulmuştur.

Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği’nin pandemi dönemi paylaşımları yok denebilecek kadar azdır. Dijitalleşmenin arttığı, insanların özellikle de pandemi şartlarında her türlü bilgiye internet ve sosyal medya aracılığıyla ulaştığı bir ortamda kuruluş, telefonla danışmanlık hizmetini vermeyi tercih etmiş, bunu da pandemi ülkemizde başladıktan 14 ay sonra gerçekleştirmiştir. Mülteciler pandemi öncesi dönemde de bilgi arayışını dijital ortamlarda sürdürürken pandemi döneminde web sitesindeki bilgilendirmenin azlığı sivil toplum kuruluşu için olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir.

Gerek sevdikleriyle iletişim kurmak gerekse yerleştikleri ülkelere uyum sağlama ve bilgi alma kaynağı olarak cep telefonları ya da internet kafelerdeki bilgisayarlar aracılığıyla internet ve sosyal medya ortamlarını yoğun bir şekilde kullanan mülteciler pandemi döneminde de bilgi alabilmek için teknolojiden faydalanacaklardır. Bu bağlamda mültecilere bilgi verme noktasında, bu konuda hizmet veren resmi kurum ve sivil toplum kuruluşlarının dijital ortamlarda daha çok içerik paylaşmaları gerekir ki dijital ortamlardan bilgi edinmeyi tercih eden mülteciler için sağlıklı bilgi akışı sağlanabilsin ve böylelikle de yerleştikleri yere uyum süreci daha kolay gerçekleşebilsin.

KAYNAKÇA

- AFAD (2017). Türkiye’deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması. Ankara: T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- AKDEMİR, Naci ve Can Ozan Tuncer (2020). “Covid-19 Salgını Sonrasında Siber Suç Mağduriyeti Riskleri Üzerine Bir Değerlendirme”, Salgınla Yaşamak Güvenlik ve Gelecek. (ed. İsmail Hakkı Demircioğlu, Zakir Avşar, ve Can Ozan Tuncer). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- ALTİNCİK, Hasan (2020). Halkla İlişkiler Perspektifinden Medya ve Yerel Yönetim İlişkisi. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- CASSAR, M. Christine (2016). Migrants' Use of Social Media in Malta. http://www.pfcmalta.org/uploads/1/2/1/7/12174934/social_media_report_08-2016_-_final.pdf (E.T.: 01.07.2021).
- ÇETİN, Altan ve Nasrullah Uzman (2012). "Sığınmacılar Çerçevesinde Suriye-Türkiye İlişkilerine Bir Bakış", Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi, C. 1, S. 1, s. 3-18.
- ÇİÇEK, Ali ve Ömer Taylan (2021). "Stratejik Göç Yönetimi Hamlesi: 2018-2023 Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı'nın Analizi", Yerel ve Küresel Eksende Uluslararası Göç Üzerine İncelemeler. (ed. Erkan Arslan). Ankara: Nobel Yayın.
- DEKKER, Rianne and Godfried Engbersen (2012). "How Social Media Transform Migrant Networks and Facilitate Migration", IMI Working Papers Series, No. 64.
- FORUMLAR DİZİSİ FORUM YEDİ, S . (2016). "Can Pazarından Hayat Savaşına: Zorunlu Göç ve Sığınmacılar", İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, S. 54, s. 151-195.
- İÇDUYGU, Ahmet vd. (2014). Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere. İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.
- MELANDER, Erik and Magnus Oberg (2004). "Forced Migration: The Effects of the Magnitude and Scope of Fighting". Uppsala Peace Research Papers No. 8. Department of Peace and Conflict Research. Sweden: Uppsala University.
- ÖZGEN, Nargis (2020). "Hukuk Bağlamında Bulgaristan'da Azınlıkların Hak ve Özgürlükleri", Turkish Studies, C. 15, S. 1, s. 535-563.
- PIPER, Nicola (2005). "Gender and migration", Global Commission on International Migration.
- STALKER, Peter (2002). "Migration Trends and Migration Policy in Europe", International Migration, Vol. 40, No. 5, pp. 151-179.
- TUNCEL, Gökhan ve Süleyman Ekici (2019). "Göçün Siyasal Etkisi: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye Siyasetine Etkisi", Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, C. 9, S. 18, s. 49-72.
- TÜRKAY, Bilgen (2019). "Suriyeli Mülteciler, Sosyal Medya ve Sivil Toplum: Entegrasyon Süreci ve Çözüm Arayışları". Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- YAŞAR, İbrahim Halil (2020). "Kurumsal Web Sayfalarının Halkla İlişkiler Amaçlı Kullanımı: Siyasal Partiler Üzerine Bir İnceleme", Selçuk İletişim Dergisi, C. 13, S. 3, s. 1149-1175.
- URL-1: <https://sozluk.gov.tr/> (E.T.: 01.07.2021).
- URL-2: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> (E.T.: 15.07.2021).
- URL-3: <https://www.goc.gov.tr/hakkimizda> (E.T.: 16.07.2021).
- URL-4: <https://mudem.org/hakkimizda/> (E.T.: 14.07.2021).
- URL-5: <https://sgdd.org.tr/hikayemiz/> (E.T.: 14.07.2021).

saflığını bozduğunu, yozlaştırdığını, ırksal değer kaybına yol açtığını *düşünmekte* ve Alman toplumunda hâkim kılmaya çalıştıkları üstün ırk anlayışının önündeki en büyük engel olarak Yahudileri görmekteydiler. Nitekim incelenen görsellerde Yahudiler alt insan şeklinde sunulmaktadır (Çakı, 2019a: 216). Yahudilerin ırki özelliklerine antisemitist açıdan yaklaşan görsellerde “çirkin”, “kötü”, “kurnaz”, “güvenilmez”, “yabani”, “tehlikeli”, “zehirli”, “öldürücü” gibi çağrışımlarla kitlelerde Yahudilere karşı olumsuz algıların oluşturulması amaçlanmakta, dolayısıyla bu yolla Alman çocuklarının zihninde (Alman toplumunda) Yahudi ırkına yönelik nefret söylemi inşa edilmeye çalışılmaktadır.

İncelenen Nazi propagandası görsellerinde elde edilen bulgular ışığında; Yahudilerin zararlı, tehlikeli ve güvenilmez oldukları, bu nedenle Almanya’da istenmedikleri ve Alman toplumundan uzaklaştırılmaları gerektiği algısı çocukların zihinlerine kazınarak antisemitizmin çocuklara dâhi aşılandığı ortaya koyulmuştur. Görsellerdeki antisemitizm inşasında, Yahudilere yönelik nefret ve düşmanlık duyguları öne çıkarılarak, Almanya toplumunda oluşan antisemitizm olgusunun güçlenmesi amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

- AKGÜL, Rahşan Fatma (2017). “Nazi Almanyası Örneğinde Propaganda Afişleri”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 35, s.1-22.
- BARTHES, Roland (1998). *Çağdaş Söylenler*. (çev. Tahsin Yücel). İstanbul: Metis Yayınları.
- BAYRAKLI, Enes ve Oğuz Güngörmez (2018). “İslamofobi ve Anti-Semitizm Karşılaştırmalarını Anlamlandırmak: Kapsamlı Bir Literatür Değerlendirmesi”, Muhafazakâr Düşünce Dergisi, Yıl: 14, S. 53, s.119-148.
- BOZKANAT, Esra (2021). “Algı Yönetimi ve Propaganda: Nazi Almanyası Üzerinden Bir Değerlendirme”, Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, C. 16, S. 55, s.74-94.
- BÖLÜKBAŞI, Yusuf Ziya (2019). “Türk Milliyetçiliğinde Antisemitizm: Hüseyin Nihal Atsız Yazıları Üzerine Bir İnceleme”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 20, S. 2, s.293-320.
- ÇAKAŞ, Caner Övsan (2019). “Avrupa Toplumunda İrkçiliğin İki Yüzü: Antisemitizm ve İslamofobi Arasındaki Benzerliklerin ve Farklılıkların Karşılaştırmalı Analizi”, BEÜ İİBF AİD., C. 4, S. 2, s.222-252.
- ÇAKI, Caner (2018a). “Adolf Hitler’in Kült Lider İnşasında Kullanılan Propaganda Posterlerinin Göstergebilimsel Analizi”, Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi, C. 3, S. 6, s.24-38.
- ÇAKI, Caner (2018b). “Nazi Almanyası Döneminde Basılan Posta Pullarının Propaganda Amaçlı Kullanımı”, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, C. 6, S. 2, s.1568-1595.
- ÇAKI, Caner (2018c). “Nazi Almanyası Etkisindeki İtalyan Sosyal Cumhuriyeti’nin Propaganda Posterleri Üzerine İnceleme”, Selçuk İletişim, C. 11, S. 2, s. 252-272.

- ÇAKI, Caner (2019a). "Antisemitist Mitlerin İnşasında Nazi Propagandasının Rolü", Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, C. 9, S. 17, s.203-219.
- ÇAKI, Caner vd. (2019b). "Goebbels Liderliğinde Nazi Almanyası'nda Propaganda Sineması", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 19, S. 4, s.149-164.
- ÇETİN, Beyzade Nadir (2014). "Propaganda Olgusu ve Propagandanın Amerikanlaşması". Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 24, S. 2, s. 239-265.
- ERKMAN, Fatma (1987). Göstergebilime Giriş. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- FİSKE, John (1996). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (çev. Süleyman İrvan). Ankara: Ark Yayınları.
- HİTLER, Adolf (2010). Kavgam. İstanbul: Nokta Kitap.
- RİFAT, Mehmet (1992). Göstergebilimin ABC'si. İstanbul: Simavi Yayınları.
- RİFAT, Mehmet (1996). Göstergebilimcinin Kitabı. İstanbul: Düzlem Yayınları.
- RİFAT, Mehmet (1998). XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilimin Kuramları, I ve II. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- SARIALTUN, Nazlıcan (2021). "Propaganda Nedir? Propaganda Çeşitleri Nelerdir? Örnekler Üzerinden İnceleme" <https://www.politikavestrateji.com/ru/propaganda-nedir-propaganda-cestitleri-nelerdir-ornekler-uzerinden-inceleme/> (E.T.: 20.08.2021).
- SİVRİOĞLU, Ulaş Tore (2017). "Erken Hıristiyan Literatüründe Yahudiler ve Anti-Semitizm." Seleucia, S. 7, s.235-278.
- TDK Çevrimiçi Sözlüğü, <https://sozluk.gov.tr/> (E.T.: 20.08.2021).
- TUNCER, Saniye (2003). "Gazete ve Dergilerde Yer Alan Mobil Telefon Reklamlarının Göstergebilimsel Çözümlemesi". Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- TUNCER, Esra Saniye (2018). "Yazılı Basında Yer Alan Reklam Metinlerinin Göstergebilimsel Çerçevesi". Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- UÇKAÇ ALTUN, Sibel (2010). "Hitler Almanyası'nda Sanat ve Propaganda", Sanat ve Tasarım Dergisi, C. 1, S. 5, s. 23-39.
- VARDAR, Berke vd. (1980). Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü. Ankara: TDK Yayınları.
- VARDAR, Berke (1988). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü. İstanbul: ABC Yayınları.
- YILMAZ, Mustafa Selim (2017). "Bir Terimin Arkeolojisi: Antisemitizmin Teolojik ve Politik Tarihi", Cumhuriyet İlahiyat Dergisi, C. 21, S. 2, s.1181-1216.
- YURDAKUL, Ayşe ve Altan Alperen (2019). "Nazi Almanyası'nda Çocuk Kitaplarının Propaganda Aracı Olarak Kullanılmasına Dair Bir Örnek: Der Giftpilz (Zehirli Mantar)". Alman Dili ve Kültürü Araştırmaları Dergisi, C. 1, S. 2, s.1-20.
- YÜCEL, Tahsin (2008). Yapısalcılık. İstanbul: Can Yayınları.
- URL-1: https://tr.wikipedia.org/wiki/Nasyonal_Sosyalist_Alman_Partisi (E.T.: 10.08.2021).
- URL-2: https://tr.wikipedia.org/wiki/Joseph_Goebbels (E.T.: 11.08.2021).

- URL-3: https://tr.wikipedia.org/wiki/Nazi_Almanya%C4%B1%27nda_propaganda (E.T.: 12.08.2021).
- URL-4: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/article/nazi-propaganda-and-censorship> (E.T.: 13.08.2021).
- URL-5: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/article/book-burning> (E.T.: 14.08.2021).
- URL-6: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Antisemitizm> (E.T.: 15.08.2021.)
- URL-7: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/article/antisemitism> (E.T.: 16.08.2021).
- URL-8: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/photo/german-children-read-an-anti-jewish-propaganda-book-titled-der-giftpilz> (E.T.: 17.08.2021).
- URL-9: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/gallery/antisemitism-photographs> (E.T.: 18.08.2021).

katlar, liderler zirvesi, küresel şirketlerin liderleri ile video konferanslar kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bu video türünü kullanırken Recep Tayyip Erdoğan'ın icraat ve faaliyetlere odaklandığı ve vaatlerini iletmek istediği görülmüştür.

Cumhuriyet Halk Partisi lideri ise video mesaj gönderiminde farklı bir strateji uygulamıştır. Video mesajlarını eleştiri, görüş ve değerlendirmeleri yapmak ve aynı konu etrafında aktif kitleye erişebilmek amacına yönelik yayınlamıştır. Bu videoların içeriğine ve teknik özelliklerine bakıldığında ise yarı profesyonel olduğu anlaşılan videolar ile samimiyet duygusu yaratılmak istendiği, mesajlarında, gençlere, kadınlara, sağlık çalışanlarına, resmi makamda çalışan devlet görevlilerine, siyasi rakiplerine seslendiği, gündemi değerlendirdiği anlaşılmıştır. AK Parti liderinin video konferansları ve video mesajları ise oldukça profesyonel çekilmiştir. Video mesajları cumhurbaşkanlığı makamının logo ve forsunun yer aldığı görsel ile sona ermekte, böylece resmi bir iletişim kanalı olarak sahiplenilmektedir. İki liderin video türünde içerik kullanım pratiklerinde mesajın aktarımında, dil ve çekim teknikleri önemli bir farklılaşma kriteri olarak dikkat çekmektedir.

Canlı yayın, reklam ve tanıtım videoları, video konferansların ve video mesajların paylaşım sıklığına ilişkin bulgular siyasal iletişim faaliyetleri kapsamında sosyal medya ortamının geleneksel mecra benzeri bir kullanım pratiği sergilemek maksadıyla benimsendiğini göstermektedir. Ancak sosyal medya platformlarının doğası gereği paylaşımların yorumlanması, yorumların yanıtlanması, mesajların yeniden paylaşılması ve beğenilmesi gibi özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler ise hareketli görüntü yayınlamayı tek yönlü olmaktan öteye taşımakta, yayıncılık faaliyetinin etkileşimli ve iki yönlü gerçekleşmesini sağlayabilmektedir. Bu çalışma kapsamında video içeren paylaşımların etkileşim yaratma durumuna bakılamamıştır. Gelecek araştırmalarda, liderlerin canlı yayın türünde ürettiği ve sosyal medyada dolaşıma soktuğu videoların etkileşim yaratma durumunun araştırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- AMEIGEIRAS, Pablo vd. (2012). "Analysis and Modelling Of Youtube Traffic", Transactions on Emerging Telecommunications Technologies, 23(4), s. 360-377.
- ARGILA, Judith (2017). How to Create Video News That Rocks in Social Media. University of Oxford. Oxford: Reuters Institute.
- BALCI, Şükrü ve Hamide Sarıtaş (2015). "Facebook ve Siyasal Katılım: 2014 Yerel Seçimleri Araştırması", Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (37), s. 511-535.
- BIMBER, Bruce (2014). "Digital Mmedia in the Obama Campaigns of 2008 and 2012: Adaptation to The Personalized Political Communication Environment", Journal of Information Technology & Politics, 11(2), s. 130-150.

- BOYD, Danah. M. ve Nicole B. Ellison (2007). "Social Network Sites: Definition, History and Scholarship", *Journal of Computer-Mediated Communication*, 21.
- CASTELLS, Manuel (2008). *Enformasyon çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür Ağ Toplumunun Yükselişi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- CENG, Emine (2018). "Algı Yönetimi Aracı Olarak Twitter Kullanımına İlişkin Siyasal Bir Analiz", *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), s. 663-689.
- ÇİLDAN, Cihan vd. (2012). "Sosyal Medyanın Politik Katılım Ve Hareketlerdeki Rolü", *Akademik Bilişim*, 3, s. 233-237.
- EKİNCİ, Necdet (2014). "Siyasal İletişim Çalışmalarında Kapsam ve Yaklaşım Sorunsalı", *İ&D İletişim ve Diplomasi*, (3), s. 5-24.
- FUCHS, Christian (2014). *Sosyal Medya: Eleştirel Bir Giriş*. (çev.İ. Kalaycı ve D. Saraçoğlu). Ankara: NotaBene Yayınları.
- FUKUYAMA, Francis (2009). *Büyük çözümler*. (çev. Hasan Kayan). İstanbul: Profil Kitap.
- GENCER KASAP, Demet (2014). *Türkiye Kamu Yönetiminde Sosyal Medya Uygulamaları: Demokrasi Ve Yurttaş Katılımı Üzerine Bir İnceleme*. B. Çoban (Ed.). *Sosyal Medya Devrimi içinde* (s. 139-153). İstanbul: Su Yayınları.
- GRABER, Doris A. ve James M. Smith (2005). "Political Communication Faces the 21st Century", *Journal of communication*, 55(3), s. 479-507.
- GÜÇDEMİR, Yeşim ve Oğuz Göksu (2015). *Sosyal Medyanın Siyasal İletişim Aracı Olarak Kullanımı: Barack Obama'nın 2012 Başkanlık Seçim Kampanyası İle Recep Tayyip Erdoğan'ın 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçim Kampanyasının İncelenmesi*, (Editör), F. Aydoğan, *İletişim Çalışmaları*, İstanbul: Derin Yayınları, s. 45-61.
- HALAVAIS, Alexander (2016). *Twitter'in Yapısı: Toplumsal ve Teknik*. K. Weller, A. Bruns, J. Burgess, M. Mahrt ve C. Puschmann (Der.). *Twitter ve Toplum* (s. 79-95). İstanbul: Kafka Yayıncılık
- HARDING, Thomas. (2001). *The Video Activist Handbook*. London: Pluto Press
- KALENDER, Ahmet (2007). "Siyasal İletişim Tekniği Olarak Canvassing ve Seçmen Davranışı Üzerindeki Etkileri", *Selçuk İletişim Dergisi*, 5 (1), s.144-155.
- KALOGEROPOLOUS, Antonis vd. (2016). *The Future of Online News Video*. Oxford: Reuters Institute.
- KAPLAN, Andreas M. ve Michael Haenlein (2010). "Users Of The World, Unite! The Challenges and Opportunities Of Social Media". *Business Horizons*, 53(1), s. 59-68.
- LILLEKER, Darren G. ve Karolina Koc-Michalska (2017). "What Drives Political Participation? Motivations and Mobilization In a Digital Age", *Political Communication*, 34(1), s. 21-43.
- NEWMAN, Michael Z. (2014). *Video Revolutions on the History of a Medium*. New York: Columbia University Press.
- PANCER, Ethan ve Maxwell Poole (2016). "The Popularity and Virality of Political Social Media: Hashtags, Mentions, And Links Predict Likes And Retweets Of 2016 US Presidential Nominees' tweets", *Social Influence*, 11(4), s. 259-270.

- PEROT, Emma ve Frederick Mostert (2020). “Fake It Till You Make It: An Examination of the US and English Approaches to Persona Protection As Applied to Deepfakes On Social Media”, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 15(1), s. 32-39.
- POLAT, Cihat vd. (2004). *Hedef, Seçmen: Siyasal Pazarlama Yaklaşımı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- RIDOUT, Travis N. vd. (2012). “Political Advertising In The 21st Century: The Influence of the YouTube ad.” In annual meeting of the Western Political Science Association (s. 22-24).
- SİLSÜPÜR, Özer (2016). “Siyasal İletişim Aracı Olarak Twitter’in Kullanımı: 07 Haziran 2015 Genel Seçimi Üzerine Bir Çalışma”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4 (2).
- SPECIAL, Whitney ve Kirsten Tiare Li-Barber (2012). “Self-disclosure and Student Satisfaction with Facebook”, *Computers in Human Behavior*, 28(2), s. 624-630.
- STENBERG, Georg (2006). “Conceptual And Perceptual Factors in The Picture Superiority Effect”, *European Journal of Cognitive Psychology*, 18(6), s. 813–847.
- ŞAHİN, Muzaffer ve Gökçe Şahin (2016). “Geleneksel Medyanın Yeni Rakibi: Yeni Medya ve Canlı Yayınlar”, *Yeni Medya*, (1), s. 50-63.
- VAN DIJK, Jan (2016). *Ağ Toplumu*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- VITAK, Jessica vd. (2011). “Personal Internet Use at Work: Understanding Cyberslacking”, *Computers in Human Behavior*, 27(5), s. 1751-1759.
- WITTEN, Ilana B., ve Eric I. Knudsen (2005). “Why Seeing Is Believing: Merging Auditory And Visual Worlds”, *Neuron*, 48(3), s. 489–496.
- YÜKSEL, Ahmet Haluk (1994). *İkna Edici İletişim*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, No:94.
- ZHANG, Weiwu vd. (2010). *The Revolution Will Be Networked: The Influence Of Social Networking Sites On Political Attitudes And Behavior*. *Social Science Computer Review*, 28(1), s. 75-92.
- URL-1: <https://www.hebergementwebs.com/social-media/how-to-use-the-youtube-community-tab-to-engage-subscribers> (E. T.: 18.03.2021)
- URL-2: www.boomsocial.com (E.T.: 15.04.2021)
- URL-3: <https://www.hootsuite.com/resources/digitaltrends> (E. T.: 2.05.2021)
- URL-4: https://indianstrategicknowledgeonline.com/web/mayfield_strat_for_soc_media.pdf (E.T.: 3.03.2021)
- URL-5: <https://www.etimolojiturkce.com/arama/video> (E.T.: 5.05.2021)
- URL-6: <https://sozluk.gov.tr/> (E.T.: 5.05.2021)
- URL-7: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2015/02/12/5-facts-about-online-video-for-youtubes-10th-birthday/> (E.T.: 12/04/2021)
- URL-8: <https://creatoracademy.youtube.com/page/lesson/global-format?hl=tr> (E.T.: 10.05.2021)
- URL-9: <https://www.iienstitu.com/blog/siyasal-iletisimde-sosyal-medya> (E.T. : 04.05.2021)
- URL-10: <https://webrazzi.com/2017/09/27/twitter-280-karakter/> (E.T.: 11.06.2021)

Kaynakça

- BAŞ, Türker (2008). Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.
- BERMAN, Marshall (2016). Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor. (çev. B. Peker). İstanbul: İletişim Yayınları.
- DEVİRAN, Yusuf (2010). Haber, Söylem, İdeoloji. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.
- DIJK, Teun A. Van (2013). News as Discourse. New York: Routledge.
- DOKUYAN, Sabit ve Büşra Yüksel (2020). “Adnan Menderes’i İdamaya Götüren Süreç ve İdamı”. Journal of Universal History Studies, S. 3 (Prof. Dr. Mustafa Keskin Special Issue), s. 15-42.
- DURUSUN, Çiler (2001). Televizyon Haberlerinde İdeoloji. İstanbul: İmge Kitabevi.
- FOWLER, Roger (1991). Language in the News: Discourse and Ideology in the Press. London: Routledge.
- HEYWOOD, Andrew (2012). Siyasetin Temel Kavramları. (çev. Hayrettin Özler), Ankara: Adres Yayınları.
- İNAL, Ayşe (1995). “Yazılı Basın Haberlerinde Yapısal Yanlılık Sorunu”, Toplum ve Bilim Dergisi, S. 67, s. 111-134.
- KARAMAN, Fikriye (2013). “Kısa Türkiye Tarihi 1800-2012”. Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries), C. 8, S. 1, s. 405-427.
- KARPAT, Kemal H. (2012). Kısa Türkiye Tarihi, 1800-2012. İstanbul: Timaş Yayınları.
- ÖZENSEL, Ertan (2013). “Doğu Toplumlarında ve Türkiye’de Birlikte Yaşama Arayışı: Çokkültürlülük Mü? Yoksa Yeni Bir Model Mi?”, Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries), C. 8, S. 3.
- SCOLLON, Ron (2001). “Action and text: towards an integrated understanding of the place of text in social (inter) action, mediated discourse analysis and the problem of social action”. Methods of critical discourse analysis, 113, s. 139-183.
- SÖZEN, Edibe (1999). Söylem: Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- ŞEN, A. Fulya (2012). “Toplumsal Hareketler ve Medya: “Wall Street İşgali”nin Medyada Temsili”, Global Media Journal Turkish Edition, 2, s. 138-167.
- TUCHMAN, Gaye (1978). Making News: A Study in the Construction of Reality. UK: Free Press.
- ULUÇ Vahap (2020). “Türkiye’de Çok Partili Sisteme Geçiş: İç ve Dış Dinamiklerin Analizi”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 17, S. 1, s. 465-486.
- YELDAN, Erinç (2016). Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi: Bölüşüm, Birikim ve Büyüme. İstanbul: İletişim Yayınları.

KAYNAKÇA

- ATABEK, Nejdet (1998). “Gündem Belirleme Yaklaşımı”, İstanbul Üniversitesi İLEF Dergisi, S. 7, s. 155-174.
- AVCI, Nabi (1990). Enformatik Cehalet. İstanbul: Rehber Yayınları.
- AZİZ, Aysel (2014). Siyasal İletişim. Ankara : Nobel Yayın.
- BEKTAŞ, Arsev (2000). Kamuoyu İletişim ve Demokrasi. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- BEKTAŞ, Arsev (2002). Siyasal Propaganda, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- BROWN, Jac (1992), Siyasal Propaganda. (çev. Yusuf Yazar). İstanbul: Ağaç Yayıncılık.
- CERECİ, Sedat (2001). “Gündem Oluşturmada Medyanın Rolü”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(3), s. 18-26.
- COHEN, Bernard (1963). The Press and Foreign Policy. Princeton: Princeton University Press.
- ÇETİN, Beyzade (2014). “Propaganda Olgusu ve Propagandanın Amerikanlaşması”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 24, S. 2, s. 239-265.
- DİKENOVA, Gülay (2010). “Medya, Tekelleşme ve Türkiye Örneği”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- DOMENACH, Jean (1995). Politika ve Propaganda. (çev: Tahsin Yücel). İstanbul: Varlık Yayınları.
- GÖKÇE, Orhan (2006). İçerik Analizi: Kuramsal ve Pratik Bilgiler. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- GÜLBAHAR, Yasemin ve Ayfer Alper (2009). “Öğretim Teknolojileri Alanında Yapılan Araştırmalar”. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C. 42, S. 2, s. 93-111.
- GÜRGEN, Haluk (1990). “Propaganda”. Kurgu Dergisi, S. 8, s. 135-157.
- GÜZ, Nurettin (1996). “Türk Basınında Gündem Oluşturma”. Yeni Türkiye, S. 12, s. 982- 997.
- KARGIN, Esra (2011). “1990 Sonrası Türkiye Siyasal Gündemine Etki Eden Medyatik Propaganda Unsurları”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- KÖKER, Eser (2007). Politikanın İletişimi İletişimin Politikası. Ankara: İmge Kitabevi.
- ONAYEMİ, Ayten (2010). “Medyanın Gündem Belirleme Gücü ve Mart 2009 Yerel Seçimleri: Trabzon Merkez Örnekleme”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- PARENTI, Michael (2008). Medya, Popüler Kültür ve İdeoloji: Tekelci Medya Manipülasyonu. (der. Levent Yaylagül ve Nilüfer Korkmaz). Ankara: Dipnot Yayınları.
- QUALTER, Terence (1985). Opinion Control in the Democracies. London: Palgrave.
- YEGEN, Ceren (2014). “Medyanın Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Rolü Üzerine: Sarai Sierra Haberleriyle Oluşturulan Yapay Gündem”. Dicle Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 6, S. 12, s. 21-46.
- YÜKSEL, Erkan (2001), Medyanın Gündem Belirleme Gücü. Konya: Çizgi Kitabevi.
- URL – 1: <https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/gunun-gazete-mansetleri> (E.T: 01.07.2021).

Dolayısıyla çalışmanın genişletilerek diğer popüler sosyal medya platformlarını da kapsayacak biçimde karşılaştırmalı yapılması, ilgili literatüre katkı sağlayacaktır. İleri yapılacak çalışmalarda siyasal ilginin politik aktörlere yönelik tutum çerçevesinde incelenmesi tavsiye edilmektedir. Böylelikle siyasal iletişim çerçevesinde siyasal ilginin politik aktörlere yönelik oluşan tutumda nasıl bir role sahip olduğu mercek altına alınabilir.

KAYNAKÇA

- ARIFIN, Wan Nor (2015). "The Graphical Assessment of Multivariate Normality Using SPSS", *Education in Medicine Journal*, C. 7, S. 2, s. 71-75.
- ATABEK, Nejdet (2002). "Kamuoyu, Medya ve Demokrasi", *Anadolu Üniversitesi Kurgu Dergisi*, C. 19, S. 1, s. 223-238.
- BALCH, George (1974). "Multiple Indicators in Survey Research: The Concept Sense of Political Efficacy", *Political Methodology*, C. 1, S. 2, s. 1-43.
- BAŞARAN, Yağmur (2017). "Sosyal Bilimlerde Örnekleme Kuramı", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 47, S. 5, s. 480-495.
- BOULIANNE, Shelley (2011). "Stimulating or Reinforcing Political Interest: Using Panel Data to Examine Reciprocal Effects between News Media and Political Interest", *Political Communication*, C. 28, S. 2, s. 147-162.
- CAMPBELL, Angus vd. (1954). *The Voter Decides*. IL: Row, Peterson and Company.
- CAMPBELL, Angus vd. (1960). *The American Voter*, New York: Wiley.
- CAPPELLA, Joseph (2002). "Cynicism and Social Trust in the New Media Environment", *Journal of Communication*, C. 52, S. 1, s. 229-241.
- CASTELLS, Manuel (2016). *İletişim Gücü*. (çev. Ebru Kılıç). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- COLEMAN, Stephen vd. (2008). "New Media and Political Efficacy", *International Journal of Communication*, C. 2, S. 1, s. 771-791.
- COLEMAN, Stephen ve Jay Blumler (2009). *The Internet and Democratic Citizenship, Theory, Practice and Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- CRESWELL, John (2014). *Educational Research Planning, Conducting and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. USA: Pearson
- ÇUKURÇAYIR, Akif (2002). *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- DAHL, Robert (1961). *Who Governs?*. New Haven: Yale University Press.
- EASTON, David ve Jack Dennis (1967). "The Child's Acquisition of Regime Norms: Political Efficacy", *The American Political Science Review*, C. 61, S. 1, s. 25-38.
- FINIFTER, Ada (1970). "Dimensions of Political Alienation", *American Political Science Review*, C. 64, S. 2, s. 389-410.

- HAIR, Joseph vd. (2014). *Multivariate Data Analysis*. New York: Pearson.
- HOLT, Kristoffer vd. (2013). "Age and the Effects of News Media Attention and Social Media Use on Political Interest and Participation: Do Social Media Function As Leveler?", *European Journal of Communication*, C. 28, S. 1, s. 19-34.
- KAID, Lynda Lee vd. (2007). "Introduction Political Information Efficacy and Young Voters", *American Behavioral Scientist*, C. 50, S. 9, s. 1093-1111.
- KALAYCI, Şener (2017). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Dinamik Akademi Yayın Dağıtım.
- KALAYCIOĞLU, Ersin (1983). *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma: Siyasal Eylemin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBF Yayını.
- KAPANİ, Münci (2008). *Politika Bilimine Giriş*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- KRUIKEMEIER, Sanne vd. (2013). "Unraveling the Effects of Active and Passive Forms of Political Internet Use: Does It Affect Citizens' Political Involvement?", *New Media & Society*, C. 16, S. 6, s. 903-920.
- LASSEN, David Dreyer ve Soren Serritzlew (2011). "Jurisdiction Size and Local Democracy: Evidence on Internal Political Efficacy from Large-scale Municipal Reform", *American Political Science Review*, C. 105, S. 2, s. 238-258.
- LEE, Kwan Min (2006). "Effects of Internet Use on College Students' Political Efficacy", *Cyberpsychology & Behavior*, C. 9, S. 4, s. 415-422.
- LEUNG, Lois (2009). "User-generated Content on the Internet: An Examination of Gratifications, Civic Engagement and Psychological Empowerment", *New Media & Society*, C. 11, S. 8, s. 1327-1347.
- MOELLER, Judith vd. (2013). "Pathway to Political Participation: The Influence of Online and Offline News Media on Internal Efficacy and Turnout of First-time Voters", *American Behavioral Scientist*, C. 58, S. 5, s. 689-700.
- MORRELL, Michael (2003). "Survey and Experimental Evidence for a Reliable and Valid Measure of Internal Efficacy", *Public Opinion Quarterly*, C. 67, S. 4, s. 589-602.
- PALLANT, Julie (2011). *SPSS Survival Manual: A Step-by-Step Guide to Data Analysis Using SPSS*. New York: Open University Press.
- PINKLETON, Bruce vd. (1998). "Relationships of Media Use and Political Disaffection to Political Efficacy and Voting Behavior", *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, C. 42, S. 1, s. 34-49.
- PINKLETON, Bruce ve Erica Weintraub Austin (2002). "Exploring Relationships among Media Use Frequency, Perceived Media Importance and Media Satisfaction in Political Disaffection and Efficacy", *Mass Communication & Society*, C. 5, S. 2, s. 141-143.
- PRANGER, Robert (1968). *The Eclipse of Citizenship*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- SCHULZ, Wolfram (2005). "Political Efficacy and Expected Political Participation among Lower and Upper Secondary Students: A Comparative Analysis with Data from IEA Civic Education Study", *ECPR General*, C. 5, S. 1, s. 1-34.

- SUNDAR, Shyam vd. (2003). "Explicating Web Site Interactivity Impression Formation Effects in Political Campaign Sites", *Communication Research*, C. 30, S. 1, s. 30-59.
- TURAN, İter (1976). *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*. İstanbul: Der Yayınevi.
- VELASQUEZ, Alcides ve Robert LaRose (2014). "Youth Collective Activism through Social Media: The Role of Collective Efficacy", *New Media & Society*, C. 17, S. 6, s. 899-918.
- VERBA, Sidney ve Norman Nie (1972). *Participation in America: Political Democracy and Social Equality*. NY: Harper & Rowe.
- YAŞAR, İbrahim Halil (2020). *Sosyal Medya ve Siyaset*. Ankara: Orion Yayınevi.
- YAŞAR, İbrahim Halil (2021). "Siyasal İfade Amaçlı Sosyal Medya Kullanım Düzeyinin Siyasal İlgi ve Katılım Üzerinde Rolü: Sosyal Medya Platformları Bağlamında Bir Saha Araştırması", *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, C. 17, S. 34, s. 1175-1203.
- YILMAZ, Rasime Ayhan ve İbrahim Halil Yaşar (2020). "Sosyal Medya Kullanımının Siyasal Etkinlik, İlgi ve Katılım Üzerine Etkisi", *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 12, S. 25, s. 195-207.
- YÜCEKÖK, Ahmet (1987). *Siyasetin Toplumsal Tabanı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- YÜKSEL, Erkan (2004). *Medya Güvenlik Kurulu*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- ZUNIGA, Homero Gil De vd. (2017). "Internal, External, and Government Political Efficacy: Effects on News Use, Discussion, and Political Participation", *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, C. 61, S. 3, s. 574-596.

Yeni medyada siyasal nefret söyleminin incelendiği bu araştırmada, siyasal partilerin sosyal medya uygulamalarından biri olan Instagram hesaplarında paylaşılmış oldukları gönderilerine yönelik yapılan yorumlarda birçok nefret içerikli söylemlerin olduğu tespit edilmiştir. Sadece siyasal partilere değil aynı zamanda siyasal partileri destekleyenlere de küfür ve hakaret içeren ifadeler, küçümseyici, aşağılayıcı ve ötekileştirici söylemler kullanılmıştır. Yeni medyada nefret söyleminin üretilmesinin ve yayılmasının engellenebilmesi amacıyla caydırıcı yasal düzenlemelerin yapılmasının yanı sıra toplumun bu konuda bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- DELAMATER, John D. ve Daniel J. Myers, (2011). *Social Psychology*. United Kingdom-United States: Wadsworth, Cengage Learning.
- ENGİNDENİZ ŞAHAN, İdil (2014). *Yazılı Basında Nefret Söylemi*. (Ocak-Nisan), İstanbul: Hrant Dink Vakfı.
- İNCEOĞLU, Yasemin ve, Ceren Sözeri (2012). “Nefret Suçlarında Medyanın Sorumluluğu: ‘Ya sev ya terk et ya da...’”, *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*. (ed. Yasemin İnceoğlu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- YANIKKAYA, Berrin (2009). “Gündelik Hayatın Suretinde: Öteki Korkusu, Görsel Şiddet”, *Medya Milliyetçilik Şiddet*. (ed. Barış Çoban). İstanbul: Su yayınları.
- URL-1: <https://www.sozcu.com.tr/2021/gundem/ozel-aracla-seyahat-yasagi-var-mi-sehirleraras-seyahat-izin-belgesi-nasil-alinir-6402317/> (E.T.: 24.06.2021).
- URL-2:<https://sozluk.gov.tr/> (E.T.: 01.07.2021).
- URL-3: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/03/20140313-15.htm> (E.T.:24.06.2021).
- URL-4: <https://yenimedya.wordpress.com/2012/01/20/sosyal-medyanin-nefret-soylemi-icin-kullanilmasi-ifade-ozgurlugu-degildir/> (E.T.: 20. 06.2021).

GÖRSEL DÜŞÜNMEK: METAFOR ve OKSİMORON

Şebnem SOYGÜDER BATURLAR

EĞİTİM
yayınevi

GÖRSEL DÜŞÜNMEK: METAFOR VE OKSİMORON

Şebnem SOYGÜDER BATURLAR

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-57-6

1. Baskı, Nisan 2021

Anahtar Kelimeler: Görsel düşünmek, görsel metafor, görsel oksimoron, görsel metonomi, Yossi Lemel.

Keywords: Visual thinking, visual metaphor, visual oxymoron, visual metonymy, Yossi Lemel.

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

GÖRSEL DÜŞÜNMEK: METAFOR ve OKSİMORON

Şebnem SOYGÜDER BATURLAR

111 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-57-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetteki kitaplarınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Abrams, M.H. ve Harpham, G.G. (2011). *A Glossary of Literary Terms*. Boston: Wadsworth Cengage Learning.
- Adanır, O. (2017). *İşitsel ve Görsel Anlam Üretimi*. İzmir: Eylül Sanat Yayınları.
- Apaydın, D.N. (2020). *Corona Covid-19 Cin Şişeden Çıktı mı?* Ankara: Gece Kitaplığı.
- Barthes R. (2015). *Eiffel Kulesi ve Açılış Dersi*, Çev: Mehmet Rifat-Sema Rifat, (2.Baskı), İstanbul: YKY Yayınları.
- Berger, J. (1995). *Görme Biçimleri*. (Y. Salman, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Civcir, E. (2015). *Temel Tasarım ve Tasarım İlkeleri*. Ankara: Akademisyen Kitapevi.
- Jakobson, R. (2003). Metaforik ve Metonimik Kutuplar. (E. Çakmak, Çev.). *Kitaplık Aylık Edebiyat Dergisi*, 65, ss. 76-78.
- Duman, M.A. (2019a). *Richards ve Black'in Metafor Anlayışları (Etkileşim Teorisi)*. Darmstadt: Gece Kitaplığı.
- Duman, M.A. (2019b). *Metafor ve Semiyotik*. Mainz: Gece Kitaplığı.
- Eliade, M. (2018). *İmgeler ve Simgeler*. (M.A. Kılıçbay, Çev.). İstanbul: Doğu Batı Yayınları.
- Flayih, M.R. (2009). A Linguistic Study of Oxymoron. *Journal of Kerbala University*, Vol: 7, No: 3 Scientific, ss. 30-40.
- Forceville, C. (1994). Pictorial Methaphor in Advertisements. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/232513757_Pictorial_Metaphor_in_Advertisements (Erişim tarihi: 15 Ağustos 2020).
- Forceville, C. (2002). Further thoughts on delimiting pictorial metaphor. Erişim adresi: <https://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/THS/article/view/ths.2002.009/13451> (Erişim tarihi: 20 Ağustos 2020).
- Forceville, C. (2006). Non-verbal and multimodal metaphor in a cognitivist framework: Agendas for research. Gitte Kristiansen, Michel Achard, René Dirven, & Francisco Ruiz de Mendoza Ibáñez (Ed.), *Cognitive Linguistics: Current Applications and Future Perspectives* içinde (ss. 379-402). Berlin/New York: Mouton de Gruyter.
- Forceville, C. (2008). Metaphor in Pictures and Multimodal Representations. Raymond W. Gibbs, Jr. (Ed.), *The Cambridge Handbook of Metaphor and Thought* içinde (ss.462-482). Cambridge: Cambridge University Press.

- Forceville, C. (2009). Metonymy in visual and audiovisual discourse. Eija Ventola & Arsenio Jesús Moya Guijarro (Ed.), *The World Told and the World Shown: Issues in Multisemiotics* içinde (ss. 56-74). Basingstoke/ New York: Palgrave MacMillan.
- Forceville, C. (2013). A Course in Pictorial and Multimodal Metaphor. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/228992597_A_course_in_pictorial_and_multimodal_metaphor (Erişim tarihi: 16 Ağustos 2020).
- Forceville, C. (2016). Pictorial and Multimodal Metaphor. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/281711889_Pictorial_and_multimodal_metaphor_2016 (Erişim tarihi: 18 Ağustos 2020).
- Freeman M (2011). *Fotoğrafçının Gözü*. (D. Güzelgülden, Çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Friedman, N. (2004). İmge. *Kitap-lık Aylık Edebiyat Dergisi*, 74, ss. 80-89.
- Goldstein, E.B. (2019). *Duyum ve Algı*. (G. Malkoç ve F. Girgin Kardeş, Çev.). İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Gombrich, E.H. (1997). *Sanatın Öyküsü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Günay, V.D. (2020). *21. Yüzyılda Gösterge-Bilim*. İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim.
- Güngör, A. (2014). İkirciklem (oksimoron) Uyumsuzluğun Uyumu. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, Yıl:2014, Cilt:1, Sayı:23, ss. 102-121.
- İnsanoğlu, Plüton'u hiç bu kadar yakından görmemişti* (14.07.2015). Erişim adresi: <https://www.cnnturk.com/teknoloji/bilim/insanoglu-plutonu-hic-bu-kadar-yakindan-gormemisti?page=2>, Erişim tarihi: 28 Şubat 2021.
- İsi, H. (2016). Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Oksimoron Örnekleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 9 Sayı: 45, Ağustos 2016, ss. 135-153.
- Karahan, F. (1999). Sözel Gülmecede Sözcük Oyunları, Sözbilimsel Biçimler ve Söz Sanatlarının Yeri -Yöntem, Çözümleme ve Bir Örnek- Ferhan Şensoy'un Dil Kullanımından Gözlemler. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt:16, Sayı: 2, ss. 189-206.
- Kezwer, B. (2011). *Peace, Politics and PostZionism: Contemporary Left-Wing Graphic Design in Israel*. Parsons the New School for Design. Erişim adresi: <https://repository.si.edu/handle/10088/16715> (Erişim tarihi: 13.12.2020).
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (2005). *Metaforlar-Hayat, Anlam ve Dil*. (G.Y. Demir, Çev.). İstanbul: Paradigma Yayıncılık.

- Leadernet. (31 Ocak 2010). Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=IGImt5JUxng&t=226s> (Erişim tarihi: 03 Şubat 2021).
- Nikiforuk, A. (2018). *Maşherin Dördüncü Atlısı*. (S. Erkanlı, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Oksimoron. (t.y.). *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük* içinde. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 02 Şubat 2021).
- Oxymoron. (t.y.). *Literary Devices.net* içinde. Erişim adresi: <https://literarydevices.net/oxymoron/> (Erişim tarihi: 23 Şubat 2021).
- Oxymoron. (t.y.). *Wortwuchs.net sözlüğü* içinde. Erişim adresi: <https://wortwuchs.net/stilmittel/oxymoron/> (Erişim Tarihi: 02 Şubat 2021).
- Parsa S.ve Parsa A.F. (2012). *Göstergebilim Çözümlemeleri*. Üçüncü Baskı. İzmir: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, NO:27.
- Parsıl, Ü. (2012). *Görsel Algılama*. İstanbul: An Kitap.
- Salman, Y. (2004). İmge Zor Yakalanır Bir Görselleştirme. *Kitap-lık Aylık Edebiyat Dergisi*, Yıl:11, Sayı:74, ss. 65-66.
- Schilperoord, J., Maes A. ve Ferdinandusse, H. (2009). Perceptual and Conceptual Visual Rhetoric: The Case of Symmetric Object Alignment. *Metaphor and Symbol*, 24: 3, ss. 155-173. Erişim adresi: <http://dx.doi.org/10.1080/10926480903028110> (Erişim tarihi: 23 Ocak 2021).
- Seçmen, E.A. (2014). *Sinemada Süper-Kahraman İmgesi ve Indiana Jones Filmleri Örneği* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Shen, Y. (1987). On the Structure and Understanding of Poetic Oxymoron. *Poetics Today*, Vol. 8, No. 1, ss. 105-122. Erişim adresi: <https://www.tau.ac.il/~yshen/publications/On%20the%20structure%20and%20comprehension%20of%20poetic%20oxymoron.pdf> (Erişim tarihi: 23 Ocak 2021).
- Secchi, A. (27.04.2011). *Quando United Colors of Benetton incontrò lo tsunami pubblicitario Oliviero Toscani*. Socialcom. Erişim adresi: <https://socialmediaresearch.wordpress.com/2011/04/27/quando-united-colors-of-benetton-incontra-lo-tsunami-pubblicitario-oliviero-toscani/> (Erişim tarihi: 09 Ocak 2021).
- Sontag, S. (2005). *Metafor Olarak Hastalık-AIDS ve Metaforları*. (O. Akınhay, Çev.). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Sümer, G. (2009). *Yossi Lemel*. Erişim adresi: http://www.photoshopmagazin.com/dergi/2009/12/yossi_lemel.html (Erişim tarihi: 15 Temmuz 2020).
- Taşdemir, M. (2020). *Covid-19 Koronavirüs El Kitabı*. İstanbul: MT Yayıncılık.

- Teng N. Y. ve Sewen S. (2002). Grouping, Simile, and Oxymoron in Pictures: A Design-Based Cognitive Approach. *Metaphor and Symbol*, 17: 4, ss. 295-316. Erişim adresi: http://dx.doi.org/10.1207/S15327868MS1704_3 (Erişim tarihi: 23 Ocak 2021).
- Toscani, O. (1996). *Reklam Bize Sırttan Bir Leştir*. (N. Önel, Çev.). İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Uçar, T.F. (2019). *Görsel İletişim ve Grafik Tasarım*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Yaylagül L. Ve Soygüder Baturlar Ş. (2018). Halit Refiğ'in "Kızın Var Mı Derdin Var" Filmindeki Geleneksel ve Modern Türk Ailesi Temsillerinin Dizisel Çözümlemesi, *Erciyes İletişim Dergisi*, Temmuz 2018, Cilt:5, Sayı: 4, 189-221.
- Yavuz, N. (2012). Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Ölümü Hatırlatan Kadın" Şiirinin Anlambilimsel Çözümlemesi. *C.Ü: Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 36, sayı:2.
- Wonder Woman*. (t.y.). Erişim adresi: <http://www.beyazperde.com/filmler/film-173720/> (Erişim tarihi: 02 Şubat 2021)

GÖRSEL KAYNAKÇA

- Görsel 1:** *Novel coronavirus structure reveals targets for vaccines and treatments* (2020), Erişim adresi: <https://www.nih.gov/news-events/nih-research-matters/novel-coronavirus-structure-reveals-targets-vaccines-treatments>, Erişim Tarihi: 10 Aralık 2020.
- Görsel 2:** *The facts on coronavirus COVID-19* (2020). Erişim adresi: <https://www.kamloopsthisweek.com/news/the-facts-on-coronavirus-covid-19-1.24090622>, Erişim Tarihi: 10 Aralık 2020.
- Görsel 3:** İllüstrasyon örneği, Erişim adresi: <https://fortune.com/2020/09/22/coronavirus-spike-protein-druggable-pocket-antiviral-treatment/>, Erişim Tarihi: 22 aralık 2020.
- Görsel 4:** İllüstrasyon örneği, Erişim adresi: <https://news.siu.edu/2021/01/011421-SIU-research-discovers-new-dominant-variant-of-U.S.-COVID-19-virus.php>, Erişim Tarihi: 22 Aralık 2020.
- Görsel 5a:** "When you driving, be driving", Erişim Adresi <https://tr.pinterest.com/pin/569916527816973478/> (Erişim tarihi: 02 Şubat 2021).
- Görsel 5b:** "When you driving, be driving" Erişim adresi: <https://www.pinterest.es/pin/257620041157403636/> (Erişim tarihi: 02 Şubat 2021).
- Görsel 6:** Creative Ad From Mastercard. Erişim adresi: <https://thecheeps.wordpress.com/2014/05/16/creative-ad-from-mastercard/> (Erişim tarihi: 03 Şubat 2021).

- Görsel 7:** Popcorn. (2008). Erişim adresi: https://www.adsofttheworld.com/media/print/new_york_film_academy_popcorn?size=_original (Erişim tarihi: 02 Şubat 2021).
- Görsel 8:** Lemel, Y. [@yossilemel]. (22 Mart 2020). #coronavirus #rio-dejaneiro #pandemia [Illustration]. Instagram. <https://www.instagram.com/p/B91OZecnUNj/>
- Görsel 9:** Lemel, Y. [@yossilemel]. (27 Mart 2020). #bigben #london #england #covid_19 #coronavirus #covid_19testing #coronapositive #plague #illustration #posterdesign #breakingnews #downingstreet [Illustration]. Instagram https://www.instagram.com/p/B-PLSxnn_Um/
- Görsel 10:** Lemel, Y. [@yossilemel]. (25 Şubat 2020). #corona #coronavirus #bat #infection#virus, [Illustration]. Instagram <https://www.instagram.com/p/B9AQWxZHpzR/>
- Görsel 11:** Lemel, Y. [@yossilemel]. (25 Mart 2020). #socialdistancing #socialdistancing2020 #covid19 #coronavirus [Illustration]. Instagram <https://www.instagram.com/p/B-KdEA2nWxV/>
- Görsel 12:** Lemel, Y. [@yossilemel]. (20 Temmuz 2020). #covidscandwave #coronaprotection #covid_19protection #covidmask #covidgloves #protection #saftyfirst [Illustration]. Instagram. <https://www.instagram.com/p/CCI5K3HXSA/>
- Görsel 13:** Lemel, Y. [@yossilemel]. (23 Mart 2020). #wonderwoman #coronavirus #covid_19 #superheroes #superhero #heroes #doctors #nurses #sacrifice #savelives #galgadot #gal_gadot [Illustration]. Instagram. <https://www.instagram.com/p/B-SQEmcnjeW/>
- Görsel 14:** Lemel, Y. [@yossilemel]. (23 Nisan 2020). #creationofadam #latexgloves #covid_19protection #doctors [Illustration]. Instagram. https://www.instagram.com/p/B_U6NDPH1Ai/
- Görsel 15:** Pirelli “Kontrolsüz güç, güç değildir” diyesi 25 yıl oldu. (2019). Erişim adresi: <https://www.campaignr.com/pirelli-kontrolsuz-guc-gu-c-degildir-diyeli-25-yil-oldu/> (Erişim tarihi: 03 Şubat 2021).
- Görsel 16:** Oksimoron nedir, neden kullanılır? (2016). Erişim adresi: <https://www.cnnturk.com/yasam/oksimoron-nedir-neden-kullanilir?page=1> (Erişim tarihi: 04 Şubat 2021).
- Görsel 17:** Toscani, O. Erişim adresi: <https://wsimag.com/it/arte/30656-oliviero-toscani> (Erişim tarihi: 15 Ocak 2021).
- Görsel 18a-b:** Goldstein, E.B. (2019). *Duyum ve Algı*. (G. Malkoç ve F. Girgin Kardeş, Çev.). İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Görsel 19:** Perini, R. *Olivero Toscani – Moriremo Eleganti*. Erişim adresi: <https://www.riccardoperini.it/oliviero-toscani-moriremo-eleganti/> (Erişim tarihi: 03 Şubat 2021).

- Görsel 20:** The Palestine Poster project archives. Erişim adresi: <https://www.palestineposterproject.org/statusacquisition-goals/the-pp-pa-has-a-copy-of-this-bookdocumentarticle?page=3> (Erişim tarihi: 19 Ocak 2021).
- Görsel 21:** Lemel, Y. Erişim adresi: <https://tr.pinterest.com/pin/54676582953499270/> (Erişim Tarihi: 05 Şubat 2021).
- Görsel 22:** Lemel, Y. (IL)-Explosive Ideas. Erişim adresi: <youtube.com/watch?v=A0wdP8K6StA> (Erişim tarihi: 05 Şubat 2021).
- Görsel 23:** Web Poster Exhibition-Happy New Year 2002, Erişim adresi: http://www.posterpage.ch/exhib/ex51_ny2/ex51_ny2.htm, Erişim Tarihi: 03.02.2021.
- Görsel 24:** Lemel Y. Erişim adresi: https://yandex.com.tr/gorsel/search?text=yossi%20lemel%20posters&from=tabbar&p=1&pos=52&rp-t=simage&img_url=https%3A%2F%2Fi.pinimg.com%2F236x%2F2Fe6%2Fd9%2F09%2Fe6d90927d8cc0520dc0c7146f527af7f--desain-grafis-insects.jpg, (Erişim Tarihi: 15 Ocak 2021).

HALKBİLİMİ BAĞLAMINDA MEDYA VE İLETİŞİM I

Editör
Dr. Samet KILIÇ

EĞİTİM
yayınevi

HALKBİLİMİ BAĞLAMINDA MEDYA VE İLETİŞİM I

Editör: Dr. Samet KILIÇ

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-54-5

1. Baskı, Şubat 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

HALKBİLİMİ BAĞLAMINDA MEDYA VE İLETİŞİM I

Editör: Dr. Samet KILIÇ

209 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-54-5

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/meکانیک yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Kaynakça

- ACAR, Sami ve Ünsal Nimet (2017). “Yeni Medyada Sosyal Medya Araçları ile İş Edinimi Platformları: OfficeAngels Örneği”. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, s. 1-19.
- AKAR, Erkan (2013). *Sosyal Medya Platformları, Sosyal Medya İçinde. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını.*
- AKINCI-VURAL, Beril ve Bat Mikail (2010). “Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma”, *Journal of Yasar University*, C. 5, S. 20, s. 3348-3382.
- AL MAMUN, M. A and Griffiths, Mark D. (2019). “The Association Between Facebook Addiction and Depression: A Pilot Survey Study Among Bangladeshi Students”. *Psychiatry Research*, S. 271, s. 628-633.
- ALTUNAY, Alper (2015). “Bir Sosyalleşme Aracı Olarak Yeni Medya”. *Selçuk İletişim*, C. 9, S. 1, S. 410-428.
- ARMAĞAN, Ahsen (2014). “Yalnızlık ve Kişilerarası İletişim İlişkisi: Öğrenciler Üzerinde Bir Araştırma”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 74, S. 30, s. 27-43.
- AYDIN, Bermal (2014). “Sosyal Medya Mecralarında Mahremiyet Anlayışının Dönüşümü”. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, C. 3, S. 5, s. 131-146.
- AYDOĞAN, Filiz. ve Kırık Ali Murat (2012). “Alternatif Medya Olarak Yeni Medya”. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, S. 18, s. 58-69.
- BALCI, Şükrü. ve Baloğlu Enes (2018). “Sosyal Medya Bağımlılığı ile Depresyon Arasındaki İlişki:” *Üniversite Gençliği Üzerine Bir Saha Araştırması*”. *İletişim*, S. 29, s. 209-233.
- BIDDLE, Stuart JH, et al. (2004). “Physical Activity And Sedentary Behaviours In Youth: Issues And Controversies”. *The journal of the Royal Society for the Promotion of Health*, C. 124, S. 1, s. 29-33.
- BRAILOVSKAIA, Julia and Margraf Jürgen (2020). “Relationship Between Depression Symptoms, Physical Activity, and Addictive Social Media Use”. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, C. 23, S. 12, s. 818-822.
- BUDAK, Hatice (2018).” Sosyal Medya İletişiminde Mahremiyetin Serüveni”. *İtobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, C. 7, S. 1, s. 147-169.
- CHOUDHURY, Nupur (2014). “World Wide Web and Its Journey From Web 1.0 To Web 4.0”, *International Journal of Computer Science and Information Technologies*, C. 5, S. 6, s. 8096-8100.

- ÇARKCI, Özge (2017). “Sosyal Medyanın Tüketici Davranışlarına Etkisi Twitter Örneği”, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- ÇETİN, Selçuk (2015). “2014 Yerel Seçimlerinde Büyükşehir Belediye Başkan Adaylarının Twitter Kullanımları Üzerine Karşılaştırmalı Analiz”, *Global Media Journal: Turkish Edition*, C. 5, S. 10, s. 87-119.
- ÇİFTÇİ, Hasan (2018). “Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı”, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 7, S. 4, s. 417-434.
- DEMİR, Ümit (2016). “Sosyal Medya Kullanımı ve Aile İletişimi: Çanak-kale’de Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, *Selçuk İletişim*, C. 9, S. 2, s. 27-50.
- DUYGULU, Scrap (2019). “Sosyal medyada çocuk fotoğrafları paylaşmanın mahremiyet ihlali ve çocuk istismarı açısından değerlendirilmesi”, *TRT Akademi*, 2019, 4.8: 428-487.
- EKİCİ, Murat (2012). “Sosyal Ağların Eğitim Bağlamında Kullanımı”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 5, S. 2, s. 156-167.
- EKŞİ, Halil vd. (2013). “Ergenlerin Kimlik Oluşumunun Facebook Üzerinden İncelenmesi: Nitel Araştırma Örneği”, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 14, S. 3, s. 295-313.
- ERSÖZ, Betül (2020). “Yeni Nesil Web Paradigması-Web 4.0”, *Bilgisayar Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi*, C. 1, S. 2, s. 58-65.
- GİRGİN, Ümit Hüseyin (2018). “Gelenekten Postmoderne Kimlik İnşa Süreci ve Yeni Medya: Facebook Örneği”, *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, C. 3, S. 5, s. 202-230.
- GRİEVE, Jack, et al. (2010). *Variation Among Blogs: A Multi-Dimensional Analysis*. Dordrecht: In: *Genres On The Web*. Springer.
- GÜZEL, Mehmet. ve Kara, Naif. (2017).” Özel Yetenekli Öğrencilerin Yeni Medya Kullanımları ve Akademik Başarılarına Etkisi”, *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, C. 5, S. 12, s. 115-128.
- HAAND, Rahmatullah; Shuwang, Zhao (2020). “The Relationship Between Social Media Addiction and Depression: A Quantitative Study Among University Students In Khost, Afghanistan”, *International Journal of Adolescence and Youth*, C. 25, S.1, s. 780-786.
- HAJLI, M. Nick. (2014). “A study of the impact of social media on consumers”, *International Journal of Market Research*, C. 56, S. 3, s. 387-404.
- HASANOĞLU, Yasin (2019). “Sosyal Medya Kullanım Düzeyinin Yalnızlık ve Yaşam Doymumu Açısından İncelenmesi”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Okan Üniversitesi.

- HEKİM, Mesut (2014). “Küresel Bir Sorun Olan Hareketsiz Yaşam Tarzının Ortaya Çıkardığı Sağlık Sorunları ve Hareketsiz Yaşam Tarzından Kaynaklanan Sağlık Sorunlarının Önlenmesinde Fiziksel Aktivitenin Önemi”. II. Uluslararası Davraz Kongresi, 2363-2371.
- HEKİM, Mesut (2015). “Çocukluk Çağı Obezitesinin Önlenmesinde Fiziksel Aktivite ve Sporun Önemi”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 8, S. 37, s. 1-6.
- HEKİM, Mesut (2016). “Çocuklarda Beden Eğitimi, Spor ve Oyun Etkinliklerine Katılımın Kemik Gelişimi Üzerine Etkilerinin Değerlendirilmesi”, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, C. 5, S. 2, s. 66-71.
- HEO, Gyeong Mi. and LEE Romee (2013). “Blogs and Social Network Sites As Activity Systems: Exploring Adult Informal Learning Process Through Activity Theory Framework”, Journal of Educational Technology & Society, C. 16, S. 4, s. 133-145.
- İNCE, Abdulsamet (2017). “İşletmelerdeki Pazarlama Uygulamalarında Sosyal Medyanın Önemi ve Kampanya Örnekleri”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- IOANĂS, Elisabeta. and Stoica Ivona (2014). “Social Media and Its Impact on Consumers Behavior”. International Journal of Economic Practices and Theories, C. 4, S. 2, s. 295-303.
- KAHRAMAN, Murat (2014). Sosyal Medya 101 2.0. İstanbul: MediaCat kitapları.
- KARAÇOR, Süleyman. vd. (2018). “Çocuklarda Obezite Artışı ile Yiyecek ve İçecek Reklamları Arasındaki İlişki”, Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 4, S. 1, s. 134-141.
- KARADAĞ, Atahan. ve Akçınar Berna (2019). “Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Psikolojik Semptomlar Arasındaki İlişki”, Bağımlılık Dergisi, C. 20, S.3, s.154-166.
- KARAKUŞ, Melis (2019). “Sosyal Medya Kullanımı ve Yalnızlık Arasındaki İlişki: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- KAYALAR, Murat ve Genç Yunus Emre (2017). “Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları ve Satın Alma Davranışları Arasındaki İlişki”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 5, S. 43, s. 638-656.
- KILIÇ, Neslihan (2019). “Geleneksel Medya ile Yeni Medyanın Karşılaştırılması: Kuramsal Bir Analiz Çalışması”, Sosyal Bilimler Dergisi (Sobider), C. 6, S. 36, s. 227-239.

- KIRIK, Ali Murat (2017).” Yeni Medya Aracılığıyla Değişen İletişim Süreci: Sosyal Paylaşım Ağlarında Gençlerin Konumu”, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, C. 5, S. 1, s. 230-261.
- KUMAR, Vinay, et al. (2020). “Realising the Transformation of Customer Purchase Behaviour: Assessment of Impact of Social Media on Purchasing Behavior of Consumers in India”, Test Engineering and Management, S. 82, s. 12990-12998.
- KUMCAĞIZ, Hatice vd. (2019). “Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımının Akademik Başarı ve Arkadaşlık İlişkilerine Etkisi”, International Journal of Social Science Research, C. 8, S. 2, s. 1-17.
- KUŞAY, Yeliz (2017). “İş Gücü Alanı Olarak Sosyal Medyanın Kullanımı ve Girişimci Kadınlar”, Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi, C. 1, S. 1, s. 23-33.
- MA, Xiaoqiang, et al. (2014). “Exploring Sharing Patterns For Video Recommendation On Youtube-Like Social Media”, Multimedia Systems, C. 20, S. 6, s. 675-691.
- MALECKI, Sarah L et. al. (2019). “Understanding The Use and Perceived Impact of A Medical Podcast: Qualitative Study”, JMIR Medical Education, C. 5, S. 2, s. 12901.
- MENTEŞE, Mehmet (2013). “Sosyal Medya Ortam ve Araçlarının Eğitimde Kullanımına İlişkin Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Görüşleri”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- MOODY, Eric J (2001). “Internet Use and İts Relationship To Loneliness”, Cyberpsychology & Behavior, C. 4, S. 3, s. 393-401.
- MUSLU, Mücahit. ve Gökçay, Gülden Fatma (2019). “Teknoloji Bağımlısı Çocuklarda Obeziteye Neden Olan Risk Faktörleri”, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, C. 8, S. 2, s. 72-79.
- NARCI, Muhammed Talha Abdülkahhar (2017). “Sosyal Medyada Pazarlamanın Üniversite Öğrencilerinin Satın Alma Karar Süreci Üzerine Etkisi”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Aydın Üniversitesi.
- ODUN, Ogidi. ve Utulu Anthony U. (2016). “Is The New Media Superior To The Traditional Media For Advertising”, Asian Journal Of Economic Modelling, C. 4, S. 1, S57-69.
- ÖZDEMİR, Zafer (2015). “Sosyal Medyada Kimlik İnşasında Yeni Akım: Özçekim Kullanımı”, Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 1, s. 112-131.
- PAPASOLOMOU, Ioanna. and Melanthiou, Yioula (2012). Social Media: Marketing Public Relations’ New Best Friend. Journal of Promotion Management, c. 18, s. 3, s. 319-328.
- PARSA, Alev Fatoş. ve Akmeşe Zuhul (2019). “Sosyal Medya ve Çocuk İstismarı: İnstagram Anneleri Örneği”, Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi, S. 5, 163-191.

- PÜTTER, Michael (2017). "The Impact of Social Media on Consumer Buying Intention", *Marketing*, C. 3, S. 1, s. 7-13.
- ROZARIO, Roger Bronson (2013). "New Media and the Traditional Media Platforms: Introspection on the Differences in Technical and Ideological Factors and Audience-integration Patterns between New Media and Traditional Media", *Artha Journal of Social Sciences*, C. 12, S. 3, s. 49-61.
- SHAW, Lindsay H. and Gant, Larry M (2004). "In Defense of the Internet: the Relationship Between Internet Communication and Depression, Loneliness, Self-Esteem, and Perceived Social Support", *European Journal of Marketing*, C. 54, S. 7, s. 157-171.
- SOBACI, M Zahid vd. (2015). *Belediyelerde sosyal medya: değişim için yenilikçi fırsatlar*. Marmara Belediyeler Birliği. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- STANKOVSKA, Gordana et. al. (2016). "Social Networks Use, Loneliness and Academic Performance Among University Students", *Bulgarian Comparative Education Society*, C. 14, S. 1, s. 255-261.
- ŞAHİN, Esen. vd. (2017). "Sosyal Medya Pazarlamasının Tüketici Satın Alma Davranışına Etkisi: Selçuk Üniversitesi İİ BF Örneği", *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 10, S. 4, s. 67-86.
- KARABULUT, Melek Şardağ (2015). "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerde Sosyal Medya Pazarlaması: Sinop İlinde Bir Araştırma". Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi,
- TASDEMİR, Erdem, (2011). "Bütünleşik Pazarlama İletişimi Temelinde Sosyal Medya", *Humanities Sciences*, C. 6, S. 3, s. 645-665.
- TOPÇU, Aysel (2020). "Yeni Medyanın Marka Kültürü Üzerindeki Rolü". Yüksek Lisans Tezi. Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi.
- TUNCER, selim (2013). *Sosyal Medyanın Gelişimi. Sosyal Medya İçinde. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını.*
- TÜRKMEN-KOCATÜRK. Zeliha (2019). "Sosyal Medya Kullanan Kadınlarda Yaşam Doyumu ve Yalnızlık İlişkisi". Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Okan Üniversitesi.
- UĞUR, Aycan (2018). "Üniversite Öğrencilerindeki Sosyal Kaygı Düzeyinin, Alkol Yalnızlık Düzeyi ve Sosyal Medya Kullanım Sıklığı ile İlişkisinin İncelenmesi". Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi.
- YİNG, Murat (2012). "Sosyal Medya Platformları Üzerinden Pazarlama ve Bu Mecrayı Etkin Kullanan Sektörler". Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Kadir Has Üniversitesi.

Kaynakça

- Adanır Oğuz; (2002b). *Eski Dünyaya Yeni Bir Bakış Kitap II* İzmir: Dokuz Eylül
- Adanır Oğuz (2005) İki Amerika Gerçek ve Sanal Doğu Batı Dergisi 1. Baskı Mayıs Sayı:32
- Baudrillard Jean; (2003). Şeytana Satılan Ruh ya da Kötülüğün Egemenliği Çev. Oğuz Adanır 1. Basım Doğu Batı Ankara
- Baudrillard Jean (2004); *Tam Ekran* Çev. Bahadır Gülmez Yapı Kredi Yayınları Aralık 3. Baskı: İstanbul
- Baudrillard Jean; (2013). *Tüketim Toplumu* Çev. Hazal Deliçaylı-Ferda Keskin 6. Basım Ayrıntı
- Cüceloğlu Doğan (2002); *Yeniden İnsan İnsana* 27. Basım: Ocak, Remzi Kitabevi
- Banu AVAR -13 Mart 2018- *Buyurun Konuşalım Programı* TV5
- Sennet Richard (2011). *Yeni Kapitalizmin Kültürü* çev. Aylin Onacak İkinci Basım Ayrıntı Yayınları
- Fox Louis (2007). *The Story of Stuff*; [çizgi film)
- Jameson Fredric (2011). *Postmodernizm ya da Geç Kapitalizmin Kültürel Mantığı*
- Mart 1. Baskı (çev. Nuri Pulimer, Abdülkadir Gülcü) Nirengi Kitap Ankara
- Boletsi Maria (2013). *Barbarism and Its Discontents* Stanford University Press, California
- Canlı Emine *Deneyimin Yoksullaşması: Walter Benjamin'de Estetik Ve Politika* Felsefe Arşivi, 46.
- Sayı, 2017/I, 149-161

ELEKTRONİK KAYNAKÇA

<https://www.youtube.com/watch?v=vpc9nTKOy> 08.03.2020

<https://www.evrensel.net/haber/14923/her-imgede-ismpanyanin-acilari-sakli> 03.12.2020

Kaynakça

- Alikılıç, İ. ve Özkan, B. (2018). Bir sosyal medya pazarlama trendi, hatırlı pazarlama ve etkileyiciler: Instagram fenomenleri üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (2), 43-57.
- Aslan, A. ve Ünlü, G. D. (2016). Instagram fenomenleri ve reklam ilişkisi: Instagram fenomenlerinin gözünden bir değerlendirme. *Malatya Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 41-65.
- Atik, A. ve Erdoğan, B. Ş. (2014). Toplumsal bellek ve medya, *Atatürk İletişim Dergisi*, 6, 1-16.
- Baudrillard, J. (2011). *Simulakr ve Simülasyon*. (Çev. O. Adanır). Ankara: Doğu Batı yayınları.
- Baulch, E. ve Pramiyanti, A. (2018). Hijabers on Instagram: using visual social media to construct the ideal Muslim woman. *New Media&Society*, 4 (4), 1-15.
- Beta, A.R. (2019). Commerce, piety and politics: Indonesian young Muslim women's groups as religious influencers. *New Media&Society*, 21 (10), 2140-2159.
- Bocock, R. (2005). *Tüketim*. (Çev. İ. Kutluk). Ankara: Dost Kitabevi.
- Bourdieu, P. (2019). *Televizyon Üzerine*. (Çev. A. Bakım). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Bruhn, M., Schoenmueller, V. ve Schäfer, D.B. (2012), Are social media replacing traditional media in terms of brand equity creation?, *Management Research Review*, 35 (9), 770-790. <https://doi.org/10.1108/01409171211255948>
- Budak, H. (2018). Sosyal medya iletişimde mahremiyetin serüveni. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7 (1), 146-170.
- CreatorDen, (2018). Influencer Marketing 2018 Raporu. <https://creatorden.com/influencer-marketing-2018-analizi-creatorden/>
- Debord, G. (1996). *Gösteri Toplumu*. (Çev. A. Emekçi ve O. Taşkent). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Djafarova, E.; Trifomenko, O. (2017). Instafamous' – credibility and self-presentation of micro-celebrities on social media. *Information, Communication & Society*. 1432-1446.
- Elli, D. M. (2017). *The Phenomenon and Rise of Influencer Marketing and How it Affects Customer Opinion and Helps or Damages Brands*. Greece: International Hellenic University.
- Erkilet, A. (2012). Mahremiyetin Dönüşümü: Değer, Taklit ve Gösteriş Tüketimi Bağlamında İslami Moda Dergileri, *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2), 27-40.

- Ewers, N.L. (2017). *Influencer Marketing on Instagram : An Analysis of the Effects of Sponsorship Disclosure, Product Placement, Type of Influencer and their Interplay on Consumer Responses*. Yüksek Lisans Tezi. Hollanda: University of Twente,
- Featherstone, M. (2013). *Postmodernizm ve Tüketim Kültürü*. (Çev. M. Küçük). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fiske, J. (1989). *Understanding Popular Culture*. London: Unwin- Hyman.
- Gazneli, D. (2020). *Tüketim Toplumu Bağlamında Türkiye'de Yeni Medyanın Muhafazakârlığın Dönüşümü ve Dini Değerlerin Metalaşması Üzerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Giddens, A. (2014). *Modernite ve Bireysel Kimlik: Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum*. (Çev. Ü. Tatlıcan). (2. baskı). İstanbul: Say Yayınları.
- Glucksman, M. (2017). The rise of social media influencer marketing on lifestyle branding: a case of study of Lucie Fink. *Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*, 8 (2), 77-87.
- Goffman, E. (2018). *Gündelik Yaşamda Benliği Sunumu*. (Çev. B. Cezar) (2. baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Gökarkınel, B. ve Secor, A. (2010). Between fashion and tesettür, *Journal of Middle East Women's Studies*, 6 (3), 118-148.
- Göle, N. (2014). *Mahremi Göçü*. (2. baskı). İstanbul: Hayy Kitap.
- Göle, N. (2017). Modernist Kamusal Alan ve İslami Ahlak. *İslamın Yeni Kamusal Yüzleri: Bir Atölye Çalışması* içinde (19-41). (5. baskı). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Göle, N. (2017). *Seküler ve Dinsel: Aşınan Sınırlar* (3. baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Halis, B. (2012). Tüketicinin değişen yüzü: elektronik ticaret uygulamaları ve sosyal paylaşım ağlarının rolü, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 1 (4), 149- 160.
- Harvey, D. (2010). *Postmodernliğin Durumu*. (Çev. S. Savran). (5. baskı). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Hirschman, C. E. ve Holbrook, B. M. (1982). The experiential aspects of consumption: consumer fantasies, feelings and fun. *Journal of Consumer Research*, Vol.9, Issue 2 (9), Pages: 132- 140, <https://doi.org/10.1086/208906>
- İçli, G. (2001). Küreselleşme ve Kültür, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25 (2), 163-172.
- Inaash, I. (2019). Redefining #YourAverageMuslim woman: Muslim female digital activism on social media. *Journal of Arab & Muslim Media Research*, 12 (2), 213-233. https://doi.org/10.1386/jammr_00004_1

- Jarvis, J. (2012). *E-Sosyal Toplum: Dijital Çağda Sosyal Medyanın İş ve Gündelik Hayata Etkisi*. (Çev. Ç. Kök). İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Khamis, S. (2016). Self-branding, 'micro-celebrity' and the rise of social media influencers. *Celebrity Studies*, 8 (2). 191-208. <https://doi.org/10.1080/19392397.2016.1218292>
- Kellner, D. (2003). *Media Culture: Cultural Studies, Identity and Politics Between the Modern and the Postmodern*. NewYork: Routledge.
- Kim, M. ve Lennon, S. (2008). Competition when consumers have switching costs: an overview with applications to industrial organization. *Macroeconomics and international trade, Review of Economic Studies*, 62, 515-539.
- Krasnova, H., Veltri, N.F. ve Günther, O. Self-disclosure and privacy calculus on social networking Sites: the role of culture. *Bus Inf Syst Eng* 4, 127-135. <https://doi.org/10.1007/s12599-012-0216-6>
- Lee, E., Lee, J., A., Moon, J. H. ve Sung, Y. (2015). Pictures speak louder than words: motivations for using Instagram. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 18 (9), 552-556. doi:10.1089/cyber.2015.0157
- Lefebvre, H. (2014). *Mekânın Üretimi*. (Çev. I. Ergüden). (2.baskı). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Lou, C. ve Yuan, S. (2019). Influencer marketing: how message value and credibility affect consumer trust of branded content on social media. *Journal of Interactive Advertising*. 19 (1), 58-73. <https://doi.org/10.1080/15252019.2018.1533501>
- Manovich, I. L. (2001). *The Language Of New Media*. Cambridge: The MIT Press.
- Marwick, A.E. (2013). *Status Update: Celebrity, Publicity, and Branding in the Social Media Age*. ABD: Yale University Press. Erişim: <https://www.kisa.link/Oq8Z>
- Mengü, Ç., S. (2005). Reklamın Toplumsal Değer Yapılanmasına Etkisi, *İstanbul Üniversitesi İletişim Dergisi*, 3, 113-132.
- Nadezda, L. ve Zeina, O. (2017). *The impact of influencers on online purchase intent*. Unpublished Master's Thesis. Sweden: Malardalen University.
- Niedzwiecki, H. (2010). *Dikizleme Günlüğü: Kendimizi ve Komşularımızı Gözetlemeyi Niçin Bu Kadar Sevdik?*. (Çev. G. Gündüç). İstanbul: Ayrintı Yayınları.
- Nunes, R. H., Ferreira, J. B., Freitas, A. S. ve Ramos, F. L. (2017). The effects of social media opinion leaders' recommendations on followers' intention to buy. *Review of Business Management*, 20 (1), 57-73.

- Özbolet, A. (2017). Postmodern dünyada din: yaygınlaşan dinselilik, yüzeyselleşen dindarlık, *Journal of Islamic Research*, 28 (3), 265-278.
- Postman, N. (2017). *Televizyon: Öldüren Eğlence, Gösteri Çağında Kamusal Söylem*. (Çev. O. Akınhay). (7. baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Purwaningwulan, M.M., Suryana, A. ve Wahyuddin, U. (2018). The uniqueness of influencer marketing in the Indonesian muslim fashion industry on digital marketing communication era. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 225 (1), 114-119.
- Ritzer, G. (2016). *Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek*. (Çev. F. Payzın). (4. baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sarıtaş, A. (2018). Sosyal medya reklamlarında fenomen kullanımı ve reklam izleme tercihi, *The Journal of International Scientific Researches*, 3 (4), 62-74.
- Solomon, M. R. (2014). Consumer psychology. *Encyclopedia of Applied Psychology*, 483- 492. doi:10.1016/b0-12-657410-3/00219-1
- Stillman, T.F., Fincham, F.D., Vohs, K.D., Lambert, N.M. ve Phillips, C.A. (2012). The material and immaterial in conflict: Spirituality reduces conspicuous consumption., 33 (1), 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2011.08.012>
- Szczurski, M. (2017). Social media influencer - a lifestyle or a profession of the XXIst century?. *Ceon Repozytorium*, 1-5. Erişim: <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/15166>
- TUSİAD, (2019). *E-Ticaretin, Sınırların Aşılması ve Yeni Normlar*. İstanbul: Deloitte Digital.
- Ulaş, S. (2019). *Lüks Marka Sadakati ve Sosyal Medya*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Veblen, T. B. (2017). *Aylak Sınıfın Teorisi: Kurumların İktisadi İncelenmesi*. (Çev. E. K. ve H. Bilir). Ankara: Heretik Basın Yayın.
- Vincent, D. (2017). *Mahremiyet: Kısa Bir Tarih* (Çev. D. C. Başaraner). Ankara: Epos Yayınları.
- Wilson, B. R. (2017). *Seküler Toplumlarda Din* (Çev. Ö. F. Darende). Ankara: Pegem Akademi.
- Yankaya, D. (2018). *Yeni İslami Burjuvazi: Türk Modeli*. (3. baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yavuz, Ş. (2013). Türk Toplumunun Tüketim Toplumuna Dönüşümünde Reklamcılığın Rolü, *Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 36, 220- 240.
- Zhao, S. (2005). The Digital Self: Through the Looking Glass of Telecopresent Others. *Symbolic Interaction*, (28), 387-405.

Kaynakça

- ANIK, Cengiz (2003). Bilgi Fabrikaları ve Müşteriler: İletişim Sosyolojisine İlişkin Notlar. Ankara : Altinküre Yayınlar.
- AYDOĞAN, Filiz ve Ali Murat Kırık (2012). “Alternatif Medya Olarak Yeni Medya”. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, S.18, s. 58-69.
- AYHAN, Bünyamin (Eds.) (2018). İletişim Sosyolojisi: Tanımlar, Sınırlar ve İçerikler. Konya: Literatürk Academia Yayınları.
- BAL, Hüseyin (2018). İletişim Sosyolojisi: Sosyal İletişim- Kitle İletişimi – Elektronik İletişim. 3. Baskı, Bursa: Sentez Yayınları.
- BARON, Naomi S. (2003). “Why Email Looks Like Speech”, *New Media Language*, (Ed. Aitchison, J., & Lewis, D. M.) s. 83-89, London: Routledge.
- CRESWELL, John W. (2013). Nitel Araştırma Yöntemleri. (Çev. ve Ed. M. Bütün ve S.B. Demir). 3. Baskı, İstanbul: Siyasal Kitapevi.
- ÇELİK, Nuriye (2020). Kadın YouTuberlar ve Toplumsal Cinsiyet: Etkileşim, Dramaturji, Kamusal Alan, Göstergibilim ve Temsil. Konya: Literatürk Academia Yayınları.
- ÇELİK, Nuriye (2020). “The Contemporary Sociology Methods in Turkey: The Analysis of Methodology Debates and Dualities”. *Turkish Academic Research Review*, C. 5, S. 4, s. 479-492.
- ÇELİK, Nuriye (2018). “Değişen Devlet Algısı: Toplumsallıktan Bireyselliğe”. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.5, S.1, s. 60-78.
- DOĞU, Burak, Zehra Ziraman, and D. Emrah Ziraman. (2009). “Web Based Authorship in the Context of User Generated Content: An Analysis of a Turkish Web Site: Eksi Sozluk”. In *The Real and the Virtual: Critical Issues in Cybercultures S. 2009*, pp. 119-125.
- FUCHS, Christian (2017). *Social Media: A Critical Introduction*. London: Sage Publications Limited.
- GÜREL, Emet ve Mehmet Yakın (2007). “Ekşi Sözlük: Postmodern Elektronik Kültür”. *Selçuk İletişim*, C.4, S. 4, s. 203-219.
- IŞIK, Metin (2014). *Kitle İletişim Teorilerine Giriş*. 5. Basım, Konya: Eğitim Yayınevi.
- KARAHİSAR, Tüba (2013). “Dijital Nesil, Dijital İletişim ve Dijitalleşen! Türkçe”. *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, C.4, S.12, s. 71-83.
- LISTER, Martin et al. (2009). *New Media: A Critical Introduction*. United Kingdom: Taylor & Francis Publications.

- MAIGRET, Eric (2016). *Medya ve İletişim Sosyolojisi*. (Çev. H. Yücel). 5. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- MANOVICH, Lev (2002). *The Language of New Media*. Cambridge: MIT Press Publications.
- MANSELL, Robin (2004). "Political Economy, Power and New Media". *New Media & Society*, C.6, S.1, s. 96-105.
- ÖZTÜRK, Serdar (2011). *Türkiye’de İletişim Sosyolojisinin Kaynakları: Boran ve Küçükömer’i Semptomal Okumak*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- ROMAINE, Suzanne (2000). *Language in Society: an Introduction to Sociolinguistics*. Oxford: University Press.
- ROMAINE, Suzanne (1998). *Communicating Gender*. United Kingdom: Psychology Press.
- SAKALLI, Cemal ve Diba Bahadıroğlu (2018). "Dijital İletişim: Yeni Bir Dile Doğru". *Electronic Turkish Studies*, S.13, C.6, s.129-146.
- SANAY, Eyyüp (2007). *Kitle İletişim Sosyolojisi*. Ankara: Gün Yayıncılık.
- SILBERMANN, Alphons ve Udo Michael Krüger, (2007). *Kitle İletişim Sosyolojisi*. (Çev: Eyyüp Sanay). Ankara: Gün Yayınları.
- TAŞDEMİR, Babacan ve Rafet Çevik (2013). "Hâkim Tasarım ve Ekşi Sözlük: İnternet’in Dönüşümünü Anlamak". *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, S.37, C.2013, s.22-39.
- YAYLAGÜL, Levent (2016). *Kitle İletişim Kuramları: Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*. 7. Baskı, Ankara: Dipnot Yayınları.
- URL-1: <https://twitter.com/> 27.11.2020 Tarihli Tweet, (E.T.: 27.11.2020).
- URL-2: <https://eksisozluk.com/akademisyen-egosu--2800975?a=dailynice> 28.11.2020 Tarihli Entryler, (E.T.: 27.11.2020).

Kaynakça

- ALTUNBAŞ, Hüseyin (2015a). Reklam Bize Ters, Konya: Literatürk Yayınevi.
- ALTUNBAŞ, Hüseyin (2015b). Reklamın İyisi Kötüsü Olur, Konya: Literatürk Yayınevi.
- ASLAN, İmran (2016). Açık Hava Reklamlarında Çekicilikler, Konya: Literatürk Yayınevi.
- AYDIN, G. Adalı (2018). ‘Gösterişçi Tüketim ve Reklam İlişkisi: Akıllı Telefon Reklamları Üzerine Bir Değerlendirme’, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı: 46/Bahar Ankara: Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi Süreli Elektronik Dergisi.
- AVŞAR, Zakir ve ELDEN, Müge (2005). Reklam ve Reklam Mevzuatı. Ankara: Piramit Yayıncılık.
- BATI, Uğur (2010). Reklamların Dili. İstanbul: Alfa Yayınevi.
- BAYAZIT, D. Zeynep ve YILDIRIM, Figen (2020). Reklam Çekicilikleri. Ankara: Nobel Yayınevi.
- ELDEN, Müge ve BAKIR, Uğur (2010). Reklam Çekicilikleri, İstanbul: İletişim Yayınevi.
- FIRLAR, B. Güneri (2003). Reklam ve Biz. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.)
- CAMBAZOĞLU, A.Dal (2016). ‘Farklı Marka Sadakat Düzeylerindeki Tüketicilerin Olumsuz Kulaktan Kulağa İletişimi Yayma Davranışları’, İNEF E-Dergi, Volume 1, Issue 2, Sf: 135-156.
- ELMASOĞLU, Kamile (2017). ‘Tüketim Kültüründe Etkili Bir Araç Olarak Reklamın İşlevlerine Dair Genel Bir Değerlendirme’, Bolu: Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi (AKAR), Cilt 2, Sayı 4, 27-42.
- ERTEMEL, A. Veysel (2020). ‘ Postmodern Pazarlamanın Karanlık Yüzü: Tasarlanan Bir Olgu Olarak Teknoloji Bağımlılığı’, Sanayi Politikaları: Ekonomik ve Sosyal Eğilimler, (Edi: Yusuf Tuna & A. Altuğ Biçer). İstanbul: Hiper Yayın.
- GANNON-K, Michel (2021) ‘The Influence Of Advertising On Consumption, Montreal Economic Institute, Regulation Series.
- GÜNAY, Sena (2019). ‘Viral Reklamda Yaratıcılığın Önemi ve İkna Üzerindeki Etkisi’. Dijital Reklamcılık Bize Ne Anlatır, (Edi: Mehmet Yakın), İstanbul: Urzeni Yayınevi.
- IASMINA, Iosim ve ANKA, Şuba ve GABRIELA, Popescu (2020) ‘Promoting Tourism Through The Language of Advertising’, Lucrări Ştiinţifice, Seria I, Vol.XXII (1) 135-143.
- KOCABAŞ, Füsun ve ELDEN, Müge (1997). Reklamcılık. İstanbul: İletişim Yayınevi.

- ODABAŞI, Yavuz (2004). Postmodern Pazarlama. İstanbul: MediaCat Yayınevi.
- ÖZ, Sabri (2020). ‘Pandemi Sonrası Yeni Dünya Düzeninde Teknoloji Yönetimi ve İnsani , Dijitalizasyon’, İstanbul: Hiperyayın.
- SENEMOĞLU, Olkun (2017). ‘Tüketim, Tüketim Toplumu ve Tüketim Kültürü: Karşılaştırmalı Bir Analizi’, İnsan&İnsan, Year 4, Sayı: 12-Bahar, s: 66-86.
- TOKU, A. Burcu (2019). ‘Dikkat Ekonomisi Bağlamında Eş Zamanlı Medya Kullanımın Reklama Etkisi’, Dijital Reklamcılık Bize Ne Anlatır?. (Edi: Mehmet Yakın), İstanbul:Urzeni Yayınevi.
- TOPAY, Gülnihal ve ERDEM, Ramazan (2019). ‘Türkiye’de Tüketim Kültürünün Gelişimine Dair Kavramsal Bir İnceleme’, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2019/3, Sayı:35, s.162-183.
- UĞUR, İmran (2008). Televizyon Reklamlarında Mizahın Kullanılması. Konya: Literatürk Yayınları.
- ZENGİN, Güldane (2017). Dikkat Çek, Eğlendir, İkna Et. Konya: Literatürk Yayınevi.
- URL-1:‘Arz Talep Dengesi’, https://tr.wikipedia.org/wiki/Arz_ve_talep, Erişim Tarihi: 12.02.2021.
- URL-2:‘ Black Swan Teorisi’
<https://tr.sputniknews.com/koronavirus-salgini/202004191041861071-siyah-kugu-teorisinin-mimarindan-koronavirus-degerlendirmesi-dunyainin-gecigenligi-azaltilmali/> Erişim Tarihi: 11.02.2021).
- URL-3:‘Dünyadaki Büyük Ekonomik Krizler’, <https://www.milliyet.com.tr/dunyanin-en-buyuk-8-ekonomik-krizi-molatik-9353/?Sayfa=8>, Erişim Tarihi: 04.02.2021.
- URL-4:‘Covid-19 Pandemisi’, tr.wikipedia.org/wiki/COVID-19_pandemisi, Erişim Tarihi: 14.02.2021.
- URL-5:‘Covid-19’da Dünya’da Son Durum’. <https://www.cnnturk.com/corona-virusu-haberleri>, Erişim Tarihi: 26.02.2021.
- URL-6: ‘Pandemi Sonrası Dünya ve Ekonominin Geleceği’
<https://www.aa.com.tr/tr/analiz/pandemi-sonrasi-dunya-ve-ekonominin-gelecegi/1898368>, Erişim Tarihi: 10.02.2021
- URL-7: ‘İnsanların Güvenini Kaybetmektense Para Kaybetmeyi Tercih Ederim’,
<https://www.meshursozler.com/oku/29280-insanlarin-guvenini-kaybetmektense-para-kaybetmeyi-tercih-ederim.html>, Erişim Tarihi: 09,01.2021.

Kaynakça

- Artun, Ali. Çağdaş Sanat ve Kültürizm: “Kimlik ve Estetik.” İstanbul: İletişim Yayınevi, 2013
- Assman, Jan. Kültürel Bellek. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2015
- Barthes, Roland. Çağdaş Söylenler. İstanbul: Metis Yayınları, 2011
- Bayat Fuzuli. Mitolojiye Giriş. Çorum: Karam Yayınları, 2005
- Benedict Anderson, Hayali Cemaatler. İstanbul: Metis Yayınları, 2011
- Benjamin, Walter. Son Bakışta Aşk, Metis Seçkileri Dizisi. İstanbul: Metis Yayınları, 2012
- Çoruhlu, Yaşar. Türk Mitolojisinin Ana Hatları. İstanbul: Kabalıcı Yayıncılık, 2011
- Erdogan, İrfan ve Alemdar, Korkmaz. Öteki Kuram: “Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi.” Ankara: ERK, 2010
- Gültepe, Necati. Türk Mitolojisi. İstanbul: Resse Yayınları, 2013
- Harvey, David. Postmodernliğin Durumu. İstanbul: Metis Yayınları, 2012
- Hobsbawm, E. J. Milletler ve Milliyetçilik. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2010
- İlal, Ersan. İletişim, Yıgınsal İletim ve Toplum. İstanbul: Der Yayınları, 2007
- İndirkaş, Zühre. Türk Mitosları ve Anadolu Efsanelerinin İz sürümü. İstanbul: İmge Yayınları, 2013
- Kohen, Moiz. Kemalizm. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 1998
- Öğün, Süleyman Seyfi. Türk Politik Kültürü. İstanbul: Alfa Akademi, 2004
- Smith, Phillip. Kültürel Kuram. İstanbul: Babil Yayınları, 2007
- Tuna, O. Nedim. Sümer ve Türk Dillerinin Tarihi İlgisi ile Türk Dilinin Yaşı Meselesi Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1997
- Makaleler**
- Atalayer, Faruk. “Türk Mitolojisi, Ulusalılık, Özgünlük ve Yaratıcılık,” İmge Dergisi. 13, Adana: 2005.
- Işankulu, Cabbar. “Kaybolan Cennetin Peşinde (Sümer ve Akad: Ütopya mı? Gerçek mi?)”
- G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 22, Sayı 3 (2002) 183-197
- Hume, Janice. “Memory Matters: The Evolution of Scholarship in Collective Memory and Mass Communication” Review of Communication. 10:3, (2010) 181-196,
- İnce, Gökçen Başaran. “Medya ve Toplumsal Hafıza,” Kültür ve İletişim Dergisi. 13, Kış: 2010.

Şimşek, Ahmet. "Türk Tarih Tezi Üzerine Bir Değerlendirme," Türkiye Günlüğü Dergisi. 111, 2012.

Tezler

Aydoğan, Emine. "Anadolu Sahası Türk Halk Hikayelerinde Mitolojik Unsurlar." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, 2006.

İnternet Siteleri

Kongar, Emre. "Yeni Emperyalizm, Huntington ve Eleştirisi." www.kongar.org Erişim: 10 Ocak 2014.

Türk Dil Kurumu, "Büyük Türkçe Sözlük." www.tdk.gov.tr Erişim: 15 Ocak 2021.

Kaynaklar

- Aslan, Dilek ve Sema Atilla (2002). "Önemli Bir Sağlık Sorunu: Şişmanlık". *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi (Sted)*. 11(5), 169-171.
- Aydoğan, Filiz ve Ali Murat Kırık (2012). "Alternatif Medya Olarak Yeni Medya". *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 18, 58-69.
- Can, Polat (2016). "Marka Deneyimi, Hedonik Duygular ve Algılanan Reklam Harcamalarının Marka Değeri Boyutlarına Etkisi Üzerine Fast Food Sektöründe Bir Araştırma". *International Journal of Management Economics & Business/Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*.
- Çetinkaya, Gülnaz (2015). "Dede Korkut Hikâyeleri'nde Kültürel Belleğin Söylem Haritası Olarak Giyim-Kuşam ve Yeme-İçme Sembolleri". *Milli Folklor* 27, 107.
- Duvarcı, Ayşe (2017). "Divanü Lûgat'it Türk'teki Yeme İçme Kültürünün Kocaeli Manav Türkmenlerindeki Yansımaları". *Uluslararası Çoban Mustafa Paşa ve Kocaeli Tarihi-Kültürü Sempozyumu*.
- Düzgün, Ertuğrul ve Fügen Durlu Özkaya (2015). "Mezopotamya'dan Günümüze Mutfak Kültürü". *Culinary Culture from Mesopotamia to. Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 41, 47.
- Eren, Ramazan vd. (2017). "Gastronomik Açından Türkiye'de Yenilebilir Yabani Mantarlar Üzerine Kavramsal Bir Değerlendirme". *Turizm Akademik Dergisi* 4(2), 77-89.
- Güler, Sibel (2010). "Türk Mutfak Kültürü ve Yeme İçme Alışkanlıkları". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 26(1), 24-30.
- Jeffery, Robert. vd. (2006). "Are Fast Food Restaurants An Environmental Risk Factor For Obesity?". *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*. 3(1), 2.
- Karaçil, Merve Şeyda ve Nevin Şanlıer (2014). "Obezitenin Çevre Ve Sağlık Üzerine Etkileri". *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 3(2), 786-803.
- Kılıç, Samet (2018). "Geçmişten Günümüze Edebiyatımızda Dirijizm". *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*. 1(1), 1-10.
- Kılıç, Sami ve Ali Albayrak (2012). "İslamiyet'ten Önce Türklerde Yiyecek ve İçecekler". *Turkish Studies*, 7(2).
- Korkmaz, Sezer (2005). "Fast Food Hızlı Yemek Pazarında Rekabetçi Stratejilerin Etkinliği: Üniversite Gençliğinin Tercihlerinin Analizi". *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2, 22-39.
- Küçükbasmacı, Gülten (2016). "Kültürel Bellek ve Süreklilik: Kına Gecelelerinden Mezuniyet Kınalarına". *Milli Folklor*, (112).

- Mercan, Sümeyye vd. (2018). “Alkol Tüketim Kültürü ve Alkol Araştırmaları ile Alkol Kontrol Politikaları Konusunda Görüşler: Nitel Bir Araştırma”. *Addicta: The Turkish Journal On Addictions* 5(3), 473-505.
- Pekşen, Aysun ve Harbiye Akdeniz (2012). “Organik Ürün Olarak Doğa Mantarları”. *Düzce Üniversitesi Ormancılık Dergisi*. 8(1), 34-40.
- Solmaz, Yasemin ve Dilek Dülger Altınır (2018). “Türk Mutfak Kültürü ve Beslenme Alışkanlıkları Üzerine Bir Değerlendirme”. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi* 1(3), 108-124.
- Talas, Mustafa (2005). “Tarihi Süreçte Türk Beslenme Kültürü ve Mehmet Eröz’e Göre Türk Yemekleri”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 18, 273-283.
- Türközü, Duygu ve Efsun Karabudak (2014). “Organik Gıdaların Besin Değeri, Gıda Güvenliği ve Lezzet Açısından Değerlendirilmesi”. *Gıda*. 39(2), 119-126.
- Yılmaz, Aysel K. ve Sibel Önçer (2017). “İbn Battuta Seyahatnamesinde Yeme-İçme Kültürünün Değerlendirilmesi”. *18. Ulusal Turizm Kongresi* 1, 696-702.

Elektronik Kaynaklar

- Fotoğraf 1: <https://puhutv.com/sahsiyet-detay> (Erişim Tarihi: 12.12.2020)
- Fotoğraf 2: <https://puhutv.com/dip-detay> (Erişim Tarihi: 20.12.2020)
- Fotoğraf 3: <https://puhutv.com/fi-detay> (Erişim Tarihi: 18.12.2020)
- Fotoğraf 4: <https://www.blutv.com/diziler/yerli/7yuz/1-sezon/7yuz-1-bo-lum-izle> (Erişim Tarihi: 02.01.2021)

Kaynakça

- Ambrose, G., Harris, P., & Ball, N. (2019). *The fundamentals of graphic design*. Bloomsbury Publishing.
- Becer, E. (2015). *İletişim ve grafik tasarım*. Dost Kitabevi Yayınları.
- Becer, E. (2002). *İletişim ve grafik tasarım*. (3. Baskı). Dost Kitabevi Yayınları.
- Byrne, B., & Braha, Y. (2012). *Creative motion graphic titling: Titling with motion graphics for film, video, and the Web*. Taylor & Francis.
- Elden, M. (2009). *Reklamcılık İletişim Dizisi 1: Reklam ve Reklamcılık*. Say Yayınları.
- Fiske, J., Irvan, S., & Uzun, E. (1996). *İletişim çalışmalarına giriş*.
- Rifat, M. (1992). *Göstergebilimin ABC'si*. Simavi Yayınları.
- Parsa, S. (2008). *Film çözümlenmeleri*. Multilingual Yayınları.
- Uçar, F. (2004). *Görsel iletişim ve grafik tasarım*. İnkılap Kitabevi.

HALKBİLİMİ BAĞLAMINDA MEDYA VE İLETİŞİM II

Editör
Dr. Samet KILIÇ

EĞİTİM
yayınevi

HALKBİLİMİ BAĞLAMINDA MEDYA VE İLETİŞİM II

Editör: Dr. Samet KILIÇ

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-55-2

1. Baskı, Şubat 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

HALKBİLİMİ BAĞLAMINDA MEDYA VE İLETİŞİM II

Editör: Dr. Samet KILIÇ

159 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-55-2

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Kaynaklar

- Avolio, B.J. ve B.M. Bass, (2004). Multifactor leadership questionnaire manual and sampler set (3rd ed.). Redwood City, CA: Mind Garden, Inc.
- Barth-Farkas, F., ve A. Vera, (2014). "Power and Transformational Leadership in Public Organizations", *International Journal of Leadership in Public Services*, 10,4, 217-232.
- Bartle, R. A. (1996). "Hearts, Clubs, Diamonds, Spades: Players who suit MUDs", *Journal of MUD Research*, 1(1).
- Barton, M. (2007). The history of computer role-playing games part 1: The early years (1980-1983), *The Mainframe Era (The Dark Ages)*. Gamasutra, February 23, 2007.
http://www.gamasutra.com/features/20070223a/barton_02.shtml
- Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations*. New York: Free Press.
- Christopher, E. M., & Smith, L. E. (1987). *Leadership training through gaming: Power, people, and problem-solving*. London: Kogan Page.
- Coventry J. Educational computing for the masses. *SiliconUser* Haziran 8, 2007.
<https://archive.is/20070628002639/http://siliconuser.com/?q=node/12>
- Damer, B.F. (1998). *Avatars, exploring and building virtual worlds on the Internet*, Addison-Wesley Longman/Peachpit Press.
- Day, D.V., & O'Connor, P. M. G. (2003). *Leadership Development: Understanding the Process*. In S. E. Murphy, & R. Riggio (Eds.). *The future of leadership development* (pp. 11-28). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Assoc.
- Delwiche, A. (2006). "Massively multiplayer online games (MMOs) in the new media classroom", *Educational Technology & Society*, 9(3), 160-172.
- Dourish, P. (1998). "The State of Play. Computer Supported Cooperative Work", *The Journal of Collaborative Computing, special issue on Interaction and Collaboration in MUDs* 7(1-2), 1-7
- Fine, G. A. (2002). *Shared fantasy: Role-playing games as social worlds*. Chicago: University of Chicago Press.
- Gritton, J. (2011) *Leadership Lessons from Pandora and Beyond*, in P. Jerry and L. Lindsey (eds.), *Experiential Learning in Virtual Worlds: Opening an Undiscovered Country*, eBook. Oxford: Inter-Disciplinary Press.

- Hallford, N. (2001). *Sword and circuitry: A designer's guide to computer role-playing games*. Roseville, USA: Prima Publishing.
- Hollander, E. P. (1964). *Leaders, groups, and influence*. New York: Oxford University Press.
- Kan, I. (2013) "Management Games and Their Impact In Business Schools"
- URL: blog.zintro.com/2013/01/02/management-games-and-their-role-in-mba-education/
- Kaplançali, U. T. (2008). *Leadership in multiuser online environments: The effects of user-generated content on leadership styles across crafting and creation environments in a mul-tiplayer online game*. Doktora tezi. Kaliforniya: Claremont Graduate University.
- La Farge, P. (2006). "Destroy all monsters: A Journey deep into the cavern of DUNGEONS & DRAGONS, a utopian, profoundly dorky and influential game that, lacking clear winners or an end, may not be a game at all" *Believer* 4(7).
- Lisk, T. C. vd. (2012). "Leadership in multiplayer online gaming environments", *Simulation & Gaming*, 43(1), 1-17. doi:10.1177/1046878110391975
- London, M. (2002). *Paths to self-insight and professional growth*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Maxwell, C. J.(1999). *Liderlik Yasaları : Rededilemez 21 liderlik Yasası* (Çev. İ Şener) Beyaz Yay.
- Mona, E. (2007). From the basement to the basic set: The early years of Dungeons & Dragons. In P. Harrigan, & N. Wardrip-Fruin (Eds.), *Second Person: Role-Playing and Story in Games and Playable Media* (pp. 25-30). MIT Press.
- Ostwald, M. J. (1997). Virtual urban futures. In D. Holmes (Ed.), *Virtual Politics: identity and community in cyberspace* (pp. 138-141). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Palumbo, P. (1998). *Online vs. Retail Game Title Economics*
https://www.gamasutra.com/view/feature/3248/online_vs_retail_game_title_php
- Parsons, J. M. (2005) "An examination of massively multiplayer online role-playing games as a facilitator of internet addiction." Doktora Tezi. Iowa: University of Iowa. <https://doi.org/10.17077/etd.hkq4t1r6>
- Postrel, V. (1998). *The future and its enemies: The growing conflict over creativity, enterprise, and progress*. Free Press, New York.
- Raybourn, E.M., Deagle, E., Mendini, K., & Heneghan, J. (2005).

- Adaptive Thinking & Leadership Simulation Game Training for Special Forces Officers. I/ITSEC 2005 Proceedings, Interservice/ Industry Training, Simulation and Education Conference Proceedings, November 28-December 1, Orlando, Florida, USA
- Rauch, C. F., & Behling, O. (1984). Functionalism: Basis for an alternate approach to the study of leadership. In J.G. Hunt, D. M. Hosking, C. A. Schriesheim, & R. Stewart (Eds.), *Leaders and managers: International perspectives on managerial behavior and leadership* (pp. 45-62). Elmsford, NY: Pergamon Press.
- Reeves, B. vd. (2008). "Leadership's online labs", *Harvard Business Review*, 86(5), 59-66.
- Robinett, W. (1994). Interactivity and individual viewpoint in shard virtual worlds: The big screen vs. networked personal displays. *Computer Graphics*, 28(2), 127.
- Robinson, J. (2016) "Look before you lead: Seeing virtual teams through the lens of games", *Technical Communication Quarterly*, 25, 178-190.
- Samad, S. (2012). "The influence of innovation and transformational leadership on organizational performance", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 57, 486 – 493.
- Schlechter, Anton F. ve Jacoba J. Strauss (2008). "Leader emotional intelligence, transformational leadership, trust and team commitment: Testing a model within a team context", *SA Journal of Industrial Psychology*, 34(1), 42-53.
- Stuart, K. (2014) "Richard Bartle: we invented multiplayer games as a political gesture"
- URL: www.theguardian.com/technology/2014/nov/17/richard-bartle-multiplayer-games-political-gesture#:~:text=Roy%20Trubshaw%20and%20Richard%20Bartle,computer%20labs%20in%20the%20evenings.
- Turkle, S. (1995). *Life on the screen: Identity in the age of Internet*. New York: Simon & Schuster.
- Usher, W. (2009) "America's Army Game Is Bigger Than America's Real Army"
- URL: <https://www.cinemablend.com/pop/America-s-Army-Game-Is-Bigger-Than-America-s-Real-Army-15003.html>
- Yee, N. (2006) *The Daedalus Project*. <http://www.nickyee.com/daedalus>
- Yukl, G. (2005). *Leadership in Organizations*. New Jersey: Pearson, Prentice Hall.

Kaynakça

- ADORNO, Theodor Wiesengrund (2011). *Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi* (çev. Nihat Ülner ve Mustafa Tüzel Elçin Gen) İstanbul: İletişim Yayınları.
- BİLGİN, Nuri (2001). *İnsan İlişkileri ve Kimlik*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- CHANEY, David (1999). *Yaşam Tarzları*, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları. s. 46-48.
- ODABAŞI, Yavuz (2006). *Tüketim Kültürü Yetinen Toplumdan Tüketen Toplum*, İstanbul: Sistem Yayınları, s. 150-151.
- FOURNİER, Antes ve Beaumier (1992). "Nine Consumption Lifestyles", *Advances in Consumer Research*, University of Massachusetts, Vol. 19. s. 329-330.
- KADIOĞLU, Zeynep K. (2014). *Tüketim İletişimi Süreçler, Algılar ve Tüketici*. İstanbul: Pales Yayınları. s. 121.
- SOLOMON, Michael R., Gary Bamossy vd. (2006). *Consumer Behaviour: A European Perspective*. Harlow: Pearson Education Limited Yayınları, s. 556-559.
- GEÇER, Ekmel (2013). *Medya ve Popüler Kültür*, İstanbul: Metamorfoz Yayınları, s. 23.
- KIZILDAĞ, Şaban (2001). *Medya Çocukları: Pop Müzikten Popüler Kültüre*, İstanbul: Şehir Yayın. s. 21.
- BOZKURT, Güvenç (2016). *İnsan ve Kültür*, İstanbul: Boyut Yayın Grubu. s. 95.
- WELLS, Calvin (1972). *Sosyal Antropoloji Açısından İnsan ve Dünyası*, (çev. Erzen Onur). İstanbul: Remzi Kitapevi, s. 37-38.
- BRONISLAW, Malinowski (1990). *İnsan ve Kültür*, (çev. M. Fatih Gümüş). Ankara: Verso Yayıncılık.
- KIRAY, Mübeccel (2005). *Tüketim Normları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, İstanbul: Bağlam Yayın. s. 13.
- ERDOĞAN, İrfan. Korkmaz, Alemdar (2005). *Popüler Kültür ve İletişim: Halk Kültürü Kitle Kültürü ve Popüler Kültürün Üretim Dağıtım Tüketim Pratiklerinin Doğası*. Ankara: Erk Yayınları.
- TURNER, Bryan S. (2000). *Statü*. (çev. Kemal İnal). Ankara: Ütopya Yayınevi. s. 98.
- SWINGWOOD, Alan (1996). *Kitle Kültürü Efsanesi*. (çev. Aykut Kansu). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları. s. 16-17.
- HALL, Stuart (a) (1994). "Kültür, Medya ve İdeolojik Etki", *Medya, İkti-*

- dar, İdeoloji. (çev. Mehmet Küçük). Ankara: Ark Yayınları.
- HALL, Stuart (b) (1994). “İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulanın Yeniden Keşfi”. Medya İktidar, İdeoloji. (çev. Mehmet Küçük). Ankara: Ark Yayınları. s. 85-86.
- BAUDRİLLARD, Jean (2003). Sessiz Yığınların Gölgesinde Toplumsalın Sonu. (çev. Oğuz Adanır). Ankara: Doğu Batı Yayınları. s. 36.
- SARTİ, Ingrid (1983). “İletişim ve Kültürel Bağımlılık: Yanlış Bir Kavram”, Korkmaz Alemdar, Raşit Kaya, Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar içinde, Ankara: Savaş Yayınevi. s. 144.
- GER, Güliz, Russell W. Belk (1996).”I’d Like to Buy the World a Coke: Consumptionscapes of the ‘Less Affluent World’”, Journal of Consumer Policy : Consumer Issues İn Law, Economics And Behavioural Sciences. Vol. 19, s. 271-273.
- KELLNER, Douglas (2010). Medya Gösterisi. (çev. Zeynep Paşalı). İstanbul: Açılım Kitap. s. 21-22.
- TALİMCİLER, Ahmet (2006). “Yeni Futbol: Medyanın Yarattığı Yeni Olanaklarla Küresellesen; Müsteri/Tarafatar Kitlesine Dayanan ve Tüketim Odaklı Bir Oyun/İş”. Gündelik Hayat ve Medya. (ed Selda İçin Akçalı). Ankara: Ebabil Yayınları..s. 175.
- SLATER, Don (1997). Consumer Culture & Modernity. Cambridge: Polity Press. s. 174.
- MCQUAİL, Dennis (2010). Mass Communication Theory An Introduction, London: Sage Publisher. s. 71.
- BROOKS, Roy (2000). “Tabloidisation, Media Panics, and Mad Cow Disease”, Tabloid Tale: Global Debates over Media Standarts, (der.) Colin Sparks, John Tullock, USA: Rowman Littlefield Publishers. s. 196.
- SCHÖNBACK, Klaus (2000). “Does Tabloidisation Make German Local Newspapers Successful?”, Tabloid Tales: Global Debates over Media Standarts, (der.) Colin Sparks, John Tullock, USA: Rowman&Littlefield Publishers. s. 63.
- USLU, Zeynep Karahan (Aralık 2001). “Yazılı ve Görsel Medyada Magazinleşmenin Tarihsel ve Sosyolojik Dinamikleri”, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Y.3, S.12, s.1.
- BALİ Rıfat N. (2002). Tarz-ı Hayattan Life Style’a: Yeni Seçkinler, Yeni Mekanlar, Yeni Yaşamlar. İstanbul: İletişim Yayınları. s. 353.

Kaynakça

- BİNARK, M. (2007). Yeni medya çalışmaları. M. Binark (Ed.), Yeni Medya Çalışmaları içinde (s. 5-17). Ankara: Dipnot Yayınları.
- BİNARK, M., Löker, K. (2011). Sivil toplum örgütleri için bilişim rehberi. Ö. Gökmen(Ed.), Ankara: Uzerler Matbaası.
- GREEN, L. (2010) The internet: An introduction to new media. UK: Berg.
- ISO 9241-11:2018(en) Ergonomics of human-system interaction <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:9241:-11:ed-2:v1:en>
- ISO/IEC 25062:2006 Software engineering —Software product Quality Requirements and Evaluation (SQuARE) — Common Industry Format (CIF) for usability test reports <https://www.iso.org/standard/43046.html>
- LEFEBVRE, H. (1998). Modern dünyada gündelik hayat. Çev. I. Gürbüz, İstanbul: Metis Yayınları.
- MANOVICH, L. (1999). New media: a user's guide. <http://manovich.net/index.php/projects/new-media-a-user-s-guide> Erişim tarihi: (E.T.: 27.02.2021).
- MEAD, G. H. (1972). Zihin, Bellek ve Toplum. (Çev. Yeşim Erdem) Heretik Yayınları İstanbul
- POLAINE, A. vd., (2013) Service Design: From Insight to Implementation, Rosenfeld Media Brooklyn, New York.
- PORTER, M. E. (2010). Rekabet Stratejisi Sektör ve Rakip Analizi Teknikleri.(Çev.: G. Ulubilgen). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- ROGERS, E.M. (1986) Communication Technology; The media in society. USA: The Free Press.
- STICKDORN, M., Schneider, J. vd., (2011) This is service design thinking. BIS Publishers, Amsterdam.
- SAKINÇ Z. (2016). Dijital Çağda Bir Bellek Aracı Olarak Veri Görselleştirme, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- URL.1:<https://www.rtuk.gov.tr/assets/Icerik/AltSiteler/televizyonizlemegilimleriarastirmasi2018.pdf> (E.T.: 27.02.2021).
- URL.2:<https://www.ipsos.com/en-us/knowledge/media-brand-communication/TV-Streaming-Wars-Post-Covid-The-Marketplace-New-Entrants-recording> (E.T.: 27.02.2021).
- URL.3:<https://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/technology-media-and-telecommunications/articles/medya-yatirimlari-2020-ilk-6-ay-raporu.html> (E.T.: 27.02.2021).

URL.4:<https://www.twentify.com/tr/blog/cevrimici-dizi-platformlari-arastirmasi> (E.T.:27.02.2021).

URL.5: <https://activate.com/outlook/2021/> (E.T.:27.02.2021).

URL.6: https://konda.com.tr/wp-content/uploads/2019/12/KONDA_MedyaRaporu_HT2018.pdf (E.T.:27.02.2021).

URL.7: <https://www.fastcompany.com/90607786/how-disney-plus-is-winning-by-ripping-up-the-streaming-playbook> (E.T.:27.02.2021).

URL.8:<https://www2.deloitte.com/global/en/pages/technology-media-and-telecommunications/articles/global-deloitte-digital-media-trends-survey.html> (E.T.:27.02.2021).

VON HIPPEL, E., 2005. Democratizing Innovation; Massachusetts London, England The MIT Press Cambridge.

Kaynakça

- ADORNO, Theodor (1975). Culture Industry Reconsidered. New German Critique, 6.
- (2012). Kültür Endüstrisi-Kültür Yönetimi. (çev. N. Ünler, M.Tüzel ve E. Gen). İstanbul:İletişim Yayınları.
- AHISKA, Meltem (2005). Radyonun Sihirli Kapısı –Garbiyatçılık ve Politik Öznellik- İstanbul:Metis .
- BERGER, Arthur Asa (1990). Scripts:Writing for Radio&Television. Sage, Newbury Park.
- AYVAZ, Ülkü (1986). Duvardan Gelen Sesler. İstanbul: Başaran Matbaası.
- (2009). “Behçet Necatigil ve Oyunları” Drama Phone-Radyo oyunu ve radyo kültürü kış seçkisi, İstanbul:Sistem Yayıncılık.
- AZİZ, Aysel (2002). Radyo Yayıncılığı. Ankara: Nobel.
- CANKAYA, Özden (1997). Dünden Bugüne Radyo Televizyon. İstanbul:-Beta Yayım Dağıtım.
- CEREN, Şerif Sait (1944). “Muzaffer Sarısözen’le Bir Konuşma” Radyo Dergisi, Cilt 3, sayı 31, s.9.
- CHANDLER, Daniel ve Rod MUNDAY (2018). Medya ve İletişim Sözlüğü. (çev. B. Taşdemir). İstanbul:İletişim.
- DEZ Jacques ve RIBOREAU Guy (2003). Radyo Teknikleri, “Radyo Programları ve Müzik Yayınları”, (çev. E.Özgür Gönenç ve Aslı Y. Gönenç). İ.Ü.İletişim Fakültesi Yayınları.
- DURUEL, Nursel (2004). “Çok Sevilen AzBilinen Bir Edebi Tür: Radyo Oyunu”, YKY Kitaplık Dergisi, Sayı:70, s. 55-58.
- ERDOĞAN, İrfan (2008). İletişimi Anlamak. Ankara:Erk.
- ERDOĞAN, İrfan ve Korkmaz ALEMDAR (2010). Öteki Kuram. Ankara:Erk.
- GIDDENS, Anthony (1989). Sociology. Cambridge.
- İRVAN, Süleyman (2014). Medya-Kültür-Siyaset. Ankara:Pharmakon.
- KARS, Neşe (1993). “Kavram ve İçerik Açısından Radyo Oyunları Değerlendirmesi”, Marmara İletişim Dergisi, Sayı:2, s.273-299.
- KOCABAŞOĞLU, Uygur (1980). Şirket Telsizinden Devlet Radyosuna (TRT Öncesi Dönemde Radyonun Tarihsel Gelişimi ve Türk Siyasal Hayatı İçindeki Yeri). A.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No:442.
- LUNDBY, Knut ve Helge RONNİG (1997). “Medya-Kültür-İletişim: Medya Kültürü Aracılığıyla Modernliğin Yorumlanması”, (çev.N. Gürkan), (der. Süleyman İrfan), Medya Kültür Siyaset, Ankara: Ark.

- McLUHAN, Marshall (2001). Gutenberg Galaksisi. (çev. G.Ç.Güven). İstanbul:YKY.
- MİLLS, C. Wright (1974). İktidar Seçkinleri. (çev. Ünsal Oskay). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- MUTLU, Erol (1995). Televizyonda Program Yapımı. A.Ü.İletişim Fakültesi Yayınları, No:4., (2005) Globalleşme, Popüler Kültür ve Medya. Ankara:Ütopya.
- NACAROĞLU, Derya (2007). “2000’li Yıllarda Popüler ve Geleneksel Kültür Arasında Yerel Televizyonların Duruşu ve İzler Kitle ile İlişkisi”, Medya Okumaları. (ed. Özgür Yılmazkol). Ankara:Nobel.
- ONG, Walter J. (1999). Sözlü ve Yazılı Kültür. (çev. Sema Postacıoğlu Banon). İstanbul:Metis.
- STERNE, Jonathan (2003). The Audible Past:Cultural Origins of Sound Reproduction. Durham:Duke University Press.
- TÜRKOĞLU, Nurçay (2004). İletişim Bilimlerinden Kültürel Çalışmalara Toplumsal İletişim; Tanımlar, Kavramlar, Tartışmalar. İstanbul:Babil Yayınları.
- WİLLİAMS, Raymond (1974). Television: Technology and Cultural Form. London:Fontana.
- YAVUZ, Yiğit (2008). Radyonun ABeCe’Si. Ankara:Ütopya.

İnternet Kaynakları

- URL-1 <https://www.trt.net.tr/Kurumsal/BasiliYayinlar.aspx> (E.T.: 28.02.2021).
- URL-2<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6112-20120704.pdf>(E. T.: 28.02.2021).
- URL-3 SICAK KÜL <https://www.youtube.com/watch?v=b8vVg5XwzV> (E.T.: 17.02.2021).
- URL-4 ZENGİN OLDUK <https://www.youtube.com/watch?v=uYOfw3TCYvg> (E.T.: 18.02.2021).
- URL-5 PEMBE GELİNLİK <https://www.youtube.com/watch?v=m-Y285jzskDk> (E.T.:19.02.2021).
- URL-6 BİR CUMA HİKÂYESİ <https://www.youtube.com/watch?v=Cz-feUPa21Pw> (E.T.:20.02. 2021).
- URL-7 MİRAS https://www.youtube.com/watch?v=yABk_-kK1To (E.T.: 21.02.2021).
- URL-8 DİŞ KİRASI https://www.youtube.com/watch?v=0szb_vIE5FE (E.T.: 21.02.2021).

- URL-9 KUŞKU <https://www.youtube.com/watch?v=Q6ZLrDqtwSk> (E.T.: 22.02.2021).
- URL-10 KİLİT <https://www.youtube.com/watch?v=b74uixOeu5Y> (E.T.:23.02.2020).
- URL-11 HAYAL Mİ GERÇEK Mİ? <https://www.youtube.com/watch?v=oQY4w8nGeec> (E.T.: 23.02.2020).
- URL-12 DALGACILAR https://www.youtube.com/watch?v=xDuUByy_BU (E.T.: 26.02.2020).
- URL-13 <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/hurriyet-cumartesi/radyo-tiyatrosunun-torunu-podact0-41603577> (E.T.: 28.02.2021).

Kaynakça

- Alexander, R. P. (1968). Amerika'daki Zencilerin Başkaldırısı, Çev. Dr. T. Karamustafaoglu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 25(3), 101-106.
- Alsaç, Ü. (1994). Türkiye'de Karikatür, Çizgi Roman ve Çizgi Film. İstanbul: İletişim Yayınları
- Arık, B. (2006). İletişim Yazıları, Konya: Tablet Yayınları.
- Arık, M. Bilal (1998). Değişen Toplum Değişen Karikatür, İstanbul: Türkiye
- Arslanoğlu, A. A. ve Uslu, A. D. (t.y.). "Beden İlgisi Açısından Siyahlarda Kimlik", *Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 14-19.
- Aslan, E. (2020). "Toplumsal Bellek ve Kimlik: Amerikan Figüratif Resmine Bir Bakış", *Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 13(25): 33-51.
- Batur, E. (2010). Kara Mizah Antolojisi. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Bayram, Y. (2009). Türkiye'de siyasi karikatürün yeri ve 11 inci cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin siyasi karikatürlerin çözümlenmesi. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 6(1), 107-123
- Berger, Arthur Asa (1993). Kitle İletişiminde Çözümleme Yöntemleri, Ed: Nazmi Ulutak- Aslı Tunç, Çev: Murat Barkan, Nazlı Bayram vd. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Beşe, A , Tanrıtanır, B . (2016). Way to Self Identity: Examples from African-American Cultural Writings on Problems of Integration/Kimlik İnşası Yolunda: Afrikalı-Amerikalı Entegrasyon Sorunu Üzerine Kültürel Yazılardan Örnekler . Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 20 (1) , 0-0
- Black, Jr., C. L. (1960). *The Lawfulness of the Segregation Decisions*, Connecticut: Yale Law School Legal Scholarship Repository.
- Budak, H. (2020). Toplumsal travmada bir onarım aracı olarak mizah "Koronavirüs günlerinde bir nefes gülümseme". *Turkish Studies*, 15(4), 215-239.
- Çelenk, S. (2010). "Ayrımcılık ve Medya", *Televizyon Haberciliğinde Etik*, 211-228.
- Davie, M. R. (1949). "Negros in American Society", New York: McGraw-Hill Book Company.
- Davis, A. (2008). Eğer şafakta gelirlerse. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Donovan, J. (2014). Feminist teori. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Eker, G. Ö. (2014). İnsan Kültür Mizah. Ankara: Grafiker Yayınları.

- El-Câhiz, H. O. M. (1999). *Cimriler Kitabı*, çeviren: Yahya Atak, İstanbul: Şûle Yayınları,
- Fanon, F. (2009). *Siyah Deri Beyaz Maske*, çev. Cahit Koytak, İstanbul: Versus Yayınları.
- Freedman, R. (2002). *Abraham Lincoln and Frederick Douglass: The Story Behind an American Friendship*, New York: Houghton Mifflin Harcourt.
- Glausser, W. (1990). Three approaches to Locke and the slave trade. *Journal of the History of Ideas*, 51(2), 199.
- Göçer, A. ve Akgül, O. (2018). Türkçe eğitiminde karikatür kullanımı ve eğitsel değeri. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 86-100.
- Guiraud, Pierre (1994). *Göstergebilim*, Çev: Mehmet Yalçın, 2. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.
- Hume, D. (1987). *Of national characters*. In *Essays: Moral, political and literary (I.XXI)*. E. F. Miller (Ed.). Indianapolis: Liberty Fund Inc.
- Kant, I. (2012). *Natural science*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Luke, C. (1994). White Women in Interracial Families: Reflections on Hybridization, Feminine Identities, and Racialized Othering. *Gender Issues*, 14(2), 49-72.
- Meneese, T. (2010). *The Civil War Era 1851-1865*, New York: Chelsea House Publishers.
- Mızrak, B. (t.y.). *Amerika'da Ayrımcı Politikalar ve Siyahi Mücadele Tarihi*, İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, Araştırma 33.
- Montesquieu, C. de S. (1995). *The spirit of the laws*. A. M. Cohler, B. C. Miller, & H. S. Stone (Ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Mutlu, Erol (2008). *İletişim Sözlüğü*, Beşinci Basım, Ankara: Ayraç Kitabevi.
- Nevins, A. and Commanger, H. S. (2005). *ABD Tarihi*, Çev. Prof. Dr. Halil İnalçık, İstanbul: Doğu Batı Yayınları.
- Nisan, F. ve Şeker, N. T. (2017). *Siyasal Söylemin Ve İdeolojilerin Gazete Karikatürlerinde Yeniden Üretimi: örnek olay 1982 Anayasası*. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(2), 312-346.
- Oral, T. (1998). *Yaza Çize*. İstanbul: İris Koleksiyonu.
- Ölçekci, H. (2016). Türkiye'de milliyetçi mizah örneği: *Çaylak Dergisi*. *Humanities Sciences*, 11(3), 172-188.
- Öngören F. (1998), *Türk Mizahı*, İstanbul: İş Bankası Yayınları,
- Potter, Jonathan ve Whetherel, Margaret (1992). *Discourse and Social Psychology*, CA: Sage.

- Reca, Ö. F. (2010). *Zorluklara Rağmen Başaranlar*, Ankara: Tutku Yayınları.
- Sumbas, A. (2009), “Batı Avrupa’da Yükselen Yeni-Irkçılık Üzerine Bir Deneme 1”, *Alternatif Politika*, 1(2), 260-281.
- Taş, M. (1999). *Avrupa’da Irkçılık*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Tatlısu, İ. M.(2017), Amerikan Milliyetçiliği İle Irkçılık Arasındaki İlişki: Etnik Ayrımcılığın Irkçı Boyutları. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(12), 34-41.
- Topuz, H (1986). *İletişimde Karikatür ve Toplum*, Eşişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Tunalı, İ. (2011). *Estetik*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tural, E. (2017). 12 Eylül 1980 Askeri Darbesinin Karikatür Üzerinden Analizi: *Gırgır Dergisi* Örneği. *TESAM Akademi*, 4(2), 35-66.
- Usta, Ç. (2009). *Mizah Dilinin Gizemi*. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Ünlü, B. (2011). “Frantz Fanon: Ezilenlerin ve Mülksüzlerin Düşünürü”, *Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 9-41.
- Wagley, W.C. (1957). “The Situation of the Negroes in the United States of America”, *International Social Science Bulletin*, Vol. IX, No. 4, Paris.
- Zaner, M. R. (1964). *The Problem of Embodiment-Some Contributions to A Phenomenology of the Body*. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Zinn, H. (2005). *Amerika Birleşik Devletleri Halklarının Tarihi*, çev. Sevinç Sayan Özer, Ankara: İmge Kitabevi.

İnternet Kaynakları

- Akdeniz Ercüment, Amerika’da ırkçılığın sınıfsal kökler <https://www.evensel.net/yazi/86510/amerikada-irkciligin-sinifsal-kokleri>,
- Şimşek, M. (2017). “ABD’nin İlk Siyahi Pilotları Özgürlüğe Uçtular”, <https://www.derintarih.com/ozel-dosya/abd-nin-ilk-siyahi-pilotlari-ozgur-luge-uctular/>, Erişim Tarihi: 03.011.2020.
- Meydan S. (2020) <https://www.sozcu.com.tr/2020/yazarlar/sinan-meydan/abdde-irkciligin-kisa-tarihi-5861166/> Erişim Tarihi: 03.11.2020
- Ünver, M. (2020). *Sömürgecilik Tarihi*, http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/tarih_a0/somurgeciliktarihi.pdf, Erişim Tarihi: 03.10.2020.
- <https://www.birgun.net/haber/abd-baskani-trump-incil-ile-kiliseye-yurudu-protestoculari-tehdit-etti-303088>, Erişim Tarihi: 13.09.2020.

<https://www.evrensel.net/haber/372701/super-bowl-oncesi-colin-kaepernicke-destek-yagiyor#:~:text=Colin%20Kaepernick%2C%202016%20y%C4%B1%C4%B1nda%20ABD,s%C4%B1ras%C4%B1nda%20diz%20%C3%A7%C3%B6kme%20eylemlerini%20ba%C5%9F-latm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1.&text=Bug%C3%BCn%2C%20ABD'nin%20%C3%B6nde%20gelen.kar%C5%9F%C4%B1%20sesini%20y%C3%BCkseltmeye%20devam%20ediyor.> Erişim Tarihi: 09.08.2020.

<https://hukuktar.org/2017/01/23/adalet-heykelini-yakindan-taniyalim/#:~:text=Adalet%20Heykeli%2C%20do%C4%9Fru%C4%9Fun%20ve%20g%C3%BCc%3%BCn,hukukun%20icra%20edilmesinde%20tarafs%C4%B1z%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20simgelemektedir,> Erişim Tarihi: 03.09.2020.

<https://www.hurriyet.com.tr/sporarena/galeri-trump-cildirdi-tarihi-karar-cikti-colin-kaepernick-41374066/10,> Erişim Tarihi: 09.08.2020.

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/abraham-lincoln-kimdir-iste-hayati-40782251,> Erişim Tarihi: 09.09.2020.

<https://www.google.com/search?q=george%20floyd%20karikat%C3%BCr&tbm=isch&safe=active&safe=active&tbs=rimg%3ACRIBrM-3Y-0KoYfHxDruhDTK5&hl=tr&sa=X&ved=0CBsQuIIBahgKEwjY24Xdse3rAhUAAAAAHQAAAAAQuAE&biw=1903&bih=937,> Erişim Tarihi: 19.07.2020.

Çelik, M. M. (2020). “Yeniden alevlenen ırkçılık tartışmaları: Melek değiliz; ama hiç değilse vicdan azabı duyuyoruz”, <https://www.indyturk.com/node/284551/haber/yeniden-alevlenen-%C4%B1rk%C3%A7%C4%B1%C4%B1k-tart%C4%B1%C5%9Fmalar%C4%B1-melek-de-%C4%9Filiz-ama-hi%C3%A7-de%C4%9Filse-vicdan-azab%C4%B1,> Erişim Tarihi: 9.01.2021.

<https://www.milliyet.com.tr/galeri/son-dakika-george-floyd-protestolariyla-ilgili-bu-iddia-dunyayi-ayaga-kaldirdi-6225877/4,> Erişim Tarihi: 14.09.2020.

<https://www.sabah.com.tr/galeri/dunya/son-dakika-abd-kaosun-pencesinde-trump-elinde-incil-ile/2,> Erişim Tarihi: 14.09.2020.

<https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 09.09.2020.

<https://wannart.com/icerik/9121-amerikaya-neden-sam-amca-deniliyor,> Erişim Tarihi: 14.09.2020.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Pandora%27n%C4%B1n_Kutusu, Erişim Tarihi: 14.09.2020.

HALKBİLİMİ BAĞLAMINDA MEDYA VE İLETİŞİM

-3-

Editör: Dr. Samet KILIÇ

EĞİTİM
yayınevi

HALKBİLİMİ BAĞLAMINDA MEDYA VE İLETİŞİM 3

Editör: Dr. Samet KILIÇ

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayinevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayinevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-11-9

1. Baskı, Nisan 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

Halkbilimi Bağlamında Medya ve İletişim 3

Editör: Dr. Samet KILIÇ

148 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-11-9

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayinevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayinevi

Yayinevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayinevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Kaynakça

- Ahmed, A. (2019). Marathon TV Watching among Emiratis in the Interactive Media Environment. *Arab Media & Society (Issue 27, Winter/Spring)*, 1-25.
- Akgül, A., & Çevik, O. (2003). *İstatistiksel Analiz Teknikleri SPSS'te İşletme Yönetimi Uygulamaları*. Ankara: Emek Ofset.
- Anghelcev, G., Sar, S., Martin, J. D., & Moultrie, J. L. (2021). Binge-Watching Serial Video Content: Exploring the Subjective Phenomenology of the Binge-Watching Experience. *Mass Communication and Society, 24:1*, 130-154.
- Anozie, V. (2020). Effects of Emotion on Binge-Watching. *Modern Psychological Studies: Vol. 25 : No. 1*, 1-13.
- Ateşalp, S. T., & Başlar, G. (2020). İnternette Dizi İzleme Pratiklerinin Dönüşümü: Aşırı İzleme (Bingewatching) Üzerine Bir Araştırma. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 108-136.
- Boca, P. (2019). Good Things Come to Those Who Binge: An Exploration of Binge-Watching Related Behavior. *Journal of Media Research, Vol. 12 Issue 2(34)*, 5-31.
- Conlin, L., Billings, A. C., & Averset, L. (2016). Time-shifting vs. appointment viewing: the role of fear of missing out within TV consumption behaviors. *Communication & Society 29(4)*, 151-164.
- Çaycı, B. (2021). Aşırı İzlemeyle Değişen Dizi İzleme Biçimlerinin İzleyiciler Üzerindeki Etkileri. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 11 (2)*, 403-425.
- Deloitte. (2018). *Digital media trends survey (12th ed.)*. Deloitte: https://www2.deloitte.com/content/dam/insights/us/articles/4479_Digital-media-trends/4479_Digital_media%20trends_Exec%20Sum_vFINAL.pdf adresinden alındı
- Dhanuka, A., & Bohra, A. (2019). Binge-Watching: Web-Series Addiction amongst Youth. *The Management Quest Vol.2, Issue 1*.
- Eastman, S. T. (1979). Uses of television viewing and consumer life styles: A multivariate analysis. *Journal of Broadcasting, 23*, 491-500.
- Feijter, D. d., Khan, V.-J., & Gisbergen, M. v. (2016). Confessions of A 'Guilty' Couch Potato Understanding and Using Context to Optimize Binge-watching Behavior. *TVX '16: Proceedings of the ACM International Conference on Interactive Experiences for TV and Online Video*, (s. Chicago, USA,). Chicago, USA,.
- Flayelle, M., Canale, N., Vögele, C., Karila, L., Maurage, P., & Billieux, J. (2019). Assessing binge-watching behaviors: Development and va-

- lidation of the “Watching TV Series Motives” and “Binge-watching Engagement and Symptoms” questionnaires. *Computers in Human Behavior, Volume 90*, 26-36.
- Flayelle, M., Maurage, P., Karila, L., Vögele, C., & Billieux, J. (2019). Overcoming the unitary exploration of binge-watching: A cluster analytical approach. *Journal of Behavioral Addictions*.
- Güngör, N. (2013). *İletişim Kuram ve Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitap.
- GlobalWebIndex. (2020). *Coronavirus Research | April 2020 Series 4: Media Consumption and Sport*. [https://www.globalwebindex.com/hubfs/1.%20Coronavirus%20Research%20PDFs/GWI%20coronavirus%20findings%20April%202020%20-%20Media%20Consumption%20\(Relase%204\).pdf](https://www.globalwebindex.com/hubfs/1.%20Coronavirus%20Research%20PDFs/GWI%20coronavirus%20findings%20April%202020%20-%20Media%20Consumption%20(Relase%204).pdf) adresinden alındı
- Karagöz, Y. (2014). *SPSS 21.1 Uygulamalı Biyoistatistik*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Katz, E., & Foulkes, D. (1962). On The Use of The Mass Media As “Escape”: Clarification of a Concept. *Public Opinion Quarterly, Volume 26, Issue 3, Fall*, 377-388.
- Merrill, K., & Rubenking, B. (2019). Go Long or Go Often: Influences on Binge Watching Frequency and Duration among College Students. *Social Sciences, 8(1), 10*, 1-12.
- Mohamed, A. A.-A. (2017). New Era of TV-Watching Behavior: Binge Watching and its Psychological Effects. *Media Watch Year Volume : 8, Issue : 2*, 192-207.
- Ort, A., Wirz, D., & Fahr, A. (2021). Is binge-watching addictive? Effects of motives for TV series use on the relationship between excessive media consumption and problematic viewing habits. *Addictive Behaviors Reports 13*, 1-7.
- Özel, S., & Durmaz, T. (2021). Yeni Nesil İzleme Pratikleri: Tıkınırcasına İzlemek. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi • Cilt 16, Sayı 55*, 363-388.
- Panda, S., & Pandey, S. C. (2017). Binge watching and college students: motivations and outcomes. *Young Consumers*, 425–438.
- Pittman, M., & Sheehan, K. (2015). Sprinting a media marathon: Uses and gratifications of binge-watching television through Netflix. *First Monday, 20(10)*. <https://doi.org/10.5210/fm.v20i10.6138>.
- Rosengren, K. E., & Windahl, S. (1972). Mass media consumption as a functional alternative. D. McQuail içinde, *Sociology of mass communications* (s. 166–194). Middlesex, England: Penguin.
- Rubin, A. M. (1983). Television uses and gratifications: The interactions of

- viewing patterns and motivation. *Journal of Broadcasting* 27, 37-51.
- Rubin, A. M. (2009). Uses-and-Gratifications Perspective on Media Effects. J. Bryant, & D. Zillmann içinde, *MEDIA EFFECTS Advances in Theory and Research Third Edition* (s. 165-184). Routledge.
- Ruggiero, T. E. (2000). Uses and Gratifications Theory in the 21st Century. *Mass Communication & Society*, 3(1), 3-37.
- Schramm, W., Lyle, J., & Parker, E. B. (1961). *Television in the Lives of Our Children*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Shim, H., & Kim, K. J. (2017). An exploration of the motivations for binge-watching and the role of individual differences. *Computers in Human Behavior* 82, 94-100.
- Starosta, J. A., & Izydorczyk, B. (2020). Understanding the Phenomenon of Binge-Watching—A Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 1-16.
- Starosta, J., Izydorczyk, B., & Lizińczyk, S. (2019). Characteristics of people's binge-watching behavior in the "entering into early adulthood" period of life. *Health Psychol. Rep.* 2019, 7, 149–164.
- Steiner, E., & Xu, K. (2018). Binge-watching motivates change: Uses and gratifications of streaming video viewers challenge traditional TV research. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 1-20.
- Subramanian, A., Seetharaman, A., & Maddulety, K. (2020). Critical Review Of Binge Watching Behaviour Through The Prism Of Vroom's Expectancy Theory . *Academy of Marketing Studies Journal Volume 24, Issue 3*, 1-11.
- Sung, Y., Kang, E. Y., & Lee, W. (2015). A Bad Habit for Your Health? An Exploration of Psychological Factors for Binge Watching Behavior. *65th ICA Annual Conference*. Puerto Rico.
- Susanno, R., Phedra, R., & Murwani, I. A. (2019). The determinant factors of the intention to spend more time binge-watching for Netflix Subscriber in Jakarta . *Journal of Research in Marketing Volume 10 No.3*, 807-812.
- Vaterlaus, J. M., Spruance, L. A., Frantz, K., & Kruger, J. S. (2019). College student television binge watching: Conceptualization, gratifications, and perceived consequences. *The Social Science Journal* 56 , 470–47.
- Walton-Pattison, E., Dombrowsk, S. U., & Presseau, J. (2016). 'Just one more episode': Frequency and theoretical correlates of television binge watching. *Journal of Health Psychology*, 1-8.

Kaynakça

- Baldini, M. (2000). İletişim Tarihi. Gül Batuş (Çev.). İstanbul. Avcıol Basım.
- Crowley, D. & Heyer, P. (2017). İletişim Tarihi - Teknoloji, Kültür, Toplum. Berkay Ersöz (Çev.). Ankara. Siyasal Kitapevi.
- Erdoğan, İ. & Alemdar, K. (2005). Öteki Kuram. Ankara. Erk Yayınları.
- İlaslan, S. (2015). İletişim Araştırmaları ve Medya Tarihi Yazımı: Türkiye’de Yayıncılık Tarihi Araştırmaları. Fırat University Journal of Social Science Cilt: 25, Sayı: 1, Sayfa: 203-206.
- Innis, H. A. (1950). Oxford: Clarendon Press, (first edition). <https://www.gutenberg.ca/ebooks/innis-empire/innis-empire-00-h.html>. 01.05.2020.
- Jensen, K. B. (2002). The Humanities in Media and Communication Research. Klaus Bruhn Jensen (Ed). A Handbook of Media and Communication Research. London and New York, Routledge.
- Mattelat A. & Mattelard M. (1998). İletişim Kuramları Tarihi. Merih Zılhoğlu (Çev.). İstanbul. İletişim Yayınları.
- Ong, W. J. (2007). Sözlü ve Yazılı Kültür (çev. Sema Postacıoğlu Banon), 4. Bsk. İstanbul. Metis Yayınları.
- McDonald, R. (2004). “Television, Materialism and Culture: An Exploration of Imported Media and its Implications for GNH”. http://himalaya.socanth.cam.ac.uk/collections/journals/jbs/pdf/JBS_11_04.pdf. 14.03.2020.
- McLuhan, M. & Fiore, Q. (1967). The Medium is the Message. Harmondsworth. Penguin.
- Murdock, G (2002). Media, Culture and Modern Times Social Science Investigations. Klaus Bruhn Jensen (Ed). A Handbook of Media and Communication Research. London and New York, Routledge.
- Poe, T. M. (2014). İletişim Tarihi – Konuşmanın Evriminden İnternete Medya ve Toplum. Umut Yener Kaya (Çev.). İstanbul. Işık Yayınları.
- Stevenson, N. (2008). Medya Kültürleri. Sosyal Teori ve Kitle İletişimi (çev. Göze Orhon-Barış Engin Aksoy), Ankara. Ütopya Yayınları.
- Tekinalp, Ş. & Uzun R. (2004). İletişim Araştırmaları ve Kuramları. İstanbul. Derin Yayınları.

Kaynakça

- Atayman Veysel & Çetinkaya Tuncer; (2016). **Popüler Sinema'nın Mitolojisi** (Birinci Basım Mart). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Baudrillard Jean; (2011). **Çaresiz Stratejiler** (ikinci Basım). (Oğuz Adanır) İstanbul:Boğaziçi
- Bauman Zygmunt (2012). **Küreselleşme Toplumsal Sonuçları** (Dördüncü Basım). (Abdullah Yılmaz Çev.) İstanbul: Ayrıntı
- Campbell Joseph & Moyers Joseph (2013). **Mitolojinin Gücü *Kutsal Kitaplardan***
- Hollywood Filmlerine Mitoloji ve Hikayeler** (3. Baskı). (Çev. Zeynep Yaman) İstanbul: Kapital Medya Hizmetleri A.Ş.
- Eliade Mircea; (2001). **Mitlerin Özellikleri** (İkinci Basım). (Sema Rifat Çev.) İstanbul: Omnia
- Erdoğan İrfan & Alemdar Korkmaz; (1990). **İletişim ve Toplum Kitle İletişim Kuramları Tutucu ve Değişimci Yaklaşımlar** Ankara: Bilgi Yayınevi
- Fiske John; (2003). **İletişim Çalışmalarına Giriş** (İkinci Basım). (Süleyman İrvan Çev.) Ankara: Bilim ve Sanat
- Fordham Frieda; (1997). **Jung Psikolojisi** (Dördüncü Basım). (Aslan Yalçınar Çev.) Ankara: Say
- Galeno Eduardo; (2013). **Biz Hayır Diyoruz** (2. Basım). (Bülent Kale Çev.) İstanbul: Metis
- C. G. Jung; (2009). **İnsan ve Sembolleri** (4. Basım). (Ali Nahit Babaoğlu Çev.) İstanbul: Okuyan Us Yay.
- C. G. Jung; (2001). **İnsan Ruhuna Yöneliş** (4. Basım). (Engin Büyükinallı Çev.) Ankara: SAY Yay.
- Barthes Roland (1991). **Mythologies** (Lavers Anette çev.) New York: Noonday Press
- Odabaşı Yavuz; (2004). **Postmodern Pazarlama** (3. Baskı) İstanbul: Kapital Medya Hizmetleri
- Ryan Micheal and Kellner Douglas; (2010). **Politik Kamera Çağdaş Hollywood**
- Sinemasının İdeolojisi ve Politikası** (İkinci Basım). (Çev. Elif Özsayar) İstanbul: Ayrıntı
- Strauss Claude Levi; (2013). **Mit ve Anlam** (1. Baskı). (Gökhan Yavuz Demir Çev.) İstanbul: İthaki.

Taylor Timothy (2012). **Yapay Maymun Teknoloji İnsan Evrimini Nasıl Değiştirir?**

(Birinci Baskı). (Aylin Muhaddisoğlu Çev.) İstanbul: Alfa

Yücel Volkan (2014), **Kahramanın Yolculuğu Mitik Erkeklik ve Suç Draması** (1.Baskı) İstanbul: Bilgi Üniversitesi yay. Zekâ Necmi; (1994).

ELEKTRONİK GAZETE MAKALELERİ

Yalçın S. (2014, 11 Kasım). **Zeytine düşmanlığın arkasında bu projeler var.** www.odatv.com

ELEKTRONİK ADRES

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/08/150825_travma_genler
18.01.2019

Kaynakça

- AYDIN, Hakan. (2010). Sakarya Savaşı'nda Anadolu'da Yeni Gün. Selçuk İletişim 6 (2), s.218-229.
- ÇAKIR, Hamza. (2002). Osmanlı'da Basın-İktidar İlişkileri. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- ÇELİK, Hüseyin. (1996). Genç Kalemler. TDV İslâm Ansiklopedisi cilt.14, s.21-23.
- DUMAN, Hasan. (2000). Osmanlı-Türk Süreli Yayınları ve Gazeteleri (1828-1928). Ankara: Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı.
- DUYMAZ, Recep. (1991). Celal Nuri İleri ve Âti Gazetesi. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, SBE.
- EFE, Adem. (2008).Uzun Soluklu İslamcı Bir Dergi: Sebilürreşâd. Marife, 8(2), s.155-178.
- GAZEL, Ahmet Ali ve ORTAK, Şaban. (2006). İkinci Meşrutiyet'ten 1927 Yılına Kadar Yayın İmtiyazı Alan Gazete ve Mecmualar (1908-1927). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 7 (1), s.223-256.
- GERÇEK, Selim Nüzhet. (2019). Matbuat Tarihi. Yayına Hazırlayan: Mustafa Kirenci. İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- GÜR, Âlim. (1998). Ebüzziya Tevfik: Hayatı, Dil, Edebiyat, Basın, Yayın ve Matbaacılığa Katkıları. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- GÜZ, Nurettin. (2008). Türkiye'de Basın-İktidar ilişkileri (1920-1927). Ankara: Turhan Kitabevi.
- İNÜĞÜR, M. Nuri. (1982). Basın ve Yayın Tarihi. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- İNÜĞÜR, M. Nuri. (1999). Türk Basınında "İz" Bırakanlar. İstanbul: Der Yayınları.
- İSKİT, Server R. (2000). Türkiye'de Neşriyat Hareketleri Tarihine Bir Bakış. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- KARACA, Emin. (1994). Cumhuriyet Olayı. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- KILIÇ, Neslihan. (2021). İstiklal Madalyalı Muhalif Bir Gazeteci Velid Ebüzziya. Ankara: Çolpan Kitap.
- KOCABAŞOĞLU, Uygur. (2015). Milli Mücadelenin Sözcülerinden: Anadolu'da Yeni Gün. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 36 (1), s. 179-202.
- KOÇ, İ. Ceyhan. (2006). Tek Parti Döneminde Basın İktidar İlişkileri (1929-1938). Ankara: Siyasal Kitabevi
- KOLOĞLU, Orhan. (2006). Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- MIHÇI, Sebahaddin. (2020). Refi Cevat Ulunay ve Alemdar Gazetesi. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, SBE.

- MUTLU, Servet. (2014). Son Dönem Osmanlı Nüfusu ve Etnik Dağılımı. Tarihte Türkler ve Ermeniler, cilt 8, Ankara: Türk Tarih Kurumu. s.37-74.
- TOPUZ, Hıfzı. (2003). II.Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- UZUN, Mustafa İsmet. (1989). Ali Kemal. TDV İslâm Ansiklopedisi cilt: 2. s. 405-408.
- YAZICI, Nesimi. (2000). İkdâm. TDV İslâm Ansiklopedisi cilt: 22. s. 24-25.

Sürelî Yayınlar

- Alemdâr. (12 Ağustos 1912). Numara 1-110.
- Cadaloz. (4 Nisan 1911). Numara 1.
- Ceride-i Havadis. (31 Temmuz 1840). Numara 1.
- Eski Gün. (24 Ocak 1919). Numara 142-2.
- Ezop. (2 Eylül 1908). Numara 1.
- Genç Kalemler. Numara 1-9.
- İkdâm. (5 Temmuz 1894). Numara 1.
- İkdâm. (11 Ağustos 1912). Numara 5558.
- İntihâb-ı Efkâr. (27 Kanunievvel 1912R). Numara: 629-3.
- Musavver Ma'lumât-ı Nâfia. (13 Şubat 1329R). Numara 1.
- Peyâm-ı Sabah. (11 Eylül 1922). Numara 11783.
- Sabah. (12 Safer 1293H). Numara 1.
- Sabah. (31 Aralık 1919). Numara 10821.
- Sabah. (7 Kasım 1922). Numara 11838.
- Sırat-ı Müstakim. (14 Ağustos 1324R). Numara 1.
- Siruz. (1 Teşrinisanî 1326R). Numara 1.
- Tanzimat. (29 Nisan 1911). Numara 1.
- Tasvir-i Efkâr. (13 Ekim 1912). Numara 556.
- Vakit. (20 Rebiyülahir 1292H). Numara 1.
- Vakit. (22 Ekim 1917). Numara 1.
- Vakit. (20 Şubat 1919). Numara 478.
- Vakit. (16 Temmuz 1920). Numara 937.
- Vakit. (19 Eylül 1920). Numara 998.
- Vakit. (22 Ekim 1920). Numara 1031.
- Yeni Gün. (2 Eylül 1918). Numara 1.
- Yeni Gün. (11 Ekim 1919). Numara 204.

Kaynakça

- Alalwan, A. A. (2018). Investigating the impact of social media advertising features on customer purchase intention. *International Journal of Information Management*, 42, 65-77.
- Aslan, A., & Ünlü, D. G. (2016). Instagram Fenomenleri ve Reklam İlişkisi: Instagram Fenomenlerinin Gözünden Bir Değerlendirme. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 41-65.
- Binark, M. (Der.) (2014a). *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Boateng, H., & Okoe, A. F. (2015). Consumers' attitude towards social media advertising and their behavioural response: The moderating role of corporate reputation. *Journal of Research in Interactive Marketing*, 9(4), 299-312.
- Can, L., & Kaya, N. (2016). Social networking sites addiction and the effect of attitude towards social network advertising. 12th international strategic management conference, ISMC 2016: 235, (pp. 484-492).
- Deshwal, P. (2016). Online advertising and its impact on consumer behavior. *International Journal of Applied Research*, 2(2), 200-204.
- Duffett, R. G. (2015). Facebook advertising's influence on intention-to-purchase and purchase amongst Millennials. *Internet Research*, 25(4), 498-526.
- He, J., & Shao, B. (2018). Examining the dynamic effects of social network advertising: A semiotic perspective. *Telematics and Informatics*, 35(2), 504-516.
- Jung, J., Shim, S. W., Jin, H. S., & Khang, H. (2016). Factors affecting attitudes and behavioural intention towards social networking advertising: A case of Facebook users in South Korea. *International Journal of Advertising*, 35(2), 248-265.
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 53(1), 59-68.
- Lee, J., & Hong, I. B. (2016). Predicting positive user responses to social media advertising:

- The roles of emotional appeal, informativeness, and creativity. *International Journal of Information Management*, 36(3), 360–373.
- Lin, C. A., & Kim, T. (2016). Predicting user response to sponsored advertising on social media via the technology acceptance model. *Computers in Human Behavior*,
- Logan, K., Bright, L. F., & Gangadharbatla, H. (2012). Facebook versus television: Advertising value perceptions among females. *Journal of Research in Interactive Marketing*, 6(3), 164–179.64(November), 710–718.
- Mangold, W. G., & Faulds, D. J. (2009). Social media: The new hybrid element of the promotion mix. *Business horizons*, 52(4), 357-365.
- Mir, I. A. (2012). Consumer attitudinal insights about social media advertising: A South Asian perspective. *The Romanian Economic Journal*, 15(45), 265–288.
- Manovich, Lev (2001). *The Language of New Media*. Cambridge: The MIT Press.
- Saxena, A., & Khanna, U. (2013). Advertising on social network sites: A structural equation modelling approach. *Vision*, 17(1), 17–25.
- Shareef, M. A., Mukerji, B., Dwivedi, Y. K., Rana, N. P., & Islam, R. (2019). Social media marketing: Comparative effect of advertisement sources. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 46, 58-69.
- Shareef, M. A., Mukerji, B., Dwivedi, Y. K., Rana, N. P., & Islam, R. (2017). Social media marketing: Comparative effect of advertisement sources. *Journal of Retailing and Consumer Services*. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jretconser.2017.11.001> (in press) Available at.
- Taylor, D. G., Lewin, J. E., & Strutton, D. (2011). Friends, fans, and followers: Do ads work on social networks?: How gender and age shape receptivity. *Journal of Advertising Research*, 51(1), 258–275.
- Timmons, R. (2015), “The Use Of Paratextual Devices In Broadcast Promotion: A Content Analysis Of Season Three Of Glee On Facebook”, Doctoral dissertation, CO State University Libraries, Fort Collins.

Tunalı Butgel Selen, Lüks marka tüketimine yönelik tutumları etkileyen faktörlerin marka bağlılığı moderasyon etkisinin incelenmesi, 2020, Doktora Tezi

Yang, B., Kim, Y., & Yoo, C. (2013). The integrated mobile advertising model: The effects

of technology-and emotion-based evaluations. *Journal of Business Research*, 66(9),

1345–1352.

Zhu, Y. Q. and Chen, H. G. (2015). “Social Media and Human Need Satisfaction: Implications for Social Media Marketing”, *Business Horizons*, 58, 335-345.

(<https://suleymanirvan.blogspot.com/2017/07/>)

(<https://www.sozcu.com.tr/2020/ekonomi/sosyal-medya-teklifindeki-onemli-ayrinti-reklam-yasagi-5945037/>)

HALKBİLİMİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DE KÜLTÜREL TURİZM

EDİTÖR
Dr. Samet KILIÇ

EĞİTİM
yayınevi

HALKBİLİMİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DE KÜLTÜREL TURİZM

Editör: Dr. Samet KILIÇ

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-53-8

1. Baskı, Şubat 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

HALKBİLİMİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DE KÜLTÜREL TURİZM

Editör: Dr. Samet KILIÇ

194 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-53-8

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
Yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Kaynakça

- Ambrose, T., & Paine, C. (2006). *Museum Basic*. Oxon: Routledge.
- Barber, B. R. (1995). *Jihad vs. McWorld*. New York: Times Books.
- Bocock, R. (1993). *Consumption*. London: Routledge.
- Chan, Y. (2009). *History Museums as Tourist Attractions: A Comparison of Hong Kong and Macau*. The Chinese University of Hong Kong (Yayınlanmamış Master Tezi).
- Cunel, D., & Prentice, R. (2000). Tourists' Recollections of Quality in Museums: A Servicescape Without People? *Museum Management and Curatorship*, 18(4), 368-390.
- Ginsburgh, V., & Mairesse, F. (1997). Defining a Museum: Suggestions for an Alternative Approach. *Museum Management and Curatorship*, 16(1), 15-33.
- Harrison, J. (1997). Museums and Touristic Expectations. *Annals of Tourism Research*, 24(1), 23-40.
- Henrich, J. (2002). Decision Making, Cultural Transmission, and Adaptation. *Theory in Economic Anthropology*, 251-289.
- Herreman, Y. (1998). Museums and tourism: culture and consumption. *Museum International*, 50(3), 4-12.
- Jansen, M. V., & van Rekom, J. (1996). Scanning Museum Visitors: Urban Tourism Marketing. *Annals of Tourism Research*, 23(2), 364-375.
- Kozak, N. (2008). *Genel Turizm Bilgisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- McKercher, B., & du Cros, H. (2002). *Cultural Tourism: The Partnership Between Tourism and Cultural Heritage Management*. NY.: The Haworth Hospitality Press.
- Moscardo, G. (1996). Mindful Visitors: Heritage and Tourism. *Annals of Tourism Research*, 23(2), 376-397.
- Prentice, R. (2001). Experiential Cultural Tourism: Museums & the Marketing of the New Romanticism of Evoked Authenticity. *Museum Management and Curatorship*, 19(1), 5-26.
- Prentice, R., Davies, A., & Beeho, A. (1997). Seeking Generic Motivations for Visiting and Not Visiting Museums and Like Cultural Attractions. *Museum Management and Curatorship*, 16(1), 45-70.
- Sahlins, M. (1994). Goodbye to Tristes Tropes: Ethnography in the Context of Modern World History. *Assessing Cultural Anthropology*, 377-395.
- Sezer, M. S. (2010). *Türkiye Turizm Sektöründe Müze Turizminin Payının Değerlendirilmesi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

- Silberberg, T. (1995). Cultural tourism and business opportunities for museums and heritage sites. *Tourism Management*, 361-365.
- Tufts, S., & Milne, S. (1999). Museums: A Supply- Side Perspective. *Annals of Tourism Research*, 26(3), 613-631.

Kaynakça

- Ahmadova, S., & Akova, O. (2016). A study on organic farms, eco-tourism in Turkey. *Karabük University Social Sciences Institute Journal*, 6 (1), 14-29.
- Anup, K. C. (2017). Ecotourism in Nepal. *The Gaze: Journal of Tourism and Hospitality*, 8, 1-19.
- Bramwell, B. & Lane, B. (1993) Sustainable tourism: an evolving global approach. *Journal of Sustainable Tourism* 1, 1-5.
- Dönbak, E. R. (2020). Kültür ve Turizm Araştırmalarının Bilim Haritalama Teknikleri ile Bibliyometrik Analizi. *Journal of Travel and Tourism Research*, (15), 52-78.
- Duffy, R. (2008). Neoliberalising Nature: Global Networks and Ecotourism Development in Madagascar. *Journal of Sustainable Tourism*, 16 (3), 327-344.
- Fennell, D. A. (2020). *Ecotourism*. New York, Routledge.
- Hetzer, N.D. (1965) *Environment, tourism, culture*. UNNS, Reported Ecosphere, 1-3.
- Higgins, B.R. (1996) The global structure of the nature tourism industry: Ecotourists, tour operators and local businesses. *Journal of Travel Research*, 35: 11-18.
- Hvenegaard, G.T. (1994) Ecotourism: A status report and conceptual framework. *Journal of Tourism Studies*, 5, 24-35.
- K.C., A. (2016). Hydropower Development, Ecotourism and Green Economy in the Context of Nepal. *Bidhyut*, 26 (2), 9-13.
- K.C., A., & Thapa Parajuli, R. B. (2014b). Tourism and Its Impact on Livelihood in Manaslu Conservation Area, Nepal. *Environment Development and Sustainability*, 16, 1053-1063.
- K.C., A., Rijal, K., & Sapkota, R. P. (2015). Role of ecotourism in environmental conservation and socioeconomic development in Annapurna conservation area, Nepal. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 22(3), 251-258.
- Linsheng, Z., & Limin, L. (2017). Ecotourism development in China: Achievements, problems and strategies. *Journal of Resources and Ecology*, 8(5), 441-448.
- Orams, M.B., (1995). Development and management of a wild dolphin feeding program at Tangalooma, Australia. *Aquatic Mammals*, 21, 39-51.
- Orhan, T., & Karahan, F. (2010). Uzundere ilçesi ve yakın çevresinin ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 11 (1):27-42.

- Stem, C. J., Lassoie, J. P., Lee, D. R., & Deshler, D. J. (2003). How Eco is Ecotourism? A Comparative Case Study of Ecotourism in Costa Rica. *Journal of Sustainable Tourism, 11*(4), 322-347.
- Thimm, T., & Karlaganis, C. (2020). A conceptual framework for indigenous ecotourism projects—a case study in Wayanad, Kerala, India. *Journal of Heritage Tourism, 15*(3), 294-311.
- Weaver, D. B., & Lawton, L. J. (2007). Twenty years on: The state of contemporary ecotourism research. *Tourism management, 28*(5), 1168-1179.
- Weaver, D.B. (2001). Ecotourism in the context of other tourism types, *The Encyclopedia of Ecotourism* in (73-84), Weaver, D.B. New York, Cabi Publishing.
- Zhong, L. S. & Chen, T. (2013). *Ecotourism development and management*. Beijing, China Society Press.

Kaynakça

- AYVERDİ, İ. (2010). *Kubbealtı Lugatı Asırlar Boyu Tarihi Seyri İçinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı İktisadi İşletmesi.
- TDK, K. (1998). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- ŞİŞMAN, B. (2010). “Kültürel, Yapısal ve İşlevsel Açından Doğu Karadeniz’de Yaylacılık ve Yayla Şenlikleri (Hıdırnebi ve Kadırğa Yaylaları Örneği)”. *Journal of International Social Research*, 3(11).
- TUNÇEL, H. (2015). “Coğrafyanın Yaylacılık Literatürü Üzerine Bir Değerlendirme”. *Yayla Kültürü ve Yaylacılık Sempozyumu* (6-7 Kasım 2014, Bilecik),(Ed. H. Tunçel) s, 5-26.
- DAŞCI, M., & ÇOMAKLI, B. (2006). “Yaylacılık ve Tarımsal Açından Önemi”. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 37(2), 275-280.
- GÖNER, İ. (1995). “İğdır Ovası ve Çevresinde Yaylacılık”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 1(1).
- GÜNER, İ., & Ertürk, M. (2005). “Fethiye’de Yaylalar ve Yaylacılık”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10(14), 141-178.
- ERTÜRK, M., DOĞANAY, H., & GÜNER, İ. (2000). “İskilip’te Yaylacılık”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 6(4).
- KAYA, F. (2008). “Aladağ’da Yaylalar ve Yaylacılık”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13(19), 123-148.
- HARUNOĞULLARI, M., ve POLAT, Y. (2018). “Mersin-Arslanköy Yöreklerinin Yaylacılık Faaliyetleri ve Sorunları”. *Ege Coğrafya Dergisi*, 27(1), 71-86.
- ÖZDEMİR, Ü., ve Çelikoğlu, Ş. (2014). “Batı Karadeniz’de Rekreatif Açından Giderek Önemi Artan Bir Yaylacılık Sahası: Uluyayla”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19(32), 79-100.
- SARI, C. (2013). “Batı Toroslar’da Yaylaların Fonksiyonel Değişim Süreci ve Yayla Şenlikleri”. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (27), 242-261.
- AYDINÖZÜ, D., ve SOLMAZ, F. (2003). “Doğu Karadeniz Bölümü Yaylacılık Faaliyetlerine Bir Örnek: Giresun Kümbet Yaylası”. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3).
- ZAMAN, M. (2000). “Doğu Karadeniz Bölümü Geleneksel Yayla Şenliklerine Tipik Bir Örnek: Kadırğa-Otçular Şenlikleri”. *Türk Coğrafya Dergisi*, (35), 277-297.
- KIZILASLAN, N., ve Tayfur, Ü. (2014). “Tokat İlinin Ekoturizm/Kırsal Turizm Potansiyeli ve Swot Analizi”. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, (9), 45-61.

- SEVER, R. (2019). "Giresun'da Düzenlenen Festival ve Şenlikler". *II. Uluslararası Battalgazi Multidisipliner Çalışmalar Kongresi*, 15-16-17, 785.
- GÖZDE, H. A., ve Yiğit, G. (2017). "Isparta Yöresi Festivallerinin Kültür Turizmi ve Ekonomisi Bağlamında Değerlendirilmesi". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (38), 61-71.
- KÜÇÜKALİ, S., KAYA, F., ve KIZILIRMAK, İ. (2017). "Yerel Paydaşların Bakış Açısıyla Turizmde Yayla Evlerinin Kullanılması Yaklaşımı". *DOKAP Bölgesi Uluslararası Turizm Sempozyumu*, 23-24.

Kaynakça

- Acar, Y. (2018). 163-177. Türkiye'deki Coğrafi İşaretli Ürünlerin Destinasyon Markalaması Kapsamında Değerlendirilmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* 6(2). 163-177.
- Aktan, C.C. & Tutar, H. (2007). Bir Sosyal Sabit Sermaye Olarak Kültür. *Pazarlama ve İletişim Kültürü Dergisi*, 6 (20), 1-11.
- Alagöz, G., Çalık, İ. & Güneş, E. (2018). Kültürel Miras Turizmi Açısından Erzincan Bakır İşleme Sanatının Mevcut Durumu ve Sürdürülebilirliği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 55, 174-191.
- Bayazit, M., Ceylan, U. & Saylan, U. (2012). Geleneksel El Sanatlarının Bölge Turizmine Etkisi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 899-908.
- Can, M. (2013). Geleneksel Türk El Sanatlarının Turizme ve Ekonomiye Katkısı. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Aralık 5(2), 259-266.
- Can, M. (2017). Kırsal Turizmde Yöresel El Sanatlarında Özgünlüğün Korunması. *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi*, 1(1), 55-57.
- Cansız, A. (2018). 9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, Bölüm II: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Çalışmaları, T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 3623-3, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü Yayınları: 389, Seminer, Kongre, Bildiriler Dizisi: 83, 345-354. Ankara: Duman Ofset Matbaacılık.
- Değirmenci, T. & Köşklük Kaya, N. (2020). Somut ve Somut Olmayan Değerler ve Bir Yerin Miras Niteliğine Katkısı: UNESCO Dünya Miras Alan Örnekleri. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (6) Kış, 20-34.
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, Kültür Ve Turizm: Kültürel Turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 15 (1-2), 51-59.
- Gögebakan, Y. (2015). Dünya Üzerindeki Kültürel Varlıkların Turizme ve Ekonomiye Katkısı. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5 (2) , 48-71.
- Gülüm, E. (2015). Yaratıcı Turizm-Halk Kültürü İlişkisi ve Yerelin Popülerleşmesi. *Millî Folklor*, 27 (105), 87-98.
- Gürcüm, B. H., Baykasoğlu, N. & Yerdenova, A. (2018). El Sanatının Sürdürülebilmesinde Tasarımcının Sorumluluğu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(58), 373-382.
- Kahveci, M. (1998). 21. Yüzyıla Girerken Geleneksel Türk El Sanatları. *Folkloristik*, 387-397.
- Kurgun, H.ve Yumuk, Y. (2013). Yöresel el sanatlarının kültürel turizmin gelişimindeki rolü: Görece (Boncukköy) ve Nazarköy örnekleri. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3(1), 27-32.
- Oğuz, E.S. (2011). Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı. *Edebiyat Fakül-*

- tesi Dergisi*, 28(2) Aralık, 123-139.
- Öter, Z. (2010). Türk El Sanatlarının Kültür Turizmi Bağlamında Değerlendirilmesi, *Millî Folklor*, 22(86), 174-185.
- Öz, Y. (2019). Kültür Turizmi Bağlamında Geleneksel Türk El Sanatları Ürünlerinin Coğrafi İşaretlerle Korunması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (62), 1536-1549.
- Özbek, Ö. & Çevik, S. (2018). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Taşıyıcısı Olarak Geleneksel El Sanatları: Gönen İlçesinin Yaşayan Mirası. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(4), 588-603.
- Özdemir, N. (2018). Geleneksel Bilgi ve Kültür Ekonomisi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 18(1), 1-28.
- Öztürk, İ. (2003). Geleneksel Türk El Sanatlarına Giriş. 1. Baskı. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları
- Öztürk, İ. (2005). Türk El Sanatlarının Günümüzdeki Durumu - (Tarihçe, Sorunlar, Öneriler). *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 10. Yıl Özel Sayısı, 7: 67-75.
- Park, H. (2010), Heritage Tourism: Emotional Journeys into Nationhood, *Annals of Tourism Research*, 37 (1), 116-135.
- Pelit, E. ve Türkoğlu, T. (2019). Somut Olmayan Kültürel Miras Değerlerinin Turizme Yansımaları: Ebru Sanatı Üzerine Bir İnceleme. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 101-118
- Sarıkaya Hünerel, Z. & Er, B. (2012). Halk Kültürünün Tanıtılmasında El Sanatlarının Yeri ve Önemi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 179-190.
- Sarıoğlu, H. (2005). El sanatlarını milli değer olarak algılamak. *Millî Folklor Dergisi*, 66. 72-74.
- Soykan, F. (1999). Doğal Çevre ve Kırsal Kültürle Bütünleşen Bir Turizm Türü: Kırsal Turizm. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 10(1), Haziran, 67-75.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü Geleneksel El Sanatları Sınıflandırması. <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-12750/geleneksel-el-sanatlari.html> (Erişim Tarihi: 10.02.2021).
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Türk Patent ve Marka Kurumu, Tescil ve Başvuru Sayıları, 2021. <https://www.ci.gov.tr/Statistics/RegistrationAndApplication>. (Erişim Tarihi: 15.02.2021).
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Türk Patent ve Marka Kurumu Tescilli Coğrafi İşaretlerin Ürün Gruplarına Göre Dağılımı, 2021. <https://www.ci.gov.tr/Statistics/ProductGroup> (Erişim Tarihi: 15.02.2021).

- Türk Dil Kurumu Sözlükleri, Güncel Türkçe Sözlük, Kültür.* <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 10.02.2021).
- Türker, A. & Çelik, İ., (2012). Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarının Turistik Ürün Olarak Geliştirilmesine Yönelik Alternatif Öneriler. *Yeni Fikir Dergisi*, 9: 86-98.
- Türkiye Geleneksel El Sanatları Haritası.* MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi). http://www.unutulmussanatlar.com/2012/11/unutulmus-sanatlar-icra-edenlere-mujde_48.html (Erişim Tarihi: 15.02.2021).
- Uslu, A. & Kiper, T. (2006). Turizmin Kültürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı/Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3 (3) , 305-314..
- UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi.* <https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO%C4%B0n-sanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1n-Somut-Olmayan-K%C3%BC-It%C3%BCrel-Miras%C4%B1-Temsil%C3%AE-Listesi> (Erişim Tarihi: 15.02.2021).
- UNESCO Yarattıcı Şehirler Ağı.* <https://www.unesco.org.tr/Pages/88/129/UNESCO-Yarat%C4%B1c%C4%B1-S%CC%A7chirler-Ag%C-C%86%C4%B1> (Erişim Tarihi: 15.02.2021).

Kaynakça

- Allen, J., William, O., Rob, H., & Ian, M. (2011). *Festival and Special Event Management* (5th b.). Milton, Australia: John Wiley & Sons Australia Ltd.
- Bachleitner, R. ve Zins, A. H. (1999). Cultural Tourism in Rural Communities: The Residents' Perspective. *Journal of Business Research*, 44(3), 199-209.
- Civelek, A. (2010). Turizmin Sosyal Yapıya ve Sosyal Değişmeye Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 13 (1-2): 331-350.
- Çakıcı, C. ve Yavuz, G. (2012). 2013 Akdeniz Oyunları Bağlamında Spor Etkinlikleri ve Olası Etkileri. *1.Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu*, 20-22 Nisan, Mersin, Çağ Üniversitesi, 13-28.
- Çulha, O. (2008). Kültür Turizmi Kapsamında Destekleyici Turistik Ürün Olarak Deve Güreşi Festivalleri Üzerine Bir Alan Çalışması. *Journal of Yaşar University*, 3(12), 1827-1852.
- Durmaz, U. (2014). Festivallerin Yerel Kültüre ve Halkbilim Ürünlerine Etkisi Üzerine Bir İnceleme: Gönen Ulusal Oya ve Çeyiz Festivali. *2. Genç Akademisyenler Sempozyumu*. Ankara.
- Fuchs, M., Gasser, R., Weiermair, K. (1998). Cultural Tourism as a Segment of Growth: The Role and Importance of Events and Event Management, IV. *Turkish-Austrian Management Seminar*, İstanbul.
- Gögebakan, Y. (2015). Dünya Üzerindeki Kültürel Varlıkların Turizme ve Ekonomiye Katkısı. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/192413> (26.01.2021).
- Gül, K., Erdem, B. ve Gül, M. (2013). Yerel Festivallerin Etkinliğine Bağlı Ziyaretçi Kazanımları: Sındırgı Yağcıbedir Festivali Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (2): 213-239.
- <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 15.02.2021
- Ispas, A. ve Hertanu A. (2011) . Characteristics of Event Tourism Marketing. Case Study: The European Youth Olympic Festival. *Economic Sciences*, C.4, S.1,ss.127-134.
- Jansen - Verbeke, M. (1997). *Urban Tourism Managing Resources and Visitors*. İçinde Salalı Wahab and John J.Pigram (Eds), *Tourism Development and Growth* (ss. 237-256). London: Routledge.
- Karagöz, D. (2006). Etkinlik Turizmi ve Etkinlik Turizmi Bağlamında Yabancı Ziyaretçi Harcamalarının Ekonomiye Etkisi: Formula 1 2005 Türkiye Grand Prix Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

- Kızıllırmak, İ. (2006). Türkiye'de Düzenlenen Yerel Etkinliklerin Turistik Çekicilik Olarak Kullanılmasına Yönelik Bir İnceleme. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (15), 181-196.
- Kızıllırmak, İ. ve Kurtuldu, H. (2005). Kültürel Turizmin Önemi ve Tüketici Tercihlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 100-120.
- Kolb, M. B. (2000). *Marketing Cultural Organisation*. Dublin: Oak Tree Press.
- Kömürcü, G. B. (2013). Etkinlik Turizmi Çeşidi Olarak Festivaller: Bozcaada Yerel Tatlar Festivali Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Küçük, M. (2012). Turizmin Yerel Kalkınmaya Etkisi: Ankara Kızılcama Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Ankara.
- Litvin, S., & Fetter, E. (2006). Can a Festival be too Successful? A Review of Spoleto. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 18(1), 41-49.
- Master, H. ve Prideaux, B. (2000). Culture and Vacation Satisfaction: A Study of Taiwanese Tourists in South East Queensland. *Tourism Management*, 21(5), 445-449.
- McKercher, B. ve Du Cross., H. (2002). *Cultural Tourism* (Vol. 4). New York: Haworth Hospitality Press.
- McKercher, B., Ho, P. S. Y. ve Du Cros, H. (2005). Relationship Between Tourism and Cultural Heritage Management: Evidence from Hong Kong. *Tourism Management*, 26 (4), 539-548.
- Özdemir, M. (2019). *Türk Eğlence Kültüründe Giresun Yayla Şenliklerinin Yeri: Yapısal ve İşlevsel Bir Çözümleme*. İstanbul: Hiperyayın.
- Özgürel, G., Alan, R. ve Bingöl, Z. (2015). Yerel Kalkınmada Bir Araç Olarak Festivaller: Munzur Kültür ve Doğa Festivali. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 5(2), 113-121.
- Öztürk, Y. ve Yazıcıoğlu, İ. (2002). Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 183-195.
- Polat S., Aktaş Polat, S. ve Halis, M. (2012). Kent Kimliği Kapsamında Festivallerin Değerlendirilmesi: Uluslararası Altın Safran Film Festivali Örneği. *Değişen Dünyada Yerel Yönetimlerin Modernizasyonu Sempozyumu*, Bıkk/Kırgızistan: 1-10.

- Quan, S. ve Wang, N. (2004). Towards a Structural Model of the Tourist Experience: An Illustration from Food Experiences in Tourism. *Tourism Management*, 25(3): 297-305.
- Ryan, C. (2002). Tourism and Cultural Proximity: Examples from New Zealand. *Annals of Tourism Research*, 29 (4), 952-971.
- Sert, A. N. (2013). Kırsal Turizm Bölgelerinde Festivallerin Yerel Halk Üzerindeki Sosyal Etkileri: Beypazarı Festivaline Yönelik Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Williams, R. (1976). *Keywords*. London: Fontana.
- Zavalsız, Y. S. (2001). Körfez Krizi'nden Günümüze Türkiye-Ortadoğu İlişkilerinin Arapların Turizm Tercihine Etkisi ve Türk Turizmi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, Antropoloji ve Sosyoloji ABD, İstanbul.

Kaynakça

- AKKOR, Yunus Emre (2019). Geçmişten Geleceğe Kayseri Mutfağı. Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları
- AKYOL, Ceyhan ve Süleyman Akkaşoğlu (2020). “Gençlerin Boş Zamanlarında Rekreasyon Faaliyetlerine Katılım Engelleri Üzerine Bir Araştırma”, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, C. 8, S. 3, s. 2072-2089.
- BEARD, Jacob ve Mounir Ragheb (1980). “Measuring Leisure Satisfaction”, *Journal of Leisure Research*, C. 12, S. 1, s. 20-33.
- BÖLÜKBAŞ, Sinan (2019). “KOP Bölgesi Üniversiteleri Turizm Fakültesi Öğrencilerinin Boş Zaman Faaliyetlerine Bakış Açılarının İncelenmesi”. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- CHIU, Wen-Hsu (2008). “A Study of Motivation, Satisfaction, and Constraints of Collegiate Chinese Martial Arts Athletes Engaged in Leisure Activities in Taiwan”. Yüksek Lisans Tezi, Alabama: United States Sports Academy.
- ERAVŞAR, Hakan (2020). Rekreasyonun Psikolojik İyilik ve Yaşam Tatminine Etkisi. Ankara: İKSAD Publishing House.
- GÜRTEKİN, Ali (2019). “Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Tutumları ile Sosyalleşme Taktikleri ve Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi”. Yüksek Lisans Tezi. Ağrı: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi.
- KARACA, Bahar (2019). “Bir Boş Zaman Etkinliği Olarak Yelkenli Yatçılık Faaliyetine Yönelik Motivasyonlar”. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- KARAKÜÇÜK, Suat (2005). Rekreasyon: Boş Zamanları Değerlendirme, (4. baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- ÖZKAN, Gizem ve Ebru ZENCİR (2019). “Anadolu Üniversitesi GMS Akademisyenlerinin Boş Zaman Faaliyetlerinde Mutfağın Yeri Üzerine Nitel Bir Araştırma”, *Journal of Gastronomy, Hospitality, and Travel*, C. 2, S. 1, s. 80-86.
- RUSSELL, Ruth (2017). Pastimes: The Context of Contemporary Leisure. (6. baskı). Champaign: Sagamore Publishing.
- SAĞIR, Adem (2012). “Bir Yemek Sosyolojisi Denemesi Örneği Olarak Tokat Mutfağı”, *Turkish Studies*, C. 7, S. 4, s. 2675-2695.
- STEBBINS, Robert (2006). “The Sociology of Leisure and Recreation”, *Culture and Behaviour*. (ed. Kathleen Odell Korgen). England: Cambridge University Press.

- SÜZER, Özkan ve Oya Özkanlı (2020). “Bölge Mutfaklarının Kullanılan Malzemeler Bağlamında Değerlendirilmesi Gaziantep Yemekleri Üzerine Bir İnceleme”, *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S. 2, s. 117-138.
- TORKILDSEN, George (2012). *Leisure and Recreation Management*. London: Routledge.
- YAĞAR, Dere Hatice (2012). “Antalya Mutfak ve Yemek Kültürü Müzesi Tasarımı”. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- YURCU, Gülseren vd. (2018). “Turistlerin Boş Zaman Motivasyonunu ve Tatminini Etkileyen Faktörler: Beldibi Örneği”, *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 7, S. 2, s. 517-536.

Kaynakça

- Abay, A. R. (2015). Toplumsal yapı ve toplumsal kurum değişmesi (ihtisap kurumunun zabıta teşkilatına dönüşümü örneği). *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 1-17. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4749/65238>
- Alaeddinoğlu, F. (2008). Sivas kentinde halkın turiste ve turizme bakışı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-23. ISSN: 1303-5134
- Ankara Üniversitesi Açık Ders (2021). *Toplumsal gruplar*. Erişim adresi: https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/56873/mod_resource/content/0/28_%20toplumsal%20gruplar.pdf
- Başaran, A. (2017). Sınıf kavramının kökeni ve politik ekonomik bir mukayese. *Politik Ekonomik Kuram*. 1(1), 214-237.
- Baştan, N. B. (2020). *Turizmin yerel halk üzerine sosyo-kültürel etkileri: Şirince köyü örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Büte, M. (2017). *Davranış bilimleri*. Erişim adresi: <http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/davranisbilimleri.pdf>
- Ceylan, T. (2011). Toplumsal sistem analizinde toplumsal statü ve rol. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 89-104.
- Cezayirli, G. (1997). Dini grup ve toplumsal grup, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 37(1), 365-375. DOI: 10.1501/İlh-fak_0000000890
- Civelek, A. (2010). Turizmin sosyal yapıya ve sosyal değişmeye etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 13(1-2), 331-350.
- Doğan, H., Üngüren, E. (2010). Alanya halkının turizme sosyo-kültürel açıdan bakışı. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 396-415.
- Duran, E. (2011). Turizm, kültür ve kimlik ilişkisi; turizmde toplumsal ve kültürel kimliğin sürdürülebilirliği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19), 291-313.
- Eren, S. (2007). Toplumsal norm, ahlak ve din. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11(2), 289-316.
- Ersoy, H. (2017). *Turizmin gelişiminin yerel halk üzerine sosyo-kültürel etkileri: Manavgat örneği*, Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, İzmir.
- Eyüpoğlu, O., Perşembe, E. (2019). Din ve toplumsal kurumlar arası ilişkilerdeki tamamlayıcı niteliğin önemi. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(4), 464-483.

- Gümüştekin, N. (2007). *Kültür kavramı ve Osmanlıdan günümüze kültürel yapının incelenmesi*. 317-326. Erişim adresi: <https://www.ayk.gov.tr>
- Güney, S. (2000). *Davranış bilimleri*. Ankara: Nobel.
- Gürbüz, A. (2002). Turizmin sosyal çevreye etkisi. *Teknoloji*, 5(1-2), 49-59.
- İnce, M. (2017). Toplumsal tabakalaşma ve eşitsizlik. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 294-319.
- İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi (2021). *Toplum ve kültür*. Erişim adresi: https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/20_21_guz/sosyolojiye_giris_1/12/index.html
- Kahraman, T. (2020). Erzincan ili ve yakın çevresinde uygulanan ticari örf-adet ve teamüller. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 92-102.
- Kodaş, D., Dikici, E. (2012). Ahlat kırsal kalkınma bölgesinde gastronomi turizminin muhtemel toplumsal etkileri üzerine nitel bir çalışma. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 51-68.
- Mahiroğulları, A. (2010). Küreselleşmenin kültürel değerler üzerine etkisi. *Journal of Social Policy Conferences*, 0(50), 1275-1288. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/iusskd/issue/891/9956>
- Oğuz, E.S. (2011). Toplum bilimlerinde kültür kavramı. *Edebiyat Fakültesi Dergisi/Journal of Faculty of Letters*, 28(2), 123-139.
- Özkalp, E., Arıcı, H., Bayraktar, R., Aydın, O., Erkal, B. & Uzunöz, A. (2004). *Davranış bilimlerine giriş*. Eskişehir: Web-Ofset. Erişim adresi: <https://www.pdfdrive2.com/davran%C4%B1%C5%9F-bilimleri-giri%C5%9F-e161003585.html>
- Özkalp, E., Kasapoğlu, M.A., Turan, F., Odabaş, Z.Y. & Sungur, Z. (2016). *Davranış bilimleri-I*. Eskişehir: Web-Ofset. Erişim adresi: <https://www.aof.com.tr/davranis-bilimleri-1-ders-kitabi.html>
- Peker, A., Kubar, Y. (2012). Türkiye'de kırsal kesimde kadın istihdamına genel bir bakış. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 173-188.
- Sinanoğlu, A. F. (2008). Toplumsal değişim ve din. *Hikmet Yurdu*, 2, 23-29. Erişim adresi: http://ktp.isam.org.tr/pdfdr/D03434/2008_2/2008_2_SINANOGLUAF.pdf
- Türbedar, Ö. (2011). *Düzce halk kültüründe geçiş dönemleri (doğum-evlenme-ölüm)*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Türk Dili ve Edebiyatı (2021). *Gelenek nedir? Görenek nedir?*. Erişim adresi: <https://www.turkedebiyati.org/gelenek-nedir.html>
- Türkkahraman, M. (2009). Teorik ve fonksiyonel açıdan toplumsal kurumlar ve kurumlararası ilişkiler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 25-46.

- Uygur, S.M., Baykan, E. (2007). Kùltür turizmi ve turizmin kùltürel varlıklar üzerindeki etkileri. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakùltesi Dergisi*, 2, 30-49. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gaziticaretturizm/issue/49894/639550>
- Yasin, M. (2014). Örf ve adet kuralları ile idari teamüllerin idare hukukundaki yeri. *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, 15(2), 29-44.
- Yıldırım, M., Deniz, F.Ö. (2018). Turizmin yerel halkın sosyo-kùltürel yapısına etkisi. *Journal of Saffron Culture and Tourism Researches*, 1(2), 79-91.
- Zencirkıran, M. (2017). *Sosyoloji*. Bursa: Dora.
<https://toplumsal-siniflar.nedir.org/>. Erişim tarihi: 01.02.2021.
https://tr.wikipedia.org/wiki/Kapal%C4%B1_toplum. Erişim tarihi: 05.02.2021.

Kaynakça

- AKIN, Erdem (2020a). “Muhammed-i Ali Festivalinin Çözümlemesi ve İşlevleri Üzerine İnceleme”, Ritüelleri ve Anlatılarıyla Kutsal Mekânlar (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneği) – I (ed. Bülent Akın). Çanak-kale: Paradigma Akademi.
- AKIN, Erdem (2020b). “Alevi ve Sünni İnanç Dairelerinde Kültürel Süreklilik Bağlamında Sosyal Kontrolün Sağlanması: Siirt ve Muş Menkıbelerinin Karşılaştırmalı İncelenmesi”, Ritüelleri ve Anlatılarıyla Kutsal Mekânlar (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneği) – I (ed. Bülent Akın). Çanak-kale: Paradigma Akademi.
- AKIN, Erdem (2020c). “Türk Karikatüründe Halk Dini Göstergelerinin Grotesk ve Uyumsuzluk Kuramı Açısından İncelenmesi (1925 - 1975)”, Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, S. 5. s. 70-91.
- AKIN, Erdem (2020d). “Kültürel İhtiyaçlar ve Tepkiler Bağlamında Malinowski'nin İşlev Teorisine Göre Siirt Menkıbelerinin İncelenmesi”, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 8 S. 16, s. 334-355.
- ALTIN YILDIZ, Kübra (2018). “Türk Kültüründe Atalar Kültü”. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- ARSLAN, Hüseyin (2006). Yüksek Ruhlar ve Aydınlar Yurdu Tillo. İstanbul: Simurg Yayınları.
- ASSMAN, Jan (2001). Kültürel Bellek (çev. Ayşe Tekin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- BOYRAZ, Şeref (2015). “Veysel Karani Hikayesiyle İlgili Yeni Bir Manzume”, Dört Kıtada Folklorun İzinde: Prof Dr. Özkul Çobanoğlu Armağanı (ed. Metin Eren, Mehmet Karaaslan, Abdulselam Arvas). Ankara: Hâkim Yayıncılık.
- ÇELİK, Ali (2012). “Siirt ve Çevresinde Ziyaret Yerleri”. Yüksek Lisans Tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi.
- ÇOBANOĞLU, Özkul (2013). Halk İnançları ve Memoratlar. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÇOBANOĞLU, Özkul (2016). Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş. Ankara: Akçağ Yayınları.
- DURKHEİM, Emile (1923). Din Hayatının İptidai Şekilleri. İstanbul: Tahir Matbaası.
- ELİADE, Mircea (1991). Kutsal ve Dindışı. Ankara: Gece Yayınları.
- ELMACI, Lütfullah. (2017). “Ziyaret Fenomeni ve Din (Kastamonu Şeyh Şaban-I Veli Türbesi)”. Yüksek Lisans Tezi. Çorum: Hitit Üniversitesi.

- ERGÖZ, Ramazan (2014). “Anadolu Efsanelerinde Yasaklar ve Cezalar”. Yüksek Lisans Tezi, Ardahan: Ardahan Üniversitesi.
- ERGUN Metin (2000). Türk Dünyası Efsanelerinde Değişme Motifi. Ankara: TDK Yayınları.
- ERSÖZ, Özlem (1992). “Kültürel Süreklilik Elemanlarının Saptanması ve Yeni Tasarımlara Veri Tabanı Oluşturması Yaklaşımı”. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- ERYEŞİL, Tacettin (2001). “Siirt Evliyalari ve Menkıbeleri”. Lisans Tezi. Afyon: Kocatepe Üniversitesi.
- GÜNAY, Ünver ve Harun Güngör (1977). Başlangıçtan Günümüze Türklerin Dini Tarihi. İstanbul: Ocak Yayınları.
- GÜNAY, Ünver (2003). “Türk Halk Dindarlığının Önemli Çekim Merkezleri Olarak Dini Ziyaret Yerleri”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 15-2. s. 5-36.
- HENDERSON, Joan (2003). “Managing Tourism and Islam in Peninsular Malaysia”, *Tourism Management*, S. 24 (4), s. 447-456.
- KARAKAŞ, Rezan (2014). Siirt Menkıbeleri ve Türbe Ritüelleri. Ankara: Maya Akademi.
- KILIÇCIOĞLU, Cumhur (2013). Velele: Siirt Siirt’in Cumhuriyet Döneminde Yetiştirdikleri. Ankara: Alp Ofset Matbaacılık.
- KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuat (2000). Anadolu’da İslamiyet. İstanbul: İnsan Yayınları.
- MALÍNOWSKÍ, Bronislaw (1990). İnsan ve Kültür. Ankara: Verso Yayınları.
- MURRAY, Michael ve Brian Graham (1997). “Exploring The Dialectics Of Route Based Tourism: The Camino De Santiago”, *Tourism Management*, C.18, S.8, s. 513-524.
- NOLAN, Mary Lee ve Sidney Nolan (1992). “Religious Sites as Tourism Attractions in Europe”, *Annals of Tourism Research*, S. 19, s. 1-17.
- OCAK, Ahmet Yaşar (1983). Türk Halk İnançlarında ve Edebiyatında Evliya Menkıbeleri. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- OCAK, Ahmet Yaşar (1992). Osmanlı Toplumunda Marjinal Sufilik: Kalendariler. Ankara: TTK Basımevi.
- OCAK, Ahmet Yaşar (2009). Sufilik Geleneğinin Efsânevi Öncüsü, Veysel Karenî ve Üveysilik. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- OCAK, Ahmet Yaşar (2014). Orta çağ Anadolusunda İki Büyük Yerleşimci/ Kolonizatör Derviş Dede Garkın ve Emirci Sultan Vefaiyye ve Yeseviyye Gerçeği. İstanbul: Dergâh Yayınları.

- OKUTUCU, Nuray (2017). Hac Güzergahı Olarak İstanbul'un İnanç Turizmine Konu Çekim Unsurları (19.Yüzyıl Sonu ve 20.Yüzyıl Başı). Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- ÖZGEN, Nurettin (2012). "Siirt'in İnanç Turizmi Mekânları: Ziyaret (Vey-sel Karani) ve Tillo (Aydınlar) Örnekleri", Eastern Geographical Review, S. 17(27). s. 251-272.
- PEHLİVAN, Gürol (2009). "Dinî Şahsiyetler Hakkında Oluşan Anlatılar", Millî Folklor, S. 83, s. 88-96.
- RAGLAN, Lord (2004). "Mit ve Ritüel." (çev. Evrim Ölçer), Millî Folklor, C. 8, S. 61, s. 187-194.
- SERÇEK, Sadık (2011). "Bütünleşik Pazarlama İletişimi Çerçevesinde Türkiye'de İnanç Turizminin Geliştirilmesi (Mardin Örneği)". Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- ŞAMAN, Ebru. (2009). "Mersin İli İnanç Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi: Mersin'de İnanç Turizmine Katılanların Profili Üzerine Bir Araştırma". Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi.
- Şeyh Muhammed Kâzım K.S. (2011). Deryâdan Damlalar, İstanbul: Divan Yayınları.
- TURAN, Esen (2012). "Türkiye'de Yabancı Turizm Pazarını Artırmada İnanç Turizminin Yeri ve Önemi". Uzmanlık Tezi. Ankara: T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü.
- WACH, Joachim (1995). Din Sosyolojisine Giriş. Ankara: A.Ü.İ.F Yayınları.

İnternet Kaynağı

URL-1: <http://www.tillo.gov.tr/tilloda-1-gun> (E. T.: 03.03.20201)

Sözlü Kaynaklar

- KK-1: V. M., Erkek, 40, Siirt, Esnaf, Lise, 02.02.2018.
- KK-2: B. S., Erkek, 60, Siirt, İşçi, İlkokul, 02.02.2019.
- KK-3: T. K., Erkek, 44, Siirt, Esnaf, Lise, 20.02.2020.
- KK-4: A. M., Erkek, 46, Siirt, Bekçi, Lise, 15.02.2020.
- KK-5: S. T., Erkek, 50, Siirt, Temizlik Görevlisi, İlkokul, 28.06.2017.
- KK-6: M. K., Erkek, 64, Siirt, İşçi, İlkokul, 02.03.2018.
- KK-7: K. K., Erkek, 60, Siirt, İşçi, İlkokul, 02.03.2018.
- KK-8: B. G., Erkek, 67, Siirt Merkez, İşçi, İlkokul, 20.03.2017.
- KK-9: T. B., Erkek, 56, Siirt Merkez, Esnaf, İlkokul, 20.03.2017.
- KK-10: H. B., Erkek, 71, Siirt Merkez, Emekli. 20.03.2017.
- KK-11: A. G., Erkek, 59, Siirt Merkez, Lise, Fahri İmam. 20.03.2017.
- KK-12: A. T., Kadın, 61, Siirt Merkez, İlkokul, Ev Hanımı. 25.03.2017.
- KK-13: A. K., Erkek, 56, Siirt Merkez, Lise, Emekli. 20.03.2017.

Kaynakça

- AKGÖL, Yasemin. (2012). "Gastronomi Turizmi ve Türkiye'yi Ziyaret Eden Yabancı Turistlerin Gastronomi Deneyimlerinin Değerlendirilmesi". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AKYURT, Hakan ve TURPÇU, Eray. (2019). Giresun İli Gastronomi Değerleri ve Gastronomi Turizmi. Ankara: Akademisyen Kitapevi.
- ARMAN, Adem ve ÖREN Tuba. (2020). "Anadolu Mutfak Kültürü'nün Unutulmaya Yüz Tutmuş Mısır Unu Bazlı Yemek Örnekleri", Anadolu Mutfak Kültüründen Esintiler. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları: 419.
- BEŞİRLİ, Hayati. (2012). Yemek Sosyolojisi, Yiyeceklere ve Mutfığa Sosyolojik Bakış, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- BEŞİRLİ, Hayati. (2010). "Yemek, Kültür ve Kimlik". Milli Folklor, 22(87): 159-169.
- BUCAK, Turgay ve ATEŞ, Ufuk. (2014). "Gastronomi Turizminin İl Turizmine Etkisi: Çanakkale Örneği". The Journal of Academic Social Science Studies, (28): 315-328.
- BUCAK, Turgay ve ARACI, Ülker. (2013). "Türkiye'de Gastronomi Turizmi Üzerine Genel Bir Değerlendirme". Balıkesir University The Journal of Social Sciences Institute, 16(30):203-216.
- CÖMERT, Menekşe. (2014). "Turizm Pazarlamasında Yöresel Mutfakların Önemi ve Hatay Mutfağı Örneği". Journal Of Tourism and Gastronomy Studies, 2(1):64-70.
- ÇAĞLAR, İrfan. (2001). "Yönetim-Kültür Bağlamında Türk Yönetim Modelinin Saptanmasına Yönelik Kavramsal Bir Çalışma". Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3:125-148.
- ÇAĞLI, Irmak, (2012). "Türkiye'de Yerel Kültürün Turizm Odaklı Kalkınmadaki Rolü: Gastronomi Turizmi Örneği". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- ÇAYCI, Ayşegül ve AKTAŞ, Celalettin. (2018). "Dijitalden Tatmak: Yemeğin "Yeni" Gastro Mekanlardaki Seyirlik Gösterisinin kültürel Yansımaları", TRT Akademi, 3(6):710-727.
- EMEKLİ, Gözde. (2006). "Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm", Ege Coğrafya Dergisi, 15 (2006): 51-59.
- GÜRHAN, Nazife. (2017). "Toplumsal Değişme Ve Yemek Kültürü Üzerine Bir Çözümleme: Mardin Örneği", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10(54):561-571

- GÜMÜŞ, Murat ve DİLEK, Nur. (2018). Turizm Hareketlerinin Sınıflandırılması ve Turizmin Gelişmesini Etkileyen Unsurlar. Genel Turizm Bilgisi, (Ed. Oktay Emir). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- KABACIK, Mehmet. (2020). “Türk Mutfak Kültürünün Türklerdeki Yansımaları”, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KESİCİ, Mustafa, (2012). “Kırsal Turizme Olan Talepte Yöresel Yiyecek ve İçecek Kültürünün Rolü”. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 14 (23): 33-37.
- KOÇ, Erdoğan. (2015). Tüketici Davranışı ve Pazarlama Stratejileri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). Anadolu Halk Kültürü. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- OLALI, Hasan. (1987). “Turizm Dersleri,” Turizm Nedir?, (Editör: Mehmet Özdemir). Ankara: T.C. Turizm Bakanlığı, Araştırma Ve Eğitim Başkanlığı, İnceleme ve Araştırma Dizisi:1.
- ÖZTÜRK, Yüksel ve YAZICIOĞLU, İrfan. (2002). “Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma”. Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, (2), 183-195.
- PEKYAMAN, Asuman. (2008). “Turistik Satın Alma Davranışında Destinasyon İmajının Rolü Afyonkarahisar Bölgesinde Bir Araştırma”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- SERİNKAYA, Ebru. (2017). “Mutfak Kültürünün Gaziantep’in Geleneksel Konutlarında İncelenmesi. Artium Dergisi”, 5(1), 27-41.
- SÜRÜCÜOĞLU, Metin ve ÖZÇELİK Ayşe. (2005). “Eski Türk Besinleri ve Yemekleri”, Türk Mutfak Kültürü Üzerine Araştırmalar, Cilt-12, Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı Yayın No: 34. Ankara: Birlik Matbaacılık.
- ŞİMŞEK, Esmâ. (2008). “Kadirli (Osmaniye) Mutfağı ve Mahalli Yemekler”, (Hazırlayan: M. Sabri KOZ), Yemek Kitabı, Tarih-Halkbilim-Edebiyat. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- URL-1 <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms> (E.T.: 20.02.2021).
- URL-2 <https://www.unesco.org.tr/Pages/519/129/> (E.T.: 26.02.2021).
- UYGUR, Selma ve BAYKAN, Eda. (2007). “Kültür Turizmi ve Turizmin Kültürel Varlıkları Üzerindeki Etkileri”, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, (2), 30-49.

- UZEL, Ruhan. (2018).” Geleneksel Mutfak Kültürü ve Tarımsal Ürün Çeşitliliğinin, Üniversite Öğrencileri Beslenme Durumu Üzerine Etkisi”. Ege Üniversitesi. Ziraat Fak. Dergisi. 55 (1): 37-44.
- ÜLTANIR, Gürcan. (2003). “Eğitim ve Kültür İlişkisi-Eğitimde Kültürün Hangi Boyutlarının Genç Kuşaklara Aktarılacağı Kaygısı”. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(3),:291-309.
- YRIŞ Ahmet., ÖZKAYA, Fügen (2015). “Amerikan Mutfak Kültürünün Gelişim Süreci”. Journal Of Tourism and Gastronomy Studies, 3(3): 90-101.
- YEŞİLTAŞ Mehmet. (2018). “Turizmin Genel Yapısı ve Temel Kavramlar”, Genel Turizm Bilgisi, (Ed. Oktay Emir). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- ZENCİR, Ebru. (Editör) (2016). “Yöresel Mutfaklar”. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No:3375.

Kaynakça

- ACAR, Yusuf (2020). ‘Yeni Koronavirüs (Covid-19) Salgını ve Turizm Faaliyetlerine Etkisi’, *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 7-21.
- ALAEDDİNOĞLU, Faruk ve Serkan, ROL (2020). ‘Covid-19 Pandemic and Its Effects on Tourism’, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Van Yüzüncü Yıl, Sayı: Salgın Hastalıklar Özel Sayısı*, s: 233-258.
- ALTUNBAŞ, Hüseyin (2015). *Reklamın İyisi Kötüsü Olur*. Konya: Literatürk Yayınevi.
- ASLAN, İmran (2016). *Açık Hava Reklamlarında Çekicilikler*. Konya: Literatürk Yayınevi.
- AYDIN, Bülent ve DOĞAN, Merve (2020). ‘Yeni Koronavirüs (COVID-19) Pandemisinin Turistik Tüketici Davranışları ve Türkiye Turizmi Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi’, *Pazarlama Teorisi ve Uygulamaları Dergisi*, 6 (1), s: 93-115.
- BAHAR, Ozan ve İLAL, N. Çelik (2020). ‘The economic effects of Coronavirus (COVID-19) in the tourism industry’ *International Journal of Social Sciences and Education Research*, Volume: 6(1). s:125-139.
- BATI, Uğur (2010). *Reklamın Dili*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- ÇAMYAMAÇ, Anıl (2017). ‘Dünya Turizm Örgütü World Tourism Organization’
- Malatya: İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi İnüHFD Cilt:8 Sayı:2.
- ERDOĞAN, M. Gençyürük. (2020). ‘Covid-19 Döneminde E-Ticaret Ve Dijital Reklam Yatırımları’, *Konya: Selçuk İletişim Dergisi*. 13 (3). s:1296-1318.
- ERTEMEL, A. Veysel (2020). ‘ Postmodern Pazarlamanın Karanlık Yüzü: Tasarlanan Bir Olgu Olarak Teknoloji Bağımlılığı’, *Sanayi Politikaları: Ekonomik ve Sosyal Eğilimler*, (Edi: Yusuf Tuna ve A. Altuğ Biçer). İstanbul: Hiper Yayın.
- MÜFTÜOĞLU, Osman (2020). ‘Önce Büyük Bir Başarı Sonrasında İse Yıkım: Bir Şehrin Salgınla İmtihani’, <https://www.cnnturk.com/dunya/once-buyuk-bir-basari-sonrasinda-ise-yikim-bir-sehrin-salginla-imtihani>, Erişim Tarihi: 31.01.2021.
- SOYAK, Münevver (2020). ‘Covid-19 Pandemisinin Kitle Turizmine Olası Etkileri Ve Türkiye’de Alternatif Turizm Tarzlarının Gelişme Potansiyelleri’, *Conference: 3rd International Biltek Conference On Science, Technology & Current Developments*, June 19-20, Adana.
- ŞKARE, Marinko ve Soriano, R. Domingo ve Rochon, M. Porada (2021). ‘Impact of COVID-19 on the Travel and Tourism Industry’, *Technological Forecasting & Social Change*, Volume: 163.

- STANCOV, Uglješa, FİLİMOAU, Viachaslau, Vujičić, Miroslay, D. (2020) 'A mindful shift: an opportunity for mindfulness-driven tourism in a post-pandemic world', *Tourism, Geographies*, Volume 22. Issue 3 Pages 703-712.
- ŞİMŞEK, Sedat (2006) *Reklam ve Geleneksel İmgeler*. Konya: Literatürk Yayınevi
- ŞİMŞEK, Sedat (2008) *Küresel Marka Reklamları*. Konya: Literatürk Yayınevi.
- OĞUZ, Binhan vd. (2020). 'Covid-19 Pandemisinin Küresel Turizme Etkileri', http://www.strateko.com/pdf/COVID_19_un_Turizm_sektorune_etkileri.pdf, Erişim Tarihi: 02.02.2021.
- ÖZ, Sabri (2020). 'Pandemi Sonrası Yeni Dünya Düzeninde Teknoloji Yönetimi ve İnsani , Dijitalizasyon', İstanbul: Hiperyayın.
- YETKİN, Gamze vd. (2020). 'Sosyal Pazarlama Bağlamında Covid-19 Salgını Sürecinde GSM Operatörlerinin Youtube Reklamlarının Analizi', *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)* June 2020 : Volume-6, (Issue 1) 2, s: 80-299.
- URL-1:'Covid-19'da Dünya'da Son Durum', <https://www.cnnturk.com/corona-virusu-haberleri>, Erişim Tarihi: 26.02.2021.
- URL-2:'Ledün İlmî', https://www.youtube.com/watch?v=ogJ3t_YbK3w, Erişim Tarihi: 30.01.2021.
- URL-3: 'Pandemi Dönemi Dünya Turizmi', <http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-dunya-turizm-orgutu.tr.mfa>, Erişim Tarihi: 31.01.2021.
- URL-4:'İspanyol Gribi', <https://www.medicalpark.com.tr/ispnyol-gribi/hg-2471>, Erişim Tarihi: 31.01.2021.
- URL-5:'2018-2020 Yılları Ocak-Temmuz Döneminde Türkiye'ye Gelen Yabancı Ziyaretçilerin Milliyetlere Göre Dağılımı', *Türkiye Turizm ve Kültür Bakanlığı*.
- URL-6:'Arz Talep Dengesi', https://tr.wikipedia.org/wiki/Arz_ve_talep, Erişim Tarihi: 12.02.2021.
- URL-7:'Ebola Virüs Hastalığı Nedir', <https://sagligim.gov.tr/zoontik/181-ebola-vir%C3%BCs-hastal%C4%B1%C4%9F%C4%B1-2.html>, Erişim Tarihi:11.02.2021.

HALKBİLİMİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DE YEME- İÇME KÜLTÜRÜ

Dr. Samet KILIÇ

EĞİTİM
yayınevi

HALKBİLİMİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DE YEME- İÇME KÜLTÜRÜ

Dr. Samet KILIÇ

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-99-6

1. Baskı, Mayıs 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

HALKBİLİMİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DE YEME- İÇME KÜLTÜRÜ

Dr. Samet KILIÇ

215 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-99-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/meکانik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok.
No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

- KK-17: Fatma Karabulut, Seyitgazi, Gökçeğüney Köyü
KK-18: Seviye Melle, Çifteler, Osmaniye Köyü
KK-19: Feride Aslangiray, Seyitgazi, Çukurca Köyü
KK-20: Hatice Çabuk, Seyitgazi, Çukurca Köyü
KK-21: Ümmügül Çabuk, Seyitgazi, Çukurca Köyü
KK-22: Şükran Aytüre, Alpu, Uyuzhamam Köyü
KK-23: Zeynep Açıkalın, Mihaliççık, Diközü Köyü
KK-24: Ayşe Erdemir, İnönü, Aşağıkuzfındık Köyü
KK-25: Fatma Kartaltepe, Mihaliççık, Çardak Köyü
KK-26: Hatice Esmе, Mihaliççık, Ilıcalar Köyü
KK-27: Hadime Ersoy, Mihaliççık, Kızılbörukü Köyü
KK-28: Müşe Dülger, Odunpazarı, Yörük kırka Köyü
KK-29: Ramazan Yörü, Sivrihisar, Karacaören Köyü
KK-30: Seçkin Gerçek, Odunpazarı, Vadişehir Mahahallesi
KK-31: Zuhal Yörü, Sivrihisar, Karacaören Köyü
KK-32: Nesrin Gerçek, Odunpazarı, Vadişehir Mahahallesi

Kaynakça

- ACIPAYAMLI, Orhan (1969). “Türkiye Folklorunda Halk Hekimliği ve Özellikleri”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, C. 26, s. 1-9.
- ACIPAYAMLI, Orhan (1982). “Acıpayam’da Halk Hekimliği”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi. C. 11, s. 11-16.
- AKTAŞ KÜÇÜKAY, Tuğçe (2019). “Artvin Merkez Köylerinde Halk Hekimliği Uygulamaları (Derleme, İnceleme, Tasnif)”. Yüksek Lisans Tezi. Artvin Çoruh Üniversitesi.
- ARTUN, Erman (2005). Türk Halkbilimi, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- ARVAS, Abdulselam. ve Ayşenur Akçay (2017). “Çankırı (Merkez) ve Ankara (Kahramankazan) Halk Hekimliği Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma”, V. Uluslararası Halk Kültürü ve Sanat Etkinlikleri Sempozyumu, Ankara, s. 41-52.

- BAYAT, Ali Haydar (2010), Tıp Tarihi, İstanbul: Pınarbaşı Matbaacılık ve Reklam Hizmetleri.
- BAYSAN, Münire (2016). “Kütahya ve Yakın Çevresinde Halk Hekimliği ile Ocak Kültü”. Doktora Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- BORATAV, Pertev Naili (2013). 100 Soruda Türk Folkloru, Ankara: Bilge-Su Yayıncılık.
- ÇİFÇİ, Tekin (2019). “Kürt Halk Hekimliği, Tedavi Yöntemleri ve Ocaklık Kültürü: Adıyaman Örneği”, Bingöl Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Dergisi, C. 5, S. 10, s. 75-100.
- DEMİR, Bahattin Murat (2009). “Terapötik Jeoloji (Jeolojik Malzeme, Süreç ve Mekânların İnsan Sağlığında Tedavi Edici Etkisi)”, Jeoloji Mühendisliği Dergisi, C. 33, S. 1, s. 63-73.
- GÖRGEÇ, Celal (2019). “Manavgat Yöresinde Halk Hekimliği Uygulamaları”, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, C. 46, s. 195-219.
- IRMAK, Yeliz (2018). “Bingöl Halk Hekimliği”, Bingöl Araştırmaları Dergisi, C. 5, S. 1, s. 49-74.
- KAPLAN, Melike (2011). “Halk Tıbbının Kökenleri: Teşhisten Tedaviye Din ve Büyü İlişkisi”, Milli Folklor, C. 23, S. 91, s. 150-156.
- KILIÇ, Sami (2012). Türk Halk İnanışlarında Yiyecek ve İçecekler, Elazığ.
- KÖPRÜDÜZ, İbrahim Halil (2019). “Siverek Halk Hekimliği Uygulamaları”. Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Çağ Üniversitesi.
- KURT, Begüm (2018). “Malatya İli Doğanşehir İlçesi Halk Hekimliği Uygulamalarında Eski Türk İnanışlarının Yansımaları”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 11, S. 57, s. 50-58.
- ÖRNEK, Sedat Veyis (1995). Türk Halk Bilimi. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- SEVER, Mustafa (2015). “Folk Medicine, Folk Healing”, Gazi Akademik Bakış, C. 9, S. 17, s. 181-192.
- SOL, Selma (2007). “Edirne’de Halk Hekimliği”. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 9, S. 1, s. 175-191.
- ŞAHİN, Mustafa (2017). “Kadışehri İlçesinin Deveci Dağı Eteğindeki Altı Köyün Tarihi Halk Hekimliği Yemekleri İnanışları ve Yerel Kelimeleri”, Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 1, S. 1, s. 115-154.
- ŞAR, Sevgi (2007). Anadolu’da Rastlanan Halk Hekimliği Uygulamalarına Genel Bir Bakış, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi 38. ICANAS, Ankara, s. 1163-1178.

- TAVUKÇU, Hilal (2016). “Geleneğin Yeniden Keşfi Bağlamında Halk Hekimliği (Ankara Kent Örneği)”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- TEKİN, Ayşe (2007). “Sağlık-Hastalık Olgusu ve Toplumsal Kökenleri (Burdur Örneği)”. Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- TUĞRA, Ahmet (2019). “Mudurnu (Bolu) Yöresi Halk Hekimliği”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- TÜRKDOĞAN, Orhan (1991). Kültür ve Sağlık-Hastalık Sistemi, İstanbul: MEB Yayınları.
- UYAR, Akın (2013). “Halk Hekimliği Kapsamında Yozgat Ocakları”. Yüksek Lisans Tezi, Yozgat: Bozok Üniversitesi.
- ÜLGER, Züleyha (2012). “Aydın (Merkez) ve Çevresinde Halk Hekimliği”. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- WHO, (2019). WHO Global Report on Traditional and Complementary Medicine 2019, <https://www.who.int/publications/i/item/978924151536> Erişim Tarihi: 06.02.2021.
- YODER, Don (1975). “Halk Tıbbı, Folklorla Doğru”, (çev. Sibel YOĞURTCUOĞLU, Ayfer GÜLÜM), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü, (43), 23-31.

hizmetine sunulması bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Kaldı ki fast food tarzı beslenme alışkanlığına sahip bireylere benzeri ama göreceli olarak daha sağlıklı besinlerin sunulduğu mekânların, hem hedefe ulaşma hem de ekonomik gelir elde etme noktasında, başarıya ulaşabilmesi daha kolaydır.

Kaynakça

- Arslan, Perihan (1997). “Toplumun Geleneksel Yemek Kültürünün Değişimi-Hızlı Hazır Yemek Sistemine (Fast Food) Geçiş”, Türk Mutfak Kültürü Üzerine Araştırmalar, Ankara: Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı Yayınları.
- Baysal, Ayşe. (1993). “Türk yemek kültüründe değişimler, beslenme ve sağlı yönünden değişimler”, Türk Mutfak Kültürü Üzerine Araştırmalar, Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı Yayınları, Yayın No:3, 12- 20, Ankara.
- Boutelle, Kerri; Fulkerson, Jayne A.; Neumark-Sztainer, Dianne; Story, Mary; French, Simone. (2007). Fast food for family meals: relationships with parents and adolescent food intake; home food availability and weight status. *Public Health Nutr.* 10, 16-23.
- Brown, Karen; Molveen, Heather; Strugnell, Christopher (1998). Young consumers and the hospitality spectrum. *Appetite*, 31,403.
- Düzgün, Ertuğrul ve Durlu Özkaya, Fügen (2015). “Mezopotamya’dan Günümüze Mutfak Kültürü (Culinary Culture from Mesopotamia to.” *Journal of Tourism and Gastronomy Studies.* s.41-47.
- Elmacioğlu, Funda (1996). Hızlı hazır yemek sisteminde (fast-food) önceliklerin belirlenmesi. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 25(1), s. 30-34.
- Ertaş, Yasemin ve Gezmen-Karadağ, Makbule (2013). Sağlıklı beslenmede Türk mutfak kültürünün yeri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(1), s. 117-136.
- Fell, Elena ve Lukianova, Natalia. (2015). Fast food and the semiotics of gastronomy. *ESSACHESS-Journal for Communication Studies*, 8(2), s. 59-73.
- Fraser, Lorna; Edwards, Kimberley; Cade, Janet Elizabeth; Clarke, Graham. (2010). The geography of fast food outlets: a review. *International journal of environmental research and public health*, 7(5), s.2290-2308.
- Harnack, Lisa; French, Simone (2005). Fattening upon fast food. *J. Am. Diet Assoc.* 103, s. 1296-1297.

- Kanık, İlkay (2016). Küreselleşme Sürecinde Kültürel Melezleşme Örneği Olarak Yemek Kanalları Ve Programları. *Folklor/Edebiyat*, 22(86), s. 237-258.
- Niemeir, Heather M.; Raynor, Hollie A.; Lloyd-Richardson, Elizabeth E.; Rogers, Michelle L.; Wing, Rena R. (2006). Fast Food consumption and breakfast skipping: predictor of weight gain from adolescence to adulthood in a nationally representative sample. *J. Adolesc. Health*, 39, s. 842-849.
- Orleck, Annelise (2018). “ We are All Fast-food Workers Now”: The Global Uprising Against Poverty Wages. Beacon Press.
- Önçel, Sibel (2015). Türk Mutfağı ve Geleceğine İlişkin Değerlendirmeler (Turkish Cuisine and an. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 33, 44.
- Paeratakul, Sahaspor (2003). Fast food consumption amongst US adults and children; dietary and nutrient intake profile. *J. Am. Diet Assoc.* 103, s. 1332-1338.
- Ritzer, George (2013). *The McDonaldization of society*. Sage.
- Schlosser, Eric (2012). *Fast food nation: The dark side of the all-American meal*. Houghton Mifflin Harcourt.
- Solmaz, Yasemin ve Dülger Altın, Dilek (2018). Türk Mutfak Kültürü ve Beslenme Alışkanlıkları Üzerine Bir Değerlendirme. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(3), s. 108-124.
- Strawbridge, Sheelagh (2003). *McDonaldization’Or ‘Fast Food Therapy*. *Dramatherapy*, 25(1), 20-23.
- Şimşek, Aykut (2018). Slow Food-Fast Food. *Gastronomi ve Yiyecek Tarihi*. 294-307. Detay Yayıncılık.

İnternet Kaynağı:

- URL-1: <https://www.bbc.com/news/world-europe-55454717> (E.T.: 07.02.2021)
- URL-2:<https://chicago.suntimes.com/taste/2020/12/29/22203554/pompeii-fast-food-excavation-fast-food-dining-travel-art-history> (E.T.: 07.02.2021)
- URL-3: <https://www.mcdonalds.com.tr/hakkimizda>. (E. T.: 05.02.2021)
- URL-4: <http://www.historyoffastfood.com>. (E. T.: 07.02.2021)

mektedir. Geçmiş Türk toplumlarını incelediğimizde, alkollü içecek tüketimi belirli mekan ve ritüellere uygun olarak Türk mutfağının da eşlik ettiği bir tür sosyalleşme ve eğlence türü olarak görülmektedir. Günümüzde ise alkollü içecek kültürü, gerek Türkiye’de gerekse Dünya’da medyanın ve postmodern tüketim çağıının da etkileriyle bir tür statü, imaj ve güç kaynağı olarak algılanması sağlanmış ve yerel kültür yapıbozumuna uğratılmıştır. Bu bağlamda erken gençlik döneminde görülen psikolojik ve fizyolojik rahatsızlıklar, alkol bağımlılıkları ve ben’lik karmaşaları toplumda hızla artış göstermektedir. Yerel kültür değerlerinin yaşatılması; ancak onları diğer nesillere ve çağlara gelenek, görenek ve belli kurallar çerçevesinde yapıbozumuna uğratmadan, kitle kültürüne maruz bırakmadan sağlanabilecektir. Erken ve orta yaş dönemindeki toplum bireylerini medya iletişim araçlarının psikolojik ve sosyolojik etkenler ile donattığı, kolektif kabul görürlük imajları oluşturduğu, bir nevi hipnoz ettiği aşıkardır. Bu noktada, medya iletişim araçlarının ve satıcı-tüketici hedef kitle strateji senaryolarının yeniden ele alınması gerekmektedir. Aksi halde bir kültür mirasının, bireysel ve kolektif bağımlılık mirası olacağı ironisi gerçek olacaktır.

Kaynakça

- Ahmet Refik: Eski İstanbul, İletişim Yayınları; İstanbul 1998
- Atkin, C. K., Hocking, J. & Block, M. (1984): Teenage drinking: Does advertising make a difference? Journal of Communication; New York
- Austin, E. W. & Knaus, C. (2000) : Predicting the potential for risky behavior among those “too young” to drink as the result of appealing advertising. Journal of Health Communication; New York
- Basmacı, F., Bengi, D., Erdinç, F. Pişkin, N., Sezer, S. & Zat, E. : Rakı Ansiklopedisi-500 Yıldır Süren Muhabbetin Mirası. Overteam Yayıncılık; İstanbul 2018
- Melikoff, İrene: Uyur İdik Uyardılar-Alevilik-Bektaşılık Araştırmaları; Türkçesi: Alptekin, Turan; Cem Yayınevi; İstanbul 1994

- Deleon, Jak: İstanbul ve Bodrum Barları; Remzi Kitapevi; İstanbul 1995
- Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi: Kültür Bakanlığı ve Türk Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı; İstanbul 1994
- Eksen, İlhan: Dengeli Demlenme ve Rakı Mezeleri; Sel Yayıncılık; İstanbul 2000
- Mutlu, Erol: Televizyon ve Toplum; TRT Yayınları; Ankara 1999
- Mutlu, Erol: İletişim Sözlüğü; Ark Yayınları; Ankara 1994
- İrvan, Süleyman: Medya, Kültür, Siyaset; Ark Yayınları; Ankara 1997
- Sevengil, Refik Ahmet: İstanbul Nasıl Eğleniyordu; İletişim Yayınları; İstanbul 1998
- Ünver, Süheyl: Fatih Devri Yemekleri; İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü Yayınları; İstanbul 1952
- Wallack, L., Grube, J., Madden, P. R., & Breed, W.; Portrayals of alcohol on primetime television. Journal of Studies on Alcohol; Londra 1990
- Yengin, Haluk: Medyanın Dili; Der Yayınları; İstanbul 1996
- Zat, Vefa: Adabıyla Rakı ve Çilingir Sofrası; İletişim Yayınları; İstanbul 1994
- Zat, Vefa: Eski İstanbul Barları; İletişim Yayınları; İstanbul 1999
- Zat, Vefa: Rakı Her Dem Yani Her Daim Kalender; Overteam Yayınları; İstanbul 2013
- www.tapdk.gov.tr
- www.tdk.gov.tr

Kaynakça

- Abdurrezzak, A. O. (2014). “İşlevsel Teori Bağlamında Yemek Kültürünün İletişimsel Yönü”. *Turkish Studies*, 9 (11):1-16.
- Aktaş, A., Özdemir, B. (2012). Otel İşletmelerinde Mutfak Yönetimi. 3. Baskı, Ankara: Detay.
- Alıcı, M. (2015). “Mecusilik”, *Dinler Tarihi El Kitabı* (Ed. Baki Adam), Grafiker Yayınları, Ankara.
- Aydın, M. (2010). *Dinler Tarihine Giriş*, Konya: Literatürk.
- Aygün, V. (2013). Eskiçağ Mezopotamya’sında Tanrı Algısı. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 79-93.
- Bardakoğlu, A. (2008). Haramlar ve Helaller. *İlmihal*, 2, 29-70. Ankara: TDV.
- Barutçugil, İ. (2011). Kültürlerarası Farklılıkların Yönetimi. Ankara: Kariyer Yayıncılık.
- Baş, E. (2004). “Aşure Günü, Tarihsel Boyutu ve Osmanlı Dini Hayatındaki Yeri Üzerine Düşünceler”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1:167-190.
- Batu, a. (2012). “Türkiye’de Helal (Mahzursuz) Gıda ve Helal Belgelendirme Sistemi”. *Gıda Teknolojilerielektronik Dergisi*, 7(1):51-61
- Beşirli, H. (2010). “Yemek, Kültür ve Kimlik”. *Milli Folklor*;87;159-169.
- Bilgiç, E. (1982). Atatürk, Fakültemiz ve Kürsümüz, Sümerliler’in Tarihi, Kültür ve Medeniyetleri, *Atatürk’ün 100. Doğum Yılına Armağan Dergisi*, s. 75-121.
- Bober, P. P. (2014). Sanat, Kültür ve Mutfak. İstanbul, Kitap Yayınevi.
- Bozkuş, Metin (2008). “Aşüre Günü, Muharrem Mâtemi/Orucu ve Sivas’ta Aşüre Uygulamaları”. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12(1): 33-61.
- Cancik-Kirschbaum, E. (2006). Ab urbe condita—Assyria. *Baghdader Mitteilungen*, 37, s. 259-266.
- Canpolat, C. Yaman, M. (2017). “Hatay İlinde Yaşayan Farklı Dini İnançlara Mensup Bireylerin Gastronomik Etkileşimi”. *Journal Of Tourism And Gastronomy Studies*, 5(1):96-104.
- Çelen, M. 2010. Dünya’da Helal Sertifikalama. HEDEM Helal Gıda Denetim ve Sertifikalandırma Merkezi.
- Dilsiz, B. (2010). Türkiye’de Gastronomi ve Turizm. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Erengil, C. (2004). *Budizm*, İnsan Yayınları, İstanbul.
- Fidan, F. (2019). Din ve Sağlık İlişkisi Bağlamında Yeme-İçme Alışkanlıkları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Konya/Ereğli Diyanet Çalışanları Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Güç, A. (2007). *Konfüçyanizm*, Yaşayan Dünya Dinleri, (Ed. Şinasi Gündüz), Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Güreşir, S. K. (2019). "Hayattan Esere: Ahmet Hamdi Tanpınar'da Yeme-İçme Kültürü". *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (14):78-102.
- Gürhan, N. (2017). "Yemek ve Din: Yemeğin Dini Simgesel Anlamları Üzerine Bir İnceleme". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(2);1204-1223.
- Gürhan, N. (2017). Yemek Ve Din: Yemeğin Dini Simgesel Anlamları Üzerine Bir İnceleme . *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1204-1223.
- Gürsoy, D. (2013). Tarih Süzgecinde Mutfak Kültürümüz. İstanbul: Oğlak.
- Karaca, O. B., ve Karacaoğlu, S. (2016). "Kültür, Din ve Yemek Etkileşimi Çerçevesinde Arap Mutfağının Kavramsal Olarak İncelenmesi: Adana İli Örneği". *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2):561-584.
- Kılıç, S. ve Albayrak, A. (2012). "İslamiyet'ten Önce Türklerde Yiyecek ve İçecekler". *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(2):707-716.
- Kılıç,S. (2011). İlahi Dinlerde Yiyecek Ve İçecekler. Ankara: Sarkaç.
- Koluman, A. (2009). "Dinler ve Gıda İlkelden Semaviye" *Uludağ Univ. J. Fac. Vet. Med.*, 28(1):25-32.
- Köksal, S. (2004). Ölümcül Günah: Oburluk. Kitaplık, 78, 105-111.
- Kurt, A. O. & Aykıt, A. D. (2019). *Dinler Tarihi*. Ankara: Bilay Yayınları.
- Lurker, M. (1984). *The Routledge Dictionary of Gods and Goddesses, Devils and Demons*. London: Routledge.
- Mammadli, B. (2013). Yahudilikte Beslenme Kuralları (Kaşerut). Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Öztürk, N. (2002). "İlahi Dinlerde Yemin, Keffaret ve Kurban". *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(13):167-192.

- Pişgin, Y. (2014). “Kur’an ve Sünnete Göre Beslenme ve Şahsiyet Yapısına Etkisi”. *Eskişeni*, 28:137-160.
- Polat, K. (2019). “Aşure Geleneğinin Tarihsel Arka Planı ve Osmanlı Kültür Dünyasına Yansımaları”. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*,3(4):457-474.
- Riaz, M.N. and Chaudry, M.M. 2004. Halal Food Production. CRC Press LLC, 2000 N.W. Corporate Blvd., Boca Raton, Florida 33431. USA.
- Safra, J. E., & Aguilar, J. (2006). *Britannica Encyclopedia of World Religions*.
- Sarıkcıoğlu, E. (2002). *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, Fakülte Kitabevi, Isparta.
- Şahin, K. (2012). “Geleneksel Gıdalara Antropolojik Bir Yaklaşım: Sürkün Üretimi, Dönüştürme ve Saklama Süreci”. *III. Geleneksel Gıdalar Sempozyumu*, 71-73, Konya.
- Topsakal, İlyas, (2010). *Dinler Tarihi*. İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İstanbul.
- Turan, S., & Battal, E. (2015). *Dünya Dinlerinde Kutsal Metinler*. Ankara: STS Yayınları.
- Uyanık, B., & Yaman, M. (2019). “Dini İnançların Turistlerin Gastronomi Deneyimleri Üzerine Etkisi: Kapadokya Örneği”. *2.Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi* 962-977, Nevşehir.
- Yabancı, N. (2009). “Dinlerin Beslenme Alışkanlıkları Üzerine Etkileri”. *II. Geleneksel Gıdalar Sempozyumu*, 269, Van.
- Yıldırım, B. 2011. Helal Gıda. <http://www.gidagundemi.com/helal-gida-makale,17.html>

yeme içmenin bu şehirlerin ekonomisine katkısı bu durumu kanıtlar niteliktedir. Türkiye’den bu listeye giren Gaziantep ve Hatay’ın (URL.2, 2021) turizm gelirleri bir önceki döneme göre önemli oranda artmıştır. Ayrıca bu şehirlerin bilinirliği ve marka değerleri de ulusal ve uluslararası ölçekte artmıştır.

Sonuç olarak tarihsel süreçte nesilden nesile aktarılan yeme içme kültürünün, korunması, yeni nesiller tarafından öğrenilip sahiplenmesi, bu kültürün devamı için oldukça önemlidir. Bu sayede hem kültürel kimlik korunmuş olacak, hem de yeme içme kültürünün turistik ürün özelliği sayesinde bölgesel kalkınma sağlanmış olacaktır. Ayrıca yerel mutfak kültürü ile ilgili akademik çalışmalar yapılması, bilime de katkı sağlayacaktır.

Kaynaklar

- AKGÖL, Yasemin. (2012). “Gastronomi Turizmi ve Türkiye’yi Ziyaret Eden Yabancı Turistlerin Gastronomi Deneyimlerinin Değerlendirilmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AKYURT, Hakan ve TURPÇU, Eray. (2019). Giresun İli Gastronomi Değerleri ve Gastronomi Turizmi. Ankara: Akademisyen Kitapevi.
- ARMAN, Adem ve ÖREN Tuba. (2020). “Anadolu Mutfak Kültürü’nün Unutulmaya Yüz Tutmuş Mısır Unu Bazlı Yemek Örnekleri”, Anadolu Mutfak Kültüründen Esintiler. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları: 419.
- BEŞİRLİ, Hayati. (2012). Yemek Sosyolojisi, Yiyeceklere ve Mutfağa Sosyolojik Bakış, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- BEŞİRLİ, Hayati. (2010). “Yemek, Kültür ve Kimlik”. Millî Folklor, 22(87): 159-169.
- BUCAK, Turgay ve ATEŞ, Ufuk. (2014). “Gastronomi Turizminin İl Turizmine Etkisi: Çanakkale Örneği”. The Journal of Academic Social Science Studies, (28): 315-328.
- BUCAK, Turgay ve ARACI, Ülker. (2013). “Türkiye’de Gastronomi Turizmi Üzerine Genel Bir Değerlendirme”. Balıkesir University The Journal of Social Sciences Institute, 16(30),:203-216.

- ÇÖMERT, Menekşe. (2014). "Turizm Pazarlamasında Yöresel Mutfakların Önemi ve Hatay Mutfağı Örneği". *Journal Of Tourism and Gastronomy Studies*, 2(1):64-70.
- ÇAĞLAR, İrfan. (2001). "Yönetim-Kültür Bağlamında Türk Yönetim Modelinin Saptanmasına Yönelik Kavramsal Bir Çalışma". *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3:125-148.
- ÇAĞLI, İrmak, (2012). "Türkiye'de Yerel Kültürün Turizm Odaklı Kalkınmadaki Rolü: Gastronomi Turizmi Örneği". *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.*
- ÇAYCI, Ayşegül ve AKTAŞ, Celalettin. (2018). "Dijitalden Tatmak: Yemeğin "Yeni" Gastro Mekânlardaki Seyirlik Gösterisinin kültürel Yansımaları", *TRT Akademi*, 3(6):710-727.
- EMEKLİ, Gözde. (2006). "Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm", *Ege Coğrafya Dergisi*, 15 (2006): 51-59.
- GÜRHAN, Nazife. (2017). "Toplumsal Değişme Ve Yemek Kültürü Üzerine Bir Çözümleme: Mardin Örneği", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(54):561-571
- GÜMÜŞ, Murat ve DİLEK, Nur. (2018). *Turizm Hareketlerinin Sınıflandırılması ve Turizmin Gelişmesini Etkileyen Unsurlar. Genel Turizm Bilgisi*, (Ed. Oktay Emir). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- KABACIK, Mehmet. (2020). "Türk Mutfak Kültürünün Türkülerdeki Yansımaları", *Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- KESİCİ, Mustafa, (2012). "Kırsal Turizme Olan Talepte Yöresel Yiyecek ve İçecek Kültürünün Rolü". *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 14 (23): 33-37.
- KOÇ, Erdoğan. (2015). *Tüketici Davranışı ve Pazarlama Stratejileri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *Anadolu Halk Kültürü*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- OLALI, Hasan. (1987). "Turizm Dersleri," *Turizm Nedir?*, (Editör: Mehmet Özdemir). Ankara: T.C. Turizm Bakanlığı, Araştırma Ve Eğitim Başkanlığı, İnceleme ve Araştırma Dizisi:1.
- ÖZTÜRK, Yüksel ve YAZICIOĞLU, İrfan. (2002). "Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma". *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2), 183-195.

- PEKYAMAN, Asuman. (2008). "Turistik Satın Alma Davranışında Destinasyon İmajının Rolü Afyonkarahisar Bölgesinde Bir Araştırma", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- SERİNKAYA, Ebru. (2017). "Mutfak Kültürünün Gaziantep'in Geleneksel Konutlarında İncelenmesi. Artium Dergisi", 5(1), 27-41.
- SÜRÜCÜOĞLU, Metin ve ÖZÇELİK Ayşe. (2005). "Eski Türk Besinleri ve Yemekleri", Türk Mutfak Kültürü Üzerine Araştırmalar, Cilt-12, Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı Yayın No: 34. Ankara: Birlik Matbaacılık.
- ŞİMŞEK, Esmâ. (2008). "Kadirli (Osmaniye) Mutfağı ve Mahalli Yemekler", (Hazırlayan: M. Sabri KOZ), Yemek Kitabı, Tarih-Halkbilim-Edebiyat. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- URL-1 <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms> (E.T.: 20.02.2021).
- URL-2 <https://www.unesco.org.tr/Pages/519/129/> (E.T.: 26.02.2021).
- UYGUR, Selma ve BAYKAN, Eda. (2007). "Kültür Turizmi ve Turizmin Kültürel Varlıkları Üzerindeki Etkileri", Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, (2), 30-49.
- UZEL, Ruhan. (2018). "Geleneksel Mutfak Kültürü ve Tarımsal Ürün Çeşitliliğinin, Üniversite Öğrencileri Beslenme Durumu Üzerine Etkisi". Ege Üniversitesi. Ziraat Fak. Dergisi. 55 (1): 37-44.
- ÜLTANIR, Gürçan. (2003). "Eğitim ve Kültür İlişkisi-Eğitimde Kültürün Hangi Boyutlarının Genç Kuşaklara Aktarılacağı Kaygısı". Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(3);291-309.
- YRIŞ Ahmet., ÖZKAYA, Fügen (2015). "Amerikan Mutfak Kültürünün Gelişim Süreci". Journal Of Tourism and Gastronomy Studies, 3(3): 90-101.
- YEŞİLTAŞ Mehmet. (2018). "Turizmin Genel Yapısı ve Temel Kavramlar", Genel Turizm Bilgisi, (Ed. Oktay Emir). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- ZENCİR, Ebru. (Editör) (2016). "Yöresel Mutfaklar". Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No:3375.

durumda yine yiyeceklerin birtakım sembolleri ifade ettiği düşünülmektedir. Bu semboller neticesinde birtakım olaylar karşısında ritüeller şeklinde bazı yiyecekler tercih edilmektedir.

Günümüz Türk toplumunda da geçiş dönemleri başta olmak üzere yaşamın her alanında eski dini inanışların etkisinde kaldığı görülmektedir. Yiyecek-içecekler farklı birtakım anlamlar yüklenmekte ve yaşanan olayın niteliğine bağlı olarak birtakım ritüeller uygulanmaktadır. Türk kültürünün inanışları etrafında şekillenen yemek kültürü değerlendirildiğinde mutlu ve sevinçli anlarda tatlı yiyeceklerin tüketilmesinin bütünlüştürücü ve kaynaştırıcı bir niteliğe sahip olduğu, kötü durumlardan korunmak için bereketli olduğuna inanılan yiyeceklerin tercih edilmesi veya şans getirmesi inanışına dayanarak uğurlu yiyeceklerin tüketildiği görülmektedir. Bunlar neticesinde toplumların var oldukları andan itibaren inandıkları ve davranışlarına yansıyan inanışların yaşamın her aşamasında ve özellikle yeme-içme kültüründe önemli rol oynadığı açıkça görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Akın, G., Özkoçak, V., Gültekin, T. (2015). Geçmişten Günümüze Geleneksel Anadolu Mutfak Kültürünün Gelişimi. *Antropoloji*, 30: 33-52.
- Akyol, N.S. (2006). Adana Halk Kültüründe Halk İnançları Bayramları ve Törenler. (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- Albayrak, A., Çapcıoğlu, İ. (2006). Ehl-i Sünnet Geleneğine Bağlı Bir Orta Anadolu Köyünde Halk İnançları ve Uygulamaları. *Dini Araştırmalar*, 8(24): 107-132.
- Altun, I. (2004). *Kandıra Türkmenlerinde Doğum, Evlenme ve Ölüm*. Kocaeli: Yayıncı Yayınları.
- Arlı, M. (1981). Türk Mutfağına Genel Bir Bakış. Türk Mutfağı Sempozyumu Bildirileri. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, 19- 33.
- Armesto, F.F. (2007). *Yemek için Yaşamak- Yiyeceklerle Dünya Tarihi*, E. Akhan (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Artun, E. (2002). *Dini Tasavvufi Halk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Batu, A. (2015). Türk-İslam Kültüründe ve Günümüz Dengeli, Sağlıklı ve Helal Beslenmede Hz. Muhammed Öğretisi. *Turkish Studies*, 10(2): 69-100.
- Baysal, A. (1993). Türk Yemek Kültüründe Değişmeler, Beslenme ve Sağlık Yönünden Değerlendirme. K. Toygar (Ed). Türk Mutfak Kültürü Üzerine Araştırmalar, sayfa:12-21, Ankara: Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı.
- Boratav, P.N. (1994). *100 Soruda Türk Folkloru*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Bozkuş, M. (1998). Türklerin İslamiyet'i Kabulü ve Aleviliğin Türkler Arasında Yayılması. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (2): 409-418.
- Cengil, M. (2016). Çorum'da Halk İnançları Üzerine Psikososyolojik Bir Araştırma. *Uluslararası Bütün Yönleriyle Çorum Sempozyumu*, 28-30 Nisan 2016.
- Ceyhun- Sezgin, A., Onur, M. (2017). Kültür Mirası Düğün Yemekleri'nin Gastronomi Turizmi Açısından İncelenmesi: Erzincan İli Örneği. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDE)*, ÖS-IV: 203-214.
- Ceyhun-Sezgin, A., Karaman, E.E. (2020). Halk Edebiyatında Yemek Kültürü. N. Çetinkaya (Ed.). *Yemek Kültür ve Toplum*, Ankara: Nobel Yayıncılık. 243-292.
- Chang, R.C., Kivela, J., Mak, A.H. (2011). Attributes That Influence the Evaluation of Travel Dining Experience: When East Meets. *Tourism Management*, 32(1): 307-316.
- Deveci, B., Türkmen, S., Avcıkurt, C. (2013). Kırsal Turizm ile Gastronomi Turizmi İlişkisi. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3(2): 29-34.
- Deveci, B. (2020). Kültür ve Yemek Kültürü. N. Çetinkaya (Ed.). *Yemek Kültür ve Toplum*, Ankara: Nobel Yayıncılık. 1-23.
- Durlu-Özkaya, F., Sarıcan, B. (2014). Latin Amerika Mutfağının Kültürel Et-kileşim Yolu. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 2(1): 36-45.
- Dündar, İ. (2012). Burdur ve Çevresindeki Manevi Halk İnançlarının Din ve Fenomonolojisi Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Dinler Tarihi Bilim Dalı.
- Eroğlu, T., Kılıç, H.Ç. (2010). Türk İnançları ve İnanışları, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 0 (49): 750-770.

- Eşmeli, İ. (2015). *Halk İnanışları ve Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma*. Muğla: Gece Kitaplığı Yayınları.
- Gökkaya, A.Ç. (2019). Gebelerin Batıl İnançlarının Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ebelik Anabilim Dalı.
- Günay, Ü., Göngör, H. (2009). *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Halıcı, N. (2009). *Türk Mutfağı*, İstanbul: Oğlak Yayınları.
- Irmak, Y. (2018). Bingöl Halk İnançları ve Uygulamaları. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*. 17 (17): 191-222.
- Işın, P.M. (2019). *Avcılıktan Gurmeliğe Yemeğin Kültürel Tarihi*. (2. Baskı), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kalafat, Y., Bayramov, K. (2009). Karşılaştırmalı Harizem Türk Halk İnançları. *Motif Academy Journal of Folklore*, 2 (3-4): 283-299.
- Karabüber, T. (2017). Tosya Halk İnanışları, (Yüksek Lisans Tezi). Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
- Kılıç, A. (2001), Isparta Yöresi Halk İnançları, *Uluslararası Anadolu İnançları Kongresi Bildirileri, 23-28 Ekim 2000 / Nevşehir*, Ankara: Evrak Yayınları.
- Kılıç, S. (2012). *Türk Halk İnanışlarında Yiyecek ve İçecekler*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Yayınları.
- Köksal, H. (2018). Malatya İli Arapgir İlçesi Halk İnanışları. (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı.
- Mil, B. (2019). Kültürel Sermaye Birikimi Olarak Gastronomi. (Editörler: C. Avcıkurt ve M. Sarıoğlan) *Gastronomi Olgusuna Sosyolojik Bakış*, Ankara: Detay Yayıncılık. 35-46.
- Ocak A.Y. (1983), *Bektaşî Menakıbnamelerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Orkun, N.D. (2009). Küreselleşmenin Değiştirdiği Yemek Kültürü: İstanbul Beyoğlu: 2002- 2009. (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı İletişim Bilimleri Bilim Dalı.
- Özden, H.Ö. (2004). İnanç- Kültür İlişkisi ve Türk Kültürü Açısından Değerlendirilmesi. *Dini Araştırmalar*; 7(21): 117-134.

- Samancı, Ö. (2007). Geçmişten Günümüze Türk Mutfağı. (<http://www.gurmeguide.com/content.asp?ctID=102&RecID=186>). Erişim Tarihi: 15.02.2021.
- Selçuk, A. (2008). Ağaceri Türkmenleri Tahtacılar, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınları.
- Şavkay, T. (2000). *Osmanlı Mutfağı*. İstanbul: Şekerbank Yayınları.
- Şeker, İ.T. (2020). Din ve Yemek Kültürü, N. Çetinkaya (Ed.). *Yemek Kültür ve Toplum*, Ankara: Nobel Yayıncılık. 313-331.
- Şimşek, A., Güleç, E. (2020). Orta Asya Döneminde Yemek Kültürü, N. Çetinkaya (Ed.). *Yemek Kültür ve Toplum*, Ankara: Nobel Yayıncılık. 131-144.
- Şişman, B. (2001). Samsun Yöresi'nde Geçiş Dönemleriyle İlgili Yaşanan Halk İnançları, *Erdem İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 13(39): 445-470.
- Tayar, M. (2011). Anadolu Selçuklu Mutfak Kültürü. *Dünya Gıda Dergisi* (<http://www.dunyagida.com.tr/haber.php?nid=2615>). Erişim tarihi: 12.02.2021.
- TDK, (2020). (www.tdk.gov.tr). Erişim Tarihi: 12.02.2021.
- Tezcan, M. (1996). *Kültürel Antropoloji*, Ankara: Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri.
- Uğurlu, S., Koca, K. (2010). Türk Kültürü ve Anadolu Müslümanlığı İlişkisi, *Akademik Bakış Dergisi*, 22: 1-10.
- Uludağ, H. (2011). Türkiye'nin Halk Mutfağı. Turkish Cuisine. Turkish Cultural Foundation.
- Uzel, A.R. (2018). Geleneksel Mutfak Kültürü ve Tarımsal Ürün Çeşitliliğinin, Üniversite Öğrencileri Beslenme Durumu Üzerine Etkisi. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 55(1): 37-44.
- Üner, E.H. (2014). Her Şey Dâhil Sistemde Türkiye Gastronomi Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 7-32.
- Yıldız, F.N. (2019). Halk İnanışlarında Dinin Etkisi; Çorum İli Örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı.
- Yıldız, Ö. (2018). Yiyecek Kültür ve Turizm İlişkisi, A. Akbaba ve N. Çetinkaya (Ed.). *Gastronomi ve Yiyecek Tarihi*, Ankara: Detay Yayıncılık. 73-92.
- Wahlqvist, M., Lee, M.S. (2007). Regional Food Cultere and Development. *Asia Pac. J. Clin. Nutr.*, 16(1): 2-7.

- Gastronomi festivallerinin kültürel temellerini ortaya koymaya yönelik bir çalışma gerçekleştirilebilir.
- Bir bölgedeki gastro turistlerin en çok hangi yöresel mutfaklara ilgisinin olduğunu tespit etmeye yönelik geniş kapsamlı ve karma yöntemle sahip bir araştırma ortaya konabilir.
- Gastronomi etkinlik ve aktivitelerine katılan ünlü kişilerin yaptıkları fotoğraf ve video paylaşımlarına dair turistlerin düşünce ve duygularının tespit edilerek bu durumun turistlerin gastronomi ve kültür odaklı seyahatlerine etkisinin değerlendirilmesine yönelik bir çalışma girişiminde bulunulabilir.
- Gastronomi turizmi destinasyonlarının manevi ortamının ele alınarak bu ortamın turistlerin sosyal davranışlarına etkilerini konu edinen bir çalışma oluşturulabilir.
- Bir yöre / bölgenin gastronomi turizmi potansiyeli hakkındaki ön yargılarının tespit edilerek, bu ön yargıların ortadan kaldırılması hususunda gerekli çalışmalarda bulunulabilir.
- Toplumsal geleneklerin gastro turistlerin beklentilerine etkilerini ortaya çıkaran bir çalışmanın yapılması önemli olarak görülmektedir.

Kaynakça

- Abadan, Y. (1956). Kültür Mefhumu ve Değişimi. *Yücel Mecmuası*, 10, 174.
- Akgöl, Y. (2012). *Gastronomi Turizmi ve Türkiye'yi Ziyaret Eden Yabancı Turistlerin Gastronomi Deneyimlerinin Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi) Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Akman, M. (1998). *Yabancı Turistlerin Türk Mutfağından Beklentileri, Yararlanma Durumları ve Türk Mutfağı'nın Turizme Katkısı Üzerine Bir Araştırma*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktan, C. C. ve Tutar, H. (2007). Bir Sosyal Sermaye Olarak Kültür. *Pazarlama ve İletişim Kültürü Dergisi*. 6 (20), 1-11.

- Aydın, A. (2016). *Gastronomi ve Turizm Bütünleşmesinde İzlenilen Stratejik Süreç Üzerine Nitel Bir Araştırma: Kapadokya Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Aydın, S. ve Erdal, Y. S. (2009). *Antropoloji*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Balıkçı, G. (1998). *Seçim Propagandalarında ve Toplumsal Kalkınmada Halk Kültürünün Önemi, Folklor/Edebiyat*. (1. Baskı). Ankara: Yeni Doğu Matbaası.
- Baysal, A. ve Küçükarslan, N. (2003). *Beslenme İlkeleri ve Menü Planlaması*. Bursa: Ekin Kitapevi.
- Berik, N. ve Kahraman, D. (2009). Asma Yaprağında Sardalya Balığı. II. Geleneksel Gıdalar Sempozyumu, 27-29 Mayıs 2009, (ss. 212-215), Van.
- Beşirli, H. (2010). Yemek, Kültür ve Kimlik. *Milli Folklor*, 22(87), 159-169.
- Bozkurt, V. (2007). *Değişen Dünyada Sosyoloji: Temeller, Kavramlar, Kurumlar*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Canbolat, C. (2017). *Hatay İlinde Yaşayan Farklı Dini İnançlara Mensup Bireylerin Gastronomik Etkileşimi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Chang, R. C. Y., Kivela, J. ve Mak, A. H. N. (2010). Food Preferences of Chinese Tourists. *Annals of Tourism Research*, 37(4), 989-1011.
- Corigliano, M. A. (2002). The Route to Quality: Italian Gastronomy Networks in Operation. A. M. Hjalager ve G. Richards (Eds.) içinde *Tourism and Gastronomy* (s. 166-185). London: Routledge Publishing.
- Cömert, M. ve Özkaya, F. D. (2014). Gastronomi Turizminde Türk Mutfağının Önemi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 2(2), 62-66.
- Çağlı, I. B. (2012). *Türkiye'de Yerel Kültürün Turizm Odaklı Kalkınmadaki Rolü: Gastronomi Turizmi Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çakır, M. (2010). Kültürlerarası İletişimin Bir Yönü: Özün Ötekileştirilerek Yabancılaştırılması. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21 (1), 75-84. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/atad/issue/16799/174500>.
- Çalışkan, O. (2013). Destinasyon Rekabetçiliği ve Seyahat Motivasyonu Bakımından Gastronomik Kimlik. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 1 (2), 39-51.

- Çapar, U. ve Yenipınar, G. (2016). Somut Olmayan Kültürel Miras Kaynağı Olarak Yöresel Yiyeceklerin Turizm Endüstrisinde Kullanılması. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4(1), 100-115.
- Çavuşoğlu, M. (2011). Gastronomi Turizmi ve Kıbrıs Mutfak Kültürü Üzerine Bir Araştırma. N. Avcı ve Ö. Kürşat (Eds.) içinde, *I. Uluslararası IV. Ulusal Eğridir Turizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (s.527-538). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Basımevi.
- Çeçen, A. (1996). *Kültür ve Politika*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Demirel, H. ve Ayyıldız, S. (2017). Mutfak Kültürü ve Değişimi; Giresun İli Örneği (Culinary Culture and Change; Example of Giresun Province). *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(4), 280-298.
- Donovan, A. ve Debres, K. (2006). Foods of Freedom: Juneteenth as a Culinary Tourist Attraction. *Tourism Review International*, 9(2), 379-389.
- Du Rand, G. E. ve Heath, E. (2006). Towards a Framework for Food Tourism as an Element of Destination Marketing. *Current Issues in Tourism*, 9(3), 206-234.
- Eren, S. (2007). Türk Mutfağı ve Haccp Sistemi; Mutfak Profesyonellerinin Haccp Bilgilerinin Ölçülmesi. *I. Ulusal Gastronomi Sempozyumu*, Antalya.
- Everett, S. ve Aitchison, C. (2008). The Role of Food Tourism in Sustaining Regional Identity: A Case Study of Cornwall, South West England. *Journal of Sustainable Tourism*, 16 (2), 1-18.
- Fichter, J.(2006). *Sosyoloji Nedir*. (Çev. N. Çelebi). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fields, K. (2002). Demand for the Gastronomy Tourism Product: Motivational Factors. A. M. Hjalager ve G. Richards (Eds.) içinde *Tourism and Gastronomoy* (s. 36-49). London: Routlengde Publishing.
- Fine, G.A. (1996). *Kitchens: The Culture of Restaurant Work*. Berkeley: University of California Pubh.
- Fox, R. (2007). Reinventing the Gastronomic Identity of Croatian Tourist Destinations. *International Journal of Hospitality Management*, 26, 546-559.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji* (Çev. H. Özer ve C. Güzel). Ankara: Ayrac Yayınevi.
- Göçer, A. (2012). Dil-Kültür İlişkisi ve Etkileşimi Üzerine. *Türk Dili*, 729, 50- 57.
- Gülcan, B. (2010). Türkiye'de Kültür Turizmi Ürün Yapısı ve Somut Kültür Varlıklarına Dayalı Ürün Farklılaştırma İhtiyacı. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 99-120.

- Güler, S. (2010). Türk Mutfak Kültürü ve Yeme İçme Alışkanlıkları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26, 24-30.
- Güvenç, B. (2002). İnsan ve Kültür. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hall, C. M ve Mitchell, R. (2001). Wine and Food Tourism. N. Douglas ve R. Derrett (Eds.). *Special Interest Tourism: Context and Cases*. Sidney: John Wiley and Sons.
- Hall, C. M. ve Mitchell, R. (2005). Gastronomic Tourism: Comparing Food and Wine Tourism Experiences. M. Novelli (Ed.), *Niche Tourism: Contemporary Issues, Trends and Cases*. Wallington: Butterworth-Heinemann.
- Hall, M. ve Mitchell, R. (2002). Tourism as a Force for Gastronomyglobalization and Localization. A. M. Hjalager ve G. Richards (Eds.) içinde, *Tourism and Gastronomoy* (s. 71-87). London: Routledge Publishing.
- Hatipoğlu, A. (2014). *Osmanlı Saray Mutfağı'nın Gastronomi Turizmi Çerçevesinde İncelenmesi*. (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Hjalager, A. M. ve Corigliano, M. A. (2000). Food for Tourist Determinants of an Image. *The International Journal of Tourism Research*, 2(4), 281-293.
- Işkın, M. (2020). *Bir Destinasyonun Gastronomi Turizmine Uygunluğunun Belirlenmesi Üzerine Keşifsel Bir Araştırma*. (Doktora Tezi). Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya.
- İflazoğlu, N. (2019). *UNESCO Gastronomi Şehirlerinde Gastronomi Turizmi ve Yeni Yiyecek Deneme Korkusu (Food Neophobia): Hatay ve Gaziantep Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Jafari, J. (Ed.). (2000). *Encyclopedia of Tourism*. London-Newyork: Routledge.
- Kara, E., Bingöl, Z., Karadağ, L. ve Baysal, K. (2017). Gastronomi Turizmi Çerçevesinde Yöresel Ürünlerin Turizme Kazandırılması: Marmaris Bal Evi Örneği. D. Bozok, C. Avcıkurt, M. Doğdubay, M. Sarıoğlu ve G. K. Girgin (Eds.) içinde, *Gastronomi Üzerine Araştırmalar* (s. 413-426). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kaspar, C. (1986). The Impact of Catering and Cuisine Upon Tourism-An Introduction to the General Topic of the 36th Aiest Congress, 31 August-6 September, 1986, Montreux, Switzerland. In *The Impact of Catering and Cuisine Upon Tourism-An Introduction to the General Topic of the 36th Aiest congress, 31 August-6 September, 1986, Montreux, Switzerland*. (No. 27, pp. 13-16).

- Kesici, M. (2012). Kırsal Turizme Olan Talepte Yöresel Yiyecek ve İçecek Kültürünün Rolü. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 33-37.
- Kivela, J. ve Crofts, J. C. (2009). Understanding Travellers Experience s of Gastronomy Through Etymology and Narration. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 33 (2), 161-192.
- Kivela, J. ve Crofts, J.C. (2006). Tourism and Gastronomy: Gastronomy's Influence on How Tourists Experience a Destination. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 30(3), 354-377.
- Közleme, O. (2012). *Türk Mutfak Kültürü ve Din*. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Küçükaltan, G. (2009). Küreselleşme Sürecinde Gastronomide Yöresel Tatların Turistlerin Destinasyon Tercihlerine ve Ülke Ekonomilerine Etkileri. 3. *Ulusal Gastronomi Sempozyumu*, Antalya.
- López-Guzmán, T. ve Sánchez-Cañizares, S. (2012). Gastronomy, Tourism and Destination Differentiation: A Case Study in Spain. *Review of Economics & Finance*, 1, 63-72.
- Massimo, M. (2006). *Food is Culture*. Newyork: Columbia University Press.
- Mil, B. (2019). *Gastronomi Olgusuna Sosyolojik Bakış*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Montanari, M. (1994). *The Culture of Food*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Navarro, V., Serrano, G., Lasa, D., Aduriz, A. L. ve Ayo, J. (2012). Cooking and Nutritional Science: Gastronomy Goes Further. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 20(4), 37-45.
- Oğuz, S. (2016). *Gastronomi Turizmde Stratejik Gelişme: "Doğu Akdeniz Bölgesi Perspektifi"*. (Doktora Tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Oğuz, S. ve Unur, K. (2018). Gastronomi Turizmde Gelişmişlik Göstergeleri Ölçeği: Geliştirilmesi, Geçerliliği ve Güvenilirliği (Gastronomy Tourism Development Indicator Measures: Development, Validity and Reliability). *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(1), 409-429.
- Okumus, B., Okumus, F. ve McKercher, B. (2007). Incorporating Local and International Cuisines in the Marketing of Tourism Destinations: The Cases of Hong Kong and Turkey. *Tourism Management*, 28(1), 253-261.
- Özbek, M. (2000). *Dünden Bugüne İnsan*. Ankara: İmge Kitabevi.

- Poon, A. (1993). *Tourism, Technology and Competitive Strategies*. Wallingford: CAB International.
- Ravenscroft, N. ve Van Westering, J. (2002). Gastronomy and Intellectual Property. A. M. Hjalager ve G. Richards (Eds.) içinde, *Tourism and Gastronomy* (s. 153- 165). London: Routledge Publishing.
- Richards, G. (2002). Gastronomy: An Essential Ingredient in Tourism Production and Consumption. A.M. Hjalager ve G. Richards (Ed.). *Tourism And Gastronomy*. Londra: Routledge.
- Ripe, C. (1996). *Goodbye Culinary Cringe*. Sydney: Allen and Unwin Publishing.
- Sancak, S. (2018). *Türk Mutfak Kültürü Hatay'ın Gastronomi Şehri Olarak Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisan Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Sandıkçıoğlu, T. (2016). Türk Mutfağının Tarihsel Gelişimi. A. D. Arıkan (Ed.) içinde, *Türk Mutfak Kültürü* (s. 2-21). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Santich, B. (2004). The Study of Gastronomy and its Relevance to Hospitality Education and Training. *Hospitality management*, 23, 15-24.
- Sarioğlu, M. (2005). Kentsel Dönüşüm ve Kültürel Değişmeler. *Halk Kültüründe Değişim Uluslararası Sempozyumu Bildirileri*, 17-19 Aralık 2004, (Yayına Hazırlayan: I. Altun). İstanbul: Motif Vakfı Yayınları, 462-475.
- Saruhan, G. E. (2012). *Kentsel Markalaşma Sürecine Kültür Turizminin Etkisi: Antakya (Hatay) Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sevimli, Y. ve Sönmezdağ, A. S. (2017). Özel Gün Tatlıları: Kültür Turizmi Açısından Önemi. *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi (IRTAD) E-ISSN: 2602-4462, 1(2)*, 18-28.
- Seymen, S. (2019). Göztepe-Karşıyaka: İzmir'in İki Yakası. *Atlas Coğrafya Turizm Keşif Dergisi*, 12 (321), 86-101.
- Sims, R. (2009). Food, Place, Authenticity: Local Food and Sustainable Tourism Experience. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(3), 321-336.
- Sitti, S., Hayta, M. ve Yetim, H. (2009). Kayseri Mantısı: Hazırlanışı ve Kalite Nitelikleri. *II. Geleneksel Gıdalar Sempozyumu*, 27-29 Mayıs 2009, (ss. 208-211), Van.
- Şahin, A. ve Özer, B. Ş. (2006). Beslenme Kültüründeki Farklılıkların Bayan Tüketicilerin Gıda Ürünleri Satın Alma Davranışları Üzerindeki Etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi İ. İ. B. F. Dergisi*, 21 (1), 127-145.

- Şengül, S. ve O. Türkay. (2016). Akdeniz Mutfak Kültürünün Gastronomi Turizmi Bağlamında Değerlendirilmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4 (1), 86-99.
- Tomlinson, J. (1991). *Cultural Imperialism: A Critical Introduction*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Turan, Ş. (1990). *Türk Kültür Tarihi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Turhan, M. (1994). *Kültür Değişmeleri (Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Ulusoy, B. (2008). Ülke Mutfağı Tarih ve Kültürü Ortaya Çıkartır. *Food in life Turizm Gastronomisi ve Yaşam Dergisi*, (3).
- Üner, E. H. (2014). *Her Şey Dahil Sistemde Türkiye Gastronomi Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Üner, E. H. ve Şahin, G. G. (2016). Türkiye Gastronomi Turizmi Potansiyelinin Her Şey Dâhil Satış Sistemi İçinde Değerlendirilmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4(3), 76-100.
- Ünlü, D. ve Dönmez, D. (2008). Mutfakta Yenilik: Moleküler Gastronomi. *II. Ulusal Gastronomi Sempozyumu*, Antalya.
- Üsküdar, Ş., Çakır, M. ve Temizkan, S. P. (2014). Yerli Turistlerin Eskişehir'in Kültür Turizmine İlişkin Algıları (The Perception of Domestic Tourists Regarding Eskişehir's Cultural Tourism). *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 2(2), 67-76.
- Van Westering, J. (1999). Heritage and Gastronomy: The Pursuits of the 'New Tourist'. *International Journal of Heritage Studies*, 5(2), 75-81.
- Wolf, E. (2002). *Culinary Tourism: A Tasty Economic Proposition*. Portland: International Culinary Tourism Association.
- Yalı, S. (2016). *Kültürel Turistlerin Seyahat Tercihleri ve Yiyecek-İçecek Beklentileri: Safranbolu Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.
- Yıldırım Saçılık, M. ve Toptaş, A. (2017). Kültür Turizmi ve Etkileri Konusunda Turizm Öğrencilerinin Algılarının Belirlenmesi. *Turizm Akademik Dergisi*, 4 (2), 107-119.
- Yüncü, H. R. (2010). Sürdürülebilir Turizm Açısından Gastronomi Turizmi ve Perşembe Yaylası. S. Şengel (Ed.) içinde, *10. Aybastı-Kabataş Kurultayı, Yerel Değerler ve Yayla Turizmi* (s. 27-34). Aybastı-Kabataş Kurultayı Yayınları No: 11. Ankara: Detay Yayıncılık.

Dinlerin insanoğlunun yeme-içme uygulamalarındaki etkileri incelendiğinde; Fetişim, Animizm, Totemizm gibi ilkel kabile dinlerinin kısıtlı imkân ve bilgilerden dolayı tabiatta yer alan her türlü cismi kutsal saydıkları ve bu cisimlere ulaşabildikleri kendilerince önem verdikleri yiyecek ve içecekleri sundukları, totem ve tabu olarak kutsal olarak kabul etmedikleri yiyecekler dışında her türlü yiyecek ve içecekleri tükettikleri görülmektedir. Milli dinler içerisinde yer alan Konfüçyanizm, Taoizm, Hinduizm, Budizm gibi inanç sistemlerinde hemen hemen tüm yiyecek ve içeceklerin kutsal kabul edildiğine, ahlaklı, erdemli insan olmanın yeme-içme kurallarını uygulamakla ulaşılabileceğine inanılmıştır. Ayrıca bu inanç sistemleri yeme-içme kültürlerinden dolayı vejetaryen beslenme tarzının da atası konumunda olmuşlardır. Semavi din olarak kabul edilen Musevilik, Hristiyanlık ve İslamiyet'te ise yeme içme ile ilgili kurallar dinlerin sahip olduğu kutsal kitaplarda yer alan kurallara göre şekillenmiştir. Her ne kadar İslamiyet ve Musevilikte helal ve haram kavramları etrafında yeme içmenin ahlakı normlar ile ilişkisi konusunda benzeşse de, yeme içme uygulamaları konusunda en katı kurallara sahip olan dinin Yahudilik olduğu, Hristiyanlığın ise daha serbest yeme içme anlayışına sahip olduğu söylenebilir. Sonuç olarak yeryüzünde bulunmuş ve bulunan tüm inanç sistemlerinde insanoğlunun yeme-içme alışkanlıklarının şekillenmesinde dini inanışların önemli etkisinin olduğu anlaşılmaktadır.

Kaynakça

- ABUDUKELİMU, Bumairimu (2011). "Çin Kaynaklarına Göre Taoizm" Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dinler Tarihi Ana Bilim Dalı.
- ALBUSTANLIOĞLU, Tulga (2019). Göbeklitepe Uygarlık Tarihini Yeniden Yazıyor, <https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/gobeklitepe-uygarlik-tarihini-yeniden-yaziyor>, (E.T.: 18.03.2021).
- ALP, Reha Yusuf (2017). "Eski Türklerde Din Anlayışı ve Şamanizm". Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı.

- ALTUNTAŞ, Halil ve ŞAHİN, Muzaffer (2011). Kur'an-ı Kerim Meâli, 12. Baskı, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- ANONİM, (1999). Hristiyanlık. Dinler Tarihi Ansiklopedisi, Ankara: Medya Ofset.
- ANONİM, (2000). Afrika Kabile İnanışları. <http://members.aol.com/porch-four/african.htm>. (E.T.: 18.03.2015).
- ANONİM, (2001). Kosher. <http://www.ou.org/kosher> (E.T.: 18.03.2015).
- ANONİM, (2007). Kashrut. <http://www.jewfaq.org/frames/kosher> (E.T.: 18.03.2015).
- ANONİM, 2011. Kur'an-ı Kerim ve Meal-i. İstanbul: İşaret Yayınları.
- ANONİM, 2012. İslamiyet Gerçekleri ve Uygulama Şekli, <http://www.islamiyetgercekleri.org/adem.htm>, (E.T.: 18.03.2015).
- ANONİM, (2013). Indian beliefs. <http://are.as.wvu.edu/ruvolo.htm>, (E.T.: 18.03.2015).
- ANONİM, (2021). Kong Qui. <https://confuciuswasasfoodie.com/confucius/>, (E.T.: 25.03.2021).
- ASTON, William George (1994). "Fetishism", Encyclopedia of Religion And Ethics (Ere), (Ed. James Hastings), Edinburg: T. and T. Clark.
- ATAY, Erhan ve KARSAN, Gökhan (2012). "Kore Ekonomik Gelişiminin Sosyo-Kültürel Dinamikleri: Yeni-Devletçi Yaklaşım", Avrasya İncelemeleri Dergisi (AVİD), C. 1, S. 1, s. 29-73.
- ATEŞ, Fatma (2016). "Kızilderili Mitolojisinde Mistik Hayvanlar", Electronic Turkish Studies, C. 11, S. 10, s. 13-30.
- AYDIN, Mehmet (2005). Hristiyan Kaynaklarına Göre Hristiyanlık. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- AYDIN, Mehmet (2010). Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi. İstanbul: Ensar Yayınları.
- BATU, Ali "Türkiye'de Helal (Mahzursuz) Gıda ve Helal Belgelendirme Sistemi", Gıda Teknolojileri Elektronik Dergisi, 2012, C. 7, S. 1, s. 51-61.
- BOBER, Phyllis Pray (2014). Antik ve Orta çağ'da Yemek Kültürü Kültür, Sanat ve Mutfak. (Çev: Ülkün Tansel). 4. Basım. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- CHALLAYE, Fellicien (1998). Dinler Tarihi. (Çev. Samih Tıryakioğlu). İstanbul: Varlık Yayınları.
- ÇAYIROĞLU, Yüksel (2018). "Helâl ve Haramlarla İlgili Kaide ve İlkeler", Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 18, S. 1, s. 597-633.

- ÇETİNKAYA, Neslihan (2020) “Mısır Uygarlığı”, Gastronomi ve Yiyecek Tarihi, (Ed.: Atilla Akbaba-Neslihan Çetinkaya), Ankara: Detay Yayıncılık.
- ÇEVİK, Nihal (1997). Türk Mutfağının Akdeniz Mutfak Kültürünün Genel Özellikleri Yönünden Değerlendirilmesinin Önemi. 5. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Maddi Kültür Seksiyon Bildirileri, Ankara: Kültür Bakanlığı Hagem Yayınları.
- DİLSİZ, Beril (2010). “Türkiye’de Gastronomi ve Turizm”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Bilim Dalı.
- DOĞRUL, Ömer Rıza (1947). Yeryüzündeki Dinler Tarihi. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- DÖLEK, İlber (2014). “Kutsal Bir Zaman Dilimi Olarak Noel Ritüelinin Kutlama Gelenekleri-Alman Luteryanlar Örneği”, *Electronic Turkish Studies*, C. 9, S. 6, s. 371-390.
- ERSÖZ, Emine (2007). “Manu Kanunnamesine Göre Hinduizm”. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Bilim Dalı.
- FAVRE, Henri (2007). İnkalar. (Çev: İsmail Yerguz). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- FETTAHOĞLU, Selahaddin (2003). “Konfüçyüs ve Öğretisi”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 16, S. 16, s. 305-324.
- FRİEDEL, Egon (2014). Antik Yunan’ın Kültür Tarihi, (2. Baskı), Ankara: Dost Kitabevi.
- GLAZER, Patrick (2000). Food in Holly Bible. <http://www.ariga.com>, (E.T.: 18.03.2015).
- GÜÇ, Ahmet (2003). Çeşitli Dinlerde ve Dinlerde Kurban. İstanbul: Düşünce Kitabevi.
- GÜÇ, Ahmet (2007). “Konfüçyanizm”, Yaşayan Dünya Dinleri. (Ed: Şinasi Gündüz). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- GÜDENDEDE, Ali (2018). “Hinduizm’de İbadet İnanç Panoraması”. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Bilim Dalı.
- GÜL, Ali (2006). “Bir Din Olarak Taoizm”. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Bilim Dalı.

- GÜLLER, Kamil (1995). “Şamanizm ve Animizmin Anadolu Türk Kültürüne Yaptığı Bazı Etkiler Üzerine Düşünceler”. *Öneri Dergisi*, C. 1, S. 2, s. 159-162.
- GÜNEBAK, Çiğdem Tuba ve MERDOL, Türkan Kutluay (2015). “Dinler ve Beslenme”, *Beslenme Antropolojisi I*. (Ed. Türkan Kutluay Merdol). Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- GÜNGÖR, Harun ve GÜNAY, Ünver (2003) *Başlangıçlarından Günümüze Türklerin Dini Tarihi*. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- GÜNGÖRMEZ, Engin (2013). “Eski Türk Dini ve Türk İslam Kültürü Üzerindeki İzleri” Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı.
- GÜRSOY, Deniz (2013). *Tarihin Süzgecinde Mutfak Kültürümüz*. İstanbul: Oğlak Yayıncılık.
- HASTINGS, Adrian (1999). *A World History of Christianity*. London: Wellington House, Michigan: Eerdmans Publishing Co.
- HATİPOĞLU, Aysu (2010). “İnançların Gastronomi Üzerine Etkileri: Bodrum’daki Beş Yıldızlı Otellerin Mutfak Yöneticilerinin Görüşlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma” Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı.
- İŞİN, Priscilla Mary (2019). *Avcılıktan Gurmeliğe Yemeğin Kültürel Tarihi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İNAN, Abdülkadir (1986). *Tarihte ve Bugün Şamanizm: Materyaller ve Araştırmalar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- İNAN, A. (1992). *Eski Mısır Tarih ve Medeniyeti, Türk Tarih Kurumu Basımevi*, Ankara.
- KALAFAT, Yaşar (2004). *Altaylardan Anadolu’ya Kamizm Şamanizm*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- KALAFAT, Yaşar (2010). *Türk Halkları Arasında Yaşayan Hayat Sonrası ile İlgili İnançlar*. <http://www.geocities.com/yasarkalafat/bil12.htm>, (E.T.: 18.03.2015).
- KAYA, Remzi (2007). “Kuran, Tevrat ve İnciller Bağlamında Helal ve Haram Gıdalar”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 24, s. 9-29.
- KEKEVİ, Meltem ve DUALI, Şir Muhammed (2020). “Kuzey Amerika Yerlilerinin Geçiş Törenleri Üzerine Bir İnceleme”, *Tokat İlmîyat Dergisi*, C. 8, S. 2, s. 819-834.

- KOLUMAN, Ahmet (2009). “Dinler ve Gıda İlkelden Semaviye”, Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi, C. 28, S. 1, s. 25-32.
- KOŞUM, Adnan (2013). “Hayvansal Ürünlerin Üretiminde Besleme ve Helallik”, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, S. 22, s. 11-18.
- KÖZLEME, Olgun (2012). Türk Mutfak Kültürü ve Din. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- KURT, Ali Osman (2010). “Yahudilik’te Koşer ve Koşer Ekonomisi”, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 2, s. 103-149.
- MARRİOTT, Alice ve CAROL, Rachlin (2003). Kızılderili Mitolojisi. (çev. Ünsal Özünlü). Ankara: İmge Yayınları.
- MÜLLER, Werner. (2000). Kızılderililerin Dinleri. İstanbul: Okyanus Yayınları.
- NARÇIN, Ali (2011). A’dan Z’ye İnka. İstanbul: Ozan Yayıncılık.
- NARÇIN, Ali (2016) İnka Güneşin Çocukları. (1. baskı) İstanbul: Siyah Beyaz Kitap.
- NATİONAL RESEARCH COUNCIL. (1989). Lost Crops Of The Incas: Little-Known Plants Of The Andes With Promise For Worldwide Cultivation. National Academies Press.
- NURRACHMİ, Rininta (2017). “The Global Development of Halal Food Industry”, Tazkia Islamic Finance and Business Review, C. 11, S. 1, s. 39-56.
- OKUR, Kâşif Hamdi (2009). “İslam Hukuku Açısından Helâl ve Haram Olan Gıdalar ve Bazı Güncel Meseleler”, Usul İslam Araştırmaları, C. 11, S. 11, s. 7-40.
- ÖRNEK, Sedat Veyis (1988). 100 Soruda İlkelerde Din, Büyü. Sanat, Ef-sane, İstanbul: Gerçek Yayınları.
- ÖZDEN, Ömer (2006). “Türk Ramazan Kültürü”, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, C. 12, S. 30, s. 83-109.
- PİRONTİ, Giovanni (2018). “Tanrılar ve İnsanın Ortaya Çıkışı”. (Ed: Umberto Eco), Antik Yunan (çev. Leyla Tonguç Basmacı), İstanbul: Alfa Yayınları.
- RUIZ, Juan (2000). Inca Art And Culture. <http://www.theincas.com>, (E.T.: 18.03.2015).
- SAĞIR, Adem (2012). “Bir Yemek Sosyolojisi Denemesi Örneği Olarak Tokat Mutfağı”, Electronic Turkish Studies, C. 7, S. 4, s. 2675-2695.
- SİPAHİ, Salih (2018). “Orta ve Kuzey Amerika Medeniyetlerinde Ezo-termin Geleneksel ve Çağdaş Seramik Sanatına Yansımaları”. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Anabilim Dalı.

- ŞAHAN, Nihal Hilal (2020). World Map of Religions. <https://surveyinggroup.com/world-map-of-religions/> (E.T.: 28.03.2021).
- ŞAHİN, Tülay (2021). “Eski Mısır Toplumunda Yeme ve Beslenme Kültürü”, OANNES – Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi, C. 3, S. 1, s. 127-148.
- ŞARAFFULİNA, Aliya (2013). “Budizm’de ve Tibet Budizm’inde İnanç Esasları”. Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dinler Tarihi Bilim Dalı.
- ŞERİATİ, Ali (1999). Dinleri Tanımak. İstanbul: İdeal Kitaplar Yayınları.
- ŞERİATİ, Ali (2001). Dinler Tarihi. İstanbul: Kırkambar Yayınları.
- TAŞDELEN, Hacı Musa (2019). “İlkel Toplumlarda Tek Tanrı İnanç”, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, C. 122 S. 241, s. 407-422.
- TAYAR, Mustafa ve Doğan, Merve (2019). “Helal Kesim”, Akademik Yaşam Helal Platform Dergisi, C. 1, S. 2, s. 62-76.
- TEZCAN, Mahmut (2000). Türk Yemek Antropolojisi Yazıları. Yemek Kültürü Üzerine Dinsel Etkiler. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- TRİMBORN, Herrmann (1999). İnkaların Dini And Bölgesi Halklarının Dinsel İnanışları. (Çev: Ahmet Kırım). İstanbul: Okyanus Yayıncılık.
- TÜRK, Hüseyin ve ŞAHİN, Kadriye (2004). “Antakya Geleneksel Yemek Kültürü”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 1, S. 2, s. 1-17.
- URAZ, Murat (1994). Türk Mitolojisi. İstanbul: Düşünen Adam Yayınları.
- URTON, Gary (2009). İnkâ Mitleri. (Çev: İsmail Yılmaz). Ankara: Phonix Yayınevi.
- YILDIRIM, Yaşar Serkal (2010). “Metropolis Buluntuları Işığında Batı Anadolu’daki Helenistik-Roma Dönemi Mutfak Kültürü”. Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı.
- YİTİK, Ali İhsan (2011). “Taoizm”. Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 40, s. 10-12.
- YİTİK, Ali İhsan (2010). Yaşayan Dünya Dinleri. Ankara: Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları.
- YÜCEL, Ersan (1975). “Totemizm”, Sosyal Antropoloji ve Etnoloji Dergisi, S. 2, s. 69-78.

Orta Asya kökenli bu gelenek Anadolu'nun pek çok yerinde olduğu gibi Kütahya'da da belli oranda yaşatılmaktadır. Eski dönemlerde sadece erkekler tarafından gece yapılan gezek faaliyetleri, sonraları kadınlar tarafından da yapılmaya başlanmış. Günümüzde ise özellikle çalışmayan hanımların daha çok rağbet ettiği faaliyet olarak devam etmektedir. İş hayatında yer alan kadınlar, tercihleri doğrultusunda akraba, arkadaş, meslek ya da dini içerikli gezeklere hafta sonları dâhil olmaktadır.

Erkek ve kadınların kendi aralarında ve belli gruplarla oluşturduğu bu toplantılarda yeme ve içme de sohbet kadar önemli bir yere sahiptir. İkrâmı belirleyen unsur katılımcıların talepleridir. Hep birlikte niteliğine karar verilen ikramın çeşidi her gezekte benzer şekilde kurallara uygun olarak sürdürülmektedir. Kadınlar arasında yapılan gezeklerde ikramlar çeşidi kuralların dışına çıkabilmektedir. İkrâm çeşidinin belirlenmesinde gezeğin türü ve katılımcı sayısı da etkilidir.

Kütahya hamur işleri ile meşhur bir şehirdir. Gezekte tüketilen gıdaların temelini de bu türden yiyecekler oluşturmaktadır. Yöresel tatlar ve yemek kültürü bu toplantılarda aktif bir şekilde yaşatılmaktadır. Sofra adabı, ikram sırası, sunum şekli, genç olanların hizmete dâhil olması, çatal bıçak sunumu, çay ve kahvenin ikram şekline kadar pek çok değer yaşatılmaktadır. Dijital çağı yaşadığımız günümüz dünyasında insanların ihtiyaç duyduğu gönül sohbetlerinin yapıldığı yerler olmasının yanı sıra unuttuğumuz sofrâ kültürünün de yaşatıldığı mekânlardır.

Kaynakça

- AKMAZ, Abdullah ve Gürkan AKDAĞ (2010). Geleneksel Sohbet Toplantıları, Türkiye'nin Unesco Değerleri ve Turizm Potansiyeli. Konya: Eğitim Yayınevi.
- AKYOL, İbrahim (2016). "Sohbet Geleneğinde "Muhammediye"nin Yeri", Anadolu'da Sohbet Gelenekleri ve Yaren. Çankırı Karatekin Üniversitesi Yayınları.

- ARTUN, Erman (2001). "Adana'da Törenlere, Adaklara, Özel Günlere Ait İnançlar, Pratikler ve Bunlara Bağlı Mutfak Kültürü", Milli Folklor, Y.13, S.49, ss.27-37.
- ARTUN, Erman (2014). Ansiklopedik Halkbilimi / Halk Edebiyatı Sözlüğü. Adana: Karahan Kitabevi.
- BEŞİRLİ, Hayati (2010). "Yemek, Kültür Ve Kimlik", Milli Folklor Dergisi, Y.22, S.87, ss.159-169.
- CIRIK, Bülent (2017). "Osmanlı Belgelerinde Kütahya", Ankara: Dumlupınar Üniversitesi ve Kütahya Belediyesi Yayını, Salman Basın Yayın.
- EKİM, Gökhan (2012). "Sohbet Toplantılarında, Topluluğun Kuruluşuna Yönelik Gerçekleştirilen İlk Toplantı ve Önemi", Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, C.3, S.1, ss. 97-100.
- GÜLER, Sibel (2010). "Türk Mutfak Kültürü ve Yeme İçme Alışkanlıkları", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.26, ss.24-30.
- KILIÇ, Sami ve Ali ALBAYRAK (2012). "İslamiyetten Önce Türklerde Yiyecek ve İçecekler", Turkish Studies C. 7/2 ss. 707-716.
- KIZILDEMİR, Özgür vd. (2014). "Türk Mutfak Kültürünün Tarihsel Gelişiminde Yaşanan Değişimler", AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2014, C.14, Y.14, S.3, 14,ss. 191-210.
- ÖNÇEL, Sibel (2015). "Türk Mutfağı ve Geleceğine İlişkin Değerlendirmeler", Journal of Tourism and Gastronomy Studies C.3/4 ss. 33-44.
- SALÜN, Mustafa (2001). "Kütahya Gezek Geleneği ile Törelerimiz, Oyunlarımız", Kütahya : Ekspres Matbaası.
- SOLMAZ, Yasemin ve Dilek DÜLGER ALTINER (2018)."Türk Mutfak Kültürü ve Beslenme Alışkanlıkları Üzerine Bir Değerlendirme", Saffran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi, C. 1, S. 3, ss. 108-124.
- SÜRÜCÜOĞLU, Metin Saip ve Ayşe **Özfer** ÖZÇELİK (2008). "Türk Mutfak ve Beslenme Kültürünün Tarihsel Gelişimi". Ankara : Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. 38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi). Cilt: III.
- ŞEMİN, Mustafa (2009). "Kütahya Gezeleri", Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Lüksek Lisans Tezi.
- TUNÇOĞLU, İhsan (1981). "Kütahya Turizmi ve Gelenekleri", Atatürk'ün Doğumununun 100. Yılına Armağan, Kütahya Belediyesi Yayını.
- UĞUREL, Rıza Tekin (2003). "Gezekerlere Dair", Kütahya Araştırmaları, Bursa: Kütahyalılar Kültür ve Dayanışma Derneği.

- VARLI, Özlem Doğuş ve Sedat ÇILGIN (2016). “Bursa Gezek Geleneğinde Kültürel Kimlik Unsurlar” Anadolu Sohbet gelenekleri ve Yaren Sempozyumu, ss.103-110.
- YILDIZ, Hakkı Dursun (1981). “Kütahya’nın Tarihçesi”, Atatürk’ün Doğumunun 100. Yılına Armağan, Kütahya Belediyesi Yayını.
- Ad-Soyad ,Cinsiyet,Yaş , Doğum Yeri,Meslek, Öğrenim Durumu, Görüşme Tarihi
- KK-1 Sıdika Germiyanoğlu, Kadın, 80, Kütahya, Ev Hanımı, Lise Mezunu, 20/05/2020
- KK-2 Mehmet Ali Özevren,74, Kütahya, Esnaf, Lise Mezunu, 12/06/2020
- KK-3 Alaatin Özekmekçi, 78, Kütahya, Esnaf, Lise Mezunu, 13/06/2020
- KK-4 Halil Yarlıgaş, 86, Kütahya, Esnaf, İlkokul, 15/06/2020
- KK-5 Metin Güzelharcan,82, Kütahya, Esnaf, İlkokul, 16/06/2020
- KK-6 Halit Tutan,79, Kütahya, Emekli, Orta Okul, 30/06/2020
- KK-7 Mürvet Tutan, Eşi,70, Kütahya, Ev Hanımı, İlkokul, 30/06/2020
- KK-8 Melahat Yurt, 48, Kütahya, Ev Hanımı, İlkokul, 15/03/2021
- KK-9 Cahide Peçen, 84, Kütahya, Ev Hanımı, Lise Mezunu, 12/15/2020
- KK-10 Hediye Aykanat, 80, Kütahya, Ev Hanımı, İlkokul, 1/07/2020

HALKLA İLİŞKİLERİN DİJİTAL KODLARI

VERİ ODAKLI VE ÇEVİK İLETİŞİM

Dr. Zuhal AKBAYIR

EĞİTİM
yayınevi

HALKLA İLİŞKİLERİN DİJİTAL KODLARI VERİ ODAKLI VE ÇEVİK İLETİŞİM

Dr. Zuhal AKBAYIR

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-08-9

1. Baskı, Mayıs 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

HALKLA İLİŞKİLERİN DİJİTAL KODLARI Veri Odaklı ve Çevik İletişim

Dr. Zuhal AKBAYIR

190 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN:978-625-7405-08-9

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/meکانik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok.
No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

dokunmatik ekranlara geçiş aşamasında çeşitli sorunlar yaşadıysa, nesnelerin interneti sayesinde yüksek dozda teknoloji kullanımını konusunda bireyler uyum sorunları yaşayabilirler. Özellikle, dijital dünya ile yaşantılarının daha geç dönemlerinde tanışmış dijital göçmenlerin, internete adaptasyonunda yaşadıkları zorluklar göz önüne alınırsa, bireylerin akıllı nesnelere uyumunu hızlandıracak çözümler sunulması için katılımcı ve işbirlikçi iletişim yaklaşımlarının yeri doldurulamaz. Bu nedenle, nesnelerin internetine ilişkin güven algısının oluşmasında halkla ilişkilere önemli bir rol düşmektedir.

Endüstri 4.0'ın ve nesnelerin interneti teknolojilerinin gelişmelerinin henüz başında oldukları göz önüne alındığında, yakın bir zaman sonra, nesnelerin birbirlerine ve ağa bağlı hale gelmesiyle oluşacak dev veri kütlelerinin daha pek çok yeniliği de beraberinde getireceği unutulmamalıdır. Böylesi bir iletişim ekosisteminin halkla ilişkiler açısından yeni sorumluluklara ve uygulama alanlarına kapı aralayacağı öngörülebilirse, geleceğin iletişim anlayışının ve iletişim uygulayıcılarının sahip olması gereken niteliklere yönelik eğitim dünyasının ve iş yaşantısının gerçekçi adımlar atması mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbayır, Z. (2016). Bana bir hikaye anlat: Marka iletişiminde hikayeleştirme ve internet. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 67-84.
- Amodu, L., Omojola, O., Okorie, N., Adeyeye, B., Adesina, E. (2019). Potentials of internet of things for effective public relations activities: Are professionals ready? *Cogent Business & Management*, 6 (1), 1683951. DOI: 10.1080/23311975.2019.1683951.
- Ashton, K. (2009). That's Internet of Things. *RFID Journal*, 22, 97-114
- Balta Peltekoğlu, F. B., Akbayır, Z. (2019). Davranışsal içgörü ve Halkla İlişkilerin kesişim noktası: Çocuk gelin sorununda medyada farkındalık ve davranışsal halkla ilişkiler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(2), 827-844.

- Barokas Communication (2014). The internet of (every) things, 11 Ocak, 2021 tarihinde <https://barokas.com/2014/07/18/internet-every-things/adresinden-erişildi>.
- Comcowich, W. (2015). Impact of internet of things (IoT) on marketing and PR. 1 Ocak, 2021 tarihinde https://glean.info/impact-of-internet-of-things-iot-on-marketing-and-pr/?doing_wp_cron=1616974040.5456779003143310546875 adresinden erişildi.
- Comcowitch, W. (2017). How the internet of things may transform PR & Marketing. 1 Ocak, 2020 tarihinde, <https://glean.info/internet-things-may-transform-pr-marketing/> adresinden erişildi.
- EBSO (2015). Sanayi 4.0. 14 Kasım, 2020 tarihinde http://www.ebso.org.tr/ebsomedia/documents/sanayi-40_81017283.pdf adresinden erişildi.
- Fleisch, E. (2010). What is the internet of things? An economic perspective. *Economics, Management & Financial Markets*, 5(2), 125-157.
- Industrie-Contact (2018). Industry 4.0 and the challenge for communication, 5 Ekim, 2020 tarihinde <https://www.publicrelations-germany.com/agency/at-a-glance/> adresinden erişildi.
- ITU (2005). The internet of things. ITU report, Genf. 13 Ekim, 2020 tarihinde <https://www.itu.int/net/wsis/tunis/newsroom/stats/The-Internet-of-Things-2005.pdf> adresinden erişildi.
- Kim, J. H., Yoo, M., Lee, K. N., Seo, H. (2017). The innovation of the internet: a semantic network analysis of the Internet of Things. *Asian Journal of Technology Innovation*, 25(1), 129-139.
- Lee, J. (2019). Readiness for industry 4.0 in public relations. (Yüksek Lisans Tezi). *University of Georgia*. 21 Ocak, 2021 tarihinde <https://exploro.libs.uga.edu/esploro/outputs/graduate/Readiness-for-industry-40-in-public-relations-a-conceptual-framework-of-competencies-for-communication-professionals-in-the-workplace/9949333728602959> adresinden erişildi.
- Lu, Y. (2017). Industry 4.0: A survey on technologies, applications and open research issues. *Journal of Industrial Information Integration*, 6, 1-10.
- Lukač, D. (2015, Kasım). The fourth ICT-based industrial revolution “Industry 4.0”??? HMI and the case of CAE/CAD innovation with EPLAN P8, *23rd Telecommunications Forum Telfor (TELFOR)*, 835–838.
- Özsoylu, A. F. (2017). Endüstri 4.0. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 41-64.
- Pfeiffer, S. (2017). The vision of “Industrie 4.0” in the making-A case of future told, tamed, and traded. *Nanoethics*, 11(1), 107-121.

- PR Agency One (2021). Industry 4.0. 11 Ocak, 2021 tarihinde <https://www.pragencyone.co.uk/tech-pr/industry-4-0-pr/> adresinden erişildi.
- Schuh, G. Anderl, R., Dumitrescu, R., Krüger, A., ten Hompel, M. (2020). Industrie 4.0 Maturity Index, *The Acatech STUDY Series*. 11 Ekim, 2020 tarihinde file:///C:/Users/User/Downloads/aca_STU_MatInd_2020_en_Web-1.pdf adresinden erişildi.
- Schwartz PR (2021). Our expertise in industry solutions. 11 Ocak, 2021 tarihinde <https://schwartzpr.de/en/expertise/industry-solutions/> adresinden erişildi.
- Simorangkir, D.N. (2021). Millennials and public relations in the industry 4.0 era. 18 Şubat, 2021 tarihinde <https://sgu.ac.id/millennials-and-public-relations-in-the-industry-4-0-era/> adresinden erişildi.
- ST Endüstri (2018, Kasım). Endüstri 4.0 nedir? 13 Kasım, 2020 tarihinde <https://www.stendustri.com.tr/endustri-40-uygulamaları/endustri-40-nedir-h95384.html> adresinden erişildi.

kontrol eder”. Bu bakış açısıyla; bilgi ve iletişim teknolojileri konusunda iyi bir formasyona sahip iletişim uygulayıcılarının, toplumsal faydayı ve etik kriterleri odak alan bir anlayış çerçevesinde, Büyük Veri'nin kontrolü sürecinde rol alması, toplumsal faydanın sürdürülebilir olmasını ve yarınlara aktarılmasını mümkün kılacaktır.

KAYNAKÇA

- Alharthi, A., Krotov, V., Bowman, M. (2017). Addressing barriers to big data. *Business Horizons*, 60(3), 285-292.
- BDAN (2020). 6 examples of using big data in business. 30 Aralık, 2020 tarihinde <https://bigdataanalyticsnews.com/using-big-data-in-business/> adresinden erişildi.
- Bollier, D., Firestone, C. M. (2010). The promise and peril of big data. Washington. DC: *Aspen Institute, Communications and Society Program*. 15 Aralık, 2020 tarihinde <http://www.lsv.fr/~monmege/teach/learning2013/ThePromiseAndPerilOfBigData.pdf> adresinden erişildi.
- Bryant, R. E. , Katz, R.H., Lazowska, E.D. (2008) . Big-data computing: Creating revolutionary breakthroughs in commerce, science, and society. 25 Eylül, 2021 tarihinde http://cra.org/ccc/wp-content/uploads/sites/2/2015/05/Big_Data.pdf adresinden edildi.
- Bunte, S., Krohn-Grimberghe, A. (2014). Was bringt big data? Begriffserklärung, Nutzen und umsetzung [what is the benefit of big data? Definition, benefit, and implementation]. *Zeitschrift Führung + Organisation: ZfO*, 83 (6), 372-378.
- Fayyad, U., Piatetsky-Shapiro, G., Smyth, P. (1996a). From data mining to knowledge discovery in databases. *AI Magazine*, 17(3), 37-54.
- Fayyad, U., Piatetsky-Shapiro, G., Smyth, P. (1996b). The KDD process for extracting useful knowledge from volumes of data. *Communications of the ACM*, 39(11), 27-34.
- Frizzo-Barker, J., Chow-White, P. A., Mozafari, M., Ha, D. (2016). An empirical study of the rise of big data in business scholarship. *International Journal of Information Management*, 36(3), 403-413.
- Fullerton, T. (2015). Elio D'Amato speaks to the Business. *ABC The Business*. 10 Ekim, 2020 tarihinde <http://www.abc.net.au/news/2015-05-14/elio-damato-speaks-to-the-business/6471138> adresinden erişildi.

- Gartner (2021). Big Data. 21 Kasım, 2020 tarihinde <http://www.gartner.com/it-glossary/big-data/> adresinden erişildi.
- Gregory, A., Halff, G. (2020). The damage done by big data-driven public relations. *Public Relations Review*, 46(2), 101902.
- Holst, A. (2021, Şubat). Amount of information globally 2010-2024. *Statista*. 10 Mart, 2021 tarihinde <https://www.statista.com/statistics/871513/worldwide-data-created/> adresinden erişildi.
- IBM (2013). Dublin City Council. 21 Kasım, 2020 tarihinde <http://www.sli-deshare.net/UKBigDataStories/dublin-city-council> adresinden erişildi.
- ICAS (2016). 10 companies that are using Big Data. 9 Kasım, 2020 tarihinde <https://www.icas.com/thoughtleadership/technology/10-companies-using-big-data> adresinden erişildi.
- İnnova (2021). 2021 için dijital dönüşüm öngörülerini. 28 Mart, 2021 tarihinde <https://www.innova.com.tr/tr/blog/dijital-donusum-blog/2021-icin-dijital-donusum-ongoruleri> adresinden erişildi.
- IPR (2021). Irreversible: The public relations Big Data revolution. 9 Kasım, 2020 tarihinde https://www.instituteforpr.org/wp-content/uploads/IPR_PR-Big-Data-Revolution_3-29.pdf adresinden erişildi.
- KVKK (2016). Anayasal bir hak olarak kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı. 22 Ekim, 2020 tarihinde <https://kvkk.gov.tr/yayinlar/ANAYASAL%20B%C4%B0R%20HAK%20OLARAK%20K%C4%B0C5%9E%C4%B0SEL%20VER%C4%B0LER%C4%B0N%20KORUNMASINI%20%C4%B0STEME%20HAKKI.pdf> adresinden erişildi.
- Maciejewski, M. (2017). To do more, better, faster and more cheaply: Using big data in public administration. *International Review of Administrative Sciences*, 83(1_suppl), 120-135.
- Mahrt, M., Scharrow, M. (2013). The value of big data in digital media research. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 57(1), 20-33, DOI: 10.1080/08838151.2012.761700.
- Manovich, L. (2011). Trending: The promises and the challenges of big social data. *Debates in the Digital Humanities*, Gold. M.K (Ed.), London: University of Minnesota Press, 460-475.
- Merendino, A., Dibb, S., Meadows, M., Quinn, L., Wilson, D., Simkin, L., Canhoto, A. (2018). Big data, big decisions: The impact of big data on board level decision-making. *Journal of Business Research*, 93, 67-78.
- Mergel, I., Rethemeyer, R. K., Isett, K. (2016). Big data in public affairs. *Public Administration Review*, 76(6), 928-937.

- Mevzuat Bilgi Sistemi (2016). Kişisel Verilerin Korunması Kanunu. 22 Ekim, 2020 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?Mevzuat-No=6698&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden erişildi.
- Ong, W. J. (2003). *Sözlü ve Yazılı Kültür*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Rogge, N., Agasisti, T., De Witte, K. (2017). Big data and the measurement of public organizations' performance and efficiency: The state-of-the-art. *Public Policy and Administration*, 32(4), 263-281.
- Van Rijmenam, M. (2014). *Think bigger: Developing a Successful Big Data Strategy for Your Business*. New York: AMACOM.
- Wiencierz, C., Röttger, U. (2017). The use of big data in corporate communication. *Corporate Communications: An International Journal*. 22(3), 258-272.
- Wiencierz, C., Röttger, U. (2019). Big data in public relations: A conceptual framework. *Public Relations Journal*, 12(3), 1-15.

katkılarını gösteren kanıtlar bulunmaktadır (McArthur vd. 2005; Devedžić, 2004; Holmes vd.. 2019; Chen vd., 2020).

Tüm bu bakış açıları göz önünde bulundurularak, halkla ilişkilerde yararlanılacak yapay zekanın, daha fazla etkileşimi içeren süreçlere sahip, algoritmik nitelikleri uzman halkla ilişkiler çalışanları tarafından belirlenen ve yeni metotlarla güncellenen bir yapıda tasarlanması gerekmektedir. Büyük Veri analizleri ve doğru kodlamalara sahip yapay zeka yazılımların desteğiyle gerçekleştirilen iletişim çalışmaları, halkla ilişkilerin iletişim hedefine doğru etkili stratejilerle ilerlemesine ve proje hedeflerinin başarıyla sonuçlanmasına yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Balta Peltekoğlu, F. B., Akbayır, Z. (2019). Davranışsal içgörü ve halkla ilişkilerin kesişim noktası: Çocuk gelin sorununda medyada farkındalık ve davranışsal halkla ilişkiler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(2), 827-844.
- Barutçuoğlu, I. E. (2001). Robotların Tarihçesi (Bitirme Tezi). Boğaziçi Üniversitesi, Elektrik-Elektronik Mühendisliği.
- Biswal, S.K. (2020). The space of artificial intelligence in public relations: The way forward. *Optimization in Machine Learning and Applications*, Singapore:Springer, 169-176.
- Boston Dynamics.(2021). About. 7 Mart, 2021 tarihinde <https://www.bostondynamics.com/about> adresinden erişildi.
- Bourne, C. D. (2019). AI cheerleaders: Public relations, neoliberalism and artificial intelligence. *Public Relations Inquiry*, 8(2), 109-125.
- Chen, L., Chen, P., Lin, Z. (2020). Artificial intelligence in education: a review. *Ieee Access*, 8, 75264-75278.
- Chen, Y. (2017). PR firms start using AI for mundane tasks. 5 Eylül, 2020 tarihinde <https://digiday.com/marketing/pr-firms-start-using-ai-mundane-tasks/#:~:text=Public%20relations%20is%20not%20just,t%20typically%20dedicate%20staff%20to>. adresinden erişildi.
- Collister, S. (2015). Analysing algorithms in public relations research: Contexts, challenges and innovative methodologies. *EUPRERA 2015 Annual Conference*. 25 Eylül, 2020 tarihinde <http://ualresearchonline.arts.ac.uk/8634/> adresinden erişildi.

- Devedžić, V. (2004). Web intelligence and artificial intelligence in education. *Educational Technology & Society*, 7(4), 29-39.
- Dods, P. (2018). The impact of artificial intelligence on the PR industry. 7 Eylül, 2020 tarihinde <https://learn.g2.com/pr-industry-artificial-intelligence#:~:text=With%20AI%20in%20the%20mix,updated%20in%20real%2Dtime> adresinden erişildi.
- ECM (2019). ECM 2019. 28 Eylül, 2020 tarihinde <https://www.communicationmonitor.eu/2019/05/23/ecm-european-communication-monitor-2019/> adresinden erişildi.
- Fleck, J. (1982). Development and establishment of artificial intelligence. Elias, N., Martins, H. Whitley, R. (Ed.). *Scientific Establishments and Hierarchies. Sociology of the Sciences*. London: D. Reidel Publishing Company, 6, 169–217.
- Fortune Business Insight. (2020). Key market insights. 2 Mart, 2021 tarihinde <https://www.fortunebusinessinsights.com/industry-reports/artificial-intelligence-market-100114> adresinden erişildi.
- Frey, C. B., Osborne, M. A. (2017). The future of employment: How susceptible are jobs to computerisation? *Technological forecasting and Social Change*, 114, 254-280.
- Galloway, C., Swiatek, L. (2018). Public relations and artificial intelligence: It's not (just) about robots. *Public Relations Review*, 44(5), 734-740.
- Holmes, W., Bialik, M., Fadel, C. (2019). *Artificial intelligence in education*. Boston: Center for Curriculum Redesign.
- IBM Cloud Education (2020). What is artificial intelligence. 29 Kasım, 2020 tarihinde <https://www.ibm.com/cloud/learn/what-is-artificial-intelligence> adresinden erişildi.
- IBM (2020). What is project debater? 24 Eylül, 2020 tarihinde <https://www.research.ibm.com/artificial-intelligence/project-debater/about/> adresinden erişildi.
- Kaplan, J. (2017). AI's PR problem. 8 Eylül, 2020 tarihinde <https://www.technologyreview.com/2017/03/03/153435/ais-pr-problem-2/> adresinden erişildi.
- Kerr, A., Barry, M., Kelleher, J. D. (2020). Expectations of artificial intelligence and the performativity of ethics: Implications for communication governance. *Big Data & Society*, 7(1), 2053951720915939.
- Lindley, C.A. (2012). Synthetic intelligence: Beyond artificial intelligence

- and robotics. Simeonov P., Smith L., Ehresmann A. (Ed.) *Integral Biomathics: Tracing the Road to Reality*, Springer: Berlin, Heidelberg.
- Martek, M. (2021). PR automation: Will robots replace PR people? 8 Mart, 2021 tarihinde <https://prowly.com/magazine/pr-automation-will-robots-replace-pr-people/> adresinden erişildi.
- McArthur, D., Lewis, M., Bishary, M. (2005). The roles of artificial intelligence in education: Current progress and future prospects. *Journal of Educational Technology*, 1(4), 42-80.
- McCarthy, J. (1998). What is artificial intelligence?. 16 Eylül, 2020 tarihinde http://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:eSgYsKdffPYJ:scholar.google.com/+what+is+artificial+intelligence+&hl=tr&as_sdt=0,5 adresinden erişildi.
- McKinsey (2017, Kasım). Job lost job gained. 23 Eylül, 2020 tarihinde <https://www.mckinsey.com/featured-insights/future-of-work/jobs-lost-jobs-gained-what-the-future-of-work-will-mean-for-jobs-skills-and-wages#> adresinden erişildi.
- NewVantage (2020). Big Data and AI executive survey 2020. 5 Mart, 2020 tarihinde https://c6abb8db-514c-4f5b-b5a1-fc710f1e464e.filesusr.com/ugd/e5361a_579e07bcb351420fb9c24f28237fc6f5.pdf adresinden erişildi.
- Oxford Economics (2020). How robots change the world. 29 Eylül, 2020 tarihinde <https://www.oxfordeconomics.com/recent-releases/how-robots-change-the-world> adresinden erişildi.
- Panda, G., Upadhyay, A. K., Khandelwal, K. (2019). Artificial intelligence: A strategic disruption in public relations. *Journal of Creative Communications*, 14(3), 196-213.
- Peters, M. (2017). Making sense of social media requires brains and robots. 8 Eylül, 2020 tarihinde <https://www.iol.co.za/weekend-argus/opinion/making-sense-of-social-media-requires-brains-and-robots-11344795> adresinden erişildi.
- PRCA Training (2016). How will artificial intelligence affect PR? 5 Eylül, 2020 tarihinde <https://www.linkedin.com/pulse/how-artificial-intelligence-affect-pr-prca-training/> adresinden erişildi.
- PRCA (2018). The PRCA fellows' debate: AI and PR. 25 Eylül, 2020 tarihinde <https://www.prca.org.uk/event/2220/the-prca-fellows%E2%80%99-debate%3A-ai-and-pr> adresinden erişildi.
- Press Association (2021). Radar. 3 Mart, 2021 tarihinde <https://pa.media/radar/> adresinden erişildi.

- PWC (2018). 2018 AI predictions. 5 Mart, 2020 tarihinde <https://www.pwc.lu/en/digital-services/docs/pwc-ai-predictions-2018-report.pdf> adresinden erişildi.
- Rogers, C. (2019). How artificial intelligence and big data will affect the future of PR, 2 Eylül, 2020 tarihinde <https://instituteforpr.org/how-artificial-intelligence-and-big-data-will-affect-the-future-of-pr/> adresinden erişildi.
- Stop Killer Robots (2020). The problem. 2 Eylül, 2020 tarihinde <https://www.stopkillerrobots.org/learn/#problem> adresinden erişildi.
- Thomas, R. (2020). AI in 2020: From experimentation to adoption. 25 Kasım, 2020 tarihinde <https://www.ibm.com/blogs/think/2020/01/ai-in-2020-from-experimentation-to-adoption/> adresinden erişildi.
- TRAI (2021a). Hakkımızda. 5 Mart, 2021 tarihinde <https://turkiye.ai/hakkimizda/> adresinden erişildi.
- TRAI (2021b). Sunumlar/raporlar. 5 Mart, 2021 tarihinde <https://turkiye.ai/kaynaklar/sunumlar-raporlar/> adresinden erişildi.
- Panda, G., Upadhyay, A. K., Khandelwal, K. (2019). Artificial intelligence: A strategic disruption in public relations. *Journal of Creative Communications*, 14(3), 196-213.

Tüm bu gerekçelerle, ihtiyaçları zamanında karşılayan, farklı bakış açıları ile zenginleştirilmiş halkla ilişkiler projelerinin başarıya ulaşmasında, çevik proje yönetimi etkin ve verimli bir metot olarak değerlendirilmiştir. Her ne kadar günümüzde işletmeler açısından önemi yeni anlaşılmaya başlanmış bir çalışma yöntemi olsa da, basit ve anlaşılır bir sistem olması, proje ekibinin hızlı hareket edebilmesine olanak tanınması ve katılımcılığın yüksek seviyede tutulması nedeniyle çevikliğin iletişim yönetiminde gelecekte kullanımının artması beklenmektedir.

Ülkemizde çeviklik yaklaşımının kurumsal iş yapış süreçleri içinde ve iletişim/halkla ilişkiler departmanları tarafından nasıl ele alındığını ele alan daha fazla sayıda akademik çalışmaya gereksinim duyulmaktadır. Çevikliğin kurumsal iş yapış süreçlerine entegrasyonunda halkla ilişkilerin rolünü belirleyen, iletişim departmanlarının proje yönetim süreçlerinde bu metodolojinin kullanımını irdeleyen araştırma, geliştirme çalışmalarının yapılması önerilmektedir. Bu çalışmalar, yöntemin Türkiye’de faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar tarafından benimsenmesine, ayrıca teoride ve pratikte daha iyi anlaşılabilir olarak geliştirilmesine yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Agile Manifesto (2001). Çevik Yazılım Geliştirme Manifestosu, 10 Temmuz, 2020 tarihinde <https://agilemanifesto.org/iso/tr/manifesto.html> adresinden erişildi.
- Balta Peltekoğlu, F. (2018). *Halkla İlişkiler Nedir?* İstanbul: Beta Yay.
- Blast Media (2018). What does agile marketing mean for PR? 30 Ağustos, 2020 tarihinde <https://www.blastmedia.com/2018/05/15/agile-marketing-mean-pr/> adresinden erişildi.
- Brinker, S. (2016). *Hacking Marketing: Agile Practices to Make Marketing Smarter, Faster, and More Innovative*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Čelesnik, G., Radujković, M., Vrečko, I. (2018). Resolving Companies in Crisis: Agile Crisis Project Management. *Organizacija*, 51(4), 223-237.

- ClydeBank Business (2016). *Agile Project Management QuikStart Guide, The Simplified Beginner's Guide to Agile Project Management*. USA: ClydeBank Media.
- Conforto, C. E., Amaral, D. C., Da Silva, S.L., Di Felippo, A., Kamikawachi, D. S.(2016). The agility construct on project management theory. *International Journal of Project Management*, 34(4), 660-674.
- Duarte, J. (2015). Communicative equations: Towards a more agile PR practice in the network society. *Global Policy*, 6(4), 498-500.
- Dühning, L., Zeffass, A. (2021). The triple role of communications in agile organizations. *International Journal of Strategic Communication*, 1-20. DOI: 10.1080/1553118X.2021.1887875.
- Elwer, P. (2018). Agile project development at Intel: A scrum odyssey. 15 Ağustos, 2020 tarihinde <https://scrumtrainingseries.com/Intel-case-study.pdf> adresinden erişildi.
- Fırlar, B. (2019). Marka iletişimini yeniden düşünmek: Marka gazeteciliği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (31), 232-253.
- Julian, J. (2016). *Agile Marketing*. USA: Squared Digital.
- Kaya, İ. (2013). Agile marketing/çevik pazarlama. 8 Temmuz, 2020 tarihinde http://pazarlamabitanedir.blogspot.com/2013/03/agile-marketing-cevik-pazarlama_19.html adresinden erişildi.
- Muck Rack. (2021). How to adopt agile PR strategies (and why it's essential in 2021). 2 Ocak, 2021 tarihinde <https://muckrack.com/blog/2021/02/18/what-is-agile-pr> adresinden erişildi.
- Muller, F.J. (1921). *Latijnsch Woordenboek (Latin Dictionary)*. Groningen:Wolters.
- O'Brien, H. (2016). *Agile Project Management, A Quick Start Guide to Mastering Agile Project Management*. USA: Henry O'Brien.
- Röttger, U., Preusse, J., Schmitt, J. (2014). *Grundlagen der Public Relations [Basics of Public Relations]*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Salzman, M. (2017). *Agile PR: Expert Messaging in a Hyper-Connected, Always-On World*. New York: Amacom.
- Smart, R. (2016). *The Agile Marketer: Turning Customer Experience Into Your Competitive Advantage*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Sutherland, J., Sutherland, J. J. (2014). *Scrum: The Art of Doing Twice the Work in Half the Time*. New York: Crown Business.

- Sutherland, J., Van Solingen, R., Rustenburg, E. (2011). *The Power of Scrum*. Cambridge, MA: Scrum Inc.
- t4a Cosulting (2021). Agile Nedir? 3 Ocak, 2021 tarihinde <https://t4a.consulting/agile-nedir/> adresinden erişildi.
- The Agile PR & Communications (2021). We are agile PR. 3 Ocak, 2021 tarihinde <http://www.theagilepr.co.uk/> adresinden erişildi.
- Van Ruler, B. (2015). Agile public relations planning: The reflective communication scrum. *Public Relations Review*, 41(2), 187-194.
- Van Ruler, B. (2019). Agile communication evaluation and measurement. *Journal of Communication Management*, 23(3), 265-280. <https://doi.org/10.1108/JCOM-12-2018-0136>
- Van Solingen, R. (2018). *Agile Management Impact*. Deventer.
- Wiencierz, C., Röttger, U. (2019). Big data in public relations: A conceptual framework. *Public Relations Journal*, 12(3), 1-15.
- Yap, K., Nazri, M., Bakar, A., Zaki, A., Kamalrudin, M., Sidek, S.(2014). A review on agile decision making in crisis management. *International Symposium on Research in Innovation and Sustainability 2014 (ISoRIS '14)* 15-16 October 2014, Malacca, Malaysia Special Issue 1535-1541.

BEŞİNCİ BÖLÜM

HALKLA İLİŞKİLERDE ÖLÇÜMLEME VE DEĞERLENDİRMEDE BAZI GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

GİRİŞ

Halkla ilişkilerde ölçümleme ve değerlendirmenin rolünü anlayabilmek için Edward Bernays'ın sosyal psikoloji üzerine düşünceleri ve kavrayışları rehber niteliğindedir. Bernays, halkla ilişkilerde bilimsel araştırmanın önemini vurgulayarak, kamuoyunu anlamak için öncelikle bireylerin anlaşılması gerektiğinin altını çizer (Bernays, 2011 [1923], s. 147). Halkla ilişkilerde değerlendirme ve ölçümleme yöntemleri ile hedef kitle davranışının/algılarının anlaşılması sayesinde, iletişim stratejisine yön verilmesi mümkün olabilir. Hedefinde bazen farkındalık yaratmak, bazen algıları değiştirmek, bazen davranış değişikliği yaratmak olan halkla ilişkiler çalışmaları için ölçümleme önemli bir dayanak olacaktır.

Günümüzde sosyal medyanın etkisiyle, büyük miktarda verinin katlanarak dijital dünyaya eklenmesiyle, bu verinin halkla ilişkiler amaçları için analizi ve ölçülmesi önem kazanmıştır. Dijitalleşme ile ortaya çıkan büyük hacimli verinin işlemesine ve yorumlamasına olanak tanıyan yapay zeka teknolojileri ve sosyal medya analizi Bernays'ın altını çizdiği, hedef kitle davranışını anlamaya odaklanmak açısından halkla ilişkilere fırsatlar sunmaktadır.

Her bir çalışması öncesi mevcut duruma ilişkin yapılan ölçümleme ve değerlendirmeler ile iletişim programı sonrasında yapılan ölçümleme ve değerlendirmelerin karşılaştırılması yoluyla halkla ilişkilerin etkinliği değerlendirilir. Halkla ilişkilerde etkili bir değerlendirme ve ölçümleme sürecine öncelikle amaç, hedef kitle ve iletişim kanalının açıkça tanımlanması ile başlamak gerekir. Bu doğrultuda, hedef kitle davranışlarının değerlendirme ölçüt/ölçütlerinin belirlenmesi, söz konusu ölçütlere ait verinin belirlenmesi ve toplanması ile veri analizi araçlarının kullanılarak belirlenen hesaplama yöntemiyle bilgilerin üretilmesi ölçümlemenin adımları olmalıdır.

Ayrıca çeviklik (Agility) çalışmalarında, hedeflenen noktanın ya da gereksinimlerin bulunduğu konumda oluşan değişimlerin ölçülerek belirlenmesi, yeni atılacak adımların tasarlanmasında önem taşımaktadır.

Bu bağlamda, mevcut iletişim ortam ve yapısı göz önüne alınarak oluşturulan kitabın genel teması dikkate alındığında, üzerinde sıklıkla konuşulan Büyük Veri, yapay zeka teknolojileri ile halkla ilişkilerde sosyal medya analizi ve çevik ölçümleme bu bölümün konularını oluşturmaktadır.

Halkla İlişkilerde Değerlendirme ve Ölçümlemenin Genel Prensipleri

Halkla ilişkiler değerlendirmesi, bir halkla ilişkiler programının, stratejisinin veya faaliyetinin göreceli etkililiğini, söz konusu halkla ilişkiler programının çıktılarını ve/veya sonuçlarını önceden belirlenmiş hedefler kümesine göre ölçerek belirlemek için tasarlanmış her türlü araştırmadır. Halkla ilişkilerin kapsamının ve karmaşıklığının artması nedeniyle, işletmelerin iletişimcilerden yaptıkları işten sorumlu olmaları yönünde talepte bulunması son yıllarda değerlendirmeye yönelik ilginin artmasına neden olmaktadır (PR Pundit, 2000).

Halkla ilişkiler stratejisinde değerlendirme, neyin işe yarayıp neyin yaramadığını sürekli olarak test eden, planlama ve

uygulama sürecinde de devam eden, yinelemeli bir unsurdur (Van Ruler, 2019, s. 272). Değerlendirme sürecinde, halkla ilişkiler planı ile önceden belirlenen amaçların ne kadarına ulaşıldığı sorusuna yanıt vermek için ölçümleme yöntemlerinden yararlanılır. “Ölçümleme, belirli bir nesne, süreç veya koşulla ilgili verinin toplanması ve analizidir” (Macnamara, 2018, s. 18). Diğer bir ifadeyle, halkla ilişkilerde nitel araştırmalar ile belirli bağlamlar ve durumlardaki insan düşüncesi, algıları, tutumları ve yorumlarıyla ilgili derin içgörüler sağlamak amaçlanırken, ölçümlemede kullanılan nicel araştırma yöntemleri ile geniş gruplar ve konular hakkında toplu ve ortalama veri üretilir (Macnamara, 2018, s.200). Ölçümlemede “nereye ulaştık” veya “ne kadar başarılı olduk” sorularından çok, “önceden belirlenen hedefleri ne kadar gerçekleştirdik” sorusu önemlidir. Değerlendirmede genel ifadelerle yapılan açıklamalar söz konusuysen, ölçümleme sayısal veriye ve daha somut hedeflere dayanmaktadır (Otay Demir, 2003).

Değerlendirme ve ölçümlemede etkinliğin sağlanması için bir kuruluşun tüm iletişim faaliyetlerini denetleyen veya yönetenler, kendilerine, çalışanlarına, ajanslarına, danışmanlık şirketlerine ve araştırma tedarikçilerine şu soruları sormalıdır (PR Pundit, 2000):

- Başlattığımız bu halkla ilişkiler çabalarının gerçekten bir etkisi olacak mı? - ve eğer öyleyse-, bunu bir araştırma perspektifinden nasıl destekleyebilir ve belgeleyebiliriz?
- Gerçekleştirdiğimiz iletişim faaliyetleri, insanların bildiklerini, ne düşündüklerini ve ne hissettiklerini ve gerçekte nasıl davrandıklarını gerçekten değiştirecek mi?
- Varsa, çeşitli halkla ilişkiler, pazarlama iletişimi ve reklam faaliyetlerinin tüketici ve fikir liderleri üzerinde farkındalığı, anlayışı, tutum ve davranış düzeylerini değiştirmede etkisi ne olacak?

Zerfass ve arkadaşlarına göre (2017, s.14), kurumsal iletişim departmanları gelecekteki iletişim etkinliklerini ilerletmek ve yönetmek için genellikle ölçümlemeden elde edilen içgörülerini kullanmamaktadır. Değerlendirme yöntemlerinden en sık geriye dönük amaçlarla ve daha seyrek olarak ileriye dönük olarak yararlanılmaktadır. Oysa, halkla ilişkilerde başarılı bir değerlendirme için, ölçüm verisini stratejik iletişim yönetimine entegre etmek ve değerlendirmeyi geleceğe yönelik bir faaliyet olarak kavramak gerekir. İletişim stratejilerini belirlemek ve çevredeki kritik sorunları önceden tahmin etmek için stratejik izleme ve çevresel dinleme yoluyla üretilen içgörülerden anlamlı bir şekilde yararlanmak temel olmalıdır.

Halkla ilişkiler ölçümü ve değerlendirmesine odaklanırken, dikkate alınması gereken bazı yol gösterici ilkeler ise şunlardır (PR Pundit, 2000):

- Sonuçların ölçülmesi için bir temel sağlamak üzere, başlamadan önce program hedeflerinin ve istenen sonuçların belirlenmesi gerekir. Halkla İlişkiler hedefleri, doğrudan iş programının genel hedefleriyle bağlantılı olmalıdır.
- Genellikle kısa vadeli olan halkla ilişkiler çıktılarını ölçmek (örneğin basın yansımalarının sayısı gibi) ile geniş kapsamlı ve daha fazla etkiye sahip olabilen halkla ilişkiler sonuçlarını ölçmek (örneğin programın farkındalık düzeyini ne ölçüde değiştirdiği) arasındaki farkın belirlenmesi gerekir.
- Medya içeriğinin ölçülmesi, çok değerli olmakla birlikte, halkla ilişkilerde değerlendirme sürecinde yalnızca bir ilk adım olarak görülmelidir. Medya içeriğinin ölçülmesi hedef kitlenin mesajları gerçekten görüp görmediğini ve içeriğe yönelik herhangi bir yanıt geliştirip geliştirmediğini tek başına göstermez. Halkla ilişkiler etkinliğini değerlendirmek için güvenilebilecek tek, basit, her şeyi kapsayan bir araç veya teknik yoktur. Genellikle farklı

ölçüm tekniklerinin bir kombinasyonu gerekir. (Örneğin, medya içerik analizi, sosyal medya analizi, ticaret fuarı etkinlik ölçümü, anketler, odak gruplar, deneysel ve yarı deneysel tasarımlar ve/veya gözleme dayanan etnografik çalışmalar, katılım ve/veya rol oynama teknikleri gibi).

- Halkla İlişkiler etkinliği en iyi bir kuruluşun ana mesajları, temel hedef kitle grupları ve istenen iletişim kanalları önceden açıkça tanımlanır ve anlaşılırsa ölçülebilir.

Etkili halkla ilişkiler ölçümünde, iletişim programının etkisini belirlemek için geçerli olan güvenilir ve tekrarlanabilir sonuçlar üretecek araştırma yöntemlerinin belirlenmesi önem taşır. Bilinmesi gerekenleri (standartları), bu verinin nasıl toplanacağına dair en iyi yaklaşımlarla (en iyi uygulamalar) birleştirmek kritik öneme sahiptir. Halkla ilişkiler açısından söz konusu marka, ürün, hizmet veya konu hakkında hedef kitlede olumlu algı, güven ve itibar oluşturmak için en doğru mesajları belirlemek ve katılımı tanımlamak ölçümlemenin temel ilkelerindedir (Michaelson ve Stacks, 2011, s. 20).

Yaygın olarak anlaşılan, kabul edilen ve uygulanan ölçüm ve değerlendirme teknikleri, halkla ilişkilerin kabulü ve büyümesi için büyük öneme sahiptir. Bu nedenle Amerikan Halkla İlişkiler Derneği (PRSA/Public Relations Society of Amerika) 2009 yılında, halkla ilişkilerin etkisini ölçecek standart yaklaşımlar belirlemek için Ölçüm Görev Gücü (Measurement Task Force) isimli bir çaba başlatmıştır. Bu hedeften yola çıkılarak oluşturulan komisyonun belirlediği halkla ilişkilerde ölçümleme standartları finansal, itibar / marka değeri, çalışanlar ve diğer iç hedef kitle ile kamu politikası yönünden halkla ilişkiler programının sonuçlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Komisyonun raporunda, halkla ilişkilerde sonuçların ölçülebilmesi için amaçların ilişkili, gerçekçi, spesifik, ölçülebilir olması ve ölçümlemenin zamanında gerçekleştirilmesi önemli bir koşul olarak yer almaktadır (PRSA, 2009).

Halkla ilişkiler faaliyetlerinin ölçümlemesine yönelik geliştirilen modeller arasında Cutlip, Center ve Broom'un modeli dikkat çekmektedir. Model, hazırlık, uygulama ve etki olarak sıralanabilecek değerlendirme seviyelerini ve kriterleri açıklar. Tarihsel akış göz önünde bulundurulduğunda Uluslararası Halkla İlişkiler Derneği'nin (International Public Relations Association/IPRA) ölçümleme modeli dikkati çeken diğer bir yaklaşımdır. Model, tüm programı tek bir süreçte değerlendirmeye çalışmak yerine, bileşenlerine ayırmayı önerir. Başka bir model ise, Macnamara'nın Makro modelidir. Model halkla ilişkilerde her bir değerlendirme aşamasına uygun metotlar önerir (Otay Demir, 2003). Broom and Dozier'in (1990), "Research Methods in Public Relations" başlıklı çalışmalarında yer alan öneriler ise halkla ilişkilerde araştırma yöntemlerine ilişkin kapsamlı bir bakış açısı sunmaktadır (Watson, 2012, s. 397).

Halkla ilişkilerin 100 yılı aşkın yolculuğu boyunca, uygulayıcıların medya stratejilerine ve taktiklerine olan hayranlığı sürekli olarak öne çıkmıştır. Medya referanslarının sıklığı, erişimi ve tonu gibi yöntemler, ölçüm ve değerlendirmede hala yaygın olarak talep edilen uygulamalardır, ancak sosyal medya, uygulayıcılar ve ölçüm hizmetleri şirketleri açısından yeni zorluklar meydana getirmektedir. İnternet ve sosyal medyanın keşfiyle birlikte, Google ve benzeri arama motorlarının ortaya çıkmasıyla ana ölçüm yöntemi olarak anahtar kelimelere veya anahtar ifadelere dayalı bilgisayarlı içerik analizleri geliştirilmiştir. Bu yöntemler, ölçüm ve değerlendirmeyi çıktıların ölçülmesi amacının ötesine taşıyarak, sonuçların ve iş sonuçlarının kanıtlanmasına dayalı bir pratiğe dönüştürmüştür (Watson, 2012, s. 395). Sosyal medyada tıklama, yorum yapma, paylaşma yoluyla oluşan büyük miktarda veri her geçen saniye dijital dünyaya eklendikçe, halkla ilişkiler uygulayıcıları bu veriden yararlanarak hedef kitle davranışlarını analiz etmenin yeni yollarını aramaktadır.

Halkla İlişkilerde Sosyal Medya Ölçümleme

Kıdemli iletişim uygulayıcıları, danışmanlar ve akademisyenlerden oluşan katılımcı bir grup üzerinde yürütülen PR2025 Delphi çalışmasında katılımcılardan, orta vadede halkla ilişkiler/iletişim uygulamasını etkileyebilecek teknolojik eğilimleri belirlemeleri istenmiştir. Araştırma sonuçları katılımcıların yüzde 48.61'inin sosyal medya, yüzde 44.44'ünün geliştirilmiş ölçümleme/tahmini analitiğini içeren analiz araçları, yüzde 41.46'sının Büyük Veri'ye dayalı analiz yanıtını verdiğini görülmüştür (Adi, 2019). Araştırmanın da gösterdiği gibi sosyal medyanın ve Büyük Veri'nin, halkla ilişkilerde ölçümleme ve değerlendirme yöntemleri arasında merkezi rol oynadığını söylemek mümkündür.

İçerik oluşturmayı büyük derecede kolaylaştıran ve neredeyse ücretsiz hale getiren teknolojideki gelişmeler sayesinde, hem tüketiciler hem de medya ve diğer herkes, hem iletişimi hem de halkla ilişkiler ölçümleme dünyasını altüst eden benzeri görülmemiş oranda içerik oluşturmaktadır (Delahaye Paine, 2019). Nitekim, yüksek oranda veri birikimi nedeniyle, ölçme ve değerlendirme alanında yaşanan karmaşaya çözüm olabilmesi içinde Haziran 2010'da İspanya'nın Barselona kentinde düzenlenen 2. Avrupa Ölçme Zirvesi'nde AMEC (Uluslararası İletişim Ölçme ve Değerlendirme Derneği/The International Association for Measurement and Evaluation of Communication) ve IPR (Halkla İlişkiler Enstitüsü/The Institute for Public Relations) tarafından halkla ilişkilerde ölçümleme ve değerlendirmeye rehberlik edecek yeni standartlar ve uygulamalar bildirgesi kabul edilmiştir (Jain, 2014).

2015 yılında bu ilkeler, içgörü ve nitel yöntemlerin önemini yansıtan tüm iletişim alanı ölçümlerini entegre eden bir yaklaşımla güncellenmiştir. 2020 yılına gelindiğinde ise, AMEC Barselona İlkelerini gözden geçirmek ve geliştirmek için, oluşturulan komiteyle daha geniş bir ölçüm standardını yansıtmak üzere, bir organizasyon içinde sürekli iyileştirmeyi sağlayabilecek

önemdeki ölçümlemeye odaklanmıştır. İlkeler, en üst düzeyde kurumsal performansı sağlamak için yatırım kararını vermeye yardımcı olmaya yönelik bir bakış açısıyla güncellenmiştir. Barselona 3.0'ın temel prensipleri şunlardır (AMEC, 2020):

- Hedefler belirlemek, iletişim planlaması, ölçümü ve değerlendirmesi için mutlak bir ön koşuldur.
- Ölçüm ve değerlendirme çıktıları, sonuçları ve potansiyel etkiyi tanımlamalıdır
- Çıktılar ve etki, paydaşlar, toplum ve kuruluş için belirlenmelidir
- İletişim ölçümü ve değerlendirmesi hem nitel hem de nicel analizi içermelidir
- Reklam Değeri Eşdeğeri (AVE'ler) iletişimin değeri değildir
- Bütünsel iletişim ölçümü ve değerlendirmesi, ilgili tüm çevrim içi ve çevrim dışı kanalları içerir
- İletişimin ölçülmesi ve değerlendirilmesi, öğrenmeyi ve içgörülerini yönlendirmek için bütünlük ve şeffaflığa dayanır.

Barselona İlkeleri, medya sonuçlarından, iş sonuçlarından ve sosyal medyanın ölçülmesinden çok, bütünsel sonuçlarının ölçülmesine işaret eder ve Reklam Değeri Eşdeğeri ölçümünü halkla ilişkiler faaliyetinin değerini göstermediği için reddeder. Bu bağlamda, halkla ilişkilerde sosyal medyanın daha fazla kullanımı, uygulayıcıları ve değerlendiricileri Reklam Değeri Eşdeğeri ölçümünden, değer ve diyalog yaratımını gösteren ölçümlere yönlendirebilme potansiyeline sahiptir (Watson, 2012, s. 396).

Barselona İlkeleri, açıklık şeffaflık, paydaş ilişkileri gibi faktörlerin göz önünde bulundurulduğu, sosyal ortamda dijital verinin ölçülmesini standartlaştıran bütünsel bir yaklaşıma sahiptir. Nitekim, Luo ve Jiang'ın da belirttiği gibi,

sosyal medya aracılığıyla ilişki geliştirmenin temel stratejilerinin açıklık ve şeffaflık, paydaşlar için yararlılık ve etkileşimli özellikler içermesi gerekmektedir. Çünkü, etkileşim ve ilişki geliştirme, sosyal medya ölçümü için önemli göstergeler haline gelmiştir (2012, s. 60). Barcelona İlkeleri, halkla ilişkilerde temel ölçüm ve değerlendirme uygulamaları ve ölçüm hizmetleri endüstrisi açısından bir mihenk taşı kabul edilmektedir (Watson, 2021, s. 396).

Barcelona İlkeleri'nin ardından, AMEC tarafından kurulan komisyon tarafından belirlenen Geçerli Metrikler Çerçevesi Modeli, halkla ilişkilerde ölçümlene alanında sözü edilmesi gereken önemli bir yaklaşımdır. Model, halkla ilişkiler çıktısını üç farklı aşamada dağıtır ve basit bir matris ızgarasında beş aşamaya ayırır (Bkz. Şekil 5.1.). İlk olarak, belirli bir kampanyayla alakalı ızgara seçilir; daha sonra kampanya süresince yapılacak faaliyetler belirlenir; uygun ölçümler seçilir; mevcut uygun kaynaklar gözden geçirilir ve belirlenir. Son olarak sonuçlardan hangisinin müşteri için uygun olduğuna karar verilir. Bu model, olası ölçütleri tanımlamak için yararlanılabilecek basit bir kılavuz olup, kesin bir ölçüm kuralı değildir (Jain, 2014).

Şekil 5.1. Geçerli Metrikler Çerçevesi, AMEC

Model bir dizi farklı halkla ilişkiler kampanyasına uygulanabileceği mantığıyla bir matris biçimini alır. Model, neyin ölçülmesi gerektiğini belirlemek ve bu veriyi elde etmek ve hangi araçların gerekli olacağını belirlemek için çıktılarını, etkileri ve sonuçları bir çerçeve olarak kullanır (Jain, 2014).

Toplumların sosyal medya bilgilerini veya mesajlarını, bilişsel olarak işleme yöntemlerine ilişkin bir değerlendirmenin, halkla ilişkiler değerlendirme planına dahil edilmesi önemlidir (Luo ve Jiang, 2012, s. 59). İnternette ve sosyal medyada yer alan gönderileri analiz ederken, halkla ilişkilerde basılı ve yayınlanmış haberleri analiz etmede kullanılan kriterler uygulanabilir. Bu nedenle, halkla ilişkiler çıktı ölçümünün bir bileşeni, Web gönderilerinin gözden geçirilmesi ve analizi olmalıdır. İnternetin ikinci çıktı ölçüsü, Web sitesi trafik modellerinin incelenmesi ve analizidir (örneğin, tıklamalar ve/veya flaş tıklama akışlarının incelemesi, ana sayfa ziyaretlerinin değerlendirmesi, alan izleme ve analizi, aktarılan baytların değerlendirilmesi, sayfa başına harcanan süre, trafik süreleri, kullanılan tarayıcılar ve geri bildirim formlarını döndüren kişi sayısı gibi) (PR Pundit, 2000). İnternet çıktularından elde edilecek değerli sonuçlardan Arama Motoru Optimizasyonu (Search Engine Optimization/SEO) araçları ile halkla ilişkiler hedefleri açısından yararlanmak mümkündür. SEO, bir markanın arama motorlarındaki sıralamasını iyileştirmek için etik önlemler alma uygulamasıdır. Halkla ilişkiler hedefleriyle uyumlu anahtar kelime seçimleriyle, Google ya da Yandex gibi arama motorlarında aramalarda üst sıralarda yer almayı, böylece internetteki görünme potansiyelini arttırmayı amaçlar (BRG Communications, 2021).

Sosyal medya ölçümleme yöntemlerine ilişkin yaklaşımlar incelendiğinde genel olarak halkla ilişkilerde beş ana sosyal medya ölçümleme yöntemi geliştirildiği görülmektedir: Üretimin ölçümü (üretilen halkla ilişkiler taktiklerinin sayı-

sı), mesajın etkisinin ölçülmesi (hedef kitlenin kaçının kilit mesajlara maruz kaldığı), farkındalık ölçümü (hedef kitlenin mesajlardan gerçekten haberdar olup olmadığı), hedef kitle tutumlarının ölçülmesi (hedef kitlede algı ve tutum değişikliğinin olup olmadığı) ve hedef kitle davranışının ölçülmesi (hedef kitlenin bir fikri benimsemek, oy vermek, bir ürün satın almak veya bir hizmeti kullanmak gibi konularda motive olup olmadığı) (Luo ve Jiang, 2012, s. 59).

Geleneksel medyanın kapsamının halkla ilişkiler açısından giderek daralan bir boyuta gelmesinin ardından Macnamara, günümüzde, halkla ilişkiler ve kurumsal iletişimde ölçümlemede otuz metriğin yaygın olarak kullanıldığını tespit etmiştir (Tablo 5.1.)

Tablo 5.1. Jim Macnamara'nın halkla ilişkilerde sosyal medya ölçme metriği

Temel çıktı ölçütleri	Çıktılar -> Çıkarımlar	Çıkarımlar-> Sonuçlar
Basın kupürü sayıları	Benzersiz ziyaretçiler	Bağlantılar
Hedef kitle	Görüntüleme	Etkilenme
Erişim	Beğeni	Etki
Hedef kitleye erişim	Takipçiler	Farkındalık
İzlenimler	Hayranlar	Tutumlar
Görsel fırsatlar (OTS)	Tıklamalar	Güven
Ses paylaşımı	İndirilenler	Sadakat
Bin başına maliyet	Yorumlar	İtibar
Hit sayısı	Ton	İlişkiler
Ziyaretler	Duygular	Yatırım getirisi

Kaynak: Jain, 2014.

Tablo 5.1.'de gösterilen Macnamara'nın ölçümleme metriği şu şekilde değerlendirilebilir:

- Her bir ölçüte ait çıkarımlar ve sonuçların yeni ölçütler oluşturacağı görülmektedir. Örneğin hedef kitle büyüklüğü bir ölçüt olarak alınır ise bu kitle üzerinde oluş-

turulan etkiler ve her etkinin büyüklüğü de bir ölçüt haline gelecektir.

- Tablo 5.1. aynı zamanda ölçütler arasındaki etkileşimi de göstermektedir.
- Dijital dünyada oluşan veri çeşitliliği ve miktarı yeni ölçütler oluşturmaya olanak sağlamaktadır.

PRSA (Public Relations Society of Amerika /Amerikan Halkla İlişkiler Derneği) (2009), dijital ve sosyal medya ölçümlemede temel alınan metrikleri: bağlantılar (Engagement), izlenimler (Impressions), içerik ögesi (Item), bahsetme (Mention) ve erişim (Reach) bileşenleri olarak sıralamaktadır:

- **Bağlantılar:** Kaç kişinin bir ögeye maruz kaldığını ve ardından bazı ek eylemler gerçekleştirdiği sorusunu ele alır.
- **İzlenimler:** Bir ögeyi kaç kişinin görüntülemiş veya maruz kalmış olabileceği sorusunu ele alır ve bir ögenin görüntülenme sayısını temsil eder.
- **İçerik ögesi:** İçerik ögesi, dijital ortamda ilk kez görünen bir gönderi, mikro gönderi, makale veya başka bir örnektir. Bir öge, içerik analizinde kullanılan temel analiz birimidir.
- **Yorumlar:** Bir markanın, kuruluşun, kampanyanın veya başka bir varlığın ölçülen veya analiz edilen bir ögesindeki belirli bir referansı ifade eder.
- **Erişim:** Bir iletişim ögesini kaç kişinin görebildiği, okuyabildiği veya duyabildiği sorusuna yanıt verir.

Bu bağlamda, sosyal medya etki analizleri sosyal medya içeriğinin etkisini değerlendirmek için sosyal medya kullanıcılarının sayısı, sayfa etkileşimi ve sayfa görünümleri gibi çeşitli ölçütlere dayalıdır.

DiStaso ve arkadaşları (2011), sosyal medyada ölçümleminin şu başlıklar altında ele alınması gerektiğini belirtmektedir:

- Yalnızca erişimin değil, davranışsal sonuçların ölçülmesi,
- Sosyal medya ölçümlerini kurumsal iletişim stratejisi-ne bağlanması,
- Somut ve anlamlı etki ölçülerinin belirlenmesi,
- Sosyal medyanın çalışan bağlılığını ve tüketici satın alma davranışını artırmadaki etkinliğinin ölçülmesi,
- Marka itibarını güçlendirmeye yönelik katkının ölçülmesi,
- İzleyici profillerinin demografik analizi,
- Kurumsal itibar ve davranışla ilişkili olarak yatırım getirisinin ölçülmesi,
- Güvenilirliğin ölçülmesi.

Yeni medyanın yarattığı koşullar nedeniyle, kuruluşların onlara yöneltilen soruları ve yanıtlarını takip edilmesi zorunluluğa dönüşmüştür. Bu bağlamda, sosyal medya ölçümleme metodları arasında yer alan yöntemlerden bir diğeri “Çevik Duyarlılık Analizi”dir. Metin parçalarından otomatik olarak mutlu-üzgün veya olumlu-nötr-olumsuz gibi duyguları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Çevik duyarlılık analizi ifadesindeki çevik kelimesi ise mükemmel olmayan duyarlılık sınıflandırma sonuçları uğruna bile duygu analizinin basit ve verimli bir şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmek içindir. Cestnik ve Kern, sadece geçmiş veri kayıtlarını saklamanın ve belgelemenin yanı sıra, bu tür verinin analizi için, çevik duyarlılık analizi yaklaşımını önermektedir (2013, s. 168). Yaklaşımında, geçmiş soruların duyarlılık analizi yapılması, gelecekteki soruların duyarlılığını tahmin etmek ve en azından kısmen de olsa eyleme geçirilebilir kriterleri belirlemek amaçlanmaktadır. Belirli bir medya sorusunun duyarlılığının algılanması oldukça öznedir. Bazen hassas bir alana dokunan tamamen tarafsız bir soru kaba veya saldırgan olarak algılanabilir. Çevik duyarlılık analizi sistemi, tahmin sürecine

nesnel istatistiksel özellikleri dahil ederek bu tür öznel yargılardan kaçınmaya çalışır (Cestnik ve Kern, 2013, s. 174).

Sosyal medyada yer alan dijital kültür formları, Halkla İlişkiler ölçme ve değerlendirme yöntemleri açısından göz önünde bulundurulması gereken alanlardır. Bunlardan biri Influencer ya da fenomen olarak adlandırabileceğimiz kişilerdir (etkileyiciler). Arora ve arkadaşları (2019, s. 86) Facebook, Twitter ve Instagram gibi popüler sosyal medya platformlarında bir dizi regresyon modelini içeren temel makine öğrenimi algoritmalarından yararlanarak Influencer endeksini kümülatif bir skorla hesaplamayı hedeflemişlerdir. Bulgular, etkileşim, sosyal yardım, duyarlılık ve büyüme bileşenlerinin Influencer belirlemede anahtar rol oynadığını göstermektedir. Araştırmacılar, belirli bir sosyal medya üzerindeki daha yüksek etkinin daha yüksek katılım ve daha yüksek içerik görünürlüğü sağlayacağını ve kullanıcılar arasında yüksek tartışma düzeyini artırmaya yardımcı olacağını vurgulamaktadır. Buradan yola çıkarak, dijital kültür ortamının bileşenlerinin etkinliğini ölçümleyen etki endekslerinden halkla ilişkilerde bir değerlendirme ölçüsü olarak yararlanmanın halkla ilişkiler stratejisinin kapsamını ve mesajın yönünü belirlemede önemli bir etkisi olabileceğini söyleyebiliriz.

Çevrim içi konuşmaların analizinden elde edilen veriye erişilmesine olanak tanıyan netnografik analizler de, halkla ilişkilerde fırsatları belirlemek üzere yararlanılan araştırma yöntemlerindedir (Toledano, 2017, s. 597). Etnografik yöntemler, çeşitli kültürel ortamlarda halkla ilişkiler çalışmasının antropolojik bir perspektiften incelenmesine olanak tanırken (L'Etang, 2012, s. 170), netnografi çeşitli bilgisayarlar aracılı sosyal etkileşim türlerinin benzersiz olasılıklarına uyarlanmış özel bir etnografik araştırma biçimidir. Netnografi, çevrim içi ve yüz yüze kültürel ve sosyal etkileşimler arasında dört kritik farkı tanımlar. İlk olarak, sosyal ve kültürel etkileşimin doğa-

sı, içinde taşındığı teknolojik ortamın özel doğası ve kuralları tarafından değiştirilir, sınırlandırılır ve özgürleştirilir. İkinci- si, etkileşim en iyi şekilde anonim veya takma adlarla gerçekleşebilir ve hatta “gerçek” kimlikler şüpheli olabilir. Bunun etik ve etkili araştırmanın yürütülmesinin yanı sıra veri toplama ve analizi için de çıkarımları vardır. Üçüncüsü, ilgili sosyal etkileşim forumlarının çoğunun geniş erişilebilirliğidir. Bu, erişilebilirlik aynı zamanda araştırma yaklaşımını da değiştirir ve genellikle veri toplama sürecini göreceli kıtlık ve zorluktan, bolluğa dönüştürür. Son olarak, fiziksel dünyadaki hiçbir şey, çevrim içi sosyal dünyalarda gördüğümüz sohbetlerin ve verinin otomatik olarak arşivlenmesi ile kıyaslanamaz ve bu özellik aynı zamanda veri toplama ve analizini de dönüştürür. Kültürün doğası, iletişimin doğası ve araştırmacı etkileşiminin doğasındaki bu farklılıklar, giriş yapmak, veri toplamak, veriyi analiz etmek, güvenilir bir yorum sağlamak gibi etnografik yaklaşımın önceki unsurlarını karmaşıklaştırmıştır (Kozinets, 2012, s.39).

Sosyal medyada halkla ilişkiler amaçlı gerçekleştirilen değerlendirme ve ölçümlene yöntemlerine bakıldığında Büyük Veri analizi yoluyla sosyal medya veriyi anlamlandırmak, iletişimin etkinliği üzerinde büyük bir etkiye sahip olmaktadır (Adi, 2019). Büyük Veri, halkla ilişkiler stratejisini belirleyerek, iletişime değer katma potansiyeline sahiptir.

Sosyal Medya Ölçümlemede Büyük Veri

Araştırma, daha iyi hedefleme, daha iyi konumlandırma ve iyileştirilmiş performans değerlendirmesi için iletişim sürecini yönlendirmede giderek daha önemli bir rol oynamaktadır. Şimdi, yeni araştırma yöntemlerinin ve ileri teknolojilerin ortaya çıkmasıyla istatistiklerin yaratıcılığı ve iş hızını ateşlediği yeni bir halkla ilişkiler biçimi ortaya çıkmaktadır; veri tam entegre iletişim karar verme sürecini yönlendirir ve araçlar,

insanların daha hızlı hareket etmesini sağlar. Böylece halkla ilişkiler için itici güç Büyük Veri olarak bilinir (IPR, 2021). Bu önemden hareketle işletmeler değerlendirme ve ölçümlemede yararlanmak üzere internete ve sosyal medyada oluşan Büyük Veri'nin kullanımlarına yönelmişlerdir.

Büyük Veri, karar verme sürecini yönlendirmede potansiyel değerini açığa çıkarılabilmesi için etkili ve verimli teknikler, teknolojiler ve aynı zamanda veri organizasyonu ve yönetimini gerektirir. Bu tür yenilikçi teknolojilerin, Büyük Veri'nin son derece zorlu özellikleriyle ve özellikle de genellikle heterojen kaynaklardan ve farklı veri türlerinden gelen yüksek hacimli hızlı hareket eden verinin anlamlı bilgilere dönüştürülmesi, depolanması ve analiziyle başa çıkabilmesi gerekir. Son zamanlarda bazı yeni depolama ve hesaplama teknolojileri geliştirilmiş olsa da (örneğin, metin madenciliği ve metin analitik teknikleri, bilgi çıkarma teknikleri, metin özetleme teknikleri, duygu analizi (fikir madenciliği) teknikleri, sosyal medya analizi teknikleri gibi), çok daha fazla teknolojik ilerleme ve analitik teknikler, yakın gelecekte büyük olasılıkla ortaya çıkacaktır (Rogge vd, 2017, s. 269).

Sosyal medya ile ortaya çıkan yeni modeller, stratejiyi besleyebilecek içgörülerini belirlemek için Büyük Veri'yi kullanırken (Jain, 2014), tahmine dayalı analitik ve veri madenciliği gibi gelişmiş analiz araçları, veriden değer elde etmeye ve yeni içgörüler oluşturmaya yardımcı olur. Küresel Büyük Veri ve iş analitiği pazarında 2018 yılında 169 milyar dolar değerinde olup, 2022'de 274 milyar ABD dolarına çıkması beklenmektedir. Kasım 2018 itibarıyla, pazar araştırması endüstrisindeki profesyonellerin yüzde 45'inin araştırma yöntemi olarak Büyük Veri analitiğini kullandığı bildirilmiştir (Mlitz, 2021).

Büyük Veri'nin, halkla ilişkilere katkıları, çeşitli şekillerde ölçülen içerik ve bağlamla ilgilidir. Ölçülen içeriği ve bağlamı şu şekilde sınıflandırabiliriz (IPR, 2021):

a) **İçerik analizi:** Geleneksel, dijital ve sosyal medya içerik analizi, çıktıları ölçme, inceleme ve anlama yöntemleridir. Sosyal medyada yer alan yorumlar farkındalığı, tutumları, anlayışı ve davranışı yansıtır. Büyük Veri dünyasında “metin analizi” olarak da bilinen içerik analizi, kurumsal ve marka iletişiminde veri toplamanın en yaygın şeklidir. İçerik analizi, teknoloji ve uzman analistlerden yararlanılarak, büyük miktarda verinin tahmine dayalı analitik de dahil olmak üzere dikkat çekici ve eyleme geçirilebilir zekaya dönüştürülmesini sağlar. İçerik analizi aşağıdaki “Küçük Veri” akışlarını oluşturur:

- **Miktar:** Hikaye, gönderi veya “mesaj birimi” sayısının yanı sıra, bu sunumları görme, duyma veya izleme potansiyeline sahip kişilerin sayısıdır.
- **Kalite:** Ton/duygu; haber kuruluşları, bloglar, influencer’lar, kurum sözcüleri aracılığıyla amaçlanan ve amaçlanmayan “kaliteli” içeriğin erişimidir.
- **Göreceli performans:** Kontrol edilen/yayınlanan içerikten elde edilen performansın, kontrol edilemeyen/organik içeriğe göre hacmi veya zaman içinde rakiplere karşı elde edilen sonuçlardır.
- **Etki potansiyeli:** Başlıklar, fotoğraflar, konumlandırma gibi içeriklerin izleme, duyma veya okuma olasılığını yansıtan göstergelerdir.

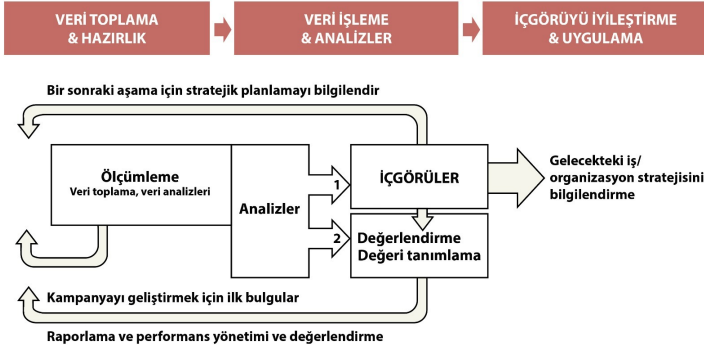
b) **Tutumusal ve davranışsal araştırmalar:** Tutumusal ve davranışsal araştırma, çıktıları ve sonuçları değerlendirme yöntemleridir. Tutumusal araştırma, bireylerin veya grupların düşüncelerinin, tutumlarının, tercihlerinin ve anlayışlarının incelenmesidir. Davranışsal araştırma ise kararların, eylemlerin ve kalıpların oluşumunu etkileyen değişkenlerin incelenmesini ifade eder. Halkla ilişkiler literatüründe, tutumusal araştırma “çıkı-

rılan” veriyi gösterir, davranışsal araştırma, “sonuçlar” verisini sağlar. Tutumsal ve davranışsal araştırmanın iki temel biçimi şunlardır:

- **Nitel Araştırma:** Odak gruplar, röportajlar ve tematik analiz nicel araştırmayı şekillendirmek için içgörüler sağlar.
- **Nicel araştırma:** Anketler, hedef kitlelerin aklındakileri yansıtmak için öngörülebilir bağlam ve rehberlik sağlar. Çevrim içi anketlerin artmasıyla birlikte, giderek daha fazla anketle daha kısa farkındalık, anlayış, tutum ve amaçlanan davranış aralıkları yakalanmaktadır.

Wiencierz ve Röttger (2019, s. 8), halkla ilişkilerde veri türlerini daha iyi anlamak için, birinci, ikinci ve üçüncü taraf verisi arasında ayırım yapmanın önemine dikkat çekmektedir. Birinci taraf verisi, bir şirketin sahip olduğu dahili veriyi ifade eder. Bu, bir veri ambarı veya müşteri ilişkileri yönetimi (CRM) sisteminden alınan verinin yanı sıra, pazar ve rekabet verisini ve şirketin iletişim kanallarından gelen veriyi içerir. İkinci taraf verisi başka bir şirket tarafından, örneğin bir sponsorluk veya itibar yönetimi programından sağlanır. Son olarak, veri havuzu üçüncü taraf verisiyle de geliştirilebilir. Şirket, bu tür harici veriyi kendi başına oluşturabilir veya bir hizmet sağlayıcıdan satın alabilir. Sosyal medya verisi bu açıdan halkla ilişkilerde en önemli kaynaktır.

Macnamara’ya göre, halkla ilişkilerde yeni ölçüleme modellerinin niceliksel olduğu kadar nitel veriyi de toplaması gerekmektedir. Bu, bağlamsal bilgilerden, yayınlanmış araştırma literatüründen, veri tabanlarından ve vaka çalışmalarından yararlanabilen derinlemesine analizi gerektirir. En önemlisi öngörüler ileriye dönük olmalı ve değer katma potansiyeline sahip olmalıdır. Macnamara tarafından geliştirilen model Şekil 5.2.’de aktarılmıştır (Jain, 2014).

Şekil 5.2. Jim Macnamara'nın ölçüm ve değerlendirme modeli

Kaynak: Jain, 2014.

Modele göre, halkla ilişkilerde ölçümlemede Büyük Veri üç temel aşamada işlenir. Veri toplama ve hazırlık aşamasını veri işleme ve analizi takip etmektedir. Analizi yapılan veriden elde edilen içgörüler uygulamaya temel oluşturur ve kampanyayı geliştirmek için hangi değerlerin tanımlanması gerektiği bilgisini içerir.

Halkla ilişkilerde Büyük Veri kullanımında Büyük Veri'nin hacmi, çeşitliliği ve hızını içeren üç temel özelliğe sahip bir veri havuzu oluşturmak adımlardan biridir. Hangi verinin, hangi hacimde ve hangi hızda mevcut olması gerektiği veya belirlenen hedeflere ulaşmak için zamanlamanın ne olması gerektiği sorularına verilecek yanıt bu bağlamda önem taşımaktadır. Bu şekilde bir Büyük Veri üretim süreci halkla ilişkiler uygulayıcılarının yapısal olmayan veriyi - metin dosyaları, videolar, nesnelerin interneti verisi vb. - katlanarak artan bir hızda toplamasına ve işlemesine olanak tanır (Wien-cierz ve Röttger, 2019, s. 8).

Halkla ilişkilerde üretilen verinin analiz edilmesi Büyük Veri uygulama sürecinin diğer adımını oluşturmaktadır. Analizin ilk aşamasını tanımlayıcı analiz oluşturur. Tanımlayıcı analiz verisine bakarak ve verinin nasıl yapılandırıldığını, ti-

pik değerlerin neler olduğunu analiz etme sürecidir. Örneğin sosyal medyadaki beğeni sayısı veya sayfa görüntülenme sayısı sıklıklarının incelenmesi gibi. Tanımlayıcı analizden ardından karşılıklı ilişkilerin ve örüntülerin daha derinlemesine incelenmesi gerekir. Bu süreç tanısal analiz olarak da adlandırılabilir. Bu süreçten sonra karşılıklı ilişkiler veya tahminler yorumlanmalı ve eylem önerileri türetilmelidir. Uygun veri ile doğru analizlerin güvenilir bir şekilde yapıp yapılmadığı kontrol edilmelidir. Son adım, karar vericilere rapor etmek için temel sonuçların toplu ve görselleştirilmiş bir biçimde hazırlanması ve iletilmesidir (Wiencierz ve Röttger, 2019, s. 8).

Halkla ilişkilerde yinelemeli bir süreç olarak veriye dayalı halkla ilişkiler konusu da önem taşımaktadır. Yinelemeli kavramı, Büyük Veri'den bilgi üretmenin, aynı veya benzer eylemlerin adım adım yürütüldüğü ve uygulama sonucu hedefe ulaşmak için gereken gereksinimleri karşılayana kadar kararların yeniden değerlendirildiği, birden çok tekrarlı bir süreç olduğu anlamına gelmektedir. Aynı şekilde, bilgi üretme sürecinin ilerleyen aşamalarında, tek adımda yeni gelişmeler ve kararlar, önceki adımları etkileyen değişikliklere yol açar. Tüm Büyük Veri ölçümleri, (örneğin sohbet botlarının halkla ilişkiler amaçlı programlanması gibi) yinelemeli ilkeye göre yapılmalıdır (Wiencierz ve Röttger, 2019, s. 10).

Yapay zeka, Büyük Veri analizinde kişiselleştirilmiş içerik üretimini ve dağıtımını otomatikleştirmeye yardımcı olabilir. Yapay zeka alanındaki gelişmeler, kuruluşların ve onların ürün ve hizmetlerinin kamusal söylem ve görüşlerini şekillendirme potansiyeline sahiptir. İnsan müdahalesi olmadan içerik üretebilen ve kullanıcılar ile etkileşime girebilen sosyal botlar, daha sofistike hale geldikçe, tespit edilmeleri gittikçe zorlaşmakta ve kuruluşların iletişim stratejilerini yönlendirmektedir (Adi, 2019). Diğer taraftan tahmine dayalı analitik ve veri madenciliği gibi gelişmiş analitik araçları da, veriden

değer elde etmeye ve içgörü oluşturmaya yardımcı olmaktadır (Mlitz, 2021).

Sosyal medyada yer alan kullanıcının gerçekten ulaşılmak istenen kitle olup olmadığı kesin değildir. Bu nedenle firmalar, hedef kitlelerine kolay ulaşabilecekleri bilgi bankalarına ihtiyaç duyarlar. Kurumlar kendi veri bankalarını oluşturmak için mevcut müşterilerinin bilgilerini derlemeye çalışırken, bir yandan da bu hizmeti veren kuruluşlardan veri toplama ya çalışırlar. Ancak mevcut veri bankaları tüketicinin iletişim bilgileri veya demografik niteliklerden öte veri sağlayamamaktadır. Bu kısıtlı veri nedeniyle hedef kitlelerle ilişki kurmak ve onları tanımak isteyen firmaların ihtiyacı olan verinin kayıtlı olduğu nitelikli veri bankaları bulunmaktadır. Nitelikli veri bankası, tüketici eğilimlerini yaşam tarzlarını ve bilgilerini de barındırdığı için doğru hedef kitleye erişim sağlanmasında önemli bir araçtır (Cem, 2019, s. 124). Nitelikli veri bankaları, değerlendirme ve ölçümlemede halkla ilişkilere önemli veri sağlanmasında yararlanılabilecek bir araç işlevine sahiptir.

Bakıldığında; değerlendirme ve ölçümleme aşamalarında Büyük Veri'nin halkla ilişkiler açısından potansiyellerini açığa çıkaracak yöntemler, stratejik iletişim hedefleri ile kurumsal iş hedeflerinin gerçekleşmesine yardım edecektir. Halkla ilişkilerin Büyük Veri aracılığıyla, kurumsal hedeflerinin gerçekleştirilmesine olan katkısı ile halkla ilişkilerin itibarı da olumlu yönde etkilenecektir.

İletişimin Değerlendirilmesinde Çevik İletişim Metodolojisi

Akılcı bir sosyal yönetim, eylemin sonucu hakkında planlama, uygulama, keşif veya bilgi toplama sarmalı içinde ilerler (Lewin, 1946, s. 38). Bu nedenle, değerlendirmede hedefler akıllı değil esnek olmalıdır. Lewin'in ifade ettiği bu

profesyonel çalışma modeli, çeviklikte eylemlerin yinelemeli test edilmesi ve iyileştirilmesi fikrine eşdeğerdir. Dolayısıyla değerlendirme, çevik çalışma yöntemlerinin özüdür (Van Ruler, 2019, s. 269).

Çeviklik, bir proje yönetim metodolojisi olup, örgütsel konulara uyarlanabilen, daha önce alınan kararlara ve bunların sonuçlarına bağlı olan yinelemeli yargı yapısı anlamına gelir. Bu, sistemin tüm operasyon seviyelerinde stratejiye esneklik katıldığı anlamına gelmektedir (Ries ve Summers, 2016, s. 2). Çevik çalışma metodolojisinin temel unsuru, kullanıcı ihtiyaçlarına olabildiğince hızlı, verimli ve etkili bir şekilde uyum sağlayabilmek için yinelemeli test formundaki değerlendirme kavramıdır. Bu bizi her şeyden önce değerlendirme teorisine getirmektedir (Van Ruler, 2019).

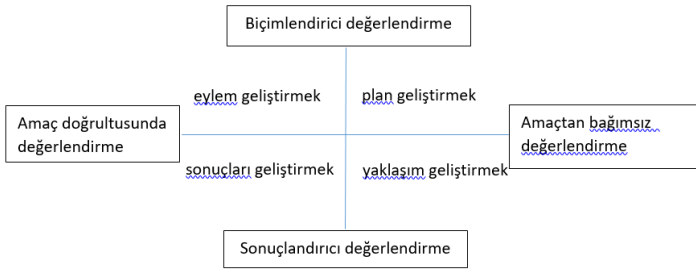
Çeviklik metodolojisi, geribildirim daha hızlı alınması ile kurumsal araştırma bulgularının da daha erken elde edilmesi ve bu bağlamda planlamanın daha yakın bir zaman diliminde gerçekleşmesini sağladığı için değerlendirmeye yardımcı bir araç olarak değerlendirilmektedir (Cohen, 2010, s. 20). Van Ruler'a göre (2019), çevik çalışmadaki temel ilke, bir ürünün (fikir, hizmet veya ürün) uygulanabilirliği için her zaman test edilmesi gerektiğidir. Kalitatif gözlem ve görüşmeler, çevik ölçüm için temel yöntemlerdir. Çeviklik, değişim uyum sağlamak için anlam yaratmaya odaklanır.

Çevikliğin değerlendirme metodolojisiindeki yeri, Sprint'ler sonunda Sprint ekibinin kendi arasında gerçekleştirdiği "Sprint Değerlendirme" toplantıları ile açığa çıkmaktadır. Sprint Değerlendirme ve Retrospective toplantıları öneriler ve tartışmalar geliştirilmesini sağladığından, problemin çözümüne yönelik önemli bir veri kaynağıdır ve bir sonraki Sprint döngüsü için kaynak teşkil eder (Cohen, 2010, s. 29).

Çevik değerlendirme ve ölçümleme yöntemlerinin temel kapsamını ise şu şekilde açıklayabiliriz:

Sosyal bilimlerde, sonuçlandırıcı ve biçimlendirici değerlendirme arasında bir ayırım yapılır. Scriven'e göre (1991), biçimlendirici değerlendirme, devam eden bir faaliyet kapsamında geliştirme ve iyileştirmeyi teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Sonuçlandırıcı değerlendirme ise, değerlendirilen nesnenin (program, müdahale, kişi vb.) sonuçlarının belirlenen hedefleri karşılayıp karşılamadığını değerlendirmek için kullanılır. Bu ayırımın dışında yine Scriven amaçlı ve amaçsız değerlendirme kavramlarına işaret eder (Scriven, 1991). Bu farklı değerlendirme biçimlerini birleştirirsek, amaçlı değerlendirme, hedeflere ulaşmak için çalışıldığında biçimlendirici, hedeflere ulaşıldığında ise sonuçlandırıcıdır. Amaçtan bağımsız değerlendirme ise, karar verme için her türlü içgörüyü elde etmek, beklenmeyen etkileri ortaya çıkarmak (biçimlendirici) veya planlama sürecinin kendisini gözden geçirmek ve yenilemek anlamına gelir. Van Ruler, Scriven'in değerlendirme hakkındaki fikirlerini yapılandırmak için, değerlendirmenin dört farklı yönünü içeren bir model oluşturmuştur (Bkz. Şekil 5.4.) (Van Ruler, 2019, s. 267).

Şekil 5.4. Değerlendirmenin dört farklı yönü matrisi

Kaynak: Van Ruler, 2019, s. 268.

Van Ruler, söz konusu bu modelde şunu vurgulamaktadır: Çeviklik metodolojisinde yer alan Scrum'da uygulama sırasında biçimlendirici değerlendirme öne çıkmaktadır. Bunun nedeni Scrum'ın sonuç odaklı olması, sonuçları yinelemeli

bir temelde izlemesi ve aynı zamanda bir sonraki Sprint'te neyin nasıl yapılacağına karar verme sürecine kaynaklık etmesidir. Süreç sırasında, her yinelemeli zaman kutulu Sprint'in başlangıcında belirli hedefler belirlenir ve odak noktası prototiplerin kalıcı testine ve değişimin izlenmesine bağlıdır. Scrum'da değerlendirme bağımsız değişkendir, hedefler kadar eylemler de bağımlı olanlardır. Dolayısıyla, temel olarak değerlendirme, çevik çalışma yöntemlerinin özüdür ve bu açıdan Scrum'da değerlendirme ihtiyaçlara daha fazla vurgu yaparak, devam eden bir faaliyet içinde plan geliştirme ve iyileştirmeyi teşvik etmek için her zaman biçimlendiricidir ve her zaman amaçtan bağımsızdır. Van Ruler'a göre, çevik değerlendirme ve ölçümleme, iletişim yönetiminde klasik değerlendirme ve ölçümlemeden tamamen farklıdır. Çünkü çevik ölçüm esas olarak hedeflerden çok ihtiyaçlara odaklanır. Çeviklikte, nitel gözlem ve görüşme çevik ölçüm için temel yöntemlerdir. Bu nedenle çeviklik, iletişimde değerlendirme metodolojisinde köklü bir değişiklik yapılmasını gerektirir (Van Ruler, 2019, s. 276).

Şu halde, bir çeviklik yaklaşımı açısından değerlendirildiğinde, Halkla İlişkilerin dört aşaması sonuçlandırıcı bir yaklaşıma sahip olsa da, bütünsel perspektiften biçimlendirici olması arzu edilir. Çünkü her değerlendirme sonunda bir sonraki kampanya ya da proje planına yön verecek veri analizlerinden yararlanmak halkla ilişkiler için temel girdi sağlanmasının en önemli koşuludur, nitekim elde edilen değerlendirme sonuçlarının bir sonraki kampanyaya kaynaklık etmesi arzulanır. Halkla ilişkilerin dört modelinin aynı zamanda amaç doğrultusunda bir değerlendirmeyi hedeflediğini söyleyebiliriz. Kampanyanın önceden belirlenen amacı doğrultusunda iletişim eylem planı oluşturulur ve uygulama bu plan doğrultusunda yürütülür. Çeviklik uygulamasının temel metodolojilerinden olan Scrum'a bakıldığında ise, her Sprint

yinelemeli bir süreç izler, bu özelliğiyle halkla ilişkilerin dört aşaması ile örtüşür. Ancak amaçtan bağımsız bir değerlendirme sistemi yürütülmesi nedeniyle hakla ilişkilerin dört aşamasından ayrılır. Yine de Scrum halkla ilişkilerde proje yönetiminde kullanıldığı takdirde, kampanya hedefine esnek ve daha küçük adımlarla erişim sağladığı için arzu edilen sonuçlara ulaşılmasında pek çok avantaj sağlayabilir. Çeviklik metodolojisinde değerlendirme süreci, kampanyanın yalnızca son aşamasında değil, tüm süreçlerine entegre edilecek bir yaklaşım sağlayacağı için güncel veri, sürekli olarak kampanya sürecine dahil edilmiş olur. Bu sayede çevikliğin iletişim stratejisine yön vermesi açısından, değerli bir halkla ilişkiler metodolojisi olarak işlev göstereceği açıktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ölçme ve değerlendirme günümüzde Halkla ilişkilerde önemli problem alanlarından birini yansıtmaktadır. Nitekim, 2019 yılında gerçekleştirilen PR2050 Delphi araştırmasında, katılımcılara kurumlarındaki halkla ilişkiler rolleri sorulmuştur. Araştırmaya katılanların yüzde 65,19'u rollerini "iş hedeflerini desteklemek" olarak, yüzde 50,37'si "danışmanlık rolü" olarak, yalnızca yüzde 3,15'i ise "araştırmanın öncülüğünü yaptığı bir stratejik içgörü işlevi" olarak tanımlamıştır. İş hedeflerini desteklemenin ve danışmanlık rolünün, araştırma ve değerlendirme bileşenini de kapsadığı iddia edilse bile, ölçümleme ve değerlendirme yöntemlerinin uygulayıcılar için bir endişe kaynağı olmaya devam edeceği söylenebilir (Adi, 2019).

Her geçen gün dijitalleşme sürecinin hızla ilerlediği, Büyük Veri, nesnelerin interneti ve yapay zekanın katkısıyla dijital verinin akıl almaz oranda katlanarak çoğaldığı bir dünyada, halkla ilişkilerde, somut ve anlamlı sonuçlar elde etmek için ölçümleme ve değerlendirme yöntemlerinin önemi giderek artmaktadır.

Halkla ilişkilerde ölçümleme ve değerlendirmenin değerini arttıran ikinci bir unsur sosyal medyadır. Sosyal medya platformlarındaki çeşitlilik ve kullanım kolaylığı gibi faktörler nedeniyle, işletmeler sosyal mecraları iş ve iletişim amaçları doğrultusunda kullanmaya ve buradaki iletişimin sonuçlarını ölçmeye odaklanmışlardır. İnternetin artan kullanımı halkla ilişkilerde paydaşlarla etkileşime girilmesi açısından fırsat sunmaktadır. Kurum ve kuruluşlar açısından dijital ortamdaki devasa boyutta oluşan içerikten yeni içgörüler elde etmek amacıyla yararlanmak zorunluluk haline gelmiştir. Ancak daha fazla dijital araç ortaya çıktıkça ve daha fazla veri üretildikçe, halkla ilişkilerde doğru değerlendirme sonuçlarına ulaşabilmek için bu veri karmaşasıyla nasıl baş edilebileceği sorunsalı üzerinde tartışılan bir gündem maddesi haline gelmiştir.

Bu önemden hareketle, halkla ilişkilerde ölçümleme ve değerlendirme konusuna ilişkin güncel iletişim yaklaşımları incelendiğine, uygulamada ve teoride sosyal medya ölçümleme ve analiz yöntemleri, Büyük Veri, yapay zeka ve çevik değerlendirme metotları üzerinde durulduğu görülmektedir.

Sosyal medya ölçümleme, genel olarak Youtube, Twitter, Facebook, LinkedIn, bloglar, gibi çeşitli sosyal platformlarda açığa çıkan bilgilerin analizi ile gerçekleştirilmektedir. Ölçümleme yolculuğunda, Büyük Veri hedef kitleleri anlamak açısından önemli ipuçları sunar. Büyük Veri, yapay zeka, nesnelerin interneti ile ortaya çıkan yüksek miktardaki veri miktarını ölçümlemek ise nicel veriye dayalı araştırma yöntemlerinin önem kazanmasına yol açmaktadır. Bu durumun, halkla ilişkiler araştırmalarında nitel değerlendirmeden, nicel ölçümlemeye doğru bir yönelimi beraberinde getirdiğini söyleyebiliriz.

Halkla ilişkilerde etkili bir değerlendirme ve ölçümleme gerçekleştirebilmek için öncelikle doğru soruların sorulması gerekir. Amaçların, gereksinimlerin, hedef kitlelerin ve iletişim kanallarının tanımlanması ölçümleme metodunun belir-

lenmesinde etkilidir. Söz konusu ölçütlere ait verinin belirlenmesi, toplanması ve veri analizi araçlarının kullanılarak ölçümleme sonuçlarının elde edilmesi ölçümlemenin adımları olmalıdır.

Halkla ilişkilerde ölçümlemede Büyük Veri'nin etkinliğinden yararlanmak için toplanan büyük ölçekli veri ayıklanıp, yapay zeka modüllerinde kullanılarak, güvenilirliği yüksek ölçümler yapılmalıdır. İşletmelerin iletişimlerinde yararlandıkları kurumsal sosyal medya platformlarının veya kurumsal internet sayfalarının, kullanıcıların kişisel gizliliğini ihlal etmeden, gerekli veriyi ölçümleme yapabilecek şekilde ayıklaması önemlidir.

Halkla ilişkilerde güncel bir teknik olarak çeviklik metodolojisinin de ölçümleme ve değerlendirme yaklaşımının sürdürülebilirliğine ve gelişimine katkıda bulunacağını söyleyebiliriz. Proje yönetimlerinde yararlanılabilecek Scrum metodu sayesinde değerlendirme, iletişim programına entegre edilmiş bir çalışma sistemi olarak kabul görecektir. Bu yönüyle Scrum, değerlendirmeyi iletişim planının doğal bir parçası olarak kabul eden bir çeviklik metodolojisidir.

Halkla ilişkiler alanında gerçekleştirilen akademik çalışmalar, alanın uygulayıcılarının, ölçümleme sonuçlarından gelecekteki stratejilere yön vermek için yararlanmadıklarını bildirmektedir (Zerfass vd., 2017, s.14). Sosyal medyada çeşitli ölçümleme teknikleri yoluyla elde edilen verinin ve ölçümleme sonuçlarının gelecek kampanya planlamalarına yön vermek amacıyla kullanılmasının halkla ilişkilerde ölçümleme standartlarının oluşumuna katkı sağlayacağı açıktır. Bu nedenle, halkla ilişkilerde değerlendirme ve ölçümleme konusunun uygulamada hak ettiği değeri görebilmesi için, öncelikle iletişim eğitimi veren kurumlarda araştırma teknikleri, ölçümleme ve değerlendirme yöntemlerine yönelik derslerin ve programların artırılması gerekmektedir. Gelece-

ğin iletişim profesyonellerinin ölçümleme ve değerlendirme konusundaki farkındalıklarının ve bilgi düzeylerinin artırılması için, günümüzün iletişimcilerinin ise uygulamadaki eksikliklerinin giderilmesi amacıyla halkla ilişkiler örgütlerinin düzenleyecekleri eğitim faaliyetleri bu alanın gelişimine katkı sağlayacaktır.

Yürütülecek değerlendirme ve ölçümleme eğitimlerinin halkla ilişkilerdeki güncel ölçümleme yöntem ve tekniklerine kapsamlı ve nitelikli bir bakış açısı sunması gerekmektedir. Veri yönetimi, sosyal medya, yapay zeka, çeviklik metodolojisi gibi güncel konuların halkla ilişkilerdeki kullanımına yönelik teorik altyapının güçlendirilmesi ve halkla ilişkiler uygulayıcılarının bu alana gereken önemi vermesi mesleğin ilerlemesine de katkı sağlayacaktır. Mahrt ve Scharnow'un (2013, s. 30) ifade ettiği gibi, buradaki metodolojik eğitim sadece verinin nasıl ele alınacağını öğretmekle kalmayıp, aynı zamanda öğrencilerin ve araştırmacıların anlamlı sorular sormayı öğrenmelerine ve araştırma sürecinin herhangi bir noktasındaki seçimlerinin sonraki aşamaları nasıl etkileyeceğinin farkına varmalarına da olanak tanınmalıdır. Çünkü, geleceğin ve bugünün iletişimcilerinde nasıl soru sormaları gerektiğine yönelik oluşturulacak bilinç, söz konusu soruların cevaplarına hangi kanallardan ve hangi yöntemlerle ulaşılabileceği yönünde pratik düşüncenin oluşmasına ve daha da ötesi, hayatın her alanına ilişkin anlamlı sorular sorabilmenin, gerçek bilgiye erişimi sağlayacak bir giriş kapısı niteliğine sahip olduğu bilincinin oluşmasına yardım edecektir.

KAYNAKÇA

Adi, A. (2019, Haziran). Measurement and evaluation remain a challenge for PR: According to PR2025 DELPHI study. 18 Temmuz, 2020 tarihinde <https://instituteforpr.org/measurement-and-evaluation-to-remain-a-challenge-and-focus-for-pr-communications-practitioners-says-pr2025-delphi-study/> adresinden erişildi.

- AMEC (2020). *The Barcelona Principles 3.0*. 2 Ocak, 2021 tarihinde <https://amecorg.com/barcelona-principles-3-0-translations/> adresinden erişildi.
- Arora, A., Bansal, S., Kandpal, C., Aswani, R., Dwivedi, Y. (2019). Measuring social media influencer index-insights from Facebook, Twitter and Instagram. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 49, 86-101.
- Bernays, E. (2011 [1923]). *Christialising Public Oplinion*. USA: Ig Publishing
- BRG Communications (2021). 6 Important SEO Tips for Public Relations Professionals.11, Ocak 2021 tarihinde <https://brgcommunications.com/seo-tips-for-public-relations/> adresinden erişildi.
- Broom, G. M., Dozier, D. M. (1990). *Using Research in Public Relations*. Englewood Cliff, NJ: Prentice Hall.
- Cem, İ. H. (2019). *Medya Planlamasında Kullanılan Araştırmalar ve Veriler*. İstanbul: MediaCat Yay.
- Cestnik, B., Kern, A. (2013). Agile sentiment analysis for more responsive public relations. *Electronic Government and Electronic Participation-Joint Proceedings of Ongoing Research of IFIP EGOV and IFIP ePart 2030*, 18 Ağustos, 2020 tarihinde <https://dl.gi.de/handle/20.500.12116/17262> adresinden erişildi.
- Cohen, G. (2010). *Agile Excellence for product Managers*, USA: Superstar Press.
- Delahaye Paine, K. (2019, Şubat). How to measure social media relations: The more things change, the more they remain the same. 30 Temmuz, 2020 tarihinde <https://instituteforpr.org/how-to-measure-social-media-relations-the-more-things-change-the-more-they-remain-the-same-4/> adresinden erişildi.
- DiStaso, M.W., McCorkindale, T., Wright, D. K. (2011). How public relations executives perceive and measure the impact of social media in their organizations. *Public Relations Review*, 37(3), 325-328.
- IPR (2021). Irreversible: The public relations Big Data revolution. 17 Ağustos, 2020 tarihinde https://www.instituteforpr.org/wp-content/uploads/IPR_PR-Big-Data-Revolution_3-29.pdf adresinden erişildi.
- Jain, A. (2014). Emerging Models of PR Measurement. 15 Ağustos, 2020 tarihinde <https://www.prweek.com/article/1303749/emerging-models-pr-measurement> adresinden erişildi.

- Kozinets, R. V. (2012). Marketing netnography: Prom/ot(ulgat)ing a new research method. *Methodological Innovations Online*, 7(1), 37-45.
- L'Etang, J. (2012). Public relations, culture: and anthropology: towards an ethnographic research agenda. *Journal of Public Relations Research*, 24, 165-183.
- Lewin, K. (1946). Action research and minority problems. *Journal of Social Issues*, 2(4), 34-46.
- Luo, Y., Jiang, H. (2012). A dialogue with social media experts: Measurement and challenges of social media use in Chinese public relations practice. *Global Media Journal*, 5(2), 57.
- Macnamara, J. (2018). *Evaluating Public Communication, Exploring New Models, Standards, and Best Practice*. New York: Routledge.
- Mahrt, M., Scharrow, M. (2013). The value of Big Data in digital media research. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 57(1), 20-33, DOI: 10.1080/08838151.2012.761700.
- Michaelson, D., Stacks, D. W. (2011). Standardization in public relations measurement and evaluation. *Public Relations Journal*, 5(2), 1-22.
- Mlitz, K. (2021, Ocak). Forecast revenue big data market worldwide 2011-2027. 15 Şubat, 2021 tarihinde <https://www.statista.com/statistics/254266/global-big-data-market-forecast/> adresinden erişildi.
- Otay Demir, F. (2003). Halkla ilişkilerde ölçümleme ve değerlendirme. (Doktora Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi SBE.
- PR Pundit (2000). Guidelines and standards for measuring & evaluating PR effectiveness. 23 Temmuz, 2020 tarihinde <http://prpundit.com/pdf/pr-Tools/MeasuringandEvaluatingPREffectiveness.pdf> adresinden erişildi.
- PRSA (2009). Measurement standardization, 23 Temmuz, 2020 tarihinde <https://apps.prsa.org/Intelligence/BusinessCase/MeasurementStandardization/> adresinden erişildi.
- Ries, M., Summers, D. (2016). *Agile Project Management: A Complete Beginner's Guide to Agile Project Management*. USA: CreateSpace Independent Publishing.
- Rogge, N., Agasisti, T., De Witte, K. (2017). Big data and the measurement of public organizations' performance and efficiency: The state-of-the-art. *Public Policy and Administration*, 32(4), 263-281.
- Scriven, M. (1991). Pros and cons about goal-free evaluation. *American Journal of Evaluation*, 12(1), 55-62.

- Toledano, M. (2017). Emergent methods: Using netnography in public relations research. *Public Relations Review*, 43(3), 597-604.
- Van Ruler, B. (2014). *Reflective Communication Scrum: Recipe for Accountability*, Eleven International Publishing, The Hague.
- Van Ruler, B. (2019). Agile communication evaluation and measurement. *Journal of Communication Management*, 23(3), 265-280. <https://doi.org/10.1108/JCOM-12-2018-0136>.
- Watson, T. (2012). The evolution of public relations measurement and evaluation. *Public Relations Review*, 38(3), 390-398.
- Wiencierz, C., Röttger, U. (2019). Big Data in public relations: A conceptual framework. *Public Relations Journal*, 12(3), 1-15.
- Zerfass, A., Verčič, D., Volk, S.C. (2017). Communication evaluation and measurement: Skills, practices and utilization in European organizations. *Corporate communications: An International Journal*, 22(1), 2-18.

Bu yaklaşımlar doğrultusunda; üniversiteler ile şirketler arasında yürütülen projelerin sayısının artması endüstriyel alandaki sorunların ve bu alandaki çalışma prensiplerinin daha iyi anlaşılmasına olanak tanıyacaktır. Bu projeler yoluyla, endüstri alanındaki iletişim yaklaşımlarına yeni bakış açıları getirilerek, olası problemlere çözümler üretilebilir. Öte yandan projelerde halkla ilişkiler profesyonellerinin katılımı da sağlanarak, örnek projelerin derslerde açıklamalı anlatımı, halkla ilişkiler öğrencilerine rehberlik edecek ve gelecekte bu yeniliklerin artarak devam etmesine katkı sağlayacaktır.

Endüstriyel halkla ilişkiler konusunu kapsayan ders içeriklerinin oluşturulması sanayi alanında üretim yapan işletmelerin faaliyet alanlarına ve bu faaliyetlerin toplum üzerindeki etkilerine ilişkin farkındalığın oluşmasına yardımcı olacaktır. Böylece, hem sorumlu üretim, hesap verebilirlik, sosyal sorumluluk gibi konularda daha bilinçli bir toplum anlayışının oluşumuna katkı sağlanmış, hem de endüstriyel alanda kurum içi ve kurum dışı iletişimin kalitesini arttıracak eğitim programları ortaya konmuş olacaktır.

KAYNAKÇA

- Aiello, R. J. (1986). Exploding some myths concerning industrial PR. *Marketing News*, 20(5), 27.
- Akbayır, Z. (2018). Değişim iletişimi ve halkla ilişkiler. *Kurumların Yeni İletişim Biçimleri*, Sancar, G.A. (Ed.), İstanbul: Beta Yay. 83-109.
- Armenakis, A. A., Harris, S. G., Feild, H. S. (2000). Making change permanent a model for institutionalizing change interventions. *Research in organizational change and development* Passmore, W., Woodman, R. (Ed). Emerald Group Publishing Limited.
- Balta Peltekoğlu, F. (2018). *Halkla İlişkiler Nedir?* İstanbul: Beta Yayınları
- Balta Peltekoğlu, F. B. (1993). Kurum içi iletişim ve kurumsal imaja katkısı. *Marmara İletişim Dergisi*, 4(4), 205-210.
- Becerikli, S.Y. (2000). Örgüt kültürü oluşumunda örgüt içi iletişim ve kurum içi halkla ilişkilerin rolü: Beğendik AŞ örneği. *Selçuk İletişim*, 1(2), 73-89.

- Bixby, W. F. (1958). Industrial public relations in pollution abatement. *Sewage and Industrial Wastes*, 30(7), 921-927.
- ICSB (2018). Digital social responsibility: The role of information technologies and CIO in corporate social responsibility. 20 Şubat, 2020 tarihinde https://icsb.org/wp-content/uploads/2018/11/Digital-Social-Responsibility_the-role-of-Information-Technologies-and-CIO-in-Corporate-Social-Responsibility1.pdf. adresinden erişildi.
- Özgen, E. (2017). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projeleri*. İstanbul: Profil Kitap.
- Özsoylu, A. F. (2017). Endüstri 4.0. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 41-64.
- Rogers, E. M. (2002). Diffusion of preventive innovations. *Addictive Behaviors*, 27(6), 989-993.
- Schuh, G., Anderl, R., Dumitrescu, R., Krüger, A., ten Hompel, M. (2020). Industrie 4.0 Maturity Index, *The Acatech STUDY Series*, 16 Aralık, 2020 tarihinde file:///C:/Users/User/Downloads/aca_STU_MatInd_2020_en_Web-1.pdf adresinden erişildi.
- Schwab, K. (2016). *Dördüncü Sanayi Devrimi*. Zülfü Dieleli (Çev.), İstanbul: Optimist Yayınları.
- Soylu, A. (2018). Endüstri 4.0 ve girişimcilikte yeni yaklaşımlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32), 43-57.

HİNDİ
(HİNTÇE)
DİL BİLGİSİ

DR. ESRA KÖKDEMİR

EĞİTİM
yayınevi

HİNDİ (HİNTÇE) DİL BİLGİSİ

Dr. Esra KÖKDEMİR

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-605-74942-5-2

2. Baskı-Şubat 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A

Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

HİNDİ (HİNTÇE) DİL BİLGİSİ

Dr. Esra KÖKDEMİR

226 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-605-74942-5-2

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Eğitim Yayınevi

Rampalı İş Merkezi Kat: 1 No: 121

Tel: (0332) 351 92 85 • Meram/KONYA

E-mail: bilgi@egitimyayinevi.com

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Cayanārāyaṇ, Kauṣik. (1990). *Hindī Śikṣhaṇ*. Çañḍīgarh: Hariyāṇā Sāhitya Akādemī.
- Cayaraman, P. (2010). *A Course in Hindi*. New Delhi: Vani Prakāṣan.
- Gupta, Aṣok. (1995). *Saçitr Vyākaraṇ-Bodh Tathā Raçṇā*. Delhi: Ārya Publiſiſing Hāus.
- Gupta, Suſhīlā. (2012). *Hindī Path*. Bombay: Lokbhārtī Prakāṣan.
- Kumar, Kavita. (2008). *Hindī "For Non-Speaking People"* New Delhi: Rupa. Co.
- McGregor, R.S. (2015). *Hindi-English Dictionary*. Oxford: Oxford University Press.
- Snell, Rupert & Weightman, Simon. (2010). *Complete Hindi*. UK: McGraw-Hill Companies.
- Snell, Rupert. (2010). *Hindi Dictionary*. UK: McGraw- Hill Companies.
- Snell, Rupert. (2011). *Essential Hindi Dictionary*. UK: McGraw- Hill Companies.
- Snell, Rupert. (2014). *Get Started in Hindi*. UK: McGraw- Hill Companies.

İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Filiz Tufan EMİNİ
Dr. Öğr. Üyesi Erkan ARSLAN

İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR

Editörler: Doç. Dr. Filiz Tufan EMİNİ, Dr. Öğr. Üyesi Erkan ARSLAN

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya AYDOĞAN (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf YAVUZ (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-36-1

1. Baskı, Ocak 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

İktisadi ve İdari Bilimler Alanında Uluslararası Araştırmalar

Editör: Doç. Dr. Filiz Tufan EMİNİ, Dr. Öğr. Üyesi Erkan ARSLAN

222 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-36-1

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Althusser, L. (2000). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Altunay, A. (2015). "Bir Sosyalleşme Aracı Olarak Sosyal Medya". *Seçuk İletişim Dergisi*. 9(1): 410-428.
- Babacan, E. M. (2015). "Yeni Medya Bağlamında Toplumsal Hareketler ve Yeni İnsanın Karakter Analizi". *Folklor/Edebiyat Dergisi*. 21(83): 295-307.
- Baran, Stanley J. & Davis, Dennis K. (2012). *Mass Communication Theory*. Boston: Wadsworth Cengage Learning.
- Binark, M. (2007). *Yeni Medya Çalışmaları*, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Çomu, T & Binark, M (2013). *Yeni Medya Ortamlarında Nefret Söylemi. Medya ve Nefret Söylemi Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar*. 198-216. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları
- Dahlberg-Grundberg, M., Lundström, R., & Lindgren, S. (2016). "Social media and the transnationalization of mass activism: Twitter and the labour movement". *First Monday*, 21(8): 1-17
- Djik, J. V. (2016). *Ağ Toplumu*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Eijkman, H. (2008). "Web 2.0 as a Non-foundational Network-centric Learning Space". *Campus Wide Information Systems*. 25(2): 93-104.
- ETUC (2007). Massive "Virtual Strike" Against IBM. Erişim Adresi: <https://www.ituc-csi.org/massive-virtual-strike-against-ibm> Erişim Tarihi: 13.01.2021.
- ETUI (2020). The power of social media as a labour campaigning tool: lessons from OUR Walmart and the Fight for 15. Erişim Adresi: <https://www.etui.org/publications/policy-briefs/european-economic-employment-and-social-policy/the-power-of-social-media-as-a-labour-campaigning-tool-lessons-from-our-walmart-and-the-fight-for-15> Erişim Tarihi: 12.01.2021.
- European Commission. (2015). *Impact Of The Structural Changes On Jobs And Industrial Relations in The Telecommunications and ICT*. Erişim Adresi: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=13801&langId=en> Erişim Tarihi: 10.01.2021.
- Fejes, F. (1999). *Eleştirel Kitle İletişimi Araştırması ve Medya Etkileri: Yok Olan İzleyici Sorunu Medya, İktidar ve İdeoloji*. Çev. Mehmet Küçük. Ankara: Bilim ve Sanat/Ark Yayınevi.
- Fiorito, J., Jarley P. & Delaney, J. T. (2002). "InformationTechnology, USUnion Organizing and Union Effectiveness". *British Journal of Industrial Relations*. 40(4): 627-658.

- Fuchs, C. (2015). *Dijital Emek ve Karl Marx*. Çev. Tahir Emre Kalaycı & Senem Oğuz, Ankara: Notabene Yayınları.
- Fuchs, C. (2016). *Sosyal Medya Eleştirel Bir Giriş*. Çev. İlker Kalaycı & Diyar Saraçoğlu. Ankara: Notebene Yayınları.
- Gauntlett, D. (2011). *Making is Connecting: The Social Meaning of Creativity, From DIY and Knitting to Youtube and Web 2.0*. Cambridge: Polity Press.
- Gerbaudo, P. (2012). *Tweets and the Streets Social Media and Contemporary Activism*. London: Pluto Press.
- Greer, C. R. (2002). "E-Voice: How Information Technology Is Shaping Life within Unions". *Journal Of Labor Research*. 23(2): 215-234.
- Gupta, K. (2016). *Will Labor Unions Survive In The Era Of Automation?*. Erişim Adresi: <https://www.forbes.com/sites/kavigupta/2016/10/12/will-labor-unions-survive-in-the-era-of-automation> Erişim Tarihi: 02.01.2021.
- Haenlein, M. & Kaplan, A. M. (2010). "Users Of The World, Unite! The Challenges And Opportunities Of Social Media". *Business Horizons*, 53: 59-68.
- Hodder, A. & Houghton, D. (2015). "Union Use of Social Media: a study of the University and College Union on Twitter". *New Technology, Work and Employment*. 30(3): 173-189.
- Kerr, A. & Waddington, J. (2014). "E-Communications: An Aspect of Union Renewal or Merely Doing Things Electronically?". *British Journal of Industrial Relations*, 52(4): 658-681.
- Lasswell, H. (1938). *Propaganda Techniques in the World War*. New York: Peter Smith.
- Manovich, L. (2001). *The Language of New Media*. Massachusetts: The MIT Press
- Menefee, S. C. (1938). "An Experimental Study of Strike Propaganda". *Social Forces*, 16(4): 574-582.
- Panagiotopoulos, P. & Barnett, J. (2015). "Social Media in Union Communications: an International Study with UNI Global Union Affiliates". *British Journal of Industrial Relations*, 53(3): 508-532.
- Pearce, Kevin J. (2009). *Media and Mass Communication Theories*. Encyclopedia of Communication Theory. 624-627. California: SAGE Publications.
- Poyraz, B. (2013). *Kitle İletişim Kuramları. İletişim Sosyolojisi*. 52-77. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

- Sever, N. (1998). “Kitle İletişim Araştırmalarında İki Yaklaşım: Liberal ve Eleştirel Kuramlar Farklılıklar ve Yakınlaşmalar”. *Kurgu Dergisi*, 15: 44-53.
- Sevgi, H. (2019). Sosyal Medya ve Sendikalar. *İŞ, GÜÇ Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 21(1): 57-72.
- Shostak, A. B. (2015). *The Cyberunion Handbook: Transforming Labor Through Computer Technology*. New York: Routledge.
- Tokol, A. & Güler, C. (2016). “İşçilerin Gözünden Bir Direniş Hikâyesi: 2015 Metal Direnişi”. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 30(5): 935-968.
- Tsarouhas D. (2012). *Social Democracy and Trade Unions. The Future of European Social Democracy*. 107-119. London: Palgrave Macmillan.
- Yücesan-Özdemir, G. (2009). *Emek ve Teknoloji Türkiye’de Sendikalar ve Yeni İletişim Teknolojileri*. Ankara: Tan Yayınları.

KAYNAKÇA

- Acuner, Ş. A. (2010). *Örgüt Kültürünü Oluşturan Unsurların Çalışanlar Üzerindeki Motivasyonel Etkileri*. Milli Produktivite Merkezi Yayınları. 713. Cilt.
- Akbaba, M. (2019) Örgütsel Adalet İşgörenlerin Yeşil Örgütsel Davranışını Etkiler mi? *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 641 Aralık 2019 Cilt 21 Sayı 2 (641-660) DOI: 10.26468/trakyasobed.531110.
- Araujo, F. (2014). Do I Look Good In Green?: A Conceptual Framework Integrating Employee Green Behavior, Impression Management, and Social Norms. *Amazon, Organizations and Sustainability*, 13(2), 7-23.
- Aydoğdu, A., (2013) *Örgüt Yapısının, İnovasyon ve Örgüt Kültürüne Etkisi ve Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi S.B.E., İstanbul.
- Bissing -Olson, M. J., Iyer, A., Fielding, K. S. ve Zacher, H. (2013). Relationships Between Daily Affect and Proenvironmental Behavior at Work: the Moderating Role of Pro-Environmental Attitude. *Journal of Organizational Behavior*, 34(2), 156-175.
- Cameron, K. S. ve Quinn, R. E. (2011). *Diagnosing and Changing Organizational Culture: Based on The Competing Values Framework* (3rd ed.). NY: John Wiley & Sons.
- Ciocirlan, C.E. (2017). Environmental Workplace Behaviors: Definition Matters. *Organizations and Environment*, 30(1), 51-70.
- Demir N. (2005). *Örgüt Kültürü – İş Tatmini İlişkisi: Plastik Sektöründe Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dinçer, Ö. ve Fidan, Y. (1997). *İşletme Yönetimine Giriş*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Doğan, M. (2012) *Örgüt kültürü*, Beta Yayınları, İstanbul.
- Erbaşı, A. (2018) *Yeşil Örgütsel Davranış: Özgün Bir Ölçek Geliştirme*, 6. Örgütsel Davranış Kongresi Bildiriler Kitabı 2-3 Kasım 2018 / Isparta.
- Erbaşı, A. (2019). Yeşil Örgütsel Davranış Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *İstanbul Management Journal*, (86), 1-23. Retrieved from.
- Erbaşı, A., ve Özalp, Ö. (2016). Çevre Tutkusu ve Yeşil Örgütsel Davranışın Örgütsel Bağlılık Üzerine Etkisi. *Eurasian Academy of Sciences Eurasian Business and Economics Journal*, 2, 296-306.
- Eren E., (2008), *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*, 11. Baskı, Beta Yayın, İstanbul.
- Ergün, E. (2007) *Kurum Kültürünü Analiz Etmede Quinn ve Cameron'un Rekabetçi Değerler Analizi*, 15. Yönetim ve Organizasyon Kongresi, s.s. 266–271.

- Güçlü, N. (2003). Örgüt Kültürü. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 61–85.
- Hofstede, G. (1991). *Cultures and organisations: Software of the mind*. London, UK: McGraw-Hill.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations across Nations*, (2'nd. Ed.), Sage Publications.
- <http://www.cmo.org.tr/resimler/ekler> 05.09.2020 TMMOB Çevre Mühendisleri Odası Dünya Çevre Günü Türkiye Raporu, Haziran 2018.
- <https://www.worldometers.info/tr/>. 17.04.2020.
- Kam, A. (2019) *Örgüt Kültürü ve Örgütsel Özdeşleşme İlişkisinde X ve Y Kuşağı İşgören Özelliklerinin Etkisi*, Balıkesir Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / İşletme Anabilim Dalı / Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı. Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi.
- Karaca, C. (2007). Çevre, İnsan ve Etik Çerçevesinde Çevre Sorunlarına ve Çözümlerine Yönelik Yaklaşımlar. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi* Cilt:11. Sayı:1.Haziran 2007 ss.1-19.
- Kaya, H. (2008) Kamu ve Özel Sektör Kuruluşlarının Örgütsel Kültürünün Analizi ve Kurum Kültürünün Çalışanların Örgütsel Bağlılığına Etkisi: Görgül Bir Araştırma *Maliye Dergisi*.
- Kırhoğlu, Hilmi ve Can, A. V. (1998) *Çevre Muhasebesi*, Değişim Yayınları, Adapazarı.
- Kim, A., Kim, Y., Han, K., Jackson, S., ve Ployhart, R. E. (2014). Multi-level Influences on Voluntary Workplace Green Behavior: Individual Differences, Leader Behavior, and Coworker Advocacy. *Journal of Management*. Doi: 10.1177/0149206314547386.
- Klein, R. M. (2015). *Employee Motives for Engaging in Environmentally Sustainable Behaviors: a Multi-Study Analysis*. Doctoral Dissertation, Minneapolis, MN: University of Minnesota.
- Luthans, F. (1992). *Organizational Behavior* (6 th ed.). Singapore: McGraw-Hill Book Company.
- Özbirecikli, M. (1999) Ulusal Düzeyde ve Firma Düzeyinde Çevre Muhasebesi-Hindistan Örneği, *Mufad Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S:4, Ekim 1999, s.53.
- Özen K. R. ve Karakiraz, A. (2012). *İşgören Sessizliğinde Kültürel Boyutların Rolü Var mı?* 11. Ulusal İşletmecilik Kongresi, 10-12 Mayıs, Konya.
- Özer, Ö. (2019) *Otel Çalışanlarının Yeşil örgüt İklimi Algılarının Yeşil Örgütsel Davranışları Üzerine Etkisi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Turizm İşletmeciliği Bilim Dalı, Yayınlanmamış Y. L. Tezi.

- Özkaya, B. (2010) İşletmelerin Sosyal Sorumluluk Anlayışının Uzantısı Olarak Yeşil pazarlama Bağlamında Yeşil Reklamlar, *Öneri Dergisi*, C.9. S.34, 247-258.
- Robbins, S. P. ve Judge, T. A. (2013). *Örgütsel Davranış*, (İ. Erdem, Çev. Edt.). Ankara: Nobel Yay.
- Schein, E. H. (2004). *Organizational Culture and Leadership*. 3.Edition. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Sezgin, F. ve Sönmez, E. (2017) *Örgütsel Davranış ve Yönetimi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Shrivastava P. (1993). *The Greening of Business. Business and The Environment: Implications of the New Environmentalism*. (Ed.: Smith, D.). London: Paul Chapman Publishing.
- Trompenaars, F. ve Hampden, T., C. (2004). *Managing People Across Cultures*. Capstone: Chichester.
- Turgut, T. ve Çinko, M. (2017). *Değerli insana "Değer"li Çalışmalar* (1.Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Vural, B. A. ve Coşkun, G. (2007). *Örgüt Kültürü*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Vural, Z.B.A. (2003). *Kurum Kültürü ve Örgütsel İletişim*. İzmir: Nadir Kitabevi.
- Yahyağil, M. Y. (2004). Denison Örgüt Kültürü Ölçme Aracının Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması: Ampirik bir uygulama. *İ.Ü. İşletme İktisadi Enstitüsü, Yönetim Dergisi*, 47: 53-76.
- Yiğit, B. (2017) Örgütsel Davranışta Yeni Bir Yaklaşım: Yeşil İş gören Davranışı, *Uluslararası Beşerî ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, Volume: I Issue: 1 Year: 2017.

KAYNAKÇA

- Acar, F. (2002). “Duygusal Zekâ ve Liderlik”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:12, ss. 53-68.
- Adamec, L. W. (2009), *Historical Dictionary of Islam*, Scarecrow Press.
- Altıntop, C. (2016). “Ebû Nasr El- Farabî'nin İdeal Devlet Anlayışı”, *Akademik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2016, 2(1), 48-62.
- Burn, J. (2007), *Platon ve Akademia*, (Çev. İsmail Yerguz), Dost Kitabevi, Ankara.
- Dhanani, A. (2007). «Fārābī: Abū Naşr Muḥammad ibn Muḥammad ibn Tarkhān al-Fārābī”. In *Thomas Hockey*; vd. (eds.). *The Biographical Encyclopedia of Astronomers*. Springer, New York.
- Doğan, S. (2007). *Vizyona Dayalı Liderlik*, Kare Yayınları, İkinci Baskı, İstanbul.
- Erdem, Ö. F. (2016). *Siyaset Felsefesinde Liderlik, İslam Düşüncesinde Yönetim ve Liderlik içinde*, (ed. Şebnem Arslan), Eğitim Yayınevi, Konya
- Farabi, (1990), *El Medinetü'l Fazıla*, (Çev. N. Danişman), Milli eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Farabi, (1997). *İdeal Devlet*, (Çev. Ahmet Arslan), Vadi Yayınları, Ankara.
- Farabi, (2017). *Es-Siyasetü'l-Medeniyye veya Mebdâi'ül-Mevcudât*, (Çev. M. S. Aydın, A. Şener ve M. R. Ayas), Büyüyenay Yayınları, İstanbul.
- Foucault, M. (2005). *The Hermeneutics of the Subject*, Palgrave Macmillan.
- Kraut, R. “Plato”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2017 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/fall2017/entries/plato/>>.
- López-Farjeat, Luis Xavier, “al-Farabi’s (2020) Psychology and Epistemology”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Edward N. Zalta (ed.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/sum2020/entries/al-farabi-psych/>>. Accessed 28.01.2021.
- McGinnis, Jon (2018) “Arabic and Islamic Natural Philosophy and Natural Science”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2018 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/win2018/entries/arabic-islamic-natural/>>.
- Meinwald, C. (2021). “Plato”. *Encyclopedia Britannica*, 22 May. 2020, <https://www.britannica.com/biography/Plato>. Accessed 28.01.2021.
- Mejia, L.R.G., Balkin D.B. and Cardy R.L. (2005). *Management*, McGraw Hill, New York.
- Nails, D. (2002). *The People of Plato: A Prosopography of Plato and Other Socratics*. Hackett Publishing.

- Platon, (1999). *Devlet*, (Çev.) Sebahattin Eyüpoğlu vd. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Popper, K. R. (1971) *The Open Society and Its Enemies*. Princeton University Press, Princeton.
- Rosen, R. H. (1998). İnsan Yönetimi, (Çev.: Gündüz Bulut), MESS Yayınları, İstanbul.
- Sezgül, İ. (2008). Farabi'nin Siyaset Felsefesi, Felsefe Dünyası, 47, ss. 198-205.
- Skirbekk, G. and Gilje N. (2014), *Antik Yunandan Modern Döneme Felsefe Tarihi*, (Çev. Emrah Akbaş ve Şule Mutlu), Kesit Yayınları, İstanbul.
- Stepaniants, M. T. and Bontekoe R. (1997). *Justice and Democracy*, University of Hawaii Press.
- Şahin, A. ve Temizel H. (2007). "Bilgi Toplumunun Örgütsel ve Yönetimsel Yapılar Üzerine Etkileri Bağlamında Türk Kamu Yönetiminde Liderlik Anlayışı: Bir Anket Çalışması", Selçuk Üniversitesi Maliye Dergisi, Sayı: 153, s. 179-194.
- Taylor, E. T., Peplau L. A. and Sears D. O. (2007). *Sosyal Psikoloji*, (Çev. A. Dönmez), İmge Yayınları, Ankara.
- Watt, S. (1997), «Introduction: The Theory of Forms (Books 5-9)», Plato: Republic, London: Wordsworth Editions.
- Whitehead, A. (1978) "*Process and Reality: An Essay in Cosmology*", Corrected Edition, ed. David Ray Griffin and Donald W. Sherburne. New York: The Free Press.
- Zel, U. (2006). *Kişilik ve Liderlik*, Nobel Yayın Dağıtım, İkinci Baskı, Ankara.
- <https://www.mindattic.org/>, erişim: 25.01.2021.

KAYNAKÇA

- Al Mamun, M., Uddin, G.S., Suleman, M.T., & Kang, S.H. (2020). Geopolitical risk, uncertainty and Bitcoin investment. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, 540, 123107.
- Balcılar, M., Gupta, R., & Pierdzioch, C. (2016). Does uncertainty move the gold price? New evidence from a nonparametric causality-in-quantiles test. *Resources Policy*, 49, 74-80.
- Banerjee, D., & Ghosal, A. (2021). A Novel Technique to Utilize Geopolitical Risk as a Factor for Predicting Gold Price. In *Computational Intelligence and Machine Learning* (pp. 113-118). Springer, Singapore.
- Baur, D. G., & McDermott, T. K. (2010). Is gold a safe haven? International evidence. *Journal of Banking & Finance*, 34(8), 1886-1898.
- Baur, D.G., & Smales, L.A. (2020). Hedging geopolitical risk with precious metals. *Journal of Banking & Finance*, 117, 105823.
- Bouoiyour, J., Selmi, R., Hammoudeh, S., & Wohar, M.E. (2019). What are the categories of geopolitical risks that could drive oil prices higher? Acts or threats?. *Energy Economics*, 84, 104523.
- Das, D., Kannadhasan, M., & Bhowmik, P. (2019). Geopolitical risk and precious metals. *J. Econ. Res.*, 24, 49-66.
- Engle, R.F. and Granger, W.J. (1987). Cointegration and Error Correction: Representation, Estimation and Testing. *Econometrica*, 55, 251-76.
- Gozgor, G., Lau, C.K.M., Sheng, X., & Yarovaya, L. (2019). The role of uncertainty measures on the returns of gold. *Economics Letters*, 185, 108680.
- Johansen, S. (1988). Statistical Analysis of Cointegration Vectors. *Journal of Economics Dynamic and Control*, 12(2-3), 231-254.
- Johansen, S., & Juselius, K. (1990). Maximum likelihood estimation and inference on cointegration—with applications to the demand for money. *Oxford Bulletin of Economics and statistics*, 52(2), 169-210.
- Özkan, O. (2020). Jeopolitik risklerin döviz piyasaları üzerindeki etkileri: parametrik olmayan kantil nedensellik testi ile BRICS-T ülkeleri üzerine ampirik bir çalışma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22(4), 611-628.
- Pesaran, H., & Shin, Y. (1995). An autoregressive distributed lag modeling approach to cointegration analysis, a paper presented at the Symposium of the Centennial of Ragnar Frisch. The Norwegian Academy of Science and Letters, Oslo.
- Pesaran, M.H., Shin, Y., & Smith, R.J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. *Journal of applied econometrics*, 16(3), 289-326.

- Su, C.W., Khan, K., Tao, R., & Nicoleta-Claudia, M. (2019). Does geopolitical risk strengthen or depress oil prices and financial liquidity? Evidence from Saudi Arabia. *Energy*, 187, 116003.
- Su, C.W., Qin, M., Tao, R., & Moldovan, N.C. (2019). Is oil political? From the perspective of geopolitical risk. *Defence and Peace Economics*, 1-17.
- Şahin, E.E. (2020). Bitcoin fiyatına etki eden faktörlerin MARS metodu ile belirlenmesi. *Uluslararası Ekonomi İşletme ve Politika Dergisi*, 4(1), 171-184.
- Triki, M.B., & Maatoug, A.B. (2020). The GOLD market as a safe haven against the stock market uncertainty: Evidence from geopolitical risk. *Resources Policy*, 101872.
- Üçler, G., & Özşahin, Ş. (2020). Jeopolitik risk ve borsa endeksinin nedensellik analizi: gelişmekte olan ülkeler üzerine bootstrap panel nedensellik testi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (87), 167-180.
- Wang, G. J., Xie, C., Jiang, Z. Q., & Stanley, H. E. (2016). Extreme risk spillover effects in world gold markets and the global financial crisis. *International Review of Economics & Finance*, 46, 55-77.
- Sissani, Midoun ve Zairi Belkacem (2014); "The impact of country risk components on Algeria attractiveness for foreign direct investments (1990-2012)," *Applied Econometrics and International Development*, Volume 14, Issue 1, s. 133-146.
- Şimşek, T., (2018). The relationship between geopolitical risk and unemployment in Turkey, political economy theory and practice for Turkey, Editör: Mücahit Çayın, Gazi Kitabevi, Ankara.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Y. (2018). *Göç Sosyolojisi*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Akıncı, B., Nergiz, A., ve Gedik, E..(2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: *Göç Ve Toplumsal Kabul, Göç Araştırmaları Dergisi*, 1 (2): 58-83.
- Ateş, D. (2019). *Demokratik Siyaset*, Bursa: Dora Yayınları.
- Baczko, A. vd. (2018). *Suriye, Bir İç Savaşın Anatomisi*, (Çev: Ayşe Meral). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Berkes, N. (1946). *Siyasi Partiler*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Bilgili, F. F. (2018). Mekânın Toplumsallığı Bağlamında Sivas İlinde Göçün Ekonomi-Politigi, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(1), 109-128.
- Bülbül, K. (2019). *Siyaset Bilimi Kavramlar Kurumlar İdeolojiler*, Ankara: Liberte Yayınları.
- Çiçek, A. (2020). Türkiye'ye Göç Eden Suriyelilerin Hukuki Statüleri, *Turan-Sam Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, Cilt. 12, Sayı. 48, 180-186.
- Deniş, H. E. (2018). Türk Siyasal Hayatında Hak ve Eşitlik Partisi, Türk Siyasal Hayatı: Osmanlı Modernleşmesinden Günümüze, (Ed. H. Acar), Ankara: Nobel Yayınevi, 643-701.
- Dursun, D. (2014). *Siyaset Bilimi*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Erdoğan, M. (2017). *Suriyeliler Barometresi*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. (2018). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Eser, H. B. ve Çiçek, A. (2020). Avrupa'da Aşırın Sağın Ayak Sesleri: Zenofobinin Patolojik Normalleşmesi, *Alternatif Politika*, 12 (1), 114-144.
- Gümüş, B. (2011). Siyasal Güçler, *Siyaset Biliminde Kuram, Yöntem, Güncel Yaklaşımlar*, (Ed. A. Baran Dural). İstanbul: Kriter Yayınları.
- İba, Ş. (2017). *Siyasi Partiler ve Seçim Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kapani, M. (1995). *Politika Bilimine Giriş*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özbudun, E. (1974). *Siyasal Partiler*, Ankara, Sevinç Matbaası.
- Özbudun, Ergun (2014). *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayınları
- Özdemir, E. ve Atılğan, G. (2015). Siyasal Partiler, (Ed. G. Atılğan ve E. A. Aytekin). *Siyaset Bilimi Kavramlar İdeolojiler Disiplinlerarası İlişkiler*. İstanbul: Yordam Yayınları.

- Roskin, M. vd. (2013). *Siyaset Bilimi*, Ankara: Adres Yayınları.
- Sarıbay, A. Y. (1998). *Siyasal Sosyoloji*, İstanbul: Der Yayınları.
- Sartori, G. (1976). *Parties and Party Systems: A Framework for Analysis*, New York: Cambridge University Press.
- Sayarı, S. (2013). *Karşılaştırmalı Siyaset: Temel Konular ve Yaklaşımlar*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Türköne, M. (2014). *Siyaset*, Ankara: Etkileşim Yayınları.
- Yıldız, A. (2017). Göç ve Entegrasyon Politikalarında Vatandaşlık, Ankara: *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 36-67.
- Yılmaz, V. (2020). Suriyeli Göçmenlerin Yaşam Memnuniyetlerinin Malatya İli Özelinde Araştırılması, (Ed. V. Yılmaz ve Y. Atmaca) içinde *Türkiye’de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi*, Bursa: Ekin Kitabevi, 34-65.
- Tunaya, Z. T. (1975). *Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku*, İstanbul: İstanbul Yayınevi.

İnternet Kaynakları

- Ak Parti 2018 Seçim Beyannamesi: Güçlü Türkiye, Güçlü Hükümet, Güçlü Meclis (<http://m.akparti.org.tr/site/dosya/59647>) (Erişim: 13.10.2018)
- CHP 2018 Seçim Beyannamesi: Millet İçin Geliyoruz (<http://secim2018.chp.org.tr/files/CHP-SecimBildirgesi-2018-icerik.pdf>) (Erişim:13.10.2018)
- CHP'nin Suriye Politikası: 7 Soru 7 Cevap: <https://chp.azureedge.net/04f-79457daf141af9acc4d9c8b204813.pdf>, Erişim:26.01.2021.
- HDP 2018 Seçim Beyannamesi: <https://www.hdp.org.tr/tr/materiyaller/24-haziran-secimleri/11967> (Erişim:13.10.2018)
- <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> (Erişim: 28.09.2018)
- İyi Parti 2018 Seçim Beyannamesi: http://iyiparti.org.tr/assets/pdf/secim_beyani.pdf (Erişim: 13.10.2018)
- MHP 2018 Seçim Beyannamesi: https://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/24haziran2018_secim_beyannamesi_tam_web.pdf (Erişim:13.10.2018)
- www.chp.org.tr, 30.07.2019: <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskan-yardimcisi-fethi-acikel-akp-kendi-tabanindaki-suriyeli-siginmaci-krizini-yatistirmaya-calisiyor>, Erişim:26.01.2021.
- www.hurriyet.com.tr, 11.02.2020: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/mhp-lideri-bahceli-yansin-suriye-yikilsin-idlib-kahrolsun-esad-41444607>, Erişim:27.01.2021.

www.hurriyet.com.tr, 21.06.2018: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogandan-suriyeli-mesaji-misafirlerimiz-tamaminin-evlerine-donmelerine-saglamayi-hedefliyoruz-40874262>, Erişim:25.01.2021.

www.milliyet.com.tr, 17.12.2019: <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/iyi-parti-uc-asamali-suriyeli-plani-acikladi-6102427>, Erişim: 27.01.2021.

www.tccb.gov.tr, 16.06.2019: <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/109641/-suriye-nin-istikbali-icin-en-buyuk-tehdit-kaynagi-pkk-ve-onun-uzantisi-olan-ypg-pyd-dir->, Erişim:25.01.2021.

KAYNAKÇA

- Alpago, Hasan (2002), *IMF Türkiye İlişkileri*, Ötügen Neşriyet A.Ş, İstanbul.
- Apak, Sudi ve Uyar, Metin (2010), “IMF-Türkiye İlişkileri ve Bankacılık Sektörü” *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı:47, Temmuz 2010.
- Çörtük, Orcan (2006), “Türkiye-IMF İlişkileri ve İlişkilerin Hesap Bazında İşleyişi” Uzmanlık Yeterlik Tezi, TCMB Muhasebe Genel Müdürlüğü, Ankara, Haziran 2006.
- Demircan, Esra Siverekli ve Ener, Meliha (2004), “IMF’nin Gelişmekte Olan Ülkeler ve Türkiye’de Uygulanan İstikrar Programları Üzerine Etkileri” *Yönetim Bilimleri Dergisi*, (1:1-2)
- Erdoğan, Zeynep (2007), “Uluslararası Para Fonu-Türkiye İlişkilerinin Gelişimi ve 19.Stand-By Anlaşması” Dumlupınar Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:18, Ağustos 2007.
- Erdoğan, Aynur (2013), “*IMF’li* Dönemler” Dünya Bülteni Araştırma Masası, DÜBAM Yayınları, Küresel İletişim Merkezi, Mayıs 2013.
- Eroğlu, Nadir ve Eroğlu, İlhan (2009), “IMF-Türkiye İlişkileri ve 20. Stand-By Müzakereleri Üzerine Bir Değerlendirme” *KMU İİBF Dergisi*, Yıl:11, Sayı:17, Aralık 2009.
- Gülcan, Yaprak ve Kuştepe, Yeşim (2006), “Türkiye’de IMF Programları Ahlaki Tehlike Yaratıyor mu: Bir Tartışma” *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:8, Sayı:1, 2006.
- Güneş, Sevcan (2008), “*IMF Anlaşmalarının İstikrar Programlarının Güvenilirliğini Artırmadaki Rolü: Türkiye Örneği*” Yayınlanmış Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Aydın.
- Hayaloğlu, Pınar ve Artan, Seyfettin (2011), “Küresel Ekonomik Krizle Mücadelede IMF’nin Değişen Rolü” *International Journal of Economic and Administrative Studies*, Yıl:3, Sayı:6, Kış 2011.
- ICTSD (2012), “IMF Support for Low-Income Countries (LICs)” *ICTSD Programme on Agricultural Trade and Sustainable Development*, 23 March 2012, Geneva.
- IMF (2014a), “*Bir Bakışta IMF*” Uluslararası Para Fonu Bilgi Belgesi, Ağustos 2014.
- IMF (2014b), “*IMF Kredileri*” Uluslararası Para Fonu Bilgi Belgesi, 2014.
- IMF (2009), “*Uluslararası Para Fonu (IMF)*” Uluslararası Para Fonu, Dış İlişkiler Bölümü, 2009.
- Karagöl, Erdal Tanas ve Bingöl, Ahmet Semih (2013), “Türkiye-IMF İlişkilerinde Yeni Dönem” *SETA Analiz*, Sayı:67, Mayıs 2013.
- Karakaş, Mehmet ve Adak, Mehmet (2013), “Küreselleşen Dünya Ekonomisi ve IMF’nin Değişen Rolü” *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, Cilt:9, Sayı:18, 2013.

- Krueger, Anne O. (1997), "Whither The World Bank and The IMF?" *NBER Working Paper Series*, Working Paper 6327, December 1997.
- Martin, Matthew and Watts, Richard (2012), "Enhancing The IMF's Focus on Growth and Poverty Reduction in Low-Income Countries" Development Finance International, Save the Children Norway, Norwegian Church Aid and the Norwegian Forum for Environment and Development, April 2012.
- Özçam, Mustafa (2004), "Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Türkiye" Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, Araştırma Dairesi, 30 Eylül 2004.
- Özçelik, Mehmet (2013), "Türkiye-IMF İlişkileri" Konya Ticaret Odası, Etüt Araştırma Servisi.
- Özkaya, Hilmi M. (2009), "IMF'nin Değişen Rolü: BrettonWoods'tan Günmüze" *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2009) 2/2,102-117.
- Öztürk, İlhan (2009), "IMF Politikalarının Gelişmekte Olan Ülkelerin Makroekonomik Performanslarına Etkileri" T.C. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Adana-2009.
- Öztürk, Nazım (2002), "IMF'nin Değişen Rolü ve Gelişmekte Olan Ülke Ekonomilerine Etkileri" *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Yıl:2002, Cilt:57, Sayı:4.
- Özyiğit, Dilek (2007), "Uluslararası Para Fonu (IMF)" *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Stratejik Öngörü, Sayı:11, 2007.
- Pınar, Övgü (2009), "IMF-Türkiye İlişkilerinde Son Durum" İzmir Ticaret Odası, Ar-Ge Bülten, 2009 Nisan-Ekonomi.
- Reichmann, Thomas and Resende, Carlos de (2014), "The IMF's Lending Toolkit and Global Financial Crisis" *IEO Background Paper*, October 8, 2014.
- Soyak, Alkan ve Eroğlu, Nadir (2008), "Türkiye'nin Kalkınma Anlayışının Dönüşümünde IMF-Dünya Bankası Yapısal Uyum Politikalarının Rolü" *International Symposium on Globalization, Democratization and Turkey*, March, 27th-30th, Antalya, 2008, MPRA Paper No. 11466, posted 08. November 2008 / 17:43.
- Şat, Aslı Gökşun (2011), "IMF'nin Değişen Rolü" Türkiye İş Bankası İktisadi Araştırmalar Bölümü, Eylül 2011.
- Ünay, Sadık (2009), "IMF ve Küresel Misyon Arayışı" *SETA Analiz*, Sayı:13, Ekim 2009.

<https://www.hazine.gov.tr>

<http://www.imf.org>

KAYNAKÇA

- Albarakatürk Katılım Bankası (2018). Albarakatürk Katılım Bankası AŞ 2018 Yılı Faaliyet Raporu. <https://www.albaraka.com.tr/assets/tr/pdf/yatirimci-iliskileri/Albaraka-Turk-2018-Faaliyet-Raporu.pdf>
- Apak, S., & Açıkgöz, A. F. (2011). Türkiye’de Katılım Bankacılığının Bankacılık Sektöründeki Yeri ve Finansal İstikrara Katkısı. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, (1), 70-85.
- AYDIN, S. (2008). Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesi Kapsamında Müşterinin Tanınması Prensipleri. Bankacılar Dergisi, (65).
- AYKIN, H. (2008). Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi. Bankacılar Dergisi, (65), 37-65.
- Büyüköztürk, Şener & Diğerleri (2016). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (20. Baskı), Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Çelik, K., Selen I. ve Güler, K. (2000). Kara para Aklama Tanımı, Aşamaları, Yöntemleri ve İlgili Uluslararası Çalışmalar. Masak Yayın No:1, Ankara
- EGMONT GROUP, (2004), Statement of Purpose of the Egmont Group of Financial Intelligence Units, Guernsey
- FATF, (2007). Annual Report 2006-2007, Paris, FATF/OECD.
- Karagöl, E. T. (2016). 15 Temmuz Darbe Girişimi ve Türkiye Ekonomisi. Adam Academy Journal of Social Sciences/Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(2).
- Kuveyttürk (2014a). Kuveyttürk Katılım Bankası A.Ş. Yönetim Kurulu Toplantısı Kararı. <https://www.kuveytturk.com.tr/medium/document-file-245.vsf> (Erişim Tarihi: 15.04.2020.)
- Kuveyttürk (2014b). Kuveyttürk Katılım Bankası A.Ş. Yönetim Kurulu Toplantısı Kararı. <https://www.kuveytturk.com.tr/medium/document-file-157.vsf> (Erişim Tarihi: 06.02.2020).
- Mali Suçları Araştırma Komisyonu Raporu (2016). 2016 Yılı Raporu, https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/01/2016_faaliyet_raporu.pdf (Erişim Tarihi: 10.02.2020)
- Mali Suçları Araştırma Komisyonu Raporu (2017). 2017 Yılı Raporu, https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/01/2017_Faaliyet_raporu.pdf (Erişim Tarihi: 10.02.2020)
- Mali Suçları Araştırma Komisyonu Raporu (2018). 2018 Yılı Raporu, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/FAAL%C4%B0YET-RAPO-RU-v7.pdf> (Erişim Tarihi: 06.02.2020)
- Mali Suçları Araştırma Komisyonu Raporu (2019). 2018 Yılı Raporu, ht-

- ps://ms.hmb.gov.tr/uploads/2020/12/FAALİYET_RAPORU_2019-FINAL.pdf (Erişim Tarihi: 06.02.2020)
- MASAK-TBB Çalışma Grubu (2005). Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadelenin Önemi: Türk Bankacılık Sisteminde İyi Uygulama Kılavuzu. Bankacılar Dergisi, (54).
- Masciandaro, D. (2007). Economics: The Demand Side, Masciandaro, D., Takats, E. ve, Unger, B. (Yay. Haz.) Black Finance, The Economics of Money Laundering, Edward Elgar, içinde (ss.1-26), Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA.
- T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı (2019-A). EGMONT GRUBU, <https://www.hmb.gov.tr/egmont-grubu>. (Erişim Tarihi: 06.02.2020).
- T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı (2019-B). Mali Suçları Araştırma Kurulu Tebliği, <https://www.hmb.gov.tr/yukumlulukler>, (Erişim Tarihi: 15.04.2020).
- T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, (2020). Mali Suçları Araştırma Kurulu Yükümlülükler. <https://www.hmb.gov.tr/yukumlulukler>. (Erişim Tarihi: 10.05.2020)
- T.C. Resmi Gazete. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik. 09/01/2008, Sayı: 26751). <https://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=3.5.200713012&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Su%C3%A7%20Gelirlerinin%20Aklanmas%C4%B1nC4%B1n%20ve%20Ter%C3%B6r%C3%BCn%20Finansman%C4%B1nC4%B1n> (Erişim Tarihi: 15.04.2020).
- Tekin, S ve Tavşancı, A. (2019). Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Bağlamında Yükümlülük: Münhasıran Elektronik Ortamda Faaliyette Bulunanların Hukuki Niteliği. XI. IBANESS Kongreler Serisi – Tekirdağ / Türkiye. 9-10 Mart 2019
- TFKB (2019). Türkiye Finans 2018 Faaliyet Raporu. <https://www.turkiyefinans.com.tr/Lists/FinansalRaporlar/Attachments/62/TURKIYE%20FINANS%202018%20YILI%20YILLIK%20FAAL%C4%B0YET%20RAPORU%20TR.pdf>. Erişim Tarihi: 06.02.2020)
- TKBB (2015). Türkiye Katılım Bankacılığı Strateji Belgesi 2015 - 2025.
- Üstün, O. (2008). Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış. Bankacılar Dergisi, (65), 19.
- Vakıf Katılım Bankası (2018). Vakıf Katılım Bankası 2018 Yılı faaliyet Raporu. <https://www.vakifkatilim.com.tr/documents/flipbook/pdf/tr-vakifkatilim.pdf> (Erişim Tarihi: 06.02.2020)

- Yurdakul, M. E. (2015). Aklanan Suç Gelirlerinin Ekonomik Boyutu ve Aklama ile Mücadelede Önleyici Tedbirlerin Finansal Gelişim Düzeyi Üzerindeki Etkileri Konulu Yatay Kesit Veri Analizi. Doç. Dr. Afşin Şahin, 40.
- Yüce, M , Akkaya, H . (2020). MALİ SUÇLARLA KURUMSAL MÜCADELE VE BAZI ÜLKE ÖRNEKLERİ . Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi , 2 (2) , 40-61
- Ziraat Katılım Bankası (2017). Ziraat Katılım Bankası 2017 Yılı Faaliyet Raporu. <https://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimci-iliskileri/Documents/ara-donem-faaliyet-raporu/2017/ziraat-katilim-2017-faaliyet-raporu.pdf>. (Erişim Tarihi: 06.02.2020)

KAYNAKÇA

- Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2012). "Why nations fail: The origins of power, prosperity, and poverty", London: Profile Books.
- Aktar, A. (2006). "Türk Milliyetçiliği, Gayrimüslimler ve Ekonomik Dönüşüm", (İstanbul: İletişim Yayınları).
- Asiliskender, B. (2009). Cumhuriyet sonrası kalkınma hareketi olarak sanayileşme ve mekansal değişim. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (13), 153-170.
- Autio, Erko, Kenney, M., Mustar, P., Siegel, D., & Wright, M. (2014). Entrepreneurial innovation: The importance of context. *Research Policy*, 43(7), 1097-1108.
- Avcı, Sedat (1996), "Türk Şeker Sanayinin Kuruluş ve Gelişmesinde Devletin Etkisi", *Coğrafya Dergisi*, Sayı:4, İstanbul.
- Başar, Haşmet (1971), "Adapazarı Şeker Fabrikası ve Çevreye Yaptığı Sosyal Tesirler", Sakarya.
- Başfıncı, Ç. (2008), "Bir Pazarlama İletişim Medyası Olarak Web Ortamında İçerik Analizi Yapmanın Güçlükleri ve Olası Çözüm Önerileri", *İ.Ü. İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 19(61), pp 52-71.
- Baykut, Necdet (1960), "Dünya ve Memleketimizde Şeker Sanayinin Doğuşu ve Erzurum Şeker Fabrikasının Bölge Üzerindeki İktisadi ve Sosyal Tesirleri", *Şeker*, III/36, (Yıl: 9, Ankara) s. 3-10.
- Bloomberght, (2020). "Mevduat hacminde doğu illeri son sıralarda" <https://www.bloomberght.com/haberler/haber/2097219-mevduat-hacminde-dogu-illeri-son-siralarda>
- Boztemur, Recep (1995), "Özel Girişimciliğin Gelişiminde Devletin Rolü: İş Bankası Örneği", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, S. 27: 63- 79.
- Buğra, A. (2017). Devlet ve işadamları. İletişim Yayınları.
- Burak, D. M (2008). Camilla Jacquart'ın Raporuna Göre Atatürk Döneminde Türk Ekonomisi Cilt:16 No:1 Kastamonu Eğitim Dergisi 221-236
- Çakmak, B., (2008). "XX. Yüzyıl Başında Uşak'ta Kurulan İp Fabrikaları", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 1/2, 41-58
- Erdoğan, Z. (2017), "Türkiye'de Şeker Sanayinin Gelişimi ve Şeker Sanayinde İzlenen Politikalar", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(3): 9-26.
- Evsile, Mehmet (2012) "I.TBMM'de Cephe Gerisindeki Gıda Sıkıntısı İle İlgili Tartışmalar", Prof. Dr. Enver KONUKÇU Armağanı, Ankara, s. 799-811.

- Eyüpoğlu, C. (1967), “Şeker Fabrikasyonunun Tarihçesi Ve Türkiye’nin Şeker Sanayii”, *Kimya Mühendisleri Dergisi*, S. 14-23.
- Fedai, R. (2016), ‘Bir Politika Alanı Olarak Şeker ve Şeker Pancarı’, *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, Cilt. 9, Sayı. XXVIII, ss.455-471.
- Feldman, M. P., Lanahan, L. and Lendel L, I. (2013) Experiments in the laboratories of democracy: State scientific capacity building, *Economic Development Quarterly*, 28(2), 10, 107–131. doi: 10.1177/0891242413490018.
- Fritsch, M. (1997). New firms and regional employment change. *Small Business Economics*, 9(5), 437–448.
- Fritsch, M., & Storey, D. J. (2014). Entrepreneurship in a regional context: Historical roots, recent developments and future challenges. *Regional Studies*, 48(6), 939–954.
- Gökatalay, S. (2015) *The Political Economy Of Corporations In The Late Ottoman Empire and Early Turkish Republic (1908-1929)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ.
- Güvemli O. ve Karayaman, M. (2017), ‘Uşak Şeker Fabrikasının Kuruluşu ve Gelişmesi’, *Accounting and Financial History Research Journal*, Cilt. 13, ss.6-51
- http://www.usiad.net/phocadownload/makaleler/Cumhuriyetin_Seker_Fabrikalari.pdf
- İlhami, N. (2008), “Şeker Sanayimiz”, 1930 Sanayi Kongresi Raporlar, Zabitlar, Ankara.
- John, O. P., Naumann, L. P., & Soto, C. J. (2008). Paradigm shift to the integrative Big Five trait taxonomy: History, measurement, and conceptual issues. In O. P. John, R. W. Robins, & L. A. Pervin (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (3rd ed., pp. 114–158). New York: Guilford Press.
- Karayaman, M. (2010). *Nuri Şeker ve Uşak şeker fabrikasının kuruluşu. Uşak Akademi Kitapevi.*
- Karayaman, M. (2012), “Atatürk Döneminde Şeker Sanayi Ve İzlenen Politikalar”, *Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları*, Sayı 82, ss.53-96.
- Kaya, F. (2015), “Küresel ve Bölgesel Şeker Politikalarının Türkiye Şeker Fabrikalarına Etkilerine Bir Örnek: Ağrı Şeker Fabrikası”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi*, 31: 41-46.
- Keyder, Ç. (1982), “Dünya Ekonomisi içinde Türkiye 1923- 1929”, (Ankara: Yurt Yayınevi).
- Korosteleva, J., & Belitski, M. (2015). Entrepreneurial dynamics and higher education institutions in the post-communist world. *Regional*

- Studies., doi:10.1080/00343404.2015.1103370.
- Lanahan, L., & Feldman, M. P. (2015). Multilevel innovation policy mix: A closer look at state policies that augment the federal SBIR program. *Research Policy*, 44(7), 1387–1402. doi:10.1016/j.respol.2015.04.002.
- McCrae, R. R. (2004). Human nature and culture: A trait perspective. *Journal of Research in Personality*, 38(1), 3–14. doi:10.1016/j.jrp.2003.09.009.
- Merter, M. (2014) Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluş Yıllarında Devletin Amaç Fonksiyonu: Şeker Sanayi Örneği, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Nicolaou, N., Shane, S., Cherkas, L., Hunkin, J., & Spector, T. D. (2008). Is the tendency to engage in entrepreneurship genetic? *Management Science*, 54(1), 167–179. doi:10.1287/mnsc.1070.0761.
- Obschonka, M., Stuetzer, M., Audretsch, D. B., Rentfrow, P. J., Potter, J., & Gosling, S. D. (2016). Macropsychological factors predict regional economic resilience during a major economic crisis. *Social Psychological and Personality Science*, 7(2), 95–104. doi:10.1177/1948550615608402.
- Özer, M. H. (2014). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Milli Tüccar Oluşturma Çabalarında İş Bankası'nın Rolü Ankara Üniversitesi Sbf Dergisi 69(2)
- Rentfrow, P. J., Gosling, S. D., & Potter, J. (2008). A theory of the emergence, persistence, and expression of geographic variation in psychological characteristics. *Perspectives on Psychological Science*, 3(5), 339–369. doi:10.1111/j.1745-6924.2008.00084.x.
- Saxenien, A. (1994). *Regional advantage*. Cambridge: Harvard University Press.
- Schmitt-Rodermund, E. (2004). Pathways to successful entrepreneurship: Parenting, personality, early entrepreneurial competence, and interests. *Journal of Vocational Behavior*, 65(3), 498–518. doi:10.1016/j.jvb.2003.10.007.
- Shane, S., Nicolaou, N., Cherkas, L., & Spector, T. D. (2010). Genetics, the Big Five, and the tendency to be self-employed. *Journal of Applied Psychology*, 95(6), 1154–1162. doi:10.1037/a0020294.
- Stenholm, P., Acs, Z. J., & Wuebker, R. (2013). Exploring country-level institutional arrangements on the rate and type of entrepreneurial activity. *Journal of Business Venturing*, 28(1), 176–193.
- Stuetzer, M., Obschonka, M., Audretsch, D. B., Wyrwich, M., Rentfrow, P. J., Coombes, M., et al. (2016). Industry Structure, entrepreneurship, and culture: An empirical analysis using historical coalfields. *European Economic Review*, 86, 52–72. doi:10.1016/j.eurocorev.2015.08.012.

- Şimşek, G. (2018). Şeker Fabrikalarının Ekonomik ve Sosyal Etkileri: Erzurum Şeker Fabrikası Örneği. *Journal of International Social Research*, 11(60): 1136-1152.
- Temizgüney, F. (2010), "Erzurum Şeker Fabrikası'nın Açılışı", A. Ü. Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED) 43 S.239-343, Erzurum.
- Tezel, Y. S. (2002), Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi, (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları), 5. Baskı.
- Tutsak, S. (1998), "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Uşak", İzmir.
- Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü (İŞKUR), (2017). Uşak İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu 2017 Yılı Faaliyet Raporu <https://Media.İskur.Gov.Tr/14319/Usak-2017.Pdf>
- Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, (İŞKUR), (2018). Uşak İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu 2018 Yılı Faaliyet Raporu <https://Media.İskur.Gov.Tr/30128/Usak.Pdf>
- Türkiye Tekstil İşverenleri Sendikası. (2011). <http://www.tekstilisveren.org/content/view/670/55/>, Erişim 14.10.2020
- TÜRKŞEKER (Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ), (2018). TÜRKŞEKER Tarihçe, <https://www.turkseker.gov.tr/tarihce.aspx>, 10.01.2019
- Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu (URAK) (2019). İllerarası Rekabetçilik Endeksi (2018); http://www.urak.org/wp-content/uploads/2019/05/URAK_%C4%B0RE_2018-2.pdf, erişim tarihi: 27.05.2019.
- Van der Loos, M. J., Rietveld, C. A., Eklund, N., Koellinger, P. D., Rivadeneira, F., Abecasis, G. R., et al. (2013). The molecular genetic architecture of self-employment. *PloS ONE*, 8(4), e60542.
- Wikipedia,,(2020), https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=%C4%B0zmir_%C4%B0ktisat_Kongresi&action=edit&section=2 , Erişim:10.102020
- Yıldırım, V. E. (2015) Atatürk Dönemi Sanayi Alanında Özel Sektör-Devlet İlişkileri, Egesus Yayınları, İzmir.
- Yücel, T. F. (2015), Cumhuriyet Türkiye'sinin Sanayileşme Öyküsü, İşkur Matbaacılık, Ankara.
- ZEKA (Zafer Kalkınma Ajansı), (2011). E-Oda Uygulaması Fizibilite Çalışması Projesi <http://zafer.gov.tr/Portals/0/dys/kaynaklar/raporlar-strateji-belgeleri/raporlar/e-oda-uygulamasi-fizibilite-calismasi.pdf> ERİŞİM 25/10/2020

**İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER
ALANINDA ULUSLARARASI
ARAŞTIRMALAR
III**

EDİTÖR

Dr. Öğr. Üyesi Pelin MASTAR ÖZCAN

EĞİTİM
yayınevi

İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR III

Dr. Öğr. Üyesi Pelin MASTAR ÖZCAN

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-68-2

1. Baskı, Mart 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR III

Dr. Öğr. Üyesi Pelin MASTAR ÖZCAN

393 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-68-2

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/meکانik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok.
No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

VI. KAYNAKÇA

- AKKAYA, Ş. (2019). Türkiye’de Bir Sosyal Harcama Olarak Evrensel Temel Gelir Uygulaması. *Politik Ekonomik Kuram*, 3(1), 129-149.
- AKTAN, C. (2002). Kavramlar Sözlüğü. C. Aktan içinde, *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*. Ankara: Hak İş Federasyonu.<http://www.canaktan.org/ekonomi/yoksulluk/birinci-bol/kavramlar.pdf> ,(Erişim Tarihi:02.03.2021)
- AKTAŞ, M., & Sevinç, A. (2020). Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluğun Belirleyicileri: Teorik ve Ampirik Bir Analiz. *Journal of Current Research on Business and Economics*, 10(2), 225-242.
- ALPAGO, H., & Alpago Oduncu, D. (2020). Pandemi Salgınlar, Yoksulluk ve Sosyoekonomik Denge. E. Şen, D. Hıdıroğlu, & O. Yılmaz (Dü) içinde, *Covid-19 Pandemisinde Yönetim ve Ekonomi* (s. 1-41). Ankara: Gazi Yayınevi.
- ARABACI YÜKSEL, R. (2019). Dünya Bankasının Yeni Uluslararası Yoksulluk Sınırları ve Küresel Yoksulluğun Yeniden Değerlendirilmesi. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 9(1), 123-140.
- BİNGÖL Seçkiner, E. (2020). *Kovid-19 Sonrası Evrensel Temelli Gelir Tartışması Zamanı Gelmedi Mi?* TESEV Değerlendirme Notları-5.
- BULUT, N. (2020). Sosyal Devletin Düşünsel Temelleri ve Çağdaş Sosyal Devlet Anlayışı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 321-335.
- ÇALIŞKAN, Ş. (2007). Eğitim-İşsizlik ve Yoksulluk İlişkisi. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7(13), 285-308.
- ÇİFTÇİ, E., & Çoksüer, F. (2020). Yeni Koronavirüs İnfeksiyonu: Covid-19. *Flora*, 25(1), 9-18.
- DANZİGER, S., & Haveman, R. (2000). Understanding Poverty: Progress and Problems. *Focus*, 21(2), 1-76. <https://www.irp.wisc.edu/publications/focus/pdfs/foc212.pdf> ,(Erişim Tarihi:02.03.2021)
- DAVUTOĞLU, A. (2013). Two Different Poverty Reduction Approaches: Neoliberal Market Based Microfinance versus to Social Right Defender. *Basic IncomeInternational Journal of Social Inquiry*, 6(1), 39-47.
- DEMİRTÜRK, R., Bozkuş, N., Cephe, A., Aktaş, B., Afşar Taşdemir, S., & Cıngı, H. (2011). Yoksulluk Düzeyinin Modellemesi Üzerine Bir Araştırma. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 30-67.
- DURMUŞ, S., & Şahin, D. (2020). Covid-19 Küresel Salgında Dünyada ve Türkiye’de Uygulanan Ekonomi Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Turkish Studies*, 15(4), 923-943.

- ENER, M., & Yelkikalan, N. (2003). Gelişmekte Olan Ülkelerin Sağlık sisteminin Yeniden Yapılanması ve Finansmanı: Türkiye Deneyimi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(6), 99-113.
- EVCİM, N., Güneş, S., & Karaalp Orhan, H. S. (2019). Yoksulluk, Eşitsizlik ve Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Düzey-1 Örneği. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 17(4), 145-164.
- FIRAT, M. (2020). Covid-19 Krizi ve IMF Destekli Maliye Politikaları. *Ekonomi, İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 209-222.
- GÖÇMEN, E., Kalender, G., Fogga, H., Yüksel, S., Şener, Ş., & Duman, Ş. (2020). *Pandemi Döneminde Derin Yoksulluk ve Haklara Erişim Araştırması*. İstanbul: Derin Yoksulluk Ağı.
- GÖKBUNAR, R., & Cura, S. (2008). Dünya Bankasının Yoksulluğa Karşı Politikaları: Kırgızistan Örneği. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 45(519), 15-32.
- HATİPLER, M. (2019). Boyut ve Etkenleriyle Sosyal Dışlanmanın Yoksullukla Karşılaştırmalı İlişkisi. *Bilgi*, 21(1), 39-77.
- KARA, E. (2020). Kovid-19 Pandemisindeki Dezavantajlı Gruplar ve Sosyal Hizmetler İşgücünün İşlevi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 26-34.
- KARGI, V. (2007). 2005 Yılı Vergileri ile Türkiye’de Minimum Gelir Garantisi İçin Negatif Gelir Vergisi Önerisi. *Legal Mali Hukuk Dergisi*(35), 2575-2593.
- KARTAL, A., & Zambak, M. (2020). Kadın Yoksulluğunun Çok Boyutlu Analizi: Antalya Alt Bölgesi Örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(41), 294-315.
- KAYAGİL, M. (2020). Changes in Poverty-Fighting Tools: From “Traditional” to “New Tendencies”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*(79), 27-53.
- KAYALIDERE, G. (2014). *Mali Alan ve Kamu Maliyesi Perspektifinden Mali Alan Oluşturma Yöntemleri*. Ankara: Gazi Yayınevi.
- KAYALIDERE, G., & Şahin, H. (2014). Sosyal Devlet Anlayışı Çerçevesinde Türkiye’de Sosyal Koruma Harcamalarının Gelişimi ve Yoksulluk. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 57-57.
- MARSALL, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev:O. Akınhay, & D. Kömürçü,) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- MOFFİTT, R. (2003). *The Negative Income Tax and The Evaluation of The Us Welfare Policy*. NBER Working Paper Series.

- ÖZCAN, G. (2014). Sosyal Bütçe Teorik Yapısı ve Türkiye’de Anaysal Temelleri. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 21(2), 99-108.
- SEIPEL, M. (2003). Global Poverty: No Longer on Untouchable Problem. *International Social Work*, 46(2), 191-207.
- TRT HABER. (2021). Pandemi Zengin Japonya’daki Gizli Yoksulluğu Ortaya Çıkarı. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/pandemi-zengin-japonyadaki-gizli-yoksullugu-ortaya-cikardi-548819.html>, (Erişim Tarihi: 02.03.2021)
- TÜRK, T., & Ünlü, H. (2016). Yoksullukla Mücadele Politikaları:2000 Sonrası Türkiye Örneği. *Vizyoner Dergisi*, 7(14), 92-104.
- UNDP. (2020a). *Global Multidimensional Poverty Index 2020: Charting Pathways Out of Multidimensional Poverty Achieving the SDGs*.
- UNDP. (2020b). *Temporary Basic Income:Protecting Poor and Vulnerable People in Developing Countries*.
- UZUNALİ, E., & Altun, E. (2020). Türkiye’de Negatif Gelir Vergisi Sistemi Önerisinin Bütçe Açısından Değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*(47), 383-410.
- ÜZÜMCÜ, A., Dikkaya, M., & Özyakışır, M. (2010). Küresel Kriz, Küresel Yoksulluk ve İşsizlik Sorunu: Sistem İçi Restorasyon Yeterli Mi? *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 47(545), 9-20.
- WORLD BANK. (2020). Projected Poverty Impacts of Covid-19. <https://www.worldbank.org/en/topic/poverty/brief/projected-poverty-impacts-of-COVID-19>, (Erişim Tarihi: 02.03.2021)
- WORLD BANK. (2021). *Global Economic Prospects,2021*.
- YAŞAR, S., & Taşar, M. (2019). Kavramsal Olarak Yoksulluk ve Türkiye’de Yoksullukla Mücadelede Politikaların Etkileri. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19(38), 118-144.

KAYNAKÇA

- Akay, D., Atak, M. (2007). *Grey Prediction With Rolling Mechanism For Electricity Demand Forecasting of Turkey*. Energy, 32(9), 1670-1675.
- Bağcı, B. (2020). *Finansal Yatırım Araçları Fiyatlarının Tahmininde Gri Sistem Teorisi*. Third Sector Social Economic Review, 55(1), 441-457.
- Bayram, S., Öcal, M. E., Oral, E. L., ve Atış, C. D. (2016). *Yapım Maliyeti Tahmininde Birim Fiyat Yöntemi-Yapı Yaklaşık Maliyetleri Kıyaslaması*. Politeknik Dergisi, 19(2), 175-183.
- Demirel, Y. (2007). *Toplu Konut İnşaat Maliyetlerinin Yapay Sinir Ağları İle Tahmini*. Selçuk Üniversitesi Mühendislik, Bilim Ve Teknoloji Dergisi, 22(4), 53-60.
- Deng, J.L. (1982). *Control Problems of Grey Systems*. Sys. & Contr. Lett., 1(5), 288-294.
- Figen, Ö., Ömürbek, V., ve Durmuş, A. (2016). *Gri Temelli Maliyet Tahmini*. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(2), 453-461.
- Julong, D. (1989). *Introduction to Grey System Theory*, The Journal of Grey System 1, 1-24.
- Kanıt, R., ve Baykan, U. N. (2004). *Bina Yaklaşık Maliyetinin Çoklu Doğrusal Regresyon İle Belirlenmesi*. Politeknik Dergisi, 7(4), 359-369.
- Kim, G. H., An, S. H., ve Kang, K. I. (2004). *Comparison of Construction Cost Estimating Models Based on Regression Analysis, Neural Networks, And Case-Based Reasoning*, Building And Environment, 39(10), 1235-1242.
- Kung, C.Y. ve Chang, C.P., (2004). *Application Of Grey Prediction Model On China Automobile Industry*. Journal Of Grey System, 16 (2): 147-154.
- Leechakpreeda, T. (2008). *Grey Prediction on Indoor Comfort Temperature For Hvac Systems*. Expert Systems With Applications, (34), 2284-2289.
- Lin, Y., Chen, M.Y. ve Liu, S., (2004). *Theory of Grey Systemler: Capturing Uncertainties of Grey Information*, Kybernetes, 33 (2): 196-218
- Liu, S. ve Lin, Y., (2006). *Grey Information: Theory And Practical Applications*, Springer, London.
- Ömürbek, V., Aksoy, E., ve Akçakanat, Ö. (2018). *Bankaların Grup Bazlı Karlılıklarının Gri Tahmin Yöntemi İle Değerlendirilmesi-Evaluation Of Group Based Bank Profits By The Grey Estimation Method*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(23), 75-89.

- Özge, A. C. U. N., ve Apalı, A. (2020). *Gri Temelli Maliyet Tahmininin Mobilya Üretim Sektöründe Uygulanması*, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 11(Ek), 235-244.
- Pao, H.T. ve Tsai, C.M. (2011). *Modeling and Forecasting The Co2 Emissions, Energy Consumption, and Economic Growth In Brazil*. Energy, 36(5), 2450-2458.
- Segovia Alex, I., v eCastro, E. (2009). *Computational and Measurement Estimation: Curriculum Foundations and Research Carried Out At The University of Granada*, Mathematics Didactics Department.
- Shuhua, M., Ye, C., ve Xinping, X. (2012). *City Traffic Flow Prediction Based On Improved GM (1, 1) Model*. Journal of Grey System, 24(4).
- Şeker, Y., ve Öbekcan, M. (2020). *Cost Forecasting With Grey Prediction Model: Empirical Evidence From The Bist Food Beverage Index*. 7. International Congress On Social Sciences 23-25 September 2020
- Trivedi, H.V. ve Singh, J.K. (2005). *Application of Grey System Theory in The Development of A Runoff Prediction Model*. Biosystems Engineering, 92(4), 521-526.
- Tsai, M.T., Hsiao, S.W. ve Liang, W.K., (2005). *Using Grey Theory to Develop A Model for Forecasting The Demand for Telecommunications*, Journal Of Information And Optimization Sciences, 26 (3): 535-547.
- Uğur, L. O., Baykan, U. N. ve Korkmaz, S. (2011). *Yıgma Konutların Maliyet Tahmininde Yapay Sinir Ağlarının (Ysa) Kullanılması*, 6. İnşaat Yönetim Kongresi, Bursa.
- Xia, J., ve Hu, B. (1997). *A Grey System Model for Predicting Trend Change of Urban Waste Water Load*. Journal of Environmental Hydrology, 5, 1-10.
- Yılmaz, H. ve Yılmaz, M. (2013). *Forecasting Co2 Emissions for Turkey By Using The Grey Prediction Method*. Sigma, 31, 141-148.

Kaynakça

- ANDERSON, John R. (1983). "A Spreading Activation Theory Of Memory", *Journal of Verbal Learning & Verbal Behavior*, 22(3), s.261–295.
- ANHOLT, Simon (2004). "Foreword", *Place Branding And Public Diplomacy*, 1(1), s.4–11.
- ASHWORTH, Gregory John ve Henk Voogd (1990). *Selling The City: Marketing Approaches in Public Sector Urban Planning*. London: Belhaven Press.
- ASHWORTH, Gregory John ve Henk Voogd (1994). "Marketing And Place Promotion", in Gold, J.R. ve Ward, S.V. (Eds), *Place Promotion: The Use of Publicity and Marketing to Sell Towns and Regions*, Wiley, Chichester, s.39-52.
- AVRAHAM, Eli (2004). "Media Strategies For Improving An Unfavorable City Image", *Cities*, 21(6), s.471–479, doi:10.1016/j.cities.2004.08.005
- BAKER, Bill (2007). *Destination Branding For Small Cities: The Essentials For Successful Place Branding*. Portland, OH: Creative Leap Books.
- BALAKRISHNAN, Melodena Stephens (2008). "Dubai – A Star İn The East: A Case Study İn Strategic Destination Branding", *Journal of Place Management and Development*,1(1),s.62–91.
- BOISENA, Martin vd. (2018). "Reframing Place Promotion, Place Marketing, And Place Branding - Moving Beyond Conceptual Confusion", *Cities* 80, s.4–11
- BRAUN, Erik (2008). "City Marketing: Towards an Integrated Approach", ERIM Ph.D Series In Research and Management, 142 Erasmus Research Institute Of Management (ERIM) Rotterdam, s.43.
- BURGESS, Jacquelin A. (1982). "Selling Places: Environmental Images For The Executive", *Regional Studies*. 16, s. 11-17
- CAI, Liping (2002). "Cooperative Branding For Rural Destinations", *Annals of Tourism Research*, 29(3), 720–742.
- DINNIE, Keith (2010). *City Branding: Theory And Cases*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- GAGGIOTTI, Hugo vd. (2008). "City Brand Management (CBM): The Case Of Kazakhstan", *Place Branding and Public Diplomacy*, 4(2), s.115–123.
- GRAHAM, Brian (2002). "Heritage As Knowledge: Capital Or Culture?", *Urban Studies*, 39(5–6), s. 1003–1017. <https://doi.org/10.1080/00420980220128426>

- GUNN, Clare A. (1972). *Vacationscape: Designing Tourist Regions*, Taylor & Francis, Washington.
- HANKINSON, Graham (2004). "Relational Network Brands: Towards A Conceptual Model Of Place Brands", *Journal of Vacation Marketing*, 10(2), s. 109–121.
- HANNA, Sonya ve Jennifer Rowley (2011). "Towards A Strategic Place Brand-Management Model", *Journal of Marketing Management*, 27(5–6), s. 458–476
- HOSPERS, Gert-Jan (2009). *City Marketing İn Perspectief*. Lelystad: IVIO Wereldschool.
- HUBBARD, Phil ve Tim Hall (1998). "The Entrepreneurial Place And The New Urban Politics", in Hall, T. ve Hubbard, P. (Eds), *The Entrepreneurial Place: Geographies of Politics, Regime and Representation*, Wiley, Chichester, s.1-23.
- KALANDIDES, Ares (2012). "Place Branding And Place Identity. An İntegrated Approach", /www.tafterjournal.it/2012/01/03/place-branding-and-place-identity-an-integrated-approach/, Erişim Tarihi: 01.03.2021
- KAMPSCHULTE, Andrea (1999). "Image as an Instrument of Urban Management", *Geographica Helvetica*, 54(4), s. 229–241.
- KAVARATZIS, M Mihalis ve Mary Jo Hatch (2013), "The Dynamics Of Place Brands: An İdentity-Based Approach To Place Branding Theory", *Marketing Theory*, March, 13(1), s.69-86.
- KAVARATZIS, Mihalis (2004). "From City Marketing To City Branding: Towards A Theoretical Framework For Developing City Brands", *Place Branding and Public Diplomacy*, 1(1), s. 58–73.
- KOTLER, Philip (1999). *Marketing Places Europe: Attracting Investments, Industries, Residents and Visitors to European Cities, Communities, Regions and Nations*. London: Pearson Education.
- KOTLER, Philip vd. (1993). *Marketing Places: Attracting İnvestment, İndustry, And Tourism To Cities, States, And Nations*. New York: The Free Press.
- KOTLER, Philip ve David Gertner (2002). "Country As Brand, Product, And Beyond: A Place Marketing And Brand Management Perspective", *Journal of Brand Management*, 9, s. 249–261, <https://doi.org/10.1057/palgrave.bm.2540076>

- LUCARELLI, Andrea ve Per Olof Berg (2011). "City Branding: A State-Of-The-Art Review Of The Research Domain", *Journal of Place Management and Development*, 4(1), s. 9–27.
- MELOVIĆ, Boban vd. (2017). "City-Brand Building – From City Marketing to City Branding", *Proceedings of the Faculty of Economics in East Sarajevo*, 14,s. 51-59, DOI: 10.7251/ZREFIS1714051M
- MOMMAAS, Hans (2002). "City Branding: The Necessity of Socio-Cultural Goals", In T. Hauben, G. Ball, & E. Brinkman (Eds.), *City Branding: Image Building & Building Images* (s. 32-48). NAi Uitgevers.
- OGRAJENSEK, Irena ve Andreja Cirman (2015). "Internal City Marketing: Positive Activation of Inhabitants Through Supported Voluntarism", *Ekonomeski Vjesnik/Econviews. God XXVIII, Posebno Izdanie*, s.139-15.
- SPIEB, Steffen (1998). *Marketing Fur Regionen, Anwendungsmöglichkeiten Im Standortwettbewerb*. Wiesbaden: Deutscher Universitätsverlag.
- VAN DEN BERG, Leo ve Erik Braun (1999). *Urban Competitiveness, Marketing and the Need for Organising Capacity*. Rotterdam: Urban Studies.
- WARD, Stephen (1998). *Selling Places – The Marketing And Promotion Of Towns And Cities*, s.1850–2000. London: Routledge.
- ZENKER, Sebastian ve Suzanne C. Beckmann (2013). "My Place Is Not Your Place – Different Place Brand Knowledge By Different Target Groups", *Journal of Place Management and Development*, 6(1), s. 6–17.

KAYNAKÇA

- AKDOĞAN, Habib (2005). “Muhasebe Meslek Etiğinde Teolojik Ve Deontolojik Yaklaşımların Karşılaştırılması”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 1, s. 295-300.
- ARSLAN, Ahmet (2007). “Denetim Mesleğinde Etik Prensipler”, Gündem, Maliye Bakanlığı Muhasebat Kontrolörü, MBA, CPA.
- AYDIN, İnanet Pehlivan (2001). “Yönetmelik, Mesleki Ve Örgütsel Etik”, 1 Baskı, Ankara, Pegem Yayınevi.
- AYDIN, Pehlivan İnanet (2002). “Yönetmelik Mesleki Ve Örgütsel Etik”, Pegem Yayıncılık, İstanbul.
- GENÇOĞLU GÜCENME, Ümit ve Ertan Yasemin vd. (2011). “Audit And Oversight Of Audit In Terms Of Commerce Law Of Turkey”, Business And Economics Research Journal V. 2 . S.1 . s. 109-120.
- İŞGÜDEN, Burcu ve Adem Çabuk (2006). “Meslek Etiği Ve Meslek Etiğinin Meslek Yaşamı Üzerindeki Etkileri”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 9, S. 16.
- KOÇBERBER, Seyit (2008). “Dünyada Ve Türkiye’de Denetim Etiği”, Sayıştay Uzman Denetçisi, 66 SAYIŞTAY DERGİSİ S. 68.
- ÖZTÜRK, Yıldız (2010). “Profesyonel Muhasebeciler İçin Etik Kurallar Elkitabı”, Çeviri, Handbook
- SELİMOĞLU KARDEŞ, Seval (2006). “Türk Muhasebe Uygulamalarında Etik”, Mali Çözüm, Kasım, S. 61, s. 437-456.
- TURMOB Yayınları : 402, ANKARA, Gurup Matbaacılık A.Ş., ISBN : 978 - 975 - 555 -198 -2
- TÜRK, Zeynep ve Jale Sağlar (2008). “Denetim Firmalarının Karşılaşabilecekleri Ahlaki Sorunlar Ve Bir Saha Araştırması”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.17, S. 2, s.403.
- Ussahawanitchakit, Phapruek (2012). “Relationships Among Audit Ethics, Audit Morality And Audit Quality”, International Journal of Business Research, C.13, S.3, s:5-28, DOI: 10.18374/IJBR-13-3.1
- ÜNSAL, Ahmet ve Nalan Akdoğan (2009). “İMKB’de İşlem Gören Holding İşletmelerin Kurumsal Etik Değerlere Uyum Düzeylerinin Karşılaştırılması Üzerine Bir İnceleme, MÖDAV, 3.
- YILANCI, Münevver ve Birol Yıldız vd. (2012), “Muhasebe Denetimi” ,Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2473.
- Etik İlkeler Hakkında Yönetmelik. Mad:2, 1.

Code of Ethics for Professional Accountants, (2012), IFAC, ISBN: 978-1-60815-061-8.

www.ifac.org

IESBA (Uluslararası Muhasebeciler İçin Etik Standartları Kurulu) Tarafından Geliştirilen Etik İlkeler, 220.

KAYNAKLAR

- Akdağ, Murat ve Yiğit, Vecihi, (2016). Box-Jenkins ve Yapay Sinir Ağı Modelleri İle Enflasyon Tahmini, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 30, Sayı: 2, s. 269
- Akdağ, Recep, (2016). Yapay Sinir Ağları, Destek Vektör Makineleri ve Box-Jenkins Yöntemleriyle Kentsel İçmesuyu Talebi Tahmini ve Karşılaştırmalı Analizi, Business and Economics Research Journal, Volume 7, Number 1, s. 123-138.
- Akpınar, Mustafa ve Yumuşak, Nejat, (2020). Günlük temelli orta vadeli şehir doğal gaz talebinin tek değişkenli istatistik teknikleri ile tahmini, Journal of the Faculty of Engineering and Architecture of Gazi University, 35:2, s. 725-741.
- Bayramoğlu, Arzu Tay ve Öztürk, Zafer, (2017). ARIMA ve Gri Sistem Modelleri ile Enflasyon Tahmini, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 2, s. 760-776.
- Çuhadar, Murat, (2019). Tüfe Bazlı Reel Efektif Döviz Kurunun Alternatif Yaklaşımlarla Modellenmesi ve Tahminlenmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:34, s.78-103.
- Doğan, Erdem, (2018). D-200 Karayolu için Dönemsel ARIMA Yöntemi ile Kısa Dönemli Trafik Akım Tahmin Modellerinin Geliştirilmesi, Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 22 (2), Doi 10.16984/saufenbilder.308997, s.392-400.
- Ertürk, Onur ve Yurtsever, Hatice, (2020). Bireysel Krediler İle Dolaylı Vergi Gelirlerinin Tüketim Harcamaları Boyutuyla Etkileşimi: Türkiye Örneği, Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5 (3), s. 418-435.
- Kadılar, Cem ve Çekim, Hatice Öncel, (2020). Spss ve R uygulamalı Zaman Serileri Analizine Giriş, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, ISBN:978-975-02-6094-0.
- Kaya, Ebru, (2019). Zaman Serileri Analizinde Box-Jenkins Yöntemi ile Savunma Sanayi Verileri Üzerine Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tez Çalışması, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, s. 8
- Korkmaz, Özge, (2019). Kredi Kullanım Oranları ile Enflasyon Oranları Arasındaki İlişki: Türkiye Üzerine Bir İnceleme, Maliye Dergisi, s.98-127
- Kutlar, Aziz ve Turgut, Tuba, (2006). Türkiye'deki Başlıca Ekonomi Serilerinin ARFIMA Modelleri ile Tahmini ve Öngörülebilirliği, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (11), s. 120-149.

- Meçik, Oytun ve Karabacak, Mustafa, (2012). Arıma Modelleri İle Enflasyon Tahminlemesi: Türkiye Uygulaması, SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi,
- Öner, Hakan, (2018). Tüketici ve Üretici Fiyat Endeksleri Arasındaki İlişkinin Granger Nedensellik Testi Yoluyla İncelenmesi, Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3 (1) , s. 318-327.
- Özkan, Tuba ve Güngör, Bener (2017). Geometrik Brownian Hareketi Modeli İle Endeks Dalgalanmalarını Değerlendirme: BIST-30, BIST-100 ve S&P 500 Endeksleri Üzerine Bir Uygulama, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 31, Sayı: 2, s.377-382.
- Pektaş, Ali Osman, (2013). SPSS ile Veri Madenciliği, Dikeyksen Yayınları, ISBN:978-605-86660-4-7, İstanbul.
- Saraç, Harun ve Hacıımamoğlu, Tunahan, (2018). Konut Fiyat Endeksi Verilerinin Klasik Ayrıştırma ve Arıma Yöntemi İle Tahmin Edilmesi, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 59, s. 1080.
- Tekin, Ümmü Selin, (2019). Bazı Makroekonomik Göstergelerle Tüketici Fiyat Endeksi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, İstatistik Bölümü, s. 1-25.
- Tuna, Murat, (2019). Altın Fiyatlarının Yapay Sinir Ağları ve Arma Modelleri İle Tahminlenmesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonometri Anabilim Dalı, s. 3.
- Türkiye İstatistik Kurumu, (TÜİK), www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 17.02.2021.
- Uğurlu, Erginbay ve Saraçoğlu, Bedriye, (2010). Türkiye’de Enflasyon Hedeflemesi ve Enflasyonun Öngörüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:25, Sayı:2, s.57-72.
- Yücesan, Melih, (2018). YSA, ARIMA ve ARIMAX Yöntemleriyle Satış Tahmini: Beyaz Eşya Sektöründe bir Uygulama, Journal of Business Research Turk, 10/1, s. 689-706.

Kaynakça

- Achanga, P., Shehab, E., Roy, R. & Nelder, G. (2005). Critical success factors for lean implementation within SMES. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 17 (4), 460-471.
- Albliwi, S., Antony, J., Abdul Halim Lim, S. & van der Wiele, T. (2014). Critical failure factors of lean six sigma: a systematic literature review. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 31 (9), 1012-1030.
- Bacoup, P., Michel, C., Habchi, G. & Pralus, M. (2018). From a Quality Management System (QMS) to a Lean Quality Management System (LQMS). *The TQM Journal*, 30 (1), 20-42.
- Bento, G.S & Tontini, G. (2018). Developing an instrument to measure lean manufacturing maturity and its relationship with operational performance. *Total Quality Management & Business Excellence*, 29 (9-10), 977-995.
- Bhasin, S., & Burcher, P. (2006). Lean viewed as a philosophy. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 17 (1), 56-72.
- Birdi, K., Clegg, C., Patterson, M., Robinson, A., Stride, C.B., Wall, T.D. & Wood, S.J. (2008). The impact of human resource and operational management practices on company productivity: a longitudinal study. *Personnel Psychology*, 61 (3), 467-501.
- Bortolotti, T., Boscari, S. & Danese, P. (2015). Successful lean implementation: organizational culture and soft lean practices. *International Journal of Production Economics*, 160, 182-201.
- Browaeys, M.J. & Fisser, S. (2012). Lean and agile: an epistemological reflection. *The Learning Organization*, 19 (3), 207-218.
- Brown, S. & Bessant, J. (2003). The manufacturing strategy-capabilities links in mass customisation and agile manufacturing—an exploratory study. *International Journal of Operations and Production Management*, 23 (7), 707-730.
- Caldas-Miguel J., Carvallo-Munar E., Leon-Chavarri C., Raymundo C., Mamani-Macedo N. & Dominguez F. (2020). Purchasing and Quality Management Lean Manufacturing Model for the Optimization of Delivery Times in SMEs in the Food Sector. In: Kantola J., Nazir S., Salminen V. (eds) *Advances in Human Factors, Business Management and Leadership. AHFE 2020. Advances in Intelligent Systems and Computing*, vol 1209. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-50791-6_61

- Castellano, D., Gallo, M., Santillo, L.C. & Song, D. (2017). A periodic review policy with quality improvement, setup cost reduction, backorder price discount, and controllable lead time. *Production & Manufacturing Research*, 5 (1), 328-350.
- Chavez, R., Gimenez, C., Fynes, B., Wiengarten, F., & Yu, W. (2013). Internal lean practices and operational performance: The contingency perspective of industry clockspeed. *International Journal of Operations & Production Management*, 33 (5), 562-588.
- Comm, C.L. & Mathaisel, D.F.X. (2000). A paradigm for benchmarking lean initiatives for quality improvement. *Benchmarking: An International Journal*, 7 (2), 118-127.
- Çaykur, (2019). Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Çay Sektörü Raporu. <http://www.caykur.gov.tr/Pages/Yayinlar/YayinDetay.aspx?ItemType=1&ItemId=701> (05.02.2010)
- Doolen, T.L. & Hacker, M.E. (2005). A review of lean assessment in organizations: an exploratory study of lean practices by electronics manufacturers. *Journal of Manufacturing Systems*, 24 (1), 55-67.
- Dora, M., Kumar, M., Goubergen, D.V., Molnar, A. & Gellynck, X. (2013). Operational performance and critical success factors of lean manufacturing in European food processing SMEs. *Trends in Food Science & Technology*, 31 (2), 156-164.
- Duque, D.F.M. & Cadavid, L.R. (2007). Lean manufacturing measurement: the relationship between lean activities and lean metrics. *Estudios Gerenciales*, 23 (105), 69-83.
- Eaton, M. (2010). Why change programs fail. *Human Resource Management International Digest*, 18 (2), 37-42.
- El Mokadem, M. (2017). The classification of supplier selection criteria with respect to lean or agile manufacturing strategies. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 28 (2), 232-249.
- Erdil, N.O., Aktas, C.B. & Arani, O.M. (2018). Embedding sustainability in lean six sigma efforts. *Journal of Cleaner Production*, 198, 520-529.
- FAO (2019). Food and Agricultural Organization of the United Nations. <http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC> (Erişim 21.02.2021)
- Flynn, B.B., Sakakibara, S. & Schroeder, R.G. (1995). Relationship between JIT and TQM: Practices and performance. *Academy of Management Journal*, 38 (5), 1325-1360.

- Fornell, C. & Larcker, D.F. (1981). Evaluating structural models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18 (1), 39-50.
- Furlan, A., Vinelli, A. & Dal Pont, G. (2011). Complementarity and lean manufacturing bundles: an empirical analysis. *International Journal of Operations & Production Management*, 31 (8), 835-850.
- Ghobakhloo, M. & Azar, A. (2018). Business excellence via advanced manufacturing technology and lean-agile manufacturing. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 29 (1), 2-24.
- Gupta, S. & Jain, S.K. (2013) A literature review of lean manufacturing. *International Journal of Management Science and Engineering Management*, 8 (4), 241-249.
- Hair, J.F., Hult, G.T.M., Ringle, C.M. & Sarstedt, M. (2014). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)*. SAGE Publications.
- Hallgren, M. & Olhager, J. (2009). Lean and agile manufacturing: external and internal drivers and performance outcomes. *International Journal of Operations and Production Management*, 29 (10), 976-999.
- Hernandez-Matias, J.C., Ocampo, J.R., Hidalgo, A. & Vizan, A. (2019). Lean manufacturing and operational performance: Interrelationships between human-related lean practices. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 31 (2), 217-235.
- Inman, R.A., Sale, R.S., Green Jr., K.W. & Whitten, D. (2011). Agile manufacturing: relation to JIT, operational performance and firm performance. *Journal of Operations Management*, 29 (4), 343-355.
- Iranmanesh, M., Zailani, S., Hyun, S.S., Ali, M.H. & Kim, K. (2019). Impact of Lean Manufacturing Practices on Firms' Sustainable Performance: *Lean Culture as a Moderator*. *Sustainability*, 11 (1112), 1-20.
- Karim, A. & Arif-Uz-Zaman, K. (2013). A methodology for effective implementation of lean strategies and its performance evaluation in manufacturing organizations. *Business Process Management Journal*, 19 (1), 169-196.
- Karlsson, C. & Åhlström, P. (1996), Assessing changes towards lean production. *International Journal of Operations and Production Management*, 16 (2), 24-41.
- Kaynak, H. (2003). The relationship between total quality management practices and their effects on firm performance. *Journal of Operations Management*, 21 (4), 405-435.

- Khalfallah, M. & Lakhal, L. (2020). The impact of lean manufacturing practices on operational and financial performance: the mediating role of agile manufacturing. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 38 (1), 147-168.
- Khalili, A., Ismail, M.Y., Karim, A.N.M. & Daud, M.R.C. (2017). Critical Success Factors for Soft TQM and Lean Manufacturing Linkage. *Jordan Journal of Mechanical and Industrial Engineering*, 11 (2), 129-140.
- Leite, M. & Braz, V. (2016). Agile manufacturing practices for new product development: industrial case studies. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 27 (4), 560-576.
- Mann, D. (2014). *Creating a Lean Culture: Tools to Sustain Lean Conversions*, Productivity Press: New York, NY, USA. (Iranmanesh vd., 2019).
- Minh, K.S.; Zailani, S.; Iranmanesh, M. & Heidari, S. (2019). Do lean manufacturing practices have negative impact on job satisfaction? *International Journal of Lean Six Sigma*, 10 (1), 257-274.
- Mostafa, S., Dumrak, J. & Soltan, H. (2015). A framework for lean manufacturing implementation. *Production & Manufacturing Research*, 1 (1), 44-64.
- Naylor, J.B., Naim, M.M. & Berry, D. (1999). Leagility: integrating the lean and agile manufacturing paradigms in the total supply chain. *International Journal of Production Economics*, 62 (1/2), 107-118.
- Panizzolo, R. (1998). Applying the lessons learned from 27 lean manufacturers. The relevance of relationships management. *International Journal of Production Economics*, 55 (3), 223-240.
- Paulk, M. (1993). *Capability maturity model for software*. Encyclopedia of software engineering. Wiley Online Library. doi:10.1002/0471028959.sof589 (Bento & Tontini, 2018).
- Pojasek, R.B. (2003). Lean, Six Sigma, and the systems approach: management initiatives for process improvement. *Environmental Quality Management*, 13 (2), 85-92.
- Pollitt, D. (2006). Culture change makes crusader fit for the future: training in lean manufacturing helps to transform company. *Human Resource Management International Digest*, 14 (2), 11-14.
- Radnor, Z. (2010). Transferring lean into government. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 21 (3), 411-428.
- Rajeev, N. (2008). Inventory management in small and medium enterprises: A study of machine tool enterprises in Bangalore. *Management Research News*, 31 (9), 659-669.

- Randhawa, J.S. & Ahuja, I.S. (2017). 5S – a quality improvement tool for sustainable performance: literature review and directions. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 34 (3), 334-361.
- Sakakibara, S., Flynn, B.B., Schroeder, R.G. & Morris, W.T. (1997). The impact of just-in-time manufacturing and its infrastructure on manufacturing performance. *Management Science*, 43 (9), 1246-1257.
- Saurin, T.A., Marodin, G.A. & Ribeiro, J.L.D. (2011). A framework for assessing the use of lean production practices in manufacturing cells. *International Journal of Production Research*, 49 (11), 3211-3230.
- Shah, R. & Ward, P.T. (2003). Lean manufacturing: context, practice bundles, and performance. *Journal of Operations Management*, 21 (2), 129-149.
- Shah, R. & Ward, P.T. (2007). Defining and developing measures of lean production. *Journal of Operations Management*, 25 (4), 785-805.
- Sindhwani, R., Mittal, V.K., Singh, P.L., Aggarwal, A. & Gautam, N. (2019). Modelling and analysis of barriers affecting the implementation of lean green agile manufacturing system (LGAMS). *Benchmarking: An International Journal*, 26 (2), 498-529.
- Snee, R.D. (2010). Lean Six Sigma-getting better all the time. *International Journal of Lean Six Sigma*, 1 (1), 9-29.
- Toklu, İ.T. & Tuygun Toklu, A. (2015). Zeytinyağının İçsel ve Dışsal İşaretlerine Tüketicilerin Tepkisi: Nicel Bir Araştırma. *International Review of Economics and Management*, 3 (1), 61-84.
- Toklu, İ.T. & Ustaahmetoğlu, E. (2016). Tüketicilerin Organik Çaya Yönelik Tutumlarını ve Satın Alma Niyetlerini Etkileyen Faktörler: Bir Alan Araştırması. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12 (29), 41-61.
- Toklu, İ.T., Ustaahmetoğlu, E. & Öztürk Küçük, H. (2016). Tüketicilerin Coğrafi İşaretli Ürün Algısı Ve Daha Fazla Fiyat Ödeme İsteği: Yapısal Eşitlik Modellemesi Yaklaşımı. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23 (1), 145-161.
- Vanichinchai, A. (2019). The Effect of Lean Manufacturing on a Supply Chain Relationship and Performance. *Sustainability*, 11 (5751), 1-15.
- Vinodh, S., Prakash, N.H. & Selvan, K.E. (2011). Evaluation of leanness using fuzzy association rules mining. *International Journal of Advanced Manufacturing Technology*, 57 (1), 343-352.

- Wafa, M.A. & Yasin, M.M. (1998). A conceptual framework for effective implementation of JIT: An empirical investigation. *International Journal of Operations & Production Management*, 18 (11), 1111-1124.
- Wickramasinghe, G.L.D. & Wickramasinghe, V. (2017). Implementation of lean production practices and manufacturing performance. The role of lean duration. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 28 (4), 531-550.
- Pool, A., Wijngaard, J. & van der Zee, D. J. (2011). Lean planning in the semi-process industry, a case study. *International Journal of Production Economics*, 131 (1), 194-203.
- Womack, J. & Jones, D. (2003). *Lean Thinking: Banish Waste and Create Wealth in your Corporation*, Free Press, London.
- Womack, J.P. & Jones, D.T. (1996). Beyond Toyota: How to Root Out Waste and Pursue Perfection. *Harvard Business Review*, September-October, 1-16.
- Worley, J.M. & Doolen, T.L. (2006). The role of communication and management support in a lean manufacturing implementation. *Management Decision*, 44 (2), 228-245.
- Yang, M.G.M., Hong, P. & Modi, S.B. (2011). Impact of lean manufacturing and environmental management on business performance: an empirical study of manufacturing firms. *International Journal of Production Economics*, 129 (2), 251-261.

Ek 1. Anket Formu

(1. Hiç katılmıyorum - 5. Tamamen katılıyorum)

Yalın Kültürü

YK1. İşletmemizde yalın ilerlemeyi ödüllendiren anlamlı teşvikler mevcuttur

YK2. İşletmemizde *suçlamayan, performans odaklı, sürece dayalı bir organizasyon atmosferi mevcuttur*

YK3. İşletmemizde yalın uygulamalarla ilgili olarak işgücü ile üst yönetimin düzenli ve doğrudan kişisel katılımı vardır

YK4. İşletmemizde çalışanlara yalın uygulamalar konusunda yeterli eğitim verilir ve yalın felsefe herkese iletilir

YK5. İşletmemizde yönetim, sürekli iyileştirme bilgi ve becerilerini uygulamaları için çalışanlarını teşvik eder

YK6. İşletmemizde *fırmanın üst düzey yöneticileri yalın uygulamaların yerleştirilmesine aktif olarak liderlik eder*

YK7. İşletmemizde *yalın ilerleme hedefleri tanımlanmıştır ve etkili bir şekilde iletilmiştir*

Proses ve Ekipman

PE1. İşletmemiz *kurulum azaltmayı yapar*

PE2. İşletmemiz *üretim akışını sürekli hale getirir*

PE3. İşletmemiz düzen ve temizliğe önem verir (5S)

PE4. İşletmemiz çevrim süresinin azaltılmasına çaba gösterir

PE5. İşletmemiz değer akışı haritalaması yapar

PE6. İşletmemizde *hata düzeltme teknikleri uygular / Pokayoke*

Üretim planlama ve kontrol

PK1. İşletmemizde çekme sistemi / Kanban uygulanır

PK2. İşletmemizde *planlama ve zamanlama stratejileri uygulanır*

PK3. İşletmemizde parti büyüklüğünü küçültme stratejileri uygulanır

PK4. İşletmemizde üretim alanının görsel kontrolü sağlanır

Tam Zamanında (JIT: Just in Time)

TZ1. Kilit tedarikçiler JIT bazında teslimat yapar

TZ2. Önemli tedarikçilerden yapılan gönderiler günlük olarak alınır

TZ3. Belirli bir müşteri siparişi olduğunda alt ürünlerin çoğunluğu üretilir

Kalite Yönetimi

KY1. Üretim işlemlerinde istatistiksel kalite kontrol kullanılır

KY2. İstatistiksel süreç izleme araçları yoğun bir şekilde kullanılmaktadır

KY3. Üretim operasyonları arasındaki prosesdeki değişim her zaman kontrol edilir

KY4. Mevcut süreçler, ürünlerin kalitesini artırmak amacıyla sürekli olarak yeniden tasarlanır veya değiştirilir

Operasyonel Performans

OP1. Son 3 yılda stoklarda azalım sağlandı

OP2. Son 3 yılda verimlilikte gelişme sağlandı

OP3. Son 3 yılda üretim (lead time) veya çevrim süresinde (cycle time) azalma sağlandı

OP4. Son 3 yılda kalitede iyileşme sağlandı

OP5. Son 3 yılda zamanında teslimatta iyileşme sağlandı

Not: İtalik sorular düşük faktör yükü ya da yüksek coliniarity değeri nedeniyle analizden çıkarılmıştır.

KAYNAKLAR

- ABDİOĞLU, Nida (2016). "Corporate Cash Holdings and Corporate Governance Quality in Turkey", *International Journal of Management, Economics, and Business*, ICAFR 16 Special Issue, s.802-811.
- AFTAB, Ummar vd. (2018). "The Determinants of Cash Holdings around Different Regions of the World", *Business & Economic Review*, C.2, S.10, s.151-182.
- AHMED, Rizwan vd. (2018). "Determinants of Corporate Cash Holdings: an Empirical Study of Chinese Listed Firms", *Corporate Ownership & Control*, C.3, S.15, s.57-65.
- AKHTAR, Tahir vd. (2017). "Corporate Governance and Cash Holdings: The Way Forward", *Qualitative Research in Financial Markets*, C.2, S.10, s.152-170.
- ALLI, Abbas ve Samran Yousaf (2013). "Determinants of Cash Holding in German Market", *Journal of Business and Management*, C.6, S.12, s.28- 34.
- CHEN Yangyang vd. (2015). "National Culture and Corporate Cash Holdings Around the World", *Journal of Banking & Finance*, S.50, s.1-18.
- AL-NAJJAR, Basil Al ve Ephraim Clark (2017). "Corporate Governance and Cash Holdings in MENA: Evidence from Internal and External Governance Practices", *Research in International Business and Finance*, S.39, s.1-12.
- ARAS, Guler vd. (2019). "The Determinants of Corporate Cash Holdings: Does Country's Legal Regime Matter? Evidence From Bric and Turkey", *Journal of Economics, Finance and Accounting*, C.4, S.6, s.192-205.
- ATIF, Muhammad vd. (2019). "Does Board Gender Diversity Affect Corporate Cash Holdings?", *Journal of Business Finance and Accounting*, C.7-8 S.46, s.1003-1029.
- AYGÜN, Mehmet ve Süleyman İç (2009). "Firma Nakit Mevcudunun Belirleyicileri", *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.2, s.84-102.
- BALTAGI, Badi H. (2008). "Forecasting with Panel Data", *Journal of Forecasting*, S.27, s.153-173.
- BASHEER, Muhammad Farhan (2014). "Impact of Corporate Governance on Corporate Cash Holdings: an Empirical Study of Firms in Manufacturing Industry Of Pakistan", *International Journal of Innovation and Applied Studies*, C.4, S.7, s.371-1383.

- BATES, Thomas W. vd. (2009). "Why Do US Firms Hold So Much More Cash Than They Used To?", *The Journal of Finance*, C.5, S.64, s.1985-2021.
- BELGHITAR, Yacine ve James Khan (2013). "Governance Mechanisms, Investment Opportunity Set and SMEs Cash Holdings", *Small Business Economics*, C.1, S.40, s.59-72.
- BOKPIN, Godfred vd. (2011). "Ownership Structure, Corporate Governance and Corporate Liquidity Policy", *Journal of Financial Economic Policy*, C.3, S.3, s.262-279.
- BORHANUDDIN, Rahayu Izwani ve Pok Wee Ching (2011). "Cash Holdings, Leverage, Ownership Concentration and Board Independence: Evidence From Malaysia", *Malaysian Accounting Review*, C.1,S.10, s.63-88.
- BOUBAKRI, Narjess vd. (2013). "Cash Holdings of Politically Connected Firms", *Journal of Multinational Finance Management*, C.4, S.23, s.338-355.
- CAPRIO, Lorenzo (2020). "Cash Holdings in Family Firms: CEO Identity and Implications For Firm Value", *European Financial Management*, C.2, S.26, s.386-415.
- CHANG, Kiyoung ve Abbas Noorbakhsh (2006). "Corporate Cash Holdings, Foreign Direct Investment, and Corporate Governance", *Global Finance Journal*, C.3, S.16, s.302-316.
- CHEN, Yenn-Ru (2008). "Corporate Governance and Cash Holdings: Listed New Economy Versus Old Economy Firms", *Corporate Governance: An International Review*, C.5, S.16, s.430-442.
- CHEN, Yenn-Ru ve Wei-Ting Chuang (2009). "Alignment or Entrenchment? Corporate Governance And Cash Holdings in Growing Firms", *Journal of Business Research*, S.62, s.1200-1206.
- CHIREKA, Trust ve Michael Bamidele Fakoya (2017). "The Determinants of Corporate Cash Holdings Levels: Evidence From Selected South African Retail Firms", *Investment Management and Financial Innovations*. C.2, S.14, s.79-93.
- CHUNG,. Kee H. vd. (2015). "Information Asymmetry and Corporate Cash Holdings", *Journal of Business Finance & Accounting*, C.9-10, S.42, s.1341-1377.
- COUDER, Nicolas (2005). "Corporate Cash Holdings: Financial Determinants and Corporate Governance", *Working Paper*, s.1-28.

- ÇINAR, Serkan (2010). "OECD Ülkelerinde Kişi Başına GSYİH Durağan mı? Panel Veri Analizi", Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, C.2, S.29, s.591- 601.
- D"MELO, Ranjan vd. (2008). "Determinants of Corporate Cash Holdings: Evidence from Spin-Offs", Journal of Banking and Finance, S.32, s.1209–1220.
- DEMİR, Ender ve Oguz Ersan (2017). "Economic Policy Uncertainty and Cash Holdings: Evidence From BRIC Countries", Emerging Markets Review ,S. 33, s.189-200.
- DITTMAR, Amy vd. (2003). "International Corporate Governance and Corporate Cash Holdings", Journal of Financial and Quantitative Analysis, C.1, S.38, s.111-133.
- DOGRU, Tarik ve Ercan Sırakaya-Turk (2017), "The Value of Cash Holdings in Hotel Firms". International Journal of Hospitality Management, S.65, s.20–28.
- DTTMAR, Amy ve Ran Duchin, (2013). "Looking in the Rear View Mirror: The Effect of Managers' Professional Experience on Corporate Cash Holdings", Working Paper, s.1-50.
- ERATAŞ, Filiz vd. (2013). "Feldstein-Horioka Bilmecesinin Gelişmiş Ülke Ekonomileri Açısından Değerlendirilmesi: Panel Veri Analizi", Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi, C.3, S.2, s.18-33.
- FERREIRA, Miguel A. ve Antonio S. Vilela (2004). "Why Do Firms Hold Cash? Evidence from EMU Countries", European Financial Management, C.2, S.10, s.295–319.
- GILL, Amarjit ve Charul Shah (2012). "Determinants of Corporate Cash Holdings: Evidence From Canada", International Journal of Economics and Finance, C.1, S.4, s.70-79.
- GUNEY, Yılmaz vd. (2007). "International Evidence on The Non-Linear Impact of Leverage on Corporate Cash Holdings", Journal of Multinational Financial Management, S.17, s.45–60.
- HARDIN, William. G. vd. (2009). "The Determinants of REIT Cash Holdings", Journal of Real Estate Financial Economics, C.1, S.39, s.39-57.
- HARFORD, Jarrad vd.(2008). "Corporate Governance and Firm Cash Holdings in The US", Journal of Financial Economics, S.87, s.535–555.
- HASSANEIN, Ahmed ve Altan Kokel (2019). "Corporate Cash Hoarding and Corporate Governance Mechanisms: Evidence from Borsa Istanbul", Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics, 1-18.

- HILL, Matthew D vd. (2014). “Corporate Cash Holdings and Political Connections”, *Review of Quantitative Finance and Accounting*, C.1, S.42, s.123-142.
- HUANG, Ying vd. (2013). “Investor Protection and Cash Holdings: Evidence from US Cross-Listing”, *Journal of Banking & Finance*, C.3, S.37, s.937-951.
- ISKANDAR-DATTA, Mai. E. ve Yonghong Jia (2014). “Investor Protection and Corporate Cash Holdings Around the World: New Evidence”, *Review of Quantitative Finance and Accounting*, C.2, S.43, s.245-273.
- IYER, Subramanian Rama vd. (2020). “Influence of Director Expertise on Capital Structure and Cash Holdings in High-Tech Firms”, *Technological Forecasting & Social Change*, S.158, s.1-15.
- JEBRAN, Khalil vd. (2019). “Corporate Governance, Ultimate Owner, and Target Cash Holdings: Evidence From China”, *SAGE Open Journals*, s.1-12.
- KALCHEVA, Ivalina ve Karl V. Lins (2007). “International Evidence on Cash Holdings and Expected Managerial Agency Problems”, *The Review of Financial Studies*, C.4, S.24, s.1087- 1112.
- KEYNES, John Maynard (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. Harcourt Brace, London.
- KHIEU, Hinh D. ve Mark K. Pyles (2012). “The Influence of a Credit Rating Change on Corporate Cash Holdings and Their Marginal Value”, *Financial Review*, C.2, S.47, s.351-373.
- KIM, Chang-Soo (1998). “The Determinants of Corporate Liquidity: Theory and Evidence”, *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, C.3, S.33, s.335-359.
- KIM, Jiyoung vd. (2011). “Determinants of Corporate Cashholding Levels: An Empirical Examination of The Restaurant Industry”, *International Journal of Hospitality Management*, C.3, S.30, s.568-574.
- KUAN, Tsung-Han vd. (2011). “Cash Holdings and Corporate Governance in Family-Controlled Firms”, *Journal of Business Research*, S. 64, s.757-764.
- KUSNADI, Yuanto (2005). “Corporate Cash Holdings and Corporate Governance Mechanisms”, *Hong Kong University of Science and Technology, SSRN, Working Paper*, s.1-32.
- KUSNADI, Yuanto (2011). “Do Corporate Governance Mechanisms Matter for Cash Holdings and Firm Value?”, *Pacific-Basin Finance Journal*, S.19, s.554-570.

- KUSNADI, Yuanto ve K.C. John Wei (2011). "The Determinants of Corporate Cash Management Policies: Evidence from Around the World", *Journal of Corporate Finance*, C.3, S.17, s.725-740.
- LEE, Kin-Wai ve Cheng-Few Lee (2009). "Cash Holdings, Corporate Governance Structure and Firm Valuation", *Review of Pacific Basin Financial Markets and Policies*, C.3, S.12, s.475-508.
- LONCAN, Tiago (2020). "Foreign Institutional Ownership and Corporate Cash Holdings: Evidence From Emerging Economies", *International Review of Financial Analysis*, S.71, s.1-13.
- LOUKIL, Nadia ve Ouidad Yousfi (2016). "Does Gender Diversity on Corporate Boards Increase Risk-Taking?", *Canadian Journal of Administrative Sciences/Revue Canadienne des Sciences de l'Administration*, C.1, S.33, s.66-81.
- MANOEL, Aviner Augusto Silva vd. (2018). "Cash Holdings and Corporate Governance: The Effects of Premium Listing in Brazil", *Review of Development Finance*, C.2, S.8, s.106-115.
- MASOOD, Alina ve Attaullah Shah (2014). "Corporate Governance and Cash Holdings in Listed Non-Financial Firms in Pakistan", *Business Review*, C.2, S.9, s.48-73.
- MEGGINSON, William L. ve Wei, Z. (2010), "Determinants and Value of Cash Holdings: Evidence from China's Privatized Firms", *SSRN Working Paper Series*, s.1-37.
- MUGUMISI, Nathan ve Willford Mawanza (2014). "Corporate Cash Holding Under Liquidity Crisis: a Panel Analysis of Zimbabwean Firms", *The International Journal's Research Journal of Economics & Business Studies*, C.3, S.3, s.66-76.
- MYERS, Stewart C. ve Nicholas S. Majiuf (1984). "Corporate Financing and Investment Decisions when Firms have Information that Investors do not have", *Journal of Financial Economics*, S.13, s.187-221.
- NGUYEN, Pascal ve Nahid Rahman (2020). "Institutional Ownership, Cross-Shareholdings and Corporate Cash Reserves in Japan", *Accounting & Finance*, C.2020, S.60, s.1175-1207.
- OGUNDIPE, Sunday E. vd. (2012). "The Determinants of Corporate Cash Holdings in Nigeria: Evidence from General Method of Moments (GMM)", *International Journal of Social, Education, Economics and Management Engineering*, C.1, S.6, s.24-30.

- OPLER, Tim vd. (1999). “The Determinants and Implications of Corporate Cash Holdings”, *Journal of Financial Economics*, C.1, S.52, s.3-46.
- OZKAN, Aydin ve Neslihan Ozkan (2004). “Corporate Cash Holdings: An Empirical Investigation of UK Companies”, *Journal of Banking & Finance*, C.9, S.28, s.2103-2134.
- PASKELIAN, Ohannes G. vd. (2010). “Corporate Governance and Cash Holdings: a Comparative Analysis of Chinese and Indian Firms”, *The International Journal of Business and Finance Research*, C.4, S.4, s.59-71.
- PINKOWITZ, Lee ve Rohan Williamson (2001). “Bank Power and Cash Holdings: Evidence From Japan”, *Review of Financial Studies*, S.14, s.1059-1082.
- SEIFERT, Bruce ve Halit Gonenc (2015). “Creditor Rights, Country Governance, and Corporate Cash Holdings”, *Journal of International Financial Management and Accounting*, C.1, S.27, s.65-90.
- SHABBIR, Mohsin vd. (2016). “Determinants of Corporate Cash Holdings in Pakistan”, *International Journal of Organizational Leadership*, S.5, s.50-62.
- SHAH, Attaullah (2011). “The Corporate Cash Holdings: Determinants and Implications”, *African Journal of Business Management*, C.5, S.34, s.12939-12950.
- SONG, Kyojik ve Youngjoo Lee (2012). “Long-Term Effects of a Financial Crisis: Evidence from Cash Holdings of East Asian Firms”, *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, C.3, S.47, s.617-641.
- TATOĞLU, Ferda (2020). *Panel Veri Ekonometrisi*. İstanbul : Beta Yayınevi.
- TAYEM, Ghada (2017). “The Determinants of Corporate Cash Holdings: The Case of a Small Emerging Market”, *International Journal of Financial Research*, C.1, S.8, s.143-154.
- TEKİN, Bilgehan (2019). “Sermaye Yapısı Üzerinde Etkili Faktörler: Davranışsal Kurumsal Finans Bağlamında Bir Panel Veri Analizi”, *Sosyoekonomi*, C.42, S.27, s.145-162.
- TERZANI, Simone ve Giovanni Liberatore (2016). “Excess Cash Holdings, Investment Opportunity and Shareholder Value: European Evidence”, *Corporate Ownership & Control*, C.1, S.14, s.630-639.
- TOPALOĞLU, Emre Esat (2018). “Nakit Bulundurma Politikası Dinamikleri: Bist Tekstil Endeksi Firmaları Üzerine Statik Ve Dinamik Panel Veri Analizi”, *UİİİD-IJEAS*, S.21, s.81-100.

- TSAI, Ching-Chieh (2012). “Cash Holdings and Corporate Governance in Business Group Affiliated Firms”, International Conference on Economics Marketing and Management, S.28, s.83-86.
- UYAR, Ali ve Cemil Kuzey (2014). “Determinants of Corporate Cash Holdings: Evidence From The Emerging Market of Turkey”, Applied Economics, C.9, S.46, s.1035–1048.
- WU, Wenfeng vd. (2012). “Trade Credit, Cash Holdings, and Financial Deepening: Evidence from a Transitional Economy”, Journal of Banking and Finance, S.36, s.2868-2883.
- YİĞİT, Fatih (2020). “Nakit Tutma Oranının Finansal ve Kurumsal Belirleyicileri: Borsa İstanbul Üzerine Bir İnceleme”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C. 34,S.3, s.1127-1151.
- YÜCEL, Emel (2016). “İmalat Sanayi Firmalarının Nakit Tutma Dinamikleri”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, s.103-117.

KAYNAKÇA

- Ahmad, F. (2013). The effect of oil prices on unemployment: Evidence from Pakistan. *Business and Economics research journal*, 4(1), 43.
- Beşel, F. (2017). Energy consumption and unemployment nexus in Turkey. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(2), 21-31.
- Cuestas, J. C., & Ordóñez, J. (2018). Oil prices and unemployment in the UK before and after the crisis: A Bayesian VAR approach. A note. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, 510, 200-207.
- Çıtak, F., & Kendirli, S. (2019). Petrol Fiyatlarının Döviz Kuru Ve Hisse Senedi Getirileri Üzerindeki Asimetrik Etkisi: Türkiye Örneği. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(4), 643-658.
- Doğrul, H. G., & Soytaş, U. (2010). Relationship between oil prices, interest rate, and unemployment: Evidence from an emerging market. *Energy Economics*, 32(6), 1523-1528.
- Erkan, B., Şentürk, M., Akbaş, Y. E., & Bayat, T. (2011). Uluslararası Ham Petrol Fiyatlarındaki Volatilitenin İşsizlik Göstergeleri Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği Üzerine Ampirik Bulgular. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 10(2).
- Karaki, M. B. (2018). Oil prices and state unemployment rates. *The Energy Journal*, 39(3).
- Kim Karlsson, H., Li, Y., & Shukur, G. (2018). The causal nexus between oil prices, interest rates, and unemployment in Norway using wavelet methods. *Sustainability*, 10(8), 2792.
- Kocaarslan, B., Soytaş, M. A., & Soytaş, U. (2020). The asymmetric impact of oil prices, interest rates and oil price uncertainty on unemployment in the US. *Energy Economics*, 86, 104625.
- Kocaarslan, O. K. (2019). Oil price uncertainty and unemployment. *Energy Economics*, 81, 577-583.
- Masih, R., Peters, S., & De Mello, L. (2011). Oil price volatility and stock price fluctuations in an emerging market: Evidence from South Korea. *Energy Economics*, 33(5), 975-986.
- Mucuk, M., & Erdirnegil, A. (2017, October). Uluslararası Petrol Fiyatlarının İşsizlik Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği. In *ICPESS (International Congress on Politic, Economic and Social Studies)* (No. 3).
- Nusair, S. A. (2020). The asymmetric effects of oil price changes on unemployment: Evidence from Canada and the US. *The Journal of Economic Asymmetries*, 21, e00153.

- Ordóñez, J., Monfort, M., & Cuestas, J. C. (2019). Oil prices, unemployment and the financial crisis in oil-importing countries: The case of Spain. *Energy*, 181, 625-634.
- Özer, M. O. (2020). Petrol Fiyatları ile İşsizlik Oranı Arasındaki Saklı İlişkinin Analizi: Türkiye Örneği. *Alanya Akademik Bakış*, 4(3), 875-887.
- Raifu, I. A., Aminu, A., & Folawewo, A. O. (2020). Investigating the relationship between changes in oil prices and unemployment rate in Nigeria: linear and nonlinear autoregressive distributed lag approaches. *Future Business Journal*, 6(1), 1-18.
- Senzangakhona, P., & Choga, I. (2015). Crude oil prices and unemployment in South Africa: 1990–2010. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6(2), 407.
- Shin, Y., Yu, B., & Greenwood-Nimmo, M. (2014). Modelling asymmetric cointegration and dynamic multipliers in a nonlinear ARDL framework. In *Festschrift in honor of Peter Schmidt* (pp. 281-314). Springer, New York, NY.
- Shin, Y., Yu, B., & Greenwood-Nimmo, M. J. (2013). Modelling asymmetric cointegration and dynamic multipliers in a nonlinear ARDL framework. In W. C. Horrace, Sickles, & C. Robin (Eds.), *Festschrift in honor of Peter Schmidt*. New York: Springer Science & Business Media.
- Uri, N.D. (1996). Crude oil price volatility and unemployment in the United States. *Energy*, 21(1), 29-38.
- Yardımcıoğlu, F., & Beşel, F. (2013). İşsizlik-Petrol Fiyatları İlişkisi: Yapısal Kırılmalar Altında Türkiye Örneği (1980-2012). *Electronic Turkish Studies*, 8(8).
- Zhang, X. X., & Liu, L. (2020). The time-varying causal relationship between oil price and unemployment: Evidence from the US and China (EGY 118745). *Energy*, 212, 118745.

Kaynakça

- Aldrich, H. E., & Waldinger, R. (1990). Ethnicity and Entrepreneurship. *Annual Review of Sociology*, 16, 111-135.
- ATİAD. (2011). *Türkischstämmige Unternehmer In Deutschland Und Europa 1961-2010*. Düsseldorf: ATİAD.
- Aydın, Y. (2016). *The Germany-Turkey Migration Corridor: Refitting Policies for a Transnational Age*. Washington, DC: Migration Policy Institute.
- Constant, A., & Zimmermann, K. F. (2006). The Making of Entrepreneurship in Germany: Are Native Men and Immigrants Alike? *Small Business Economics*, 25, 279-300.
- Ekmen, H. (1996). *Yurt Dışında Çalışan Türk İşçilerin Sorunları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosya Bilimler Enstitüsü.
- Fertala, N. (2006). *Determinants of Successful Immigrant Entrepreneurship in Germany, Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Tubingen : Tubingen University.
- Göç Araştırmaları Vakfı. (2016). *Bilgi Notu-Almanya'daki Göçmenlerin Yoksulluk Riskine İlişkin Araştırma Raporu 2016*. Ankara: GAV.
- Hjerm, M. (2004). Immigrant Entrepreneurship in the Swedish Welfare State. *Sociology*, 38(4), 739-756.
- Humpert, A. (1996). Türkische Selbständige in Nordrhein-Westfalen Empirische Ergebnisse einer Umfrage aus dem Jahre 1995. F.Şen, & A.Goldberg içinde, *Türken als Unternehmer* (s. 99-144). Essen: Zentrum für Türkeistudien, Institut an der Universität GH Essen.
- KfW. (2007). *Unternehmensgründungen von Personen mit Migrationshintergrund*. Frankfurt: KfW-Bankengruppe.
- Kristof, K., Schmitt, M., Tunçer, B., & Lubjuhn, S. (2004). *Check für Unternehmen mit türkischem Migrationshintergrund-Ökonomische, soziale und ökologische Erfolgsfaktoren für kleinere und mittlere Unternehmen*. Nordrhein-Westfalen: Wuppertal Institut.
- Light, I. (1972). Disadvantaged Minorities in Self Employment. *International Journal of Comparative Sociology*, 20, 31-45.
- Martin, P., Abella, M., & Kuptsch, C. (2006). *Managing Labor Migration in the Twenty-First Century*. New Haven, CT: Yale University.
- Masurel, E., Nijkamp, P., Tastan, M., & Vindigni, G. (2002). Motivations and Performance Conditions for Ethnic Entrepreneurship. *Growth and Change*, 33(2), 238-260.

- Mushaben, J. M. (2006). Thinking Globally, Integrating Locally: Gender, Entrepreneurship and Urban Citizenship in Germany. *Citizenship Studies*, 10(2), 203-227.
- Oğuz, G. (2011). The Impact of Turkish Labour Migration on the Human Resources in the European Union. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 24, 696-715.
- Østergaard-Nielsen, E. (2003). *Transnational Politics: Turks and Kurds in Germany*. London: Routledge.
- Panayiotopoulos, P. I. (2008). Turkish immigrant entrepreneurs in the European Union: a political-institutional approach. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour&Research*, 14(6), 395-413.
- Pecoud, A. (2004). Entrepreneurship and Identity: Cosmopolitanism and Cultural Competencies Among German-Turkish Businesspeople in Berlin. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 30(1), 3-20.
- Ramboll-Management. (2007). *Ethnische Ökonomien in München*. München: Ramboll-Management.
- Rekers, A., & Van Kempen, R. (2000). Location Matters: Ethnic Entrepreneurs and the Spatial Context. J. Rath içinde, *Immigrant Businesses. Migration, Minorities and Citizenship* (s. 54-64). London: Palgrave Macmillan.
- Sachs, A., Hoch, M., Münch, C., & Steidle, H. (2016). *Migrant Entrepreneurs in Germany from 2005 to 2014 Their Extent, Economic Impact and Influence in Germany's Länder*. Berlin : Bertelsmann Stiftung.
- Schulte, B. (2008). *Second Generation Entrepreneurs of Turkish Origin in Germany : Diasporic Identity and Business Engagement*. Copenhagen: COMCAD.
- Şen, F., Ulusoy, Y., & Şentürk, C. (2007). *Avrupa Birliği ve Almanya'da Türk Girişimcilerin Ekonomik Gücü*. Essen: Stiftung Zentrum für Türkeistuden.
- Türkiye ve Uyum Araştırmaları Merkezi Vakfı. (2014). *Wirtschaftliche Lage und Zufriedenheit Türkeistämmiger Zuwanderer*. Essen: Türkiye ve Uyum Araştırmaları Merkezi Vakfı.

KAYNAKLAR

- Akşit Aşık, D. (2010). Çalışanların iş doyumunu etkileyen bireysel ve örgütsel faktörler ile sonuçlarına ilişkin kavramsal bir değerlendirme. *Türk İdare Dergisi*, 467, 31-51.
- Akyıldız, H. ve Turunç, Ö. (2013). Çalışma Psikolojisi. Alter Yayıncılık, Ankara
- Alias, M., Mohd-Rasdi, R., Ismail, M., & Abu Samah, B. (2013). Predictors of workplace deviant behaviour: HRD agenda for Malaysian support personnel. *European Journal of Training and Development*, (37), 161-182.
- Anandarajan, M., & Simmers, C. (Eds.). (2004). *Personal web usage in the workplace: A guide to effective human resources management*. IGI Global.
- Arslan, B. (2018). Marka aşkının tüketicilerin rasyonel olmayan satın alma davranışına etkisi: hazır giyim sektöründe bir uygulama. *Journal of Strategic Research in Social Science*, 8 (2), 97-118
- Arslan, B. (2020). Materyalizm ve marka rezonansının tüketicilerin tekrar satın alma davranışına etkisi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(Özel Sayı), 3387-3410. DOI: 10.26466/opus.780780
- Askew, K., Buckner, J. E., Taing, M. U., Ilie, A., Bauer, J. A., & Coovert, M. D. (2014). Explaining cyberloafing: The role of the theory of planned behavior. *Computers in Human Behavior*, 36, 510-519.
- Ataklı, A., Dikmentaş E., Altınışik, S. (2004). Üniversite hastanelerinde çalışan yönetici ve klinik sekreterlerinin iş doyumunu, *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 6(2), 99-121, Ankara
- Ayazlar, R. A., Sayman, E., & Çınar, M. (2018). Turizm öğrencilerinin stajda sanal kaytarma eylemleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(3), 24-37.
- Bağrıyanık, E. Ü. (2019). *Sanal zorbalığa maruz kalmanın iş tatmini ve örgütsel bağlılığa etkisini incelemeye yönelik bir araştırma* (Master's thesis, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Başaran, İ. E. (1991). *Örgütsel Davranış*, Kadioğlu Matbaası, Ankara.
- Baysal, A. C., Tekarslan, E. (1996). *Davranış Bilimleri*, 2. Baskı, İstanbul
- Bingöl, D. (1990). *Personel Yönetimi ve Beşeri İlişkiler*, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum
- Blanchard, A. L., & Henle, C. A. (2008). Correlates of different forms of cyberloafing: The role of norms and external locus of control. *Computers in human behavior*, 24(3), 1067-1084.

- Centers, R. ve Bugental, P. (1966). "Intrinsic and Extrinsic Job Motivations Among Different Segments Of The Working Population", *Journal of Applied Psychology*, 50, 193 - 197.000
- Chaudhuri, M. R. (2014). Job satisfaction: The eventual smidgeon for occupational consummation and contentment in profession. *DLSU Business & Economics Review*, 24(1), 73-83.
- Chomal, N., & Baruah, P. (2014). Performance linked reward and job satisfaction: Banking sector. *SCMS Journal of Indian Management*, 11(4), 53-60.
- Cook, A. W. (2017). *Cyberloafing, job satisfaction, and employee productivity: A quantitative study*. Unpublished Doctoral Dissertation. Northcentral University School of Business and Technology Management
- Çavuşoğlu, S., & Palamutçuoğlu, B. T. (2017). İş tatmininin sanal kaytarma üzerindeki etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 430-444
- Çivilidağ, A. (2017). İş yaşamında sanal kaytarmanın iş stresi, iş doyumunu ile ilişkisi üzerine bir araştırma. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (59), 355-373
- Davis, F. W. (1981). Job satisfaction and stress. *Journal of Physical Education and Recreation*, 52(9), 37-38.
- Davis, K. (1982). İşletmelerin insan davranışı, örgütsel davranış (Çev. K. Tosun ve diğerleri). *İstanbul: İÜ İşletme Fakültesi*.
- Davis, K. (1988). İşletmelerde İnsan Davranışı, Çeviren: Kemal Tosun vd. *İstanbul Üni. İşletme Fak. Yayını*, (199).
- de Lara, P. Z. M., Tacoronte, D. V., & Ding, J. M. T. (2006). Do current anti-cyberloafing disciplinary practices have a replica in research findings? A study of the effects of coercive strategies on workplace Internet misuse. *Internet Research*.
- Dikmen, A. A. (1995). İş doyumunu ve yaşam doyumunu ilişkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 50(03).
- Erdoğan, İ. (1983). İşletmelerde Kişi Değerlemede *Psikoteknik*, İstanbul Üniversitesi.
- Erdoğan, İ. (1996). İşletme Yönetiminde Örgütsel Davranış, Avcıol Basım Yayını, İstanbul.
- Eren, E. (2003). *Yönetim ve Organizasyon*, Beta Basım Yayını, İstanbul.
- Ergin, C. (1997). Bir iş doyumunu ölçümü olarak "İş Betimlemesi Ölçeği": Uyarılama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12(39), 25-36.

- Erkmen, T., & Şencan, H. (1994). Örgüt kültürünün iş doyumunu üzerindeki etkisinin otomotiv sanayide faaliyet gösteren farklı büyüklükteki iki işletmede araştırılması. *İÜ İşletme Fakültesi Dergisi*, 23(2), 107-125.
- Eroğlu, F. (1986). İş tatmini ile cinsiyet arasındaki ilişki. *İşletme Dergisi*, 147. Erzurum.
- Ertürk, E., & Keçecioğlu, T. (2012). Çalışanların iş doyumları ile mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiler: Öğretmenler üzerine örnek bir uygulama. *Ege Akademik Bakış*, 12(1), 39-52.
- Folami, L. B., Asare, K., Kwesiga, E., & Blin, D. (2014). The impact of job satisfaction and organizational context variables on organizational commitment. *International Journal of Business & Public Administration*, 11(1), 1-18.
- Gannon, M. J., & Noon, J. P. (1971). Management's critical deficiency Executives unaware of applicable research. *Business Horizons*, 14(1), 49-56.
- Garrett, R. K., & Danziger, J. N. (2008). Disaffection or expected outcomes: Understanding personal internet use during work. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(4), 937-958
- Glenn, N. D., Taylor, P. A., & Weaver, C. N. (1977). Age and job satisfaction among males and females: A multivariate, multisurvey study. *Journal of Applied Psychology*, 62(2), 189.
- Greenfield, D. N., & Davis, R. A. (2002). Lost in cyberspace: The web@work. *CyberPsychology & Behavior*, 5(4), 347-353.
- Groot, W., & van den Brink, H. M. (1999). Job satisfaction of older workers. *International Journal of Manpower*.
- Heller, D., Judge, T. A., & Watson, D. (2002). The confounding role of personality and trait affectivity in the relationship between job and life satisfaction. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 23(7), 815-835.
- Hickson, C., & Oshagbemi, T. (1999). The effect of age on the satisfaction of academics with teaching and research. *International Journal of Social Economics*.
- İncir, G. (1990). Çalışanların iş doyumunu üzerine bir inceleme. Milli Prodüktivite Merkezi.
- Kaplan, İ. (2011). *Örgütsel vatandaşlık davranışı ve iş tatmini ilişkisi: Konya Emniyet Teşkilatı üzerinde bir uygulama* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

- Kaplan, M., & Adem, Ö. Ğ. Ü. T. (2012), Algılanan örgütsel adalet ile sanal kaytarma arasındaki ilişkinin analizi: hastane çalışanları örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 13(1), 1-13.
- Kolasa, B. J. (1969). İşletmeler için davranış bilimlerine giriş (Çev.: Kemal Tosun, Fulya Aykar, Tomris Somay ve Mirgün Menteşe), İÜ İşl. Fak. İşl. İkt. Ens. Dav. Bil. Ens., İstanbul.
- Küçük, F., Arslan, B., ve Nur, E. (2018). Hizmet kalitesi algısı ile memnuniyet düzeyi arasındaki ilişki: Harran üniversitesi öğrencileri üzerine bir uygulama. *Econharran Harran Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2(2), 40-56.
- Küçük, F. ve Nur, E. (2019). Sanal kaytarma davranışları ile iş verimliliği arasındaki ilişki: Harran üniversitesinde çalışan akademik ve idari personel üzerine bir araştırma. *Journal of International Social Research*, 12(66), 1102-1116.
- Lam, S. S. (1995). Quality management and job satisfaction. *International Journal of Quality & Reliability Management*.
- Liberman, B., Seidman, G., McKenna, K. Y., & Buffardi, L. E. (2011). Employee job attitudes and organizational characteristics as predictors of cyberloafing. *Computers in Human behavior*, 27(6), 2192-2199.
- Lim, V. K., & Teo, T. S. (2005). Prevalence, perceived seriousness, justification and regulation of cyberloafing in Singapore: An exploratory study. *Information & Management*, 42(8), 1081-1093.
- Malachowski, D. (2005). Wasted time at work costing companies billions. *San Francisco Chronicle*, 11(3)
- McBride, D. L., LeVasseur, S. A., & Li, D. (2015). Non-work-related use of personal mobile phones by hospital registered nurses. *JMIR mHealth and uHealth*, 3(1), e3.
- Miner, J. B. (1992). *Industrial-organizational psychology*. McGraw-Hill Book Company.
- Motowidlo, S. J. (1984). Does job satisfaction lead to consideration and personal sensitivity?. *Academy of Management Journal*, 27(4), 910-915.
- Mottaz, C. J. (1987). Age and work satisfaction. *Work and Occupations*, 14(3), 387-409.
- Muchinsky, P. M. (2000). *Psychology applied to work: An introduction to industrial and organizational psychology*. Wadsworth/Thomson Learning.

- Nur, E., Arslan, B. ve Küçük F. (2020). *Teknoloji ve...* Editörler: Aztım H. ve Arslan, B., Bölüm Adı: Sanal Kaytarma Davranışları ile Çevrimiçi Satınalma Davranışları Arasındaki İlişki: Kadın Sağlık Çalışanlar Üzerine Ampirik Bir Çalışma. Litvanya: SRA Akademik Yayınlar.
- Nur, E. ve Hatipoğlu Nur, R. (2020). *İş dünyası metaforları: Akademik değerlendirmeler*. Editör: Tüfekçi, Ö.K. Bölüm Adı: Konaklama işletmeleri çalışanları çerçevesinde birtakım örgütsel davranış olaylarının incelenmesi. Litvanya: SRA Akademik Yayınlar.
- Hatipoğlu Nur, R. (2019). Sağlık çalışanlarında iş yaşam kalitesi ve örgütsel çekicilik:Şanlıurfa'daki özel hastanelerde yapılan bir araştırma. Adıyaman: İKSAD Publishing House.
- Okpara, J. O. (2006). The relationship of personal characteristics and job satisfaction: A study of Nigerian managers in the oil industry. *The Journal of American Academy of Business*, 10(1), 50.
- Oshagbemi, T. (2003). Personal correlates of job satisfaction: empirical evidence from UK universities. *International journal of social economics*.
- Örücü, E., & Özudoğru, M. (2018). Örgütsel güven ile sanal kaytarma davranışları arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir çalışma. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(3), 66-80.
- Örücü, E., & Yıldız, H. (2014). İşyerinde kişisel internet ve teknoloji kullanımı: sanal kaytarma. *Ege Academic Review*, 14(1), 99-114.
- Özdemir, A. (2016). *Sanal kaytarmanın iş tatmini üzerine etkisi: Aksaray Üniversitesi örneği* (Master's thesis, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Özkalp, E., & Kirel, Ç. (2001). Örgütsel Davranış, Anadolu Üniversitesi Eğitim. *Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayın*, (149).
- Özkalp, E., Aydın, U., & Tekeli, S. (2012). Sapkın örgütsel davranışlar ve çalışma yaşamında yeni bir olgu: Sanal kaytarma (cyberloafing) ve iş ilişkilerine etkileri. *Çimento İşveren Sendikası Dergisi*, 26(2), 18-33.
- Özler, D. E., & Polat, G. (2012). Cyberloafing phenomenon in organizations: Determinants and impacts. *International Journal of eBusiness and eGovernment Studies*, 4(2), 1-15.
- Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2013). Örgütsel davranış (İ. Erdem, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sarpkaya, R. (2000). Liselerde çalışan öğretmenlerin iş doyumunu: Manisa ili örneği. *Amme İdaresi Dergisi*, 33(3), 111-124.

- Sevimli, F., & İşcan, Ö. F. (2005). Bireysel ve iş ortamına ait etkenler açısından iş doyumunu. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 5(1), 55-64.
- Smadov, S. (2006). *İş doyumunu ve örgütsel bağlılık: Özel sektörde bir uygulama* (Doctoral dissertation, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü).
- Solmuş, T. (2004). *İş yaşamında duygular ve kişilerarası ilişkiler: Psikoloji penceresinden insan kaynakları yönetimi*. Beta.
- Stanton, J. M., Sinar, E. F., Balzer, W. K., Julian, A. L., Thoresen, P., Aziz, S., ... & Smith, P. C. (2002). Development of a compact measure of job satisfaction: The abridged Job Descriptive Index. *Educational and psychological measurement*, 62(1), 173-191.
- Stephen, J. (1977). Carroll and Henry L. Tosi, *Organizational Behavior*.
- Şenatalar, F. (1978). *Personel yönetimi ve beşeri ilişkiler*. İstanbul Üniversitesi Kitabevi.
- Tosunoğlu, H. (1998). *Fırat Üniversitesi öğretim elemanlarının iş doyumunu*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Ulusal, E. (1998). İş doyumunu-verimlilik ilişkisinde yöneticinin rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yıldırım, F. (2007). İş doyumunu ile örgütsel adalet ilişkisi. *Ankara üniversitesi sbf dergisi*, 62(1), 253-278.
- <https://www.dbe.com.tr/tr/kurumsal/11/isdoyumunu/#:~:text=%C4%B0%C5%9F%20doyumunu%2C%20bireyin%20yapt%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20i%C5%9Fi,i%C5%9Finden%20o%20%C3%B6%20%C3%A7%C3%BCde%20sa%C4%9Flamaktad%C4%B1r>

REFERENCES

- Acaravcı, A., Erdoğan, S. and Akalin, G. (2018), Relationships of Foreign Direct Investments, Economic Growth and Trade Openness: An Empirical Analysis for Balkan States, *Journal of Business and Economics Studies*, Vol: 6/4, pp.1-9.
- Duman, K. Y. (2017). The Relationship Between Current Account Balance And Economic Growth In Turkey The *Sakarya Journal Of Economics*, Volume 6, Number 4, 2017, pp. 12-28.
- Ekinci, R., Tüzün, O., Ceylan, F and Kahyaoğlu, H (2017). The Relationship Between Openness and Unemployment: A Time Varying Parameter Analysis on Selected EU Countries and Turkey, *Sosyoekonomi*, Vol. 25(31), pp. 45-73.
- Eren, V. M and Ünal E. A (2019). Analysis of the Relationship between Trade Openness and Economic Growth:The Case of Turkey, *Sosyoekonomi*, Vol: 27(39), 81-93.
- Güney, A and Balkaya, E. (2018). The Effect of Public Expenditures and Trade Openness on Unemployment and Young Unemployment, *Sinop University Journal of Social Sciences*, Vol: 2/ 2. pp: 49-74.
- Gujarati, Damodar N. (2003), *Basic Econometrics*, McGraw-Hill, New York.
- İlter, Ş ve Doğan, B. B. (2018). Causality Relationship Between Trade And Financial Openness Ratio And Economic Growth: The Case of Turkey, *University of Dicle Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences* , Vol: 8(15), pp: 89-115.
- Kocaman, M. (2019). Trade Openness and Economic Growth in MENA Countries: A Bootstrap Panel Granger Causality Analysis, *Journal of Research in Economics, Politics & Finance*, Vol: 4(3), pp: 289-301.
- Mucuk, M and Alptekin, V (2008), The Relationship Tax and Economic Growth in Turkey: VAR Analysis (1975-2006) *Maliye Dergisi*, Vol: 155, pp: 159-173.
- Öcal, M. F and Polat, F. M. (2012). Tobin Tax in Controlling Global Level Capital Movements: Turkish Case, *Erciyes University Journal of Faculty Of Economics and Administrative Sciences*, Vol: 40, pp: 67-94.
- Özcan, C. C., Özmen, İ. and ÖZCAN, G. (2018). Causality Relationship Between Trade Openness and Economic Growth: Emerging Market Economies, *The Journal of Selcuk University Social Sciences Institute*, Vol:40: pp: 60-73.

- Özgül, S. (2014). Macro Economic Effects Of Openness in Turkey, Adnan Menderes University Institute of Social Sciences, Published Master Thesis.
- Öztürk, M., Aras, N. O and Kadı, S. (2012). Eu Debt Crisis And Its Effects On Turkish Foreign Trade, Vol: 4, No 1. Pp: 77-89. Munich Personal RePEc Archive (MPRA), No. 80472.
- Pigka-Balanika, V. (2013). The impact of trade openness on economic growth, Evidence in Developing Countries, Erasmus School of Economics, pp:1-32.
- Seyidoğlu, H. (2015). Uluslararası İktisat. İstanbul: Güzem Can Yayınları.
- Şimşek C.D and Hepaktan, E. (2019). The Relationship between Trade Openness, Employment and Inflation: The Case of Turkey, Celal Bayar University Journal of Social Sciences, Vol: 17/4, pp:316-336.
- Uslu, H. (2019). Relationship between Economic Growth and Trade Openness: An Analysis with Multiple Structural Breaks for Turkey, Anatolian Journal of Economics and Business, Vol: 3 (1), pp: 39-64.
- Yalçınkaya, Ö. (2019). Macroeconomic Effects of Global Economic, Political and Geopolitical Uncertainties: SVAR Analysis on Turkey's Economy (1992:Q1-2018Q:2), *Journal of Yasar University*, Vol:14/53, pp:56-73.
- Yıldırım, Ç. D and Çevik, İ. E. (2017), The Relation Between Financial Openness and Economic Growth: Asymmetric Causality Test, *Journal of Finance, Political & Economic Comments*, Vol: 54/625, pp: 41-54.

Kaynakça

- ABDİOĞLU, Hasan, (2007), “İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı Kapsamında İç Denetimin Rolü ve İMKB – 100 Örneği” Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- AGRAWAL Anup and Sahiba Chadha (2005), Corporate Governance and Accounting Scandals, The Journal of Law and Economics, C. 48, S. 2, s. 1-42
- AFRİN, Rumano. ve Md. Mohiuddin (2017). “Corporate Governance Practices and Financial Crisis: Literature Review” M. AIUB Journal of Business and Economics, C. 14, S. 2, s. 41-57
- AKGÜL, Barış, (2009), “Kurumsal Yönetim İlkeleri Uyarınca Banka Yönetim Kurulunun Yapısı ve İşleyişi” Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- AKINCI, Gizem Sayan, (2011), “Aile İşletmelerinde Yönetim Kurulunun Yapısal Özelliklerinin Firma Performansına Etkisi” Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- AKYÖN, Fehmi Volkan, (2013), “Stratejik Yönetim Aracı Olarak Kurumsal Yönetim”, Tekirdağ S.M.M.O. Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 2, s.1 – 16.
- KOSTYUK, Alexander N. vd. (2007). “Corporate Governance: Origin And Evolution”, Corporate Governance, Virtus Interpress, Sumy Ukraine, s: 1- 11
- ALTAŞ, S. (2011), “Yeni Türk Ticaret Kanuna Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Yapısı Ve Üyelerinin Nitelikleri” Mali Çözüm Dergisi, Sayı.4, s.109-120
- ARARAT, Melsa ve B. Burçin Yurtoğlu, (2006), “Yönetişim ve Küresel Rekabet Başkent Üniversitesi Yönetişim Araştırmaları Dergisi, Cilt 6: Sayı: 2, s.5-44.
- ARSLANTAŞ, Cem Cüneyt ve Mine Afacan Fındıklı, (2010), “İMK-B-50’de Ye Alan Şirketlerin Yönetim Kurulu Yapılanmaları” İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, Cilt: 39, Sayı: 2, s.258-275.
- BAKKALCI, Şebnem Meral. (2009), “Avrupa Birliği’nde İçerden Öğrenenlerin Ticareti İle İlgili Hukuki Düzenlemeler” Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, s: 41-56
- BALTA, Maria Elisavet, (2008), “The Impact of Business Environment and Boards of Directors On Strategic Decision-Making: A Case Study of Greek Listed Companies”, Brunel Business School, Brunel University
- CARRİGAN, F. (2011), “The Parallel Historical Path of Company and Labour Law” Liverpool Law Rev, C. 32, S.1, s. 19-48

- CHEFFİNS, Brian R., (2012), "The History of Corporate Governance", European Corporate Governance Institute, Working Paper Series No: 184, Electronic copy available at: <http://ssrn.com/abstract=1975404> ek: pdf, Erişim Tarihi: 2014
- COLES, L Jeffrey vd. (2008), "Boards: Does one size fit all?" *Journal of Financial Economics* C. 87, s. 329-356
- COVILLE, T. Gordon, (2013), "Post-Sarbanes-Oxley Changes in the Composition of Boards: Have they impacted CEO Compensation?" *Review of business: a quarterly publication of the Business Research Institute, St. John's University.* C. 33, s. 55-66
- ÇATIKKAŞ, Ö. (2013), "Kurumsal Yönetimin İlkeleri" İstanbul, Marmara Üniversitesi, Sürekli Eğitim Merkezi Yayınları,
- DAĞLI, Hüseyin; Hasan, Ayaydın Ve Kemal Eyüboğlu, (2010), Kurumsal Yönetim Endeksi Performans Değerlendirmesi: Türkiye Örneği *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 48, s. 18-31
- Dahya, Jay vd. (2002), "The Cadbury Committee, Corporate Performance, and Top Management Turnover", *The Journal Of Finance*, C. 57, S.1, s. 461-483
- DAYIOĞLU, M. Emrah. (2011), "Kurumsal İtibarı Sağlamada Kurumsal Yönetimin Etkisi ve Türkiye Uygulaması", Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Doğan, Mustafa (2007). Kurumsal Yönetim. Ankara, Siyasal Kitabevi
- DOĞRUSOY, Mustafa, (2014), "Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Derecelendirmesinde Not Güncellemeleri" *Türkiye Kurumsal Yönetim Dergisi*, S. 24, s. 30-33
- DOĞU, Murat, (2010), I. Oturum: Yönetim Kurulları İçin Kurumsal Yönetim Prensipleri Rehber Tanıtımı, Yönetim Kurulları İçin Kurumsal Yönetim Prensipleri Seminer Deşifre Metni, s. 19-26
- DÖLEN, Tuğba, (2012), "Muhasebe Meslek Mensuplarının Kurumsal Yönetim Konusundaki Sorumlulukları", Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- EKŞİ, Cihan. (2009), "Yönetim Kurulu Üyeliği ve Şirket Performansı: Türk Firmaları İçin Bulgular", Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi
- ESEN, M. Fevzi. (2015), "Finansal Piyasalarda Bilgi Asimetrisi Kaynakları Ve İçerideki Bilgi", C. 8, S.40, s. 700-707
- FİNKELESTEIN, Sydney Ve Hambrick, C. Donald, (1998), "Chief Executive ve Compensation: A Synthesis And Reconciliation", *Strategic Management Journal*, C.9, s.543-558

- FORMOY, Ronald R. (1923), *The Historical Foundations of Modern Company Law* 20, Sweet & Maxwell, Ltd.
- GEVURTZ, A. Franklin, (2004), “The Historical And Political Origins Of The Corporate Board Of Directors”, *Hofstra University Hofstra Law Review*. C.33, s. 89-173
- GOLDEN, R. Brian ve Edward, J. Zajac, (2001), “When Will Boards Influence Strategy? Inclination×Power = Strategic Change”, *Strategic Management Journal*, C. 22, S. 12, s.1087–1111
- GÜLER, Ender, (2010) “Uluslararası Denetim Standartlarına (ISA’s) Göre Türkiye’de Denetim Ortamı ve Kurumsal Yönetim Uygulamaları” Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- KAHRAMAN, Cüneyt, (2008). “Kurumsal Yönetim Anlayışının Özel Sermayeli Bankaların Yapısı Ve İşleyişi Üzerine Etkileri”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- KARAYEL, Metin, (2011). “Türkiye’de Kurumsal Yönetimin Dünü, Bugünü ve Yarını: İMKB 100 Şirketlerinde Kurumsal Yönetim Derecelendirme Çalışması” Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi
- KHAN, Humera. (2011). A Literature Review of Corporate Governance, International Conference on E-business, Management and Economics, IACSIT Press C. . 25, s. 1-5
- KOÇEL, Tamer, (2011), *İşletme Yöneticiliği*, İstanbul, Beta Yayıncılık
- KOÇER, Burak, (2006), *İçsel Bir Yönetişim Mekanizması Olarak Yönetim Kurulları İMKB’de İşlem gören Şirketlerin Yönetim Kurulu Yapısı ve İşlevleri Üzerine Bir Araştırma*, Ankara, SPK Yayınları Yayın No: 201
- LİCHT, N. Amir, (2001), “The Mother of All Path Dependencies: Toward a Cross-Cultural Theory of Corporate Governance Systems”, *Delaware Journal of Corporate Law*, C. 26, S. S. 147-205
- MENTEŞ, Süleyman Ahmet. (2008), “Kurumsal Yönetişim Etkinlik Ölçüm Aracı Olarak Tepe Yöneticisi Değişimi: Türkiye Uygulaması” Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- MORCK, K. Randall and Lloyd, Steier. (2005), “The Global History of Corporate Governance An Introduction”, University of Chicago Press
- MUELLER, D. C. (2003), *The Corporation - Investment, Mergers, and Growth*, Routledge, London
- NADLER, David; Beverly A. Behan Ve Mark B. Nadler. (2006), “Building Better Boards ”, Jay W. Lorsch (Ed.) Jossey Bass, San Francisco, USA

- ÖZDEMİR, Zekai. (2005), "Japon Kalkınması ve Piyasa Özgürlüğünün Sonu", Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, C.20, S.1, s.95-106
- ÖZKAN, Neslihan, (2011), CEO Compensation and Firm Performance: an Empirical Investigation of UK Panel Data European Financial Management, C.17, S. 2, s. 260 -285
- ÖZSOY, Zeynep, (2011), Kurumsal Yönetim ve Yönetim Kurulları, Ankara, İmge Kitapevi
- RİNDOVA, P. Violina, (1999), "What Corporate Boards Have To Do With Strategy: A Cognitive Perspective", Journal of Management Studies, C. 36, S. 7, s. 953 – 975
- SALDANLI, Arif, (2012), "Kurumsal Yönetim Endeks Performansının Analizi", Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İ.İ.B.F. Ekonomik ve Sosyal araştırmalar Dergisi, C. 8, S. 8, s. 137-154
- SANCAR, Gaye Aslı, (2013), "Kurumsal Sürdürülebilirlik Bağlamında Kurumsal Yönetişim: Kavramın Doğuşu, Gelişimi ve Değerlendirilmesi" Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, C. 8, S.1, s. 71-84
- SHERİDAN, Lynsey; Edward Jones ve Claire Marston (2006). "Corporate Governance Codes and the Supply of Corporate Information in the UK" Corporate Governance: An International Review. Sept, 2006, C. 14, S. 5, s. 497-503
- SOYHAN, Merve, (2010), "Türkiye'de ve Dünyada Kurumsal Yönetim Uygulamaları ve Aile Şirketleri", Türkiye Kurumsal Yönetim Dergisi, S. 10, s. 26-27
- SPK (2005), "Kurumsal Yönetim İlkeleri Rehberi", Ankara
- Strydom, Maria vd. (2009), "Corporate governance and information risk post Sarbanes Oxley", Department of Accounting and Finance Faculty of Business and Economics Monash University, Melbourne, Australia
- SYMES, Cansen Başaran, (2010), Yönetim Kurulları İçin Kurumsal Yönetim Prensipleri Seminer Deşifre Metni, s. 6-8
- ŞENER, İrge, (2012), Halka açık Aile İşletmelerinin Yönetim Kurullarında Meydana Gelen Değişimler, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 169, İstanbul, ss. 161-174
- ŞİMŞEK M.Şerif; vd. (2011). Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış, Ankara, Gazi Kitapevi
- UYAR, Süleyman. (2004), "Kurumsal Şeffaflığın Sağlanmasında Kurumsal Yönetim (Corporate Governance) Anlayışının Önemi, Mali Çözüm Dergisi, S. 66, s. 155-169

- YENİCE, Sedat ve Tuğba, Dölen, (2013), “İMKB’de İşlem Gören Firmaların Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyumunun Firma Değeri Üzerindeki Etkisi”, Gazi Üniversitesi Uluslararası Yönetim ve İktisat Dergisi, C. 9: S. 19, s. 199- 212
- YURTOGLU, B. Burçin.(2003), “Corporate governance and implications for minority shareholders Turkey”. Journal of Corporate Ownership & Control, C. 1, s. 72-86.
- YÜKSEL, Cüneyt. (2008). “Recent Developments of Corporate Governance in the Global Economy and the New Turkish Commercial Draft Law Reforms”, Journal of International Commercial Law and Technology, C. 3, S. 2, s.101-11
- Zhang, Jason Q vd. (2012), Board Composition and Corporate Social Responsibility: An Empirical Investigation in the Post Sarbanes-Oxley Era, Springer Science, Business Media, C. 114, s. 381–392
- <http://borsaistanbul.com/endeksler/bist-pay-endeksleri/kurumsal-yonetim-endeksi> (30.09.2014)
- http://en.wikipedia.org/wiki/Company_of_Merchant_Adventurers_of_Londo(E.T.10.0. 2015)
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Levant_Şirketi, (E.T. 06.07. 2014)
- <http://www.pwc.com/tr/tr/publications/assets/ttk-yeni-turk-ticaret.pdf> (E.T. 05.05.2014)
- <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110214-1-1.htm> (E.T. 09.10.2014)
- <http://www.tkyd.org/tr/derecelendirme.asp>. (E.T. 30.09.2014)
- <http://www.tusiad.org.tr/komisyonlar/sirket-isleri-komisyonu/rapor/kurumsal-yonetimen-iyi-uygulama-kodu--yonetim-kurulunun-yapisi-ve-isleyisi/> (E.T. 09.10.2014)
- <http://www.ushistory.org/us/2b.asp>, (E.T. 15.07.2014)
- <http://www.yoikk.gov.tr/detay.cfm?MID=58>, (E.T. 11.09.2014)
- https://www.icsa.org.uk/assets/files/pdfs/BusinessPractice_and_IQS_docs/studytexts/corporategovernance2/r_CorpGov_6thEd_StudyText_Chapter12.pdf.(E.T. 12.08.2014)

KAYNAKÇA

- ballotpedia.org. (2021, 06.03.2021). History of initiative and referendum in the U.S. Retrieved from https://ballotpedia.org/History_of_initiative_and_referendum_in_the_U.S.
- Beigbeder, Y. (2011, June 2011). Referendum. Retrieved from <https://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1088>
- Beramendi, V., Ellis, A., Kaufmann, B., Kornblith, M., LeDuc, L., McGuire, P., et al. (2008), *Direct democracy: the international idea handbook*: International Institute for Democracy and Electoral Assistance, Stockholm.
- Council for Democratic Elections. (2005). *Referendums In Europe – An Analysis Of The Legal Rules In European States* (CDL-AD (2005)034). Retrieved from Strasbourg: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2005\)034-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2005)034-e)
- Gallagher, M., (1996), Conclusion, In P. V. Uleri & M. Gallagher (Editörler.), *The referendum experience in Europe* (syf. 226-253): MacmillanPress, London.
- Government of Ireland. (2020, January 2020). Constitution Of Ireland. Retrieved from <http://www.irishstatutebook.ie/eli/cons/en/html#part16>
- Gözler, K., Halkoylaşmasının Değeri, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1998, 50(1-4), 97-113.
- Gözler, K. (2007), *Anayasa hukukuna giriş: genel esaslar ve Türk anayasa hukuku*: Ekin Kitabevi, Bursa.
- Jones, R. W.Scully, R. (2012), *Wales says yes: Devolution and the 2011 Welsh referendum*: University of Wales Press, Cardiff.
- Kobach, K. W., (1994), Switzerland, In A. Ranney & D. Butler (Editörler.), *Referendums Around the World: The Growing Use of Direct Democracy* (syf. 98-154): American Enterprise Institute Press, Washington.
- Kubalı, H. N. (1971), *Anayasa hukuku dersleri: genel esaslar ve siyasi rejimler*: İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, İstanbul.
- Mendez, F.Mendez, M. (2017), *Referendums on EU Matters*: European Parliament's Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs., European Union.
- Mishin, A. (1996), *Constitutional (state) right of the foreign countries*: White Alvah, Moskow.

- Parliament of Australia. (2021, 08.03.2021). The Australian Constitution. Retrieved from https://www.aph.gov.au/About_Parliament/Senate/Powers_practice_n_procedures/Constitution.aspx
- Qvortrup, M. (2015), *A Tale of Two Referendums Elite Manipulation or Civic Engagement*: The Constitution Society, London.
- Qvortrup, M., (2018a), Introduction: Theory, Practice and History, In M. Qvortrup (Editör), *Referendums Around the World: With a Foreword by Sir David Butler* (syf. 1-19): Palgrave Macmillan, Coventry.
- Qvortrup, M. (2018b), *Referendums Around the World: With a Foreword by Sir David Butler*: Palgrave Macmillan, Coventry.
- Rousseau, J.-J. (2006), *Toplum sözleşmesi* (V. Günyol, Çev.): Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Setälä, M. (1999), *Referendums and democratic government: normative theory and the analysis of institutions*: Macmillan Press Ltd, London.
- Suksi, M. (1993), *Bringing in the people: A comparison of constitutional forms and practices of the referendum*: Martinus Nijhoff Publishers
- Svensson, P., (1996), Denmark: the referendum as minority protection, In P. V. Uleri & M. Gallagher (Editörler.), *The referendum experience in Europe* (syf. 33-52): Macmillan Press, London.
- swissvotes.ch. (2021, 08.03.2021). Votes. Retrieved from https://swissvotes.ch/votes?from_date=1848-01-01&to_date=2021-01-01&legal_form=1&legal_form=2&legal_form=3&legal_form=4&legal_form=5&result=0&result=1&term=&full_text=1&position_federal_council=1&position_federal_council=2&position_federal_council=3&position_federal_council=-1&position_national_council=1&position_national_council=2&position_national_council=3&position_council_of_states=1&position_council_of_states=2&position_council_of_states=3&sort_by=&sort_order=
- The Federal Council. (2021, 08.03.2021). Chronology. Retrieved from <https://www.eda.admin.ch/aboutswitzerland/en/home/geschichte/uebersicht.html>
- Tierney, S. (2012), *Constitutional referendums: The theory and practice of republican deliberation*: Oxford University Press, Oxford.
- wikipedia.org. (2021, 07.03.2021). Referandum. Retrieved from <https://tr.wikipedia.org/wiki/Referandum>

Kaynakça

- Alkin C., Ünsar S. (2007) Liderlik Özellikleri ve Davranışlarının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3), 75-94.
- Altan S. & Özpehlivan M. (2019) Otokratik ve Katılımcı Liderlik Anlayışının Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Üzerine Etkisi: Sivil Toplum Kuruluşları Üzerine Bir Araştırma, *The Journal of Social Science*, 3(5), 208-229
- Argyris, S. (1955) Organizational Leadership and Participative Management, *The Journal of Business*, 28(1),1-7
- Arıkan, S. (2003) Kadın Yöneticilerin Liderlik Davranışları ve Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama, *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 5(1), 1-20
- Arıkanlı, A., Ulubaş, B. (2004), Yönetim: Yönetim Fonksiyonları ve Yönetici Davranışları, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Yayını, Ankara
- Altan, S. & Özpehlivan, M. (2019) Otokratik ve Katılımcı Liderlik Anlayışının Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Üzerine Etkisi: Sivil Toplum Kuruluşları Üzerine Bir Araştırma, *The Journal of Social Science*, 3(5), 208-229
- Bakan, İ. (2008) “Örgüt Kültürü” ve “Liderlik” Türlerine İlişkin Algılamalar İle Yöneticilerin Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki: Bir Alan Araştırması, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 1, 13-40
- Bass, B. M. (1990) Bass & Stodgill's Handbook of Leadership: Theory, Research, and Managerial Applications (3. baskı). New York, NY: The Free Press
- Bitmiş, M.G., Rodopman, B., Üner, M.M. & Sökmen, A. (2015) Katılımcı Liderliğin İş Tatmini Üzerindeki Etkisi: Örgütsel Feda Etmenin Aracılık Rolü, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(1), 1-13
- Buluç, B. (1998) Bilgi Çağı ve Örgütsel Liderlik (Organizational Leadership and Information Era), *Yeni Türkiye Dergisi*, 4(20), 1205-1213.
- Cotton, J.L., Vollrath, D.A., Froggatt, K.L., Lengnick-Hall, M.L., & Jennings, K. R. (1988) Employee Participation: Diverse Forms and Different Outcomes, *Academy of Management Review*, 13(1),8-22
- De Cremer, D. (2006) Affective and Motivational Consequences of Leader Self-Sacrifice: The Moderating Effect of Autocratic Leadership, *The Leadership Quarterly*, 17(1)79-93

- Dirks, K.T. & Ferrin, D.L. (2002) Trust In Leadership: Meta-Analytic Findings and Implications for Research and Practice, *Journal of Applied Psychology*, 87(4), 611-628
- Gordon, J.E. (1991) A Diagnostic Approach to Organizational Behavior, 3. Baskı, ABD: Boston
- Guastello S.J. (1995). Facilitative Style, Individual Innovation and Emergent Leadership in Problem Solving Groups, *The Journal of Creative Behavior*, 29 (4): 225-239.
- House, R.J. (1996) Path-Goal Theory Of Leadership: Lessons, Legacy, and a Reformulated Theory, *The Leadership Quarterly*, 7(3), 323-352
- Huang, X., Iun, J., Liu, A. & Gong, Y. (2010) Does Participative Leadership Enhance Work Performance By Inducing Empowerment or Trust? The Differential Effects on Managerial and Non-Managerial Subordinates, *Journal of Organizational Behavior*, 31(1), 122-143
- Kabasakal, H., Dastmalchian, A., Karacay, G. & Bayraktar, S. (2012) Leadership and Culture in The Mena Region: An Analysis of The Globe Project, *Journal of World Business*, 47 (4), 519-529
- Kaufman, B.E. (2001) The Theory And Practice of Strategic HRM and Participative Management, *Human Resources Management Review*, 11, 505-533
- Kelgökmen İlic, D. & Yalçın, B. (2017) Y Jenerasyonunun Farklılaşan İş Değerleri ve Liderlik Algılamaları: *Journal of Yasar University*, 12 (46), 136-160
- Kılınç, A. Ç., Büyüköztürk, Ş. & Akbaba-Altun, S. (2014) Okullarda Liderlik Kapasitesi Ölçeğinin (OLKÖ) Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi (Educational Administration: Theory and Practice)*, 20 (1), 23-46
- Kim, S. (2002) Participative Management And Job Satisfaction: Lessons From Management Leadership, *Public Administration Review*, 62, 231-241
- Küçüközkan, Y. (2015) Liderlik ve Motivasyon Teorileri: Kuramsal Bir Çerçeve, *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(2), 86-115
- Latham, G.P., Winters, D.C. & Locke, E.A. (1994) Cognitive and Motivational Effects of Participation: A Mediator Study, *Journal of Organizational Behavior*, 15(1), 49-63

- Miao, Q., Newman, A., Schwarz, G. & Xu, L. (2013) Participative Leadership and The Organizational Commitment of Civil Servants in China: The Mediating Effects of Trust in Supervisor, *British Journal of Management*, 24, 76-92
- Mucuk, İ., (2018) Modern İşletmecilik, İstanbul: Türkmen Kitapevi
- Susan, B. & Whiteley, P. (2007) Kusursuz Liderlik Çev. Ümit Şensoy, İstanbul: Acar Basım
- Somech, A., (2003) Relationships of Participative Leadership With Relational Demography Variables: A Multi-Level Perspective, *Journal of Organizational Behavior* 24, 1003–1018
- Şafaklı, O.V. (2005) KKTC'deki Kamu Bankalarında Liderlik Stilleri Üzerine Bir Araştırma, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6(1), 132-143
- Şahin, A., Temizel H.,ve Örselli, E., (2004). "Bankacılık Sektöründe Çalışan Yöneticilerin Liderlik Tarzlarını Algılayış Biçimleri İle Çalışanların Yöneticilerinin Liderlik Tarzlarını Algılayış Biçimlerine Yönelik Uygulamalı Bir Çalışma", 3. Ulusal Bilgi Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiri Kitabı, Osman Gazi Üniversitesi Yayın No: 108, 25–26 Kasım, 657-665, Eskişehir.
- Şimşek, M., Ş., Akgemici, T., Çelik, A., (2001). Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış, Nobel Yayın Dağıtım, 2. Baskı, Ankara.
- Tengilimoğlu, D. (2005) Kamu ve Özel Sektör Örgütlerinde Liderlik Davranışı Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Çalışması, *Elekttronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 1-16
- Tengilimoğlu, D. & Yiğit, A. (2005) Hastanelerde Liderlik Davranışlarının Personel İş Doyumuna Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Alan Çalışması, *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 8(3), 374-400
- Thompson, B. L. (1998) Yeni Yöneticinin El Kitabı - 1: Yönetim Fonksiyonları. (Çev. V. G. DİKER), İstanbul, Hayat Yayınları
- Yukl, G. (2018) Örgütlerde Liderlik (Çev. Şahin Çetin, Resul Baltacı), Ankara: Nobel Yayınevi

* Firmalar satış ve karlılık amaçlarına ulaşmaları için dijital ortamda reklam kampanyalarına ağırlık vermelidirler.

*Dijital pazarlama yöntemleri ile daha geniş kitlelere hızlı bir şekilde ulaşılabilceği dikkate alınmalıdır.

* Dijital dönüşüm yönetim sürecini karmaşık bir yapıya dönüştürebilecektir. Bu nedenle işlerin tanımı ve standartlaşması önem kazanmaktadır. Bu dinamik yapının sürekli olarak takibi yapılmalıdır.

*Dijital dönüşüm sürecinin başarılı olması için iş görenlerin zihinsel olarak buna hazırlanması gerekmektedir. Bilgi teknolojilerine uyum ve kullanımı örgütsel kültürün bir parçası haline getirilmelidir.

*Her değişim ve dönüşümde olduğu gibi dijitalleşmenin getirdiği yeniliklere karşı da oluşabilecek direnç ve karşı koyma dikkate alınmalı, oluşabilecek çatışmaların yönetimine dikkat edilmeli, işletmenin en az hasarla bu süreci tamamlaması için çaba harcanmalıdır.

*Dijitalleşmenin yoğun olarak yaşandığı günümüzde insanın sosyal bir varlık olduğu unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Avaner, T., Fedai, R. (2019) Türk Kamu Yönetiminde Ofis Sistemi: E-Devlet Uygulamalarından Dijital Dönüşüm Ofisine, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 52, Sayı 2,
- Ayyıldız, İ. B. (1998). "Bilişim Çağı", M.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi, Prof. Dr. Kenan Erkural'a Armağan, Cilt Xıv, Sayı:2. S. 6-1
- Çoban, H. (1997). Bilgi Toplumuna Planlı Geçiş, İnkılâp Kitabevi
- Doğan, A., (2011) Elektronik İnsan Kaynakları Yönetimi ve Fonksiyonları, İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi, Volume; 2, Issue;2
- E. Hofmann and M. Rüşch, (2017) "Industry 4.0 and the current status as well as future prospects on logistics", Computers in Industry, vol. 89, pp. 23-34.
- Erdem, Z . (2010). Sanayi İşçisinden Bilgi İşçisine: Yeni Ekonominin Değişen İşçi Tipi . Journal of Social Policy Conferences , 0 (49) ,

- Ertuan, İ.E., Ergin, E. (2017) Muhasebe Denetiminde Nesnelerin İnterneti: Stok Döngüsü, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 75 Temmuz/2017
- Fedai, R. (2018). “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Bakanlıkların İşlevi”. Türkiye’de Toplum, Yerleşim ve Yönetim Tartışmaları, 12. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu. Kırıkkale, Türkiye, 470-477.
- Gökşin, E. (2018) Dijital Pazarlama Temelleri, Abaküs Kitap Yayın Dağıtım Hizmetleri.
- Gupta, S., (2018). Organizational barriers to digital transformation. Thesis for the M.A. Degree. Sweden: KTH Industrial Engineering and Management Industrial Management.
- Günay, D. (2002) “Sanayi ve Sanayi Tarihi”, Mimar ve Mühendis Dergisi, Sayı:31, Sayfa:8-14.
- Gürcan, H. İ., (1999), “Sanal Gazetecilik”, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Anadolu Üniversitesi Basımevi, No: 1089, Eskişehir.
- Güvener, A., 2019. Dijital Dönüşüm Sürecinde Çalışanların Teknolojik Hazıroluş Seviyelerinin Belirlenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi SBE
<https://bagem.tripod.com/bagem/yz3.html>. 23.02.2021
<https://bilisimzirvesi.com.tr/documents/Dokumanlar/sunumlar/mehmet-haklidir-tubitak-bilgem.pdf>. 24.02.2021.
<https://hbrturkiye.com/blog/muhasebe-2-0-yarinin-isletmelerinin-muhasebe-ve-uzmanlarindan-beklentileri>. 23.02.2021.
<https://webrazzi.com>. 02.03.2021.
<https://www.endustri40.com/endustri-4-0-da-sensorlerin-onemi/>. 27.02.2021.
<https://www.endustri40.com/endustri-tarihine-kisa-bir-yolculuk>. 14.02.2021
<https://www.ifac.org/knowledge-gateway/preparing-future-ready-professionals/discussion/future-accounting-profession-three-major-changes-and-implications-teaching-and-research>. 28.02.2021
<https://www.sanayinindijitaldonusumu.com/otonom-robot-nedir/>. 23.02.2021
- K. Witkowski, “Internet of things, big data, industry 4.0–innovative solutions in logistics and supply chains management”, Procedia Engineering, vol. 182, pp. 763- 769, 2017.

- Karagöz, K. (2007) Bilgi İletişim Teknolojilerindeki Gelişmenin İhracata Etkisi: Türkiye İçin Ampirik Bir Analiz, Maliye Dergisi y Sayı 153 y Temmuz-Aralık 2007,214-223
- Kavzaoğlu, T., Şahin, E. K. (2012) Bulut Bilişim Teknolojisi ve Bulut Cbs Uygulamaları, IV. Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistemleri Sempozyumu (UZAL-CBS 2012), 16-19 Ekim 2012, Zonguldak.
- Kayar, A., Ayvaz, B., ve Öztürk, F., (2018) Akıllı fabrikalar, akıllı üretim: endüstri 4.0'a genel bakış, International Eurasian Conference on Science, Engineering and Technology (EurasianSciEnTech 2018), November 22-23, 2018 Ankara, Turkey www.EurasianSciEnTech.org
- Keser, A., (2009) Çalışma Psikolojisi, Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Klein, M. (2020) İşletmelerin Dijital Dönüşüm Senaryoları - Kavramsal Bir Model Önerisi, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Nisan/April(2020) - Cilt/Volume:19 - Sayı/Issue:74.
- Kocabaş, F. (2004) Endüstri İlişkilerinde Dönüşüm, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,cilt sayı; 10
- Kocacık, F. (2003) Bilgi Toplumu ve Türkiye, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Mayıs 2003 Cilt : 27 No:1 1-10
- Kozak, İ. E. (2012). İşçi Sendikalarının Tarihi Gelişimi (İngiltere Örneği), Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 0 (37-38), 63-81. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/iusskd/issue/921/10405>
- Kurtdaş, M. Ç. (2017), Küreselleşmenin Sosyal Sınıflar Üzerindeki Etkisi, Journal of Current Researches on Social Sciences, (JoCRess), www.stracademy.org/jocress ISSN: 2547-9644, Year: 2017 Volume: 7 Issue: 2
- Lindberg, A. ve Hemvik, K., (2015). How to recognize opportunities for digital transformation: A framework for large & established firms. Master Degree Project. Gothenburg: University of Gothenburg School of Business, Economics and Law.
- Ören, K. ve Yüüksel, H. (2012) Geçmişten Günümüze Çalışma Hayatı, HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, Cilt: 1, Yıl: 1, Sayı: 1(2012/1)ISSN: 2147-3668
- Özsoylu, A.F. (2017) Endüstri 4.0, Çukurova Üniv. İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt:21. Sayı:1. Haziran 2017 ss.41-64
- Öztürk, M.C. (2013) Dijital İletişim ve Yeni Medya, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2956

- Santos, J., Diniz, J. A., & Corrar, L. J. (2005). The focus is the sampling theory in the fields of traditional accounting audit and digital audit: Testing the newcomb-benford law for the first digit of in public accounts. *Brazilian Business Review*, 2(1), 70-87
- Sener, S. ve Elevli, B. (2017) Endüstri 4.0'da Yeni İş Kolları ve Yüksek Öğrenim, *Mühendis Beyinler Dergisi*, Cilt; 1, Sayı: 2
- Sezal, İ. (2003) *Sosyolojiye Giriş*, Martı Yayınevi, Ankara,
- T. C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2023_Dijital-Türkiye-Yol-Haritası.pdf (gmka.gov.tr) 08.02.2021
- Taş, H.Y. (2018) Dördüncü Sanayi Devrimi'nin (Endüstri 4.0) Çalışma Hayatına ve İstihdama Muhtemel Etkileri, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 16
- Tekbaş, İ., Kurnaz, E., & Azaltun, M. (2018). Dijital muhasebe okuryazarlığı: Muhasebe meslek mensupları üzerine bir araştırma. 5th International Congress on Accounting and Finance Research. İzmir.
- Tosyalı, H. Ve Sütü, C.S. (2018) Pazarlama İletişiminde Dijital Dönüşüm: Etkileşimli Reklamcılık Uygulamaları Örnekleri, *Uluslararası Dijital Çağda İletişim Sempozyumu*.
- Ünal, Y. (2009) Bilgi Toplumunu Tarihçesi, *Tarih Okulu Sonbahar*, Sayı V, 123-144.
- Wigand, R. T. (1997). Electronic commerce: Definition, theory, and context. *The information society*, 13(1), 1-16.
- Yankın, F.B. (2019) Dijital Dönüşüm Sürecinde Çalışma Yaşamı, *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi* Cilt:7 Sayı:2 (1-38).
- Yıldız, A. (2018) Endüstri 4.0 ve Akıllı Fabrikalar, *Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 22 (2),

**İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER
ALANINDA ULUSLARARASI
ARAŞTIRMALAR
IV**

EDİTÖR

Prof. Dr. Abdullah SOYSAL

EĞİTİM
yayınevi

İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR IV

Prof. Dr. Abdullah SOYSAL

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-24-9

1. Baskı, Nisan 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR IV

Prof. Dr. Abdullah SOYSAL

464 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-24-9

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

Yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

Anselin, L., Varga, A., & Acs, Z. (1997). "Local Geographic Spillovers between University Research and High Technology Innovations. *Journal of Urban Economics* 42(3): 422–448. doi:10.1006/juec.1997.2032.

Babson, C. B. (2012). How Can Family Business Be More Entrepreneurial? <https://www.forbes.com/sites/babson/2012/05/11/how-can-family-business-be-more-entrepreneurial/#56fb69ce270a> adresinden erişildi. Erişim Tarihi: 10.11.2019.

Bailetti, T. (2012). Technology Entrepreneurship: Overview, Definition, and Distinctive Aspects. *Technology Innovation Management Review*, February 2012, 5-12.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2017). Sanayi Yatırımlarına Verilen Destekler Ve Teşvik Programları. <https://sgm.sanayi.gov.tr/handlers/DokumanGetHandler.ashx?dokumanId=10307832-83d7-4ced-a2fa-9520e15c4661> adresinden erişildi. Erişim Tarihi: 04.12.2019.

Bochert, A. (1997). Erfolgsfaktoren Für Die Lizenzierung Von Technologien Der Grossforschungseinrichtungen An Unternehmen. Hamburg.

Carstensen L. L. (2006). The Influence Of A Sense Of Time On Human Development, *Science*, 312(5782), 1913–1915.

Corsten, H. (1982). Der Nationale Technologietransfer, Formen – Elemente – Gestaltungsmöglichkeiten – Probleme. Berlin.

Cunningham, J. A., & Menter, M. (2020). Transformative change in higher education: Entrepreneurial universities and high-technology entrepreneurship. *Industry and Innovation*. doi:10.1080/13662716.2020.1763263

Çetinkaya Bozkurt, Ö., Kalkan, A., Koyuncu, O., & Alparslan, A. M. (2012). Türkiye’de Girişimciliğin Gelişimi: Girişimciler Üzerine Nitel Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15, 229-247.

Çokluk, O., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Dahlstrand, Å. L., & Jacobsson, S. (2003). Universities and Technology-based Entrepreneurship in the Gothenburg Region. *Local Economy*, 18(1), 80-90.

Dransch, W. (2009). Mehrwertpotenziale Durch Die Implementierung Eines Key Account Managements An Forschungs- Und Entwicklungseinrichtungen. In: M. Wolfgang (Ed.), *Wissenschaftsmarketing. Dialoge gestalten* (pp. 166-177). Bonn.

Friedman, J. & Silberman, J. (2003). University Technology Transfer: Do Incentives, Management, And Location Matter. *The Journal of Technology Transfer*, 28(1), 17-30.

Gandhi, S., Bulsara, H. P., & Porey, P. D., (2008). Techno-Innovation To Techno-Entrepreneurship Through Technology Business Incubation In India: An Exploratory Study. Maastricht, Netherlands, Wuhan University of Polytechnology Publishing House.

Goffe, R., & Scase, R. (1992). Kadınlar **İş Başında**. İstanbul: Eti kitapları.

Grimpe, C., & Fier, H. (2009). Informal University Technology Transfer: A Comparison Between The United States and Germany. *Journal of Technology Transfer*, 35(6), 637-650.

Hemphill, T. A. (2005). National Technology Entrepreneurship Policy: Foundation of a network economy. *Science and Public Policy*, 32(6), 469–478.

Iredale, N. (2002). Enterprise And Entrepreneurship In Higher Education: Building bridges and creating networks. *Citizenship Social and Economics Education*, 5(2), 101-114.

Jofre, S. (2011). Exploring The Role Of Knowledge And Technology Transfer In Innovation Systems. In: Proceedings of Triple Helix IX International Conference: *Silicon Valley: Global Model or Unique Anomaly?* Vol. IX. Stanford University Press.

Johansen, V., & Schanke, T. (2014). Entrepreneurship Projects And Pupils' Academic Performance: A study of Norwegian secondary schools. *European Educational Research Journal*, 13(2), 155-166.

Jones-Evans, D., & Klofsten, M. (1998). Role Of The University In The Technology Transfer Process: A European view. *Science and Public Policy*, 25(6), Dec. 1998, 373-380.

Kailer, N. (2005). Konzeptualisierung Der Entrepreneurship Education An Hochschulen: Empirische Ergebnisse, problemfelder und gestaltungsansätze. *Zeitschrift für KMU und Entrepreneurship*, 53(3), 165-184.

Kailer, N., & Weiß, G. (2018). Gründungsmanagement Kompakt: Von Der Idee Zum Businessplan. Ausgabe Österreich. 6. Ausgabe. Wien: Linde Verlag.

Kern, W. (1973). Zur Analyse Des Internationalen Transfers Von Technologien – Ein Forschungsbericht. *Zeitschrift für betriebswirtschaftliche Forschung*, 25(1), 85-98.

Kesting, T. (2013). Wissens- Und Technologietransfer Durch Hochschulen Aus Einer Marktorientierten Perspektive. Ansatzpunkte Zur Gestaltung Erfolgreicher Transferprozesse An Universitäten Und Fachhochschulen. Wiesbaden: Springer Gabler.

Kirby, D. A., Guerrero, M., & Urbano, D. (2011). Making Universities More Entrepreneurial: Development of a model. *Canadian Journal of Administrative Sciences* 28(3), 302-316.

doi:10.1002/cjas.220.

Korkmaz, O. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi*, 14(2), 209-226.

Koyuncuoğlu D., & Tekin M. (2021). Investigation Of The Moderator Role Of University Conditions Under The Effect Of Personality Traits On Entrepreneurship Competence. *Journal of Higher Education and Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 11(1), 138-149. <https://doi.org/10.5961/jhes.2021.436>

Koyuncuoğlu, Ö., (2020). Türkiye’de Girişimci Ve Yenilikçi Üniversitelerin Gömülü Teoriye Göre Değerlendirmesi Ve Bir Model Önerisi. Ankara: Nobel Bilimsel Eserler.

Laalo, H., & Heinonen, J. (2016). Governing The Entrepreneurial Mindset: Business Students' Constructions Of Entrepreneurial Subjectivity. *European Educational Research Journal*, 15(6), Nov 2016, 696-713.

Mastar-Özcan, P., & Tepekule, U. (2016). Girişimciliğin Yeni Yüzü: Teknogirişim Ve Kamusal Destekler. *2nd International Congress On Economics And Business*, Bosnia and Herzegovina, 751-763.

Matejun, M. (2016). Role Of Technology Entrepreneurship In The Development Of Innovativeness Of Small And Medium-Sized Enterprises. *De Open Gruyter Management*, 20(1), 167-183.

Poyago-Theotoky, J., Beath, H. J., & Siegel, D. (2002). Universities And Fundamental Research: Reflections On The Growth Of University-Industry Partnerships. *Oxford Review of Economic Policy*, 18(1), 10-21.

Roper, C. D., & Hirth, M. A. (2005). A History Of Change In The Third Mission Of Higher Education. The Evolution Of One-Way Service To Interactive Engagement. *Journal of Higher Education Outreach and Engagement*, 10(3), 3-21.

Schmoch, U. (2000). Konzepte Des Technologietransfers. In: U. Schmoch, G. Licht, & M. Reinhardt (Eds.), *Wissens- und technologietransfer in Deutschland* (pp. 3-14). Stuttgart.

Schumpeter, J. A. (1939). *Business cycles: A Theoretical, Historical And Statistical Analysis Of The Capitalist Process*. New York: McGraw-Hill.

Sharma, M., Kumar, U., & Lalonde, L. (2006), Role Of Universitytechnology Transfer Offices In University Technology Commercialization: Case Study Of The Carleton University Foundry Program. *Journal of Services Research*, 6, Special Issue July 2006, 109-139.

Siegel, D. S., & Wright, M. (2015). Academic Entrepreneurship: Time For A Rethink? *British Journal of Management* 26(4), 582–595. doi:10.1111/1467-8551.12116

Sirin, S. R., & Rogers-Sirin, L. (2004). Exploring school engagement of middle-class African American adolescents. *Youth Soc.*, 35(3), 323-340.

Solak, F., & Sarıdoğan, E. (2012). Türkiye Cumhuriyetleri'nin Kalkınma Sürecinde Bilgi Ekonomisinin Rolü Ve Önemi. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32(1), 181-200.

Tavşancıl, E. (2005). Tutumların Ölçülmesi Ve SPSS İle Veri Analizi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Tecim, V. (2004). Sistem Yaklaşımı Ve Soft Sistem Düşüncesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi, İ.İ. B.F. Dergisi*, 19(2), 75-100.

Tekin, M. (2005). *Girişimcilik – Hayallerin Gerçeğe Dönüşümü* (5. Baskı), Konya: Günay Ofset.

Tekin, M., (2019), Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği, 13.Baskı, Ekim 2019, Dizgi: Günay Ofset, Konya.

Tekin, M., Ömürbek, N. (2016), Endüstri 4.0'da Teknoloji Yönetimi, 1.Baskı, Kasım 2016, Dizgi: Günay Ofset, Konya.

Poyago-Theotoky, J., Beath, J., & Siegel, D. S. (2002). Universities and Fundamental Research: Reflections On The Growth Of University–Industry Partnerships. *Oxford Review of Economic Policy* 18(1), 10-21.

Tornatzky, L. G. (2000). Building State Economies by Promoting University-Industry Technology Transfer. <http://www.gbcbiotech.com/transferecia-tecnologia/assets/building-state-economies-by-promoting-university-industry-technology-transfer.pdf> adresinden erişildi. Erişim Tarihi: 04.11.2019.

TÜBİTAK (2019). 1512 - Teknogirişim Sermayesi Desteği Programı (BİGG). <http://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/girisimcilik/ulusal-destek-programlari/icerik-1512-teknogirisim-sermayesi-destegi-programi-bigg> adresinden erişildi. Erişim Tarihi: 04.12.2019.

Ünal, A., & Çatı, K. (2016). Türkiye'deki Üniversitelerin Girişimcilik Serüveni: Bir Gömülü Teori Araştırması. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 11(1), 84-121.

Walter, A. (2003). Technologietransfer zwischen wissenschaft und wirtschaft. Voraussetzungen für den erfolg. Wiesbaden.

Wissema, J. G. (2014). Üçüncü Kuşak Üniversitelere Doğru (2. Baskı), İstanbul, Özyeğin Üniversitesi Yayıncılık.

Wright, M., Clarysse, B., Mustar, P., & Lockett, A. (2007). *Academic Entrepreneurship in Europe*. London: Edgar Elgar.

Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2014). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Detay Yayıncılık.

Xue, J., & Klein, P. G. (2010). Regional Determinants of Technology Entrepreneurship. *International Journal of Entrepreneurial Venturing* 1(3), 291–308. doi:10.1504/IJEV.2010.030978

ÖZGEÇMİŞ

Prof. Dr. Mahmut TEKİN Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde 1987 yılında Yardımcı Doçent oldu. Doçent unvanını 1989 ve 1995 yılında Selçuk Üniversitesinde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde Profesör unvanını aldı. O tarihten beri Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde görev yapmaktadır. Akademik ve sektör çalışmaları olarak; Türkiye’de 38 seneden beri üniversitede ve özel sektörde araştırmacı, eğitimci ve uygulamacı görevlerinde çalışmaktadır. Çalışma konularıyla ilgili olarak Almanya’ da yalnız üretim ve ABD Devletleri’nde girişimcilik, yenilikçilik ve üniversite girişimciliği ve şirketlerde kurumsallaşma konusunda araştırmalar yaptı. İtalya, Almanya ve Avusturya’da üretim ve pazarlama konularında bilimsel çalışmalar yaptı. Çok sayıda ders kitabı ve çeşitli dergilerde yayınlanan ve sempozyumlarda sunulan 250’nin üzerinde makale ve sunulan bildirileri ve yaptığı çok sayıda projeler vardır. Çeşitli üniversite ve STK’larda çok sayıda konferanslar vermektedir. Düzenlemiş olduğu sempozyum, kongre ve konferanslar vardır. Üretim Yönetimi ve Pazarlama, Girişimcilik, Yenilikçilik ve Kurumsallaşma konularında bilimsel araştırmalar ve sektör uygulamaları yapmaktadır.

Dr. Deniz KOYUNCUOĞLU 2006 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bölümünde yüksek lisans programına kabul edildi. Yüksek lisans eğitimini, 2009 yılında Prof. Dr. Çağatay Ünüsan’ın danışmanlığında “Kobi’lerde Pazarlama ve Perakendeci İşletmeler Üzerine Bir Araştırma” başlıklı yüksek lisans tezini tamamlayarak mezun oldu. 2015 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde İşletme Anabilim Dalı Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı’nda doktora programına kabul edildi. Prof. Dr. Mahmut Tekin’in danışmanlığında yazdığı “Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Yetkinliği Üzerinde Etkisi Sürecinde Üniversite Koşullarının Moderatör Rolünün İrdelenmesi” başlıklı tezini 2019 yılında savunarak işletme doktoru unvanını aldı. 2011 yılından bu yana Kırklareli Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümünde Öğr. Gör. Dr. olarak çalışmaktadır.

KAYNAKÇA

ACAR, Yusuf (2020). “Yeni Koronavirüs (COVID-19) Salgını ve Turizm Faaliyetlerine Etkisi”, Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi, C. 4, S. 1, s. 7-21.

ALTUNIŞIK, Remzi vd. (2017). Pazarlama İlkeleri ve Yönetimi. İstanbul: Beta Yayıncılık.

BALTACI, Alişan ve Hakan Akaydın. (2020). “COVID-19 Pandemi Sürecinin Tüketicilerin Gıda Ürünlerini Satın Alma Davranışları Üzerindeki Etkisi: Bir Literatür Taraması”, Yüksek İhtisas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, C. 1, s. 57-64.

BAYAR, Münevver ve Nuran Varışlı (2020). “COVID-19 Pandemisinin Türkiye’de Tüketici Kredileri Hacmi Üzerindeki Etkisi: 2013-2020 Dönemi Zaman Serisi Analizi”, Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 21, S. 3, s. 85-99.

ÇAKIROĞLU, İlgin vd. (2020). “COVID-19 Sürecinde ve Post-Pandemi Döneminde Yaşam Tarzı Açısından Tüketici Davranışlarının Değişen Eğilimi Üzerine Kavramsal Bir Çalışma”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 19, S. 37, s. 81-103.

ÇETİN, Bayram vd. (2012). “Öğretmen Adaylarının Benimsedikleri Eğitim Felsefelerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, The Journal of Academic Social Science Studies, C. 5, S. 5, s. 149-170.

DUYGUN, Adnan (2020). “COVID-19 Pandemisi Sırasında Tüketicilerin Yaşam Tarzlarının Değerlendirilmesi”, Econdor International Academic Journal, C. 4, S. 1, s. 232-247.

ERDOĞAN, Merve Gençyürek (2020). “COVID-19 Döneminde E-Ticaret ve Dijital Reklam Yatırımları”, Selçuk İletişim, C. 13, S. 3, s. 1296-1318.

ERKUT, Erhan (2020). “COVID-19 Sonrası Yükseköğretim”, Yükseköğretim Dergisi, C. 10, S. 2, s. 125-133.

GARSON, David (2012). “Testing Statistical Assumptions”, Statistical Associates Publishing-Blue Book Series, Asheboro.

İNCE, Mehmet ve Cansu Tor Kadioğlu (2020). “Tüketicilerin COVID19 (Korona) Virüsüyle Artan Stoklama İsteğinin Online Satın Alma Davranışına Etkisi”, OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, C. 16, S. 29, s. 1875-1906.

KALAYCI, Şerif (2006). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri (2. Baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

KARTAL, Cihat ve Esmâ Ebru Şentürk, (2020). “COVID-19 Dönemi Tüketici Harcamalarındaki Değişiklikler, Sanayi ve Ticari Faaliyetler Üzerindeki Etkileri”, IBAD-2020 5th International Scientific Research E-Congress, 1-2 September 2020, İstanbul, s. 162-172.

KAYABAŞI, Ehlinaz Torun (2020). “COVID-19’un Piyasalara ve Tüketici Davranışlarına Etkisi”, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, C. 7, S. 5, s. 15-25.

KHAN, Matin (2006). Consumer Behaviour and Advertising Management. New Delhi: New Age International (P) Limited, Publishers,

KILIÇ, Burhan vd. (2020). “COVID-19 Sonrası Turistik Tüketim Tutumu”, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 19 (COVID-19 Special Issue), s. 554-570.

KİRAZ, Ercan vd. (2010) “Öğretmen Adaylarının Eğitim Görüşlerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, Elementary Education Online, C. 9, S. 2, s. 526-540.

KOÇ, Erdoğan (2016). Tüketici Davranışı ve Pazarlama Stratejileri: Global ve Yerel Yaklaşım. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

KOŞAROĞLU, Şerife Merve vd. (2020). “COVID-19 Salgınının Tüketicilerin Talep Yapısı Üzerindeki Etkileri”, *Econder Uluslararası Akademik Dergi*, C. 4, S. 2, s. 479-503.

KOTLER, Philip (2020). “The Consumer In the Age of Coronavirus”, *Journal of Creating Value*, C. 6, S. 1, s. 12-15.

LOXTON, Mary vd. (2020). “Consumer Behaviour During Crises: Preliminary Research On How Coronavirus Has Manifested Consumer Panic Buying, Herd Mentality, Changing Discretionary Spending And The Role Of The Media In Influencing Behaviour”, *Journal of Risk and Financial Management*, C. 13, S. 166, s. 1-21.

MCCAFFERY, Kirsten vd. (2020). “Health Literacy and Disparities in COVID-19 Related Knowledge, Attitudes, Beliefs And Behaviours in Australia”, *Public Health Research&Practice*, C.30, S.4, s.1-9.

MEHTA, Seema vd. (2020). “The New Consumer Behaviour Paradigm amid COVID-19: Permanent or Transient?”, *Journal of Health Management*, C. 22, S. 2, s. 291-301.

PERREAULT, William D., vd. (2013). *Pazarlamannın Temelleri*, (çev. ed. Asım Günal Önce). Ankara: Nobel Yayınları.

SAKALA, Lute ve Phiri, Jackson. (2019). “Factors Affecting Adoption and Use of Mobile Banking Services in Zambia Based on TAM Model”, *Open Journal of Business and Management*, C. 7, s. 1380-1394.

TABACHNICK, Barbara.G, ve Linda Fidell (2013). *Using Multivariate Statistics*. Sixth Edition. Boston: Pearson.

TAYAR, Tunahan vd. (2020). “COVID-19 Krizinin Türkiye’deki Sektörler Üzerinde Etkileri: Borsa İstanbul Sektör Endeksleri Araştırması”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Salgın Hastalıklar Özel Sayısı), s. 293-320.

TEKİN, İlknur Çevik (2020). “Pandemi Sürecinde Değişen Tüketici Davranışları”, *Business & Management Studies: An International Journal*, C. 8, S. 2, s. 2331-2347.

TOKOL, Tuncer (2010). *Pazarlama Yönetimi*. Bursa: Dora Yayıncılık.

TURUNÇ, Ömer ve Deniz Gökhan Yetkin (2020). “COVID-19 Kaynaklı Pandemi Döneminde Tüketici Davranışları: Parekendeci Markalı Ürünler Üzerine Bir Araştırma”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 19, (COVID-19 Special Issue), s. 457-471.

TÜBA, (2020). *COVID-19 Küresel Salgın Değerlendirme Raporu Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları*, TÜBA Raporları No: 34 ISBN: 978-605-2249-43-7

URL-1: <https://www.mckinsey.de/~media/McKinsey/Business%20Functions/Marketing%20and%20Sales/Our%20Insights/A%20global%20view%20of%20how%20consumer%20behaviour%20is%20changing%20amid%20COVID%2019/20200707/COVID-19-global-consumer-sentiment-20200707.pdf> (E.T.: 18.01.2021).

URL-2: https://www.accenture.com/_acnmedia/PDF-127/Accenture-COVID-19-CGS-Pulse-Survey-Research-Wave-4.pdf#zoom=40 (E. T.: 10.11.2020).

URL-3: https://www.accenture.com/_acnmedia/PDF-126/Accenture-COVID-19-Retail-Consumer-Resarch-Wave-Four-POV (E.T.: 10.11.2020).

URL-4: <https://www.nielsen.com/sg/en/insights/article/2020/COVID19-new-norm-consumer-behaviour/> (E. T.: 20.01.2021).

URL-5: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/consulting/kuresel-COVID-19-salgininin-turkiyede-farkli-kategorilere-etkileri-sayi-2.pdf> (E. T.: 12.12.2020).

WANG, Erpeng vd. (2020). "Consumer Food Stockpiling Behavior and Willingness to Pay For Food Reserves In COVID-19". *Food Security*, C. 12, S. 4, s. 739-747.

YILDIZ, Arif (2020). "Kriz Dönemlerinde Tüketici Davranışlarının İncelenmesi", *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, C. 3, s. 377-390.

YÜCEL, Nurcan (2014). "Tüketici ve Tüketici Davranışları", *Tüketici Davranışları*. (ed. Mustafa Paksoy ve Mehmet Kara). İstanbul: Lisans Yayıncılık.

KAYNAKÇA

Addis, M., Holbrook, M., (2001), "On the conceptual link between mass customisation and experiential consumption: an explosion of subjectivity", *Journal of Consumer Behaviour*, Vol. 1 No. 1, s. 50-66

Akgül, D. (2014). Hedonik (Hazcı) Tüketimin Özel Günlerdeki Alışveriş Kültürü Üzerindeki Etkisi Ve Ülkelerarası Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı, Doktora Tezi.

Akturan, U. (2010). Hedonik Tüketim Eğiliminin Plansız Satın Alma Eğilimi Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesi. *Öneri*, 9(33): 109-116.

Arnold, M. J., Reynolds, K. E. (2003). Hedonic Shopping Motivations. *Journal of Retailing*, 79(2), 77-95.

Aslım; Bilge, H. (2014). Hedonik Tüketimde Tüketici Motivasyonları: Bir Model Önerisi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

Corrigan, P. (1997). *The Sociology of Consumption*, Sega Publications Inc., London.

Çelik, S. (2009). *Hazsal ve Faydacı Tüketim*. Derin Yayınları: İstanbul.

Çoruh, H. (2011). Tüketici Tercihlerinde Hedonik Tüketim Maliyetinin Konjoint Analizi İle İncelenmesi: Dizüstü Bilgisayar Tüketicileri Üzerine Bir Araştırma. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Üretim Yönetimi Ve Pazarlama Bilim Dalı, Doktora Tezi.

Fromm, E. (1991). *Sahip Olmak Ya Da Olmak*. (Çev. Aydın Arıtan). İstanbul: Arıtan Yayınevi.

Hwang, J., Hyun, S. (2017). First-class airline travellers' perception of luxury goods and its effect on loyalty formation. *Current Issues in Tourism*, 2017 Vol. 20, No. 5, 497-520

Hirschman, E. C. (1983). Predictors Of Self-Projection, Fantasy Fulfillment, and Escapism. *The Journal of Social Psychology*, 120, 63-76.

Kuduz, N., Aytuğ, S. (2017). Satış Geliştirme Tekniklerinin Hazcı (Hedonik) Tüketim Üzerindeki Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *International Journal Of Advanced Research*, 5(6), 1347-1370.

Messner, W. (2020) Value or Quality? Differences in airlines customer satisfaction strategies across national markets. *Service Marketing Quarterly* No: 3, s: 205-235

Odabaşı, Y. (1999). *Tüketim Kültürü Yetinen Toplumdan Tüketen Topluma*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Öz, M., Mucuk, S. (2015). Tüketici Satın Alma Davranışı Kapsamında Hedonik (Hazcı) Tüketimin Plansız Alışveriş Üzerine Etkilerinin İncelenmesi. *Pazarlama Teorisi ve Uygulamaları Dergisi*, 1(2), 37-60.

Penpece, D. (2006). Tüketici Davranışlarını Belirleyen Etmenler: Kültürün Tüketici Davranışları Üzerine Etkisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.

Tunç, H. (2020) Türkiye'de İthalatın Artmasında Lüks Malların Rolü: Akıllı Cep Telefonu Talebi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 4(1), 227-241

Turnbull, P.W. and Valla, J.P., (Eds), (1985), *Strategies for International Industrial, Marketing*, Croom Helm, London.

Velioglu, M. N. (2013). Tüketim ve Tüketim Kültürü, M. N. Velioglu (Ed.), *Tüketim Bilinci ve Bilinçli Tüketici içinde* (2-25. ss) Anadolu Üniversitesi: Eskişehir.

Vigneron, F., Johnson, L. W. (2004). Measuring perceptions of brand luxury. *Journal of Brand Management*, 11(6), 484–506.

Wiedmann, K., Hennigs, N., ve Siebels, A. (2007). Measuring consumers' luxury value perception: A cross-cultural framework. *Academy of Marketing Science Review*, 11(7), 1–21.

Yılmaz, Ş. (2016). Beş Faktör Kişilik Kuramına Göre Kişilik Özelliklerinin Hedonik Tüketim Değerleri Üzerine Etkisi: Bir Uygulama. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

Zorlu, A., 2002. Tüketici Davranışlarını Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörler: Ankara Hipermarketler Örneği, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

<https://sozluk.gov.tr> Erişim Tarihi: 08.03.2021

<https://www.felsefe.gen.tr/hedonizm-hazcilik-nedir-ne-demektir/> Erişim Tarihi: 08.03.2021

<https://tr.euronews.com/2019/03/21/uzun-ve-saglikli-bir-hayat-icin-kacinilmasi-gereken-en-zararli-olumcul-5-aliskanlik> Erişim Tarihi: 09.03.2021

<https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/game-of-thrones-temali-otel-acildi-40741827> Erişim Tarihi: 09.03.2021

<https://hakanokay.com/hedonik-tuketim/> Erişim Tarihi: 09.03.2021

<http://www.haberinadresi.com/dunya-iphone-xe-hucum-etti-h246265.html> Erişim Tarihi: 09.03.2021

<https://paratic.com/tek-kisilik-lamborghini-egoista/> Erişim Tarihi: 11.03.2021

KAYNAKÇA

Bahar, Ozan ve Çelik İlal, Nur (2020). “Coronavirüsün (Covid-19) Turizm Sektörü Üzerindeki Ekonomik Etkileri”, *International Journal of Social Sciences and Education Research*, C.6, S.1, s. 108-122.

Çakır, Pembegül ve Barakazı, Mahmut (2020). “Koronavirüs Sürecinin Turizm Sektörüne Etkisi ve Salgına Karşı Alınan Tedbirler”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.20, S.3, s. 313-332.

İbiş, Salim (2020). “Covid-19 Salgınının Seyahat Acentaları Üzerine Etkisi”, *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, C.3, S.1, s. 85-98.

Kıvılcım, Burcu (2020). “COVID-19 (Yeni Koronavirüs) Salgınının Turizm Sektörüne Muhemel Etkileri”, *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, C.4, S.1, s. 17-27.

Sümer, Kutluk Kağan (2020). “Covid-19 Salgınının Ekonomik Etkileri ve Salgın Sonrasında Dünya ve Türkiye Ekonomisi”, *Covid-19 Küresel Salgınının Siyasi, Sosyal ve Ekonomik Yansımaları*. (ed. Konur Alp Koçak). Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı (TASAV), Ankara: Vega Basım Hizmetleri.

İnternet Kaynakları

KPMG (2020). İş Dünyası Gözünden Covid-19'un Etkileri Anketi, <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/tr/pdf/2020/04/is-dunyasi-gozunden-covid-19-un-etkileri-anketi.pdf> (E.T.: 06.03.2021).

McKinsey ve Company (2020). Consumer Sentiment and Behavior Continue to Reflect the Uncertainty of the Covid-19 Crisis. <https://www.mckinsey.com/business-functions/marketing-and-sales/our-insights/a-global-view-of-how-consumer-behavior-is-changing-amid-covid-19> (E.T.: 08.03.2021).

Statista (2020). Employment Loss in the Travel and Tourism Industry Due to the Coronavirus (COVID-19) Pandemic Worldwide in 2020, by Country. <https://www.statista.com/statistics/1107475/coronavirus-travel-tourism-employment-loss/> (E.T.: 08.03.2021).

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2020). Turizm İstatistikleri. <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html> (E.T.: 10.03.2021).

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2020). Turizm İstatistik. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=egitim-kultur-spor-ve-turizm-105&dil=1> (E.T.: 10.03.2021).

TÜROB (Türkiye Otelciler Birliği) (2020a). İstatistikler. <http://www.turob.com/tr/istatistikler> (E.T.: 10.03.2021).

TÜROB (Türkiye Otelciler Birliği) (2020b). STR 2020 Haziran Raporu. <http://www.turob.com/tr/istatistikler/str-2020-haziran-raporu> (E.T.: 10.03.2021).

TÜRSAB (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği) (2020), TÜRSAB Koronavirüs Raporu. <https://www.tursab.org.tr/duyurular/tursab-koronavirus-raporu> (E.T.: 09.03.2021).

UNWTO (The United Nations World Tourism Organization) (2020). 100% of Global Destinations Now Have Covid-19 Travel Restrictions, Unwto Reports. <https://www.unwto.org/news/covid-19-travel-restrictions> (E.T.: 10.03.2021).

WTTC (World Travel and Tourism Council) (2020a). Economic Impact Reports. <https://wtcc.org/Research/Economic-Impact> (E.T.: 10.03.2021).

WTTC (World Travel and Tourism Council) (2020b). Recovery Scenarios 2020 and Economic Impact from COVID-19. <https://wtcc.org/Research/Economic-Impact/Recovery-Scenarios> (E.T.: 10.03.2021).

KAYNAKÇA

AĞ, Alırza (2017). “Çevre Muhasebesi ve Çevresel Politikalara Verilen Önem Düzeyi: Erzurum-Erzincan Karşılaştırması”, İGÜ Sos. Bil. Dergisi, C.C4, S.C2, s. 89-105.

ALAGÖZ, Ali ve Baki Yılmaz (2001). “Çevre Muhasebesi ve Çevresel Maliyetler”, Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, C. 1, S. 2, s. 147-158.

APALI, Ali ve Özge Acun (2020). “Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerde Yeşili Koruma Bilincinin Yeşil Muhasebe Üzerindeki Etkisinin Araştırılması”, Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi, C. 1, S. 1, s. 18-36.

BEZİRCİ, Muhammet vd. (2011). “Sosyal Sorumluluk Kavramı Bağlamında Yeşil Muhasebe Eğitimi: Bir Alan Araştırması”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, C. 13, S. 3, s. 61-90.

Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu Raporu (1991). Ortak Geleceğimiz. (çev. Belkis Çırakçı). Ankara: Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını.

BROUWER, Roy et.al. (1999). “Greened National Statistical and Modelling Procedures: the Greenstamp Approach to the Calculation of Environmentally Adjusted National Income Figures”, International Journal of Sustainable Development, V. 2, I.1, p. 17-31.

BURRITT, Roger L. Et.al. (2002). “Towards a Comprehensive Framework for Environmental Management Accounting — Links Between Business Actors and Environmental Management Accounting Tools”, Australian Accounting Review, V.12, I.27, p. 39-50.

CAIRNS, Robert D. (2000). “Sustainability Accounting and Green Accounting”, Environment and Development Economies, V.5, p. 49-54.

CHO, Charles H. and Dennis M. Patten (2013). “Green Accounting: Reflections from a CSR and Environmental Disclosure Perspective”, Critical Perspectives on Accounting, V. 24, I. 6, p. 443-447.

DANIEL, Wayne W. (1999). Biostatistics: A Foundation for Analysis in the Health Sciences. (10th Edition). New York: John Wiley & Sons.

DEEGAN, Craig (2013). “The Accountant Will Have a Central Role in Saving The Planet . . . Really? A Reflection On ‘Green Accounting And Green Eyeshades Twenty Years Later’”, Critical Perspectives on Accounting, V. 24, I. 6, p. 448-458.

DEMİRGİL, Hakan (2016). “Parametrik Olmayan (Non-Parametric) Hipotez Testleri”, SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. (ed. Şeref Kalaycı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

ERTAŞ, Fatih Coşkun and Oktay Özkan (2017). “The Effects Of Environmental Accounting Education On Students’ Environmental Consciousness”. 4. International Symposium On Accounting And Finance. Ohrid-Macedonia, p. 38-50.

FLEISCHMAN, Richard K. and Karen Schuele (2006). “Green Accounting: A Primer”, Journal of Accounting Education, V.24, I. 1, p. 35-66.

GÖKDENİZ, Ümit (1996). “Çevre Muhasebesi (Environmental Accounting-Green Accounting)”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi, C.1, S. 5, s. 21-26.

GÜMÜŞ, Umut T. Ve Zehra Ş. Avcı (2019). “Muhasebe Meslek Mensuplarının Çevre Muhasebesine Karşı Duyarlılıklarının Ölçülmesi: Aydın İli Örneği”, Journal of Current Researches on Social Sciences, C. 9, S. 2, s. 151-168.

JAHAMANI, Yousef F. (2003). “Green Accounting in Developing Countries: The Case of U.A.E. and Jordan”, Managerial Finance, V. 29, I. 8, p. 37-45.

KARAATLI, Meltem (2016). “Verilerin Düzenlenmesi ve Gösterimi”, SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. (ed. Şeref Kalaycı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

KARAKUŞ, Güzide ve Meral Endirencelebi (2018). “İşletmelerin Yeşil Yönetim Algılarının İşletme Performansı Üzerindeki Etkisini Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma”, İşletme Araştırmaları Dergisi, C. 10, S. 4, s. 681-704.

KOÇYİĞİT ÇİL, Seyhan ve Sinan Tarsuslu (2020). “Üniversite Öğrencilerinin Yeşil Muhasebe Konusundaki Algıları ve Farkındalıkları: Bir Üniversite Örneği”, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, C. 23, S. 1, s. 326-340.

KORUKOĞLU, Ayşen (2015). “İşletmelerde Çevre Muhasebesi ve Diğer Çevresel Faaliyetlerin Gerçekleşme Durumunun Araştırılması”, Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi, C. 6, S. 1, s. 83-111.

KURŞUNEL, Fahri vd. (2006). “Muhasebe Meslek Mensuplarının Çevre Muhasebesi Hakkındaki Görüşleri: Konya İli Üzerine Bir Araştırma”, Selçuk Üniversitesi, Karaman İ.İ.B.F. Dergisi, S. 11, s. 82-88.

MAAMA, Haruna and Kingsley O. Appiah (2019). “Green Accounting Practices: Lesson from an Emerging Economy”, Qualitative Research in Financial Markets, V. 11, I. 4, p. 456-478.

MALİK, Preeti and Alka Mittal (2015). “A Study of Green Accounting Practices in India”, International Journal of Commerce, Business and Management, V. 4, I. 6, p. 779-787.

MEMİŞ, Mehmet Ü. (2009). “İşletme Yönetim Aracı Olarak Çevresel Muhasebe”, Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi, C. 13, S. 1, s. 89-106.

MOORTHY, Krishna and Peter Yacop (2013).” Green Accounting: Cost Measures”, Open Journal of Accounting, V. 2, p. 4-7.

NEMLİ, Esra (1998). “Sürdürülebilir Kalkınma ve İşletmelerin Rolü”, Öneri, C. 2, S. 9, s. 287-294.

OWEN, David et.al. (1997). “Green Accounting: Cosmetic Irrelevance or Radical Agenda for Change?”, Asia-Pacific Journal of Accounting, V. 4, I. 2, p. 175-198.

ÖZTÜRK, Seçil (2020). “Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması: Gelişimi ve Geleceği”, Muhasebe Bakış Açısıyla Sürdürülebilirlik ve Raporlama Üzerine Seçme Yazılar. (ed. Niyazi Kurnaz). Konya: Eğitim Yayınevi.

RAOUF A HAMİD, Mohamed A. (2002). “Theoretical Framework for Environmental Accounting Application on the Egyptian Petroleum Sector”, 9. Annual Conference of the Economic Research Forum (ERF). 26-28 October, s. 1-29.

RUBENSTEIN, Daniel B. (1992). “Bridging the Gap Between Green Accounting and Black Ink”, Accounting, Organizations and Society, V. 17, I. 5, p. 501-508.

SCHALTEGGER, Stefan and Roger Burritt (2000). Contemporary Environmental Accounting-Issues, Concepts and Practice. UK: Greenleaf Publishing.

SCHALTEGGER, Stefan and Burritt, Roger (2007). “Environmental Accounting”, The International Handbook on Environmental Technology Management. (ed. D. Marinova, D. Annandale, J. Phillimore). UK: Edward Elgar Publishing.

SÜKLÜM, Nurcan (2019a). “Yeşil Muhasebenin İşletme Lisans Eğitimi Müfredatı İçerisindeki Durumu”, Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi, C. 2, S. 1, p. 162-172.

SÜKLÜM, Nurcan (2019b). “Yeşil Muhasebe Farkındalığının Sosyal Sorumluluk Çerçevesinde Analizi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, S. 84, s. 95-112.

SÜKLÜM, Nurcan (2020). “Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Yeşil Muhasebe ve Yeşil Denetim İlişkisine Kavramsal Bir Bakış”, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 5, TBMM 100. Yıl Özel Sayısı, s. 151-163.

THOMSON, Ian (2020). “From Gray to Green Accounting”, Social and Environmental Accountability Journal, V. 40, I. 3, p. 205-208.

THORNTON, Daniel B. (1993). “Green Accounting and Green Eyeshades”, CA Magazine, V. 126, I. 9, p. 34-40.

TU, Jui-Che and Hsieh-Shan Huang (2015). “Analysis on the Relationship between Green Accounting and Green Design for Enterprises”, Sustainability, V. 7, I. 5, p. 6264-6277.

VINCENT, Jeffrey R. (2000). “Green Accounting: From Theory to Practice”, Environment and Development Economics, V.5, I. 1, p. 13-24.

YILMAZ, Züleyha ve Zeynep Şahin (2017). “Muhasebe Dersi Alan Öğrencilerin Yeşil Muhasebe Konusundaki Algıları ve Farkındalıkları”, Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, C. 3, S. 1, s. 110-122.

KAYNAKÇA

Abbasi, G.Y. (2003). A Decision Support System for Bank Location Selection, *International Journal of Computer Applications in Technology*, Vol.16, pp 202-210

Bao, Q., Ruan,D., Shen, Y., Hermans, E. (2012). Improved Hierarchical Fuzzy TOPSIS For Road Safety Performance Evaluation, *Knowledge-Based Systems*, Vol.32, 84-90

Başar A., Kabak Ö., Topçu, İ.Y. (2015). , *Endüstri Müh. Dergisi Cilt 6, S:3*, pp 2-22

Baykaşoğlu, A., Kaplanoğlu, V., Durmuşoğlu, Z.D.U, Şahin, C. (2013). Integrating Fuzzy DEMATEL And Fuzzy Hierarchical TOPSIS Methods For Truck Selection, *Expert Systems With Applications*, Vol.40(3) , 899-907

Boufounou P.V. (1995). Evaluating Bank Branch Location and Performance: A Case Study, *European Journal of Operational Research*, Vol. 87, pp 389-402

Cavallaro, F. (2010). Fuzzy TOPSIS Approach For Storage In Concentrated Solar Power Systems, *Applied Energy*, Vol. 87, 496-503

Chen, S.J., Hwang, C.L. (1992). *Fuzzy Multiple Attribute Decision Making Methods and Applications*. Springer-Verlag, Berlin

Chen,C.T. (2000). A Fuzzy Approach to Select the Location of the Distribution Center, *Fuzzy Sets and Systems*, Vol. 114, pp 1-9

Chen C.T., Lin C.T, Hung S.F. (2006). A Fuzzy Approach For Supplier Evaluation And Selection In Supply Chain Management, *International Journal of Production Economics*, Vol.102, pp 289-301

Cheng. S., Chan, C.W & Huang G.H. (2002). Using Multi Criteria Decision Analysis for Supporting Decision of Solid Waste Management, *Journal of Environment Science Health, Part A*, 37(6) , pp 975-990

Chou,T.S, Liang G.S. (2001). Application Of A Fuzzy Multi Criteria Decision Making Model For A Shipping Company Performance Evaluation, *Maritime Policy&Management*, 28(4), pp 375-392

Hwang,C.L., Yoon, K. (1981). *Multi Attribute Decision Making Methods and Application*, A State-of-the-Art Survey, Berlin, Heidelberg, New York

Hudec, M. (2016). *Fuzziness in Information Systems*, Springer

Kahraman C., Ateş, Y., Çevik S., Gülbay, M., Erdoğan, A. (2007). Hierarchical Fuzzy TOPSIS Model For Selection Among Logistics Information Technologies, *Journal of Enterprise Information Management*, Vol.20(2), 143-168

Kang, D., Jang, W., Park, Y. (2016). Evaluation of e-commerce Web Sites Using Fuzzy Hierarchical TOPSIS Based On E-S-QUAL, *Applied Soft Computing*, Vol.42, pp 53-65

Liao C.N, Kao H.P. (2011). An Integrated Fuzzy TOPSIS And MCGP Approach To Supplier Selection In Supply Chain Management, *Expert Systems with Applications*, Vol.38, pp 10803-10811

Meidan,A. (1983). Distribution Of Bank Services And Branch Location , *International Journal of Physical*

Distribution and Managerial Management, Vol.13(3) , pp ,5-18

Min H., (1989). A Model Based Decision Support System for Locating Banks, *Information and Management*, Vol.17(4), pp 207-215

Oktar, S., Heidarpour, S., (2018). Şube Yeri Seçiminin Banka Verimliliği Üzerinde Etkisi: İş Bankası A.Ş. Örneği, *Social Mentality and Research Thinkers Journals*, Vol.12, p. 691-701

Özden, Ü.H. (2011). TOPSIS Yöntemi ile Avrupa Birliğine Üye ve Aday Ülkelerin Ekonomik Göstergelere Göre Sıralanması, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Vol. 13(2), pp 215-236

Perez, L.A, Martinez, E.Y., Martinez, J.H. (2012). A New Fuzzy Approach to Personnel Selection With Veto Threshold And Majority Voting Rule, *11th Mexican International Conference on Artificial Intelligence*, IEEE Computer Society,105-110

Rahgan, S. H., Mirzazadeh, A. (2012). A New Method In the Location Problem Using Fuzzy Evidential Reasoning,” *Engineering and Technology*, Vol. 4 (22), p. 4636-4645

Ravallion,M., Wodon,Q. (2000) . Banking on the Poor? Branch Location and Nonfarm Rural Development

In Bangladesh, *Review of Development Economics*, Vol.4(2), pp 121-139

Şahin, B., Lip T.L., Po-Hsing, T., Kabak M., Soylu A. (2020). An Application Of A Fuzzy TOPSIS Multi-Criteria Decision Analysis Algorithm for Dry Bulk Carrier Selection, *Informatica*, Vol. 11(5), 251, pp 1-16

Wang, J.W., Cheng C.H., Huang K.C. (2009). Fuzzy Hierarchical TOPSIS For Supplier Selection, *Applied Soft Computing*, Vol.9(1), pp 377-386

Wang, Y.M. & Elhag T.M.S. (2006). Fuzzy TOPSIS Method Based On Alpha Level Sets With An Application to Bridge Risk Assessment, *Expert Systems With Applications*, Vol.31(2), pp 309-319

Xia, L., Yin, W., Dong, J., Wu, T., Xie, M., Zhao, (2010). Hybrid Nested Partitions Algorithm For Banking Facility Location Problems, *IEEE Transaction on Automation, Science and Engineering*, Vol. 7 (3), pp 654–658.

Zadeh, L. A. (1965). Fuzzy sets *Information And Control*, Vol. 8(3), pp. 338–353

Zimmermann, H.-J. (1996). *Fuzzy Set TheorY And Its Application*, Springer Science & Business Media

KAYNAKÇA

AK, Tuğba (2009). “Marka Yönetimi ve Tüketici Karar Sürecine Etkileri”, İşletme Ana Bilim Dalı, İşletme Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.

ALBERT, Noel ve MERUNKA, Dwight (2013) “The Role of Brand Love in Consumer-Brand Relationships”. *Journal of Consumer Marketing*, C. 30, S. 3, s. 258–266.

ALNAWAS, Ibrahim, and SHADI Altarifi. (2016). Exploring The Role Of Brand Identification And Brand Love İn Generating Higher Levels Of Brand Loyalty, *Journal of Vacation Marketing*, 22(2) :111–128.

ARTURO Berrozpe, SARA Campo, MARÍA J. Yagüe (2019). “Am I Ibiza? Measuring Brand Identification İn The Tourism Context”, *Journal of Destination Marketing & Management*, C. 11, s. 240-250.

ASHFORTH, Blake E., SPENCER H. Harrison ve CORLEY, Kevin G. (2008). “Identification İn Organizations: An Examination Of Four Fundamental Questions” *Journal of Management*, C 34, S.3, 325-374.

BALAJİ, M., ROY, Sanjit Kumar ve SADEQUE, Saalem (2016). “Antecedents and Consequences of University Brand Identification”, *Journal of Business Research*, 69, 3023-3032.

BALDAUF, Artur Cravens, KAREN S. BİNDER, Gudrun (2003) “Performance Consequences Of Brand Equity Management: Evidence From Organization İn The Value Chain“, *Journal of Product and Brand Management*, C. 12, S. 4, 2003, s. 220-236

BECERRA, Enrique .P. ve BADRİNARAYANAN, Vishag. (2013). The İnfluence Of Brand Trust And Brand Identification On Brand Evangelism, *Journal of Product & Brand Management* 22(5)6:371–383.

BELK, Russell W. (1988). “Possessions And The Extended Self”, *Journal of Consumer Research*, C. 15, s.2, s. 139-168.

BERGAMİ, Massimo ve BAGOZZİ, Richard, P. (2000). “Self-Categorization, Affective Commitment and Group Self-Esteem as Distinct Aspects of Social Identity in the Organization”, *British Journal of Social Psychology*, C. 39, 555-577.

BHATTACHARYA, C. B., ve SANKAR Sen. “Consumer-Company Identification: A Framework for Understanding Consumers’ Relationships with Companies.” *Journal of Marketing*, C. 67, S. 2, s. 76–88.

BÜYÜKDAĞ, Naci (2020). ““Benim Markam, Benim Dünyam” tüketici-marka özdeşleşmesi üzerine yapısal bir model önerisi”, Doktora Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı

CAN, Polat ve TELİNGÜN, Kübra. (2016). “Marka Bağlılığı Belirleyicilerinin Marka İlişkisine Etkisi”, *The Journal of International Social Research*, C.43, S. 9, s. 1307-9581

CHAUDHURI, Arjun, ve HOLBROOK, Morris. B. (2001). “The Chain of Effects From Brand Trust And Brand Affect to Brand Performance: The Role Of Brand Loyalty”. *Journal of Marketing*, C. 65, S. 2, s. 81-93.

DEĞİRMENCİ, Numan (2008), Marka Nedir?. www.pazarlamamakaleleri.com

EKİNCİ, Yüksel ve WHYATT, Georgina (2011). “Brand Equity, Brand Loyalty And Consumer Satisfaction” *Annals of Tourism Research*. C. 38, S.3, s. 1009-1030.

ESCALAS, Jennifer Edson (2004). "Narrative processing: Building consumer connections to brands", *Journal of Consumer Psychology*, C. 14 (1/2) (2004), s. 168-180.

ESCALAS, Jennifer Edson ve BETTMAN, James R. (2003). "You are what they eat: The influence of reference groups on consumers' connections to brands", *Journal of Consumer Psychology*, C. 13, S. 3, s. 339-348.

ESCALAS, Jennifer Edson, BETTMAN, James R. (2009). "Self-brand connections: The role of reference groups and celebrity endorsers in the creation of brand meaning, DJ MacInnis , CW Park , JR Priester (Eds.) , *Handbook of brand Relations* , ME Sharpe , Armonk, NY, s. 107-123.

FOURNIER, Susan (1998). "Consumers and their brands: Developing relationship theory in consumer research", *Journal of Consumer Research*, C. 24, S. 4, s. 343 – 373.

FOURNIER, Susan (2009), *Lessons learned about consumers' relationships with their brands*, DJ MacInnis , CW Park , JR Priester (Eds.) , *Handbook of brand Relations* , ME Sharpe, Armonk, NY, 5 – 23.

GOODWİN, J., S. (2017). "Creating Brand Communities: A Phenomenological Study On Media And The Psychology Of Brand Magic". (For the Degree of Master of Science). Colorado State University, Fort Collins, Colorado

HAUMANN, Till., QUAİSER, Benjamin., WİESEKE, Jan, RESE, Mario. (2014). "Footprints In The Sands Of Time: A Comparative Analysis Of The Effectiveness Of Customer Satisfaction And Customer–Company Identification Over Time" *Journal of Marketing*, C. 78, S. 6, s. 78-102.

HE, Hongwei, Lİ, Yan ve HARRİS, Lloyd (2012). "Social Identity Perspective On Brand Loyalty". *Journal Of Business Research*, C. 65, S. 5, s. 648-657.

HUGHES, Douglas E., AHEARNE, Michael. (2010). "Energizing the Reseller's Sales Force: The Power of Brand Identification", *Journal of Marketing*, C. 74, S.4, s. 81-96.

KİM, Chung, HAN, Dongchul. ve PARK, Seung-Bae. (2001). "The Effect Of Brand Personality And Brand Identification On Brand Loyalty: Applying Thetheory Of Social İdentification", *Apanese Psychological Research*, C.43, S. 4, s. 195–206.

KLEİNE, Robert E. KLEİNE, Susan Schultz, KERNAN, Jerome B. (1993). "Mundane Consumption and The Self-Identity Perspective" *Journal of Consumer Psychology*, C. 2, S. 3, s. 209-235.

KOTLER, Philip. (2012). *Kotler ve Pazarlama/ Pazar Yaratmak Pazar Kazanmak ve Pazara Egemen Olmak* (çev. Ayşe ÖZYAĞCILAR). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

KUENZEL, S. K., HALLİDAY, Sue (2008). *Investigating Antecedents And Consequences Of Brand İdentification*, *Journal of Product & Brand Management*, C.17, S. 5, s. 293–304.

KUO, H. (2012). *Modelling The Influence Of Green Brand Image On Brand Loyalty In Technology Products: Relationships Among Green Brand Image, Brand Identification, Perceived Value And Brand Loyalty*, Alliant International University, Master's Thesis.

LAM, Shun, Yin, VENKATESH, Shankar, ERRAMİLLİ, M. Krishna ve MURTHY, Bysan (2004), "Customer Value, Satisfaction, Loyalty, and Switching Costs: An Illustration from a Business-to-Business Service Context," *Journal of the Academy of Marketing Science*, C. 32 S. 3, s. 293–311.

LAM, Son K, AHEARNE, Michael ve SCHILLEWAERT Niels (2012). "A Multinational Examination Of The Symbolic-İnstrumental Framework Of Consumer-Brand İdentification" *Journal of International Business Studies*, Palgrave Macmillan; Academy of International Business, C. 43, S. 3, s. 306-331.

LAM, Son K, AHEARNE, Michael, BABAK, Hayati ve SCHİLLEWAERT Niels (2013). “Exploring The Dynamics Of Antecedents To Consumer–Brand İdentification With A New Brand”. *Journal of the Academy of Marketing Science*, C. 41, S. 2, s. 234–252.

LEVY, Sidney. J. (1959). Symbols for sale, *Harvard Business Review*, 37 (4), 117-124.

MAEL, Fred ve ASHFORTH, Blake E. (1992). “Alumni and Their Alma Mater: A Partial Test of The Reformulated Model of Organizational Identification”, *Journal of Organizational Behavior*, C. 13, S. 2, s. 103-123.

MILLAN, Angel ve DIAZ, Estrella (2014). “Analysis Of Consumers’ Response To Brand Community İntegration And Brand İdentification”, *Journal of Brand Management*, 21 (3): 254–272.

POPP, Bastian, WORATSCHEK, Herbert. (2019). Consumer-brand identification revisited: an integrative framework of brand identification, customer satisfaction, and price image and their role for brand loyalty and word of mouth, *Journal Brand Management*, 24, s. 250-270.

SALLAM, Methaq (2014). “The Effects of Brand Image and Brand Identification on Brand Love and Purchase Decision Making: The Role of WOM”, *International Business Research*, C. 7, S. 10, s. 187-193.

SCOTT Davis (2002), “Brand Asset Management: How Business Can Profit From The Power of Brand“, *The Journal of Consumer Marketing*, C. 19, S. 4/5, s.351-359.

SO, Kevin Kam Fung, CERİDWYN King, B. Sparks and Y. WANG (2013). “The influence of customer brand identification on hotel brand evaluation and loyalty development.” *International Journal of Hospitality Management* 34, s. 31-41.

STOKBURGER-SAUER, Nicola (2011). “The relevance of visitors’ nation brand embeddedness and personality congruence for nation brand identification, Visit İntentions And Advocacy” *Tourism Management*, C. 32, S. 6, s. 1282-1289.

STOKBURGER-SAUER, Nicola, RATNESHWAR, S. ve SEN, Sankar (2012), “Drivers of Consumer–Brand Identification”, *International. Journal of Research in Marketing*, 29, s. 406–418.

STRIZHAKOVA, Yuliya, COULTER, Robin A., PRICE, Linda, L. (2008). “The meanings of branded products: A cross-national scale development and meaning assessment”. *International Journal of Research in Marketing*, C. 25, S. 2, s. 82-93

ŞAYLAN, Onur ve TOKGÖZ, Emrah (2019). “Akıllı Telefon Kullanan Üniversite Öğrencilerinin Marka Özdeşleşmesinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, C. 22, S. 2, s. 729-741

TSAİ, Shu-pei (2005). “Utility, Cultural Symbolism and Emotion: A Comprehensive Model of Brand Purchase Value”, *International Journal of Research in Marketing*, 22 (3), 277-291.

TUSKEJ, Urska ve PODNAR, Klement (2018). “Consumers’ Identification with Corporate Brands: Brand Prestige, Anthropomorphism and Engagement in Social Media”, *Journal of Product & Brand Management*, C. 27, S. 1, s. 3-17.

VARİNLİ, İnci ve ÇATI, Kahraman (2010). *Güncel Pazarlama Yaklaşımlarından Seçmeler*. Ankara: Detay Yayıncılık.

VENTURA, Ketı (2012). “Sanal Marka Topluluklarında Topluluk Üyelerinin Marka İle Özdeşleşme Düzeylerinin Öncülleri ve Sonuçları: Yapısal Bir Model Önerisi”. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, C. 19, S. 2, s. 197-217.

YAPRAKLI, Tefvik Şükrü, KESER, Ercan ve ÜNALAN, Musa (2020). “Marka Güveni ve Marka Özdeşleşmesinin Marka Evangelizmi Üzerindeki Etkisi”, *International Journal of Economic and Administrative Studies*, C. 27, s. 35-54.

YEH, Ching-Hsuan., WANG, Yi-Shun ve YİEH, Kaili. (2016). “Predicting Smartphone Brand Loyalty: Consumer Value Andconsumer-Brand İdentification Perspectives”, *International Journal of Information Management* 36, 245–257.

YÜKSELEN, Cemal (2014). *Pazarlama*. Ankara: Detay Yayıncılık.

URL-1: <https://brandfinance.com/wp-content/uploads/1/> (E.T.: 03.04.2021).

URL-2:<https://sozluk.gov.tr/> (E.T.: 31.03.2021).

URL-3:<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170110-9.htm> (E.T.: 01.04.2021).

URL-4:<https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96zde%C5%9Fle%C5%9Fme> (E.T.: 01.04.2021).

URL-5: <https://www.brandingturkiye.com/marka-turleri-sahiplerine-gore-markalar/> (E.T.: 23.03.2021).

URL-6: <https://pazarlamasyon.com/pazarlamada-tuketici-marka-ozdeslesmesi/> (E.T.: 27.03.2021).

KAYNAKÇA

- Akdemir, A. (2009). İşletmeciliğin Temel Bilgileri. Bursa: Ekin Yayın.
- Altuntaş, G. (2014). The Relationship Between Entrepreneurship And Strategic Management: A New Model And Test Of Strategic Entrepreneurship, *Research Journal Of Business And Management*, 103-129.
- Aydınlık, Ü. A. (2016). Girişimcilik, Beta, 1. Baskı, İstanbul.
- Barth T.D. ve Schlegelmilch W. (2013) Academic Entrepreneur, *Academic Entrepreneurship*. In: Carayannis E.G. (eds) *Encyclopedia of Creativity, Invention, Innovation and Entrepreneurship*. Springer, New York, NY.
- Beckman, G. D. ve Cherwitz, R. A. (2009). *Intellectual Entrepreneurship: An Authentic*
- Bozgeyik, A. (2005). *Girişimcilere Yol Haritası*, İstanbul: Hayat Yayınları.
- Bozkurt Çetinkaya, Ö. (2011). Dünyada ve Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Demirdöğen, O. (2020). Girişimcilik ve Küçük İşletmeler, Demirdöğen, O. (ed.). *Girişimcilikte Temel Kavramlar (2-19)*. (82-97). Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Erzurum.
- Dolgun, U. (2003). *Girişimcilik*, İstanbul, Alfa Basım Dağıtım.
- Durak, İbrahim (2011). Girişimciliği Etkileyen Çevresel Faktörlerle İlgili Girişimcilerin Tutumları: Bir Alan Araştırması. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 193-213.
- Ercan, S. ve Gökdeniz, İ. (2009). “Girişimciliğin Gelişim Süreci ve Girişimcilik Açısından Kazakistan” Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı, *Bilgi Bahar* 49: 59-82.
- Guth, W. ve Ginsberg, A. (1990). Guest Editors’ Introduction: Corporate Entrepreneurship. *Strategic Management Journal*, 11, 5-15.
- Güney, S. (2004). *Girişimcilik: Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular*, 3. Basım, Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Hisrich, R. D. ve Peters, M. (1998). “Entrepreneurship”, McGraw- Hill Higher, New York
- Karaman, U. (2020). Motivasyon Faktörlerinin Girişimcilik Eğilimine Etkisinin Planlanmış Davranış Teorisi Bağlamında İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma, (Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Küçüktekin, K. (2006). *Girişimcilik Politikası Çerçevesinde Avrupa Birliği’nin KOBİ Politikası ve Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Çerçevesinde Türkiye’nin KOBİ Politikası*, (Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara.
- Lockett, A., Wright, M. ve Wild, A. (2015). Third Stream Activities in UK Higher Education. *Brit J Manage*, 26(1), 78-92.
- Marangoz, M. (2012). *Girişimcilik*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. İstanbul
- Martin, R. ve Osberg, S. (2007). *Social Entrepreneurship: The Case for Definition*. *Stanford Social Innovation Review*, 5, 28.
- Mathew, J., Manimala, P.T. (2007). *Entrepreneurship Education*. Springer Nature Pte Ltd: Singapore
- Morris, M. H. ve Jones, F. F. (1999). Entrepreneurship in established organisations: The case of the public sector. *Entrepreneurship Theory and Practice* 24(1), 71–91.

- Mucuk, İ. (2003). Modern İşletmecilik, Türkmen Kitapevi, İstanbul.
- Murthy, C. (2009). Small Scale Industries and Entrepreneurial Development. Mumbai: Himalaya Publishing House.
- Müftüoğlu, T. ve Durukan, T. (2004). "Girişimcilik ve Kobiler" Gazi Kitapevi, Ankara.
- Parlıtı, N. ve Aydınlan, B. (2008). İşletmecilikle ilgili genel bilgiler, Ed. M. Üner, Genel İşletmecilik, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Roberts, N.C. (1992). "Public Entrepreneurship and Innovation." Policy Studies Review, 11(1), 55-74.
- Sabuncuoğlu, Z. ve Tokol, T. (2001). İşletme, Bursa: Ezgi Yayınları.
- Şimşek, M. Ş. ve Çelik, A. (2019). İşletme Bilimine Giriş, 26.Baskı Eğitim Yayınevi, Konya.
- Top, S. (2006). Girişimcilik Keşif Süreci, 1. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Tosunoğlu T. (2003). Girişimcilik ve Türkiye'nin Ekonomik Gelişme Sürecinde Girişimciliğin Yeri, (Doktora Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Vogel, F. (2018). Building an Intrapreneurial Organization, Research & Development, International Institute for Management Development, 6-18.
- Yıldız, S. (2007). Girişimcilik, (Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Yılmaz, H. ve Görmüş, A. Ş. (2012). Stratejik Girişimciliğin, Algılanan Örgütsel Destek ve Örgütsel Öğrenme Üzerine Etkilerinin Araştırılması: Tekstil Sektöründe Ampirik Bir Çalışma. Journal of Yasar University, 4483-4504.
- <https://sozluk.gov.tr/> (E. T.: 08.03.2021).

KAYNAKÇA

- Ada, N. (2001), "Halkla İlişkiler Faaliyetleri ve Örgütlerde Kültür Kavramı İlişkisi", Ege Akademik Bakış Ekonomi, İşletme, Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimleri Dergisi, c.1.
- Ahmed, P.K. (1998). "Culture and Climate for Innovation", European Journal of Innovation Management, 1(1), p.30-43.
- Akdemir, A. (2008). Vizyon Yönetimi: Birey, Kurum, Kent ve Ülke Düzeyinde, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Akıntürk, T. (2007). Hukuka Giriş, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- Atay, K. (2001). "Okul Kültürü", Kuramdan Uygulamaya Eğitim Yönetimi.C.26. S.26.
- Avcı, A. (2015). "Örgütsel Vatandaşlık Davranışları: Kavramsal Gelişimi ve Eğitim Örgütleri Açısından Etkileri", Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:12-2, Sayı:24, s.11-26
- Barutçu, E. (2000). Örgütsel Değişim Yönetimi ve Denizli Tekstil İşletmelerinde Bir Uygulama. Doktora Tezi. Konya: T.C. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Beer, Michael, Eisenstat, Russell A.ve Spector, Bert (2013). "Değişim Programları Neden Değişim Yaratmaz", Değişim (HBR's 10 Must Reads), Harvard Business Press, Çeviren: Melis İnan, Optimist Yayıncılık, İstanbul, (237-263).
- Binici N. (2010). Örgüt Kültürünün Örgütsel Bağlılığa Etkisi.(Yüksek Lisans Tezi).Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Budak, G. (1998). Yenilikçi Yönetim Yaratıcı Birey. İstanbul: Sistem Yayınları.
- Clement. R.VV. (1994). "Culture. Leadership, and Povver: The Keys to Organizational Change", Business Horizons, January- February.
- Clement. R.VV. (1994). Culture. Leadership, and Povver: The Keys to Organizational Change, Business Horizons, January- February.
- Cornell, J. (1996), "Aspects of the Management of Change", Journal of Management in Medicine, Vol.10, No. 2.
- Çetin, C. (2008), Yöneticilerin Liderlik Stilleri: Değişim Yönetimi ve Ekip Çalışması Arasındaki İlişkilerin Çok Yönlü Olarak Değerlendirilmesi, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul.
- Çetin, C. (2009). Liderlik Stilleri, Değişim Yönetimi ve Ekip Çalışması, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul.
- Daft, R.L. (2001). Organization Theory and Design, 7th Edition, South-Western College Publishing, Cincinnati, Ohio.
- Diñçer, Ö. (2013). *Örgüt Geliştirme Teori, Uygulama ve Teknikleri*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Duck, J.D. (1999). "Değişim Yönetimi", Değişim, Çev. Meral Tüzel, İstanbul: MESS Yayınları
- Düren, Z. (2002). 2000'li Yıllarda Yönetim: Sürekli Değişim ve Belirsizlik Ortamında Gelişen Yönetimsel Yaklaşımlar, 2. Baskı, İstanbul:Alfa Basım Yayıncılık
- Ekşi, H. (2009). "Stratejik Yönetim ve Örgüt Kültürü: İlişkisel Bir Analiz", Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı. 24.
- Erdil, O., ve Keskin, H. (2004). "Örgütsel Değişim Sürecinin Özellikleri, Enformasyon Sisteminin Etkinliği, İş Değişimlerini Uygulama Etkinliği, Rekabet Stratejileri ve İşletme Performansı Arasındaki İlişkiler". Yönetim, 47, 3-14.

- Erdoğan, İ. (1994). *İşletmelerde Davranış*, İstanbul İşletme Fakültesi Yayınları, İstanbul: Beta Basın Yayın.
- Eren, E. (2008). *Yönetim ve Organizasyon (Çağdaş ve Küresel Yaklaşımlar)*. İstanbul: Beta Yayıncılık,
- Eren, E. ve Timur, N. (2006). *Stratejik Yönetim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Erol, E. (2010). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Ertürk, M., 2009. *İşletmelerde Yönetim ve Organizasyon*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Genç, N. (2005), *Yönetim ve Organizasyon: Çağdaş Sistemler ve Yaklaşımlar*, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Genç, N. (2007). *Yönetim ve Organizasyon: Çağdaş Sistemler ve Yaklaşımlar*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gibson, J.L., J.M. Ivancevich, and J.H. Domelly. JR. (1991). *Organizations: Behavior, Structure, Processes*, 7th ed.. Richard D. Irvin. Inc.. USA.
- Goff, L. (2000). "Change Management", *Computerworld*; V.34/7.
- Göksel, A. (2003). "İnsan Kaynakları Yönetiminin Örgütsel Küçülmedeki Rolü: Teorik Yapıya Katkı Denemesi", *İşletme Seçme Yazılar*, Editör: Remzi Örtün, Zeki Yanık, Ankara: Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayını, Yayın no: 2003/6, (1-13).
- Heffron, F. (1989). *Organization Theory and Public Organizations: The Political Connection*, 3rd ed.. Prentice-Hall. Inc. Englewood Cliffs. NJ.
- Kegan, R. ve L. Laskow Lisa (2013). "İnsanların Değişmemesinin Gerçek Nedeni, Harvard Business Press, Çeviren: Melis İnan, Değişim - (HBR's 10 Must Reads), (159-184), Optimist Yayıncılık, İstanbul.
- Koçel, T. (2003). *İşletme Yöneticiliği*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Koçel, T. (2005). *İşletme Yöneticiliği*, İstanbul: Arıkan Basım Yayım Dağıtım.
- Krantz, J. (1990). "Lessons From The Field: An Essay on the Crisis of Leadership in Contemporary Organizations". *The Journal of Applied Behavioral Science*, Vol:26. No:1 . pp.49-64.
- Lavvson, R.B. and C.L. Ventriss (1992). *Organizational Change: The Role of Organizational Culture and Organizational Learning*, *The Psychological Record*, Vol:42. No:2. pp.205-219.
- Lines, Rune (2004). "Influence of Participation in Strategic Change: Resistance, Organizational Commitment and Change Goal Achievement", *Journal of Journal of Change Management*, Vol. 4, No. 3, pp. 193-215.
- Markle, P. (Jul/Aug2000). "Managing Change in FHWA"; *Public Roads*; V.64/1; pp.41-43.
- Moran, J.W. and Brightman, Baird. K. (2000). "Leading Organizational Change", *Journal of Workplace Learning*, 12(2), p.66-74.
- Nickols, F. (2000); "Change Management"; www.hme.att.net; pp. 1-13.
- Onal, G. (1998). *İşletme Yönetimi ve Organizasyon*. 2. Basım, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Owens, R. G. (1987). *Organizational Behavior in Education*, New Jersey: Prentice-Hall International
- Ölçer, F. (2008). *Örgütsel Küçülme, Güncel Yönetim ve Organizasyon Yaklaşımları*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Özkara, B. (1999). *Evrimci ve Devrimci Örgütsel Değişim*, Afyon: İleri Ofset.

Özmen, F. ve Sönmez, Y. (2007). “Değişim Süresinde Eğitim Örgütlerinde Değişim Ajanlarının Rollerini”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 17 (2).

Özmen, F. ve Y. Sönmez. (2007). “Değişim Sürecinde Eğitim Örgütlerinde Değişim Ajanlarının Rollerini”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(2), 177-198.

Polat, E. (2003). Örgütsel Değişim ve Örgütsel Değişimde Kültürün Yeri.(Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul

Robbins, S.R. and Judge, T.A.(2013), Organizational Behavior, 15th Ed., Pearson, US

Robbins. P.R. (1990). Organization Theory: Structure, Design, and Applications, 3rd ed.. Prentice-Hall. Inc.. Englewood Cliffs. NJ.

Sabuncuoğlu, Z., ve Tüz, M. (1998). *Örgütsel Psikoloji*. Bursa: Alfa Yayınları.

Salisbury, F. D. (1996). Five Technologies for Educational Change: Systems Thinking, Systems Design, Quality Science, Change Management, Instructional Technology, Educational Technology Publications, Inc., New Jersey.

Scott, L. and Sahay, S. (2019). Change And Change Management. In Movements İn Organizational Communication Research: Current Issues And Future Directions (pp. 214- 232). Taylor and Francis. <https://doi.org/10.4324/9780203730089-12>

Sucu, Y. (2000). Örgütsel Değişim, Ankara: Elit Yayıncılık.

Şişman, M. (2002), Örgütler ve Kültürler. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Şişman. M. (1994). Örgüt Kültürü, Anadolu Üniversitesi Yayınları No:732. Eskişehir.

Tetik, S. (2008). “Değişim Yönetiminde Dönüştürücü Liderin Rolü”, Doktora Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Theaker, A. (2004). The Public Relations Handbook. 2. Basım, Oxfordshire:Routledge

Theaker, A. (2004). The Public Relations Handbook. 2. Basım, Oxfordshire:Routledge.

Töremen, F. (2002). “Eğitim Örgütlerinde Değişimin Engel ve Nedenleri”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12 (1), ss. 185-202.

Tudor, L.(2014). “Change Management-Challenge and Opportunity for Sustainable Development of Romanian Companies”, Proceedings of the International Management Conference Faculty of Management, Academy of Economic Studies, 8(1), p.466-476.

Tunçer, P. (2013). “Değişim Yönetimi Sürecinde Değişime Direnme”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32(1), 373-406.

Türk, S. (2007). Örgüt Kültürü ve İş Tatmini. Ankara: Gazi Kitabevi.

Unutkan, A.G. (1995). *İşletmelerin Yönetimi ve Örgüt Kültürü*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Van de Ven, A.H. and M.Scott Poole (1995), “Explaining Development And Change İn Organizations”, Academy of Management Review, 20(3), p. 510-540

White, L. (2000), “Changing The Whole System İn The Public Sector”, Journal of Organizational Change Management, Vol. 13, No. 2.

Warren, N. A. M., Ruddle, K. and Moore, K. (1999). “From Organizational Development to Change Management”; Journal of Applied Behavioral Science; V.35/3; pp.273-287.

Yeniçeri, Ö. (2002). Örgütsel Değişimin Yönetimi. Ankara: Nobel Yayınları.

Yıldırım, E. (2002). Stratejik Yönetim ve Örgüt Kültürü İlişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

KAYNAKLAR

Ake, K., Clemons, J. & Cubine, M. (2004). *Information Technology for Manufacturing*. FL: St. Lucie Pres, A CRC Press Company.

Altan, Z. (2002). Bilgi Tabanlı Bir Yönetim Sisteminde Kavramsal Modellemenin Önemi. İ.Ü. M.F. *Elektrik-Elektronik Dergisi*, 1(1), 143-147.

Askin, R.G. & Standridge, C.R. (1993). *Modeling And Analysis of Manufacturing Systems*. NY: John Wiley & Sons, Inc.

Baden-Fuller, C. and Haefliger, S. (2013). Business models and technological innovation. *Long Range Planning*, 46, 6, 419-426.

Berio, G., Vernadat, F.B.,(1999). New developments in enterprise modelling using CIMOSA. *Computers in Industry*, 40,2-3, 99-114

Boffa, E. & Maffei, A. (2019). A descriptive framework to characterize the manufacturing domain in the context of Business Models. *Procedia CIRP*, 81, 1360–1365.

Castro, J., Kolp, M. & Mylopoulos, J. (2002). Towards requirements-driven information systems engineering: the Tropos Project. *Information Systems*, 27 365–389.

Chavarría-Barrientos, D., Batres, R., Wright, P.K. & Molina, A. (2018). A methodology to create a sensing, smart and sustainable manufacturing enterprise. *International Journal of Production Research*, 56:1-2, 584-603, DOI: 10.1080/00207543.2017.1386333

Chesbrough, H. (2010). Business model innovation: opportunities and barriers. *Long Range Planning*, 43, 2/3, 354-363.

Demirer, Ö. (2002). İleri İmalat Teknolojilerinin Benimsenmesinde ve Başarılı Bir Biçimde Uygulanmasında Etkili Olan Faktörler ve Niğde İlinde Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi, Niğde.

Esmailian, B., Behdad, S., & Wang, B. (2016). The Evolution and Future of Manufacturing: A Review. *Journal of Manufacturing Systems*, 39, 79-100.

Etemoğlu, A.B., Karagöz, İ.& Can, M. (2002). Bileşik Isı Güç Sistemlerinde SCADA Uygulamaları. *Mühendislik ve Makine*, 514. http://www.mmo.org.tr/muhendismakina/arsiv/2002/kasim/makale_scada.htm

Feng, S. C. (2003). A Manufacturing Process Information Model for Design and Process Planning Integration. *Journal of Manufacturing Systems*, 22, 1, 1-15.

Fussell, M. L. (1997). *Foundations of object-relational mapping*. ChiMu Corporation.

Geyer A., Scapolo F., Boden M., Döry T. & Ducatel K. (2003). The Future of Manufacturing in Europe 2015-2020: The Challenge for Sustainability. European Commission Institute for Prospective and Technological Studies. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c79f534d-2e81-4103-86d5-c23bb7196d11> (E.T.: Nisan 2021).

Golshani F. (1999). Perspective: A Standards-Based System for Manufacturing Information Integration?. *Journal of Intelligent and Robotic Systems*, 26: 231–247.

Işıkdağ, Ü. (2003). Bilgi Modelleme ve İnşaat Sektörü. *Bilişim Dergisi*, Eylül, http://dergi.tbd.org.tr/yazarlar/06102003/umit_isikdag.htm

Kahn, H., Filer, N., Williams, A. & Whitaker, N. (2001). A generic framework for transforming EXPRESS information models. *Computer-Aided Design* 33, 501-510

Karagöz, N.A. & Demirörs O. (2006). *UML tabanlı bir metamodelleme altyapısı ile göreve uzayı kavramsal modeli geliştirme*. SAVTEK 2006, Savunma Teknolojileri Kongresi sunulan bildirisi, 29-30 Haziran, Ankara.

Karagöz, N.A., Demirörs O., Gengel, Ç. & Ündeğer, Ç. (2006). *Simülasyon sistemlerinde görev uzayı kavramsal modeli geliştirme: Bir süreç tanımı*. SAVTEK 2006, Savunma Teknolojileri Kongresi sunulan bildirisi, 29-30 Haziran, Ankara.

Kutina, A., Dolgova, V., Sedykha, M. & Ivashina, S. (2018). Integration of different computer-aided systems in product designing and process planning on digital manufacturing. *Procedia CIRP*, 67, 476 – 481.

Lee, Y.T. (1999). An Overview of Information Modeling for Manufacturing System Integration. Manufacturing Systems Integration Division National Institute of Standards and Technology Gaithersburg, NISTIR 6382, NIST, MD.

Man, J. C. De & Strandhagen, J. O. (2017). An Industry 4.0 Research Agenda for Sustainable Business Models. *Procedia CIRP*, 63:721–726, DOI:10.1016/j.procir.2017.03.315.

Müller, J. M. (2019). Business model innovation in small- and medium-sized enterprises Strategies for industry 4.0 providers and users. *Journal of Manufacturing Technology Management*, Vol. 30 No. 8, 1127-1142. DOI 10.1108/JMTM-01-2018-0008

Nagalingam, S.V.& Lin, G.C.I. (1999). Latest developments in CIM. *Robotics and Computer Integrated Manufacturing*, 15, 423-430.

Pabadis (1999). The PABADIS Consortium, IST-1999-60016, Plant Automation based on Distributed Systems Project funded by the European Community under the “Information Society Technology” Programme.

Panetto, H., Iung, B. Ivanov, D., Weichhart, G. & Wang, X.(2019). Challenges for the cyber-physical manufacturing enterprises of the future. *Annual Reviews in Control*, 47, 200–213, <https://doi.org/10.1016/j.arcontrol.2019.02.002>

Raczkowsky J. & Reithofer W. (1998). Design of Consistent Enterprise Models. *Cybernetics and Systems: An International Journal*, 29:525-552, DOI: 10.1080/019697298125614

Saleh, M., Abel, M-H., & Mishra, A. (2015). An Architectural Model for System of Information Systems. ISDE15 Sixth International Workshop on Information Systems in Distributed Environment, Rhodes, Greece. pp.411-420, <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01282797/document>

SCC (2005). Supply-Chain Council, SCOR Version 7.0 Overview Book, <http://www.supply-chain.org/page.wv?section=SCOR+Model&name=SCOR+Model>

Siau, K. & Rossi, M. (2001). *Information Modeling in the New Millennium*, Pennsylvania:Idea Group Inc. Publishing.

Stock, T. & Seliger, G. (2016). Opportunities of Sustainable Manufacturing in Industry 4.0. *Procedia CIRP*, 40/Icc:536–541, DOI:10.1016/j.procir.2016.01.129.

Tayaksi, C. , Ada, E. & Kazançoğlu, Y. (2016). Bulut Üretim: İşlemler Yönetiminde Yeni Bir Bulut Bilişim Modeli. *Ege Akademik Bakış*, 16, Özel Sayı, 71 / 84, Doi: 10.21121/eab.2016O-ZEL24418.

Unger, K. (2001). Manufacturer’s needs not changing- but acronyms are. *Industrial Computing, International Society of Automation*, 11, 46-48.

URL-1: <https://www.amrc.co.uk/capabilities/manufacturing-informatics> (E.T. : 10.05.2021)

URL-2: http://www.ascentest.com/en/Product_info.php?ID=31-2034-3 (E.T.: 23.04.2021)

Vernadat, F.B. (2002). Enterprise modeling and integration:current status and research perspectives. *Annual Reviews in Control*, 26, 15-25.

Wazlawick, R. (2014). *Object-Oriented Analysis and Design for Information Systems, Modeling with UML, OCL, and IFML*. Massachusetts: Morgan Kaufmann ISBN: 9780124186736.

Wu, B. & Ellis, R.(2000). Manufacturing Strategy Analysis and Manufacturing Information System Design: Process and Application. *Int. Journal of Production Economics*, 65, 55-72.

Yılmaz Yalçın, A. (2007). *Kurumsal Bir İmalat Bilişim Modeli Önerisi*. Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı, Sakarya.

Yingxu, W. & Patel, S. (2004). Guest editorial: On Modeling Object-Oriented Information Systems. *Softw Syst Model*, 3: 258-261. (DOI) 10.1007/s10270-004-0053-2.

Zain, M., Rose, R. C., Abdullah, I. & Masrom, M. (2005). The relationship between information technology acceptance and organizational agility in Malaysia. *Information&Management*, 42, 829–839.

KAYNAKLAR

- Baki, B. & Serdar, D. (2020). Sanayi 4.0 olgunluk modeli uygulamaları üzerine literatür incelemesi. *KAÜİİBFD*, 11(22), 766-787.
- Berio, G. & Vernadat, F.B. (1999). New developments in enterprise modelling using CIMOSA. *Computers in Industry*, 40,2-3, 99-114.
- Bogle, I. D. L. (2017). A perspective on smart process manufacturing research challenges for process systems engineers. *Engineering*, 3 (2): 161–165. doi:10.1016/J.ENG.2017.02.003.
- Brozzi, R., D’Amico, R.D., Monizza, G. P., Marcher, C., Riedl, M. & Matt, D. (2018). *Design of self-assessment tools to measure Industry 4.0 readiness. A methodological approach for craftsmanship SMEs*. IFIP International Conference on Product Lifecycle Management Proceedings, Italy, 540, 566–578.
- Felch, V., Asdecker, B. & Sucky, E. (2019). *Maturity models in the age of Industry 4.0 – Do the available models correspond to the needs of business practice?* Proceedings of the 52nd Hawaii International Conference on System Sciences. <https://hdl.handle.net/10125/59953>.
- Geissbauer, R., Vedso, J., & Schrauf, S. (2016). Industry 4.0: Building the digital enterprise. <https://www.pwc.com/gx/en/industries/industries-4.0/landing-page/industry-4.0-building-your-digital-enterprise-april-2016.pdf> (E.T.: Mayıs 2021)
- Green, P. & Rosemann, M. (2000). Integrated process modeling: an ontological evaluation. *Information Systems*, 25, 73-87.
- Jung, K., Kulvatunyou, B., Choi, S., & Brundage, M.P. (2016). *An overview of a smart manufacturing system readiness assessment*. IFIP International Conference on Advances in Production Management Systems, 705- 712, Cham, Switzerland: Springer
- Kagermann, H., Wahlster, W. & Helbig, J. (2013). Recommendations for implementing the strategic initiative Industrie 4.0 final report of the Industrie 4.0 WG. <https://www.din.de/blob/76902/e8cac883f42bf28536e7e8165993f1fd/recommendations-for-implementing-industry-4-0-data.pdf>
- Kannan, S.M., Suri, K., Cadavid, J., Barosan, I., Brand, M.V.D., Alferez, M., & Gerard, S. (2017). Towards Industry 4.0: Gap analysis between current automotive MES and industry standards using model-based requirement engineering. <https://arxiv.org/abs/1704.02824v1>
- Lichtblau, K., Stich, V., Roman, B., Blum, M., Bleider, M., Agnes, M., Schmitt, K., Schmitz, E., & Schröter, M. (2015). IMPULS industry 4.0 readiness. https://industrie40.vdma.org/documents/4214230/26342484/Industrie_40_Readiness_Study_1529498007918.pdf/0b5fd521-9e-e2-2de0-f377-93bdd01ed1c8 (E.T. : Nisan 2021)
- Stefan, L., Thom, W., Dominik, L., Dieter, K., & Bernd, K. (2018). Concept for an evolutionary maturity based Industrie 4.0 migration model. *Procedia CIRP*, 72, 404-409. <https://doi.org/10.1016/J.PROCIR.2018.03.155>
- Liu, S., Young, R.I.M. (2004). Utilizing information and knowledge models to support global manufacturing co-ordination decisions. *Int. J. Computer Integrated Manufacturing*, 17, 6, 479-492.
- Machado, C. G., Winroth, M. P., & Ribeiro da Silva, E. H. D. (2020). Sustainable manufacturing in Industry 4.0: an emerging research agenda. *International Journal of Production Research*, 58(5), 1462-1484 DOI: 10.1080/00207543.2019.1652777
- Mettler, T., Rohner, P. and Winter, R. (2010). Towards a classification of maturity models in information systems. In: *D’Atri, A., De Marco, M., Braccini, A. and Cabiduu, F. (eds.) Management*

of the *Interconnected World*, 333–340, Heidelberg: Physica-Verlag. https://doi.org/10.1007/978-3-7908-2404-9_39

Mittal, S., Khan, M. A. & Romero, D. (2018). A critical review of smart manufacturing & Industry 4.0 maturity models: Implications for small and medium-sized enterprises (SMEs), *Journal of Manufacturing Systems*, 49, 194-214. <https://doi.org/10.1016/j.jmsy.2018.10.005>

Müller, J. M. (2019). Business model innovation in small- and medium-sized enterprises Strategies for industry 4.0 providers and users. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 30, 8, 1127-1142. DOI 10.1108/JMTM-01-2018-0008

Özçelik, T. Ö., Erkollar, A. & Cebeci, H. İ. (2018). *Bir İmalat İşletmesi için Endüstri 4.0 (Dijital) Olgunluk Seviyesi Belirleme Uygulaması*. Paper presented at the Fifth International Management Information Systems Conference, Ankara.

Poepplbuss, J. & Roeglinger, M. (2011). *What makes a useful maturity model? A framework for general design principles for maturity models and its demonstration in business process management*. In Proceedings of the 19th European Conference on Information Systems, Helsinki, Finland..

Rockwell Automation. (2014). The Connected Enterprise Maturity Model. Rockwell Automation. http://literature.rockwellautomation.com/idc/groups/literature/documents/wp/cie-wp002_-en-p.pdf (E.T.: Mayıs 2021)

Schuh, G., Anderl, R., Gausemeier, J., Hompel, M., & Wahlster, W. (2017). Industrie 4.0 maturity index. <https://www.bibsonomy.org/bibtex/25f465b82cc3593749c8530b8dbd84e69/flint63>

Schumacher, A., Erol, S., & Sihni, W. (2016). A maturity model for assessing industry 4.0 readiness and maturity of manufacturing enterprises. *Procedia CIRP*, 52, 161-166. doi: 10.1016/j.procir.2016.07.040)

Schwab, K., ve Nicholas, D. (2018). *Shaping Future of the Fourth Industrial Revolution*, New York: Currency.

Şener, U., Gökalp, E. & Eren, E. (2018). Towards a maturity model for Industry 4.0: A systematic literature review and a model proposal. In: *Industry 4.0 from the MIS Perspective*, Chapter: 21, Peterlang

Timurcanday, Ö., Eris, E, Süral Özer, P , Zerey, H. (2019). Endüstri 4.0’A bütüncül bir yaklaşım: Örnek olay analizi ve stratejik yol haritası. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 20 (2) , 499-520. DOI: 10.24889/ifede.642492.

Trotta, D., P. Garengo (2019). *Assessing Industry 4.0 Maturity: An Essential Scale for SMEs*. International Conference on Industrial Technology and Management, IEEE, 69-74.

URL -1: IBM, <https://www.ibm.com/garage/method/practices/think/it-maturity-model/> (E.T.: Şubat 2021)

Vernadat, F.B. (1996). *Enterprise Modeling and Integration: principles and applications*, Chapman&Hall, London.

Waibel, M. W., Steenkamp, L.P., Moloko, N. & Oosthuizen. G. A. (2017). Investigating the effects of smart production systems on sustainability elements. *Procedia Manufacturing* 8: 731–737. doi:10.1016/j.promfg.2017.02.094.

Weber, C., J. Königsberger, L. Kassner, B. Mitschang (2017). M2DDM-a maturity model for data-driven manufacturing. *Procedia CIRP*, 63, 173-178.

Wiesner, S., Gaiardelli, P., Gritti, N. & Oberti, G. (2018). *Maturity Models for Digitalization in Manufacturing-Applicability for SMEs*. IFIP International Conference on Advances in Production Management Systems, Seoul, 536, 81-88.

Wu, B. & Ellis, R. (2000). Manufacturing strategy analysis and manufacturing information system design: process and application. *Int. Journal of Production Economics*, 65, 55-72.

Yılmaz Yalçın, A. (2007). *Kurumsal Bir İmalat Bilişim Modeli Önerisi*. Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı, Sakarya.

Yılmaz Yalçın, A. (2020). Endüstri 4.0'dan Toplum 5.0'a: Kavramsal Çerçeve. Serpil Çiğdem & Boztaş, A. (Ed.), *Endüstri 4.0'dan Toplum 5.0'a Güncel Yaklaşımlar* içinde. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Zhong, R.Y., Xu, X., Klotz, E. & Newman, S.T. (2017). Intelligent manufacturing in the context of industry 4.0: a review. *Engineering*, 3, 5, 616-630.

KAYNAKÇA

ACARLAR, Irmak (2011). “Regresyonda Bir Etkili Gözlemin Saptanması İçin Kullanılan Tanı Yöntemlerinin Karşılaştırılması”, *Anadolu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi-B: Teorik Bilimler*, C. 1, S. 2, s. 105-116.

AKAN, Yusuf, KANCA, Osman (2016). “Türkiye’de Dış Borçlanma, Büyüme ve Enflasyon İlişkisi: Var Yaklaşımı (1980-2013)”, *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 33, S.3, s. 1-22.

ALTIN YAVUZ, Arzu, GÜNDOĞAN AŞIK, Ebru (2017). “Quantile Regression”, *Uluslararası Mühendislik Araştırma ve Geliştirme Dergisi*, C. 9, S. 2, s. 137-146.

BALKANLI, Ali Osman (2019). “External Debt and Growth Relationship in Turkey: An Econometric Analysis (1983-2017)”, *Journal of Strategic Research in Social Science*, C. 5, S. 1, s. 29-46.

BAYIR, Musa (2020). “Dış Borçlanmanın Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi”, *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 10, S. 20, s. 382-395.

BİÇER, Burhan (2020). “Dış Borç-Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1970-2017 Dönemi Türkiye Örneği”, *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 4, S. 1, s. 23-45.

ÇAPIK, Eser, KÖSEKAHYAOĞLU, Levent (2019). “Türkiye’de Dış Borç-Büyüme İlişkisi: 1985-2018 Dönemi Üzerine Bir İnceleme”, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, C. 11, S. 21, s. 411-427.

ÇÖĞÜRCÜ, İclal, ÇOBAN, Orhan (2011). “Dış Borç Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği (1980-2009)”, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, S. 2, s. 133-149.

DORNBUSH, Rudi (2001). “Fewer Monies Better Monies”, *NBER Working Paper*, No. 8324, s. 1-12.

DORUK, Ömer Tuğsal (2018). “Dış Borçlar ve Ekonomik Büyüme: Türkiye Ekonomisinde 1970-2014 Dönemi İçin Ampirik Bir İnceleme”, *Maliye Dergisi*, S. 175, s. 96-114.

GÖVDELİ, Tuncer (2019). “External Debt and Economic Growth in Turkey: An Empirical Analysis”, *Sosyoekonomi*, C. 27, S. 40, s. 119-130.

GRANGER, Clive WJ, NEWBOLD, Paul (1974). “Spurious Regressions in Econometrics”, *Journal of Econometrics*, C. 2, S. 2, s. 111-120.

GÜRDAL, Temel, YAVUZ, Hakan (2015). “Türkiye’de Dış Borçlanma-Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1990-2013 Dönemi”, *Maliye Dergisi*, S. 168, s. 154-169.

GÜREL, Sinem Pınar, TOKER, Kadriye (2019). “Enflasyon-Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Ekonomisinde Mundell-Tobin Etkisinin Analizi”, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 36, s. 335-348.

HATUNOĞLU, Hakan, YAVUZER, M. Taylan (2020). “Dış Borç ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye (2000: Q1-2019: Q3)”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. 9, S. 5, s. 3930-3950.

KARABULUT, Şahin (2019). “Türkiye’de Ekonomik Büyüme ve Enflasyon İlişkisi”, *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, C. 6, S. 2, s. 171-184.

KOENKER, Roger, HALLOCK, Kewin F. (2001). “Quantile Regression”, *Journal of Economic Perspectives*, C. 15, S. 4, s. 143-156.

KORKMAZ, Suna (2015). "The Relationship Between External Debt and Economic Growth in Turkey", Proceedings of the Second European Academic, Research Conference on Global Business, Economics, Finance and Banking, EAR15 Swiss Conference, s. 1-9.

KUTLU, Sinem, YURTTAGÜLER, İpek M. (2016). "Türkiye'de Dış Borç ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1998-2014 Dönemi İçin Bir Nedensellik Analizi", Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C. 38, S. 1, s. 229-248.

ÖZER, Songül (2014). "Türkiye'de Dış Borç ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1980-2010 Dönemi Üzerine Bir Araştırma". Yüksek Lisans Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZPENÇE, Aylin İdikut (2016). "Analysis of The Relationship Between Inflation and Economic Growth in Turkey", Journal of Economics Finance and Accounting, C. 3, S. 3, s. 180-191.

ÖZTÜRK, Serdar, KILIÇ, Nazife Özge (2017). "Dynamical Relationship Between Economical Growth and External Debt The Case of Turkey: (1987-2014)", Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 2, s. 86-95.

PHAM-GIA, Thu, CHOULAKIAN, Vartan (2014). "Distribution of the Sample Correlation Matrix and Applications", Open Journal of Statistics, S. 4, s. 330-344.

SARAÇ, Taha Bahadır, YÜCEL, Muhammed Hasan (2017). "Dış Borç ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği", TURAN-SAM: Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi, C. 9, S. 35, s. 15-20.

TOPÇU, Ebru (2017). "Enflasyon-Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği", Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, C. 7, S. 2, s. 180-191.

ÜNVAN, Yüksel Akay, DEMİREL, Oğuzhan (2020). "Ekonomik Büyüme Oranını Etkileyen Faktörlerin Kantil Regresyon ile İncelenmesi: Türkiye Örneği", Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 8 (İktisadi ve İdari Bilimler), s.175-188.

REFERENCES

- Chen, T., & Guestrin, C. (2016). XGBoost: A scalable tree boosting system. In *Proceedings of the ACM SIGKDD International Conference on Knowledge Discovery and Data Mining* (Vol. 13-17-Augu, pp. 785–794). Association for Computing Machinery. Retrieved 23 April 2021 from <https://doi.org/10.1145/2939672.2939785>
- Chen, W., Zhang, H., Mehlawat, M. K., & Jia, L. (2021). Mean–variance portfolio optimization using machine learning-based stock price prediction. *Applied Soft Computing*, 100, 106943. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.asoc.2020.106943>
- Dixon, M. F., Halperin, I., & Bilokon, P. (2020). *Machine learning in finance: From theory to practice. Machine Learning in Finance: From Theory to Practice*. Springer International Publishing. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/978-3-030-41068-1>
- Dong, X., Yu, Z., Cao, W., Shi, Y., & Ma, Q. (2020, April 1). A survey on ensemble learning. *Frontiers of Computer Science*. Higher Education Press. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s11704-019-8208-z>
- Emerson, S., Kennedy, R., O’Shea, L., & O’Brien, J. (2019). Trends and Applications of Machine Learning in Quantitative Finance. In *8th International Conference on Economics and Finance Research (ICEFR 2019)*.
- Gumelar, A. B., Setyorini, H., Adi, D. P., Nilowardono, S., Latipah, Widodo, A., ... Christine, E. (2020). Boosting the accuracy of stock market prediction using XGBoost and long short-term memory. In *International Seminar on Application for Technology of Information and Communication* (pp. 609–613). Institute of Electrical and Electronics Engineers Inc. Retrieved from <https://doi.org/10.1109/iSemantic50169.2020.9234256>
- Liu, H. (2020). Stock selection strategy based on support vector machine and extreme gradient boosting methods. In *International Conference on Big Data Research* (pp. 36–39). New York, NY, USA: Association for Computing Machinery. Retrieved 23 April 2021 from <https://doi.org/10.1145/3445945.3445952>
- Nti, I. K., Adekoya, A. F., & Weyori, B. A. (2020). A comprehensive evaluation of ensemble learning for stock-market prediction. *Journal of Big Data*, 7(1). Retrieved from <https://doi.org/10.1186/s40537-020-00299-5>
- Ozbayoglu, A. M., Gudelek, M. U., & Sezer, O. B. (2020). Deep learning for financial applications: A survey. *Applied Soft Computing*, 106384.
- Sagi, O., & Rokach, L. (2018). Ensemble learning: A survey. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Data Mining and Knowledge Discovery*, 8(4), e1249. Retrieved 23 April 2021 from <https://doi.org/10.1002/widm.1249>
- Yıldız, S. B., & Çipiloğlu Yıldız, Z. (2020). Machine Learning Applications in Stock Markets. In İ. Metin & T. Danacı Ünal (Eds.), *MANAGING GLOBAL TRADE IN INDUSTRY 4.0: NEW ISSUES AND TRENDS* (pp. 133–150). Ankara: Gazi Kitabevi.

KAYNAKÇA

Abdelkhalek, T., Arestoff, F., de Freitas, N. E. M., ve Mage, S. (2010). A Microeconomic Analysis of Household Savings Determinants in Morocco. *African Review of Money Finance and Banking*, 7-27. Retrieved from www.jstor.org/stable/41803204

Ando, A. and Modigliani, F.(1963) Life Cycle Hypothesis of Saving: Aggregate Implications and Tests, *The American Economic Review*, Vol. 53, No. 1, pp. 55-84. <https://www.jstor.org/stable/1817129>

Bebczuk, R. N., Gasparini, L., Garbero, M. N., ve Amendolaggine, J. (2015). Understanding the determinants of household saving: micro evidence for Latin America. *Documentos de Trabajo del CEDLAS*.

Brown, W. S. (1988). *Macroeconomics*. New Jersey: Prentice Hall.

Ceritoğlu, E., ve Eren, O. (2014). The effects of demographic and social changes on household savings in Turkey. *Central Bank Review*, 14(3).

Copur, Z., ve Gutter, M. S. (2019). Economic, Sociological, and Psychological Factors of the Saving Behavior: Turkey Case. *Journal of Family and Economic Issues*, 40(2), 305-322. doi:10.1007/s10834-018-09606-y

Denizer, C., Wolf, H. C., ve Ying, Y. (2000). *Household savings in transition economies: The World Bank*.

Devaney, S. A., Anong, S. T., ve Whirl, S. E. (2007). Household Savings Motives. *Journal of Consumer Affairs*, 41(1), 174-186. doi:10.1111/j.1745-6606.2006.00073.x

Duesenberry, J. S. (1949). *Income, Saving and the Theory of Consumer Behavior*, Harvard University Press.

Finlay, R., ve Price, F. (2015). Household saving in Australia. *The BE Journal of Macroeconomics*, 15(2), 677-704.

Friedman, M. A. (1957). *A Theory of the Consumption Function*. Princeton: Princeton University Press.

Fuchs-SchÜndeln, N., Masella, P., ve Paule-Paludkiewicz, H. (2019). Cultural Determinants of Household Saving Behavior. *Journal of Money, Credit and Banking*, n/a(n/a). doi:10.1111/jmcb.12659

Greene, W. H.; *Econometric Analysis*, 7th Edition; Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey; 2011.

Harris, M. N., Loundes, J., ve Webster, E. (2002). Determinants of Household Saving in Australia. *Economic Record*, 78(241), 207-223. doi:10.1111/1475-4932.00024

Heckman, S. J., ve Hanna, S. D. (2015). Individual and institutional factors related to low-income household saving behavior. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 26(2), 187-199.

Horioka, C. Y., ve Wan, J. (2007). The determinants of household saving in China: a dynamic panel analysis of provincial data. *Journal of Money, Credit and Banking*, 39(8), 2077-2096.

İmamoğlu, İ.K. ve Akça, M. (2020). *The Relationship Between Consumption And Saving*, (ss.61-70) Ed. Başar, S. ve Durmaz, A.)*Selected Issues on Current International Economics and Macroeconomics*, Cambridge Scholars Publishing, UK

Keynes, J.M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. Harcourt, Brace & World, Inc.

Liu, F., Yilmazer, T., Loibl, C., ve Montalto, C. (2019). Professional financial advice, self-control and saving behavior. *International Journal of Consumer Studies*, 43(1), 23-34. doi:10.1111/ijcs.12480

Mason, Roger (2000) The Social Significance of Consumption: James Duesenberry's Contribution to Consumer Theory, *Journal of Economic Issues*, 34:3, 553-572, DOI: 10.1080/00213624.2000.11506294

Njenga, G., Onuonga, S. M., ve Sichei, M. M. (2018). Institutions' effect on households' savings in Kenya: A ranked ordered multinomial/conditional probit model approach.

Nyhus, E. K. (2017). 13 Saving Behaviour: Economic and Psychological Approaches. *Economic Psychology*, 206.

Ozcan, K. M., Gunay, A., ve Ertac, S. (2012). Macro and socioeconomic determinants of Turkish private savings. *Journal of Economic Cooperation and Development*, 33(2), 93-130.

Palley, Thomas (2008). The Relative Income Theory of Consumption: A Synthetic Keynes-Duesenberry Friedman Model, Political Economy Research Institute, Workingpaper Series, Number 170, 1-27

Poon, C.-c., ve Hon, T.-Y. (2015). Household Savings in Hong Kong: A Statistical Analysis. *Journal of Family and Economic Issues*, 36(3), 353-368. doi:10.1007/s10834-015-9457-0

Raut, Lakshmi K. and Virmani, Arvind (1989). Determinants of Consumption and Savings Behavior in Developing Countries, *The World Bank Economic Review*, Vol. 3, No. 3, pp. 379- 393

Shefrin, H. M., & Thaler, R. H. (1988). The behavioral life-cycle hypothesis. *Economic inquiry*, 26(4), 609-643.

Suruga, T., ve Tachibanaki, T. (1991). The effect of household characteristics on saving behaviour and the theory of savings in Japan. *Empirical Economics*, 16(3), 351-362.

Temel Nalın, H. (2013). Determinants of household saving and portfolio choice behaviour in Turkey. *Acta Oeconomica*, 63(3), 309-331.

TUİK. (2020). www.tuik.gov.tr

WDI. (2020). <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>.

William H.Branson (2003), *Macro economic theory and policy* , 2ndedition, London

Yilmazer, T. (2009). The profile and determinants of household savings. University of Missouri.

KAYNAKÇA

ACAR, Mustafa (2009), "Liberalizmin İktisadi Modeli: Serbest Piyasa Ekonomisi," Eski Yeni, S.15, s. 18-26.

ACAR, Mustafa (2010). "Serbest Ticaret, Ekonomik Özgürlükler ve Refah", Bilig, S. 53, s.1-28.

ALAGÖZ, Mehmet (2007). "Dış Ticaret Teorileri ve Uluslararası Ekonomi Politik" Küresel Güç ve Refah. (ed. Muhittin Ataman). Ankara: Nobel Yayınları.

ALAGÖZ, Mehmet ve Onur Ceylan (2015). "Dünya Ticaretinde Tarife Dışı Engeller: 2008 Krizi Sonrası Yaşanan Gelişmeler", Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 15 (30), s.59-85.

ARSLAN, Cem Barlas ve Esmâ Yağmur Sönmez (2019). "Uluslararası Ticarete Yeni Korumacılık ve Ticaret Savaşları", Social Sciences Studies Journal, C:5, S:32, s.1756-1764.

ARZOVA, Burak (2020). "Amerika ve Çin Arasında Yaşanan Ekonomik Savaş ve Bu Savaşın Her İki Ülke Ekonomilerine Etkileri" Güncel Ekonomik Sorunlar: Ticaret Savaşları. (ed. Sadi Uzunoglu, Gökhan Sönmezler ve İsmail Orçun Gündüz). İstanbul Literatür Yayınları.

ATİK, Hayriye ve Oğuzhan Türker (2011). Modern Dış Ticaret Kuramları. Ankara: Nobel Yayınları.

AY, Ahmet ve Sinem Yapar (2005). "Dünya Ticaret Örgütü Tarım Anlaşması ve Türkiye", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S:13, s.57-80.

BARIŞ, Serap ve Metehan Şahin (2018). "İktisadiyat Mecmuası'na Göre Merkantilist Dünyada Osmanlı İmparatorluğu'nun Dış Ticareti", Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.14, S.2, s.301-315.

BALDWIN, Robert (1969) "The Case against Infant Industry Protection", Journal of Political Economy, No.77, pp.295-305.

BAYRAKTUTAN, Yusuf (2003). "Bilgi ve Uluslararası Ticaret Teorileri", C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C.4, S.2, s.175-186.

BLANC, Jérôme and Ludovic, Desmedt (2014) "In search of a 'crude fancy of childhood': deconstructing mercantilism", Cambridge Journal of Economics, Vol. 38, No.3, pp.585-604.

BOBULESCU, Roxana (2003). "Protectionism in retrospect: Mihail Manoilescu (1891–1950)", Brazilian Journal of Political Economy, Vol.23, No.4(92), pp.114–123.

BOCUTOĞLU, Ersan (2012). İktisadi Düşünceler Tarihi. Ankara: Murathan Yayınevi.

BULUT, Mehmet (2000). "XVII. Yüzyılda Osmanlılar ve Merkantilistler", Ekonomik Yaklaşım Dergisi, C.11, S.39, s.23-35.

ÇATALBAŞ, Nazım (2014). "Uluslararası Ticaretin Serbestleştirilmesi Sürecinde Orta Asya Ülkelerinin Yaklaşımları", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.14, S.1, s. 143-158.

ÇETİNKAYA, Murat ve Gönül Muratoğlu (2019). "21. Yüzyılda Küresel Ticaret Savaşları", Ticaret ve Kur Savaşları Küresel Ekonomik Politika Yansımaları (ed., Murat Çetinkaya ve Gönül Muratoğlu). Ankara: Gazi Kitabevi

DERYA, Hülya (2018). "Protective Policies in Frederich List" Ekonomik Yaklaşım, C.29, S.107, s.103-140.

EKELUND, Robert B. (2004). Mercantilism. In: Charles K. Rowley and Friedrich Schneider (Ed), The Encyclopedia of Public Choice. Springer, Boston, MA.

ELİTAŞ, Bilge L. ve Ayberk Şeker (2017). “Uluslararası Ticarete Tarife Dışı Önlemlerin Rolü: Türkiye Tekstil Sektörü Üzerine Bir Araştırma”, Muhasebe ve Finansman Dergisi. S.74, s.51-74.

ERSOY, Arif (2008). İktisadi Teoriler ve Düşünceler Tarihi. Ankara: Nobel Yayınları.

ERTÜRK, Emin (1996). Uluslararası İktisat. İstanbul: Ekin Kitabevi.

EVENETT, Simon J., and Johannes Fritz (2015). The Tide Turns? Trade, Protectionism, and Slowing Global Growth: The 18th Global Trade Alert Report. London: CEPR Press.

EVENETT, Simon J. and Johannes Fritz (2019). Jaw Jaw not War War Prioritising WTO Reform Options - The 24th Global Trade Alert Report, CEPR Press.

EVENETT, Simon J. (2019). “Protectionism, state discrimination, and international business since the onset of the global financial crisis”, Journal of International Business Policy, Vo. 2, No.1, pp. 9-36.

GENÇOSMANOĞLU, Ömer T. (2014). “Uluslararası Ticarete Tarife Dışı Engeller ve Kullanım Kısıtları: Türkiye Örneği”. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

GERBER, James (2017). “Dış Ticaret Politikası”, Uluslararası İktisat. (çev. Dilek Seymen) (ed. Nihal T. Terregrossa). Ankara: Nobel Yayınları.

GILPIN, Robert G. (1987). The Political Economy of International Relations. Princeton, NJ: Princeton University Press.

GLOBAL TRADE ALERT (2021). https://www.globaltradealert.org/global_dynamics.

GÜNDÜZ, İsmail O. (2020).”Ticaret Savaşının Tarife Boyutu” Güncel Ekonomik Sorunlar: Ticaret Savaşları. (ed. Sadi Uzunoğlu, Gökhan Sönmezler ve İsmail Orçun Gündüz).İstanbul Literatür Yayınları.

HECKSCHER, Eli F. (1955). Mercantilism, second ed., translated by Mendel Shapiro and edited by E. F. Söderlund. New York: Macmillan.

HEPAKTAN, Erdem C. (2012).”Serbest Dış Ticaret ve Korumacılık”, Uluslararası Ekonomik İlişkiler I-II. (ed. Kerim Özdemir ve Güven Delice). İstanbul: Lisans Yayıncılık.

KARLUK, Rıdvan S. (2013). Uluslararası Ekonomi Teori-Politika. İstanbul: Beta.

KAZGAN, Gülten (2008). İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi. İstanbul: Remzi Kitabevi.

KİBRİTÇİOĞLU, Aykut (1996). Friedrich List’in Bebek Endüstriler Tezi. Munich Personal RePEc Archive, posted 5, MPRA Paper No. 2549.

KRUGMAN, Paul R., Maurice Obstfeld and Marc J. Melitz (2017). Uluslararası İktisat Teori ve Politika. (çev. ed. Onur Özsoy). Ankara: Palme Yayıncılık.

KÜÇÜKKALAY, Mesud A. (2008). İktisadi Düşünce Tarihi. İstanbul: Beta.

LI, Xiangming (2004). “Trade Liberalization and Real Exchange Rate Movement,” IMF Staff Papers 51, pp. 553–584.

NEILL, Thomas P. (1948). “Quesnay and physiocracy”, Journal of the History of Ideas, 9(2):153–173.

NOTTAGE, Hunter (2018). “Trade in War’s Darkest Hour”, Victoria University of Wellington Law Review, Vol:49, No:4, pp.595-605.

PARILTI, Hasan (2013). “Uluslararası Ticarete Korumacılık ve 2008 Krizi”, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi, 48 (2), s.90-123.

REINERT, Erik and Sophus A. Reinert (2005). Mercantilism and Economic Development: Schumpeterian Dynamics, Institution-Building and International Benchmarking. In: The Origins of Development Economics: How Schools of Thought Have Addressed Development, eds. Jomo KS and Erik Reinert, 1-23, New York: Zed Books.

SACHS, Jeffrey D. and Andrew Warner (1995). "Economic Reform and the Process of Global Integration," *Brookings Papers on Economic Activity*, 1, 1-95.

SAVAŞ, Vural F. (1999). *İktisatın Tarihi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

SEYİDOĞLU, Halil (2007). *Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama*. İstanbul: Güzem Can Yayınları.

SEYİDOĞLU, Halil (2009). *Uluslararası İktisat*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

SEYMEN, Dilek A. (2000). "Dış Ticarete Yeni Korumacı Eğilimler ve Türk Dış Ticareti Açısından Değerlendirilmesi". Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

SKOUSEN, Mark (2003). *Modern İktisadın İnşası*. (çev. Mustafa Acar, Ekrem Erdem ve Metin Toprak). Ankara: Liberte Yayınları.

SMITH, Adam (2006). *Milletlerin Zenginliği*. (çev. Haldun Derin, Sunuş. Gülten Kazgan). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

STOLPER, Wolfgang F. and Paul A. Samuelson, (1941), "Protection and Real Wages," *Review of Economic Studies*, 9:1, 58-73.

ŞAHİN, Muhammet (2019). "Günümüz Ticaret Savaşlarında Gümrük Vergilerinin Yeri ve Önemi", *Mali Çözüm*, 29 (152), s.91-114.

ŞAHİNÖZ, Ahmet (2002). "Dünya Ticaret Örgütü'nün Dönüşümü, Küreselleşme ve Türkiye Tarımı", *TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yayını*, Ankara, s.177-189.

TCMB (2020). *Küresel Dış Ticarete İlişkin Müdahalelere Yakından Bir Bakış*. https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/cfc8f969-debc-4c6a-bc96-cb858a8c12fe/Kutu_2_1_2020-1.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-cfc8f969-debc-4c6a-bc96-cb858a8c12fe-m.Rwhr4.

TOBB (2020). "Kısıtlamalar Küresel Ticareti Tehdit Ediyor", *Ekonomik Forum Dergisi*, S.307, s.72-77. <http://haber.tobb.org.tr/ekonomikforum/2020/e307/#forum-307-sayi/page/72-73>

ÜNAY, Sadık ve Şerif Dilek (2018). "Yeni Korumacılık ve Ticaret Savaşları", *SETA Analiz*, S.228, s. 1-25.

VINER, Jacob (1937). *Studies in the Theory of International Trade*. New York: Harper & Brothers.

WAGNER, Richard E. (2012). *The Cameralists: Fertile Sources for a New Science of Public Finance*. In: Backhaus, J.G. (Ed.), *Handbook of the History of Economic Thought*, New York: Springer, pp.123-135.

WARLOW, Timothy D., Sarah Pitts and Rob H. Kamery (2007). "Mid-18th Century Economic Changes: The Rise of Adam Smith and the Decline of the Mercantilists and 95 Physiocrats", *Journal of Economics and Economic Education Research*, 8(3), 67-82.

WTO Data Portal, <https://data.wto.org/>

WTO, (2017). *World Trade Statistical Review*, https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2017_e/wts17_toc_e.htm, (E.T.: 23.04.2021).

WTO, (2020). World Trade Statistical Review, https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2020_e/wts20_toc_e.htm, (E.T.: 23.04.2021).

WTO (2021a), The GATT Years: From Havana to Marrakesh, https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact4_e.htm, (E.T.: 15.04.2021).

WTO (2021b), Tariffs: more bindings and closer to zero, https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm2_e.htm, (E.T.: 15.04.2021).

WTO (2021c), Integrated Trade Intelligence Portal, <http://i-tip.wto.org/goods/Default.aspx>, (E.T.: 22.04.2021).

YAMAK, Rahmi ve Yakup Küçükkale (1998).”Bebek Endüstri Tezinin Ampirik Testi: Türkiye İmalat Sanayii İçin Bir Uygulama 1981-1993”, İktisat İşletme ve Finans, C.13 S.145, s.17-23.

YILMAZ, Şiir Erkök (2010). Dış Ticaret Kuramlarının Evrimi. Ankara: Efil Yayınevi.

KAYNAKÇA

Afrasiabi Rad, A., & Benyoucef, M. (2011). A Model for Understanding Social Commerce. *Journal of Information Systems Applied Research*, 4(2), 63.

Arnold, A. (2018). Are We Entering the Era of Social Shopping? Forbes. Available at: <https://www.forbes.com/sites/andrewarnold/2018/04/04/are-we-entering-the-era-of-social-shopping/#1a780df156e1> (Erişim Tarihi: 24.04.2021).

Brown, J., Broderick, A. J., & Lee, N. (2007). Word of Mouth Communication within Online Communities: Conceptualizing the Online Social Network. *Journal of Interactive Marketing*, 21(3), 2-20.

Bürklin, N., Henninger, C. E., & Boardman, R. (2019). The Historical Development of Social Commerce. *Social Commerce*, 1-16.

Chen, L., & Wang, R. (2016). Trust Development and Transfer from Electronic Commerce to Social Commerce: An Empirical Investigation. *American Journal of Industrial and Business Management*, 6(5), 568-576.

Chrimes, C., Boardman, R., & Henninger, C. E. (2019). *The Challenges and Future Opportunities of Social Commerce*. *Social Commerce*, 255-272.

Cronqvist, E., & Thorslund, I. (2020). *Building a Social Commerce Platform*. Master Thesis, Lund University.

Curry, R. G., & Zhang, P. (2013). Website Features that Gave Rise to Social Commerce: A Historical Analysis. *Electronic Commerce Research and Applications*, 12(4), 260-279.

Farrag, M., & Nasr, M. (2017). Social Media and Mobile for Measurable Results in E-Commerce. *American Journal of Computer Science and Information Engineering*, 4(5), 43-51.

Godey, B., Manthiou, A., Pederzoli, D., Rokka, J., Aiello, G., Donvito, R., & Singh, R. (2016). Social Media Marketing Efforts of Luxury Brands: Influence on Brand Equity and Consumer Behavior. *Journal of Business Research*, 69(12), 5833-5841.

Grewal, D., Iyer, G. R., & Levy, M. (2004). Internet Retailing: Enablers, Limiters and Market Consequences. *Journal of Business Research*, 57(7), 703-713.

Hajli, M. (2013). A Research Framework for Social Commerce Adoption. *Information Management & Computer Security*, 21(3), 144-154.

Hettiarachchi, H. A. H., Wickramasinghe, C. N., & Ranathunga, S. (2017). The Role of Social Commerce on Consumer Decisions: A Theoretical Foundation. *Journal of Business and Technology*, 1(2), 120-139.

Huang, Z., & Benyoucef, M. (2013). From e-Commerce to Social Commerce: A Close Look at Design Features. *Electronic Commerce Research and Applications*, 12(4), 246-259.

Huang, Z., & Benyoucef, M. (2015). User Preferences of Social Features on Social Commerce Websites: An Empirical Study. *Technological Forecasting and Social Change*, 95, 57-72.

Ickler, H., Schülke, S., Wilfling, S., & Baumöl, U. (2009). New Challenges in e-Commerce: How Social Commerce Influences the Customer Process. In *Proceedings of the 5th National Conference on Computing and Information Technology*, 51-57.

Jenssen, J. I., & Koenig, H. F. (2002). The effect of Social Networks on Resource Access and Business Start-ups. *European Planning Studies*, 10(8), 1039-1046.

Kagermann, H. (2015). Change Through Digitization-Value Creation in the Age of Industry 4.0. In *Management of Permanent Change*, 23-45, Springer Gabler, Wiesbaden.

Katz, R. L., & Koutroumpis, P. (2013). Measuring Digitization: A Growth and Welfare Multiplier. *Technovation*, 33(10-11), 314-319.

Kaur, J., & Wadera, D. (2018). Affiliate Marketing Strategy of Amazon India. In *Driving Traffic and Customer Activity Through Affiliate Marketing*, 33-50.

Kim, S., & Park, H. (2013). Effects of Various Characteristics of Social Commerce (s-Commerce) on Consumers' Trust and Trust Performance. *International Journal of Information Management*, 33(2), 318-332.

Larosiliere, G., & Leidner, D. (2012). The Effects of Social Network Usage on Organizational Identification. *Thirty Third International Conference on Information Systems, Orlando*, 1-20.

Liang, T. P., & Turban, E. (2011). Introduction to the Special Issue Social Commerce: A Research Framework for Social Commerce. *International Journal of Electronic Commerce*, 16(2), 5-14.

Lin, X., Li, Y., & Wang, X. (2017). Social Commerce Research: Definition, Research Themes and The Trends. *International Journal of Information Management*, 37(3), 190-201.

Linda, S. L. A. I. (2010). Social Commerce: e-Commerce in Social Media Context. *International Scholarly and Scientific Research & Innovation*, 4(12), 2213-2218.

Lu, B., Fan, W., & Zhou, M. (2016). Social Presence, Trust, and Social Commerce Purchase Intention: An Empirical Research. *Computers in Human Behavior*, 56, 225-237.

Marsden, P. (2011). e-Branding and Social Commerce. In *Brand Evolution*, Springer, 357-372.

Massa, P. and Bhattacharjee, B. (2004). Using Trust in Recommender Systems: An Experimental Analysis. In *International Conference on Trust Management*, Springer, Berlin, Heidelberg, 221-235.

Mohapatra, S. (2013). Future Trend: Social Commerce. In *E-Commerce Strategy*, 221-242, Springer, Boston, MA.

Mohapatra, S., & Lokhande, L. (2014). Cloud Computing and ROI. *Management for Professionals*.

Molina-Morales, F. X., & Martínez-Fernández, M. T. (2010). Social Networks: Effects of Social Capital on Firm Innovation. *Journal of Small Business Management*, 48(2), 258-279.

Mu, H., & Joo, J. (2013). Determinants of Click-Through Intention as Affiliate Marketing and the Moderating Effect of Tie Strength in SNS. *Information Systems Review*, 15(3), 89-110.

Mustafi, S. (2010). The Benefits of Social Commerce for Suppliers and Customers. *University of Applied Sciences Northwestern Switzerland*.

Norouzi, A. (2017). An Integrated Survey in Affiliate Marketing Network. *PressAcademia Procedia*, 5(1), 299-309.

Phan, Q. P. T., Pham, N. T., & Nguyen, L. H. L. (2020). How to Drive Brand Engagement and eWOM Intention in Social Commerce: A Competitive Strategy for the Emerging Market. *Journal of Competitiveness*, 12(3), 136-155.

Sabbagh, K., Friedrich, R., El-Darwiche, B., Singh, M., Ganediwalla, S., & Katz, R. (2012). Maximizing the Impact of Digitization. *The Global Information Technology Report*, 121-133.

Schmidt, R., Zimmermann, A., Möhring, M., Nurcan, S., Keller, B., & Bär, F. (2015). Digitization-Perspectives for Conceptualization. In *European Conference on Service-Oriented and Cloud Computing*, 263-275. Springer, Cham.

Shen, J., & Eder, L. (2009). Determining Factors in the Acceptance of Social Shopping Websites. *Proceedings of the Fifteenth Americas Conference on Information Systems, San Francisco, 1-9.*

Turban, E., Bolloju, N., & Liang, T. P. (2010). Social Commerce: An e-Commerce Perspective. In *Proceedings of the 12th International Conference on Electronic Commerce: Roadmap for the Future of Electronic Business*, 33-42.

Turban, E., Outland, J., King, D., Lee, J. K., Liang, T. P., & Turban, D. C. (2017). *Electronic Commerce 2018: A Managerial and Social Networks Perspective* (9th Edition). Springer International Publishing.

Tuten, T., Solomon, M., & Ladik, D. (2015). The Teaching of Social Media Marketing. In *Marketing Dynamism & Sustainability: Things Change, Things Stay the Same*, Springer, Cham, 475-475.

Wang, C., & Zhang, P. (2012). The Evolution of Social Commerce: The People, Management, Technology, and Information Dimensions. *Communications of the Association for Information Systems*, 31(1), 105-126.

Weijer, M. S. (2019). *Providing Trust in Affiliate Marketing through Blockchain Technology*. Master's Thesis.

Zhong, Y. (2012). Social Commerce: A New Electronic Commerce. In *The Eleventh Wuhan International Conference on E-Business*, 164-169.

KAYNAKÇA

- Alvaredo, Facundo vd, (2018). "World Inequality Report 2018, World Inequality Database
- Banerjee, Abhijit ve Esther Duflo (2020). Zor Zamanlarda İyi Ekonomi. (Çev. Osman Akınhay), İstanbul;Doğan Kitap, 1. Baskı.
- Berggren, Niclas (1999). "Economic Freedom And Equality: Friends or Foes?, Public Choice", Vol.100, p. 203-223.
- Biewen, Martin ve Andos Juhasz (2012). "Understanding Rising Income Inequality in Germany, 1999/2000–2005/2006", Vol.58, No.4, p.622-647.
- Carter, John R. (2006). "An Emprical Note On Economic Freedom And Income Inequality", Public Choice, Vol. 130, p.163-177.
- Cingano, F. (2014), "Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth", OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 163, OECD Publishing.
- Dabla-Norris, Era vd. (2015)." Causes and Consequences of Income Inequality: a Global Perspective", IMF Staff discussion Note
- Dabla-Norris, Kochhar vd. (2015). "Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective", IMF Staff Discussion Note, IMF Strategy, Policy, and Review Department.
- Dalton, Hugh, (2020). "The Measurement of Inequality of Incomes", The Economic Journal, Vol.30 No.119, p.348-361.
- Davtyan, Karen (2019). "The Distributive Effect of Monetary Policy: The Top One Percent Makes The Difference", Economic Modelling, Vol. 65, p.106-118.
- Easterlin, R. A. (1974). Does economic growth improve the human lot? Some empirical evidence. In P. A. David & W. R. Melvin (Eds.), Nations and households in economic growth (pp. 89–125). New York, NY: Academic Press
- Ford, Martin (2020). Robotların Yükselişi: Yapay Zeka ve İşsiz Bir Gelecek Tehlikesi. (Çev: Cem Duran). İstanbul: Kronik Yayınları, 8. Baskı.
- Hoffer, Eric (2019). Kesin İnançlılar. (Çev. Erkıl Günür), İstanbul: Olvido Yayınevi, 2. Baskı.
- Jacobson, Margaret ve Filippo Occhino (2012). "Labor's Declining Share of Income and Rising Inequality", Federal Reserve Bank of Cleveland, Economic Cpmmentary, No.13.
- Kato, Takao (2016). "Productivity, Wages and Unions In Japan", International Labour Office Inclusive Labour Markets, Labour Relations And Working Conditions Branch, Conditions of Work And Employment Series No.73,
- Kur'an- Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları,
- Lessig L (2008). Remix: Making Art And Commerce Thrive In The Hybrid Economy. New York: Penguin.
- McMahon F. (2014). Economic Freedom (Fraser Institute and Heritage Foundation). In: Michalos A.C. (eds) Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research, Dordrecht: Springer,
- Piketty, Thomas, Yürmi Birinci Yüzyılda Kapital, Çev. Hande Koçak, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014
- Puschman, Thomas ve Rainer Alt (2016). "Bus Inf Syst Eng", Vol. 58, No.1, p. 93-99.
- Rehman, Scheherazada S. ve,Hossein Askari (2010). "An Economic Islamicity Index", Global Economy Journal, Vol.10, No.3, Berkeley Electronic Press.

Scully, Gerald W. (2002). "Economic Freedom, Government Policy And Trade-Off Between Equity And Economic Growth", *Public Choice*, Vol.113, p. 77-96.

Solt, Frederick (2020). "Measuring Income Inequality Across Countries and Over Time: The Standardized World Income Inequality Database.", Version 9.0, October.

URL-14: <http://islamicity-index.org/wp/wp-content/uploads/2021/05/IsLAMicity-2020.pdf> (E.T.: 09.05.2021)

URL-9: <https://www.bbc.com/news/business-48760799> (E.T.: 25.04.2021)

URL-13: <https://www.heritage.org/index/> (E.T.: 25.12.2020)

URL-3: <https://www.nytimes.com/2020/11/30/business/biden-economics-yellen-labor.html> (E.T.: 25.12.2020)

URL-10: <https://news.harvard.edu/gazette/story/2020/03/pikettys-new-book-explores-how-economic-inequality-is-perpetuated/> (E.T.: 02.05.2021)

URL-1: <https://www.brookings.edu/blog/ben-bernanke/2015/06/01/monetary-policy-and-inequality/> (E.T.: 10.02.2021)

URL-2: <https://www.theguardian.com/world/2013/dec/04/obama-income-inequality-minimum-wage-live> (E.T.: 24.12.2020)

URL-12: <https://www.cnbc.com/2019/06/05/5-reasons-income-inequality-has-become-a-major-political-issue.html> (E.T.: 03.05.2021)

URL-11: <http://bostonreview.net/class-inequality/marshall-steinbaum-thomas-piketty-takes-ideology-inequality> (E.T.: 02.05.2021)

URL-4: <https://oxfamlibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/621061/rr-fighting-inequality-covid-19-cri-index-081020-summ-en.pdf> (E.T.: 28.12.2020)

URL-5: <https://www.oxfam.org/en/press-releases/worlds-billionaires-have-more-wealth-46-billion-people> (E.T.: 28.12.2020)

URL-6: <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/prof-daron-acemoglu-krizden-cikis-recetesi-ni-acikladi-1791756> (E.T.: 01.05.2021)

URL-7: <https://www.zraporu.com/gelecek/perakendede-sessiz-devrim-kasiyersiz-magazalar-yayginlasiyor/> (E.T.: 06.01.2021)

URL-8: <https://www.webtekno.com/alisveris-devi-walmart-yakin-zamanda-50-magazada-robot-kullanimina-baslayacak-h35570.html> (E.T.: 06.01.2021)

Varoufakis, Yanis (2019). *Kızımın Ekonomi Sohbetleri: Kapitalizmin Kısa Tarihi*. (Çev. Sinan Arslaner). İstanbul: Epsilon Yayınevi, 1. Baskı.

Yellen, Janet L. (2014). Perspectives on Inequality and Opportunity From The Survey of Consumer Finances. In: *Speech at the Conference on Economic Opportunity and Inequality*, Federal Reserve Bank of Boston, Boston, Massachusetts, October.

KAYNAKÇA

Acaravcı, Ali ve Öztürk, İlhan (2012). “Electricity Consumption and Economic Growth Nexus: A Multivariate Analysis for Turkey”, *Amfiteatru Economic*, 14(31), 246.

Altay, Bülent, Topçu, Mert ve Erdoğan, Ebru (2013). “Oil Price, Output and Employment in Turkey: Evidence From Vector Error Correction Model”, *International Journal of Energy Economics and Policy*, 3(Special Issue), 7-13.

Bartleet, Matthew ve Gounder, Rukmani (2010). “Energy Consumption and Economic Growth in New Zealand: Results of Trivariate and Multivariate Models”, *Energy Policy*, 38(7), 3508-3517.

Beşel, Furkan (2017). “Türkiye’de Enerji Tüketimi ve İşsizlik İlişkisi”, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(2), 21-31.

Destek, Mehmet Akif (2015). “Energy Consumption, Economic Growth, Financial Development and Trade Openness in Turkey: Maki Cointegration Test”, *Bulletin of Energy Economics*, 3(4), 162-168.

Doğrul, H. Günsel ve Soytaş, Uğur (2010). “Relationship Between Oil Prices, Interest Rate, and Unemployment: Evidence From an Emerging Market”, *Energy Economics*, 32(6), 1523-1528.

Erden Özsoy, Ceyda (2016). “Yeşil İşler ve İstihdam Olanakları Üzerine Bir Tartışma”, *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 51-60.

Gerçekler, Mustafa, Özmen, İbrahim. ve Mucuk, Mehmet (2017). “Yenilenebilir Enerji Üretimi ve İşsizlik Arasındaki İlişki: BRIC-T Ülkeleri Örneği”, *ICPESS International Congress on Politic, Economic and Social Studies*, Ankara.

Glasure, Yong U. ve Lee, Aie-Rie (1995). “Relationship Between US Energy Consumption and Employment: Further Evidence”, *Energy Sources*, 17(5), 509-516.

Gökçe, Cem ve Erol, Merve (2020). “Türkiye’de Tasarruf Açığı ve Enerji Açığının Ekonomik Büyüme ile İlişkisi: Nedensellik Analizi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (64), 102-122.

Günaydın, Davuthan (2015). “Yeşil İşler ve İşgücü Piyasasına Etkileri”, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(3), 503-525.

Güngör, Selim, Korkmaz, Özge, Karaca, Süleyman Serdar ve Keskin Benli, Yasemin (2017). “Küresel Gelişmeler Bağlamında Enerjide Dışa Bağımlı Gelişmekte Olan Ülkelerde Birincil Enerji Tüketimiyle Finansal Gelişme Arasındaki İlişki”, *Maliye ve Finans Yazıları*, (108), 123-142.

Ilesanmi, Kehinde Damilola ve Tewari, Devi Datt (2017). “Energy Consumption, Human Capital Investment and Economic Growth in South Africa: A Vector Error Correction Model Analysis”. *OPEC Energy Review*, 41(1), 55-70.

ILO (2008). “Global Challenges for Sustainable Development: Strategies for Green Jobs”, ILO Background Note, G8 Labour and Employment Ministers Conference, Niigata, Japan, 11-13May2008, <https://www.ilo.org/public/english/bureau/dgo/speeches/somavia/2008/g8paper.pdf> (E.T.: 22.04.2021)

Narayan, Paresh Kumar ve Smyth, Russell (2005). “Electricity Consumption, Employment and Real Income in Australia Evidence From Multivariate Granger Causality Tests”, *Energy Policy*, 33(9), 1109-1116.

Özalp, Mustafa (2017). “Türkiye’de Nükleer Enerji Kurulumunun Enerjide Dışa Bağımlılık ve Arz Güvenliğine Etkisi”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 18(2), 175-188.

Payne, James E. (2009). "On The Dynamics of Energy Consumption and Employment in Illinois", *Journal of Regional Analysis and Policy*, 39(1100-2016-89639).

Ravanoğlu, Galip Afşin ve Bostan, Aziz (2019). "Türkiye’de Enerji Tüketimi ve Cari Açığın Büyüme Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi", *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 1713-1726.

Sadikova, Malika, Faisal, Faisal ve Reşatoğlu, Nil Günsel (2017). "Influence of Energy Use, Foreign Direct Investment and Population Growth on Unemployment for Russian Federation" *Procedia Computer Science*, 120, 706-711.

Shahbaz, Muhammad, Tang, Chor Foon ve Shabbir, Muhammad Shahbaz (2011). "Electricity Consumption and Economic Growth Nexus in Portugal Using Cointegration and Causality Approaches", *Energy policy*, 39(6), 3529-3536.

Smyth, Russell ve Narayan, Paresh Kumar (2015). "Applied Econometrics and Implications for Energy Economics Research", *Energy Economics*, 50, 351-358.

Tatlı, Halim (2015). "Çok Değişkenli Bir Üretim Modeli ile Toplam Enerji Tüketimi ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği", *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 33(4), 135-157.

TMMOB. (2020). "Türkiye Enerji Görünümü 2020", <https://enerji.mmo.org.tr/wp-content/uploads/2020/05/TurkiyeEnerjiSorunumuSunumu2020.pdf> (E.T.: 22.04.2021)

Yılankıran, Nazile ve Doğan, Hikmet (2020). "Türkiye’nin Enerji Görünümü ve 2023 Yılı Birincil Enerji Arz Projeksiyonu", *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 10(2), 77-92.

Yılmaz, Şayende (2020). "Dünyada ve Türkiye’de Birincil Enerji Arzı", https://www.mmo.org.tr/sites/default/files/TEG-2020-1_Birincil%20Enerji_%C5%9Eayende%20Y%C4%B1lmaz.pdf (E.T.: 22.04.2021)

KAYNAKÇA

- Ada, A. A ve Acaroğlu, H. (2016). An Empirical Remark about Middle Income Trap Problem for Turkey, *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 4(3). 81-95.
- Alkan, I. H ve Ümit, A. Ö. (2018). Orta Gelir Tuzağının Türkiye Açısından İncelenmesi ve Tuzaktan Çıkış Stratejileri, *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4). 97-112.
- Atik, H. (2015). Türkiye İçin Orta Gelir Tuzağından Kurtuluş Önerileri, *Sosyoekonomi*, 23(26), 165-174.
- Aydemir, C ve Pıçak, M. (2007). GAP Bölgesinde Hayvancılığın Gelişimi ve Türkiye İçindeki Konumu, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (22): 13-37.
- Bozkurt, E., Sevinc, H ve Cakmak, E. (2016). Orta Gelir Tuzağı: Üst Orta Gelirli Ülkeler Üzerine Panel Veri Analizi, *Ege Academic Bakış*, 16(2). 379-394.
- Çayın, M. (2019). *Kurumsal Yapı ve Yerel Ekonomik Kalkınma: İl Uygulamaları*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Çobanoğulları, G ve Eroğlu, E. (2017). Orta Gelir Tuzağından Çıkış: Türkiye Örneği, *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 3(3).257-268.
- Çütcü, İ ve Çelik, M. (2016). İnovasyonun Tekstil İhracatına Etkisi: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Uygulaması, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(5), 15-42.
- Deliktaş, E ve Çelik, N. (2019). TRB2 Bölgesi'nde Rekabetçi Sektörlerin Belirlenmesi, *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 29-44.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2003). İllerin ve Bölgelerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2003), (Hazırlayanlar: Dinçer, B., Özaslan, M ve Kavasoglu, T.), Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, Yayın No: DPT 2671, Ankara.
- Duman, P. (2017). *Tekstil Sektöründe Kümelene: Adıyaman'da Bir Alan Çalışması*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Eichengreen, B., Park, D ve Shin, K. (2012). When Fast-Growing Economies Slow Down: International Evidence and Implications for China, *Asian Economic Papers*, 11 (1): 42-87.
- Eraslan, H., Bulu, M ve Bakan, İ. (2008). Kümelenemeler ve İnovasyona Etkisi: Türk Turizm Sektöründe Uygulamalar, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 5(3).
- Erkoç, Ç. (2015). Orta Gelir Tuzağında Türkiye: 2023, *Sosyoekonomi*, 23(26), 187-194.
- Felipe, J., Abdon, A. ve Kumar, U. (2012). Tracking The Middle-Income Trap: What is it, Who is in it, and Why?. Levy Economics Institute of Bard College, *Working Paper*, No. 715.
- Flaen, A., Ghani, E ve Mishra, S. (2013). How to Avoid Middle Income Traps? Evidence From Malaysia, The Worldbank, *Policy Research Working Paper* 6427, Washington DC.
- GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (2020a). "GAP'ın Finansmanı". http://www.gap.gov.tr/upload/dosyalar/pdf/icerik/Finansman_Tablosu.pdf. Erişim Tarihi: 10.11.2020.
- GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (2020b). "GAP'ın Hedefleri". <http://www.gap.gov.tr/gap-in-hedefleri-sayfa-23.html>. Son erişim tarihi, 10.11.2020.
- GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (2020c). "GAP ve Tarım". <http://www.gap.gov.tr/tarim-sayfa-15.html>. Erişim Tarihi: 10.11.2020.
- GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (2020d). "İstatistik Veriler". http://www.gap.gov.tr/upload/dosyalar/pdf/icerik/istatistik_veriler/Tarim_Istatistikleri.pdf. Erişim Tarihi: 10.11.2020.

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (2020e). “İstatistiki Veriler”. http://www.gap.gov.tr/upload/dosyalar/pdf/icerik/istatistiki_veriler/Sanayi_Envanteri.pdf. Erişim Tarihi: 10.11.2020.

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (2020f). “İstatistiki Veriler”. http://www.gap.gov.tr/upload/dosyalar/pdf/icerik/istatistiki_veriler/Kultur_Turizm_istatistikleri.pdf. Erişim Tarihi: 15.11.2020.

Gill, I ve Kharas, H. (2007). *An East Asian Renaissance: Ideas for Economic Growth*, World Bank, Washington DC.

IMF (2020). *World Economic Outlook Database*. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2020/October/select-country-group>. Erişim Tarihi: 25.12.2020.

Islam, N. (2013). *Beyond The Middle Income Trap: What Kind of High Income Country Can China Become?*. *United Nations and ICSEAD Working Paper Series*, 2013-20.

İlhan, A ve Akdeniz, C. (2020). Orta Gelir Tuzağının Türkiye Geneli ve Düzey Alt Bölgeleri İçin Tespiti, *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 253-278.

İzmen, Ü. (2014). Bölgesel Kalkınma Dinamikleri: Edirne için Orta Gelir Tuzağından Çıkış Stratejileri ve 2023 Senaryoları, *Türkonfed Raporu*, İstanbul.

Kalkınma Bakanlığı (2013). *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması SEGE-2011*. (Hazırlayanlar: Taşcı, K., Özsan, M.E., Meydan, M.C), Kalkınma Bakanlığı, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara.

Karaman, S ve Polat, T. (2020). Turizm ve Güvenlik İlişkisi (Doğu Ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerini Ziyaret Eden Yerli Turistlere Yönelik Araştırma), *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (25), 369-397.

Kharas, H ve Kohli, H. (2011). What Is The Middle Income Trap, Why Do Countries Fall Into It, And How Can It Be Avoided?, *Global Journal of Emerging Market Economies*, 3(3), 281-289.

Koçak, E ve Bulut, Ü. (2014). Orta Gelir Tuzağı: Teorik Çerçeve, Ampirik Yaklaşımlar ve Türkiye Üzerine Ekonometrik Bir Uygulama, *Maliye Dergisi*, 167, 1-21.

Manga, M., Ballı, E ve Güreşçi, G. (2019). Orta Gelir Tuzağı: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Analiz, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (59), 48-60.

Nişancı, M., Gerni, M., Türkmen, A ve Emsen, Ö. S. (2015). Türkiye Ekonomisinin Orta Gelir Tuzağına Düşüp Düşmediğine Dair Tartışma: Kur Değerlenmesi Çerçevesinde Bir Bakış, *International Conference on Eurasian Economies*, 232-242.

Öz, S. (2012). Orta Gelir Tuzağı. *Ekonomik Araştırma Forumu Politika Notu*: 12-06, ss. 1-4, https://eaf.ku.edu.tr/sites/eaf.ku.edu.tr/files/eaf_pn1206.pdf. Erişim Tarihi: 12.08.2020.

Resmi Gazete (2002). “Bakanlar Kurulu Kararları: 2002-4720”, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/09/20020922.htm>. Erişim Tarihi, 22.12.2020.

Robertson, P. E ve Ye, L. (2013). *On The Existence of A Middle Income Trap*. The University of Western Australia, Economics Discussion Paper, https://www.business.uwa.edu.au/_data/assets/pdf_file/0007/2275774/13-12-On-the-Existence-of-a-Middle-Income-Trap.pdf. Erişim Tarihi: 12.08.2020.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2019). *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması SEGE-2017*. (Hazırlayanlar: Acar, S., Meydan, M.C., Bilen Kazancık, L ve Işık, M.), Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü Yayını, Araştırma Raporu, Sayı: 3, Ankara.

Sarıbaş, H ve Ursavaş, U. (2017). Orta Gelir Tuzağı: Ampirik Bir Çalışma, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 37-51.

Seyfettinoğlu, Ü. K ve Zambak, M. (2017). Türkiye’de Bölgesel Farklılaşmadan Orta Gelir Tuzağına Çıkarımlar, *Akdeniz İİBF Dergisi*, 35, 101-127.

Suçin, T. (2020). *Kümelene ve Yerel Ekonomik Kalkınma: Batman Tekstil Sektöründe Kümelene Düzeyinin Belirlenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batman.

Taşcı, K ve Özsan, M. E. (2014). Türkiye’de Bölgeler İtibarıyla Orta Gelir Tuzağı, *İşveren*, 52 (2), 51-57.

Tıraşoğlu, M ve Karasaç, F. (2018). Orta Gelir Tuzağı: Yapısal Kırılmalar Altında E7 Ülkeleri İçin Ampirik Bir İnceleme, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 13(2), 337-361.

Tiftikçigil, B. Y., Burak, G ve Yaşgöl, Y.S. (2018). Does Middle Income Trap Exist?: Evidence From Emerging Economies: E7 Countries for 1969-2015. *Revista Galega de Economía*, 27(1), 145-162.

Topal, M. H, (2020). The Middle Income Trap: Theory and Empirical Evidence, *Boğaziçi Journal Review of Social, Economic and Administrative Studies*, 34(1), 51-75.

Tutar, F., Tutar, E ve Eren, M. V. (2011). Bölgesel/Yerel Ekonomik Kalkınmanın Popülerleşen Yeni Aktörü: Kümelene, *Akdeniz Üniversitesi Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 3(2), 94-116.

TÜİK (2020). “Merkezi Dağıtım Sistemi: Göstergeler/İstatistikler”. <https://www.biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=130&locale=tr>. Erişim Tarihi: 05.10.2019.

Uyanık, C. C. (2015). Orta Gelir Tuzağı ve Türkiye’nin Konumu Açısından Bir Değerlendirme, *Sosyoekonomi*, 23(26), 175-186.

Woo, W. T. (2012). China Meets The Middle-Income Trap: The Large Potholes in The Road to Catching-Up, *Journal of Chinese Economic and Business Studies*, 10(4), 313-336.

World Bank (2020a). “Country and Lending Groups”. <https://www.datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519>. Erişim Tarihi: 20.10.2020.

World Bank (2020b). “New Country Classifications”. <https://www.blogs.worldbank.org/open-data/new-country-classifications-income-level-2019-2020>. Erişim Tarihi: 20.10.2020.

Yapraklı, S. ve Çayın, M. (2017). Increasing the Regional Income to Get Away From Middle Income Trap: An Investigation on TRA1 and TRC3 Regions in Turkey, 8. ICOPEC 2017: International Conference of Political Economy: Institutions, National Identity, Power, and Governance in the 21st Century, June 28-30, 2017, Programme & Abstract Book, p. 204, IJOPEC Publication, Belgrade, Serbia.

Yaşar, E ve Gezer, M. A. (2014). Türkiye’nin Orta Gelir Tuzağına Yakalanma Riski ve Bu Riskten Kurtulma Önerileri, *Maliye Dergisi*, 167, 126-148.

Yeldan, E., Taşçı, K., Voyvoda, E ve Özsan, M. E. (2012). Orta Gelir Tuzağından Çıkış: Hangi Türkiye? Cilt 1: Makro/Bölgesel/Sektörel Analizi. Türkonfed Raporu, İstanbul.

Yeldan, E., Taşçı, K., Voyvoda, E ve Özsan, M. E. (2013), Orta Gelir Tuzağından Çıkış: Hangi Türkiye? Cilt 2: Bölgesel Kalkınma ve İkili Tuzaktan Çıkış Stratejileri. Türkonfed Raporu, İstanbul.

Yılmaz, G. (2014). Turkish Middle Income Trap And Less Skilled Human Capital, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, *Working Paper*, 14/30, 1-30.

KAYNAKÇA

ADLER, P., Goldoftas, B., Levine, D. (1999). "Flexibility versus efficiency? A case study of model changeovers in the Toyota production system". *Organization Science*, 10: 43-68.

AHUJA G, and C. M. Lampert, (2001). "Entrepreneurship in the Large Corporation: A Longitudinal Study of How Established Firms Create Breakthrough Inventions," *Strategic Management Journal*, Vol. 22, 2001, pp. 521-543.

ANDRÉ L. (2010). 'Heuristics for Strategic Ambidexterity: Balancing Exploration and Exploitation Over Time in Varying Environments' *University Of Manitoba Library and Archives Canada* s. 12 -35

ARGYRES, N. (1996). "Capabilites, Technological Diversification And Divisionalization. Strategic" . *Management. Journal*, 17: 395-410.

ATUAHENE-Gima, K. (2005). "Resolving the Capability–Rigidity Paradox in New Product Innovation". *Journal of Marketing*, 69(4), 61–83.

AUH Seigyoung and B Menguc (2005). "Balancing exploration and exploitation: The moderating role of competitive intensity", *Journal of Business Research*, 2005, vol. 58, issue 12, 1652-1661

BART V. L. Martens, T; Debackere, K (2005). "Organizing for Continuous Innovation: On the Sustainability of Ambidextrous Organizations" *Creativity and innovation management*. - Vol. 14.2005, 3, p. 208-221

BENNER, M.J. and Tushman M.L. (2002). "Process management and technological innovation: A longitudinal study of the photography and paint industries". *Administrative Science Quarterly*, 47: 676-706.

BENNER, M.J. and Tushman, M.L. (2003). "Exploitation, Exploration, and Process Management: The Productivity Dilemma Revisited", *Academy of Management Review*, vol, 28,s 238-256.

BİRKİNSHAW J. Michael J. Mol (2014) "The Role of External Involvement in the Creation of Management Innovations" *Organization Studies* 35(9):1287-1312

BONTİS, N. (2001). "Assesing Knowledge Assets: A Review Of The Models Used To Measure Intellectual Capital". *International Journal Of Management Reviews* 3(1):41 – 60

BOZKURT Ö.(2015). *Sosyal Hizmet İşletmelerinde Yenilik Yönetimi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, Yıl: 2015, Sosyal Hizmet Özel Sayısı, Ss.89-106.

BURGELMAN, R. A. (2002). "Strategy as vector and the inertia of coevolutionary lockin". *Administrative Science Quarterly*, 47: 325-57.

CESARONİ F, AD Minin, A Piccaluga (2005). "Exploration and exploitation strategies in industrial R&D". *Creativity and innovation Management* 14 (3), 222-232,

CHRISTENSEN, C M. (1998). "The Innovator's Dilemma: When New Technologies Cause Great Firms To Fail". *Harvard Business School Press*.

DANİEL A. ve Levinthal J. March G. (1993). "The Myopia of Learning" *Strategic Management Journal* 14(S2):95-112

DANNEELS, E. (2002). "The Dynamics of Product Innovation and Firm Competences". *Strategic Management Journal*, 23, 1095-1121.

DİTRİCH K. and Duysters G. (2007). "Networking as a Means to Strategy Change: The Case of Open Innovation in Mobile Telephone" *Journal of Product Innovation Management* 24(6):510 – 521

FLOYD, S.W. and Lane, P.J. (2000). "Strategizing throughout the organization: Managing role conflict in strategic renewal". *Academy of Management Review*, 25: 154-77.

GARCÍA, R. Calantone, R. and Levine, R. (2003). "The role of knowledge in resource allocation to exploration versus exploitation in technologically oriented organizations", *Decision Sciences*, Vol. 34 No. 2, pp. 323-49.

GARY A. Knight (2000). "Entrepreneurship and Marketing Strategy: The SME Under Globalization" *Journal of International Marketing* 8(2):12-32

GEİGER Makri (2006). "Exploration and exploitation innovation processes: The role of organizational slack in R & D intensive firms" *The Journal of High Technology Management Research* 17(1):97-108

GHEMAWAT, P, Joan E. Ricardo C, (1993). "The Organizational Tension Between Static and Dynamic Efficiency," *Strategic Management Journal*, vol:14 (Winter), s.59-73.

GREVE Henrich R., (2007). 'Exploration and exploitation in product innovation', *Industrial and Corporate Change*, Volume 16, Issue 5, October 2007, Pages 945-975

GROYSBERG B. and Linda E L (2009). "Hiring Stars and Their Colleagues: Exploration and Exploitation in Professional Service Firms" *Organization Science* 20(4):740-758

GÖKÇEK, O. (2007). "Yenilik Yönetimi Süreci ve Yenilik Stratejileri: Otomotiv Sektöründe Bir Alan Çalışması". İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

GUPTA A.K, Smith K.G, Shalley C.E (2006). 'The Interplay Between Exploration and Exploitation'. *Academy Management Journal*. vol: 49: s.693-706.

HE, Z. L. and Wong, P. K. (2004). "Exploration and Exploitation: An Empirical Test Of The Ambidexterity Hypothesis". *Organization Science*, vol.15, s.481-494.

HELİ Wang. and Jiatao Li,(2008). "Untangling the effects of overexploration and overexploitation on organizational performance: The moderating role of environmental dynamism", Published in *Journal of Management*, Volume 34, Issue 5, 2008, Pages 925-951.

HENDERSON ve Clark's (1990). "Architectural Innovation: The Reconfiguration of Existing Product Technologies and the Failure of Established Firms" *Administrative Science Quarterly* 35(1)

HERRİOTT, S,R. Levinthal D, March, J.G. (1985), "Learning From Experience In Organizations," *American Economic Review*, vol:75, s.298-302.

HIZIROGLU M. ve Bağış M.(2015) "Yenilikçi KOBİ'lerin Uluslararasılaşması Araştırmacı Yenilikçilik Ve Fırsatçı Yenilikçilik Arasında Denge Nasıl Kuruluyor". 23 Ulusal Yönetim Organizasyon Kongresi 14 16 Mayıs 2015 Muğla Bildiri Kitabı s 287 228

HİGGİNS, J.M. (1996), "Innovate or Evaporate: Creative Techniques for Strategists", *Long Range Planning*, 29(3), 370-380.

HOLMQVİST, M. (2004). "Experiential Learning Processes of Exploitation and Exploration Within and Between Organizations: An Empirical Study of Product Development". *Organization Science*, 15(1), 70-81.

JAİME E. And Souto, (2015) "Business model innovation and business concept innovation as the context of incremental innovation and radical innovation", *Tourism Management*, nVolume 51, 2015, Pages 142-155

- JAMES G. M (1993), "The Myopia Of Learning," *Strategic Management Journal*, vol 14, s.95-112.
- JANSEN J. and Simsek Z, (2012). "Ambidexterity and Performance in Multiunit Contexts: Cross-Level Moderating Effects Of Structural and Resource Attributes". *Strategic Management Journal*. vol:33,s.1286-1303.
- JANSEN, J.J.P. et al. (2005). "Exploratory innovation, exploitative innovation, and ambidexterity: The impact of environmental and organizational antecedents. *Schmalenbach Business Review*, 57: 351–363
- JANSEN, J.J.P. et al. (2006). "Exploratory innovation, exploitative innovation, and performance: effects of organizational antecedents and environmental moderators", *Management Science*, Vol. 52 No. 11, pp. 1661-74.
- JANSEN, J.J.P. et al (2008). "Senior team attributes and organizational ambidexterity: The moderating role of transformational leadership". *Journal of Management Studies*, 45(5): 982–1007.
- JOSE A, Gobboj R, A Olsson (2010), "The Transformation Between Exploration and Exploitation Applied to Inventors of Packaging innovations", *Technovation* vol:30, s.322-331
- JOSEPH M. Price (2012). "Essays On The Strategic Implications Of Marketing Capabilities: Marketing Exploration and Exploitation" A Thesis The University Of Mississippi pp. 9-19 Umi Number: 3539162 *Journal Product Innovation Management*; vol:29,pp.144-157.
- JUSTİN J.P. and et all (2009). 'Exploratory Innovation, Exploitative Innovation, and Performance: Effects Of Organizational Antecedents And Environmental Moderators
- JUSTİN J.P. Vera, D, Crossan M. (2009). "Strategic Leadership For Exploration and Exploitation: The Moderating Role Of Environmental Dynamism", *The Leadership Quarterly* 20,s.5–18
- KATİLA, R and G Ahuja (2002), "Something Old, Something New: A Longitudinal Study Of Search Behavior and New Product Introduction," *Academy Of Management Journal*, vol:45,s.1183-1194.
- KNİGHT Eric and Will Harvey , (2015). "Managing exploration and exploitation paradoxes in creative organisations", *Management Decision*, Vol. 53 Iss 4 pp. 809 - 827
- KRACKHARDT, D. (1992). "The Strength of Strong Ties The Importance of Philos in Organizations". *Journal of Networks and Organizations Structure, Form, and Action*
- KWAKU Atuahene-Gima (2005). "Resolving the Capability–Rigidity Paradox in New Product Innovation ", First Published October 1, 2005
- KYRİAKOPOULOS, K ,Moorman C., (2004). "Tradeoffs In Marketing Exploitation and Exploration Strategies: The Overlooked Role Of Market Orientation," *International Journal Of Research In Marketing*, v.21,s.219-240.
- LAMBKİN, M. and Day. L (1989). "Evolutionary Processes In Competitive Markets: Beyond The Product Life Cycle," *Journal of Marketing*, vol:53,pp.4-20.
- LANT, T. K. ve Mezias, S. J. (1992). "An organizational learning model of convergence and reorientation. " *Organization Science*, 3(1), 47–71.
- LANT, T K. Frances, J. Milliken and B Batra (1992) "The Role of Managerial Learning and Interpretation in Strategic Persistence and Reorientation: An Empirical Exploration", *Strategic Management Journal* Vol. 13, No. 8 pp. 585-608 (24 pages)
- LAPLUME A,(2010). 'Heuristics For Strategic Ambidexterity:Balancing Exploration And Exploitation Over Time İnvarying Environments', A Thesis University Of Manitoba, Canada, s 14-28 –140

LAVIE D, Stettner U, Tushman M L (2010). "Exploration and Exploitation Within And Across Organizations". *Academic. Management Ann.* 4:s.109–155

LAVIE, D. and Rosenkopf, L.(2006), "Balancing exploration and exploitation in alliance formation", *Academy of Management Journal*, Vol. 49 No. 6, pp. 797-818.

LEVINTHAL,D.A. and March J.G.,(1993). "The Myopia Of Learning," *Strategic Management Journal*, 14: s.95-113.

LIN, Z.J. Yang, H. and Demirkan,I. (2007). "The performance consequences of ambidexterity in strategic alliance formations: Empirical investigation and computational theorizing". *Management Science*, 53(10): 1645–1658.

LISBOA A. ve Skarmeas D, Lages C (2011), "Entrepreneurial Orientation, Exploitative And Explorative Capabilities, and Performance Outcomes in Export Markets: A Resource-Based Approach", *Industrial Marketing Management* 40 s.1274–1284

MALETIC, M. et al. (2014). "Sustainability exploration and sustainability exploitation: from a literature review towards a conceptual framework". *Journal of Cleaner Production*, 79, 182-194.

MARCH, J.G. (1991). "Exploration And Exploitation In Organizational Learning", *Organization Science*, Vol. 2 No. 1, s. 71-87

MARCH, J.G. (1996). "Continuity and change in theories of organizational action", *Administrative Science Quarterly*, Vol. 41, pp. 278-87.

MARCH, J.G. (2006). "Rationality, foolishness, and adaptive intelligence", *Strategic Management Journal*, Vol. 27, pp. 201-14

MARY E. and Gottemoeller H (2010) "Exploitation And Exploration As Collective Learning Strategies In A Complex Environment: A Case Study Of A Chinese Manufacturing Enterprise" *Umi Number: 3397681 Sy 25 30*

MCGRATH, R. G. ve Nerkar A. (2004), "Real Options Reasoning and A New Look at The R&D Investments Strategies of Pharmaceutical Firms", *Strategic management Journal*, 25, s.1-21.

MING P. (2007) *Exploitation And Exploration In The Hard Disk Drive Industry*", A Thesis Northwestern University 20 -37 92- 107

MICHEL L, ve Driouchi, T, (2010). "Exploitation Versus Exploration in Multinational Firms: Implications For The Future Of International Business" Elsevier, *Futures* 42 s.937–951

MITCHELL, W., ve Singh, K. (1995). " Spillback Effects of Expansion When Product-Types and Firm-Types Differ", *Journal of Management*, 21, 100 - 81.

MOM, T.ve diğ , (2007). 'Investigating Managers' Exploration And Exploitation Activities: The Influence of Top-Down, Bottom-Up, and Horizontal Knowledge Inflows', *Journal of Management Studies*, vol:44, s.910–931.

NELSON Sidney ve G. Winter. (1982). "An Evolutionary Theory of Economic Change. Cambridge, Massachusetts

NERKAR A. and P.W. Roberts,(2004). "Technological and Product-Market Experience and the Success of New Product Introductions in the Pharmaceutical" ... 8-9, 2004, pp

NOOTEBOOM, B.(2000), "Learning and Innovation in Organizations and Economies", Oxford University Press, Oxford, paperback edition published in 1991

O'REILLY C, and Tushman M (2008), "Ambidexterity As A Dynamic Capability: Resolving The Innovator's Dilemma", *Research In Organizational Behavior*, V. 28 s.185–206

O'REILLY, C. and Tushman, M. (2013). Organizational Ambidexterity: Past, Present, and Future", *Academy of Management Perspectives*, 27, 324-338.

ÖZDEMİR Gökbulut Özge (2012) «Ekonomik gelişme ve girişimcilik: inovatif girişimciliğin yeni değer yaratımında rolü» e-Journal of New World Sciences Academy 2012, Volume: 7, Number: 1, Article Number: 3C0086

PINAR İ, ve diğ. (2010), 'Dış Çevre ve Bireysel Güç Odaklı Strateji Geliştirme Süreçlerinin Araştırmacı ve Fırsatçı Yenilikçilik Üzerindeki Etkisi' *Öneri Dergisi*, 11-16

PRICE J.M (2012), "Essays On The Strategic Implications Of Marketing Capabilities: Marketing Exploration and Exploitation ", A Thesis The University Of Mississippi s 4- 20

RAİSCH, S. et al (2009). 'Organizational Ambidexterity: Balancing Exploitation and Exploration for Sustained Performance', *Organization Science*, 20, s. 685-695.

RİVKİN, J. W. and Siggelkow, N. (2003). "Balancing search and stability: Interdependencies among elements of organizational design. *Management Science*, 49: 290-311.

ROTHAERMEL, F. and T. Deeds, D. L. (2004). 'Exploration and Exploitation Alliances in Biotechnology: A System of New Product Development', *Strategic Management Journal*, 25(3), s.201-221.

SANCHEZ, R., and Thomas, H. (1996). "Strategic Goals. In R. Sanchez, A. Heene, & H. Thomas (eds.), *Dynamics of competence-based competition: Theory and practice in the new strategic management*" 63-84. Oxford: Elsevier Pergamon.

SARKEES Matthew E. (2007). "Exploitation Versus Exploration: Getting The Mix Right' ,University Of Pittsburgh, Uml Number: 3284620 Sy 50- 58

SCHULZE Patrick (2009). "Balancing Exploration An Exploitation Organizational Antecent And Performance Effectt Of İnnovation Strategies", Springer-Verlag, Nov 9, s.288

SHİROKOVA G. and Sokolova V.L. (2013). "Performance Of Russian SME's: Exploration, Exploitation and Strategic Entrepreneurship', *Critical Perspectives*, on *International Business* vol.9 No.1/2, s.173-203.

STANDİNG, C. and Kiniti,S.(2011). How can organizations use wikis for innovation? *Technovation*, 31, 287-295.

SORENSEN, J.B. and Stuart, T.E. (2000). "Aging, Obsolescence and Organizational Innovation". *Administrative Science Quarterly*, 45, 81-112.

SPANOS, Y. and Lioukas, S. (2001). An Examination into the Causal Logic of Rent Generation: Contrasting Porter's Competitive Strategy Framework and the Resource-Based Perspective". *Strategic Management Journal*, 22, 907-934.

TAMAYO T. J. et al. (2013). "The Relationship Between Exploration and Exploitation Strategies, Manufacturing Flexibility And Organizational Learning: An Empirical Comparison Between Non-ISO And ISO Certified Firms', *European Journal Of Operational Research* 232, 72

TINOCO J. K (2007). "Accomplishment Of Dual Focus In Exploration And Exploitation: The Influential Role Of The Customer Relationship", *Management (Crm) Process A Thesis University Of Central Florida* s 10- 23

TİMOTHY N.(2012), "Designing Organizations For Exploration And Exploitation", *Journal Of Organization Design*, 1: s.64-68

TOM J.M. Mom (2006). 'Managers' Exploration and Exploitation Activities The Influence of Organizational Factors and Knowledge Inflows', Erasmus University Rotterdam Unpublished Doctoral Thesis

TUSHMAN, M. L., and Romanelli, E. (1985). "Organizational evolution: A metamorphosis model of convergence and reorientation", *Research in Organizational Behavior*, 7, 171–222.

TUSHMAN, M.L. and O'Reilly, C.A. (1996), "Ambidextrous organizations: managing evolutionary and revolutionary change", *California Management Review*, Vol. 38 No.4, 8-30.

UOTILA J, Maula M, Keil T, Zahra S (2009), "Exploration, Exploitation, and Financial Performance: Analysis Of S&P 500 Corporations", *Strategic Management Journal* vol 30: s.221–231

VASİLCHENKO, E. and Morrish, S. (2011). "The Role of Entrepreneurial Networks in the Exploration and Exploitation of Internationalization Opportunities by Information and Communication Technology Firms". *Journal of International Marketing*, 19(4), 88-105.

VENKATESH Shankar et al (1998). "Late mover advantage: how innovative late entrants outsell pioneers". *Journal of Marketing Research* 35(1) February

VENKATRAMAN, N, (2006), "Strategic Ambidexterity and Sales Growth: A Longitudinal Test in The Software Sector," Unpublished Doctoral Thesis Manuscript, Boston University, Boston, M.A.

VOSS G.B, and Voss Z G (2008). "The Effects Of Slack Resources and Environmental Threat On Product Exploration and Exploitation", *Academic Management Journal*. 51:s.147–164

VOSS G.B. and Voss Z.G. (2012), "Strategic Ambidexterity in Small and Medium-Sized Enterprises: Implementing Exploration and Exploitation in Product and Market Domains", *Organization Science* Vol:24, s.1459-1477

WADHWA, A. and S. Kotha. (2006). 'Knowledge creation through external venturing: Evidence from the telecommunications equipment manufacturing industry', *The Academy of Management Journal* Vol. 49, No. 4 pp. 819-835 (17 pages).

YAMAKAWA, Y, Yang, H., Lin, Z. (2011). "Exploration Versus Exploitation In Alliance Portfolio: Performance Implications Of Organizational, Strategic, And Environmental Fit". *Research Policy*, 40, 287-296

YANG T.T and Cirong LI (2011), "Competence Exploration and Exploitation In New Product Development", *Management Decision* Sayı. 49 No. 9, 2 s. 1444-1470

ZHANG J. Di Benedetto A, Hoenig S. (2009). "Product Development Strategy, Product Innovation Performance, and the Mediating Role of Knowledge Utilization: Evidence from Subsidiaries in China", *Journal of International Marketing* 17(2):42-58

KAYNAKLAR

- Akyüz, H. A. (2018). Vektör Otoregresyon (VAR) Modeli ile İklimsel Değişkenlerin İstatistiksel Analizi, *Uluslararası Mühendislik Araştırma ve Geliştirme Dergisi*, 10(2), 184-192.
- Askitas, N. & Zimmermann, K. F. (2009). Google Econometrics And Unemployment Forecasting, *Applied Economics Quarterly*, 55 (2),107-120.
- Boyacı, M. (2019). Perakende Tüketicilerinin Markaya Yönelik İlgisinde Reklam Harcamalarının Etkisi, 2.Uluslararası İnsan Çalışmaları Bildiri Özet Kitabı.
- Cervellin, G., Comelli, I. & Lippi, G. (2017). Is Google Trends a Reliable Tool For Digital Epidemiology? Insights From Different Clinical Settings. *Journal of Epidemiology and Global Health*, 7(3), 185-189.
- Clipp, C. (2011). An Exploration of Multimedia Multitasking: How Television Advertising Impacts Google Search. Duke University, North Carolina.
- Deyirmenci, B. (2020). Pazarlama Harcamaları İle Google Trends Hacmi Arasındaki Neden-sellik İlişkisinin İncelenmesi: Turkcell Örneği, *Journal Of Social, Humanities And Administrative Sciences*, 6(25), 439-448.
- Dickey, D. A. & Fuller, W. A. (1981). Likelihood Ratio Statistics For Autoregressive Time Series With A Unit Root, *Econometrica*, 49(4), 1057-1072.
- Elmastaş Gültekin, Ö. & Aktürk Hayat, E. (2016). Altın Fiyatını Etkileyen Faktörlerin Var Modeli İle Analizi: 2005-2015 Dönemi. *Ege Academic Review*, 16(4), 611- 625.
- Erten, E. (2018). Google Trends Arama Hacim Endeksi Ve Borsa İstanbul İlişkisi: Bist 100 Örneği. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Mersin.
- Ettredge, M., Gerdes, J., & Karuga, G. (2005). Using Web-Based Search Data To Predict Macroeconomic Statistics. *Communications of the ACM*, 48(11), 87-92.
- Eysenbach, G. (2006). Infodemiology: Tracking Flu-related Searches on the Web for Syndromic Surveillance. *AMIA Annual Symposium Proceedings*, 244-248.
- Fuller, W.A. (1996) "Introduction to Statistical Time Series" 2nd edition, John Wiley and Sons Inc.
- Ginsberg, J., Mohebbi, M. H., Patel, R. S., Brammer, L., Smolinski, M. S. & Brilliant, L. (2009). Detecting Influenza Epidemics Using Search Engine Query Data. *Nature*, 457(7232), 1012-1014.
- Goel, S., Hofman, J. M., Lahaie, S., Pennock, D. M. & Watts, D. J. (2010). Predicting Consumer Behavior With Web Search. *Proceedings Of The National Academy Of Sciences*, 107(41), 17486-17490.
- Granger, C.W. (1969). Investigating Causal Relations By Econometric Models And Cross-Spectral Methods. *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 37 (3), 424-438.
- Guzman, G. (2011). Internet Search Behavior as an Economic Forecasting Tool: The Case of Inflation Expectations, *The Journal of Economic and Social Measurement*, 36 (3).
- Joo, M., Wilbur, K. C., Cowgill, B. & Zhu, Y. (2013). Television Advertising And Online Search. *Management Science*, 60(1), 56-73.
- Kati, M. & Selek, S. (2011). Search Frequencies Of Some Medical Terms In Internet: Google Trends Analysis. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi (Journal Of Harran University Medical Faculty)*, 8(3), 86-88.

Kocabıyık, T., Teker, T. & Aksoy, E. (2020). Google Trends ‘Dolar’ Aramaları İle Dolar Kuru Arasındaki İlişkinin Keşfi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (6), 258-271.

Koçak B. B., Akan Ş. & Atalık Ö. (2019). Reklam Harcamaları ile arasındaki nedensellik ilişkisinin incelenmesi: Türk Hava Yolları örneği, *PPAD Pazarlama Kongresi Konferans Bildiri Kitabı*, 911-921.

Leach, D. F. & Duncan Reekie, W. (1996). A Natural Experiment Of The Effect Of Advertising On Sales: The SASOL, *Applied Economics*, 28(9), 1081-1091.

Lee, J., Shin, B. S., & Chung, I. (1996). Causality between advertising and sales: New evidence from cointegration. *Applied Economics Letters*, 3(5), 299-301.

Nurcayha, K. E. (2014). The Impact Of Perceived Advertising Spending And Price Promotion On Brand Equity: A Case Of ABC Brand. *iBuss Management*, 2(2), 133-144.

Nuti, S. V., Wayda, B., Ranasinghe, I., Wang, S., Dreyer, R. P., Chen, S. I. & Murugiah, K. (2014). The Use Of Google Trends In Health Care Research: A Systematic Review. *PloS One*, 9(10), 1-49.

Parker, J., Cuthbertson, C., Loveridge, S., Skidmore, M. & Dyar, W. (2017). Forecasting State-Level Premature Deaths From Alcohol, Drugs, And Suicide using Google Trends Data, *Journal of Affective Disorders*, 213, 9-15.

Phillips, P.C.B. & Perron, P. (1988), Testing For A Unit Root In Time Series Regressions, *Biometrika*, 75, 335- 346.

Seifter, A., Geis, K. & Aucott, J. N. (2010). The Utility Of “Google Trends” For Epidemiological Research: Lyme Disease As An Example. *Geospatial Health*, 4(2), 135-137.

Sharma, S. & Sharma, J. (2009). Sales And Advertisement Relationship For Selected Companies Operating In India: A Panel Data Analysis, *School Of Doctoral Studies (European Union) Journal*, 1(1), 83-96.

Sims, C. A. (1972). Money, Income, And Causality, *The American Economic Review*, 540-552.

Sims, C. A. (1980). Macro Economics And Reality, *Econometrica: Journal Of The Econometric Society*, 1-48.

Teng, Y., Bi, D., Xie, G., Jin, Y., Huang, Y., Lin, B., An, X., Feng, D. & Tong, Y. (2017). Dynamic Forecasting of Zika Epidemics Using Google Trends. *PloS One*, 12(1), 1-10.

Torun, N. K. (2020). Elektronik Sigara Tercihine Etki Eden Faktörlerin Popülerlik Analizi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11(27), 455-465.

Verdon, W. A., Mc Coneell C. R. & Roester, T. W. (1968), Advertising Expenditures as an Economic Stabilizer: 1945- 64, *Quarterly Review of Economics and Business*, 7-18.

Wu, L. & Brynjolfsson, E. (2015). The Future Of Prediction: How Google Searches Foreshadow Housing Prices And Sales. In *Economic Analysis Of The Digital Economy*, 89-118, University of Chicago Press.

Yıldız, M. S. (2018). Google Arama Trendleri: Türkiye’de Sağlık Hizmetleri İle İlişkili Aramalar İçin Bir Uygulama, *Usaysad Derg*, 4(2), 168-179.

Zeybek, Ö., Uğurlu, E., & Yüceoğlu, B. (2018). Google Arama Trendi Verileriyle Tüketicilerin Harcama Niyetleri Öngörülebilir mi?: Çevrim İçi Perakende Sektörü Uygulaması, 19. Uluslararası Eyi Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı, 1125-1143.

Zia, A. & Shahzad, F. (2015). Role of Advertising on Sale’s Performance: a Case Study of Bata & Service Shoes (Okara). *International Journal of Management, Accounting and Economics*, 2(1), 37-45.

İnternet Kaynakları

URL-1:<https://wearesocial.com/blog/2020/07/digital-use-around-the-world-in-july-2020>, (E. T.: 02.02.2021).

URL-2:[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679), (E. T.: 02.02.2021).

URL-3:<https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/tr/pdf/2017/07/the-truth-about-online-consumers.pdf>, (E. T.: 21.02.2020).

URL-4:<https://pazarlamasyon.com/tuketiciler-alisveristen-once-internette-arastirma-yapiyor/>, (E. T.: 05.02.2021).

URL-5:<https://tr.wikipedia.org/wiki/Google>, (E.T.: 01.02.2021).

URL-6: <https://support.google.com/trends/answer/4365533?hl=en#:~:text=Google%20Trends%20normalizes%20search%20data%20to%20make%20comparisons%20between%20terms%20easier.&text=Each%20data%20point%20is%20divided,would%20always%20be%20ranked%20highest>, (E. T.: 01.02.2021).

URL-7:https://support.google.com/trends/answer/4359582?hl=en&ref_topic=4365599, (E. T.: 01.02.2021).

URL-8:<https://www.ayhankaraman.com/seo-icin-google-trends-nasil-kullanilir/>, (E. T.: 10.02.2021).

URL-9:<https://www.inc.com/encyclopedia/advertisingbudget.html>, (E. T.: 11.02.2021).

URL-10:<https://www.bim.com.tr/Categories/105/yatirimci-iliskileri.aspx>, (E. T.: 11.01.2021).

URL-11:<https://www.brandingturkiye.com/turkiyenin-en-degerli-100-markasi-2020/>, (E.T: 10.01.2021).

URL-12:<https://www.medyatakip.com.tr/mbs/index.html>, (E.T: 15.02.2021).

URL-13:https://www.medyatakip.com.tr/mbs/index_24_agustos_2020.html, (E.T: 15.02.2021).

URL-14:<https://www.boomsocial.com/Ara?s=B%C4%B0M%20T%C3%BCrkiye>, (E.T: 11.01.2021).

KAYNAKÇA

AKTAN, Çoşkun Can ve Börü, Deniz (2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk. İstanbul: İgiad Yayınları.

ARGÜDEN, Yılmaz (2002). Kurumsal Sosyal Sorumluluk. İstanbul: Arge Danışmanlık Yayınları.

ATEŞOĞLU, İrfan ve TÜRKER, Ali (2010). “Konaklama İşletmelerinin Sosyal Sorumluluk Faaliyetlerine Yaklaşımı: Muğla İli Örneği”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 3, s. 207-226.

BALI, Selçuk ve CİNEL, Mehmet Ozan (2011). “Bir Rekabet Aracı Olarak Kurumsal Sosyal Sorumluluk”, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, C. 2, S. 4, s. 45-60.

CAN, Polat (2017). Sosyal Pazarlama: Kurumsal Sosyal Sorumluluk Ekseninde. İstanbul: Kriter Yayınevi.

ÇAMDERELİ, Mete (2005). Ana Çizgileriyle Halkla İlişkiler. İstanbul: Salyangoz Yayınları.

DEMİR, Hulusi ve SONGÜR, Neşe (1999). “Sosyal Sorumluluk ve İş Ahlakı”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 2, S. 3, s. 150-168.

DEMİRCİ, M. Kemal ve AYDEMİR, Muzaffer (2011). “Örgütsel Değerlerin İşletmelerin Sosyal Sorumluluk Anlayışlarını Belirlemedeki Rolü: Bursa İlinde Gerçekleştirilen Bir Araştırma”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 30, s. 311-326.

ESER, Zeliha ve ÖZDOĞAN, F. Bahar (2006). Sosyal Pazarlama: Toplumun Refahı ve Kaliteli Yaşamı İçin. Ankara: Siyasal Kitabevi.

FETTAHLIOĞLU, H. Seçil, ÇİLDİR, Çetin ve BİRİN, Cansu (2018). “Modern Pazarlamanın Sağduyusu: Alanyazındaki Kavramların Betimsel Analizi Ve Uygulamaların İncelenmesi”, Journal Of Social And Humanities Sciences Research, C. 5, S. 30, s. 4489-4510.

GÖCENOĞLU, Hikmet Ceyhun (2014). “Kurumsal Sosyal Sorumluluk İletişiminde Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlarının İşlevi: Bankacılık Sektörüne İlişkin Bir Alan Araştırması”. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

GÖKSEL, Ahmet Bülent (2013). Stratejik Halkla İlişkiler Yönetimi. Ankara: Nobel Yayıncılık.

GÜLLÜPUNAR, Hasan (2010). “Halkla İlişkilerde Sosyal Sorumluluk İlkesi: Kamu Kuruluşları Yaklaşımı Bakımından Konya Büyükşehir Belediyesi Uygulama Örnekleri”, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, C. 1, S. 1, s. 31-54.

GÜNGÖR, Cüneyt R. (2010). “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kampanyalarının İşletmeye Olan Katkıları”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

KOÇYİĞİT, Murat (2018). Halkla İlişkiler ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk. Konya: Eğitim Yayınevi.

KURTOĞLU, Sergün (2007). “Sosyal Pazarlama Kavramının Analizi. Sosyal Bilimler Dergisi”, S. 1, s. 125-134.

LEE, Nancy. R. ve KOTLER, Philip (2020). Sosyal Pazarlama: Sosyal Fayda İçin Davranış Değişimi. İstanbul: Cinius Yayınları.

MARANGOZ, Mehmet ve AYDIN, Ali Emre (2019). Sosyal Pazarlama İlkeler ve Uygulamalar. İstanbul: Beta Yayınları.

NAKİBOĞLU, Burak ve ÖZSOY, Tufan (2016). Sosyal Pazarlama: Sosyal Pazarlama Kampanyası Örnekleriyle. Ankara: Akademisyen Kitabevi.

NALBANT, Z. ESER (2005). “İşletmelerde Sosyal Sorumluluk ve İş Ahlakı”, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, C. 12, S. 1, s. 193-201.

OKAY, Ayla ve OKAY, Aydemir (2007). Halkla İlişkiler Kavram, Strateji ve Uygulamaları. İstanbul: Der Yayınları.

ÖZER, Gürkal Celal (2019). Sosyal Pazarlama Kavramının Analizi ve Geleceği. İstanbul: Cinius Yayınları.

ÖZÜPEK, M. Nejat (2005). Kurum İmajı ve Sosyal Sorumluluk. Konya: Tablet Yayınları.

ÖZÜPEK, M. Nejat (2013). Kurum İmajı ve Sosyal Sorumluluk. Konya: Eğitim Yayınevi.

PELİT, Elbeyi, KELEŞ, Yasin ve ÇAKIR, Melike (2009). “Otel İşletmelerinde Sosyal Sorumluluk Uygulamalarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, C. 16, S. 2, s. 19-30.

PELTEKOĞLU, Filiz Balta (2007). Halkla İlişkiler Nedir?. İstanbul: Beta Yayınları.

Sosyal Pazarlama Proje Örnekleri. <http://sosyalpazarlama.org/index.php/sosyal-pazarlama-proje-ornekleri/>, Erişim Tarihi: 17.03.2021.

STEYN, Benita (2011). “Değişen İş ve Halkla İlişkiler Paradigmaları”, Halkla İlişkilerden Stratejik Halka İlişkilere. (ed. Çiğdem Karakaya Şatır). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.

UĞUR, Uğur, UĞUR Sevtap Sarioğlu ve Soba, Mustafa (2018). “İşletmelerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Uygulamalarına Karşı Tüketicilerin Tutumu: Cumhuriyet Üniversitesinde Bir Araştırma”, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, C. 4, S. 11, s. 234-242.

VİSSER, Wayne, MATTEN, Dirk, POHL, Manfred and TOLHURST, Nick (2010). The A to Z of Corporate Social Responsibility. West Sussex: John Wiley&Sons Ltd.

**İLETİŞİM VE MEDYA
ALANINDA ULUSLARARASI
ARAŞTIRMALAR
-II-**

Editör

Prof. Dr. Emine Nilüfer PEMBECİOĞLU

EĞİTİM
yayınevi

İLETİŞİM VE MEDYA ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR -II-

Editör: Prof. Dr. Emine Nilüfer PEMBEÇİOĞLU

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-70-5

1. Baskı, Mart 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

İletişim ve Medya Alanında Uluslararası Araştırmalar -II-

Editör: Prof. Dr. Emine Nilüfer PEMBEÇİOĞLU

194 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-70-5

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Kaynakça

- Akşar T. ve Merih K. (2008). *Futbol Yönetimi*. Literatür Yayınları.
- Bogdan R. ve Biklen S., K. (2007). *Qualitative Research for Education An Introduction to Theory and Methods*. Pearson Education.
- Carver, C. (1999). Building a Virtual Community for a Tele-Learning Environment. *IEEE Communications Magazine*, 37(3), 114-118.
- Denscombe, M. (2010). *The Good Research Guide: For Small-Scale Social Research Projects*. Open University Press
- Hagel, J. ve Armstrong, A. (1997). *Net Gain: Expanding Markets through Virtual Communities*. Harvard Business School Press.
- Hunt K., Bristol T. ve Bashaw E. (1999). A conceptual approach to classifying sports fans. *Journal of Services Marketing*, 13(6),439-452.
- Kıvanç, Ü. (1993). Aşka Bahane Aramasak? *Birikim Dergisi*, 56,19-32.
- KK-1: Altuğ Öztürk, Erkek, Yüksek Lisans, Socios Türkiye Direktörü.
- Rheingold, H. (2005). *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*. MIT University Press.
- Socios Nedir? www.socios.com
- Son Günlerde Popüler Olan Taraftar Tokenleri Nedir? <https://koinsaati.com/son-gunlerde-populer-olan-taraftar-tokenleri-nedir>
- Türk Dil Kurumu, www.tdk.gov.tr
- Tüzünoğlu, M. (2020). Sosyal Sermaye Kaynağı Olarak Sanal Cemaatler. *Küllîye*, 1(2),246-275.
- Wall, M. C. ve Newland B. (2020). Blockchain, Sport, and Navigating the Sportstech Dilemma, 21st Century Sports. Schmidt S.L. (Ed), *21st Century Sports. Future of Business and Finance* içinde (s. 205-218). Springer.
- Wellman, B. ve Gulia, M. (1997). *Net Surfers Don't Ride Alone: Virtual Communities As Communities*. Routledge.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Kaynaklar

- Acar S. & Gürsoy, H. & Ünsal Ö. N. (2014). İlişkisel toplumda sosyal iş ağlarının kariyer gelişimi açısından önemi: linkedIn örneği, *Electronic Journal Of Vocational Colleges*, Ağustos Bürokon Özel Sayısı, 24
- Alter A. (2018). *Karşı konulmaz bağımlılık yapıcı teknolojinin yükselişi ve bizim ona esir edilişimiz*, (Çev.İrengün Deniz), Paloma Kitap, İstanbul
- Altunışık Remzi & A. Hamdi İslamoğlu (2014). *Satış ve satış yönetimi*, Kasım, Genişletilmiş 3. Baskı, Sakarya Yayıncılık
- Bakan U. Kalaman S. & Bakan, U. (2019). Abd’li akademisyenlerin linkedIn’de benlik sunum rollerinin keşfi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 49, 7pp.0-73
- Bauman Z. & Raud, R. (2018). Benlik pratikleri, *Ayrıntı Yayınları*, İstanbul.
- Baumeister R. F. & Bushman, B. J. (2014). *Social psychology and human nature*. Canada: Wadsworth Cengage Learning
- Bayad A. (2016). Erving goffman’ın benlik kavramı ve insan doğası varsayımı, *Psikoloji Çalışmaları*, 36, (1), s. 81-93
- Belen E. (2018). İş dünyasında *linkedIn ile networking*, İstanbul: Optimist Yayınları
- Berger J. (2018). *Görme biçimleri*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Brooks D. (2016). (Çev. Düz, Orhan). *Sosyal hayvan aşkın ve başarının gizli kaynakları*, Say Yayınları, İstanbul
- Caers R. & Castelyns, V., (2011). LinkedIn and facebook in belgium: the influences and biases of social network sites in recruitment and selection procedures. *Social Science Computer Review*, 29, (4), s. 437-448
- Chalfen R. (2002). Snapshots “r” us: the evidentiary problematic of home media, *Visual Studies*, 17, s. 141-149
- Chamorro- Premuzic T. (2019). *Neden bu kadar yeteneksiz erkek lider oluyor? (bunun önüne nasıl geçilir?)* (Çev.Özeren, M.M.), İstanbul: Orenda Yayınları
- Chiang J. K. H. & Suen H. Y, (2015). Self-presentation and hiring recommendations in online communities: lessons from linkedin, *Computers in Human Behavior*, 48, s. 516-524
- Çakmak V. (2018). Online benlik sunumu ve narsisizm arasındaki ilişki: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma, *Online Academic Journal of Information Technology*, Kış/Winter – Cilt/Vol: 9 - Sayı/Num: 30
- Dulworth M. (2008). *The connect effect: building strong personal, professional, and virtual networks*, CA:Berrett-Koehler Publishers, Inc.

- Elmore B., (2009). Social network strategies, *Baylor Business Review*, s. 25-27.
- Ertürk Y.D. (2017). *Davranışlarımız ve biz sosyal psikoloji bakış açısıyla kalabalık içinde ben olmak*, İstanbul: Pozitif Yayınları
- Ertürk, Y.D. & Eray Ertem T. (2016). Fenomenolojik bir kavram olarak kendilik ve sosyal ağlarda kendilik sunumu ile narsistik eğilimler ilişkisi: iletişim fakültesi (İ.Ü.İ.F) öğrencileri üzerine bir ön çalışma, *Inter-media International E-Journal*, Spring- June, 3 (1), 17.
- Farrell C, (2012). *College graduates' best job bet: word of mouth*, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2012-06-14/college-graduates-best-job-bet-word-of-mouth>. Erişim Tarihi:10.08.2018
- Giddens A. (2010). *Modernite ve bireysel kimlik, geç modern çağda benlik ve toplum*, Tatlıcan, Ü. (Çev.), İstanbul: Say Yayınları
- Gizir S. (2007). *Üniversitelerde örgüt kültürü ve örgüt-içi iletişim üzerine bir derleme çalışması, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi* 2 (13): 247-268
- Goffman E. (2004). *Günlük yaşamda benliğin sunumu*. Cezar, B. (Çev). İstanbul: Metis Yayınları
- Goffman E, (2009). *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu*, İstanbul: Metis
- Gratschew M. (2016). A netnographic study of how professionals perceive personal branding in LinkedIn. (Yayınlanmamış Master Tezi). *University of Jyväskylä*, Finlandiya
- Gülsoy, S. (2015). Video oyunları sosyolojisi: bir kuramsallaştırma denemesi, *Uluslararası Oyun ve Oyuncak Kongresi*, Erzurum
- Hairston S. & Wu, D. & Yu, J. (2019). Analyzing the linkedin profiles of audit partners: a snapshot of firm leadership, *The CPA Journal*, 89, (3), s.54-57
- Hogan B. (2010). The presentation of self in the age of social media: distinguishing performances and exhibitions online, *Bulletin of Science, Technology & Society*, 30, (6), s.377-386
- İşman A. Buluş & B., Yüzüncüyıl & K. S., (2016). Sosyalleşmenin dijital dönüşümü ve dijital benliğin sunumu, *TRT Akademi*, 1, (2), s. 608-619
- Jansen A. & König, C. J. & Stadelmann, E. H. & Kleinmann, M., (2012). Applicants' self-presentational behavior: what do recruiters expect and what do they get?, *Journal of Personnel Psychology*, 11, (2), s. 77-85
- Kara S. (2017). Teknoloji ve toplumsal değişim ilişkisinin inşa kuramı bağlamında incelenmesi, *Dört Öge Dergisi*, 6 (12).
- Kılınçarslan S. (2016). *İletişime giriş*, Ankara, Seçkin Yayınları

- Kramer N.C. & Winter S. (2008). Impression management 2.0. the relationship of self-esteem, extraversion, self- efficacy, and self- presentation within social networkin sites, *Journal of Media Psychology*, 20 (3), 106-116
- Lachance Shandrow, K. (2013). Three ways you might be screwing up your LinkedIn profile and how to avoid them, *Entrepreneur*, <http://www.entrepreneur.com/article/229997>. Erişim tarihi: 12.08.2018
- Maree T. (2017). LinkedIn users' self-brand congruence, attitudes and social media use *integration, Communication*, 43(3-4), s. 95–113
- Mutlu E. (2012). İletişim sözlüğü. *Ankara: Sofos*.
- Nazik M.H. & Bayazıt, A. (2003). *İnsan ilişkileri ve iletişim*, İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama
- Neary S. (2014). Professional identity: what I call myself defines who I am, *career Matters*, 2(3), 14-15
- Neuman W. Lawrence (2008). *Toplumsal araştırma yöntemleri nitel ve nicel yaklaşımlar*, Sedef Özge (Çev.), İstanbul: Yayınodası
- Özdemir B. & Yıldırım, G. (2019). Dijitalleşen iletişim ortamlarında kimlik inşası ve benlik sunumu: iletişim fakültesi öğrencileri üzerine bir araştırma, *e-Journal of New Media/ Yeni Medya Elektronik Dergi-eJNM*, ISSN: 2548-0200, September 2019, V:3, Issue: 3, p.178-191
- Özdemir Z. (2015). Sosyal medyada kimlik inşasında yeni akım: özçekim kullanımı, *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 112-131
- Paliszkievicz J. & Sawicka M. M. (2016). Impression management in social media: the example of linkedin, *Management*, 11(3), 203-212
- Schwammlein E. & Wodzicki, K. (2012). What to tell about me? self-presentation in online communities, *Journal of Computer-Mediated Communication*, 17(4), 387-407
- Shepherd I. D. H (2005). From cattle and coke to charlie: meeting the challenge of self marketing and personal branding, *Journal of Marketing Management*, 21(5), 589-606
- Sütçü C. & Aytekin, Ç. (2018). *Veri bilimi*, İstanbul: Paloma Kitap
- Taylor S.E. & Peplau, L.A. & Sears, D.O. (2007). *Sosyal psikoloji*, İstanbul: İmge Kitabevi.
- Tifferet, S., Vilnai-Yavetz, I., (2018). "Self-presentation in LinkedIn portraits: Common features, gender, and occupational differences", *Computers in Human Behavior*, 80, s. 33–48.
- Tutar H. & Yılmaz M.K. (2013). *İletişim, genel ve örgütsel boyutuyla*, Ankara, Seçkin Basım

- Van Dijck J. (2013). You have one identity: performing the self on facebook and linkedin, *Media, Culture & Society*, 35(2), 199–215.
- Young, A. L. & Quan-Haase, A. (2009). Information revelation and internet privacy concerns on social network sites: a case study of facebook. *Proceedings of the Fourth International Conference on Communities and Technologies*, 265-274 <https://doi.org/10.1145/1556460.1556499>
- Yurtseven H.R. & Erkul, H. Morkoç (2013). *Örneklerle sosyal bilimlerde araştırma yöntem ve teknikleri*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Zhao S. & Grasmuck, S. & Martin, J. (2008). Identity construction on facebook digital empowerment in anchored relationships. *Computers in Human Behavior*, 24(5), 1816- 1836.
- <https://www.kid.com.tr/uyelik/uyelerimiz/> Erişim Tarihi: 15.12.2020
- <https://www.linkedin.com/help/linkedin/answer/31/settings-for-profile-hotovisibility?lang=tr> Erişim Tarihi: 15.12.2020-22.12.2020

Kaynakça

- AFP, Correctiv, Pagella, Maldita.es and Full Fact. (2020). *Infodemic Covid-19 in Europe: A visual analysis of disinformation*. AFP, CORRECTIV, Pagella Politica/Facta, Maldita.es and Full Fact.
- Akbaş, E. (2020). Covid-19'un Toplumsal Etkileri, Kovid-19 ve Sonrası: Disiplinlerarası Bir Yaklaşım. *ULİSA*, 12(3), 5-9.
- Akyüz, S. S. (2020). Yanlış Bilgi Salgını: COVID-19 Salgını Döneminde Türkiye'de Dolaşıma Giren Sahte Haberler. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*(34), 422-444.
- Andersen, K. G., Rambaut, A., & Lipkin, W. I. (2020). The proximal origin of SARS-CoV-2. *Nature Medicine*(26), 450–452.
- Artan, T., Karaman, M., Aslan, İ., & Cebeci, F. (2020). COVID-19 Salgınına Yönelik Algı ve Tutumları Değerlendirme Ölçeği'nin Değerlendirilmesi. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(2), 33-39.
- Bozkurt, V. (2020, Nisan). *Covid 19 ve komplo teorileri: Kimler komplo teorilerine inanıyor?* Aralık 2020 tarihinde Fikir Turu: <https://fikirturu.com/toplum/covid-19-ve-komplo-teorileri-kimler-komplo-teorilerine-inanıyor/> adresinden alındı.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2020, July). *1st WHO Infodemiology Conference*. Ekim 2020 tarihinde World Health Organization: <https://www.who.int/news-room/events/detail/2020/06/30/default-calendar/1st-who-infodemiology-conference> adresinden alındı.
- Dahlgren, P. (2018). Media, knowledge and trust: The deepening epistemic crisis of democracy. *Javnost: The Public*, 25(1-2), 20–27.
- Değer, K. (2017). Siyasal Komplo Teorilerinin Sosyal Medya Üzerinden Toplumsal Realiteyi İnşası. *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 8(26), 69-82.
- Donner, R. (Prodüktör), Helgeland, B. (Yazar), & Donner, R. (Yöneten). (1997). *Conspiracy Theory* [Sinema Filmi]. ABD.
- Douglas, K. M., & Sutton, M. R. (2008). The Hidden Impact of Conspiracy Theories: Perceived and Actual Influence of Theories Surrounding the Death of Princess Diana. *The Journal of Social Psychology*, 148(2), 210-222,.
- Doğan, A., & Batar, H. (2019). Siyasal Kimlik, Hayat Tarzı ve Siyasal Tercih: Malatya Seçmeni Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(2), 931-949.
- Drury, C. (2020, August 29). *Anti-lockdown, anti-vaccine and anti-mask protesters crowd London's Trafalgar Square*. Ocak 2021 tarihinde In-

- dependent: <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/coronavirus-anti-lockdown-protest-traffic-square-anti-vaccine-mask-hoax-a9695561.html> adresinden alındı.
- Fahey, R., Hino, A., Camatarri, S., & Jungkunz, S. (2020). Belief in Conspiracy Theories and Socio-Political Identity in Japan. *2020 APSA Annual Meeting*, (s. 1-33).
- Fallis, D. (2015). What is disinformation? *Library Trends*, 63(3), 401-426.
- Frankovic, K. (2020). *Half the public are willing to get vaccinated against COVID-19, the highest level yet*. Ocak 2021 tarihinde YouGov: <https://today.yougov.com/topics/politics/articles-reports/2020/11/30/half-public-are-willing-get-vaccinated-against-cov> adresinden alındı.
- Gelfert, A. (2018). Fake News: A Definition. . *Informal Logic*, 38(1), 84-117.
- Goodman, J., & Carmichael, F. (2020). *Coronavirus: 5G and microchip conspiracies around the world*. Ocak 2021 tarihinde BBC News: <https://www.bbc.com/news/53191523> adresinden alındı.
- Jolley, D., & Douglas, K. (2021). Measuring adolescents' beliefs in conspiracy theories: Development and validation of the Adolescent Conspiracy Beliefs Questionnaire (ACBQ). *British Journal of Developmental Psychology*, 1-39.
- Jolley, D., & Douglas, K. M. (2013). The Effects of Anti-Vaccine Conspiracy Theories on Vaccination Intentions. *PLoS ONE*, 9(2).
- Kaplan, A. (2019). *Trump has repeatedly amplified QAnon Twitter accounts. The FBI has linked the conspiracy theory to domestic terror". October 18, 2020*. Ocak 2021 tarihinde Media Matters for America: <https://www.mediamatters.org/twitter/fbi-calls-qanon-domestic-terror-threat-trump-has-amplified-qanon-supporters-twitter-more-20> adresinden alındı.
- Kaplan, A. (2021). Infowars and QAnon content is getting around bans on the Apple and Google app stores. Nisan 2021 tarihinde Media Matters For America: <https://www.mediamatters.org/google/infowars-and-qanon-content-getting-around-bans-apple-and-google-app-stores> adresinden alındı.
- Karaoğlu, K. (2019). *Komple Teorileri: Disiplinler arası bir giriş*. İstanbul: İletişim.
- Kibritoğlu, M. (2020). Pandemiye Avrupa Birliği eleştirileri: Komple teorisyenliğinin birlik karşıtlığıyla zorunlu birliği. *EURO Politika*, 4(2), 323-333.

- Kreps, S., & Kriner, D. (2020). Model uncertainty, political contestation, and public trust in science: Evidence from the COVID-19 pandemic. *Science Advances*, 6(43), 1-12.
- Lytvynenko, J. (2020, December 6). In 2020, Disinformation Broke The Us. Ocak 2021 tarihinde Buzz Feed News: <https://www.buzzfeednews.com/article/janelytvynenko/disinformation-broke-us> adresinden alındı.
- Morrish, L. (2020, Aralık). *The 2020 rabbit hole: Why conspiracy theories draw people in*. Ocak 2021 tarihinde First Draft: <https://firstdraftnews.org/latest/rabbit-hole/> adresinden alındı.
- Nguyen, T. (2021). *Right-wing extremist chatter spreads on new platforms as threat of political violence ramps up*. Ocak 2021 tarihinde Politico: <https://www.politico.com/news/2021/01/12/right-wing-extremist-social-media-458387> adresinden alındı.
- Özdoyran, G. (2020). Post-Truth Çağı, Kuram-Yüklü Gözlem Sorunu ve Yeni Medya: Facebook “Düz Dünya Türkiye” Grubu Örneği. *Egemia Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya Ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi*(7), 139-169.
- Poynter. (2020). *The CoronaVirusFacts/DatosCoronaVirus Alliance Database*. Ağustos 2020 tarihinde Poynter: <https://www.poynter.org/if-cn-covid-19-misinformation/> adresinden alındı.
- Ricard, J., & Medeiros, J. (2020, April 17). *Using Misinformation as a political weapon: COVID-19 and Bolsonaro in Brazil*. Ocak 2021 tarihinde Harvard Kennedy School Misinformation Review. adresinden alındı.
- Romerstein, H. (2009). Counterpropaganda: We can't win without it. J. M. Waller içinde, *Strategic Influence: Public Diplomacy, Counterpropaganda and Political Warfare*. Crossbow Press.
- Siders, D., & Ward, M. (2020). A fight over data infiltrates Trumpworld's response to coronavirus. *Science Advance*, 6(43), 1-12.
- Silverman, C. (2020). Dezenformasyon ve medya manipülasyonunu araştırmak. C. Silverman içinde, *Dezenformasyon ve medya manipülasyonu üzerine doğrulama el kitabı* (s. 4-8). European Journalism Center-Teyit.
- Spring, M. (2020). *ABD’de koronavirüsün sahte olduğunu düşünen rahip, Covid-19’dan öldü*. Aralık 2020 tarihinde BBC Türkçe: <https://www.kisa.link/OjNq> adresinden alındı
- Sternisko, A., Cichocka, A., & Bavel, J. (2020, February). The dark side of social movements: Social identity, non-conformity, and the lure of conspiracy theories. *Current Opinion in Psychology*(35).

- Tangün, Y. A., & Parlak, İ. (2019). Politik Söylemin 'Komplo Teorisi Formu'na Özdeş Sınırları: Kanaat Teknisyeni, Habitus ve İktidar Stratejileri. *Mülkiye Dergisi*, 44(2), 287-320.
- Ünal, R., & Taylan, A. (2017). Sağlık iletişimde yalan haber-yanlış enformasyon sorunu ve doğrulama platformları. *Atatürk İletişim Dergisi*(14), 81-100.
- Wardle, C. (2020). Bilgi düzensizliği çağı. C. Silverman içinde, *Dezenformasyon ve Medya Manipülasyonu Üzerine Doğrulama El Kitabı* (s. 9-15). European Journalism Center-Teyit.
- Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017). *Information Disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making*. Council of Europe report DGI.
- Wild, J., & Godart, C. (2020). Bot, cyborg ve yapay hareketliliği saptamak. C. Silverman içinde, *Dezenformasyon ve Medya Manipülasyonu üzerine Doğrulama El Kitabı*. European Journalism Center-Teyit.
- Yazmacı, Ü. (2013). Basitleştirmek, ifşa etmek, gizemini çözmek: Pierre-Andre Taguieff ve seküler zamanlarda antisemit komplocu tahayyül. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 1(1), 153-180.

Kaynakça

- Akar, E. (2010). Dijital Medya Pazarlaması. 3. Baskı, Ankara: Efil Yayınevi.
- Akgemci, T., Ada, S. ve Korkmaz, E.V. (2016). Örgütsel İletişim Aracı Olarak Sosyal Medya Kullanımının İş Tatmini ve Örgütsel Bağlılığa Etkisi. *Uluslararası Multidisiplinler Konferansı Bildiri Kitabı (IMUCO 2016)*, 574-585.
- Aktaş C. (2007). *Yeni Medyanın Geleneksel Medya ile Karşılaştırılması*. Gülbuğ, E. (Der.), İstanbul: Beta Yayınları.
- Arthur, D. (2012). *Recruiting, Interviewing, Selecting & Orienting New Employees*. (Fifth Edition), USA: Amacom.
- Asough, A. (2012). Social Media and Ethics. The Impact of Social Media on Journalism Ethics. *Center for International Media Ethics (CIME)*. December.
- Atak, M (2005). Örgütlerde Resmi Olmayan İletişimin Yeri ve Önemi, *Havacılık ve Uzun Teknolojileri Dergisi*, 2, 59-67.
- Balta Peltekoğlu, F , Demir Askeroğlu, E . (2020). Dijital Ortamda Kurum İçi İletişim: İşletmelere Yönelik Bir Araştırma . *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi* , (35) , 1-18.
- Balta Peltekoğlu, F. (2018). *Halkla ilişkiler nedir?*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Dalkıran, İ . (2016). Bir İletişim Aracı Olan Sosyal Medyanın Halkla İlişkiler Ekseninde Türk Markaları Tarafından Kullanımı: Ülker ve Eti Üzerinden Bir İnceleme . *İletişim Çalışmaları Dergisi* , 2 (2) , 1-24.
- Davison, H. K., Maraist, C. and Bing, M. N. (2011). Friend or Foe? The Promise and Pitfalls of Using Social Networking Sites for HR Decisions, *Journal of Business and Psychology*, 26(2), 153-159.
- Doğan, A. (2012). Electronic Human Resource Management and Its Functions.. *Journal of Internet Applications and Management*, 2(2), 51-80.
- Doherty, R.(2010).Getting Social With Recruitment, *Strategic HR Review*, 9(6),11-15.
- Doorley ,J. & Garcia, H. F. (2007) *Reputation Management: The Key to Successful Public Relations and Corporate Communication*. Routledge,U.S.A.
- Durak, H., ve Seferoğlu, S. S. (2016). Türkiye’de sosyal medya okuryazarlığı ve sosyal ağ kullanım örüntülerinin incelenmesi, *Journal Of International Social Research*, 9(46), 2016, 526-535.
- Erdoğan, E., ve Kesim, M. (2012). Ağ günlüklerinin kurumsal düzeyde kullanılması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 8-23.

- Everly, R. (2017). Using Internal Social Networks to Enhance Employee Participation. <https://gethppy.com/employee-engagement/using-internal-social-networks-to-enhance-employee-participation>. (Erişim tarihi: 09.02.2021).
- Floreddu, P. B., Cabiddu, F., & Evaristo, R. (2014). Inside Your Social Media Ring: How to Optimize Online Corporate Reputation. *Business Horizons*, 57(6), 737-745.
- Gonzalez, E.S., D.E. Leidner, D.E., Riemenschneider, C., Koch, H. (2013). The Impact Of Internal Social Media Usage On Organizational Socialization and Commitment, *Thirty Fourth International Conference on Information Systems*, 1-18.
- Göksal, N. (2020). İşletmelerde Sosyal Medya Kullanımının İşe Adanmışlık, Çalışan Sadakati ve Bireysel Performansa Etkisi. Kırıkkale: *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Doktora Tezi.
- Gönenli, G. & Hürmeriç, P. (2012). Dijital Medya Bir Alan Çalışması Olarak Facebook'un Kullanımı, *Sosyal Medya Akademi* (Ed. Ebru Özgen, Tolga Kara), 213-242.
- Haddud, A., Dugger, J., & Gill, P. (2016). Exploring the Impact of Internal Social Media Usage on Employee Engagement. *Journal of Social Media for Organizations*, 3(1), 1 – 23.
- İbicioğlu, H. (2006). İnsan Kaynakları Yönetimi: KOBİ'ler Üzerine Bir Araştırma. Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Jansen, Bernard J, Jansen, K.J., & Spink, A. (2005). Using The Web to Look for Work Implications for Online Job Seeking and Recruiting. *Internet Research*, 15(1), 49-66.
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business horizons*, 53(1), 59-68.
- Karakulle, İ. (2020). Örgütsel Bağlılık ve İş Tatmini Sağlamada İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamaları, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Karacıoğlu, F., Timuroğlu, M. K., Çınar, O. (2009). Örgütsel İletişim ve İş Tatmini İlişkisi, Bir Uygulama. *Yönetim*, 20(63): 59-76.
- Kılıç, N. (2019). Geleneksel Medya İle Yeni Medyanın Karşılaştırılması: Kuramsal Bir Analiz Çalışması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 36, 227-239.
- Laick, S., & Dean, A. A. (2011). Using web 2.0 technology in personel marketing to transmit corporate culture. *International Journal of Management Cases*. 13(2), 297-303.
- Manovich, L. (2001). *The Language of New Media*. Cambridge: MIT Press.

- Maurer, S. D., & Liu, Y. (2007). Developing effective e-recruiting websites: Insights for managers from marketers. *Business Horizons*, 50(4), 305-314.
- Mayfield, A., (2008). What is Social Media? England: Forrester ResearchSocialComputing. http://www.icrossing.co.uk/fileadmin/uploads/eBooks/What_is_Social_Media_iCrossing_ebook.pdf (15.01.2021 tarihinde erişilmiştir).
- McAllister, Spooner, S. M., (2009). Fulfilling the Dialogic Promise: A Ten-Year Reflective Survey on Dialogic Internet Principles, *Public Relations Review*, 35 (3), 320-322.
- Peltekoğlu, F. B. (2014). *Halkla İlişkiler Nedir?*. İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Savaş, S. (2020). İmaj Üretiminde Dijital Medya'nın Rolü: Kurumların Oluşturmaya Çalıştıkları İmajın Tüketicie Ne Oranda Yansıdığına Yönelik Bir Çalışma. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Solmaz, B., ve Görkemli, H.N., (2012). Yeni Bir İletişim Alanı Olarak Sosyal Medya Kullanımı ve Konya Kadın Dernekleri Örneği, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28, 183-189.
- Şeker, M. (2014). İnsan Kaynakları Yönetiminde Sosyal Medyanın Kullanımı Üzerine Bir Araştırma. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Şimşek M. Ş., Çelik A. ve Akgemci T., (2015). *Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış*, Konya: Eğitim Kitabevi.
- Varlıder, P. (2014). İnsan Kaynakları Yönetiminde Sosyal Medyanın Rolü. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Welch, M. ve Jackson, P.R. (2007). Rethinking Internal Communication: A Stakeholder Approach. *Corporate Communications: An International Journal*, 12(2), 177-198.
- Wilcox D. L., (2006). The Landscape of Today's Public Relations, *Analisi* (34), 67-85.
- Yılmaz, Ö. (2018). Sosyal Medya Pazarlama(sı). *Sosyal Medyanın İş Yaşamındaki Yeri* (Ed. Harun Yıldız), 113-133.
- Zoonen, W.V., Meer, T.V., & Verhoeven, J.W. (2014). Employees work-related social-media use: His master's voice. *Public Relations Review*, 40, 850-852.

Kaynakça

- Akestam, N., Rosengren, S., & Dahlen, M. (2017). Advertising “like a girl”: Toward a better understanding of “femvertising” and its effects. *Psychology & Marketing*, 34(8), 795-806.
- Baxter, A. (2015). Faux Activism in Recent Female-Empowering Advertising. *Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*, 6(1).
- Berktaş, F. (2014). Feminist Teoride Açılımlar. Ecevit, Y. – Kalkiner, N. (Ed.). *Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları*. 4. Baskı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Bozbaş, Z., Gürşen, A., Akpınar, H., Komitoğlu Yaman, Ö. (2019). Tüketicilerin Kadın Temalı Reklamcılık (Femvertising) Uygulamalarına İlişkin Değerlendirmeleri: Kalitatif Bir Araştırma. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (31), 169-190.
- Creswell, J.W. (2020). *Nitel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çimen, D. (2011). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Televizyon Reklamlarında Kadın*. Uzmanlık Tezi. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu.
- Ford, J. B., M. S. Latour, W. J. Lundstorm. “Contemporary Women’s Evaluation of Female Role Portrayals in Advertising.” *Journal of Consumer Marketing* 8, 1 (1991): 15-27.
- İnceoğlu, İ., & Onaylı-Şengül, G. (2018). Bir Femvertising örneği olarak Nike Bizi Böyle Bilin reklam filmine eleştirel bakış. *Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları E-Dergisi*, 1(2), 20-36.
- Kapoor, D., Munjal, A. (2019) Self-consciousness and emotions driving femvertising: A path analysis of women’s attitude towards femvertising, forwarding intention and purchase intention, *Journal of Marketing Communications*, 25:2, 137-157.
- Mahdawi, Arwa. “How Feminism Became a Great Way to Sell Stuff.” *The Guardian*. 23 Apr. 2014. Web. 5 Nov. 2014.
- Neuman, W. L. (2006). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*. (Çev. S. Özge). İstanbul: Yayın Odası Yayınları.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323- 343.
- Reca, ÖF. (2010). *Beden Dili ve Konuşma Sanatı*, Ankara: Tutku Yayınevi.
- Stancanelli, J. (2010). Conducting an online focus group. *The Qualitative Report*, 15(3), 761.

- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques*. Newbury Park, C. A.: Sage.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zimmerman, A. and Dahlberg, J. (2008). "The Sexual Objectification of Women in Advertising: A Contemporary Cultural Perspective", *Journal of Advertising Research*, New York.

Kaynakça

- BAUDRILLARD, Jean (2018). Tüketim Toplumu: Söylenceleri / Yapıları. (çev. Nilgün Tural ve Ferda Keskin). (11. Basım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- BAUMAN, Zygmunt (2020). Küreselleşme – Toplumsal Sonuçları. (çev. Abdullah Yılmaz). (10. Basım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- BAUMAN, Zygmunt ve LYON, David (2018). Akışkan Gözetim. (çev. Elçin Yılmaz). (3. Basım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- BENTHAM, Jeremy (2019). “Panoptikon ya da Gözetim-Evi”, (çev. Barış Çoban ve Zeynep Özarslan). Panoptikon: Gözün İktidarı. (haz. Barış Çoban ve Zeynep Özarslan), (3. Basım). s. 9-75, İstanbul: Su Yayınları.
- BİLGİÇ, H. Gökçe vd. (2011). “Dijital Yerlilerin Özellikleri ve Çevrim içi Ortamların Tasarlanmasındaki Etkileri”, Akademik Bilişim’11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri. Malatya, s. 257-263.
- DEBORD, Guy (2019). Gösteri Toplumu. (çev. Ayşen Ekmekçi ve Okşan Taşkent). (9. Basım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- FİDAN, Mustafa (2019). “İktidarın Panoptik Gözü Olarak Sosyal Medya: Facebook -Cambridge Analytica Örneği”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- FOUCAULT, Michel (1992). Hapishanenin Doğuşu. (çev. Mehmet A. Kılıçbay). (1. Basım). Ankara: İmge Kitabevi.
- GIDDENS, Anthony (2018). Mahremiyetin Dönüşümü: Modern Toplumlarda Cinsellik, Aşk ve Erotizm. (çev. İdris Şahin). (4. Basım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- HAN, Byung-Chul (2017). Yorgunluk Toplumu. (çev. Samet Yalçın). (3. Basım). İstanbul: Açılım Kitap.
- HAN, Byung-Chul (2020a). Psikopolitika: Neoliberalizm ve Yeni İktidar Teknikleri. (çev. Haluk Barışcan). (3. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- HAN, Byung-Chul (2020b). Şiddetin Topolojisi. (çev. Dilek Zaptıoğlu). (4. Basım). İstanbul: Metis Yayınları.
- HAN, Byung-Chul (2020c). Şeffaflık Toplumu. (çev. Haluk Barışcan). (5. Basım). İstanbul: Metis Yayınları.
- HAN, Byung-Chul (2020d). Güzeli Kurtarmak. (çev: Kadir Filiz). (3. Basım). İstanbul: İnsan Yayınları.
- HAN, Byung-Chul (2020e). Zamanın Kokusu. (çev: Şeyda Öztürk). (4. Basım). İstanbul: Metis Yayınları.
- KANT, Immanuel (2017). Güzellik ve Yücelik Duyguları Üzerine Gözlemler. (çev. Ahmet Fethi). (2. Basım). İstanbul: Hil Yayın.
- ÜNLÜ, Derya G. (2018). “Şeffaflık Toplumu: Şeffaf Toplumun Eleştirisi Üzerine Bir Okuma”, Galatasaray İletişim Fakültesi Dergisi, S. 18, s. 281-290.
- ŽIŽEK, Slavoj. (2018). Şiddet. (çev. Ahmet Ergenç). İstanbul: Encore.

Kaynakça

- ARVAS, İbrahim Sena (2014). **Türk Basınında Etik ve Özdenetim. İstanbul: Beta Basım Yayım.**
- AYDOĞAN, Filiz (1993). “Basının Otokontrolünde Basın Konseylerinin İşlevi”, **Marmara İletişim Dergisi**, C. 3, S. 3, s. 107-122.
- CABA, Ülker (2019). “Türk Basınında Cevap ve Düzeltme Hakkının Kullanımı (Tekzipler) ve 2014 Yılında Yayınlanan Tekziplerin Basın Etiği Bağlamında Değerlendirilmesi”. **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- EVERS, Hubb (2009). “Medya Etiği”, **Televizyon Haberciliğinde Etik**. (ed. Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel). Ankara: Fersa Matbaacılık.
- GİRGİN, Atilla ve Seçil Özay (2013). **Haber Yazmak**. İstanbul: Der Yayınları.
- GİRGİN, Atilla (2006). “Yazılı İletişimde Meslek İlkeleri ve Basın Konseyi”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, C. 0, S. 27, s. 47-62.
- İRVAN, Süleyman (2005). “Medya Etik”, **Medya Etik ve Hukuk**. (der. Seveda Alankuş). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- KAYA, Sertaç ve Olcay Uçak (2020). “Gazetecilik Etik Kodlarının Oluşturulmasında ve Güncellenmesinde Meslek Kuruluşlarının Önemi: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Örneği”, **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Y. 13, S. 36, s. 881-917.
- ÖZÇELİK, Zülfükar (2018). “Yerel Gazetelerde Okur Temsilciliği Uygulamaları”, **II. Uluslararası Bilimsel Çalışmalarda Yenilikçi Yaklaşımlar Sempozyumu**. Samsun, C.3, s. 1071-1076.
- ÖZGEN, Murat (1998). **Gazetecinin Etik Kimliği**. İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları: 53.
- ÖZGEN, Murat (2018). **Medya Etiği**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi AUZEF Ders Kitapları.
- TOKGÖZ, Oya (2017). **Temel Gazetecilik**. İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları.
- UZUN, Ruhdan (2016). **İletişim Etiği Sorunlar ve Sorumluluklar**. Ankara: Dipnot Yayınları.
- YÜKSEL, Erkan (2010). **Medya ve Habercilik**. Konya: Çizgi Kitabevi.
- İnternet Kaynakları
- URL-1: EtimolojiTürkçe İnternet Sitesi, “Ahlak Kelime Araması”, <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/ahlak>, (E.T.: 09.03.2021).

- URL-2: Türk Dil Kurumu Sözlükleri İnternet Sitesi, “Ahlak Kelime Araması”, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.: 09.03.2021).
- URL-3: “Prof. Dr. Süleyman İrvan-İletişim Etiği: İstanbul Aydın Üniversitesi İletişim Fakültesi İnternet Semineri (20.11.2020 Tarihli Webinarı)”, https://www.youtube.com/watch?v=8MHtaPRJ_HE, (E.T.: 30.01.2021).
- URL-4: EtimolojiTürkçe İnternet Sitesi, “Etik Kelime Araması”, <https://www.etimolojiturkce.com/arama/etik>, (E.T.: 09.03.2021).
- URL-5: Türk Dil Kurumu Sözlükleri İnternet Sitesi, “Etik Kelime Araması”, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.: 09.03.2021).
- URL-6: http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Bas%C4%B1nda%20Meslek%20Eti%C4%9Fi.pdf, (E.T.: 10.03.2021)
- URL-7: http://www.snj.fr/content/charte-d%E2%80%99%C3%A9thique-e-professionnelle-des-journalistes?id_article=65, (E.T.: 01.02.2021).
- URL-8: <https://www.basinkonseyi.org.tr/tarihce/>, (E.T.: 01.02.2021).
- URL-9: <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi.html>, (E.T.: 01.02.2021).
- URL-10: <https://www.milliyet.com.tr/the-others/dogan-yayin-konseyi-5247159>, (E.T.: 10.03.2021).
- URL-11: http://www.dyh.com.tr/_files/raporlar-ve-sunumlar/DYH_08.pdf, (E.T.: 10.03.2021).
- URL-12: <https://t24.com.tr/haber/dogan-grubunun-yeni-yayin-ilkeleri-aciclandi,219359>, (E.T.: 02.02.2021).
- URL-13: <https://t24.com.tr/haber/hurriyetten-artik-dogan-medya-grubu-yayin-ilkeleri-demiroren-medya-grubu-yayin-ilkeleri-oldu,648634>, (E.T.: 02.02.2021).
- URL-14: <https://etikgazetecilik.org/yayinlar/gazeteciler-icin-etik-sozluk/>, (E.T.: 03.02.2021).
- URL-15: http://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2006/10/061031_ilkeler_press_release.shtml#ilkeler, (E.T.: 10.03.2021).
- URL-16: <https://www.bbc.com/editorialguidelines/guidelines>, (E.T.: 03.02.2021).
- URL-17: <https://www.milliyet.com.tr/the-others/gazetecilerin-hak-ve-sorumluluklari-bildirgesi-5339176>, (E.T.: 10.03.2021).

**İLETİŞİM VE MEDYA
ALANINDA ULUSLARARASI
ARAŞTIRMALAR
-III-**

Editör
Prof. Dr. Meltem BOSTANCI

EĞİTİM
yayınevi

İLETİŞİM VE MEDYA ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR -III-

Editör: Prof. Dr. Meltem BOSTANCI

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-???

1. Baskı, ?? 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. Inciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

İletişim ve Medya Alanında Uluslararası Araştırmalar -II-

Editör: Prof. Dr. Emine Nilüfer PEMBECİOĞLU

194 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-731???

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok.

No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

kitapmatik

internetteki kitapçınız

kitapmatik.com.tr

Kaynakça

- AKARSU, B. (1982). “*Mutluluk Ahlakı*”. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ANNAS, J. (2006). “Virtue Ethics”, *The Oxford Handbook of Ethical Theory*, (Ed. David Copp). Oxford: Oxford University Press.
- ARİSTOTELES (1997). “*Nikomakhos’a Etik*” (çev. Saffet Babür). İstanbul: Ayraç Yayınları.
- BİNARK, F. M. (2013). “Yeni Medya Kullanımının Etkileri”, *Dijital İletişim ve Yeni Medya*” (Ed. Mesude Canan Öztürk). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- BİNARK, M. ve BAYRAKTUTAN, G. (2013). “*Aydın Karanlık Yüzü: Yeni Medya ve Etik*”. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- BİNARK, M. (2007). “Yeni Medya Çalışmalarında Yeni Sorular ve Yöntem Sorunu”, *Yeni Medya Çalışmaları*” (Der. M. Binark). Ankara: Dipnot Yayınları.
- BRINK, D. (2018). “Mill’s Moral and Political Philosophy”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2018 Edition)*, (Ed. Edward N. Zalta). URL = <https://plato.stanford.edu/archives/win2018/entries/mill-moral-political>.
- BUCHANAN, E. A., ZIMMER, M. (2018). “Internet Research Ethics”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2018 Edition)*, (Ed. Edward N. Zalta). URL = <https://plato.stanford.edu/archives/win2018/entries/ethics-internet-research>.
- ÇELENK, S. (2010). “Ayrımcılık ve Medya”, *Televizyon Haberciliğinde Etik*” (Ed. Bülent Çaplı, Hakan Tuncel). Ankara: Fersa Matbaacılık.
- DRIVER, J. (2007). “*Ethics: The Fundamentals*”. Oxford: Blacwell Pup.
- DRIVER, J. (2014). “The History of Utilitarianism”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2014 Edition)*, (Ed. Edward N. Zalta). URL = <https://plato.stanford.edu/archives/win2014/entries/utilitarianism-history>.
- EVERS, H. (2010). “İnternet Haberciliği: Yeni Etik Sorunlar mı?”, *Televizyon Haberciliğinde Etik*” (Ed. Bülent Çaplı, Hakan Tuncel). Ankara: Fersa Matbaacılık.
- FLORİDİ, L. ve TADDEO, M. (2016). “What is data ethics?”, *Philosophical Transactions of the Royal Society*. A374:20160360. <http://dx.doi.org/10.1098/rsta.2016.0360>.

- GERAY, H. ve AYDOĞAN, A. (2010). “Yeni İletişim Teknolojileri ve Etik”, “*Televizyon Haberciliğinde Etik*” (Ed. Bülent Çaplı, Hakan Tuncel). Ankara: Fersa Matbaacılık.
- HEIMSOETH, H. (1986). “*Immanuel Kant’ın Felsefesi*” (Çev. Takiyettin Mengüşoğlu). Ankara: Remzi Kitabevi.
- HURSTHOUSE, R. (1999). “*On Virtue Ethics*”. Oxford: Oxford University Press.
- İNAL, A. (2010). “Tarihsel Gelişimi İçinden Gazetecilik Etiğini Yeniden Düşünmek”, “*Televizyon Haberciliğinde Etik*” (Ed. Bülent Çaplı, Hakan Tuncel). Ankara: Fersa Matbaacılık.
- KALİARNTA, S. (2016). “Using Aristotle’s Theory of Friendship to Classify Online Friendships: a Critical Counterinterview”, *Ethics Inf Technol*, 18, pp. 65–79. <http://doi.org/10.1007/s10676-016-9384-2>.
- KANT, I. (2002). “*Ahlak Metafiğinin Temellendirilmesi*” (Çev. İoanna Kucuradi). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- KAPLAN, A. M. ve HAENLEIN, M. (2010). “Users of the World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media”. *Business Horizons*, Vol. 53, No. 1, pp. 59-68. <http://dx.doi.org/10.1016/j.bus-hor.2009.09.003>.
- KORAP ÖZEL, E. ve DENİZ, Ş. (2019). “Tık” ve “Etik” Arasında Sıkışan Gazetecilik: İnternet Gazeteciliğinin Ortaya Çıkardığı Yeni Etik Sorunlar ve Gazetecilerin Konuya Bakış Açısı Üzerine Bir Araştırma. *Erciyes İletişim Dergisi*, C.6, S.1, ss. 443-466.
- KORSGAARD, C. M. (2001), “Introduction”, KANT (2001), “*Groundwork of the Metaphysics of Morals*” (ed. and trans. Mary Gregor). Cambridge: Cambridge University Press içinde, s.VII-XXXII.
- MACINTYRE, A. (1996). “*Dependent Rational Animals: Why Human Beings Need the Virtue*”. Illinois: Open Court.
- MACINTYRE, A. (2001). “*Erdem Peşinde: Ahlak Teorisi Üzerine Bir Çalışma*” (Çev. Mutallip Özcan). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- MACINTYRE, A. (2016). “*Ethics in the Conflicts of Modernity: An Essay on Desire, Practical Reasoning, and Narrative*”. Cambridge: Cambridge University Press.
- MACLEOD, C. (2020). “John Stuart Mill”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Summer 2020 Edition)*, (Ed. Edward N. Zalta). URL = <https://plato.stanford.edu/archives/sum2020/entries/mill>.
- MİLL, J. S. (2017). “*Faydacılık*” (çeviri ve sunuş: Gökhan Murteza). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

- MURTEZA, G. (2017). “Sunuş”, John Stuart Mill (2017), “*Faydacılık*” içinde, İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- MUTLU, B. (2018). “Nel Noddings’te ‘İlgi’nin Etik Önemi ve Eğitimdeki Yeri”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.17, S.2, ss. 711-725.
- ÖZDİL, T. ve YOĞURTU, K. (2017). “Kişilerarası İletişim Sürecinde Empatinin Önemi: Kırgızistan Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*. C.6, S.1, ss.39-51.
- SULLINS, J. (2019). “Information Technology and Moral Values”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Summer 2020 Edition)*, (Ed. Edward N. Zalta). URL = <https://plato.stanford.edu/archives/sum2019/entries/it-moral-values>.
- URL-1: Statista, 2021, <https://www.statista.com/topics/1164/social-networks/> (Erişim Tarihi: 11.04.2021).
- UZUN, R. (2006). “Gazetecilikte Yeni Bir Yönelim: Yurttaş Gazeteciliği”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. S.16, ss.633-656.
- VALLOR, S. (2012). “New Social Media and the Virtues”, “*The Good Life in a Technological Age*” (Ed. Philip Brey, Adam Briggie, Edward Spence). New York, London: Routledge.
- VALLOR, S. (2016a). “Social Networking and Ethics”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2016 Edition)*, (Ed. Edward N. Zalta). URL = <https://plato.stanford.edu/archives/win2016/entries/ethics-social-networking>.
- VALLOR, S. (2016b). “*Technology and the Virtues. A Philosophical Guide to a Future Worth Wanting*”. New York: Oxford University Press.
- WARD, S. J.A. (2011a). “*Ethics and the Media. An Introduction*”. New York: Cambridge University Press.
- WARD, S. J.A. (2011b). “Ethical Flourishing as Aim of Global Media Ethics”, *Journalism Studies*, Vol. 12, No. 6, pp. 738-746. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2011.614810>.
- WARD, S. J.A. (2014). “Classical Liberal Theory in a Digital World”, “*The Handbook of Media and Mass Communication Theory*”. (Ed. Robert S. Fortner, P. Mark Fackler). John Wiley & Sons, Inc. URL=<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/9781118591178.ch1>.
- WORDEN, K. J. (2019). “Disengagement in the Digital Age: A Virtue Ethical Approach to Epistemic Sorting on Social Media. *Moral Philosophy and Politics*, Vol. 6, No. 2, pp. 235-259. <http://dx.doi.org/10.1515/mopp-2018-0066>.

Kaynakça

- AKGÜL, H. (2020). "Individuals' Psychological Change That May Arise Based on the Use of Fifth Generation Information Technologies". *Journal of Educational Issues*, 6(1), ss. 219-227. <http://www.macrothink.org/journal/index.php/jei/issue/current> (Erişim Tarihi: 10.02.2021)
- AKGÜL, H. (2017). "Nineden-Dededen Toruna, Bilgi ve İletişim Teknolojilerine Yönelik Metaforik Algılar". *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), ss. 653-677. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/381748> (Erişim Tarihi: 27.01.2021).
- ÇALIK, B. (2019). "Genç Seçmenlerin Oyları Kimlikleri Gibi Esnek" <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/gencc-seccmenlerin-oylari-kimlikleri-gibi-esnek/1530578> (Erişim Tarihi: 26.11.2020).
- DAVUTOĞLU, N. A. (2016). "Sürdürülebilir Küresel Rekabette Öğrenen Organizasyonların Kurumsal Kültür Oluşturmada Paradigmasal Etkisi". *İKSAD Bildiri Kitabı*. 3rd International Congress On Social Sciences, China To Ardatic. Antalya-Türkiye. 27-30 Ekim 2016, s:341-348.
- DREDGE, S. (2016). "The Complete Guide to Virtual Reality – Everything You Need to Get Started". <https://www.theguardian.com/technology/2016/nov/10/virtual-reality-guide-headsets-apps-games-vr> (Erişim Tarihi: 17.11.2020).
- GÖKSEL, Y. (2020). "Savunma ve Güvenlik Kurumlarına 138 Milyar Lira Ödenek". <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/savunma-ve-guvenlik-kurumlarına-138-milyar-lira-odene/2001946#:~:text=Buna%20g%C3%B6re%2C%20savunma%20ve%20g%C3%BCvenlikle,138%20milyar%20lira%20olarak%20%C3%B6ng%C3%B6r%C3%BCld%C3%BC> (Erişim Tarihi: 10.10.2020).
- HOFFMAN, D. (2015). "Do We See Reality As It Is?" https://www.ted.com/talks/donald_hoffman_do_we_see_reality_as_it_is?language=en (Erişim Tarihi: 21.11.2020).
- KESAYAK, B. (2020). "Endüstri Tarihine Kısa Bir Yolculuk". <https://www.endustri40.com/endustri-tarihine-kisa-bir-yolculuk/> (Erişim Tarihi: 26.11.2020).
- LERMAN, R. (9.10.2020). "Trump's Video Prompts Green Screen Speculation, Online Skepticism". <https://www.washingtonpost.com/>

- [technology/2020/10/08/trump-green-screen-rumor/](#) (Erişim Tarihi: 27.11.2020).
- MALONE, S. (2010). “What is Chroma Keying and How Do Green Screen Work?”. <http://www.virtualstudio.tv/blog/post/14-what-is-chroma-keying-and-how-do-green-screens-work#:~:text=Chroma%20Keying%20is%20the%20process.and%20replace%20it%20with%20another> (Erişim Tarihi: 16.11.2020).
- PARK, M. (2020). “South Korean Mother Given Tearful VR Reunion with Deceased Daughter”. <https://www.reuters.com/article/us-south-korea-virtualreality-reunion-idUSKBN2081D6> (Erişim Tarihi: 26.11.2020).
- PHOTOROBOT. (2020). “Dijital Pazarlamada 3D Modeller ve Artırılmış Gerçeklik”. <https://tr.photorobot.com/blog/augmented-reality-in-digital-marketing> (Erişim Tarihi: 20.11.20).
- QUADIR, J. (2011). “Hugo’ Opens New Chapter in Scorsese’s Illustrious Career”. <https://www.dailyca.org/2011/11/27/hugo-opens-new-chapter-in-scorseses-illustrious-career/> (Erişim Tarihi: 22.11.2020).
- URL-1 WHEATHER GROUP. (2016). “The Weather Channel Television Network Leads the Industry in Incorporating Brands into Augmented Reality” <http://weathergroup.com/newsroom/2016/08/09/weather-channel-television-network-leads-industry-incorporating-brands-augmented> (Erişim Tarihi:25.11.2020).
- URL-2 GREEN SCREEN STUDIO. (2020). “Technical Information”. <http://www.greenscreenstudio.eu/> (Erişim Tarihi: 16.11.2020).
- URL-3 APPLE, (2020) “Augmented Reality”, <https://www.apple.com/tr/augmented-reality/> (Erişim Tarihi: 17.11.2020).
- URL-4 RTUK. (2018). “Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması”. <https://www.rtuk.gov.tr/assets/Icerik/AltSiteler/televizyonizlemeegilimleriarastirmasi2018.pdf> (Erişim Tarihi: 23.11.2020).
- URL-5 SAĞLIK. (2009). Sağlık Bakanlığı 2020 Bütçesi TBMM Plan Bütçe Komisyonunda Kabul Edildi. <https://www.saglik.gov.tr/TR,58511/saglik-bakanligi-2020-butcesi-tbmm-plan-butce-komisyonunda- kabul-edildi.html#:~:text=Sa%C4%9Flık%20Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20merkez%20ve%20ta%C5%9Fra,milyar%20876%20milyon%20TL'dir> (Erişim Tarihi: 27.11.2020).

- URL-6 T24, (2014) “Erdoğan’ın Hologramlı Konuşması Ne Kadara Mal Oldu?” <https://t24.com.tr/haber/erdoganin-hologramli-konusma-si-ne-kadara-mal-oldu,249734> (Erişim Tarihi: 27.11.2020).
- URL-7 YOUTUBE. (2020). “Ak Parti”, https://www.youtube.com/channel/UCjoyxlyBIsI-99qbDGZs_0g (Erişim Tarihi: 26.11.2020).
- URL-8 YOUTUBE, (2016) “Arirang News: Korean Startup Releases vr. Simulators for Military Training”, <https://www.youtube.com/watch?v=Et5BsV0U1Lw> (Erişim Tarihi: 26.11.2020).
- URL-9 TÜİK. (2020) “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması”. 2020 [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679) (Erişim Tarihi: 27.11.2020).
- URL-10 WIKIPEDIA. (2020). “The Thief of Bagdad” [https://en.wikipedia.org/wiki/The_Thief_of_Bagdad_\(1940_film\)](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Thief_of_Bagdad_(1940_film)) (Erişim Tarihi: 16.11.2020).
- WIDMER, R. (2020). *Circular Economy in GCC: Potential, Prospects and Challenges* <https://www.ecomena.org/tag/linear-economy/> (Erişim Tarihi: 26.11.2020).
- YILMAZ, M. B. (2018). “Sanal Gerçeklik Haberin Anlatım Gücünü Artırmak İçin Nasıl Kullanılabilir?” <https://www.newslabturkey.org/sanal-gerceklik-haber/> (Erişim Tarihi: 25.11.2020).

Kaynakça

- AKSOY, F. (2019). "İşletmelerde Sürdürülebilirlik Raporlama Çerçevesi". *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, C.XXI, No:2, ss. 324-346.
- AKTAŞ, H. (2017). "İşletmelerde Sürdürülebilirliğin Sağlanmasında Lider Yöneticilerin Rolü ve En İyi Uygulama Örnekleri. İşletmelerde Sürdürülebilirlik Dinamikleri," Ed. Işıl Pekdemir. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- DYLLICK, T., HOCKERTS, K. (2002). "Beyond The Business Case For Corporate Sustainability" *Business Strategy and The Environment*, C. XI, No:2, pp. 130-141.
- ERTAN, Y. (2018). "Türkiye'de Sürdürülebilirlik Raporlaması (2005-2017)". *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, C. XI, No:3, ss. 463-478.
- FOMBRUN, C., Foss, C. (2001). "The Reputation Quotient Part:1: Developing a Reputation Quotient". *The Gauge: Newsletter of Worldwide Communications Research*, S.14/3, pp. 1-4.
- GARANTİ BBVA, <https://surdurulebilirlik.garantibbva.com.tr> (Erişim Tarihi: 13.02.2020)
- GLADWIN, T., KENNELLY J.ve KRAUSE, S.T. (1995). "Shifting Paradigms for Sustainable Development: Implications for Management Theory and Research". *Academy of Management Review*, Vol:20, No:4.
- GLOBAL INITIATIVE REPORTING, <https://www.globalreporting.org/information/about-gri/grihistory/Pages> (Erişim Tarihi:11.02.2020)
- GLOBAL COMPACT TÜRKİYE, <https://www.globalcompactturkiye.org/un-global-compact> (Erişim Tarihi: 18.12.2019)
- HANCIOĞLU, Y., GÜLENÇER, İ., TÜNEL, R.B. (2018). "Yeşil Yaklaşımlar ve Sürdürülebilirliğin Yükselişi: İşletmeler Sürdürülebilirlik Raporlarına Neden Önem Veriyor?". *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 17. ÜİK Özel Sayısı, ss. 229-244.

HINZ, A., FRIEDLI, T., SCHRETTLE S., SCHERRER- RATHJE, M. (2014). “Turning Sustainability Into Action: Explaining Firms’ Sustainability Efforts and Their Impact on Firm Performance”. *International Journal of Production Economics*, C. 147, Bölüm A, pp. 73-84.

<https://www.globalcompactturkiye.org/surdurulebilir-kalkinma-amaclari> (Erişim Tarihi: 18.12.2019)

<https://www.globalcompactturkiye.org/sirketler-icin-ilerleme-bildirimi-raporu> (Erişim Tarihi: 13.02.2020)

<https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/participants/> (Erişim Tarihi: 05.07.2020)

KARLIOVA SOYSAL, E. (2017). “Türkiye’de KSS İletişimi: Borsa Endekslerinde Yer Alan Şirket Raporlarının İncelenmesi”. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Antalya.

KUŞAT, N. (2012). “Sürdürülebilir İşletmeler İçin Kurumsal Sürdürülebilirlik Ve İçsel Unsurları”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, C.XIV(14), No:2, ss. 227-242.

KÖR, B. (2017). “İşletmelerin Kurumsal Sürdürülebilirlik Stratejileriyle İlgili Düzenlemeler ve Destekler. İşletmelerde Sürdürülebilirlik Dinamikleri”, Ed. Işıl Mendeş Pekdemir, 1. bs., İstanbul: Beta Basım Yayım.

LINNENLUECKE, M. K. ve GRIFFITHS, A. (2010). “Corporate Sustainability and Organizational Culture”. *Journal of World Business*, C. XLV, No:4, pp. 357-366.

MONTIEL, I., DELGADO-CEBALLOS, J. (2014). “Defining and Measuring Corporate Sustainability: Are We There Yet?”. *Organization and Environment*, C. XXVII, No:2, pp. 113-139.

RENSBURG, R., DE BEER, E., COETZEE, E. (2008). “Linking Stakeholder Relationships and Corporate Reputation: A Public Relations Framework for Corporate Sustainability. *Public Relations Research: European and International Perspectives and Innovations*”, Ed. By. Ansgar Zerfass, Betteke van Ruler, Krishnamurthy Sriramesh, VS Verlag für Sozialwissenschaften.

- SAYDAM, A. (2016). “Sürdürülebilirlik: İletişimin Derin Mavisi”, 1.bs., İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- SROUFE, R. ve GOPALAKRISHNA-REMANI, V. (2019). “Management, Social Sustainability, Reputation, and Financial Performance Relationships: An Empirical Examination of U.S. Firms”. *Organization ve Environment*, C.XXXII, No:3, pp. 331- 362.
- TOKGÖZ, N. ve ÖNCE, S. (2009). “Şirket Sürdürülebilirliği: Geleneksel Yönetim Anlayışına Alternatif”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bölümler Fakültesi Dergisi*, C. XI, No:1, ss. 249-275.
- TURHAN DALGIÇ, G., ÖZEN, F. ve ALBAYRAK, R.F. (2018). “Kurumsal Sürdürülebilirlik Kavramı, Stratejik Önemi ve Sürdürülebilirlik Performansı Ölçümü: Literatür Çalışması”. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, C. IX, No:1, ss. 17-37.
- UN GLOBAL COMPACT, https://www.unglobalcompact.org/docs/communication_on_progress/translations (Erişim Tarihi: 13.02.2020)
- URL-1 : <https://www.globalreporting.org>, (Erişim Tarihi: 11.02.2020).

Kaynakça

- KILIÇ, N. (2021). “İstiklal Madalyalı Muhalif Bir Gazeteci Velid Ebüzzi-ya”. Ankara: Çolpan Kitap.
- TANIŞ, C. (2018). “II. Meşrutiyet Döneminde Mizah: Dalkavuk Gazetesi”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7 (4), ss. 2535-2550.

Arşiv

TBMM ZC. (28 Ocak1924). 91. Birleşim: 448-449.

Sürelî Yayınlar

Akbaba.	(24 Ocak 1924).
_____.	(28 Ocak 1924).
İkdam.	(29 Ocak 1924).
_____.	(25 Şubat 1924).
_____.	(27 Şubat 1924).
_____.	(3 Mart 1924).
Karagöz.	(23 Ocak 1924).
_____.	(30 Ocak 1924).
_____.	(2 Şubat 1924).
Tanin.	(24 Ocak 1924).
_____.	(27 Şubat 1924).
Tevhid-i Efkâr.	(22 Ocak 1924).
_____.	(26 Şubat 1924).
_____.	(27 Şubat 1924).
Vakit.	(22 Ocak 1924).
_____.	(27 Ocak 1924).
_____.	(29 Ocak 1924).
_____.	(1 Şubat 1924).
_____.	(2 Şubat 1924).
_____.	(27 Şubat 1924).
Vatan.	(2 Ocak 1924).
_____.	(25 Ocak 1924).
_____.	(26 Ocak 1924).
_____.	(27 Şubat 1924).
Zümrüdüanka.	(24 Ocak 1924).
_____.	(31 Ocak 1924).
_____.	(4 Şubat 1924).

Kaynakça

- ANDREW, J. D. (2010). “*Büyük Sinema Kuramları*”. (çev. Zahit Atam). İstanbul: Doruk Yayınları.
- BARTHES, R. (2009). “*Yazı ve Yorum*”. (çev. Tahsin Yücel). İstanbul: Metis Yayınları.
- BERGER, A. A. (1996). “*Kitle İletişiminde Çözümleme Yöntemleri*.” (çev. M. Barkan, U. Demiray, D. Güler, N. Bayram, A. Tunç, N. Ulutak, A.H. Yüksel). Eskişehir: Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları.
- BERGER, A. A. (2012). “*Kültür Eleştirisi Kültürel Kavramlara Giriş*”. (çev. Özgür Emir). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- ÇÖĞÜR, A. S. (2007). “*Akira Kurosawa Sinemasında Japon Kültürü ve Batı Kültürünün Sentezlenmesi*”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- EAGLETON, T. (2014). “*Edebiyat Kuramı*”. (çev. Tuncay Birkan). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- ERKMAN-AKERSON, F. (2005). “*Göstergebilime Giriş*”. İstanbul: Multilingual Yayıncılık.
- GÜNAY, D. (2007). “*Metin Bilgisi*”. İstanbul: Multilingual Yayıncılık.
- GÜNDEŞ, S. (2003). “*Film Olgusu: Kuram ve Uygulayım Yaklaşımları*”. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- GÜNGÖR, N. (2013). “*İletişim Kuramlar ve Yaklaşımlar*”. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- KIRAN, Z. & EZİLER KIRAN, A. (2000). “*Yazınsal Okuma Süreçleri: Dilbilim, Göstergebilim ve Yazınbilim Yöntemleriyle Çözümlemeler*”. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- MORAN, B. (2013). “*Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*”. İstanbul: İletişim Yayınları.
- ÖZTOKAT, N. (2004). “Göstergebilimsel Bir Okuma Germinal”. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 151-168.
- PARSA, S. & PARSA, A. F. (2012). “*Göstergebilim Çözümlemeleri*”. İzmir: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- PRINCE, S. (2013). “*Savaşçının Kamerası Akira Kurosawa Sineması*”. (çev. Ahmet Ergenç). İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- WOLLEN, P. (2004). *Sinemada Göstergeler ve Anlam*. (çev. Zafer Aracagök, Bülent Doğan). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- YÜCEL, T. (1999). *Yapısalcılık*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kaynakça

- ABDALLAH, A., FLETCHER, T., & HANNAM, K. (2019). "Lebanese Food, 'Lebaneseness' and the Lebanese Diaspora in London". *Hospitality & Society*, 9(2), pp.145-160.
- ABDEL Aziz, H. H., & MEHREZ, D. W. (2013). "Skilled Egyptian Diaspora as A Source of Entrepreneurship in Egypt". *Journal for International Business and Entrepreneurship Development*, 7(2), pp. 149-162.
- ABDEL-KHALEK, A. M. (2004). "Does War Affect Death Anxiety Level? Seven Readings of Measurements (1988–2002) Before and After the Iraqi Invasion of Kuwait". *OMEGA-Journal of Death and Dying*, 49(4), pp. 287-297.
- AJAH, R. O. (2013). "Multiples Transgressions: Sexuality and Spirituality of Moroccan Diaspora in the Works of Tahar Ben Jelloun". *IOSR Journal of Humanities and Social Sciences*, 16(2), pp. 26-38.
- AL-MARASHI, I. (2003). "Saddam's Security Apparatus During the Invasion of Kuwait and the Kuwaiti Resistance". *Journal of Intelligence History*, 3(2), pp. 61-86.
- ALGHABERİ, J. A. (2018). "The Concept of 'Home' in Palestinian Diaspora Fiction: A Critical Study of Randa Jarrar's Fiction". *Langkawi: Journal of The Association for Arabic and English*, 4(1), pp. 13-20.
- ALİ, F. (2018). "Where Should the Birds Fly After the Last Sky? Images and Voices of Women of the Iraqi Diaspora in the United Kingdom". *Diaspora Studies*, 11(2), pp. 135-151.
- ALJAMAL, Y. M., & AMOUR, P. O. (2020). "Palestinian Diaspora Communities in Latin America and Palestinian Statehood". *Journal of Holy Land and Palestine Studies*, 19(1), pp. 101-120.
- ALSHAİBİ, S. (2006). "Memory Work in the Palestinian Diaspora (Personal Essay and Art)". *Frontiers: A Journal of Women Studies*, 27(2), pp. 30-53.
- AMİRİ, R., & SOLTANI, F. (2011). "Iraqi Invasion of Kuwait as Turning Point in Iran-Saudi Relationship". *Journal of Politics and Law*, 4(1), pp. 188-194.
- ANDÉN-PAPADOPOULOS, K., & PANTTİ, M. (2013). "The Media Work of Syrian Diaspora Activists: Brokering between the Protest and Mainstream Media". *International Journal of Communication*, 7, pp. 2185–2206.
- ARANCİBÍA, H., LEİHY, P., & SAMARI, D. (2020). "A Generation 1.5 Palestinian Diaspora Child Refugee in Chile". *Journal of Loss and Trauma*, pp. 1-16.

- ASAL, H. (2012). "Community Sector Dynamics and the Lebanese Diaspora: Internal Fragmentation and Transnationalism on the Web". *Social Science Information*, 51(4), pp. 502-520.
- AVCI, Ö. (2018). "Propaganda Çeşitleri". Karaca, M. ve Çakı, C. (Ed.) *İletişim ve Propaganda* içinde Konya: Eğitim Yayınevi, ss. 75-114.
- BAEZA, C., & PINTO, P. (2016). "Building Support for the Assad Regime: The Syrian Diaspora in Argentina and Brazil and the Syrian Uprising". *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 14(3), pp. 334-352.
- BAWALSA, N. (2018). "Palestine West of the Andes: Chile is Home to the World's Largest Palestinian Diaspora Community. How did Chile's Arabic Newspapers Contribute to Its Formation?". *NACLA Report on the Americas*, 50(1), pp. 34-39.
- BEN-DAVÍD, A. (2012). "The Palestinian Diaspora on the Web: Between De-territorialization and Re-territorialization". *Social Science Information*, 51(4), pp. 459-474.
- BİSHARAT, R. (2019). "The Palestinian Diaspora and Latin American Solidarity with the Palestinian Cause: Brazil as a Model". *Latin American Perspectives*, 46(3), pp. 102-113.
- BOSCH, M. (2008). "The Representation of Fatherhood by the Arab Diaspora in the United States". *Lectora: Revista de Dones i Textualitat*, (14), pp. 101-112.
- BOZDAĞ, Ç. (2017). "Love Stories and Diasporic Identity Narratives: Mediatized Practices of Storytelling in the Moroccan Diaspora." *Journal of Arab & Muslim Media Research*, 10(2), pp. 217-232.
- BRADFORD, B. M., & ROBİSON, H. D. (1997). "Abnormal Returns, Risk, and Financial Statement Data: The Case of the Iraqi Invasion of Kuwait". *Journal of Economics and Business*, 49(2), pp. 193-204.
- BULLER, R. E. (2007). "Un/veiled: Feminist Art from the Arab/Muslim Diaspora". *Al-Raida Journal*, pp. 16-20.
- CARUSO, C. (2014). "Nationality Undetermined: Voices of the Palestinian Diaspora in Italy". *Interventions*, 16(3), pp. 325-345.
- CARUSO, C. (2018). "The Syrian Diaspora in London through the Transnational Lens: A Distinctive Contribution to Contemporary Public Space and Citizenship". *Border Crossing*, 8(2), pp. 409-432.
- CHAUDHRY, K. A. (1991). "On the Way to Market: Economic Liberalization and Iraq's Invasion of Kuwait". *Middle East Report*, (170), pp. 14-23.

- COLONNA, F. (2004). "What Has Become of My Friends?" Questions Regarding the New Algerian 'Diaspora' in France". *The Journal of North African Studies*, 9(2), pp. 126-139.
- ÇAKI, C., Gülada, M. O. (2020). "Komünizm İdeolojisi Altında Ermeni Kadınların Propaganda Posterlerindeki Temsili". *Ermeni Araştırmaları*, (66), ss. 49-71.
- ÇAKI, C., Gazi, M. A., Çakı, G., Gülada, M. O. (2020). "Likbez Kampanyası Dönemindeki Propaganda Posterleri Üzerine Göstergibilimsel Bir İnceleme". *Türk Kütüphaneciliği*, 34(4), ss. 663-692.
- DELAHAYE, S. G., & TEJADA, G. (2019). "Transnational Investments of the Tunisian Diaspora: Trajectories, Skills Accumulation and Constraints". Ed. Maria Elo and Indianna Minto-Coy. In *Diaspora Networks in International Business*. Cham: Springer. pp. 105-126.
- DUMONT, A. (2016). "Moroccan Diaspora in France and the February 20 Movement in Morocco". *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 14(3), pp. 244-260.
- FAHRENTHOLD, S. D. (2019). *Between the Ottomans and the Entente: The First World War in the Syrian and Lebanese Diaspora, 1908-1925*. The United Kingdom: Oxford University Press.
- FİNCHAM, K. (2013). "Shifting Youth Identities and Notions of Citizenship in the Palestinian Diaspora: The Case of Lebanon". Ed. Dina Kiwan. In *Naturalization Policies, Education and Citizenship* London: Palgrave Macmillan. pp. 150-177.
- FİNLAY, R. (2019). "A Diasporic Right to the City: the Production of a Moroccan Diaspora Space in Granada, Spain". *Social & Cultural Geography*, 20(6), pp. 785-805.
- FKC (2020). Özgür Kuveyt Kampanyası, <http://freekuwait.org.kw/introduction.php>, (Erişim Tarihi: 10.01.2020).
- FLANİGAN, S. T. (2018). "Advantages of Syrian Diaspora Aid to Refugees in Middle Eastern States of the Global South". *Journal of Muslim Philanthropy & Civil Society*, 2(2), pp. 35-66.
- FLOYD, M. L. (1991). "Iraq's Invasion of Kuwait Spurs Mass Migration into Jordan How Third World Nation Copes with the Administrative Nightmare of Refugee Population". *Georgetown Immigration Law Journal*, 5(1), pp. 57-78.
- FREE Kuwait (2020a). Saldırı Konulu Poster, http://freekuwait.org.kw/photos.php?page=116923_Poster, (Erişim Tarihi: 23.12.2020).

- FREE Kuwait (2020b). Özgür Kuveyt Kampanyası'nda Kullanılan Hitler Konulu Kartpostal, http://freekuwait.org.kw/photos.php?page=116940_Postcard-Front, (Erişim Tarihi: 23.12.2020).
- FREE Kuwait (2020c). Özgür Kuveyt Kampanyası'nda Kullanılan Stiker, http://freekuwait.org.kw/photos.php?page=116913_Stickers, (Erişim Tarihi: 23.12.2020).
- FREE Kuwait (2020d). Saddam Konulu Poster, http://freekuwait.org.kw/photos.php?page=116937_Poster, (Erişim Tarihi: 23.12.2020).
- FREE Kuwait (2020e). Bayrak Konulu Poster, http://freekuwait.org.kw/photos.php?page=116922_Poster-and-Placard, (Erişim Tarihi: 23.12.2020).
- FREE Kuwait (2020f). İşgalci Konulu Poster, http://freekuwait.org.kw/photos.php?page=116930_Poster, (Erişim Tarihi: 23.12.2020).
- FREE Kuwait (2020g). Uçak Konulu Poster, http://freekuwait.org.kw/photos.php?page=116927_Poster, (Erişim Tarihi: 23.12.2020).
- FREE Kuwait (2020h). Çocuk Konulu Poster, http://freekuwait.org.kw/photos.php?page=116932B_Poster-and-Placard, (Erişim Tarihi: 23.12.2020).
- FREE Kuwait (2020i). Silah Konulu Poster, http://freekuwait.org.kw/photos.php?page=116932_Poster, (Erişim Tarihi: 23.12.2020).
- FREE Kuwait (2020j). Bebek Konulu Poster, http://freekuwait.org.kw/photos.php?page=116931_Poster, (Erişim Tarihi: 23.12.2020).
- GLOD, S. J. (1991). "International Claims Arising from Iraq's Invasion of Kuwait". *The International Lawyer*, 25(3), pp. 713-721.
- GRAMMAS, G. N. (1991). "Multilateral Responses to the Iraqi Invasion of Kuwait: Economic Sanctions and Emerging Proliferation Controls". *Maryland Journal of International Law and Trade*, 15(1), pp. 1-22.
- GRAZIANO, T. (2012). "The Tunisian Diaspora: Between 'Digital Riots' and Web Activism". *Social Science Information*, 51(4), pp. 534-550.
- GREEN, H. (2019). "The Montreal Moroccan Diaspora: History, Memories and Identities". *European Judaism*, 52(2), pp. 129-142.
- GREENWOOD, C. (1991). "Iraq's Invasion of Kuwait: Some Legal Issues". *Cambridge Review of International Affairs*, 5(1), pp. 21-31.
- GREENWOOD, C. (1992). "New World Order or Old the Invasion of Kuwait and the Rule of Law". *Modern Law Review*, 55(2), pp. 153-178.
- GUALTIERI, S. (2009). "Between Arab and White: Race and Ethnicity in the Early Syrian American Diaspora" (Vol. 26). The United States: Univ of California Press.

- GÜLADA, M. O., GAZİ, M. A., & ÇAKI, C. (2019). "Nazi Propaganda-sının Ulusal Seferberlikte İdealize Ettiği Alman Genç Kızları: "Das Deutsche Mädel" Dergisi Üzerine İnceleme". *Erciyas İletişim Dergisi*, 6(2), ss. 1079-1100.
- HADJOU, A., CHERIET F., & DJENANE, A. M. (2014). "Evaluation of the "Preference Effect" of the Algerian Diaspora in France for Local Products". *New Medit*, 13(3), pp. 13-22.
- HALPERİN, A. (2015). "The Use of New Media by the UK's Palestinian Diaspora". Ed. Ola Ogunyemi. In *Journalism, Audiences and Diaspora*. London: Palgrave Macmillan, pp. 218-234.
- HALPERİN, A. (2018). "*The Use of New Media by the Palestinian Diaspora in the United Kingdom*". The United Kingdom: Cambridge Scholars Publishing.
- HASSAN, H. (1999). "*The Iraqi Invasion of Kuwait: Religion, Identity and Otherness in the Analysis of War and Conflict*." London: Pluto Press.
- HOLLİS, R. (1990). "At Stake in the Iraqi Invasion of Kuwait: Borders, Oil and Money". *The RUSI Journal*, 135(4), pp. 17-24.
- HYNDMAN-RİZK, N. (2016). "No Arranged Marriages Here: Migration and the Shift from Relations of Descent to Consent in the Lebanese Diaspora". *Journal of Intercultural Studies*, 37(3), pp. 303-319.
- İLİAS, M. H. (2007). "Mappila Muslims and the Cultural Content of Trading Arab Diaspora on the Malabar Coast". *Asian Journal of Social Science*, 35(4-5), pp. 434-56.
- ISSA, D. (2019). "The 'Aura' of Home: Fairouz and the Arab Diaspora of Doha, Qatar". *Middle East Journal of Culture and Communication*, 12(1), pp. 109-126.
- İŞİK, M. & KARACA, M. (2019). "Vichy Fransası'nda Müttefik Devletlere Karşı Yürütülen Propaganda Faaliyeti". *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(3), ss. 43-62.
- JAUİLİN, T., & NİLSSON, B. (2015). "Voting at Home and Abroad: The Tunisian Diaspora since 2011". *Revue Européenne des Migrations Internationales*, 31(3), pp. 41-71.
- JUNTUNEN, M. (2019). "Iraqi Diaspora and Public Space in a Multicultural Suburb in Finland". Ed. Tuomas Martikainen, José Mapril, and Adil Hussain Khan. In *Muslims at the Margins of Europe*. Holland: Brill, pp. 225-244.
- KADHUM, O. (2019). "Assessing Co-development Projects for Civil Society Building in Iraq: The Case of the Iraqi Diaspora and Swedish

- Institutions Following the 2003 Intervention in Iraq”. *British Journal of Middle Eastern Studies*, 46(2), pp. 222-241.
- KADHUM, O. (2020). “Unpacking the Role of Religion in Political Transnationalism: The Case of the Shi’a Iraqi Diaspora since 2003”. *International Affairs*, 96(2), pp. 305-322.
- KARAM, J. T. (2013a). “The Lebanese Diaspora at the Tri-Border and the Redrawing of South American Geopolitics, 1950-1992”. *Mashriq&-Mahjar*, 1(1), pp. 55-84.
- KARAM, J. T. (2013b). “On the Trail and Trial of a Palestinian Diaspora: Mapping South America in the Arab–Israeli Conflict, 1967–1972”. *Journal of Latin American Studies*, 45(4), pp. 751-777.
- KENNEDY, G. (2019). “Diaspora Incorporation Mechanisms: Sustained and Episodic Mobilisation among the British-Egyptian Diaspora After the Arab Spring”. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, pp. 1-19.
- KESKİN Yılmaz, Y., ÇAKI, C. & KAZAZ, A. (2020). “Nazi Almanyası Döneminde Nazizm İdeolojisindeki Antisemitist Propaganda Mitlerinin Eğitime Yansımaları”. *Selçuk İletişim*, 13(3), ss. 1081-1113.
- KHURAI BET, A. M. (1999). “Nine Years After the Invasion of Kuwait: The Impacts of the Iraqi Left-over Ordnance”. *Environmentalist*, 19(4), pp. 361-368.
- KUMAR, P. (2018). “Rerouting the Narrative: Mapping the Online Identity Politics of the Tamil and Palestinian Diaspora”. *Social Media+ Society*, 4(1), pp. 1-18.
- LONG, J. M. (2009). “*Saddam’s War of Words: Politics, Religion, and the Iraqi Invasion of Kuwait*”. The United States: University of Texas Press.
- MACDONALD, S. (2002). “Hitler’s Shadow: Historical Analogies and the Iraqi Invasion of Kuwait”. *Diplomacy and Statecraft*, 13(4), pp. 29-59.
- MAHGOUB Al-Tahawy, M. (2020). “Reclaiming Lost Images in Egyptian Diaspora Literature “Iman Mersal and May Telmissany as Example””. *Studies in Arabic Narratology*, 2(2), pp. 33-60.
- MARİNOVA, N. (2010). “Transnational Homeland Involvement of the US-Based Lebanese Diaspora”. *Center for Global Studies Working Paper*, 15, pp. 1-13.
- MASON, V. (2007). “Children of the “Idea of Palestine”: Negotiating Identity, Belonging and Home in the Palestinian Diaspora”. *Journal of Intercultural Studies*, 28(3), pp. 271-285.

- MEHREZ, D., & HAMDY, H. (2010). "Skilled Egyptian Diaspora Contributions to Egypt". *Education, Business and Society: Contemporary Middle Eastern Issues*, 3(4), pp. 250-261.
- MEHTA, S. R. (2014). "'Praise to the Emptiness' Locating Home in the Arab Diaspora". *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 3(1), pp. 124-128.
- MİLADİ, N. (2006). "Satellite TV News and the Arab Diaspora in Britain: Comparing Al-Jazeera, the BBC and CNN". *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 32(6), pp. 947-960.
- MOSS, D. M. (2018). "The Ties that Bind: Internet Communication Technologies, Networked Authoritarianism and 'Voice' in the Syrian Diaspora". *Globalizations*, 15(2), pp. 265-282.
- MÜLLER-FUNK, L. (2018). *"Egyptian Diaspora Activism During the Arab Uprisings: Insights from Paris and Vienna"*. The United Kingdom: Routledge.
- NAFA, A., & SAAD, M. (2019). "In Search of a Model to Describe the Organization of the Algerian Diaspora Networks". *International Journal of Technology Management & Sustainable Development*, 18(3), pp. 301-314.
- NAGEL, C. (2016). "At Home with the Lebanese Diaspora". *The Arab World Geographer*, 19(3-4), pp. 368-376.
- NANDA, V. P. (1991). "The Iraqi Invasion of Kuwait: The U.N. Response". *Southern Illinois University Law Journal*, 15(3), pp. 431-452.
- NDOUR, M. (2015). "Andrew Arsan, Interlopers of Empire: The Lebanese Diaspora in Colonial French West Africa". *Black Diaspora Review*, 5(1), pp. 60-63.
- O'CONNELL, M. (1991). "Enforcing the Prohibition on the Use of Force: The U.N.'s Response to Iraq's Invasion of Kuwait". *Southern Illinois University Law Journal*, 15(3), pp. 453-486.
- OMAR, S. A., BHAT, N. R., & ASEM, A. (2009). "Critical Assessment of the Environmental Consequences of the Invasion of Kuwait, the Gulf War and the Aftermath." Ed. Tarek A. Kassim, Damià Barceló. In *Environmental Consequences of War and Aftermath*, Berlin: Springer, pp. 141-170.
- OUAKNÏNE-YEKUTİELİ, O., OXFORD, V. S., & NİZRİ, Y. S. (2016). "My Heart is in the Maghrib": Aspects of Cultural Revival of the Moroccan Diaspora". *Hespèris-Tamuda*, 51(3), pp. 165-192.
- PETEET, J. (2007). "Problematizing a Palestinian Diaspora". *International Journal of Middle East Studies*, 39(4), pp. 627-646.

- POOKKATT, J. (1992). "The Security Council's Response to the Iraqi Invasion of Kuwait". *Student Advocate*, 4, pp. 8-18.
- RAKOS, R. F. (1993). "Propaganda as Stimulus Control: The Case of the Iraqi Invasion of Kuwait". *Behavior and Social Issues*, 3(1-2), pp. 35-62.
- RARÍCK, C., BARCZYK, C., WINTER, G., & ANGRIAWAN, A. (2018). "The Displaced Syrian Diaspora: A Cultural Assessment and Potential Implications for Organizational Dynamics". *Journal of Organizational Psychology*, 18(3), pp. 139-150.
- RİNNAWÍ, K. (2012). "'Instant Nationalism' and the 'Cyber Mufti': The Arab Diaspora in Europe and the Transnational Media". *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 38(9), pp. 1451-1467.
- RİNNAWÍ, K. (2014). "Imagined Coherence: Transnational Media and the Arab Diaspora in Europe". Ed. Leila Hudson, Adel Iskandar, Mimi Kirk. In *Media Evolution on the Eve of the Arab Spring*, New York: Palgrave Macmillan, pp. 209-220.
- ROWE, A. E. (2012). "Mint Grows through the Cracks in the Foundation: Food Practices of the Assimilated Lebanese Diaspora in New England (USA)". *Food and Foodways*, 20(3-4), pp. 211-232.
- SABEC, C. (1991). "The Security Council Comes of Age: An Analysis of the International Legal Response to the Iraqi Invasion of Kuwait". *Georgia Journal of International and Comparative Law*, 21(1), pp. 63-122.
- SAMAK, T. (2016). "Moroccan Diaspora in France: Community Building on Yabiladi Portal". *Humanities Sciences*, 12(1), pp. 1-8.
- SHEHATA, M. (2020). "Supportive, Transformative and Reverse Effects of Media on Tunisian Diaspora's Political Identity". *Journal of Arab & Muslim Media Research*, 13(1), pp. 85-103.
- SKULTE-OUAÏSS, J., & TABAR, P. (2015). "Strong in Their Weakness or Weak in Their Strength? The Case of Lebanese Diaspora Engagement with Lebanon". *Immigrants & Minorities*, 33(2), pp. 141-164.
- SMETS, K. (2012). "Connecting Islam and Film Culture: The Reception of The Message (Ar Risalah) among the Moroccan Diaspora". *Participations: Journal of Audience and Reception Studies*, 9(1), pp. 68-94.
- SMÍTH, P. A. (1986). "The Palestinian Diaspora, 1948-1985". *Journal of Palestine Studies*, 15(3), pp. 90-108.
- STOKKE, E., & WIEBELHAUS-BRAHM, E. (2019). "Syrian Diaspora Mobilization: Vertical Coordination, Patronage Relations, and the Challenges of Fragmentation in the Pursuit of Transitional Justice". *Ethnic and Racial Studies*, 42(11), pp. 1930-1949.

- SWEARİNGEN, W. D. (1988). "Geopolitical Origins of the Iran-Iraq War". *Geographical Review*, 78(4), pp. 405-416.
- TALİB, Y. A. (1980). "Studies on the South Arabian Diaspora: Some Critical Remarks". *Diogenes*, 28(111), pp. 35-49.
- TANYERİ MAZICI, E. & ÇAKI, C. (2018). "Adolf Hitler'in Korku Çekiciliği Bağlamında Kamu Spotu Reklamlarında Kullanımı". *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(3), ss. 290-306.
- TENOVE, C. (2019). "Networking Justice: Digitally-enabled Engagement in Transitional Justice by the Syrian Diaspora". *Ethnic and Racial Studies*, 42(11), pp. 1950-1969.
- TORKİ, M. A. (1994). "Associations between Personality and Stress Reactions during and After Invasion of Kuwait". *Psychological Reports*, 74(2), pp. 667-673.
- TREVİSAN-SEMİ, E. (2007). "Staging Moroccan Identity in Israel: The Case of Moroccan Diaspora in Israel". *A Contrario*, 5(1), pp. 37-50.
- TURAN, Z. (2010). "Material Objects as Facilitating Environments: the Palestinian Diaspora." *Home Cultures*, 7(1), pp. 43-56.
- UNDERHİLL, H. (2019). "Learning in Social Movements: Emotion, Identity and Egyptian Diaspora Becoming 'Logically and Emotionally Invested' in the Continuing Struggle". *Australian Journal of Adult Learning*, 59(3), pp. 365-388.
- VİNCENT-DAVİSS, D., & POPA, R. (1990). "The International legal Implications of Iraq's Invasion of Kuwait: Research Guide". *New York University Journal of International Law and Politics*, 23(1), pp. 231-322.
- WARBRİCK, C. (1991). "The Invasion of Kuwait by Iraq". *The International and Comparative Law Quarterly*, 40(2), pp. 482-492.
- WATSON, R. (2020). "Refugees Searching for Home in the Syrian Diaspora". *Review of Middle East Studies*, 54(1), pp. 97-103.
- ZANDER, V., MÜLLERSDORF, M., CHRİSTENSSON, K., & ERIKSSON, H. (2013). "Struggling for Sense of Control: Everyday Life with Chronic Pain for Women of the Iraqi Diaspora in Sweden". *Scandinavian Journal of Public Health*, 41(8), pp. 799-807.

Kaynakça

- AKTAŞ, Y. (2012). “Mizah Dergilerinde Gençlik Alt Kültürlerinin Temsili: Uykusuz Dergisi”. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Gazetecilik Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ALPARSLAN, E. N. (2020). “Türkiye’de Punk Alt Kültürü ve Muhalefet İlişkisi”. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ARAS, T. (2018). “Çoklu Kültürün Bir İfade Biçimi Olarak Çalgıcı Romanlar”. İçinde Türk Göçü 2016 Seçilmiş Bildiriler. Transnational Press London. ss. 151–156.
- AYHAN, A. (2013). “Üniversite Gençliğinde Marka-Tüketim Bağlamında Bilinç-Biliş Düzeyi”. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), ss. 27–45.
- BAYRAKTAR AKKAYA, Ö. (2011). “Çingeneler: “Başka Bir Dünyanın İnsanları”. *Global Media Journal TR Edition*, 1(2), ss. 118–132.
- BENNETT, A. (2011). “The Post-Subcultural Turn: Some Reflections 10 Years”, *Journal of Youth Studies*, 14(5), <https://doi.org/10.1080/13676261.2011.559216>, pp. 493–506.
- BLACKMAN, S. (2014). “Subculture Theory: An Historical and Contemporary Assessment of the Concept for Understanding Deviance”. *Deviant Behavior*, 35(6), <https://doi.org/10.1080/01639625.2013.859049>, pp. 496–512.
- CASTILLO, F. R., ve KERVYN, N. (2020). “Music Subculture as a Source of Conspicuous Consumption Practices: A Qualitative Content Analysis of “Altered Movement” Songs and Music Videos”. *Journal of Consumer Marketing*, 37(4), <https://doi.org/10.1108/JCM-02-2019-3087>, pp. 353–363.
- ÇELEBİ, V. (2014). “Gündelik Dil Felsefesi ve Austin’in Söz Edimleri Kuramı”. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 4(1), 73.
- ÇİÇEK, A., ve YAĞBASAN, M. (2019). “Küfür ve Argonun Gündelik İletişimdeki Yeri Üniversite Öğrencileri Özelinde Bir Alan Araştırması”. *Akdeniz İletişim Dergisi*, (32), <https://doi.org/10.31123/akil.618623>, ss. 13–37.
- CRESWELL, J. (2017). “Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları”. Ankara: Eğiten Kitap.
- DAVE, L. (2002). “Tek Akorlu Mucizeler: Punk Rock’un Anlamı ve Gücü”, İstanbul: Nigar Özlem (Çev.), Altıkırkbeş Yayın.

- DURAL, A. B., ve ESELER, B. (2019). “Bir Karşı Hegemonya Kültürü Olarak Çingene Müziği : “Mahcup Red” Notaları”. *Ethnomusicology Journal*, 1.
- ERDOĞAN, İ. (2014). “*Medya Teori ve Araştırmaları*”. Ankara: Erk Yayınları.
- GİRĞİN TOHUMCU, Z. G. (2012). “Kültürel Üretim, Bedensel Değişim, Kimliksel Dönüşüm: Türkiye’nin “9/8lik” Roman Dansı”. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzikoloji ve Müzik Teorisi Anabilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul.
- GİRĞİN Z. G., ŞEHVAR, B., ve ARZU, Ö. (2012). “Müzik Pazarında Yerel Üretimler: World Music’ten Tekno-Romana”. *Recent Trends in Musicology Special Issue*, ss. 263–275.
- GİRĞİN, Z. G. (2018). “Küreselleşmenin Seçkin Görünümü: Dünya Müziği Kategorisi Olarak Roman Oyun Havası”. *Alternatif Politika*, 10(1), ss. 43–72.
- GRİFFİN, C. E. (2011). “The Trouble With Class: Researching Youth, Class and Culture Beyond the “Birmingham School””. *Journal of Youth Studies*, 14(3), <https://doi.org/10.1080/13676261.2010.533757>, pp. 245–259.
- GÜLALİ, M. (2014). “Amerikan ve İngiliz Popüler Kültüründe Bir Odak: Beatles”. Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Lefkoşa.
- GÜNDÜZ, B. E. (2019). “Dijitalleşmenin Müzik Endüstrisine Etkileri: Spotify Örneği”. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Pazarlama İletişimi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- GÜZEL KORVER, S., ve KESKİN, S. (2019). “Sosyal Medyada Roman Etnisitesinin Öz-Temsili ve Ötekiliğin Sosyo-Dijital Telifisi”. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, (57), <https://doi.org/10.26650/connectist2019-0088>, ss. 51–84.
- HEBDİGE, D. (2004) “*Alt Kültür Tarzın Anlamı*”. Sinan Nişancı (Çev.) İstanbul: Babil Yayınları.
- İŞÇİ, H. K. (2010). “Geleneksel Urfa Altın Kadın Takılarının Özellikleri, Kültürümüzdeki Yeri ve Üretici Görüşleri”. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı Geleneksel Türk El Sanatları Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- JENSEN, S. Q. (2018). “Towards a Neo-Birminghamian Conception of Subculture? History, Challenges and Future Potentials”. *Journal of*

- Youth Studies*, 21(4), <https://doi.org/10.1080/13676261.2017.1382684>, pp. 405–421.
- KINLI, H. D., ve YÜKSELSİN, İ. Y. (2016). “Eşikler, Müzikler ve Liminalite: Profesyonel Roman Müzisyenler ve Bergama Yöresi Evlilik Ritüellerindeki Liminal Roller”. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), <https://doi.org/10.14687/ijhs.v13i1.3481>, ss. 375–399.
- LEMON, A. (2000). “*Gypsy Performance and Romani Memory From Pushkin*”. London: Duke University.
- LIIKKANEN, L. A., ve ANTTI, S. (2015). “Music on YouTube: User Engagement with Traditional, User-a-Appropriated and Derivative Videos”. *Computers in Human Behavior*, 50,. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.01.067>, pp. 108–124.
- LULL, J. (2000). “*Popüler Müzik ve İletişim*”. İstanbul: Chiviyazıları Yayınevi.
- NEGUS, K. (1996). “*Populer Music in Theory*”. UK: Wesleyan University Press
- ÖZDEMİR, M. (2010). “Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), <https://doi.org/10.17494/ogusbd.92095>, ss. 323–343.
- ÖZKAN, A. R. (2000). “*Türkiye Çingeneleri*.” Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi.
- PAKER, O. (2011). “Popüler Müzik, Günlük İdeoloji ve Benlik İnşası: Sezen Aksu Şarkıları Üzerinden Bir İnceleme”. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi*, 0(34), <https://doi.org/10.17064/iuifhd.76440>, ss. 87–106.
- PAKULSKI, J. (2009). “Postmodern Social Theory. The New Blackwell Companion to Social Theory”, <https://doi.org/10.1002/9781444304992.ch13>, pp. 251–280.
- ROBERTS, D. (2015). “Modified People: Indicators of a Body Modification Subculture in a Post-Subculture World” *Sociology*, 49(6), <https://doi.org/10.1177/0038038514554672>, pp. 1096–1112.
- SEEMAN, S. T. (2002). “*You’re Roman!*”: Music and Identity in Turkish Roman Communities University of California Los Angeles. University of California
- TÜRKMEN, U., ve YILMAZ, H. (2017). “Öteki Mahalle: Dinar Dere Mahallesi Romanları Müzik Kültürü”. *International Journal of Social and Educational Sciences*, 4(8), ss. 81–93.

- UÇUM, Ö. (2008). “Kocaeli Çingenerinde Evlenme Geleneği”. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.
- WICKE, P. (2004). “Mozart’ın Madonna’ya Popüler Müziğin Bir Kültür Tarihi”, Serpil Dalaman (Çev.), İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- WILLIAMS, J. P. (2006). “Authentic Identities. Journal of Contemporary Ethnography”, 35(2),. <https://doi.org/10.5840/soctheorpract201541323>, pp. 173–200.
- WIM, W. (1997). “*In Search of the True Gypsy*”. London Portland, Qr: Frank Cass.
- YAVUZ, Ş. (2015). “Erkekliğin Tutkulu Hali : Tofaş Modifiye Gençliği- Masculinities”. *A Journal of Identity and Culture*, (4), ss. 70–104.
- YILDIRIM, K. (2015). “Çingene Alt-Kültüründe Sosyalleşme Sürecinin Suç Olgusuna Etkisi”. Karamanoğlu MehmetBey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Karaman.
- YÜKSELSİN, İ. Y. (2009). “Satılık Havalar: Batı Türkiye Roman Topluklarında Bir Müziksel Zanaatkâr Biçimi Olarak ‘Çalgıcılık’”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8), ss. 452–463.
- YÜRÜKTÜMEN, M. E. (2010). “Türk Sinemasında Çingenerin Temsili”. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon Sinema Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

İnternet Kaynakları

- URL-1.** https://www.youtube.com/watch?v=__KvirmCUqg, (Erişim Tarihi: 10. 04. 2021)
- URL-2.** <https://www.youtube.com/watch?v=d2GFqi6p0iE>, (Erişim Tarihi: 13. 04. 2021)
- URL-3.** <https://www.youtube.com/watch?v=62YOlhKeGNQ>, (Erişim Tarihi: 15. 04. 2021)
- URL-4.** https://www.youtube.com/watch?v=_gT20Mn9WSo, (Erişim Tarihi: 15. 04. 2021)

Kaynakça

- AKTAŞ, H. (2008). *Halkla İlişkiler*. (Ed. A. Kalender ve M. Fidan), “Bir İletişim Aracı Olarak Sponsorluk”, Tablet Yayınları: Konya. ss. 221-249
- ARGAN, M. (2001). “Spor Pazarlamasında Sponsorluk ve Futbol Branşında Sponsorluk Yapan Kuruluşlara İlişkin Bir Araştırma”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- AYAR, Ö. C. (2009). “Kurumsal İmaj Yönetimi; Türkiye İş Kurumu Örneği”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- BAKAN, Ö. (2004). “Kurumsal İmaj Oluşumunu Etkileyen Faktörler: İletişim Faktörlerinin Rolünü Belirlemeye Yönelik Ampirik Bir Çalışma”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- BULDUKLU, Y. (2015). “İmaj Yönetimi: Yaklaşımlar, Taktikler, Stratejiler”. *Konya: Literatürk Academia*.
- COPELAND, R., FRISBY, W. ve MCCARVILLE, R. (1996). “Understanding the Sport Sponsorship Process From A Corporate Perspective”, *Journal Of Sport Management*, 10(1), pp. 32–48.
- CORNWELL TB, Roy DP, Steinard II EA. (2001). “Exploring Managers’ Perceptions of the Impact of Sponsorship on Brand Equity”, *Journal Advert*, 30(2), pp. 41 – 51.
- CORNWELL, T. BETTINA ve MAIGNAN, I. (1998). “An International Review of Sponsorship Research”, *Journal of Advertising*, 27(1), pp. 1-21.
- CORNWELL, T. BETTINA, WEEKS, CLINTON S, ve ROY, DONALD P. (2005). “Sponsorship-Linked Marketing: Opening The Black Box”, *Journal of Advertising*, 34 (2), pp. 21-42.
- CRIMMINS, J. ve HORN, M. (1996). “Sponsorship: From Management Ego Trip to Marketing Success”, *Journal of Advertising Research*, 36 (4), pp. 11-21.
- ÇAVUŞOĞLU, B. S. (2011). “Türkiye’de Spor Sponsorluğu Çalışmaları Kapsamında Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş Spor Kulüpleri-

- nin Futbol Takımlarının Ana Sponsorluklarının Bilinirliği Üzerine Bir Araştırma”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- DOĞAN, İ. (2018). “Kurumsal İmaj Oluşturmada Sponsorluk Uygulamaları: Vodafone Örneği Üzerine Ampirik Bir Çalışma”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- ERDOĞAN, İ. (2014). “*Teorik ve Pratikte Halkla İlişkiler*” (3. Baskı). Ankara: Erk Yayınları.
- GLÖCKER, T. (1995). “*Strategische Erfolgspotentiale Durch Corporate Identity: Aufbau Und Nutzung*”. Wiesbaden: Deutscher Universitäts-Verlag.
- GIOIA, D. A., ve Thomas, J.B. (1996). “Identity, Image, and Issue Interpretation: Sensemaking During Strategic Change”. *Inacademia Administrative Science Quarterly*, 41(3), pp. 370-403
- GROHS, R. (2016). “Drivers of Brand Image Improvement in Sportevent Sponsorship”, *International Journal of Advertising*, 35(3), pp. 391-420.
- GWINNER, K. (1997). “A Model of Image Creation and Image Transfer In Event Sponsorship”, *International Marketing Review*, 14(3), pp. 145-158.
- GWINNER, K. P. ve EATON, J. (1999) “Building Brand Image Through Event Sponsorship: The Role of Image Transfer”, *Journal of Advertising*, 28(4), pp. 47-57.
- HEERDEN C. H. V. ve PLESSIS, P. J. D. (2003). “The Objectives Set by South African Sponsors for Sport, Ecquid Novi”, *African Journalism Studies*, 24(1), pp. 20-36.
- HEERDEN, V., C.H. (2001). “Factors Affecting Decision-Making in South African Sport Sponsorships”, Unpublished Doctoral Thesis, University of Pretoria.
- KELLER, K.L. (1993), “Conceptualizing, Measuring and Managing Customerbased Brand Equity”, *Journal of Marketing*, 57, pp. 1-22.
- KIM, K., PATRICIA A. S. ve YUNJAE C. (2012). “The Image Management Function of Sponsorship”, *International Journal of Advertising*, 31(1), pp. 85-111.

- MASTERMAN, G. (2007). "Sponsorship For A Return on investment. Great Britain": Butterworth-Heinemann.
- MASTERSON, R. (2005). "The Importance of Creative Match in Television Sponsorship", *International Journal of Advertising*, 24(4), pp. 509-530.
- MCDONALD, C. (1991). "Sponsorship and the Image of the Sponsor", *European Journal Of Marketing*, 25(11), pp. 31-38.
- MEENAGHAN, T. (1991). "Sponsorship Legitimising the Medium", *European Journal of Marketing*, 25 (11), pp. 5-10.
- MEENAGHAN, T. ve SHİPLEY, D. (1999). "Media Effect in Commercial Sponsorship", *European Journal of Marketing*, 33(3-4), pp. 328-347.
- MEENAGHAN, J. A. (1983). "Commercial Sponsorship", *European Journal of Marketing*, 17(7), pp. 5-73.
- MEERABEAU, E., ROY G., MICHAEL K., JOHNSON A., MICHAEL B. ve KINGSLEY T. (1991). "Sponsor- Ship and the Drinks Industry in the 1990s", *European Journal of Marketing*, 25 (11), pp. 39-56.
- NOVAIS, M. A. ve ARCODIA, C. (2013). "Measuring the Effects of Event Sponsorship: Theoretical Frameworks and Image Transfer Models", *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 30 (4), pp. 308-334.
- OKAY, A. (2013). "Kurum Kimliği", İstanbul: Der'in Yayınları.
- OKAY, A. ve Okay, A. (2015). "Halkla İlişkiler Kavram Strateji ve Uygulamaları", İstanbul: Der Yayınları.
- OVERTON, R. (2007). "Sponsorships Finding and Selling Marketing Partnerships". Sydney: Martin Books, Printed and bound in Australia by Finline Print,
- ÖZÜPEK, M. N.(2005). "Kurum İmajı ve Sosyal Sorumluluk". Konya: Tablet Kitapevi.
- POPE, N.ve VOGES, K. (2000). "The Impact of Sport Sponsorship Activities, Corporate Image, and Prior Use on Consumer Purchase Intention", *Sport Marketing Quarterly*, 9 (2), pp. 96-102.
- SCHWARZ, C. ve HUNTER, D. (2008). "Advanced Theory and Practice in Sport Marketing". USA: Elsevier Inc.

- SEÇİM, H. Ö. (2003). "Sponsorluk". *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (16), ss. 457-479.
- SEKHON, H., SANJIT K., CHADWICK, S. ve DEVLIN, J. (2016). "Corporate Image and A Sport's Governing Body", *The Service Industries Journal*, 36(11-12), pp. 556-575.
- SIMMONS, C. J. ve BECKER-OLSEN, K. L. (2006), "Achieving Marketing Objectives Through Social Sponsorships", *Journal of Marketing*, 70, pp. 154-169.
- SMITH, G. (2004). "Brand Image Transfer Through Sponsorship: A Consumer Learning Perspective", *Journal of Marketing Management*, 20(3-4), pp. 457-474.
- SOYER, F. (2003). "*Sporda Sponsorluk: Kavram, Kapsam ve Bir Araştırma*". Ankara : Gazi Kitabevi.
- STIPP, H. (1998). "The Impact of Olympic Sponsorship on Corporate Image", *International Journal of Advertising*, 17:(1), pp. 75-87.
- TENCH, R., ve YEOMANS, L. (2009). "*Exploring Public Relations*" (Second Edition b.). England: Pearson Education Limited
- TENGİLİMOĞLU, D. ve ÖZTÜRK, Y. (2008). "*İşletmelerde Halkla İlişkiler*". Ankara : Seçkin Yayıncılık.
- TÜRKKAHRAMAN, M. (2004). "Günümüzün Büyüsü İmaj ve Gerçek Hayat", *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, (30), ss. 1-14.
- ÜLGER, B. (2003). "*İşletmelerde İletişim ve Halkla İlişkiler*", İstanbul: Der Yayınları.
- WALLISER, B. (2003). "An International Review of Sponsorship Research: Extension and Update", *International Journal of Advertising*, 22(1), pp. 5-40.
- ZDRAVKOVIC, S. ve TILL, B. D. (2012). "Enhancing Brand Image Via Sponsorship", *International Journal of Advertising*, 31(1), pp. 113-132.

BİYOPOLİTİK POPÜLİZM: COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE BİOPOPÜLİZM

Hacı Hasan SAF¹

GİRİŞ

Popülizm artık siyaset bilimindeki en “popüler” ve en yaygın kavramlardan biri haline gelmiştir. Pek çok araştırmacı, gazeteci ve bilim insanı tarafından kullanılan şekliyle aşırı kapsayıcı bir etiket haline geldiği, “popülist yutturmaca”dan (De Cleen vd., 2018: 657) bahsettiği ve herhangi bir ek anlamdan arındırılmış popülizmin “minimal tanımlarını” açıkladığı savunulmaktadır. Böylesi bir durumda siyasal iletişim araştırmalarında saptanan popülist söylemler, kavramın kendisi gibi kapsayıcı hale gelmiştir. Güncel olayların siyasal olarak kitleleri manipüle etmek adına kullanılması olarak aktarılabilecek popülizm, tarihin neredeyse her döneminde karşımıza çıkmaktadır. Ancak günümüzdeki anlamıyla kullanımını kapsayacak pratikler, özellikle son 150 yılda görülmüştür.

Kitlelerin manipülasyonu için gerekli güncelin araçsallaştırılması olarak popülizm, hem biyopolitik amaçlara ulaşmak için hem de biyopolitik unsurlar kullanılarak suret bulmuştur. Nüfusun denetimi için yaşamın her alanının kontrolü adına geliştirilen politikalar olarak özetlenebilecek biyopolitika ise

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, hacihasan saf@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-7778-0258.

popülist yaklaşımlarla iç içe varlık bulmuştur. Biyopolitika merkezli popülist söylemler, biyopopülizm olarak kavramsallaştırılmıştır. Geçtiğimiz yüzyıl başlarında ırkçı ve baskıcı totaliter ideolojilerde sıkça görülen biyopopülizm, 2019 yılının sonlarından bugüne dünyayı saran Covid-19 pandemi döneminde artmış, farklı şekillerde tezahür etmiştir.

Çalışmada biyopolitik temelli ve argümanlı popülist yaklaşımlar olan biyopopülist söylemlerin olağanüstü bir dönem olan Covid-19 pandemi döneminde nasıl şekillendiği ortaya koyulacaktır. Buna paralel olarak özellikle Avrupa ve ülkemizde inşa edilen biyopopülist söylemler incelenerek örnekendirilecektir.

1. POPÜLİZM VE BİYOPOLİTİKANIN GENEL BİR ANATOMİSİ

Temelde kitleleri bir siyasal durumla ilgili yönlendirme adına kullanılan ve günceli araçsallaştıran söylemleri ifade eden popülizm, aslında her dönemin kendine has argümanlarını tüketse de tarihin hemen her döneminde siyasal sahnede yer almıştır. Yaşamsal faaliyetler, kitlelerin ve dolayısıyla nüfusun denetimi için gerekli unsurlar da popülizmin aleti haline gelmiştir.

Tarihsel anlamda analiz edilen iktidar anlayışının günümüz şekli olarak aktarılan biyo-iktidar, toplumun denetimi adına yaşam süreçlerine hâkim olan bir iktidar anlayışını işaret etmektedir. Biyo-iktidarın bu amaçla gerçekleştirdiği politikalar ise biyopolitika olarak adlandırılmıştır. Kitleleri siyasal anlamda etkilemeye yönelik güncel politik stratejilerde etkin olan popülist anlayışta biyopolitik perspektifler sürekli denenmekte, gözler önüne serilmektedir. Bu başlık altında

popülizm ve biyopolitika kavramlarına genel bir çerçeve çizilecektir.

Geçici siyasal bir strateji olan popülizm, çağdaş siyasetin bir fenomeni değildir. Aksine tarihseldir ve siyasetin mantığı olarak görülebilir ve yorumlanabilir (Laclau, 2005) ve dahası bu mantık, tarihidir. Ernesto Laclau (2005: 3-20)'nun belirttiği gibi: “Bir gösteren olarak popülizm terimi son derece tartışmalı bir konudur”. Laclau'nun popülizm kavramsallaştırması, politik ve sosyal teoride büyük etkilere sahiptir (Moffitt ve Tormey, 2014: 384). Popülizm, Laclau (2005) tarafından, eşdeğerliğin farklılığına galip geldiği her alanda açık olan, politik yaşamın yapılandırıcı bir mantığı olarak tanımlanmıştır. Laclau'ya göre popülizm sadece politik bir mantık değil, politik olanın mantığıdır. Bu bakış açısından hareketle “halk” yenilenmiş ve etkili herhangi bir siyasi projenin odağı ve aslında siyasetin öznesi haline gelmektedir. “Halk” siyasetin öznesi ise, o zaman popülizm siyasetin mantığı olarak görülebilir (Moffitt ve Tormey, 2014: 384). Laclau şunu vurgulamaktadır: “Eğer popülizm, komüniter alan içinde radikal bir alternatif varsaymaktan ibaretse, verili bir toplumun geleceğinin dayandığı kavşakta bir seçim, popülizm siyasetle eş anlamlı hale gelmez mi? Cevap sadece evet olabilir” (2005: 47). Laclau'nun çalışmalarına dayanan popülizm teorisi ve Essex Okulu yaklaşımları, popülizmin üç ön koşulunu vurgular (Seongcheol, 2017):

- 1- “Halkı” iktidardan ayıran uzlaşmaz bir çizgi ve bu çizgiyle oluşan bir ayrımın varlığı,
- 2- “Yurttaşların” taleplerine cevap veren bir yaklaşımın inşası (kitlelerin istediğinin seslendirilmesi),
- 3- Bu taleplerin istikrarlı bir anlamlandırma / söylemsel boşluk üretim sistemi içinde birleştirilmesi.

Kısaca açıklamak gerekirse popülizm genel olarak geçici algı yönetimi olarak görünse de tarihselliği ve sürekli adapte edilebilir yönü ile karmaşık bir yapıya sahiptir. Kamuoyunu etkileme ve yönlendirme, siyasal bir amaca ulaşma adına kullanılan argümanlar, siyaseti dönemsel olarak yeniden şekillendirebilir.

Bu unsurlar popülizmin söylemsel aygıtına ait olsalar da popülizm, siyasi topluluğun bir yaratılış biçimi olarak ve bu açıdan demokrasinin oluşumunu tanımlamak için kullanılabilir (Canovan, 1981). Demokrasi, popülist yaklaşımlar ile adeta hegemonyanın bir aracı ve hatta kendisi olmaktadır.

Politika, Schmitt (2007)'e göre hegemonya hakkındadır ve bu nedenle, bir siyasi iktidar tahsis biçimi olan demokrasi, bu hegemonyanın gerçekleştirilmesini tanımlamaktadır (Lac-lau ve Mouffe, 1985). Popülizm olarak siyaset analizlerinde Arditi (2010), “hegemonya cinsinin iki türü olarak popülist ve kurumsalcı söylemlerin bir yorumunu” önermektedir. Başka bir deyişle, popülizm ve kurumsallık, sırasıyla eşdeğerlik ve farklılık mantığının üstünlüğünü gösteren bir spektrumun iki kutbunu temsil etmektedir (Seongcheol, 2017). Popülist söylem siyasal alandaki hegemonyanın kurucu unsuru haline gelmektedir.

Neoliberalizm ve liberal demokrasi; biyopolitik literatürde biyopolitika veya biyo-iktidar bağlamında iyi analiz edilmiş ve belgelenmiştir (Agamben, 2005, 2014; Hardt ve Negri, 2000, 2004). Bu analizlerin en derinini Foucault ortaya koymuştur (Lemke, 2011: 53-54):

“Biyopolitika kavramının kurumsallaşmasında ve siyaset teorilerinde geniş bir yer bulmasında Michel Foucault'nun çalışmalarına bakmak gerekir. Bir görüşe göre, Michel Foucault,

geleneksel biyopolitika tanımlarından ayrılarak söz konusu yorumlamaların eksik olduğu, biyopolitikanın politikanın alt bir dalı olarak görülemeyeceği, geleneksel politika araçlarına getirilen bir ekleme olmadığı, hayatın da politikanın nesnesi olmadığı ve bunun dar bir yorum olarak görülmesi gerektiği; bilinenin aksine hayatın, iktidar biçimlerinin değişmesiyle politikanın kendi içindeki dönüşümün etken maddesi olduğu yönünde eleştirilerini dile getirir.”

Biyopolitika; iç içe geçmiş, karmaşık ve sıralı olmayan bir yönetim anlayışını birey-nüfus, cezalandırma, disiplin ve denetim ikilileri üzerinden açıklamaktadır (Lemke, 2011: 53-55):

“Foucault, biyopolitikayı hayata indirgemeyerek daha çok hayatın politikayla ilişkisini karşılıklılık içinde, astlık üstlük göstermeden tanımlamaya çalışmıştır. Bu karşılıklılık incelemesi de birçok disiplinle birlikte gerçekleşmiştir. Söz konusu disiplinlerle, nüfus üzerindeki araçları soyutlaştırarak bireyler üzerindeki kontrolü, disiplin gibi cezalandırma-dışlama araçlarının alanını, araştırmalarının konusu hâline getirmiştir.”

Görüleceği üzere siyasal amaçlara ulaşmak için siyasiler, siyasal partileri, siyasal kurumlar ve yetkililer tarafından geçici gündem unsurları üzerinden inşa edilse de popülizm, tarihin her döneminde karşımıza çıkmaktadır. Popülist amaçlara ulaşmak adına araçsallaştırılan ve söylemlerin inşasında da faydalı bir argümana sebep olan biyopolitika ise yaşamın kendisini, nüfus hareketlerini ve kitleleri denetlemeyi hedeflemektedir. Bu iki kavramın bir arada var olma durumu, tartışılması gereken bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. BİYOPOLİTİK POPÜLİZM ALAŞIMI

Günümüz siyasal düşüncesinde etkili olan biyopolitika, nüfusun denetimi adına onun yaşam koşulları üzerinde hâkim olmaktadır. Kitleleri manipüle etmek için de kullanılan popülizm ise hem biyopolitik unsurları içselleştirmekte hem de bir biyopolitik argüman gibi konumlanmaktadır. Bu başlıkta biyopolitika ile popülizm kavramlarının iç içe geçmişliği ve beraber nasıl kullanıldığı tartışılacaktır.

Modern siyaset, biyopolitikanın hakimiyetindedir ve biyo-iktidar, çağdaş siyasetin temel kurucu güçlerinden biri haline gelmiştir. Biyopolitik çerçeve olmadan popülizmin anlamlandırılması neredeyse imkânsızdır. Popülizmi analiz etmek için bu çalışmada Thomas Lemke (2011)'nin biyopolitika hakkındaki değerlendirmeleri kullanılacaktır. Genel anlamda, “biyopolitika kavramı, insan koşullarının doğasında, yaşamın yönleri (Yunanca bîosları) ve siyasetin yönleri arasındaki ilişkiye atıfta bulunur (...) görünen fenomenlerin çeşitli yollarını yakalamak ve gün ışığına çıkarmak için kullanılmıştır. Yaşam ve ahlaki ilkeler, yaşam ve sosyal normlar, yaşam ve politik stratejiler birbirine bağlıdır ve karşılıklı olarak sosyal ve tarihsel olarak birbirini şekillendirir” (Takács ve Losoncz, 2015: 2). Popülist yaklaşım, hem nüfus politikaları hem de biyopolitik stratejileri inşa etmek için bu güncel biyopolitik argümanları kullanmaktadır.

Lemke, iki ana biyopolitik paradigmayı “hayatı siyasetin temeli olarak alan ve bunları yaşam süreçlerini siyasetin nesnesi olarak gören siyasetçi kavramlarla karşılaştıran natüralist kavramlar” (2010: 3) olarak tanımlamaktadır. Bu paradigmalardan birkaç alt tipini analiz etmektedir: Natüralist biçim, “20. yüzyılın ilk on yıllarında devletin organikçi kavramlarını, nasyonal sosyalizm sırasında ırkçı akıl yürütme biçimleri aracılığıyla çağdaş siyaset bilimindeki biyolojik fikirlerle birleştirir” (Lemke, 2011: 3). Biyopolitik varsayımlar, “yaşam

süreçlerinin düzenlenmesini ve yönlendirilmesini amaçlayan bir uygulama alanı veya politikanın bir alt disiplini olarak” görülebilir (Lemke, 2011: 3). Popülizm her iki paradigmadan etkilenmiş ve yapılandırılmıştır: 20. yüzyılın başlarında popülizm ırkçı devlet biyolojisinin egemenliğine girmiştir ve bu nasyonal sosyalist ve komünist diktatörlüklerde biyo-iktidarın ortaya çıkmasıyla sonuçlanmıştır. Modern devletin ve küresel kapitalizmin evrimi biyopolitik yapı üzerinde dikkate değer bir etkiye sahiptir, bu nedenle sosyal ve eleştirel teorinin biyopolitik kavramları popülizmin çağdaş çerçevesini tanımlamaktadır. Bu yaklaşımda, modern devletin ırkçılığı olan organikçi ve sosyal/eleştirel biyopolitika teorilerinin ana ortak noktasından söz edilmektedir. Foucault, 19. yüzyılın sonundan itibaren ırkçılığın politik eylemlerin rasyonalitesine rehberlik ettiğini savunmakta, biçimini siyasal araçlar ve somut politikalarda bulan “devlet ırkçılığı”ndan bahsetmektedir (Lemke, 2011: 42). Aşırı totaliter rejimlerin kendi amaçlarına ulaşmak için kullandıkları biyopolitik popülizm, daha çok ırkçı yaklaşımları inşaada etkili olmuştur.

Klasik siyaset kavramlarından bir kopuş olarak düşünülen nasyonal sosyalist biyopolitika kavramı, devleti “birliği ve tutarlılığı bireylerin iradeleri sonucu olan yasal bir yapı” olarak değil, “devleti ön planda tutan organikçi devlet” kavramına dayanmaktadır. Özgür irade eylemleri, ancak bireylerden ve kolektiflerden önce gelen ve faaliyetlerinin kurumsal temelini sağlayan orijinal bir yaşam biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır (Lemke, 2011: 10). Bu da popülist söylemlerde düşman yaratma, birey yaşamının devlet çıkarı için adeta bir nesne olarak tanımlanmasına neden olmuştur. Buna benzer bir uygulama sosyalist ideolojide de görülmüştür.

Açıktır ki, sadece nasyonal sosyalist politika biyopopülizm doğru ilerlememiş, benzer siyasi varsayımlar “Stalin’in diktatörlüğü altındaki yeni Sovyet yurttaşın” projelerinde

ortaya çıkmış, aynı zamanda liberal demokrasilerin öjenik uygulamalarında da karşımıza çıkmaktadır. Biyopopülizm, Stalinist ideologlar tarafından da kullanılmaya çalışılmıştır. Sovyet halkını “rafine etmek” ve “asilleştirmek” için yeni bilimsel bilgi ve teknolojik seçenekler üretilmiştir (Lemke, 2011: 14).

Biyopolitiğin organikçi kavramları, 20. yüzyıl totaliter rejimlerinin biyopopülizminin doğasına bir bakış atmakta ve biyopopülizmin en karanlık anlarını göstermektedir. Aynı zamanda, biyopopülizmin birkaç yönü hala keşfedilmeyi beklemektedir: bir yandan, sosyal ve eleştirel teorinin biyopolitik yönleri 20. yüzyılın totaliter rejimlerine ilişkin bazı değerli analiz noktaları sunmakta, öte yandan Lemke’nin işaret ettiği neoliberal biyopopülizm (2011: 14) literatürde karşımıza çıkmaktadır. Neoliberal popülizm ile birlikte ırkçı, şiddetçi ve totaliter anlayıştan sıyrılan biyopolitika, bugünkü anlamı ile denetim için kullanılan söylem temelli halini almıştır.

Biyopolitika; bilimsel, politik ve sosyal gündemlerin ilginç bir buluşma noktası haline gelmiş ve çağdaş siyaseti anlamak için giderek artan bir ilgi kazanmıştır. Sosyal ve eleştirel teoriye dayalı biyopolitika, “modern ve çağdaş toplumlarda bedenler üzerindeki kurucu denetim biçimi olarak iktidarı yeniden kavramsallaştırdığı için siyasal analizin araçlarının yenilenmesine katkıda bulunmuştur” (Takács ve Losoncz, 2015: 3).

Biyopopülizm teorisi ile bağlantılı olarak, Foucaultcu kavramsallaştırmada ise, egemen iktidarın biyo-iktidara dönüşümünün, politik-askeri söylemden ırkçı-biyolojik bir söyleme geçişe yol açması çok önemlidir. Biyo-iktidarı kullanan devlet ırkçı olarak nitelendirilmektedir. Bir yandan ırkçılık, “ilke olarak hayal edilenin homojen bir biyolojik bütün olarak bölünmesine izin veren sosyal alanda çatlaklar yaratır. Bu şe-

kilde, iyi ve kötü, daha yüksek ve daha alçak, yükselen veya alçalan “ırklar” mümkün kılınmış ve ‘yaşamak zorunda olanla ölmesi gereken arasında’ bir ayırım çizgisi kurulmuştur” (Lemke, 2011: 41).

Kısaca özetlemek gerekirse biyopolitik amaçlara ulaşmak ya da söylemlerde biyopolitik argümanların kullanılması olarak karşımıza çıkan biyopopülizm, temelde ırkçı totaliter rejimler tarafından araçsallaştırılsa da günümüz neoliberal koşullarında biyopolitikanın bugünkü anlamı çerçevesinde inşa edilmiştir. Şu anki biyopopülizm, nüfusun denetimi ve manipülasyonu için inşa edilen söylemler şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

3. OLAĞAN BİR DURUMUN OLAĞANÜSTÜ HALLERİ: COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE BİOPOPÜLİZM

Kitleleri manipüle etmek için kullanılan biyopopülizm, yüzünü daha çok ırkçı ve totaliter yaklaşımlarda gösterse de, günümüz koşullarında nüfusun denetimi olan gerçek çehresine bürünmüştür. Covid-19 pandemi döneminde oluşan koşullar biyopopülist yaklaşımlar için elverişli bir hal almıştır. Çalışmanın bu başlığında Covid-19 pandemi döneminde geliştirilen biyopopülizm temelli yaklaşımlar örneklendirilecektir.

Çeşitli popülistler, insanların homojen bir vücut olarak sayıldıklarını iddia ederlerse, bedeni sağlıklı ve temiz tutmanın önemini de vurgulamaları oldukça mantıklı olacaktır. Popülistler biyopolitika kavramına bu şekilde bakmaktadırlar. İkincisi, politik tedbirler olarak yorumlanabilen ve bu yorumlara eşlik eden söylem; sağlık, doğurganlık ve cinselliğin düzenlenmesini amaçlamaktadır. Kavramın inşasında öncü olan Foucault’ya göre biyopolitikanın amacı, “hayatı sağlamak, sürdürmek ve çoğaltmak, bu hayatı düzene koymaktır” (1998:

138). Devlet, biyo-iktidarını kullanırken, genel olarak özel ve devlet müdahalesi olmaksızın algılanan biyolojik varoluş yollarına (Foucault, 2007: 1) dahil olmak üzere, insan yaşamının tüm yönleri üzerindeki etkisini kullanmaktadır. Bu unsurlar olağanüstü dönemlerde de biyopopülizme eklenmiştir.

Pandemi koşullarında inşa edilen biyopopülizm, zorluklarla karşılaşmasının yanı sıra yeni fırsatlar da elde etmiştir. Salgınla karşı halk sağlığının öncelenmesi temel bir durum haline gelmiştir. Biyopopülizm için Covid-19 salgını ise, ideolojik bir temel ve o temel üzerine kurulacak söylem çalışmaları silsilesi olmuştur. Çünkü biyopopülist stratejilerin zeminini, kamuoyunun dikkatini çekecek güncel konular oluşturmaktadır. Sosyo-politik ya da ekonomik her tür krizden yararlanmak, popülist söylemin tipik bir örneğidir; tıbbi bir kriz ise istisna değildir.

Popülistler, uzun zamandır göçün sınırlandırılması, daha sıkı sınır kontrolü ve ulus-devlette güçlerin toplanması çağrısında buldukları için pandemi koşullarından çıkar sağlama çalışmışlar ve bunda başarılı olmuşlardır. Biyopolitika artık seyahat özgürlüğü, insan yaşamına ve bedenine karşı tutum, sosyal mesafe ve koruyucu önlemler gibi alanlarda konumlanmakta, bilinçaltında bile popülist tek beden ideolojisiyle ilişkilendirilmektedir. Giorgio Agamben (1998: 11)'in de belirttiği gibi, "hakların ve biçimsel özgürlüklerin tanınmasına yol açan uzun, çekişmeli süreç, bir kez daha kutsal insanın bedeni, hükümdarı ve bunlarla yüzleşen hayatı ile yan yana duruyor. Bu uğurda feda edilebilir, ancak yine de öldürülebilir". Bu "kutsal insan bedeni", popülist söylemde "kutsal ulusun bedeni"ne dönüşmektedir. Başka bir siyaset düşünürü Achille Mbembe (2019), siyasi alandaki mevcut pandemik etkiye büyük ölçüde uyan bir "nekropolitik" kavramı önermiştir. Mbembe (2019)'ye göre nekropolitika, kalıcı bir ölüm tehdidi yaratarak bir dizi ekonomik ve siyasi yönetim şekli-

dir. Belli bir seviyede, daha radikal bir biyopolitika türüdür; biyopolitika, bazı olumlu son noktalar üretirken (daha iyi bir hayata ulaşmak için belirli bir şekilde davranmak, belirli unsurları almak ya da sahip olmak gibi), nekropolitik ise olumsuz bir son noktadan kaçınarak (daha kötü bir yaşamdan kaçınmak ya da hiç kaybetmemeye çalışmak gibi) amacına ulaşmaya çalışır.

Daha çok korku çekiciliği kullanılarak yayılan biyopopülizm, kitlelere korku salarak siyasal argümanları sıralama şeklinde tezahür etmiştir. Genelde muhalefet partilerinin başvurduğu biyopopülizm, yabancı ve azınlık karşıtlığı olarak vücut bulmuştur. İktidar partileri ise kendi hakimiyetini korumak adına biyopopülizme başvurmuşlardır.

Salgına verilen tepki, sağcı bir popülist partinin yönetimdeki konumuna bağlı olarak değişmektedir. Bir parti iktidardaysa, Macaristan'daki Fidesz Partisi'nde olduğu gibi, etkisini genişletmek için Covid-19'u kullanabilmektedir. Parti Lideri Viktor Orbán, Macaristan'da olağanüstü hâl ilan etmiş ve kararname ile ülkeyi yönetme hakkını elde etmiştir. Bir parti muhalefette ise, geç kalınan ve yetersiz çalışmalar ile gereksiz gördüğü kısıtlamalar için hükümete yönelik eleştirisini sertleştirmektedir. Benzer yöndeki eleştiriler bir veya iki hafta içinde aynı partinin söyleminde farklılaşabilir. Örneğin, İtalyan LEGA Partisi'nin lideri Matteo Salvini, virüsün yayılmasını iyi yönetemediği için Giuseppe Conte hükümetine yönelik eleştirisini artırmıştır. Hatta merkez partiler, sağcı politikacılar adına "koronasyonalizm"den söz etmiştir. Yine örneklandırmek gerekirse Belçika'daki Flaman bölgesinin lideri Jean Jambon (Yeni Flaman İttifakı Lideri), güneydeki bölgelerin pandemi çerçevesinde yapılan yardımlardan AB'den daha fazla para aldığını iddia etmiştir (Brzozowski, 2020). Bir başka Belçikalı popülist lider olan Filip Dewinter, Covid-19 ile ilgili açıklayıcı afişlerde Arap dilinin kul-

lanılmasını eleştirmiş ve göçmenleri “koronaseverler” olarak adlandırarak partinin görüşleri doğrultusunda sağlıklı ulusun inşa edilemeyeceğini ifade etmiştir. Bu söylemine “yabancılar” da dahildir (De Cleen ve Goyvaerts, 2020: 16).

Muhalefetteki popülist partiler arasında koalisyon beklentilerine bağlı olarak bir ayrışma olduğu görülmektedir. Hollanda Özgürlük Partisi; “Başbakan Rutte, yurttaşların hayatlarıyla oynamayı tercih ediyor” diyerek “kontrollü kapanma” (oldukça yumuşak bir önlem) yaklaşımını eleştirmiştir. Bir diğer Hollandalı sağcı aktör olan Demokrasi Forumu, hükümetin yaklaşımını desteklerken, akademisyenler bunu, iktidar partisiyle koalisyon kurma potansiyeli olduğundan sert eleştirden kaçınma yolu olarak açıklamışlardır (Akkerman, 2020).

Bazı teorisyenler koronavirüsün popülizmi “öldüreceğini” veya “etkisiz hale getireceğini” savunmuştur. Çünkü bir pandemi durumunda seçmenler duygusal yaklaşımlar yerine etki ve uzmanlığı tercih edeceklerdir (Halikiopoulou, 2020). Popülist desteğin protesto oylara dönüşmesi, kritik ortam ve koşullarda seçmenin göze alamayacağı bir lüks türü olarak görülmektedir (Langenbacher, 2020). Ancak, bu tür tahminler oldukça kısa vadeli ve dönemin ruhunun bir yansımasıdır. Kriz dönemlerinden sonra popülist partilerin, en azından hükümetlerin yaptıkları doğru politikaları kendilerine atfederek, halk desteğini yeniden kazanmanın bir yolunu bulmaları muhtemeldir. Pandemi koşulları ve alınan önlemler dünya ekonomisine zarar vermektedir. Birçok yurttaş işini ve gelirini kaybetmekte ve doğal olarak popülist duygulara ve de basit ve anlık kararlara yatkın hale gelmektedir. Dahası, yukarıda bahsedilen yetkililerin göreve gelmesi zaten krizin kendisidir, çünkü uzman açıklamalarının fazla olması ve uzman olmayanların yarattığı kalabalık, uzman görüşlerinin değerinin düşmesine ve siyasallaşmasına yol açmaktadır (Brubaker, 2020).

Kısaca toparlamak gerekirse, Covid-19 pandemisi ve krizi yalnızca popülist korumacı ve düzen karşıtı söylem için değil, aynı zamanda popülist yerlilik için de akıl yürütmeyi körüklemiştir. Nitekim, “Önce düşmanlar göçmenlerdi. Şimdi düşman, koronavirüsü taşıyan ve yurtlarına getiren göçmenlerdir” (Smith, 2020). “Çin virüsü” kavramı ve diğer damgalama biçimleri göçmen karşıtı sayının artmasına neden olmuş ve seçmenleri bu yöne doğru politize etmiştir. Belçika, İsveç, ABD ve diğer ülkelerdeki sağcı popülist siyasetçiler; göçmenleri, öngörülen önlemlere uymadıkları ve hatta bazen yurttaşları enfekte etme niyetlerinden ötürü suçlanmışlardır. Örneğin, Londra’da Singapurlu bir öğrenci saldırıya uğramış ve saldırganlar “Koronavirüsünüzü ülkemizde istemiyoruz” diye bağırmişlardır (Guy, 2020).

Ülkemizde ise özellikle muhalefet partilerinde siyaset yapan siyasilerin pandemi koşullarında alınan önlemlerin yetersizliği ve yardımların toplum ihtiyaçlarını karşılamadığı üzerine inşa edilen bir biyopopülizm görülmektedir. Örneğin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu, pandeminin seyri açısından tam kapatma politikalarının yapılmamasını eleştirmiştir (URL-1). Ana muhalefet partisi Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu ise pandemi süresince belli meslek grupları için uygulanan maddi desteklerin yetersizliğinden bahsetmiştir (URL-2). İYİ Parti Genel Başkanı Meral Akşener ise pandemi döneminde uygulanan eğitim politikalarına karşı çıkıp yüz yüze sınav kararını eleştirmiştir (URL-3).

Görüleceği üzere, Covid-19 pandemisinde uygulanan biyopopülizm, daha çok nüfusun salgın perspektifinde denetimi ya da bu çerçevede getirilen kısıtlamaları eleştiri yönünde gelişmiştir. Bir diğer yaklaşım ise virüsün yarattığı yıkıcı durumları azınlık ya da göçmenler üzerine atmaktır. Böylece hem yabancı ve göçmen karşıtlığı artmış hem de biyopopülist

söylemler geliştirilmiştir. “Çin Virüsü” isimlendirmesi, ırkçı bir tavrın varlığını ortaya sermektedir. Bu ve bunun gibi biyopopülist söylemler, yurttaşlarda olumsuz etkilere neden olmuş, belli gruplara yönelik nefret söylemi ve saldırı olaylarını arttırmıştır.

SONUÇ

Siyasal kurum, kuruluş, kişi ya da parti gibi unsurlar tarafından ve bir siyasal iletişim ögesi olan popülizm; temelde yönetilen veya yönetilmeye aday kitleleri etkilemek, tutum ve davranışlarını değiştirmek ya da manipüle etmek için geliştirilen söylemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Genelde güncel olay, düşünce ve ideolojik durumun araçsallaştırılması olarak görülse de popülizmde tarihi durumlar da kullanılmaktadır. Ayrıca popülizm tarihinde neredeyse her döneminde rastlanılabilecek kadar da kapsayıcıdır.

Yaşamın kendisini siyasetin merkezine oturtarak nüfusun denetimi ve kontrolünü amaçlayan biyo-iktidar çalışmaları olarak tanımlanan biyopolitika ise asıl suretini, nüfusun yönetimi amacına yönelik uygulamalarda bulmaktadır. Nüfus politikaları, nüfusuna yönelik çalışmalar, yasaklar ve denetimi hedefleyen uygulamalar; biyopolitika örnekleri arasında gösterilebilmektedir.

Biyopolitik amaçlara ulaşmak adına inşa edilen popülist söylemler, biyopolitika ile kaynaşarak biyopopülizm kavramını oluşturmuştur. Kısaca örneklendirmek gerekirse nüfusun denetimini sağlayacak popülist söylemler, nüfus kontrolüne yönelik geliştirilecek popülist siyasal iletişim çalışmaları ve biyopolitik uygulamalara yönelik popülist açıklamalar, biyopopülizm çerçevesinde değerlendirilebilir. Çalışmada çeşitli zaman dilimlerinde sık sık karşımıza çıkan biyopopülizmin olağanüstü bir durum olan Covid-19 pandemisinde nasıl kullanıldığı örneklerle gözler önüne serilmiştir. Biyopopülizmin Avrupa ve ülkemizde daha çok nüfusun salgın perspektifinde denetimi ya da bu çerçevede getirilen kısıtlamaları eleştiri yönünde geliştirildiği görülmüştür.

Bir diğer örnek ise pandeminin yarattığı sosyo-ekonomik olumsuzlukların azınlık ya da göçmenler üzerine atıldığı bi-

yopopülist yaklaşımlardır. Bu nedenle bu tür biyopopülist söylemlerin geliştirildiği ülkelerde yabancı ve göçmen karşıtlığı artmıştır. Biyopopülist bir söylem olarak Covid-19 virüsüne “Çin Virüsü” denilmesi, ırkçı bir tavrın ve siyasal iletişim yaklaşımının varlığını ortaya koymaktadır. Buna benzer biyopopülist söylemler, ülkelerin yurttaşlarında olumsuz etkilere neden olmuş, belli azınlık gruplara ve göçmenlere yönelik nefret söylemlerinin geliştirilmesi ve saldırı olayları artması görülmüştür.

Görüleceği üzere tarihin her döneminde güncel ya da tarihi olayları, gelişmeleri, mitleri, kişi ya da kuruluşları kullanarak inşa edilen popülizmin, nüfusun yaşam olanakları üzerinden inşa edildiğinde biyopopülist olarak yine yaşamın kendisini araçsallaştırdığı ortadadır. Pandemi döneminde yine pandeminin yaşam koşulları üzerindeki etkilerinin biyopopülizme katkı sağladığı görülmektedir. Biyopopülist söylemlerde siyasal olarak çıkar elde etmek için kullanılan argümanların ise ırkçı olduğu ve hatta fiziki saldırılara zemin hazırladığı da ortaya çıkmıştır.

Kaynakça

- AGAMBEN, G. (1998). *“Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life”*. California: Stanford University Press.
- AGAMBEN, G. (2000). *“Means without End: Notes on Politics”*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- AGAMBEN, G. (2005). *“State of Exception”*. (Çev. Kevin Attell). Chicago: University of Chicago Press.
- AKKERMAN, T. (2020). *“The Netherlands”*, *Populism and the Pandemic: A Collaborative Report* (ed. G. Katsambekis and Y. Stavrakakis). Thessaloniki: Aristotle University. pp. 156-176.
- BRUBAKER, R. (2020). “Paradoxes of Populism During the Pandemic”. Erişim: <https://thesiseleven.com/2020/07/13/paradoxes-of-populism-during-the-pandemic/> (Erişim Tarihi: 25.02.2021).
- BRZOZOWSKI, A. (2020). “Belgian MEP Criticises ‘Xenophobic Sauce’ in Discourse Over Coronavirus Crisis”. Erişim: <https://www.euractiv.com/section/coronavirus/news/belgian-mep-criticises-xenophobicsauce-in-discourse-over-coronavirus-crisis/> (Erişim Tarihi: 10.03.2021).
- CANOVAN, M. (1981). *“Populism”*. London: Junction Books.
- DE CLEEN, B. ve GOYVAERTS, G. (2020). *“Belgium. In: G. Katsambekis and Y. Stavrakakis”*, eds., *Populism and the Pandemic: A Collaborative Report*, 1st ed. Thessaloniki: Aristotle University, pp.15-17.
- DE CLEEN, B., GLYNOS, J. ve MONDON, A. (2018). “Critical Research on Populism: Nine Rules of Engagement”. *Organization*, C. 25, S. 5, pp. 649–661.
- GUY, J. (2020). *“East Asian Student Assaulted in ‘Racist’ Coronavirus Attack in London”*. Erişim: <https://www.cnn.com/2020/03/03/uk/coronavirus-assault-student-london-scli-intl-gbr/index.html>, Erişim Tarihi: (01.04.2021).
- FOUCAULT, M. (2007). *“Security, Territory, Population: Lectures at the Collège de France 1977-78”*. New York: Palgrave Macmillan.
- FOUCAULT, M. (1998). *“The History of Sexuality”*. London: Penguin.
- HALIKIOPOULOU, D. (2020). “The Pandemic is Exposing the Weaknesses of Populism, But Also Fueling Authoritarianism”. Erişim: <https://blogs.lse.ac.uk/brexit/2020/04/01/covid-19-is-exposing-the-weaknesses-of-populism/> (Erişim Tarihi: 05.04.2021).
- HARDT, M., ANTONIO N. (2000). *“Empire: The New World Order”*. MA: Harvard University Press.

- HARDT, M., ANTONIO N. (2004): “*Multitude: War and Democracy in the Age of Empire*”. New York: Penguin
- LANGENBACHER, E. (2020). “Has the Coronavirus Pandemic Broken the Populist Fever?” American Institute for Contemporary German Studies. Erişim: <https://www.aicgs.org/2020/03/has-the-coronavirus-pandemic-broken-the-populist-fever/> (Erişim Tarihi: 10.03.2021).
- LACLAU, E. (2005). “*On Populist Reason*”. Verso: London.
- LACLAU, E. ve MOUFFE, C. (1985): “*Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*”. London: Verso
- MBEMBE, A. (2019). “*Necropolitics. Durham*”: Duke University Press.
- MOFFITT, B. ve TORMEY, S. (2014). “Rethinking populism: Politics, Mediatization and Political Style”. *Political Studies*, C. 62, S. 2, pp. 381–397.
- LEMKE, T. (2011). “*Biopolitics: An Advanced Introduction*”. New York, London: New York University Press.
- SCHMITT, C. (2007). “*The Concept of the Political*”. Chicago, London: The University of Chicago Press.
- SCHMITT, C. (2008). “*Constitutional Theory. Durham*”, London: Duke University Press.
- SEONGCHEOL, K. (2017). “*The Populism of the Alternative for Germany*”. Munich: Publishing.
- SMITH, A. (2020). “Coronavirus Used by European Populist Right to Challenge E.U. Open Borders”. NBC News. Erişim: <https://www.nbcnews.com/news/world/coronavirus-used-european-populist-right-challenge-e-u-open-borders-n1149491> Erişim Tarihi: (15.03.2021).
- TAKÁCS, Á. ve LOSONCZ M. (2015). “*Biopolitics*”. *Encyclopedia of Global Bioethics*. (ed. Henk ten Have). Polonya: Springer International Publishing. pp. 45-65.
- URL-1: ENSONHABER, (2020). “Kemal Kılıçdaroğlu’ndan Kahvehane Önerisi”. Erişim: <https://www.ensonhaber.com/gundem/kemal-kilicdaroglundan-kahvehane-onerisi-her-oyunda-yeni-kagit-acacaksiniz> (Erişim Tarihi: 20.04.2021).
- URL-2: EURONEWS, (2020). “İmamoğlu’ndan Covid-19 Uyarısı”. Erişim: <https://tr.euronews.com/2020/12/10/imamoglu-ndan-covid-19-uyar-s-rakamlarda-asag-ya-dusus-yok-istanbul-da-tam-kapanma-sart> (Erişim Tarihi: 20.04.2021).
- URL-3: TWITTER, (2021). “Ne Yapacağız?”, Erişim: https://twitter.com/meral_aksener/status/1365666625509355521 (Erişim Tarihi: 20.04.2021).

Kaynakça

- ACADEMIC SOCIETY FOR MANAGEMENT AND COMMUNICATION (2018). "How Powerful Are Social Bots? Understanding The Types, Purposes and Impacts of Bots in Social Media". https://www.akademischegesellschaft.com/fileadmin/webcontent/Publikationen/Communication_Snapshots/AGUK_CommunicationSnapshot_Social-Bots_June2018.pdf (Erişim Tarihi: 16.01.2021)
- ASSENMACHER, D., CLEVER, L., FRISCHLICH, L., QUANDT, T., TRAUTMANN, H., & GRIMME, C. (2020). "Demystifying Social Bots: On the Intelligence of Automated Social Media Actors". *Social Media + Society*, Vol. 6, No.3, pp.1-14.
- BALTAZAR, J., COSTOYA, J., & FLORES, R. (2009). "The Real Face of Koobface: The Largest Web 2.0 Botnet Explained". *Trend Micro Research*, Vol.5 No.9, pp.1-16.
- BESSI, A., & FERRARA, E. (2016). "Social Bots Distort The 2016 US Presidential Election Online Discussion". *First Monday*, 21, pp.1-14.
- BOSHMAF, Y., MUSLUKHOV, I., BEZNOSOV, K., & RIPEANU, M. (2011). "The Socialbot Network: When Bots Socialize for Fame and Money". 27th Annual Computer Security Applications Conference, pp.93-102.
- CHU, Z., GIANVECCHIO, S., WANG, H., & JAJODIA, S. (2012). "Detecting Automation of Twitter Accounts: Are You a Human, Bot, Or Cyborg?". *IEEE Transactions on Dependable and Secure Computing*, Vol. 9 No.6, pp. 811-824.
- CHU, Z., GIANVECCHIO, S., WANG, H., & JAJODIA, S. (2010). "Who Is Tweeting On Twitter: Human, Bot, Or Cyborg?". 26th Annual Computer Security Applications Conference, pp.21-30.
- CORDI, J. (2017). "Social Media Revolution: Political and Security Implications". NATO Parliamentary Assembly.
- EDWARDS, C., EDWARDS, A., SPENCE, P. R., & SHELTON, A. K. (2014). "Is That a Bot Running the Social Media Feed? Testing The Differences in Perceptions of Communication Quality for A Human Agent and A Bot Agent On Twitter". *Computers in Human Behavior*, Vol. 33, pp.372-376.

- ELCIYAR, K. (2020). "A Study to Understand Factors Affecting Social Network Usage", *Intermedia International E-journal*, Vol. 7, No. 13, pp.515-526.
- FERRARA, E., VAROL, O., DAVIS, C., MENCZER, F., & FLAMMINI, A. (2016). "The Rise of Social Bots". *Communications of the ACM*, Vol. 59, No.7, pp.96-104.
- FORELLE, M., HOWARD, P. N., MONROY-HERNÁNDEZ, A., & SAVAGE, S. (2015). "Political Bots and The Manipulation of Public Opinion in Venezuela". Working Paper, Oxford, UK: Project on Computational Propaganda.
- FREITAS, C., BENEVENUTO, F., GHOSH, S., & VELOSO, A. (2015). "Reverse Engineering Socialbot Infiltration Strategies in Twitter". IEEE/ACM International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining (ASONAM), pp.25-32.
- GORWA, R., & GUILBEAULT, D. (2020). "Unpacking The Social Media Bot: A Typology to Guide Research and Policy". *Policy & Internet*, Vol. 12, No. 2, pp. 225-248.
- GRAHAM, T., & KELLER, T. R. (2020). "Bushfires, Bots and Arson Claims: Australia Flung in The Global Disinformation Spotlight", The Conversation. <https://theconversation.com/bushfires-bots-and-arson-claims-australia-flung-in-the-global-disinformation-spotlight-129556>
- GUPTA, A., LAMBA, H., & KUMARAGURU, P. (2013). "\$1.00 Per rt# bostonmarathon# prayforboston: Analyzing Fake Content On Twitter", *APWG eCrime Researchers Summit*, pp.1-12.
- HWANG, T., PEARCE, I., & NANIS, M. (2012). "Socialbots: Voices from The Fronts", *Interactions*. Vol. 19, No.2, pp.38-45.
- JI, Y., HE, Y., JIANG, X., CAO, J., & LI, Q. (2016). "Combating The Evasion Mechanisms of Social Bots". *Computers & Security*, Vol. 58, pp.230-249.
- JONES, M. O. (2019). "The Gulf Information War| Propaganda, Fake News, And Fake Trends: The Weaponization of Twitter Bots in The Gulf Crisis". *International Journal of Communication*, Vol. 13, pp. 1389-1415

- KELLER, T. R., & KLINGER, U. (2019). "Social Bots in Election Campaigns: Theoretical, Empirical, And Methodological Implications". *Political Communication*, Vol. 36, No. 1, pp.171-189.
- LATAH, M. (2020). "Detection of Malicious Social Bots: A Survey and A Refined Taxonomy", *Expert Systems with Applications*, Vol. 151, pp. 1-21.
- LEE, C. W. (2010). "The Roots of Astroturfing". *Contexts*, Vol. 9, No. 1, pp.73-75.
- LONG, K., VINES, J., SUTTON, S., BROOKER, P., FELTWELL, T., KIRMAN, B., BARNETT, J. & LAWSON, S. (2017). "Could You Define That in Bot Terms? Requesting, Creating and Using Bots On Reddit". CHI Conference on Human Factors in Computing Systems, pp.3488-3500.
- MARÉCHAL, N. (2016). "Automation, Algorithms, And Politics| When Bots Tweet: Toward A Normative Framework for Bots On Social Networking Sites", *International Journal of Communication*, Vol.10, pp. 5022-5031.
- NAPPA, A., XU, Z., RAFIQUE, M. Z., CABALLERO, J., & GU, G. (2014). "Cyberprobe: Towards Internet-Scale Active Detection of Malicious Servers". Network and Distributed System Security Symposium, pp.1-15.
- OENTARYO, R. J., MURDOPO, A., PRASETYO, P. K., & LIM, E. P. (2016). "On Profiling Bots in Social Media", International Conference on Social Informatics, pp.92-109.
- POZZANA, I., & FERRARA, E. (2020). "Measuring Bot and Human Behavioral Dynamics". *Frontiers in Physics*, Vol.8, pp.1-11.
- RATKIEWICZ, J., CONOVER, M., MEISS, M., GONÇALVES, B., FLAMMINI, A., & MENCZER, F. (2011). "Detecting and Tracking Political Abuse in Social Media". International AAAI Conference on Web and Social Media, pp.297-304.
- SHAO, C., CIAMPAGLIA, G. L., VAROL, O., YANG, K. C., FLAMMINI, A., & MENCZER, F. (2018). "The Spread of Low-Credibility Content by Social Bots". *Nature Communications*, Vol. 9, No.1, pp.1-9.

- STIEGLITZ, S., BRACHTEN, F., ROSS, B., & JUNG, A. K. (2017). "Do Social Bots Dream of Electric Sheep? A Categorization of Social Media Bot Accounts". Proceedings of the Australasian Conference on Information Systems, pp. 1–11.
- SUBRAHMANIAN, V. S., AZARIA, A., DURST, S., KAGAN, V., GALSTYAN, A., LERMAN, K., ZHU, L., FERRARA, E., FLAMMINI, A. & MENCZER, F. (2016). "The DARPA Twitter Bot Challenge". *Computer*, Vol. 49, No.6, pp.38-46.
- WAGNER, C., MITTER, S., KÖRNER, C., & STROHMAIER, M. (2012). "When Social Bots Attack: Modeling Susceptibility of Users in Online Social Networks", WWW'12 Workshops: Making Sense of Microposts (# MSM2012), pp.41-48.
- WALD, R., KHOSHGOFTAAR, T. M., NAPOLITANO, A., & SUMNER, C. (2013). "Predicting Susceptibility to Social Bots On Twitter", IEEE International Conference on Information Reuse & Integration, pp.6-13.
- WANG, A. H. (2010). "Detecting Spam Bots in Online Social Networking Sites: A Machine Learning Approach". IFIP Annual Conference on Data and Applications Security and Privacy, pp.335-342.
- WHITE OPS (2014). The Bot Baseline: Fraud in Digital Advertising. Association of National Advertisers. https://www.whiteops.com/hubfs/ANA_WO_Bot_Baseline_2014-1.pdf (Erişim Tarihi: 16.01.2021)
- WOOLLEY, S. (2016). "Automating Power: Social Bot Interference in Global Politics". *First Monday*, Vol. 21, No.4. <https://doi.org/10.5210/fm.v21i4.6161>.
- WOOLLEY, S. C., & HOWARD, P. N. (2016). "Automation, Algorithms, And Politics Political Communication, Computational Propaganda, And Autonomous Agents". *International Journal of Communication*, Vol.10, pp. 4882–4890.
- VAROL, O., FERRARA, E., DAVIS, C., MENCZER, F., & FLAMMINI, A. (2017). "Online Human-Bot Interactions: Detection, Estimation, And Characterization". International AAAI Conference on Web and Social Media, pp.280-289.
- YANG, K. C., VAROL, O., DAVIS, C. A., FERRARA, E., FLAMMINI, A., & MENCZER, F. (2019). "Arming The Public with Artificial Intel-

- ligence to Counter Social Bots”. *Human Behavior and Emerging Technologies*, Vol. 1, No. 1, pp.48-61.
- YIU, Y. (2018). “Battling Online Bots, Trolls and People”, Inside Science. <https://www.insidescience.org/news/battling-online-bots-trolls-and-people>
- ZHAO, S. (2003). “Toward A Taxonomy of Copresence”. *Presence: Teleoperators & Virtual Environments*, Vol. 12, No. 5, pp.445-455.
- ZEIFMAN, I. (2014). “2014 bot traffic report: Just the droids you were looking for,” *Incapsula*. <https://www.incapsula.com/blog/bot-traffic-report-2014.html>, (Erişim Tarihi: 03.02.2021).

Kaynakça

- AK, M. (2003). "Lobicilik ve Basınla İlişkilerde Püf Noktalar". *Stradigma*, 5, ss. 1-4.
- AKTAN, C. C. (2018). "*Yolsuzlukla Mücadele Stratejileri*". Ankara: Hak-İş Yayınları.
- AKTAN, C. C. ve Dileyici, D. (2006). "Kamu Ekonomisinde Karar Alma ve Oylama". İ. Y. Vural, C. C. Aktan, & D. Dileyici (Dü) içinde, "*Kamu Ekonomisi ve Kamu Politikası*". Ankara: Seçkin Yayınları.
- ARI, T. (2009). "*Amerika'da Siyasal Yapı Lobiler ve Dış Politika*". Bursa: MKM Yayın ve Dağıtım.
- ARIF, A. ve Gül, S. K. (2009). "Polis Yolsuzluğunun Kontrolüne Yönelik Geliştirilen Stratejiler: Amerika Örneği". *Polis Bilimleri Dergisi*, 11(3), ss. 119-139.
- AZİZ, A. (2003). "*Siyasal İletişim*". Ankara: Nobel Yayınevi.
- BALDEMİR, E. vd. (2009). "MIMIC Model ve Yolsuzluk Üzerine Türkiye Uygulaması". *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), ss. 49-63.
- BAYRAMOĞLU, N. N. (1985). "*Amerika Birleşik Devletleri'nde Lobi Faaliyetleri*". Ankara: Dış Politika Enstitüsü Yayınları.
- BHARGAVA, V. (2005). "*The Cancer of Corruption*". World Bank Global Issues Seminar Series.
- CANÖZ, K. (2007). "*Halkla İlişkiler Uygulaması Olarak Lobicilik*". İstanbul: NKM Yayınları.
- COŞKUN, S. ve Dulkadiroğlu, H. (2018). "Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) İdari Devletin Gelişimi ve Woodrow Wilson'un Etkisi". *Journal of Political Administrative and Local Studie*, 1(2), ss. 21-54.
- ÇAKIR, M. (2014). "Bürokrasi ve Suç Olgusu". *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(3), ss. 18-24.
- ÇULPAN, R. (1980). "Bürokratik Sistemin Yozlaşması". *Amme İdaresi Dergisi*, 13(2), ss. 31-45.
- GİRAY, F. (2005). "Yolsuzluk ve Yolsuzluğun Vergi Yapısı Üzerine Etkileri". *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*(32), ss. 111 - 137.
- GÜRSOY, Ş. (2001). "Bir Yolsuzluk Türünün Sosyo-Kültürel Çözümlemesi: Rüşvet". *Dini Araştırmalar*, 3(9), ss. 63-76.
- HANLI, H. (2003). "Küresel Lobicilik, Amerika Birleşik Devletleri, AB ve Türkiye". *Stradigma*.
- HULTEN, M. (2003). "Corruption, Unknown, Unloved, Omnipresent". Global Forum III on Fighting Corruption and Safeguarding Integrity, Seoul. *Uluslararası Şeffaflık Örgütü*. Hollanda.

- JOHNSTON, M. (2012). "Corruption Control in the United States: Law, Values, and The Political Foundations of Reform". *International Review of Administrative Sciences*, 78(2), 329-345.
- KABOĞLU, İ. Ö. (2006). "*Anayasa Hukuku Dersleri (Genel Esaslar)*". İstanbul: Legal Yayıncılık.
- KANTARCI, Ş. (2001). "Ermeni Lobisi: ABD'de Ermeni Diasporası'nın Oluşması ve Lobi Faaliyetleri". *Ermeni Araştırmaları*(1), ss. 139-169.
- KARAKAŞ, M. (2007). "Yolsuzluğun Nedenleri, Etkileri ve Yolsuzlukla Mücadelede Alternatif Bir Yaklaşım Olarak Yönetişim". *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları Dergisi*, ss. 44-66.
- KER DİNÇER, M. (1999). "*Lobicilik*". İzmir: Alfa Yayınları.
- KHALİLOV, F. (2008). "Amerika Birleşik Devletleri'nde Türk Lobi Çalışmaları". Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KILIÇASLAN, E. (2008). "Siyasal İletişimde İdeolojik Dil". Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- LORD, N. (2014). "Responding to Transnational Corporate Bribery Using International Frameworks for Enforcement: Anti-Bribery and Corruption in the UK and Germany". *Criminology & Criminal Justice*, 14(1), pp. 100-120.
- OKTAY, M. (2002). "*Politikada Halkla İlişkiler*". İstanbul: Der Yayınları.
- ÖZSOY, O. (1998). "*Geçmişten Günümüze Yöntem ve Uygulamalarıyla Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma*". İstanbul: Alfa Yayınları.
- ÖZSOY, O. (2002). "*Türkiye'de Seçmen Davranışları ve Etkin Propaganda*". İstanbul: Alfa Yayınları.
- SABUNCUOĞLU, Z. (2001). "*İşletmelerde Halkla İlişkiler*". Bursa: Ezgi Kitabevi.
- SEZGİN, M. (2002). "Lobicilik Kavramı ve Yöntemleri". *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(12), ss. 751-771.
- SÖNMEZOĞLU, F. (1989). "*Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*". İstanbul: Filiz Kitabevi.
- TANZİ, V. (1998). "Corruption Around the World: Causes, Consequences, Scope and Cures". *IMF Staff Papers*, 45(4), s. 39.
- TAŞAR, M. ve Çevik, S. (2017). "Yolsuzluk ve Rüşvetin Kültürel Belirleyicileri". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 38, ss. 140-153.
- TEPAV. (2006). "*Bir Olgu Olarak Yolsuzluk: Nedenler, Etkiler ve Çözüm Önerileri*". Ankara: Matsa Basımevi.

- UZTUĞ, F. (2004). “*Siyasal İletişim Yönetimi*”. İstanbul: Mediacat Yayınları.
- VAROL, M. (2002). “*Siyaset ve Halkla İlişkiler*”. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları.
- YILDIRIM, T. (1994). “Amerika Birleşik Devletlerinde Lobcilik ve Silah Ambargosu Üzerinde Yunan Lobisinin Etkileri”. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Uluslararası İlişkiler.
- ZORLU, Y. (2016). “Uluslararası İletişim Düzeni ve Batı Egemenliği”. *Journal Of International Social Research*, 9(42), ss. 846-857.

**İŞLETME RİSKİ, HEDGE
İŞLEMLERİ VE FİNANSAL
ARAÇLAR STANDARDI:
UYGULAMA ÖRNEKLERİ VE
MUHASEBE KAYIT
ÖNERİLERİ**

Dr. Zülkif Yalçın

İŞLETME RİSKİ, HEDGE İŞLEMLERİ VE FİNANSAL ARAÇLAR STANDARDI: UYGULAMA ÖRNEKLERİ VE MUHASEBE KAYIT ÖNERİLERİ

Dr. Zülkif Yalçın

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-30-0

1. Baskı, Mayıs 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A

Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

İŞLETME RİSKİ, HEDGE İŞLEMLERİ VE FİNANSAL ARAÇLAR STANDARDI: UYGULAMA ÖRNEKLERİ VE MUHASEBE KAYIT ÖNERİLERİ

Dr. Zülkif Yalçın

128 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-30-0

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

- Son olarak, Opsiyon sözleşmeleri alım veya satım hakkı veren bir opsiyon olduğundan, muhasebe kayıtlarında diğer türev ürünlerden farklı olarak, TMS ve TFRS kapsamında varlıklarda aktifleştirilmekte ancak opsiyon gerçekleşmediğinden yükümlülük kısmına kayıt yapılamamaktadır. TDHP kapsamında olduğu gibi Taslak Hesap Planda da opsiyon sözleşme tutarı Nazım Hesaplarda izlenmektedir.

Bu çalışma ile standartların en karmaşık muhasebe kayıtlarını içeren Hedging muhasebesi anlatılmıştır. Bu çalışma ile muhasebe bilimine, muhasebe literatürüne ve muhasebe eğitimlerine aynı zamanda bu standardı uygulamak isteyen işletmelere katkı sunmak amaçlanmıştır

KAYNAKLAR

Adıgüzel H., Yılmaz A.A. (2015). Türev Ürünlerin Finansal Riskten Korunma Aracı Olarak Uluslar Arası Muhasebe Standartları Kapsamında Muhasebeleştirilmesi, Mali Çözüm, İSMMO, Eylül- Ekim 2015: 15-31

Akalın N. (1999) Türev Araçların Taşındığı Risklerin Ortaya Konmasında Kamuyu Aydınlatma Düzenlemelerinin Yeri Ve Önemi, Yeterlilik Etüdü, S.P.K. Muhasebe Standartları Dairesi, Ankara (<https://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/YayinGoster/475>) (23.04.2021)

Akdoğan N., Tenker N. Finansal Tablolar İle İlgili Genel Bilgiler ve Temel Finansal Tablolar, Gazi Kitabevi, 2007

Aygören H., Kurtcebe E. (2019). Türev Finansal Araçların Muhasebe Standartlarına Göre Muhasebeleştirilmesi, Muhasebe ve Finansman Dergisi, ISSN: 2146-3042, DOI: 10.25095/mufad.625644, Ekim/2019 (84): 1-16

Basle Committee on Banking Supervision (Basle Committee) (1994) Risk Management Guidelines for Derivatives. (Aktaran Akalın:1999)

Coopers and Lybrand, (1987) A Guide to Financial Instruments, London: Euromoney Publications, Journal of Accountancy

Çakır H.M., Sabuncu B. (2016) Riskten Korunma Amaçlı Türev Araçların Türkiye Muhasebe Standartları Kapsamında Muhasebeleştirilmesi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 25, Sayfa 121-137

Froot K.A. David S. (1993) Scharfstein and Jeremy C. Stein, "Risk Management: Coordinating Corporate Investment and Financial Policies", The Journal of Finance, Vol: XLVIII, No:5, (December)

Haftacı V., Pehlivanlı D. (2007) UMS 39 ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (13) 2007/1:139-151 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/251974> (29.04.2021)

Hioronymus T.A. (1978) Economics of Futures Trading, New York, Commodity Research Bureau Inc.

Kalafat M. (2010), Hedge Muhasebesi Ve Finansal Türev Ürünler: Karşılaştırmalı Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi S.B.E, Afyonkarahisar, 2010

Kırım A. (1991) Mali Risk Yönetimi Açısından Döviz ve Faiz Opsiyonları, Bankacılar, Sayı: 5, Temmuz

Komçez Ş. (1993) Risk Yönetiminin 30 Yılı İktisat Tarihinin 7 Yüzyılına Bedel, Barometre Dergisi Özel Eki

Kurland O.M. (1992) The Rise of Financial Risk Management, Risk Management, Vol:39, No:9 (September)

Ocakoğlu O. (2013). Türev Ürünlerin Muhasebeleştirilmesi, Mali Çözüm, İSMMMO, Kasım- Aralık, 49-63

Önce S. (1995) Türev Ürünlerin Muhasebe Sorunları ve Bankalar için Muhasebeleştirme Şekilleri, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları No:192, Eskişehir.

Parlakkaya R. (2005) Finansal Türev Ürünler İle Mali Risk Yönetimi Ve Muhasebe Uygulamaları, Nobel Yayın Dağıtım, 2. Baskı, Ankara, 2005

Paşaoğlu A. (1991) Döviz Kurlarındaki Dalgalanmaların İşletme Değerine Etkisi, Doktora Tezi, Ankara Ü. Siyasal Bilgiler Fak.

Peker İ. (1997) Türev Araçlar, Riskleri, Düzenlemeleri ve Kontrol Sistemleri (Örnek Olay: Baring Grubunun Çöküşü), SPK Yeterlik Etüdü, Ankara.

Saltoğlu B. (2020). Türev Araçlar, Piyasalar ve Risk Yönetimi, SPL (Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu) Lisanslama Sınavları Çalışma Notları, <https://www.spl.com.tr/icerik/sinav-calisma-notlari> (29.04.2021)

Sayılgan G. (1995) Finansal Risk Yönetimi, Ankara Ü. SBF Dergisi, Cilt:50, No:1-2, (Ocak-Haziran)

Seyidoğlu H. (2003), Uluslararası Finans, 4.Baskı, Güzem Can Yayınları, No:19, İstanbul 2003, s. 11-14.

Stewart J.E. (1989) The Challenges of Hedge Accounting, Journal of Accountancy, Vol:168, No:5, (November, 1989),

Taş O. (2002). FASB'ın 133 Sayılı Finansal Türev Ürünler ve Riskten Korunma İşlemlerinin Muhasebesi Adlı Standardının Getirdiği Yeni Kurallar, Öneri Dergisi, 5 (17), 135-143. DOI: 10.14783/maruoneri.683466

Tenker N. (2005) IAS 39 Uygulamalarının Düşündürdükleri, Review of Social, Economic & Business. Studies, Vol.3/4, 2005, ss.286-295.

TFRS 9, (2019). Finansal Araçlar, https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TFRS/TFRS_9.pdf (29.04.2021)

TMS 39, (2018). Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme, https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TMS/TMS_39_2018.pdf (29.04.2021)

Türkiye İş Bankası İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü, Risk Yönetim Teknikleri, İstanbul; 1993

URL 1 <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-39-financial-instruments-recognition-and-measurement/> (08.06.2020)

URL 2 https://www.tcmb.gov.tr/kurlar/kurlar_tr.html (08.06.2020)

URL 3 Akel V., Finansal Türevlerle Hedging: Forward Ve Futures İşlemleri, <https://docplayer.biz.tr/1185063-Nansal-turevlerle-hedging-forward-ve-futures.html> (08.06.2020)

URL 4 <https://www.fasb.org/pdf/fas133.pdf>

URL 5 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/08/20010827.htm#4> (SPK 19 Nolu Tebliğ, 05.05.2021)

URL 6 Hesap Planı Uygulama Genel Tebliği Taslağı, www.esmmmo.org.tr (08.05.20021)

Usta Ö. (2002) İşletme Finansı Ve Finansal Yönetim, İzmir, 2002

Yarbaşı E. (2008). Türkiye Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Nazım Hesapların Önemi ve Dış Ticaret İşlemlerindeki Yeri, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:7 Sayı:13 Bahar 2008 s.223-237

Yenilmez B. (2015). Finansal Risklerden Korunma Muhasebesi Ve Finansal Tablolarda Raporlanması, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Yıldız T.E. (2004). Hedge Fonlarının İşleyişi, Yeterlilik Etüdü, Sermaye Piyasası Kurulu Denetleme Dairesi, İstanbul, Haziran

Yurt E. (1993) Para Opsiyonları, Banka ve Ekonomik Yorumlar, Sayı: 12, Aralık

KAYSERİ BASIN TARİHİ

(1910-2020)

Dr. Mehmet Sena KÖSEDAĞ

EĞİTİM
yayınevi

KAYSERİ BASIN TARİHİ (1910-2020)

Dr. Mehmet Sena KÖSEDAĞ

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-95-8

1. Baskı, Mayıs 2021

Baskı Cilt

Dizgi Ofset Matbaacılık

Matbaacılar Sit. 10451. Sk. No: 4

Karatay/KONYA

0 (332) 342 07 42

Matbaa Sertifika No: 15020

Kütüphane Kimlik Kartı

KAYSERİ BASIN TARİHİ (1910-2020)

Dr. Mehmet Sena KÖSEDAĞ

194 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin var.

ISBN: 978-625-7316-95-8

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok.
No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- ADAKLI, Gülseren (2006). Türkiye’de Medya Endüstrisi Neoliberalizm Çağında Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- AKDAĞ, Çilem Tuğba (2012). “Kayseri Basınında Hakimiyet Gazetesi In: Tarih İçinde Kayseri Basını (Eds: H Çakır, H. Aydın), Palet Yayınları, Konya.
- AKKAYA, Bülent (2006). “H. 1330/ M. 1912 Tarihli Erciyes Gazetesinin 14-21’inci Sayıları (Transkripsiyon ve Değerlendirme), Erciyes Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- ATABAK, Nejet (2005). Tarihsel Süreçte Türkiye’de Yerel Basın ve Yerel Yönetimler. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı. 23.
- ALTINKAYA, Veli (2020).Kayseri Basın Müzesi, http://www.kayserihaber.com.tr/kose-yazilari/kayseri_basin_muzesi-7518.html, Erişim tarihi: 2 Şubat 2020.
- ANZERLİOĞLU, Yonca (2016). Karamanlı Ortodoks Türkler, 3. Baskı, Phoenix yayınları, Ankara.
- ARABACI, Caner (2004). “Eşref Edib Fergan ve Sebilürreşad üzerine”, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce –İslamcılık– Cilt: 6, İletişim Yayınları, İstanbul.
- ARGUNŞAH, Mustafa, GÖRKEM, İsmail, ARGUNŞAH, Hülya ve KILIÇ, Atabey (2001). Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni, 12-13 Nisan 2001, Bildiriler 2. Cilt, Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yayınları, Kayseri.
- AYDIN, Hakan. (2013). “Sakarya Savaşı’nda Anadolu’da Yeni Gün”. Selçuk İletişim 6 / 2, s.s. 218-229.
- AYDIN, Mehmet (2009). “Türk Ortodoks Hıristiyanları ve Türk Patrikhanesi’nin Kuruluşu”, Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, sayı 8 (Yaz), Konya.
- AZİZ, Aysel (2006). Televizyon ve Radyo Yayıncılığı, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara.
- BİRİNCİ, A . (2008). MEŞVERETÇİ NACİ BEY VE GAZETESİ . Uluslararası Karadeniz İncelemeleri Dergisi , 5 (5) , 139-149 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ukid/issue/50493/656358>
- BULUT, Recep, (2020). Kayseri Basınının Fırtınalı Yılları belgeseli (Yapımcı-yönetmen: Recep Bulut), <https://www.youtube.com/watch?v=zjLniiXvhVs>, Erişim tarihi: 4 Nisan 2020.
- CÖMERT, Hüseyin, ELDEN, Yaşar (2010). Türkçü Gazeteci Yunus Bekir, Laçın Yayınları, Kayseri.
- ÇIKIN, Ceren (2007). “Yeni Gün Gazetesi (1918-1923), Hacettepe Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- DAVULCU, Ebru (2015). 1950’li Yıllarda Kayseri’de Yayımlanan Mizah Gazeteleri ve Bu Gazetelerin Yazılarında Siyasi-İdari ve Ekonomik Hayat, Erciyes İletişim Dergisi, 2015.Cilt: 4, Sayı: 1, s.s. 14-34.
- ECER, Vehbi (2009). Milli Mücadele’de Kayseri Basını, Kayseri Enstitüsü Derneği Yayınları, No: 14, Kayseri.
- ERDOĞAN, İrfan(2007). Türkiye’de Gazetecilik ve Bilim İletişimi. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- FARAÇ, Mehmet (1999). Türkiye’de Yerel Basın. Alman-Türk Yerel Gazeteciler Toplantısı. Antalya: Konrad Adenauer Vakfı Yayınları.
- GÜNGÖR, Ercan (2005). “H. 1330 / M. 1912 Tarihli Erciyes Gazetesinin 22.-29. Sayıları (Transkripsiyon ve Değerlendirme), Erciyes Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

- GÜZ, Nurettin (2000). Osmanlı Basını. Selçuk İletişim Dergisi, Cilt. 1 Sayı. 3.
- GÜRCAN, Halil İbrahim (1992). Türkiye’de Yerel Basın ve Baskı Teknikleri Açısından Gösterdiği Özellikler. Kurgu Dergisi, Sayı. 10.
- GİRİN, Atilla (1999). Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- İLASLAN, Süleyman (2014). Türkiye’de Televizyon Yayıncılığının Kuruluşu Üzerin Temel Tartışmalar: Kalkınma, Eğitim ve Milli Güvenlik, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Sayı. 69, No. 3, s. 481-510.
- KALAÇ, Ahmet Hilmi (1960). “Kendi Kitabım”, Yeni Matbaa, Ankara.
- KALFOĞLUS, Ioannis (1898). Zincidere Karyesinde Bulunan Ioannis Prodromos Monastırı Yahud Flavianon, Aleksandros Nomismatidis Matbaası, İstanbul, s.s. 17-75.
- KARS, Zübeyir (1999). Milli Mücadele’de Kayseri, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- KAYSERİ Ansiklopedisi (2015). Kayseri Büyükşehir Belediyesi yayınları, Cilt 1-5, Kayseri.
- KİLCİ, Ahmet Emin (2005). Ahmet Hilmi Kalaç (1888-1966). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Kayseri
- KOCABAŞOĞLU, Uygur (2015). Milli Mücadelenin Sözcülerinden: Anadolu’da Yenigün, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 36 (1),. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/3235/45081>.
- KOZAN, Serdar (2020). Kayseri Lisesi’nin İlk Mecmuaları. Şehir Kültür Sanat dergisi, 37. Sayı (Kasım-Aralık), Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, s.s. 22-27.
- KÖSEDAĞ, Mehmet Sena (2017), İletişim Teknolojilerindeki Gelişmelerin Yerel Gazetelere Yansımaları. Social Sciences Studies Journal, Vol: 3, No: 8, p. 366-378.
- MİLDANOĞLU, Zakaryan (2014), Ermenice Süreli Yayınlar, Aras Yayınları, İstanbul.
- MUMCU, Uğur (2019). “Aybar ile Söyleşi, Sosyalizm ve Bağımsızlık (23. Baskı), Umag Vakfı Yayınları, Ankara.
- MÜLAYİM, Ahmet (2011). “Kayseri Basımında Ülker Gazetesi”, Kayseri Basımından Portreler içinde, (Ed. Hakan Aydın, Yaşar Elden), Palet Yayınları, Konya.
- ÖNDER, Ali Rıza (2010). Kayseri Basın Tarihi (1910-1960), 2. Baskı, Kayseri Ticaret Odası Yayını: 70, Kayseri.
- ÖZDOĞAN, Kazım (1948). Kayseri Tarihi, Erciyes Matbaası, Kayseri.
- ÖZGÜL, Birsen (2012). Yerel Radyoculuğun Çıkmazları. E-gifder, Sayı: 3.
- ÖZKAN, Salih, (2003) “Kayseri’de Türk Ortodoks Kilisesi Kongresinin Toplanması ve Anadolu’da Ortodoksluk Sadası Gazetesi, Kayseri ve Yeresel Tarih Araştırmaları Merkezi Yayın No: 5, Kayseri.
- SABAH, Mahmut (2012). Kayseri Gazeteciler Cemiyeti, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Ansiklopedisi, 4. Cilt, s.s. 77-78, Kayseri.
- SATOĞLU, Abdullah (1977). Kayseri’nin Efsane Adamı Osman Kavuncu (1918-1966), Ayyıldız Matbaası, Ankara.
- SATOĞLU, Abdullah (2002). ‘Yeni Matbaa’. Kayseri Ansiklopedisi içinde, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- SATOĞLU, Abdullah (2002). ‘Sümer Matbaası’. Kayseri Ansiklopedisi içinde, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

- SATOĞLU, Abdullah (2002). ‘İl Basımevi’. Kayseri Ansiklopedisi içinde, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ŞANAL, Mustafa (2012). Kayseri Halkevi Dergisi, Tarih İçinde Kayseri Basımı, Eds: Çakır, H, Aydın,H. Palet Yayınları, Konya.
- TOK, Özen(2012). Kayseri’de Matbaanın Kuruşlu ve İlk Gazete: Erciyes, ss.21-35. In: Tarih İçinde Kayseri Basımı (Eds: H Çakır, H. Aydın). Palet Yayınları, Konya.
- TÜLBENTÇİ, Feridun Fazıl (1941). “Cumhuriyetten sonra çıkan Gazeteler ve Mecmualar”, Başvekalet Matbaası, Ankara.
- YAHYABEYOĞLU, Asım (1999). “Anılarımda Kayseri 1957-2000, Beğendik Kültür Hizmetleri Serisi, No: 14, Kayseri.
- YAŞİN, Cem (2009). Türkiye’de Yerel Basımın Yapısal Özellikleri ve Üretim Koşulları. İletişim, Sayı. 28, s. 115-152.
- YUST, K. (1995). Kemalist Anadolu Basımı (O. Koloğlu, yay. haz.). Ankara: Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti.
- YÜCEL, Seniye (1999). Yerel Basın, Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar. İstanbul: Afa Yayınları.
- ZORLU, Yaşar (2012). “Sakarya Savaşı’nda Sebilürreşad”. s.s. 110-134, In: Tarih İçinde Kayseri Basımı (Eds: H Çakır, H. Aydın). Palet Yayınları, Konya.

İnternet Kaynakları

- <https://kayseri.ktb.gov.tr/TR-54965/tarihce.html>, Erişim tarihi: 5 Mayıs 2020.
- <https://www.rtuk.gov.tr/medya-hizmet-saglayicilar/3747/1996/karasal-ortamdan-lisans-basvurusu-olan-kuruluslar-listesi-rd-ve-tv-olarak.html>, Erişim tarihi: 5 Mayıs 2020.
- <http://www.kayseri.gov.tr/radyolar>, Erişim tarihi: 16 Eylül, 2020.
- <https://tvkayseri.com.tr/>, Erişim tarihi: 2 Ekim 2020.
- <http://www.tvbir.com.tr/>, Erişim tarihi: 4 Ekim 2020.
- <http://www.kaytv.com.tr/>, Erişim tarihi: 11 Ekim 2020.
- <http://www.erciyestv.com.tr/>, Erişim tarihi: 5 Ekim 2020.
- <https://eliftv.com.tr/>, Erişim tarihi: 8 Ekim 2020.
- <https://www.kanal38.com.tr/>, Erişim tarihi: 2 Kasım 2020.
- <https://www.kentturktv.com/> Erişim tarihi: 28 Ekim 2020.
- <https://iletisim.erciyes.edu.tr/eru-tv/>, Erişim tarihi: 17 Aralık 2020.
- <https://kayserigazetecilercemiyeti.com/>, Erişim tarihi: 25 Aralık 2020.
- <https://hunattv.com/>, Erişim tarihi: 12 Kasım 2020.
- <http://erciyesfm.com/kurumsal.asp>, Erişim Tarihi: 8 Temmuz 2019.
- <https://www.enderunfm.com/>, Erişim tarihi: 12 Temmuz 2019.
- <http://www.radyoarfan.com/iletisim/>, Erişim tarihi: 13 Temmuz 2019.
- <https://www.furkanradyo.com/>, Erişim tarihi: 13 Temmuz 2019.
- <http://www.safakradyo.com/>, Erişim tarihi: 8 Ağustos 2019.
- <https://radyoplus.com/>, Erişim tarihi: 24 Eylül, 2019.
- <http://kayradyo.com/>, Erişim tarihi: 26 Eylül, 2019.

Gazeteler

- Adana'ya Doğu gazetesi, 22 Aralık 1919 tarihli sayı
- Akın gazetesi (1965-1996), ilgili sayılar.
- Anadolu gazetesi (1953-1954), ilgili sayılar
- Anadolu gazetesi (1965-1990), ilgili sayılar
- Anadolu'da Ortodoksluk Sadası gazetesi, 22 Temmuz 1922- 8 Nisan 1923 tarihli sayıları.
- Anadolu'da Yeni Gün, 1 Eylül 1921-7 Ekim tarihli 1921 sayıları
- Ata Yolu gazetesi, 27 Şubat 1939, tarihli 1. Sayısı
- Bacanak gazetesi (1954-1955), ilgili sayılar
- Bomba gazetesi (1953), ilgili sayılar
- Büyük Dava gazetesi(1951), ilgili sayılar
- Büyük Kayseri gazetesi (1996-2020), ilgili sayılar
- Büyük Ülkü gazetesi, (1972-1977), ilgili sayılar.
- Cop gazetesi (1960), ilgili sayılar
- Çimdik gazetesi, (1955), ilgili sayılar
- Devrim gazetesi (1960-1965), ilgili sayılar
- Doğruyol gazetesi (1945-1950), ilgili sayılar
- Emmi gazetesi, 1. Sayı 11 Ekim 1952.
- Emel gazetesi (1960-1964), ilgili sayılar
- Erciyes gazetesi (1910-1913), ilgili sayılar
- Erciyes gazetesi (1997-2013), ilgili sayılar
- Erciyes Postası gazetesi, (1947-1949), ilgili sayılar.
- Erciyes (Erciyes Postası) gazetesi, (1951), ilgili sayılar.
- Erciyes Telgraf gazetesi, 3 Ekim 1955 tarihli ilk sayısı.
- Gazete Kayseri (2020), ilgili sayılar
- Gerçek Haber (2020), ilgili sayılar
- Gayret gazetesi (1950-1960), ilgili sayılar
- Hakimiyet gazetesi (1950-1997), ilgili sayılar
- Halk gazetesi, (1953), ilgili sayılar
- Hayg gazetesi (1910), ilgili sayılar
- Hürsöz gazetesi (1953), ilgili sayılar
- İstiklâl gazetesi (1952-1960), ilgili sayılar.
- Kambur gazetesi, 31 Aralık 1964 tarihli 3. Sayısı.
- Kayseri (Vilayet) gazetesi (1914-1952), ilgili sayılar
- Kayseri gazetesi (1973-2016), ilgili sayılar
- Kayserispor gazetesi (1967), ilgili sayılar
- Kayseri Akın Günlük gazetesi, (1991-2012), ilgili sayılar
- Kayseri Ana Haber gazetesi (1998-2020), ilgili sayılar

Kayseri Anadolu Haber gazetesi (1983-2020), ilgili sayılar
Kayseri Bayram gazetesi (1983- 2020), ilgili sayılar
Kayseri Deniz Postası gazetesi (2004-2020), ilgili sayılar
Kayseri Ekspres gazetesi, ilgili sayılar
Kayseri Flaş gazetesi (1992-1995), ilgili sayılar
Kayseri Gerçek Haber gazetesi (2020), ilgili sayılar
Kayseri Gün Haber Gazetesi (2010-2013), ilgili sayılar
Kayseri Gündem gazetesi (1989-2020), ilgili sayılar
Kayseri Güneş gazetesi (2003-2012), ilgili sayılar
Kayseri Haber gazetesi (2001-2020), ilgili sayılar
Kayseri Haber gazetesi (1976-1977), ilgili sayılar
Kayseri Haber 38 gazetesi (2009-2020), ilgili sayılar
Kayseri Hakimiyet 2000 gazetesi (1997-2020), ilgili sayılar
Kayseri Havadis gazetesi (2004-2013), ilgili sayılar
Kayseri Kent Vizyon Haber gazetesi (2010-2020), ilgili sayılar
Kayseri Maç gazetesi (2004-2016), ilgili sayılar
Kayseri Manşet gazetesi (2005-2020), ilgili sayılar
Kayseri Meydan gazetesi (2003-2020), ilgili sayılar
Kayseri Olay gazetesi (1979-2009), ilgili sayılar
Kayseri Olay gazetesi (2011-2020), ilgili sayılar
Kayseri Politika Haber gazetesi (1987), ilgili sayılar
Kayseri Postası gazetesi (2006-2010), ilgili sayılar
Kayseri'nin Sesi gazetesi (1977), ilgili sayılar
Kayseri Son Haber gazetesi (1993), ilgili sayılar
Kayseri Star Haber (1995-2020), ilgili sayılar
Kayseri Tempo gazetesi (2006-2013), ilgili sayılar.
Kayseri Yeni Haber gazetesi (2011-2020), ilgili sayılar.
Kayseri'de 14 Mart (1962-1963) tarihli sayıları.
Misak-ı Milli gazetesi (1921-1923), ilgili sayılar
Millet gazetesi (1973-2006), ilgili sayılar
Milli Ülkü gazetesi (1965-1975), ilgili sayılar
Milliyetçi Hareket gazetesi (1973-1975), ilgili sayılar
Orta Anadolu gazetesi (1949) ilgili sayılar.
Orta Doğu gazetesi (1970-1972), ilgili sayılar
Pastırmacı gazetesi, 11 Ekim 1954 tarihli ilk sayısı
Sabah gazetesi (1960-1965), ilgili sayılar
Sebilürreşad mecmuası, 24 Eylül 1921 tarih ve 490. Sayı
Ses gazetesi, (1958-1960), ilgili sayılar.

Siyasi Baba gazetesi, 8. Sayı 19 Şubat 1955
Şakacı gazetesi, 1. Sayı, 21 Mart 1953
Türkiye’de Selamet gazetesi (1973), ilgili sayılar
Ülker gazetesi (1928-2020), ilgili sayılar
Yeni Doğan Haber gazetesi (2017), ilgili sayılar
Yeni Kayseri gazetesi (1994-2012), ilgili sayılar
Yeni Kayseri Gazetesi(1952-1960), ilgili sayılar
Yeni Sabah (Kayseri Yeni Sabah) gazetesi (1967-2013), ilgili sayılar
Yeni Yol gazetesi, (1962), ilgili sayılar
Zaman gazetesi (1960-1962), ilgili sayılar

Dergiler

Abide (1954), ilgili sayılar
Acemi Kalemler (2017), ilgili sayılar
Ağır (2005), ilgili sayılar
Akademik Do Savunma Sporları Dergisi (1996), ilgili sayılar
A Kalemler (2017), ilgili sayılar
Akansu Dergisi (2006), ilgili sayılar
Akif’ten Sesler (2005), ilgili sayılar
Anadolu Life (2008), ilgili sayılar
Anadolu Yerel Yöntemler (2001), ilgili sayılar
Anasam (1999), ilgili sayılar
Arifname Dergisi (2004), ilgili sayılar
At Sineği (2019), ilgili sayılar
Avşar Elleri (2007), ilgili sayılar
Aziziyede Eren (2006), ilgili sayılar
Bal Çocuk (2000), ilgili sayılar
Baldöktü Lisesi Dergisi (2004), ilgili sayılar
Başak (2007), ilgili sayılar
Berceste (2002), ilgili sayılar
Besime Özderici (2005), ilgili sayılar
Beyazşehir (1998)), ilgili sayılar
Bilgi Yurdu (2007), ilgili sayılar
Bilanço (2013), ilgili sayılar
Bireylikler (2009), ilgili sayılar
Bizim Eyvan (2003), ilgili sayılar
Bizim Kayseri (1992), ilgili sayılar
Business (2010), ilgili sayılar

- Bülten Ted (2010), ilgili sayılar
Çemen (1999), ilgili sayılar
Çıngır (2010), ilgili sayılar
Damla (2002), ilgili sayılar
Davran (1948), ilgili sayılar
Dergi Anadolu (2007), ilgili sayılar
Dergi 38 (1998), ilgili sayılar
Dergi Kocasinan (2016), ilgili sayılar
Develi Belediyesi Haber Bülteni (2000), ilgili sayılar
Develi Diyarı (2004), ilgili sayılar
Doğuş Edebiyat (1980), ilgili sayılar
Duruşma Arası (2019), ilgili sayılar
Dünden Bugüne Vakıflar (2003), ilgili sayılar
Düşünen Şehir (2017), ilgili sayılar
Ecza Yaşam (2008), ilgili sayılar
Elmalı Şeker (2003), ilgili sayılar
Erciyes (1911-1913), ilgili sayılar
Erciyes Halkevi Dergisi (1938), ilgili sayılar
Erciyes Kayak Merkezi (2017), ilgili sayılar
Erciyes Polis (2013), ilgili sayılar
Erciyes Üniversitesi Haber Bülteni Dergisi (1986), ilgili sayılar
Ergenekon Yurdu (2017), ilgili sayılar
Eşik (1992), ilgili sayılar
Evrensel Değişim (1993), ilgili sayılar
Filiz (1958), ilgili sayılar
Geçit (1992), ilgili sayılar
Genç Nefer (1992), ilgili sayılar
Gevher Nesibe (2001), ilgili sayılar
Gonca (2001), ilgili sayılar
Gökbayrak (1994), ilgili sayılar
Gültepe Dergisi (2000), ilgili sayılar
G-Prestitij Dergisi (2009), ilgili sayılar
Haber 38 (2000), ilgili sayılar
Hakimiyet Sanat Dergisi (1976) ilgili sayılar
Hasbihal (2011), ilgili sayılar
Hekimler Birliği Vakfı Kayseri Şubesi Haber Bülteni (1987), ilgili sayılar
Hisarcık Lisesi Dergisi (2004), ilgili sayılar
Işık (2019), ilgili sayılar

İbni Sina (1998), ilgili sayılar
İlgim (2003), ilgili sayılar
İlkses (Erhan – Ahmet İnci Lisesi) Dergisi (2005), ilgili sayılar
İlk Cemre (2005), ilgili sayılar
İstikbal Lisesi (2003), ilgili sayılar
İş'te Kayseri Dergisi (2011), ilgili sayılar
Kalp Gözü (2001), ilgili sayılar
KAYLife (2000), ilgili sayılar
Kayseri Anadolu Times (2009), ilgili sayılar
Kayseri Cemiyet (2015), ilgili sayılar
Kayseri Çağdaş (1999), ilgili sayılar
Kayseri Emniyet (2015), ilgili sayılar
Kayseri Esnaf ve Sanatkarının Sesi (1994), ilgili sayılar
Kayseri Kültür Ocağı (2007), ilgili sayılar
Kayseri Lisesi Dergisi (1962), ilgili sayılar
Kayseri Lisesi Dergisi (1994), ilgili sayılar
Kayseri Lisesi Mecmuası (1932), ilgili sayılar
Kayseri M (2008), ilgili sayılar
Kayseri Makine Mühendisleri Odası Bülten (1992), ilgili sayılar
Kayseri Oto Emlak (2007), ilgili sayılar
Kayseri Oto Sanatkarların Sesi (2013), ilgili sayılar
Kayseri Özel Dergisi (2008), ilgili sayılar
Kayserispor (2018), ilgili sayılar
Kayseri Ticaret Mecmuası, (1954), ilgili sayılar
Kayseri Ticaret Odası Dergisi (2009), ilgili sayılar
Kayseri Türk Ocağı (2000), ilgili sayılar
Kayseri Vizyon (2006), ilgili sayılar
Kayseri Yorum (2007), ilgili sayılar
Kayso Bilgi (2005), ilgili sayılar
Kent Haber (2009), ilgili sayılar
Kent ve Başkan (2018), ilgili sayılar
Keykubat (2005), ilgili sayılar
Kristal (2010), ilgili sayılar
Küçük Dergi (1979), ilgili sayılar
Kültür ve Sanat Dergisi (1981), ilgili sayılar
Kültür Ve Turizm (2014), ilgili sayılar
Lalebeli (Burhaniye) Dergisi (2005), ilgili sayılar
M Kayseri (2009), ilgili sayılar

Marka (2015), ilgili sayılar
Makine Mühendisleri Odası Dergisi (1994), ilgili sayılar
Medrese (2014), ilgili sayılar
Melikgazi Belediyesi Dergisi (1990), ilgili sayılar
Metropol Golspor (1995)), ilgili sayılar
Mimar Sinan'ın Ufku (2005), ilgili sayılar
Mustafa Eraslan Haber Bülteni (2006), ilgili sayılar
Mustafa Kızık İlköğretim Okulu (2005), ilgili sayılar
Mürver (1998), ilgili sayılar
Nazmi Toker (2006), ilgili sayılar
Ötelere Açılan Mihrab (2015), ilgili sayılar
Rapor 38 (1992), ilgili sayılar
Rüzgâr (2010), ilgili sayılar
Sema Yazar (2002), ilgili sayılar
Sportif (2007), ilgili sayılar
Şahika (1999)), ilgili sayılar
Şehidim (2008), ilgili sayılar
Şehir Kültür Sanat (2017), ilgili sayılar
Şehir Ve Hayat (2004), ilgili sayılar
Şehrin Öte Yakası /Zamansız Dergi (2014), ilgili sayılar
Şeker Dünyası (2012), ilgili sayılar
Şeker Postası (2012), ilgili sayılar
Şiir vakti (1996)), ilgili sayılar
Türk Ocağı Dergisi, Sayı: 78, Haziran 2007.
Talas Kültür Eğitim (2007), ilgili sayılar
Teknomag (2019), ilgili sayılar
Ticarete Bakış Dergisi (2001), ilgili sayılar
Tomarza Toroslar'dan Erciyes'e (2007), ilgili sayılar
Vizyon (2003), ilgili sayılar
Yedi Harf (1996), ilgili sayılar
Yahyalı Belediyesi Haber Bülteni (2005), ilgili sayılar
Yeni Ufuk (1999), ilgili sayılar
Yeniden Diriliş (2004), ilgili sayılar
Yenidoğan Lisesi (2016), ilgili sayılar
Yitik Düşler Dergisi (2000), ilgili sayılar
Zamantı (1955), ilgili sayılar

Kaynak Kişiler

Aydın Şerbetcioğlu, Radyo Televizyon Yayıncıları Meslek Birliği (RATEM) Başkanı, Kayseri Radyo Han ve Kayseri Kolej FM sahibi.

Azim Deniz, Deniz Postası TV Genel Yayın Yönetmeni

Davut Güleç, Gazeteci.

Doğan Havur, TV1 Genel Yayın Yönetmeni

Hüsamettin Urfalier, emekli gazeteci yazar.

Mehmet Kiracıoğlu, emekli gazeteci yazar.

Mehmet Yazıcı, Life TV Genel Yayın Yönetmeni

Mehmet Aydoğan, emekli gazeteci

Metin Sönmez, Gazete Kayseri Genel Yayın Yönetmeni

Metin Köseadağ, Kayseri Gazeteciler Cemiyeti Eski Başkanı, Kayseri Anadolu Haber Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni.

Oktay Ensari, Kayseri Gazeteciler Cemiyeti eski başkanı, gazeteci.

Osman Çiftçi, Olay Türk TV Genel Yayın Yönetmeni

Salih Karakuzu, Enderun FM Genel Yayın Yönetmeni

Selma Kara, gazeteci

Recep Bulut, Kayseri Gazeteciler Cemiyeti eski başkanı, gazeteci yazar.

Rifat Açıkgöz, gazeteci yazar

Üstün Tuncer, Kayseri Gazeteciler Cemiyeti eski başkanı, emekli gazeteci.

Veli Altınkaya, Kayseri Gazeteciler Cemiyeti Başkanı, Kay TV-Erciyes TV Genel Yayın Yönetmeni.

Yusuf Yerli, gazeteci-yazar.

Zakaryan Mildanoğlu, Ermeni tarihçi, yazar.

KENT MARKALAŞMASI

(City Branding)

Kent Marka Kimliği, Markalaşma Süreci ve Dijital
Dönüşümde Akıllı Kentler

Dr. H. Halil BAŞER
Doç. Dr. Derya ÖZİLHAN ÖZBEY

KENT MARKALAŞMASI

Dr. H. Halil BAŞER & Doç. Dr. Derya ÖZİLHAN ÖZBEY

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-87-3

1. Baskı, Nisan 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

KENT MARKALAŞMASI

Dr. H. Halil BAŞER & Doç. Dr. Derya ÖZİLHAN ÖZBEY

133 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-87-3

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Bölüm Kaynakçası

- Açıkgöz, Ö. (2007). Şehir, Şehir Toplumu ve Şehir Sosyolojisi. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, (35), 57-83.
- Akgemci, T. (2013). *Stratejik Yönetim* (3. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Aslanoğlu, R. A. (2000). *Kent, Kimlik ve Küreselleşme* (2. Baskı). Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Ataöv, A. ve Osmay, S. (2007). Türkiye’de Kentsel Dönüşüme Yöntemsel Bir Yaklaşım. *Middle East Technical University Journal of the Faculty of Architecture*, 24(2), 57-82.
- Banister, D. (2005). *Unsustainable Transport: City Transport in the New Century* (1st Edition). New York: Routledge Publishing.
- Bayraktaroğlu, F. ve Kömürçüoğlu, F. (2015). Stratejik Kent Yönetiminde Paydaşlar: Şehirlerin Misyona Yönelik Bir İnceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38), 852-858.
- Bilgi, M. G. (2013). Türkiye’nin Sakin Şehirlerinde Permakültürel Koruma, Planlama, Yönetim ve Eğitim Pratikleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 45-59.
- Bookchin, M. (1999). *Kentsiz Kentleşme* (1. Baskı). (Çeviren: Burak Özyalçın). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Danish, Ulucak, R. and Khan, S. U. D. (2019). Determinants of the Ecological Footprint: Role of Renewable Energy, Natural Resources, and Urbanization. *Sustain Cities Soc* 54: 101996.
- Dulupçu, M. A. ve Aslan, G. (2007). Yeni Kent Dinamiği: Sürdürülebilir Kentleşme İçin Öğrenme. *Yerel Siyaset Dergisi*, (18), 15-17.
- Erkan, R. (2002). *Kentleşme ve Sosyal Değişme* (1. Baskı). Ankara: Bilimadamı Yayınları.
- Ertürk, H. (1997). *Kent Ekonomisi* (2. Baskı). Bursa: Ekin Kitabevi.
- Es, M. ve Ateş, H. (2004). Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 48, 205-248.
- Frey, W. H. and Zimmer, Z. (2001). Defining the City, (Edited by: Ronan Paddison). *Handbook of Urban Studies* (1st Edition). London: Sage Publications, 14-35.
- Friedmann, J. (1986). The World City Hypothesis. *Development and Change*, 17, 69- 83.
- Grant, R. M. ve Jordan, J. (2014). *Stratejinin Temelleri* (1. Baskı). (Çeviren: Gamze Sart). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Güzelsarı, S. (2003). Neo-Liberal Politikalar ve Yönetişim Modeli. *Amme İdaresi Dergisi*, 36(2), 17-34
<http://www.unicef.org/sowc2012/pdfs/SOWC-2012-DEFINITIONS.pdf> (Erişim tarihi: 06.05.2015).
- Işık, Ş. (2005). Türkiye’de Kentleşme ve Kentleşme Modelleri. *Ege Coğrafya Dergisi*, 14, 57-71.
- Işık, Ş. (2008). Türkiye’de Üniversitelerin Kentleşme Üzerine Etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(3), 159-181.
- İçyer, A. (2010). *Marka Kent Oluşturma Açısından Stratejik Kent Yönetimi*. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- İslamoğlu, A. H. (1999). *Pazarlama Yönetimi: Stratejik ve Global Yaklaşım* (1. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Keleş, R. (1998). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü* (2. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Keleş, R. (2000). *Kentleşme Politikası* (5. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.

- Keskin, E. B., Sağocak, M. ve Arslan, T. V. (2015). Kentlilik Bilinci Çalışmaları İçin Bir Model Önerisi: Bursa'da Kentlilik Bilinci Araştırması. *PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 11(1), 24-44.
- Kongar, E. (2006). *21. Yüzyılda Türkiye: 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı* (38. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Nair, G. (2009). Sanayi Toplumu'ndan Bilgi Toplumu'na Homo Economicus'tan Homo Technologicus'a. 6. *Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı*. Ekim 2009. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Nedelea, Ş. and Paun, L. A. (2009). The Importance of the Strategic Management Process in the Knowledge-Based Economy. *Review of International Comparative Management*, 10(1), 95-105.
- Ooi, C. S. (2011). Paradoxes of City Branding and Societal Changes, (Edited by: Keith Dinnie). *City Branding: Theory and Cases* (1st Edition). England: Palgrave Macmillan, 54-61.
- Polat, E. (2010). Planlamada Yeni Bir Paradigma Baskısı: Stratejik Mekânsal Planlama (SMP). *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 19(4), 1-18.
- Ramaprasad, A., Sanchez-Ortiz, A. and Syn, T. (2017). A Unified Definition of a Smart City. *In International Conference on Electronic Government, Springer, Cham*, 13-24.
- Saunders, P. (2001). Urban Ecology, (Edited by: Ronan Paddison). *Handbook of Urban Studies* (1st Edition). London: Sage Publications, 36-51.
- Tosun, E. K. (2013). Sürdürülebilir Kentsel Gelişim Sürecinde Kompakt Kent Modelinin Analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 103-120.
- Towers, G. (2005). *An Introduction to Urban Housing Design: At Home in the City* (1st Edition). England: Architectural Press.
- UN Millennium Project (2005). *A Home in the City: Task Force on Improving the Lives of Slum Dwellers* (1st Edition). London: Earthscan Publications.
- Ülgen, H. ve Mirze, S. K. (2006). *İşletmelerde Stratejik Yönetim* (3. Baskı). İstanbul: Literatür Yayınları.
- World Health Organization (1997). City Planning for Health and Sustainable Development, *European Sustainable Development and Health Series: 2*.
- Yıldırım, A. (2004). *Kentleşme ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Olgusu Üzerindeki Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, N. (2004). Farklılaştırıcı ve Ayrıştırıcı Bir Mekanizma Olarak Kentleşme. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (48), 250-267.
- Yüksel, F. (2002). Sürekli Değişen Kentsel Faktörler Karşısında Yerel Yönetimlerde Stratejik Planlama Gereği. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 11(1), 31-41.
- Yüksel, M. (2000). Yönetişim (Governance) Kavramı Üzerinde. *Ankara Barosu Dergisi*, 3, 145-160.
- Zeren, H. E. (2011). Stratejik Kent Yönetimi ve Kent Markası Oluşturma Süreci. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 175-200.
- Zeren, H. E. (2012). Kent Markalaşması Sürecinde İç Girişimcilik Faktörü. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 95-104.

Bölüm Kaynakçası

- Aaker, D. A. (1996). *Building Strong Brands*. New York: The Free Press.
- Aaker, D. A. (2011). *Brand Relevance: Making Competitors Irrelevant*. (1st Edition). San Francisco: Jossey-Bass.
- Aaker, J. L. (1997). Dimensions of Brand Personality. *Journal of Marketing Research*, 34(3), 347-356.
- Akpınar, İ. (2011). *Şehirlerin Markalaşması Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Alvarado-Karste, D., and Guzman, F. (2020). The Effect of Brand Identity-Cognitive Style Fit and Social Influence on Consumer-Based Brand Equity. *Journal of Product & Brand Management*, 1-14.
- AMA (2016). <https://www.ama.org/resources/Pages/Dictionary.aspx?dLetter=B>, (Erişim tarihi: 07.07.2016).
- Anholt, S. (2007). *Competitive Identity: The New Brand Management for Nations, Cities and Regions*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Anholt, S. (2010a). Definitions of Place Branding-Working Towards a Resolution. *Place Branding and Public Diplomacy*, 6(1), 1-10.
- Argenti, P. A. and Druckemiller, B. (2004). Reputation and the Corporate Brand. *Corporate Reputation Review*, 6(4), 368-374.
- Barrow, S. and Mosley, R. (2005). *The Employer Brand: Bringing the Best of Brand Management to People at Work*. Cornwall: John Wiley & Sons.
- Baskina, A. (2010). *From Image to Brand: Marketing Policy of the City of Vienna*. Master Thesis, Universität Wien, Wien.
- Bendixen, M., Bukasa, K. A., Abratt, R. (2004). Brand Equity in The Business-to-Business Market. *Industrial Marketing Management*, 33, 371-380.
- Bureau, J. R. (1981). *Brand Management: Planning and Control*. Wiltshire: The Macmillan Press Ltd.
- Cai, L. A. (2002). Cooperative Branding for Rural Destinations. *Annals of Tourism Research*, 29(3), 720-742.
- Cemalcılar, İ. (1999). *Pazarlama: Kavramlar-Kararlar*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Cheverton, P. (2002). *How Come Your Brand isn't Working Hard Enough? The Essential Guide to Brand Management*. Glasgow: Kogan Page.
- Chong, M. (2007). The Role of Internal Communication and Training in Infusing Corporate Values and Delivering Brand Promise: Singapore Airlines' Experience. *Corporate Reputation Review*, 10(3), 201-212.
- Clegg, S. R. and Kornberger, M. (2010). An Organizational Perspective on Space and Place Branding, (Edited by: Frank M. Go and Robert Govers). *International Place Branding Yearbook 2010: Place Branding in the New Age of Innovation* (1st Edition). England: Palgrave Macmillan, 3-11.
- Coca-Cola Zero (2009). <http://www.kathrin-pyplatz.com/wp-content/uploads/2015/03/styleguide-coca-cola.pdf>, (Erişim tarihi: 08.07.2016).
- Cop, R. ve Bekmezci, M. (2005). Marka ve Bilinirliği Yüksek Markalı Çamaşır Deterjanı Üzerine Bir Uygulama. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 66-81.
- Cravens, K. S, and Guilding, C. (1999). Strategic Brand Valuation: A Cross-Functional Perspective. *Business Horizons*, 42(4), 53-62.

- Erdem, Ş. ve Uslu, H. N. (2010). Marka Değerinin Marka Genişlemesine Etkisi ve Çay Sektöründe Bir Uygulama. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 166-184.
- Erişen, T. (2010). *Kentler İçin Kültürel Markalaşma Süreci ve Şanlıurfa Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Fan, Y. (2010). Branding The Nation: Towards a Better Understanding. *Place Branding and Public Diplomacy*, 6(2), 97-103.
- Farhana, M. (2012). Brand Elements Lead to Brand Equity: Differentiate or Die. *Information Management and Business Review*, 4(4), 223-233.
- Gali, N., Camprubi, R. and Donaire, J. A. (2016). Analysing Tourism Slogans in Top Tourism Destinations. *Journal of Destination Marketing and Management*. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jdmm.2016.04.004i>.
- Gopal, R. (2007). *Brand Management: Strategy, Measurement and Yield Analysis*. New York: Nova Science Publishers, Inc.
- Gunelius, S. (2013). 5 Secrets to use Storytelling for Brand Marketing Success. *Forbes Magazine*. <http://www.forbes.com/sites/work-in-progress/2013/02/05/5-secrets-to-using-storytelling-for-brand-marketing-success/#7f1a42103dd9>. (Erişim tarihi: 27.07.2016).
- Guo, X. M., Wei, A., Shang, H. X. (2011). Consumer Perceptions of Brand Functions: An Empirical Study in China. *Journal of Consumer Marketing*, 28(4), 269-279.
- Haig, M. (2003). *Brand Failures: The Truth about the 100 Biggest Branding Mistakes of all Time*. London: Kogan Page.
- Heding, T., Knudtzen, C. F. and Bjerre, M. (2009). *Brand Management Research, Theory and Practice*. Bodmin: Routledge.
- Howard (2016). <http://www.forbes.com/sites/billeehoward/2016/04/04/storytelling-the-new-strategic-imperative-of-business/3/#b1537c962757>, (Erişim tarihi: 08.07.2016).
- <https://mediacat.com/interbrand-en-iyi-global-markalar-2020/> (Erişim tarihi: 06.02.2021).
- İçyer, A. (2010). *Marka Kent Oluşturma Açısından Stratejik Kent Yönetimi*. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Janiszewska, K. and Insch, A. (2012). The Strategic Importance of Brand Positioning in the Place Brand Concept: Elements, Structure and Application Capabilities. *Journal of International Studies*, 5(1), 9-19.
- Kapferer, J. N. (2012). *The New Strategic Brand Management: Advanced Insights and Strategic Thinking* (5th Edition.). Croydon: Kogan Page.
- Kavaratzis, M. and Ashworth, G.J., (2005). City Branding: An Effective Assertion of Identity or a Marketing Trick?. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 96(5), 506-514.
- Kaypak, Ş. (2013). Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Markalaşması ve 'Marka Kentler'. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 335-355.
- Keller, K. L. (1999). Designing and Implementing Branding Strategies. *The Journal of Brand Management*, 6(5), 315-332.
- Keller, K. L. (2013). *Strategic Brand Management: Building, Measuring, and Managing Brand Equity* (4th Edition). Harlow: Pearson Education Limited.
- Kelley, L. D. ve Jugenheimer, D. W. (2004). *Advertising Media Planning: A Brand Management Approach*. New York: M.E. Sharpe.

- Klein, N. (2002). *No Logo* (2. Baskı). (Çeviren: Nalan Uysal). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kohli, C., Leuthesser, L. and Suri, R. (2007). Got Slogan? Guidelines for Creating Effective Slogans. *Business Horizons*, 50, 415-422.
- Korelin, K. and Schneider, E. (2009). *City Branding-A Comprehensive Outlook of Four International Cities*. International Marketing Master's Program, Malardalen University, Vasteras-Sweden.
- Kotler, P. (2000). *Marketing Management*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Kotler, P. and Armstrong G. (2011). *Principles of Marketing*. (14th Edition). New Jersey: Prentice Hall.
- Kotler, P. and Pfoertsch, W. (2006). *B2B Brand Management*. Springer.
- Kotler, P. and Pfoertsch, W. (2010). *Ingredient Branding: Making the Invisible Visible*. Berlin: Springer.
- Krüger, R. and Stumpf, A. (2013). *Brand Growth Barriers: Identify, Understand, and Overcome Them*. Berlin: Springer.
- Lippincott (2013). http://www.lippincott.com/files/documents/news/Lippincott_Perspective_Welcome_tothe_Human_Era_UK_2013.pdf, (Erişim tarihi: 28.06.2016).
- Lippincott (2016). <http://www.lippincott.com>, (Erişim tarihi: 28.06.2016).
- Luffarelli, J., Stamatogiannakis, A., and Yang, H. (2019). The Visual Asymmetry Effect: An Interplay of Logo Design and Brand Personality on Brand Equity. *Journal of Marketing Research*, 56(1), 89-103.
- Mabkhot, H. A., Shaari, H., and Salleh, S. M. (2017). The Influence of Brand Image and Brand Personality on Brand Loyalty, Mediating by Brand Trust: An Empirical Study. *Jurnal Pengurusan (UKM Journal of Management)*, 50, 71-82.
- Meenaghan, T. (1995). The Role of Advertising in Brand Image Development. *Journal of Product and Brand Management*, 4(4), 23-34.
- Moilanen, T. and Rainisto, S. (2009). *How to Brand Nations, Cities and Destinations: A Planning Book for Place Branding* (1st Edition). United Kingdom: Palgrave Macmillan.
- Mucuk, İ. (1984). *Pazarlama İlkeleri* (2. Baskı). İstanbul: Der Yayınları.
- Ozan, E. (2004). *Avrupa Birliği Yolunda Türk İşletmelerinin Yeni Pazarlama Stratejileri ve Devletin Dış Ticaret Politikası Konusundaki Uyum Zorunlulukları*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Öztürk, N. (2010). *Marka Yönetimi*. Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Park, M. S. (2020). Storytelling and Social Networking: Why Luxury Brand Needs to Tell Its Story. *Journal of Information Technology Applications and Management*, 27(5), 69-80.
- Preece, S. (2014). The Five Things Product Packaging Must Do. *Forbes Magazine*. <http://www.forbes.com/sites/onmarketing/2014/07/23/the-five-things-product-packaging-must-do/#6c98ac4b79a1>. (Erişim tarihi: 27.07.2016).
- Robertson, K. (1989). Strategically Desirable Brand Name Characteristics. *Journal of Consumer Marketing*, 6(4), 61-71.
- Roos, M. C. J. (2020). *To What Extent do the Elements Character and Conflict in Brand Stories Influence Brand Perception and Contribute to Purchase Intention?* (Master's thesis, University of Twente).

- Sachs, J. (2012). Winning Business Through Storytelling. *Fortune Magazine*. <http://fortune.com/2012/08/20/winning-business-through-storytelling/>. (Erişim tarihi: 27.07.2016).
- Sanders, J., and van Krieken, K. (2018). Exploring Narrative Structure and Hero Enactment in Brand Stories. *Frontiers in Psychology*, 9, 1-17.
- Shafice, M., Gheidi, S., and Khorrami, M. S. (2020). Proposing a New Framework for Personal Brand Positioning. *European Research on Management and Business Economics*, 26(1), 45-54.
- Sherry, J. F. (2005). Brand Meaning, (Edited by: Alice M. Tybout and Tim Calkins). *Kellogg on Branding*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc. 41-69.
- Solomon, M., Bamossy, G., Askegaard, S. and Hogg, M. K. (2006). *Consumer Behaviour: A European Perspective* (3rd Edition). New Jersey: Prentice-Hall.
- Switala, M., Gamrot, W., Reformat, B., and Bilinska-Reformat, K. (2018). The Influence of Brand Awareness and Brand Image on Brand Equity-An Empirical Study of Logistics Service Providers. *Journal of Economics & Management*, 33, 96-119.
- Tam, M. (2009). *Belediyelerin Stratejik Planlarında Kent Markalaşması İstanbul'a Yönelik Markalaştırma Stratejisi Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Temporal, P. (2010). *Advanced Brand Management: Managing Brands in a Changing World* (2nd Edition). Singapore: John Wiley & Sons.
- Tokol, T. (1996). *Pazarlama Yönetimi* (7. Baskı). Bursa: Ceylan Matbaacılık.
- Tosun, N. B. (2017). *Marka Yönetimi* (3. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Uztuğ, F. (2003). *Markan Kadar Konuş: Marka İletişimi Stratejileri* (3. Baskı). İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Yavuz, M. C. (2007). *Uluslararası Destinasyon Markası Oluşturulmasında Kimlik Geliştirme Süreci: Adana Örneği*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Bölüm Kaynakçası

- Aksungur, U. (2010). *Kent Kültürünün Oluşmasında ve Canlandırılmasında Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları: Edirne Örneği*. Uzmanlık Tezi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Apaydın, F. (2011). *Şehir Pazarlaması* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Ateşoğlu, İ. (2003). Marka İnşasında Slogan, *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 8(1), 259-264.
- Avraham, E. (2004). Media Strategies for Improving an Unfavorable City Image. *Cities*, 21(6), 471- 479.
- Baloğlu, S. and McCleary, K. W. (1999). A Model of Destination Image Formation. *Annals of Tourism Research*, 26(4), 868-897.
- Banister, D. (2005). *Unsustainable Transport: City Transport in the New Century* (1st Edition). New York: Routledge Publishing.
- Barutçu, S. ve Turgut, İ. E. (2006). Buldan Markasının Oluşturulmasında Halkla İlişkilerin Yeri ve Önemi. *Buldan Sempozyumu*, 921-931.
- Belloso, J. C. (2011). The City Branding of Barcelona: A Success Story, (Edited by: Keith Dinnie). *City Branding: Theory and Cases* (1st Edition). England: Palgrave Macmillan, 118-123.
- Bişkin, H. (2013). *Kentlerde Markalaşma: Beykoz Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bradley, A., Hall, T. and Harrison, M. (2002). Selling Cities: Promoting New Images for Meetings Tourism. *Cities*, 19(1), 61-70.
- Cassinger, C. and Eksell, J. (2017). The Magic of Place Branding: Regional Brand Identity in Transition. *Journal of Place Management and Development*, 10(3), 202-212.
- Clegg, S. R. and Kornberger, M. (2010). An Organizational Perspective on Space and Place Branding, (Edited by: Frank M. Go and Robert Govers). *International Place Branding Yearbook 2010: Place Branding in the New Age of Innovation* (1st Edition). England: Palgrave Macmillan, 3-11.
- Dragolea, L. L. and Cotirlea, D. A. (2012). One Step Closer to City Branding Through Culture: Consumer Preferences for Cultural Tourism Services in Alba Iulia - Customization On National Museum of Unification. *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, 14(2), 680-687.
- Dumbraveanu, D. (2010). Place Branding: A Challenging Process for Bucharest The Capital City of Romania. *Human Geographies–Journal of Studies and Research in Human Geography*, 4(2), 53-62.
- Erdoğan, E. (2006). Çevre ve Kent Estetiği. *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 8(9), 68-77.
- Erişen, T. (2010). *Kentler İçin Kültürel Markalaşma Süreci ve Şanlıurfa Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eurocities (2010). http://www.imagian.fi/kuvat/eurocities_brochure_final_web_19nov10-smul%-5B1%5D.pdf (Erişim tarihi: 04.06.2015). 6.
- Evans, G. (2003). Hard-Branding the Cultural City: From Prado to Prada. *International Journal of Urban and Regional Research*, 27(2), 417-440.
- Fola, M. (2011). Athens City Branding and the 2004 Olympic Games, (Edited by: Keith Dinnie). *City Branding: Theory and Cases* (1st Edition). England: Palgrave Macmillan, 112-117.

- Frey, W. H. and Zimmer, Z. (2001). Defining the City, (Edited by: Ronan Paddison). *Handbook of Urban Studies* (1st Edition). London: Sage Publications, 14-35.
- Freytag, T. (2010). Visitor Activities and Inner-City Tourist Mobility: The Case of Heidelberg, (Edited by: Josef A. Mazanec and Karl W. Wöber). *Analysing International City Tourism* (2nd Edition). Netherland: Springer Wien New York, 213-226.
- Gilmore, F. (2001). A Country - Can it be Repositioned? Spain - The Success Story of Country Branding. *Brand Management*, 9(4-5), 281-293.
- Ham, C. D. and Jun, J. W. (2008). Cultural Factors Influencing Country Images: The Case of American College Students' Attitudes toward South Korea. *Journal of Mass Communication at Francis Marion University*, 2(3), 1-22.
- Hankinson, G. (2004). Relational Network Brands: Towards a Conceptual Model of Place Brands, *Journal of Vacation Marketing*, 10(2), 109-121.
- Hemmonsby, J. D., Tichaawa, T. M. and Knott, B. (2018). Conceptual Framework for Strategic Destination Branding Through Leveraging Home-Grown Sport Events. *South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation*, 40(2), 81-98.
- Houghton, J. P. and Stevens, A. (2011). City Branding and Stakeholder Engagement, (Edited by: Keith Dinnie). *City Branding: Theory and Cases* (1st Edition). England: Palgrave Macmillan, 45-53.
- Jin, Q. (2021). The Application of Regional Culture in City Brand Design. *In The 6th International Conference on Arts, Design and Contemporary Education*, 415-418. Atlantis Press.
- Ju-Pak, K. H. (2013). How Effective are Slogans for Bulding a Destination Brand in the Social Media Environment? *The Journal of Advertising and Promotion Research*, 2(1), 165-193.
- Karadağ, A. ve Koçman, A. (2007). Coğrafi Çevre Bileşenlerinin Kentsel Gelişim Süreci Üzerine Etkileri: Ödemiş (İzmir) Örneği. *Ege Coğrafya Dergisi*, 16, 3-16.
- Karatepe, Ş. (2001). *Kendini Kuran Şehir*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Kavaratzis, M. (2019). *City Branding*. *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Urban and Regional Studies*, 1-4. doi:10.1002/9781118568446.eurs0046.
- Kaypak, Ş. (2010). Antakya'nın Kent Kimliği Açısından İrdelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 373-392.
- Keleş, R. (1998). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü* (2. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Keller, K. L. (1993). Conceptualizing, Measuring, and Managing Customer-Based Brand Equity. *Journal of Marketing*, 57(1), 1-22.
- Kelly, M. (2017). Analysing the Complex Relationship Between Logo and Brand. *Place Branding and Public Diplomacy*, 13(1), 18-33.
- Kırgız, A. C. (2011). *Şehir Markalaşmasının Pazarlama Estetiği ile Desteklenmesi ve İstanbul Örneği*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Klein, N. (2002). *No Logo* (2. Baskı). (Çeviren: Nalan Uysal). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Knott, B., Fyall, A. and Jones, I. (2017). Sport Mega-Events and Nation Branding: Unique characteristics of the 2010 FIFA World Cup, South Africa. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 29(3), 900-923.
- Korelin, K. and Schneider, E. (2009). *City Branding – A Comprehensive Outlook of Four International Cities*. International Marketing Master's Program, Malardalen University, Vasteras-Sweden.

- Kotler, P. (2003). *Marketing Insights from A to Z: 80 Concepts Every Manager Needs to Know*. America: John Wiley & Sons.
- Kotler, P. (2004). Opinion Pieces-Where is Place Branding Heading? *Place Branding*, 1(1), 12-35.
- Kotler, P., Asplund, C., Rein, I. and Haider, D. H. (1999). *Marketing Places Europe*. London: Pearson Prentice Hall.
- Meenaghan, T. (1995). The Role of Advertising in Brand Image Development. *Journal of Product and Brand Management*, 4(4), 23-34.
- Middleton, A. C. (2011). City Branding and Inward Investment, (Edited by: Keith Dinnie). *City Branding: Theory and Cases* (1st Edition). England: Palgrave Macmillan, 15-26.
- Nunes, P. (2019). Cities Regulated by Cultural Events: Tracking Music Festivals in Lisbon and Sao Paulo. *International Journal of the Sociology of Leisure*, 2(1), 147-162.
- O'Shaughnessy, J. and O'Shaughnessy, N. J. (2000). Treating the Nation as a Brand: Some Neglected Issues. *Journal of Macromarketing*, 20(1), 56-64.
- Oğurlu, İ. (2014). Çevre-Kent İmajı-Kent Kimliği-Kent Kültürü Etkileşimlerine Bir Bakış. İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, (26), 275-293.
- Özalp, D. (2008). *Tarihi Kent İmajının Korunmasında Kentsel Tasarım: Antakya Örneği*. Uzmanlık Tezi, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Özsöz, F. M. (2018). Şehir Pazarlamasında Bir Marka Şehir Olarak Eskişehir'in İncelenmesi. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2(1), 12-34.
- Papp-Vary, A. (2010). Country Slogans and Logos: Findings of a Benchmarking Study. *8th International Conference on Management, Enterprise and Benchmarking, June 4-5, Budapest College of Communication and Business, Hungary*, 199-208.
- Paul, D. E. (2004). World Cities As Hegemonic Projects: The Politics of Global Imagineering in Montreal. *Political Geography*, 23, 571-596.
- Pawlak, K. and Hajduk, G. (2019). City Branding with Stakeholders' Participation. *Silesian University of Technology, Organisation and Management Series no. 139*, 461-475.
- Rainisto, S. K. (2003). *Success Factors of Place Marketing: A Study of Place Marketing Practices in Northern Europe and The United States*. Business Doctoral Dissertations, Helsinki University of Technology, Institute of Strategy and International Business, Finland.
- Sargın, S. (2006). Yalvaç'ta İnanç Turizmi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 1-18.
- Seisedos, G. and Vaggione, P. (2005). The City Branding Processes: The Case of Madrid. *41st ISOCaRP Congress*, 1-10.
- Shirvani-Dastgerdi, A., and De-Luca, G. (2019). Boosting City Image for Creation of a Certain City Brand. *Geographica Pannonica*, 23(1), 23-31.
- Szondi, G. (2011). Branding Budapest, (Edited by: Keith Dinnie). *City Branding: Theory and Cases* (1st Edition). England: Palgrave Macmillan, 124-130.
- Şahin, P. (2008). *Kent, Markalaşma ve Rotterdam Ofis Binaları*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tam, M. (2009). *Belediyelerin Stratejik Planlarında Kent Markalaşması İstanbul'a Yönelik Markalaştırma Stratejisi Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Trueman, M., Klemm, M. and Giroud, A. (2004). Can a City Communicate? Bradford as a Corporate Brand. *Corporate Communications: An International Journal*, 9(4), 317-330.
- UN Millennium Project (2005). *A Home in the City: Task Force on Improving the Lives of Slum Dwellers* (1st Edition). London: Earthscan Publications.
- Van Hooft, A. P. J. V. and Speed, L. J. (2020). Logos: With or Without Slogan. The Effects of Different Levels of Verbal Anchoring in Logos on Dutch and French Donors. Radboud University Nijmegen.
- Wang, H. J. (2019). Green City Branding: Perceptions of Multiple Stakeholders. *Journal of Product & Brand Management*, 1-16.
- Wilson, R. T. (2020). Slogans and Logos as Brand Signals Within Investment Promotion. *Journal of Place Management and Development*.
- Wong, H. Y. and Merrilees, B. (2008). The Performance Benefits of Being Brand-Orientated. *Journal of Product and Brand Management*, 17(6), 372-383.
- Wöber, K. W. and Fesenmaier, D. (2010). The Management of City Tourism in Europe, (Edited by: Josef A. Mazanec and Karl W. Wöber). *Analysing International City Tourism* (2nd Edition). Netherland: Springer Wien New York, 5-24.
- Ye, L. and Björner, E. (2018). Linking City Branding to Multi-Level Urban Governance in Chinese Mega-Cities: A Case Study of Guangzhou. *Cities*, 80, 29-37.

Bölüm Kaynakçası

- Acuti, D., Mazzoli, V., Donvito, R. and Chan, P. (2018). An Instagram Content Analysis for City Branding in London and Florence. *Journal of Global Fashion Marketing*, 9(3), 185-204.
- Akay, C. (2009). Genel Ortaöğretim Kurumlarında Uygulanmakta Olan Fizik Dersi Programlarının, Toplam Kalite Yönünden Sahip Olduğu Özellikler. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (3), 1-17.
- Aksungur, U. (2010). *Kent Kültürünün Oluşmasında ve Canlandırılmasında Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları: Edirne Örneği*. Uzmanlık Tezi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Anholt, S. (2010a). Definitions of Place Branding-Working Towards a Resolution. *Place Branding and Public Diplomacy*, 6(1), 1-10.
- Anholt, S. (2010b). A Political Perspective on Place Branding, (Edited by: Frank M. Go and Robert Gover). *International Place Branding Yearbook 2010: Place Branding in the New Age of Innovation* (1st Edition). England: Palgrave Macmillan, 12-20.
- Apaydın, F. (2011). *Şehir Pazarlaması* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Arı, K. (2011). İzmir'de Deniz Ulaşımı ve Ticaretinin Kent Kimliğinin Oluşumu Üzerindeki Etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi (Özel Sayı)*, 1-18.
- Artan, C. (2020). Küreselleşme ve Popüler Kültürün Yükselişi. *NOSYON: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, (4), 25-35.
- Ashworth, G. J. (2009). The Instruments of Place Branding: How is it Done? *European Spatial Research and Policy*, 16(1), 9-22.
- Aslanoğlu, R. A. (2000). *Kent, Kimlik ve Küreselleşme* (2. Baskı). Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Avraham, E. (2000). Cities and Their News Media Images. *Cities*, 17(5), 363- 370.
- Aydın, K. ve Yaşar, A. (2001). Adana İlinde Taşıt Kaynaklı Gürültü Kirliliğinin Çevresel Etkilerinin Araştırılması. *Mühendis ve Makina*, 42(502), 39-44.
- Banister, D. (2005). *Unsustainable Transport: City Transport in the New Century* (1st Edition). New York: Routledge Publishing.
- Barutçu, S. ve Turgut, İ. E. (2006). Buldan Markasının Oluşturulmasında Halkla İlişkilerin Yeri ve Önemi. *Buldan Sempozyumu*, 921-931.
- Baskina, A. (2010). *From Image to Brand: Marketing Policy of the City of Vienna*. Master Thesis, Universitat Wien, Wien.
- Beerli, A. and Martin, J. D. (2004). Factors Influencing Destination Image. *Annals of Tourism Research*, 31(3), 657-681.
- Begg, I. (1999). Cities and Competitiveness. *Urban Studies*, 36(5-6), 795-809.
- Belloso, J. C. (2011). The City Branding of Barcelona: A Success Story, (Edited by: Keith Dinnie). *City Branding: Theory and Cases* (1st Edition). England: Palgrave Macmillan, 118-123.
- Bıçakçı, A. B. (2012). Branding The City Through Culture: Istanbul, European Capital of Culture 2010. *International Journal of Human Sciences*, 9(1), 993-1006.
- Bozkurt, V. (2000). Küreselleşme: Kavram, Gelişim ve Yaklaşımlar, (Derleyen: Veysel Bozkurt). *Küreselleşmenin İnsani Yüzü* (1. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları, 17-31.
- Bradley, A., Hall, T. and Harrison, M. (2002). Selling Cities: Promoting New Images for Meetings Tourism. *Cities*, 19(1), 61-70.

- Brail, S. (2020). World Cities of Ride-Hailing. *Urban Geography*, 1-22.
- Budd, L. and Hirmis, A. (2004). Conceptual Framework for Regional Competitiveness. *Regional Studies*, 38(9), 1015-1028.
- Büyüksulu, A. R. (2000). Küreselleşmenin Sosyal ve Kültürel Hayata Etkisi, (Derleyen: Veysel Bozkurt). *Küreselleşmenin İnsani Yüzü* (1. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları, 115-128.
- Cai, L. A. (2002). Cooperative Branding for Rural Destinations. *Annals of Tourism Research*, 29(3), 720-742.
- Cevher, E. (2012). Kentsel Markalaşma Süreci: Antalya Örneği. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(1), 105-115.
- Chen, S. and Shih, E. (2019). City Branding Through Cinema: The Case of Postcolonial Hong Kong. *Journal of Brand Management*, 26(5), 505-521.
- Chiesura, A. (2004). The Role of Urban Parks for the Sustainable City. *Landscape and Urban Planning*, 68, 129-138.
- Çahantimur, A. ve Yıldız, H. T. (2008). Sürdürülebilir Kentsel Gelişmeye Sosyokültürel Bir Yaklaşım: Bursa Örneği. *İTÜ Dergisi / A Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 7(2), 3-13.
- Çakmak, U. (2004). Esnek Üretim Sistemi: İstihdama Etkisi ve Toyota Örneği. *Ekonomik Yaklaşım*, 15(52-53), 235-253.
- Çelebi, E. (2010). *Yeni Belediyecilik Stratejileri: Rekabet Edebilir Kentler Yaklaşımı ve Türkiye*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çelik, R., Akkaş, E. ve Çelik, E. (2013). Kentsel Rekabette Hastanelerin Rolü. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 22(2), 1-16.
- Çobangil, O. (2020). Küresel Kentlerin Anlamsal İnşası: Web Sayfaları Üzerinden Toplumsal Göstergebilimsel Bir Analiz. *İDEALKENT*, 11(31), 1621-1656.
- Dejanovic, A. M. and Lukic, J. M. (2018). City Branding Strategy as a Condition for Activating Development Potentials. *In TISC-Tourism International Scientific Conference Vrnjacka Banja*, 3(2), 294-311.
- Demirkıran, S. ve Ömer, E. (2018). Stratejik Kent Yönetiminde Markalaşmanın Önemi: Edirne Örneği. *Cataloging-In-Publication Data*, 354-363.
- Dinnie, K. (2008). *Nation Branding Concepts, Issues, Practice* (1st Edition). England: Butterworth-Heinemann Publications.
- Dinnie, K. (2011). Introduction to the Theory of City Branding, (Edited by: Keith Dinnie). *City Branding: Theory and Cases* (1st Edition). England: Palgrave Macmillan, 3-7.
- Douglass, M. (2000). Mega - Urban Regions and World City Formation: Globalisation, the Economic Crisis and Urban Policy Issues in Pacific Asia. *Urban Studies*, 37(12), 2315- 2335.
- Dulupçu, M. A. ve Aslan, G. (2007). Yeni Kent Dinamiği: Sürdürülebilir Kentleşme İçin Öğrenme. *Yerel Siyaset Dergisi*, (18), 15-17.
- Ekinci, H. (2006). Bilgi Teknolojilerinin Rekabet Açısından Önemi ve Değişim Yönetimindeki Etkilerine İlişkin Yöneticilerin Algılarını Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 54-70.
- EURIB (European Institute for Brand Management) (2009). http://www.eurib.org/fileadmin/user_upload/Documenten/PDF/City_branding_ENGELS/w_-_City_branding_zin_of_onzin_EN_.pdf (Erişim tarihi: 19.04.2014).

- Evans, G. (2003). Hard-Branding the Cultural City: From Prado to Prada. *International Journal of Urban and Regional Research*, 27(2), 417-440.
- Fan, Y. (2010). Branding The Nation: Towards a Better Understanding. *Place Branding and Public Diplomacy*, 6(2), 97-103.
- Frey, W. H. and Zimmer, Z. (2001). Defining the City, (Edited by: Ronan Paddison). *Handbook of Urban Studies* (1st Edition). London: Sage Publications, 14-35.
- Friedman, T. L. (2010). *Dünya Düzüdür* (6. Baskı). (Çeviren: Levent Cinemre). İstanbul: Boyner Yayınları.
- Friedmann, J. (1986). The World City Hypothesis. *Development and Change*, 17, 69- 83.
- Friedmann, J. and Wolff, G. (1982). World City Formation: An Agenda for Research and Action. *International Journal of Urban and Regional Research*, 6(3), 309-344.
- Gartner, W. C. (2014). Brand Equity in a Tourism Destination. *Place Branding and Public Diplomacy*, 10(2), 108-116.
- Gelder, S. V. (2011). City Brand Partnerships, (Edited by: Keith Dinnie). *City Branding: Theory and Cases* (1st Edition). England: Palgrave Macmillan, 36-44.
- Geray, C. (2001). Kentleşme Sorunlarının Çözümü Açısından Küreselleşme, Özelleştirme, Yerelleşme ve Yerel Yönetimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 10(4), 7-22.
- Gilboa, S., Jaffe, E. D., Vianelli, D., Pastore, A. and Herstein, R. (2015). A Summated Rating Scale for Measuring City Image. *Cities*, 44, 50-59.
- Giritlioğlu, İ. ve Avcıkurt, C. (2010). Şehirlerin Turistik Bir Ürün Olarak Pazarlanması, Örnek Şehirler ve Türkiye'deki Şehirler Üzerine Öneriler (Derlemeden Oluşmuş Bir Uygulama). *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (4), 74-89.
- Gökçeer, F. (1994). Şehirlerimizde Sürdürülebilir Gelişmenin Değişim Yönleri. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 3(2), 25-31.
- Gupta, S., Foroudi, M. M., Vaatanen, J., Gupta, S. and Wright, L. T. (2018). Nations as Brands: Cinema's Place in the Branding role. *Journal of Business Research*, 116, 721-733.
- Halemane, M., Janszen, F. and Go, F. M. (2010). Orchestrating the Innovation Process of Place Branding, (Edited by: Frank M. Go and Robert Govers). *International Place Branding Yearbook 2010: Place Branding in the New Age of Innovation* (1st Edition). England: Palgrave Macmillan, 172-183.
- Hanna, S. and Rowley, J. (2008). An Analysis of Terminology Use in Place Branding. *Place Branding and Public Diplomacy*, 4(1), 61-75.
- Hart, T. (2001). Transport and the City, (Edited by: Ronan Paddison). *Handbook of Urban Studies* (1st Edition). London: Sage Publications, 102-123.
- Harvey, D. (1999). *Postmodernliğin Durumu* (2. Baskı). (Çeviren: Sungur Savran). İstanbul: Metis Yayınları.
- Herstein, R. (2012). Thin Line Between Country, City, and Region Branding. *Journal of Vacation Marketing*, 18(2), 147-155.
- Holtz, S. and Havens, J. C. (2009). *Tactical Transparency: How Leaders Can Leverage Social Media to Maximize Value and Build Their Brand* (1st Edition). America: Jossey-Bass Publications.
- Hosany, S., Ekinci, Y. and Uysal, M. (2006). Destination Image and Destination Personality: An Application of Branding Theories to Tourism Places. *Journal of Business Research*, 59, 638-642.

- Houghton, J. P. and Stevens, A. (2011). City Branding and Stakeholder Engagement, (Edited by: Keith Dinnie). *City Branding: Theory and Cases* (1st Edition). England: Palgrave Macmillan, 45-53. <http://faculty.georgetown.edu/irvinem/theory/Carey-TechnologyandIdeology.pdf> (Erişim tarihi: 06.05.2015).
- İçyer, A. (2010). *Marka Kent Oluşturma Açısından Stratejik Kent Yönetimi*. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- İri, R., İnal, M. E. ve Türkmen, H. H. (2011). Şehir Pazarlamasında Bilinirliğin Önemi: Niğde Yöresinin Bilinirliğinin Ölçülmesine Yönelik Bir Araştırma. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 81-96.
- Jiang, Y. and Shen, J. (2010). Measuring The Urban Competitiveness of Chinese Cities in 2000. *Cities*, 27, 307-314.
- Judd, D. R. (2003). Visitors and the Spatial Ecology of the City, (Edited by: Lily M. Hoffman, Susan S. Fainstein and Dennis R. Judd). *Cities and Visitors: Regulating People, Markets and City Space* (1st Edition). England: Blackwell Publishing, 23-38.
- Kapelioti, N. (2019). *City Branding: A Rebirthing Process for the Cities in the Age of Globalisation Through the Case Studies of London-UK, Bilbao-Spain, Helsingør-Denmark*. Master Thesis, Hellenic University, Thessaloniki-Greece.
- Karatepe, Ş. (2001). *Kendini Kuran Şehir*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Kasapi, I. and Cela, A. (2017). Destination Branding: A Review of the City Branding Literature. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 8(4), 129.
- Kaypak, Ş. (2013). Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Markalaşması ve 'Marka Kentler'. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 335-355.
- Keleş, R. (1998). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü* (2. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Keohane, R. O. and Nye, J. S. (2000). Globalization: What's New? What's Not? (And So What?). *Foreign Policy*, (118), 104-119.
- Keskin, E. B. (2012). Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış: Yavaş Şehirler (Cittaslow). *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 8(1), 83-99.
- Kırgız, A. C. (2011). *Şehir Markalaşmasının Pazarlama Estetiği ile Desteklenmesi ve İstanbul Örneği*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kim, W. and Malek, K. (2017). Effects of Self-Congruity and Destination Image on Destination Loyalty: The Role of Cultural Differences. *Anatolia*, 28(1), 1-13.
- Kocacık, F. (2003). Bilgi Toplumu ve Türkiye. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1), 1-10.
- Kopczak, L. R. and Johnson, M. E. (2003). The Supply-Chain Management Effect. *MIT Sloan Management Review*, 44(3), 27-34.
- Kotler, P. (2003). *Marketing Insights from A to Z: 80 Concepts Every Manager Needs to Know*. America: John Wiley & Sons.
- Kotler, P. (2004). Opinion Pieces-Where is Place Branding Heading? *Place Branding*, 1(1), 12-35.
- Kotler, P., Asplund, C., Rein, I. and Haider, D. H. (1999). *Marketing Places Europe*. London: Pearson Prentice Hall.
- Kusumawati, A. (2019). City Promotion For Tourism Development. *Advances in Economics, Business and Management Research*, 154, 219-223.

- Kutlu, R., Manav, B. ve Ertürk, Z. (2011). İstanbul Kıyı Mimarisinin Görsel Matris Üzerinden Kimlik İncelemesi. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 1(2), 6-14.
- Lu, H. and De Jong, M. (2019). Evolution in City Branding Practices in China's Pearl River Delta since the Year 2000. *Cities*, 89, 154-166.
- Luque-Martinez, T., Del Barrio-Garcia, S., Ibanez-Zapata, J. A. and Rodriguez-Molina, M. A. (2007). Modeling a City's Image: The Case of Granada. *Cities*, 24(5), 335- 352.
- Ma, W., De Jong, M., de Bruijne, M. and Schraven, D. (2020). Economic City Branding and Stakeholder Involvement in China: *Attempt of a Medium-Sized City to Trigger Industrial Transformation*. *Cities*, 105, 102754.
- Marshalls, M. N. (2007). *Country Image and Its Effects in Promoting a Tourist Destination-Case Study: South Africa*. Master Thesis, Blekinge Institute of Technology, Sweden.
- Medway, D. and Warnaby, G. (2008). Alternative Perspectives on Marketing and The Place Brand. *European Journal of Marketing*, 42(5/6), 641-653.
- Meenaghan, T. (1995). The Role of Advertising in Brand Image Development. *Journal of Product and Brand Management*, 4(4), 23-34.
- Mihalis, K. (2005). Branding the City through Culture and Entertainment. *AESOP Conference*, 13-18 July, Vienna, Austria, 1-7.
- Mihardja, E. J., Widiastuti, T. and Agustini, P. M. (2020). Developing City Branding Strategy of Ternate in North Moluccas-Indonesia. *Malaysian Journal of Communication*, 36(2), 364-379.
- Minghetti, V. and Montaguti, F. (2010). Cities to Play: Outlining Competitive Profiles for European Cities, (Edited by: Josef A. Mazanec and Karl W. Wöber). *Analysing International City Tourism* (2nd Edition). Netherland: Springer Wien New York, 171-190.
- Murat, G. (2000). Küreselleşme ve İşgücü Piyasaları, (Derleyen: Veysel Bozkurt). *Küreselleşmenin İnsani Yüzü* (1. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları, 253-274.
- Nas, A. (2017). Branding and National Identity: The Analysis of Turkey: Discover the Potential Campaign. *Bilig*, (83), 201-224.
- O'Neill, J. W. and Mattila, A. S. (2004). Hotel Branding Strategy: Its Relationship to Guest Satisfaction and Room Revenue. *Journal Of Hospitality & Tourism Research*, (28), 1-10.
- O'Shaughnessy, J. and O'Shaughnessy, N. J. (2000). Treating the Nation as a Brand: Some Neglected Issues. *Journal of Macromarketing*, 20(1), 56-64.
- OECD (2003). *Private Finance and Economic Development: City and Regional Investment*. France: OECD Publications.
- Önem, A. B. ve Kılınçaslan, İ. (2005). Haliç Bölgesinde Çevre Algılama ve Kentsel Kimlik. *İTÜ Dergisi / Mimarlık, Planlama ve Tasarım*, 4(1), 115-125.
- Özalp, M. ve Öcalır, E. V. (2008). Türkiye'deki Kentiçi Ulaşım Planlaması Çalışmalarının Değerlendirilmesi. *Middle East Technical University Journal of the Faculty of Architecture*, 25(2), 71-97.
- Özdemir, Ş. ve Karaca, Y. (2009). Kent Markası ve Marka İmajının Ölçümü: Afyonkarahisar Kenti İmajı Üzerine Bir Araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(2), 113-134.
- Paul, D. E. (2004). World Cities As Hegemonic Projects: The Politics of Global Imagineering in Montreal. *Political Geography*, 23, 571-596.

- Peker, A. E. (2006). *Kentin Markalaşma Sürecinde Çağdaş Sanat Müzelerinin Rolü: Kent Markalaşması ve Küresel Landmark*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Pluzhnyk, A. (2020). Sustainable Development Cities Imperatives in the 21st-Century Global Challenges System (Security Aspect). *The 18th International Scientific Conference, April 23-24, ISMA, Riga, Latvia*.
- Porter, M. E. and Schwab, K. (2008). The Global Competitiveness Report 2008-2009. *World Economic Forum, Geneva, Switzerland*.
- Rainisto, S. K. (2003). *Success Factors of Place Marketing: A Study of Place Marketing Practices in Northern Europe and The United States*. Business Doctoral Dissertations, Helsinki University of Technology, Institute of Strategy and International Business, Finland.
- Ritchie, J. R. B. and Ritchie, R. J. B. (1998). The Branding of Tourism Destinations: Past Achievements & Future Challenges. *Proceedings of the Annual Congress of the International Association of Scientific Experts in Tourism (AIEST), Marrakesh, Morocco*, 89-116.
- Ruiz-Real, J. L., Uribe-Toril, J. and Gazquez-Abad, J. C. (2020). Destination Branding: Opportunities and New Challenges. *Journal of Destination Marketing & Management*, 17, 100453.
- Sağlam, K. K., Mancı, A. R. ve Doğan, Z. (2020). Yerli Turistlerin Şanlıurfa'nın Kent İmaj Unsurlarını Algılamaları. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 151-170.
- Sargın, S. (2006). Yalvaç'ta İnanç Turizmi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 1-18.
- Sarioğlu, S. (2005). *Küreselleşmenin Kentler Üzerindeki Etkileri: Dünya Kentleri ve İstanbul Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sartori, A., Mottironi, C. and Corigliano, M. A. (2012). Tourist Destination Brand Equity and Internal Stakeholders: An Empirical Research. *Journal of Vacation Marketing*, 18(4), 327-340.
- Scoffham, E. and Vale, B. (1996). How Compact is Sustainable-How Sustainable is Compact?, (Edited by: Mike Jenks, Elizabeth Burton and Katie Williams). *The Compact City: A Sustainable Urban Form?* (1st Edition). England: Spon Press, 56-62.
- Seisedos, G. and Vaggione, P. (2005). The City Branding Processes: The Case of Madrid. *41st ISoCaRP Congress*, 1-10.
- Short, J. R., Kim, Y., Kuus, M. and Wells, H. (1996). The Dirty Little Secret of World Cities Research: Data Problems in Comparative Analysis. *International Journal of Urban and Regional Research*, 20, 697-717.
- Spio, A. E. (2011). The City Branding of Accra, (Edited by: Keith Dinnie). *City Branding: Theory and Cases* (1st Edition). England: Palgrave Macmillan, 99-105.
- Tonta, Y. (1999). Bilgi Toplumu ve Bilgi Teknolojisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 13(4), 363-375.
- Tosun, C. ve Bilim, Y. (2004). Şehirlerin Turistik Açından Pazarlanması: Hatay Örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 15(2), 125-138.
- Turgut, H., Özalp, A. Y. ve Erdoğan, A. (2012). Artvin İlinde Doğal Çevrenin Kent Kimliğine Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 13, 172-180.
- Turok, I., Baily, N. and Docherty, I. (2004). Cities, Competitiveness and Cohesion: Evidence from Central Scotland. *Human Settlement Development*, 1, 208-214.
- Türkan, Ö. U. (2010). Üretimde Yalın Dönüşümün Temel Performans Kriterleri. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 28-41.

- Ünal, M. (2012). Bilgi Çağında Değişim ve Liderlik. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32(1), 297-310.
- Vaidya, S., Ambad, P. and Bhosle, S. (2018). Industry 4.0-A Glimpse. *Procedia Manufacturing*, 20, 233-238.
- Vinh, N. Q. and Van, T. T. (2020). Resilient Spatial Planning for Drought-Flood Coexistence ('DFC'): Outlook Towards Smart Cities, (Edited by: Rob Roggema and Anouk Roggema). *Smart and Sustainable Cities and Buildings*. Springer, Cham, 27-40.
- Welbank, M. (1996). The Search for a Sustainable Urban Form, (Edited by: Mike Jenks, Elizabeth Burton and Katie Williams). *The Compact City: A Sustainable Urban Form?* (1st Edition). England: Spon Press, 63-70.
- Williams, K., Burton, E. and Jenks, M. (1996). Achieving the Compact City through Intensification: *An Acceptable Option?*, (Edited by: Mike Jenks, Elizabeth Burton and Katie Williams). *The Compact City: A Sustainable Urban Form?* (1st Edition). England: Spon Press, 71-83.
- World Economic Forum (2007). Global Competitiveness Report 2006-2007. *IESE Business School, University of Navarra*, 13-28.
- World Health Organization (1997). City Planning for Health and Sustainable Development, *European Sustainable Development and Health Series: 2*.
- Yıldırım, A. ve Karaahmet, A. (2013). Yavaş Şehir Hareketinin Kent İmajına Katkısı: Ordu-Perşembe Örneğinin Yerel Basın Üzerinden Analizi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 11-20.
- Yılmaz, M. (2013). Küreselleşmenin Oluşumuna Zemin Hazırladığı Yeni Ekonomik Anlayış: Bilgi Ekonomisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(1), 241-255.
- Yılmaz, N. (2004). Farklılaştırıcı ve Ayrıştırıcı Bir Mekanizma Olarak Kentleşme. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (48), 250-267.
- Zeren, H. E. (2012). Kent Markalaşması Sürecinde İç Girişimcilik Faktörü. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 95-104.
- Zhang, S. I., Wang, Y., Liu, N. X. and Loo, Y. M. (2020). Ningbo City Branding and Public Diplomacy Under the Belt and Road Initiative in China. *Place Branding and Public Diplomacy*, 1-13.
- Zuzanska-Zysko, E. (2021). Role of Advanced Producer Services Shaping Globalization Processes in a Post-Industrial Region: The Case of the Gornoslasko-Zaglebiowska Metropolis. *Sustainability*, 13(1), 1-19.

Bölüm Kaynakçası

- Agriesti, S., Brevi, F., Gandini, P., Marchionni, G., Parmar, R., Ponti, M. and Studer, L. (2020). Impact of Driverless Vehicles on Urban Environment and Future Mobility. *Transportation Research Procedia*, 49, 44-59.
- Aileni, R. M., George, S., Pasca, S. and Alberto, V. S. C. (2020). Data Fusion-Based AI Algorithms in the Context of IIoTS. In *Internet of Things for Industry 4.0*, 17-38. Springer, Cham.
- Alice, F. S., Kashfi, H. and Farahani, B. (2019). The Evolving Enterprise Architecture: A Digital Transformation Perspective. In *Proceedings of the International Conference on Omni-Layer Intelligent Systems*, 179-183.
- Alwateer, M., Loke, S. W. and Zuchowicz, A. M. (2019). Drone Services: Issues in Drones for Location-Based Services from Human-Drone Interaction to Information Processing. *Journal of Location Based Services*, 13(2), 94-127.
- Anthony, B. (2020). Managing Digital Transformation of Smart Cities Through Enterprise Architecture: A Review and Research Agenda. *Enterprise Information Systems*, 1-33.
- Ashwell, M. L. (2017). The Digital Transformation of Intelligence Analysis. *Journal of Financial Crime*, 24(3), 393-411.
- Auriga (2016) Digital transformation: history, present, and future trends. <https://auriga.com/blog/digital-transformation-history-present-and-future-trends/>.
- Bagloee, S. A., Heshmati, M., Dia, H., Ghaderi, H., Pettit, C. and Asadi, M. (2021). Blockchain: The Operating System of Smart Cities. *Cities*, 112, 103104.
- Baker, M. (2015). *Digital Transformation*. Buckingham Business Monographs.
- Barrionuevo, J. M., Berrone, P. And Ricart, J. E. (2012). Smart Cities, Sustainable Progress. *Iese Insight*, 14(14), 50-57.
- Bartodziej, C. J. (2017). Technologies and Functions of the Concept Industry 4.0. In *The Concept Industry 4.0*, 51-78. Springer Gabler, Wiesbaden.
- Berman, S. and Marshall, A. (2014). The Next Digital Transformation: From an Individual-Centered to an Everyone-to-Everyone Economy. *Strategy & Leadership*.
- Beyca, O. F., Hancerliogullari, G. and Yazici, I. (2018). Additive Manufacturing Technologies and Applications. In *Industry 4.0: Managing The Digital Transformation*, 217-234. Springer, Cham.
- Bhushan, B. and Sharma, N. (2021). Transaction Privacy Preservations for Blockchain Technology. In *International Conference on Innovative Computing and Communications*, 377-393. Springer, Singapore.
- Bosdriesz, Y., Van Sinderen, M., Iacob, M. and Verkroost, P. (2018). A Building Information Model-centered Big Data Platform to Support Digital Transformation in the Construction Industry. *Enterprise Interoperability: Smart Services and Business Impact of Enterprise Interoperability*, 209-215.
- Buhalis, D. and Amaranggana, A. (2014). Smart Tourism Destinations, (Edited by: Xiang, Z. and Tusyadiah, I.). *Information and Communication Technologies in Tourism*, Springer, Vienna, 553-564.
- Carvalho, A. C. P., Carvalho, A. P. P. and Carvalho, N. G. P. (2020). Industry 4.0 Technologies: What Is Your Potential for Environmental Management?. *Industry 4.0: Current Status and Future Trends*, 29.
- Ceruti, A., Marzocca, P., Liverani, A. and Bil, C. (2019). Maintenance in Aeronautics in an Industry 4.0 context: The role of Augmented Reality and Additive Manufacturing. *Journal of Computational Design and Engineering*, 6(4), 516-526.

- Chanas, S., Myers, M. D. and Hess, T. (2019). Digital Transformation Strategy Making in Pre-digital Organizations: The Case of a Financial Services Provider. *The Journal of Strategic Information Systems*, 28(1), 17-33.
- Chaurasia, V. K., Yunus, A. and Singh, M. (2020). An Overview of Smart City: Observation, Technologies, Challenges and Blockchain Applications. *Blockchain Technology for Smart Cities*, 133-154.
- Colldahl, C., Frey, S. and Kelemen, J. E. (2013). Smart Cities: Strategic Sustainable Development for an Urban World.
- Coyle, L., Neely, S., Nixon, P. and Quigley, A. (2006, November). Sensor aggregation and integration in healthcare location based services. In *2006 Pervasive Health Conference and Workshops*, 1-4.
- Çelik, Pınar ve Topsakal, Yunus (2017). Akıllı Turizm Destinasyonları: Antalya Destinasyonunun Akıllı Turizm Uygulamalarının İncelenmesi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(3), 149-166.
- Demirkan, H., Spohrer, J. C. and Welsler, J. J. (2016). Digital Innovation and Strategic Transformation. *IT Professional*, 18(6), 14-18.
- Dener, M. (2019). The Role of Cloud Computing in Smart Cities. *The Eurasia Proceedings of Science Technology Engineering and Mathematics*, 7, 39-43.
- Dhumale, R. B., Thombare, N. D., Bangare, P. M. and Gawali, C. (2017). Internet of Things for Smart City. *Sinhgad College Of Engineering, Pune, Maharashtra, India*, 4(6).
- Duggal, S. and Chhabra, R. (2002). Learning Systems and Their Applications: Future of Strategic Expert System. *Issues in Information Systems*, 3.
- Ebert, C. and Duarte, C. H. C. (2018). Digital Transformation. *IEEE Software*, 35(4), 16-21.
- Frank, A. G., Dalenogare, L. S. and Ayala, N. F. (2019). Industry 4.0 Technologies: Implementation Patterns in Manufacturing Companies. *International Journal of Production Economics*, 210, 15-26.
- Gassmann, O., Böhm, J. and Palmie, M. (2019). *Smart Cities: Introducing Digital Innovation to Cities*. Emerald Group Publishing.
- Gilchrist, A. (2016). *Industry 4.0: The Industrial Internet of Things*. Apress.
- Gray, J. and Rumpe, B. (2017). Models for the Digital Transformation. *Softw Syst Model*, 16, 307-308.
- Gretzel, U., Reino, S., Kopera, S. ve Koo, C. (2015a). Smart Tourism Challenges, *Journal of Tourism*, 16(1), 41-47.
- Gretzel, U., Werthner, H., Koo, C. ve Lamsfus, C. (2015b). Conceptual Foundations For Understanding Smart Tourism Ecosystems. *Computers in Human Behavior*, 50, 558-563.
- Halegoua, G. (2020). *Smart cities*. MIT Press.
- Hashem, I. A. T., Chang, V., Anuar, N. B., Adewole, K., Yaqoob, I., Gani, A. and Chiroma, H. (2016). The Role of Big Data in Smart City. *International Journal of Information Management*, 36(5), 748-758.
- Heilig, L., Lalla-Ruiz, E. and Voß, S. (2017). Digital Transformation in Maritime Ports: Analysis and a Game Theoretic Framework. *Netnomics: Economic Research and Electronic Networking*, 18(2), 227-254.
- Hermann, M., Pentek, T. and Otto, B. (2016). Design Principles for Industrie 4.0 Scenarios. In *2016 49th Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS)*, 3928-3937.
- Hinings, B., Gegenhuber, T. and Greenwood, R. (2018). Digital Innovation and Transformation: An Institutional Perspective. *Information and Organization*, 28(1), 52-61.

- Jnr, B. A., Majid, M. A. and Romli, A. (2020). A Generic Study on Green IT/IS Practice Development in Collaborative Enterprise: Insights from a Developing Country. *Journal of Engineering and Technology Management*, 55, 101555.
- Kagermann, H., Anderl, R., Gausemeier, J., Schuh, G. and Wahlster, W. (2016). *Industrie 4.0 in a Global Context: Strategies for Cooperating with International Partners*. Herbert Utz Verlag.
- Kempegowda, S. M. and Chaczko, Z. (2018). Industry 4.0 Complemented with EA Approach: A Proposal for Digital Transformation Success. In *2018 26th International Conference on Systems Engineering (ICSEng)*, 1-6.
- Legner, C., Eymann, T., Hess, T., Matt, C., Böhmman, T., Drews, P. and Ahlemann, F. (2017). Digitalization: Opportunity and Challenge for the Business and Information Systems Engineering Community. *Business & Information Systems Engineering*, 59(4), 301-308.
- Letaifa, S. B. (2015). How to Strategize Smart Cities: Revealing the SMART model. *Journal of Business Research*, 68(7), 1414-1419.
- Lom, M., Pribyl, O. and Svitek, M. (2016). Industry 4.0 as a Part of Smart Cities. In *2016 Smart Cities Symposium Prague (SCSP)*, 1-6.
- Lombardi, P., Giordano, S., Farouh, H. and Yousef, W. (2012). Modelling the Smart City Performance. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 25(2), 137-149.
- Matt, C., Hess, T. and Benlian, A. (2015). Digital Transformation Strategies. *Business & Information Systems Engineering*, 57(5), 339-343.
- Mikalef, P., Pappas, I. O., Krogstie, J. and Giannakos, M. (2018). Big Data Analytics Capabilities: A Systematic Literature Review and Research Agenda. *Information Systems and e-Business Management*, 16(3), 547-578.
- Mondal, S., Wijewardena, K. P., Karuppuswami, S., Kriti, N., Kumar, D. and Chahal, P. (2019). Blockchain Inspired RFID-based Information Architecture for Food Supply Chain. *IEEE Internet of Things Journal*, 6(3), 5803-5813.
- Monostori, L., Kadar, B., Bauernhansl, T., Kondoh, S., Kumara, S., Reinhart, G. and Ueda, K. (2016). Cyber-Physical Systems in Manufacturing. *Cirp Annals*, 65(2), 621-641.
- Morakanyane, R., Grace, A. A. and O'Reilly, P. (2017). Conceptualizing Digital Transformation in Business Organizations: A Systematic Review of Literature. *Bled eConference*, 21.
- Neirotti, P., De Marco, A., Cagliano, A. C., Mangano, G. and Scorrano, F. (2014). Current Trends in Smart City Initiatives: Some stylised facts. *Cities*, 38, 25-36.
- Ortiz, J. H. (2020). *Industry 4.0: Current Status and Future Trends*.
- Palma, J. M. B., Bueno, U. S., Storolli, W. G., Schiavuzzo, P. L., Cesar, F. I. G. and Makiya, I. K. (2017). The Principles of Industry 4.0 and the Impacts on the Sustainability of the Corporate Value Chain. In *6th International Workshop Advances in Cleaner Production-Academic Work*.1-8.
- Pousttchi, K., Gleiss, A., Buzzi, B. and Kohlhagen, M. (2019). Dijital Dönüşüm İçin Reknoloji Etki Türleri. *İşletme Enformatiği üzerinde 2019 IEEE 21. Konferansı (CBI)*, 1, 487-494. IEEE.
- Roblek, V., Mesko, M. and Krapez, A. (2016). A Complex View of Industry 4.0. *Sage Open*, 6(2).
- Roedder, N., Dauer, D., Laubis, K., Karaenke, P. and Weinhardt, C. (2016). The Digital Transformation and Smart Data Analytics: An Overview of Enabling Developments and Application Areas. In *2016 IEEE International Conference on Big Data (Big Data)*, 2795-2802.

- Rojas-Rueda, D., Nieuwenhuijsen, M. J., Khreis, H. and Frumkin, H. (2020). Autonomous Vehicles and Public Health. *Annual Review of Public Health*, 41, 329-345.
- Rojko, A. (2017). Industry 4.0 Concept: Background and Overview. *International Journal of Interactive Mobile Technologies*, 11(5), 77-90.
- Rosencrance, L. (2017). In Chicago, Smart City Data Drives Innovation, Efficiency, IoT Agenda. <https://internetofthingsagenda.techtarget.com/feature/In-Chicago-smart-city-data-drivesinnovation-efficiency>.
- Rüßmann, M., Lorenz, M., Gerbert, P., Waldner, M., Justus, J., Engel, P. and Harnisch, M. (2015). Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. *Boston Consulting Group*, 9(1), 54-89.
- Schallmo, D. R. and Williams, C. A. (2018). History of Digital Transformation. In *Digital Transformation Now!* 3-8. Springer, Cham.
- Schueffel, P. (2017). The Concise Fintech Compendium. Switzerland: School of Management Fribourg (HEG-FR), HES-SO//University of Applied Sciences and Arts Western Switzerland.
- Schwab, K. (2017). *The Fourth Industrial Revolution*. Currency.
- Shrouf, F., Ordieres, J. and Miragliotta, G. (2014). Smart Factories in Industry 4.0: A Review of the Concept and of Energy Management Approached in Production Based on the Internet of Things paradigm. In *2014 IEEE International Conference on Industrial Engineering and Engineering Management*, 697-701.
- Singh, M. and Kim, S. (2017). Introduce Reward-Based Intelligent Vehicles Communication Using Blockchain. In *2017 International SoC Design Conference (ISOCC)*, 15-16.
- Tilson, D., Lyytinen, K. and Sorensen, C. (2010). Research Commentary-Digital Infrastructures: The Missing IS Research Agenda. *Information Systems Research*, 21(4), 748-759.
- Topsakal, Y., Yüzbaşıoğlu, N. ve Çuhadar, M. (2018). Endüstri Devrimleri ve Turizm: Türkiye Turizm 4.0 Swot Analizi ve Geçiş Süreci Önerileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23, 1623-1638.
- Verhoef, P. C., Broekhuizen, T., Bart, Y., Bhattacharya, A., Dong, J. Q., Fabian, N. and Haenlein, M. (2021). Digital Transformation: A Multidisciplinary Reflection and Research Agenda. *Journal of Business Research*, 122, 889-901.
- Vial, G. (2019). Understanding Digital Transformation: A Review and a Research Agenda. *The Journal of Strategic Information Systems*, 28(2), 118-144.
- Vobugari, S., Srinivasan, M. K. and Somayajulu, D. V. L. N. (2017). Roadmap for Building Effective Complex Enterprise Architecture in Digital Transformation: An Experience-Based Industry Best Practices Summary. In *2017 International Conference on Smart Technologies for Smart Nation (SmartTechCon)*, 1627-1632.
- Wu, D., Rosen, D. W. and Schaefer, D. (2014). Cloud-Based Design and Manufacturing: Status and Promise. In *Cloud-Based Design and Manufacturing (CBDMD)*, 1-24. Springer, Cham.
- Yavuz, M. C. (2019). Akıllı Destinasyon: Turizm, İnovasyon, Girişimcilik ve Çözüm Bekleyen Konular. *Journal of Tourism Theory and Research*, 5(2), 203-211.
- Zinder, E. and Yunatova, I. (2016). Synergy for Digital Transformation: Person's Multiple Roles and Subject Domains Integration. In *International Conference on Digital Transformation and Global Society*, 155-168. Springer, Cham.

KORONA GÜNLERİNDE MEDYA VE İLETİŞİM

Editörler:

Doç. Dr. Rengim SİNE NAZLI

Dr. Arzu KALAFAT ÇAT

EĞİTİM
yayınevi

KORONA GÜNLERİNDE MEDYA VE İLETİŞİM

Doç. Dr. Rengim SİNE NAZLI
Dr. Arzu KALAFAT ÇAT

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)
Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)
Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi
Kapak Tasarımı: Öğr. Gör. Bahar AKBULAK

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-31-6
1. Baskı, Ocak 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi
Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA
Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

KORONA GÜNLERİNDE MEDYA VE İLETİŞİM

Doç. Dr. Rengim SİNE NAZLI
Dr. Arzu KALAFAT ÇAT
343 s., 135x210 mm
Kaynakça var, dizin yok.
ISBN: 978-625-7316-31-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EGİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok.
No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Acıbadem. <https://www.acibadem.com.tr/koronavirus/koronavirus-corona-virusu-nedir-belirtileri/> [Erişim: 4 Kasım 2020].
- Al Jazeera. [aljazeera.com/news/2020/9/20/timeline-how-the-new-coronavirus-spread](https://www.aljazeera.com/news/2020/9/20/timeline-how-the-new-coronavirus-spread) [Erişim: 11 Ekim 2020].
- Bianet. <https://m.bianet.org/bianet/print/223323-koronavirus-sozlugu> [Erişim: 4 Kasım 2020].
- CDC-Centers for Disease Control and Prevention). <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/if-you-are-sick/quarantine.html> [Erişim: 1 Kasım 2020].
- Indyturk.com. <https://www.indyturk.com/node/160731/sa%C4%9Flik/adan-zye-kovid-19-koronavir%C3%BCs-terimleri-s%C3%B6z%C4%9F%C3%BC> [Erişim: 6 Kasım 2020].
- Johns Hopkins Üniversitesi. <https://www.jhsph.edu/covid-19/articles/achieving-herd-immunity-with-covid19.html> [Erişim: 2 Kasım 2020].
- NBC News. <https://www.nbcnews.com/health/health-news/coronavirus-timeline-tracking-critical-moments-covid-19-n1154341> [Erişim: 11 Ekim 2020].
- NTV. <https://www.ntv.com.tr/galeri/dunya/ulkelere-gore-degisen-farkli-sosyal-mesafe-uzakligi-corona-virusten-ne-kadar-koruyor,PvWOWNZVZ0ey7ACL7Gyqmw/mDCuKA6cp0WD9ALtYxUm6g> [Erişim: 1 Kasım 2020].
- Sağlık Bakanlığı. <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html> [Erişim: 11 Ekim 2020].
- Sözcü. <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/filyasyon-nedir-filyasyon-e-kibi-neler-yapar-bakan-kocadan-onemli-aciklamalar-5748409/> [Erişim: 2 Kasım 2020].
- The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2020/apr/11/singapore-bans-teachers-using-zoom-after-hackers-post-obscene-images-on-screens> [Erişim: 11 Ekim 2020].
- Sağlık Bakanlığı. <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-75248/17-neden-koronavirus-hastasina-temas-eden-kisinin-karantina-suresi-14-gun-iken-koronavirus-hastasinin-izolasyon-suresi-10-gunde-bitiyor.html> [Erişim: 24 Ekim 2020].
- World Health Organisation (WHO). <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020> [Erişim: 11 Ekim 2020].

KAYNAKÇA

- Abd-Alrazaq A, Alhuwail D, Househ M, Hamdi M, & Z., S. (2020). Top Concerns of Tweeters During the COVID-19 Pandemic: Inveillance Study. *J Med Internet Res*, 22.
- Bintube, M. (2020). Covid-19: Applied Sociology of the pandemic and the dynamics beyond 'The New Normal' in the Context of the Social Pen Theory of structural change. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 10(7). doi:<https://www.researchgate.net/deref/http%3A%2F%2Fdx.doi.org%2F10.29322%2FIJSRP.10.07.2020.p10353>
- Burgers, C., van Mulken, M., & Schellens, P. J. (2011). Finding irony: an introduction of the verbal irony procedure (VIP). *Metaphor Symbol*, 26(3). doi:<https://doi.org/10.1080/10926488.2011.583194>.
- Czerniewicz, L., Agherdien, N., Badenhurst, J., Belluigi, D., Chambers, T., Chili, M., . . . Wissing, G. (2020). A Wake-Up Call: Equity, Inequality and Covid-19 Emergency Remote Teaching and Learning. *Postdigital Science and Education*. doi:<https://doi.org/10.1007/s42438-020-00187-4>
- Gaudillière, J.-P., Keck, F., Rasmussen, A., & (2020). *Viruses, humans, knowledge, epidemics: The Social construction of what?* Paris, France: L'École des Hautes Études en Sciences Sociales.
- González-Padilla, D. A., & Tortolero-Blanco, L. (2020). Social media influence in the COVID-19 Pandemic. *International braz j urol*, 46, 1-7. doi:10.1590/S1677-5538.IBJU.2020.S121
- Holmes EA, O'Connor RC, Perry VH, Tracey I, Wessely S, & Arseneault L, e. a. (2020). Multidisciplinary research priorities for the COVID-19 pandemic: a call for action for mental health science. *Lancet Psychiatry*, 7(6). doi:[https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(20\)30168-1](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30168-1)
- Jakobson, R. (1932). *Musikwissenschaft und Linguistik*. Mouton: The Hague.
- Jakobson, R. (1971). *Linguistics and communication theory*. Mouton: The Hague.
- John, T., & Ben Wedeman, C. (2020). Italy prohibits travel and cancels all public events in its northern region to contain Coronavirus. Retrieved from <https://edition.cnn.com/2020/03/08/europe/italy-coronavirus-lockdown-europe-intl/index.html>
- Karunathilake, K. (2020). Positive and negative impacts of COVID-19, an analysis with special reference to challenges on the supply chain in South Asian countries. *Journal of Social and Economic Development*. doi:<https://doi.org/10.1007/s40847-020-00107-z>
- Kelvin D, & S., R. (2020). Fear of the novel coronavirus. *J Infect Dev Ctries*, 14(1). doi: <https://doi.org/10.3855/jidc.12496>
- Kim, L., Fast, S. M., & Markuzon, N. I. (2019). Incorporating media data into a model of infectious disease transmission. *PLoS One*, 14(1).

- Kouzy R, Abi Jaoude J, Kraitem A, El Alam MB, Karam B, & Adib E, e. a. (2020). Coronavirus Goes Viral: Quantifying the COVID-19 Misinformation Epidemic on Twitter. *Cureus*, 12(3). doi:<https://doi.org/10.7759/cureus.7255>
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980/2003). *Metaphors We Live By*. Chicago, IL (USA): The University of Chicago Press.
- Li C, Chen LJ, Chen X, Zhang M, Pang CP, & H., C. (2020). Retrospective analysis of the possibility of predicting the COVID-19 outbreak from Internet searches and social media data, China, 2020. *Euro Surveill*, 25.
- Li HO-Y, Bailey A, Huynh D, & J., C. (2020). YouTube as a source of information on COVID-19: a pandemic of misinformation? *BMJ global health*, 5(5). doi: <https://doi.org/10.1136/bmjgh-2020-002604>
- Lohiniva A-L, Sane J, Sibenberg K, Puumalainen T, & M., S. (2020). Understanding coronavirus disease (COVID-19) risk perceptions among the public to enhance risk communication efforts: a practical approach for outbreaks, Finland, February 2020. *Eurosurveillance*, 25(13). doi: <https://doi.org/10.2807/1560-7917.ES.2020.25.13.2000317>
- McFadden SM, Malik AA, Aguolu OG, Willebrand KS, & SB., O. (2020). Perceptions of the adult US population regarding the novel coronavirus outbreak. *PLoS One*, 15(4). doi: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0231808>
- Mejia, C. R., Ticona, D., Rodriguez-Alarcon, J. F., Campos-Urbina, A. M., Catty-Medina, J. B., Porta-Quinto, T., . . . Tovani-Palone, M. R. (2020). The Media and their Informative role in the face of the Coronavirus disease 2019 (COVID-19): Validation of fear perception and magnitude of the Issue (MED-COVID-19). *Electronic Journal of General Medicine*, 17(6). doi:<https://doi.org/10.29333/ejgm/7946>
- Mendoza, M., Poblete, B., & Castillo, C. (2010). *Twitter under crisis: Can we trust what we RT?*
- Merchant RM, & N., L. (2020). Social Media and Emergency Preparedness in Response to Novel Coronavirus. *JAMA*, 323(20). doi: <https://doi.org/10.1001/jama.2020.4469>
- Miguel Ferreira, C., José Sá, M., Garrucho Martins, J., & Serpa, S. (2020). The COVID-19 Contagion–Pandemic Dyad: A View from Social Sciences. *Societies*, 10(77). doi:<https://www.mdpi.com/2075-4698/10/4/77>
- Morris, C. W. (1938). *Foundations of the Theory of Signs*. Chicago: Chicago Univ. Press.
- Nicola M, Alsafi Z, Sohrabi C, Kerwan A, Al-Jabir A, & Iosifidis C, e. a. (2020). The socio-economic implications of the coronavirus pandemic (COVID-19): A review. *Int J Surg.*, 78. doi:<https://doi.org/10.1016/j.ijsu.2020.04.018>
- Norricks, N. R. (2004). Hyperbole, extreme case formulation. *J. Pragmat.*, 36(9). doi:<https://doi.org/10.1016/j.pragma.2004.06.006>.

- Pak, A., Adegboye, O. A., Adekunle, A. I., Rahman, K. M., McBryde, E. S., & Eisen, D. P. (2020). Economic Consequences of the COVID-19 Outbreak: the Need for Epidemic Preparedness. *Front. Public Health*. doi:<https://doi.org/10.3389/fpubh.2020.00241>
- Paresh. (2020). *The Khaleej Times*. Retrieved from <https://www.cartooningforpeace.org/en/editos/covid-19-the-essential-role-of-the-press-and-journalists/>
- Peirce, C. S. (1931-1958). *Collected Papers*. Cambridge, Mass: Harvard Univ. Press. .
- Ribeiro, F. N., Henrique, L., Benevenuto, F., Chakraborty, A., Kulshrestha, J., Babaei, M., & Gummadi, K. P. (2018, June). *Media bias monitor: Quantifying biases of social media news outlets at large-scale*. Paper presented at the ICWSM 2018.
- Rochweg B, Parke R, Murthy S, Fernando SM, Leigh JP, Marshall J, & al., e. (2020). Misinformation During the Coronavirus Disease 2019 Outbreak: How Knowledge Emerges From Noise. . *Critical Care Explorations*, 2(4). doi:<https://doi.org/10.1097/CCE.0000000000000098>
- Rosenfeld, D. L., Rothgerber, H., & Wilson, T. (2020). Politicizing the COVID-19 pandemic: Ideological differences in adherence to social distancing. *SocArXiv Pap*.
- Saussure, F. d. (1916). *Cours de linguistique générale*. Paris: Payot.
- Saussure, F. d. (1960). *Course in General Linguistics*. London: Peter Owen.
- Sharma, P., Gupta, S., Kushwaha, P., & Shekhawat, K. (2020). Impact of mass media on quality of life during COVID-19 pandemic among Indian population. *International Journal of Science and Healthcare Research*, 5(3), 260-267.
- Smith, S., Smith, S., & Ajayi, A. (2020). Content analysis of mass media reportage on coronavirus-19 (COVID-19) in Nigeria from six widely circulated Nigerian newspapers. 6(3), 088-099.
- Starbird, K., Maddock, J., Orand, M., Achterman, P., & Mason, R. M. (2014). *Rumors, false flags, and digital vigilantes: Misinformation on twitter after the 2013 boston marathon bombing*.
- Steen, G. J. (2011). The contemporary theory of metaphor e now new and improved! *Review of Cognitive Linguistics*, 9(1), 29-64. doi: <https://doi.org/10.1075/rcl.9.1.03ste>.
- Tasnim, S., Hossain, M. M., & Mazumder, H. (2020). Impact of rumors and misinformation on COVID-19 in social media. *J Prev Med Public Health*, 53, 171-174. doi:<https://doi.org/10.3961/jpmph.20.094>
- Zhong BL, Luo W, Li HM, Zhang QQ, Liu XG, Li WT, & al., e. (2020). Knowledge, attitudes, and practices towards COVID-19 among Chinese residents during the rapid rise period of the COVID-19 outbreak: a quick online cross-sectional survey. *Int J Biol Sci.*, 16(10). doi: <https://doi.org/10.7150/ijbs.45221>

KAYNAKÇA

- Aydın, A. F. (2020). Post-Truth Dönemde Sosyal Medyada Dezenformasyon: Covid-19 (Yeni Koronavirüs) Pandemi Süreci. *Asya Studies-Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar*, Year:4, Number: 12, Summer, p. 76-90.
- Aşkın, R, Bozkurt, Y, Zeybek, Z. (2020). Covid-19 Pandemisi : Psikolojik Etkileri ve Terapötik Müdahaleler. İstanbul *Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı Yıl:19 Sayı:37 Bahar (Özel Ek) s.304-318
- Aziz, A. (2008). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Ankara : Nobel Yayın Dağıtım.
- Budak, F. ve Korkmaz, Ş. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecine Yönelik Genel Bir Değerlendirme: Türkiye Örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1), 62-79
- Ceylan Apaydın, Ş. (2012). Popüler Kültür Ürünü Olarak Yerli Durum Komedilerinin Dil Ekseninde İncelenmesi: Türk Mali Dizisi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Çelenk, S. (2005). *Televizyon Temsil Kültür : 90'lı Yıllarda Sosyokültürel İklim ve Televizyon İçerikleri*. Ankara : Ütopya Yayınevi
- Çelenk, S. (2010). Aşk-ı Memnu'dan Aşk-ı Memnu'ya Yerli Dizi Serüvenimiz. *Birikim*, Sayı: 256/257, 18–27.
- Çelenk, Z. (2010). Yerli Durum Komedilerinde Sürdürülebilirlik Problemi: Avrupa Yakası Örneği. *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 8 (2), 81-114.
- Çötel, S. (2016). İnternet'ten İzlenen Dizi ve Seriyallerin “Araç İletidir” ve “Kullanımlar Doyumlar” Bağlamında İncelenmesi. İstanbul *Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 3 (2). 119-134
- Dağlar Macar, O., Öke, M. K., Asal, U. Y., Genç Yılmaz, A., Özoral, B., & Valiyeva, K. (2020). Covid-19 ile Birlikte Uluslararası İlişkilerde Değişim ve Süreklilikler: Tarih, Bugün ve Gelecek İlişkisinde Disiplinlerarası Bir Analiz. İstanbul *Ticaret Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Covid-19 Süreci Analiz Raporu*
- Devran, Y. (2010). *Haber Söylem İdeoloji*. İstanbul : Başlık Yayın Grubu.
- Erdoğan, İ ve Alemdar, K (2010). Öteki Kuram. Ankara: Erk Yayınları.
- Fairclough, N. (2003a). Dil ve İdeoloji (Çev.B. Çoban). *Söylem ve İdeoloji* (Ed.B. Çoban ve Z. Özarslan). İstanbul : Su Yayınları.
- Fairclough, N. (2003b). Söylemin Diyalektiği. (Çev.B. Çoban). *Söylem ve İdeoloji*. (Ed.B. Çoban ve Z. Özarslan). İstanbul : Su Yayınları.
- Fairclough, N. ve Graham, P (2003). Eleştirel Söylem Çözümlemecisi Olarak Marx : Eleştirel Yöntemin Yaratılışı ve Küresel Sermayenin Eleştirisi İle

- Bağıntısı. (Çev. Z.Özarslan ve B.Çoban). *Söylem ve İdeoloji* (Ed.B. Çoban ve Z. Özarslan). İstanbul : Su Yayınları.
- Geçer, E (2013). *Medya ve Popüler Kültür :Diziler, Televizyon ve Toplum*. İstanbul : Metamorfoz Yayıncılık
- Jorgensen, M. ve Phillips, L. J. (2002). *Discourse Analysis as Theory and Method*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications
- Kaplan, H., Sevinç, K, İşbilen, N. (2020). Doğal afetleri anlamlandırma ve başa çıkma: Covid-19 salgını üzerine bir araştırma. *Turkish Studies*, 15(4), 579-598.
- Karataş, Z. (2020). COVID-19 Pandemisinin Toplumsal Etkileri, Değişim ve Güçlenme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 4(1), 3-15
- Kars, N. (2003). Bir Televizyon Program Türü Olarak Sitcom. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 16, 545-558.
- Keyes, R. (2017). *Hakikat Sonrası Çağ. Günümüz Dünyasında Yalancılık ve Aldatma*. (Çev. D. Özçetin). İzmir: Delidolu Yayınları
- Kocabay Şener, N. (2018) Doğruluk Kontrol Merkezi” ve “Yalan Haber” Kavramlarına İlişkin İçeriklerin Medyada Yansımalarının Araştırılması. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (AKİL) Kasım (30) s. 355-373
- Mutlu, E. (1991). *Televizyonu Anlamak*. Ankara : Gündoğan Yayınları.
- Örnek Büken, N (2020). Covid 19 Pandemisi ve Etik Konular. *Sağlık ve Toplum*. Özel Sayı Temmuz. 15-26
- Post Truth, <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/post-truth?q=post+truth> Erişim tarihi : 02.20.2020
- Sarıoğlu, E. (2020). Yalan Haber, “Post-Truth” Kavramı ve Medya Üçlemesi: Geçmişten Günümüze Gündem Belirleyen Örnekler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9 (1), 377-397.
- Sözen, E (1999). *Söylem : Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*. İstanbul : Paradigma Yayınları.
- Tarhan, N. (2020, Mayıs 18). Pandemi ile Birlikte Ailede Şiddet Olayları Yaşanmaya Başladı. <https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/5233/pandemi-ile-birlikte-ailede-siddet-olaylari-yasanmayabasladı> Erişim tarihi: 22.10.2020
- Tükel, R (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinde Ruh Sağlığı. *Türk Tabipleri Birliği Covid-19 Pandemisi Altıncı Ay Değerlendirme Raporu*.
- Türk Dil Kurumu, kompozisyon teorisi, <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi : 10.10.2020
- Türkoğlu, N. (2004). İletişim Bilimlerinden Kültürel Çalışmalara Toplumsal İletişim Tanımlar, Kavramlar, Tartışmalar. İstanbul : Babil Yayınları
- Trt Haber, 2020, Çinli Değilim, Tayvanlıyım, Ölürüm Türkiyem <https://www.trthaber.com/haber/dunya/cinli-degilim-tayvanliyim-olurum-turkiye-459434.html> Erişim tarihi: 15.10.2020

Wodak, R (2014). Critical Discourse Analysis, https://www.researchgate.net/publication/238105100_DCA_-_Critical_Discourse_Analysis Erişim tarihi: 01.20.2020

Yumurtacı, G. (2020). Televizyonda ve Dijital Platformda Durum Komediisi: Jet Sosyete Örneği. *Beykoz Akademi Dergisi*. 8 (1). 280-304

Kaynakça

- Anadolu Ajansı (2018). *Muhabir Habercinin Temel Kitabı*, İstanbul: Anadolu Ajansı Yayınları.
- Balcı, Ş. ve Bekiroğlu, O (2014). Medyanın Kritik ve Süreğen Dönemeci: Üniversite Öğrencilerinin Gözünden Medya Haberlerinin Güvenilirliği, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 8(2), 192-217.
- Chandler, D. ve Munday, R (2018). *Medya ve İletişim Sözlüğü*, Çev: Babacan Taşdemir, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Duman, M. (2019). *II. Dünya Savaşı Yıllarında Karagöz Gazetesi ve Propaganda*, Konya: LiteraTürk Yayınları.
- Ettinghausen, H. (2015). *How The Press Began/The Pre-Periodical Printed News In Early Modern Europe*, A Coruña: SIELAE.
- Fiske, J. (1996). *İletişim Çalışmalarına Giriş*, Çev: Süleyman İrvan, Ankara: Bilim Sanat.
- Furedi, F. (2017). *Korku Kültürü/Risk Almamanın Riskleri*, Çev: Barış Yıldırım, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- İnal, A. (2009). "Haber Medyası Siyaset ve Terör", Terör ve Haber Söylemi, Ed: Mustafa Şeker ve Tülay Şeker, İstanbul, LiteraTürk.
- İşliyen, M. (2019). "Yeni Gazetecilik Pratiği: Dünün Haberlerinden An'ın Haberlerine", Dijital Gazetecilik ve İletişim, Ed: Mustafa İşliyen ve Fadime Şimşek İşliyen, Konya: LiteraTürk Yayınları, s. 119-148.
- Jeanneney, J.-N. (1998). *Başlangıcından Günümüze Medya Tarihi*, Çev: Esra Atuk, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- Johnson, Clay A. (2013). *Bilgi Diyeti/Bilinçli Bilgi Tüketimi*, Çev: , Ufuk Yayınları, İstanbul.
- Keyes, R. (2019). *Hakikat Sonrası Çağ/Günümüz Dünyasında Yalancılık ve Aldatma*, Çev: Deniz Özçetin,
- Kılıç, D. ve İspir, N. B. (2017). *Sosyal Medyada Kullanıcının Haber Güvenilirliği Algısı*, 1. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı, İTÜY 2017.
- Lima, D. L., Lopes M. A. A. A. M., Brito A. M. (2020). *Social Media: Friend or Foe in the COVID-19 Pandemic?* Clinics., 75:e1953, pp. 1-2.
- Locke, R. A. (1835) *Great Astronomical Discoveries Lately Made by Sir John Herschel, LL.D. F.R.S. &c. At the Cape of Good Hope [From Supplement to the Edinburgh Journal of Science]*, New York Sun.
- Mutluer, T. (2018). *Reel Gerçeklikten Sanal Gerçekliğe Geçiş Bağlamında Haberin Gerçekliği Manipüle Etmesi ve Sinemada Gerçekli Algısı*, Uluslararası Bilişim, Teknoloji ve Felsefe Dergisi, S: 1, s. 129-141.
- Postman, N. ve Powers, S. (1992). *Televizyon Haberlerini İzlemek*, Çev: Aslı

- Tunç, İstanbul: Kavram Yayınları.
- Rigel, N. (2000). İleti Tasarımında Haber, İstanbul, Der Yayınları.
- Sine Nazlı, R. ve Kara, M. (2020) Yeni Medya Gazeteciliğinde Yalan Haberle Mücadele:Teyit.Org Örneği, Editör:Salih Tiryaki, Konya: Literatürk, s. 131-155.
- Şimşek İşliyen, F. (2020). Dijital Çağda Bilginin Değişen Niteliği ve İnfobezite: Z Kuşağı Üzerine Bir Odak Grup Çalışması. Selçuk İletişim, 13 (1), 246-272. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/josc/issue/52040/613286>
- Tokgöz, Oya (2003). Temel Gazetecilik, Ankara, İmge Kitabevi.
- Toklucu, M. (2015). Nurcihan'ın Çamaşırları ve Diğer Meseleler/Zihinler Altında 20.000 Fersah, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Van Dijk, T. (2005). Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları, Der: Mehmet Küçük, Medya İktidar İdeoloji, (3. Baskı) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, s. 315–362.
- Vosoughi, S., Roy, D. and Aral, S. (2018). The Spread of True and False News Online, Science, Vol: 359, Issue 6380, pp. 1146-1151
- Yurdigül, Aslı (2018). Medya ve Korku Kültürü/Korku Kültürünün Yaratım Sürecinde Televizyon Haberleri, İstanbul, Cinius Yayınları.
- İnternet Kaynakları
- Facebook'ta şaka için yapılan çağrı: '1,4 milyon kişi uzaylıları görmek için 20 Eylül'de askeri üssü basacak', Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-49015031>
- <https://teyit.org/misinforation-dictionary-com-tarafından-2018-yilinin-kelimesi-secildi>
- <https://teyit.org/turkiyenin-ispanyaya-giden-solunum-cihazlarina-el-koydu-gu-iddiasi>
- <https://teyit.org/videonun-granadada-yuzyillar-sonra-azan-okundugunu-gosterdigi-iddiasi>
- <https://teyit.org/yozgatta-bir-vatandasin-koronavirusten-korunmak-icin-arapsa-bunu-yedigi-iddiasi>
- <https://tr.euronews.com/2020/03/30/cin-de-koronavirusun-ilk-goruldugu-vahsi-hayvan-pazarlar-yeniden-ac-ld>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/A%C4%9Flayan_%C3%87ocuk
- <https://www.alamy.com/the-great-moon-hoax-lunar-creatures-1835-image245901239.html>
- <https://www.haber7.com/guncel/haber/2937328-deprem-sonrasi-mide-bulandiran-oyun-bu-kadar-da-olmaz/?detay=2>
- <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/belma-akcura/bir-deprem-bin-yalan-6134244>
- <https://www.sozluk.gov.tr>

- <https://www.theguardian.com/science/the-h-word/2015/feb/05/great-moon-hoax-christian-philosopher-history-science>
- <https://www.yenisafak.com/gundem/koronaviruse-yakalanmamak-icin-arap-sabunu-yiyen-yozgatli-iddialari-yalan-cikti-3529314>
- Maine artist dressed as tree arrested for traffic-blocking performance: 'I hope I caused people to think twice' <https://www.nydailynews.com/news/national/maine-artist-dressed-tree-arrested-blocking-traffic-article-1.2844310>
- Managing the COVID-19 infodemic: Promoting healthy behaviours and mitigating the harm from misinformation and disinformation, Erişim adresi: <https://www.who.int/news/item/23-09-2020-managing-the-covid-19-infodemic-promoting-healthy-behaviours-and-mitigating-the-harm-from-misinformation-and-disinformation#:~:text=An%20infodemic%20is%20an%20overabundance,will%20continue%20to%20thrive>.
- McLeod, Saul (2018). Maslow's Hierarchy of Needs, <https://www.simplypsychology.org/simplypsychology.org-Maslows-Hierarchy-of-Needs.pdf>
- Pandemi Sürecinde Yanlış Bilgi Sorunu: Yanlış Bilgi, Haber Tüketimi ve Teyit Etme Davranışları, Temmuz 2020, Erişi adresi: <https://teyit.org/turkiyede-bilgi-ekosistemi-pandemi-surecinden-nasil-etkilendi>
- Reuters Institute Digital News Report (2020). Erişim adresi: https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2020-06/DNR_2020_FINAL.pdf
- Sırbistan'da sokağa çıkma yasağını delen 'ağaç' yakalandı <https://www.haberturk.com/sirbistanda-sokaga-cikma-yasagini-delen-agac-yakalandi-2631278>
- Son dakika haberi: Sağlık Bakanı Kocadan sahte genelge rezaleti ile ilgili açıklama! <https://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-corona-virus-onlemleriyle-ilgili-sahte-genelge-rezaleti-6166679>
- TRT Akademi İnfodemi Araştırması Raporu (2020). Erişim adresi: <https://trtakademi.net/wp-content/uploads/2020/08/TRT-Akademi-Infodemi-Arastir-masi-Raporu.pdf>
- Wardle C and Derakhshan H (2017) Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policymaking . Strasbourg: Council of Europe, <https://rm.coe.int/information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-researc/168076277c>

KAYNAKÇA

- Allcott, H. and Gentzkow, M. (2017). Social Media and Fake News in the 2016 Election, *Journal of Economic Perspectives*, 31(2), 211–236.
- Apuke, O.D. ve Omar, B. (2020). Fake News and COVID-19: Modelling The Predictors Of Fake News Sharing Among Social Media Users, *Telematics and Informatics*, 1-16
- Aydın, A. F. (2020). Post-Truth Dönemde Sosyal Medyada Dezenformasyon: Covid-19 (Yeni Koronavirüs) Pandemi Süreci. *Asya Studies-Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar*, Year:4, Number: 12, Summer, p. 76-90.
- Chen, X. (2014). The Influences of Personality and Motivation on the Sharing of Misinformation on Social Media, 1–11. <https://www.ideals.illinois.edu/handle/2142/89327>.
- Çetinkaya, A. (2019). Çevrimiçi Gazetelerin Instagram Üzerinden Haber Paylaşımı. *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 1-28.
- Dunne, A. ve Lawlor, M.A.(2010). Young People’s Use Of Online Social Networking Sites-A Uses And Gratifications Perspective, *Journal of Research in Interactive Marketing*, 4(1), 46-58.
- Finin, T., Ding, L., Zhou, L. and Joshi, A. (2005), “Social Networking On The Semantic Web”, *The Learning Organisation*, Vol. 12 No. 5, pp. 418-30.
- Jackson, J. (2011). Araştırmacı Gazetecilikte Dürüstlük, Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar, (Ed. A. Belsey, R. Chadwick), Çev. Nurçay Türkoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Kavaklı, N. (2019). Yalan Haberle Mücadele ve İnternet Teyit/Doğrulama Platformları, *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 663-682.
- Kiraz, E. (2020). Sosyal Medyada Sahte Haberin Yayılmasında Kullanıcı Faktörü, *İNİF E- Dergi*, 5(1), 9-24.
- Kocabay Şener, N. (2018) Doğruluk Kontrol Merkezi” ve “Yalan Haber” Kavramlarına İlişkin İçerikleri Medyada Yansımalarının Araştırılması. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi (AKİL) Kasım* (30) s. 355-37
- Lazer, D.M.J., Baum, M.A., Benkler, Y., Berinsky, A.J., Greenhill, K.M., Menczer, F., Metzger, M.J., Nyhan, B., Pennycook, G., Rothschild, D., Schudson, M., Sloman, S.A., Sunstein, C.R., Thorson, E.A., Watts, D.J., Zittrain, J.L., (2018). The Science Of Fake News. *Science* 359 (6380), 1094–1096. <https://doi.org/10.1126/science.aao2998>.
- Lee, C.S., Ma, L ve Goh, D.H.L. (2011). Why Do People Share News in Social Media?, *Active Media Teknoloji*, (Ed. Ning Zhong, Vic Callaghan, Ali A. Ghorbani ve Bin Hu), New York:Springer, 129-140
- Ma, L., Lee, C.S., Goh ve D.H., (2013). Understanding News Sharing In Social Media From The Diffusion Of Innovations Perspective. *Proceedings*

- 2013 IEEE International Conference on Green Computing and Communications and IEEE Internet of Things and IEEE Cyber, Physical and Social Computing, GreenCom-IThings-CPSCoM 2013 1013–1020. <https://doi.org/10.1109/GreenCom-iThings-CPSCoM.2013.173>.
- Onursoy, S., Turan, E. A., Yeşilyurt, S. ve Astam, F.K. (2020). Yalan Habere Karşı Tutum ve Davranışlar: Üç Üniversite Örneğinde Durum Araştırması, *Türk Kütüphaneciliği*, 34(3), 485-508
- Talwar, S., Dhir, A., Kaur, P., Zafar, N. ve Alrasheedy, M., (2019). Why Do People Share Fake News? Associations Between The Dark Side Of Social Media Use And Fake News Sharing Behavior. *Journal of Retailing and Consumer Services* 51 (September), 72–82. <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2019.05.026>.
- Taş, O. ve Taş, T. (2018). Post-Hakikat Çağında Sosyal Medyada Yalan Haber ve Suriyeli Mülteciler Sorunu, *İleti-ş-im*, 29, 183-207
- Uluk, M. (2018). Hakikat Sonrası Çağda Yeni Medya & Yalan Haber, Eskişehir: Dorlion Yayınları
- Uzun, R. (2020). Sahte Haber Oksimoronu **İşğında Değişen Haber Ortamını Yeniden Düşünmek** (53-81), *Yeni Gazetecilik Mecralar, Deneyimler, Olanaklar*, Ed. Özlem Erkmen, Bora Ataman, Barış Çoban, İstanbul: Kafka
- Wang, Y. Mckee, M. Torbica, A. ve Stuckler D. (2019). Social Science & Medicine Systematic Literature Review on the Spread of Health-related Misinformation on Social Media *Social Science & Medicine*, 240, [10.1016/j.socscimed.2019.112552](https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2019.112552)
- We Are Social (2020). <https://t24.com.tr/foto-haber/we-are-social-2020-dijital-raporu-nu-yayimladi-dunya-nufusunun-yarisi-sosyal-medya-kullaniyor.9395/5>
- Yates, S. (2016), ‘Fake News – Why People Believe It And What Can Be Done To Counter It’, <https://theconversation.com/fake-news-why-people-believe-it-and-what-can-be-done-to-counter-it-70013> Erişim tarihi: 04.11.2020 Wang et al., 2019
- Yaylagül, L. (2010). *Kitle İletişim Kuramları*, Ankara: Dipnot yayınları
- Yerlikaya, Turgay ve Toker, Seca (2019). Seçim Manipülasyonları ve Yalan Haberler 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri, Seta Siyaset, Ekonomi Ve Toplum Araştırmaları Vakfı, Ankara
- Yolcu, Ö. (2015). Sosyal Medya İçerik Yönetimi, **İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Medya Ve İletişim Önlisans Programı**, İstanbul
- Yücesoy, T. (2019). Bireyden Kitleye Sosyal Medya Devrimleri ve Ötesine Kuramsal Yaklaşımlar, İzmir: Duvar Yayınları

KAYNAKÇA

- AKYÜZ, S. S. (2018). Düşman Medya: Türkiye’de Siyasi Kutuplaşma ve Seçmenlerin Medya Tercihleri, Literatürk Academia Yayınları, Konya.
- ALTAN, Z. (2006). Kişilerarası İletişimde Bir Sosyal Baskı Düzenegi: Korku Kültürü. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi, 25, 1-15.
- ALTAY, D. (2005). Küresel Köyün Medyatik Mimarı: Marshall McLuhan, (Editör: Nurdoğan Rigel), Kadife Karanlık: 21. Yüzyıl İletişim Çağını Aydınlatan Kuramcılar, Su Yayınları, 9-74. İstanbul.
- ARİSTOTELES, (2004). Retorik, (Çeviren: M.H.Doğan) Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- ARKONAÇ, S.A. (2014). Psikolojide Söz ve Anlam Analizi, Niteliksel Duruş, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- AŞKIN, A. C. (2017). Korku Kültürü Çerçevesinde Medyada Korku Söylemi: Bir Örnek Olarak 31 Ekim 2016 Cumhuriyet Gazetesi Operasyonu, Galatasaray Üniversitesi İleti-ş-im Dergisi, 27, 109-134, İstanbul.
- BALCI, Ş. (2006).** Negatif Siyasal Reklamlarda İkna Edici Mesaj Stratejisi Olarak Korku Çekiciliği Kullanımı, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı, Reklamcılık ve Tanıtım Bilim Dalı, Konya.
- BENNETT, W. L. (2000). Politik İllüzyon ve Medya, (Çeviren: Seyfi Say), Nehir Yayınları, İstanbul.
- BOSTANCI, M. N. (2011). Siyaset ve Medya: Alacakaranlığın İki Atlısı, Özgür Yayınları, İstanbul.
- CANPOLAT, N. (2005). Foucault, Kadife Karanlık, Rigel N., Batuş G., Yücedoğan G., Çoban B. (ed.), Su Yayınevi, 75-130, İstanbul.
- ÇAKAR, S. (2009). Reklamlarda Korku Çekiciliğinin Kullanılması, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- DEVİRAN, Y. (2010). Haber Söylem İdeoloji, Başlık Yayın Grubu, İstanbul.
- DİJK, V. T. (1995). “Aims of Critical Discourse Analysis”. Japanese Discourse, 1(1): 17-28.
- DİJK, V. T. (1988). New Analysis: Case Studies of International And National News In The Press. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- DİJK, V. T. (1998). News As Discourse. NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- DUHM, D. (2002). Kapitalizmde Korku (Çeviren Sargut Şölçün), Ayraç Yayınları, Ankara.
- (ERBAKAY) RİGEL, N. (1991). Elektronik Rönesans: Uydu Yayın ve Kablo Lu Tv Teknolojisiyle İzlenen Körfez Savaşı, Der Yayınları, İstanbul.
- FAIRCLOUGH, N. (2001). “The Discourse of New Labour: Critical Discour-

- se Analysis". Margaret Wetherell (Haz.) *Discourse As Data: A Guide For Analysis*. (ss: 229-266). London: Sage.
- FROMM, E. (1996). *Sağlıklı Toplum*, (Çev. Yurdanur Salman ve Zeynep Tanrı-sever), Payel Yayınları, İstanbul.
- FİCHTER, J. (2006). *Sosyoloji Nedir*, (Çeviren: Nilgün Çelebi), 8. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.
- FUREDİ, F. (2001). *Korku Kültürü*, (Çeviren: Barış Yıldırım), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- FURER, P. Walker, J. R. ve Stein, M. B. (2007). *Treating Health Anxiety and Fear of Death*. Berlin: Springer.
- GARGALIK, E. (2019). *Sağlık Haberlerinde Korku Çekiciliği Üzerinden Üretilen Söylemlerin Ekonomi Politikası, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, Gazetecilik Bilim Dalı, Konya*.
- GOROVİTZ, E. (2017). *Public Health And Politics: Using The Tax Code to Expand Advocacy*. *The Journal of Law, Medicine & Ethics*, 45(1), 24-27.
- GÖKÇAY, G. ve KESKİNDEMİRCİ, G. (2020). Cite this article as: Gokcay G, Keskindermirci G. Breastmilk and Covid-19. *J Ist Faculty Med*. Published online March 23, 2020. doi: 10.26650/IUITFD.2020.0025
- GÜLER, A. (2001). *Korku Kültürü Yerine Değerler Kültürü*. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 193 – 203.
- GÜL, Z. (2018). *Nefret Söylemi Bağlamında Türk Basınındaki Suriyeli Mülteci Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Medya ve İletişim Sistemleri Anabilim Dalı, İstanbul*.
- GÜNEŞ, S. (2001). *Medya ve Kültür: Sessiz Yığınların Kültürel İntiharı*, 2. Baskı, Vadi Yayınları, Ankara.
- GÜRDİN, B. (2016). *Sigara Karşıtı Televizyon Reklamlarında Kullanılan Korku Çekiciliği Faktörü Etkinliğinin Beyin Görüntüleme Tekniği ile Ölçümü, Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Aydın*.
- HAMMOND, D. (2011). *Health Warning Messages on Tobacco Products: A Review*. *Tobacco Control*, 20(5), 327-337.
- JÜRGEN, B. & JÜRGEN, B. (2000). *Prevention Through Fear The State of Fear Appeal Research*, (Editör Katharina Salice-Stephan, Helene Reemann), Federal Centre for Health Education – Bzga Inc, Köln.
- KANNAOVAKUN, P. (1999). *A Comparison Protection Motivation Theory and The Elaboration Likelihood Model As Explanations of the Impact of Fear Appeals in Negative Political Advertising*, Doctor of Philosophy, University of Wisconsin- Madison: UMI Dissertation Information Service.

- KAPLAN, K. ve ERTÜRK, N. (2012). Dijital Çağ ve Bireyin İdeolojik Aygıtları, *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, TOJDAC*, cilt: 2, sayı: 4, s. 6-12.
- KARAKOÇ, E. (2009) “Küresel Köyün Küresel Propagandası: Medya-Kültür İlişkisi” içinde, *Medya ve Popüler Kültür: Eleştirel Bir Yaklaşım*, Ed:Enderhan Karakoç, *Literatürk Yayınları, Konya*.KAZAZ, M. ve AKYÜZ, S. S. (2019). *Sahte Haber, Literatürk Academia Yayınları, Konya*.
- KÖKNEL, Ö. (2004). *Korkular, Takıntılar, Saplantılar, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul*.
- KRİSHNAMURTI, J. (2012). *Korku Üzerine, Ayna Yayınevi, İstanbul*.
- LE BON, G. (1999). *Kitleler Psikolojisi, 2. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul*.
- MANNONİ, P. (1992). *Korku, (Çeviren: Işın Gürbüz), İletişim Yayınları, İstanbul*.
- OSHO (2008). *Korku Yaşamın Güvensizliklerini Anlamak ve Kabullenmek (Çeviren: Merve Duygun), Butik Yayıncılık, İstanbul*.
- ÖZER, Ö. (2009). *Eleştirel Haber Çözümlenmeleri. Anadolu Üniversitesi Kütüphane ve Dökümantasyon Merkezi, Eskişehir*.
- PETERS, Gjalit-Jorn Y., Ruitter, Robert A.C & Kok, Gerjo (2013). *Threatening Communication: A Critical Re-analysis And A Revised Meta-analytic Test of Fear Appeal Theory. Health Psychology Review, 7(1), 8-31*.
- ROSKOS-EWOLDSEN, R. David, YU, H. Jessy ve RHODES, Nancy (2004). *Fear Appeal Messages Affect Accessibility of Attitudes Toward The Threat and Adaptive Behaviors. Communication Monographs, 71(1), 49-69*.
- SEKİ, Ö. (2017). *İkna Edici İletişim Açısından Korku Çekiciliği Kullanımı: Sağlık Bakanlığı Tarafından Yayınlanan Kamu Spotları Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Konya*.
- SEZGİN, D. (2015a). *Cumhuriyet Dönemi Sağlık İletişim Uygulamalarında İkl: Türkiye’de Sıtma İle Mücadele. Akademik Bakış Dergisi 50, 33-47*.
- SMİTH, E.R. & Mackie D. (2007). *Social Psychology. USA: Psychology Press*.
- SÖZEN, E. (1999). *Söylem, Paradigma Yayınları, İstanbul*.
- SÖZEN, E. (2014). *Söylem - Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç, ve Refleksivite, Birleşik Yayınları, Ankara*.
- SVENDSEN, Lars FR. H. (2017). *Korkunun Felsefesi. (Çeviren: Murat Erşen) Redingot Kitap, İstanbul*.
- WİTTE, K. (1993). “Message and Conceptual Confounds in Fear Appeals: The Role of Threat, Fear and Efficacy”, *The Southern Communication Journal*, Vol. 58, No. 2, pp. 147-155.
- YILMAZ, R.A. (2000). *Duygusal Çekicilikli Reklamların İletişim Etkileri,*

Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
YURDİGÜL, A. (2018). Medya ve Korku Kültürü Korku Kültürünün Yaratım Sürecinde Televizyon Haberleri, Cinius Yayınları, İstanbul.

İnternet Kaynakları

<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/> (Erişim Tarihi: 07.04.2020)

<https://www.ntv.com.tr/corona-virus> (Erişim Tarihi: 07.04.2020)

<https://www.trthaber.com/haber/koronavirus/> (Erişim Tarihi: 07.04.2020)

KAYNAKÇA

- Baksoy, S. (2012). Genetiği değiştirilmiş organizmalara ilişkin tartışmaların Türk basınında çerçevelenmesi.
- Aktan, C. (2009). Ahlak ve ahlak felsefesine giriş. *Hukuk ve iktisat araştırmaları dergisi. Cilt 1, sayı 1*
- Aslan, R. (2020). Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve Covid-19. *Ayrıntı Dergisi, 8(85)*.
- Badiou, A. (2013). *Etik kötülük kavrayışı üzerine bir inceleme*. (T. Birkan, Çev.): İstanbul: Metis Yayınları
- Başpınar, N. Ö., Çakıroğlu, D. (2012). *Meslek etiği*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Büyükbingöl, A. (2019). Teknoloji, ahlak ve suç ilişkisi. *1. International Journal of Information, Technology and Philosophy, 127*.
- Cohen, S. (2019). *Halk düşmanları ve ahlaki panikler*. (D. Türker, Çev.): Ankara: Heretik Basın Yayın.
- Entman, R. M. (1993), Framing: toward clarification of a fractured paradigm. *Journal Of Communication, 43, 51-58*.
- Erdoğan, İ. (2005). Haber çerçeveleme: kuram ve tipoloji. *Marmara İletişim Dergisi. (35-52)*.
- Furedi, F. (2001). *Korku kültürü "risk almanın riskleri."* (B. Yıldırım, Çev.): İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Geçgin E. (2019). Ahlaki panik sosyolojisinin imkanı ('halk düşmanları ve ahlaki panikler' kitabı takdimi). *Ankara: Heretik Yayıncılık*.
- Goode, E., Ben-Yehuda, N. (1994). *Moral panics: culture, politics, and social construction*. Annual review of sociology, 20(1), 149-17
- Kırçıl, A. G. (2009). *Türkiye'de medya, suç ve ahlaki panik ilişkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıç, S. (2011). Tekel eylemi haberlerinde çerçeveleme: Türk yazılı basını örneği. *İletişim Kuram ve Arastırma Dergisi, (32)*.
- Marshall, G. (2005). *Sosyoloji sözlüğü*. (O. Akınhay-D. Kömürcü, Çev.): Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- McLuhan, M. (1994). *Understanding media " the extensions of man."* London: The MIT Press.
- Munday, R., Chandler, D. (2018). *"Medya ve iletişim sözlüğü."* (B. Taşdemir, Çev.): Ankara: İletişim Yayınları.
- Mutlu, E. (2017). *İletişim sözlüğü*. Ankara: Ütopya Yayınları.

- Oğuz, C. (2019). Postmodern sansür: haberin çerçevenmesi ve 2019 İstanbul Büyükşehir Belediye başkanlığı seçim sonuçlarına gazetelerin yaklaşımı. *Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi*, 2(2), 22-39.
- Özarslan, H. (2007). Çerçeveleme yaklaşımı açısından haber çerçevelerinin izler kitle düşünceleri üzerindeki etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özen, S. (2015). Ahlak, ahlak teorisi ve bilimi, bilim ve iş ahlakı. *İş Ahlakı Dergisi* 8(1), (109-149).
- Soygüder, Ş. (2007). Moral panic (törel ürkü) kavramı ile medyada yer alan örnek haberlerin değerlendirilmesi. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi*, (2), (93-110).
- Süslü, B. (2013). *Toplumsal algının şekillendirilmesi sürecinde medyanın ahlaki panik üretiminin örnek olaylarla incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Şeker, M., & Tiryaki, S. (2013). Sigara ile ilgili kamu spotlarında moral panik etkisi. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. (223-241).
- Til, A. (2020). Yeni koronavirüs hastalığı hakkında bilinmesi gerekenler. *Ayrıntı Dergisi*, 8, (85).
- Yıldız, S., & Sümer, H. (2010). "Medya ve ahlaki panik." *Erciyes İletişim Dergisi* 1.3
- Yılmaz, K., N. (2014). Ahlak felsefesi öğretimine yeni bir bakış. *Tabula Rasa Felsefe&teoloji*. Yıl 1 Sayı: 1
- SmilarWeb (2020). (Erişim Tarihi: 10.05.2020) <https://www.similarweb.com/topwebsites/turkey/category/news-and-media>
- T.C Sağlık Bakanlığı. (2020). (Erişim Tarihi: 17.04.2020) <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/>
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (2020). (Erişim Tarihi: 27.04.2020) <https://sozluk.gov.tr/>

KAYNAKÇA

- Altheide, D. L. 1997. Media participation in everyday life. *Leisure Sciences*, 19(1): 17–29.
- Altın, Z. (2020). Covid-19 Pandemisinde Yaşlılar, *Tepecik Eğit. ve Araşt. Hast. Dergisi* 2020;30 (Ek sayı): 49-57, doi:10.5222/terh.2020.93723
- Arafat SMY, Kar SK, Menon V, Kaliamoorthy C, Mukherjee S, Alradie-Mohamed A., (2020). Panic Buying: An Insight From The Content Analysis Of Media Reports During COVID-19 Pandemic, *Neurol Psychiatry Brain Res.* 37:100–3. doi: 10.1016/j.npbr.2020.07.002
- Cohen, S. (2011). *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers*. London: Routledge.
- Critcher, C. (2003). *Moral Panics and The Media*. Philadelphia., USA: Open University Press.
- Furedi, F. (2001). *Korku Kültürü*. İstanbul:Ayrıntı Yayınları.
- Garfın, D. R., Silver, R. C., & Holman, E. A. (2020). The Novel Coronavirus (COVID-2019) Outbreak: Amplification Of Public Health Consequences By Media Exposure, *Health Psychology*. <https://doi.org/10.1037/hea0000875>
- Garland, D. (2008). On The Concept Of Moral Panic. *Crime Media Cult.* 4, 9–30.
- Goode, E. & Ben- Yehuda, N. (1994). *Moral Panics: The Social Construction of Deviance*. Oxford: Blackwell.
- Gohel, K.H.; Patel, P.B.; Shah, P.M.; Patel, J.R.; Pandit, N.; Raut, A. Knowledge and perceptions about COVID-19 among the medical and allied health science students in India: An online cross-sectional survey. *Clin. Epidemiol. Glob. Health* 2020. [Google Scholar] [CrossRef]
- Goode, E. ve Ben- Yehuda, N. (2011). Grounding and defending the sociology of moral panic, Edited by Sean P. Hier, *Moral Panic and the Politics of Anxiety*, 21-36.
- Hall, Stuart, Critcher, Chas, Jefferson, Tony, Clarke, John and Roberts, Brian (1978) *Policing the Crisis: Mugging, the State, and Law and Order*, London: Macmillan Press.
- İnal, A. (1996). *Haber okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları
- İnceoğlu, Y. ve Çoban S. (2016) “Şimdi Haberler”, *Haber Okumaları*, Der. Yase-min İnceoğlu, Savaş Çoban, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Keskin, E. Zerrin (2004). Türkiye’de Haber İncelemelerinde Van Dijk Yöntemi. Ç. Dursun (Der.), *Haber hakikat ve iktidar ilişkisi içinde* (s. 391-407). Ankara: Kesit Tanıtım.
- Koçak, A., Bulduklı, Y. (2013). Sağlık İletişimi: Yaşlıların Televizyonda Yayınlanan Sağlık Programlarını İzleme Motivasyonları. *Selçuk İletişim*, 6(3), 5-17.

- Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/josc/issue/19021/200613>
- Monahan, C., Macdonald, J., Lytle, A., Apriceno, M., & Levy, S. R. (2020). COVID-19 And Ageism: How Positive And Negative Responses İmpact Older Adults And Society. *American Psychologist*, 75(7), 887-896. <http://dx.doi.org/10.1037/amp0000699>
- Mutlu, E. (2008). İletişim Sözlüğü, Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Nicomedes, C.J.C., Avila, R.M.A. (2020). An Analysis On The Panic During COVID-19 Pandemic Through An Online Form. *Journal of Affective Disorders*, 276: 14-22
- Poole, Ross, (1993). Ahlak ve Modernlik, (Çev. Mehmet Küçük), Ayrıntı Yayınları: İstanbul.
- Rohloff, A., & Wright, S. (2010). Moral-Panic and Social Theory: Beyond the Heuristic. *Current Sociology*, 58, 403-419. <http://dx.doi.org/10.1177/0011392110364039>
- Shafir, Gershon & Schairer, Cynthia (2013). "The War on Terror as a Political Moral Panic," in Gershon Shafir, Everard Meade & William Aceves eds., *Lessons and Legacies of the War on Terror: From Moral Panic to Permanent War*, London, Routledge, pp.9-46.
- Sine, R., Sarı, G. (2018). "Profesyonel Gazetecilerin Gözünden Sosyal Medya ve Habercilik İlişkisi. "Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 12(30), s. 364-384.
- Sine Nazlı, R. ve Kalafat Çat, A. (2019). 24 Haziran Erken Seçimlerinin Gazete Haberlerindeki Söylem Çözümlemesi, *Global Media Journal TR Edition*, 10 (19), s.113-145.
- Sözen, E. (1999). Söylem, Belirsizlik, Mübadele, Bilgi-Güç, Refleksivite. İstanbul: Paradigma Yayınları
- Stainback, Kevin, Brittany N. Hearne, and Monica M. Trieu. (2020). "COVID-19 and the 24/7 News Cycle: Does COVID-19 News Exposure Affect Mental Health?" *Socius* 6:1-15.
- Şeker, M. (2003). Haber Söylemi İçinde Yapılandırılmış Örtülü Nesnellik Halleri. *Selçuk İletişim Dergisi*, 2(4), 100-113.
- Şeker, M. ve Tiryaki, S. (2013). Sigara ile İlgili Kamu Spotlarında Moral Panik Etkisi. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (33). 223-241.
- Taylor, S., & Asmundson, G. J. G. (2004). *Treating Health Anxiety: A Cognitive-Behavioral Approach*. The Guilford Press.
- Thompson, K. (1998). *Moral Panics*. London: Routledge.
- Thompson, R. R., Garfin, D. R., Holman, E. A., & Silver, R. C. (2017). Distress, Worry, and Functioning Following a Global Health Crisis: A National Study of Americans' Responses to Ebola. *Clinical Psychological Science*, 5(3), 513-521. doi: 10.1177/2167702617692030

- Tombul, I. (2020). Netnografik Analizle Türkiye’de YouTuberlar ve Değişen Ahlaki Panik Fenomeni, *Erciyes İletişim Dergisi*, 7 (2), 789-811. DOI: 10.17680/erciyesiletisim.649357
- Van Dijk, T. (1998), *News as Discourse*, Lea Publication, New Jersey.
- Van Dijk, T. A. (2015). Critical Discourse Analysis. In D. Tannen, H. Hamilton, & D. Schiffrin (Eds.), *Handbook of Discourse Analysis*. Second Edition. 2 vols. (vol. 1, pp. 466-485). Chichester: WileyBlackwell.
- Wu, K.K., Chan, S.K., Ma, T.M. (2005), Posttraumatic Stress, Anxiety, And Depression İn Survivors Of Severe Acute Respiratory Syndrome (SARS) J. *Trauma. Stress*, pp. 39-42.
- Xiang, Y.T., Yang, Y, Li, W., Zhang, L., Zhang, Q., Cheung, T., *et al.* (2020). Timely Mental Health Care For The 2019 Novel Coronavirus Outbreak İs Urgently Needed *Lancet Psychiatry*, 7 (2020), pp. 228-229
- Xu X., Han M., Li T., *et al.* (2020). Effective Treatment Of Severe COVID-19 Patients With Tocilizumab. *chinaXiv*, doi:10.12074/202003.00026
- Yıldız, S. ve Sümer, H. (2010). Medya ve Ahlaki Panik. *Akademia Dergisi*, Ocak sayısı.

KAYNAKLAR

- Akgül, Eser (2010) Facebook'ta Nefret Söyleminin Üretilmesi ve Dolaşıma Sokulması, *Yeni Medyada Nefret Söylemi*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Akgül, Mahmut (2020). Çevrimiçi Ortamlarda Nefret Söylemi: Ekşi Sözlük'te 65 Yaş Üstü Sokağa Çıkma Yasağı Tartışmaları. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 2020 (51), 57-78. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/ikad/issue/57520/775908>
- Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cinden-kovid-19-elestirilerini-virus-her-yerde-cikabilir-cevabi/1841051> Erişim Tarihi: 10.12.2020
- Ataman, Hakan (2012) Nefret Suçlarını Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak: Etik, Sosyo-politik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları, *Nefret Söylemi ve Nefret Suçları*. (Der.)Yasemin İnceoğlu. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Binark, Mutlu (2010) Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Türetilmesi, *Yeni Medyada Nefret Söylemi*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Castells, Manuel (2013) Ağ Toplumunun Yükselişi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Combating Hate Crimes In The Osce Region: An Overview of Statistics, Legislation, and National Initiatives. (2005) Poland: Warsaw.
- Council of Europe Committee of Ministers Recommendation No 97(20). https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680505d5b
- Çelik, Elif (2013) “Nefret Söylemi İfade Özgürlüğünün Neresinde?”. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 4(2): 205-240.
- Çetin, Fahriye (2012) «Yargı Söylemi ya da Hukukun Hakikati» Nefret Söylemi ve Nefret Suçları. (Der.)Yasemin İnceoğlu. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Demirtaş, Timur (2017) “Nefret Söylemi ve Nefret Suçları”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 11(3): 2693-2701.
- Devran, Yusuf (2010) Haber Söylem İdeoloji. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.
- Fidaner, Işık Barış (2010) Yeni Medyada Nefret Söylemi. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Gidişoğlu, Sercan, Rızvanoğlu, Kerem (2012) İnternette Türk Milliyetçiliği: Türk Milliyetçisi Siteler ve Ağ Yapısı Üzerine Bir Analiz. *Nefret Söylemi ve Nefret Suçları*, (Der.)Yasemin İnceoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gürel, Emet ve Yakın Mehmet (2007) Ekşi Sözlük: Postmodern Elektronik Kültür, *Selçuk İletişim Dergisi*, 4(4): 203-219.
- Gürel, Emet ve Yakın, Mehmet (2007) Ekşi Sözlük: Postmodern Elektronik Kültür. *Selçuk İletişim Dergisi*. 4(4): 203-219.
- İnceoğlu Yasemin, Sözeri Ceren (2012) Nefret Suçlarında Medyanın Sorumluluğu: «Ya Sev Ya Terk Et Ya Da.... *Nefret Söylemi ve Nefret Suçları*. (Der.)

- Yasemin İnceoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- İnceoğlu, Asuman A. (2012) Nefret Suçu Kavramı ve Türk Ceza Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi. *Nefret Söylemi ve Nefret Suçları*. (Der.)Yasemin İnceoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Jacobs, Janouf Bulman and Potter, Kimberly (1998) Hate Crimes: Criminal Law & Identity Politics. New York: Oxford University Press.
- Kalav, Ayşe ve Certel Fırat, A. Bilge (2017) “Amerikan Sosyal Medyasında Göçmen Karşıtlığı Ve Dijital Nefret Söylemi: Twitter Üzerinde Bir İnceleme”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 22(15): 2209-2222.
- Koronavirüs hakkında sosyal medyada yayılan komplo teorileri ve gerçekler, https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya51288869?at_custom3=BB-C+Turkce&at_medium=custom7&at_custom1=%5Bpost+type%5D&at_custom4=8D4EE28A-429C-11EA-8FFA-1E0D3A982C1E&at_custom2=twitter&at_campaign=64, Erişim Tarihi: 10.12.2020
- Marx, Karl ve Engels, Friedrich (1992) Alman İdeolojisi. (Çev.) Sevim Belli. Ankara: Sol Yayınları.
- Mcluhan, Marshall (1962) Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man. Canada: University of Toronto Press.
- Medyada Nefret Söylemi İzleme Raporu (2019) İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Söylem Raporu (2018) (Ed. Altuğ Yılmaz. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Övet, Talha (2016) “Terörizm, İslamofobi ve Nefret Suçu İlişkisi”. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 5(1): 109: 140.
- Özbey, Özcan (2013) “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İşığında İfade Özgürlüğü Kısıtlamaları”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 106: 41-92.
- Sine, Rengim ve Özsoy, Selami (2017). “Ekşi Sözlük Kullanıcılarının Yeni Medya Kullanım Pratikleri”. *Route Educational and Social Science Journal*. 4(8):53-65.
- Türkiyede Nefret Suçları ve Son Dönemde Yaşanan İrkçi Saldırıları Özel Raporu (2020) Ankara: İnsan Hakları Derneği.
- Umunç, Canay (2014). “Soykırımı İnkâr Yasa Tasarısı “nın Fransız Basımında Sunumunun Eleştirel Söylem Analizi: Le Monde ve Le Figaro Gazeteleri”, *Hittit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2): 491-513.
- Van Dijk, T. A. (2008). Discourse and Context A Sociocognitive Approach. Cambridge: Cambridge University Press.
- Vardal, Zeynep Burcu (2015) “Nefret Söylemi ve Yeni Medya”. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(1): 132-156.

- Weber, Anne (2009) Nefret Söylemi El Kitabı. Çev. Metin Çulhaoğlu. Strazburg: Avrupa Konseyi Yayınları.
- Yanık, Akan (2017) “Sosyal Medyada Yükselen Nefret Söyleminin Temelleri”. *Global Media Journal*, 8(15): 364-383.
- Yanık, Akan ve Batu, Mikail (2019) “Yeni Medyada Aktivism Hareketleri Üzerine Zengin Medya Kısır Aktivism Tartışmaları”. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, 2019, 56: 179-208.
- Yeşilyurt, Alper (2017) Yeni Medya Düzeninde Bilgi Güvenilirliği ve Toplumsal Etkileri Araştırma Raporu. https://thinktech.stm.com.tr/uploads/raporlar/pdf/14122017151236296_stm_yenimedya-duzeni_.pdf
- Yılmaz, S. Hakan (2013) Siyasal Nefret Söylemi ve Medya Haberden Söyleme Kısa Bir Yolculuk. Konya: Literatürk Yayınevi.

KAYNAKÇA

- Adil, M. (2008). Risk communication in healthcare: An overview. *Journal of Communication in Healthcare*, (1) 4, 363-372.
- Çınarlı, İ. (2005). Risk İletişimi Açısından SARS (Şiddetli Akut Solunum Sendromu) Salgını. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2, 55-69.
- Çınarlı, İ. (2008). Sağlık İletişimi ve Medya. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Dedeoğlu, G. (2016). Teknoloji, İletişim, Yeni Medya ve Etik. Bursa: Sentez Yayınları.
- Dubois, N., & Thesenvitz, J. (2000). "Planning", The Update, Special Issue on Risk Communication. The Banting Institute, University of Toronto.
- Gesser-Edelsburg, A., Shir-Raz, Y., Walter, N., Mordini, E., Dimitriou, D., James, J., & Green, M. (2015). The Public Sphere in Emerging Infectious Disease Communication: Recipient or Active and Vocal Partner? *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 9(4), 447-458.
- González-Padilla, D., & Tortolero-Blanco, L. (2020). Social media influence in the COVID-19 Pandemic. *Article in International braz j urol: official journal of the Brazilian Society of Urology*, 46 (x), 2020.
- Güngör, N. (2011). İletişim Kuramlar Yaklaşımlar. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Härtl, G. (2013). Novel coronavirus: the challenge of communicating about a virus which one knows little about. *East Mediterr J*, 19(Suppl 1): 26-30.
- Infanti, J., Sixsmith, J., & Barry, M. (2013). *A literature review on effective risk communication for the prevention and control of communicable diseases in Europe*. Stockholm: ECDC.
- Malley, P., Rainford, J., & Thompson, A. (2009). Transparency during public health emergencies: from rhetoric to reality. *Bull World Health Organ*, 87(8): 614-618.
- Reynolds, B., & Seeger, M. (2005). Crisis and Emergency Risk Communication as an Integrative Model. *Journal of Health Communication*, , 10, 43-55 .
- Şenol, Y., & Avcı, K. (2020). Salgın iletişiminde sosyal medyanın kullanımı. *Health Sciences Medicine*, 3(3): 340-348.
- Thesenvitz, J. (2000). "Introduction", The Update, Special Issue on Risk Communication. The Banting Institute, University of Toronto.
- Turnacı, E. (2010). Risk İletişiminde Kitle İletişim Araçlarının Kullanımı ve "Risk" İçerikli Mesajların Oluşturulmasına Yönelik Bir Değerlendirme. *Akdeniz İletişim*, 14, 88-104.
- Uluk, M. (2018). Hakikat Sonrası Çağda Yeni Medya & Yalan Haber. Eskişehir: Dorlion Yayınları.
- Vaughan, E., & Tinker, T. (2009). Effective Health Risk Communication About Pandemic Influenza for Vulnerable Populations. *American Journal of Public Health* |, 99(S2), 327-332.
- WHO. (2008). *World Health Organization Outbreak Communication Planning Guide*. Geneva, Switzerland: Printed by the WHO Document Production Services.
- Williams, D., & Olaniran, B. (1998). Expanding the Crisis Planning Function: Introducing Elements of Risk Communication to Crisis Communication Practice. *Public Relations Review* , 24(3), 387-400.

KAYNAKÇA

- Altheide, D. L. (2004) Media Logic And Political Communication. *Political Communication* 21(3): 293–296.
- Barut, B. ve Altundağ. C. S. (2005). Globalleşen Dünyada Bir Siyasal İkn U-suru Olarak Vaatler. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları*, C.4, S. 1.,84.
- Eagleton, T. (2019). *Kültür*. (Çev: Göçer, B.) Can Yayınları: İstanbul.
- Worldometers (2020, 29 Nisan) Erişim adresi <https://www.worldometers.info/coronavirus/>
- Keskin, S. ve Sönmez, F. (2015). Liderler ve Takipçileri: Siyasi Parti Liderlerinin Twitter Performansları ve Takip İlişkisi, *Selçuk İletişim Dergisi*, 9 (1), 339-362.
- Kongar, E. (2001). *Küresel Terör Ve Türkiye; Küreselleşme, Huntington, 11 Eylül, Emikçi ve Mezhepçi Terör kapanında Türkiye*. Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Köker, E. (1998). *Politikanın İletişimi İletişimin Politikası*, Vadi Yayınları: Ankara.
- Metin, C. (1999). *Televizyonda Siyasal Propaganda ve Refah Partisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. A.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Parsons, W. (1996). Crisis management. *Career Development International*,1(5), 26-28.
- Polat, C. ve Kültür, B. (2008). Genç seçmenler gözüyle siyasi ürün (siyasi lider) özellikleri: Ankara'daki üniversite öğrencileri üzerine bir çalışma. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 5(1) 17-31.
- Ses, U.(2020) Erişim adresi <https://ugurses.net/2020/04/14/imfden-2020-ve-2021-kuresel-ekonomik-kuculme-toparlanma-senaryolari/>
- Sikich, G. W. (2002). *All Hazards Crisis Management Planning*. Logical Management Systems Corp.:Mcgrow Hill.
- Sözlük (2020, 17 Şubat) Erişim adresi <https://sozluk.gov.tr/>
- Tutar. H. (2000). *Kriz ve Stres Ortamında Yönetim*. Hayat Yayıncılık İletişim Eğitim Hizmetleri: İstanbul.
- Torrington, D., Weightman, J. & Johns, K. (1989). *Effective Management. People And Organization*. Englewood Cliffs: Prentice Hall Inc.
- Yurdigül, Y. ve Elitaş, T. (2017). Mesleki Mahremiyet Sorunu Bağlamında “Youtuber” Reklam Uygulamaları. İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi. 11,51-71.
- Yurdigül, Y. ve Ayhan, N. (2017). *Türkiye-Rusya İlişkileri Bağlamında Yeni Medya* (Türk-Rus Web Sitesi Çözümlemesi. VII. Uluslararası Karadeniz Sempozyumu. “Türk Rus İlişkileri”. Bildiriler E-Kitabı, 664-676.

KAYNAKÇA

- Eren E. (1997). Stratejik Yönetim , Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi yayını No: 967 Eskişehir
- Gürcan, M. *Stratejik İletişim Modeli ve Güvenlik Alanına Uygulanabilirliği* Çevrimiçi, http://www.harpak.edu.tr/saren2/files/Makale/GSD_15_99_138_Article_4.pdf , Erişim tarihi 09.01.2014.
- Hasan Onat, “Dinsel İletişimin Stratejik Boyutu”, Stratejik İletişim ve Algı Yönetimi, Edt. Bahar Senem Çevik Ersaydı, Rifat Serav İlhan, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları, 2012, s.78.
- Hax, A. & Majluf, N. (1998). The Concept of Strategy and the Strategy Formulation Process. *Interfaces*, 18 (3), 99-109.
- Hutton j.G. (2004). Halkla İlişkilerin Tanımı, Boyutları, Sahası. Çev. Fatma Tuna Halkla İlişkilerden Seçme Yazılar içinde. (der. Hanife Güz ve Sema Y. Becerikli). Ankara: Alban Dağıtım
- Kitchen P.J. (1997). *Public Relations: Principles and Practice*, International Thomson Business Press, UK
- O’Hair, D. & Friedrich, G. & Dixon, L. (2011). *Strategic Communication in Business and the Professions* (7th Edition). Boston: Pearson.
- Sandra Oliver, *Public Relations Strategy*, London: Kogan PageLtd., 2001 Carl Botan, “Grand Strategy, Strategy and Tactics in Public Relations”, Carl H. Botan ve Vincent hazleton, (Eds.), *Public Relations Theory II*, Nev Jersey: Lawrence Erlbaum Associats, 2006
- Smith R. D. (2002). *Strategic Planning For Public Relations*, mahwaf, London: Lawrarence Erlbaum Associates P
- Smith R. D. (2020) “Strategic Planning For Public Relations”, Mahwah, London: Lawrence Erlbaum Associates Pub.
- Stacks, D. W. (Ed.) (2002). *Dictionary of relations measurement and research*. Gainesville, FL: Institute for Public Relations. www.instituteforpr.com.
- Steyn B. (2011) “Halkla İlişkilerden Stratejik Halkla İlişkiler’e” Edt. Çiğdem Karakaya ŞATIR Ankara: Nobel Yayınları
- Tuncer, A. İ. (2011). *Stratejik Halkla İlişkiler: Paydaşlar, Kamular ve Konuların Yönetimi*, Halkla İlişkilerden Stratejik Halkla İlişkilere, Ed. Çiğdem Karakaya Şatır, Ankara: Nobel.
- Watson T. Ve Noble P. (2005) *Evaluating Public Relations: A Best Practice Guide to Public Relations Planning, Research and Evaluation*, London: Kogan page
- Wilson, L. & Ogden, J. (2008). *Strategic Communication Planning For Effective Public Relations and Marketing* (Fifth Edition). Iowa: Kendall Hunt

Publishing.

Yeniçeri, M. (2004). "Halkla İlişkilerde Ölçme ve Değerlendirme" Küresel Köyde Halkla İlişkiler Adına Neler Tartışılıyor?. Pira A. (Ed.), Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi yayınları, No:33, İzmir

KAYNAKÇA

- Agcadağ, İ. (2014). Sanal Alışveriş. *Mediterranean Journal of Humanities*, 4(1), ss. 21-33.
- AHaber (2020, 16 Mart). Son dakika: Türkiye’de corona virüsü ilk ne zaman, nerede çıktı? Corona virüsü hangi şehirlerde var? <https://www.ahaber.com.tr/galeri/gundem/son-dakika-turkiyede-corona-virusu-ilk-ne-zaman-nerede-cikti-corona-virusu-hangi-sehirlerde-var>
- Akın, M. ve Toksarı, Murat (2017). Sanal Mağazacılıkta E-Hizmet Kalitesinin E-Sadakate Etkisi. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 5(1), 48-59.
- Akyol, Z. (2019). *Bir İkna Teknolojisi Olarak İnternet: E-ticaret Sitelerindeki İkna Dinamikleri Üzerine Bir İnceleme* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi: İzmir.
- Aydemir, Ö. (2017). İnternet Üzerinden Alıcı ve Satıcıyı Buluşturmak Suretiyle Yapılan Sanal Mağazacılık İşlemlerinde Vergisel Uygulamalar. *Mali Çözüm Dergisi*, 27, 185.
- Azizağaoğlu, A. ve Altunışık, R. (2012). Postmodernizm, sembolik tüketim ve marka. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), ss. 33-50.
- Baudrillard, J. (2006). *Tüketim Toplumu*. (H. Deliceçaylı ve F. Keskin, Çev.). (Sekizinci Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Brad, S. (2012). *Jeff Bezos ve Amazon Çağı* (O. Bulut, Çev.). (Birinci Baskı). İstanbul: Pegasus Yayıncılık.
- Çakıroğlu, I., Pırtını, S. ve Çengel, Ö. (2020). Covid-19 Döneminde Yaşam Tarzı Açısından Tüketici Davranışlarının Değişen Eğilimi Üzerine Kavramsal Bir Çalışma. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 81-103.
- Çokluk, Ö., Yılmaz, K. ve Oğuz, E. (2011). Nitel bir görüşme yöntemi: Odak grup görüşmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 4(1), 95-107.
- Deniz, R.B. (2001). İşletmeden Tüketicie İnternette Pazarlama Ve Türkiye’deki Boyutları. (Birinci Basım). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Dündar, S., Ecer, F., ve Özdemir, Ş. (2007). Fuzzy Topsis Yöntemi İle Sanal Mağazaların Web Sitelerinin Değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(1), 287-305.
- Erdoğan, M.G. (2020). Döneminde E-Ticaret ve Dijital Reklam Yatırımları. *Selçuk İletişim*, 13(3), 1296-1318.
- Eriksson, N. ve Stenum, M. (2020). Changing behavioral patterns in grocery shopping in the initial phase of the COVID-19 crisis—A qualitative study of news articles. *Open Journal of Business and Management*, 8(05), 1946.
- Güven, H. (2020). Covid-19 Pandemisi Krizi Sürecinde E-Ticarette Meydana Gelen Değişimler. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5),

251-268.

- Hatıpler, M. (2017). Postmodernizm, Tüketim, Popüler Kültür ve Medya. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 32-50.
- İhlas Haber Ajansı (2020, 8 Haziran). Salgın sürecinde online alışveriş aramaları yüzde 311 arttı. <https://www.ih.com.tr/haber-salgın-surecinde-online-alis-veris-aramalari-yuzde-311-artti-849665/>
- İnce, M. ve Tor, K.C. (2020). Tüketicilerin Covid19 (Korona) Virüsüyle Artan Stoklama İsteğinin Online Satın Alma Davranışına Etkisi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(29), 1-1.
- Keskin, S. (2020). Covid-19 Salgını Sürecinde Kısıtlamaların ve Endişelerin Tüketici Davranışına Etkileri. *Ahi Evran Akademi*, 1(2), 69-82.
- Kmk Blog (2019, 03 Aralık). Türkiye'nin En Büyük E-Ticaret Siteleri 2020. <https://blog.kmk.net.tr/turkiyenin-en-buyuk-e-ticaret-siteleri-2020>
- Korkmaz, İ.ve Dal, E.N. (2020). Kıtık Teorisi ve Bandwagon Etkisi Çerçevesinde Covid-19 Salgınının Tüketici Davranışı Açısından İncelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(11), 88-125.
- Laguna, L., Fiszman, S., Puerta, P., Chaya, C., ve Tarrega, A. (2020). The impact of COVID-19 lockdown on food priorities. Results from a preliminary study using social media and an online survey with Spanish consumers. *Food Quality and Preference*, 86, 104028.
- Li, J., Li, J., Xie, X., Cai, X., Huang, J., Tian, X. ve Zhu, H. (2020). Game consumption and the 2019 novel coronavirus. *The Lancet Infectious Diseases*, 20(3), 275-276.
- Neale, P. ve Boyce, C. (2006). *Conducting In-Depth Interviews: A Guide for Designing and Conducting In-Depth Interviews for Evaluation Input*. *Pathfinder International Tool Series Monitoring and Evaluation-2*. Massachusetts: Pathfinder International.
- Özden, H.Ü., Turanlı, M., Başar, D. Ö., Kalkan, B.S. ve Erişlik, K. (2020). Koronavirüs (COVID 19) İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları Rapor Koleksiyonu (Power Point Sunumu) <http://acikerisim.ticaret.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11467/3452/Koronavir%bc3%bcs%20%28COVID-19%29%20Pandemisi%2012%20May%4b1s%202020.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Öztürk, S. (2020, 22 Mayıs). 'E-ticarette adeta 5 yıl sonrasının dinamiklerine geçiş yaptık'. *Hürriyet*. <https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/e-ticarette-adeta-5-yil-sonrasinin-dinamiklerine-gecis-yaptik-41523228>.
- Pham, V.K., Do Thi, T.H., Ha Le, T.H. (2020). A study on the COVID-19 awareness affecting the consumer perceived benefits of online shopping in Vietnam. *Cogent Business & Management*, 7(1).
- Pwc (2016). Dönüşürken Büyüyen Türkiye Perakende Sektörü. <https://www.pwc.com.tr/tr/publications/industrial/retail-consumer/pdf/donusurken-bu>

- [yuyen-turkiye-perakende-sektoru-raporu.pdf](#)
- Tekinay, A. (2000, Mayıs). E-Tailing rüzgârı. *Capital*, 124-126.
- Telli, D.A. (2020). Covid-19 Salgınının Tüketicilerin Online Alışveriş Tercihine Etkisi. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 9(2), 83-90.
- TRT Haber (2020, 31 Mayıs). 1 Haziran'da neler değişecek? 1 Haziran'da kalkacak kısıtlamalar... Türkiye'nin normalleşme süreci... <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/1-haziranda-neler-degisecek-1-haziranda-kalkacak-kisitlamalar-turkiyenin-normallesme-sureci-488624.html>
- Turunç, Ö. Ve Yetkin, D.G. (2020). Covid-19 Kaynaklı Pandemi Döneminde Tüketici Davranışları: Perakendeci Markalı Ürünler Üzerine Bir Araştırma. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (COVID-19 Special Issue), 457-471.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. ve Uzunçelebi, H. (2015). Modern Tüketim Kültüründen Postmodern Tüketim Kültürüne Geçişin Elektronik Ticaret Üzerinde Oluşturduğu Etkiler. *Atatürk İletişim Dergisi*, (9), 13-34.

KURAM VE UYGULAMADA EĞİTİM YÖNETİMİ

Editörler

Prof. Dr. Mustafa Çelikten, Dr. Ahmet YILDIRIM

EĞİTİM
yayınevi

KURAM VE UYGULAMADA EĞİTİM YÖNETİMİ

Editörler: Prof. Dr. Mustafa Çelikten, Dr. Ahmet YILDIRIM

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-77-5

1. Baskı, Eylül 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi

Editörler: Prof. Dr. Mustafa Çelikten, Dr. Ahmet YILDIRIM

240 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-77-5

Kitap içerisindeki bölümlerin sorumluluğu ilgili bölüm yazarına aittir.

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B,

Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

mesleki anlamda daha iyi tanıdıklarından ders denetimlerinin maarif müfettişleri yerine okul müdürleri tarafından yapılması daha doğru bir uygulama olarak görülebilir.

Örgütlerin kendi iç denetim birimleri tarafından yapılan değerlendirmenin yanlı olabilmesinden dolayı daha gerçekçi olacağı düşüncesi bağımsız denetim ve değerlendirme kuruluşlarının ortaya çıkmasına sebep olmuş (Yıldırım, 2010, 115), bu durum günümüzde eğitim örgütlerinde değerlendirmeyi örgüt dışına taşıyan bir anlayışın alternatifler arasında düşünülmesine sebep olmuştur.

KAYNAKÇA

- Açıkalın, Ş. Ş. (1993). Öğretmenlerin okul müdürlerini etkileme güçleri (Ankara ili örneği). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 183-192.
- Ada, S. & Baysal, Z. N. (2012). *Türk eğitim sistemi ve etkili okul yönetimi* (2. Baskı). Ankara, Pegem Akademi.
- Ağaoğlu, E. (2009). *Okul yöneticilerinin denetim ve değerlendirme rolü* içinde Türk Eğitim Sistemi ve okul yönetimi. (Ed: S. Özdemir) (2. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Akçadağ, T. (2014). *Yönetim süreçleri* içinde Türk Eğitim Sistemi ve okul yönetimi. (Ed: R. Sarpkaya) (Geliştirilmiş 4. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aydın, M. (2005). *Eğitim yönetimi* (Genişletilmiş 7. Baskı), Ankara: Hatiboğlu Basım ve Yayımları.
- Aydoğan, İ. (2008) Okul yöneticilerinin öğretmenleri etkileme becerileri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 33-51.
- Balcı, A. (2007). *Etkili okul ve okul geliştirme* (4. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Balcı, A., & Aydın, İ. (2001). *Eğitim yönetimi*. Ankara: MEB Yayınları.
- Bozkurt, Ö. Ergun, T., & Sezen, S. (1998). *Kamu yönetimi sözlüğü*, Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.
- Bursahoğlu, Z. (2002). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış* (12. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Drucker, P. & Maciariello, J. (2007). *Etkin yöneticinin seyir defteri*, (Çev. Z. Dicleli), İstanbul: Optimist Yayınları.
- Glickman, C. D., Ross-Gordon, J. M., & Gordon, S. P. (2014). *Başarılı okullar için denetim* içinde Denetim ve öğretimsel liderlik: Gelişimsel bir yaklaşım. (Ed: M. B. Aksu ve E. Ağaoğlu). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gülşen, C. & Gökyer, N. (2011). *Türk Eğitim Sistemi ve okul yönetimi*, Ankara: Anı Yayıncılık.

- Güney, S. (2006). *Davranış bilimleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gürsel, M. (2007). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (kavramlar, süreçler ve uygulamalar) (Güncellenmiş ve gözden geçirilmiş 7. Baskı). Konya: Eğitim Kitabevi.
- Karslı, M. D. (2004). *Yönetimsel etkililik* (2. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Kaya, Y. K. (1991). *Eğitim yönetimi* (4. Basım). Ankara: Set Ofset Matbaacılık.
- Keskinkılıç, K. (2007). *Yönetim süreçleri* içinde Türk Eğitim Sistemi ve okul yönetimi. (Ed: K. Keskinkılıç). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Koçel, T. (2011). *İşletme yöneticiliği* (13. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayın dağıtım.
- Lunenburg F. C., & Ornstein, A. C. (2012). *Eğitim yönetimi* (6. Baskıdan çeviri). (Çev. Ed: G. Arastaman). Ankara, Nobel Yayınları.
- Özdemir, M. (2016). *Yönetim süreçleri* içinde Türk Eğitim Sistemi ve okul yönetimi. (Ed: U. Akın) (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786053180258.06>
- Robbins, P.S., Decenzo, D. A., & Coulter, M. (2013). *Yönetimin esasları: Temel kavramlar ve Uygulamalar* (Çev. Ed: A. Öğüt), Ankara: Nobel Yayınları.
- Robbins, S. P. & Judge, T. A. (2012). *Örgütsel davranış* (Çev. İ. Erdem). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Şişman, M. (2013). *Türk Eğitim Sistemi ve okul yönetimi* (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Taşçı, D. & Eroğlu, E.(2007). Yöneticilerin kişilik özellikleri ile kullandıkları ikna ve etkileme taktiklerinin kullanım sıklığı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 533-546.
- Taymaz, H. (2003). *Okul yönetimi* (7. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Yıldırım, B. (2010). *Yönetim süreçleri* içinde Türk Eğitim Sistemi ve okul yönetimi. (Ed: V. Çelik) (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, K. (2019). *Yönetim süreçleri* içinde Türk Eğitim Sistemi ve okul yönetimi. (Ed: H. B. Memduhoğlu ve K. Yılmaz) (Genişletilmiş ve Güncellenmiş 9. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

tirmesi, sadece öğrencilerin değil toplumdaki tüm kesimlerin gerekli durumlarda bilgiye ulaşmak için faydalanabilecekleri bir kurum olması hem içerideki, hem dışarıdaki paydaşlarıyla, hem de genel anlamda toplumla iletişim halinde olmasına bağlıdır (Aslanargun, 2007).

KAYNAKÇA

- Abdurrezzak, S. ve Uğurlu, C. (2019). Etkili okul ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 69-82.
- Ada, S. ve Baysal, Z. N. (2012). *Türk eğitim sistemi ve etkili okul yönetimi* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi
- Akan, D. (2016). Okul kültürü bağlamında ilköğretim kurumlarında etkili okul değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1096-1116.
- Arslan, H., Satıcı, A. ve Kuru, M. (2007). Resmi ve özel ilköğretim okullarının kültür ve etkililik düzeylerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 13(3), 371-394.
- Arslantaş, H., İ., ve Özkan, M. (2014). Öğretmen ve yönetici gözüyle etkili okulda yönetici özelliklerinin belirlenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 26, 181-193.
- Aslan, M., Cülha, A. & Nazlı, K. (2021). Okula dayalı yönetim yaklaşımının Türk kültürü bağlamında incelenmesi. *E-Uluslararası Pedagoji Dergisi(e-upad)*, 1(2), 22-40.
- Aslan, M., Özer, N. ve Ağıroğlu Bakır, A. (2009). Okul kültürüne ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri: Nitel bir araştırma. *İlköğretim Online*, 8 (1), 268-281.
- Aslanargun, E. (2007). Okul –aile işbirliği ve öğrenci başarısı üzerine bir tarama çalışma, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 18.
- Ateş, A. ve Ünal, A. (2019). Bir ortaokulda uygulanan okul geliştirme projesini anlamak: Bir durum çalışması. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 7(3), 1033-1061. doi: 10.14689/issn.2148-624.1.7c.3s.6m
- Atayeter (1997). *Örgütsel öğrenmenin motivasyon ile ilişkisi (öğrenen organizasyon)* 235-239 Editör: Dr. Mithat Çoruh. (1997) Yüksek Öğretimde Kalite İyileştirme. Ankara: Haberal Eğitim Vakfı.
- Aydın, M. (2000). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- Ayık, A. (2007). *İlköğretim okullarında oluşturulan okul kültürü ile okulların etkililiği arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, Türkiye.
- Ayık, A. ve Ada, Ş. (2009). İlköğretim okullarında oluşturulan okul kültürü ile okulların etkililiği arasındaki ilişki. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 429-446.

- Aytaç, T. (2013). Okul merkezli yönetim (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Balci, A. (2007). *Etkili okul ve okul geliştirme: kuram uygulama ve araştırma*. 4. Baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Başaran, İ. E. (1982). *Örgütsel davranışın yönetimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Başaran, İ. E. (1993). *Türkiye eğitim sistemi*. Ankara: Gül Yayınları.
- Baştepe, İ. (2002). Normal ve taşımali eğitim yapan resmi ilköğretim okul yönetici, öğretmen ve sekizinci sınıf öğrencilerinin okul (örgütsel) etkililik algıları (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Bayrak, C. & Terzi, Ç. (2004). *Okul yöneticilerinin girişimcilik özelliklerinin okullara yansımaları*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Bozbayındır, F. ve Alev, S. (2020). Okul yöneticilerinin okul gelişim modeli ile ilgili görüşleri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15 (10), 2640-2673.
- Brady, L. (1984). Principal behaviour and curriculum decision making the relationship between organizational climate and methods of curriculum decision making. *Journal of Educational Administration*, 22(1), 15-23.
- Braham, J. B. (1998). Öğrenen bir organizasyon yaratmak. Çev: Ali Tekcan. İstanbul: Rota Yayınları.
- Bursalıoğlu, Z. (1998). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Can, N. & Çelikten, M. (2000). Türkiye’de eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi süreci. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı: 148.
- Caldwell, B. J. (2016). Impact of school autonomy on student achievement: Cases from Australia. *International Journal of Educational Management* 30(7), 1171–1187.
- Cheng, K. ve Wong, K. (1996), School effectiveness in East Asia, *Journal of Educational Administration*, 34(5), 32-39.
- Creemers, B. P., Stoll, L. ve Reezigt, G. (2007). Effective school improvement - ingredients for success: the results of an international comparative study of best practice case studies. *Springer International Handbook of Information Technology in Primary and Secondary Education*. Vol. 17.
- Çelikten, M. (2001). Etkili okullarda karar süreci. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(11), 1-12.
- Dağlı, G. ve Silman, F. (2009). KKTC’de bir müfredat laboratuvar ilkokulunda okul gelişim modelinin uygulanabilirliğine ilişkin bir durum çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 10(1), 153-167.

- Daylan, M. A. (2002). *Eğitimin yerinden yönetiminde müfredat laboratuvar okulları*. Ankara: TODA_ (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Deniz, S. (2000). İlköğretim dönemindeki çocukların yeni davranışlar kazanmalarında tutumların öğrenilmesi ve öğretmenin rolü. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi* 1(2).
- De Bevoise, W. (1984). Synthesis of research on the principal as instructional leader. *Educational Leadership*, 41(5), 14-20.
- Edmonds, R. (1979). Effective school for the urban poor, *Educational Leadership*: 15-24.
- Erdem, A.R. (2000). Toplam kalite yönetimi uygulamasının eğitim sistemine sağlayacağı olası yararlar. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 1(1).
- Fındıkçı, İ. (1998). Bilgi toplumunda eğitim ve öğretmen. *Bilgi Toplumu Dergisi*, 1. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını, s.83-91.
- Fullan, M. G. & Miles, M. B. (1992). Getting reform right: what works and what doesn't. <http://www.emeraldinsight.com/Insight/ViewContentServlet>
- Genç, S. Z ve Eryaman, M. Y. (2007). Değişen değerler ve yeni eğitim paradigması. *Afyon Kocatepe Sosyal Bilimler Dergisi*. 9(1), 89-102.
- George, J. M. ve Jones, G. R. (2008). *Understanding and managing organizational behavior* (5th Ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Gökçe, F. ve Kahraman, P.B. (2010). Etkili okulun bileşenleri: Bursa ili örneği. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 173-206.
- Günel, Y., ve Demirtaşlı, R., N. (2016). A pathway to educational accountability: the relationship between effective school characteristics and student achievement. *Universal Journal of Educational Research*, 4(9), 2049-2054.
- Gündoğdu, K. ve Silman, F. (2010). Bir meslek olarak öğretmenlik ve etkili öğretim. Z. Cafoğlu (Ed.) Eğitim bilimine giriş: Temel kavramlar el kitabı (259-292) içinde. Ankara: Grafiker.
- Halis, İ. (2002). *Demokratik sınıf ortamı için profesyonel sınıf yönetimi*. 2. Baskı. Mikro Yayınları. Konya.
- Helvacı, M. A. ve Aydoğan, İ. (2011). Etkili okul ve etkili okul müdürüne ilişkin öğretmen görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 4(2), 41-60.
- Hoy, W. (2003). *School climate*. J.W. Guthrie (Ed.), Encyclopedia of education içinde, New York: Thompson Gate.
- Hoy, W. K. (2019). *School effectiveness index (SE-Index)*. <https://www.waynehoy.com/school-effectiveness>.
- Hoy, W. ve Miskel, C.G. (2012). *Eğitim yönetimi teori, araştırma ve uygulama* (S.Turan, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Işık, A., N., ve Gümüş, E. (2016). Yönetici öz-yeterliği ve okul etkililiği arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(1), 419-434.

- Kanmaz, A., ve Uyar, L. (2016). The effect of school efficiency on student achievement. *International Journal of Assessment Tools in Education (IJATE)*, 3(2), 123-136.
- Koç-Akran, S. (2020). Okul gelişim modeli projesinden beklentiler: Okul yöneticilerinin görüşleri. *ajeli - Anatolian Journal of Educational Leadership and Instruction*, 8(1), 1-17.
- Lafcı-Tor, D. ve Yavuz, E. (2020). Algılanan okul etkililiği ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 49, 506-529.
- Leithwood, K. (2007). *The Emotional Side of School Improvement: A Leadership Perspective*. Townsend, T. (Ed.). *International Handbook of School Effectiveness and Improvement*. Springer Netherlands.
- Lezotte, L. W. (1989). School improvement based on the effective schools research, *International Journal of Educational Research*, 13, 815-824.
- Lieberman, A. (2005). *The growth of educational change as a field of study: understanding its roots and branches*. 1-8. The roots of educational change. Ed: Lieberman, Ann. Springer, Neithelands.
- MEB, (1999). Milli eğitimi geliştirme projesi kapanış raporu. https://www.meb.gov.tr/earged/earged/Milli_Egitimi_Gelistirme.pdf
- MEB. (2007). Planlı okul gelişim modeli, okulda stratejik yönetim. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- MEB. (2008). Orta öğretim projesi, Mart. www.erzurumoop.com
- MEB (2019). Okul gelişim modeli. <http://talimterbiye.mebnet.net/Projeler/okulgelisimprojesi.pdf> Erişim tarihi: 22.07.2021.
- Moradi, S., Beidokhti, A. A. & Fathi, K. (2016). Comparative comparison of implementing school-based management in developed countries in the historical context: From theory to practice. *International Education Studies*, 9(9), 191-198.
- Mortimore, P. (2005). *The vital hours: Reflecting on research on schools and their effects*. lieberman, A. (Ed.). *The Roots of Educational Change* International Handbook of Educational Change. Springer Netherlands
- Ogawa, R. T. (1994). The institutional sources of educational reform: The case of school-based management. *American Educational Research Journal*, 31(3), 519-548.
- Oral, Ş. (2005). *İlköğretim okullarının etkili okul kavramı açısından değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır, Türkiye.
- Öğütveren, Ö. (1997). *Sürekli iyileştirme çerçevesinde, bir öğretim –öğrenim stratejisi*. *Başkent Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi örneği*. 115-125. Editör: Dr. Mithat Çoruh. (1997) Yüksek Öğretimde Kalite İyileştirme. Haberal Eğitim Vakfı. Ankara.
- Öncül, R. (2000). *Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Özdemir, S. M. (2005). Eğitim kurumlarında toplam kalite uygulamalarını olumsuz etkileyen etmenler. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 1-23.

- Özdemir, S. ve Sezgin, F. (2002). Etkili okullar ve öğretim liderliği. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı: 3. Sayfa: 266-282.
- Özgenel, M. ve Mert, P. (2019). The role of teacher performance in school effectiveness, *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 4(10), 417- 434.
- Perrott, E. (1984). *Effective teaching (A practical guide to improving your teaching)*. Longman Group, England.
- Polatcan, M. ve Cansoy, R. (2018). Türkiye’de etkili okul araştırmaları: ampirik araştırmaların analizi. *Sakarya University Journal of Education*, 8(3), 8-24.
- Russell, B. (2001). *Eğitim üzerine*. Çev: Nail Bezel. Say yayınları. Ankara.
- Şahin, İ. (2006). İlköğretim müfredat laboratuvar okullarının okul geliştirme süreci açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir.
- Şenel, T. ve Buluç, B. (2016). İlkokullarda okul iklimi ile okul etkililiği arasındaki ilişki. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 9(4), 1-12.
- Şişman, M. (1996). *Etkili okul ölçeği*. M. Şişman (2013). Eğitimde mükemmellik arayışı etkili okullar (209-212) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Şişman, M. (2002). *Eğitimde mükemmellik arayışı etkili okullar*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Şişman, M. ve Turan, S. (2005). Eğitim ve okul yönetimi. Y. Özden (Ed.) Eğitim ve okul yöneticiliği el kitabı (99-146) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Tatar, M. (2006). *Okul ve öğretmenin öğrenci başarısı üzerindeki etkisi*. *Milli Eğitim Dergisi Sayı: 171/Yaz*. 156-166.
- Töremen, F. (2001). *Öğrenen okul*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Turan, S. (2007). Yarınların Türkiye’si için okulu yeniden tasarlamak ve düşünmek. Türk Eğitim Sisteminde Yeni Paradigma Arayışları Sempozyumu (4-5 Kasım 2006), 306-317.
- Turhan, M., Şener, G. ve Gündüzalp, S. (2017). Türkiye’de okul etkililiği araştırmalarına genel bir bakış. *Turkish Journal of Educational Studies*, 4 (2), 103-151.
- Vargas, E. F. (2006). *How to bring about systemic change in a school system*. AASA New Superintendents E-Journal <http://www.aasa.org/publications/content>.
- Yıldırım-Duranay, P. (2005). *Ortaöğretim kurumlarının etkili okul özelliklerini karşılama düzeyleri (İzmir örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Denizli.
- Yıldırım, İ. ve Ada, Ş. (2018). Algılanan okul etkililiği ölçeği’nin (se-index) Türkçe’ye uyarlanması. *Milli Eğitim Dergisi*, 47 (219), 19-32.
- Yılmaz, K. ve Taşdan, M. (2006). *İlköğretim okulu yöneticilerinin okul yönetiminde etkililik hakkındaki görüşleri ile ilgili nitel bir araştırma*. ankara üniversitesi eğitim bilimleri fakültesi dergisi, 39(2), 125-150.
- Yörük, S., ve Şahin, B. (2012). Ortaöğretim okullarının etkili okul olmasında okul müdürlerinin kültürel liderlik rolleri. *Kurumsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(3), 352-368.

dürleri, eğitim reformlarını ve değişikliklerini başarıyla uygulamaya başlamadan önce okulun kültürünü ve iklimini anlamalıdır. Düşük performanslı okullar yüksek performanslı okullara dönüştürülmeden önce, okul müdürleri okul kültürünün önemini ve okul performansı üzerindeki etkisini göz önünde bulundurmalıdırlar (Hoog vd., 2005). Pek çok eğitim teorisyeni, okul müdürlerinin öğrencilerin öğrenmesi üzerindeki etkisinin, olumlu bir okul iklimi ve okul kültürü geliştirerek aracılık ettiğini ve onların eylemlerinin öğrencilerin öğrenmesini geliştirme üzerinde doğrudan bir etkisi olmadığını öne sürer (Owens, 1995).

Sonuç olarak, okul performansının artırılmasının ve öğrenci başarısında hem okul iklimi hem de okul kültürü çok önemli bir rol oynamaktadır. Hem okul iklimini hem de okul kültürünü dikkate almayan okul müdürlerinin uygulamada başarısız olmaları muhtemeldir. Okul ikliminin ve okul kültürünün okulların performansında ve öğrencilerin başarısında öneminin bilinmesine rağmen literatürde sınırlı sayıda araştırma yer almaktadır. Bu eksikliğin giderilmesi konu ile ilgili daha önemli bulguların ortaya çıkmasına katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Anderson, C. S. (1982). The search for school climate: A review of the research. *Review of educational research*, 52(3), 368-420.
- Barrett, R. A. (1984). *Culture and Conduct: An excursion in anthropology*. Belmont, CA: Wadsworth.
- Benbenishty, R., & Astor, R. A. (2005). *School violence in context: Culture, neighborhood, family, school, and gender*. New York, NY: Oxford University Press.
- Berkowitz, R., Moore, H., Astor, R. A., & Benbenishty, R. (2017). A research synthesis of the associations between socioeconomic background, inequality, school climate, and academic achievement. *Review of Educational Research*, 87, 425-469.
- Branch, G., Hanushek, E., & Rivkin, S. G. (2013). School leaders matter: measuring the impact of effective principals *Education Next*, 13. *Education Next*, 13(1), 62-69.
- Brookover, W. B., Schweitzer, J. H., Schneider, J. M., Beady, C. H., Flood, P. K., & Wisenbaker, J. M. (1978). Elementary school social climate and school achievement. *American educational research journal*, 15(2), 301-318.
- Cacciattolo, K. (2014). Understanding Organisational Cultures. *European Scientific Journal*, ESJ, 10(10), 38-43.
- Castells, M. (2010). Innovar la educación en la SIC. *Presented in IV International Congress of Administration of Education, Staff and Education*, ITC and Education, University of Costa Rica, Costa Rica.
- Coburn, C. E., Russell, J. L., Kaufman, J. H., & Stein, M. K. (2012). Supporting sustainability: Teachers' advice networks and ambitious instructional reform. *American Journal of Education*, 119(1), 137-182.

- Cohen, J., McCabe, L., Michelli, N. M., & Pickeral, T. (2009). School climate: Research, policy, practice, and teacher education. *Teachers college record*, 111(1), 180-213.
- Daft, R. L. (2004). *Organization theory and design*. Ohio: South-Western College Publication.
- Denison, D.R., & Mishra, A.K. (1995). Toward a theory of organizational culture and effectiveness. *Organization Science*, 6(2), 204-223.
- Drago-Severson, E. (2012). New opportunities for principal leadership: Shaping school climates for enhanced teacher development. *Teachers college record*, 114(3), 1-44.
- Ellis, T. I. (1988). School Climate. *Research Roundup*, 4(2), 3-6.
- Espelage, D.L., Low, S.K., & Jimerson, S.R. (2014). Understanding school climate, aggression, peer victimization, and bully perpetration: Contemporary science, practice, and policy. *School Psychology Quarterly*, 29(3), 233-237.
- Florentina, P. ve Maxim, R. (2012). Organizational culture and its way of expression within the organization. *Annals of Faculty of Economics*, 1(2), 371-376.
- Fullan, M. G. (2001). *Leading in a culture of change*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Giroux, H. (2016). *Los profesores como intelectuales transformativos*. Erişim adresi: <http://otrasvozeseneducacion.org/archivos/124406> Erişim Tarihi: 13.07.2021
- Glisson C ve James LR. (2002). The cross-level effects of culture and climate in human service teams. *J Organ Behav*; 23(6), 767-794.
- Gruenert, S. (2000). Shaping a new school culture. *Contemporary Education*, 71(2), 14-17.
- Halpin, A.W., (1966). *Theory and Research in Administration*, Macmillan, New York, NY.
- Handy, C. B. (1995). *Gods of management: The changing work of organizations*. Oxford University Press.
- Hollins, E. R. (2006). Transforming practice in urban schools. *Educational Leadership*, 63(6), 48-52.
- Hoog, J., Johanson, O., & Olofsson, A. (2005). Successful principalships: The Swedish case. *Journal of Educational Administration*, 43(6), 595-606.
- Hoy, W. K., & Sweetland, S. R. (2001). Designing better schools: The meaning and measure of enabling school structures. *Educational administration quarterly*, 37(3), 296-321.
- Hoy, W., & Miskel, C. (2005). *Educational administration: Theory, research, and practice*. New York: McGraw-Hill.
- Hoy, W., & Tarter, C. (1997), *The Road to Open and Healthy Schools: A handbook for Change, Elementary and Middle School Edition*. Thousand Oaks, CA:Corvin Press.
- Hoy, W., Tarter, C., & Kottkamp, R. (1991). *Open schools/healthy schools*. Newbury Park, CA: Sage.
- Hoy, W.K., Hoffman, J., Sabo, D. and Bliss, J. (1996), "The organizational climate of middle schools: The development and test of the OCDQ□RM", *Journal of Educational Administration*, 34(1), 41-59.
- Hurford, D.P., Lindskog, R., Cole, A., Jackson, R., Thomasson, S., & Wade, A. (2010). The role of school climate in school violence: A validity study of a web-based school violence survey. *Journal of Educational Research & Policy Studies*, 10(1), 51-77.
- Joo BK, & Park S. (2010). Career satisfaction, organizational commitment, and turnover intention. *Leadersh Organ Dev J*. 31(6), 482-500.
- Kiełtyka L. (2013). Wykorzystanie systemów eksperckich w zarządzaniu wiedzą, *Zeszyty Naukowe Politechniki Łódzkiej, Organizacja i Zarządzanie*.
- Kilburg, G. M., and Hancock, T. (2006). Addressing sources of collateral damage in four mentoring programs. *Teachers College Record*, 108(7), 1321-1338.

- Kiziloglu, M. ve Bayrak-Kok, S. (2020). Denison örgüt kültürü modeli bağlamında örgüt kültürü ve örgütsel güç ilişkisi üzerine bir araştırma. *Istanbul Business Research*, 49(1), 60-85.
- Kytle, A. W., & Bogotch, I. E. (2014). Measuring reculturing in national reform models. *Journal of School Leadership*, 10(2), 131-140.
- Leithwood, K., Aitken, R., & Jantzi, D. (2001). *Making schools smarter: A system for monitoring school and district progress (2nd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Corwin.
- Leithwood, K., Seashore-Louis, K., Anderson, S., & Wahlstrom, K. (2004). *How leadership influences student learning*. Minneapolis, MN: University of Minnesota, Center for Applied Research and Educational Improvement.
- Lima, E.S. (2020). *School Culture and Family Culture: reflections within the context of the pandemic*, Cadernos Do Cepas, ISSN 2447-889X.
- Low, S. & Van Ryzin, M. (2014). The moderating effects of school climate on bullying prevention efforts. *School Psychology Quarterly*, 29(3), 106-319.
- Lumpkin, A. (2014). The Role of Organizational Culture on and Career Stages of Faculty. *The Educational Foru*, 78(2), 196-205.
- McShane S., & Von Glinow M. (2018). *Organizational Behavior*. Eighth ed. McGraw Hill Education: New York.
- Miles, R. ve Snow, C. (2003). *Organizational Strategy, Structure, and Process*, Stanford University Press, Stanford, California.
- Owens, R. G. (1995). *Organizational behavior in schools (5th ed.)*. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Patton, D.U., Wooley, M.E., & Hong, J.S (2012). Exposure to violence, student fear, and low academic achievement: African American males in the critical transition to high school. *Children and Youth Services Review*, 34(2), 388-395.
- Peterson, R. L., & Skiba, R. (2001). Creating school climates that prevent school violence. *The Clearing House*, 74(3), 155-163.
- Pheysey, D. C. (1993). *Organizational cultures: Types and transformations*. Newyork: Routledge Publisher.
- Phyu, S. L., & Vinitwatanakhun, W. (2015). A comparative study of principals' leadership behaviors and school climates of two international elementary schools in Yangon, Myanmar. *Scholar: Human Sciences*, 7(1).
- Pouwels, J. L., & Cillessen, A. H. (2013). Correlates and outcomes associated with aggression and victimization among elementary-school children in a low-income urban context. *Journal of youth and adolescence*, 42(2), 190-205.
- Pressley, M. & McCormick, C.B. (2007). *Child and adolescent development for educators*. New York, NY: Guilford Press.
- Schneider B, Brief AP., Guzzo RA. (1996). Creating a climate and culture for sustainable organizational change. *Organ Dyn*; 24(4), 7-19.
- Sezgin, F., Sönmez, E. & Naillioğlu Kaymak, M. (2020). Mentoring-based learning culture at schools: Learning from school administrator mentoring. *Research in Educational Administration & Leadership*, 5(3), 786-838.
- Stover, D. (2005). Climate and culture why your board should pay attention to the attitudes of students and staff. *American School Board Journal*, 192(12), 30.
- Sznitman, S. R., & Romer, D. (2014). Student drug testing and positive school climates: Testing the relation between two school characteristics and drug use behavior in a longitudinal study. *Journal of studies on alcohol and drugs*, 75(1), 65-73.

- Tagiuri, R. (1968). The concept of organizational climate. In R. Tagiuri & G. H. Litwin (Eds.), *Organizational climate: Exploration of a concept*. Boston: Harvard University, Division of Research, Graduate School of Business Administration.
- Taslimi M., Farastkhah M., Hassanmoradi N. (2020). Role of health-oriented programs in improving the school's organizational culture. *Iranian Journal of Health Education & Health Promotion.*, 8(1), 45-56.
- Tereshchenko, A. (2020). Principles and regularities of forming organizational culture of future primary school teachers. *Aesthetics and Ethics of Pedagogical Action.* 21, 81-88.
- Thapa, A., Cohen, J., Guffey, S., & Higgins-D'Alessandro, A. (2013). A review of school climate research. *Review of Educational Research*, 83(3), 357-385.
- Thomasson, V. L. (2006). *A study of the relationship between school climate and student performance on the Virginia Standards of Learning Tests in elementary schools* (Doctoral dissertation).
- Trompenaars, F. (1993). *Riding The Waves of Culture Understanding Diversity in Global Business*, Irwin Professional Publishing, London
- Turner, I., Reynolds, K.J., Lee, E., Subasic, E., & Bromhead, D. (2014). Well-being, school climate, and the social identity process: A latent growth model study of bullying perpetration and peer victimization. *School Psychology Quarterly*, 29(3), 320-335.
- Verbeke W. (1998). Exploring the conceptual expansion within the field of organizational behaviour: organizational climate and organizational culture. *J Manag Stud*, 35(3), 303-329.
- Wang X, Yang B ve McLean GN. (2007). Influence of demographic factors and ownership type upon organizational learning culture in Chinese enterprises. *Int J Train Dev.* 11(3),154-65.
- Wang, M.-T., & Degol, J. L. (2016). School climate: A review of the construct, measurement, and impact on student outcomes. *Educational Psychology Review*, 28, 315-352.
- Zakharova, L., Shilova, L., Gadbeji, Z., Zhu, L. (2020). Организационная культура промышленных колледжей и предприятий России, Китая и Ирана в оценках студентов и преподавателей. *Educational Studies*, (1814-9545), 3, 234-254.
- Zeira, A., Astor, R. A., & Benbenishty, R. (2004). School violence in Israel: Perceptions of home-room teachers. *School Psychology International*, 25, 149-166.
- Zhu, X., & Li, J (2020). *Classroom Culture in China Collective Individualism Learning Model*, Springer.
- Zullig, K. J., Koopman, T. M., Patton, J. M., & Ubbes, V. A. (2010). School climate: Historical review, instrument development, and school assessment. *Journal of psychoeducational assessment*, 28(2), 139-152.

Fındıklı (2013)'ün çalışmasında okul yöneticilerinin mizah tarzları ölçeği puanlarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır. Bu bulgu da çalışmamız bulgularıyla örtüşmektedir.

Öte yandan Sepetçi (2010)'un çalışmasında gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H sonucunda grup ortalamalarında okul yöneticilerinin mesleki kıdemleri arasında katılımcı -sosyal- mizah, kendini geliştirici mizah ve saldırgan mizah tarzlarında anlamlı (katılımcı-sosyal mizah,kendini geliştirici mizah saldırgan mizah bir fark saptanmıştır. Bu bulgu çalışmamızla uyumsuzdur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Sonuç olarak özetlemek gerekirse Kayseri'deki orta öğretim kurumlarında görev yapan eğitim yöneticilerinin mizah tarzlarını tespit etmek için yola çıktığımız bu çalışmada;

1. Orta öğretim kurum yöneticilerinin daha çok Katılımcı -sosyal mizah tarzını benimsedikleri,
2. Orta öğretim kurum yöneticilerinin mizah ve mizah tarzları hakkında olumlu görüşe sahip oldukları ve mizahı kullandıkları,
3. “Katılımcı-Sosyal, Saldırgan ve Yıkıcı Mizah anlayışları ile Ortaöğretim Yöneticilerinin cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunmadığı ancak kendini geliştirici mizah tarzında kadınların öne çıktığı,
4. “Kendini-Geliştirici, Saldırgan ve Yıkıcı Mizah” tarzları ile yöneticilerin yaşlarının dağılımı arasında istatistiksel anlamda belirgin bir ilişki bulunmadığı,

Ancak, Katılımcı-Sosyal Mizah Anlayışı 31-40 yaş arası yöneticilerde Katılımcı-Sosyal Mizah Anlayışının diğer yaş gruplarına göre daha fazla benimsendiği,

5. Saldırgan ve yıkıcı mizah anlayışına sahip yöneticiler ile kıdemleri arasında herhangi bir ilişki bulunmadığı ancak, Katılımcı-sosyal ve Kendini Geliştirici mizah tarzını benimseyen eğitim yöneticilerinin mizah tarzları ve mesleki kıdemleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunduğu

ve. Katılımcı Mizah anlayışının 5-10 yıl mesleki kıdeme sahip yöneticilerde daha öne çıktığı, Kendini Geliştirici Mizah anlayışının ise 1-4 yıl arası mesleki kıdeme sahip yöneticilerde öne çıktığı,

6. “Katılımcı-Sosyal, Kendini-Geliştirici ve Yıkıcı Mizah Anlayışına” sahip yöneticiler ile öğrenim düzeyleri arasında herhangi bir ilişki bulunmadığı ancak “Saldırgan Mizah Anlayışı” ile yöneticilerin öğrenim düzeyleri arasında bir ilişki bulunduğu tespit edilmiş olup, Önlisans mezunu Otaöğretim Yöneticilerinin Saldırgan Mizah Anlayışını daha çok benimsedikleri ve de Öğrenim düzeyi yükseldikçe yöneticinin Saldırgan Mizah Anlayışından uzaklaştığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Öneriler

Uygulayıcılara Öneriler

1. Eğitim yöneticileri örgüt içi iletişimi artırmak ve örgüt çalışanlarını motive edebilmek için mizahı daha fazla kullanmalıdır.
2. Eğitim yöneticilerin kurumlarında daha çok iletişimi etkili hale getirmek dolayısıyla da çalışanların iş tatmini ve örgütsel bağlılığını artırmaya katkı sağlayacak Katılımcı sosyal mizah türünü kullanmalıdır.
3. Eğitim yöneticileri eğitim yönetiminin bilimsel temellerini öğrenebilmek, yönetim işini bilimsel temele dayandırmak için eğitim yönetimi alanında lisans üstü eğitim görmeli ve bu yönde bakanlık tarafından teşvik edici yasal düzenlemeler yapıp, yüksek lisans ve doktora eğitimi alan yöneticiler diğerlerine göre avantajlı hale getirilmelidir.
4. Yönetim ve Eğitim yönetimi erkek mesleği olmaktan çıkarılmalı ve kadın yöneticilerin sayısı artırılmalı ve kadınların yönetimde yer almaları için gerekli yasal düzenlemeler bakanlıkça yapılmalıdır.
5. Eğitim yöneticileri yaş olarak daha genç kişiler olmalı ve yönetimde harcanan süre yöneticilerinin verimliliğini maksimum hale getirmek için sınırlı tutulmalıdır.

Araştırmacılara öneriler

1. Daha geniş örneklem ve heterojen gruplar üzerinde yapılacak çalışmalarla mizahın kullanılma düzeyi ve katılımcıların mizah tarzları daha iyi incelenebilir ve daha iyi sonuçlar alınabilir.

2. Farklı değişkenlerin (gelir durumu, çalışılan okul türü, memleket vb.) değişkenlerin de değerlendirilmeye katılmasıyla daha sağlıklı bir değerlendirme yapılabilir ve sonuçlar daha ilgi çekici olabilir.
3. Mizah tarzları değişik meslek gruplarında ölçülebilir.
4. Bu çalışmaya sadece Kayseri ilinde uygulanmıştır. İleride çalışma tüm Türkiye'ye genellenebilir ve 81 ilden eğitim yöneticilerinin görüşleri elektronik vasıtalarla toplanıp daha kapsamlı ve geçerli sonuçlar elde edilebilir.
5. Bu çalışmaya sadece Kayseri ili sınırları içerisinde yer alan orta öğretim kurumlarında görev yapan yöneticiler dahil edilmiştir. Aynı çalışma ana okulu, ilk okul, üniversite yöneticileri dahil edilerek yapılabilir.
6. Bu çalışma sadece eğitim yöneticilerinin mizah tarzlarını belirlemeye yönelik yapılmıştır. Dolayısıyla tek yönlü bir çalışmadır. Eğitim yöneticilerinin mizah tarzları ile dönüşümsel liderlik davranışları arasındaki ilişki, eğitim yöneticilerinin kullandıkları mizah tarzları ile çalışanların örgütsel bağlılığı arasındaki ilişki gibi başlıklar ileride yapılacak çalışmalarda konu edilebilir.

KAYNAKÇA

- Akkaya, M. (2011). Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetme becerileri ile mizah tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi, Sempozyum: 20. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, Pegem, İstanbul.
- Alden, D. L., Mukherjee, A., & Hoyer, W. D. (2000). The effects of incongruity, surprise and positive moderators on perceived humor in television advertising. *Journal of Advertising*, 29(2), 1-15.
- Alden, D. L., & Hoyer, W. D. (1993). An examination of cognitive factors related to humorousness in television advertising. *Journal of Advertising*, 22(2), 29-37.
- Altinkurt, Y., & Yılmaz, K. (2011). İlköğretim okulu öğretmenlerinin mizah tarzları. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(2), 1-8.
- Aslan, H. (2006). Ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ve cinsiyetlerine göre mizah tarzlarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ay, Ö. (2011). Ortaöğretim Öğrencilerinin Mizah Tarzları ve Yaratıcılık Düzeylerinin Yaşam Doyum Düzeylerini Açıklayıcı Rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Cavanaugh, R. (2002). "An Analysis Of The Relationship Between Humor Styles And Perceived Quality of Life Among University Faculty". Yayınlanmamış Doktora Tezi, Quality Of Life Among University Faculty, UMI Tez Bilgi Merkezi
- Chattopadhyay, A., & Basu, K. (1990). Humor in advertising: The moderating role of prior brand evaluation. *Journal of Marketing Research*, 27(4), 466-476.

- Chen, G. H., & Martin, R. A. (2007). A comparison of humor styles, coping humor, and mental health between Chinese and Canadian university students.
- Cline, T. W., Altsech, M. B., & Kellaris, J. J. (2003). When does humor enhance or inhibit ad responses?-the moderating role of the need for humor. *Journal of Advertising*, 32(3), 31-45.
- Cohen, M. (1990). "Caring for ourselves can be funny business". *Holistic Nursing Practice*, 4, 1-11.
- Duncan, W J. (1982). "Humor in Management : Prospect for Administrative Practice and Research" *Academy of Management Review* 1982Vol. 7, No. 1, 136-142.
- Durmuş, Y. (2000). Mizah duygusu ile başa çıkma stratejileri arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Eastman M. (1972), "The Sense of Humor", New York.:Octagon Books.Freud, S. (1960). "Jokes And Their Relation To The Unconscious". James Stanchey (Ed.). New York: W. W. Norton and Company.
- Fındıklı, E. B. (2013). Okul Yöneticilerinin Mizah Tarzları ile Yaşam Doyumları Arasındaki İlişki. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Freud, S. (2003). *An outline of psychoanalysis*. Penguin UK.
- Garner, R. (2006). " Humor in pedagogy and how ha ha can lead to ah ha: Physiological and psychological effects". *College Teaching*, 54, 177-180.
- Gorham, J., & Christophel, D. (1990). "The relationship of teachers' use of humor in the classroom to immediacy and student learning". *Communication Education*, 39, 46-62.
- Güven, S. (2013). Cerrahi kliniklerde çalışan hemşirelerin mizah tarzları ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin saptanması. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi / Sağlık Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Heath, R. L. (1998). *Humor following cerebrovascular accident.*, Unpublished Doctoral Dissertation, University Of Kentucky,UMI, Dissertation Information Service.
- James, D. (2004). "A need for humor in online courses". *College Teaching*, 52, 93-94.
- Kahraman, H. (2009). Yatılı ilköğretim bölge okulu (YİBO) ve normal okullara devam eden ergenlerde mizah duygusu ile benlik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Unpublished master's thesis, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Keith-Spiegel, P. (1972). Early conceptions of humor: Varieties and issues. *The psychology of humor: Theoretical perspectives and empirical issues*, 4-39.
- Karagöz, O. (2009). İlköğretim Türkçe öğretmenlerinin mizah tarzları ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Kher, N., Molstad, S., & Donahue, R. (1999). "Using humor in the college classroom to enhance teaching effectiveness in dread courses". *College Student Journal*, 33, 400-406.
- Krishnan, H. S., & Chakravarti, D. (2003). A process analysis of the effects of humorous advertising executions on brand claims memory. *Journal of consumer psychology*, 13(3), 230-245.
- Lee, Y. H., & Mason, C. (1999). Responses to information incongruity in advertising: The role of expectancy, relevancy, and humor. *Journal of consumer research*, 26(2), 156-169.
- Martin R. A. (2007). "The psychology of humor: An integrative approach" . San Diego, CA: Elsevier Academic Press.

- Martin, R. A., Puhlik-Doris, P. Larsen, G., Gray, J. & Weir, K. (2003). "Individual Differences of Uses of Humor and Their Relation to Psychological Well-Being: Development of the Humor Styles Questionnaire", *Journal of Research in Personality*, 37 (1), 48-75
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. Harpers.
- Morreall, J. (1997). *Mizah çalışır . İnsan kaynakları geliştirme*.
- Nesin, A. (2001). "Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı". Adam Yayınları, İstanbul.
- Öner, A. (2012). Yetişkin bireylerin anksiyete bozukluğuna sahip olup olmaması ile kullandıkları mizah tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Öngören, F. (1998). "Türk Mizahı". İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Özcan Ö (2002). "Başlangıcından Günümüze Türk Edebiyatında Hiciv ve Mizah (Yergi ve Gülmece)". İnkılâp Yayınları, İstanbul.
- Özkan, H. İ. (2008). Öğretmen ve öğrencideki mizah anlayışının sınıf atmosferine etkisi (Master's thesis, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Paulos, J. A. (2003). "Matematik ve Mizah". T. Doğan. (Çev.). İstanbul: Doruk.
- Recepoglu, E. (2011). Öğretmen algılarına göre okul müdürlerinin mizah tarzları ile öğretim liderliği davranışları ve okulun örgütsel sağlığı arasındaki ilişki. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Rossiter, J & Larry P (1997). "Advertising Communications and Promotion Management". 2nd ed.. New York: McGraw HiU, 229, 241-242.
- Sanders, B. (2001), "Kahkahanın Zaferi: Yıkıcı Bir Tarih Olarak Gülme", Çev. Kemal Atakay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Savaş, S. (2009). İlköğretim 7. sınıf Türkçe derslerinde mizah kullanımının öğrenci tutum ve başarısına etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi.
- Sayar, B. (2012). Üniversite öğrencilerinin mizah tarzları ile umutsuzluk ve boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Master's thesis, Sakarya Üniversitesi).
- Sepetçi, C. (2010). "Okul Yöneticilerinin Mizah Tarzlarının Betimlenmesi". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziosman Paşa Üniversitesi, Tokat 2010.
- Soyaldın, S. Z. (2007). Ortaöğretim öğrencilerinin öfke ifade tarzları ile mizah tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Speck, P. S. (1987). "On Humor and Humor in Advertising". Yayınlanmamış Doktora Tezi., Texas Tech Üniversitesi.
- Spotts, H. E., Weinberger, M. G., & Parsons, A. L. (1997). Assessing the use and impact of humor on advertising effectiveness: A contingency approach. *Journal of advertising*, 26(3), 17-32.
- Sternthal, B., & Craig, C. S. (1973). Humor in advertising. *Journal of marketing*, 37(4), 12-18.
- Sümer, M. (2008). Okulöncesi öğretmenliği öğrencilerinin stresle başa çıkma stilleri ve bazı değişkenlere göre mizah tarzlarının karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Toraman, S. Ö. (2009). Bilim sanat merkezlerine devam eden ve etmeyen ilköğretim 12 yaş çocuklarının saldırganlık, atılganlık, çekingenlik ve mizah özelliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Türk Dil Kurumu, (2020). "TDK Güncel Türkçe Sözlük". <http://tdk.org.tr> adresinden 25.07.2021 tarihinde alınmıştır.
- Usta, Ç. (2009). Mizah Dilinin Gizemi. Akçağ Yayınları, Ankara, 17.
- Vaillant, G. E., & Vaillant, C. O. (1990). Natural history of male psychological health: XII. A 45-year study of predictors of successful aging at age 65. *The American Journal of Psychiatry*.
- Wandersee, J. (1982). "Humor as a teaching strategy". *The American Biology Teacher*, 44, 212-218.
- Weinberger, M. G., & Campbell, L. (1991). The use and impact of humor in radio advertising. *Journal of Advertising Research*, 31(1), 644-652.
- Wickberg, D. (1998). *The senses of humor: Self and laughter in modern America*. Cornell University Press.
- Yardımcı, İ (2010). Mizah Kavramı ve Sanattaki Yeri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 3/2, 1-41
- Yerlikaya, E., E. (2009). "Üniversite Öğrencilerinin Mizah Tarzları İle Algılanan Stres, Kaygı Ve Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". Yayımlanmamış doktora tezi, Çukurova üniversitesi

uygulamayla ilgili beceri gelişimini eğitim programlarına ve müfredata yerleştirmeleri gerektiğini göstermektedir (Fahnert, 2015).

Sonuç olarak 21. yüzyılda, örgüt ve bir bütün olarak yönetim açısından önemli sonuçlar getiren, benzeri görülmemiş bir değişim döneminden geçilmektedir. Bir zamanlar sağlam temelleri olduğu düşünülen teoriler artık geçerli değildir ve yeni teoriler hızla ortaya çıkmaktadır. Her gün yeni bakış açıları ortaya çıkmakta ve yönetim bilimciler sorunları anlamaya ve önlem almaya çalışmaktadır. Bu nedenle gelişim ve değişimi başlatmak için geleceği görmek ve yapılacakları en iyi şekilde planlamak gerekmektedir. Ayrıca konu alanı ile ilgili çağdaş yönetim stratejileri, yöntem ve teknikleri takip edilmeli, en iyi şekilde öğrenilmeli ve ortaya konan yeni fikirler sorgulanarak geliştirmeye devam edilmelidir. Çünkü teorik bilgiden ziyade insanların uygulamanın başında olduğu bir yönetim uygulamasına ihtiyaç bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Association of Graduate Recruiters . (2016). Association of graduate recruiters (AGR) response to 2015 higher education green paper consultation.Retrieved from https://www.agr.org.uk/write/Documents/HE_Green_Paper_AGR_Submission_-_Jan_2016.pdf
- Ananiadou, K. ve Claro, M. (2009). OECD Ülkelerinde Yeni Milenyum Öğrencileri için 21. Yüzyıl Becerileri ve Yeterlilikleri. OECD Education Working Papers, No. 41. OECD Publishing (NJ1).
- Balcı, A. (2003), Eğitim örgütlerine yeni bakış açıları: Teori-araştırma ilişkisi II. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 33; 26-61.
- Bhardwa, S. (2017). Why do students go to university and how do they choose which one. Times Higher Education.
- Beycioğlu, K., Dönmez, B. (2006), Eğitim yönetiminde teorik bilginin üretimi ve uygulamasının değerlendirilmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 12; 317-342.
- Beard, K. S. (2018), Standing in the jap: Theory and Practiceing Impinging Deal and Successesment Spaces. Kent Eğitimi, 53; 668-696.
- Beckem, J.M., & Watkins, M. (2012). Bringing life to learning: Immersive experiential learning simulations for online and blended courses. Journal of Asynchronous Learning Networks , 16 , 61-71.
- Bursalıoğlu, Z. (2003), Eğitim yönetiminde teori ve uygulama. Ankara: Pegem A Yayınları, 14.
- Çelik, V. (1997), Eğitim yönetiminde teorik gelişmeler. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 3; 31-44.

- De Coninck, K., Valcke, M., Ophalvens, I., Vanderlinde, R. (2019). Öğretmen eğitiminde teori-uygulama boşluğunu kapatmak: Simülasyon tabanlı öğrenme ortamlarının tasarımı ve inşası. *Kohärenz in der Lehrerbildung*'da (s. 263-280). Springer VS, Wiesbaden.
- Ergin, A. E. (2016). Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarına yönetici seçme ve atamaya ilişkin yönetici, öğretmen ve veli görüşlerinin değerlendirilmesi: Bir durum çalışması.
- Fahnert, B. (2015). On your marks, get set, go! – Lessons from the UK in enhancing employability of graduates and postgraduates. *FEMS Microbiology Letters*, 362, 1–6. doi:10.1093/femsle/fnv150
- Hung, W. (2013). Problem-based learning: A learning environment for enhancing learning transfer. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 2013 , 27–38. doi:10.1002/ace.20042.
- Kivunja, C. (2015), Öğrencilere 21. yüzyıl becerileri ile öğrenmeyi ve iyi çalışmayı öğretmek: Yeni öğrenme paradigmasının kariyer ve yaşam becerileri alanını açmak. *Uluslararası Yüksek Öğretim Dergisi*, 4; 1-11.
- Lawson, R., Fallshaw, E., Papadopoulos, T., Taylor, T., & Zanko, M. (2011). Professional learning in the business curriculum: Engaging industry, academics and students. *Asian Social Science*, 7, 61–68. doi:10.5539/ass.v7n4p61.
- Lowden, K. , Hall, S. , Elliot, D. , & Lewin, J. (2011). Employers' perceptions of the employability skills of new graduates . London: Edge Foundation. Retrieved from <http://www.educationandemployers.org/wp-content/uploads/2014/06/employability>
- Mays, K., & Daake, D. (2012). Bridging the theory-application gap in undergraduate management education. *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 12(4), 136-150.
- MEB (2021). Tarihi: 27.04.2021.
- Milli Eğitim Derneği. (2015), 21. yüzyıl becerileri için ortaklık. Alınan.
- Pedró, F. (2008), Yeni milenyum öğrenenler: devam eden bir proje. OECD Yönetim Kurulu.
- Roegman, R., Woulfin, S. (2019), Teori var mı ?: K-12 eğitim liderliğinde teori-uygulama boşluğunun doğasını yeniden kavramsallaştırmak. *Journal of Educational Administration*.
- Sezgin, F., Kavgacı, H., Kılınç, A. Ç. (2011), Türkiye’de Eğitim Yönetiminin Öz Değerlendirmesi ve Yüksek Lisans Öğrencilerinin Denetimi. *Journal of Higher Education & Science / Journal of Higher Education and Science*, 1.
- Smith, D.J. , & Valentine, T. (2012). The use and perceived effectiveness of instructional practices in two-year technical colleges. *Journal on Excellence in College Teaching* , 23 , 133–161.
- Şişman, M. (1998). Eğitim yönetiminde teori ve alternatif paradigmlar ve yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 4; 395-422.
- URL-1. (2014). <https://www.memurlar.net/haber/491782>
- Wagner, P. (2008). Uygulama çerçevesi olarak işişare. Eğitim psikolojisinde uygulama için çerçeveler: Stajyerler ve uygulayıcılar için bir ders kitabı.
- World Economic Forum. (2016), Future of Jobs Survey.URL: <http://reports.weforum.org/future-of-jobs-2016/skillsstability>.

Hacı Bektaş Velî ve Alevîlik ile ilgili bilgiler özellikle felsefe derslerinde de okutulmalıdır. Çünkü felsefe dersleri sorgulamayı, denemeyi, yaşama aktarmayı, araştırmayı ve muhasebe yapmayı gerektirir. Böylelikle bireyler derslerde öğrendikleri bilgi ve tecrübeler vasıtasıyla gerçek yaşamlarında karşılaşacakları eleştirilere kendilerini hazırlamış olurlar.

Okula ve öğrencilere yönelik programlar yapan TRT 4, yapmış olduğu programlarda Hacı Bektaş Velî'nin toplumumuzun birlikte yaşamasında bir "harç" vazifesi gördüğünü anlatmalı, ayrıca Alevîlerin kutsal günlerini, kültürünü ve Alevî varlığını da dikkate alacak şekilde programlar hazırlamalıdır.

Son olarak da, ilk ve ortaöğretim öğretmenlerinin yetiştirildiği Eğitim ve İlahiyat Fakültelerinde Alevîlik ile ilgili bölüm ya da anabilim dalları açılmalı, bazı üniversitelerde olduğu gibi Hacı Bektaş Velî araştırma merkezleri kurulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aslan, F. (2007). *Hacı Bektaş-ı Velî'nin Düşünce Dünyası*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bogdan, R., & Biklen, S. (1992). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. Boston: Allyn and Bacon.
- Ekşi, A. Editör. (2008). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 6*. Devlet Kitapları Birinci Baskı. İstanbul: Bediralp Matbaacılık.
- Güner, A. (2008). *Mezhepler ve Alevilik*.
- Kaptan, S. (1995). *Bilimsel Araştırma ve İstatistiksel Teknikleri*. Ankara: Gazi Eğitim Fakültesi.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: 3A Araştırma, Eğitim, Danışmanlık.
- Özbay, E. Editör. (2008). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 8*. Devlet Kitapları Birinci Baskı. İstanbul: Kelebek Matbaacılık.
- Öztürk, M. (2004). "Hacıbektaş 2004" 41. Ulusal 15. Uluslararası Hacı Bektaş Velî Anma Törenleri ve Kültür Sanat Etkinlikleri. 16-18 Ağustos, Hacı Bektaş.
- Öztürk, Y. N. (1990). *Tarih Boyunca Bektaşilik*. İstanbul:Yeni Boyut.
- Safran, M. Editör. (2008a). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 6*. Devlet Kitapları Dördüncü Baskı. Ankara: Semih Ofset.
- Safran, M. Editör. (2008b). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 7*, Devlet Kitapları İkinci Baskı. İstanbul: Doğan Ofset.
- Selmanpakoğlu, A. R. (2004). *Sorularla Alevilik Bektaşilik*, Hacı Bektaş Belediyesi Yayınları, No.: 1
- Stewart, C.J., & Cash, W. B. (1995). *Interviewing: Principles and Practices*, Dubegue, IO: Brown Pub.
- Şimşekçakan, M. Editör. (2008). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 5*, Devlet Kitapları Birinci Baskı, İstanbul: Doğan Matbaacılık.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Genişletilmiş 5. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, R. Editör. (2008). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı 4*, Devlet Kitapları, Birinci Baskı. Ankara: Özgün Matbaacılık.
- Yıldız, H. (2004). *Anadolu Aleviliği*. Ankara: Araştırma Yayınları:18.

yesinde ana sınıfı olarak da açılabilir. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Okulöncesi Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümlerinden lisans derecesi ile mezun olanlar yönetici ataması için gerekli şartları taşıyanlar anaokulu müdürü olabilirler. Anaokullarındaki yönetim diğer eğitim kademeleri için belirlenmiş genel şartlara tabidir.

Özel Okullarda Yönetim: Özel okullar da Devletin gözetim ve denetimine tabidir ve ilgili yasal düzenlemelere göre kurumların işleyişini sürdürmek durumundadır. Ancak yönetim yapısında bazı farklılıklar bulunabilmektedir. Devlet okullarında kurumu okul müdürü yönetirken, özel okullarda bir kurucusu ya da mütevellî heyet bulunabilmektedir. Birden fazla şubesi olan özel okullarda genel müdür, kampüs müdürü, işletme müdürü gibi farklı yönetim yapılanması da bulunabilmektedir.

Sonuç olarak; Türkiye’de okulöncesi eğitiminin geçmişi sıbyan mektepleri olarak başlamış, farklı dönemlerde birtakım farklılıklarla devam etmiştir. Tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de okulöncesi eğitimi yirminci yüzyılın ikinci yarısında daha fazla önemsenmeye başlanmıştır. 1973 yılında yürürlüğe giren 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile sistemleşmeye başlayan Türk Eğitim Sistemi içerisinde daha kurumsal olarak yerini almaya başlayan okulöncesi eğitiminin yirminci yüzyılın son çeyreğiyle yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğinde hem devlet yönetimi hem de veliler açısından daha önemli olarak görülmeye başlamış ve hızla yaygınlaşmaktadır. Devlet politikası açısından teşvik ve destek verilerek yaygınlaşan okulöncesi eğitiminin henüz zorunlu eğitim kapsamına alınmamış olması ciddi bir eksiklik olarak görülmektedir. Umut verici tarafı ise velilerin daha bilinçli olması, devletin bu eğitimi yaygınlaştırmak amacıyla teşvik etmesi ve desteklemesidir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (1989). “Türk Eğitim Tarihi”. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını No:160.
- Akyüz, Y. (1996).”Anaokullarının Türkiye’de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi”. Milli Eğitim Dergisi, Sayı 132.
- Aydoğan, B. (2020). Anasınıfı ve ilkokul öğrencilerinin kararlarının Piaget’in Ahlak Gelişim Kuramına göre incelenmesi (Sakarya ili örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

- Bastable, S. B. & Dart, M. (2008). Developmental stages of the learner. *Nurse as educator*, 147-198.
- Bekman, S. ve Gürlesel, C. F. (2005). Doğru Başlangıç: Türkiye’de Okulöncesi Eğitim TÜSİAD Yayın.
- Cicioğlu, H. (1989). “Türkiye Cumhuriyeti’nde İlk ve Ortaöğretim”, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. A.Ü. Basımevi, No:140.
- Epstein, H. T. (1980). EEG developmental stages. *Developmental Psychobiology: The Journal of the International Society for Developmental Psychobiology*, 13(6), 629-631.
- Gürses, İ. & Kılavuz, M. A. (2016). Kuşakların ahlâkî değerleri birlikte öğrenmesi: Kohlberg’in ahlâkî gelişim kuramı açısından bir değerlendirme. *Uludağ üniversitesi ilahiyat fakültesi dergisi*, 25(1), 97-117.
- Hopf, A. (1992). “Preschool Education in German”, *International Handbook of Early Childhood Education*, Garland, Reference Library of Social Science, vol.598.
- Koçak, N. (2001). “Erken Çocukluk Döneminde Eğitim ve Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitiminin Durumu”. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı 151.
- Koçer, H. A. (1980). Eğitim Tarihi (ilkçağ), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Larkin, E. (1999). The transition from direct caregiver to administrator in early childhood education. *Child & Youth Care Forum*, 28 (1), 21-32.
- Mitchelmore, M. C. (1978). Developmental stages in children’s representation of regular solid figures. *The Journal of genetic psychology*, 133(2), 229-239.
- Montessori, M. (1995). Çocuk Eğitimi, Çev. Güler Yücel, İstanbul: Özgür Yayınları.
- Oğuzkan, Ş. ve Oral, G. (2003). “Okulöncesi Eğitimi”. İstanbul: MEB Yayınlan.
- Oktay, A. (1983). Okulöncesi Eğitimin Dünü ve Bugünü. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. Sayı 42.
- Oktay, A. (1983). Türkiye’de okul öncesi eğitimin dünü ve bugünü. *Eğitim ve Bilim*, 7(42).
- Oktay, A. (1989). Türkiye’de Okulöncesi Eğitim. İnönü Üniversitesi. Eğitim Fak. Eğitim Bilimleri Sempozyumu Bildiriler.
- Oktay, A. (2000). Yaşamın Sihirli Yılları: Okulöncesi Dönem, İstanbul: Epsilon.
- Sandstrom, C. I. (1969). *Psychology of Childhood and Adolescence*, Penguin Books.
- Senemoğlu, N. (2020). Gelişim Öğrenme ve Öğretim, 27.baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Stevenson, H. W., Kagan, J. C., Spiker, C. C., Henry, N. B. & Richey, H. G. (1963). *Child psychology: The sixty-second yearbook of the National Society for the Study of Education*, Part 1.
- T.D.K. (2021). Güncel Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu Yayınları. <https://sozluk.gov.tr/>. [Erişim: 01.06.2021].
- Woodill, G. A. (1992). “International Early Childhood Care and Education” *International Handbook of Early Childhood Education*, Garland Reference Library of Social Science, vol.598.
- Yavuzer, H. (1997). Çocuk Psikolojisi, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Misyon; Okulda akademik başarının yanında doğayı seven, sürdürülebilirliği için doğayla dostluk kurabilen, insani değerleri önemseyen, özgür olmanın bilincini taşıyabilen, ahlaklı ve entel bir kişilik yapısına sahip öğrenciler yetiştirmek.

Vizyon; Hızlı bir şekilde değişen dünyaya uyumlu ve yeniliklere açık, ahlaklı değerlerine bağlı yaşamın zorluklarıyla mücadele edebilen öğrenci yetiştirmek, Öğrencilerin gelişimini tamamlamada en önemli aktör olan öğretmenlerimizin ihtiyaçlarını zamanında ve eksiksiz karşılayıp doğanın sürdürülebilirliği konusunda bilinç uyandırabilen saygın bir kurum olmak.

İlkeler;

İlke 1: Canik Orman Okulu kazanımların kalıcılığı ve transferini sağlamak için öğrencilerin eğitiminin her mevsimi gözlemleyebilecek şekilde uzun soluklu eğitim almalarını sağlamak.

İlke 2: Çocuklarımızın doğa ile barışık olması, yaparak yaşayarak, keşfederek öğrenmesi birbirleriyle tatlı bir rekabet ortamı içerisinde birbirlerine saygı duyarak toplumsal aidiyet duygularını geliştirmek.

İlke 3: Her çocuğun gelişiminin farklı seyirler gösterdiği düşünülerek orman okulu programı, bireysel ilgi ve yetenekler gözönünde bulundurularak planlanır.

İlke 4: Orman okulu programı okul merkezinin bulunduğu yerde ve ormanlık alanlarda gerçekleştirilir. Ormanlık alanlar öğrencilere keşfedilecek ve araştırılacak bir ortam sağlarken aynı zamanda bu alanlar orman okulu programı için elverişlidir.

İlke 5: Sanat, eğitiminin önemli bir parçasıdır. Canik Orman Okulunda sanata önem verilir. Öğrenciler, yeni oyunlar üretebilecekleri yapılandırılmamış alanlarla başbaşa bırakılır.

İlke 6: Canik Orman Okulu, mesleki alanda sürekli kendini geliştiren, nitelikli, öğrencilerin kişiliğinin oluşmasında iyi bir rol model olan Orman Okulu uygulayıcıları tarafından yürütülür.

İlke 7: Canik Orman Okulunda ilham vermek, yaratıcı fikirler üretmek ve içsel motivasyonu teşvik etmek için doğal kaynaklar kullanılır.

İlke 8: Orman okulu programının öğrenciler üzerine olan ekolojik etkisi sürekli olarak izlenir, orman okulu öğretmenleri ve öğrencilerle birlikte değerlendirilmesi yapılır.

İlke 8: Canik Orman Okulunda öğrencilerin keşfe çıkacağı alanlar orman okulu öğretmenleri tarafından önceden gezilerek risk analizi yapılır.

İlke 9: Canik Orman Okulu eğitimcilerinin açık alanda uygulamaya uygun güncel bir ilk yardım yeterliliği belgesi bulunur.

İlke 10: Canik Orman Okulunda her birey ve canlı, cansız tüm varlıklar saygıya değerdir. Orman okulu, gelişim ve öğrenme için çeşitli çocuk merkezli süreçleri kullanmaktadır.

İlke 11: Canik Orman Okulunda öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik çocuk merkezli bir pedagojik yaklaşım uygulanmaktadır. Oyun, Canik Orman Okulu öğrenme sürecinin vazgeçilmez parçalarıdır.

Canik Orman Okulunun proje aşamasından kuruluşuna ve eğitim öğretime başlamasına kadar ki dönemde katkısı olabilecek bütün paydaşlarla özellikle de alanında uzman olan kişilerle dikkatli bir yol haritası izlenmiştir. Waldorf, Emilia Regilio, Montessori, Head Start ve High Scope gibi dünya üzerindeki değişik orman okulları yaklaşım modelleri irdelenerek, orman okulları pedagojisinden ayrılmadan; kendi anlayış ve değerlerine uygun bir model oluşturuldu.

Devlete bağlı ilk resmi orman okulu özelliğini taşıyan sınıf dışı etkinlik alanı olan Canik Orman Okulu'nun benzeri okulların sınıf dışı eğitim merkezi statüsü kazanması Türkiye' de bu alanda ihtiyaç duyulan bir akreditasyon boşluğunu kapatacaktır. Çeşitli derneklerin kendi ilkeleri doğrultusunda bu görevi üstlenmek üzere eğitimlere başladığı görülmektedir. Ancak bu sorumluluğun bir kamu kuruluşu tarafından üstlenilmesi camiamız adına bu konudaki bir açığı kapatacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Koyuncu, M. (2019). Okul öncesi eğitimde alternatif yaklaşım: Orman okullarında öğretmen, veli ve yönetici görüşlerinin incelenmesi. Unpublished master's thesis). Ankara Yıldırım Beyazıt University, Ankara.

URL-1. <http://www.mervekoyuncu.com.tr/category/egitimler/cocuk-egitimleri/>

URL-2. <https://erasmus.etab.ac-lille.fr/2019/02/25/waldorf-egitim-modeli/>

URL-3. <https://www.egitimpedia.com/montessori-egitimi>

URL-4. <https://ogrenmetasarimlari.com/head-start-yaklasimi/>

URL-5. <https://www.cevrekoleji.k12.tr/tr/bati-high-scope-egitim-yaklasimi>

URL-6. <https://www.cevrekoleji.k12.tr/tr/gems-egitim-yaklasimi>

23. *Diğer okul ağ veya sistemlerini belirleyerek, yeni yöntemlerde eğitim verilmesinde hızlı iyileşmeyi teşvik edebilmek, ihtiyaçlarınız ve bunları çözmeye yaklaşımlarınız hakkında bilgi paylaşmak için onlarla düzenli iletişim yolları oluşturun.*
24. *Okul liderlerinin, başarılı olmak için ihtiyaç duydukları mali, lojistik ve ahlaki desteği almalarını sağlayın.*
25. *İletişim planı geliştirin. İhtiyaç durumunda, eğitim stratejisinin yürütülmesini desteklemek için önemli destek grupları ve mesajları belirleyin, bunların etkili bir şekilde çeşitli kanallardan iletişim kurmasını sağlayın.*

ÖNERİLER

- ✓ Okul idarecileri farklı farklı bir küresel bir kriz ile karşılaştığından özellikle Covid-19 sürecini iyi tanınması gerekir.
- ✓ Okulun veya kurumun mevcut durumu ve ihtiyaçları belirlenmelidir.
- ✓ Okulun temizlik konusunda tüm ekipmanlar temin edilmeli ve gerekli işlemler yapılmalıdır.
- ✓ Uzaktan eğitim süreçlerinde yönetim koordinasyonu sağlamalı öğrenciler başta olmak üzere öğretmen ve çalışanların motivasyonu sağlanmalıdır.
- ✓ Bir üst kuruluş ile sürekli bağlantı halinde olup olumsuz bir durumda iletişim sağlanmalıdır.
- ✓ Okul yönetimi dijital ortamda veya broşürler yardımı ile sürekli bilgilendirme yapmalıdır.
- ✓ Kurumun, öğrencilerin, öğretmenlerin ve çalışanların ihtiyaçları belirlenip gerekli önlemler alınmalıdır.
- ✓ Okul yönetimi pandemi süresince daha ulaşılabilir olmalı veli-öğrenci ve okul arasındaki iletişimi koordine etmelidir.
- ✓ Yönetim; okullun fiziksel kaynaklar ile bilgi ve iletişim teknolojilerinin avantajlarından yararlanma, okul kaynaklarını etkin kullanma ve okul tesislerini modernize etme durumlarını gözden geçirerek sosyal ortamda Covid-19 kurallarına uygun şekilde düzenlemedir.
- ✓ Uzaktan eğitim sonrasında öğrencilerin sosyal yaşama uyum sağlamaları adına belirli eğitimler planlanmalıdır.

KURUMSAL BİLGİ YÖNETİMİ

Teknolojik Eğilimler

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Mustafa KOCAOĞLU

Doç. Dr. Sefa USTA

EĞİTİM
yayınevi

KURUMSAL BİLGİ YÖNETİMİ Teknolojik Eğilimler

Doç. Dr. Mustafa KOCAOĞLU / Doç. Dr. Sefa USTA

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-82-9

1. Baskı, Eylül 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

KURUMSAL BİLGİ YÖNETİMİ Teknolojik Eğilimler

Doç. Dr. Mustafa KOCAOĞLU / Doç. Dr. Sefa USTA

521 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-82-9

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok.

B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetteki kitaplarınız
kitapmatik.com.tr

geliştiren hem de bu süreç içerisinde kendisini de değiştiren bir boyuta getirmiştir. Bu açıdan bilgi yönetiminin sosyolojik ve psikolojik yönlerinin de bulunduğu söylenebilir.

Ülkemizde bilgi ve bilgi teknolojilerine yönelik olarak kurumlara çeşitli destekler sağlanmaktadır. Bu desteklerin özellikle KOBİ'lere ve yeni iş kuruculara daha da fazla odaklanması oldukça önemlidir. Bu konuda hevesli olanlara bir başlangıç noktası sağlanması yenilik yapmanın, girişimin önünü açacak ve toplumsal refaha katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Ackoff, R. L. (1989). "From Data to Wisdom", *Journal of Applied Systems Analysis*, 16, 3-9.
- Akgün, A. E. ve Keskin, H. (2003). "Sosyal Bir Etkileşim Süreci Olarak Bilgi Yönetimi ve Bilgi Yönetim Süreci", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(1), 175-188.
- Akgün, A. E., Keskin, H. ve Günsel, A. (2009). *Bilgi Yönetimi ve Öğrenen Örgütler*, Ankara: Eflatun Yayınevi.
- Aktan C. C. ve Vural, İ. (2016). "Bilgi Çağında Bilginin Yönetimi", *Yeni Türkiye*, 88(1), 1-15.
- Argote, L. (1996). "Organizational Learning Curves: Persistence Transfer and Turnover", *International Journal of Technology Management*, 11(7-8), 759-769.
- Argyris, C. (1990). *Overcoming Organizational Defences: Facilitating Organizational Learning*, Massachusetts: Allyn & Balcon.
- Aydıntan, B. (2009). *Örgüt Zekâsı ve Yönetimi*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bandt, J. (1998). "Knowledge and Technology Transfer", (Ed.) Inzelt, A. ve Hilton, J., *Technology Transfer: From Invention to Innovation*, London: Kluwer Academic Publications.
- Barutçugil, İ. (2002). *Bilgi yönetimi*. İstanbul: Kariyer Yayınları.
- Bell, D. (1973). *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*, New York: Basic Books.
- Bhatt, G. D. (2001). "Knowledge Management in Organizations: Examining The Interaction Between Technologies, Techniques, and People", *Journal of Knowledge Management*, 5(1), 68-75.
- Black, J. S. ve Porter, L. W. (2000). *Management: Meeting New Challenges*. New Jersey: Prentice Hall.
- Blackler, F. (1995). "Knowledge Work and Organizations: an Overview and Interpretation", *Organization Studies*, 16(6), 1021-1046.
- Bocij, P., Chaffey, D., Greasley, A. ve Hickie, S. (2003). *Business Information Systems: Technology, Development and Management*, U.K.: Financial Times-Prentice Hall.
- Callon, M. (1980). "The State and Technical Innovation: A Case Study of the Electrical Vehicle in France", *Research Policy*, 9(4), 358-376.

- Callon, M. (1987). "Society in the Making: The Study of Technology as a Tool for Sociological Analysis". (Ed.) Bijker, W. E., Hughes, T. P. Ve Pinch T., *The Social Construction of Technological Systems*, Cambridge, MA: MIT Press.
- Chaffey, D. ve Wood, S. (2005). *Business Information Management: Improving Performance Using Information Systems*, Harlow: Prentice Hall, Pearson Education Limited.
- Chase, R. (1997). "The Knowledge-based Organization: an International Survey", *Journal of Knowledge Management*, 1(1), 38-49.
- Checkland, P. ve Holwell, S. (1998). *Information, Systems and information Systems: Making Sense of the Field*, Chichester: John Wiley & Sons Ltd.
- Chiva, R. ve Alegre, J. (2005). "Organizational Learning and Organizational Knowledge Towards the Integration of Two Approaches", *Management Learning*, 36(1), 49-68.
- Choi, B. ve Lee, H. (2003). "An Empirical Investigation of KM Styles and Their Effect on Corporate Performance", *Information and Management*, 40, 403-417.
- Cole, G. A. ve Kelly, P. (2011). *Management: Theory and Practice*, Singapore: Cengage Learning.
- Çakar, N. D., Yıldız, S. ve Dur, S. (2010). "Bilgi Yönetimi ve Örgütsel Etkinlik İlişkisi: Örgüt Kültürü ve Örgüt Yapısının Temel Etkileri", *Ege Akademik Bakış*, 10(1), 71-93.
- Çavuşgil, S. T., Calantone, R. J. ve Zhao, Y. (2003), "Tacit Knowledge Transfer and Firm Innovation Capability", *The Journal of Business & Industrial Marketing*, 18(1), 6-21.
- Dalkir, K. (2005). *Knowledge Management in Theory and Practice*, U.K.: Butterworth-Heinemann.
- Davenport, T. H. (1997). *Information Ecology*, Oxford: Oxford University Press.
- Davenport, T. H. ve Prusak, L. (2000). "Working Knowledge: How Organizations Manage What They Know", *ACM Ubiquity*, 8, 1-15.
- Davenport, T. H. ve Völpel, S. C. (2001), "The Rise of Knowledge Towards Attention Management", *Journal of Knowledge Management*, 5(3), 212-221.
- De Long, D. W. ve Fahey, L. (2000). "Diagnosing Cultural Barriers to Knowledge Management", *Academy of Management Executive*, 14(4), 113-128.
- Drucker, P. (1968). *The Age of Discontinuity: Guidelines to Our Changing Society*, New York: Harper & Row.
- Drucker, P. F. (1989). *The New Realities*, New York: Harper & ROW Publishers.
- Duffy, J. (2000). "Knowledge Management: to be or not to be?", *Information Management Journal*, 34(1), 64-67.
- Galbraith, J. K. (1967). *The New Industrial State*. Boston: Houghton Mifflin.
- Gao, F., Li, M. ve Clarke, S. (2008). "Knowledge, Management, and Knowledge Management in Business Operations", *Journal of Knowledge Management*, 12(2), 3-17.
- Garud, R. (1997). "On the Distinction Between Know-how, Know-why, and Know-what", *Advances in Strategic Management*, 14, 81-101.

- Gherardi, S., Nicolini, D. ve Odella, F. (1998). "Toward a Social Understanding of How People Learn in Organizations", *Management Learning*, 29(3), 273-279.
- Grant, R. M. (1996). "Prospering in Dynamically-Competitive Environments: Organizational Capability as knowledge Integration". *Organization Science*, 7(4), 375-387.
- Grant, R. M. ve Baden-Fuller, C. (2004). "A Knowledge Accessing Theory of Strategic Alliances", *Journal of Management Studies*, 41(1), 61-84.
- Hansen, M. T., Nohria, N. ve Tierney, T. (1999). "What's Your Strategy for Managing Knowledge?", *Harvard Business Review*, 77(2), 106-116.
- Hazlett, S., Mcadam, R. ve Gallagher, S. (2005). "Theory Building in Knowledge Management in Search of Paradigms", *Journal of Management Inquiry*, 14(1), 31-42.
- Hislop, D. (2005). *Knowledge Management in Organizations: a Critical Introduction*, Oxford: Oxford University Press.
- Ipe, M. (2003). "Knowledge Sharing in Organizations: A Conceptual Framework", *Human Research Development Review*, 2(4), 337-359.
- İşcan, Ö. F. ve Naktiyok, A. (2005), *Dijital Çağ Örgütleri*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Jarrar, Y. S. (2002). "Knowledge Management: Learning for Organizational Experience", *Managerial Auditing Journal*, 17(6), 322-328.
- Kalseth, K. Ve Cummings, S. (2001). "Knowledge Management: Development Strategy or Business Strategy?", *Information Development* 17(3), 163-172.
- Karisen, T., Silseth, P. R., Benito, G. R. G. ve Welch, L. S. (2003). "Knowledge, Internationalization of the Firm, and Inward-Outward Connections", *Industrial Marketing Management*, (32)3, 385-396.
- King, W. R., Haney, M. H. ve Chung, T. R. (2008). "Knowledge Management and Organizational Learning", *Omega*, 36(2), 167-172.
- Klimecki, R. G. (1999). "Wissensmanagement- Wege zur Intelligenten Organization", *Management Forschung und Praxis*, 30, 1-22.
- Kogut, B. ve Zander, U. (1992). "Knowledge of The Firm, Combinative Capabilities, and the Replication of Technology". *Organization Science*, 3(3), 383-397.
- Lang, J. C. (2001). "Managerial Concerns in Knowledge Management", *Journal Of Knowledge Management*, 5(1), 43-57.
- Latour, B. (1987). *Science in Action: How to Follow Scientists and Engineers Through Society*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Latour, B. (1993). *We Have Never Been Modern*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Latour, B. (1996). *Aramis or the Love of Technology*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Lave, J. ve Wenger, E. (1991). *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*, New York: Cambridge University Press.
- Levitt, B. ve March, J. G. (1988). "Organizational Learning", *Annual Review of Sociology*, 14, 319-340.

- Lin, T. C. ve Huang, C. C. (2008). "Understanding Knowledge Management System Usage Antecedents: An Integration of Social Cognitive Theory and Task Technology Fit", *Information & Management*, 45(6), 410-417.
- Lundvall, B. ve Johnson, B. (1994). "The Learning Economy", *Journal of Industry Studies*, 1, 23-42.
- Machlup, F. (1961). *The Production and Distribution of Knowledge in the United States*, Princeton: Princeton University Press.
- Machlup, F. (1983). "Semantic Quirks in Studies of Information", (Ed.) Machlup, F. ve Mansfield, U., *The Study of Information*, New York: John Wiley.
- Machlup, F. M. (1980). *Knowledge: Its Creation Distribution and Economic Significance*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Marakas, G. M. (1999). *Decision Support Systems in The Twenty First Century*, New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs.
- Merriam-Webster. (t.y.). Technology, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/technology>, Erişim Tarihi: 20.06.2021.
- Myers, P. S. (1996). *Knowledge Management and Organizational Design*, Boston: Butterworth-Heinemann.
- Nelson, R. ve Winter, S. G. (1982). *An Evolutionary Theory of Economic Change*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Nemati, H. S., Stelger, D. M., Iyer, L. S. ve Herschel, R. T. (2002). "Knowledge Warehouse: an Architectural Integration of Knowledge Management, Decision Support, Artificial Intelligence and Data Warehousing", *Decision Support Systems*, 33, 143-161.
- Nevis, E. C., DiBella, A. J. ve Gould, J. (1995). "Understanding Organizations as Learning Systems", *Sloan Management Review*, 36(2), 73-85.
- Nonaka, I. A. (1994). "Dynamic Theory of Organizational Knowledge Creation", *Organization Science*, 5 (1), 14-37.
- Nonaka, I. A. ve Takeuchi, H. (1995). *The Knowledge Creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation*, New York: Oxford University Press.
- Nonaka, I. ve Von Krogh, G. (2009). "Tacit Knowledge and Knowledge Conversion: Controversy and Advancement in Organizational Knowledge Creation Theory". *Organization Science*, 20(3), 635-652.
- Odabaş, H. (2003). "Kurumsal Bilgi Yönetimi", *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 17(4), 1-13.
- Ok, K. (2012). "Bilgi ve Bilgi Yönetimine Giriş", (Ed.) Gülseçen S., *Bilgi ve Bilginin Yönetimi*, İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Pemberton, M. J. (1998). "Knowledge Management (KM) and The Epistemic Tradition", *Records Management Quarterly*, 32(3), 58-62.
- Polanyi, M. (1966). *The Tacit Dimension*, New York: Doubleday and Company Inc.
- Pucik, V. (1988). "Strategic Alliances, Organizational Learning and Competitive Advantage: The HRD Agenda", *Human Resource Management*, 27(1), 77-93.

- Rowley, J. (2007). "The wisdom Hierarchy: Representations of the DIKW Hierarchy", *Journal of Information Science*, 33 (2), 163-180.
- Rumizen, M. C. (1998). "Report on the Second Comparative Study of Knowledge Creation Conference", *Journal of Knowledge Management*, 2(1), 77-81.
- Sarvary, M. (1999). "Knowledge Management and Competition in The Consulting Industry", *California Management Review*, 41(2), 95-107.
- Schermerhorn, J. R. (2010). *Management*. New Jersey: John Wiley & Sons Inc.
- Slater, S. F. ve Narver, J. C. (1995). "Market Orientation and the Learning Organization", *Journal of Marketing*, 59, 63-74.
- Solmaztürk, A. B. (2020). "Teknoloji Yönetimi", (Ed.) Leblebici, Ö., Gürer, A., Yenal, S., *Savunma Yönetimi ve Uluslararası Güvenlik*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Solmaztürk, A. B. (2021). "Takım Çalışması", (Ed.) Çevik Tekin, İ., *Yenilikçi İnsan Kaynakları Uygulamaları ve Örgütsel İnovasyon: Teori, Örnek Olay ve Öneriler*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Sparrow, J. (1998). *Knowledge in Organizations: Access to Thinking at Work*, London: Sage Publication.
- Spender, J. C. (1996) "Making Knowledge the Basis of a Dynamic Theory of the Firm", *Strategic Management Journal*, 17(2), 45-62.
- Standing, C. ve Benson, S. (2000). "Irradiating Intranet knowledge: The role of the Interface", *Journal of Knowledge Management*, 4(3), 244-255.
- Stewart, T. A. (1997). *Intellectual Capital: The New Wealth of Organizations*, New York: Doubleday Currency.
- Stock, G. ve Tatikonda, M. V. (2000). "A Typology of Project-level Technology Transfer Process", *Journal of Operations Management*, 18, 719-737.
- Tang, J. (2008). "The Effects of Firm Size on Knowledge Management in Electrical and Electronic Manufacturing Firms", *International Journal of Management*, 25(2), 308-321.
- Toffler, A. (1990). *Powershift: Knowledge, Wealth and Violence at the Edge of 21st Century*, New York: Bentam Books.
- Watson, G. (2005). "Socrates, Mistake", *The American Scholar*, 74(2), 78-88.
- Wiig, K. M. (1997). "Knowledge Management: An Introduction and Perspective", *Journal of Knowledge Management*, 1(1), 6-14.
- Wilson, P. (2000). *Managing for Knowledge, Scitech Educational*, Kent, UK: Broadstairs.
- Yahya, S. ve Goh, W. K. (2002). "Managing Human Resources Toward Achieving Knowledge Management", *Journal of Knowledge Management*, 6(5), 457-468.
- Zack, M. H. (1999). "Managing Codified Knowledge", *Sloan Management Review*, 40(4), 45-58.
- Zaim, H. (2005). *Bilginin Artan Önemi ve Bilgi Yönetimi*, İstanbul: İşaret Yayınları.

kapatan, yüksek güvenliğe önem veren çalışmalara ağırlık verilmelidir. Tüm çalışmalar yasal reformlarla güvence altına alınmalı ve standartlar oluşturulmalıdır. Toplumsal dönüşümün beşinci aşaması Toplum 5.0'ın insanı merkeze alan yapısı ile günümüzün ekonomik eşitsizlik, doğal kaynakların tükenmesi, terörizm, atık yönetimi, iklim değişiklikleri gibi sorunlarına çözüm oluşturacak değer odaklı çalışmalar artırılmalıdır.

Kaynakça

- Aktaş, M. (2020). "Toplumsal Dönüşüm ve Bilgi Toplumu" *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 6 (35), 1605-1621, doi: <http://dx.doi.org/10.31576/smryj.629>.
- Aktuğ, S. S. ve Sevinç, M. Y. (2021). "Toplum 5.0: Akıllı Sistemlerin ve Robotların Ekonomik Devrimi, In Change to Transformation: New Forms in Social Sciences", *International Academician Studies Congress*, 29 Nisan-1 Mayıs, Mersin: Rating Academy Publishing, 139-146.
- Apalı, Y. (2016). "Toplumsal Değişme Bağlamında Bilginin Değişimi ve Dönüşümü", *Mehmet Akif Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (17), 395-405.
- Arı, E. S. (2021). "Süper Akıllı Toplum: Toplum 5.0", *DEÜ SBF Dergisi*, 23 (1), 455-479.
- Bedük, A. ve Balcılar, H. (2010). "Türkiye'nin Bilgi Toplumu Olma Yolunda Bilgi Teknolojilerinde İnternetin Kullanımı: Muş İlindeki İnternet Kafe Kullanıcılarının Amaçları Üzerinde Bir Araştırma", *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16, 84-106.
- Bilgi Teknolojileri Kurumu (BTK) Toplum 5.0 Araştırma Raporu, <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/arastirma-raporlari/toplum-5-0-arastirma-raporu.pdf>, Erişim Tarihi: (01.06.2021).
- "Bilgi Toplumuna Dönüşüm Politika Belgesi" .(2014). http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wpcontent/uploads/2014/04/Bilgi_Toplumuna_Donusum_Politika_Belgesi_2005.pdf, Erişim Tarihi: (25.04.2021).
- Celep, D. N. (2020). "Toplum 5.0: İnsan Merkezli Toplum", Erişim Adresi: <https://tedmem.org/mem-notlari/degerlendirme/toplum-5-0-insan-merkezli-toplum>.
- Çağlar, İ. (2015). "Bireysel Örgütsel ve Toplumsal Düzeyde Değişim ve Değişim Yönetimi", Ankara: Nobel Yayınları.
- Çark, Ö. (2020). "Dijital Dönüşümün İşgücü ve Meslekler Üzerindeki Etkileri", *International Journal Entrepreneurship and Management Inquires*, 4 (1), 19-34.
- Develi, H. (2017). "Endüstri 4.0'dan Toplum 5.0'a" (Dünya Gazetesi) <https://www.dunya.com/kose-yazisi/endustri-40dan-toplum-50a/389146>, Erişim Tarihi: (25.04.2021).
- Drucker, P. F. (1994). "The Age of Social Transformation", *The Atlantic Monthly Company*, 274 (5), 53-80.
- Eren, Z. (2020). "Toplum 5.0 ve Dijital Dünyada Toplumsal Dönüşüm ve Eğitim 5.0", (Ed.) Akçay, D. ve Efe, E. , *Dijital Dönüşüm ve Süreçler*, İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları.

- Ereş, F. (2021). “*Toplumsal Kalkınma*”, Ankara: Pegem Akademi.
- Gençer, Y. (2015). “Sosyal Medya Ağlarında Örgütlenme: Dijital Aktivizmin Toplumsal Dönüşüme Yansımaları”, *E-Journal Intermedia*, 2 (2), 505-522.
- Kalaycıoğlu, S. (2017). “Toplumsal Yapı, Toplumsal Kurumlar, Gruplar ve Toplumsal Değişme”, (Ed.) Zencirkıran, M., *Dünden Bugüne Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, Bursa: Dora Yayıncılık.
- Kara, S. (2017). “Teknoloji ve Toplumsal Değişim İlişkisinin Sosyal İnşa Kuramı Bağlamında İncelenmesi”, *Dört Öge*, 6 (12), 117-131.
- Karakuzu, Ö. (2015). “Bilgi Toplumu Dönüşüm Sürecinde E-Devlet Kavramının Siber Ülke Güvenliği Açısından Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Karpat, K. H. (2020). “*Türkiye’de Toplumsal Dönüşüm: Kırsal Göç, Gecekondu ve Kentleşme*”, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Keidanren (2018). Society 5.0 - CoCreating the Future. Keidanren Policy & Action. https://www.keidanren.or.jp/en/policy/2018/095_proposal.pdf, Erişim Tarihi: (04.06.2021).
- Koçel, T. (2020). “*İşletme Yöneticiliği*”, 18. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Kongar, E. (1981). “*Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*”, İstanbul: Remzi Yayınları.
- Meriç, C. (2002). “*Umrandan Uygarlığa*”, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özarslan, Z. (2012). “23 Ekim 2011 Van Depremi Sonrasında Yaşanan Toplumsal Değişimde Yeni Medyanın Rolü”, 2. *Uluslararası İletişim Sempozyumu*, 2-4 Mayıs 2012, Kırgızistan: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları, 205-219.
- Özgişi, T. (2014). “Türkiye’de Toplumsal Değişimin Siyasi Katılıma Etkisi”, *Tesam Akademi Dergisi*, 1(1), 52-101.
- Öztürk, F. ve Ateş, E. (2021). “İnsanlık Yararına Teknolojik Dönüşüm: Toplum 5.0”, *Bilim ve Teknik Dergisi*, Erişim Adresi: https://bilimteknik.tubitak.gov.tr/system/files/makale/toplum_5.pdf.
- Öztürk, S. (2018), “Toplumsal Değişim ve Dönüşüm”, (Ed.) Taştan, C. ve Soysal, E., *Toplumsal Hareketler ve Kite Psikolojisi*, Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Rabie, M. (2013). “*Social Transformation, In Global Economic and Cultural Transformation*”, New York: Palgrave Macmillan.
- Sağlam, Y. (2018). “Toplumsal Bütünün Uzun Dönemli Yapılanışı ve Türkiye Ekonomisi”, *International Academic Journal*, 2 (1), 73-81.
- Saracel, N. ve Aksoy, I. (2020). “Toplum 5.0: Süper Akıllı Toplum”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 9 (2), 26-34.
- Tokat, B. (2012). “*Örgütlerde Değişim ve Değişimin Yönetimi*”, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yaylagül, L. ve Çiçek, C. (2012). "Küreselleşme Sürecinde Yeni İletişim Teknolojileri ve Toplumsal Dönüşüm Bağlamında Merkez ve Çevre İlişkileri: Türkiye Örneği", 2. *Uluslararası İletişim Sempozyumu*, 2-4 Mayıs 2012, Kırgızistan: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları, 1066-1683.

dürülebilir olmasının yolu bu sürece iyi hazırlanılmasından geçecektir. Eğitim sisteminin Endüstri 4.0 ile uyum içinde güncellenmesi de bu süreçte oldukça önemlidir. Bu bağlamda devlete, üniversitelere, kurumlara ve bireylere büyük görevler düşmektedir. Bu yeni çağı yakalayabilecek analitik düşünme becerisi yüksek, işbirliğine yatkın, etkin iletişim kurabilen ve yaratıcılık ve yenilikçilik vasıfları olan nesillerin yetiştirilmesi önem arz etmektedir (Efeoğlu ve Bozkurt, 2018: 294).

Endüstri 4.0'ın iş dünyası açısından neler getireceği hala belirsizliğini korumaktadır. İyimser ve kötümser görüşler ileri sürülse de her değişimin birtakım zorluklara gebe olduğu aşikârdır. Önemli olan bu sürece hazırlıklı olacak şekilde planlama yapılmasıdır. Bu süreçte işletme kültürünün yeni teknolojik altyapıya uyum sağlaması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. İşletme çalışanlarının mesleki eğitimden başlayarak daha fazla bilgi ve iletişim teknolojileri donanımlı olacak şekilde eğitilmeleri sağlanmalı ve işletmelerin aynı zamanda yaşam boyu öğrenme kurumları haline gelmesinin önü açılmalıdır. Bu bağlamda yeni iş gücünün Endüstri 4.0'ın gerektirdiği teknolojik, metodolojik ve sosyal yetenekler ve beceriler kapsamında teknoloji kullanımı, bilgi yetkinliği, öğrenme istekliliği, problem çözme, işbirliği, takım çalışması, değişime kolay uyum sağlama, çeviklik gibi becerilerle donatılması gerekmektedir. Yeni iş gücünün teknolojik dönüşüme uyum sağlaması için uzun vadeli bir stratejik iş gücü planlaması yapılması gerekmektedir. Yeni teknolojilerle birlikte ortaya çıkan bilişim iletişim becerilerini göz önüne alarak işletmedeki pozisyonların ve görevlerin oluşturulması, iş analizlerinin ve iş tanımlarının revize edilmesi, işe ve şartlara uygun işe alım politikalarının geliştirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte mevcut ve yeni iş gücünün mesleki eğitimi de stratejik planlama içinde yer almalıdır. (Banger, 2018: 263-269).

Kaynakça

- Akkuşcu, H.A. (2019), "Endüstri 4.0'ın Çalışma Hayatına Etkileri ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme", *B.U.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 38(2), 65-98.
- Ardıç, E. ve Altun, A. (2017), Dijital Çağın Öğreneni, *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1, 12-30.
- Avşar, İ.İ. (2018), "Endüstri 4.0 Yorumu: Toplum 5.0", *AL-FARABI 2nd International Congress on Social Sciences The Book of Full Text*, April 6-8, 2018 Gaziantep, 510-514.
- Aygün, O. ve Ofluoğlu, G. (2019), "Küreselleşme Çağında Endüstri 4.0 Ve İstihdam Üzerine Yansımaları", *International Black Sea Coastline Countries Symposium-3 Book*, October 18-20, Zonguldak, 124-132.
- Banger, G. (2018), *Endüstri 4.0 ve Akıllı İşletme*, 2. Baskı, Ankara: Dorlion Yayınları.
- Banger, G.(2018), *Endüstri 4.0 Ekstra*, 2.Baskı, Ankara: Dorlion Yayınları.
- Biçer, C. (2019), "Endüstri 4.0, Üretim Ve Örgütlerin Yönetim Süreçlerinde Yenilikler", (Ed.) Gün,

- S. ve Tutcu, A., Örgütsel Gelişim ve Yönetim Uygulamaları, Ankara: İksad Yayınevi.
- Bilgiç, H. G., Duman, D. ve Seferoğlu S.S. (2011), Dijital Yerlilerin Özellikleri ve Çevrim İçi Ortamların Tasarlanmasındaki Etkileri, Akademik Bilişim, 2-4 Şubat, Malatya, 1-7.
- Can, A. ve Ertürk, A. (2019), “Dördüncü Sanayi Devrimi’nde İş Gücünün Sahip Olması Gereken Temel Yetenekler Üzerine Bir Bakış”, 18. Uluslararası İşletmecilik Kongresi Bildiri Kitabı, 2-4 Mayıs 2019, Osmaniye, 2229-2238.
- Cengiz, S.A. (2019), “Endüstri 4.0 Sürecinin Eğitim Sistemine Yansımaları; Türkiye Örneği”, *Yüksek Lisans Tezi*, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Çakmak Karapınar, D. ve Öcal, D. (2020), “Endüstri 4.0’ın Endüstrilerin Yapısı ve Paydaş İlişkileri Üzerine Yansımaları”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 23 (2), 684-705.
- Çalış Duman, M. ve Akdemir, B. (2019), “Akıllı İşletmeler: Yeni Nesil Çalışanlar”, 1. Uluslararası İletişim ve Yönetim Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı, 26-28 Eylül 2019, Malatya, 444-455.
- Çark, Ö. (2020), “Dijital Dönüşümün İş Gücü ve Meslekler Üzerindeki Etkileri”, *International Journal Entrepreneurship and Management Inquiries*, 4(1), 19-34.
- Çetin, E. (2020), “Endüstri 4.0 Sürecinde Teknolojik Değişimin İşletmeler ve İnsan Kaynağı Üzerine Etkileri”, (Ed.) Avcı, M. ve Kara, E., Örgütsel Davranış Üzerine Güncel Çalışmalar, İstanbul: Hiper Yayın.
- Demir, R. (2019), “Endüstri 4.0 ve Çalışmanın Anlamı: Kuşaklararası Bir İnceleme”, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yüksek Lisans Tezi*, Bursa.
- Demiral, G. (2019), “Endüstri 4.0’ın İnsan Kaynaklarına Yönelik Etkileri: Teknolojik Değişim Farkındalığı Üzerine Bir Araştırma”, *EKEV Akademi Dergisi*, 23(80), 191-208.
- Demirkol, N. ve Tis, G. (2018), “Endüstri 4.0’ın İnsan Kaynakları ve İnsan Kaynakları Yönetimine Etkisi”, *IV. International CAUCASUS Congress*, 7-8 September, Didim-Aydın, 535-547. <https://ulk.ist/media/kitap/IV-UKODTLK/ndüstri-40in-insan-kaynaklari-ve-insan-kaynaklari-yonetimine-etkisi.pdf>
- Efeoğlu, R. ve Bozkurt, E. (2018), “Sanayi 4.0 ve İşgücü Piyasasına Etkisi”, *IV. International Caucasus-Central Asia Foreign Trade And Logistics Congress Book*, September, 7-8, Didim/AYDIN, 288-296.
- Erden Özsoy, C., Tosunoğlu, B. (2020), “Endüstri 4.0 ve Gelişmekte Olan Ülkelerde İstihdamın Geleceği”, *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21 (4), 1-17.
- Fırat, S. ve Fırat, O. (2017), “Sanayi 4.0 Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme: Kavramlar, Küresel Gelişmeler ve Türkiye”. *Toprak İşveren Dergisi*, (114), 10-23.
- Gökçe Parsehyan, B. (2020). “İnsan Kaynakları Yönetiminde Dijital Dönüşüm: İK 4.0”, *Turkish Studies - Applied Sciences*, 15(2), 211-224. Doi:10.29228/TurkishStudies.41930
- Görçün, Ö.F. (2016), *Dördüncü Endüstri Devrimi Endüstri 4.0*, 3. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Hecklau, F., Galeitzke, M., Flachs, S. and Kohl, H. (2016), “Holistic Approach For Human Resource Management in Industry 4.0”. *Procedia Cirp*, 54, 1-6.

- Koca, D. (2020), "Sanayi Devrimlerinin Tarihsel Arka Planı ve İşgücü Becerileri Üzerindeki Yansımaları". *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(31), 4531-4558. DOI: 10.26466/opus.704841
- Malavika, K.S. and Mohana, P. (2021). "A Global Revolution of Work with Smart HR 4.0", *Psychology and Education*, 58 (2), 2829-2835.
- Özdoğan, O. (2017), *Endüstri 4.0: Dördüncü Sanayi Devrimi ve Endüstriyel Dönüşümün Anahtarları*, İstanbul: Pusula Yayıncılık.
- Öztuna, B. (2017), *Endüstri 4.0 (Dördüncü Sanayi Devrimi) ile Çalışma Yaşamının Geleceği*, Ankara: Gece Kitaplığı.
- Sarıaltın, H. (2020), "Endüstri 4.0 Perspektifinden İnsan Kaynakları Yönetimi 4.0 Değerlendirmesi", (Ed.) Çiğdem S. ve Boztaş, A., *Endüstri 4.0'dan Toplum 5.0'a Güncel Yaklaşımlar*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sert, Y.O., Gür, Ş. ve Eren, T. (2019). "Dördüncü Sanayi Devriminin Personel Seçimi Süreçlerine Etkisinin Değerlendirilmesi", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 55, 191-202.
- Sivathanu, B. ve Pillai, R. (2018), "Smart HR 4.0-How Industry 4.0 Is Disrupting HR", *Human Resource Management International Digest*, 26(4), 7-11. DOI 10.1108/HRMID-04-2018-0059.
- Şekkeli, Z.H. (2021), "İK 4.0", (Ed.) Çevik Tekin, İ., *Güncel ve Teknolojik Gelişmeler Işığında İKY*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Şener, S. ve Elevli, B. (2017), "Endüstri 4.0'da Yeni İş Kolları ve Yüksek Öğrenim", *Mühendis Beyinler Dergisi*, 1(2), 25-37.
- Vrchota, J., Mariková M., Rehor, P., Rolínek, L., and Toušek, R. (2020), "Human Resources Readiness For Industry 4.0", *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 6(3), 1-20. <https://doi.org/10.3390/joitmc6010003>
- Yalçınkaya, D., Korkmaz S. ve Karataş, A. (2019), "Endüstri 4.0 İle Değişen ve Gelişen Eğitim Yapısı", [researchgate.net](https://www.researchgate.net). 'den erişilmiştir.
- Yazıcı, E. ve Düzgaya, H. (2016), "Endüstri Devriminde Dördüncü Dalga Ve Eğitim: Türkiye Dördüncü Dalga Endüstri Devrimine Hazır Mı?", *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 7(13), 49-88.
- Yelkikalan, N., Kılıç Kırılmaz, S. ve Erden Ayhün S. (2021), "İşletme Yöneticilerinin Endüstri 4.0 ve İnsan Kaynakları Yönetimi Algılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma", *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13 (1), 651-666.
- Yıldırım, Y. (2019), "Endüstri 4.0'a Kapsamlı Bir Bakış: 2011'den Bugüne", *Bilgi Dünyası*, 20(2), 217-249. doi: 10.15612/BD.2019.754
- Yücebalkan, B. ve Aksu, B. (2018), "Geleceğin İşgücü Olarak Z Kuşağının Dijital Teknolojiye Yönelik Tutumları", (Ed.) Eryılmaz, B., Özlü K., Keskin, Y.B. ve Yücedürk, C., *Sosyal Bilimlerinde Güncel Akademik Çalışmalar*, Ankara: Gece Kitaplığı.
- Yücebalkan, B., ve Güvenç, D., (2018), "Endüstri 4.0 Sürecinde Gerçekleşmesi Beklenen Derin Değişimler ve Etkileri Bağlamında Bir Uygulama" . *20. Akademik Bilişim Konferansı*, Karabük.

olduğunu gösteren sayıların yer aldığı bir harita yer almaktadır. Online ortamda oluşturulan ihtiyaç haritası çevrimiçi çalıştığı için her aileye ve internete erişebilen her kişiye ulaşabilmektedir. İhtiyaç Haritası özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile ortak projeler geliştirmeye devam etmektedir (www.ihtiyacharitasi.org).

Sonuç

İnovasyonu, yeni bilginin ortaya çıkması ve bu bilginin ticarileştirilmesinin de hem ulusal hem de firma düzeyinde başarıyı sağlayan ve bilgi toplumunun ortaya çıkmasında özellikle önemli olan bir unsur olarak tanımlamak mümkündür. Yeni fikirler, yeni yöntemler, yeni yapılar ve yeni ürünler, kurumsal canlılığın sağlanması ve ekonomik büyüme için itici güçlerdir. Bu nedenle de günümüzde örgütler için inovasyon çok önemli bir hal almıştır. Artık örgütler, kendi ulusal sınırlarının dışına çıkmaya ve tüm dünyaya açılmaya başlamıştır. Bu atılımların uzun süreli olması, inovasyona bağlıdır. İnovasyonla dünya çapında yüksek kaliteli mal ve hizmetler üretip sunabileceklerdir. Bu süreçte yeni pazarlar ortaya çıkacak, mevcut pazarlar da böylelikle genişleyecektir. Ayrıca inovasyon, örgütlerin için rekabet güçlerini arttıran en önemli etkidir. Çağdaş toplumların daha yüksek yaşam standartları arayışı ve giderek daha karmaşık hale gelen ihtiyaçlarının karşılaması için yeni yollarda hızlı bir inovasyon gerektirmektedir (Ahmet ve Shepherd, 2010: 4).

Sosyal inovasyonun temel amacı, sosyal sorunlara çözüm bulmaktır. Sosyal problemler, sosyal inovasyon literatüründe büyük ölçüde keşfedilmemiştir; bu nedenle de sosyal inovasyon alanı, çalışma ve uygulama için halen zengin ve çeşitlidir. Özellikle bu alanda toplumsal sorunları kendi bağlamlarının içinde araştıran çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu çalışmalar, sosyal sorunların nasıl ortaya çıktığı ve yeni çözümlerin bu sorunlar üzerindeki etkisi hakkında fikir verebilecektir (Dover, 2011).

Kaynakça

- Acs, Z. J., & Sany, J. (2009). Measuring the Social Value of Innovation: The Cases of Muhammad Yunus, Grameen Bank and Bill Gates, Microsoft. In *Measuring the Social Value of Innovation: A Link in the University Technology Transfer and Entrepreneurship Equation*. Emerald Group Publishing Limited.
- Adıgüzel, B. (2012). İnovasyon ve İnovasyon Yönetimi: Steve Jobs Örneği. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Ahmed, P., & Shepherd, C. D. (2010). *Innovation management: Context, strategies, systems and processes*. Pearson.
- Ateş, M. (2020). Sosyal Politika Ve Sosyal Refah Açısından Türkiye’de Sosyal İnovasyon Ve İyi Uygulama Örnekleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(47), 441-472.

- Bekkers, V.; Tummers, L. Stuijzand, B.G., & Voorberg, W. (2013) 'Social innovation in the public sector: an integrative framework', LIPSE Working Papers No.1, Rotterdam, Erasmus University Rotterdam
- Bessant, J. & Tidd, J. (2015) Innovation and entrepreneurship. Üçüncü Baskı. New York, United States of America, John Wiley & Sons.
- Bisgaard T (2009) Corporate social innovation. Companies' participation in solving global challenges. http://www.ebst.dk/publikationer/Corporate_Social_Innovation/pdf/CSI_Report_web.pdf. Erişim Tarihi: 10 Haziran 2021
- Christensen CM, Baumann H, Ruggles R, Sadtler TM (2006) Disruptive innovation for social change. Harvard Business Review, Boston, pp 94–101.
- CII-ITC CESD (2010) Sustainable and inclusive innovation strategies for tomorrow's world, cross-media solutions. http://www.sustainabledevelopment.in/publications/downloads/Sustainable_Inclusive_Innovation_24nov.pdf. Erişim Tarihi: 12 Haziran 2021.
- Conger, S. D. (2009), Social inventions, The Innovation Journal, Canada, Retrieved May 20, 2011 from http://www.innovation.cc/books/conger_social_inventions1_09232009min.pdf, Erişim Tarihi:20.05.2021
- Damanpour, F. (1991). Organizational innovation: A meta-analysis of effects of determinants and moderators. Academy of management journal, 34(3), 555-590.
- Davila, T., Epstein, M., & Shelton, R. (2012). *Making innovation work: How to manage it, measure it, and profit from it*. FT press.
- Dover, G. J. (2011). Social innovation and institutional work: a study of the role of place and place-making in social innovations for the "hard-to-house" (Doctoral dissertation, Business Administration: Faculty of Business Administration).
- Gollin, M. A. (2008). Driving Innovation. Intellectual Property Strategies for a Dynamic World. New York: Cambridge University Press.
- Koç, Oktay (2010), "Toplumsal sorunlarla mücadelede bir kaldıraç olarak sosyal inovasyon ve sosyal girişimcilik açısından önemi", Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 5(2), 205-212.
- Lin, C. Y. Y., & Chen, J. (2016). *Impact of Societal and Social Innovation*. Berlin: Springer.
- Little AD (2006) The innovation high ground: Winning tomorrow's customers using sustainability-driven innovation. Strateg Dir 1:35–37.
- Mulgan, G. (2006). The process of social innovation. Innovations: Technology, Governance, Globalization, 1, 145-162.
- Mulgan G, Tucker S, Ali R, Sander B (2007) Social innovation: what it is, why it matters and how it can be accelerated. Said Business School, Oxford.
- Mulgan, G. (2012) "The theoretical foundations of social innovation" In: A. Nicholls and A. Murdoch (Eds.) Social Innovation. London: Palgrave Macmillan. pp. 33-65.
- Mumford, M. (2002) 'Social Innovation: Ten Cases from Benjamin Franklin', Creativity Research Journal, 14 (2): 253–56.

- Nicholls, A. and Murdock, A. (eds) (2012) *Social Innovation: Blurring Boundaries to Reconfigure Markets*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) (2010) *SMEs, Entrepreneurship and Innovation*. http://www.oecd.org/document/16/0,3746,en_2649_3395_6792_44938128_1_1_1_1,00.html. Erişim Tarihi: 11 Haziran 2021.
- Özmete, E. (2013). Sosyal Hizmet ve İnovasyon. *Biz Bir Aileyiz Dergisi*. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayını 1(4).
- Özmete, E., & Gök, F. A. (2015). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Sosyal İnovasyon ve Sosyal Hizmet İlişkisinin Değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 26(2), 127-143.
- Phills JA, Deiglmeier K, Miller DT (2008) Rediscovering social innovation. *Stanf Soc Innov Rev* 6:34-43.
- Pol E, Ville S (2009) Social innovation: buzz word or enduring term? *J Socio-Econ* 6:878-885.
- Robertson, T. S. (1967). The process of innovation and the diffusion of innovation. *Journal of marketing*, 31(1), 14-19.
- Robertson, P. L., & Langlois, R. N. (1995). Innovation, networks, and vertical integration. *Research policy*, 24(4), 543-562.
- Rothwell, R., & Gardiner, P. (1985). Invention, innovation, re-innovation and the role of the user: A case study of British hovercraft development. *Technovation*, 3(3), 167-186.
- Topsakal, Y., & Yüzbaşıoğlu, N. (2017). Sosyal inovasyon kavramsal model önerisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(3), 565-576.
- Saad, M. (2004) Issues and challenges arising from the application of innovation strategies based on the triple helix culture. *International Journal of Technology Management & Sustainable Development*. 3 (1), pp. 17-34.
- Social Innovation Europe (2012), *Financing Social Impact*. http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=5582&lang=en. Erişim Tarihi: 11 Haziran 2021.
- Snyder, N. T., & Duarte, D. L. (2003). *Strategic innovation: embedding innovation as a core competency in your organization*. John Wiley & Sons.
- Young, H. P. (2011). The dynamics of social innovation. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108(Supplement 4), 21285-21291.
- Yunus, M. (1998). *Banker to the Poor*. Penguin Books India.
- Westley, F. 2008. "The Social Innovation Dynamic." SiG@Waterloo Working Paper [ElectronicVersion]. http://sig.uwaterloo.ca/sites/default/files/documents/TheSocialInnovationDynamic_001.pdf. Erişim Tarihi: 15.06.2021.
- www.ihtiyacharitasi.org, Erişim Tarihi: 01.06.2021.

Kaynakça

- Baştan, S. (2003). Yapay Zeka, Yeni İletişim Teknolojileri ve Örgütsel Değişim: Akıllı Örgüte Doğru, *Yönetim ve Ekonomi*, 10/1, 187-203.
- Bloomberg, J. (2018). *Digitization, Digitalization, And Digital Transformation: Confuse Them At Your Peril*, <https://www.forbes.com/sites/jasonbloomberg/2018/04/29/digitization-digitalization-and-digital-transformation-confuse-them-at-your-peril/?sh=2705345f2f2c> (Erişim Tarihi: 18.07.2021).
- Boden, M. A. (1987). *Artificial Intelligence and Natural Man* (2nd ed.). The MIT Press: London.
- Carter, M. (2007). *Minds And Computers*, Edinburgh University Press Ltd: Edinburgh.
- Choi, J., Choi, S., Shin, D. Shin D. (2004). Research and Implementation of the Context-Aware Middleware Based on Neural Network, *Artificial Intelligence and Simulation*, 13th International Conference on AI, Simulation, and Planning in High Autonomy Systems, AIS 2004 Jeju Island, Korea, October 4-6 2004, 298-303.
- Crockett, L., J. (1994). *The Turing Test and the Frame Problem: AI's Mistaken Understanding of Intelligence*. Ablex Publishing Corporation: New Jersey.
- Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, Türkiye'nin İlk Yapay Zekâ Stratejisi, <https://cbddo.gov.tr/haberler/6126/turkiye-nin-ilk-yapay-zeka-stratejisi> (Erişim Tarihi: 21.08.2021).
- Ebert, C., Duarte C. ve Henrique C. (2018). *Software Technology-Digital Transformation*, <https://chcduarte.com/dx2018.pdf> (Erişim Tarihi: 15.07.2021).
- Finger, M. (2004). Towards Polynomial Approximations of Full Propositional Logic, (Ed.) Ana L.C. Bazzan, Sofiane Labidi, *Advances in Artificial Intelligence – SBIA 2004*, 17th Brazilian Symposium on Artificial Intelligence São Luis, Maranhão, Brazil September 29 – October 1, 2004 Proceedings, Springer-Verlag: Berlin ,11-20.
- Foo, N. ve Peppas, P. (2004). Systems Theory: Melding the AI and Simulation Perspectives, *Artificial Intelligence and Simulation*, 13th International Conference on AI, Simulation, and Planning in High Autonomy Systems, AIS 2004 Jeju Island, Korea, October 4-6 2004, 14-23.
- Fritzsche Paula (2008). Preface, Ed. Paula Fritzsche, *Tools in Artificial Intelligence*, In-Teh: Vienna. V.
- Gobble, M., M. (2018). Digital Strategy and Digital Transformation, *Research-Technology Management*, 61:5, 66-71. DOI: 10.1080/08956308.2018.1495969
- İşman, A. (2001). Bilgisayar ve Eğitim, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0 (2) , 1-34. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sakaefd/issue/11207/133826>
- Kocaoğlu M. ve Gezici H. S. (2021). Dijital Dönüşüm Sürecinde Kamu Diplomasisindeki Değişim Ve Dijital Diplomasi Uygulamaları, (Ed. Yusuf Sayın), *Çağdaş Siyasal Akımlar*, Nobel Akademi Yayınları: Ankara, 481-502.
- Konar, A. (2000). *Artificial Intelligence and Soft Computing: Behavioral And Cognitive Modeling Of The Human Brain*, CRC Press LLC: Boca Raton.
- Köroğlu, Y. (2017). *Yapay Zeka'nın Teorik ve Pratik Sınırları* <https://www.cmpe.boun.edu.tr/~yavuz.koroglu/publications/EBES17.pdf> (Erişim Tarihi: 02.08.2021).

- Krishnamoorthy, C., S. ve Rajeev S. (1996). *Artificial Intelligence and Expert Systems for Engineers*, CRC Press LLC: Boca Raton.
- Lanzolla, G. ve Anderson, J. (2008). Digital transformation. *Business Strategy Review*, 19, 72-76. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8616.2008.00539.x>
- Liu J., Kong X., Xia F., Bai X., Wang L., Qing Q. ve Lee I. (2018). Artificial Intelligence in the 21st Century, *IEEE Access*, vol. 6, 34403–34421.
- Lu H., Li Y., Chen M., Kim H., Serikawa S. (2018). Brain Intelligence: Go beyond Artificial Intelligence, *Mobile Networks and Applications*, Volume:23, Issue:2, 368–375, DOI 10.1007/s11036-017-0932-8
- Minsky, M. (1968). Preface, (Ed.) Marvin Minsky, *Semantic Information Processing*, The MIT Press: Massachusetts.
- Nilson, N. J. (1998). *Artificial Intelligence, A New Synthesis*, Morgan Kaufmann Publishers: Burlington.
- OECD (2019), *Artificial Intelligence in Society*, <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/eedfee77-en/index.html?itemId=/content/publication/eedfee77-en> (Erişim Tarihi: 07.08.2021).
- Raynor, W. J. (1999). *The International Dictionary of Artificial Intelligence*, AMACOM: New York.
- Saygılı, H. (2020). Yapay Zeka: Güçlü ve Zayıf Yönler, *ULİSA 12 Rapor*, 2, 25-33.
- Shapiro, S. C. (2003). Artificial intelligence (AI), (Ed.) Anthony Ralston, Edwin D. Reilly, David Hemmendinger, *Encyclopedia of Computer Science*, John Wiley and Sons Ltd.: London, 89-93.
- Spiegeleire, S. D., Maas M. ve Sweijts T. (2017). AI – Today And Tomorrow, Artificial Intelligence and The Future Of Defense, *Hague Centre for Strategic Studies*, 43-59.
- Tamer, H. Y. ve Övgün, B. (2020). Yapay Zeka Bağlamında Dijital Dönüşüm Ofisi, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt 75, No.2, 775 – 803.
- Thomas, P. (2005). *Artificial Intelligence*. Thomson Gale: Farmington Hills.
- Tomičić-Pupek, K., Pihir, I. ve Furjan M. T. (2019). Smart City Initiatives in The Context of Digital Transformation – Scope, Services And Technologies, *Management: Journal of Contemporary Management*, Issues, Vol.24 No.1, 39-54.
- Türkiye Yapay Zekâ İnişiyatifi. *AI Zaman Çizelgesi*, <https://turkiye.ai/kaynaklar/yapay-zeka-zaman-cizelgesi/> (Erişim Tarihi: 08.08.2021).
- Ulaşan, F. (2020). Ulusal Yapay Zeka Strateji Belgeleri ve Değerlendirmeler, *ULİSA 12 Rapor*, 2, 11-24.
- Varanini, F. (2018). Human Being in the Digital World: Lessons from the Past for Future CIOs, (Ed.) Giorgio Bongiorno, Daniele Rizzo, Giovanni Vaia, *CIOs and the Digital Transformation A New Leadership Role*, Cham: Springer.

İlgili diğer alanlara entegrasyonu noktasında hızlandırıcı bir etkiye sahip olacağı'nın ilk yaklaşımları olarak görülmektedir. Dijital ikizlerin sürekli olarak birbirine bağlanması, operasyonel mükemmelliği daha da geliştirmenin ve hassas ürünler endüstrisindeki rekabet gücünü korumanın anahtarıdır. Gelecekteki ana zorluk, dijital ikizlerin tüm ürün mühendisliği sürecinde, ortak entegrasyon için, ara yüzleri ve standardizasyon ile verimli bilgi akışı konularını kapsayan bütünsel kullanımı için tutarlı bir çerçeve tanımlamaktır. (Wagner vd, 2019: 93).

Dijital ikiz teknolojilerinden hem kamu sektöründe hem de özel sektörde yaygın bir şekilde yararlanılmaktadır. Kamusal düzeyde sağlık sektöründe olduğu kadar özel sağlık sektöründe de dijital ikiz teknolojisi yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bunlarla birlikte, enerji sektörü başta olmak üzere, ulaştırma, lojistik ve ticaretle, üretim ve endüstri teknolojisinde yoğun bir şekilde dijital ikiz teknolojisine başvurulmaktadır. Akıllı şehirlerin oluşturulmasında da dijital ikiz teknolojisi öncelenmektedir.

Gelişen teknolojilere birlikte insanların, hizmetlerin, küresel işletmelerin ve hatta şehirlerin, dijital bir ikize sahip olabilme yolunda ilerlediği gözükmektedir. Dijital ikiz trendinin gelecek yıllarda daha da gelişerek büyüyeceği yönünde öngöründe bulunulabilir. Hem kamusal hem de özel alanda hizmetlerin sunulmasında, etkinlik, verimlilik, etkililik, ekonomiklik ve kalite gibi unsurların gözetilmesi yadsınamaz bir gerçektir. Bunlarla birlikte, kamuda vatandaş odaklı yönetim anlayışı ile özel sektörde müşteri odaklı yönetim anlayışının göz önünde tutulması gerektiği vurgulanabilir. Tüm bu hususlar dikkate alındığında, kamusal işlerin yürütülmesinde ve özel işletmelerin faaliyetlerini yerine getirmesinde dijital ikiz teknolojilerinden daha fazla yararlanılacağı iddiası ortaya konulabilir.

Kaynakça

- Burghardt A. , Szybicki D. , Gierlak P. , Kurc K. , Pietru's P. ve Cygan R. (2020), Programming of Industrial Robots Using Virtual Reality and Digital Twins, *Appl. Sci.* 10, 486; doi:10.3390/app10020486
- Campbell, M. M. (2021), Digital Twins Made Tangible: The Bike Example, https://www.iscoop.eu/internet-of-things-guide/industrial-internet-things-iiot-saving-costs-innovation/digital-twins/#Digital_twins_made_tangible_the_bike_example, (Erişim Tarihi: 26. 06. 2021).
- Dembski F. , Wössner U. , Letzgas M., Ruddat M. ve Yamu C. (2020), Urban Digital Twins for Smart Cities and Citizens: The Case Study of Herrenberg, Germany, *Smart Cities, City Dashboards, Planning and Evaluation of Urban Performances*, doi:10.3390/su12062307, www.mdpi.com/journal/sustainability Erişim tarihi 01-07-2020.
- Du J. , Zhu Q. , Shi Y. , Wang Q. , Lin Y. ve Zhao D. (2019), Cognition Digital Twins for Personalized Information Systems of Smart Cities: Proof of Concept, DOI: 10.1061/(ASCE)ME.1943-5479.0000740. American Society of Civil Engineers.

- Elayan H. , Aloqaily, M. ve Guizani M. (2021), DigitalTwinforIntelligentContext-Aware IoT Healthcare Systems, *IEEE Internet of ThingsJournal 1-1*. DOI: 10.1109/JIOT.2021.3051158
- Endüstri Sektöründe Dijital İkiz (2021) <https://www.endustri40.com/nesnelerin-internetinde-dijital-ikizlerin-yukselisi/>, (Erişim Tarihi: 01.07.2021).
- Enerji Sektöründe Dijital İkiz (2021), <https://www.endustri40.com/nesnelerin-internetinde-dijital-ikizlerin-yukselisi/>, (Erişim Tarihi: 01.07.2021).
- Erturan İ. ve Ergin E. (2018), Dijital Denetim ve Dijital İkiz Yöntemi, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Aralık; 20(4); 810-830.
- Fuller A. , Fan Z. , Day C. ve Barlow C. (2020), *DigitalTwin: Enabling Technologies, Challengesand Open Research*, *IEEE Access*, 8, *Digital Object Identifier 10.1109/ACCESS.2020.2998358*.
- Gartner (2019), How DigitalTwinsSimplify the IoT<https://www.gartner.com/smarterwithgartner/how-digital-twins-simplify-the-iot/> Erişim Tarihi 16.07.2021.
- Göçen, S. (2020), Açık ve Uzaktan Öğrenmede Dijital İkiz Teknolojisinin Kullanımına İlişkin Bir Değerlendirme. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*,6(4), 155-173.
- Güven C. T. ve Acı M. (2019), Akıllı Ev Sistemleri için Geliştirilen Yapay Sinir Ağı Tabanlı Gezgin Hizmet Robotu, *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi Özel Sayı, Ekim, S. 74-8*.
- Hallerbach S., Xia Y. , Eberle U. ve Köster F.(2018),Simulation-basedIdentification of Critical ScenariosforCooperativeandAutomatedVehicles, *Hallerbach et al. / SAE Int. J. of CAV / 1,2, sayfa 93-106*.
- Hartmann D. ve Auweraer H. V. (2020), *DigitalTwins*, <https://arxiv.org/pdf/2001.09747.pdf>, Erişim Tarihi: 03.07.2021
- Hempel, V. (2017), Healthcare solutiontestingforfuture | DigitalTwins in healthcare., <https://www.dr-hempel-network.com/digital-health-technology/digital-twins-in-healthcare/> (Erişim Tarihi, 06.07.2021).
- Kahraman H. (2021), *Nesnelerin İnterneti'nde Dijital İkizlerin Yükselişi*, Türkiye'nin Endüstri 4.0 platformu, <https://www.endustri40.com/nesnelerin-internetinde-dijital-ikizlerin-yukselisi/> Erişim tarihi 14.07.2021
- Mussomeli A. , Parrott A. , Umbenhauer B. ve Warsaw L. (2020), DigitaltwinsBridging the physicalanddigital, *DeloitteInsights 59-73*.
- NexusIntegra (2021), <https://nexusintegra.io/digital-twin-electricity-sector/> Erişim Tarihi: 10.07.2021.
- Niggemann O. , Diedrich A. , Kühnert C., Pfannstiel E. ve Schraven J. (2020), The DigitalTwin-from an ArtificialIntelligencePerspective, arXiv:2010.14376v1 [cs.AI].
- Nsocial, (2021),“İnsan Kaynaklarında Dijital Dönüşüm. İnsan Kaynaklarında Dijitalleşme”, <https://nsocialtr.com/> Erişim Tarihi 16.07.2021.
- Parris C.(2017), “DigitalTwinpresentation at the 2017 Naval Future Force S&T Expo” , <https://www.youtube.com/watch?v=XM4DILjsL0g>

- Resonai (2021), *DigitalTwins: The Beginner's Guide*, <https://www.resonai.com/digital-twins> Erişim Tarihi:09.07.2021
- Rocca R. ,Rosa P. , Sassanelli C. , *Fumagalli L. ve Terzi S. (2020),Integrating Virtual Realityand-DigitalTwin in CircularEconomyPractices: A Laboratory Application Case*, [mdpi.com/journal/sustainability](https://www.mdpi.com/journal/sustainability) Erişim tarihi 05.07.2021
- Siemens (2020), <https://new.siemens.com/global/en/company/stories/research-technologies/digitaltwin/digital-twin.html>
- Teng S.Y., Touš M., Leong W.D., How B.S., Lam H.L. ve Máša V. (2021), Recentadvances on industrial data-drivenenergysavings: Digitaltwinsandinfrastructures. *RenewableandSustainableEnergyReviews*, 135, p.110208.
- Uhlemann T. H. J, Lehmann C. ve Steinhilper R. (2017), The DigitalTwin: Realizing the Cyber-PhysicalProductionSystemforIndustry 4.0, *The 24th CIRP Conference on Life Cycle-Engineering*, 61, 335 – 340.
- Wagner R. , Schleich B. , Haefner B, Kuhnlea A. , Wartzack B S. ve Lanzaa G. (2019), ChallengesandPotentials of DigitalTwinsandIndustry 4.0 in Product Design andProductionfor High PerformanceProducts, *Procedia*, CIRP 84, 88-93.
- Walters A. M. (2021), How DigitalTwinsWill Drive Innovation in the EnergySector, https://prod-bentleycdn.azureedge.net/-/media/files/documents/perspectives/perspective_digital_twins_energy_sector_ltr_en_lr.pdf?la=en&modified=20190618115255 Erişim Tarihi 10.07.2021.
- Yükçü S. ve Aydın Ö. (2020), Maliyet Düşürme Yöntemi Olarak Dijital İkiz, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Eylül, 22(3); 563-579.
- Zahid A., Poulsen J. K., Sharma R. ve Wingreen S. C. (2021), A systematicreview of emerginginformationtechnologiesforsustainable data-centrichealth-care, *International Journal of MedicalInformatics*, 149, 104420
- Zhang X. , Li K. , Li D. , Zhong M. , Huang W. (2020), DigitalTwin in Energy Internet andItsPotential Applications, *IEEE 4th Conference on Energy Internet andEnergySystem Integration (EI2)*, DOI: 10.1109/EI250167.2020.9346967
- Zheng J.M.,Chan K.W ve Gibson I. (1998), Virtual reality IEEE Potentials: the magazine forengi-neeringstudents, 17, 2, s. 20-23.

Kamu yönetimlerinde ülkelerin bilgi ve iletişim teknolojilerini aktif kullanıp kullanmamasına göre birçok farklı alanda büyük veriden yararlanılmaktadır. Türkiye’de özellikle sağlık hizmetlerinin sunumunda, eğitim hizmetlerinin sunumunda, ulaşım hizmetlerinin sunumunda, modern yönetim teknikleri ile kamu kurumları hizmet sunarken, afet ve acil durum yönetiminde ve güvenlik hizmetlerinin sunumunda büyük veri kullanılmaktadır.

Geleneksel devletten e-devlete geçiş, bilgi ve iletişim teknolojilerinin sunduğu imkanlardan daha fazla yararlanabilme avantajını ortaya çıkarmıştır. E-devlet uygulamaları ile elde edilen verinin miktarı büyümektedir ve büyük verinin toplanıp, analiz edilmesi ile vatandaşlara daha kolay, hızlı, ekonomik, kesintisiz hizmet verilebilmektedir.

Büyük verinin kullanıcılarına sağladığı avantajların yanında bazı zorlukları da vardır. Büyük verinin toplanması, saklanması, analiz edilmesi yeni teknolojilerin kullanılmasını gerektirmektedir. Yeni teknolojilerin kullanılması yeni maliyetleri beraberinde getirmektedir. Bu yeni teknolojilerin üretilmesi ya da satın alınması aşamasında katlanılan maliyetler ile birlikte bu teknolojileri kullanabilecek nitelikli insan kaynağı da bütçe de ayrıca bir yük oluşturmaktadır. Bu zorlukların neler olduğu/olabileceği ayrı bir çalışma konusu olabilecek kadar detaylandırılabilir için çalışma da bu başlıklara yer verilmemiştir.

Büyük veri konusunda kamu yönetimi alan yazınında bilimsel araştırmaların artırılması gerekmektedir. Bu çalışmanın kamu yönetimi alanına bu konuda katkı yapması beklenmektedir. Çalışmanın her bir alt başlığı yeni bir çalışma konusu olabilecek kadar genişletilebilir özelliktedir.

Kaynakça

- Aktan, E. (2018), “Büyük Veri: Uygulama Alanları, Analitiği ve Güvenlik Boyutu”, *Bilgi Yönetimi Dergisi*, 1(1), 1-22.
- Al Lily, A.E., Ismail, A.F., Abunasser, F.M. ve Alqahtani, R.H.A. (2020), “Distance Education as a Response to Pandemics: Coronavirus and Arab culture”, *Technology in Society*, November (63), 101317.
- Arca, D. (2012), “Afet Yönetiminde Coğrafi Bilgi Sistemi ve Uzaktan Algılama”, *Karaelmas Science and Engineering Journal*, 2 (2), 53-61.
- Archana, J. ve Anita, E. A. M. (2015), “A Survey of Big Data Analytics in Healthcare and Government”, *Procedia Computer Science*, 50, 408-413.
- Balaban, M. E. ve Kartal, E. (2015), *Veri Madenciliği ve Makine Öğrenmesi*, İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- Bayrakçı, S. (2015), Sosyal Bilimlerdeki Akademik Çalışmalarda Büyük Veri Kullanımı, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul.

- Bright, J. ve Margetts, H. (2016), "Big Data and Public Policy: Can It Succeed Where E-Participation Has Failed?", *Policy & Internet*, 8(3), 218-224. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/poi3.130>, Erişim Tarihi: 25.04.2021.
- Brynjolfsson, E., Hitt, L. M., ve Kim, H. H. (2011), "Strength in Numbers: How Does Data-Driven Decisionmaking Affect Firm Performance?", <http://www.socialserviceworkforce.org/system/files/resource/files/Data%20Driven%20Decisions.pdf>, Erişim Tarihi: 18.05.2021.
- BThaber. (2012, Ocak 22). <http://www.bthaber.com/yapilandirilmis-verinin-onemi>, Erişim Tarihi: 15.05.2021.
- Chen, M., Mao, S., ve Liu, Y. (2014), "Big Data: A Survey", *Mobile Networks and Applications*, 19(2), 171-209.
- Çağlayan, N., Satoğlu, Ş. I., ve Kapukaya, E. N. (2018), "Afet Yönetiminde Büyük Veri ve Veri Analitiği Uygulamaları: Literatür Araştırması", *7. Ulusal Lojistik ve Tedarik Zinciri Kongresi*, Bursa, 3-5 Mayıs 2018, 1-10.
- Çelik, M. (2004), *Bilgi ve Hikmet:Enformasyon Toplumu'nun Belleği*, İstanbul: Kaknüs
- Davenport, T. H., ve Prusak, L. (2001), *İş Dünyasında Bilgi Yönetimi: Kuruluşlar Elleriindeki Bilgiyi Nasıl Yönetirler*, (G. Günay, Çev.), İstanbul: Rota Yayınları.
- Diebold, F. X. (2012), "A Personal Perspective on the Origin(s) and Development of 'Big Data': The Phenomenon, the Term, and the Discipline", *PIER Working Paper*, 13-003, <https://ssrn.com/abstract=2202843>, Erişim Tarihi: 15.04.2021.
- Dura, C., ve Atik, H. (2002), *Bilgi Toplumu, Bilgi Ekonomisi ve Türkiye*, İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Durna, U. ve Demirel, Y. (2008), "Bilgi Yönetiminde Bilgiyi Anlamak", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30, 129-156.
- Ebenezer, G. A. J., ve Durga, S. (2015), "Big Data Analytics in Healthcare: A Survey", *ARPN Journal of Engineering and Applied Sciences*, 10 (8), 3645-3650.
- Firican, G. (2017), The 10 Vs of Big Data, <https://tdwi.org/articles/2017/02/08/10-vs-of-big-data.aspx>, Erişim Tarihi: 12.05.2021.
- Goes, P. B. (2014), "Big Data and IS Research", *MIS Quarterly*, 38(3), iii-viii.
- Gubbi, J., Buyya, R., Marusic, S. ve Palaniswami, M. (2013), "Internet of Things (IoT): A Vision, Architectural Elements, and Future Directions", *Future Generation Computer Systems*, 29(7), 1645-1660.
- Gürdal, O. (2000), *Tekstil Endüstrisinde Enformasyon Olgusu*, Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Gürsakal, N. (2014), *Büyük Veri*, Bursa: Dora.
- Hariharan, M. R. ve Khaneja, M. (2003), "E-Knowledge Management Framework for Government Organizations", *Information Systems Management*, 38-48.
- Herland, M., Khoshgoftaar, T.M. v Wald, R. "A Review of Data Mining Using Big Data in Health Informatics", *Journal of Big Data*, 1 (2), 1-35.
- Hussain, M. ve Manhas, J. (2016), "Artificial Intelligence for Big Data: Potential and

- Karaağaç, C. (2014), “Geleceğin Harekât Ortamında İHA Sistemleri: Askeri Uygulamalar & Teknoloji Gereksinimleri”, *III. Ulusal Havacılıkta İleri Teknolojiler Konferansı*, İstanbul, 1-19.
- Karakış, S. (2012), “İnsansız Hava Aracı Yardımıyla Büyük Ölçekli Fotogrametrik Harita Üretim Olanaklarının Araştırılması”, *Harita Dergisi*, (147), 13-20.
- Khan, M. A., Uddin, M. F. ve Gupta, N. (2014), “Seven V’s of Big Data Understanding Big Data to Extract Value”, *Conference of the American Society for Engineering Education*, Bridgeport, CT, USA.
- Kitchin, R. (2014), *The Data Revolution: Big Data, Open Data, Data Infrastructures and Their Consequences*. Londra: Sage.
- Kurnaz, E., ve Serçemeli, M. (2020), “Covid-19 Pandemi Döneminde Akademisyenlerin Uzaktan Eğitim ve Uzaktan Muhasebe Eğitimine Yönelik Bakış Açılımları Üzerine Bir Araştırma”, *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi*, 3, 262-288.
- Manovich, L. (2011), “Trending: The Promises and The Challenges of Big Social Data”, <https://dhdebates.gc.cuny.edu/read/untitled-88c11800-9446-469b-a3be3fdb36bfbd1e/section/65b49184-0ab4-4f29-859c-f7f02d875d8d>, Erişim Tarihi: 03.05.2021.
- Mårtensson, M. (2000), “A Critical Review of Knowledge Management as a Management Tool”, *Journal of Knowledge Management*, 4(3), 204-216.
- Nabiyev, V.V. (2005), *Yapay Zeka Problemler- Yöntemler- Algoritma*, Ankara: Seçkin.
- Naik, K. ve Joshi, A. (2017), “Role of Big Data in Various Sectors”, *International Conference on IoT in Social, Mobile Analytics and Cloud*, 10-11 February, Tirupur, India, 117-122.
- Nguyen, T.V. (2002), “Knowledge Management: Literature Review and Findings About Perceptions of Knowledge Transfer in Collaborative and Process-Oriented Teams”, Pepperdine University, *Doctor of Education in Organizational Leadership Dissertation*.
- Oğuzlar, A. (2011), *Temel Metin Madenciliği*, Bursa: Dora.
- Özdaş, M.R. (2014), *Kamu Kurumlarının Bulut Bilişime Hazırlık Durumu*, Kalkınma Bakanlığı Çalışma Raporu 5, Ankara: Kalkınma Bakanlığı.
- Relevance”, *International Academy of Engineering and Medical Research*, 1(1) 1-5.
- Schönberger, V. M. ve Kenneth C. (2013), *Büyük Veri- Yaşama, Çalışma ve Düşünme Şeklimizi Dönüştürecek Bir Devrim*, (B. Erol Çev.), İstanbul: Paloma.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 05.05.2021.
- Wang, X., Liu, Y., Zhang, H., Ma, Q., ve Cao, Z. (2017), “Public Health Emergency Management and Multi-Source Data Technology in China”, *Intelligent Automation and Soft Computing*, 24(1), 1-8.
- Wyld, D. C. (2009), *Moving to the Cloud: An Introduction to Cloud Computing in Government*, IBM Center for The Business of Government, <https://www.businessofgovernment.org/report/moving-cloud-introduction-cloud-computing-government>, Erişim Tarihi: 03.05.2021.
- Yaman, M., ve Çakır, E. (2018), “Dijitalleşen Dünyada Akıllı Afet ve Acil Durum Uygulamaları”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7 (2), 1124-1138.

- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiu, C. (2012), “The Big Data Opportunity: Making Government Faster, Smarter and More Personal”, 3 Jul 2012, <https://policyexchange.org.uk/publication/the-big-data-opportunity-making-government-faster-smarter-and-more-personal/> Erişim Tarihi: 5 Nisan 2021.
- Yu, S., Yang, D. ve Feng, X. (2017, 09-10 Ekim), “A Big Data Analysis Method for Online Education”, *10th International Conference on Intelligent Computation Technology and Automation*, Changsha, China, 291-294.
- Zadrozny, P., ve Kodali, R. (2013), *Big Data Analytics Using Splunk, Deriving Operational Intelligence from Social Media, Machine Data, Existing Data Warehouses, and Other Real-Time Streaming Sources*, Apress.
- Zainal, N. Z., Hussin, H. ve Nazri, M. N. M. (2016), “Big Data Initiatives by Governments- Issues and Challenges: A Review”, *6th International Conference on Information and Communication Technology for The Muslim World (ICT4M)*, Jakarta, Indonesia, November 2016, 304-309.
- Zeyu, J., Shuiping, Y., Mingduan, Z., Yongqiang, C. ve Yi, L. (2017),” Model Study for Intelligent Transportation System with Big Data”, *Procedia Computer Science*, 107, 418-426.

kullanılmalıdır. Kurum içinde yönetilecek veri miktarı az ise Çekişmeli Üretici Ağlar (Generative Adversarial Networks) yöntemi tercih edilmelidir. Envanter yönetimi veya bilginin değerlendirilmesi için Derin Pekiştirmeli Öğrenme (Deep Reinforcement Learning) yöntemi tercih edilmelidir. Kurum içinde kullanılacak yapay asistan uygulamaları için Boltzmann Makineleri (Boltzmann Machines) yöntemi kullanılmalıdır. Bilgi işleme, bilginin analizini yapmak ve özelliklerini çıkarmak için ise Otomatik Kodlayıcılar (Autoencoders) kullanılmalıdır. Burada bahsi geçen yöntemler kurumsal bilgi yönetiminde yapılacak işlemlere göre en uygun yöntemleri önermektedir. Tabii ki gerçek uygulama esnasında birden fazla yöntem modellenebilir. Yapay zeka ve makine öğrenmesinin diğer stratejileri ve algoritmaları da kullanılarak hibrid çözümler kullanılabilir. Önümüzdeki yıllarda Derin Öğrenmenin kurumsal bilgi yönetiminde etkin bir şekilde kullanılması kaçınılmazdır.

Kaynakça

- Ackley, David H; Hinton Geoffrey E; Sejnowski, Terrence J (1985), "A learning algorithm for Boltzmann machines", *Cognitive Science*, 9 (1): 147–169
- Anderson, S.; A. de Palma (2012). "Competition for attention in the information (overload) age". *The RAND Journal of Economics*. 43: 7–25
- Barrenechea M., Jenkins T., (2013), "Enterprise Information Management: The Next Generation of Enterprise Software", OpenText, Waterloo (Canada), pp. 35
- Bernstein, Jeremy; Vahdat, Arash; Yue, Yisong; Liu, Ming-Yu (2020). "On the distance between two neural Networks and the stability of learning", *Computer Science*, 4(1)
- Bozinovski, S. (1982). "A self-learning system using secondary reinforcement". In Trapp, Robert (ed.). *Cybernetics and Systems Research: Proceedings of the Sixth European Meeting on Cybernetics and Systems Research*. North Holland. pp. 397–402.
- Catherine B., Clarke M., (2000) "How Do Managers Use Knowledge About Knowledge Management?", *Journal of Knowledge Management*, Volume 4 Number 3, s. 237
- Dupond, Samuel (2019). "A thorough review on the current advance of neural network structures". *Annual Reviews in Control*. 14: 200–230.
- Estrem, Heidi. (2015), *Writing is a Knowledge-Making Activity, Naming What We Know: Threshold Concepts of Writing Studies*, Utah, Utah State University Press, : ss. 55-56.
- Evans Richard, Matko Bošnjak, Lars Buesing, Kevin Ellis, David Pfau, Pushmeet Kohli, Marek Sergot, (2021) *Making sense of raw input*, *Artificial Intelligence*, Volume 299,
- Francois-Lavet, Vincent; Henderson, Peter; Islam, Riashat; Bellemare, Marc G.; Pineau, Joelle (2018). "An Introduction to Deep Reinforcement Learning". *Foundations and Trends in Machine Learning*. 11 (3–4): 219–354
- Goldberg, D. E.; Korb, B.; Deb, K. (1989). "Messy Genetic Algorithms : Motivation Analysis, and First Results". *Complex Systems*. 5 (3): 493–530.

- Goodfellow, Ian; Pouget-Abadie, Jean; Mirza, Mehdi; Xu, Bing; Warde-Farley, David; Ozair, Sherjil; Courville, Aaron; Bengio, Yoshua (2014). Generative Adversarial Networks, Proceedings of the International Conference on Neural Information Processing Systems (NIPS 2014). pp. 2672–2680.
- Greene, SariStern (2014). *Security Program and Policies: Principles and Practices*. Indianapolis, IN, US: Pearson IT Certification. p. 349.
- Haenlein, M. Kaplan, A. (2019). “A Brief History of Artificial Intelligence: On the Past, Present, and Future of Artificial Intelligence”. *California Management Review*. 61 (4): 5–14.
- Harik, Georges R.;Lobo, Fernando G.; Sastry, Kumara (2006). Linkage Learning via Probabilistic Modeling in the Extended Compact Genetic Algorithm (ECGA). *Scalable Optimization Via Probabilistic Modeling*. Studies in Computational Intelligence. 33.
- Hayes-Roth, F. Waterman, D. ; Lenat, D. (1983). *Building Expert Systems*. Addison-Wesley.
- Kramer, Mark A. (1991). “Nonlinear principal component analysis using autoassociative neural networks” (PDF). *AIChEJournal*. 37 (2): 233–243
- Lin KP, Chang HF, Chen TL, Lu YM, andWang CH (2016). “Intuitionistic fuzzy C-regression by using least squares support vector regression”. *Expert Systems with Applications*. 64: 296–304.
- López-Muñoz F, Boya J, Alamo C (2006). “Neurontheory, thecornerstone of neuroscience, on thecentenary of the Nobel Prize awardto Santiago Ramón y Cajal”. *Brain Research Bulletin*. 70 (4–6): 391–405.
- Magoulas, Roger; Loriga, Ben (2009). “Introduction to Big Data”. Release2.0. Sebastopol CA, O’Reilly Media
- Mitchell, Tom (1997). *Machine Learning*. New York: McGrawHill.
- Öztemel, Ercan. (2003), *Yapay Sinir Ağları* ,Istanbul: Papatya Yayıncılık,
- Ruthfield, Scott (1995), “The Internet’s History and Development FromWar time Tooltothe Fish-Cam.”, *Crossroads, The ACM Magazine for Students* V, 2 (1). pp. 2–4.
- Schmidhuber, J. (2015). “Deep Learning in Neural Networks: An Overview”. *Neural Networks*. 61: 85–117
- Smolensky, P. (1986). “Information processing in dynamicalsystems: Foundations of harmonytheory.”. In D. E. Rumelhart; J. L. McClelland; PDP ResearchGroup (eds.). *Parallel Distributed Processing: Explorations in theMicrostructure of Cognition*. 1. pp. 194–281
- Sütçü, Cem S. ve AYTEKİN, Ç. (2018). *Veri Bilimi*. İstanbul: Paloma Yayınevi.
- Valueva, M.V.;Nagornov, N.N.; Lyakhov, P.A.; Valuev, G.V.; Chervyakov, N.I. (2020). “Application of thesesi due number system to reduce hardware costs of the convolutional neural network implementation”. *Mathematicsand Computers in Simulation*. Elsevier BV. 177: 232–243.
- Venkatraman, N., (1994). “IT - enabled business transformation: from automation to business copere definition”. *Sloan Management Review*, 35(2), pp.73–87.

- Vlachos IK, Sergiadis GD (2007). “Intuitionistic fuzzyin formation–applications to pattern recognition”. *Pattern Recognition Letters*. 28 (2): 197–206
- Yin, Hujun; (2008) Learning NonlinearPrincipalManifoldsby Self-OrganisingMaps, in Gorban, Alexander N.;Kégl, Balázs; Wunsch, Donald C.; andZinovyev, Andrei (Eds.); *Principal Manifolds for Data Visualization and Dimension Reduction, LectureNotes in Computer Science and Engineering (LNCSE)*, vol. 58, Berlin, Germany: Springer

Sonuç

Yapay Zeka, kuruluşlara, araştırmacılara ve hükümetlere büyük hedeflere ulaşabilecek yeni araçlar sağlamaktadır. Bu araçlardan en güçlüsü Makine Öğrenmesidir. Dijitalleşme sürecinde, araştırmacıların en büyük mücadelesi, büyük veriyle olmuştur. Makine Öğrenmesi, karmaşık işlemleri daha kısa sürede ve daha az çabayla gerçekleştirmektedir. Aynı zamanda bu algoritmalar az sayıda veriyle optimum sonuca da ulaşabilmektedirler. Bu bağlamda, öncelikle günlük hayatta birbirinin yerine kullanılan Yapay Zeka, Makine Öğrenmesi ve Derin Öğrenme kavramlarının farklılıklarının bilinmesi gerekmektedir. 20 yıl öncesine kadar çok değerli olan geleneksel programlama paradigması, bugün yerini Yapay Zeka tabanlı modellere bırakmaktadır. Özellikle Makine Öğrenmesi algoritmaları kullanılarak geliştirilen modeller, çıktı olarak karar vermeye destek olan bir bilgisayar programı sunduğundan ve aynı tür verilerle hızlı ve doğru sonuç alabildiklerinden çok avantajlıdır. Bu nedenle bu tür modellerin gelişim hızı ve teknolojiye yarattığı katma değer üstel olarak artmaktadır. Özellikle veriden bilgiye ulaşmada etkili bir araç olan Makine Öğrenmesi, bu yönüyle güçlüdür. Makine Öğrenmesi literatürünün çok büyük bir kısmını tahmine dayalı modeller oluşturmaktadır. Sağlıktan üretime, eğitimden, taşımaya akla gelebilecek her alanda etkili sonuçlara veren uygulamalar mevcuttur. Bu bölümde Makine Öğrenmesinin temelleri, makinelerin veriden nasıl öğrendikleri, temel olarak Makine Öğrenmesi algoritmalarının sınıflandırılması ve sınıflar içinde hangi yöntemlerin sıklıkla kullanıldığı anlatılmıştır. Bu çalışma gelecekte Makine Öğrenmesinin iki önemli konusu olan hiperparametreler, yanlılık ve varyans konularıyla genişletilebilir. Yanlılık ve varyans kavramları Makine Öğrenmesinin iki temel hata kaynağıdır. Hiperparametreler ise iyi dizayn edilmiş bir Makine Öğrenmesi modelinin performansını etkileyen en önemli unsurlardandır.

Kaynaklar

- Ahmadi, M. A. ve Bahadori, A. (2016), "Prediction performance of natural gas dehydration units for water removal efficiency using a least-square support vector machine", *International Journal of Ambient Energy*, 37(5), 486–494. <https://doi.org/10.1080/01430750.2015.1004105>
- Amiri, R., Mehrpouyan, H., Fridman, L., Mallik, R. K., Nallanathan, A. ve Matolak, D. (2018), "A Machine Learning Approach for Power Allocation in HetNets Considering QoS", *IEEE International Conference on Communications, 2018-May*. <https://doi.org/10.1109/ICC.2018.8422864>
- Bijker, W. E. (2010), "How is technology made?—That is the question!", *Cambridge Journal of Economics*, 34(1), 63–76. <https://doi.org/10.1093/cje/bep068>
- Chen, H., Fuller, S. S., Friedman, C. ve Hersh, W. (2005), *Knowledge Management, Data Mining, and Text Mining in Medical Informatics BT - Medical Informatics: Knowledge Manage-*

- ment and Data Mining in Biomedicine*, (H. Chen, S. S. Fuller, C. Friedman ve W. Hersh (eds.); pp. 3–33), Springer US. https://doi.org/10.1007/0-387-25739-X_1
- Cortes, C. ve Vapnik, V. (1995), “Support-Vector Networks”, *Machine Learning*, 20(3), 273–297. <https://doi.org/10.1023/A:1022627411411>
- Dayan, R., Heisig, P. ve Matos, F. (2017), “Knowledge management as a factor for the formulation and implementation of organization strategy”, *Journal of Knowledge Management*, 21(2), 308–329. <https://doi.org/10.1108/JKM-02-2016-0068>
- Deloitte. (2020), “Thriving in the era of pervasive AI”, *Deloitte Website*, <https://www2.deloitte.com/us/en/insights/focus/cognitive-technologies/state-of-ai-and-intelligent-automation-in-business-survey.html>
- Domo. (2020), “Data Never Sleeps 8.0”, *Domo Website*, <https://www.domo.com/learn/infographic/data-never-sleeps-8>
- dos Santos, F. F., Domingues, M. A., Sundermann, C. V., de Carvalho, V. O., Moura, M. F., ve Rezende, S. O. (2018), “Latent association rule cluster based model to extract topics for classification and recommendation applications”, *Expert Systems with Applications*, 112, 34–60. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.eswa.2018.06.021>
- EcloudV. (2021), “Introduction to Machine Learning: Is AutomL Replacing Data Scientists?” <https://www.ecloudvalley.com/mlintroduction/>
- Eliyahu, S. (2020), “Machine Learning Powers Knowledge Management”, *Forbes*, <https://www.forbes.com/sites/forbestechcouncil/2020/07/28/machine-learning-powers-knowledge-management/?sh=6fa23c845767>
- Fradkov, A. L. (2020), “Early History of Machine Learning”, *IFAC-PapersOnLine*, 53(2), 1385–1390. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ifacol.2020.12.1888>
- Guleryuz, D. (2021), “Predicting Health Spending in Turkey Using the the GPR, SVR, and DT Models”, *Acta Infologica*, 5, 155–166. <https://doi.org/10.26650/acin.882660>
- Guleryuz, D. ve Ozden, E. (2020), “The Prediction of Brent Crude Oil Trend Using LSTM and Facebook Prophet”, *European Journal of Science and Technology*, 20, 1–9, <https://doi.org/10.31590/ejosat.759302>
- Guleryuz, D. (2020), “Evaluation of waste management using clustering algorithm in megacity Istanbul”, *Environmental Research and Technology*, 3(3), 102–112.
- Imperial College. (2021), *History of Machine Learning*. <https://www.doc.ic.ac.uk/~jce317/history-machine-learning.html>
- Jakhar, D. ve Kaur, I. (2019), “Artificial intelligence, machine learning & deep learning: Definitions and differences”, *Clinical and Experimental Dermatology*, 45, <https://doi.org/10.1111/ced.14029>
- Liakos, K. G., Busato, P., Moshou, D., Pearson, S. ve Bochtis, D. (2018), “Machine learning in agriculture: A review”, *Sensors (Switzerland)*, 18(8), 1–29, <https://doi.org/10.3390/s18082674>
- Miyato, T., Maeda, S., Koyama, M. ve Ishii, S. (2019), “Virtual Adversarial Training: A Regularization Method for Supervised and Semi-Supervised Learning”, *IEEE Transactions on*

- Pattern Analysis and Machine Intelligence*, 41(8), 1979–1993, <https://doi.org/10.1109/TPAMI.2018.2858821>
- Moore, J. ve Raghavachari, N. (2019), “Artificial Intelligence Based Approaches to Identify Molecular Determinants of Exceptional Health and Life Span-An Interdisciplinary Workshop at the National Institute on Aging”, *Frontiers in Artificial Intelligence*, 2, <https://doi.org/10.3389/frai.2019.00012>
- Purnima, B. ve Arvind, K. (2014), “EBK-Means: A Clustering Technique based on Elbow Method and K-Means in WSN”, *International Journal of Computer Applications*, 105(9), 17–24, <https://www.ijcaonline.org/archives/volume105/number9/18405-9674>
- Raschka, S. (2020), *Introduction to Machine Learning and Deep Learning*, <https://sebastianraschka.com/blog/2020/intro-to-dl-ch01.html>
- Razi, F. ve Shariat. (2017), “A hybrid grey based artificial neural network and C&R tree for project portfolio selection”, *Benchmarking*, 24(3), 651–665, <https://doi.org/10.1108/BIJ-06-2016-0087>
- Rizvi, S. A., Umair, M. ve Cheema, M. A. (2021), “Clustering of Countries for COVID-19 Cases based on Disease Prevalence, Health Systems and Environmental Indicators”, *MedRxiv*, <https://doi.org/10.1101/2021.02.15.21251762>
- Rowley, J. (1999), “What is knowledge management?”, *Library Management*, 20(8), 416–420, <https://doi.org/10.1108/01435129910291175>
- Sirin, E. (2021), “Nedir Bu Iris Çiçek Muhabbeti?” *VeriBilimiOkulu Website*, <https://www.veribilimiokulu.com/nedir-bu-iris-cicek-muhabbeti/>
- Solyali, D. (2020), “A comparative analysis of machine learning approaches for short-/long-term electricity load forecasting in Cyprus”, *Sustainability (Switzerland)*, 12(9), <https://doi.org/10.3390/SU12093612>
- Terán-Bustamante, A., Martínez-Velasco, A. ve Dávila-Aragón, G. (2021), “Knowledge Management for Open Innovation: Bayesian Networks through Machine Learning”, *InJournal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity* (Vol. 7, Issue 1). <https://doi.org/10.3390/joitmc7010040>
- Vapnik, V. N. (1995), *The Nature of Statistical Learning Theory*, Springer-Verlag.
- Wang, J., Lei, C. ve Guo, M. (2020), “Daily natural gas price forecasting by a weighted hybrid data-driven model”, *Journal of Petroleum Science and Engineering*, 192 (December 2019), 107240, <https://doi.org/10.1016/j.petrol.2020.107240>
- Wuest, T., Weimer, D., Irgens, C. ve Thoben, K.-D. (2016), “Machine learning in manufacturing: advantages, challenges, and applications”, *Production & Manufacturing Research*, 4(1), 23–45, <https://doi.org/10.1080/21693277.2016.1192517>

Kurumsal zekâ sürecinde verinin toplanması, depolanması, analizi ve kullanışlı bilgiye ulaşılması için çeşitli yazılım tekniklerini de kapsayan teknolojik imkânlardan faydalanılmaktadır. Bu süreç içinde büyük veri yığınlarının analiz edilmesine yönelik kullanılan yazılım tekniklerinden faydalanmak veri madenciliğini oluşturmaktadır. Veri madenciliği insanın analiz yeteneği ile makinenin hesaplama gücünü birleştiren bir dizi teknik uygulamayı ifade etmektedir. Veri madenciliği bu kapsamda insan faktörünü (seçicilik ve inisiyatif kullanma açısından) dışlamadan bilgisayar teknolojisinden yararlanmayı ve böylece madencilik süreci ile keşfedilen bilginin kalitesini artırmayı sağlamaktadır.

Günümüzde kurumsal zekâ ile bütünleşmiş bir sistem yaratan veri madenciliği kümeleme, özetleme, ilişkilendirme ve analiz gibi bir takım teknikler aracılığıyla büyük veri yığınlarının potansiyel açıdan kullanışlı bilgiye dönüştürülmesi ve kurumsal hedefler çerçevesinde kullanılması çerçevesinde karar destek mekanizmasına katkı sağlamaktadır. Bir diğer ifadeyle veriler içindeki desenlerin, değişimlerin, ilişkilerin, düzenlilik ve kuralların bir çeşit istatistiksel analizini yaparak kurumsal zekâ sistemine entegre olmaktadır. Bununla birlikte geleneksel istatistik yöntemlerinden özellikle mantıksal sonuç ya da görsel sunumlar üretebilecek nitel modeller ortaya çıkarması yönünden farklı sonuçlar üretmektedir.

Veri madenciliği söz konusu özellikleri ile bilgi keşif sürecinde yer alan güçlü bir kurumsal zekâ aracı olarak görülmektedir. Kurumsal zekâ sistemi geçmişe dayalı verileri raporlayan bir bilgi yönetim aracı olarak kabul edilmekte, veri madenciliği ise söz konusu raporları analiz ederek anlık değişen durumlara çözüm üreten bir bilgi keşif aracı olarak işlev görmektedir. Kurumsal zekâ yönetsel ve bütünsel, veri madenciliği ise daha teknik unsurlara dayalı uygulamaları kapsamaktadır. Bununla birlikte günümüzde her iki uygulamanın da karar destek mekanizmasını destekleyen ortak bir sürecin temel aşamalarını yansıttığını ifade etmek mümkündür.

Kaynakça

- Akpınar, H. (2000), "Veri Tabanlarında Bilgi Keşfi ve Veri Madenciliği", *İşletme Fakültesi Dergisi*, 9(1), 1-22.
- Aksu, Ç. (2020), *İş Zekâsı ve Veri Madenciliği*, <https://www.datascienceearth.com/is-zekasi-ve-ve-ri-madenciligi/> (Erişim Tarihi: 09.05.2021)
- Alagöz, A., Öge S. ve Ortakarpuz M. (2014), "Bir Kurumsal Zekâ Teknolojisi Olarak Veri Madenciliği İle Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Dr. Mehmet YILDIZ Özel Sayısı*, 1-21.
- Baykal, A., (2006), "Veri Madenciliği Uygulama Alanları", *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 95-107.

- Michael J. A. B., Gordon L. (2000), *The Art and Science of Customer Relationship Management*, USA: Wiley Computer Publishing.
- Brackett, M. H., (1999), *BusinessIntelligence, Value Chain, DM Review*. http://www.dmreview.com/article_sub_articleId_115.html (Erişim Tarihi: 07.05.2021)
- Conrad, A. (2019), *BI vs Big Data vs Data Mining: A Comparison of the Difference Between Them*. <https://www.selecthub.com/business-intelligence/bi-vs-big-data-vs-data-mining/> (Erişim Tarihi: 10.05.2021)
- Cebotorean E. (2011), *Business intelligence. JOURNAL of Knowledge Management, Economics and Information Technology*, 1(2), http://www.scientificpapers.org/wp-content/files/1102_Business_intelligence.pdf (Erişim Tarihi: 01.06.2021)
- Cios K. J., Pedrycz, W., Swiniarski, R.W. and Kurgan, L. A. (2007), *Data Mining Knowledge Discovery Approach*, USA: Eespringer Science Businesss Media.
- Cifci A. M. and Hussain, S. (2018), “Data Mining Usage and Applications in Health Services”, *International Journal On Informatics Visualization*, 2(4), 225-231.
- Fayyad, U., Piatesky-Shapiro, G., Smyth P., and Padhraic Smyth (1996), “From Data Mining to Knowledge Discovery in Databases”, *AI Magazine*, 17 (3), 37-54.
- Garner Group. (2006). *Survey of 1,400 CIOs Shows Transformation of IT Organization is Accelerating*, Stamford, ABD: Gartner Group.
- Han, Jiawei, Micheline, Kamber ve Pei Jian (2012), *Data Mining Concepts and Techniue*, USA: Morgan Kaufmann Publishers.
- Jacobs P., (1999), “Data Mining: What General Managers Need to Know”, *Harvard Management*, 4 (10), 42-48.
- Koyuncugil, S. A. ve Özgülbaş, N. (2009), “Veri Madenciliği: Tıp ve Sağlık Hizmetlerinde Kullanımı ve Uygulamaları”, *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 2 (2), 21-32.
- Kronios, Andy & Yeoh, William (2009). “Critical Success Factors For Business İntelligence Systems”, *Journal of Computer Information Systems*, 50(3), 23-32.
- Devens, R. M. (1865). *Cyclopaedia of Commercial and Business Anecdotes*. https://openlibrary.org/books/OL23386542M/Cyclop%C3%A6dia_of_commercial_and_business_anecdotes (Erişim Tarihi: 02.06.2021)
- Gürüler, H. (2005), *Veritabanları Üzerinde Veri Madenciliği Uygulaması*, Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Muğla Üniversitesi.
- Hand, D.J., (1998), “Data Mining: Statistics and More?”, *The American Statistician*, 52(2), 112-118.
- Heinze, Justin (2020). History of Business Intelligence. <https://www.betterbuys.com/bi/history-of-business-intelligence/> (Erişim Tarihi: 06.05.2021)
- Howson, C. (2008), *Successful Business Intelligence – Secrets to Making BI a Killer App*, USA: The McGraw-Hill Companies.

- Kaya, H. ve Köymen, K. (2008). “Veri Madenciliği Kavramı ve Uygulama Alanları”, *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 6 (2) , 159-164.
- Luhn, Hans P. (1958). “The Automatic Creation of Literature Abstracts”, *IBM Journal of Research and Development*, 159-165.
- Brohman, M. K., Parent, M., Pearce M. R. and Wade M. (2000), *The Business Intelligence Value Chain: Data-Driven Decision Support in a Data Warehouse Environment: An Exploratory Study*, Proceedings of the 33rd Hawaii International Conference on System Sciences.
- Michael, H. B. (1999), *Business Intelligence Value Chain*, DM Review.
- Mintzberg, H. (1979), *The Structuring of Organizations*, Prentice-Hall Inc. Englewood Cliffs, N.J.
- Orhunbilge, N. (1996), “Uygulamalı Regresyon ve Korelasyon Analizi”, İstanbul: İ.Ü.İşletme Fakültesi Yayınları.
- Nichols, M. (2019). *What Are the Business Benefits of Data Mining?*, <https://datafloq.com/read/business-benefits-of-data-mining/6210> (07.05.2021)
- Özçam, Y. ve Coşkun E. (2016), “Türkiye’de Faaliyet Gösteren İşletmelerin İş Zekası Kullanım Düzeylerinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma”, *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 73-81.
- Özdemir, A., Aslay Y. F. ve Çam H. (2010), “Veri Tabanında Bilgi Keşfi Süreci: Gümüşhane Devlet Hastanesi Uygulaması”, *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 10(20), 347-365.
- Öztemel, E. (2003), *Yapay Sinir Ağları*, İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Pazarçeviren, Y. S., Zor, Ü. ve Gürbüz, F. (2015), “İş Zekâsı: Kavramsal Çerçeve, Bileşenler ve İşleyiş”, *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3 (3), 75-91.
- Ragavi R., Srinithi B. and Sofia A. (2018), “Data Mining Issues and Challenges: A Review”, *International Journal of Advanced Research in Computer and Communication Engineering*, 7(11), 118-121.
- Rouhani, S., Asgari, S. ve Mirhosseini, V. S. (2012), “Review Study: Business Intelligence Concepts and Approaches”, *American Journal of Scientific Research*, 50, 62-75.
- Rud, Olivia (2009), *Business Intelligence Success Factors: Tools for Aligning Your Business in the Global Economy*, Hoboken, N.J: Wiley & Sons.
- Savaş, S., Topaloğlu, N. ve Yılmaz M. (2012), “Veri Madenciliği ve Türkiye’deki Uygulama Örnekleri”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 11 (21), 1-23.
- Seyrek, İ., H. ve Ata, A., (2010), “Veri Zarflama Analizi ve Veri Madenciliği ile Mevduat Bankalarında Etkinlik Ölçümü”, *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 4(2), 67-84.
- Skillicorn, D. (2009), *Knowledge Discovery For Counterterrorism and Law Enforcement*, USA: Taylor and FrancisGroup.
- Shearer, C. (2000), “The CRISP-DM Model: The New Blueprint for Data Mining”, *Journal of Data Warehousing*, 5(4), 13-22.

Piatetsky-Shapiro, G. (1990), "Knowledge Discovery in Real Databases: A Report on the IJCAI- 89 Workshop", *AlMagazine*, 11(5), 68-70.

<https://www.talend.com/resources/business-intelligence-data-mining/> (Erişim Tarihi: 20.05.2021)

<https://www.infinite-research.com/thoughts/data-mining-vs-business-intelligence> (Erişim Tarihi: 20.05.2021)

<https://content.wisestep.com/data-mining-purpose-characteristics-benefits-limitations/> (Erişim Tarihi: 18.05.2021)

misyonu olarak karşımıza çıkmış olan toplumsal kalkınma ve refah düzeyleri de böylelikle artabilecektir.

Son olarak, teknolojiden bağımsız üretimi düşünemeyeceğimiz gibi, üretimden bağımsız teknolojiyi de düşünmemiz olanaklı değildir. Bundan dolayı teknolojik gelişmelerin yakından takip edilmesi ve buna uygun kariyer planları yapılarak kariyer olanaklarının zenginleştirilmesi önem arz etmektedir. Bugün itibariyle karşımıza çıkmış olan ‘karanlıkta üretim’ olanaklarının gelecek açısından vaat dolu olduğu ve toplumsal yapı ile desteklendiğinde, karanlıkta üretimin potansiyel olanaklarının ortaya çıkaracağı sonuçların, dünyanın bütününe faydalı yönde gelişim göstereceği umulmaktadır.

Kaynakça

- Abrishambaf, R., M. Hashemipour, and M. Bal. (2013), “Structural Modeling of Industrial Wireless Sensor and Actuator Networks for Reconfigurable Mechatronic Systems.” *The International Journal of Advanced Manufacturing Technology*, 64 (5–8), 793–811.
- Arroyo, E., A. Fay, M. Chioua, and M. Hoernicke. (2014), “Integrating Plant and Process Information as a Basis for Automated Plant Diagnosis Tasks.” *Proc. IEEE Int. Conf. Emerging Technologies and Factory Automation (ETFA)*, September 2014.
- Bauman, Z. (2011), *Yaşam Sanatı*. İstanbul: Versus Kitap.
- Berger, R. (2014), “*Next Gen Manufacturing: Industry 4.0 A Look at the Changing Landscapes in Manufacturing*,” Confederation of Indian Industry: New Delhi.
- Brann, D. B., Thurman D. A. ve Mitchell C. M. (1996), “Human Interaction with Lights-out Automation: A Field Study”, *IEEE*, 276-283.
- Brödner, P. (1988), “*Options For CIM: ‘Unmanned Factory’ Versus Skill-Based Manufacturing*” *Computer-Integrated Manufacturing Systems*, 1, 67-74.
- Colombo, A. W., T. Bangemann, S. Karnouskos, J. Delsing, P. Stluka, R. Harrison, F. Jammes, and J. L. Martinez Lastra, eds. (2014), *Industrial Cloud-based Cyber-physical Systems, The IMC-AESOP Approach*. Cham: Springer.
- Davies, R. (2015), *Industry 4.0 Digitalisation for productivity and growth*, European Parliamentary Research Service (EPRS).
- Dotoli, M., A. Fay, M. Miśkiewicz, and C. Seatzu. (2016), “Advanced Control in Factory Automation: a Survey.” *International Journal of Production Research*, 55 (5), 1243–1259.
- Dotoli, M., Fay, A., Miśkiewicz, M. ve Seatzu, C. (2019), “An Overview of Current Technologies and Emerging Trends in Factory Automation”, *International Journal of Production Research*, 57,15-16.
- Ebel, H. H. (1989), “Manning the Unmanned Factory”, *International Labour Review*, 128(5), 535
- Erdoğan, M. (2021), Sifirınca Yasa, TMUB, www.tmud.org.tr/ReadMore.aspx?MenuID=254

- European Comission (2013), *Factories of The Future:Multi-Annual Roadmap for the Contractual Ppp Under Horizon 2020*, Italy: Eureka Union Press.
- Fay, A., S. Biffl, D. Winkler, R. Drath, and M. Barth. (2013), "A Method To Evaluate The Openness Of Automation Tools For Increased Interoperability." *39th Annual Conf. of the IEEE Industrial Electronics Society*, pp. 6844–6849.
- Ferman, R. (1983), "Towards the Unmanned Factory", *Industrial Management and Data Systems Journal*, March/April, 10-12.
- Fişek, K. (2015), *Yönetim*, İstanbul:Kilit Yayınları.
- Güven, Ö. (2020), *Zihin Felsefesi*. İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Felsefe Lisans Programı Ders Notları, https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/19_20_Bahar/zihin_felsefesi/9/index.html
- Hajduk, M., P. Jencík, J. Jeznýy, and L. Vargovčík. (2013), "Trends in Industrial Robotics Development." *Applied Mechanics and Materials*, 282, 1–6.
- Ladiges, J., A. Fay, and W. Lamersdorf. (2016), "Automated Determining of Manufacturing Properties and Their Evolutionary Changes From Event Traces." *Intelligent Industrial Systems*, 2 (2), 163–178.
- Ladiges, J., A. Fay, T. Holm, U. Hempen, L. Urbas, M. Obst, and T. Albers. (2018), "Integration of Modular Process Units Into Process Control Systems." *IEEE Transactions on Industry Applications*, 54 (2), 1870–1880.
- Lafrance, A. (2017), An Artificial Intelligence Developed Its Own Non-Human Language. *The Atlantic*, <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2017/06/artificial-intelligence-develops-its-own-non-human-language/530436/>
- Lee, J. , Bagheri, B. , Kao, H. (2014), "A Cyber-Physical Systems Architecture For Industry 4.0-Based Manufacturing Systems", *Manufacturing Letters* 3, 18–23.
- Lee, J., Singh, J. ve Azamfar, M. (2019), "Industrial Artificial Intelligence", <https://arxiv.org/ftp/arxiv/papers/1908/1908.02150.pdf>
- Leitão, P., A. W. Colombo, and S. Karnouskos. (2016), "Industrial Automation Based on Cyber-Physical Systems Technologies: Prototype Implementations and Challenges", *Computers in Industry*, 81, 11–25.
- Markoff, J. (2012), "Where is My Robot", *The New York Times, Technomy* November, 11-13, <http://technomy.com/2012/11/wheres--my--robot>
- Newell, A. ve Simon, H. A. (1976), "Computer Science as Empirical Inquiry: Symbols and Search", *Communication of the ACM*, 19(3), 113-126.
- Qin, J., Liu, Y. ve Grosvenor, R. (2016), "A Categorical Framework of Manufacturing for Industry 4.0 and Beyond, Changeable", *Agile, Reconfigurable & Virtual Production, Procedia*, 1-6.
- Sert, D. , Hitit, Z. Y. , Ertunç, S. (2019), *Endüstri 4.0 Uygulamaları Mevcut Durumu ve Kimya Mühendisliğindeki Yeri*, IV. Tehlikeli Madde Kimyasallarının Yönetimi ve Güvenliği, https://www.kmo.org.tr/resimler/ekler/ae6ae989776b6cc_ek.pdf

- Shamim, S. , Cang, S. , Yu, H. ve Li, Y. (2016), "Management Approaches for Industry 4.0 A Human Resource Management Perspective", *IEEE Congress on Evolutionary Computation*, 5319-5316.
- Shaw, R. (1983), "Towards the Unmanned Factory", *Industrial Management & Data Systems*, 83 (3/4), 10-12.
- Skobelev, P. O. ve Borovick, S. Y. (2017), "On The Way From Industry 4.0 To Industry 5.0: From Digital Manufacturing To Digital Society", *International Scientific Journal "Industry 4.0"*, 2 (6), 307-311.
- Vogel-Heuser, B., C. Diedrich, A. Fay, S. Jeschke, S. Kowalewski, M. Wollschlaeger, and P. Göhner. (2014), "Challenges for Software Engineering in Automation." *Journal of Software Engineering and Applications* 7, 440–451. doi:10.4236/jsea.2014.75041.
- Wallerstein, I. (2013), *Sosyal Bilimleri Düşünmemek 19.Yüzyıl Paradigmalarının Sınırları*, İstanbul: Bgst Yayınları.
- Weber, A. (2019), "Lights-out Automization: Fact or Fiction?", *Assembly Magazine*, 09.05.2019
- Wiki. (2020), Turing Testi, https://tr.wikipedia.org/wiki/Turing_%C3%96d%C3%BC1%C3%BC.
- Zerzan, J.(2013), *Makinelerin Alacakaranlığı*. İstanbul: Kaos Yayınları.
- Zhong, R. Y., C. Xu, C. Chen, and G. Q. Huang. (2017), "Big Data Analytics for Physical Internet-Based Intelligent Manufacturing Shop Floors." *International Journal of Production Research*, 55 (9), 2610–2621.
- <https://www.indyturk.com/node/240646/d%C3%BCnyadan-sesler/bu-makalenin-tamam%C4%B1n%C4%B1-bir-robot-yazd%C4%B1-h%C3%A2l%C3%A2-korkuyor-musun-insan>
- <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41780346>
- <https://www.diken.com.tr/konyada-uretildi-insansi-robot-ada-mangal-yapip-cay-demliyor/>
- <https://www.fortuneturkey.com/rus-robot-vera-ise-aliyor-53257>
- <https://www.adidas-group.com/en/group/profile/>
- <https://www.adidas.com/us/speedfactory>
- <https://futurism.com/2-production-soars-for-chinese-factory-who-replaced-90-of-employees-with-robots>
- <https://www.sme.org/technologies/articles/2020/april/how-bright-is-the-future-of-automation/>
- <https://www.assemblymag.com/articles/90173-automation-profiles--robots-help-philips-shave-assembly-costs->
- <https://www.industrie40award.de/en/winner-2018-smart-factory/>
- <https://www.zorlu.com.tr/tr/faaliyet-alanlari/sectorler/elektronik>
- <https://businessht.bloomberght.com/piyasalar/haber/1729689-vestel-karanlik-fabrika-kuracak>

Kaynakça

- Atılgan, Ö. (2020). Covid-19 Sürecinde İşletmelerin Sanal Organizasyon Yapıları. D. Zeren , & O. Yılmaz (Dü) içinde, *Covid-19 Sürecinde Üretim, Yönetim ve Pazarlama* (s. 27-42). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bakken, R. (2018). *Challenges to Managing Virtual Teams and How to Overcome Them*. Temmuz 5, 2021 tarihinde <https://professional.dce.harvard.edu/blog/challenges-to-managing-virtual-teams-and-how-to-overcome-them/> adresinden alındı
- Baykara, M. (2016). *Bilişim Sistemleri için Saldırı Tespit ve Engelleme Yaklaşımlarının Tasarımı ve Gerçekleştirilmesi*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- BBS Teknoloji. (2020). *Parola Saldırısı Nedir ?* Temmuz 5, 2021 tarihinde <https://bbsteknoloji.com/parola-saldirisi-nedir/> adresinden alındı
- Brandenburg, R., & Mee, P. (2020). *Cybersecurity for a Remote Workforce*. Temmuz 6, 2021 tarihinde <https://sloanreview.mit.edu/article/cybersecurity-for-a-remote-workforce/> adresinden alındı
- Cook, S. (2021). *Malware Statistics and Facts for 2021*. Temmuz 6, 2021 tarihinde <https://www.comparitech.com/antivirus/malware-statistics-facts/> adresinden alındı
- Çavuşoğlu, M. (2004). Sanal Organizasyonlar ve Elektronik Ticaret. *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 19(1), 317-334.
- Demirbilek, S. (2007). Sanal Çalışma Ekseninde Sanal İşgören. *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*(13), 69-90.
- Ebeveyn, M., & Beatty, D. R. (2021). *The Increase in Ransomware Attacks During the COVID-19 Pandemic May Lead to a New Internet*. Temmuz 6, 2021 tarihinde <https://theconversation.com/the-increase-in-ransomware-attacks-during-the-covid-19-pandemic-may-lead-to-a-new-internet-162490> adresinden alındı
- Erginkurban, C. (2020). *Fidye Yazılımı; Nedir, Nasıl Bulaşır ve Nasıl Korunuruz?* Temmuz 8, 2021 tarihinde <https://www.dunya.com/kose-yazisi/fidye-yazilimi-nedir-nasil-bulasir-ve-nasil-korunuruz/473007> adresinden alındı
- Eroğlu, A. (2021, Temmuz 7). *Tarihin En Büyük Fidye Yazılımı Saldırısı: 70 Milyon Dolar Bitcoin İstediler*. Temmuz 8, 2021 tarihinde Yeni Şafak: <https://www.yenisafak.com/teknoloji/tarihin-en-buyuk-fidye-yazilimi-saldirisi-70-milyon-dolar-bitcoin-istediler-3651595> adresinden alındı
- Franke, U. J. (2002). The Competence-Based View on the Management of Virtual Web Organizations. J. Kisielnicki (Dü.) içinde, *Modern Organizations in Virtual Communities*. IRM Press.
- Granberry, J. (2020). *It's Time To Step Up Cyber Security for Virtual Teams*. Temmuz 5, 2021 tarihinde <https://hirebetter.com/its-time-cyber-security-virtual-teams/> adresinden alındı
- Güzelhosting. (2021). *Hypervisor Nedir?* Temmuz 6, 2021 tarihinde <https://www.guzel.net.tr/blog/genel/hypervisor-nedir.html> adresinden alındı
- Hürriyet. (2021). *Yemek Sepeti'ne Siber Saldırıda Yeni Gelişme! İnceleme Başlatıldı*. Temmuz 6, 2021 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/yemek-sepetine-siber-saldirida-ye->

- ni-gelisme-inceleme-baslatildi-41774724 adresinden alındı
- IBM. (2019). *Sanal Makineler (VM'ler)*. Temmuz 6, 2021 tarihinde <https://www.ibm.com/tr-tr/cloud/learn/virtual-machines> adresinden alındı
- İdeasoft. (2016). *Web Sitesi Trafikği ile Kullanıcılar Arasındaki Fark Nedir?* Temmuz 6, 2021 tarihinde <https://www.eticaret.com/blog/web-sitesi-trafigi-ile-kullanicilar-arasindaki-fark-nedir/> adresinden alındı
- Igbaria, M., & Mahatanankoon, P. (2003). Virtual Organizations. H. Bidgoli (Dü.) içinde, *Encyclopedia of Information Systems* (Cilt 4, s. 573-587). Elsevier Science.
- İstanbul Bilgi Üniversitesi. (2021). *DDos (Dağıtık Hizmet Engelleme)*. Temmuz 6, 2021 tarihinde İstanbul Bilgi Üniversitesi Bilişim Teknolojileri: <https://it.bilgi.edu.tr/tr/guvenlik/ddos/> adresinden alındı
- İTÜBİDB. (2013). *Denial of Service (DoS) Saldırıları ve Korunma Yöntemleri*. Temmuz 6, 2021 tarihinde İTÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığı: [https://bidb.itu.edu.tr/seyir-defteri/blog/2013/09/07/denial-of-service-\(dos\)-sald%C4%B1r%C4%B1lar%C4%B1-ve-korunma-y%C3%B6ntemleri](https://bidb.itu.edu.tr/seyir-defteri/blog/2013/09/07/denial-of-service-(dos)-sald%C4%B1r%C4%B1lar%C4%B1-ve-korunma-y%C3%B6ntemleri) adresinden alındı
- IvyPanda. (2020). *Virtual Organization Management and Characteristics Report*. Temmuz 5, 2021 tarihinde <https://ivypanda.com/essays/virtual-organization-management-and-characteristics/> adresinden alındı
- Kalemci, R. A. (2012). İşlem Maliyeti Kuramı. H. C. Sözen , & N. H. Basım (Dü) içinde, *Örgüt Kuramları* (2. b., s. 117-140). Ankara: Beta Basım.
- Karel. (2020). *Siber Saldırı Nedir, Türleri Nelerdir? Devletlerin Siber Saldırı Önlemleri*. Temmuz 5, 2021 tarihinde <https://www.karel.com.tr/blog/siber-saldiri-nedir-turleri-nelerdir> adresinden alındı
- Kırel, Ç. (2007). Sanal Örgütlerde Örgütsel Davranışın Geleceği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 93-100.
- Kürümlüoğlu, M., Nostdal, N., & Karvonen, I. (2005). Base Concepts. C. L. Matos, H. Afsarmanesh, & M. Ollus (Dü) içinde, *Virtual Organizations System and Practices*. Boston: Springer Science+Business Media Inc.
- Lee, J., Eom, M., Kim, B.-O., & Katerattanakul, P. (2007). Virtual Organization: Resource-Based View. *International Journal of E-Business Research*, 3(1), 1-17.
- Luebke, T. (2011). *The Importance of Organizational Design & Structure*. Temmuz 4, 2021 tarihinde https://blog.faithtechnologies.com/blog_entries/the-importance-of-organizational-design-and-structure/ adresinden alındı
- Magiera, J., & Pawlak, A. (2005). Security Frameworks for Virtual Organizations. L. C. Matos, H. Afsarmanesh, & M. Ollus (Dü) içinde, *Virtual Organizations System and Practices* (s. 133-148). Boston: Springer Science+Business Media.
- Matos, C. L., & Afsarmanesh, H. (2005). Brief Historical Perspective for Virtual Organizations. C. L. Matos, H. Afsarmanesh, & M. Ollus (Dü) içinde, *Virtual Organizations System and Practices*. Boston: Springer Science+Business Media Inc.

- McAuley, J., Duberley, J., & Johnson, P. (2007). *Organization Theory Challenges and Perspectives*. Pearson Education Limited.
- Nami, R. M. (2008, September). Virtual Organizations: An Overview. *IFIP International Federation for Information Processing*, 211-219.
- Navarro, M. B., & López, A. V. (2009). Knowledge Integration Through Inter-Organizational Virtual Organizations. C. Camison, D. Palacios, F. Garrigos, & C. Devece (Dü) içinde, *Knowledge Management in Virtual Organizations: Networking and Developing Interactive Communications* (s. 61-72). Information Science Reference.
- Norwich University Online. (2020). *4 Challenges of Virtual Teams and How to Address Them*. Temmuz 5, 2021 tarihinde <https://online.norwich.edu/academic-programs/resources/challenges-of-virtual-teams> adresinden alındı
- Organimi. (2018). *The Advantages and Disadvantages of Virtual Organization Design in Startups*. Temmuz 5, 2021 tarihinde <https://www.organimi.com/the-advantages-and-disadvantages-of-virtual-organization-design-in-startups/> adresinden alındı
- Öztaş, N. (2014). *Örgüt-Örgüt ve Yönetim Kuramları II*. Ankara: Otorite Yayınları.
- Öztaş, N. (2014). *Yönetim- Örgüt ve Yönetim Kuramları* (2. b.). Ankara: Otorite Yayınları.
- Polat, C. (2006). Bilgi Çağında Üniversite Eğitimi için Bir Açılım: Bilgi Okuryazarlığı Öğretimi. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*(29), 249-266.
- Robbins, S. P., Decenzo, D. A., & Coulter, M. (2013). *Yönetimin Esasları*. (A. Öğüt, Çev.) Ankara: Nobel Yayınları.
- Saeed, K., Khalil, W., Ahmed, S., Abbas, A. W., Khattak, M. N., & Ishtiaq, M. (2018). Survey on Security Attacks in Virtual Organization. *International Journal of Scientific & Engineering Research*, 9(12), 94-99.
- Sünbül, A. (2021). *Covid-19 Salgını Alışveriş Alışkanlıklarını Nasıl Değiştirdi?* Temmuz 5, 2021 tarihinde <https://www.mazars.com.tr/Anasayfa/Blog/Covid-19/Salgin-ile-Alisveris-Aliskanliklerinin-Degisimi> adresinden alındı
- Şenel, B. (2011). *Teknoloji Kabulünün Sanal Organizasyonların E-Hizmet Kalitesine Etkisi*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Tarancı, Ü. (2006). *Sanal Örgüt ve Yapısal Özelliklerinin İncelenmesi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Taşçı, D., & Yalçınkaya, A. (Dü). (2020). *Sanal Örgütler- Alanlar, Araştırmalar, Vakalar*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Kitapları.
- Techopedia. (2021). *Dictionary*. Temmuz 6, 2021 tarihinde <https://www.techopedia.com/definition/10284/integrity> adresinden alındı
- Teknetelblog. (2020). *Web Server (Web Sunucu) Nedir?* Temmuz 6, 2021 tarihinde <https://www.teknetel.com/blog/web-server-web-sunucu-nedir/> adresinden alındı
- Tuna, A. A., & Türmendağ, Z. (2020). Covid-19 Pandemi Döneminde Uzaktan Çalışma Uygulamaları ve Çalışma Motivasyonunu Etkileyen Faktörler. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 3246-3260.

- UİB. (2020). *Covid-19'un E-Ticaret Üzerindeki Etkileri*. Temmuz 6, 2021 tarihinde Uludağ İhracatçı Bilikleri Genel Sekreterliği Ar-Ge Şubesi: <https://uib.org.tr/kbfile/covid-19un-e-ticaret-uzerindeki-etkileri> adresinden alındı
- Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi Eylem Planı . (2020). Temmuz 6, 2021 tarihinde <https://hgm.uab.gov.tr/uploads/pages/siber-guvenlik/ulusal-siber-guvenlik-stratejisi-ep-2020-2023.pdf> adresinden alındı
- Yakar, U. (2020). *MAC Adresi Nedir, Ne İşe Yarar, Nasıl Bulunur? [Tüm İşletim Sistemleri İçin]*. Temmuz 6, 2021 tarihinde <https://www.webtekno.com/mac-adresi-nedir-h96953.html> adresinden alındı
- Zaim, H. (2001). Sanal İşletmelerde Yönetim ve Organizasyon. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 52 (2), 125-139.

nin de dikkate alınması bu güvenliğin nasıl sağlanacağı hususunda yol gösterici olmaktadır. Gerekli olan önlemler alındığında bile bilgi teknolojilerini kullanan bireylerin farkındalığının artırılması, dikkate alınması gereken önemli hususlardan biridir. Sonuç olarak, saldırılar sonucunda alınan zararın en aza indirilmesi için çalışılan kurumdaki görevlere uygun olarak, siber güvenlik altyapısının oluşturulmasının yanında siber güvenlik bilincini oluşturmaya yönelik farkındalık eğitimlerinin verilmesi önem arz etmektedir. Dolayısıyla çocuklar, aileler ve okul çalışanlarının siber zorbalığın anlamı, zararları, nasıl önleneceği ve siber zorbalıkla mücadele gibi konularda farkındalığın geliştirilmesi için teknolojinin yanlış kullanımının zararlı etkileri ve siber zorbalığın kişilerde meydana getirdiği zararlı etkiler gibi konularda eğitimlerin verilmesi bir zorunluluk olarak düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aksaray, S. (2011). Siber Zorbalık. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 405-432.
- Aktepe, E. (2013). Ergenlerde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet. *New/Yeni Symposium Journal*, 51(1), 31-36.
- Aslay, F. (2017). Siber Saldırı Yöntemleri ve Türkiye'nin Siber Güvenlik Mevcut Durum Analizi. *International Journal of Multidisciplinary Studies and Innovative Technologies*, 1(1), 24-28.
- Beran, T., & Li, Q. (2005). Cyber-Harassment: A Study of a New Method for an Old Behavior. *Journal of Educational Computing Research*, 32(3), 265-277. doi:<https://doi.org/10.2190/8YQM-B04H-PG4D-BLLH>
- Cisco. (2020). *What is Cybersecurity?* 25 Nisan 2021 tarihinde <https://www.cisco.com/c/en/us/products/security/what-is-cybersecurity.html> adresinden alındı.
- David-Ferdon, C., & Hertz, M. F. (2007). Electronic Media, Violence, and Adolescents. An Emerging Public Health Problem. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), 1-5. doi:10.1016/j.jadohealth.2007.08.020
- Ersoy, E. C. (2020). *Siber Zorbalık Kavramı ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Çerçevesinde Hukuki Değerlendirme*. 2 Mayıs 2021 tarihinde Kılınç Law and Consulting: <https://www.kilinclaw.com.tr/siber-zorbalik-tanimi-turleri-ve-hukuki-degerlendirmesi/> adresinden alındı.
- Esmer, Y. (2020). Endüstri 4.0'dan Toplum 5.0'a Dönüşüm. H. T. Uysal, C. Aksoy, & F. Yılmaz içinde, *Dijital Yönetim* (s. 87-106). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Freire, P. (1991). *Ezilenlerin Pedagojisi*. (D. Hattaoğlu, & E. Özbek, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fritchen, K. (2020). *How Cybersecurity and Cyberbullying are Intertwined in K-12 Schools*. 5 Mayıs 2021 tarihinde Security Boulevard: <https://securityboulevard.com/2020/10/how-cybersecurity-and-cyberbullying-are-intertwined-in-k-12-schools/> adresinden alındı.

- Hansen, L., & Nissenbaum, H. (2009). Digital Disaster, Cyber Security, and the Copenhagen School. *International Studies Quarterly*, 53(4), 1155–1175. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1468-2478.2009.00572.x>
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2008). Cyberbullying: An Exploratory Analysis of Factors Related to Offending and Victimization. *Deviant Behavior*, 29(2), 129-156. doi:<https://doi.org/10.1080/01639620701457816>
- Kaspersky. (2021). *What is Cyber Security?* 25 Nisan 2021 tarihinde <https://www.kaspersky.com/resource-center/definitions/what-is-cyber-security> adresinden alındı.
- Mason, K. L. (2008). Cyberbullying: A Preliminary Assessment for School Personnel. *Psychology in the Schools*, 45(4), 323-348. doi: <https://doi.org/10.1002/pits.20301>
- Morrissey, D. (2021). *Cyberbullying and Cybersecurity: How are They Connected?* 2 Mayıs 2021 tarihinde AT&T Cybersecurity: <https://cybersecurity.att.com/blogs/security-essentials/cyberbullying-and-cybersecurity-how-are-they-connected> adresinden alındı.
- Nissenbaum, H. (2005). Where Computer Security Meets National Security. *Ethics and Information Technology*, 7(2), 61-73. doi:10.1007/s10676-005-4582-3
- O'Donnell, W. (2018). *Cyber Security and Cyberbullying: There is a Connection*. 2 Mayıs 2021 tarihinde Amuedge: <https://amuedge.com/cyber-security-and-cyberbullying-there-is-a-connection/> adresinden alındı.
- Olafsen, R. N., & Viemerö, V. (2000). Bully/Victim Problems and Coping with Stress in School among 10- to 12-Year-Old Pupils in Åland, Finland. *Aggressive Behavior*, 26(1), 57-65. doi:[https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1098-2337\(2000\)26:1<57::AID-AB5>3.0.CO;2-I](https://doi.org/10.1002/(SICI)1098-2337(2000)26:1<57::AID-AB5>3.0.CO;2-I)
- Öğün, M. N., & Kaya, A. (2013). Siber Güvenliğin Milli Güvenlik Açısından Önemi ve Alınabilecek Tedbirler. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 9(18), 145-181.
- Özmen, Ş. Y. (2018). Dijital Şiddet, Siber Zorbalık ve Yeni Medya Okuryazarlığı Üzerinde Bir Değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(61), 958-966. doi:10.17719/jisr.2018.2989
- Öztürk, A. (2018). *Siber Güvenliğin Tarihçesi ve Gelişimi*. 21 Mart 2021 tarihinde Protopars: <https://www.protopars.com/siber-guvenligin-tarihcesi-ve-gelisimi/> adresinden alındı.
- Perren, S., Dooley, J., Shaw, T., & Cross, D. (2010). Bullying in School and Cyberspace: Associations with Depressive Symptoms in Swiss and Australian Adolescents. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 4(28), 1-10. doi:10.1186/1753-2000-4-28
- Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants Part 2: Do They Really Think Differently? *On the Horizon*, 9(6), 2-6. doi:<https://doi.org/10.1108/10748120110424816>
- Putman, P. (2021). *Cybersecurity's Human Element Cyberbullying: Consequences and Security Risks*. 4 Mayıs 2021 tarihinde United States Cybersecurity Magazine A Multi-Platform Publishing Portal: <https://www.uscybersecurity.net/cyberbullying/> adresinden alındı.
- Sağiroğlu, Ş. (2018). Siber Güvenlik ve Savunma: Önem, Tanımlar, Unsurlar ve Önlemler. Ş. Sağiroğlu, & M. Alkan içinde, *Siber Güvenlik ve Savunma Farkındalık ve Caydırıcılık* (s. 21-45). Ankara: Grafiker Yayınları.

- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Shanette Russell, & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its Nature and Impact in Secondary School Pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(4), 376-385. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2007.01846.x>
- Smith, P. K., & Brain, P. (2000). Bullying in schools: Lessons from Two Decades of Research. *Aggressive Behavior*, 26(1), 1-9. doi: [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1098-2337\(2000\)26:1<1::AID-A-B1>3.0.CO;2-7](https://doi.org/10.1002/(SICI)1098-2337(2000)26:1<1::AID-A-B1>3.0.CO;2-7)
- T.C. Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı. (2016). 2016-2019 Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi. 14 Mart 2021 tarihinde <https://hgm.uab.gov.tr/uploads/pages/siber-guvenlik/2016-2019guvenlik.pdf> adresinden alındı.
- T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2020). Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı 2020-2023. Ankara. 14 Mayıs 2021 tarihinde <https://hgm.uab.gov.tr/uploads/pages/siber-guvenlik/ulusal-siber-guvenlik-stratejisi-ep-2020-2023.pdf> adresinden alındı.
- Toapanta, S. M., Carpio, J. A., & Gallegos, L. E. (2020). An Approach to Cybersecurity, Cyberbullying in Social Networks and Information Security in Public Organizations during a Pandemic: Study case COVID-19 Ecuador. *2020 Congreso Internacional de Innovación y Tendencias en Ingeniería (CONIITI)* (s. 1-6). Bogota, Colombia: IEEE. doi:10.1109/CONIITI51147.2020.9240375
- TÜBİTAK. (2020). *Tarihçe*. 21 Mart 2021 tarihinde TÜBİTAK BİLGEM: <https://sge.bilgem.tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/tarihce> adresinden alındı.
- UNICEF. (2020). *Cyberbullying: What is It and How to Stop It -10 Things Teens Want to Know about Cyberbullying*. 1 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.unicef.org/end-violence/how-to-stop-cyberbullying> adresinden alındı.
- USOM. (2014). Siber Güvenliğe İlişkin Temel Bilgiler. 24 Nisan 2021 tarihinde <https://www.usom.gov.tr/dosya/1418807122-USOM-SGFF-001-Siber%20Guvenlige%20Giris%20ve%20Temel%20Kavramlar.pdf> adresinden alındı.
- Willard, N. (2005). Educator's Guide to Cyberbullying Addressing the Harm Caused by Outline Social Cruelty. 25 Nisan 2021 tarihinde <http://clubtnt.org/safeOnline/printResources/EducatorsGuideToCyberbullyingAddressingTheHarm.pdf> adresinden alındı.
- Yiğit, M., & Seferoğlu, S. S. (2017). Siber Zorbalıkla İlişkili Faktörler ve Olası Çözüm Önerileri Üzerine Bir İnceleme. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 4(2), 13-49.
- Zurcher, A. (2016). *Hillary Clinton Emails - What's It All About?* 14 Mart 2021 tarihinde BBC: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-31806907> adresinden alındı.

ve şekil değiştirmesi, teknik veya idari güvenlik önlemlerini tek başına yetersiz kılmaktadır. Bu kapsamda bilginin güvenliğini sağlamada bilginin üretilmesinden elde edilmesine, saklanmasıyla yok edilmesine kadar olan bilgi işleme sürecinde sorumluluk paylaşımının esas alınması gerekmektedir. Dijital çağın kullanıcıları olan bireylerde, bilgi güvenliğine yönelik tehdit ve risklerin önlenmesi noktasında farkındalık oluşturulması önemli bir hususu oluşturmaktadır. Bireylerin yanı sıra kurumların da söz konusu bilince ulaştırılması, hukuki ve teknik altyapı ile desteklenen bilgi güvenliği sürecinin başarıya ulaşmasında önemli bir ilerleme gerçekleştirilmesini sağlayacaktır.

Kaynakça

- Ackoff, R. L. (1989), "From Data To Wisdom Presidential Address To ISGSR", *Journal of Applied Systems Analysis*, 16(1), 3-9.
- Akıncı, A. N. (2017), *Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün Getirdiği Yenilikler ve Türk Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi*, Çalışma Raporu, T.C. Kalkınma Bakanlığı, Yayın No: 2968.
- Argyris, C. (1993), *Knowledge for Action: A Guide to Overcoming Barriers to Organizational Change*, San Francisco: Jossey-Bass.
- Avrupa Konseyi (2020), *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*, European Convention on Human Rights (coe.int) Erişim 15.03.2021.
- Balay, R. (2000), *Yönetici ve Öğretmenlerde: Örgütsel Bağlılık*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Baykara, M., Daş, R. ve Karadoğan, İ. (2013), *Bilgi Güvenliği Sistemlerinde Kullanılan Araçların İncelenmesi*, 1st International Symposium on Digital Forensics and Security, Elazığ.
- Blanding, S. F. (2004), *An Introduction To LAN/WAN Security. Information Security Management Handbook*, New York: Auerbach Publications.
- Canberk G. ve Sağiroğlu Ş. (2006), "Bilgi, Bilgi Güvenliği ve Süreçleri Üzerine Bir İnceleme", *Politeknik Dergisi*, 9(3), 165-174.
- Ceran, A. (2015), *Türkiye'de ve AB'de Kişisel Verilerin Korunması*, İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları. İktisadi Kalkınma Vakfı / Türkiye'de ve AB'de Kişisel Verilerin Korunması (ikv.org.tr) Erişim 15.03.2021
- Cherdantseva, Y. ve Hilton, J. (2013), *A Reference Model of Information Assurance Security*, International Conference on Availability, Reliability and Security, IEEE.
- Çalık, D. (2009), *Geçmişten Günümüze Bilgi Yaklaşımları Bilgi Toplumu ve İnternet*, Türkiye'de İnternet Konferansı Bildirileri, İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Eminağaoğlu M. (2008), *Dikkat Casus Var! Bilgi Güvenliği Yazı Dizisi*, İstanbul: Tekborsa.
- Eminağaoğlu, M. ve Gökşen, Y. (2009), "Bilgi Güvenliği Nedir, Ne Değildir, Türkiye'de Bilgi Güvenliği Sorunları ve Çözüm Önerileri", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(4), 1-15.

- Fussell, R.S. (2005), *Protecting Information Security Availability Via Self-Adapting Intelligent Agents*. Military Communications Conference, IEEE.
- Genç, C. (2019), *Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında Bilgi Güvenliği Farkındalığı Analizi ve E-Devlet Yapısının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Okan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güngör, M. (2015), *Ulusal Bilgi Güvenliği: Strateji ve Kurumsal Yapılanma*, Uzmanlık Tezi, Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı, Kalkınma Bakanlığı.
- Henkoğlu, T. (2015), *Bilgi Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması*, Ankara: Yetkin Hukuk Yayınları.
- Henkoğlu, T. (2017), “Kişisel Verileriniz Ne Kadar Güvende? Bilgi Güvenliği Kapsamında Bir Değerlendirme”, *Arşiv Dünyası Dergisi*, (17-18), 46-56.
- Kaya, C. (2011), “Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas Veriler ve İşlenmesi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 69(1), 317-334.
- KVKK (2016), “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu”, 15.03.2021 tarihinde Mevzuat Bilgi Sistemi adresinden erişilmiştir.
- Liotard, J. F. (2000), *Postmodern Durum*, (Çev: A. Çiğdem). Ankara: Vadi Yayınları.
- Marcinkowski, S.J. ve Stanton, J.M. (2003), *Motivational Aspects Of Information Security Policies.*, IEEE International Conference On Systems, Man and Cybernetics.
- Nonaka, I. ve Takeuchi, H. (1995), *The Knowledge-Creating Company*, New York: Oxford University Press.
- OECD (2013), “Özel Yaşamın Korunması ve Kişisel Verilerin Sınır Ötesi Akışına İlişkin Rehber İlkeleri”, OECD Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data - OECD Erişim 15.03.2021.
- Özdemir, A. (2019), *Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Bilgi Güvenliği Farkındalığı*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, Ankara.
- Pfleeger, S. L. (1997), *The Fundamentals Of Information Security*, IEEE.
- Puhakainen, P. (2006), *A Design Theory For Information Security Awareness. Academic Dissertation.* University of Oulu, Faculty of Science, Department of Information Processing Science, Finland.
- Seferoğlu, S. S., YıldızDurak, H., KaraoğlanYılmaz, G. ve Yılmaz, R. (2018), “Bilgi Güvenliği Farkındalığı ve Bilgi Güvenliği Politikalarıyla İlgili Bir İnceleme”, (Ed.) Akkoyunlu, B., İşman, A. ve Odabaşı, H. F., *Eğitim Teknolojileri Okumaları*, Adapazarı: TOJET ve Sakarya Üniversitesi.
- Selvi, Ö. (2012), “Bilgi Toplumu, Bilgi Yönetimi ve Halkla İlişkiler”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (3), 191-214.
- Shephard, B. (2002), *Information Security-Who Cares?. Power System Management and Control*, Fifth International Conference on (Conf. Publ. No. 488).
- Solms, B. V. (2000), “Information Security-The Third Wave?”, *Computers And Security*, 19(7), 615-620.

- Solms, B. V. (2006), "Information Security-The Fourth Wave", *Computers And Security*, 25(3), 165-168.
- Surwade, Y.ve Patil, H. (2019), "Information Security", *Knowledge Librarian An International Peer Reviewed Bilingual E-Journal Of Library And Information*, (Özel Sayı), 458-466.
- Tataroğlu, M. (2013), "Mahremiyet Sorunlarının Önlenmesinde Mahremiyet Etki Değerlendirmesi(MED)", *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*,20(1), 263-289.
- TBMM. (1949), "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi", BM-30.qxd (ombudsman.gov.tr) Erişim 03.15.2021.
- Tekerek, M. (2008), "Bilgi Güvenliği Yönetimi", *KSÜ Fen ve Mühendislik Dergisi*, 11(1), 132-137.
- Tuncer, İ. (2019), *Bilgi Güvenliği Açısından Bir Değerlendirme: E-Devlet Uygulamaları*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Elâzığ.
- Uğraş, T. (2015), "Bilgi Tüketicileri ve Üreticileri", (Ed.) Gülseçen S., *Bilgi Yönetimi: Bilgi Türeticileri, Büyük Veri, İnovasyon ve Kurumsal Zeka*, İstanbul: Papatya Yayınları.
- Vural, Y. (2007), *Kurumsal Bilgi Güvenliği ve Sızma Testleri*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Whitman, M. E. ve Mattord, H. J. (2011), *Principles of Information Security*, Cengage Learning.
- Yalçın, Ş. (2016), "Neyi Bilebiliriz?", İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 5(2), 7-20.
- Yiğitbaşı, İ. (2015), "Bilginin Korunması", (Ed.) Gülseçen S., *Bilgi Yönetimi: Bilgi Türeticileri, Büyük Veri, İnovasyon ve Kurumsal Zeka*, İstanbul: Papatya Yayınları.

aramaktadırlar. Örneğin, Türkiye’de önemli bir süpermarket ağı bulunan Migros tedarik zincirinin güvenliğini ve şeffaflığını blokzinciri teknolojisini kullanarak geliştirdiklerini duyurmuşlardır (BCTR, 2020). Buna rağmen bu teknolojiyi iş kollarına adapte etmek isteyen işletmeler veya kuruluşların öncelikle blokzinciri teknolojisini ve uyduğu yeri anlamaları ve ardından kendi işletmelerinde veya iş süreçlerinde bu teknolojiye uyan sistemleri belirlemeleri gerekmektedir. Eğer şirketler veya kuruluşlar teknolojiden geri kalma ve kaçırma korkusuyla yaklaşım gösterirlerse büyük hayal kırıklıkları yaşamaları olasıdır.

Sonuç

Blokzinciri teknolojisi 2009 yılında Bitcoin’in blokzinciri teknolojisinden yararlanmasıyla dikkat çeker hale gelmiştir. Bu teknoloji, kuruluşlar açısından merkezi otoriteye ihtiyaç duymadan güvenli şekilde işlemlerin ve bilgi yönetiminin yapılabileceği teknolojik bir araçtır. Blokzinciri teknolojisinin ilk kendisini gösterdiği uygulamalar, tüm işlemlerin bir defterde toplandığı ve küresel olarak dağıtıldığı elektronik bir para sistemi olmuştur. Bu para sisteminde işlemler kriptografik hash algoritmalarıyla güvence altına alınır ve işlemlerin asimetrik anahtar çiftleri kullanılarak imzalanır ve doğrulanır. Bu para sistemindeki yapılmış tüm işlemler ve işlem geçmişleri, bu blokzincirinde kaydedilir ve eğer bu işlemlerden herhangi birisi değiştirilmek istenirse sonraki tüm işlem bloklarının yeniden hesaplanması gerekmektedir ve dolayısıyla kayıt altına alınmış işlemlerin değiştirilmesi çok zorlu ve maliyetlidir.

Sonuçta, blokzinciri teknolojisi günden güne yaygınlaşmakta olsa da halen yeni bir teknolojidir. Buna rağmen sağlam kriptografik bir temel üzerine inşa edilmişlerdir. Dolayısıyla bu teknolojiyi kullanacak olan kurumların hem avantajlı hem de dezavantajlı yönlerine geçmişten getirdikleri alışkanlıklarından sıyrılarak bakmaları önem arz etmektedir. Kurumlar için en optimum seçenek, bu teknolojiye de diğer teknolojik çözümlere yaklaştıkları gibi yaklaşmalarıdır.

Kaynakça

- Bahsoun, J.-P., Guerraoui, R., ve Shoker, A. (2015). Making BFT Protocols Really Adaptive. *2015 IEEE International Parallel and Distributed Processing Symposium*, 904–913. <https://doi.org/10.1109/IPDPS.2015.21>
- BCTR. (2020). *Migros, tedarik sürecinde blokzinciri teknolojisini kullanacak*. Blockchain Türkiye Platformu. <https://bctr.org/migros-tedarik-surecinde-blokzinciri-teknolojisini-kullanacak-20177/>
- Carter, N. (2021). *How Much Energy Does Bitcoin Actually Consume?* <https://hbr.org/2021/05/how-much-energy-does-bitcoin-actually-consume>
- Dey, S. (2018). Securing Majority-Attack in Blockchain Using Machine Learning and Algorithmic

- Game Theory: A Proof of Work. *2018 10th Computer Science and Electronic Engineering (CEEC)*, 7–10. <https://doi.org/10.1109/CEEC.2018.8674185>
- Doubleday, K. (2018). *Blockchain Immutability - Why Does it Matter?* Fluree. <https://medium.com/fluree/immutability-and-the-enterprise-an-immense-value-proposition-98cd3bf900b1>
- Haber, S., ve Stornetta, W. S. (1991). How to time-stamp a digital document. *Journal of Cryptology*, 3(2), 99–111. <https://doi.org/10.1007/BF00196791>
- Lamport, L. (1998). The Part-Time Parliament. *ACM Trans. Comput. Syst.*, 16(2), 133–169. <https://doi.org/10.1145/279227.279229>
- Lamport, L., Shostak, R., ve Pease, M. (1982). The Byzantine Generals Problem. *ACM Trans. Program. Lang. Syst.*, 4(3), 382–401. <https://doi.org/10.1145/357172.357176>
- Mell, P., Kelsey, J., ve Shook, J. (2017). *Cryptocurrency Smart Contracts for Distributed Consensus of Public Randomness BT - Stabilization, Safety, and Security of Distributed Systems* (P. Spirakis & P. Tsigas (eds.); pp. 410–425). Springer International Publishing. https://doi.org/https://doi.org/10.1007/978-3-319-69084-1_31
- Nakamoto, S. (2009). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. *Cryptography Mailing List at <https://Metzdowd.Com>*.
- Nemetz, M. (2006). *A Meta-Model for Intellectual Capital Reporting BT - Practical Aspects of Knowledge Management* (U. Reimer & D. Karagiannis (eds.); pp. 213–223). Springer Berlin Heidelberg.
- NIST. (2013). Digital Signature Standard. *Federal Information Processing Standards (FIPS) Publication 186-4*. <https://doi.org/https://doi.org/10.6028/NIST.FIPS.186-4>
- NIST. (2015). Secure Hash Standard (SHS). *Federal Information Processing Standards (FIPS) Publication 180-4*. <https://doi.org/https://doi.org/10.6028/NIST.FIPS.180-4>
- Nonaka, I., ve Takeuchi, H. (1995). *The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation*. Oxford University Press. <https://books.google.com/books?hl=tr&lr=&id=tmziBwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA3&ots=pT5fDLXKGv&sig=r501-BKdY0VPZ2NXUqAQzX2mUTo0>
- Oberhaus, D. (2018). *The World's Oldest Blockchain Has Been Hiding in the New York Times Since 1995*. Vice.Com. <https://www.vice.com/en/article/j5nzx4/what-was-the-first-blockchain>
- Pease, M., Shostak, R., ve Lamport, L. (1980). Reaching Agreement in the Presence of Faults. *J. ACM*, 27(2), 228–234. <https://doi.org/10.1145/322186.322188>
- Stemit.com. (2018). *The Byzantine Generals' Problem*. <https://steemit.com/bitcoin/@humanjets/the-byzantine-generals-problem>
- Szabo, N. (1994). *Smart Contracts*. [http://www.fon.hum.uva.nl/rob/Courses/InformationIn Speech/CDROM/Literature/%0ALOTwinterschool2006/szabo.best.vwh.net/smart.contracts.html](http://www.fon.hum.uva.nl/rob/Courses/InformationIn%20Speech/CDROM/Literature/%0ALOTwinterschool2006/szabo.best.vwh.net/smart.contracts.html)

Kaynakça

- Acar, A. G. (2007), "Enformasyon Sistemlerinin Stratejik Olarak Planlanmasına İlişkin Bir Araştırma", (Yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alharbi, F., Atkins, A., Stanier, C. ve Al-Buti, H. A. (2016), "Strategic Value Of Cloud Computing In Healthcare Organisations Using The Balanced Scorecard Approach: A Case Study From A Saudi Hospital", *Procedia Computer Science*, C:98, ss.332-339.
- Armutlu, H. ve Akçay, M. (2013), "Bulut Bilişimin Bireysel Kullanımı İçin Örnek Bir Uygulama", *Akademik Bilişim Konferansı*, ss.23-25.
- Arslan, B. (2018), "Bulut Bilişim'in Avantajları Ve Dezavantajları", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Projesi), Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Atan, S. (2020), "Bulut Bilişim Ve Geleneksel Alternatiflerinin Karşılaştırılması: İşletmeler İçin Avantajlar, Riskler Ve Geçiş Önerileri" *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C:22, S:3, ss.747-759.
- Aytekin, A., Erdoğan, Y. ve Kavalcı, K. (2016), "Yeni Bir İş Modeli: Muhasebe Alanında Bulut Bilişim", *International Journal Of Management Economics & Business*, C:16, ss.46-62.
- Cappellari, M., Belstner, J., Rodriguez, B. ve Sedayao, J. (2021), "A Cloud-Based Data Collaborative To Combat The Covid-19 Pandemic And To Solve Major Technology Challenges", *Future Internet*, C:13, S:3, ss.61.
- Carr, N. G. (2005), "The End of Corporate Computing", *MIT Sloan Management Review*, C:46, S:3, ss.67-73.
- Cengiz, E. ve Bakırtaş, H. (2019), "İşletme ve Çalışan Özellikleri Açısından Bulut Bilişim Algısı Farklılaşır Mı?", *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, C:12, S:4, ss.319-331.
- Chen, H., Chiang, R. H. ve Storey, V. C. (2012), "Business Intelligence And Analytics: From Big Data To Big Impact" *MIS quarterly*, ss.1165-1188.
- Dandıl, E. ve Bilen, M. S. (2013), "Üniversitelerde İş Takibi İçin Bir Bulut Bilişim Uygulaması", *Akademik Bilişim Konferansı*, ss.23-25.
- Darvishmotevali, M., ve Tajeddini, K. (2020), "Understanding Organizational Agility, Evidence From The Hotel Industry In Iran", K. Tajeddini, V. Rattenve ve T. Merkle içinde, "Tourism, Hospitality and Digital Transformation:Strategic Management Aspects- Innovation and Technology Horizons", ss.73-87, New York: Routledge.
- Demiral, G. ve Karakaya, A. (2016), "İşletmelerde Bilişim Sistemleri Uygulamaları: Demir Çelik Sektörü Örneği", *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C:2, ss.166-176.
- Ekinci, H. (2006), "Bilgi Teknolojilerinin Rekabet Açısından Önemi Ve Değişim Yönetimindeki Etkilerine İlişkin Yöneticilerin Algılarını Ölçmeye Yönelik Bir Araştırma", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C:11, ss.54-70.
- Ereth, J. ve Baars, H. (2015), "Cloud-Based Business Intelligence And Analytics Applications-Business Value And Feasibility", *Pacific Asia Conference on Information Systems (PACIS) 2015 Proceedings*.

- Ferri, L., Spanò, R., Maffei, M. ve Fiondella, C. (2021), "How Risk Perception Influences Ceos' Technological Decisions: Extending The Technology Acceptance Model To Small And Medium-Sized Enterprises' Technology Decision Makers", *European Journal of Innovation Management*, C:24, S:3, ss.777-798.
- Grewal, R. ve Tansuhaj, P. (2001), "Building Organizational Capabilities For Managing Economic Crisis: The Role Of Market Orientation And Strategic Flexibility", *Journal of Marketing*, C:65, S:2, ss.67-80.
- Goodburn, M. A. ve Hill, S. (2010), "The cloud transforms business", *Financial Executive*, C:26 S:10, ss.34-39.
- Henkoğlu, T. ve Külçü, Ö. (2013), "Bilgi Erişim Platformu Olarak Bulut Bilişim: Riskler ve Hukusal Koşullar Üzerine Bir İnceleme", *Bilgi Dünyası*, C:14, S:1, ss.62-86.
- İmamoğlu S. Z., İnce, H. ve Türkcan, H., (2021), "Endüstri 4.0 Uygulamalarının Örgütsel Çeviklik Üzerindeki Etkisi: Kavramsal Bir Çalışma", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C:35, S:1, ss.103-124.
- İnağ, Y., Ceyhan, E. B. ve Sağıroğlu, Ş. (2015, Ekim), "Bulut Bilişimin Kurumsal Zorlukları Ve Çözüm Önerileri", *Uluslararası Bilgi Güvenliği ve Kriptoloji Konferansı*.
- Kasem, M. and Hassanein, E. E. (2014), "Cloud Business Intelligence Survey", *International Journal of Computer Applications*, C:90, S:1, ss.23-28.
- Kaya, F. (2017), "Bulut Bilişim Uygulamaları ve İller Bankası'na Uygulanabilirliği" *Uzmanlık Tezi, İller Bankası Anonim Şirketi*.
- Kazeli, H. (2014, May), "Cloud Business Intelligence", In *International Conference on Business Information Systems* (pp. 307-317). Springer, Cham.
- Khanagha, S., Volberda, H., Sidhu, J. ve Oshri, I. (2013), "Management Innovation And Adoption Of Emerging Technologies: The Case Of Cloud Computing", *European Management Review*, C:10, S:1, ss.51-67.
- Kılıç, H. (2017), "Kamuda Bulut Bilişim Kullanımına Yönelik Risk Analizi Ve Yönetimi", *Uzmanlık Tezi, T.C Çevre ve Şehircilik Bakanlığı*.
- Klein, M. (2020), "İşletmelerin Dijital Dönüşüm Senaryoları-Kavramsal Bir Model Önerisi", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C:19, S:74, ss.997-1019.
- Koçyiğit, N. (2019), "Yönetimde Yapay Zekâ", (Ed.) Aytaç, O. *Dijital Çağ Örgütlerinde Güncel Yönetim Konuları, Hiper Yayın, İstanbul*.
- Marston, S., Li, Z., Bandyopadhyay, S., Zhang, J. ve Ghalsasi, A. (2011), "Cloud Computing - The Business Perspective", *Decision Support Systems*, C:51, S:1, ss.176-189.
- Mirzaoğlu, A. G. (2011), "Bulut Bilişimin Teknik, Uygulama ve Düzenleme Boyutuyla Değerlendirilmesi, Dünya Örnekleri ve Ülkemize İlişkin Öneriler", *Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Bilişim Uzmanlığı Tezi, Ankara*.
- Nelson, A., ve Harvey, F. A. (1995), "Technologies For Training And Supporting Your Agile Workforce. In *Creating The Agile Organization: Models, Metrics And Pilots*", 4th Agility Forum Annual Conference.

- Overby, E., Bharadwaj, A. and Sambamurthy, V. (2006), "Enterprise Agility And The Enabling Role Of Information Technology", *European Journal of Information Systems*, C:15, S:2, ss.120-131.
- Papazoglou, M. P. ve Tsalgatidou, A. (2000), "Business To Business Electronic Commerce Issues And Solutions", *Decision Support Systems*, C:29, s:4, ss.301-304.
- Paşaoğlu, C. ve Cevheroğlu, E. (2020), "Bulut Bilişim Sistemleri Kapsamında Kişisel Verilerin Şifreleme Yöntemleri İle Korunması", *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, C:13, S:2, ss.183-195.
- Ross, P. ve Blumenstein, M. (2013), "Cloud Computing: The Nexus Of Strategy And Technology", *The Journal of Business Strategy*, C:34, S:4, ss.39-47.
- Sambamurthy, V., Bharadwaj, A. ve Grover, V. (2003), "Shaping Agility Through Digital Options: Reconceptualizing The Role Of Informationtechnology In Contemporary Firms" *MIS Quarterly*, C:27, S:2, ss.237-263.
- Sambamurthy, V., Wei, K. K., Lim, K., ve Lee, D. (2007), "IT-Enabled Organizational Agility And Firms' Sustainable Competitive Advantage". *ICIS 2007 Proceedings*, s.91.
- Seyrek, İ. H. (2011), "Bulut Bilişim: İşletmeler İçin Fırsatlar Ve Zorluklar", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, C:10, s:2, ss.701-713.
- Şahin, Ş. (2013), "Bilişim Sistemleri Uygulamalarının İşletme Performansına Etkileri", *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C:2, S:6, ss.43-56.
- Tekin, M., Zerenler, M. ve Bilge, A. (2005), "Bilişim Teknolojileri Kullanımının İşletme Performansına Etkileri: Lojistik Sektöründe Bir Uygulama", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, C:4, S:8, ss.115-129.
- Tekin, Z. (2019), "Otel İşletmelerindeki Web/Bulut Tabanlı Teknolojilere Dayalı Yönetim Sistemleri Ve İşletme Başarısı İlişkisi", *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C:6, s:11, ss.130-137.
- Tonbul, İ. (2019), "İşletmeler İçin Bilgi Teknolojilerinin Önemi", (Ed.) Aytar, O. *Dijital Çağ Örgütlerinde Güncel Yönetim Konuları*, Hiper Yayın, İstanbul.
- Uslu, B., Gür, Ş., Eren, T. ve Özcan, E. (2020), "Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri İle Bulut Hizmet Sağlayıcı Sıralaması", *Pamukkale İşletme ve Bilişim Yönetimi Dergisi*, C:6 S:1, ss.20-34.
- Yurtsever, A. E. (2019), "Sosyal Medyanın Rekabet Aracı Olarak Kullanılması Ve İşletmelerin Kullandıkları Bulut Bilişim Teknolojisinin E-Hizmet Kalitesine Sağladığı Yararlar", *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C:3, S:1, ss.1-22.

da ilgili olduğu gerçeğinin farkında olmaları gerekmektedir. Bu bağlamda dijital liderler için hem çalışanlar hem de müşteri deneyimleri ön plana çıkmaktadır. Dijital liderlerin, örgütsel değişime direnci azaltarak dijital dönüşümde başarılı olabilmek için dönüşümün amacını ve vizyonunu iç ve dış paydaşlara doğru aktarması; paylaşılan değerleri, çalışanların teknolojik uyumunu artırmaları ve yenilikçiliği ön plana almaları gerekmektedir.

Sonuç olarak dijital liderlerin dijital dönüşümü, mevcut durumlarını güçlendirmenin yanı sıra geleceğe şekil vermelerini sağlayacak stratejik bir yönetim aracı olarak görmelerinin ayrıca süreci teknoloji, müşteri, operasyon, insan kaynakları bütününde holistik bir bakış açısı ile ele almalarının bireysel ve örgütsel amaçlarının gerçekleşmesini sağlayacağı söylenebilir.

Kaynakça

- Abbatiello, A., Knight, M., Philpot, S. ve Roy, I. (2017). "Leadership Disrupted", *Rewriting the Rules for the Digital Age 2017 Deloitte Global Human Capital Trends*, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/HumanCapital/hc-2017-global-human-capital-trends-gx.pdf>, Erişim Tarihi: 20.04.2021.
- Aksu, H. (2021) "Dijital Olgunluğu Anlamak", *Harvard Business Review Türkiye*, 10(5), 94-101.
- Antonopoulou, H., Halkiopoulos, C., Barlou, O. ve Beligiannis, G. N. (2020). "Leadership Types and Digital Leadership in Higher Education: Behavioural Data Analysis from University of Patras in Greece", *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 19(4), 110-129.
- April, K. ve Dalwai, A. (2019). "Leadership Styles Required to Lead Digital Transformation", *Effective Executive*, 22(2), 14-45.
- Artüz, S. D. ve Bayraktar, O. (2019). "Dijital Liderlik Uygulaması ile Örgütsel Öğrenme İlişkisi", *International Social Innovation Congress Proceedings (143-155)*, 16-17 Ekim 2019, İstanbul, Türkiye.
- Avolio, B. J., Kahai, S. ve Dodge, G. E. (2001). "E-leadership: Implications for Theory, Research, and Practice", *Leadership Quarterly*, 11(4), 615-668.
- Avolio, B. J., Sosik, J. J., Kahai, S. S. ve Baker, B. (2014). "E-leadership: Re-Examining Transformations in Leadership Source and Transmission", *The Leadership Quarterly*, 25, 105-131.
- Băeşu, C. ve Bejinaru, R. (2020). "Knowledge Management Strategies for Leadership in the Digital Business Environment", *Proceedings of the 14th International Conference on Business Excellence (646-656)*, 11-12 June 2020, Bucharest, Romania.
- Bolte, S., Dehmer, J. ve Niemann J. (2018). "Digital Leadership 4.0", *Applied Mathematics, Mechanics, and Engineering*, 61(4), 637-646.
- Breuer, S. ve Szillat, P. (2019). "Leadership and Digitalization: Contemporary Approaches towards Leading in the Modern Day Workplace", *Dialogue*, 1, 24-36.

- Chege, S., Wanyembi, G. ve Nyamboga, C. (2020). "Digital Transformation Leaders in Kenya", *International Journal of Scientific and Technical Research in Engineering (IJSTRE)*, 5(5), 20-27.
- Cortellazzo L., Bruni E. ve Zampieri R. (2019). "The Role of Leadership in a Digitalized World: A Review", *Frontiers in Psychology*, 10: 1938.
- Çiftçi, G. E. (2020). "Liderlik", (Ed.) Leblebici, Ö., Güner, A. ve Yenil, S., *Savunma Yönetimi ve Uluslararası Güvenlik*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Dijkstra, J. (2020). *Digital Leadership and Firm Performance: A Meta-Analysis*, Unpublished Master Thesis, University of Groningen, Groningen, Netherlands.
- Drath, R. ve Horch, A. (2014). "Industrie 4.0 – Hit or Hype?", *IEEE Industrial Electronics Magazine*, 8(2), 56-58.
- Eberl, J. K. ve Drews, P. (2021). "Digital Leadership – Mountain or Molehill? A Literature Review", *Wirtschaftsinformatik 2021 Proceedings 5*, <https://aisel.aisnet.org/wi2021/HDigitaltransformation17/Track17/5>, Erişim Tarihi: 10.05.2021.
- El Sawy, O. A., Kræmmergaard, P., Amsinck, H. ve Lerbech Vinther, A. (2016). "How LEGO Built the Foundations and Enterprise Capabilities for Digital Leadership", *MIS Quarterly Executive*, 15(2), 141-166.
- Elvington, S. (2017). *Evolving Leadership for the Digital Age*, Learning Is Forever, <https://blogs.oracle.com/sandye/evolving-leadership-for-the-digital-age>, Erişim Tarihi: 15.04.2021.
- Erdem, T. (2019). "Dijital Dönüşüm Yolculuğunuzda Kullanıcılarınıza Kulak Verin", *Harvard Business Review Türkiye*, <https://hbrturkiye.com/blog/dijital-donusum-yolculugunuzda-kullanicilariniza-kulak-verin>, Erişim Tarihi: 09.05.2021.
- Fisk, P. (2002). "The Making of a Digital Leader", *Business Strategy Review*, 13(1), 43-50.
- Fitzgerald, M., Kruschwitz, N., Bonnet, D. ve Welch, M. (2013). "Embracing Digital Technology: A New Strategic Imperative", *MIT Sloan Management Review*, <https://sloanreview.mit.edu/projects/embracing-digital-technology/>, Erişim Tarihi: 16.05.2021.
- Gale, M. ve Aarons, C. (2018). "Digital Transformation Delivering on the Promise", *Lead To Leader*, Fall, 30-36.
- GDS Group. (t.y.), *What is Digital Leadership? – Definition, Examples, Skills, Qualities*, GDS Insights, <https://gdsgroup.com/insights/marketing/blueprint-for-digital-leadership/#:~:text=Digital%20leadership%20is%20the%20strategic>, Erişim Tarihi: 11.05.2021.
- Goodwin, T. (2018). *Digital Darwinism: Survival of the Fittest in the Age of Business Disruption*, London: Kogan Page Inspire.
- Güldenber, S. ve Langhof, J. G. (2021). "Digital Leadership and Technology", (Ed.) Güldenber, S, Ernst, E. ve North, K., *Managing Work in the Digital Economy, Future of Business and Finance*, Cham: Springer International Publishing.
- Güner, A. (2019). "Liderlik ve Yeni Liderlik Paradigması", (Ed.) Güner, A., *21. Yüzyılda Liderlik Yaklaşımları*, İstanbul: Hiperyayın.

- Hartono, B. ve Maksum, I. (2020). "The Importance of Changing Management Styles in The Digital Age", *Journal Industrial Engineering & Management Research (JIEMAR)*, 1(3), 148-154.
- Hearsum, S. (2015), "How to develop digital leadership capability", *Strategic HR Review*, 14(5), <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/SHR-08-2015-0059/full/html>. Erişim Tarihi: 10.05.2021.
- Hensellek, S. (2020). "Digital Leadership: A Framework for Successful Leadership in the Digital Age", *Journal of Media Management and Entrepreneurship*, 2(1), 55-69.
- Hermann, M. Pentek, T. ve Otto, B. (2015). *Design Principles for Industrie 4.0 Scenarios: A Literature Review*, Working Paper, No. 01/2015, Technische Universität Dortmund, Dortmund, Germany.
- Hess, T., Matt, C., Benlian, A. ve Wiesböck, F. (2016). "Options for Formulating a Digital Transformation Strategy", *MIS Quarterly Executive*, 15(2), 103-119.
- İrge, N. T. (2018). "Dijital Liderlik", *Proceedings of the International Congress on Business and Marketing* (21-27), 29 Kasım-1 Aralık 2018, İstanbul, Türkiye.
- Kane, G. C., Palmer, D., Phillips, A. N. ve Kiron, D. (2015). "Is Your Business Ready for a Digital Future?", *MIT Sloan Management Review*, https://sloanreview.mit.edu/article/is-your-business-ready-for-a-digital-future/?gclid=Cj0KCQjw4v2EBhCtARIsACan3nrxrjUl_D2_YtAlCm8p_k8mfjeS5UMLgCjwFs1jRL06JaBn4rQsg7CAaAtUvEALw_wcB, Erişim Tarihi: 10.05.2021.
- Karamanlı, H. (2014). "Değişen Liderlik", *Harvard Business Review Türkiye*, <https://hbrturkiye.com/blog/degisen-liderlik>, Erişim Tarihi: 22.04.2021.
- Kelley, B. (2019). "Are You Ready to Run a Digital Business for the Digital Age?", *Disruptor League*, <https://www.disruptorleague.com/blog/2019/04/18/are-you-ready-to-run-a-digital-business-for-the-digital-age/>, Erişim Tarihi: 17.05.2021.
- Kieser, H. (2017). *The Influence of Digital Leadership, Innovation and Organisational Learning on the Digital Maturity of an Organisation*, Unpublished Master Thesis, Gordon Institute of Business Science, University of Pretoria, Johannesburg, South Africa.
- Klein, M. (2020). "Leadership Characteristics in the Era of Digital Transformation", *BMIJ*, 8(1), 883-902.
- Krug P., Weiß, M. ve Lang, J. (2018). "Digital Leadership: Führung im Zuge der digitalen Transformation", *Wirtschaftsinformatik & Management*, 6, 48-59.
- Liu, D. Y., Chen, S. W. ve Chou, T. C. (2011). "Resource Fit in Digital Transformation – Lessons Learned from the CBC Bank Global E-banking Project", *Management Decision*, 49(10), 1728-1742.
- Lorenz M., Rüßmann M., Strack R., Lueth K. ve Bolle M. (2015). *Man and Machine in Industry 4.0. How Will Technology Transform the Industrial Workforce Through 2025?*, The Boston Consulting Group, <https://www.bcg.com/publications/2015/technology-business-transformation-engineered-products-infrastructure-man-machine-industry-4>, Erişim Tarihi: 20.04.2021.
- Lu, Y. (2017). "Industry 4.0: A Survey on Technologies, Applications and Open Research Issues", *Journal of Industrial Information Integration*, 6, 1-10.

- Malini Lubis, F., Tussoleha Rony, Z. ve Aryanto, T. (2019). "Digital Leadership in Managing Work Motivation of Millennial Employees", *Asia Proceedings of Social Sciences*, 4(2), 108-110.
- Matt, C., Hess, T. ve Benlian, A. (2015). "Digital Transformation Strategies", *Business and Information Systems Engineering*, 57(5), 339-343.
- McKay, E. ve Jamaludin, R. (2020). "Interactive Effect of Information Systems and Instructional Systems Design on Digital Leadership Training Development", *Systemics, Cybernetics and Informatics*, 18(2), 20-24.
- Mihardjo, L. W. W. ve Rukmana, R. A. N. (2018). "Does Digital Leadership Impact Directly or Indirectly on Dynamic Capability: Case on Indonesia Telecommunication Industry in Digital Transformation?", *The Journal of Social Sciences Research*, Special Issue 2, 832-841.
- Mihardjo, L. W. W. ve Sasmoko, S. (2020). "Digital Transformation: Digital Leadership Role in Developing Business Model Innovation Mediated by Co-Creation Strategy for Telecommunication Incumbent Firms", (Ed.) Orlando, B., *Strategy and Behaviors in the Digital Economy*, London: IntechOpen.
- Mihardjo, L. W. W., Sasmoko S., Firdaus Alamsjah, F. ve Elidjen E. (2019). "Digital Leadership Role in Developing Business Model Innovation and Customer Experience Orientation in Industry 4.0", *Management Science Letters*, 9, 1749-1762.
- Mitroulis, D. ve Kitsios, F. (2019). "Digital Transformation Strategy: A Literature Review", *Proceedings of the 6th Student Conference of the Hellenic Society for Business Research* (59-61), 28 Şubat - 2 Mart 2019, Xanthi, Greece.
- Mohammad, K. (2009). "E-Leadership: The Emerging New Leadership for the Virtual Organization", *Journal of Managerial Sciences*, 3(1), 1-21.
- Oberer, B. ve Erkollar, A. (2018). "Leadership 4.0: Digital Leaders in the Age of Industry 4.0", *International Journal of Organizational Leadership*, 7(4), 404-412.
- Petrie, N. (2014). *Future Trends in Leadership Development*, Greensborough, North Carolina: Center for Creative Leadership.
- Petry, T. (2018). "Digital Leadership", (Ed.) North, K., Maier, R. ve Oliver, H., *Knowledge Management in Digital Change*, New York: Springer International Publishing.
- Raza, B. (2016). *Leadership 4.0. Module: Management Competencies 1 (MCI)*, Unpublished Master Thesis, Frankfurt University of Applied Sciences, Frankfurt, Germany.
- Sahyaja, Ch. ve Sekhara Rao, K. S. (2018). "New Leadership in the Digital Era- A Conceptual Study on Emotional Dimensions in Relation with Intellectual Dimensions", *International Journal of Civil Engineering and Technology*, 9(1), 738-747.
- Schwartz, E. I. (2001). *Digital Darwinism: 7 Breakthrough Business Strategies for Surviving in the Cutthroat Web Economy*, Broadway: Broadway Books.
- Solis, B., Lieb, R., Szymanski, J. (2014). *The 2014 State of Digital Transformation*, Altimeter Group, [https://www.briansolis.com/2014/07/2014-state-digital-transformation/#:~:text=Its%20goals%20were%20twofold%3A%201,current%20snapshot%20for%20future%20comparison](https://www.briansolis.com/2014/07/2014-state-digital-transformation/#:~:text=Its%20goals%20were%20twofold%3A%201,current%20snapshot%20for%20future%20comparison, Erişim Tarihi: 19.05.2021), Erişim Tarihi: 19.05.2021.

- Venkatesh, A. N. (2020). "Leadership 4.0: Leadership Strategies for Industry 4.0", *Solid State Technology Volume*, 63(6), 2709-2713.
- Viaene, S. (2017). *What Digital Leadership Does*, *The European Business Review*, <https://www.europeanbusinessreview.com/what-digital-leadership-does/>, Erişim Tarihi: 11.05.2021.
- Wade, M., Noronha, A., Macaulay, J. ve Barbier, J. (2017). *Orchestrating Digital Business Transformation*, Global Center for Digital Business, <https://www.imd.org/contentassets/18e3ac-0400414cae89e5d99a6a305146/digital-orchestra>, Erişim Tarihi: 13.05.2021.
- Wasono, L. W. ve Furinto, A. (2018). "The Effect of Digital Leadership and Innovation Management for Incumbent Telecommunication Company in the Digital Disruptive Era", *International Journal of Engineering & Technology*, Special Issue, 7 (2.29), 125-130.
- Westerman, G., Bonnet, D. ve McAfee, A. (2014). "The Nine Elements of Digital Transformation", *MIT Sloan Management Review*, <https://sloanreview.mit.edu/article/the-nine-elements-of-digital-transformation/>, Erişim Tarihi: 14.05.2021.
- Wilson III, E. J. (2004). "Leadership in the Digital Age" (Ed.) Goethals, G.R., Sorenson, G. ve Burns, J. M., *Encyclopedia of Leadership*, California: SAGE Publications.
- World Economic Forum. (2018). *Digital Transformation Initiative (in Collaboration with Accenture)*, Executive Summary May 2018, <https://www.readkong.com/page/digital-transformation-initiative-in-collaboration-with-3676516>, Erişim Tarihi: 25.04.2021.
- Zupancic, T., Verbeke, J. ve Achten, H. (2016). "Digital Leadership", *Complexity & Simplicity - Proceedings of the 34th International Conference on Education and Research in Computer Aided Architectural Design in Europe Volume 1* (63-68), 24-26 August 2016, Oulu, Finland.

mesi bu konuda önemli bir referans olmakla birlikte tek başına yeterli değildir. Üniversitelerin tüm birimlerinde vizyon, misyon, amaç ve/veya hedefler arasında dijital dönüşüme gerekli atıflar yapılmalı ve uygulamaya tüm paydaşların dahil edilmelidir.

Sanal öğrenmeye geçişin küresel düzeyde yüksek öğretimin geleceği için ne anlama geleceğini henüz bilmiyoruz, ancak mevcut senaryoda üniversitelerin, teknolojiyi kullanmak için yüz yüze ve çevrimiçi öğrenmenin bir kombinasyonunu geliştirmesi gerektiği açıktır. Öğrencilerin beklentilerini karşılamak ve mevcut dijital ortamda öğrenme deneyimlerini geliştirmek için mevcut teknolojik araçların potansiyeli bu konuda umut vadetmektedir.

Sonuç olarak, hangi örgütsel tasarımın benimsendiğini ve üniversitenin ne kadar iyi yönetildiğini etkileyen en tepedeki liderliktir. İyi yönetim, anlamsız bürokrasiyi ve karar verme konusundaki kafa karışıklığını artırmamalı, aksine azaltmalıdır. Organizasyonel yapı içinde güçlü ve etkili bir iletişim ağının sağlanması da bilgi paylaşımı açısından önem arz etmektedir. Üniversitedeki her bireyin bu dijital dönüşümün bir parçası olduğunu hissetmesi, sürecin başarısı ile doğru orantılı olacaktır. Bunun için gerekli olan eğitim altyapısı sürekli ve güncel tutulmalı, herkesin bu eğitim materyallerine erişimi kolaylıkla sağlanmalıdır. Son olarak, dinamik bir süreç olan dijital dönüşüm, teknolojiye paralel olarak süreklilik arz ettiğinden, bireylerde değişimi kültürünü oluşturabilmek ve değişimi organize bir şekilde yönetebilmek uzun dönemli ve sürdürülebilir bir adım olacaktır. Kuşkusuz 2020, bazı kurumların sunulan zorluklarla iyi bir şekilde yüzleştiği ve bunlarla başa çıktığı, bazılarının ise pek başarılı olmadığı üniversiteler için bir dönüm noktası olmuştur.

Kaynakça

- Alhubaishy, A. ve Aljuhani, A. (2021). The challenges of instructors' and students' attitudes in digital transformation: A case study of Saudi Universities. *Education and Information Technologies*.
- Anghel, Dan (2019). The Ground Rules For Managers And Leaders In The Change Management Process Of Digitization. *Quality - Access to Success*, 20, 37-42.
- Free, Clinton ve Hecimovic, Angela (2021). Global supply chains after COVID-19: the end of the road for neoliberal globalisation? *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 34 (1), 58-84.
- Frolova, E. V., Rogach, O. V., Tyurikov, A. G. ve Razov, P. V. (2021). Online Student Education in a Pandemic: New Challenges and Risks. *European Journal of Contemporary Education*, 10 (1), 43-52.
- Garcia-Morales, V. J., Garrido-Moreno, A. ve Martin-Rojas, R. (2021). The Transformation of Higher Education After the COVID Disruption: Emerging Challenges in an Online Learning Scenario. *Frontiers in Psychology*, 12.

- Garcia-Penalvo, F. J. (2021). Avoiding the Dark Side of Digital Transformation in Teaching. An Institutional Reference Framework for eLearning in Higher Education. *Sustainability*, 13 (4).
- Gordon, Raymond. (2021). How COVID-19 is reshaping higher education. *INTHEBLACK*.
- Gölcü, Abdulkadir, Kavrar, Ömer ve Kurnaz, Seda Çankaya (2021). *Report on Desk Research: Supporting Universities in the Digital Transformation in Erasmus+*. https://sudte.iyte.edu.tr/wp-content/uploads/sites/234/2021/05/SUDTE_Report_On_Desk_Research.pdf, Erişim Tarihi: 09/06/2021.
- Kir, Şeyda (2020). Dijital dönüşüm sürecinde yükseköğretim kurumları ve öğretim elemanlarının gelişen rolleri. *AUAd*, 6 (3), 143-163.
- Kostadinova, I. (2019, 4-6 Sept. 2019). *Digital Models for Transformation of Corporate Social Responsibility Education*. Paper presented at the 2019 29th Annual Conference of the European Association for Education in Electrical and Information Engineering (EAEEIE).
- Lazaro-Aleman, Waldir, Manrique-Galdos, Fernando, Ramirez-Valdivia, Cesar, Raymundo-Ibanez, Carlos ve Moguerza, Javier M. (2020). Digital Transformation Model for the Reduction of Time Taken for Document Management with a Technology Adoption Approach for Construction SMEs. In (pp. 1-5): IEEE.
- Marquez-Ramos, L. (2021). Does digitalization in higher education help to bridge the gap between academia and industry? An application to COVID-19. *Industry and Higher Education*.
- Mikheev, A., Serkina, Y. ve Vasyaev, A. (2021). Current trends in the digital transformation of higher education institutions in Russia. *Education and Information Technologies*.
- Monteiro, A. R. ve Leite, C. (2021). Digital literacies in higher education: skills, uses, opportunities and obstacles to digital transformation. *Red-Revista De Educacion a Distancia*, 21 (65).
- Nguyen, H. A., Pham, H. H., Nguyen, H. T. ve Phan, X. T. (2021). Exploring the Readiness for Digital Transformation in a Higher Education Institution towards Industrial Revolution 4.0. *International Journal of Engineering Pedagogy*, 11 (2), 4-24.
- Rodriguez-Abitia, G. ve Bribiesca-Correa, G. (2021). Assessing Digital Transformation in Universities. *Future Internet*, 13 (2).
- Rodriguez-Abitia, G., Martinez-Perez, S., Ramirez-Montoya, M. S. ve Lopez-Caudana, E. (2020). Digital Gap in Universities and Challenges for Quality Education: A Diagnostic Study in Mexico and Spain. *Sustainability*, 12 (21).
- Rodriguez-Moreno, J., Ortiz-Colon, A. M., Cordon-Pozo, E. ve Agreda-Montoro, M. (2021). The Influence of Digital Tools and Social Networks on the Digital Competence of University Students during COVID-19 Pandemic. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18 (6).
- Ronzhina, N., Kondyurina, I., Voronina, A., Igishev, K. ve Loginova, N. (2021). Digitalization of Modern Education: Problems and Solutions. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 16 (4), 122-135.
- Saura, G. ve Caballero, K. (2021). Digital academic capitalism. *Revista Espanola De Educacion Comparada*(37), 192-210.

Taşkıran, Ayşe (2017). Dijital çağda yükseköğretim. *AUAd*, 3 (1), 96-109.

Temmerman, Nita. (2021). Have universities learned how to be ready for a crisis? *The Global Window on Higher Education*.

Watermeyer, R., Crick, T., Knight, C. ve Goodall, J. (2021). COVID-19 and digital disruption in UK universities: afflictions and affordances of emergency online migration. *Higher Education*, 81 (3), 623-641.

Kaynakça

- Altınay, A. (2002), *Bilgi Yönetimi Organizasyonlarda Örtülü Bilgi*. Haluk Erkut (dan.). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Bjola, C. ve Holmes, M. (2015), *Digital Diplomacy: Theory and Practice*. Cornelius Bjola and Marcus Holmes (ed.). New York: Routledge.
- Böhürler, A. ve Düzgün, Ş. A. (2021), *Postmodern Dünya ve Zihin Haritamız: Şaban Ali Düzgün*. Türk Kahvesi. TVNET, 2021- <https://www.youtube.com/watch?v=jR-sEleHFBY> (13.08.2021)
- Cihangir, M. (2020), Sosyal Medya Devriminin Neo-Politik Boyutları: Panoramik Bir İnceleme. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 12(22): 186-196.
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/network> 31.07.2021
<https://sites.utu.fi/bre/estonia-and-finland-digital-forerunners-in-cross-border-cooperation/> 06.08.2021
https://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan_turkler_tr.mfa#:~:text=Yurtd%C4%B1%C5%9F%-C4%B1nda%20ya%C5%9Fayan%206%2C5%20milyonu,Bat%C4%B1%20Avrupa%20%C3%BClkelerine%20yerle%C5%9Fmi%C5%9F%20bulunmaktad%C4%B1r. 31.07.2021
- Ministry of Digital Development, Innovations and Aerospace Industry of the Republic of Kazakhstan (www.gov.kz) 01.08.2021
- Ministry of Foreign Affairs Kazakhstan (usmains.com) 02.08.2021
- Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Kazakhstan (www.gov.kz) 05.08.2021.
- Nonaka, I (2008), *Knowledge Creating Company*. Massachusetts: Harvard Business Press.
- Nonaka, I. (1994). A Dynamic Theory of Organizational Knowledge Creation. *Institute of Business Research*, Hitotsubashi University, Kunitachi, Tokyo, Cilt 5, Sayı 1, ss 14-37.
- Nye, J. S. JR. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Perseus Books Group's Public Affairs Publishing House, New York, 2004.
- Reinhardt, J. (2018). Social Media in Second and Foreign Language Teaching and Learning: Blogs, Wikis, And Social Networking. *Lang. Teach.* (2019), 52.1, 1–39. *Cambridge University Press*. doi:10.1017/S0261444818000356.
- Schmidth, E. ve COHEN, J. (2014). *Yeni Dijital Çağ İnsanların, Ulusların ve İş Dünyasının Geleceğini Yeni Baştan Şekillendirmek*. (Çev.) Ümit Şensoy. İstanbul: Optimist Yayınları.
- Sirviö, V. (2019). <https://www.niis.org/blog/2019/10/2/estonia-and-finland-digital-forerunners-in-cross-border-cooperation>
- Yücel, G. (2016). Dijital Diplomasi. *TRT Akademi Dijital Medya*. Ankara: Cilt 1 Sayı 2, ss. 748-760.

Demokrasinin işleyen bir sürecine dahil edilen e-demokrasi araçları mevcut demokrasinin eksiklerini tamamlayarak daha meşru bir zeminde katılımı artıran ve toplumsal memnuniyeti kuvvetlendirecek bir sistemin inşa edilmesini sağlayacaktır. E-demokrasi bu kapsamda demokrasileri daha uygulanabilir kılan ve nitelik kazanmasını sağlayarak halk için halkın yönetimi fikrini daha mümkün kılmak adına bilgi iletişim teknolojilerinin sunduğu karşılıklı iletişim araçları ile katılım kültürünün vatandaş odaklı biçimde gelişmesini sağlayan uygulama ve süreçler bütünü olarak görmek daha uygun olacaktır.

Sonuçta daha fazla demokrasi için teknolojinin kullanılmasında bir beis bulunmadığı ifade edilmelidir. Bu bağlamda üzerinde en fazla düşünülmeli gereken husus, demokrasiye inanan sistemin bulunup, bulunmadığı hususudur. Görünürde demokrasi fikrine inanır gibi yapan, ancak özünde inanmayan bir sistemde ister bilgi iletişim teknolojileri kullanılsın, isterse de yararlanılmasın sonuç değişmeyecektir. Ancak, demokrasi seviyesini artırmak isteyenler açısından teknoloji potansiyel bir faktördür; kullanılıp, kullanılmayacağı aktörlerin tavırlarına bağlı olarak değişecektir. Son dönemlerde bu aşamada kaydedilen ilerlemeler önümüzdeki dönemde bir ufuk ışığı olarak durmaktadır. Demokrasi süreci kaçınılmaz olarak bilgi iletişim teknolojilerinden daha fazla yararlanılmasını dayatmaktadır. Bu dayatmaya bigâne kalan yönetimler sorun yaşayacak, ses verenlerse değişimi yönetebilme imkânına sahip olabileceklerdir.

Kaynakça

- Afşar, Ö. A. (2019). “Nitelikli Demokrasi Bağlamında Demokrasi ve E-Demokrasi İlişkisi”, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 15 (4), 1101-1118.
- Astrom J. (2010). “Should Democracy Online be Quick, Strong or Thin?”, *Communications of The ACM*, 44 (1), 49-51.
- Avrupa Konseyi (2008). “E-democracy: Who dares?” http://www.icsd.aegean.gr/website_files/proptyxiako/208838613.pdf (Erişim Tarihi: 05.06.2021).
- Kneuer, M. (2016). “E-Democracy: A New Challenge for Measuring Democracy”, *International Political Science Review*, 37(5), 666 –678.
- Avrupa Konseyi (2009). “Recommendation CM/Rec(2009)1 of the Committee of Ministers to Member States on Electronic Democracy (E-Democracy)”, http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/2009/RecCM2009Accomp_Docs/Recommendation%20CMRec20091EFINAL.pdf, (Erişim Tarihi: 19.05.2021).
- Becker, T. (1981). “Teledemocracy: Bringing Power Back to the People” *Futurist*, December, 6–9.
- Beetham, D. and Boyle K. (1998). “Demokrasinin Temelleri”, (Çev.) Bıçak V. Ankara: Liberte Yayınevi.
- Caldow J. (2014), “E-Democracy: Putting Down Global Roots”, *Institute For Electronic Govern-*

- ment & IBM Software, <http://www-01.ibm.com>. (20.2.2017).
- Chadwick A. and May C. (2003). "Interaction Between States and Citizens in the age of the Internet: "e-Government" in the United States, Britain, and the European Union", *Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions*, 16(2), 271 - 300.
- Clift S. (2010). The Future of E-Democracy - 50 Year Plan, <http://www.publicus.net/articles/future.html>, (Erişim: 10.04.2021)
- Coleman, S. and Norris D. F. (2005). "A New Agenda for E-Democracy", *Oxford Internet Institute, Forum Discussion Paper No. 4*.
- Dahl, R. A. (1996). "Demokrasi ve Eleştirileri", (Çev.) Köker L. Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Dijk, J. V. (2000). "Models of Democracy and Concepts of Communication", Digital Democracy Issues of Theory and Practice, (Ed.) Kenneth L. Hacker and Jan van Dijk, Sage Publications.
- Dızhong, S. (2010). "Political Functions of E-Democracy", *4th International Conference on Management and Service Science (MAPP 2010)*, Wuhan, 143-168.
- Di Maria, E. and Rizzo L. S. (2005). "E-democracy: The Participation of Citizens and New Forms of the Decision-Making Procepp", *Citizenship Emerging Technologies for European Cities*, (Ed.) Eleonora Di Maria ve Stefano Micelli, USA: Springer, 69-83.
- Fisher, E. (2012). "E-Governance and E-Democracy: Questioning Technology-Centered Categories", *The Oxford Handbook of Governance*, (Ed.) David Levi-Faur, Oxford University Prepp, 569-583.
- Hacker, K. L. and Jan van Dijk (2000). "What is Digital Democracy?", *Digital Democracy Issues of Theory and Practice*, (Ed.) Kenneth L. hacker and Jan van DIJK, Sage Publications, 2-28.
- Hague, B. N. and Brian D. Loader (1999)."Digital Democracy: An Introduction", *Digital Democracy: Discourse and Decision Making in the Information Age*, (Ed.) Barry N. Hague and Brian D Loader, Routledge: London, 2-23.
- Huntington, S. P. (2011). "Üçüncü Dalga: Geç Yirminci Yüzyılda Demokratikleşme", (Çev.) Özbudun, E. Ankara: Kilit Yayınları.
- Johnson, D. G. (2010): "Democratic Values and the Internet", *Internet Ethics*, (Ed.) Langford, Duncan. London: McMillan, 181 – 196.
- Kışlalı, A. T. (2006). "Siyasal Sistemler: Siyasal Çatışma ve Uzlaşma", Ankara: İmge Kitabevi.
- Kubıcek, H. and Westholm H. (2007). "Scenarios for Future Use of E-Democracy Tools in Europe", *Current Issues and Trends in E-Government Research*, Ed. Donald F. Norris, Cybertech Publishing, 205-223.
- Kutlu, Ö. (2010). "Democracy without Borders: The Case For E-voting", *Explorations in eGovernment and eGovernance Vol.2*, (Ed.) Balcı A., Aktan C. C. ve Dalbay Ö., Antalya, 163-176.
- Kutlu, Ö. (2021). "Demokrasi ve Doğrudan Vatandaş Katılımı", *Kamu Yönetiminde Doğrudan Vatandaş Katılımı*, (Ed.) Kocaoğlu B. U., İmaj Yayınevi, 10-42.
- Lenihan, D. G. (2005). "Realigning Governance: From E-Government to EDemocracy", *Practicing*

- E-Government: A Global Perspective, Ed. Mehdi Khosrow-Pour, USA: Idea Group Publishing, 250-289.
- Lijphart, A. (2011). "Democratic Quality in Stable Democracies", *Society*, 48(1), 17–18.
- Lindner A. and Aichholzer G. (2019). "E-Democracy: Conceptual Foundations and Recent Trends", *European E-Democracy In Practice*, (Ed.) Leonhard Hennen vd. Springer 11-45.
- Lindner, R., Aichholzer G. and Leonhard Hennen (2010). "Electronic Democracy in Europe: An Introduction", *E-Democracy in Europe*, (Ed.) Ralf Lindner, Georg Aichholzer ve Leonhard Hennen, Switzerland: Springer International Publishing, 1-17.
- Meier A. (2019). "E-Democracy", *eDemocracy & eGovernment*, Ed. Andreas Meier, Berlin: Springer, 149-168.
- Morlino, L. (2011). "Change for Democracy Actors, Structure, Processes". Oxford: Oxford University Press.
- Mulder, B. and Hartog M. (2013). "Applied E-Democracy: A Need for an Information Framework to Support Development", *Proceedings of the International Conference for E-Democracy and Open Government*, (Ed.) Peter Parycek ve Noella Edelmann, Austria: Danube Krems University, 19-30.
- Paivarinta, T. and Oystein, S. (2006). "Models of E-Democracy". *Communications of the Association for Information Systems*, 17, 818–840
- Popper, K. R. (2018). "Açık Toplum ve Düşmanları", (Çev.) Tunçay M. ve Rızatepe H. Ankara: Liberte Yayınevi.
- Sartori, G. (2014). "Demokrasi Teorisine Geri Dönüş", (Çev.) Karamustafaoğlu T., 2. Baskı, İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Tilly, C. (2007). "Demokrasi", (Çev.) Arıcan E., Ankara: Phoenix Yayınları.
- Vedel, T. (2006). "The Idea of Electronic Democracy: Origins, Visions and Questions". *Parliamentary Affairs*, 59(2) 226–235.

Kaynakça

- Allen, B. A., Julliet, L. ve Paquet, G. (2001), "E-Governance & Government on-line in Canada: Partnerships, People & Prospects", *Government Information Quarterly*, 18(2), 93-104.
- Ay, S. ve Keser, H. Y. (2020), *Ticarette Dijital Dönüşüm ve E-Ticaret*, Değişim Yayınları.
- Barış, A. (2020), "Uluslararası Ekonomik Kuruluşların Yönetişim Yaklaşımı", *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 415-438.
- Barnes, M., Skelcher, C., Beirens, H., Dalziel, R., Jeffares, S., & Wilson, L. (2008), *Designing Citizen-Centred Governance*, Birmingham: Joseph Rowntree Foundation.
- Bolivar, M. P. R. ve Meijer, A. J. (2016), "Smart Governance: Using a Literature Review and Empirical Analysis to Build a Research Model", *Social Science Computer Review*, 34(6), 673-692.
- Bonsón, E., Royo, S., & Ratkai, M. (2015), "Citizens' Engagement on Local Governments' Facebook Sites. An Empirical Analysis: The Impact of Different Media and Content Types in Western Europe", *Government Information Quarterly*, 32(1), 52-62.
- Borsekova, K. ve Nijkamp, P. (2018), "Smart Cities: A Challenge To Research And Policy Analysis", *Cities*, (78), 1-3.
- Cochran, C. E., Meyer, L. C, Carr, T. R. ve Cayer, N. J. (2009), *American Public Policy: An Introduction*, Wadsworth Cengage Learning, Boston.
- Coe, A., Paquet, G. ve Roy, J. (2001), "E-Governance and Smart Communities - A Social Learning Challenge", *Social Science Computer Review*, 19(1), 80-93.
- ÇSB. (2018), *Akıllı Yönetişim, Büyük Veri ve Açık Veri Odak Grup Toplantısı*, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve TUBİTAK-Bilgem Yazılım Teknolojileri Araştırma Enstitüsü.
- Dawes, S. S. (2008), "The Evolution and Continuing Challenges of E-Governance", *Public Administration Review*, 68(S), S86-S102.
- Demirel, D. (2010), "Yönetişimde Yeni Bir Boyut: E-Yönetişim", *Türk İdare Dergisi*, (466), 65-94.
- Dunleavy, P., Margetss, H., Bastow, S., Tinkler J. (2005), "New public management is dead long live digitalera governance", *Journal of Public Administration Research and Theory*, 16(3), 467-494.
- Estevez, E., & Janowski, T. (2013), "Electronic Governance For Sustainable Development – Conceptual Framework and State of Research", *Government Information Quarterly*, 30(supplement 1), S94-S109.
- Faraji, S. J., Marjan, J. N. ve Arash, M. (2021), "The analysis of smart governance scenarios of the urban culture in multicultural cities based on two concepts of "cultural intelligence" and "smart governance", *GeoJournal*, (86), 357-377.
- Gonzalez, R. A., Ferro, R. E. ve Liberona, D. (2020), "Government and governance in intelligent cities, smart transportation study case in Bogotá Colombia", *Ain Shams Engineering Journal*, (11), 25-34.

- Göçoğlu, V. (2020), "Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Dijital Dönüşüm: Nesnelerin İnterneti Üzerine Bir İnceleme", *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (1), 615-628.
- Habermas, J. (1991), *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*, Cambridge and Massachusetts: MIT Press.
- Işık, M. ve Çetenak, Ö. Ö. (2018), "G-7 ve G-20 Ülkelerinde İyi Yönetişim Nasıl Olmalı?: Teorik Bir Değerlendirme", *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 93-110.
- Janowski, T., Pardo, T. A., & Davies, J. (2012), "Government Information Networks-Mapping Electronic Governance Cases Through Public Administration Concepts", *Government Information Quarterly*, 29(supplement 1), S1-S10.
- Kang, J. ve Wang, X. (2020), "The Organizational Structure and Operational Logic of an Urban Smart Governance Information Platform: Discussion on the Background of Urban Governance Transformation in China", *Hindawi Complexity*, 1-16.
- Kaya, Ö. (2008), *Sivil Toplum Kuruluşları ve Kalkınma, Yeterlilik Tezi*, Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı, Dernekler Dairesi Başkanlığı.
- Lasi, H., Fettke, P., Kemper, H.-G., Feld, T., Hoffmann, M. (2014), "Industry 4.0", *Bus. Inf.Syst. Eng.* 6, 239-242.
- Lasswell, H.D. (1956), *The Decision Process*. College Park, Md.: Bureau of Governmental Research, University of Maryland.
- Linders, D., Liao, C. Z. P., & Wang, C. M. (2015), "Proactive E-Governance: Flipping The Service Delivery Model From Pull To Push in Taiwan", *Government Information Quarterly*, 35(4), S68-S76.
- Marche, S. ve McNiven, J. D. (2003), "E-Government And E-Governance: The Future isn't What It Used To Be", *Canadian Journal of Administrative Sciences*, 20(1), 74-86.
- Mecsek, M. ve Kocakula Yıldırım, Ö. (2020), "Yönetim-İdare Kavramlarının Yapısal-İşlevsel Analizi ve Kavramsal Açından Tanımlanması", *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(54), 1411-1425.
- Mergel, I. (2013), "A Framework For Interpreting Social Media Interactions in The Public Sector", *Government Information Quarterly*, (30), 327-334.
- Misuraca, G., Broster, D., & Centeno, C. (2012), "Digital Europe 2030: Designing Scenarios For Ict in Future Governance and Policy Making", *Government Information Quarterly*, 29 (supplement 1), S121-S131.
- O'Reilly, T. (2007), "What Is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software", *Communications & Strategies*, (1), 17-37
- Ömürgönülşen, U. (2013), "İdare Terimi Niçin Korunmalı ve Yaşatılmalıdır?", *İdarecinin Sesi Dergisi*, 15(96), 54-56.
- Özalp, A. (2008), *Sivil Toplum Örgütlerinin Toplumsal ve Siyasal Bakımdan Önemi*, Dernekler Denetçiliği Yeterlilik Tezi, Ankara: T.C İçişleri Bakanlığı, Dernekler Dairesi Başkanlığı.
- Özer, M. A. (2006), "Yönetişim Üzerine Notlar", *Sayıştay Dergisi*, (63), 59-89.

- Pereira, G. V., Parycek, P., Falco, E. ve Kleinhans, R. (2018), "Smart Governance in The Context Of Smart Cities A Literature Review", *Information Polity*, 23(2), 143-162.
- Pindur, W., Rogers, S. E. ve Kim, P. S. (1995), "The History Of Management: A Global Perspective", *Journal of Management History*, 1(1), 59-77.
- Pollitt, C. ve Bouckaert. G. (2011), *Public Management Reform*, Oxford: Oxford University Press.
- Prasad, D., Alizadeh, T. ve Dowling, R. (2021), "Multiscalar Smart City Governance in India", *Geoforum*, (121), 173-180.
- Ranchod, R. (2020), "The Data-Technology Nexus in South African Secondary Cities: The Challenges To Smart Governance", *Urban Studies*, 57(16), 3281-3298.
- Scholl, H. J., & AlAwadhi, S. (2016a), "Smart Governance As Key To Multi-Jurisdictional Smart City -Initiatives: The Case of The Ecitygov Alliance", *Social Science Information*, 55(2), 255-277.
- Scholl, H. J., & AlAwadhi, S. (2016b), "Creating Smart Governance: The Key to Radical ICT Overhaul at the City of Munich", *Information Polity*, 21(1), 21-42.
- Silva, A. O. ve Fernandes, R. A. S. (2020), "Smart Governance Based on Multipurpose Territorial Cadastre And Geographic Information System: An Analysis Of Geoinformation, Transparency And Collaborative Participation For Brazilian Capitals", *Land Use Policy*, (97), 104752.
- Torres, L., Pina, V. ve Acerete, B. (2006), "E-Governance Developments in European Union Cities: Reshaping Government's Relationship with Citizens", *Governance-An International Journal of Policy Administration and Institutions*. 19(2), 277-302.
- Ubaldi, B. (2013), *Open Government Data: Towards Empirical Analysis of Open Government Data Initiatives*, OECD Working Papers on Public Governance, No. 22, Paris: OECD Publishing.
- Vymetal, P. (2007), *Governance: Defining the Concept. Vysoká škola ekonomická v Praze Working Papers* Fakulty Mezinárodních Vztahů.
- Webster, F. (2014), *Theories of the Information Society*, Routledge.
- Wijnhoven, F., Ehrenhard, M., & Kuhn, J. (2015), "Open Government Objectives and Participation Motivations", *Government Information Quarterly*, 32(1), 30-42.
- Zabcı, F. Ç. (2002), "Dünya Bankası'nın Küresel Pazar İçin Yeni Stratejisi: Yönetişim", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 57(3), 151-179.
- Zhu, Y. ve Kou, G. (2019), "Linking Smart Governance to Future Generations: A Study on the Use of Local E-Government Service among Undergraduate Students in a Chinese Municipality", *Informatics*, 6(45), 1-14.

ne kentlerinden örnekler verilmiştir. Ulaşım, yenilenebilir-sürdürülebilir enerji, geri dönüşüm, mobil uygulamalar, akıllı çözümler, kent bilgi sistemi gibi hizmetler başta olmak üzere çeşitli alanlarda akıllı şehir uygulamalarının hayata geçirilmeye başlandığı görülmektedir. Bu uygulamaların nitelik ve niceliklerine bakıldığında şehrin gelişmişliğine bağlı olarak değiştiği görülmektedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken esas unsur, geliştirilecek ve uygulanacak olan akıllı şehir uygulamalarının şehirde yaşayan vatandaşların hayat kalitelerini arttırma, kent hizmetlerinden etkin, hızlı, kolay bir şekilde faydalanabilmelerini sağlayacak şekilde hayata geçirilmesine dikkat edilmelidir.

Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere bağlı olarak artan internet kullanımı, bilgi ve veri paylaşımı, hayatımızın her alanına giren mobil uygulamalar, navigasyonlar, kablosuz ağlar ve nesnelerin interneti (IoT) gibi teknolojilerin ve buna dayalı sistemlerinin yaygınlaşması, bu doğrultuda ortaya çıkan verilerin yıllar içerisinde katlanarak büyümesi neticesinde çoğalan ve karmaşık hale gelen bu verilerin de doğru bir şekilde işlenerek yönetilmesine de ihtiyaç duyulacaktır.

Kaynakça

- Akel, M. (2003). *Küreselleşme ve Türk Kamu Yönetimi*, Ankara: Asil Yayın Dağıtım
- Batty, M. (2012). "Smart Cities Big Data", *Environment and Planning B: Planning and Design*, 39 (2), 191-193
- Berrone, P ve Ricart, J. E. (2020). "IESE Cities in Motion Index 2020", *IESE Business School - IESE Cities in Motion Index 2020 / ST-542-E*, <https://media.iese.edu/research/pdfs/ST-0542-E.pdf>, (Erişim Tarihi: 17.06.2021).
- Cambridge Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/governance>, (Erişim Tarihi: 19.06.2021).
- Çelikiyay, H. H. (2017). "The Studies Through Smart Cities Model:The Case of Istanbul", *International Journal of Research in Business and Social Science (2147-4478)*, *Center for the Strategic Studies in Business and Finance*, 6 (1), 149-163.
- Çelikiyay, H. H, Emecen, A. ve Çelikkdelen, H. (2018). "The Role of Intelligent Transportation Systems in Public Transportation: The Case of Istanbul Electric Tram and Tunnel Administration (IETT) AKYOLBİL Project", Gül, H., Okçu, M, Turhan, G. (Ed.) *Public and Urban Administration in Digital Age*, LAP LAMBERT Academic Publishing.
- Çelikiyay, H. H. (2021). "The "Smart" Transformation of Cities in Turkey: An Analysis of Policy Documents", (Ed.) Babaoğlu, C., Akman, E. ve Kulaç, O., *Handbook of Research on Global Challenges for Improving Public Services and Government Operations*, IGI Global, 484- 505.
- Cohen, B. (2012). "What Exactly is a Smart City?", <https://www.fastcompany.com/1680538/what-exactly-is-a-smart-city>, (Erişim Tarihi: 12.06.2021).

- Eremia, M., Toma, L. ve Sanduleac, M. (2017). "The Smart City Concept in the 21st Century", *International Conference Interdisciplinarity in Engineering INTER-ENG, Science Direct 181*, 12-19.
- Hill, M ve Varone, F. (2021), *The Public Policy Process*, Routledge.
- Oxford Dictionary, <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/governance?q=governance>, (Erişim Tarihi: 14.06.2021).
- Pereira, G. V., Parycek, P., Falco, E., ve Kleinhans, R. (2018). "Smart Governance in The Context of Smart Cities: A Literature Review", *Information Polity*, 23 (2), 143-162.
- Kumar, A. ve Rattan, J. S. (2020). "A Journey from Conventional Cities to Smart Cities", (eds.) *Sara Shirowzhan and Kefeng Zhang in Smart Cities and Construction Technologies*, IntechOpen, UK London, 3-17.
- Lopes, N. V. (2017). "Smart Governance: a Key Factor for Smart Cities Implementation", *IEEE International Conference on Smart Grid and Smart Cities*.
- Matthew N. O. Sadiku, Adebowale E. Shadare, Emmanuel Dada, Sarhan M. Musa. (2016). "Smart Cities", *International Journal of Scientific Engineering and Applied Science (IJSEAS)*, Volume-2, Issue-10, https://www.researchgate.net/publication/309204708_Smart_Cities, (Erişim Tarihi:21.05.2021).
- Nandury, S. V. ve Begum, B. A. (2015). "Smart WSN-based ubiquitous architecture for smart cities, International Conference on Advances in Computing", *Communications and Informatics (ICACCI)*, 2366-2373.
- On Birinci Kalkınma Planı. (2019). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)*.
- Peng Lu, H., Shan Chen, C. ve Yu, H. (2019). "Technology Roadmap For Building A Smart City: An Exploring Study On Methodology", *Future Generation Computer Systems*, 97, 727-742.
- TBV, (2016). "Akıllı Şehirler Değerlendirme Raporu" Türkiye Bilişim Vakfı.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2019). *2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı*, <https://www.akillisehirler.gov.tr/wp-content/uploads/EylemPlanı.pdf>, (Erişim Tarihi: 03.06.2021).
- Tome, J.M.S. (2020). "Public Policy or Government Programs? Are a Contribution to the Inclusion in Chile?", *World Journal of Education*, 10 (5), 80-88.
- Ubicom Programme Report (2011). *Ubiquitous City in Korea Services and Enabling Technologies*, <https://www.seoulsolution.kr/sites/default/files/notice/ubiquitous%20city%20in%20korea.pdf>, (Erişim Tarihi: 08.06.2021).
- UNDP ve Eurostat (2004). *Governance Indicators: A Users' Guide*, United Nations Development Programme Bureau for Development Policy Democratic, Eurostat Unit F4 JMO C3/013, https://www.un.org/ruleoflaw/files/Governance%20Indicators_A%20Users%20Guide.pdf, (Erişim Tarihi: 30.05.2021).
- Vymětal, P. (2007). *Governance: Defining the Concept*, Faculty of International Relations Working Papers.

- Wien (2017). Vienna Outgrows Itself, [www.wien.gv.at.](http://www.wien.gv.at/), (Erişim Tarihi: 27.05.2021).
- World Bank (1989). Sub-Saharan Africa: From Crisis To Sustainable Development, Washington D.C., [http://documents1.worldbank.org/curated/en/498241468742846138/pdf/multi0page.pdf.](http://documents1.worldbank.org/curated/en/498241468742846138/pdf/multi0page.pdf), (Erişim Tarihi: 24.05.2021).
- Yaşamış, F.D. (1997). “Kamu Yönetimi Kuramında ve Uygulanmasında Yeni Gelişmeler: Administration'dan Management'a”, *Türk İdare Dergisi*, 69 (417), 1-27.
- <http://www.akillisehirler.gov.tr/akilli-sehir-nedir/>, (Erişim Tarihi: 23.06.2021).
- <https://data.london.gov.uk/>, (Erişim Tarihi: 17.06.2021).
- <https://www.melbourne.vic.gov.au/about-melbourne/melbourne-profile/smart-city/Pages/smart-city.aspx>, (Erişim Tarihi: 02.06.2021).
- <http://melbourneurbanforestvisual.com.au/#issues>, (Erişim Tarihi: 28.06.2021).
- <https://www.nao.org.uk/>, (Erişim Tarihi: 17.06.2021).
- <https://smartcity.go.kr/en/rd/u-city-rd/>, (Erişim Tarihi: 12.06.2021).
- <https://smartnet.niua.org/sites/default/files/resources/t-tut-smartcity-2016-1-pdf-e.pdf>, (Erişim Tarihi: 17.06.2021).
- https://webdosya.csb.gov.tr/db/cbs/menu/akillisehirlerkitap_20190311022214_20190313032959.pdf, (Erişim Tarihi: 02.05.2021).

Akıllı yaşam temel bileşeni üzerindeki akıllı kent uygulamalarının sayısı daha da artırılabilir. Akıllı bina/ev sistemleri, akıllı şarj istasyonları ile itfaiye hizmetlerine yönelik akıllı yangın ve güvenlik sistemleri gibi birçok akıllı kent uygulamaları da bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Sonuç

Akıllı kentlerin temel bileşenleri arasında her zaman kesin bir çizgi çizmek çok da mümkün olamamaktadır. Daha önce de belirtildiği üzere aynı anda birden fazla grup içerisinde değerlendirilebilecek güvenli kent sistemi ve uygulamaları bulunabilmektedir. Ana bileşenler ile ilgili bu gerçeklik, alt bileşenlere inildiğinde çok daha belirgin ve karmaşık bir hale gelmektedir. Bu nedenle tüm yaklaşımları kapsayacak, genel bir tasnifin yapılması pek mümkün değildir. Sistemlerin birbiri ile olan entegrasyonları, birbirinin devamı olan ya da yakın ilişkisi bulunan sistemlerin bir bütün olarak geliştirilmesi, vb. durumlarda bu karmaşıklığın derecesini arttırmaktadır. Bu nedenle güvenli kent uygulamalarının bir bütün olarak ele alınması çok daha doğru ve uygun bir yaklaşım olacaktır. Ancak bu sistem ve uygulamaların sayı ve çeşitliliği oldukça fazladır. Her ne kadar daha üst platformlarda birleştirme yönünde genel bir eğilim olsa da gelişen teknoloji ve vatandaş talepleri nedeniyle her geçen gün farklı kamusal hizmetlere yönelik yeni uygulamalar geliştirilmektedir. Bu durum mevcut zorluğun şiddetini daha da arttırmaktadır. Dolayısıyla çalışmanın kapsamı açısından tüm akıllı kent uygulamaları yerine akıllı yaşam ile ilgili güvenli kent uygulamaları esas alınmıştır. Bu alanda yapılacak başka çalışmalarda diğer temel bileşenlere yönelik incelemeler yapılabilir.

Akıllı kent temel bileşeni ile ilgili olarak geliştirilen akıllı ulaşım, akıllı toplu ulaşım, akıllı durak, akıllı kavşak, akıllı sinyalizasyon, akıllı bisiklet, akıllı araç takip, akıllı otopark, akıllı sayaç ölçüm, öncelikli geçiş, akıllı şebeke, vd. birçok sistem ve uygulamanın kentsel yaşam pratiklerinin daha güvenli hale getirilmesiyle doğrudan ilişkisi vardır. Dolayısıyla bu sistemler ve diğer kent temel bileşenlerine ait olan güvenli kent uygulamalarına değinilmemiştir. Bu kapsamda yapılacak yeni çalışmalar literatür açısından yeni zenginlikler ortaya koyacaktır.

Kaynakça

- Alkan, T. (2015), "Akıllı Kentler ya da 21. Yüzyıl Şehirleri", *Bilişim Dergisi*, 182, 70-77.
- Bilici, Z. ve Babahanoğlu, V. (2018), "Akıllı Kent Uygulamaları ve Konya Örneği", *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 9(2), 124-139.
- Cohen, B. (2012), "What Exactly is a Smart City?", *Fast Company* (E-Article), <https://www.fast-company.com/1680538/what-exactly-is-a-smart-city> (Erişim Tarihi: 03.06.2021).

- Dameri, R. P. ve Cocchia, A. (2013), "Smart City and Digital City: Twenty Years of Terminology Evolution", *itAIS Association*, <http://www.itais.org/proceedings/itais2013/pdf/119.pdf> (Erişim Tarihi: 08.06.2021).
- Erkek, S. (2017), "'Akıllı Şehircilik' Anlayışı ve Belediyelerin İnovatif Uygulamaları", *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 1(1), 55-72.
- European Parliament (2014), *Mapping Smart Cities in the EU*, Brussels: European Parliament Publisher.
- Giffinger, R. (2007), *Smart Cities, Ranking of European Medium-Sized Cities*, Wien: Centre of Regional Science Press, 10-13.
- Gürsoy, O. (2019), "Akıllı Kent Yaklaşımı ve Türkiye'deki Büyükşehirler İçin Uygulama İmkanları", *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Harrison, C. ve Donnelly, I. A. (2011), "A Theory of Smart Cities", *Proceedings of the 55th Annual Meeting of the ISSS*, 55(1), 1-15, <https://journals.issss.org/index.php/proceedings55th/article/view/1703/572> (Erişim Tarihi: 08.06.2021).
- Hayta, Y. (2021). "Akıllı Kent Uygulamalarında Kişisel Verilerin Gizliliği ve Güvenliği", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 929-941.
- Kaya, E. (2007), *Kentleşme ve Kentlileşme*, İstanbul: İlke Yayıncılık.
- Mecek, M. ve Kocakula, Ö. (2019), "E-Devlet ve E-Yönetimde İdari, Siyasi ve Etik Sorunlar", (Ed.) Doğan, K. C. ve Parlak, B., *E-Yönetişim: Kavramsal/Kuramsal Çerçeve, Ülke İncelemeleri ve Türkiye'ye Yansımaları*, İstanbul: Beta Yayınları, 195-230.
- Mecek, M. ve Kocakula, Ö. (2020), "Yönetim – İdare Kavramlarının Yapısal – İşlevsel Analizi ve Kavramsal Açından Tanımlanması", *Journal of Social and Humanities Sciences Research (Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi)*, 7(54), 1411-1425.
- Neirotti, P., De Marco, A., Cagliano, A. C., Mangano, G. ve Scorrano, F. (2014), "Current Trends in Smart City Initiatives: Some Stylised Facts", *Cities*, 38, 25-36.
- Okçu, M. (2012), "Değişen Dünyayı Anlamak İçin Önemli Bir Kavram: Yönetişim", (Ed.) Genç, F. N., *Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi*, Bursa: Ekin Yayınları, 9-29.
- Örselli, Erhan ve Dinçer, Selçuk (2019), "Akıllı Kentleri Anlamak: Konya ve Barcelona Üzerinden Bir Değerlendirme", *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(1), 90-110.
- Russo, F., Rindone, C. ve Panuccio, P. (2014), "The Process of Smart City Definition at an EU Level", *The Sustainable City IX*, 2, 980-981.
- Shaw, A. (2018), "Towards Sustainable Cities in India", (Ed.) Mukherjee, J., *Sustainable Urbanization in India, Exploring Urban Change in South Asia*, Singapore: Springer Publisher.
- Smart Cities Council (2014), *Mapping Smart Cities in The EU*, Brussels: European Parliament Publisher, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/507480/IPOL-IT-RE_ET\(2014\)507480_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/507480/IPOL-IT-RE_ET(2014)507480_EN.pdf) (Erişim Tarihi: 08.06.2021).
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2019), *2020 – 2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı*, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yayını, Ankara.

- Varol, Ç. (2017), "Sürdürülebilir Gelişmede Akıllı Kent Yaklaşımı: Ankara'daki Belediyelerin Uygulamaları", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 1, 43-58.
- Yılmaz, V. ve Mecek, M. (2021), "Kavram ve Kuramsal Açından Türkiye'de Dijital Kamu Yönetimi ve Dönüşümü", (Ed.) Akıncı, B., *Kamu Yönetiminde Değişim Olgusu: Global Trendler ve Yeni Paradigmalar*, Ankara: Nobel Yayınları, 103-138.

biçimde doğrulamaktadır. Bu nedenle kamu kurumlarının bu değişime kayıtsız kalabilmeleri söz konusu değildir. Bir diğer ifadeyle e-devletin m-devlet, e-belediyenin de m-belediye ile tamamlanmasının kaçınılmaz bir zorunluluk olduğunu söylemek mümkündür.

Türkiye’de belediyelerin bu değişime ayak uydurmaya başladıkları görülmektedir. Yapılan araştırmadan Türkiye’deki büyükşehir belediyelerinden yarısından fazlasında m-belediye uygulaması bulunmaktadır. Özellikle 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Kanun öncesinde kurulan büyükşehir belediyelerinin bu dönüşüme daha hızlı ayak uydurduğu, ancak 6360 sayılı Kanunla kurulan büyükşehir belediyelerinde ise bu geçişin çok daha yavaş olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca yine yapılan araştırmadan m-belediye uygulamalarının belediyeler tarafından özellikle vatandaşları bilgilendirme amacıyla kullanıldığı, online (çevrimiçi) işlem yapma ve yönetime katılma anlamında ise sınırlı ölçüde kullanıldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bir diğer ifadeyle m-belediye uygulamaları da maalesef henüz belediyelerin kendilerini anlatmaya çalıştıkları bir platform olarak kullanılmaktadır. Esas olarak bu durumun değişmesi, online (çevrimiçi) işlem yapabilme ve yönetime katılabilme imkanlarının hızla artırılması gerekmektedir. Çünkü bu sayede yönetimde yaşanan birçok sorun önemli ölçüde azaltılabilir, vatandaşların yönetime katılımı artırılabilir, vatandaşların devlete yönelik güveni ve memnuniyeti ciddi bir biçimde artırılabilir.

Kaynakça

- Aktel, M. (2009), “İl Belediye Web Sitelerinin İşlevselliği Üzerine Bir Araştırma”, S.D.Ü. İ.İ.B.F Dergisi, 14 (2), ss.223-240.
- Alodalı, M., F., B., Çoşkun, B. ve Yolcu, T. (2016), “Türkiye’de E-Belediyeçilik Uygulamaları: Osmaniye Belediyesi Örneği”, International Journal of Academic Value Studies, 2 (4), ss.179-184.
- Alodalı, M., F., B., Tuncer, A., Usta, S. ve Halis, M. (2012), “Yerel Yönetimlerde E-Belediyeçilik Uygulamaları: Akdeniz Bölgesi Örneği”, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1 (1), ss.83-95.
- Ateş, H. ve Yavuz, Ö. (2019), “Elektronik Devletten Mobil Devlete Geçiş: Fırsatlar, Tehditler ve Uygulama Örnekleri”, BEYDER Dergisi, 14 (2), ss.155-177.
- Balcı, A. (2003), “E-Devlet: Kamu Yönetiminde Yeni Perspektifler, Fırsatlar ve Zorluklar”, (Ed.) Balcı, A., Nohutçu, A., Öztürk K. N. ve Çoşkun, B., Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Baştan, S. ve Gökbnar, R. (2004), “Kamu Hizmetlerinin Sunumunda E-Devletle İlgili Yeni Gelişmeler: Tümüleşik E-Devlet Sistemlerine Doğru”, D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi, 19 (1), ss.71-89.
- Belediye Kanunu. (2005). Kanun No: 5393. R.G. Tarihi: 13/07/2005. R.G. Sayısı: 25874.

- Bilgi Teknolojileri İletişim Kurulu. (2020), Türkiye Elektronik Haberleşme Sektörü Üç Aylık Pazar Verileri Raporu, Erişim Tarihi: 15.05.2021.
- Bilim Sanayicileri Derneği (TÜBİSİAD). (2020). <https://www.tubisad.org.tr/tr/guncel/detay/Deloitte-Global-Mobil-Kullanici-Arastirmasina-gore-Akilli-telefon-kullanimini-azaltmaya-calisiyoru/33/668/0>, Erişim Tarihi: 22.05.2021.
- Coşkun, B. (2004), “Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Üzerine Bir Değerlendirme”, (Ed.) Uzun, T. ve Özen, S., Avrupa Birliği Sürecince Türkiye, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Demiral, B. ve Demiral, N. (2010), “Türkiye’de Bilgi İletişim Teknolojilerinin Dönüşümünün Kamuya Yansımaları: M-Belediyecilik Uygulamaları”, (Ed.) Aslan, E. O., Akdoğan, S. N., Tangör B., Özgen, M. H. ve Altunoğlu, A., Kamu Yönetimi ve Teknoloji, KAYFOR 2010, TODAİE Yayınları, Ankara.
- Erdoğan, O. (2019), “Yerel Yönetimlerde E-Belediye Uygulamaları: İçişleri Bakanlığı E-Belediye Bilgi Sistemi”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 24 (3), ss.551-566.
- Güler, T. ve Şahnagil, S. (2017), “Dijital Demokrasi ve Yönetişim İlişkisi Çerçevesinde E-Demokrasi/E-Devlet Uygulamaları”, Journal of Emerging and Policy (JOEEP), 2 (2), ss.16-29.
- Gürses, F. ve Engin, M. (2016), “Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Mobil Devlet Uygulamaları: Büyükşehir Belediyeleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21 (1), ss.223-234.
- <http://www.egovturkey.com/e-devlet-kapisi-istatistikleri-ve-degerlendirmeler-04032020>, Erişim Tarihi: 15.05.2021.
- <https://datareportal.com/reports/digital-2021-turkey>, Erişim Tarihi: 22.05.2021.
- <https://www.webtekno.com/turkiye-de-kac-kisinin-nc-kadar-ve-hangi-amacla-internet-kullandigi-aciklandi-h107112.html>, Erişim Tarihi: 22.05.2021.
- İnce, N., M. (2001), Elektronik Devlet Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Yeni İmkanlar, DPT Yayınları, Ankara.
- İstanbul Üniversitesi. (2020), <https://www.istanbul.edu.tr/tr/haber/turkiye-nufusunun-yuzde-77si-akilli-telefon-kullaniyor-67006B00640038004B0076003000310059002D00440039007900700046006200610041004F003200370077003200>, Erişim Tarihi: 22.05.2021.
- Kıraç, S. ve Bayrakçı ve E. (2020), “E-Devlet Uygulamaları Bağlamında Türkiye’de E-Belediyecilik Anlayışı”, Balıkesir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1 (2), ss.106-128.
- Negiz, N. ve Saraçbaşı, Y. (2012), “Demokratik Yönetişim Sağlanmasında E-Belediye ve Uygulamaları: Akdeniz Bölgesi Örneği”, Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, VII (1), ss.42-52.
- Nohutçu, A. ve Balcı, A. (2003), “Kamu Yönetimin Yeni Perspektif ve Dinamizmi: “Kamu”nun Yönetilmesinden “Kamu”nun Yönetmesi Anlayışına Doğru”, (Ed.) Balcı, A., Nohutçu, A., Öztürk K. N. ve Coşkun, B., Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar, Seçkin Yayınları, Ankara.

- Önal, F., M. (2020), E-Devlet Kapısı İstatistikleri ve Değerlendirmeler, <http://www.egovturkey.com/e-devlet-kapisi-istatistikleri-ve-degerlendirmeler-04032020>, Erişim Tarihi: 15.05.2021.
- Önal, H., İ. ve Alaca, E. (2017), “Vatandaş Okuryazarlığı Çerçevesinde E-Belediye Uygulamalarının Değerlendirilmesi”, *Bilgi Dünyası*, 18 (1), ss.93-124.
- Pektaş, K., E. (2011), “Belediye Hizmetlerinde Bilgi-İletişim Teknolojilerinin Kullanımı ve E-Belediye Uygulamalarındaki Son Gelişmeler: Bir Literatür Taraması”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (1), ss.65-88.
- Sobacı, Z. M. ve Altınok, R. (2010), “Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin E-Katılım Uygulamaları: Website İçerik Analizi”, (Ed.) Aslan, E. O., Akdoğan, S. N., Tangör B., Özgen, M. H. ve Altunoğlu, A., *Kamu Yönetimi ve Teknoloji, KAYFOR 2010, TODAİE Yayınları*, Ankara.
- Türk Dil Kurumu (TDK). <https://sozluk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 05.05.2021.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK). (2020), [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679), Erişim Tarihi: 15.05.2021.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK). (2021), [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679), Erişim Tarihi: 15.05.2021.
- Zeren, H., E., Sebetci, Ö. ve Koçak, Y. (2015), “E-Devlet ve E-Belediye Hizmetleri Çerçevesinde Aydın Halkının Katılma Duyarlılığının Ölçülmesi”, *KAÜ İİBF Dergisi*, 6 (9), ss.249-268.

durum, bir taraftan turizm paydaşlarının işbirliği içinde çalışmalarına imkan verirken, diğer taraftan destinasyonların markalaşmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca dijital olanaklar destinasyonların ve turizm işletmelerinin kendilerini diğer destinasyon ve işletmelerle kıyaslanmasına fırsat sunmaktadır.

Bireyler arasındaki etkileşimi güçlendiren dijital ortamlar “güven” duygusunu perçinlerken, işletmeler açısından karlılık ve verimlilik artışı sağlamaktadır. Teknolojik dönüşüm sayesinde işletmeler çok fazla sayıda potansiyel tüketicilere ulaşarak; reklam ve tanıtım konusunda önemli bir fırsat elde etmektedir. Bu nedenle dijital kolaylıklardan tüm turizm paydaşları aktif bir şekilde yararlanmalıdır.

Kaynakça

- Agrawal, A., Joshua, G. and Goldfarb, A. (2019). *The Economics of Artificial Intelligence: An Agenda*. London: The University of Chicago Press.
- Aktaş, E. (2019). Büyük Veri ve Karma Gerçeklik. (eds. Kurgun, H. ve Kurgun, O.A.) içinde *Turizm 4.0* (ss. 33-56). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ataman, H. (2018). Akıllı Turizm ve Akıllı Destinasyonlar: Edremit Körfezi'ne Yönelik Bir Uygulama, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Barnes, B. (2017), Coming to Carnival cruises: a wearable medallion that records you every whim, <https://www.nytimes.com/2017/01/04/business/media/coming-to-carnival-cruises-a-wearable-medallion-that-records-your-every-whim.html>, erişim tarihi: 20.06.2021)
- Bello-Orgaz, G., Jung, J.J. and Camacho, D. (2016). Social big data: recent achievements and new challenges. *Information Fusion*, 28, 45-59.
- Bucak, T. ve Turan, Ö. (2016). The effect of the service quality to the consumer/guests satisfaction in restaurant business: a survey in province of Çanakkale. *Journal of Academic Social Science Studies*. (49), 287-304.
- Buer, C. (2020). Digitalization in the hotel industry, (eds. Tajeddini, K., Ratten, V. and Merkle, T.) in *Tourism, Hospitality And Digital Transformation: Strategic Management Aspects*. (pp.6-24). New York: Routledge.
- Buhalis, D. (2020). Technology in tourism - from information communication technologies to Tourism and smart tourism towards ambient intelligence tourism: a perspective article. *Tourism Review*, 75 (1), 267-272.
- Buhalis, D. ve Deimezi, Q. (2004). E-tourism developments in Greece: Information communication technologies adoption for the strategic management of the Greek tourism industry. *Tourism and Hospitality Research*, 5(2), 103-130.
- Buhalis, D. ve Law, R. (2008). Progress in information technology and tourism management: 20 years on and 10 years after the internet the state of e-tourism research. *Tourism Management*, 29(4), 609-623.
- Buhalis, D. ve Amaranggana, A. (2014). Smart tourism destinations. *Information and Communicati-*

- on *Technologies in Tourism*, 553-564.
- Buhalis, D. ve Amaranggana, A., (2015). Smart tourism destinations: enhancing tourism experience through personalisation of services. *Information and Communication Technologies in Tourism*, 377-389.
- Burgard, W., Cremers, A.B., Fox, D., Hähnel, D., Lakemeyer, G., Schulz, D., Steiner, W. ve Thrun, S. (1999). Experiences with an interactive museum tour-guide robot. *Artificial Intelligence*, 114, 3-55.
- Chait, G. (2015). Half the money I spend on advertising is wasted; the trouble is I don't know which half B2B Marketing, (<https://www.b2bmarketing.net/en-gb/resources/blog/half-money-i-spend-advertising-wasted-trouble-i-dont-know-which-half>, erişim tarihi: 20.06.2021).
- Chen, M., Mao, S. ve Liu, Y. (2014). Big data: A survey. *Mobile Networks and Applications*, 19 (2), 171-209.
- Crook, J. (2014), Starwood Introduces Robotic Butlers at a Loft Hotel in Cupertino, <https://techcrunch.com/2014/08/13/starwood-introduces-robotic-butlers-at-a-loft-hotel-in-palo-alto/>, erişim tarihi: 20.06.2021).
- Deloitte Digital (2016). The Restaurant of the Future Creating the Next Generation Customer Experience, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/consumer-business/us-consumer-business-restaurant-of-the-future-perspective-final.pdf>, erişim tarihi: 19.06.2021)
- Drummond, M. (2016). 5 Great Ways Airlines Are Using Internet Of Things, <https://w3.accela.com/blog/5-great-ways-airlines-are-using-the-internet-of-things>, erişim tarihi: 20.06.2021)
- Eftekhari, M. H., Barzegar, Z. ve Isaai, M. T. (2011). *Web 1.0 to Web 3.0 Evolution: Reviewing the Impacts on Tourism Development and Opportunities. Lecture Notes in Computer Science*, 184-193.
- Erbaş, A. (2019). Akıllı Turizm Bağlamında Akıllı Otel İşletmesi Endeksi ve Uygulaması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Etihad. (2018), Sign up to enjoy a smarter and faster airport experience, <https://www.etihad.com/tr/promotions/smart-travel-abu-dhabi/>, erişim tarihi: 18.06.2021)
- Eyidilli, S. (2016). Hilton ve IBM iş birliğiyle geliştirilen concierge robotu: Connie. Erişim adresi: <https://webrazzi.com/2016/03/16/hilton-ve-ibm-ism-birligiyle-gelistirilen-concierge-robotu-connie/> (erişim tarihi: 28.06.2021).
- Future Travel Experience (2021). How IATA Travel Pass is using blockchain technology to keep passengers in control of their data? <https://www.futuretravelexperience.com/2021/01/how-iata-travel-pass-is-using-blockchain-technology-to-keep-passengers-in-control-of-their-data/> (erişim tarihi: 29.06.2021).
- GlobalData Technology. (2018). Top 6 technology trends to watch out for in the travel and tourism industry in 2018, (<https://www.globaldata.com/top-6-technology-trends-watch-travel-tourism-industry-2018/>, erişim tarihi: 18.06.2021)
- Gretzel, U., Reino, S., Kopera, S., Koo, C., (2015). Smart tourism challenges. *Journal of Tourism*, 16(1), 41-47.

- Gretzel, U., Sigala, M., Xiang, Z., Koo, C. (2015), Smart tourism: Foundations and developments. *Electronic Markets*, 3 (25), 179-188.
- Gretzel, U., Werthner, H., Koo, C., Lamsfus, C. (2015). Conceptual foundations for understanding smart tourism ecosystems. *Computers in Human Behavior*, 50, 588-563.
- Guo, Y., Liu, H. ve Chai, Y. (2014). The embedding convergence of smart cities and tourism internet of things in China: An advance perspective. *Advances in Hospitality and Tourism Research (AHTR)*, 2(1), 54-69.
- Hazarhun, E., Yılmaz, Ö.D. (2020). Restoranlarda dijital dönüşüm: Touch restoran örneği. *Gastro-ia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 4(3), 384-399.
- Holotescu, C. Holotescu, V. ve Holtescu, T. (2018). Understanding blockchain technology and how to get involved. *The 14th International Scientific Conference eLearning and Software for Education Bucharest, April, 19, 20*.
- Huang, C. D., Goo, J., Nam, K., Yoo, C. W. (2017), Smart tourism technologies in travel planning: The role of exploration and exploitation. *Information & Management*, 54, 757-770.
- Imbardelli, A.P.(2019). How smart rooms can transform hotel brands. (<https://medium.com/@AavGo/how-smart-rooms-can-transform-hotel-industries-fb70c46adfa6>, erişim tarihi: 18.06.2021).
- Ivanov, S. ve Webster, C. (2017). Adoption of robots, artificial intelligence and service automation-by travel, tourism and hospitality companies – a cost-benefit analysis. *International Scientific Conference "Contemporary tourism – traditions and innovations"*, 19- 21 October 2017, Sofia University.
- Ivanov, S. ve Webster, C. (2019). Conceptual framework of the use of robots, artificial intelligence and service automation in travel, tourism, and hospitality companies. (eds. Ivanov, S. and Webster, C.) *Robots, Artificial Intelligence, and Service Automation in Travel, Tourism and Hospitality*, Emerald Publishing Limited, Bingley, pp. 7-37.
- İpar, S. (2020). Akıllı turizm ve teknolojileri, (ed. Burcu Ilgaz) içinde Akıllı Kent, Akıllı Turizm (ss. 45-94), Gazi Kitabevi: Ankara.
- Jaremen, D.E., Jędrasiak, M., Rapacz, A. (2016). The concept of smart hotels as an innovation on the hospitality industry market case study of PURO hotel in Wrocław. *Economic Problems of Tourism*, 36(4), 65-75.
- Kanellopoulos, D. (2010). Current and future directions of multimedia technology in tourism. *Virtual Technology and Multimedia*, 1(2), 187-206
- Kapan, K. ve Üncel, R. (2020). Gelişen web teknolojilerinin Türkiye turizmine etkisi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3 (3), 276-289.
- Kurgun, H. (2019). Blockchain (Blok Zincir) ve Bitcoin. (eds. Kurgun, H. ve Kurgun, O.A.) içinde *Turizm 4.0*, (ss.59-93). Detay Yayıncılık: Ankara.
- Lamsfus, C. ve Alzua-Sorzabal, A. (2013). Theoretical framework for a tourism internet of things: Smart destinations. *tourGune Journal of Tourism and Human mobility*, 2, 15-21.
- Leppert, J. (2017). Comparing Carnival's ocean medallion versus MSC for me,

- pulse.com/news/cruise/comparing-carnival-socean-medallion-versus-msc-for-me.html, erişim tarihi: 16.06.2021)
- Li, Y., Hu, C., Huang, C., Duan, L. (2017), The Concept Of Smart Tourism İn The Context Of Tourism Information Services. *Tourism Management* 58, 293-300.
- Lin, J. (2017), Robots are taking Singapore's hotel industry by storm – here's where to go for some robot hospitality, (<https://www.businessinsider.sg/robots-are-taking-singapores-hotel-industry-by-storm-heres-where-to-go-for-some-robot-hospitality>, erişim tarihi: 16.06.2021)
- Lukanova, G. and Ilieva, G. (2019) Robots, Artificial Intelligence and Service Automation in Hotels. (eds. S. Ivanov and C. Webster), *Robots, Artificial Intelligence, and Service Automation in Travel, Tourism, and Hospitality* (pp.157-183). Bingley: Emerald Publishing Limited.
- Marchiori, E., Cantoni, L. (2015). The role of prior experience in the perception of a tourism destination in user-generated content. *Journal of Destination Marketing & Management*, 4 (3), 194-201.
- Mariani, M. (2020). Big Data and analytics in tourism and hospitality: a perspective article. *Tourism-Review*, 75(1), 299-303.
- Mil, B., Dirican, C. (2018). Endüstri 4,0 teknolojileri ve turizme etkileri. *Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi*, 1(3), 1-9.
- Mingjun, W., Zhen, Y., Wei, Z., Xishang, D., Xiaofei, Y., Chenggang, S. ve Jinghai, H. (2012, October), "A research on experimental system for Internet of things major and application project", in 2012 3rd International Conference on System Science, Engineering Design and Manufacturing Informatization, IEEE, Vol. 1, 261-263.
- Nair, V., Mohamed, B., Hamzah, A., Lo, M.C. ve Hong, J.L. (2014). Rural tourism 3.0: conceptualising an innovative approach in monitoring the 'health' of rural destinations in Malaysia. *BIMP-EAGA Journal of Sustainable Tourism Development*, 3 (1), 1-20.
- Ndou, V. (2011). New approaches for managing tourism complexity: Implications and insights, (eds. Miltiadis Lytras, Patricia Ordóñez de Pablos, Ernesto Domínguez and Lily Diaz) in *Digital culture and e-tourism: Technologies, applications and management approaches* (pp.123-138). New York: IGI Global.
- Neff, J. (2012). Marketers are getting worse at directing their budgets wisely, AdAge (<http://adage.com/article/news/marketers-worse-directing-budgets-wisely/235009/>, erişim tarihi 26.06.2020).
- Orhan, M. (2020). Akıllı Turizm Uygulaması Olarak Bir Multimedya Rehber Örneği: Antalya, Kaleiçi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Önder, I. ve Treiblmaier, H. (2018). Blockchain and tourism: Three research propositions. *Annals of Tourism Research*, 72(C), 180-182.
- Pamukçu, H. ve Tanrısever, C. (2019). Turizm endüstrisinde Dijital Dönüşüm (eds. Mete Sezgin, Seda Özdemir Akgül ve Ayşe Atar) içinde *Turizm 4.0*, (ss. 2-22), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Pieska, S., Luimula, M., Jauhiainen, J., Spiz, V. (2013). Social service robots in wellness and restaurant applications. *Journal of Communication and Computer*, 10, 116-123

- Rashideh, W. (2020). Blockchain technology framework: Current and future perspectives for the tourism industry. *Tourism Management*, 80, 1-13.
- Rejeb, A. and Karim, R. (2019). Blockchain Technology in Tourism: Applications and Possibilities. *World Scientific News*, 137, 119-144.
- Revfine, (2021a). 8 Real-World examples of robots in the travel industry. Revfine. <https://www.rev-fine.com/robots-travel-industry/> (erişim tarihi: 20.06.2021).
- Revfine, (2021b). Blockchain technology and its uses in the hospitality industry, <https://www.revfine.com/blockchain-technology-hospitality-industry/>, (erişim tarihi: 29.06.2021).
- Revfine, (2021c). 5 Benefits of Virtual Reality Marketing for The Travel Industry, <https://www.revfine.com/virtual-reality-marketing/>, (erişim tarihi: 01.07.2021).
- Skyscanner. (2017). The World's Most Hi-Tech Hotels, <https://www.skyscanner.net/news/inspiration/the-worlds-most-hi-tech-hotels>, erişim tarihi: 18.06.2021)
- Snijders, C., Matzat, U. ve Reips, U. (2012). Bigdata: Big gaps of knowledge in the field of internet science. *International Journal of Internet Science*, 7 (1), 1-5.
- Solomon, J. (2014). Robots 'Invade' Starwood Hotels., 16 Haziran 2021 tarihinde <https://www.cnbc.com/2014/08/12/robots-invade-starwood-hotels.html>, erişim tarihi: 16.06.2021)
- Statista (2021). Statista dossier on Artificial Intelligence worldwide. (Erişim tarihi: 28.06.2021) <https://www.statista.com/statistics/1226332/worldwide-artificial-intelligence-enabled-use-cases-implementation-process/>.
- Sürücü, Ç., Ülker, M. ve Hassan, A. (2018), Restoranlarda Tablet Menü Kullanımının Tekrar Ziyaret Etme Niyeti Üzerine Etkisi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(3):178- 196.
- Şahin, E. (2019). Dijital Menü Planlaması, (eds. M. Sezgin, S. Ö. Akgül ve A. Atar) içinde *Turizm Dijital Dönüşüm 4.0* (s.81-98) Ankara: Detay Yayıncılık.
- Şahin, N.N., Yağcı, P. (2017). Endüstri 4,0 kapsamında prosumer kavramının yiyecek içecek sektörü açısından değerlendirilmesi. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 4(1), 12-22.
- Tussyadiah, I. (2020). A review of research into automation in tourism: Launching the annual of tourism research curated collection on artificial intelligence and robotics in tourism. *Annals of Tourism Research*, 81, 1-13.
- Wang, D., Park, S., Fesenmaier, D. (2012). The role of smartphones in mediating the tourist experience. *Journal of Travel Research*, 51(4), 371-387.
- Wang, W., Kumar, N., Chen, J., Gong, Z., Kong, X., Wei, W., & Gao, H. (2020). Realizing the Potential of Internet of Things for Smart Tourism with 5G and AI. *IEEE Network*, 34(6), 295-301.
- Werthner, H., Ricci, F. (2004). E-Commerce and tourism. *Communications of the ACM*, 47(12), 101-105.
- Williams, A. (2018), Seven Smart Hotels Around The World, <https://www.the-ambient.com/features/smart-hotels-around-the-world-36/>, erişim tarihi: 18.06.2021)
- Xiang, Z. ve Fesenmaier, D.R. (2005). Assessing the initial step in the persuasion process: META tags on destination marketing websites. *Information Technology & Tourism*, 8(2), 91-104.

- Yalçınkaya, P., Atay, L., Karakaş, E. (2018). Akıllı turizm uygulamaları. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 2(2), 34-52.
- Yılmaz, F.(2018). Robotlar işlerimizi ve ruhumuzu mu çalacak? <https://www.dunya.com/kose-yazi-si/robotlar-islerimizi-ve-ruhumuzu-mucalacak/406619>, erişim tarihi: 18.06.2021)
- Yülek, M. (2018). 11. Kalkınma Planı ve Türkiye'nin Robotları. (<https://www.dunya.com/kose-yazi-si/11-kalkinma-plani-ve-turkiyenin-robotlari/401624>, erişim tarihi:26.06.2021)
- Zhang, L.Y., Li, N., Liu, M. (2012). On the basic concept of smart tourism and its theoretical system. *Tourism Tribune*, 27(5), 66-73.

KAYNAKÇA

- Aslan, R. (2020). Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve COVID-19. *Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 8(85), 35-41.
- Aytürk, N., & Peker, Ö. (2000). *Etkili Yönetim Becerileri*. Yargı Yayınevi, Temmuz Ankara.
- DasGupta, P. (2011). Literature review: e-Leadership. *Emerging Leadership Journeys*, 4(1), 1-36. https://www.regent.edu/acad/global/publications/elj/vol4iss1/dasGupta_V4I1_pp1-36.pdf
- Derman, O. (2020). Tarih boyunca insanlığın salgın hastalıklarla mücadelesi. *Cocuk Sagligi ve Hastaliklari Dergisi*, 63.
- Erkan, S. (1996). Krize müdahale planı. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 2(4), 547-554. <http://kuey.net/index.php/kuey/article/view/744>
- Harris, A. (2020). COVID-19–school leadership in crisis?. *Journal of Professional Capital and Community*. <https://doi.org/10.1108/JPC-06-2020-0045>
- Kırdar, Y., & Demir, F. O. (2007). Kriz İletişimi Aracı Olarak İnternet: Kuş Gribi Krizi Örneği. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (29).
- Lau, J., Yang, B., & Dasgupta, R. (2020). Will the coronavirus make online education go viral. *Times Higher Education*, 12.
- MEB, (2020). http://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=396
- MEB, (2020a). https://covid19.saglik.gov.tr/Eklenti/38710/0/yonetici-ve-ogretmen-bilgilendirme-rehberipdf.pdf?_tag1=DE5E2D7E48C9A0E42191E695BC53990642A0E62F
- OECD (2020a). Organisation for Economic Co-operation and Development. 2020 COVID-19 Pandemisine Karşı Eğitimde Atılabilecek Adımlara Rehberlik Edecek Bir Çerçeve. https://global-ed.gse.harvard.edu/files/geii/files/framework_guide_v4_tr.pdf
- Özarıslan, C. (2019). *Kamu Kurumlarının Kriz Yönetimi Becerileri: Samsun Büyükşehir Belediyesi Çalışanlarına Yönelik Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Gümüşhane
- Pollock, K. (2020). School Leaders' Work During the COVID-19 Pandemic: A Two-Pronged Approach. *International Studies in Educational Administration (Commonwealth Council for Educational Administration & Management (CCEAM)*, 48(3). <https://www.edu.uwo.ca/faculty-profiles/docs/other/pollock/School-Leaders-Work-During-the-COVID-19-Pandemic-A-Two-Pronged-Approach.pdf>
- Reimers, F. M., & Schleicher, A. (2020). COVID-19 pandemisine karşı eğitimde atılabilecek adımlara rehberlik edecek bir çerçeve. *Küresel Eğitim İnovasyon Girişimi*, Harvard Eğitim Enstitüsü Andreas Schleicher, Eğitim ve Beceriler Başkanlığı, Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü.
- Schwab, K., & Malleret, T. (2020). *Covid 19: The great reset*. Geneva: World Economic Forum. Forum Publishing.

- Şen, F. (2011). Kriz yönetimi ve kriz döneminde yönetici davranışlarının işletme başarısına olan etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi.
- TDK (2020). <https://sozluk.gov.tr/>
- Tena-Chollet, F., Tixier, J., Dandrieux, A., & Slangen, P. (2017). Training Decision-Makers: Existing Strategies For Natural And Technological Crisis Management And Specifications Of An Improved Simulation-Based Tool. *Safety Science*, 97, 144-153.
- UNESCO. (2020a). Supporting teachers and education personnel during times of crisis. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373338/PDF/373338eng.pdf.multi>
- URL-1. (2020). <http://www.yeditepehastanesi.com.tr/koronavirus-pandemisi-ilk-degil>.
- URL-2. <https://en.unesco.org/COVID19/educationresponse>
- WHO. (2020). Mental health and psychosocial considerations during the COVID-19 outbreak. <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-2019-nCoV-MentalHealth-2020.1>
- World Bank (2020). Remote learning, distance education and online learning during the COVID19 pandemic: A Resource List by the World Bank's EdTech Team.
- WorldBank. (2020). Guidance Note: Remote Learning & COVID-19. <http://documents1.worldbank.org/curated/en/531681585957264427/pdf/Guidance-Note-on-Remote-Learning-and-COVID-19.pdf>
- Zizek, S. (2020). Pandemic: COVID-19 shakes the world. OR Books.

ÖNERİLER

Okul Yöneticilerinin Eğitim Programına Yönelik Öneriler

- ✓ Okullarda karşılaşılan güncel eğitim ve yönetim sorunlarına daha fazla yer verilmelidir.
- ✓ İletişim becerileri, liderlik, problem çözme, takım çalışması yetkinlikleri geliştirmeye yönelik çalışmalara daha fazla yer verilmelidir.
- ✓ Okul yönetimi ile ilgili derslerde teorik bilgilerin pratiğe dönüşmesine daha fazla imkân sağlanmalıdır.
- ✓ İşletme, iktisat ve kamu yönetimi alanlarında okul yöneticiliğinde gerekli olabilecek eğitimlerin okul yöneticilerinin eğitim programlarına da eklenmelidir.

Hizmet İçi Eğitimlere Yönelik Öneriler

- ✓ Mevzuat alanındaki çalışmalara ağırlık verilmelidir.
- ✓ Okullarda çatışma sorunlarını çözmeye yönelik eğitimler verilmelidir.
- ✓ İletişim becerilerini geliştirmeye, tarafsız kalma, okuldaki tüm paydaşların görüşlerini alarak demokratik bir ortam oluşturmak için gerekli eğitimler verilmelidir.

Kanun Yapıcılara Yönelik Öneriler

- ✓ İlgili kanun ve yönetmeliklerde okul yöneticiliğinin profesyonel okul yöneticiliğinin meslek haline getirilmesi konusunda değişiklikler yapılabilir.
- ✓ Kadınların okul yöneticisi olması yönünde teşvik edici çalışmalar yapılabilir.
- ✓ Liyakatı esas alan, müdür yardımcılığından en üst kademedeki yöneticiliğe kadarki kariyer süreçlerinin objektif ölçütler ile belirlendiği düzenlemeler yapılabilir.
- ✓ Okul yöneticilerinin özlük hakları ile ilgili iyileştirmeleri düzenleyen değişiklikler yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, F., Güneş Ayata, A., & Varoğlu, D. (1999). *Cinsiyete dayalı ayrımcılık: Türkiye'de eğitim sektörü örneği*. Ankara: KSSGM.
- Acker, S. (1994). *Gendered education: sociological reflections on women, teaching and feminism*. Buckingham: Open University Press.

- Acuner, S., & Sallan, S. (1993). Türk kamu yönetiminde yönetici kadınlar. *Amme İdaresi Dergisi*, 26(3), 77-92.
- Açıkgöz, K. (1994). *Etkili yönetici davranışları*. İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
- Agars, M. D. (2004). Reconsidering the impact of gender stereotypes on the advancement of women in organizations. *Psychology of Women Quarterly*, 28(2), 103-111.
- Ağaoğlu, E., Altınkurt, Y., Yılmaz, K., & Karaöse, T. (2012). Okul yöneticilerinin yeterliklerine ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri (Kütahya ili). *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 159-175.
- Akbaba, A. & Örs, Ç. (2015). Okul yöneticilerinin yönetsel davranış ve kişiliklerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 161-180.
- Akbaşlı, S., & Balıkcı, A. (2013). Okul yöneticisi ve öğretmen görüşlerine göre okul yöneticiliğinin meslekleşmesinin değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 366-377.
- Akçadağ, T. (2014). Okul yöneticilerinin bakış açılarıyla yöneticilerin yetiştirilme, atama ve yer değiştirmeleri; sorunlar ve çözümler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 135- 150.
- Akın, U. (2012). Okul yöneticilerinin seçimi ve yetiştirilmesi: türkiye ve seçilmiş ülkelerden farklı uygulamalar, karşılaştırmalar. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 1-30.
- Akiş, Toduk, Y. (2004). *Türkiye'nin gerçek liderlik haritası* (1. Basım). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.
- Akpınar-Sposito, C. (2013). Career barriers for women executives and the glass ceiling syndrome: the case study comparison between french and turkish women executives. *Procedia- Social And Behavioral Sciences*, 75, 488-497.
- Aktepe, V. (2014). Okul yöneticilerinin seçme ve yetiştirme uygulamalarına yönelik öğretmen ve yönetici görüşleri. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 89-105.
- Altın, F., & Vatanartran, S. (2014). Türkiye’de Okul Yöneticisi Yetiştirme, Atama ve Sürekli Geliştirme Model Önerisi. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 15(2).
- Altınışik, S. (1995). Kadın öğretmenlerin okul müdürü olmasının engelleri. *Eğitim Yönetimi*. (Güz 1995), 1 (3), 333-334.
- Apple, M. W. (1994). Is change always good for teachers? Gender, class, and teaching in history. *Changing American education: Recapturing the past or inventing the future*, 71-106.
- Argano, M. T. (2012). *Leadership and commitment the relationship between leaders' Personality Traits And Organizational Commitment*. (Dissertation, The Faculty of Tennessee Temple University, 2012). 06 02, 2020 tarihinde [http://www.thesisabstracts.com/ThesisAbstract_513_The-Relationship-Between Leaders-Personality-Traits-And-Organizational-Commitment-.html](http://www.thesisabstracts.com/ThesisAbstract_513_The-Relationship-Between_Leaders-Personality-Traits-And-Organizational-Commitment-.html) adresinden alındı.
- Arıkan, G. & Yıldırım, Ş. (1993). Amerikan toplumunda kadınların yönetim kadrolarında yer alma koşulları. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10(2), 45-53.
- Arıkan, S. (1997). *Kadın yöneticilerin liderlik davranışları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aycan, Z., Bayazit, M., Berkman, Y., & Boratav, H. B. (2012). Attitudes towards women managers: Development and validation of a new measure with Turkish samples. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 21(3), 426-455.
- Aydın, İ. (2003). *Eğitim ve öğretimde etik*. (1. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Aytaç, S. (2005). *Çalışma yaşamında kariyer*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

- Aytaç, S., Sevüktekin, M., ve Işığışık, Ö. (2002). *Çağdaş sanayi merkezlerinde kadın işgücünün konumu: Bursa örneği* (No. 219). Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu.
- Bacanlı, F. (2000). Kararsızlık ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (14), 7-16.
- Bakan, İ., (2008). Örgüt kültürü ve liderlik türlerine ilişkin algılamalar ile yöneticilerin demografik özellikleri arasındaki ilişki: bir alan araştırması. *Karaman İİBF Dergisi*, 10 (14), 13-40.
- Balcı, A. (2001). *Etkili okul ve okul geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Balcı, A. (2011). Eğitim yönetiminin değişen bağlamı ve eğitim yönetimi programlarına etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 36(162).
- Balcı, A., & Çınkır, Ş. (2002). Türkiye’de eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi. 21. yüzyıl eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi sempozyumu (16-17 Mayıs 2002). *Yayına Hazırlayanlar: Çınkır Şakir, Elma Cevat. Yayın*, (191).
- Balcı, A., Memduhoğlu, H., Erdem, M., Ilgan, A., & Taşdan, M. (2007). Avrupa birliğine uyum sürecinde bazı avrupa birliği ülkeleri ilköğretim okul yöneticilerinin seçilmesi ve yetiştirilmesine ilişkin standartların türkiye’deki öğretmen ve okul yöneticileri tarafından değerlendirilmesi. *TÜBİTAK 106K370 nolu Proje. Ankara*.
- Baltacı, A. (2017). Erteleme davranışı eğilimi ve beş faktörlü kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler: okul yöneticileri üzerine bir araştırma. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 56-80.
- Bayrak, C. (1998). Okul ve sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar, eğitim bilimlerinde yenilikler. *Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları*, 7, s. 24-32.
- Bayrak, S., & Mohan, Y. (2001). Erkek yöneticilerin çalışma yaşamı ve liderlik davranışları açısından kadın yöneticileri algılama tarzları. *Amme İdaresi Dergisi*, 34(2), 89-114.
- Bell, C. S. (1988). Organizational influences on women’s experience in the superintendency. *Peabody Journal of Education*, 65(4), 31-59.
- Benton, S. Y. (1980). Women administrators for the 1980s: a new breed. *Journal of the NAW-DAC*, 43(4), 3-8.
- Besler, S., & Oruç, İ. (2010). Türkiye’de ve yazılı basında kadın yöneticiler. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 17-38.
- Blackmore, J. (1998). *The Politics of Gender and Educational Change*. in A. Hargreaves et al. (eds). International Handbook of Educational Change. Boston, Kluwer Academic.
- Brown, M. (1996). Barries to women manages’ advancement in education in uganda. *International Journal of Educational Management* . 10. (6) , 18-23.
- Bulut, Y. & Bakan, İ. (2002). Yöneticilerin eğitimi; kahramanmaraş’taki yöneticiler üzerinde bir uygulama. *Amme İdaresi*, 35 (2), 93-116.
- Burke, W. W., & Litwin, G. H. (1992). A causal model of organizational performance and change. *Journal of management*, 18(3), 523-545.
- Burleson, B. R., & Denton, W. H. (1997). The relationship between communication skill and marital satisfaction: Some moderating effects. *Journal of Marriage and the Family*, 59 (4), 884-902.
- Bursalıoğlu, Z. (2010). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranışlar*. Ankara: Pegem A.
- Caceres-Rodriguez, R. (2011). The glass ceiling revisited: moving beyond discrimination in the study of gender in public organizations. *Administration and Society*, 45(6) 674-709. doi: 10.1177/0095399711429104
- Can, N. & Çelikten, M (2000a). Alt düzey personelin güç kaynakları erciyes üniversitesi örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 22(22), 269-290.

- Can, N., & Çelikten, M. (2000b). Türkiye’de eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi süreci. *Milli Eğitim Dergisi*, 148(8), 43-50.
- Carlson, D., Kacmar, M., & Whitten, D. (2006). What men think about executive women. *Harvard Business Review*, 84(9), 28-29.
- Cemaloğlu, N. (2005). Türkiye’de okul yöneticisi yetiştirme ve istihdamı: varolan durum, gelecekteki olası gelişmeler ve sorunlar. Gazi Üniversitesi, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 249-274.
- Cohen, P. N., & Huffman, M. L. (2007). Working for the woman? Female managers and the gender wage gap. *American Sociological Review*, 72(5), 681-704.
- Coleman, M. (2007). Gender and educational leadership in England: A comparison of secondary head teachers’ views over time. *School Leadership ve Management*, 27(4), 383-399. doi: 10.1080/13632430701562991
- Cooley, E. (1994). Training an interdisciplinary team in communication and decision-making skills. *Small group research*, 25(1), 5-25.
- Çağlar, A., Yakut, Ö. & Karadağ, E. (2005). İlköğretim okulu müdürlerinin öğretmenler tarafından algılanan kişilik özellikleri ve liderlik davranışları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi, *Ege Eğitim Dergisi*, 6 (1), 61-80.
- Çakır, Ö. (2008). Türkiye’ de kadının çalışma yaşamında dışlanması. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 31, 25-47.
- Çam, S. (1997). İletişim becerileri eğitimi programının öğretmen adaylarının ego durumlarına ve problem çözme becerisi algılarına etkisi. *Yayınlanmamış doktora tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çelik, V. (2001). Geleceğin okul liderleri. 2000 yılında türk millî eğitim örgütü ve yönetimi ulusal sempozyumu (11-13 Ocak 2001). *Ankara: Başkent Öğretmen Evi*, 407-411.
- Çelik, V. (2003). *Eğitimsel liderlik*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çelikten, M. (2001). Okul müdürlerinin değişim yönetimi becerileri. *Eğitim ve Bilim*, 26(119).
- Çelikten, M. (2002). Okul müdürlerinin bilgisayar kullanma becerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 155, 182-190.
- Çelikten, M. (2003). Okul kültürünün şekillendirilmesinde müdürün rolleri [Principal’s role in shaping school culture]. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(4), 453-462.
- Çelikten, M. (2004). Okul müdürü koltuğundaki kadınlar: Kayseri ili örneği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(17), 91-118.
- Çelikten, M., & Can, N. (2003). Yönetici, öğretmen ve veli gözüyle ideal öğretmen. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 253-267.
- Çelikten, M., & Çelikten, Y. (2007). Televizyon programlarında çizilen öğrenci, öğretmen ve yönetici profilleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(23), 369-379.
- Çelikten, M., & Yeni, Y. (2004). Okul müdürlerinin liderlik ve yöneticilik özelliklerinin cinsiyet açısından değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(2), 305-314.
- Çelikten, M., Şanal, M. & Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.
- Çelikten, Y., Yıldırım, A., Çelikten, M., & Ayyıldız, K. (2019). Profesyonel okul yöneticiliği ve kadın faktörü. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 123-143.
- Çınar, O. (2015). Okul müdürlerinin iletişim sürecindeki etkililiği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (26), . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4768/65590>

- Dağ, L. (2015). *Eğitim yöneticisi yetiştirme ve atama uygulamalarının değerlendirilmesi (İstanbul ili Kartal ilçesi örneği)*. Yüksek lisans tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Daniel, A. & Moudic, Y. (2010). *Female and gender leadership: To which extents gender impacts on leadership and organizations in France?*. Master dissertation, Linnaeus University.
- Davis, S. H. (1998). Superintendents' perspectives on the involuntary departure of public school principals: The most frequent reasons why principals lose their jobs. *Educational Administration Quarterly*, 34(1), 58-90.
- Delamont, S. (1980). *Sex roles and the school*. London: Methuen.
- Demir, G. (1991). *Çalışan kadınlarda rol çatışmaları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya İnönü Üniversitesi Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Demir, G. (1997). Eğitim-meslek-çalışma bağlamında kadının konumu. *Çağdaş Eğitim (Temmuz-Ağustos)*, 22(234), 23-24.
- Demirtaş, H., & Özer, N. (2014). Okul müdürlerinin bakış açısıyla okul müdürlüğü. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(1), 1-24.
- Dreher, G. F. (2003). Breaking the glass ceiling: The effects of sex ratios and work-life programs on female leadership at the top. *Human relations*, 56(5), 541-562.
- Durrah, T.M. (2009). *A study of gender based school leadership and its perceived influence on the school climate*. PhD Thesis. Union University. UMI Number: 3394945. Dissertation Publishing.
- Eagly, A. H. & Johnson, B. T., (1990), Gender and leadership style: A meta-analysis. *CHIP Documents*, 11, 06 02, 2020 tarihinde http://digitalcommons.uconn.edu/chip_docs/11 adresinden alındı.
- Eagly, A. H., & Karau, S. J. (2002). Role congruity theory of prejudice toward female leaders. *Psychological Review*, 109, 573-598. <http://dx.doi.org/10.1037//0033-295x.109.3.573>.
- Eckman, E. W. (2003). "Voices of women high school principals". *Journal of Women in Educational Leadership*, 1(2), 46-65. <http://digitalcommons.unl.edu/jwel/84>
- Ellemers, N. (2014). Women at work: How organizational features impact career development. *Policy insights from the behavioral and brain sciences*, 1(1), 46-54.
- Elmore, L.(1987). *Leadership and Policy in Education*. Unpublished manuscript, East Lansing, Michigan State University.
- Elvira, M. M., & Cohen, L. E. (2001). Location matters: A cross-level analysis of the effects of organizational sex composition on turnover. *Academy of Management Journal*, 44(3), 591-605.
- Ercan, G. & Altunay, E. (2015). İlkokul ve ortaokul yöneticilerinin kişilik özellikleri ile karar verme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi (İzmir ili örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(2), 120-143.
- Ergün, Ş. (1996). İlköğretim müfettişlerinin okul yönetiminde kadınların ve erkeklerin yeteneklerine ilişkin tutumları, *Çağdaş Eğitim (Aralık)*, 21, (227), 24-29.
- Ersöz, A. (1998). Kamu yönetiminde yönetici olarak çalışan kadınların geleneksel ve kadın rolüne ilişkin beklentileri. O. Çitci (Ed.), *20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek* (s. 255-264). Ankara: TODAİE Yayınları.
- Feldinan, R.S. (1989). *Understanding psychology*. New York: McGraw-Hill Inc.
- Frazier, E. M. (2005). Glass ceiling: Fact or myth. *NAAAS Conference Proceedings, Scarborough*. 03 01, 2020 tarihinde <https://search.proquest.com/openview/8ccbcbf402dde5ffc0e163f991a4b9ce/1?pqorigsite=gscholar&cbl=40215> adresinden alındı.
- Gedikoğlu, T., Şahin, S. & Büyükelbaşı, (2004). İlköğretim okulu yöneticilerinin kültürel liderlik davranışlarına ilişkin yönetici ve öğretmen algıları, *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19, 73-84.

- Gerni, M. (2001). *Yönetimde kadınlar*. İstanbul: Beta Basım.
- Ginn, L. W. (1989). A quick look at the past, present, and future of women in public school administration. *Research in Education*. (RIE Document Reproduction No. ED3310 498). 15 05, 2020 tarihinde <http://eric.ed.gov/?id=ED310498> adresinden alındı.
- Glatler, R. & Kydd, L. (2003). Best practice' in educational leadership and management: can we identify it and learn from it?. *Educational Management Administration Leadership*, 31(3) 231–243, DOI: 10.1177/0263211X03031003002.
- Grauwe, A. (2005). Improving the quality of education through school-based management: Learning from international experiences. *Review of Education* 51, 269–287.
- Güçray, S. (1998). Bazı kişisel değişkenler, algılanan sosyal destek ve atılganlığın karar verme stilleri ile ilişkisi. *Türk Psikolojik Danışına ve Rehberlik Dergisi*. 2 (9), 7-16.
- Günay, E. (2004). *Eğitim Kurumlarına Yönetici Seçme, Yetiştirme ve Atamaya İlişkin Yönetici Ve Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Ankara ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Günbayı, I. (2011). Principals' perceptions on school management: a case study with metaphorical analysis. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(2), 541-561.
- Hacıfazlıoğlu, Ö. (2010). Yükseköğretimde lider olarak göreve uyum sağlama süreci: türkiye ve amerika'dan kadın liderlerin deneyimleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(4), 2221-2273.
- Hagemann, C. (1996). Yapı ve süreç Almanya ve ABD karşılaştırması ışığında kadınların bilim alanında ilerlemesinin koşulları. *Akademik Yaşamda Kadın*, 9.
- Hall, L. J., & Donaghue, N. (2013). 'Nice girls don't carry knives': Constructions of ambition in media coverage of Australia's first female prime minister. *British Journal of Social Psychology*, 52(4), 631-647.
- Haslam, S. A., & Ryan, M. K. (2008). The road to the glass cliff: Differences in the perceived suitability of men and women for leadership positions in succeeding and failing organizations. *The Leadership Quarterly*, 19(5), 530-546.
- Heilman, M. E. (2001). Description and prescription: How gender stereotypes prevent women's ascent up the organizational ladder. *Journal of social issues*, 57(4), 657-674.
- Hogan, R. (2004). Personality psychology for researchers. In B. Schneider & D.B. Smith (Eds.), *Personality and organizations*. (pp. 3-23). Mahwah, NJ : Erlbaum.
- Helvacı, M. A.(2011). Okul yöneticilerinin yetiştirilmesi ve atanması. K. Keskinlik (Ed.), *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2010). *Eğitim yönetimi: Teori, araştırma ve uygulama* (çev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel.
- Huitt, W. (1992). Problem solving and decision making: Consideration of individual differences using the Myers-Briggs Type Indicator. *Journal of Psychological type*, 24(1), 33-44.
- Hunt, J.W. (2012). *Illinois'de müdür mentorluğu uygulamaları ve karşılaşılan bazı sıkıntılar*: Yirci, R. ve Kocabaş, İ. (Ed.), *Dünyada mentorluk uygulamaları* (s.37-54). Ankara: Pegem
- Hymowitz, C., & Schellhardt, T. D. (1986). The glass ceiling special report on the corporate woman. *The Wall Street Journal*, 24.
- İlgar, L. (2005). *Eğitim yönetimi, okul yönetimi, sınıf yönetimi* (3. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayın.
- İnandı, Y., Özkan, S., Peker, S. & Atik, Ü. (2009). Kadın öğretmenlerin kariyer geliştirme engelleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 77-96.
- Kabacoff, R. I. (2000). Gender and leadership in the corporate boardroom. *Management research group*, 1-10.

- Kağıtçıbaşı, C. (1981). Value of children, women's role and fertility in Turkey. *Women in Turkish society*, 74-95.
- Karakılıç, M., Alay, S., & Koçak S. (2008). Kadın ve yönetici: aday yöneticiler, yönetsel becerilerde cinsiyete özgü kalıplara sahip midirler? *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 14(9), 220-237.
- Karakuş, M., & Çankaya, İ. H. (2009). Okul yöneticilerinin kişilik özelliklerinin çatışma çözme stratejileri üzerindeki etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2009(3), 111-118.
- Kayıkcı, K. (2001). Yönetici yetiştirme sorunu. *Milli Eğitim Dergisi*, 150.
- Kızılloluk, H. (2007). *Toplumbilim yazıları*. Anı Yayıncılık.
- Konan, N , Çetin, R & Yılmaz, S . (2017). Okul müdürü görevlendirmeye ilişkin öğretmen görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 36 (1) , 147-160 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/omuefd/issue/30333/327395>
- Koray, M., Demirbilek, S., & Demirbilek, T. (2000). *Gıda işkolunda çalışan kadınların koşulları ve geleceği*. Ankara: T.C. Başbakanlık KSSGM.
- Korkmaz, M. (2005). Okul yöneticilerinin yetiştirilmesi: sorunlar çözümler ve öneriler. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 237-252.
- Korkmaz, M. (2006). Okul yöneticilerinin kişilik özellikleri ile liderlik stilleri arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 12(2), 199-226.
- KSGM. (2020, 03 02). *Türkiye'de kadın*. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/44013/02-03-2020-tr-de-kadin-donusturuldu.pdf> adresinden alındı
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2005). *Metaforlar: hayat, anlam ve dil* (Çev. GY Demir). İstanbul: Paradigma.
- Leithwood, K. (2005). Understanding successful principal leadership: progress on a broken front. *Journal of Educational Administration*, 43(6), 619-630.
- Liebert, R. M., & Spiegler, M. D. (1990). *Personality strategies and issues*. California: Brooks.
- Lockwood, N.R. (2004). The glass ceiling: Domestic and international perspectives. *HR Magazine*, 2-10.
- Longo, P., & Straehley, C. J. (2008). Whack! I've hit the glass ceiling! Women's efforts to gain status in surgery. *Gender medicine*, 5(1), 88-100.
- Lumby, J, & Azaola, M. C. (2014). Women principals in South Africa: gender, mothering and leadership. *British Educational Research Journal*, 40(1), 30-44.
- Matthews, K. M. (2009). Degrees of separation? Early women principals in New Zealand state schools 1876-1926. *Journal of Educational Administration and History*, 41(3), 239-252. doi: 10.1080/00220620903072147
- McConnell, J. V. (1989). *Understanding human behavior*. Holt, Rinehart & Winston Inc.
- MEB. (1993). 14. *Milli Eğitim Şurası*. 03 05, 2020 tarihinde Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı: https://ttkb.meb.gov.tr/dosyalar/surular/dokumanlar/14_sura.pdf adresinden alındı.
- MEB Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliği*. (2018, 06 21). Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=24694&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> adresinden alındı.
- Memduhoğlu, H. B. (2007). Türk eğitim sisteminde okulların yönetimi ve okul yöneticilerinin yetiştirilmesi sorunsalı. *Milli Eğitim Dergisi*, 176, 86-97.
- Meyerson, D. E., & Fletcher, J. K. (2006). Cam tavanı parçalamak için ılımlı bir manifesto: İş yaşamında kadınlar, *Harvard Business Review Dergisinden Seçmeler*, Çeviren: Aslan, L., İstanbul: MESS (494).

- Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim.* (2019, 10 11). Strateji Geliştirme Başkanlığı: http://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=361 adresinden alındı.
- Morgan, C. T. (1984). Psikolojiye giriş ders kitabı (Çev. Arıcı, H. ve diğ.), 3. Baskı, Ankara: Me-teksan Yayınları, (2).
- Mott, P. E. (1972). *The characteristics of effective organizations.* HarperCollins Publishers.
- Okçu, V . (2011). Türkiye’de okul yöneticilerinin yetiştirilmesi ve atanmasına ilişkin mevcut durum, beklentiler ve öneriler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* , 10 (37) , 244-266 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6151/82625>
- Owen, C. L.,& Todor W. D. (1993). Attitudes toward woman as managers: Still the same. *Bussines Horizons*, 36(2), 12-5.
- Örücü, E., Kılıç, R. & Kılıç, T. (2007). Cam tavan sendromu ve kadınların üst düzey yönetici pozisyonuna yükselmesindeki engeller: Balıkesir ili örneği. *Yönetim ve Ekonomi*, 14(2), 117-135.
- Özan-Boydak, M. & Akpınar, B. (2002). Okul yönetiminde kadın yöneticilerin başarısı. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 219-234.
- Özbaş, M., & Badavan, Y. (2009). İlköğretim okulu yöneticilerinin okul-aile ilişkileri konusunda yapmaları gereken ve yapmakta oldukları işler. *Eğitim ve Bilim*, 34(154), 69-81.
- Özdemir, M. (2009). Okul yöneticiliğinin hukuksal temelleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(2), 279-300.
- Öztabak, O. (2015). *Okul yöneticisi seçme atama ve yetiştirme sürecine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri (Uşak ili örneği)*. Yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Parham, A.C. (1988). *Psychology, studying the behavior of people.* Ohio: South-Western Publishing Co.
- Parks-Stamm, E. J., Heilman, M. E., & Hearn, K. A. (2008). Motivated to penalize: Women’s strategic rejection of successful women. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34(2), 237-247.
- Pınar, F. (2008). *Barbara Frischmuth’ta çalışan kadının sorunları ve kültürel ilişkiler.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Recepöğlü, E., & Kılıncı, A. Ç. (2014). Türkiye’de okul yöneticilerinin seçilmesi ve yetiştirilmesi, mevcut sorunlar ve çözüm önerileri. *Turkish Studies (Sosyal Bilimler)*, 9(2), 1817-1845.
- Sağlam, A.Ç (2014). Okul örgütü ve yönetimi. H.B. Memduhoğlu ve K. Yılmaz (Ed.), *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (159-190). Ankara: Pegem Akademi.
- Sarıtaş, M. (1997). Yönetimde kişilik faktörü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 3(4), 527-548.
- Schmuck, P. A. (1975). Deterrents to women’s careers in school management. *Sex Roles*, 1(4), 339-353.
- Seçkin, T. (2019). *Okul müdürü görevlendirmelerinde esas alınan kriterlere ilişkin okul müdürlerinin görüşleri*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sefer, S. R. (2006). *Üsküdar ilçesindeki okullarda çalışan bazı kadın yöneticilerin mesleklerine ilişkin beklenti ve sorunları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sherman, A. (2000). Women managing/managing women: The marginalization of female leadership in rural school settings. *Educational Management & Administration*, 28(2), 133-143.
- Sinangil, H. K. (1993). Yönetici adaylarında karar verme ile kaygı ilişkileri. *VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayını*, 171-177.

- Sipahioğlu, M., Toprak, E., Coşkun, B., & Güçlü, M., (2020). Okul yönetiminden algılanan okul yaşam kalitesinin sınıflanması üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13, 822-834.
- Skinner, T. S. (2009). *Exploration of barriers and solutions for women in the pathway to the high school principalship*. PhD Thesis, Old Dominion University, UMI Number: 3393000, Dissertation Publishing.
- Snavely, K. (1993). Managing conflict over the perceived progress of working women. *Business Horizons*, 36(2), 17-22.
- Stanton, H.E. (1988). *The success factor*. London: Macdonald and Co. (Publishers) Ltd.
- Stewart, C. J. & Cash, W. B. (1985). *Interviewing, principles and practices* (4. Baskı). Dubuque, IO: Wm. C. Brown Publication.
- Streitmatter, J. (1999). *For girls only*. Albany, NY, Suny Press.
- Süngü, H. (2012). Türkiye, Almanya, Fransa ve İngiltere’de okul müdürlerinin atanması ve yetiştirilmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 3(2), 33-50.
- Şimşek, N. (2010). *Kadın öğretmenlerin yönetici olmalarını engelleyen önyargı ve diğer faktörlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şişman, M. (2002). *Öğretim liderliği*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Şişman, M. (2011). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tallerico, M., & Blount, J. M. (2004). Women and the superintendency: Insights from theory and history. *Educational Administration Quarterly*, 40(5), 633-662.
- Tan, M. (1996). Eğitim yönetimindeki kadın azınlık. *Amme İdaresi Dergisi*, 29(4), 33-42.
- Tok, T. N. & Yalçın, N. (2017). Okul yöneticileri gözünden kadın okul yöneticileri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 353-366.
- Tortop, N. (1999). *Personel yönetimi* (Altıncı b.). Ankara: Yargı Yayınları.
- Turan, S. (Ed.) (2014). *Eğitim yönetimi: teori, araştırma ve uygulama*. Ankara: Pegem.
- Ulutaş, Ç. Ü. (2009). Yoksulluğun kadınlaşması ve görünmeyen emek. *Çalışma ve Toplum*, 2(21), 25-40.
- Uzun, G. (2005). *kadın ve erkek yöneticilerin liderlik davranışları arasındaki farklılıklar ve bankacılık sektöründe uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. 02 06, 2019 tarihinde <http://libratez.cu.edu.tr/tezler/5685.pdf> adresinden alındı.
- Vergili, Ö. (2015). *Eğitim kurumlarına yönetici seçme, yetiştirme ve atamaya ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Vinnicombe, S., & Kakabadse, A. (1999). The debate: Do men and women have different leadership styles. *Management Focus*, 12, 9-10.
- Yaman, M., Bayrakçı, M., & Yaman, Ç. (2002). Stres kaynakları ile yöneticilerin kişilik özellikleri arasındaki ilişki. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(9), 141-155.
- Yeloğlu, D. (2008). *Eğitim Kurumlarına Yönetici Seçme ve Atamaya İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, <https://tez.yok.gov.tr/> veri tabanından ulaşılmıştır. (226247)
- Yıldırım, N. & Aslan, B. (2008). İlköğretim okulu müdürlerinin yeterlikleri ile öğrenme stillerine ilişkin bir araştırma (Tokat ili örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (24), 238-255.
- Yücedağ, F. & Günbayı, İ. (2016). Eğitim yöneticiliğinden ayrılmış kadınların yaşadığı sorunlara ilişkin görüşleri: Fenomenolojik bir araştırma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 86-99.
- Zel, U.N. (2002). *Kişilik ve liderlik*. Seçkin Yayınevi. Ankara.

KUŞAKLAR BAĞLAMINDA SOSYAL MEDYA VE MAHREMİYET

Elif KÜTÜKOĞLU

EĞİTİM
yayınevi

KUŞAKLAR BAĞLAMINDA SOSYAL MEDYA VE MAHREMİYET

Elif KÜTÜKOĞLU

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-16-4

1. Baskı, Mayıs 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

KUŞAKLAR BAĞLAMINDA SOSYAL MEDYA VE MAHREMİYET

Elif KÜTÜKOĞLU

197 s., 165x240 mm

Kaynakça var, izin yok.

ISBN: 978-625-7405-16-4

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Kaynakça

- Acılar, A. ve S. Mersin. (2015). “Üniversite Öğrencilerinin Facebook Kullanımı İle Mahremiyet Kaygısı Arasındaki İlişki”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (54), 103-114.
- Akbayır, Z. (2015). Sosyal Medyada Güven(lik) Sorunu: İnanmak Ya Da İnanmamak İşte Tüm Me-sele Bu! Tolga Kara ve Ebru Özgen (Der.). *Ağdaki Şüpheler* içinde (ss. 303-337). İstanbul: Beta.
- Akkaş, İ. (2015). “Sanal Cemaatlerde Mahremiyet Algısı”. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (12), 225-239.
- Akyazı, E. ve P. Aslan (2013). Halkla İlişkiler Uygulamaları Açısından Sosyal Medya. Can Bilgili ve Gülüm Şener (Ed.), *Kitle İletişiminde Yaşanan Değişimler* içinde (ss. 177-202). İstanbul: Reklam Yaratıcıları Derneği.
- Aldous, S.E. (1944). “A deer browse survey method”. *Journal of Mammalogy*, 25, 130-136.
- Altay, D. (2005). Küresel Köyün Medyatik Mimarı Marshall McLuhan (2. Baskı). Nurdoğan Rigel, Gül Batuş, Gülela Yücedoğan, Barış Çoban (Ed.). *Kadife Karanlık* içinde (ss. 9-48). İstanbul: Su Yayınları.
- Altıntaş, O. ve E. İsa (2012). “Birey Toplum İlişkisinde Kent Kültürü, Kamusal Alan ve Onda Şe-killenen Sanat Olgusu”. *İDİL Sanat ve Dil Dergisi*, 1 (5), 61-74.
- Alver, F. (2011). Niklas Luhmann. Gül Batuş, Füsün Alver, Bilal Arık, Barış Çoban, Ünsal Tığ (Ed.). *Kadife Karanlık 2* içinde (ss. 141-163). İstanbul: Su Yayınları.
- Arabacıoğlu, Burçin Cem, (2007). “Ofis Mekanı Tasarımında Mahremiyet Kavramı”. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 2 (8), 69-83.
- Arendt, Hannah (1996). *Geçmişle Gelecek Arasında*, (Çev. B. Sina Şener) İstanbul: İletişim Ya-yınları.
- Arendt, Hannah (2009). İnsanlık Durumu (4. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Arık, E. (2013). Sosyal Medyada Mahremiyet Görünümleri. Ali Büyüksalan ve Ali Murat Kırık (Ed.). *Sosyal Medya Araştırmaları* içinde (ss. 1103-132). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Aries, P. and G. Duby. (2007). Özel Hayatın Tarihi 3 Rönesans’tan Aydınlanma’ya. (Çev. Devrim Çetinkasap) İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Aries, P. and G. Duby. (2010). Özel Hayatın Tarihi 5 Birinci Dünya Savaşı’ndan Günümüze. (Çev. Şehsuvar Aktaş) İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Arslantepe, M. (2013). Sosyal Medyada Ticari İletişim. Can Bilgili ve Gülüm Şener (Ed.), *Kitle İletişiminde Yaşanan Değişimler* içinde (ss. 213-231). İstanbul: Reklam Yaratıcıları Derneği.
- Aslan, C. (2011). Türkiye’de Özel Alanın İfşası ve Mağduriyet Halleri: “Deniz Baykal” Örneği. Hüseyin Köse (Ed.), *Medya Mahrem* içinde (ss. 84-129). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Asur, S., Huberman, B. A., Szabo, G. and Wang, C. (2011). “Trends in Social Media - Persistence and Decay”. In *5th International AAAI Conference on Weblogs and Social Media*, p. 434-437.
- Aydemir, M. (2015). Sanal Din Üzerine Kuramsal Tartışmalar. E. Saka, A. Sayan ve V. Görgülü (Ed.), *Yeni Medya Çalışmaları 3* içinde (ss. 181-202). İstanbul: Taşmektap Yayınları.
- Aydın, B. (2013). “Sosyal Medya Mecralarında Mahremiyet Anlayışının Dönüşümü”. İstanbul Arel Üniversitesi, İletişim Fakültesi İletişim Çalışmaları Dergisi, 5, 131-146.
- Aytaç, Ö. (2005). “Kimlik, Kamusal Alan ve Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kahvehaneler”. *Aka-demik Araştırmalar Dergisi*, 24, 5-40.
- Azapağası, A. (2016). “Siber Suçlar: Yeni Suçun Doğası”. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi Dijital Kül-tür Özel Sayısı*, 234-235-236, 251-264.
- Babacan, M. E., Haşlak, İ. ve Hira, İ., (2011). “Sosyal Medya ve Arap Baharı”. *Akademik İncele-meler Dergisi*, 6 (2), 63-92.

- Baban, E. (2012). Mc Luhan ve Baudrillard'ın Penceresinden Sosyal Medyanın Etkisi: İfadenin Esareti, Gözetlenen Toplum ve Kayıp Kimlik Sendromu. Tolga Kara ve Ebru Özgen (Ed.), *Sosyal Medya Akademi* içinde (ss. 57-82). İstanbul: Beta.
- Bacık, G. (2003). "Devlet ve Birey Aşımırken Kamusal Alanı Düşünmek," *Sivil Toplum Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 2, 28-29.
- Bağlı, Mazhar (2011). *Modern Bilinç ve Mahremiyet*. İstanbul: Yarın Yayınları.
- Baudrillard, Jean (1988). *The Ecstasy of Communication*. New York: Semiotext Foreign Agent Series.
- Baudrillard, Jean (2008). *Tüketim Toplumu*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Zygmunt, (2009). *Sosyolojik Düşünmek*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baumann, Z. ve D. Lyon (2013). *Akışkan Gözetim*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baumann, Zygmunt (2014). *Akışkan Modern Dünyadan 44 Mektup* (2. Baskı). (Çev. Pelin Sıral). İstanbul: Habitus Kitap.
- Baydar, S. C. (2016). "Dijital Yerliler, Dijital Göçmenler". *Hece Aylık Edebiyat Dergisi Dijital Kültür Özel Sayısı*, 234-235-236, 127-131.
- Baysal Berkup, S. (2015). *Sosyal Ağlarda Bireysel Mahremiyet Paylaşımı: X ve Y Kuşakları Arasında Karşılaştırmalı Bir Analiz*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İzmir.
- Belsey, A. (2011). Mahremiyet, Aleniyet ve Siyaset. Andrew Belsey ve Ruth Chadwick (Der.) *Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar* içinde (102-120). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Belsey, Andrew ve Ruth Chadwick (2011). *Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Benhabib, S. (1996). "Kamu Alanı Modelleri". *Cogito Kent ve Kültürü*, 8, 238-258.
- Bernhard, D. (2011). Ethics, Privacy, and Self-Restraint in Social Networking. S. Trepte and L. Reinecke (Ed.), *Privacy Online* içinde, Hamburg: Springer.
- Bezci, B. (2015). Kamusal Alanın Akıcı Ama Temsiliyeti Buharlaştıran Bir Sorun Olarak Sosyal Medya. Özlem Oğuzhan (Ed.), *İletişimde Sosyal Medya Sosyal Medyada İletişim* içinde (ss. 29-37). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Bezirgan Arar, Y. (2014). "Güvenlik Odaklı Gözetim ve Habercilik Pratiğine Yansımaları". *Journal of Yasar University*, 9 (34), 6044-6062.
- Bitirim Okmeydan, S. (2017). "Postmodern Kültürde Gözetim Toplumunun Dönüşümü: 'Panoptikon'dan 'Sinoptikon' ve 'Omniptikon'a". *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology*, 8 (30), 45-69.
- Bitirim Okmeydan, S. (2017). "Yeni İletişim Teknolojilerini Sorgulamak: Etik, Güvenlik ve Mahremiyetin Kesiştiği Nokta". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi e-gifder*, 5 (1), 347-372.
- Bora, A. (2004). Kamusal Alan Sahiden Kamusal Mı?. Meral Özbek (Der.). *Kamusal Alan* içinde (ss. 529-539). İstanbul: Hil Yayın.
- Boyd d. m. (2008). "Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship". *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13, 210-230.
- Bozkurt, V. (2013). Gözetim ve İnternet: Özel Yaşamın Sonu mu?, http://www.birikimdergisi.com/birikim-yazi/2499/gozetim-ve-internet-ozel-yasamin-sonu-mu#.WPCnk_nyjIU
- Buchanan, T., C. Paine, A.N. Joinson. (2007). "Reips Development Of Measures Of Online Privacy Concern And Protection For Use On The Internet". *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 58 (2), 157-165.

- Bulut, E. ve A. Ayteş (2015). “Dijital Emek, Dijital Kültür”. *Toplum ve Bilim*, 135, 3-7.
- Büyük, K. ve U. Keskin (2012). “Panoptikon’un Elektronik Dirilişi: Etik Bir Sorun Olarak İşyeri İzleme”. *İş Ahlakı Dergisi*, 5 (10), 55-88.
- Calhoun, C. (1993). “Civil Society and the Public Sphere”. *Public Culture*, No. 5, 267- 288.
- Castells, Manuel (2013). *Ağ Toplumunun Yükselişi* (3. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Child, J. T., P. M. Haridakis and S. Petronio (2012). “Blogging privacy rule orientations, privacy management, and content deletion practices: The variability of online privacy management activity at different stages of social media use”. *Computers in Human Behavior*, 28, 1859–1872.
- Çaha, Ö. (2014). «İdeolojik Kamusalın Sivil Kamusal Dönüşümü». *Doğu Batı Dergisi*, 2 (5), 81-105.
- Çakır, Mukaddes (2015). *İnternette Gösteri ve Gözetim Eleştirel Bir Okuma*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Çalışkan, N. (2016). X Y ve Z kuşağı çocuklarının özellikleri neler? <https://indigodergisi.com/2016/12/x-y-z-kusagi-ozellikleri/> (Erişim Tarihi: 05.05.2018).
- Çalışkan, O. (2014). «Kamusal Alan Bağlamında Ağ Toplumu ve Yeni Kamusal Alan Arayışı». *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 41-62.
- Çaycı, B. ve A. E. Karagülle. (2014). «X Kuşağından Z Kuşağına Değişen Mahremiyet Algısı». (International Trends and Issues in Communication & Media Conference), s. 190-196.
- Çelik, R. (2013). «Medyanın Küreselleşmesinde Sosyal Değişimler ve Tüketicinin Kontrolü». *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (22), 107-122.
- Çetin, E. (2015). «Sosyal Paylaşım Ağlarında Fotoğraf, Yer/Mekân Bildirim Paylaşımları ve Mahremiyet: Facebook Örneği». *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 8, Sayı 41, 779-788.
- Çiğdem, A. (2004). Kamusal Alan, Kamusal Din ve Kamusal Akıl. Meral Özbek (Der.). *Kamusal Alan* içinde (ss. 501-505). İstanbul: Hil Yayın.
- Çoban, B ve B. Ataman (2018). *Panoptikon 2.0 Alternatif Medya ve Karşı-Gözetim*. İstanbul: Kafka.
- Çoban, B. (2009). «Yeni Panoptikon, Gözün İktidarı ve Facebook». *Yeditepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 10, 1-18.
- Çoban, B. (2016). “Gözün İktidarı” Üzerine. Barış Çoban ve Zeynep Özarslan (Haz.), *Panoptikon Gözün İktidarı* içinde (ss. 111-137). İstanbul: Su Yayınevi.
- Çoban, B. ve B. Ataman (2018). Karşı-Gözetim ve Aktivist Yurttaş Gazetecilik. Barış Çoban ve Bora Ataman (Der.), *Panoptikon 2.0 Alternatif Medya ve Karşı-Gözetim* içinde, (ss. 104-134). İstanbul: Kafka.
- Çoban, Barış (2008). “Gözün İktidarı Üzerine”, Panoptikon Gözün İktidarı. Çoban B. ve Özarslan Z. (der.) içinde. İstanbul: Su: 111-137.
- Dacheux, E. (2012). Kamusal Alan: Demokrasinin Anahtar Bir Kavramı. Eric Dacheux (Der.), *Kamusal Alan* içinde (ss. 13-28). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Daft, R.L., R. H. Lengel and L. K. Trevino (1987). “Message Equivocality, Media Selection, and Manager Performance: Implications for Information Systems”. *MIS Quarterly*, 11 (3), 355-366.
- Dağıtmaç, Murat (2015). *Sosyal Medya Bizi Neden Kullanır?*. İstanbul: Okur Akademisi.
- Dağtaş, E. (1999). “Onsekizinci ve Ondokuzuncu Yüzyıllarda Kamusal Alan - Özel Alan İkilemi ve Basının Tarihsel Gelişimi”. *Kurgu Dergisi*, 16, s. 157- 173.
- Dahlgren, P. (2012). Kamusal Alan ve Medya: Yeni Bir Dönem Mi?. Eric Dacheux (Der.), *Kamusal*

- Alan* içinde (ss. 45-58). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Dalgaldere, S. ve E. Kılıç (2015). Büyük Veri ve Mahremiyet Sorununa Eleştirel Bir Bakış. Ramazan Çelik ve Sertaç Dalgaldere (Ed.). *Yeni ve Geleneksel Medya Okumaları* içinde (ss. 201-219). İstanbul: İskenderiye Kitap.
- Debatin B. (2011). Ethics, Privacy, And Self-Restraint In Social Networking L. Reinecke and S. Trepte (Eds.), *Privacy online* içinde (pp.47-60). Berlin, Springer.
- Dedeoğlu, S. G. (2014). “Özgürlük, Mahremiyet, Demokrasinin Değeri ve Bilişim Toplumunda Maruz Kaldığı Tehditler”. *Journal of Yasar University*, 9 (34), 5887-5897.
- Demir, A. (2017). “Panopticon ve Synopticon Geriliminde Özgürlük Paradoksu”. *KAYGI Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 28, 55-67.
- Demir, M. (2015). Kullanım ve Doyumlar Kuramı Bağlamında Sosyal Medya Kullanımı: Beykent Üniversitesi Örneği. Özlem Oğuzhan (Ed.), *İletişimde Sosyal Medya Sosyal Medyada İletişim* içinde (ss. 131-199). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Dennis, A.R. and J. S. Valacich (1999). “Rethinking Media Richness: Towards a Theory of Media Synchronicity”. *Proceedings of the 32nd Hawaii International Conference on System Sciences*, 1-10.
- Diken Yücel, D. (2015). “Sinema Filmlerinde Gözetim ve İktidar İlişkilerinin İnşası”. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1 (2), 390-398.
- Diken Yücel, D. (2017). “Thesus’un Sinemadaki Distopik Yolculuğu ve Dönüşümü Üzerine”. *SineFilozofi Dergisi*, 2 (3), 137-155.
- Dikkaya, M. ve D. Özyakışır (2006). “Küreselleşme ve Bilgi Toplumu: Eğitimin Küreselleşmesi ve Neo-Liberal Politikaların Etkileri”. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 3 (9), 155-176.
- Dilmen, N. E. (2012). Sosyal Paylaşım Ağlarının Reklam ve Pazarlama Disiplinleri İçerisinde Kullanımı. Tolga Kara ve Ebru Özgen (Ed.), *Sosyal Medya Akademi* içinde (ss. 129-154). İstanbul: Beta.
- Dinev, T. and Hart, P. (2006). “Internet Privacy Concerns and Social Awareness As Determinants Of Intention to Transact”. *International Journal of E-Commerce*, 10 (2), 7-31.
- Dolgun, Uğur (2005). *Enformasyon Toplumundan Gözetim Toplumuna*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Dolgun, Uğur (2015). *Şeffaf Hapishane Yahut Gözetim Toplumu* (3. Basım). Ankara: Ötüken Neşriyat.
- Draper, R. (2018). “Biri Sizi Gözetliyor”. *National Geographic Türkiye*, 202, Şubat, 54-89.
- Duman, K. (2016). Sosyal Ağ Üzerine Teorisel Çalışmalar ve Sosyal Davranış Teorilerinin İncelenmesi. Ali Büyükarıslan ve Ali Murat Kırık (Ed.), *Sosyal Medya Araştırmaları 3* içinde (ss. 93-122). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Duran Okur, H. (2016). Sosyal Ağların Gençliğin Değerlerine Etkisi. Çağlar Deniz ve Banu Hülür (Ed.), *Yeni Medya ve Toplum* içinde (ss. 289-321). Konya: Literatürk Academia.
- Eraslan, Levent (2016). *Sosyal Medyayı Anlamak* (2. Basım). İstanbul: Nobel Yaşam.
- Erbaş, T. (2011). Türkiye’de Tumblr blog ortamındaki popüler blogcuların kullanım pratikleri. <http://inet-tr.org.tr/inetconfl6/bildiri/9.pdf> (Erişim tarihi: 1.12.2014).
- Erdoğan, G. ve Ş. Bahtiyar (2014). “Sosyal Ağlarda Güvenlik”. (XVI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri). *Akademik Bilişim’14*, s. 267-272.
- Erdoğan, İ. (2007). “Televizyon Denetim ve Medya Etiği Üzerine”, *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi RATEM Dergisi*, <http://www.irfanerdogan.com/makaleler4/artvayanit.pdf>.

- Ersoy, U. (2009). *Bir İnsan Hakları Kavramı Olarak “Kişisel Verilerin Korunması”*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Ertong, G. (2011). “Niklas Luhmann’ın Sosyal Sistemler Kuramı ve Güven Tartışmaları Bağlamında Sağlık Sistemi”. *Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (2), 3-26.
- Esgin, Ali (2008). *Anthony Giddens Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Eyüpoğlu, C., M.A. Aydın, A. Sertbaş, A.H. Zaim, ve O. Öneş, (2017). “Büyük Veride Kişi Mahremiyetinin Korunması”. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 10 (2), 177-184.
- Falay, N. (2014). “Kamusal Alanın Oluşumu, Dönüşümü ve İktisadi Boyut”. *Journal of Life Economics*, 2, 51-70.
- Foucault, Michel (2012). *İktidarın Gözü* (3. Basım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, Michel (2015). *Büyük Kapatılma* (4. Basım). (Çev. Işık Ergüden ve Ferda Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, Michel (2017). *Hapishanenin Doğuşu* (7. Baskı). (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay). Ankara: İmge Kitabevi.
- Fraser, N. (2004). Kamusal Alanı Yeniden Düşünmek: Gerçekte Varolan Demokrasinin Eleştirisine Bir Bakış. Meral Özbek (Der.). *Kamusal Alan* içinde (ss. 103-133). İstanbul: Hil Yayın.
- Friedland, L., Hove, T., and Rojas, H. (2006). “The Networked Public Sphere”. *Javnost–The Public*, 13, 5–26.
- Fuchs, Christian (2014). *Sosyal Medya Eleştirel Bir Giriş* (Çev. Diyar Saraçoğlu ve İlker Kalaycı). Ankara: NotaBene Yayınları.
- Ghazinour, K. and Ponchak, J. (2017). “Hidden Privacy Risks in Sharing Pictures on Social Media”. *Procedia Computer Science*, 113, 267–272.
- Giddens, Anthony (1998). *Modernliğin Sonuçları*. (Çev.: Ersin Kuşdili). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, Anthony (1999). *Toplumun Kuruluşu: Yapılaşma Kuramının Ana Hatları*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınevi.
- Giddens, Anthony (2008). *Sosyoloji*. (Çev: Cemal Güzel). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Giddens, Anthony (2014). *Mahremiyetin Dönüşümü*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Göka, E. (2016). “Bu Dünyada En Yapılmayacak Şey, Kolaycılık ve Aforizma Üretmek”. *TRT Akademi Dergisi*, 1(2), 682-701.
- Göker, G. (2016). “Bir Gözetim Aracı Olarak Periscope”. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 969-992.
- Göksu, Vahap (2016). *Kamusal Alan ve Siyasal Katılma Mecrası Olarak Sosyal Medya*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Göle, Nilüfer (2016). *Modern Mahrem* (13. Basım). İstanbul: Metis Yayınları.
- Gültekin, M. (2007). “Charles Baudelaire ve Modernizm”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 19, 82-94.
- Gündüz, U. ve N. Pembecioğlu (2016). Bilgi Kaynağı Olarak Sosyal Ağlar ve Sosyal Medya. Müge Demir (Ed.). *Yeni Medya Üzerine...* içinde (309-337). Konya: LiteraTürk Academia.
- Günindi Ersöz, A. (2015). “Özel Alan / Kamusal Alan Dikotomisi: Kadınlığın Doğası ve Kamusal Alandan Dışlanmışlığı”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi / Journal of Sociological Research*, 18 (1), 80-102.
- Gürbilek, Nurdan (2001). *Vitrinde Yaşamak*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Güven, O. Ö. (2014). “Gözetim Tekniklerinin Güç İlişkileri Bağlamında Dönüşümü ve Toplumsal

- Denetim". *Atatürk İletişim Dergisi*, 7, 79-112.
- Habermas, J. (2004). Kamusal Alan, Meral Özbek (Ed). *Kamusal Alan* içinde (ss. 95-103). İstanbul: Hil Yayın.
- Hansen, M. (2004). Yirmi Yılın Ardından Negt ve Kluge'nin Kamusal Alan ve Tecrübe'si: Değişken Karışımlar ve Genişlemiş Alanlar, Meral Özbek (Der.), *Kamusal Alan* içinde (ss. 141-177). İstanbul: Hil Yayın.
- İçel, Kayıhan (2018). *Kitle İletişim Hukuku* (13. Bası). İstanbul: Beta Basım ve Yayın.
- İsmayilov, E. K. ve G. Sunal (2012). «Gözetlenen ve Gözetleyen Bir Toplumda, Beden ve Mahremiyet İlişkisi: Facebook Örneği.» *Akdeniz İletişim Dergisi*, 18, 27.
- Jarvis, Jeff (2011). *E-Sosyal Toplum*. (Çev. Çağlar Kök) İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Johnson, P.R. and Yang, S. (2009), "Uses and Gratifications Of Twitter: An Examination Of User Motives and Satisfaction of Twitter Use", *Communication Technology Division of the Annual Convention of the Association for Education in Journalism and Mass Communication*, Boston, MA, August.
- Jordaan, Y. and G. V. Heerden (2017). "Online privacy-related predictors of Facebook usage intensity". *Computers in Human Behavior*, 70, 90-96.
- Kahai, S. S. and Cooper, R. B. (2003). "Exploring the Core Concepts of Media Richness Theory: The Impact of Cue Multiplicity and Feedback Immediacy on Decision Quality". *Journal of Management Information Systems*, 20 (1), 263-299.
- Kahraman, A. (2019). Fikhi Perspektiften Sırrın İnşası. N. Şişman (Ed.), *Mahremiyet Hayatın Sırları ve Sınırları* içinde (ss. 79-89). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Kalaman, S. (2016). *Sosyokültürel, Ekonomik ve Siyasi Boyutlarıyla Yeni Medyada Mahremiyetin Dönüşümü: Facebook Örneği*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı. Yayınlanmış Doktora Tezi. İzmir.
- Kaplan, Y. (2016). "İnsan Dijital Medyanın Kölesidir". *TRT Akademi Dergisi*, 1(2), 659-680.
- Kara, T. (2012). İnternet Gazeteciliğinde Yeni Reklam Dönemi: ABD, İngiltere, Türkiye Karşılaştırması. Deniz Yengin (Ed.). *Yeni Medya ve...* içinde (ss. 429-450). İstanbul: Anahtar Kitaplar.
- Karaduman, N. (2017). "Popüler Kültürün Oluşmasında ve Aktarılmasında Sosyal Medyanın Rolü". *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 7-27.
- Karagülle, A. E. (2015). *Günümüzde Değişen Mahremiyet Algısının Sosyal Ağlar Bağlamında İncelenmesi*. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Medya ve İletişim Sistemleri Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Karlıdağ, S. (2013). "Ekonomi Politik Açıdan Kisisel Verilerin Korunması". *Amme İdaresi Dergisi*, 46 (1), 2013, 127-152.
- Kejanlıoğlu, B. (2004). Medya Çalışmalarında Kamusal Alan Kavramı. Meral Özbek (Der.). *Kamusal Alan* içinde (ss. 689-715). İstanbul: Hil Yayın.
- Kesim Güven, S. (2011). Gözetimin Toplumsal Meşruiyeti. Hüseyin Köse (Ed.). *Medya Mahrem* içinde (ss. 173-199). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kesim Güven, Sevgi (2006). "Elektronik Gözetim Aracı Olarak İnternet". (inet-tr'06 XI. "Türkiye'de İnternet" Konferansı, 21-23 Aralık 2006, Ankara), *Bildiriler*, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ankara 2006, s. 5-14.
- Keskin, F. (2014). "Kamusal Alan ve Yalın Yaşam". *Doğu Batı Dergisi*, 2 (5), 105-111.
- Keskin, I. (2013). Global Köy'e "Siber Moda": Moda Blogları. Can Bilgili ve Gülüm Şener (Ed.), *Kitle İletişiminde Yaşanan Değişimler* içinde (ss. 163-176). İstanbul: Reklam Yaratıcıları Derneği.

- Ketizmen, Ç. ve Muammer, Ü. (2006). E-Devlet Uygulamalarında Kişisel Verilerin Korun(ma)ması., XII. “Türkiye’de İnternet” Konferansı. <http://inettr.org.tr/inetconf12/bildiri/2.pdf>, (Erişim Tarihi: Ekim 2017).
- Keyman, F. (2014). “Kamusal Alan ve Cumhuriyetçi Liberalizm: Türkiye’de Demokrasi Sorunu”. *Doğu Batı Dergisi*, 2 (5), 63-81.
- Kırık, A. M. ve S. Orkan (2016). Değişen İletişim Pratikleri Çerçevesinde Sosyal Medyada Sanal Dedikodu Etkisi. Ali Büyükarşan ve Ali Murat Kırık (Ed.), *Sosyal Medya Araştırmaları 3* içinde (ss. 17-42). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kırık, A.M. (2013). Gelişen Web Teknolojileri ve Sosyal Medya Bağımlılığı. Ali Büyükarşan ve Ali Murat Kırık (Ed.), *Sosyal Medya Araştırmaları 1* içinde (ss. 69-102), Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kim, W., O. R. Jeong and S.W. Lee (2010). “On social Web sites”. *Information Systems*, 35, 215–236.
- Klyueva, A.V. (2009). “An Intergrated Model of Media Selection in Strategic Communication Campaigns”. (Conference Proceedings of 12th Annual International Public Relations Research Conference: Research that matters to the Practice). March 11-14.
- Koç, Y. (2016). “Dijital Ekoloji ve Değişen Dünya”. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi Dijital Kültür Özel Sayısı*, 234-235-236, 26-32.
- Koçak Kurt, M. (2016). “Dijital Ayak İzlerimizle Oluşturduğumuz Dijital Kimliklerimiz Bağlamında Bir Instagram Profili”. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi Dijital Kültür Özel Sayısı*, 234-235-236, 410-419.
- Korkmaz, İ. (2013). “Facebook ve Mahremiyet: Görmek ve Gözetle(n)mek”. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 107-122.
- Kovacs, Andras Balint (2010). *Modernizmi Seyretmek Avrupa Sanat Sineması 1950-1980*. (Çev. Ertan Yılmaz) Ankara: De Ki Basım Yayıncılık.
- Köksal, Y. ve Ş. Özdemir (2013). “Bir İletişim Aracı Olarak Sosyal Medya’nın Tutundurma Karması İçerisindeki Yeri Üzerine Bir İnceleme”, *SDÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 323-337.
- Köse, H. (2011). “Synoptikon” Evresindeki İletişim Ya Da Küresel Gözetim Toplumunda “İktidar Görünmezliği”nin Sonu. Hüseyin Köse (Ed.). *Medya Mahrem* içinde (ss. 199-225). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Köse, H. (2011). Önsöz. Hüseyin Köse (Ed.), *Medya Mahrem* içinde (ss. 9-23). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Köseoğlu, Ö. (2012). “Sosyal Ağ Sitesi Kullanıcılarının Motivasyonları: Facebook Üzerine Bir Araştırma”. *Selçuk İletişim Dergisi*, 7 (2), 58-81.
- Kumar, S., K. Saravanakumar and K. Deepa (2016). “On Privacy and Security in Social Media – A Comprehensive Study”. *Procedia Computer Science*, 78, 114–119.
- Kuş, Elif (2012). *Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri Nicel mi? Nitel mi?* (4.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kuyucu, M. (2015). Sosyal Medyada Mahremiyet: Türkiye’de Twitter Kullanıcılarının Mahremiyet Anlayışı. Ali Büyükarşan ve Ali Murat Kırık (Ed.). *Sosyal Medya Araştırmaları 2* içinde (ss.21-55). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Külcü, Ö. and T. Henkoğlu (2014). “Privacy in social networks: An analysis of Facebook”. *International Journal of Information Management*, 34, 761–769.
- Lee, C. S. and L. Ma (2012). “News sharing in social media: The effect of gratifications and prior experience”. *Computers in Human Behavior*, 28, 331–339.
- Lokke, Eirik (2018). *Mahremiyet Dijital Toplumda Özel Hayat*. İstanbul: Küy Yayınları.

- Lyon, David (2006). *Gözetlenen Toplum* (Çev. Gözde Soykan). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Lyon, David (2006). *Günlük Hayatı Kontrol Etmek Gözetlenen Toplum*. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Magi, Trina J. (2011). "Fourteen Reasons Privacy Matters: A Multidisciplinary Review of Scholarly Literature". *The Library Quarterly*, 81 (2).
- Mahçupyan, E. (2014). "Osmanlı'dan Günümüze Parçalı Kamusal Alan ve Siyaset". *Doğu Batı Dergisi*, 2 (5), 25-55.
- Manav, E. (2015). "İş İlişkisinde İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması". *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19, 95-136.
- Mattelart, Armand (2012). *Gözetimin Küreselleşmesi*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Mavi, İ. (2012). Türkiye'de Kamusal Alan Tartışmaları. <https://ibrahimmavi.wordpress.com/2012/03/31/turkiyede-kamusal-alan-tartismalari/> (Nisan 2017).
- Meder, M. ve Z. Çiçek (2012). "Mahremiyet Anlayışının Yerinden Edilmesinin Aracı Olarak Kadın Programlarının Türsel ve Söylemsel Analizi: Denizli Örneği". *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 9-28.
- Meral, Ö. (2004). Kamusal Alanın Sınırları. Meral Özbek (Der.). *Kamusal Alan* içinde (ss. 19-91). İstanbul: Hil Yayın.
- Mosteller J. and A. Poddar (2017). "To Share and Protect: Using Regulatory Focus Theory to Examine the Privacy Paradox of Consumers' Social Media Engagement and Online Privacy Protection Behaviors". *Journal of Interactive Marketing*, 39, 27-38.
- Mutlu, Erol (2012). *İletişim Sözlüğü* (6. Basım). Ankara: Sofos Yayıncılık.
- Nakıboğlu, G. (2015). "Ütopyadan Doğmak, Ütopya Doğurmak: Heterotopya Kavramı ve Heterotopya Bağlamında Balık İzlerinin Sesi". *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 5, 381-407.
- Niedzviecki, Hal (2009). *Dikizleme Günlüğü*. (Çev. Gökçe Gündüç). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Onat, F. ve Ö. Aşman Alikılıç (2008). "Sosyal Ağ Sitelerinin Reklam ve Halkla İlişkiler Ortamları Olarak Değerlendirilmesi". *Journal of Yasar University*, 3 (9), 1111-1143.
- Onat, Nazım (2013). *Kamusal Alan ve Sınırları*. İstanbul: Uluslararası Akım Tanıtım Yayıncılık.
- Ormanlı, O. (2011). Gözü Tamamen Kapalı Filminde Mahremiyet Motifleri. Hüseyin Köse (Ed.). *Medya Mahrem* içinde (ss. 264-279). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Osatuyi, B. (2015). "Is lurking an anxiety-masking strategy on social media sites? The effects of lurking and computer anxiety on explaining information privacy concern on social media platforms". *Computers in Human Behavior*, 49, 324-332.
- Oskay, Ünsal. (2014). *Kitle İletişiminin Kültürel İşlevi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Öntaş Cankurtaran, Ö. ve S. Akçay. (2014). «Niklas Luhmann'ın Sistem Teorisi ve Teorinin Sosyal Hizmet Disiplinindeki Yansımaları». *Toplum ve Hizmet Dergisi*, 25 (2), 97-110.
- Örs, F. (2010). «Küresel Medya Ortamında Yaşanan Etik Sorunlar ve Uluslararası Düzenlemeler». *Journal of Yasar University*, 20 (5), 3443-3452.
- Özbay, C., A. Terzioğlu ve Y. Yasin (2010). *Neoliberalizm ve Mahremiyet*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Özdemir, Y. (2014). «Yeni Medya Ortamlarında Akıllı Telefonlar Üzerine Düşünmek». <http://inettr.org.tr/inetconf19/bildiri/9.pdf>, Erişim: 12.02.2018.
- Özgül, G. E. (2015). Yanılsamalar Labirentinde Bir Yanılsama Olarak Özne. Özlem Oğuzhan (Ed.), *İletişimde Sosyal Medya Sosyal Medyada İletişim* içinde (ss. 83-111). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Özmen, S. (2004). *Kamusal Alan Olarak Televizyonda Devlet Otoritesine Direnenler ve Televizyon*

- Dizilerinde Temsili*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul.
- Öztürk, S. (2013). «Filmlerle Görünürlüğün Dönüşümü: Panoptikon, Süperpanoptikon, Sinoptikon». *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 36, 132-151.
- Öztürk, Ş. (2015). «Sosyal Medyada Etik Sorunlar». *Selçuk İletişim Dergisi*, 9 (1): 287-311.
- Özütku, F., H. Copur, İ. Sığın, K. İlter, M. Küçükyılmaz, Y. Arı (2014). *Sosyal Medyanın ABC'si*. İstanbul: Alfa Basım.
- Pagani M. and G. Malacarne (2017). “Experiential Engagement and Active vs. Passive Behavior in Mobile Location-based Social Networks: The Moderating Role of Privacy”. *Journal of Interactive Marketing*, 37, 133–148.
- Palm, E. (2009). “Privacy Expectations At Work—What Is Reasonable And Why?”. *Ethical Theory and Moral Practice*, 12 (2), 201–215.
- Papacharissi, Z. and A. M. Rubin (2000). “Predictors of Internet Use”. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 44 (2), 175-196.
- Peltekoğlu, F. (2012). Sosyal Medya Sosyal Değişim. Tolga Kara ve Ebru Özgen (Ed.), *Sosyal Medya Akademi* içinde (ss. 3-8). İstanbul: Beta.
- Peltekoğlu, F. ve P. Yonca Irmak. (2015). *Sosyal Ağların Açık Kitapları ve Evrilen Mahremiyet*. Tolga Kara ve Ebru Özgen (Der.) İstanbul: Beta Yayınları.
- Peltekoğlu, F. ve Y. I. Peltekoğlu (2015). *Sosyal Ağların Açık Kitapları ve Evrilen Mahremiyet*. Tolga Kara ve Ebru Özgen (Der.). *Ağdaki Şüpheler* içinde (ss. 3-13). İstanbul: Beta.
- Postman, Neil (2014). *Televizyon: Öldüren Eğlence*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Poyraz, E. (2016). Sistem Kuramı Bağlamında Sosyal Medyanın İletişim Sürecine Etkisi. Ali Büyükarıslan ve Ali Murat Kırık (Ed.), *Sosyal Medya Araştırmaları 3* içinde (ss. 61-91). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun (2011). <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6112.pdf> (2.3.2019).
- Reiman, J. H. (1995). “Driving To The Panopticon: Philosophical Exploration Of The Risks To Privacy Posed By The Highway Technology Of The Future”. *Santa Clara Computer and High Technology Law Journal*, 11 (1), 27-44.
- Riego, A. D., P. S. Abril and A. Levin (2012). “Your Password or Your Paycheck?: A Job Applicant’s Murky Right to Social Media Privacy”. *Journal of Internet Law*, 16 (3), 17-27.
- Robert C. P. (1989). “The Social Foundations of Privacy: Community and Self in The Common Law Tort”. *California Law Review*, Vol 77, No 5, 957-1010.
- Ruggiero, T. E. (2000). “Uses and Gratifications Theory in the 21st Century”. *Mass Communication & Society*, 3 (1), 3-37.
- Sanlav, Ümit (2014). *Sosyal Medya Savaşları*. İstanbul: Hayat Yayın.
- Sennett, R. (2013). *Gözün Vicdanı*. (Çev. Süha Sertabiboğlu ve Can Kurultay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sennett, Richard (2016). *Kamusal İnsanın Çöküşü*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Serttaş, A. (2017). “Türk Televizyonlarında Yayınlanan Gündüz Kuşağı Programlarında Mahremiyetin Dönüşümü”. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 27, 9-27.
- Shinnawy, M. and Markus M. L. (1997). “The Poverty of Media Richness Theory: Explaining People’s Choice of Electronic Mail vs. Voice Mail”. *Int. J. Human-Computer Studies*, 46, 443-467.
- Sönmez, B. (2016). “Gözetim Toplumunun Günümüz Tüketim Dinamikleri Bağlamında Yorumlan-

- ması”. *Selçuk İletişim Dergisi*, 9 (2), 262-284.
- Sundar, S. S. and Limperos A. M. (2013). “Uses and Grats 2.0: New Gratifications for New Media”. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 57 (4), 504-525.
- Sütçü, C. S. (2012). Sosyal Medyaya Girmeden Önce Bilinmesi Gerekenler. Deniz Yengin (Ed.). *Yeni Medya ve...* içinde (ss. 74-90). İstanbul: Anahtar Kitaplar.
- Şener, G. (2013). “Sosyal Ağlarda Mahremiyet ve Yeni Mahremiyet Stratejileri”. (Yeni Medya Çalışmaları 1. Ulusal Kongresi, Kocaeli Üniversitesi, 7-8 Mayıs 2013), Kocaeli 2013.
- Şener, G. ve O. Kuş (2015). Büyük Birader’den Büyük Veriye Gözetim Toplumu. Özlem Oğuzhan (Ed.), *İletişimde Sosyal Medya Sosyal Medyada İletişim* içinde (ss. 53-83). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Şentürk, R. (2010). «Mekânsal Bilişime Ontolojik Bir Yaklaşım». (Akademik Bilişim’10 - XII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, 10-12 Şubat 2010) Muğla Üniversitesi.
- Şişman, Nazife (2018). *Dijital Çağda Müslüman Kalmak* (4. Baskı). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Tan Akbulut, N. ve E. Komaç Kartopu (2013). Sosyal Medyada Fotoğraf Paylaşımı ve İhlaller. Can Bilgili ve Gülüm Şener (Ed.), *Kitle İletişiminde Yaşanan Değişimler* içinde (ss. 101-112). İstanbul: Reklam Yaratıcıları Derneği.
- Tanılır, Niyazi (2002). İnternet Suçları ve Bireysel Mahremiyet. Ankara: Liberte Yayınları.
- Taşdelen, V. (2014). “Sosyal Medya ve Edebiyat: Sorunlar, Eleştiriler ve Öneriler”. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, 213, 83-95.
- Tataroğlu, M. (2009). “E-Devlet’te Kullanılan Gözetim ve Kayıt Teknolojilerinin Mahremiyet Üzerinde Etkileri”. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 1, Sayı 18, 95-120.
- Tektaş, N. (2014). “Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Ağları Kullanımlarına Yönelik Bir Araştırma”, *Tarih Okulu Dergisi*, 7 (16), 851-870.
- Tiryaki, Salih (2015). *Sosyal Medya ve Facebook Bağımlılığı*. Konya: Literatürk Academia.
- Tufan Yeniçiktı, Nagihan (2017). *Sosyal Medya Facebook ve Twitter Motivasyonları*, Konya: LitteraTürk Academia.
- Turan, M. O. (2013). *Televizyon Haberlerinde Mobese Görüntülerinin Kullanımı: Yeni Bir Tür Mü, Kaynak Mı?*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya.
- Turhan, Y. (2008). Bir İlişki Düzenleme Aracı Olarak Mahremiyet, *Tisk Akademi*, Sayı 11, İstanbul. Türk Dil Kurumu, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58e0d0ade7f271.54414534, Erişim Tarihi, 2 Şubat 2017.
- Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu (1983). <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2954.pdf> (2.3.2019).
- Uğurlu, E. G. (2011). Görüntüyü Yaratana Düşlemlerinde Odalıklar. Hüseyin Köse (Ed.). *Medya Mahrem* içinde (ss. 279-297). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Uyanık, Faik (2013). “Sosyal Medya: Kurgusalılık ve Mahremiyet”. *Kocaeli Üniversitesi Yeni Medya Kongresi*, s. 1-17.
- Uygunkan, S. B. (2005). “Kültürleme Kavramı ve Televizyon”. *Kurgu Dergisi*, Sayı 21, 205-213.
- Uzun, Ruhdan (2016). İletişim Etiği Sorunlar ve Sorumluluklar (3. Basım). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Ünvar, K. (2014). «Osmanlı’da Bir Kamusal Mekan: Kahvehaneler”. *Doğu Batı Dergisi*, 2 (5), 205-221.
- Vatandaş, Celaleddin (2015). *Modern Çöküş* (2. Basım). İstanbul: Açılım Kitap.
- Vincent, David (2016). *Mahremiyet Kısa Bir Tarih*. Ankara: Epos Yayınları.

- Watkin, C. (2016). Bentham'ın Panoptkin'u ve Dumont'un Panoptique'i. Barış Çoban ve Zeynep Özarslan (Haz.), *Panoptikon Gözün İktidarı* içinde (ss. 77-81). İstanbul: Su Yayınevi.
- Westin, Alan (1967). *Privacy and Freedom*. New York: Atheneum.
- Wolton, D. (2012). *Medyatik Kamusal Alanın Çelişkileri*. Eric Dacheux (Der.), Kamusal Alan içinde (ss. 28-45). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Xu, X., Dinev, T., Smith, H.J. and Hart, P. (2008). "Examining the Formation of Individual's Privacy Concerns: Toward an integrative view", in International Conference on Information Systems, Paris.
- Yavanoğlu, U., Ş. Sağiroğlu ve İ. Çolak (2012). "Sosyal Ağlarda Bilgi Güvenliği Tehditleri ve Alınması Gereken Önlemler". *Politeknik Dergisi*, 15(1), 15-27.
- Yıldırım, M. (2009). "Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi". *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, 380-397.
- Yılmaz, A. (2017). "Sağlık İletişiminde Dijital Medya Kullanımının Çocuk Sağlığı Üzerine Etkileri: Sosyal Medya ve Çevrimiçi Oyunlar Üzerine Bir İnceleme". *Atatürk İletişim Dergisi Sağlık İletişimi Özel Sayı*, 14, 173-186.
- Yılmaz, S. (2011). Her İletişim Bir Mahremiyet İhlalidir ve Her Mahremiyet İhlalinin Bir Haber Değeri Vardır. Hüseyin Köse (Ed.), *Medya Mahrem* içinde (ss. 129-149). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Yılmaz, Z. (2007). *Hannah Arendt'te Özel Alan-Kamusal Alan Ayrımı ve Modern Çağda Toplumsal Alan*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- Yüksel, M. (2003), "Mahremiyet Hakkı ve Sosyo-Tarihsel Gelişimi," *AÜSBF Dergisi*, 58 (1), 181-213.
- Yüksel, M. (2003). "Modernleşme ve Mahremiyet". *Kültür ve İletişim*, 6 (1), 75-108.
- Yüksel, M. (2003). "Mahremiyet Hakkına ve Bireysel Özgürlüklere Felsefi Yaklaşımlar", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt 64, Sayı 1, 276-298.
- Yükselbaba, Ü. (2008). "Kamusal Alan Modelleri ve Bu Modellerin Bağlıları". İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 66 (2), 227-272.
- Zamur Tuncer, R. (2016). Suskunluk Sarmalı Kuramını Sosyal Medya Üzerinden Yeniden Düşünmek. Ali Büyükarıslan ve Ali Murat Kırık (Ed.), *Sosyal Medya Araştırmaları 3* içinde (ss. 123-144). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Zeldin, Theodore (2014). *İnsanlığın Mahrem Tarihi* (5. Basım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Zengin, M., G. Zengin ve H. Altunbaş (2015). "Sosyal Medya ve Değişen Mahremiyet "Facebook Mahremiyeti". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi e-gifder*, 3 (2), 112-136.

MAĞAZA ATMOSFERİ FAKTÖRLERİNİN MARKA İMAJİ VE MARKA AŞKINA ETKİSİ

Dr. Sema DOĞRU

EĞİTİM
yayınevi

MAĞAZA ATMOSFERİ FAKTÖRLERİNİN MARKA İMAJI VE MARKA AŞKINA ETKİSİ

Dr. Sema DOĞRU

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-61-3

1. Baskı, Mart 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

MAĞAZA ATMOSFERİ FAKTÖRLERİNİN MARKA İMAJI VE MARKA AŞKINA ETKİSİ

Dr. Sema DOĞRU

179 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-61-3

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

1.Kitaplar

- Aaker, David (1991). *Managing Brand Equity: Capitalizing on the Value of a Brand Name*, The Free Press:New York.
- Aaker, David (1996) *Building Strong Brands*, The Free Press, New York: The Free Press.
- Aktepe, Cemalettin, Mehmet Baş ve Metehan Kolon (2015). *Müşteri İlişkileri Yönetimi*. Ankara: Detay.
- Aktuğlu, Işıl Karpat (2004). *Marka Yönetimi*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Aktuğlu, Işıl Karpat (2011). *Marka Yönetimi- Güçlü ve Başarılı Markalar İçin Temel İlkeler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Altuna, Korkut Oylum (2015). “Duyusal Markalama”. Şu kitapta: Ed. Müge Arslan. *Masamızda Marka Sohbetleri*. İstanbul: Beta Yayınevi,67-98.
- Altunay, Alper (2014). “Işık ve Renk”. Şu kitapta: Ed. Alper Altunay. *Görsel Estetik*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi,86-116.
- Ar, Aydeniz, Akdeniz (2004). *Marka ve Marka Stratejileri*. Ankara: Detay Kitap.
- Arnhold, Ulrike (2010). *User Generated Branding, Integrating User Generated Content into Brand Management*. Bremen:Gabler
- Arslan, Kahraman (2016). *Görsel Mağazacılık*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Arslan, Müge F. (2011). *Mağazacılıkta Atmosfer*. İstanbul: Beta.
- Arslan, Müge F. (2016). “Mağaza Atmosferinde Koku, Tat, Dokunma ve Hissetme İle İlgili Faktörler”. Şu kitapta: Ed. Mine Oyman. *Mağaza Atmosferi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi,115-137.
- Arslan, Müge F. (2016). “Mağazalarda Renk, Müzik Kullanımı ve Müşterilerle İletişim”. Şu kitapta: Ed. Mine Oyman. *Mağaza Atmosferi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 139-170.
- Atılğan, C. Birin (2019).”Kuşak farklılıklarına göre mağaza atmosferinin deneysel pazarlamayla etkileşiminin incelenmesi” Doktora Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Ayhan, Ahmet (2015). *Halkla İlişkiler (Tarihçe, Kavram ve Medya İlişkileri)*. Konya: Literatürk.
- Bagozzi P. Richard, Batra Rajeev ve Ahuvia Aaron (2016). *Brand Love: Development and Validation of a Practical Scale*. New York: Springer Science Business Media, 28:1-14
- Baines Paul, John Egan ve Frank Jefkins (2004). *Public Relations Contemporary Issues and Techniques* Oxford:Elsevier.
- Barış, Gülfıdan (2012). “Ürün Yönetimi” Şu kitapta: Ed. Bayram Zafer Erdoğan ve Elif Eroğlu. *Pazarlama Yönetimi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 104-129.
- Barry Berman ve Joel Evans (2013). *Retail Management: A Strategic Approach*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Bayçu, Sevil (2012). “Kurum Kimliği, Kültürü ve İmajı” Şu kitapta: Ed. Ferruh Uztuğ. *Kurumsal İletişim*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 46-69.
- Bayçu, Sevil (2016). “Kimlik ve İmajın Işığında Mağaza Atmosferi ve Etkileri” Şu kitapta: Ed. Mine Oyman. *Mağaza Atmosferi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi,2-33.
- Benligiray, Serap (2012). “Perakendecilikte Planlama Süreci” Şu kitapta: Ed.Gülfıdan Barış. *Perakende Yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2-27.

- Berman, Barry, Joel R Evans. ve Patrali Chatterjee (2018). Perakende Yönetimi (Çev. E. Ustaahmetoğlu). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bertil Hulten, Niklas Broweus, and Marcus van Dijk (2009). Sensory Marketing, New Yor:Palgrave ve Macmillan
- Biel, Alexander L. (1993) “Converting Image Into Equity”. Şu kitapta: Ed. David A. Aaker ve Alexander L. Biel, Brand Equity and Advertising, New Jersey: Lawrence Erlbaum, 67-82.
- Bilgin, Lale (2010). Halkla İlişkiler - Olumlu İmaj Yaratmak. İstanbul: Kum Saati.
- Borça, Güven (2009). “Marka ve Yönetimi”. Ed. Ferruh Uztuğ. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Büyükköztürk, Şener (2002). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Champniss, Guy ve Fernando Rodes Vila (2012). Değerli Marka (Sosyal Anlamda Değerli Markalar Sürdürülebilir Bir Geleceğin ve Başarının Anahtarını Elinde Nasıl Tutuyor) (Çev. L. Göktem) İstanbul: Optimist.
- Christensen, Lars Thøger, Mette Morsing ve George Cheney (2008) Corporate Communications Convention, Complexity, and Critique. London:Sage Publications.
- Cop, Ruziye (2015). “Aşk Marka” Şu kitapta: Ed. Müge Arslan. Masamızda Marka Sohbetleri. İstanbul: Beta Yayınevi,67-98.
- Cornelissen, Joep (2014). Corporate Communication: A Guide to Theory and Practice. London: Sage Publication.
- Coşkun, Merve (2019). “The impact of retail store environmental cues on shopper behavior” Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Cutlip, Scott M., Allen Center ve Glen Broom (1994). Effective Public Relations. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Çakır, Sinem Yeygel ve Eğinli, Ayşen Temel (2010). Memnun Çalışanlar Memnun Müşteriler. Ankara: Detay.
- Çakırkaya, Murat (2016). Viral Pazarlama. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Doğru, Yusuf Bahadır (2016). “Web Sözlüklerinde Halkla İlişkiler Mesleğinin ve Kavramının Algılanışı ve Temsili”. Şu kitapta: Nihal Paşalı Taşoğlu. Halkla İlişkilerde Uzmanlaşma III. Kocaeli: Umuttepe,15-55.
- Doyle, Peter (2008). Value-Based Marketing Marketing Strategies for Corporate Growth and Shareholder Value. Chichester: Wiley.
- Durmaz, Yakup (2011). Tüketici Davranışı. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Erdem, Şakir (2010). Satış Geliştirme Faaliyetlerinin Müşteri Davranışları Üzerine Etkisi. İstanbul: Beta.
- Erdoğan, İrfan (2014). Teori ve Pratikte Halkla İlişkiler. Ankara: Erk Yayınları.
- Ergüven, Sinan (2013). “Bütünleşik Pazarlama İletişimi ve Reklam” Ed. Ferruh Uztuğ ve Necip Serdar Sever. Reklamcılık. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. 22-41.
- Eslinger, Tom (2014). Mobile Magic. New Jersey: John Wiley ve Sons
- Eyüboğlu, Ezgi (2016). “Kurum Kimliğinin Bileşenleri” Şu kitapta: Ed. Atılım Onay. Kurumsal Kimlik ve İmaj Yönetimi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 42-61.
- Field, Andy (2005). Discovering statistics using SPSS:(and sex, drugs and rock'n'roll). London:-Sage Publications

- Gains, Neil (2014). Brand esSense Using sense, symbol and story to design brand identity. London:KoganPage)
- Gegez, Ahmet Ercan (2010). Pazarlama Araştırmaları Geliştirilmiş Üçüncü Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- Goodman, Michael B. (2004). "Today's corporate communication function". Şu kitapta: Sandra M. Oliver. Handbook Of Corporate Communication And Public Relations. London:Routledge.
- Grunig Larissa, James Grunig ve David Dozier (2002). Excellent Public Relations And Effective Organizations A Study of Communication Management in Three Countries, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Hammond, Richard (2018). Akıllı Perakendecilik. (Çev. Ü. Şensoy) İstanbul: Kültür Yayınları.
- İslamoğlu, Hamdi ve Almacık Ümit (2016). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Jefkins, Frank (1983). Public Relations For Marketing Management. London:The Macmillan Press Ltd.
- Kapferer, Jean-Noel (2008). The New Strategic Brand Management: Creating and Sustaining Brand Equity Long Term. Londra: Kogan Page.
- Keller, Kevin Lane (2013). Strategic Brand Management, Building, Measuring and Managing Equity. Harlow:Pearson Education Limited.
- Koç, Erdoğan (2017). Temel Tüketici Davranışı ve Pazarlama Stratejileri. Ankara: Seçkin.
- Kotler, Philip (2015). A'dan Z'ye Pazarlama (Çev. A. K. Bakka) İstanbul: MediaCat.
- Kotler, Philip ve Gary Armstrong (2018). Pazarlama İlkeleri (Çev. O. Tuna) İstanbul: Beta.
- Kotler, Philip ve Gary Armstrong (2018). Principles of Marketing.Harlow:Pearson.
- Lattimore, Dan, Otis Baskin, Suzette T. Heiman, Elizabeth L. Toth (2012) Public Relations The Profession and the Practice, New York:McGraw-Hill.
- Lindstrom, Martin (2005). Brand Sense: How to Build Powerful Brands Through Touch, Taste, Smell, Sight and Sound. New York:Free Press.
- Lindstrom, Martin (2007). Duyular ve Marka, 5 duyuyla güçlü markalar yaratmak. (Çev.Ümit Şensoy) İstanbul: Optimist Yayınları
- Lindstrom, Martin (2013). Buyology: Satın Almaya Dair Bildiğimiz Her Şey Neden Yanlış. İstanbul:Optimist.
- Meshar, Lynne (2013). İç Mekan Tasarımında Mağaza Tasarımı (Çev. F. Akder) İstanbul: Literatür.
- Meyers-Levy, Joan, Bublitz, Melissa ve Peracchio, Laura (2010). "The Sounds of the Marketplace The Role of Audition in Marketing". Şu kitapta: Ed. Aradhna Krishna Sensory Marketing Research On The Sensuality Of Products. New York: Routledge,137-156.
- Michael Levy ve Barton Weitz (2012). Retailing Management, New York:McGraw-Hill/Irwin.
- Morgan, Tony (2016). Visual Merchandising, Window and in-store displays for retail. Londra: Laurence King.
- Morrin, Maureen (2010)."Scent Marketing: An Overview" Şu kitapta: Ed. Aradhna Krishna Sensory Marketing. New York:Routledge, 75-86.
- Mucuk, İsmet (1986). Pazarlama İlkeleri. İstanbul: Der Yayınları.
- Odabaşı Yavuz ve Barış Gülfıdan (2010). Tüketici Davranışı. İstanbul: MediaCat.

- Odabaşı Yavuz ve Mine Oyman. (2003). Pazarlama İletişimi Yönetimi (2 b.). İstanbul: Kapital Medya.
- Odabaşı, Yavuz (2013). “Ürün, Fiyat ve Dağıtımın İletişim Boyutu” Şu kitapta: Ed. Mine Oyman. Bütünleşik Pazarlama İletişimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 94-119.
- Odabaşı, Yavuz. (2003). Pazarlama İletişimi Yönetimi. İstanbul: Kapital Medya A.Ş.
- Okay, Ayla (2012). Kurum Kimliği. İstanbul: Derin Yayınları.
- Okay, Ayla (2013). Kurum Kimliği. İstanbul: Derin Yayınları.
- Onay, Atılım (2016). “Kimlik ve Kurumsal Kimlik Tanımı ve Sınıflandırmaları” Şu kitapta: Ed. Atılım Onay. Kurumsal Kimlik ve İmaj Yönetimi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2-19.
- Ozan, Vedat (2016). Kokular Kitabı. İstanbul: Everest Yayınları.
- Özgür, Aydın Ziya (2013). “Marka İletişimi Uygulamalarında Yaratıcı Düşünce, Yapım Tarzları ve Formatları” Şu kitapta: Ed. Aydın Ziya Özgür. Marka İletişim Tasarımı ve Uygulamaları, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 92-117.
- Pektaş, Güzide Öncü Eroğlu (2017). Mağaza Özellikleri Açısından Tüketicilerin Mağaza Sadakat Düzeyinin Belirlenmesi ve Bir Uygulama. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Peltekoğlu, Filiz Balta (2012). Halkla İlişkiler Nedir . İstanbul: Beta.
- Randall, Geoffrey. (2005). Markalaştırma (Çev. E. Özsayar) İstanbul: Rota Yayınları.
- Roberts, Kevin (2006). Markaların Ötesindeki Gelecek Marka aşkı (Çev. İ. B. Kalinyazgan) İstanbul: MediaCat.
- Roberts, Kevin (2010). Lovemark Etkisi (Çev. Ç. Aksoy)İstanbul: Hümanist Kitap Yayıncılık.
- Roberts, Kevin (2015).Brand Loyalty Reloaded.Saatchi ve Saatchi.
- Roger Cox ve Paul Brittain (2004). Retailing An Introduction. New Jersey: Prentice Hall.
- Sabuncuoğlu, Zeyyat (2010). İşletmelerde Halkla İlişkiler. Bursa: Alfa Aktüel.
- Sacks, Oliver (2016). Müzikofili (Çev. B. Kovulmaz) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tosun, Nurhan Babür (2014). Marka Yönetimi. İstanbul: Beta Yayınları.
- Tuğsal, Türker (2014). Modern Perakendecilik ve Mağaza Yönetimi. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Tuncel, Kürşat (2017). Satış Küpü. İstanbul: Ceres Yayınları.
- Uztuğ, Ferruh (2003). Markan Kadar Konuş. İstanbul: MediaCat.
- Van Riel Cees B.M. ve Charles J. Fombrun (2007). Essentials Of Corporate Communication. London:Routledge.
- Yorgancılar, F. Nur (2015). Tüketici Davranışı Nörolojisi. Konya: Çizgi.
- Zaltman, Gerald (2016). Tüketici Nasıl Düşünür? (Çev. A. S. Koç) İstanbul: MediaCat

2.Makaleler, Bildiriler, Diğer Basılı Yayınlar

- Aaker Jennifer L. (1997). “Dimensions of Brand Personality”, Journal of Marketing Research, Vol: 34: 347-356.
- Aaker, Jennifer (1997). “Dimensions of Brand Personality”. Journal of Marketing Research, 34(3),347-356.
- Abratt, Russell (1989). “A new approach to the corporate image management process”. Journal of Marketing Management 5(1), 63-76.

- Acar, Neşe (2009). Perakendecilikte Mağaza Atmosferinin Müşteri Sadakatine Etkisi. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Adilla Anggraeni ve Rachmanita. (2015). "Effects of Brand Love, Personality and Image on Word of Mouth; the Case of Local Fashion Brands Among Young Consumers". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 211:442-447.
- Adrian C. North, David J. Hargreaves, ve Jennifer McKendrick (1999). "The Influence of In-Store Music on Wine Selections". *Journal of Applied Psychology*, 84(2):271-276.
- Altun, Ayşenur Banu (2019)." Kurumsal Sosyal Sorumluluk Ve Yenilikçiliğin Marka İmajına Etkisi: Tekstil Sektöründe Görgül Bir Çalışma" Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Anholt, Simon (2010). "Definitions of place branding –Working towards a resolution", *Place Branding and Public Diplomacy*, 6(1),1-10.
- Annette van den Bosch, Wim Elving ve Menno de Jong. (2006). "The Impact of Organisational Characteristics on Corporate Visual Identity". *European Journal of Marketing*, 40(7/8): 870-885.
- Arslan, Baran (2013). "Mağaza Atmosferi Unsurlarının Anlık Satın Almaya Etkisi: Fiziksel Mağaza Ve Sanal Mağaza Karşılaştırılması" Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arun Sharma Ve Thomas F. Stafford (2000). "The Effect Of Retail Atmospherics On Customers' Perceptions Of Salespeople And Customer Persuasion: An Empirical Investigation", *Journal Of Business Research*, 49(2):183-191.
- Arun Sharma ve Thomas Stafford (2000). "The Effect of Retail Atmospherics on Customers' Perceptions of Salespeople and Customer Persuasion: An Empirical Investigation" *Journal of Business Research*, 49(2):183-191.
- Atılğan, Cansu Birin (2019). "Kuşak Farklılıklarına Göre Mağaza Atmosferinin Deneysel Pazarlama İle Etkileşiminin İncelenmesi" Doktora Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Atilla Yücel ve Nurcan Yücel (2012). "Mağaza İmajı ile Mağaza Sadakati Arsındaki İlişkinin Belirlenmesi: Denizli İlinde Yapılan Bir Araştırma". *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 10(19):1-30
- Balmer, John (1995) "Corporate branding and connoisseurship". *Journal of General Management* 21(1),24-46.
- Barbara Carroll ve Aaron Ahuvia (2006). "Some Antecedents and Outcomes of Brand Love." *Marketing Letters*, 17(2):79-89.
- Başar, Enes Emre (2016). Hane halklarının sürdürülebilir tüketim davranışlarının ölçülmesine yönelik bir ölçek geliştirme çalışması. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Başdeğirmen, Agah (2018). Mağaza Atmosferinin Davranışsal Niyete Etkisinde Arka Plan Müzik Tutumlarının Aracılığına Yönelik Bir Araştırma. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Baykaldı, Rasim (2015). "Tüketicilerin Mağaza Atmosferi Faktörlerinden Renk, Müzik ve Koku'ya Karşı Tutumları" Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Bergkvist Lars ve Tino Bech-Larsen (2010). "Two studies of consequences and actionable antecedents of brand love". *Brand Management*, 17(7):504-518.
- Biel Alexander L. (1992) "How Brand Image Drives Brand Equity", *Journal of Advertising Research*, 32 (6).
- Cees B.M. van Riel ve John M.T. Balmer (1997). "Corporate identity: the concept, its measurement and management". *European Journal of Marketing*, 31(5/6):340-355.
- Changjo Yoo, Jonghee Park ve Deborah J. Macinnis (1998). "Effects Of Store Characteristics And In-Store Emotional Experiences On Store Attitude", *Journal Of Business Research*, 42(3):253–263.
- Chinomona, Richard (2016). Brand communication, brand image and brand trust as antecedents of brand loyalty in Gauteng Province of South Africa. *African Journal of Economic and Management Studies* 7(1):124-139.
- Citil, Meral (2014). "Perakendecilikte Mağaza Atmosferinin Tüketici Karar Alma Sürecine Etkisi: Türk Çorap Pazarına Bir Uygulama", Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Çoşkun, Merve (2019). The Impact Of Retail Store Environmental Cues On Shopper Behavior. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Dağdemir, Ali (2008). "Kurum Kimliği ve Kurumsal Bağlılık Arasındaki İlişki, Kurum Kimliğinin Çalışanların Kurumsal Bağlılıkları Üzerindeki Etkilerinin Bir İşletmede Araştırılması" Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Dal, N. Esra (2017). "Tüketim Toplumuna Ve Tüketim Toplumuna Yöneltilen Eleştiriler Üzerine Bir Tartışma". Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9 (19):1-21
- Das K. Jitendra, Om Prakash ve Varsha Khattri (2016). "Brand Image Mapping: A Study on Bathing Soaps". *Global Business Review*, 17(4):1–16.
- Doğan, Hatice (2018). "Duyusal Pazarlama Ve Marka Sadakati ilişkisi: Ev Tekstil Ve Dekorasyon Mağazaları Üzerine Bir Araştırma" Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Donald Horton ve R. Richard Wohl (1956). Mass Communication and Para-Social Interaction: Observation on Intimacy at a Distance. *Journal Psychiatry Interpersonal and Biological Processes*, 19(3):215-229.
- Douglas Grisaffe ve Hieu Nguyen (2011). "Antecedents of emotional attachment to brands". *Journal of Business Research*, 64(10):1052–1059.
- Downey, Stephen (1986) "The relationship between corporate culture and corporate identity". *Public Relations Quarterly*, 31(4), 7–12.
- Eda Yaşa ve Burcu Mucan (2010). "Tüketim ve Yaşlı Tüketiciler: Literatür Araştırması". Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 7(2):1-15.
- Edmund Gray ve John Balmer (1998). "Managing Corporate Image and Corporate Reputation". *Long Range Planning*. 31(5): 695-702.
- Emel Yıldız ve Reyhan Günaydın (2019). "Marka Aşkının Öncülleri ve Sonuçları: Doğu Karadeniz Bölgesinde Bir Uygulama". *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2): 323-338.
- Eric Spangenberg, David Sprott, Bianca Grohmann ve Daniel Tracy (2006). "Gender-congruent ambient scent influences on approach and avoidance behaviors in a retail store". *Journal of Business Research*, 59(12):1281-1287.

- Esra Ceyhan ve Aysen Gürcan Namlu (2000). "Bilgisayar Kaygı Ölçeği (BKÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2):77-93.
- Garima Malik ve Abhinav Guptha (2013). "Measuring 'Brand Love': Understanding the Attitude of Millennials towards Select Brands" *Ushus J B Mgt* 12(4):1-30.
- Gerald Ledford, Jon Wendenhof ve James Strahley (1995). "Realizing a Corporate Philosophy" *Organizational Dynamics*,23(3):5-19.
- Goodman, Michael B. (2006) "Corporate communication practice and pedagogy at the dawn of the new millennium", *Corporate Communications: An International Journal*, 11(3),196-213.
- Grewal Dhruv, Baker Julie, Levy Michael ve Voss Glenn B (2003). "The Effects Of Wait Expectations And Store Atmosphere Evaluations On Patronage Intentions In Service Intensive Retail Stores", *Journal Of Retailing*,79(4):259-268.
- Grohmann, Bianca (2009). "Gender Dimensions of Brand Personality", *Journal of Marketing Research*, Vol: 46: 105-119.
- Gülnur Eti İçli ve Mehmet Erol Çopur (2008). "Pazarlama İletişiminde Renklerin Rolü". *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1): 22-33.
- H.A. Roth, L.J. Radle, S.R. Gifford ve F.M. Clydesdale (1988). "Psychophysical Relationships Between Perceived Sweetness And Color In Lemon- And Lime-Flavored Drinks" *Journal Of Food Science*, 53(4):1116-1119.
- HakJun Song, So Young Bae ve Heesup Han, (2019). "Emotional Comprehension Of A Name-BrandCoffee Shop: Focus On Lovemark Theory", *International Journal of Contemporary HospitalityManagement*, 1-21.
- Handayani,Rini (2019) "The Effect of Store Atmosphere and Merchandise on Customer Experiences: Survey of Department Store Customers in Bandung City, Indonesia", *Global Business and Management Research: An International Journal*, 11(1):284-294.
- Harlow, Rex, F. (1976). "Building a public relations definition". *Public Relations Review*, 2(4):34-42.
- Hedrick Natalie, Oppewal Harmen ve Beverland Michael (2006). "Store Atmosphere Effects On Customer Perceptions Of The Retail Salesperson", *Asia-Pacific Advances In Consumer Research*, 7: 96-97.
- Hemant Patwardhan ve Siva Balasubramanian (2011). "Brand romance: a complementary approach to explain emotional attachment toward brands". *Journal of Product and Brand Management*, 20(4):297-308.
- Hung, Chia-Hung (2008). "The Effect of Brand Image on Public Relations Perceptions and Customer Loyalty". *International Journal of Management*, 25(2):237-246.
- Hutton, James G. (1999). "The Definition, Dimensions, And Domain of Public Relations". *Public Relations Review*, Summer, 25(2):199-214.
- İşıl Karpat Aktuğlu ve Aysen Temel (2006), Tüketiciler markaları nasıl tercih ediyor? (Kamu sektörü çalışanlarının giysi markalarını tercihini etkileyen faktörlere yönelik bir araştırma), *Konya Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15:43-59.
- J. Duncan Herrington ve Louis M. Capella (1996). "Effects of music in service environments: a field study" *The Journal Of Services Marketin*,10(2):26-41.
- J. Duncan Herrington ve Louis M. Capella, (1994). "Practical Applications of Music in Service Settings", *Journal of Services Marketing*,8(3):51-53.

- Jean J. Boddewyn ve Monica Leardi (1989) "Sales Promotions: Practice, Regulation and Self-Regulation Around the World", *International Journal of Advertising*, 8(4):363-374.
- Jiyoung Hwang ve Jay Kandampully (2012). "The Role of Emotional Aspects in Younger Consumer-Brand Relationships." *Journal of Product and Brand Management*, 21(2): 98-108.
- John Pawle ve Peter Cooper (2006). "Measuring Emotion-Lovemarks, The Future Beyond Brands", *Journal Of Advertising Research*, 46(1):38-48.
- Julie Baker, Ananthanarayanan Parasuraman, Dhruv Grewal ve Glenn Voss (2002). "The influence of multiple store environment cues on perceived merchandise value and patronage intentions". *Journal of Marketing*, 66(2):120-141.
- Julie Baker, Michael Levy ve Dhruv Grewal (1992). "An experimental approach to making retail store environmental decisions". *Journal of Retailing*, 68(4):445-460.
- Kachaganova, Elmira (2008). "Mağaza Atmosferinin Satın Almaya Etkisi ve Departmanlı Mağazada Bir Uygulama" Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kara, Kader (2011). Mağaza Atmosferinin İçgüdüsel Satın Almaya Etkisi ve Hazır Giyim Sektöründe Bir Araştırma. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kayış, Burçak (2020). "Tüketici Davranışında Marka Kimliği- Benlik Uyumunun; Marka Deneyimi, Marka Aşk ve Marka Sadakati Oluşturmadaki Rolü" Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Keller, Kevin Lane (1993). "Conceptualizing, Measuring, and Managing Customer-Based Brand Equity" *Journal of Marketing*, 57(1):1-22.
- Kordelia Spies, Friedrich Hesse ve Kerstin Loesch (1997). "Store atmosphere, mood and purchasing behavior", *International Journal of Research in Marketing*, 14(1):1-17.
- Kotler, Philip (1974). "Atmospherics as a Marketing Tool". *Journal of Retailing*, 49(4),48-64.
- Kurt, Gizem (2008). Mağaza Atmosferinin Müşteri Sadakati Oluşturmadaki Rolü: Büyük Ölçekli Gıda Perakendeciliğinde Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Lars Bergkvist ve Tino Bech-Larsen (2010). "Two studies of consequences and actionable antecedents of brand love". *Journal of Brand Management*, 17(7):504-518.
- Low, G.S. and Lamb, C.W. (2000), "The Measurement And Dimensionality Of Brand Association", *Journal of Product and Brand Management*, 9(6):350-68
- Marc Fetscherin, Michele Boulanger, Cid Gonçalves Filho ve Gustavo Q. Souki. (2014). "The effect of product category on consumer brand relationships." *The Journal of Product and Brand Management*, 23(2):78-89.
- Martin Collins (2002). "Analyzing Brand Image Data", *Marketing Research*, Summer, 14 (2):32-36.
- Masuda, Masahiro (2003). "Meta-analysis of love scales: Do various love scales measure the same psychological construct?" *Japanese Psychological Research*, 45(1), 25- 37.
- Matthew Thomson, Deborah MacInnis ve Whan Park (2005). "The Ties That Bind: Measuring the Strength of Consumers' Emotional Attachments to Brands". *Journal of Consumer Psychology*, 15(1):77-91.
- Mehmet Zahid Ecevit (2019). Tüketicilerin Marka Genişlemesi Değerlendirmelerinde Marka Aşkının ve Marka Benlik Bağının Düzenleyici Rolü: Pilot Bir Araştırma, Doktora Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Melewar TC (2003) "Determinants of the corporate identity construct: a review of the literature", *Journal of Marketing Communications*, 9(4), 195-220.
- Meltem Karakaşoğlu ve F. Müge Arslan (2016). "Mağaza Hizmet Ortamının Marka İmajına ve Satın Alma Niyetine Etkisi". *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi* 12(46), 223-243.
- Meltem Karakaşoğlu ve F. Müge Arslan (2016). "Mağaza Hizmet Ortamının Marka İmajına ve Satın Alma Niyetine Etkisi: P&B ve H&M Örneği". *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 12(46): 223-243.
- Menon Kalyani, Dubé Laurette (2000). "Ensuring greater satisfaction by engineering salesperson response to customer emotions". *Journal of Retailing*, 76(3):285-307.
- Michael Morrison, Sarah Gan, Chris Dubelaar, Harmen Oppewal (2011). "In-store music and aroma influences on shopper behavior and satisfaction". *Journal of Business Research*, 64(6):558-564.
- Milliman, Ronald E. (1986). "The Influence of Background Music on the Behavior of Restaurant Patrons". *Journal of Consumer Research*, 13(2), 286-289.
- Milotic, Daniel (2003). "The Impact of Fragrance on Consumer Choice". *Journal of Consumer Behavior*, 3(2), 179-191.
- Mohd Remie Mohd Johan ve Anida Zaria Mohd Noor (2013). "The role of corporate communication in building organization's corporate reputation: an exploratory analysis", *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 4(12):1230-1240.
- Mudambi, Susan McDowell, Peter Doyle ve Veronica Wong (1997). "An exploration of branding in industrial markets". *Industrial Marketing Management*, 26(5):433-446.
- Nha Nguyen ve Gaston Leblanc (2001). "Corporate image and corporate reputation in customers' retention decisions in services". *Journal of Retailing and Consumer Services*, 8(4):227-236.
- Nicolas Guéguen ve Céline Jacob (2014). "Congruency between instrumental background music and behavior on a website". *Psychology of Music*, 42(1): 29-34.
- Nigel Markwick ve Chris Fill (1997) "Towards a framework for managing corporate identity". *European Journal of Marketing* 31(5):396-409.
- Noël Albert, Dwight Merunka ve Pierre Valette-Florence (2008). "When consumers love their brands: Exploring the concept and its dimensions," *Journal of Business Research*, 61(10):1062-1075.
- Ömer Torlak, Volkan Doğan ve Behçet Yalın Özkara (2014). "Marka Farkındalığı, Marka İmajı, Markadan Etkilenme Ve Markaya Güvenin Marka Bağlılığı Üzerindeki Görece Etkilerinin İncelenmesi: Turckcell Örneği". *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 9(1): 147-161
- Önen Vahap (2018)»Marka Değerinin Marka Aşkına Etkisinin İncelenmesi: Starbucks Cafe Örneği". *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(1):49-63.
- Öztürk, Ayşe Sevgi (2013). "Satış Tutundurma ve Kişisel Satış" Şu kitapta: Ed. Mine Oyman. *Bütünleşik Pazarlama İletişimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 64,93.
- Padgett Dan ve Douglas Allen (1997) "Communicating Experiences: A Narrative Approach to Creating Service Brand Image". *Journal of Advertising*, 26(4): 49-62.
- Pak, Senem (2018). "Ev Tekstili Sektörünün Rekabet Gücü Analizi : Denizli Örneği" Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Pam Scholder Ellen ve Paula Fitzgerald Bone (2013). "Does it Matter If it Smells? Olfactory Stimuli as Advertising Executional Cues". *Journal of Advertising*, 27(4):29-39.

- PJM Custers, Yvonne De Kort, Wijnand Ijsselsteijn ve Marije de Kruiff (2010). "Lighting in retail environments: Atmosphere perception in the real world", *Lighting Research and Technology*, 42(3):331-343.
- Plummer, Joseph (2000). "How Personality Makes a Difference". *Journal of Advertising Research*, 40(6),79-83.
- Rajeev Batra, Aaron Ahuvia ve Richard P. Bagozz (2012). "Brand Love". *Journal of Marketing*, 76:1-16.
- Renu Singh (2006) An Empirical Investigation into the Effects of Shopping Motivation on Store Environment-Value Relationship. Doktora Tezi, The Florida State University College of Business, Florida.
- Reuben M. Baron ve David A. Kenny (1986). "The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations". *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6):1173–1182.
- Richard P. Bagozzi, Rajeev Batra ve Aaron Ahuvia (2016). "Brand love: development and validation of a practical scale. *Marketing Letters*, 28(1):1-14.
- Richard Varey ve Jon White (2000). "The corporate communication system of managing". *Corporate Communications: An International Journal*, 5(1):5-11.
- Richard Yalch ve Eric Spangenberg (2000). "The effects of music in a retail setting on real and perceived shopping times". *Journal of Business Research*, 49(2):139–147.
- Robert J. Donovan, John R. Rossiter, Gilian Marcoolyn ve Andrew Nesdale (1994). "Store atmosphere and purchasing behavior" *Journal of Retailing*, 70(3):283-294.
- Roberto Friedmann ve V. Parker Lessig (1987). "Psychological Meaning of Products and Product Positioning". *Journal of Product Innovation Management*, 4(4): 265-273.
- Sarkar, Abhigyan (2013). "Romantic brand love: A conceptual analysis" *The Marketing Review* 13(1),23-37.
- Sevtap Ünal ve Hatice Aydın (2013). "An Investigation on the Evaluation of the Factors Affecting Brand Love". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 92:76–85.
- Sharifah Alwi, Norbani Che-Ha, Bang Nguyen, Ezlika M. Ghazali, Dilip M. Mutum, Philip J. Kitchen (2020). Projecting university brand image via satisfaction and behavioral response: Perspectives from UK-based Malaysian students, *Qualitative Market Research: An International Journal*, 23(1):47-68.
- Sharifah Faridah Syed Alwi, Bang Nguyen, TC Melewar, Loh, Yeat Hui Loh, Martin Liu (2016) Explicating industrial brand equity: integrating brand trust, brand performance and industrial brand image. *Industrial Management and Data Systems*, 116 (5):858-882.
- Shirkhodaie Maisam ve Rastgoo-deylami Mahsa (2016). "Positive Word of Mouth Marketing: Explaining the Roles of Value Congruity and Brand Love". *Journal of Competitiveness*, 8(1):19-37.
- Sikkel, Dirk (2013) "Brand Relations and Life Course: Why Old Consumers Love Their Brands." *Journal of Marketing Analytics*, 1(2),71-80.
- Spangenberg Eric R., Ayn E. Crowley ve Pamela W. Henderson (1996) "Improving the Store Environment: Do Olfactory Cues Affect Evaluations and Behaviors?" *Journal of Marketing*, 60(2):67-80.

- Sternberg, Robert J. (1986). "A Triangular Theory Of Love". *Psychological Review*, 93(2),119-135.
- Şenol Haciefendioğlu ve Duygu Fırat (2014). "Sosyal Medyada Yer Alan Markalara İlişkin Marka İmajının Güven Üzerindeki Etkisi", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27:87-96.
- TC Melewar ve Elif Karaosmanoglu (2006) "Seven Dimensions of Corporate Identity a Categorisation From the Practitioners' Perspectives", *European Journal of Marketing*, 40(7/8):846-869.
- TC Melewar ve John Saunders (1999). "International corporate visual identity: standardisation or localisation?" *Journal of International Business Studies* 30(3):583-98.
- Terence A. Shimp Ve Thomas J. Madden (1988). "Consumer-Object Relations: A Conceptual Framework Based Analogously On Sternberg's Triangular Theory Of Love", *İN NA-Advances İn Consumer Research*, 15, 163-168.
- Teresa Summers Ve Paulette Hebert (2001). "Shedding Some Light On Store Atmospheric: İnfluence Of İllumination On Consumer Behavior". *Journal Of Business Research*, 54(2):145-150.
- Tim Oliver Brexendorf, Silke Mühlmeier, Torsten Tomczak ve Martin Eisend (2010). "The impact of sales encounters on brand loyalty". *Journal of Business Research*, 63(11):1148–1155.
- Turley L. W. ve Milliman, Ronald E. (2000). "Atmospheric Effects on Shopping Behavior: A Review of the Experimental Evidence". *Journal of Business Research*, 49(2), 193-211.
- Uzoğlu, Sevil (2001). Kurumsal Kimlik, Kurumsal Kültür ve Kurumsal İmaj. *Kurgu Dergisi*(18), 337-353.
- Valerie Bolivar, Annabel J. Cohen ve John C. Fentress (1994)."Semantic and formal congruency in music and motion pictures: Effects on the interpretation of visual action". *Psychomusicology: A Journal of Research in Music Cognition*, 13(1-2):28–59.
- Wijaya, Bambang Sukma (2013). "Dimensions of Brand Image: A Conceptual Review from the Perspective of Brand Communication". *European Journal of Business and Management*, 5(31):55-65
- Yıldırım, Leyla (2007)." Günümüz Ev Tekstili Tasarımını Etkileyen Faktörlerin Saptanması Ve Türk Ev Tekstilindeki Durumu" Sanatta Yeterlilik Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Yıldız, Cemalettin (2013). "Marka İletişim Tasarımında Kurumsal Kimlik" Şu kitapta: Ed. Aydın Ziya Özgür. *Marka İletişim Tasarımı ve Uygulamaları*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 62-91.
- Yılmaz, Eda (2010)."Marka İmajının Tüketici Satın Alma Kararına Etkisi ve Alışveriş Merkezlerine İlişkin Bir Uygulama" Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yun-Oh Whang, Jeff Allen, Niquelle Sahoury ve Haitao Zhang (2004). "Falling in Love with a Product: The Structure of a Romantic Consumer-Product Relationship," *Advances in Consumer Research*, 31:320-327.
- Yüksekbilgili, Zeki (2015)."Postmodern Pazarlama Açısından Hızlı Moda Tüketicilerinin Mağaza Atmosferine Verdikleri Önem ile Demografik Faktörlerine İlişkin Bir Uygulama" Doktora Tezi, Avrasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Zor, Suna Durdu (2012). "Ev Tekstili Sektöründe Çalışan Satış Elemanlarının Genel Özelliklerinin Ve İşveren Beklentilerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma" Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

3.Elektronik Kaynaklar

<http://www.colourlovers.com/blog/2009/03/25/how-color-influences-consumer-behavior>, E.T 03.06.2019

http://www.fatmaorel.net/bizim_market/mag_ici_muzik.pdf , E.T 19.02.2020

<http://www.poyrazgurson.com/> ,E.T 03.02.2020

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068, E.T 14.12.2019

<http://www.uib.org.tr/tr/kbfile/turkish-home-textile-sector-april-2019>,E.T 22.02.2020

<https://mediacat.com/mediacat-Lovemarks-2019-tum-liste/>, E.T 24.05.2020

<https://www.ipra.org/member-services/pr-definition/>, E.T 10.09.2019

<https://www.perakende.org/satin-alma-kararina-muzik-yuzde-41-etki-ediyor-1342813647h.html>, E.T 10.11.2018

<https://www.star.com.tr> E.T 05.02.2020

MAHMUD NEDİM PAŞA
ÂYİNE VE HASBİHÂL
(BİR BABIALI ELEŞTİRİSİ)

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Yakup KARATAŞ
Demet KARASU
M. Kerem KARASU

EĞİTİM
yayınevi

MAHMUD NEDİM PAŞA ÂYİNE VE HASBİHÂL (BİR BABIALİ ELEŞTİRİSİ)

Yakup KARATAŞ
Demet KARASU
M. Kerem KARASU

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)
Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)
Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi
Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-605-70169-0-4
1. Baskı, Ocak 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi
Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A
Selçuklu / KONYA
Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

Mahmud Nedim Paşa Âyine ve Hasbihâl (Bir Babialı Eleştirisi)
Yakup KARATAŞ
Demet KARASU
M. Kerem KARASU
106 s., 135x210 mm
Kaynakça var, dizin yok.
ISBN: 978-605-70169-0-4

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Eğitim Yayınevi

Konya Ofis: *Rampalı İş Merkezi Kat: 1 No: 121 Meram/KONYA*
Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: *Fevzi Çakmak mah. 10721 sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay/KONYA*
Kurumsal İrtibat No: 0533 151 50 42
Elektronik Posta: bilgi@egitimyayinevi.com

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)
Sadâret / Âmedî Kalemî Evrakı (A. AMD.)
65/19.

Sadâret / Divân Kalemî Evrakı (A. DVN.)
92/65, 95/59, 95/8, 96/8, 104/78, 123/45, 149/2.

Sadâret / Divân / Mühimme Evrakı (A. DVN.MHM.)
12/90, 13/88, 26/37.

Sadâret / Mektûbî / Mühimme Kalemî Evrakı (A. MKT.MHM.)
64/25, 272/57, 280/20, 385/57, 458/51, 462/87, 472/56, 468/51.

Sadâret / Mektûbî / Nezâret ve Devâir Evrakı (A. MKT.NZD.)
169/55, 174/3, 221/80.

Sadâret / Mektûbî / Umum Vilâyet Evrakı (A. MKT.UM..)
221/42, 251/54.

Hâriciye / Londra Sefareti (HR.SFR.3...)
148/50.

Satın Alınan Evrak / Ali Fuad Türkgeldi Evrakı (HSD.AFT)
3/60.

İrade / Dâhiliye (İ..DH..)
68/3368, 301/19077, 315/20319, 398/26332, 411/27242, 447/29582, 475/31926,
555/38629, 572/39877, 634/44091, 1295/101766, 674/46984, 723/50479,
877/69980.

İrade / Dosya Usulü (İ..DUİT.)
190/50.

İrade / Meclis-i Mahsus (İ..MMS.)
6/222, 19/827, 19/827, 34/1420, 53/2360.

İrade / Meclis-i Vâlâ (İ..MVL.)
549/24622.

İrade / İrade Şûrâ-yı Devlet (İ..ŞD..)
74/4365.

Meclis-i Vâlâ Defterleri (MVL.d..)
127.

Yıldız / Resmî Maruzat (Y..A...RES.)
51/21.

Yıldız / Esas Evrakı (Y..EE..)

24/52, 28/67, 31/28, 75/26, 75/60.

Yıldız / Arzuhal Jurnal (Y..PRK. AZJ.)

9/100.

Yıldız / Tahrirat-ı Ecnebiyye ve Mabeyn Mütercimliği (Y..PRK.TKM.)

5/75.

Sürelî Yayınlar**Salnâmeler ve Düstûrlar**

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1271, (M. 1855), 9. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1271.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1272, (M. 1856), 10. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1272.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1273, (M. 1857), 11. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1273.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1275, (M. 1859), 13. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1275.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1276, (M. 1860), 14. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1276.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1277, (M. 1861), 14. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1277.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1285, (M. 1868), 23. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1285.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1286, (M. 1869), 24. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1286.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1287, (M. 1870), 25. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1287.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1288, (M. 1871), 26. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1288.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1289, (M. 1872), 27. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1289.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1292, (M. 1875), 30. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1292, *Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye*, Sene 1293, (M. 1876), 31. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1293.

Salnâme-i Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye, Sene 1297, (M. 1880), 35. Defa, Darü't-Tıbaatü'l-Amire, İstanbul 1297.

Düstûr, *Birinci Tertib*, C 1, Ankara Başvekâlet Matbaası, Ankara 1937.

Gazeteler

Basiret: no: 464, Cemâziyelahir 1288 (9 Eylül 1871).

Ceride-i Havadis: no: 2862, 25 Receb 1292 (27 Ağustos 1875), no: 2864, 27 Receb 1292 (29 Ağustos 1875), no: 3099, 11 Ca 1293 (4 Haziran 1876).

Takvim-i Vekayi: no: 1404, 25 Cemâziyelahir 1288 (11 Eylül 1871).

Tasvir-i Efkâr: no: 569, 21 Za 1284 (15 Mart 1868).

Tercüman-ı Hakikat: no: 403, 4 Za 1296 (20 Ekim 1879).

Vakit: no: 83, 26 B 1292 (28 Ağustos 1875), no: 219, 19 R 1293 (13 Mayıs 1876).

Kaynak Eserler ve İnceleme Eserler

Abdurrahman Şeref, *Tarih Musahabeleri*, Kapı Yayınları, İstanbul 2012.

Abu- Butrus, Manneh, “The Sultan And The Bureaucracy: The Anti-Tanzimat Concepts Of Grand Vizier Mahmud Nedim Paşa”, *International Journal of Middle East Studies*, C 22, S.3, Cambridge University Press, Ağustos 1990, s. 257-274.

Ahmed Cevdet Paşa, *Tezâkir 1-12*, Yayınlayan: Cavid Baysun, TTK, Ankara 1986.

-----, *Tezâkir 13-20*, Yayınlayan: Cavid Baysun, TTK, Ankara 1986.

-----, *Tezâkir 21-39*, Yayınlayan: Cavid Baysun, TTK, Ankara 1986.

-----, *Tezâkir 40-Tetimme*, Yayınlayan: Cavid Baysun, TTK, Ankara 1986.

-----, *Sultan Abdülhamid'e Arzlar (Ma'rûzât)*, Yayına Hazırlayan ve Sadeleştiren: Yusuf Halaçoğlu, Babiâli Kültür Yayıncılığı, İstanbul 2014.

Ahmed Lûtfi Efendi, *Vak'anüvis Ahmed Lûtfi Efendi Tarihi*, Çev: Yücel Demirel, C IV, Tarih Vakfı Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999.

-----, *Vak'anüvis Ahmed Lûtfi Efendi Tarihi*, Çev: Yücel Demirel, C VII, Tarih Vakfı Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999.

-----, *Vak'anüvis Ahmed Lûtfi Efendi Tarihi*, Yayına Hazırlayan M. Münir Aktepe, C. XI, TTK, Ankara 1989.

-----, *Vak'anüvis Ahmed Lûtfi Efendi Tarihi*, Yayına Hazırlayan M. Münir Aktepe, C XIII, TTK, Ankara 1990.

-----, *Vak'a-Nüvis Ahmed Lûtfi Efendi Tarihi*, C XIV, TTK, Ankara 1991.

-----, *Vak'a-Nüvis Ahmed Lûtfi Efendi Tarihi*, Yayına Hazırlayan: M. Münir Aktepe, C XV, TTK, Ankara 1993.

Aksun, Ziya Nur, *Osmanlı Tarihi*, C 4, Ötügen Neşriyat, İstanbul 1994.

Akşin, Sina, “Siyasal Tarih (1789-1908)”, *Türkiye Tarihi (Osmanlı Devleti 1600-1908)*, C III, Cem Yayınevi, İstanbul 2005.

- , *Jön Türkler ve İttihat ve Terakki*, İmge Kitabevi, Ankara 2014.
- Akyıldız, Ali, “Mahmud Nedim Paşa (1818-1883)”, *TDVİA*, C 27, TDV, İstanbul 2003, s. 374-376.
- , “ II. Abdülhamid’in Çalışma Sistemi, Yönetim Anlayışı ve Babıâli’yle (Hükümet) İlişkileri, *Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme*, İletişim Yayınları, İstanbul 2012.
- , *Osmanlı Merkez Bürokrasisi (1836-1856)*, Timaş Yayınları İstanbul 2018.
- Ali Reşad, *Asr-ı Hâzır Tarihi*, Dersaadet – Kanaat Matbaası, 1330.
- Balcıoğlu, Mustafa-Balcı, Sezai, *Rothschildler ve Osmanlı İmparatorluğu*, Erguvanî Yayınevi, Ankara 2018.
- Bâsiretçi Ali Efendi, *İstanbul’da Yarım Asırlık Vekayi-i Mühimme*, haz. Nuri Sağlam, Kitabevi, İstanbul 1997.
- Bouquet, Olivier, *Sultanın Paşaları (1839-1909)*, Çeviren: Devrim Çetinkasap, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016.
- Çakır, Baki, “Kese”, *TDVİA*, C. Ek-2, TDV, İstanbul 2016, s. 42-43.
- Danışmend, İsmail Hâmi, *Osmanlı Devlet Erkânı*, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971.
- Davison, R. H., “Mahmud Nedim Pasha”, *Eİ*, Vol VI, Leiden 1991, p. 68-69.
- , *Osmanlı İmparatorluğunda Reform (1856-1876)*, Çeviren: Osman Akınhay, C II, Papirüs Yayınevi, İstanbul 1997.
- Demiroğlu, Hasan-Uyanık, Feyzullah, “Osmanlı ve Rus Kaynaklarına Göre General İgnatyev’in Sultan Abdülaziz Dönemi Faaliyetleri (1864-1876)”, *Sultan Abdülaziz ve Dönemi Sempozyumu (Bildiriler)*, C III, TTK, Ankara 2014, s. 183-204.
- Dönmez, Ahmet, *Osmanlı Devleti’nde İktidar Mücadelesi (1845-1858)*, Grafi-ker Yayınları, Ankara 2019.
- Duman, Hasan, *Başlangıcından Harf Devrimine Kadar Osmanlı-Türk Süreli Yayınlar ve Gazeteler Bibliyografyası ve Toplu Kataloğu (1828-1928)*, C II, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara 2000.
- Ebuzziya Tevfik, *Yeni Osmanlılar Tarihi*, Türkçeye Uygulayan: Şemsettin Kutlu, Hürriyet Yayınları, İstanbul 1973.
- Elliot, Henry G., *Some Revolutions and Other Diplomatic Experiences*, London 1922.
- , İntihar mı, İmâte mi? Yahut Vak‘a-i Sultan Aziz, Kitapçı İlyas, İstanbul.
- Eraslan, Zeki, *Şûrâ-yı Devletten Danıştaya*, TTK, Ankara 2018.
- Fadeyeva, İ. L., “Novie Tendentsiy vı Politike Portı Naçala 70-h godov XIX v.”, *Turkologicheskij Sbornik 1978*, Moskova 1984, c. 224-235.

- Fatma Aliye, *Ahmed Cevdet Paşa ve Zamanı*, Bedir Yayınevi, İstanbul 1995.
- Findley, Carter V., “19. Yy.’da Osmanlı İmparatorluğu’nda Bürokratik Gelişme”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, C 1, İstanbul 1985, s. 259-262.
- , *Osmanlı İmparatorluğu’nda Bürokratik Reform (Babiâli, 1789-1922)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2014.
- Gencer, Ali İhsan, “Tanzimat Fermanı (1839)’dan 1876’ya Kadar Osmanlı İmparatorluğu”, *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, C 11, Çağ Yayınları, İstanbul 1993, s. 431-521.
- Georgeon, François, *Sultan Abdülhamid*, Çeviren: Ali Berktaş, İletişim Yayınları, İstanbul 2015.
- İnal, İbnülemin Mahmut Kemal, *Son Sadrazamlar I*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1982.
- Kapıcı, Özhan, *Osmanlı – Rus İlişkilerinde N.P. İgnatyev Dönemi ve Rusya’nın Osmanlı Siyaseti (1864-1877)*, Hacette Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Ankara 2013.
- Karal, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi (Islahat Fermanı Devri (1861-1876))*, C VII, TTK, Ankara 2003.
- , *Osmanlı Tarihi (Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri (1876-1907))*, C VIII, TTK, Ankara 2000.
- Karasu, Demet, *Mahmud Nedim Paşa (1818-1883)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Erzurum 2019.
- Karpat, Kemal H., *Türk Demokrasi Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2013.
- Karta, Nurullah, “Sultan Abdülaziz Dönemi Osmanlı Dış Borçları ve Osmanlı Bankası’nın Kuruluşu”, *Sultan Abdülaziz ve Dönemi Sempozyumu (Bildiriler)*, C II, TTK, Ankara 2014, s. 93-108.
- Kaya, Gökhan “Bürokratik Nüfûza Karşı Monarşik Egemenliği Yeniden Kurgulamak Üzerine Bir Girişim: Mahmud Nedim Paşa’nın Görüşlerinde Ahlâk ve Devlet İdaresi”, *OTAM*, S 38, Ankara 2015, s. 55-94.
- Koloğlu, Orhan, *Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Basın*, İletişim Yayınları, İstanbul 1992.
- , “Jurnal”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, C VII, İz Yayıncılık, İstanbul 1996, s. 60-67.
- Kürkçüoğlu, Mehmet Akif, *Mahmud Nedim Paşa Divânı İnceleme, Transkripsiyonlu Metin, Sözlük*, (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2004.
- Loftus, Lord Augustus, *The Diplomatic Reminiscences of Lord Augustus Loftus 1862-1879*, Vol II, London 1894.
- Mahmud Celaleddin Paşa, *Mir’at-ı Hakikat (Târîhi Hakikatların Aynası)*, Hazırlayan: İsmet Miroğlu, C I-II-III, Berekât Yayınevi, İstanbul 1983.

- Mahmud Nedim Paşa, Âyine ve Hasbihâl, Karabet Matbaası, İstanbul 1327.
- , *Sadr-ı Esbak Mahmud Nedim Paşa'nın Üss-i İnkılaba Müdafanâmesi*, Millet Genel Kütüphanesi, A.E. Tarih, CD 905, İstanbul.
- , *Divân-ı Mahmud Nedim Paşa*, Millet Genel Kütüphanesi, Âli Emiri Tasnifi Manzum 435-439.
- , *Hikâye-i Melik Muzaffer*, Millet Genel Kütüphanesi, A.E. Roman, 262, İstanbul 1283.
- Mehmed Memduh, *Tanzimat'tan Meşrutiyete 1 (Mir'ât-i Şuûnât)*, Sadeleştiren: Hayati Develi, Nehir Yayınları, İstanbul 1990.
- Mehmed Süreyya, "Mahmud Nedim Paşa", *Sicill-i Osmani*, Yayına Hazırlayan: Nuri Akbayar, C III, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996.
- Midhat Paşa, *Mir'at-ı Hayret (Yıldız Mahkemesi ve Taif Zindanı)*, haz. Osman Selim Kocahanoğlu, Temel Yayınları İstanbul 1997.
- , *Tabsıra-i İbret (Hayatım İbret Olsun)*, haz. Osman Selim Kocahanoğlu, Temel Yayınları, İstanbul 1997.
- Mordtmann, Andreas David, *İstanbul ve Yeni Osmanlılar*, C I-II, Pera Yayıncılık, İstanbul 1999.
- Mutçalı, Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, İstanbul 2015.
- Oğuz, Ahmet, *Birinci Meşrutiyet (Kanûn-ı Esâsi ve Meclis-i Mebusan)*, Grafiker Yayınları, Ankara 2010.
- Okandan, Recai G., "Amme Hukukumuzda Tanzimat Devri", *Tanzimat*, C I, MEB Yay., İstanbul 1999.
- Ortaylı, İlber, *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, Alkım Yayınevi, İstanbul 2006.
- Önen, Nizam-Reyhan, Cenk, Mülkten Ülkeye (Türkiye'de Taşra İdaresinin Dönüşümü 1839-1929), İletişim Yayınları, İstanbul 2011.
- Özçelik, Özer, "1875 Moratoryumundan Düyun-ı Umumiye İdaresi'ne Osmanlı Ekonomisi", *Sultan II. Abdülhamid Sempozyumu (Bildiriler)*, C II, TTK, Ankara 2014, s. 7-38.
- Öztuna, Yılmaz, *Bir Darbenin Anatomisi*, Ötügen Neşriyat, İstanbul 1984.
- Pakalın, Mehmed Zeki, *Mahmud Nedim Paşa*, Ahmet Said Matbaası, İstanbul 1940.
- , *Maliye Teşkilâtı Tarihi (1442-1930)*, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1978.
- Pamuk, Şevket, Türkiye'nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014.
- Sadrazam Sait Paşa, *Anılar*, haz. Şemsettin Kutlu, Hürriyet Yayınları, İstanbul 1977.
- Sami, Şemseddin, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2004.

- , *Kamusu'l-Âlam*, C. I, II, III, IV, Mihran Matbaası, İstanbul 1894.
- Sertoğlu, Midhat, *Osmanlı Tarih Lüğati*, Kurtuba Kitap, İstanbul 2015.
- Somel, Selçuk Akşin, *Osmanlı'da Eğitimin Modernleşmesi (1839-1908) İslâmlaşma, Otokrasi ve Disiplin*, İletişim Yayınları, İstanbul 2015.
- Son Vak'anüvis Abdurrahman Şeref Efendi Tarihi, II. Meşrutiyet Olayları (1908-1909)*, haz. Bayram Kodaman-Mehmet Ali Ünal, TTK, Ankara 1996.
- Sumner, B. H., "Ignatyev at Constantinople: II", *The Slavonic and East European Review*, Vol. 11, No. 33, London 1933, p. 556-571.
- Şentürk, Nazır, *Babîâlî ve Sadrazamları*, Doğan Kitap, İstanbul 2008.
- Tanör, Bülent, *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2007.
- Tektaş, Nazım, *Sadrâzamlar, Osmanlı'da İkinci Adam Saltanatı*, Çatı Kitapları, İstanbul 2002.
- Teplova, V., *Smutnoe Vremya i Drovtsoviyy Perevorot vi Konstantinopol, İzdanie Krunislava Gerutsa*, Sankt-Peterburg 1897.
- Turan, İlter, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Döneminde Öğrenci Siyasal Faaliyeti", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, S 29, İstanbul 2012, s. 171-191.
- Türkgeçdi, Ali Fuat, *Maruf Simalar*, Hazırlayanlar: Selçuk Akşin Somel-Mehmet Kalpaklı, TTK, Ankara 2013.
- Türkmen, Zekeriya, "Kuleli Vak'ası", *TDVİA*, C 26, TDV, İstanbul 2002, s. 356-357.
- Uçarol, Rifat, *Siyasi Tarih (1789-2014)*, Der Yayınları, İstanbul 2015.
- Uysal, Mustafa Ali, *Hüseyin Avni Paşa (1820-1876)*, TTK, Ankara 2015.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Midhat ve Rüştü Paşaların Tevkiplerine Dâir Vesikalar*, TTK, Ankara 1987.
- Ünal, Mehmet Ali, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul 2011.
- Varlık, Bülent, "Yerel Basının Öncüsü: Vilâyet Gazeteleri", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C 1, İletişim Yayınları, İstanbul 1985, s. 102.
- Yılmaz, Faruk, *Osmanlı Borçları Tarihi (Duyûn-u Umûmiye)*, Berikan Yayınevi, Ankara 2013.

WEB Kaynaklar

<http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/yordambt/yordam.php?aTumu=#>

<http://www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu/>

<https://sozluk.gov.tr>

MAHREMİYETİN MEDYASI

EDİTÖR

Dr. Elif KÜTÜKOĞLU

Prof. Dr. Müge YILMAZ'ın Ön Sözü ile

EĞİTİM
yayınevi

MAHREMİYETİN MEDYASI

Editör: Elif KÜTÜKOĞLU

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-8468-10-6

1. Baskı, Kasım 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

MAHREMİYETİN MEDYASI

Elif KÜTÜKOĞLU

272 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-8468-10-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

cinayet, ihanet, aile, taciz gibi pek çok konu, sınırsızca tüketilmiş, hatta bu yüzden konuşmalar sıklıkla, televizyonlar yasal bir sıkıntıya düşmesin diye sansürlenmek durumunda kalmıştır. Bu programlarda kimi zaman bir aile içi taciz iddiası rahatlıkla ifade edilirken, kimi zaman da bir çocuğun gerçek babasının kim olduğunu tıbbi olarak ortaya koyan bir DNA sonucu kameraların önünde canlı olarak ifşa edilmiştir. İzleyicileri, gözetleyiciye, stüdyodaki konukları hakeme dönüştüren bu düzenekte, en mahrem duygular acımasızca pazarlanmış, çoğu zaman da merkez medyada yer alan bu programlara olması gereken yasal denetim maalesef uygulanmamıştır.

KAYNAKÇA

- Akman, D.(2016). “Reality Show’lar ne kadar gerçek?”, Radikal Gazetesi, 23.3.2016. <http://www.radikal.com.tr/hayat/reality-showlar-ne-kadar-gercek-1534504/>.
- Bonner, F. (2003). *Ordinary Television*, London: Sage Publishing.
- Esllin, M. (1991). *TV: Beyaz Camın Arkası*, Çev: Murat Çiftkaya, İstanbul: Pinar Yayınevi
- Hill, A.(2005). *Factual TV*, London: Routledge.
- İlicali, A. (2012). “Coca-Cola olsam ben de Acun’la çalışırdım”, Marketing Türkiye Dergisi.
- Logica (1987). “*Television Broadcasting in Europe: Towards the 1990s*”, London: Logica Consultancy Ltd
- Morley, D. ve Kevin R. (1997). *Kimlik Mekanları*, Çev: Emrehan Zeybekoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Mutlu, E. (2001). “Ne Olacak Bu Kamu Yayıncılarının Hali”, *Medya Politikaları*, Der: Beybin Kejanlıoğlu, Sevilay Çelenk, Gülseren Adaklı, Ankara: İmge Kitabevi
- Postman, N. (1994). *Televizyon: Öldüren Eğlence*, Çev: Osman Akınhay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Pringle, H. (2008). *Şöhret Satar*, Çev: Evren Yıldırım, İstanbul: MediaCat Yayınları
- Sezer, E. (2005). “O günleri bir daha yaşamak istemiyoruz”, Hürriyet Gazetesi, 27.9.2005. <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2005/09/27/708117.asp>
- “En etkileyici 50 televizyon programı”, NTV Haber, 17.4.2013 <https://www.ntv.com.tr/galeri/yasam/en-etkileyici-50-televizyon-programi,OynWmdpvsUCsRqiNHb1Ngg/AjfdPGgitkey3zjFevE12A>
- “Survivor 2018 finali ne kadar izlendi? İşte reytingler”, Medyatava, 01.07.2018
- “25 Haziran Cuma 2021 reyting sonuçları belli oldu! Dün ne izlendi? İşte Total ve AB reytingleri”, Acunn.com, (26.6.2021), <https://www.acunn.com/haber/25-haziran-cuma-2021-reyting-sonuclari-belli-oldu-dun-ne-izlendi-iste-total-ve-ab-reytingleri-1208009-haber>

konunun, sinema üzerinden izleyiciye aktarılmasının toplumsal farkındalık açısından gerekli olduğu savunulabilir. Ayrıca belgesel film türünde olan bir filmse eğer, aktarım daha da kolaylaşır. Bu tarz filmlerin izlenme kaygıları yoktur. Aslında amaç, filmdeki gerçek kişilerin ağzından anlatılarak izleyici ile özdeşlik kurulmasını sağlamaktır. Nitekim “Tell Me Who I Am” filminde de özdeşlik kurulduğunu söylemek mümkündür. İnsanların birbirlerine itiraf edemediklerini belki bir iletişim aracı vasıtasıyla başkalarına duyurma arzusu, bir imdat çıkışı olarak da düşünülebilir. Sonuçta kişiler karşılıklı olarak birbirini tanımamaktadır ve bir güven duygusundan söz etmeye gerek yoktur. İçinde bulunduğumuz çağ, itirafların, anlatmaların, göstermelerin, izleyenlerin çoğaldığı bir hayatı inşa etmiştir. Daha önce dile getirilemeyen pek çok kavram ve konu, televizyon ya da bilgisayar ekranlarında normalleştirilince her anlatıda olduğu gibi bir süre sonra mahrem alandan çıkmış olacak ve mutlaka bir dinleyiciye ulaşacaktır. Asıl mesele anlatabilmektir. Çünkü insan anlattıkça yüzleşecek ve unutacaktır. İtiraf lar sayesinde insanlar hafifler, hayatlarını dönüştürür, yaşadıklarını geçmişin derinliklerine gömer ve başka kişilere de bu anlamda ilham kaynağı olur.

KAYNAKÇA

- Althusser, L. (1982). Freud ve Lacan, Çev. Selahattin Hilav, Felsefe Yazıları I. Kitap. ss.108-129.
- Aslan, C. (2011). “Türkiye’de Özel Alanın İfşası ve Mağduriyet Halleri: “Deniz Baykal” Örneği”. (Editör: Hüseyin Köse). Medya Mahrem: Medyada Mahremiyet Olgusu ve Transparan Bir Yaşamdan Parçalar (s. 84-125). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ayverdi, İ. ve Topaloğlu, A. (2007). Türkçe Sözlük, Kubbealtı Lügatı. İstanbul.
- Bentham, Jeremy, Watkin Pease, Catherine, Werret, Simon (2008). “Panoptikon Gözün İktidarı”. (Derleyen: Barış Çoban ve Zeynep Özarslan). İstanbul: Su Yayınevi.
- Budak, H. (2016). “Yeni Çağ Yeni Medya ve Mahremiyetin Yeni Sınırları”. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Erdoğan, N. (1996). “Sinema ve Psikanaliz, Toplum ve Bilim” , (70. Özel Sayı), İletişim yayınları, ss.241- 250.

- Erkılıç, H. (2006). “Elektronik/Dijital Sinema: Değişen Üretim Tarzında Olanaklar ve Sınırlılıklar”, New Media and Interactivity International Conference, 1-3 Kasım 2006.
- Erol, V. (2017). “Dikizcilerin Şafağı: Bir Gözetim Toplumu Eleştirisi Olarak Dead Set”. Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi. 361-379.
- Debord, G. (2012). Gösteri Toplumu, 4. Basım. Ayrıntı Yayınları: İstanbul.
- Dalkıç Örs, Ö. (2018). “Mahremiyet ve Instagram Mahremiyetinin İnsanın Yaşam Olgusuna Etkileri”. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Dolgun, U. (2008). Şeffaf Hapishane Yahut Gözetim Toplumu, Ankara: Ötügen Yayıncılık.
- Dursun, Ç. (2019). “Gözetim Toplumu ve İktidar Kavramı Bağlamında Sinemada Sermaye Sahipleri ve İşçi Temsilleri”. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa.
- Erdoğan, A. (2010). “Pedofili: Klinik Özellikleri, Nedenleri ve Tedavisi”. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, Vol. 2, Iss. 2, ss: 132-160. Scholarly Journals, Adana.
- Foucault, M. (2007). *İktidarın Gözü*, 2. Baskı. I. Ergüden (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Güçhan G. (1990). “Christian Metz, Göstergebilim ve Psikanaliz”, Anadolu Üniversitesi Kurgu Dergisi, No. 6, ss. 109-113.
- Hidroğlu, İ. (2019). “Ana-Akım Filmlerde Gözetim Olgusunun Temsili”. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23 (3), 1407-1426.
- Kalaman, S. (2016). “Sosyokültürel, Ekonomik ve Siyasi Boyutlarıyla Yeni Medyada mahremiyetin Dönüşümü: Facebook Örneği”. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Manovich, L. (1995). “What is Digital Cinema”, http://manovich.net/content/04-projects/009-what-is-digitalcinema/07_article_1995.pdf, ss: 7-9.
- Sucu, İ. (2011). “Gözetim Toplununun Karşı Ütopya Yüzü: İktidar Güçleri ve Ötekiler”, Atatürk İletişim Dergisi, (2), 125-139.
- Sucu, İ. (2020). “Gözetlenen Toplumun Gözetleyen Topluma Dönüşmesi: ‘The Truman Show Filmi’ Örneği”. Aksaray İletişim Dergisi, 2 (1).
- Utma, S. (2018). “Mahremiyet Olgusu ve Sosyal Mahremiyetin Serüveni”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(59), 1193- 1204.
- Özden, Z. (2004). Film Eleştirisi, Ankara: İmge Kitabevi.
- Öztürk, S. (2013). “Filmlerle Görünürlüğün Dönüşümü: Panoptikon, Süperpanoptikon, Sinoptikon”. Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, sayı:36.
- Perugini, V. (1996). “Anytime, Anywhere: The Social Impact of Emerging Communication Technology”. IEEE Transactions on Professional Communication, Vol: 39, No: 1, p. 4-16.
- Psikanaliz nedir?, <http://www.psykeistanbul.org/pg/psikanaliz-nedir>. Erişim Tarihi: 02.07.2021.

- Postman, N. (1994). *Televizyon: Öldüren Eğlence*. (O. Akınhay, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ryan, M. (2015). *Sinema Politikaları: Söylem, Psikanaliz, İdeoloji* (H. Erkilic, Çev.). *sinece*, 6(2), s. 77-90.
- Sarup, M., (1997). *Post-Yapısalcılık ve Postmodernizm*. Ankara.
- Sennet, R. (2016). *Karakter Aşınması*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Tura, S. M., (1996). *Freud'dan Lacan'a Psikanaliz*, İstanbul.
- Uğurlu, Ö. (2011). "Postmodern Pazarlama Stratejisi Olarak Dönüşen Mahremiyet- 'Fulya'nın İntikamı' Viral Kampanyası". (Editör: Hüseyin Köse). *Medya Mahrem: Medyada Mahremiyet Olgusu ve Transparan Bir Yaşamdan Parçalar*. Ss: 247-263. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Vikipedi. Panoptikon. Panoptikon - Vikipedi (wikipedia.org) Erişim Tarihi: 02.07.2021.
- Yılmaz, S. (2011). "Her İletişim Bir Mahremiyet İhlalidir ve Her Mahremiyet İhlalinin Bir Haber Değeri Vardır". (Editör: Hüseyin Köse). *Medya Mahrem: Medyada Mahremiyet Olgusu ve Transparan Bir Yaşamdan Parçalar* (s. 129148). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Yücel Diken, D. (2015). "Sinema Filmlerinde Gözetim ve İktidar İlişkilerinin İnşası". *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(2), 390-398.
- Yüksel, M. (2003). "Mahremiyet Hakkı ve Sosyo-Tarihsel Gelişimi". Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi. Vol. 58. Sayı 1. 80 – 213.
- Zeldin, T. (1998). *İnsanlığın Mahrem Tarihi*, Çev. E. Özsayar, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

ilişkisinin ilk günden bu yana dönüşümünü göstermektedir. Sinema icadından itibaren teknik bir dikizleme aracı olsa da ona verilen anlam, bakışın yönlendirilmesi, ticari kaygılar, tüketim ve dikizleme kültürü diğer kitle iletişim araçlarında olduğu sinema ve toplum arasındaki bağlantıyı değiştirmektedir. Fakat sinemanın sanatsal ve düşünsel boyutunda farklılıklar yaratmak kimi zaman bu durumun aşılması ve ticarileşen yıldız sistemine alternatif olması açısından önemlidir. Zira sinema, imajlar yaratarak yaşamı düşündüren bir sanattır. Böylelikle bakışın alternatif yaratımları açığa çıkarması sinemayı tek boyutlu düşünmemizi engelleyecektir.

KAYNAKÇA

- Abisel, N. (2014). Sessiz Sinema, Ankara: De Ki Yayım. 3. Baskı.
- Almodovar, P. (2006). (Yönetmen). Dönüş (Volver) [Film]. İspanya: Sony Pictures Classisc.
- Arendt, H. (1994). İnsanlık Durumu, Çev. Bahadır Sina Şener, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Arık, E. (2018). Dijital Mahremiyet, Konya: Literatürk Akademi.
- Bauman, Z. & Lyon, D. (2016). Akışkan Gözetim, Çev. Elçin Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bordwell, D. & Thompson, K. (2009). Film Sanatı, Çev. Ertan Yılmaz ve Emrah Suat Onat, Ankara: De Ki Basım Yayın.
- Buckland, W. (2013). Sinemayı Anlamak, Çev. T. Göbekçin, İstanbul: Optimist Yayın.
- Chazelle, D. (2018) (Yönetmen). Ayda İlk İnsan, [Film] ABD: Universal Pictures.
- Çelik, T. (2020). “Sırta Bakış / Sırtın Bakışı: Sinemada Estetik Modernizm Bağlamında Sırt Takip Plan”, SineFilozofî, 5 (9), ss.435-462.
- Deleuze, G. (2004). Sinema I: Hareket İmge, Çev. Soner Özdemir, İstanbul: Norgunk.
- Demirkubuz, Z. (2012). (Yönetmen). Yeraltı [Film]. Türkiye: Mavi Film.
- Demirkubuz, Z. (2015). (Yönetmen). Bulantı [Film]. Türkiye: Mavi Film.
- Foucault, M. (1992). Hapishanenin Doğuşu, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara: İmge Kitabevi.
- Foucault, M. (2015). İktidarın Gözü, Çev. Işık Ergüden, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (2012). Sosyoloji, Çev. Cemal Güzel, İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gillespie, C. (2018). (Yönetmen). Ben, Tonya [Film]. ABD: Neon.
- Habermas, J. (2017). Kamusal Yaşamın Yapısal Dönüşümü, Çev. Tanıl Bora ve Mithat Sancar, İstanbul: İletişim Yayınları, 14. Baskı.

- Hitchcock, A.* (1960). (Yönetmen). *Psycho* [Film]. ABD: Paramount Pictures.
- Jonze, S. (2013). (Yönetmen). *Her* [Film]. ABD: Warner Bros Pictures.
- Kellner, D. (2010). *Medya Gösterisi*, Çev. Zeynep Paşalı, İstanbul: Açılım Kitap.
- Ketche ve Ulkay, Can (2017). (Yönetmen). *Müslüm* [Film]. Türkiye: ICNN Yapım.
- Kırel, S. (2015). *Kültürel Çalışmalar ve Sinema*, İstanbul: İthaki Yayınları.
- Lyon., D. (2013). *Gözetim Çalışmaları*, Çev. A. Toprak. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Marks, L.(2020). *Filmin Teni*, Çev. Selin Yılmaz, İstanbul: Doruk Yayınları.
- Mcdonald, P. (2000). *The Star System*. America: Columbia University Press.
- Mcluhan, M. (2017). *Gutenberg Galaksisi*, Çev. Gül Çağalı Güven, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 4. Baskı.
- Mutlu, E. (2012). *İletişim Sözlüğü*, Ankara: Sofos, 6. Baskı.
- Niedzviecki, H. (2011). *Ben Özelim*, Çev. Sibel Erduman, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Niedzviecki, H. (2019). *Dikizleme Günlüğü*, Çev. Gökçe Gündüç, İstanbul: Ayrıntı Yayınları. 2. Basım.
- Özarslan, Z. (2015). *Sinema Kuramları*. (Ed. Z. Özarslan). İstanbul: Su Yayınevi.
- Öztürk, S. (2018). *Sinema Felsefesine Giriş*, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Paula, K. (2011). “Yalnızlık Hissi: Teorik Yaklaşımlar”, Çev. Selçuk Zengin, Muhammed Kızılgeçit. *Dinbilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi*, cilt 11, sayı 3 ss. 217-229.
- Sennett, R. (2013). *Kamusal İnsanın Çöküşü*, Çev. Serpil Durak ve Abdullah Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları. 4. Baskı.
- Schipper, S. (Yönetmen). (2015). *Victoria* [Film]. Almanya: Senator Film.
- Schnabel, J. (Yönetmen). (2015). *Van Gogh: Sonsuzluğun Kapısında* [Film]. ABD: CBS Films.
- Singer, B. (Yönetmen) (2018). *Bohemian Rhapsody* [Film]. ABD: GK Films, New Regency Pictures, Queen Films, Tribeca Pictures.
- Svendensen, L. (2019). *Yalnızlığın Felsefesi*, Çev. Murat Erşen, İstanbul: Redingot Kitap. 3. Baskı.
- Vertov, D. (2007). *Sine-Göz.*, Çev. A. Ergenç, İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Yüksel, M. (2003). “Mahremiyet Hakkı ve Sosyo- Tarihsel Gelişimi”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, (01), ss. 182- 213, 58
- Zencirci, Ç. & Giovanetti, G. (Yönetmen). (2018). *Sibel* [Film]. Türkiye: Başka Sinema.

KAYNAKÇA

- Akikol, R. (2018). “Kadın Dijital Göçmenlerin Facebook Kullanımı ve Mahremiyet İlişkisi”, *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences* (54) , s.1-36.
- Arık, E. (2018). *Dijital Mahremiyet, Yeni Medya ve Gözetim Toplumu*. Konya: Literatürk Yayınevi.
- Balleys, C., Coll, S. (2016). “Being Publicly Intimate: Teenagers Managing Online Privacy”, *Media, Culture & Society*, https://www.researchgate.net/publication/310813167_Being_publicly_intimate_teenagers_managing_online_privacy. (Erişim Tarihi: 02.07.2021)
- Bauman, Z. (2010). *Küreselleşme*. (Çev: A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bilgiç H. G., Duman D. ve Seferoğlu, S. (2011). “Dijital Yerlilerin Özellikleri ve Çevrim içi Ortamların Tasarlanmasındaki Etkileri”, *İnönü Üniversitesi Akademik Bilişim Dergisi*, s. 1-6.
- Büyüktuncay, M. (2009). “Demokratik İdealden Gösteri Toplumuna: Don Delillo’nun Mao’ı Adlı Eserinde Birey, Yazar ve Terörist İlişkisi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt: 11, Sayı:1, s. 33-67*.
- Castells, M. (2008). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür Ağ Toplumunun Yükselişi*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Clarke, R. (2006). “What’s ‘Privacy’?” <http://www.rogerclarke.com/DV/Privacy.html>, (Erişim Tarihi: 09.07.2021)
- Crumpacker, M., Crumpacker, J. M. (2007). “Succession planning and generational stereotypes: should hr consider age-based values and attitudes a relevant factor or a passing fad?.”, *Public Personnel Management*, 36(4), s. 349-369.
- Çaycı, B. ve Karagülle, A. (2014). “X Kuşağından Z Kuşağına Değişen Mahremiyet Algısı”, *Uluslararası Trendler ve Sorunlar İletişim ve Medya Konferansı Bildirileri*, s. 190-196.
- Çetin, M. ve Özgiden, H. (2013). “Dijital Kültür Sürecinde Dijital Yerliler ve Dijital Göçmenlerin Twitter Kullanım Davranışları Üzerine Bir Araştırma”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi 2 (1)*, s. 172-189.
- Doğruel L., Joeckel S., Bowman N. (2012). “Elderly people and morality in virtual worlds: A crosscultural analysis of elderly people’s morality in interactive media” *New media & society*, s. 1-18.
- Eken, M. (2020). “Temel Boyutlarıyla Mahremiyet ve Güncel Dijital Mahremiyet Problemleri”, *Yeni Medya Çağında Popüler Dijital Sorunlar*, (Editörler: Hakan Aydın-Fikret Yazıcı), Ankara: Nobel Yayın. s. 41-65.
- Finn R., Wright, D., Friedewald R., (2012). “Seven Types of Privacy.”, *European Data Protection: Coming of Age*, (Ed.: R.L. Serge Gutwirth), Springer Science Business Media Dordrecht, s. 3-32, Doi: https://doi.org/10.1007/978-94-007-5170-5_1.
- Giddens, A. (2008). *Sosyoloji*. (Yayına Hazırlayan: Cemal Güzel). İstanbul: Kırmızı Yayınları.

- Giddens, A. (2010). Mahremiyetin Dönüşümü. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Güngör, N. (2013). İletişim Kuramları ve Yaklaşımlar. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Habermas, J. (2002). Kamusalın Yapısal Dönüşümü. (Çev: Tanıl Bora & Mithat Sancar), İstanbul: İletişim Yayınları.
- İsmayilov, E. ve Sunal, G. (2012). "Gözetlenen ve Gözetleyen Bir Toplumda, Beden ve Mahremiyet İlişkisi: Facebook Örneği", Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi (18), s. 21-41.
- Jorgensen, B. (2003). "Baby boomers, generation X and generation Y?", Foresight, 5(4), s. 41-49.
- Karahasan, F. (2012). Taşlar Yerinden Oynarken Dijital Pazarlamanın Kuralları. İstanbul: Doğan Kitap.
- Kaplan, İ. (2017). "Üniversite Öğrencisi Sosyal Medya Kullanıcılarının Mahremiyet Algısı", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Kırık, A. M. (2013). "Yeni Medya Çağı Çerçevesinde Türkiye'de Televizyondan İnternete Dönüşüm ve Sosyal Paylaşım Ağlarında Gençlerin Konumu", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kocabay, Ş. (2016). "Eğlencenin Gözetleme Hali ya da Eğlence Endüstrisinde Görünen ya da Gören Olmak", TRT Akademi 1 (1) , s.50-70.
- Kozan, E. (2021). "Z Kuşağının Sosyal Medya Kullanımında Mahremiyet Alımlamasının Boyutları Üzerine Bir Araştırma" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:7, Issue:83, s. 2492-2507
- Lanier, K. (2017). "5 Things HR Professionals Need to Know About Generation Z", Strategic HR Review 16(6), s. 288-290
- Lyon, D. (1997). Elektronik Göz. Gözetim Toplumunun Yükselişi. İstanbul: Sarmal Yayınevi
- Marwick, A., Boyd, D. (2014). "Networked Privacy: How Teenagers Negotiate Context In Social Media", New Media & Society, 16(7), s. 1051-1067.
- McLuhan, M. (2001). Global Köy. İstanbul: Scala Yayıncılık.
- Mutlu, E. (2008). İletişim Sözlüğü. Ankara: Bilim Sanat Yayınevi.
- Niedzwiecki, H. (2010). Dikizleme Günlüğü: Kendimizi ve Komşularımızı Gözetlemeyi Niçin Bu Kadar Sevdik?, (Çev. Gökçe Gündüç), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Oz, M. (2014). "Changes in Use and Perception of Privacy: Exploring Facebook users' privacy concerns and awareness of privacy implications", Yaşar Üniversitesi Dergisi 9 (35), s. 6245-6254 .
- Özdemir, H. (2020). Özel Hayatınız Ne kadar Gizli? Dijital Mahremiyet. İstanbul: İnsan ve Hayat Kitaplığı.
- Palfrey, J. and Gasser, U. (2008). Born Digital: Understanding the First Generation of Digital. Published by Basic Books, A Member of the Perseus Books Group: New York.

- Peschke, L. (2016) "The Relevance Patterns of Public and Privacy for Digital Natives in Turkey" TRT Akademi Dijital Medya Sayısı, Cilt: 01, Sayı: 02, s. 368-386.
- Pratt, A. (2011). "Is Social Media Eroding Our Privacy?", <http://www.infosecisland.com/blogview/16235-Is-Social-Media-Eroding-Our-Privacy.html>, (Erişim Tarihi: 09.07.2021)
- Pozzulo, J. D., Dempsey, J. and Pettalia, J. (2013). "The Z Generation: Examining Perpetrator Descriptions and Lineup Identification Procedures", *Journal of Police and Criminal Psychology*, 28(1), s. 63-74.
- Prensky, M. (2001). *Digital Natives, Digital Immigrants. On the Horizon*, 9(5), s. 1-6.
- Sepetci, N. (2017). "Sosyal Medyada Mahremiyet Algısının Çöküşü: Instagram Örneği" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Sennett, R. (2013). *Kamusal İnsanın Çöküşü*. (Çev: Abdullah Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sümer, F. E. (2017). "Sosyal Medya Kullanım Pratikleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma", *Global Media Journal TR Edition*, 8(15), s. 166-181.
- Semiz, T. (2018). "Sosyal Medya Üzerinden Mahremiyet Farkındalığı ve Değişimin Ölçülenmesine Yönelik Bir Araştırma", *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences* (54), s. 163-189.
- Tapscott, D. (2009). *Grown Up Digital How The Net Generation Is Changing Your World*, USA: McGraw-Hill,.
- Türk, G. D., Demirci, E. (2016). "Sanal Dünyada Dönüşen Mahremiyet Algısı; Instagram Örneği", *International Academic Research Congress Full Text*. Ankara: Pegem Akademi, s. 518-525.
- Twenge, J. M., Campell, S. M., Hoffman, B. J., Lance, C. E. (2010). "Generational Differences In Work Values: Leisure And Extrinsic Values Increasing, Social And Intrinsic Values Decreasing", *Journal of Management*, 36(5), s. 1117-1142.
- Time Inc. (2012). "Study Reveals That "Digital Natives" Switch Between Devices and Platforms Every Two Minutes, Use Media to Regulate Their Mood", <https://www.businesswire.com/news/home/20120409005536/en/Time-Study-Reveals->, (Erişim Tarihi: 02.07.2021)
- Yıldırım, A. ve Şimsek, H. (1999). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yüksel, M. (2009). "Mahremiyet Hakkına ve Bireysel Özgürlüklere Felsefi Yaklaşımlar", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* (64-1), s. 275-298
- Yüksel, A., Kaplan, İ . (2021). "Üniversite Öğrencisi Sosyal Medya Kullanıcılarının Mahremiyet Algısı", *Kurgu*, 29 (1), s. 59-80
- We Are Social (2021). "Digital 2021 Global Overview Report, <https://wearesocial.com/digital-2021>, Erişim Tarihi: 02.07.2021)
- Williams, C. K., Page, A. R. (2011). "Marketing to the generations", *Journal of Behavioral Studies in Business* (3), s. 1-17.

da mahremiyeti yansıtan paylaşımların olduğu, takip ettikleri bireylerin de mahremiyetlerini ifşa ettikleri tespit edilmiştir. Araştırma sorularının tamamının yanıtını bulduğu çalışmada, pandeminin kişisel bilgileri yayma konusunda etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda bireylere sosyal medya okuryazarlığının anlatılması, mahremiyet kaybının nelere yol açabileceği, özel alanın nasıl zedelendiği konusunda bilgilerin aktarılması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

- Albrechtslund, A. and Dubbeld, L. (2005). "The Plays and Arts of Surveillance: Studying Surveillance as Entertainment", *Surveillance & Society*, 3(2/3), ss. 216-221.
- Allen, David S. (2008). "The Trouble With Transparency", *Journalism Studies*, 9(3), p. 323-340.
- Anık, M. (2019). "Sosyal Medyada Mahremiyetin İfşası: Georg Simmel Ekseninde Eleştirel Bir Değerlendirme", *Mahremiyet Hayatın Sırları ve Sınırları*, Ed: Nazife Şişman, İstanbul: İnsan Yayınları, ss. 119-143.
- Arik, E. (2018). *Dijital Mahremiyet Yeni Medya ve Gözetim Toplumu*, Konya: Literatürk Academia.
- Ataman, B. ve Çoban, B. (2018). "Karşı-Gözetim ve Aktivist Yurttaş Gazetecilik", *Panoptikon 2.0 Alternatif Medya ve Karşıt Gözetim*, Ed: Barış Çoban ve Bora Ataman, İstanbul: Epsilon Yayınevi, ss. 104-133.
- Baban, E. (2012). "Mc Luhan ve Baudrillard'ın Penceresinden Sosyal Medyanın Etkisi: İfadenin Esareti, Gözetlenen Toplum ve Kayıp Kimlik Sendromu", *Sosyal Medya Akademi*, Ed: Tolga Kara ve Ebru Özgen, İstanbul: Beta, ss. 57-82.
- Baygöl Ö., Şaha B. ve Aydın, G. (2020). "Kriz İletişiminde İnfografik Kullanımı: Covid-19 Pandemi Sürecinde İnfografikler Üzerine Bir İnceleme", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı, Yıl:19, Sayı:37, Bahar (Özel Ek)*, ss.240-261.
- Büyüköztürk, Ş.; Kılıç Ç., Ebru; A., Özcan E.; Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 28. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Çakır, M. (2015). *İnternette Gösteri ve Gözetim Eleştirel Bir Okuma*, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Çoban, B. (2016). "Gözün İktidarı Üzerine", *Panoptikon: Gözün İktidarı*, Ed: Barış Çoban ve Zeynep Özarslan, İstanbul: Su Yayınları, ss. 111-138.
- Dolgun, U. (2005). *Enformasyon Toplulundan Gözetim Topluluna*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Hollway, W., & Jefferson, T. (2008). "The free association narrative interview method", In L. Given (Ed.), *The SAGE encyclopedia of qualitative research methods*, Thousand Oaks, CA: Sage, p. 286-315.

- Hong, S. (2015). "Subjunctive and Interpassive "Knowing" in the Surveillance Society", *Media and Communication*, Volume 3, Issue 2, p.63-76.
- Jeffries, F. (2011). "Saying Something: The Location of Social Movements in the Surveillance Society", *Social Movement Studies*, 10(02), p.175-190.
- Kırık, A. M.; Altınbaş Var, S. S.; Özkoçak, V. ve Darıcı, S. (2020). "Pandemi Dönemlerinde İletişim ve Algı Yönetimi: Yeni Koronavirüs Hastalığı (Covid-19) Örneği", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 8, Sayı: 104, ss. 36-57.
- Lokke, E. (2018). *Mahremiyet Dijital Toplumda Özel Hayat*, İstanbul: Küy Yayınevi
- Lyon, D. (2003). "Surveillance as Social Sorting", *Surveillance as Social Sorting: Privacy, Risk and Digital Discrimination*, Ed: David Lyon, London: Routledge, p. 1-9.
- Lyon, D. (2013). *Gözetim Çalışmalarına Genel Bir Bakış*, İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Lyon, D. (2017). "Surveillance Culture: Engagement, Exposure, and Ethics in Digital Modernity", *International Journal of Communication*, 11, ss. 824-842.
- Marquis, G. (2003). "Private security and surveillance From the "dossier society" to database networks", *Surveillance as Social Sorting: Privacy, Risk and Digital Discrimination*, Ed: David Lyon, London: Routledge, p. 226-248.
- Monahan, T. (2011). "Surveillance as Cultural Practice", *The Sociological Quarterly*, 52(4), p.495-508.
- Niedzviecki, H. (2009). *Dikizleme Günlüğü*. (Çev. Gökçe Gündüç). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Öztürk, B. ve Çetinkaya, A. (2021). "Pandemi Döneminde Facebook Yorumlarında Nefret Söylemi Üretimi: Dünya Sağlık Örgütü-T.C. Sağlık Bakanlığı Örneği", *Pandemi Döneminde İletişim Çalışmaları*, Ed: Mevlüt Akyol ve Bahar Öztürk, Ankara: Nobel Kitap, ss. 223-248.
- Poyraz, H. (2019). "Mahremiyet, Mahrumiyet, Hürriyet", *Mahremiyet Hayatın Sırları ve Sınırları*, Ed: Nazife Şişman, İstanbul: İnsan Yayınları, ss. 21-33.
- Şişman, N. (2019). *Mahremiyet Hayatın Sırları ve Sınırları*, İstanbul: İnsan Yayınları.
- Türnüklü, A. (2000). "Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme" *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 6(24), ss. 543-559.
- Vatandaş, S. (2020). "Covid-19 Pandemisi ve 'Gündem Belirleme' İşlevi Açısından Gazete Manşetleri", *Sosyal Bilimler Metinleri*, 01, ss.61-78.
- Yıldırım, Y. (2021). "Pandemi Günlerinde Markalar ve İletişim Biçimleri: Gözleme Dayalı Bir Değerlendirme", *USOBED Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), ss.106-128.
- Yılmaz, S. (2011). "Her İletişim Bir Mahremiyet İhlalidir ve Her Mahremiyet İhlalinin Bir Haber Değeri Vardır", *Medya Mahrem*, Ed: Hüseyin Köse, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, ss. 129-149.
- Yüksel, M. (2003), "Mahremiyet Hakkı ve Sosyo-Tarihsel Gelişimi," *AÜSBF Dergisi*, 58(1), ss. 181-213.

kılmaktadır. Ancak ortaya koyulan sonuçlar gerçekleştirilecek olan başka çalışmalarla da teyit edilmelidir. Gerçekleştirilecek ikinci bir araştırma ile mahremiyet konusunun gerek geleneksel medyadaki gerekse yeni medyadaki gazetecilik pratiği açısından yansımalarını içerik ya da göstergebilimsel analiz yöntemleriyle incelemenin bilimsel alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Anık, C. (2020). “İletişim Bilimlerine Dair Paradigmanın Yetersizliği”, Dijital Medyanın Ekonomi Politikası, Ed: Cengiz Anık, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Aslan, A., Bayrakçı, S. Küçükvardar, M. (2016). “Bilişim Çağında Geleneksel Gazeteciliğin Dönüşümü: Veri Gazeteciliği”, Marmara İletişim Dergisi, Sayı: 26, ss. 55-70.
- Bauman, Z. (2011). Postmodern Etik, Çev: Alev Türker, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z., Lyon, D. (2016). Akışkan Gözetim, Çev: Elçin Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2016). Küreselleşme, Çev: Abdullah Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2017a). Azınlığın Zenginliği Hepimizin Çıkarına Mıdır?, Çev: Hakan Keser, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2017b). Yaşam Sanatı, Çev: Akın Sarı, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2018a). Kuşatılmış Toplum, Çev: Akın Emre Pilgir, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2018b). Özgürlük, Çev: Kübra Eren, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. ve May, T. (2021). Sosyolojik Düşünmek, Çev: Akın Emre Pilgir, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bélanger, F. and Crossler, E. R. (2011). “Privacy in the Digital Age: A Review of Information Privacy Research in Information Systems”, MIS Quarterly, Cilt: 35, Sayı: 4, ss. 1017-1041.
- Castells, M. (2020). İnternet Galaksisi, Çev: Özkan Avcı, Esra Öztürk, Bayram Şamil Demirkan, İlknur Patan, Hilal Berge, Uğur Evcim, Mustafa Gültepe, Mehmet Keskin, Sayınur Şakı, Ankara: Phoenix Yayınları.
- Çakır, H. (2012). Gazeteciliğe Giriş, Konya: Tablet Yayınları.
- Eagleton, T. (2015). Postmodernizmin Yanılsamaları, Çev: Mehmet Küçük, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Elgün, A. (2012). “Nitel Araştırma”, Stratejik Halkla İlişkiler Yönetimi, Ed: Aylin Göztaş ve Füsün Topsümer, Ankara: Seçkin Yayıncılık, ss. 69-108.
- Eroğlu, Ş. (2018). “Dijital Yaşamda Mahremiyet (Gizlilik) Kavramı ve Kişisel Veriler: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Mahremiyet ve Kişisel Veri Algılarının Analizi”, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 35, Sayı: 2, ss. 130-153.

- Fuchs, C. (2020). Sosyal Medya: Eleştirel Bir Giriş, Çev: Diyar Saraçoğlu, İlker Kalaycı, İstanbul: NotaBene Yayınları.
- Geray, H.(2017). Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Handley, A, Chapman, C, C (2017). Dijital Çağda İçerik Yönetiminin Kuralları, Çev: Zeynep Kökkaya, İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Hughes, K. (2012). “A Behavioural Understanding of Privacy and its Implications for Privacy Law”, The Modern Law Review, Cilt: 75, Sayı: 5, ss. 806-836.
- İslamoğlu, A, Hamdi, Alnıaçık, Ü. (2014). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, İstanbul: Beta Yayınları.
- Jenkins, H. (2008). Convergence Culture, New York: New York University Press.
- Keane, J. (2010). Medya ve Demokrasi, Çev: Haluk Şahin, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kokolakis, S. (2017). “Privacy attitudes and privacy behavior: A review of current research on the privacy paradox phenomenon”, Computers & Security, Cilt: 64, ss. 122–134.
- Kütükoğlu, E. (2019). “Sosyal Medyada Çocuk Mahremiyeti: Annelerin Mahremiyet Algısı Üzerine Bir Araştırma”, Yeni Medya Çocuk ve İletişim, Ed: Ali Murat Kırık, Konya: Çizgi Yayınları, ss. 273-300
- Kütükoğlu, E.(2021). Kuşaklar Bağlamında Sosyal Medya ve Mahremiyet, İstanbul: Eğitim Yayınevi.
- Mutlu, E. (2017). İletişim Sözlüğü, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Narin, B. ve Ünal, S.(2019). “Ünlü Fotoğraflarının Sızdırılmasındaki Etik Sorunlar: Türkiye Medyası Örneği”, İletişim Hakkı ve Yeni Medya Tehditler ve Olanaklar, Der: Tezcan Durna, Mutlu Binark, Günseli Bayraktutan, Ankara: Um:ag Vakfı Yayınları.
- Netchitailova, E.(2018). “Flâneur, Aylak ve Empatik İşçi”, Çev: Filiz Aydoğan, Yeni Medya Kuramları, Ed: Filiz Aydoğan, İstanbul: Der Yayınları, ss. 1-22.
- O'Connor, N., Lange, A. ve Lange, A. (2015). “Privacy in the Digital Age”, Great Decisions, ss. 17-28.
- Özyal, B. ve Tosun, E. G. (2017). “Dijital Gazeteciliğin Gelişen Bir Formu Olarak Mobil Gazetecilik”, Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı: 28, ss. 60-81.
- Parlak, M. O. (2018). “Yeni Medya ve Haberciliğin Dönüşümü”, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 14, ss. 59-82.
- Pentina, I. ve Tarafdar, M. (2014). “From “Information” to “Knowing”: Exploring the Role of Social Media in Contemporary News Consumption”, Computers in Human Behavior, Sayı: 35, ss. 211-223.
- Poster, M. (2018). “Postmodern Gerçeklikler”, Çev: Ömer Aydınlioğlu, Yeni Medya Kuramları, Ed: Filiz Aydoğan, İstanbul: Der Yayınları, ss. 111-130.
- Sennett, R. (2021). Yeni Kapitalizm Kültürü, Çev: Aylin Onocak, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Shayegan, D. (2018). Yaralı Bilinç, Çev: Haydun Bayrı, İstanbul: Metis Yayınları.
- Tokgöz, O. (2006). Temel Gazetecilik, İstanbul: İmge Kitabevi.
- Tomlinson, J. (2020). Kültürel Emperyalizm, Çev: Emrehan Zeybekoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Türk Dil Kurumu, Erişim Tarihi, 17.06.2021, <https://sozluk.gov.tr/>
- Van Dijk, J. (2016). Ağ Toplumu, Çev: Özlem Sakin, İstanbul: Kafka Epsilon Yayınları.
- Wallerstein, I. (2016). Tarihsel Kapitalizm ve Kapitalist Uygarlık, Çev: Necmiye Alpay, İstanbul: Metis Yayınları.
- Yıldırım, B. (2010). "Gazeteciliğin Dönüşümü: Yöndeşen Ortam ve Yöndeşik Gazetecilik", Selçuk İletişim, Cilt: 6 Sayı: 2, ss. 230-253.
- Zamyatin, Y. (2018). Biz, Çev: Füsün Tülek, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sonuç olarak, varlığı bir etik ve mahremiyet sorunu olan reklamın, mahremiyetin her türlü ile (reklamveren, reklam ajansı, medya ve tüketici) olan ilişkisi tamamıyla kapitalin kontrolündedir. Kapital, amaçlarını gerçekleştirebilmek için mahremiyetin kendisini büyük bir sorun olarak görmektedir. Reklam, mahremiyetin öznesi konumundadır. Eyleyen bir varlık olarak reklam, mahremiyeti amaçlarını gerçekleştirmede bir engel olarak gördüğünden sadece varlığını tehdit eden durumlarda mahremiyeti bir araç olarak kullanmaktadır. Ancak söz konusu, ikinci veya üçüncü özel veya tüzel kişiler (diğer ajanslar, diğer reklamverenler, rakipler, medya kuruluşları ve en önemlisi de tüketiciler) olunca mahremiyet, kapitalin önündeki engelden başka bir şey olarak görülmemektedir. Dolayısıyla bu durumun önüne geçebilmek için mahremiyet bağlamında geleneksel veya dijital medya okuryazarlığı eğitimlerinin yanında reklam okuryazarlığı eğitimine de önem verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Ariztia, T. (2015). "Unpacking insight: How Consumers Are Qualified by Advertising Agencies", *Journal of Consumer Culture*, 15(2), ss. 143-162.
- Aslan, E. Ş., Diker, E. (2011). "Reklam Ajansı Çalışanlarının Etiğe İlişkin Tutumları Üzerine Bir Araştırma", *Fırat Üniversitesi II. Medya ve Etik Sempozyumu*, 13-15 Ekim 2011, Elazığ.
- Babacan, M. (2008). *Nedir Bu Reklam?*, İstanbul: Beta Basım.
- Belch, G., E., Belch, M., A. (2003). *Advertising and Promotion: An Integrated Marketing Communications Perspective*, The McGraw-Hill Companies: New York.
- Berger, J. (2018). *Görme Biçimleri*, Çev: Yurdanur Salman. Metis Yayınları: İstanbul.
- Bowden, M. (2010). *Winning Body Language: Control the Conversation Command Attention, and Convey the Right Message-Without Saying a Word*, The McGraw-Hill Companies: New York.
- Çelik, C. (1997). Reklamveren ve Reklam Ajansı İlişkilerinde Yeni Oluşumlar, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 6, 311-326.
- Diker, E. (2015). Gazete Reklamlarında Kadın ve Mahremiyet Anlayışı, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 3(1), 95-110.
- Dolgun, U. (2005). Enformasyon Toplumundan Gözetim Toplumuna: 21. Yüzyılda Gözetim, Toplumsal Denetim ve İktidar İlişkileri, Ekin Kitabevi: Bursa.
- Elden, M. (2008). Reklamveren İçin Doğru Ajans Seçmek Neden Önemli?, *Yeni Düşünceler*, 3, 185-200.
- Ergüven, M., S. (2003). Reklam Ajansı Seçimi Süreci, *Kurgu Dergisi*, 20(1), 111-131.

- Eroğlu, Ő. (2018). Dijital Yaşamda Mahremiyet (Gizlilik) Kavramı ve Kişisel Veriler: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Mahremiyet ve Kişisel Veri Algılarının Analizi, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 35(2), 130-153.
- Fang, I. (2016). A History of Mass Communication: Six Information Revolutions, Routledge Taylor and Francis Group: New York.
- Gray, J. (2018). Kuklanın Ruhu: İnsan Özgürlüğüne Kısa Bir Bakış, Çev: Dürrin Tunç, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Gürsakal, N. (2009). Sosyal Ağ Analizi, Dora Yayınları: Bursa.
- Hanaylı, M. C., Sebetci, Ö., Topal, A., Dönük, G. G. (2018). Dijital Ortamda Kişisel Veri Güvenliği ve Sosyal Medya Reklamcılığı Üzerine Bir Değerlendirme, *Kesit Akademi Dergisi*, 16, 389 – 409.
- Hume, D. (2015). İnsan Doğası Üzerine Bir İnceleme, Çev: Ergün Baylan, Bilgesu Yayıncılık: Ankara.
- Huxley, A. (2020). Cesur Yeni Dünya, Çev: Ümit Tosun. İthaki Yayınları: İstanbul.
- Kalan, Ö. (2016). Yeni Medyada Reklam ve Etik Sorunlar, *Atatürk İletişim Dergisi*, 10, 71-29.
- Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (24.03.2016). *Resmî Gazete*, (Kanun No: 6698), /www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/04/20160407-8.pdf.
- Memiş, B., Ö. (2019). Televizyon Reklamlarında Çocuk Mahremiyetinin İhlali, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(1), 456-482.
- Mete, M., H. (2021). Dijital Medyada Programatik Reklamcılık ve Etik Sorunlar, *TRT Akademi Dergisi*, 6(12), 426-448.
- Moore, A. (2008), Defining Privacy, *Journal of Social Philosophy*, 39(3), 411-428.
- Moriarty, S., Mitchell, N., Wood, C., & Wells, W. (2019). Advertising and IMC: Principles and Practise, Pearson Education, Inc.: New York.
- Okkay, İ. (2020). Dijital Gözetim Çerçevesinde Kişiselleştirilmiş Reklamcılık, *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(32), 5359 – 5376.
- Orwell, G. (2019). 1984, Çev: Celal Üster. Can Yayınları: İstanbul.
- Özçetin, B. (2018). Kitle İletişim Kuramları: Kavramlar, Okullar, Modeller, İletişim Yayınları: İstanbul.
- Postman, N. (2016). Televizyon: Öldüren Eğlence Gösteri Çağında Kamusal Söylem, Çev: Osman Akıhay. Ayrıntı Yayınlar: İstanbul.
- Schiller, H. (2005). Zihin Yönlendirenler, Çev: Cevdet Cerit, Pınar Yayınları: İstanbul.
- Schumacher, E., F. (2016). Aklı KarıŐıklar İçin Kılavuz, Çev: Mustafa Özel, Küre Yayınları: İstanbul.
- Stewart, David W. (2017). A Comment on Privacy, *Journal of the Academic Marketing Science*, 45, 156-159.
- Taşkaya M., Talay, Ö. (2019). Dijital Gözetimin Pazarlama Amaçlı Aracıları: “Çerezler” ve Çerez Kullanımında “Açık Rıza”, *Akdeniz İletişim Dergisi*, 31, 356-376.
- Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği (10.01.2015), *Resmî Gazete*, (Sayı: 29232), www.mevzuat.gov.tr/

- evzuat?MevzuatNo=20435&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5.
tr.euronews.com/2021/01/11/whatsapp-hangi-kisisel-verileri-depoluyor-yeni-kullan-c-sozlesmesi-ne-anlama-geliyor, Erişim Tarihi: 28.06.2021.
- Urry, J. (2009). Turist Bakışı, Çev: Enis Tataroğlu-İbrahim Yıldız, Bilgesu Yayıncılık: Ankara.
- Uztuğ, F. (2008). Reklamcılıkta Anna Karenina İlkesi: Kesmece Reklam Mümkün müdür?, Beta Yayıncılık: İstanbul.
- Vatandaş, S. (2020). Mahremiyetin dönüşümü ve iletişim araçları. *Humanitas*, 8(16), 437-458.
- Vavreck, L. (2009). The Message Matters: The Economy and Presidential Campaigns, Princeton University Press: New Jersey.
- Weilbacher, W., M. (1995). Brand Marketing: Bulinding Winning Brand Strategies That Deliver Value and Customer Satisfaction, NTC Publishing Group: Illinois USA.
- Wernick, A. (1996). Promosyon Kültürü: Reklam, İdeoloji ve Sembolik Anlatım, Çev: Osman Akınhay, Bilim ve Sanat Yayınları: Ankara.
- www.dw.com/tr/5-soruda-facebook-veri-skandal%C4%B1/a-43055462, Erişim Tarihi: 01.07.2021.
- www.haberler.com/akdeniz-oyunlari-mahkemelik-oldu-4743313-haberi, Erişim Tarihi: 05.07.2021
- www.haberturk.com/sunucu-ezgi-sertel-mahkemeye-basvurdu-1740642-magazin, Erişim Tarihi: 14.06.2021.
- www.iha.com.tr/haber-akdeniz-oyunlarinin-gorselleri-calinti-mi-281315, Erişim Tarihi: 06.07.2021
- www.islamansiklopedisi.org.tr/mahrem, Erişim Tarihi: 30.04.2021
- www.rd.org.tr/konkur-ilkeleri, Erişim Tarihi: 13.5.2021.
- www.t24.com.tr/haber/digiturk-kemal-sunal-in-ailesine-tazminat-odeyecek,922337, Erişim Tarihi: 29.06.2021.
- Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliği (02.11.2011), *Resmî Gazete*, (Sayı: 28103), www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=15508&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5.

Ayrıca devletler de birer kanun koyucu olarak kişisel verilerin kullanılması ile ilgili mevzuatı çok sıkı bir şekilde düzenlemesi ve şirketleri denetlemesi gerekir.

KAYNAKÇA

- Adrian, A. (2013), “How Much Privacy Do Clouds Provide? An Australian Perspective?”, *Computer Law & Security Review* 29, 48-57.
- Akkaş, İ. (2015) Sanal Cemaatlerde Mahremiyet Algısı, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3, (12), 225-239.
- Bennett, C.J., (1992), *Regulating Privacy: Data Protection and Public Policy in Europe and the United States* Cornell University Press.
- Cohen, E.J. (2001), *Privacy, Ideology and Technology: A Response to Jeffrey Rosen*, Georgetown Law Faculty Publications and Other Works, Paper 809, <http://scholarship.law.georgetown.edu/facpub/809> (Erişim Tarihi 16.09.2021).
- Dinev, T. (2014). Why Would We Care About Privacy?, *European Journal of Information Systems*, 23, 97-102.
- Gökdemir, Ş. Ş. & Akıncı, S. (2019). Çevrimiçi Davranışsal Reklamcılığa Yönelik Tüketici Tutumları ve Mahremiyet Endişeleri . *Erciyes İletişim Dergisi* , Uluslararası Dijital Çağda İletişim Sempozyumu Özel Sayısı , 21-38 . DOI: 10.17680/erciyesiletisim.483907
- <https://iabtr.org/onlinedavranissal> (Erişim Tarihi 16.09.2021)
- Korkmaz, İ. (2013). Facebook ve mahremiyet: Görmek ve gözetle(n)mek. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 3:5, 107-122.
- Kuner, C. (2009), “An International Legal Framework for Data Protection: Issues and Prospects”, *Computer Law & Security Review* 25, s.307-317.
- Laudon, K.C., & Laudon, J.P. (2011). Yönetim bilişim sistemleri dijital işletmeyi yönetme. U. Yozgat (Çev). 12. Basım. *Nobel Yayınları*.
- M. Smith, C. Szongott, B. Henne and G. von Voigt, “Big data privacy issues in public social media,” (2012), *6th IEEE International Conference on Digital Ecosystems and Technologies (DEST)*, 2012, pp. 1-6, doi: 10.1109/DEST.2012.6227909.
- Metin, B., Erkan, S., Atasu, İ. ve Yılmaz, E., (2019). Privacy Impact Assessment as a Tool for GDPR Compliance Preparation, *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*. 1(2), 75-86.
- Paine C. ve ark.,(2007), “Internet Users’ Perceptions of Privacy Concerns and privacy Actions”, *Int.J.Human –Computer Studies* 65, 526-536.
- Tataroğlu, M. (2009). E-Devlette Kullanılan Gözetim ve Kayıt Teknolojilerinin Mahremiyet Üzerinde Etkileri, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, (18), 95-120.
- Türel, Ş. N., Davras, M. G. ve Dolmacı, N. (2015). Turizm Sektöründe Kişisel Bilgilerin Mahremiyeti, *International Journal of Social Sciences*, 12, (1), 236-254.
- Westin, F. A. (2003). Social and Politic Dimensions of Privacy, *Journal of Social Issues*, 59, (2), 431-453.

reklamın niyetini sorgulayarak samimi bulmaması, bu tarz reklamların bir kaç markadan ziyade pazarda yer alan markaların çoğunun henüz gerçekleştirilmemiş olması, femvertising reklamlarının sıklığı ve kısa vadeli olarak marka gündeminde yer alması ve femvertising ile işlenen değerlerin markanın işleyişinde uygulanıp uygulanmadığının sorgulanması şeklinde düşünülmektedir. Dolayısıyla bireyin kadın beden mahremiyet algısı üzerinde kalıcı bir değişiklik yapılmak isteniyorsa markaların bu dezavantajları avantaja çevirmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada katılımcıların konu ile ilgili görüşleri derinlemesine ve detaylı şekilde incelemeye çalışılmıştır. Fakat örneklemin küçülmesi sebebiyle genel katılımcı çeşitliliği yakalanmamıştır. Bu nedenle elde edilen verilerin genellenmesi söz konusu değildir. Dolayısıyla araştırmanın bulguları örneklem dahilinde yorumlanmıştır. Bu çalışma, femvertising reklamlarının kadın beden mahremiyet algısı üzerinde rolü olup olmadığı ile ilgili görüş ve bakış açısının ardındaki mantığın (neden) anlaşılmasına yardımcı olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum ise sonraki çalışmalar için bir fikir sunmaktadır. İleride yapılacak olan çalışmalarda demografik özelliklerin çeşitliliğinin yüksek olduğu bir örneklemin yer aldığı nicel araştırma yöntemi ile yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acharya, A. ve Ristimäki, L. (2019). "What Do Consumers Say?: Exploring Consumers Opinions On Femvertising in Fashion", Published Master's Thesis, Borås: Swedish School of Textiles, University of Borås.
- Akestam, N.; Rosengren S. ve Michael D. (2017). "Advertising "like a girl": Toward a Better Understanding of "Femvertising" and its Effects." *Psychology & Marketing* 34 (1): 795–806. Doi: <https://doi.org/10.1002/mar.21023>.
- Altman, I. (1976). "Privacy: A Conceptual Analysis", *Environment And Behavior*, 8(1), pp. 141–141. Doi:10.1177/001391657600800108.
- Bahadır, N. (2014). 'Femvertising' Ads are Empowering Women— and Making Money for Brands. *Huffpost Women*, https://www.huffpost.com/entry/femvertising-advertising-empowering-women_n_5921000, Erişim Tarihi: 23.05.2021.
- Baxter, A. (2015). "Faux Activism in Recent Female-Empowering Advertising", *The Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*, 6 (1), pp. 48-58.

- Becker-Olsen, K.L., B.A. Cudmore, ve R.P. Hill. (2006). 'The Impact of Perceived Corporate Social Responsibility on Consumer Behavior', *Journal of Business Research* 59 (1), pp. 46–53.
- Belch, G. E. ve Belch, M. A. (2012). *Advertising and Promotion* (9th Ed.). NY: McGraw-Hill Irwin.
- Belsey, A. ve Chadwick, R. (2006). *Ethical Issues in Journalism and the Media*. London: Routledge.
- Bozbay, Z.; Gürşen, A. E.; Akpınar, H. M. ve Yaman Komitoğlu, Ö. (2019). "Tüketicilerin Kadın Temalı Reklamcılık Uygulamalarına İlişkin Değerlendirmeleri: Kalitatif Bir Araştırma", *İleti-ş-im*, 31(31), 169-190.
- Champlin, S. ve Sterbenk, Y. (2018). 'Agencies as Agents of Change: Considering Social Responsibility in the Advertising Curriculum', *Journal of Advertising Education*, 22(2), pp. 137–143. doi:10.1177/1098048218807138.
- Ciambriello, R. (2014). 'How Ads that Empower Women are Boosting Sales and Bettering the Industry: Advertising Week Panel Spotlights 'Femvertising'', <https://www.adweek.com/brand-marketing/how-ads-empower-women-are-boosting-sales-andbettering-industry-160539/>. Erişim Tarihi: 26.05.2021.
- Diker, E. (2015). 'Gazete Reklamlarında Kadın ve Mahremiyet Anlayışı', *İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 3 (1), ss. 95-110.
- Drake, V.E. (2017). "The Impact of Female Empowerment in Advertising (Femvertising)", *Journal of Research in Marketing* 7(3) . p.p. 593- 599.
- Dupre, E. (2017). 'Do Brands Promoting Femvertising Actually Practice What They Preach?', <https://www.dmnews.com/customer-experience/blog/13042246/fem-or-foe-do-brands-promoting-femvertising-actually-practice-what-they-preach>, Erişim Tarihi: 24.05.2021.
- Dyer, G. (2009). *Advertising as Communication*. London: Routledge.
- Edelman (2018). 'Brands Take a Stand', https://www.edelman.com/sites/g/files/aatuss191/files/2018-10/2018_Edelman_Earned_Brand_Global_Report.pdf, Erişim Tarihi: 24.05.2021.
- Eisend, M. (2009). "A Meta-Analysis of Gender Roles in Advertising", *Journal of the Academy of Marketing Science*, 38(4), pp. 418–440. Doi:10.1007/s11747-009-0181-x.
- Ford, J. B., LaTour, M. S., ve Lundstrom, W. J. (1991). 'Contemporary Women's Evaluation of Female Role Portrayals in Advertising', *Journal of Consumer Marketing*, 8(1), 15–28. doi:10.1108/07363769110034901.
- Goldman, R. (1992). *Reading Ads Socially*. London: Routledge.
- Gupta, S. (2017). 'Femvertising: How Corporates Co-opt Feminism to Sell Us Things', <https://feminisminindia.com/2017/05/30/femvertising-corporates-feminism/>, Erişim Tarihi: 23.05.2021.
- Güz, H. (2000). "Reklamın İki Yüzünün Psikolojik, Ekonomik ve Toplumsal Çerçeve Değerlendirilmesi", *Selçuk İletişim*, 1(2), ss. 135-146.
- Hunt, A. R. (2017). "Selling Empowerment: A Critical Analysis of Femvertising", <http://hdl.handle.net/2345/bc-ir:107483>. Erişim Tarihi: 26.05.2021.
- İnceoğlu İ. Ve Onaylı Şengül G. (2018). "Bir Femvertising Örneği Olarak Nike Bizi Böyle Bilin Reklam Filmine Eleştirel Bakış", *Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları E-Dergisi* 1(2), 20-36.

- Johnson, P., Buehring, A., Cassell, C., ve Symon, G. (2007). "Defining Qualitative Management Research: An Empirical Investigation", *Qualitative Research in Organizations and Management: An International Journal*, 2(1), pp. 23–42. Doi:10.1108/17465640710749108.
- Kapoor, D. ve Munjal, A. (2017). 'Self-consciousness and Emotions Driving Femvertising: A Path Analysis of Women's Attitude Towards Femvertising, Forwarding Intention and Purchase Intention', *Journal of Marketing Communications*, 25 (2), pp. 137-157. doi:10.1080/13527266.2017.1338611.
- Kilbourne, J. (2010). "Killing Us Softly 4: Advertising's Image of Women", <https://www.killingussoftly4.org/>, Erişim Tarihi: 25.05.2021.
- Kula Demir, N. (2006). 'Kültürel Değişimlerin Reklamlarda Kadın Ve Erkek Rol-Modellerine Yansımaları', *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1), ss. 285-304.
- Lazar, M. M. (2006). 'Discover The Power Of Femininity!', *Feminist Media Studies*, 6(4), pp. 505–517. doi:10.1080/14680770600990002.
- Levy, A. (2005). *Female Chauvinist Pigs: Women and the Rise of Raunch Culture*. NY: Free Press.
- Lu X, Qu Z, Li Q ve Hui P. (2015). 'Privacy Information Security Classification for Internet of Things Based on Internet Data', *International Journal of Distributed Sensor Networks*, pp. 1-8.
- 'Olmstead v. United States' (1927). <https://billofrightsinstitute.org/e-lessons/olmstead-v-united-states-1927>, Erişim Tarihi: 10.05.2021.
- Önder Memiş, H. B. (2019). 'Televizyon Reklamlarında Çocuk Mahremiyetinin İhlali', *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(1), ss. 456-482.
- Özdemir, Ş. ve Yaman, F. (2015). Türkiye'de Reklam Ahlakı: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, İstanbul: İGİAD.
- Özkan, A. (2014). Reklama Giriş, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Yayınları.
- Plakoyiannaki, E., Mathioudaki, K., Dimitratos, P., ve Zotos, Y. (2008). 'Images of Women in Online Advertisements of Global Products: Does Sexism Exist?', *Journal of Business Ethics*, 83(1), pp. 101–112. doi:10.1007/s10551-007-9651-6.
- Plakoyiannaki, E., ve Zotos, Y. (2009). 'Female Role Stereotypes in Print Advertising', *European Journal of Marketing*, 43(11/12), pp. 1411–1434. doi:10.1108/03090560910989966.
- Qualter, T. H. (1991). *Advertising and Democracy in the Mass Age*. NY: Palgrave Macmillan.
- Reichert, T. (2003). 'What Is Sex in Advertising? Perspectives From Consumer Behavior and Social Science Research', *Sex in Advertising: Perspectives on the Erotic Appeal*, Ed: Tom Reichert ve Lambiase Jacqueline, London: IEA.
- Rodríguez Pérez, M. P. ve Gutiérrez M. (2017). 'Femvertising: Female Empowering Strategies in Recent Spanish Commercials', *Investigaciones Feministas*, 8 (2), pp. 337–351.

- Sheehan, K. ve Morrison, D. (2018). 'Advertising Leadership and Climate Change: The Efficacy of Industry Professionals to Address Climate Issues', *Advertising and Society Quarterly*, 19(1), pp. 1-51, Doi:10.1353/asr.2018.0009.
- Skey, S. (2014). '#femvertising', http://cdn.sheknows.com/corporate.sheknows.com/production/nodes/attachments/24521/iBlog_Magazine-SheKnows-FemvertisingFeature.pdf?1429105587, Erişim Tarihi: 23.05.2011.
- Sığırı, Ü. (2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri*, İstanbul: Beta.
- Staff, S. (2017). 'Femvertising: What Is It and How to Do It Well', <https://www.adobe.com/express/learn/blog/femvertising-what-is-it-and-how-to-do-it-well>, Erişim Tarihi: 23.05.2021.
- Şenkal, Y. (2016). 'Feminist Kuramlar Bağlamında Reklamda Kadın İmgesine Bakış', *ABMYO Dergisi*, 42, ss. 91-114.
- Ünver, G.; Bümen, N. T. ve Başbay, M. (2010). "Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Derslerine Öğretim Elemanı Bakışı: Ege Üniversitesi Örneği", *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 155 (35), 63- 77.
- Taylor, J., Johnston, J., ve Whitehead, K. (2014). 'A Corporation in Feminist Clothing? Young Women Discuss the Dove "Real Beauty" Campaign', *Critical Sociology*, 42(1), pp. 123–144. doi:10.1177/0896920513501355.
- Varghese N. ve Kumar N. (2020). "Feminism İn Advertising: Irony Or Revolution? A critical Review Of Femvertising", *Feminist Media Studies*, p.p. 1-19 Doi: 10.1080/14680777.2020.1825510.
- Waren, S. D. ve Brandeis, L. D. (1890). 'The Right to Privacy', *Harvard Law Review*, 4(5), pp. 193-220.
- Williams, R. (2015). *Keywords: A Vocabulary of Culture and Society*. Oxford: Oxford Universty Press.
- Yıldırım, Ş. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (10.Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Zeisler, A. (2016). *We were Feminists Once: From Riot Girll to Covergirl, the Buying And Selling of a Political Movement*. USA: Public Affairs.
- Zimmerman, A. ve Dahlberg, J. (2008). 'The Sexual Objectification of Women in Advertising: A Contemporary Cultural Perspective', *Journal of Advertising Research*, 48(1), pp. 71–79. doi:10.2501/s0021849908080094.
- '#Femvertising Honors Empowering Ads for Women; Adweek Recognizes Kaling, Rhimes, Schumer and More' (2015). <https://womenandhollywood.com/femvertising-honors-empowering-ads-for-women-adweek-recognizes-kaling-rhimes-schumer-and-more-640442908a86/>. Erişim Tarihi: 26.05.2021.

**MAKROEKONOMİK
GÖSTERGELER BİZE
NE SÖYLER:
TÜRKİYE EKONOMİSİNDEN
GÜNCEL ÖRNEKLER**

Yazar
Dr. Pınar KOÇ

EĞİTİM
yayınevi

MAKROEKONOMİK GÖSTERGELER BİZE NE SÖYLER: TÜRKİYE EKONOMİSİNDEN GÜNCEL ÖRNEKLER

Yazar: Dr. Pınar KOÇ

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-89-8

1. Baskı, Ekim 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

Eğitimciler ve Ebeveynler İçin Kriz Zamanlarında Eğitim

Editör: Doç. Dr. Yelkin Diker Coşkun

160 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-89-8

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Atabek Demirhan, A. ve Erdoğan Çoşar, E. (2013). Ekonomide Saat Kaç? Birleşik Göstergeler ve Ekonomi Saati Yaklaşımı, İktisat, İşletme ve Finans, 28(322), 09-34.
- Atabek Demirhan, A. ve Erdoğan Çoşar, E. (2012). İktisadi Faaliyet Analizi: Öncü Göstergeler ve Ekonomi Saati Yaklaşımı. Ekonomi Notları, TCMB Yayınları
- Atabek Demirhan, A. (2014). Ekonomik Faaliyet için Bileşik Öncü Göstergeler Endeksi'nde (MBÖNCÜ-SÜE) Yöntemsel Değişim. Ekonomi Notları, TCMB Yayınları
- Can, B. ve Avcı, S. (2019). Demografik Fırsat Penceresi Türkiye İçin Demografik Kriz Penceresine Dönüşecek mi?. 1. İstanbul Uluslararası Coğrafya Kongresi Bildiri Kitabı, 211-221. 20-22 Haziran 2019, İstanbul.
- ILO (2021). ILO Gözlem: COVID-19 ve Çalışma Yaşamı, 7. Baskı Güncellenmiş tahminler ve analiz. [wcms_769693.pdf \(ilo.org\)](#).
- Işık, G. A. (2013). İşgücü Piyasalarının Göz Ardı Edilen Sorunları: Eksik İstihdam, Atıl İstihdam ve Beceri Uyuşmazlığı, TEPAV Politika Notu, No: 201341.
- Rihova, H. (2015) İşgücü Piyasası Bilgilerini Kullanma Becerileri ve İşleri Öngörme ve Eşleştirme Rehberi Cilt 1. cilt-1-isgucu-piyasasi-bilgilerini-kullanma.pdf (iskur.gov.tr).
- KOSGEB (2001). İşbirliği-Güçbirliği Destek Programı Orta-Yüksek ve Yüksek Teknoloji Alanları Tablosu. TAB.06.00.01(0)-Orta-Yüksek ve Yüksek Teknoloji Alanları Tablosu-Copy1.pdf (kosgeb.gov.tr).
- Akkoyun, H.Ç. Bozok, İ. ve Şen Doğan, B. (2011). İç ve Dış Talebe İlişkin Alternatif Göstergeler: Yurt İçi ve Yurt Dışı Satış Endeksleri. Ekonomi Notları, TCMB Yayınları: Ankara.
- TOBB (2012). TOBB Ekonomik Raporu 2012. Ankara: TOBB Yayınları
- TOBB (2018). TOBB Ekonomik Raporu 2018. Ankara: TOBB Yayınları
- Akgül Yılmaz, G. (2020). Kamu Maliyesi Teori ve Türkiye Uygulaması. İstanbul: Türkmen Kitabevi.

- Arslan, E., Bora, A. ve Görgel Atlı, A. (2019). Türkiye’de Bütçe Açıklarının Gelişimi ve Finansman Yöntemleri. *Journal SMART*, Vol: 5, Issue:19, 884-898.
- Mutluer Kurul, Y. ve Yılmaz, E. (2018). Bütçe Dengesi ve Finansmanı: Neyi Nereden Takip Etmeli?. *Ekonomi Notları*, Ankara: TCMB Yayınları.
- Eğilmez, M. (2016). Bütçe Dengesi ile Hazine Nakit Dengesi Arasındaki Fark. Bütçe Dengesi ile Hazine Nakit Dengesi Arasındaki Fark (mahfiegilmez.com).
- Eğilmez, M. (2019). Hazine Nakit Açığı ve Finansmanı. Hazine Nakit Açığı ve Finansmanı (mahfiegilmez.com).
- TCMB (2013). Enflasyon ve Fiyat İstikrarı. Ankara: TCMB Yayınları.
- Eğilmez, M. (2017). Enflasyon Hızları ve Ülke Kategorileri. Enflasyon Hızları ve Ülke Kategorileri (mahfiegilmez.com).
- TOBB (2019). Ekonomik Rapor. Ankara: TOBB Yayınları.
- TCMB (2011). Çekirdek Enflasyon. Ankara: TCMB Yayınları.
- TCMB (2016). Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Bilançosu ve Analitik Bilanço Örnek Uygulamalar ve Bilanço Yansımaları. Ankara: TCMB Yayınları.
- TCMB (2006). Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Bilançosu Açıklamalar, Rasyolar ve Para Politikası Yansımaları. Ankara: TCMB Yayınları.
- TCMB (2013). Emisyon Politikaları. Ankara: TCMB Yayınları.
- Eğilmez, M. (2012). Reel Efektif Döviz Kuru Endeksi Nedir?. Reel Efektif Döviz Kuru Endeksi Nedir? (mahfiegilmez.com).
- TCMB (2012). Merkez Bankacılığında Yeni Bir Araç: Öngörülebilirlik. Ankara: TCMB Yayınları.
- Akgül Yılmaz, G. (2020). Kamu Maliyesi. İstanbul: Türkmen Kitabevi
- Çepni, E. (2019). Ekonomik ve Finansal Göstergeler Rehberi. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Canbey-Özgüler, V. (2017). Gelirin Yeniden Dağıtımı. Ç. Özdemir ve E. İslamoğlu (Edt.) Gelir Dağılımı ve Yoksulluk Kavram-Teori-Uygulama (İçinde) (60-73ss) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bayraktar, S. (2020). Makroekonomik Verilerin Yorumlanması Türkiye Ekonomisinin Analizi. Ankara: Nobel Yayınları.
- Sekmen, F. (2012). Para Teorisi Kavram-Kuramlar-Modeller. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gerber, J. (2017). Uluslararası İktisat. (Çev. N. Tuncer Terregrossa). Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Yılmaz, Ö. ve Akıncı, M. (2012). İktisadi Büyüme ve Makroekonomik Belirleyicileri. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Çolak Ö. F. ve Aktaş, A. (2009). *Makro Ekonomik Göstergelerin yorumlanması*. Ankara: Eflatun Yayıncılık.
- Akdoğan, A. (2007). Kamu Maliyesi. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Tonus, Ö. (2013). Temel Göstergelerle Türkiye Ekonomisi. Bursa. Ekin Yayın Dağıtım.
- Karlık, R. (2009). Uluslararası Ekonomi Teori ve Politika. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Özatatay, F. (2011). *Parasal İktisat Kuram ve Politika*. Ankara: Efil Yayınevi.
- Sever, E. Ve İğdeli, A. (2018). İç Borçlanmanın Gelişimi ve Sürdürülebilirliği. Z. Mızrak ve T. Karabulut (Edt:) Makroekonomik Göstergelerin Analizi (İçinde). (51-79 ss). İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Özgül, A. (1988). *İktisadi Büyüme, İktisadi Kalkınma Sosyal Kalkınma, Planlama ve Japon Kalkınması*. İstanbul. Filiz Kitabevi.
- United Nations Development Programme (1996). Human Development Report. USA: Oxford University Press.
- Karaçor, Z. (2007). Enflasyon Kültür ve Geleneği: Türkiye Ekonomisi Üzerine Bir Analiz. A. Ay (Edt). Türkiye Ekonomisi Makroekonomik Sorunlar ve Çözüm Önerileri (İçinde). (99-142 ss). Konya: Çizgi Kitabevi.
- The Economist (2006). Guide to Economic Indicators Making Sense of Economics. London: Profile Books Ltd.

Veri Tabanları

- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (tuik.gov.tr).
- Yıllar Bazında Genel Devlet İstatistikleri - T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı - SBB.
- KOSGEB T.C. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
- EVDS | Anasayfa (tcmb.gov.tr)
- Bilgi Erişim Müdürlüğü (tobb.org.tr)
- İstatistikler - T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı (hmb.gov.tr)
- <https://www.tbb.org.tr/tr>

**MARKA FARKINDALIĞI
PERSPEKTİFİNDEN SOSYAL
SORUMLULUK KAMPANYALARI**

YAZAR

Ömer AYDINLIOĞLU

EĞİTİM
yayınevi

MARKA FARKINDALIĞI PERSPEKTİFİNDEN SOSYAL SORUMLULUK KAMPANYALARI

Ömer AYDINLIOĞLU

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-99-7

1. Baskı, Eylül 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

MARKA FARKINDALIĞI PERSPEKTİFİNDEN SOSYAL SORUMLULUK KAMPANYALARI

Ömer AYDINLIOĞLU

165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-99-7

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre yolla yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Aaker, D. A. (1991). *Managing Brand Equity*. New York: Free Press.
- Aaker, D. A. (1996). *Güçlü Markalar Yaratmak*. E. Demir (çev.). İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Aaker, D.A. (1995). *Building Strong Brands*. New York: Free Press.
- Akdeniz Ar, A. (2007). *Marka ve Marka Stratejileri*, İstanbul: Nobel Yayınları.
- Akım, F. (2010). Sağlık Alanında Gerçekleştirilen Sosyal Sorumluluk Kampanyalarının Bireylerde Farkındalık ve Davranış Değişikliği Yaratma Etkisi: “Kalbini Sev Kırmızı Giy Kampanyası” Üzerine Bir Değerlendirme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 1 (38) , 5-20.
- Aktan, C. C. & Börü, D. (2007). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk* (C. C. Aktan (Ed.)). Kurumsal Sosyal Sorumluluk İşletmeler ve Sosyal Sorumluluk içinde. İstanbul: İGİAD Yayınları.
- Aktuğlu, K. (2011). *Marka Yönetimi: Güçlü ve Başarılı Markalar İçin Temel İlkeler*. (4. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. & Yıldırım, E. (2004), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri-SPSS Uygulamalı*. (Geliştirilmiş 3. Baskı). Sakarya: Sakarya Kitapevi.
- Argüden, Y. (2005). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk*. İstanbul: ARGE Danışmanlık.
- Arslan, F.M. (Ed.). (2015). “*Masamızda Marka Sohbetleri*”. İstanbul: Beta Yayınları.
- Aydede, C. (2007). *Yükselen Trend: Kurumsal Sosyal Sorumluluk*. İstanbul: MediaCat
- Aydemir, E. (2012). *Hastanelerde Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlaması: Bir Vak’a Çalışması*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Aydın Ayvacı, Ö. (2016). Kurumsal Sosyal Sorumluluk, *Capital Dergisi*. 24.3, 86-92.
- Ayman, M. (2014). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Babür Tosun, N. (2010). *İletişim Temelli Marka Yönetimi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Babür Tosun, N. (2014). *Marka Yönetimi*. (2. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Bartol, K. M. & Martin, D. C. (1994). *Management*, (2. Baskı) New York: McGraw-Hill.
- Baş, T. (2013). *Anket Nasıl Hazırlanır? Anket Nasıl Uygulanır? Anket Nasıl Değerlendirilir?*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bayraktaroğlu, G., İltar, B. & Tanyeri, M. (2009). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Pazarlamada Yeni Bir Paradigmaya Doğru*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Beger, R., Gaertner, H. D. & Mathes, R. (2014). Sponsorluk. (A. Okay (çev.)), *Marmara İletişim Dergisi*, 11(11), 329-336 (orijinal baskı tarihi 1989).
- Birth, G., Illia, L., Lurati, F. & Zamparini, A. (2008). Communicating CSR: Practices among Switzerland’s top 300 Countries, *Corporate Communications. An International Journal*. 13(2), 182-196.
- Boone, L. E. & Kurtiz D. L. (1999). *Management*, (Fourth Edition). New York: Mc Graw.
- Borça, G. (2013). *Marka ve Yönetimi*. Ankara: Anadolu Üniversitesi Yayınları

- Branco, M.C. & Rodrigues, L.L. (2006). Communication of Corporate Social Responsibility by Portuguese Banks. *A Legitimacy Theory Perspective. Corporate Communications: An International Journal*. 11(3), 232-248.
- BrandMap. (2016). *Türkiye Sürdürülebilir Markalar Yıllığı*. 15-17.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (11 Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Chiaravalle, B. ve Findlay Schenck, B. (2013). “*Markalaşma Meraklısına*”. 1. Baskı. İstanbul: Doğan Kitap.
- Cop, R. (2015). Aşk Marka. M, Arslan (ed.). “*Masamızda Marka Sohbetleri*”. İstanbul: Beta Yayınları, 2016, 47-66.
- Cortina, M. J. (1993). What Is Coefficient Alpha? An Examination of Theory and Applications. *Journal of Applied Psychology*, 78(1), 98-104.
- Coşkun Değirmen, G. (2016). *Kurumsal Pazarlama ve Sosyal Sorumluluk*. (2. Basım). Ankara: Beta Yayınları.
- Crane, A., Matten, D. & Spence, L. (2013). *Corporate Social Responsibility: Readings and Cases in a Global Context*. London: Routledge.
- Cutlip, S. M., Center, A. H. and Broom, G. M. (1985). “*Effective Public Relations*”. (6th Edition). Englewood Cliffs: Prentice Hall Inc.
- Çakırer, M. A. (2013). “*Marka Yönetimi ve Marka Stratejileri*”. İstanbul: Ekin Yayınevi.
- Çelik, A. (2007). “*Şirketlerin Sosyal Sorumlulukları*”. (C. C. Aktan (Ed.)), *Kurumsal Sosyal Sorumluluk İşletmeler ve Sosyal Sorumluluk içinde*. İstanbul: İGİAD Yayınları.
- Dahlsrud, A. (2006). How Corporate Social Responsibility is Defined: an Analysis of 37 Definitions. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 15, 1-13.
- Dalton, J. & Croft, S. (2003). *Corporate Social Responsibility (CSR) and Ethics. Managing Corporate Reputation*. London: Thorogood.
- Danziger, P. (2011). Lüks Markalara Dair Taze Gerçekler. *The Brand Age*. Yıl:3 Sayı:33. ss. 64.
- Davis, K. & Blomstrom, R. L. (1975). *Business and Society: Environment and Responsibility*, 2. Ed. California: McGraw-Hill.
- Demirtaş, M. (2015). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Kurumsal İtibar*. (Ed.) İstanbul: Derin Yayınları.
- Dereli, T. & Baykasoğlu, A. (2007). *Toplam Marka Yönetimi*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Dobni, D. ve Zinkhan, G. M. (1990). In Search of Brand Image: A Foundation Analysis. *Advances in Consumer Research*. Vol. 17. pp. 110-119.
- Doğan, İ. & Canöz, K. (2017). Sosyal Sponsorluk ve Kurumsal İmaj İlişkisi Üzerine Teorik Bir Çalışma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (37), 59-68.
- Du, S., Bhattacharya, C.B. & Sen, S. (2010). Maximizing Business Returns to Corporate Social Responsibility (CSR): The Role of CSR Communication. *International Journal of Management Reviews*. 12(1).

- Eberstadt, N. N. (1997). What History tells Us About Social Responsibilities?. *Business and Society Review*, Vol. 7, ss. 76-81.
- Elitok, B. (2003). *Hadi Markalaşalım*. (1. Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Erdil, T.S. & Uzun, Y. (2010). *Marka Olmak*. (2. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Farmer, R. R. & Dickerson, H. W. (1985). *Corporate Social Responsibility*. Toronto: D.C. Health and Company.
- Farquhar, P. H. (1989). "Managing Brand Equity". *Marketing Research*, 1. (September), 24-33.
- Fidan, B. (2016). Sefa mı, Cefa mı? Jenerik Marka Olmak. *The Brand Map*. Sayı:9, ss.
- Friedman, M. (1962). *Capitalism and Freedom*, Chicago : University of Chicago Press
- Gardner, S. (2016). Jenerik Markaya Dönüşmek. *The Brand Map*. Sayı:9, ss. 56- 63.
- Geçikli, F. (2010). *Halkla İlişkiler ve İletişim*. (2. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Gegez, A. E. (2007). *Pazarlama araştırmaları*. Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ.
- Göksu, F. (2006). *Sosyal Sorumluluk Uygulamalarının Marka İmajına Etkisi (Petrol İşletmelerinde Uygulamalı Araştırma)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Gözütok Ünal, N. (2017). Yeni Dönem KSS Karnesi. *Capital Dergisi*. 25.3. 70-76.
- Gümüş, M. ve Öksüz, B. (2009). İtibar Sürecinde Kilit Rol: Kurumsal Sosyal Sorumluluk. İletişimi, *Journal of Yaşar University*. 4(14) 2129-2150.
- Gürak, A. (2017). Kids marketing ve sosyal sorumluluk. <https://www.marketingturkiye.com.tr/koseyazilari/kids-marketing-ve-sosyal-sorumluluk/> Erişim Tarihi: 16.05.2017
- Gürel Boran, T. (2011). *Türkiye'den Uygulama Örnekleriyle Kurumsal Sosyal Sorumluluk*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Haigh, D. & İlgüner, M. (2012). "*Marka Değeri*". İstanbul: Boyut Yayınları.
- Hohnen, P. (2007). *Corporate Social Responsibility An Implementation Guide for Business*. J. Potts (Ed.). Corporate Social Responsibility An Implementation Guide for Business. Canada: International Institute for Sustainable Development, 1-115.
- <http://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>, Erişim Tarihi: 30.01.2017.
- <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 14.05.2017.
- <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/responsibility?q=responsibility> Erişim Tarihi: 14.05.2017.
- <https://www.sgs.com.tr/tr-tr/sustainability/social-sustainability/audit-certification-and-verification/sa-8000-certification-social-accountability> Erişim Tarihi: 25.05.2017.
- Ilıcak Aydınalp, G. (2013). *Halkla İlişkiler Ekseninde Kurumsal Sosyal Sorumluluk*. (1. Basım). İstanbul: Nobel Yayınları
- Isenmann, R. A. (2006). *CSR Online: Internet Based Communication*. J. Jonker ve M. Wille (Ed.). Management Models for Corporate Social Responsibility. Springer, 246-253.

- İslamoğlu, A.H. & Fırat, D. (2011). *Stratejik Marka Yönetimi*. (Genişletilmiş 2. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Kadıbeşegil, S. (2015). *İtibar Yönetimi: İtibarınızı Yönetmekten Daha Önemli İşiniz Var mı?*. (8. Baskı). İstanbul: Mediacat Yayınları
- Kala, A. & İnce, İ. (2009). *Alamet-i Farika'dan Markaya*. Ankara: Türk Patent Enstitüsü Yayını
- Karayel Bilbil, E. (2004). Bütünleşik Pazarlama İletişimi İçerisinde Marka Kavramı ve Bu Kavramın Halkla İlişkiler Boyutu. *İstanbul İletişim Fakültesi Dergisi*. 0 (20), 197-206.
- Kazaz, M. (2011). Lükse Sahip Olabiliyorsanız, Keyfini Çıkarın! *The Brand Age*. 3(33). ss. 69.
- Keinert, C. (2008). *Corporate Social Responsibility as an International Strategy*. Heidelberg: Physica-Verlag/Springer Company
- Keller, K. L. (1993). "Conceptualizing, Measuring and Managing Customer Based Brand Equity, *Journal of Marketing*, Vol. 57, No. 1, pp. 1-22.
- Keller, K. L. (2013). *Strategic Brand Management. Building, Measuring and Managing Brand Equity*. (Fourth Edition). England: Pearson.
- Knapp, D. E. (2000). "*Marka Akli*". A.T. Akartuna (çev.). İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Kotler, P. & Pfoertsch, W. (2010). *B2B Marka Yönetimi*. (N. Orhan (çev.)). İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Kotler, P. (1991). *Marketing Management: Analysis, Planning and Control*, (8th ed.). Eaglewood Cliffs, NJ: Prentice Hall Inc
- Kotler, P. ve Lee, N. (2013). "*Kurumsal Sosyal Sorumluluk*". (S. Kaçamak (çev.)). İstanbul: MediaCat Yayınları.
- L'Etang, J. (2009). *Public Relations: Concepts, Practice and Critique*. Los Angeles: SAGE Publications.
- Landrum, S. (2017). Millennials driving brands to practice socially responsible marketing. <https://www.forbes.com/sites/sarahlandrum/2017/03/17/millennials-driving-brands-to-practice-socially-responsible-marketing/?sh=66c45acd4990> Erişim Tarihi: 14.05.2017.
- Macdonald, E. & Sharp, B. (2003). Management Perceptions of the Importance of Brand Awareness as an Indication of Advertising Effectiveness, *Marketing Bulletin*, 14. ss. 1-11.
- Manne, H. G. & Wallich, H. M. (1972). *The Modern Corporation and Social Responsibility*. American Enterprise Institute for Public Policy Research.
- Mattera, M., Baena, V. & Cervino, J. (2012). Analyzing Social Responsibility as a Driver of Firm's Brand Awareness, *Procedia-Social and Behavioural Sciences*, 58, 1121-1130.
- McWilliams, A., Siegel, D. & Wright, P. (2006). Corporate Social Responsibility: International Perspectives. *The Journal of Business*. 23. 1. 10.2139/ssrn.900834.
- Morsing, M. ve Schultz, M. (2006). Corporate Social Responsibility Communication: Stakeholder Information, Response and Involvement Strategies. *Business Ethics: A European Review*. 15.4. 323-338.

- Muller, A. (2006). Global Versus Local CSR Strategies. *European Management Journal*. 24.2-3. 189-198.
- Nasrullah, N. M. & Rahim, M. M. (2014). “CSR in Private Enterprises in Developing Countries “, Switzerland: Springer.
- Odabaşı, Y. & Oyman, M. (2002). *Pazarlama İletişimi Yönetimi*. Eskişehir: MediaCat Yayınları.
- OECD. (2001). *Corporate Social Responsibility: Partners for Progress*. Paris: OECD Publishing.
- Okay, A. & Okay, A. (2013). *Halkla İlişkiler Kavram Strateji ve Uygulamaları*. (Genişletilmiş 6. Basım). İstanbul: Der Yayınları.
- Okay, A. (2012). “Kurum Kimliği”. İstanbul: Derin Yayınları.
- Özbay Yenibayrak, İ. (2017). Kurumlarda Başarının Tamamlayıcısı: KSS, *UniBusiness Dergisi*. 5.55. 30-36.
- Özgen, E. (2006). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projeleri*. İstanbul: Maviağaç Yayınları.
- Özgen, E. (2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı ve Çalışan Memnuniyetine Etkisi, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 1-6.
- Öztürk, M. C. & Ayman, M. (2008). Türkiye’de Özel Sektör ve Sosyal Sorumluluk Projeleri, *Gala-tasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*. 9, 145-163.
- Özulu, İ. S. (1994). *Reklamcılık ve Reklam Müziklerinin Radyo-Televizyondaki Yeri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Özüpek, M. N. (2004). *Kurum İmajında Sosyal Sorumluluk Kuramsal ve Uygulamalı Bir Çalışma*. (Yayınlanmış Doktora Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Paksoy, F. (2017). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlaması (Sürdürülebilirlik Raporu). *Brand-Map Dergisi*. 13, 68-70.
- Paksoy, F. (t.y.). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Alanında Yönelimler. <https://www.thebrandage.com/kurumsal-sosyal-sorumluluk-alaninda-yoenelimler> Erişim Tarihi: 18.05.2017.
- Paşalı Taşoğlu, N. (2009). *Pazarlama İletişimi*. İstanbul: Detay Yayıncılık.
- Peltekoğlu, F. (2012). *Halkla ilişkiler Nedir?*. (8 Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Podnar, K. (2008). Communicating Corporate Social Responsibility, *Journal of Marketing Communications*. 14.2. 75-81.
- Pringle, H. & Thompson, M. (2000). *Marka Ruhü. Sosyal Sorumluluk: Kampanyaları İle Marka Yaratmak*. (Z. Yelçe ve C. Feyyat (çev.)). İstanbul: Scala Yayıncılık.
- Roselius, T. (1971). “Consumer Ranking of Risk Reduction Methods,” *Journal of Marketing*. (35). 56-61.
- Rosen, S. (2012). Sizin Marka Hikayeniz Ne? Şirketi Büyütmek İçin Asıl Olan Nasıl Tanımlanır? *The Brand Age*, 64-65.
- Rossiter, J. R. & Percy, L. (1987). *Advertising and Promotion Management*. New York: McGraw-Hill Book Company.

- Saat, R. M. & Selamant, M. H. (2014). An Examination of Consumer's Attitiole Towards Corporate Social Responsibility Web Communication Using Media Richness Theory. *Procedia-Social and Behovioral Sciences*. 155, 392-397.
- Sağlam, M. F. (2019). Marka Türleri: Sahiplerine Göre Markalar. <https://www.brandingturkiye.com/marka-turleri-sahiplerine-gore-markalar/> Erişim Tarihi: 17.05.2017
- Schermerhorn, J. R. (2001). *Management*. (12. Edition). New York: John Wiley&Sons.
- Selvi, S. S. (2007). *Marka Yönetimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Sharma, A., Gupta, N. & Duggal C. (2014). The New Era of Corparate Social Responsibility, *International Research Journal of Management, Science and Technology*. 1. 191- 205.
- Spink, J. H. (2012). Hikayeniz Ne ve Markanız Kim? *The Brand Age*. 66-69.
- Sprinkle, G. B. & Maines, L. A. (2010). The Benefits and Cost of Corporate Social Responsibility. *Business Horizons*. 53. 445-453.
- Tıgılı, M., Pirtini, S. & Çelik, C. (2007). Sosyal Sorumluluk Kampanyalarının Genç Tüketicilerin Marka Farkındalığı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma . *Öneri Dergisi* , 7 (27) , 83-93 .
- Tunçer, S. (2013). KSS Projelerinde Web 1.0'dan Web 2.0'a Geçişin Sancıları. *KSS Türkiye Dergisi*. 12, 25-26.
- Tusinski Berg, K. & Bartel Sheehan, K. (2014). *Social Media as a CSR Communication Channel: The Current State of Practice in Ethical Praticce of Social Media in Public Relations*. Eds. M. W. DiStaso and Denise Sevick Bortree. New York: Routledge, 2014: 99-110.
- Türkman, K. (2013). KSS Yalanını Bırakın, Gerçeklerle Yüzleşin: Dünyayı Şirketler Kurtaracak!. *BrandAge*.
- Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı. (2008-2020). *Okuryazarlık ve cinsiyete göre nüfus (15+ yaş)*. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=egitim-kultur-spor-ve-turizm-105&dil=1> Erişim Tarihi: 17.05.2017.
- Uztuğ, F. (2003). *Marka Yönetimi*. (Ed.), Eşkişçir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Uzunçarşılı Soydaş, A. (2005). Global Reklam: Global Reklamlar ve Kültürün Reklama Etkisi, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 23, 227-238.
- Yaman, Y. (2005). *Sosyal Sorumluluk Kampanyaları*”, *Sivil Toplum Kuruluşları İçin Yönetim Rehberi* (1. Baskı). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Yanık, O. (2011). Lüksün Gerçek Tanımı. *The Brand Age*. Yıl:3, Sayı:33 ss. 62-63. Yayınları.
- Yılmaz Sert, N. (2012). Türkiye’de Özel Sektörün KSS Anlayışına İlişkin Yarar Algısı: KSS Faaliyetlerinin Duyurulmasında Web Sitelerinin Kullanılması. *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology*. 3.9, 31-50.
- Zhang, Y. (2015). The Impact of Brand Image on Consumer Behaviour: A Literature Review, *Journal of Business and Management*. Vol. 3. Pp. 58-62.

NASIL MARKA ŞEHİR OLDULAR?

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Metin IŞIK

Dr. Öğr. Üyesi A. Bahadır DARI

EĞİTİM
yayınevi

NASIL MARKA ŞEHİR OLDULAR?

Prof. Dr. Metin IŞIK

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayinevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayinevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-36-2

1. Baskı, Ağustos 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

NASIL MARKA ŞEHİR OLDULAR?

Prof. Dr. Metin IŞIK

427 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-36-2

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayinevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayinevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçımız
kitapmatik.com.tr

Kaynakça

Adamus-Matuszyńska, A., Michnik, J., & Polok, G. (2019). A Systemic Approach to City Image Building. The Case of Katowice City. *Sustainability*, 11(16), 4470.

Akçi, Y., & Uluişik, Ö. (2016). Marka Şehir Oluşturma: Şehirde Oturanların Değerlendirmeleri Üzerine Bir Uygulama (Adıyaman Örneği) 1. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(34), 355-371.

Aliağaoğlu, A. (2007). Davranışsal coğrafyaya bir örnek: Öğrenci merkezli Balıkesir şehir imajı.

Altınbasak, I., & Yalcin, E. (2010). City image and museums: the case of Istanbul. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 4(3), 241-251.

anholt, s. (2005), 'Some important distinctions in place branding, *Place Branding*, 116, 21

Anholt, S. (2006). The Anholt-Gmı City Brands Index: How The World Sees The World's Cities, *Place Branding*, 2 (1), 18-31.

Ashworth, G. J., & Voogd, H. (1994). Marketing and place promotion. *Place promotion: the use of publicity and marketing to sell towns and regions*, 39-52.

Avcılar, M. Y. Y., & Ergün, Kara (2015). Şehir Markası Kavramı ve Marka Şehir Yaratma Stratejilerine Yönelik Literatür İncelemesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 16(34), 76-Burgess, J. A. (1982). Selling places: environmental images for the executive. *Regional Studies*, 16(1), 1-17.

Aydın, E. (2015). Gastronomi turizminin şehir markalaşmasına etkisi: Afyonkarahisar ili örneği (Master's thesis, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Bilgeoğlu, S., & Alagöz, S. B. (2019). Marka şehir ve marka imajının ölçümü: Konya şehir imajı üzerine bir araştırma. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 21(37), 82-100.

Can, M. C., & Başaran, Z. K. (2014). Kent Markası ve İmajının Belirlenmesi: Rize Örneği-Determination Of The City Brand And Image: Rize Sample Case. *Öneri Dergisi*, 11(42), 27-42.

Cevher, E. (2012). Kentsel Markalaşma Süreci: Antalya Örneği, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4 (1), 105-115.

Demirel, M. (2014). Burdur Kent İmajı: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması-Burdur City Image: A Case Study On Mehmet Akif Ersoy University Students. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(10), 230-241.

Devlin, A. S. (2001). *Mind and maze: Spatial cognition and environmental behavior*. Praeger Publishers/Greenwood Publishing Group.

Dizlek, S., & Türko, E. S. Bölgesel Kalkınma Ve Turizmde Marka Şehir İmajı: Erzurum İli Üzerine Bir Uygulama.

Fırat, A., & Kömürçüoğlu, F. (2015). Muğla şehir markası ve imaj algısı; Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi öğrencileri üzerine bir alan araştırması. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 13(26), 285-304.

Fill, C. (1999). *Marketing Communications: Contexts, Contents And Strategies*, 2nd Edition. Prentice Hall: London.

Filomena, G., Verstegen, J. A., & Manley, E. (2019). A computational approach to 'The Image of the City'. *Cities*, 89, 14-25.

Gertner, D., & Kotler, P. (2004). How can a place correct a negative image?. *Place branding*, 1(1), 50-57.

GETZ, D. (1991) *Festivals, Special Events and Tourism*. New York: van Nostrand Reinhold.

Günay, M. A. (2019). Görsel kültür öğelerinin marka şehir algısına etkisi: Gaziantep örneği.

Hatch, M. J., & Rubin, J. (2006). The hermeneutics of branding. *Journal of Brand Management*, 14(1), 40-59.

Hoşcan, N., Genç, K., & ŞENGÜL, S. (2016). Bolu kent markası oluşturma sürecinde açılış kültürü ve gastronomi turizminin önemi: Bolgamer örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy studies*, 4(Special issue 1), 52-76.

Ilgın, H. Ö., Ertekin, İ., & Yengin, D. A. (2018). İmaj ve Kurumsal İmaj Bağlamında Kent İmajı. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 8(2), 203-215.

Işık, M. (2015). *Nasıl Marka Şehir Olunur? City Branding*. Eğitim Yayınevi.

Işık, M. (2016). *Marka Şehir Olarak Malatya*. Eğitim Yayınevi.

Işık, M. (2018). *Marka Şehir Sakarya*. Konya: Eğitim Yayınevi

Işık, M. (2019). *Marka Şehir Olma Sürecinde Yalova: Türkiye'de Yalova Algısı ve İmajı*. Eğitim Yayınevi.

Işık, M., & Erdem, A. (2016). Şehirler ve İmajlar: Marka Şehir Olma Sürecinde Sakarya İmajı Üzerine Bir Çalışma.

Işık, M., Köseadağ, M. (2018). *Marka Şehir Düzce*. Konya: Eğitim Yayınevi

İri Ruhan, İnal M. Emin, Türkmen H. H. (2011). Şehir Pazarlamasında Bilinirliğin Önemi: Niğde Yöresinin Bilinirliğinin Ölçülmesine Yönelik Bir Araştırma, *Niğde Üniversitesi İİBF Dergi*, 4 (1), 81-96.

Jansson, A. (2003). The negotiated city image: symbolic reproduction and change through urban consumption. *Urban Studies*, 40(3), 463-479.

Karamustafa, K., GÜLLÜ, K., & Neşe, A. C. A. R. (2010). Kayseri'nin Pazarlanabilirliğinin Şehir Yaşam Kalitesi Açısından Önem-Başarımların Analizi ile Değerlendirilmesi. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 1-26.

Kavaratzis, M. (2004). From city marketing to city branding: Towards a theoretical framework for developing city brands. *Place branding*, 1(1), 58-73.

Keller, K. L. (1998). *Strategic Brand Management: Building, Measuring and Managing Brand Equity*, Prentice Hall Inc., New Jersey.

Kılıçhan, R., & Köşker, H. (2015). Destinasyon Markalaşmasında Gastronominin Önemi: Van Kahvaltısı Örneği (The Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 3(3), 102-115.

Kitchin, R., & Blades, M. (2002). *The cognition of geographic space* (Vol. 4). Ib Tauris.

Kocaman, M., & Kocaman, E. (2019). Yavaş şehir modelinde kültürel ve gastronomik ürünler ile marka şehir oluşturmak: Zile örneği.

Kösedağ, Ö. Ü. M. S. (2019). Şehirler ve İmajları: Türkiye'de Yozgat Algısı/İmajı Üzerine Bir Araştırma Öz.

LAW, C. (1993) *Urban Tourism: Attracting Visitors to Major Cities*. London: Mansell.

Luque-Martinez, T., Del Barrio-García, S., Ibanez-Zapata, J. A., & Molina, M. A. R. (2007). Modeling a city's image: The case of Granada. *Cities*, 24(5), 335-352.

Lynch, K. (1960). *The image of the city* MIT Press. Cambridge, MA.

Nurettin, Ayaz., Batı, T., & Gökmen, F. (2015). Safranbolu'yu Ziyaret Eden Yabancı Turistlerin Destinasyon İmajı Algıları. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (5), 54-69.

Olcay, A., & Doğan, G. (2015). Bir destinasyon olarak Gaziantep şehir imajına yönelik öğrenci görüşleri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 235-268.

Özdemir Çakır, H. (2009). Kurumsal sosyal sorumluluğun marka imajına etkisi.

Özdemir, Ş. ve Karaca, Y. (2009). Kent Markası ve Marka İmajının Ölçümü: Afyonkarahisar Kenti İmajı Üzerine Bir Araştırma, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 11 (2), 113-134.

Paddison, R. (1993). City marketing, image reconstruction and urban regeneration. *Urban studies*, 30(2), 339-349.

Papadopoulos, N. (2004). Place branding: Evolution, meaning and implications. *Place branding*, 1(1), 36-49.

Paşalı Taşoğlu, N. (2012). Mersin'in Kent Olma Sürecinde Liman Ve Serbest Bölgeye İlişkin İnternet Pazarlaması Uygulamalarının Rolü, *Ajıt-E: Online Academic Journal Of Information Tecnology*, 3 (6), 67-76.

Peel, D., & Lloyd, G. (2008). New communicative challenges: Dundee, place branding and the reconstruction of a city image. *Town Planning Review*, 79(5), 507-533.

Portugali, J. (1992). Geography, environment and cognition: an introduction. *Geoforum*, 23(2), 107-109.

Portugali, J. (2011). *Complexity, cognition and the city*. Springer Science & Business Media.

Qu, H., Kim, L. H., & Im, H. H. (2011). A model of destination branding: Integrating the concepts of the branding and destination image. *Tourism management*, 32(3), 465-476.

Richards, G., & Wilson, J. (2004). The Impact of Cultural Events on City Image: Rotterdam, Cultural Capital of Europe 2001. *Urban Studies*, 41(10), 1931-1951. doi:10.1080/0042098042000256323

Robertson, M. and Guerrier, Y. (1998) Events as entrepreneurial displays: Seville, Barcelona and Madrid, in: D. Tyler, Y. Guerrier and M. Robertson (Eds) *Managing Tourism in Cities*, pp. 215-228. Chichester: John Wiley and Sons.

Sağdıç, M. (2014). Üniversite Öğrencilerinin İstanbul'a İlişkin Algılarının Şehir İmajı Açısından Analizi. *Electronic Turkish Studies*, 9(2).

Saran, M. (2005), Kent Pazarlaması: Güçlü Bir Kent İmajı ve Kent Markası Oluşturmak, TMMOB Makine Müh. Odası, Marka Yönetimi Sempozyumu, 14-15 Nisan, Gaziantep, 105-111.

Schuster, J. M. (2001) Ephemera, temporary urbanism and imaging, in: L. J. Vale and S. Bass WARNER (Eds) *Imaging the City—Continuing Struggles and New Directions*, pp. 361-396. New Brunswick, NJ: CUPR Books.

Toksarı M., İlyas İ. ve Dağcı A. (2014). Bir Şehrin Markalaşması ve Pazarlanması Süreci: Konya İlinde Bir Uygulama, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7 (1), 328-343.

Topsümer, F., Babacan, E., & Baytekin, E. P. (2009). Şehir ve Çocuk: Çocuk Dostu Şehir Girişiminin Şehir İmajına Katkısı. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi| Istanbul University Faculty of Communication Journal*, (35), 5-20.

Trueman, M., Klemm, M., & Giroud, A. (2004). Can a city communicate? Bradford as a corporate brand. *Corporate communications: an international journal*.9,317-30

Tversky, B. (1993, September). Cognitive maps, cognitive collages, and spatial mental models. In *European conference on spatial information theory* (pp. 14-24). Springer, Berlin, Heidelberg.

Uyar, A., (2018). Marka Şehir Kavramı ve Türkiye ile Dünyadaki Marka Şehir Çalışmaları Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1(3), 467-479.

Vanolo, A. (2008). The image of the creative city: Some reflections on urban branding in Turin. *Cities*, 25(6), 370-382.

Watt, G. (1999) Playing games with Sydney: marketing Sydney for the 2000 Olympics, *Urban Studies*, 36(7), pp. 1005–1077.

Watt, G. (2003) Social impacts of the Sydney Olympics, *Annals of Tourism Research*, 30(1), pp. 194–215.

Yıldırım, L. N. (2019). *Marka şehir olma sürecinde üniversite öğrencilerini Eskişehir algısı üzerine bir araştırma* (Master's thesis, Sakarya Üniversitesi).

Yılmazdoğan, O. C., & Kaşlı, M. (2011). Turizm Algısı ve Girişimcilik Niyeti İlişkisi: Eskişehir’de Bir Araştırma. *Ulusal Turizm Kongresi Bildiri Kitabı*, 30, 591-600.

Yuan, L. and Chong, C. (2007). The Effect Of Festivals And Special Events On City İmage Desingn, *Front Archit. Civ. Eng. China*, 1 (2), 255-259.

Zeren, H. E. (2012). Kent Markalaşması Sürecinde İç Girişimcilik Faktörü, *KSÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2 (1), 95-104.

Kaynakça

- Aaker, D. A. (1996). *Building Strong Brands*. New York: The Free Press.
- Aaker, D. A., & Joachimsthaler, E. (2000). *Brand Leadership*. United States of America: The Free Press.
- Abalı, A. (2018). Dünya Markası Olma Yolunda Türk Çinisi. T. Sağer (Dü.), *5. Uluslararası Güzel Sanatlar Sempozyumu* içinde (s. 187-193). İstanbul: Asos Yayınevi.
- American Marketing Association. (2017). *Definitions Of Marketing*. Ocak 12, 2021 tarihinde American Marketing Association: <https://www.ama.org/the-definition-of-marketing-what-is-marketing/> adresinden alındı
- Anholt, S. (2006). The Anholt-GMI City Brands Index - How the World Sees The World's Cities. *Place Branding and Public Diplomacy* (s. 17-31). içinde Palgrave Macmillan .
- Avcılar, M. Y., & Kara, E. (2015). Şehir Markası Kavramı ve Marka Şehir Yaratma Stratejilerine Yönelik Literatür İncelemesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*(34), 76-94.
- B4MIND. (2017). *Şehir Markalaşması: Marka Şehir Olmak Ne anlama Gelmektedir?* Ocak 12, 2021 tarihinde B4MIND: <https://b4mind.com/marka-yonetimi/sehir-markalasmasi-marka-sehir-olmak-ne-anlama-gelmektedir/> adresinden alındı
- Babat, D. (2012). Şehirlerin Turizm Ürünü Olarak Markalaştırılması: Hatay Örneği. *Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*. Muğla.
- Branding Türkiye. (2018). *Kurumsal Kimlik Öğeleri*. Ocak 2021 tarihinde <https://www.brandingturkiye.com/logo-amblem-sembol-nedir-farklari-nelerdir/> adresinden alındı
- Fırat, A. F., & Venkatesh, A. (1993). Postmodernity: The age of marketing. *International Journal of Research in Marketing*, 227-249.
- Giddens, A. (1994). *Modernliğin Sonuçları*. (E. Kuşdil, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gümüşkanat Ceyda Yağmur (2018). Küreselleşme Sürecinde Marka Kent Kavramının Uluslararası ve Ulusal Örnekleri Üzerinden İncelenmesi, Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İstanbul
- Harrington, R. J., & Ottenbacher, M. C. (2010). Culinary Tourism—A Case Study of the Gastronomic Capital. *Journal of Culinary Science & Technology*, 14-32. doi:10.1080/15428052.2010.490765
- İçyer, A. (2010). Marka Kent Oluşturma Açısından Stratejik Kent Yönetimi. *Karamnoğlu Mehmetbey Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*. Karaman.
- İnce, M., & Uygurtürk, H. (2019). Marka Kimliği, Marka Kişiliği, Marka İmajı ve Marka Konumlandırma Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlere

Yönelik Bir İnceleme. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 224-240.

Kavaratzis, M., & Ashworth, G. J. (2006). City branding: An effective assertion of identity or a transitory marketing trick? *Place Branding* (s. 183-194). içinde Palgrave Macmillan.

Keegan, W. J., & Green, M. J. (2017). *Global Marketing* (9 b.). England: Pearson.

Keller, K. L. (2013). *Strategic Brand Management* (4. b.). Pearson.

Kıran, Y. O., & Yaylı, A. (2012). Kentlerde Marka Denkleğinin Bir Unsuru Olarak Marka Çağrışımının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. *13. Ulusal Turizm Kongresi*, (s. 489-502). Antalya.

Kotler, P., & Gertner, D. (2004). Country as Brand, Product, and Beyond: A Place Marketing and Brand Management Perspective. N. Morgan, & R. P. Annette Pritchard (Dü) içinde, *Destination Branding: Creating the Unique Destination Proposition* (s. 40-56). Elsevier.

Kotler, P., Wong, V., Saunders, J., & Armstrong, G. (2005). *Principles of Marketing* (Fourth European Edition b.). Pearson- Prentice Hall.

Milas, G., & Mlačić, B. (2007). Brand personality and human personality: Findings from ratings of familiar Croatian brands. *Journal of Business Research*, 620-626. doi:10.1016/j.jbusres.2006.06.011

Mohammed, R. A., Fisher, R. J., Jaworsky, B. J., & Paddison, G. J. (2004). *Internet Marketing: Building Advantage in The Network Economy* (2. b.). New York: McGraw Hill.

Moon, M., & Millison, D. (2005). *Ateşten Markalar*. (Ş. T. Kalkay, Çev.) İstanbul: MediaCat.

Öncü, H. (2018). Marka Şehir ve Rekreasyon: Eskişehir İli Örneği. *Anadolu Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Rivkin, S., & Sutherland, F. (2011). *Bir Marka Adı Yaratmak*. (U. Mehter, & D. Arı, Çev.) İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.

Şahin, G. (2010). Turizmde Marka Kent Olmanın Önemi: İstanbul Örneği. *Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Tataroğlu, N., Karataş, A., & Erboy, N. (2015). An Evaluation On The Process of Being A Brand City Of Muğla. *4th International Conference on Leadership, Technology, Innovation and Business Management* (s. 114-125). Elsevier/Procedia - Social and Behavioral Sciences.

Teker, U. (2002). *Grafik Tasarım ve Reklam*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.

Torlak, M. (2015). Marka Şehir Oluşturma ve Bursa Şehrinin Markalaşması İçin Yol Haritası. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 47-93.

Türkay, O., & Saraç, Ö. (2018). Turist Görüşleri Kapsamında Altyapı, Üstyapı ve Çevre Sorunları ve Yere Yönetimlerin Çözüm Potansiyeli: Antalya Örneği. *II. Uluslararası Sürdürülebilir Turizm Kongresi*, (s. 209-218). Gümüşhane.

Uslu, A., Erdem, Ş., & Temelli, A. (2016). *İşletmelerin Tüketici Odaklı Marka Stratejisi*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

Uysal, Ü. E. (2019). Kent Markalaşmasının Temel Sorunları. *Tesam Akademi Dergisi*, 7(2), 443-462.

Varlı, B. (2011). Kent Markalaşması Sürecinde İletişim Temelli Faaliyetlerin Analizi: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Örneği. *Kocaeli Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*. Kocaeli: YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Vicente, J. d. (2004, May). State Branding in the 21st Century. *Master of Arts in Law and Diplomacy Thesis*. Fletcher School.

Yener, D. (2013). Marka Çağrışım Unsurlarının Marka Kişiliği Üzerine Etkisi. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 89-103.

Yurtbahar, İ. (2019). Termal Turizm Destinasyonu Olarak Afyonkarahisar'ın Marka Kişiliği. *Afyon Kocatepe Yüksek Lisans Tezi*. Afyonkarahisar: YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Zeinalpour, H., Shahbazi, N., & HalehEzzatirad. (2013). A Review on City and Country Brand Index. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 317-324.

İnternet Kaynakları:

<https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stanbul> Erişim tarihi: 06/05/2021

<https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stanbul#%C4%B0klim> Erişim tarihi: 06/05/2021

<https://www.turizmajansi.com/haber/istanbul-a-en-cok-turist-nere-den-geldi-h42949> Erişim tarihi: 08/05/2021

<https://www.dw.com/tr/istanbula-gelen-turist-say%C4%B1s%C4%B1nda-y%C3%BCzde-664%C3%BCK-azalma/a-> Erişim tarihi: 05/05/2021

<https://www.ibb.istanbul/Uploads/2020/2/iBB-STRATEJIK-PLAN-2020-2024.pdf> Erişim tarihi: 06,07,08/05/2021

<https://www.istka.org.tr/media/1074/t%C3%BCrkiye-ve-%C4%B0stanbul-b%C3%B6lgesi-nde-turizm.pdf> Erişim tarihi: 06/05/2021

<https://www.sozcu.com.tr/2020/ekonomi/istanbul-en-pahali-100-sehir-arasinda-6130606/> Erişim tarihi: 04/04/2021

<https://www.dunya.com/foto-galeri/gundem/iste-dunyanin-en-mar-ka-sehirleri-galeri-43321> Erişim tarihi: 08/05/2021

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210> Erişim tarihi: 08/05/2021

KAYNAKÇA

Anholt, Simon. "Some Important Distinctions in Place Branding." (2005): 116-121.

Backes, A.D. (2020). History of New York's Yellow Taxi Cab, <https://classicnewyorkhistory.com/history-of-new-yorks-yellow-taxi-cab/>

Bendel, P. R. (2011). Branding New York City—The Saga of 'I Love New York'. In *City Branding* (pp. 179-183). Palgrave Macmillan, London., Editor: Keith Dinnie

Blakinger, K. (2016). From Gotham to Metropolis: A Look at NYC's Best Nicknames,

New York Daily News

<https://www.nydailynews.com/news/national/gotham-metropolis-ny-c-best-nicknames-article-1.2556511>

Dastgerdi, A. S., & De Luca, G. (2019). Strengthening The City's Reputation in the Age Of Cities: An Insight in The City Branding Theory. *City, Territory and Architecture*, 6(1), 1-7.

Govers R. , *City Branding Is Not About the Logo*

<https://www.europeancitiesmarketing.com/city-branding-is-not-about-the-logo/>

Işık, M. ve Erdem A. (2015). Nasıl Marka Şehir Olunur? *City Branding*. 1. Basım, Konya: Eğitim Yayınevi.

Kotler, P. (2008). A'dan Z'ye Pazarlama. Pazarlamayla İlgilenen Herkesin Bilmesi Gereken, 80 Kavram, 6. Basım.

Law, L. (2021). 20 Top-Rated Tourist Attractions in New York City, <https://www.planetware.com/tourist-attractions/-new-york-city-us-ny-nyc.htm>.

Lebedenko V. (2004) , Where is Place Branding Heading?. *Place Branding*, 1(1), (Ed) Kotler, P., Nebenzahl, I. D., Lebedenko, V., Rainisto, S., Gertner, D., Clifton, R., ... & Aaker, D. 12-35.

Michael, C. Sedghi A. (2014) 'The world Cities With the Most Powerful Brands - Get The Data' <https://www.theguardian.com/cities/datablog/2014/may/06/world-cities-most-powerful-brands-get-the-data>

Nebenzahl, I.D. (2004) , Where is Place Branding Heading?. *Place Branding*, 1(1), (Ed) Kotler, P., Nebenzahl, I. D., Lebedenko, V., Rainisto, S., Gertner, D., Clifton, R., ... & Aaker, D. 12-35.

NYC The Official Guide, (Erişim: 25.01.2021). <https://www.nycgo.com/neighborhoods-boroughs/about-nyc-five-boroughs/>

Peltekoğlu, F. B. (2014). *Halkla İlişkiler Nedir?*. 8. Baskı. İstanbul: Beta Basım.

The Place Brand Observer (2020). (Erişim 05.03.2021). <https://placebrandobserver.com/new-york-city-performance-brand-image-reputation/>

Thompson, William C. Jr. Comptroller of New York c/o Pfefferkorn, John. Appraisal for New York City Demographics “One Year Later” the Fiscal Impact of 9/11 on New York City. 9/4/2002. courtesy of Deutschebank Mortgage Captial, LLC.

Times Square The Official Website (Erişim 25.02.2021).

<https://www.timessquarenyc.org/times-square-new-years-eve>

Times Square The Official Website (Erişim 25.02.2021).

<https://www.timessquarenyc.org/times-square-new-years-eve/nye-history-times-square-ball#:~:text=Revelers%20began%20celebrating%20New%20Year's,to%20signal%20the%20New%20Year>

Winfield-Pfefferkorn Julia, The Branding Of Cities Exploring City Branding and the Importance of Brand Image, Master Thesis, Master of Arts in Advertising Design at the Graduate School of Syracuse University. (2005)

http://www.culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/nation_branding/The_Branding_Of_Cities_-_Julia_Winfield-Pfefferkorn.pdf

World Population Review, (Erişim 20.02.2021).

<https://worldpopulationreview.com/us-cities/new-york-city-ny-population>

World Strides. (2017) (Erişim 20.01.2021). 12 Interesting Facts About New York City.

<https://worldstrides.com/blog/2017/10/12-interesting-facts-about-new-york-city/>

KAYNAKÇA

Aksungur, A. G. ve Kastal, İ. (2007). “Turizmde Markalaşma”, Kültür ve Turizm Bakanlığı-Tanıtma Genel Müdürlüğü.

Ashworth, G.; Kavaratzis, M. (2009). Beyond The Logo: Brand Management For Cities. *J Brand Management*. 16:520–531.

Barry, F. (2011). The Mouth of Truth and the Forum Boarium: Oceanus, Hercules, and Hadrian. *The Art Bulletin*. 93, 1. 7-37.

Berglund, E.; Olsson, K. (2010). Rethinking Place Marketing—A Literature Review. In: 50th ERSA Congress. Jönköping, Sweden.

Boyer, M.C. (2011). The Two Orders Of Cybernetics İn Urban Form And Design. Companion To Urban Design. Routledge, New York, 89–102.

Braun, E. (2008). “City Marketing: Towards an Integrated Approach”, Erasmus University-Rotterdam.

Britannica. (2021a). Ancient Rome. 31.05.2021 tarihinde <https://www.britannica.com/place/ancient-Rome> adresinden erişim sağlanmıştır.

Britannica. (2021b). Ancient Rome. 31.05.2021 tarihinde <https://www.britannica.com/topic/Colosseum> adresinden erişim sağlanmıştır.

Britannica. (2021c). Ancient Rome. 02.06.2021 tarihinde <https://www.britannica.com/place/Vatican-City> adresinden erişim sağlanmıştır.

Buhalis, D. (2000). “Marketing The Competitive Destination of The Future, Tourism Management”, 21, 97-116.

Cinecittastudios. (2021). Cinecittastudios. . 09.06.2021 tarihinde <https://cinecittastudios.it/en/> adresinden erişim sağlanmıştır.

Civitatis. (2021a). Museums in Rome. 09.06.2021 tarihinde <https://www.rome.net/museums> adresinden erişim sağlanmıştır.

Civitatis. (2021b). Piazzas and Fountains. 09.06.2021 tarihinde <https://www.rome.net/squares> adresinden erişim sağlanmıştır.

Civitatis. (2021c). Day Trips from Rome. 09.06.2021 tarihinde <https://www.rome.net/nearby-sights> adresinden erişim sağlanmıştır.

Eataly. (2021). Pizza romana vs. pizza napoletana: differenze e ricetta. 01.06.2021 tarihinde https://www.eataly.net/it_it/magazine/guide/come-fare/differenza-pizza-napoletana-pizza-romana adresinden erişim sağlanmıştır.

Fodor, E. (2012). Fodor’s Rome. New York: Random House.

Fodor, E. (2021). Musei Vaticani. 01.06.2021 tarihinde <https://www.fodors.com/world/europe/italy/rome/things-to-do/sights/reviews/musei-vaticani-90081> adresinden erişim sağlanmıştır.

Furet, F.; Ozouf, M. (1989). *A Critical Dictionary of the French Revolution*. London, England: Harward University Press.

Garwood, D.; Williams, N. (2018). *Lonely Planet Rome*. Oxford: Lonely Publisher.

Hanna, S.; Rowley, J. (2008). "An Analysis of Terminology Use in Place Branding, Place Branding and Public Diplomacy", 4(1), 58-75.

Hussein, A.S.; Troena ,E.A, Mujihestia, T.I. (2018). The role of city image and visitors' satisfaction on visitors' revisit intention: a study in an enclave city. *J Apl Manaj* 16:309–320.

Ilıcak, N. G. (2020). Kültürel bir Değer Olarak Hamam ve Efsanelerde Kullanılışı. *Journal of History School*, 48, 3581-3603.

Kavaratzis, M.; Ashworth, G. (2005). City branding: an effective assertion of identity or a transitory marketing trick? *Tijdschr voor Econ en Soc eografie* 96:506–514

Kotler, P., A. Michael, H., Irving, R. & Donald, H. H.(2002), *Marketing, Asian Places*, John Wiley & Sons (Asia), Singapore.

Luckham, R.;White, G. (1996). *Democratization in the South*. New York: Manchester University Press.

Middleton, A. C. (2011). City branding and inward investment. In *City Branding Theory and Cases*. (Ed. K. Dinnie). Palgrave Macmillan, 15-26.

Oguztimur, S.; Akturan U. (2016). Synthesis Of City Branding Literature (1988–2014) As A Research Domain. *Int J Tour Resources* 18:357–372.

RomaAirport. (2021). Roma Airport. 09.06.2021 tarihinde <https://www.roma-airport.com/fiumicino> adresinden erişim sağlanmıştır.

Rainisto, S. K. (2003). "Success Factors of Place Marketing: A Study of Place Marketing Practices in Northern Europe and The United States", Helsinki Teknoloji Üniversitesi-Uluslararası Ticaret ve Strateji Kurumu.

Shirvani Dastgerdi A, De Luca G (2018a) The riddles of historic urban quarters inscription on the UNESCO world heritage list. *Int J Archit Res ArchNet-IJAR* 12:152–163.

Şaylan, M. (2009). Bir Şehri Markalaştırmak, 16.10.2009, <http://darecabelediyesi.blogcu.com/bir-sehri-markalastirmak-muratsaylan/6258754>, (Erişim Tarihi: 14.03.2011).

Riza, M.; Doratlı, N.; Faslı, M. (2012). City branding and identity. *Procedia Soc Behavior Science*. 1:1.

The Holy See. (2021). The Holy See. 02.06.2021 tarihinde <https://www.vatican.va/content/vatican/en.html> adresinden erişim sağlanmıştır.

Unesco. (2021). Intangible Cultural Heritage. 01.06.2021 tarihinde <https://ich.unesco.org/en/RL/art-of-neapolitan-pizzaiuolo-00722> adresinden erişim sağlanmıştır.

Ülgen, H.;Mirze, S. K. (2006). İşletmelerde Stratejik Yönetim, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 3.Baskı.

Viator. (2021). Enchanting Opera Arias. 09.06.2021 tarihinde <https://www.viator.com/tours/Rome/I-Virtuosi-dellopera-di-Roma-Enchanting-Opera-Arias/d511-25694P2> adresinden erişim sağlanmıştır.

Zenker S.; Martin N. (2011) Measuring Success In Place Marketing And Branding. Place Brand Public Diplomacy 7:32–41.

KAYNAKÇA

Aılavadı, Kusum L. ve Kevin L. Keller (2004), "Understanding Retail Branding: Conceptual Insights and Research Priorities", Journal of Retailing, Vol. 80, s. 331-342.

Dinnie, Keith (2011), "City Branding" Theory and Cases, Palgrave Macmillian Publisher Limited, Hampshire, UK.

Elden, M. (2016). Reklam ve Reklamcılık. İstanbul: Say Yayınları.

Fan, Ying (2006), "Branding the nation: What is being Branded?" Journal of Vocation Marketing, Vol.12, No.1, s. 5-14.

Işık, M. Ve Erdem, A. (2015). Nasıl Marka Şehir Olunur? Konya: eğitim Yayınevi.

Kavaratzis, M., Ashworth, G.J. (2005), "City Branding: An Effective Assertion of Identity or a Marketing Trick?" Blackwell Publishing.

Odabaşı, Y. ve Oyman, M. (2005). Pazarlama İletişimi Yönetimi. İstanbul: MediaCat Yayınları.

Selvi, M.S. (2007). Marka Yönetimi. İstanbul: Detay Yayıncılık.

TÜROFED (2008), "Marka Şehir: Bir Şehri Ürün Olarak Yaratabilmek", Türofed Dergisi, ss:66-75

Uztuğ, F.(2003). Markan Kadar Konuş – Marka İletişimi Stratejileri. İstanbul: MediaCat Yayınevi.

Winfield,J., "The Branding Of Cities, Exploring City Branding and the Importance of Brand İmage", A Master thesis at department of Advertising Design, Syracuse University, Pfefferkorn, 2005

Elektronik Kaynaklar

<https://en.parisinfo.com/paris-museum-monument/71419/La-Sorbonne-Universite>. Erişim Tarihi: 22.04.2021.

<https://www.parisinfo.com/transports/90841/Place-Charles-de-Gaulle>. Erişim Tarihi: 22.04.2021.

<https://www.paris.fr/pages/la-tour-eiffel-accueille-a-nouveau-les-visiteurs-7928>. Erişim Tarihi: 22.04.2021.

<https://en.parisinfo.com/practical-paris/how-to-get-to-and-around-paris/public-transport>. Erişim Tarihi: 22.04.2021.

<https://parisladefense.com/fr/>. Erişim Tarihi: 22.04.2021.

<https://pixabay.com/tr/>. Erişim Tarihi: 22.04.2021.

KAYNAKÇA

Anholt, S., *Competitive Identity The New Brand Management for Nations, Cities and Regions*, Palgrave MacMillan, 1. Basım, New York, 2007.

Avcılar, M.Y. ve Kara, E., *Şehir Markası Kavramı ve Marka Şehir Yaratma Stratejilerine*

Yönelik Literatür İncelemesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi, Bahar 2015, Sayı 34, 76-94.

Azimov, S., *Şehir Markalaşmasında Sosyal Medyanın Rolü: Tr33 Bölgesinde Bir Uygulama*, T.C. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2020, yayınlanmamış yüksek lisans tezi

Dinnie, Keith. *Introduction to the Theory of City Branding*. Ed. Keith Dinnie, *City Branding Theory and Cases*, Palgrave MacMillan, 1. Basım, New York, 2011.

Gauli,R., Nadan,K.S., Hyytiäinen, S., *How to build successful city brands? Case Cities: San Francisco and Los Angeles*, Haaga-Helia University of Applied Science, 2014. <https://core.ac.uk/download/pdf/38111226.pdf>

Greenberg, M., *Branding Cities A Social History of the Urban Lifestyle Magazine*, *Urban Affairs Review*, Vol. 36, No. 2, November 2000, 228-263.

Işık, M. ve Erdem A. (2015). *Nasıl Marka Şehir Olunur?* 1. Basım, Konya: Eğitim Yayınevi.

Koller, V. "The world in one city" *Semiotic and cognitive aspects of city branding*, *Journal of Language and Politics*, 2008, 7-3, 431-450

Kotler, P. ve Gertner, D. *Country as a Brand, Product and Beyond: A Place Marketing and Brand Management Perspective*, *Journal of Brand Management*, 2002, Vol. 9, No. 4-5, 249-261

Rıza, Müge, Naciye Doratlı & Mukaddes Faslı. *City Branding and Identity*. *Procedia: Social and Behavioural Science*, 2012, 35, 293-300.

Van Gelder, Sicco. *City Brand Partnership*. Ed. Keith Dinnie, *City Branding Theory and Cases*, Palgrave MacMillan, 1. Basım, New York, 2011.

Yalçın,M., *Şehir Markalaşmasında Sosyal Medya Kullanımının Şehir İmajına Katkısı: İzmir Örneği*, Tc. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, yayınlanmamış doktora tezi

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://www.history.com/topics/us-states/los-angeles-california>, erişim tarihi: 12.04.2021.

<https://www.bartush.com/fun/the-history-of-the-famous-hollywood-sign/>, erişim tarihi: 21.04.2021

<https://web.archive.org/web/20070809185557/http://www.hollywood-sign.org/pdf/HOLLYWOOD%20PLOTLINE.pdf>, erişim tarihi: 21.04.2021

<https://www.discoverlosangeles.com/things-to-do/arts>, erişim tarihi: 22.04.2021

<https://griffithobservatory.org/about/observatory-history/>, erişim tarihi: 25.04.202

Kaynaklar

Aaker, D. A. (1991). *Managing Brand Equity*, New York: The Free Press.

Aaker, D. A ve Biel A. L (1993). Brand Equity and Advertising An Overview. Ed. Aaker ve Biel Brand Equity and Advertising içinde (s. 1-10) New Jersey: Lawrence Erlbaum

Aaker, D. (t.y). Brand Equity vs. Brand Value: What's the Difference?. Erişim Tarihi: 06.02.2021, <https://www.prophet.com/2016/09/brand-equity-vs-brand-value/#:~:text=Brand%20equity%20refers%20to%20the,much%20a%20brand%20is%20worth.>

Anholt, S. (2006). The Anholt-GMI city brands index: How the world sees the world's cities. *Place branding*, 2(1): 18-31.

Arı, E. ve Yılmaz, V. (2019). Doğrulayıcı Faktör Analizi ile Şehir Marka Algısını Etkileyen Faktörlerin Araştırılması. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(3): 412-424.

Avcılar, M. Y. ve Kara, E. (2015). Şehir Markası Kavramı ve Marka Şehir Yaratma Stratejilerine Yönelik Literatür İncelemesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 16(34): 76-94.

Berg, V. D. L., Pol, P. M. J., Mingardo, G., Speller, C. J. M. (2006). *The safe city: Safety and urban development in European cities*. Ashgate Publishing, Ltd.

BestCities (2021). The World's Best Cities in 2021, Erişim Tarihi: 21.05.2021, <https://www.bestcities.org/rankings/worlds-best-cities/>

Bolat, Ş. (2015). Londra'da Göçmen Nüfus Hızla Artıyor, Erişim Tarihi: 22.05.2021, <https://www.amerikaninsesi.com/a/londrada-gocmen-nufus-hizla-artiyor/2990987.html>

Cankurtaran, Ö. ve Beydili, E. (2016). Ayrımcılık Karşıtı Sosyal Hizmet Uygulamasının Gerekliği Üzerine. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1): 145-160.

Chandon, P. (2003). Note on measuring brand awareness, brand image, brand equity and brand value (pp. 1-12). Fontainebleau: Insead.

Chen, D. ve Yi, P. (2010, May). Mode selection of tourism supply chain and its management innovation. In 2010 International Conference on E-Business and E-Government (pp. 3388-3391). IEEE.

Chu, S. ve Keh, H. T. (2006). Brand value creation: Analysis of the Interbrand-Business Week brand value rankings. *Marketing Letters*, 17(4): 323-331.

CityOfLondon (2021). The Role Of Financial Services, Erişim Tarihi 23.05.2021, <https://www.cityoflondon.gov.uk/assets/Business/city-statistics-briefing-2021.pdf>

CityofLondon (t.y). Tourism Statistics, Erişim Tarihi: 22.05.2021, <https://www.cityoflondon.gov.uk/things-to-do/tourism-trends-and-strategies/tourism-statistics>

Clark, D. (2020). Youth Unemployment Rate in London (UK) 2004-2019, Erişim Tarihi: 24.05.2021, <https://www.statista.com/statistics/383361/youth-unemployment-rate-in-londo/#:~:text=In%202019%2C%20the%20youth%20unemployment,percent%2C%20compared%20with%2013.5%20percent.>

Councils (t.y). London Facts And Statistics, Erişim Tarihi: 23.05.2021, <https://londoncouncils.gov.uk/who-runs-london/london-facts-and-statistics>

Çakar Mengü, S. (2016). *Kurumsal İletişim ve Profesyonel Markalar*. İstanbul: Derin Yayınları

De Noni, I., Orsi, L., Zanderighi, L. (2014). Attributes of Milan influencing city brand attractiveness. *Journal of Destination Marketing & Management*, 3(4): 218-226.

Demographia (2021). Demographia World Urban Areas . Erişim Tarihi: 21.05.2021, <http://www.demographia.com/db-worldua.pdf>

Dursun, Y., ve ÇERÇİ, U. M. (2004). Algılanan sağlık hizmeti kalitesi, algılanan değer, hasta tatmini ve davranışsal niyet ilişkileri üzerine bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (23): 1-16

Engin, H. B. (2016). Markalaşma Kavramı Çerçevesinde Marka Ederi. *Öneri Dergisi*, 12(46): 277-294.

Europa (t.y). Statistical pocketbooks, Erişim Tarihi: 23.05.2021, https://ec.europa.eu/transport/facts-fundings/statistics/pocketbooks_en_en

First (t.y). Events, Erişim Tarihi: 24.05.2021, <https://www.first4london.com/directory/Events/>

Gaggiotti, H., Cheng, P. L. K., Yunak, O. (2008). City brand management (CBM): The case of Kazakhstan. *Place Branding and Public Diplomacy*, 4(2): 115-123.

Getzoff M. (2020). World's Best Cities To Live In 2020. Erişim Tarihi: 21.05.2021, <https://www.gfmag.com/global-data/non-economic-data/best-cities-to-live>

Gerrard, N. (2015). London hotel rooms to grow 12% in next three years, Erişim Tarihi: 22.05.2021, <https://www.thecaterer.com/news/hotel/london-hotel-rooms-to-grow-12-in-next-three-years>

Hofstede, G., Hofstede G. J., Minkov M. (2010). *Cultures and Organizations: Software of the Mind*. McGrawHill

HotelIndustryMagazine (2011). Hotel Data: Industry Size, Erişim Tarihi: 22.05.2021, <http://www.hotel-industry.co.uk/data/hotel-data-industry-size/>

Ilıcak, N. G. (2020). Kültürel bir Değer Olarak Hamam ve Efsanelerde Kullanılışı. *Journal of History School*, 48, 3581-3603.

Johnson, B. (2008) Cities, systems of innovation and economic development, *Innovation*, 10(2-3): 146-155

Kapferer, J. N. (2012). *The New Strategic Brand Management: Advanced Insights and Strategic Thinking*. London: Kogan Page,

Kaptanoğlu, R. Ö., Kiliçarslan, M., Tosun, A. (2019). Marka ve Marka Farkındalığı. *The Journal of Social Science*, 3(5): 248-266.

Koçak, M. (2019). İşletmelerin Uluslararasılaşmasına Yönelik Kavramsal Bir Çerçeve. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1): 169-190.

Kotler, P. ve Gertner, D. (2002). Country as brand, product, and beyond: A place marketing and brand management perspective. *Journal of brand management*, 9(4): 249-261.

Kotler, P. ve Pfoertsch, W. (2007). Being known or being one of many: the need for brand management for business-to-business (B2B) companies. *Journal of business & industrial marketing*, 22(6): 357-362

Lift (t.y). About, Erişim 24.05.2021, <https://www.liftfestival.com/about-us/>

London (2020). London Green Spaces Commission Report. Erişim Tarihi: 23.05.2021, https://www.london.gov.uk/sites/default/files/4244_-_gla_-_london_green_spaces_commission_report_v7_0.pdf

London (t.y). Waste and recycling, Erişim Tarihi: 22.05.2021, <https://www.london.gov.uk/what-we-do/environment/waste-and-recycling>

LondonData (t.y). London Data Store, Erişim Tarihi 23.05.2021, <https://data.london.gov.uk/>

Marangoz, M. (2006). Tüketicilerin Marka Fonksiyonu Algılamaları ile Satın Alma Sonrası Davranışları Arasındaki İlişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(2): 107-128.

Matsumoto, D. (1996). *Culture and Psychology*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole

MayorOfLondon (2018). Vision Zero Action Plan, Erişim Tarihi: 23.05.2021, <http://content.tfl.gov.uk/vision-zero-action-plan.pdf>

MayorOfLondon (2019). Travel in London, Erişim Tarihi: 22.05.2021, <http://content.tfl.gov.uk/travel-in-london-report-12.pdf>

MayorOfLondon2 (2019). Health, safety and environment annual report, Erişim Tarihi: 23.05.2021, <http://content.tfl.gov.uk/tfl-hse-annual-report-2018-19.pdf>

Mercer (2019). Quality of living city ranking. Erişim Tarihi: 21.05.2021, <https://mobilityexchange.mercer.com/insights/quality-of-living-rankings>

Merrilees, B., Miller, D., Herington, C. (2009). Antecedents of residents' city brand attitudes. *Journal of Business Research*, 62(3): 362-367.

Mime (t.y). Mime London, Erişim Tarihi: 24.05.2021, <https://mimelondon.com/>

Moomaw, R. L., ve Shatter, A. M. (1996). Urbanization and economic development: a bias toward large cities?. *Journal of Urban Economics*, 40(1): 13-37.

Numbeo (2021). Quality of Life Index by City 2021, Erişim Tarihi: 22.05.2021, <https://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings.jsp>

OECD (t.y). Better Life Index. <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=BLI>, Erişim Tarihi: 04.02.2021

ParksForLondon (2020). Good Parks For London 2020, Erişim Tarihi: 23.05.2021, <https://parksforlondon.org.uk/wp-content/uploads/2020/08/Good-Parks-for-London-2020-Final-with-Jan-21-updates.pdf>

Rıza, M., Doratlı, N., Faslı, M. (2012). City branding and identity. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 35: 293-300.

Saelens, B. E., Sallis, J. F., Frank, L. D. (2003). Environmental correlates of walking and cycling: findings from the transportation, urban design, and planning literatures. *Annals of behavioral medicine*, 25(2): 80-91.

Schein, E. H. (1991). What is culture. Mary Godwyn ve Jody Hoffer Gittel (ed.). *Sociology of Organizations içinde* (243-253). Newbury Park, CA: Sage

Shafranskaya, I. ve Potapov, D. (2014). An empirical study of consumer-based city brand equity from signalling theory perspective. *Place Branding and Public Diplomacy*, 10(2): 117-131.

Tapper, R. ve Font, X. (2004). *Tourism supply chains. Report of a Desk Research Project for The Travel Foundation*, Leeds Metropolitan University, Leeds.

Taşkıran Boztepe, H. (2017). *Marka İletişimi ve Dijital Stratejiler*. İstanbul: Der Yayınları

TimesHigherEducation (2021). World University Rankings 2021, Erişim Tarihi: 22.05.2021, https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2021/world-ranking#!/page/0/length/100/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats

TopUniversities (2019). Best Student Cities 2019, Erişim Tarihi: 22.05.2021, <https://www.topuniversities.com/city-rankings/2019>

Tosun, N. B. (2010). *İletişim Temelli Marka Yönetimi*. İstanbul: Beta Yayınları

Tosun, N. B. (2017). *Marka Yönetimi*. İstanbul: Beta Yayınları

Trust (2018). Key population statistics for London and it's sub-regions, Erişim Tarihi: 22.05.2021, <https://www.trustforlondon.org.uk/data/geography-population/>

Trust (2020). Unemployment Rates by Age Group, Erişim Tarihi: 24.05.2021, <https://www.trustforlondon.org.uk/data/unemployment-age/>

Uztuğ, F. (2003). *Markan Kadar Konuş Marka İletişimi Stratejileri*. İstanbul: Mediacat Kitapları

Yıldırım, K. (2012). PISA 2006 verilerine göre Türkiye'de eğitimin kalitesini belirleyen temel faktörler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2): 229-255.

Zenker, S., Petersen, S., Aholt, A. (2013). The Citizen Satisfaction Index (CSI): Evidence for a four basic factor model in a German sample. *Cities*, 31: 156-164.

Zhang, L. ve Zhao, S. X. (2009). City branding and the Olympic effect: A case study of Beijing. *Cities*, 26(5): 245-254.

Kaynakça

- Aaker, J. L. (1997). Dimensions of brand personality. *Journal of marketing research*, 34(3), 347-356.
- Aaker, D.A. (1991). *Managing brand equity*. New York: Free Press.
- Acuti, D., Mazzoli, V., Donvito, R., & Chan, P. (2017). Are fashion cities really fashion cities? An analysis on city brand associations. In *Global Fashion Management Conference at Vienna Proceedings*, 230-234.
- Ahmad, M. F., Abdullah, Z. B., Tamam, E. B., & Bolong, J. B. (2013). Determinant attributes of city brand personality that influence strategic communication. *Canadian Social Science*, 9(2), 40-47.
- Amatyakul, S., & Polyorat, K. (2016). City brand personality: The application of brand personality concept in the city context. *Review of Integrative Business and Economics Research*, 5(4), 108-121.
- Anholt, S. (2010). *Places: Identity, image and reputation*. New York: Palgrave Macmillan.
- Ashworth, G. (2009). The instruments of place branding: how is it done?. *European Spatial research and policy*, 16(1), 9-22.
- Arias-Sans, A., & Russo, A. P. (2016). The right to Gaudí: What can we learn from the commoning of Park Güell, Barcelona?. In C. Colomb, & J. Novy (Eds.), *Protest and resistance in the tourist city* (ss.261-277). London: Routledge.
- Azoulay, A., & Kapferer, J. N. (2003). Do brand personality scales really measure brand personality?. *Journal of brand management*, 11(2), 143-155.
- Baker, B. (2012). *Destination branding for small cities: The essentials for successful place branding*. Portland, Oregon: Creative Leap Books.
- Balibrea, M. P. (2017). *The global cultural capital: Addressing the citizen and producing the city in Barcelona*. London: Springer.
- Balibrea, M. P. (2007). Strategies of remembrance: branding the new Barcelona. *Shangai: Holcim Forum*, 243-252.
- CNN (2002, 18 Mart). Barcelona marks 150 years of Gaudi, <http://edition.cnn.com/2002/world/europe/03/18/gaudi.barcelona/index.html>, Erişim Tarihi: 11 Haziran 2021.
- Crossa, V., Pareja-Eastaway, M., & Barber, A. (2010). Reinventing the city: Barcelona, Birmingham and Dublin. In S. Musterd, & A. Murie (Eds.), *Making competitive cities*, (ss.67-92). Oxford: John Wiley & Sons.
- Craciun, C. (2011). Symbolic meaning of local identity—A case study on Barcelona place brand representation. Research Project for the Master of Advanced Studies in Social Communication Communication Department Pompeu Fabra University, repositori.upf.edu, Erişim Tarihi: 14. Haziran 2021.

De Jong, M., Chen, Y., Joss, S., Lu, H., Zhao, M., Yang, Q., & Zhang, C. (2018). Explaining city branding practices in China's three mega-city regions: The role of ecological modernization. *Journal of Cleaner Production*, 179, 527-543.

Dessart, L., Veloutsou, C., & Morgan-Thomas, A. (2015). Consumer engagement in online brand communities: a social media perspective. *Journal of Product & Brand Management*, 24(1), 28-42.

Dinnie, K. (2011). Theory. In K. Dinnie (Ed.), *City branding: Theory and cases* (ss. 1-7). New York: Palgrave Macmillan.

Glińska, E., & Rudolf, W. (2019). City brand personality projected by municipalities from central and eastern Europe Countries—A comparison of Facebook usage. *Sustainability*, 11(19).

Ioannis, L., & Mitoula (2020). City branding and sustainable development. As a case study: The

Jones, E. (2016). The Barcelona brand. <https://www.barcelona-metropolitan.com/features/a-sense-of-place-the-barcelona-brand/>, Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2021.

Kasapi, I., & Cela, A. (2017). Destination branding: A review of the city branding literature. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 8(4), 129-142.

Kavaratzis, M., & Hatch, M. J. (2013). The dynamics of place brands: An identity-based approach to place branding theory. *Marketing Theory*, 13(1), 69-86.

Kavaratzis, M. (2008). From city marketing to city branding: an interdisciplinary analysis with reference to Amsterdam, Budapest and Athens. Doctoral dissertation, University of Groningen.

Keller, K. L. (1993). Conceptualizing, measuring, and managing customer-based brand equity. *Journal of Marketing*, 57(1), 1-22.

Keller, K. L., & Lehmann, D. R. (2001). The brand value chain: Linking strategic and financial performance. *Tuck School of Business, Dartmouth College*.

Kemp, E., Childers, C. Y., & Williams, K. H. (2012). Place branding: creating self-brand connections and brand advocacy. *Journal of Product & Brand Management*, 21(7), 508-515.

Kim, H. B., & Lee, S. (2015). Impacts of city personality and image on revisit intention. *International Journal of Tourism Cities*, 1(1), 50-69.

Krisnawan, I. G. N. D., & Jatra, I. M. (2021). The effect of brand image, brand awareness, and brand association on smartphone purchase intention (Case Study in Denpasar). *American Journal of Humanities and Social Sciences Research*, 5(6), 17-12.

Kotler, P., & Keller, K. (2009). *Marketing management*. New Jersey: Prentice Hall.

Kusumawati, A. (2019). Exploring and measuring city brand personality in small cities. In *First International Conference on Administration Science (ICAS 2019)*, 300-306.

Lee, C. J. (2014). Effects of sport mega-events on city brand awareness and image: using the 2009 world games in Kaohsiung as an example. *Quality & Quantity*, 48(3), 1243-1256.

Lee, H. J., & Suh, Y. G. (2011). Understanding and Measuring City Brand Personality (CPS) -In the context of South Korean market. *International Journal of Tourism Sciences*, 11(3), 1-20.

Lucarelli, A. (2012). Unraveling the complexity of “city brand equity”: A three-dimensional framework. *Journal of Place Management and Development*, 5(3), 231-252.

Mansilla, J. A., & Milano, C. (2019). Becoming centre: Tourism place making and space production in two neighborhoods in Barcelona. *Tourism geographies*. DOI: 10.1080/14616688.2019.1571097

March, H., & Ribera-Fumaz, R. (2016). Smart contradictions: The politics of making Barcelona a Self-sufficient city. *European urban and regional studies*, 23(4), 816-830.

Marshall, T. (1996). Barcelona—fast forward? City entrepreneurialism in the 1980s and 1990s. *European planning studies*, 4(2), 147-165.

Mohanty, S. S. (2014). Growing importance of mascot & their impact on brand awareness—A study of young adults in Bhubaneswar City. *International Journal of Computational Engineering & Management*, 17(6), 42-44.

Moilanen, T., & Rainisto, S. (2009). *How to brand nations, cities and destinations*. Palgrave Macmillan.

Molina, A., Fernández, A. C., Gómez, M., & Aranda, E. (2017). Differences in the city branding of European capitals based on online vs. offline sources of information. *Tourism Management*, 58, 28-39.

Panchal, S. K., Khan, B. M., & Ramesh, S. (2012). Importance of ‘brand loyalty, brand awareness and perceived quality parameters’ in building brand equity in the Indian pharmaceutical industry. *Journal of Medical Marketing*, 12(2), 81-92.

Paredes-Rodriguez, A. A., & Spierings, B. (2020). Dynamics of protest and participation in the governance of tourism in Barcelona: a strategic action field perspective. *Journal of Sustainable Tourism*, 28(12), 2118-2135.

Pareja-Eastaway, M. (2009). The Barcelona metropolitan region: from non-existence to fame. *Built Environment*, 35(2), 212-219.

Pompe, A. (2017). City brand in the eyes of values. *Advances in Business-Related Scientific Research Journal*, 8(1), 9-22.

Portabella, J. (2010). Barcelona: identity and cosmopolitanism. *Paradigmes: economia productiva i coneixement*, 5, 115-123.

Rius-Ulldemolins, J., Hernández I Martí, G. M., & Torres, F. (2016). Urban development and cultural policy “White Elephants”: Barcelona and Valencia. *European Planning Studies*, 24(1), 61-75.

Rius Ulldemolins, J. (2014). Culture and authenticity in urban regeneration processes: Place branding in central Barcelona. *Urban studies*, 51(14), 3026-3045.

Shafranskaya, I., & Potapov, D. (2014). An empirical study of consumer-based city brand equity from signalling theory perspective. *Place Branding and Public Diplomacy*, 10(2), 117-131.

Tarman, H. A., Soleh, S. M., Ari, A., & Rahmat, T. A. (2019). Leveraging brand equity by applying brand communication and forming city branding based on unique selling proposition (a case of crafts city). *J. Bus. Adm. Stud.*, 5(5), 74-83.

The Guardian (2014, 6 Mart). The world cities with the most powerful brands - get the data. <https://www.theguardian.com/cities/datablog/2014/may/06/world-cities-most-powerful-brands-get-the-data>

Trueman, M., Klemm, M., & Giroud, A. (2004). Can a city communicate? Bradford as a corporate brand. *Corporate Communications: An International Journal*, 9(4), 317-330.

Wheeler, D. (2020). Barcelona, a musical olympus? Live concerts, club cultures, television and city branding. *Journal of Spanish Cultural Studies*, 21(1), 79-96.

Yu, E., & Kim, J. (2020). The relationship between self-city brand connection, city brand experience, and city brand ambassadors. *Sustainability*, 12(3), 982.

Zenker, S., & Braun, E. (2017). Questioning a “one size fits all” city brand: Developing a branded house strategy for place brand management. *Journal of Place Management and Development*, 10 (3), 270-287.

Zhao, C. (2018). Research on the “implanted” model of tourism advertising in city brand promotion under the strategy of Guangdong-Hong Kong-Macao Greater Bay Area. In *2018 International Symposium on Social Science and Management Innovation (SSMI 2018). Advances in Economics, Business and Management Research* Vol. 68, 687-689.

A sustainable strategy for regenerating the city (2016, 24 Mayıs). <https://barcelonarchitecturewalks.com/superblocks/>, Erişim Tarihi: 20 Nisan 2021.

London ranks as the top “City Brand.” Sydney emerges in second place, while Paris declines from first in 2017 to third in 2020 (2020, 6 Nisan). <https://www.ipsos.com/en/2020-anholt-ipsos-city-brand-index>, Erişim Tarihi: 20 Nisan 2021.

**ŒEHİRLER NASIL
MARKALAŒIR:**

**MARKA ŒEHİR OLMANIN PÜF
NOKTALARI**

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Metin IŒIK

Dr. Öğr. Üyesi A. Bahadır DARI

EĞİTİM
yayınevi

**ŞEHİRLER NASIL MARKALAŞIR:
MARKA ŞEHİR OLMANIN PÜF NOKTALARI**

Prof. Dr. Metin IŞIK, Dr. Öğr. Üyesi A. Bahadır DARI

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-79-9

1. Baskı, Ağustos 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

ŞEHİRLER NASIL MARKALAŞIR:

MARKA ŞEHİR OLMANIN PÜF NOKTALARI

Prof. Dr. Metin IŞIK, Dr. Öğr. Üyesi A. Bahadır DARI

248 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-79-9

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçımız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- AVCILAR, M. Y. & KARA, E. (2015). “Şehir Markası Kavramı ve Marka Şehir Yaratma Stratejilerine Yönelik Literatür İncelemesi” **Sosyal Ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi**, Bahar/Spring2015-Say/Issue34.
- BAKER, B. (2012). **Destination Branding for Small Cities**, Portland, Oregon, United States of America: Creative Leap Books.
- BARRINGER Bruce R.& Ireland, R. Duane (2008). **What’s Stopping You?: Shatter the 9 Most Common Myths Keeping You from Starting Your Own Business**, FT Press.
- BLAIN, C., LEVY, S. E., & RITCHIE, J. B. (2005). “Destination branding: Insights and practices from destination management organizations”. **Journal of Travel Research**, 43(4), 328-338.
- CHIARAVALLE, B. & SCHENCK, B. F. (2007). **Branding For Dummies**, Wiley Publishing Inc.
- CORNISH, W. R. (2004). **Intellectual property: Omnipresent, distracting, irrelevant?**, Oxford University Press
- ÇİFCİ, S. & COP, R. (2007). “Marka ve Marka Yönetimi Kavramları: Üniversite Öğrencilerinin Kot Pantolon Marka Tercihlerine Yönelik Bir Araştırma”, **Finans Politik & Ekonomik Yorumlar**, Cilt: 44 Sayı:512.
- DİNİE, K (2011). **City Branding: Theory and Cases**, Palgrave Macmillian Publisher Limited, Hampshire, UK.
- ENGİN, Hande BİLSEL (2016). “Markalaşma Kavramı Çerçevesinde Marka Ederi”, **Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi** • Cilt 12, Sayı 46, Temmuz 2016, ISSN 1300-0845, ss. 277-294.
- FAN, Ying (2006), “Branding the nation: What is being Branded?”, **Journal of Vocation Marketing**, Vol.12, No.1, ss. 5-14.
- HANNA, S. & ROWLEY J. (2008) “An Analysis of Terminology Use In Place Branding”, **Place Branding and Public Diplomacy**.
- HANSEN, F. (2007). **Advertising and consumer choice**. Copenhagen Business School Press DK.
- IŞIK, M. & YILDIRIM, L. N. (2019). *Eskişehir’de Öğrenim Gören Öğrencilerin Eskişehir İmaj Algısı*, **Anadolu Akademi, Sosyal Bilimler Dergisi**, Ocak .
- IŞIK, M., VE A. ERDEM. (2015). **Nasıl Marka Şehir Olunur?**. Konya: Eğitim Yayınevi.

- İNANÇ, Hüsamettin ve YACAN, İbrahim (2018). “*Ülkelerin Markalaşma Süreci ve Marka Kavramı*”, **Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi**, 2018, C.1, S.3, ss.317-331.
- KAPFERER J-N., (2008). **The New Strategic Brand Management: Creating and Sustaining Brand Equity Long Term**, Kogan Page Publishers.
- KAPFERER, J.-N. (1997). **Strategic brand management: Creating and sustaining brand equity long term**. Kogan Page Publishers.
- KAPFERER, J.-N. (2004). **The new strategic brand management: Creating and sustaining brand equity long term**. Kogan Page Publishers.
- KAVARATZİS, M. & HATCH M. J. (2013). “*The dynamics of place brands: An identity-based approach to place branding theory*”, **Marketing Theory** 13(1) 69–86
- KAY, J. A. (1993). **Foundations of corporate success: How business strategies add value**. Oxford University Press.
- KAYPAK, Ş. (2013). “*Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Markalaşması Ve “Marka Kentler”*” C.Ü. **İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 14, Sayı 1, ss: 2013 335 .
- KNAPP, D. E., **The Brandmindset**, McGraw-Hill Professional, 1999.
- KOTLER, P. (2000)a. **Marketing management, the millennium edition**. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- KOTLER, P. (2006)., **B2B Brand Management**, Springer,
- KOTLER, P. (2000)b. **Pazarlama Yönetimi**, Çeviren: Nejat Muallimoğlu, Beta Yayınları, İstanbul,
- LIEBERMAN, A. & ESGATE, P. (2002). **The Entertainment Marketing Revolution: Bringing The Moguls, The Media, And The Magic To The World**, Prentice Hall, Pearson Education, New Jersey, USA.
- MALAVAL, P. (2003). **Strategy and management of industrial brands: Business to business products and services**. Springer.
- MALAVAL, P., & Bénaroya, C. (2002). **Aerospace marketing management: Manufacturers, OEM, airlines, airports, satellites, launchers**. Springer.
- Moilanen, T. and Rainisto, S.K. (2008) **How to Brand Nations, Cities and Destinations: A Planning Book for Place Branding**. Basings-toke: Palgrave-McMillan.

- MUHLBERG, H. (2005). **The law of the brand: A practical guide to branding law in South Africa**. Zebra
- ODABAŞI, Y. (2006). **Postmodern Pazarlama** (2nd ed.). İstanbul, Turkey: Medicat Yayınları.
- ODABAŞI, Y.& OYMAN M. (2004). **Pazarlama İletişimi Yönetimi**, İstanbul: MediaCat.
- ROZİN, R. S. (2002), “*The Branding Iron: From Cowboys to Corporations*“, **Journal of Brand Management**, Vol. 10, No. 10, p. 4-7
- SAMMUT-BONNİCİ, Tanya (2014) .” *Brand and Branding*”, Edited: Cary L Cooper, **Wiley Encyclopedia of Management**,. John Wiley & Sons, Lt
- SAYRE Shay, **Entertainment Marketing&Communication: Selling Branded Performance, People and Places**, Prentice Hall, New Jersey, USA, 2008.
- SCHROEDER, J. E., SALZER-MÖRLİNG, M., & ASKEGAARD, S. (2006). **Brand culture**. Taylor & Francis
- UYAR, A. (2018). “*Marka Şehir Kavramı ve Türkiye ile Dünyadaki Marka Şehir Çalışmaları Üzerine Bir Araştırma*”, **Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi** Yıl: 2018, Cilt: 1, Sayı: 3, ss.467-479
- UZTUĞ, Ferruh (2003). **Markan Kadar Konuş** (3. Baskı), İstanbul: Kapital Medya Hizmetleri Basım Yayın
- VAREY, R. J. (2002). **Marketing Communication: Principles And Practice**. Routledge.
- VUKOVIĆ, J. A. (2018). “*The Importance And Phases Of The Place Branding Process*”, **School of Business** Number 2/2018.

KAYNAKÇA

Afife Peker, E. (2006). Kent Markalaşma Sürecinde Çağdaş Sanat Müzelerinin Rolü: Kent Markalaşması ve Küresel Landmark, *İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.

Avcılar, M. Y. ve Kara, E. (2015). “Şehir Markası Kavramı ve Marka Şehir Yaratma Stratejilerine Yönelik Literatür İncelemesi”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 16(34), 76-94.

Baker, M.J. & Cameron, E. (2008). “Critical Success Factors In Destination Marketing”, *Tourism and Hospitality Research* 8(2), 79-95.

Buhalis, D. (2000). “Marketing The Competitive Destination of The Future”, *Tourism Management*, 21, 97-116.

Caber, M. ve Albayrak, T. (2008). “Markalaşma Yolunda Side/Manavgat Müşteri Analizi 2007”, *Manavgat Ticaret ve Sanayi Odası Bülteni*, 4(13), 24-25.

Clarke, J. (2000). “Tourism Brands: An Exploratory Study of The Brands Box Model”, *Journal of Vacation Marketing*, 6(4), 324-345.

Choo, H., Park, S.Y. & Petrick, J.F. (2011). “The Influence of the Resident’s Identification with a Tourism Destination Brand on Their Behavior”, *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 20(2), 198-216.

Çetinsöz, B.C. ve Son, L. (2017). *Destinasyon Markalaşma Sürecinde Paydaşların Rolü: Silişk Üzerine Bir Araştırma*, I.Uluslararası Turizmin Geleceği Kongresi Bildiriler Kitabı, Mersin: Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi Yayınları, Yayın No: 1.

Dinnie, K. (2011). *City Branding Theory and Cases*, London, Palgrave Macmillan.

Ersun, N. ve Arslan, K. (2009). “Kongre Turizminin Geliştirilmesinde Kongre ve Ziyaretçi Bürolarının Rolü ve Önemi”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(15), 89-114.

Eti İçli, G. ve Burcuvural, B. (2010). *Şehir Markası Yaratma Süreci ve Marka Şehir Çerçevesinde Kırklareli İlinin Değerlendirilmesi*, Uluslararası II. Trakya Bölgesi Kalkınma – Girişimcilik Sempozyumu Bildirileri Kitabı I, Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi Yayınları: 2.

Görgülü, Y. (2020). “Kent Markalaşma Sürecinde Yönetimsel İletişim Stratejileri (İzmir Büyükşehir Belediyesi Örneği)”, *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(51), 715-726.

Gümüş, N. (2018). “Sosyal Medyanın Kamu Kurumları Tarafından Ku-

rumsal Pazarlama Aracı Olarak Kullanılması: 81 İl Valiliği Üzerinde Bir Araştırma”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(4), 189-212.

Hall, C.M. (2010). “Tourism Destination Branding and its Effects on National Branding Strategies: Brand New Zealand, Clean and Green But is it Smart?”, *European Journal of Tourism, Hospitality and Recreation*, 1(1), 68-89.

İlgüner, M. & Asplund, C. (2011). *Marka Şehir*, İstanbul: Marketing Yayınları

İlgüner, M. (2020). Marka Şehir; Gün Bugün!, <https://www.dunya.com/kose-yazisi/kisiler-ve-sehirler/480894> Erişim Tarihi: 10.03.2021.

Işık, M. ve Erdem, A. (2015). *Nasıl Marka Şehir Olunur ?*. Konya: Eğitim Yayınevi.

Kaypak, Ş. (2013). “Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Markalaşması ve “Marka Kentler”, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 335-355.

Kotler, P., Asplund, C., Rein, I. & Haider, D. (1999). *Marketing Places Europe*, Pearson Education Ltd. London.

Marka Şehir Trabzon Strateji Çalıştayı, (2015). Grişim Eğitim ve Danışmanlık Merkezi, Trabzon.

Morgan, N.J., Pritchard, A. & Piggott, R. (2003). “Destination Branding and The Role of The Stakeholders: The Case of New Zealand”, *Journal of Vacation Marketing*, 9(3), 285-289.

Ruzzier, M.K. & Petek, N. (2012). “The Importance of Diverse Stakeholders In Place Branding: The Case of “I feel Slovenia”, *Anatolia-An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 23(1), 49-60.

Torlak, M. (2015). “Marka Şehir Oluşturma ve Bursa Şehrinin Markalaşması İçin Yol Haritası”, *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 47-93.

Yalçın, M. (2020). *Şehir Markalaşmasında Sosyal Medya ve Şehir İma-ji*, Konya: Eğitim Yayınevi.

Yusof, M.F.M. & İsmail, H.N. (2014). “Destination Branding Identity from The Stakeholders’ Perspectives”, *International Journal of Built Environment and Sustainability*, 1(1), 71-75.

Zhou, L. & Wang., T. (2014). “Social Media: A New Vehicle for City Marketing in China”, *Cities*, 37, 27-32.

Kaynakça

- Aaker, D. A. (1991). *Managing Brand Equity*. New York: Free Press
- Aaker, D. ve Biel, A. (1993). *Brand Equity and Advertising: Advertising's Role in Building Strong Brands*. New Jersey: Lawrence Associates Inc.
- Aliağaoğlu, A. ve Uzun, A. (2017). Üniversite öğrencilerinin şehir imajlarına yönelik bir araştırma: Balıkesir Üniversitesi örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 39-58.
- Avraham, E. (2004). Media Strategies for Improving an Unfavorable City Image. *Cities*, 21(6), 471-479.
- Baskina, A. (2010). From Image to Brand: Marketing Policy of the City of Vienna. Master Thesis, Universitat Wien, Wien.
- Beyaz, R ve Boyraz, E. (2020). Marka Kent Konumlandırma Algı-lama Haritalarının Kullanımı: Erzurum İli Örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 16(2), 401-428.
- Beyhan, Ş. G. ve Ünügür, S. M. (2005). Çağdaş Gereksinimler Bağ-lamında Sürdürülebilir Turizm ve Kimlik Modeli. *İTÜ Dergisi/a. Mimarlık-Planlama ve Tasarım*, 4 (2), 79-87.
- Bıçakçı, A.B. ve Genel, Z. (2017). A Theoretical Approach for Sustainable Communicationin City Branding: Multilateral Symmetrical Communication Model. A. Bayraktar ve C.Uslay (ed.), *Strategic Place Branding Methodologies and Theory for Tourist Attraction*, (41-66). Hershey, PA: IGI Global.
- Chan A., Suryadipura D. ve Kostini N. (2021). City Image: City Branding and City Identity Strategies. *Review of Integrative Business and Economics Research*, 10(1), 330-341.
- Ersun, N. ve Kahraman, A. (2009). Alternatif Turizm Çeşidi Olarak Kapadokya Bölgesinde Kongre Turizmini Geliştirme Olanakları. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, No:34, 139-164.
- Farquhar, P. H. (1989). Managing brand equity. *Marketing Research*, 1(3), 24-33.
- Foroudi, P., Jin, Z., Gupta, S., Foroudi, M. M., ve Kitchen, P. J. (2018). Perceptual components of brand equity: Configuring the Symmetrical and Asymmetrical Paths to brand loyalty and brand purchase intention. *Journal of Business Research*, No: 89, 462-474.
- Geçikli, F. (2012). *Şehir İmajı, Amasya Şehri Üzerine Bir Uygulama*. Ankara: Fenomen Yayıncılık.
- Görkemli, H. (2012). Kent İmajı ve Markalaşan Kentler. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (17), 141-155.

Hakim, A.M.N., Trisutomo, S., Ihsan ve Baja, S. (2019). From City Image to City Brand: Literature Review. The 12th International Symposium On City Planning And Environmental Management In Asian Countries. <https://www.researchgate.net/publication/342882440>.

Hannam, K. (2004). Tourism and development II: marketing destinations, experiences and crises. *Progress in Development Studies*, 4(3), 256-263.

Işık, M. ve Erdem, A. (2016). Şehirler Ve İmajlar: Marka Şehir Olma Sürecinde Sakarya İmajı Üzerine Bir Çalışma. *Erciyes İletişim Dergisi*, 4 (3), 28-34.

Jedras, K. (2011). City branding: the perception of Milan as a world fashion capital. (Master). Milan:Milan University

Kavaratzis, M. (2004) From city marketing to city branding: Towards a theoretical framework for developing city brands. *Place Branding*, 1(1), 58–73. doi: 10.1057/palgrave.pb.5990005

Kavaratzis, M. ve Ashworth, G.J. (2005). City Branding: An Effective Assertion of Identity or a Marketing Trick?. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 96(5), 506–514.

Keller, K. L. (2003). Understanding brands, branding and brand equity. *Interactive Marketing*, 5(1), 7-20.

Knox, P. Ve Pinch, S. (2010). *Urban Social Geography: An Introduction*. 6. Baskı. London: Pearson Education Limited.

Kotler, P. ve Keller, K. L. (2016). *Marketing Mangement*. Harlow: In Pearson Edition Limited.

Luque-Martinez, T., Barrio-Garcia, S., Ibanez-Zapata J. ve Rodríguez-Molina, M., (2007). Modeling a city's image: The case of Granada, *Cities*, 24(5): 335 – 352.

Lynch, K. (1960). *The Image of the City*. London: The M.I.T. Press.

Martinez, E. ve Chernatony L. (2004). The Effect of Brand Extension Strategies Upon Brand Image. *Journal of Consumer Marketing*, 21 (1), 39-50.

Moilanen, T. ve Rainisto, S. (2009). *How to Brand Nations, Cities and Destinations: A Planning Book for Place Branding*. New York: Palgrave Macmillain. doi: 10.1057/9780230584594

Oğurlu, İ. (2014). Çevre- Kent İmajı - Kent Kimliği- Kent Kültürü Etiketlemelerine Bir Bakış. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*. 13(26) 275-293.

Purwanto, U. ve Soliha E. (2017). Influence Of City Branding, Brand Identity And Brand Image On Visiting Decision To Pekanbaru City. *Jurnal Bisnis dan Manajemen*, 18(1), 34-45.

- Peltekoğlu, F. (2007). *Halkla İlişkiler Nedir?*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Rıza, M., Doratlı, N. ve Faslı, M. (2012). City Branding and Identity. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, (35), 293–300.
- Selçuk, S. E. (2009). *Marka Değeri, Marka Değerleme Yöntemleri ve Muhasebe Açısından Marka Değeri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Selby, M. ve Nigel, J. M. (1996). Reconstruing Place Image :A Case Study Of Its Role In Destination Market Research. *Tourism Management*, 17(4), 287-294.
- Siyavuş, A. E. (2020). A study on the urban image of university students: Tekirdağ urban image. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 42, 400-412.
- Selçuk, G. N., Sağlık, E. ve Serçeoğlu, N. (2010). *Şehir İmajı Erzurum Ölçeğinde Bir Uygulama*. Erzurum: Cemre Ofset.
- Szondi, G. (2011). Branding Budapest. Dinnie, K. (ed)., *City Branding: Theory and Cases* içinde (124-130). London: Palgrave Macmillan,.
- Tolonguç, A. (1992). Tanıtım ve İmaj . *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi* , 3 (2) , 11-19. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataad/issue/53115/703941>.
- Tolonguç, A. (1999). *Turizmde Tanıtım ve Reklam*. Ankara: Mediacat Yayınlar.
- Tosun, N. B. (2010). *İletişim Temelli Marka Yönetimi*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Tosun, C. ve Temizkan, R. (2004). Türkiye'nin Dış Tanıtım ve Ülke İmajında Turist Rehberlerinin Rolü. *1. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi*, (345-365).
- Torlak, M. (2015). Marka Şehir Oluşturma ve Bursa Şehrinin Markalaşması İçin Yol Haritası. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 47-93.
- Uztuğ, F. (2003). *Markan Kadar Konuş*. 2.Baskı. İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Zenker, S. (2011). How to catch a city? . The concept and measurement of place brands. *Journal of Place Management and Development*, 4(1), 40-52.
- Zhang L. ve Zhao S.X. (2009). City branding and the Olympic effect: A case study of Beijing. *Cities*, No:25, 245-254.

Kaynakça

Aaker, David (2014). Markalama: Başarıya Ulaştıran 20 Temel İlke, İstanbul: MediaCat Yayınları.

Akçi, Yavuz; Uluışık, Özgün (2016). “Marka Şehir Oluşturma: Şehirde Oturanların Değerlendirmeleri Üzerine Bir Uygulama (Adıyaman Örneği)”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C:13, S: 34, ss. 355-371.

Aydın, Ali Fikret (2017). “Sosyal Medya ve Kurumsal Markalaşma İlişkisi: Ana Akım İletişim Kuramları Perspektifinden Genel Bakış”, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, S: 44, ss. 296-311.

Biber, Ayhan (2000). “Küreselleşen Dünyada Gelişen İnternet ve Değişen Halkla İlişkiler”, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi,8, ss. 60-66.

Çağiltay, Kürşat (1997). Herkes İçin İnternet, Ankara: ODTÜ Yayıncılık.

Dinnie, Keith (2011). “Introduction to the Theory of City Branding”, City Branding, Theory and Cases (Ed. KeithDinnie), London: Palgrave Macmillan, ss. 3-7. Erişim: file:///C:/Users/asm/Downloads/City%20Branding%20Theory%20and%20Cases%20by%20Keith%20Dinnie%20(z-lib.org).pdf

Ekinci, Kadir (2016). “Yeni Teknolojiler Ve Marka Algısı Üzerinde Sosyal Medyanın Rolü”, Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Niğde.

Geray, Haluk (2002). İletişim ve Teknoloji: Uluslararası Birikim Düzeyinde Yeni Medya Politikaları, Ankara: Ütopya Yayınevi.

Gümüş, Niyazi (2016). “Şehir Pazarlamasında Sosyal Medya Kullanımı: 30 Büyükşehir Belediyesi Üzerinde Bir Araştırma”, ICOMEP, ss. 3787-3801.

İçel, Kayıhan (1998). Kitle Haberleşme Hukuku, İstanbul: Beta Yayınları.

İnaç, Hüsamettin; Yacan, İbrahim (2018). “Ülkelerin Markalaşma ve Süreci Marka Kavramı”, Uluslararası Yönetim Akademi Dergisi, C: 1, S: 3, ss. 317-331.

Kavaratzis, Mihalis; Ashworth, Gregory J. (2005). “City Branding: An Effective Assertion of Identity or a Transitory Marketing Trick?”, Tijdschriftvoor Economische en Sociale Geografie, C: 96, S: 5, ss. 506-514.

Kırık, Ali Murat (2013). “Kişisel Bir Dünya Modeli: İnteraktif Televizyon Yayıncılığı”, Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi, C: 2 S:3, ss. 66-75.

Kırık, Ali Murat (2017). “Yeni Medya Aracılığıyla Değişen İletişim Süreci: Sosyal Paylaşım Ağlarında Gençlerin Konumu”, e-GİFTER, C: 5, S: 1, ss. 230-261.

Kotler, Philip; Armstrong, Gary. Principles of Marketing, Erişim: <http://rezakord.com/uploads/91b0c5c8c158421fa332a449c435e1b4.pdf>

Kotler, Philip; Kartajana, Hermawan; Setiawan, Iwan (2018). Pazarlama 4.0 Gelenekselden Dijitale Geçiş, (Çev. Nadir Özata), İstanbul: Optimist Yayınları.

Manovich, Lev (2001). The Language of New Media, London England: The MIT Press.

Mayfield, Anthony (2008). “What is Social Media?”, Erişim: https://www.icrossing.com/uk/sites/default/files_uk/insight_pdf_files/What%20is%20Social%20Media_iCrossing_ebook.pdf

Misci Kip, Sema; Uzunoğlu, Ebru (2015). “Fostering Interactivity through Responsiveness: The Case of Turkish Environmentalist Non-Profit Organizations’ Websites”, Integrated Communications in Postmodern Era, (Ed. Philip J. Kitchen, Ebru Uzunoglu), Palgrave Macmillan, ss. 175-194. DOI:10.1057/9781137388551_8

Özçağlayan, Mehmet (1998). Yeni İletişim Teknolojileri ve Değişim, İstanbul: Alfa Yayınları.

Peker, Afife Esra (2006). “Kentin Markalaşma Sürecinde Çağdaş Sanat Müzelerinin Rolü: Kent Markalaşması ve Küresel Landmark”, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Rogers, Everett M.(1986).Communication Technology The New Media İn Society, New York: The Free Press.

Sarı, Yaşar; Kozak, Metin (2005). “Turizm Pazarlamasında İnternetin Etkisi: Destinasyon Web Siteleri İçin Bir Model Önerisi”, Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, 9, ss. 248-271.

Tekeli, İlhan (1990). “Bir Kentin Kimliği Üzerine Düşünceler”, Prof. Dr. Mübeccel Kıray’a Armağan, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Erişim: [Bir_Kentin_Kimliği_Üzerine_Düşünceler_Prof_Dr_Mübeccel_Kıraya_Armağan_Marmara_Üniversitesi_İktisadi_ve_İdari_Bilimler_Fakültesi_Dergisi_Cilt_VII_Sayı_1_2_1990_s_251_259](#)

Thompson, John B. (2008). *Medya ve Modernite*, İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Timisi, Nilüfer (2003). *Yeni iletişim Teknolojileri ve Demokrasi*, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Tocci, Ronald J.; Widmer, Neal S.; Moss Gregory L. (2007). *Dijital Systems Principles and Applications*.

Topçu, Kadriye (Deniz) (2011). “Kent Kimliği Üzerine Bir Araştırma: Konya Örneği”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, C: 8, S: 2, ss. 1048-1072.

Törenli, Nurcan (2005). *Yeni Medya, Yeni İletişim Ortamı*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Uslu, Yakup (2019). “Marka Şehir Oluşumunda İnternet ve Sosyal Medya Etkisi: Alanya Örneği”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı Radyo Televizyon Bilim Dalı, Doktora Tezi*.

Uygur, Selma Meydan (2007). *Turizm Pazarlaması*, İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Uztağ, Ferruh (2003). *Markan Kadar Konuş*, İstanbul: MediaCat Yayınları.

Uzunoglu, Ebru (2016). “Using Social Media for Participatory City Branding: The Case of @cityofizmir an Instagram Project”, *Global Place Branding Campaign across Cities, Regions, and Nations*, (Ed. Ahmet Bayraktar, Can Uslay), IGI Global, ss. 94-116.

Williams, Bruce A. (2003). “The New Media Environment, Internet Chatrooms, and Public Discourse After 9/11” *War And The Media –Reporting Conflict 24/7*, (Ed. Daya Kishan Thussu, Des Freedman), London: Sage Publications.

Yalçın, Mustafa; Vural, Zerrin Beril Akıncı (2020). “Şehir Markalaşmasında Sosyal Medyanın Şehir İmajına Katkısı: İzmir Üzerine Nicel Bir Araştırma”, *Akdeniz İletişim Dergisi*, ss. 338-353.

Yanık, Akan (2014). “Yeni Medya Kullanımındaki Akış Deneyiminin Risk Algısı ve Online Turistik Satın Alma Niyetine Etkisi”, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Doktora Tezi*, Aydın.

Zhou, Lijun; Wang, Tao (2014). “Social Media: A New Vehicle for City Marketing in China”, *Cities* 37, ss: 27-32.

Kaynakça

ALYAKUT, Ömür, Kültürel Ürünlerde Coğrafi İşaretleme Konusunun Medyaya Yanışması, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:9, Sayı:45, 2016.

BAKAN İsmail, KEFE İlker, Kurumsal Açıdan Algı ve Algı Yönetimi, Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt-2 Sayı-1 (19-34). 2012

BİLGİN, Nuri, Sosyal Psikoloji Sözlüğü Kavramlar Yaklaşımlar, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2007.

CENG, Emine, Algı Yönetim Aracı Olarak Twitter Kullanımına İlişkin Siyasal Bir Analiz, (Tezden Üretilmiş Makale), Erciyes İletişim Dergisi, Cilt:5, Sayı:4 (663-689), 2018.

ÇİÇEK, Cengiz, İknanın Yapısı, Tablet Yayınları, Konya, 2007.

EFRON, Robert. What is Perception?. In: Cohen R.S., Wartofsky M.W. (eds) Proceedings of the Boston Colloquium for the Philosophy of Science 1966/1968. Boston Studies in the Philosophy of Science, vol 4. Springer, Dordrecht. 1969. https://doi.org/10.1007/978-94-010-3378-7_4

İNCEOĞLU, Metin, Tutum Algı İletişim, Elips Kitap, Ankara, 2004.

Mc BRİDE, Sean, Bir Çok Ses Tek Bir Dünya, İletişim ve Toplum – Bugün ve Yarın, Unesco Türkiye Milli Komisyonu, Ankara, 1993.

MUTLU, Erol, İletişim Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2004.

OTARA Alfred, Perception: A Guide for Managers and Leaders, Journal of Management and Strategy, Vol:2, No:3, 2011.

ÖZER, Mehmet Akif, Bir Modern Yönetim Tekniği Olarak Algılama Yönetimi Ve İç Güvenlik Hizmetleri, Karadeniz Araştırmaları Dergisi, Sayı:33, (147-180) 2012.

TIAN Lei, ZHANG Zongbin, Research on the Coupling Coordination of Tourism industryUrbanization-Ecological Environment in Shandong Province, International Journal of Earth Science and Engineering, V:09, No:06, (2784-2790), 2016.

TOKGÖZ, Oya, Temel Gazetecilik, İmge Kitabevi, Ankara, 2003.

TOPBAŞ, Hasan, DOĞAN Ayhan, Toplumsalın Yeni Agorası Olarak Sosyal Medya: Eleştirel Yaklaşım, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Cilt:4, Sayı:1, 2016

TÜRK, M. Sezai., Algı Yönetimi ve İletişim: Algının Ötesinde Bir Gerçeklik Var mı?, B. Karabulut (Ed.), Algı Yönetimi (s.13-39). İstanbul, Alfa Yayınları. 2014.

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Nufus-Projeksiyonlari-2018-2080-30567>

<https://ourworldindata.org/urbanization?source=:so:li:or:awr:ohcm>

https://tr.wikipedia.org/wiki/Beklenen_ya%C5%9Fam_s%C3%BCresi

Kaynakça

- Apaydın, F. (2014). Şehir Pazarlaması. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Ateşoğlu, İ. (2003). Marka İnşasında Slogan. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 8, Sayı:1, 259-264.
- Avcıkurt, C. (2010). Turizmde Tanıma ve Satış Geliştirme, İstanbul: Değişim Yayınları.
- Avraham, E. (2004). Media Strategies For Improving An Unfavorable City Image. Elsevier Cities, 21(6), 471-479.
- Clark, G. (2006). City Marketing And Economic Development. International City Marketing Summit, Madrid, 6.
- Cop, R. & Akpınar, İ. (2014), Öğrencilerin Şehirlerin Markalaşmasına Yönelik Algıları. Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi, 36 (1), 69-88.
- Çakırer, M.A. (2013). Marka Yönetimi ve Marka Stratejileri. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 54-73.
- Gilmore F (2002). A Country – Can it Be Repositioned? Span-The Success Story of Country Branding, Journal of Brand Management. 9(4), 281-293.
- Göktürk, İ. & Mehmet Y. (2018). “Kahramanmaraş şehir kimliği üzerine toplumsal yapı çözümlemesi.” Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 8(2), 19-34.
- Hacıhasanoğlu, I. ve Hacıhasanoğlu, O. (1995) Mimari ve Kentsel Kimlik-Venedik Örneği. Yapı-Kültür, Sanat ve Mimarlık Dergisi, İstanbul, 158, 46-50.
- Kaypak, Ş. (2010). Antakya'nın Kent Kimliği Açısından İrdelenmesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (54), 373-392.
- Kotler, P., Donald H. Haider & Irving, R. (1993). Marketing Places, New York: Free Press.
- Özkul, E. & Demirer, D. (2012). The role of development agencies in touristic branding of cities, a document analysis on regional plans. İşletme Araştırmaları Dergisi, 4(4),157-181.
- Peker, A. E. (2006). Kentin Markalaşma Sürecinde Çağdaş Sanat Müzelerinin Rolü, Kent Markalaşması ve Küresel Landmark, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Tanlasa, B. (2005). "Kentler de Şirketler Gibi Rekabet İçinde", *Marketing Türkiye*, 4(83).

Tekeli, İ. (1991). Bir Kentin Kimliği Üzerine Düşünceler. Kent Planlaması Konuşmaları. TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, 79-89.

Toksarı, M., İlyas, İ., & Dağcı, A. (2014). Bir Şehrin Markalaşması ve Pazarlanması Süreci: Konya İlinde Bir Uygulama. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 328.

Tosun, N. B. (2010). İletişim Temelli Marka Yönetimi, İstanbul: Beta Basım.

Ülgen, H. ve Mirze, S. (2006), İşletmelerde Stratejik Yönetim. İstanbul: Literatür Yayıncılık. 3. Baskı.

Kaynakça

Aaker, David, A. (2010), *Building Strong Brands*, Pocket Books: London. UK.

Adır, G., Adır, V. & Pascuc, N. E. (2012). Logo Design and The Corporate Identity, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 51, 650-654.

Aılawadı, Kusum L. ve Kevin L. Keller (2004), "Understanding Retail Branding: Conceptual Insights and Research Priorities", *Journal of Retailing*, Vol. 80, s. 331-342.

Aksoy, T., 2011. "Marka Şehirler", <http://www.temelaksoy.com/etiket/istanbul/> (18.06.2017)

Akturan, U., & Oğuztimur, S. (2016). Kent markalaşması kavramının içeriği ve gelişimi: farklı disiplinler farklı yaklaşımlar. *Planlama*, 26(2), 117-129.

Anholt, S. (2006). How the World Views its Cities, The Anholt City Brands Index. Second Edition, NewYork: http://www.futuremelbourne.com.au/wiki/pub/FMPlan/S3Resources/Anholt_City_Brands_Index_cbi2006-q4-free.pdf.

Ashworth GJ, Voogd H. (1988). Marketing the City: Concepts, Processes and Dutch Applications. *The Town Planning Review* 59(1): 65–79.

Avcılar, M. Y. ve Kara, E. (2015) "Şehir Markası Kavramı ve Marka Şehir Yaratma Stratejilerine Yönelik Literatür İncelemesi", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi Journal Of Social Sciences and Humanities Researches*, Issue34

Avraham, E.(2004). Media strategies for improving an unfavorable city image *Cities*. 21(6), 471-479

Babür Tosun, N. (2010). İletişim Temelli Marka Yönetimi, 1. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul.

Bayrakdaroğlu, Funda. (2017). Management of a City Brand: An Examination on Three Stakeholders' Attitudes. 10.5772/intechopen.69458.

Borça, G.,(2004),Bu Topraklardan Dünya Markası Çıkar Mı? Marka Olmanın ABS"si, Kapital Medya Hizmetleri A.Ş. , Mediacat Kitapları, İstanbul

Can, M. ve Başaran, K. Zeynep (2014), "Kent Markası ve İmajının Belirlenmesi: Rize Örneği", *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, Cilt 11, Sayı 42, s.s. : 27-42

Demirgüneş, B. K. ve Avcılar, Y. (2014), "Şehir Markası Oluşturma:

Şehirde Oturanların Memnuniyet Düzeyleri Üzerine Bir Uygulama”, 19.Ulusal Pazarlama Kongresi Bildiri Kitabı, s.s: 557-570. Gaziantep

Dinnie, Keith (2011), *City Branding: Theory and Cases*, Palgrave Macmillian Publisher Limited, Hampshire, UK.

Embacher, J., & Buttle, F. (1989). A repertory grid analysis of Austria’s image as a summer vacation destination. *Journal of Travel Research*, 27(3), 3-7.

Fan, Y. (2010), *Branding the nation: Towards a beter understanding*. *Place Branding and Public Diplomacy* Vol. 6, 2, 97–103

Gertner D. (2011). *Unfolding and Configuring Two Decades of Research and Publications on Place Marketing and Place Branding*. *Place Branding and Public Diplomacy* 7(2): 91–106.

Goodwin, M. (1993). *The City as Commodity: The Contested Spaces of Urban Development*, G. Kerns and C. Philo (der.), *Selling Places: The City as Cultural Capital, Past and Present*, Oxford, Pergamon Press, syf. 145-162.

Görkemli, H . (2012). *Kent İmajı ve Markalaşan Kentler*. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*,(17) , 141-155,

Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akil/issue/48078/607881>

Hacıhasanolu O., Hacıhasanoğlu I.,(1995),“Mimari ve Kentsel Kimlik-Venedik Örneği, Yapı-Kültür”, 158, 46-50, İstanbul, 1995

Hankinson, G., & Cowking, P. (1993). *Branding in action*. Maidenhead: McGraw-Hill.

Hankinson, G. (2001). *Location branding: A study of the branding practices of 12 English cities*. *The Journal of Brand Management*, 9(2), 127-142.

Hanna S, Rowley J. (2011). *Towards a Strategic Place Brand-management Model*, *Journal of Marketing Management* 27(5–6): 458–476.

Hunt JD. (1975). *Image as a Factor in Tourism Development*. *Journal of Travel Research* 13(3): 1–7.

İlgüner, M.,(2006), *Türkiye’de Marka Yaratma ve Yaşatmanın Altın Kuralları*, Rota Yayıncılık: İstanbul.

İslamoğlu, H. (2002), *Pazarlama İlkeleri*, Beta Yayınları, İstanbul,

Kavaratzis, M. ve Asworth, G. J. (2005). *City Branding: An Effective Assertion of Identity or a Transitory marketing Trick?*. *Tijdschrift Voor Economische en Sociale Geografie*, 96.5

Kavaratzis M. (2007). City Marketing: The Past, the Present and Some Unresolved Issues. *Geography Compass* 1(3): 695–712

Kırkbir, F., Kara, M., & Türkel, M., (2016). Pazarlama İletişimi Açısından Marka Sloganlarının Önemi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Akademik Bakış Dergisi*, no.56, 290-302.

Kotler, P. (2000). *Kotler ve Pazarlama*, (Çev., Ayşe Özyağcılar). İstanbul: Sistem Yayınları

Kotler P. ve Gertner, D. (2002), “Country as Brand Product and Beyond A Place Marketing and Brand Management Perspective”, *Brand Management*, S.9(4),

Kozak, M. (2003). Measuring tourist satisfaction with multiple destination attributes. *Tourism Analysis*, 7(3-4), 229-240.

Köroğlu, A , Yağcı, P . (2018). Türkiye’deki Şehirleri Simgeleyen Logoların Doğal ve Kültürel Miras Unsurları Açısından Çözümlemesi . *Turizm Akademik Dergisi* , 5 (1) , 63-85 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/touraj/issue/37924/358941>

Lucarelli A, Berg PO. (2011). City Branding: A State-of-the-art Review of the Research Domain. *Journal of Place Management and Development* 4(1): 9–27.

Mahmoudzadeh, SM, Nasr, MS ve Hashemi, M. (2014). Şehirde markalaşmayı etkileyen faktörler üzerine bir anket. *Management Science Letters*, 4, 2325-2328

Metaxas, T. (2002), “Place City Marketing As a Tool For Local Economic Development and City’s Competitiveness a Comparative Evaluation of Place Marketing Policies In European Cities”, Doktora Tezi, University of Thessaly, Greece.

Mirrilees, B., Miller, D. VE Herington, C. (2008). Antecedents of residents’ city brand attitudes. *Journal of Business Research*. 62. 362–367

Morgan, Nigel (2011), Annette Pritchard, Roger Pride, *Destination Brands Managing Place Reputation*, Elsevier Ltd. Published, Oxford (USA).

Özdemir, G.,(2008), *Destinasyon Pazarlaması*, Detay Yayıncılık, Ankara, s.114

Paganoni, Maria Cristina (2012), “City Branding and Social Inclusion in the Glocal City”, *Mobilities*, 7:1, DOI: 10.1080/17450101.2012.631809, s.s. :13

Peker, A. E. (2006). Kentin Markalaşma Sürecinde Çağdaş Sanat Müzelerinin Rolü: Kent Markalaşması ve Küresel Landmark. İstanbul Teknik Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi

Pektaş, G. Ö. ve Karadeniz, M. (2014), Kent İmajının Marka Değeri Üzerine Etkisi: Gaziantep ve Baklava Örneği, 19.Ulusal Pazarlama Kongresi Bildiri Kitabı, 18-22 Haziran, Gaziantep, ss.543-553.

Rainisto, S. K., (2003), Success Factors Of Place Marketing: A Study of Place Marketing Practice In Northern Europe And United States. (Helsinki University of Technology, Institute of Strategy and International Business Doctoral Dissertations 2003/4

Saran, M.,(2005), “Kent Pazarlaması: Güçlü Bir Kent İmajı ve Kent Markası Oluşturmak,” TMMOB Makine Müh. Odası, Marka Yönetimi Sempozyumu, 14-15 Nisan, Gaziantep, s.30,

Santos, L. D., Martins, I., & Brito, P. (2007). Measuring subjective quality of life: a survey to Porto’s residents. Applied Research in Quality of Life, 2(1), 51-64

Seiseddos, G., VAGGINE, P.,(2005), The City Branding Processes: the case of Madrid,41st ISOCaRP Congress 2005. s.2. (1-10)

Sevin, H. Efe (2014), “Understanding cities through city brands: City branding as a social and semantic network”, Elsevier, Cities 38, s.s: 47-56

Simoos, C. ve Dibb, S. (2001). “Rethinking the Brand Concept: New Brand Orientation” Corporate Communications: An International Journal. 6(4):217-224.

Tek, Ö.,B.,(2005), Modern Pazarlama İlkeleri, Birleşik Matbaacılık, İzmir. The Kniht Frank, (2014). The Wealth Report 2014, a Global Perspective on Prime Property and Wealth, 03.02.2015, (<http://www.thewealthreport.net/global-cities/default.aspx>)

Uzoğlu S. (2001). Kurumsal Kimlik Açısından Bir Slogan Çözümlemesi: Moda Vakko’dur. İletişim Dergisi, 2001(9): 149-161.

Ülgen, Hayri ve Mirze, S. Kadri (2006), İşletmelerde Stratejik Yönetim, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 3. Baskı.

Zhang, Jinglong (2011), “A study on the joint development of the corporate brand and the city”, Artificial Intelligence, Management Science and Electronic Commerce (AIMSEC), DOI:10.1109/AIMSEC.2011.6010413, s.s. :74-76.

Zhang, L., & Zhao, S. X. (2009). City branding and the Olympic effect: A case study of Beijing. Cities, 26(5), 245-254.

Kaynakça

Akman, E. (2018). “Türkiye’deki Yavaş Şehirlerin Politika Uygulamaları Üzerinden Bir Analiz”, *EKAV Akademi Dergisi* (76), s. 79-107).

Athey, G., Nathan, M., Webber, C., & Mahroum, S. (2008). Innovation and the city. *Innovation*, 10(2-3), 156-169.

Ball, S. (2015). Slow cities. In: W. K. D. Davies (Ed.), *Theme Cities: Solutions for urban problems*, (pp. 563–585). New York: Springer.

Bulut, E., & AKÇACI, T. (2017). Endüstri 4.0 ve inovasyon göstergeleri kapsamında türkiye analizi. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 4(7), 55-77.

Concilio G, Li, C., Rausell, P., & Tosoni, I. (2019). Cities as enablers of innovation. ed J C Munir Abbasi, Chuan Li, Francesco Molinari, Nicola Morelli, Pau Rausell, Luca Simeone, Lampros Stergioulas, Ilaria Tosoni and Kirsten Van Dam: PoliMI SpringerBriefs) In *Innovation Capacity and the City* (pp. 43-60). Springer, Cham.

Coşar, Y. (2014). Yavaş Şehir Olgusunun Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerindeki Algılanan Etkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 226-240.

Çolak, E. C. (2019). Yalvaç’ın Cittaslow Uluslararası Kriterleri Kapsamında Değerlendirmesi, *Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1), 89-107

Dogrusoy, I. T., & Dalgakiran, A. (2011). An alternative approach in sustainable planning: Slow urbanism. *ArchNet-IJAR: International Journal of Architectural Research*, 5(1), 127.

Dvir R, Pasher E (2004) Innovation engines for knowledge cities: an innovation ecology perspective. *J Knowl Manag* 8(5):16–27

Grin J, Rotmans J, Schot J (2010) Transitions to sustainable development: new directions in the study of long term transformative change. Routledge, New York

Gutzmer A (2016) Urban innovation networks, understanding the city as a strategic resource.

Harvey, D. (1990) *The Condition of Postmodernity*. Oxford: Blackwell

Hekimci, F. (2015). Sürdürülebilir Yerel Kalkınma ve “Yavaş Şehirler”. *Verimlilik Dergisi*, (4), 77-112.

<https://cittaslowturkiye.org/uyelik-sureci-ve-kriterler/> erişim tarihi: 17.04.2021

<https://www.cittaslow.org/content/association> 14.03.2021

<https://www.cittaslow.org/network> Erişim Tarihi 19.04.2021

https://www.cittaslow.org/sites/default/files/content/it/page/files/774/cittaslow_list_december_2020.pdf

https://www.cittaslow.org/sites/default/files/content/page/files/246/cittaslow_list_march_2021.pdf erişim tarihi 20.04. 2021

Işık, M. (2015). *Nasıl Marka Şehir Olunur? City Branding*. Eğitim Yayınevi.

Johnson B (2008) Cities, systems of innovation and economic development. *Innov Manag Policy Pract* 10(2–3):146–155

Karvonen, A., Cugurullo, F., & Caprotti, F. (Eds.). (2018). *Inside smart cities: Place, politics and urban innovation*. Routledge.

Keskin, E. B. (2012). Sürdürülebilir kent kavramına farklı bir bakış: yavaş şehirler (Cittaslow). *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 8(1), 81-99.

Knox, Paul L. (2005), Creating ordinary places: Slow cities in a fast World, *Journal of Urban Design*,10(1), 1–11.

Kuşay, Y., ve Kotan Türkten, D. (2021). Halkla İlişkiler Perspektifinden Şehir Markalaşması ve Cittaslow (Sakin Şehir) Modeli. *Aksaray İletişim Dergisi*, 3(1), 105-130. doi:10.47771/aid.839705

Leon N (2008) Attract and connect: the 22@Barcelona innovation district and the internationalisation of Barcelona business. *Innovation* 10(2–3):235–246

Luecke R, Katz R (2003) *Managing creativity and innovation*. Harvard Business School Press, Cambridge

Massey, D. (2005). *For Space*. London: Sage.

Mayer, H. ve Knox, P. L. (2006). Slow cities: Sustainable places in a fast World. *Journal of Urban Affairs*, 28(4), 321-334.

McFarlane C (2011) The city as a machine for learning. *Trans Inst Br Geogr* 36:360–376

Nikolaeva, J. V. (2016). Slow Life. *The New Philosophy of Slowness*. *Observatory of Culture*, 1(1), 24-30.

P. Robinson, S. Heitmann, & P. Dieke (Eds.), *Research themes for tourism* (pp. 114–127). Wallingford: CAB International.

Parkins, W., & Craig, G. (2006). *Slow living*. Oxford: Berg.

Pink, S. (2008). Sense and sustainability: The case of the Slow City movement. *Local Environment*, 13(2), 95-106.

Pink, S., & Servon, L. J. (2013). Sensory global towns: An experiential approach to the growth of the Slow City movement. *Environment and Planning A*, 45(2), 451-466.

Radstrom, S. (2011). A place-sustaining framework for local urban identity: An introduction and history of Cittaslow. *International Journal of Italian Planning Practice*, 1(1), 90-113.

Springer International Publishing, Switzerland

Stam E, De Jong JP, Marlet G (2008) Creative industries in the Netherlands: structure, development, innovativeness and effects on urban growth. *Geografiska Annaler Ser B Hum Geogr* 90:119-132

Stolarick K, Florida R (2006) Creativity, connections and innovation: a study of linkages in the Montréal Region. *Env Plann A Econ Space* 38(10):1799-1817

Storper, M. (2013). *Keys to the city: How economics, institutions, social interaction, and politics shape development*. Princeton University Press.

Terzioğlu, M. K., Yücel, M. A., Demirkıran, S., & Acaroğlu, D. Kent-sel-İnovasyonun Kentleşme Üzerine Mekansal Etkisi: Bilgi Toplumu. *İde-alkent*, 11(30).

Tidd J, Bessant JR, Pavitt K (2005) *Managing innovation: integrating technological, market and organisational change*, 3rd edn. Wiley, Hoboken

Tosoni I and Concilio G (2018), *Innovation Capacity and the City .The Enabling Role of Design*, ed J C Munir Abbasi, Chuan Li, Francesco Molinari, Nicola Morelli, Pau Rausell, Luca Simeone, Lampros Stergioulas, Ilaria Tosoni and Kirsten Van Dam: PoliMI SpringerBriefs) pp 15-41

West, D. M. (2013). *The next wave: Using digital technology to further social and political innovation*. Brookings Institution Press.

Yurtseven, H. R. & Kaya, O. (2011). Slow tourists: A comparative research based on cittaslow principles. *American International Journal of Contemporary Research*, 1 (2): 91-98.

KAYNAKÇA

Arıkan, A., Bakır, Y. & Özden, M. (2019). Çocuklarda Sosyal Duyarlılığın Geliştirilmesi: ‘Sokak Hayvanlarının Yardımcıları’ Projesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (52), 463-490.

Aşar, H. (2017). İnsan-merkezcilik canlı-merkezcilik ikileminde biyoetik. Türkiye Biyoetik Dergisi, 4(2), 74-86.

Deval, B. (1980). The deep ecology movement. *Natural Resources Journal*, 20(2), 299-322.

Drengson, A., Devall, B., & Schroll, M. (2010). The deep ecology movement: Origins, development, and future prospects (toward a transpersonal ecosophy). *International Journal of Transpersonal Studies*, 30(1-2), 101-117.

Esbah, H. (2007). Land use trends during rapid urbanization of the city of Aydın, Turkey. *Environmental Management*, 39(4), 443-459.

Faria, C., & Paez, E. (2014). Anthropocentrism and Speciesism: Conceptual and Normative Issues. *Revista de Bioética Derecho*, 32, 95-103.

Glasser, H. (2011). Naess’s deep ecology: implications for the human prospect and challenges for the future. *Inquiry*, 54(1), 52-77.

Gökulu, G. (2010). Kent güvenliği kentleşme ve suç ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(1), 209-226.

Hammond, M. (2013). *The city in the ancient world*. Harvard University Press.

Hayvan Koruma Kanunu (2004, 1 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 25509). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040701.htm>

Hayvan Korunması Dair Yönetmelik (2006, 12 Mayıs). Resmi Gazete (Sayı: 26166). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/05/20060512-7.htm>.

Hickel, J. (2018). Why growth can’t be green. *Australian Options*, (89), 12-13.

Işık, M. (2017). *Sizinle İletişebilir miyiz?* Konya: Eğitim Yayınevi.

Kapanı, M. (2007). *Politika bilimine giriş*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Kayaer, M. (2013). Çevre ve etik yaklaşımlar. *Siyaset Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 63-76.

Keleş, R. (2005). Kent ve kültür üzerine. *Mülkiye Dergisi*, 29(246), 9-18.

Macleod, C. (2020). John Stuart Mill. The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Summer 2020 Edition), Edward N. Zalta (ed.). Metaphysics Research Lab, Stanford University. Erişim Adresi: <https://plato.stanford.edu/archives/sum2020/entries/mill/>.

McShane, K. (2007). Anthropocentrism vs. nonanthropocentrism: Why should we care?. *Environmental Values*, 169-185.

Musante, K., & DeWalt, B. R. (2010). Participant observation: A guide for fieldworkers. Rowman Altamira.

O'Neill, O. (1997). Environmental values, anthropocentrism and speciesism. *Environmental Values*, 6(2), 127-142.

Park, R. E. (2019). The city: Suggestions for the investigation of human behavior in the urban environment. R. E. Park & E. W. Burgess (Ed.) in *The city*. University of Chicago Press.

Philol, C. (1995). Animals, geography, and the city: Notes on inclusions and exclusions. *Environment and planning D: Society and space*, 13(6), 655-681.

Plumer, L., Davison, J., & Saarma, U. (2014). Rapid urbanization of red foxes in Estonia: distribution, behaviour, attacks on domestic animals, and health-risks related to zoonotic diseases. *PLoS One*, 9(12), e115124.

Potter, V. R. (1970). Bioethics, the science of survival. *Perspectives in biology and medicine*, 14(1), 127-153.

Radeloff, V. C., Helmers, D. P., Kramer, H. A., Mockrin, M. H., Alexandre, P. M., Bar-Massada, A., ... & Stewart, S. I. (2018). Rapid growth of the US wildland-urban interface raises wildfire risk. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 115(13), 3314-3319.

Roberto Marchesini (2016) *Animals of the city*. Angelaki, (21):1,79-91. Doi: 10.1080/0969725X.2016.1163825.

Rowe, B. (2017). Deep Ecology and Disruptive Environmental Education. *Philosophy of Education Archive*, 521-526.

Savaş, T., Yurtman, İ. Y., & Cemil, T. Ö. L. Ü. (2009). Hayvan hakları ve hayvan refahı: Felsefi bakış-nesnel arayışlar. *Hayvansal Üretim*, 50(1).

Tdk, (2021, 23 Nisan). *Kültür Nedir*. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>.

Thomson, (2021). Thomson-Intermedia. *Komensalizm Nedir?* Erişim Adresi: <https://tr.thomson-intermedia.com/what-is-commensalism-2511#-menu-1>. Erişim tarihi: 11.04.2021.

Tiftik, C., Dilsiz, A., & Türel, A. (2015). Esenler ve Sokak Hayvanları: Sokak Hayvanlarının Kent Kültüründeki Yeri. Editör: Hatice Ayataç, *İçinde Herkes İçin Dost Kentler içinde.* (ss. 191-212). İstanbul: Şehir Yayınları.

Tuik, (2021). Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi. Erişim Adresi: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>. Erişim Tarihi: 17.04.2021.

Tuncel, M. (2021). İslam ansiklopedisi. Erişim Adresi: <https://islaman-siklopedisi.org.tr/isparta>. Erişim Tarihi: 17.04.2021.

Vatandaş, C. (2015). *Modern Çöküş İnsanın Modern Halleri.* İstanbul: Açılım Kitap.

Weitzenfeld, A., & Joy, M. (2014). An overview of anthropocentrism, humanism, and speciesism in critical animal theory. *Counterpoints*, 448, 3-27.

Yazan, B. (2015). Three approaches to case study methods in education: Yin, Merriam, and Stake. *The qualitative report*, 20(2), 134-152.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yin, R.K. (1984) *Case Study Research - Design And Methods.* Sage Publications. Beverly Hills.

Kaynakça

Ökten, Saadettin, Altınoluk Dergisi Kasım 2019, Sayı:405, Sayfa:41

Toraman, Sinem, Öğretmen Adayları Gözüyle Öğretmenlik ve Eğitim, 2013. VI. Öğretmen Sempozyumu,2013.

Vardar vd. Berke, Dilbilim Terimleri Sözlüğü, abc yayınevi, 2.basım, 1998.

<https://www.google.com/search?q=%C5%9Eehir&oq=%C5%9Eehir&aqs=chrome..69i57j0i433l2j0i131i433j0l2j0i433j46.2493j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8>(Erişim:4.1.2021)

<https://www.google.com/search?q=%C5%9Eehir+ek%C5%9Fis%-C3%B6z1%C3%BCk&oq=%C5%9Eehir+ek%C5%9Fis%-C3%B6z1%C3%BCk&aqs=chrome..69i57j0i13i30j0i10i22i30i3j0i22i30j0i5i13i30i2.4411j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8> Erişim: 4.1.2021)

(<https://sozluk.gov.tr/>)Erişim: 16.6.2021

(<https://tr.wikipedia.org/wiki/So%C4%9Fdca>) Erişim: 16.6.2021

**MATEMATİK VE FEN
ALANINDA ULUSLARARASI
ARAŞTIRMALAR
-II-**

EDİTÖR:

Dr. Öğr. Üyesi Nevin AKDURA

EĞİTİM
yayınevi

MATEMATİK VE FEN ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR II

Editör: Dr. Öğr. Üyesi Nevin AKDURA

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-72-9

1. Baskı, Mart 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

Matematik ve Fen Alanında Uluslararası Araştırmalar II

Editör: Dr. Öğr. Üyesi Nevin AKDURA

144 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-72-9

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/meکانیک yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Kaynakça

- Bayraktar, M. (1987). Fonksiyonel Analiz. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Kreyszig, E. (1978). Introduction Functional Analysis with Applications. New York: Wiley.
- Maddox, I. J. (1970). Elements of Funtional Analysis. New York: Cambridge The University Press.
- Royden, H. L. (1968). Real Analysis. 2nd ed. New York: Macmillan.
- Taşdemir, C (1992). “ Banach Uzayları ” Yüksek Lisan Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Terzioğlu, T. (1984). Fonksiyonel Analizin Yöntemleri I. Ankara: Tübitak Yayınları.

Kaynakça

- Gürbüz, F. (2018). On the behaviors of sublinear operators with rough kernel generated by Calderón-Zygmund operators both on weighted Morrey and generalized weighted Morrey spaces. *Int. J. Appl. Math. & Stat.*, 57 (2): 33-42.
- Gürbüz, F. (2019). On the behaviors of rough fractional type sublinear operators on vanishing generalized weighted Morrey spaces, *Int. J. Anal. Appl.*, 17 (3): 440–447.
- Gürbüz, F. (2021). Genelleştirilmiş ağırlıklı Morrey uzaylarında değişken çekirdekli kesirli Marcinkiewicz integralinin komütatörünün sınırlılığı, In book: *Matematik ve Fen Alanında Uluslararası Araştırmalar*, Chapter: Bölüm 2, Publisher: Eğitim Yayınevi, 2021, pp. 19-33, ISBN:978-625-7316-47-7.
- Muckenhoupt, B. & Wheeden, R. L. (1971). Weighted norm inequalities for singular and fractional integrals, *Trans. Amer. Math. Soc.*, 161: 249-258.
- Muckenhoupt, B. (1972). Weighted norm inequalities for the Hardy maximal function. *Trans. Amer. Math. Soc.*, 165: 207-226.

Kaynakça

- Aktopraklıgil, D. (2003). Gen Klonlaması. Moleküler Biyoloji ve Yönlendirilmiş Mutagenizasyon Temel Bilgiler ve Deneysel Uygulamalar. Mandacı S, Aygün S (eds). Gebze-Kocaeli, TÜBİTAK, 34-46.
- Babiuk, S., van Drunen Littel-van den Hurk, S. & Babiuk L. A. (2006). Delivery of DNA vaccines using electroporation. *Methods Mol Med*, 127, 73-82.
- Bahçeci, Z. (1997). Moleküler Biyoloji. Kırşehir Eğitim Fakültesi Yayınları, 264s. Kırşehir.
- Bardakçı, F., Yenidünya, A. F. & Yılmaz, N. (2013). Gen Klonlama ve DNA Analizi Giriş. Nobel Yayın Dağıtım Tic. Ltd. Şti., 1437, 396s. Ankara.
- Bertero, A. Brown, S. & Vallier, L. (2017). Methods of Cloning, In: Mor-teza J, Francesca S, Mehdi J (Eds), *Basic Science Methods for Clinical Researchers*, p. 19-39. Academic Press.
- Chee, J. Y. & Chin, (2015). Gateway Cloning Technology: Advantages and Drawbacks. *Clon Transgen*, 4:2.
- Chen, Y., Ye, Y., Wang, L., Liu, Y., Li, S. & Jiang, M. (2009). Cloning and sequence analysis of transferrin gene in Yak. *J. Appl. Anim., Res.*, 36: 147-151.
- Dilsiz, N. (2004). Moleküler Biyoloji, Palme Yayınevi, 279, 220s. Ankara.
- Doria-Rose, N. A. & Haigwood, N. L. (2003). DNA vaccine strategies: candidates for immune modulation and immunization regimens. *Methods*, 31(3): 207-216.
- Griffiths, A. J. F., Gelbart, W. M., Miller, J. H. & Lewontin, L. C. (1999). *Modern Genetic Analysis*. New York: W. H. Freeman.
- Hartle, D. L., Freifelder, D. & Snyder, L. A. (1988). *Basic Genetics*. Jones and Bartlett, 505pp. Boston.

- Hartley, J. L., Temple, G. F. & Brasch, M. A. (2000). DNA Cloning Using In Vitro Site-Specific Recombination. *Genome Research*,10: 1788-1795.
- Hartley, J. L. (2006). Cloning technologies for protein expression and purification. *Current Opinion in Biotechnology*, 17(4): 359-366.
- Holton, T. A. & Graham, M. W. (1990). A simple and efficient method for direct cloning of PCR products using ddT-tailed vectors. *Nucleic Acids Research*. 19, 5.
- Inoue, H., Nojima, H. & Okayama, H. (1990). High efficiency transformation of *Escherichia coli* with plasmids. *Gene*, 96; 1, 23-28.
- Invitrogen (2015). Erişim tarihi: 20.03.2021. <https://www.thermofisher.com/tr/en/home/lifescience/cloning/topo.html>.
- Jefferies, M. & Hacıömeroğlu, M. (2010). General view on gateway cloning technology: faster, easier, more accurate cloning method. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 67(1), 45-51.
- Jodge, J., Lund, P. A. & Minchin, S. (2007). *Gene cloning, principles and applications*. NewYork, Taylor&Francis Group, 85-116.
- Kaplan, M., Kuk, S., Özdarendeli, A., Bulut, Y. & Kalkan, A. (2002). *Fasciola hepatica* cathepsin L1 geninin klonlanması ve rekombinant plazmitlerin polimeraz zincir reaksiyon taraması ile belirlenmesi. *Türkiye Parazitoloji Dergisi*, 26, 388-392.
- Konuk, M. (2004). *Moleküler Biyoloji*. Nobel Basımevi, 631, 336s. Ankara.
- Kuk, S. (2003). *Fasciola hepatica* cathepsin L1 geninin ökaryotik hücrelerde açıklatılması. Uzmanlık Tezi. F.Ü. Tıp Fakültesi Parazitoloji AD. Elazığ.
- Kuk, S. & Erensoy, A. (2008). Gen Klonlama, Plazmit Seçimi ve *Fasciola hepatica* Cathepsin L1 Uygulamaları. *Türkiye Parazitoloji Dergisi*, 32: 1, 16-22.

- Murray, N. E. (2000). Type I Restriction Systems: Sophisticated Molecular Machines. *Microbiology and Molecular Biology Reviews*. 412-434.
- Özdarendeli, A., Toraman, Z. A., Kuk, S., Tonbak, S., Bulut, Y. & Kalkan A. (2003). Polimeraz zincir reaksiyonu ile transforme bakteriyel kolonilerin belirlenmesi (PZR-Tarama). *Fırat Tıp Dergisi*, 8, 79-82.
- Pingoud, A. & Jeltsch, A. (1997). Recognition and cleavage of DNA by type-II restriction endonucleases. *Eur. J. Biochem*. 246, 1-22.
- Sakızlı, M. & Atabey, N. (2006). *Hücre Moleküler Yaklaşım*. İzmir Tıp Kitapevi. 9944-5148-0-2, 713s. İzmir.
- Sambrook, J., Fritsch, E. F. & Maniatis, T. (1989). *Molecular cloning :a laboratory manual*. Cold Spring Harbor, N.Y. : Cold Spring Harbor Laboratory.
- Sarıalioğlu, S. (2005). Hepatit delta virüsünün delta antijen geninin klonlanması. Yüksek Lisans Tezi,s 68.
- Zhou, M. Y. & Gomez-Sanchez, C. E. (2000). Universal TA Cloning. *Curr. Issues Mol. Biol*, 2(1): 1-7.

Kaynakça

- Adams, G.C. & Hammer, S. A. (1989). Optimum sample size for detecting virulence in *Leucostoma* isolates from peach. *Plant Dis.*, 73: 754-759.
- Akıllı, S., Ulubaş-Serçe, Ç., Katırcıoğlu, Y. Z., Maden, S. & Rigling, D. (2012). Characterization of hypovirulent isolates of the chestnut blight fungus, *Cryphonectria parasitica* from the Marmara and Black Sea regions of Turkey. *Eur. J. Plant Pathol.*, 135(2): 323-334.
- Anagnostakis, S. L., Chen, B., Geletk, L. M. & Nuss, D. L. (1998) Hypovirus transmission to ascospore progeny by fieldreleased transgenic hypovirulent strains of *Cryphonectria parasitica*. *Phytopathol.*, 88: 598-604.
- Asiegbu, F.O., Adomas, A. & Stenlid, J. (2005). Conifer root and butt rot caused by *Heterobasidion annosum* (Fr.) Bref. s.l. *Mol. Plant Pathol.*, 6(4): 395-409.
- Balcı, D. K. & Açıkgöz, S. (2019). Pamuk Solgunluk Hastalık Etmeni *Verticillium dahliae* Kleb.'da Mikovirüs dsRNA Analizi ve RT-PCR İle Tanılanması. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi, 29, Sayı 3.
- Baliija, A., Kvarnheden, A. & Turchetti, T. (2008). A non-phenol-chloroform extraction of double-stranded RNA from plant and fungal tissues. *Journal of Virological Methods*, 152(1-2), 32-37.
- Cao, Y. F., Zhu, X.W., Xiang, Y., Li, D. Q., Yang, J. R., Mao, Q. Z. & Chen, J. S. (2011). Genomic characterization of a novel dsRNA virus detected in the phytopathogenic fungus *Verticillium dahliae* Kleb. *Virus Res.*, 159: 73-78.
- Chiba, S., Salaipeth, L., Lin, Y., Sasaki, A., Kanematsu, S. & Suzuki N. (2009). A Novel Bipartite Double-Stranded RNA Mycovirus from the White Root Rot Fungus *Rosellinia necatrix*: Molecular and Biological Characterization, Taxonomic Considerations, and Potential for Biological Control. *J. Virol.*, 12801-12812.

- Chu, Y. M., Jeon, J. J., Yea, S. J., Kim, Y. H., Yun, S. H., Lee, Y. W. & Kim, K.H. (2002). Double-Stranded RNA Mycovirus from *Fusarium graminearum*. *Appl. Environ. Microbiol.*, 68(5): 2529-2534.
- Chun, S. J. & Lee, Y. H. (1997). Inheritance of dsRNAs in the rice blast fungus, *Magnaporthe grisea*. *FEMS microbiol. Lett.*, 148(2): 159-162.
- Çeliker, N. M., Onoğur, E., & Uygun, H. (2006). Ege Bölgesinde Kestane Kanseri (*Cryphonectria parasitica*) Hastalığının Hipovirulent Irklarla Doğal Koşullarda Biyolojik Kontrolü. T.C. Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü BS-03/05-04-115 no.lu proje (Sonuç raporu).
- Deng, F., Allen, T. D., Hillman, B. I. & Nuss, D. L. (2007). Comparative analysis of alterations in host phenotype and transcript accumulation following hypovirus and mycoreovirus infections of the chestnut blight fungus *Cryphonectria parasitica*. *Eukaryot. Cell.*, 6(8): 1286-1298.
- Erincik, Ö., Özdemir, Z., Durdu, Ö.F., Döken, M. T. & Açıkgöz, S. (2010). Diversity and spatial distribution of vegetative compatibility types and mating types of *Cryphonectria parasitica* in the Aydın Mountains, Turkey. *Eur. J. Plant Pathol.*, 129(4): 555-566.
- Feng, Z., Zhu, H., Li, Z., Shi, Y., Zhao, L., Liu, L., & Jiang, D. (2013). Complete genome sequence of a novel dsRNA mycovirus isolated from the phytopathogenic fungus *Verticillium dahliae* Kleb. *Arch. Virol.*, 158(12): 2621-2623.
- Ghabrial, S. A., Castón, J. R., Jiang, D., Nibert, M. L. & Suzuki, N. (2015). 50-plus years of fungalviruses. *Virology*, 479-480: 356-368.
- Hammar, S., Fulbright D. W. & Adams, G. C. (1989). Association of double-stranded RNA with low virulence in an isolate of *Leucostoma persoonii*. *Phytopathology*, 79: 568-572.
- Ihrmark, K., Zheng, J., Stenström, E. & Stenlid, J. (2001). Presence of double-stranded RNA in *Heterobasidion annosum*. *For. Pathol.*, 31: 387-394.

- Kaya, A. G. A., Doğmuş-Lehtijarvi, H. T., Lehtijarvi, A. (2015). Mikovirüslerin orman patojenlerine karşı kullanım olanakları. Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University 65(1): 60-71.
- McCabe, P.M., Pfeiffer, P. & Van Alfen, N.K., (1999). The influence of dsRNA viruses on the biology of plant pathogenic fungi. Trends Microbiol., 7: 377-81.
- Mochama, P., Jadhav, P., Neupane A. & Marzano, S.Y. L. (2018). Mycoviruses as Triggers and Targets of RNA Silencing in White Mold Fungus *Sclerotinia sclerotiorum*. Viruses, 10: 214.
- Mersin, İ., Açıkgöz, S. & Erincik, Ö. (2018). *Cryphonectria parasitica*'nın Hipovirüilent Strainlerinin Fenol ve Kloroform İçermeyen dsRNA Analiz Yöntemi ile Belirlenmesi ve *Cryphonectria hypovirus 1*'in RT-PCR ile Tanılanması. Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Dergisi, 15(2): 25-32.
- Morris T. J. & Dodds, J. A. (1979) Isolation and Analysis of Double-Stranded RNA from Virus-Infected Plant and Fungal Tissue. Phytopathology, 69: 854-857.
- Newhouse, J.R., Hoch, H.C. & MacDonald, W.L. (1983). The ultrastructure of *Endothia parasitica*. Comparison of a virulent with a hypovirulent isolate. Can. J. Bot., 61: 389-399.
- Özkan Kahraman, Ç. & Yıldız, F. (2019). Bitki Fungal Hastalıklar ile Biyolojik savaşında Alternatif Yaklaşımlar: Fungal Virüsler. İzlek Akademik Dergi, 2(1): 33-48.
- Smart, C. D., Yuan, W., Foglia, R., Nuss, D.L., Fulbright, D. W. & Hillman, B. I. (1999). *Cryphonectria hypovirus 3*, a virus species in the family Hypoviridae with a single open reading frame. Virol., 265(1): 66-73.
- Töngüşlü, M. (2015). Ege Bölgesi Kiraz Alanlarında *Leucostoma* Spp. İzolatlarının Virülemlilik Ve Dsrna Varlığı Yönünden İncelenmesi. Adnan Menderes Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Bitki Koruma Anabilim Dalı.35s.

- Vainio, E. J., Korhonen, K., Tuomivirta, T. T. & Hantula, J. (2010). A novel putative partitivirus of the saprotrophic fungus *Heterobasidion ecrustosum* infects pathogenic species of the *Heterobasidion annosum* complex. *Fungal Biol.*, 114(11-12): 955–965.
- Wang, S., Ongena, M., Qiu, D. & Guo, L. (2017). Fungal viruses: Promising fundamental research and biological control agents of fungi. *SM Virol.*, 2(1): 1011.
- Woodward, S., Stenlid, J., Karjalainen, R. & Huttermann, A. (1998). *Heterobasidion annosum*: Biology, Ecology, Impact and Control. Wallingford. New York: CAB International.
- Xie, J. & Jiang, D. (2014). New insights into mycoviruses and exploration for the biological control of crop fungal diseases. *Annu. Rev. Phytopathol.*, 52: 45-68.
- Yu X., Li B., Fu Y., Jiang D., Ghabrial S.A., Li G., Peng Y., Xie J., Cheng J., Huang J. & Yi, X. (2010). A geminivirus-related DNA mycovirus that confers hypovirulence to a plant pathogenic fungus. *Proc. Natl. Acad. Sci.*, 107: 8387-8392.

References

- GENCER-IMER, Arife at al. (2016). “Controlling of the photosensing properties of Al/DMY /p-Si heterojunctions by the interface layer thickness“, *Synthetic Metals*, V. 221, p.114–119.
- UGUR, Ali at al. (2015). “Electrical and photoelectrical characterization of anorganic– inorganic heterojunction based on quinoline yellow dye“, *Materials Science in Semiconductor Processing*, V. 39, p: 569–574.
- PANNEERDOSS, I.J at al. (2014). Characteristic comparison of TiO₂ thin films with an inorganic and organic precursor at different molarities by spray pyrolysis, *Research Inventy: Int. J. Engineering and Science*, V.4, s.11, p.15-20.
- CHAKRABORTY, K at al. (2019). “Estimation of Series Resistance in Different Voltage Regime for a Series of Different Organic Compound Dye Based Organic Diodes“, *Int. J. Innovative Knowledge Concepts*, V.7, p.1.
- SREENU, K at al. (2017). “Barrier Parameters and Current Transport Characteristics of Ti/p-InP Schottky Junction Modified Using Orange G (OG) Organic Interlayer“, *Journal of Electronic Materials*, V. 46, s. 10.
- GÜLLÜ, Ömer (2008). “Gamma irradiation-induced changes at the electrical characteristics of organic-based Schottky structures“, *J. Phys. D: Appl. Phys.*, V. 41, p.135103.
- YÜKSEL, Ömer Faruk (2011). “A detailed analysis of current-voltage characteristics of Au/perylene-monoimide/n-Si Schottky barrier diodes over a wide temperature range“, *J. App. Phys.*, V. 110, p. 024507.
- REDDY, P.R.S (2016). “Modification of Schottky Barrier Properties of Ti/p-type InP Schottky Diode by Polyaniline (PANI) Organic Interlayer“, *J. Semiconductor Tech. Sci.*, V. 16, p. 5.
- ÇALDIRAN, Zakir (2013). “The Barrier Height Enhancement Of The Au/n-Si/Al Schottky Barrier Diode By Electrochemically Formed An

- Organic Anthracene Layer On n-Si“, Superlattices and Microstructures, V. 56, p. 45–54.
- RIKKEN, G.L.J.A (1994). “Schottky effect at a metal-polymer Interface“, Appl. Phys. Lett., V. 65 s. 2.
- KIRSOY, Ali (2015). “The Electrical Properties of Au/P3HT/n-GaAs Schottky Barrier Diode“, Acta Physica Polonica, V. 128, s. A2-B170.
- URL.1: https://en.wikipedia.org/wiki/Bromothymol_blue_and_Phenol_red. (A.D: 19. November. 2019).
- TÜRÜT, Abdulmecit (1995). “Interpreting the nonideal reverse bias C-V characteristics and importance of the dependence of Schottky barrier height on applied voltage“, Physica B, V. 205, p. 41-50.
- REDDY, M. S. P (2013). “Influence of Series Resistance and Interface State Density on Electrical Characteristics of Ru/Ni/n-GaN Schottky structure“, J. Semiconductor Technology and Science, V. 13, p. 5.
- BALTAKESMEZ, Ali (2019). “Barrier Height Modification of n-InP Using a Silver Nanoparticles Loaded Graphene Oxide as an Interlayer in a Wide Temperature Range“, J. Electronic Materials, V. 48, s. 5, p. 3169–3182.
- JANARDHANAM, V (2019). “Rectifying and breakdown voltage enhancement of Au/n-GaN Schottky diode with Al-doped ZnO films and its structural characterization“, Thin Solid Films, V. 676, p. 125-132.
- IKOMA, H and MAEDA, K (1971). “Analysis of Si Schottky Barrier Characteristics Based on a New Interfacial Layer Model“, Japanese J. Applied Physics, V. 30 s. 11, p. 19-26.
- CARD, H.C and RODERICK, E.H (1971). “Studies of tunnel MOS diodes I. Interface effects in silicon Schottky diodes“, J. Phys. D: Appl. Phys., V. 4, p. 1589.
- HORVATH, Z. J (1988). “Evaluation of the interface state energy distribution from Schottky I-V characteristics“, J. Appl. Phys., V. 63, s.3, p. 976-978.

- FARAZ, S. M. at al. (2010). "Interface state density of free-standing GaN Schottky diodes", *Semicond. Sci. Technol.*, V. 25 p. 095008.
- SZE, S. M (1981). *Physics of Semiconductor Devices*. Singapore: J. Wiley&Sons.
- SHARMA, B. L (1984). *Metal-Semiconductor Schottky Barrier Junctions and Their Applications*. UK: Plenum Press.
- GRUNDMANN, M (2006). *The Physics of Semiconductors*. Germany: Springer-Verlag Inc.
- CHEUNG, S. K and CHEUNG, N. W (1986). "Extraction of Schottky diode parameters from forward current-voltage characteristics", *Appl. Phys.Let.*, V. 49, s. 2 p. 85.
- KARADENİZ, S at al. (2005). "The energy distribution of the interface state density of SnO₂/p-Si (111) heterojunctions prepared at different substrate temperatures by spray deposition method", *Applied Surface Science*, V. 246, p. 30-35.
- WU, X and YANG, E.S (1989). "Interface capacitance in metal-semiconductor junctions", *J. App. Phys.*, V. 85 s. 9, p.3560.
- KHELIFI, R (2013). "Comparative study of electrical parameters of Au/GaN and Hg/GaN Schottky diodes", *J. Optoelectronics And Advanced Materials*, V. 15, s. 5-6, p. 471-474.
- DURMUŞ, H and KARATAŞ, Ş (2019). "The analysis of the electrical characteristics and interface state densities of Re/n-type Si Schottky barrier diodes at room temperature, *Int. J. Electronics*", V. 106, s. 4, p. 507-520.
- SÖNMEZOĞLU, S at al. (2010). "Hydrostatic pressure dependence of interface state density of Cd/n-type GaAs Schottky barrier diodes", *Physica B*, V. 405, p. 287-290.
- ÇETINKARA, H. A at al. (2003). "The energy distribution of the interface state density of Pb/p-Si Schottky contacts exposed to clean room air", *Applied Surface Science*, V. 207, p. 190-199.

- AYYILDIZ, E (2002). "The Determination of the Interface-State Density Distribution from the Capacitance-Frequency Measurements in Au/n-Si Schottky Barrier Diodes", J. Electronic Materials, V. 31, p. 2.
- KORKUT, A (2018). "On differential depletion length of Schottky diodes with copper-nickel alloy metal of front contact", Turkish Journal of Physics, V. 42, p. 587-599.
- KORKUT, A (2018). "Differential Depletion Capacitance Approximation Analysis Under DC Voltage For Air-Exposed Cu/n-Si Schottky Diodes", Surface Review and Letters, V. 25, s. 4, p. 18500 (43-12).
- HUДАIT, M.K and KURUPANIDHI, S.B (2001). "Interface states density distribution in Au/n-GaAs Schottky diodes on n-Ge and n-GaAs substrates", Material Science and Eng., V. B87, p.141.
- AHAITOUF, A (2012). "Interface state effects in GaN Schottky diodes", Thin Solid Films, V. 522, p. 345-351.
- DU, L at al. (2019). "High-Performance Ga₂O₃ Diode Based on Tin Oxide Schottky Contact", IEEE Electron Device Letters, V. 99, p. 1-1.
- SINGH, R (2016). "Investigation of barrier inhomogeneities and interface state density in Au/MgZnO: Ga Schottky contact", J. Phys. D. Appl. Phys., V.49, p. 445303

Muhasebe Meslek Mensuplarının TTK İle Değişen Rolü

Dr. Öğr. Üyesi Namık Kemal Erdemir

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ TTK İLE DEĞİŞEN ROLÜ

Dr. Öğr. Üyesi Namık Kemal Erdemir

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-52-1

1. Baskı, Haziran 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ TTK İLE DEĞİŞEN ROLÜ

Dr. Öğr. Üyesi Namık Kemal Erdemir

291 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-52-1

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

Teknolojik gelişmeler ile birlikte muhasebe mesleği mensuplarının iş kaybına uğrayacağı endişeleri olmakla birlikte her değişimin bu tarz sancılara rağmen gerçekleştiği yaşanan örnekler ile sabittir. Süreç ile birlikte özellikle muhasebe eğitiminde yapılacak değişiklikler ile –hatta ağırlıklı olarak muhasebe eğitiminin verilebileceği fakülte, enstitüler vasıtasıyla- teknoloji ve mevzuatı yakından takip edebilecek, uygulamaya vâkif, günün şartlarını anlayıp hızla içselleştirebilen, inisiyatif yeteneğine sahip meslek mensupları yetiştirilebilecektir. Bu durumda muhasebe, vergisel odaklı olmaktan sıyrılıp –başarılı işletmeler için bu algının çok daha önceleri terkedildiğini söylemek yanlış olmaz- bilgi üreten ve bunu işletme ile ilgili karar alıcılara servis eden vazgeçilmez bir üretim merkezi olacaktır. Meslek mensupları ise belge ve evrak takip etme (peşindne koşma), kaydetme, sınıflandırma, özetleme ve raporlama gibi teknolojik araçlar ile kolaylıkla yerine getirilen süreçlerle ilgilenmekle uğraşmayacaktır. Bunun yerine sürecin aksaklıklarına çözüm getirme, analiz yapma gibi işlevleri yerine getirerek mâli müşavir tanımına yakışan şekilde danışmanlık sağlayacak, muhasebenin sanat yönünü icra edeceklerdir.

KAYNAKÇA

Abdioğlu, H. (2008). İşletmelerde kurumsal yönetim anlayışı kapsamında iç denetimin rolü: IMKB – 100 şirketleri üzerine ampirik bir araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 10(4), 185 – 208

Acar, D. ve Özçelik, H. (2011). Muhasebe bilgi kalitesini etkileyen kritik başarı faktörleri. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* (49), 10 – 23.

Adiloğlu, B. (2011). *İç Denetim Süreci ve Kontrol Prosedürleri*, İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Ağca, A. (2006). Sürekli denetim: denetimde bir devrim mi, yoksa bir hayal mi?. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 8(1), 63 – 78.

Akbıyık, S. (2005). *Vergi Uygulamaları Yönüyle Denetim ve Raporlama*, Bursa: Ekin Yayınevi,

Akbulut, A. (2012). *Karşılaştırmalı TMS/TFRS - Vergi Uygulamaları ve Sonuçları*, Ankara: HUD Yayınları.

Akbulut, A. (2014). *Finansal Tabloları Bağımsız Denetime Hazırlama Kılavuzu*, Ankara: HUD Yayınları.

Akdoğan, N. ve Tenker, N. (2001). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*, Genişletilmiş 7. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.

Akdoğan, N. ve Akdoğan, M. U. (2011). Türk Ticaret Kanunu'nun kurumsal yönetim ilkelerine ilişkin düzenlemelerinin Sermaye Piyasası Kurulu

tarafından yayımlanan kurumsal yönetim ilkeleriyle uyumunun karşılaştırmalı olarak analizi. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, 35, 1-32.

Akgüç, Ö. (2014). *Finansal Yönetim*, 8. Baskı, İstanbul: Avcıol Basım Yayın.

Akpınar, O. ve Özdemir, E. (2012). *Genel Muhasebe İlkeler ve Uygulamalar*, 2. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık

Aktaş, R. (2009). *Bütünleşik Sistemler ve Muhasebe Etkileşimi*, Ankara: Detay Yayıncılık.

Aktaş, R. ve Karğın, S. (2013). Muhasebe eğitimi yapan yükseköğretim kurumlarında kurumsal yönetim derslerinin durum analizi, 32. *Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, 24 – 28 Nisan 2013, Belek, Antalya, Türkiye, *Bildirileri İçinde* (62 – 80).

Alagöz, A., Öge, S. ve Koçyiğit, N. (2013). Muhasebe bilgi sistemi ve karar destek sistemleri ilişkisinin yönetsel karar alma faaliyetlerine etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (30), 27 – 40.

Alkan G. İ. ve Doğan, O. (2012). Uluslararası finansal raporlama standartlarının finansal rasyolara kısa ve uzun dönem etkileri: İMKB’de bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (54), 87 – 100.

Alptürk, E. (2008). *Finans Muhasebe ve Vergi Boyutlarında İç Denetim Rehberi*, İstanbul: Maliye ve Hukuk Yayınları.

Altaş, S. (2012a). *Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirketler*, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.

Altaş, S. (2012b). *Temmuz 2012 İtibariyle Yeni Türk Ticaret Kanununda Neler Değişti?* 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.

Altaş, S. (2013a). *Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirketler*, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.

Altaş, S. (2013b). *Türk Ticaret Kanununa Göre Şirket Denetimi*, 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.

Altıntaş, N. N. ve Yakar, N. (2010). Denetimde hata ve hile. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 151 – 161.

Altuğ, F. (2000). *Mali Denetim*, Bursa: Ezgi Kitabevi.

Anameriç H. (2005). Yönetim bilgi sistemlerinin yönetim fonksiyonları üzerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 45(2), 25 – 44.

Apak, S., Bal, H. ve Şen, E. (2013). Modül – IV Kurumsal Yönetim İlkeleri ve Finansal Yönetim, İstanbul: Beykent Üniversitesi. <http://www.kgk.gov.tr/contents/files/pdf/egitim/beykent/m-4-kgkweb.pdf> [Erişim Tarihi: 10.01.2014.]

Argun, D., İbiş, C. ve Demir, V. (2008). *Mali Tablolar Analizi Uygulamaları*, 5. Baskı, Yayın No:62, İstanbul: İSMMM Yayınları.

Aslan, S. (2003). *Türk Bankacılık Sektöründe İç Denetim*, İstanbul: Avcıo Basım Yayın.

Ataman, Ü., Hacırüstemoğlu, R. ve Bozkurt, N. (2001). *Muhasebe Denetimi Uygulamaları*, İstanbul: Alfa Basım Yayım.

Ataman, B. (2010). Türkiye’de kamu denetimi ve kamu denetçilerine genel bir bakış. *Maliye Finans Yazıları*, 1(87), 17 - 26.

Atmaca, M. ve Çelenk, H. (2011). Uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartlarının finansal analize etkilerinin regresyon analizi ile ölçülmesine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (49), 113 – 125.

Aysan, M. A. (2005). Ekonomik kalkınmada muhasebe denetiminin rolü. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (2), 6 – 17.

Babuşcu, Ş., Hazar, A. ve Yenice, S. (2009). *SPK Bağımsız Denetim Lisanslama Sınavlarına Hazırlık*, Ankara: Bankacılık Akademisi Yayınları, SPK Lisanslama Serisi.

Bakır, M. (2011). *Denetim ve Meslek Hukuku*, Güncellenmiş 6. Baskı, İstanbul: Murathan Yayınları.

Başpınar A. (2004). Türkiye’de ve dünyada denetim standartlarının oluşumuna genel bir bakış. *Maliye Dergisi*, (147), 42 – 57.

Başpınar A. (2005). Türkiye’de ve dünyada denetim standartlarının oluşumuna genel bir bakış. *Maliye Dergisi*, (148), 35 – 62.

Baykara, S. T. (2013). Denetimin ilişkili olduğu disiplinler üzerine bir değerlendirme. *Sayıştay Dergisi*, (90), 97 – 118.

Bayraklı, H. H., Erkan, M. ve Elitaş, C. (2012). *Muhasebe ve Vergi Denetiminde Muhasebe Hata ve Hileleri*, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Bedük, A. (2012). *Karşılaştırmalı İşletme-Yönetim Terimleri Sözlüğü*, Konya: Atlas Yayıncılık.

Berçin, A. (2011). *Muhasebe ve Vergi Denetimi*, İstanbul: Kriter Yayınları.

Bezirci, M. ve Karasioğlu, F. (2011). Türkiye’de denetimin tarihsel gelişimi. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 11(21), 571 - 592.

Bilen, A. (2008). *Türkiye’de Muhasebe Mesleğinin Gelişimi ve Meslek Mensuplarını İş Tatmini Üzerine bir Araştırma*, Ankara: Gazi Kitabevi.

Bilginioğlu, F. (1988). *Muhasebe Organizasyonu*, Yayın No:54, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü.

Bostancı, S. (2002). Bankalarda bağımsız denetim. *Mali Çözüm*, (58).
<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/58MaliCozum/29%20-%2058%20SERPİL%20BOSTANCI.doc> [Erişim Tarihi: 10.04.2012.]

Bozdemir, E. (2012). Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun muhasebe meslek mensupları açısından değerlendirilmesine yönelik ampirik bir çalışma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (54) , 101-122

- Bozkurt, N. (2009). *İşletmelerin Kara Deliği Hile: Çalışan Hileleri*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Bozkurt, N. (2010). *Muhasebe Denetimi*, 5. Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Büyükmirza, K. (2009). *Maliyet ve Yönetim Muhasebesi, Tekdüzene Uygun Bir Sistem Yaklaşımı*, 14. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Can, A.V. ve Uyar, S. (2010). *İşletmelerde Faaliyet Denetimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Canbek, G. ve Sağıroğlu, Ş. (2006). Bilgi, bilgi güvenliği ve süreçleri üzerine bir inceleme. *Politeknik Dergisi*, 9(3), 165 – 174.
- Cankar, İ. (2006). Denetimin yeni paradigması: sürekli denetim. *Sayıştay Dergisi*, 17(61), 69 – 81.
- Cemalcılar Ö. (2006). Mali tablolar. İçinde Sürmeli, F. (Ed.), *Genel Muhasebe*, (17 – 45), 5. Baskı, Eskişehir: A.Ü. Yayınları.
- Ceran, Y. ve Bezirci, M. (2011). Pazarlama bilgi sistemi - muhasebe bilgi sistemi ilişkisine stratejik bir yaklaşım: stratejik pazarlama muhasebesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 103 – 115.
- Ceylan, A. ve Korkmaz, T. (2013). *İşletmelerde Finansal Yönetim*, 13. Basım, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Ceylan, A. (2001). *İşletmelerde Finansal Yönetim*, 7. Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi.
- Civelek, M. ve Özkan, A. (2006). *Maliyet ve Yönetim Muhasebesi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çabuk, A. (2013). Finansal tablolar ve finansal analiz. İçinde Önce, S. (Ed.), (2013). *Finansal Tablolar Analizi*, (2 – 21), Eskişehir: A.Ö.F. Yayınları, Yayın No: 2996.
- Çaldağ, Y. (2007). *Denetim ve Raporlama, Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*, Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları.
- Çalgan, E., Menteşe, E., Işıloğlu, F., Toroslu, M. V. ,Özcan, M., Gülmez,..., Ağca Z. (2008). *Muhasebe Denetimi*, İstanbul: İSMMM Yayınları Yayın No:113.
- Çalışkan, A. (2006). Sekizinci Yönerge çerçevesinde Avrupa Birliği'nde bağımsız denetim. *Sayıştay Dergisi*, (63), 51 – 58.
- Çanakçı, M. (2010). *Dönem içi Muhasebe Uygulamaları*, İstanbul: Der Yayınları.
- Çeker, M. (2013). *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku*, 7. Baskı, Adana: Karahan Yayınları.
- Çelik, Orhan (2003). Muhasebe kuramı ve uygulamaları açısından muhasebe bilgilerinin niteliği, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Gelişme ve Toplum Araştırmaları Merkezi Tartışma Metinleri.

http://www.politics.ankara.edu.tr/tartisma_metinleri.php, [Erişim Tarihi: 01.0.2013].

Çemberci, M. (2013). Kurumsal yönetim ilkelerinin Türk aile işletmelerinin yönetim ilkelerine adaptasyonunun değerlendirilmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, (34), E dergi, <http://www.akademikbakis.org> [Erişim, 07.07.2013].

Çıtak, N. (2009). Yaratıcı muhasebe hileli finansal raporlama mıdır? *Mali Çözüm*, (91), 81 – 109.

Çoşkun, M. (2013). Birleşme ve satın almalar. İçinde Aydın, N. (Ed.), *Finansal Yönetim II*, (151 – 178), Eskişehir: AÖF Yayınları.

Dabbağoğlu, K. (2011). *Muhasebe Teorisi Fonksiyonel Yaklaşım, Kontrol Kayıt Raporlama Analiz*, İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Dal, S. (2013). *Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketler Hukuku El Kitabı*, İstanbul: Legal Yayın.

Davenport, T. ve Prusak, L. (2001). *İş Dünyasında Bilgi Yönetimi*, İstanbul: Rota Yayın.

Demir, B. (2005). Muhasebe bilgi sistemlerinde bilgi güvenliği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (26), 147-156.

Demir, Berna (2010). Muhasebe bilgi sistemlerinde bilgi kalitesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (48), 142 - 153.

Demir, Ş. (2012). *TMS - TFRS VUK Değerleme Yaklaşımı*, Ankara: Seçkin Kitabevi.

Demir V. (2009). *TFRS/UFRS Kapsamında Finansal Araçlar, Sunum Muhasebeleştirme ve Ölçme Açıklamalar*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Demir, Y. ve Coşkun, D. (2009). Finansal bilgi sisteminin işletmelerin yönetim fonksiyonu üzerine etkisi: Aydın ili örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2), 1-21.

Demir, V. ve Bahadır, O. (2007). Muhasebe manipülasyonu yöntemler ve teknikler. *Mali Çözüm*, (84), 103 – 119.

Demir, V. ve Bahadır, O. (2008). *SMMM Staja Başlama Sınavlarına Hazırlık İçin Muhasebe*, İstanbul: ISMMMO, Yayın No:108.

Demirel Utku, B., Gürsoy K. (2011). KOBİ'ler için Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının (KOBİ TFRS) tam set TFRS ile karşılaştırılarak değerlendirilmesi. *Mali Çözüm*, (103), 19 - 42.

Demircan, A. S. (2007). *Sarbanes Oxley (2002) Yasası ve bağımsız denetime etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi S.B.E. Maliye Ana Bilim Dalı, Edirne.

Demirhan, D. (2002). İşletmelerde stratejik bilgi sistemleri yönetimi ve rekabet üstünlüğü elde edilmesindeki rolü. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 2(2), 117 – 124.

<http://onlinedergi.com/eab/arsiv/arsivdetay.aspx?yil=2002&peryot=2> [Erişim Tarihi, 08.07.2012].

Dinç E. ve Varıcı, İ. (2008a). Muhasebe bilgi sisteminin kurumsallaşma düzeyine etkisi: sanayi işletmeleri üzerine bir araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10 (1) , 67 – 85.

Dinç, E. ve Varıcı, İ. (2008b). E- işletme olgusunun muhasebe ilke ve uygulamaları üzerine etkisi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (1), 191-212.

Dinç, E. ve Abdioğlu, H. (2009). İşletmelerde kurumsal yönetim ve muhasebe bilgi sistemi: İMKB 100 şirketleri üzerine ampirik bir araştırma. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21), 157 – 184.

Doğan, U. (2013). *550 Soruda E-Fatura E-Defter*, Güncelleştirilmiş 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.

Dönmez, A., Berberoğlu, P. B. ve Ersoy, A. (2005). Ülkemiz Bağımsız Dış Denetim Standartlarının ABD Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları – AB Sekizinci Yönergesi ve Uluslararası Denetim Standartlarıyla karşılaştırılması. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 5(9), 52 – 78.

Duman, Ö. (2008). *SM, SMMM, YMM Sınavları İçin Muhasebe Denetimi ve Raporlama*, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Yayın No: 78, Ankara: TESMER.

Durmuş, C. N. ve Taş, O. (2008). *Denetim, SPK Düzenlemeleri ve 3568 Sayılı Mevzuat Kapsamında*, İstanbul: Alfa Yayınları.

Dursun, A. (2007). *Yönetim Açısından Uygulamalı Denetim El Kitabı*, İstanbul: Beta Yayınevi.

Ekinci, H. (2006). Bilgi teknolojilerinin rekabet açısından önemi ve değişim yönetimindeki etkilerine ilişkin yöneticilerin algılarını ölçmeye yönelik bir araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 54 – 70.

Elitaş, C. (2011). *Muhasebe Denetiminde Çalışma Kağıtları*, Bremen: Gazi Kitabevi.

Er, S. (2009). *Devletin Bankacılık Sektöründe Düzenleyici Denetleyici Rolü ve Türkiye Uygulaması*, 2. Baskı, Yayın No: 2009-34, İstanbul: İTO Yayınları.

Er, F. ve Altuntaş, C. (2012). Yeni TTK ile KOBİ'ler denetlenmeye hazır mı? Sakarya ilinde bir araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 5(2) , 85 – 100.

Ercan, T. (2012). *Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Getirdiği Başlıca Yenilikler ve Mali Hukuka Etkileri*, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi.

Erdemir, N. K. (2012), A regional perspective of the New Turkish Commercial Code: example of O.I.Z of Karaman, *1st International Conference on Sustainable Business and Transitions for Sustainable Development Bildirileri İçinde* (419 – 434), 11 – 13 Ekim 2012, Konya, Türkiye.

Erdoğan, M. (2006). *Denetim, Kavramsal ve Teknolojik Yapı*, Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.

Erdoğan, N. (2008). Bilginin, doğruluğu, güvenilirliği ve bağımsız denetim. İçinde Çömlekçi, F. (Ed.). *Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz*, (1 – 14), Eskişehir: A.Ö.F. Yayını 839.

Erdoğan, N. (2012). Bilgi işleme ve muhasebe süreci. İçinde Erdoğan, M. (Ed.). *Genel Muhasebe*, (20 – 41), 1. Baskı, Eskişehir: A.Ö.F. Yayını 1563.

Erol, M. ve Atmaca, M. (2003). Tekdüzen muhasebe sisteminin iş dünyasında (sanayi – ticaret – hizmet sektöründe) uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi ve ampirik bir çalışma. *Çanakkale Üniversitesi Biga İİBF Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(1 – 2), 119 – 129.

Erol, M. ve Elagöz, İ. (1997). Tek Düzen Muhasebe Sisteminin iş dünyasında (sanayi – ticaret – hizmet sektörü) uygulanmasında karşılaşılan problemler ve çözüm önerileri. *Türkiye XVI. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, 1 – 5 Ekim 1997 Antalya, *Türkiye Bildirileri içinde* (202 – 224).

Erol, M. (2008). İşletmelerde yaşanan yolsuzluklara (hata ve hileler) karşı denetimden beklentiler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 13(1), 229 – 237.

Ersoy, M. (2014). Finansal bilgilerin yönetimi sürecinde muhasebe bilgi sistemi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 3 (6) , 9-21.

Ertürk, A. (2010). *İşletmelerde Hata ve Hileyi Önlemede İç Kontrol Sisteminin Etkililiği ve Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi S.B.E. Muhasebe Denetimi Bilim Dalı, İstanbul.

Esendemirli, E. ve Demirkan S. (2013). Kurumsal yönetim anlayışının finansal raporlamaya etkileri: halka açık şirketlerin derecelendirme raporları analizi. *32. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu* 24 – 28 Nisan 2013, Belek, Antalya, *Türkiye Bildirileri İçinde* (13 – 28).

Fidan, M. E. ve Cinit, H. (2013). Türkiye Finansal Raporlama Standartları çerçevesinde KOBİ muhasebe standartlarının muhasebe meslek mensupları tarafından algı düzeylerinin tespitine yönelik uygulama (Eskişehir ili örneği). *Muhasebe ve Finansman Dergisi* , (59) , 39 – 60.

Göçen, C. A. (2010). Kurumsal yönetim, iç kontrol ve bağımsız denetim: Parmalat Vakası. *Mali Çözüm*, (97), 107 – 129.

Gökdeniz, Ü. (2005). İşletmelerde muhasebe bilgi sistemine yaklaşım. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* , (27) , 86 – 94.

Gücenme, Ü. ve Ertan, Y. (2011). Muhasebe ve etik. İçinde Sabuncuoğlu, Z. (Ed.), *İşletme Etiği* (197 – 216), İstanbul: Beta Yayınları.

Güçlü, F., Çiçek, H. ve Benli, T. (2006). *TDMS Göre Genel Muhasebe*, Ankara: Detay Yayıncılık.

Güçlü, N. (2003). Stratejik Yönetim. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 61 – 85.

Güler, E. (2012). Muhasebe mensuplarının Yeni TTK yer alan denetim uygulamaları hakkında farkındalıklarına yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 5(3), 81 – 104.

Günel, M. (2007). *Para Banka ve Finansal Sistem*, 2. Baskı, Ankara: Yeni Dönem Yayınları.

Güneş, N. H. (2008). *Tek Düzen Hesap Planının Muhasebe Standartlarına Uygunluğu, SPK – TFRS – UFRS'na Uygun Mali Tablo Düzenleme Uygulaması*, İstanbul: İSMMMO Yayınları Yayın No: 102.

Güney, A. (2012). Bankacılık Sektörünü Düzenleyen ve Denetleyen Otoriteler. İçinde Kaya, F. (Ed.). *Bankacılık Giriş ve İlkeleri* (200 – 209), İstanbul: Beta Yayınevi.

Güney, S. ve Bozkurt, R. (2011). Muhasebe meslek mensupları ve aday stajyerlerin muhasebe hata ve hileleri karşısındaki etiksel tutumları: Erzurum ili muhasebe meslek mensupları ve stajyerler uygulaması, 3. *Ulusal Kurumsal Yönetim, Yolsuzluk, Etik ve Sosyal Sorumluluk Konferansı Bildirileri İçinde*, 7-11 Haziran, Nevşehir.

http://icongfes2011.tolgaerdogan.net/documents/national_presentations/UL08.pdf
[Erişim tarihi, 02.06.2012]

Gürbüz, H. (1995). *Muhasebe Denetimi*, 4. Baskı, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi

Güredin, E. (2010). *Denetim*, 10. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.

Güredin, E. (2011). *Denetim ve Güvence Hizmetleri*, İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Haftacı, V. (2011). *Muhasebe Denetimi*, 2. Baskı, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Hazine Müsteşarlığı, 2013

Hesap Uzmanları Derneği (2013). *Denetim İlke ve Esasları*, Cilt 1, 5. Baskı, İstanbul.

Höçük, Ö. (2007). *Bilişim teknolojilerinin büro faaliyetleri üzerine etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Büro Yönetimi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.

http://www.aicpa.org/About/FAQs/Pages/FAQs.aspx#aicpa_answer1
[Erişim Tarihi: 11.03.2014].

http://kgk.gov.tr/contents/files/tms_seti/tmstfrs2011ktp/kavramsal_cerceve_e.pdf [Erişim Tarihi: 11.03.2014].

http://www.kgk.gov.tr/contents/files/BDS/BDS_240.pdf [Erişim Tarihi: 11.03.2014].

<http://www.ismmmo.org.tr/html.asp?id=3997>, [Erişim Tarihi: 11.03.2014].

http://www.minfin.ru/common/img/uploaded/library/2009/03/Audit_Law_in_Engl-05-11.doc [Erişim Tarihi: 14.04.2014].

- <http://www.pwc.com.tr/tr/publications/5dakika/pages/5-dakika-finansal-tablo-hileleri.jhtml> [Erişim Tarihi: 14.04.2009].
- <http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=6&pid=9&subid=1&submenuheader=null> [Erişim Tarihi: 14.04.2009].
- <http://www.turmob.org.tr/arsiv/mbs/pratikBilgiler/ekmalitablo-2014.pdf>, [Erişim Tarihi: 11.03.2014].
- <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~yurdugul/3/indir/Kuresellik.pdf> [Erişim Tarihi: 11.03.2014]
- http://w3.balikesir.edu.tr/~demirci/faktor_analiz.pdf [Erişim Tarihi: 11.03.2014]
- İşık, A. ve Meriç, E. (2009). AB’de kamu yatırımlarının finansmanında “altın kural. *Ege Akademik Bakış*, 9(4), 1591 – 1603. www.onlinedergi.com/makaledosyaları/51/PDF009_4_25.pdf
- İraz, R. (2005). İşletmelerde bilgi yönetiminin yenilik ve rekabet gücü üzerindeki etkileri. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(1) , 243-258.
- İstanbul Ticaret Üniversitesi (2013). “Kurumsal Yönetim ve Finansal Yönetim”, KGK Geçiş Dönemi Materyali.
- Kaderli, Y. ve Köroğlu, Ç. (2014). İşletmelerde muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim anlayışı arasındaki ilişki. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* , (63) , 21-38 .
- Kahya Mehmet (2011). Sigortacılık faaliyetlerinin denetimi. İçinde Ferudun Kaya (Ed.), *Sigortacılık*, (117 – 142), 2. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.
- Kandemir, C. ve Kandemir, ř. (2012). Enron Olayı’nı doğru okumak – I: bir çözümlenme denemesi. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 37, 103 - 123.
- Karacan, S. (2009). *KOBİ’lerde UFRS’ye Uygun Finansal Raporlama*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Karacan, S. (2012). *Muhasebede Dönem İçi İşlemleri*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Karacan, S. ve Uygun, R. (2012). *Tek Düzen Muhasebe Sistemi ve Uluslararası Denetim Standartları ile Uyumlu Denetim ve Raporlama*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Karanfiloğlu, A.Y. (1999). Muhasebe denetimi kavram ilke ve yöntemleri. *Sayıştay Dergisi*, 10(35), 28-37.
- Karasioğlu, F. (2014). *Finansal Muhasebe Dönem Sonu İşlemleri – TMS/T.F.R.:S. Uygulamalı*, Konya: Nobel Yayıncılık.
- Karasioğlu, F. ve Eryiğit, O. (2005). Finansal raporlama ve XBRL (genişletilebilir kurumsal raporlama dili). *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2) , 133 – 152.

Karasioğlu, F. ve Altan, M. (2003). Ülkemiz muhasebe meslek mensuplarının toplumun çeşitli katmanları tarafından algılanma biçimi üzerine bir araştırma, 6. *Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu*, 16 – 19 Nisan 2003, Bildirileri İçinde.

<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/sempozyum/06Sempozyum/3Oturum/FehmiKarasioglu.pdf>

Karasu, R. (2014), Yeni bir düzenleyici ve denetleyici kurum: Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. *Amme İdaresi Dergisi*, 47(1), 79 – 105.

Kaval, H. (2008). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS/IAS) Uygulama Örnekleri ile Muhasebe Denetimi*, Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.

Kavut, L., Taş, O. ve Şavlı, T. (2009). *Uluslararası Denetim Standartları Kapsamında Bağımsız Denetim*, İstanbul: İSMMMO Yayın No:130

Kepekçi, C. (1994). *İç Kontrol Sistemi*, 2. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Kııcı, D. (2010). Üniversite öğrencilerinin mobil öğrenmenin üniversite eğitimindeki etkisi konusundaki beklentileri üzerine bir araştırma. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 11 – 13 Kasım 2010, Antalya, Türkiye, Bildirileri içinde (565-572).

<http://www.iconte.org/FileUpload/ks59689/File/125.pdf>

Koç Yalkın, Y. (2008). *Genel Muhasebe İlkeler ve Uygulamalar Tekdüzen Muhasebe Sistemi*, 16. Baskı, Ankara: Nobel Yayın.

Köse K. A., Yılmaz, F. (2003). Mesleki yeterlilik öncesi IFAC'ın mesleki kuralları. VI. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu, 16-20 Nisan 2003, Antalya, Türkiye, Bildirileri İçinde.

<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/sempozyum/06Sempozyum/1oturum/02FatihYilmazAhmetKose.pdf>

Kurnaz, N. ve Çetinoğlu, T. (2010). *İç Denetim Güncel Yaklaşımlar*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Kurt, H. (1990). Tekdüzen Muhasebe Sisteminin niteliği ve getireceği yararlar. *1981'den 2003'e Vergi Dünyası Dergisi*, *Elektronik Ortam CD'si*, HUD Yayınları.

Kutukız, D. ve Öncü, M. A. (2009). Bağımsız denetimin anonim ortaklıklarda kurumsal yönetimin gelişmesine etkisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (41), 131-139.

Küçük, E. ve Uzay, Ş. (2009). Hileli finansal raporlamanın oluşumu ve doğurduğu sorunlar. *Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi*, (32), 239–258.

Küçüksavaş, N. (2010). *Genel Muhasebe*, 11. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.

Lazol, İ. (2012). *Genel Muhasebe*. 18. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.

Marşap, B., Kurt, G. ve Uçma, T. (2012). Sürekli denetimin gerektirdiği iç denetim faaliyetleri açısından stratejik yönetim muhasebesinin gerekliliği. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 14(4), 1 – 17.

Memiş, M. Ü ve Tüm, K. (2011). Sürekli denetim süreci ve iç denetim ile ilişkisi, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 37, 145 – 162.

Mutluer, M. K., Uslu, M. S. ve Bildirici, Z. (2013). *Sermaye Şirketlerinin Denetimi*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Odabaş, H. (2005). Bilgi yönetimi sistemi. İçinde Ed.: Aktan, C. C. ve Vural, İ. Y. *Bilgi Çağı Bilgi Yönetimi ve Bilgi Sistemleri*. Konya: Çizgi Kitabevi , <http://eprints.rclis.org/3846/1/10.pdf>

Okka, O. (2006). *Finansal Yönetime Giriş*, 2. Baskı, Konya: Nobel Yayın Dağıtım.

Okka, O. (2013). *Finansal Yönetim, Teori ve Çözümlü Problemler*, Geliştirilmiş 5. Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Okur, Y. (2007). *Türkiye’de Kamu Denetimi; Değişim Süreci ve Performans Denetimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Özbirecikli, M. ve Pastacıgil A. (2009). Türkiye’de muhasebeci eğitiminin gelişim süreci: IFAC standartları ile mukayeseli bir inceleme. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* , (41) , 82-97.

Özbolat Murat (2009), Temel Sigortacılık, Seçkin Yayıncılık 3. Baskı, Ankara.

Özcan, Z. (2013). *Hangi Şirket Kurulmalı?*, İstanbul: Seçkin Yayınları.

Özdemir, S. ve Elitaş, C. (2013). Kurumsal yönetim ilkelerinden şeffaflık kavramının muhasebe bilgi sistemindeki bilgi kalitesine ve muhasebe eğitimine etkileri. 32. *Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, 24 – 28 Nisan 2013, Belek, Antalya, Türkiye, *Bildirileri İçinde* (29 – 44).

Özkan, M. ve Terzi, S. (2010). Avrupa Birliği’nde finansal raporlama: İngiltere, Fransa ve Almanya örnekleri. *Mali Çözüm*, (100), 21 – 44.

Özkorkut, K. (2013). *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Açısından Anonim Şirketlerde Bağımsız Denetim*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Özocak, H. ve Baş, M. (2001), Muhasebe ve denetim mesleğinde etik, bağımsızlık ve tarafsızlık. *Mali Çözüm* (56).

http://archive.ismmmo.org.tr/YAYINLAR/MALI_COZUM/MALICOZUM56.pdf

[Erişim Tarihi: 02.02.2014]

Öztürk, T. (2011). Osmanlılarda mali denetim aracı olarak muhasebe icmal defterleri: Trabzon örneği. *Bilig / Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (56), 211 - 234.

Pamukçu, F. (2011). Finansal raporlama ile kamuyu aydınlatma ve şeffaflıkta kurumsal yönetimin önemi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* , (50) , 133 – 148.

Parasız İ. (2009). *Para Banka ve Finansal Piyasalar*, Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi.

Parasız İ. (2011). *Türkiye’de ve Dünyada Bankacılık*, Bursa: Ezgi Kitabevi.

Parlakkaya, R. ve Tekin, A. (2002). Tümlleşik bilgi sistemleri ve muhasebe bilgi sistemi. *I.Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, 10 – 11 Mayıs 2002, Kocaeli, Türkiye, *Bildirileri İçinde* (675-684).

Parlakkaya, R. (2004). Muhasebede uluslararası uyum ve Avrupa Birliği sürecinde Türkiye’de muhasebe uyumlaştırma çalışmaları. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 1(7), 119 – 139.

Pehlivanlı, D. (2010). *Modern İç Denetim Güncel İç Denetim Uygulamaları*, İstanbul: Beta Yayınları.

Pekdemir, R. ve Kavut Akün, L. (1999). Sosyalist Bloğun çöküşü ile ortaya çıkan ihtiyacın, kapitalist düzenin muhasebe sistemi ile giderilmesi. *Muhasebe Denetimi Sempozyumu 4*, 5 - 9 Mayıs 1999, *Bildirileri İçinde*, <http://www.ismmmo.org.tr/Yayinlar/Muhasebe-Denetimi-Sempozyumu-Bildirileri/sayi-4/--2296> [Erişim Tarihi: 16.08.2013]

Pulaşlı, H. (2012). *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Yeni Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, Ankara: Adalet Yayınevi.

Poroy Arsoy, A. (2008). Kurumsal şeffaflık ve muhasebe standartları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10 (2) , 17-35.

Rezaee, Z., Elam, R. and Sharbatoghlie, A. (2001). Continuous Audit of The Future, *Managerial Auditing Journal* 16(3), 150 - 158, Bayazıtılı, E. (Çev.) Sürekli denetim: geleceğin denetimi, *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 6, 119 – 128.

Salimi Altan, M. (2010). Türk sigortacılık sektöründe etkinlik: veri zarflama analizi yöntemi ile bir uygulama. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(1), 185 – 204.

Sağiroğlu, K. (2002). Enron Olayı (vak’a), *Yönetim Dergisi*, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü, 13(43), 49 - 53.

Sağlam N. ve Öztürk, B. (2008). Muhasebe standartlarının oluşum süreci. İçinde Sağlam, N, Şengel, S. ve Öztürk, B. (Ed.), *UFRS - UMS Uyumlu TMS Uygulaması*, (2 – 35), 3. Baskı, Ankara: Maliye Hukuk Yayınları.

Sağlam N., Yolcu, M. ve Eflatun, A. O. (2014). *Örneklerle UFRS Kayıtları*, Özel Baskı, Bursa: Muhasebe Kitapları.

Sarıaslan, H. ve Erol, C. (2014). *Finansal Yönetim Kavramlar Kurumlar İlkeler*, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Sayılgan, G. (2006). *Soru ve Yanıtlarla İşletme Finansmanı*, 2. Baskı, Ankara: Turhan Kitapevi.

Sayılgan, G. (2010). *Soru ve Yanıtlarla İşletme Finansmanı*, Güncelleştirilmiş 4. Bası, Ankara: Turhan Kitabevi.

Sermaye Piyasası Kurulu.

<http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=0&pid=0&sub-menuheader=-1>, [Erişim Tarihi: 16.08.2013]

Selimoğlu, S. K. (2014). Denetimin genel çerçevesi. İçinde Selimoğlu S.K. ve Uzay, Ş. (Ed.), Muhasebe *Denetimi* (1 – 11), Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.

Sevilengül, Orhan (2009). *Genel Muhasebe*, 15. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.

Sevimli, A. (2012). Sürekli Denetim, Dünü Anla, Bugünü Değerlendir, Geleceği Denetle, 1 – 4, http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/surekli_denetim.pdf [Erişim Tarihi, 10.12.2012].

Sürmeli, F. (1996). Muhasebe bilgi sisteminin temel yapısı. İçinde Banar, K. *Muhasebe Bilgi Sistemi*, (46 – 65) Eskişehir: İşletme Fakültesi Yayın No: 21.

Şahin, A. (2006). *Yönetim bilgi sistemleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Isparta.

Takan, M. ve Acar Boyacıoğlu, M. (2010). *Bankacılık Teori Uygulama ve Yöntemleri*, Konya: Nobel Akademik Yayıncılık.

Tektüfekçi, F. (2010). *Kamu Sosyal Tesisleri Muhasebe Sistemi, Finansal Raporlama ve Denetimi*, İzmir: Altınokta Yayınları.

Temel, H. (2008), Bağımsız denetimde Sarbanes Oxley Kanunu ve SPK düzenlemelerinin karşılaştırılması. *Finans, politik ve Ekonomik Yorumlar*, 45 (519)

http://www.ekonomikyorumlar.com.tr/dergiler/makaleler/519/Sayi_519_Makale_07.pdf [Erişim Tarihi, 10.12.2012].

Terzi, S. (2012). *Hileli Finansal Raporlama Önleme ve Tespit İMKB İmalat Sanayinde Bir Araştırma*, İstanbul: Beta Yayınları.

TESMER (2009). *Mesleki Uyum Eğitimi, Denetim Teori Cilt 1*, Yayın No: 85, Ankara: TESMER Yayınları.

TIDE (2008), *Uluslararası İç Denetim Standartları Mesleki Uygulama Çerçevesi*, İstanbul.

Tokay, S. H. ve Deren, A. (2008). Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları'nda değerlendirme ölçüleri. *Mali Çözüm*, (90), 15 – 48.

Topçuoğlu, M. (2011). *Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre İşlem Denetçisi ve Sorumluluğu*, Ankara: Seçkin Kitabevi.

Toroslu, M. V. (2012a). *Muhasebe Teorisi*, Ankara: Adalet Yayınevi.

Toroslu, M. V. (2012b). *Yeni Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Finansal Tablolar Denetimi*, İstanbul: Seçkin Yayınları.

Tüm, K. (2010). Denetim birimi olarak YMM'lerin vergi kaybını önlemede etkisi: YMM'ler üzerine uygulamalı bir araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme.

Türker, M. (1995). IFAC (Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu) Kongresi'nin ardından, *Mali Çözüm*, (31).

<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/31MaliCozum/02-MASUMTURKER20.doc> [Erişim Tarihi, 10.10.2013].

Türkiye İş Bankası Eğitim Müdürlüğü (2008). İstihbarat ve Mali Tahlil, 16. Baskı.

Türkiye Sigorta Birliği (Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği) www.tsb.org.tr/hakimizda.asp?pagell=657 [Erişim Tarihi: 16.08.2013]

Uçma T. (2005). Türk Muhasebe Hukuku'nu oluşturan düzenlemeler ve Türkiye'de Uluslararası Muhasebe Standartları'na uyum çalışmaları. *Mevzuat Dergisi*, 8(89), 1 – 17.

Uluslan, H., Eren, E. ve Köylü, Ç. (2012). 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu (TTK)'nin muhasebe ve denetim uygulamalarına getirdiği yenilikler üzerine bir araştırma, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (55), 11-34.

Uyar, S. ve Ünlüsoy, E. (2007). Uluslararası Eğitim Standartları (IESS) ve Eğitim Uygulamaları Açıklamaları (IEPSS) çerçevesinde bilgi teknolojileri ile muhasebe ve denetim ilişkisi. *Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu XI*, 26–30 Ekim 2007, Antalya, Bildirileri İçinde (1- 22).

Uyar, S. (2013). “Yeni Meslek Yasası'nın Getirdikleri”, <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/suleyman/015/> [Erişim Tarihi: 15.09.2013].

Uzay, Ş. (2006). Denetçilerin denetiminde yeni bir model olarak Kamu Gözetim Kurulu ve Türkiye'de uygulanabilirliği. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 8(4), 175–210.

Uzay, Ş. (2004). “21. yüzyılın başında muhasebe mesleğini etkileyen gelişmeler ve geleceğe yönelik değerlendirmeler. *Mali Çözüm*, (67), 229–248.

Uzay, Ş. (2007). Faaliyet denetimine genel bakış. 8. *Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu*, , 25-29 Nisan 2007, Antalya, Bildirileri İçinde, http://iibf.erciyes.edu.tr/akademik_eski/suzay/SUZAY_Faaliyet_Denetimi.pdf [Erişim Tarihi: 08.11.2012].

Uzay, Ş., Tanç, A. ve Erciyes, M. (2009). “Türkiye’de muhasebe denetimi geçmişten geleceğe-1. *Mali Çözüm*, (95), 125 - 140.

Uzun, H. ve Durna, U. (2008). İşletmelerde rekabet unsuru olarak bilgi yönetimi. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1(1), 33 – 40.

Walker, S. (2007). Profesyonelleşmekten uzaklaşma ya da yeniden profesyonelleşme. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (35), 24 – 29.

Yalçın, S. (2011). Muhasebe meslek mensupları ve işletmelerin etik konusunda tutumları: Türkiye araştırması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (52), 47 – 66.

Yaralı, L. (2012). Şirketlere yönelik Yeni Türk Ticaret Kanunu araştırması. *Kurumsal Yönetim Dergisi*, 16(Yaz), 62 – 63.

Yavuz, M. (2011). Bağımsız denetim kuruluşları ve bağımsız denetçiler üzerinde kamu denetimi ve gözetimi”, *Mali Çözüm*, 107, 147-162.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yazıcı, N. (2010). Bir bilgi sistemi olarak muhasebenin KOBİ’lerin yönetim kararlarına etkisi: Erzurum araştırması. *Muhasebe Finansman Dergisi*, 47, 202 – 212.

Yel, A. T. ve Öztürk Çiftçi, D. (2013). Yeni Türk Ticaret Kanunu ile TFRS/TMS konusunda getirilen yenilikler ve Ordu ili muhasebe meslek mensuplarının bakış açılarını değerlendirilmeye yönelik bir uygulama. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 6(2), 93 -114.

Yelmenoğlu, İ. (1997). Tekdüzen Muhasebe Sistemi çerçevesinde düzenlenecek mali tablolar, 1981’den 2003’e *Vergi Dünyası Dergisi*, *Elektronik Ortam CD’si*, HUD Yayınları.

Yılcı, F. M. (2006). *İç Denetim Türkiye’nin 500 Büyük Sanayi İşletmesi Üzerine Bir Araştırma*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yürekli, E. ve Uyar, S. (2016). Şeffaflık ve hesap verilebilirlik açısından mesleki yargı. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18(1), 781 - 812.

Kanun ve Yönetmelikler

27954 Sayılı Enerji Piyasasında Faaliyet Gösteren Gerçek ve Tüzel Kişilerin Bağımsız Denetim Kuruluşlarının Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik.

29141 Sayı 10 Ekim 2014 Tarihli Bağımsız Denetime Tabi Olacak Şirketlerin Belirlenmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı.

3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu.

5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu.

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu.

5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu.

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu.

6103 Sayılı Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü Ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun.

6273 Sayılı Kanun.

6335 Sayılı Kanun.

6353 Sayılı Kanun.

6455 Sayılı Gümrük Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

6462 Sayılı Kanun.

6495 Sayılı Kanun.

6552 Sayılı Torba Yasa.

666 Sayılı KHK.

6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

MÜHENDİSLİK ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR

EDİTÖR

Doç. Dr. Emrah AYDEMİR

EĞİTİM
yayınevi

MÜHENDİSLİK ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR

Doç. Dr. Emrah AYDEMİR

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7405-57-7

1. Baskı, Eylül 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

MÜHENDİSLİK ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR

Doç. Dr. Emrah AYDEMİR

232 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7405-57-7

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

dirgeyecek sistemlerle çalışma ortamlarının desteklenmesi ve bu sayede ihlallerin önlenmesi gerekir. Temel olarak, pist ihlallerini önlemek için kullanımda olan bir piste girmekten kaçınma ile yakın bir pist ihlalini mümkün olduğunca erken tespit etme ve durumu çözme olarak tanımlanan iki yaklaşım vardır. Bir havalimanının manevra alanını kapsayan emniyetli, etkili ve doğru bir gözetim sisteminin her iki durumu tespit etme ve pist ihlallerini önleyebilme becerilerinde etkisi küçümsenemez (Schönefeld ve Möller, 2012). Dolayısıyla pist ihlallerinin önlenmesi ve tehlikenin boyutunu azaltabilmek için hava trafik kontrolörlerine ve uçuş ekibine yardımcı olmak amacıyla havalimanlarında olası tehlikeli durumlarda direkt ikaz üretecek otomatik uyarı sistemleri kurulmalıdır (Zhang ve Yang, 2019). Taksi esnasında kokpitte havalimanı haritasının gösterilmesi ve manevra sahasındaki operasyonel personelin piste ilişkin konumlarının teyit edilmesini sağlayan teknolojilerinin kullanımıyla pist ihlallerinin önlenmesi için durumsal farkındalıkların artırılması sağlanabilir. Bu amaçlar kullanılmakta olan A-SMGCS ile RWSL gibi sistemlerin havaalanları envanterine kazandırılması, sürece yönelik değerlendirmeler kapsamında sürekli güncellemeler yapılarak sistemlerin geliştirilmesi önemlidir.

Pist ihlallerine yönelik uygulanan girişimlerin çoğu havacılık emniyeti açısından olumlu bir etki sağlamaktadır. Tüm ulusal ve uluslararası kuruluşlar havacılık tarihinde Tenerife, Linate gibi büyük kazalara sebebiyet veren pist ihlallerinin önlenmesi için bir çaba içerisinde. Bu çabaların sonucunda geliştirilen teknolojinin yanı sıra insanı merkez alan eğitim programları ve prosedürler pist ihlallerinin meydana gelme olasılığını ya da potansiyel sonuçlarını azaltmaya devam edecektir.

Tüm bu değerlendirmelerle beraber konuya ilişkin yapılacak çalışmalara kaynak teşkil edilebilmesi için pist ihlali olayı anında başka bir uçak veya aracın mevcut olup olmadığına bakılmaksızın tüm ihlaller raporlanmalı ve analiz edilmelidir. Süreçte veri toplama ve raporlama mekanizmalarının iyileştirilmesi veri akışını sağlayacaktır. Ayrıca toplanan verilerin paylaşımına açılması da çalışmaların devamlılığı için önemli bir unsurdur.

KAYNAKÇA

- Agenzia Nazionale per la Sicurezza del Volo (2004). Final Report Accident Involved Aircraft Boeing MD-87, registration SE-DMA and Cessna 525-A, registration D-IEVX Milano Linate airport Ocatober 8,2001
- Air Line Pilots Association International (2007). White Paper-Runway Incursions – A Call for Action, A.L.P.A. International, Hrsg., 1625 Massachusetts Ave NW, Washington, DC 20036: Air Line Pilots Association International. <http://www3.alpa.org/portals/alpa/runwaysafety/runwayincursionwhitepaper.pdf> Erişim tarihi: 26.05.2021
- Air Line Pilots Association (2021). Aircraft Accident Report Tenerife Canary Islands, March 27,1977. <https://web.archive.org/web/20110715122130> Erişim tarihi: 26.05.2021

- Bureau of Air Safety Investigation (1996). Human factors in fatal aircraft accidents. https://www.atstb.gov.au/media/28363/sir199604_001.pdf. Erişim tarihi: 26.05.2021
- Byrne, T. P. (2017). Reducing Runway Incursions at the Nation's Five Busiest Airports, 2009-2011.
- Cardosi, K., ve Yost, A. (2001). Controller and pilot error in airport operations: A review of previous research and analysis of safety data (No. DOT-VNTSC-FAA-00-21). John A Volpe National Transportation Systems Center Cambridge Ma.
- Catino, M. (2008). The Linate Air Disaster. A Multilevel Model of Accident Analysis. In 24th Colloquium EGOS, Upsetting Organizations, Amsterdam (pp. 10-12)
- Chang, Y. H., & Wong, K. M. (2012). Human risk factors associated with runway incursions. *Journal of Air Transport Management*, 24, 25-30.
- Eggert, J. R., Howes, B. R., Kuffner, M. P., Wilhelmssen, H., & Bernays, D. J. (2006). Operational evaluation of runway status lights. *lincoln laboratory journal*, 16(1), 123.
- European Organization for the Safety of Air Navigation (EUROCONTROL) (2012). Network Manager- European Action Plan for the Prevention of Runway Incursions (EAPPRI), Edition 3.0
- European Organization for the Safety of Air Navigation (EUROCONTROL) (2019). Voluntary ATM Incident Reporting (EVAIR) Safety Bulletin 20. <https://www.eurocontrol.int/publication/eurocontrol-voluntary-atm-incident-reporting-evair-safety-bulletin-20> Erişim tarihi: 26.05.2021
- European Organization for the Safety of Air Navigation (EUROCONTROL) (2020). Specification for Advanced-Surface Movement Guidance and Control System (A-SMGCS) Services, Edition 2.0, 22 April 2020
- European Union Aviation Safety Agency (EASA) (2019). European Plan for Aviation Safety (EPAS) 2020-2024. https://www.easa.europa.eu/sites/default/files/dfu/EPAS_2020-2024.pdf Erişim tarihi: 26.05.2021
- European Organization for the Safety of Air Navigation (EUROCONTROL) (2021). Runway status lights <https://www.eurocontrol.int/system/runway-status-lights> Erişim tarihi: 26.05.2021
- Federal Aviation Administration (FAA) (2015). Runway incursion. https://www.faa.gov/airports/runway_safety/resources/runway_incursions/. Erişim tarihi: 26.05.2021
- Federal Aviation Administration (FAA) (2021). Runway Safety Statistics. https://www.faa.gov/airports/runway_safety/statistics/. Erişim tarihi: 26.05.2021
- International Civil Aviation Organization (ICAO) (2004). Advanced Surface Movement Guidance and Control Systems (A-SMGCS) Manual (Doc 9830), First Edition
- International Civil Aviation Organization (ICAO) (2007). Manual on the Prevention of Runway Incursions (Doc 9870), First Edition, 2007
- International Civil Aviation Organization (ICAO) (2015). CAR/SAM Regional Planning and Implementation Group (GREPECAS). Workshop on Best practices to prevent Runway Incursion/Runway Excursions, 11 – 14 August 2015
- International Civil Aviation Organization (ICAO) (2017). Second Global Runway Safety Symposium, 20-22 November 2017, Lima, Peru. https://www.icao.int/Meetings/GRSS-2/Documents/Panel%202/P2.3_IATA_RWSafetyPresentation.pdf Erişim tarihi: 26.05.2021

- International Civil Aviation Organization (ICAO) (2016). Doc 4444 PANS Air Traffic Management 16th Edition, 2016, Amend. 9
- International Civil Aviation Organization (ICAO) (2018). Safety Management Manual (Doc 9849), 4th Edition, 2018
- Jones, D.R. & Young, S.D. (2001). Runway incursion prevention: a technology solution, in Joint Meeting of the Flight Safety Foundation's 54th Annual International Air Safety Seminar, the International Federation of Airworthiness' 31st International Conference, and the International Air Transport Association, Athens, Greece
- Kim, D., & Yang, H. (2012). Evaluation of the risk frequency for hazards of runway incursion in Korea. *Journal of Air Transport Management*, 23, 31-35.
- Kuffner, M., & Perkins, R. (2012). Human Factors Assessment of Runway Status Lights and Final Approach Runway Occupancy Signal. In Eighth USA/Europe Air Traffic Management Research and Development Seminar (ATM2009).
- Mathew, J. K., Major, W. L., Hubbard, S. M., & Bullock, D. M. (2017). Statistical modelling of runway incursion occurrences in the United States. *Journal of air transport management*, 65, 54-62.
- Project-Tenerife (2021a). Joint report K.L.M.-P.A.A 12.7.1978, <http://www.project-tenerife.com/engels/PDF/Tenerife.pdf> Erişim tarihi: 26.05.2021
- Project-Tenerife (2021b). Final Report and Comments of Netherlands Aviation Safety Board <http://www.project-tenerife.com/nederlands/PDF/finaldutchreport.pdf> Erişim tarihi: 26.05.2021
- Schönefeld, J., & Möller, D. P. F. (2012). Runway incursion prevention systems: A review of runway incursion avoidance and alerting system approaches. *Progress in Aerospace Sciences*, 51, 31-49.
- Skybrary (2021). A-SMGCS, [https://www.skybrary.aero/index.php/Advanced_Surface_Movement_Guidance_and_Control_System_\(A-SMGCS\)](https://www.skybrary.aero/index.php/Advanced_Surface_Movement_Guidance_and_Control_System_(A-SMGCS)) Erişim tarihi: 26.05.2021
- Transport Canada National Civil Aviation Safety Committee (2000). Subcommittee on Runway Incursions, Sept. 14, 2000. <https://tc.canada.ca/sites/default/files/migrated/tp13795e.pdf>. Erişim tarihi 26.05.2021
- Young, S. D., & Jones, D. R. (2000). Runway incursion prevention using an advanced surface movement guidance and control system (A-SMGCS). In 19th DASC. 19th Digital Avionics Systems Conference. Proceedings (Cat. No. 00CH37126) (Vol. 1, pp. 2E2-1). IEEE.
- Young, S.D., Wills, R.W., Smith, R.M. (1996) Pilot Evaluations of Runway Status Light System, NASA Technical Memorandum 4727, Langley Research Center, Hampton, Va., Oct. 1996.
- Wang, C., Hubbard, S.M., Zakharov, W. (2018). Using the Systematic Literature Review in Aviation: A Case Study for Runway Incursions. *Collegiate Aviation Review International*, 36(2), 34-57. <http://dx.doi.org/10.22488/okstate.18.100489>
- Weick, K. E. (1990). The vulnerable system: An analysis of the Tenerife air disaster. *Journal of management*, 16(3), 571-593
- Zhang, J., Liu, H., & Yang, Q. (2019). Design and Implementation of Runway Incursion Automatic Warning Simulation System. In 2019 5th International Conference on Transportation Information and Safety (ICTIS) (pp. 611-613). IEEE

KAYNAKLAR

- Ajzen, I. ve Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting behavior*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall, Inc.
- Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of self-regulation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 248-287.
- Bock, G., Zmud, R., Kim, Y. ve Lee, J. (2005). Behavioral Intention Formation in Knowledge Sharing: Examining the Roles of Extrinsic Motivators, Social-Psychological Forces, and Organizational Climate. *MIS Quarterly*, 29(1), 87-111. doi:10.2307/25148669
- Bolin, B. L., Lee, K. H., GlenMaye, L. F. ve Yoon, D. P. (2012). Impact of research orientation on attitudes toward research of social work students. *Journal of Social Work Education*, 48(2), 223-243.
- Chin, W. (1998). Commentary: Issues and Opinion on Structural Equation Modeling. *MIS Quarterly*, 22(1), Vii-Xvi. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/249674>.
- Everton, T., Galton, M. ve Pell, T. (2000). Teachers' perspectives on educational research: Knowledge and context. *Journal of Education for Teaching: International research and pedagogy*, 26(2), 167-182.
- Fındık-Coşkunçay, D. (2019). Proje Yapmaya Yönelik Bir Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Akademisyenlerin Tutumlarının Araştırılması. Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi, Proje Kodu: SBA-2018-6339.
- Fornell, C. ve Larcker, D. (1981). Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50. doi:10.2307/3151312
- Gardner, B. S. ve Korth, S. J. (1998). A framework for learning to work in teams. *Journal of Education for Business*, 74(1), 28-33.
- Gravetter, F. J. ve Wallnau, L. B. (2000). *Statistics for the Behavioral*. Belmont, CA: Wadsworth.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. ve Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- He, W. ve Wei, K.-K. (2009). What drives continued knowledge sharing? An investigation of knowledge-contribution and seeking beliefs. *Decision Support Systems*, 46(4), pp.826-838.
- Hsu, C. L. ve Lin, J. C. C. (2008). Acceptance of blog usage: The roles of technology acceptance, social influence and knowledge sharing motivation. *Information & Management*, 45(1), 65-74.
- İlhan, N., Şekerci, A. R., Sözbilir, M. ve Yıldırım, A. (2014). Eğitim Araştırmalarına Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlilik Çalışması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(8), 31-56.
- Jan, S. U., Anwar, M. A. ve Warraich, N. F. (2020). The relationship between emotional intelligence, library anxiety, and academic achievement among the university students. *Journal of Librarianship and Information Science*. 52(1), 237-248.

- Ji, H. ve Yan, J. (2020). How Team Structure Can Enhance Performance: Team Longevity's Moderating Effect and Team Coordination's Mediating Effect. *Frontiers in Psychology*, 11, 1873.
- Karaboğa, K. ve Özdemir, Y. (2019). Teknopark İşletmelerinde Ürün Ticarileştirme ve Pazarlama Yetkinliği Boyutlarının ve Yeterliliklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology*, 10(38), 53-74.
- Korkmaz, Ö., Şahin, A. ve Yeşil, R. (2011). Study of validity and reliability of scale of attitude towards scientific research. *Elementary Education Online*, 10(3), 961-973.
- Leech, N. L., Barrett, K. C. ve Morgan, G. A. (2005). *SPSS for Intermediate Statistics Use and Interpretation*. Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Luo, Z., Subramaniam, G. ve O'Steen, B. (2020). Will anxiety boost motivation? The relationship between anxiety and motivation in foreign language learning. *Malaysian Journal of ELT Research*, 17(1), 53-71.
- Moyano, N., Quílez-Robres, A. ve Cortés Pascual, A. (2020). Self-esteem and motivation for learning in academic achievement: the mediating role of reasoning and verbal fluidity. *Sustainability*, 12(14), 5768.
- Peng, D.X. ve Lai, F. (2012). Using partial least squares in operations management research: A practical guideline and summary of past research. *Journal of Operations Management*, 30(6), 467-480.
- Öztürk, M.A. (2010). An exploratory study on measuring educators' attitudes toward educational research. *Educational Research and Reviews*, 5(12), 758-769.
- Papanastasiou, E.C. (2005). Factor structure of the attitudes toward research scale. *Statistics Education Research Journal*, 4(1), 16-26.
- Schunk, D. H. (1991). Self-Efficacy and Academic Motivation. *Educational Psychologist*, 26(3-4), 207-231.
- van der Kaap-Deeder, J., Wouters, S., Verschueren, K., Briers, V., Deeren, B. ve Vansteenkiste, M. (2016). The Pursuit of Self-Esteem and Its Motivational Implications. *Psychologica Belgica*, 56(2), 143-168.
- Yan, Z., Wang, T., Chen, Y. ve Zhang, H. (2016). Knowledge sharing in online health communities: A social exchange theory perspective. *Information & Management*, 53, 643-653.
- Wasko, M. M. ve Faraj, S. (2005). Why should I share? Examining social capital and knowledge contribution in electronic networks of practice. *MIS quarterly*, 35-57.
- Widmann, A. ve Mulder, R. H. (2020). The effect of team learning behaviours and team mental models on teacher team performance. *Instructional Science*, 48(1), 1-21.
- Wood, F. (1990). Factors influencing research performance of university academic staff. *Higher Education*, 19(1), 81-100.
- Zeidner, M. (1990), "Does anxiety bias scholastic aptitude test performance by gender and socio-cultural group?", *Journal of Genetical Psychology*, 150, 175-85.
- Zhang, X. (2014), *Factors that Motivate Academic Staff to Conduct Research and Influence Research Productivity in Chinese Project 211 Universities*, Yayınlanmamış doktora tezi, The University of Canberra, Avustralya.

İncelenen numunede tanecik büyüklüğü Bölüm 1.3'te hesaplandığı için, tanecik büyüklüğü doğrudan Denklem 9'da yerine yazılacaktır. O halde dislokasyon yoğunluğu;

$$\delta = \frac{1}{(10,3)^2} = 9,43 \times 10^{-3} \frac{1}{nm^2} \text{ olarak bulunur.}$$

KAYNAKÇA

Suryanarayana, C., Norton, M. G. (1998), *X-Ray diffraction a practical approach. (Birinci Basım)*. New York: Plenum Publishing Corporation, 212.

<https://sparkyswordscience.blogspot.com/2013/12/introduction-to-crystal-structure.html>

Ayrıca kanatçık malzemesi kullanımını açısından bakıldığında iki adet üçgen perforasyonlu üçgen kesitli kanatçık için %8 daha az malzeme kullanılacağı hesaplanmıştır. Daha az malzeme aynı zamanda daha az maliyet anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak üçgen kesitli kanatçıklarda perforasyon kullanımının hem kanatçık ısıl performansına hem de malzeme ekonomisine olumlu yönde etkisi olduğu bulunmuştur.

Değişik kanatçık geometrileri için değişik geometrilerdeki perforasyon tiplerinin kullanımı ve perforasyonlarda konum optimizasyonu deneysel ve sayısal hesaplamalar ile araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Al-Jamal, K., ve Khashashneh, H. (1998). Experimental investigation in heat transfer of triangular and pin fin arrays. *Heat and mass transfer*, 34(2), 159-162.
- Anderson, D. A., Tannehill, J. C., Pletcher, R. H., Ramakanth, M., ve Shankar, V. (2020). *Computational fluid mechanics and heat transfer*. CRC Press.
- Awasarmol, U. V., ve Pise, A. T. (2015). An experimental investigation of natural convection heat transfer enhancement from perforated rectangular fins array at different inclinations. *Experimental Thermal and Fluid Science*, 68, 145-154.
- Bergman, T. L., Incropera, F. P., DeWitt, D. P., & Lavine, A. S. (2011). *Fundamentals of heat and mass transfer*. John Wiley & Sons.
- Dastbelaraki, A. H., Yaghoubi, M., Tavakol, M. M. ve Rahmatmand, A. (2018). Numerical analysis of convection heat transfer from an array of perforated fins using the Reynolds averaged Navier–Stokes equations and large-eddy simulation method. *Applied Mathematical Modelling*, 63, 660-687.
- Genceli, F. O. (2000). Çözümlü Isı İletimi Problemleri. İstanbul: Birsan Yayınevi.
- Jasim, H. H., ve Söylemez, M. S. (2016). Enhancement of natural convection heat transfer of pin fin having perforated with inclination angle. *J. of Thermal Science and Technology*, 36(2), 111-118.
- Kılıç, M. ve Yiğit, A. (2018). *Isı transferi*. Bursa: Dora Yayın.
- Pankaj, S., Santosh, B., Kishor, K. ve Sarang, J. (2018). Experimental investigation of heat transfer by natural convection with perforated pin fin array. *Procedia Manufacturing*, 20, 311-317.
- Shadlaghani, A., Tavakoli, M. R., Farzaneh, M. ve Salimpour, M. R. (2016). Optimization of triangular fins with/without longitudinal perforate for thermal performance enhancement. *Journal of Mechanical Science and Technology*, 30(4), 1903-1910.
- Shaeri, M. R. ve Yaghoubi, M. (2009). Numerical analysis of turbulent convection heat transfer from an array of perforated fins. *International journal of heat and fluid flow*, 30(2), 218-228.
- Shaeri, M. R., Yaghoubi, M. ve Jafarpur, K. (2009). Heat transfer analysis of lateral perforated fin heat sinks. *Applied energy*, 86(10), 2019-2029.
- Tijani, A. S. ve Jaffri, N. B. (2018). Thermal analysis of perforated pin-fins heat sink under forced convection condition. *Procedia Manufacturing*, 24, 290-298.

KAYNAKLAR

- Aktan, S. V, Kıraç, N., (2010) Betonarme binalarda perdelerin davranışa etkileri, Eskişehir Osman-gazi Ün. Müh. Mim. Fak. Dergisi, Cilt. XXIII, Sayı. 1, s. 15- 32.
- Arslan M. H., Köroğlu M. A., Köken A., (2008) “Binaların Yapısal Performansının Statik İtme Analizi İle Belirlenmesi”, *Yapı Teknolojileri Elektronik Dergisi*, (2) s. 71-84.
- Başokur A.T., Gökten E., Seyitoğlu G., Varol B., Uluggerli U. E., Işık V., Candansayar E., Tokgöz E., (2002) Jeolojik ve Jeofizik Çalışmalar Işığında 03.02.2002 Çay (Afyon) Depreminin Mekaniz-ması, Hasarın Nedenleri ve Bölgenin Deprem Etkinliği, Ankara Ün. Müh. Fak., Mayıs, Ankara.
- Bedirhanoğlu, İ. ve Önal, T., (2011) “23 Ekim 2011 Van Depremi Ön Değerlendirme Raporu”, İMO Diyarbakır Şubesi, Kasım, Diyarbakır.
- Celep Z., Kumbasar N., (1998) “Betonarme Yapılar”, Sema Matbaacılık, İstanbul.
- Çatal, H., H., (2002), 3 Şubat 2002 Sultandağı Depreminin Yapı Mühendisliği Yönünden İncelen-mesi, DEÜ Müh. Fak. Fen ve Müh. Dergisi, Cilt:4, Sayı:3, Ekim, s. 57-66.
- Çelebi, R., Saatcıoğlu, N. Ö., (2002) Afyon Depremi ve Düşündürdükleri, Uludağ Ün. Müh. Mim. Fak. Dergisi, Cilt: 7, Sayı 1.
- Doğangün A., (2005) “Betonarme Yapıların Hesap ve Tasarımı”, Birsen Yayınevi, İstanbul.
- Güney, D., (2011) “23 Ekim 2011 Van Depremi Teknik İnceleme Raporu”, Yıldız Teknik Üniversitesi, 62s.
- Kalafat, D., Güneş, Y., Arpat, E., Ölmez, Y., Öz, G., Horasan, G., Kekovalı, K., Ögütçü, Z., Püs-külcü, S., Yılmaz M., Köseoğlu, A., Berberoğlu, A., Kılıçer, F., Kara, M., Güngör, A., Görgün, E., Gömeç, A., Gümüş, H., Berberoğlu, M., Deniz, P., Kafade, N., Suvarıklı, M., (2003) “1 Mayıs 2003 Bingöl Depremi Ön Raporu”, 8 Mayıs, Boğaziçi Üniversitesi Kan-dilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Sismoloji Servisi.
- Koçyiğit A., Bozkurt E., Kaymakçı N., Şaroğlu F., (2002) “3 Şubat 2002 Çay (Afyon) Depreminin Kaynağı ve Ağır Hasarın Nedenleri: Akşehir Fay Zonu (Jeolojik ön Rapor)”, ODTÜ Müh. Fak. Jeoloji Müh. Böl. Tektonik Araştırma Birimi, 18 Şubat, Ankara.
- ODTÜ İnş. Müh. Böl. Deprem Araştırma Merkezi, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, (1995) “1 Ekim 1995 Dinar depremi mühendislik raporu”, Ankara.
- Özcebe, G., (1999) “Ülkemizdeki depremlerden sonra gözlenen betonarme yapı hasarları”, İnşaat Mühendisliği XV. Teknik Kongre, Deprem Özel Oturumu konuşmaları, Türkiye Mühendislik Haberleri, 404-1999.6, s. 47-51.
- Özsoy A.E., Özgen K., (2005) “Perdelerdeki Boşlukların Yatay Ötelenmeye Etkisi”, Deprem Sem-pozyumu 23-25 Mart, Kocaeli.
- Öztürk, T., (2005) “Betonarme binalarda deprem perdelerinin yerleşimi ve tasarımı”, İMO İstanbul şubesi, nisan, 28 s.
- Utku, M., Danışman, M. A., Akyol N., Akçığ Z., (2003) Afyon ve Çevresi'nin Depremselliği: 03 Şubat 2002 Çay Depremi Eşşiddet Haritası ve Deprem Riski, Jeoloji Mühendisliği Dergisi, 27 (2).
- Yakut A., Binici, B., Canbay E., Erberik, A., Sarıtaş, A., Aldemir, A., Demirel, İ., O., Erdil, B., Ay, Ö., Demirtaş, R., (2011) “23 Ekim 2011 Mw 7.2 Van Depremi Sismik ve Yapısal Hasara İlişkin Saha Gözlemleri”, ODTÜ-İMO, Kasım, Ankara.

TGP kavramına önem verilmesi, TGP Şirketleri'nin yeterli donanıma sahip ekiplerle kurulu bir yapıya bürünerek çoğalması ve taşınmaz proje risk analiz tekniklerinin etkin kullanılması, risk yönetimini, bütçeyi ve zamanı daha verimli kullanmayı sağlar. Bu sayede daha başarılı, büyük kapsamlı, tanımlanmış bütçe ve iş programına uygun gayrimenkul projelerinin gerçekleştirilebileceği söylenebilir.

Tesekkür: OMÜ Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü, Taşınmaz Geliştirme Anabilim Dalı'nda Danışmanlığım altında yapmış oldukları, Dönem Projeleri ile, bu çalışmada kullanılan literatür taramaları ve özetlemelerinin çoğunda büyük katkıları olan Ziraat Mühendisi Osman ÇİĞDEM ve İnşaat Mühendisi Eray ZALMOĞLU'na teşekkürlerimi sunarım.

KAYNAKLAR

- Al-Bahar J.F., Crandall K.C. (1990) Systematic Risk Management Approach for Construction Projects”, Journal of Construction Engineering and Management, Vol.116, No.3, s.533-547.
- Ansell, J., ve Wharton, F. (1992) Risk: Analysis, Assessment and Management, John Wiley and Sons, Chichester.
- Atherton, E., French, N. and Gabrielli, L. (2008) Decision theory and real estate development: a note on uncertainty, Journal of European Real Estate Research, Vol. 1 No. 2, pp. 162–82.
- Barman B., Nash K.E., (2007) A Streamlined Real Options Model for Real Estate Development, Master of Science in Real Estate Development, Massachusetts Institute of Technology, pp. 53, September.
- Baulkaran V., Jain P. , Sunderman M. (2019) Housing “Beta”: Common risk factor in returns of stocks, J Real Estate Financ Econ, 58, pp. 438-456.
- Berk N. (1995) Finansal Yönetim, Türkmen Kitabevi, 696s., İstanbul.
- Blundell G. F., Fairchild S., Goodchild R. N. (2005) ManagingPortfolio Risk in Real Estate, Journal of Property Research, ,June–September, V. 22, No. 2-3, pp. 115–136.
- Brigham, E.F. (1990) Fundamentals of Financial Management, The Dryden Press, New York.
- Bolgün, K.E., ve Akçay, M.B. (2003) Risk Yönetimi Finansal Piyasalarda Risk Ölçüm ve Yönetimine Türkiye Perspektifinden Stratejik Bakış, Scala Yayıncılık, İstanbul.
- Bostancı B., Demir H. (2008) Taşınmaz Geliştirmede Risk Analizi, Jeodezi, Jeinformasyon ve Arazi Yönetim Dergisi, No.2 Sayı 99, s.5-11.
- Byrne, P. and Cadman, D. (1984) *Risk, Uncertainty and Decision-making in Property Development*, E.&F.N. Spon, London.
- Byrne, P. (1995), “Fuzzy analysis: a vague way of dealing with uncertainty in real estate analysis?”, Journal of Property Valuation and Investment, Vol. 13 No. 3, pp. 22-41.
- Byrne, P.J. (1996), *Risk, Uncertainty and Decision-Making in Property Development*, 2nd ed., E. & F.N. Spon, London.

- Cannon S.E., Vogt S.C. (1995) REITs and Their Management: An Analysis of Organizational Structure, Performance and Management Compensation”, *Journal of Real Estate Research (J-RER)*, V. 10, No. 3, 297-317.
- Chau K.W. (1997) Real estate research in Asia - Past, Present and the Future”, Presidential address delivered at the Second Asian Real Estate Society Conference, 20-22 October, Hong Kong.
- Chen J., Hobbs P. (2003) Global Real Estate Risk Index to capture different levels of market risk.” *Journal of Portfolio Management*, Special Issue, pp. 66-75.
- COSO, (2004) Enterprise Risk Management-Integrated Framework Executive Summary Framework. Eylül.
- Çiğdem O. (2020) Taşınmaz Geliştirmeye İçin Risk Analizi Uygulamaya Yönelik Bir Çalışma, Danışman: Koç V., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Taşınmaz Geliştirme Anabilim Dalı, Dönem Projesi, Samsun, 22s.
- Drouhin P.A. , Simon A. , Essafi Y. (2016) Forward curve risk factors analysis in the UK real estate market, *J R Estate Finance Econ*, 53, pp. 494-526.
- Dixon, T. (2005) The impact of information and communication technology on commercial real estate in the new economy, *Journal of Property Investment & Finance*. V. 23, No. 6, pp. 480-493.
- Farhana S., Pitroda J., Malek S. S., (2015) Reaping the Returns: Review on Risk Management in Real Estate, *International Journal of Futuristic Trends in Engineering and Technology*, Vol. 3 (01).
- French, N. and Gabrielli, L. (2006), Uncertainty and feasibility studies: an Italian case study”, *Journal of Property Investment & Finance*, Vol. 24 No. 1, pp. 49-68.
- Gleißner, W. (2011), *Grundlagen des Risikomanagements im Unternehmen*, 2nd ed., Vahlen, München.
- Gleißner, W. and Wiegmann, T. (2012), “Quantitative methods for risk management in the real estate development industry”, *Journal of Property Investment & Finance*, Vol. 30 No. 6.
- Gürlesel C.F. (2006) Gayrimenkul Sektörü ve İstanbul İçin Öngörüler 2015, Gayrimenkul Araştırma Raporu, İstanbul, Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı Derneği.
- Hartzell D.J., Pittman R.H., Downs D.H. (1992) An Updated Look at the Size of U.S. Real Estate Market Portfolio, April 1992.
- Hertz, D.B., Howard T., (1984) *Practical Risk Analysis: An Approach Through Case Histories*, John Wiley and Sons Inc., New York.
- Isaac, D., O’Leary, J. and Daley, M. (2010) *Property Development: Appraisal and Finance*, 2nd ed., Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Jarl G. K., Crocker H. L., Paolo P. (2014) On the Price Comovement of U.S. Residential Real Estate Markets, *Real Estate Economics*, V. 42, No 1, pp 71- 108.
- Jianjun Z. , Qianqian S. (2019) Research on the impact of monetary policy on real estate financial risk - empirical analysis based on SVAR model and threshold model, *Theory Pract Finance Econ*, 40, pp. 32-37.

- Kallberg J.G., Liu C.H., Pasquariello P. (2014) On the price comovement of U.S. Residential real estate markets, *R Estate Econ*, 42 pp. 71-108.
- Kargül, İ.D. (1996) Yatırımlarda Proje Analizi, Rem Ofset, İstanbul.
- Lideng Z. , Qiming T. , Yuhang Z. (2019) Housing price volatility, housing credit, and macroprudential policy, *Chinese J Manag Sci*, 27, pp. 1-9.
- Liu H. , Jiang P. (2015) Price elasticity of land supply and related impact factors in China, *J Tsinghua Univ*, 55, pp. 56-62.
- Loizou, P. ve French, N. (2012) Risk and uncertainty in development: A critical evaluation of using the Monte Carlo simulation method as a decision tool in real estate development projects, *Journal of Property Investment & Finance* , V. 30 No. 2, pn 198-210.
- Lumby, S. (1991) *Investment Appraisal and Financing Decisions*, Chapman and Hall, London.
- MacFarlane, J. (1995) *The use of simulation in property investment analysis*, *Journal of Property Valuation Investment*, Vol. 13 No. 4, pp. 25-38.
- Marzouk, M., & Aboushady, A. (2018) Modeling risks in real estate development projects: a case for Egypt. *International Journal of Strategic Property Management*, 22(6), 447-456.
- Mills, A. (2001) A Systematic Approach to Risk management for Construction, *Structural Survey*, V. 19, No. 5, pp. 245-252.
- Opera, A. (2010), Uncertainty and feasibility studies, *Journal of Property Investment & Finance*, Vol. 29 No. 1, pp. 58-61.
- Pavlov A., Steiner E., Wachter S. (2015) Macroeconomic risk factors and the role of mispriced credit in the returns from international real estate securities, *R Estate Econ*, 43, pp. 241-270.
- Poulinquen, L.Y. (1970), *Risk Analysis in Project Appraisal*, World Bank Staff Occasional Papers, No:11, Washington.
- RICS (2003), *The Management of Risk – Yours, Mine and Ours*, RICS Project Management Faculty, London.
- Sarıaslan, H. (1997) *Yatırım Projelerinin Hazırlanması ve Değerlendirilmesi*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Schulte, K.-W. and Bone-Winkel, S. (2002) Grundlagen der Projektentwicklung aus immobilienwirtschaftlicher Sicht, in Schulte, K.-W. and Bone-Winkel, S. (Eds), *Handbuch Immobilien-Projektentwicklung*, 2nd ed., Immobilien Informationsverlag Rudolf Müller, pp. 27-90.
- Shun, C.K. (2000), “Review of risk management techniques for property development”, Henley working paper, Henley Management College, London.
- Song L.F. , Yong-Gang Y.E. (2010) The study of macro-financial risk of Chinese real estate industry—from financial stability perspective, *Econ Manag J*, 12, pp. 34-39.
- Sun Y., Qin B., Wang S. (2015) Real estate loans default and interbank market risk contagion—based on financial network analysis, *Manag Rev*, 27, pp. 3-15.
- Tevfik, A.T. (1997) *Risk Analizine Giriş*, Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd.Şti, İstanbul.

- Uğur, L.O.(2006). İnşaat Sektöründe Riskler ve Risk Yönetimi, TMB., 163s., Ankara.
- Waldburg, H. (2006) Risikomanagement bei Projektentwicklungen, Vorlesung im Rahmen des Seminars", Real Estate Management für Architekten, Berlin.
- Wellner, K. (2003) Entwicklung eines Immobilien-Portfolio-Management-Systems, Herstellung Books on Demand GmbH, Norderstedt.
- Wiegelmann, T. (2012) Risikoeinschätzung in der Immobilien-Projektentwicklung, Immobilien & Finanzierung, Vol. 63 No. 8, pp. 261.
- Wu F. (2000) China's Recent Urban Development in the Process of Land and Housing Marketisation and Economic Globalization", Journal on Habitat International 25, 14 August.
- Yihua M., Wenjing W. (2011) Fuzzy Real Option Evaluation of Real Estate Project Based on Risk Analysis, Systems Engineering Procedia, V.1, pn 228- 235.
- Zaimoğlu E. (2021) Taşınmaz Geliştirmede Risk Analizi, Danışman: Koç V., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Taşınmaz Geliştirme Anabilim Dalı, Dönem Projesi, Samsun, 22s.
- Zhang Z., Quan X. (2000) Housing Reform and The new Governance of Housing in Urban China, International Journal of Public Sector Management, V.13, No. 6, pp. 519-525.
- Zhou W., Chen M., Yang Z., Song X. (2021) Real estate risk measurement and early warning based on PSO-SVM, Socio-Economic Planning Sciences, V. 77, s. 101001 , October.
- Zihui Y. , Yutian C. , Ruikai X. (2018), Research on systemic risk measures and cross-sector risk spillover effect of financial institutions in China, J Financ Res, pp. 19-37.

KAYNAKLAR

- Al-Saleh, M. I., Al-Sharif, Z. A., & Alawneh, L. (2019, June). Network reconnaissance investigation: A memory forensics approach. In *2019 10th International Conference on Information and Communication Systems (ICICS)* (pp. 36-40). IEEE.
- Shah, M., Ahmed, S., Saeed, K., Junaid, M., & Khan, H. (2019, January). Penetration testing active reconnaissance phase-optimized port scanning with nmap tool. In *2019 2nd International Conference on Computing, Mathematics and Engineering Technologies (iCoMET)* (pp. 1-6). IEEE.
- Scanlan, J., Hartnett, J., & Williams, R. (2008, December). DynamicWEB: A method for reconnaissance activity profiling. In *2008 IEEE International Symposium on Parallel and Distributed Processing with Applications* (pp. 725-736). IEEE.

Tüm kriterler göz önünde bulundurulduğunda elektrikli taşıt uygulamalarında tercih edilen motor türleri asenkron motorlar ve sabit mıknatıslı motorlar üzerinde yoğunlaşmaktadır ve küresel pazarda bu motor türleriyle araçlar üretilmektedir. Tesla, GM, Ford, Fiat'ın bazı modellerinde asenkron motorlar kullanılırken Hyundai, Honda, Toyota, Nissan, BMW, Volkswagen, Fiat'ın bazı modellerinde sabit mıknatıslı motorlar tercih edilmektedir (Chen, 2015).

TEŞEKKÜR

Bu çalışma 118E858 proje numaralı Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programı (1001) aracılığıyla Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından desteklenmiştir.

KAYNAKÇA

- Boden, T. A., G. Marland, & Andres., R. J. (2010). Global, Regional, and National Fossil-Fuel CO2 Emissions.
- Chen, X. (2015). Modelling and Design of Permanent-magnet Machines for Electric Vehicle Traction. (PhD Thesis), The University of Sheffield, White Rose eThesis Online. Retrieved from <http://etheses.whiterose.ac.uk/id/eprint/11512>
- EPA, U. (2014). Global Greenhouse Gas Emissions by Gas.
- Gürbüz, Y., & Kulaksız, A. A. (2016). Elektrikli Araçlar ile Klasik İçten Yanmalı Motorlu Araçların Çeşitli Yönlerden Karşılaştırılması. Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 6(2), 117-125. doi:10.17714/gufbed.2016.06.011
- Hashemnia, N., & Asaei, B. (2008, 6-9 Sept. 2008). Comparative study of using different electric motors in the electric vehicles. Paper presented at the Electrical Machines, 2008. ICEM 2008. 18th International Conference on.
- OECD/IEA. (International Energy Agency, 2017). Global EV Outlook 2017 - Two Million and Counting.
- Patel, V. (2014). Novel 6-phase Fractional-slot Permanent Magnet Machine for Electric Vehicle Applications. (PhD Thesis), The University of Sheffield, White Rose eThesis Online. Retrieved from <http://etheses.whiterose.ac.uk/id/eprint/6144>
- Righolt, H. C., & Rieck, F. G. (2013, 17-20 Nov. 2013). Energy chain and efficiency in urban traffic for ICE and EV. Paper presented at the 2013 World Electric Vehicle Symposium and Exhibition (EVS27).
- UN. (2017). World Population Prospects: Key Findings & Advance Tables.
- Wei, X., Jianguo, Z., Youguang, G., Shuhong, W., Yi, W., & Zhanghai, S. (2009, 25-27 Sept. 2009). Survey on electrical machines in electrical vehicles. Paper presented at the Applied Superconductivity and Electromagnetic Devices, 2009. ASEMD 2009. International Conference on.
- Zeraoulia, M., Benbouzid, M. E. H., & Diallo, D. (2006). Electric Motor Drive Selection Issues for HEV Propulsion Systems: A Comparative Study. Vehicular Technology, IEEE Transactions on, 55(6), 1756-1764. doi:10.1109/TVT.2006.878719

BÖLÜM 9

BİR PROGRAMLAMA DİLİ OLARAK JAVA VE RAKİPLERİNE GÖRE FARKLILIKLARI

Dr. Öğr. Üyesi Murat IŞIK*

BİR PROGRAMLAMA DİLİ OLARAK JAVA

JAVA nedir, niye tercih edilmeli ve diğer programlama dillerine göre avantajları anlatılacaktır. JAVA dünyada en çok kullanılan nesne yönelimli programlama dillerinden birisidir. Söz dizimi ve kuralları C ve C++ temellidir.

İlk defa 1995 yılında Sun Microsystems tarafından geliştirilen bu programlama dilinin amacı “bir kez yaz, her yerde çalıştır” şeklindedir. JAVA ’yı diğer programlama dillerinden ayıran en büyük özelliği platform bağımsız olarak çalışabilmesi ve bu sayede taşınabilir olmasıdır. JAVA ’da geliştirilen bir programın çalışması için tek gerekliliği, çalışacağı cihazda “Java Sanal Makinasının (JVM)” kurulu olmasıdır. JAVA ’nın platform bağımsız olması, oldukça geniş kütüphanelere sahip olması ve yardım dokümanlarının çokluğu JAVA’yı neredeyse 20 yıldır en popüler dillerden birisi yapmaktadır.

Günümüzde dijital işletmelerin temeli olan WEB uygulamaları, veri tabanı bağlantıları, server uygulamaları için ideal bir dildir. Yeri gelmişken JavaScript ile JAVA dillerinin birbirinden farklı olduğu unutulmamalıdır. JavaScript derlemeye ihtiyaç duymadan direk çalıştırılabilir bir script dilidir ve JAVA platformundan bağımsızdır.

JAVA ’yı popüleritesinin nedenlerine geçmeden önce uygulama geliştirmek için gerekliliklerinden ve nasıl platform bağımsız olduğundan bahsedelim. JAVA programlama dili ile bir uygulama yazmak için öncelikle cihazda Java Geliştirici Kit’i (Java Development Kit - JDK) kurulu olmalıdır. Bu kit kullanılarak yazılan kodlar Java Sanal Makinasının (Java Virtual Machine - JVM) anlayacağı tali-

---

* Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Bilgisayar Mühendisliği, muratisik@ahievran.edu.tr

matları içiren baytkodlara (bytecode) çevrilir. Bu baytkodlar platform bağımsız olarak JVM'in kurulu olduğu her yerde çalıştırılabilir. Klasik bir programlama dilinde derlenen bir yazılımla elde edilecek makine kodu sadece geliştirildiği platform için çalışmaktadır. Ancak JAVA Baytkodları makine kodlarına benzeyen ve uygulama talimatları içeren kodlardır. Makine kodu olarak işlenmesi ise JVM tarafında gerçekleşir. Yani geliştirilen uygulamanın bir defa baytkodlara çevrilmesinden sonra işletim sistemi fark etmeksizin JVM kurulu olan bütün cihazlarda çalıştırılması mümkündür. Bu özelliğinden dolayı JAVA platform bağımsız programlama dili olarak geçmektedir.

JAVA 'NIN ÖZELLİKLERİ

Ücretsiz, Nesne tabanlı ve üst seviye bir dil olan JAVA 'nın 20 yılı aşkın süredir en popüler programlama dillerinden birisi olmasının altında yatan sebepler 4 maddede toplanabilir:

- 1- Kullanım Alanları: Dünyanın açık ara en çok pazarlanan işletim sistemi olan Android işletim sisteminin temelinde JAVA yatmaktadır. Buna ek olarak platform bağımsız özelliği sayesinde Nesnelerin İnerneti uygulamalarında kullanılan en ideal programlama dillerinden birisi olmuştur. WEB destekli kütüphanelerinden dolayı WEB etkileşimli uygulamalar için oldukça tercih edilir.
- 2- Geniş Kitaplığa Sahip Olması: Programlama dillerinin güçlerini ölçmek için kullanılacak kriterlerden birisi hiç şüphesiz sahip olduğu kütüphane sayısının büyüklüğüdür. Çünkü geliştirilecek her bir uygulama için tekrar tekrar kodlar yazmak amaca ulaşmakta programcıyı yoracağı gibi yazılan kodları da hatalara karşı oldukça zayıf hale getirecektir. JAVA bu konuda oldukça zengin kütüphanelere sahiptir.
- 3- Basitliği: JAVA söz dizimi olarak C ve C++ temellidir. Bu yüzden C veya C temelli herhangi bir programlama dilinin bilinmesi JAVA 'da program yazmaya başlamak için yeterlidir. Bu yüzden öğrenme eğrisi diğer dillere nazaran oldukça kısadır. JAVA için geliştirilmiş neredeyse her programcıya hitap edebilecek oldukça fazla IDE (Geliştirici Ortam) mevcuttur. Bu IDE'ler den bazıları oldukça gelişmiş seviyede olmaları JAVA 'da uygulama geliştirmeyi oldukça basit ve eğlenceli hale getirmektedir. Ayrıca IDE sayısının fazlalığı ve çeşitliliği; programcıya, uygulama türüne, bütçeye, geliştirme metodolojisine ve beceri düzeyine en uygun IDE'yi seçme özgürlüğü sağlamaktadır.
- 4- Yardıma Ulaşmanın Kolaylığı: Her yıl yeni kaynakların, araçların ve etkinliklerin paylaşıldığı ve her yerinde ipuçlarının, teknik yardımların bulun-

duğu, öğretmenlerin, öğrencilerin ve ileri düzey geliştiricilerin katılımıyla oluşan birçok JAVA topluluğu bulunmaktadır. Bu topluluklar JAVA 'ya yeni başlayanların çarçabuk hızlanmasına yardımcı olurken, deneyimli programcılara etkili, kanıtlanmış problem çözme araçları sağlamaktadır. Günümüzde JAVA 'nın yazılım ve bilgisayar mühendisliği alanlarında hala zorunlu ders olarak verilmesi bu yardım araçlarının gün geçtikçe artmasını ve farklı dillere de çevrilmesini sağlamaktadır.

JAVA 'NIN RAKİPLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

TIOBE (The Software Quality Company) verilerine göre JAVA dili 2005 ve 2015'de yılın programlama dili olarak seçilmesinin yanı sıra neredeyse son 20 yıldır en çok kullanılan ilk 3 dil arasında yer almaktadır. Tablo 1'de TIOBE indeksine göre programlama dillerinin popülaritesi gösterilmiştir. Tabloda ilk sırada yer alan C dili nesne tabanlı olmamasının yanı sıra ileri düzey uygulamaların geliştirilmesi için tercih edilmemektedir. Özellikle görsel programlama ağırlıklı tasarımlarda veya ileri düze uygulamalarda, oldukça yetersiz ve zorlayıcıdır. Bunun yanı sıra yaklaşık 2017 yılından sonra gelişimi hızla artmış Python programlama dili ise genelde komut satırı uygulamalarında tercih edilmektedir. Özetle söylemek gerekirse, JAVA Eylül 2021 itibari ile uygulama geliştirmek için en çok kullanılan programlama dilidir.

Tablo 1: Yıllara göre en çok tercih edilen programlama dilleri (TIOBE indeksi)

Programlama Dili	2021	2016	2011	2006	2001	1996	1991	1986
C	1	2	2	2	1	1	1	1
Java	2	1	1	1	3	15	-	-
Python	3	5	6	8	25	24	-	-
C++	4	3	3	3	2	2	2	6
C#	5	4	5	7	13	-	-	-

JAVA 'NIN TARİHÇESİ VE GELECEĞİ

Her ne kadar Sun Microsystems JAVA dilini 1.0 versiyon olarak 1995 yılı sonlarında duyurmuş olsa da orijinalde dilin geliştiricisi olan James Gosling JAVA dili projesini 1991 yılında başlatmıştır. Bir Kez Yaz, Her Yerde Çalıştır amacıyla geliştirmiş olduğu dilin WEB sayfalarında çalıştırılma özelliğinin dahil edilmesi ile kısa sürede popüler olmuştur. 2009'da Oracle firmasının Sun Microsystems'i satın almasıyla JAVA teknolojisinin gelişiminden ve geliştirilmesinden sorumlu olmuştur.

JAVA sürekli olarak geliştirilen ve değişimlere ayak uyduran dinamik bir programlama dilidir. Ayrıca nesne tabanlı ve üst düzey diller arasında platform bağımsız olarak çalışan tek dil olması JAVA'nın daha uzun süre kullanılacağını göstermektedir. Bunlara ek olarak Twitter, Netflix, AirBnb, Priceline, Google gibi sektöründe lider birçok global kurumun JAVA'yı tercih etmesi, JAVA yazılımcısına olan ihtiyacı ve gerekliliği sürekli olarak artırmaktadır.

BASİT BİR UYGULAMA İLE JVM İŞLEYİŞİ

Bir Java uygulaması, *Java-komutu* kullanıldığı zaman *Java Sanal Makinesi*'ni (JVM) başlatan bir bilgisayar programıdır. *JDK komut-satırı* kodları kullanarak basit bir örnek ile Java Sanal Makinesinin (JVM)'nin arka planda nasıl çalıştığından bahsedeceğiz.

```

1 //Bu program Komut Satırında yazı yazdırmak içindir.
2
3 //Sınıf tanımlaması yapılmaktadır.
4 public class MerhabaUygulamasi {
5
6     //main metodu tanımlaması yapılmaktadır.
7     public static void main(String[] args) {
8         System.out.println("Merhaba Dünya!");
9         System.out.println("Bu Benim İlk Programım");
10        System.out.print("Program derlenmiş ve ");
11        System.out.println("çalıştırılmıştır. Program
Bitti...!");
12    } //main metodu bitti.
13
14 } //sınıf tanımlaması bitti.
15
16 /* Çok satırlı açıklamalar
17 bu alanda yazılabilir. */

```

Ekran çıktısı:

Merhaba Dünya!

Bu Benim İlk Programım

Program derlenmiş ve çalıştırılmıştır. Program Bitti...!

Örnek 1: Ekranı “Merhaba Dünya” yazdırma

Yazılan programı çalıştırmak için önce derlenmesi gerekmektedir. Eğer program bir IDE üzerinden çalıştırılıyorsa derleme işlemi otomatik olarak yapılacaktır. Ancak komut satırı kullanılarak çalıştırılacaksa öncelikle derleme işlemi yapılmalıdır. Bunun için Java Geliştirici Kiti bilgisayarda yüklü olmalıdır. İşletim sistemine göre kullanılacak komutlar değişiklikler gösterebilir.

Öncelikle komut penceresi açılmalı ve bilgisayarda .java uzantılı dosyaların konumu açılmalıdır. Örneğin anlatılan örneğin daha önceden hazırlanıp bilgisayarda JavaUygulamalar adlı bir klasöre kaydedildiğini farz edelim. UNIX/Linux/Max OS X işletim sisteminde;

```
cd ~/JavaUygulamalar/bolum1/MerhabaUygulaması
```

Windows işletim sisteminde ise;

```
cd c:\JavaUygulamalar\bolum1\MerhabaUygulaması
```

komutları ile Java dosyalarının bulunduğu klasöre ulaşılabilir. Sonrasında javac komutu ile derleme işlemi yapılır.

```
Administrator: Komut İstemi
C:\>cd JavaUygulamalar\bolum1\MerhabaUygulaması
C:\JavaUygulamalar\bolum1\MerhabaUygulaması>javac MerhabaUygulaması.java
C:\JavaUygulamalar\bolum1\MerhabaUygulaması>java MerhabaUygulaması
Merhaba Dünya!
Bu benim ilk programım!
Program derlenmiş ve çalıştırılmıştır. Program Bitti...!

C:\JavaUygulamalar\bolum1\MerhabaUygulaması>
```

Şekil 1: Windows Komut penceresin’de derleme ve çalıştırma

```
javac MerhabaUygulaması.java
```

Eğer yazılan programda herhangi bir derleme hatası bulunmuyorsa bu komutun çalışmasıyla derleme işlemi tamamlanacak ve .java dosyasının olduğu konumda birkaç tane daha dosya oluşacaktır. Oluşan bu yeni dosyalar MerhabaUygulaması’nın class dosyaları olarak bilinir ve uzantısı .class şeklindedir. Class dosyaları uygulamanın çalışması için gerekli Java Bytecode larını içerir ve platform-bağımsız olarak çalıştırılabilir. Bu bytecode’lar programın çalışması için Java Sanal Makinasının (JVM) yürüteceği talimatları içermektedir. Class dosyaları java komutu ile çalıştırılabilir.

```
java MerhabaUygulaması
```

Java komutu kullanıldığında Java Sanal Makinası (JVM) verilen isimle oluşturulmuş .class dosyasını aramaya başlar ve bulduğunda bunu yükler. JVM bu dosyada bulunan bytecode’ları işletim sisteminin anlayacağı şekilde talimatlara çevirip MerhabaUygulaması’nın main metodunu çağıracaktır. Şekil 1’de Windows Komut penceresi ile komut satırında yapılan derleme ve çalıştırma işlemleri gözükmektedir.

javac veya java komutunun çalışması için bilgisayarda Java Geliştirici Araçları JDK (Java Development Kit) yüklü olmalı ve sistem yolu doğru olarak ayarlanmış olmalıdır. Eğer javac komutu çalıştırıldığında;

- bad command or filename
- javac: command not found
- ‘javac’ is not recognized as an internal or external command, operable program or batch file

hatalarından birisi çıkıyorsa veya java komutu çalıştırıldığında çalıştırıldığı da

- Exception in thread “main” java.lang.NoClassDefFoundError: Merhaba-Uygulaması,”

Hatası çıkıyorsa: JDK yüklemesi veya Sistem Değişken Yolu tanımlanması düzgün olarak yapılmamıştır. Yükleme talimatlarına uyarak JDK’nın tekrar yüklenmesi veya bazı durumlarda yüklenmeden sonra bilgisayarın yeniden başlatılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Aghdaie, M.H., Zolfani, S. H., Zavadskas, E. K., (2013). Decision making in machine tool selection: An integrated approach with SWARA and COPRAS-G methods, *Engineering Economics*, Vol. 24, No. 1, pp.5-17
- Atanassov, K.T., 1986. Intuitionistic fuzzy sets. *Fuzzy Sets Systems*, Vol. 20, pp.87-96.
- Athawale, V. M., Chakraborty, S., (2010). A TOPSIS Method-Based Approach to Machine Tool selection, *International Conference on Industrial Engineering and Operations Management*, 9-10 January, Dhaka, Bangladesh
- Chen,C.T., (2000). A Fuzzy Approach to Select The Location of The Distribution Center, *Fuzzy Sets and Systems*, Vol.114, pp. 1-9
- Dawal, S. Z. M., Yusoff, N., Nguyen, H. T., Aoyama, H., (2013). Multi Attribute Decision-Making for CNC Machine Tool Selection in FMC Based On The Integration of The Improved Consistent Fuzzy AHP and TOPSIS”, *ASEAN Eng J Part A*, Vol. 3, No. 2, pp. 15-31
- Ertuğrul, I., Öztaş, T., (2015). The Application of Sewing Machine Selection with the Multi-Objective Optimization on the Basis of Ratio Analysis Method (MOORA) in Apparel Sector, *Journal of Textile & Apparel/Tekstil ve Konfeksiyon*, Vol. 25, No. 1, pp.80-85
- Hwang,C.L., Yoon, K. (1981). *Multi Attribute Decision Making Methods and Application, A State-of-the-Art Survey*, Berlin, Heidelberg, New York
- Ishizaka, A., Nemery, P. (2013). *Multi- Criteria Decision Analysis Methods and Software*, Wiley, pp.2
- Liu H.W and Wang, G.J., (2007). Multi - Criteria Decision Making Methods Based on Intuitionistic Fuzzy Sets, *European Journal of Operational Research*, Vol. 179, pp.220- 233
- Özceylan, E., Kabak, M., Dağdeviren, M., (2016). A Fuzzy-Based Decision Making Procedure for Machine Selection Problem , *Journal of Intelligent & Fuzzy Systems*, Vol. 30, No. 3, pp.1841-1856
- Özgen, A., Tuzkaya, G., Tuzkaya, U. R., Özgen, D., (2011). A Multi - Criteria Decision Making Approach for Machine Tool Selection Problem in A Fuzzy Environment, *International Journal of Computational Intelligence Systems*, Vol. 4, No. 4, pp.431- 445
- Samvedi, A., Jain, V., Chan, F. T., (2012). An Integrated Approach for Machine Tool Selection Using Fuzzy Analytical Hierarchy Process and Grey Relational Analysis”, *International Journal of Production Research*, Vol. 50, No. 12, pp.3211-3221
- Taha, Z., Rostam, S., (2011). A fuzzy AHP–ANN-Based Decision Support System for Machine Tool Selection in A Flexible Manufacturing Cell, *The International Journal of Advanced Manufacturing Technology*, Vol. 57, No. 5, pp.719-733
- Vatansever, K., Kazançoğlu, Y., (2014). Integrated Usage of Fuzzy Multi Criteria Decision Making Techniques for Machine Selection Problems and An Application, *International Journal of Business and Social Science*, Vol. 5, No. 9 (1), pp.12-24

- Yıldırım, B.F., (2019). Kredi Kartı Platformlarının Sezgisel Bulanık TOPSIS yöntemi ile Değerlendirilmesi, *Journal of BRSA Banking and Financial Markets*, Vol.13, No.1, pp.37-58.
- Xu,Z.S. and Yager,R.R., (2006) . Some Geometric Aggregation Operators Based on Intuitionistic Fuzzy sets. *International Journal of General Systems*, Vol. 35, pp. 417-433
- Zadeh, L.A.,(1965). Fuzzy sets. *Information And Control*, Vol. 8, No. 3, pp.338–353.

Kavşaklardaki yaklaşım kollarındaki izinsiz parklanan veya duraklayan araçlar yol üzerindeki akımı yavaşlatabilmektedir. Çalışma kapsamında incelenen kavşaktaki yaklaşım kolları iki şerit olarak inşa edilmiştir. Ancak izinsiz duraklama ve parklanmalar sebebiyle kavşak kollarında trafik akımı tek şerit üzerinden sağlanmakta ve böylelikle kavşak kapasitesi en az %50 azalmaktadır. Özellikle şehir merkezlerinde trafiğin yoğun olduğu ana arterler üzerindeki bu tip sinyalize kavşaklar izinsiz duraklama veya park etme hareketlerinden önemli ölçüde etkilenmektedir. Bu tip kavşaklarda kapasitenin iki şeritten bir şeride düşmesi ile birlikte zirve saatlerde trafik tıkanma noktasına dahi gelebilmekte ve trafik ağı üzerindeki diğer kavşakları da önemli ölçüde etkileyebilmektedir.

Genel olarak tüm performans değerleri incelendiğinde, kavşak kollarında 30m gibi bir mesafede park etme yasağının etkin bir şekilde uygulanması (Senaryo1) ile birlikte trafik performansında %45 civarında iyileşmeler tespit edilmektedir. Bu bağlamda sinyalize kavşaklarda en azından yüksek hacimli kollardaki parklanmalar kontrol altına alınmalı ve kavşağa yakın bölgelerde parklanmaların önüne geçilmelidir. Bu iyileşmeler sayesinde, ulaşım süreleri, otomobillerden çevreye salınan gazlar (CO, HC, NOx) sebebiyle oluşacak hava kirliliği ve trafik sıkışıklığından kaynaklanan gürültü kirliliği gibi bir çok olumsuz etki azaltılmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbaş, A. (2001). Kentiçi Karayolu Trafikinin Kontrolü. *TMMOB Makine Mühendisleri Odası Endüstri Mühendisliği Dergisi*, 25-36.
- Akcelik, R. (1981). *Traffic signals: capacity and timing analysis*.
- Akman, G., & Alkan, A. (2016). İzmit kent içi ulaşımda alternatif toplu taşıma sistemlerinin aksiyomlarla tasarım yöntemi ile değerlendirilmesi Evaluation of alternative public transportation systems in İzmit urban transportation via axiomatic design method. *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 22(1), 54-63.
- Coric, V., & Gruteser, M. (2013). *Crowdsensing maps of on-street parking spaces*. Paper presented at the Distributed Computing in Sensor Systems (DCOSS), 2013 IEEE International Conference on.
- Gülhan, G., & Ceylan, H. (2010). Otopark Sorununa Otopark Yönetimi Temelinde Yaklaşımlar: İzmit Örneği.
- Gündüz, A. Y., Mehmet, K., & Aydemir, C. (2011). Kentiçi Ulaşımında Karayolu Ulaşımına Alternatif Sistem: Raylı Ulaşım Sistemi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1).
- Haldenbilen, S., Murat, Y. Ş., Baykan, N., & Meriç, N. (1999). Kentlerde Otopark Sorunu: Denizli Örneği. *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1099-1108.
- HCM, H. C. M. (2010). HCM2010. *Transportation Research Board, National Research Council, Washington, DC*, 1207.

- He, F., Yan, X., Liu, Y., & Ma, L. (2016). A Traffic Congestion Assessment Method for Urban Road Networks Based on Speed Performance Index. *Procedia Engineering*, 137(Supplement C), 425-433. doi:<https://doi.org/10.1016/j.proeng.2016.01.277>
- Jain, S., Jain, S. S., & Jain, G. (2017). Traffic Congestion Modelling Based on Origin and Destination. *Procedia Engineering*, 187(Supplement C), 442-450. doi:<https://doi.org/10.1016/j.proeng.2017.04.398>
- Karim, L., Daissaoui, A., & Boulmakoul, A. (2017). Robust routing based on urban traffic congestion patterns. *Procedia Computer Science*, 109(Supplement C), 698-703. doi:<https://doi.org/10.1016/j.procs.2017.05.380>
- Murat, Y. Ş. (2006). Sinyalize kavşaklardaki taşıt gecikmelerinin bulanık mantık ile modellenmesi. *Teknik Dergi*, 17(83), 3903-3916.
- MURAT, Y. Ş., & BAŞKAN, Ö. (2006). İzole Sinyalize Kavşaklardaki Ortalama Taşıt Gecikmelerinin Yapay Sinir Ağları İle Modellenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 12, 214-227.
- TÜİK. (2019). Türkiye İstatistik Kurumu.
- Webster, F. V. (1958). *Traffic signal settings*. Retrieved from

KAYNAKÇA

- Boden, N. J., Cohen, D., Felderman, R. E., Kulawik, A. E., Seitz, C. L., Seizovic, J. N., & Su, W. K. (1995). Myrinet: A Gigabit-per-Second Local Area Network. *IEEE Micro*, 15(1), 29–36. <https://doi.org/10.1109/40.342015>
- Buford, J., Yu, H., & Lua, E. K. (2009). *P2P networking and applications*. Morgan Kaufmann.
- Cui, G., He, Q., Chen, F., Jin, H., Xiang, Y., & Yang, Y. (2021). Location Privacy Protection via De-localization in 5G Mobile Edge Computing Environment. *IEEE Transactions on Services Computing*, 1. <https://doi.org/10.1109/TSC.2021.3112659>
- Day, J. D., & Zimmermann, H. (1983). *1 Reference Model OSI*. 71(12), 1–10.
- Duarte, M., Sabharwal, A., Aggarwal, V., Jana, R., Ramakrishnan, K. K., Rice, C. W., & Shankaranarayanan, N. K. (2014). Design and characterization of a full-duplex multiantenna system for wifi networks. *IEEE Transactions on Vehicular Technology*, 63(3), 1160–1177. <https://doi.org/10.1109/TVT.2013.2284712>
- Forouzan, B. A. (2002). *TCP/IP protocol suite*. McGraw-Hill Higher Education.
- Guler, E., Zheng, D., Luo, G., Tian, L., & Cao, X. (2017). Embedding virtual multicast trees in software-defined networks. *IEEE International Conference on Communications*. <https://doi.org/10.1109/ICC.2017.7996963>
- Gupta, A., Kleinberg, J., Kumar, A., Rastogi, R., & Yener, B. (2001). Provisioning a virtual private network: A network design problem for multicommodity flow. *Conference Proceedings of the Annual ACM Symposium on Theory of Computing*, 389–398.
- Howitt, I., & Gutierrez, J. A. (2003). IEEE 802.15.4 low rate - Wireless personal area network coexistence issues. *IEEE Wireless Communications and Networking Conference, WCNC*, 3(C), 1481–1486. <https://doi.org/10.1109/WCNC.2003.1200605>
- Hwang, I.-S., Rianto, A., & Kharga, R. (2020). BitTorrent-Based P2P Locality-Awareness File Sharing over Software-defined NG-PON2. *2020 International Computer Symposium (ICS)*, 131–134. <https://doi.org/10.1109/ICS51289.2020.00035>
- Karakus, M., & Durrresi, A. (2017). Quality of Service (QoS) in Software Defined Networking (SDN): A survey. *Journal of Network and Computer Applications*, Vol. 80, pp. 200–218. <https://doi.org/10.1016/j.jnca.2016.12.019>
- Kuo, Y. F., & Yen, S. N. (2009). Towards an understanding of the behavioral intention to use 3G mobile value-added services. *Computers in Human Behavior*, 25(1), 103–110. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2008.07.007>
- Metcalf, B. (2013). Metcalfe's law after 40 years of ethernet. *Computer*, 46(12), 26–31.
- Pham, Q. V., Fang, F., Ha, V. N., Piran, M. J., Le, M., Le, L. B., ... Ding, Z. (2020). A Survey of Multi-Access Edge Computing in 5G and Beyond: Fundamentals, Technology Integration, and State-of-the-Art. *IEEE Access*, 8, 116974–117017. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2020.3001277>
- Purnomo, A., Susanti, T., Anisah, H. U., Sari, A. K., & Maulana, F. I. (2021). Value of M-Commerce Research: A Bibliometric Perspective. *2021 International Conference on Information*

- Management and Technology (ICIMTech)*, 1, 813–818. <https://doi.org/10.1109/ICIMTech53080.2021.9534928>
- Rose, B. (2001). Home networks: A standards perspective. *IEEE Communications Magazine*, 39(12), 78–85. <https://doi.org/10.1109/35.968816>
- Yao, S., Ben Yoo, S. J., Mukherjee, B., & Dixit, S. (2001). All-optical packet switching for metropolitan area networks: Opportunities and challenges. *IEEE Communications Magazine*, 39(3), 142–148. <https://doi.org/10.1109/35.910602>
- Zhang, Y., Ansari, N., Wu, M., & Yu, H. (2012). On wide area network optimization. *IEEE Communications Surveys and Tutorials*, 14(4), 1090–1113. <https://doi.org/10.1109/SURV.2011.092311.00071>

araştırılmaktadır (Gürbüz & Uyan, 2021). Bu çalışmalarda da nihai ürün karakterizasyonunun deneysel ilk aşamaya doğrudan etki eden bir öneme sahip olduğu; malzeme geliştirme ve üretim aşamalarının optimize edilmesinde istifade edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

3. GENEL DEĞERLENDİRME

Biyomalzemeler ve biyomedikal cihazların nasıl test edileceği, biyomühendisler, biyologlar, klinisyenler ve biyomedikal cihaz araştırmacıları için son derece önemli bir konudur. Biyomalzemelerde en uygun özelliklerin (fiziksel, mekanik ve biyouyumluluk) elde edilmesi amacıyla yapılan işlemler sonrasında, malzemenin bazı özellikleri değişebilmektedir. Bu değişimleri belirlemek amacıyla uygulanacak karakterizasyon yöntemlerinin seçimi ve bu yöntemlerin doğru ve hassas bir şekilde uygulanması önemlidir. Biyomalzemelerin geleceği heyecan vericidir ve yeni biyomalzemeler için araştırma, çeşitli disiplinlerden gelen bilgiyi bir araya getirerek, daha çok çeşitlilik kazanmaktadır. Biyomalzemelerin mikroyapısal analizi için kullanılan çeşitli karakterizasyon yöntemleri bilinmelidir. Biyomalzemenin tamamen karakterize edilmesi, birçok kimyasal ve fiziksel parametrenin bilinmesi için ve ayrıca malzeme üretimi etkisinin malzemenin özellikleriyle ilişkilendirilmesi için gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- (Url.1) Scanning Electron Microscopy of Biomaterials. (n.d.). Retrieved September 18, 2021, from https://www.researchgate.net/publication/267699162_Scanning_Electron_Microscopy_of_Biomaterials
- Abu-Lail, N. I., & Beyenal, H. (2013). Characterization of Bacteria–Biomaterial Interactions, from a Single Cell to Biofilms. *Characterization of Biomaterials*, 207–253. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-415800-9.00006-1>
- Amos, W. B., & White, J. G. (2003). How the Confocal Laser Scanning Microscope entered Biological Research. *Biology of the Cell*, 95(6), 335–342. [https://doi.org/10.1016/S0248-4900\(03\)00078-9](https://doi.org/10.1016/S0248-4900(03)00078-9)
- Arnison, M. R., Larkin, K. G., & Sheppard, C. J. R. (2003). *Linear phase imaging using differential interference contrast microscopy*.
- Bansiddhi, A., Sargeant, T. D., Stupp, S. I., & Dunand, D. C. (2008). Porous NiTi for bone implants: A review. *Acta Biomaterialia*, 4(4), 773–782. <https://doi.org/10.1016/J.ACT-BIO.2008.02.009>
- Barras, C. D. J., & Myers, K. A. (2000). Nitinol - Its use in vascular surgery and other applications. *European Journal of Vascular and Endovascular Surgery*, 19(6), 564–569. <https://doi.org/10.1053/EJVS.2000.1111>

- Bose, S., & Bandyopadhyay, A. (2013). Introduction to Biomaterials. *Characterization of Biomaterials*, 1–9. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-415800-9.00001-2>
- Campos, R. P., Cuevas, A. C., & Muñoz, R. E. (2015). Materials characterization. In *Materials Characterization*. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-15204-2>
- Carter, C. B., & Williams, D. B. (2016). Transmission electron microscopy: Diffraction, imaging, and spectrometry. In *Transmission Electron Microscopy: Diffraction, Imaging, and Spectrometry*. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-26651-0>
- Cheng, P.-C. (2006). The Contrast Formation in Optical Microscopy. *Handbook of Biological Confocal Microscopy: Third Edition*, 162–206. https://doi.org/10.1007/978-0-387-45524-2_8
- Croix, C. M. St., Shand, S. H., & Watkins, S. C. (2018). Confocal microscopy: comparisons, applications, and problems. *Https://Doi.Org/10.2144/000112089*, 39(6 Suppl). <https://doi.org/10.2144/000112089>
- Cruz, G. A. da, Toledo, S. de, Sallum, E. A., & Lima, A. F. M. de. (2007). Morphological and chemical analysis of bone substitutes by scanning electron microscopy and microanalysis by spectroscopy of dispersion energy. *Brazilian Dental Journal*, 18(2), 129–133. <https://doi.org/10.1590/S0103-64402007000200008>
- Dinda, G. P., Song, L., & Mazumder, J. (2008). Fabrication of Ti-6Al-4V scaffolds by direct metal deposition. *Metallurgical and Materials Transactions A: Physical Metallurgy and Materials Science*, 39(12), 2914–2922. <https://doi.org/10.1007/S11661-008-9634-Y>
- DoITPoMS - TLP Library Atomic Scale Structure of Materials. (n.d.). Retrieved September 18, 2021, from <https://www.doitpoms.ac.uk/tlplib/atomic-scale-structure/printall.php>
- Dudkiewicz, A., Tiede, K., Loeschner, K., Jensen, L. H. S., Jensen, E., Wierzbicki, R., Molhave, K. (2011). Characterization of nanomaterials in food by electron microscopy. *TrAC Trends in Analytical Chemistry*, 30(1), 28–43. <https://doi.org/10.1016/J.TRAC.2010.10.007>
- Elias, C. N., Fernandes, D. J., Resende, C. R. S., & Roestel, J. (2015). Mechanical properties, surface morphology and stability of a modified commercially pure high strength titanium alloy for dental implants. *Dental Materials*, 31(2), e1–e13. <https://doi.org/10.1016/J.DENTAL.2014.10.002>
- Fang, Y., Kuang, C., Ma, Y., Wang, Y., & Liu, X. (2015). Resolution and contrast enhancements of optical microscope based on point spread function engineering. *Frontiers of Optoelectronics 2015* 8:2, 8(2), 152–162. <https://doi.org/10.1007/S12200-015-0479-X>
- Giessibl, F. J. (n.d.). *Advances in atomic force microscopy*.
- Goldstein, J. I., Newbury, D. E., Michael, J. R., Ritchie, N. W. M., Scott, J. H. J., & Joy, D. C. (2017). Scanning electron microscopy and x-ray microanalysis. In *Scanning Electron Microscopy and X-ray Microanalysis*. <https://doi.org/10.1007/978-1-4939-6676-9>
- Grubb, D. T. (2012). Optical Microscopy. *Polymer Science: A Comprehensive Reference*, 10 Volume Set, 2, 465–478. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-53349-4.00035-2>
- Gürbüz, M., Mutuk, T., & Uyan, P. (2020). Mechanical, Wear and Thermal Behaviors of Graphene Reinforced Titanium Composites. *Metals and Materials International*. <https://doi.org/10.1007/s12540-020-00673-1>

- Gürbüz, M., & Uyan, P. (2021). Electrospun Chitosan/Silver Doped-Hydroxyapatite Nano-Fibers on Thermal Conductivity Modified Si₃N₄ Ceramics with Different Sintering Cooling Rate. *Universal Journal of Materials Science*, 9(1), 1–7. <https://doi.org/10.13189/ujms.2021.090101>
- Hanusová, P., Palček, P., Uhrčík, M., & Melišík, M. (2020). A study of hip joint replacement failure. *Materials Today: Proceedings*, 32, 179–182. <https://doi.org/10.1016/J.MAT-PR.2020.04.532>
- Heimann, R. B. (2021, March 25). *Silicon Nitride, a Close to Ideal Ceramic Material for Medical Application*. Retrieved from <https://www.preprints.org/manuscript/202103.0636/v1>
- Hoseini, M., Shahryari, A., Omanovic, S., & Szpunar, J. A. (2009). Comparative Effect of Grain Size and Texture on the Corrosion Behaviour of Commercially Pure Titanium Processed by Equal Channel Angular Pressing. *Corrosion Science*, 51(12), 3064–3067. <https://doi.org/10.1016/J.CORSCI.2009.08.017>
- Introduction to Phase Contrast Microscopy | Nikon's MicroscopyU. (n.d.). Retrieved September 17, 2021, from <https://www.microscopyu.com/techniques/phase-contrast/introduction-to-phase-contrast-microscopy>
- Jones, L. C., Timmie Topoleski, L. D., & Tsao, A. K. (2017). Biomaterials in orthopaedic implants. *Mechanical Testing of Orthopaedic Implants*. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-100286-5.00002-0>
- Jonkman, J., Brown, C. M., Wright, G. D., Anderson, K. I., & North, A. J. (2020). Tutorial: guidance for quantitative confocal microscopy. *Nature Protocols* 2020 15:5, 15(5), 1585–1611. <https://doi.org/10.1038/s41596-020-0313-9>
- Kale, N. S., Joshi, M., Rao, P. N., Mukherji, S., & Rao, V. R. (2009). Bio-functionalization of silicon nitride-based piezo-resistive microcantilevers. *S⁻Adhan⁻A*, 34, 591–597.
- Kujala, S., Ryhänen, J., Jämsä, T., Danilov, A., Saaranen, J., Pramila, A., & Tuukkanen, J. (2002). Bone modeling controlled by a nickel-titanium shape memory alloy intramedullary nail. *Biomaterials*, 23(12), 2535–2543. [https://doi.org/10.1016/S0142-9612\(01\)00388-X](https://doi.org/10.1016/S0142-9612(01)00388-X)
- Kumar Chandraker, S., Kumar Ghosh, M., Lal, M., & Shukla, R. (2021). Nano Express TOPICAL REVIEW • OPEN ACCESS A review on plant-mediated synthesis of silver nanoparticles, their characterization and applications. *Nano Express*, 2, 22008. <https://doi.org/10.1088/2632-959X/ac0355>
- Lichtman, J. W., & Conchello, J.-A. (2005). Fluorescence microscopy. *Nature Methods* 2005 2:12, 2(12), 910–919. <https://doi.org/10.1038/nmeth817>
- Lin, S. W., Chang, C. H., & Lin, C. H. (2009). Advanced diascopic illumination technique for multi-wavelength fluorescence detection in capillary electrophoresis system. *Proceedings of IEEE Sensors*, 928–931. <https://doi.org/10.1109/ICSENS.2009.5398174>
- Lovitt, R. W., & Wright, C. J. (2014). MICROSCOPY | Light Microscopy. *Encyclopedia of Food Microbiology: Second Edition*, 684–692. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-384730-0.00213-5>

- Luo, Y., Yang, L., & Tian, M. (2013). Application of biomedical-grade titanium alloys in trabecular bone and artificial joints. *Biomaterials and Medical Tribology: Research and Development*, 181–216. <https://doi.org/10.1533/9780857092205.181>
- M, F., J, H., G, M., F, G., F, J., & H, F. (2010a). Physicochemical characterization of biomaterials commonly used in dentistry as bone substitutes--comparison with human bone. *Journal of Biomedical Materials Research. Part B, Applied Biomaterials*, 92(2), 409–419. <https://doi.org/10.1002/JBM.B.31529>
- M, F., J, H., G, M., F, G., F, J., & H, F. (2010b). Physicochemical characterization of biomaterials commonly used in dentistry as bone substitutes--comparison with human bone. *Journal of Biomedical Materials Research. Part B, Applied Biomaterials*, 92(2), 409–419. <https://doi.org/10.1002/JBM.B.31529>
- mantovani. (n.d.). *Overview Smart Materials*.
- Mohan, S., Oluwafemi, S. O., Kalarikkal, N., & Thomas, S. (n.d.). *Characterization of Nanomaterials : Advances and Key Technologies*.
- Nandi, S. K., & Biswas, S. (2013). In Vivo Characterization of Biomaterials. *Characterization of Biomaterials*, 255–297. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-415800-9.00007-3>
- Nie, M., Wang, C. T., Qu, M., Gao, N., Wharton, J. A., & Langdon, T. G. (2014). The corrosion behaviour of commercial purity titanium processed by high-pressure torsion. *Journal of Materials Science*, 49(7), 2824–2831. <https://doi.org/10.1007/S10853-013-7988-Z>
- Niinomi, M. (2019). Titanium alloys. *Encyclopedia of Biomedical Engineering*, 1–3, 213–224. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-801238-3.99864-7>
- Optical Microscopy Application: Phase Contrast | Edmund Optics. (n.d.). Retrieved September 17, 2021, from <https://www.edmundoptics.com/knowledge-center/application-notes/microscopy/optical-microscopy-application-phase-contrast/>
- Paramore, J. D., Fang, Z. Z., Sun, P., Koopman, M., Chandran, K. S. R., & Dunstan, M. (2015). A powder metallurgy method for manufacturing Ti-6Al-4V with wrought-like microstructures and mechanical properties via hydrogen sintering and phase transformation (HSPT). *Scripta Materialia*, 107, 103–106. <https://doi.org/10.1016/j.scriptamat.2015.05.032>
- Patel, S., Wei, S., Han, J., & Gao, W. (2015). Transmission electron microscopy analysis of hydroxypapatite nanocrystals from cattle bones. *Materials Characterization*, 109, 73–78. <https://doi.org/10.1016/J.MATCHAR.2015.09.019>
- Petrini, L., & Migliavacca, F. (2011). Biomedical Applications of Shape Memory Alloys. *Journal of Metallurgy*, 2011, 1–15. <https://doi.org/10.1155/2011/501483>
- Pezzotti, G., Fujita, Y., Boschetto, F., Zhu, W., Marin, E., Vandelle, E., ... Polverari, A. (2020). Activity and Mechanism of Action of the Bioceramic Silicon Nitride as an Environmentally Friendly Alternative for the Control of the Grapevine Downy Mildew Pathogen *Plasmopara viticola*. *Frontiers in Microbiology*, 0, 3080. <https://doi.org/10.3389/FMICB.2020.610211>
- Pezzotti, G., Marin, E., Adachi, T., Rondinella, A., Boschetto, F., Zhu, W., ... Bal, S. B. (2017). Bioactive silicon nitride: A new therapeutic material for osteoarthropathy. *Scientific Reports* 2017 7:1, 7(1), 1–11. <https://doi.org/10.1038/srep44848>

- Pezzotti, G., McEntire, B. J., Bock, R., Boffelli, M., Zhu, W., Vitale, E., ... Bal, B. S. (2016). Silicon Nitride: A Synthetic Mineral for Vertebrate Biology. *Scientific Reports*, 6. <https://doi.org/10.1038/SREP31717>
- Piston, D. W. (1998). Choosing Objective Lenses: The Importance of Numerical Aperture and Magnification in Digital Optical Microscopy. *Reference: Biol. Bull*, 195.
- POHL, D. W. (1991). *Scanning Near-field Optical Microscopy (SNOM)*. 12, 243–312. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-029912-6.50009-9>
- Preza, C., Conchello, J. A., & Snyder, D. L. (1999). Theoretical development and experimental evaluation of imaging models for differential-interference-contrast microscopy Tunable 3D SIM View project Block based Reconstruction of Optically Thick Samples View project Theoretical Development and Experimental Evaluation of Imaging Models for Diierential Interference Contrast Microscopy. *Article in Journal of the Optical Society of America A*, 16(9). <https://doi.org/10.1364/JOSAA.16.002185>
- Rack, H. J., & Qazi, J. I. (2006). Titanium alloys for biomedical applications. *Materials Science and Engineering: C*, 26(8), 1269–1277. <https://doi.org/10.1016/J.MSEC.2005.08.032>
- Rahaman, M., & Xiao, W. (2018). Silicon nitride bioceramics in healthcare. *International Journal of Applied Ceramic Technology*, 15(4), 861–872. <https://doi.org/10.1111/IJAC.12836>
- Reflected (Episcopic) Light Illumination | Nikon's MicroscopyU. (n.d.). Retrieved September 18, 2021, from <https://www.microscopyu.com/techniques/stereomicroscopy/reflected-episcopic-light-illumination>
- Rohde, M. (2011). Microscopy. *Methods in Microbiology*, 38, 61–100. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-387730-7.00004-8>
- Roy, M., Bandyopadhyay, A., & Bose, S. (2013). Mechanical Properties of Bioceramic Coatings on Medical Implants. *Characterization of Biomaterials*, 311–321.
- SA, T. (2000). An overview of nickel-titanium alloys used in dentistry. *International Endodontic Journal*, 33(4), 297–310. <https://doi.org/10.1046/J.1365-2591.2000.00339.X>
- Sampath Kumar, T. S. (2013a). Physical and Chemical Characterization of Biomaterials. *Characterization of Biomaterials*, 11–47.
- Sampath Kumar, T. S. (2013b). Physical and Chemical Characterization of Biomaterials. In *Characterization of Biomaterials*. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-415800-9.00002-4>
- Sanderson, M. J., Smith, I., Parker, I., & Bootman, M. D. (2014). Fluorescence Microscopy. *Cold Spring Harbor Protocols*, 2014(10), pdb.top071795. <https://doi.org/10.1101/PDB.TOP071795>
- Savacı, U., Cınar, A., Seyhan, A. T., & Turan, S. (2016). Scanning Transmission Electron Microscopy of SiAlON/Graphene Nano Platelets Composites Obtained with a Novel Homogenization Approach. *Microscopy and Microanalysis*, 22(S3), 1900–1901. <https://doi.org/10.1017/S1431927616010345>
- Scanning Electron Microscopy - Nanoscience Instruments. (n.d.). Retrieved September 15, 2021, from <https://www.nanoscience.com/techniques/scanning-electron-microscopy/>

- Sebbar, M., Bourzgui, F., Aazzab, B., & Elquars, F. (2011). Anchorage miniscrews: A surface characterization study using optical microscopy. *International Orthodontics*, 9(3), 325–338. <https://doi.org/10.1016/J.ORTHO.2011.03.009>
- SEM Signal - Electron Imaging - Accelerating Microscopy. (n.d.). Retrieved September 18, 2021, from <https://www.thermofisher.com/blog/microscopy/sem-signal-types-electrons-and-the-information-they-provide/>
- Shankar, S., Nithyaprakash, R., Santhosh, B. R., Gur, A. K., & Pramanik, A. (2020). Experimental and submodeling technique to investigate the wear of silicon nitride against Ti6Al4V alloy with bio-lubricants for various gait activities. *Tribology International*, 151, 106529. <https://doi.org/10.1016/J.TRIBOINT.2020.106529>
- Shankar, S., Nithyaprakash, R., Sugunesh, A. P., Selvamani, K. A., & Uddin, M. S. (2020). Experimental and Finite Element Wear Study of Silicon Nitride Against Alumina for Hip Implants with Bio-Lubricant for Various Gait Activities. *Silicon* 2020 13:3, 13(3), 633–644. <https://doi.org/10.1007/S12633-020-00462-W>
- Simon, M., Athanasoulis, C. A., Kim, D., Steinberg, F. L., Porter, D. H., Byse, B. H., Waltman, A. C. (1989). Simon nitinol inferior vena cava filter: initial clinical experience. Work in progress. <https://doi.org/10.1148/Radiology.172.1.2662259>, 172(1), 99–103. <https://doi.org/10.1148/RADIOLOGY.172.1.2662259>
- Sutherland, D. S., Forshaw, P. D., Allen, G. C., Brown, I. T., & Williams, K. R. (1993). Surface analysis of titanium implants. *Biomaterials*, 14(12), 893–899. [https://doi.org/10.1016/0142-9612\(93\)90130-T](https://doi.org/10.1016/0142-9612(93)90130-T)
- Talley, L. D., Pickard, G. L., Emery, W. J., & Swift, J. H. (2011). Physical Properties of Seawater. *Descriptive Physical Oceanography*, 29–65. <https://doi.org/10.1016/B978-0-7506-4552-2.10003-4>
- Tersoff, J., & Hamann, D. R. (1985). Theory of the scanning tunneling microscope. *Physical Review B*, 31(2), 805. <https://doi.org/10.1103/PhysRevB.31.805>
- Thasneem, Y. M., & Sharma, C. P. (2013). In Vitro Characterization of Cell–Biomaterials Interactions. *Characterization of Biomaterials*, 175–205. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-415800-9.00005-X>
- Tiyagura, M. (2004). *Transmission Electron Microscopy Studies In Shape Memory Alloys*. Retrieved from <https://stars.library.ucf.edu/etd/406>
- Ullah, I., Siddiqui, M. A., Liu, H., Kolawole, S. K., Zhang, J., Zhang, S., Yang, K. (2020). Mechanical, Biological, and Antibacterial Characteristics of Plasma-Sprayed (Sr,Zn) Substituted Hydroxyapatite Coating. *ACS Biomaterials Science and Engineering*, 6(3), 1355–1366. <https://doi.org/10.1021/ACSBMATERIALS.9B01396>
- Uyan, P., & Turan, S. (2018). Effect of Cooling Cycle after Sintering on the Thermal Diffusivity of Y2O3 Doped Si3N4 Ceramics. *Universal Journal of Materials Science*, 6(1), 39–47. <https://doi.org/10.13189/ujms.2018.060105>
- Valiev, R. Z. (2014). *Biomedical applications of titanium and its alloys*. <https://doi.org/10.1007/s11837-008-0031-1>

- Valiev, R. Z., Semenova, I. P., Latysh, V. V., Rack, H., Lowe, T. C., Petruzelka, J., Sochova, J. (2008). *Nanostructured Titanium for Biomedical Applications*. <https://doi.org/10.1002/adem.200800026>
- Vernon-Parry, K. D. (n.d.). *Scanning Electron Microscopy: an introduction*.
- Visible Spectrum - an overview | ScienceDirect Topics. (n.d.). Retrieved September 17, 2021, from <https://www.sciencedirect.com/topics/earth-and-planetary-sciences/visible-spectrum>
- Vyas, N., Sammons, R. L., Addison, O., Dehghani, H., & Walmsley, A. D. (2016). A quantitative method to measure biofilm removal efficiency from complex biomaterial surfaces using SEM and image analysis. *Scientific Reports 2016 6:1*, 6(1), 1–10. <https://doi.org/10.1038/srep32694>
- Wang, H., & Chu, P. K. (2013). Surface Characterization of Biomaterials. *Characterization of Biomaterials*, 105–174. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-415800-9.00004-8>
- Watson, T. F., Cook, R. J., Festy, F., Pilecki, P., & Sauro, S. (2008). Optical imaging techniques for dental biomaterials interfaces. *Dental Biomaterials: Imaging, Testing and Modelling*, 37–57. <https://doi.org/10.1533/9781845694241.37>
- Wen, C. E., Xiong, J. Y., Li, Y. C., & Hodgson, P. D. (2010). Porous shape memory alloy scaffolds for biomedical applications: A review. *Physica Scripta T, T139*. <https://doi.org/10.1088/0031-8949/2010/T139/014070>
- Will, J., Detsch, R., & Boccaccini, A. R. (2013). Structural and Biological Characterization of Scaffolds. *Characterization of Biomaterials*, 299–310.
- Wu, M. H., & Cao, H. (2013). Characterization of Cardiovascular Implantable Devices. *Characterization of Biomaterials*, 355–417.
- Yang, C., Abanteriba, S., & Becker, A. (2020). A review of shape memory alloy based filtration devices. *AIP Advances*, 10(6), 060701. <https://doi.org/10.1063/1.5133981>
- Ying Kei Lung, C. (2017). Surface coatings of titanium and zirconia. *Advanced Material Science*, 2(2). <https://doi.org/10.15761/AMS.1000124>
- Young, I., Zagers, R., Vliet, L. V., Mullikin, J., Boddeke, F. R., & Netten, H. (1993). Depth-of-Focus in Microscopy. *Undefined*.

MÜZİK EĞİTİMİNDE İSTATİSTİKSEL ANALİZ ÇALIŞMALARINA ÖRNEKLER

Dr. Meltem DÜZBASTILAR

EĞİTİM
yayınevi

MÜZİK EĞİTİMİNDE İSTATİSTİKSEL ANALİZ ÇALIŞMALARINA ÖRNEKLER

Dr. Meltem DÜZBASTILAR

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7316-56-9

1. Baskı, Mart 2021

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

MÜZİK EĞİTİMİNDE İSTATİSTİKSEL ANALİZ ÇALIŞMALARINA ÖRNEKLER

Dr. Meltem DÜZBASTILAR

128 s., 135x210 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7316-56-9

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok.
No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Şükran mah. Rampalı No: 107, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

Kaynaklar

- Arıcı, İ. (2005). Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dallarında Okutulan Müzik Derslerine Yönelik Sorunlar, Müzik Sempozyumu, Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü, Nisan, Kayseri.
- Erol Düzbastılar, M. (2007). “Nihavent Şarkılarda Aralıkların Kullanımı”, 38. İcanas Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, Eylül, Ankara
- İlköğretim Müzik 4. 5. Sınıf Ders Kitabı. 2007. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. Ankara
- İlköğretim Müzik 6. 7. 8. Sınıf Ders Kitabı. 2007. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- İslamoğlu, A. H. (2003). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Kaptan, S. (1998). Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri, Tekışık Web Ofset Tesisleri, Ankara.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- von HİPPEL, P. (Spring 2000). Redefining Pitch Proximity: Tessitura and Mobility as Constraints on Melodic Intervals, Music Perception, Vol. 17, No. 3, 315–327

Kaynaklar

- ARICI, H. (2005). **İstatistik Yöntemler ve Uygulamalar**, Meteksan A.Ş., Ankara.
- Arıcı, İ. (2005). Eğitim Fakültelerinin Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dal- larında Okutulan Müzik Derslerine Yönelik Sorunlar, Müzik Sempozy- yumu, Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü, Nisan, Kayseri.
- EROL, M. (2007). Nihavent Ezgilerin İstatistiksel Metodlara Dayalı Olarak Kemana Uygunluğunun Belirlenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- İlköğretim Müzik 4. 5. Sınıf Ders Kitabı. 2007. Milli Eğitim Bakanlığı Ya- yınları, Ankara
- İlköğretim Müzik 6. 7. 8. Sınıf Ders Kitabı. 2007. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- İslamoğlu, A. H. (2003). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Beta Basım Ya- yım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Kaptan, S. (1998). Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri, Tekışık Web Ofset Tesisleri, Ankara.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Kaynaklar

- ARICI, H. (2005). **İstatistik Yöntemler ve Uygulamalar**, Meteksan A.Ş., Ankara.
- EROL, M. (2007). Nihavent Ezgilerin İstatistiksel Metodlara Dayalı Olarak Kemana Uygunluğunun Belirlenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- İlkay, H. (2004). Türkiye'deki Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı Müzik Teorisi Ve İşitme Eğitimi Dersinde Okutulan Solfej Kitaplarının Müzik Eğitimine Uygunluğu Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı, Ankara.
- İslamoğlu, A. H. (2003). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Kaptan, S. (1998). Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri, Tekışık Web Ofset Tesisleri, Ankara.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Lavignac, A. Solfege Des Solfeges, Volume 1A, Editions Henry Lemoine and Cie, France
- Özaltunaoğlu, Ö (2003). Solfej Öğretim Yöntemleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Özgür, Ü. , Aydoğan, S. (1999). Müziksel İşitme Okuma, Birinci Kitap, Arkadaş Yayın Dağıtım, Ankara.

Kaynakça

- AMES, C. (1989). The Markov Process as a Compositional Model: A Survey and Tutorial. *Leonardo: Journal of the International Society for the Arts, Sciences and Technology* 22: 175-185
- APEL, W. (1973). *Harvard dictionary of music*. Cambridge.
- EROL, M. (2007). ‚Nihavent Ezgilerin İstatistiksel Metodlara Dayalı Olarak Kemana Uygunluğunun Belirlenmesi‘. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Gazi Üniversitesi.
- Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- FLEXER, A, PAMPALK. E. ve WİDMER. G. (2005.) Hidden Markov Models For Spectral Similarity Of Songs. *Proc. of the 8th Int. Conference on Digital Audio Effects (DAFx'05), Madrid, Spain, September 20-22.*
- FRANZ, D. M. (1998). ‚Markov Chains as Tools for Jazz Improvisation Analysis‘. Thesis submitted to the faculty of the Virginia Polytechnic Institute and State University in partial fulfillment for the degree of Master. Blacksburg, Virginia.
- GÖHER, F. (2006). ‚Türk ve Batı Çocuk Şarkılarının Karşılaştırmalı Analizi‘. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Gazi Üniversitesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- KREUTZER, R. (1925). *Etüden oder capricen für violine*. Verlag Von Anton J. Benjamin. Hamburg.
- MÜEZZİNOĞLU, A. (2004). ‚Zeybeklerin SQL Sorgulama Dili İle Analizi‘. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Gazi Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- UÇAN, A. (2004). *Anadolu güzel sanatlar liseleri için keman ders kitabı, Lise hazırlık*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi. İstanbul.
- UÇAN, A. (2005). *Anadolu güzel sanatlar liseleri için keman ders kitabı, Lise I*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi. Ankara.
- XENAKIS, I. (1990). *Formalized music: Thought and mathematics in composition*. Bloomington. Indiana University Press.
- YALÇINKAYA, B. (2004). ‚Geleneksel Türk Sanat Müziği Eserlerinin Bilgisayar Destekli İstatistiksel Analizi ve Bir Algoritmik Kompozisyon Örneği‘. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Gazi Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- YENER, S. (2004a). ‚Bilgisayar Destekli Analiz Yoluyla Geleneksel Türk Sanat Müziği Hicaz Taksimlerinde Kalıplaşmış Ezgilerin Araştırılması‘. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Gazi Üniversitesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi.

- YENER, S. (2004b). Markov Tekniği ve Bilgisayar Destekli Analiz Yoluyla Geleneksel Türk Sanat Müziği Hicaz Sarkılarında Kalıplaşmış Ezgilerin Araştırılması. *Atatürk ün Güzel Sanatlar Fakültesi dergisi. sayı 6*, 83-95.
- YENER, S. (2004c). Türk Halk Müziği Ezgilerindeki Türk Müzik Dokusunun Bilgisayar Destekli Analizi. *Atatürk ün Güzel Sanatlar Fakültesi dergisi. sayı 13*, 127-137.
- YÜKRÜK, H. (1998). ,Türk Halk Müziği Ezgilerinin Analizinde H. F. OLSON Yöntemi*. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Gazi Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Kaynaklar

1. Dalby, B, (1997). The gordon institute for music learning. University of New Mexico. Music Department. Albuquerque, NM 87131. New Mexico.
2. Ghomi,E. Faure, G. and Huot, S. (2012). Using Rhythmic Patterns as an Input Method. Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors and Computing Systems, Austin. United States.
3. Krumhansl, C. L. (2000). Rhythm and Pitch in Music. Psychological Bulletin Copyright 2000 by the American Psychological Association, Inc, 2000, Vol. 126, No. 1, t59-179.
4. Patel A. D. Rhythm in speech and music. The Neurosciences Institute10640 John Jay Hopkins Dr. San Diego, CA 92121. <http://language-log.ldc.upenn.edu/myl/PatelAbstract.pdf>
5. Yükselsin, İ.Y., Berrakçay, O. (2010). The Impacts of ‘Interactive rhythmic repetition Exercise’ as a Model of Musical Therapy on Reduction the Problem Behaviors of Children with Autistic Spectrum Disorders. The Journal of International Social Research. Volume 3 / 10 Winter.
6. Oğul, H. (2009). Investigation of The General Rhythm Perception and Singing Abilites of the Preschool Teacher Candidates. Unpublished Master’s Thesis. Konya: Selçuk University Social Science Institute Departman of fine Arts Music Teaching Program.
7. Türk Dil Kurumu (1988). *Türkçe Sözlük* (1.Basım). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi.
8. Sun, M.; Seyrek, H. (2000). Okulöncesi Eğitiminde Müzik. İzmir: Mey Yayınları.
9. MEB. (2007). Mesleki eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi. Eğlence hizmetleri Hareket ve Ritim. Ankara.
10. Tanrıverdi, A. (1997). Güzel Sanatlar Eğitiminde Müzik Eğitimine Bakış ve Müzik Eğitimi İçerisinde Çalgı Eğitiminin Toplumsal Boyutu. Filarmoni Sanat. (Ocak), 21-23.
11. Erol, M. (2007). The Determination Violin Accordness of Nihavent Melodies with Statistical Methods. Unpublished Doctor’s Thesis. Ankara: Gazi University Education Science Institute Departman of fine Arts Music Teaching Program.
12. Akyatan, O. (2006). Importance and Development of Technical Exercises about rhythm. Unpublished Master’s Thesis. İstanbul: İstanbul University Social Science Institute Departman of fine Arts Music Piano Departman Guitar Program.
13. Aydınlı, D. (2007). Grade Teachers’ Activities of Teaching Songs in

- Music Lessons. Unpublished Master's Thesis. Ankara: Gazi University Education Science Institute Department of fine Arts Music Teaching Program.
14. Başbuğ, Ç. (2009). Turkish Traditional Folk Music with Note the Frequency of the Rhythmic Pattern Read Relationship between Failures. Unpublished Master's Thesis. Ankara: Gazi University Education Science Institute Department of fine Arts Music Teaching Program.
  15. Akkaş, S. (2001a). İlköğretim 5 Müzik Dersi Kitabı, Ankara: Pasifik Yayınları
  16. Akkaş, S. (2001b). İlköğretim 5 Müzik Dersi Kitabı, Ankara: Pasifik Yayınları
  17. Özgül, İ. (2006). Müzik Eğitimi ve Öğretimi, (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayın Evi
  18. Sun, M. (1982) Temel Müzik Eğitimi, Ankara: Evrensel Müzik Evi.
  19. Özgür Ü. Aydoğan, S. (2005). Müziksel Yazma Eğitimi ve Ezgi Bankası Dördüncü kitap. Ankara.
  20. Kreutzer, R. (1925). Etüden oder Capricen für Violine. Verlag Von Anton J. Benjamin. Hamburg

Kaynaklar

- Barning, M. (2000). "Musical Dice Games".
<http://webplaza.pt.lu/public/mbarnig/pages/dicemus.html>
- Can, C. (2005). Alfarabius Yazılımı.
- Chuang, J. (1995). "Mozart's Musikalisches Würfelspiel". <http://sunsite.univie.ac.at/Mozart/dice>
- Erol, M. (2007). **Nihavent Ezgilerin İstatistiksel Metodlara Dayalı Olarak Kemana Uygunluğunun Belirlenmesi**. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara.
- GÖHER, Feyzan. (2006). **Türk ve Batı Çocuk Şarkılarının Karşılaştırmalı Analizi**. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Gutenberg, J. (2006). "Die musikalischen Würfelspiele". <http://www.musikwissenschaft.uni-mainz.de/Musikformatik/schriftenreihe/nr15/Kirn.html>
- Gutenberg, J. (2005). "Die musikalischen Würfelspiele". <http://icking-music-archive.org/scores/kirnberger/menuet.pdf>
- İslamoğlu, A. H. (2003). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. İstanbul. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Kaptan, S. (1998). **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri**. Ankara. Tekişik Web Ofset Tesisleri.
- Karasar, N. (2005). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kirnberger, J. Ph. (1757). "Der allezeit fertige Polonioisen= und Menuetten componist". <http://www.musikwissenschaft.uni-mainz.de/Musikformatik/schriftenreihe/nr15/Kirnframe.html>
- Kobayashi, I. (2003). "The Musical Dice Games". http://www.studyworksonline.com/cda/content/article/0,,EXPI237_NAV2-95_SAR1238.00.shtml
- Lincoln, Herry B. (1990). **The Computer and Music**. Cornell University Pres. London.
- MÜEZZİNOĞLU, Alev. (2004). **Zeybeklerin SQL Sorgulama Dili İle Analizi**. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Özen, N. (1996). Okul Müzik Eğitiminde Çalgı Eğitiminin Önemi. **Filarmoni Sanat**, (Mart), 20-21.
- Peterson, I. (2001). "Mozart's Melody Machine". <http://www.sciencenews.org/articles/2000825/mathtrek.asp>
- Ruttkay, Zs. M. (1999). "Composing Mozart Variations With Dice". <http://wwwhome.cs.utwente.nl/~zsofi/mozart/>
- Ruttkay, Zs. M. (1999). "Compose your own 'Musikalisches Würfelspiel'". <http://imagine.xs4all.nl/bram/mozart/>
- Sevgi, A. Tuğcular, E. (2002). "Halk Ezgileriyle Solfej". Sevdâ – Cenap And Müzik Vakfı Nota Yayınları. Ankara.
- Simonton, D. K. (1994). Computer Content Analysis of Melodic Structure: Classical Composers and Their Compositions. **Psychology of Music**. Vol. 22, 31-43.
- Uçan, A. (2001). "Keman Eğitimi İçin Özgün Parçalar". Yurtrenkleri Yayınevi. Ankara.
- Wager, W. (2000). "Composers and Crapshooters". <http://www.carousel-music.com/shooters.html>

Kaynaklar

- CAN, M. Cihat. (2006). “Osmanlıdan Günümüze Popüler Makamlar ve Makam Dağarındaki Değişmeler”, Uluslararası Osmanlı Dönemi Türk Musikisi Sempozyumu, 5 Nisan 2006, Konak Kültür Evi, Nilüfer, Bursa).
- EROL, Meltem. (2007). *Nihavent Ezgilerin İstatistiksel Metodlara Dayalı Olarak Kemana Uygunluğunun Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- LINCOLN, Herry B. (1990). *The Computer and Music*. Cornell University Pres. London.
- SİMONTON, Dean Keith. (1994). Computer Content Analysis of Melodic Structure: Classical Composers and Their Compositions. *Psychology of Music*. Vol. 22, 31-43.
- von HİPPEL, Paul., (Spring 2000). Redefining Pitch Proximity: Tessitura and Mobility as Constraints on Melodic Intervals. *Music Perception*, Vol. 17, No. 3, 315–327.

Kaynakça

- AY, Göktan. (1988). “Türkiye”de Acilen Bir „Türk Musiki Araştırma Enstitüsü ya da Merkezi” Kurulmalıdır”. Birinci Müzik Kongresi Bildiri Kitabı. Ankara.
- CEVHER, M. Hakan. (2002). “Bilgisayar ile Kulak Eğitimi”. 21. yy. Başında Türkiye”de Müzik Sempozyumu Bildiri Kitabı. Ankara.
- EROL, Meltem. (2007). Nihavent Ezgilerin İstatistiksel Metodlara Dayalı Olarak Kemana Uygunluğunun Belirlenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- İSLAMOĞLU, Ahmet Hamdi. (2003). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. İstanbul: Beta Basın Yayım Dağıtım Aİ.
- KAPTAN, Saim. (1998). Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri. Ankara: Tekişik Web Ofset Tesisleri.
- KARASAR, Niyazi. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd. İirketi
- Türk Sanat Müziği Seçme Eserler 1. (1998). Ankara. Müzik Dairesi Başkanlığı Yayınları.
- Türk Sanat Müziği Seçme Eserler 2. (1998). Ankara. Müzik Dairesi Başkanlığı Yayınları.

**GERÇEĞE UYGUN
DEĞER YAKLAŞIMI
VE
ÖRNEK MUHASEBE UYGULAMALARI**

Öğr. Gör. Tuna Han SAMANCI
Öğr. Gör. Okan GARİP

EĞİTİM
yayınevi

GERÇEĞE UYGUN DEĞER YAKLAŞIMI VE ÖRNEK MUHASEBE UYGULAMALARI

Öğr. Gör. Tuna Han SAMANCI, Öğr. Gör. Okan GARİP

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

E-ISBN: 978-625-8468-50-2

1. Baskı, Aralık 2021

Kütüphane Kimlik Kartı

GERÇEĞE UYGUN DEĞER YAKLAŞIMI VE ÖRNEK MUHASEBE UYGULAMALARI

Öğr. Gör. Tuna Han SAMANCI, Öğr. Gör. Okan GARİP

102 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

E-ISBN: 978-625-8468-50-2

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- AKBULUT, A. (2012). *Karşılaştırmalı TMS/TFRS/VERGİ Uygulamaları ve Sonuçları:(Tam Set TMS/TFRS ve Vergi Uygulamalarının Örneklerle Analizi: Maliye Hesap Uzmanları Derneği.*
- AKDOĞAN, N. (2020). “İnşaat ve Gayrimenkul Muhasebesi Lisanslama Sınavları Çalışma Notları”, SPL Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu.
- AKTAŞ, R., ve DERAN, A. (2006). “Fair Value” Karşılığı Olarak Gerçeğe Uygun Değer Kavramı ve Tespit Hiyerarşisi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 1-14.
- AKPINAR, A. (2012). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Göre Amortisman Tabi Duran Varlıklar ve Türkiye Uygulaması*, T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- ALAGÖZ, A., ve ANTEPLİ, A. (2013). Canlı Varlıklarda Değer Tespiti ve Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 6(3), 107-124.
- ALTUNAKAR, O. (2016). *TFRS-13 Standartı Çerçevesinde “Gerçeğe Uygun Değer” Kavramı*, <https://tr.linkedin.com/pulse/tfrs-13-standarti-çerçevesinde-gerçeğe-uygun-değer-okan-altunakar>, Web tarihi: 2016, Erişim Tarihi: 04.07.2018.
- ARI, M., ve YILMAZ, R. (2015). Avantaj ve Dezavantajları Açısından Gerçeğe Uygun Değer ile Maliyet Değeri Muhasebesinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (65), 147-160.
- AYÇİÇEK, F. (2009). *Türkiye Muhasebe Standartları ve Vergi Usul Kanunu Açısından Değerleme ve Bir Uygulama*, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı, Doktora Tezi. *İstanbul*.
- BAL, E. Ç. (2008). “Muhasebede Değerleme ve Firma Değeri ile İlişkinin Tespiti”, T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler

- Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı, Doktora Tezi. Ankara.
- BARTH, M. E., ve LANDSMAN, W. R. (2018). Using Fair Value Earnings to Assess Firm Value. *Accounting Horizons*.
- DEMİREL ARICI, N. (2018). *Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi: Sermaye Piyasalarında Kullanımı Üzerine Bir Araştırma*, Gezi Kitabevi, Ankara.
- ERGİN, N. E. (2016a). Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları ile US GAAP Farklılıkları. *Vergi Soruları Dergisi*, 39(333), 77-100.
- ERGİN, N.E. (2016b). Vergi Mevzuatı ile TMS/TFRS'nin Değerleme Ölçüleri Açısından Karşılaştırılması. *Vergi Dünyası Dergisi*, 418(11).
- GELİR VERGİSİ KANUNU, Kanun Numarası:193, Kabul Tarihi: 31.12.1960, Resmi Gazete 06.01.1961/10700.
- GEORGIOU, O. ve JACK, L. (2011). In Pursuit of Legitimacy: A History Behind Fair Value Accounting. *The British Accounting Review*, 43(4), 311-323.
- GÖKGÖZ, A. (2012). Tarımsal Faaliyetlerde Gerçeğe Uygun Değerin Tespiti ve Muhasebeleştirilmesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 95-108.
- GÖKGÖZ, A. (2013). İştirak Yatırımlarının Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (58), 1-20.
- GÖKGÖZ, A. (2015). Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Muhasebeleştirilmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(3), 459-477.
- GÖKGÖZ, A. ve ŞENTÜRK, F. (2015). Borsa İstanbul'da İşlem Gören Şirketlerin Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Hiyerarşisinde Kullandıkları Seviye Girdilerinin Tespiti Üzerine Bir Araştırma, *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies* 1/4,67-80.
- HAFTACI, V. ve BADEM, A.C. (2011), "Yeni Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Muhasebe Mesleğini İlgilendiren Genel Düzenlemeler", *Muhasebe Finansman Dergisi*,50, 1-16.

- HERZ, R. H., MACDONALD, L. A.:2008 “Some Facts About Fair Value”, Understanding the Issues, Financial Accounting Standards Board
- <https://www.kap.org.tr/tr/ek-indir/4028328d610a817601619cec929f13d1>, “Koç Holding A.Ş. 1 Ocak - 31 Aralık 2017 Hesap Dönemine Ait Konsolide Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetçi Raporu” Erişim Tarihi 06.12.2021
- <http://www.ticaretkanunu.net/ttk-madde-88/>. *TTK Madde 88, Erişim Tarihi 21.09.2018.*
- <https://www.verginet.net/dtt/11/Vergi-Sirkuleri-2018-67.aspx>, (2018), Bağımsız Denetim Ölçütlerin Belirlenmesi ve KGK Duyurusu. Sayfa Tarihi: 29.05.2018, Erişim Tarihi: 24.01.2019.
- İNANÇ, Serdar. (2011).“Yeni Türk Ticaret Kanunu”nda Ticari Defter Tutma, Envanter, Değerleme, Saklama ve İbraz Yükümlülüğü”, *Mali Çözüm Dergisi*,105, 227.
- KARASİOĞLU, F. (2015). *Finansal Muhasebe-Dönem Sonu İşlemleri: TMS/TFRS Uygulamalı*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- KALAYCI, Ş., TEKŞEN, Ö. ve DALGAR, H. (2005). Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulamalarının Genel Bir Değerlendirilmesi ve Batı Akdeniz Bölgesine Yönelik Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (25), 173-186.
- KAYA, U. (2016). Finansal Bilgi Kullanıcıları Açısından Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi. *Muhasebe ve Denetim Dünyası Dergisi*, 1, 138-152.
- KULA, E. (2018). *Muhasebede Değer Kavramı: Türkiye Bağlamında BİR İnceleme*. T.C. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Muğla.
- KURUMLAR VERGİSİ KANUNU, Kanun Numarası: 5520, Kabul Tarihi: 13.06.2006, Resmi Gazete 21.06.2006/26205.
- KUTLU, H.A. ve ÖZTÜRK, S. (2015), Muhasebe Eğitiminde “Alternatif Ölçme Ve Değerlendirme Yöntemleri” Üzerine Görüşler, *Journal of Accounting, Finance and Auditing*

- Studies*, 1(4),1.
- MENİCUCCI, E. (2015). *Fair Value Accounting: Key Issues Arising from the Financial Crisis*. Palgrave Macmillan in The US is a Division of St Martin's Press LLC, 175 Fifth Avenue, New York.
- MALİYE BAKANLIĞI MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞİ Sıra No: 1, 26.12.1992 Tarih ve 21447 Mükerrer Sayılı Resmi Gazete.
- OTLU, F. ve ÇENBERLİTAŞ, İ. (2017). TFRS 13 Çerçevesinde Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımları ve Standart Uyarınca Kaydileştirilmesi, *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*,7(14), 345-362.
- ÖRTEN, R. ve KARAPINAR, A. (2009), Türkiye Muhasebe Standartları ile Uyumlu Dönemsonu Muhasebe Uygulamaları, Gezi Kitabevi, 4. Baskı, Ankara.
- ÖZCAN, İ. (2021). "Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesinin Kazanç Kalitesine Etkisi" T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Bilim Dalı, Doktora Tezi. İstanbul.
- ÖZKAN, M., TERZİ, S.:2009 "Gerçeğe Uygun Değer Ölçümünün Uluslararası Muhasebe Standartları ve Amerikan Muhasebe Standartları (SFAS) Açısından İncelenmesi", *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı:92, 23-50
- PAMUKÇU, F. (2011). Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi ve Finansal Tablolara Etkisi. *Mali Çözüm Dergisi*, 21(103), 79-95.
- PLANTIN, G., SAPRA, H. ve SHIN, H. (2008). Fair Value Accounting And Financial Stability. *The University of Chicago Graduate School of Business Research Paper* No. 08-15.
- REZAEI, A. Z. (2014). *Diğer Kapsamlı Kâr ve Zararlar Tablosu'nun Niteliği ve Kullanımının BİST'te İşlem Gören Şirketler Üzerinde Değerlendirilmesi*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

- SELİMOĞLU, R. (2017), Muhasebede Yeni Bir Dönem Başlıyor, [http://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/6781/Muhasebede-Yeni-Bir-Do%CC%88nem-Bas%CC%A71%C4%B1yor-\(14.06.2017\)](http://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/6781/Muhasebede-Yeni-Bir-Do%CC%88nem-Bas%CC%A71%C4%B1yor-(14.06.2017)), sayfa tarihi. 14,06,2017, (Erişim tarihi. 24.01.2019).
- SENEL, S. A., TUNCAY, M., Önoğul, Ö., & Karşlı, C. (2011). Türkiye Muhasebe Standartlarında Yer Alan Bir Değerleme Ölçüsü: Gerçeğe Uygun Değer. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 6(1), 48-76.
- SEVİLENGÜL, O. (2016). Genel Muhasebe. Gazi Kitabevi, Ankara.
- SPK:6362, “Sermaye Piyasası Kanunu”, Kabul tarihi; 06.12.2012, Son değişiklik, 28.12.2018.
- ŞAHİN, E. (2010). Uluslararası Muhasebe Standartları Çerçevesinde Oluşturulan TMS-16, TMS-36, TMS-38 Muhasebe Standartlarının Tekdüzen Muhasebe Sistemi ile Karşılaştırılması ve Çorum’da Bir Sanayi İşletmesi Örneği. T.C. Hitit Üniversitesi Sosyal bilimler enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Çorum.
- TERAMAN, Ö. (2015). *Uluslararası Değerleme Standartları ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Kapsamında İşletme Birleşmeleri: Türkiye’de Örnek Bir Uygulama*. T.C.Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı, Doktora Tezi. İstanbul.
- TERZİ, S., KIYMETLİ, İ., BÜLBÜL, F.:2007 “UFRS’nin Türkiye’de İlk Uygulaması İçin Açılış Bilançosu Hazırlanması”, Mali Çözüm Dergisi, Sayı:81, 103-129
- TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Standartı. (2012). Retrieved from http://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TFRS/TFRS_13_2018.pdf, erişim tarihi 13.09.2018.
- TIRAŞOĞLU, Y. (2020). *Gerçeğe Uygun Değerin Finansal Oranlar Üzerine Etkisi: Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller*

- Örneği". T.C.Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Yozgat.
- TÜREL, A. (2009). *Gerçeğe Uygun Değer ile Finansal Raporlama;Ülkemizde Algılanması ve Uygulanması*. TC İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe Bilim Dalı, Doktora Tezi. İstanbul.
- TÜRK DİL KURUMU, www.tdk.gov.tr, Güncel Türkçe Sözlük, Erişim Tarihi: 06.12.2021.
- TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI KURULU (01.11.2010) KOBİ'ler İçin Türkiye Finansal Raporlama Standardı Hakkında Tebliğ (Sıra No: 208), Resmi Gazete (27746 sayılı).
- TÜRK TİCARET KANUNU – Eski, 29/6/1956 tarih ve 6762 Sayılı Kanun.
- VERGİ USUL KANUNU, Kanun Numarası: 213, Kabul Tarihi: 04.01.1961, Resmi Gazete 10.01.1961/ 10703.
- YANIK, R. (2013). Hizmet Maliyetlerinin Stoklar Hesap Grubunda Aktifleştirilmesi Ve Sağlık İşletmeleri Örneği. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 27(3), 81-90.
- YILMAZ, B. (2007). Muhasebe Standartlarının Oluşumu ve Uygulanma Alanı. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7(13), 139-153.
- YILMAZ, M.(2018). “*Türkiye Finansal Raporlama Standartlarında Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımı ve Örnek Uygulamalar*”. T.C. Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- ZACK, G. M. (2009). *Fair Value Accounting Fraud: New Global Risks and Detection Techniques* John Wiley & Sons, New Jersey.